Historiarum Domini Antonini Archipræsulis Florentini

SECVNDA PARS,

Recenter Indice triplici illustrata.

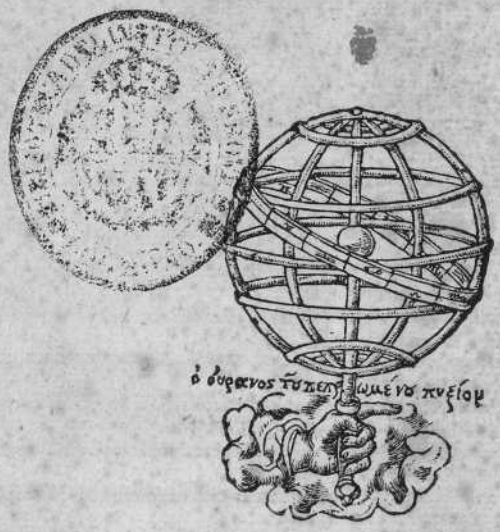

LVGDVNI,
Apud Ægidium & Iacobum Huguetan, fratres.
1543

R/7.563

Capitulorum Secunde Partis Argumenta.

Titulorum capitumq; Secun

de partis hystoriarum domini Antonini Florentini archi
, zesulis argumenta.

Titulus nonus de Cõstantino

magno imperatore.

Secundũ volumen huius scõe partis hostoriarus qõ dicitur recollectoriũ seu formicar continet ge sta nongentorũ annorũ: videlz a Constantino ma gno imperatore r Syluestro papa: qui fuerũt in no dñi. cccxx. vsq; ad Fredericũ scõm imperatorẽ r Innocentiuz tertium papãr cũ dictis doctorũ moralibus qui cla ruerunt illis temporibus magis notorum.

Onus titulus de constan

tino magno. Hic imperare cepit solus anno domini. cccix. Ab inutio vero mũdi quatermile simo. cclxvij. sm Hebreos. Sed sm .lxx. et Euse bium quinquies. M. ccccclviij. Imauit autem a morte patris annis. xxxj. qui optime gubernauit imperiuz: r de inimicis suis secum regnantibus triumphauit: r multas nationes subiecit. incipit: Constantinus igitur defuncto eius patre rc. folio. j.

De gestis bti Syluestri in q̃bus cõtinet de cõuersione Cõ stãtini ex visione ei facta apl̃oz Petri r Pauli. fo. eodem.

De disputatiõe facta inter Syluestrũ papã r. xij. doctores Judeorũ/de mysteriis fidei christiane: et de obiectionib⁹ Judeoz r respõsionibus Syluestri ad eos. fo. j. r. ij.

De inuentione scte crucis cũ miraculo per Helenaz. fo. ij.

Secundum capl̃m de sũmis pontificib⁹ q̃ fuerũt a tpe Constantini vsq; ad tpa Arcadij r Honorij quorũ prim⁹ Syluester: post quẽ Marcus: deinde Julius: post illuz Liberius: quẽ secutus est Felixr: r postea Damasus: deinde Syricius: cui successit Anastasius: r post ipm Innocentius primus: demum zozinus incipit: Summi pontifices rc. fo. ij. r sequẽti.

Tertiũ capl̃m de Scilo Niceno r gestis in eo .r de cretis ipsi⁹. incipit: De Niceno Scilio rc. fo. iij. r. iiij.

De sactõ Nicolao episcopo. f. iiij.

De cõuersione Indorum. fo. v.

Quartum capl̃m de filijs Cõstantini: scilz Constãtio r Constante r Constantino. incipit. Defuncto itaq; Constantino magno rc. fo. v.

Duob⁹ aljs occisis Cõstantinus solus imperat: q̃ hereticꝰ fauet Arrianis: et catholicos psequit: Mediolani cõgregat cõciliũ Arrianorum .r de morte eius. fo. v. r se.

Quintum capitulum de Juliano imperatore apostatat. incipit: Julianus ergo rc. Et ibi de moribus eius malis. fo. vj

De pesecutione eius contra ecclesiam r Lucifero hereſiarcha. fo. vij.

De beatis martiribus Joanne r Paulo. r de sctõ Danato epõ Aretino. r Jouiniano imperatore. fo. viij.

Sextum capitulum de Valentiniano imperatore catholico: r de Valẽte fre ei⁹ Arriano. fo. ix. r se.

Oõ Valens remanens imperator persequitur ec clesiam. fo. eodẽ.

Septimum copitulum de Gratiano imperatore ca tholico. fo. x.

De Maximo qui sibi vsurpat imperium occiso Gratiano. fo. eodez.

De Theodosio seniore ꝙ fit imperator: r facit pacem cum Gothis. Occidit maximum imperatorem r restituit Valentinianum. fo. eodem. ad finẽ r seq.

De Justina imperatrice heretica/fidelibus infesta/r valde persequente beatum Ambrosium. fo. eodem.

Octauũ capl̃m de Theodosio seniore impatore: et de virtutib⁹ eius: r bellis ac victorijs. fo. xj.

Eugeni⁹ occidit Valẽtinianũ r vsurpat sibi ipe riũz eũ agẽs pliũ Theodosi⁹ occidit eũ. fo. eo.

Oõ theodosi⁹ multipl̃r destruxit idololatriã. fo. eo. r seq.

Oõ ppter homicidia ppetrata de volũtate theodosij Ambrosi⁹ ei iniũxit publicã pniaz: quã humiliter fecit. fo. eo.

Nonum capitulum de Arcadio et Honorio filijs Theodosij imperantibus: Arcadio in oriente: r Honorio in occidente. fo. xij.

Et in dicto capl̃o de duob⁹ regib⁹ Gothoz. f. Radagasoꝛ intrans Italiã cũ cẽtũ milib⁹ hoim/occisus est cũ oĩb⁹ in mõtib⁹ Fesulanis. Alij rex. f. Alaricus quuz p ditorie fuisset inuasus a Stiliconeꝛ irat⁹ insurrexit ꝛ christianos/cepit Romã r multa mala fecit. fo. eodem. et seq.

Decimus titulus est maxi

me de doctoribus qui floruerunt circa ea tem pora. Et primũ quidẽ capitulũ post ꝓlogum in genere de doctoribus/continet de pluribus huius nominibus Eusebij viris. fo. xij.

De Eusebio papa: et Eusebio Cesarienſi hystoriographo et Eusebio Niceno. fo. eodẽ.

De Eusebio Vercellenſi epõ. fo. eod. ad fi. r seq.

Secundum capitulum de Athanasio Alexandrino epõ. Et primo quõ fit clericus. fo. xiij.

De accusationibus calũnioſis factis contra eum r magnis persecutionibus. fo. eo.

De libris r dictis eius. fo. eodem.

Tertium capl̃m de Hilario Pictauenſi epõ. Et in primo de exilio eius r miraculis. fo. xiij. r seq.

De morte eius r miraculis. fo. e.

De quibusdã dictis eius obscuris. fo. eodem.

De dictis ei⁹ circa mysteriũ eucharistie/r sctẽ trinitatis. f. e.

Quartũ capl̃m de Basilio epõ. r in ꝓmo de studio sitate eius: r cõuersione magistri sui. fo. eodem.

Quõ liberauit quẽdam qui se totaliter diabolo dederat negando fidẽ. fo. eo. in fine r seq.

De prophetia r quibusdam miraculis eius. fo. xv.

De libris eius r dictis notabilibus. fo. eodẽ.

De duobus fratrib⁹ eius/Petro et Gregorioꝛ dictis ipsi⁹ Gregorij quibusdam. fo. eod.

De morte eius. fo. eodẽ.

De Effrem qui vidit eum vt colũnam ignis: r quibusdam dictis ipsius Effrem. fo. eo. ꝓpe finẽ r seq.

Quintum capl̃m de Gregorio Nazãzenoꝛ r Didymo. Et i primo de honestate ei⁹: r doctrina r magna authoritate. fo. xvj.

In libro apologetico assignat ipse rões quare renunciat episcopatui. fo. eo.

De dictis eius notabilibus. fo. e.

De Didymo in pueritia excecatoꝛ r magna eius doctrina: r libris eius fo. eodem r seq.

Sextũ capl̃m de beatissimo Hieronymo. Et in primo de iterpretatiõe biblie de hebraico in latinũ quã fecit. r verberatiõe ab angelo ꝓpter nimiũ studiũ librorum gentiliũ: r tentationibus ei⁹ in deserto. fo. xvij.

De miraculo Leonis r ceteris. fo. eod.

De numero librorum ab eo editorum. fo. eodem.

De dictis notabilib⁹ eius: r precipue circa mores religioſorum. fo. eodem r seq.

De dictis eius circa sapientiaz scripturarum et doctrinam gentilium. fo. xvij.

De vita clericorum r vitijs eorum. fo. eo. r seq.

De contemptu mundi: r discretione in abstinẽtia. fo. eodẽ.

De amore habendo circa lapsum in peccatum. fo. eodem.

De libello arbitrio ad bonũ r malum r premia. fo. eodem.

De misericordia dei erga penitentes. fo. xix.

De excõicatione r correctione non omittẽda. fo. eo r seq.

De flagilis dei. fo. eodem.

De duobus generibus christianorum: scilz clericorũ r laicorum/r moribus eis debitis. fo. eodẽ.

Oõ filij sunt boni vel mali ex eorum voluntate non ex natiuitate: r quibusdam aljs. fo. xx.

Septimuz capl̃m de sancto Ambrosio. Et in primo ꝙ prefectus existẽs nominatus est ab infante epũs r fuga ei⁹ ne fieret. fo. xx. r seq.

De pſecutionibus eius r miraculis fo. xx.

De authoritate r virtutibus eius. fo. eodẽ.

De numero librorum ab eo editorum. fo. xxj.

De dictis eius notabilibus circa eucharistiam et baptiſmuz. fo. eo. r seq.

De dictis eius circa penitentiam. fo. eodez.

De sententijs ei⁹ circa diuersas virtutes. fo. eodem.

De quibusdã moribus seruãdis sm doctrinã eius. fo. xxij.

Octauum capitulum de baptissimo Augustint. Et in primo de eximia cõmendatione eius a doctoribus. r de eximia ꝓuersatione eius. fo. xxij. r se.

Quõ r p que media conuersus est. fo. eod.

Quõ factus est presbyter: postea epũs licet inuitus. fo. eod.

De conuersatione eius r sanctis moribus. fo. eodẽ.

De numero librorum ab eo editorum. fo. eodem.

De dictis eius circa misterium trinitatis. fo. Jbidem.

De ꝓprietatibus diuinarum personarum. ibidem

De bonitate/omnipotentia/r prouidentia dei. ibidez.

De presciẽtia dei r ꝑdestinatione ex dictis ei⁹ fo. xxiiij.

De vtitudine ⁊ virtutib⁹ ducētib⁹ ad eā. fo.xxv.⁊ seq.
De dilectione dei.⁊ de vrendo ⁊ fruēdo. fo.eo.
De gradibus contemplationis per creaturas. fo.eodem.
De magnitudine bonitatis diuine. fo.eod.
De mediatore christo Jesu. fo.eod.
De fide ⁊ correctione. fo.eodē.
De pcō originali ⁊ actuali/⁊ cā eius ⁊ gradibus. fo.eodē.
Qō mortalia in inferno puniuntur:⁊ venialia in purgatorio/⁊ de pena ipsius:⁊ de suffragijs. fo.xxvj.
De quibusdā peccatis in specie ex dictis eius:vt superstitione/simonia:vsura:falcitate:⁊ homicidio. fo.eo.
De luxuria/ambitione/⁊ mendatio. ibidem.
De penitentia/excōicatione/⁊ decimis. fo.xxvij.
Quum capl'm qō incipit':Quasi vas auri ⁊c. est de Joanne Chrysostomo epo Constantinopolitano de sanctitate ⁊ sapientia eius et persecutione ⁊ odio cōtra ipsum propter reprehensiones eius. fo.xxvij.
De persecutione quam fecit Theophilus Alexandrinus contra eum:⁊ differētia inter ipm ⁊ Epiphanium epm. folio eod.⁊ seq.
De Theophilo Alexandrino epo qui propter auaritiam accusare fecit Isidorum falso de vitio pessimo.Et psecutione quam fecit Theophilus cōtra eremitas. fo.xxviij.
Qō Theophilus fecit congregari concilium contra Chrysostomum. fo.eodem.
Qō congregato concilio ab inimicis Joannis calumniatur ipse de crimine lese maiestatis propter quod relegatur ab imperatore. fo.e.⁊ seq.
Qō reuocatur citius Joānes ab exilio:sed paulo post iterum concilium congregatur contra ipsum. fo.xxix.
Qō iterum Joannes relegatur facta proter hoc dissentione in ciuitate. ibidez.
Fit persecutio contra Joannem ⁊ benevolos eius:⁊ depositus in exilio moritur. fo.eod .in fi.⁊ seq.
Quare Joannes comedebat solus:⁊ de persecutione theophili cotra ipsum. fo.xxx.
De epistolis missis ad Innocentium papam super depositione Chrysostomi:⁊ responsis Innocentij. fo.eo.
De Theophilo isto Alexandrino:⁊ sancto Epiphanio:⁊ de dictis Chrysostomi ex diuersis libris eius. fo.eodez.
De dictis eius q̄ habentur in decretis fo.xxxj.
Decimum capitulum quod incipit/Florezerunt ⁊ alij.de quibusdam alijs doctoribus illius tēporis.Et in primo de Orosio hystoriographo:⁊ quibusdam dictis eius. fo.eodem.
De Rufino Aquileiensi presbytero:⁊ inuectiuis eius cōtra Hieronymū:⁊ Hieronymi contra eum. fo.eo.in fi.⁊ seq.
De Joanne Cassiano ⁊ libris eius. fo.eodem.
De Maximo doctore Taurinensi episcopo. fo.xxij.
De Joanne Damasceno monacho ⁊ doctore:quomodo impposito sibi crimine' pditionis manus ei fuit abscissa :⁊ sed miraculose restituta. fo.eo.⁊ seq.
De Claudiano poeta gentili/⁊ quibusdam dictis eius :⁊ de Prudētio poeta christiano:⁊ quibusdam dictis eius. folio xxxij.
De hereſi Macedoniozum:⁊ hereſi Priscillianistarum :⁊ hereſi Pelagianozum:⁊ hereſi Predestinatorū illis temporibus exurgentibus. fo.eodem.
De sulpitio Seuero/⁊ dictis eius. fo.eodez.
De mirabilibus quorūdam patrum:⁊ de scriptis per Sulpitium. fo.eo.in fine ⁊ seq.
Undecimum capitulū de sancto Martino:qō incipit.Martinus pauper ⁊c.Et primo q̄ catecumenus vestiuit nudū:q̄ baptizatus pergit ad sanctum Hilarium. fo.xxxij.
Quomodo eligitur in episcopum, Turonen.⁊ monasterio constructo congregat discipulos. fo.xxxiij.
De virtutibus ⁊ sanctitate eius. fo.eodem.⁊ seq.
De miraculis eius. fo.eod.
De transitu eius. fo.eod.
De sancto Brictio successore eius. fo.eodez.
Duodecimum capitulū de sancto zenobio epo florentino.⁊ incipit.Lux mundi ⁊c.In primo de p genie eius ⁊ virtutibus. fo.xxxv.et seq.
De mortuis resuscitatis ab eo:et alijs miraculis. folio. eodem.
Decimuntertiū capitulū qō incipit.Contemporaneus beati Martini ⁊c.de sancto Maurilio.in primo de sanctitate eius ⁊ miraculis. fo.eo.
Quō fact⁹ est epus Andegauensis.Et ex humilitate fugiens horrulanū se in loco incognito fecit:sed recognitus ad sedē suā fuit reductus.⁊ vita eius. folio. eod.
Decimūquartū capitulū de sancto Alexio.qō incipit.Alexius sanctus ⁊c.In primo de nobilitate parentū.⁊ q̄ ex nuptijs recedens a sponsa longe peregrinatus est mendicans: fo.xxxvj.
De morte eius In qua recognit⁹ est a parentibus et honorifica sepultura. fo.eodem.
Decimumquintum capitulum de dormitione sancte Paule nobilissime Romane et virtutibus eius. fo.eodem.

Vndecimus titulus continet gesta centū duozū annozū vel circa. De summis pōtificibus ⁊ imperatoribus oriētis ⁊ occidentis.Et de alijs regnis hūnozū:Vuandalozum:Longobardozū:Fracozū:⁊ Britonum.Et de doctorib⁹ ⁊ sanctis episcopis ⁊ abbatibus illis temporibus florentibus. fo.eodem.

Primum capitulum de summis pontificibus.Et primo de Bonifacio primo:et schismate tunc facto. fo.eodem ⁊ seq.
De Celestino papa/⁊ consili o generali tunc facto. fo.xxxvij.
De Jsto secundo ⁊ falsa contra eū accusatiōe. fo.eodē.
De Leone primo/⁊ dictis eius notabilibus in decretis:et consilio Calcedonensi. fo.eodem.
De Hilario papa. fo.eodem.
De Simplicio papa. fol.eodem.
De Felice secundo papa. fol.eodem.
De Gelasio papa prio:⁊ dictis eius in decretis.fo.xxxviij.
De Anastasio secundo papa fo.eodē.
De Symmacho papa et schismate inter eum et Laurentium,et de concilio propter accusationem contra eum celebrato. fo.eodē ⁊ seq.
De Ormisda papa. fol.eodem ⁊ sequē.

Secundum capl'm de imperatoribus in tēpore prefato .incipit. Post summos pōtifices.Et in primo de Cōstanteo imperatore:⁊ de Theodosio:⁊ Joanne:⁊ Valentiniano imperatoribus.et Vuandalis capientibus Aphricam.et de Merlino vate. o.xxxviij.
De Maximo imperante in Italia.Et Leone primo in orie. fol.eodem
De nteone imperante in oriente:et Oreste:⁊ et Odoacro. in Italia. fol.xxxix.
De Theodorico rege Italie:quem constituit zeno imperator. fo.xl.et seq.
De Anastasio imperatore in oriente.⁊ de regibus pluribus Longobardozum. fo.eo.
De Atalarico ⁊ Amalasiunta eius matre regnantib⁹ post Theodoricum. fo.eodem.
De Clodoueo pagano rege Francie:⁊ Clotilde vxore eius christianissima:que eum induxit ad fidem. fo.eo.⁊ seq.
De ipso Clodoueo debellante Gothos. fo.eodem.
De Clotilde ⁊ viro eius Clodoueo ⁊ filijs eozum:et bellis pluribus inter eos. fo.xlj.

Tertium capitulum de regno Persarum:⁊ incipit Pozro regni Persarū ⁊c.In primo de plurib⁹ successiue regnantibus in Persida post quos Saracenis subiugantibus eos suo imperio/ extunc p regno Persarum intitulatur regnū Saracenorum :de succedentib⁹ in tali regno. fo.eod.⁊ sequen.

Quartū capitulū de regno Francozū. incipit Anno igit̄ p̄mo ⁊c.Et in p̄mo a p̄mo rege Francoz di cto Priamo vsq̄ ad Karoli magni/numerāt.xxv. successiue regnātes deide duodecim q̄ successiue regnauerūt in Frācia post Karolū.deinde de quinq̄ alijs regnātibus vsq̄ ad tempus Ludouicis filij philippi: qui regnaui tempore.Vincentij hystorialis. fo.xlj.

Quintum capitulum de regno Britannozum vnde originē habuit.et incipit.De regno Britannozū ⁊c. fo.xlij.
De successoribus Brutit ⁊ qualiter Saxones Angliam obtinuerunt. fo.eodem.
De catalogo regum Britannie. ididem.

Sextum capitulum de regno Vuandalozum.quod incipit.De origine regni Vuandalozum ⁊c.In primo de origine ipsozum. fo.eodem.
De catalogo regum Vuandalozuz. ibidez.

Septimum capitulum de regno Gothozū. incipit. Gothorum qui apud antiques ⁊c. fo.xlij.
De diuisione Gothozuz in duo regna:scilicet Visigothozum in Hispania:et Ostrogothozum in Italia

Argumenta.

Italia. fo.eo.
De catalogo regum Uisigotorum. ibidem.
De catalogo regum Ostrogotorum. ibidem.
Octauum capitulum de regno Hunorū. ꝛ incipit De regno Hunorū ꝛc. In primo de origine eorū exoemonibus incubis. fo.eodem.
De Attila rege Hunorum. ibidem.
De sancto Nicasio ꝛ Eutropia sorore. ibidem ꝛ seq.
De Attila ꝛ signis apparentibus eo tempore/scilicet terremotu/rubedine aeris/et comete/ꝛ strage facta cōtra suos. folio lxiij.
De sancto Lupo loquente ad Attilam. et de destructione Aquileie per Attilam ꝛ edificatione Uenetiarum. fo.eoē.
De Leone papa accedente ad Attilam/et morte ipsius Attile. ibidem.
De sancto Aniano et victoria habita per eum contra Attilam. ibidem ꝛ seq.
De passione Ursule ꝛ undecim milium virginum. fo. xliij.
Onum capitulū de regno Uirulorū. i. Longobardorum. incipit: Uirulorū qui postea ꝛc. De origine et catalogo regum ipsorum. fo.eodem.
Decimum capitulū de psecutione facta in Aphrica cōtra christianos. ꝛ incipit: Quia inter Barbaras ꝛc. Et in primo de Honorico rege Uuandalorum persequente christianos. fo.eodem.
De molestijs illatis christianis in Aphrica. fo.eod.
De signis precedentibus hanc persecutionē. ibidem.
De viris ꝛ mulieribus cū infantib⁹ in exiliū missis. ibiē.
De ignominiosa clausura fidelium ꝛ alijs opprobrijs contra catholicos. ibidē.
De conuocatione iniqua episcoporum Aphrice per Honoricum ad concilium. ibidem.
De confessione veritatis fidei per eōs. fo.eodem ꝛ seq.
De doloso iuramento oblato episcopis. fo.xlv.
De passione sancte Uictorie ꝛ germanis eius. et quibusdā qui linguis abscissis loquebātur. fo.eodē.
De diuersis cruciatibus illatis fidelibus ab Uuandalis ꝛ specialiter Eugenio epo. fo.eodem ꝛ se.
De mirabili constātia vroris cuiusdam medici. fo.xlvj.
De misero interitu Honorici persecutoris. fo.eodē.
De Genserico rege Uuandalorū intrante Italiaz ꝛ ꝛ Romā ꝛ ciuitates Campanie spoliante. ibidē.
Ndecimum capm de sancto Prospere epo. ꝛ incipit: Floruit tēporibus Leōis ꝛc. In primo de origine eius ꝛ probitate ꝛ libris ab eo editis. fo.xlvij.
De sentētijs ꝛ dictis ei⁹ inversib⁹. fo.eo. ꝛ seq.
De ditis Prosperi in prosis. fo.xlviij.
De dictis ei⁹ circa materiā charitatis in decretis. ibidez.
De sententijs eius circa diuersa vitia. fo.eod.
De sancto Petronio episcopo Bononiensi ꝛ quibusdam dictis eius in versibus. fo.xlviij. ꝛ se.
De quibusdaz doctoribus. fo.lv.
De aratore poeta ꝛ dictis ei⁹ ꝛ Prisciano gramatico. f.eo.
De sancto Fulgētio epicopo ꝛ doctore: quomodo factus est episcopus. ibidem.
De vita ipsius Fulgentij ꝛ moribus ejus. ibidē.
De opusculis eius ꝛ dictis. ibidem in fi.
Uodecimum capm de sancto Paulino. ꝛ incipit: Temporibus quoq; prefatorū imperatorum ꝛc. ꝛ mirabili charitate in eo q̄ permisit se vēdi in fideli p liberatione filij vidue. fo.xlix.
Decimum tertium capitulum de Sidonio epo. ꝛ incipit: Floruit circa illud tempus ꝛc. De libris ab eo editis ꝛ quibusdam dictis. fo.eodem.
Decimum quartum capitulum de Cassiodoro monacho et rhetore. incipit: Eodem tempore floruit Cassiodorus ꝛc. fo.l.
De libris per eum editis. fo.eod.
Decimum quintum capitulū de Boetio qui ꝛ beatus Seuerinus dicitur. ꝛ incipit. De boetio qui ꝛ beatus Seuerinus ꝛc. fo.eodem.
De libris ab eo editis ꝛ psecutiōe quā sustinuit a Theodorico ꝛ dictis eius in libro de cōsolatiōe. ibi. ꝛ se.
De symmacho pritio socero eius ꝛ q̄busdā dictis ei⁹. fo.eo.
Decimum sextum capitulum de quibusdam sanctis epis. incipit: De quibusdam sanctissimis et doctissimis episcopis ꝛc. fo.eodem.
Decimū septimum capm de sctō Germano epo. ꝛ incipit: In Gallijs quoq; ꝛc. Et primo quō existens prefectus in gallijs tunsuratus est a sancto Amatore ꝛ inde fact⁹ epūs. fo.lj. ꝛ seq.
De austeritate mirabili eius vite. fol.lviij.
De miraculis eius ꝛ mortuo resuscitato. fo.eodem.
Qō instituit quēdam porcarium propter eius liberalitatē regem Britānie. fo.e.
De liberalitate eius in pauperes ꝛ et electione demonū manifesta per eum. ibidē.
De morte ei⁹ ꝛ cōsecratiōe eccl'ie Uercellēsis pesi. fo.lij.
De sancto Lupo episcopo. fo.eo.
Decimūoctauus capitulū de sancto Remigio ꝛ incipit: Imperante Martiano ꝛc. In primo q̄ prenunciata fuit sanctitas eius matri grauide. et de vita eius. fo.eodē.
De sancto Benebaldo marito neptis sancti Remigij. ꝛ laudu eius ꝛ penitentia. fo.eodez.
De sancto Patritio/ꝛ mirabilibus eius operibus in Hyberniaꝛ purgatorio eius. ibidem.
Decimūnonum capm de quibusdaz sanctis illius temporis. incipit: De quibusdā alijs sanctis ꝛc. Et in primo de sancta Genouefa ꝛ p̄phetia ei⁹ ꝛ abstinentia ꝛ miraculis. fo.lij.
De sctō Leonardo ꝛ vita ei⁹ ꝛ miraculis. f.eo.
De alio Leonardo. fo.eo.
De sancto Uedasto epo Attrebatensi. fo.eo.
De sancto Seuerino abbate. ibidem.
De Marentio abbate. fo.eodem.
De sancto Melanio abbate. fo.eodem in principio.
De sancto Uigore epo ꝛ miraculis eius. fo.eodem.
Uodecimus titulus continet gesta annorū. lxxxvj. scilz a quingentesimo. xvij. vsq; ad sexcētesimūquintum / de summis pontificibus ꝛ imperatorib⁹ illius tēporis. Et dictis Gregorij pape ꝛ de Gothis ꝛ Longobardis ab Italia deiectis ꝛ sanctis illius tēporis. Et in primo capitulo de Joanne papa primo. In primo de martyrio ei⁹ incipit: Defuncto Anastasio ꝛc. fo.liij.
De Felice papa secundo. fo. eodem.
De Bonifacio scō/ꝛ schismate tunc facto. fo.eo. ꝛ seq.
De agapito papa. fo.eod.
De Syluerio papa qui proditorie in exiliū mittitur Theodora imperatrice iubente. ꝛ Bellisario patricio ꝛ Vigilio diacono cooperantibus. fo.lv.
De Vigilio papa qui contradicēs imperatrici Theodore in exilium missus est ab ea. fo.eo.
De Pelagio primo papa ꝛ Joanne papa tertio. ibidem.
De Benedicto primo papa qui mittere voluit Gregorium magnum ad Anglicos conuertendos: sed impeditus fuit a Romanis. ibidem in fine ꝛ seq.
Ecundum capitulum de sancto Pelagio secūdo papa. incipit: Defuncto Benedicto ꝛc. In primo q̄ Gregoriꝰ magnus missus fuit ab eo Constantinopoliz legatus cardinalis. ꝛ de dictis ei⁹ contra schismaticos. fo.eodez.
De cōstitutionibus ei⁹ ꝛ dictis in diuersis materijs. ibidē.
Ertium capm de Gregorio papa primo huius nominis. ꝛ incipit ꝛ Gregorius successit. Pelagio ꝛc. primo de nobili pgenie eius ꝛ monachatu assumpto ab eo ꝛ eleemosynis ei⁹ ac punitione pprietarij monachi p eum. fo.lvj. infi. ꝛ seq.
De peste maxima Romam inuadente ꝛ processionibus ordinis per Gregorium. fo.eodem.
De assumptione eius ad papatum et humilitate summa ostensa. fo.eodem.
De liberatione quorūdam a periculis meritis eius. fo.eo.
De extirpatione heresum ꝛ malorum morum per ipsum et ordinatione diuinorum officiorum. fo.lvij. in fi. ꝛ se.
De ordinationibus eius ꝛ q̄ pp̄o predicabat ꝛ q̄ doctos et sanctos viros secum in curia habebat. fo.eo. et seq.
De cōuersione Anglorū procurata per eū mittentē Augustinum cū quibusdam ad illic predicandum. fo.lviij.
De miraculis eius et liberatione Traiani ab inferno per ipsum. fo.eodem.
De liberatione eius et eleemosynis in diuersas mūdi partes transmissis ꝛ ꝛ christo recepto in prādio in forma pauperis. fo.lviij. ꝛ sequēti.
De pluribus epistolis eius ad officiales suos pro eleemosynis distribuendis. fo.lx.
De iustitia ꝛ innocentia ei⁹ in debitis exigēdis. fo.eo. ꝛ se.
De humilitate ꝛ patiētia ei⁹ in aduersis. folio eod.
De libris editis ab eo ꝛ humilitate ei⁹ doctrina. fo. eod.
De diuersis epistolis eius admonitorijs et precipue ad Mauritium imperatorem. ibidez ꝛ se.
De epistola missa Constantine imperatrici contra superbiam Joannis Constantinopolitani. fo.lxj.

✠✠ ij

Capitulorum Secunde Partis

De ordinationibus eius circa continentiam clericorum et cõtra simoniacos. fo.eod.
De iustitia exercẽda in iudicijs. fo.eo.
De materia circa religiosos. ibidem ꝛ seq.
De admonitione eius cõtra detractores. fo.lxij.
De doctrina eius contra arrogantes ꝛ auaros ꝛ lasciuos ꝛ gulosos. fo.eodẽ.
De gradibus peccatorum ꝛ de tẽrationibus. fo.lxij.
De gratia ꝛ virturibus ꝛ gradibus earum. fo.eodem.
De fide obedientia. fo.eodem.
De diuersis sacramentis. ibi.in fi.
De absolutione/ꝛ matrimonio/ꝛ actu coniugali. fo.lxiij.
De sacro ordinis:et diuersis officijs eorũ ordinũ.fo.e.ꝛ seq.
De conuersatione bonorum cum malis:purgatorio:sepultura:ꝛ suffragijs. fo.eodem.
De prelatura.ꝛ Judeis non cogendis ad fidem. fo.eodem
De vita beata. fo.lxiiij.
De septẽ vitijs capitalib⁹ ꝛ eorũ filiabus / quomodo prelium exercent contra hominem. fo.eodẽ ꝛ seq.
De morte ipsius Gregorij. fo.lxxiiij.
De eremita qui dolebat se equandum Gregorio in gloria. folio lxv.

QUartum capitulum de imperatoribus .ꝛ incipit/ Quia de summis põtificibus ꝛc.Et in⁹ primo de Justiniano imperatore maiore. fo.eodem.

De iustiniano imperatore q̃ leges sparsas redegit in tria volumina.s.digestum vetus:ꝛ infortiatũ:et digestũ nouũ.Et q̃ per Bellisarium ducem suum recuperauit Aphricã diu possessum ab Uuandalis:ꝛ postea eũ misit in Italiam liberandam a Bathis. fo.lxvj.

Qõ Bellisarius intrans Italiam cepit Neapolim:et occidit Theodatum regem Bothorum/qui Bothi sibi alium fecerunt regem. ibidem.

Roma capitur a Bellisario:et Bothorũ fit magna cedes. ꝛ de pugna maxima inter Bellisarium et Uitigem reges Bothorum. fo.lxvij.

Qõ Bellisarius pro redẽptione Rome ab eo capte multa laborioſa fecit. fo.eodez.

De copijs maioribus armigerorꝫ missis Bellisario ab imperatore:ꝛ fame validaꝛ de treugis factis. fo.eo.ꝛ seq.

Qõ vulneratur Bellisarius/a Constantino:propter quod ipse Constantinus occiditur:ꝛ Arimnum obsidetur:sed non capitur. fo.lxviij.

De Narsete misso in Italiam cum exercitu ab imperatore/ꝛ diuersis bellis gestis per eum ꝛ Bellisarium in Italia:et Mediolano capto a Bothis et destructo et Fesulis obsessis. fo.eodez ꝛ seq.

De Theodoberto rege Francorum intrante Italiam cum octoginta milibus hominum ad capiendum Italiam sed non potuit. fo.eoõ.

De concordia facta inter Bellisarium ꝛ Uitigem regẽ Bothorum/ꝛ reuocatione Bellisarij in Greciam. fo.eo.

De virtutibus Bellisarij:ꝛ Uitige rege Bothorum eunte ad imperatorem. fo.eodem et seq.

QUintum capl̃m de Totila qui fit rex Bothorum post Atalaricũ:ꝛ victoria ei⁹ cõtra gẽtes imperatoris:ꝛ obsidione Florẽtie a Totila.fo.eodez.

Qõ Totila p Calabriã ꝛ Appuliã ciuitates multas capit.Et classis imperatoris missa capitur. fo.lxix.

De reditu Bellisarij in Italiã ꝛ bellis ei⁹. ibidẽ.in fi.ꝛ seq.

Qõ sanctus Benedictus visus prophetico cognouit eum transformatum:et reprehendens predixit ei venturaꝛ qui Totila postea obsedit Romam magna fame vrbem premente. fo.eo.

De bello nauali Bellisarij cum Bothis. fo.eo.

De captione vrbis ꝛ oratione Totile ad suos.ꝛ reprehensio Totile ad Romanos. ibidem in fi.et seq.

Qõ Totila mittit oratores ad imperatorem pro pace:ꝛ cui imperator respondet. fo.eodem.

Qõ Roma recuperaꝫ a Bellisario.Et Totila obsidet Perusium:quod demum deficiente victu:septimo anno obsidionis vi cepit. fo.eodem.

Qõ Totila mandauit sanctum Herculanum epm̃ Perusinũ occidi.Et iterũ Totila Romam obsidet. ibidem.ꝛ seq.

Qõ Bothi multas ciuitates capiunt in Italia. fo.lxx.

De Narsete misso in Italiam a Justiniano. fo.eod.

De bello nauali in quo Totila cum Bothis fuerunt superati. fo.eodem.

Debello Narsetis cõtra Bothostin quo Isdrilas insignis dux Bothorum/ꝛ Totila occiduntur. fo.eodẽ.

Qõ a Narsete Roma capitur.et Theias rex Bothorum occiditur. ibidem.

De precibus factis per Narsentem et per populum Romanum et clerum apud Justinianum:vt Uigilius papa ab exilio reuocaretur.Et de Justino adoptato in filiũ a Justinianoꝛ quibusdam alijs. fo.eo.ꝛ seq.

SExtum capitulũ de Justino imperatore scõo. incipit:Successit g̃ in orãte ꝛc. In pmo de Sophia ipatrice ꝓtumeliãte p lras Narsetẽ ꝓpter qõ indignat⁹ Narses introduxit regem Lõgobardorũ in Italiã ꝛ ꝫbusdã pdigijs. fo.lxxij.

De Albuino rege Longobardorum:qui occidit regem Gepidarum:et filiam ipsius regis in vxorẽ duxit a qua occiditur. fo.eodem.

De Theophilo se diabolo dante vt recuperaret dignitatẽ suã ꝛ dignitate ei⁹. Et de miraculo pueri Judei missi i fornacem a parentibus. ibidẽ.

De diuisione regni Frãcorũ iter filios Lotharij:ꝛ vxorib⁹ eorum ꝛ occisiõe Sigisberti regis. fo.lxxiij.ꝛ seq.

De Chilperico rege Frãcorũ ꝛ Lãderico cõcubinario regine ꝓcurãtis mortem viri per adulteriũ. fo.eodẽ.

De sctõ Colũbano reprehẽdẽte regẽ de adulterio ꝓpter q̃ expellit:ꝛ de Brunechildis regina occidit. ibidẽ ꝛ se.

De morte Justini ipatoris:q̃ Tyberiũ adoptiuũ filiũ cõstituit ipatorẽ:q̃ victoriã habuit cõ persas. fo.lxxiij.

De mauritio ipatore:ꝛ Antiochia subuersa:et infidatione pluriarũ tãtarũ vt diluuiũ crederet. Qõ Mauritiꝰ debellauit Armenos ꝛ Persas. fo eodẽ.

De Cosdroe rege Persarũ ꝛ de q̃dã fatuo faciẽte miracula ꝛ dicẽte se xp̃m.Et de Agilulpho rege Lõgobardorꝫ et conuersiõe Lõgobardorum. ibidem.

De occasiõe Mauritij ipatoris facta p Phocã vsurpantem sibi imperium. ibidem ꝛ seq.

SEptimum capitulum de sanctis illorum temporum ꝛ incipit.De sanctis qui claruerũt ꝛc. Et in primo de sancto Goar:et abstinentia ꝛ miraculis eius. fo.lxxv.

De sctã Brigida in Scotia:vita eius ꝛ miraculis.fo.eodez.

QUartũ capl̃m de sctõ Carilepho et vita ei⁹ primo incipit.Tẽporibus Childeberti ꝛc. fo.lxxvj.

De sancto Gregorio Lingonensi epõ. ibidem.

De.s.germano Augustuduneñ epõ ꝛ vita ei⁹.eo.

De sancta Radegunde regina in Francia. fo.eodẽ ꝛ seq.

De sctõ Brẽdano de Scotia:ꝛ epõ Machute. fo.lxxvij.

De sctõ Samsone doleñ. fo.eodẽ.

De sancto Ethbino. ibidem.

De sancto Basolo. fo.lxxviij.

De sancto Amando. ibidem ꝛ sequenti.

De sancto Paulo Leonensi epõ. fo.lxxxix.

De sctõ Gregorio Turoneñ.archiepõ. ibidem.

De sancto Joanne Patriarcha Alexandrino:qui cognominatus est eleemosynari⁹:ꝛ de eleemosynis eius ꝛ admonitionibus. fo.lxxix.

De quibusdã alijs actibus ei⁹ virtuosis. ibidẽ inſi.ꝛ seq.

De exemplis eius inducentibus ad eleemosynas.fo.ibidẽ.

NOnum capitulum de miraculis et exemplis aliquorũ que narrat Gregorius in libro dialogorꝫ ꝛ incipit.Multa narrat Gregorius ꝛc. Et in primo de Honorato. ibidem.

De libertino suscitante mortuũ ꝛ patientia ei⁹.ibidẽ.ꝛ seq.

De sancto Equitio ꝛ virturibus eius. fo.lxxx.

Qõ ipse Equitius adeo missus fuit ad predicandu:ꝛ qꝛ papa miserat pro eo:reuelãte deo dimissus fuit. ibidẽ.

De sancto Constantio ꝛ humilitate eius. ibidẽ.

De Nononso epõ monacho ꝛ miraculis eius. ibidẽ.

De sancto Bonifacio et eleemosynis eius et miraculis folio eodem.circa finẽ ꝛ sequenti.

De sctõ Fortunato Tudertino epõ:ꝛ miraculis ei⁹.fo.xcij.

De sancto Seuero:et mortuo suscitato per eum ad tem⁹ breue. circa finẽ ꝛ se.

De Datio Mediolaneñ.epõ. fo.eodẽ.

De Sauino Canusino epõ. eodem.

De Andrea Fundẽsi episcopo/ꝛ Judeo cernẽte discussionẽ demonum. eodem.

De sancto Fridiaco Lucensi episcopo. eodem.

De sancto Cerbonio Populonie episcopo. eodem.

De Isaac de Syria eremita. ibidẽ circa fi.ꝛ seq.

De sancto Eutychio et Florẽtio:ꝛ miraculis eoꝝ.fo.eodẽ.

De Martino solitario ꝛ operib⁹ ei⁹ miris. fo.lxxxiij.

De quodam mortuo resuscitato a Fulgentio:et de Benedicto monacho eodem.

De miraculis factis a reliquijs sanctorꝫ.ibidem ad fi.ꝛ seq.

De Mẽna solitario:ꝛ martyrio quorũdã rusticorꝫ.f.eodez.

De Eleutherio abbate et miraculis eius. fo.lxxxiiij.

De Sanctulo et miraculis ei⁹:et ex magna charitate exponentis se ad mortẽ p salute corporali proximi.ibid.et se.

De sancto

Argumenta.

De ſancto Amantio. fo.eodez.
De cecitate mentis noſtre circa inuiſibia/ex quarto dialogozum. fo.eodem.
De verbis Salomonis in eccleſiaſte:vbi videtur hoies beſtijs aſſimilari:& quomodo intelligantur. ibidē.
Qđ anima erſi non videtur in corpore:tamen ex operibus eius oſtenditur ibi eſſe. fo.lxxxv
Qđ animabus exeuntibus de corpore aliquando dulcedo laudis celeſtis auditur. ibidem & ſeq.
De puero quinquenni blaſphemante:& aia eius a demonibus delata. fo.eo.
De quodā milite reſuſcitato:qui retulit & penas aliquoꝝ & gloriam aliozum viſa a ſe in alia vita. fo.eodez.

Decimuſtertius titulus cō tinet geſta per annos centū & octo/ſummoꝝ pontificū & imperatoꝝ:& dicta doctoꝝ Iſidori & Bede. Et de Machomete & lege ſpurciſſima ab eo inuenta & acceptata a Saracenis:Turcis & Tartaris:& reprobatione eius per rationes. Et in primo capitulo de ſummis pontificibus.& incipit. Poſt mortē Gregoꝝ ꝛc. Et in primo de Sabiniano papa. fo.lxxxvj.
De Bonifacio tertio papa. ibidez.
De Bonifacio.iiij.hic inſtituit feſtū oīm ſanctoꝝm. ibidem.
De Deuſdedit papa/& quibuſdam dictis eius. ibidem.
De Honorio papa. ibidem in fi.
De Seuerino papa. fo.lxxxvij.in prin.
De Joanne papa. fo.eo.
De Theodoro papa. ibidez.
De ſctō Martino papa:qui cōgregato cōcilio excōicauit & depoſuit Alexandrinū & Conſtātinopolitanū patriarchā propter hereſim:de perſecutione facta cōtra ipſum & ordinationibus eius in decretis. ibid.
De Eugenio papa. ibidez.
De Vitaliano papa. ibid.
De Adeodato papa. ibidem.
De Dono papa. ibidem.
De Agathone papa & cōcilio generali facto per eū. ibidem.
De Leone ſecundo papa. ibidem.
De Benedicto papa. ibiō.
De Joanne quinto papa. ibidem in fin.
De Conone papa. fo.xcix.
De contentione de papatu. ibidem.
De Sergio papa/& quibuſdam ordinationibus eius in decretis. fo.lxxxviij.
De Jonne ſexto papa. ibidē.
De Joanne ſeptimo papa. ibidem.
De Conſtantino papa & Zozimo papa. ibidem.

Secundum capitulū de ſancto Iſidoro Hiſpalenſi eꝑ incipit. Imperante Heraclio ꝛc. In primo/de libris editis ab eo. fo.eod.
De dictis eiꝰ circa generalia cōcilia & reprobationes hereſum. ibidez.
De ſententijs eius quoad clericos & ordines eoꝝ. ibidē & ſe.
De circunſtātijs cōſiderandis in ſcripturis. fo.lxxxix.
De diſpenſatione circa lapſos:et de aliquibus ſacramentis. ibidem.
De prelatis & alijs materijs. ibidem.
De dictis eius in ſoliloquijs ibidem.
De quibuſdam documentis eius. ibidem.& ſe.

Certū capitulū de venerabili Beda. incipit. Beda venerabilis ꝛc. Et in primo q̄ fuit p̄ſbyter monachus de Anglia:& libris editis ab eo. fo.lxxxix.
De dictis eius ex decretis. ibidez.
De mortuo ſuſcitato narrante varias penas quas vidit in alia vita ſm Bedam. ibidem.

Quartū capitulū de imperatoribus & regibꝰ Francie.incipit. Interfecto Mauritio imperatore ꝛc. Et primo de rege Perſarū cōtra eum inſurgente propter occiſionem Mauritij. fo.eo.
De Clozario & Theodorico regibus Francie inter ſe bellātibus:& Theodoberto rege Francie occiſo a fratre:& alijs ſeuis occiſionibus. ibidem.
De Heraclio impatore p̄curāte mortē Phoce Et ipſe imperās ꝫ Coſdroen pugnās ſuperat eū cū ſuis. ibidem.
De ſuperbia Coſdroe ſe deum facientis:& occiſione eiꝰ ab Heraclio. Et miraculo de reportatione crucis in Hieruſalē. ibidem.
De bello inter Romanos & Saracenos ſub Heraclio:qui demum efficitur hereticus. ibidem.in fina.& ſeq.
Qđ Hieruſalē capiꝫ a Saracenis cū tota Syria. fo.xcix.
De Conſtantino ſcō filio Heraclij imperante occiſo dolo nouerce. Et Heraclona ſcō folio Heraclij impante miſſo in exiliū cum matre p Conſtantē Conſtantini filium imperantem:qui eccleſiā perſequitur. Et de regibus Frācie et captione Bathildis regine. ibidem.
De Conſtentino tertio filio Cōſtantij imperāte & p̄curāte concilium generale ſub Agatone papa:a quo heretici cōdamnantur/dicentes vnam tm̄ naturam/operationem/& voluntatem in chriſto. ibidez.& ſequē.
De Juſtiniano ſcō imperatore filio Cōſtantini predicti:qui hereticus perſequitur eccleſiam. fo.xcj.
De Leontio ſeu Leone vſurpante imperium. Et de Tyberio ab eo auferente imperiū:& Juſtinino ſecundo relegato recuperante imperium ſibi ablatum. ibid.
De ipſo Juſtiniano vocante papam ad Conſtantinopolim et honorante & occaſione eius cum filio p̄pter crudelitatem ſuam. ibidē.

Quintū ca. de Machometo.& incipit. Inter ea tpa ꝛc. Et i primo de falacijs eiꝰ multiplicibꝰ & varijs opinionibꝰ circa iplm & laſciuia eius. fo.xcij.
De cerimonijs ſaracenoꝝ ſm legē Machome. f.cv.
De paradiſo carnali quem promittit Machometꝰ ſeruantibus legem ſuam. ibidē.
De inferno quem prenuntiat tranſgreſſoribus legis eius & reſurrectione mortuoꝝm. ibidem.
De morte eius & ſepultura. fo.xciij.
De reprobatione excuſantium legem illam quum ſit beſtialis. ibidem et ſequeñ.
Rationes quibus probatur illa lex eſſe a diabolo et non a deo.et de ſignis falſis Machometi. fo.eodem.
De doctrina Alchorani quomodo ſit ſtulta et turpis & a nullo ſapiente recepta. fo.eodem.
Qđ doctrina illa eſt ſibipſi contraria:& per violentiam inducitur ad obſeruantiam. ibidem.
Quod Machometus fuit falſus prophetas nec fecit miracula niſi falacia. fo.xciiij.

Sextum capitulū de multis ſanctis:& incipit De multis ſanctis ꝛc. Et in primo de ſancta Phara virgine. fo.eoō.
De ſctō Pharaone eꝑ:& vxore eiꝰ moniali. ibidē.
De diſcipulis ſancti Columbani. ibidē.
De ſancto Vualarico & miraculis eius:& precipue mortui reſuſcitati. ibidē in fi.& ſe.
De ſancto Hildeunto epiſcopo. fo.xcv.
De ſancto Augregiſilo. ibiō.
De ſancto Sulpitio & miraculis eius. ibidē.
De ſancta Saleberga abbatiſſa. fo.xcvj.
De Dagoberto rege Francoꝝm. ibidem.
De ſctō Magnodobo & ſuſcitatiōe pueri ab eo. ibiō.
De ſancta Aurea Abbatiſſa:& punitione eius ꝓpter quendam exceſſum. ibidem.
De ſancto Romarico. ibidem in fine.& ſeq.
De ſancto Boerico epiſcopo. fo.xcvij.
De ſancto Arnulpho & miraculis eius. ibidez.
De Oſwualdo Nordanimbꝝm rege occiſo/et miraculis et reliquijs eius. ibidē.
De ſancto Eligio et miraculis eius / et mortuo ſuſcitato. folio eodem & ſequēti.
De monaſterio feminarum ab eo inſtituto:& morte eius ac miraculis eius. fo.eoō.
De ſancto Audeono epiſcopo:& auſteritate eius:et moꝛibꝰ ac miraculis. f.xcviij.
De ſctō Philiberto & moleſtijs ſibi illatis a diabolo. ibidē.
De ſctō Riſcharioꝛ & de ſctā Angadriſma. fo.eodem.
De ſancto Auſberto monacho et epiſcopo:et de ſancto Lāberto. ibidem.
De ſctō Agilo & miraculis eius:& ſctō Videboto. ibidē.
De ſancto Furſeo et de ſex accuſationibus quas fecerunt demones contra eum mortuum. fo.xcix.
De ſancto Audemaro epiſcopo. ibidem.
De ſancto Prejecto & pena occidentium eum. ibidē & ſeq.
De ſancto Theodoro qui inſtituit canones penitetiales:& folio c,
De ſanto Leodegario martyre:et ſancto Harino Fratre eius ibidem.
De ſancto Vigilio:& de ecclipſi ſolis & lune & peſte accidente maxima & remedio. ibidē.
De ſancto Lamberto epō & martyrio & patientia & humilitate eius in depoſitione ſua. ibidem.
De ſanto Leufredo. ibidē & ſeq.
De ſancto Vuandregiſillo:& miſericordia eius: et inſidijs diaboli contra eum. fo.cj.
De tranſlatione beati Bādicti de monte Caſſino. ibidē.
Quod voluerunt reportare corpus de Francia ad montem Caſſinum & non potuerunt. ibidem.

De sancto Egidio abbate ⁊ miraculis eius: et precipue in resuscitatione mortui. ibidem ⁊ se.
De sancto Lupo Senonensi, epo: in cuius calice celebratis ipsa est gemma de celo. fo. cij.

Decimusquartus titulus cōtinet gesta summorū pontificū ⁊ imperatorū centum annorū: scz a tpe Gregorij secundi vsq; ad tēpus Leonis tertij. Et a tēpore Philippici imperatoris vsq; ad imperium Caroli magni inclusiue. Et doctoribus Alchuino ⁊ Rabano. et incipit. Anno dominice incarnationis. Dccxij. Et de summis pontificib⁹ Et in primo de Gregorio scō papa q̄ misit ad predicandus Teutonicis: ⁊ cōuersi sunt. fo. cij.
De Gregorio tertio et de concilio contra imperatorem: et alios destruentes imagines. Et de translatione corporis sancti Augustini. ibidem.
De zacharia papa: cui Aistulphus rex Longobardorū restituit terras ecclesie. Et de Carlomāno⁹ fratre Pipini regis Francorū/ qui fit monachus. Et Pipinus fit rex Frācie per zachariam papam. ibidē ⁊ se.
De Stephano. ij. papa: qui misit ad Pipinū pro adiutorio cōtra Lōgobardos: qui veniēs in Italiā coegit regē Lōgobardorū restituere terras ecclesie. fo. ciij.
Qō Aistulphus post recessus Pipini iterū abstulit terras eccl'ie: ⁊ iterū Pipin⁹ reuertens cogit restituere. ibidē.
De Paulo papa: et de Carolo magno: qui adeptus est totum regnum Francie: et de Constantino antipapa depposito. ibidem.
De Stephano tertio papa: et consilio per eum facto/ et dictis eius. ibidem ⁊ seq.
De Adriano papa: qui misit ad Carolū magnū vt liberaret Italiam a Longobardis. fo. ciiij.
Quod Carolus magnus intrans Italiam: capta Papia Desiderium regem Longobardorum vltimus transtulit in Franciam: propter quod Italia liberata, est totaliter a Lungobardis. ibidē.
De Hadriano papa faciente concilium ⁊ dante magnā potestatem Carolo magno in electione prelatorum: ⁊ de hereſi Feliciana condēnata: ⁊ decretis Hadriani. ibidē.
De sancto Bonifacio archiepiscopo Maguntino: qui conuertit Teutonicos ad fidez: et dictis eius in decretis: folio eodem ⁊ sequenti.
De Leone papa tertio: qui capitur a Romanis ⁊ eroculak qui illuminatus accedit ad Carolū ⁊: ⁊ veniens Romā punitur qui offenderāt papam. ibidē.

Secundū capitulū de imperatoribus. Et in primo de Philippico vsurpāte imperiū. īcipit. Philippicus igitur qui ⁊ Bardanius ⁊c. fo. cv.
De Anastasio vsurpante imperium: et de sancto Albino mortuum suscitante. ibidem.
De Theodosio vsurpāte imperium: ⁊ de sctō Uuolfranno ⁊ Rothbodo decepto a diabolo per visionē. ibidē ⁊ seq.
De Leone vsurpāte imperiū: ⁊ de Saracenis obsidentib⁹ Constantinopolim: sed superati sunt. fo. cvj.
De Carolo Martello rege Francie multas natiōes sibi subiugante et occidente cum suis. cccl xxv. milia Saracenorum. ibidē.
De Constantino imperatore filio Leonis: ⁊ translatiōe corporis beate Maria Magdalene. ibidem.
Quod Carlomānus frater Pipini fit monachus ⁊: Pipin⁹ fit rex Franie. De terremotibus terribilibus: ex quibus alique vrbes ex toto ⁊ alique ex parte subuerse sunt alie a montanis ad subiecta campestria cum muris et habitationibus suis integre plus q̄ per sex miliaria trāsmigrauerunt. ibidē.
De Constantino imperatore conuocante synodum ⁊ iubēte imagines destrui. ibidē.
De Leone filio Constantini imperante: ⁊ Saxonibus conuersis ad fidem ⁊ baptizatis. ibidem ⁊ se.
De Carolo magno bellante contra Saracenos/ ⁊ contra Uascones ⁊ Ungaros ⁊ contra Northmannos ⁊ Bohemos: ⁊ omnes sibi subiugāte. fo. cvij.
De Constantino imperante cum matre eius Hirene ⁊ que priuata est imperio: sed ipsa filium excecauit ⁊ incarcerauit: ⁊ sola imperauit. ibidē.
De Carolo magno ⁊ diligentia eius ad cultum diuinum: ⁊ de coniuratione contra eum punita: ⁊ de miraculo imaginis christi illuse a Judeis. ibidem.

Tertiū capitulū de Amelio ⁊ Amico amicis in effigie similibus. incipit. Narrat Uincenti⁹ ⁊c. Et in primo q̄ baptizant a papa: ⁊ q̄ discedētes abinuicem ⁊ se querentes recognouerūt. fo. cvij.
Quod Amelius cognouit carnaliter filiam Caroli: et Amicus Hardericum incusantem Amelium occidit in duello Amelium se fingens: ⁊ filia Caroli assignata Amelio in vxorem ipse eas reddidit Amico. ibidem et seq.
Quod Amicus leprosus effect⁹: ⁊ propter hoc ab oībus etiā vxore eiect⁹: est sucept⁹ honorifice ab Amelio: ⁊ Amelius ex reuelatione angeli occidit filios suos vt in sanguine eorū lotus Amicus sanare: ⁊ q̄ resuscitati sunt. fo. ibidez.
Quod in exercitu Caroli bellantes contra Longobardos occisi sunt. Et q̄ Carolus restaurauit Florentiam a Totila desolatam. ibidem.

Quartum capi. de Carolo magno. incipit. Carolus igitur magnus ⁊c. Et in primo de dispositione corporis eius et fortitudine: et vita eius. folio. cvij.
De morib⁹ ei⁹ ⁊ honore ei⁹ ad ecclesiā. ibidē.
De terremotu maximo Italiā concutiente: et peste sequente: et imperio Romano collato Carolo magno: et nationibus ei subiectis. et catalogo imperatorum Grecorum vsq; ad Carolum. fo. cxxiij.
De liberatione terre sancte per Carolum: ⁊ reliquijs ei datis in Hierusalem. ibidem.
De apparitiōe Jacobi apostoli facta Carolo Monētis ad liberādū Hispaniā ab infidelibus. fo. ibidē.
De prelio Caroli inito cū Aigolando principe infideliuz in Hispania. fo. cix. ⁊ sequē.
De pljs inter exercitū Aigolādi ⁊ exercitū Caroli cōcurrē bus multis regibus. fo. eodem.
De pmissiōe ab Aigolādo facta Carolo de recipiēdo baptismū quā nō seruauit ⁊: occisiōe maxima ifideliū p christianos vbi ⁊ Aigolandus occiditur. fo. cxxiij.
De occisiōe gigātis Ferracuti facta p Rolādū. ibidē.
De pditiōe Banalonis qui erat cuz Carolo: qua victi sunt christiani: ⁊ Rolandus ⁊ alij plures palatini occisi sunt. folio cx. ⁊ seq.
De visione quam habuit episcopus Turpinus in missa de occisis in prelio: et occisione Banalonis propter proditionem. fo. ibidem.
De reuelatione corpis scti Saluij ⁊ gestis ei⁹. ibidē.
De studio trāslato a Roma ad Parisios. Et de ītuor discipulis Bede. s. Rabano: Alchuino: Claudio: ⁊ Joāne: q̄ p mouerūt illud studiū. ibidem.
De morib⁹ Caroli magni erga familiam suam. ibidē.
De morte Caroli ⁊ sepultura eius honorifica. ibidem.

Quintū capitulū de doctorib⁹ illi⁹ tpis ⁊ incipit. Floruerunt autē eo tpe ⁊c. Et in primo de Alchuino magistro Caroli magni in artibus et diuinis scripturis ⁊: de libris ab eo editis. fo. ibi. ī fi. ⁊ seq.
De sermone ei⁹ in festo oīm sanctorū. fo. cxj.
De Rabano abbate: ⁊ postea episcopo Maguntino facto: ⁊ libris ab eo editis. ibidem.
De sacramentalib⁹ circa baptismū: quorū significationem ponit Rabanus. ibidem.
De q̄busdā alijs dictis ei⁹ in decretis. ibidem.
De laudibus crucis fm Rabanum. ibidem.

Decimusquintus titulus cōtinet substātiā collationū patrū: ⁊ dicta notabilia ipo: ⁊ vitā ⁊ puersatiōem scrām anachoritarū: a Pplo primo eremita ⁊ sctō Antonio vsq; ad aliū solitariū q̄ cōbussit sibi digitos ⁊ cenobitarū a beato Benedicto: vsq; ad ordinē Cumiliatorū: qui ceperūt anno dñi millesimo. xviij. Et ī primo capitulo in genere de statu Anachoritarum: ⁊ Leonbitarum: ⁊ incipit: Gesta dei ⁊ saluatoris ⁊c. Et primo de quadruplici statu sanctorū in eccl'ia: scz apostolorū: martyrū: ⁊ doctorū: ⁊ pontificū: ⁊ religiosorū sub triplici genere: scz Anachoritarum: Lenobitaruz et Sarabaitarū. folio cxj. in fi. ⁊ seq.
Unde principium habuerunt illi tres status religiosoruz. folio ibidem.
De morib⁹ cōgruētibus illis trib⁹ statib⁹. ibidem.
De cōmendatione libri collationū patrū Joannis Cassiani ⁊ aliorum librorum eius. ibidem.
De mō psallēdi ⁊ orādi i li. de īstitutis cenobioz. ibid. ⁊ se.
De forma recipiēdi ⁊ instruendi nouitios ⁊: morib⁹ seruādis in eorum conuersatiōe. fo. cxij.
De īstructione ad quēdā facta de receptiōe habit⁹ ⁊ nouē obseruandis. ibidem.

Secundū cap. de. xxiij. collationib⁹ patrum ⁊: incipit In prima collatione ⁊c. Et in primo ex collatiōe prima abbati s Moysi: q̄ finis vite religiose est puritas: ⁊ de multiplici cōtemplatiōe erga deum

Argumenta.

deū⁊ triplici genere cogitationem. fo.cxiij.⁊ seq.
De secūda collatione Moysi⁊ discretio super oia est necessaria⁊ quam inducit humilitas. fo.eodez.
De tertia collatione Paphuntij⁊in qua agit de triplici vocatione ad deū⁊ triplici abrenuntiatione. ibidē.
De quarta collatione scz Danielis⁊in qua agitur de triplici causa tedij mentalis⁊⁊ de triplici statu animer scz,calido frigido/⁊ tepido. fo.cxiij.⁊ seq.
De quinta collatione scz Serapionis⁊in qua agitur de pugna octo vitiorum capitaliū⁊⁊ quomodo vincuntur vitia. ibidē.
De sexta collatione scilz Theodori⁊in qua agitur de triplici differentia rerū.s.virtutib⁹/vitijs/⁊tempozib⁹ bonis⁊⁊ sex causis flagellor⁊. fo.cxv.
De septima collatione⁊scz Sereni in qua agitur de instabilitate mentis⁊⁊ de angelis malis quomodo cognoscunt cogitatiões. ibidē.
De octaua collatione eiusdē Serenitis qua agit de multiplici expositiõe scripture⁊⁊ q̄ angeli sunt creati ante mūdū quod tñ non tenetur hodie. fo.cxvj.in fi.⁊ seq.
De collatione.ix.s.Isaactis qua agit de oone ⁊⁊ quadruplici specie eius⁊⁊ multiplici modo orandi. fo.cxvij.
De decima collatione eiusdē Isaac⁊ ⁊ de erroze dicentium deum corporeum⁊et causa eius⁊et de oratione:Deus in adiutoziū meum. ibidem⁊ seq.
De vndecima collatione⁊scz Cheremonis⁊que est de trib⁹ retrahendis homines a vitijs. fo.cxvij.
De duodecima collatione eiusdē Cheremonis⁊vbi agitur de perfectione castitatis⁊⁊ contrarijs eius⁊⁊ sex gradib⁹ eius⁊⁊ de modo acquirendi. fo.eodem.
De decimatertia collatione⁊scilz eiusdē Cheremonis⁊ que est de ꝓfectione dei.et de gratia ⁊libero arbitrio⁊de qua materia Prosper et Cassiodorus eum arguunt vt male sentientem. fo.eodē⁊ sequēti.
De decimaquarta collatione⁊scz Nesterotis.de vita actiua ⁊ cōtēplatiua.⁊ de via ad cōtēplationē,⁊ variis statibus actiue⁊⁊ multiplici mō exponēdi scripturas. fo.cxviij.
De decimaquinta collatiõe eiusdē Nesterotis.⁊ de triplici causa miraculoz̄.⁊q̄ fiūt aliq̄ ab demonib⁹.fo.eo.⁊ seq.
De decia sexta collatiõe⁊scz Joseph de amicitia ⁊ multiplici genere ei⁹⁊⁊ sex gradib⁹ ꝓfecte amicitie. fo.cxix.
De decimaseptima collatione eiudem.de definitionibus id est promissionibus⁊q̄ nõ sunt facile exhibēde⁊nec semper seruande. fo.eodem.
De decimaoctaua collatione que est Piamonis⁊de multiplici genere monachoz̄um.et de patientia quomodo acquiratur.⁊ exemplis de hoc. fo.eo ⁊ seq.
De decimanona collatione que est Joannis.de comparatione vite cenobitice ad anachoriticam⁊que sit melior ⁊ de fine vtriusq̄. fo.cxx.
De vicesima collatione Pinuphij. de penitentia et decem modis quibus peccata remittunt. fo.eodē⁊ seq.
De vicesimaprima collatione que est Teone⁊q̄ ipse dimisit vrozem ꝓpter legē cōmunē.differentia⁊ inter precepta que semper sunt seruanda⁊⁊ consilia que non semper seruāda ⁊ differentia inter legem Mosaicam ⁊ euangelicā⁊ ieiunio quadragesime. fo.cxxj.⁊ se.
De vicesimasecunda collatione eiusdem Teone.de triplici causa pollutionis in somnis ⁊ quādo per eam sit dimittenda communio. fo.eo.
De vicesimatertia collatione eiusdem Teone⁊de expositione dicti apostolici. Nō enim quod volo bonum hoc ago. et quid sit principaliter bonū⁊⁊ quid malū. fo.cxxij.⁊ se.
De vicesimaquarta ⁊ vltima collatione que est Abrae.de mortificatiõe⁊et q̄ non sunt sequenda omnia exempla sanctoz̄. fo.eodez.

Certium capitulum de vita beati Antonij. incipit Post doctrinam perutilem ⁊c. Et in prima de excellentia sanctitatis ei⁹. Et de Paulo primo eremita. fo.eo.
De tentationib⁹ ipsius Antonij ⁊ visionibus. fo.eodem.
De detestatiõe hereticoz̄ ⁊ doctrina ei⁹ ex li. Athanasij.f.e.
De visionibus ⁊ prophetia eius ⁊descriptiõe. fo.cxxiij.
De documento eius. fo.eodem.
De disputatione eius contra philosophos paganos cum ratiõibus fidei. fo.eo.⁊ se.
De Eulogio ⁊ leproso quos tentatos de impatientia Antonius instruxit. fo.eodem.

Uartum capitulum de Paulo simplici.⁊ incipit Habuit autem Antonius ⁊c.⁊ per totum de pfacta obedientia eius et miraculis et visionibus. fo.cxxiiij.

Uintum capitulū de sancto Hilarione⁊ cuius vitam descripsit Hieronym⁹.⁊ icipit:Fuit ⁊ ali⁹ discipulus ⁊c. Et in primo q̄ in decimoquinto anno intrauit eremum.⁊ austeritate eius. Et de expulsione demonis per eum. fo.eo.⁊ seq.
Quod prenuntiauit mortem Antonij,et pluuiam impetrauit⁊⁊ miraculis eius alijs. fo.cxxv.
De morte eius. fo.eodem.

Extum capl̄m de duobus Macharijs discipulis Antonij ⁊ icipit:De duob⁹ Macharijs ⁊c.Et in primo de miraculis eoz̄ū. fo.eodez.
De diuersis operibus eorum. fo.e.ad fi.⁊ se.
De fuga Macharij ex humilitate⁊et q̄ inuenit caluariam pagani in deserto⁊quā interrogauit de statu eius ⁊ aliorum in fidelium. fo.cxxv.
De Machario egyptio⁊qui oratione destruxit maleficiuz quo mulier quedā videbatur conuersa in aquā.fo. eodē.

Eptimum capl̄m de abbate pastore et Malcho monacho fugitiuo.incipit:Fuerunt ⁊ alij ⁊c.Et primo de ipso Pastore et dictis eius. fo.eodē.
De Malcho monacho fugitiuo:q̄ captus ab infidelibus fuit vxoratus:qui tandem cum vxore in castitate viuentes fugerunt. fo.eo.⁊ seq.

Ctauum capl̄m de Joanne eremita q̄ fuit ꝑphēta.incipit:Joannes eremita ⁊c. fo.cxxvj.
De documentis eius. fo.eodē.
De quibusdā exemplis inductis per eū. fo.eodē.
De abbatissa Sara ⁊ dictis eius. fo.cxxvij.
De sancto Arsenio ⁊ dictis ei⁹. ibidem ⁊ seq.
De aliquibus perfectis⁊⁊ ancilla cuiusdam⁊⁊ alia inclusa ⁊ Ammone ⁊ Pambone. fo.cxxviij.
De Ammonio⁊ Isidoro⁊ Dorotheo ⁊ Apelle ⁊ et quodam Joanne. fo.eoō.

Onum capitulū de Moyse Ethiope. et incipit Moyses Ethiops genere ⁊c.Et in ꝑmo de conuersione ex timore pene⁊⁊ molestijs diaboli erga eū⁊⁊ monitis eius. fo.eodē⁊ seq.
De ipso Moyse facto episcopo Saracenorum ⁊ martyrio eius ⁊ aliorum. fo.eodē.
De monasterio trium milium monachoz̄um⁊et de Teonat Dorotheo⁊⁊ Piamone. fo.eodem.
De abbate Syluano. fo.eodē.

Ecimum capl̄m de sctō Apollonio.et incipit ⁊ De sancto Apollonio ⁊c.Et in primo de predicatione et miraculis eius⁊et regulis ei⁹ datis subditis et cibarijs a deo missis fo.cxxix.⁊ seq.
De Mutio latrone conuerso⁊et visione ei facta⁊et statione solis ad preces eius⁊et mortuo suscitato. fo.eodē.
De sancto Copzete et sancto Heleno. fo.eoō.
De sancto Paphuntio. fo.cxxx.
De Thaise(al's Thaide) meretrice conuersa per Paphuntium. fo.eodē et seq.
De.xij.monasterijs virginum/et sanctitate earum⁊et sancta Malania.et de virginne que abscondit Athanasiuz. folio cxlviij.
De quadam virgine christiana missa in prostibulum a iudeo cercui quidam intrans ad eam vestimēta sua tradidit⁊ vt sic incognita et incorrupta euaderet. fo.eodem.
De quadam virgine lapsa⁊sed penitente. fo.eodem.
De quodam lectore falso accusato de fornicatione⁊sed liberato. fo.cxxxj.
De sancta Melania Romana. ibidem.
De monasterio quadringētorum viroz̄⁊et alio quadringētarum feminarum in quo quedam fatuam se simulans declarata est magne⁊sanctitatis. ibidem ⁊ se.
De sancta Euphrosina⁊queamarē se simulās⁊recepta est in monachum⁊et ostentione innocentie eius de fornicatiõe ei impositā. fo.eodem.
De sancta Marina simulante se masculum⁊cui simile accidit quod Euphrosine. fo.eodez.
De sancta Maria Egyptiaca 30zima abbate ipsam reperiente. fo.eodem.
De Joanne carpentario habente spiritum prophetie⁊et de sancto Serapione. fo.cxxxij.⁊ se.

Ndecimū capl̄m de sancto Pachomio.et incipit De sancto Pachomio ⁊c. Et primo de tentatiõe eius et confortatione per angelum. fo.cxxxij.
De cōgregatione facta per Pachomium in monasterijs ⁊in quoz̄ū aliquib⁹ septē milia monachoz̄ ⁊ vltra erāt.fo.e.
De regul' viuēdi q̄s dedit pachomi⁹ ex reuelatiõe āgeli.f.e.
De dicto notabili eiusdem eremite. ibidē.
De sancto Euagrio. fo.eodem.
De quodā ꝓfecto viro diu vehemēter tētato. ibidē ⁊ seq.

Capitulorum Secunde partis

Duodecimū capitulū de sentētijs moralibus diuersorū sanctorū patrū. ⁊ incipit: Documēta q̄ dā. ⁊c. Et in primo de sentētia Sisoi ⁊ Agathonis ⁊ Arsenij: ⁊ quorūdam aliorum. fo.cxxxiij.
Exēplum de diuersis statib⁹ ⁊ trib⁹ penitētib⁹ ⁊ quibusdam alijs notabilibus. fo.eodem.
De alijs sententijs notabilib⁹ diuersorū breuib⁹. fo.eodē.
Exemplū contra presumptionē et iactantiā. fo.eodē.
Exemplum contra iudiciū temerarium: ⁊ contra tentationes carnis. fo.eodē.
De quodā solitario cōburēte sibi digitos manus ad superandū tētationē carnis: qui mulierē lasciuā resuscitauit: ⁊ quibusdā alijs exemplis. fo.eodē.
Post multos doctores religiosos vel fundatores religionū Grecos et latinos: deinde ad religiosos sanctos qui claruerunt in occidente sequitur hystoria. Et primo de sancto Benedicto. fo.cxxxiiij.

Decimūtertiū capitulum. de btō Benedicto. ⁊ incipit. Fuit vir vite venerabilis ⁊c. Et in p̄mo quō sc̄m deseruit ⁊ solitarius tribus annis stetit: ⁊ a presbytero in pascha te visitatus fuit dño revelante. fo.cxxxiij. ⁊ seq.
De tentatiōe eius grauī carnis et victoriatq̄ electum in abbatez monachi veneno extinguere quesierunt: propter quod curam eorum dimisit. fo.eodez.
Oō plura monasteria cōstruxit: ⁊ monachū vagabundum disciplina correxit. Et Florentius presbyter qui eum persequebatur: mala morte periit. fo.eodē.
Oō predicatione multos conuertit: infestationes a dyabolo habuit: mortuum suscitauit. fo.eodem ⁊ seq.
Oō spiritu prophetie claruit: et multa occulta cognouit: ⁊ alijs predixit. fo.cxxxv.
De miraculis eius: et precipue mortuo suscitato ex mauro super aquas exeūte: et vase olei piecto ⁊ nō effuso: ⁊ miraculis eius alijs. fo.eodem.
De germana eius sancta Scolastica: cuius animā meritis ad celum vidit ascendere: ⁊ similiter animā Germani epi Capuani. fo.eodem ⁊ seq.
De felici transitu eius et visione glorie sue. fo.cxxxvj.
De regula eius: ⁊ duodecim gradibus humilitatis ⁊ quos ponit regula ipsa. fo.eodem.

Decimūquartū capitulum. de sancto Mauro ei⁹ discipulo. ⁊ incipit: Post Benedictum ⁊c. Et in primo q̄ missus fuit a benedicto cū quatuor in Frāciā ad construendū monasteriū ⁊ de miraculis que fecit in via. fo.cxxxvij. ⁊ seq.
Oō Florus vir magnus ⁊ amicus regis dedit ei locum ad cōstruēdū monasteriū. ⁊ de miraculis q̄ fecit: tetiā mortuū resuscitando: ⁊ Florus ibi monachus efficit. fo.eodē.
Oō cōgregauit ibi. cl. monachos: ex quib⁹ centū. xvj. mortui sunt in breuitate ipse post eos. fo.eodē.
De sancto Placido discipulo Benedicti: ⁊ primo de nobili progenie eius: ⁊ de oblatione facta de ipso: ⁊ donatione facta per Tertullius patrem eius. fo.cxxxviij.
De missione eius in Siciliam: et miraculis que fecit in via. folio eodem.
De aduentu eius in Siciliam: et moribus eius sanctis: et miraculis eius. Ibidem/ ⁊ seq.
De visitatione germanorū Placido facta: ⁊ p̄secutione Saracenorū et martyrio eius ⁊ aliorum. fo. eodē.

Decimumquintum capitulum. de sancto Romualdo: qui instituit ordinem Camaldulensium. ⁊ incipit: Sanctus Romualdus ⁊c. Et in primo q̄ Petrus Damianus vitam eius descripsit. folio cxxxviij.
Oō fuit de Rauēnate: et vidit sanctū Appollinarē in visione spirituali. efficit monachus. ⁊ q̄ socij quesierūt eū occidere. recedēs ad Marinū eremitam accessit. fo.eodez.
De austeritate vite eius. Ibidem/in fi. et seq.
Pater eius fit monachus. Oō simulauit se fatuū ⁊ demones eum verberauerunt. fo.cxxxix.
Oō Otho imperator eū visitauit: abbas cōstituit: ⁊ subditis cōquerentibus de seueritate eius eos dimittit: ⁊ pacē Tybertinis procurat. fo.eodē.
De sancto bonifacio discipulo eius: qui quum transiens per ignem non fuisset lesus: ⁊ multi conuersi sunt ad fidem. fo.eodem.
Oō duo ex discipulis ei⁹ mittūtur ad Buscanū regē p̄pter fidē: ⁊ ipse Othoni imperatori mortē predixit. ibidē et seq.
De moribus ⁊ deuotione Romualdi et sapientia ei infusa. folio clx.
De multis persecutionibus ei illatis etiam a monachis: et abstinentia eius mirabiliter: morte eius. fo.eodē.

Decimūsextū capm. de Odone: q̄ instituit ordinem Cluniasensiū. ⁊ incipit: Fuit āno Arnolphi ⁊c. Et in p̄mo de sciētia ei⁹ et scriptura: q̄ ⁊ a btō Gregorio in visiōe exhortat⁹ fuit moralia sub compēdio ad vnū volumem reducere. folio cxl.
Oō institutus est abbas monasterij Cluniacēsis/ q̄ regebat monachos cū magno rigore: ⁊ miraculis ei⁹. fo.eodez.
De q̄busdā miris op⁹ ⁊ q̄busdā exemplis/ per eū iductis ad inducendū monachos ad obseruantiā regularem. Et de Odilone successore ei⁹. fo.eodē.
Quomodo factus est abbas: et de moribus eius in suo statu. fo.clx. ante finem ⁊ sequenti.
De miraculis eius. fo.clxj.
De q̄dā visiōe qua ostēsus est multos liberari a penis i alia vita p̄pter orationes ⁊ merita Cluniasensiū q̄s post Odonē rexit Odilo: qui et sermōes festiuos elegātes edidit folio cxlj.
Oō post Odilonē successit i regimine Cluniacēsis ordinis Hugo: q̄ fuit magnarū virtutū: q̄ visitās Stephanus papā Florētie decūbētē: quū itrabat ad eū: diabol⁹ exibat de camera: ⁊ quū egrediebat Hugo: diabol⁹ reuertebat. Et in magna veneratiōe habitus fuit apud reges ⁊ pontifices: cognouitq̄ modū materie libri vitiōi congruere: quē obscenitatib⁹ ⁊ gētiliū ritib⁹ plenū idignū erat sibi substerni. fo.cxlij.
De quodā epo q̄ mortuus reuelauit se esse in penis: q⁹ p̄ba solatiosa nimis frequētabat. Et de p̄fato Hugone/ qui vidit virginē matrē cū filio i festo natiuitatis dñice. Et de morte eius. Ibidem. ad fin̄ ⁊ seq.

Decimūseptimū capitu. de btō Joāne Gualberto: q̄ istituit ordinē Vallisumbrose anno dñi. M.xl. Et incipit: Circa idē tēp⁹ ⁊c. Et i p̄mo q̄ fuit ex nobilib⁹ parētib⁹ nat⁹: vir militaris ⁊ Florētinus: q̄ obuiās inimico ⁊ ei parcens p̄pter amorē crucifixi meruit vt sibi in eccl̄ia oranti crucifixus se inclinaret: vnde compunctus factus est monachus. fo.clxij.
Oō quū abbas illius monasterij: scz scti Miniatis: creat⁹ esset p̄ simoniā cōmissā cū epo Florētino: de p̄silio cuiusdā eremite in publico manifestauit vitiū p̄peratū q̄ idē monasteriū et ordinē instituit. fo.eodē.
De pauptate ⁊ humilitate ei⁹ ⁊ miraculis. fo.eodē ⁊ seq.
Oō claruit spū prophetie. fo.cxliij.
De liberalitate ei⁹ et mia ad pauperes. eodem.
De multis miraculis factis per eum. fo.eodē.
De persecutione maxima quā sustinuit ipse cū monachis/ eo q̄ publice dicebat epm Florentinū simoniacum: qō et probauit per ignē. ⁊ de morte ei⁹. Ibidem ⁊ sequen.

Decimūoctauū capm. de ordine Cistertiēsiū: quez Stephanus fundauit āno dñi. M.xcviij. cz beat⁹ Bernard⁹ mirabiliter dilatauit. et incipit: Ordo Cistertiētiū ⁊c. Et in p̄mo agit quō habuit initiū dict⁹ ordo i loco q̄ dicit Cistelle i Burgūdia. Et de scrita te ⁊ vigorositate dicti Stephani. fo.cxliiij.
De ordinationib⁹ dicti ordinis. Ibidem.

Decimūnonū capm. de ordie premōstratēsi cuius fundator fuit Northbert⁹ āno dñi. M.cxx. ⁊ incipit: Anno dñi. M.cxx. ⁊c. Et in ipso capite de vita ⁊ sanctitate ei⁹. fo.eodez.

Iceſimū capitulū. de ordine Templaris militie: q̄ dicit scti Joānis Hierosolymitani ⁊ vulgariter Fratinūcupāt. q̄ cepit āno dñi. M.ccxx. ⁊ incipit: Hoc etiā tpe ⁊c. Et in p̄mo habet ad q̄d talis religio sit ordinata. Et de laudib⁹ ei⁹ p beatū Bernar et vitupatiōe malorū morū eorū. fo.clv.
De relaxatione religionis in genere. Ibidem.

Iceſimūp̄mū capm. de ordine Grādimōtēsi: instituto a Stephano āno dñi. M.lxxvj. ⁊ incipit: āno dñi. M.lxxvj. ⁊c. In p̄mo de moribus ⁊ austeritate dicti Stephani. fo.eodē.
Oō quū p̄dict⁹ sctūs defunct⁹ ēt extrāsiat⁹ ē i alium locū: ⁊ multa miracula merit⁹ ei⁹ fiebāt: successor vero ei⁹ mādauit vt āpli⁹ ea mirabilia nō faceret alias i flumine proijceret ossa eius. fo.clv.

Iceſimūſecūdū capm. de ordie Cartusiensiū: quē istituit Bruno Teutonic⁹ cū quibusdā sociis anno dñi. M.lxxxvj. ⁊ incipit. Anno dñi M.lxxxvj. ⁊c. Et i p̄mo de Hugone epo Gratianopolitano p motore ipsi⁹ ordinis ⁊ sctitate ei⁹. Et de ipso Bruno. ibi.
De stupēdo miraculo cuiusdam doctoris mortui in feretro surgentis: ⁊ dicētis se damnatū: quod fuit occasio huius religionis. ibidem.
De quodā fratre dicti ordis defuncto miracula faciēte: cui prior

prior mãdauit vt desisteret ab illis miraculis. fo.cxlvj.

Iesimũ tertiũ capl'mode ordine Humiliatorũ qui habuit p̃ncipiũ anno dñi. M.cvij. incipit. Anno dñi. M.xvij. ꝛc. Et in p̃mo quomodo habuit principiũ ꝛ de moribus eorum. fo.eo.

Quomodo omnes predicte religiones monachales relaxate erant sed circa annos domini. M.cccc. aliqualiter fuerunt reformate. ibidem.

De ordine sancte Brigide instituto sub dublicib' monasteriis ꝛ aliorum. ibidẽ.

De mendicãbus agit qui ceperunt circa annũ dñi. M.cc. dicetur in vltimo titulo huius operis.

Decimussextus titulus in quo post narrationẽ religionũ ꝛ sanctorũ monachorũ: qui fuerunt ab anno dñi. ccc. vsq; ad annũ. M.c. in precedenti titulo: in isto titulo resumit hystoria de summis põtificib' ꝛ q̃ fuerũt i tãto tpe numero. xl. Et de imperatorib' q̃ fuerũt ab anno dñi. dcccxviij. vsq; ad annũ. M.cx. vñ ꝛ p. ccc. annos ꝛc. Et ꝺ doctorib' illi' tpis ꝛ q̃busdã sctis. Et de acq̃sitione terre sctẽ p̃ christianos. Et in primo capitulo agit de summis pontificib' ꝛ incipit. A prosecutione hystorie ꝛc. In primo agit de Leone papa q̃ coronauit impatorẽ Carolũ magnũ ꝛ de quibusdã dictis eius. fo.cxlvij.

De Stephano. iiij. papa qui perrexit in Franciã ad Ludouicum imperatorẽ pro negotijs ecclesie. ibidem.

De Pascale primo papa cui reuelatũ est corp' btẽ Ceciliẽ ꝛ ei Ludouicus imperator iurauit fidelitatẽ. ibidẽ.

De Pascale secundo papa ꝛ quibusdam dictis eius in decretis. ibidem.

De Eugenio secundo papa qui a Romanis cecatus martyrio coronatur. ibidem.

De valentino papa qui sedit dieb'. xl. ꝛ propter modicitatẽ tẽporis a quibusdã nõ ponitur. ibidem.

De Gregorio. iiij. cuius tpe Saraceni vocati a quibusdam Romanis intrauerũt Italiã sed p̃fligati sunt admonitorio Longobardorũ ꝛ Gallorũ. ibidẽ ꝛ seq.

De Sergio secundo papa: sub quo institutũ est vt electus in papam mutaret nomen. cxlviij.

De Leone papa. iiij. qui deuotus ꝛ sanctus fuit. ibidẽ.

Qõ ipse statuit octauas assumptionis btẽ Marie celebrandas. Et Saracenos intrantes Italiã repulit ꝛ multa corpora sctõr̃ inuenta exaltata sunt ꝛ venerata. ibidẽ.

De Joanne Anglico papa q̃ tamẽ fuit femina: sed detectus est partu suo. ibidem.

De Benedicto. iij. papa hic electus rogauit vt nõ assumeretur ad illã dignitatem. ibidẽ.

De Nicolao primo papa cuius tpe Bulgari conuertuntur ad fidẽ. Et corpus sancti Clemẽtis translatũ est Rome q̃ excõicauit Lotariũ regẽ Francie propter adulteriũ. Et eius tẽpore Greci se diuiserũt ab eccl'ia Romana operatione Pontij vsurpantis sibi patriarchatũ Constantinopolitanũ ꝛ de multis dictis eius. ibidẽ ꝛ seq.

De epistolis eius scriptis ad diuersos. fo.cxlix.

De Hadriano. ij. papa ꝛ eleemosynis eius: qui ꝛ cõciliũ congregauit Cõstãtinopoli. ꝛ missis legatis suis sedauit schisma exortũ inter eccl'iam Romanã ꝛ Cõstãtinopolitanas restituto Ignatio ꝛ Photino depositio. ibidem.

De Joanne. viij. papa: sub quo claruit Anastasi' Romane ecclesie cancellari' ꝛ vtraq; lingua peritissimus/greca ꝛ latina qui transtulit libros Dionysij de greco in latinũ. Et de pluribus decretis ipsius Joannis pape. ibidem ꝛ seq.

De Martino. ij. papa: cuius tpe Rollo dux Nortmãnorum cum Northmannis fidem suscepit. fo.eo.

De Stephano papa. v. ꝛ duobus alijs qui cõiter non ponũtur in catalogo pontificum. fo.cl.

De Formoso papa ꝛ de expulsione eius ꝛ restitutione in sede sua ꝛ scandalis magnis inde secutis. ibidem.

De Bonifacio. vj. papa. ibidẽ.

De Stephano. v. papa: qui fecit corpus Formosi pape de sepulchro extrahi ꝛ in cõcilio pontificali habitu indutum exui ꝛ degradari ꝛ in Tyberim precipitari. ibidẽ.

De Romano nomine papa. ibidẽ.

De Theodoro papa qui reconciliauit ordinatos a Formoso. ibidem.

De Joãne. ix. papa: q̃ ad cõfirmandã ordinationem Formosi cõgregauit cõciliũ ꝛ gesta synodi quam cõgregauerat Stephan' in dãnationẽ Formosi cõburi fecit. ibidẽ.

De Benedicto. iiij. papa. ibidẽ.

De Leone quinto papa: qui a presbytero suo Christoforo incarceratꝰ fuit ꝛ ipse intrusus in papatu ꝛ electus monachus factus est. ibidem.

De Sergio. iij. papa qui Lateranensem ecclesiã ex toto dirutam reedificauit. Aliqui ponunt ignominiosa in Formosum per istum fuisse factam addunt q̃ inuentum corpus eius a piscatorib' in feretro deportatum in ecclesiã sancti Petri quedam imagines sanctorum vise sunt adorasse. ibidem.

De Anastasio tertio. ibidem.

De Lando papa. ibidẽ.

De Joanne. x. papa. Sub huius tempore Saraceni intrantes Italiam superati sunt. Et Ungari Italiam intrantes depopulati sunt Tusciam. Et ipse Joannes strangulatꝰ est. ibidẽ.

De Leone. vj. papa. ibidẽ.

De Stephano. vij. papa. ibidẽ.

De Joanne vndecimo papa: cuius tempore fons sanguinis Benue fluxit. ibidẽ.

De Leone. vij. papa. ibidem.

De Stephano octauo papa: qui a Romanis mutilatus est. ibidem.

De Martino tertio papa. ibidem.

De Agapito. ij. papa. ibidem in fi. ꝛ sequen.

De Joãne. xj. sceleratissimꝰ q̃ precibus ꝛ muneribus ꝛ minis factꝰ papa fugit de vrbe repꝛehẽsus ab imperatore de notoria impudicitia: propter qõ depositus est: sed violẽtia rediens ad vrbẽ sedẽ repetit ꝛ demũ adulteriũ cõmittẽs a diabolo occisus est. fo. eodẽ.

De Leone. viij. quem Romani repulerũt Benedictũ quendam eligentes: sed imperator Leonem reposuit in sede: ꝛ Benedictum relegauit. ibidem.

De Joanne decimotertio incarcerato a Romanis: sed liberato per Othonem punientem acriter eos qui eũ incarcerauerunt. fo.clj.

De Benedicto. vj. cuius tpe gens Dannorũ cõuertitur qui Benedictus captus strangulatur. ibidem.

De Bonifacio. vj. papa: sed ꝑ aliquos ante ipsum ponitur Donus papa. Bonifacio autẽ regente ecclesiam Romanam: taliũ fecerunt dictũ Joannẽ. xiij. qui incarceratꝰ occisus fuit a Bonifacio. ibidẽ.

De Joanne. xv. papa literator ꝛ in agilibus experto: quem expulsum de vrbe imperator restituit in sede. ibidẽ.

De Gregorio. v. papa quem Romani eieceruut eligentes alium scilicet Joannem. xvj. sed imperator illo exculato Gregorium restituit. ibidẽ.

De Syluestro papa. ij. mago ꝛ incantatore demonũ: qui deceptus fuit a diabolo in pronũtiatione temporis vite sue sed in morte penituit. ibidem ꝛ seq.

De Joãne. xvij. papa ꝛ successore ei' Joãne. xix. quos tamẽ aliqui non ponunt: sed post Syluestrum designant Gergium. iiij. fo.clxxij.

De Benedicto. viij. papa. Quo eiecto factus est quidam dictus Joannes. xx. Benedictus autẽ post mortem apparuit i penis propter pecunias male acceptas ꝛ suffragia petit ꝛ eleemosynarus. fo. ibidẽ.

De Joanne. xx. cuius tẽpore Ungari qui erant idololatre conuersi sunt. ibidem.

De Benedicto. ix. papa: quo eiecto de papatu: factus est antipapa quidã Syluester. iij. q̃ depositꝰ fuit ꝛ Benedictus recuperauit papatũ q̃ post mortẽ apparuit in forma mõstrose bestie ꝛ bestialiter vixerat. ibidẽ.

De Gregorio sexto. Hic statum ecclesiasticum inueniens valde depressum rapinis Romanorum: cum furis ꝛ armis recuperauit ablata: ex quo secute sunt occisiones multorũ ꝛ quum ipsum infirmatum cardinales dubitarent sepelire post mortem in ecclesia: hoc precognoscens Gregorius congregans eos/ostendit se illud zelo iustitie fecisse: quod perpendere possent ex signo manifestando in sepultura eius. fo.clij.

De Clemente. ij. papa per vim factor: cui cito morienti successit Damasus. ij. aplicam sedẽ ꝛ ipse inuadẽs: sed intra mẽsem decedẽs. Et de Leone. ix. canonice succedente. In cuius inthronizatione audite sunt voces angelorũ dicentes. Ego cogito cogitationes pacis: qui zelo charitatis: sed nõ ꝑ scientiã procedens in bellũ cũ Teutonicis contra Northmannos Appuliã occupantes: captus est cũ suis: licet alꝰ sanctus homo esset. ibidẽ ꝛ seq.

De Victore. ij. papa: qui concilium vniuersale Florentie celebrauit ꝛ multos episcopos propter fornicationes ꝛ simoniam deposuit. fo.eo.

De Stephano. ix. papa qui intra annum migrans sepultus est Florentie: post quem se intrusit per violentiam Benedictus. x. Et ipso cedente papatui canonice creatus est Nicolaus. ij. tunc existens episcopus Florentinus ꝛ qui celebrauit concilium Rome: in quo Berengarius famo-

sus in sanctitate ⁊ sciẽtia abiurauit heresim suã circa sa
cramentum eucharistie. ibidem.
De Alexandro.iij.eo ⁊ Lucano.sub quo factũ est schisma per
Longobardie epos ⁊ factus antipapa Radolus nomine
et per concilium Mantue celebratũ ablatũ est schisma
Et de Matilde comitissa faciente donationem eccl'ie de
terris suis. ibidem.
De Gregorio.vij.et de zelo eius ⁊ decretis contra simonia
cos.Et q̃ incarceratus a filio prefecti postea liberatus
est.Qõ excommunicauit imperatorem Henricus ⁊ Alba
gũtinũ episcopũ ꝓpter schisma quod tractabãt ⁊ humi
liatum absoluit. fo.cliij.
Qõ idem Gregorius iterũ excõicauit imperatorez ꝓpter
iura eccl'ie usurpata ab eor de scãdalo exorto ꝓpter de
cretum cõtra cõcubinarios. ibidem ⁊ seq.
De schismate procurato per Henricum contra Gregorium
in quo quidam Clemens sit antipapa ⁊ propter quod pa
pa deponit imperatorem ⁊ aliũ facit scz. Rodulphũ q̃ oc
ciditur ad exercitu Henrici. fo.eodez.
De Henrico obsidente Romam vbi erat Gregorius in ca
stro scti ãgeli cũ cardinalib⁹ ⁊ quẽ liberauit Robert⁹ dux
Appulie. ibidem.
De pluribus decretis ipsius Gregorij in diuersis materijs
in decretis. ibidem.
De Victore.iij.papa intoxicato i sanguine xp̃i ⁊ corpe scti
Nicolai trãslato. ibidem.
De Urbano.ij.papa facto monacho ⁊ quez Henricus.iiij.p
sequitur ⁊ ipse eum excõmunicat ac etiam regem Fran
cie.Et de concilio generali prius Placentie ⁊ postea in
Claromõte Aruernie celebrato vbi ⁊ predicari fecit cru
cem pro recuperatiõe terre sctẽ. ibidẽ ad fi. ⁊ seq.
De decretis huius secundi Urbani. fo.cliij.

Secundum capitulum de imperatoribus prefa
ti temporis.⁊ incipit: Post historiam summo
rum pontificum ⁊c.Et in primo qõ ludouicus
primus filius Caroli magni/cepit imperium
Anno domini octingentesimo decimoquarto
Qui habuit tres filios: Lotharium: Pipinum: et Ludo
uicum. Hic fuit multum deuotus ac diligens in cultu di
uino. Cõtra quẽ filij insurgentes deposuerũt ab imperio
⁊ postea restitut⁹ est. De magnis prodigijs que tũc euen
nerunt. fo.cliij.⁊ seq.
De Lothario filio eius primogenito ⁊ qui post eum impera
uit ⁊ diuisit regnum Francie cum fratribus suis duces
Bohemorum baptizauit. Et rex Anglie tributo subiecit
regnũ suũ eccl'ie Romane. Demũ Lothari⁹ impator mo
nachus efficitur. fo.eodẽ.
De Ludouico scõ filio Lotharij: qui sumpsit imperiũ pa
tre defunctor Lotharius frater Ludouici adulteriũ p
petrat ꝓpter quod excommunicatur. Et basili⁹ ipat in
Grecia. Et Carolus rex Francie filiũ apostatãtem ocu
lis priuat. ibidem.
De mirabilib⁹ que acciderũt eo tpe ⁊ scz fulminũ pluuie san
guine: locustis mirabilib⁹ oĩa ꝓsumẽtib⁹ ⁊ frigore aspe
rimo molestijs demonum. ibidẽ ⁊ seq.
De Carolo secundo dicto Caluo ⁊ qui sumpsit imperiũ: et co
mete apparente ⁊ inundationibus aquarum. Et bellis
multis commissis per Francos. Et Joãne scoto qui tũc
claruit. fo.clv.
De Carolo tertio filio Ludouici imperante dicto Grosso ⁊
in Grecia imperabat Basili⁹. Quo tempore claruit Bu
baldus in multis scientijs peritus. Et de corpore beati
Martini ad diuersa loca delato cum multis mira
culis. ibidem.
De studijs et actibus virtuosis Elfredi regis Anglie: Quo
modo diuidebat tempus die in tertias partes scilicet octo
horas ⁊ i legendo scribendo et orando ⁊ tertiam in expe
diẽdis negotijs regni ⁊ tertiam in cura corpis ⁊ de elee
mosynis eius. ibidẽ.
De Carolo quarto filio Ludouici impante coronato a Jo
anne papa.cuius tempore Northmãni Galliaz deuastãt
Et Hugo fili⁹ Lotharij regis/q̃rẽs regnare oculis priua
tus fit monachus. ibidẽ ⁊ seq.
De Carolo quarto rege prefato ⁊ imperatore viso i penis
cũ multis ex cõsanguineis. Et de penis ꝓncipũ in alia vi
ta ꝓpter mala cõsilia. fo.clvij.
Quod Carolus predictus repudiatur ab imperio ⁊ Arnul
phus filius Carolimanni regis fratruelis eius/ in impe
perium sublimatur ⁊ et Gallia a Northmannis grauiter
impugnatur.a quibus Sunderoldus archiepiscop⁹ ma
guntinus martyrizatur. Et demum ipsi superanꝫ ⁊ chri
stiani efficiuntur. ibidem.
De ludouico.iij.qui successit in imperio Arnulpho patri
suo anno dñi.dccccij.cui successit in imperio Conrad⁹ ⁊
quo tpe Saraceni Galliam ex eunt Calabriã ⁊ Appu
liam: Beneuentũ ⁊ Romanorũ regnũ occupauerũt ⁊ gra
uissime Italiam oppresserunt. Et in predicto Ludouico
fuit finis imperij in Francia. ibidem.
De Henrico primo imperante Anno domini nongentesimo
vigesimo ⁊ quo tempore Ungari depopulantes Franciaz
occisi sunt. Et Aphricani Italiam inuadentes debellati
sunt ⁊ Berengarius Italie regnũ vsurpauit. Et quibus
dam portentis. ibidẽ ⁊ sequeñ.
De Echelstano rege Anglie ⁊ virtutibus eius ⁊ miraculo
contra periuros. fo.eo.

Tertium capitulum de tribus Othonibus impe
ratibus successiue ⁊ incipit. De primo Othone
⁊c. Et in primo habetur q̃ in isto Othone primo
translatum est imperiũ a Francis in Alemãnos
anno dñi nongẽtesimo trigesimo octauo ⁊ pseuerat vsq̃
in presens scilz. M.cccclxxj. Huius tpe princeps Bohe
mie Vuẽzeslaꝰ vir sanctus occiditur a Bolislao ⁊ ppter
qõ Otho ptra eũ.xiij.annos bellũ egit. De heresi Antro
pomorphitarũ. Et in oriente imperat Constantinus cũ
Romano filio suo. Qõ Otho liberat regem Frãcie ⁊ plu
res victorias obtinet. fo.clvij.
Qõ Otho primꝰ imperator Lotharingiam sibi subiecit et
de ecclipsi solis horribili. ibidem.
De Romano secundo imperatore Grecorum ⁊ captura eiꝰ
cum multis prouincijs facta per principem Persarum ⁊
Assyriorum qui multas prouincias christianorum sub
iugarunt. ibidem ⁊ seq.
Qõ Henricus frater Othonis se rebellans ei ab eo obside
tur in ciuitate Medburg. cui se subijciens veniam petijt.
Ungari italiã intrant ⁊ decem modios nummorũ a Be
rengario rege Italie p reditu seu recessu recipiunt. Edni
tius pessimus regnat in Anglia. fo.eodẽ.
Qõ Otho imperator intrat Italiã ⁊ de manu tyrannorum
eã liberãs Rome coronat. Et papa Joannes.xij.propter
scelera sua incorrigibilis deponitur. Et iterum Otho in
Italiã veniẽs puniuit eos q̃ incarcerauerãt papã Joan
nem non prefatum: sed alium. ibidẽ.
De iustitia Othonis imperatoris seruata: hic enim iterum
Italiã intrans in conuiuio oẽs qui rebellionem fecerãt
trucidari fecit. Et cuidã vidue cuius maritũ occidi fece
rat ad falsaz suggestionẽ vxoris/quatuor castra dedit. Et
falsitate detecta vxorẽ suam cremari fecit. fo.clx.
De Othone scõ filio primi imperantis q̃ Appuliam ⁊ La
labriãt q̃ Grecoꝝ erãt Romano imperio subdere quesiuit
sed superatus fuit. Et de sctõ Mederico. ibidem.
De Othone.iij.filio secundi imperantis ⁊ de Hugone La
per nominato ⁊ qui multa fecit magna: hic Otho tertius
fecit consecrari in papam Syluestrum quendam magni
incantatorẽ demonum Silbertum dictum ⁊ ipse demũ
veneno perijt. ibidẽ ante finẽ ⁊ seq.

Quartum capitulũ de imperatoribus qui creati
sunt per electionẽ. Et primo de Henrico secun
do duce Saxonie. In isto imperatores non per
successionem hereditariam vt prius: sed per ele
ctionem ceperunt assumi. Ad quam electionem septem
persone concurrunt. s. tres archiepi. cãcellarij. Magun
tinus cãcellarius Hermanie t Treuerẽ. Gallie ⁊ Colo
niẽsis Italie. Quatuor etiam principes seculares / scilz
rex Bohemie: dux Saxonie: marchio Brandeburgẽ. et
Comes palatinus. ⁊ incipit. Othone. iij. defuncto ⁊c. Et
in primo de his electorib⁹ a quib⁹ iste Henricus eligit.
Qui cum sua vxore virginitatez obseruauerũt: sub quo
gens Ungarorũ peuersa est ad fidẽ. Et cometes apparuit
quẽ secute sunt fames ⁊ pestis vniuersalis. f.clxi.
De quodam magno miraculo cõtra choreizantes in loco
sacro. Et de purgatione vulgari ad quam coegit Henric⁹
vxorem suspectam falso habens. Et de morte ipsius Hen
rici. ibidẽ.
Qõ vacauit imperiũ per biennium postq̃ eligitur Lõradus
scõs: cui rebellare se voluit rex Bohemie: sed nõ potuit.
Et Polonia impio facta est tributaria. Rebellãtes in Lõ
gobardia puniunt a Lõrado. ibidẽ in fi. ⁊ se.
Qõ rodulphus rex Burgũdie regnũ illud legauit Henrico
scõ. Et quedã noua obseruatio suggesta est diabolo de
quibusdam illicitis: ex quibus peractis sequeretur pax
Claret Guido Aretinus in musica. fo.eo.
De Henrico tertio imperatore cui⁹ vxor accusata de adul
terio per duellum cuiusdam innocẽtiam probauit: post
quod virum dimisit ⁊ religionem ingressa est ⁊ vir aliam
duxit. In festo pẽtecostes magna rixa ⁊ occisio facta est
inter familiares imperatoris ⁊ famulos prelatorum ec

clesie

Argumenta.

cleſie contendentes de loco digniori in ſeſſione. De magna anguſtia quam habuit ipſe imperator infirmus pro eo q̄ dedit epiſcopatum cuidā pro fiſtula argentea quaz ſibi dedit in pueritia. fo.clx.

Oð Henricus iſte Vindelicos infideles ſubiugauit ⁊ ad fidem induxit. Et de Roberto Gui Iſchardor virtutib⁹ ei⁹ ⁊ corpore Pallantis inuento cum lucerna accenſa quaſi inextinguibili. ibidē.

De edificatione Hieroſolyme poſt ſecundam deſtructionem. ibidē in fine ⁊ ſeq.

De Turcis ⁊ vnde habuerunt originem: ⁊ quomodo ſibi ſe cerunt regem. fo.clxſ.

Quintum capm̄. de Henrico. iiij. imperatore inſtituto poſt Henricū tertiū patrē ei⁹: qui cepit imperare anno dñi. M.lvij. incipit. Henricus tertio ex hac luce ſubtracto ⁊c. Et in pmo de proſperitate eius in bellis: in quibus bis ſexagies dimicauit. Et malis cōſiliis ſeductus multas eccleſie perſecutiones intulit. Et ſchiſma induxit. ibidem.

De Guilielmo duce Northmannoz filio Robertī: qui efficitur rex Anglie ⁊ virtutibus eius. ibidem.

Oð Henricus imperator excōicatur a Gregorio. vij. ⁊ depoñ ab impio: inſtituto a papa alio imperatore. ibidē.

Quod Robertus querit cū claſſe capere Conſtantinopolim cui Nicephorus imperator cōſtantinopolitanus per Alexiū ducem reſiſtit: ſed poſtea ſibi vſurpat imperium folio clxij. ⁊ finem ⁊ ſequenti.

Quod Alexius imperator cum Grecis ſuperat̄ a Roberto. fo.clxxxiiij.

De Henrico imperatore: qui iteruz excōicatur ab Urbano papa ꝓpter inueſtituras eccleſiarū. Et q̄ bis obſedit Florentiā q̄ fauebat iuribus eccl̄ie. Et de mirabilib⁹ accidētibus vt terremotu fame ⁊ peſtilentia. ibidem.

Sextum capitulum de ſanctis epīs: ⁊ quibuſdam regibus Anglie. Et incipit. De ſancto Dunſtano abbate ⁊c. Et in primo de mira eius infantia ⁊ moribus eius: ⁊ expulſione eius de curia Anglie. ibidē ⁊ ſeq.

Quod factus religioſus tentatus diabolum ſuperat: ⁊ poſt ea abbas efficitur. fo.clxij.

Quod ad epiſcopatum vocatum renuit: poſtea a deo monitus acquieuit. ibidem.

Quod Eduino rege Anglie ꝓpter ſcelera ſua regno priuato frater eius Edgarus rex factus eſt. Et dunſtanus animā Eduini defuncti de inferno liberauit. ibidē.

Oð dunſtanus ad inſtantiā regis Anglie hoc a papa procurantis: translatus eſt a Vuentano epatu ad archiepatū Cantuarienſem: qui regē ipm Anglie: q̄ puellam ſanctimoniali habitu indutā: inuitā carnaliter cognouit: acriter redarguit: ⁊ veniā petēti cum penitētia idixit vt per ſeptennīū cozonā regni nō geſtaret: bis in hebdomada ieiunaret: theſauros pauperibus diſpergeret: monaſteriū virginū edificaret: cū aliis pluribus: que oia humiliter fecit: qui alſ optime rexit. ibidē ad finē ⁊ ſeq.

De virtutibus predicti regis Edgari q̄ quolibet anno ſui regni monaſteriū edificauit nouū: q̄ quinq̄ reges ad curiam coactos perpetuo ſacramento ſibi obligauit: ⁊ viſionem de contingentiis in Anglia habuit. fo.clxiij.

De conſtantia dunſtani archiepi. Nam quēdam comitem ducētem cognatam ſuam nolentem ſe corrigere excōicauit: nec ad preces regis: nec pape abſoluere voluit. Tres falſarij monete niſi prius eis manus abſcinderentur: in feſto pentecoſtes celebrare noluit: in qua miſſa colūba viſa eſt ſuper eum: ⁊ quoſdam clericos quos ꝓpter ſcelera priuauerat: quum plures magnates ſententiam ei⁹ retractare vellent: ſolarium ſub pedibus eorum cadens: eos oppreſſit. ibidem.

De prophetia dunſtani contra domū regiam. Et de Elfrida que occidere fecit Eduardum regem filium Edgari vt regnaret filius eius. Et de Echelredo rege Anglie malo a pediculis conſumpto. ibidem.

De tranſitu dunſtani: admonitione eius ad populum: ⁊ miraculis. fo.clxv.

Septimum ca. de Elphego Cantuarieñ. archiepo. Et incipit. Flozuit in Anglia ⁊c. Et in primo de progenie eius nobilit ⁊ de abſtinentia eius: ⁊ ſolitudine. Qui fuit epūs Euentanus reuelatione beati Andree apoſtoli. fo.eodē.

De virtutibus eius ⁊ eleemoſynis: qui Romā pergens iniuriā patitur in via cū ſumma patientia. ibidem.

De conſtantia ipſius ⁊ perſecutione Danoz um: ⁊ obſidione ciuitatis eius: ⁊ ſtrage hominum: in quibus populuz confortabat de martyrio eius ⁊ miraculis. fo.clxvſ.

cum ſequenti.

De Echelredo rege Anglie ⁊ magna intemperie aeris in ſiccitate ⁊ humiditate. fo.eodē.

De alio rege Anglie nomine Cuncto ⁊ de Eduardo etiam rege Anglie. Et mirabili viſione cuiuſdam mulieris malefice. ibidē.

De quibuſdam martyribus ⁊ de paruulo martyrizato. Et de Edmundo rege martyre/ ⁊ quibuſdam ſanctis mulieribus. fo.eodē.

De quibuſdam mirabilibus illius temporis: vt de incendio cuiuſdam ciuitatis reuelato. De quodā volante per aerē cum pennis. fo.eo.

De monſtroſo partu ⁊ comete apparente. fo.eodē.

Octauum capitulum. de Petro Damiano vita et ſcientia inſigni Italico. ⁊ incipit: Anno domini. M.lxvij. ⁊c. Et in primo q̄ ſermones elegantes compoſuit ⁊ quedam opuſcula. fo.clxvſ.

Oð epiſcopatui renuntiauit: ⁊ quare. De penitentia aſperrima cuiuſdam Dominici qui. xij. pſalteria intra diem et noctem dicebat ſe verberans. Et de ſanctis renuntiantibus epiſcopatui. Et de epiſcopo Florentino punito ꝓpter ludum ſcacorum. fo.clxvij.

De quibuſdam caſibus mirabilibus per eundem Petrum narratis. fo.eodem.

De quibuſdam alijs exemplis contra vitia: ſcz contra furtum: contra vota ⁊ promiſſiones omittentes. fo.eodem.

De quibuſdam alijs exemplis ipſius Petri. Ibidem/ ⁊ ſeq.

Exempla terribilia contra monachos comedētes carnes: ⁊ quibuſdam alijs. fo.eodem.

Nonum capitulum. de Hildeberto Cenomanenſi epiſcopo. ⁊ incipit: Flozebat circa hoc tempus ⁊c. Et in primo de tribulationibus ⁊ incarceratione quas paſſus eſt. fo.eodē.

De ſententijs eius in verſibus. fo.eodē.

De ſeptem actibus animetidem in verſibus. fo.eodē.

De oratione eius ad ſanctā trinitatem deuota. fo.clxvij.

De oratione eius ad chriſtum: idem. Et de conditionibus ſuperne ciuitatis. ibidem.

Decimum capitulum. de Lanfranco priore monaſterij Beccēſis. ⁊ incipit: Anno dominice incarnationis ⁊c. Et in primo q̄ de Papia oriūd⁹: ⁊ omni ſciētia ſeculari perfecte imbut⁹: ex tribulationib⁹ effectus eſt monachus. fo.clxvij.

Hic ex abbate factus eſt Cātuarienſis archiepūs: qui de hereſi ſuſpectus ſe purgauit. fo.eodē.

De quibuſdam geſtis eius ⁊ quomodo ipſum in cauſa iniuſte mota contra eum deus iuuit. fo.eodē ⁊ ſeq.

Undecimum capitulum. de ſancto Anſelmo archiepiſcopo Cantuarieñ. ⁊ incipit: De ſancto Anſelmo ⁊c. Et in primo qualiter proponens ſeculum deſerere/ tentabatur a diabolo ne fieret monachus: ⁊ quadā ei⁹ viſione. fo.clxix.

De quibuſdam notabilibus geſtis per eum. Quomodo ſe habuit erga emuluz. Et quomodo pueri ſunt moderate caſtigandi. fo.eodem.

De libris editis ab eo. ⁊ ſimilitudine peccatoris detenti a diabolo vt paſſer a puero. fo.eo.

De miſeria lapſus humani. ⁊ exhortatione eius ad confidendum. fo.eodē.

De inquiſitione diuine potentie miſericordie ⁊ iuſtitie dei. folio. Ibidē/ ⁊ ſequeñ.

De inquiſitione bonitatis/ veritatis/ eternitatis dei. f. clxx.

De inquiſitione ſummi boni/ ⁊ pleno gaudio ꝑm ipſum. folio eodem.

De deploratione miſerie preſentis vite ⁊ futuro iudicio. folio eodem.

De inuocatione filij dei ⁊ memoria paſſionis. fo.eodē.

De planctu proprij lapſus ⁊ pene future. fo.eo.

Duodecimum capitulum. de Petro Alphonſo ex iudaiſmo conuerſo/ qui reprobat per rationes/ errores Judeorum. ⁊ incipit: Circā annū domini. M.c. ⁊c. Et in primo de cauſa conuerſionis eius: ⁊ de libello ab eo compoſito contra errores Judeorum. fo.clxxſ.

De erroribus Judeoz ⁊ circa deitatis ſimplicitatem ⁊ quos per rationes reprobat. fo.clxxij.

De erroze eorum qui aſſerunt deum iraſci ⁊ flere pro Judeis ⁊ reprobatio eius. fo.eodem.

Quod corporalia dicuntur de deo tropice ſeu figuratiue. folio Ibidem/ ⁊ ſeq.

Oð deum eſſe ⁊ creatorem miſdi ex tempore ꝓbat ratio-

nibus phisicis. fo.eodem.
De errore philosophoꝝ dicentiū materiam primaꝫ habere animā:et de modo creationis planetarū:elementoꝝ:tanimalium et vegetabilium. fo.clxxiij.
De fabulis vel potius fatuitatibus Judeoꝝ ex libro Thalmuth. fo.eodem.
Qō causa vltime captiuitatis Judeoꝝ fuit passio christi et obstinatio perfidie eorū:quā quia imitant moderni iudei:et ipli puniūtur:qui ex toto deleti non sunt:vt testimoniū perhibeant veritati fidei. Jbidem/ꝛ seq.
De vltima resurrectiōe mortuoꝝ ex prophetia Ezechielis circa quā errāt Judei. fo.eodez.
Reprobatio erroris eorum/qui asserunt resuscitatos debere conuenire in terra promissionis ad temporales vsus. eodem,ad finez/ꝛ seq.
folio
Qō Judei multipliciter transgrediuntur legē:ꝛ de multis erroribus eorum.Et de lege Machometi q̄ est pessima. clxxiij.et seq.
folio

Decimūtertiū caplm.q̄ Hierlm capta est a christicolis et eruta de manibꝫ Turcorū.et incipit Anno dñi.M.xcix.ꝛc. Et in primo,q̄ Gothifredus dux Lotharingie cum suis christianoꝝ copijs capiēs eā factꝫ est rex Hierlm.Et per tres annos prīꝫ facta fuit p̄paratio fideliū ad capiēdū.Ad qō agendū profecti sunt dñi tēporales nobiles ꝛ ignobiles:ep̄i:monachi:clerici:senes iuuenes:ꝛ pueri aduenientes ab Hispania.a puincia Prouincie.ab Aquitania.a Britannia.a Scotia.ab Anglia.a Northmannia.a Francia.a Burgūdia.a Hermania.a Longobardia.ab Appulia.ꝛ ab alijs regnis signo crucis signati.Et estimabatur numerus seragesies centū milia. fo.clxxiiij.
Quidam Petrus eremita et ipse accessit cū exercitu ex varijs nationibus collecto.xl. miliū armatorum.Et in primo bello semel/et iterum p̄fligati et occisi sunt a Turcis vna pars eorum p̄pter ceruicositatem et inordinationez eorum. fo.eodem.
Qō discordia accidit inter imperatorē Grecorum cum suis et Gothifredum cum copijs peregrinorum:sed demū pacificati sunt. fo.eodem.
Qō exercitus peregrinoꝝ inuentus est habere peditum sexcenta milia:equitum loricatorum centum miliaq̄ ob fidētes Niceā vrbem populosissimā/eam ceperunt victo et fugato domino ei⁹ Turco.Deinde Tarsum Cilicie prouincie metropolim ceperunt:expulsis Turcis totāq̄ adiacentē regionem sibi subiecerunt:et Edissam ciuitatez. folio Jbidem/in fi.ꝛ seq.
Post has ciuitates/ceperunt et Antiochiā Turcis expulsis et quasdam alias ciuitates. fo.clxxv.
Quomodo capta est Antiochia post obsidionē nouē mēsiuz et reperta vacua hoīb⁹ ꝛ alimentis.in qua auri ꝛ argēti ꝛ lapidū p̄cioso:ū tantū inuenerūt:vt q̄ prīꝫ mēdicarāt locupletes fierent. fo eodem.
Qō imperatori Grecorum/cum nō paucis copijs volēti nostris succurrere ab aliquibus puersis qui aufugerant significatum malitiose fuit copias christianoꝝ fuisse deuictas ꝛ dispersas:vt illum cuz suis ab itineris p̄secutione retraherēt. fo.eodem.
Qō fideles post multos labores et angustias ꝛ penuriā victualiū cōfortati a deo/bellū iesūtes cū Turcis multis occisis eos fugarūt:ab eis accipiētes magnas diuitias auri ꝛ argēti ꝛ lapides p̄cioso. fo.eodem.
Qō supueniente peste in populo christianoꝝ pene intra paucos dies quinquaginta milia defecerūt ex morbo.Et profecti exercitus christianoꝝ antequā appropinquaret ad ciuitatem sanctam Hierusalem:ab ea Turci inhabitantes fideles inibi existētes expoliatos/ab vrbe propulerunt. fo.eodem.
Qō ciuitatem Hierusalem ceperunt maximo cōserto p̄lio cum Turcis cōfortati signo de celo.Nam de mōte oliueti quidā miles armis accinctus refulgētib⁹:qui postmodum,nō comparuit:exercitui fidelium iam fessoꝛet quasi cedenti aduersarijs signū dedit:et exhortatus est vt rediret:ꝛ insultū denuo iterarent:ad qō roborati intra spatium vnius horе victoriā receperūt:p̄mus ingrediēs fuit Gothifredus.
Qō ciuitate Hierlm capta/populus fidelium cum maxima iucunditate ꝛ,pijs lachrimis loca sancta visitarunt:in qua factus est rex Gothifredus Et de moribus eius sanctis ꝛ eleemosynis.
Qō Gothifredo ibi regnante:p̄rinceps Egypti⁹ dictus Laodum:quē ille superauit multis interfectis. Ipsoq̄ defuncto Gothifredo:successit ei in regno Balduin⁹ frater ei⁹ ꝛ de virtutibus ipsius. Jbidem/ꝛ seqēs.
Qō occidētales pincipes miserunt multas copias in adiutorium fidelium bellantiū in terra sancta.Et Alexi⁹ imperatoꝛ Constantinopolitanus inuidens success⁹ latinoꝝ:quesiuit eos retrahere ab itinere falso deferēs debellationem eoruz.Et de multis victorijs quas obtinuit Balduinus rex contra infideles. fo.eodē.
Decimū quartū caplm.de quibusdā mirabilib⁹ accidētibus.ꝛ incipit.Circa annos dñi ꝛc. Et i primo de q̄dā mortuo apparēte socio ostēdēte immēsitatē penaꝝ infernaliū:quas patiebat in alia vita p̄pter negligentiā p̄dicationis ꝛ cure animarum:quam ipse habuerat. fo.clxxvj.
De quadā muliere interficiente generum p̄pter suspitionē contra eam exortā de illoꝛ:cuius penitentis p̄esbyter cōfessionem audiens ꝛ reuelans causa fuit capture eius et condēnatiōis ad ignē:sed miraculose liberata fuit.f.eo.
De quodam morbo ignis sacri carnes hoīm consumentis:ꝛ quo quidam mortui sunt. fo.clxxvij.ꝛ sequēn.
De quodam puero.xj.annoꝝ custode pecoꝝ ꝛ p̄dicto morbo ignis afflictoꝛ:ꝛ visione mirabili quā habuit:ꝛ noticia oīs hystorie ab initio mūdi:ꝛ textum euāgelij referebat rythmice ac si in libro legeret. fo.eodem.

Decimusseptimustitulus continet gesta summoꝝ pontificum ꝛ imperatorū per annos centum vel circa.scilicet ab Urbano secūdo exclusiue. qui fuit anno dñi.M.xcv.vel circa:vita functus:vsq̄ ad Innocētiū tertiū:qui fuit circa annū.M.cc.Infra qō tēp⁹ fuerūt.xxj.summi p̄tifices:ꝛ schismatici plures:ꝛ quinque imperatoꝛes.Cōtinētur etiā hystorie quoꝝdam sanctoꝝ illius tēporis.ꝛ de bellis gestis in terra sancta.Et in primo capitulo de summis pontificibus.ꝛ incipit. Urbano secundo accersione diuina euocato ꝛc.Et in primo agit de Pascale.ij.ꝛ de schismate quo tres antipape successiue fuerūt creatiq̄ Paschalis florētie celebrauit p̄cilium generale.Et de p̄secutiōe Henrici cōtra ecclesiā p̄p̄ter inuestituras p̄latoꝝ. fo.clxxvij.
Qō papa coact⁹ fuit inuestituras p̄latoꝝ p̄cedere imperatoꝛi incarceratus:sed liberatus annullatꝫ ꝛ de coꝛonatione indebita imperatoꝛis. fo.eo.
De Gelasio.ij.papa:q̄ incarceraꝫ cū multis:ꝛ fugiens Gaiete coꝛonatur facto quodā antipata Rome.fo.ccj.ꝛ seqñ.
De Calixto.ij.papa ꝛ Burdino antipapa. fo.eodē.
De decretis Calixti. fo .eodem.
De miraculis beati Jacobi apostoli:de quibus Calixtus libellum cōposuit. fo.clxxviij.
De Honorio.ij.papa:ꝛ de illuminatione cuiusdam ceci ꝛꝛ illusiōe diaboli apparētis in forma cuiusdā tria capita habentis sub specie trinitatis. fo .eodē.
De initio ordinis templaris militie:ꝛ miraculis factis ex certis reliquijs. Jbidē in fi.ꝛ seq.
De Innocentio.ij.papa.ꝛ schismate contingente per Petrū Leonis antipapā dictum Anacletum. fo.clxxix.
De Beato Bernardo iustitiam Innocētij per miracula ostēdente.ꝛ decretis ipsius Innocētij. fo.cciij.
De celestino.ij.papa:de Petro Abaelardo heretico cōuicto a beato Bernardo. fo.eodē/ꝛ seq.
De Lucio papa.ij.ꝛ de scta Hildegarde.ꝛ visiōe a quodam inferni ꝛ paradisi. fo.eodē.
De Eugenio.iij.papa abbate sancti Anastasij extra Romā in papam electo:qui molestatus a Romanis in Galliam pergit:vbi Remis cōcilio celebrat.Et de Gilberto Porretano:q̄ a btō Bernardo hereticus cōuincit. fo.eodē.
De Anastasio papa.Et de sancto Petro episcopo Tarentasiensi ꝛ virtutibus eius:ꝛ p̄cipue manifestatiōe cuiusdā malitie. Jbidē/ꝛ seq.
De Hadriano papa ꝛ dictis eius declarātibus miseriam papat⁹.qui excōicauit regem Sicilie,quo tpe apparuerunt tres soles in parte occidentali. fo.clxxx.
De Alexādro.iij°papa:ꝛ quatuoꝛ alijs antipapis successiue factis in schismate:ꝛ canonizatione beati Bernardi.Et sancto Thoma Cantuariensi allegante rationes p̄o iure ecclesie coram papa. fo.eoō.
De rationibus quas assignat cōtra cōsuetudines in Anglia existētes cōtra libertatē ecclesie:p̄pter qō rex eū persequitur.Et de Venetis in defensionē Alexandri superātibus Fredericū imperatoꝛē bello nauali. fo.clxxxij.
De Lucio tertio ꝛ miraculis de sacramento coꝛporis christi ꝛ sancta Alpiade. fo.eodē/cū seq.
De Urbano.iij.ꝛ de abbate Joachim.ꝛ de doctrina eius q̄ prophetauit de ordinib⁹ mendicantiū. fo.eodem.

De

Argumenta.

De Gregorio. viij. solicitante principes ad subsidium terre sancte. Et de beato Petro Claraualleñsis abbate ⁊ virtutibus eius. fo. clxxxj.

De Clemẽte tertio. ⁊ Hugone abbate Cistertiensi. ⁊ exemplis circa confessionem. Ibidem ⁊ seq.

De celestino tertio papa. fo. eodẽ.

Secundum capl'm. de sctõ Malachia archiepõ / cuius vitã describit beatus Bernardus. Et incipit: Tẽpore Innocẽtij secundi pape ⁊c. Et in primo quoddã prohemium Bernardi ac legenda ipsius. fo. eo dẽ.

De origine eius: q̃ de Hibernia fuit: ⁊ ordinatione eius in sacerdotem: ⁊ liberatione eius germani mortui a penis. folio eodem.

De solicitudine eius in prelatione ⁊ patientia. fo. eodem.

De assumptione eius ad archiepiscopatum: ⁊ intrusione Mauritij in ipso episcopatu contra ipsum per quinquẽnium. fo. eodem.

Oõ Malachias metropolitanus Hybernie discurrebat p regiões pplos docẽs. Et intrusus miserabiliter moritur. Et Malachias dignitatẽ archiepiscopalẽ possidens Romam pergit petens cessionem. fo. clxxxiij.

De sancta cõuersatione eius ⁊ predicatione. fo. eodẽ.

De miraculis ei⁹ ⁊ pcipue resuscitatiõe mortui. fo. ccviij.

Oõ cognouit peccatum occultum diaconi. fo. eodẽ.

Oõ prenũtiauit mortem suam. ⁊ reuertens a curia in monasterio Claraualleñsi infirmatus: migrauit ad dominum. Ibidem.

Tertium capitulum. de sancto Thoma archiepiscopo Cantuarieñsi. ⁊ incipit sanctus Thomas archiepiscopus Cantuariẽsis ⁊c. Et primo quomodo fact⁹ est archiepiscopus Cantuarieñsis: ⁊ sanctitate eius: ⁊ querẽte rege Anglie ab eo vt seruaret cõsuetudines illi⁹ ecclesie que male erant. i. cõtra libertatẽ ecclesie: acquieuit ad vitandum scandalum consilio aliorum ductus: qui penitẽs reuocauit fo. ibidem ⁊ seq.

Oõ rex Anglie propter hoc eum persequitur. per annos vij. exilium patitur cum suis: et tandem martyrio coronatur. fo. clxxxiiij.

De miraculis eius post mortem fo. eodem.

Quartum capitulum. de visiõe Tũdali de inferno ⁊ paradiso. ⁊ icipit: Narrat Uicentius ⁊c. Et in primo de progenie ei⁹ ⁊ conditionibus: cui apparuerũt angeli ⁊ boni ⁊ mali. fo. eodẽ.

De põte arctissimo per quem oportebat ipsum trãsire: ⁊ diuersis vitijs punitis in inferno que vidit. fo. eodem.

De locis glorie que vidit. fo. Ibidem/ad finem. ⁊ seq

Declaratio quorumdam dubiorum circa dictam visionem. folio eodem.

Quintũ capl'm de sctõ Bernardo ⁊ incipit. Beatus Bernardus ⁊c. Et in primo de origine eius ⁊ parentib⁹: q̃ adhuc laicus in nocte natiuitatis vidit visionẽ pueri Jesu: quasi tunc nascentis ex virgine. ⁊ de tentationib⁹ eius in seculo. folio eo.

De ingressu eius in religionẽ Cistertiensiũ. f. clxxxv.

Oõ abbas efficitur. ⁊ de perfectiõe eius ⁊ mortificatiõe sensuum. fo. eodem.

De monitis eius ⁊ patientia in dãnis/cõtumelijs: ⁊ verberibus ⁊ germana per eum conuersa. fo. eodem.

De tentatione eius desperationis ⁊ inanis glorie ⁊ abstractione mentis eius. fo. eodẽ circa. ⁊ sequenti.

De pluribus gestis per eum notabilibus. fo. eodẽ.

De infirmitate ipsius ⁊ seruitore rustico ei prouidente. folio. eodem.

De grauamine eius ⁊ infirmitate stomachi. fol. eoõ.

De miraculis eius multis: ppter q̃ germanus eius religiosus eum arguebat. fo. eodẽ/ ⁊ seq.

Oõ beatus Bernardus multũ laborauit discurrendo pro scimate amouendo tẽpore Innocẽtij secundi: ⁊ q̃ determinatio ⁊ declaratio quis esset verus papa commissa est Bernardo ab epis ⁊ regni Appulie: ⁊ regẽ Anglie reuocat a schismate impatorem arguit petentẽ iura ecclesie. folio. eodem.

Disputat Bernardus coram rege Appulie ostendẽs Innocentium verum papam: cuius victis Petrus Pisanus: qui pro antipapa disputabat: acquieuit. fo. clxxxvj.

De quibusdam notabilibus gestis per eum: ⁊ pcipue q̃ construi fecit centũ sexaginta monasteria ordinis sui. folio. eodem/ ⁊ sequenti.

Sextum capitulum de imperatoribus. ⁊ incipit. Nunc de imperatoribus agendum est ⁊c. Et in primo de Henrico. v. iperatore: qui patrẽ cepit ⁊ iperio spoliauit: ⁊ papã icarceraut. f. clxxxvij. Oõ de Alemãnia reuertitur in Italiã ad psequẽdũ papam Oratio ei⁹ ad Romanos. ⁊ respõsio eccl'ie ad Henricũ. fo. eo.

Bellum contra Grecos fit a Latinis in terra sancta. capitẽ a christianis Tripolis ⁊ ciuitas Sidon. Et Turci debellant christianos: qui deinde superantur ab eis. Et Balduinus scõs rex Hier'm moritur. fo. eodem.

De mirabilibus illius tẽporis: scz terremotib⁹: pluuia sanguinis apertura terre: fulgorib⁹: turbinib⁹: incendijs: ⁊ aciebus igneis in celo apparentibus. Ibidem/ ⁊ seq.

Sub Balduino scõo Alexius Grecorum imperator ⁊ Latinorũ persecutor moritur. Et infideles debellãtes christicolas multos occidunt. fo. clxxxviij.

Rex Balduinus capitur ⁊ incarceratur. fo. eodem.

Oõ princeps Egyptius veniens contra christicolas ab eis superatur multis occisis. fo. eodem.

Oõ dux Venetiax classe in Syriã pergens innumerã multitudinẽ infidelium peremit. Et decẽ naues oriẽtalibus diuitijs onustas cepit. Et ciuitate Tyri nobilissimã cepit. Balduin⁹ rex liberat a carcere: ⁊ Turci fugant. fo. eo.

Quidã pseudo eremita simulauit se esse Henricum imperatorem: sed detectus est. Ibidem.

Septimũ capitulũ de Lothario imperatore: q̃ incipit: Defuncto Henrico. v. ⁊c. Et in primo q̃ electus impator procedens ℨ Bohemos rebellãtes p̃ditione magnã suorũ stragẽ passus est. Qui reducto Inno. papa in vrbẽ Uerone moritur. Et Balduin⁹ rex Hier'm moritur. fo. clxxxix. ⁊ seq. Fulco fit rex Hier'm. iij. Qui de Antiochia carente dño disposuit: ⁊ magnam stragem de Turcis fecit. fo. eodẽ.

Oõ Saginus princeps infidelium superat christianos. Et Constantinopolitan⁹ imperator obsidet Antiochiã sed obtinere nõ potuit: ⁊ mortuo rege Anglie magna in eo regno sequitur dissensio. fo. eodem.

Octauum capl'm. de Conrado impatore. ⁊ incipit Lothario impatore reb⁹ hũanis erẽpto ⁊c. Et i primo dux Bauarie Henricus se ei rebellauit: sed ad nihilum redactus est. Et Rogerius Sicul⁹ sepe repulsus: demũ fit rex Sicilie. Cõtra quẽ pcedẽs Inn. ij. cũ copijs ab eo capit ⁊ sibi recõciliat. ⁊ vnde dicti sunt Guelfi. fo. clxxxix.

Oõ imperator Constãtinopolitanus in Syriã cũ copijs pergẽs sagitta sua mortu⁹ est. Et Balduinus tertius fit rex Hier'z. Et Edissa a Turcis capit. f. ibidẽ ad fi. ⁊ seq.

Oõ Eugenius. iij. facit p̃dicare crucẽ contra infideles per Bernardum ⁊ alios. Et imperator Cõradus ⁊ rex Francie Ludouic⁹ crucẽ sumẽtes in Syriã pgũt. ⁊ Greci dolose p malam viam eos duxerunt: vnde prostratus est exercit⁹ fidelium. fo. cxc.

De victoria Francorũ cõtra infideles: qui postea ppter incautelã victi fũtrita vt rex Frãcie vix euaderet. f. e. ⁊ se.

Oõ imperator ⁊ rex Francie ⁊ rex Hierusalẽ bellũ ceperũt cõtra Damascũm quo alicq̃ ex fidelib⁹ dolose cõsulerũt. Et in nullo proficiẽtes reuersi sunt ad sua. fo. ccxvij.

Oõ Nozadin⁹ princeps infidelium cum infinita multitudine pcessit ptra christicolas: ⁊ eos debellauit multis interfectis. Et rex Hier'm Turcos contra se veniẽtes deuicit Et Ludouicus rex Francie capit a Grecis: sed liberatur ⁊ Conradus imperator moritur. fo. eodem.

Nonum capl'm. de Frederico primo imperatore. ⁊ incipit: Post mortem Conradi tertij ⁊c. Et in primo dicitur q̃ cũ magna multitudine in Italiam descendit: ⁊ ab Hadriano papa coronat. Et inde inter Hadrianum ⁊ Guilielmũ regẽ Sicilie graues inimicie exorte sũt. ⁊ Hadrian⁹ eũ excõicat. Frederic⁹ post obsidionẽ. vij. ãnox. Mediolanũ destruxit ad solũ redigẽs: inde corpa triũ magox in Coloniã trãsferẽs. Et bellũ cõtra Alexandrũ papã mouit. folio. cxcv.

Oõ Balduinus fit rex Hierusalẽ. v. Et. Nozadin⁹ p̃ceps infidelium Damascum capit. Et Ascalona a christianis recipitur. fo. eo. ad fi. ⁊ seq.

De temeritate fratrũ sancti Joãnis Hierosolymitani: rirãtium cũ Patriarcha Hierusalem. Et vnde habuit initiũ dictus locus sancti Joannis. fo. eo.

Reginaldus Antiochen⁹ princeps cepit Cyprũ insulã. Et Balduin⁹ rex Hierusalẽ q̃n⁹ superat infideles. Et postea veneno periit. et Reginaldus capitur. fo. eodẽ.

Sextus rex Hier'm scz Almaricus. ⁊ Soldan⁹ infidelium victus ⁊ occisus est. fo. eoõ.

Nozadinus cũ Turcis debellatus est: qui postea christia-

Capitulorum Secunde partis Argumenta.

nos superat ⁊ occidit. Ibidē ſin fi. et ſeq.
Alexandria obſidetur ⁊ imperator Grecorum Egyptū que rit obtinere. fo. cxciij.
Qō rex Hierm Cairum ciuitatē infideliū liberat ab obſidione accepta pecunia. Siracon⁹ occidit Soldanū. ⁊ Saladin⁹ Caliphā iterfecit ⁊ fecit ſe dñm Egypti. fo. eod.
Qō imperator Grecor i Syriā trāſit. Et terremot⁹ i orien talib⁹ ptib⁹ extitit: qualis nūq̄ legitur accidiſſe ⁊ inter alias ciuitates Antiochiā penitus ſtrauit. fo. cxciij.
Qō rex Hieruſalem Cōſtātinopolim pergit p ſubſidio. Et de quadā gente in Syria q̄ dicitur Aſſiſinor ⁊ qui quum quererent ad fidē venire: fratres militie templi impedi uerūt: occiſo nūtio eor. fo. eodē et ſequē.
Qō Philipus corong rex Francie: qui tyrannos eccleſias prementes expugnat. Qō quū Judei in Frācia enormia perpetrarēt cōtra fideles: cogūt aut baptiſmū recipere aut dimiſſis bonis ſuis a regno recedere. fo. eodem
Qō mortuo Emanuele Grecorū impatore amico xp̄iano⁹ Andronicus ſibi vſurpat imperiū: qui Latinos occidit quos potuit aliq̄b⁹ per galeas euadēt⁹. fo. eodez
Quod Balduin⁹. iij. rex Hierm ſeptim⁹ fit leproſ⁹ q̄ cōtra infideles pergēs eos ſupat. fo. cxciij.
Qō rex Hierm ſuperat copias Saladinī qui poſtea ſuperatur. Et de maronitis hereticis conuerſis ad fidem folio eodem. cum ſequeñ.
Saladinus p̄nceps infideliū ſubiecta ſibi Meſopotamia capit Alapiam ciuitatē: contra quem proficiſcūtur prin cipes chriſtianor ⁊ ſ; quia diſſenſio facta eſt iter eos: pa rum vel nihil profecerūt. De morte Balduini regis ſepti mi Hieruſalem. fo. eodē
De bellis inter regem Francie et regem Anglie. Et Frederi cus imperator Henricū filiū ſuū Italie p̄ficit. fo. eodem.
Saladinus congregata Turcorum et Saracenorum infini ta multitudine: p̄grediturcōtra chriſticolas: qui ſupē rantur ab eis. In quo diſcrimine Aconēſis epiſcop⁹ qui crucem dominicā ferebat: in bello grauiter vulneratꝰ. Et quū alter illā accepiſſet tradidit eā regi qui capt⁹ eſt cuz eaz interfectis plurimis ⁊ captis. fo. cxcv.
Saladinus Aconeſi. ciuitatē capit ⁊ deinde Hieroſolymā, anno dñi. M. clxxxvij. Ingreſſi aūt Saraceni multa tur pia egerūt in eccleſijs: ſz templo dñi mirā veneratione exhibuerūt Turci. fo. eodem
Quod fideles receſſerūt ab Hieroſolymis remanēt⁹ ibi Surianis: Maronit⁹ ⁊ Armenis: Georgiains ſub tribu to. Exide capiūt ifideles Aſcalonā. Et vban⁹ papa. iij. ex dolore huius amiſſiōis morit. fo. eodē in fi. ⁊ ſeq.
Reges Francie et Anglie facta pace: p̄parant ſe in recupe rationē terre ſancte aſſumētes crucez cū multis. Et Fre dericus imperator etiam crucē aſſumit. Et Tācredus fit rex Sicilie. Prefati igit iperator et reges iter aſſumunt ad liberandā ſanctā ciuitatē cū multis ex diuerſis nati onib⁹: maxime ex Italia cū nauibus ⁊ galeis: inter quos Piſani cū inſtructa claſſe quaſi primi cum eorum archi epicopo profecti ſunt. Sed generata magna diſcordia in ter reges Francie Anglie: dilatum eſt opus itineris folio. cxcvj.
Guido rex Hieroſolymitanus p̄cedit ad bellū cōtra Sala dinū ⁊ ſuos: ⁊ in p̄ncipio viriliter reſtiterit tādē q̄ plu rimi eor a Saracenis ſuperantur ⁊ occidūtur fo. eodē
Frederic⁹ Romanor imperator cōtra Saracenos p̄greſſ⁹ in bello laudita ſtragē ex eis exercuit: qui impator poſt victoria: quū quadā die vi caloris eſtuās lauādi gratia ad quēdā deſcendiſſet fluuiū: in eo demerſus eſt: in tot⁹ chriſtianitatis irreparabile detrimentū. Et Alemāni in illis partibus in cibis valde inordinati reperiētes victu alium et oim rerum abundantiā: dozin epulas ſe diffun dūt ex intemperātia peſtilentia incurrūt: vt pauci rema nerent. fo. eodez.
Qō Guido cōtendebat de regno Hieroſolymitano cū q̄dā dam aſſerēs ſe iuſte et ſoleniter vnctū. Hieroſolymis: ⁊ coronatū in regē: nec ſe a regni ſolio debere deponi: tādē rex remanſit. fo. cxcvij.
Philipus rex Francor ad ſubſidiū terre ſancte cupiens ſe ſtinare: dimiſſa cuſtodia regni matri ſue et Archiepiſco Remenſi ſuo auunculo: multa pie ordinauit in abſentia facienda. Et iter aſſumpſit: mare ingreſſus quem ſecu tus eſt rex Anglie. Et exiſtentibus ipſis regibus in obſi dione Achon: fuit eclipſis ſolis. Et poſt lōgā obſidionē ciuitatem ceperunt. fo. eodem.
Quum autem inter ſe quererent principes chriſtianor q̄d vtilius foret contra Egyptum procedere: an ad ciuitatez Hieruſalem recuperandam: cui ſententie maior pars aſſen tiebat: hoſtis humani generis negotium impediuit. Nā inter reges Francorum ⁊ Anglorum priſtinas renouauit diſcordias: propter qō ſeinuicem ſuſpectos habentes re uerſi ſunt ad propria. fo. eodē.
Quādo capta eſt ciuitas Achon a chriſtianis ⁊ captus eſt inter Saracenos vn⁹ ex admiratis Soldani vir magne prudentie conſilij ⁊ aſtutie: qui conſul⁹ quomodo ⁊ quo ingenio cū minori difficultate poſſet haberi regnū Hiero ſolymitanū: ⁊ poſſideri pacifice? Reſpōdit expedire Egy ptum caperet ⁊ ad hoc efficiendū impedire nauigia que ad Quadrum ⁊ Babyloniam res conferunt. fo. eodem.
Fredericus primus anteq̄ proficiſceretur in Syriam: trāſ iens per Florētiā: quia Florentini cū eccleſia tenētes ei non fauerāt: abſtulit eis comitatuz vſq̄ ad muros. Et eo tempore ignis accenſus eſt in Florentia: q̄ vento adiut⁹ plura edificia combuſſit: ⁊ pons vetus propter inundan tiam aquarum ruit. Et de bellis inteſtinis cum vicinis eo rum habitis. Ibidem ad fi. ⁊ ſequeñ.
Defuncto Frederico creat⁹ eſt imperator filius eius Hen ricus. vj. Qui coronatus licentiā dedit ⁊ facultatem Ro manis Tuſculum funditus diruere. Henricus ipſe Apu liam intrans vt eam ſibi ſubiugaret: ſuperueniēte peſte coactus eſt recedere. Et diabolo inſtigante grādis guer ra inter regē Francie ⁊ Anglie inchoata eſt. Et Henricus imperator regnum Sicilie vi cepit. fo. eodem.
Quod Philippus rex Francorum expulit de ſuo regno Ju deos ꝓpter opprobria que faciebant in dedecus chriſtia ne religionis: vnde multi combuſti ſunt. fo. eodē.
De coterellis occiſis ſeptē milib⁹. Et de hereticis in Flan dria cōbuſtis. Et de diſſentione orta iter regē Aragonū ⁊ comitem ſancti Egidij. Et de quodam mortuo ſuſcita to. fo. eodem.
De diuortio facto inter regē Frācie ⁊ vxorem eius ⁊ de bel lis inter regem Francie ⁊ Anglie. Ibidem ⁊ ſeq.
De obitu Mauritij epiſcopi Pariſieñ. q̄tuor monaſterioꝝ fundatoris. Et de diſſentione facta inter regem Franco rum ⁊ comitem Flandrenſium ⁊ quoſdam alios. De pre dicatiōe aliquorū efficacit: vnde magna bona ſecuta ſunt ⁊ de quibuſdā mirabilibus. fo. cxcviij.
Rex Philippus Judeos Pariſios reduxit ⁊ eccleſias dei grauiter perſecut⁹: propter quod magna detrimēta per peſſus eſt in bello. Qō quidā cardinalis legatus in qua dam cauſa non obſtante appellatione regis cui nō detu lit: poſt aliquot dies ſententiā latam excommunicatio nis publicandam p̄cepit ⁊ interdictū in toto regno po ſuit: propter quod rex iratus epiſcopos ⁊ clericos de ter ra ſua ejiciēs: bona eorum cōfiſcauit: pacem autem fecit cum rege Anglorum. fo. eodem.
Duo cardinales legati miſſi in Franciam ad regem: vt iu dicarent de diuortio facto: quū rex vxore prima dimiſſa aliam ſuperinduxiſſet. Super quo quum multe ac varie diſputationes fierent: rex Ingeburgē primā vxorē ſecū ducēs: inſalutatis prelatis receſſit. Et rex Philippus: dū bellum gereret cū rege Anglie: legat⁹ miſſus a papa mā dauit vt facerēt pacē: ſalua iuſtitia vtriuſq̄ ⁊ abbatias ⁊ eccleſias deſtructas in ſtatum priſtinum reformarent a cuius ſententia rex Francie appellauit. Et rex Arago nie regnum ſuum obtulit pape. fo. eodem. ⁊ ſeq.
Imperator Henricus poſtq̄ filium ſuum Fredericum in re gem Alemānie eligi feceratin regnum Sicilie redijt cū eo: vbi Meſſane diem clauſit extremum: remanſitq̄ im peratrix Cobſtantia vxor eius. fo. eodem.

Finis tabule.

Soli deo gloria.

Tabula Titulorum Secunde partis.

Secunde partis hystoriarum domini Antonini in titulos nouē et eorum in valde multa capita sectio.

Titulus. IX. De Constātino magno imperatore ⁊ aliis ⁊c.

De Cōstātini imperatoris puersiōe ⁊c. Cap. j.
De sūmis pōtificib⁹ illius tpis: videlicet Siluestro Marco Julio Damaso ⁊c. summarie. Cap. ij.
De niceno concilio: in quo Arrius hereticus condemnatur. Cap. iij.
De filijs Constantini magni: Constantio: Constante: et Cōstantino. Cap. iiij.
De Julio apostata q̄ seuus et crudelis fuit in christianos. Capitulu. quintus.
De Ualentiniano catholico imperatore: et malitia Ualentis heretici. Cap. vj.
De Theodosio christianissimo imperatore et Gratiano imperatore occiso. Cap. vij.
Quando Theodosius imperare cepit et idola in toto ip̄erio delenda decreuit. Cap. viij.
De ip̄erio Archadij ⁊ Honorij. Cap. ix.

Titulus. X. De doctoribus et claris viris illius etatis.

De Eusebio papa ⁊ Eusebio cesariensi hystoriographo: Eusebio Uercellensi epō ⁊ Eusebio Emiceno. Cap. j.
De Athanasio episcopo Alexandrino. Cap. ij.
De Hilario Pictauēsi. episcopo. Cap. iij.
De magno Basilio. Cap. iiij.
De Gregorio Nazanzeno: et Didymo doctissimo licet ceco. Cap. v.
De beato Hieronymo: ⁊ libris eius. Cap. vj.
De beato Ambrosio: et dictis eius. Cap. vij.
De beato Augustino et scriptis eius. Cap. viij.
De beato Joanne chrisostomo. Cap. ix.
De Orosio Hispano hystoriographo. Seuero Sulpitio. ⁊c. Cap. x.
De beato Martino. Cap. xj.
De zenobio episcopo florentino. Cap. xij.
De Maurilio Andegauensi episcopo. Cap. xiij.
De beato Alexio Romano. Cap. xiiij.
De sancta Paula nobilissima Romana. Cap. xv.

Titulus. XI. De vndecim pontificibus: Bonifacio: Celestino ⁊c. et de regnis Persarum Gothorū. Hūnorū. Longobardorū: Francor⁹ ⁊c.

De bonifacio primo: et schismate tūc exorto: et decem successoribus eius. Cap. j.
De Theodosio iuniore imperante cum Honorio. Cap. ij.
De regibus Persarum: et quot annis singuli eorum regnerunt. Cap. iij.
De vigintiquinq̄ regibus Francorum a Priamo vsq̄ ad Carolum magnum. Cap. iiij.
De regno Britannorum cū regibus eius. Cap. v.
De regno Uuandalorum. Cap. vj.
De regno Gothorum. Cap. vij.
De regno Hūnorum. Cap. viij.
De regno longobardorum. Cap. ix.
De persecutione facta in aphrica cōtra christianos. Cap. x.
De sancto prosp̄ero: ⁊ scriptis eius. Cap. xj.
De sancto Paulino epō: et cōmiseratiōe eius. Cap. xij.
De Sidonio episcopo Aruernensi. Cap. xiij.
De Cassiodoro monacho. Cap. xiiij.
De Boetio qui beatus seuerinus dicitur. Cap. xv.
De beato Eucherio Lugdunensi epō: Honorio et Honorato Arelatensi episcopo. Cap. xvj.
De sancto Hermano episcopo Altissiodorēsi ⁊ Amatore ei⁹ p̄decessore. Cap. xvij.
De beato Remigio Remensi episcopo. Capi. xviij.
De sancta Genouepha Parisien. Leonardo: Uedasto ⁊ quibusdam aliis. Capi. xix.

Titul⁹. XII. De Joanne papa primo ⁊ aliis ⁊c.

De Joanne papa primo ⁊ secundo ⁊ tertio. Felice. Bonifacio. Syluerio ⁊c. Capi. j.
De Pelagio secundo. Capi. ij.
De Gregorio magno romano apostolico primo huius nominis. Cap. iij.
De Justino maiore imperatore: ⁊ Justiniano post eum imperatore. Cap. iiij.
De gestis Totile contra Italiam: Romam: ⁊ imperatorem Cap. v.
De Justino secundo imperatore: ⁊ quibusdam gestis Narsetis ad vltionem iniuriarum suarum. Cap. vj.
De Boare cōfessore. ⁊ Brigida regina Suetie. Cap. vij.
De sancto Carilepho. Gregorio Lingonensi. ⁊ Gregorio Turonensi. ⁊ aliis. Cap. viij.
De miraculis plurimorum sanctorum ex dialogo Gregorij collectis. Cap. ix.

Titulus. XIII. De vigintiduobus summis pontificibus ⁊ pluribus imperatoribus et sanctis.

De Sauiniano. Bonificio. Deusdedit. Seuerino. Joanne Theodoro papa. Cap. j.
De sancto Jsidoro episcopo ⁊ scriptis eius. Cap. ij.
De venerabili Beda. Cap. iij.
De Theodoro. Heraclio. Cosdroe: Constantino ⁊ Justiniano imperatoribus. Cap. iiij.
De Mahumethe ⁊ malitijs eius. Cap. v.
De multis sanctis qui claruerūt tēporibus illis. Cap. vj.

Titul⁹. XIIII. De summis pōtificibus ⁊ imperatoribus.

De Gregorio secundo papa: qui legatus teutonicos ad fidē christianam conuertit. Cap. j.
De imperatoribus Philippico. Theodosio ⁊c. Cap. ij.
De Amelio ⁊ Amico mirabilia recitantur. Cap. iij.
De carolo magno. Cap. iiij.
De Albino qui ⁊ Alchuinus dictus est: magistro scilz Caroli magni. Cap. v.

Titulus. XV. De religiosis ⁊ anachoritis.

De statu Anachoritarum ⁊ cenobitarum ⁊ eorum scriptis. Capitulum. j.
De vigintiquatuor collationibus sancto rum patrum scilz Moysi Paphuncij ⁊c. Cap. ij.
De beato Antonio ⁊ doctrina ac tētationib⁹ eius. Ca. iij.
De Paulo simplicij: ⁊ eius obedientia. Cap. iiij.
De sancto Hilarione. Cap. v.
De duobus Macharijs. Cap. vj.
De pastore abbate. ⁊ malcho monacho fugitiuo. Ca. vij.
De Joanne eremia: Arsenio: ⁊ pluribus aliis. Cap. viij.
De Moyse ethiope: ⁊ plurib⁹ partibus deuotis. Cap. ix.
De Appollonio. Copreto ⁊c. ⁊ pluribus sanctis virginibus in eremo degentibus. Cap. x.
De sanctis Pachomio ⁊ Euagrio ⁊c. Cap. xj.
De sententijs moralibus ⁊ documentis sanctorum patrum Cap. xij.
De scō Benedicto: ⁊ sorore eius Scholastica. Cap. xiij.
De discipulis beati Benedicti: videlicet Mauro. Placido ⁊c. Capitulum. xiij.
De institutione ordinis Camaldulensium sancto Romualdo: ⁊ eius vita. Cap. xv.
De ordine Cluniacensium: ⁊ eius institutione per Odonē. Odilem ⁊c. Cap. xvj.
De institutione ordinis Uallisumbrose a Joanne gualberto. Cap. xvij.
De fundatiōe ordinis Cistertien. p Stephanū ⁊c. Ca. xviij.
De ordine Premonstratensium ⁊ fundatore eius Norberto. Cap. xix.
De ordine Templaris militie vocitate sancti Joānis Hierosolymitani. Cap. xx.
De ordie Grādimōtēsi: ⁊ institutore ei⁹ Stephano. Ca. xxj.
De institutiōe ordinis Carthusiensium a Brunone ⁊ Hugone ⁊c. Cap. xxij.
De ordine Humiliatorum. ⁊ relaxatione predictarū religionum. Cap. xxiij.

Titulus. XVI. De quadragintа summis pontificibus: ⁊ de regibus ⁊ imperatoribus.

De summis pontificibus: ⁊ Leone tertio vsq̄ ad Urbanus scōm: cum eorum decretis. Cap. j.
De imperatorib⁹ Ludouico. Lothario. Carolo ⁊c. Cap. ij.
De tribus Othonibus imperatoribus. Cap. iij.
De imperatorib⁹ per electionē primo factis videlicet Hē-

Tabula titulorum Secunde partis.

rico secundo et tertio. et de Turcis. Cap.iiij.
De Henrico quarto. et gestis illius temporis Cap.v.
De scto Dunstano. et quibusdā regib' Anglie. Cap.vj.
De Elphego episcopo Cātuarien̄si martyre. et quibusdā gestis in Anglia. Cap.vij.
De Petro Damiano. et dictis eius. Cap.viij.
De Hildeberto episcopo/et scriptis eius in versibus et orationibus. Cap.ix.
De Lanfranco episcopo Cantuarien̄si. Cap.x.
De sancto Anselmo et scriptis eius. Cap.xj.
De Petro alfonso ex iudaismo conuerso. et de erroribus Judeorum. Cap.xij.
De recuperatione regionū orientaliū et Hierosolyme p Gotifredū et alios p̄ncipes. et de eiusdē regibus. Cap.xiij.
De raris euentibus illius temporis. Cap.xiiij.

Titulus. XVII. De summis

pontificibus et imperatoribus per annos centū. et de quibusdam sanctis et bellis plerisq;.

De sedecim summis pontificibus' post Urbanū scōm vsq; Innocentiū tertiū. et de gestis illius tp̄is. Capi.j.
De sancto Malachia ep̄o. et miraculis eius Cap.ij.
De sancto Thoma archiepiscopo Cantuarien̄si. et eius martyrio. Capi.iij.
De visiōe Tūdali/ penarū inferni/et glorie celestiū. Cap.iiij.
De sancto Bernardo abbate. et de sancta conuersatione. et doctrina ac miraculis eius. Capi.v.
De Henrico quinto. et bellis orientalium contra Grecos Turcos et alios. Capi.vj.
De Lothario imperatore. et regibus Hierosolymorum. et eorum bellis. Cap.vij.
De Conrado imperatore. et passagio eius cum rege Francie ad terram sanctam. Capi.viij.
De Frederico primo imperatore. de variis gestis per reges Hierusalem. et eius amissione. de bellis inter regē Frācie et Anglie. et Henrico imperatore sexto ꝛc. Cap.ix.

Finitur Tabula.

Titulus nonus de Constantino magno imperatore.

De Constantini imperatoris conuersione ꝛc. Lap. j.

CONstantinus igitur defuncto eius parte Constantio: imperare cepit anno domini. cccix. ab initio vero mūdi quater millesimo ducentesimo septuagesimosecundo ſm minorem cōputationē: ſm maiorē xpo quinquies millesimo. ccccc vij. Et imperauit a more patris annis. xxxj. Nam septem annis autecḡ Maxentiū ab imperio deturbaret: imperauit in Galilea. Fuit autem Constantinus (vt refert Jaco. de col.) primo imperij tempore optimis principibus comparandus. Nam imminere in illo animi corpori ſcḡ dotes atcḡ virtutes fuere. Erat militaris glorie appetentissim⁹: cui in bellis semper prospera fortuna fuit: verum ita vt non superaret industriam. Liui libus autem artibus et studijs liberalibus deditus. Erat preterea affectator iusti amoris: quem sibi ꝛ liberalitate ꝛ affabilitate queuit. Et sicut in nonnullis amicis dubius: ita in reliḡs egregius: nihil occasionis pretermittens: quo eos opulentiores clariores ſcḡ prestaret. Quum igitur Constātinus amabilis cūctis formidabiliſcḡ imperaret in Gallijs: ꝛ senatus populuſcḡ Romanus Maxentij impietatē sceleracḡ vltra tolerare non possent: Cōstantinum per nuncios euocant: vt patris sui memor Romane reipublice subueniat: atcḡ ciues suos de potestate tam immanissime beluę eruat. Qui animo magn⁹: ꝛ oia efficere nitens que animo preparasset: ꝛ simul principatum totius orbis affectās hoc ciuile bellum cōtra Maxentium suscipere decreuit cū Licinio collega: qui tunc apud Hispanias imperabat: In quo congressu signo crucis sibi ostenso quo vinceret: Maxentiū cū exercitu eius deuicit submersum in fluuio apud pontem Miluiū: vt dictū est supra. Qui vrbem ingressus: susceptus est a cunctis cū magna gloria: eicḡ est arcus erect⁹. Et licet adhuc idololatra necdū in christo regeneratus per baptismum: rebus tū in vrbe cum Licinio compositis vna sententia statuerūt legem in qua deū christianorū plenissimis laudibus psequuti sunt: ꝛ tot⁹ virtutis eū autorem atcḡ operis: ꝛ ipsum de tyranno Maxentio prestitisse victoriā: ꝛ ideo ab vniuersis huic venerationē cultumcḡ deferendū esse censebant. Deinde vt dictū est supra: Maximinus qui imperabat in oriēte: veniens contra Licinium: deuictus ꝛ debellat⁹ est a Licinio. Post conuersionē autē Constantini ꝛ baptismum: motus Licinius zelo inuidie contra Constantinū: perrexit contra eū in preliū: ꝛ deuictus Licinius pluries: demū captus decapitatus est. Deiecto autē Licinio atcḡ omni memoria tyrannice dominationis ablata: soliditatē Romani regni solus Constantinus obtinuit. Ei tres filij fuerūt. Constantius: Constās: ꝛ Constantin⁹. Fuit ꝛ ei filia Constantia noīe. Tunc vero status reipublice equali moderatione ꝛ cēsura dignissima Romani nois habebat. Ecclesiarū vero gloria incredibile memoratu est quanto imperatoris religiosi studio adoleuerit: quantacḡ eius cura etiā erga sumptū indigentiū fuerit. Intantū vero p̄sentiū rerū bonitas ꝛ trāquillitas obtinebat: vt oblionē preteritorū pareret malorū. Edictis namcḡ frequētibus per omnem locū positis: non solū tyrānicas aduersus christianos depulerat leges: verūetiam ꝛ priuilegia plurima ecclesijs/ac summos honores sacerdotib⁹ detulit: deo ꝛ hoibus valde charus. Quātocḡ se deo humilius subijciebat: tanto illi deus amplius ad vota cuncta subdebat. Uñ ꝛ diuino auxilio fretus Barmatas ꝛ Gothos populos barbaros aggressus: mirabili virtute multis p̄lijs victos perdomuit. Calaterū deinde tyrannū nouis rebus studentem apud Lyprum vno prelio ad internitionē oppressit. Insuper ꝛ Scythas viro fortissimo Gallicano sui exercitus duce diuina virtute cōpescuit. Hec essi immanissima natio se in Romanū solum effundens: cede/rapinis/incendio/non solum Romanoꝝ prouincias inuaserat: sed et Romanum exercitū cū Gallicano tunc gentili pulsum obsederat. Sed suasu sanctorū Joannis ꝛ Pauli qui secū erant: facto voto q̄ se christianū faceret: si incolumi exercitu ad augustū victor redire: tanta subito mutatio facta est: vt Barbari qui ꝛ virtute ꝛ numero prestabāt: ꝛ plio superiores erāt: angelo eum associante qui apparuerat: contra opinionem oīm se suacḡ Gallicano subderent. Qui cum victoria reuersus baptismum deuotissime suscepit.

Cōstātini liberi.

Scithea Constātino gallicani auspicijs domiti.

§. I. Belasius papa de Syluestri pape gestis sic ait dist. xv. sancta Romana. Actus beati Syluestri apostolice sedis presulis: licet ei⁹ qui scripserit nomen ignoremus: a multis tū in vrbe Romana catholicis legi cognouimus: ꝛ p antiquo vsu multe hoc imitātur ecclesie. Syluester a matre re ꝛ noīe Justa genitus: a Tyrino presbytero eruditus: hospitalitatē summopere exercebat: Timotheus autē quidā christianus ab eo in hospitiū suscipitur: qui ob persequutionē ab alijs vitabat. Hic post annū coronā est assequut⁹ martyrij: dum predicaret cōstantissime fidem christi. Putans vero Tarquinus prefectus Timotheū multis abundasse diuitijs: eas a Syluestro expetit: inferens minas mortis. Sed quum vere Timotheum hmōi diuitias nō habuisse comperit: Syluestrū idolis immolare precepit: alioquin in crastinū diuersa reciperet genera tormentorū. Cui Syluester. Stulte hac nocte morieris: ꝛ sempiterna tormenta recipies: ꝛ velis nolis/verū esse deum quem colim⁹ recognosces. Syluester igitur carceri traditur: ꝛ Tarquinus ad prandium inuitatur. Dum ergo comederet: os piscis in eius gutture sic versat: vt nulla ratione reijcere potuerit vel glutire. Sicḡ media nocte defunctus/ad tumulū cū luctu ducitur: ꝛ Syluester cū gaudio a carcere liberatur: qui non solū a christianis: sed etiā a paganis miro diligebatur affectu. Erat essi aspectu angelicus: sermone nitidus: integer corpore: sanctus opere: consilio magnus: fide catholicus: spe patientissimus: charitate diffusus. Mortuo igitur epō Romane vrbis Melchiade: Syluester ab omni plebe plurimū renitens in summū pontificē est electus. Hic omnium orphanorū/viduarū/et pauperū noīa in matricula scripta habebat: ꝛ omnibus necessaria prouidebat. Hic quartū ꝛ sextum diem ꝛ sabbatus ieunijs instituit obseruandum quintū vero quasi domini cum celebrandū. Grecis vero christianis dicentibus sabbatum quinto die potius celebrandū: respōdit hoc fieri nō debere: ꝛ qz hoc est traditiōis apostolice: ꝛ qz dominice debeꝫ sepulture. Greci vero dicebant vnū esse sabbatū sepulture in quo semel in anno est iciuniū ercolendū. Quibus Syluester. Sicut omnis dies dñicus resurrectionis gloria: sic omne sabbatū decorat dominica sepultura. Igitur de sabbato acquiescunt: sed de quinta feria vehementer contendunt: asserentes nō debere christianorū solemnitatibus sociari. Syluester autem eius dignitatē precipue in tribus ostendit. Qm̄ hac die dñs in celos ascēdit: ꝛ corporis ꝛ sanguinis sui sacramentum instituit: ꝛ sacrum chrisma ecclesia conficit. Omnes igitur eius rationibus acquiescunt.

Melchiadi pape succedit Syluester.

Ferie ante di guitas.

§. II. Persequente autē Cōstantino christianos vl potius officialibus eius: Syluester de vrbe exijt: ac in quodam monte cum clericis suis mansit. Ipse autem Cōstantinus incurabilē incidit plagam lepre. Tandem cōsilio idolorū pontificum adducta sunt tria milia puerorum: vt eos occidi faceret: ꝛ se in eorum sanguine recenti ꝛ callido balnearet. Egredienti aūt eo ad locū vbi balneum parari debebat: matres puerorū obuiant: que resolutis crinibus miserabiliter vlulabant. Et lachrymans Constantinus iussit stare currum: ꝛ erigens se dixit. Audite me comites et commilitones ꝛ omnes populi qui adstatis. Dignitas Romani imperij de fonte nascit pietatis: qui hanc etiā legē dedit vt capitali sentētie subderet: quicunqꝫ aliquē in bello occidisset infantē. Quāta ergo erit crudelitas: vt hec nr̄is faciamus filijs: qō fieri phibemus alienis? Quid iuuat Barbaros superasse: si a crudelitate vincamur? Nā vicisse extraneas nationes virtū est bellantiū ppl'orum vincere aūt vitia ꝛ pctā virtus est morū. In illis q̄ prelijs: fortiores nos extitimus illis: in his vero nobilioribus fortiores sumus. Qui essi fuerit in isto certamine superatus: victoriā obtinet vict⁹. Victor essi post triumphū vincit: si pietas ab impietate superatur. Vincat ergo pietas in isto congressu: bone essi oīm aduersariorū posserim⁹ essevictores: si sola pietate vincamur. Oīm etessi se esse dñs cōprobat: qui seruū se mōstrauerit pietatis. Melius est ergo mori salua vita innocētis: cḡ per eoꝝ interitū vitā recuperare crudelē quam tū recuperare incertū est: quū certum sit q̄ si recuperata crudelis est. Jussit igitur vt matrib⁹ suis pueri redderent: ꝛ dona plurima ꝛ infinita vehicula preberent: vt que flentes ad patriā alienā venerāt: ad loca sua cū gaudio remearent. Imperator autē ipse ad palatiū suū reuersus est. Sequēti vero nocte Petrus ꝛ Paulus apparuerūt ei dicētes. Qm̄ exhortuisti effusionē sanguinis innocentis: misit nos dñs Jesus xp̄s dare tibi recuperande cōsiliū sanitatis. Syluestrū igit ep̄z q̄ apud montē Soracte latitat accersi. hic tibi pisciā ostendet in qua immersus tertio/ab omni curaberis lepre morbo. Tu vero christo hanc vicissitudinē reddas vt idolorū tēpla diruas: christi instaures eccl'ias: et eius deiceps cultor fias. Euigilās igit Cōstantin⁹/statim

Pietatis omē datio.

misit milites ad Syluestrū. Videns Syluester milites: ad palmā martyrij credidit se vocari. Deo aūt se cōmendans: ⁊ socios secū adhortans: Constātino intrepidus presentatur. Qui Cōstātinus adsurgens/ait. Bene te venisse gratulamur. Qui a Syluestro resalutatus: narrauit ei per ordinē sui somnij visionē. Percunctāte ꝑo Constātino q̄ essent ei q̄ sibi apparuerūt: Syluester rīdit illos christi esse apostolos ⁊ nō deos. Tūc ad ꝑces imperatoris Syluester apl'os rū imagines sibi iussit afferri: quas vt imperator aspexit: tales esse q̄ sibi apperuerūt acclamauit. Syluester igit eū catecuminum fecit: ⁊ vnius hebdomade ei ieiuniū indixit: ⁊ carceres aperiri monuit. Quīq̄ in aquā descendisset baptismatis: mirabilis sibi emicuit splēdor lucis. Sicq̄ inde mundus exiuit: ⁊ christū se vidisse asseruit. Prima aūt die sui baptismatis hāc legē dedit: vt xp̄s tanq̄ verus deꝰ ab vrbe Romana coleret. Secūda: vt si q̄s christum blasphemaret: puniretur. Tertia: vt quicūq̄ christiano fecisset iniuriā bonoꝝ suoꝝ parte dimidia priuaret. Quarta vt sicut imperator Rome: sic Romanus pontifex caput ab vniuersis epīs habeat. Quinta: vt quicūq̄ in ecclesias confugerit: ab oībus seruet immunis. Sexta: vt nullus nisi de licentia sui epi ecclesiā edificet intra muros alicuius ciuitatis. Septima: vt ad edificationē ecclesiarū decime possessionū regaliū tribuātur. Deinde imperator ad ecclesiā scti Petri venit ⁊ de suis culpis se lamētabiliter accusauit. Postmodū arrepto bidēte ad fundamentū basilice construende/terrā primus aperuit: et. xij. cophinos in suis scapulis foras eiecit. ¶ Hec de Cōstantini lepra: deq̄ sanguine puerorū: ⁊ Syluestri baptismate: peritiores a veritate putāt esse aliena: quū presertim ihiero. in chroñ. ipsum dicat. Constantinū in extremo vite ab Eusebio Nicodemie presule baptizatum.

§. III. Hec vbi Helena mater

Cōstantini Augusti in Bethania cōsistēs audiuit: ꝑ literas laudat filiū q̄ abrenuntiasset simulachris idolorū: sed dire increpat q̄ relicto deo iudeorū: crucifixū hoiem deū colat. Rescribit matri Augustus: vt iudeorū magistros secū adducat: ⁊ ipse christiano ꝝ doctores ꝑferret: vt sic er disputatione mutua appareat fides vera. Durit igit scrā Helena. exlx. doctissimos iudeorū magistros. inter q̄s erant. xij. q̄ sapientia ⁊ eloquētia prē ceteris rutilabāt. Quū igit Syluester cū clericis suis: ⁊ predicti iudei ad disputandū cora imperatore simul conuenissent: de cōi consensu duos iudices gētiles sapientissimos ⁊ ꝓbatos noīe Craton ⁊ Xenophilū statuerūt: ad q̄s ptineret sentētia dicendo: ꝛ talicq̄ inter eos sentētia est firmatū: vt vno stāte ⁊ querēte alius nō loquat. Incipiēs igit primus de illis. xij. noīe Abiathar ait. Quū isti tres deos dicant patrē ⁊ filiū ⁊ spiritū scū: manifestum eos contra legē agere: que dicit. Videte q̄ ego sum solus ⁊ nō est alius deꝰ ꝓter me. Denicq̄ si dicūt christum deū esse: q̄ multa signa fecit: in nostra ēt lege multi fuere q̄ miracula plurima fecerūt: ⁊ tū nunq̄ ex hoc diuinitatis nomē sibi vsurpare ausi sunt: sicut iste Jesus quē isti adorant. Ad hoc Syluester: Nos vnū deū colimus: sed non in tanta solitudine eū dicimus vt gaudiū filij non habeat. Ex vestris aūt libris trinitatē personarū vobis denūtiauerimus. Nam patrē dicimus de quo ꝓpheta ait. Ipse invocauit me. Pater meus es tu. Filiū de quo idē. Filius meus es tu ⁊c. Spiritūscī de quo idē. Spū oris eius oīs virtus eorū. Et hoc etiā q̄ dixit. Faciamus hoiem ad imaginē et similitudinē nostrā: euidenter ⁊ personarū pluralitatē ⁊ diuinitatis vnitatē demōstrat. Licet aūt sint tres persone: vnꝰ tū est deus: q̄ exēplo visibili aliquatenus demōstrare valemus. Et accepit purpurā imperatoris: ⁊ tres ibi plicas fecit dicens. Ecce videtis tres plicas: ⁊ explicās ait. Ecce q̄ tres plice sunt vnus pānus: ita tres persone sunt vnꝰ deꝰ. De eo aūt q̄ dicit: q̄ ex miraculis deus credi non debet: quū plures sancti miracula fecerit: nec tū deos se dixerint sicut noster christus deum per hoc se assererevoluit. Certe deus superbientes cōtra se nunq̄ passus est sine pena acerrima ꝓterire sicut patet in Dathan ⁊ Abiron aliisq̄ ꝓpluribus. Quō ergo mentiri potuit: ⁊ se deū dicere q̄ nō erat quū eū se deus esse dicētem. nulla pena sequuta fuerit: sed virtutū efficacia comitabat? Tūc iudices dixerunt. Constat Abiathar a Syluestro esse superatum. Nam ⁊ ratio hmōi docet: q̄ si deus nō esset ⁊ se deū dixisset: conferrevitā mortuis nō valeret. Tunc illo amoto: secundus qui Jonas vocabat: ad ꝓfectū accedēs ait. Abraā circūcisionē a deo recipiēs iustificatus fuit: ⁊ oēs filij Abrae per circuncisionē iustificabant? Igit qui nō fuerit circūcisꝰ: nō erit iustificatus. Ad quod Syluester. Cōstat Abraā ante circūcisiones actio ipsum sanctificauit sed fides ⁊ iustitia ipsum deo placere fecit. Nō igitur accepit circuncisionē in sanctificationē sed in distinctionē. Isto superato tertius qui ⁊ Bodolias vocabatur: accedens ait. Quomodo christus vester potest esse deus: quū asseratis ipm esse natum: tentatū: traditum nudatū: felle potatū: ligatū: sepultū: quum hec oīa in deo esse non possint: ergo ⁊c. Ad hoc Syluester. De vestris libris hec oīa probamus de christo predicta fuisse. Nam de eiꝰ natiuitate dixit Isaias. Ecce virgo cōcipiet ⁊c. De eius tentatione dixit Zacharias. Vidi christū sacerdotē magnū stantē coram angelo: ⁊ sathan stabat a dextris eius ⁊c. De traditione eius ⁊c. Qui edebat panes meos: magnificauit aduersum me supplantationē. De eius nudatione idē. Diuiserunt sibi vestimenta mea. De eius fellea potatione idē. Dederunt in escam meaꝝ fel ⁊c. De eius ligatione Esdras. Vinxistis me: nō sicut patrē qui liberaui vos de terra Egypti clamantes ante tribunal iudicis. De eius crucifixione idem. Humiliastis me: suspendentes me/in ligno: tradistis me. De ei? sepultura Hieremias. In sepultura ei? reuiuiscunt mortui. Quum ergo Bodolias quid responderet non haberet data sentētia remotus est. Quartus dictus Annas accedens ait. Ea que de alijs dicta sunt: Syluester iste de suo christo ꝓdicta fuisse affirmat: vnde superest vt probet hec de suo xp̄o dicta fuisse. Ad q̄ Syluester. Dabis ergo alium quem virgo concepit: qui felle cibatus/spinis coronatus/crucifixus/mortuꝰ/⁊ sepultus sit: qui surrexit: ⁊ ad celos ascendit. Tunc Cōstantinus ait. Si alium non dederit: sciat se superatū: q̄ quū agere nō posset: illinc amouetur. Et quintus quidā Occhi producitur: qui ait. Si ex semine Dauid christus natus est: ⁊ nascēdo deꝰ filius factꝰ est q̄: sanctificatus natus est: baptizari non debuit vt iterum sanctificaret. Ad q̄ Syluester. Sicut circuncisio in christi circūcisione finē accepit: sic noster baptismus in christi baptismate initiū sanctificationis habuit. Nō ergo baptizarꝰ est vt sctificaret: ꝛ vt sanctificaret. Qui quū ita taceret: ait Constātinus Nō taceret Occhi si haberet ꝓraria q̄ ꝓferret. Tunc sextus qui ⁊ Lusi ait. Nellemus vt Syluester iste causas virginalis huius partus nobis exponeret. Ad q̄ Syluester. Terra de qua Adā formatꝰ est: incorrupta erat ⁊ virgo: q̄ nec se ad bibendū humanū sanguinē aperuerat nec maledictionē spinarū acceperat: nec hoīs mortui sepulturā habebat: ne serpēti data fuerat ad edendū. Oportuit igitur ex Maria virgine nouum Adā fieri: vt sicut serpens natum ex virgine vicerat: ecōuerso a nato ex virgine vincerētur: ⁊ qui Ade victor extitit in paradiso: ipse tentator factus est dei in deserto: vt q̄ Adā vicerat māducantē: vinceret a deo ieiunāte. Hoc superato septimꝰ q̄ Beniamin / ait. Quō filius dei christus vester esse pōt: q̄ a diabolo tentari potuit: vt modo in fame panē ex lapidibus facere vrgeret: modo in tēpli celsitudine leuaret: modo ad adorandū ipm diabolum adduceret? ad q̄ Syluester. Si diabolus ideo vicit: q̄ ab Adā manducāte est audit?: cōstat eū ideo superatū: q̄ est a xp̄o ieiunāte ꝓtēptus. Nos nō inquantū deꝰ: ꝛ inquantū hō tētatū eū esse fatemur. Ideo aūt tripl'r est tentat? vt a nobis oēs tētationes excluderet: ⁊ formā vincēdi daret. Sepe nāq̄ in hoīe victoriā abstinētie sequitur tētatio humane glorie: ⁊ tētationē humane gl'ie appetitus dñij ⁊ excellētia comitat: ideo a xp̄o de his vincit: vt vincē di nobis forma doneꝰ. Isto superato ⁊ octauus qui ⁊ Excel/ ait. Cōstat q̄ deꝰ summe perfectꝰ est: ⁊ nullius indiget: q̄d ergo ei opus fuit vt nasceret in xp̄o? Quō iterum xp̄m verbum appellas? Sz ⁊ hoc cōstat: q̄ deus anteq̄ haberet filiū pater dici nō potuit: ergo si pater xp̄i postea dictus est: mutabilis factꝰ est. Ad hoc Syluester. Filius ante tpa ex patre est genit?: vt faceret q̄ nō erant: ⁊ in tpe est natus: vt reficeret q̄ perierant. Que etsi solo verbo reficere poterat: sed per passionē nisi homo fieret/redimere non valebat: q̄ in sua deitate ad patiendū aptus non erat: nec hō imperfectionis: sed pfectionis: ꝛ in sua nō erat deitate passibilis. Noster filius verbū dei est: hoc ex eo patet: q̄ ꝓpheta ait. Eructauit cor meū verbū bonū. Deus q̄s semp pater fuit: q̄ semp ei filiꝰ extitit: filiꝰ eṫ est verbū eius: sapiētia eiꝰ: virtus eius. In patre semp fuit verbū: iuxta illud. Eructauit cor meum verbuꝫ bonū. Semper sapientia iuxta illud. Ego ex ore altissimi prodij primogenita ante oēz creaturā. Semper virtus. iuxta illud. Ante oēs colles ego parturiebar. necdū fontes aquarū eruperāt ⁊c. Quū ergo ꝑ nunq̄ fuerit sine verbo/sapiētia/⁊ virtute: quō putas hoc nomen sibi ex tpe aduenisse? Hoc igitur amoto: nonus qui Jubal/ dixit. Cōstat q̄ deus cōiugia nō damnat: nec eis maledixit: quare ergo de coniugio natū esse negatis hunc quem colitis: nisi vt offuscare cōiugia studeatis? Rursus quomodo tentatur qui potēs est: patiꝰ qui virtus est: morꝰ qui vita est? Denicq̄ ad hoc cogeris vt duos filios esse dicas: vnum

Syluestri ponteficis ⁊ iudeoꝝ de xp̄o disputatio.

quem

quem pater genuit:alium quem virgo generauit. Rursus. quō fieri potest vt patiatur homo:qui assumpt? est sine lesione eius a quo assumpt? est? Ad hec Syluester. Nos christum non ideo natum ex virgine dicimus:vt cōiugia cōdēnemus:sz causas virginei partus rōnabiliter acceptamus: nec hac assertione offuscanť cōiugia:sz ornanť:qm̄ hec virgo q̄ christū peperit:de cōiugio nata est. Tētatur autē christus:vt oēs tētationes diaboli vinceret. Patiť: vt vniuersas passiones subijceret. Moriť: vt mortu? imperiū subiugaret. Dei quoq; filius vnus est:qui sicut est vere dei filius inuisibilis ita visibilis est christus. Est ergo inuisibilis hoc q̄ō de? est:t est visibile hoc q̄ō hō est. Pati ꝛo posse hoiem assumptū sine passione ei? q̄ assumpsit: exēplo doceri pōt. Nā vt presentis purpure regis vtamur exēplo: lana fuit:et huic lane sanguis accedēs colorē purpureū prebuit. Quum ergo teneret digitis:t torqueret in filo: quid torquebat: hoc q̄ō regie dignitatis color est:an hoc q̄ō lana extitit:anteqū purpura fieret? Lane ergo assimilať hō:colori purpure deus:qui simul in passione fuit/duz pateret in cruce:sed passioni in nullo subiacuit. Decimus qui Thara:dixit. Non mihi placet exemplū istud:q? simul color torquet cū lana. Cui quū oēs cōtradicerēt. Syluester dixit: Accipe ḡ aliud exemplū. Arbor habēs in se solis splendorē:quū inciditur per ictū quem suscipit:splendor ab incisione immunis existit. Sic homine patiēte diuinitas nulli passioni subiacuit. Undecimus q̄ t Syleon / ait. Si de christo tuo pphete ista vaticinati sunt:tante irrisiōis t passionis t mortis causas scire vellemus. Et Syluester. Esuriuit christus:vt nos reficeret. Sitiuit:ariditati nostre vt talia pocula ministraret. Tentatus est:vt nos a tentationib? liberaret. Cētus est:vt nos a demonum captura dimiteret. Irrisus est: vt nos ab irrisione demonū liberaret. Ligať est:vt nos nodo exoluere ret. Expoliať est:vt nuditatē prime preuaricatiōis indulgentia tegeret. Spineam coronā accepit:vt flores paradisi perditos redonaret. In ligno suspendiť/vt cōcupiscentiam in ligno genitaz dānaret. Felle t aceto potať: vt hoiem ad terram fluētez lac t mel introduceret:t fontes nobis mellifluos aperiret. Mortalitatē suscepit:vt suam immortalitatem uobis donaret. Sepultus est:vt sanctozū sepulturā beneficeret. Surrexit:vt mortuis vitam redderet. Ascēdit in celū:vt celi ianuā aperiret. Sedet ad dexterā dei:vt preces credentiū exaudiret. Hec Syluestro prosequētevniuersi tam imperator q̄ iudices t iudei in laudē Syluestri vnanimiter prozuperūt. Tunc indignatus duodecimus qui et Zambri:indignatione magna dixit. Miroz vos sapientissimos iudices verborū ambagib? credere:t dei omnipotentiam existimare humana ratione cōcludi. Sed iam cessent verba t veniamus ad facta. Stultissimi namq; sunt q̄ crucifixū colunt. Quūq; ego nomē dei oipotētis sciā:cui? virtutem non sufferūt saxa:nec audire valet quelibet creatura:t vt me verū dicere cōprobetis:taurus ad me ferocissimus adducať: t dum in eius aure nomen illud insonuerit taurus illico morietur. Ad quē Syluester. Et tu quomodo hoc nomen audiens vidicisti? Zābri dixit. Non est tuū hoc nosse mysteriū:q̄ iudeozū inimicus es. Adducit igitur taurus ferocissimus vir a centū hominibus fortissimis tract?. At vt Zābri in aure eius verbū ptulit:cōtinuo taurus mugiens oculosq; eijciens expirauit. Oēs igitur iudei vehementer acclamant: t Syluestro viro dei insultāt. Quibus Syluester ait. Nō nomē dei protulit:sed nomē pessimi demonis nominauit. Deus essi me? Jesus christus/nō solum viuētes non mortificat:sed etiā mortuos viuificat. Nā occidere posse:sed viuificare nō posse est leonum:serpentuz:t ferarū. Si ergo vult vt credam q̄ nomen demonis non fuerit dicat iterum t viuificet quod occidit. Nam de eo scriptū
Deut. xxxij. est. Ego occidam: t ego viuere faciam. Quod si non potuerit:nomē demonis absq; dubio nomīnauit:qui occidere viuētem potest: mortuum viuificare nō pōt. Quumq; Zambri ad suscitandū taurum a iudicibus vrgeretur:dixit. Suscitet eum Syluester:t nos oēs in eum credemus. Nam t si pennis posset volare:illud tū nōvalde pficeret. Oēs igiť iudei si suscitauerit se crediturōs promittūt. Tunc Syluester oratione facta ad aurē tauri se applicās dixit. O nomē maledictionis t mortis egredere iussu dei nostri Jesu christi:in cuius noie tibi dicť. Taure surge:t ad armentū tuuz mansuetus recede. Statim igitur taur? surrexit:t cū oīmi mānsuetudine abijt. Tunc regina/iudei/iudices/t ceteri oēs conuersi sunt ad fidem. Post aliquot dies idolozum pontifices ad imperatorem venerūt dicētes. Sacratissime imperator draco ille qui est in fouea:postq̄ christi fidē recepisti plus q̄ trecentos hoies quotidie interfecit flatu suo. Confulit sup hoc Syluestrū. Respōdit. Ego per christi virtutem eum ab omni cessare faciā lesione. Promittūt pontifices se si hoc faceret crediturōs. Oante autem Syluestroz sanctus Petrus ei apparuit dicens. Securus ad draconem descende tu t duo presbyteri qui sunt tecū. Quūq; ad eum veneris:euz taliter alloqueris. Dñs noster Jesus christus de virgine natus crucifixus t sepultus:qui surrexit t sedet ad dexteram patris:hic venturus est iudicare viuos t mortuos: Tu quoq; Nathan eū in hoc loco donec veniat expecta. Os autē ligabis filo: t anulo signū crucis habēte desup sigillabis. Postea ad me sani t incolumes venietis: et panē quem vobis preparauero comedetis. Descendit itaq; Syluester cū duobus presbyteris in foueā p gradus centū quinquagintaduos secū ferēs laternas. Tunc draconem pdicta verba dixit:t os eius stridētis t sibilātis vt iussum fuerat/alligauit:t ascēdit t inuenit duos magos:q̄ eū sequuti fuerāt vt viderēt si vsq; ad draconē descēderet:t draconis feroze pene mortuos eos secū adduxit incolumes atq; sanos. Qui statim cum multitudine infinita conuersi sunt. Sicq; ppls Romanus a morte duplici liberatus est: scz a cultura demonis:t veneno draconis. Tandē beatus Syluester morti appropinquans:clerū de trib? admonuit: scz vt inter se charitatē haberēt:ecclesias suas diligentius gubernarent:t gregē a lupozum morsibus custodirent. Post hoc in deo feliciter obdormiuit:circa annum dñi.cccxx.

§.IIII. De inuētione sancte crucis

sic refert Rufinus in hystoria ecclesiastica. Per idē tempus Helena Constantini mater:femina incomparabili fide:religione animi/ac magnificentia singulari:cuius vero Constantinus esset filius: diuinis admonita visionibus Hierosolymā petijt:atq; ibi locum in quo sacrosanctū corpus christi patibulo affixū pependerat:ab incolis perquirit. Qui idcirco ad inueniendum difficilis erat:q? ab antiquis persequutoribꝫ simulachrū in eo Veneris fuerat defixū vt quis christianoz in loco illo adorare voluisset. Ve- Dñice
nerem videret adorare. Et ob hoc infrequens t pene obli- crucis
uioni datus fuerat locus. Sed quum (vt. §. diximus) reli- inuētio
giosa femina properasset ad locum celesti sibi indicio designatū cuncta ex eo profana t polluta deturbās in altū purgatis ruderibus:tres confusi ordinis reperit cruces. Sed obturbabat reperti muneris letitiam vniuscuiusq; crucis indiscreta pprietas. Aderat quidē t titulus ille qui grecis t latinis atq; hebraicis literis a Pilato fuerat cōscriptus sed nec ipse satis euidenter dominici prodebat signa patibuli. Hic iam humane ambiguitatis incertum diuinum flagitat testimonium. Accidit in eadem vrbe primariā quandam illius loci feminam graui egritudine cofectam seminecem iacere. Macharius per idem tempus ecclesie illius epīscopus erat. Is vbi cunctantem reginam atq; omnes pariter qui aderant vidit:afferte huc(inquit) totas que reperte sunt cruces:t que sit que portauerit dñm nobis nōc adaperiet deus. Et ingressus cū regina pariter et populis ad eam que decumbebat:defixis genibus huiuscemodi ad dñm precē fudit. Tu dñe qui per vnigenitū filium tuum salutē generi humano per passionez crucis cōferre dignatus es:t nūc in nouissimis temporibus inspirasti in corde ancille tue perquirere lignū beatū in quo salus nostra pependit:ostende euidēter ex his tribus q̄ crux fuerit ad dominicam gloriā:vel que extiterit ad seruile supplicīū:vt hec mulier que semiuiua decūbit:statim vt eū lignū salutare cōtigerit:a mortuis ianua reuocetur ad vitam. Et quū hec dixisset:adhibuit primo vnam ex tribus: t nil profuit:adhibuit t secundā:nec siquidē aliquid actum est:vt vero accepit tertiam:repēte apertis oculis mulier consurrexit:t stabilitate viriz recepta:alacrior multo q̄ dum sana fuerat: tota domo discurrere:t magnificare domini potētiā cepit. Sic euidenti indicio regina voti cōpos effecta/templū mirificum in eo loco in quo crucē repererat:regia ambitione construxit. Claues quibus corpus dominicum fuerat affixum portat ad filiuz:ex quibus ille frenos pposuit:quib? vteretur ad bellū:t ex alijs galeam nihilominus belli vsibus aptam fertur armasse. Ligni vero ipsius salutaris partem detulit filio:partem vero thecis argenteis conditam dereliquit in loco:que etiam nunc ad memoriā solicita veneratione seruatur. Reliquit etiam hoc indicium religiosē animi regina venerabilis:virgines quas ibi reperit deo,sacratas inuitasse ad prandium:et tanta eas deuotione curasse dicitur:vt indignum crederet:si famulozum vterentur officijs: sed ipsa manibus suis famule habitum gerens succincta cibum apponeret: et poculum porrigeret: aquam manibus infunderet:t regina orbis ac mater imperij famularum christi se famulaz deputaret. Hec quidem Hierosolymis gesta,

¶ De summis pontificibus illius temporis/videlicet Syluestro/Marco/Julio/Damaso ⁊c.summarie. Cap.ij.

Summi pōtifices qui prefuerunt Romane ecclesie a tempore Constantini magni / vsq; ad tpa Archadij ⁊ Honorij.s.per centum annos vel circa/ab anno domini.cccix.vsq; ad annum ciius.cccc viij. fuerunt infrascripti. Syluester papa/de quo dictū est/qui successerat Melchiadi. Qui Syluester tenuit Petri cathedram annis.xxiij.mēsib⁹ decē dieb⁹.xj. Qui Syluester instituit cōsecrationes ecclesiarū ⁊ altariū solēnes. Et ecclesias apostolorū Petri ⁊ Pauli dicitur cōsecrasse. Et multo magis videt de ecclesia sancti Joānis lateranēsi. quee si eccl'ia patriarchalis ⁊ principalis roti⁹ orbis. Ipse em̄ statuit vt in sindone munda panno lineo celebraret.i.palla seu corporali. Idem in synodo hoc decreuit / vt habetur distin.xcij. A subdiacono vsq; ad lectorem / omnes subditi sint diacono cardinali viro reuerendissimo in ecclesia / representantes ei honorem. Nostro pontifici presbyter/presbytero diacon⁹ diacono subdiaconus / subdiacono acholytus / acholyto exorcista/exorcisti lector⁹/lectori ostiarius/ostiario abbas/ abbati monachus in omni loco representet obsequiū/siue in publico/siue in gremio eccl'ie. Syluestro successit Marcus papa natione Romanus. Qui statuit vt Roman⁹ pontifex ab episcopo Ostiensi consecraretur. Et ipse Ostiensis episcopus pallio uteretur. Sedit annis duobus mensibus octo/sanctus homo. Post quem ascendit cathedram Petri Julius natione Romanus. Qui sedit annis.xj.6m Damasum. sed 6m Hieron⁹.annis.xvj.mensibus quatuor cuius tempore dicitur celebrata synodus Nicena/licet alij dicant sub Syluestro. Hic post multos agones ⁊ exilium toleratos pro fide catholica ab Arrianis/migrauit ad christum/anno imperij Constantij.xij. In suis autem decretis sic ait. Ideo huic sancte sedi prefata priuilegia sunt cōcessa/tam de cōgregandis cōciliis ⁊ iudicijs ac restitutionib⁹ episcoporū/q̄ ⁊ de summis ecclesiarum negotijs/vt ab ea oēs auxiliū oppressi ⁊ iniuste oānati restitutionem sumāt ij.q.vj. ideo. Idē.q.ea.qui se scit. Qui se scit alijs esse p̄positū/non moleste ferat aliq̄ē sibi esse prelatus/ipsa namq; ecclesia que prima est/ita reliquis ecclesijs vices suas credidit largiendas/vt in partem sint vocate solicitudims/nō in plenitudinem potestatis. Idem distin.xvij.regula.scribens orientalibus epis̄ ait. Regula vestra nullas habet vires/nec habere poterit/q̄m nec ab orthodoxis epis̄ hoc cōcilium celebratum est. nec Romane ecclesie legatus interfuit/canonib⁹ precipientibus sine eius authoritate cōcilia fieri non debere. Idem Julius.ij.q.vij.in sancta. In sancta Nicena synodo statutum est: vt nemo anathematizatus in nostrā accusationē suscipiat/neculli qui nos in suam accusationem recipere nolunt: quū nos sciamus sup illos a dño cōstitutos: nō illos sup nos. Et sicut maior nō potest a minore iudicari: ita nec obligari: q; rarū est oē quod magnus est. Portamus onera omnium qui grauant: quinimo hec portat in nobis beatus Petrus: cuius vice/fungimur. Julio vero viā vniuerse carnis ingresso: creatus est sacerdos summus Liberius natione Roman⁹ tq̄ ecclesie prefuit annis.x.mensibus.vj.diebus.iij. Fuit autē hic missus in exiliū a Cōstantio impatore: eo q; noluit assentire Arrianis ⁊ fauere illi hereti. Qui congregato clero de eorū cōcilio venerandū virum Felicē presbyterū: vel renuntians pontificē eum cū alijs elegit: vel ipsum Felicē suū generalē vicarium instituit. Quū aūt esset in exilio posit⁹: Felix zelo fidei succensus cōgregato cōcilio.xl.epōr Ursatiū ⁊ Valentē presbyteros: q̄ Cōstātio in hereti Arriana fauebāt: cōdēnauit ⁊ ipsum Cōstantiū impatorē vt hereticū rebaptizatū excōicauit. Quā ob causam Cōstāti⁹ indignat⁹ congregato concilio plurium ex fece Arrianā: reuocari fecit Liberiū ab exilio: ⁊ Felicē ejci a pontificali cathedra: q̄ ejectus paulo post iussu eius martyrio coronatus est. Reuersus ergo Liberius ⁊ tedio affect⁹ exilio in quo per triennū fuerat: ad requisitionē Cōstantij subscripsit se in hereticā prauitatez Arrianorū cōsentiendo. Qui postea septē annis tenuit cathedrā Petri. Et sub tpe eius fuit magna psequutio Arrianorū ptra veros catholicos in vrbe Roma. Hic Liberi⁹ statuit. xxiij.q.j.q̄ cōtra. Qui ptra pacē eccl'ie sunt: si digni fiāt nobiles sunt: suarū substantiarū pscriptionē patiantur. Si ignobiles: nō solū in corpore verberent: sz ppetuo exilio castigent. Defuncto Liberio eccl'iam dei suscepit regendam Damasus natione Hispan⁹/sctūs homo ⁊ multum eruditus in scripturis. Qui cathedram Petri tenuit annis xvij. mensibus.vij.dieb⁹.x. Fuit tūc tpis a q̄busdā indebite electus in papā quidā Roman⁹ dictus Ursinus: sed vt intrusus a fautoribus Damasi canonice assumpti / de vrbe fuit eiect⁹ ⁊ de volūtate Damasi fact⁹ fuit epūs Neapolitanus. Hic multa corpora martyrū diligēter inquirēs honorifice sepeliuit. Ipse etiā zelo inuidie a quibusdā de adulterio accusatus fuit: vt refert Hiero. sed cora aduersarijs cuz xlij.epis̄ se purgauit ⁊ innocētem se ostendit. vt habet.ij.q.vij.si quis sup his.j.§.precedēti. Et ob hāc causam Cōcordiū ⁊ Lalixtū eius accusatores patres de eccl'ia ejecerūt et damnauerunt. Hic Damasus (vt refert Sigisbertus) rogatu Hiero. cōstituit dici in fine pūs. in ecclesia. Gloria pri ⁊c. Sicut erat ⁊c. Instituit et psalmos in ecclesia nocte dieq; cantari. Ipse in suis decretis inter cetera constituit sic.iij.q.iij. nullus.j. Accusatores ⁊ iudices non ijdē sint: sed per se accusatores: per se iudices: per se testes: per se accusati: vnusquisq; in ordine suo. Inscriptio semper fiat: vt talionē calumniator⁹ recipiat: quia ante inscriptionē nemo debet iudicari vel damnari: quum et hoc seculi leges retineant. Idem.v.q.ij. relatum. sic statut. Leges seculi accusatores presentes exigunt: ⁊ non per scripta absentes: vnde canoni ca. patrū instituta non semel sed sepissime clamant: nec accusatiōes nec testimonia vllum per scripta posse proferre. Nec de alijs negotijs quicūq; testimonium dicat: nisi de ijs q̄ sub eor⁹ presentia acta esse nosc̄unt. Similter ⁊ q̄ aliū accusare elegerit: presens p se ⁊ nōp aliū accuset inscriptiōe premissa. Nec vllus vnq; iudicet anteqū legitimos p̄sentes accusatores habeat: locūq; defendendi accipiat ad abluenda crimina. Hecille. Idē.xxv.q.j. violatores. ait. Blasphemare spūm̄ sctū nō incōgrue videnť: qui contra sacros canones nō necessitate cōpulsi: sed libenter. i. ex contēptu/aliq̄d aut̄ preter ea gunt: aut loqui presumūt: aut facere volentib⁹ spōte cōsentiūt. Talis em̄ presumptio manifeste vnum gen⁹ est blasphemantiū spūm̄ sctū: q; contra eū agit: cuius nutu ⁊ gra editi sunt. Tpe hui⁹ Damasi fuit celebrata synodus vniuersalis: ⁊ tpe Theodosij imperatoris. ccc. epōrum in qua oānata fuit heresis Macedonij negantis spūm̄ sctū esse deum. Postq; aut̄ Damasus migrauit ad dūm: assumptus est ad apicē summi pōtificat⁹ Syrici⁹ natione Romanus: q̄ eū tenuit annis.xv.mēsib⁹.xj.⁊ dieb⁹.xxv. Hic Adamicheos hereticos exilio relegauit: et precepit ne fideles cū eis participarent. Ipse etiam indixit cōtinentiam diaconibus ⁊ suprā: conjugatis scz quoad vsum matrimonij contracti ante ordines: ⁊ hoc occidētalibus: nā ecclesia orientalis illā constitutionē nō recepit. vt dist.lxxxij. plurimus. Ipse etiam statuit de interstitijs seruandis in suscepti one ordinū. dist.lxxvij. quicunq;/q̄ tamen hodie non seruantur. Item in missa constituit dici/Cōicantes ⁊ memoriam venerantes ⁊c. vt reperi de cons. dist.j. Syricio decedente creatus est epūs vrbis et orbis Anastasius natione Romanus/ extrib⁹ annis ⁊ dieb⁹.xxv. residēs. Hic cōstituit dicēs de pse. dist.j. apostolica. Apostolica authoritate mandamus omnē scrā euāgelia in ecclesia legunť/vt sacerdotes ⁊ ceteri oēs nō sedentes/sed venerabiliter ⁊ curui in cōspectu euangelij stantes: oña verba intente audiant ⁊ fideliter adorēt. Post Anastasiū papatū tenuit Innocenti⁹ primus natione Albanensis annis.xv.mensib⁹.ij.dieb⁹.xx. Hic damnauit Pelagiū hereticarchā asserentē homes sine gra p ppria merita ⁊ opa sua posse saluari: ⁊ cōplices eius sequaces Celestiū ⁊ Julianū. Hic etiā Innocēti⁹ excōicauit Archadiū imperatorē: q; cōsensit ⁊ ordinauit vt Joā. Chrysostom⁹ a sede sua Cōstātinopolitana pelleret p̄ p̄silū eporū. Et de hoc plene habes.j.in titu.seq. Ipse Innocēti⁹ statuit ieiuniū sabbato celebrari: q; illa die dñs Jesus tacuit in sepulchro: ⁊ apostoli credūtur ieiunasse: de cōse. dist.iij. sabbato. Hoc tū nunc est in' cōsilio: nō precepto. Decreuit ⁊ osculum pacis dari in missa. Confirmauit etiā cōstitutionē Syricij pape de cōtinentia clerico⁹. dist.lxxxij.c. pposuisti. De alie na eccl'ia ordinare clericū nullus p̄sumat: nisi ei⁹ epūs precibus exoratus concedere voluerit. dist.lxxj. de aliena. Zosimus prim⁹ Innocētio successit: ⁊ duob⁹ annis sedit: mēsibus.viij.dieb⁹.xxv. Hic pstituit vt cere⁹ sabbato sctō in ecclesia bñdicat. Et vt seruus nō ordinet. Nec clericus in taberna ministret. Reprehendit hic ordinationē ineptorū ad clerū ⁊ inexpertor⁹ dicēs. Facit hoc nimia remissio cōsacerdotū nr⁹q; pōpā multitudinis q̄runt: ⁊ putāt ex hac turpalitas etiā in ys locis vbi solitudo est reperiť: dū per paochias extēdi cupiūt: aut quib⁹ aliud p̄stare nō possunt: dū inuinos largiuntur honores: qō oporteret districti semper esse iudicij. Rarum est em̄ omne qō magnū est. dist.lix.ca.ij.

Ecclia laterānēsis ē p̄ncipalis totius orbis.

Marc⁹ papa.

Julius papa.

Cōciliū generale nō cōgregat̄ nisi auctoritate summi pōtificis.

Liberi⁹ papa.

felix papa mar tyr.

Quis ordinauit i fine psalmorum dici gloria patri ⁊c.

In scriptio tū hodie nō habetur i vsu vt dicunt doctores et maxie bar. in l.fi.C.ō accu.

Cōciliū vniuersale.cc.cl. epōrum Syricius papa.

Anastasi⁹ papa

Innocēti⁹ p̄m⁹

Zozim⁹ succesit inno centio.

¶ De Niceno consilio in quo Arrius hereticus condemnatur. Capitulum.iij.

De

Arrius nouche reseos asserto.

Et Niceno Cōsilio sub Cōstantino pgregato ptra hereſim ab Arrio introductā. Quō apud alexādriā/post Achillā qui petro martyri/vt dictū est.S. succeſſerat. Alexāder ſacerdotiū ſuſcepiſſet/qz pax nſis ⁊ quies a per ſequutiōibus erat/⁊ eccleſia cōfeſſorū meritis gaudebat/ pſperitas ei⁹ domeſtica contentione turbabat. Et eſſ vt inquit Rufin⁹ in hiſto.eccle.lib.x.pbyter quidā apō Alexādriā noīe Arri⁹/ſpecie quidē religioſ⁹/ſz glozie ⁊ laudis ⁊ nouitatis im probe cupid⁹ praua quedā de fide xpi pferre cepit:⁊ a ſubſtātia pfis filiū ſeparare. Predicabat eſſ vt ait Hugo floria. filiū dei creaturā eſſe:⁊ ſpūſctū ab eo creatū. Addēs etiā. Erat qū nō erat. Et quū has faceret Arri⁹ inter patrē ⁊ filiū ⁊ ſpūſctū differētias: Alexāder euſdē rebus eos eidē reſiſtebat. Sz quū illū ab exitiali erroze reuocare non poſſet expulit eū ab eccleſia ſcta. Ille vo ptra eū ſeditiones excitauit. Qō audiēs pius pnceps Cōſtātinus: coadunari fecit ſanctā ſynodū apō Niceā Bythinie ciuitatē anno incarnationis dñi.ccc.xvi. Conuenerūtqz ibi.ccc.xviij.epi. Et hec eſt pria ſynod⁹ vniuerſalis. Jā vero Syluester defunctus fuerat ⁊ illi Marcus ſucceſſerat. Marco vo ſucceſſerat Julius qui tūc in apoſtolica ſede reſidebat. verūtū ipe huic non intrauit cōſilio pter ſenectutis imbecillitatem ſz adfuerūt p eo Uit⁹ ⁊ Uincēti⁹ Romane eccleſie pbyteri. Adfuerūt etiā ex apoſtolicis ſedibus Machari⁹ Hieroſolymitan⁹:⁊ Euſtathius Antiochen⁹:⁊ Alexāder Alexandrinus honorabiles patriarche. Hec ille. Sz addit Uincē. ſpe. hiſto. lib. xiij. q inuenīt alibi Syluestrū interfuiſſe dicto cōſilio. Nā in libro pontificali ſic legit. Tpibus Syluestri factū est pſilū cum eius precepto in Nicea Bythinie. Et cōgregati ſunt.ccc.xviij.epi qui fidē integrā catholicā expoſuerūt:⁊ Arriū ac Photinū ⁊ Sabelliū dānauerūt. Sz in vrbe Roma cōgregauit ipſe cū cōſilio auguſti.cclxxvij.epos: ⁊ iterū Caliſtū ⁊ prefatos hereticos damnauerunt. Quod Syluester papa ex cōſilio Cōſtantini cōgregauerit in vrbe.cclxxvij.epos in quo conſilio eadem hereſis damnata ſit:aſſerit idem Euſebius in chroñ.ſuo. Sed qō Damaſus aſſerat in chronico ſuo ideſt pontificū: ſynodum Nicee congregatam ſub beato Syluestro papa: mirantur aliqui. Et diſt.xv.ca.j. ex verbis Jſidori ⁊ Greg.⁊ Belaſij dicit q dictum cōſiliū Nicenum fuit celebratum ſub Cōſtātino. Sz ſnb quo papa nihil ōz. niſi qō Beda in lib. de tpib⁹ dicit celebratā Nicenā ſynodum tpe Julij pape. diſt.xvj. ſexta. Sz in.§. ſequenti qō incipit. Prima. ōz tēpore Syluestri. Jgitur vt ait Rufinus vbi.S. congregatis patribus in conſilio diſcuſſis aſſertionibus Arrij diutino multoqz tractatu placuit oībus:⁊ velut vno cunctorū ore ⁊ corde decretum eſt: Homouſion ſcribi debere/ ideſt eiuſdem cū patre ſubſtantie filium confiteri. Decem ⁊ ſeptem tunc ſoli fuiſſe dicuntur quibus fides Arrij magis placeret: quorum ſex ſoli ſe patiuntur cū Arrio expelli: reliqui vero vndecim cōſilio inter ſe habito: acquieſcunt ad ſcribendū manu ſua: nō mēte. Cuius ſimulationis author precipue fuit Euſebius Nicomedie epūs. Exemplum aūt expoſitionis fidei illorum qui vbi fuerunt catholici hoc eſt. Credimus in vnum deū. patrē oipotentez: oium viſibilium ⁊ inuiſibiliū factorem: Et in vnum dñm noſtrū Jeſum chriſtum filiū dei de patre natum vnigenitum: hoc eſt de ſubſtātia patris. Deū ex deo lumen ex lumine: Deū verū ex vero deo: natum nō factum: Homouſion patri. i. eiuſdem cū patre ſubſtantie: per quem oia facta ſunt. Qui prozopter nos ⁊ ppter noſtrā ſalutem deſcendit de celis. Et incarnat⁹ est homo factus ⁊c. Eos autem qi dicunt: Erat aliqñ quādo nō erat. et añq nasceretur non erat: et quia ex nullis ſubſtantibus factus est: aut ex alia ſubſiſtētia vel ſubſtātia dicunt eſſe: aut conuertibilem aut mutabilem filiū dei eſſe: anatematizat catholica ⁊ apoſtolica eccleſia. Ubi notandū q hec hereſis Arriana fuit periculoſioz/vniuerſalioz/⁊ pene diuturnioz ceteris. Periculoſioz fuit: quia circa myſterium trinitatis: de qua dicit Aug. in lib. de trini. q nihil difficilij⁹ queritur: nullibi periculoſius erratur: nihil fructuoſi⁹ inuenitur. Uniuerſalioz inuoluit multos epos ⁊ ſacerdotes ⁊ ipm Liberum papā. vt.j. patebit. Imperatores: vt Cōſtantinus/Ualētes, Reges vt Theodoricū regē Gothorū:⁊ per totū quaſi oz bem diffuſa eſt. Uñ Hiero. ait. Arrius vna ſcintilla in Alexandria fuit: ſcz erroris: ⁊ qz nō cito extincta eſt totū orbē populata eſt flamma eius. xviij. q. iij. reſecande. Fuit enim diuturnioz: qz per multa tēpora viguit. Sed confutata eſt dicta hereſis per doctores:⁊ deſtructa nō ſolū per authoz tates ſcripture plurimas:⁊ per ſententias ⁊ rationes pluri mozū doctorum ſed etiā per miracula multa que in nullo Arrianorū patrata inueniuntur. Et quod dictuz eſt iſtam ſynodum Nicenam fuiſſe prima generalez ſynoduz: verus est non ſimpliciter: quia ⁊ alia cōſilia prius celebrata ſunt vt patet. S. ſed ſcōm quid id eſt qz magis vniuerſalis q alie ſynodi:⁊ vbi multo plures cōcurrerunt:⁊ cōſulente imperatore et ſuadente. et papa authorizante. Et ibi ad ſymbolum minus quod dicitur editum ab apoſtolis: addita ſunt aliqua non contraria illis: ſed magis explicite declarantia ipſa: ptra hereſes inſurgētes circa illos articulos: vt illud Creatorem celi et terre viſibilium ⁊ inuiſibiliū. cōtra errorem Manichei qui dogmatizauit deum creatorem inuiſibilium: ⁊ diabolū creatorem viſibilium. Et illud. Ex patre natū ſcz filium ante oīa ſecula. Deum de deo ⁊c. genitū nō factum conſubſtatialem patri per quem oīa facta ſunt: contra errorē iſtius maledicti Arrij: qui aſſeruit dei filiū creaturam factum a patre:⁊ non eternum: nec ꝓſubſtantialem patri ſed diuerſe ſubſtantie a patre ⁊ minorem patre:⁊ idē dixit de ſpiritu ſcto. Peſtis autē ipſa Arriana quantū detrimenti intulerit eccleſie: nō ſolū petro epo alexādrino martyri de quo. S. oſtenſum eſt in viſione ⁊ pphetica reuelatione: ſed etiā ⁊ beato Antonio: quivt lucerna ardens et luens in candelabro eccleſie poſitus fuit tēpore hui⁹ Conſtantini: a quo ſcz Antonius lras recepit ſe⁊ filios recōmēdādo orationib⁹ ſuis. Et ipſe reſponſales dedit Antonius imperatori ſuauiſſimas et venerandas: admonendo ad humilitatem ſeruādā ⁊ iuſtitiā exequēdā in omnibus. Quum eſſ quadā vice cū fratribus operaret: ſuſpiciens in celū vidit triſtē viſionē: vñ ꝓuolutus ante deū rogauit vt futurū ſcelus auertere. Et cunctis trementibus qui adſtabant: rogantes vt viſionē exp̄imeret: ſingultibus ⁊ lachrymis ꝓpeditus dixit eis: q magnuz nefas ⁊ inauditū ſeculis immineret. vidi/inquit/altare dei mulorū circūdatum multitudine: qui calcib⁹ oīa diſſipabant: ac per hoc magno turbine fides catholica ſubuerteret ⁊ hoies iumētis ſimiles xpi ſacra diripiēt. Hec est cauſa gemituū meoꝝ. Hiis auditis factaeſt vox de celo dicens. Abominabit altare meuz qō ⁊ factū est: Nam poſt duos annos erūpentibus Arrianis eccleſia tāte direptioni ſubiacuit: vt virgines ⁊ matrone ⁊ ipſum baptiſterium polluerentur: et veri chriſtiani velut oues ante altare mactarētur.

Nicenū cōſiliū

homouſion qd ſignificet.

hereſis ariana fuit ceteris periculoſior: vniuerſalior ⁊ diuturnior.

§. I. Fuerunt in dicto cōſilio Niceno vltra regulam fidei tradita quedam decreta ſeu cōſtitutiones morales clerum precipue cōcernētes edite. Nam vt ait Rufinus vbi. S. ſtatuerunt obſeruandum eſſe in eccleſijs ne quis ex ipſis qui ſemetipſos impatiētia libidinis abſciderunt: venirent ad clerum. diſt.lv. ſi quis. Item ne quis nuper aſſumptus ex vita vel cōuerſatione gentili accepto baptiſmo antecꝫ cautius examinet: clericus fiat. di. xlviij. c. qñ. Item ne quis epiſcoporū ceteroꝝ ſive clericoꝝ cū extraneis mulieribus habiter: preterꝫ cū matre: ſorore vel auia: vel ſi que ſunt hmōi neceſſitudinum perſone. diſt. xxxij. interdixit. Item vt epūs ſi fieri pōt: a totius prouincie epis ordinet. Et ſi hoc difficile eſt non tñ a pauciorib⁹ quā tribus: ita tñ vt metropolitani epi maxime preſentia vel auctoritas habeat. diſt.lxv. postro et diſt.lxviij. illud. Item ne quem alius epūs ab eccleſia expulerit: ſiue clericum ſiue laicum accipiat alter. Si autē hoc tracūdia aliqua aut contentione. vt fieri ſolet iniuſte factū/remedium nō haberet decernunt ꝓ ſingulos annos in ſingulis ꝓuinciis: ſecundo ab oīb⁹ epis ꝓuincialibus: ꝓſilia agi debere:⁊ de huiuſemodi negocijs iudicari: vt ſi forte ab vno inique aliqd geſtum est a ceteris emendetur: ſi recte: ab omnib⁹ confirmetur. diſt.xviij. habeatur. Item ne quis cleric⁹ qui derelicta eccleſia ſua nulla extāte cā probabili/vagetur ⁊ oberret per alias eccleſias: ſuſcipiat in cōmunione. Item vt nemo qui ad aliū ptinet: in ſua eccleſia ordinet clericū abſq cōſenſu illius ad quē ptinet. diſt.lxxv. ſi quis. Item ne diaconi epis preferant: ne ſedeāt in cōſenſu preſbytero⁹: aut illis preſentibus euchariſtiam diuidant: ſz illis agētibus ſoluz miniſtrent. Si vero nullus preſbyter ſit in preſenti: tūc licere eis etiā diuidere. diſt.xciij. peruenit. Item vt habeat. di. xlvij. qñ. ex cōſilio Niceno ſtatuit: q cleric⁹ qui reptꝰ fuerit vſuras accipiēs: deijciat a clerico. Jtē de cōſe. di. iij. placuit ex cōſilio Niceno dicit. Placuit vt oēs eccl'ie/exceptis dñicis diebus/in quadrageſima: etiā in die ſabati: ſacerdotali ofone ⁊ diſcretiōis cōione ieiunent. Jtez q eccl'ie cōſecrate nō ſunt iterū cōſecrāde: ſicut nec baptizat⁹ ē iterū baptizand⁹: ſi tū fidē ſancte trinitatis tenuerūt: qui conſecrarunt vel baptizarunt. diſt.lxviij. eccleſijs. i. ſi debitā formā ſeruauerunt. Unde Arriani qui dicebāt. Ego te baptizo in nomine patris maioris ⁊ filij minoris ⁊c. non baptizabant. Sciendū etiā q in Nicea ſynodo fuerunt edita. lxx.

que fuerint preter ea q fideiſſūt in cōſilio Niceno ſancita

capitula constitutionum: vt dicit Athanasi⁹ eps Alexādria
nus. dist. xvj. septuaginta. Sed tm. xx. in Romana eccl̄ie
remanserunt: vt dicit in. §. 7. c. seq. Alia capitula/ vel et ne
glectu abierunt in dissuetudinē: vel incerta sunt seu reno
uata in cōsilio Antiocheno vel alio. Item valde notandus
qō habet in hystoria tripartita: et ponit. dist. xxxj. niceua.
Nicena synodus volēs corrigere hoim vitā: in eccl̄ijs cō
morantium posuit leges quas canones vocam⁹. In qua
tractatu videbat aliquibus introducere leges: vt episcopi
Cōcubit⁹ cū vxore castitas est
presbyteri diaconi et subdiaconi cum coniugib⁹ quas ante
cōsecrationē duxerunt/ nō dormirēt. Surgens autē Pānu
tius cōfessor cōtradixit: honorabiles nuptias cōfessus et
castitatē dicens esse cum propria vxore cōcubitum. Sua
sitq; cōsilio ne talē poneret legē: grauē esse asserens; cām
que aut ipis: aut eor cōungalib⁹ occasio fornicatiōis eri
steret. Et hec quidē Pānuti⁹ licet nuptiaruz esset inexpt⁹/
exposuit: synoduscq; laudauit suiam ei⁹. Et nihil ex hac par
te sanciuit: sz hoc in vniuscuiuscq; voluntate pmisit. Hec ibi.
Quā de beat in sacris cōstitu ti seruā dā tiam.
Sed p pleniori declaratione huius materie: scz de cōtinen
tia clericor/ quo ad cōiugium: est diligēter attēdēda gloss.
sup. c. diaconi. di. xxviij. vbi dicit qō in ecclesia orientali et oc
cidētali licite contrahit matrimoniuz a cōstitutis in minori
busordinibus: vt di. xxxij. si quis eorum. A cōstitutis ho in
superioribus: scz subdiaconatu et supra/ nunq; licuit ptrahere
matrimoniū: etiā a tpe apl̄or. Et si ptrahunt nō est ma
trimonium. Hoc patet ex septima synodo: q in oriente fuit
celebrata: et tradidit eis regulā: vt dist. xxxij. si quis eorum.
Est g̃ differētia iter orientales pstitutos in sacris: et occidē
tales: q: orientales si cōtraxerunt ante susceptionē ordinis
sacri possunt vti matrimonio iā pcracto licite: sed vlterius
non possunt cōtrahere si vxor illa moreret. Occidentales
autē et si cōtraxissent ante susceptionē ordinis sacri non
possunt vti tali matrimonio: et hoc a tpe Innocētij et Syri
cij pape: qui continētiā quātū ad hoc indixerunt diaconib⁹.
vt supra dis. lxxxij. ppositi. 7ca. plurimos. Antea poterāt
occidentales sicut et orientales vti iam cōtracto ante ordi
nationem in sacris. Subdiaconibus vero simili modo/ scz
quantum ad vsum matrimonij prius contracti/ indurit cō
tinentiā. s. vt abstinerēt ab vxoribus: Gregorius papa: vt
pt⁹ dist. xxx. ante triēnium. Vñ qō dicit Stephanus papa.
di. ea. aliter. Aliter se habet orientalium traditio eccl̄iarum:
aliter huius sedis Romane eccl̄ie. Nā earum sacerdotes dia
coni et subdiaconi matrimonio copulant/ isti⁹ vero eccl̄ie
et occidentalium nullus sacerdotum a subdiacono vsq; ad
epm/ licentiā habet coniugium sortiendi. Hec ibi. Textus
est obscurus/ sed glos. declarat et bene. Nā qō dicit de orie
talibus matrimonio copulatur. i. copulato vruntur et oc
cidentales non habent licentiam cōiugium sortiendi. i. nec
contracto vtendi. Nam in contrahendo nō est differentia
inter orientales et occidētales/ in sacris cōstitutos: q: nul
lus eorum potest contrahere vt dictum est.

§. II. De reuerentia Constātini

ad congregatos in cōsilio: vt ait Sozomen⁹. in hystoria tri
partita. Ingressis epis in locum pcilij in Nicea preparatū:
introiuit princeps Cōstantinus vltimus in conuentū cum
paucis/ minori sede qꝫ epis sibi posita in medio. Nec resedit
Sacerdotali dignitati Christus detulit Cōstātinus.
donec eporum iussione hoc pet⁹ sibi concedi. Et quum ex
oibus fere locus epi congregati (vt inquit Rufin⁹ vbi. §.)
diuersis ex causis inter se quidem iurgia detulissent: fre
quenter interpellabantur/ et a singulis libelli offerebā
tur. At ille videns qꝫ per hmōi iurgia causa summi negocij
frustraretur/ diem certā statuit: qua vnusquisq; episcopo
si quid querimonie habere videret/ deferret. Et quum re
sedisset: suscepit a singulis libellos: quos in sinu suo simul
omnes continēs: necq; quid in eis tōtineretur aperiens: ait
ad epos. Deus vos sacerdotes constituit. et potestatez de
dit vobis/ de nobis quoq; iudicandi: et ideo nos a vobis re
cte iudicamur: vos autem qui nobis a deo dati estis dij: nō
potestis ab hominibus iudicari: q: nō est conueniēs vt ho
mo deos dijudicet/ sed dei solius inter vos expectate iudi
cium de quo scriptum est. Deus steterit in synagoga deorum
&c. His ergo omissis iurgijs: ea que ad fidem dei pertinēt: si
ne vlla aliarum contentione distinguit. Quumq; hec diriſ
eret vlli hominum simultas sacerdotum. Hanc etiaz refert
Brego. xj. q. j: sacerdotibus. Notabilis textus. Sed et Ni
colaus papa scribens ad Ludouicū dist. xcvj. in scripturis.
In scripturis narratur Constantinum imperatorē dixisse
Vere si propijs oculis vidissem sacerdotē dei: vel aliquem
eorum quimonasticho habitu circumamicti sunt: peccātes
chlamidem meam explicarē/ et cooperirē eus ne ab aliquo
viderēt; cuius exemplo posset mens eius turbari.

§. III. De philosopho cōuicto

f. Eo x.
et conuerso per simplicem virum. Quem Apostolum: stul
ta huius mundi elegit: vt cōfundat sapientes/ scz secundus
mundum. Ut refert Uincen. post Rufinum. et Hugonem
Floriacen̄. Quum p multos dies in eo poruz. cccxvij. reſ
dērium in pslio questio verteret: opinione cōmoti philo
sophi qꝫ dialectici opinatissimi cōuenerunt in quibus qdā
insignis quum epis nostris in dialectica eruditis cōflictuz
quotidie moueret summi certaminis: nec concludi a quoq;
poterat seu constringi. tanta enim dicendi arte obiectis
questionibus occurrebat/ vtvbi maxime putaretur adstri
ctus velut anguis lubricus laboret. Ex vt ostenderet de
quia in sermone est regnum dei: sed in virtute: quidam ex
confessoribus simplex vir: vt nihil sciens aliud quā Jesum
xp̄m et hunc crucifixum: videns philosophum nris insultan
tem: poscit ab hoibus locū philosopho sermocinādi. Nostri
vero qui simplicitatē viri et imperitiā sermonis nouerant
pauere et q̄si pudorē pati ceperit: ne forte apud calidos ho
mines risui efficeretur sancta simplicitas: Persistit tamen
senior: et huic sermonis mouit exordium. In nomine ihāt
Jesu christi audi philosophe que vera sunt. Deus vnus est:
qui omnia que videntur/ virtute verbi sui cōpleuit et crea
uit/ et spiritu sancti sanctificatione firmauit. Hoc verbum
quod nos filium dicimus humanos miseratus errores/ ex
virgine nascitur: et morte nos a morte perpetua liberauit
quē iam resuscitatum expectam⁹ iudicē omniuz que gessi
mus esse vēturum. Credis hec ita esse philosophe? At ille
ac si nulluz vnq; sermonem contradicendi didicisset: ita stu
pefactus virtute dictorum mut⁹: ad oīa hoc solum potuit
respondere: ita sibi videri: nec aliud verum esse qꝫ dixerat.
Tunc senior. Si hoc ita esse (inquid) credidisti/ surge et se
quere me/ et huius fidei signaculum suscipe. Ille autē con
uersus ad discipulos suos vel eos qui gr̄a audiēdi cōuene
rant. Audire (inquid) o eruditi viri: donec verbis mecum
gesta res est: verba verbis opposui: et que dicebantur dicē
di arte subuerti: vbi vero p verbis virtus processit et ore
dicentis nō potuerunt resistere verba virtuti: nec hō deo
potuit aduersari. Et ideo si qs vestruz potuit in ijs q̄ dicta
sunt sentire que sensi: credat christo et sequat hunc senem
in quo loquutus est deus. Itaq; philosophus ebrist̄ianus
effect⁹ tandē se fuisse victum gratulat⁹ est. Attestātur etiaz
Cassiodorus in hystoria tripartita: volentibus quibusdam
philosophis cum Alexandro Constantinopolitano epo di
sputare iussit imperator vt certamen susciperet. Qui qꝫ
simplex esset suscipiens iussit oēs pter vnum tenere scilen
tiū. Cui ait. In noīe dn̄i n̄ri Jesu xp̄i impero tibi in primis
ne loquaris. Qui statim mutus factus est.

§. IIII. In eodē quoq; cōsilio

adfuerunt multi sancti viri de diuersis partibus mundi.
Sed inter ceteros vt scribit Rufinus vbi supra Athana
sius Alexandri diaconus Alexandrini episcopi: ipsuz senez Alexandruz consilijs plurimum iuuans: de quo cum de do
ctoribus illius tpis agetur plenius explicabitur. Fuit pre
terea et ibi pannutius homo dei eps ex Egypti partibus
confessor: et illis quos Maximinus de tris oculis effossis
et sinistro poplite succiso ad metalla dānauit: Sed in hoc
tāta virtutum inerat gratia: vt signa per eum non minus qꝫ
p apl̄os fierēt. Nā et demones tm̄ verbo fugabat: et egros
sola oratiōe curabat: sed et cecis visum dicitur reddidisse: et
paralyticos ad stabilitatē corporis reuocasse. Que Cōstan
tinus in tāta veneratione et affectu habuit: vt sepius eum
intra palatium oplecteret: et illū oculus q̄ in cōfessione fi
dei fuerat euulsus: auidioribus osculis demulceret. Ex eor
numero fuisse dr etiā Spiridiō Cypri⁹ eps: q̄ pastor ouiuz Spiridiō Cypri epi scopus pastor ouium.
etiā in epatu positus permansit. Quedā vero nocte quum
ad caulas latrones venissent: et manus improbas quo adi
tum educendis ouibus facerent/ extēdissent: inuisibilibus
quibusdā vinculis restricti vsq; ad lucē veluti traditi to
ribus perwanserunt. Quumq; oues ducturus ad pascua
matutinus se ageret senior: vidit iuuenes absq; humanis
vinculis caulis pendere districtos. Quum ergo cām no
cōperisset: absoluit sermone quos meritis vinxerat: Et ne
eis inanis cederet occupatio nocturna: rolite inquit o iu
uenes vobis vnum arietē: ne sine causa venisse videamini:
quē melius prece qꝫ furto quesisse conuenerat. Habuit san
ct⁹ iste filiā nomine Hypenen: q̄ quuz ei bene ministrasset:
defuncta est. Deinde venit quidā dicēs se ei depositus quod
dam cōmendasse. Rem vero gestam ignorabat pater. Sed
illius lachrimis motus quuz in tota domo quod poscebat
quesituz esset: nec inuentum: ad sepulchruz filie pperat eā
q̄ nomie; clamitat. Tunc illa de sepulchro respondit. Quid
vis pater?

vis pater? Cōmendatum illius inquit vbi posuisti? Ad ille la locū designans: illic ait defossum inuenies. Regressus igit ad domū: rem repertā sicut illa respondit: tradidit reposcēti. Interfuit pfilio Niceno etiā Jacob? Nisiben? eps. Vbis expugnande modus mirabilis. Hanc ciuitatē Nisibim quum obsideret Sapor rex Persarum: per septuaginta dies impetuz Mygdonij fluminis retinuit vtrasq ripas faciens celsiores: quas quū impleri vidisset subito dimisit aquas cōtra murū ciuitatis. Qui pondus aque non ferēs occidit. Illa vero die quieuit: vt fluui? purgaret z posset ambulare per eū. Jacob? vero eps oratione milites coarmauit z pplm: qui subito murū cū propugnaculis restituerūt. Qō Saporē valde terruit. Qui etiā quū vidisset schema imperatoris stans supra murum putauit Cōstantinū. Sed quū audisset eū Antiochie cōmorari dixit deum pugnare pro Romanis: et iratus sagitam iecit in aerem quasi deum percussurus. Effrem vero diaconus supplicabat epo vt veniret ad murum: et malediceret Persis. Qui ascendens sup murū: orauit deū venire cyniphes z culices: qui statim impleuerunt elephātorum cauas proboscides et aures z nares equorūet iumentorum: que sessores excusserunt: z dirruptas acies cōfuderunt: exercitumq relinquentes summo impetu fugerunt: quo viso Sapor cōfusus recessit. Hec ex historia tripartita. Insup refert Vincen. lib. xiij. spec. historia. c. lxvij. qō sicut in vera reperitur grecorum historia: sanctus quoq Nicolaus Myre ciuitatis eps in Nicena synodo fuisse legitur iam senex. Postea paucis diebus superuenies: de quo canit ecclesia in collecta: q deus beatum Nicolaum pontificē innumeris decorauit miraculis. et de hoc in sequenti. §.

Sāct? Nicolaus cōfilio niceno interfuit.

§. V. Hic Nicolaus vt habetur

ex gestis eius: ex illustri prosapia ortus: ciuis fuit Patare vrbis: que in puincia Lycie quondā nobilissima: sed post ea peccatis exigētibus ad instar paruissimi oppidi est redacta. Parentes igitur beati Nicolai locupletes nimis z honorati: magis celestis q terrenne dignitatis gloriam appetebant. Et miro modo quum in primeuo flore iuuentutis hunc solum filiū genuissent. cūctis voluptatibus se abdicarunt: z inter preces eo? frequētes: hūc solū superstitē: nō tantū diuitiarum quātū z morū flagitabāt heredē. Quoru vota deus ex alto prospectans: qualis futurus esset puer/ in ipso natiuitatis exordio monstrauit. Nam quum lacte matris aleretur: cepit bis in hebdomada: scilicet quarta feria z sexta: semel suggere mammas: z hac vice cōtentus sic per totā diem manebat. Puerilib? aūt annis domi innocēter trāsactis: quum bone indolis adolescēs esse cepisset: nō laciuiā (vt solet illa etas) cōplexus est mundi: sed nūc cum parētibus: nunc solus ecclesie terebat limina: z qō de scripturis aduertebat mēti: pmendabat. Vbi autem orbat? est parentib?: illud aduertens qō christus ait in euangelio Nisi quis renūciauerit oībus que possidet: nō pōt meus esse discipulus: cogitabat ita illud implere: vt fauoris humani eum non percelleret aura. Accidit aūt vt quidam conuicaneus ei? locupletes primis: ad tantā deuenerit inopiā: vt tres filias virgines nubiles: nō solum nō posset nuptui tradere: sed constituens eas prostituere intendebat ex earum turpi cōmercio vitā substētare infelicē. Quod vbi virtutis cōperit: miserrimo hoi condoluit. Notata igitur nocte hora qua a nullo videret: sumens aurū nō modicum: liganstq in panno/ perrexit ad domuz viri: p fenestrā clauz intro iecit: clamq dicessit. Mane quū surrexisset homo auro reperto deo gratias agit: primāq filiā nuptui tradidit. Non multo post Nicolaus idem fecit. Unde: secundam nuptui tradidit. Exinde decreuit nobilis ille vigilare attētius: vt noce posset quis tam large prouideret sue inopie. Tertio autem Nicolaus hoc egit in duplo aurum proiciēs in domum illius: vt ex patre dotes pro tertia filia haberet z de residuo sibi victum pararet. Sed vir ille sentiens sonitum ex casu auri in solarium: subito domum egress? fugiētem insequitur: agnoscensq Nicolauz: osculari satagebat pedes eius: quod ille renuit ab eo exigens vt secretum teneret. Antiste autē ciuitatis Myreorum de hac luce subtracto conuenerunt epi prouincie cum clericis ad prouidendum ecclesie viduate de idoneo presule. Inter quos vnus erat magne authoritatis pontifex: ad cuius intuitum pendebat sententia omniu: qui oēs monuit pro ea re ieiuniis z orationibus insistere. Qō quum fieret: reuelatum est pōtifici illi eum in presulē preficiēdum: qui hora matutinali ad ecclesiam primus veniret: addens q Nicolaus vocaretur. Obseruans igitur pontifex ille cum ceteris horam quum Nicolaus primus omnium ad ianuam ppinquasset: z quesitus de nomine/ Nicolaus vestre sanctitatis seruus respondisset: de communi omnium cōsensu: licet plurimū renitēs pontificali cathedra sublimatus est. Qui in omnibus humilitatem seruans: alacerat in exhortādo: severus in corripiendo: erga pauperes affabilis: ad diuites et potentes authoritatem ostendens: mulierum familiaritatem z priuata colloquia abhorens. Et quuz oim charismatum virtute fulgeret: nihilq sibi/ sed totū dei gratie tribueret: cepit ita corruscare miraculis: vt nō sui tm̄/ sed z alieni quibuslibet angustijs pressi: inuocato eius nomine statum sentirent leuamē. Qō aūt ex laico fuerit subito electus in epm: quum hoc iure prohibeat: fuit ex speciali instinctu et reuelatiōe spiritussancti: vt 8o dist. lxj. §. his oīb?. in glossa. Hic etiam vt refert Jaco. de colūba. zelo fide accensus: Arrio blasphemiam dicenti in sanctissimam trinitatem: scz q pater maior esset filio: z spūssanctus vtroq: alapam dedit corazs patribus in cōsilio cōgregatis. Un̄ vt Greci dicūt mitra epali lapbus ad tempus priuatus fuit. Et hinc dicunt factū: q apō Gre cos pingitur Nicolaus sine mitra epali. Quiavero miracula eius sunt satis vulgata: solum hoc vnum ex integro referam. Quum in phrygia gens quedam a Constatini imperio discessisset: missiq tres principes militum ab augusto vt rebelles subijcerent: tunc Lycie pontum sulcarent: orta tempestate iactis anchoris stabilierunt classes/ optataq ponti litora tenentes ceperunt aliqui eorum huc illucq deambulare inuenes: ac mercationis causa ad locum nūdinarū accedentes rapinas infligere. Quibus quum accolarum vulgus omne ruens obsisteret: illis confligentibus tumultus pceps patare vrbi p nuncio fuit. Que quuz arcendam vim seditionis tot corrueret: hac vir dei commotione permotus ad prefatū portum festinus perrexit: inuētisq principibus illis post salutationis officium: monuit eos vt milites suos ab hac seditione cōprimerēt: z ad vrbē pficiscētes dignarentur eius bñdictione perfrui. His itaq sedatis relatū est ei ciues valde doluisse eius absentiam: eo q cōsul munere excecatus trium militū iniuste neci cōsensisset. Quibus auditis vir dei igne pietatis inflammat?: pfatos rogauit principes vt cum illo rapidis passibus festinarent. Quumq vrbem fuissent ingressi: interrogauit an adhuc viuerent qui capitalē acceperant sententiam. Et audiēs q asportati essent ad locum in quo dānati puniebant: ls tanto fatigatus itinere: currens ad locū reperit eos flexo poplite velata facie: ac super extensam ceruicem iam vibratū spiculatoris ensem. Nec mucrone territus/ totum se audacter in litore ingessit: ac de manu ei? gladium ppellēs: nō prius accessit q eos solutos a vinculis secū reduceret: reperēs/ Me inquā p his innocēter condēnatis paratus sum dedere leto. Fauore ergo ppli psequut? ad pretoriū cōsul accessit. Cui ille festinus occurrēs salutauit. Sed qm̄ pbata virtus corripit incipiētes: aspernēs eū sanct? ait. Inmice dei: legis quaricator: cui? os innocentiū cruore dulcius ebibit melle: qua temeritate p̄sumpsisti tāti reat? consciusvultum pspicere nr̄m? Cruentissime ire nō attendisti pceptū dn̄i qtidie intonātis: Innocētem z iustum nō occides? Auri argētiq cupido te illexit: vt ad patrādum tm̄ facinus cōsentires. Crede paruitati mee: q regnū tuū qō disponis immo predaris hāc patriā: pīs augusti insinuabit auribus. qui factis tuis dignā recōpenset equitatē. Tandē accedentes prefati militū principes deprecati sunt vt psuli vehemēti ruboze suffuso veniā daret. Quoruz postulationē vir dei clementer accipiēs: ducē quē corā oībus diffamarat: coram oībus humiliter mulcere studuit. Dicti vero principes post celebratum cōuiū pōtificis bñdictione pcepta iter ceptum egressi nauigio phrygiā peruenerūt. Quā cum ablatis seditionis fautoribus: sub imperij iure redigissent: Constātinopolim redierunt. Quibus gratulabūdus occurrit ppls z procerum multitudo/ sed z imperator triūphaliter eos in suo recepit palatio: Accedentes aūt postea quidam dolosi ad Eparchū prefectum in multis eos accusabāt: z pīsertim cōtra augustū conspiratores oīndere nitebant. Ceperuntq muneribus animum viri illicere: vt eum in perniciē armarēt innocētū. Qui exēplo corrept? intrauit ad augustū: vt hoc ei verbū z q̄si certū suggereret. Credēs augustus fallacijs eius vtpote prefecti sui: irat? iussit eos cōprehēdi/ z in carcerem trudi: tandem etiam absq inquisitionis respectu occidi. Quumq custos carceris compatiens eis/ egressam iam ab augusto sententiā nunciaret vt sequenti nocte interirent: hortās eos vt de rebus suis disponerēt: illicq diu multumq territi gemerent. vnus ex eis recordatus est q̄liter beatus Nicolaus tres iuuenes innocentes liberasset mirabiliter: Et suspirans iterum atq iteruz: tandem hanc precem fudit. Deus rex exelse/ succurre miseris morituris/ serui tui Nicolai meritis. Sic et comites eius supplicabant/ simulq vno ore clamabant. Sancte Nicolae adiuua nos; licet absens interueni pro nobis: vt erepti a presenti

Beat? Nicolaus diuini fici illi eum in presulē preficiēdum: qui hora matutinali ad na reuelatione ecclesiam primus veniret: addens q Nicolaus vocaretur. publimat in epm

iugulo faciem tuam deuoti videre mereamur. Nocte igitur sequenti qua plectendi erant: quum se augustus sopori dedisset: apparuit ei quedaz effigies sancti Nicolai dicens. Cōstantine cur principes illos sine crimine morti adiudicasti? surge: eosq; q̄ citissime dimitti iube. Quod si nolueris: celestem deprecor regem: vt tibi indurato bellum sinat surgere: teq; ibi perēpto caro tua bestijs auibusq; cibus exurgere: teq; ibi perēpto caro tua bestijs auibusq; cibus fiat. Cui augustus. Quis aut cuius authoritatis es: vt hac hora palatium meuz ingressus audeas talia loqui? Et ille. Ego sum (inquit) Nicolaus peccator Myre metropolis. Hec dicens disparuit. Et Eparcho simili visione et territatione comminatus est. Mane imperator accersitis magnatib⁹ suis/ et Eparcho prefecto: quum iam visiones suas sibi nuice contulissent: fecit sibi princeps illos presentari. Quib⁹ astantibus torno aspectu ita eos affatus est. Quas magicas artes nostis: vt tantis nos phantasijs illudatis: et exagitetis in somnis? Illis attonitis nullumq; respōsum dantibus: denuo ait augustus. Dicite nobis que sunt maleficia vestra? Ad quem vnus pauitanti voce sic respondit. Absit domine vt documentis artis nefarie simus instructi. Cui augustus. Nostis aliquem hominem cui nomen Nicolaus est? Mox illi audito tanto nomine tollentes ad sidera palmas clamabant. Benedictus es domine deus sancti Nicolai qui non derelinquis sperantes in te. Augusto vero querente ardenter quis iste quātusve sit: vnus eorum ait. Iste per oia sanctus: cuius meritis erui credimus ab intento exitio. Et prosequens de eius humilitate et bonitate: liberationē illorum trium iuuenum superpositā per ordinem enarrauit. Quibus Cesar auditis. Ite (inq̄t) et famulo dei gratias agite: immo et deo qui vos per eum liberauit. Ex

Cōstatinus imperator mittit dona sacro Nicolao.

meis autem donarijs hūc euangelij codicem mirifice tectū auro et vas hoc aureum gemmis decoratum et hec alia munuscula ei deferentes/ dicite: vt ista dignanter suscipiat: multisq; preceptis eius libentissime obedienti: nō minari sz orare studeat: atq; pro pace regni nostri: et magis pro totius orbis deum deposcat. Multa autez miracula in vita et post mortem fecit: vt de liberatione a tempestate et naufragio ad inuocationem nois eius. De multiplicatione frumenti assumpti ex nauibus imperatoris: et tñ ad mensurā Bizantij cōsignati. De fallacia Diane in specie mulieris apparentis nautgantibus ad eum visitandum detecta. De imagine beati Nicolai quā posuerat quidā barbarus ad custodiam rerū suarū: que tamen qui fuissent ablate ei: et ipse hoc cernens verberaret imaginem: apparuit Nicolaus illis qui furati eas fuerant: et mandauit reportari illi. Propter q̄ō conuersus est ad christū. De puero et cuppa aurea in mari merso: sed postea sibi restituto cum cuppa. De fallacio mercatoris qui iurauerat seu fideiussorem dederat iudea sibi pecuniam mutuanti sctm Nicolaū: q̄ restitueret in termino prefixo: sed postea in iudicio mercator vsus est fraude: videlicet in ligno concauo ponens illam pecuniam dans iudeo in manu seruandam: iurauitq; christianus iudeo se restituisse eam: post q̄ō/ baculum iudeo cōmendatū: vbi erat pecunia ignorante iudeo mercator resumpsit. Sed in via proficiscēs a bob⁹ obuiantibus quū obdormisset: oppressus est et rescissus baculoq; confracto etiā a bobus exiuit pecunia: et fraude intellecta restituta est iudeo. Qui etiam conuersus est ad fidē illo mortuo resuscitato. De quodā q̄ p reliquijs recipiēs linteamē lecti bti Nicolai: a quo etiā facta oratione ad eū filiū suscepit ex vxore sterili: Adeodatum noīans. Qui post annos captus ab Agarenis/ euoluto anno quum dies aduenisset in qua nobilis ille festū solēne agebat cum suis ad honorē beati Nicolai: et puer ille Adeodatus esset in palatio regis Agarenorum ad obsequia eius: recolens festum fieri solitū in tali die in domo sua de btō Nicolao: sanctus ipse adfuit: et p capillos Adeodatū accipiens in conuiuio parentum coā eis presentauit. De priore verberato q̄ nolebat cantari historiā et officiū beati Nicolai. Demū beatus Nicolaus morte adesse cernens cepit orare et psallere. Videnscq; sanctos angelos ad se venientes inclinato capite inchoans psal. In te domine speraui etc. quum peruenisset ad versic. In manus tuas etc. tradidit preciosissimā animam deo in manus archangelorum. Et ex sepulchro eius

Fontes duo ad sepulchrū mi colai.

honorifico/ duo fontes emanabant: vnus oleum fluens: scz ex parte capitis: alius aquam ex parte pedum: ad sanitatem proficui. Quum autem quodaz tempore eps Myre exilio a prefecto traditus fuisset: statim oleum et aqua fluere cessarunt donec de exilio reuocatus fuit.

§. VI. De conuersione ad fidem

Indie vlteriorīs. Ut testatur Rufin⁹ in histo. ecclesiastica li. x. In ea diuisione orbis terre que ad predicādum verbuz dei sorte per aplos celebrata est. Thome parthia. Mathei Ethiopia: eiq; adherēs citerior India Bartholomeo ⁊ sorte decreta. Inter quam Parthiāq; et Medā: sed longe interiori tractu India vlterior iacet: multis varijsq; linguis et gentibus habitata: quā velut longe remotam/ nullus apostolice predicationis vomer impressserat. Que tamē Cōstantini tpibus tali quadā ex causa semina fidei primo suscepit. Metrodorus quidam philosophus inspiciendorū locorum et orbis perscrutandi gratia vlteriorem ⁊ Indiā penetrasse: cuius exēplo inuitat⁹ etiā Methiopius quidā Tyrius pbr: simili ex causa adire Indiā voluit: habens secū duos puerulos: q̄s lris sibi ppinquos imbuebat quorū iunior Edesius: alter Frumētius vocabat. Mortis autē est inibi barbarorū: vt si qū fedus sibi cū Romanis turbatum vicine nuntiauerint gentes: oēs qui apud eos ex Romanis inuenti fuerint: iugulent. Inuaditur nauis pbr: cuncti cuz ipso pariter perimuntur. Pueruli reperti sub arboze meditantes et lectiones suas parantes: barbarorum miseratiōe seruati: ducunt ad regē. Horū ille alterū. i. Edesiū sibi pincernā fecit. Frumentio vero quē quasi perspicacē deprehenderat et prudentē: rationes suas scriniaq; cōmisit: ex quo in honore magno habiti sunt apud regē et amore. At vero moriēs rex vxorē cū paruulo filio regni sui reliquit heredem. Adolescētib⁹ ño illis q̄d vellēt agēdi dedit liberā facultatē. Quos tū regina suppliciter exorat tanq; nihil in toto regno fidelius: vt secū vsq; quo adolesceret fili⁹: regēdi regni solicitudinē partirent: et precipue Frumenti⁹: cui⁹ prudentia ad moderandū sufficeret regnū. Nam alius fidē puram et sobriā mentē simpliciter exhibebat. Jdq; dū agerēt: et regni gubernacula Frumenti⁹ haberet in manib⁹: deo mente ei⁹ et aīos instigāte: reqrere solicit⁹ cepit: si qui inter negotiatores Romanos christiani essent: et ipsis potestatē mari mā dare: ac monere vt cōuenticula p loca singula facerent atq; Romano ritu oblationis causa cōfluerent. Sed et ipsi multomagis eadē facere: et ita ceteros cohortari fauore et bene ficijs inuitare: prestare q̄cq̄d oportunū esset. Loca de edificijs aliaq; necessaria prebere: et omni mō gestire: vt christianorum inibi semen exurgeret. Sed quū adoleuisset regius puer: qui procurationem regni gerebat: expletis oibus: et ex fide traditis: multū licet detinētib⁹ et rogātib⁹ vt manerent regina cum filio ad orbē nostrū denuo reuertūtur. Et Edesio festinante Tyrum parentes propinquosq; reuisere Frumētius Alexandriā pergit: dicēs equū nō esse occultare opus dñicū. Jgit rē oēm vt gesta erat narrat epō: ac monet vt quideat virū aliquē dignū: quē cōgregatis iam plurimis christianis: et ecclesijs constructis in barbarico solo epm mittat. Tunc Athanasius q̄ nuper sacerdotiū suscepe-

Prima fidei fūdamenta q̄ a q̄busdā apō Indiam iacta.

rat a cōsilio sacerdotū: Frumentiū ipm tanq; spū dei plenū attentius considerans: ei sacerdotium tradidit: eiq; redire cū dñi gratia vī venerat iussit. Qui quū eps perrexisset ad Indiā: tāta ei esse data a deo virtutū gra dicit: vt signa per eū apostolica fierēt: et infinit⁹ barbarorū numerus ad fidē cōuerteret. Hec nos ab ipso Edesio Tyri presbytero postmodum facto. qui Frumentij comes fuerat: didicimus.

§. VII. Per idez tempus etiam

Iberorū gēs ad fidē cōuersa est p quendā christianā captiuam apud nos repertā. Nam quū apud eos moris esset vt si paruulus egrotat circunferat a matre p singulas domos si q̄d forte remedij in aliqua domo possit inueniri: contigit vt mulier q̄dā paruulū suū infirmatū p oēs domos circumferret: et in nullo subleuaret. Tandē venit ad captiuā illam christianā: q̄ oratione sua illū sanauit. Q̄ō quū peruenisset ad reginā: et ipsa tunc infirmaret: ipsa vocata etiā illaz sua oratione sanauit. Rex aūt quū quadam die veniret: obrerans et ab alijs seiunct⁹/ solus in locis obscurissimis se repereriēs ait. Si vere xp̄s est deus quē predicat vxor mee captiua: nunc me de tenebris istis liberet: et ip̄m cuz oibus mihi subiectis colam. Q̄ō ita factū est. In ecclesia vero noua facienda colūnam ingentē q̄ nullis viribus erigi poterat: ipsa captiua sola oratione erexit: et in locū suū ostituit. Sāctus quoq; Juuētius et Florētius illis temporibus sanctitate et miraculis effulsere. Et sanctus quidē Juuentius Samari tanus natione ex paganis exortus: ad predicationē sancti Georgij cōuersus/ ad sacerdotiū meruit promoueri: parentesq; doctrina sua conuertit ad christū. Qui angelo monente Thessalonicam perrexit: idola Datiani ibi signo crucis constringens: et filiā eius Cleopatroniā a demone obsessam liberauit. Que quū cōuersa ad fidē cū ducētis fere hoibus baptismum recepisset: misit Romā beato Petro. i. ecclesie eius/ duo cādelabra et alia vtensilia ob deuotionē p Juuentium et beatū Bñdictū epm. Et quū in via eis deficeret victus: et p litus trāsirent: exiuit de mari magnus piscis: q̄ captus ab eis per vnā hebdomadam ad victum suffecit. Huic

Sancti iuuētij et Florētius.

quadam

quadā vice abstulit miles raptor cū sociis suis vestimentū suū: de quo tale miraculū sequutū est. Nam nunch venūdari potuit: & vbicunch in nocte erat: magna lux de eo egrediebat. Quum autē in Asia quidā rex Rictiouarus Romanas partes vastaret christianos psequēs: delato dicto vestimēto ad ecclesiā quandā ciuitatis vbi erat Rictiouarus: interfectus est cum oī exercitu suo: vt credit virtute sancti cui⁹ erat vestimentum: qō factum est post. xxx. annos a tempore quo fuerat ei ablatū dictum vestimentum. Uixitch beatus Iuuētius vsch ad tps Hilarij epi pictauiēsis: a quo accepit & locum ad manendum cum sociis castrum Grauione: vbi & mortuus est anno. cxx. vite sue. Hic quum aliqū incidisset in sex latrones: & eum spoliare et perimere vellent: primus eorū qui gladium eleuauerat ad eū perimendū: semetipsum trā fuerberauit: secundus ad quercum se suspendit: tertio a demone arreptus expirauit: quartus oculos amisit: quintus rabie plenius manus sibi & brachia dentibus lacerauit sextus ad mare currens se precipitauit. Flozenti⁹ sibi angelo mādante proficisci incipiēs in Galliā: quum peruenisset ad portū fluuij Rhodani: inuenit ibi nauem cōfractam sine gubernatore. Uolēs autē ad missam citius festinare: quia dies erat dñicus: in eam ingressus est: commendans se deo facto signo crucis. Qui sospes peruenit ad ripam: & vbi inuenit nouem hominem a demonio veratum: liberauit eum. Sed & beato Martino Turonensi episcopo angelus reuelauit aduentum eius: monēs vt eū consecraret in sacerdotē. Qō & fecit suspiciens cum gaudio magno et dilectione: et assidue deum orans: vt ostenderet ei locū sue mansionis ad seruiendum ei: reuelatusch est ei locus spelunca scilz quedam ppe Ligerim: in qua quū essent serpētes multi: sua oratione eos fugauit. Quoz aūt ptuetudinē haberet quoliber anno Turonensem ciuitatem adire orationis gratia: quadā vice perueniens ad flumē vt transiret: inuenit ibi mulierē cecā amare flentē. Que quum interrogata de causa tāti luctus exp̄ssisset: qz scilz filius eius vnicus qui sibi viam ostēdebat: in flumine illo submersus erat iam triduo: nec saltem cadauer poterat reperiri: motus cōpassione pro eo orauit. Cui angelus reuelauit eum non mortuum: sed in tali loco viuum & sanum permanere. Unde piscatores iactātes retia sua ad locum Florentio demonstratum, viuum eduxerunt. Quem matri restituit: et ipsam cecam illuminauit. Uixit autem annis. cxxiij. ad dominū migrans. x. kal. Octobris.

Sācti Hilarius.

Sācti Martinus.

magna etas sācti Florentij.

§. III. De reuocatione Arrii ab

exilio & fallacia eius: et cuiusdā presbyteri Arriani qui seduxit sororē Cōstantini. Postch enim Helena Constantini mater ex hac luce subtracta est. Cōstantia filia eius Licinij derelicta seu eo viduata sui fratris augusti. i. Constantini solatijs vtebat. Huic accidit presbyterum quēdam venire in notitiā latēter partibus Arrij fauentē. Sed hunc primo familiaritas multa copiam tribuit: paulatim sermonem cepit spargere: inuidiā dicens Arrio generatā: & pro simultatibus priuatis eom suum rem cōtentiose eragitasse: emulationis stimulo cōfixum: ch Arrius apud plebem satis charus haberetur. Hec atch hmōi alia frequentius suggerens animos Constantie suos effecit. Que quuz obitura visitaret a fratre: atch ab eo blande religiosech cōpelleretur: extremā dicitur grām ab eo poposcisse: vt scz presbyterum in familiaritatem reciperet: & que sibi ab eo spe & salute suggerenē audiret. Diquidē iam ex hac luce discedentem nihil se curare: pro fratris vero statu esse solicitaz: ne forte pro innocentium penis regni sui pateretur excidium. Quibus ille monitis a sorore susceptis: & fidelem pro se germane solicitudinem credens: accommodauit aurem presbytero & iterum accersiri de exilio Arriū iubet: vt quemadmodum de fide sentiret exponeret. Tunc ille fidem conscripsit que non quidem sensum nostrum: tamen verba nostra continere profitionemch videretur. Miratus quidem est imperator: & putauit vnā eandēch in ipsius & dudū gesti consilij expositione sententiā continere: tamen in nullo relaxauit animi vigorem: sed rursus eum ad consilij remittit examen: qsū ad dedicationē Hierosolimoz ex omni orbe conuenire sacerdotes inuitabātur. Et facile quidem receptus est a fautoribus suis: sed vbi Alexandriam perrexit: ibi oē eius inceptū frustratū est: qz dolis apud ignorantes locus est: scientibus vero dolū intendere nihil aliud est ch risum mouere. Interea dum hec apud Alexandriā agitantur frustra venerabilis augusti in vrbana villa Nicomedie. xxxi. imperij sui anno defunctus est: liberis de successione orbis Romani testamento heredibus scriptis. Apparuit autem in morte Constantini stella comata: quā greci cometen vocāt: vt referūt plures. Quo tpe Cōstātius cui oriētis ōdem decreuerat regimē: pūs nō erat: dicit fereto accersiēs presbyterum quē a sorore cōmendatum supradiximus: & exinde ruit familiariter habitus: tradidisse ei testamentū qō scripserat obtestatū sub sacramento ne vlī nisi Constantio quū vellet in manus traderet. Cui etiā qz eunuchi ch erāt in palatio fauebāt: arcte indicio de imperatoris morte suppresso vsch ad Cōstantis impatoris pūtiā: multis noua tentantibus oppressis restitute res integrech māsere. Quū vo Cōstantius adfuisset: depositus presbyter restituit. Cuius beneficij gratia imperator regni cupidus ita ei deuinctus est: vt qui imperare cunctis ambiret: ab illo se imperari equanimiter pateretur. Sibi ergo imperatori amicitia tūcto cepit de Arrij restitutione suggerere: et nolentes acquiescere sacerdotes vt cogerentur persuadere.

rite cō stātino.

¶ De filijs Constantini magni/Constantio/Constante: et Constantino. Capitulum. iiij.

Defuncto itach Cōstantino magno: tres ei⁹ filij eidē in imperio successerunt. Qui ita sibi Romanū diuiserūt orbem. vt Cōstanti⁹ senior Cōstantinopolim & oriētē teneret. Cōstans Antiochie Illyrico & Aphrice preesset. Cōstantin⁹ vero iunior Romā & occidētalia regna possideret. Quib⁹ pater moriēs Dalmatiū fratris sui Anallianj filiū regni consortē dimisit. Habuit essi Cōstantinus magn⁹ duos germanos: nō tñ ex eadē matre: qz ipse solus Cōstātinus ex Helena: alij duo ex alia vxore/ Theodora: quorum vnus vocat⁹ est Constantius: qui habuit duos filios scilz gallū & Julianū apostatā de quib⁹ infra dicetur alter dictus est Dalmatius scz frater Cōstantini magni: et hic habuit filiū suū nomen imponēs ei: de quo hic. Uerum is postmodū prospera indole vsus: nech patruo suo Cōstantino dissimilis: nō multo post militari factione occisus est: Constantio fratruele suo sinente potius ch iubente: Constātinus vero iunior: fili⁹ scz magni Cōstātini/nescit quib⁹ ex causis primus imperij tpibus bellū Cōstāti intulit. Qui quū se incōsultis bellis ingereret: nō lōge ab Aquileia a Cōstantis fratris sui ducib⁹ occisus est. Hic Cōstantinus (vt dixit Hugo floriacen) donec vixit: habitū regiū gerens caput suum perpetuo diademate decorauit. Nutriuit semper bonas artes: sed precipue studia literarum: legebat ipse et scribebat & meditabatur. Et ita respublica Romanoruz ad duos augustos redacta est: scz Constantium qui orienti: et Cōstantem qui occidenti preerat. Interea Sapor rex Persarum potētissimus: occupata Mesopotamia Syriā irrupit: multisch ibidē ciuitatibus captis: magna dāna populi Romani prouincialib⁹ intulit. Propter qō Cōstantin⁹ multis exercitib⁹ tam ex oriēte ch ex occidente accitis cum miro bellico apparatu ꝯ Persas pcessit: cū quib⁹ modo felicit er mō infeliciter nouē vicib⁹ conflixit. Ultimū vero apud sighară cōmissum est: in quo nō dubiā victoriā militū stoliditate amisit: ch seditiose & stolide pugnā ꝯ rationē belli/et rei militaris pcepta die iam inclinata poposcerūt. Et licet imperator Cōstanti⁹ ex eo prelio victor euaserit: tñ cū modico hostiū dāno. Credit essi ch si in sequēti die pugna protracta fuisset: facile oēs Persarum copie deleri potuissent. Constās aūt frater ei⁹ qui occiduas regebat regiones: varia fortuna multa bella cū Francis gessit & Alemanis: postremo cū magna eorum cede: sed difficillimo prelio vicit et domuit: quare a Cōstāte supplicit pacē petierūt. Quisch diu Constās subactis hostib⁹ more boni principis occidentalia regna gubernasset: et famulos dei satis veneraretur: atch iuste strenuech se haberet: mor grauem egritudinē incurrit: ex qua quū plene cōualuisset: in alterū virum mutari visus est: & prauorum hoīm psilijs vt icepit. Inde ad grauia vitia conuersus/ puincialibus intolerabilis: militibus odiosus effect⁹ est. Erat eo tpe inter pcipuos Cōstātis duces quidā Maguenti⁹ noie: vir vtich cōsilij alti & puid: et rebus militarib⁹ assuetus. Insup liberalis & largus: quare toti exercitui percharus erat: cuius ductu Cōstās pluries barbaros profligauerat. Hic cōsiderās Constantē ab alta suavirtute collapsum: ac ipm iā oibus ordinib⁹ exosum: cogitauit eo occiso regnum sibi occidētale occupare. Cooperabat aūt huic cōsilio: qz sciebat tunc Cōstantiū bello parthico occupatū: de quo dictū est. Igit nō post multū tpis/ multis secū cōspirantibus nacta occasione Cōstantē nihil tale cogitantē nō longe ab Hispanijs in castro cui nomen Helene erat/occidit: anno imperij ei⁹. xvj. vite vo sue. xxx. Interfecto autē Cōstante: Maguenti⁹ nullo sibi resistēte Italiā Aphricam Gallias/atch Illyricum occupauit. Quo facto olim militū psensu Uetranionē quēdaz iā grandeuū & cunctis felicitate & diuturnitate militie amabilē: imperij psortē fecit: virū vtich probū: & rei militaris sciētissimū: sed oīs liberaliū artū penit⁹ expertē: adeoyt nec elemēta qui-

Sapor rex Persarum.

Uincitur galli & germani.

magnē tius imperium occupat.

Cōstās imperator occiditur.

Stella comata appa-

dem primarū literarū: nisi grandeuus⁊ imperator accepe-
rit. His ita peractis ad tuendū Illyricū misit. Eo tpe Ro-
me per militarē tumultū ⁊ nobilitatē factionē/ Nepotianus
quū cūperū haberet senatū populūq; Romanū plurimus
fauere Constantini heredibus: cum magno exercitu venit
ad vrbē. Quo quū venisset: multos nobilium occidit: mul-
tos ꝓterea qui nepotiano fauerāt exilio relegauit: vrbēq;
ac ipsam Italiā grauitate premere cepit.

§. I. Constantius autem morte

fratris compertā: ad bellum contra Maguentiū festinans
pacem cum Parthis fecit magis certe vtilem q̄ honestam.
Nam illam Mesopotamie partem que vltra Euphratem
sita est: voluntarie Parthis possidendā reliquit: que vsque
ad ea tēpora sub Romanoꝝ ditione fuerat. Iraq; Constan-
tius magnis vndiq; cōtractis copijs: ad bellum ciuile con-
tra Maguentium ad vltionem fraterne necis proficiscitur.
Primoq; eo apud Mursiā vrbem grauissimo bello cōflixit:
in quo ipse Maguentius victus pene captus est. Ea dimi-
catione ingentes Romani imperij vires corruerūt ad que-
libet bella externa idonee: que multum triumphorum pos
sent securitatiq; conferre. Post id bellum Maguentius re
nū sibi paratis iterum copijs: pugnat ⁊ vincitur: vnde diuersis pre
intulit. lijs victꝰ apud Lugdunū Gallie fugiēs/ se ꝑpria manu in-
Decētij terficit: imperij sui anno tertio mense. vij. Sed ⁊ frater eius
exitus. decentius: quem ad tuendas Gallias miserat: cesaremque
appellauerat: morte fratris sui audita/ Senonis vitam la-
queo sibi extorsit. Qua quidem tempestate Gallus Con-
stantij patruelis filius quem ad fratris vindictam profici-
scens Constantius cesarem fecerat: ac sibi orientale impe-
rium commendauerat: res nouas molitus/ iussu Constātij
occisus est: vir natura ferus: ⁊ ad tyrānidem proniorꝰ: si suo
iure imperare licuisset. Nic Gallus iudeos qui interfectis
per noctem militibus/ arma ad rebellandū inuaserant op-
pressit: cuꝫ multis militibus hoīm vsq; ad innoxiam eratē.
Sed ⁊ ciuitates eorum Dioscesareā/ Diospolim/ Tyberia-
dem: plurimaque oppida igni tradidit. Syluanus preterea
res nouas in Gallia molitus/ ante diem. xxx. extinctus est.
Solus ergo in Romano imperio Constantius princeps
extitit ⁊ augustus fuit. Romanorum ergo. xxxv. regnauit.
Constantius imperator: ⁊ licet cum fratribus: ipse tū prin-
cipalis. Et post mortē fratrum constantini ⁊ constantis re-
mansit solus monarcha. Qui imperauit partim cum fratri
bus/ postea solus: ⁊ in totum annis. xxiij. cepit autem im-
perium istorum anno dñi. cccl. mundi vero quater millesi-
mo. ccciij. A principio vero sui imperij ipse constantius per
Atha- amicos suos arrianis fauentes a fide catholica depraua
nasius. tus est. Porro athanasius vir spectabilis ac magnifice fidei
imperij huius anno secundo/ disputauit cum ario: turbis
hinc atq; inde adstātib⁹ apud Leodiceā Syrie vrbē. Prob⁹
autem quidā vir imperatoris iussu/ arbiter inter ipsum ar-
rium ⁊ strenuissimū sctē fidei defensorem Athanasium se-
dit: vbi nitor fidei ad purum discussus est: ⁊ a diuinis libris
Cōciliū ostensum patrem ⁊ filiū ⁊ spiritū sanctū proprijs extare per
cōstāti sonis: ⁊ tū vnā esse triū naturā. Arrius tū indurata mente
nopoli in sua malignitate permānsit. Rufinus lib. x. histo. eccles-
tanum, stice. Deinde Eusebius scz Nicomedensis: de cuius simula-
tione in subscribēdo supra diximus: opportunitatem tēpo
ris nactus: ⁊ principi p̄ prefatū p̄sbyterū familiaris effect⁹
oia reuoluere ⁊ in irritū cōcilij Niceni gesta reuocare moli
tur. Arrium venire fecit: ⁊ imperialibus edictis cōsiliū de-
nuo cōstātinopli cōuocari. Quo illi maxime cōuenerunt: q̄
Arriū ⁊ Eusebiū sectabātur. Qui sepe cū Alexandro alexā
drie epo cōgressi/ vt arriū susciperet ad vltimū certum die
statuentes: denunciauerunt et ait ipse arrium susciperet:
aut si remitteret: se eccl'ia pulso atq; in exiliū truso ab alio
eū suscipiēdū sciret. Tunc Alexāder nocte q̄ ad cōstitutam
interea diem: sub altari iacens atq; in oratione ⁊ lachry-
mis eam totam peruigilem ducēs: ecclesie causam dño con
mendabat. Quumq; lux orta fuisset: nec tamen Alexander
ab oratione cessaret. Eusebius cum suis omnibus veluti
hereticī belli signifer/ domum arrij matutinus descendit:
eum⁊ sequi ad ecclesiam iubet: protestatus q̄ nisi alexāder
presens acquiesceret: expulsus loco cederet. Igitur quum
arrij he cunctorum animi essent in expectatione suspensi: quo vel
retici mors. alexandri perseuerantia vel eusebij atq; Arrij instantia de-
clinaret: arctius in ecclesiam pergens: eporum ⁊ populorū
miserabilis. frequentia cōstipatus: humane necessitatis causa ad publi
cum declinat locū. Ubi quū sederet: intestina eius atq; oia
viscera in secessus cumulū defluxere. Ira tali in loco dignā
mortem blaphemie ac fetide mentis exoluit. Quod quum
in ecclesia nuntiarum fuisset Eusebio ⁊ his qui vna secum
sanctum ⁊ innocentē virum Alexandrum de recipiendo ar
rio fatigabant: adoperti confusione discedunt.

§. II. Alexandro autez episcopo

apud alexandriam defuncto: Athanasius sedem suscepit. Act. ix.
Cuius tanti in ecclesia pro fidei integritate agones fuerūt
vt etiam de hoc videatur scriptum esse. Ego ostendam illi
quanta oporteat pro nomine meo pati. Igitur secundo an-
no imperij constantij: impietas Arriana eiusdē imperato-
ris fulta presidio: exilijs/ carceribus/ ⁊ varijs afflictionum
modis: primum Athanasium: deinde oēs non sue partis epi
scopos persequuta est. Nam vt ait Rufinus lib. x. Cōstan athana
tius imperator per eunuchos deceptus ab episcopis arria- sius pre
nis intento satis studio prauis eorum cōtentionibus ob- sul ele
secundauit. Illi autem verētes ne quādo adeundi regis co randi-
pia fieret Athanasio: per eum veritate fidei quam peruer nus.
tebant: secundum scripturas edoceretur: omnibus modis
insimulare eum apud principem: ⁊ velut omnium scelerum
⁊ flagitiorum authorem aggrediūtur exponere: prout infra
latius dicetur: quum de doctoribus agetur. Et quum per
diuersa loca orbis quereret ad mortē: ⁊ vir ei angulus ad
se occultandum remaneret: ne graues alicui latebre sue fie
rent: ⁊ occasio calūnie innocētibus quereretur: nihil sibi ita
tutum in Constantij regno presumens: ad Constantis par-
tes profugus abscedit. A quo satis honorifice religioseque
susceptus est: qō fuit anteq; occideretur a Maguentio: vt
dictum est. Quicq; causa eius quam fama cōperat diligen
tius cognita: scribit ad fratrē suum pro certo se comperisse
q̄ sacerdos dei summi Athanasius iniuste fugas ⁊ exilia
pateretur. Nunc itaq; recte faceret si absq; vlla molestia lo
co suo restitueret. Si id nollet: cure sibi futurū vt ipse ad-
impleret: regni eius intima penetraturo: ⁊ penas dignissi-
mas de authoribus sceleris sumpturo. Quibus scriptis p-
territus Constantius: q̄ posse facere ea que minabatur cō
scius erat fratrem: simulata benignitate vltro venire ad se
Athanasiū iubet: ⁊ leui increpatione perstrictū ad ecclesiā
suā reprimittit ire securū. Sed quum Maguentij scelere
imperator Constans regno simul ⁊ vita fuisset exemptus:
rursus in Athanasium veteres illi intētores principis odia
suscitare ceperūt. Fugatoq; de eccl'ia in locū eius Georgiū
quēdam perfidie ⁊ immunitatis sue sociū mittunt.

§. III. Illo in tempore vt scribit

Mari- Hieronym. in chron. Maximinus treuerēn. episcopus clarus
minus habetur: a quo Athanasius Alexandrie episcopus: quum
Treue- a Constantino quereretur ad penam: honorifice susceptus
rensis. est. Hic vt habetur ex gestis eius referente. Uncen. specu-
eps. histo. libro. xv. Pictauorum indigena clarissimis est ortus
natalibus. cuius frater Maxentius Pictauorum pontifex
fuit. Ipse aūt Maximinus vt reuelatū est Agritio Treue-
rensi episcopo per angelicum ministeriū: ordinatus est suc-
cessor eius. Hic quum aliquando pergeret Romā inuenit
sanctū Martinū nōdū episcopū factū: invia illuc pergentē.
Quibus simul progredientibus: asellū qui sarcinulas eorū
portabat/ visus offendit ⁊ comedit. Cum viso dicitur Ma-
ximinus imperasse: vt obsequiū asini adimpleret: quod ⁊ fe
cit donec reuersi sunt ad locū qui Ursarij villa dicitur: vbi
idem sctus dedit viso pristinā vagandi potestatē: erepta li
centia ledendi. Coegitq; Maximinus Martinū secum ire
Treuerim. Et quum prefectus esset Pictauis ad suos reui
sendū: ibi ad dñm migrauit: sed translatum est corpus eius
ad Treuerim miraculis clarens. Et inter cetera miracula
quidam presbyter exactus iurare veritatē sup quadā cau
sa sup corpus eius: quū falsum iurasset: subito in via mor-
tuus est alius archidiaconus de adulterio impetitus quus
ad requisitionē epi sui/ ad purgationē de eo iuramentū exi
geretur ⁊ ad hoc separaret: febribus correptus vehemēti-
bus cōfessus est crimen suū ⁊ liberatus. ¶ Interea Sapor Sapor
rex Persarū nostros psequit. Sub hoc coronati sunt in suo rex per
regno: vt scribit Sozomen⁹. xvj. milia martyrū inter quos sarum
Symeon Archiepūs Seleucie ⁊ Ctheuphontis ciuitatum christia
regaliū in Perside accusatus a magis apud Saporem. Qui nos ꝑse
primum quidē christianos tributis immensis affecit: ⁊ cru quitur.
delibus viris has exactiones iniū rit. Symeonē aūt vinctū
iussit ad se adduci. Qui adductus ad regē nō adorauit eum.
Interrogatus a rege cur eū nō adorasset. Prius ināt vin- Syme
ctus non adducebar vt verū negarē: ⁊ nihil dubitans solen on.
nia regia implebā: nunc autē fas mihi nō est hoc agere Jus
sus est demū adorare solē. Noluit ⁊ ductus est in carcerem.
Quo eunte obuius factus est ei Eustazadis senior eunu-
chus/ nutritor regis ⁊ maior regie domus. Qui dudum

Factus

factus christianus/vim passus adorauerat solem. Sedens ergo ante ianuas regis consurgens adorauit Symeonem. Qui eū increpans iniurioſe ⁊ cū furore clamans aduersatus desperit. Mox eunuchus flens ⁊ gemēs:clarā vestem deponēs /lugubrē induit. Qō audiens rex quū eū flectere nequiret:iussit decollari. Quūmpetrauit a rege vt preconē clamare faceret se non ꝓ alia causa mori q̄ ꝓ christo. Qō ideo clamari fecit vt qui per eius exemplū deiecti fuerant resumerēt animos. Qō agnoscēs Symeō in carcere letus ꝓ eo hymnos obtulit. Prisci⁹ aūt qui sup oēs artifices regis erat:vidēs Ananiā quendā senē sub gladio trementem confortauit eū dicēs. Paululū o senex claude oculos: ⁊ securus esto. Mox esū videbis xp̄i aspectū. Morq̄ cum alijs decollatus est. Passus est autez beatus Symeon.xſ. kal'. Maij.sub rege Sapore. Et in crastino multi socij eius. Usz in martylogio dicitur.q̄ kal'. Maij.sub rege Saporem p̄side plures martyrizz passi sunt. In quo fidei certamine:passi sunt epi Milesius ⁊ Accepsimas. Mareas et Ihigoz.⁊ presbyter Jacobus cum clericis fere.cc.⁊.l. monachis ⁊ sacratis virginibus pluribus.

§.IIII. Porro cōstātius quum

obvindictā necis fraterne/ad occidentis partes venisset/⁊ extincto Maguentio tyranno:regni solus arce potiretur: fatigare occidentales eos ⁊ per deceptionem ad cōsensionem Arriane hereseos cogere aggredit̄ur/Athanasij p̄ius condēnatiōe p̄missa:et velut obicis validissimi obiectione sublata/Ob hoc apud Mediolanū ep̄z p̄silū conuocatur pluresq̄ decepti sunt. At vero Eusebius Uercellensis eps qui puincias occidētis sicut Athanasius oriētis ab Arriana peste sua p̄dicatiōe purgabat ⁊ defensabat:in tm̄ persequut⁹ est Arrianos:vt Aurētiū hereticū Mediolanensem ep̄m ab oībus xp̄ianis expulsum dānaret:⁊ p eo Dionysium ep̄m ibi ordinaret. Propter qō irrat⁹ Cōstantius: ordinauit fieri cōsiliū in occidente:vocans ad illud Eusebium qui notissim⁹ erat inter eos per lr̄as. Sed sciens ipse malitiā plurimo z:excusatorias literas misit allegans suā senectutē. Sz cōtra suā excusationē impator statuit cōsiliū Mediolani:qō nō m⁹tū distat a Uersellis. Quū autez impator aduenisset:⁊ deesse cerneret: Eusebiū/misit iterū ꝓ eo. Quū aūt tardaret venire:iussit interea Cōstāti⁹ Arrianos eos describere fidē suā:ac et catholicos:dānato Athanasio q̄z prim⁹ Dionysi⁹ Mediolanēsis eps fuit. Quum aūt Eusebi⁹ de Uercellis exiret veniēti occurrit Dionysi⁹ Mediolanēsis p̄decēs ad pedes ei⁹ ⁊ dicēs. Peccaui pater libera me nūc p̄ si potes. Uocat⁹ aūt Eusebi⁹ ab impatore:quum nec blanditijs nec minis flecti posset ad suscribendum heretice sententie cōtra decreta Niceni consilij.demū dixit coā oīb⁹. Uos dicitis patrem maiorē filio:cur ergo filium.s.Dionysiū mihi p̄retulistis in subscriptione. Nō est filius super patrem. Aliud ergo chirographū nouū fiat:in quo valeā primus oīm me suscribere. Qō placuit oibus. Et illud in quo iam se subscripserāt Dionysius ⁊ aliqui catholici cōbustum est. Qō quū Dionysius ⁊ Gcōs epi catholici:qui ex simplicitate se subscripserant:vidissent cōbustam sc̄z subscriptionē:cognito ex hoc suo gauisi sunt. Eusebius aūt noluit se in alia charta subscribere:z nec catholici epi. Propter qō iratus impator dimisit Eusebiū in manibus Arrianorū:qui multipliciter afflixerunt: vt dicetur ſ. Et dissoluto p̄silio statuit imperator aliud fieri Arimini in quo determinatū fuit cōtra decreta Niceni cōsilij de materia fidei. Unde postea illa synodus Ariminensis damnata fuit cū oībus suis decretis:vt patet dist.xv.scrā. Dionysius vero eps Mediolanensis: Eusebius eps Uercellēsis Paulinus: Tedalati⁹ ⁊ Lucifer in exilium trusi sunt. His etiā Hilarius Pictauēsis eps iungit̄/ceteris vel ignorantibus vel nō credētibus fraudē. Sed tali cōsilio gestū fuisse negociū rei exitus docuit. Illis aūt sublatis:continuo synodus apud Ariminū congregatur. ibi ꝛz ea que oriēta les apud Seleuciā cōposuerunt calidi homines ⁊ versuti simplices ⁊ inperitos occidentaliū sacerdotes facile circūueniunt:hoc modo pponendo eis. Quē magis colere ⁊ adorare vellent:homousion/an christū. Illisq̄ virtutem verbi quid homousion significaret ignorantibus: velut in fastidiū quoddam ⁊ execrationē sermo deductus est:se credere non homousion cōfirmātibus. Sic multorū p̄ter paucos qui sciēter plapsi sunt:animi decepti cōtra ea que patres apud Niceā ꝟscripserant veniētes:homousiō quasi ignotū ⁊ a scripturis alienū sermonē auferri de fidei expositione decernunt:cōionēq̄ suā heretico z cōione pmaculāt. Ea tē pestate facies eccl'ie feda ⁊ admodū turpiserat. Non esū sicut p̄ius ab externis ſz a p̄prijs vastabat. Fugabat ali⁹:⁊ ali⁹ fugabat:⁊ vterq̄ erat de eccl'ia. Liberi⁹ q̄ papa in exiliū trudit̄:⁊ in eius locū Felix diacon⁹ ei⁹ ab hereticis subrogat̄:q̄ nō tā secte diuersitate q̄ cōionis ⁊ ordinatiōis coherētia maculat̄. Hierosolimis vero Cyrillus post Maximinū sacerdotū cōfusus iam ordinatione susceptra:aliqū in fide:aliqū in cōmunione variabat. Apud alexādriā vero Geōrgius satis ꝓcaciter vi raptū epatū gerebat:ita vt magis sibi iuris dicēdi creditos fastus q̄ sacerdotiū ministrā dum religiosis officijs existimaret. Apud Antiochiam sane diuersis tēporibus mīta admodū ꝓfusa gesta sunt. Usz defuncto Eusebio:quū multarū diuersarū vbiū epi ad illaz sedē summa ambitione niterent:ad vltimū Milletiū ō Sebastia Armenie ciuitate ꝓtra decreta ꝓsilij illud trāsferūt. Qui tū ab ipsis ī exiliū trudit̄:q̄ ꝓ ipoz opinionē nō Arrij sed nr̄am fidē cepit in eccl'ia p̄dicare. Quē magna plebs eccl'ia depulsum sequuta:ab heretico z societate diuellit.

§.V. Inter ea prosequitur Rufinus vbi.§. Aliquando etiam in semetipsam vt prediues malitia deseuiret:sacerdotes ⁊ ppl'i qui Arrio duce p̄mitus fuerant ab ecclesia diuulsi:in tres denuo sectas partesq̄ sciduntur. Eunomi⁹ esū vir corpe ⁊ animo leprosus morbo regio correptus:arte tamen dialectica prepotens:contra fidē nr̄ā scripsit plurima. Disputādi leges sectatoribus suis dedit:a quo etiam nunc Eunomiana heresis dr. Ailius quoq̄ Macedonius noie:quē nr̄is expulsis imo potius ne catis apō Cōstātinopolim cōstituerant ep̄m. Itaq̄ belua illa pestifera que per Arriū p̄mo quasi de inferis exulerat capud:subito triformis appruit. Per Eunomianos:qui dicūt p oīa filiū p̄ri difficilē:quū nullo genere possit esse factura filis factori. Per Arrianos qui dicūt similem quoq̄ posse dici filiuz p̄ri:ſz largitate gr̄e:non p̄prietate nature:inquantum sc̄z pōt creatori creatura conferri. Per Macedonianos quoq̄:qui dicunt filiuz quidē per oīa simulem patri:sc̄rīm ꝓ spū cum patre ⁊ filio mihū habere cōe. Qō he tres opiniones hereses ab eccl'a iudicent/habes.xxiij. q.iij.c.penil. ¶ Jusserat autē Cōstanti⁹ vt habet ex historia tripartita:apud Niceē Bytinie cōsiliū iteruz celebrari ſz memētō tpis ciuitas cōcessa est. Quē terremotum preco gnouit Arsati⁹ ex milite heremtica vita ibi in quadaz turre ciuitatis inclusus. Qō quuz cognouisset nunciauit populis.quib⁹ nō credētib⁹ reuersus ad turrim.inuētus est pnus orando mortuus. Fertur autē rogasse deuz vt p̄ius morerctur:q̄ cladē ciuitatis videret. Hic ⁊ demoniacuz curauit/⁊ diaconē interfecit. Cōtigit autē hoc consulatu Tatiani ⁊ Cerealis octaua die Augusti. Trāslatus est ergo cōsilium apud Seleuciā Isaurie. Et ꝓcepit ibi constāti⁹ adesse Lauritium Isaurie duce:vt in quo opus esset ep̄is minist raret. Igitur post Julium papā:vt trāsumptū est p Uinspe.hist.a libro pōtificum:qui Juli⁹ ⁊ ipse multas tribulationes substinuit:⁊ decē mensibus in exilio fuit et defunctus sepultus est via Aurelia Rome. Liberi⁹ quoq̄ successor ei⁹ a Cōstātio mulctat exilio:eo q̄ noluit Arriane hereſi cōsentire:⁊ fuit in exilio annis tribus. Et cōgregās sacerdotes cum p̄silio eoz filetio ordinauit in locuz suū Felicē presbyterum venerabilē virum. Et fecit cōsilium Felix:⁊ inuenit duos p̄sbyteros p̄sentientes Constātio augusto arriano noie Ursatium ⁊ valētē:⁊ dānauit eos in p̄silio xlviij.ep̄z. Post paucos etiā dies/zelo ducti Ursat⁹ ⁊ Valens:rogauerunt Cōstantiū vt reuocaret Liberium de exilio:vt vna tm̄ cōione pciparet ecclia.s.baptimum. Tunc mīs successa authoritate Liberius cōsensit preceptis augusti:vt vna sit pticipatione cuz hereticis cōicaret tm̄ vt nō rebaptisaren tur sicq̄ de exilio rediens habitauit in cemiterio beate Agnes apud germanā Cōstātij:vt quasi p eius interuentionem rediret in ciuitatē. At illa q̄ fidelis erat noluit rogare augustum:q̄ fecerat consiliū. Cōstatius aūt vna cuz Valente ⁊ vrsatio cōuocant aliquos ex fece Arriana:⁊ quasi facto consilio misit ⁊ reuocauit Liberiū de cemiterio beate Agnes Felicē de epatu Romano expellens:qui catholic⁹ erat qui demū etiā martyrio coronat⁹ est. Sic ergo Liberius vt notat Hiero.i chron̄.tedio exilij victus in heretica p̄uitate suscribens Romā quasi victor intrauit. Iste tm̄ Liberi⁹ papa cohortat⁹ est alios ad tolerātiā laboz:q̄ ipe iplere neglexit:fic scribēs oīb⁹ epis vt hr̄.vij.q.j. Suggestū est nobis:q̄ ꝓ pteritis laboribus ⁊ infestationib⁹ nōnulli vestrum assignatas sibi et a deo cōmissas rehquerunt plebes:⁊ in futuruz plures relinquere velint eas quas tueri debēt eccl'ias:⁊ p quibus sibi commissis laborare negligāt:⁊ monasteriozuz se quieti tradere festinēt:⁊ vacationē ab epatu laboribus eligere:⁊ silentio atq̄ otio vitā magis ducere appetebant:q̄ in ijs q̄ sibi cōmissa sunt permanere dicente dño. Beat⁹ qui perseuerauerit vsq̄ in finem. Unde namq̄ est beata perseuerantia/nisi de virtute

Eusebius Vercellensis eps arriano rū insectator acerrimus.

Athanasius dā batur.

arriani hereti ci euse bio in festi.

ecclesia misere turbata.

Eunomiam hereti ci.

arriani

Macedonia ni.

ucensi cōsiliū.

Liberi papa

Liberius papa subscripsit hereſi arrian

patientie: qui sc̃m apostolicā ꝓdicationes: oēs qui volūt in xp̃o pie viuere psequutionē patiunt. Jō ffres charissimi non vos afflictionum amaritudo a pio mentis vestre ppo sito coerceat recedere: considerātes quāta ꝓ absolutiōe nostri ⁊ liberatiōe dn̄i ⁊ redēptor nr̄i tulerit: q̄busue cōtumelijs se afficiendū tradiderit: vt nos a vinculis pote statis diabolice liberaret. Attendite itaq; vobis ⁊ vniuer so gregi in quo vos spūs sc̄us cōstituit epōs regere eccle siā dei quā acquisiuit ꝓ sanguine suo: vt nō sit quivos decipiat: aut seducat in sublimitate sermonis: vt plebes vobis ꝓmissas relinquatis: ⁊ alicui ꝓpter oꝓbriū malo ruꝫ hoīm quieri vos tradatis: vt vos saluetis solūmodo: ⁊ filios orphanos relinquatis. Hec ille. Ab eo ergo die quo Liberi⁹ se subscripsit: vt scribit in libro pōtificū: fuit per sequutio i clero: itavt intra eccl̄iā p̄sbyteri ⁊ cleric̄i necarent ⁊ martyrio coronarent. Depositus aūt Felix habitauit in ꝑdio suo via portuēsi: vbi in pace quieuit. iiij. kal̄. August.

§. VI. Eusebius autem nō ver-

cellensis epūs: sꝫ p̄sbyter vrbis Rome: vt habetur ex gestis eius: cepit ipsuꝫ Liberiū declarare hereticuꝫ: multiq; per eius doctrinā cōionē Liberij vitabāt: ⁊ ppl'm cōgregatū cō fortabat in dn̄o: teneturq; a Constātio cū ipso Liberio dicente. Tu sol⁹ es xp̃ianus in vrbe Romana? Qui respondit. Sic in dn̄o confidimus: q; fideles nos inuenier xp̃s sicut bn̄dictionē seruam⁹: quaꝫ a btō Julio suscepimus. Cui Liberi⁹. Nōne Julij vicib⁹ fungimur? At ille. Si pseueras ses inquit in fide quaꝫ in psequutiōe tenere ꝓlo visus fueras. At res ipsa te docet. Cōstanti⁹ air. Et quid interest inter fidē ⁊ fidē? Qui rn̄dit. nos pcētores integre fidē tenem⁹ vos aūt diaboli tenet insania: ⁊ superstitiōis inuidia: qui Felicem epm̄ purū ⁊ sacerdotē ab oib⁹ declaratū in exiliuꝫ direxistis: et xp̃ianis maximeq; clericis et p̄sbyteris et diaconibus necē inferri ꝓcepistis. Tunc irat⁹ Cōstantius rogatu liberij: includi fecit Eusebiū p̄sbyterū in quodam cubiculo domus sue: q̄ humile erat quatuor pedum: ⁊ ibi mensib⁹ multis in oratiōe cōstāter perseuerans inclusus tādē post menses. vij. dormiuit in dn̄o. xix. kal̄. Septēbris.

Bre gorius. Oroſi⁹

Cuius corp⁹ collegerunt Gregorius ⁊ Orosi⁹ p̄sbyteri. ⁊ parētes eius sepelierūt in cripta iuxta corp⁹ beati Xisti: vbi ⁊ titulum posuerunt: Eusebio homini dei. Hoc audito: Cōstanti⁹ Gregoriū epm̄ in ipsa cripta viuū includi fecit. Tūc Orosius p̄sbyter collegit semiuiuū beatū Gregorium noctu occulte ꝓpter Cōstantiū augustū. Et emisso spiritu sepeliuit iuxta corp⁹ Eusebij. qui Orosius hec gesta cōscripsit. Ab eodē die intra ecclesias iussu Constantij imperatoris quicūq; inuētus fuisset nō sic cōfiteri vel participare sicut liberius: indiscuss⁹ gladio puniebat. Et in plateis et invicis ⁊ in eccles⁹ siue in balneis gladio trucidabantur: persequente Constantio xp̃ianos vna cū Liberio. ¶ Constantinopoli quoq; vt habet ex martyrologio: celebrabat

Paul⁹ epūs.

natale beati Pauli eiusdē ciuitatis epi. vij. idus Junij. qui a Constantio augusto missus in exilium ob catholicam fidem: Arrianoꝝ insidijs crudeliter strangulat⁹: ad celestia regna migrauit. Treueris ☩ celebrat festuꝫ sancti Pauli

Paulinus.

ni epi et confessoris: qui a Cōstantio ob catholicā fidē exilio relegat⁹ ⁊ vsq; ad mortē mutādo exilia fatigat⁹: apud phrygiā beate passionis coronam accepit a dn̄o. Item. vij. idus Maij. sacratissimum corp⁹ beati Andree apli cū ossibus scr̄oꝝ Luce euāgeliste ⁊ Timothei discipuli bti Pauli: sub Cōstātio imperatore cōstantinopolim trāslata sunt.

Trāslatio ossium scti Andree Luce et Timothei.

§. VII. Veniente autem Gallo

cesare Antiochiam: vt narrat hystoria tripartita: circa orientem sub specie crucis columna in celo visa est. Eo tempore apud Antiochiam Leontius epūs erat: qui stephano successerat. Hic ante⁊ p̄sul esset a p̄sbyteratus fuerat dignitate deiectus: quia cum muliere Eustolia degens et turpem suspitionem celare volēs: genitalia sibimet nociturpem abscidisse. Postea tñ studio Constantij imperatoris episcopus ordinatus est. Huius tempore ad hymnos dicendos deo in fine psalmoꝝ catholici dicebant. Gloria patri et filio ⁊ spiritui sancto. Arriani vero. Gloria patri ⁊ filio minori. minorem patre filiū significare volentes. Quum tangens caput suum iam canuꝫ dixisse fertur. Hac niue so

Quo tē pore di uiſi⁹ eſt chorus pſallēdi cauſa.

lita lutum cogetur immensum significās post mortē suaꝫ discordiam futuram in populo ꝓ diuersitate psallendi: Sub hoc Leontio Flauianus et Diodorus primi in duas partes choros psallentiū diuiserunt: ⁊ inde per totuꝫ orbem mos iste seruari cepit. Hi etiam ad sepulchra martyrum vigilias celebrantes: amatores dei ad tale obsequiuꝫ conuocabant. Hoc tēpore vt scribit Hiero. in chron̄. Magnentius Lugduni palatio ꝓprio se manu interfecit. Et Decentius frater eius: quē ad tuēdas Gallias cesar emiserat: apud Senones laqueo vitam finiuit: vt dictum est supra. Gall⁹ vero cesar solicitatus a Cōstātio patruele: quuꝫ in suspitionem ob egregiam indoleꝫ venerat: Hystrie occiditur: ⁊ Julianus frater eius Mediolani cesar appellatur. Quo tempore Martinus: vt legitur: sub Juliano cesare militauit. Et antonius monachus. xix. imperij Cōstantij centesimoquinto vite sue anno in heremo mortⁱ. de cuius dictis. j. dicit. Anno eodē. id est. xix. Constantij: vt testatur Hiero. in chron̄. Hilarius Pictauen̄. epūs factione Saturnini Arelatēsis epi ⁊ reliquoꝝ qui cū eo erāt Arrianoꝝ ante triēniuꝫ in phrygiam pulsus: libros de nr̄a religione composuit. Sed de eor libris eius plenius dicetur: quum de doctoribus agem⁹. Circa illud tempus Victorin⁹ rhetor ⁊ Donatus grammaticus ⁊ preceptor meus / inquit Hiero. in chron̄. Rome insignes habentur. Et quibus Victorinus etiam statuam in foro Traini meruit. Et vt dicit Uinc. in spec. hysto. Hic est Donatus cuius libellus vsq; hodie in scholis legitur a pueris ꝓia rudimēta grāmatice discētibus. Et Victorinum istum ego credo esse illū de quo August. dicit in lib. cōfessio. q̄ quum esset gentilis: ⁊ diceret Simpliciano amico suo et deuotissimo viro. Noueris me esse xp̃ianū. Ille respōdebat. Nō credo: nisi te videro in ecclesia. Et Victorinus subridendo. Ergo / aiebat / parietes faciunt christianū. Et quum pluries hec dixisset: demum fere uore fidei superante verecundiam qua timebat suis amicis displicere: intrauit ecclesiam: publice petens fieri christianus. Et quū clerici offerrent sibi libellum ad protestandum se credere articulos fidei: vt tūc moris erat inter eos: quasi in occulto velut parcētes eius erubescentie: ille noluit: sed ascendens in ambone vbi ab omnibus videretur: publice ⁊ alta voce confess⁹ est ea que sunt fidei: plena ecclesia gaudente christiana ⁊ mirante Roma.

Sācⁱ Martinus.

Donatus grāmatic⁹ ꝑceptor Hiero-ny. Victorinus vir clarissim⁹.

§. VIII. Demū: vt fertur ex hi-

storia triptita: Cōstātius Mopsocrenis nimia comestione apoplexie passione defunctus est. Cui successit Julian⁹ dict⁹ apostata Cōstantij nō p̄pati imperatoris: sed cuiusdā cōsobrini eius filius. Pro cuius explicatione refert Hug. flor. i. vbi supra q; Cōstātinus magn⁹ qui Byzātiū suo nōie Cōstātinopolim appellauit: eā magnificās: duos habuit ex eodē patre sꝫ nō ex eadē matre sc̄s. Helena ffres germanos. Ex Helena enim tñi Constātinū habuit. Quorum germanoꝝ vnus dictus est Dalmati⁹: ⁊ alter Constātius Hic Cōstāti⁹ habuit duos filios: Gallū sc̄z ⁊ Julianū. quorum Gall⁹ modico tpe sub Cōstātio augusto cesar fuit: sed eius ope occisus. Julianus ꝯo fact⁹ ab eo cesar ⁊ missus contra Gallos rebellantes: subito eos deuicit: ⁊ grat⁹ fact⁹ militibus suis augustus ab eis apellatus est. Et quū constantius pergeret cōtra eum in bellu: in via defunct⁹ est anno vite sue. xlv. Itaq; Cōstanti⁹ qui catholicos persequutus fuerat: totū tēpus imperij sui pertulit inquietum.

¶ De Juliano apostata / ☩ seu⁹ et crudelis fuerit in christianos. Capitu. v.

Julianus ergo vt ait Hie-

ronymus in chron̄. Romanoꝝ. xxxvj. imperauit Anno dn̄i. cccl xiij. Mūdi vero quater millesimo cccxxvij. secūdū minoꝝ cōputationē. secūdū maioꝝ quīquies mille. cccccl xij. Et imperauit anno vno ⁊ mensibus octo. Sed dicit Uncē. spe. hysto. li. xv. q; alibi adnotātur in regno ei⁹ anni tres ꝓputatis sc̄z illis octo mēsib⁹ ꝓ vno. Un̄ videt hic fuisse vitiū scriptoris. Deniq; Beda in li. de tēporib⁹ dicit eū regnasse annis duob⁹ ⁊ mēsib⁹ octo. Hic Julianus vt habetur in hystoria tripartita: olim discens apud Constātinopolim quū esset adolescens: pedagogum habebat Mardoniū grāmaticum melodē: rhetorē ꝯo Eubolīū. Sophistā tūc xp̃ianū. Erat quoq; Julian⁹ ab initio christian⁹. Quūq; in lectione proficeret: fama per populuꝫ volitabat: q: Romanā etiā rē publicaꝫ gubernare posset. Quod dū latius audiret: estuationes inducit imperatori Constātino. Quāobrē abstulit eum ab vrbe Roma: ⁊ misit Nicomediā: prohibens ne cum Libanio sophista conueniret q̄ ibi morabatur pagan⁹ existens. Julianus ergo Libanium adire non audēs libris tñi eius vtebat. Tunc. venit ad eū Maximus philosophus ephesin⁹ fama eius pertractus: quē postea Valētinian⁹ quasi magus iussit occidi. Cuius religionē cepit Julian⁹ imitari: quū ei⁹ ꝯba quasi philosophica ꝑgustasset. Js etiā imperij cupidinē aio eius imiserat. Quūq; hec non laterēt aures imperatoris: inter spē metūq; cōstitut⁹ / suspitionē celarivolēs: qui diudū inter ger fuerat christian⁹; postea pdit⁹ est effect⁹: Tōsus enim

Julian⁹ apostata ꝑ mo cle ric⁹ fuit

monasticam

monastică simulabat vită: et latēter q̄dē exercebaţ in philosophia: in manifesto aūt legebat libros christianoꝝ. Deniq; in eccl'ia Nicomedie lector est cōstitut⁹: z sub hoc habitu furorē declinauit imperatoris. Hoc equidē pre timore faciebat: nequaq; a spe recedēs quā mēte cōceperat. Dicebat autem amicis suis felicia rpa fore quum fieret imperator. Deniq; factus suspect⁹ imperatori/diffugit. quē celatū inueniēs Eusebia vxor imperatoris/vīr persuasit imperatori vt nō occidereţ: ſz ad philosophādum mittereţ Athenas quo veniēs querēs vbiq; vates: inuenit vnū qui ei apparere fecit soleniter demones. Quos videns Julianus signauit se z statim demones diffugerūt. Magus aūt culpauit eum q̄ se signauerat. Quiq; ille laudaret virtutem crucis: ait magꝰ. Ne putes o bone vir: q̄ timuerunt signū hoc: sed potius abominati recesserūt. Sicq; capiens miserum: repleuit eū odio signaculi christiani. Vocatus autem postea ab Athenis: cōstitut⁹ est cesar a Cōstātio: accepta p̄iuge Constātia sorore eius: z directus est in Galliā cōtra barbaros. Ingresso ergo eo in aliquā ciuitatē: corona laurea quibus solēt ornari ciuitates: inter colūnas pēdēs: rupto fune decidit super caput eius: z eū aptissime coronauit. Vicit ergo regem barbarorū z augustus appellat⁹ est. Quiq; deesset corona imperialis: vnus signa portātiū/torquē quē habebat in collo: capiti eius circūposuit. Quo noie tumens Julianus spreto Constātio: Italiā Illyriciq; peruasit: vt ait Hugo vbi supra. Hoc audiēs Cōstātius in vrbe regia positus: instructione belli Parthici derelicta/cōtra eū ibat: ſz vt dictū est: in itinere defunct⁹ est. Et Julian⁹ Constātinopolim veniēs fact⁹ est imperator. Volēs aūt Julian⁹ placere oibus catholicos quos Constātius in exilium miserat/reuocauit: z paganis dedit licētiam idolis immolandi. Expulit autem a palatio eunuchos: tonsores/z cocos. Eunuchos: q̄ vxor eius obierat: post quā non duxit aliam. Tonsores: q̄ vnus sufficit multis. Cocos: quia simplicibus vtebatur cibis. Solus imperator a Julio cesare in curia senatus recitauit orationes. Philosophos vndecunq; congregauit. In oratione quā scripsit de cesarib⁹/cunctos ante se p̄ncipes lacerauit. Et hac motus arrogantia contra christianos scripsit. Et in tertio libro contra christianos: quum multa disputationis humane in christo collegisset exēpla: dixit. Horum singula si nō habēt aliquam ineffabilem contemplationem: maxima de deo blasphemia plena sunt.

§. I. De moribus et effigie eius

inquit Greg. Nazāzenus li. ix. cōtra paganos. Mihi mores Juliani comperti sunt. Dum eum Athenis clarius cognouissez: faciebat me cautū incōstātia morū excessus vberior. Vates enim egregius est: qui bñ cōsiderat. Nullū mihi signum in eo vtile videbaţ: ceruix rigida z inflexibilis: humeri iactabiles: oculi currentes huc illuc directi et furiose respicientes: pedes impatientes: nares spirantes iniurias z cōtēptus: scemata risibilia: z hoc ipsuz semper habentia. risus incōtinēs z quasi subbulliens: cōsensus z negatio simul: opatio nulla rōne p̄sistēs: interrogatio inordinata: respōsio nulla cōgruētia sibi p̄ueniēs. Hec quū vidissem: repente dixi. O ḡle malū nutrit respublica Romanorum. Hec ille. Ex historia tripartita habeť q̄ pluraz barbā nutriebat tanq; philosoph⁹: de qua Antiocheni sic eū deridebāt. Londeaţ ei⁹ barba: vt ad funes p̄ficiat. Et q̄m supstitiōis causa taurū frequēti⁹ idolis imolabat: aurā z taurū auro solido formari p̄cepit. Dicebāt ergo Antiocheni. Iste taur⁹ cōuertit mūdū. Qui recipiocis iuriis se vindicās: libruz edidit aduersus Antiochenos satis lepidū z vrbanum: quem Antiochitiū nūcupauit. De seuitia eius in christianos ex histo. tripti'ta. Quibusdā sacrificijs et inuocationib⁹ atq; imolatione sanguinū nostrū baptisma studebat obruere: et ecclesiastice cōfessioni renūtiare. Fōtes aque Daphneos apud Antiochiā sacrificijs violauit: vt aquā bibentes eius horore potirent. Quumq; etiam in publico venales cibos illo scelere polluisset: aspergebantur esū ex eis panes z carnes poma z olera: christiani hoc videntes ingemiscebant. Verūtū iuxta p̄ceptū apostoli comedebāt. Oia inquit que in macello vendunť comedite ꝛc. Et Julian⁹ vultu quidez semitē simulabat pozo laqueos quib⁹ innocētes deciperet instruebat. In publicis imaginibus Jouem/Mercurium/et Martē depingebat. Sicq; latenter subditos deos adorare faciebat: paganosq; faciebat xpianorum officijs assuescere. Et de hmōi scripsit arsatio pōtifici Galatie: monēs vt sacerdos ad spectacula non procedat: in tabernis nō bibat: rebus turpibus nō intersit: Xenodochia per singulas instituerat ciuitates: ad q̄ opus singulis annis iussit dari xxx. milia modiorum frumēti. lx. sextarios vini. Horum inquit quinta pars pauperibus templū obseruātibus debet

Seuitia iuliani ī xpianos.

expēdi: reliqua indigētib⁹ z peregrinis distribui. Et hmōi collationes faciendas esse: z primitias frugū dijs offerendas inquit) Homerus probat introducens Eumeum rapina facientem. Christianis eum adeūtibus q̄ nimis grauarentur tributis z exactionib⁹ rñdit. Vestrū est vt patiēter mala sustineatis: hoc essi est p̄ceptum dei vestri. In Cesarea Philippi sacerdotis imaginē de muliere liberata a fluxu sanguinis per tactū fimbrie eius ereā depositū: pro qua statuā suā ibi collocauit: que igne de celo cadente circa pectus eius diuisa est: z caput cum ceruice vna parte deiectū reliqua pars hactenus restitit: z fulminis indicium reseruauit. Eo autē sacrificante: ostensum est ei in visceribus pecudis signū crucis corona circūdatum. Quod alijs interp̄etantibus sup crucifixi victoria: ipse rñdit. Crucifixū poti⁹ coarctari: nec ei relinqui spaciū dilatādi. Placere autē volens iudeis sicut z gentilibus: p̄cepit eis vt templū suum reedificarēt. Quibus in ope nihil p̄ficientib⁹: quū quicq̄d die facerēt: nocte caderet cū multorū periculo. Et quū tribus diebus hoc factuz esset: quarta die apparuit in celo signum crucis splendidū: z iudeorum vestes signaculo crucis sunt implete. Eo sacrificāre apud Fortunā Cōstantinopoli: Inarus Chalcedoñ. eos senectute cecatus: q̄ manu alterius regebaţ: eū aperte appellauit apostatam. Cui dicente Juliano: Nec Galileus deus tu⁹ curare te pōt. Respondit Deo gratias ago: q̄ te non video pierate nudatū. Clericis nostris oia p̄uilegia subtraxit: et honores z leges pro eis soluit: ipsosq; curie tradidit. A virginibus z viduis que ab ecclesijs pascebantur: iussit exigi ea que dudum a publico accepisse videbantur. Auferebat ornamenta ecclesiarū: tēpla nostra destruebat: z pecunias ad eorum edificationem p̄ius datas iterum exigebat. Cesarienſibus apud Palestinam nimis infestus erat: quia etiam eo regnante facellum fortune quod solum remanserat: euertant: z ideo possessiones z pecunias ecclesiarum illaruz cum verberibus exquirens: trecenta auri libras collegit ab eis. Omnes aūt clericos inter milites aggregari fecit p̄uincie seruituros. De hoc Juliano sic ait Augu. z Ambro. xſ. q. iij. Julianus. Julianus imperator infidelis: nonne extitit apostata et iniquus idololatra: z milites christiam seruierūt imperatori infideli? Ubi veniebatur ad causam christi: non agnoscebant nisi eum qui in celis est. Quādo volebat q̄ idola adorarēt: vel turificarēt: vel in christianos arma mouerent: p̄eponebāt ei deum quando dicebat. Producite acſem p̄o defensione reipublice contra talē gentem: statim obtemperabant. Distinguebant deum eternum a domino temporali. Hec ibi.

§. II. De Lucifero heresiarcha

narrat Rufinus in histo. eccle. lib. x. dicēs. Lucifer quū oratur ab Eusebio. ſ. Vercellēſi epo: q̄ vterq; in regiones vicinas Egypto fuerat relegatus: vt ad videndum Athanasium Alexandriā irent: cōiq; tractatu cū ijs q̄ supfuerāt sacerdotibus de statu ecclesie decernerent: p̄sentiā sui abnegans/legatū p̄o se diaconū suum mittit: atq; ipse intento animo Antiochiā pergit: z Paulinū epm constituit p̄o p̄ijs adhuc dissidētib⁹ partibus: sed in vnū reuocari posse sperantibus si sibi talis eligereť: erga quem non vna plebs sed vtraq; gauderet. Pergit interea Esebius Alexandriam ſoiq; confessorum consilio congregato paucorum numero sed fide integroꝝ z meriti multi decernunt orientis p̄o curationem Athanasio: occidentis Eusebio. Addit̄ ibiq; de spūsancto plenior disputatio: vt eiusdē scilz substantie z deitatis cuius pater z filius crederetur: nec quicq; p̄orsus in trinitate aut creatum aut inferi⁹ posteriusve diceretur: ſz de differētia substātiaꝝ ac subsistētiaꝝ sermo eis per scripturā mot⁹ est: q̄ greci vsias z hypostases vocāt. Substātia nāq; ipam rei alicui⁹ naturā rōnēq; q̄ cōstet significat: subsistētia vero vniuscuiusq; persone hoc ipm q̄ extat atq; subsistit oñdit. Et iō p̄pter heresim Sabellij tres esse substātias. i. subsistētias seu hypostases p̄fitēdas. De incarnatione quoq; dñi in illo consilio cōprehensum est: q̄ corpus q̄ suscepit dñs neq; sine sensu: neq; sine aīa susceptum sit. Eusebi⁹ aūt quū rediisset Antiochiā: z inuenisset ibi ordinatū episcopū cōtra pollicitationē suā: pudore simul z indignatione cōpulsus abscessit: neutri parti cōionē suā relaxans: q̄ digrediēs inde p̄miserat se acturū in cōsilio/vt is eis ordinareť epos: a quo pars neutra desisteret. Interim lucifer iniurias dolēs q̄ epm a se ordinatū Eusebius nō recepisset, nec ipe recipe cogitat Alexādrini decreta cōcilij: sed cōstringebaţ legari sui vinculo qui in cōcilio ipsius authoritate subscripserat. Elegitq; vt legato suo recepto erga ceteros sentētiā suā disparēt ſz sibi placitā custodiret. Ira regressus ad Gardine p̄tes: siue q̄ cita morte p̄ueniretur tp̄s sententie mutāde nō habuit. Et esſi temere cōcepta corrigi-

Nota punitiōnē p̄ fulmen facta.

Alexandrinus cōsilij.

Lucife-
riano-
rū
schisma

spacio solent. Siue hoc alo immobiliter tenens obijt. Ue-
rū ex ipo interim Luciferianoꝝ schisma sumpsit exordiuꝫ.
Error istoꝝ fuit vt habeꝫ. xxiiij. q. iij. c. penul. in hoc ꝙ eos
qui adheserāt Arrianis: nolebāt recipi vel pmanere i ordi
nibus suis ⁊ dignitatibus: quos tñ cōciliū seu patres in ipso ex misericordia
tholicā: quos tñ cōciliū seu patres in ipso ex misericordia
decreuerāt ⁊ statuerāt recipiēdos. Et ob hoc separauerūt
se ab vnitate ecclesie dicti Luciferiani ⁊ heretici declarati.

Eusebi
us ⁊ hi
larius.

Eusebi⁹ vero vt pfequit̄ hystoriā tripartita: circūiens orbē
⁊ hi tē atq; Italiā medici pariter ⁊ sacerdotis fungebatur offi
cio. singulas quasq; ecclesias abiurata infidelitate ad sa
nitatē recte fidei reuocabat: maximeq; Hilariū iam de exi
lio regressum ⁊ in Italia positum hec eadem erga instau
randas ecclesias fidemq; patruꝫ reparandam reperit mo
lientē: nisi q̄ Hilarius vir natura lenis ⁊ placidus/ simulq;
eruditus: ⁊ ad persuadendum pmodissimus: rem diligen
tius ⁊ aptius procurabat. Qui etiā libros de fide nobiliter
scriptos edidit: quibus et hereticorum versutias ⁊ nostro
rum deceptiones: et male incredulam simplicitatem dili
genter exposuit. Ita duo isti viri velut magnifica quedam
mundi lumina. Illyricum/ Italiam/ Gallias/ suo splendo
re illustrarunt: vt omnes etiam de absconditis angulis et
abstrusis hereticorum tenebre fugarētur.

§. III. De impiis legibus Ju-

liani ⁊ persequutione cōtra fideles. Postq̄ ergo Julianus
ad orientē Persas bello pulsaturꝰ aduenit: ⁊ publici quā
priꝰ occultauerat/ erga idoloꝝ cultura ferri cepit insania

Julia-
na xp̄i
anos
p-
sequu-
tio.

calidior ceteris persequutor: nō vi neq; tormentis: sed p̄
populi partem: q̄ si atrociter pulsasset elisit. Tunc etiam:
vt dicit in hysto. tripartita/ contra pietatem leges posuit.
Et p̄cio quidā Galileoꝝ frīs sic eñ cultores christi nomi
nabat poetarū/ rhethoꝝ/ ac philosophoꝝ legere disciplinas interdixit. Proprijs enim: inquit: pennis scōm prouer
bium vulneramur. Nā ⁊ nostris armati conscriptionibus
cōtra nos bella suscipiūt. Aliam quoq; legem posuit. Ga
lileos precipiens militijs expelli. Et dicit Hiero. in chron. q̄
Phesius sophista Athenien̄sis: lege data ne xp̄iani libera
lium artium essent doctores: quū sibi Julianus specialiter
concederet vt christianos doceret: sponte scholam dimisit.
Itaq; vt ait Rufinus Julianus ludos literarum illis solis
q̄ deos deasq; venerarent̄ petere decreuit. Militie cingu
lū nō dari nisi immolātibus iubet. Procurationē p̄uincia
rū iuriscq; dicendi xp̄ianis statuit nō debere cōmitti: vtpo
te quibus etiā lex proprijs uti gladio vetuisset. Et p̄ficiebat
quotidie in hmōi legibus exquirendis: quibus si quid ver
sutū vel callidum: tñ quod minus videretur credule. discer
neret. Et quū velut tetri serpētes de quernis terre ebullie
tes ad eoꝝ processissent magoꝝ/ phoꝝ/ aruspicū augurūq;
manus pfane: oēs pariter allegant nihil suis artibus suc
cessurum nisi prius Athanasiuꝫ velut hoꝝ oīm obstaculuꝫ
sustulisset. Unde ⁊ quesitꝰ est ad mortē: sed latitauit. Dedit
aliud Julianus vecordie sue ⁊ leuitatis indiciū. Nam quū
Daphnis i suburbano Antiochie libararet Apolini: ⁊ nulla

Babil-
lemar-
tyr⁹ cor-
pus.

ex eis que querebat responsa susciperet: causasq; silentij
percunctaretur a sacerdotib⁹: demones aiunt: Babille mar
tyris sepulchrū ppe adsistere: ⁊ ideo respōsa nō reddi. Iūc
ille venire Galileos ⁊ auferre sepulchrum martyris iubet.
Igit̄ ecclesia vniuersa conueniens mulieres ac viri iuue
nesq; ⁊ ꝙgines in mēsa exultatiōe succincti. trahebāt lōgo
agmine arcā martyris psallentes summis clamoribꝰ ⁊ cuꝫ
exultatiōe dicētes. Cōfundant̄ oēs qui adorāt sculptilia:
⁊ qui gloriant̄ in simulachris suis. Hec i aurib⁹ pfani prin
cipis per sex milia passuū pleps fidelis tanta exultatione
psallebat: vt celū clamoribꝰ resultaret. Unde ille in trām
tracūdie rabiē deductus est: vt altera die comprehendi chri
stianos passi ⁊ trudi iuberet in carcerem: ac penis ⁊ crucia
tibus affici. Oð Salustiꝰ prefect⁹ eius nō pbans hꝫ esset
gētilis: tñ iussus exequit̄. Et deprehēssum vnū adolescētez
qui occurrit prius Theodoꝝ noīe/ a prima luce vsq; ad ho

Theo-
dorus
martyr

rā decimā tāta crudelitate ⁊ tot mutatis carnificibus tor
sit: vt nulla etas simile factū meminerit: quū tñ ille i equu
leo sublimis ⁊ hinc inde laterib⁹ instanter torrore adustis
nihil aliud faceret niſi vultu sereno ⁊ leto psalmum quem
pridie ois ecclesia decinerat: iteraret. Quūq; se exp̄sa omni
crudelitate Sallustius nihil egisse perspiceret: recepto in
carcerē iuuene: abisse fertur ad imperatorem. ⁊ quid egerit
nūciasse: ac monuisse ne aliqđ tētare vellet decetero: alio
quin ⁊ illis gloriam ⁊ sibi ignominiā quereret. Hñc Theo
dorum ipi postmodum apud Antiochiā vidimus. Et quū
requirerem⁹ ab eo an sensum doloris habuisset/ ex integro
dicebat doloris se quidē parum sensū isse. adstitisse autem si
bi quēdam iuuenes: qui sudēti sibi linteo candidissimo su
dores abstergeret: ⁊ aquam frigidam frequenter infunde
ret: ⁊ ita sese delectatū: vt tūc mestior factus sit: ⁊ q̄ depont
de equuleo iussus est. Et vt dicit in hysto. tripartita. Abla
to corpore Babille martyris: flumen celitus missum omne
illud tēplū Apollinis ⁊ simulachrū aureum et deauratum
redegit in puluerem. Jubētur ꝙ vasa ecclesiarum fisco era
rij deputari. Julianus autē auunculus huius Juliani quū
pallia deodicata Antiochie in vnū collegisset proijciens ea
in terram contumelioſe et super ea sedit: mox verenda ei⁹
et loca femoribus circumposita tanta putredine percussa
sunt: vt vermes screarent qua passiōe vsq; ad mortē non
caruit. Virgines sacras insolitas populo videri / nudas
stare in theatro cogebant: quas primum illudētes postea
totunderunt: nouissime per medium socias porcos vt eas
comederent prouocabant. In scalone Baza pagani vir
gines diuidentes ⁊ hordeo cumulantes foras apponebāt.
In Sebaste Joannis baptiste sepulchrū aperuerunt: ossa
igni tradiderunt: ⁊ puluerem disperserunt. Beda tamen de
temporibus dicit aliquos monachos tunc ibi existētes col
legisse aliquas particulas de ossibus illis. In Heliopoli ci

Ossa
bti Jo
annis
bapti-
ste diri
puūtur

uitate Phenicis: vt refert Theodoricus. pagani fecantes
ventrem Cyrilli diaconi etiam ex eius iecore comederunt.
Quo scelere quicunq; participati sunt/ caruerūt dentibus
⁊ elingues facti sunt/ qualia lingue eoꝝ putrescētes defluxerunt/ visum etiam pdiderunt. Narrat idē ꝙ apud Antio

Cirilli
martyr

chiam sublate sunt ianue maioris ecclesie. Ingredientibus
ergo Juliano prefecto orientis ⁊ quōdaꝫ christianis Feli
cē prepposito thesaurorum regalium: ⁊ Helpidio comite re
rum priuatarum: Julianus prefectus cōtra sacrum altare
minxit. Felix videns vasa pciosissima que Cōstantinꝰ ⁊ Cō
stantius frequenter obtulerunt. Ecce: inquit: quibus vasis
Marie filio ministratur. Nec multo post Julianus prefa
tus putrefactus visceribus interijt: stercora emittēs nō in
ferius sed superius. Quem vehemēter increpat vxor sua
christianissima. Rogabat ergo imperatorem vt ecclesie red
derētur ea quibus fuerat spoliata. Sed nō flectens impe
ratorem mortuꝰ est. Felix autem fundens sanguinem ore
die ac nocte: venisq; corpora vndiq; euacuatis: celeriter
est extinctꝰ. Valētianus aūt tunc millenarius: postea ꝓ
imperator, percussit vnum de ministris tēpli Fortune pu
gno: qui aspergēdo purgabat ingredientes in templū quūvi
disset aque guttam in pallio suo: dicēs se illa purgatione
inquinatum. Ob quam rem statim missus est in exilium.

§. IIII. Sub isto Juliano apo

stata passi sunt Joānes ⁊ Paulus fratres. Gallicanꝰ ⁊ san

Sancti
ioānes
⁊ paul⁹
fratres

ctus Donatus Aretetinus epūs/ ⁊ alij complures vt narrat
Uincē. vbi. S. ex gestis eoꝝ. Audiens aūt Julianꝰ ꝙ Joan
nes ⁊ Paulus de rebus suis pauperes sustētarēt: mādauit
eis ꝙ sicut Cōstantino: ita ⁊ ei adhererent. At illi dixerūt.
Dum glorioſi imperatores Cōstātinus ⁊ filij ei⁹ Cōstans ⁊
Constantius se esse seruos xp̄i gloriabātur: nos xp̄iani fa
mulabamur eis. Tibi vero ꝙ religionē plenā fructibus reli
quisti: obedire pr̄ēnim⁹ ⁊ a te nos oīno subtraximus. Qui
bus ille remādauit. Ego quidez clericatū in ecclesia tenui:
⁊ si voluissem ad primū ecclesie gradū pueniſſem. Sz cōsi
derās vanū esse inertiā sectari ⁊ otiū: militie animū dedi:
⁊ dijs sacrificās ita egi vt ad imperiū peruenirē: vnde vos
in aula regia nutriti: nō debetis deesse a latere meo/ vt pri
mos vos habeā in palatio meo: ꝙ si me cōtemnitis/ agā vt
nō cōtemnar. At illi respondērūt. Deus tibi pr̄eponētes nō
timemus perdere amicitias hominis mortalis: ne inimici
tias incurramus dei eterni. Et Julianus decē dies statuit
eis veniendi ad se vltro: post quos ad veniendum cogeret.
Qui dixerunt. Hodie perfice quod post decem dies factu
rus es. Quum ergo per illos decem dies omnia sua paupe
nus afferens statuūculā Jouis. Quā quum adorare recu
sarent: fecit fierit foueā in domo illoꝝ: ⁊ ibi eos decollatos
abscōdit diuulgās ꝙ iussu imperatoris in exiliū missi essent.
Paulo post Julianus in bello cōtra Persas occisus est: vt
dicē infra. Demones aūt de obsessis corpibus intra domū
scrōꝝ ejiciebantur: ⁊ fitēres passionē eoꝝ: ita vt filij Tere
tiani clamaret in illa ꝙ a scis martyrib⁹ vereꝛ. Oð videns
Terētian⁹ ad fidē puersus est: ⁊ filiꝰ a demonio liberatꝰ.

§. V. Passus est quoq; sub eo

Gallica
ni⁹ mar
tyr.

sanctꝰ Gallicanꝰ/ qui olim magister militie Cōstantini ab
eodem valde dilectus. Quū mitteretur ab ipso contra scy
thas qui rebellauerant imperio/ poposcit si reuerteretur
victor e pelio/ filiam eius Constantiam sibi dari in vxorē.
Super quo quum valde contristaretur Constantinus con

siderans

siderans Gallicanum paganum esse: & filiam proposituꝫ habere virginitatis: Constantia ipsa consolata est patrē: confortans ne de deo diffideret: sed promitteret Gallicano qđ postulauerat si victor contra scytas rediret. Sicq; firmatum est: vt Joannes & Paulus primicerij Cōstantiet christianissimi pergerent cum Gallicano in prelium: & due filie Gallicani Arthica & Arthemia interim cum Constantia remanerent Gallicanus itaque victor rediit: & ab oib⁹ gratāter acceptus/ad ecclesiā apostolor⁹ gratias deo rediturus properauit. Quod cernens Constantinus obstupuit: quum esset paganus. Et querenti cur hoc fecisset: respondit. Dum essem in prelio: & deficientibus nostris quid agerem ignorarem: Paulus & Joannes dixerunt mihi: q victoriā obtinerem si facerē votum deo celi. Quod statim vt feci: apparuit mihi quidā iuuenis: & ferens crucem in humero dixit mihi. Sume gladiū tuū: et sequere me. Tūc adfuerunt mihi duo armati milites: qui me vtroqꝫ latere cōfirmantes duxerunt me per medios hostes ad regem ipsorū: quem cū duobus filijs eius vinctos ab eis accepi: & nullum prorsus occidi nec feci nec iussi. Me ꝯo christianum deuouit: & etiā a coniugio abstinere proposui. Gaudentibus ergo cunctis due filie eius iam per Constantiam conuerse: cum ea in virginitate ꝑmanserunt. Ipse vero inde recedēs: apud Ostiēsem vrbem monasterium edificauit: & ibi pauperibus & peregrinis manu propria ministrauit. Rogatus verovt ibi esset episcopus: noluit: sed ipse qui ordinaretur elegit. Tantaq; ibi miracula faciebat: q ex solo iussu demones a corporib⁹ obsessis effugaret. Habebat autē quatuor domos in quibus sustentacula pauperum reponebat: quas deus ita custodiebat: q quicunq; malitiose vel causa tollendi aliquid intraret: statim aut demonlac⁹: aut leprosus fiebat. Tunc interrogata demonia rñderunt: qđ nisi Gallican⁹ sacrificaret: omnibus qui contigerat: oēs reditus exactores inuadere. Sed q̄ tantum virū nullus de hoc conuenire audebat mandauit ei Julianus imperator: vt aut inde discederet: aut idolis immolaret. Qui statim relictis oībus: Alexandriā petijt: & ibi sctis per annū cōtinuū cōiunct⁹ fuit. Inde vero fecessit in eremū: vbi quū adhuc inuitatus sacrificare contemneret: decollatus migrauit ad dominum.

Cōstantia Arthica et Arthemia.

§. VI. Sub eodē Juliano pas=

Sāct⁹ Donat⁹

sus est & sanct⁹ Donatus epūs Aretin⁹. Hic Rome quōdam clericus: nutritus est a Pigmenio presbytero: eruditus est omni mundana sapientia cum Juliano imperatore diuina doctrina mansuetus & humilis lector. Postq; autem Julianus sumpsit imperium patrē & matrē Donati iussit occidi. Donatus vero fugit in opidum Aretinum: et recepit eum in domo sua Hilarinus monachus cum gaudio. Simulque habitantibus orationibus & abstinētijs insistentibus: multi egrotantes meritis eor⁹ sanabant. Fuit autem Donat⁹ ordinat⁹ in sacerdotē a Satyro epo ciuitatis Aretine. In diebus illis erat quidam noie Eustathius exactor fisci: qui dum ageret municipalia: superuenit bellum qđ exagitabat puinciā. vxor eius noie Euphrosina dum vidisset hostē aduenire: timens pecuniam quam vir eius habebat fisci sibi auferri: absente viro tulit pecuniam publicam: & abscōdit eā & in hac tribulatione morte prenēta est. Pace reddita reuersus Eustathius in ciuitatē: inuenienscq; vxorē defunctā querebat dictam pecuniam per domum: & quum non inueniret: & ab officialibus repetereretur pecunia sibi cōmendata captus cum filijs vt traderetur ad supplicia cū bona custodia: accessit ad sanctum Donatum presbyterū: exprimēs afflictionē suā & periculum. Qui dixit ei. Ostende mihi sepulchrū vxoris tue. Ad qđ cum eo accedens: facta oratione super sepulchrum: dixit scūs Donat⁹. Euphrosina adiuro te p spūm scm: vt dicas quid feciſti: aut vbi posuisti pecuniam p qua nūc vir tuus torquet. Et subito facta est vox ō sepulchro dicēs. In ingressu dom⁹ mee. ibi eas fodiēdo abscondit: & quesitā ibi inuenerūt. Per hoc liberat⁹ est vir ab angustia illa. Defuncto aūt epo ciuitatis Aretine: eligit voce oīm Donat⁹: & licet plurimū renitens cōsecrat. Quūq; aūt quadam die missam celebraret: & diacon⁹ ei⁹ sanguinē christi populo fidelū ministraret: impulsus a pagano cecidit: & calix sanct⁹ cōfractus est: sed collectis fragmentis eius quivitreus erat: sanctus Donatus sua oratione in formam pristinam redintegrauit: ex quo miraculo complures conuersi ad fidem baptizati sunt. Post hec quadratianus augustalis Hilarinū & Donatum captos/ad sacrificia cogebat & quū recusarent: iussit os Donati lapidibus tundi. Qui quum cederetur: dicebat. Ego semper hoc optaui. Demū Hilarinū fecit tandiu fustibus cedi: donec spiritū exhalaret: & Donatū in carcerē trudi. Liberatus vero postea a vinculis accessit ad fontē aque prope ciuitatem: vbi draco erat inficiens aquā & venenosam reddens. Et applicāti ad locum in asello: quū draco obuiā ei exisset eū deuoraturus scūs Donatus flagello percutiēs eū occidit: & aquam ipam a veneno purgauit: potabilē reddens. Et alij fontē orationē populo procurauit. Insuper & filā cuiusdā magni virij pagani: qui Theodosius dicebat: a demonio liberauit: sed & quod mirabilius est: quendam mortuum ad horam resuscitauit. Nam quum haberet quēdam creditorem suum: cui debebat ducentos solidos aureos: super quo habebat chirographum manu illi⁹: & restituta ei pecunia nō recepisset chirographum impediebat iste sepulturam donec sibi satisfieret de debito ostendens chirographum. Vxor autem defuncti sciens pecuniam illi redditam: ad sanctum Donatum accessit: se ei recommendans in huiusmodi casu. Qui cum ea venit ad feretrū: & dixit defuncto. Surge vide quid agas cum homine isto: qui te non permittit sepeliri. Qui surgens & in loculo residens: confutauit eum de debito solutor: et accipiens ipse chirographum scidit eum. Et aspiciens sanctum dei/ait. Jube ergo me dormire iterum. Qui respondit. Vade fili in pace. Alia quoqꝫ vice quum siccitas magna esset: vnde & fames sequeretur: facta oratione impetrauit pluuiam abundantem. Et cum extra ciuitatem tunc esset. reuersus est domum siccis vestibus: vt nec gutta aque ipsas vestes contigisset. Demum Quadratianus audiens mirabilia que faciebat: propter que popul⁹ christianus augebat: iussit eum capite trūcari. Sozdianus quoq; vicarius Juliani: quum sanctum Januariū pbyterū compelleret ad sacrificia: eius predicatione conuersus est Sozdianus ad fidem & baptizatus cum vxore sua Marina: et quinquagintatribus de domo sua: conflato prius simulacro Jouis quod habebāt in domo per sanctū Januariuum in cloacam proiecto. Quod quum post aliquot dies audisset Julianus: mandauit Clementiano vt Januariū in exilium mitteret: & Sozdianū si nollet sacrificare: decollaret. Quod et factum est: & proiectum corpus eius ad canes: sed nocte a familia eius acceptū: sepultum est cum beato Epimachō: quē illis die⁹ Julianus fecerat occidi. Sed sanctū Pigmeniū: qui Julianus ipsum imperatorem a puero nutruerat: & sacris literis eruditerat: ipse Julianus apostata in Tyberim pro fide christi iactari fecit: & complures alios martyres christi fecit: vt patet ex martylogio.

Hoc nō hz locū hodie secūdum legesvt i autēti ca vt cū ō appellatio. co gno. §. meminī.

Januari⁹ Sozdianus & Marina.

Epimachus et Pigmenius.

§. VII. Quum aūt cōtra Per=

Sanct⁹ Cyriac⁹

sas pergeret Julianus ad bellū: veniens Hierosolymam fecit exquiri Cyriacū epm. Is eñ ad requisitionem sancte Helene inuenerat crucē dominicam. Et a parētibus vocatus/est Judas: sed conuersus ad fidē appellatus est Cyriacus. Huic ergo coram ꝑsentato Julianus suadebat vt idolis immolaret diuitias & honores magnos repromittens. Qui quū hoc recusaret: iussit eū extendi: & ore aperto plumbum liquefactū immitti. Hz quū non recepisset lesiones exinde fecit eus super lectū ferreū extendi: carbones ignitos substernendo: & super eos spargi sal & adipem: et corpus desuper virgis cedi qui hebraice loquens deū horabat. Et admiratus tyrannus patientiaz ei⁹: iussit eū in carcerē recipi. Ad quem accedens mater eius nomine Anna: hortabatur eus viriliter agonizare pro christo. Quod quū nuntiatum esset Juliano: iussu ei⁹ presentata coraz ipo: quum nollet sacrificare: mandauit suspēsaz capillis exungulari. Et quū p tres horas torta nihil loqueretur: dixit imperator. Quid est Anna: bene acceperunt te vngule? Que respōdit. Insensate canis et ois iniquitatis oparie: si habes maiora tormenta: infer. Parata sum eñ contra patrē tuū sathanam certare: quē spero per nomē christi vincere. Tunc iussit apostata lāpades incēsas lateribꝰ ei⁹ applicari: que emisit spm. Vocatū postmodū Cyriacū: quū interrogaret quib⁹ maleficijs hoc esset: vt penas nō sentiret. Respondit. O anathematizate indigne canis. qui vir tutē dei cōfortis in maleficia: non post multos dies plaga celesti percutieris Tunc iussit tyrannus fossam ꝑfundāfieri: & p incātatores multitudinē serpentū immitti: & ad eos illuz proijci: q oīa in nullo eū leserūt. Ex q̄ miraculo quidā miles noie Amō. Amon quū argueret tyrannū de tanta demētia: confitens magnū martyr esse deum christianorum/decollatus est. Post hec precepit Cyriacum in cacabū oleo feruenti plenum immitti. Demū quum nil ex hoc lesionis susciperet: fecit eum validissimo instrumento ferreo in pectus percuti. Et quo assumpt⁹ est in gloriam. iij. nonas Maij. Hic quū esset episcopus Hierosolymis: multa miracula p eū dominus faciebat: expelendo demones: & sanando infirmos.

§. VIII. Prosequēs aūt Julia

nus apostata contra Persas: misit demonē in occidentem: vt haberet in vitis patrum: vt adduceret ei inde aliquod

respōsum. Qui demū trāsire volēs p locū vbi quidā monachus Publius noīe habitabat/trāsire nō poterat/sed p decem dies ibi morā traxit. quo spacio tēporis monachus ille ab oratione nō cessauerat die noctuq;. Qui demum reuersus ad Julianū sine effectu nunciauit ei quō Publius monachus nō permiserat eū transire. Iratus ille ait. Quū reuersus fuero/faciā in eum vindictā/sed nō multo post vt dicēt extinctus est. Ut aūt testat Socrates in hystoria tripartita. Quum in Antiochia esset inter alios quidā optim⁹ adolescentium pedagogus/⁊ Julianus cōminat⁹ fuisset in reuersione a Perside oēs christianos euertere/ Libanius noīe sophista ait ad illū pedagogū quasi deridens eum et christianos. Fabri filī? quid putas nūc agit? Cui ille pphetice respondit. Creator omnium quē tu fabri filiū vocasti/ fabricat locellum sepulture Juliani. Et sic accidit/vt post paucos dies corpus eius mortuum adductum sit in locello. Responsum tamē illius demonis fuerat de victoria habenda/vt mendax ⁊ pater eius. Transeunti autem apostate. Juliano per partes Cesariensium obuiam processit Basilius episcopus Capadocie cum pluribus assistentibus. Quem videns imperator dixit. Super te philosophatus sum o Basili. Qui respondit. Utinam philosophareris. Et obtulit ei p benedictiōe tres panes hordeaceos. Impator aut iussit suos stipatores illos suscipere/et reddere ei fenum dicens. Hordeum pabulum est iumentorum quod dedit nobis/recipiat et ipse fenum. Qui recipiens dixit. Nos quidē o imperator ex quibus comedimus/tibi obtulimus/tu autem quib⁹ nutris irrationabilitatē nature tue dedisti nobis volūtaria quidē irridēs/nō volūtaria nobis in pastū feci. Hoc feno. Audiens hoc Julianus et insaniens dixit ad eum. Pastio istius feni sineabla tione dabit tibi. Quādo autem reuersus fuero a Persis/subij ciam ciuitatē tuā et desolabo/vt fiat magis fenifera q̄ hominifera. Nō est igno ro audaciā a te populo suasam/vt a me adoratā deā postq̄ eā statuerā nō ferēs festinationē cōstringeret vsq; in finem. Quibus dictis/pergebat ad Persarum regionē. Regrediēs autem Basilius in ciuitatē/⁊ vocās oēm multitudinē narrauit ei imperatoris verba/⁊ dedit ei consiliū optimum dicēs. Pecuniā fratres ad nihilū reputate/⁊ saluti vestre prouidete/vt si datum fuerit tēpus tyrāno muneribus eū placemus. Qui abeuntes in domos suas/que habebāt in manib⁹ suis vnusquisque attulit ei cū alacritate scz auri argēti ⁊ lapidū p̄ciosoz infinitā multitudinē. Qui posuit i thesaurario superscribēs vniuscuisque nomē dicēs eis. Potēs est deus ⁊ illum attrectare/⁊ vestra vobis restituere. Statimq; p̄cepit omni populo ⁊ clero ciuitatis/cū mulieribus ⁊ infantib⁹ ascēdere in mōtē in quo erat tēplū cōstructū ad honorē dei genitricis Marie/⁊ tribus diebus ieiunium suscipientes/postulauerūt dñm dissipare iniqui imperatoris sensum. Et perseuerātib⁹ in oratione/vidit Basilius multitudinem milicie celestis hincinde in monte/⁊ in medio super thronum gloriosum sedentē in mulieb⁹i habitu dicentem ad proxime sibi stantes magnificos viros. Vocate mihi Mercuriū. Ibi astanti ait. Interfice Julianū indeum et in filium meū blaphemantē. Sanctus autem Mercurius qui miles fuerat in vita/visus est cum armatura sua ab ea voluciter abire. Et aduocans dña illa Basilium dedit ei libellū habentē in hystoria oēm mundi facturā/de ortoz suoz vero hoīem a deo plasmatū. In fine aūt vbi plasmatur homo. Perge. Et cōtinuo Basilius exp gefact⁹ a somno/cū timore simul ⁊ gaudio cōstitut⁹ erat. Similē visionē mortis Juliani vidit eadē nocte Libani⁹ sophista quū esset in Perside/⁊ questoris ageret dignitatē. Exp gefact⁹ ergo magn⁹ Basilius/cū Eubolo solo venit i ciuitatē/⁊ adijt locū sepulchri scī martyris Mercurij/vbi ⁊ p seruabant arma ei⁹. Querēs aūt ea arma et nō inuenies/sciscitabat a custode vbi illa essent. qui cum sacramento affirmabat vesperi ibi ea fuisse. Intellexit Basili⁹ visionē/⁊ letificat⁹ ex ea rediit ad mōtē nocte adhuc dormientibus cūctis. Quib⁹ exercitatis reuelauit visionē/dicēs Julianū imperatorē ea nocte interfectū. Et deo gras agentes/reuersi in ciuitatē/acceden tes ad sepulchrū facti Mercurij vbi lācea ei⁹ tenebat affixa viderūt eam sanguine madidatā. Quibus aūt in ecclesia cōgregatis ⁊ deū laudantib⁹/ecce Libani⁹ questor Juliani fuga vsus venit in ciuitatē/⁊ inueniēs populū congregat in ecclesia/narrat mortē impij Juliani dicēs/q̄ qū secuisset⁹ custodirēt illū/venit quidā ignot⁹ miles cū armis suis ⁊ lācea/qui valido ⁊ terribili impetu perfodit eum ⁊ subito discedēs nusq; cōparuit. Ipse autem miserrimus Julianus horribilem vociferationem emittens/cuz blaspheme clamore expirauit. Narrans etiam visionem similem quaz habuerat super hoc/vnde ⁊ baptisma petijt ⁊ accepit. Die vero sequēti p̄cepit Basilij vnūq̄q; resumere res depositas apud eum. Qui omnes vna voce dixerunt. Si hec omnia voluim⁹ dare terreno imperatori vt nō demoliretur ciuitatem nostram/multomagis eterno imperatori ea offerre debemus/qui nos liberauit a tāto excidio. Ecce in manib⁹ tuis sunt omnia/fac de eis vt tibi iusserit de⁹. Qui tertiam partem eorum etiam nolentibus dedit eis/reliqua vero in ornamentū ecclie expendit/⁊ pauperib⁹ p̄bedit. Hiero. aūt in chroñ. sic ait. Julianus in Persas pfect⁹ nostrorū post victoriā dijs sanguinē deuouerat/vbi a quodaz simulato pfuga ad deserta perductus quū fame ⁊ siti apostata perdidisset exercitū/⁊ incōsulti⁹ suorū erraret agminibus/⁊ ab ouio forte equite hostium conto ilia pfossus interijt anno etatis sue. xl. Et vt inquit Hugo floria. dū moreretur Julianus cepit blasphemare xp̄m dicēs Uicisti Galilee vicisti/⁊ in his vocibus expirauit miser/anno imperij sui tertio. Testante aūt Socrate in hysto. tripartita/apud Carthaginē ciuitatē mūera est in tēplo vbi ille proficiens occulte sacrificauerat/mulier capillis appēsa/extensis habēs man⁹ ⁊ vterū apertū/in cui⁹ iecore victoriā aspexerat Jn Antiochia reperte sunt in palatio plures arce humanis capitibus plene/⁊ innumera in puteis corpa demersa mortuoz. Jn q̄ vrbe quū nūciata esset mors ei⁹ publicā festiuitatē celebrarūt/dicētes in theatris cū exhortatione/Marti me fatue vbi/sunt vaticinia tua. Uicit deus ⁊ Christus ei⁹.

Bāct⁹ basili⁹ epūs p cedit obuiaz iuliano

Bāct⁹ mercurius.

Libani⁹ Sophista.

Mors misera blis iu stiniani apostate.

§. IX. Post Juliani necem vt te

statur Hugo floria. imperauit Jouinianus mēsibus octo Is erat vir fortis ⁊ nobilis/⁊ illo tēpore millenarius fuit quo Julianus electionem militib⁹ suis lege p̄posuit/vt aut sacrificarent/aut militie cederent qui magis elegit cingulū amittere/q̄ impijs p̄ceptionib⁹ imperatoris obedire. Hunc tamen ad bellum proficiscens propter belli necessitatem inter viros militares habebat. Qui quum violenter post Juliani necem a militibus traheretur ad imperium dixit non se velle paganis holbus imperare/quū ipe christianus existeret. Quumq; vox oim cōiter ei acclamasset dicētiū se etiā xp̄ianos esse suscepit imperiū Sozomenus. Jouinian⁹ impator scō p̄fect⁹ p̄toriana legē tulit/ vt capitalis sententia plecterentur/qui sacram virginem nuptiali thalamo violare p̄sumerent/vel impudico aspectu aspicerent/ne dicam arripere forte tentarent. Mor autem inquit Rufinus in hystoria ecclesiastica/vt Jouinianus electus est/adfuit ei diuina clementia contra omnē spem/ quū clausi vndiq; hostibus tenerētur/nec euadendi facultas vlla supperet. Subito enim missos a barbaris oratores vident pacem deposcere/exercitui quoque inedia consumpto/cibos ceteraque necessaria in mercimonijs policeri. Itaque in. xxix. annos pace composita/ad Romanū regressus est solum/lapsuscq; p̄cessoris admonitus/ honorifi cis ⁊ officiosissimis literis Athanasium requirit. Aquo forma fidei/⁊ ecclesiarū disponendarū suscepit modū. Factus ergo imperator ait Hugo flo. Jouinianus cogitabat de cōi salute/⁊ quō posset de medio hostiū exercitū illesum deducere. Sed quū ⁊ locorū iniquitate captus ⁊ hostib⁹ circūseptus/nullā euadendi facultatem p̄spiceret/pepigit fedus cū Sapore rege Persarū/⁊ Nisibim opidū partēq; superioris Mesopotamie ei concessit. Mor que Persarum rex fortū venalū illi in deserto p̄parari fecit/et ita Jouinianus de medio hostiū Romanorū illesum eduxit exercitū/verū quū ad Illyricū remeasset/in quoddā cubiculum nouū sese recepit/vbi calore p̄unarū/⁊ nidore parietū nuper calce illitorū p̄grauat⁹ et suffocatus/octauo demum mense q̄m p̄cipia mors inmatura/corrupit. Fuit autem hic Jouinianus vt refert Jacobus de columna/de Pannonia cuius patri quū appropinquaret partus vxoris sue/de eo corpe insignis aio ler⁹/ingenio literarū studiosus p̄nonsirissim⁹/⁊ cui ad regēdū imperiū nihil deesset. Mort⁹ est aūt anno etatis sue. xxxiij. Et i istū finit Eutropi⁹ hystoriographus hystoriā suā/quē p̄sequut⁹ est Paul⁹ diaconus.

Hec ler bf. Cō epi. de ric. l. si quis nō dicā ra pere.

§. X. Circa ea tempora claruit

Apollinaris Laodicenus. de quo sic ait Hieron⁹. de viris illustribus Apolinaris Laodicenus Syrie eps: p̄sbytero magis grāmaticis in adolescētia operā dedit ⁊ postea in sanctis scripturis innumerabilia scribens: sub Theodosio imperatore obij. extent eius aduers⁹ Porphiriu⁹. xxx. libri. qui inter cetera ei⁹ opera vel maxime p bantur. Sed Ruffin⁹. xj. lib. histo. eccle. eū de hereſi arguit sic dice⁹. Apollinaris Laodicen⁹ vir sane in ceteris instructus: sed

ctus: sed dñi cõtẽtionis vitio nimis agit: et aduersus omne quod quisq; sentit ire obuius delectat: iactatione ingenij male fortis hereſim ex contentione generauit: asserẽs corpus sine aĩa a dei filio fuisse assumptũ. Et quum euidentibus euangelij testimonij vteretur: vertit se post: et ne ex toto vinci videret: ait eum habuisse aĩam quidẽ: sed nõ ex ea parte qua rationalis est: sz ea solũ qua viuificat corp⁹. Ad supplemẽtũ ꝯo rõnalis ptis dicit fuisse ipsum ꝟbũ dei. Vñ istud hereticũ esse determinatũ est et declaratũ. xviij. q. iij. ca. penult. Hystoria tripartita ponit duos Apollinares in Laodicea fuisse illo tpe. Patrẽ presbyterũ et filiũ lectorem: patrẽ grãmaticũ: filiũ rhetorẽ: videturq; potius ſm Vinc. spe. histo. pater ꝯ fili⁹ fuisse eps: q patrẽ habuit Probũ presbyterũ: vt. S. dixit Hiero. Et hunc dicit Beda hereſim dictam introduxisse: qui scilicet fuit episcopus Laodicee.

¶ De Valentiano catholico imperatore: et malitia Valentis heretici. Capitulum. vj.

VAlẽtinianus trigesimus octauus extitit imperator. Qui et ipse ſm Vincen. spe. histo. vt verus catholicus: pro fide ortho⁹doxa ab impiissimo Juliano militia priuatus fuerat. Jouiniano ergo defuncto apud vrbẽ Niceã Romanorũ ꝓsensu militũ adept⁹ est imperiũ: qđ tenuit. xj. annis. Hic nõ modo fortitudine: sed et prudentia tẽperantia atq; iustitia et corpis magnitudine prefulgebat. Ipse aũt fratrẽ suũ Valentẽ sibi in cõfortiũ regni assumpsit. Et sibi quidẽ occiduas partes retinuit: fratri vero suo orientales partes regẽdas ꝓcessit. Hic vt ait Hier. in chron. imperator egregius Valentinianus. et Aureliano mortib⁹ similis: nisi q eius seueritatem nimiam et parcitatem/quidam auaritiam et crudelitatẽ interpretabantur. Cepit aũt regnare cũ fratre suo Valente anno dñi. cccl xvij. mũdi vero quater mill. cccxxx. Anno sequẽti terre motu per orbem facto: mare lit⁹ exijt: et Sicilie multarũq; vrbiũ innumerabiles populos oppressit. Anno autez tertio imperij huius Valens frater Valẽtiani ab Eudoxio arrianorũ epo baptizat: et nostros psequit. Ut aũt habeat ex hysto. tripartita et notat di. lxiij. valentinianus. Valẽtinianus imperator ab oriente veniẽs ad Hesperias partes: mortuo Auxẽtio Arriane pfidie magistro: q Mediolanesem eccl'iam vt lupus dilaniauerat: quũ vellet imperator catholicũ deo ordinãte epm ibi cõsecrari: euocãs epos hec eis loquit⁹ est. Nostis aperte eruditi diuinis eloquijs/qualẽ oporteat esse põtificẽ. Et q⁹ non decet eũ verbo solo: sz etiã cõuersatiõe gubernare subiectos: et tot⁹ semetipm imitatorẽ virtutis oñdere testẽq; doctrine conuersationẽ bonã habere. Talez itaq; in pontificali ꝓstituite sede: cui et nos q gubernam⁹ impiũ sincere nostra capita submittamus: et ei⁹ monita dei tanq; hoies delinq̃m⁹: necessario veluti curãtis medicamina suscipiamus. Hec quũ dixisset impator: petijt synodus vt magis ipse decerneret sapiẽs et pius existẽs. At ille inq̃t. Sup vos est talis electio. Vos essi gra diuina potiti: et illo splendore fulgẽtes meli⁹ poteritis eligere. Eũc sacerdotes egressi de episcopali sede tractabãt. Quũ autem ordinatione diuina Ambrosius nondũ baptizat⁹ elect⁹ fuisset: erubescãs imperator ait. Gratias tibi ago dñe oipotens: q ſm hunc virum ego quidẽ ꝓmiserã corpora: tu aũt animas et meã sententiã ostendisti iustitie tue ꝓuenire. Quũq; sctus Ambrosi⁹ contristaretur de hoc quod accideret: confortauit eum imperator et ait. Noli timere: q⁹ de⁹ qui te elegit: semper te adiuuabit: et ego adiutor et defensor tuus ero semper. Hec ibi.

Terre motus magn⁹

Sanct⁹ ambro⁹si⁹ ordinat epm

§. I. Hic Valentinianus vt scribit Jaco. de col. de Pannonia mediocri ex stirpe oriundus fuit. Vir quidẽ egregius: vultu decẽs: solers ingenio: grauis moribus: sermone cultissimus: qđ esset ad loquẽdum parcus. Pingere nouerat venustissime: noua arma meditari: fingere limo seu cera simulachra. Et (vt dicunt quidam) hic ceteris esset preferendus qui ante ipsum fuerãt: si fedis hoibus quib⁹ sese quasi fidissimis dederat caruisset. Quuz autẽ quasi inuitus salutatus esset imperator: et diebus illis exercitus aliũ sibi consortem imperij dare vellent: ille congregata multitudine dixit. Uestruz o milites fuit mihi dare imperium et regimen. Uerum vbi ego illud inuit⁹ suscepiam non est vestrum: sed meum de rebus cogitare communibus. Unde et mox fratrẽ suũ Valentem imperij cõsortem vocauit vt dictũ est. Quũ autẽ Valẽtinianus iam tertiũ annũ ageret cũ Valente fratre suo: Gratianũ filiũ suũ necdũ plene puberẽ exhortatione vtroq; socrus augustũ creauit. Eo tpe Valẽtinianus Baronũ gentẽ ferocissimaz litoribus et paludib⁹ inuijs sitã: virtute arq; agilitate terribilẽ: in Romanis finib⁹ eruptionẽ meditantẽ: magno et difficili bello in finib⁹ Frãcoz oppressit. Burgũdiones quoq; nouozũ hostiũ nouũ nomẽ plus ꝯ. lxxx. mlia (vt ferũt) armatoz: q relictis sedibus in ripa fluminis insederãt: gẽtes magne virtutis et audacie victi et translati sunt. Primo ea tempestate Alanoz gens ferocissima/suis finibus egressa multa dãna Romanoz ꝓuincijs intulit: cũ quibus Valentinian⁹ cõgressus difficillimo bello vicit: atq; eos intra Meotides paludes fugere cõpulit. Quos cum Romanis legionib⁹ insequut⁹ imperator: dñi situ et locoz difficultate impediretur: graue dãnum erumpentibus sepe barbaris patiebat. Quare saniori vsus consilio: edictũ omnib⁹ ꝓposuit: vt siqua gens aut natio has paludes intrare: aut Alanos conterere posset: p decenniũ ab omni tributo liberaret. Erat aũt eo tpe Sicãbroz natio Alams vicina. Ibi Troia capta duce Anthenoze ingressi in fines Pannoniorum deueuerunt: ibiq; ciuitatẽ edificantes Sicambriã vocauerunt. Et multo tpe inibi habitãtes magnus populus effectus est. Ji ergo multis prelijs alanos vicerunt: eosque Romano imperio parere coegerũt Sed quũ a tributo per decenniũ a Romano imperio qđ soluebant liberi stetissent elapso decẽnio Romani cõsueta tributa exigere ceperunt a Sicambris: quos valẽtinianus Francos ꝓpter virtutez eoz a ferocitate vocauerat. Quib⁹ Fräci responderũt romanis ꝓprij sanguinis impensa romano imperio exoluisse: alanos sub iugo romani dominij reducendo. Quare de cetero tributa ab eis nõ q̃rerẽt. Quũq; illis exigẽtib⁹ Sicambri seu Franci recusarẽt exoluere: legati imperatoris sup hoc tumultu exorto ĩ pplo occisi sunt. Quare eis indignatus valentinian⁹: cõgregato exercitu illis bellum indixit. Qui vno bello adeo attriti sunt: vt relictis ꝓprijs sedibus: in fines Hermanoz deuenerint: vbi edificata ciuitate Colonia: multis annis ibi habitauerunt: et multiplicati valde finitimis terribiles facti sunt. Sub ipo Valẽtiniano Procopi⁹ qdã apo Cõstantinopolim tyrãnidem assumpsit multosq; ex valẽtiniani ducib⁹ in societatẽ secũ tyrãnidis adsciuit: sz a valẽtiniani exercitu apud Phrygiã victus et extinct⁹ est: plurimiq; ptis ei⁹ cesi sunt atq; exilio relegati.

Sicambri.

Sicambri victi sunt Franci.

ciuitas colonia edificatur.

§. II. Demum Valẽtinianus anno imperij sui. xj. quũ gens Sarmatarũ se per Pannonias diffudisset: atq; incẽdio/rapinis: et cede prosterneret plurimos: bellũ contra eos parãs apud Brigitionem oppidum dñi legationibus respõderẽt: anno etatis sue. lv. subita per nares sanguinis effusione: quam greci apoplexim vocant voce amissa: sensu et memoria integra expirauit. Reliquit aũt filios duos: scz Gratianum quẽ ex prima vroze suscepera: et Valẽtinianũ iuniorem quem Justina sẽda vroz eius illi genuerat. Valentiniano mortuo vt habetur ex hysto. tripartita: Italie milites sexto die post mortem eius/filium eius Valentinianum puerum imperatorem constituunt. Cuius imperium frater scz Gratianus: et patruus scz Valens licet ingrate: q⁹ eis ignorãtibus factum fit: tamẽ post ea susceperunt. Hic natus est de Justina: quam cum Seuera Valentinianus pater simul habuerat vrozez hoc modo Justus pater Justine Constantij temporibus: quum esset Piceni iudex: vidit in somnis q de dextro femore imperialem purpuram genuisset. Que visio quum per famam peruenisset ad Constantium: fecit occidi Justum. Cuius filia scilicet Justina intantum peruenit ad Seuere notitiaz vt cum ea habitaret. Cuius pulchritudinem Seuera admirata dixit imperatori: q⁹ Justina adeo speciosa esset: vt eius amore etiã ipsa caperetur. Quã imperator volens accipere: nõ tamẽ Seuerã abijcere: ex qua Gratianus iam natus erat: legẽ per ciuitatẽ publice ꝓposuit: vt liceret volẽtib⁹ simul duas habere vrozes. Ex hac ergo Justina coniuncta vt secũda vroze Valentinianũ sustulit: qui postmodũ Romano ꝓprio imperio. Et ex eadẽ Justina tres filias Gratam: Placidiam/et Gallam. Illa tamẽ lex de duabus vrozibus habendis/postea ablata est iure canonico et ciuili.

Valentiniani ꝓlugia.

Valentinian⁹ minor iperat.

§. III. De Valẽte fratre Valẽtiniani: q imperauit cũ eo: narrat hystoria tripartita q⁹ quuz catholicus esset vroz sua fecit eũ Arrianũ. Cui⁹ seductiõis Eudoxius eps Cõstantinopolitan⁹ author fuit. Qui quum baptizaret eũ: iureiurãdo alligauit eũ: vt in illa secta permaneret. Hic igit Valẽs exiliauit Eusebiũ Samosatenũ: q nunciũ q ei lras exilij sui attulerat celauit ne perimeret a ppl'o. Nocte vero cũ vno solo famulo egressus est pluma rium tantũmodo et codicẽ secũ ferẽs. Cuius in locũ ordinato arriano quodã Eunomio: nullus de ppl'o ad eccl'iam veniebat. Qõ ille vidẽs a ciuitate discessit. Post quẽ Lucius ordinat⁹ est. Quo trãseunte aliq̃n contigit adolescẽtes pila ludentes ibi esse. Quũq; eoz pila forte p pedes asini epi

Eusebius samosatenus.

Agellius epūs.

transiret: pueri ciulātes accendūt ignē: ⁊ pilā per medium iactātes ḡsi expiauerūt. Eo tpe erat Agellius Nouatianorum epūs: q̄ semp vna tunica vtebat: ⁊ excalciatus ambulabat. Refert autē Amphilochius in gestis beati Basilij: qō Arriani obtinuerūt a Valēte imperatore: vt eiicerent christian os ab eccl'ia Nicee ciuitatis: ⁊ daret eis. Ad quē sctūs Basilius veniens loquit' est p xpianis. Demosthenes aūt epularū imperatoris prefectus: quū patrocinaretur hereticis loquens blasphemiā fecit barbarismum. Cui Basilius. Tuū est (inquit) de pulmentariis cogitare: ⁊ nō diuina dogmata decoquere. Qui mox cōfusus obticuit. Valens autē ait Basilio. Uade ⁊ iudica inter eos: sed non sm̄ immodera tum amorez populi tui: q; non decet. Cui Basilius. Si iudicium meū reprehenderis: me erula ⁊ catholicos eiice. Tunc abijt ⁊ ait ad Arrianos. Uenite vos ⁊ catholici: et clausam eccl'iam vtriq; signate. Et post tres dies si orationibus vestris aperīt vestra sit: sinautē ⁊ nos idē faciendo vna nocte nobis non aperīt: accipite eā. Quod ⁊ factum est: ⁊ aperta est christianis non arrianis. Nā facta oratione cōtriti sunt vectes: ⁊ ceciderūt claues cū pessulo: et sub vēto vehemēti porte appulerūt parietibus. Precinēte ergo Basilio: Attollite portas princ. ⁊c. eis apertis christiani intrauerunt. Ob quod miraculum multi arrianorum conuersi sunt ad fidem catholicā. Hieronymus anno tertio imperij Valentiniani tanta Cōstātinopoli tēpestas orta est: vt mire magnitudinis decidēs grando nōnullos hoīm interfecit. Apud Attrebatum lana e celo pluuie mixta defluxit. Anno sequenti Nicea que ante sepe corruerat: terremotu funditus est eversa. Anno sequenti Athanaric' rex Gothorū in christianos psequutiōe promota: plurimos interfecit: ⁊ de ppijs sedib' in romanū solū expulit. Eusebi' Uercellen. epūs mortī. Et per bienniū aū Hilari' Pictauiēsis ⁊ Didym': ⁊ Basili': Greg. Nicenus: ⁊ Grecorius Nazāzenus florebant. Sed de his doctoribꝰ ⁊ alijs pleni'. J. in titu. sequē. de doctoribꝰ eccl'ie.

Basilij ⁊ xpiani in Arrianos cōtentio.

§. III. Post Valētiniani igitur

decessum vt testat' Jaco. de col. Valens eius frater cū duobus nepotibus eius: scz Gratiano et Valētiniano unioris filijs scz ipsius Valētiniani senioris impauit q̄tuor annis Et licet ipse Valens vt. s. dictum est: declinasset in heresim Arianā: tñ insectationē quā intendebat contra catholicos diu celauit: fraterna prāte ⁊ timore cōpressus. Contēplabatur esse quantā vim in vlciscēdo fidē fidelis imperator egerat. Sed impietatē quā viuēte fratre Valētiniano medita tus fuerat: eo mortuo statim ostēdit. Nā liber effrenata audacia legē dedit: vt monachi ⁊ clerici q̄ ad diuinum opus fuerant deputati erāt: dimissa secularū rerū multimoda actione ad militiā cogerent. Quo tpe vastas illas solicitudines Egypti arenasq; diffusas: q̄s ppter sitim ⁊ sterilitatē periculosissimāq; serpentiū abūdantiā cōuersatio humana non nouerat: magna inhabitantiū multitudo monachorū compleuerat. Ad hūc igit' locū imperatoris Valentis iussu tribuni cū eoꝝ militib' missi sunt: qui sctos ac vere xpi milites alio ac nouo more psequutiōis a fide vel ab heremo abstraherent: qui ⁊ ibidē interfecerunt multa sctoꝝ agmina. Que aūt p diuersas vbiq; puincias similibus iussionibus aduersus catholicas eccl'ias ac recte fidei populos gesta sunt: longū esset stilo retexere. Quū aūt Athanasi' moriens successorez sibi delegisset Petrū in ciuitate Alexādrie: qui Petrus ⁊ facilis fuit in suscipiendis hereticis: vt scribit Hiero. in chron. in pcessu tēporis: vt nō nullis suspirionem acceptę pecunie intulerit. Sed Lucius arriane partis epūs (vt ait Ruffin') tanq; lupus ad oues aduolat. Petrus autē prefatus ptinus nauē conscendens ad vrbē Romanā pfugit. Lucius aūt tanq; materia crudelitatis ablata: ita bat in sanguinē: vt nec speciē religionis aliquam seruare vidēr'. Ingredienti aūt hoc Lucio Alexandriā (vt ait Theodoricus) dicebant gentiles. Bene venisti epūscope qui filium non defendis. Te Serapis amat ⁊ huc introduxit. Ipsius autē primo ingressu in Alexandriā / tanta et tam turpia in virgines ⁊ cōtinentes eccl'ie gesta sunt: quanta in persequtionibus gētiliū nō memorant. Uestes em̄ sctārū virginū sm̄ Theodoricū diripiebat: nudas p totā vrbē circūferens q̄bus cū turpitudine put poterat illudebat. Puerū quēdā indutum veste femineā: oculis ⁊ vultu fuco colore depictū: super ipm altare huc atq; illuc agere ⁊ manibus ad istū celebrare faciebat. Postea quēdam ex suis turpitudine notissimū: veste genitalibusq; nudatū: in sede ponētes eccl'ie turpem cōcionatorē cōtra xpm fecerūt: pro sacris verbis scelesculoꝝ cōcubitum / furtū / cibos et potū. Post fugas ciuium (inquit Ruffin') ⁊ exilia post cedes ⁊ tormēta hāmasq; qui bus innumeros cōdēnat: Luci' ad monasteria furoris sui arma cōuertit: vastat heremū: ⁊ bella quiescentib' indicit. Tria milia simul aut eo ampli' viros p totā heremū secreta et solitaria habitatione dispersos oppugnare pariter aggredit. Mittit armatā equitum ⁊ peditum manum. Et illi ecōtra gladijs obiectabāt ceruices. Et nihil aliud dicebant nisi. Amice ad quid venisti? Et vt habeꝫ ex histo. tripartita: quū iussisset Valens oēs catholicos ab Edissa vrbe expelli: q̄dā mulier paupcula filiū suū ferēs in brachio: ostio nō clauso currebat ad eccl'iam vbi oēs catholici conuenerant: quū pfect' eis mādasset vt nemo in eccl'ia remaneret volens eis parcere. Indignatus autez propter illam mulierem ait. O infelix quo sic indecēter curris? At illa: quo alij Tunc ille. Nō audisti (inquit) q̄ prefect' occisurus est vniuersos qui ibi reperirentur. Audiui (inquit) ⁊ ideo festino vt inueniar inter illos. Quo audito statim ille recurrēs ad principē dixit oēs esse paratos ad mortē: impiū vero eē tantos in breui occidere. Et sic ab ira reuocauit principē. Post ea prefectus (vt ait Theodoricus) ex precepto principis cogens eos: aut Arrianis cōmunicare: aut in exiliuz ire: cunctis tacentibus: ait duci eoꝝ Eulogio: cur taces? Nō oportet (inquit) mihi interrogatū respōdere. Ad ille. Nonne vobis oībus loquut' sum? et quibus cōicat imperator: cōicare vos monui? Et ille. Pastorē (inquit) habeo: ⁊ illius nutibus obedio. Mox prefect', lxxx. ex eis destinauit in Thraciam. Quū aūt Maximus quidā imperatoris prefect' vere fidei colūnam Basiliū niteretur subuertere: ⁊ nūc blanditijs nunc minis ⁊ terroribus ad imperatoris voluntatez inclinare conaret': intrepidus prefecto respōdit. Adolescentulis hec verba cōgere. Illi quidē ⁊ hoc similes talia promissa respiciūt. Quū aūt prefectus diceret q̄ pro vno verbo qō est homousiō: nō est tanta persequutio suscitāda: respōdit Basili'. Qui diuinis saginant eloquijs: corrumpere de diuinis dogmatib'? nec vnā syllabaz patiunt': sed pro ijs oēs mortis species amplectunt'. Amicitias aūt imperatoris magnas cū pietate iudico: sine qua potius perniciem appello. Quūq; prefectus vocaret eū stultū. Hanc (ait ille) stultitiā semper habere exopto. Et quū sibi minaret' mortem: ait Basilius. Utinā mihi aliquid esset digni muneris qō offerrē huic qui maturius Basiliū de nodo follis hui' absolueret. Et quū ei daretur nox media ad deliberandum spatiū a prefecto: ait Basili'. Crastino ipse ero qui nūc: tu te vtinā nō mutares. Eadem nocte imperatoris vxor velut torturibus tradita cruciat': ⁊ q̄ erat vnicus filij? paterne impietatj exoluit supplicia. Quare tot terroribus affect' imperatoꝝ: missis nuncijs rogat vt pro se ⁊ eius imperio dñm exoret: sed ⁊ in posterū eius cōstantiā ampleratus: ad vsuz pauperum ⁊ lepro soꝝ q̄ ab eo gubernabant optima prędia illi dedit. Post paucū vero tēpus priori oblitus legē de illius exilio ppria subscriptione roborare volens nō potuit. Calamus em̄ cōtritus est: qō quasi passi sunt secundus et tertius. Tuncille tremens ambabus manibus chartaz rupit. Interea Valente furēte apud Antiochiā cōtra catholicos: erat ibi Affrates monachus: quē per plateā trāseuntem de palatio respiciēs imperator vilissimo indutū pallio ⁊ longena senectute pperantē dixit ei. Dic mihi q̄ vadis? Pro tuo (inquit) oraturus imperio. Cui imperator. Oportebat te domi orare sm̄ monasticū morē. Optime inquit dicis: si pmitteres sic facerē: ⁊ hocegi donec oues christi pace fruerent'. Quia ergo tumultu mario pmouent' vt capitue t meant': me oportet discurrere vbiq; ⁊ eas a necessitate saluare. Hoc audito imperator interminat' tacuit. Unus aūt cubicularij' ei' q̄ cura balnei habebat aspere loquut' est viro sctō. Sz statim post vba descēdēs vt imperatori pararet balneū: mētecapt' in feruētē aquā descēdit: ibiq; extinct' est. Tūc Valentē Antiochie furentē reuocauit liber Themistij philosophi in quo pero rauit: q; ppter discordiā eccl'iasticā non deberet esse ita infestus xpianis: quū apud paganos sectarū differētia videretur: vt vnusquisq; in sua sīa permaneret. Et forte hoc deo magis gratū esset: dū nō facile cognoscitur: ⁊ diuersum glorificatur: quateꝰ vnusquisq; amplius timeat: dum integritatem scientie eius vel quomodo / vel qualiter / vel quantus sit magis ignorat.

Valentis imperatoris in christianos seuitia.

§. V. Ea tēpestate vt refert Ja-

cobus de colūna in Aphrice partib' Firm' quidā ercitatis Mauroꝝ ppl'is: se regē constituit: ⁊ assumpto sibi impatoris noīe Aphricam sibi a Mauritania vendicauit. Contra hunc Valēs imperator Theodosium ex hispania pfem magni Theodosij: q̄ postea Romanū rexit imperiū cū exercitu misit. Qui in Aphricam trāsiens. Mauroꝝ gentez magnis prelijs fudit: ipmq; Firmū afflictū plijs ⁊ oppressum ad voluntariā mortē coegit. Qui postq̄ experimētissima prudētia res in Aphrica cōposuisset: famulante inuidia iussus est a

Firm' tyrannus dē assumit.

Valente

Theodosi? se perfect?

Valente interfici apud Carthaginē. Quo comperto: Theodosi? in remissionē pctōz baptizari se fecit. Et postq̄ christianoz vasti sacramentū q̄ō deuote q̄sierat/assequut? ē post gl'iosam lentis seculi vitā etiā de vite eternitate secur?: vltro iugulū pcussu imperatoz igitur zelo ductus multos huius noīs occidit puerfect? rans eos tyrannidem velle assumere. Occidebantur ergo Theodoti/Theodozi z Theodosij z quicunq̄ has literas in capite sui noīs portabant. Quo timoze plurimi sua nomina mutauerunt negātes cū iuramēto que prius habuerāt. Et hac occasione dicit Uincē. videl occisus Theodosius pater Theodosij imperatoris: cuius Hiero. hoc tacuerit.

§. VI. Interea Gratianus Valentiniani filius Valentis nepos: qui occidentale gubernabat imperium: quum inestimabilem hostium multitudinem Romanis infusam finibus cerneret: christi potentia fretus: longe minozi numero militum apud Argentinam Galliarum oppidum aggressus: formidolosissimum belluz incredibili felicitate confecit. Nam plusq̄ xxx. milia Alemanozum minimo suozum detrimento eo prelio interfecit. Temporibus etiam illis Bothi Scythie fines fugientes a facie Hūnozum: bello cum eis inito magna cede suozum victi atq̄ fugati sunt. Quapropter Bothi relictis propzijs sedibus: transito Danubio cum omni eozum multitudine z armentis in solū Romani imperij deuenerunt. qui a Valente imperatoze sine vlla federis pactione suscepti sunt. Preerant autē tunc Bothis duo duces: scz Frigiderius et Athanaricus: qui cum inter se de potentia contenderent: graue satis inter illos bellum gestum est. Commissoq̄ adinuicem ciuili prelio Athanaricus vno et altero prelio victus est. Sed ipse Athanaricus cuz suis copijs qui bello superfuerant: confugit ad imperatorem qui non solum eum recepit: sed z contra Frigiderium iuuit. Qui Romanozum fretus auxilijs: iterum reparatis viribus Frigiderium aggreditur: atq̄ ipsum victum prelio vita z exercitu simul priuauit. Cuius beneficij gratia maioz pars Bothozum que Athanaricum sequuta fuerat z que post mortem Frigiderij se ei dederat: missis ad Valentem nunchs suppliciter poposcerunt vt illis epos mitteret: a quibus regula catholice veritatis instruerentur: erant enim tūc Bothi idolatre. Tunc Valens maligna vsus prauitate ad illos doctores Arriani dogmatis misit Arrianus z ipse existens. Sicq̄ vniuersa gens illa Arriana effecta est.

Argentina in gallijs.

Bothi arriani here si Valētis maleficio infecti.

§. VII. Anno aūt decimotertio Valentis imperij postq̄ is per totū terraz orbē laceratione sctōzumq̄ cedes egerat: radix illa miseriarū nraz Bothoz gēs: que ab imperatoze Valēte in fedus recepta fuerat ppter intolerabilē auaritiā Maximi ducis: fame z iurijs cōpulsi in arma surgentes: primo victo Valētis exercitu sese per Thracias diffuderūt oīa incendijs rapinis cedeq̄ vastātes. Quibus cognitis Valens Antiochia egressus: quum aduersus Bothos bellum instrueret: sera peccati pnia stimulatus: clericos epos ceteroscq̄ sctōs quos ipe prauo ductus cōsilio a sedibus suis expulerat: reuocari ab exilio imperauit. Itaq̄. xv. imperij eius anno lachrymabile illud bellum in Thracia cū Bothis iam tunc virium exercitatione rerūq̄ abundantia instructissimis gessit. Ubi ad primum statum Bothozum impetum perturbate Romanozum equitum turme: nuda peditu deseruere presida. Quemoz hostiū equitatu circundata ac sagittarū nubib? obzuta quum velut amentes huc illucq̄ fugitarent. funditus cesa sunt. Ipse aūt imperator Valens in fugā versus: sagitta saucius quum nimio dolore sepe equo dilaberetur: egre in cuiusdā villule casam a suis deportatus est. Quūq̄ ibidem lateret: ab insequentib? hostib? deprehensus: subito igne consumptus est. Justo dei iudicio ab illis igne crematus: quos igne perfidie Arriane cremauerat ipse. Et ipsi illum vnum incenderunt: qui propter eum etiam mortui vitio errozis arsuri erant. Bothi vero occiso imperatoze: ac plena potiti victoria: iam securi ad vrbē Cōstantinopolitanaz properāt. Quūq̄ illā potentissimā vrbiū obsidione ptinua coarctarent: Dñica Valentis pzoz augusta multa pecunia largita ab vrbis vastatione hostes submouit: imperiumq̄ cognatis qui occidentale gubernabant imperium fideliter seruauit. Et in hoc Hiero. finit chronicū suum q̄ō prosequutus est vbi dimiserat Eusebius. Et prosequit exinde ipsum post Hiero. Prosper: Beda: et Gigisbertus monachus.

Valēs imperatoz a gothis incēdio concremat?

¶ De Theodosio christianissimo imperatoze Gratiano imperatoze occiso. Capitulum. vij.

§. I. Eodē tēpoze quo Theodosius occidentale moderabat imperium: et Gratianus cū fratre suo Valētiniano iunioz occidētale optimis ligib? tuebatur: ac lapsaz rēpublicā reparabāt. Maxim? quidā ex Romanis ducib? vir quidē prob? z strenu?. vt q̄dā volūt: p osa Octauiano augusto sil'is: nisi cōtra sacramentū fidē fregisset: in Gallijs tyrānidē arripuit. Hic essi Maximus missus a Gratiano in Britāmā: Pictos z Scotos insulā incursantes bello pluries superauit. Qua victoria elat? z (vt q̄daz volūt) militib? cogētibus: in Gallia transijt: ibiq̄ orbus sanguib? purpurā sumpsit. Ubi quū Gratianus imperator esset: z exercitū ac Romanas legiōes negligeret: atq̄ paucos ex Alanis quos ingenti auro ad se transtulerat: veteri ac Romano militi preferret: acillo comitatu semp vteret adeo vt nōnunq̄ eodē habitu iter faceret: hanc ob causam in se veteranoz militū aios concitauit. Qō postq̄ Maximus cōperit: psideras iam adesse tēpus quo sibi Romanus vendicaret imperiū: multis barbaroz ac Romanoruz fre-

Maximi imperij romani in cubatoz.

Athanaric? rex Bothoruz cōstantinopolim ingredit

Gratia⁹ tus auxilijs aduersus Gratianum castra mouit. Qō postq̄ Gratian⁹ pperit: subito ei⁹ aduētu pterrit⁹: ꝓcipue quum ois ei⁹ exercit⁹ ad Maximū tyrānū accessisset: quū i Italiā vbi frater eius iperabat trāsire disponeret: dolis Maximi circūuent⁹ apud Lugdunū Gallie: vt q̄dā volūt: occis⁹ est. Igit Maxim⁹ occiso Gratiano: facile totā Galliā occupauit: eāq̄ partē q̄ Armorica nuncupat: q̄ mari oceano: ꝓsus occidētē adiacet Britonib⁹ q̄rū opa ijs bellis ꝫ duces Gratiani vs⁹ fuerat: possidendā tradidit: q̄ postea ab incolis britonib⁹ minor britannia nūc vsq̄ nūcupat. Maxim⁹ igitur occupatis Gallijs: ad rot⁹ orbis imperiū aspirās: cū incredibili bellico apparatu ꝫ Valētinianū ad Italiā trāsire disponit. Cui⁹ aduētu cognito Valētinian⁹ quū se imparē numero militū ⁊ viribꝫ cerneret voluntarie relicta Italia in orientē Constantinopolim ad Theodosiū cōfugit. Et sic occiso Gratiano ⁊ fratre ei⁹ Valentiniano fugato: occidentale imperium Maximus tyrannus obtinuit ⁊ tota Italia fere excepta vrbe Roma partes Maximi est sequuta.

Britannia minor.

§.II. Eo aūt imperante in Gallia

Diuus Martinus in precio apud Maximum tyrannum habit⁹.

beatū Martinū epm sepius euocatum receptūq̄ intra palatium multū honorabat: totusq̄ cū eo sermo de futuris: de fidelium gloria: de eternitate sctōꝝ erat. Et quū ad hunc ceteri cōuenissent epi: ⁊ feda oſz circa principē adulatio notaretur: sola in Martino apica authoritas residebat. Nam ⁊ si pro aliquib⁹ supplicandū fuit: imperauit poti⁹ q̄ rogauit. Sed ⁊ ad conuiuiū ei⁹ rogat⁹ frequēter abstinuit: assentes seei⁹ mēse nō posse esse participē: qui ꝫ sacramētū legitimos iperatores: vnū vita: alterū regno puasset. Ꝫ quū Maxim⁹ nō spōte se impiū sumpsisse diceret: sed impositā sibi a militib⁹ impiū necessitatē armis defendisse: ⁊ nō alienam ab eo dei voluntatē videri: penes quē iam incredibili euentu victoria fuisset: nec vllus ex aduersarijs nisi in acie occubuisset. rādē vict⁹ Martin⁹ rone vel hcib⁹ ad cōiuiū imperatoris venit: mirū in modum gaudēte impatore q̄ hoc impetrasset. Aderāt illustrissimi viri Euodi⁹ prefect⁹ idē ⁊ cōsul q̄ nihil iusti⁹ vnq̄ fuit: comites duo magni: frater imperatoris ⁊ patruus. Medi⁹ autē Martini presbyter accubuerat. Ipse aūt btūs presul cellula iuxta regē posita: sedebat. Ad mediū aūt cōuiuij: vt moris est: patera aurea regi minister obtulit. At ille sancto admodum epo dare potius annuit: expectās atq̄ ambiēs vt ab illo dextera ipse poculum sumeret. Sed Martin⁹ vbi ebibit paterā: presbytero suo tradidit: nullū existimās digniorē q̄ posset bibere pri⁹. Oō factū imperator ⁊ oēs q̄ aderāt mirati sunt vt hoc ipm q̄ quasi cōtempti erant eis cōplaceret. Et quū ad occupandam vrbē ⁊ residuū Italie cū maximo exercitu properaret: beat⁹ Martin⁹ ei predixit si hoc attētaret: paruo post tpe eū periturū quū existimaret Maximus primo suo aduentum esse victu qō euenit vt infra patebit. Valentinianus aūt quū Cōstantinopolim ad Theodosiū cōfugisset: memor pfis ⁊ fratris in se collatorū beneficiorum: eū paterna beneuolētia suscepit. Et nō solū viuo seruauit fidē quā debebat: verūetiā post mortē pulsus seruata ei⁹ impatoria dignitate: ipsa hūanitate ⁊ gra consolatus bone spei esse iussit.

§.III. Theodosius igitur iustis

Theodosij de Maximo ⁊ anagraso victoria.

necessarijsq̄ causis ad bellū ciuile permot⁹ quū de duobus augustis fratrib⁹ vni⁹ interfecti vltionē alteri⁹ restitutionē procurare: sese aduersus Maximū tyrannū sola fide maior: sed lōge mnor vniuersi apparatus bellici cōparatione prorupit. Quē quum terribilē faceret ille successus: Theodosius tū in angustijs curarū suarū nō est lapsus ad curiositates sacrilegas: sed ad Joannem in egypti heremo cōstitutum: quē dei seruū prophetandi spiritu preditū fama crebrescente didicerat: misit atq̄ ab eo victorie nuncium certissimū accepit. A Cōstantinopolitana igit vrbe digressus ⁊ orientalibus partibus: cū totius orientis viribus Theodosius Romam venit. Aquileie tunc Maxim⁹ victorie sue spectator insederat. Andragasus aūt dux summā belli administrabat: qui quū largissimis militū copijs astuto consilio oēs alpiū ac fluminū aditꝰ ꝓmuniuisset: dū nauali expeditione incautū hostē ꝓuenire ⁊ obruere parat: sponte eadē q̄ obruerat claustra deseruit: atq̄ maritimo itinere ire obstinat. Theodosio parat. Sed Theodosi⁹ terrestri itinere festinās: nemine sentiente vacuas alpes intrauit: atq̄ Aquileiā vbi maxim⁹ cū paruis copijs erat: hostē illū magnum: maximū: trucē ⁊ ab immanissimis q̄ Germanorū gentibus tributa atq̄ stipēdia solo terrore exigētē sine dolo ⁊ ꝓtinus aperta clausit: cepit: ⁊ occidit. Andragasus autē comes, qui gnita Maximi nece ac decetero se Theodosio posse resistere desperans: precipitio se e naui in vndas dedit: sicq̄ submersus vitam finiuit. Ecce (inquit Orosius) xp̄ianis tpib⁹ qualiter ciuilia bella quum vitari nequeunt: trāsiguntur. Nam capta est ciuitas: tyrannus belli concitator occisus. Ecce a parte alia victus hostilis exercitus atq̄ ipso tyranno truculentior tyranno comes Andragasus ad mortē coactus: tāte dissolute ac eluse insidie tanti apparatus bellici sunt: ⁊ tū nullos dolos struxit Theodosius. Nullum gladium de vagina extulit: ⁊ tū formidolosissimus bellum sine sanguine vsq̄ ad victoriam duorum morte confectum est.

§.IIII. Itaq̄ occiso maximo

Justina fidelib⁹ infesta.

Valētinian⁹ iunior per Theodosiū regno restitut⁹ ac Italia recepta instauratis copijs contra Maximi tyranni filiū adhuc in Gallijs imperantem ꝓperauit: quē primo prelio victus occidit. Quo occiso ⁊ omni illa tyrānorū multitudine eliminata: regna occidētalia sub sui ditione recepit: atq̄ rēpublicam in Gallijs restituit. Erat autem huic Valentiniano Justina mater: senioris (vt dictum est) Valentiniani vxor. Hec vt ait Rufinus histo. eccl'iastica, hereseos Arriane alumna: impietatis sue venena q̄ viuēte viro suppref serat: filio facile decepto fidēter aperuit. Igitur apud Mediolanū posita cōturbare eccl'iarum statū: cōminati sacerdotibus depulsiones ⁊ exilia: nisi Arminensis consilij decreta: quibus fides patrū temerata fuerat: cōfirmarent. Quo bello ecclesie aurū ⁊ turrim validissimas pulsabat Ambrosium: eisq̄ minis terrorib⁹ atq̄ omni oppugnationis genere fatigans: primū sibi aditum debellāde rimabat eccl'ie. Sed quis illa hiezabel spū armata esset maligno: resistebat tū Ambrosius spū Helie repletus. Ipsa tū incēdere: garrire: strepere: aiare: inflāmare ad discordiam populos nō desistebat ⁊ quod minus ex sūia res cederet: iniuriā putare: ⁊ pro hac apud filiū cōqueri. Uū adolescentulus pro contumelie inuidia: quā falso cōflauerat mater: accēsus armatorum globum ad eccl'iam mittit: confringi ianuā: oppugnare sanctas sacerdotē dei ptrahi atq̄ in exiliū agi iubet. Sed tanta fuit perseuerātia fideliū populorū: vt aias poti⁹ amittere q̄ episcopū Ambrosiū mallēt. Iterū ad dictanda aduersus fidem patrū imperialia decreta mādat benevolo cuidā tūc archiuis imperialib⁹ presidenti: sed ille vt christianissimus abnegat se imperialia verba posse proferre: ⁊ cōtra deum loqui. Quūq̄ ei promitteret celsior honor: si impleret iniūctā: ille ait. Quid mihi pro impietatis mercede altiorem promittis gradū: hunc ipm quē habeo tollite: tantum mihi fidei conscientia duret illesa. Et hec dicēs ante pedes impia ꝓcipientium cingulū iecit. Ambro. vero aduersus regine furorē nō se manu defendebat aut gladio: sed ieiunijs continuatisq̄ vigilijs sub altari posit⁹ p obsecrationē defensorē sibi atq̄ eccl'ie deū parabat. Et notādum diligēter q̄ quum imperator Valētinian⁹ iunior ad instantiā matris sue Justine Arriane postularet ab Ambrosio vnaꝫ eccl'iam pro Arrianis Ambrosi⁹ nō acquieuit dicēs q̄ habenā. xxiij. q. viij. quenior. Cōuenior ego ipse a comitib⁹ vt ꝫ me fieret basilice matura traditio: dicentib⁹ imperatorē iure suo iussisse tradi deberet: vtpote in cui⁹ ptāte essent oīa: respōdi. Si a me peteret quod meū est. i. fundū meū: argentū meū hmōi meū me nō refragaturū: q̄q̄ ola que mea sunt: pauperū sint. Uerūz ea que diuina sunt: imperatorie ptāti nō esse subiecta. Si patrimoniū petit inuadite. Si corp⁹ occurrā. Cultis me i vincula rapere: vultis in mortē: voluntas est mihi. Nō ego me vallabo circumfusione populoꝝ: nec altaria tenebo vitam obsecrās: sed pro altarib⁹ grati⁹ immolabor. Horrebā quippe aio quū armatos ad basilicā eccl'ie occupandam missos cognoscerē: ne dū ppls basilicā vēdicat: aliqua strages fieret: q̄ in pniciē toti⁹ vergeret ciuitatis. Orabā ne tāte vrbi vel poti⁹ totius Italie busto superuuerē. Et infra. Aduersus arma milites ⁊ Gothos lachrymе mee arma mea sunt. Talia sunt munimēta sacerdotis: aliter nec debeo nec posume tradere. Ad palatiū imperatoris irem libēter: si hoc conducere sacerdotis officio: vt in palatio magis certarem q̄ in eccl'ia: sed in cōsistorio nō solet christ⁹ re⁹ esse: sed iudex huc venire? Et infra. Allegat imperatori licere oīa: ipsius causam fidei agendā in eccl'ia quis abnuat: si quis confidit esse vniuersa. Respōdeo. Noli grauare te imperator: vt putes te in ea que diuina sunt: imperiale aliquod ius habere. Noli te extollere: ſz si vis diutius imperare: esto deo subiectus. Scriptū est. Que dei deo: q̄ cesaris cesari. Ad imperatores palatia pertinēt: ad sacerdotes eccl'ie. Publico ꝫ tibi meniū ius cōmissum est: nō sacrorū. Dauid⁹ Naboth⁹ vineā suā ꝓpter cruorē defendit. Si ille vineā suā non tradidit honorificēti⁹ q̄ ꝫ imperator filij⁹ eccl'ie esse dicat? Oō enī filius dicit sine peccato dicit ⁊ cum gra dicit. Imperator enī

intra eccleſiā eſt. Bon⁹ eſſ impator q̄rit auxiliū eccl'ie: ⁊ nō refutat. Si id q̄ mei iuris eſt petereť: vt dom⁹ fundus aurum: libēter offerrē. Ēplo dei nihil poſſum nec decerpere nec detrahere. Illud cuſtodiendū: non tradendum accepi. Hec ibi. Inter hec autē impia illa hiezabel ne inceptam cōtra eccleſiā perſequutionem perficeret: vitam finiuit.

¶ Quando Theodoſius imperare cepit ⁊ idola in toto orbe delenda decreuit. Capitulum. viij.

Theodoſius ipator

Ecſiſo Gratiano Maximo ⁊ Valentiniano in imperio occidentali reſtituto: Theodoſius imperium orientale ſolus obtinuit. Cepit autem imperare anno domini cccl.xxxvij. Ab origine autem mūdi quater milleſimo. cccl. ſm Hebreos et Hieron⁹. ſm. lxx. et Euſebium quinquies milleſimo. cccccl.xxxvſ. Ab vrbe condita milleſimo. cxxxviij. Et imperauit poſt mortem Gratiani annis. xſ. Hic fuit ex hiſpania: vt dictum eſt: ex patre Theodoſio occiſo iniuſte a Valente imperatore. Hic fuit fidei catholice (vt ait Jaco. de colum.) deuotiſſimus atq; reipublice propagator et defenſor: moribus ⁊ corpore Traiano ſimilis: a quo (vt alii qui ſcribunt) originem duxit. In ijs tamen diſſimilis quia Traianus gentilis: Theodoſius deuotus catholicus fuit animo clemens miſericors cōmunis: ſolo habitu differri a ceteris putans liberalis in oēs: in bonos effuſor. Simplicia ingenia diligere: erudita mirari: amare ciues: illoſq; honoribus ac pecunia munerari: preſertim quorūz erga ſe vel rempublicam aduerſo caſu officia cōprobaſſet. Illam tamē qua Traianus aſperſus eſt: cupiditatem triumphandi vſq; adeo deteſtat⁹ eſt: vt bella nō mouerit: ſed mouenerit. Fuit et literis mediocriter doctus: ſtudioſus tamen multumq; diligens ad noſcendum geſta maiorum. Quumq; illa legeret: execrabatur principes ſuperbos atq; crudeles. Habuit tamen: q̄ negari nō poteſt: ſeuera precepta a iure nature ⁊ iraſcebatur ſubito reb⁹ indignis: ſed inſtanter flectebatur. Unde ipſum beatus Ambro. monuit ne ſtatueret aliquid aſperius: ſed quum iraſci cepiſſet. xviij. literas grecorū memoria reuolueret: vt ita cogitatione mente alio traducta: parui temporis interiectu langueſceret. Elegans letumq; conuiuium inter amicos facere conſueuerat: nec tamē ſum pruoſum. Regebat valetudinem veſcēdi continentia. Huic conugio ſociata eſt Flacilla noie: ex qua Arcadiū ⁊ Honorium filios ſuſcepit. Qua defuncta Hallam Valentiniani ſeniorꝭ ⁊ Juſtine filiam duxit vxorem: que ei Placidiam genuit. Cui poſtea de matris noie Galle nomen accepit.

§. I. Igitur quū Theodoſius in

Valēti niani ce des.

oriēte: ⁊ Valentinian⁹ iunior in occidēte Romanū gubernarent impiū: vt ferūt q̄dā dolo Arbogaſtis comitis Valentinian⁹ occiſus eſt. Gz vt alij volūt: cauſis latētib⁹ laqueo vitaz finiuit. Sed hoc dolo ſupradicti ducis q̄ ſibi parabat imperiū. Occiſus eſt ap̄ud Uiennā Gallie ciuitatem. Quo extincto: dict⁹ Arbogaſtes Eugeniū quēdā notione Francum creauit imperatorē. Fuit aūt hic Eugenius quondam grāmaticus ⁊ latinarū literarū doctor: ſed relictis ſcholis in palatio militabat: ⁊ erat Valētiniani impatoris antigraphus: qui ꝓpter ſingularē eloquētiā ab oībus honorabat. Ibi ergo duo in mortē oñi ſui magnis ꝓmiſſionibus induxerunt eunuchos: q̄ dormiēs ab eis ſtrāgulat⁹ eſt: ita vt voluntariā vitā finiſſe putaret. Talē ſane Arbogaſtes elegit

Arbogaſtes.

ad imperiū: cui ſoli titulū imperatoris imponeret: ipſe pro arbitrio gubernat⁹ imperiū. Nā ipſe Arbogaſtes genere Francus: vel (vt dicūt alij) Gothus aio vero ⁊ pfilio barbarus ſeuus ⁊ crudelis ac cultor: ſordidiſſim⁹ idolor. Cui Valentinian⁹ propter ſingularē rei militaris ſciam oim exercituū curā cōmiſerat. Eugeni⁹ igit tyrānus ſtudio Arbogaſtis Romanū ſibi imperiū parās: vndiq; innumeras inuictaſq; copias vel Romanis pfidijs vel auxilijs barbarorum quorū alios ptāte alios affinitate ꝓtraxerat: congregauit: ad Italiāq; cū ijs copijs ꝑ Theodoſiū principē iter arripuit.

Eugenius.

Theodoſius aūt impator college ſui Valentiniani morte comperta: nihil ſegni⁹ ad vltionē inflāmatus: cōtra Eugeniū arma arripuit: dei tū volūtatē p Joānem anachoritam ſctiſſimū virū ⁊ ſpū pphetico preditum pacē ne retinere an bellum gerere vtrū meli⁹ eſſet impator pi⁹ ſciſcitabat. Qui ſicut de maximo: ita ⁊ de hoc: licet non abſq; plurima ſanguinis inſidatione: vtriuſq; partis victoriā ꝓmittit. Theodoſi⁹ igit cōtra Eugeniū preparat ad bellū: nō tam armoꝝ teloꝝq; q̄ ieiuniorū ⁊ oſonū ſubſidijs: nec tam excubiarū vigilijs: q̄ obſecrationū peruoctatione munit⁹. Circūibat cū ſacerdotib⁹ ⁊ pp'o loca oſa oſonum: ⁊ añ aplox et martyrū thecas iacebat cinere ⁊ cilicio pſtratus: ⁊ auxilia ſibi fida ſctorum humili interceſſione poſcebat. At pagani ceperūt innouare ſacrificia: ⁊ Romā vbi tūc Theodoſi⁹ erat funeſtis victimis cruenta inſpicere exta pecudū: ⁊ ſecuram Eugenio victoriā nūtiare. Sed Theodoſi⁹ vbi alpium fauces q̄s hoſtes obſederāt: cepit vrgere: prius illi q̄ ſacrificauerāt dijs in fugā verſi ſunt. Et p̄cipue Fabian⁹ vrbis p̄fectus ⁊ pagan⁹: q̄ Eugenio fauēs oīm ſacrificiorū cauſa fuerat: qui maxime chriſtianis inſultans certā Eugenio victoriā ꝓmiſerat: quū poſſet euadere morte incurrit. Eugeni⁹ vero ⁊ Arbogaſtes inſtructas acies cāpis expedierant: alta alpiū latera atq; ineuitabiles tranſit⁹ premiſſis callide inſidijs occupauerant. ita vt ſola belli diſpoſitione deberent eſſe victores: niſi dominus p Theodoſij iuſtitia pugnaſſet. Theodoſi⁹ igit in ſummis alpibus cōſtitut⁹: corpore humi proſtratus: mēte celo fixus: poſtq; in oſone noctē duxit inſomnē: fiducialiter arma corripuit: ſolus ſciēs: nō ſe eſſe ſolum: ſigno crucis ſe muniens: ac ſe in bello etiā ſi nemo ſequeret victor futur⁹ immiſit. Et vbi ad primos vētū eſt: ſe ſine certamine legitimo principi tradiderūt. Cū ceteris vo q̄ in vallib⁹ dēſatis aciebus cū Eugenio ⁊ Arbogaſte erant cōflict⁹ acerrim⁹ gerit. Stetit aliquādiu anceps victoria. Fundebant iā auxilia barbarorū: quos ad bellū imperator cōduxerat: atq; iam terga hoſtibus dabant. Sed fiebat hoc nō vt Theodoſi⁹ vinceret: ſed ne per barbaros vincere videret. Cūc Theodoſi⁹ vt querſas ſuorū acies vidit: pectis armis ad ſolita ſe cōuertit auxilia: ꝓſtrat⁹ in ꝓſpectu dei ait. Oipotens de⁹: tu noſti q̄ in noie ieſu xp̄i filij tui vltionis iuſte p̄lia iuſta ſuſcepi. Si ſec⁹ in me vindica. Si vo cuz cā pbabili in te pfiſus huc veni: porrige dexterā tuā: ne forte dicāt gētes. Ubi eſt de⁹ eorū? Stabat eſſi in edita rupe vñ cōſpici ⁊ cōſpicere poſſet a ſuis quum hec diceret. Qua ſupplicatione principis certi a deo q̄ ſecū aderāt animātur ad cedem. Accidit preterea vt Arbogaſtes hoſtiliū partium comes: quū circumpoſitis inſidijs ignarū imperatorē excepiſſet: deo volente cōuerſus ad auguſti reuerentiā nō ſolū ipſum periculo liberauit: verūetiam auxilio inſtruxit. Cōpertū eſt etiā q̄ poſt illā imperatoris precē quam deo fuderat: magnus ille ⁊ ineffabilis turbo vētorū in oza hoſtium corruit. Ferebantur p aerē ſpicula miſta fideliū: atq; vltra menſuram humani iactus hoſtes conficiebant. Econtrario hoſtiū tela que in fideles iaciebant: in hoſtes retorqueban tur. Quibus viſis proſpexit ſibi humane conſciētie pauor. Nam ꝓtinuo ſeſe victori Theodoſio hoſtilis pſtrauit exercitus. Eugenius vero cōſpecta ſuorū aliorū cede: aliorū deditione: quū ſe clam bello ſubtrahere niteretur: a Theodoſij militibus captus atq; occiſus eſt. Arbogaſtes vero quū ſalutē fuga quereret niteretur: ⁊ vndiq; ſe hoſtibus circūſeptum cōſpiceret: quum nulla ſalutis via ſibi pararetur: propria ſe manu interemit. Et ita horum duorū ſanguine bellum ciuile reſtinctum eſt. Sane Theodoſius ante bellum cōtra Arbogaſtē. x. milia Gothorū quos mercede conduxerat miſit: qui dolo barbarico ab Arbogaſte circūuenti: fugati ſunt deleti: quos perdidiſſe lucrū ⁊ vinci fuit vincere. Dicant nunc chriſtiane religionis obtrectatores: ſi vnum aliquod ab initio orbis bellum ciuile fuerit tam pia neceſſitate ſuſceptū: tam diuina felicitate confectum: tam clementi benignitate ſopitum. Patuit itaq; virtute diuina nō humanarum virium potentia victorem ſemper Theodoſium fuiſſe bellorum. Tanta fuit poſt hanc victoriam Theodoſij clementia atq; benignitas: vt hoſtium ſuorum filios nondum chriſtianos ad eccleſiam confugientes chriſtianos fieri voluit: et illos poſtea chriſtiana charitate dilexit: ne priuauit rebus: ſed honoribus auxit.

De hac victoria ſcribit beahiero. in vita ſupradicti ſācti Joānis anacorite quod quū eēt idē hiero. et ſocij ſui cū ipſo ioanne anachorita: dixit eis Hodie filioli nūtiata ē victoria theodoſij religioſi principis in Alexandria cōtra Eugenium tyrānū quuz tū prefat⁹ ſctūs ioannes lōge eſſet ab Alexandria.

§. II. Poſt tyrannorum itaq; victoriā: pius princeps Theodoſi⁹ ſumma cura ſummoq; ſtudio pulſis vbiq; hereticis atq; paganis: cultum chriſtiane religionis vbiq; dilatare curauit. Eccleſias quas heretici per violentiam abſtulerant: catholicis reſtituit: et contra paganorum ritus totis viribus inſurrexit: legesq; data oia vbiq; idolorum templa in toto Romano orbe mandauit euerti: nam vſq; ad tempora huius felicisſimi principis a gentibus idola colebantur: ſed iſte pio zelo ſuccenſus ea mandauit deſtrui. Quum autem apud Alexandriam egypti quoddam templum idolorum ex mandato principis euertere inchoarent: reſtiterunt gentiles etiam armis aliquot etiam ex chriſtianis occidentes in tumultu illo. Quumq; ſeditio et occiſio ſequuta ad principem deferretur. Uindictam quidem in interfectores noluit exerceri: emendationi reſeruans potius q̄ perditioni exponens. Sed decetero qui illa impediret: ſcilicet templa euerti idolorum debere ſtatuit occidi. Quod quum ex reſcripto principis conſtaret: pauor et ſtupor gentiles apprehendit: nec vltra huic operi reſtiterunt. Erat tunc temporis apud Alexandriam

Tēplus serapis

Tēplum illud mirabile cūctis seculis Serapis tēplum. In quo eiusdem Serapis vastum colebatur simulachrū: adeo vt dextera vnum parietem sinistra alterum pertingeret: quod monstrum ex omnibus generibus metallorum atq; lignorū cōstrum ex omnibus generibus metallorum atq; lignorū cōpositū ferebatur. Erant preterea quedā in dicto tēplo: que dolis t arte cōposita stupore inducerent. Data autē licētia ab imperatore per rescriptū de idolis euertēdis: quedā iaz erant dispersa in populo q si humana manus illud prigisset Serapis tēplum: terra dehiscēs illico soluerek in chaos celūq; subito ruēret in preceps. Sed vn9 ecce ex militibus fidelis fide magis q armis munitus/ cozreptū ferrū insurgens omni nisu maxille vētatoris illisit. Clamoz attollitur populozuz: neq; tunc aut celū ruit: nec terra dehiscit. Inde iterū atq; iterū repetens putridi ligni fumosuz simulachrū cedit. Post hoc reuulsum a ceruicibus caput cōbustū igne adhibito: tam facile q lignum aridū conflagrauit. Post qō t alia idola per totā Alexandriā deiecta sunt similiter. In tēplo Saturni erat sacerdos qdā Tyrānus noīe. Is quasi ex responso numinis adoratib9 in tēplo nobilib9 t primatibus virū: quozū sibi matrone ad libidinē placuissent: dicebat Saturnū precepisse: vt vxoz sua pernoctaret in templo. Tunc is qui audierat gaudens q vxoz sua numinis digna vocarek: exornatā cōptius mittebat ad tēplum. In conspectu oim cōclusa matrona: sacerdos Tyrānus clausis ianuis clauibus traditis discedebat. Deinde facto silētio p occultos t subterraneos adit9 intra ipsum Saturni simulachrū patulis repedabat cauernis. Erat simulachrū illud a tergo excisum: t parieti diligēter adnexū: ardentibus intra luminib9. Intrēte itaq; supplicāti mulieri vocē subito p simulachrū ozis cōcaui conferebat: ita vt pauore t gaudio ifelix mulier trepidaret: q digna tanti numinis putaretur alloquio: postea arte quadā lumina oīa extinguebantur. Tunc ille descendens consternate mulieri adulterij succū inferebat. Hec quū quasi per oēs matronas multo iam tempore gererent: accidit quādam pudice mentis femiā hozruisse facinus: t reuersam viro de fraude sceleris indicasse. Ille de iniuria priuatis ymmo sua poti9 infāmat9: sacerdotē illū Tyrannum ad tormenta deduxit: q fatek fraudes: et pudoz oēs inuasit de turpitudine tanta t dolo. Pro quib9 ille qō meruit) non impunit9 euasit. Jam vero canopis idoli, quis enumeret superstitiosa flagitia: vbi magice artis erat publica scholaz: vbi a paganis tanq; ad fontem demonum maioz celebritas q apud Alexādriam haberek: qō simulachrū ita fuerat arte dolosa cōfectū: vt sudare videret aquā q in hydria erat recōdita in vētre ei9: q aqua descēdens ignē subter simulachrū positū extinguebat: ifi de maioz eēt Canopis deo Chaldeoz q est ignis: quū eū extinguēdo ifi superaret. Sed nullus ꝓfuit sudoz: quin t istud ad solū deduceret fraude detecta. Erat insup moris in Egypto: vt mensura Nili fluminis ad tēplū Serapis deferret: velut ad templi aquarū t inundationis authorē. Subuerso autē eius simulachro igniq; ꝓsumptoz: oēs pagani negabant Serapin iniurie memoze aquas vltra t affluētia nō largiturū. Sed vt ostēderet deus non Serapis: qui Nilo multo erat potētioz: t aquas fluminis suis tēporibus iuberet: excreuit ex eo t deinceps tāta inundatio quāta fuisse prius nulla etas ꝓmemozat. In quibus omnibus pijssimus imperator gras deo agebat: q errozes vetustissimi idolatrie tolleretur.

Idoluz canopj.

§. III. Per idē tēpus subzeptio-

Theodosium obiurgat acerrime

Duus Ambr. ob eam quaz in Thessalonicen sese exercuerat

ne quadā demonis turpis macula religioso principi illata est. Eteñ quum apud Thessalonicam seditione exorta: virquidā ex militaribus imperu populi fuisset extinctus: repētini nisich imperator atrocitate succensus: ad ludos circenses ꝓhm inuitauit eiq; imperouiso circūfundi milites atq; obtruncare passim quisquis occurrisset gladio iubet: t vindicta dari: nō crimini sed furori: vbi plus q quinq; milia hominum trucidata sunt. Quum autem non multo post tempore imperator Mediolanum venisset: t sacrum dei templi voluisset intrare: dei presul Ambro. qui adhuc illi ecclesie preerat ad limē eccl'ie occurrit: t aduenientē imperatorez abs re: Cur post causam tāti furoris tue molē nequitie nō agnoscis? Sed forte recognitione peccati phibet potestas imperij. Decet tñ vt vincat ratio ptātem. Scienda quippe pgenitoz q cōditio: ex quibus vile hoc suscepimus cadauer: operti corporis ignorem⁹. Quibus oculis aspicies deū et dei tēplum? Quomodo manus extendes ad eū: ex quibus adhuc sanguis innocentū manat? Qua presumptiōe sacruz dei corpus accipies t sāguinē: quū tuo precepto tant9 sanguis innocētū fusus est? Recede ergo recede: nec scēo peccato prioz nequitiā augere cōtēdas. Suscipe vinculū quo te oīs oim ligat. His sermonib9 imperator obediēs ecclesiam dei ingredi nō presumpsit: sed flens t gemens ad palatium remeauit. Erat esñ diuinis eloquijs erudit9: t sciebat xpi presulē vera dixisse. Nec ignorabat que sunt ppria sacerdotū: t q regum. Quū autē octo mensium spatiū transisset. appropinquauit xpi oñi nostri sacra natiuitas. Imperator autē assiduis lamentationib9 in palatio residēs: incessanter lachrymas effundebat. Quod Rufinus magister militum artēdens augustū consolari nitebatur. Ad quē plenus singultibus imperator dixit. Tu Rufine nō sentis mala q patior. Nam seruis t mēdicātibus dei aperta sunt tēpla: cōem oim dñm licenter erozant: mihi vero ei9 denegatur ingressus: t (qō peius est) mihi celi sunt clausi. Et hoc dicens interrūpebat verba singultib9. Tunc Rufinus. Curro (inqt) si placet t epo Ambro. persuadebo vt vinculo quo te ligauit absoluat. Cui imperator. Non persuadebis Ambrosio. Scio esñ decretū illius esse iustissimus: neq; in hoc casu imperiale potentiā reuerebitur. Sed quū assereret Rufinus Ambrosiū esse flectendū: imperator ipsum pergere cū festinatiōe precepit. Ipse vero cū humili comitatu sequutus est vestigia precedentis. Porro mirandū Ambro. quū rufinum ad eccl'iam venisse prosperisset: ipm verbis preueniens ait. Lanū impudētiā sequut9 es o Rufine: tātoz innocentū necis authoz existēs: t nunc pudoze ex fronte detergens non erubescis: nec metuis contra maiestatem latrare diuinam. Quū aūt Rufin9 supplicaret vt imperatoris solueret vinculū: et addidisset illū e vestigio sequuturū Ambro. Ego inquit Rufine tibi predico: q: sacra limina eū ingredi prohibebo. Si vero ipse imperiū in tyrānidē mutauerit: libēter morte pro veritate suscipio. Hec t alia Rufin9 audiēs: nuntiauit imperatoi votū antistitis. At impator in media platea hoc cognoscēs. Pergā (inqt) t iustas in facie suscipiam cōtumelias. Veniēs ergo nō est ausus intrare basilicaz: sed inueniēs ep̄m in salutatorio residētē: vt eius vinculū solueret supplicabat. At ille tyrānicā eius arebat esse presentiaz t cōtra deū insanire Theodosium: ac eius sacras calcare leges. Ad quē ipator. Nō pater scrissime surgo cōtra ecclesiasticas sanctiones: neq; ingredi sacra limina contendo: sed te soluere mea vincula deposco: t cōis oñi pro me orare clemētiam: nec mihi ianuā claudi: quā cūctis penitētiā agētibus oñs nr aperuit. Tūc antistes. Quā inqt penitentiā ostendisti post tātas impietates? Quib9 medicaminibus incurabilia vulnera plagasq; curasti? Cui imperator. Tuus opus est docere t medicamina tēperare: meum ño oblata suscipe. Et quū imperator induceret ep̄lū Dauid q adulterio adiunxit homicidiū: t tū ei indultū est: rfidit. Imitat9 es errātem imitare se corrigentē. Qm̄ ergo (inqt Ambro.) furozi tuū cō misisti iudiciū: t nō ratio ptulit sniam: sed poti9 iracūdia: scribe legē que decreta furozis euacuet: t a. xxx. dieb9 sniā necis atq; pscriptiōis in literis tñ modo maneat t iudiciū rōnis expectet. Quib9 trāsactis dieb9: ira videlicet cessante: rō cām iudicans apud semetipsam q cognouerit dispōnat sub veritate. Hanc admonitionē libēter imperator suscepit optimāq; legē esse pfitēs: repēte pscribi fecit t ppriaman9 lis firmauit. Sic ergo sacratissim9 impator de licentia antistitis lumina ingredi p̄sumēs: nō stās ño supplicauit neq; genua flexit: sz pronus in pauimēto iacens ñicam pclamauit vocem. Adhesit pauimento aīa mea tc. Manibus capillos euellens frontēq; percutiēs: t pauimētum lachrymaruz guttis aspergens: veniam impetrare poscebat. Quumq; tēpus accederet quo munus ad altare solebat deferre: surgēs cū lachrymis est ingressus. Quū vero obtulisset: sicut solitus erat intra cācellos stetit. Rursꝰ Ambrosi9 nō acquieuit q ibi expectaret. Imperatoze ño dicēte sufficere se pceptionē sacroz mysterioz: per archidiaconē remādauit. O imperator interioza loca tñ sacerdotib9 sunt collata: que ceteri nec ingredi nec contingere permittūtur. Egredere igitur t hanc expectationē cū ceteris habe cōem. Purpura nāq; iperatores: nō sacerdotes facit. Tunc crudelissimus impator t hāc traditionē aio gratāti suscipiēs remādauit. Nō audacie cā intra cācellos māsi: sed in Cōstantinopolitana vrbe hanc cōsuetudinē esse cognoui: vñ gras ago pro hmōi medicina. Ꝛ ali ergo tātaq; virtute t presul et purpura nāq; iperatores: nō sacerdotes facit. Tunc crudelissimus impator t hāc traditionē aio gratāti suscipiēs remādauit. Nō audacie cā intra cācellos māsi: sed in Cōstantinopolitana vrbe hanc cōsuetudinē esse cognoui: vñ gras ago pro hmōi medicina. Ꝛ ali ergo tātaq; virtute t presul et imperator clarebant. Ille zeli feruoze atq; fiducia: iste fidei puritate atq; obedientia. Quum aūt reuersus Constantinopolim in festiuitatib9 ad ecclesiā processisset: oblatis in altari muneribꝰ mox egressus est. Quūq; nectarius ibi presul mādasset cur intus stare noluisset: mādauit imperator: Vix (inquit) discere potui que sit differentia imperatoris t sacerdotis. Vix veritatis inueni magistrū. Ambrosium solum noui digne vocari pontificē. Huius autē viri vxoz pro cella non multū erga dei deuotionē a viri sui proposito discrepa-

Ex de qua hic fit mentio ē situata. C. de pe nis lib. ix. et incipit. si vindicari. cuz q cōcor. C. si. qñ. extra ō re scrip.

crepabat. Dici non posset quantū dei sacerdotes ⁊ maxime xpi pauperes venerabatur. Nam pauperibus infirmis pro prijs manibus ministrabat: nō seruis: nō alijs vrens ministris: sed per semetipsam discurrebat p̄ habitacula pauperum ⁊ hospitalia infirmis seruiēs: ollas eoꝝ cōtergens: pedes lauās. Dicebat aūt optima femina. Aurum distribuere opus imperij est: ego pro imperij salute hoc opus altissimo offero. Et Theodosio viro suo sepe dicebat. Oportet marite cogitare quid duduꝝ fueris: ⁊ quid modo sis: quod ſi assi due feceris: nunch̄ de tantis beneficijs ingrat⁹ eris. In decretis dist. xcv. duo sunt. dicitur q̄ Ambrosius excommuni cauit Theodosium. ⁊. xj. q. iij. cū apud Thessalonicam. habetur ex hist. ecclesiastica transsumptum. q̄ pro illa occisione inordinata ex impositione Ambrosij fecit publicam penitentiam: ⁊ condidit illam legem de qua dictum est.

¶ De imperio Arcadij ⁊ Honorij. Capitulum. ix.

Theodosio itaq̄ imperāte ⁊ cum magno dei timore ⁊ ecclesie exaltatione nededit dñs deus pacem in diebus suis. Nam sopitis bellorum fragoribus: mūdus tranquilla republica pace optima fruebatur. Sed non post longum tempus fidelissimus imperator apud Mediolanum egritudinem incurrit: qui reipublice disponēde cura perstrictus: pro filijs misit. Et aduenientibus Arcadio maiori ex filijs imperium dedit p̄cipue in partibus orientis: ⁊ Honorio filio minori pari dignitate predito: occidentis imperium tradidit gubernandum. Et demum de terreno imperio migrauit: vt creditur ad celeste. Eius aūt tempore in Emaus puer nascitur gemellus ab vmbilico ⁊ sursum diuisus. Et corpora prophetarum Abachuc et Michee reuelata inueniuntur. Augustinus conuersus ad fidem ab Ambrosio baptizatur. Et Hieronymus floret: sed de ijs infra.

§. I. Mortuo igitur Theodosio

Arcadius ⁊ honorius imperatores.

duo eius filij imperio successerunt. Qui imperare ceperunt anno dñi. cccxcviij. ⁊ imperauerunt simul annis. xiij. Horuꝝ pater: vt refert Jaco. de col. adhuc viuens: curam filiorum duobus viris cōmiserat: quorū vnus Ruffin⁹: quē orientis curie prefecerat: alteri vero scilicet Stiliconi commiserat aulā occidentalē. Sed ⁊ Hildo quidā ex Theodosij comitibus partes Aphrice gubernabat. Hic Hildo vt primum cognouit Theodosium rebus humanis exemptum: arbitrat⁹ modicam spem fore in filijs eius paruis: fracta fide Aphricam occupauit. Cuius frater Mascezel q̄ Mascezelis fratris deprestat⁹ perfidiā: relicta Aphrica in Italiā ad honorium venit: ⁊ rebellionē fratris ei nuntiauit. Hoc quum cognouisset Hildo. s. fratrē ad Honoriū cōmeasse: duos filios Mascezelis in Aphrica relictos: dolo circumuentos occidit. Contra Hildonē igit̄ mittit Mascezel cum exercitu: vt idoneus ex occisione filiorū successus cōtra fratrē. Sciens aūt Mascezel ereptis Theodosij quantum valet in rebus desperatis oratio ⁊ humiliatio: ad insulā caprariā cum sanctis viris prius accessit: plurib⁹ diebus ⁊ nocturnis orationibus ac ieiunijs dei clementiam implorans. Indeq̄ sumpta de deo fiducia: cōfortat⁹ etiā de victoria visione nocturna Ambrosio sibi apparenti ⁊ hoc innuēti: cōtra hostē p̄cedit ipse cū quinq̄ milib⁹ cōtra. lxxx. milia armatorū. Qui primis occurrentibus quū pia pacis verba iactarēt: ⁊ signifer insolēter resisteret: ducto gladio eū vulnerauit Mascezel in brachio: p̄pter q̄ debilitatus inclinauit vexillum: existimātes ex hoc deditionē prioꝝ sequētes Hildonē relinquentes se Mascezeli tradiderunt. Et quum Hildo per nauim fugā quereret: vētis p̄trarijs reduct⁹ ad locū capt⁹ ⁊ strangulat⁹ est. Mascezel aūt victoria elatus sctoꝝ cōsortia contēnens: quū quosdā violēter de eccl'ia extraxisset: iussu Honorij occisus est. Dū hec in Aphrica gerunt: Rufinus cui a Theodosio cura oriētalis aule cōmissa fuerat: malo perfidie deprauat⁹: quū barbaroꝝ auxilijs iperiū rētaret inuadere iussu Arcadij principis morte iustissima rāti facinoris penas luit. Arcadi⁹ iste ad instigationē vxoris fecit cōgregari cōsiliū ad deponendū Joannē chrisostomū. qz reprehenderat publice ipsam vxorē imperatoris assimilans herodiadi. Et p̄pter hoc Inno. papa excōmunicauit ipsum Arcadium imperatorē: qz hoc p̄curauerat scz deponi ⁊ mitti in exilium: vt habet dist. xcvj. duo sunt. Stilico aūt cui cōmiserat curā aule occidētalis Theodosi⁹: qz Honori⁹ filius eius cui dederat imperiū occidētale: satis iuuenis erat: post mortē Arcadij parumpēdēs imperiū Honorij Eutherū filiū suū in imperio q̄si sibi substituere nitebat. Uñ et occulte tractabat federa cū gente Gothorū. Permittebat Uuandalos Sueuos ⁊ Burgundiones in prouincias Romanas deseuire et infestare quum posset propulsare: vt vel sic Honorius coꝝ gereꝝ Eutherij filiū suū imperatorē facere. Et Alaricū regē Gothorū quū sepe vicisset: sepe cōclusisset: semp dimisisset. Stiliconis ⁊ Eutherij ceedes.

§. II. Prioꝝ aūt tēporū imperā-

Radagasus Gothorū rex.

tib⁹ simul Arcadio ⁊ Honorio: Radagasus q̄dā ex Gothorū regib⁹ potentissim⁹: q̄ noduꝝ fidē xpi fusceperat repētino impetu totā inuasit Italiā: in cui⁹ exercitu plus q̄ ducenta mlia fuisse Gothoꝝ scribunt. Sz supra hāc inuictā multitudinē inuictāq̄ virtutē paganus ⁊ scytha erat q̄ oēm Romani gn̄is sanguinem dijs suis deuouerat. Hac igit̄ immanissima belua Romanis memb⁹ appropinquante: pauor ingens Romanos inuasit. Fiebatq̄ intra vrbem ingens paganorum discursus clamātiuꝝ se hec ideo perpet⁹: q̄ a Romanis neglecta essent sacra magnorū deoꝝ. Quare de repetendis colēdisq̄ sacris vbiq̄ magnis agebat̄ q̄relis. Feruebantq̄ in tota vrbe blasphemie nomenq̄ xpi a paganis publice blasphemabat. Et inter eos p̄cipue Symmachus quidā magn⁹ orator ac insignis furebat: qui etiaz epistolis ⁊ scriptis agebat cū pp̄lo p̄ idolatria repetenda. Hac igitur occasione p̄ducunt̄ a Romanis duo pagani duces Gothoꝝ ⁊ Hunnorū. s. Sarus ⁊ Uldinus. Sed nō finit de⁹ rem fue potētie humana virtute cōpelli. Nā Radagasus subito diuina virtute cōterrit⁹: in asperū Fesulani mōtis iugū se cū suis recepit copijs. Ex quibus a principio angusto videbat̄ Italia: in vnū ac paruū mōtis vertice diuina ⁊ virtute trudun tur. Qui quū fame ⁊ siti laborarēt: Radagasus solus spem fuge sumēs claz suos deseruit: sed in nos incidēs capitur: morq̄ interfic̄. Ceteri vero a Romanis aut capti aut occisi sunt. Tāta esm multitudo captiuoꝝ Gothoꝝ fuisse ferē vt vilissimarū pecudum modo: singulis aureis passim greges hoim vēderenē. Hoc rege barbaro occiso: ali⁹ rex Gothorū potentissim⁹ Alaric⁹ noie: Romanas debacchabatur p̄uincias: hic tū christian⁹ erat. Hic iaz recepto sinu Italie Romā e primo tremētē terroze quassabat. Hic mandauit Honorio imperatori vt aut secum bello cōgrediat̄: aut Gothis locū ad inhabitandum in suo imperio tribuat. Quare Honori⁹ cōcato cū suis p̄silio: Gallias furori Uuandalorū expositas (nondum esm ad hispanias trāsierāt illis ad habitandum assignauit. Quum itaq̄ Alaricus hanc concessionem acceptasset: et cum vniuerso exercitu suorum Gallias peteret: ⁊ recreationem iumentorum aliquantulum apud vrbem Placentiā faceret. Stilico comes in reipublice perniciem Gothos persequens: dum illos insidijs aggredi cuperet belli summam sauli hebreo comiti pagano commisit q̄ die sacratissimo pasche Gothis nihil tale suspicātib⁹ sup ipsos crudeliter irruit: ⁊ eoꝝ nō modicā partē strauit. Naz primo ⁊ subito illorum impetu perturbati Gothi: propter sancte dei religionem bellum vitabant. Demū corripientes arma: ⁊ semetipsos cohortātes: tā victorē exercitū p̄ priori virtute p̄sternūt: atq̄ illos in fugā vertūt. Quibus oīno profligatis magna illoꝝ parte cesa: Gothi se in rabiem foris excitātes: acceptū iter deserentes: versus Romā vrbem iter arripiunt: cūcta q̄ irent cede rapinis ⁊ igne vastantes. Nec moza: ad ipaz iā vrbē veniētes obsidēt: quā diu obsessam iusto dei iudicio capiunt. Dato tū prius precepto: vt si qui in sctā loca p̄cipue Petri ⁊ Pauli basilicas cōfugissent hos inuiolatos ac liberos esse sinerēt: deinde quantū possent prede inhiantes a sanguine tēperarēt. Capiē igit̄ Roma mūdi dona: dirip̄ / incēdi / deuastatur. Quid ergo multa? Gentes que in se bella gesserūt: ⁊ nunch̄ victis in deoꝝ suoꝝ sedib⁹ pepercerunt: ⁊ tamen in hac vrbis vastatione voluit vt ad sctoꝝ ecclesias cōfugiētes liberi essent. Multa circa hmōi scribit Aug. luculentissime in p̄inci. de ciui. dei. ad confutandū eoꝝ falsitatē Romanorū: q̄ iniustissime q̄rebant Romā semp mala ⁊ aduersa perpessam post fidem christi receptā: tentātes idolorū cultum reduci. que xpi errorem efficacissimis ratiōib⁹ reprobat. Quidq̄d ergo vastationis / trucidatiōis / depredationis / cōcrematiōis / afflictionis / in ista decentissima Romana clade cōmissum est: fecit hoc cōsuetudo bellorū. Qđ aūt nouo more factum est: q̄ inusitata rerū facie inhumanitas barbara tam mitis apparuit: vt amplissime basilice implēde pp̄lo: cui parceret: vbi nemo ferire: vnde nemo raperet: quo liberādi multi a miserātib⁹ hostib⁹ ducerent: vñ captiuādi nulli nec a crudelibus hostibus abducerent: hoc christi nostri hoc christiano tēpori tribuendū q̄s nō videt cec⁹? q̄s videt ⁊ non laudat ingrat⁹? q̄s laudāti insultat insan⁹. Absit vt prudens quisq̄ hoc feritati imputet barbarorum. Erudelissimas

Hildonis et Mascezelis fratrū interitus.

Rufin⁹

Alaric⁹ rex Gothorū.

Gothi Romaz capiunt

ac feuissimas mentes ille terruit: ille frenauit: ille mirabiliter temperauit: q̄ tanto tp̄e ante p̄ prophetā p̄dixerat. Uisitabo in v̄ga iniquitates eorū ⁊c. Miam aūt meā non dispergam ab eo. Populata vrbe barbari tertia die qua ingressi fuerāt: sponte discedūt: facto aliquantulo ediū incēdio. Et ne q̄s forte dubitaret ad correctionem superbie lasciuie ac blasphemie ciuitatis hostib⁹ hoc fuisse p̄missum: eodē tempore clarissima vrbis loca fulminib⁹ diruta sunt: que ab hostibus inflammari nequiuerunt. In ea irruptione Placidia Theodosij principis filia: ac Arcadij et honorij soror imperatorum / ob Ataulpho Alarici propinquo capta: atq̄ in vxorem assumpta fuit: hoc postmodū m̄lto reipublice cōmodo. A Capta igit̄ fuit Roma a Gothis anno dn̄i. cccc. vel circa. A conditione v̄o sua anno millesimo. clxiiij. Recedentes ergo ab vrbe barbari per Cāpaniā Lucaniā Brutiāq̄ sil'i cede bacchātes ad Calabrie ciuitates p̄uenere. Quūq̄ ascensis nauib⁹ Syciliā trāsire cuperent: p̄pessi naufragiū multos suorū amiserūt. Inter hec Alaricus dū q̄d agere debeat

Alaric⁹ rex Gothorum morit̄.

deliberat: subita morte extinct⁹ est. Quo mortuo: Cōsentie Gothi Uasentū amnē de alueo suo captiuorū labore deriuantes: corpus Alarici regis sui cū infinitis thesauris sepelierunt. Quo sepulto: fluuiū pristino cursui restituerūt. Ne q̄s autē decetero sepulture locū scire posset: oēs captiuos q̄s ad opus p̄ficiendū occupauerūt: crudeliter occiderunt. Quo facto Ataulphū oīm vno aīo regem creauerunt. Deinde Romā redeuntes si q̄d residui erat: locustarū more eradunt. Mulier sagax ⁊ prudens subtilibus blandimētis ad hoc mariti animum inflexit: vt vltro a Romanis imperatorib⁹ pacē peteret. Quā postq̄ adept⁹ est: satis studiose diu vixit coluit: ac Honorio impatori p̄ defensione reipublice militare et vires Gothorum impendere preoptauit. Hic Ataulphus quū esset vir prudēs ⁊ acer: et multis suffultus Gothorū viribus: in primis regni sui dieb⁹ vehementer inhiasse dicitur: vt obliterato ⁊ abolito Romano noīe: oē Romanū solū Gothorū imperiū faceret ⁊ vocaret: ⁊ ipsa Roma Gothia diceretur. Ipseq̄ Ataulphus in republica vt Octauian⁹ monarchiā teneret. At vbi multa expiētia probasset: neq̄ Gothos vllo mō parere legib⁹ p̄pter efferatā barbariem eorum posse: neq̄ reipublice leges intercidere oportere: sine q̄b⁹ respublica nō est res: saltē vt gloriā sibi de restituendo in integrū augēdoq̄ Romano nomine Gothorum viribus quereret: habereturq̄ apud posteros Romane restitutiōis author postq̄ nō poterat esse immutator ob hoc abstinere bello: inhiare paci: precipue vxoris sue Placidie femine ingenio acerrime ac religionis satis p̄bate ad oīa bonarum ordinationū opa persuasus est consilio.

Segericus et vallias Gothorum reges.

Quumq̄ paci petende procurandeq̄ apud Barchinonem hispanie citerioris vrbē maneret: dolo suorū vt refert occisus est. Post hunc Segericus a Gothis rex creatus est. Hic quū fecisset pacē a suis interfectus est. Deinde Uallias successit in regnū: ad hoc elect⁹ vt pacē cū Romanis infringeret: sed a deo ad hoc ordinat⁹ vt pacem confirmaret: quare datis optimis ⁊ lectissimis obsidib⁹: pacē optimā cum Honorio cōposuit. Insup̄ ⁊ Placidiam gallā ei⁹ sororē et olim vxorem Ataulphi restituit: seseq̄ obtulit cum suis Gothis aduersus ceteras gentes que Hispanias occupauerant.

§. III. Archadius vero qui apud

Constantinopolim sedem tenuerat imperij orīetalis: graui infirmitate occupatus: quum morti se propinquū cerneret: Theodosiū filium suū Augustū vocauit. eiq̄ curatorē suum regē Persarū dedit: q̄ pueri tutelā benigne suscepit: et pacem firmissimā cū Romanis fecit. Incepit autem imperare hic Theodosi⁹ iunior post mortē p̄ris sui cū Honorio patruo suo anno dn̄i. ccccxiij. Quum aūt Uuādali p̄ Gallias debaccharent̄ p̄pter recentē vrbis irruptionē: Honoriusq̄ alijs ⁊ arduis negotijs in Italia detineretur: legiones plures ad tuēdas Gallias destinauit. Sed ⁊ legiōes Constantinum quēdā sola spe noīs ⁊ virtutis impatorē creauerunt.

Uuādali Galliās infestant.

Qui continuo vt inuasit imperiū: cōtra barbaros cōgregauit exercitū: q̄ vana spe ad toti⁹ occidētis imperiū anhelās etiā Hispanias occupare nisus est. Uñ quū q̄sdā ex suis armata manu misisset: ⁊ m̄lti eis adhesissent: duo tñ nobiles ⁊ locupletes Didim⁹ ⁊ Uiridian⁹ Honorio fauētes: congregato nō paruo exercitu Cōstantino tyrāno resistebāt. Aduersus q̄s Cōstantin⁹ ille tyrānus Cōstātē filiū suū ex monacho Cesarē factū misit: q̄ auxilio barbaro⁊ fultus: ipsos bello victos fugauit ⁊ occidit. Uuādali aūt q̄ Gallias turbabāt: vidētes se Cōstātino nō posse resistere: relictis Galliis cū vxorib⁹ et filijs ⁊ substātia eo⁊ Hispanias intrauerūt: oīaq̄ cedib⁹ rapinis incēdijs vastātes ad tātā miseriā incolas deduxerūt: vt famis indigētia hūanas carnes ederēt. Honori⁹ igit̄ dū vires reipublice cerneret q̄tidianis labefactari incōmodis: virū strenuū ⁊ bellicosum Cōstātium comitē oī exercitui p̄fecit: ⁊ multis copijs istructū ꝯ Cōstātinū in Gallias misit. Qui Gallias ingressus: cōflictu habito cum eo: apō Arelatēsem ciuitatē ip̄m Cōstātinum Constanti⁹ extinxit: ⁊ eius fili⁹ Cōstanti⁹ apud Uiennā capt⁹ ⁊ occisus est. Plures aūt p̄uincias Hispanie Uuādāli Sueui ⁊ Alani deuastauerāt ⁊ occupauerāt. Sola Celtiberia a

Cōstātinus tyrān⁹ occiditur.

Romanis iudicibus tenebat̄: quā Alani cōtinuis incursionib⁹ infestabāt. Sed Cōstāti⁹ p̄fat⁹ regis Gotho⁊ Uallie fultus auxilio: Alanos difficillimo bello victos maxima cede effecit: rege eo⁊ occiso. Et q̄ supfuerūt relictis Lusitanie sedib⁹ ⁊ noua Carthagine: ad Gondoricū regē Uuandalo⁊ in Galitia regnantē cōfugerūt: se ei⁹ subdētes imperio vnusq̄ ppl's cū eis est effectus. Interea dū hec in Hispania agerēt̄ fauētib⁹ aliq̄b⁹ ex Italia ppl'is: Tertull⁹ q̄dā ex patritijs vir diues ⁊ potēs sibi vsurpat iperiū. Qui statim desert⁹ a suis a fautorib⁹ Honorij occis⁹ est. Post hūc Attal⁹ q̄dā rome inuasit iperiū: q̄ tertia die a Cōstātio capt⁹: ⁊ ad Honoriū missus trūcata manu vitā ei donauit. Preterea in Aphrica Heraclinus cū Sabino suo genero duces Ro. exercitus multa Mauro⁊ ⁊ aliarum nationū auxilia ꝯtrahēs cū trib⁹ milib⁹ nauiū ad occupādā Romā ⁊ Italie imperiū iter arripuit. Sed comitis maritimi occursu territ⁹ / p̄rim⁹ relictis suis arrepta naui Carthaginē quam occupauerat refugit: et ibi a suis non multo post occisus est. Itaq̄ tot tantisq̄ incōmodis deo fauēte in toto orbe sopitis: Honorius imperator Gallā Placidiā sororem suā Cōstantio comiti ingēti viro ⁊ fide integerrimo ⁊ iam sibi p̄missam magno cuncto⁊ gaudio cōiugio sociauit. Ex qua Ualentinianus huius noīs tertius postea impator nat⁹ est. Reges autem illarū nationū qui Hispanias occupauerant: videntes Honorij constantiā in oībus prosperari: atq̄ Gothos amicitia Romanis sociatos: Honorio imperatori legatos cum lectissimis obsidibus miserunt se ei subijciētes. Sed ⁊ Honorius cernens virtutē et industriā Constantij apud Rauennā: cunctis laudantibus purpura eū induit: eūq̄ imperij cōsortē fecit: q̄ inde ad mēses septē vita functus est: cum maximo reipublice detrimēto. Deniq̄ Honorius imperator religiosus ⁊ optimus: religione ⁊ magnificentia patri non dissimilis: trāsactis annis decē q̄bus cum Theodosio patre: ⁊ sex quib⁹ cū Arcadio fratre: ⁊ tribus cū Theodosio iuniori nepote suo impauerat: vbiq̄ rēpublicā pacatam relinquēs: apud vrbem Romā vita functus est: cuius corpus iuxta Petri martyris tumulū sepultū est. Hic Honori⁹ fecit constitutionē in casu schismatis quid agendū: vt patet dist. lxxix. si duo. Sed q̄r laici cuiuscunq̄ status nil p̄nt disponere de ecclesiasticis: nec constitutiōes facere super clero: ideo intantum valet illa constitutio. inquantum approbata ⁊ canonizata fuit ab ecclesia: immo ad requisitionem Bonifacij pape hoc egit: vt habet̄ dist. xcvij. ecclesie mee.

Honorius imperator christianissim⁹ morit̄.

Titulus sequēs. X. continet ge

sta principaliter sanctorum doctorum: et notabiliores sententias eorū qui fuerunt a Constantino primo imperatore: vsq̄ ad tempora Arcadij et Honorij imperatorū scilicet ab anno domini. ccc. vel circa: vsq̄ ad annum domini. ccccl. vel circa. De his videlicet Eusebio / Athanasio / Ambrosio / Augustino / Joanne chrisostomo / Paulo orosio / Rufino / Maximo / Joanne damasceno / Claudiano poeta / Lactantio: Sulpitio / Seuero. De quibusdam sanctis pontificibus et alijs scilicet Martino / Britio / Zenobio episcopo / Florentino / Maurilio / Alexio / Paula.

¶ De Eusebio papa / ⁊ Eusebio cesarieñ. historiographo: Eusebio vercellen. ep̄o: ⁊ Eusebio emisseno. Cap. j.

Qui docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti. ⁊ qui ad iustitiam erudiūt plurimos: quasi stelle in p̄petuas eternitates. Dañ. xij. Licet in sacrosancta ecclesia post apostolos semper fuerint viri illustres: qui non solum sanctitate / sed etiam doctrina splēduerūt: ⁊ erudierūt sapiētes: ⁊ insipientes illustrātes: tenebras effugantes errorū ⁊ vitio⁊: quasi stelle quas non obscurat nox: maxime tñ hi claruerunt a tēpore Cōstantini magni vsq̄ ad tempora Arcadij ⁊ Honorij imperatorū: viri sanctissimi ⁊ doctissimi in scientia diuina atq̄ humana: qui non solum verbo populos docuerunt: ⁊ hereses confutarunt: sed etiā scriptis que dimiserunt: quotidie hoīes erudiunt. vnde eorum opuscula ab ecclesia sunt approbata: vt patet distin. xv. sancta romana. Opuscula videlicet beati Cypriani martyris ep̄i Carthaginensis. opuscula beati Gregorij Nazanzeni ep̄i. opuscula beati Athanasij Alexandrini episcopi, opuscula beati Hilarij Pictauensis ep̄i. opuscula

scula beati Joānis Cōstantinopolitani epi.opuscula beati Ambrosij Mediolanen.epi.opuscula beati Augustini Hipponen.episcopi.opuscula beati Hieronymi presbyteri.opuscula beati Prosperi viri religiosissimi.opuscula beati Basilij Cesarien.epi.sed t dist.xxj.in.c.qm̄ sancte.in synodo generali celebrata sub Justiniano confirmauit opuscula quorūdam aliorū doctor grecorū:scz Theophili Alexandrini epi.Dionysij Alexandrini episcopi. Gregorij Nisseni.et Gregorij theologi.hic vtputo est Nazanzenus. Timothei Alexandrini episcopi.Cyrilli Alexandrini episcopi.et q hoc rum grecorum vltimo dictorum pauca habemus in latino opuscula:ideo ijs omissis/de alijs prioribus.t vitam t aliquos flores ex libris eorum inferius ponemus:et maxime que transsumpta habentur in decretis in diuersis locis.

§.I. Inter ceteros autem refulgens vt splendor firmamēti fuit Eusebius Vercellen.episcopus cōtemporaneus Athanasio. Equib? sicut Athanasius defensauit fidē contra ptidos Arrianos in oriente:ita Eusebius in occidente. Et licz scripta non dimiserit verbo tñ plurimū ecclesiā illustrauit sanctitatis exēplo. Sed ad tollendā equiuocationē que est mater erroris: aduertēdū multos illustres viros sub hoc nomie militasse cōtempora neos vel quasi vicinos. Et omisso Eusebio illo Nicomediensi epo:qui fuit maximus fautor t defensor Arrianorum: fuit primo quidaz Eusebius papa t martyr:precedens immediāte Melchiadem papā:cui successit Syluester tēpore Cōstantini. Floruit circa idem tempus Eusebius Cesarien.epus.qui scripsit hystorias ecclesiasticas et chronica a tempore Nini vsq ad tēpora sua:t passus dicit martyrū: de quo supra dictū est. Sanctitate quoq vite t cōstātia refulsit Eusebius presbyter Rome:qui arguens in faciem et Cōstantium imperatorē t Liberiū papā Arrianos de errore suo intrepide:in cubiculum arctissimum clausus ibi coronatus est. Fuit in illis tēporibus alius quidaz Eusebius nicen?:qui aliqua opuscula edidit multum luculenta:ex cuius dictis hec habentur de conse.dist.ij.q? corpus. Q? corpus assumptum ablaturus erat.s.xps / ab oculis t illatur? sideribus:necessarium erat vt die cene sacramentum nobis corporis t sanguinis consecraret: vt coleretur iugiter per mysteriuz:qō semel offerebat in pretium:vt q? quotidiana t indefessa curredat pro hoīm salute redemptio: perpetua esset redemptionis oblatio: et perennis victima viueret in memoria:t semper presens esset in gratia vere vnica t perfecta:hostia fide estimāda nō specie/nec exteriori censenda visu:sed interiori affectu.vñ celestis cōfirmat authoritas: q? caro mea vere est cibus ꝛc. Recedat ergo omne infidelitatis ambiguum:quoniam quidez qui author est muneris: ipse est etiā testis veritatis. Nam inuisibilis sacerdos visibiles creaturas in substantiā sui corporis t sanguinis verbo suo secreta ptāte cōuertit:ita dicēs. Accipite t comedite:hoc est corpus meum. Et sanctificatione repetita. Accipite t bibite (ait) hic est sanguis meus. Sicut ergo ad nutū precipiētis oīa repēte ex nihilo substituerunt excelsa celox: pfunda fluctuum: vasta terrarū: pari ptāte in spūalib? sacramētis vbi precipit virt?:seruit effectus. Quanta itaq t ch̄ celebranda beneficia vis diuine bñdictionis operet:et quō nouū tibi t impossibile esse non debeat: q? in xpi substantiā terrena t mortalia conuertunt: teipsuz q̄ in xpo es regenerat? interroga. Dudū alien? a veritate / peregrinus a mia/a salutis via intrinsecus exulabas mortuus:subito initiatus xpi legib?:t salutaribus mysterijs innouatus/in corp? eccle nō videndo:sed credēdo trāsisti: t de filio perditionis adoptiu? dei fili? fieri occulta diuinitate (al's puritate) meruisti. In mensura visibili pmanēs/maior factus es teipso inuisibiliter sine quātitatis augmēto: quō idem atq ipse esses:multo alter fidei processionibus extitisti. In exteriori nihil additū est:t totum in interiori mutatuz est: ac si hō xpi filius effect?:christusq homis in mēte format? est. Sicut ergo fine corporali sensu: vilitate pterita deposita:subito nouā indut? es dignitatem: t sicut hoc q deus lesa in te curauit:infecta diluit:maculata detersit:non oculis:sed sensibus tuis sunt credita: ita quō ad reuerendum altare cibis spūalib? satiandus ascendis: sacrū dei tui corpus t sanguinē fidei respice:honora:mirare:mente contege:cordis manu suscipe: t maxime totum haustu interioris homis assume. Hic ille. Hic rhetoricus vt refert Vincen.specula. histo. innumerabiles qui ad plausum populi pertineant confecit libros.magisq hysto.sequut? ab ijs qui declamare volunt studiosissime legitur. Scripsit aduersus Judeos t gentes/t nouatianos precipue libros decem. Et homilias breues super euangelia plurima. Floruit autem sub Constantio imperatore Antiochie sepultus.

Eusebij multi.

§.II. Eusebius Vercellensis

tēporibus Diocletiani et Maximiani adhuc catecuminus paruulus cum parentibus suis Romam venit: et ab Eusebio papa baptisma t nomen accepit. Papa vero Eusebi? ab angelo anteq̄ eum baptizaret:qualis t quantus vir existeret/instructus est:t quo eum nomine vocitaret. In ipso eius baptismo manus angelice vise sunt:que eum de sacro fonte leuauerunt. Virgo semp mānsit. Nullāq femina post baptismū:nec etiā matrē osculādo tetigit:non despiciendo matrē:sed culpā fugiendo. Quō autē quedā matrona nobilis eius pulchritudine capta: vellet eius adire cubiculum: tota nocte plateas vbis circumuit: t ad eius cubiculum custodientibus angelis peruenire non potuit. Unde in crastinū cōpūcta ad pedes eius puoluit:t veniam petens qō cogitauerat crimen fatet. Marcus vero papa qui successit Syluestro:eum presbyterū ordinauit:eo q̄ constantia fidei in eo prepollerer:t iam.l.annoz esset. Tanta aūt sanctitate claruit:vt in missarū solēnijs inter manus eius sacruz mysteriū appareret. Post hec Julius papa videns Arrianos sub Constātio imperatore quasi prealere:cōsecrauit eum vbis Vercellen.epm.que tūc obtinebat inter alias ciuitates Italie principatum. Quum aūt Vercellas fuisset ingressus:faciētibus hereticis cuncta ecclesiarū ostia clausa sunt:vt null? intraret. Sed beato Eusebio comperta eorū malitia ante ostiū maioris eccl'ie flexis genib? oranti/ostia clausa sunt diuinit? reserata. Quū aūt beat? Eusebius oēs puincias occidētis:sicut Athanasi? orietis ab Arriana peste purgaret sua doctrina: Cōstāti? imperator in exiliū eum pellere laborabat. Intantū aūt beat? Eusebi? Arrianos inseqbat:vt Auxētiū Arrianū epm Mediolan.ab omnib? christianis expulsum dānaret:et p eo scrīm Dionysium ibi epm ordinaret. Uñ irat? Cōstāti? cōtra eū cōsilia cōgregauit. Quum aūt adueniēs ad cōsilium Mediolan.ad qō ab imperatore fuerat euocat?:ibi lacerasset scripturā in fauorē Arrianorū factā cōtra vñitatē fidei:cū subscriptione pl'imorū epoz catholicorū:q̄ ex ignorātia fuerāt decepti in vbo homousiō:irat? Cōstāti? imperator tradidit eū volūtati Arrianorū. Qui extrahētes eū de medio aliorū epoz:fortiter flagellātes traxerūt p gradus pallatij a summo vsq ad imum: t rursus ab imo vsq ad summū. Quīq lapidib? graduum quassato capite multū sanguinem iam fudisset:t adhuc eis cōsentire nō vellet:iūctis retro manib? eū per collū trahebāt:vt eis assentiret:sed ipe nihil passus/dicebat pstāter se i sua pfessiōe manere:t p ea libēter occūbere. Alijs aūt catholicis epis aliatis exēplo ei? missis i exiliū:i cauea cōstrictus t clausus est apō Sercopolim. Deinde Arriani ide abstractū negato cibo t potu septē diebus in loco arctissimo clauserūt:t post aliq̄t dies ad arctissimū locū miserunt: vt ex nulla pte se posset vtere:vel aliquē suoz videre:vbi angelica visitatiōe in tāta afflictiōe fuit cōsolat?. Demū Constantio defuncto:quū Julianus apostata sumpsisset iperiū: vt redderet se cūctis amabilē:pmisit in sui pncipio imperij quēq viuere sub lege q̄ vellet. Propter qō epi ab exilio sunt reuocati:t ipse Eusebi? liber dimissus. Post Julianum imperāte Jouiniano sopitis Arrianis:Eusebi? Vercellas redijt:t eū populus cū magna exultatione suscepit. Sed Valēte postea imperāte Arriano:repullulāt Arriani:et vires resumūt cōtra catholicos:t cōtra Eusebiū dioceses visitantem seditionē excitāt:t vallata domo eius capientes t supinum trahentes extra domū lapidib? obruunt. sicq ad dñm migrauit martyrio coronat?:sepult? a discipulis in ecclesia quā ipse cōstruxerat. Uixit autē annis.lxxviij.ad minus.

eusebi? ab arrianis obrut? est lapidibus.

¶ De Athanasio episcopo Alexandrino. Capitulum.iij.

Quasi flos rosarū in diebus ynis: sic effulsit in tēplo dei Athanasius. Rosa eñ pulcherrim? flos odore fragrās confortat:colore albo t rubro visum delectat:substātia seu succo reficit t refrigerat. Sic Athanasi? xpi bonus odor fuit fama pbitatis. Uidētes delectauit puritat? nitore t feruore charitat?. Doctrina refecit infirmos vñitatis. Et qō mirabili? q? iter spinas psequtionū:pl? ceteris doctorib?. Hic igit tpe q̄ apō alexādriā petri martyris diē Alexāder eps agebat:quū post expleta solennia futuros ad suiuiū clericos expectaret i loco mari vicino:vidit emin? puerorū sup ozā maris ludū imitantiū (vt fieri solet epz:t ea q̄ geri mos ē i eccl'ijs. q̄s quū intēte diutius aspectaret:vidit ēt ab ijs geri qdā mysteria secretioza. Perturbat? illico pzehēsos pueros iperat ad se adduci. q̄ quū adessent q̄s eis lud? t q̄d egissent vl' quō pcūctat. Illi (vt talis hz etas) pauidi negauere pmo:deinde rē gestā per ordinē pādūt:t baptizatos a se q̄sdā catecumios pfitent p

Athanasiū q̄ ludi illi⁹ puerilis fuerat ꝑsul simulat⁹. Tūc ille diligēter inq̄rēs ab ijs q̄ baptizati dicebāt: q̄d interrogati fuerit: q̄d ve rn̄derit: vbi vidit ſm religiōis nr̄e ritū cūcta ꝯstar: colloquut⁹ cū ꝯsilio clericoꝝ statuisse d̄r illis q̄b⁹ itegris iterrogatiōib⁹ ⁊ rn̄siōib⁹ aq̄ fuerat ifusa: nō d̄re iterari baptismū: sz adipleri ea q̄ sacerdotib⁹ mos ē. Athanasiuz v̄o ⁊ eos q̄s ludus ille vel pb̄ros h̄re visus fuerat vel ministros: cōuocatis parentib⁹ sub obtestatiōe dei tradit eccl'ie nutriendos. Paruo aūt tp̄e trāsacto: quū a grāmatico fuisset Athanasi⁹ instruct⁹: mox tāꝫ fidele dn̄i cōmēdatū a parētib⁹ restituit sacerdoti. ac velut Samuel q̄dā i tēplo dn̄i nutrit. q̄ ēt tp̄e Niceni ꝯsilij ipsi⁹ Alexādrini ep̄i aderat cōsilijs: senē q̄plurimū iuuās: ⁊ ab eo ꝑgente ad p̄res in senectute bona ad portādū post se ephod sacerdotale elect⁹ est. i. ep̄s Alexādrin⁹. Sub anno aūt iperij cōstātij: quū ip̄e imperator multū faueret Arrianis / Arrian⁹ ⁊ ipse: vt ait Rufin⁹ li. x. eunuchi et q̄ circa eū erāt edocti ad hoc ab Arrianis ep̄is / diligenter attēdebāt ne copia adeūdi imparatorem daret Athanasio ne p eū de v̄itate fidei edoceret: sz frequēter incusabāt Athanasiū apd̄ imparatorē vt authorē oīm scelerū ⁊ flagitioꝝ adeo vt hūani corꝑis brachiū delatū loculo imperatori ipsi on̄derēt qd̄ ab Athanasio excisum magice art' gr̄a de Arsenij cuiusdā corꝑe cōfirmabāt. Quapropter irat⁹ impator cōuocato apd̄ Tyrū ꝯsilio: iubet Athanasiū cōdēnari: misso vno e latere suo ⁊ comitibus. et ab eo adducit Athanasi⁹. In ꝯsilio igit sedentibus: surgūt emuli eius Arriani dicētes. Ecce brachiū Arsenij qd̄ ip̄e ei abscidit. q̄ de cā ipse q̄ p̄ns ē dicat. Hic Arseni⁹ iuuenis clericus erat. ⁊ ꝑpetrato q̄dā delicto quū timeret punitionē Athanasij: fugit ad loca ignota. Interea Arriani existimātes illū illo tp̄e nō reuersurū ad locū illū seu accessurū: brachiuz p̄scindētes a q̄dā cadauere: secrete illd̄ on̄derūt imparatori: post in cōsilio asserētes Athanasiū abscidisse Arsenio: non punitiōis p̄textu: sz ad faciendū maleficia.

athanasius ab arrianꝭ multifariā accusatur.

Sed quū aliq̄ ex catholicis antea ꝑcepissent calūniā paratā ꝯ Athanasium ꝓcurarūt vt ille Arseni⁹ q̄sit⁹ ⁊ inuēt⁹ occulte veniret ad ciuitatē vbi erat cōsiliū ꝯgregatū: ⁊ latēter maneret q̄usqꝫ ꝑ eo mitteret. Quū ergo surrexissent in ꝯsilio illi emuli ei⁹: ⁊ brachiū excisum oīb⁹ ostēdissent: ꝓpter qd̄ multi ep̄i ex catholicis nesciētes fraudē illoꝝ: ceperunt ip̄m horrori h̄re. Surrexit in medio Athanasi⁹ dicēs. Nostis hūc Arsenium? Rn̄derūt plurimi. Optime nouim⁹. Et ille. Mittatur ergo ꝑ eo: ⁊ vēiat: ⁊ v̄itas facti elucescat. Subito q̄ eū nouerant ⁊ locū ei⁹ ꝑgūt ꝑ eo. Et quū aduenisset: dixit Athanasius. On̄de Arseni brachiū dextrū. Qd̄ quū on̄disset integrū: dixit. On̄de ⁊ sinistrū. Et quū itegrū ēt appereret: detecta est calūnia. Introducit q̄ accusatio mulieris cuiusdaz: q̄ se diceret / subintroducta ad h̄ ab arrianis / aliq̄n hospitio athanasiū recepisse: ⁊ ab eo noctu nihil suspicātē vim corruptiōis esse ꝑpessam. Introduci ad h̄ Athanasi⁹ iubet. Ingreditur cū timotheo pb̄ro suo: eūqꝫ monet vt postea q̄ mulier dicēdi finem fecisset: se tacente ipse ad ea que dixerat rn̄deret. Quūqꝫ mulier ea q̄ edocta fuerat / ꝑorasset. Timotheus conuersus ad eam. Uere (inq̄t) mulier ego mansi apud te aliq̄n: haud viz tibi vt asseris feci. Tūc illa vt mulierū se taliū ꝓcacitas hz: obnixa ad Timotheum / Tu inq̄t) mihi vim fecisti. Tu in illo loco ꝯmaculasti castitatē meā. Simul ⁊ conuersa ad iudices obtestari fidē dei cepit se vera dicere. Tunc oēs ridiculosus pudor h̄re cepit: q̄ tā facile tacente reo: factio cōpositi criminis patuisset. Uerū q̄ non iudicādi / sz opprimēdi hoīs ꝯsiliū gerebat: fragor oīm repēte attollit magū esse Athanasiū: ⁊ decipe obtuētiū oc'los conclamat. factoqꝫ impetu suis eū discerpe manib⁹ parabāt. Sed Archelaus q̄ cū ceteris ex p̄cepto imparatoris ꝯsilio p̄sidebat: ereptū eum de manib⁹ discerpentiū ꝑ occultos exit⁹ eduxit. Consiliū tn̄ rursum ꝯueniēs tāꝫ si oīno nihil dep̄hēsum fuisset: vt ꝯfessum de intētatis criminib⁹ Athanasiū cōdēnat. Et gesta in hūc modū ꝑ orbē terre mittētes ad sceleris sui consensum imparatore contegēte ceteros ep̄os ꝑpulerūt. Hic iā toto orbe ꝓfug⁹ agit Athanasi⁹: nec vll⁹ ei ad latēdū loc⁹ superat tur⁹. Tribuni / p̄positi / comites / exercitusqꝫ ad inuestigādū eū monent edictis imperialibus.

athanasij exilium.

Premia delatoribus proponuntur si quis viuū maxime: sin minus caput Athanasij detulisset. Ita totis regni virib⁹ frustra aduers⁹ eū cui de⁹ aderat certabat. Interea sex ꝯtinue annis ita latuisse fert i lacu cisterne nō hn̄t' aquā: vt nūꝫ solē videret. Sz quū ꝑ ancillā: q̄ sola ꝯscia dn̄oꝝ officij / q̄ ei latebras p̄buerant / ꝓdebat: idicat⁹ fuisset. tādē spū admonit⁹ ipsa nocte q̄ ad eū cōp̄hēdēdū cū iudicib⁹ veniebat: emigrauit ad aliū locum. Ita illi q̄ venerūt frustrati: dn̄is q̄ in fugā ꝯuersis: de ancilla vt falsa indice penas sumūt. Extūc accessit Athanasius ad p̄tes vbi regnabat Cōstans frater Constantij: a quo honorifice suscept⁹ est. auditaqꝫ ei⁹ v̄a doctrīa ⁊ iiusta ꝑsequutiōe l̄ras scripsit Cōstās fratri ēt cū minis vt eū restitueret in locū suū. Sicqꝫ reuocat⁹ ex exilio Alexādriā reuertit.

athanasius ab exilio reuocatur.

Ut aūt refert Sozomen⁹ in histo. triptita: ꝓcedēte aliq̄n Athanasio ꝑ Alexandriā: ꝯtigit auolātē corniculam clamitare. et statim pagani circunstantes q̄si mago derogātes: petebant vt eis aperiret quid cornicula illa significaret. Quibus ille subridēs. Cras (inq̄t latina lingua dies futura est in proximo. Hoc ergo clamitās tristē vobis futurū crastinum diem signat. Altera die veniūt l̄re imparatoris ad iudices iubētes: vt pagani non permitterentur ingredi ad templa sua: neqꝫ solennitates suas celebrare. tūc ergo destructa est venerabilior eoꝝ gn̄alisqꝫ festiuitas. Sed interfecto Cōstāte iterum Athanasi⁹ de volūtate Constantij eijcit de sede Alexandrina. et alius Georgius noīe ꝓ eo ab hereticis ep̄s deputat. Sed vt scribit Hiero. in chrōn. post tp̄s Georgio ꝑ seditionē ꝑpl'i incenso: q̄ in locū Athanasij fuerat ordinatus: Alexandriā reuertit Athanasi⁹.

Scd̄m athanasij exilium.

Sed postea ipetrāte Juliano apostata: quū oēs magi ⁊ aruspices q̄b⁹ ille intēdebat: assererēt nihil ꝓsperuz successurū nisi Athanasium occiderēt: iterū (vt ait Rufin⁹) mittit exercit⁹: iteꝝ duces: iterū oppugnat eccl'ia. Quūqꝫ mesti ⁊ flētes ppl'i circūstarēt: ꝓphetico apud eos sermone vsus fuisse ꝑhibet. Nolite (inq̄t) o filioli ꝑturbari: q̄ nubecl'a est ⁊ cito ꝑtrāsiet. Quūqꝫ discessisset ⁊ naui ꝑ fluuiuz iter ageret: comes q̄ ab his missus fuerat: cognito ei⁹ itinere instāter eū inseq̄ cepit. Et quū forte applicuisset Athanasi⁹ nauicl'a ad quēdā locū cōpit a p̄tereuntib⁹ post tergū esse ꝑcussorē suū: ⁊ iā vbi ꝓspiceret imminere: ꝯterriti oēs q̄ aderāt socij: heremū suadebāt ad fuge p̄sidiū petēdā. Tunc ille. Nolite o filioli deterreri. Eamus magis in occursum ꝑcussori nr̄o: vt sciat q̄ lōge maior ē q̄ nos defendit: q̄ q̄ nos ꝓsequit. Et cōuersa nauicula: iter agere obui⁹ ei q̄ se insectabat: aggress⁹ ē. Ille q̄ nullo gn̄e suspicari posset in occursum sibi venire quē q̄reret: tāꝫ p̄tereūtes aliq̄s iterrogari iubet vbi audissent eē Athanasiū. Quūqꝫ rn̄dissent se vidisse eū nō lōge eūtē: tota celeritate ꝑtrāsiēs ꝓperat in vanū festinās cape quē ante oc'los positum videre nō potuit. Ille v̄o dei v̄tute ēt munit⁹ Alexādriā rediit ibiqꝫ tuto latebras vsqꝫ q̄ ꝓsequutio cessaret exegit. Et nota q̄. xix. q. iij. ꝑlatū. §. ecōtra. dicit Gratian⁹ q̄ Paul⁹ primus heremita in testō collobiū suū reliq̄t Athanasio ep̄o Alexādrino: tunicā v̄o btō Antonio. Qd̄ aūt. s̄. dictū est q̄ Athanasi⁹ sex annis in cisterna latuit sub Cōstātio impatore: alibi aliter legit: vt refert Uincē. spec. hist. lib. xviij. vcz q̄ Arrianis sub Cōstātio p̄fecto btō Athanasio calūnias excitātib⁹: ille corruptū iudiciū declinās: nō amico vel parētis vl' clerico se credidit. Sed quū apparitores subito domū eius itrassent: tunica birroqꝫ vestit⁹: media nocte fugiēs ad quādā viginē deuenit. q̄ virgo quuz fuerit iuuenis pulchra valde: cōspectus hoim vitare cōsueuerat in Alexādria. Quum ergo ad hanc virginē Athana. cōfugisset: tam inopinate rei ꝑterrite nouitate: scrūs ep̄s ait. Ab Arrianis inq̄etor. ⁊ calūniosis criminib⁹ incusor. Ne igit ⁊ ego irrationabili nota deformer: ⁊ q̄ ad penā meā inique parati sunt ꝓpter me ruāt in pctm̄: magis credidi fugiēdū. Deus autē reuelauit mihi hac nocte: q̄ apud nullum sicut apd̄ te possim saluari. Tūc illa ꝯgaudēs in dn̄o: piectis cogitatiōib⁹ vanis: sctm̄ illuz ꝑ sex annos intra celle sue secreta celauit: q̄diu p̄fat⁹ Cōstāti⁹ imparator vixit. Ipsa pedes ei abluēs: oīa necessaria ꝑ se ei ministrabat: libros q̄ q̄s ille q̄rebat: mutuo sumens ⁊ legēdos prebēs. Null⁹ tn̄ in vrbe vbi degeret inuenire potuit: donec Cōstātio mortuo: rursus nocte ꝓprijs vestibus indut⁹ in eccl'ia subito cunctis stupētib⁹ apparuit. Oēs em̄ se videre credebāt eū tāꝫ ex mortuis suscitatū. Amicis autem intimis suis satisfaciebat dicens. Idcirco me ad latebras vestras nō ꝯtuli: vt tute iurare possetis: q̄ vbi degerē nesciretis. Et q̄ necesse erat vbiqꝫ me q̄ri: in cella illi⁹ virginis latui: vbi me celari null⁹ suspicaret: eo q̄ iuuenis ⁊ pulchra videret. Sic ergo ⁊ ipsi ⁊ fame vel glorie mee profui.

Qd̄ hoc dicit de Paulo p̄mo heremita nō legitur in eius vita: quū ip̄e paulus solā h̄ret vestē cōtextaz folijs palmarum qd̄ autē h̄ d̄r fecit ipse antoni⁹ et non paulus

§. I. De libris Athanasii ab eo

editis: Hiero. de viris illustri. de eo sic fatur. Feruntur ei⁹ aduersus gētes duo libri. Et ꝯ Ualētē ⁊ Ursatiū vn⁹ liber de v̄ginitate: ⁊ de ꝑsequutiōib⁹ Arrianoꝝ pl'imi. Et de psalmoꝝ titulis. ⁊ de historia Antonij monachi multuz ꝓlixa ⁊ luculēto sermone: ⁊ plura alia q̄ a latinis raro habent. Fecit ⁊ ipse symbolū fidei qui incipit. Quicunqꝫ vult salu⁹ esse ⁊c. q̄ cantat in p̄ma dieb⁹ dn̄icis in eccl'ijs: nisi maior solennitas intercipiat. Et licet ad solū Ro. pontificez spectet symbolū fidei edere: nō q̄ ab Athanasio editū: sz q̄ ab ecclesia vniuersali approbatū ⁊ authentizatū vt plenum catholica veritate: iō ab oīb⁹ et publice ꝓnuntiat ſm Tho. ij. ij. Dicit autē Uin. spe. histo. li. xv. q̄ inuenit liber Athanasij exhortatorius ad monachos valde vtilis / de q̄ infrascriptos flo-

res

Preclare, atq; nasij se tentie.

res excerpsi. vcz: Hilari vobis in christo licet sacris huius principis initiatis: vt sit inchoatio vre a'pfecta: z ad veram viuēdi frugē gradus interpositos pualētes apice ipsi⁹ culminis occupato summā teneatis. Qui dū me nō solū libenter: sed ēt auide auditis: impudētem mey fo amore fecistis. Precedētes essi duco: z vltra mēsurā mee possibilitatis extēsus/qs seq cupio ducere cōpelloz. Abstinētia continentie nutrix est: q facilius frenos patit: si nō delitiarū calcarib⁹ incatef. Qui illō a q abstinēt illicitū; credūt: ipsi sibi pmium sui laboris imminuūt. Illicitis essi cauere iugum necessitatis est: pmissa vincere man⁹ arbitrij. a malis abstinere merces est. discipline bona supgredi libertas arbitrij: nō finis imperij. O fones: si fieri pōt: sola legēdi intercapedo disrūpat. Sit vict⁹ facilis: vestitusq; vilis. Vita ꝛa iubeat: lingua suadeat: q: plus authozitat⁹ exēplū q̄ ꝛmo gestat. Feminas pbas z religiōis studio ꝛo deditas cū mensura veneratiōis honozate: vt nec austeritas inhūana: nec sedulitas sit remissa. in loquendo aūt cum eis pcipue vobis etas/ hoza/solitudo/vitanda sunt: vt vitef. oē qō ꝫ vos pōt fingi tā q̄ possit z credi. Ipsa fame semina pusq; nutriāt itereāt. Nō essi tñ vobis fides facta: sed possibilitas fere etiā est relegāda mēdacij: vt nō blasphemef bonum vīm. Brā est vita z pclara: de q̄ nihil licet falsitati: nec me pterit scīaris labo ris inuidiā in obtrectationē sp religiōis ardere: ſz vtaſ mūdus sua natura: dū tñ nihil inueniat in nra disciplina. Falsitas ex more iactef: dū nec verisile possit ee qō oz. Nemo tñ oz contēnere vult⁹ infamie: q: sp puenit famā simulare; sed eo attēti⁹ pcauere: q̄ solet ēt ficta cōponere. Necessari⁹ sit e domo z rarus egressus: quā aut religionis rō exturleris: aut ad substātiā vict⁹ cā exercēdi opis ordinauit. Muneribus cūctis nisi q̄ ad q̄tidianū cibū z annuum vestitū suppetāt/ abstinete: sciētes ee scriptū. Habētes alimēta z quib⁹ tegamur ijs cōtentisim⁹. Uidua paup plus oīb⁹ misit: q: nō pōt esse parū qō totū est. Nec q̄sq ampli⁹ dedit: q̄ q̄ sibi nihil reseruauit. Cur viuendi voluntate q̄s se soluat: qō moriēdi lege est rūpēdū: facies de sorte mercedē: vt de necessitate virtutē augeat: q̄nimmo rē familiarem suā erogās: de parvis magna/de vilib⁹ ꝓtiosa/de caducis eterna faciat. Hec ille.

¶ De sancto Hilario Pictauen. epo. Capitulum. iij.

QUasi luna plena in diebus suis: sic effulsit in tēplo dei Hilari⁹ Pictauen. epūs. q̄ floruit ēt eo tpe. Hic vt refert Uincen. spe. hyst. li. xv. c. xxiij. ex gestis ei⁹. ante Burgēsis fuit gēte Aq̄tanc⁹. Fuit aūt sp optimus xp̄ian⁹ z in sacra scriptura sapiētissim⁹. De eo legitur ēt q̄ quū in adolescētia lris operā daret: nec ita cito pficeret vt cupiebat: diffidēs de adeptiōe sciētie: recessit a scholis proponēs alijs vacare. Quū autē pgeret: in via repit quēdā puteū in oze habētē lapides erectos magnos vt moris est. Cernens aūt lapides illos cauatos in aliq̄b⁹ locis ex assiduita te hauriendi cū funē: resumpsit vires mentis z fiduciaz dicens. Si funis q̄ est ita mollis/ex assiduitate fricandi lapidē hunc ita durū ipsuz insecuit z cauū fecit: z ego cōtinuando vtiq; pficere potero: z perficere desiderij mei. Unde ad scholas reuersus cōtinuauit studiū: z acutissimus atq; doctissim⁹ effect⁹ est. Uū quū vidissent Pictauēses q̄ tota ꝓtute oēs hereticos expugnabat: eū in epm oēs elegerunt pariter. Qui statim ex ardore fidei nō solū terrā suā: sed ēt totam Francia ab hereticis defendēs: suggestione duoz⁹ hereticoz ab impatore Constātio: q̄ z ipe hereticus erat: exiliatus est: qz sapiētia ei⁹ sustinere nō poterat. Exiliat⁹ aūt accessit ad insulā Gallinariā. q̄ quū esset plena serpētib⁹: ipso illuc habitante oēs serpētes de illa insula disperierunt. In laicali ꝫo habitu quū habuisset vxorem: ex ea suscepit vnā filiā quā Apra vocauit. q̄ postq̄ Hilari⁹ pf ei⁹ esset epūs factus: quū sponsum terrenū q̄reret: Hilari⁹ sua pſuasiōe ad ppositū ꝯginitatis indurit. In q̄ quū firmā videret: timēs ne in futurū a ppositō scrō declinaret: instātius dñm rogauit vt eā ad se vocaret: nec vltra viuere sineret. Quod et factū est. nā post paucos dies in dño obdormuit. quā pf⁹ propꝛijs manib⁹ sepeliuit. Hoc vxor attendens: rogauit z ipa vt deuotissima mulier Hilariū epm: vt qō p filia obtinuerat: hoc z p se impetraret. qō z sequutū est ipa ad dñz migrāte. Quarto aūt anno exilij sui/iussit impator Constans vt oēs epi exiliati/reuerterent: ēt Hilari⁹: z de ſtate fidei disputarēt. Reuersusq; sctūs Hilari⁹ petijt ab impatore sibi dari licentiā loquēdi. Sed illi duo epi nō sustinētes facidiam ei⁹: obtinuerūt ab impatore q̄ redire Pictauos ꝓpelleret. Redeūti ergo Pictauos: obuiauit q̄dā mulier flens filium suū sine baptismo defunctū. Cui ꝓcib⁹ z lachrymis motus sctūs Hilari⁹ eū suscitauit. Legit ēt de eo: vt refert Uincē. vbi. s. z Jacob⁹ de voragine. q̄ Arriana hereſi ꝓ orbē furente: ēt Leo papa hac peste deprauat⁹/fecit oim epoz psilius ꝓuocari. Uenit z sctūs Hilari⁹ q̄uis tardi⁹: armis tñ fidei munit⁹. Quūq; nūtiarū esset eū adesse pre foribus: papa non velut sero veneti/ſz magis vt catholico indignat⁹ mādauit synodo vt null⁹ ei adsurgeret coepoz: aut locū pſessiōis ei annueret. Presentat⁹ ḡ vir dei psilio: residētes cū reuerentia salutauit. Cui papa q̄si quē ignozaret insultās/sic rūdisse ferf. Tu es Hilari⁹ gall⁹? At ille. Nō sum (inq̄t Hilarius) gall⁹: sed de Gallia: ac si diceret. Nō sum natiōe gallus: sed de Gallia presul. erat enim gente Aquitanicus: pontificali aūt dignitate preeminebat Gallis. Papa aūt animi stomachatione pmot⁹ ait. Et si tu Hilari⁹ de galliate ego Leo apl'i ce sedis Romane iudex. Cui Hilari⁹ ei⁹ ptinacē cōtroversiā intelligēs: rūdit ei. Si Leo es: nō tu es de tribu iuda. Et si iudicans resides. ſz non in sede maiestatis. Mox ille spreta sede: immo sedis dignitate surrexit: multūq; psago antistiti minās exiuit dicēs. Uide qz ad te reuertēs ab his tumidis pmocinatiōib⁹ hūiliatū destituā. Et si (inq̄t Hilarius) nō redieris: Cui vir sctūs terre se ifidere parās: dixisse supplex ferf: Dñi est terra z plenitudo ei⁹. Ad quā vocē statim ipa tell⁹ (vt ferf) erūpēs sursuz excreuit: eiq; in medio residētiū epoz sessum nec hūiliorē pbuit. Oō vniuersis z maxime catholicis stupētib⁹: deiq; p sancti merito collaudantib⁹: clamoz attollit: apl'icū repētino defecisse iteritu. Sicq; synodus disiungit: z epi oēs cū reuerentia in laudib⁹ beati Hilarij ad ppria/erroris capite cōtrito reuertūt. Ueruz qz nō reperit clare eo tpe aliquē fuisse in papatu nisi Leonē: ō ad cōsonātiā miracl'i hui⁹ cū hysto. dicit Uincē. vbi. s. et Jaco. q̄ posset dici q̄ Liberi⁹ papa q̄ cōstantio fauebat et alijs Arrianis: ēt binomi⁹: z diceret z Leo z Liberi⁹. Nō dū essi erat introduct⁹ mos in eccl'ia: q̄ in creatione pape ei⁹ nomē mutaret. Clarū est essi istū Liberiū fuisse tpe Hilarij. Uel forsan circa illud tēpus fuit aliquis antipapa dictus Leo. in hysto. eccle. sed nec in tripartita. vel chroni. Hieron⁹. nil de hoc dicitur: vnde pro dubia re habetur.

§. I. Infirmatus autez sanctus

Hilari⁹ Pictauos reuerſ⁹. quū obitū suū imminere cognosceret: vt refert Uincē. fecit ad se venire Leoninū ciuitatis ipsi⁹ pbr̄m: quē maxie diligebat. Quūq; iminēte nocte exire ei⁹: z si q̄d foris audiret renūtiare iussisset: ipse voces tumultuātis pp'li ciuitatis ad ſ se audisse reuertēs exposuit. Et quū circa eū vigilaret finē eius expectans: media nocte iterū iubet exire: z q̄d audire posset iacēti referret. Qui dū se nihil audire renuntiat: mox nimia claritas quā nec ipse ꝓsbyter sufferre poterat: intrauit ad eū. z sic paulatim recedēte lumīe migrauit ad dñm. Duo ante negotiatozes aliq̄ dum ad sctī eiusdem basilicam deuenissent: habentes formā seu massam cere q̄si socialiter in cōetu vnus alloquut⁹ est alterū vt eā tāto cōfessoꝛi offerrēt. Sed incassum sua ꝓba in alio sui socij ꝫ nolētis expādi. Ipe tñ cū collega suo in oratione pstemit: ceraq; illā ante sepulchri cācellos exponit. Mox ad oēm eq̄litatem species ipsius cere se vtuisit. Et pte illi⁹ fidelis oblatoꝛis accepta: pars altera videtib⁹ pl'imis voluēdo se vsq; ad alios cācellos/mutu diuino cū oi contumelia est repulsa: q̄si sctūs nollet accipe qō alter illi deuot⁹ nō obtulit. Tūc ille cōfusus ingemuit: maioraq; postea obtulit. Itē quū q̄dā puer q̄dā vice ad sepem obdormisset iacens oze apto: serpēs ingressus est os ei⁹. Quē quū parētes ei⁹ durissent ad basilicā sctī Hilarij: pstrauerūt se in oratione p sanitate pueri. Mox ex oze pueri egressus est serpēs. q̄ statim veneno cozā oībus effuso mozif: puerq; sospes redif. Hiero. in li. de viris illu. Hilari⁹ aduersꝰ Arrianos. rij. li. cōposuit. z intitulauit (credo) de trinitate. Alium libꝝ de synodis: quē ad Gallias epos scripsit. Itez psalmoꝝ cōmētarios pmū z scōm. in q̄ ope imitatus Origenē: nōnulla z de suo addidit. Est z ali⁹ libell⁹ ad Cōstātiū quē Constantinopolim ad eū direxit. Itē liber aduersus Ursariū z Ualentē hereticos: hystoriam Ariminēsis z Seleucēsis synodi cōtinēs. Itē liber hymnoꝝ: et mysterioꝝ ali⁹. Itē cōmentarij in Matthēum. z tractat⁹ in Job. quos de greco Origene. trāstulit ad sensum. Et ali⁹ elegās libellus ꝫ Auxtēium. Et nōnulle ad diuersos epl'e. Mortu⁹ est aūt Pictauis Valentiniano z Valente regnantibus. Huius ex libro trinitatis aliqua dicta ponūtur vt appareat pfunditas doctrine ei⁹.

Mira oculasi Hilari.

opa bti Hilarij

Hilari⁹ mittit i exiliuz.

Hilari⁹ mortuū suū sine baptismo suscitauit.

§. II. Circa materiaz passionis

christi Hilari⁹. r. de trini. sic ait. Unigenitus de⁹ hoiem verū similitudinē nr̄i hois non deficiēs a semetipso sumpsit. In quo ḡhus aut ictus incideret: aut vuln⁹ descēderet: aut noui occurrerēt: aut suspēsio eleuaret: afferūt q̄dē hec impetū passiōis: nō tñ dolorē passiōis iferūt: vt relū aliq̄ aquā pforās: vl ignē cōpūgēs: vel aera vulnerās. O ēs quidē has

passiões nature sue infert vt ꝓfozet: vt vulneret: vt cõpun
gat: sed naturā suā in ꝺ passio illata nõ retinet: oũ in natu
ra nõ est: vel aquā ꝓfozat: vel cõpigi ignē: vel aera vulne
rari: Huius ⁊ natura teli sit vulnerare/⁊ cõpũgere/⁊ ꝓfoza
re. Passus q̄dē christ⁹ oũ cedit: oũ suspēdit: oũ mozit: sed in
co:p⁹ irruēs passionꝭ nõ tñ naturā passiõis exercuit: oũ ⁊ pe
nali ministerio pena deseruit. ⁊ virtus co:pis sine sensu pe
ne: vim pene in se deseuietis excepit. Habuit sane illud oñi
co:pus doloris nr̄i natura: ⁊ si co:pus nr̄m id nature lẽ vt
calcet vndas ⁊ desup'eat: nc clause domus obstaculis ar
cent. At ꝯo si oñi co:p⁹ solũ ista natura sit vt ferat i humi
dis: ⁊ sistat in liquidis: ⁊ stricta transcurrat: q̄ per naturam
hñani co:pis carnē ex spũ cõceptā iudicamus? Caro illa de
celis ē: ⁊ hõ ille de celo ē: hñs ad patiēdũ co:p⁹: ⁊ passus ē:
sed naturā nõ hñs ad dolendũ. Et infra. Quare igitur infir
mitatē oñatā yui⁹ co:pis credis: cui⁹ habuit tantā nā ꝟtu
tē. s. cõsternare q̄ ad capiēdum venerant? Sed fozte dolores
vulnerũ tunuit. Quē rogo o tu oñice infirmitatis assertoz
penetrātis carnē claui habuit terroze: q̄ excisam aurē solo
restituit attactu? Producens hec aurē manus clauũ dolet
sentit vuln⁹ q̄ alteri dolozē vulneris nõ reliq̄t? Pūgēde car
nis meru tristis ē: cui⁹ attactu caro post cedē sanat. Et in
fra. Collatis igit̄ dictorũ gestoruꝫq; ꝟtutib⁹?: demõstrari nõ
est ambiguũ/in natura co:pis ei⁹ infirmitatē co:pozeā non
fuisse: ⁊ passionē illā lẽ co:pi illata sit: nõ tñ naturā dolēdi
co:pi intulisse: q̄ lẽ forma co:pis nr̄i eēt in oño: nõ tñ vitio
se infirmitatis nr̄e. Forma erat i co:pe qõ ex ꝯceptu spũscti
ꝟgo ꝓgenuit. Hec ille. Que ꝟba: q̄ obscura sunt: in menti
bus simpliciũ gñare possent errozē nõ sane intelligentib⁹.
Nã in superficie sonare videnē ꝯ christ⁹ in passiõe nõ habuit
verũ dolozē inquātũ hõ. Uñ btus Tho. in. iij. sen. dis. xv. po
nit triplicē modũ dicēdi. Primũ est ꝑm Guillelmũ ep̄m Pa
risiēsem. q̄ dixit Hilariũ ista retractasse i q̄dā ep̄la q̄ ei⁹ oz.
Scõs modus ē ꝯ loq̄t hic de christo ꝑm naturā diuinā: i q̄
sine dubio nõ fuit dolor vel alia passio. Disputabat eñ Hi
lari⁹ in illis ꝟbis Ꝫ illos q̄ dicebāt dei filiũ creaturā eē. Ter
tius modus exponēdi ē magistri sen. i. iij. li. vbi ponit dicta
ꝟba: ⁊ cõsistit in ꝺ. Nõ simp'r Hilari⁹ voluit a xpo exclude
re dolozē/timozē/⁊ hmõi: sed tria q̄ sunt circa dolozē. Pri
mũ est oñiuꝫ doloris. vñ dicit. Quare igit̄ infirmitatē oña
tā ⁊c. i. q̄ dolor ⁊ timor fuerũt in eo. nõ ꝑm passionē pur est
in nobis: q̄ obfuscāt aliquātulũ rõnē in nobis: fz nõ in xpo
Scõm est meritũ doloris. qõ notat quũ dicit. Nõ tamē vi
tiose infirmitatis ⁊c. Et ⁊terũ. Non hñs naturā ad dolendũ.
qõ dicit: q̄ non erat in natura ordo ad dolorē ex aliq̄ meri
to pcti: sicut est in nobis: saltē ex originali pctō. Tertiũ qõ
excludit a christo est necessitas doloris. qõ notat quũ dicit.
Uideam⁹ an ille passionis ordo ⁊c. Habebat eñ in ratione:
vnde timozē ⁊ tristitiā a sensualitate excluderet si voluisset
quod non est in nobis. Diffusius ibi potes videre.

℣. III. De sacramento eucharistie

Idē Hila. viij. li. de trini. sic fatur. Nõ est hñano aut secu
li sensu de his reb⁹ loquēdũ: nec q̄ꝑ violētiā atq; imprudēn
tē ꝓdicationē dicto⁹ celestiũ/scie aliene/atq; impie intelli
gētie puer sitas exto:quēda ē. De naturali eñ in nobis xpi
ꝟitate q̄ dicim⁹?: nisi ab eo didicimus: stulte atq; impie dici
mus. Ipse eñ ait. Caro mea vere est esca: ⁊ sanguis me⁹ ve
re est potus. Et q̄ edit carnē meā: ⁊ bibit sanguinē meum: in
me manet: ⁊ ego in eo. De veritate ergo carnis ⁊ sanguis nõ
est relict⁹ ambigēdi loc⁹. Nūc eñ ⁊ ipsi⁹ oñi pfessione: ⁊ fi
de nr̄a vere caro ē ⁊ ꝟe sanguis ē: ⁊ hec accepta atq; hausta
efficiūt vt nos in xpo ⁊ xps in nobis sit. Est g̃ ipse in nobis
p carnē. Qõ aũt nos in eo p sacr̄m cõitate carnis simus: ipse
testat dicens. Uos me videbitis: q̄ ego viuo ⁊ vos viuetis.
q̄ñ ego in pr̄e maneo: ⁊ vos in me: ⁊ ego in vobis. Si volũ
tatis tñ intelligi vnitatē vellet: cur gradũ quēdā atq; ordi
nē cõsummāde vnitatis exposuit? nisi vt ille in pr̄e p natu
rā diuinitatis: nos ecõtra i eo p corpalē ei⁹ natiuitatē. ⁊ il
le rursus i nobis p sacr̄m inesse mysteriũ crederet. ac si p
fecta p mediatorē vnitas doceret: quũ nobis in se manenti
bus: ⁊ ipse maneret in pr̄e: ⁊ in pr̄e manens ipe maneret in
nobis: ⁊ ita ad vnitatem pficisceremur cũ eo q̄ natural'r fz
natiuitatē inest. nos ch̄i eo natural'r inessem⁹?: ipso i nobis
naturali pmanēte: hec hylariꝰ de conse. di. ij. In xpo pr̄. De
de trini. Immẽsum est qõ agit. s. q̄redo de mysterio trinita
tis. ⁊ incõprehẽsibile. extra significātiā ſmonis. extra sen
sus intētionē. Non annūciat: nõ attingit: nõ tenet: verbo⁹
cabile lumen occecat: intelligētie capacitatē: qõ fine nullo
pozē. In sermone ꝟo nouā ifirmitatē. s. silētiũ ꝓfiteoz. Pe
riculosum nimis ē de reb⁹ tãtis ac tã recõditis aliq̄d vltra
ꝓscriptũ celeste ꝓferre: vt vltra ꝓfinitionē dei ſmo de deo
sit. Forma fidei certa est. Nõ g̃ aliq̄d addẽdũ est: sed modus
cõstituẽdus audacie. q̄cq̄d vltra q̄rit nõ intelligit. Idē in. s.
de trini. Optimus ille lector est: qui dictorũ intelligentiam
expectat ex ꝓdictis potius q̄ imponat: ⁊ retulerit magis q̄
attulerit: nec q̄ cogat id videri dictis contineri: qõ ante le
ctionē ꝓsumpserit intelligẽdũ. Quũ igit̄ de tribus dei ser
mo est: cõcedamus deo sui cognitionē: dictisq; eius pia ve
neratione famulemur. Idē in eodē. Intelligẽtia dictorũ ex
causis est assumenda dicẽdi: q̄ nõ ſmoni res: sed sermo rei
debet esse subiectus. extra de verbo. signifi. intelligentia.

De magno Basilio. Capitulum. iiij.

Quasi ignis effulgens et thus ardẽs in igne: fuit magn⁹ Basili⁹ tpe Ju
liani apostate ⁊ Ualētis ⁊ alioꝝ. Ignis per ar
dentē dilectionē: effulgẽs p doctrine irradia
tionē: thus ardẽs in igne p deuotā cõtẽplatio
nē. Pr̄ oz monachoꝝ i ozāte: sicut Bñdict⁹ i occidēte. Regu
lā viuēdi eis scripsit. Monasteria duplicia istituit. s. virozũ
⁊ mulierũ in vno monasterio: sepatim tñ in maxia honesta
te q̄ postmodũ eccl'ia pp̄ericla abstulit: vt habet. xvij. q. ij.
diffinim⁹. Uici visiõe oñsus ē sctõ viro Effrē: colũna ignis
ptingẽs vsq; ad celũ. Refert aũt sctus Amphilochi⁹?: qui vi
tã ei⁹ mirabilẽ scripsit: q̄ quũ Basili⁹ esset septẽnis a parẽ
tib⁹ lr̄is tradit⁹ est. Postea matrẽ verboꝝ Athenas adijt.
vbi cũ Grego. nazãzeno ⁊ Juliano apostata et Libanio so
phista studuit in doctrina greca: in qua inuenire nõ valuit
deũ oĩm creatorẽ. Ubi oñ esset: q̄dã nocte diuin⁹ q̄dã eũ fi
dei splẽdor accẽdit: ⁊ plustrare totius christiane religionis
scripturas ꝓcepit. Quo accẽsus spũ/in Egypti⁹ pfect⁹ est:
libroscq; sacros petijt. Rediẽsq; diuinaꝝ scripturarũ studio
vacauit: ac i Grecia multis mundanis pbis viã salutis oñ- Eubol⁹
dit. Inter q̄s Eubolũ ꝓceptorẽ suũ reg̃rẽs: iuenit eũ inter ꝓceptor
discipl'os iã confectũ senio disputantẽ. Reꝑhenditq; eũ. Ji Basili⁹
ait q̄ cũ eo erāt: q̄s repr̄ehẽdit te (inquiũt) o philosophe?
Qui rñdit. Aut de⁹?: aut Basilius. Cõuersusq; ad Basilium
ait. Que est definitio philosophie? Qui rñdit. Prima defi
nitio pbie est meditatio mortis. Et ille admirans ait. Quis
est mũdus? Et ille. Qui est sup mũdũ. Et dulces quidẽ sunt Sũma
mundi ſmones. Amat⁹ ait est mũdus ei q̄ cõtinet eũ virtio- pbia est
se. Et alia est voluptas co:pis: alia voluptas spũs: et simul medita
hec coesse nõ pñt cuidã. Nemo eñ põt duob⁹ dñis seruire. tio mor
Tribusq; diebꝰ incibati mãserũt cõquirentes de ꝟbo vite. tis.
Tunc Eubolus cognita ab eo via veritatis: humiliauit se
sub eo offerens se ⁊ sua: vẽditisq; oĩbus q̄ habebat: et datis
pauperibus: vt irẽt Hierl'm: veniũt Antiochiã: vbi Libanio
sophiste ⁊ discipl'is ei⁹ quũ verbũ dei ꝓdicassent: venerunt
Hierl'm: ibiq; ab epo Maximino regenerationem pstrati
petẽtes: veniũt cũ eo ad Jordanẽ. Et ozauit Basili⁹ signum
reuelari fidei ei⁹. Tũc venit sup eos fulgur ⁊ colũba ex eo
dẽ fulgure: q̄ turbãs aĝs reuolauit in celũ. Et post annũ ba
ptizati redierũt Antiochiã: vbi sub Miletio epo diaconus
ordinat⁹ est Basili⁹. Deinde Cesareã adeuntibus: nocturna
visiõe reuelat⁹ ē Eusebio aduẽt? eo:: q̄ successo: ei⁹ fieret
Basili⁹?. Qõ nõ multo post factũ est. Cõsecrat⁹ aũt petijt si
bi dari gratiã ⁊ intellectũ ꝓphs sermonib⁹ offerẽdi sacrifi
ciũ altaris. Et post sex dies in extasi fact⁹ in aduẽtu spũscti
ministrare cepit. Qua dã nocte venit dñs Jesus in visiõe cum
apl'is faciẽs ꝓpositionē panis in altari: ⁊ excitauit eum di
cẽs. Repleat os tuum laude: vt singulis diebꝰ offeras mihi
sacrificiũ. Qui nõ ferens ocl'is visionem: accessit ad altare ⁊
scripsit in charta. Repleat os meũ laude: vt hymnũ dicam
gl'ie tue. Et post finē ofonis/exaltauit panẽ: ⁊ diuidens in
tres ptes: vnã cõicauit: aliã reseruauit ꝓsepelirī sibi tertiã
imponens colũne aureę super altare pepẽdit. Et exeũte eo Mira
Eubolus ⁊ cleri ꝓceps: q̄ adstabãt ante portã tẽpli pstra bile my
ti: dixerũt se vidisse lucem: intelligibilẽ in tẽplo ⁊ viros cã sterium
didatos ⁊ audisse vocẽ ppl'i gl'ificãt⁹ deũ. Et ꝓgregata mul sacra
titudiẽ l'ecc'ia ad diuinũ mysteriũ: q̄dã hebꝛe⁹ mysteriũ of mentꝝ
ficij explorare volẽs: pmiscuit se ppl'o: ⁊ vidit i tãtẽ ptiri in
manib⁹ Basilij. Et accedẽs cũ alijs sũpsit ꝟe carnẽ ⁊ ꝟe san
guinẽ. Qõ indicãs vroꝝ sue baptizatus est cũ oĩ domo sua.

℣. I. Quidã etiaz senioz nomine

Proceri⁹ / suã filiã voluit deo consecrare. Cui inuidens dia
bolus: vnũ de seruis ei⁹ ad amoꝛem suũ accendit. Qui allo
quẽs incantatorẽ vnã accepit ab eo epl'am dicentẽ. Uade ⁊
sta sup monumentũ gẽtilis noctu: ⁊ exalta chartã in aere.
⁊ adstabũt demones q̄ ducẽt te. Quo facto diabolus legẽs
epl'am ait. Credis in me? Et ille / Credo. Subdit diabolus.
Abrenuntias christo? Qui ait. Abrenũtio. At diabol⁹. Per-

fidi

fidi (inquit) estis vos christiani. q̄ qñ opus habet; venitis ad me: sed post cōpleta desideria v̄ra reuertimini ad xp̄m v̄m qui benigne suscipit vos. Fac ḡ mihi scriptam christi tui et baptismatis abrenūtiationē voluntariā: et pfessionē mei: quā habeā in die iudicij: ꝛ statim cōplebo desideriū tuum. Qd ꝛ fecit. Tūc sathanas misit spūs fornicationis ad puellā. q̄ infl āmauerūt eā in amorē iuuenis. Que pijciēs se i terrā: clamare cepit ad patrē. Miseremini mihi pr̄: q: torqor ppter talē puerū. coniūge me illi: alioq̄n moriar. Ille vero multis pcib⁹ ꝛ blāditijs nō valēs resistere: demū dedit eam puero in vxorē. Qui post modicū tēp⁹ dephēsus est ab alijs eccl'ias nō intrare: neq; sacra cōicare. ꝛ dixerūt piugi eius. Scis q: vir tu⁹ nō est christian⁹: s; aliene fidei? Tūc illa dolore repleta / pstrauit se ꝛ cepit se vngulis discerpe: ꝛ pect⁹ suū tūdere clamās. Heu cur nata sum? Ad quā vir eius accurrēs nō esse verū qd audierat: ptēdebat. Tūc illa in cōsolationē veniēs ait. Si vis mihi satisfacere: crastina die eamus sil' in ecclesiā: ꝛ corā me pticipa sacrū mysteriū. Tunc ille coact⁹ explicauit ei seriē facti sui ꝛ pacti cū diabolo. At illa cucurrit ad sctm̄ Basiliū narrans ei gestorum ordinez. Qui vocās puerū sciscitat⁹ est an ita res haberet. Et ille cū lachrymis retulit oīa. Cui sctūs. Uis reuerti ad deū? Et ille. Uolo: sed nō valeo: q: scripto abrenūtiaui xpō: ꝛ pfessionē feci diabolo. At sanct⁹ ad ipm̄. Nō sit tibi cure: benign⁹ est de⁹. Credis (ait Basili⁹) saluari? Et ille. Credo dn̄e. Adiuua incredulitatē meā. Tūc occludēs eū facto signo crucis in eo cōlaborabat ei p tres dies. postea visitauit eū dicens. Quō te habes filij? Et ille. Sctē dei non fero clamores demonū terrores ꝛ lapidatiōes: tenētiū in manu scripta mea ꝛ dicētiū. Tu venisti ad nos: non nos ad te. Cui sctūs. Noli timere. deum crede. Dansq; ei modicā escā: cum signo crucis christi occlusit eū. Et post paucos dies / iterū visitauit eum q̄rens quō se hr̄et. Qui rūdit. A longe audio minas eorū et clamores: sed non video eos. Et iterū dans ei escā ꝛ occludēs: q̄dragesimo die reuersus est: ꝛ iterrogāti quō se hr̄et: ait. Bn̄ sctē dei. Uidi enī te hodie pugnātē p me: ꝛ vincentē diabolū. Tunc vir sctūs vocās oēm ecclesiā: monuit vt orarent p eo illa nocte. Apphēsumq; puerū ducebat i ecclesiā. Quē etiā diabol⁹ inuisibiliter apphēdēs: conabat̄ eū rapere de manu ei⁹: ita vt virū sctm̄ ipelleret trahēs puerū. Cui ait. Preiudicas meo Basili: ego enī non veni ad eū: sed venit ad me. Ecce manu sua scriptā chartulam: quā ego ad iudiciū fero. Audiebāt ꝛ plurimi vocē ei⁹: clamāte pp'lo. Kyrie eleyson. Cui sctūs. Bn̄dict⁹ de⁹. Non deflectet populus iste manus ab altitudine celi donec reddas manu scriptaz. Et durāte pp'lo in orōne: ecce scripta cedula p aerē delata ab oīb⁹ visa venit: ꝛ in manib⁹ Basilij deposita est. Qui gratias agens ait puero. Cognoscis has l'ras? Qui respondit. Etiā pater: q: manu mea scripte sunt. Et disrūpens eā tradidit eum coniugi sue: dans ei regulam de cetero viuendi.

Memorādū diui Basilij aduersus demones certamen.

§. II. Sanctus quoq; Basilius

q̄dā die splēdore diuio illustrat⁹ exiuit. d ciuitate sua dicēs quibusdā ex discipulis suis. Filij sequimini me: vt videatis mecum gloriaz dei: ꝛ admiremur de discipulis magistrum. Cognouit etiā hoc virtute spūsscti presbyter Anastasius: q̄ habebat vxorē. xl. annis secū in virginitate cohabitantē. ꝛ ipse q̄tidie in pane ꝛ aq̄ ieiunabat p̄ter sabbatū et diē dominicaz. Dixitq; mulieri sorori sue vsu. Ego vado agricolari: tu surge ꝛ orna domū: ꝛ circa horam nonā turibulū ꝛ cereos accipiens / vade abuiā sancto Basilio archiep̄o venit enī diuertere in domū pctōꝝ. Qd quū illa cuz veneratione ꝛ timore fecisset: sctūs pr̄ Basili⁹ adueniens data ei benedictione ait. Quō te habes dn̄a Theogenia? Que expauens in vocatione nois sui / ait. Bn̄ sctē dei. Et Basilius. Ubi est dn̄s Anastasi⁹ frater tuus? Et illa. Dn̄e (inq̄t) vir me⁹ est: et abijt agricolari. Qui dixit. In domo tua est. Expauens mulier in his v̄bis / ꝛ stupefacta cecidit in terrā clamans. Sancte dei ora pro me peccatrice: q: magnas et admirabiles video in te causas. Qui faciens sup eā orōnē corā oib⁹ ait. Extēde pānū inter brachia tua. Et cū extēdisset: iussit sup eū effundi carbones viuos de turibulo: ꝛ supponens incensum ambulabat p̄cedēs eos. Uenīētib⁹ ergo in domū p̄sbyteri obuiauit ꝛ ipse. Et osculat⁹ scti pedes ait. Un̄ mihi vt veniat sanctus dei ad me? Quūq; abijssent in ecclesiā iussu archiep̄i Basilij p̄sbyter ad sctm̄ mysteriū stetit. Et dū ministraret: vidit sctūs Basilius: ꝛ q̄dā de dignis / tpe exaltationis corpis dn̄ici spm̄sctm̄ descēdētē in specie ignis: ꝛ circūdantē pbr̄m ꝛ altare. Quūq; cōicassent: et ad domum redijssent: accipiētib⁹ illis escā / dixit ei sctūs Basilius. Enarra mihi vn̄ tibi thesaurus iste: ꝛ q̄ est vita tua? Qui rūdit. Ego sum pctōr subdit⁹ tributis publicis habens iuga boū duo. vnū ad administrationē pegrinorū: alterū ad admistrationem vectigalium. Et est coancilla mea mulier ista: que ministrat paupib⁹ ꝛ mihi. Dixit ei sanct⁹. Uoca eā sororē tuā sicuti est: ꝛ enarra mihi v̄tutes tuas. Qui ait. Non habeo quicq̄ boni: ꝛ alien⁹ sum ab oi virtute. Tunc duxit euz sanctus ad vnā de cellulis dom⁹. Et dixit ei. Aperi mihi ostiū. Qui quū nollet apire: dicēs ibi esse necessaria domus: sanctus apuit illud sermone. Et introiēs inuenit ibi leprosum plurib⁹ corpis mēbris defluxū. Dixitq; Basili⁹ presbytero. Cur voluisti occultare thesaurū tuum istū? Qui rūdit. Furiosus est ꝛ iniuriosus: ideoq; timui ne forte laberet̄ in sermone. Cui ille. Bene in illū certasti. Sed sine me hac nocte ministrare ei: vt ꝛ ego mercedem recipiam. Tunc reliquerunt sanctum dei in cellula cum leproso: clauserūtq; ostiū. At ille tota nocte faciens orationem super eum sanauit eū: et educens reuersus est in ciuitatem.

§. III. De doctrina Basilij hiero.

lib. de viris illustribus. Basilius Cesaree Cappadocie ep̄s egregius elaborauit ꝯ Eunomiū hereticum libros: de spūsctō volumē. et in hexameron homilias. viij. aliosq; tractatus. Uincē. specu. histo. li. xv. De libris hui⁹ hos reperi. In hexamerō libros. ix. de institutiōe monachoꝝ vnum. Et nota q ex libro de spūsctō ꝯ Eunomiū in consilio Florētie celebrato p̄sente impatore greco ꝛ ep̄is plurib⁹ grecoꝝ / corā dn̄o Eugenio papa. iiij. pbatū est ꝛ cōclusum ꝯtra errorē grecoꝝ: spm̄sctm̄ non solū a pr̄e / sed etiā a filio pcedere qd apte attestat̄ Basilius in dicto libro. Qui Basilius magne authoritatis est ꝛ venerationis (et merito) apud eos. Scripsit ꝛ ipse regulā monachoꝝ: vbi inter cetera ait. Ea que nobis insita sunt: si recte ꝛ cōpetēter moueam⁹ in op⁹: hoc est s̄m virtutē viuere. Si vero nature bn̄ficia corrūpam⁹: hoc est in malitiā vergere. Est ergo mali definitio ista. Nō recte vti motib⁹ animi a deo nobis isitis. Uirtutis autē definitio: eisdē motib⁹ recte vti s̄m mandatū dei ꝛ ꝯsciētiā. Igit̄ affectu quodā naturali cōstringimur ad oē qd bonū putam⁹. Si erga carnis n̄re ppinquos nullo docēte cōstringimur in amorem: et ijs q̄ q̄ꝝ bn̄ficia accipim⁹ / oi affectu et officijs copulamur: ꝛ q̄d tā bonū q̄ de⁹? Ineffabilem prorsus ego sentio amorē dei: ꝛ q̄ sentiri magis q̄ dici possit. Quia ergo in nobis dn̄s semina virtutū seminauit: sine dubio horū et fructū req̄rit. ¶ De laude v̄o vite solitarie ꝛ cōis sic ait. Plurimū pdest ad cōseruādā dei memoriam / secreti⁹ et remoti⁹ habitare: nec cū ijs q̄ negligēti⁹ agūt viuere. Accidit enī hoc vt aspiciēs aīa ad multitudinem neq̄ter viuētiū: primo q̄dē impediat̄: ne maloꝝ suorū capiat itellectū: ꝛ possit q̄ deliquit per pn̄iam purgare: vel causas culpe vitioꝝ emēdatiōe recidere: q: in cōparatiōe pessimoꝝ iam se aliq̄d magni existimat pfecisse. Deinde impedit̄ perturbationib⁹ et occupationib⁹ q̄s cōis vita hoīz hr̄e solet. Uerū tamē in multis etiā video vtile esse cōem vitā ducere cū ijs qui eiusdē volūtatis sunt atq; ppositi: pl⁹ q̄ solitariā. Primo q̄dē: q: ad vsus etiā corpales victusq; ministeriū vnusquisq; solus nō sufficit: sed inuicē opa n̄ra indigem⁹. Sed nec rō charitatis pmittit qd suū est q̄rere. Deinde nec culpas suas facile q̄s cognoscit: quū q̄ arguat nemo sit. In ꝯuētu aūt fratrū delinquēti delictū suum facile apparet: quū a plurib⁹ arguit̄ vel notat̄. Sed et aduersus insidias diaboli cautior ē ꝛ vtilior societas plurimoꝝ q̄ vita solitaria. Incōtinētie signū est: inordinatis ꝛ incōpositis motib⁹ agere. Indecorū est crepitantē cū sonitu eleuare risum: qd p incōtinētiā mentis accidere solet etiā inuitis: q̄ res grauitatem ꝛ cōstantiā animi emollire ac resoluere solet. Naturale ē cibi desideriū. si q̄d aūt illd est qd pōt vel breui⁹ vel facilius hāc explere corpis necessitatē: id poti⁹ in cibis eligēdū est. Sed ꝛ q̄cūq; manifestā inferūt noxā corpis: deuitāda sunt. Uestimētū tale nobis eligendū est: quo possit nuditas operiri: ꝛ vis frigoris atq; qd extrinsec⁹ ledit: arceri. Ueluti pedagogus q̄dā est infirmis habit⁹ ip̄e religiōis: vt etiā inuitos eos ab ope inhonesto atq; indecēti custodiat. Gaudiū; in dn̄o est: quū s̄m mādatū dei gerim⁹ nos: vel in gl'iam dei agim⁹: vel p noīe ei⁹ gaudēter patimur: vel alijs recte agētib⁹ cōgratulamur. Manducat q̄s ꝛ bibit in gloriā dei: si in memoriā semp habeat deū a quo pascit̄. Si q̄s animam ita intēdat in singula v̄ba psalmoꝝ: sicut gust⁹ intētus est ad discretionē saporis ciborū: ille est q̄ cōplet qd d̄r in p̄s. Psallite sapiēter. Illum q̄ preest: op; diligēter discutere ad quā partē apt⁹ sit vnusquisq;: ꝛ ita iniūgere qd ꝯueniēs est operis vel officij: vt nec illi q̄ iniungūt: ex hoc ipso condēnent̄ vt mali dispēsatores: q nō aptū alicui officiū iniunxerunt: nec ip̄i q̄b⁹ iniungit̄ occasionē pcti habere videant̄. Monachus qui authoritate sua aliq̄d facit: manifestissime morbo supbie detinet̄: s; op; illud suscipe: q ab ijs q̄ p̄sunt iniungitur. Qui fideliter ꝛ pure diligit deū: ꝛ cert⁹ est de retribu-

Mali virtutis definitiones.

Uite vtriusq; ꝛ solitarie et communis cōmendatio.

De risu imoderato.

De cibo

De vestimentis.

tione dñi:nō putat sibi sufficere q̄ sibi iniūgunt:sz sempl-
teri? augmēta opis q̄rit:etiā si supra vires suas esse videat
qō facit. In decretis ex ꝓbis Basilij hec habentur. xx.q.iij.
c.ij. Monacho nō licet votū vouere sine consensu abbatis
sui. Si aūt vouerit:frāgēdū erit. Et.xxj.q.iij.ois ōz. Oē qō
nō ppē necessitatē:sz ꝓpter venustatē accipit:relatiōis hz
calūniam quēadmodū magnus ait Basilī?. Item dist.xc.si
quis.s.ex octaua synodo:q̄ tū fuerunt ex ꝓbis Basilij sum-
pta ōz. Si q̄s monachus cōtentiōes vel rixas amauerit:vl
manifestū cōuiciuz fratri intulerit:iuxta arbitriū rectoris
modūq̄ pcti diutina expiet penitētia. Et q̄ contētiosus aūt
murmurās extiterit:ꝺz arbitriū ꝓtoris tādiu peniteat:q̄
diu ēlitas culpe extat. Idē Basilī? de cōse.di.ij.timotheum.sic
ait. Timotheē docet nos apl's dicēs. Qui māducat & bibit in
digne:iudiciū sibi manducat & bibit. Fidē vero edocet nos
sermo dñi dicēs. Hoc est corpus meū qō ꝓ multis datur. hoc
facite in meā cōmemoratiōnē. Et apl's de vnigenito dei fi-
lio. Humiliauit semetipsum factus obediens vsq̄ ad mortē
mortē aūt crucis. Quū ergo fidē hz aīa his & ꝓsideret glo-
riā magnificētie ipsi?:& admiratē nimietatē hūilitatis suę
quō tantus ac talis obediēs fuit patri vsq̄ ad mortē ꝓ vi-
ta nra:puto q̄ possit ꝓuocari ad effectū & dilectionē ipsius
et dei patris qui ꝓprio vnico non pepercit:sed pro nobis
oibus tradidit illum. Talem fidez & affectum parare debet
in animo suo is qui panem et calicem domini percipit.

§.IIII. Fuerūt aūt Basilio duo

fratres Gregō.& Petrus.vt ait Rufinus lib.xj.hīstorie ec-
clesiastice.quoꝝ alter in ꝓbo doctrine:alter in operib? fra
trem ita equabat:vt vterq̄ Basiliū vel Gregorium redde-
ret. Extāt aūt hui? Greg.minoris aliq̄ opuscula luculenta.
de quo etiā Hiero.sic ait. Gregorius Nicene ciuitatis epūs
frater Basilij Cesariēsis / ante paucos annos mihi et Gre-
gorio Nazāzeno cōtra Eunomiū legit libros:qui et multa
alia scripsisse & scribere ōz. Huius Greg. liber est de imagi-
ne.i.hois cōditiōe. quē edidit in supplementū hexameron
Basilij. Qui tū liber vt ait Uin.spe.hist.lib.xv.caute legen
dus est.ꝓp quasdā notulas falsitatis intermixtas. Ex quo li
bro hec pauca excerpta sunt. Nudus q̄dē naturalib? regu-
mētis:inermis etiā et iops:oīmq̄ necessariaꝝ rerū egētissi
mus hō in hanc vitā producit. Qui iuxta id qō cernit:mi-
seratione potius q̄ felicitate dign? esse videat. Non em̄ ar
matur ꝓductiōe cornuū:non vnguiū vel dentiū munitiōe
munit:nec aliq̄ eculeo letiferū infundit virus.q̄bus rebus
pleraq̄ ferarū atq̄ serpētū & in vltionē sui naturaliter in-
struūtur. Nec plumis corpus obtegit:quū oporteret eū q̄
ad aliorꝝ ꝓponebat imperiū:ꝓprijs armis naturali proui
sione vallari:ne ad custodiā sui aliorꝝ adminiculis indige-
ret. Nā leo q̄dē et aper sufficientē ꝓ sua salute ꝓtutē natu
raliter possidēt. Et tauro cornua sunt.& pmicitas leporī.cer
uoq̄ salt? & certus intuitus. Et aliis aialib? magnitudo:et
ceteris ꝓminens oris officiū. Volatilib? etiā pennarū offi
ciū. et apib? aculeus:cūctisq̄ prorsus vnum aliqō naturale
ꝓsidiū cōstat esse collatū:solus hō prē oībus credit destitu
tus. Et quō:dicet aliquis:vniuersoꝝ talis sortitus est ꝓnci
patū? Sed hoc nihil arbitror difficile esse demonstrare:q̄
per illud qō nature nre deesse credit:certa data occasio/ne
subditorū oīm dñium consequat. Nam si hmōi adminicula
corpori suo naturaliter attributa haberet:primū quidē be
stijs similis existeret:& occursiōe ipsa difficilis appareret.
Deinde in alios exercere dñatū sperneret:q̄ nullis prius
adiutorijs idigeret. Hūc aūt in singulis q̄ nobis mancipan
tur:vsus vite nre oirimit:ne necessario in eis hre principa
tum videamur. Nam corpis nr̄i tarditas:ad motū celerem
difficultas:equoꝝ nobis prouidētia fecit adhibere:que et
annuis laboꝝ reditibus ea q̄ nature deerant supplementa
pspexit. Et alijs q̄ causis q̄ ad vitā necessarie sunt:iumen-
ta nobis subiecta sunt. Quia enim & morsu indigebamus &
dentibus ad cohibendas vltione bestias:id qō nobis de-
fuit:canū natura suppleuit. Pro cornibus vel vnguib? fo-
rtius atq̄ penetrabilius ferrū ab hominibus inuentum est.

De hominis i cetera dñio pulchra.

§.V. Huius magni Basilii au

Sāct? Effrem philochius fuꝑadict?.

in here mo.

diens opera sanct? Effrem syrus quus esset in heremo:sine
intermissiōe postulabat sibi q̄lis esset reuelari:vt refert Am
ignis:cui? caput celū tāgebat:& vocē desup dicentē. Talis
est magn? Basili?. Et primo accipiēs interpretē venit Le-
sareā. In festo aūt Theophanie intrās clam in eccl'iam:vi-
dit pcedentē magū Basiliū in stola candida cū clero cādi-
difero:et ait sequēti se. In vanū laboramus:vt suspicor
frater. Iste esti in tali ordine quū sit:nō est quēadmodū vi
di. Et procedente eo stans in loco occulto eccl'ie dicebat se
cum. Nos qui portauim? pondus diei & estus:nihil ꝺsequu-
ti sumus. Et hic quū sit in tali stipatione et honore huma-
no:colūna ignis est. Miror. Hec eo ploquente misit sctūs
archidiaconē suum dicēs. Uade circa portam occidentalem
& in angulo ecclesie inuenies abbatē habentē cuculla/cum
altero quodā pusillo:& voca eū ad me. Quūq̄ btūs Effrem
vidisset per interpretez q̄ dicebant:rūdit. Errasti frater:
nos pegrini sumus. Et abiēs archidiacon? hec archiepō're
tulit. Quo.s. Basilio sacros libros legente:vidit sanctus
Effrem igneā linguaz loquentem ꝓ os eius archidiacono:
vade & dic ei. Dñe Effrē intra in presbyteriū. Obstupescens
sctūs in his & genu flectēs ait. Uere vere magnus Basilius
vere colūna ignis:vere spūsctūs loquit? per os ei?. Postu-
lauit aūt archidiaconē excusare se:et vt magis post mini-
sterium in secretario salutaret eū. Intrans itaq̄ post com-
pletionē ministerij Basilius in secretariū:salutauit eum di
cens. Bene venisti o pater filiorū heremi:qui multiplicasti
discipulos christi in ea:& demones eliminasti. Uenisti vi-
dere hoiem peccatorē:de? det tibi mercedē ꝓm laborē tuū.
Et de manib? eius cōicauit. Et faciente eo charitatem:ro-
gauit eum a deo postulare vt loqueret grece. Qui ait. Su-
per virtutē meā postulasti. Bz q̄ fideliter petisti:veni po-
stolemus deū qui voluntatē timentiuz se faciet. Quūq̄ fa-
cta oratiōe surrexisset:dixit ei Basili? Cur nō accipis ordi-
nationem presbyterij? Qui respondit. Quia peccator sum.
Et iacentibus eis in humo:posuit sanctus man? in Effrem
& greca lingua dixit. Suscipe:salua:miserere:& custodi nos
de? tua gratia. Letati sunt aūt spiritualiter per tres dies.
Et ordinans sanctus Basilius interpretē diaconem:ipsum
vero presbyterū:dimisit eos in pace. Ante autē q̄ Basilius
vir sanctus migraret a corpore:in infirmitate qua et mor-
tuus est:quēdam iudeum nomine Joseph medicinali arte
valde peritū:quē vir dei plurimū diligebat:eo q̄ eum ad fi
dem conuertendum ꝓuidebat:ad se quasi opa eius indige-
ret/vocauit. Ille vero eius pulsum tangens:& ex tactu mor
tem in ianuis esse cognoscens dixit familie. Que ad sepul-
turā necessaria sunt preparate:q̄ continuo morieꝝ. Illud
autem Basilius audiens dixit. Nescis quid dicas. Eui Jo-
seph. Crede dñe:q̄ sol cū sole hodie occidet. Eui Basilius
Quid dices si nō mortuo hodie? Et Joseph ad eum. Hoc im-
possibile est dñe. Basilius aūt ad eū. Et si vixero in crastī-
nū vsq̄ ad horā sextā? Eui Joseph. Si vsq̄ ad illā horā vi
xeris:ego moriar. Et Basili?. Moriaris pctō:viuas autem
christo. At ille. Scio quid dicis. si vsq̄ ad illam horam vixe
ris:factā qō hortaris. Tunc beatus Basili? & licet ꝺm natu
ram tūc esset moriturꝝ:a deo tū mortis inducias impetra-
uit:& vixit in crastinū vsq̄ in horā nonam. Qō cernens Jo
seph et stupens credidit in xp̄m. Et Basilius virtute animi
imbecillitatē corpis superās/de cubiculo surrexit:et eccle
siam ingrediēs eum ꝓprijs manib? baptizauit:& postea ad
lectulū rediēs feliciter emigrauit. De libera ei? et intrepi
da alloquutiōe ad Uallentē imperatorē hereticū:& Julia
num apostatā:& ꝓuisione mortis ipsius Juliani per Mer
curiū dictū est. ℈.titu.ix.c.v.§.viij.& c.vj.§.iij. Peccata etiā
que sibi quedā mulier ī scriptura clausa dederat:vt a dño
impetraret remissionē eoꝝ:oras obtinuit. vnde mulier re
cipiens scripturā:inuenit ea deleta vno excepto. Et quum
mortuus portaret ad ecclesiā:projiciēs chartham illi? scri
pture per feretrū:orans vt & illud sibi ꝓcuraret a deo dele
ri post modicū recipiēs chartā:inuenit obliteratam:vt re-
fert Gisibertus. Delato aūt corpe eius in ecclesiam:Gre-
go.nazāzenus audiēs eius transitū festinus accessit:& pci
dēs sup honorificū corpus ei?:treneras lachrymas copiose
effudit. Et cum.xij.epis & multitudine ciuitatis venerabi-
liter sepulture tradiderūt. Prima aūt die Januarij obijt.

Effrem syr? mi raculo- se loq̄- tur gre ce.

§.VI. Sanctus Effrem de quo

dictū est:inq̄t Hieron'y.in libro de viris illustrib?. Edisse-
ne eccl'ie diaconus/multa syro sermone composuit.et ad
tantā venit claritudinē:vt post lectionē scripturarū publi
ce in quibusdam eccl'isis eius scripta recitentur. Legi de
spiritusancto grecū volumen:q̄ quidam de syriaca lingua
ꝓtulerat:& acumē sublimis ingenij eius etiā in translatione
cognouit.q̄ decessit sub Ualēte ꝓncipe. Hui? septē opuscula
extant apud nos:vt ait, Uincē.spec.hist.li.xv.sc̄s de pe
nitētia.de luctaminibus seculi:de cōpūctiōe cordis.de bea
titudine aie.de resurrectione.de die iudicij. Et inter cetera
in libro de compunctione cōtra tepidos religiosos sic inue
hitur. Huic seculo renunciasti charissime:& rursus requiē
secularē queris. In tribulationē vocatus es:& tu in refri
gerio percunctaris. In nuditate:& studiū vestius adhibere
contendis. In siti:& aquā renuēs vinum bibere delectaris.
Ad vigilias q̄ vocatus es:et inertia somni resolueris. Ad

flendū et lamētandū: et tu cuz cachinno risus effundis. In subiectione ⁊ contradicis. In mansuetudine ⁊ humilitate: ⁊ tu superbus ⁊ elatus incedis. In charitate ⁊ fratrem odis. Quid aduersus proximū tuum tristis ambulas: cuius onꝰ portare debueras? Quid iugum xpi bonū ⁊ suaue pp tuam ignauiā quasi durū et graue atq; importabile detrahis et incusas. Et infra. Uenite charissimi: negotiemur: quousq; nūdine celebrētur. Secularis hō interdū excusatiōes pretendit: vtpote q in seculo colligatus est. Nos aūt qd dicemus? Qualē si neglexerimꝰ: excusatiōez habebimus? Timendus est ac tremendū ne forte q nos hic cōstitutos laudibꝰ efferūt: illic nos deridere incipiāt: et nobis insultent. Hec ille.

¶ De sctō Effrem legit q existēs eccle Edissene diaconus per gratiā dei rerū naturalium habere notitiam pmeruit. quietā semp vitā egit: et oēs qui ad eū videndū veniebant per annos plurimos docēs: tandē de cella sua qdā necessitate processit. Quū essꝫ fames grauis in eadē vbe: seuiret: per multitudinē rusticā miserat⁹ accessit ad diuites: dicēs: Quare vos nulla mia mouet hūane nature sic ante ac los vros deficientis: sed putrefacta intrinsecus ad condēnationem vestrā seruatis? Tūc illi inquiūt. Nō habem⁹ quibus pecuniā egenis diuidendā credere debeam⁹. O ēs essꝫ negotiari pro suis commodis volunt. At ille. Qualis vobis ego videor? Scim⁹ (inquiūt) seruum dei te esse. Date ergo mihi (inquit) pecunias vras: ⁊ ego ministeriū peregrinoꝝ ⁊ miserꝰ suscipiā. Accepta itaq; pecunia: certis parietib⁹ porticus curatis interclusit. Et trecētos in eis lectos posuit: in quib⁹ fame pereūtes reficiebat: egrotantes q̄ curans: ⁊ mortuos sepeliēs. Impleto aut̄ anno illo post quē fruguz copie grandes fuerūt: ad cellā suā rediit: in qua post spatiū vnius mensis obiit. Uincē. hec refert in specu. hist. lib. xviij. Utrū iste Effrem sit ille de quo pri⁹ dictū est: nō est certus.

¶ De Gregorio nazanzeno: et Didymo doctissimo licet ceco. Capitulum. v.

QUasi lilia q̄ sunt in trāsitu a que: sic Gregorius nazanzenus ⁊ Didym⁹/ iuxta aquas literarū seculariū positi florētes in Grecia in albedine puritatis / et fuluedine eterne sapientie: fragrantiam odorifice doctrine in ecclesia diffuderūt. Et primo de Grego. Hic Grego. vt refert Uincen. specu. histo. lib. xv. signaculum castitatis integrum custodiens: quum pbie studijs adhuc iunior apud Athenas floreret: vidit per sopozē sedēti sibi ⁊ legenti duas satis decoras dextra leuaq; feminas consedisse. Quas ille castitatis instinctu oculo toruiori respiciēs: quenā essent: ⁊ qd sibi vellēt pcūtabat. At ille familiari⁹ eū cōplectētes aiunt. Ne molestē accipias iuuenis. Note tibi et satis familiares sum⁹. Altera essꝫ ex nobis sapientia. Altera castitas dicit. ⁊ missē sum⁹ tecū habitare: qz iucūdū satis ⁊ mūdū in corde tuo habitaculū pparasti. Deinde quū obnimiū karū pfectū Athenis vt oratoriaz doceret astringeretur: furtim nauim ascēdēs absessit: nariscq; tēpestate vexatus / deo seruiturū se vouit. qō et fecit. Quū aūt a patre epō in sacerdotiū esset subrogat⁹: hoc egre ferēs recessit ad tps. De eo sic fatur Rufin⁹ lib. xj. hist. eccl iastice. Gregoriū Cappadocia cū Basilio germinauit. ambo nobiles. ambo Athenis eruditi. ambo college. ambo adiutorio dei digressi ad profitendam rhetoricā rogabant. Qō opus magnifice q̄dem impleuit Basilius. Gregorius vero magnificentius contēnebat. Quicq; quū se totus dei seruitio mācipasset: tātum de college amore psumpsit: vt sedentē Basilium de doctoris cathedra deponeret: ac secum ad monasteriū manu iniecta pduceret. Ibiq; per annos / vt aiūt. xij. oibus greco⁹ secularium librīs remotis: solū diuine scripture voluminib⁹ operā dabant: eoruq; intelligētiā nō ex pria psumptiōe / sed ex maiorū scriptis ⁊ authoritate seqbant. quos ⁊ ipsos ex aplica successiōe intelligēdi regulā suscepisse cōstabat: q̄z pcipue in pphetas cōmentarios discutiētes: thesauros sapientie et scientie recōditos in vasis fictilib⁹ reqrebāt. Uerū quū iam ipsi sufficiēter instructi / diuina dispēsatione ad imbuēdos pplos vocarent: ⁊ alius alio itinere ad idez tū opus vterq; traheret: Basilij ponti vbes ⁊ rura circuīs / desides gentis illi⁹ aios: ⁊ parū de spe futura solicitos: stimulare ⁊bis et pdicatiōe succēdere cepit. Grego⁹ vero bonā terrā cordis sui iugiter excolebat. Et multo ampli⁹ hic in semetipo q̄ ille in ceteris pficiebat. Suscipiebat ille q̄ renuntiātes seculo deferebant ad pedes suos. iste nihil habendi et oia possidēdi cōtētus sacꝰ orerga solas sapiētie diuitias auar⁹ ⁊ multū cupidus inherebat: ⁊ exēplo sui libertatem a solicitudinib⁹ seculi cohibebat. Igit Basili⁹ nō multo post Cesaree Capadocie epūs fuit: Grego. vero apud Nazanzo oppidū in locū pris / epūs subrogatus: hereticoꝝ turbinem magna gregorij nazēzeni et basilij amicitia

fideliter tulit. Reddita vero pace / Constātinopolim ad docēdā ecclesiā venire exorat⁹ nō abnuit: vbi pstitut⁹ est epūs: vbi breui tpe tm̄ ad emēdādū pplm veteris hereticoꝝ infectū venenis pfecit: vt tūc primū christiani sibi fieri viderēt: ⁊ nouellā lucē veritatis aspicere: quū religiōis doctor multa qdē ybis: plura tm̄ doceret exēplis. Qz vbi gloriā cō sequuta iuidia est: obniti qdā ceperūt vt ipso ad ppria remeāte ali⁹ ordinaret epūs. Qō ille susurrari tātū: ⁊ sub dēte frēties ruminari: ipe pfert qō null⁹ ei dicere audebat. Absit (inq̄t) vt mei causa aliq̄ simultas i dei sacerdotib⁹ oriat. Si ppter me est ista tēpestas: tollite me ⁊ mittite in mare: et desinet a vobis quassatio. Tūc regress⁹ in ecclesiā suā: qō superfuit vite tps exegit. Et q̄ fessa iā etate ⁊ corpe invalid⁹ erat: successorē sibi delegit: q̄ ecclesiaz gubernāte debilitatis ⁊ senectutis otio frueretur. Hiero. in lib. de viris illu. sic de eo scribit Grego. nazāzen⁹ epūs/vir eloquētissim⁹ preceptor me⁹: ⁊ quo scripturas sacras explanāte didici: ad. xxx. milia versuū oia opa sua cōposuit. Et q̄b⁹ sunt ista. De morte fratris Cesarij. Laudes Machabeoꝝ. Laudes Cypriani. Laudes Athanasij. Laudes Maximi pbi post exiliū reuersi. Liber hexamerō virginitatis ⁊ nuptiarū p se disserentiū. Aduersus Eunomiū libri duo. De spūsancto liber vnus. Cōtra Julianū impatorē liber vn⁹. Ruri vitā monachi exercuit. decessitq; ante hoc fere triēnium sub Theodosio impatore. Fuit aūt tāte authoritatis inter antiquos vt Thomā in. s. parte: vt null⁹ ausus fuerit reprobare snias vel dicta ei⁹: licet illud qō ipse opinat⁹ est de angelis: q̄ scz creati sunt ante mūdi creationē multo p prius: cōiter non teneaf hodie: sed q̄ creati in principio seculi fuerint: quando et alia.

§. I. Ex libro apologetico eius:

Preclare Grego. nazanzeni sententie.

vbi causas assignat fuge cure pastoralis: sic ait. Illi⁹ pturbationis mee cā: qua tanq̄ ptinaciter ꝫdixi: et soluta verecūdia: q̄ semp mihi comes idissolubilis extitit: tā impudenter restiti: fuit repētina suguētio. sicut quū sonus repētin⁹ increpuerit: turbaf subito terroze pculsi. deinde recordatio q̄dā ⁊ silētij mei: quū hoc videre mihi impediri qō ab initio vite dilexi: ⁊ in maximis piculis deo vouī. Nihil essꝫ reuera vr mihi hoi pstāti⁹ ad beatā vitā: q̄ clausis carnalibus sensib⁹: extra carnē mundūq; effectū quēpiā / in semetipsum cōuerti: alienūq; a mortalib⁹ curis effectū / sibi soli ⁊ deo loq̄: vt cūctis visibilib⁹ altior fact⁹ mentē suā diuinis sensibus repleat: ⁊ celestibus formis absq; admixtione terrena: vere speculum immaculatū effect⁹ imaginis dei: et ex ipsi⁹ lumine sp lumē accipiēs: auspicia q̄dā vel initia futuri scli in eo ferens: atq; in terris adhuc posit⁹ psortio angelorum quodāmō pfruēs: despecta atq; derelicta fragilitate terrena: ad fugna spūsancti suguētiōe trāsferaf. Si q̄s forte vestrū huiusce modi amoris ardorē aliq̄n sensit: scit q̄ dico q̄ loquor aḡscit. Sed q̄busdā inuidie lāguor recte iudicādi impedit sensum: ⁊ operi optimo nomen infligunt vitiosum philosophiā xenodoxiā vocātes: ⁊ pclarā sapientiā ac studia iactantie appellatiōib⁹ infamātes. Paratior est turba imperitoꝝ ad derogandum: q̄ ad imitandum bona studia. Erubui q̄ de q̄busdā q̄s vidi nihil penit⁹ ad emendationez vite sue ptinens hre: ⁊ immundis pedibus in sctā certatim irruere: ⁊ prius q̄ primo aditu acianuis dignā haberenf: ad tribunal ptinus tēdere: ⁊ ad sacerdotiū festinare: ac repulsis ceteris tpis sacris altarib⁹ incubare: ita vt fm antiquū puerbiū merito dicaf qō Saul iter pphetas. Quānis aūt difficile sit scire regi. i. regēti se obtēperare: multo difficiliꝰ est scire alios regere. Cui⁹. s. regiminis quāto spes ⁊ gloria maiorū tāto piculū graui⁹ q̄ppe habētib⁹ intellectū. Nā ⁊ si q̄s est in rectoribꝰ vitioꝝ morb⁹: facile in eos q̄ ad obtēperādū psto sunt ei / trāffundit. ⁊ multo faciliꝰ qō malū est ab eo trāsit: q̄ si q̄d in eo vtutis ⁊ industrie fuerit. Nihil essꝫ tā facile est q̄ fieri malū: et si nemo doceat vl appellat: pdifficile aūt est fieri bonū. Parati sum⁹ ad recipiēdū malū q̄ plurimi. Uerendū aūt (ait idē in eodē lib.) ne inueniamur et vtutis decore pictores q̄dā pessimi pre alijs pictoribus. i. plebi q̄ eā dz in semetipa depingere / imaginis ei⁹ pessima pbentes exēplaria. Uel certe ne accidat nobis res vsitati puerbij: vt q̄ ad alios curādos presumpsimus: inueniamur ipsi scarētes vlcerib⁹. Ceterū nō satis est malū nō ee eū cui docēdi sūma cōmittit: qō vtiq; culpabile ⁊ dedecoꝝ est et ijs q̄ docētur: sz opz eū oib⁹ bonis esse pditū. Nūq̄ et putare debem⁹ aliquē nobis finē facrū bonoꝝ / aut pficiēdi terminū positū: nec ita ad lucē deducēda sunt q̄ recte a nobis gesta sunt: q̄ detrimēto cōputāda q̄ nōdū iplere voluim⁹. Et ascēsus q̄dā nobis putādus est vita hec: ex q̄ nihil refert exp liciſse q̄ ascēderis: nisi qō restat euaseris. Nec nosmetipos ex ceteroꝝ collatiōe metiamur: vel magnū aliquid esse putemus: si forte aliq̄bus pstatiores iueniamur: sz dānū pot⁹

Nihil tā facile q̄ fieri malū

Aliud arbitremur: si nos nō digne loco ꝛ ḡdu nr̄o geramus Et si q̄ a nobis geraꝫ: nō ex negligētiū cōpatiōe: sz ex prece ptiā authoritate pēdaꝫ. Si nō opz aūt illos q̄ p̄sunt vi vel necessitate subiectos p̄stringere: sz rōne ꝛ exēplis vite suade re: q: oē q̄ nō exto: quet iuuī: cū eo q̄ tyrānicū vī: nec pseue rare q̄dē pōt. Solet em̄ redire q̄dviolēter attrahit: sicut nouelle arboris si q̄s cacumē inclinauerit: relata rursus i q̄ fuerat rediit. Oō aūt ex ppōsito ꝛ volūtate fit: tā legi timū est: q̄ certū: validissimis. s. vicīs p̄pe volūtat̄ ad stri ctū. Reuera mihi vī ars artū eē: ꝛ disciplia disciplinaꝝ ho minē regere vel ibuere: q̄ certe est ꝛ iter oēs aīantes marie ꝛ moꝛib⁹ vari⁹ ꝛ volūtate diuers⁹. Nobis aūt q̄ possum⁹: sū mū studiū ē vicere eos q̄ carnaliter amant: nec vllo mō vo lūt: nobis credere aduers⁹ semetip̄os dimicātes: ita vt sint nobis velū q̄dā aduers⁹ eos p q̄b⁹ militam⁹ dñi vnusq̄sq; tantū studiū gerit i ꝓtegēdis ꝛ occultādis moꝛbis pctōꝝ: quātū opportebat hr̄e studiū ad egritudinē medico ostendēdā. Alios p̄uenit cor̄a oīb⁹ arguit: q: monita secretioꝛa cōtēnūt. Alios secret⁹ cōmoueri: q: publice correcti impudētioꝛes fiūt. Alioꝝ p̄uenit oīa diligēti⁹ obſuari: ꝛ vsq; ad mimū discuti: eoꝝ p̄cipue q̄ dū mala q̄dā arte sua celari se putā: aduersus ceteros exigunt: ꝛ instant. Alioꝝ opz nonnulla p̄terire ꝛ vidētes tā q̄ nō vidisse: et audiētes tā q̄ nō audisse: ne ad cōtēptū vltimū veniāt p̄ increpatione: q̄ forte rasse erubescūt culpas extēdere ꝛ multiplicare. Oō Greg. iste breuissime tāgit de vario mō admonendi et corrigendi subditos delinquētes ſm varietatē p̄ditiōis eoꝝ. Greg. magn⁹. i. papa/diffuse ptractat descēdendo ad pticularia in libro pastorali allegās istū Greg. nazāze. Denicq; ait Nazanzen⁹ ipe: pbari ſm deū ꝛ scire aīaꝝ gubernacula cōtinere ꝛ regere alios: quū ipe recte regēti⁹ obedire nōdū didicerit: supra me esse negotiū duxit: pcipue b tpe quo videm⁹ hoies huc illucq; puertit: ac pturbare oīa: vt nihil eē meli⁹ videat q̄ fugere e medio ꝛ latere. Extna q̄dē bella non metuo: nec istā bestiā q̄ nūc insurrexerit eccl̄ie. i. Julianū apostatā pti mesco: in q̄ est diaboli plenitudo: ls ignes minet / gladios / ꝛ bestias. ls oēs q̄ ante se psequutoꝛes fuerit credulitate excedat. ls noua supplicioꝝ gña exquirat. vnū mihi est ad oīa stare mediū: vna victoria libenter p̄ xp̄o mortē suscepisse. Julianꝰ apostata.

Ad intestinū vero bellū vitioꝝ q̄d agā nescio. q̄ mihi auxilia cōparē: q̄ donum spūſcti inuocē: q̄b⁹ armis spūalibus aduersus insidias diaboli me circūdē. Ego q̄dē inualidissimū me eē ad hui⁹ p̄lia fateoꝛ: ꝛ ei me terga dedisse p̄fiteoꝛ. Et velans p̄fusiōe faciē meā singularis sedi: q: amaritudine repletus sum: tacere q̄ssiui intelligens q̄ tp̄s malum sit.

§. II. De modo decenti vite monastice ꝛ predicatoꝝ modestia.

Idem Grego. Posui ego ozi meo custodiā: ꝛ labīs meis silentiū dedi: quoniā quidē videbam consequēs esse p̄ius ope p̄bie purgari mentē debere: ꝛ ita demū apire os: ꝛ attrahere spīm: ꝛ eructare verbuꝫ bonū: ꝛ loquī dei sapientiā iter pfectos. Desiderabā videre. s. illū psallentē chorū gloriā deo in ecclesia offerentium qui in lege dñi meditātur die ac nocte: q̄ ad exēplum ꝛ commonitionē melioris vite ceteris oīb⁹ viuūt. Legis q̄ dei ꝛ euangelij christi tacitꝝ predicatoꝛes: in quibus ipse quoq; habitus p̄fert virtutis insignia. Mirsutū caput: uncoptis et hoꝛrētibus comis: ꝛ quantū sufficit attonsis: pedes nudi ꝛ apostolicis similes: indumēti vilitas: arrogantiaꝫ seculi superbiamq; condēnans: zona ipso sui negletu p̄cioſioꝛ: et parum q̄d cohibens vestimenti quantū euagari non sinat. Incessus ordinatus. oculus nō oberrans. nusq; ridētes: sz placide subridentes. Sermo cū ratione platus: aut silentiū ꝓbo p̄cioſius. laudādo non nimi⁹: sed quantū ad exhoꝛtationē sufficiat: non ad adulationē. Increpatio cū laudatione p̄cioſioꝛ: ac tristitie ꝛ letitie mēſura iustissima: ꝛ cō modissimū ex vtroq; tēperamentū. Lenitas cum austeritate: libertas cū verecūdia: ita vt alterū non impediat ex altero. Miſceri turbis: ꝛ secedere ad secretū: vtriq; agere cū mensura: vt in altero cū hominib⁹: in altero deo cōiungantur. Cōmunē vitā fine cōib⁹ vitijs agētes: secretā vero non abſq; cōmuni ducentes fraternitatis affectu. Et q̄ maioꝛa sunt: in paupertate diuites: nihil habentes ꝛ oīa possidentes. Nihil in mundo habentes: et supra mundū vluentes. Quibus laboꝛ delitie: qui in carne positi extra carnem viuunt. quoꝝ pars dñs. propter regnum pauperes: ꝛ propter paupertatē reges. In humilitate gloriosi in infirmitate fortes. Illos autē qui insanabiles sunt refugiamus ꝛ vitemus: ne forte contagijs eoꝝ maculemur: et non tam sanitatē nostrā illis tardam⁹: q̄ illoꝝ nos egritudines capiamus. Hec ille. vbi. §. Idē impatoꝛibus Constantinopolitanis ait distinc. x. Suscipitis.

Suscipitis ne libertatē verbi: libenter accipitis q̄ lex christi sacerdotalibus subijcit p̄ncipatū: atq; istis tribunalibus subdit: Dedit esse nobis potestatē: dedit ꝛ principatū multo perfectioꝛē principalibus vestris. Aut nunquid vobis iustū videtur vt cedat spiritus carni: si a terrenis celestia superentur: ꝛ si diuinis; preferaꝫ humana: Idem. s. q. s. qui studet. Qui studet donum dei p̄tio mercari: in sacro ordine decetero nulla ratione permanere aut reuocari posse dubium; nō est. Talis a cōione modis oībus abscindaꝫ. Nā spūssancti donum p̄tio comparari/quid aliud est: q̄ capitale crimen: ꝛ simoniaca heresis: Oō q̄ detestabiliter in vtroq; testamēto vindicatū sit: multis exēplis facile apparet. Giezi em̄ gratiam sanitatis Naamā syro vēdidit: eandē gratiā sanitatis Heliseo vindicante leproſus factus amisit. Judas oim redemptoꝛem vendidit: moꝛ laqueo suspensus eandē redemptionis gratiam nō obtinuit. ꝛ merito. quia nemo pōt retinere q̄ vendidit. Simon etiam magus quū eandem spūssancti gratiā emere vellet: dānatiōis sue sententiā a p̄tro audiuit. Pecunia tua tecum sit in perditionē: q: donum dei existimasti pecunia possidere. Dñs etiā vt ementes ꝛ vendentes huius gratie expertes ostenderet: cunctos alios pctōres in templo dimisit: singulariter ementes ꝛ vendentes in templo increpans ꝛ fagellans de templo eiecit: in quo venditoꝛes et emptoꝛes suos gratia spiritussancti constat destitutos esse et vacuos. Quos em̄ christus eiecit de templo nunquid spūssanctus faciet sibi templum: Hec ibi. De simonia habes diffuse in secunda parte summe.

Nota ſ gloria ꝛ laude ecclie.

§. III. Didimus: vt ait Rufinus li. xſ. histo. ecclesiastice. in parua etate quum prima adhuc elementa literarū ignoraret: luminibus oꝛbatus maioꝛi desiderio veri luminis inflāmatus est: audiēs scriptū in euangelio. Oō apud hoīes impossibile est: possibile est apud deū. Unde confisus in dño precabaꝫ obnixus: vt illuminationē coꝛdis acciperet. Adhiscebatq; p̄cib⁹ studia ꝛ laboꝛem/ꝛ iuges cōtinuasq; vigilias: vt q̄ alijs visus: illi conferret auditus. Quūq; post lucubrationis laboꝛem (vt fieri solet) somnus lugētib⁹ aduenisset. Didym⁹ tanq; mū dū aīal ruminans: cibū quē ceperat ex integro reuocabat: et ea que dudum alijs percurrētibus ex libroꝝ lectione cognouerat: memoria ꝛ aīo reterebat. Ita in breui deo docente: in tantā diuinarū humanarūq; rerū eruditionē ac scientiam venit: vt schole ecclesiastice doctoꝛ existeret. Athanasio epo ceterisq; viris sapientibus in ecclesia dei admodum probatus. Sed ꝛ in ceteris siue dialectice siue geometrie seu astronomie quoq; ꝛ arithmetice disciplinis ita erat peritus: vt nullus vnq; philosophoꝝ aliqua ex his artib⁹ p̄ponēs: obtinere eū vel cōcludere quiuerit: sed statim vi re sp̄siones eius acceperat: magistrū eū illius de qua proposuerat: credidit disciplīe. Eius scripta in magna oīm admiratione habētur. Nos tū qui viue vocis ei⁹ ex parte aliqua fuimus auditoꝛes: lōge maioꝛē gratiā ac diuinum nescio quid ac supra humanā vocē sonās: illis magis sermonib⁹ q̄ de ei⁹ p̄ferebātur audiuim⁹. Hūc etiā beatus Antonius quū fidei Athanasij testimoniū laturus aduersus Arrianos de Thebaide Alexādriā descēdisset: magnificis consolat⁹ est verbis. Nihil inquit te offendat Didyme: q̄ carnalib⁹ oc̄lis videris oꝛbat⁹. Desunt em̄ tibi illi oculi: quos mures vel muſce ꝛ lacerte habēt. Sed letare q̄ habes oculos quos angeli habent: ꝛ quib⁹ deus videt: per quos magnū tibi scientie lumē accēditur. Hiero. in lib. de viris illustribus ait de eo. Didymus Alexandrinus captus a parua etate oculis: ꝛ ob hoc elemētoꝝ ignarus: tm̄ miraculū sui omnibus p̄buit: vt dialectica quoq; ꝛ arithmeticam ꝛ geometriā: q̄ vel maxime visu indigent: vsq; ad profectū didicerit. Hic pluruma nobilia q̄ cōscripsit. Commentaria in p̄s. oēs. Cōmentaria in euāgelia Matthei ꝛ Joānis. De dogmatibus contra Arrianos libros duos. Et de spūsancto librum vnū: quē ego in latinum verti. In Esaiam tomos. xvij. In Osee cōmentariorū libros. iij. In Zachariā meo rogatu libros. v. Et commētarios in Job et multa alia. Dicit autem Uincē. specu. histo. lib. xv. Olim horū librorū Didymi nihil ro. se transtulisse. Et in plogo eius ipse Hiero. sic ait. Uopres existere/q̄ vt quidam faciunt: infoꝛmis cornicula alie nis me coloꝛib⁹ adornare. Legi dudum libellos de spūsancto: ꝛ iuxta comici sententiā/ex grecis bonis: latina vidit nō bona. Nihil ibi virile: nihil districtū: sed torum flaccidum: molle/et nitidū. Didymus vero meus oculū habens sponsē: ꝛ illa lumina que in candelabro ecclesie fulgent Jesus p̄cepit subleuari: p̄cul altius intuēs: antiquū nobis moꝛē reddit: vt ppheta vocē vidēs. Certe qui hūc legerit: latinoꝝ furta cognoscet: et contēnet riuulos: quum ceperit haurire de fontibus.

Uerba sunt Terētij in prologo eunuchi.

fontibus. Ex illo libro Didymi ꝓtra errores grecoꝝ sic habetur in decretis de cōse. dist. v. c. viti. Saluator qui ⁊ veritas: ait de spūsancto. Nō em̄ loquet̄ a semetipso. hoc est sine me ⁊ sine meo ⁊ patris arbitrio. quia inseparabilis est a mea ⁊ patris volūtate. Et amplius: q̄ ex se nō est: sed ex patre ⁊ a me est: hoc em̄ ipsum q̄ est: ⁊ q̄ cōsistit ⁊ loquit̄: a patre ⁊ a me ille est. Ego veritatē loquor: ⁊ inspiro que loquit̄: siquidē spūs veritatis est. Dicere em̄ ⁊ loq̄ in trinitate/nō sm̄ cōsuetudinē nostrā/qua nos sermocinamur ⁊ loquimur: accipiēdū est: sed iuxta formā incorporaliuꝫ naturarū ⁊ maxime trinitatis: que voluntatē suā ingerit in corda credentium: eoꝝ cordibus inserit. q̄ eā digni sunt audire. Siquidē dicere patrē: ⁊ audire filiū: vel ecōtra filium loquentē: ⁊ audire patrē: est eiusdē nature esse patrem ⁊ filiū ⁊ in patre ⁊ in filio cōnexus est ⁊ cōmunio spūsscтūs qui est spūs veritatis: ⁊ spūs sapientie non pater audire filium loquentem que nescit: quum hoc ipsum sit q̄ ꝑferꝝ a filio. i. ꝓcedens deus de deo: spūs veritatis ꝓcedens a veritate: ⁊ cōsolator manans de consolatore deo. Hec ibi.

¶ De beato Hieronymo ⁊ libris eius. Capl'm. vj.

Quasi arcus refulgēs inter nebulas gloriē: sic beatꝰ Hiero. arcus gloriē. i. gloriosus/inter nebulas obscuras delinquentium ⁊ errantium positus irradiauit ecclesiā. Scripturā sacrā obnubilatā falsitatib⁹ hebreoꝝ ⁊ greco ꝝ ⁊ latino ꝝ male interpretatiū: verissima ⁊ tenacissima interpretatione ex hebreo quo ad ver⁹ test̄m: ⁊ ex greca quo ad nouū: exceptis paucis trāsferēs i latinū fidelib⁹ tradidit: plures eius libros cōmētādo: multos hereticos sua doctrina ꝓfutādo. Cui eccl'ia tm̄ authoritatis ꝓpter clarū lumē sapie ei⁹ tribuit: vt q̄s suias de libros scribētiū ipse reprobauit: reprobate habeāt: ⁊ q̄ ipse scripsit firma teneaut̄: vt ptz dis. xv. sctā romana. Et quū dēse nebule emulātiū eū conate fuerint diuersis calūnijs ipsi⁹ gloriā obfuscare: iter eas magis resplēduit veritas ⁊ sctitas eius. Iste. itaq; Hiero. Eusebij fili⁹/oppido Stridonis q̄ Dalmatie ⁊ Pānonie cōfines tenet: fuit oriund⁹. Rome puer baptizatus: grece/hebraice/⁊ latine lingue plenissime eruditus. Donatū in grāmatica. Victorinū i rhetorica. Grego. nazanzenū in sacra scriptura ꝓceptorē habuit. Ut aūt ipse de se scribit ad Eustochiū quū in adolescētia sua nimis delectaret studio authorū gētiliū de die Ciceronē/de nocte Platonem auide legēs ⁊ siqñ libros ꝓphetarum videret sermo horrebat incultus: vñ eos omittebat: quadā vice circa mediā quadragesimā tā subita ⁊ ardēti febre corripit̄: vt toto frigescēte iā corpore: vitalis calor in solo palpitaret. Dum ergo exequie funeris pararentur: ad tribunal iudicis rapit̄ vbi immensum lumen inerat. Interrogat⁹ cuius conditionis esset: rñdit christianus sum. Ad quē iudex Mentiris inquit Ciceronian⁹ es: nō christian⁹. Ubi em̄ est thesaurus tuus: ibi ⁊ cor tuū. Et Hiero. obmutuit. Et cōtinuo iudex diutissime eū cedi ab astantib⁹ iussit. Hiero. ꝯo clamans et eiulās ait. Miserere mei dñe miserere mei. Et qui adstabāt iudicē precabātur vt veniā tribueret adolescēti. Ipe vero ꝑ deū iurare cepit ⁊ dicere. Dñe si vnq̄ habuero gētiliū codices: si vnq̄ legero: te negaui. In hoc verbo iuramēti dimissus ad se reuersus: iuenit se lachrymis infusum: ⁊ ne putaret̄ somniū luētes scapulas ex verberib⁹ ante iudicem suscepturis. Hoc in puncto tāgit Raban⁹ oppressuris eccl'iasticis dicēs. Legim⁹ btm̄ Hieronimū ab angelo flagellatum: eo q̄ vir christianus gētiliū figmētis intēderet. dist. xxxvj. legimus. ſ. Ēato ergo studio postmoduꝫ libros sacros legit quato vnq̄ gētilib⁹ vacauerat. Et si qñ postmodū in libris suis testimonia inducat gētiliuꝫ: causam hui⁹ assignat dist. xxxvij. q̄ de mēsa. dicēs. Siqñ cogimur literarū secularium recordari: ⁊ aliq̄ ex ijs discere q̄ oliꝫ omisim⁹: nō nr̄e volūtatis est: sed (vt ita dicā) grauissime necessitatis: vt pbem⁹ ea que a sctis ꝓphetis ante secula multa ꝓdicta sunt tā greco rū q̄ latinoꝝ ⁊ alia ꝝ gētiliū literis ꝓtineri. Annoꝝ itaq; xxxix. quū esset Romane eccl'ie cardinalis ꝑsbyter ordinatur. Et dū Rome per triēniū sacris lr̄is insudasset ⁊ puritate vite ⁊ abstinētijs eximia sctitatis erēpla ꝑberet tantum apud ꝓpl̄os fauoris obtinuit: vt oīm iudicio summo sacerdotio dign⁹ cēseret̄. Gꝫ dū quoꝝūdā clericoꝝ ⁊ monachoꝝ lasciuiā increparet: ⁊ illi nō ferētes insidias ei tēderēt vesanie eoꝝ locū ꝓbēs: ab vrbe recedēs ad gregoriū nazāzēnū Cōstātinopolitanū ep̄m ꝓfect⁹ est eruditionis plenissime cā i diuinis oraculis. Qualitas insidiaꝝ ⁊ insinuatur a quibusdā q̄ ei parate sunt: vcꝫ per immissionē occultam mulieb⁹ vestis in thalamū suū remota ꝓpria/⁊ quum de nocte ad matutinas surgēs: illā mulierē induceret: ꝓtā existimās/ingressus est chorum desuper ab emulis quasi mulierē teneret in camera/sꝫ hoc nō est multū autēticum. Postquā vero excellētissime notitiā sacre pagine acepit̄ est a Grego rio/ad heremū transijt/vbi quanta sustinuerit ipse narrat sic scribēs ad Eustochiū. Quoties i heremo cōstitut⁹/⁊ in illa vasta solitudine/que exusta solis ardoꝛib⁹/horridā monachis ꝑstat habitaculū putauī me Romanis interesse deliciis: Sedebāt sol⁹/q̄ amaritudine repletus erā. Horrebāt sacco/mēbra deformia/⁊ squalida cuius sitū ethyopisse carnis obduerat. quotidie lachrymē/quotidie gemitus. Et si quando repugnātem somn⁹ grauis inuās oppressisset/nuda humo vix coherētia collidebā ossa. De cibis vero ⁊ potu taceo/quum etiā languētes monachi aq̄ frigida vrantur/et coctū aliq̄d accepisse iuxurie sit. Ille igit̄ ego/q̄ ob gehenne metū/tali me carcere cōdēnauerā/scorpionū tātum soci⁹ ⁊ ferarū sepe chorꝫ interea puellarū. Pallebant ora ieiunijs/⁊ mens desideriꝫ estuabat. In frigido corpore/⁊ ante hoiem suū iā carne ꝓmortua/sola libidinū incendia buliebāt. Itaq; omni auxilio destitutus/ad Jesu iacebā pedes rigabā lachrymis/crine tergebā ⁊ repugnātē carnem hebdomedarū inedia subiugabā. Nō erubesco confiteri infelicitatis mee miseriā/q̄n potius plāgo me nō esse q̄ fuerim. Memini me clamātē die crebro iumxisse cū nocte/ nec pri⁹ a pectoris cessasse verberib⁹/q̄ dño redire imperante trāquillitas. Ipsam quoq; cellulā meā quasi cogitationū mearū cōsciā pertumescebā/⁊ mihimet irat⁹ ⁊ rigidus solus deserta penetrabā. Sicubi cōcaua valliuꝫ: vel asperamontiū ꝓrupta cernebā: ibi mee orationis locus illud miserrimū carnis ergastulū/⁊ vt mihi restis est deus/post multas lachrymas/post oculos celo inherētes: nōnūq̄ videbar mihi interesse agminibus angeloꝝ/⁊ letus gaudēsq; cantabam. Post te in odore vnguētoꝝ tuoꝝ curremus. Hec ille.

Hieronymus q̄ ciceroma. miserēr ad summum iudicis tribunal cesus.

Dura tu diuersi hieronymi penitētia.

§. I. Quadriennio autem huius penitētie sic exacto: ad oppidū Bethleem remeauit: ibiq; hebreui multos discipulos coadunās: in sctō ꝓposito vite religiose/⁊ trāslatione ⁊ expositiōe scripturarū q̄nquaginta annis ⁊ sex mēsibus desudauit. Quadā aūt die aduesperascēte dum de scripturis cū discipulis suis disputaret: subito leo claudās ingressus est: cui⁹ timore dū fratres diffugerēt: Hiero. ei quasi hospiti obuiauit. Et dum leo sibi pedem ostenderet: iubēs illū a fratribus abluī: inuenit q̄ a sentibus lesus esset. Nec mora: leo cōualuit: ⁊ omni feritate deposita: inter eos quasi domesticū aīal habitauit. Tunc Hiero. videns q̄ tā ꝑ sanitate pedis: q̄ ꝑ eoꝝ vtilitate venisset: ex cō filio fratrū id ei iniūxit officiū: vt asinū qui ligna de nemore deferebat in pascuis custodiret. Interea leo sicut obediēs quadā die pascente asino/somno ꝓcessus dormiuit: ⁊ ecce negotiatores asinum sine custode videntes secum duxerunt. Expergiscēs leo socium nō inuenit: ⁊ quū diu vtique perquirens nō inuenisset: ad portā cenobij tristis aduenit. Et videntes fratres q̄ tardius solito sine asello venisset: ⁊ reniēs ingredi nō auderet: putauerūt q̄ fame cōpulsus asinū comedisset: ⁊ nihil ei dātes: sz ad residuū cadaueris remittētes: quuꝫ tū hoc ambigerēt: exierūt ad pascua si forte aliquod signū mortis ei⁹ inuenirēt. Qui reuersi q̄ nihil inuenissent Hieronymo retulerūt. Et dānū patiēter ferētes: et leonē humane tractātes: iposuerūt ei asselli officiū: vt. ſ. ligna de sylua deferret. Quū aūt hoc diligēter ageret quadaꝫ die dū portaris lignis ad agrum exisset: quasi adhuc socius suū solicite q̄rēs/vidit a longe negotiatores onust⁹ camelis asino illo ꝓcedēte eos/venientes. Nos est em̄ regionib⁹ illis: vt quū lōgi⁹ cū camelis gradiunt̄: asinū ꝓcedentes ⁊ in collo funiculū cū nolula habentē: secum ducant. Quum ergo inuicem ꝓpinquarent: leo recognito asino: cū magno rugitu irruit sup eos. Et fugientib⁹ hoib⁹/ico cauda terribiliter terrā ferieꝫ/oneratos camelos ante se ad monasterū ire coegit. Audiēs hec Hieronym⁹/iubēs summū silentium benigne apire ꝓcepit/vt exoneraris camelis diuinā voluntatē sup hoc expectarēt. Tūc leo ꝑ monaste ium vt solebat deābulās/⁊ ad singulos fratres se ꝓsternēs/quasi de culpa quā nō fecerat cauda veniā postulabat. Quuꝫ aūt vt sctūs Hieronym⁹ monuerat/vēturis hospitib⁹ necessaria ꝓparassent/ecce hospites stare ꝓhibēt⁹ nūtiant/q̄ abbatē videre volebāt. Ingrediētes ergo verecūde ante Hieronymum ꝓsternunt̄: vt ꝑ culpa cōmissa furti veniā vererentur. At ille eos clemēter eleuās/⁊ monēs deinceps ne aliena vsurparēt/ꝓcepit vt reficerent̄/receptisq; camelis cum mercib⁹ abirēt. Illi ꝯo nihil comedere voluerūt/donec Hieronymo plurimū reluctāti darent medietatem olei q̄ ferebant. Et deinceps a se ⁊ suis heredibus eadem olei mensura annuatim vt mitteretur ei spoponderunt. Et sic leti ad ꝓpria redierunt. Legitur in quibusdam opusculis que intitulantur Augustino: ⁊ alia Cyrillo, vel alijs de multis miraculis

Leo ingens diuo hieron. sese mācipans.

factis post mortē Hiero. ad inuocationē ei⁹. Et ꝑcipue de tribus mortuis suscitatis posita tunica sup eos: q̄ retulerūt penas ⁊ glorīā eis ostēsam in alia vita. Sz q: nō est autētici tales doctores illa scripsisse: vñ nec Uincē. in spe. hist. nec Jacob⁹ de voragine: nec alij historiographi de illis faciunt mētionem: ideo illa referre omittimus. De scriptis sic dicit Uincē. lib. xvij. spe. histo. Expositiones fidei sue edidit ad Damasum papā. Tractatū vnū de symbolo Niceno. Commentaria sup ecclesiasten librū vnum. Super Esaiam libros. xviij. Super Hierem am libros. xx. Super Ezechielem li. xiij. Sup Danielē librū vnū. Super Oseę libros. iij. Et similiter sup singulos minores ꝓphetas. Super Mattheū libros. iij. Sup Marcū librū vnū. Sup epistolam ad Ephesios. Et sup epistolā ad Galathas. Et sup epistolam ac⁹ titū. Et super epistolam ad Philemonez. Plures libros ad hoc quod scriptus est. Unius vtilis virum ad oceanum. De duodecim questionibus ad Helbidiā. De questionibus Symeon/ad Algasyam. de questionibus hebraicis librum vnum in genesi. De tribus questionibus ad Damasum papam librū vnū. De questionibus hebraicis in librū regū libros. ij. De questionib⁹ paralipomenon lib. ij. Breuiarij super psalteriū librum vnū. De optimo genere interpretandi ad Pāmachiū librū vnum. De interpretationibus hebraicorum nominū lib. ſ. De studio scripturarum ad Paulinum librum vnum. De veste sacerdotali librū vnum. De prodigo ad Damasum librum. ſ. De corruptione. lxx. in psalterio lib. vnum. De. xlij. mansionibus filioꝝ israel lib. ſ. Contra hereticos in gñe tractatum vnum. Contra Pelagianos libros tres. Contra Jouinianum li. ij. Contra Luciferianum lib. ſ. Contra Eluidium de perpetua virginitate Marie librum. ſ. Contra Vigilantiū lib. ſ. Contra Origenē de resurrectione lib. vnum. Ad Anitū presbyterū de errorib⁹ Origenī. lib. ſ. Contra Rufinum presbyterum Aquileie librum vnum. Apologeticum ad Augu. lib. ſ. Exhortatoriū ad Julianum lib. ſ. De penitentia ad Rusticum lib. ſ. De homine perfecto lib. ſ. De hystoria Joachim ⁊ Anne lib. ſ. De signis. xv. iudicium precedentibus/tractatum vnum. De illustribus viris lib. ſ. De distantia locorum lib. ſ. De vita clericorum ad Nepotianum lib. ſ. Epitaphium Nepotiam ad Helidorum li. ſ. De institutione clerici vel monachi ad Paulinom lib. ſ. De vita monachi ad Rusticum lib. ſ. De vita clerici ad Oceanū librum vnum. De virginitate seruanda ad Eustochium lib. vnum. Ad Demetriadem virginem lib. ſ. Ad Allechā de institutione filie sue lib. ſ. Ad matrem ⁊ filiam in Gallia commorantes lib. ſ. Obiurgationes Susanne virginis consecrate. De lapsu suo librum vnum. Ad Geruchiam de monogamia lib. . Ad furiam de seruāda virginitate lib. ſ. Ad Salumiam de morte Nebridij lib. ſ. Ad Paulam consolatorium super dormitione Blesille lib. ſ. Ad Pammachium super dormitione Pauline librum. ſ. Ad Oceanum de morte Fabiole lib. ſ. Ad Tirasium consolatorium super dormitione filie sue. Epitaphium ⁊ de morte Paule lib. ſ. Ad Numenium ⁊ Alexandrum de resurrectione carnis lib. ſ. Apologeticum ad Pammachium lib. ſ. Ad Helyodorū de contemptu seculi lib. ſ. Ad Ctesiphontem libr. ſ. Ad Dominionem lib. ſ. De tribus virtutib⁹ tractatū. ſ. De morte Ozie ⁊ Seraphin ⁊ calculo. lib. ſ. Expositiones ps̄. xliij. Ad principiā virginem lib. ſ. Epłas breues ad diuersos. lxx. Sermones ⁊. ⁊ precipue de assumptione btē Marie virginis multum plix⁹ ⁊ notabilis. Ex his breuiter aliqua excerpta hic sub duntaxat: quorum plura habentur etiam in decretis.

Libri ab hie nō ymo editi.

§. II. Nihil christiano felicius

cui promittunt regna celoꝝ. Nihil laboriosius eo q̄ de vita quotidie periclitat. Nihil fortius eo q̄ vincit diabolū. Nihil imbecilli⁹ eo q̄ a carne superat. Judas de apłat⁹ fastigio in pditiōis tartaꝝ labit: ⁊ nec familiaritate pfuiuj: nec inticiōe bucelle: nec osculi gra frāgit: ne quasi hoiem tradat quē filiū dei nouerat. Quid Salomone sapienti⁹? attamen infatuat amoꝝib⁹ mulierū. Hec dicim⁹ vt pma te filij Rusticе frōte doceamus magna cepisse: excelsa sectari ⁊ adolescē dū scādere: sz lubricū iter esse p qđ gradieris: nec tm̄ glorie fensurū plimos: q̄ gñalē de vitijs disputationē in suā repetius de se q̄ de me suā iudicāt. Ego em̄ neminē noiabo ne veteris comedie licētia certas personas alligē atq; pstringat. ⁊ idignari sibi: nec ī admonitorē maledicta cōgerere. Et. ſ. vt hȳ. xvſ. q. ſ. si clericat⁹. Si clericat⁹ re titillat desidiā: discas qđ possis docere: ⁊ rōnabilē hostiā offeras christo: ne miles tisañ q̄ tyro: ne magister sis pri⁹ q̄ discipulus. Nūc monachi cunabula morescq; discutim⁹. Primūq; tractandū est/vtrū solus an cū aliis in monasterio viuere debeas. Mihi placet vt habeas sctorū ꝓtubernū: nec ipe tedoceas: ⁊ absq; doctore ingrediaris viā: quā nūq; ingressus es: statimq; in partē alterā declinādū sit: ⁊ erroꝝ pateas plusq; aut min⁹ ambules q̄ necesse est: ne curres lasseris: morāmque faciēs obdormias: in solitudine cito subrepit superbia ⁊ si parumper ieiunauerit: hominemq; non viderit: putat se alicuius eē mōrī: oblitusq; sui seruos iudicat alienos. Qō gula poposcerit: porrigit man⁹. Dormit quantum vult. Facit qō voluerit. Nullū vereť. Omnesq; existimat inferiores. Quid ergo solitariā vitā reprehēdim⁹? minime ąppe: q̄ sepe illā laudauim⁹? Et infra: ⁊ hȳ de ꝑse. di. v. nūq̄. Nunquaz de manu ⁊ oculis tuis liber psalterij recedat. Dicať ad verbū oro sine intermissione. Vigilet sensus: nec vagis cogitationibus patēs corꝑ pariter ⁊ anim⁹ tēdat ad dñm. Jram vince patiētia. Ama sciētiā scripturarū: ⁊ carnis vitia non amabis: nec vacet mēs tua varijs ꝑturbationibus: q̄ si pector tuo insederint: dñabunť tui: ⁊ deducēt te ad delictum maximū. Fac ⁊ aliqd operis: vt diabolus semꝑ te inueniat occupatū. Si apł⁹ hȳtes ptātē de euangelio viuere: laborabāt mamb⁹ suis ne quē q̄ grauarent ⁊ alijs tribuebant refrigeria: quoꝝ ꝑ spūalib⁹ debebat metere carnalia: cur tu in vsus tuos successura nō prepares: Uel fiscellā texe iunco vel canistrum lētis flecte viminibus. Serať hȳm⁹. Areole equo limite diuidāt⁹. In quibus quum olerum iactata sint semina: vel plāte per ordinem posite: aque ducātur irrigue. Hic pulcherrimoꝝ versuum spectato: adsistas.

Ecce supercilio cliuosi tramitis vndam
Elicit. illa cadens raucum per leuia murmur
Saxa ciet: scabrisq; arentia tempera arua.

Inserañ fructuose arbores: vel gēmis vł surculis: vt paruo post tpe laboris tui dulcia poma decerpas. Apū fabrica aluearia: ad qs te mittūt/Salomonis puerbia: ⁊ monasterioꝝ ordinē ⁊ regulare ē discplinā in puis discе corꝑoribus. Terañ ⁊ lina capiēdis piscib⁹. Scribañ ⁊ libri: vt manus opeť cibos: ⁊ aīa lectiōe satieť. In desideriis ei ē oīs otiosus. Egyptioꝝ monasteria hūc tenēt morē: vt nullū absque ope ⁊ laboꝛe suscipiāt: nō tā ꝓpter victū necessitatē: q̄ propter aie salutē: ne vageť pnitiosis cogitationib⁹. Addit erē pla de se q̄dēq; iiuuētute sua quū ēt iuuenis mēs ei⁹ estuaret cogitationib⁹: oedit de discipulū cuidā ex Hebreis puerso ad fidē ad discēdū idioma hebraicū: in quo multū laborauit. Subdit ⁊ aliū exēplū de q̄dā adolescēte greco ī monasterio Egyptiq̄ oc̄is vidit: q̄ tentatus grauiter vitio carnis quū nulla corꝑis abstinētia flāmā carnis extinguere posset hac arte eū curauit. Precepit vni ex monachis vt iurgijs et cōuicijs eū isectareť. ⁊ post hec veniret ad accusandū eū ad abbatē: trāq; ci quiciat⁹ iniuriā irrogasset. Sup qua re adolescēs adeo afflictꝰ est ex illatis hmōi ꝓtumelijs ⁊ falsis accusatiōibus: vt intra annū a tēratiōib⁹ illis fieret liber. Uñ abbatī terrogāti quō se ī hmōi tētatiōe haberet respōdit. Pť mihi viuere non lz: ⁊ fornicari libet. Et infra. Nulla ars absq; magistro discit. Et muta aīalia ⁊ ferarū greges ductores sequunť suos. In apib⁹ princeps vn⁹. Bues vnā sequūtur ordine literato. Imperator vn⁹. Judex⁹ puincie vnus. Epūs vn⁹. Roma vt cōdita est: duos fratres simul hȳe nō potuit reges: ⁊ parricido dedicať. In naui vn⁹ gubernator. In domo vn⁹ dñs. In quouis grādi exercitu vnus signum exꝑctatur. Per hec oīa ad illud tēdit oro: vt docerez te non tuo arbitrio dimittēdū: sz viuere debere in mōasterio sub vni⁹ discipline pris ꝑsortioq; multoꝝ: vt ab vno discas hūilitatem: ab alio patientiam: hic te silentium: ille doceat māsuetudinē. Nō facias qō vis. Comedas qō iuberis. Habeas qō acceperis: ⁊ quātū acceperis vestiaris. Opis tibi iniūcti pēsa psoluas. Subijciaris cui nōvis. Lassus ad stratū veniasꝛ ambulāsq; dormites: necdū exꝑrecto somno surgere cōpellaris. Dicas psalmū ī ordine tuo: in quo non dulcedo vocis: sz mentis affect⁹ queritur. Seruias fratribus. Hospitum pedes laues. Passus iniuria taceas. Prepositum monasterij timeas vt dñm: diligas vt parentē. Credas tibi salutare quicquid tibi ille ꝑceperit nec de maioris snia iudices: cuius officij est obedire/⁊ implere q̄ iussa sunt. Et infra. Nequaquā consideres qđ alij mali faciāt/sed qđ boni tu facere debeas. Ita igitur age ⁊ viue/vt ad altare xp̄i quasi virgo dethalamo ꝓcedas/⁊ habeas de foris bonū testimonium. Idem ad Paulinū. Si officiū vis exercere p̄sbyteri. si epatus re hoc alioꝝ salutē fac lucrū tuū. Si aūt cupis eē qđ diceris. i. monachus. i. solus/qđ facis in vrbib⁹? q̄ vtiq; nō sunt solorum habitacula sz multoꝝ: Habet vnū quodq; ꝓpositum principes suos. Romani duces imitenť Camillos Patritios/Regulos. Scipiones. Philosophi proponant sibi Pythago-

De maribus ⁊ vita monachorum.

Nā acidia est nutrix vitioꝝ. de qua Ouidius. lib. ſ. de ponto elegia vſ. Cernis vt ignauū corpus ociosa torpet. Et virium capiant mi moueatur aque.

no. pu dēte ad batem.

rã/Socratẽ/Platonẽ:Aristotelẽ.Poete emulẽtur Homerũ/Uergiliũ/Menãdrũ/Terẽtiũ.Historici Sallustiũ/Herodotũ/Pliniũ.Oratores Tysiã/Demosthenẽ/Tulliũ.Et vt ad nr̃a veniam?:epi ⁊ ꝓphyteri apostolos ⁊ apostolicos viros:quoꝝ honorẽ ꝓsidẽtes habere videantur ⁊ meritum. Nos aũt habeamus ꝓpositi nostri principes Paulum/Antoniũ/Machariũ/Hilarionem.Noster princeps Helias et Helisẽ.Nostri duces alij prophetarũ ⁊ rachabite.

℣.III. Quod sapiẽtia magis exp̃etenda sit ℭ eloquẽtia:⁊ magis studiũ sacrarũ literarum/ ℭ secularium.Hiero.in epl̃a ad Nepotianũ.Dauid frigidus senex obuoluitur vestimẽtis:⁊ nisi cõplexu adolescentule nõ tepescit.Que est igitur ista sunamitis vxor ⁊ virgo tam feruens vt frigidũ calefaceret:tã sctã:vt calẽtẽ ad libidinem nõ ꝓuocaret:Exponat sapientissim⁹ Salomõ ꝑris sui delitias:⁊ pacific⁹ bellatoris viri narret amplex⁹.Possidẽ(ait) sapientiã:possidẽ intelligẽtiã.Ama illã:⁊ seruabit te.Oẽs pene corporis virtutes mutantur in senibus:⁊ crescẽte sola sapientia cetera decrescũt.Jeiunia:vigilie:eleemosyne:huc illuceꝝ discursus/peregrinorũ susceptio/defensio pauperũ/ instãtia orationũ ⁊ ꝓseuerãtia/visitatio languentium ⁊ operatio manuũ/⁊ cũcta q̃ per corp⁹ exercẽtur:fracto corpore minora fiunt.Nec hoc dico ℭ in iuuenib⁹ frigeat sapientia:⁊ q̃ in plerisꝝ senibus etate marcessit:sꝫ ℭ adolescentia multa corporis bella sustineat:⁊ inter incentiua vitiorũ ⁊ carnis titillatiões/quasi ignis lignis viridib⁹ suffocet.vt suũ nõ possit explicare fulgorẽ.Senect⁹ vero eorũ qui adolescentiaꝫ suaꝫ honestis artibus instruxerũt:⁊ in lege dñi meditati sunt die ac nocte:etate fit doctior:vsu certior:ꝓcessu ꝑfectior:⁊ vetꝝ studioꝝ dulcissimos fructꝰ metit.Usi ⁊ sapiẽs ille vir Grecie Themistocles:quum expletis.xxvij. annis se mori cerneret:dixisse fertur se dolere ℭ tũc egredetur de vita q̃ sapere cepisset.Porro sunamitis lingua nostra oceana dicitur:vt significet calere sapientiã:⁊ diuina lectione feruere.Quorsum hec tã longo repetita principio? Ne a me queras declamationes pueriles:sententiarum flosculos:verborũ lenocinia/⁊ per fines capitulorꝝ singulorũ acuta quedã breuiterꝙ cõclusa:que plausus ⁊ clamores excitent audientium.Ample⁹retur me modo sapientia:⁊ Ebria nostra que nunq̃ senescit/in meo requiescat sinu.Audi ergo(vt beatus Cyprianus ait)nõ disserta:sed fortia.Audi fratrem collegio:patrem senio.Hec ille.

Dictus Themistoclis.

℣.IIII. Reprehẽdit aũt idẽ Hiero.studiũ gẽtiliũ seu secularium lr̃arũ:nõ simpl'r ex toto:sed nimiũ vel ob finẽ idebitũ.i.ob delectationez eloquentie:vel ostentationem gl̃ie:nõ ad eruditionez:vl'p omissionem ex hoc magis vtiliũ ⁊ ꝓruẽtiũ suo statui:vñ ⁊ ipse Hie.ait ad Damasum sup euãgeliũ de ꝓdigo.Sacerdotes dei omissis euãgelijs ⁊ ꝓphetijs videm⁹ comedias legere:bucolicorum versuũ verba cãrare:tenere Uergiliũ i manib⁹:⁊ qũ in pueris est causa necessitatis:crimẽ in se facere voluptat'is.dis. xxxvij.sacerdotes.Idẽ.c.seq.Nõne vobis videt in vanitate sensus ⁊ obscuritate mẽtis igredi:q̃ diebꝰ ac noctib⁹ i dialectica arte torqueri:q̃ physic⁹ pscrutatoꝝ ocꝰlos trãs celũ leuat:⁊ vltra ꝓfundũ terraꝝ et abyssi in quoddã inane demergit:q̃ iambum feruet.q̃ tãtã metroꝝ syluã in suo studiosus corde distinguit ⁊ ꝓgerit:⁊(vt ad alterã partẽ trãseam⁹)q̃ diuitias p fas ⁊ nefas q̃rit:q̃ adulaꝝ regib⁹:⁊ hereditates captat alienas:⁊ opes ꝓgregat:q̃s in momẽto cui sit relicturus ignorat:Idẽ sup Esa.c.seq.Sicera iebriant:q̃ abuntur seculari sapiẽtia ⁊ dialectico ꝝ tẽdiculis/q̃ nõ tã vicula sunt appellãda/ℭ phãtasmata.i.vmbre q̃dã ⁊ imagines/q̃ cito pereũt ⁊ resoluunt.Et figurate sunt ẽm ipm Hiero. per siliquas quas porci mãducabãt/q̃b⁹ pdig⁹ ille euãgelic⁹ cupiebat splere vẽtrẽ suũ/nec poterat.Cui⁹ esm demonum est talis doctrina/q̃ mẽtẽ inflat nõ satiat.Sed ad debitum finẽ ⁊ debito mõ talib⁹ studere nõ arguit:Hiero.sed super epistolam ad Titũ inq̃t.Si q̃s grãmatica artẽ nouerit:vel dialectica/vt recte loquẽdi rõnẽ habeat/⁊ iter vera ⁊ falsa diudicet/nõ improbamus.Geometria ⁊ arithmetica ⁊ musica hñt i sua sciẽtia veritatẽ/sꝫ nõ est sciẽtia illa pietatis.Sciẽtia pietatis est nosse legere scripturas/⁊ intelligere ꝓphetas/euãgelio credere/aplos nõ ignorare.dist.xxxvij.si quis ⁊.c.seq.dicit de Daniele ⁊ socijs ei⁹.Discãt ea mẽte doctrinã chaldaicã/q̃ Moyses oẽm sapiẽtiã Egyptioꝝ didicerat.Discũt aũt nõ vt sequanẽ/sed vt iudicẽt atq̃ conuincãt.Quõ si quispiã aduersus mathematicos velit scribere imperitus matheseos/risui pateat/⁊ aduersꝰ pbos disputãs si ignoret dogmata philosophorũ.Hec ille.Hec duo sunt pontificis opa/ait Hiero.super Leuiticũ/vt a deo discat legendo scripturas diuinas/⁊ sepius meditãdo/aut ppẽm doceat/sꝫ illa doceat q̃ a deo didicerit/nõ de ꝓprio corde vl' hũano sensu/ sꝫ q̃ spũsctũs docet.Est ⁊ aliud op⁹ qũ facit Moyses.Ad bella nõ vadit/nõ pugnat p̃ inimicos.Sz quid facit:Orat/⁊ donec orat vincit ppls eius.Si dimiserit ⁊ relaxauerit manus/vincit populus eius.Oret ergo sacerdos indesinenter vt vincat populus eius qui sub eo est/vt vincat hostes inuisibiles amalechitas.i.demones.dist.xxxvj.si quis.

Elegãs dictum oratoris Domitij.

℣.V. De vita et moribus clericorũ Hiero.ad Nepotianũ.Clericus qui christi seruit ecclesie:primo interpretet vocabulũ suũ:⁊ nois interpretatione prolata nitatur esse qũ dz.Cleros em̃ grece/latine sors dr.Clerici ergo vocãtur:vel q⁹ de sorte dñi sunt:vel quia dominus ipse sors eoꝝ est.i.pars clericorũ.Tales igit̃ exhibere se debẽt:vt possideãt dñm:⁊ ipsi a dño possideant̃.Qui possidet dñm ⁊ cũ ꝓpheta dicit:pars mea dñs:nihil extra dñm hr̃e potest.Qđ si quippiã aliud habuerit ꝓter dñm:eius pars nõ erit dñs.Uerbi gr̃a.Si aurũ:si argẽtũ:si possessiones:si variã supellectilez:cũ istis pars eius dñs fieri dedignat̃.hec.xij.q.j.clericus.Et iterꝝ negotiatorẽ clericum:⁊ ex inope diuitẽ:⁊ ex ignobili glorioſum factũ:quasi quãdẽ pestẽ deuita.dist.lxxxviij.negotiatorẽ.Et infra.Gloria epi est pauperũ opib⁹ ꝓuidere.ignominia sacerdotis est ꝓprijs studere diuitijs.Nat⁹ in paupere domo ⁊ tugurio rustica nor:q̃ vir milio ⁊ cibario pane rugiẽtẽ vẽtrẽ saturare poterãt:nũc similẽ ⁊ mella fastidio.Et infra.Multi edificãt parietes:⁊ colũnas eccl'ie subtrahũt:marmora nitẽt:auro splendẽt laquearia:gẽms altare distinguit̃:⁊ ministroꝝ christi nulla est electio.Neq̃ vero mihi aliãs opponat diues in iudea tẽplũ:mẽsam/lucernas:⁊ turribula/patellas:scyphos mortariola:⁊ cetera ex auro fabricata:tũc hec probabant̃ a dño:q̃ sacerdotes hostias imolabãt:⁊ sanguinis pecudũ erat remissio pctõrũ:ℭ hec oĩa ꝑcesserũt in figuram scripta sunt aũt ꝓpter nos in quos fines seculorũ deuenerunt. Nũc ẽo quũ pauperẽ dom⁹ sue paup dñs dedicauerit:ꝓtemus crucẽ:⁊ delitias lutũ putem⁹.Et infra.Amico q̃ppiã rapere furtum est:ecclesiã fraudare sacrilegium.Accepisse pauperibus erogandũ:⁊ esurientib⁹ plurimis illud reseruare:vel timidum est vel cautũ.Aut qđ aptissimi sceleris est)exinde aliq̃d subtrahere:oĩm ꝑdonũ crudelitatẽ supat. Et infra.Socrates(a⁹ Crates ille theban⁹ hõ quõdã ditissimus:quũ ad philosophãdũ Athenas pergeret:magnũ auri pondus abiecit:nec putauit se posse ⁊ virtutes simul ⁊ diuitias possidere.Nos suffarcinati auro christum pauperem sequimur:⁊ sub ꝓtextu eleemosyne ꝓsbitis opib⁹ incubãtes quõ possum⁹ aliena fideliter distribuere:q̃ nr̃a timide reseruamus?plen⁹ vẽter facile de ieiunijs disputat.Non Hierosolymis fuisse:sꝫ Hierosolymis bñ vixisse laudãdum est.hec oĩa hiero.xij.q.j.gl'ia epi.Idẽ ad eũdẽ.Esto subiect⁹ põtifici tuo:⁊ q̃si aĩe parẽtẽ ama.Sz epi sacerdotes se esse sciãt:nõ dños.Honorẽt clericos:q̃si clericos:vt ipsis epis a clericis quasi epis honor deferat̃.Scitũ est illud oratoris Domitij.Cur ego te habeã inãt vt principẽ:quuꝝ tu me nõ habeas vt seruatorẽ?Unus dñs:vnum templum:vnum ministeriũ.Qđ Aarõ ⁊ filios:hoc epm ⁊ ꝓphyteros eẽ nouerimus.Recordemur semp qđ Petri apl's ꝓcepit sacerdotib⁹. Pascite eũ q̃ in vobis est gregẽ dñi prouidẽtes nõ coacte:sꝫ spõtanee sm̃ deũ.Neq̃ turpis lucri gr̃a:neq̃ vt dñantes in clero:sꝫ forma facti gregis ex aĩo:vt quũ apparuerit princeps pastoꝝ:ꝑcipiatis immarcessibile gl'ie coronã.Pessime consuetudinis est in q̃busdã ecclesijs tacere presbyteros:⁊ pñtib⁹ epis nõ loq̃ quasi eis inuideãt/aut eos dedignãtur audire:sꝫ si aliud(mãt apl's Paul⁹)fuerit reuelatũ sedenti/ prior taceat.Gl'ia pris filius sapiẽs.Gaudeat epus iudicio suo/quũ tales elegerit sacerdotes.hec.xcv.dist.esto.Idem ad Lucinũ dist.xij.illud.Illud breuiter te admonendum putorꝝ vt traditiones eccl'iasticas ꝑsertim q̃ fidei nõ officiunt: ita putes obseruãdas/vt a maioribus tradite sunt.Nec aliquoꝝ ꝓsuetudinẽ aliorũ ꝓrio more subuerti.Idẽ.Hospitiolũ tuũ aut nunq̃ aut raro mulierũ pedes terãt/q⁹ non põt toto corde habitare cũ deo/q̃ feminarũ accessib⁹ delectatur femina pscientiã secũ pariter inhabitãtis exurit.Nunq̃ de mulieꝝ formis disputes/femine nomẽ tuũ nesciãt.Feminã quã videris bñ quersantẽ/mente dilige/nõ corpali frequẽtia.Sz bonũ est mulierez nõ tãgere.malus est ergo tãgere.dist.xxxij.hospitiolũ.Idẽ oẽs puellas ⁊ virgines christi aut equal'r ignora/aut equal'r dilige.Uide ne sub eodez tecto maneas/nec in ꝑrita castitate cõfidas:q⁹ neq̃ Dauid sanctior/neq̃ Sãsone fortior/nec Salomone potes eẽ sup illõ sapientior.Idemẽto semp q̃ paradisi colonũ de ꝓpria possessione mulier eiecit.Si ꝓpter effectũ clericat⁹ aut vidua aĩa te visitat̃/aut virgo/nunq̃ domũ sol⁹ introeas/solum cuꝫ sola secreto ⁊ absq̃ arbitro vel teste nõ sedeas:tales q̃ habe

Elericꝰ negotiator.

Unde Christus. Matt. xix. Nõ expedit nubere

Quid ē mulier: nisi amicitie inimica: ineffugabilis pena: necessariū malum natura lis tēta tio: desiderabilis calamitas: domesticū periculum: delectabile detrimentum.

beto socios: quo℞ ꝯtubernio nō infameris. Nō veste: ſʒ moribꝰ ornenť: nec calamiſtro criſpēt comas: ſʒ pudicitiā habitu polliceanť. Caueto oēs ſuſpitiōes ⁊ q̄cq̄d ꝯ te ꝓbabiliter fingi pōt ne fingať añ deuita. Crebra munuſcula et ſudariola/ et faſciolas/ et veſtes ori applicatas ⁊ oblatas/ ac deguſtatos cibos/ blandaſq; ⁊ dulces literulas ſctūs amor nō hʒ. Mel meū/ lumē meū/ meūq; deſiderium chriſtus eſt. Oēs delitias ⁊ lepores ⁊ riſu dignas vrbanitates: et ceteras ineptias amato℞ī comedijs erubeſcimꝰ: in ſeculi hoibꝰ deteſtamur: quantomagis ī clericis ⁊ in monachis: Idē ad Oceanū. Pria tētamēta clerico℞ ſunt mulie℞ frequentes acceſſus. Nociuuʒ genꝰ femina ianua diaboli: via iniq̄tatis: ſcorpiōis ꝑcuſſio. Flāmigero igne ꝑcutit quū ꝑ primat. Stipula ignē incēdit: exuritq; fundamēta mōtiū. Ego iudico ſi cū viris femine habitēt: nō deerit viſcariū diaboli. Remotio igiť viri/ caſtitatis collocat arma. Tecla poſt tētationē paſſionis Antiochie cū Paulo ꝓhibeť ꝑgere. Et idē ad Nepotianū. Diuinas ſcripturas ſepiꝰ lege: immo de manibus tuis nūq̄ lectio deponať. Diſce qđ doceas: ꝑmane ī his que docuiſti. Nō ꝯfundanť opa tua ſermonē tuū: ne quū in eccleſia loq̄ris: tacitꝰ q̄libet rñdeat. Cur ergo hec q̄ dicis nō facis: Delicatꝰ magiſter ē: q̄ pleno vētre de ieiunijs diſputat. Accuſare auaritiā ⁊ latro pōt. Docēte te ī eccl'ia: nō clamor ppl'i: ſʒ gemitꝰ ſuſciteť. Lachryme audito℞ laudes tibi ſint. Sermo p̄ſbyteri ſcriptura℞ lectiōe cōditꝰ ſit. Nolo te declamatorē eſſe: ⁊ rabulā garrulūq; ſine ratiōe: ſʒ miſterij peritū. Attrita frōs interp̄tať ſepe qđ neſcit: ⁊ quū alijs ſua ſerit: ſibi q̄ vſurpat ſciētiā. Nihil tā facile q̄ vilē plebiculā ⁊ indoctā cōcionē lingue volubilitate decipe: q̄ q̄cq̄d nō intelligit: plꝰ mirať. Ornatꝰ ⁊ ſordes pari mō fugiende ſunt: q: alterū delitias: alterū gloriā redolet. Melꝰ eſt e duobꝰ impfectis ruſticitatē ſctāʒ hr̄e: q̄ eloquētiā peccatricē. Cōuiuia tibi vitāda ſunt ſcl'ariū: maxīe eo℞ q̄ honoribꝰ tumēt. Turpe eſt añ fores ſacerdotē dñi crucifixi et pauperis: ⁊ q̄ cibo quoq; veſcebať alieno: inter lictores cōſulū ⁊ milites excubare. Iudiceq; ꝓuincie melꝰ eſt apud te prādere: q̄ te in palatio. Idē. ⁊ habeť de ꝯſe. diſ. v. ſint tibi. ij. Sint tibi ieiunia pura/ caſta/ ſimplicia/ moderata: ⁊ nō ſupſtitioſa ieiunia cōtinua. i. quotidie prādere: quotidie eſurire. Ieiuniuʒ curat vulnera delinquētis curatoſq; ſctificat. Idē ſint tibi quotidiana ieiunia refectio ſatietatē fugiēs. Nihil eniʒ ꝓdeſt biduo vel triduo vacuū portare vētrē: ſi poſt pariter obſtruať. de ꝯſe. diſt. v. ſint tibi. ſ. Idē in eadē. Caue ne linguā aut aures habeas prurientes. i. ne alijs aut ipſe detrahas: aut alios audias detrahētes. Et ſcito q: cuncta que de alijs loq̄ris: tua ſnīa iudicaris. Neq; vero eſt iuſta excuſatio illa referētibus alijs: ego iniuriā facere nō poſſuʒ. Nemo inuito auditori libēter refert. Sagita in lapide nūq̄ figiť interdū reſiliēs ꝑcutit dirigētē. Nūq̄ de formis mulierū diſputes. Nec alia domus q̄d agať in alia parte nouerit. Hippocrates adiurat diſcipulos ſuos anteq̄ doceat: et in verba ſua iurare cōpellit. Extorquet ſacro ſilētium/ ſermonē/ inceſſum/ māſuetudinis habitū/ moreſq; deſcribit: quantomagis nos quibus aīa℞ medicina cōmiſſa eſt: Omnium chriſtianorum domos debemꝰ amare quaſi ꝓprias. Conſolatores nos potius in meroribus ſuis q̄ conuiuas in ꝓſperis nouerint. Facile cōtēniť clericus: qui ſepe vocatus ad prādiū nō recuſat. Hec omnia Hiero. in dicta epiſtola.

Et Ambroſi. in ſermone q̄drageſime. Fames amica virginitatis eſt inimica laſciuie ſaturitas vō ꝓdigit caſtitatē: nutrit illecebras.

§. VI. De contemptu seculi ad

Heliodo℞. Hiero. Licet paruulꝰ ex collo pēdeat nepos: et ſparſo crine ⁊ ſciſſis veſtibꝰ vbera quibus te lactauit mr̄ oñdat: lʒ in limine pr̄ iaceat: ꝑcalcatū ꝑge pr̄em: ſiccis oculis ad vexiliū crucis euola. Sūmū pietatis genꝰ ē in h̄ eſſe crudelē. Facil'r rūpit hec vincula amor xp̄i: ⁊ timor gehēne. At ꝯ. Scriptura p̄cepit parētibꝰ obſequēdū. ſʒ q̄cunq; eos ſup xp̄m amat: perdit aīam ſuā. Gladiū tenet hoſtis vt me perimat: ⁊ ego de matris lachrymis cogitabo: Et infra idē. Paupertatē times: ſʒ btōs paupes chriſtus appellat: Labore terreris: nemo athleta ſine ſudoribus coronať. De cibo cogitas: ſʒ fides famē nō timet. Supra nudā metuis humū exeſa ieiunijs mēbra collidere: ſʒ dñs tecum iacet. Squalidi capitis horret inculta ceſaries: ſʒ caput tuum xp̄s eſt. Infinita terret heremi vaſtitas: ſʒ tu paradiſum mēte deambula quotieſcunq; illuc ꝯtēderis cogitatiōe: toties in heremo nō eris. Et vt breuiter ad cūcta apl'm audias rñdentē) nō ſunt cōdigne paſſiones huiꝰ tpis ⁊c. Delicatꝰ es chariſſime: ſi ⁊ hic vis gaudere cum ſeculo: ⁊ poſtea regnare cū xp̄o. Veniet illa dies qua tube vocē pauebit terra cuʒ populis. Lugubri ori mūdus immugiet. Potentiſſimi quōdaʒ reges nudo latere palpitabunt. Exhibebiť cū ꝓle ſua Venꝰ. Tūc ignibꝰ Iupiter addiceť: ⁊ cum ſuis ſtultꝰ Plato diſcipulis. Ariſtotelis argumenta nō ꝓderunt. Tūc tu ruſticanꝰ ⁊ pauper exultabis: ridebis: ⁊ dices. Ecce crucifixus deus meus. Ecce iudex qui obuolutꝰ pānis in preſepio vagijt. Hic eſt ille operarij ⁊ queſtuarie filius. Hic qui fugit in egyptū hic veſtitus coccino: hic ſentibus coronatus: hic magus ⁊ demonium habens ⁊ ſamarites. Cerne manus Iudee quas fixeras: cerne latꝰ Romane qđ foderas. Idē Hiero. de conſe. diſt. v. non mediocriter. Nō mediocriter errat qui minꝰ bonū p̄fert meliori. Nōnerōnabilis hoīs dignitatem amittit: qui vel ieiuniū charitati: vel vigilias prefert ſenſuū integritati vt ꝓpter immoderatā abſtinentiā/ ⁊ indiſcretā pſalmorum vel officio℞ decātationē: aut amētie aut triſtitie notā incurrat: Nunq̄d verborū flecti multitudine deꝰ vt hō pōt: Nō eñ verbis: ſʒ corde orādꝰ eſt deꝰ. Quapropter melior eſt q̄nq; pſalmo℞ decātatio cū cordis puritate ac ſerenitate: ac ſpūali hilaritate: q̄ totiꝰ pſalterij modulatio cū anxietate cordis atq; triſtitia. Quū igiť ꝓ cūctis aīabꝰ pſalmꝰ vel miſſa dr̄ nihil minꝰ q̄ ſi ꝓ vno q̄libʒ ipſo℞ diceret: accipiť. Audiāt itaq; q̄ ea q̄ neceſſaria ſunt corpi ſubtrahūt illud qđ ꝑ ꝓphetā dñs loquiť. Ego dñs odio hñs rapinā in holocauſtū. De rapina holocauſtū offert: q̄ tēporaliū bonorum: ſiue cibo℞ nimia egeſtate: vel māducādi: vel ſomni penuria corpus ſuuʒ immoderate affligit. Videat itaq; q̄d dicat apl's. Carnis curā ne feceritis in cōcupiſcentijs ⁊c. Idem de cōſe. diſt. v. ne tales. Ne tales accipiamꝰ cibos: quos aut difficulter digerere: aut comeſtos magno paratos ⁊ ꝑditos labore doleamꝰ: olerū ac pomo℞ ac leguminū ⁊ facilior apparatus eſt: ⁊ arte impēdijſq; coco℞ nō indiget: ⁊ ſine cura ſuſtentat humanū genꝰ moderate ſumptꝰ: q: nec auide deuoratur: qđ irritamenta gule nō hʒ: ⁊ leuiori digeſtione decoq̄tur. Nemo eñ vno aut duobꝰ cibis ijſq; vilibus: vſq; ad inſtomachationē ventris onerať: q̄ diuerſitate carnium/ ⁊ ſaporis delectatiōe cōcipiť: quū varijs nidoribus fumāt patine: ad vſum ſui ꝓ explēda eſurie q̄ſi captiuos trahunt: vnde ⁊ morbi ſatietate nimia gñanť. Multiq; īpatiētia gule/ vomitu remediantur: ⁊ qđ turpiter ingreſſerūt: turpiꝰ egerūt. Hippocrates docet in aphoriſmis. Craſſa ⁊ obeſa corpora: que creſcēdi mēſurā impleuerint: niſi cito ablatione ſanguinis minuanť: in paralyſym ⁊ peſſima morbo℞ gña erūpere. Et idcirco neceſſaria ea dēptio eſt: vt rurſum habeāt ī qua poſſint creſceř. Nō eñ ī vno ſtatu manere natura corpo℞ pōt: ſʒ aut creſcere ſemp: aut decreſcere: nec viuere animam: niſi creſcēdi capax ſit. Hec ille. ¶ Idē ad Dōmonē ꝯ quendam qui ei detrahebat: eo q̄ ꝯ Iouinianū ſcripſerat: ait. Miror non erubeſcere mōachū ⁊ iuuenē: cuiꝰ de ore veneres fluūt: cuius tāta in loquendo eloquentia eſt: vt comico ſale ac lepore ꝑfuſus ſit: ⁊ luſtrare nobiliū domos: matrona℞ ſalutatiōibꝰ adherere: religionē nr̄am pugnam facere: ⁊ inter hec fratri ſuo detrahere: ꝯcionari aduerſum me: ⁊ libros quos cōtra Iouinianū ſcripſi: canino dente rodere. Stultus ego qui ſine cā Greg. nazāzenū ⁊ Didimū in ſcripturis ſctis catechiſtas habui. Nihil mihi ꝓfuit hebreo℞ eruditio: ⁊ ab adoleſcētia vſq; in hāc etatē quotidiana ī lege ꝓphetis euāgeliſtis apl'is meditatio. Inuētꝰ eſt hō abſq; p̄ceptore ꝑfectus qui eloquētia Tulliū: argumētis Ariſtotelē: prudētia Platonem: eruditiōe Ariſtarchū: multitudine libro℞ Calcētherū. Didimū ſcīa ſcripturarū: oēs ſui tpis vincat tractatores deniq; dr̄ materiā poſcere: ⁊ ad carnē: ⁊ ad deū aliq̄d referēs in vtrāq; partē h̄ eſt ⁊ ꝓ iuſtitia ⁊ ꝯ iuſtitiā diſputare. Queſo igiť te pr̄ chariſſime: vt moneas eū ne loquatur ꝯ ꝓpoſitū ſuū: ne caſtitatē habitu pollicēs verbis deſtruat: ne virgo vel ꝯtinēs (ip̄e eñ viderit quid ſe iactet eſſe) maritatas virginibꝰ cōparet. Parcat ſibi: ꝑcat mihi: ꝑcat noī xp̄iano. Monachū ſe eē: nō loquēdo ⁊ diſcurſando: ſʒ tacēdo ⁊ ſedēdo nouerit. Nō dāno nuptias: ſʒ volo oēs q̄ forſitan ꝓpter timores nocturnos/ ſoli cubitaŕ nō pñt: vxores ducere. hec ille. ¶ Qđ dʒ q̄libʒ timere ⁊ caueř ꝑicula aīe: Hie. ad Euſtochiū. xxxij. q. v. ſi paulꝰ. Si paulꝰ apl's vas electiōis: ⁊ p̄paratꝰ ī euāgelio xp̄i/ ob carnis aculeos: ⁊ icētiua vitiorū rep̄mit corpus ſuū: ⁊ in ſeruitutem ſubijcit: ne alijs predicans ipſe reprobus inueniať: ⁊ tñ videt aliā legē in mēbris ſuis repugnātē legi mētis ſue: ⁊ captiuātē ī lege pctī. Si poſt nuditatē/ ieiunia/ famē/ carceres/ ⁊ flagella/ ⁊ ſupplicia in ſemet ipſo reuerſus clamat. Infelix ego hō: q̄s me liberabit ð corpore mortis huius: Tu te putas ſecuraʒ eſſe debere: Caue q̄ſo ne q̄ñ dicat de te deꝰ. Virgo iſrl' cecidit: ⁊ nō eſt q̄ ſuſcitet eā. Audacter dicā. quū oīa poſſit deꝰ ſuſcitare virginem poſt ruinā nō pōt. Valet q̄dē liberare de pena: ſʒ nō vʒ coronare corruptā. Hec ibi. Idē ī eadē epl'a. Nolo tibi venire ſuperbiam de ꝓpoſito: ſʒ timorē. Onuſta incedis auro latro vitādus ē. Studiū ē vita hec mortalibꝰ. Hic ꝯtēdimꝰ vt alibi coronemur. Nemo iter ſerpētes ⁊ ſcorpiōes ſecurꝰ īgreditur. En iebriatꝰ eſt inq̄t) dñs gladiꝰ meꝰ ī celo: ⁊ tu pacē arbitraris ī terra: q̄ tribulos gñat ⁊ ſpinas: quā ſerpēs cōedit:

Nota.

Hippocratis medici dicta.

Virginitas reſtitui ñ pt. C. de rap. virgi. ipn.

Magnis

Magnis inimicoꝝ circūdamur agminib⁹ hostiū plena sunt oīa. Caro fragilis ꝛ cinis futura: post modicū pugna sola cū plurib⁹. Qđ si te eoꝝ multitudo turbauerit. ꝛ ad singula incitamēta vitiorum ceperis estuare: ꝛ dixerit tibi cogitatio tua. Quid faciem⁹? Rñdebit tibi Helise⁹. Noli timere: q̄m plures sunt nobiscū ꝙ cuꝫ illis. Et a pertis oculis videbis currū igneū q̄ te ad exēplū Helie ī astra sustollat: ꝛ tūc leta cantabis. Aīa nr̄a sicut passer ꝛc. ꝛ īfra. Rectius fuerat homi nē subijsse ꝯiugiū: ꝛ ambulasse ꝑ plana: ꝙ ad altiora tendentem in inferni cadere ꝓfundū. Nolo sinas cogitationē crescere. Dū paru⁹ ē hostis īterfice. Neq̄tia elidat̄ in semine. nō fiat obsecro ciuitas meretrix filia Sion: ne post trinitatis hospitiū ibi demones saltēt ꝛ Sirenes nidificent ꝛ hericij. xxxij. q. v. si paul⁹. Idē Hiero. in ep̄la ad Algassam ait: ꝛ allegat̄. xxxij. q. ij. sicut semina. Sicut semina paulatim formant̄ ī vtero: ꝛ tādiu nō reputat̄ homicidiū: donec elemēta cōfecta suas imagines membraq̄ꝫ suscipiāt: ita sensus rōne cōcept⁹ nisi in opa ꝓruperit: adhuc in ventre retinet̄: ꝛ cito parit ab hoste. ¶ Qđ post baptismū pōt q̄s peccare ꝛ resurgere ad pn̄iam: ꝓbat Hiero. per multas authoritates vtriusq̄ꝫ testamēti scribens ꝯ Iouinianū ꝯtrium asserentem: vn̄ ꝛ hereticū. de pe. dist. ij. si em̄ inq̄t. Ubi exponit Hiero. illud verbuꝫ Io. Oīs q̄ nat⁹ est ex deo: nō peccat qđ Iouinianus pro se inducebat: q: s. intelligit̄ ꝯiūctim. i. dū ꝑmanet in natiuitate spūali ꝑ grām: nō peccat. Quō em̄ ait Hiero. dies ꝛ nox misceri nō pn̄t: sic iustitia ꝛ iniquitas: pct̄m ꝛ bona opa xp̄s ꝛ antichrist⁹. Si susceperim⁹ xp̄m in hospitio pectoris nr̄i: illico fugam⁹ diabolum. Si peccauerim⁹: ꝛ quū peccati ianuā intrauerit diabolus: ꝓtin⁹ recedit christ us. Unde ꝛ Dauid post pct̄m. Redde (inq̄t) mihi letitiam salutaris tui: quā. s. amiserat per pct̄m: ꝛ infra Ipse Ioā. in cano. s. ait. Si peccauerim⁹: aduocatū habem⁹ apud patrem Iesum xp̄m iustū: ꝛ ipse est ꝓpitiatio ꝓ pctis nr̄is. Habemus (inq̄t) nō habetis. Et nō solū ꝑ Ioānis aliorūq̄ꝫ pctis: sꝫ etiā ꝓ totius mundi: in quo toto mundo ꝛ ap̄li erāt: ꝛ oēs credentes. Ex quibus liquido cōproba ꝛ post baptismū posse peccare. Et infra qđ ait ap̄ls ad Heb. Impossibile est eos q̄ semel illuminati sunt: ꝛ gustauerunt donū celeste: ꝛ participes facti sunt spūsctī: ꝛ ꝓlapsi sunt renouari ad pn̄iam iteꝝ rursus crucifigentes dei filiū ꝛc. Ergo ꝛ baptizati pn̄t labi in pctā. Sed ne Mōtan⁹ ꝛ nouatianus hinc firment errorem suū: contendentes baptizatos nō posse đ pctis post baptismū patratis ꝑ penitentiā veniā cōseq̄: soluit ap̄ls hunc errorem subdens. Confidimus aūt de vobis dilectissimi meliora ꝛ viciniora saluti tametsi ita loq̄mur. Nō iniust⁹ est de⁹ vt obliuiscatur opis vestri ꝛc. q. d. ap̄ls. Loquut⁹ sum vt retraherem vos a pctis: ꝛ desperatiōis metu facerē cautiores. Et infra idem. Liberi arbitrij nos ꝯdidit de⁹: nec ad virtutē: nec ad vitia necessitate trahimur. Alioq̄n vbi necessitas: ibi nec corona est. Sicut aūt ī bonis opib⁹ ꝑfectio est de⁹. Nō em̄ est volētis: nec currētis: sꝫ dei miserētis ꝛ adiuuātis: vt ꝑuenire valeam⁹ ad calcē. Sic ī malis atq̄ꝫ pctis semīa nr̄a sunt incentiua: ꝛ ꝑfectio diaboli. Quū viderit nos supra fundamētum edificasse fenū ligna ꝛ stipulā: tunc supponit incendiū. Edificem⁹ aurū argētū ꝛ lapides p̄ciosos: ꝛ tentare nō audebit: ꝙꝙ ꝛ ī h̄ nō sit certa ꝛ secura possessio. Sedet em̄ leo in insidijs vt īterficiat innocētē ꝛ īfra. Quis ignorat sub alta deī dispensatiōe oēs retro sctōs eusdē fuisse meriti: cuius nūc xp̄iani sunt? Quō abraā placuit ī cōiugio: sic nūc virgines placēt ꝑpetua castitate. Seruierūt illi legi ꝛ tpi suo: seruiamus ꝛ nos legi ꝛ tēpori nr̄o: in quos fines seculorū deuenerūt. Dauid elect⁹ ꝫm cor dn̄i: q̄ oēs ei⁹ fecerat volūtates: tētat⁹ a diabolo post pct̄m penitēs loquitur. Miserere mei de⁹ ꝫꝫ magnā miam tuā. Magnū pct̄m / magna vult mia deleri: Salomō amabilis dn̄o: ꝛ cui de⁹ bis fuerat reuelat⁹ q: amator fuit mulierū / a dei amore discessit. Manassen impijssimū regē post captiuitatē Babylonicā in pristinam dignitatē. liber dieꝝ restitutum refert. Uir sanct⁹ Iosias in cāpo Magedō a rege Egyptio ꝯfodit̄. Iesus quoq̄ꝫ fili⁹ Iosedech sacerdos magn⁹: ꝙꝙ ī typo p̄cesserit saluatoris: qui nr̄a pctā portauit: ꝛ alienigenam sibi ex gentibus copulauit ecclesiā: tn̄ ꝫm literā / post sacerdotium sordidatus inducitur: ꝛ stat diabolus a dextris eius ꝛ candida illi deinceps vestimenta redduntur. Superfluum est de Moyse ꝛ Aarō scribere: q̄ ad aquā cōtradictionis offenderunt deū: ꝛ terrā promissionis non intrauerunt. Quid enim si ille qui in paradiso delitiarū inter nouem nutritus lapides vulneratus est? Lucifer de monte dn̄i ad inferna descēdit. Si altissima illa sublimitas cecidit: q̄s cadere non pōt? Si in celo ruina: quanto magis in terra? Hec oīa Hiero. de peni. dist. ij. si em̄. Idē Hiero. Ad rusticū de peni. di. iij. septies. Septies in die cadit iustus ꝛ resurgit. Si iustus: quō cadit? Si cadit: quō iustus? Sed iusti vocabulū nō amittit: qui per penitentiam semp resurgit: ꝛ non solum septies / sed etiam septuagiesseptíes. Glo. exponit istū casum seu lapsum tripliciter. Uno modo ꝑ aduersitate: ꝛ tūc dicitur cadere a ꝓsperitate. Secundo modo ꝑ mortali pctō: ꝛ tūc cadit a charitate. Tertio modo ꝑ pctō veniali: ꝛ tūc cadit ab aliqua puritate. Et ponitur numerus determinatus ꝓ indeterminato. Idē Hiero. de peni. dist. s. q: q: diuinitatis natura clemens est ꝛ pia magisq̄ꝫ ad indulgētiā ꝙ ad vindictā prona: si quis post lapsum pctōrū ad verā pn̄iam se ꝯuerterit: cito a misericordi iudice veniam impetrabit. Idem dist. ea. secunda. Secunda post naufragium tabula / est culpam simpliciter confiteri.

Resurgit. Immo q̄ñq̄ꝫ firmior efficit̄ vn̄ beatus ambro. ī sermone ad vīcula: et allegat̄ distin. I. fidelior. Fidelior fact⁹ est Petr⁹ post ꝙ fideꝫ se perdidisse defleuit: atq̄ꝫ iō maiorē grāꝫ reperit. ꝙ amisit.

§. VII. De misericordia dei ꝛ clemētia

erga penitētes Hiero. ad Rusticū. dist. xciij. diaconi. v. ait. Moderatio dei ac pietas solū nostrū reditū querit: ac nos cupit longa sua bonitate saluare. Qđ si nō cōuertimur si duri colli sum⁹: si vsq̄ꝫ ad mortē in pctis ꝑseueramus: assidue peccātiū nō miseret̄ de⁹. Idē Hiero. đ peni. dist. s. importuna. Importuna in euangelio mulier tandem meruit audiri: ꝛ clauso ostio cuꝫ seris: lꝫ media nocte ob amico amicus panes accepit. De⁹ ipse q̄ nullius intra se viribus superari potest: publicani p̄cib⁹ superatur. Niniue ciuitas q̄ pctō perijt: fletib⁹ stetit. Quorsum ista tā lōgo repetita principio? vcꝫ vt paruū magn⁹ aspicias: vt diues pastor morbidā oueꝫ nō cōtēnas. Christ⁹ de cruce in paradisum latronē tulit: et ne quis aliq̄n serā ꝯuersionē putaret: fecit homicidij penaꝫ martyriū. Christ⁹ inquā ꝓdigū filiū reuertētem let⁹ amplectit̄. ꝛ. xcix. pecudib⁹ in deserto relictis: vna ouicula que remanserat humeris boni pastoris aduehit̄. Ubi vero pctōr agnoscēs vuln⁹ suū / medico tradiderit se curandū: ibi non est virga necessaria: sꝫ spūs lenitatis. Hec ibi. Idem Hiero. sup Danielē de pe. dist. s. quāobrē. Loquit̄ de⁹ se mala minari super gentem: ꝛ si bona fecerit: scꝫ penitēdo: minas in clemētiā cōmutare. Rursus asserit polliceri bona: ꝛ si mala fecerit: suā dicit mutare sn̄iam: nō in hoīes: sed in opa que mutata sunt. Neq̄ꝫ em̄ hoībus irascit̄ deus: sed vitijs: que quū in homine nō fuerint: nequaꝙ punit quod mutatum est. Et infra. Quū Daniel p̄sci⁹ futuroꝝ / de sn̄ia dei dubitet dicēs. Si forte ignoscat deus peccatis tuis. s. Nabuchodo. rem temerariam faciūt: qui audacter peccātibus veniam pollicentur: ꝛ tn̄ Nabuchodonosor bona facīēti opa venia repromittitur. Idē sup librū Iudicuꝫ de peni. dist. s. vide. Uide benignū dn̄m misericordiam cū seueritate miscentē: ꝛ ipsi⁹ pene modū iusta ꝛ clemēti libratione pensantē. Non in perpetuū tradit pene delinquentes: scꝫ in presenti: sed quanto tempore seruierunt chusanrasathaim hoc est octo annis. Disce / o tu auditor quisquis ille es: qui tibi cōscius es alicuius erroris: ꝛ quanto tēpore errasse te nosti: ꝛ quanto tpe deliquisti tanto nihilominus tpe humilia te ip̄m deo: ꝛ satisfacito ei cōfessione penitētie. Nō expectes vt humiliet te cusarsatō idest timoris necessitas extorqueat penitentiā: sed ipse preueni tortoris huius duritiā: q: si te ipse emendaueris: si te ipse correxeris: pius est ꝛ misericors: qui vindictam temperet ab eo qui illa penitēdo preuenit. Et illud cōsideremus: q: nō anteꝙ clamauerūt: sed postꝙ clamauerunt ad dominū suscitauit eis saluatorē. Idē sup Exodū. de peni. dist. s. et venit. Oīa que faciūt sancti: in cōspectu dei faciūt. peccatores aūt fugiūt a cōspectu dei sicut Cayn. Sācti si manducāt ꝛ bibūt: in conspectu dei faciūt: sicut hic dicit̄ de Aarō: quū venit ad māducādū cum socero Moysi. ꝛ oīa que agunt: in conspectu dei agūt: etiā si peccauerint: sicut egit ille qui ait Dauid scꝫ. Tibi soli peccaui ꝛ malū corā te feci. Hoc est aūt facere malum in conspectu dei: ꝙ cito penitere de commisso. Fugere autem a conspectu dei / est nō conuerti: nec penitentiam agere. Idem Hiero. de peni. dist. s. mensuram. Mensuram tpis in agēda penitētia: idcirco nō satis aperte p̄figūt canones ꝑ vnoquoq̄ꝫ crimine: vt de singulis dicant qualiter vnūquodq̄ꝫ emēdandū sit: sed magis in arbitrio sacerdotis intelligentis relinquendū statuūt. Quia apud deum nō tam valet mensura temporis / ꝙ doloris: nec abstinentia tātum ciborum / quantum mortificatio criminū. Propter qđ tempora penitentie ꝓ fide ꝛ cōuersione penitentium abbreuiāda p̄cipiūt: ꝛ pro negligētia protelanda existimant.

§. VIII. Quod excōmunicatio

fit ab ecclesia vt redeat peccator ad penitētiā: q̄ a deo erat excōmmunicatus per peccatū. Hiero. super lib. Iudicum. xi. q. iij. audi. ait. Ut mihi videt̄ / dupliciter etiā nunc traduntur hoīes de ecclesia in potestatē zabuli. Uno modo qnum delictum eius est manifestū ecclesie: ꝛ per sacerdotes dei de ecclesia pellit̄: vt notat⁹ ab oībus erubescat: ꝛ cōuerso ei. s. ad penitentiaꝫ eueniat illud quod sequitur: vt spūs saluus fiat in die dn̄i nostri Iesu christi. Alio mō quis traditus est

zabulo: quũ pctm̃ eius nõ est manifestũ hoibus. deus autẽ qui videt in abscõdito: perspiciẽs mẽtem eius ⁊ animum vitijs ac passionibus seruientẽ: ⁊ in corde eius se nõ diligi: ꝛ auaritiã aut libidinẽ/aut iactãtiam/⁊ alia hmõi: istũ talem dñs tradidit sathane: qꝫ scz discedit a mẽte ei⁹: ⁊ auertit se: ⁊ refugit a cogitationibus eius malignis et desideriis ei⁹ indignis: ⁊ relinquit domum eius vacuam. Hec ibi. Qõ magnã detrimentũ sequitur ex omissione correctionis quã fieri debet. Hiero. super Ioue. dic. xlv. c. penul. Sed et illud nõ otiose trãscurrendum est q̃ vno peccante. s. Achor: ira dei super oẽm populum venit. Hoc quomodo accidit? Quando sacerdotes qui populo presunt: erga delinquentes benevoli volũt videri: et verentes peccantium linguas ne forte male de eis loquantur: sacer totalis seueritatis immemores: nolũt cõplere qõ scriptũ est. Peccãtẽ coꝛã oĩb⁹ argue: vt ceteri timorẽ habeant. Et iterũ. Auferte malũ de vobisipsis. Nec zelo dei accensi immitant aplm dicentẽ. Tradidi huiusmodi hoiem sathane in interitũ carnis: vt spũs salu⁹ fiat. Nec illud euangelicũ. Si peccauerit in te frater tu⁹ ꝛc. Et dñ parcũt vni ⁊ vniuerse ecclesie moliuntur interitum. Que est ista bonitas? q̃ est ista misericordia? vni parcere: ⁊ oẽs in discrimẽ adducere? Polluit enim ex vno peccatore ppl's: sicut ex vna morbida oue totus grex inficit. Et de hmõi etiam. s. pctis manifestis intelligit illud Hiero. xxiij. q. iij. resecãde. Resecande sunt carnes putride: ⁊ scabiosa a caulis ouis repellẽda. ne tota domus massa: corpus: ⁊ pecora: ardeat/corrumpat: putrescat/⁊ intereãt. Sed vbi quis ex passiõe se recognoscit: benigne agendũ est cũ eo ⁊ misericorditer: ⁊ de hmõi intelligendum est q̃ idẽ Hiero. ait super Hieremã. dist. xlv. recedite. Recedite (inquit) polluti: recedite: abite: nolite nos tãgere nolite nobis communicare. Talis loquela nõ illuminat cecũ: nõ sanat egrotũ: nõ curat infirmũ: sed magis occidit: atq; in desperationẽ periculi randẽ mittit. Boni rectores ex sua infirmitate alioꝝ infirmitates pẽsantes: magis per humilitatis ⁊ mansuetudinis leuamentum studẽt peccantes ab erroꝛis laqueo eruere: q̃ per austeritatẽ in foueam perditionis nutantes ꝓpellere. Unde doctor gẽtius. Factus sum (inquit) infirmus infirmis.

§. IX. De flagellis dei conferentibus ad salutẽ.

Hieronymus sup Naũ. i. xiij. q. v. quid ergo ait. Quid ergo ꝑ dñm cogitatis? Ipe q̃ creauit mũdũ: ⁊ consummationẽ ei⁹ faciet. qõ si vobis vr̃ crudelis rigib⁹? ⁊ cruẽ tus: q̃ in diluuio gen⁹ deleuit humanũ. sup Sodomã et Gomorã ignẽ ⁊ sulphur pluit. Egyptios submersit in fluctib⁹: israliraꝝ pstrauit in heremo cadauera. scitote eũ ideo ad pñs reddidisse supplicia: ne in eternũ puniret. Certe autẽ a fmt q̃ ꝓphete loquũtur: aut falsa. Si vera sunt q̃ de seueritate dñi ꝓphete dicere videnẽ: ipsi diverũt: Non iudicabit deus bis in id'pm in tribulatiõe. Si aũt falsa sunt: ⁊ falsus est hoc qõ dr/ Nõ ꝓsurget duplex tribulatio. falsa est ergo ⁊ crudelitas q̃ in lege scripta ẽ. Qõ si vez est: q̃negare nõ poterũt: dicẽte ꝓpheta. Nõ iudicabit de⁹ bis in idipm in tribulatiõe. Ergo q̃ puniti sunt: postea non punientur. si aũt postea puniẽtur: scriptura mentitur: quod nephas est dicere. Receperunt ergo ⁊ qui in diluuio perierant: ⁊ Sodomite ⁊ Egypti: et israelite in solitudine mala sua in vita sua. Sed hoc intelligẽs doc. quantum ad illos qui inter ipsa flagella cõpuncti sunt. Et si q̃s obijciat q̃ si quis in presenti punitur: ꝑm hec nõ puniet in alia vita: quia non iudicat deus bis in idipsum: ⁊ sic optãdum est adulteris ⁊ alijs sceleratis: vt impẽitentiarũ breui ⁊ cita pena cruciat⁹ frustrẽ tur eternos: rñdet Hiero. deũ vt oĩa rerũ ira ⁊ supplicioꝝ scire mensuras: ⁊ nõ preueniri snĩa iudicis: nec illi in peccatorem exercende deync pene auferri potestatem: ⁊ magnũ pctm̃ magnis diuturnisq; lui cruciatib⁹. Si q̃s aũt punitus sit: vt ille qui in sabbato ligna collegerat: tales postea non puniri: qꝫ culpa leuis presenti supplicio cõpensata est. Hie. super Malachiam. dist. i. ⁊ purgabit. Et purgabit filios leui. Tempus em̃ est vt iudicium incipiat a domo dei. Et alibi scribitur. A sanctis meis incipite. In filijs leui intelligens omnem sacerdotalem dignitatem. Si aurez sacerdotes purgandi sunt ⁊ colendi. s. per tribulatiões: vt purũ aurũ ⁊ argẽtũ inueniãt: quid de cereris dicẽdũ: qui quũ emẽdati fuerint: ⁊ colati tunc offerent deo iusta sacrificia? Et placebit deo sacrificiũ eoꝝ q̃ offerant pro Juda ⁊ Hierusalẽ: hoc est pro ijs qui dñm cõfitẽtur ⁊ pacẽ eius mente conspiciunt.

¶ De hereticis Hie. sup epl'am ad Gal'. s. q. s. marchiõ. Marchiõ ⁊ Basilides ⁊ cetere hereticoꝝ pestes non habent dei euangelium: qꝫ non hñt spirtũ sanctũ: sine quo humanum euangelium non docetur. Nec putemus in verbis scripturarum esse euangelium. s. trm̃: sed in sensu: non in superficie sed in medulla. Non in verborum foliis: sed in radice rationis. Idem in Aggeo. Sic ppl's iste hereticoꝝ est in conspectu meo: dicit dñs. Omne q̃ tetigerit: quod mihi obtulerint vel vota vel p salute: vel pacifica: vel p pctõ: vel holocausta: siue per eleemosynas: siue p ieiuma. siue corporis castitatẽ: cõtaminata erũt in cõspectu meo: ꝯ iuis sancta videanẽ specie sui: tũ qꝫ offeruntur ab eo qui pollutus est in anima: polluuntur oĩa quãtũ. s. ad salutẽ. s. q. s. sic populus iste. Duo sunt genera christianoꝝ in ãr Hiero. ad quendam leuitam. Est vnum genus qõ mãcipatũ diuino officio ⁊ deditum contemplationi ⁊ orationi/ab oĩ strepitu tẽporalium cessare cõueuit: vt sunt clerici ⁊ deo deuoti: videlicet cõuersi. Cleros enim grece latine sors: qꝫ tales dñs in sortem. i. partem suã elegit: ⁊ infra. Aliud genus est christianorum: vt sunt laici. Laos enim grece latine ppl's. Hiis licet tpalia possidere: sed nõ nisi ad vsum. i. nõ ad fruẽdũ. Nihil enim miserius quam ꝓpter minimũ deũ contẽnere. Hiis cõcessum est vt rem ducere: terrã colere: inter virũ ⁊ virum iudicare: causas agere: oblationes sup altare imponere decimas reddere. Et ita saluari poterunt: si vitia bene faciẽdo euitauerint. xij. q. s. duo sunt. ¶ Qõ clerici debẽt precellere laicos in bonitate Hie. viij. q. s. qualis. Qualis est edificatio discipuli: si intelligat se magistro esse maiorẽ? Unde nõ solũ epi presbyteri ⁊ diacones debẽt magnopere ꝓuidere vt cunctum populum cui presidẽt/conuersatione ⁊ sermone precellant: verumetiam inferioris gradus: vt lectores: exorcistе: acholyti/et oẽs oĩno qui domui dei deseruiũt: vt vehementer ecclesiam christi destruit meliores laicos esse q̃ clericos.

Dupler est genꝰ xpiano rum.

Que cõueniũt laicis.

§. X. Quod debent ad prelaturam meliores assumi.

Hiero. super Leuit. viij. q. s. licet. Licet dñs de cõstituẽdo principe ꝑcepisset ⁊ elegisset: tamen convocatur etiã synagoga. Requirit enim in ordinando sacerdote etiã ppl's presentia vt sciant oẽs ⁊ certi sint: quod q̃ prestantior est ex omni ppl'o: qui doctior: qui sanctior: qui in oĩ virtute eminentior. Ille eligat ad sacerdotium. Et infra. Amplius etiã q̃ Moyses cõuocauit oẽm synagogam/signat: qꝫ oẽs animi virtutes debent in eligendo sacerdote esse i vnũ collecte: vt inuigilent in eos oẽs animi virtutes: ⁊ intente sint. Nihil in eis sapiẽtie/nihil sciẽtie/nihil desit industrie: sed adsit omnis multitudo sensuũ: adsit omnis congregatio sanctarum cogitationum. Idẽ Hiero. in libro Numeri. viij. ⁊ hꝰoſ. q. s. si ergo. Si ergo tantus. sic ait. Dicit dñs ad Moysen. Assume ad temetipsum Jesum filium Naue: ⁊ impones manũ super eum ꝛc. Audis euidenter ordinationem principis po puli tam manifeste descriptam: vt pene exposition nõ egeat. Nulla hic populi acclamatio: nulla consanguinitatis ratio: nulla habita est cõtemplatio propinquitatis. Propinquis agroꝝ ⁊ predioꝝ relinquatur hereditas: gubernatio vero in se spũs dei: ⁊ ꝑcepta dei in aspectu eius sint: qui si valde familiaris. i. in quo sit claritas eius legis ⁊ scientia: vt possint eũ audire filij israel. ¶ Cõtra appetẽtes vl' superinferendum est aduersus eos qui de ẽpatu intumescunt: ⁊ nez sanctos: qꝫ nõ statim ijs oĩbus meliores sunt quicunq; nõ fuerint epi ordinati. ⁊ ex eo q̃ ipsi electi sunt se existiment magis cõprobatos. Si pcrã filioꝝ ab ẽpatu iustum prohibẽt: quãto magis vnusquisq; se cõsiderans ⁊ sciens quia potentes potenter tormẽta patiẽt: retrahit se ab hoc non tam honore q̃ onere: ⁊ alioꝝ locũ qui magis digni sunt non ambiat.

Ad sacerdo tium nemo nocet ecclesia dei amplꝰ q̃ q̃ sacerdotis officium ꝛc. vide ibi plenius s. in. d. c.

Vide ⁊ nota bñ hec dicta.

Contra malos presidētes.

bit occupare: ¶ Cōtra malos presidentes dicit Hieron. vij. q. j. audacter. Audacter fortasse aliqd dicimus: tamē qō scriptū est dicimus. Nō semper princeps populo t iudex ecclesie per dei arbitriū datur: sed prout merita nostra depoſcunt. Si mali sunt actus nostri: t operamur maligna: dantur nobis principes sm cor nostrū. Audi nāq; quid dns dicat. Fecerunt sibi regem: t nō per me: principē: t nō per cōsilium meum. Et hoc dictum videt de Saule quem dns elegerat: t eum regem fieri iusserat. Sed qm̄ non sm dei voluntatem scz beneplaciti: sed sm peccatoris populi merituz fuerat electus: negat eum cum sua voluntate vel consilio constitutum. Et infra. Tale aliquid intelligamus etiam in ecclesijs fieri: si malignū faciat populus in conspectu dei: talis ecclesie iudex datur sub quo famam t sitim populus patiatur scilicet audiendi verbum dei.

§. XI. Quod filii nō suntvel malī ex qualitate parentū: vel ex cōiugio aut fornicatione geniti. Hiero. in epistola cōtra Rufinum. dist. lvj. nasci. sic ait. Nasci de adulterio non est eius culpa qui nascit: sed illius qui generat. Quomodo in seminibus non peccat terra que cōfouet: nec semē quod in sulcis iacitur: non humor t calor quibus tēperata frumenta in germen pullulant: sed verbi gratia: fur t latro qui fraude t vi eripit semina sic gen⁹ humanū recipit in terra. i. vulua / quod suū est: receptum cōfouet: confotum corporat: corporatum in membra distinguit: t inter illas secreti ventris angustias dei manus semper operatur: idem corporis creator t anime. Noli despicere bonitatem figuli qui te plasmauit. t fecit vt voluit. Ipse est dei virtus t dei sapientia: qui in vtero virginis edificauit sibi domum. Iepte inter viros sanctos apostoli voce numeratus meretricis est filius. Esau de Rebeca t Isaac: hispidus tam mente q̄ corpore / quasi bonum triticum in lolium aenea fæx degenerat: quia non in seminibus: sed in voluntate nascentis causa vitiorum est atq; virtutum. Idem super Matth. dist. e. c. dominus. Dominus noster Jesus christus voluit non solum de alienigenis: sed etiam de adulterinis commixtionibus nasci nobis magnam fiduciam prestans vt qualicunque modo nascamur dum tamen eius vestigia imitemur: ab eius corpore non separemur cuius per fidem membra sumus effecti. ¶ De eleemosynis dandis. Hiero. super Malachiā. xvj. questiōe prīma reuertimini tractans illud Malachie. In decimis t primitijs configitis me: t in penuriavos maledicti estis air dns: Si quando fames t penuria t rerum omnium egestas opprimit mundum. ait Hieron. sciamus hoc ex ira dei descendere: qui se in pauperibus si non accipiant eleemosynam / fraudari loquitur: t suam possessionem decimas t primitias interpretari possumus. Si quis etiam doctus t eruditus lege domini potest alios erudire non debet sue assignare prudentie ingenioq; quod possidet: sed gratias agat primum domino qui cuncta largitur: deinde sacerdotibus eius atq; ministris a quibus doctus est. Hec ille. t hoc spiritualiter decimas dare. De eleemosynis dandis a clericis t quibus Hiero. ad Damasum papam air. xvj. q. j. c. vlti. Quoniam quicquid habēt clerici pauperum est: t domus illorum omnibus debent esse communes suscepti oni peregrinorum t hospitum inuigilare debent. Maxime curandum est illis vt de decimis et oblationibus cenobijs ex xenodochijs qualem voluerint t poterint sustentationem impendant nec tam in pauperibus pauperratem quam religionem attendere. Usum autem decimarum t oblationem laicis nullo modo posse pouenire. quod intelligitur secundum gloss. quo ad ius percipiendi: quia illud spirituale sed quo ad fructus potest ei concedi ad tempus. ¶ De amore inordinato coniugum Hieron. contra Jouinianum. xxxij. q. iij. ordigo. ait. Ordigo quidem erat honesta amoris: sed magnitudo deformis. Nihil interest ex qua honesta causa quis insaniat. Unde t sextus pythagoricus ait in sententijs. Adulter est (inquit) in vxorem suam ardentior amator. In aliena quippe vxore omnis amor turpis est: in sua nimius. Sapiens iudicio debet amare vxorem: non affectu. i. passione. Non regnat in eo impetus voluptatis: nec preceps fertur ad coitum. Nihil fedius quam vxorem amare quasi adulteram. De vsuris quidem Hieronym. super Ezech. xiij. q. iij. c. ij. ait. Putant quidam vsuras tantum esse in pecunia. quod prouidens diuina scriptura omnis rei aufert superabundantiam: vt plus non recipias quam dedisti. f. mutuando. Idem Alij pro pecunia fenerata solent munuscula diuersi generis accipere: t non intelligunt scripturam vsuram appellare t superabundantiam quicquid illud est quod plus acceperit quam dedit.

¶ De beato Ambrosio: t dictis eius. Cap'm. vij.

Dande sūt elee mosy ne.

Prouenire. b nō itelligit de his laicis q̄ habuerūt decias ante cō filiū la terā. quia tales iuste eas possident.

Quasi stella matutina in medio nebule: que preceteris stellis magis irradiat: t precipue quū nebula in aere existit: et solem orturum precedit. Sic sacer antistes Ambrosius in Italia maxime vbi erat densa nebule hereseos Arriane tēpore suo p̄ ceteris in ecclesia fulsit doctrina t sanctitate. p̄cedēs etate t in fide parū ante solē Augustinū. Unde t super ipsuz defunctū in feretro in ecclesia positū: viderūt q̄dā stellā radiosaz. Et hic de. xij. doc. ait: Ambrosius super pfundoz penitētiā raptus: t aeris volucer quādiu in pfundū egredit: fructū de alto capere videtur cuius oēs sententie fidei t ecclesie sunt colūne. Et Augustinus dicit quod eius fidem t purissimū i scripturis sensum nec inimicus ausus est reprehendere. Eius vitam Paulinus Nolanus epūs scripsit. Hic igit Ambrosius fili⁹ Ambrosij pfecti Rome: quū in cunabulis in atrio esset positus t dormiret: examē apū subito aduenies faciem eius t os ita compleuit: vt quasi in alueolū suū intrarēt pariter t exirēt que postea euolātes in rātā aeris altitudinē subleuate sunt vt humanis oculis minime viderentur. Quo peracto territus pater ait. Si vixerit infantulus iste: aliqd magni erit. Rome igit literis eruditur: quū causas pretorij splendide pleaderet: a Valētiniano impatore ad regēdū Aemiliam Liguriāq; puincias directus est. Quūq; Mediolanū venisset: t ibidē epūs tūc deesset: mortuo ipso epo conuenit populus vt sibi de epo puideret. Sed quum inter arrianos t catholicos de eligēdo epo seditio non modica oriret. illuc Ambrosius cā sedāde seditionis prexit. Et statim vox infantis intonuit dicēs Ambrosiū epm: cuius voci oēs vaniminter cōsenserunt. Ambrosium epm acclamātes. Quo ille cognito: vt eos ab hoc terroris remoueret: ecclesiam exiens tribunal cōscendit: t cōtra cōsuetudinē suā tormēta personis adhiberi iussit. Quod quum faceret: populus nihilominus acclamabat. Pctm̄ tuum super nos. Tunc ille turbatus domum redijt: t pbiam profiteri voluit. Qui ne hoc faceret reuocatus est. Publicas quoq; meretrices ad se ingredi fecit publice: vt ijs visis ab eius electione populū reuocaret: non vt cū eis inquinaret. Sed quuz nec sic pficeret: sed semp pl's acclamaret. Pctm̄ tuū sup nos. fugam media nocte petijt. Quūq; Licinū pgere se putaret: mane ad portam ciuitatis Mediolanēsis: q̄ d: Romana inuenit. Qui inuentus quum custodiret a pl'o: relatione missa ad clementissimum imperatorem Valētinianū pro summo gaudio accepit q̄ iudices a se directi ad sacerdotiū peterētur. Retabat etiaz probus prefect⁹ q̄ verbū suū esset impletū. dixerat em̄ ei pficiscēti quū daret mandata. Age nō vt iudex: sed vt epūs. Et quum iterū absconditus fuisset inuētus: quum esset catecuminus perspiciēs in hoc dei volūtatē / baptizat⁹ octaua die in epa li sede sublimatur. Hinc ipse Ambro. in epistola ad Vercellēses ait. Neophitus prohibeb ordinari ne extollatur superbia. Sed si non deest humilitas cōperēs sacerdotio: vbi causa non adheret: vitium nō imputatur. Ordinationē itaque meam occidentales iudicio orientales exemplo probauerunt. distinc. lxj. §. his omnibus. vbi glos. in hoc dicit cessare constitutionem: scilicet vt secum dispenſetur in hoc.

Ambro sius epūs mediolanensis.

§. I. Quū autē in quandā ciuitatem p ordinando epo iuisset: t eius electioni Justina imperatrix t alij Arriani cōtradicerēt: volētes vt vnus de secta sua ordinaret: vna ex Arrianis virginib⁹ impudētior ceteris tribunal conscēdit: t beatū Ambrosiū per vestimentum apprehendit: volens eū ad partē mulierū trahere: vt ab eis cesus de ecclesia cū iniuria pelleretur. Cui Ambrosius ait. Et si ego tanto sacerdotio indignus sum: te tamen non conuenit in qualēcunq; sacerdotē manum mittere: vnde timere debuisti iudiciū dei: ne tibi aliqd cōtingat. Quod dictū exitus confirmauit. Nam die alia mortuā ad sepulchrū deduxit / gras p cōtumelia rependens. Quod factum oēs valde perterruit. Mediolanum reuersus innumeras insidias t psequtiones passus est a Justina imperatrice matre Valētiniani iunioris Arriana: munerib⁹ t honoribus contra eū populos cōcitante. Quū aūt multi ex Arrianis precipue eū in exiliū mittere niterent: vnus ceteris infelicior in tāti furoē excitat⁹ est: vt domū sibi iuxta eccl'iam Ambrosij locaret: hac de causa: vt in eadē quadrigā paratā haberet quo pcurāte Justina facilius raptū in exiliū deportaret. Sz dei iudicio ipsa die qua eū rapere arbitrabat: in eadē quadriga de eadē domo in exiliū ipse pulsus est. Cui tamen Ambrosius reddēs bona p malis: sumptus t necessaria ministrauit. Erat aūt tūc tpis Mediolani multi a demonibus obsessi: q̄ se ab Ambrosio rogueri magnis vocibus clamabant. Justina aūt t multi alij Arriani calūniātes hunc fer-

monem:dicebant Ambrosiū hoies cōparare vt dicerent se
Sil'e le obsessos ab'Ambrosio torqueri. Tunc subdito vnus ex illis
gif in li Arrianis a diabolo arreptus:clamare cepit. Utinaz sic tor
bro ille quentur vt ego:q̄ Ambrosio nō credūt. At illi cōfusi demer
ster de sum in piscinā hominē necauerunt. Quidā hereticus acer
amā q̄ rimus disputator durus et inconuertibilis ad fidem:quū
ꝓpara audiret beatū Ambrosiū predicantez:vidit ad aures eius
uit pati angelum loquentē verba que populo predicabat. Quo viso
bulum fidem quam persequebatur:cepit defendere. Quidam aru
mardo spex demones aduocabat:t eos ad Ambrosium vt ei noce
cheo in rent transmittebat. Sed reuersi demones nunciabant qō
quo ipe non solum ad ipsum:sed nec ad fores dom⁹ appropinquare
amācru poterant:qm̄ ignis insuperabilis omne illud edificium cō
cifixus munieret:vt etiam a longe positi ab eo vererentur. Quez au
est non tem dictus aruspex propter quedaz sua maleficia torquere
mardo tur a iudice:clamabat se ab Ambrosio torqueri. Quēdā de
che⁹ be monacum ingredientē Mediolanū demō dimisit:et egre
ster ca. dientē de ciuitate iterū inuasit. Interrogatus autē quare
vij. dimiserat ingredientē ciuitatē:rñdit qz timuerat Ambro
siū. Altera vice quū diabolus per obsessum ab eo clamaret
se ab Ambrosio torqueri:ait sctūs. Obmutesce miser:quia
non te torquet Ambrosius:sed inuidia tua:qz vides hoies
illud ascendere vnde tu infelix corruisti. nā Ambrosius ne
scit inflari. Et statim obmutuit. Quū aūt q̄dā nocte q̄dam
occulte adhesset cubiculū suum:a Justina prece inductus t
precio vt eum occideret:quando dextera gladiū eleuauit
vt eum percuteret:statim aruit manus eius. Quadam die
Ambrosius ad palatium Macedonij magistri officiorum.
vt pro quodam intercederet/venit. Sed quum fores clau
sas inuenisset:nec intrādi copiā habere potuisset:ait. Et tu
quoq; ad ecclesiā venies:t nō ianuis clausis:sed apertis in
gredi nō valebis. Post aliq̄ tps timens Macedonius ini
micos q̄ eum insequebantur:fugit ad ecclesiā:sed apertis
ianuis intrare non potuit. Cuiusdā clarissimi viri filij pā
sophilus:vt refert Uincenc.spe.histo.lib.xviij.admodū par
uulus:quum immūdo spū laboraret:frequenti ofone t ma
nuū impositione sacerdotis sanat⁹ est. Deinde subita infir
mitate preuentus spūm exalauit. Cui⁹ mater fide plena tol
lens eum in lecto sacerdotis Ambrosij absente Ambrosio
cōposuit. Quē quū reuertēs in lectulo mortuū inuenisset:
miserat⁹ matrē t ptemplat⁹. ei⁹ fidē: Heliseo silis supza cor
pus infantis se cōposuit:t orando viuum matri reddidit.

§.II. Ut refert Jacobus de Vo

ragine. Quū beat⁹ Ambrosius Romā pgeret:t in quadam
villa Tuscie apud quēdam hoiem minimis locupletē hospita
tus fuisset: illū sup statu suo solicite reqsiuit. Cui ille. Sta
tus meus dñe semp felix t gloriosus fuit. Ego diuitijs infi
nitis abundo. seruos t famulos complures habeo. copio
sam familiā filiorū et neporū possideo. et oia semper ad vo
tum habui:nec mihi vnq̄ aliquid aduersum contigit quod
me contristaret. Q̄ audiēs Ambrosius ait ijs q̄ secū erant.
Surgite:t hinc q̄citissime fugiamus:qz dñs nō est in loco
isto. Festinate:nec in fugiendo morā facite:ne nos diuina
vltio apprehendat:t in pctis istorum pariter inuoluat. At
quū fugissent:et aliquantulū processissent:subito terra se
aperuit:et illum cū oibus pertinentib⁹ ad eum absorbuit:
vt nullū vestigiū remaneret:nisi q̄dā fouea profundissima.
Q̄ cernens Ambrosius dixit suis. Ecce fratres q̄ miseri
corditer de⁹ punit:quū hic aduersa tribuit:et q̄ seuere ira
scitur:quū semp prospera elargitur. In partibus orientis
in quodā castello referente Uincē. post paulinū vbi supza
synagoga iudeorum a christianis concremata est:eo q̄ iu
dei monachis christianis insultarēt. Sup quo facto/quum
comes orientis ad Theodosium impatorē retulisset:prece
pit imperator vt synagoga ab epo reedificaret. Quod pre
ceptum quum audisset Ambrosius ad imperatorem epistō
lam misit:in qua conuenit vt statutū illud reuocaret. Qui
si dignus nō esset vt audiret:dign⁹ etiā nō esset q̄ pro eo au
diretur:vel cui pces et vota sua cōmitteret/paratus etiam
p tali negocio mortem subire ne dissimulatione sui impera
torē preuaricatorē faceret:q̄ tam iniusta cōtra ecclesiā pre
cepisset. Postea vero de Aquileia vbi tunc erat: Mediola
nū reuersus imperatore in eccl'ia posito:de eadez causa tra
ctauit in pp'o. In q̄ tractatu introduxit psonāq̄ loquētis
imperatori. Ego te ex vltimo imperatorē feci. Ego tibi ex
ercitum tradidi. Ego de semine tuo sup soliū regium cōsti
denti ab exhedra imperator ait. Contra nos hodie episco
pe proposuisti. At ille respondit non se cōtra ips sed p ipo
fuisse loquutū. Itaq̄ obtinuit vt statutū illud reuocaret.
Nec prius ad altare accedere voluit:nisi prius fide sua il
lud imperator agere se debere testaretur. Qua responsione
fide sua iterata:pegit Ambrosius diuina mysteria. Quum
quadam die quidā noie Cresconius:pter scelera sua capi
tuss⁹ ad eccl'iam cōfugisset:a militibus Stiliconis comi magna
tis orientis de ecclesia raptus est t eductus:non obstante ac di
prohibitione t defensione Ambrosij cū clericis suis. Perse gna est
uerante autem Ambrosio in oratione cuim cleroꝛ at subito immu
virtute diuina dimissi leopardi saltu celeri ad locū in quo nitas ec
sedebant qui de ecclesia triumphauerant accedentesq; gra clesiasti
uiter laniatos dimiserunt. Quo viso Stilico pnia ductus ca: tiō
est ita vt per multos dies satisfaceret Ambrosio: t illesum nō sine
illum reum qui ablatus de ecclesia fuerat:dimisit. pericu
lo viola
tur.

§.III. Ex predictis igitur t etiā

ex ijs que dicta sunt supza in precedenti titulo ci ca correctionem factā erga Theodosiū t Ualentinianū t Justinam:
ptz Ambrosiū fuisse maxime authoritatis t constantie nul
lum timēdo fuit t valde deuotus in officio. vnde t officium
in ecclesia Mediolanensi speciale instituit t cantum: quod
solū illa ecclesia retinet. Prefationes pene ad festa oīm san
ctorū magis noiatoꝛ edidit. Valde cōpass⁹ est lapsibus hu
manis. Quū esset vt refert Paulinus:aliq̄s suū lapsum consi
deretur:amarissime flebat vt illum ad lugendū compelle
ret. Nec tamen ita compatiens t misericors:q̄ pctā pcipue
manifesta impunita dimitteret. Unde quū quēdaz flagitio
sum ei quidam presentasset:ait. Oporet hunc ingredi sa
thane in uteritum carnis:ne de ceterō talia audeat perpe Ambro
trare. Quem mox arripuit diabolus discerpēs eū. Pater et sij virꝰ
in pnia iniūcta Theodosio impatori. Tante fuit abstinentie multi
q̄ quotidie ieiunabat nisi sabbata t dñica:t festis precipuis plex.
qz sic ibi erat. f. non ieiunare die sabbati t dñica. Maxime
castitatis. Nam refert Hiero. eū dixisse. Uirginitatem nō so
lum efferimus:sed seruamus. Tante fuit pietatis t dulcedi
nis:vt quum alicuius sancti sacerdotis vel epi obitus ei nū
tiaretur:ita amare flebat:vt vix consolari posset. Et quum
interrogaret cur sanctos viros qui ad gloriam pcessissent
sic defleret:respōdit. Nec putetis me flere quia decesserit:
sed qz presserit. Et qz difficile inuenit qui tam dignus eius
officio habeatur. Summe liberalitatis t misericordie ad
pauperes. vnde ipse ait lib. de offi. dist. lxxxvj. c. pulchra. Cō
patiamur alienis pctis vel calamitatib⁹. Necessitates alio
rū quātū possumus adiuuemus:t plus interdū q̄ possum⁹.
Melius est em̄ prestare causas pro mia t inuidiam perpe
ti:q̄ pretēdere inclemētiam. Nos aliquādo in inuidiam in
cidimus:q̄ fregimus vasa mystica vt captiuos redimere
mus. Tria documēta beat⁹ Augustinus:q̄ ab eo baptizatus Triado
est:referta btō Ambrosio se recepisse. Primum ne cuiq̄ cō cumēta
iugiū procuraret t hoc ne postea coniuges adinuicem irati/ bri Am
ei vt mediatoꝛi cōuigij eoꝝ maledicerent. Secūdum q̄ mi brosij.
litare volentem ad hoc non cōmendaret. Ratio huius est.
ne militantes calūniam exerceant:t alij in eū culpā refun
dant. Hodie autem dissuadendū:t si fieri posset/ phibendus
qz nō vacant nisi rapinis amicorū t inimicorū t oibus flagi
tijs. Tertiuz q̄ ad conuiuia inuitat⁹ non accederet:ex eo ꝛc Ambro
ne forte tēperantie modū excederet. Demū quum Ambro sio reue
sius radicem oīm malorum auaritiam magis ac magis cre lat su⁹
scere cerneret:t maxime in potētatib⁹ seculi t in ministris exitus.
ecclesie valde ingemuit. Et de huius seculi periculis citi⁹
erui postulauit. Q̄ se obtinuisse gaudens fratribus reue
lauit se vsq̄ ad resurrectionē dñicā cū eis mānturū. Quunq̄
decūbens in infirmitate notario scribēte psal. xliij. dicta
ret. subito vidente notario in modū scuti breuis caput eius
ignis operuit:t per os eius tanq̄ inhabitator ītrauit. Tunc
facies eius tanq̄ nix immutata est:sed postea ad speciē ei⁹
reuersa est. Laborante igitur eo in infirmitate:quum hoc
audisset comes Italie qui Mediolani erat:nobiles conuo
cauit dicēs:q̄ tanto viro decedente periculū esset ne Italie
interitus immineret. rogauitq̄ eos vt ad virū dei accederēt
deprecantes eum vt adhuc a deo spatium viuendi impetra
ret. Quod vt ille ab eis audiuit:respondit. Nō ita inter vos
vixi:vt me adhuc viuere pudeat:nec mori timeo quum bo
num dominum habeamus. Eo tēpore infirmitatis sue:quū
quatuor diaconi conuenissent ad tractandum quis post
eius obitum ad regendum bonus esset:t longe essent collo
quentes a lectulo Ambrosij:noiauerūt Simplicianum ita
submisse vt vix se inuicē audirēt. Longe ille positus ab eis
clamauit dicēs:tertio. Bene est:sed bonus. Quod audiē
tes territi fugerūt. Non tñ aliū q̄ ipm Simplicianū post
mortem eius elegerūt. Honoratus epūs Uercellen. quū se so
pore dedisset:tertio vocatus clamantē audiuit. Surge:quia
modo est recessurus. Qui confestim surgens ei sacramentū
eucharistie dedit. Moxq̄ ille manus in modum crucis ex
pandit. t vltimum spūm inter verba orationis efflauit. Circa annos domin. cccxc. floruit. Quū aūt post mortem quidam

dam presbyter in cōuiuio cum alijs sancto detraheret: eum continuo plaga percussit: et vitam finiuit. In vrbe Chartaginensi quoz tres epi conuenissent: z vnus eoz beato Ambrosio detraheret: relatū est quid illi pbytero qui ei detrahebat accidisset. Quod cū ille parui pēderet: tale vulnꝰ accepit et extremū ꝙ continuo die ipsa vitam clausit.

§. IIII. De libris editis ab Ambrosio.

De paradiso lib. §. De vnica penitētia li. ij. De fuga seculi. lib. §. De trinitate ad Gratianū libz. v. De spiritusancto lib. iij. De incarnatione christi li. §. De sacramētis libz. vj. De cura pastorali. lib. §. De officijs. li. iij. De excessu Satyri fratris sui. lib. iij. De consolatione Valentiniani. li. §. De eligendo pontificē ad Vercellen. li. §. In hexameron. lib. vj. De arca Noe. lib. §. De Isaac et aia. lib. §. De bono mortis. lib. §. De Jacob z vita beata. li. ij. De sancto Abraam. lib. ij. De sancto Joseph. lib. §. De benedictionibus patriarcharum. lib. §. De sancto Dauid apologia. li. §. De helia z ieiunio. lib. §. De sancto Tobia. lib. §. De sancti Naboth vinea. libz. §. De sancta virginitate. li. iij. Super. xj. pſ. tractatus. xj. Super beati immaculati. li. §. Super Lucam. lib. x. Super epistolas Pauli. lib. xiij. De traditiōe basilice tractat⁹. lib. ij. De obitu Theodosij. lib. §. De viduis. li. §. De symbolo ad Neophi. li. §. De infirmitate z interpellatiōe hominis. lib. iiij. Epłe breues ad diuersos. lxxvij. Sermones declamatorij. lxxv. Scripsit et legendam seu passionem beate Vagnes: et inuentionem corporum Geruasij et Prothasij. Scripsit etiam passionem ac translationem beatorum Vitalis et Agricole: in quorum translatione ipse presens fuit in ciuitate Bononie: vt legit in diuino officio ad vsum sacrosancte Romane ecclesie. Ex libris aliqua excerpta sunt: et pcipue q̄ in decretis in diuersis locis transsumpta sunt. Qō autem dicit Ambrosium dixisse sup epistolā ad Coz. ꝙ mulier recedens a viro cā fornicatiōis: aut recōciliet: aut remaneat innupta. i. alteri nō nubat: sed vir ipse potest ducere aliā quā dimittit vxorē cā fornicationis. dicit Gratianus. xxxij. q. vij. §. Sed illud Ambro. hoc fuisse appositum a falsarijs libroꝝ Ambrosij: vel dicit aliter intelligendum ꝙ litera sonat: vt ibi ostendit.

§. V. De sacramēto eucharistie

ꝙ ibi sit veraciter christus Ambro. lib. de sacramentis. et de consc. dist. ij. oīa. ait. Oīa quecūq; voluit: dōs fecit in celo et in terra. et q: sic voluit: ita factum est. Ita licet figura panis z vini videatur: nihil tamen aliud ꝙ caro christi et sanguis post consecrationē credendū est. vnde ipsa veritas ad discipulos. Hec caro mea est pro mundi vita. Et vt mirabilius loquar) non alia plane ꝙ que nata est de Maria: z passa in cruce: z resurrexit de sepulchro. Hec inquam ipsa est: z ideo christus est caro q̄ pro mūdi vita adhuc hodie offertur: z quā digne percipiē: vitā in nobis eternam operat. De excellentia eius idē Ambrosiꝰ in eodē dist. ea. reuera. Reuera mirabile est ꝙ manna pluit deus patribus in deserto: q̄ quotidiano celi pascebant alimēto. vnde dictū est. Panem angelorū māducauit hō. z postea. Cōsidera nūc vtrū ne p̄stātior sit panis angelorū: an panis christi qui vtiq; corpus est vite. Māna illud e celo: hoc sup celū. Illud celi hoc dōi celorū. Illud corruptioni obnoxiū si in diē alterū seruaret: hoc alienū ab omni corruptione. Quicūq; religiose gustauerit: corruptionem sentire non poterit. Illis aqua de petra fluxit: tibi sanguis ex christo. Illos ad horā satiauit aqua temporalis: tuum sanguis christi diluit in eternum. Judeus bibit z sitiuit: tu quū biberis sitire non poteris. Et illud in vmbra: hoc in veritate. Potior autez est lux ꝙ vmbra. deitas ꝙ figura. corpꝰ authoris ꝙ māna de celo. Forte dicis. Aliud video. quomodo tu asseris mihi ꝙ corpus christi accipiā? Et hoc superest vt probem⁹. Quantis igitur vtimur exēplis: vt probemus hoc nō esse qō natura formauit: sed qō benedictio consecrauit. maioreq; vim esse benedictionis ꝙ nature: q: benedictione z ipsa natura mutatur. Virgaz tenebat Moyses in manu. proiecit eā: et facta est serpēs. Rursum apprehendit caudā serpentis: z in virge naturā reuertitur. Vides ergo ppheticā grām bis naturam esse mutatā serpentis z virge. Ponit et alia plura exēpla. s. aquarū Egypti: q̄ conuerse sunt in sanguinē verbo Moysi: z postea ad naturā suam priorem. De aqs maris rubri z fluuij Jordanis: q̄ steterunt vel conuerse sunt retrorsuz. De aquis amarissimis q̄ immisso ligno dulcorate sum. De petra q̄ pcussa virga a Moyse dedit aquas. De ferro excusso de manubrio: z in pfunduz aque demerso: qō enatauit: z in manubrium intrauit ad nutuz Helisei. De igne de celo veniente ad preces Helie. Et subdit. De totius mundi operibus legisti: quia dixit et facta sunt ex nihilo. Sermo igitur qui potuit facere ex nihilo qō non erat: non pōt ea q̄ sunt immutare in id qō non erant? Non esti minus est dare nouas naturas reb⁹: q̄ mutare. Sed q̄d argumentis vtimur? Suis vtamur exēplis. incarnationi mysterij ad struamus veritatē. Numq̄d nature vsus pſensit quū dōs ieſus nasceret ex Maria? Si querim⁹ nature ordinez: virgo generauit. Et hoc quod conficimus corpus ex virgine est. Quid hic q̄ris nature ordinē in christi corpe? quum preter nature ordinez sit ipse christ⁹ partus ex virgine? Vere vsq; caro christi est q̄ crucifixa est. que sepulta est. Ipse dōs clamat: Hoc est corp⁹ meū. Hec ibi. Idē in eodez de consc. dist. ij. panis. Panis est in altari vsitat⁹ ante verba sacramentorum. vbi accessit consecratio: de pane fit caro christi. Fit autem consecratio verbis Jesu. Non enim suis sermonibus vtitur sacerdos: sed sermomb⁹ christi. Quis est sermo xp̄i? Hic quo facta sunt omnia. Jussit enim dominus et facta sunt celum/terra/mare z. ¶ De baptismo ait idem Ambr. In eodem libro de sacramentis. de consc. dist. iij. per aquā. Per aquam baptismi transitus est de terrenis ad celestia. ideo pascha trāsitus dicitur. Et hic transitus est de peccato ad vitā: de culpa ad grām: de inq̄namento ad sanctificationem. Qui sup hanc aquā trāsit: nō mozit: sed resurgit. Non ois aqua sanat: sed illa q̄ habet fidē christi. Non sanat aqua nisi prius descendat spūs sctūs. Idē Ambro. §. q. §. non sanat. Nō sanat baptism⁹ perfidorū nō mūdat: sed polluit: q̄ in diluuio aquarū ad deū nō approximabūt: q: vt per apłm Pe. q̄cquid ex fide nō est pctm̄ est: z ipsis q̄ faciūt et q̄b⁹ faciunt nō solū non pdest: sed ad iudiciū est. Et dicit Gratian⁹ in. §. seq. q̄b⁹ loquit Amb. de baptismo illoz hereticoz q̄ in baptizando non seruāt formā eccl'ie: vt sunt Arriani z Sabelliani. Idē Ambr. sup epistolā ad Roma. de consc. dist. iij. Sine pnia. ait. Gratia dei in baptismo nō requirit gemitus: nō planctū vel aliquod opus: sed solā fidē: z oīa gratis condonat. Et intelligit sm glos. de pnia exteriori. i. satisfactione.

§. VI. De penitētia Ambro. de

peni. distinc. §. nemo. Nemo potest bene agere penitentiam nisi q̄ sperauerit indulgentiā. Deus aūt nulli⁹ crimē excipit qui oīm pctā donauit. z cap. sequē. Dōs par ius et soluendi esse voluit pariter z ligandi: q̄ vtrūq; pari cōditiōe pmisit. Ergo q̄ soluēdi ius nō habet: nec ligādi. Certū est ꝙ ecclesia vtrūq; habet. Hereſis vtrūq; nō habet. i. neutruz habet. Idem dist. e. sunt q̄ arbitrant. ait. Facilius inuenis q̄ cōseruauerit innocentiā: q̄ qui cōgrue egerit penitentiā. Idem Nonnulli ideo posunt pniam: vt statim sibi reddi commutionē velint: et hi non tam soluere se cupiūt: q̄ sacerdotem ligare. sua eīm pscia se non tā exuunt q̄ sacerdotē indui cupiunt. Propter quos pceptum est. Nolite sctm̄ dare canib⁹ z. hoc est immūdis spiritib⁹. i. permanētib⁹ in pctis: sacre cōionis nō sunt facile tribuēda cōfortia. de pe. di. §. nōnulli. ¶ De cōtritione Ambro. in sermone quadragesime. Penitentia est pterita mala plāgere: z plangēda iterū nō cōmittere. de pe. di. iij. penitētia. i. proponere nō cōmittere. Idem de peni. dist. §. sunt q̄ arbitrant ait. Nihil est qō tam summi doloris sit. q̄ si vnusquisq; positus sub captiuitate pcti / recordet vnde lapsus sit: atq; vnde decciderit: et ꝙ ad corporea atq; terrena ab illa speciosa z pulchra diuine cōditiōis intentione defluxerit. Idē Ambro. i apologia Dauid de pe. dist. iij. ille rex. sic ait. Ille rex tant⁹ et potens. s. Dauid. nec exiguo quidē momento manere penes se delicti passus est cōscientiā. s. postq̄ a Nathan fuit reprehēsus. sed p̄matura cōfessione atq; immēso dolore reddidit pctm̄ suum dōo. scz dicens: Peccaui. Et infra. Denicq; dūm dolor intimi mouet affectus: vt Nathā diceret. Quoniā penituit te: dōs trāstulit pctm̄ tuū. Maturitas itaq; venie p̄fundas in rege fuisse penitentiā. i. dolorē declarauit: q̄ tanti erroris offensas tradurit. Hec ille. s. quo ad culpā z penā eternā. ¶ De confessione idē in lib. de paradiso. de pe. dist. §. non pōt. §. ait. Non pōt quisq̄ a pctō iustificari: nisi pctm̄ fuerit ante confessus id est saltē mētis proposito. Idē in sermone quadragesime z habet. c. sequenti. Ecce nunc tps acceptabile adest: in quo cōfessio aiam a morte liberat. cōfessio aperit paradisum: cōfessio spes saluandi tribuit. Unde scriptura dicit: dic tu iniquitates tuas vt iustificeris. Idē in libr. de paradiso. Serpens decepit me z comedi. scz dixit Eua dōo inquirenti. Venialis culpa. i. digna venia/ quā sequit cōfessio delictorum. Ideo nō est desperata mulier q̄ nō reticuit deo: sed magis pfessa est pctm̄ suū: quā medicabilis sma sequuta est. de pe. dist. §. serpēs. ¶ De satisfactione. Ambro. in sermone in dominica de Abraaz. Medicina mie tollit pctā magna. habemus plura subsidia quibus peccata nostra redimamus. Pecuniam habes: redime pctā tua. Non venalis est dōs: sed tu venalis es. Peccatis tuis venundatus es: redime te operibus tuis. Vilis est pecunia tua: sed pciosa est misericordia. Eleemosyna (inq̄t scriptura) a pctō liberat. de pe. dist. §. me-

dicina. Idem in libr. de pnia. ⁊ dist. ea. c. adam. Adam inquit post culpam statim de paradiso deus eiecit: nō distulit: sed statim separauit a delitijs vt ageret penitentiā. statim tunica vestiuit pellicea nō sericea. Idē in eodem. Deus diffinitionē non facit: q̄ miam suā oibus pmisit: et relaxādi licentiam sacerdotibus suis sine vlla exceptione concessit: sed q̄ culpam exaggerant: exagerēt et pniam. i. maiorem faciant. Maiora em̄ crumina maioribus abluuntur fletibus. de pe. di. j. deus. Oō autez ipse Ambro. dicit in libr. de vnica pnia. Oō si est vnū baptisma: ita et vnica pnia: intelligitur scōm Gratianum de peni. dist. iij. reperiūtur de solēni penitentia que tantum semel fiebat. de qua habetur dist. l. in capite.

§. VII. De virtutibus Amb. in

hexameron ait. Illa aīa a deo pingit: que habet in se virtutum gratiam renitentem splendorēq̄ pietatis. Illa anima bene picta est: in qua elucet diuine opationis effigies. Illa anima bene picta est: in q̄ est splendor glorie ⁊ paterne imago substantie. Scōm hanc imaginem que refulget pictura pretiosa est. sm hanc imaginē ante pctm̄ depict⁹ est Adam: sed vbi lapsus est deposuit: de pe. dist. ij. illa aīa. Idem in libro de fuga seculi. ait. Similem esse dei: est hoc iustitiam sapientiā: et in virtute esse perfectū. de pe. dist. ij. similē. Item Ambro. xxxij. q. j. cū renūtiatur. Cū renuntiatur improbita ti statim ascisc̄itur virt⁹. Egressus em̄ malitie/virtutis operatur ingressum. Eodēq̄ studio quo crimen excludit̄ innocētia copulat. Idem Ambro. de vita beata ait. Sapiens nūq̄ est inanis: semp in se habet amictū prudentie: qui pōt dicere: Justitiā induebā: vestiebaz iudicium. Mentis nāq̄ hec sunt interna velamina: q̄ nemo ali⁹ potest auferre: nisi cum aliquē sua culpa dispoliat. Denicq̄ sic spoliatus Adaz nudus inuētus est. de peni. dist. ij. sapiēs. Idē in lib. de paradiso. pastor ille euangelicus lapsam ouē legit̄ vexisse: non abiecisse. Et Salomon ait. Noli esse nimis iust⁹: debet em̄ iustitiam tēperare moderatio. nam quēadmodum tibi curandus prebeatur: quē fastidio habeas? q̄ contēptui se non cōpassiōi medico suo putet futurū? de pe. di. j. serpens. Idē Ambro. in lib. de officijs. Est iniusta mia de qua in lege scriptū est de quodam. Non misereberis illius. Et in libris regum legitur q̄ Saul contraxit offensam: quia misertus est Agag hostium regis: quem prohibuerat diuina sententia seruari. Et infra. Teneri q̄ maxime debet forma iustitie: ne quis e consortio crimination⁹ abstract⁹: breui lachrymula atq̄ ad tēpus parata: vel etiā vberioribus fletibus commutionem quāplurimis debet postulare tēporibus: a facilitate sacerdotis extorqueat. Nonne quū vni indigno indulget: ad plapsionis contagiū prouocat vniuersos? Facilitas enim venie incentiuū tribuit delinquendi. xxiij. q. iij. est iniusta. Idem Ambro. in sermone q̄ incipit Amarior. sic ait. Non osculaf semp pater filium: sed aliquando castigat. Tū ꝓra Ergo quando castigatur qui diligitur: tunc circa eum pieduros ⁊ tas exercetur. Habet em̄ amor plagas suas: que dulciores immisē sunt: quū amarius inferūtur. Dulcior enim est religiosa caricordet stigatio: q̄ blanda remissio. v. q. v. non osculatur. Idē Amloquif bro. super Beati immaculati. ait. Judicet ille de alteri? erIsido. li roze: qui nō habet qō in seipso condēuet. Judicet q̄ nō agit bro. iij. eadē q̄ in alio putauerit puniendā: ne quum de alio iudicat de sum- in se ferat sniam. Judicet ille qui ad pronuntiandum nullo mo bo. odio/nulla offensione/nulla leuitate ducatur. Et post pauMulti ca. Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit: vel domestice alioz vt propositio voluntatis: sed iuxta leges ⁊ iura pronūtiat. statia cer- turis iuris obtēperat. non indulget proprie voluntati. Nimūt: sua hil paratum vel meditatum de domo defert: sed sicut audit nō aspi- ira iudicat: sicut se habet natura/decernit: obsequit legib⁹ ciūt quū nō aduersatur: examinat cause merita: non mutat. iij. q. vij. ip̄imarī iudicet. Idem in lib. de offic. Fortitudo que bello tuetur a mis cri- barbaris patriā: vel dom̄ defendit infirmos: vel a latroniminib⁹ bus socios: plena est iustitia. xxiij. q. iij. fortitudo. Idē. Nō obnoxij inferenda: sed depellenda iniuria lex virtutis est. Qui enim reneant non repellit a socio iniuriā si pōt: taz in vitio est: q̄ ille qui pctā mi facit. ibidem. c. non inferenda. Idez Ambro. in sermone qui nozafra incipit: Diuinum ad patrē. et dist. xxxv. sexto die. Sexto die trib⁹ nō bestie sunt create: ⁊ cum bestijs orta est edendi potestas et dimit- vsus escarū. vbi cibus cepit: ibi finis factus est mundi. Ibi tunt. cepit sua incrementa nescire: vbi ceperūt diuina circa eum opera feriari. quo iudicio declarat̄ est: q̄ per cibos mundus haberet imminui: per quos desijt augeri. Et infra. Ut sciamus nouellū non esse ieiuniū: primā illic legem constituit de ieiunio. ⁊ infra. Eousq̄ nemo preuaricari nouerat: quum adhuc orta nō esset: que prima est preuaricatio. Jn dictū est ieiuniū abstinentie. Lex a dño deo. Preuaricatio legis a diabolo. Culpa per cibū: latebra post cibuz. Cognitio infirmitatis in cibo: firmitatis virt⁹ in ieiunio. Serpēs gule suadet: dñs ieiunare decernit. Jtaq̄ gula paradiso errantem expulit: abstinentia ad paradisum reuocauit errantem. Hec ibi. Et pulchra subdit de sobrietate et ebrietate.

¶ De liberalitate ⁊ misericordia: idē in lib. de off. ait. Perfecta liberalitas fide/causa/loco/tempore commendatur: vt primū operis circa domesticos fidei. Grādis enim culpa si sciēte te fidelis egeat: si scias eum sine sumptu esse: famē tolerare: eriūaz perperi: qui presertim egere erubescit. Si in causam cecidit aut captiuitatis aut calumnie: ⁊ nō adiues. Si sit in carcere et penis et supplicijs: ⁊ propter debitum aliquod iust⁹ excrucief. Nam et si oibus debetur miaz: iusto amplius. Si tempore afflictionis sue nihil a te impetret. Si tpe periculi quo rapitur ad mortē: pl⁹ apud te valet pecunia tua quā vita morituri: non est leue pctm̄. Et infra. Est etiam probanda illa liberalitas: vt proximos seminis tui nō despicias: si illos egere cognoscas. Consideranda est etiaz in largiendo etas ⁊ debilitas: nō nūq̄ et verecundia q̄ ingenuos pdit natales. Pulchra etiam liberalitas in ipso quoq̄ dato mensuraz tenere: vt abūdes pluribus: non consiliandi fauoris gratia vltra modū effluere. Hoc est de- Subue cozuz: non superfluas aggredi edificatiōes: nec pretermittere niendū necessarias: nec dei templū honore congruo: quantū est genopoztet peregrinis largiri: non superflua. Et infra idez Sup tibus. Lucam. Misericordie cōis est vsus: ideo cōe preceptū est oibus officijs/oibus etatibus/necessaria ⁊ ab omnibus deferenda. Non publicanus: non miles excipitur: nō agricola vel vrbanus diues et pauper. Omnes in cōi monentur vt conferent non habenti. Misericordia enim plenitudo virtutum est: et ideo oibus prescripta est perfecte forma ꝓtis dist. lxxxvj. non satis. cum sequen. Idē in lib. de offi. Aurum habet ecclesia: non vt seruet: sed vt eroget ⁊ subueniat necessitatib⁹. Quid em̄ est opus custodire qō nihil adiuuat: An ignoramus quantū auri et argenti de templo dñi Assyrij abstulerunt: Nōne melius cōflat sacerdos ꝓpter alimoniam pauperū si aliqua subsidia desunt: q̄ si sacrilegus cōtaminat ⁊ asportat hostis: Nōne dicturus est dñs: Cur passus es tot inopes fame mori: cur tot captiui in captiuitatē ducti nec redempti ab hoste occisi sunt: Melius fuerat vt vasa viuentiū seruares q̄ matallo⁹. Hēis non potes responsum referre. Quid em̄ dices: Tunui ne templo dei ornatus deesset: Responder. Aurum sacramenta non querunt nec auro placent que auro non emuntur. Ornatus sacrorum redemptio captiuorum est. Et vere illa sunt vasa preciosa: que redimūt animas a morte. Jlle verus thesaurus dñi: q̄ operatur qō sanguis eius operat⁹ est. xij. q. j. aurum. Idem de fuga seculi. Cui portio de⁹ est: nihil dz amare nisi deum: ne alterius impediatur necessitatis munere. Quod em̄ ad alia officia cōfertur: hoc religionis cultui atq̄ huic nostro officio decerpitur. Hoc est enim vera sacerdotis fuga: abdicatio domestic⁹um ⁊ quedā alienatio charissimoz: vt suis se abneget/qui deo seruire gestit. xij. q. j. cui. Idem in lib. de offi. Denicq̄ si non potest alteri subueniri nisi alter laedatur: cōmodius est neutrū iuuari q̄ grauari alterum. Et infra. Sacerdotis est nulli nocere: pdesse velle oibus. posse autē/solius est dei. xiij. q. v. denicq̄. Idem Ambro. lib. de offi. xxij. q. iij. innocens. Jnnocens credit omni verbo. Non vituperanda facilitas: sed laudanda bonitas. Hoc est innocentem esse ignorare quid noceat. Et si circunscribitur ab aliquo de oibus iudicat bene: qui fidē esse in oib⁹ arbitrat. Hac igitur mentis sue dote inclinatus Jesus vt crederet Sabaonitis testamentum dei posuit: pacem dedit: confirmauit societatē. Fraude aūt depḡēsa ppls indignari cepit. Jesus tamē pacē quā dederat reuocandā nō censuit: q⁹ firmauerat eā sacramenti religione. Idē in eodē. Nihil pmittat quis inhonestū. Aut si promiserit: tolerabilius est non facere promissum: q̄ facere qō turpe est. Non semper prouter mutat suam sententiam. xxij. q. iij. vnusquisq̄

§. VIII. De diuersis vitiis. Et

primo de auaritia. Ambrosius super Lucā in expositione exempli illius: Hoīs cuiusdā diuitis vberes fructus agerte transiati sunt: nō iam res ipsas: sed passionis sue phantasias vident: ita ⁊ mens auari semel vinculis cupiditatis Auarī adstricta: semper aurū: semper argentū videt: semp redit? tiā inse cōputat. gratius aurū q̄ solē intuetur. Jpsa eius oro ⁊ supctatur plicatio ad deū petit aurum. Interdum etiaz ex vsure arte nequissima ex ipso auro aurum nascitur. Sed nec satietas vnq̄ nec finis aderit cupiditati. Et infra. Sed ait/sciēcet auar⁹. Quid iniustū est: si quū aliena non inuado: ppria diligentius seruo? O impudens: dic tu/ad ppria dicis? Que ex quibus recōditis in hunc mundum detulisti quādo hanc

ingressus

ingressus es lucē? Quando de ventre matris existi: quib⁹/ queso/facultatib⁹? quibusq; subsidijs cōstipatus ingressus es? et paulo post. Proprium nemo dicat qd cōe est. Plusq; sufficeret sumptui: violenter obtentū est. Nunquid iniqu⁹ est de⁹? vt nobis nō eque distribuat vite subsidia: vt tu qui dem esses affluens ⁊ abundans: alijs autem deesset et egerent? An idcirco magis: qz volut tibi benignitatis sue experimenta cōferre: et aliū per virtutem patiētie cozonare? Tu vero suscepcis dei muneribꝰ? et in sinuz tuum redactis: nihil te putas agere iniquū: si tantoz bona sol⁹ obtineas? Quis essi tam inūstus: tam auarus: q; qui multoz ālimēta suū nō vsum sed abūdātiā et delicias facit? Neq; em̄ minus est criminis habēti tollere: q; quum possis ⁊ abundas: indigentibus denegare. Furientiū est panis quem tu detines: nudoz indumentū qd occludis: miseroz redēptio pecunia quaz in terrā confodis. Tantoz ergo te scias inuadere bona: quantis possis prestare qd vales. Hec ibi. Et vide glo. que exponit verba aliqua obscura vt illud. Quod cōest. i. cōiacendum tēpore necessitatis. ¶ De simonia Ambro. in lib. de mysteriis. Quum ordinaret eps: qd dedit/aurum fuit: qd perdidit/alia fuit. Quū alium ordinaret: qd accepit/ aurū fuit: qd dedit/lepra fuit: scz spūalis lepra pcti ⁊ suspēsionis. Idē. Gratiā quū ordinareris non suscepisti: qz gratuito eam non meruisti. Idem Giezi cito turpem sequitur lepra mercedem. ⁊ pecunia male quesita corpus animamq; cōmaculat. Vides qz facto auth⁹ is scz Giezi/successio dānatur heredis. Cur ergo semen Giezi dānatur in eternum: nisi vt vitioz magis q; semen generis intelligas. i. simoniacos? s. q. j. cū ordinaretur. ⁊ sequen. ¶ De vsuris libz. de Nabuthe ait. xiij. q. iij. plerisq; refugiētes p̄cepta legis. quum dederint pecuniā negotiatoribus: non in pecunia vsuras exigunt: sed de mercibus eoz tāq; emolumenta vsurarum percipiūt. Ideo audiāt quid lex dicat. Neq; inquit vsuram escarum accipies: neq; oium rerū. Idem Esca vsura est. vestis vsura est. et quodcunq; sorti accedit/vsura est. et qd velis ei nomen imponas/vsura est. qd intellige in mutuo precedēte intentione principali ad hoc. Idem debono moztis. xiij. q. iij. si qs. iij. Si qs vsurā accipit: rapinam facit. vita nō viuit. ¶ Contra luxuriā Ambro. libz. de patriarchis. xxxij. q. iij. nemo. Nemo sibi blandiat de legib⁹ hominum. omne stupū adulteriū est. nec viro licet quod mulieri non licet. Eadem a viro que ab vxore debetur castimonia. Quicqd in ea que non sit legitima vxor cōmissum fuerit: adulteriū dānatur crimine. Idem in eodem. Nulli licet scire mulierē p̄eter vxorē. Idcoq; coniugij tibi datū est ius: ne in laqueū incidas: et cū aliena muliere delinquas. Tolerabilius est si lateat culpa: q; si culpe vsurpetur authoritas. ¶ Cōtra superbiam Ambro. lib. de offi. xj. q. iij. si quis. vj. Si quis non obediat cpo sese extollere atq; exaltare desideras: querēs etiam obumbrare merita epi simulata affectione doctrine: aut humilitatis aut misericordie/is a vero deuius superbit: quoniam veritatis ea regula est: vt nihil facias cōmendandi tui causa: quo minoz alius fiat. Neq; si qd boni habeas: id ad deformationem alterius ⁊ vituperationem exerceas. non defendas improbum: et sancta indigno committenda non arbitreris. Neq; arguas et increpes cuius crimen ne deprehenderis.

De simonia.

De vsuris.

De luxuria.

De superbia.

§. IX. Ambrosius in hexamerō

xv. q. j. illa cauenda. Illa cauenda sunt q̄ ex nostra voluntate prodeunt: delicta iuuentutis et irrationabiles corporis passiones. Quorum igitur nos sumus dñi: horum principia extrinsecus nō requiramus: nec deriuem⁹ in alios: sz agnoscamus ea q̄ proprie nostra sunt: q̄ possumus non facere si volum⁹. Hoc de eo qd proprie malum videt dictū est. Alia em̄ non sunt: que nec crimine mentē implicant: nec conscientiā ligant. Unde paupertatē/ignobilitatem/egritudinem/moztem/nemo sapiens mala dixerit: nec in malorum sorte numerauerit. Idē lib. de bta vita. Non est q cuiq; nostrā adscribamus erūnam: nisi nostre voluntati. Nemo nostrum tenet ad culpā: nisi p̄pria volūtate deflexerit. Nō habent crimen q̄ inferūtur reluctantib⁹. Et infra. Volūtariū militē sibi eligit christ⁹: voluntariū seruū sibi diabolus auctionatur. Neminem iugo seruitutis adstrictū possidet: nisi quis se prius pctō ere vendiderit. xv. q. j. non est. ¶ Idez Ambro. Nuptie replent terrā: virginitas paradisum. Idem Integritas corporis a nobis exp̄tēda est: quam p̄o consilio suadeo: nō p̄ imperio p̄cipio. Sola em̄ est virginitas q̄ suaderi potest: imperari non potest. xxxij. q. j. nuptie. et sequen. Idem in libz. de paradiso. xv. q. j. nec is. Illud quoq; spectat: qz quū occidit impi⁹: christ⁹ infundit: et vbi abominatio aboletur: sanctificatio cōsecratur: quia dñs dixit. In ea die qua interfeci omne primogenitū Egypti: sanctifica mihi omne primogenitū Israel. qō ad omne tempus refertur. Idē Ambro. Circa principiuz sui pastoralis. Honoz et sublimitas epalis nullis poterit cōparationib⁹ adequari. Si regū fulgoz cōpares: si diademati principum: longe erit inferius: q; si plumbi metallū ad auri fulgorē cōpares. Quippe quuz videas regū colla et principū submitti genibus sacerdotum: et osculata eoz dextera se credant eoz orationibus cōmuniri. dist. xcv. duo sunt. Idem Ambro. in pastorali air. Hoies prius discunt qō doceant. Ego autem a tribunalibus raptus ad sacerdotium: docere cepi qō ipse non didici. Itaq; docendū insimul ⁊ discendū est: qm̄ discere ante non vacauit. Quid autem pre ceteris debemus discere? tacere: vt possim⁹ loqui. Lingua menti subdita sit. ⁊ frenos habeat quibus possit reuocari ad mensuraz. Sermones proferat libza examinatos iustitie: vt sit in sensu grauitas: in sermone pondus: atq; in verbis modus. Tunc enim maxime insidiaē diabolus: qū in nobis videt passiōes iracundie generari. Ego quidem non minus vos diligo quos genui in euangelio: q; si vos suscepissem ex cōiugio. Nō em̄ vehemētioz est natura ad diligendū q; gratia. Sicut autez in senibus grauitas: in iuuenibus alacritas: ira in adolescentibus verecundia velut quadam dote cōmendaē nature. Est autē in ipso motu/gestu/⁊ incessu/renenda verecundia. Habitus em̄ mentis in corporis statu cernitur. Et vox quedā est animi/corporis motus. Sunt qui sensim ambulando histrionicos habitus imitentur: vt quotiescūq; gradum transferunt: modulos quosdam seruare videantur. Nec cursim ambulare honestum arbitroz: nisi quum causa exigit alicuius necessitatis vel periculi. Si quid sane in natura vitij est: ars emendet. Non solum nihil indecozum loqui: sed nec aurem quidē p̄ebere debem⁹ dictis hmōi. Offquē audire delectat: alium ad loquendū p̄uocat. Verecundia quoq; in ipso corporis decore plus eminet: ita tamen vt ipsum dec⁹ nō sit effectū: sed naturale: simplex intellectum magis q; expeditū. Non pciosis ⁊ albentibus vestimentis adiutum: sed cōibus: vt honestati vel necessitati nihil desit: nihil accedat nitori. Vox ipsa non remissa: non fracta: nihil femininū sonans: sed formā quandam ac regulā ac succum virilem seruans. Sicut aūt molliculum ⁊ infractum aut vocis sonuz aut corpis gestum non probo: ita nec agrestam nec rusticanā naturā imitari volo. Conuenire quidem arbitroz eccl̄iasticis maxime ministroz officijs: extraneorum vitare cōuūia. Uel vt ipsi hospitales sint peregrinantibus: vel vt null⁹ sit oppzobrio locus. Uiduarum et virginum adire domos iuniozes nō est opus: nisi visitandi gratia: et hoc cum seniozibus. i. cum epo. Uel si grauioz est cū cum presbytero. Cur non o clerice tempora illa quibus ab ecclesia vacas lectioni impendis? Cur christum non reuisis christum alloqueris? christum audis? Illum alloquimur quum oramus: illum audimus quum diuina oracula legimus. Licet autem honesta ioca suauia sint: tamen ab ecclesiastica abhozrentur regula. Nec solū perfusos: sed omnes etiam iocos arbitroz esse declinandos. Idem Ambro. Tantus est honestatis splendoz: vt vitam beatam efficiat tranquillitas cōsciētie: ⁊ securitas innocētie. Beata plane que non iudicijs alienis estimatur: sed domesticis sensibus percipitur tāq; sui iudex. Neq; populares opiniones p̄o mercede aliqua requirit: nec p̄ supplicio pauet. Popularis est grata oibus bonitas. Nihilq; est quod tam facile humanis sensibus illabatur. Quis aurez eius consilio se committat: quē non putat plus sapere q; ipse sapiat? Uel quō potes iudicare consilio superioꝝ: quē moz⁹? vides inferioꝝ? An vero putabo eum idoneum qui consilium mihi det: qō sibi non dedit? et mihi eum vacare credam: qui sibi non vacet. Cuius animuz voluptates occupent: libido deuincat: auaritia subiuget: cupiditas perturbet: motus quatiat? Quō hic locus consilij: vbi nullus querit? Hec ille.

De luxuria. Uñ Tulli⁹ ḡrto li. ad hērennīū. Qui suis reb⁹ inimic⁹ fuerit sp cū alienis reb⁹ amicus fore que speres.

¶ De beato Augustino: et scriptis eius. Capitulum. viij.

Matrimoniū ⁊ virginitas.

Quasi sol refulgens qui dñs dicitur planetarū et pater luminis: super omnia luminaria splendēs: delectabilis oculis: et per oia respiciens. Sic Augustin⁹ ecclesiā illustrauit. gēma doctoꝝ: p̄ theologozum suauis eloquio oēs materias penetrādo dilucidans. Unde de eo Hiero. in libz. de. xij. doct. ait. Augustin⁹ eps volans per montium cacumina quasi aquila: et ea q̄ sunt in radicibus montium non considerans: multa celoruz spatia terrarūq; situs: ⁊ aquarū circulū claro sermone pronuntiat. Prosper vero de eo inquit. lib. de vita contemplatiua. Sanctus Augustinus acer ingenio. suauis eloquio. secularis literature peritus. in ecclesiasticis laboribus operosus. in quotidianis disputationibus clarus. in omni sua actione con-

positus in questionibus soluendis acutus. in conuincendis hereticis circunspectus. in expositione fidei nostre catholicus. in exponendis scripturis canonicis cautus. Emi scius quoq; postq; Hieronymum t quosdã alios doctores cõmemorando laudauit: sic concludit. Hos oẽs Augustin⁹ ingenio t scientia sua vincit. Nam licet Hiero. vs. milia voluminum Origenis se legisse fateatur: iste tamen tanta scripsit: vt non solum diebus et noctibus scribere libros eius quis non possit: sed nec legere occurat. Volusianus etiam dicit de eo q̃ legi dei deest: quicquid Augustinum contingerit ignorare. Sed t deuotus Bernardus appellat eum validissimum malleum hereticorũ. Merito igitur sicut sol refulgens: sic iste in templo dei refulsit: splendore doctrine clarissime: feruore dilectionis feruentissime: decore vite sanctissime. Quam vitam describit Possidonius calamensis eps: vt refert Lassiodorus. ¶ Augustinus igitur in prouincia Aphricana ciuitate Carthaginensi ex honestis parentibus: patre patricio gentili: matre christianissima Monica dicta oriundus fuit. Hic in adolescentia sua in liberalibus artibus ita plene fuit eruditus: vt summus philosophus: t rhetor luculentissimus haberetur. et ex maximo et acutissimo ingenio per se quasi libros artium liberalium intellexit. Unde in lib. confessionum de se ait. Omnes libros artiũ quas liberales vocant: quoscũq; legere potui: per meipsum legi et intelleri: tunc nequissimus malarum cupiditatum seruus. Et quicquid est de arte disserendi et loquendi. quicquid est de dimensionibus figurarum: et de musicis et numeris: sine magna difficultate/nullo hominum tradente intelleri. Scis tu domine deus meus: quia celeritas intelligendi et discendi donum tuum est: sed non inde sacrificabã tibi. Uerum quia scientia sine charitate inflat: non edificat ex gentilitatis errore incidit in heresim Manicheorum qui ponunt duo principia rerum: deum scilicet authorem inuisibilium: diabolum visibilium. qui etiam asserunt corpus christi non fuisse verum: sed phantasticum. idest aereum. In quo errore permansit August. per. ix. annos. Quum autem esset iam annorum. xix. et deuenisset ad manus eius quidã liber Ciceronis exhortatorius ad philosophiam seu sapientiam acquirendam: multũ affectus est ad doctrinã eius: eo q̃ ad contemptũ mundi inuitabat et vacandum sapientie. Hoc tamen refrangebat eum et non totum rapiebat: quia ibi non erat nomen Jesu christi in illo libro: qđ nomẽ a lacte matris imbiberat t alte retinebat. Et quicquid legebat vbi hoc nomen nõ esset: quis erpolitum et verum: non satisfaciebat. Cepitq; ei vilescere vanitas mundi: et studio totus intendere. Habuit nihilominus ex quadaz muliere soluta fornicarie filium nomine Adeodatum: qui postea cum eo baptizatus est. Et tam acuti ingenij erat: vt ipsi patri August. esset admirationi: sed in sua adolescentia ex hac luce subtractus est. Huius autem August. mater deuotissima Monica nomine: iã defuncto viro vidua in magna sanctitate permanens vite: quotidie flebat pro errore filij: assidue orans pro acceleratione conuersionis eius. Quadam autez die vt ipse August. refert in lib. confessio. quum oraret merens: videt se stare in quadam linea lignea. Cui apparens quidam pulcherrimus iuuenis scilicet angelus quesiuit ab ea causam tante tristitie. Que respondit perditionem filij mei Augusti. ego deploro. Cui iuuenis. Esto secura: quia vbi tu: ibi ille. Respiciensq; videt August. iuxta se in illa linea. Quum ergo illa exhylarata retulisset August. Respondit ille. Falleris mater: non sic tibi dictum est: sed vbi ille: ibi tu. Econtra illa. nõ sic mihi dictum est/vbi ille ibi tu: ſz vbi tu: ibi ille/quia videlicet Augu. educendus erat ad rectam regulam fidei catholice in qua tunc mater eius erat sed non ipse. Quum autem pia mater eius sedula esset in querendo conuersionem filij: accessit ad quendam sanctum episcopum rogãs vt intercederet pro eo: et cuz eo loqueret ad inducendum eum de errore suo respondit. Adhuc inflatus est nouitate illius erroris: sed legens inuenet quanta sit impietas eius. Et quum illa cum lachrymis adhuc instaret: respondit importunitate deuictus. Vade secura. impossibile est vt filius (alias fluuius) tantarum lachrymarũ pereat. Postq; autem multis annis Carthagini rhetoricaz legisset: audiens quod Rome quietius studium ageretur t perfectius: nesciente matre ne scilicet eum sequeretur ascẽdens nauim ad vbem profectus est. Ad quem multi discipuli congregati sunt audientes doctrinam eius: vbi t infirmatus est matre ignorante. sed ea assidue pro salute eius orante cito sanitati restitutus est. Tempore illo Mediolanenses a Symmacho prefecto romanorum petierunt sibi destinari aliquez doctorem in rhetorica. Propter quod Ambrosius. Mater vero eius quiescere non valens: licet cum multa difficultate: eum sequuta est vsq; Mediolanum.

Parentes Augustini

Augustin⁹ cecidit errorẽ manicheorum.

Adeodat⁹ augustini filius.

Monica de auocãdo ab errore Augustino primuz solicita

§. I. Frequentabat autẽ August.

audire Ambrosium predicantem cum multa deuotione. Et vna die predicãdo diutius disseruit de tali materia: ita efficaciter errorem illum euacuando rationibus: vt Augu. ex toto heresim illam a mente sua abdicauerit. Qõ quum mater ab eo percepisset: gaudens plurimũ dixit ei. Credo deo meo: quoniam non prius ex hoc mundo transitura sum: q̃ videam te perfectum christianũ. Unde t ipsa Ambrosium venerabatur et diligebat: percepto q̃ per doctrinaz eius errorem illum dimiserat. Quũ ergo via christi iam sibi placeret: sed per eã ire pigebat: dubitãs se sufferre nõ posse mores xp̃iane religionis: seipsum arguẽs vt ptz in lib. cõfes. sibi ipsi dicebat. Quot pueri t puelle sunt in eccl̃ia: q̃ in oi castitate t obediẽtia seruiunt deo suo? Quid in te stas: t non stas? Proijce te in eũ: t excipiet te et sanabit te. Misit q̃ dñs in mẽtem eius vt iret ad quẽdam seruum dei Simplicianum nomine magne fame virum. eo q̃ a iuuentute sua deuotissime deo seruiret: et multa expertus fuerat. Jaz tunc senex erat: t lucebat in eo gratia diuina: vt conferret cũ eo estus suarũ cogitationum. vt consuleret quis esset ei aptus modus ambulandi in via dei: sic affecto vt ipse erat. in qua alio sic: alius sic ibat. Simplicianus autẽ hortatus est eum ad susceptionẽ baptismi inducẽs ei exemplum Victorini amici sui maximi in arte oratoria: qui ex gentilitate conuersus ad christum intrauit ecclesiam plenam populo: nec erubuit publice confiteri se credere t recitare articulos fidei. Confortatus autem Augustinus/reuersus est domum. t quum vna dierũ colloqueretur cũ Alipio amicissimo suo et compatriota in atrio dom⁹ sue: superuenit quidam notus eoz de Aphrica Nepotianus nomine cepitq; eis enarrare de mirabilibus que diuulgata erant in partibus suis de beato Antonio heremita: t sanctitate ei⁹ qui fuerat idiota t paulo ante defunctus. Augustinus autem facie immutata' ait ad Alipium. Quid audiuimus Alipi? Quid patimur? Surgunt indocti t rapiunt celum: et nos cum nostris scientijs demergimur in profundum. An quia precesserunt pudet sequi. Moxq; compunctus exarsit in deum ad exempla Antonij: audita vita ei⁹. Et dimisso Alipio: solus intrauit hortum ipsius domus: ponens se sub arboze fici: et dimissis habenis oculis resolutis in fletus compũctionis/imbrem lachrymarum emisit tingentẽ seipm reprehendens t dicens. Quandiu: qđiu? Cras et cras? Sine modo sine paululum. Modo non habebat modum. t sine paululum prodibat in longum. Et domine vsq; quo? qđiu ponam consilia in anima mea? De ista sui retardatione plurimum postea conquerebatur in ipso libro confessio. dicens. Sero te amaui pulchritudo taz antiqua tam noua. Sero te amaui: Tu intus eras: et ego foris: et ibi te querebam. et in ista formosa que fuisti deformis irruebam. Mecum eras: et tecuz nõ eram. Uocasti et clamasti: et rupisti surditatem meam. Coruscasti et splenduisti: t fugasti cecitatem meam. Flagrasti: et adussisti spiritum: t anhelo tibi. Gustaui: et esurio et sitio te. Tetigisti me et exarsi in pacem tuam. Quum autem amarissime fleret subtus illam ficum positus: audiuit vocem dicentem sibi. Tolle lege. tolle lege. Repressis ex hoc lachrymis: cogitare cepit: vtrũ ne illa vox audita esset pueroz circa murum horti cantantiũ ex solatio. Sed quum nullaz reminisceretur talem vocem audisse cantari a pueris vel alijs existimauit quod erat: scilicet vocem illã a deo formatam. vnde reuersus ad locum atrij domus vnde discesserat ab Alipio: et ibi reperiens librum epistolarũ Pauli quem ibi dimiserat super tabulam: quando in hortum lachrymas retinere non valens secesserat: aperuit libr̃m. Conmini dominum Jesum christum. Et statim quasi infusa luce securitatis ab eo dubietatis oĩs tenebre diffugere. intelligens ex verbis illis sibi a domino dici vt indueret dominum Jesum christum baptisma recipiendo: qđ omnino se facturum proposuit. Interea vehementissimus dolor dentium eum apprehendit: ita vt loquelam amitteret. Quapropter in tabulis cereis scripsit ex quo loqui non poterat vt orarent quaten⁹ domin⁹ dolorẽ mitigaret. Quib⁹ oratibus cum eo: statim sanatum se sensit. Demũ adueniente solẽnitate paschali baptisat⁹ est a beato Ambrosio quum iam esset. xxx. annoz̃: cũ Adeodato filio suo et amico Alipio. Tunc vt fertur Ambrosius inquit. Te deum laudamus. Et Augustinus respondit. Te dominum confitemur. Qui alternatim ipsum hymnum vsq; ad finem ediderunt. In fide autem catholica mirabiliter confirmatus: t maximo feruore diuini amoris repletus: dimisit omnem spem et solicitudinez seculi: ac etiã scholis quas regebat renunciauit. Nec

Augu. ad scrũ Simpliciannum accedit ſforma dus ab eo.

Ambro si⁹ t Augu. ediderunt Te dñs laudamus.

fatiabatur diebus illis dulcedine mirabili (vt ipse ait) confiderare altitudinē diuini consilij. super salute generis humani. Quantum fleui (ait) in hymnis ⁊ canticis suaue sonātis ecclesie vocibus commotus. Tunc in ecclesia Mediolanensi cantari hec instituta erant. Sagittaueras (inquit in dicto libro cōfessio. ad dominū loquens) tu domine charitate tua cor meum: et verba tua transfixa gestabam in visceribus meis: et exempla seruorū dei quos de mortuis viuos feceras: cōgesta in sinū cogitatiōis mee vrebant: ⁊ absumebant grauē torporē tāq̄ carbones vastatores. O Jesu adiutor meus: cui suaue mihi fuit subito carere suauitatibus nugarum mearū: ⁊ quas amittere metus fuerat: gaz di mittere gaudium erat. Ejiciebas eas a me vera tu et summa suauitas. Ejiciebas et ītrabas omni voluptate dulciorē sed non carni ⁊ sanguini: omni luce clariorē: omni secreto interiorē: et omni honore sublimiorē: sed sublimius in se.

§. II. Post hec assumptis secum

Nebridio et Euodio ac matre ⁊ filio suo Adeodato: remeabat ad Aphricā. Et quū essent apud ostia tyberina: ⁊ de naui descendissent ad se recreandū: loquebanť adinuicem de celestibus valde dulciter. Tunc ait illa filio. Nulla re iā delector in hac vita quū te contēpta terrena felicitate videaz seruuz christi. Infirmata aūt ibi pia mater ei⁹ defuncta est et sepulta. De cui⁹ trāsitu pias lachrymas fudit: ⁊ deuotas pro ea orones ad deū fudit. Post mortē autez matris reuersus est August. ad agros ppios. vbi cuz amicis ieiunijs et orationib⁹ vacās: scribebat libros ⁊ docebat indoctos. Cōperta aūt eius fama: beat⁹ Valerius Hipponēsis epūs eum ad se accersiri fecit: ⁊ licet inuitū presbyteruz ordinauit: la chrymantē de tanto ordine. Eū autē quibusdā consolantibus ⁊ dicentibusq̄ maiorī dign⁹ esset honore. Respondit se ideo lugere: q̄ presbyteriū epatui appropinquaret. qđ valde refugiebat. vnde et vitabat accedere ad aliquā ciuitatez carentem epō: ne contingeret in illo occupari. Factus ergo presbyter/monasteriū clericorū mox instituit: et cepit viuere sm regulā sub sanctis apostolis ꝓstitutā. Verum q̄ predictus Valerius epūs ordinator eius erat grecus: ⁊ minus latina lingua et literis erudit⁹. Augustino ptārē tribuit vt cōtra morem oriētalis ecclesie corā se/populo p̄dicaret peritissimus in greca ⁊ latina Augustin⁹. Et licet hac re multis epīs derogaret: sanct⁹ tamen eps nō curabat: oīmodo populo satisfaceret: qđ non ita apte p se valebat. Eodez tēpore Fortunatus presbyter Manicheoꝝ versutia plurimos seducebat: quē sanctus August. publice disputans superauit. Bz ⁊ Faustū magnū laqueū diaboli: et alios Manicheos: et Donatistas hereticos reuincebat: ppter quod ei insidiabanť: et mortē intentabāt vt inimico eorū predicantibus inter se hereticis nō esse pctm eum occidere: sed habendā ex eo remissionē pctōrū. Timēs aūt Valerius ne Augustinus sue ecclesie auferreť: et in epm alteri ciuitati dareť. Nam aliquādo sibi ad hoc ablatus fuisset: nisi ad locum secretū ire fecisset: vt minime iueniri potuerit. Impetrauit ab archiepo Carthaginēsi: vt ipse cederet epatui. et Augu. Hipponēsi ecclesie epūs promouereť. Qui licet plurimum renuisset: demū cōpulsus est episcopari: et ecclesiam Hipponēsem pontificaliter gubernare. Quod postmodum fieri nō debuisse vt suo viuēte epo ipse ordinareť: et dixit ⁊ scripsit: ppter vniuersalis cōsilij prohibitionē quā postea ordinatus didicit. vnde ⁊ postea fategit in cōsilijs epoꝝ vt oia statuta patrū ordinādis deberēt ab ordinatoribus intimari. Ipse autē de se dixisse postmodum legitur. In nulla re sentio mihi dominū sic iratum sicut in hoc: quuz dignus essem vir poni ad remum: positus sum ad aplustre in apice regimīs ecclesie.

Obitus matris August.

August. Manicheos disputationecō uincit.

Hodie sol⁹ papa habet prātez dādi licētiaz cedendi epatui. vt extra ō renū. c. cū p̄dem.

§. III. De cōuersatiōe eius. Ve

stimenta ei⁹ calciamēta et alia ornamenta nec abiecta nimiū: nec nitida plurimū: sed moderato ⁊ cōpetenti habitu. Qui ⁊ de se dixisse legit. Fateor/de p̄cioso veste erubesco: ⁊ ideo cū datur mihi/vendo eā: vt q: vestis cōis esse non potest: preciuz sit cōmune. Clerici em̄ ecclesie sue viuebant in cōi vt canonici regulares: vt ptz. xij. q. j. nolo. ⁊. c. certe. Et ab eo ō: ordo canonicorū regularium habuisse initiū: q̄b⁹ et regulam scripsit: quā hodie plurimi religiosi profitenť: vt predicatores: heremite: seruite: canonici regulares oēs licet diuersarū religionuz et alij. De qua regula transsumptum est illud capitulū. Non dicatis aliq̄d proprium ⁊c. xij. q. j. Et illud capitulum. xxxij. q. v. Nec solo tactu: sed affectu quoq̄ et aspectu appetitur et appetit concupiscentia feminarum ⁊c. Et illud. v. q. v. Non vos iudicitis esse maleuolos quando crimen alterius iudicatis: scilz ex charitate ⁊c. Et illud ad prelatos. distin. lxxxvj. Quando necessitas discipline in moribus coercendis dicere vos dura verba compellit: nō a vobis exigitur vt a vobis subditis veniam postulētis ⁊c. Ibi vide. Mensa frugali ⁊ parca semper vsus est: et inter olera ⁊ legumina ppter infirmos hospites plerūq̄ carnes habebat. In ipsa autem mensa magis lectionem vel disputationem q̄ epulationem diligebat. Et contra pestem detractionis scriptum ibi in pariete habebat.

Quisquis amat dictis absentum rodere vitam.
Hanc mensam indignam nouerit esse sibi.

Et quum aliquando quidam sibi familiarissimi episcopi ad detractionem linguam laxassent: adeo dure eos redarguit vt diceret versus illos delendos: vel se de mensa recessurū: nisi a detractione cessarent. Pauperuz semp memor erat. ⁊ ijs que habere poterat liberaliter exhibebat. Naz ⁊ de vasis dominicis vt calicib⁹ et huiusmodi si popul⁹ nō subuenebat: iubebat conflari et dari propter pauperes ⁊ captiuos: quod se a beato Ambrosio didicisse factum referebat. Consanguineis ita prouidit. non vt diuitias haberent: sed aut non aut minus egerent. Vasa non argentea: exceptis cochlearibus: sed lignea vitrea vel marmorea seu terrea habebat: non propter paupertatem: quia non posset: sed propter honestatem. Fabricarum nouarum nūq̄ studium habuit: deuitans in eis implicationē animi: quē liberum esse volebat vt scripturis plenius vacare posset. Non tamē illa edificare volentes impediebat: nisi immoderate fieri conspexisset. Domum/agrum/vel villam emere noluit. Multas hereditates respuit dimissas: eo q̄ mortuorū filijs potius deberi dicebat. vnde ⁊ ipse dicit. xvij. q. iij. c. vltī. Qui cūq̄ vult ex heredato filio heredem facere ecclesiam: querat alterum qui suscipiat q̄ Augustinum. immo deo propitio neminez inueniet. Et addit exemplū Aurelij Carthaginensis episcopi quod egit: iure tamen poli non fori. Feminarum nullam nunq̄: nec etiam germanā sororem: aut fratris sui filiam que deo pariter seruiebant: secum habitare permisit. Dicebat enim quod si de sorore vel neptibus nulla posset oriri mali suspitio: tamen quia tales sine alijs sibi necessarijs esse non possunt: et ad eas alie aduentarent: ex illis possent infirmiores aut humanis tentationibus commoueri: aut malis hominū suspitiōibus infirmari. Nunq̄ cum muliere/solus loqui volebat: nisi secretum aliquod interueniret. Docti ergo viri. ait Grego. de hoc magna nobis cautela sumēda est. dist. lxxxj. legitur. Raro pro aliquo literis vel verbis/intercedere volebat: recolens quendam philosophum contemplatione fame amicis multa nō prestitisse. Et sepe dicebat. Potestas q̄ petitur: premit. Quum autem id faciebat: sic stilum temperabat: vt onerosus non esset: sed mereretur vrbanitate dictaminis eruditi. Volebat autem magis inter ignotos q̄ notos causas audire: dicens quia posset inter hos libere cognoscere iniquum: et vnum ex eis amicum facere: pro quo sciz iustitia mediante sententiam ferret. Ex amicis vero vnum perditurū: contra quem scilicet sententia veniret. Laudabat quoq̄ plurimuz quibus desideriuz moriendi inerat: ⁊ super hoc trium eporum exempla sepius recitabat. Et omissis duobus aiebat Cyprianus referre de quodam episcopo: q̄ quū infirmitate grauj laborareť: adhuc sibi sanitatez restitui orabat. Cui iuuenis speciosus apparens cum indignatione infremuit et ait. Pati timetis: ⁊ exire non vultis: quid faciam vobis? A multis ecclesijs inuitabať vt ibi verbum dñi predicaret: et predicando multos ab erroribus cōuertebat. Aliquando in predicatione digressionez a proposito faciebat ⁊ tunc dicebat: q̄m ad profectuz alicuius hoc dñs ordinasset: sicut accidit de quodā negotiatore Arriano: q̄ quuz predicationem eius audiret: diuertens Aug. a proposito loquutus est contra illam heresim: vnde ille conuersus est. Ipse etiam refert q̄ quū mater ei⁹ esset cū eo Mediolani: ⁊ inueniret ibi fideles non ieiunare die sabbati: que tū alibi solita erat ieiunare: cepit in se fluctuare vtrū ne deberet ieiunare sm morem suū pristinū: an non ieiunare sm morem Mediolanensium. Unde super hoc consulunt per filium suum Aug. Ambro. quid agere deberet. Cui Ambro. respondit. Quum Rome sum: ieiuno sabbato. quū Mediolani sum: non ieiuno. Sic et tu ad quācūq̄ ecclesiā veneris: eius morē serua: si nō vis cuiq̄ esse scandalū: nec quēq̄ tibi. dist. xij. illa. Qđ est intelligendū in ijs q̄ nō sunt cōtra mādata dei: vel ecclesie: vel votū: et regulā suā. Unde idem August. in lib. iiij. de baptismo ait. Hoc plane verū est: q: ratio ⁊ veritas cōsuetudini semper preponenda est. Qđ si cōsuetudini ratio suffragatur: mihi oportet firmi⁹ retinere. dist. viij. frustra. Et ad Casulanū presbyterum ait. distic. xj. in his. In his rebus de quib⁹ nil certi statuit scriptura diuina: mos populi dei et instituta maiorū pro lege tenenda sunt. Et sicut preuaricatores legū diuinarū: sic transgressores cōsuetudinū eccle-

Beati August. mensa.

Nam sedus naturale nihil' se ui crimi nis esti mari p mittit. vt hȳ in l. cūqui. C. ō epi. ⁊ cleri. ⁊ in. c. cuz in iuuē tute. in' glos. super verbo. naturale fed⁹. extra ō p̄ sump.

Odis canonicorū regulariū origo.

Respon fuz beati Ambro. ō obser uan. ieiunio.

Uel vo tuz. Ad hoc fa cit. ca. vl ti. extra

stasticarū coercēdi sunt. ¶ In diebus autē eius.s.circa annos dñi.cccc.xj. Uuandali totā Aphricē puinciā occupantes: qui infideles erant: nec parcētes serui ordini vel etati: tandem Hipponensem ciuitatem vbi p̄sulabat Augustinus valida obsederūt. Sub hac tribulatione Aug. senectutis sue amarissimā et lugubrem vitam duxit: quum videret alios occisos: alios effugatos: ecclesias sacerdotū viduatas: ciuitates cū accolis dissipatas. Conuocatis itaq; fratrib⁹ ait. Ecce rogaui dñm vt aut nos de his periculis eruat aut patientiā tribuat: aut de hac vita suscipiat: ne tot calamitates videre cōpellar. Et ecce tertio q̄ petiui obtinui. Unde tertio obsidionis mense febribus laborans lecto decubuit. Intelligēsq; dissolutionem sui corporis imminere: Beatus Augus. vsus est offō medicorū, vt deo vacaret liberius: et ei⁹ intētio a nullo impediri posset: ante. x. dies sui exitus nullū ad se ingredi precepit: nisi vel medicus ad eū ingrederetur: vel quū sibi refectio porrigeretur. Accessit aūt ad eū quidā infirmius quū infirmitate ipse detineret: rogās eū vt imponeret sibi manū p̄ sanitate recuperāda. Cui Augu. Quid est fili q̄ loqueris? putas q; si tale aliq̄d facere possem: mihi ipsi hoc non conferrem? Ille vero quū instaret dicens sibi a dño in visu preceptum esse vt accederet ad eū: et sic sanitatē reciperet: videns Augu. fidē illius: p eo orauit: et sanatus est. Energuminos multos curauit: et plura alia miracula fecit. In. xxij. de ciui. dei narrat duos a demonio liberatos: et vt credit: licet nō noīet p ipm. Denicq; quus dissolutioni corpis appropinquaret: hoc memoriale documentū reliquit: nullum hominem quantūcūq; excellētis meriti sine cōfessione et eucharistia debere trāsire: q̄ et ipse fecit. Ad extremā aūt horas deductus: membris oibus sui corporis incolumis: integro aspectu et auditu anno etatis sue. lxxvj. ep̄atus vero sui. xlv. coram positis fratrib⁹ et orantibus dormiuit cus patribus suis. Testamētū nullū fecit: quia vnde faceret pauper christi nō habuit. Quus autem gens barbarica totā illā terrā occupasset: et loca sctā pfanasset: asportatum fuit occulte corpus Augustini ad Sardiniā. Et post annos. cclxxij. a translatu eius/ Uiprandus Longobardorū rex audiēs Sardiniā a Saracenis depopulatam: dato magno precio inde tulit corpus beati Augustini: et Papie translatum collocauit.

Augustini corpus,

§. IIII. De libris editis ab Au.

vt refert Uincen. specu. histo. li. xix. Librorum Augustini tractatuūq; atq; epistolarum numerus ad mille. xxx. extenditur: vt merito de eo illud dictū conueniat. Mentitur qui se totum legisse fatetur. Precipui tamen ex libris eius et magni voluminis et quotidiani vsus sunt: liber de ciui. dei distinctus in. xxij. libros contra errores paganorum de cultu deorum suorum: vbi describit duas ciuitates: scz Hierusalem seu ecclesie: cuius rex est christus et cives eius virtuosi vera fide et viua. et Babylonis infernalis: cuius caput et rex est diabolus et cives eius reprobi. Et in presenti electi affliguntur et a malis oppримuntur: reprobi frequenter in mundanis florent. Et ciuitatem Hierusalem edificat amor dei in humilitate fundatus: et crescit vsq; ad contēptus sui: sed Babylonem infernalis edificat amor sui crescens vsq; ad cōtēptū dei. De trinitate. lib. xv. De cōfes. lib. xiij. Contra Donatistas de baptismo libr. vij. Ad Marcellum de baptismo parulorū. li. iij. De doctrina christiana lib. iiij. De anima et eius origine libr. iij. De libero arbitrio li. iij. Contra Julianum Pelagianum lib. vj. Contra epistolam Parmeniani. lib. iij. Contra literas Petiliani Donatiste. lib. iij. Cōtra Cresconiū grāmaticum lib. iiij. De symbolo tractatus iij. Super genesim ad literam lib. xij. Questiones in pentateucū libr. vij. Loquutionum in heptatico libr. vij. Super psalterium. cl. vbi exponit totū psalteriū. Sup Joan. homilias. cxxiij. De verbis dñi tractatus. lxv. De verbis Apostoli tractatus. xx. Super primam epistolam canonicā Joannis homilias. x. Sup epistolā ad Galathas lib. j. Sup epistolam ad Romanos lib. j. De sermone dñi in monte lib. ij. De questionibus in Matthеum et Lucam lib. ij. De consonantia Matthei et Luce in generationibus domini tractatus. j. Super Mulierem fortem quis inueniet tractatus. j. Annotationum in Job lib. j. De disciplina christiana. libr. j. De. lxxxij. questionibus. lib. j. De incarnatione christi li. j. De fide et operib⁹ lib. j. Ad Ualentinus de gratia et libero arbitrio lib. j. Ad ipsum et monachos qui cum eo erant: de correctione et gratia lib. j. De natura et gratia lib. j. De perfectione iustitie libr. j. Ad Bonifacium. libr. j. Ad Macedonium. lib. j. De videndo deū ad Paulinam li. j. Ad Macedonium religiosam feminam lib. j. De quantitate anime li. j. Ad Probam de continentia lib. j. De penitētia lib. j. De patientia li. j. De virginitate li. j. De bono viduitatis lib. j. De bono coniugali. lib. j. De adulterinis coniugijs lib. j. De decem chordis lib. j. De predestinatione diuina. lib. j. Contra aduersarium legis et prophetarum lib. ij. De mendacio lib. j. De gratia dei. lib. j. De fide ad Petrum lib. j. De catechizandis rudibus libr. j. De presentia dei ad Dardanum li. j. De natura boni contra Manicheos lib. j. Speculum lib. j. De concupiscentia carnis aduersus spiritū orationes. iij. Cōtra quinq; hostium genera. lib. j. De nuptijs et concupiscentia lib. j. De predestinatione sanctorum et perseuerantia lib. vnum. De vnico baptismo libr. j. Ad Aurelium de opere monachorum libr. j. De igne purgatorio lib. j. De natura demonum lib. De laudibus charitatis. lib. j. De cura agenda pro mortuis libr. j. De diuersis consuetudinibus ad inquisitionē Januarij lib. j. De gratia no. testa. lib. j. De questionibus vete. testa. lib. j. De vtilitate credendi lib. j. De vita christiana. lib. j. De agone christiano lib. j. De vera religione lib. j. De. lxxvij. heresibus lib. j. Ad Orosium presbyterum. lib. j. De errore Priscillianistarū lib. j. De musica lib. vj. Contra Faustum Manicheum. lib. xxxij. Enchiridion ad Laurentium li. j. Soliloquiorum lib. ij. De immortalitate anime. li. j. De vita beata li. j. De ordine li. ij. De academicis libr. iij. De disciplinis liberalibus lib. j. Ad Julianum comitē lib. j. Epistolas paruas ad diuersos. cl. Sermones diuersos. cc. Epistole etiam eius ad Hieronymum. Regula de institutione canonicorū lib. j. Retractationū lib. ij. De spiritu et litera lib. Omissis titulis aliorum/ fertur vt ait Uincen. spe. histo. ipsum etiā edidisse librum qui intitulatur de anima et spiritu qui procul dubio est vtilissimus elegans et disertus. Sed mihi non videt hunc librū stilū Aug. sapere. Unde fertur ab aliquibus potius ab Hugone de sancto victore vt diuersis libris Aug. ad compendium extractum et cōpilatum. Fuit autem ipse Augu. valde humilis. vt dicit idē. Genet a puero: eps tot annorū collega nondū anniculo paratus sum edoceri. xxiij. q. iij. si habes. Idem dist. xx. noli. Noli ifis meis quasi canonicis scripturis inseruire. Sed et in illis q̄ nō credebas quū iuueneris incunctāter crede. In istis aūt q̄ certum habebas: nisi certū intellexeris noli firmū tenere. Idē dist. ea. c. noli. ij. ait. In eo quippe numero sumus: vt nō dedignemur etiam nobis ab apostolo dictū accipe. Et si forte aliq̄d aliter sapiris: hoc quoq; de⁹ reuelauit. Sed et quante puritatis fuerit: ostendit in lib. confessionum: in quo se coram deo et hominibus accusat de his que minima vel nulla peccata reputantur et pueritie et adolescentie: vt ibi pater.

§. V. De mysterio trinitatis sic

ait Augu. in lib. de trini. vt habetur etiam de ꝑse. dist. iij. c. vlti. Oēs quos legere potui q̄ ante me scripserūt de trinitate q̄ deus est: diuinor libror veterum et nouor catholici tractatores: hoc intēdērūt sm scripturas docere: q̄ pater et filius et spūssanctus/ vnius eiusdemq; substantie inseparabili equalitate diuinā insinuant vnitatem et ideo non sunt tres dii: sz vnus deus. Quāuis pater filium genuerit: et ideo filius nō sit q̄ pater est/ fili⁹ a patre sit genit⁹: et ideo pater nō sit q̄ filius: spīritusq; sanctus nec pater sit: nec fili⁹ sz patris et filij spūs. patri et filio etiam ipse coequalis: et ad trinitatis pertinēs vnitatē. Non tū eandem trinitatē natā de virgine Maria. et sub pontio Pilato crucifixā et sepultam: et resurrexisse et in celū ascēdisse dicim⁹: sed tantūmodo filium. Nec eādem trinitatem dicim⁹ descendisse sup christū baptizatū in specie colūbe: vel super apl̄os in specie ignis sed tantū spūm scīm. Nec eandem trinitatē dicim⁹ dixisse de celo sup christū baptizatū vel transfiguratū. Tu es vel hic est filius meus dilectus. Quis pater et filius et spiritussanctus sicut inseparabiles sunt: ita inseparabiliter operētur. Hec ibi. Unde tota trinitas operata est et creauit christi humanitatē seu formauit: et illā colūbam/ et nubē/ et ignem: et illam vocem: tamen vnio humanitatis illius fuit ad personam verbi: non patris vel spiritussancti: et columba illa vel ignis non ad vnionem: sed significationem spiritussancti tantuum: et illa vox ad representandum patrem tantum.

§. VI. De proprietatibus diuinarum personarum

sic ait Aug. in. vj. de trini. c. vlti. Quidam quū vellet breuissime singularum in trinitate personarū insinuare ꝓpria: eternitas (inquit) in patre est: in imagine species: in munere vsus. Et q; nō mediocris authoritatis in tractatione scripturarū et assertiōe fidei vir extitit. Hilari⁹ essi in libris suis hoc posuit: verbū hoc. i. pater imaginis et muneris: eternitatis: speciei: et vsus: abdita tam scrutatus intelligentiā: quantū valeo/ nō eū sequutus me arbitror in eternitatis vocabulo: nisi q̄ pater nō his patrem de quo ipse sit. Filius aūt de patre est vt sit: atq; illi

coeternus

cocternus sit. Imago enim si perfecte imple illud cuius est imago: ipsa coequat ei: nō illud imagini sue. In qua imagine speciem nominauit: credo qō propter pulchritudinē, vbi tāta est tanta congruentia ꝛ prima equalitas: ꝛ prima similitudo in nulla re dissidens: ꝛ nullo modo inequalis: ꝛ nulla ex parte dissimilis: sed ad idētitatē respondens ei cuius imago est. Ubi est prima ꝛ summa vita: cui nō est aliud viuere: ꝛ aliud esse: sed idem est esse et viuere. Et primus ac summus intellect⁹: cui non est aliud viuere ꝛ aliud intelligere: sed id qō est intelligere: hoc viuere: hoc esse est. vnum oia: tanch perfectū verbū cui non desit aliquid. Et ars quedam omnipotentis ꝛ sapiētis dei plena omniū rationū viuentiū incommutabiliū. Et oēs sunt vnum in ea: sicut ipsa vnū de vno: cum quo vnus ibi nouit oia deus que fecit per ipsam: ꝛ ideo quū decedant ꝛ succedant tempora: non decedit aliq̄d vel succedit scientie dei. Non enim hec que creata sunt ideo sciuntur a deo: quia facta sunt: ac nō potius ideo facta sunt vel mutabilia: qz immutabiliter a deo sciuntur. Ille ergo ineffabilis quidaz complexus patris ꝛ imaginis non est sine perfruitione. i. sine gaudio: ꝛ sine charitate. Ila ergo dilectio/delectatio/felicitas, vel beatitudo: si tamē humana voce aliqua digne dicitur: vsus ab illo appellata est breuiter. Et est in trinitate spiritussanctus: nō genitus: sed geniti genitoris q̄ suauitas: ingēti largitate atq̄ vbertate perfundens oēs creaturas pro captu earū: vt ordinem suum teneant: ꝛ locis suis acquiescant. Hec igitur oia que arte diuina facta sunt: ꝛ vnitatem quādam in se ostendunt ꝛ speciem ꝛ ordinē. Quicquid enim horū est: ꝛ vnū aliquid est: sicut sunt nature corporū: ꝛ ingenia animaruz: ꝛ aliqua specie formaruz: sicut sunt figure vel qualitates corporum ac doctrine vel artes animaruz. ꝛ ordinem aliquē petit aut tenet: sicut sunt pōdera vel collocationes corporū et amores: aut delectationes animaruz. Ceterū in ulla summa trinitate tantū est vna: quantum tres simul: nec plus aliquid sunt due q̄ vna. Oportet igitur vt creatorem per ea q̄ facta sunt: intellectū conspiciētes: trinitatē intelligamus: cuius in creatura: quō dignum est: apparet vestigiū. In illa enim trinitate summa origo est rerū omniū: ꝛ perfectissima pulchritudo: ꝛ beatissima delectatio. Itaq̄ illa tria et ad seinuicem determinari videnť: ꝛ in se infinita sunt. Sed hic in rebus corporeis/non tantum est vna: quātum tres simul: ꝛ plus aliquid sunt due: q̄ vna res. Ceterū in summa trinitate/tātum est vna: quantū tres simul sunt: nec plus aliquid sunt due q̄ vna. ꝛ in se infinita sunt. Ita et singula sunt in singulis: ꝛ oia in singulis: ꝛ singula in omnib⁹/ꝛ omnia in oibus: ꝛ vnū oia. Qui videt hoc vel experte. vel per speculum in enigmate: gaudeat cognoscens deum/et sicut deum honoret/et gratias agat. Qui vero non videt/tendat per pietatē fidei ad videndū/non per cecitatem ad calumniandum/quoniā vnus est deus/sed ramē trinitas. Hec August. Que verba Hilarij sunt tante profunditatis vt dicit magister in primo sententiarum oist. xxxi. vt etiā exhibita dicta expositione August. vix aliquatenus human⁹ sensus valeat intelligere. Augu. in enchyridio. A summa equaliter et immutabiliter bona trinitate creata sunt omnia: nec tamen summe: nec equaliter: nec immutabiliter bona. Et tamen bona singula: et vniuersa simul valde bona: quia ex omnibus cōsistit vniuersitatis admirabilis pulchritudo. In qua etiā illud quod malū fit: quū ex eo bonum elicitur: ordinatum ꝛ loco suo positum: eminentium commendat bona: vt magis placeant ꝛ laudibiliora sint: dum comparantur malis. Hec idē August. in enchyridio. Nihil fit nisi omnipotens fieri velit: vel permittēdo fieri/quo scilicet ad mala: vel ipe faciendo/quo scilicet ad bona. Idem. Deus omnipotens adeo est potēs ꝛ bonus: vt nullo modo sineret esse aliquid mali in operibus suis: nisi esset ita potens vt de omni malo eliceret maius bonum. sicut de impietate Judeorum in passione christi redemptionem hominum: ꝛ de crudelitate tyrannorum infidelium patientiam et coronam martyrum. Ipse August. de pen. dist. ij. §. vlti. Solus deus omnipotēs dicitur: qui quū omnia possit: hoc solum non potest: cuius posse non est aliquid posse: scilicet peccare. hoc enim nō est posse: sed deficere.

§. VII. De prescientia dei ꝛ predestinatione: quod non tollunt liberum arbitrium ad bonum vel malum.

Aug. xxiij. q. iij. Nabuchodonosor. sic ait. Nabuchodonosor penitentiam meruit fructuosam. Nōne post innumeras impietates flagellatus penituit: ꝛ regnum quod perdiderat rursus accepit? Pharao ipsis est flagellis durior effectus et periit. Hic mihi rationem reddat: qui diuinum consilium nimis alte sapienti corde diiudicat: cur vnum mendicamentum vnius medici confectū: aliq̄ ad interitū: aliq̄ valuerit ad salutem: nisi q̄ christi bonus odor sumus deo in omni loco. aliis quidem odor vite in vitā: aliis odor mortis in mortē? Quantum ad naturam/ambo hoies erant. quantū ad dignitatē/ambo reges. quantum ad causam/ambo populū dei captiuū possidebāt. quantum ad penam/ambo flagellis clementer admoniti. Quid ergo fines eorū fecit esse diuersos: nisi q̄ vnus dei manum sentiens in recordatione proprie iniquitatis ingemuit: alter contra dei misericordissimam veritatē libero pugnauit arbitrio? Idē in eodem. Vasis ire nunch deus redderet interitum: si non spontaneū inueniretur homo habere peccatuz. q̄ nec deus peccāti homini iuste inferret iram: si ex predestinatione dei homo cecidisset in culpam. Idē. Predestinationem dei siue ad bonū: siue ad malū in omnibus operari ineptissime dicitur: vt ad vtrūch homines quedam necessitas videatur impellere: quū in bonis volūtas sit intelligenda: sed non sine gratia: in malis voluntas intelligenda sine gratia. Quum vero aliquos a deo aut traditos desideriis suis/aut obduratos legimus: aut relictos peccatis suis: hoc ipsos meruisse profitemur: quia talia eorū crimina precesserūt: vt ipsis sibi penaz debuerint: qua eis ꝛ suppliciū verteretur in reatuz. Erq̄ ita nec de iudicio dei querimur quo deserit meritos deserit: et misericordie eius gratias agimus: qua liberat nos meritos liberari. Uires itaq̄ obedientie non ideo cuiq̄ subtraxit: q̄ eum non p̄destinauit: sz ideo eū nō predestinauit: q̄ recessuz ab ea obedētia esse fuidit. Predestinatio quoq̄ dei semp in bono est: que petīm sola hoīs vota/lūtate cōmissum: aut remittēdum nouit cū laude misericordie: aut plectēdū cū laude iustitie. In malis aūt operibus nostris sola dei prescientia intelligenda est: q̄ sicut prescivit predestinauit que ipse fecit: vt faceremus dedit ita p̄sciuit tātū: ꝛ nō predestinauit que nec ipse fecit: nec vt faceremus dedit. Hec ibi. Idē Aug. Nulla necessitas cogit volūtatem hominis volūtarie incedētis ad ambulādū: quāuis necessariū sit eum ambulare dū video ipsum ambulare. Eodem modo si quid quidētia dei prescies videt: id necesse est esse et si nullam nature habeat necessitatē. At ea futura que ex libertate arbitrij pueniūt prescientia cōtuet. Hec igit ad iturū relata diuinū: necessaria sunt per dispositionē diuine notionis: cui. s. sunt oia presentia. Per se vero considerata absoluta: nature sue libertatēnon deserunt. Fiunt ergo p̄ culdubio cuncta que futura deus esse prenoscit: sed eorum quedam ex libero proficiscuntur arbitrio: vt scz actus humani. Idem Aug. xxiij. q. iij. corripiantur. in fi. ait. Nescientes quis pertineat ad predestinatorum numerum: quis nō pertineat: sic ad omnes charitatis affectu debemus afficiri vt velimus omnes saluari. Idem. xxiij. q. iij. sicut. s. Sicut nō est ab oratione cessandum pro ijs quos corrigi volum⁹/ etiā si nullo hominum orante pro Petro dns respexit eum/ ꝛ suum fecit flere peccatum/ita nō est negligēda correctio/ quāus deus quos voluerit nō correctos faciat esse correctos. Tunc autē ex correctione proficit homo/quū miserek deus atq̄ adiuuat ille qui facit quos voluerit etiā sine correctione proficere. Augu. in li. de correctione ꝛ gratia. Cogūtur homines fateri donū dei esse vt finat hō vitā istam antech ex bono mutetur in malū/q̄ dicit. Raptus est sz a deo bonus/ne malitia immutaret mentē eius. Cur autem id donū alijs nō detur/alijs nō detur/ignoratur. Id tñ donū dei esse in bono perseuerātiaz sm scripturas de q̄b⁹ multa iā posui testimonia/fateanť nobiscuz. ꝛ cur istud donuz deť alijs/alijs nō detur/sine murmure aduersus deuz dignenť ignorare nobiscum. et illud apl'i exclamare. O altitudo sapiētie ꝛ sciētie dei/q̄ incomprehēsibilia sunt iudicia eius. Hec de pe. dist. iij. si ex bono. Aug. super Jo. sup illud. Nemo venit ad me nisi pater traxerit euz. Magna gratie commendatio/ait Augu. Nemo venit ad christum nisi tractus. Quē trahat/sz gratia sua/quē nō trahat/cur istuz trahat/ illuz non trahat/noli inuestigare/si non vis errare. Gemel accipe ꝛ intellige. Nondum traheris/ora vt traharis. Non autez trahit animus inuitus. sed amore. Erahit etiā deus aliquādo hoies ad se verbere tribulationū. vñ Augu. li. ad Uincētiū donatistā. Quis nos pōt amplius amare q̄ deus ꝛ tamen nos nō solū docere suauiter/verū etiam terrere salubriter nō cessat. Fomētis lenibus sz beneficiorū quibus nos cōsolatur/sepe etiā mordacissimuz medicamentuz tribulationis adiūgit. Exercet fame patriarchas etiam pios ꝛ religiosos. Populuz contumacē penis grauioribus agitat. Non aufert ab apl'o stimuluz carnis tertio rogatus/vt virtutez in infirmitate perficiat. Et infra. Noueris aliquādo furem auertēdis pecorib⁹ pabulū spargere: ꝛ pastorem aliquādo flagello pecora errātia reuocare. Et q̄ prenetic⁹ ligat ꝛ q̄ lethargicū excitat/ambob⁹ molestus/ambos amat. hec. v. q. v. non ois. Idē Augus. lib. de libero arbitrio

de cõse.di.iiij. gratia. Gratia q̃ per christũ datur. non solum remissionẽ peccatorũ facit: sed etiã vt lex impleat: vt natura liberet: ne peccatũ dominetur. Spiritꝰ etiam gratie dat fidẽ: que etiã nõ perit a deo conceditur. Nã fides nõ est libertatis arbitrij tantũ: sed donũ dei. Idẽ contra Julianum de conse.di.iij. nemo. Nemo tollit peccata nisi christus solus qui est agnus tollẽs peccata mundi. Tollit aũt ⁊ dimittendo que facta sunt: vbi ⁊ originale continetur: ⁊ aduuando ne fiant: ⁊ perducendo ad vitam vbi oĩno fieri nõ possunt. Hec ibi. Tollit aũt christus inquantũ deꝰ/authoritate cum patre ⁊ spũsancto: inquantũ homo/meritorie. Idẽ Augustꝰ de pe.dist.iij. piũ est. Gratia quũ destruit mala prioza scz p prescientiã de eis: etiã remunerat bona. Et quũ destruit qõ suũ nõ inuenit: diligit ⁊ remunerat qõ in peccãte plãtauit.

§. VIII. De beatitudine adquã

perducit virtus. Aug. de ci. dei. lib. x. c. f. ait. Oĩm hominum qui rõne quo quo modo vti possunt/certa snia est: oẽs velle esse beatos. Qui aũt sint: vel vñ fiant: dũ mortalis querit infirmitas: multe magneq; controuersie concitate sunt. In quib⁹ philosophi sua studia ⁊ otia cõtriuerũt. de qua re legimus platonicos inter pbos omnium nobilissimos: prozoprerea q; sapere potuerũt immortalem ac rationalẽ vel intellectualẽ hoĩs aĩam dixisse nisi participato lumine ipsius dei: a quo ⁊ ipsa ⁊ mũdus factus est: beatam esse non posse. Jta illud qõ oẽs appetũt. i. vitã beatã/quẽq; isti assequantur negant; qui nõ vni vllî optimo; q̃ est incõmutabilis deꝰ: puritate casti amoris adheserit. Sed in hoc errauerunt: q; plures deos colẽdos putauerunt: vel colentibus populis assenserũt. Idẽ Augustꝰ in lib. cõfes. Oẽs beate viuere volumus. Beatꝰ aũt neq; ille est: qui nõ habet qõ amat: quale cunq; illud sit. Neq; q̃ habet quod amat: si illud noxium sit. Neq; qui nõ amat qõ amandũ est: quum sit optimum. Nam et qui appetit qõ adipisci nõ põt: cruciatur. Et q̃ adeptus est qõ adipiscẽdũ nõ esset: fallitur. Et qui nõ appetit quod adipiscendum esset: egrotat. Restat ergo quartum. vbi vita beata inueniri possit. quũ id qõ est hoĩs optimũ: ⁊ amatur et habeat. Hoc aũt deus est: quẽ si sequimur: bene. si autem assequimur: beate viuimus. Sed quõ sequimur quod non videmus: aut quõ videmus qui insipientes sumus: sciz ex nobisipsis circa diuina tenebrosi? Sed per fidem sacrarum scripturarũ. per dilectionẽ operãtem iuuamur. Unde subdit Aug. Refugere ergo in tenebrosa cupientibus: diuina dispẽsatione nobis illa authoritatis opacitas occurrat: et mirabilibus rerũ vocibusq; librorum velut signis temperationibus veritatis vmbriq; blandiatur. Jtaq; vere religionis fide preceptis seruatis: non deseramus viam quam nobis deus patriarcharũ segregatione/⁊ legis vinculo/et prophetarũ prefagio/⁊ suscepti hominis sacramẽto/⁊ apostolorũ testimonio/⁊ sanguine martyrum/⁊ gentium occupatione muniuit: nostrasq; ratiuncolas diuinis submittamus affatibus. Audiamus ergo quẽ finẽ bonorum nobis christus prescribat. Nec dubium quin is sit finis: quo nos summo amore tendere iubes. Diliges (inquit) dñm deum tuũ ex toto corde tuo: ⁊ ex tota anima tua: ⁊ ex tota mente tua. Dilectio igitur in deũ redit: qua se illi homo nõ cõponere/sed supponere affectat. Qõ quanto fecerit instantius tanto erit beatior et sublimior. et illo dominante liberi erimus. Fietq; per charitatẽ. vt conformemur deo. et circũcisi ab hoc mũdo/nõ cõfundamur cũ ijs que nobis debent esse subiecta. ¶ Denicq; si virtus ad beatã vitã nos ducit: nihil virtutẽ esse affirmauerim nisi summum amorẽ dei. Nam et illud qõ virtus quadripertita dicit: ex ipsius amoris vario quodã effectu õr. Est enim tẽperãtia amor integrũ se prebẽs ei qõ amat. Fortitudo est amor facile toleratus omnia propter id quod amat. Justitia amor amato seruiẽs soli: et ideo recte dominãs. Prudẽtia amor ea quibus adiuuatur ab eis quib⁹ impedit sagaciter eligẽs. Sed hũc amorẽ non cuiuslibet sed dei esse diximus. i. summi boni: summe sapiẽtie: summe cõcordie. Est enim charitas simplex ⁊ pura/que spũsancto inspirata perducit ad filiũ: per quẽ pater cognoscitur. Nunc igitur officium temperãtie est exuere veterem hominẽ ⁊ in deo renouari. i. cõtẽnere illecebras corporeas oẽs/laudeq; popularẽ: totũq; amorem ad diuina conferre ne subijciat se hõ per pctã hys reb⁹ q̃ sibi per recte facta diuina lege subiecta sunt. Quid enim est aliud falsis bonis illudi atq; decipi: q̃ teipso inferiora miranda ⁊ appetenda arbitrari? De fortitudine non multa dicenda sunt. Amor nãq; ille de quo loquimur: quem tota sanctitate oportet in flãmatũ esse in deũ: in nõ appetẽdis istis tẽperãs: in amittendis fortis vocat. Sed inter hec oĩa que in hac vita possidentur: corpus grauissimũ vinculum est iustissimis dei legibus ꝓpter antiquũ pctũ quo nihil est ad predicandus nocius: nihil ad intelligendum secretius. Hoc ergo vinculum ne cõcutiat atq; vexet laboris ⁊ doloris: ne aũt auferatur atq; perimatur mortis terrore aĩam quatit. Amat eẽ illud vi cõsuetudinis: nõ eo intelligẽs si bene atq; sciẽter vtatur resurrectionem reformidationẽq; ei⁹ tpe ⁊ lege diuina sine vlla molestia viro suo subdita fore sed quum hoc amore se totũ in deũ conuerterit. His cognitis non solũ mortẽ contẽnet: sed etiã desiderabit. Ad exẽplum nobis considerandum est amatores auri vel laudis: vel feminarum q̃ fortes sunt in perferendo ꝓ eo qõ diligũt. Justitie vero ꝓgruit vt deo quẽ diligit libentissime seruiat: ceteraq; oĩa partim sibi subiecta regat: partim subijcienda presumat. Et vt dicit Augn. lib. cõfes. ⁊ habet: di. viij. quecũq;. Quũ deꝰ aliquid cõtra morẽ aut pactũ quorũlibet iubet. ⁊ si nunq; ibi factũ est: tñ faciendũ est. ⁊ si omissum/instaurandũ est. et si statutũ nõ erat: statuendũ est. Si eẽ regi licet in ciuitate cui regnat iubere aliquid: qõ nec aliquis ante ipsum/nec ipse vnq; iusserat: ⁊ nõ est contra societatẽ ciuitatis eius: si ei obtẽperat/immo contra societatẽ esset: si ei nõ obtẽperaretur sciz in licitis. Generale quippe pactũ est societatis humane: obtẽperare regibus suis: quãto magis deo regnatori vniuerse creature sue ad ea que iusserit sine dubitatione seruãdũ est? Sicut eẽ in potestatibus societatis humane maior potestas ad obediendum minori preponit: ita deus oĩbus. Hec ibi. Et hoc pertinet ad iustitiã: sciz obedire superioribus. De prudentia diutius disserendũ est ad quã dinoscentia pertinet appetẽdorũ ⁊ vitãdorũ. q̃ si desit nihil horum que dicta sunt effici põt. Hui⁹ excubiaꝝ vigilia est: vt subrepente paulatim mala suasione fallamur. Qui enim spernit modica/paulatim decidit. Dicit autem Augustꝰ. dist. xxxviij. quãuis. Quãuis errare quãtum possumus cauendum sit: non solum in maioribus/sed etiam in minoribꝰ rebus: nec nisi ignorãtia rerũ possit errari: non tñ est consequens vt ꝓtinuo q̃s erret q̃ aliquid nescit: sciz qui existimat se scire qõ nescit ꝓ vero quippe approbat falsum qõ erroris est ꝓpriũ. Uerũ illi qua re quis erret interest plurimũ. Hec ibi. Nã vt idẽ ait in euchyridio. ⁊. xxij. q. ij. in quib⁹. In quib⁹ rebus nihil interest ad capessendũ regnũ dei: vtrum credant vel nõ: ⁊ vtrũ vera putent vel nõ: in hys errare arbitrandũ est nullũ esse pctm̃ vel minimum. Sed in hys sine quoꝝ fide vel notitia deus coli non potest errare vel falli pernitiosum. Ubi etiam notandum. q̃ in omni crimine est error electionis q; rationi obscurate passione videt illud qõ sibi proponit facciendũ: ⁊ si in se illicitũ. tamẽ vt maius bonũ mandato dei preponẽdum. vnde in prouerbijs dicitur. Errãt qui operãtur malũ. Et Augu. dicit q̃ peccatum nõ est appetitus malarũ rerũ. scilicet in se: sz desertio melioꝝ. vnde ⁊ contra prudentiam agit que est recta ratio agibilium: ⁊ vt melioza preponantur minus bonis.

Plato nici philosophorum nobilissimi.

Btã vita vbi inueniri potest.

Uirtꝰ ẽ quadripertita.

Tempe rantia.

Fortitudo.

Justitia.

Prudẽtia.

§. IX. De dilectiõe. Augusti. in

lib. confes. Quid amplius de moribus disputem? Si deus est summum bonũ hoĩs: nihil aliud est homini bene vũere q̃ ex toto corde/ex tota mẽte/ex tota aĩa/deũ diligere: a quo erigitur: vt incorruptus in eo amor custodiat: quod est tẽperantie. nullis frãgatur incõmodis: qõ est fortitudinis nullis aliys seruiat: qõ est iustitie. Uigiler in discernendis rebus. de fallacia subrepat: qõ est prudẽtie. Hec est hoĩs vna perfectio: qua sola impetrat vt veritate perfruat. Hoc nobis vtroq; testamento cõiungitur. Non potest autem homo seipsum nõ diligere q̃ deũ diligit. immo ille solus se diligit qui deũ diligit. qz sedule agit vt summo bono perfruatur. Quod aũt agis recũ/agendũ est cum proximo: sciz vt ad id bonũ eũ adducas: ad qõ ipse tendis. Illud eẽ est vnũ bonum qõ oĩbus recũ tendẽtibus non fit angustũ. Ex qua sciz dilectione proximi/nascuntur officia societatis humane: in quibus non errare difficile est. Duobus eẽ modis peccatur in hoĩe. vno si ledat: alio si quũ pores nõ adiuuetur. Quumq; homo sit rationalis anima vtens mortali corpore/partim corpori/partim anime benefacit: qui proximũ diligit. Ad corpus conuenit medicina/ad animam disciplina. Medicinã voco quicquid corporis instaurat vel tuetur sanitatem. vt est cibus ⁊ potus: tegumentum: tectũ: ⁊ hmõi. Disciplina vero illa q̃ anime medicina est/in duo distribuitur. sciz cohibitionẽ ⁊ instructionem. Cohibitio timore instruit. Nã que subuenit/nihil horũ habet nisi amare. In his duobus testamentis dñs disciplinę nobis regulã dedit. In veteri enim timor/in nouo amor preualet. qõ ibi seruit⁹/hic libertas ab aplis predicatur. Merito igitur ecclesia catholica nõ solũ ipsum cui⁹ adeptio vita beata est/pure colendum predicas. cui soli aĩa rationalis coherẽdo nõ miserta est: secludẽs omne qõ factũ est: qõ subditũ tẽpori: neq; con-

Inrete ri resta mẽto ri plina. Di mor. in ctio amore perficiẽ. ei⁹ dico cui⁹ per disciplinã subuenitur. ualet.

fundens

fundēs quod eternitas/qđ veritas:qđ pax distinguit:neque separās quod maiestas vna cōiungit:sed etiam proximi charitatē ita cōplecteris.vt variorū morborū quibus proximi tui sunt anime egrotant omnes apud te medicina perpoleat.scz sacramentorū. Idem Aug.li.de doctrina christiana ait. Res quibus fruendum est/nos beatos faciūt.scilicet pater filius ⁊ spiritussanctus:vnus deus. Istis quibus vtēdū est:tendentes ad beatitudinem adiuuamur:⁊ quasi adminiculamur.vt ad illas que faciunt nos beatos peruenire ⁊ eis inherere possimus. Nos vero qui fruimur ⁊ vtimur interpractꝫ pstituti:si eis quibus vtendū est:vt sunt omnia creata frui voluerimus:impeditur cursus noster vt ab ijs reb⁹ quibus fruendū est/obtinendis vel retardemur: vel etiam reuocemur inferiorū amore prepediti. Frui enim est inherere alicui rei ꝓpter seipsam:quod solum in deo fiendū est. Uti vero est qđ in vsum venerit ad id quod amas obtinendū referre:si tamen amandū est. Nam vsus illicitus potius abusus dicendus est. Et dicit alibi Aug.q̄ nil peius q̄ vti fruēdis.vt scz seruire deo propter temporalia.⁊ frui vtēdis. scilz in rebus creatis cōstituere finem sui amoris. Nō autez omnia quibus vtendū est:diligēda sunt scz ex charitate:sed illa sola q̄ aut nobiscū quadā societate referuntur in deum: sicut est homo vel angelus:aut ad nos relata beneficio dei per nos indigent sicut corpus humanū. Quatuor sunt diligenda. Unū quod est supra nos scz deus. Alterum quod nos sumus scz aīa. Alterū quod est iuxta nos scilicet proximus quo ad animam. Quartum qđ est infra nos scz opus nostrū ⁊ primi. Precepto autem quo iubemur diligere proximum etiam sanctos angelos ꝓtineri certū est a quibus nobis magna nunc bñficia impēdunt. Et vt ait idē Aug. ad Macedonū.xxiij.q.iij.c.penul. Debet hō diligere proximum sicut seipsum.vt quē poterit hoiem beneficētie ꝓsolatione vel informatione doctrine:vel disciplīne coertione inducat ad colēdū deū.quo scz ad viuētes in seculo. Idē. super epłam primā Joā.de pe.di.ij.si qs.ij. Si qs tātā habuerit charitatem/vt paratus sit ꝓ fratribus mori:pfecta est in eo charitas. Sed nunquid mox vt nascitur:prorsus perfecta est:⁊ Ut pficiat nascit:quū fuerit nata:nutrit:quum fuerit nutrita:roborat.quū fuerit roborata:pficit.quū ad perfectū venerit:tūc dicit. Mihi viuere christus est:⁊ mori lucrū.

Nō oīa qb⁹ vti murſūt diligenda.

ſ. X. De gradibus contemplationis per creaturas visibiles:⁊ anime vires ad cognoscendū ⁊ amandū deū. Aug. lib. cōfes. ait. Percussisti domine cor meū:⁊ amauī te. Sed ⁊ celū ⁊ terra ⁊ omnia que in eis sunt: ecce vndiq; mihi dicūt vt amē te:nec dicere cessant omnib⁹ vt inexcusabiles sint. Quid aūt amo quū te amo? Non corporis speciē:nō dulcem cātilenam:non aromatū suauitatē: vel aliquid hmōi:⁊ tamē amo quādam lucē/vocē/odorem/cibū/amplexum interioris hoīs mei:vbi fulget anime qđ nō capit locus.vbi sonat qđ nō rapit tēpus:vbi olet quod non spargit flatus.vbi sapit qđ nō minuit edacitas. vbi heret qđ nō diuellit satietas. Hoc est quod amo quū deum meum amo. Et q̄d est hoc? Interrogaui terrā:⁊ dixit. Nō sum.⁊ oīa que in ea sunt idem confessa sunt. Interrogaui celum ⁊ luminaria eius:⁊ dixī omnib⁹ que circūdāt fores carnis mee. Dicite mihi de deo qđ vos nō estis.dicite mihi de eo aliq̄d. Exclamauerunt voce magna. Ipse fecit nos. Interrogatio mea responsio eorū species eorum. Et direxi me ad me:⁊ dixī mihi. Tu quis es? Et respondi mihi. Homo. Et ecce in me presto sunt corpus ⁊ anima.vnum interius:aliud exterius: sed melius qđ interius. Renuntiant quippe nuntij corpora les rationi pfidēti:⁊ iudicanti de responsione celi ⁊ terre di centium. Non sumus deus:sed ipse fecit nos. Ego itaq; interior homo cognoui hoc per exterioris ministerium.i.p sensus corporis mei. Numquid ergo omnibus quibus integer est sensus:apparet hec species? Cur autem non eadem omnibus loquitur? animalia autem pusilla vident ea:nec tamen interrogare valent. Non enim prepposita est in eis sensibus nunciantibus iudex ratio. Homines autem possunt interrogare:vt inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspiciantur. Sed amore subduntur eis ⁊ subdita de eis iudicare non possunt. Nec illa respondēt interrogantibus:nisi iudicantibus. Et vox quidem eorum.i.species eorū omnibus loquitur:sed illi soli intelligunt:qui eaz foris acceptam intus cum veritate conferunt. Dicit enim veritas. Non est deus celum ⁊ terra:nec omne corpus:quia molemino: est inqualibet parte q̄ in toto. Jā tu melior es o anima:q; tu vegetas molem corporis tui:prebēs ei vitam:qđ nullum corpus prestat corpori. Deus autem tuus etiam omnibus vita est. Per ipsam igitur animā meā ad illum ascendam. Transibo aūt vim meā qua corpori hereo:⁊ vitaliter compagem eius repleo;q; cōis est equis ⁊ mulis. Transibo ⁊ illā que carnē meam sensificat:q; ipsa communis est bestijs. Et ecce venio in campos ⁊ lata pretoria:vbi sunt thesauri innumerabiliū imaginū de huiuscemodi rebus sensib⁹ inuectarum:quas ⁊ ipsas a facie recordationis mee abigo: donec enubiletur qđ volo:atq; in cōspectu prodeat ex abditis. Ibi mihi celū ⁊ terra presto sunt cum omnibus que sentire in eis potui:preter illa que oblitus sum. Ibi mihi ⁊ ipse occurro:neq; recolo q̄d/qñ/⁊ vbi/egerim:⁊ quō quum agerem affect⁹ fuerim. Ibi sunt oīa q̄ siue experta a me siue credita memini. Ex eadē copia etiam similitudines rerum: vel expertarū vel ex eis quas nō expertus sum creditarū alias atq; alias ⁊ ipse contexo preteritis:⁊ ex ijs etiam futuras actiones ⁊ euentura ⁊ species ⁊ hec oīa quasi presentia meditor. Hic sunt ⁊ illa omnia que de doctrinis liberalibus precepta nōdū exciderūt quasi remota in interiori loco nec eorū imagines:sz res ipsas gero. Nam quū audio:tria sunt genera questionū:an sit:q̄d sit:quale sit. Sonorum quidē quib⁹ hec verba pfecta sunt imagines teneo:⁊ eas p aures cuz strepitu pertrāsisse ac iā nō esse scio. Res vero ipsas que illis significātur sonis:neq; vllo sensu corporis attigi:neque vspiam vidi preter animū meum. Et in memoria mea recondidi:nō imagines earū:sed ipsas:q̄:vnde:⁊ quō ad memoriā meam intrauerint:nescio. Item continet memoria numerorum dimensionūq; rōnes ⁊ leges innumerabiles:⁊ quarum nullam corporis sensus impressit:qz nec ipse colorate sunt nec olent:nec sonant:nec gustate:nec ꝓtractate sunt. Affectiones quoq; animi mei cōtinet:nō in mō quo eas hz animus quū patitur:sed lōge alio:sicut se hz vis memorie. Per hec oīa discurrito ⁊ volito:hac illac penetro:⁊ nusquā finis. Transibo igitur ⁊ hāc vim meā peā per animū meū ascēdes ad te:q̄ desuper mihi manes. Habēt essi memoriā pecora et aues alioq̄n nō cubilia nidosq; repererēt:non alia multa quibus assuesūt. Neq; enim assuescere valēt vllis reb⁹ nisi per memoriā. Sed vbi te inueniā vere bona ⁊ secura suauitas:si preter memoraz te inuenio. Quō ergo te quero dñe? Quū enim te quero dñe:beatā vitā quero. Bz quō eā quero:vtrum per recordationē tanq̄ eā oblitus sim: oblitūq; me adhuc teneam? An per appetitū discendi incognitam siue quam nunq̄ scuerim:siue quā sic oblitus fuerim/vt me nec oblitū esse meminerim? Nonne ipsa est beata vita quā oēs volunt? Ubi ergo nouerunt eā vt amarēt? Nimiruz habemus eam:sed nescio qua notitia.de qua satago vtrum in memoria sit:quia si ibi est:iā beati fuimus aliquando. Num quid meminimus eā sicut memini Carthaginē qui vidi? Non ita.qz non videtur beata vita oculis:quia corpus non est. Nūquid sicut meminimus numeros? Nō. Qui enim habet hos in notitia:nō adhuc querit adipisci. Numquid sicut meminimus gaudium? Fortasse ita. Sed absit dñe vt si quocunq; gaudio gaudeā:putem me beatū. Est enim gaudium quod nō datur impijs:sed eis qui gratis deū colūt:quorum gaudium tu es:⁊ ipsa est beata vita gaudere ad te:de tete ꝓpter te. Qui aūt aliud sectanē gaudium:nō ipsum verum ab aliqua tamen imagine gaudij voluntas eorum non recedit. Est igitur beata vita gaudiū de veritate. Hoc gaudium omnes volunt. Beatus aūt perfecte erit:si nulla interpellā te molestia/de ipsa per quā vera sunt oīa sola veritate gaudebit. Ubi ergo veritas te inueni vt discerem te. Neque eam eras in memoria mea prius quā te discerem. Ubi ergo te inueni vt discerez te: nisi in te/supra me/⁊ nusquā locus:⁊ Accedim⁹ ⁊ recedimus:⁊ nusq; locus. Ueritas vbiq; presides omnibus ꝓsulentibus te:simulq; respondes omnibus etiam diuersa cōsulētib⁹. Liquide tu respondes:sed nō oēs liquide audiunt. Infelix idē ait qui omnia ista creata scit: te autem nescit. Beat⁹ aūt q̄ scit ⁊ si ista omnia nesciat. Qui vero te ⁊ ista nouit:non propter ista beatior:sed propter te beatus est:si cognoscens te sicut deū glorificat ⁊ diligit. Sic ergo fidelis homo cui totus mundus diuitarum est:⁊ quasi nihil habēs omnia possidet inherendo tibi cui seruiunt omnia:quāuis saltē nec septētrionis gyros nouerit:vtiq; melior est q̄ mensor celi:⁊ numerator fidei:⁊ pensor elemētorū:⁊ negligens tui qui omnia in mensura ⁊ numero ⁊ pōdere disposuisti.

Pecora ⁊ aues ḣūt memoriā.

ſ. XI. De magnitudine dei Augu. in lib. confessionum. Quid est deus meus? quid/rogo/nisi dominus meus? Summe/optime/omnipotentissime/sacratissime/presentissime/pulcherrime/stabilis/⁊ incomprehensibilis/immutabilis mutans omnia. Nunq; nouus. nunq; vetus. Innouans omnia:⁊ inuetustatem producens super eos:⁊ nesciunt. Semper agens:semper quietus:colligens ⁊ non agens:portans ⁊ implens ⁊ protegens:creans ⁊ nutriens ⁊ percipiens. Querens quum nihil tibi desit. Amas nec estuas zelas ⁊ securus es. Penitet te et non

voles. Irasceris et tranquillus es. Opera mutas: nec mutans consilium. Recipis quod inuenis et nunq̄ amisisti. Nunq̄ inops et gaudes lucris. Nunq̄ auarus et usuras exigis. Semper erogatur tibi vt debeas. Et quis habet quicq̄ non tuum? Reddis debita nulli debens: donans debita nihil perdens. Et quid dicimus deus meus: vita mea: dulcedo mea sancta? aut quid dicit aliquis quum de te dicit? ve tacentibus de te. Quis mihi dabit vt venias in cor meum et inebries illud: et vnum bonum meū amplectar te? Quid tibi sum ipse: vt amari tibi iubeas a me: et nisi faciam: irascaris mihi et mineris ingentes miserias? Dic anime mee deus. Salus tua ego sum. Augustin. xvij. de ciui. dei ca. xviij. postq̄ enumerauit plurima que deus contulit nobis in vita ista: subdit. Hec omnia sunt miserorum damnatorumq̄ solatia. non premia beatorum. Que igitur illa sunt: si tot et tanta sunt ista et talia? Quis dabit eis quos predestinauit ad vitam: si hec dedit eis quos etiam predestinauit ad mortem? Unde apostolus de ipsis in illud regnum predestinatis loquens. Qui proprio inquit filio nō pepercit: sed pro nobis omnibus tradidit eū: quō nō etiā cum illo omnia nobis donauit? Cū hec promissio cōplebitur: quid erimus? Que bona in illa vita beata faciet eos sumere: pro quibus in hac miseria filiū vnigenitum voluit vsq̄ ad mortē tanta mala perferre? Que bona in illo regno accepturi sumus: quādo christo mortem pro nobis tale iam pignus accepimus? Qualis tunc erit spiritus hoīs: nullū tunc habēs vitiū: nec sub quo iaceat: nec cui cedat: nec contra qō certet saltē laudabiliter pacatissima virtute perfect⁹? Rerū ibi omniū quanta/q̄ speciosa/q̄ certa scientia: sine errore aliquo vel labore: vbi ipsa dei sapientia in suo fonte potabit cū summa felicitate/sine vlla difficultate? Quale erit corpus: quod oīno spiritui erit subditū: et viuificatū nullis alimonijs indigebit? Idem ca. vlti. de ciui. dei. ait. Oēs illi qui nunc latent corporalis harmonie numeri: non latebunt intrinsecus et extrinsecus per corporis cuncta disposuit: et cū ceteris rebus q̄ ibi magne et mirabiles videbūtur: rationales mētes in tanti artificis laudem rationabilis pulchritudinis delectatione succedent. Qui motus talium corporū ibi sint futuri temere definire nō audeo: tñ et motus et status sicut ipsa species decens erit quicūq̄ erit: vbi q̄ nō decebit nō erit. Certe vbi volet spiritus: ibi protinus erit corpus: nec volet aliquid spūs: quod nec spūs possit decere nec corpus. Vera gloria ibi erit: vbi nec laudantis errore: nec adulatione laudabitur. Uer⁹ honor qui nulli debitur indigno: nec ad eū ambiet vllus indignus: vbi nullus permittet esse nisi dignus. Vera pax ibi est vbi nihil aduersi: nec a seipso nec a quoq̄ quis patietur. Primum virtutis erit ipse qui virtutem dedit: eiq̄ seipsum quo maius aut melius nihil esse possit: promisit. Ibi vacabimus et videbimus: amabimus: et laudabimus.

§. XII. De mediatore christo

Jesu. Augu. in lib. confes. Tu es veritas super omnia presidens. At ego p auaritiā meā nō amittere te volui: sz volui tecū possidere mēdaciū. Sicut nemo vult ita falsum dicere vt nesciat ipse quid verum sit: ita amisit re: q: non dignaris cū mendacio possideri. Quē ergo inuenirem qui me reconciliaret tibi? Mediatorem inter te et homines oportuit esse: vt aliquid haberet sile tibi: aliqđ sile hoīb⁹: ne in vtroq̄ similis hoīb⁹ lōge esset a deo: aut vtroq̄ silis deo longe esset ab hoībus: atq̄ ita mediator non esset. Hic est quez secreta misericordia tua demonstrasti humilibus: et misisti vt eius exēplo ipsam discerent humilitatem. Hic inter mortales peccatores et mortalis iustus apparuit: mortalis cū hominib⁹: et iustus cū deo. Et q: stipendium iustitie vita est et pax: per iustitiam cōiunctam deo euacuaret mortem iustificatorum impiorū quā cū illis voluit habere cōmunē. Hic demōstratus est antiqs sectis: vt ipsi ita p fidē future passiōis: sicut nos per fidem p̄terite salui fierent. Quō igitur nos amasti pater bone: q̄ filio tuo vnigenito non pepercisti: sed pro nobis impijs tradidisti eū? Pro nobis tibi factus est victor et victima. ideo victor quia victima pro nobis tibi sacerdos et sacrificius. et ideo sacerdos q: sacrificium: faciēs tibi nos de seruis filios de te nascendo nobis seruiendo. Merito mihi spes valida in isto est: q: sanabis oēs meos lāgores p eum qui sedet ad dexteram tuam: et p nobis interpellat: aliōquin desperarē. Multi enim et magni sunt hdē lāgores: sed amplior est tua medicina. Potuimus putare q̄ verbum tuū remotum esset a coniunctione hoīs et desperare de nobis: nisi caro fieret et habitaret in nobis. Iste tuus vnicus in quo sunt oēs thesauri sapientie et scientie dei absc̄diti: redemit me sanguine suo. Non calūnient me superbi: quā cogito pretiū meū: et manduco et bibo: et pauper cupio saturari ex eo inter eos. q̄ edūt et saturant et laudāt deū q̄ requrunt eum. Hec ille. Aug. de ciui. dei. Ut hō cōfidentius ambularet ad veritatē: ipsa veritas dei filius hoīe assumpto non deo consumpto: veniens stabiliuit et fundauit fidē: scz docens quę sunt fidei. Aug. Osa terrena contēpsit hō christus vt contenenda esse monstaret. Ambiūt hoīes dignitates/honorem/et potestā. Rex fieri noluit: sed quesitus ad hoc fugit. Diuitias asperūt: et ipse pauperrimus vixit: non habens vbi caput suū reclinaret. Delitias querunt: et ipse vigilijs/ieiunijs/et abstinētia laborauit. Aduersa et opprobria refugiūt et honorent: ipse autem contumelias/sputa/flagella/maledicta/clauos/et lanceā nō vitauit. Idē Aug. super ps̄. de conse. di. ij. accesserunt. Accesserunt iudei ad iesum vt crucifigerent. Nos accedamus vt corpus et sanguinem accipiamus. Uere magnus dominus et magna misericordia ei⁹: q̄ nobis dedit manducare corpus suum: et sanguinem bibere. Idē de cōse. di. ij. quotidie. Quotidie eucharistiā sumere nec laudo nec vitupero singulis tñ dñicis dieb⁹ cōicandū hortor: si tñ mens in affectu peccandi nō sit. Nā habentē adhuc voluntatē peccandi grauari magis dico eucharistie perceptione q̄ purificari. Hoc de illo dico quē mortalia nō grauāt. Idē. Dixerit quispiā non quotidie percipiēdā eucharistiā: ali⁹ affirmat quotidie. Faciat vnusquisq̄ sm qō pie crediderit esse faciendū.

§. XIII. De fide Augu. xiij. q. j. vbi sana. Ubi sana fides nō est: nō potest esse iustitia quia iustus ex fide viuit. Neq̄ schismatici aliqđ sibi ex ista mercede promittāt: q: sic⁹ vbi charitas non est: nō pōt esse iustitia. Idē. xxviij. q. j. §. ex his itaq̄ dicit. Oīs vita infidelium peccm̄ est. Nec valet esse bonū: scz meritorum: quod fit absq̄ deo. scz per gratiā inhabitantē. Ubi em̄ deest agnitio eterne et incōmutabilis veritatis: scz per fidem: falsa virtus est: etiam in optimis moribus. Quāuis aūt nullus sit cogend⁹ ad fidem recipiendā: ad receptam tamen seruandā cogi potest et debet. Unde Augu. ad Uincentiū donatistam. xxiij. q. v. j. vides. Uides ait vt opinor non esse considerādum q̄ quisque cogit: sed quale sit illud ad qō cogit: vtrum bonum vel malum. Non q̄ quisq̄ possit esse inuitus: sed timendo quod non vult pati: vel relinquit impedientem animositatem: vt ignorantia compellitur cognoscere veritatem: et volens iam teneat quod nolebat. Mea prius sentētia erat neminem ad vnitatem christi esse cogendum: sed verbo esse agendum: disputatione pugnandum: ratione vincendum: nec fictos catholicos haberem: quos apertos hereticos noueram. Sed hec opinio mea non contradicentium verbis tantū: sed demonstrātium superabatur exēplis. Nam primo opponebatur mihi ciuitas mea: que quum tota esset in partes Donati: ad vnitatē catholicā leguz imperialiū timore uersa est. Et ita alie multe que mihi nominatim commemorabantur.

§. XIIII. De correctiōe ait Augu. supps. xxiij. q. iiij. duo ista. Duo ista nomina quū dicim⁹ homo. peccator. nō vtiq̄ frustra dicūtur. Quia peccator est corripe. quia homo est: miserere. Nec omnino liberabis hominem: nisi quum persequutus fueris peccatorem. Huic officio nos inuigilat disciplina: sicut cuiq̄ regenti apta et accō modata est. Non solū episcopo regenti plebem suam: sz etiā pauperi regenti domum suam: diuiti regenti familiam suā: marito regenti coniugem suam. patri regenti prolem suam. iudici regenti prouinciam suam. regi regenti gentem suam. Ita nulli homini claudenda est misericordia: nulli peccatori impunitas relaxanda. Hec ibi. Idem super ps̄. c. precedēti. Ne amisso iudicio sis pauperi in mala cā misericors cuius si parcis sacello: percutis cor: et tāto nequiorē reddis quanto sibi iustū fauere videt. Idē in enchiridio. di. xlv. et qui emēdat ait. Et q̄ emendat verbere in quē potestas dat. vel coercet aliqua disciplina: et tñ pctm̄ illius a quo offensus est dimittit ex corde: eleemosynas dat: q: misericordiam prestat. Multa enim bona prestant inuitis qñ eorū psulitur vtilitati non voluntati: q: ipsi sibi inueniunt inimici. Idē in sermone de verbis euangelij. xxiij. q. iij. a malis. A malis semper corde diligimini. ad tps caute corpore copulamini. Duob⁹ modis te nō maculat malus. si nō cōsentias/et si redarguas. Et hoc est non consentire: non cōicare. Neque ergo consentientes sitis vt approbetis: neq̄ negligentes vt non arguatis: neq̄ superbientes vt insultātes arguatis. Idē Aug. super ps̄. vij. q. j. §. hinc idem. ait. Uox contribulatorū cuz christo. i. martyrū inter percussiones periclitantiū: sed de capite p̄sumentiū et dicentiū. Deus in adiutoriū meū intende. Cum illis vox oīs iusti: cui ex charitate abundans iniquitas christiano⁹ passio est: vt Loth. q̄ persequutionē corporalē Sodomis a nullo sustinuit: sed a malis eox cū quibus habitabat. Est ergo psequutio iustitiae a leone in impetu: vel a draco ne in insidijs. Uñ oēs clament. Deus in adiutorium meū intende.

intende. Idē ad Vincentiū di. xlvij. c. penult. ait. Quantūlibet vigiler disciplina domus mee: hō sum: z inter hoies vivo. Nec mihi arrogare audeo vt domus mea melior sit arca Noe. vbi inter octo hoies vnus reprobus inuentus est. Aut melior sit ḡ domus Abrae: cui dictū est. Ejice ancillam z filiū eius. Aut melior sit ḡ domus Jsaac: cui de duobus geminis dictū est: Jacob dilexi: Esau autem odio habui. Simr aūt fateor charitati vestre coram dño deo: qui testis est supaiam meā: ex quo deo seruire cepi: quō difficile sum expert⁹ meliores ḡ q̄ in monasteriis pfecerunt: ita non sum expertus peiores ḡ qui a monasteriis defecerunt.

Originale peccatum.

§. XV. De peccato: et primo de originali.

Aug. de fide ad Petrum. de cōse. di. iiij. c. iij. Firmissime crede z nullatenus dubites oēm hominem q̄ concubitu maris z femine cōcipitur: cū originali pctō nasci: ꝛ impietati subditū: mortiq; subiectum. z ob hoc naturaliter ire filium nasci. Aqua ira nullus liberat nisi per fidē mediatoris hois Jesu christi. Firmissime tene non solū hoies ratiōe vtentes: verū etiā paruulos siue natos: siue in vtero morientes si sine sacramēto baptismi de hoc seculo transeūt: sempiterno igne puniendos. Quia z si pctm̄ propie actionis nullū habent originalis tamen peccati dānationem carnali cōceptione ex natiuitate traxerūt. Idē de baptismo paruulorū de conse. di. iij. c. ij. Per baptismū christi id agitur: vt caro peccati euacuet. Non sic aūt euacuatur: vt in carne cōcupiscentia innata nō sit: sed ne obsit. Nam si post baptismū ad etatē naturalē puenerint: ibi habēt cū qua pugnēt. eamq; adiuuāte deo superent: si nō in vacuū gratiam susceperint. Nā nec adultis hoc prestat in baptismo: nisi forte miraculo dei: vt lex peccati repugnās legi mētis penitus extinguatur: z nō sit: sed vt quicq̄d ab hoie factū dictū vel cogitatum sit: quū eidē cōcupiscētie mente subiecta seruiret: totū aboleatur. z quasi factū nō sit habeat. Idē ad Bonifaciū. s. q. iij. iā itaq;. Itaq; hō quū in seipso ab eo ḡ genuit cū: alter est effect⁹: pctō alteri⁹ sine sua cōsensione nō tenetur obnoxius. Traxit ergo reatus: q̄ vnus erat cū illo z in illo a quo traxit: q̄ū q̄ō ptraxit admissum est. Non autem trahit alter ab altero: q̄ū sua vnoquoq; ppria vita viuente iam est vñ dicatur. Aia q̄ peccauerit ipsa morietur. ¶ De pctō actuali dicit idē Augu. in lib. retractationū. xv. q. s. §. s. Peccatū est volūtas retinēdi vel pseq̄ndi q̄ō iustitia vetat. vñ liberū est abstinere. Hoc propterea verū est: q̄ definitū est q̄ illud pctm̄ est tātūmodo q̄ō pctm̄ est: nō q̄ō etiā est pena peccati. s. commissum ex ignorātia. Et idē Aug. dicit ibidē eodē modo intelligendū q̄ō ipse scripsit in libro de vera religiōe. vcz. Usq; adeo pctm̄ volūtariū malū est: vt si non sit non voluntarium: nullo mō sit pctm̄. Et hoc adeo manifestū est vt nulla huic doctor⁹ paucitas: nulla indoctor⁹ turba dissentiat. dicit intelligēdū de cōmisso sciēter: nō ignoranter. Quamuis etiaz cōmissa a nescientib⁹ vel coactis nō possint dici oīno inuoluntaria. q̄ vcz z vult illū actū agere q̄ō nescit peccatum esse z q̄ dū neglexit scire illud esse phibitū quod fecit: aliquo modo voluit illā ignorantiā vñ peccatū pcessit. Et subdit Aug. in. §. seq. Oēs hoies q̄ scientes faciunt quod non licet. vellet licere. Usq; adeo ip̄m peccare nemo appetit ppter hoc ip̄m: sed ppter hoc q̄ō ex eo cōsequit. Idē de ciuī. dei. li. v. Nōvsq; quaq; absurde dici pōt ad dispositiones corporum afflatus quosdā valere sidereos: nō aūt animi voluntates siderum positionibus subdi. Aug. xij. de ciui. dei. c. vij. Nemo querit causam efficientem male voluntatis. Non enim est efficiēs: sed deficiēs: q̄ nec illa effectio est: sz defectio. Deficere nāq; ab eo quod summe est ad id q̄ō minus est: hoc est incipere habere malam voluntatē. Causas aūt defectionum istarum quū efficientes nō sint: sed deficientes: velle inuenire: tale est ac si quisq; velit videre tenebras: vel audire silētiū. Quod tū vtrūq; nobis notū est: nec illud nisi p oculos: nec hoc nisi p aures versari in specie: sz in speciei priuatione. Nemo ergo a me scire q̄rat q̄ō me nescire scio. Sic species intelligibiles mēs q̄dē nostra intelligēdo conspicit: sz vbi deficiūt nesciēdo condiscit. Delicta eīm q̄s intelligit: Hoc scio naturam dei nūq; vlla ex parte posse deficere. Que vero ex nihilo facta sunt: vt oīa creata deficere posse: scz ex se. Que quāto māgis sunt z bona faciūt: tunc enim aliquid faciunt quū causas efficientes habēt. inquātū aūt deficiūt: ex hoc male faciunt. Deficitur eīm nō ad mala: sed male. i. nō ad malas naturas. Sed ideo male: q̄ cōtra ordinē naturarū: ab eo q̄ō est summe: ad id q̄ō est minus. Non auri vitiū est auaritia: sed hois puer se amātis aurum iustitia derelicta: q̄ incōparabiliter auro debuit anteponi hec ibi. z sic de aliis. Idez de ciui. dei. z. xv. q. s. si cōcupiscētia. Si cōcupiscētia vel inobedientia q̄ adhucin mēb⁹ is mori⁹ dis habitat: preter voluntatis nostre legē. quasi sua lege mouet: si absq; culpa est in corpore dormientis: quanto magis absq; culpa est in corpe nō cōsentiētis: Aug. de sermone dñi in monte. de pe. dist. ij. sicut. ij. ait. Sicut tribus gradibus peruenit ad pctm̄ i. suggestione: delectatione: psensione. ita z ipsius pcti tres sunt differētie in corde: z facto: z in psuetudine: tāq; tres mortes vna quasi in domo quū in corde psentit libidini. i. delectationi cuiusq; mortalis pcti. Scōa q̄si ia extra portam delata quū in factū pcedit assensio. Tertia quū vi male consuetudinis tanq; mole terrena premit animā q̄si in sepulchro ia ferens. Que tria genera mortuorū dñs resuscitasse quisq; euangeliū legit/intelligit. Idē aug. de fide ad Petrum. xv. q. s. firmissime tene. Aialia scz irrationabilia de suis factis nullā rationē redditura sunt: q̄ rōnabilia non sunt. hoies vero q̄ rōnales sunt: de se z de oībus rebus quas in vsum hui⁹ vite acceperūt: rationē reddituri sunt deo: z pro suorū actuū qualitate recipiēt aut penā aut gloriā. Idem Aug. in li. de igne purgatorij. z. xxv. dist. §. als ea. tractās illa verba apli. Si ḡs supedificauerit sup hoc fundamētuz: lignum: fenū: z stipulā ꝛc. sic ait. Multi sunt q̄ istā lectionē male intelligūt: falsa securitate decipiunt⁹ dū credūt capitalia crimina per ignē transitoriū scz purgatorij posse purgari: z ipsi postea ad eternā vitā peruenire. Sed isti se seducunt: q̄ sic sibi blandiunt. Illo eīm igne trānsitorio scz purgatorij non capitalia: sed minuta. i. venialia purgant. Et subdit ibi exempla non de oīb⁹: sed alīq̄bus: q̄ dicantur mortalia adijciens. Quisquis aliquod horuz in se dñari cognouerit: nisi digne emēdauerit: z ab illis abstinuerit: eterna illū flāma cruciabit sine remedio vllo. Ponit etiā multa de venialibus que purgantur in alia vita per ignem trānsitorium purgatorij.

§. XVI. De penitēte in fine vite

ait Aug. in lib. de penitētia. de peni. dist. vij. c. vlt. Oīm multa sunt que impediunt z languentem retrahunt a vera penitentia: vt afflictio infirmitatis amor familie inordinatus: assuetudo in malis: affectus vite presentis: z huiusmodi: periculosissimū est z interitui vicinum ad mortem ptrahere penitentie remedium. Sz magnū est cui de⁹ tūc inspirat sed si sic puersus etiā vita viuat z nō moriat: nō pmittimus q̄ euadet omnē penam. Nā prius purgādus est igne purgatorio nis: qui in aliud seculū distulit fructum cōuersionis. i. satisfacere pro penis debitis pro peccatis commissis. Et subdit Aug. Hic ignis scilicet purgatorij z si eternus nō sit. s. quo ad officiū purgādi: nam quo ad substātiā est eternus: miro modo est grauis: excellit eīm oēm penam quā vnq̄ aliquis passus est in hac vita. Nūq̄ in carne tāta inuēta est pena: licet mirabilia passi sunt martyres tormēta: z inuiti nequiter quanta sepe sustinuerunt supplicia? Studeat ergo q̄sq; sic delicta corrigere: vt post mortē nō oporteat penam tolerare. Quedā enim pctā sunt mortalia q̄ impīa sua vitalia: nō tñ statim sanant. Aliquet victur⁹ q̄ pri⁹ erat moriturus. Qui aūt impenitēs moritur: oīno moritur z eternaliter cruciatur. Qui impenitens finit: si semp viueret semper peccaret. At dei misericordis est q̄ operatur finē peccandi. Hec oīa ibi.

Peccatum actuale.

§. XVII. De suffragiis mortuorū

sic ait Aug. in enchiridiō. z. xiij. q. ij. tepus Tempus q̄ō iter hominis mortem z vltimam resurrectionem interpositum est: aias abditis receptaculis cōtinet: sicut quecq̄ digna ē re quie vel erumna: pro eo quod sortita est in carne duz viueret. Necq; negandum est defunctorū aias pietate suorū posse releuari viuentium: quū pro illis sacrificium mediatoris offertur: vel eleemosyne fiūt in eccl'ia. Sed hec eis prosunt q̄ quum hic viuerēt: hec sibi vt postea possent prodesse meruerunt. Et. §. Quum sacrificia altaris. siue quarūcūq; eleemosynarum pro baptizatis oībus offeruntur: pro valde bonis actiones gratiarū sunt. i. pro beatis: pro nō valde bonis vt malis: sunt ppitiationes. i. pro ijs q̄ sunt in purgatorio. pro valde malis vt dānatis: z si nulla sunt adiumenta mortuorū: tñ sunt viuorū psolationes. Quibus autem prosunt: aut ad hoc prosunt vt plena remissio: aut certe vt tolerabilior sit ipsa damnatio. Hec ille. Et intelligit hic damnatio non pena inferni: que nunq̄ tollitur vel alleuiatur: sed pena purgatorij q̄ redimit per suffragia vel minuit: ꝛm Thoſſi. in. xiij. Idē de adēda cura pro mortuis ait. Quia non discernimus qui sint quibus prosint suffragia facta p defunctis: oportet ea pro regeneratis omnibus facere: vt nullus eorū preteremittat ad quos hec bñficia possint z debeāt puenire. Melius superer⁹ ista ijs quib⁹ nec obsunt nec prosunt: q̄ deer⁹ illis quibus prosunt. Diligentius tñ facit quisq; p suis necessarijs: quo pro illo fiat similiter a suis. xiij. q. ij. nō estimemus. Et intelligendū est illud de ijs qui decedūt nō in nouissimo crimine: q̄ tales sicut sepultura: ita z suffragijs priuantur. De venialibus peccatis ait idē Augu. ad Felicia. de

pe.di.ſ.tres ſūt. Eſt pnīa humiliū ⁊ bonoꝝ fideliū pena quotidiana in qua pectora tūdim⁹: dicēres. Dimitte nobis debita nostra ⁊c. Neq; ea dimitti volumus que in baptiſmo dimiſſa fuiſſe non dubitamus: ſed illa vtiq; q̄ humana fragilitate q̄uis parua: tñ creb̄a ſub̄repūt: ſcz venialia. Que ſi cōtra nos collecta fuerint: ita nos grauabunt ⁊ oppriment: ſicut vnum aliquod pctm̄ grāde. Quid enim interest ad naufragium: vtrū vno grādi fluctu nauis operiat ⁊ obruat: an paulatim ſub̄repēs aq̄ in ſentinā ⁊ p nauigātiū negligentia derelicta atq; pcēpta impleat nauē ⁊ ſubmergat? Propter hoc ieiunia eleemoſyne: ⁊ orationes inuigilant. Hec ibi. Et quod dicat multa parua opprimere ſicut vnū grande. i. morale/intelligit diſpoſitiue: non eſſentialiter vel effectiue.

§.XVIII. De peccatis in ſpecie

De ſuperſtitionibus/augurijs/⁊ incantationibus/⁊ huiuſmodi Aug. in. li. de doctrina chriſtiana ſic ait. Superſtitioſus eſt. q̄d inſtitutū eſt ab hoīb⁹ ad faciendа idola ⁊ colenda pertinens vel ad colendam ſicut deū creaturā partem vel lam creature: vel adcōſultationes ⁊ pacta quedam ſignificationum cum demonibus placita atq; federata: qualia ſunt volumina magicarū artium: que quidem commemorare ſolent potius q̄ docere poete. Ex quo genere ſunt aruſpicum ⁊ augurum libri. Ad hoc etiam genus pertinent omnes ligature atq; remedia que medicorum quoq; diſciplina condemnat: ſiue in pcantationibus: ſiue in quibuſcunq; notis quas characteres vocant: ſiue in quibuſcūq; rebus ſuſpēdendis atq; ligandis vel etiam ſaltandis. Neq; ab hoc genere ſuperſtitionis permtioſe ſegregādi ſunt qui olim genetliaci pp̄ter natalium conſiderationem dicrum: nunc autem mathematici vocant. Nam q̄ inde conātur actiones noſtras vel actionum euentum predicere: nimis errant. Et poſt multa exempla particularia/concludit. Omnes artes huiuſmodi vel noxie vel nugatorie ſuperſtitionis ex quadam peſtifera ſocietate hoīm ⁊ demonum quaſi pacta infidelis ⁊ doloſe amicitie cōſtituta: penitus repudiande ſunt ⁊ fugiende a chriſtiano. xxvi.q.ij. illud quod eſt. Idez in ſermōe quodā ait. Qui obſeruat dies egyptios vel kalendas Januarij: vel alios dies: aut quaſcunq; diuinationes: aut fata aut augurīa obſeruat: aut attendit aut aſſentit obſeruantibus: magis ad ſui dānationem quam ad ſalutem tendit ſiue per Pythagoricam necromantiā egrotantiuſ vitam vel mortez vel proſpera vel aduerſa futura inquirit: ſiue qui ſomnialia ſcripta falſo danielis nomine in titula attendit: vel ſortes que dicuntur apoſtolorum vel pictaciolas p̄o quauis infirmitate ſcriptas ſuper hoīes vel animalia ponit pter ſymbolū ⁊ oratiōnem dominicam: ſciant ſe hi fidem chriſtianam preuaricaſſe: ⁊ vt inimicos dei irā eius grauiter incurrere. xxvi.q.vij. non obſeruetis. ¶ Contra ſimoniacos. Aug. ſ.q.ſ. ſicut eunuchus. ſic ait. Sicut eunuchus fuit qui Joſeph cōparauit: ita qui gratiam mercatur viuū ſemē nō habet ſiccis genitalibus. Sic quoq; ignis ſacrificij qui per lxx. annos captiuitatis Babylonice ſub qua virerat: extinctus eſt Antiocho Jaſoni vendente ſacerdotiū: quod ſignificauit ignē ſpūſſancti non lucere in ſimoniacis ſacramentis. ¶ Contra vſurarios Aug. ſuper pſ. Si feneraueris hoīem. i. ſi tu mutuo dederis pecuniā tuam: a quo plus quā dediſti expectes: ſiue illud ſit triticū: ſiue vinū: ſiue oleum ſiue quodlibet aliud: ſi plus quā dediſti expectes accipere: feneratoꝛes: ⁊ in hoc imꝓobādus: non laudandus. xiiij.q.iij. ſi feneraueris. Idē ad Macedoniū. xiiij.q.iij.c.penul. Quid dicā de vſuris: quas etiam ipſe leges ⁊ iudices reddi iubēt: An crudelioꝛ eſt q̄ ſubtrahit aliq̄d vel eripit dmiti: quā qui trucidat pauperem fenoꝛe? Hec vtiq; atque huiuſmodi: male poſſidenſ: ⁊ vellem vt reſtitueren⁹: ſed non eſt quo iudice repetantur vide ibi gloſſ. Idem de verbis domini. Nolite facere eleemoſynas de fenoꝛe ⁊ vſuris. xiiij.q.v. nolite ergo vi delicet q̄ reſtitui debēt ijs a quibus extorte ſunt ſi ſciunt: non pauperibus dari. ¶ Contra iudices ⁊ teſtes Auguſt. ad Macedoniū. xiiij.q.v. nō ſane. Non ſane quicquid ab inirio ſumitur iniurioſe auferſ. Nam plerique nec medico volunt reddere honoꝛe ſuum: nec operario mercedem: nec tamē hec que ab inuito accipiunt: per iniurias accipiunt: que potius per iniuriam non darentur. Sed non ideo debet iudex vendere iuſtum iudicium: aut teſtis verum teſtimonium quia vendit aduocatus iuſtum patrocinium ⁊ iuriſperitus verū cōſilium. Illi enim inter vtramq; partē ad examē adhibentur iſti ex vna parte cōſiſtunt. Idē. xi.q.iij. quicunq; iij. Qui cunq; aut conſanguinitate aut amicitia vel hoſtili odio vel inimicitijs in iudicando ducitur: peruertit iudicium chriſtis veritatē occultat: iram dei ſuper ſe prouocat. vterq; reus eſt: ⁊ qui veritatē occultat: ⁊ qui mēdacium dicit; quia ille prodeſſe non vult: et iſte nocere. Augu. in omil. de penitentia. ij.q.i. in. c. multi. ait. Nosquēq; a cōmunione prohibere non poſſumus: q̄uis hec prohibitio non ſit mortalis ſed medicinalis: niſi aut ſponte cōfeſſum: aut in aliquo ſiue ſeculari ſiue eccleſiaſtico iudicio nominatum atq; conuictū. Quis enim ſibi vtrumq; valet aſſumere: vt cuiuſq; ipe ſit accuſator ⁊ iudex? Neq; enim ait Auguſti. xiij.q.v. neq; enim) ſi agris inique ac perperam inuaſis ira quiſq; vtatur: vt ex eorum fructibus largas eleemoſynas faciat: ideo rapinaz iuſtificat. Neq; ſi alius ruri paterno: vel iuſte queſito auarus incumbat: ideo culpanda eſt cuilis iuris regula qua poſſeſſor legitimus factus eſt. Nec tyrannice factionis peruerſitas laudabilis erit: ſi regia clemētia tyrānū ſubditos tractet. Nec vituperatur ordo regie poteſtatis: ſi rex crudelitate tyrannica ſeuiat. Aliud eſt eſſi iniuſta poteſtate iuſte velle vti: ⁊ aliud eſt iuſta poteſtate iniuſte vti.

§.XIX. De bellis ⁊ officiis Augu.

Contra manicheos. xxiij.q.ſ. quid culpatur. Quid culpatur in bello. an q̄ moriuntur quādoq; morituri: vr dominētur in pace victuri? Hoc repꝛehendiſſe timidorum eſt: non religioſum. Nocendi cupiditas: vlciſcendi crudelitas: implacatus atq; implacabilis animus. Feritas rebellandi: libido dominādi: et ſi qua ſunt ſimilia: hec ſunt que in bellis iure culpantur: q̄ plerūq; vt etiā iure puniant: aduerſi? violentias reſiſtentium: ſiue deo ſiue aliquo legitimo imperio iubente gerenda ipſa bella ſuſcipiunt a bonis. Idem in. c. ſequen. ait. Militare nō eſt delictū: ſed pp̄ter predā militare peccatū eſt. Nec rēpublicam gerere criminoſum eſt: ſed ideo augere rēpublicā vt diuitias augeas peccatuz eſt pꝛopterea quadā pꝛouidētia militaribus ſtipendia ſunt conſtituta: ne dum ſumptus queritur predo graſſetur. Ūñ ⁊ Joā. baptiſta ait militibus. Eſtote cōtenti ſtipēdijs veſtris. Hec ſententia Joā. dici poteſt militibus: pꝛotectoꝛib⁹ cunctiſq; rectoꝛibus. Quicūq; ſibi ſtipendia publice ſibi decreta cōſequi: ſi ampli⁹ querit: tanq; calumniator ⁊ cōcuſſoꝛ Joannis ſententia condēnatur. Idem augu. in lib. queſtionum ve. te. ait. Quū iuſtū bellū ſuſceperit quis: vtrū aperte pugnet an ex inſidijs: nihil ad iuſtitiā iteresſ. Juſta aūt bella definiri ſolent que vlciſcunt iniurias. Sic gens et ciuitas plectenda eſt: q̄ vel vindicare neglexit quod a ſuis impꝛobe factum eſt: vel reddere q̄d per iniuriā ablatū eſt. xxiij. q.ij. oēs. Idē Augu. ad Macedoniū xxiij.q.v. cū hō ait. Luz homo ab homine occidit: multū diſtat vtrū fiat nocendi cupiditate vel iniuſte aliq̄d auferēdi. ſicut fit ab inimico: ſicut a latrone. Aut vlciſcendi. i. puniendi vel obediendi ordine ſicut a iudice: ſicut a carnifice: vel enadēdi: vel ſubueniēdi neceſſitate: ſicut interimit latro a viatoꝛe. hoſtis a milite. Et aliq̄n q̄ cā moꝛtis funt magis in culpa eſt q̄ qui occidit. Nec tñ omnis qui cauſa aliene moꝛtis eſt reus eſt: velut ſi ſtupū q̄s petat: et ſi non impetrauerit ſe perimat. Vel ſi filius timens pia verba patris: pꝛecipitio pereat: ⁊ hmōi. Hec quū accidunt: debem⁹ eis humanū doloꝛe: ⁊ nō pp̄ter illa ne accidāt recte factoꝛū repꝛimam⁹ volūtatē. Idē Augu. ad publicolā ait. Abſit vt ea q̄ pp̄ter bonum ac licitum facimus ⁊ habem⁹: ſi quid p hoc p̄ter nr̄am voluntatē alicui mali aliq̄d acciderit: nobis imputet. alioquin nec feramenta domeſtica vel agreſtia ſunt habenda: ne quis ex eis ſe interimat. Quid eſt enim in vſu hoīm bono aut licito vū non poſſit pernities irrogari. xxiij. v. de occidendis.

§.XX. Contra peccata carnalia

Aug. di. lxxxvij. fornicari. Fornicari nunq̄ licet: negotiari aliquando licet aliq̄n no⁹. Anteq̄ ſis clericus licet poſtq̄ factus es clericus/nō licet. Idē Augu. in queſtionibus Deutero. xxxij.q.iij. meretrices ait. Meretrices eſſe ⁊ ad meretrices accedere pꝛhibet dñs: quarum publice venalis eſt turpitudo. Sicut eſſi ſub furti noie intelligitur oīs vſurpatio rei aliene: ſic noie mechie oīs illicit⁹ cōcubitus telligi. Idē ſcdo de ciui. dei. xxxij.q.v. ita ne. ait. Propoſito animi manente per q̄ etiā coꝛpus ſanctificari meruit: ipſi coꝛpori nō aufert ſanctitatē violentia libidinis aliene: quā ſeruat perſeuerantia ſue continentie. Potius autem debet quis oīa mala tolerare: q̄ malo. i. pctō conſentire. Augu. de ſer moꝛtifera. diſt. xxv. §. alias ea. Aug. de verbis dñi. xxxij. pꝛoꝛibus veſtris: quales vultis eas inuenire: tales eripſe inueniāt. Quia viuēs eſt q̄ nō caſtā velit ducere vꝛoꝛem. Et ſi accepturus eſt virginem: q̄s nō intactā deſideret? Jnta tacta quelis: intact⁹ eſto. Puellā queris purus eſto. Nō eſſi illa poteſt: et tu nō potes. Idez de adulterinis coniugijs. d.

e. indignantur. Indignant̃ mariti: si audiunt adulteros viros pendere similes adulteris feminis penas: quum tanto grauius eos puniri oporteuerit: quanto magis ad eos pertinet ꝛ virtute vincere: ꝛ exẽplo regere feminas. Idez de adulterinis ꝓiugijs. xxxij. q. vij. adulterij. ait. Adulterij malũ vincit fornicationẽ: vincitur autẽ ab incestu. s. adulterijũ peius est essi cum mr̃e cũ aliena vxore cõcubere. Sed horuz oim pessimum est qõ ꝫ naturã fit: vt si vir mẽbro mulieris non ad hoc concesso vti voluerit. Et iste qui est ꝫ naturam execrabiliter fit in meretrice: execrabilius in vxore. Idem Augu. li. cõfes. iij. ꝛ. xxxij. q. vij. flagitia. ait. Flagitia q̃ sunt cõtra naturam vbiq; ꝛ semp repudiãda sunt ac punienda: qualia sodomorũ fuerunt. que si oẽs gentes facerent: eodem crimis reatu tenerent diuina lege: que non sic fecit homines vt se illo vterent modo. Uiolatur quippe ipsa societas: que cũ deo nobis esse debet: quuz eadẽ natura cuius ipse est autor libidinis puersitate polluit. ¶ Contra ambitiosos. Qõ nõ dz quis desiderare regimen alioꝝ nec quererẽ: sz ad hec iussus debet obedire. Augu. vij. q. s. ait in. c. qui eꝑatum. A studio cognoscende veritatis nemo ꝓhibeat: quod ad laudabile pertinet otium. Locus vero superior sine quo ppe regi non potest: ꝛ si ita teneat ꝛ administretur vt decet: tñ indecenter appetitur. Quãobrem ctiũ sanctũ ḡrit charitas veritatis negotiũ iustũ suscipit necessitas charitatis. Quaz sane cinã si nullus imponit: percipiende atq; intuende vacandus est veritati. Si autẽ imponit: suscipienda est ꝓpter charitatis necessitatẽ. Sed necsic omni modo veritatis delectatio deserenda est: ne subtrahatur illa suauitas: ꝛ opprimat iusta necessitas. ¶ Idem Aug. ad Ualerium dis. xl. ante oia. Ante omnia peto vt cogitet religiosa ꝓuidẽtia tua: nihil esse in hac vita ꝛ maxime hoc tẽpore facilius ꝛ leuius ꝛ hominibus acceptabili? / epi aut presbyteri aut diacom officio: si perfunctorie atq; adulatorie res agatur? sed nihil apud deũ miserabilius: tristius ꝛ dãnabilius. Itẽ nihil esse in hac vita ꝛ maxime hoc tempore difficili?: laboriosius: ꝛ periculosius epi presbyteri aut diacom officio: sed apud deum nihil beatius si eo modo militeꝫ quo imperator noster iubet. Quis autem sit modus nec a pueritia nec in adolescentia didici. Et eo tempore quo discere ceperam. vis mihi facta est merito peccatorum meoꝝ. Nam quid aliud existimen nescio: vt secundus locꝰ gubernaculorũ mihi traderetur qui remum tenere non nouerã. Idẽ ad Eudoxium. xv. q. s. vos autez. ait. Uos aũt fratres exhortamur in dño: vt propositũ vestrum custodiatis: ꝛ vsq; in finẽ ꝓseueretis. At siqua opa vestra mater ecclesia desideraverit: nec elatione inani suscipiatis nec blandiente desidia respuatis: sed miti corde obtemperetis deo: cũ mansuetudine portantes eũ qui regit vos: qui dirigit mites in iudicio: q̃ docet mãsuetos vias suas. Nec vestrũ otium necessitatibus ecclesie ꝓponatis: cui parturienti si nulli boni ministare vellent: quomodo nasceremini non inueniretis. ¶ Contra mendaces August. in. li. de mendacio. xxij. q. ij. primum. Ponit octo genera mendaciorum. sic concludens. Quisquis esse aliquod genus mendacij quod peccatum non sit putauerit: decipiet seipsum turpiter: quuz honestum se deceptorem arbitretur aliorum. Et in dicto. c. dicit. Ad salutem sempiternam nullus ducendus est opitulante mẽdacio. Et in dicta questione. c. faciat. ait. Faciat homo etiã ꝓ tẽporali salute hoim qõ põt. Quũ aũt ad id' ventuz fuerit: vt tali saluti nisi peccando consulere non possit: iam se existimet nõ habere quod faciat. Idẽ Aug. xxij. q. iiij. magne. Magne sapiẽtie ẽ hoiem reuocare qõ male loquut? est.

Depctõ contra naturã

Contra ambitiosos.

Deeꝑis ꝛ ꝑsbyteris.

Contra mendaces.

§. XXI. De penitẽtia. Augu. ad

Uincen. de pe. di. s. neminẽ. Neminem putes ab errore ad veritatẽ a quocunq; seu magno seu paruo peccato ad correctionem sine penitentia posse transire. Idem li. de penitentia. de pe. dist. iij. penitentia. ij. Penitentia est quedam dolentis vindicta puniens in se qõ dolet cõmisisse. Continue dolendum est de peccato: scilicet actu quum menti occurrit: vel saltem habitu: qõ declarat ipsa dictionis virtus. Penitere esse est penã tenere. vt semper puniat in se vlciscẽdo qõ cõmisit peccãdo. Itẽ in libro eodẽ. ꝛ de pe. di. v. c. s. Consideret penitens qualitatez criminis. In loco scz sacro vel non. In tẽpore scilicet festiuo: vel alio. In perseuerãtia: scilicet quanto tempore pmãsit in eo ꝛ iterauit. In varietate persone. Et quali hoc fecerit tẽtatione: ꝛ in ipsius vita multiplici exequutione. Sunt enim qui nõ expectant tentationẽ: sz preueniunt voluptatem. Ois ista varietas consitenda est ꝛ detestẽda. Idẽ in eodẽ: de pe. dist. s. quẽ penitet. ait. Quem penitet oĩno peniteat: ꝛ dolorẽ lachrymis ostẽdat: repreſentet deo vitã suã per sacerdotẽ: preueniat iudiciũ dei per confessionem. Precepit dñs mundandis leprosis vt ostenderent se corã sacerdotibus: docens corporali presentia confitenda peccata: non per nuntium: non manifestanda per scriptum. Idem in eodem. de pe. dist. vj. c. s. ait. Qui vult cõfiteri vt inueniat gratiam: sacerdotem querat scientem soluere ꝛ ligare: ne quum negligens circa se exiterit: negligatur ab illo qui eum misericorditer monet ꝛ petit: ne ambo in foueam cadant: scilicet si cecus ducat a ceco. Et infra. Laueat spiritualis iudex. i. confessor: vt sicut non commisit crimen nequitie: ita non careat munere scientie. Oportet vt sciat cognoscere quicquid habet iudicare. Judiciaria potestas hoc expostulat: vt quod debet iudicare discernat. Diligens igitur inquisitor / scilicet confessor subtilis inuestigator: sapienter ꝛ quasi astute interroget a peccatore: qõ forte ignoret vl' pre verecũdia velit occultare. Cognito crimine: varietates eius non dubitet inuestigare: ꝛ locũ ꝛ tẽpus ꝛc. Quibus cognitis: adsit benevolus: paratus exigere: ꝛ secũ onus portare. Habeat dulcedinem in affectione: pietatem in alterius crimine: discretionem in varietate. Adiuuet confitentem orando eleemosynas ꝛ alia opera bona pro eo faciendo. Semper iuuet eum lenitẽdo: consolando. spem promittendo: ꝛ quum opus fuerit increpando. Hec ibi. Idem in enchiridio. de pe. dis. iij. sane cauendum. Sane cauendum est ne quis existimet illa crimina qualia qui agunt regnum dei non consequentur: quotidie perpetrãda: ꝛ quotidie eleemosynis redimẽda. In melioꝝ ꝗppe est vita mutãda: ꝛ p eleemosynas de peccatis propitiandus est deus non ad hoc emendus quodammodo: vt ea semper liceat impune committere. Nemini dedit lauamentum peccandi: quamuis miserando deleat commissa: si nõ cõgrua satisfactio negligatur. Idẽ dist. e. satisfactio. Satisfactio penitẽtie est peccatorũ causas excidere: ꝛ earum suggestionibus aditũ non indulgere. i. tollere radices ꝛ occasiones peccatorum propinquas ꝛ remotas. Idem in eadem. de pe. di. iij. adhuc instant. Adhuc instãt perfidi: quoniam sapiunt plus quam oportet: ꝛ dicunt. Et si semel peccantibus post baptismum valeat penitentia: non tamen sepe peccantibus proderit iterata: alioquin remissio esset ad peccatum incitatio. Quis enim non peccaret: si semper redire posset? Errant autem: immo constat ei multum displicere pctã: qui semper presto est ea destruere. Si enim ea amaret: non ita semper destrueret: sed conseruaret. Medicum se vocat. Medicorum est centies infirmum sanare: qui ceteris minor esset si alijs possibilia ignoraret. Memor est sui qui promisit. Nolo mortem peccatoris: sed vt cõuertat ꝛ viuat. Quem eim peccatorẽ excluſit: qui oĩbus promisit indulgentiã? Alijs quoq; pmissionibus declarat. Qui me (ait) pfessus fuerit corã hoibus ꝛc. Ois ait quantũcũque ꝛ quotiescũq; peccator cuiuscũq; ordinis: etiã si fuerit sacerdos: cõsitebor ꝛ ego eũ corã patre meo. i. manifestabo ei dimissum pctm̃ ꝛ virtuosum sacrũ. Nã quicũq; inuocauerit nomen dñi. i. fm quod notatur dñs. i. qui vocauerit eum ad se seruiendo ꝛ non contradicendo vt fecit existens ille peccator: salus erit. Idẽ Augu. in eodem. de pe. dist. vj. c. s. Laboret penitens in ecclesia esse: ꝛ ad vnitatẽ eccl'ie tendere. Nisi em vnitas ecclesie succurrat: de manibus inimici non liberaretur aĩa mortui. Sed credẽdũ est ꝙ oẽs eleemosyne totius ecclesie ꝛ orationes / ꝛ opera iustitie ꝛ misericordie succurrant recognoscenti mortem suam ad conuersionem. vnde digne nemo penitere põt: quem non fustineat vnitas eccl'ie. ¶ Aug. de verbis apostoli. xj. q. iij. ois christianus. ait. Ois christian? qui a sacerdotib? excõicat: fathane tradi dicitur. Quõ scz qz extra eccl'iam est diabol?: sicut in eccclesia xps. Idem sup Joã. ꝛ. c. sequenti. Nihil sic debet formidare christianus q̃ separaria corpore christi. Qui em̃ separatur a corpore christi: nõ est membrum eius: nõ vegetatur spiritu ei: ꝛ sed est membrum diaboli. Idem de pe. dist. vj. c. s. Non petat confitens sacerdotes ab vnitate ecclesie diuisos. scilicet per heresim vel excommunicationem.

§. XXII. De restitutiõe ait idẽ

Aug. ad Macedoniũ. xiij. q. vj. si res. Si res aliena propter quã pctm̃ est: restitui põt: ꝛ nõ redditꝫ: penitentia nõ agitꝫ: sz simulat. Si aũt veraciter agitꝫ: non remittitꝫ peccatum nisi restituat ablatũ: si restitui põt. Sed de restitutione quomodo sit faciẽda habes in. ij. parte. ti. ij. Idem Aug. de decimis. xvj. q. s. decime. sic ait. Decime sunt tributa egentiũ aiarum. ꝙ si decimã dederis: nõ solũ abũdãtiam fructuũ consequeris sed ꝛ sanitatẽ corpis. Nõ igitꝫ dñs de? premiũ postulat: sed honorẽ. Sed si tardius dare pctm̃ est: quãto pei? nõ dare? Et infra. Hec est dñi iustissima cõsuetudo: vt si tu illi decimã nõ dederis: tu ad decimã detraheris. Dabis impio militi: qõ nõ vis dare sacerdoti. Benefacere semp deus paratus ẽ nobis: sed malitia hoim ꝓhibet. Decime ergo ex debito reꝛunt. Et q̃ eas dare noluerint: res alienas inuadunt. Hec ille. Et de hac materia habes plene in secunda parte.

De beato Joanne Chrysostomo. Capitulum.ix.

Vasi vas auri solidū

Omni lapide preciosо virtutū fuit Joā. Chrysо. eps Constātinopolitan⁹ tēpori bus honorij.⁊ Arcadij impatorū. Cui cō sonat cognomē scz Chrysostom⁹: qđ gre cū interptat os aureū ꝓpter maximas ei⁹ sapiētiā ⁊ eloquētiā. Qui valde co piose i greco scripsit: ꝙ pauca ex ei⁹ opusculis trāslata sunt in latinū. Ex quib⁹ aliq̄ dicta hic inserunt. Dicit aūt Tho. sup Joā. q̄ greci in expositiōib⁹ scripturarū diuinar⁹ expo sitionē Chry. oīb⁹ alijs ꝓponūt. Vas fuit gratie plenum: so lidū ex cōstātia intrepida cūctos ēt ꝓncipes increpās ⁊ re prehēdēs. Hui⁹ vita quersatio/gen⁹/⁊ psequutiones i hysto ria tripartita satis declarant. Paladi⁹ insup eps discipul⁹ ei⁹ in greco pleni⁹ psequutiones quas passus ē Joā. ꝓcipue a Theophilo/alexādrino epo expressit in modum dialogi quem librum venerabilis abbas generalis Ambrosius ca maldulensis ordinis de greco transtulit in latinum circa an nos dñi. M.cccc.xx. vnde hec oīa que infra ponunt excer psi: demptis ijs q̄ de hystoria tripartita allegant. Ad annuz igitur decimū octauū etatis peruenies oratorie arti Joā. operā dedit quē Medetus Antiochen⁹ eps vir totius san ctitatis cernens modestū ⁊ ingenio pollentē: accitū secum manere fecit: ⁊ baptizatū lectorē ordinauit. Post trienniuz deinde vicinos occupans montes: seni cuidā spō continen tie studioso se sociū dedit. Mansitq̄ apud illum annis .iij. incentiua naturalis ardoris literarū studijs sperans. Ex inde heremū petijt illicq̄ spelūca inclusus biēniuz peregit. Quo tpe ferme sine sumno degens: sacras scripturas pe nitus didicit. Nimisq̄ vigilijs et abstinentia infirmatus/ coactus est ad ciuitatē redire. Ibiq̄ diacon⁹ factus post ān quēnū a sancte memorie Flauiano epo presbyter: ꝙ inuit⁹ et renitens ordinat. Bissenis annis in officio ꝓsbyterij ver bo/scriptis/⁊ vite sanctitate Antiochenā decorauit ecclesiā. Btō aūt Nectario Cōstātinopolitane sedis antistite ex hac luce subtracto: multi ex clericis illā sedē ambiētes: mune ribus et varijs preciō⁹ se iuuabāt. Popul⁹ aūt regē solici tabat dari sibi pastorē peritum et sanctū. Suggestūq̄ fuit impatori ꝓcipue ab Eutropio cubicul⁹ eius: dari Joan. Antiochenū ꝓsbyterū. cui⁹ fama pbatis ⁊ doctrine iaz p regiōes volabat. Qō quiz ei placuisset: ordinauit vt caute vocaret Joā. Cōstātinopolitan⁹: ne forte ꝓcipiēs se occul taret. Theophil⁹ aūt Alexādrinus eps cōstantiā ei⁹ irre prehensibilēq̄ ei⁹ fiduciā in tuēs: ordinationē eius impedi re conatus est: sed nō potuit. Igitur ordinat⁹ eps: vt ōr in hystoria tripartita: ꝓpter castitatis zelū seueriorē habeba tur. Et ꝓpter vite rectitudinē incautus ad futura ꝓspicere nesciebat. In confabulatione arrogās a nescientib⁹ putaba tur. In docendo erat ꝓcipuus. In exponendo egregius. Ad Joan. Chrys. eps Cō stātino polita nus. mores coercendos optim⁹. Regnātib⁹ igit Honorio ⁊ arca dio fact⁹ eps Constātinopolitan⁹ dum vitā clericorum re pente corrigere voluit oēs in suum odiuz concitauit. Cun ctiq̄ eū velut furiosum declinabant: ⁊ apud oēs ei detrahe bant. Et q̄ nūq̄ aliquē ad prādiū inuitabat: nec ab aliquo inuitari volebat: dicebāt eū hoc ideo facere q̄ turpiter mā ducabat. Alij ꝓpter excellentē et exq̄sitū vsum ciborum hoc eus agere predicabāt. Reuera aūt ꝓpter abstinētiā stoma chus et caput semp ei dolebat: ⁊ ideo prandiorum epulas euitabat. Populus autem ꝓpter sermones quos in eccle sia faciebat: eū nimis diligebat: pensēdēs quicq̄d contra eum emuli loqrent. Clericos ꝓcubinas seu subintroductas mulieres habentes abiscere coegit. Contra cupiditatē pre dicabat a delitijs ⁊ crapulis abstinere monebat. Ad vigi lias nocturnas non solum clericos: sed viros quoq̄ laicos hortabat. Expēsas superfluas dom⁹ sue resecauit pauperi bus tribuēs: ꝓpter qō multi obseruabāt calūniaz impone re perscrutantes, vitā priorem in Antiochia: sed nil inuene re reprehensibile. Apposuit quoq̄ Joannes quosdā proce rū obiurgare: ⁊ ideo ꝑ eū maior inuidia est accensa. Aliud quoq̄ fecit qō multos valde commouit. Eutropius namq̄ imperatoris prepositus: habens consulis dignitatez: volēs se in quibusdā qui ad ecclesiam pfugerāt vindicare: studuit vt ler ab imperatore ponerēt: vt nullus ad ecclesiam con fugeret: immo et q̄ cōfugissent reuocari inde extraherent. Post paucos dies: quiz Eutropius regē offendisset: ad ec clesiam cōfugit. Joānes aūt hoc audiens ad eum sub altari latitantē accessit. ⁊ omiliam increpatoriam cōtra eum fa ciens eum durissime obiurgauit. Que res multos offendit: eo q̄ homini infelici nō solū noluit misericordiā impēdere sed nō destitit obiurgare. Imperator vero inde eū rapiens caput eius abscindi fecit. Pro diuersis igitur causis mul tos fiducialiter obiurgās plurimis erat odiosus. Theophi lus aūt Alexādrin⁹ eps eū deponere volebat: ⁊ ꝓsbyterum quendam nomine Isidorū intrudere affectabat: ⁊ ideo cau sas depositionis diligenter querebat. Popul⁹ aūt defende bat Joannē: ⁊ eius doctrina mirabili auiditate pascebatur. Sacerdotes quoq̄ Joānes sm canonicas sanctiones viue re cogebat: dicens non debere frui honore sacerdotali: qui vitam eorum nollent imitari. Non solum aūt ciuitatem Cō stantinopolitanā strenue gubernabat: sed etiā circumacē tes imperiali authoritate prouidis legibus gubernabat. Quūq̄ cognouisset i Phenice adhuc demonibus immolari clericos ⁊ monachos illuc destinauit: ⁊ tēpla idolorū destrui fecit. Eodē tpe erat q̄dā Baymas noie genere celticus cōsi lio barbarus: tyrannico studio oīno elatus. Arriana peste infectus: magister militum factus. Hic imperatorē rogaue rat sibi suisq̄ vt intra ciuitatem vnā daret eccl'iam. Quod quū promisisset: rogauit Joannem vt vnam eccl'iam illi cōce deret: vt sic ei⁹ tyrānidē refrenaret. At Joan. virtute fortissi mus ⁊ totus zelo fidei ignitus ait. Nolo imperator hoc ꝓpo mittere: ⁊ sctis canibus dare. Nec hunc barbarū metuas: ꝙ ambos nos iube vocari: ⁊ sub silētio inter nos q̄d dicetur audi. Ego ei⁹ linguā sic refrenabo: vt hoc petere non presu mat. Qđ audiēs imperator gauisus est: ⁊ vtrumq̄ altera die vocāt. Quibus ꝓ se oratorū peteret: ait Joānes. Ubiq̄ tibi domus dei aperta est: vt nullus te veret orare. At ille. Ego alterius secte sum: ⁊ vnum templū cū meis depoſco ha bere. Multos quidē labores ꝓ republica Romana assum psi: ideo non debeo in mea petitione cōtēni. Ad quez Joan. respondit. Plurima premia ⁊ que transcendunt tua certa mina recepisti. Magister militum factus es: consulari to ga insuper exornatus. Et oportet te considerare quid dudū fueris: ⁊ qualis modo conspiciaris. Que prestina paupertas ⁊ que modo substantia. Quibus vestimentis vtebaris: ⁊ qui bus modo vestiaris. Quia igitur pauci labores maxima ti bi premia contulerunt erga honorantem te non sis ingrat⁹. Ubiq̄ sermonibus Joannes os eius obstruxit: eumq̄ com pulit vt taceret. Dum igitur Constantinopolitanā vbē stre nue gubernaret. Baymas prefatus imperiuz ambiens: quū in die nihil agere posset: nocte barbaros misit qui palatiuz concremarent. Tunc aperte monstratum est quomodo san ctus Joannes custodiebat ciuitatem. Barbaris enim ange lorum armatorum ingens copus habentium copiosa tur ba apparuit: que protinus effugauit. Quod quum domino suo nunciassent: ille valde miratus est: sciens exercitum mi litum per alias ciuitates constitutum. Quum igitur sequen ti nocte eos iterum destinasset: a visione angelorum sunt si militer effugati. Nouissime ille egressus miraculum vidit ⁊ fugit: existimans milites in die latere: ⁊ nocte ciuitatem cu stodire. Egressus inde ad Thraciam iuit: ⁊ magno congrega to exercitu vniuersa vastabat: timentibus cunctis barbari cam feritatem. Imperator igitur Joanni sanctissimo onus legationis imposuit. Ille autem inimicitiarum immemor: ⁊ alacriter est profectus. Baymas igitur agnoscens eius fidu ciam pro pietate suscepta: longo itinere ei occurrit: suisque oculis ad dexteram eius circumposuit: ⁊ filios eius sacra ipsius genna osculari precepit. Huius nāque virtutis Jo an. fuit: vt etiam valde terribiles humiliari cogeret: vt eum timerent. Igitur Joan. Chrysostо. apud Constantinopolim florebat: ⁊ apud omnes admirabilis habebatur. Uerum quum Arriani plurimum pullularent ⁊ extra ciuitatem ec clesiam haberent: sabbato tamen ⁊ dominica intra portas ⁊ porticus congregati hymnos ⁊ antiphonas de nocte can tabant. oculo autem per mediam ciuitatem ingressi ad suam ecclesiam conueniebant cantantes frequenter in vil pensionem orthodoxorum vbi sunt qui dicunt tria in virtu te vnum. Joan. autem metuens ne simplices huiusmodi cantu traherentur: instituit ipse vt turba fidelium noctur nis hymnis insisteret: vt ⁊ illorum opus obfuscaretur: et fidelium professio firmaretur. Fecitque cruces argen teas: que cum cereis argenteis portarentur. Tunc Arriani zelo accensi inuidie vsque ad necem insurgunt. Una igitur nocte petra percussus est Brison eunuchus Auguste: qui ad hymnos exercendos a Joanne erat deputatus. Sed quidaz etiam de populo vtriusq̄ partis extincti sunt. Et his motus imperator prohibuit Arrianos hymnos publice decantare. Eo tempore Seuerianus gabalensis episcopus: honorabi lis apud multos proceres: ⁊ ab ipso imperatore ⁊ Augusta multū dilectus Constantinopolim venit: ⁊ a Joanne gratan ter suscept⁹ est. Quūq̄ Joannes in Asiā perretisset: suam eisdez ecclesiam commendauit. Ille aūt nō fidē: sed seipsum eidem studuit nunciare. Transeunti aūt Seueriano non af surrexit Serapion. Ille vero indignatus clamauit. Si ce

rapion

Theo philus Chrysо stomo infest⁹.

Chrys. o fo. in Baymā seueri tas.

Cōstan tinopo lis ab Joāne chrysо sto. de fensa.

arria nozum xpia noz dii fidia.

Seue rianus.

Serapion.

rapion clericus mortuus nō fuerit: christus in humana natura natus nō est. Hec audiens Joānes rediit: et ipsum tōtū blasphemum de ciuitate eiecit. Qō Auguste multum displicuit: et ipsum reuocari fecit: rogās Joannem vt ipsum sibi reconciliaret. Qui nullatenus acquieuit donec Augusta filiū suum Theodosium eius genibus imponeret supplicantem et coniurantem vt Seuerianum reconciliaret. Maxime autem iste Seuerianus episcopus et Achatius et Antiochus et quidam Isaac syrulus dux monachoꝝ: viri dyscoli et indisciplinati Joānis emuli tēdebāt ad depositionē eius. Quum propter increpationem vitiorum et reformationem morum esset eis Jo. grauis etiā ad vidēdum. vñ et cor suū per literas aperiunt Theophilo: cuius nouerāt versatile ingenium ad hmōi machinamēta. Quod ille libenter amplectēs: occasionem ad hoc efficiendum querebat vel leuem.

§. I. Eo tpe Theophilus Alexādrinus episcopus Dioscorum virum sanctissimū: et Isiderū prius amicissimum iniuste eiecit. Qui constantinopolim venerunt. vt principi et Joanni eius facta narrarent. Joannes autem eos honorabat: sed ante causecognitionē cū eis participare nolebat. Falsus tamen rumor ad Theophilum fuit q Joan. cū eis cōicaret et eis auxilium ferret. At Theophilus indignatus non solū vindictam in illos exercere: sed vt

epiphanius cyprieps.

Joan. deponeret fortiter se armabat. Celans autem intentionem suam: misit ad omnes ciuitatū Egipti regiōis: scribens se Origenē. libros velle dānare. Epiphanium quoq virū sanctissimū Cypri epm circūuenit et amicū sibi fecit: rogans similiter vt et ipse libros Origenē. dānaret. Epiphanius autem ppter sanctitatē eius fallacias non attēdēs episcopos suos apud Cyprum conuocauit: et lectionē librorum Origenē. interdixit. Rogans Joānem: vt se ab horum librorum lectione suspenderet. et que ordinata fuerant confirmaret. Joannes autem hec parui pendens in doctrina ecclesiastica laborabat et in ea florebat: nihilque eorum que cōtra eum cogitabantur: curabat. Demū Theophilus odiū celatum manifestauit: et se velle deponere Joannem indicauit. Mox inimici Joannis: et multi pceres palatij et clerici tempus opportunum inuenientes nitebantur: vt contra Joannem consilium fierer Cōstantinopoli. Post hec Epiphanius Constantinopolim venit damnationē librorꝝ Origenē. secū ferens: et inuitationē Joānis causa Theophili declinauit. Et quidā propter reuerentiā Epiphanij damnationi librorꝝ Origenē. se subscribebant: plurimi autem hoc facere recusabant. Quoꝝ vnus fuit Theotimus Scythie presulvir rectitudine vite famosissimus. Qui ita respondit. Ego mi Epiphani eque eius qō dum bene reḡuit iniurias non feroꝝ: neq rem blasphemantē tentare presumo. Damnas ea q priores nostri respuere noluerūt. Nam neq malā doctrinaz in libris eius cōspicio. Qui his contumelias inferunt: nesciunt semepipsos. Athanasius autē defensor Niceni consilij ptra Arrianos testez sue fidei hūc virum appellat: illius libros suis cōiungens et dicēs. Mirabilis et laboriosissimus Origenē. hoc de filio dei nobis testimonium perhibet: asserens coeternū eum patri. ¶ Ubi aduertendū q de doctrina Origenis fuit magna altercatio inter antiquos et sanctos doctores: aliis approbātibus: aliis reprobantibus: et hoc qz non ita erāt manifestati errores doctrine eius. Unde et qui approbabāt: forte nondū legerāt in eis illos errores vel qz dicebaḡ a falsarijs errores esse insertos. Ex postea eis detectis per ecclesiam reprobata est doctrina cum authore suo: exceptis ijs q Hiero. et vera approbat. Joan. autem Chrysos. indignatus q absq regulis scilicet ecclesiasticis in ecclesia sua Epiphanius ordinationes fecerit: tamen rogabat vt inter episcopos cum eo maneret. At ille nec se cum eo manere velle nec orare respondit: nisi Dioscorū ejiceret: et damnationi librorum Origenē. se subscriberet. Joanne aūt hoc facere renuente: aduersus Joan. ab eius inuidis Epiphanio incitatur. Unde Epiphanius Dioscorū adiudicauit. libros Origenē. dānauit: ac Joanni tanquā horū defensori detrahere cepit. Cui Joan. mādauit. Contra regulas multa fecisti o Epiphani. primumque ordinationē fecisti in ecclesia sub meo iure constituta. deinde quia in ea authoritate ppria sacra celebrasti. rursus quia inuitatus excusasti: et nūc denuo qz in te ipsum confidis. Quapropter obserua ne in populo seditio oriatur: et huius rei periculū ipse suscipias. Hec audiēs Epiphanius discessit. Qui quū Cyprū reuersus esset: mandauit Joanni dicēs. Spero q eps nō morieris. Et Joannes remandauit Epiphanio dicēs. Spero q ad tuam patriam nō redibis. Quod vtiq verumq euenit. Nam Epiphanius in via obiit: et Joannes Chrysosto. de episcopatu depositus in exilio vitam finiuit. Uerum quum Epiphanius recessit de Constantinopoli: relatum est Joan. vt dicitur in tripartita

altercatio de doctrina Origenis.

historia: quod Eudoxia imperatrix Epiphanium contra eum incitasset. Propter quod accensus Joan. zelo sermonē ad populum fecit qui cunctarum mulierum vituperationez omnimodā cōtinebat. Hic sermo ab omnibus fuit acceptatus: quasi contra Augustam sit prolatus. Quod quūz Augusta cognouisset: imperatori conquesta est: dicens contumeliam illatam vxori in eum potius redūdare. Motus ergo ob hoc imperator contra eum precepit synodum celebrari. Theophilus ergo audiens desiderum imperatoris et imperatricis: festine episcopos congregauit iam quasi paratos ad hoc: omnesque Joannis inimici alacriter conſluebāt superbum et impium eum vocantes. Multi ergo episcopi cōgregati Constātinopoli: vt dicitur in historia tripartita. nō iam de libris Origenis tractabant: sed contra Joannem se erigebant. vnde a quater eum citauerunt ad synodum congregatam. Qui venire noluit: asserens illos manifestos inimicos suos: sed synodum vniuersalē fieri proclamabat. Uñ propter hoc synodus dānauit eum: qz noluit obedire. Et ex hoc magna seditio concitata est in populo Joannem excusante contra clerum. Sed iussio imperatoris coegit recedere. Palladius plenius ista ponit: cui⁹ verba sunt omnia que sequuntur.

Joan. mittit in exiliuz.

§. II. Causam autem quare Isiderum illum sanctum virū et sibi prius amicū Theophilus eiecit: palladius exprimit. Hic em Isiderus fuit ab Athanasio presbyter ordinatus: octogesimū etatis agens annum: susceptor peregrinorum in ciuitate Alexādrie. Hic ergo vidua quedaz ex primoribus ciuitatis mille aureos dedit: adiurans eum vt pauperculis Alexandrie pro vestibus eogaret: ignorāte Theophilo. et hoc nesi sciret lapidibus emendis illos expēderet: quedam em rabies edificandi eum obsederat. Isiderus igitur acceptam pecuniā dispersit pauperibus. Quod quum peruenisset ad aures Theophili (exploratores em habebat ad ista) vocari fecit Isiderum et scicitatus ab eo: quū cognouisset ita rez se habere: nimis egre tulit dictā pecuniam ad eum non peruenisse. Et sui vt iniuriā vindicare volēs: post duos mēses cōgregatis sacerdotibus presente Isidero protulit Theophilus chartulam quā ipse cōfinxerat dicēs. Hāc accusationē Isidere contra te accepi: iam est decimusoctauus annus: sed qm̄ aliis occupatus fui obliuioni tradideraī: et requirēs alias chartas hanc inueni. Quid ergo ad eā respondes? Cōtinebat autem charta scelus sodomoꝝ. Rñdit Isiderus illū euocādum qui dedit libellū. Quū aūt qz presens nō erat iuuenis quem asserebat Theophilus libellum accusatiōis dedisse cum quo malum dicebaḡ egisse: differt iudiciū in crastinum. deprecatusq est interea Theophilus per suos adolescētulū quendam promissus multis vt Isiderū de eo accusaret: oblatis ei aureis xv. ad hoc ipm agendū. Quod quū disposuisset ereḡ: in se reuersus timēs ex vna legū penas si in pbatione deficeret: ex altera indignationē Theophili si calumniam detegeret: ad ecclesiā fugit nō prosequēdo factū. Theophilus tamē inito iudicio ab ecclesia Isiderū eliminat: grauia illum comisisse crimina pnuncias. Ipse aūt Isiderus timēs ne grauiori indignatiōe concitat⁹ Theophilus saluti sue insidiaretur: ad montem Nitrie tendit: repetēs monasticum ordinez in quo fuerit iuuenis enutritus: ibique intra cellulam mansit. Interea Theophilus sibi cōscius quaz indecēter egisset: incertamq victoriā suspectam habēs: Ifas ad vicinos episcopos mittit: mandans quosdā ex primoribus de mōte abiici: atq interiori heremo mōachos pelli. Qui quū seniorib⁹ descēdētes Alexandriā: orabāt Theophilū vt diceret quā ob causam dānati abiective fuissent. Ille sanguineos oculos contorquens: monstri varij in mōte insaniēs Animonij equalis sui cerucibus torquē iniecit ferream ppriis manibus. maxillasq illius ppriis ictibus pulsans: et intensis digitis nares impetens atq cruentās ac voce fremebundus minitās. Heretice ait: anathematiza origenem. quum aduersus Origenē. nihil esset ppositus: solumq intercederet Isideri odiū. Sicq cruenti absq responso vllo reuersi sunt ad suos orationi se dantes. Non quieuit Theophilus sed vicinos episcopos euocans consilium constat aduersus monachos. Quumque illos neque vocasset ad respondendum: neque eos alloquutus fuisset: tres ex illis damnat viros precipuos egyptiverit⁹ contra multitudinem ferre sententiam: dogmatum ori⁹ inperuersitatē illis impingēs: quos ante sepe plus quaz eps quisq honorauerat: non veritus eos appellare magos eo q Isidemus pro affecti viderentur. Ubi vero illos monte fugauit: compa sequuntorat sibi quinq homunculos: q nunq in cetu seniorum here- tor. mivisi fuerant indignissimos: vnū eorum ordinat: alium pbyterum: tres diacones. Eosq monet vt cōplices suos dare libellos calumnie cōtra tres illos sanctos patres aliis simi-

Theophilus monachoꝝ.

les libellos quos ipse texuerat. Ingreditur ergo cuz eis ad augustalem: z contra illos ex persona propria proponit accusatorem Egyptie diocesis pontificem: orat atque vt militari manu illi tota Egypto pellatur. Pergens igitur ad montez manu armata: noctu monasteria inuadit: predatur cellulas eorum: z tres illos solita indignatiõe perquirit: nec tamen inuenit: quia in puteo absconditi fuerant cum libris eoruz. Fugati igitur monachi in Palestinã cõtendentes etiam occupat. i. Hierosolymã. Sequuticz sunt illos trecẽti monachi virtute principui alijs p alia loca dispersis. Qõ quũ percepisset Theophilus: mãdauit per literas epis Palestine vt illos nõ retinerẽt: necz in ecclesiasticũ necz in aliũ priuatũ locũ reciperẽt. Inde ergo cõpulsi exire: rãdem ad vbẽ regiam deuenerũt scz Constãtinopolim/ visitãtes Joã. z causaz sui accessus z expulsiõis explicãtes ei se cõmendabãt: cõcludentes. Si tu pater z ipse nos despicis: aut reuerẽtia aut metu Theophili iurta relias epos: nihil iã supest nobis nisi vt profecti ad imperatorẽ ipsius Theophili opa pessima ad iniuriã ecclesie publicem⁹. Itaz si opinionis ecclesiastice tibi cura est psuade illi vt nos permittat in Egypto remorari. Nihil essi peccauimus: nec in leges dei nostri: necz i illũ ipsuz. His auditis Joan. post lachrymas compassionis: ratus facile Theophili iram aduersus illos in gratiã transferre posse libenter sumit negotiũ: admonẽs viros vt aduentus sui causam silẽtio regerent donec ipse Theophilo scriberet. Interea de mansione eis quideri fecit: z de vita eorum coadiuuãtibus ipsis monachis de laboribus manuũ suarũ. Contingit aũt tunc clericos in vbe regia esse pro certis negotijs. Quos Joã. ad se vocãs interrogauit an illos nossent et: de causa eorum. Qui respondẽrũt se optime nosse z iniuriam ppessos: sed suũ esse eos illi recõciliari: ita tamen quod interea nõ cõmunicaret cũ eis: ne ex his Theophilus contristaretur: sed eis tã humanitatis officia ministraret. Quod totũ Joan. fecit. Scripsit Joan. Theophilo supplicãs z hãc sibi vt filio fratri postulãs gratiã: vt viros illos pacifice ad se reuocaret. Ad hec Theophilus gratiam quidem Joan. denegauit. Misitcz quosdã ad hmõi certamina exercitatos: de quibus supra diximus: libellos vt porrigerent quos ipse dictauerat: mendaciuz z calũniam continentes obumbrata. Et quum non posset vite illorum derogare: fecit vt intra patriarchium quasi magi de Egypto notarentur. Monachi vero vbi aduertunt se nihil pficisse: verum z in maiorẽ ire precipitiũ illum declinasse: plerosqz in dignitatibus constitutos adducunt secum: oẽmcz anathematizantes heresim libellos Joanni traduntun quibus viri iam tyrãnidem notant quibusdã capitulis adiectis que referre coram infirmioribus piget z pudet. Rursus z per seipsum z per alios episcopos Joan. Theophilũ hortatur: z viros vt ab huius accusatione desisterent: Theophilo iterũ scribens. Intantum merozis in te impulsi sunt viri istiusmodi vt te datis etiam libellis accusent. Jam ãd tibi videt rescribe. Non enim me audiunt vt ab hac intentione discedant. Ad hec Theophilus maiori inflamatus ira monachorum fratrem Dioscorum episcopuz qui in ecclesiasticis rebus consenuerat: ab ipsa ecclesia prohibet: episcopo Joan. ita scribens. Arbitror te non ignorare Niceni concilij canones quid pcipiant sancientes episcopũ non iudicare causam citra terminos suos. Si aũt ignoras discez: libellos cõtra me suscipere desine. Nam z si me iudicari opus sit: ab egyptijs: non abs te id fieri oportet: q̃ lxxv. dierũ itinere a nobis separatus es. Accepta Joan. epistola z lecta: eam si quidem seruauit sibi. Monachis vero vtriusqz partis dixit ea que ad pacem sunt. Audientes vtreque partes exasperate sunt. Illa quidem q̃ vi tyrannidis pressa videret. Hec aũt scz pro Theophilo: q̃ absque eo pacem inire nõ presumerẽt: cuius iussu libellos dederant calũnie plenos. Itaqz Joan. eos alloquutus a se dimisit. Profecti deinde monachi Augustũ primum cõgressi: reginam deinde adeunt in ecclesia sibi Joan. orantes vt aduersantium monachorum qui scilicet erant pro parte Theophili: libelli contra se apud prefectos vbis examinarentur. tum vt Theophilus vel inuitus adductus Joannis iudicio subijceretur: tum demum vt Theophili monachi aut probarent crimina que sanctis senibus obiecerant: aut pene talionis subijcerentur. Sicqz mittit Alexãdriã Elaphius qui Theophilum ducat: sententiã reliquã prefecti exequerent. Quuz autẽ causa ventilaret: z eis deprehẽsis de calumnia metuentes illi oia in Theophilũ retorquẽt q̃ illos subornasset: libelloscz calũnie dictasset. Qui vt rõnis ordo poscebat: omnes incarcerãtur vsque ad aduentũ Theophili. Et ijs alij mortuũ tur in custodia Theophilo diutius remorante: alij post aduentum eius pecunijs iudicũ seueritatẽ emolĩũtur in exiliũ missi. Appulit vel sero Theophilus adstans veluti scarabeus fimo honorat⁹ eis quos ex Egypto z Judia ipa conduxerat. Remoratus illic tres hebdomadas dierum: nec epo Joanni congressus est vt solent epi: nec ecclesie appropinquauit: sed pstitit nocte ac die certans: nouumcz odium contra Joannem dictim copulans eo q̃ Isiderum et Dioscorum iniuste a se electos non ad cõmunionẽ: vt illi ab iniquis relatum fuerat: sed ad substentationez receperat. Machinaturcz contra eum vt non solum ab ecclesia pellat: sed vita ipsa priuetur: partim profusione auri contra veritatem superstitionẽ potentium redimens: partim lautioribus epulis gule deditos: partim spe maioris dignitatis ex clericis quoslibet inducens. Pulsi aũt fuerant a Joanne pro sceleribus suis duo diaconi z ab ecclesia separati. vn⁹ propter homicidiuz: alter propter adulterium. horũ Theophilus abusus leuitate hortatur vt aduersus Joã. libellos daret: quos ipse dictauerat calũniam continentes: pollicitus eos restituere in locum ministerij sui: q̃ et postea fecit. Fuerũt ergo precipui aduersarij Joannis episcopi quatuor. Theophilus Alexandrinus: Antiochus: Achatius: et Seuerianus. Presbyteri duo. diaconi quinqz. Tres exaula regis manu militari opem ferentes. Tres vidue opulẽte in pernicie salutis sue pecunias ex rapinis possidẽtes. que virorum quoqz constantiam perturbare possent et incutere. Marsa/ Erastitia/ et Eugraphia vane et parum pudice: et maxime tertia. Conuersatus est autem Theophil⁹ apud Eugraphiam: vna cum Seueriano: Achatio: et Antiocho. ac reliquis Joanni propter castissima monita infensis. Postremo demum libellos imperatori auro illis per omnia suffragante) calumnie plenos contra Joannem: vt ipm Joannem. etiam inuitum ad consilium suum traherẽt. Eram⁹ (inquit Palladius iste q̃ hec scripsit) cũ Joãne. i. epi tũc in epatus triclinio sedẽtes adiurantesqz quõ quẽ solũ venire iusserat: ac pro nefarijs respondere crimimbus tot sociatus epis venisset: quõ etiam nunc sententias principum immutaret et cmultos de clero peruerteret. Sic colloquentibus nobis ait Joan. Orate fratres: ac siquidẽ diligitis christuz: mei gratia suam nullus deserat ecclesiam. Ego enim iaz delibor. z tps mee resolutionis instat. Multas vt video pus pressuras patiar: ac demum ex vita excedam. In oraonibus vestris memineritis mei. Merore igitur ineffabili detenti alij quidem fundebamus maximam vim lachrymaruz: alij oculos eius sacrumcz caput et os exosculantes non se a fletibus z singultibus continere valebant. Sedete inqt Joã. fratres z flere desinite: ne me amplius affligatis. Mihi viuere xps est: z mori lucrũ. Jam essi fama vulgauerat ob fiducie illius magnitudinem scilicet in reprehendẽdo: capite eum truncandũ esse. Si tenetis memoria inquit) rememoramini quõ semper dixerim vobis: via est vita presens: ei⁹ et tristia z leta pertranseunt. Nundine sunt que cernimus omnia. Uendimus: emimus: modo diuertimus. Nõ patriarchis meliores sumus: et prophetas et apostolos antecessimus: vt immortalis nobis hec vita permaneat. Ad hec ingemiscens quidam ex presentibus ait. At vices lugemus nostras nostram desolationem: qui pupilli relinquimur. ecclesie viduitatem. confusionez legum. ambitionẽ nõ timẽtium dñm: z gubernaculis ecclesie sese ingerentium. destituros pauperes. doctrinãcz desertã. His ille auditis alloquenti ait. Sufficit frater. Noli plura prosequi. Uerum vt dixi vestras ecclesias non dimittatis. Necz enim a me doctrina christi accepit initium. necz in me desitura est. Nõne Moyses mortuus est: nũquid Jesus post illum inuentus nõ est: Nonne Samuel obijt: Nõne David victus est: Capite cesus est Paulus et Timotheum dimisit. His dictis Cultissius Apamie epus ait. Necessario si ecclesias tenuerimus cõicare cogemur et subscribere. Ad hec sanctus. Cõicate ãdẽ ne scindatis ecclesiaz. Uerũ nolite subscribere: nihil essi mihi cõscius sum ppter q̃ deponi aut deijci merear.

Aduersarij pcipui ioannis chrysostomi

§. III. Dum hec inter se referũt

nunciatum est astare pre foribus quos Theophilus miserat: iubet eos protinus ingredi. ingressos cuius essent gradus interrogat. Episcopos esse vbi didicit: orat vt sedentes quam ob causam venerint dicant. Illi breues tñ habemus inquiunt. Jubet illud legi. Erat aũt hic textus: Sancta synodus ad quercum congregata Joãni. i. significat. Libellos contra te accepimus mala cõtinentes innumera. Occurre igit Serapionẽ et Tingi presbyteros recuz assumẽs. Est essi illud opus. Locus vbi erãt cõgregati Theophilus cũ suis sic vocabaẽ scz quercus: q̃ loc⁹ erat extra ciuitatẽ. Postcz lecta est pagina: contradicũt ij qui cũ Joanne erant epi. Ita Theophilo per epos tres: scz Lupicinum: Demetrium: et Heliseum: z duos presbyteros: scz Seuerũ z Herculanum: et manuũ oẽs viros sanctos refribẽtes. Noli negocia ecclesie soluere. Noli ordinẽ cõfundere: et ne scindas ecclesiaz propter

pter quā christus descēdit ad terras. Quod si impatiēs soluere vis niceni consilij canones: causamq; citra tuos terminos cognoscere vis: ipse ad nos transi in bene instituta ciuitatem. Neq; instar Cayn Abel in campum prouoces: vt nos te perimam audiamus. Habemus essi contra te libellos capitulis. lxx. apertas ac nefarias actiones continentes: Plures q; per dei gratiā sumus q̄ synodus tua congregati: nō ad euersionē ecclesie sed pacē. Nam tua synodus. xxvj. habet episcopos ex vna prouincia: nos autem. xl. sumus ex variis prouincijs. in quibus ⁊ septem sunt metropolite. Et necessario conuenit pauciores a pluribus et prestantioribus canones iudicari. Habemus ⁊ epistolam tuam per quam admones Joan. coepiscopum nostrum non oportere eum extra terminos suos iudicare. Quocirca ecclesiasticos obtemperās legibus: accusatores tuos ora vt a tua accusatione desistant. Joannes autem episcopis suis ait. Vos quod videtur vobis scribite: me autem conuenit ad ea que mihi scripta sunt rescribere. Sicq; mandauit Theophilo dicens. Ego an aliquis dicere contra me aliquid possit nescio. Porro si quis proposuit contra me: vultisq; veniam. manifestos inimicos meos: quos mihi negligentia sua fecit infensos: conuentu vestro abijcite. Neq; iam de loco tendam vbi oporteat me iudicari: etsi id maxime in ciuitate fieri oportuit. Sunt autem quos vt suspectos renuo. Theophilum quem in Alexandria et in Lisia dixisse certum est. In comitatū proficiscor vt Joannem deponē. id ex eo verū ꝓbatur: q; aduenies neq; congressus est mihi: nec mecum communicauit. Qui ergo ante audientiam inimicus comprobatus est: quid post iudicium facturum putatis? Achatium itidem qui dixit Ego illi ollam condio. Quid autem de Seuriano ⁊ Antiocho dicam: quo facinora seculi quoq; theatra canunt. Itaq; si me reuera venire vultis: hos quatuor siquidem iudices sunt consilio pellite. Hec faciendo non solum ad charitatem vestram: sed ad omnem vniuersalem synodū venire paratus sum. Scitote igitur quod si millies miseritis ad me: nullum aliud responsum reportabitis. Illis exeūtibus notarius edictum habens regium per quod iuxta illorum postulata inuitus traheretur ad iudicium: euestigio ingressus vrgebat. Ubi notario responsum fuerat: nuntiatur Joanni presbyteri. Eugenius quidam qui factionis cōtra Joan. mercedem acceperat heraclee episcopatū ⁊ Isaac monachū (ne aliter dicam) adesse. Qui dicunt Joanni. Dā dat tibi synodus vt transeas ad nos responsurus ad crimina. Econtra Joan. per alios episcopos rescribit. Quanam ora consequentia. quo ordine iudicatis: qui inimicos meos fecistis iudices? Ad hec illis episcopis captis alium occiderunt alium confoderunt: alteri ferro collum imposuerunt quod sancto viro preparauerant: vt ita iniectus in nauim ad loca mitterent remotiora. Denicq; contra sanctum Joannem proferunt sententiam: cuius nec faciem viderant: nec vocem audierant: vnam conficientes nequitiam quam longe ante texuerant. Missaq; est relatio ad imperatorem ita exordiens. Quoniam accusatus Joan. quorundam criminū consciusq; ad ea occurrere noluit diluenda: huiusmodi autem deponunt leges: id quod ⁊ passus est. Continent autem libelli lese maiestatis crimen: iubeat hunc pietas vestra vel inuitum expelli: daturum tanti criminis penas. Nobis enim ista non licet inquirere. Erat autem id crimen maledictum in reginam quam (vt illi detulerant) Hiezabel nuncupauerat. In hunc modum Joan. ab ecclesia pellitur: misso ad id comite cum auxilio militum: non secus q̄ ad barbaricum prelium. Et quia populo multum hoc displicebat: ne fieret seditio: sine resistentia se eis tradidit: vt occulte duceretur ad agellos bithinie. Media vero fere transierat dies: quus motum quendam: vt terre motum in cubiculo fieri regis contigit. Perterriti ex hoc Joannem misso notario reuocant: et proprio paucis post diebus restituunt eum solio. Theophilus vero cum Egyptijs episcopis salutem fugę cōmittit suam. Adeo enim molestę ciuitas factum eius tulerat: vt marinis vndis eum immergere quererent. Et dicitur in histor. tripartita / Terremotu facto: exortus est murmur in tota ciuitate dicentibus cunctis hoc contigisse propter iniustam eiectionem Joan. Rogauit regina imperatorem Joannem reduci in ciuitatem. Destinati sunt plures nuncij successiue ex parte imperatoris et populi: rogantes vt rediret: ⁊ ciuitati pereunti succurreret et seditio populi sedaretur. Qui licet coactus reuersus est occurrente ei populo cum cereis ⁊ lampadibus. Et quum populus vellet eum in sua sede more solito residere: nolebat dicens oportere eum a synodo que eum damnauerat reponi. Tantum autez institerunt populi importune hoc petentes: vt eis acquiescerit: scilicet residere in episcopali throno. Eo tempore statua argentea chlamyde circumamicta in platea iuxta ecclesiam sancte Sophie ad honorē auguste posita erat vbi milites ⁊ proceres ludos publicos exercebant. Quod Joanni plurimum displicuit: quum videret hoc ad ecclesie spectare iniuriam. Consuetā igitur fiducia rursus linguam suam armauit. Et quum oporteret principes supplicationis verbo deflectere vt a tali lusu recederent: hoc non fecit: sed imperij sui vsus eloquio videntes talia fieri lacerabat. Augusta ad suam trahebat talia iniuriam. Et denuo querit vt cōtra eum synodus celebretur. Joannes hoc sentiens / illam famosam homiliam protulit. Adhuc Herodias insanit ⁊c. Qō magis prouocauit reginam ad procurandum eiectionem eius. Post duos iterum menses a plaga inflicta modicum respirantes: secundo aduersus Joanem fremūt. Initiumq; probabile minime inuenientes: Alexandriam ad huiusmodi rem peritissimum sophistam mittunt ita suggerentes. Aut iterum veni our noster aduersus Joan. futurus ⁊ aut si populi causa id vereris: modum nobis aliquem suggere ex quo sumamus initium. Acceptis Theophilus literis ipe quidem venire noluit: sciens quo pacto effugisset. Misit autem tres illos episcopos: mittens vna ⁊ canones quosdam ab Arrianos contra beatissimum Athanasium factos: quibus vtentes Joanni calumnias struerent: quod scilicet post depositionem suam ausus sit redire sine episcopali decreto. Est enim natura feruidus ⁊ temerarius et audax: et supra modum contentiosus: et quod sibi visum fuerit nec iudiciū nec consilium sustinet: id in primis studens vt iudiciuz suū atq; sententia vincat semper et superet. Faciunt illi quod admoniti fuerant. Accersitisq; ex Cappadocia ⁊ Syria Pōtho et Phrigia metropolitis et episcopis omnibus Constantinopolim conuenere. Aduenientes iuxta canonum seriem Joanni communicauerunt ne eadem que prius incurrerēt. Ea re comperta / principes egre tulerunt. Et Theodozus q̄dem Tyaneus episcopus vir summe grauitatis vbi ab ijs qui venerant quid foret agendus percepit ne Theophili temeritatem sequeretur: ad suam vale faciens comitatui remeauit ad ecclesiam. Leontius autem ⁊ Ammonius satellites Theophili in secunda synodo istam sententiaz nequissimam Achatio ⁊ Antiocho episcopi inferūt obtinere: sanciētes contra Joan. vt locus purgandi seipsi Joanni daretur nullus: vigore scilicet canonum: quos Theophilus miserat a xl. complicibus Arrij editos: atq; ita continentes. Si quis episcopus aut presbyter iuste aut iniuste depositus ex seipso absq; synodo in ecclesiam redierit: hic iam excusatiōis non habeat locū: sed oīno expellatur. Et ista quidem regula vt nequam ⁊ a nequissimis edita in Cardicensi consilio a Romanis Illyrijs et Italis Macedonibusq; ⁊ Grecis eliminata est: quādo Liberius aut Julius sub Constantis imperio Athanasium ⁊ Marcellus Galaten admisit ad communionem: quorum gratia canon ille fuerat editus. Et duo illi q̄dem Leontius ⁊ Ammonius adiuncti Achatio: Antiocho: Lyrino: et Seueriano inimicis Joannis ingressi sunt ad regem: vt vigore dictis canonis Joannes sine vlla audientia ecclesia pelleret: eo q̄ reuersus foret ad ecclesiam suāabsq; authoritate synodi. Quumq; contentio fieret coram rege Joānitis. i. q̄ iuuabāt partes Joānis: asserētib⁹ illum canonem editū ab Arrianis: Theophilitis. i. q̄ fouebant iniustitiā Theophili: ecōtra asserentibus a catholicis canonē illū statutum: vir venerandus Elpidius Laodicee Syrie eps vna cū Tranq̄llo suadebāt regi nō oportere Joānē irrationabiliter ejici. Neq; essi prius depositus: sed pulsus a comite fuerat. Neq; a seipso remeauit: sed ex p̄cepto pietatis sueno tario ad hoc misso. Preterea quos proferrēt canones hfticorū esse aptis indicijs ostendi posse. Quū vero persisterent Joānis aduersarij indisciplinate contendere: ⁊ alij clamosa voce pstrepere: alij improbi gestib⁹ presente impatore turgido ore insanire viderent: modeste canonū scientissimus Elpidius modico impetrato silentio sic regē alloquit. Non diutius mansuetudinez tuam nos veremus imperator: sed istud fiat. Subscribāt fratres nostri Achati⁹ ⁊ Antiochus ⁊ ceteri se illorum esse fidei qui illos canones exposuerunt quos ipsi obtendunt. Et soluta est cōtrouersia. Imperator vbi simplicitatem propositionis aduertit: subridens dixit Antiocho. Nihil afferri vtilius potest. Erat autem in omnibus que fiebant imperator innocens. Arrij igitur Seuerianus et ceteri circa huiusmodi propositionem: quum ad iudicium regis respondere nihil possent: angustijs depressi licet inuiti se subscribere pollicentur. Sed egressi a facie regis promissionem vt inconsulte facta implere detractant. Consultabant autem quonā modo Joānes pelleret. Dum hec agūtur: et alij sic / alij aliter sentiunt: nouem aut decem fluxere menses: quus eps Joannes adiunctis sibi. xlij. epis ageret indies q̄ dei sunt: ⁊ populi magna cum iocunditate ei⁹ doctrina fruerent. Interea superuenit quadragesime

pulchra epla bti ioannis ad theophilū et alios.

Sentētiaferti Joānez Chrys.

Joannes cuz honore reuerti tur cōstātinopolim.

Logice iterū synodus i Joānez Chrys.

tempus. Ingressi rursus Antiochus et cereri ad regez suadebant ei vti Joannem quasi conuictuz imminente paschate uberet expelli. Imperator autem improbitate fatigat⁹ veluti episcopis credidit. Mandat itaq; Joanni vt ecclesiam ereat. Cui Joan. respondit. Ego a deo saluatore nostro hãc suscepi ecclesiam vt salutem populi curem diligenter neq; illã deserere possum. Quod si id fieri omnino vis: q; ciuitas dissentit a te vi mecum age: vt excusationẽ habeam: q; authoritate tua pulsus reliquerim ordinẽ meũ. Et ita cũ quadam verecundia mittentes ex pallatio depulerũt illũ: mandãtes interim vt in episcopatus habitatiõe morareť: expectates simul aliq̃d diuine indignatiõis: vt siq̃d illi⁹ aduersarijs aut sibi contingeret: iterato illũ in ecclesiã reducentes deum reconciliarẽt sibi: alioquin illi rursum insidiarenť vt Pharao Moysi. Inter hꝫ aduenit magni sabbati dies. Rursus illi mandant vt ecclesiam exeat quam officia peractur⁹ intrauerat. Quib⁹ ille iuxta ꝓza respõdit. Uerit⁹ itaq; rex die sanctã t ꝓmotionẽ ciuitatis: acciẽs Achatiũ t Antiochũ dixit eis. Quid facimus? Uidete ne forte non recte consulueritis. Tunc fortissimi t nimium magnanimi in malitia dixerunt regi. Super caput nostruz sit o imperator Joannis depositio. Quod reliquuz erat auxilij ij qui cũ Joanne aderant episcopi: regem t reginam adeunt in martyrijs orãtes cum lachrymis vt christi ecclesie parcerẽt: maxime propter imminens pascha: t eos qui regenerandi erant iam plene eruditos: eisq; redderent sacerdotem. Sed auditi illi non sunt: ita vt sanctus Paulus episcop⁹ interritus fiducia plenus Eudoxie regine diceret. Deũ time. Filijs tuis miserere: neq; sanguinis effusione sanctam christi violes solẽnitatẽ. Joannis deniq; presbyteri quib⁹ dei aderat timor: in publico lauacro qõ Constantianũ appellatur congregatis populis vigilias inchoant. Hec Antiochus Achatius t Seuerianus perdite mentis homines sentiẽtes: ad magistrũ militũ accedũt: importune rogãtes vt collectionem populi impediret. Quod quũ recusaret timẽs scandaluz populi: illi aũt ad hoc instarẽt negãtes cõmotionẽ populi euenturã mẽdacijs innitẽtes: demũ dedit eis quendã Lucium tribunũ milituz gentilẽ. Hic Lucius. cccc. secuz habẽs Thraces insilijt noctu subito vna cũ Achatij clericis t militib⁹ in dñicum gregem veluti lupus fulgẽte ferro sibi iter faciens ac pplos oirimẽs diuinis insistẽtes. Cõcessit aurẽ vt intra beatas aquas eos qui initiabanť prohiberet: ac diacono quiveneranda mysteria manib⁹ tenebat fudit presbyteros fustibus in capite feriens piscinã cruore perfudit. Nude mulieres vna cũ viris qui ad baptismũ erant parati: fugẽ se cõmittebant metu cedistant inhoneste fedatis. Alius manu vulnerat⁹ abibat plorans. Alius virginem conscissam verberibus trahebat: oẽs ad predandum cõuersi/ omnia ornamenta t recõdita sibi applicabant. Presbyteri t diacon in carcerẽ mittebanť. Edicta repetitis vicibus per loca ponebanť varias minas continẽtia: nisi quis Joãnis cõmunionẽ abnegasset. Cõpleta quinquagesima post quintũ diẽ ingressi Achatius t Antiochus: Seuerianus: t Cyrinus ad imperatorẽ dicũt ei. Rex tu nobis a deo es dat⁹: nemini subdit⁹: omnibus dominans Iz tibi quodcũq; vis facere. Noli esse ꝓsbyteris mitior: epis sanctior: dixim⁹ tibi pñtib⁹ oĩb⁹: sup caput nostrũ sit. Joã. depositio: noli igit vni pcere in pncie oĩm nr̃z. Misso itaq; rex notario: hec mandat Joã. Achati⁹: Antioch⁹: Seueriane: t Cyrin⁹ dãnationẽ tuã sup caput suũ posuerunt. Te ipm ergo cõmẽdans deo ecclesiã egredere. Ita eꝑs Joãnes post aptaz iussionẽ discedẽs vna cũ epis sibi fauentib⁹ dixit oĩb⁹. Uenite orem⁹. Tũc q̃dã er primarijs ciuitatis vir fidelis Joanni ista significat. Offi. Lucius nimis audax t facie impudẽs parat⁹ est in lauacro publico cum militib⁹ suis: si forte cõtradicas aut differas: te inuitũ trahere t expellere. Fit autẽ in plebe magna cõmotio. Festina eccl'ia egredi: ne forte in tuũ auxiliũ cõfluẽs populus bellũ cũ militib⁹ cõsereret. Tũc Joãnes osculatus cũ lachrymis ex epis quosdam: orauit eos q̃ int⁹ in sacrario erãt dicens. Manete hic interim vt pfect⁹ modicuz requiescã. Ingressusq; baptisteriuz Olympiadẽ vocat: t Petrachiã: t Proculã diaconas virgines deuotissimas nobiles t iã mature etatis: t Syluinam bti Nobziolicõiugẽ tunc viduaz virtute pcipuã: dixitq; eis. Uenite huc filie: audite me. Que de me sunt: vt video finem hñt: nec vltra forte videbitis faciẽ meaz. Hoc vnũ rogo: hoc deꝑcor: vt solitã ne qua ex vobis ad ecclesiã bñuolẽtiaz deserat. Et q̃cũq; nõ spõte nec ex ambitu fuerit ordinatus: sed de cõsensu oĩm: huic caput vt Joanni inclinate. Neq; eñ ecclesia sine epo esse põt. Miseremini mei vt semp in oratiõibus vestris memores mini. At hec ille lachrymis pfuse cum eiularu ad sacra ei⁹ vestigia volutabantur. Tunc Jo. vni ex ne multitudinem perturbent. Egressus est autem ad oratalem plagam dimittens occidentalem: vbi erat iumentum paratuz et populus prestolans egressum eius inde. Quod Joã. declinauit: ne fieret seditio in populo et conflictus.

Ignis miraculosus.

§. IIII. Post hec de flãma me-

dio throno in quo Joã. sedere cõsueuerat: t veluti in medio corpore positũ cor repẽte ꝑsiliẽs: vbi dei doctorẽ requirebat. Quẽ vbi nõ inuenit: sedẽ totã depascit. paulatimq; sursum accedẽs/ t p tectũ egrediẽs errat. Uerũ vt esset feralis illius synodi ꝓpetuũ documẽtũ: ignis ille interiectã populi multitudinẽ per mediũ põtis instar innoxie trãsiliens: nõ prius partẽ eccl'ie ꝓpinquã: ne hmõi casuz ꝓpinquitati adscribam⁹: sz ptem aule regie primã: vt miraculũ diuinitus illatũ ambigeret nemo: ignis ille circũuolãs cõcitat: veluti cõdicto q̃dã pges: adiacẽtia tecta demoliẽs: foliq; pepercit edicule in q̃ vasorũ sacroꝝ multitudo fuerat recõdita. nõ auri aut argẽti materiã reuerit⁹: sz ne obtrectatoribꝰ ꝓberet mãdati locũ: vt sctm insimulare virũ possent q; ꝓiose supellectilis aliq̃d asportasset. Nulla ignis illo impetu aie amissio cõtigit. nõ hoim: nõ bruto. cetera sordes illic scelerate inuersantiũ vis illa incẽdij diluebat: ab hora sexta vsq; ad nonã igne deminãte. Interea epi qui iuuabãt ptes Joan. partim inclusi tenebantur: alij trahebanť ad custodias: ptim aliqui delitescebãt. Joannes autem vna cũ Cyriaco t Eulisio a prefectis militibus vincti in Bithyniam deducebantur: nõ sine cõminatione supplicioꝝ q; ecclia fuisset incensa. Postea vero Cyriacus et Eulisius cũ reliqs clericis vincti adducti: atq; innocentes ꝓbati dimissi sunt. Joãnes vero beatissimus ad reliquã fiduciã postremo hoc addit constantie documentuz: scribẽs illis in hũc modũ. Et si in alijs locus respondendi datus non est mihi: vel in facto ecclesie audiar. Si quidẽ vt dicitis author incẽdij fui. Nec in hoc quidẽ audit⁹: a militib⁹ in armenie opidũ remotissimum ducit vt ab Isauris qui illud noctu et interdum die obsidebant: necaret. Cucussus hic appellat. Arsatius autez q̃dã beati Nectarij frater Joannis substituit loco eꝰ scz Constantinopolitanus: hõ quẽ t pisces facũdia t actu ranę superarẽt. Qui cũ vno anno et duob⁹ mensib⁹ vixisset: mortuus est in extremis iurans q; sub iureiurando promiserat fratri Nectario se nunq; admissurum electionẽ episcopat⁹ aliquã de eo factã. Substituit Arsatio Atticus presbyter torius cõtra Joannez machinationis architect⁹. Qui quũ aduerteret secũ eꝰ orientalũ cõicare neminẽ: nec ipsius ciuitatis populũ: diuinaꝝ scripturaꝝ impius agit vt qui non cõicarent rescriptis: cogerenť quemẽtes. habebat autez rescriptũ aduersus eꝰ huiusce modi minas cõtinens. Si q̃s Theophilo porphyrio et Attico non cõicauerit: ecclesia pellat: t a suis facultatib⁹ proiciat. Hinc iã alij plus equo terrenoꝝ ponderę grauati multi cõicãt: alij ad cõmunicandum muneribus attrahunť. Qui vero gen⁹ et patriaz gloriã mũdi et corpis pfurã pterpserũt: fugerunt vt nõ cõicarent. Et alij Romam: alij ad mõtes: alij ad monasteria se seruarunt. Continebat aũt rescriptum ꝫ laicos: q; illi intruso nõ cõicarent: si in dignitatib⁹ essent: priuati manerẽt: si in militia: balteũ dimitterẽt militare: populares t artifices mulctati pecunia exilio pellerentur. Joannes vero Cucussi exulans: annum ibi agens: plurimos Armenie pauperes ꝓbo dei pauit. Innidia ꝓcitati emuli ei⁹ audito fructu eius: illum in Arabissum trãsferunt variis iniurijs subijciẽtes: vt eum vita etiaz si posset pellerent. Sed: ibi maxima perficiens virtutum insignia: multos attrarit ad deũ etiaz infideles sermonib⁹ suis. Hinc maioris liuoris flamma stimulati Seuerianus t Porphyrius et alij ex syria episcopi: q; vbiq; crescebat odor sanctitatis eius: transferendum cuerãt ad alium locũ. Et audiẽtes/ Antiochie Joãnis gratissimam philosophiam predicari: dissecabantur corde⁹ suis. Eo miraculo perculsi plericq; clerici aduerse factionis aiebant. Uidete mortuũ terribilẽ/ t vinos victoresq; pacificẽti cum ipsa potestate sua t principatu/ sacerdotẽ solũ/ ciuitatenť. Non igit ferentes ad exercitũ mittunt rescriptum aliud fortius cum adiectione pene procurantes trãsferri. s. in pyruitẽ. s. locum penitus desertũ. Pro ro milites prefecti bere in mandatis asserentes. maioriq; se putabant gradu promouendos si per viã ille memorer⁹. Et vnusquidez ex ipsis aliq̃d humanitatis in eũ claz oñbat: alius vero adeo infestus t atrox vt recõmẽdationes et blãditias q; ei flebãt Joan. morer⁹. Deniq; quũ imber esset vehemens: adeo vt dorsum et pectus inundatio illa percelleret: nihil curans egrediebat.

Joã. in exiliuz trahit.

Arsatius substituit Joanni in ẽpatu: Arsatio Attico.

egrediebat. Ingentē rursus solis estum pro delicijs habebat: sciens hoc affligi sanctū viri caput instar Heliseī calui. quū inter hec oīa trimestre tps difficillimum illud iter conficiens sanct⁹ ille sicut sidus radiens perstabat. Peruenientes autē ad quoddā templū vbi sepultus erat quidam Basiliscus noie sanct⁹ martyrium passus sub Diocletiano Nicomedie cum sancto Luciano: ibi manserunt. Et in illa nocte apparuit ei Basiliscus dicens: Frater Joan. confide. Erasem̄ simul erimus. Qō euenit. Nā quū iter pſequerent ducētes Joannē. ad locū exilij: in via febrib⁹ laborantē reBlozio fustrāsi tus scti Joan. duxerunt eū ad dictū tēplum Basiliscū martyris: vbi Joan. sumptis celestibus sacramētis: cozā oībus adstantib⁹ fudit oratiōnē dicēs more suo: Hīa fit deo oīm cause: cōsignāsq; se in fine oroms extēdēs pedes suos: migrauit ad christum. Tanta vero multitudo virginū tantūq; monachozū et honestiozis vite testimonio insignium: ex Syria et Lilicia: et Ponto agmen occurrit vt putarent plurimi ex cōdicto aduenisse. Sepultusq; est honozifice cum martyre Basilisco.

§. V. Quare aūt solus quasi co-

medebat: nec inuitare alios ad comedendum volebat nec inuitari: cuius in hystoria tripartita assignata sit aliqua ratio vt. ſ. pateat: tamen Palladius ipse assignat multiplicē causam. Tum q; ob calozem capitis ebscenus erat nisi q; in estu eo qō diarodon appellatur: vtebatur. Tum q; infirmitatis cuiusdā gratia/stomachus eius ordinem desiderabat: adeo vt sepius que preparata erant ingrata viderentur: et que non aderant ināri oporteret. Tum q; plerūq; cibi oblit⁹ ad vesperaz vsq; ieiunabat: partim occupat⁹ eccl'iasticis curis partim spiritualib⁹ intelligentijs abstractus. Tum ad vitādum risus et cachinnos et vaniloquia et detractionē: que in cōuiuijs accidunt: et intēperantiā/deliciarum aduersarius oīno/sacrilegiū existimās. Tū vt dispensatozib⁹ furti occasiones amputaret: ne ob reniozū precia in breuib⁹ suis multiplicantes q; erāt in vsus pauperū deputata: sibiipsis vendicarent. Preterea ciuitatis ingenia cogitans / considerabat se oportere esse vt christi dispensatozem: aut dignitates oēs ex equo honozare: aut se subijcere nemini. Et propter hec valedicens maledicris propter hmōi: solus edebat.

§. VI. Et quia Theophilus ille

Alexandrinus eps ad sui temeritatē excusandā in pcessu et pſequutione ꝺ Joā. scripto suo asserebat Joānem dominādi libidine cōcitatū/sedecim epos deposuisse vna die: suosq; illozum vice ordinauisse. Declarat Palladius hoc falsum esse: q; nō sedecim sed sex tm̄ epos Asie: nō vna die: sed post discussionē per biennū factā: et in cōsilio plurimozū epozuz et metropolitarū dicit ꝓpter excessum eozū fuisse amotos et alios virtute ꝑclaros et doctrina facundos subrogatos. Euſebi⁹ eps valentino politanus. Conuenientibus em̄ Constantinopolim epis Asie necessitatū ecclesiasticarū gratia: Eusebius eps Valētinopolitanus vna sabbati tradidit synodo libellū accusatiōis cōtra Antonium epm̄ vel archiepm̄ Ephesinum cōtinentē. vij .c. excessuz eius: quozū vltimū erat q; pro decreto et lege habebat ordinatiōes epozū vēdere p mō redditū. Adsuntq; et qui dederunt: et qui accepit Antonius. Et probatiōes non deerunt. Recepto libello hortatur Joan. Eusebiū desistere: ne forte ex indignatione moueretur contra Antonium: sed reconciliari fratri: et idem per alium epm̄ familiarē ei pcurauit. Eusebius autē instat iterū pozrigens libellū eadem continentē: adiurans Joannē vt pcederet in causa: parat⁹ em̄ erat ꝓbare crimina obiecta. Perlectis ergo capitulis illis/ceperunt patres illi epi in cōsilio adunati examinare circa vltimū. ſ. de simonia: vt maioris ponderis et detestabilius crimē. Interrogat⁹ ergo Antonius qui p̄sens erat: negat crimē obiectū. Interrogati et illi q; nominati erant: dedisse illi pecuniā p ordinatione sil'r negant. Offert se Eusebius ad ꝓbationē per testes: sed q; p̄sentes nō erant: differtur causa. Et q; timebat Joan. suboznationem testium ad inueniendū rei veritatez: disponebat se personaliter ire in Asiā ad examinandum testes. Oō quū pcepisset Antonius sceleris cōscius: tractauit occulte cū vno ex principaliozib⁹ curie sibi amico: ne pmitteret a principe Joannes exire vt magis necessarius negotijs ciuitatis. Quod quum factum fuisset: cōmissa est examinatio huius vni ex metropolitis et duobus epis: vt pgerēt in Asiā in ciuitatez Pepis. et intra duos mēses deberent sub pena excōicationis testes inducti accedere. Diuersis de causis illi nō comparuerunt. Nec Eusebius accusator⁹ tpe debito: propter quod et ipse excōicat⁹ fuit: siue vt desertoz siue vt detractoz. Interea mouitur Antonius accusatus. Et Ephesini ad Joā. mittunt vt detur eis antistes qui ecclesiā bene regat: diutius afflictātū Arrianis infestantib⁹: tum ab auaritijs et pecunijs studētib⁹: rogantes eū personaliter accedere: et ecclesie illi formaz bene viuendi ꝓbere. Pergit Joan. etsi cozporis mala valetudine teneret: et in clemētia aeris obstaret: et nauim intrans post tempestatē Ephesum tandē applicat. Congregatisq; Lydie Asie et Carie epis ad. lxx. viros pertingentibus episcopum ibi ordinant. Adest Eusebius rogans reconciliari: et quum sibi hoc denegaret: q; calūniam fecerat adiecit ille preces dicens. Oīm causa ista et si per biennium vētilata est: solaq; dilatio testiuz obstitit: obsecro pietatez vestrā vt testes/nā ſlota q; presto nunc sunt/examinare dignemini. Naz etsi Antonius postqni auro accepto ordinationem fecit/ decesserit: viuunt tamen qui dato precio sunt ordinati. Placuit synodo rem diligentius discuti. Recitant⁹ que gesta erant. Ingressi sunt testes: ingressi sunt et qui ordinati sunt auro dato. Negare primum: persistentibus tamen testibus: partim laicis: partim presbyteris: q̄b⁹ ante cōfiderevidebātur: mulieribusq; quibusdā et munerū species et loca et tpa quantitatēq; recensentib⁹: quū eos q; conscientia criminis vrgeret: sua spōte nōvsq; adeo coacti ꝓfitent⁹. dedim⁹ (aiebāt) hāc esse ꝓsuetudinē existimātes: vt videremur a curia liberari. At nunc siquidē honestum est: ozam⁹ vt in ministerio eccl'ie simus. Sinaut⁹ vel aurū q̄ dedim⁹ recipiam⁹. Quidā em̄ ex nobis vtozū nostraruz aurū et variā suppellectilē dedim⁹. Ad hec Joan. synodo pollicit⁹ est. Ego inquiens instabo apud regē vt absoluant. Vos aūt mādate ullis ab Antonij reddit⁹ recipere q̄ dederunt. Precepitq; synodus ab heredibus Antonij aurū restitui: eosq; a sacerdotib⁹ remotos in cōione fieri: ne si ista passim pmitterent⁹: consuetudo egyptiaca fieret vendendi sacerdotiū et emendi. Hozū oīum extant cōmentaria et supersunt iudices. Neq; em̄ vna die discussio facta est vt Theophilus mentitur: sed biennio integro. Nec sedecim: ſz seruitio simonie depositi sunt. In quorum locū substituti sunt alij virtute clari/et gra diuini sermonis ozati. Verū illi pessimi Joannis emuli post ei⁹ exiliū ante quadriennium⁹ hos in eccl'iam reuocāt: pulsis illis q̄ legitime subrogati fuerant: in summā ouiū christi' pnicie et singulare detrimētū. Et ordinātes tribuni Victoris eunuchum in sede epi collocauerūt. Eū vero q̄ a. lxx. epis fuerat ordinat⁹ carceri inclusum hacten⁹ seruāt: virū apprime liberalib⁹ disciplinis imbutū: et post solitariā vitā ob diuinarū peritiā lras accersitū ex heremo. Ille aūt eunuch⁹ ordinat⁹/vel ventri subdit⁹ erat: in feminas insaniens et impudens scortuz/emptitiū/illiberale/nec vir/neq; femina. q̄ vt fama est: inter satyrica cōuiuia theatricas tumeris puellas gessit capite hedera coronato: etiā post baptismum suū Flauiano q̄q; Antiochie epo seu patriarcha mortuo: vocatus fuit a pplo in epm̄ q̄dā hō sanctissim⁹ Constantius: qui erat sup ceteros mitis: actu et contemplatione singularis: virgo: et breuiter omni virtute admirabilis. Hūc cernēs tā ti meriti virū Porphyrius scelerat⁹ pecunijs hoc modo fugandum curat. Scripsit ad principes: cumq; vt nouarum rerum ac seditiones authozem obtinuit in exilium relegari: querens alium ibi prefici. quod et de facto egerūt. occulte intrudentes: ipse Porphyrius cum Achatio: Antiocho/ et Seueriano cum complicibus accepto pretio.

§. VII. Postq̄ aūt Joā. secū-

Varie ob eie ctū Joannem Chrys. epistole ad. Innocē. pa pā et ei⁹ item ad alios misse. do fuit ecclesia eiectus. Theophilus misit lras suas ad Innocentiuz papā: significās quō eū deposuisset. Quas quum legisset Innocē. exhozruit temeritatem et fastū Theophili egre ferēs q; solus scripserat: et q; rei totius seriem omiserat referre: cuius sc̄z rei gra: quibusve secum adiunctis aut⁹ fuisset illū deponere: nihilq; voluit rescribere rei indigntate cōmot⁹. Post triduū aduenerūt epi quatuoz a Joanne destinati reuerdēissimi viri epistolas deferentes Innocen. pape. vnā Joannis. scōam episcopoz. xl. de cōione. Joan. tertiam scripserat clerus Joan. ¶ Epistola. Joā. tale habebat exordiuz. Domino venerabili ac beatissimo epo Innoc. Joannes in dño salutē. Et ante lras nras ad aures pietatis vestre pueniſſe putam⁹ z presumptū hoc facinus. Quippe magnitudo sceleris fecit vt nulla oris pars reliqua sit: quā nō hui⁹ horrēde cladis rumor: ipleuerit: imo ad ipsa quoq; extrema terre gestozum fama ptingēs /ingentez vbiq; gemitū luctūq; excitauit. Verū quia nō modo lugere et plācrib⁹ prosequi: sed et emēdare p viriꝺ cōuenit: et caute pspicere q̄ pacto hec seuissima pcella eccl'ie sopiat: necessariū existimauim⁹ dños meos honorandissimos presules Cle. papā. et Eugenū hortari: vt dimissis suis ecclesijs pelago se traderēt: et ad vestrā currerēt charitatē: oībusq; lucide expositis immature tante cladi remediuz dari salubre postularent. Exinde narrat Joan. rem gestaz diffuse in ipsa epla: videlicet quō Theophilus Alexandrine ecclesie epūs/quū ad diluenda crimina sibi obiecta iussus eēt ab im-

Alba gnū cri mēsimo nie.

peratore Cōstantinopolim accedere: tandē venit cū multis epis nō ad diluēda crimina: sed ad deponēdum Joānem. Et cōgregata synodo suoꝝ quū traxisset ad se clerū Joannis: vocari p epos fecit Joā. ad synodū: ad rndendū accusatoribus suis. Qō quum recusasset: allegans accusatores t iudices suos esse manifestos inimcos: sed paratum se offerens ad rndendū obiectis: et se purgandū cotā qbuscūq; dū res fieret debito modo: ideo Theophilus deposuit eum: et eiecit de eccl'ia t de ciuitate. Sed quuꝝ reuocat⁹ fuisset ab imperatore ꝯcitissime ad suā ecclesiā: fuasit ipse Joā. imperatori vt cōgregaret cōsiliuꝝ ad qō veniret Theophil⁹ t ipse vt negotiū eraminaret. At Theophilus iam fugerat. Post qō a cōplicibus suis iterum congregatis Constantinopoli multis epis: iterum pcuratione eoꝝ t cōspiratione manu militari eiectus fuerat de ecclesia sua: magna cede facta in ecc'ia nocte paschalis solēnitatis. Et demū sic cōcludit epistolam. Hec igit cuncta cogitantes: t a dnis meis venerandis epis manifestius pleniusq; discētes: qō est partium nostrarū munus studium vestrū et operaꝝ acdiligentiā: queso inferre dignemini. ita em nō nobis trī: sed ecclesijs vniuersis gratificabimini: t a deo mercedē accipietis. Scripsimus ista t ad Veneriuꝝ epm Mediolani: et ad Chromatiū epm Aquileiensem Valete in dño. ¶ Ad hoc rescripsit beatissimus papa Innocen. Cōione vtriusq; ptis admissa: Theophili iudicium cassum et irritum esse decreuit: dicens oportere conflari aliā irreprehensibilem synodum occidentalium et orientalium sacerdotum / cedentibus amicis cōsilio primo deinde inimicis: neutrarum partiuꝝ vt plurimū rectum esse iudiciū. Paucis post diebus presbyter Theophili cum diacono Constantinopolitane ecclesie venit: ipsius ep'las deferens t quedā cōmētariola in quib⁹ videbat Joan. a. xxxvj. epis dānatus. Que cū legisset Innoc. cōperisset; neq; culpas esse graues: neq; Joannē psentē fuisse insaniam Theophili magis ac magis exhorruit. His itaq; dimissis cum literis grauib⁹ temeritatez illius lacessantib⁹: sese ad orationis studiū dedit. indictoq; ecclesie ieiunio diuinaꝝ precabat clementiaꝝ vt hmōi scandala auferrent. Fuit autē epistole ista sententia. Frater Theophile / nos t te frarrem nostrū Joannē cōionis nostre esse decernimus: sicut t in prioribus literis expressum⁹: t in eadē sententia nunc etiaꝝ pduram⁹. Itaq; si conscientie tue cōfidis tuo q; iudicio: accurre ad synodū proxime celebrandā: illic iuxta Niceni consilij canones t decreta contēde. Quod si obtinueris: euidens t irrefragabilis erit ratio tua. Modicuꝝ tempus fluxerat: quum Theotim⁹ presbyter Constātinopolitan⁹ venit: ep'las consilij Joannis. xxv. epoꝝ ferēs: quib⁹ docebant Joā. militū auxilio vrbe depulsum t in exilium missum / ecclesiāq; incensam fuisse. Post paululū applicuit homunculus aspectu fedus: aio perdit⁹: qui plurima cōtra Joānē maledicta vomebat. Hic ep'las quoꝝdā epoꝝ detulerat. Achatij Antiochi Cyzimi t Seueriani et Innocentio reddidit: quibus Joannes calūniabat incēdisse eccl'iam. Qō mēdaciū quū fuisset aperte deprehensum: eū Innocentiꝰ cū indignatiōe repulit: ne rescribere quidē volēs. Supuenerūt indies diuersi epi missi: literas deferentes a pluribus. Et inter ceteros Germanus presbyter Cassianusq; diaconus Joannis viri magne religionis. qui literas ab omni clero Joannis attulerunt: continentes ecclesiam suam tyrannidez perpessam esse: episcopo per vim eiecto militum: et in exilium misso agentib⁹ id Achatio / Antiocho / Seueriano: t Theophilo Alexandrino episcopis. Non tulit vltra Innocentius pontifex Roman⁹. Scripsitq; ad Honoꝛium imperatoꝛez fratrem Arcadij: qui Honoꝛius imperabat in occidente: vt congregari faceret synoduꝝ occidentaliū epoꝝ super his: et quum in vnaꝝ deꝛrissent sententiaꝝ / ad se referre. Quo facto et relata sententia: imperatoꝛ Honoꝛius scribit pape Innocē. vt mittat episcopos quinq; presbyteros duos Romane ecclesie: diaconum vnum qui ipsius ad fratrē ep'las ferrēt. Erat autem vt que contra Joan. Constantinopolitanum epm maligne gesta essent: coꝛrigeres. Uerum vt video id hacten⁹ factum non est. Quocirca rursus p sctōs epos et presbyteros scriptis em ecclesijs: imperio q; cs nō pax proꝛenit: vt epos oriē tales epi electos viros miserunt seuere constantie. t q; neuteros Romane eccl'ie duos diaconū vnū: quos vt omni cuꝝ iuste fuisse expulsum: doceant me ab eius cōione discedere. Sinaūt deprehēderint sponte malignatos orientis epos: ab illoꝝ itidē cōione secernāt. Que vero sit de occidentalium de epo Joā. sntia: ex oib⁹ ferme ep'lis constat quas ad me frequentes dederunt. Ex hjs duas idē cōtinentes secūde quidē reliqua subdidi. s. Romani t Aquileiēsi. epi. Hoc autem ante omnia a tua manſuetudine postulo vt Theophilum Alexandrinū etiā inuitū adesse precipias. Per hūc em mala omnia emersisse memoꝛanē vt aduenientiū epoꝝ synodus in nullo impedita: cōgruā tpibus nris afferat pacem. Acceptis igit sancti viri epi tres et duo pbyteri Honoꝛij imperatoꝛis Jnno. pape et Italie epoꝝ Chꝛomatij Aquileien. et Venerij Mediolanen. et alioꝝ epoꝝ ep'lis: et vno commonitoꝛio totius occidētis cōditionibus publicis iter aggredientes Cōstantinopolim pgebāt. Erat aūt cōmonitoꝛiū hmōi. nō oportere Joā. iudiciū ingredi: nisi prius ecclesia et cōio redderet. vt ois dilatiōis occasio sublata: sua sponte consilium ingredi possit. Post quatuoꝛ mēses redierunt nunciātes res Babylonias: vcz q; detenti sunt Athenis a quodā tribuno militū: q; inde eis vnū centurionē adiecit: q; Thessalonicā minime appꝛopinquare permisit. Ibi em intendebāt primū Anysio epo lras suas reddere: qꝛ ibi cōgregandū erat cōsiliū. Et iniecti in nauigia duo post tempestatē: tertia die applicuerūt ante vrbē ppe Uictoꝛis suburbana. Quo in loco detenti ab ijs q; obseruabant portus retro iussi sunt ire. Conclusiq; in castellū maritimū: quod Athiraꝝ vocant: illic cruciati abinuicez diuisi sunt. Romani in cellula vna: alij in pluribus. Quisq; vt literas darent exigerent: nō aquieuerūt dicentes: nō esse cōuenies vt q; senes eram⁹: nō ipsi imperatoꝛi imperatoꝛis lras et epoꝝ redderemus. Quisq; obstinati recusaremus: nec aduenīti notario necalijs ad hoc venientibus dare vellemus eas postremo accessit quidam tribunus militū Valerianus nomine ex Cappadocia. perfractoq; epi Mariani pollice pervim abstulit signatā regis ep'lam cum literis reliquis. Posteriori die miserunt ad nos: siue regis aulici: siue Atticus q; fertur sedem inuasisse Joānis: qꝛ tria milia numismata darēt vt cōicaremus Attico oꝛantes: et de Joānis iudicio omnino taceremus. Quib⁹ minime acqeuim⁹. Permāserūt igit oꝛantes vt qs nihil pacifcum peragere possent: saltem ad ecc'ias suas redire permiterentur. Mouebat eos immanitas hoim: et saluatoꝛ etiam reuelatiōibus varijs hoc monstrauerat. Nam cuidam diacono sancto notissimo ac pudicissimo viro: apparuerat Paulus apls in naui qū essent dicens. Udete quō caute ambuletis: non quasi insipiētes: sed vt sapiētes: redimētes tēpus q; dies mali sunt. Adsistens igit ipse idem tribun⁹ Valerianus / iniecit eos in nauim vetustam et putrefactam: dato vt ferebatur nauclero precio vt perderet: nauigantes continuo a Tyrio expulit. Emersis igitur stadijs plurimis: quum iam periturꝰ videremur: applicuimus Lampsaco: et mutata naui inde Calabꝛion Hydrontem peruenerunt. Quid inde actum sit amplius non refert Palladius. Sed ex hjstoꝛia tripartita habetur qō Joanne ad dñm migrāte grādo vehemens in Constantinopolim et in omnia suburbana ei⁹ desc̄dit: dicētib⁹ cūctis hoc ex ira dei pcessisse ppter iniustā electionē Joānis. Quibus fbis fidē fecit moꝛs subsequuta regine. quarta scz die: que fuerat magna causa huius ppter indignationem cōceptā cōtra Joannem. Occidentales aūt epi audita moꝛte Joannis: nullo modo cuꝝ orientalib⁹ cōicare voluerūt donec illius sacratissimi viri nomē inter predecessores eos poneretur ex hoc insinuātes iniustissime depositum et relegatū. Sed t Jnno. papa excōicauit Arcadiū imperatoꝛem qꝛ assensit depositioni et exilio Joā. vt habetur dist. xcvj. duo sunt. Theodosius quoq; chꝛistianissimus imperatoꝛ filij⁹ Arcadij pdicti: q; aui sui nomē et pietatem tenebat post moꝛtē patris sacras huius sancti doctoꝛis reliquas mense Januarij in regiam ciuitatem trafferri fecit. Cui fidelissimus populus cū cereis et lāpadibus obuiauit. Theodosius autem ipse suppliciter eius adoꝛans reliquias pro Arcadio et eudoxia genitoꝛibus iā defunctis supplicauit. vt ignoꝛanter delinquentibus veniam donaret.

Mira culū qō euenit i moꝛte ioan. ꝯchꝛy sostom.

Arcadius imperat⁹ anathematiza tur.

Joānis Chꝛy. reliqe.

§. XIII. Theophiluꝝ alexādrinum epm qui fuit oꝛigo et causa pncipalis totius mali cōtra Joan. Chꝛy.

nō credo fuisse illū doctoꝛē q; scripsit super euangelia. cui⁹ opuscula sunt appꝛobata sz alīū. Qui insurgēte heresi Antropomoꝛphitaꝝ. i. dicentiū deū coꝛpoꝛeum esse: t habere mēbra coꝛpoꝛea vt hoies: qꝛ scriptura frequēter expꝛimit de oculis aurib⁹ facie manibus t pedibus dñi: cui errori adherebat turba maxima simplicium monachoꝝ predicabat a sapiebat contrariū. scilicet deum esse spiritualem non coꝛpoꝛalem: et qꝛ verba scripture non erant intelligenda ita superficialiter t sm coꝛticē: sz per similitudines dicebantur. vt oculi dei significarent intuitū seu cognitionem dei. t sic de alijs. Hoc autem audientes monachi Egyptiorum habitacula sua deserentes: venerunt Alexandriaꝝ

Antropomoꝛphitehereticī.

seditionem

Sedi-tio li-brorum Origenis cā.

seditionem contra eum excitantes: ita vt eum occidere nitrentur tanq̄ hereticū: quia contrariū asserebat: et mādabat credendū. Quod ille presentiens quum accessissent ad eum: gaudiose recepit dicēs. Sic vos ideo filij sicut vultum dei. Cui illi. Si vere dicis inquiunt) anatheamatiza libros Origenis. qui nostre opinioi aduersantur. Qō si non feceris: que imperatorius sunt: et dei rebellis viri penas a nobis sustinebis. At ille. Nolite seuire. Ego qō vobis placet facio. Sicq̄ repressit furorem illorum. Illū errorē sequebaf Serapion quidā prouecte etatis in heremo: et magne abstinētie et sanctitate nominatus: a quo error reuocauerunt eum Jo. Cassianus cū socio: vt ipse refert in colla. patrū. Et sub isto pretextu: scz condēnandi libros Origenis: Teophilus fecit cōgregari epos Egypti Cōstantinopoli. et Epiphaniū virum sanctissimū epm Cypri circumuenit: et amicū fecit rogās vt

Epipha-nius Cy-pri epūs.

ipse simil' libros Origenis. dānaret. Quod et fecit. Sed quum cōgregari essent Cōstātinopoli: et Epiphanū contra Joannē incitasset: nō ei cura erat de libris Origenis. tractare: sed de depositione Joānis. Hic aūt Epiphani' sanctus vir fuit mire liberalitatis ad paupes: q̄ quū quadā die totā ecclesie pecuniā erogasset: et nihil sibi remansisset: quidā aduenies subito sacculum multarū pecuniarū obtulit: et statim discessit: nec vnde venerit: aut quo abierit vnq̄ sciri potuit. Qui dā autē pauperes volentes eum decipere: vt aliquid eis daret: cōdixerūt sibi nuicē vt vn' eorū in terrā se supinum sterneret quasi mortuū: alter sup eū staret eū deflēs: et q̄ nil haberet vt eū sepeliret clamitans grulis vocib'. Epiphanius superuenies quū ab eo pecuniā vt sociū defuncti sepelire valeret: postularet: vt in quiete dormiret orauit: et sepultu re necessaria ministrauit: hominēq̄ cōsolat' super mortuo abijt. Ille autē sociū pulsans ait. Surge: hodie tuis laboribus epulemur. Quē cū crebro pulsasset: et mortuū agnouisset: ad Epiphaniū cucurrit: et q̄ acciderat nūtiauit: rogans vt resuscitaret. Epiphani' aūt eū cōsolat' est: nec eū resuscitare voluit: ne ministri dei facile derideantur. Hic Epiphanius quū visitaret Paulā matrē Eustochij in infirmitate: et ab Hiero. q̄ ibi p̄sens erat: fuisset clā rogat' vt hortaref eā vinū bibere ꝓpter infirmitatē: hoc eo faciēte subrisit Paula dicēs se ad hoc ab Hiero. submissum: nec tamē acquieuit rigorem relaxare. Quum aūt Hiero. interrogasset Epiphanium quid inde sequutū esset: Respōdit. Ego tātū profeci vt fere psuaserit mihi seni vinū nō bibere. Scripsit hic aliqua sed pauca. Feruntur etiā demones expelli ad sepulchrū ipi' sancti. Ex his patet et alijs Joan. chrysо. fuisse contemporaneum Hiero. vnde ipse Hiero. de illustrib' viris. Jo. Antiochene ecclesie presbyter: Eusebij emisseni. Diodorici secta-tor: multa componere dicitur: de quibus petetum pifenes tm̄ legi. Audiui a cardinale greco multum perito: q̄ ita copiose scripsit in greco: vt Aug. in latino. Dicit autē Vincen. hos tm̄ libros eius reperisse translatos. Quod nemo ledit

Scri-pta chri-sostomi

nisi a seipso. lib. j. De reparatione lapsi. lib. j. De cōpunctione cordis. lib. ij. Itē Homol'. multe sup Mattheus et vario mō et numero. Homil'. sup Joan. lxxxviij. Super epistolam ad Hebreos. Homil'. multe. De laudibus Pauli homil. vij. Sermones. xxx. In principio quum fuit lector factus vt ex gestis eius habetur: librum contra iudeos: diaconus fact': librum de sacerdotio. Ex ijs aliqua elicita ponentur.

§. IX. Chrysо. in lib. Quod ne

mo potest ledi nisi a seipso. Quid est virtus animi? Recte de deo sentire: et recte inter homines agere: hoc solus est quod nemo auferre potest. Nam libertas et sanitas corporis et diuitie et huiusmodi auferri possunt: quia nec ꝓprie bona hominis sunt: sed sola virtus animi. Unde patet q̄ nemo ab alio ledi potest: quia virtus que sola bonus hoīs est: ei auferri non potest. Nec dico q̄ nemo ledit alium: sed quia nemo ledit ab alio. Nā fratres Joseph eū leserunt: et inique egerunt in eū: sed ipse lesus nō est. Uerū et amplius aliquid dicaz: quia illi soli ledunt qui ledunt: et nulli alij nocet nora quā alijs inferūt. Si quis autē ab aliquo verberat' vel afflictus verbū blasphemū vel impiū protulerit: lesus quidē est. In hoc tm̄ nō ab alio: sz a se per impatiētiā suam. Ignis quippe auaritie diuitijs accendit: diuitijs pascitur: et quum eis qui manus eidederint: gladios acuat: quotidie foueas et precipitia paret: milleq̄ scopulis et naufragijs elidat voluptari tamē, tanq̄ fues in ceno delectant: et vt cātharī stercus eius euoluere. Certum est itaq̄ qō nisi quis seipsum leserit: ab alijs ledi non valet: etiam si contra eū totus mundus conuret. Nec lapsus et ruine causa tentatio est: sed instabilitas animi atq̄ ignauia: qui etiam sine tentatione interdum sponte deijcit: sicut et ipsa fabrica que super arenam fabrica est: etiam si flumina et venti nō vrgeant. Eu quidem si facias omnia que in te sunt: sperare debes et ea q̄ a deo sunt. Aderit namq̄ et tibi: si tuipse tibi prius non defueris.

Idē in lib. de cōpunctione cordis ait. Non video charissime q̄ aliquis nostruz vera et pfecta cupidine teneaf celestiuz: alioquin oia q̄ videnf esse grauia: umbra putaremus et risum. Uerus christi amator: totū se illuc trāsfert quo euz amoris sui duxerit intentio. Illaq̄ delectatio et suauitas/ quā per spiritū contuef: omnē delectationē huiusmodi visibilis suauitatis obscurat. Intātū enim succēsus est et ardet amore christi: vt etiā si flammas immortales adhibeas: nesciat: non sentiat: non vrat. Multo nāq̄ vehementior est ignis christi quo vrit p amorē et beato desiderio cōstrictus ita fert oia: vt ex ijs quas patit penas: solatia magis amoris sui capiat q̄ dolorē corporis sentiat. Hic amātium mos est vt amorē suū silētio tegere nequeāt: et flāmas suas intra pectus cohibere nō valeāt: sed frequentius narrant: vt ipsa assiduitate narrādi amoris sui solatiū capiant: et refrigeria immēsi amoris assumant. Nunc nō tam loquamur compunctione cordis q̄ patiamur: quia docere et nō facere non solum nihil lucri: sed etiā damni plurimum confert. Brandis enim cōdēnatio est/ sermonē suū cōponēti: et vitā suā negligenti. Quō fieri potest vt aīa infirma et frigida cōpunctionis pariat verba? Nolo putes q̄ montes vel deserta ita possint anime coferre silētium: perturbationesq̄ eius perimere: vt ignis ille quē in ea christus accendit. Requirēda itaq̄ sunt silentia et quies: nō solum loco: sed et animi propositi. Si em̄ ꝓpositus quietis aīa gerat: nec in vbis habitatiōe turbabit. Impossibile est autez compunctionē cordis in delicijs vigere. Uera cordis compunctio est magna agere: et humilia loqui: iuste agere: et super peccatores timere. De peccatis nostris que multa sunt et grauia: non dico cogitamus aut ingeniscimus: sed nec mētione quidem facimus. Dū aūt de peccatis preteritis nullus dolor est: facilius superuenientibus malis solum damus. Idez in lib. de reparatione lapsi. Sicut pro morte cōmum philosophicū est a lachrymis tēperare: ita in morte aīe insipiens et irreligiosuz dico consolationē recipere. Et. j. Nonnulli imperitorū satis esse credunt et optabile videri: si gehēna tātūmodo careant: ego autem multo grauiores dico esse cruciatus ab illa gloria remoueri: et arceri a conspectibus christi. Ignis autem ille inextinguibilis dicit: non solum quia non extinguitur sed quia nec eos quos suscipit extinguit aut perurit. Et sicut naturam non habet consumendi: ita nec illuminandi. Sed ignis obscurus est: flamma tenebrosa.

§. X. De iis que habentur in de

cretis ex verbis Chrysо. li. de reparatione lapsi. Talis/ mihi crede/ talis est erga homines dei pietas: vt nunq̄ respuat hoīs penitentiā: si ei pure et simpl'r offerat. Etiaz si ad summum q̄s peruenerit malorū: et inde reuerti velit ad virtutis viā: suscipit libēter: amplectit: et oia facit/ quatenꝰ ad priore reuocet statuz. de pe. di. iij. ne talis. Idē in sermone. Perfecta penitētia cogit pctōrē oia libēter sufferre. In corde em̄ cōtritio. In ore cōfessio. In opere tota humilitas. f. satisfactionis. Hec est vera et fructifera penitētia. de pe. dist. iij. perfecta penitētia. Idē in sermone. Medicamentū fortꝰ quod maxime operat in penitētia: est eleemosyna. f. quo ad satisfactionē. Sicut em̄ in ꝓceptis medicina/ medicamentum multas herbas accipit. vnā aūt dñantissimam: sic et in pnia ista herba dominātior et potior est: et vniuersum ipsa efficit. Audi quid dicit scriptura. Date eleemosynam: et oia munda sunt vobis. de pe. dist. f. medicamentū. Idē de pe. di. f. §. hinc etiā. Nūc frater recorderis peccatorū tuorū: et frequēter ea in cōspectu dei ꝓnuncies: et pro eis clemētiam dei deprecaris: citi' illa delebis. Si aūt nūc obliuiscaris peccatoz tuorū: tunc eorū recordaberis nolēs: quādo in toto mūdo publicabunf in cōspectu oīm amicorū et inimicorū et sanctorū angelorū. Idem super epistolam ad Hebreos. Si habueris peccata tua continue in mente tua: nunq̄ malum aduersus proximū tuū in corde tenebis. de peni. dist. f. non tibi. Idez. Nullū pctōrū tale remedium: sicut eorū continuata memoria: scz ad dolēdū. Idē de pe. di. f. quis aliquando. Quis aliquando vidit clericū cito penitentē? Si deprehensus humiliauerit se: non doleat ideo qz peccauit: sed confunditur quia perdidit gloriam suā. Idē contra imponentes indiscretas penitentias penitētibus super Mattheum. xxv. q. vij. alligant. ait. Alligant onera grauia et importabilia in humeros hominum ꝛc. tales sunt sacerdotes etiam nunc: qui omnē iustitiā populo mandant: et ipsi nec modicam seruant videlicet non vt faciendo sint: sed vt dicendo appareant iusti. Tales sunt qui graue pondus ad penitentiam venientibus imponunt: qz dicunt et non faciunt. Et sic dum pena penitentie presentis fugitur: contēnitur pena peccati futura. Et dat exemplum de adolescente: cui quum imponat nimia

farcina: reſcit eam: vel ſub ea deficit. Et infra. Nõne meli⁹ eſt deo reddere rationem ꝓpter miſericordiã: q̃ ꝓpter crudelitatẽ? Ubi enim paterfamilias largus eſt: diſpenſator eius non debet eſſe tenax. Si deus benign⁹ eſt: vt quid ſacerdos eius auſterus vult apparere? Hec ibi. ¶ Idem de malis prelatis ſuper Matth. diſt. xl. c. multi. ait. Videte fratres quomodo ſedeatis ſuper cathedram: quia non cathedra facit ſacerdotẽ: ſz ſacerdos cathedrã. Nõ locus ſanctificat hominẽ: ſz homo locũ ſanctificat. Non omnis ſacerdos ſanctus: ſed oĩs ſanctus eſt ſacerdos. Qui bene ſederit ſuper cathedram: honorẽ accipit cathedre: qui male ſederit: iniuriã facit cathedre. Ideoq̃ malus ſacerdos de ſacerdotio ſuo crimẽ acquirit: non dignitatẽ. In iudicio enim tuo ſedes. Siquidẽ bene vixeris: & bene docueris: populum inſtruis. Si bene docueris & male vixeris: tui ſolius condemnator eris. Nã bene viuẽdo & bene docẽdo: populũ inſtruis quomodo viuere debeat. Bene autem docendo & male viuẽdo deũ inſtruis quomodo te debeat condemnare. Et infra. Qui deſiderauerit primatũ in terra: inueniet confuſionem in celo: nec inter ſeruos chriſti reputabit: q̃ de primatu tractauerit. Idẽ ſuper epiſtolã ad Hebr. di. xlij. c. quieſcam⁹. ait. Nõ ex vita eorũ quos accipis: ſcz pegrinos: vel eleemoſynã das: mercedẽ tibi retributurus ẽ de⁹: ſz ex volũtate: ex honorificentia multa: ex miſericordia: ex bonitate. Idez ſuper Matth. di. lvj. nunq̃ ait. Nunq̃ de vitijs erubeſcamus parẽtũ: ſz vnũ illud q̃ram⁹: amplectamur virtutẽ. Et infra. Nõ eſt oĩno nec de virtute nec de vitio parentũ/aut laudandus quis: aut vituperãdus. Nemo inde vere aut obſcurus aut clar⁹ eſt: immo (vt cõſiderati⁹ aliq̃d dicam⁹) neſcio quo modo ille nõ magis reſplẽdeat: q̃ ex parẽtib⁹ a virtutibus prorſus alien⁹: q̃ ipe q̃ fuerit de virtute mirabilis. Hec ibi. Idẽ ſup epiſtolã ad Heb. xj. q. iij. nemo. Nemo cõtẽnat vincula eccleſie: nõ eſt enim hõ qui ligat: ſed chriſtus qui hanc poteſtatẽ dedit: & dños fecit homines tanti honoris. Idem xxij. q. v. c. Juramenti. ait. Utrũq̃ periurũ & mendacium: ſcilicet permitioſum diuini iudicij pena dãnat: dicente ſcriptura. Os quod mentitur: occidit aiam. Idẽ capi. ſequenti. Qui periurare paratus eſt: anteq̃ iuret iam periurus videtur: quia deus non ex operibus ſcilicet tantum /iudicat: ſed ex cogitationibus & ex corde. Idez ſuper Matth. xxiij. q. viij. occidit. Occidit ait) Phinees hominem: et reputatus eſt ei ad iuſtitiam. Abraã nõ ſolũ homicida: ſed etiã parricida (quod eſt grauius effectus deo magis placuit. Petrus geminũ fecit homicidiũ: fuit tñ opus ſpirituale q̃ factum eſt. Nõ ſolũ ergo reſpiciam⁹ ad opa: ſz ad tẽpus & cauſam & voluntatẽ: perſonarũ q̃ differẽtiã: & quãtacunq̃ alia ipſis operib⁹ acciderũt: diligentiſſime inq̃ram⁹. Nõ enim poſſumus aliter ad veritatẽ rerũ peruenire. Idẽ de cõſe. diſt. iiij. nunq̃ ait. Nunq̃ aque baptiſmi purgare peccata credentium poſſent: niſi tactu dñico corporis ſanctificate fuiſſent.

¶ De Oroſio hiſpano hiſtoriographo: Seuero Sulpitio ꝛc.

Capitu. x.

§. I. Clarus etiam eo tẽpore habetur quidã dictus Tichomus natione Apher: in diuinis literis vt ait Uincen. ſpe. hiſto. erudit⁹ et iuxta hiſtoriam ſufficiẽter & in ſecularibus nõ ignarus: in eccleſiaſticis q̃ negocijs ſtudioſus. Qui ſcripſit de bello inteſtino libellos tres. Et expoſitiones diuerſarũ cauſarũ eccl'ie: in quib⁹ ob defenſionẽ ſuoz⁹ antiquarũ meminit ſynodoꝝ. Et quibus cognoſcitur Donatiſtarũ partis fuiſſe. Unde Aug. de eo li. iij. de doctrina chriſtiana ſic ait. Tichonius qui contra Donatiſtas inuictiſſime ſcripſit: quum fuerit ipſe Donatiſta. Et illic inuenitur abſurdiſſimi cordis: vbi eos non ex omni parte relinquere voluit. Fecit libr̃ũ quẽ religionẽ vocauit: q⁹ in eo ſeptẽ regulas exequutus eſt: quib⁹ quaſi clauibus diuinarum ſcripturarum aperirentur occulta. De his habes ſupra in ti. de dono intellectus. Expoſuit etiã iſte apocalypſim Joã. ex integro. ¶ Rufinus preſbyter Aquileiẽſis eleganti ſtillo libros edidit. De hoc Heraclides ſic ait. Erat Rufinus vir nobilium morum: & in ſingulari propoſito ſatis fortium: quo nullus mãſuetior et placidior tanq̃ omnia ſciens in ſexu virili potuit inueniri. Quem etiaz dicit apud Hyeroſolimam cũ ſancta Melania. xxxvij. annis deguiſſe pauperes et peregrinos ſumptibus proprijs fouiſſe: multos etiam hereticos et ſchiſmaticos ad vnitatem fidei & pacem eccleſiaſticam reuocaſſe. Delinandus autem ſic de eo ait: vt refert Uincentius. ſpe. hiſto. lib. xviij. Rufinum beatus Hiero. inſimulauit Pelagiane hereſis preter hereſim Origen. ſimul. & Joannẽ Hieroſolymitanum epiſcopũ. De quibus duob⁹ ſic loquitur Gẽnadi⁹. Rufinus preſbyter aquileienſis eccleſie: non minima pars eccleſie doctorum fuit: & transferendo de greco in latinũ elgans ingenium habuit. Demiq̃ maximaz partẽ grecarũ bibliothecarũ latinis exhibuit. Baſilij. ſcilicet Ceſarien. epiſcopi Grego. nazanzeni Clementis Romani recognitionum libros. Euſebij Ceſarien. eccleſiaſticã hiſtoriã. Cui⁹ duos libros addidit. Sententias Euagrij: ſententias quoq̃ Pamphili martyris contra mathematicos. Orige. aũt non oĩa. Nã & Hiero. tranſtulit aliqua que ſuo prologo diſcernunt. Symbolũ etiam ita diſſeruit: vt eius cõparatione ceteri nec expoſuiſſe credantur: benedictionẽ quoq̃ Jacob ſup duodecim patriarchas et epl'as multas ad dei timorẽ exhortatorias. Sz & obtrectatoribus libroꝝ ſuoꝝ duobus volumimbus rñdet. Scripſit & explanationes ſuper ꝓphas tres ſcz Oſee. Johel. et Amos. Joãnes quoq̃ Hieroſolymitanus ſcripſit aduerſus obtrectatores ſtudij ſui libr̃ũ vnum in quo oſtendit ſe Origenis ingenium non fidẽ ſequutũ. Uerũ q⁹ Hiero. notauit eum de libero arbitrio non catholice ſenſiſſe: in ijs quibus Hiero. arguit eum dictis ſeu ſententijs: eccleſia eum reprobaroiſt. xv. ſancta romana. alias approbat. Dicit autẽ Uinc. ſpe. hiſto. li. xix. q⁹ Hieronym⁹ & Rufin⁹ orta inter ſe ſimultate pro quibuſdam ſcripture: libros inuectiuarũ ſatis quidem luculentos: ſed vimis mordaci ſermone cõſcribũt. Unde Rufinus contra Hiero. lib. j. ſic ait. Filij hominum dentes eorum arma et ſagitte & lingue ꝛc. Uerũ ad hec vulnera que ex lingua inter homines inferuntur: medicus pene nullus eſt. Et ideo conuerti me ad Jeſum celeſtem medicũ: qui mihi Antidotum potentiſſimũ dedit de piride ſui euangelij prolatuz: qui vim dolorꝝ ſepe futura iuſti examinis ſolaretur. Potio ergo illa quã temperauit chriſtus hec erant verba. Beati eritis quũ maledixerint vobis hoies: et ꝑſequuti vos fuerint ꝛc. Idez in. j. li. Iſte magiſter ſcz Hier. oziẽtalis reſidenti in tribunali iudice chriſto: angelis aſſiſtentibus et ꝓ ſe intercedẽtibus inter verbera & cruciat⁹ poſtulauit ſe libros ſeculares nec habiturum vnq̃ nec pagina eſt: que nõ eũ ciceronianũ pronunciet: vbi nõ dicat pũ & Ariſtidẽ et Empedoclẽ et cetera grecoꝝ authoꝝ noĩa bulas lectorib⁹ ſpargat: puellis quoq̃ vl' mulierculis ſcripiunt & debent: exempla Flacci ſui vel Maronis interit. toris eloquium te voluntatem habere mentiẽdi: ſed artem nes. Eodem feruore quo ante Originem laudauimus: nunc dãnatũ toto orbe damnemus. Si accuſatus taceam: videor crimen agnoſcere. Nobis in monaſterio hoſpitalitas ma ſuſcipimus. Ueremur enim ne Maria cuz Joſeph locũ hoſpes erã: & nõ collegiſtis me. Solos hereticos non recipimus. Propoſitũ quippe noſtrũ eſt pedes lauare venientium.

Claret Tichomus apher.

Ruf⁹ ꝑſbyter

Hieronymus & Rufinus mutuo laborarũt diſſidio.

In malos platos.

rium. In illo tibi consentire non potero: vt parcā hereticis. Si hec est cā discordie quam habes erga me: morī possum tacere non possum. Hec ille. Et ex his patet q Rufinus aliquid heretici sapiebat. vnde eum Hiero. reprehendebat.

§.II. Claruit etiā tempore Honorij

Joānes Jeremita qui et Lassianus.

Honorij 9m Vincen. Specu. histo. lib. xx. vir illustris prudens et facūdus Joan. heremita qui et Lassianus. Hic nescio qua ex causa de ecclesia Constantinopolitana a Joan. Chrysost. electus et in Massilia Gallie presbyter ordinatus: multa scripsit. Inter que etiam vitas patrum in Egypto cōpertas doctrinasq; et regulas datis ad plurimos libris exposuit. De eodem dicit Gennadius in libro virorum illustriū: q a Joanne magno episcopo diacon⁹ ordinatus: et apud Massiliam presbyter duo monasteria condidit virorum et mulierum: que vsq; hodie extant. Scripsit autem experientia magistrante librato sermone: et vt apertius dicaz sensu verba inueniēs: et actione linguā mouens: res omnium monachorum professioni necessarias. Et de eius libris sic scribit Vincen. vbi supra. Certe huius opuscula multā edificationem continent animarū: et luculēto sermone nitescunt: nec inter multa antiquorū opuscula quicq; ad spirituales profectus atq; spiritualis perfectionis apicez tendenti ita vtile me arbitror legisse. Unde et beatus pater Dominicus vt in eius vita legitur: librū illuz qui collatiōes patrū inscribitur: studiose legens ac vigilanter intelligens: salutis in eo rimat⁹ semitas: magnum perfectionis apicē apprehendit. Agit siquidē liber ille de cordis puritate. de vitijs: et omniū perfectione virtutum. Uerū dicitur liber ille numerari inter apocryphos. dist. xv. sancta romana: ibi dum dicitur. Opuscula Lassiani presbyteri Galliarum. Quod forte ideo est: quia Prosper cui⁹ doctrina est approbata ab ecclesia in dicto capi. et post eū etiaz Lassiodorus: arguunt eū: asserentes eum non catholice scripsisse de libero arbitrio et gratia plusq; attribuisse libero arbitrio: minusve gratie q cōueniat: in collatione videlicet prima Moysi et illa Cheremonis de protectione dei. In quo tū aliqui vt dns Jo. dūicit in li. qui intitularur: amor charitatis: excusant eū dicētes dicta ei⁹ posse saluari si sane et mature itelligant: et nō eo mō quo Prosper et alij ea exponunt nimis cursiue et superficialiter intelligentes. Primo ergo scripsit hic venerabilis vir ad Lastorū epm li. x. de institu. cenobiorū: et octo principalib⁹ vitijs et eoz remedijs. Deinde ad Leōtiū epm et fratrē Belladiuz x. collationes patrū scz Moysi: Pannutij: Danielis: Serapionis: Theodorij: Serem: et Isaac abbatum in heremo scythiotica cōmorantiuz que ab eis audierat. Post hec ad honoratū epm et Lutheriū alias. vij. collationes triū anachoritarū vitā in alia Egypti heremo ducētiū. s. Cheremonis: Nestoris: Joseph. Postremo alias septem ad fratres Jueniani: Mēcrij: et Leōtium: et Theodoro: que sunt abbatum Piamonis Joānis: Theone: et Abrahā. In totū collationes. xxiij. Ad extremum rogatus a Leone archidiacono: postea Rome vbis epo / scripsit aduersus Nestoriū hereticum de incarnatione dñi. lib. vij. In quib⁹ finē fecit scribendi et vite sub Theodosio iuniori. i. filio Archadij. Quamuis aūt visitauerit aliquos ex dictis abbatib⁹: nō tū prout ipse scribit oēs illas sentētias et verba ex ore eoz suscepit: etsi aliqua: sed in monasterio suo edidit fingens eius interrogationē et illoz responionem: sicut actū a sanctis in dialogis suis: quibus non semper aderant interrogātes: quum illos ipsi componebant. De ipsis autem collationibus aliqua dicentur in seq. titu. quum agetur de heremitis et cenobitis.

§.III. In illo tempore refulsit

Claret maxim⁹ Laurinēsis.

maximus Laurinēsis episcop⁹. Qui vt scribit Vincen. spe. histo. lib. xx. in homelijs cōponēdis et in eccl'ia declamandis studuit eleganter. Hic legit cōposuisse tractatus in laudez apostolorū et sancti Joānis baptiste. Et de sancto Eusebio Vercellensi. Et de scō Cypriano. Et libū de gra baptismi. De auaritia et hospitalitate. De defectu lune. De eleemosynis. De ieiunio. de passione dñi: et multa alia. Circa idem tēpus reuelata sunt corpa promartyris Stephani: Nicodemich: et Gamalielis et Abibon filij sui: Luciano presbytero sibi apparēte in nocte Gamaliele: et docente locū vbi sepulta erant. Ad quē locū accedēs Joannes epūs Hierosolymitan⁹ cū alijs epīs: quib⁹ Lucianus visionē manifestaue-rat: quū cepissent fodere: fact⁹ est terre mot⁹: et tantus odor erupit quantū nullus vnq; sensisse memorat. Luius odoris virt⁹. lxx. hoies a diuersis lāguorib⁹ liberauit. Delatūq; fuit sanctissimi promartyris Stephani corpus in ecclesiaz Sion in Hierusa ez. Et vt refert Sigisbertus Anno Honorij. viij. Orosius p'esbyter rediens ab Hieronymo ad quem missus fuerat ab Augustino p discenda questione de origine anime: reliquias protomartyris Stephani in Aphricam retulit cum historia inuentionis eius: quas gratia miraculoz prosequente vbiq; dominus mirificauit. Unde Au. in vltimo de ciuitate dei narrat multa miracula facta ad reliquias eius: que etiā ipse vidit. De quodam miraculo refert idem Sigisbertus. q; anno. vj. Honorij iudeus quidā quuz questus causa sepe in multis ecclesijs hereticorum baptisma suscepisset: venit etiam ad ecclesiam orthodoxorum sub eadē intentione baptizandus. Et quum baptizari deberet: aqua fontis subito disparuit. Et iterum atq; iterum aqua allata et fonte repleto: iterum atq; iterum aqua disparens dei virtutem et iudei perfidiam ostendit. ¶ Circa illa tempora vt refert Vincen. spe. histo. lib. xix. Insignis sanctitate et virtute miraculoz habitus fuit Donat⁹ episcopus non Aretinus sed posterioz tēpore alter. Qui ingentē etiaz draconē in os eius expuens interfecit: quē octo iuga boum vix trahere potuerunt ad cremandū. Hic draco vt ait Sozomenus in via publica circa pōtē iacebat capras / oues boues et equos: et homines comedebat. Qui quū cōtra eūm transeuntem caput leuasset: quasi eū deuoraturus: facto signo crucis in os eius expuit et eū interfecit. Quem octo paria boum in campum vicinum traxerunt: et ibi combustus est.

Sanct⁹ donat⁹.

§.IIII. Theodosii senioris tem

Joānes Damascenus p̄sbyter

poze insignis doctor habetur Joan. damascenus presbyter et monachus: vt refert Vincen. spe. histo. li. xviij. c. centesimo. Hic vt idem narrat ex gestis eius: ab infantia grecis literis eruditus: intra. xij. annos oim liberalium artium scientiam apprehendit: et in amorem dei ac gloriose matris eius etiam se exercens: monachalem habitū assumpsit: et virgoq; permanens / regine virginum horas quotidie studiosissime decantabat. Factusq; presbyter in eius honorem missas deuotissime celebrabat. Insuper orationes: antiphonas: et responsoria: prosas facere consueuerat: quas in solemnitatib⁹ eius ad ipsius honorem dulcissime decantabat. Et ad eandem ei nobiles viri suos filios erudiendos: quos ille non solum literis studiosissime instruebat: sed etiam ad timorē et amorem in omni moruz honestate diligenter informabat. Quadam die quum egressus muros ciuitatis spatiaretur cum scholasticis suis paulisper: Saraceni subito irruentes more solito cū hominū et animaliuz multitudine ipsum quoq; rapuerunt ac secū in Persidē detulerūt. Et quū inter predones prede fieret diuisio: cōtigit vt cuidā ditissimo inter eos Joā. damascenus in partē veniret. Qui ceteris ad seruitutis opera deputatis: nutu diuino meritis beate virginis ei ipsum mitius actum est. Captiuus enim seruitutis pensum solituz soluere non negligebat: sed ieiunijs ac vigilijs insistens orationes ad beatā virginē quotidie deuotissimas dirigebat. Quod ille gentilis animaduertēs: eius bonam conuersationem: tanq; spirituali precantatione conuictus: ipsum ire ac redire liberum quo vellet infra palatij spatia permittebat. Et die quadā sic cum est alloquutus. Mi charissime Joan. miratus sum prudentiā tuā dictandi: curialitatem scribendi: vtilitatē cantandi: et organizandi suauitatem: sanctuz quoq; propositū et conuersationē. Habeo filium nō minus meipso mihi charum: quem precor vt in artibus liberalibus erudias: et in dictando / scribendo / vt legendo: cantando / sic eum conformare tibi studeas: vt si forte aliquādo a nobis liber recesseris: in ipso quodāmodo apud nos totus remaneas. Qui puerum obedienter humiliterq; suscipiens: et a primis elementis erudire incipiens: intra paucos annos in artibus liberalibus instructum adeo reddidit: vt si magistri ac discipuli rhetoricum dictandi genus attenderes: si litere formam aspiceres: si vocis / melodiam audires: nullam esse differentiam in vtrumq; clamares. Porro quum imperatori Theodosio pro vite merito et morum honestate: necnon et pro eloquentie nitore in quibusdam causis necessarius videretur: missa legatione domino illi mādat vt quamcitissime illum ei mittat. Qui precepto imperiali contradicere non ausus. Joā. Constantinopolim ad ipsum honorifice deduci fecit. Imperator vero eū cū honore suscepit: et ei monasteriū in quo cuz fratribus vt deo quete seruiret in vrbe concessit: quo et ipsemet sepi⁹ venichat: ac de statu regni et salute anime sue familiariter cū eo tractabat. Ut autē bonus Joā. ad meritoū augmētum probaret adhuc in camino tribulationis: iuuenis ille quez ei perfide docuerat suum genus dictandi et propriā manum scribendi: nequitie spiritu agitatus: epistolam propio sensu ingenioq; dictauit: scripsitq; Constantinopolim furtiue direxit et in palatij loco vbi citius a ministris imperialib⁹ inueniri posset iactari fecit. Eratq; talis epistola. Dilectis amicis qui sunt in Perside Damascenus Joan. monachorū minimus salutē. Noueritis imperatorē robur exercit⁹

Inuenit corpus Stephani et quorundā aliorum.

ad diuersa bella in nationes extremas misisse: vrbemq; regia et finitimas hominibus vacuas reman sisse. Quoniam ergo sapientes estis: securi venite: et victoria vobis paratam absq; mora viriliter obtinete. Inuenta est igitur epistola: et coram imperatore perlecta: proditio ab omnibus exclamat. Et quis proditionis huius esset author inquiritur. Forma litere/ingenioq; scribendi respicit: et Joānis esse imperatori nunciatur. Statim Joan. queritur: et cū iniuria multa ad imperatoris presentia ducitur: ipso mirante: vnde tā subito talis tumultus: et contra se cōspiratio oriretur. Populus vniuersus intorquēs cōuicia in illū: nō sacerdotē: sed proditorem: nō monachum sed apostatā proclamabat: et furibund? vix manus ab eius oculis cōtinebat. Tunc imperator facto silentio suspirans ait. O nequissime Joan. beneficijs meis ingrate. Malū mihi pro bono reddidisti. Sarabbaita pessime! quantū in te est patriā prodidisti: mihi meisq; auferēs libertatez/in captiuitatē pessimā nos retrusisti. Ostensaq; illi epistola: respondit ita. Vere domine formam scribendi ac dictandi: genus meū hoc esse cognoui. Sed testis est mihi deus q̄ omnino eā non feci. Quinq; omnes in eū perstrepere: eo q̄ veritatē occultare velle videret: vndiq; proclamabant: vt absq; dilatione morte puniretur. Judices facto consilio/pari assensu dicunt ipsum: quia specialis amicus imperatoris fuerat: non debere occidi: sed manus que tantum facinus perpetrauerat: abscindi. Quo facto: de dolore vulneris ac diminutione corporis gratias deo egit: et quod in eius honorē amplius sacrificium offere non posset: pauper condoluit. Abscissa itaq; manus officio speculatoris/iussu imperatoris ad testimonium tanti sceris suspensa est

Pia lamentatio Joānis damasceni ad beatuz mariam.

ante monasterium ipsius Joan. Ille mox ante imaginem specialis domine sue mancus aduenies: discooperto vulnere et extenso brachio cum ea pie rixabatur inquiens. Heccine tuozū sunt premia meritozū: Heccine tuozū beatudo seruozū: Esto dña mea digne pro meritis peccatorem me flagellari voluisti: sed vt quid instrumentum officij tui permisisti penitus abscindi: Hec quippe manus hymnozū laudis tue cantica sepius scribendo parabat: et deo patri sacratissimum corpus et sanguinez filij tui multoties in honorem tuū ad omnium peccatorū salutē offerebat. Quinq; talia sepius lamentando perorasset: contigit nocte quadam vt post huiusmodi lamentationem in lectulo fessus/nec dormiens nec vigilans ex toto pausaret. Et ecce regina virginum adfuit cum ingenti lumine: hilari facie: tali consolās eum affamine. Quid agis puer meus fidelissime: Heu inquit ille) domina: quid me interrogas: Quinimmo interrogo te ego: quum hec pateat oculis tuis: Ecce ad meum: immo et tuum dedecus in ecclesia pendet abscissa clientuli tui manus. At illa. Confortare inquit) fili in domino: manum tibi restaurare potest qui totum hominem plasmauit ex nihilo. His dictis/eo videre/illa ecclesiam petijt: delatamq; manum eius brachio cum mira benignitate restituit in momento. Tunc ille gratias ineffabiles agens: reddita diei luce surgit: fratribus conuocatis manum ostendit: eosq; secum ad magnalia dei glorificandum animauit. Mox solemniter eo induto/altaq; voce missam de beatissima virgine celebranti: imperator audito miraculo pedes ad eum venit: et ore p pro manum illius deosculans: post dei laudem et glorioso virginis ab ipso diligenter inquirit si quem alicubi cognosceret qui suum dictandi genus ac scribendi formam haberet. Quod ille quidem ei retulit. Et sic rei veritas inquisita diligentius innotuit. Hic Joan. damascenus edidit librum sententiarum notabilem et valde scientificum: cuius dicta

Opera Joānis damasceni.

sepe allegantur a modernis doctoribus. Scripsit autem in greco: sed Eugenius papa transferri fecit in latinum. Hic etiam Joan. damas. dicitur compilasse hystoriam Barlaam heremite et Josaphat filij regis Ademur conuersi ad fidem per doctrinam eius. Que hystoria est valde moralis et deuota: ostendens vanitatem mundi: inducens ad contemptum seculi: ponens rationes probabiles fidei: insinuans statum quietum et perfectum religionis: quam diffuse narrat Vincen. spe. hist. lib. xv. per multa capitula. Hic videtur sapuisse heresim Grecorum dicentium spiritum sanctum procedere a patre: nō a filio: q̄ hereticum est et reprobatum tamen beatus Tho. in summa dicit posse ipsum excusari a vitio hereseos: eo q̄ adhuc non erat ab ecclesia declaratum illud: scilicet spiritum sanctum procedere a patre et filio: et contra tenentes esse hereticum.

§. V. Huius theodosii tempore

Claudianus poeta.

fuit illustris poeta Claudianus. Qui gentilis existens Romam permansit. Duos libros metro edidit. s. Claudianum maiorem et minorem. Cuius pauci versus isti sunt.

Heu q̄ cecus inest vitijs amor:
Multis delicta fuere
Nexus annicirie.
Quid iuuat errores mersa iam pupe fateri:
Si metuis: si plura cupis: si duceris ira:
Seruitij patiere iugum: tolerabis iniquas
Interius leges: tunc omnia iure tenebis.
Quum poteris rex esse tui: prodiitior vsus
In peiora datur: suadetq; licentia luxum.
Jam non ad culmina rerum
Iniustos creuisse queror. tolluntur in altum:
Ut lapsu grauiore ruant: tu consule cunctis.
Non tibi nec tua te moueant: sed publica vota.
Te cunctos paucorum crimine damnes.
Componitur orbis
Regis ad exemplum: nec sic inflectere sensus
Humanos edicta valent/vt vita regentis.
Luxuries predulce malum: que dedita semper
Corporis arbitrijs hebebat caligine sensus.
Mobile mutatur semper cum principe vulgus.
Inquinat egregios adiuncta superbia mores.
Non tibi quod libeat: sed quod fecisse decebit
Occurrat. mentem domitet respectus honesti.
Dijs proximus ille est
Qui em ratio non ira mouet.
Quales collegit fallacis dextra parentis:
Has peius nati dextra refundit opes.
Quesitum multo plus est seruasse laboris:
Quam quesisse nouum.
Idem in minori.
Omnia mors equas tu dānatura nocentes.
Tu requiem latura pijs.
Dissuasor honesti
Luxus: et humanas oblimat copia mentes.

§. VI. Eo tempore alius poeta

Prudētius poeta.

claruit qui dictus est Prudētius: librum et composuit de conflictu vitiorum et virtutum. Cuius pauci versus hic ponuntur.

Prima petit campum dubia sub sorte duelli:
Pugnatura fides aggressi turbida cultu
Prouocat insani frangenda pericula belli:
Ecce modesta graui stabat patientia vultu:
Per medias immota acies: varioq; tumultus
Spectabat defixa oculos: et lenta manebat.
Atq; humilis gressum mediocriter: ozaq; parce
Erigit: et tristi moderatur gaudia vultu.
Desine grande loqui: frangit deus omne superbum.
Magna cadunt: inflata crepant: tumefacta premuntur.
Disce superciliū deponere: disce cauere.
Scandunt celsa humiles: truduntur ad ima feroces.
Fertur auaritia gremio precincta capaci
Quicquid luxus edax precioſum liquerat: vnca
Corripuisse manu. non illi sufficit amplos
Impleuisse sinus: iuuat insarcire crumenis
Turpe lucrum.
Omne hominum rapit illa genus.
Non est violentius vllum Terrarum vitium.
Summa quies: nil velle supra quā postulat vsus
Debitus: vt simplex alimonia vestis: et vna
Infirmos tegat: ac recreet mediocriter artus.
Expletumq; modum nature non trahat vltra.
Quod sapimus coniūgat amor: quod viuimus vno
Conspiret studio: nil dissociabile firmum est.
Pax plenū virtutis opus: pax summa laborum: id est finis
Pax belli exacti precium: preciiq; pericli.
Nil placidum sine pace deo: nec munus ad aram.
Meritorum clausula pax est.
Non inflata tumet: non inuidet emula facti.
Omnia perpetitur patiens: atq; omnia credit.
Nunq; lesa tumet: cuncta offensacula donat.
Occasum lucis venia precurrere gestit. Hec ille.

§. VII. Sub predictis aūt pontificibus et imperatoribus insurrexerunt plures hereses

Macedonius hereticus archa.

que ab ecclesia reprobate sunt: et ad nihilum demum redacte a prefatis doctoribus confutate. Unde iubente Theodosio imperatore et annuente Damaso papa: sancta synodus vniuersalis Constantinopoli congregata est: centum scilicet et quinquaginta patrum. Que synodus Macedonium heresiarcha. negantē spiritū sanctū deū esse condēnans: cōsubstantialem patri et filio spiritū sanctum esse docuit: dans symboli formā: quā tota latinorū et grecorum confessio in ecclesia ad missas

missas solēnibus diebus decantat. Ibi etiam decretum est vt episcopus Constātinopolitanus tanch̄ noue Rome epūs: post Romanus pontificē habeat p̄riuilegium: vt patet dist. xxij. renouantes. Hec Uincen. specu. histo. libr. xvij. ¶ Priscillianus quoch̄ circa illa tēpora in hyspania episcopū cōdens heresim sui nominis ecclesias pturbat. Hic personas sancte trinitatis confundebat: eundē esse dicens patrez qui et filium z qui spiritumsanct⁹: quod pertinet ad heresim Sabellianorū: sed alios errores habebat. Carnium enim escas p̄o immundis tenebat. Coniuges viros a nolentibus feminis seperabat z econuerso. Opificium omnis carnis non deo vero et bono: sed angelis malis assignabat. Animas eiusdē nature et substantie esse dicebat cui⁹ est deus: z eas ad agonem quendā spontaneū: nō tamen in terris exercendum per septem celos: z per quosdam principatus gradatim descēdere: z in malignū principē incurrere: a quo mundum istū factū esse dicebat: atch̄ ab hoc principe per diuersa carnis corpora seminari. Homines vero fatalibus stellis colligatos. Corpusch̄ nostrum sm. xij. signa cēli cōpositum esse dicebat: constituens Arietem in capite: Taurum in cervice. Gemini in humeris. Cancrum in pectore. Leonem in manibus. Uirginem in ventre. Libram in vmbilico. Scorpionem in coxis. Sagittariū in virili. Aquarium in vesica. Capricornū in tibijs. Pisces in plantis. Super his audiendus in consilijs episcoporū Romam petijt. Ibich̄ a sanctis Damaso z Ambrosio repudiatus. In gallijs quoch̄ a sancto Martino z alijs episcopis in synodo Burdegalensi hereticus iudicatus. Ubi vero se dānandū intellexit: Maximum imperatorem appellat: a quo auditus z episcopatu pulsus Treueris ab Euodio prefecto perimitur cum multis sequacibus suis: edicente imperatore vt huius secte complices in hyspania perimerētur. Itachius z Ursatiꝰ episcopi accusatores Priscilliani communione ecclesie p̄riuantur ab episcopis nefas esse dicētibus: cuiuscūch̄ modi hominē epōrum accusatione necari. Maximo imperatore et aliquibus epīs Itachium z Ursatiū defendētibus. Et hac de causa sanctus Martinus a Maximo imperatore molestabatur: q⁹ nolebat communicare Itachianis. Uix tamen obtinuit vt Priscillianiste non occiderētur. Hec Uincen. vbi supra. De reprobatione huius hereseos habetur. xxiij. q. iij. c. penul.

Priscillianus epūs heresis cōdidit.

Pelagius i britannia eccl'iam inficit.

§. VIII. Tempore autez Inno.

pape primi vt ait Sigisbertus. imperatoribus Honorio et Archadio: in Britannia Pelagius ecclesiā christi execrabili doctrina maculare nitit: dicens hominē sine gratia dei saluari posse. Unūquēch̄ suis meritis p̄oprijs voluntate ad iustitiā regi. Infantes sine pctō originali nasci: sed tam insontes: ch̄ insons fuit Adā ante preuaricationem. Nec ideo baptizādos esse vt a pctō soluant: sed vt per adoptionē in regnū dei admittant: esse tñ eis extra regnum dei eternam et beatā vitā. Adā solū suo peccato lesum esse: eūch̄ mortuum esse: nō ex culpe merito: sed ex conditione nature q̄ moritur. Erat etiā si non peccasset. Dicebat etiā irritas esse orationes q̄ fiūt ab ecclesia siue p̄o infidelibus siue p̄o fidelibus. Hunc ergo / Celestinū / z Julianū / cōplices eius Inno. papa damnauit. Hiero. quoch̄ z Aug. maxime eos vt fidei hostes armis veritatis impugnabāt. vñ de cōse. dist. iij. ca. placuit. ij. z. iij. sequen. z ex consilio Mileuitano: cui interfuit Augustinus: multa capitula habētur contra hos errores. Orietales etiā grauiter exagitat mota de deo questio. Utrum deus sit corpus: z humanum schema habeat. An sit incorporeus: et ab humano schemate alienus oīno. Simplicioribus etiam heremitis deum corporeum et sub humano schemate esse adstruentib⁹: quia scriptura sacra narrat de oculis / facie / auribus / manibus z pedibus dei. Alij melius z vere sentientes hoc negant. Et q̄ in cortice ponit scriptura de mēbris dei: sm verum sensum exponunt spiritualiter. Puta oculū dei esse eius intuitum z notitiā. Manus eius / operationes eius z hmōi. Uñ ab ecclesia fuit illud p̄o heresi determinatū. sc; credere deū habere mēbra corporea. vt p̄z. xxiij. q. iij. c. penult. Sub Honorio etiaz imperatore. vt ait idem Sigisbertus: heresis Predestinatorum cepit serpere. Uñ ideo predestinati appellantur: q⁹ de diuina gra et predestinatione disputantes / asserebant q̄ nec pie viuentibus p̄ofit bonorum operū labor: si a deo ad mortē predestinati fuerint. Nec impijs obsit ch̄ improbe viuāt: si a deo predestinati fuerint ad vitam. Que assertio periculosissima et bonos a bonis amouebat: et malos ad mala prouocabat. Hec heresis ex libris Aug. male intellectis initiū habuisse dicitur. Nec hoc imputandū est Augu. ad culpam: sicut nec dño deo authori sacre scripture: vñ heretici peruerse intelligētes traxerunt occasiones suoꝝ errorū. Nihil est enim in vsu hominū bono z licito: vñ non possit pernicies irrogari. xxiij. q. v. de occidēdis: sc; abutendo eis. Ipsi ergo imputanda est culpa qui abutitur: non ei qui rem bonam dedit.

Predestinatorum hereticoꝝ errores

§. IX. Clarus habetur z illo tē

Sulpi'ti⁹ Seuer⁹ in Aquitania claret.

pore Sulpitius Seuerus in Aquitania apud vrbem Tolosam genere et literatura nobilis: paupertatis et humilitatis amore conspicuus. Charus etiam viris sanctis Martino et Paulino: vt ait Helinandus. Scripsitch̄ non contemnenda opuscula. Epistolas ad amorem dei z contemptum mundi exhortatorias sorori sue multas. Et ad Paulinum supradictum duas. Aliasch̄ ad alios. Sed quia in aliquibus familiaris necessitatis inserta est: nō digeruntur: z chronicum z vitā beati Martini. Et collationem Posthumiani et Galli se mediante z iudice habitam. Hic in senectute sua a Pelagianis deceptus: z agnoscens loquacitatis culpam: silentiū vsch̄ ad mortē tenuit: vt peccatum quod loquendo contraxerat: tacendo penitens emēdaret. De predicta autē collatione habita Galli z Posthumiani infrascripta excerpsit Uincen. in spe. histo. lib. xix. Quum prospero cursu (inquit Seuerus) peruenissemus Alexandriam: ibi feda inter episcopos z monachos certamina gerebantur: ex occasione vel causa q⁹ congregati in vnum sepius sacerdotes frequētibus decreuisse synodis videbantur ne quis Origenis libros legeret vel haberet qui tractator scripturarum sacrarum peritissimus habebatur. Sed episcopi quidaz in libris ipsius insanius scripta memorabant: que assertores ei⁹ defendere non ausi ab hereticis potius ea fraudulenter inserta dicebant: z ideo nō ꝓpter illa etiā reliqua esse dānanda. Aduersum hec epi obstinatius renitentes p potestate cogebant etiā recta vniuersa cū prauis z ipso authore damnare. Et q⁹ satis superch̄ sufficerēt libri quos ecclesia recepisset: respuendā penitus esse lectionē: que plus esset nocitura insipientibus: ch̄ sapientib⁹ profutura. Mihi autem ex illis libris quedaz curiosius indagāti: admodum multa placuerunt. Sed etiā multa reprehēdi in quib⁹ illū prauā sensisse dubiū nō est: que defensores illius falsata cōtendunt. Ego miror eūdem vnūch̄ hominē tā diuersum a se esse potuisse: q⁹ vt in ea parte qua probatur: neminez post apl'os habeat equalē. In ea vero que iure reprehēditur: nemo deformius doceatur errasse. Quumch̄ hec atch̄ alia istiusmodi ab epīs proderent: ex studijs partiū orta seditio est. Que quum reprimi sacerdotū authoritate nō posset: seuo exemplo ad regendā ecclesie disciplinam: prefectus adsumit. Cuius terrore dispersi fratres: ac p diuersas oras monachi sunt fugati: ita vt propositis edictis in nulla sede consistere sinerentur. Illud me admodum permouebat: q⁹ Hiero. vir maxime catholicus: z sacre legis peritissimus. Origenem sequut⁹ primo tpe putabatur: qui nuncdē precipue vel oīa illius scripta damnaret. Nec vero ausus sum de quoch̄ temere iudicare. Prestantissimi tamē z doctissimi viri ferebantur in hoc certamine dissidere. Sic tñ siue illud error est: vt ego sentio: siue heresis vt putatur: reprimi nō potuit multis aliaduersionibus sacerdotū. Sed nequach̄ tam late se potuisset diffundere: nisi contentione creuisset. Istiusmodi ergo turbatione cōmuni Alexandria fluctuabat. Me quidem epūs illius cuiuscis benigne admodū z melius ch̄ putabā excepit: z secum tenere tētabat. Sed nō fuit animus ibi consistere: vbi recens fraterne cladis feruebat inuidia. ¶ Igitur inde digressus. Bethleē oppidum petijt: quod ab Hierosolymis sex miliaribus elōgat. Ab Alexādria aūt. xvj. mansionibus abest. Ecclesiam loci illius Hiero. regit. Nam parochia est epi: qui Hierosolymam tenet. Hic vir preter fidei meritum dotēch̄ virtutū: nō solū latinis atch̄ grecis sed hebreis etiā literis ita est institutus: vt se illi in omni scientia nemo audeat cōparare. Miror autē si non vobis per multa q⁹ scripsit opera cōpertus est: quum per totū orbem legatur. Nobis quoch̄ (ait Gallus) nimium compertus est. Nam ante hoc quinquennium quēdam illius libellū legi: in quo tota nostrorum natio monachorū vexatur z carpit ab eo vehementissime: vñ interdum Belgicus noster valde irasci solet: ch̄ dixerat nos vsch̄ ad vomitum satiari. Ego autem (inquit Gallus) illi viro ignosco: atch̄ ita sentio de orientalibus potius illum monachis ch̄ de occidētalibus disputasse. Illā edacitas in Grecis: gula est in Gallis natura. Cum ego scholastice (inquam) Galle defendis gentem tuaz. Sed queso te: liber iste nunquid hoc solum vitium damnat in monachis? Immo vero (inquit) nihil penitus omisit quod non carperet: laceraret: exponeret: precipue auaritiam: nec minus vanitatem insectatus est. Multa de superbia: non pauca de superstitiōe disseruit. Uere fateboꝝ: pinxisse mihi videtur vitia multorū. Ceterū de familiaritatibus virginū et monachorum atch̄ clericorum ch̄ vera: ch̄ ficta disputauit: vnde a quibusdam quos nominare nolo: dicitur non

Origenis libri an legēdi.

Origenes vbi benemo meli⁹: vbi male: nemo pei⁹ loquutus est.

Gulli hie rompmi laudes.

amari. Ego (inquit Posthumian⁹:) vt dicere instituerā: apud Hieronymum sex mensibus fui: cui iugis aduersus malos pugna perpetuumq; certamen conciuit odia perditorum. O derunt eum heretici: q; eos impugnare non desinit. O derunt ꝛ clerici: quia vitia eorum insectatur et crimina. Sed plane boni omnes admirant ꝛ diligūt. Nā qui eus heresicū esse arbitrant: insaniunt. Uere dixerint: catholica hois sciētia: sana doctrina est. Non die: nō nocte requiescit. Aut legit semper aliquid: aut scribit. Qō nisi mihi fuisset animo firmū atq; promissus: deo teste/ propositū heremū adire: vel exiguī tpis puncto a tanto viro discedere noluissem. Huic ergo traditis ofbus meis: omniq; familia: que me cōtra voluntatē meā sequuta fuerat ꝛ tenebat implicitū liber regressus sum alexādriā. vbi visitatis fratrib⁹ ad superiorē Thebaidā. i. Egypti ad extrema contendi ꝛ ibi enim vastepatentes solitudines heremi ferebant haberi monachorū.

Recitat sulpitiꝰ q̄das admiratiōe digna q̄ ipse vidit.

§. X. Narrabat exinde de pluribus mirabilib⁹: q̄ vidit vel audiuit discurrēdo per heremū: vbi in aliquibus monasterijs centeni simul cōuiuebāt sub vno abbate. Et de quodam parulo. xij. annorum misso ab abbate ad deferendū panes cuidā solitario: qui in via obuiantē aspidē mire magnitudinis/ manib⁹ suis sine timore aliquo cepit: ꝛ inuolutum pallio suo duxit ad monasteriū: ꝛ coram fratribus in terrā deposuit. Quū autē infantis fidē fratres collaudarent: abbas ad tenendū eū in humilitate: de hoc quasi de excessu vitij verberari acriter fecit. ¶ De quodā alio solitario qui in presentia eor colligebat dactylos de palma: ꝛ de eius manu. leo magn⁹ cibū ipsum vt domesticum animal sumebat. ¶ De alio cui lupa adstabat cenanti: veniens hora qua ille cenabat: ꝛ cibo sumpto de manu eius ꝛ post cenaz eā lābens postea recedebat. ¶ De alio aūt quē loquentē cū duobus qui ad eum causa visitationis accesserant: leena mire magnitudinis venit: q; aduoluta pedibus eius quasi cum fletu eius auxiliū deposcebat. Qō intelligēs vir dei ille surrexit: sequutusq; est leenā: que duxit eū ad speluncā suaz: vbi adultos q̄nq; catulos cecos ngros alebat: quos ante anachorita posuit: ꝛ ipse eis lumen restituit. Non ingrata fera sylvestris: post paucos dies leena quasi p munere impēsi beneficij pellem bestie attulit ad pedes eius. ¶ Iterē de alio sancto viro / ad quē quū accessisset quidā ad seruiēdum deo sub disciplina eius: ꝛ ille sibi diceret q̄ sufferre nō posset austeritatē ꝛ mandata sua: perseuerantē in petitione sua ꝛ se ad oia imperata offerentē etiam in ignē intrare suscepit: ille eū subito tali experiētia tētās. Nam in clibanuz qui deprope incensus erat: iubet ingredi. Qui sine mora parens in mediū ignem se iniecit: nil ibi doloris patiens: sed illesus exiuit. ¶ Idē abbas alteri religiosam cōuersationem accipiēdi causa ad eū venienti/ manda uit vt quādam virgā aridā quā in cōspectu eius firit in terram: quotidie aqua perfunderet: quam a Nilo flumine per duo miliaria distāte a loco hauriebat. Et quū per biēnium in hoc opere laborasset: demū florzuit lignum illud aridum: q̄ō ꝛ virentibus foliis refert se vidisse. ¶ Refert ipse Seuerus in eodem libro: q̄ quidā sanctus fugandoꝝ demonum incredibili potestate preditus: non solū presens: nec verbis: sed absens quoq; interdū cilicij sui fimbrijs: aut epistolis missis corpora obsessa curabat. Et dum miro modo frequētaretur a populis ex toto ad eū orbe venientibus insuper a prefectis ꝛ comitibus diuersoꝝq; potentatuū iudicib⁹: vt ex virtute honor: ita ex honore vanitas cepit et obrepere. Quod vbi primuz ille sentire potuit in se grassari: diu multumq; discutere conatus est: sed repelli penitus vel tacita conscientia veritas perseuerāte virtute nō potuit. Ubiq; nomē eius demones fatebant: excludere a se confluentium ad se populos non valebat. Virus interim latens serpebat in pectore: ꝛ seip̄m occultis cogitationib⁹ vanitatis purgare non poterat. Totus igitur precibus conuersus ad deum fertur orasse: vt permissa in se mentibus q̄nq; diaboli poterer: Ille preporēs: ille signis atq; virtutib⁹ toto orbe vulgatus: ille ad cuius fores summe istī⁹ seculi se prostrauerāt potestates: correptus a demone in vinculis est detentus: oia illa q̄ energumini solēt ferre/ perpessus. Quinto demuz mēse purgatus est: nō tantū a demone: sed (qō illi erat vtilius atq; optatius) vanitate. ¶ Et infra stiluz dirigens ad beati Martini opera ait. Equidē Posthumian⁹ ait. quum tinū meum cogitationibus recurrebā. Merito prospicies ta. Naz quū excelsa retuleris: quod mihi dixisse liceat pace sanctoꝝ: nihil a te penitus audiui in quo Martinus esset inferior. Illi em̄ ab omni impedimento liberi: celo tantūq; angelis testibus plane admirabilia docenī operari. Iste in medio cetu: ꝛ conuersatione populoꝝ/ inter clericos dissidēres/ inter eos seuiētes: quū quotidianis scandalis hinc inde premerēr: inexpugnabili tū aduersus oia virtute fundatus stetit: ꝛ tāta operat⁹ est quanta nec illi quos in here mo esse vel fuisse ferūt: etiā si illi paria fecissent. Nā pugnauit iste in loco nō equo sc; in seculo cōuersatus: ꝛ tū victor euasit. Illi aūt ex equo loco aut de superiore certarunt: sc; in heremo. Sed ꝛ quum preclara aliorū retuleris: a nemine retulisti mortuū suscitatus. In quo vnū vtiq; te necesse est cōfiteri Martini neminē cōferēdū. Hic quoq; sepius imperauit bestijs. Feritas bestiarū victa succubuit. Rabiem ferarū ꝛ serpentiū venena cōpescuit. A demonibus obsessos liberauit. Cum ipso angeli quotidie loquebant. Aduersus aūt vanitatem ꝛ iactantiā/ ita inuictū spiritū gessit: vt illa virtus fortius nemo cōtēpserit. Ego igit semper Egypti predicabo monachos: laudabo anachoritas: mirabor heremitas. Martinū tū semp excipiā. Non illi ego quēquā audebo monachorū: certe nō eporz cōparare quēpiam. Hoc egyptus fatebit: hoc Syria: hoc Ethiops comperit. hoc Indus audiuit. hoc Parthus ꝛ Persa nouerunt: nec ignorat Armenia. Horreo dicere q̄ nuper audiui. Infelices dixisse nescio quem: te in libro illo tuo de Martino plura mentitus. Nō est hois vox ista: sz diaboli. Nec Martino in hac parte detrahitur: sed fidei euangelij derogat. Sed infelices dege neres somnolenti: q̄ ipsi facere non possunt: facta ab alijs erubescunt. Quia igit gesta hui⁹ sancti quē marime veneraī ecclesia: ꝛ populi solēnizant: sunt satis vulgata: hic notata abbreuiabūtur. Que diffuse ꝛ luculento sermone Severus Sulpitius: de quo supra immediate descripsit.

¶ De beato Martino. Capitulum. xj.

Martinus pauper et modicus/ celum dives ingreditur: hymnis celestibus honorat⁹: canit de eo sacrosancta mater ecclesia. Pauper quidem fuit spū. i. substantia tēporali ex spōtanea volūtate. Pauper. i. parū habēs de vitioꝝ prauitate: etiā adolescēs ꝛ miles existēs. Modicus fuit in sui reputatiōe ex humilitate. Modic⁹ in cibi ꝛ potus ꝛ vestitus parcitate. Celū dives ingreditur. dives videlicet meritoꝝ ꝛ virtutū vbertate. Dives miraculorū in omni genere copiositate. Hymnis celestibus honorat⁹. ab angelis in gloria. ab ecclesijs mundi in multiplici celebritate. Et hec omnia patebūt ex hystoria eius. ¶ Martinus igit Sabarie Pānonioꝝ oppido oriundus: sed in Italia Ticini idest Papie nutritus: cum patre suo tribuno militum sub Constantio ꝛ postea sub Juliano imperatore militauit. Non tamen sponte: q; ab infantia diuinit⁹ insoratus: quū esset annoꝝ. xij. inuitis parentibus ad ecclesiaz cōfugit: ꝛ catecuminus fieri postulauit: ꝛ extūc heremū cōcupiuit. Fecisset q; votis satis: nisi carnis infirmitas obstitisset. Sed quū cesares decreuissent vt veteranoꝝ filij pro patrib⁹ militarēt. Martinus quū esset annoꝝ. xv. ad militandum pro patre vrgek: licet inuitus. Qui Martinus vno tantū seruo contētus: ei sepius seruiens ministrabat: ꝛ calciamēta sepi⁹ detrahebat atq; tergebat. Quodam hyemali tpe per portā Ambianēsis ciuitatis pertrāsiens/ pauperem quēdam obuiū habuit. Qui quuz a nullo eleemosynam accepisset. Martinus hūc sibi seruatum intelligens: arrepto hense chlamydē que sibi sola superat: alia in eleemosynas elargitus/ oīuidit: partemq; pauperi tribuens reliqua rursus induit. Sequēti nocte christū chlamydis sue parte vestitū vidit: ipsumq; adcircumstantes angelos festiue dicentem. Martinus adhuc catecuminus hac me veste contexit. Inde vir sanctus non in gloriam elatus: sed dei bonitatem agnoscēs: quū esset annoꝝ. xxij. baptizari se fecit: et ad instantiā tribuni sui qui tēpore sui tribunatus expleto/ se seculo renūciaturū promiserat: adhuc per biennū militauit liber tū ab ijs vitijs quib⁹ foler illud hoim genus implicari. Uū rebus pauper: q; nihil sibi preter victus de stipēdio reseruās: sed pauperib⁹ erogās: de crastino nō cogitabat. Pauper a vicis postmodū a quibus p baptismū fuerat toruentib⁹. Julianus cesar donatiuū cepit militibus erogare. i. stipēdium. Ad Martinū aūt veniendo: nolens militare deinceps illud accipere. recusauit cesari dicens. Christi miles ego sum: pugnare mihi nō licet. Indignatus cesar dixit ei: q; non religionis causa: sed timore imminentis belli militiam recusaret. Cui Martinus respōdit. Si hoc ignauie non fidei adscribit: crastina die ante aciē inermis stabo et in noīe christi crucis signo non clypeo protectus aut galea/ hostium cuneos penetrabo secur⁹. Custodirī ergo eum iubet cesar vt dictis facta compenset. Sed die sequēti hostes

De laude de bri Martini.

Sancti Martini vita.

Sanctꝰ Martinus perrexit ad sanctuꝫ hilariñ.

stes legationē de pace miserūt: se suaq; oīa dātes: vñ nulli dubiū talē victoziam sancti meritis sine sanguine datam. ¶ Relicta aūt militia/ad sanctum Hilarium Pictauensem ep̄m perrexit: se ei⁹ discipline subijciēs. Qui eius ferozem attēdens: vt eū sibi arctius implicaret: in diaconum ipsum voluit ozdinare: qō ille modicus ex humilitate acceptare minime acquieuit: sed lecrozatus ozdinem nō renuit. Non multo post in somnis admonitus a dño: vt parentes suos adhuc gentilitate detētos visitaret: licentia a sancto Hilario obtenta: quez cum lachrymis exozauit ad se redire: iter arripuit: p̄enūtians se aduersa multa passurum. Inter alpes ergo iter agēs incidit in latrones. Quōq; vnus eozum securim in caput eius vibrasset: ictū feriētis sustinuit alter sc̄z retinens manū illius. Uinctis aūt post tergū manibus vni eozum custodiendus traditur. Perc̄ctanti aūt latroni an timuisset: respondit se nunq; ita fuisse securū: vtpote q̄ sciret misericordiā dei maxime in tētationibus adfuturaz. Incipiēs latroni predicauit: z ad fidem conuertit. Qui ad viam eū reducens: ozationibus eius se cōmendans dimisit. Postmodum laudabilem vitam latro ille tenere visus est. Quū autē Mediolanū Martinus preteriisset: diabolus ei in humana specie apparens/quo pergeret requisiuit. Cui quū respōdisset: se quo eū domn⁹ vocaret/tēdere. Ille ait. Quocūq; ieris/diabolus tibi aduersabitur. Et Martinus ad eū. Dñs mihi adiutoꝛ: nō timebo quid faciat mihi homo idest diabolus. q̄ statim vt fumus euanuit. Papiam demum adueniens z parētes visitans: matrē ad fidē conuertit. Pater vero in erroze permansit.

Martinus Arrianis restitit.

¶ Quū aūt hereſis Arriana per ozbē pullularet: z ille pene solus ibi obsisteret: publice cesus z de ciuitate eiectus/ Mediolanū perrexit monasterium sibi statuens ibi: sed inde ab Arrianis depulsus ad insulā Gallinariā secessit cum solo quodam magnarū virtutum presbytero. Ibiq; manens hellebozum venenatum ignozans inter ceteras herbas comedit. Ex cuius esu vicinā sibi mozte intelligēs: virtute ozationis omnē dolorem z periculū effugauit. Audiens postea beatū Hilariū ab exilio Pictauos redire: obuiam ei proficiscens: quū iam preterisset Pictauos: Martinus accessit: et iuxta ciuitatē illā monasterium sibi construxit: multa miracula faciens.

§.I. Episcopo autez Turonensis ciuitatis in Gallia de hac luce subtracto: conuenientib⁹ vicinis episcopis clero z populo Turonensi ad prouidendū ibidem de futuro antistite: conuenerūt pene oēs in Martinum. Sed scientes eū q̄ modicus. i. humilis valde de monasterio suo ad hoc non posse abstrahi: vnus eozū sapienti vsus cōsilio/simulauit vxozē suam grauiter infirmari: pergēsq; ad monasteriū instāter rogauit Martinū cuz lachrymis vt eā visitare dignaretur p̄ salute aīe sue. Uir sanctus cōpassione deuict⁹: pias ignozās insidias: egressus de monasterio quū sequeret: appropinquantē ad ciuitatez turbe populoꝝ q̄ latebant circūdederunt: ep̄m suū vocitantes: et volentez p̄ humilitate fugere talē dignitatē: detinuerunt: in ciuitatē z ecclesiā cū magna gloria z gaudio inducentes: vt consecraretur ep̄s. Et quū quidā prelati cōtradicerent: eo q̄ deformis esset habitu: z vultu despicabilis z modicus: z p̄cipue vnus dictus Defensoꝛ: lectoꝛ aūt ozdinari⁹ deesset: surrexit quidā ex clericis ad supplendum defectū: z aperto psalterio qō primo occurrit audiētibus cūctis plegit. Erat aūt versus ille. Ex oze infantiū z lactentiū perfecisti laudē. s. in Martino: ex petitione simpliciū ostendisti laudē perfectā: ppter inimicos tuos qui hūc contēnebant: vt destruas inimicū et defensoꝛē. ad literā. ad cōfundendu⁹ illū qui vocabat Defensoꝛ: magis ceteris resistens tali laudi z nominationi Martini. Et sic notatus est Defensoꝛ ab oībus cōfutatus. Electus aūt dei pōtifex in sua solita modicitate humilitatis z austeritatis permanebat assiduus. Uñ z in secretario residēs nunq; cathedra vsus est. Nam in ecclesia nemo vnq; illū sedere aspexit. Sedebat aūt in cellula rusticana: quam tripodez vocāt. ¶ Leprosum insuper cūctis horribilē Parisijs obuiam habēs: osculatus est atq; benedixit: statimq; mundatus est. Et quū tumultū populi diuersis de causis ad eū accedentez ferre non posset: quieti contēplationis assuetus: extra vrbē duob⁹ fere miliaribus monasteruū construxit habitaculis humillimum z accessu difficille: vbi. lxxx. discipulis ꝓgregatis heremitice cōuersationis in maxima austeritate degebat. Uinū ibi nemo nouerat nisi infirmitas coegisset. Mollis habit⁹ ibi p̄ crimine habebat. Exercitū coꝛporale extra scriptoꝛie artem cui iuniozes vacabāt: nō nouerant: sed ozationi tantū z lectioni vacabant. Plures ex illis epi creati sunt. Quum vero in quodam loco p̄ martyꝛe q̄dā coleret a populo. Martinus nil certi inuēto de noīe eius vel cōuersatione: a tali veneratione abstinuit: ne colēdo superstitioni augmentum p̄sta ret: z prohibendo sine clara notitia deuotionem populi auferret. Demum accessit ad locū/ozationem faciens super sepulchꝝ: rogās vt sibi notū fieret q̄d illud existeret. Cōuersus ad leuā: vidit adstare ibi vmbrā nigerrimā. Adiuratus a Martino vt q̄s esset: z cui⁹ meriti/ediceret: respondit se fuisse latronē: z ob scelera sua ibi percussum: nihilq; societatis cum martyꝛibus habere. Et extūc Martin⁹ altare illō remoueri fecit: z venerationē loci inhiberi insinuata fallacia. Quū autē in quadaz festiuitate in monasterio ad ecclesiam celebraꝛet⁹ accederet: pauper q̄dā nudus obuius fuit. Aspiciēs Martin⁹ archidiacono suo p̄cepit vt algentem vestiret. Sed quū facere archidiaconus distulisset. Martinusq; demum secretariū ingressus esset ecclesie: solus pauper ille adhuc nudus se illi ostendit. Et quiz solus esset ex more suo ozationi vacās: tunicā suam clam exuēs: pauperi dedit: statimq; abire mandauit. Accedit ad eū archidiacon⁹ solicitans vt ad ministeria peragenda p̄cederet. Ille de se loquens: ait se hmōi agere non posse: nisi pauper vestē acciꝑiat. Archidiaconus nō intelligēs: q̄ cappa desuper tectus esset: ipsum interius sine tunica nō videbat. Pauperē non adesse causat. At ille. Uestis mihi afferat: paup nō deerit vestiendus. Cōpulsus archidiaconus ad fozū vadit: z vnam tunicā bigericam vilem z breuem quinq; argenteis emens: ante pedes Martini proiecit. Tūc ille exclusis oībus cappa exutus illam vestem se induit: z postea albā ne videaꝝ tunica q̄ citissime accepit. Sic ergo pontificalibus indut⁹ missam celebraturus ad altare p̄cedit: pauper z modicus humilitate. Dū autem sacramēta offerret pro populo: globus igneus apparuit super caput eius visus multis. Eleuando aūt sacramentū quum manice albe defluerent: sicq; brachia eius nuda apparerent: q̄ tunica illa empta vix ad cubitos attingebat: fertur a quibusdā angelos subito manicis aureis z gemmatis brachia nuda cooperuisse.

Martinus Arrianis restitit.

Martinus per ozbē pullularet

Martinus elemosyne dande maxie solicitat.

Martini puritas et ozandi assiduitas.

Martini iusti tia.

§.II. Eius ingressus est diues virtutū et meritoꝝ vbertate. De quibus diuitijs Greg. ait. Si vere diuites esse cupitis: veras diuitias amate: sc̄z virtutes. Quid ditius patientia/puritate/iustitia/charitate/fide: z alijs quibus ipse claruit? Adeo patiens fuit: vt quuz esset summus sacerdos: impune a clericis sepe ledebatur: nec a sua eos ꝓpter hmōi charitate pellebat. Nemo illum iratū vidit: nemo merentē: nemo ridentē. Ipse archidiacono eius delirū aliq̄n eū dicebat: nec tū cōtra eū cōmouebat. Quuz quadā vice Martinus in veste hyspida nigro et pendulo pallio circūtectus asino sedens p̄ficisceret: socijs remotius sequentib⁹ eū: equis contra venientib⁹ ante euz pauefactis: sessoꝛes milites ei imputātes in terrā saltu p̄cipiti se dederūt: et Martiuū arripientes grauiter verberauerūt. Ille vero mut⁹ percutientibus terga p̄rebebat. Ex quo magis illi furebāt: eo q̄ ille quasi nō sentiens verbera illoꝝ contēnere videret. Post hec equos ascendētibus ad iter suū p̄sequendū: penitus aialia illa ita humo fixa manebant: vt quanticūq; flagellata vt saxa firma manerent: quousq; illi compūcti/hoc adscribētes iniurie illi exhibite ex verberib⁹. reuersi sunt ad virū dei veniā postulantes de sacrilegio in eū cōmisso. Q̄ ille libere concessit: et licentia eis data abeūdi: cōcito gradu equi eoꝝ p̄cesserūt. Superuenere socij z eū in terra iacentē ex percussionibus inuenerunt gr̄as deo agentē. ¶ Tante puritatis z assiduitatis in ozādo extitit: vt quasi nunq; ab ozatione cessaret. Nā vt fabris ferrarijs moris est: q̄ inter opera p̄ quodā laboris leuamine incudem ferunt: ita et Martinus dū aliud ageret semper ozabat. Propter magnā eius puritatē angeli z sancti eum frequēter visitabāt. Unde quū quadaz vice in cella Martin⁹ solus ozaret: z Severus z Gallus discipuli eius: qui hec de eo scripserunt: accedentes p̄e foꝛib⁹ expectarēt: subito mirabili concussi horroꝛe plures colloquētes audierūt: de quo quū postmodū ab eo quesiuissent: respōdit ille. Dicam vobis: sed vos queso nulli dicatis. Magne Tecla et Maria ad me venerūt: nec tantū illa die: sed se ab eis visitari sepius confessus est: z Petrū z paulū sepius a se videri. Nec mirū: q̄ si mundi coꝛde deū videbunt: multomagis sanctos eius. ¶ Dues in iustitia fuit: nō respiciens personam hoīm. Nā in conuiuio a Maximo imperatoꝛe instāter rogatus/se reperiens cū capellano suo: quū ex cratera sibi oblata a ministro bibisset: z imperatoꝛ Maximus expectaret cū magna deuotione postea de manu ei⁹ crateram accipere ad bibendum: non ipse: sed sacerdoti socio suo obtulit dicēs post se nullū digniozem: vt supza in precedenti titulo habitū est. Sed altera vice quū Ualētiniani⁹ imperatoꝛem pro quadam iusta petitione adijsset: z imperatoꝛ ei pluries audientiā denegasset: claudi ei poꝛtas mādando ministris

ḡz illud qđ intendebat Martinus cōcedere nolebat. Demū Martinus pro eo instantie orationis se dedit per hebdomadā in cinere ⁊ cilicio ieiunans. Exinde angelo sibi apparente: vsq; ad imperatorē intrare monēte: pergēs ad palatium portis oībus patentibus vsq; ad ipsum imperatorem pervenit. Quem quum imperator vidisset: q; fuisset admissus iratus ei adsurgere noluit: quousq; ignis regias cellam inuasit: ⁊ vestes imperatoris ex parte posteriori incendere cepit. Ex quo miraculo imperator etsi iratus Martino: vir tutē diuinā sensisse cōfessus est. Uñ adsurgens multūq; eū complexus: oīa antecḡ peteret optata concessit: multaq; ei munera obtulit: que tñ vir dei minime accepit. ¶ Diues in fide et charitate maxime fuit. Per ipsam enim charitatem (inquit Aug.) pauper est diues. Tante compassionis fuit vt oēs peccatores penitentes sinu misericordie reciperet. Et quum diabolus aliquando de eo cōquereret: cur lapsos in peccatum rursus ad penitentiā reciperet: rñdit Martinus Si tuipse miserabilis ab hoīm infestatione desisteres: ⁊ fratrū tuorū te penitere: confisus in dño ego tibi christi misericordiam pollicerer. Ex magnitudine fidei mōtes trāsferebat: demones scz superbia altissimos repellendo a creaturis: vt a vacca demone agitata: ⁊ a se cultum diuinū fraudulēter ab eo extorquere curāte. Nam quadā die apparuit ei hostis antiquus in forma regis purpura ⁊ diademate et caligis aureis ornatus letaq; facie. Quumq; diu ambo tacuissent. Agnosce demū (inquit diabolus) o Martine quez colis christus ego sum: descensurus ad terram: priusq; me tibi manifestare volui. Et quum ille adhuc miratus taceret rursus diabolus ait. Martine cur dubitas credere? quem vides christus ego sum. Tunc Martinus a spūsancto edoctus ait. Dñs Jesus nō se purpuratū ⁊ diademate reuenturum predixit esse vēturū. Ego xp̄m nisi in ea forma et habitu quo passus est: ⁊ stigmata crucis perferentē: venire non credā. Ad hanc vocē ille confusus disparuit: cellāq; fetore impleuit. Sepe demones sub diuersis speciebus ei apparebant. Aliqñ in specie Ueneris: aliqñ Jouis: aliqñ Mercurij: aliquando Minerue: quos ille cognoscens aspernabatur.

Martini charitas.

§. III. Ditissimus fuit in copia

miraculorū adeo vt post apl̄os nullus sanctorū ei equiparetur. Tantā igitur gratiā dñs ei cōtulit: vt in virtute trinitatis de fide meruerit fieri triuz mortuoz suscitator magnificus. In cāpo esñ quadam muliere pro suscitatione filij iuuenis cum lachrymis eñ exorante: vbi erat multitudo gentiliū: genibus flexis p eo orāte suscitat⁹ est. Et quo pene oēs illi gētiles ad fidem conuersi sunt. Alter fuit catecuminus quidā: qui quū in monasterio Martini maneret in fide instruendus et conuersatione christiana: absente Martino morte quasi subita preuentus est. Reuertēti Martino hoc nuntiato p eo orauit. ⁊ a mortuis resurrexit. Solebat viuificatus ille referre: q; quū aīa ei⁹ a corpore soluta a iudice cui presentata fuerat tristez excepisset fr̄iam: ad loca scz tenebrarū: subito angelū iudici suggessisse hunc esse pro quo Martinus oraret: vnde mandatum est aīam ad corpus redire: vt Martinus optata perciperet. Tertius fuit quidam seruus: qui sibi ex desperatione laqueo viam extorserat. Cuius morti compatiens anime simul ⁊ corporis oratione suā aīam ab inferis eduxit: qđ maximum fuit. ⁊ contra legē communē paucissimis sanctis concessum: ⁊ corpori socians ipsum suscitauit. Itē Quantium aununculum Galli hoc narrātis grauissima infirmitate ad extrema deductum: quum Martinus vocatus ad visitandū eū accederet fanatus virtute eius/veniēti in via ei occurrit. Et die sequēti quū vnū de familia Euantij puerum serpens momordisset. diffusoq; virus per membra morti appropinquaret: eo Martino oblato: quū digitū posuisset ad vulnus: renenū per totū iā corpus effusum reuocatum per illud foramē puncture exiuit: ⁊ sanat⁹ est. ¶ Adeo potens fuit in opere ⁊ sermone: vt oīa subiecta viderent̄ sub pedib⁹ eius. Insensibilia / vegetabilia/aīalia/⁊ intellectualia. Ignis qui oīa deuorat: vim virtutis sue per eū oblitus est. Nam quū ignem ipse mīsisset in quoddā fanū ad idololatriā submouendā: ⁊ ignis illi⁹ flante vento ad domos vicinas se flāma extēderet: Martinus se flāme opposuit: ⁊ vlterius nō pcessit. Altera vice quū in camerā vbi quiescebat/ignis incaute positus succendisset in medio flāmarū orantē: quia egredi non valebat: illesus enasit. ¶ In aquis maris nauigantes quidam negotiatores tēpestate obortā: quū periclitarentur: vnus ex eis etiā infidelis clamabat ⁊ dicebat. Deus Martini adiuua nos: statim trāquillitas facta est. ¶ Pagū quēdam. L. villā. Senonis singulis annis grādo que in aerem densatur: vastabat. Aurilij incolis loci illius a Martino postulantibus: oratione pro eo fusa ita cessauit tēpestas illa: vt q̄diu vixit Martinus: postea scz per. xx. annos tempestas illa non eos afflixerit: que tamē anno quo mortuus est rursus inuasit. ¶ Arborē pini excelsam demonib⁹ dedicatam iāditu in qua superstitiones gētiles exercebāt: quū iussisset excidi resistebant gentiles ⁊ rustici. Eo tamen pacto huic opera acquieuerunt: vt excidentibus ipsis pinus ea parte ruit⁹ maneret qua casurā nemo ambigeret: vt eā super se cadentem susciperet que maxima erat. Quo annuente: quum incisa arbor versus Martinū se inclinasset: ipse signū crucis opposuit ⁊ mox in cōtrariam partē pinus se vertēs plures gentiliū qui in tuto loco erant fere oppressit. Ex quo miraculo ad fidem conuersi sunt. ¶ Canem quēdam latrātem contra se et quasi mordentem mandauit in nōe Martini silere: ⁊ conticuit. ¶ Serpenti venienti per fluuium contra se ⁊ socios ex altera parte precepit reditū vnde venerat: retrocessitq; ḡcitissime. ¶ Quum Condacensem diocesim causa discordie sedande ad visitandū pergeret: iuxta fluuium cū socijs iter prosequēs/videt mergos in flumine piscibus insidiantes ⁊ quosq; capientes. Forma (inquit) demonum hec est. Insidiant incautis: capiunt nescientes: captos deuorāt saturariq; nequeunt deuoratis. Imperat igit̄ vt deserto gurgite: desertas peterēt regiones. Statimq; grege facto montes syluasq; petierunt. ¶ Apud Nemausum synodo epōrum congregata: per angelū ei fuit insinuatū quod in ea statutū est. ¶ Demones a pluribus obsessis eiecit: quem ita timebant: vt quum de monasterio exiret: et ad ecclesiam accederet: demones per energuminos clamabant rugientes quasi adueniente iudice damna sentirent penarum: vnde quasi gementes aduentuz eius prenuntiabant. ¶ Oleum in ampulla vitrea ab eo benedictum ad diuersos languores curandos supercreuit/Sed etiam de fenestra in pauimentuz elapsa ampulla marmoreum: infracta permansit.

§. IIII. Ingreditur demū celum

per felicem obitum. Nam pace inter clericos ecclesie Londacensis reformata: quo a diocesi sua pgressus accesserat cepit viribus corporis repente destitui. Conuocatisq; fratribus suis: sui corporis dissolutionem imminere predixit. Flentibus autem discipulis eius vbertim atq; dicentibus. Cur nos pater deseris: aut cui nos desolatos relinquis? Inuadent esñ gregem tuum lupi rapaces. Et quis eos poterit a morsibus prohibere sublato pastore? Scimus quidē pater desiderare te Jesum: sed salua sunt tibi premia tua: nostri potius miserere a dño postulando prorogandū tibi terminū vite. Quorū lachrymis cōpassionis visceribus motus flens ⁊ ipse: deinde orauit dicens. Dñe si adhuc populo tuo sum necessarius: non recuso laborem. Fiat voluntas tua. O virū ineffabilem canit ecclesia) nec labore victum: nec morte vincendum: qui nec mori timuit: nec viuere recusauit. Et quū aliquandiu febrib⁹ molestia teneret in lectulo suo: vbi in cinere ⁊ cilicio decūbebat: ⁊ stramentū aliquod mollius vt poni sineret rogaret: nō acquieuit dicens. Non decet christianum nisi in cinere ⁊ cilicio mori. Ego si aliud exemplum vobis relinquerem: ipse peccaui. Oculis aūt ac manibus in celo semper intentus/inuictū ab oratione spm̄ non relaxabat. Et quū supinus semp iaceret: precātibus sacerdotibus vt mutatione lateris corpusculū releuaret. Sinite me inquit celum videre potius q̄ terrā: vt spūs dirigatur ad domuñ. Hec autē dicēs videt adstare diabolum. Quid inquit hic agis cruenta bestia? nihil in me funestum reperies: sed sin⁹ abrae me suscipiet. Et in hac voce anno vite sue. lxxx. migrauit ad dñm. Cuius corpus quasi gloificati hoīs resplenduit/Auditusq; est a pluribus concentus angelorū a quibus hymnis celestibus honorat. O quātus luctus hominū: quanta merentium precipue lamenta monachorū ⁊ virginū chori: q; pium est gaudere Martino: et pium est flere Martinū. ¶ Celestis gloria eius ostensa est plurib⁹ sanctis viris. Beatus Severinus Coloniēsis epūs die dñica qua sanctus decessit post matutinas quum ecclesie sue altaria circūiret orādo cum archidiacono: angelos in celo cantātes audiuit. Uocansq; archidiaconū interrogauit an aliquid audiret: cui respōdenti se nihil audire: dixit vt diligenter attēderet. Qui erigens caput orante p eo Severino: dixit se voces quasdam in celo audire. Tunc ille Dñs meus Martinus migrauit ad dñm: cui⁹ angeli animā perientes confusi recesserūt. Notauit ergo archidiaconus diem ⁊ horam: ⁊ mittēs reperit illa hora migrasse ad dñm. ¶ Eadē die quum beatus Ambrosius Mediolani missam celebraret solenniter: inter pphetiā ⁊ epistolā in altari obdormiuit: ⁊ quū nullus eū excitare presumeret: ⁊ subdiaconus nisi epō innuēte epistolam legere nō auderet: ⁊ transactis duarū vel trium horarū spatijs: excitauerūt alicui dicentes.

Obitus sancti martini.

Beatus Martinus vixit annis lxxxj.

centes. Pater hora preterijt: & populus valde lassus expectat. Jubeat ergo dñs noster vt subdiaconus legat epistolam. Quibus ille ait. Nolite turbari: frater me⁹ Martinus migrauit ad dñm: & ego eius funeri obsequium prebui sed vltimam oratonem vobis excitatibus cōplere non valui. Notantes aūt diem & horā inuenerūt illa die migrasse. Seuerus etiā monachus qui gesta ipsius Martini superi⁹ posita descripsit: vt refert: illa hora qua de mundo transiuit: vidit beatū Martinū albis indutū vultu igneo: scintillantibus oculis: crine purpureo: manu libꝝ tenentē: post benedictionē ei datā in celum cōscendere: vbi hymnis celestibus honoratur. Quumq; Pictaui & Turonici ipso defuncto altercarētur de corpore qui cōuenerāt ad locū trāsitus demum media nocte Pictauis somno graui sopitis: Turonenses per fenestrā corpus emittētes: per Ligerim flumen nauigio cū magno gaudio Turonias detulerunt. Honorate etiā magnifice ab ecclesia: quum preceperit die natalis sui ab operibus manualibus feriari de cōse. di. iij. pronuntiandum. Et multe basilice sub eius titulo sint constructe.

§. V. Sanctus Brictius Martini archidiaconus

Sāct⁹ Bricti⁹ Turoñ. epūs sancti martini succes⁹.

: ei plurimum emulus et molestus fuit ipsi sancto Martino cōuicia aliqñ inferendo. Nam quum quidā pauper semel Martinū quereret: dixit ei Brictius. Si illū delirū queris: respice eminus. Ille est enī qui quasi amens celū conspicit. Quūcq; pauper qđ petierat a Martino impetrasset: vocat ad se Martinus Brictium dicēs. An ego tibi delirus videor Bricti? Qđ quū ille pre verecundia se dixisse negaret: ait Martinus. Nonne aures mee ad os tuū erāt? Amen dico tibi: q; a dño obtinui vt mihi in epatu succedas: & scias te in eo multa passurum aduersa. Quod Bricti⁹ audiēs dixit. Nonne verū dixi istū delirū esse? Post modū beati Martini Brictius est in epm Turonēsem electus: & deinceps oratoni vacabat. Et licet superbus: tamē corde castus erat. Anno aūt epatus sui. xxx. mulier quedaz religiose vestita que eius vestimenta lauabat: cōcepit & peperit filiū. Tūc oīs populus existimans illū ex Brictio conceptum cū lapidibus ad ianuā eius cucurrerunt dicentes. Diu tuā luxuriā pietate sancti Martini tolerauimus: sed iam pollutas manus nequaq; osculari valemus. Illo viriliter hoc negante. Adducite (inquit) ad me infantem. Quo allato quū esset. xxx. dierū: dixit ad eū Brictius. Adiuro te per filiū dei vt dicas coram oībus si ego te genui. Et infans Non tu (inquit) es pater meus. Populo autem vrgente vt quis esset pater ei⁹ inquireret. Respōdit. Nō est hoc meū. Feci qđ ad me pertinuit. Populus autez totū hoc magicis artibus ascribens ait. Nequaquā nobis falso noīe pastoris dominaberis. Tunc ille p̄ro sui purgatione p̄unas ardentes in pallio suo vsq; ad tumbam beati Martini deportauit. Proiectisq; p̄unis vestis eius illesa inuenta est. et ait. Sicut hoc vestimentum a p̄unis non est lesum: ita corpus meū a mulieris contactu est mundum. Hoc populo aūt adhuc non credente: multis iniurijs affectum ab epatu eiecerunt: vt sci Martini dictū implerē. Tunc sctūs Brictius papā adijt: & vij. annis ibi manens: quod in sanctum Martinum deliquerat penitentia defleuit. Populus autē Justiniānū sibi epm fecit: & ad vbē cōtra Brictium pro obtinendo epatu destinauit. Quo quū tenderet: in ciuitate Vercellensi vitā finiuit: & Armeniū loco eius pp̄s prefecit. Septimo igit anno Brictius authoritate pape rediens sexto miliario a Turonis hospitiū accepit: & eadē nocte Armenius spiritū exhalauit. Qđ Brictius p reuelationē cognoscens: dixit sociis vt surgerent: & ad tumulandum epm Turonensem secum irent. Quūcq; per vnā portā Brictius ciuitatem intraret: per aliam ille mortuus efferebatur. Quo sepulto Brictius sedem suam recuperauit: & sex annis superuiuens laudabilem vitā duxit: & in pace quieuit. xliij. anno epatus sui. Quod aūt purgauit se a crimine falso impositio per p̄unas ardentes in veste illesa delatas: nō fuit fm legē cōmunem: quū hmōi purgatio phibeatur: sed ex speciali instinctu spiritussancti: vt habetur in decretis. ij. q. v. mennaz. et extra de purga. vul. per totum.

De Zenobio epo Florentino. Capitulum. xij.

Lex mundi zenobius pōtifex Florentinus luce diuina illustrat⁹ ecclesiam irradiauit: precipue in Tuscie partibus: sanctitate vite: miraculoꝝ gloria: necnō & doctrina: gemina sciētia preditus: licet opuscula edita minime posteris reliquerit. Hic igit nobilib⁹ parentibus sed gētilibus ort⁹ patre Luciano matre Sophia Florentina duxit originē. Puerilib⁹ aūt annis literis traditus ad totius philosophie apicē acuto ingenio & studio ingenti tēpore breuiori peruenit. Cui progenitores quū puellā pulchrā & nobilē desponsari procurassent: vigesimū etatis sue annū iam attingēti: carnales ipse renuens nuptias: animaz suā vni viro christo desponsauit in fide virginē castam: baptismū ab epo ciuitatis Theodoro humiliter petens et deuote suscipiens. Audientes illud parētes furore repleti cū comitiua suoꝝ pōtificem cōtumeliosis verbis aggrediuntur & minis. Sed adstante zenobio: & iam diuina gratia in eo mirabiliter operante: tanta sermonis suauitas in labijs eius diffusa: vt nō solū consanguinei conceptā indignationem dimitterent: sed & relicto gentilitatis errore & ipsi baptismi sacramēta susciperēt. Zenobi⁹ vero seculi vanitate contēpta totū se diuinis mancipauit obsequijs clericus factus. Episcopo aūt adherens creatus est canonicus ecclie cathedralis. Et de virtute in virtutē mira celeritate pgrediens: in archidiaconū ipsius basilice est assumptus: factus oīb⁹ sanctitatis speculū & religionis exemplum. Erat enī in oratione assiduus: predicationibus deditus: disputationibus hereticoꝝ vt arriano⁊ venena ꝓpulsans: charitate diffusus: liberalis ad pauperes: & omni probitate conspicuus. Transiens aūt beatissimus vir Ambrosius Mediolanensis antistes per Florentiam zenobium ipsum visitās vt virū perfectū & doctissimū sibi intima & familiari quadam dilectione adstrinxit. Nēpe ad vbē deueniens Ambrosius Damaso p̄sului summo zenobij sanctimoniā & sapientiam patefecit. Quāobrez Damasus eū ad se accersiri fecit: & secū manere constituit. Quum aūt quadā die Damasus papa ad ecclesiam sancte Marie trans Tyberim proficisceretur: et cum eo zenobius: oblatum sibi prefecti filiū paralysi dissolutū oratione sua zenobius restituit sanitati. Certis aūt ex causis a summo pontifice Constantinopolim legatus directus: id cuius gratia missus fuerat / fideliter et solerter adimplens / remeauit ad vbem. Interea accidit vt Theodoro epo Florentino de hac luce subtracto: de successore eligendo nō modica controuersia & contentio inter catholicos et hereticos oriretur: propter qđ vt ciuē Damasus zenobium destinauit ad sedandū tumultū. Eo autem appropinquante Florentiā: populus obuiā egressus est eū cum multo honore suscipiens. Quē associātes ad ecclesiam vsq; clamare vna nimiter oēs ceperunt: zenobi⁹ sit noster epūs. Sed hoc oīno recusans onus intelligens: ad eum qui misit illū regressus nunciat se nil agere posse. Magistratus autem & populum solēnes oratores ad Damasum dirigūt: asserentes oēs vnanimes zenobium petere: nec ad alū declinari: obnixis p̄ecibus supplicantes: vt ipm in pastorē suū concedere dignaretur. Restitit primo summus antistes sanctissimū virū do lens a se separandū. Tādem importunis deuictus precibus eraudiuit ad votū: zenobiū instituēs epm Florentinum: et licet inuitū quasi inuitus ipse Florentiam ad exequendum officiū pastorale transmittit. Qui summo cum gaudio & veneratione susceptus introniz atur. Non diminuit sed adauxit indies vir sanctus virtutū opera sancta: gregē suum pascens verbo doctrine & sanctitatis exēplo: predicationibus insistens & audiōtie cōfessionis hereticos rationibus cōfutando: exhortationibus remissos ad bona opera excitando dyscolos & prauos increpādo: pauperib⁹ vltra tenuitatem victus sui oīa largiendo. Carnē domabat abstinētia cibi et potus quantū valetudo permitteret: cilicio tect⁹ sub tunicarieiunijs & vigilijs inherebat. Orationi autē & contēplationi cū Maria intētus: vt apti⁹ eis vacare valeret: cū sanctis viris Eugenio archidiacono suo & Crescentio subdiacono in ecclesia sancti Laurētij: que tunc extra muros prope tī erat: vitam quasi heremiticam seruans manebat.

zenobi⁹ istituit epūs Florentin⁹.

§. I. Ad diuulgandā autem eius miram sanctitatem: & doctrine veritatē cōprobādam: multa miracula per eū adhuc in carne positum dñs operari dignatus est. Plures enī mortuos suscitauit. Nam quū quedam nobilis dña Gallicana ad limina apl̄oꝝ visitanda pergeret: vnicū filiū secū ducēs debilitatū ex itinere: audita sancti viri fama eū cōmendatum sibi fecit vsq; ad reuersionē. Infirmatus autē adolescēs feria secūda post pascha diē clausit extremū: quādo tunc actu beatus zenobius cū clero & populo processionaliter incedebat ad ecclesiam sancti Petri maioris: sicut etiā nunc obseruat. Fertur enī ipm pontificē triduanaz illaz processionē post pascha instituisse ad dei misericordiā implorandaz erga indigne cōmunicantes: & erga deuote sumentes gratiā conseruandam. Sed et mater adolescentis ea die ab vrbe veniēs Florentiā ingressa: percepit filiū suū ad dñm migrasse. Hec autē etsi animo cōsternata: fidei tñ magnanimitate suffulta: defunctum filij cadauer sumi fecit: & copiosa turba eam sequente sibi cōpatiente: accedit ad locum vbi audierat sanctum virū adesse:

Sancti zenobi⁹ plurib⁹ cozuscat miraculis

Que ad eū peruenies: qui iā de ecclesia sancti petri egressus in via que dicit Albizonr cū clero procedebat: cadauer filiū ad pedes sancti deponit: vestes scindit pre dolore: crines diuellit: lachrymis plena clamitat filiū sibi depositum vnicum reddi: nec aliter reuersuras ad suos. Cuius lachrymis sanctus dei permotus: oratione fusa signo crucis super eum expressora mortuis rediuiuū effectū matri sue assignauit: vñ ois cler⁹ ꝛ populus deo gratias agēs immenso gaudio est refectus in fide magis ac magis firmatus. ¶ Alterā vice quū visitaret sanctus quandā ecclesiam prope muros ciuitatis cū clericis suis: cōtigit cadauer cuiusdā adolescētis nobilis deferri ad tumulū per viā illā. Quod quūz sanctus pcepisset: viā voluit declinare ne illis occurreret: Sed illis ad eū festinātibus nequiuit. Ponentesq corpus exanime ad pedes eius: rogabant vt eū suscitare dignaret: iā experti virtutē ei⁹ ad opus illud. Et quū plurimū se excusasset a tāto opere: illis instāter deprecantibus: precibus eoꝝ coactus: virtute orationis illuz a mortuis suscitauit. ¶ Addidit ꝛ tertium suscitare puerū: scz quinq annorum quē prope ecclesiā cathedralē in via publica existentem boues cum curru furētes in ipm irruētes cōtriuerant. Quez mater lachrymosa in lintheo colligens: Eugenio diacono sancti viri attulit: vt ei offerēs suscitari ab ipso deprecaretur qđ ꝛ factū est. ¶ Cecus quidā ad portā tēpli eleemosynam petēs: audita fama miraculoꝝ ei⁹: fide indubia in via ad eum accessit: rogās vt eius misereret. Et qz gētilis erat interrogauit eum beat⁹ zenobius an christian⁹ fieri vellet lumine recepto. Quo annuēte p eo orauit: ꝛ statim visum recepit. ¶ Quēdam puerū a demone obsessum: nam quum ipm febrib⁹ vrentē mater quadraginta vicibus in nocte vocitata ab eo potasset: ꝛ iterum potuz peteret: attediata mater potum obtulit dicēs cū ira. Bibe in nole diaboli. Et extunc demon illū inuasit. Oblatum aūt sancto a vexatione oratione sua liberauit: ex quo infideles erant mater cum filio baptizati sunt. ¶ Cuiusdā nobilis dñe vidue ꝛ gentilis quinq filij erant. Qui adulti effecti matrē ieiunijs ꝛ cōtumelijs afficiebant non raro: vsq etiā ad verbera. Quum autem vna die ipsaz acriter verberassent: irata illa ꝓpluri mum eos maledixit sub his verbis: vt diabolus eos ita raperet ꝙ versi in rabiem dentibus suis brachia sua deuorarent: eos immediate vltio diuina sequuta est. Naz arrepti a demonijs ꝛ in rabiē versi: ceperunt sibipsis corrodere brachia. Quod mater aspiciens lachrymis plena clamitabat adiutorium. Ad cuius clamorē excitati vicini: eos ne sibi ꝛ alijs nocerent catenis alligarunt: demū mater adhuc gētilis ad sanctū dei refugiū habuit: miseriā filiorū exponens. Et facta oratione de mane vsq ad tertiā: demum liberatos a demonijs restituit sanitati: ꝛ eis cū matre post instructionem fidei baptismuz tradidit. ¶ Quum semel eum visitasset Ambrosius Mediolanensis episcopus familiaris ei a iuuentute factus: ꝛ Eugenius diaconus eius infirmus iaceret: audita morte cuiusdam sui attinentis sine anime sue decenti prouisione: pre cōpassione aggrauatus est valde ex languore. Sollicitat zenobiū Ambrosius vt prouidere cauī nō differat. Aquā igit benedixit zenobius quam Eugenio mittēs imperat vt de lecto exurgat: ꝛ super mortuū ad
ūū in qua iacebat pergens effundat: ꝛ cū eo veniēs sine
mora cōspectui suo se representent. Quo facto surrexit qui
Obit⁹ bti ze nobij. mortuus erat: ꝛ simul ante sanctū virū astiterunt: qđ ꝛ multo tēpore postea superuixit. Eugenius vero ad lectum rediens ea infirmitate feliciter in dño obdormiuit. ¶ Postremo plenus dierum ꝛ operibus factis obitum suum prenoscens: cōgregato clero ꝛ populo in ecclesia: decessum suum oibus publicauit: admonēs eos ad charitatē fraternam et mutuā pacem: de suo recessu contristatos spe prestandi eis subsidij in celos ascēdens cōsolatus est. Et inde ad domum reuersus infirmatus sumptis deuotissime eccl'ie sacramentis: psallētibus clericis anno etatis. xc. tpe Innocentij primi pape. Anno. ſ. ab incarnatione. cccc. xiiij. xxv. May. aia illa sanctissima resoluta a corpe penetrauit celestia regna. Sepultus est autem eximio cum honore in ecclesia sancti Laurentij: post mortē etiā non cessans miraculis ecclesiam illustrare. ¶ Anno aūt quinto a die sepulture ei⁹: successor ipsius Andreas corpus sancti transferre disposuit ad ecclesiam cathedralē saluatori intitulatā. Quod vt honorificencius fieret: circūstantibus epīs conuocatis ad hoc pijssimū opus: quū epi pontificalibus induti sacrū corpus ab ecclesia sancti Laurētij ad matricem deferrent: quū essent ante portā scti Joannis baptiste oratorij: qđ est ex parte septētrionali: vbi tunc erat quedā vlmus frondibus sicca qz hyems retrū ex deuotione singulis tangere cupientib⁹ ceciderunt ꝛ feretrū impulsum hincinde in vlmū impegit: cuius tactu subito vlmus ipsa fronduit ꝛ floruit. Demuz in ecclesia deportatū honorabiliter est collocatū: caput tamen a corpore separatum argenteo coopertum populo deuote frequentius ostendit. Ulmus autem ex deuotione per particulas scissa loco eius ad perpetuam rei memoriaz columna marmorea erecta est: cruce etiam de marmore in culmine eius posita que ibi permanet vsq in presentem diem ante prefatam portam ecclesie sancti Joannis.

¶ De Maurilio Andegauen. epo. Capitulum. xiij.

Maurilij⁹ Andegauē sis epus.

¶ Contemporaneus beati Martini: immo ꝛ ab eo in sacerdotiuz promotus fuit: sanctus Maurilius Andegauensis epus de quodā Mediolanensi oppido ex splendidissimis parētib⁹ ort⁹. Hic sacris literis ꝛ liberalib⁹ studijs erudit⁹: a beato Ambrosio fuit in lectorem ordinat⁹: ꝛ in processu tēporis post aliū ordinem a Martino in sacerdotem. Exinde Andegauoꝝ vrbē ingressus: audito ꝙ in villa quadam cui nomē Calomne: erat fanum antiquissimū diuersis idolorum cultibus dedicatū: illuc accessit videnscz humana manu illud dirui nō posse: dūm exorauit vt sua ipse virtute destrueret: qđ ꝛ subito factū est. Nā igne descēdente de celo totū in momento combustū est. In quo loco edificari fecit ecclesiam: ꝛ beato Martino consecrari eādem: vbi bissenis annis habitans: ieiunijs ꝛ orationibus vacans multis virtutib⁹ fulsit. Et inter ceteras. ¶ Pastor quidam percussus a vipera ꝛ in tumorem versus itavt eius cito expectaret interit⁹: ante eū delat⁹ fuit. Super quo facta oratione ꝛ signo crucis cū saliua sua in vulnusculo per qđ vipera virus infuderat impressio: mox per locū illū ofne virus p corpus sparsum eruit: ꝛ sanat⁹ est. ¶ Non longe a dicto vico Calone quidā collis erat diuersorum titulis idolorū decoratus in permicie animarū. Ad eū igit locum cum fidelibus perrexit vt ipm dirueret: at demonia ibi in idolis latentia clamare ceperunt. Quid nos (inquit Maurili hic etiā persequeris? In regionibus istis nullus est locus quo te euadere valeamus. Signo autem crucis per ipm opposito / repente rugitu magno demonia nō sine immenso fetore fugerunt: idolis aūt per ignē in fauillā redactis: ibi honorabile construxit monasteriū. Et quū inibi residētiam sanctus faceret: cōtigit mercatorib⁹ illac trāseuntib⁹ quēdam captū ab eis duci ad vēdenduz eis. Ille aūt prosiliēs intrauit ecclesiā rogans virū dei vt se redimeret. Qui quum ex pietate preciū pro eo dño soluere vellet: non acquieuit ille sed vi eū de ecclesia a socijs extrahi fecit. Orante autē viro sancto ocitissime expirauit dñs ille. Socij autē timētes ne ꝛ eis aliqđ dei iudiciū pariter inuolueret: veniā postulantes instāter supplicabāt pro vita defuncto restituēda. Sanctus aūt metuēs ne illius esset occasio perditionis: prostratus in oratione cū lachrymis / non surrexit donec ꝛ mortuo vitā ꝛ captiuo libertatē acquireret. ¶ Nauigātib⁹ q̄busdā fluuiū ꝛ exorta tēpestate naufragantib⁹: omni spe humana euasionis amissa: virū sanctū in auxiliū inuocantes: facta tranquillitate incolumes euaserunt. ¶ Quū aūt frequenter nunc ecclesias: nūc infirmos visitando circūiret ꝛ debilitate grauat⁹ asello vteret: nocte quadā latro furat⁹ est eū. Sed a demonio arreptus fur vt amēs tota nocte vagabundus illudit. Mane facto ante fores domus beati viri latro cū asello adfuit: cōfessus scelus suum. Et quum fugere niteretur diabolo operāte ne curaret: adiurat⁹ a sancto permansit: ꝛ liberato ꝛ demone ꝛ postea a peccatis absoluto prolabore nocturno quem fuerat passus tres aureos ei dari mādauit: ꝛ sine asello liberum abire permisit.

§. I. Ecclesia autē Andegauensi suo viduata pastore: congregati ad prouidendum sibi de futuro antistite nō conuenere in vnuz: querētibus eis q̄ sua erant: non que Jesu christi. Jis igitur sic dissidētibus nuntiatur superuenisse Martinus Turonēsis archiepus. q̄ oēs eius prestolabanť sniam. Ingressus igitur ad eos ait. Uiri fratres audite ꝛ intēdite consiliū meum. Qui a dño est electus: erit pontifex vester: Maurilius ecclesie Calonnensis presbyter. Qui pari voto in sancti sniam cōuenientes iam eſm nouerant viri virtutes ꝛ merita: accepto archiepi precepto: celerrime de ppria raptum ecclesia: Martini presentie deretur: ad declarādā tāti merita sacerdotis: colūba niueo cādore celitus lapsa: sup caput eius descēdit ac sedit: ꝛ tunc pōtificali iam sede collocatus: trāta gra dñi rutilabat: vt nō mnoza p eum ꝙ per aplos fierēt signa virtutuz: demones abobsessis eijciendo: egrotos sanādo: cecis visum restituendo. ¶ Sed ꝛ aliud in scrō multipliciter mirabile est notandum

dum miraculū: nō vnum sed plura. Eo in basilica missarum
solēnia celebrante: aduenit matrona quedā cū filio morien
te: quē quū ipsa sterilis esset vir sanctus orationibus a dño
impetrarat: cupiens vt antequā puer obiret: sacramentum
chrismatis ab eo susciperet. Remorāte aūt in celebratione
ipso: puer excessit. Expleto autem misse officio: et q̄ absq̄
chrismatis dono puer decesserat cognito: id sue dilationi
deputauit: lachrymis multo tpe irremediabilibus sue cul
pam lugēs inobediēcie. Cui quū nec ista sufficerēt: tādē co
gitauit q̄ inter cōciues tāte negligētie piaculum plene ex
piare nequiret. Tali igitur reperto pōsilio/occulte exinde se
ipsum eripuit: et sanctorū capse reliquias ipsius ecclesie cla
ues secū portauit. Ad portū perueniēs ceteris incognitus
in nauim ascendit: et nauigante eo claues dictarū reliquia
rum a casu de manib⁹ elapse in equore submergūtur. Qui
tūc clamasse fertur. Nisi claues ipsas reuidero: nunq̄ vrbez
repetā quam effugio. Transfretans igit̄ mutato habitu vt
minus nosceret: vni principuz regionis illius adhesit: pro
fessus se hortulanū: vnde ad excolendū hortū suū eū deputauit de labore manuū suarū sustentantē corpusculū. Tantam autē copiā dñs oleribus dabat: vt oībus quib⁹ necesse
erat offerret: nec ipse deficerent: vnde ab oībus amabatur.
Andegauorum ex hoc ecclesia quasi viduata admonentur
cōplures in visione nisi Mauriliū quesitum et inuentuz ad
vrbē reducāt: cito ciuitatē Andegauēsem subruēdā. Quā
obrem de cōi consilio plebis deputant quatuor viri strenui
qui per orbē discurrāt ad eū inueniendum. Quūq̄ diu que
fissent per annos plures: nec quē quererēt per diuersas re
giones inuenirēt: eis iuxta terram in tranquillo mari naui
gantibus: subito magnus piscis e mari emersus in naum
prosilijt: quē capiētes quū euiscerarent: inuenerunt claues
reliquiarū in vētre ipsius. Ea re plurimū admirātes: suspi
cari ceperūt ne sanctus dei naufragium passus submersus
fuisset: vñ et deliberabant ad patriā redire quasi defunctum
existimantes. Sed in somnis admoniti oēs ne redirent: sed
ceptū maturarēt negociū: ex hoc psequētes nauigationez
demū descendētes in terrā: diuina operāte prouidentia: ad
domū venerūt dñi illius qui sanctū p hortulano pcluserat.
Et audientes dñm illū vocare Maurilliū vt olera afferret
de more: aduenientē eū recognouerunt. Qui ad pedes eius
prouoluti sunt: lachrymis multis rogantes vt ciuitati An
degauēsi que nisi reuerterē ruitura erat: misereretur. Ad
quorū fletū quū se negare nō posset: obstupefact⁹ repugna
re cepit obnixus dicens. Voto me adstrinxi et iuramento
nunc̄ ad patriam reuersuruz: donec videre merear claues
quas amisi. Quibus exhibitis ab illis et quō inuenerint de
clarantibus: reuerti disponit. Interea istius negotij circū
quaq̄ peruolitat fama: et vbi peregrinus abiectus et hortu
lanus fuerat. a cunctis certatim veneratur. Vigilijs et ieiu
nijs fatigato ac etiā oratiomb⁹ super reditu suo paululum
obdormiēt: apparuit angel⁹ dñi dicens. Surge Maurilli
et populozuz te requirentiū exequere votū. Ecce enim oues
tibi cōmissas meritis tuis et precib⁹ seruauit dñs: et puerum
tibi reddidit quē quesisti plozans diutius. Quid plura? Re
uertit̄ sanctus cū honore maximo in ciuitatē suaz: et de dñi
iam pmissione securus: ad pueri tumulum pergit: et lachry
mis multis inuocās xp̄m: quū surgit Maurilli⁹ ab oratio
ne: puer a morte. Quē chrismādo ex euentu Renatum eum
vocauit: et diuinis obsequijs mancipatus / Maurillo adhe
rens literis eruditus sacris: tātis meruit florere virtutib⁹
vt post Maurilium pontificalem cathedrā consequeretur.
Omissis miraculis alijs: vir sanctus semper victū pauperē
et aquā breuē et supellectilē habuit vilem. Sane quum san
cte quadragesime dies aduenirent: erat ei per oē illud tp̄s
aridus et vespertinus cibus: die tertia aqua tepida et paruz
salis: ac panis hordeaceus: quē ipse excutiens molebat: pe
dez nō proferebat ullis diebus in publicū: cilitio semp rect⁹
et cinere. Uerūtamen non macie corporis torpebat: nō pal
lor in vultu apparebat: robustus erat corpore. Facies eius
vt rosa rubebat. Obijt aūt anno etatis sue. xc. epatus vero
sui. xxx. Et quum portaretur ad tumulū: ceci ad tactum lo
culum eius tangentes lumen recipere meruerunt.

Renat⁹ Andegauorū p̄sul.

Obit⁹ beati Alexij.

De beato Alexio. Capitulum. xiiij.

ALexius sanctus qui no
ua mundū arte delusit: et de hoste humani ge
neris mirabiliter triumphauit: trāsiuit ex hoc
mūdo ad patrē oīm anno. xx. Innocētij primi: et
imperatorum Arcadij et honorij octauo anno
miraculis coruscās: et q̄ in vita fuerat abiect⁹ et hoibus inco
gnitus. Hic igit̄ eius gesta perstringendo: vt refert Uincē.
spe. hist. li. xix. filius fuit Euphemiani ciuis nobilissimi Ro
mani: vtpote q̄ primus erat in palatio imperatoris: plenus
diuitijs et familia multa seruorum. Et deū timēs cum vxore
sua Egloe operibus misericordie vacabant assidue: necnon
orationibus et ieiunijs. Quum vxor eius sterilis esset: a dño
precibus obtinuerūt ei filiū vnicū dari: quē Alexiū vocaue
runt. Et in morib⁹ sanctis nutriētes: et deinceps ipsi etiaz a
copula cōiugali abstinentes: disciplinis liberalib⁹ eruditen
dum tradiderūt. Et quū adoleuisset: spōsam ei de imperia
li prosapia procurarunt. Celebratisq̄ nuptijs tota ciuitas
gaudio coronat̄. Nempe ingressus Alexius nocte superue
niente in cubiculū ad spōsam suā: eā alloquit̄ ad virginita
tem exhortans: ostēdens hoc gratissimū fore deo et angelis
eius: voluptates autē corporis bzutis similes efficere: et va
nitatē esse q̄ citissime perituram. Hoc ei persuaso ꝓposito:
ei tradidit annulū suum et caput baltheī: vt conseruet quo
usq̄ deo placuerit. Accipiensq̄ de substantia sua quod sibi
visum est: clam de thalamo et de domo recessit: pergēsq̄ ad
mare nauum conscendit: et ad Edessam Syrie ciuitatē pue
nit. Ibi que secū tulerat pauperibus elargitus: veste vilissi
ma circūtectus: cepit in tēplo genitricis dei Marie cum ce
teris pauperibus mēdicare: singulis die⁹ dñicis cōmunio
nem percipiēs: et q̄ sibi superfluebat ali⁹s pauperib⁹ cōfere
bat. Mane autē facto in scōa die nuptiaruz non apparens
Alexius per vrbē totā querit̄: et nō inuēto nuptiaruz leticia
in luctū parētum et tori⁹ familie cōmutat̄. Mittit Euphe
mian⁹ p orbē nuntios ad inquirendū de filio: quoz aliqui
ad Edessam Syrie peruenientes eleemosynā dederūt dño
suo inter pauperes mendicanti nō eum recognoscētes: sed
ipse eos non ignorans gratias deo egit q̄ a seruis suis me
ruisset subsidiuz percipere tēporale. Reuersi vndiq̄ famuli
nullibi eū se inuenisse insinuant. In mestitia igit̄ nō modi
ca permanēt cūcti. Sponsa vero protestat̄ vt turtur amisso
cōpare suo cū socru velle manere: quousq̄ a spōso suo vul
cissimo relaxationē accipiat. Interea quū iam per. xvij. an
nos mendicādo pseuerasset in dicta eccl'ia oratioui deditus
totus: vox ex imagine virginis dicte eccl'ie ad sacristam fa
cta est dicens. Introduc hoiem in domū dei: qz eius oratio
sicut incensum in cōspectu dei ascendit. Qui quuz nesciret
quem hoiem designaret: de Alexio sibi declaratuz fuit. In
troducēs ergo eū: et in magna veneratione eū habens: et di
uulgauit rem gestam: timens autē ipse sibi de surreptione
inanis glorie: qz a cūctis ceperat honorari: inde recessit: vt
in Tarsum Cilicie perduceretur: nauim ascēdit: sed a vento
cōtrario nauis ad portū Ostie pulsa est. Ex illa descendens
et vrbē ingrediēs patri obuiat: eū agnoscens: sed ignotus a
patre: supplicat̄ eidē vt māsiunculam aliquam in domo sua
dignetur concedere ad habitandū: vt eius dñs misereat̄ et
peregini filij sui. Et ille audito filij noie visceribus commo
tus pietatis annuit: et seruis imperat suis vt certum locum
in suo palatio deputent illi: ac necessaria subministrent. In
atrio ergo domus sue iubet ei habitaculum prepararī: vt
ingrediens et exiens videat illum: et de mensa sua ei pro
uideat. Sed serui more seruorum discoli: multas illi irroga
bant iniurias et derisiones domino ignorante: et ipso sine
querela omnia sufferente: et in austeritate magna oratio
ni semper incumbente. Sicq̄ ibi permansit et alijs. xvij. an
nis. Postro suum domino obitum reuelante vt ex diutino
certamine reportaret triumphum: ta seruus chartā postula
uit pugillarem et calamum: et scripsit quis esset et quomodo
recessisset: vbi conuersatus fuerat: et omnia per ordinem
enarrauit: clausaq̄ charta tradidit spiritus superna peten
tem. Dominica vero die post missarum solennia audita est
vox de celis dicens. Uenite ad me omnes qui laboratis et
onerati' estis: et ego reficiam vos. Ex qua voce omnes terri
ti sunt et stupefacti. Facta est secundo vox dicens. Querite
hominem dei vt oret pro Roma. Inquirentes inter se quis
ille esse posset: et cognoscere nō valentes: tertio audierunt.
In domo Euphemiani querite. Et omnes conuersi ad eum,
qui presens erat: et requirentes cur tantam gratiā alijs vel
let occultare: et ipse quoq̄ se nescire professus est. Summo
igitur pōtifice Innocentio cum imperatoribus Arcadio et
Honorio proficiscentibus ad domum Euphemiani: precu
currit ipse ad ornādum domum secundum decentiā eorum.
Unus autez ex seruis qui Alexio attentius ministrabat di
xit Euphemiano. Uide domine ne forte is sit peregrinus
ille quē suscepisti et diu tenuisti in domo tua. Magne esti
patiētie et orationis homo ille est. Qui ad domū perueniēs:
accessit ad cellulam habitationis illius: et inueniens eū de
functum: facie discooperiētis relucentē vidit vt vultū ange
li. Chartamq̄ clausam quā in manibus detinebat volenti
accipere nō dimisit. Superueniētibus ergo papa cū impe
ratoribus: et multitudine maxima plebis: nuntiat Euphe
mianus hoiem dei inuentū: et chartā in manibus tenentem
quā dimittere noluerat. Accedēs summ⁹ antistes ad locum

ubi iacebat sctm corpus: chartas de manibus eius accepit: quā subito dimisit. Et legendā notario cōā omi pplo tradidit. At Eupheminus audiēs filiū nōsari: et animis factus in terrā cecidit. Resumpto aūt spū scindit vestimenta sua: capillos sibi euellit pre dolore immenso: voces miserabiles intonat: lachrymas copiosas effundit: super corpus filij se pijcit. osculari nō desinit dicēs. Heu mihi dñe meus: quare me afflixisti: cur p tot annos aiam meā ptriuisti ꝛc. Sed et genitrix eius hoc audiēs: quasi leena raptis catulis rugiēs lachrymis plena supuenit. Et sil'r vxor post eam: verba que excogitari nō possent in hui? euētu proferens clamosa ꝛ lachrymosa. Mirificauit aūt dñs sanctū suū. Nam ad cōtactū eius ceci vident: infirmi curant: obsessi a demonibus liberantur. Videntes aūt tanta mirabilia ad honorem ꝛ nomen ꝑui profectum: voluerūt ipsi summi rectores talis sarcine esse vectores. Deportatumq; est sacratissimū corpus cuz difficultate non modica propter multitudinem sacras reliquias tangere cupientium: ad ecclesiam sancti Bonifacij: ibiq; honorificentissime cum hymnis ꝛ laudibus recondi tum est. xvij. mensis Julij. Anno domini. cccc.

¶ De sancta Paula nobilissima Romana. Capm. xv.

ANno sequēti scilicet no no Honorij imperatoris: vt ait Sigisbertus: Paula nobilissima sapientissima ꝛ sanctissima mulier migrauit ad christū. Cuius vitam describit Hieron'y. sic incipiens. Si cuncta corporis mei membra verterentur in linguas: ꝛ oēs artus humana voce resonarent: nihil dignum sancte Paule virtutibus dicerem. Nobilis genere: sed nobilior sanctitate potēs quondā diuitijs: sed nūc paupertate insignior: oim Rome matronarū castitatis exēplū fuit. Que ita se gessit: vt nunq; de illa etiā maledicorum quisq; auderet famam contingere. Non appetebat potentes: nec tū superbos ꝛ gloriosa querētes fastidio despiciebat. Pauperes sustentabat: diuites ad benefaciēdū inuitabat. Fugiēdo gl'iaz merebat: que virtutes quasi vmbra sequit: ꝛ appetitores sui deserēs appetit ꝓtemptores. Talis igit stirpe generata iuncta est viro Toxotio: qui ex Enee ꝛ Julioꝝ altissimū sanguinem traxit. Et hec dicim? nō quo habentib? grandia sint: sed quo cōtinentib? mirabilia: hoīes seculi eos qui his pollēt priuilegijs suspiciūt: nos laudamus eos q̄ ꝓpter christū ista despiciunt. Quinq; liberos edidit: Blesillam scz super cui? morte eam Rome cōsolatus sum: Et Paulinā que sanctū virum Pāmachiū ꝛ ꝓpositi ꝛ rerū suarum reliquit heredem: ad quē etiā super obitu eius paruulū edidim? libz. Et Eustochium que nunc in scris locis virginitatis ꝛ ecclesie monile preciosum est. Et Rufinam q̄ immaturo funere puz matris animū cōfirmauit: ꝛ Toxotiū post quē parere desijt. Quis inopū moriēs nō illi? vestibus obuolut? est? Quis clericorum nō eius facultatib? sustentat'? quos curiosissime toto orbe perquirens: dānum putabat si quisq; debilis: aut esuriens cibo sustētaretur alterius? Exspoliabat filios et interobiurgantes ꝓpinquos: maiorē se eis hereditatez christi miam dimittere loquebatur. Nec diu potuit excelsi gñis et nobilissime familie visitationes ꝛ frequentiam sustinere. Epiphaniū ꝑuus Balaminis deinde Lyꝑi epm: que nunc Constantia dr: hospitem aliqñ habuit: ꝛ Paulinum Antiochie epm in alia manentē domo quasi ꝓpriū humanitate possedit. Quorum accēsa virtutib? per momenta patriam deserere cogitauit. Quid plura? Descendit ad portum fratre cognatis affinibus ꝛ liberis prosequentibus: ꝛ matrem pietate vincere cupientibus: paruulus Toxotius supplices manus tendebat in litore. Rufina tam nubilis vt suas expectaret nuptias tacens fletibus obsecrabat. Et tamen illa siccos oculos tendebat in celum: pietatem in filios superans pietate in deum. Nesciebat se matrem: vt christi ꝓbaret ancillam. Sic nauigio mare sulcans multas regiones peragrauit: loca sancta terre promissionis ꝛ Egypti monachos visitauit. Tandē in Bethleem mansura perpetuo per triduum angusto mansit hospitio: donec cellas ꝛ monasteria ꝛ Joseph hospitiū nō inuenerāt. Quū autem primo visitauit dñi presepe: vidit visione quadam imaginaria vel sensibili christum de virgine nasci: angelos collaudantes: magos adorantes: ac si tunc actu illa fierent: vt refert idem Hieronymus in sermone de assumptione/circa principium. Hec (inquit Hiero.) Blesillam habuit matrem: Rogatum per omnes fere Grecias vsq; hodie diuitijs et nobilitate fertur Agamēnonis sanguinē trahere: qui decēnali Troiaz obsidione deleuit. Tāta hec humilitate/ que prima virtus est christianorum/ se deiecit: vt qui prius eam vidisset: cam iam esse nō crederet: sed ancillarum vltimā. Et quū frequētibus virginū chorus cingeretur: ꝛ veste ꝛ voce ꝛ habitu et incessu oīm minima erat. Nunq; post viri mortē: cuz aliquo viro: quis eum sanctū sciret: comedere voluit. Balnea nisi periclitans non adijt. Mollia strata lectuli etiā in grauissima febre non habebat: sed sup humū durissimā stratis ciliciolis quiescebat: si tū quies dicenda sit: qua ingibus pene ossibus dies noctesq; iungebat. Ita lenia pcā plangebat: vt eam grauissimoꝝ criminum reā crederes. Quisq; a nobis crebrius moneretur vt oculis parceret: eosq; euangelice lectioni seruaret: dicebat. Turpanda est facies: quam ꝓta dei preceptum purpurissimo ꝛ cerusa ꝛ stibio sepe depingi. Affligendū corꝑ q̄ multis delitijs vacauerat. Longus risus perpeti fletu compensandus est. Mollia lintea mina ꝛ serico preciosissima asperitate cilitij commutanda. Excedebat modum liberalitas sola: ꝛ vsuras tribuens: vsuram quoq; faciebat. Fateor errorem meū. Cur in largiendo esset profusior: arguebā: ꝛ precauēdū esse dicebam: ne quod libenter faceret: semp facere non posset. sm illud apli. Nō vt alijs sit remissio: vobis autem tribulatio. Que illa mira verecundia in sermone peritissimo dissoluebat dicens: hoc se voti habere vt mendicans moreretur: et nec vnum filie nummum dimitteret: etiam in funere suo in aliena sindone inuolueretur. Hebream linguam: quam ego ab adolescentia multo labore ꝛ sudore didici: discere voluit: ꝛ ꝓsequuta est: ita vt psalmos hebraice caneret: ꝛ sermonem absq; vlla latine lingue proprietate resonaret: quod vsq; hodie in sancta eius filia Eustochio cernim?: que ita matri semper adhesit: eiusq; imperijs obediuit: vt nunq; absq; ea cubaret: procederet vel cibum caperet: et nec vnum nummum sue potestatis haberet. In hoc solo patrie desiderium habuit vt filium/ virum/ nepotem/ renuntiare seculo et christo seruire cognosceret. Quum autem in validissimam egritudinem decidisset: Eustochij filie semper in matre probata pietas: tunc magis ei in omnibus sedulo adsistendo comprobata est. Quib? precibus: quibus lamentis et gemitu interiacentem matrem ꝛ specum dñi discurrebat: ne tanto conturbernio priuaretur: ne illa absente viueret: sed eodē feretro portaretur. Quid plura? Sentiebat prudentissima feminarum adesse mortē: ꝛ quasi ad suos pergeret: alienosq; desereret: illos versus susurrabat. Domine dilexi decorē domus tue ꝛc. ꝛ Quam dilecta tabernacula tua dñe ꝛc. Quum autem interrogaretur a me/ cur taceret: cur respōdere nolleꝛ inclamanti: quid doleret: greco sermone quem nouerat respondit nihil se habere molestie: sed oīa quieta ꝛ tranquilla respicere. Posthec obmutuit: digitūq; ad os tenens signum crucis in labijs pingebat: ipsumq; sudorē quo mortalium vita finitur: in laudes dñi conuertebat. Aderāt Hierosolymorum ꝛ aliarum ciuitatum episcopi: sacerdotumq; et leuitarum ac monachorum carmina diuisis linguis concrepabant. Translataq; feretro episcoporum manibus in medio ecclesie in spelunca saluatoris est posita.

Paule liberi.

Paule obitus.

Titulus. XI. cōtinet gesta centum ꝛ duorum annorum vel circa. s. ab anno dñi. cccc. xviij. vsq; ad annū. cccccxviij. ꝛ de pōtificibus summis. xx. scilicet Bonifacio: Celestino: Xisto: Leone primo/ Hilario/ Simplicio/ Felice scō/ Gelasio/ Anastasio scō/ Symmacho/ Ormisda. Et de imperatoribus in oriente. Theodosio iuniori Martiano/ Leone primo/ Zenone/ ꝛ Anastasio successim. In occidente imperantibus. Valentiniano tertio/ et vsurpatoribus: postea Maximo/ Auito/ Maioriano/ Seuero qui et Seuerianus/ Anthemio/ Oreste/ Odoacro/ Et demū a Zenone factus est rex in Italia Theodoricus: altero alteri succedente. Continet etiam titulus iste de alijs regnis: exortu ꝛ progressu eorum: scz de regno Persarum Bothor: orientalium ꝛ occidentaliū: scz ibi regnantiū: ꝛ illorum regno. Vuandalorū: qui Arriani effecti persequuti sunt ecclesiā in Aphrica. De regno Longobardorū: de regno Francorum: ꝛ sanctis epis ꝛ abbatibus tunc florentibus.

¶ De Bonifacio primo/ ꝛ schismate tunc exorto: ꝛ decem successoribus eius. Capitulum. s.

IN anno dominice incarnationis. cccl. xxx. s. quo cepit Gratianus imperare. Sigisbert? pluriū regnoꝝ cepit contemporalitatē describere: scz Romanorū: Persarū: Francorum: Anglorū: regnum Vuandalorū. regnum Longobardorum: regnum Visigothorum: regnū Ostrogothorum: ꝛ regnum Hunorum. Et de his oībus aliqua notabi-

mus

mus breuiter. Et de regno quidē Romanoꝝ de quo dictuꝫ
est: ꝛ dicendum vsq; ad psens tēpus vita comite: scz annū
dñi millesimū. ccccliij. sic ait Sigisbert⁹ in chronicis suis.
Istud regnum iuxta Danielis interpretationem ex visione
statue habita a Nabuchodonosor: est quarta monarchia et
vltima mundi: signata in tibijs ꝛ pedibus statue ferreis: lu
to tñ mixtis. Sicut essi ferrum comminuit: domat: ꝛ cōte
rit oīa: sic ab origine sui cōtriuit contudit ꝛ domuit oīa pe
ne mūdi regna. Nouissimo vero tpe regnum illud qō in ti
bijs suis ferreis diutissime et firmissime sine aliqua lassitu
dine steterat: tandem ferro sue fortitudinis commixto in pe
dibus cum testa humane imbecillitatis/ex alto sue dñatio
nis gradu cum fragore terribili labare cepit. Hoc regnum
primum per se impleuerunt: qui semper cuꝫ Romano pene
ex equo se habuerūt: modo vero vacillāte reipublice statu
eos vltra ipetere nō timuerūt. ꝛ insup suis finibus mutila
re potuerunt: qñ Juliano apostata cesore et exercitu misera
biliter subiugato: nimis per se fortunati facti sunt ex eo
rum infortunio. Et ita regnuꝫ illud qō tanto tpe oēs pene
mūdi gentes prede ꝛ dñationi habuerat: mō oīpotentia dei
irascente et dupluꝫ in poculo quod ceteris miscuit: cunctis
pene gētibus prede ꝛ ludibrio patuit. Et qui olim pro sola
gl'ia cū ceteris gētibus certabant: modo salutis sue vix sa
tis cōsulere poterāt. Nam quecūq; gentes aut minuēde de
domo multitudinis causa: aut amore exercende sue ferita
tis a patria sua exulabant: Romanorū imperium lacesse
bant: ꝛ de eius latissimo corpore velut partes quasdaꝫ exci
debāt: ꝛ in eis regnādi sibi locū statuebāt. Et qz ex potesta
tibus ecclesiastica ꝛ regali quib⁹ mūdus regitur: potior est
ecclesiastica: vt habetur distin. xcvj. duo sunt. ideo prius de
summis pontificibus tractandum est.

Romāi imperij casus.

§.I. Zozimo de quo dictuꝫ est su-

Bonifacij ꝛ eulalij de pōtificatu dissident.

pra in titu. x. successit in summo pontificatu Bonifaci⁹. xl. a
Petro natiōe Romanus: ꝛ eccl'ie prefuit annis tribus: mē
sibus quinq; diebus. xiij. Cōtra hūc quidā alius ordinatus
est papa noīe Eulali⁹. Quare dissidēte clero iussu Honorij
imperatoris qui adhuc viuebat: Bonifacius q̄ bis ordinat⁹
fuerat in sede ap'lica collocatur. Quumq; mortuo Bonifa
cio petercēt multi Eulalium qui fuerat expulsus reuocarit
non consensit Eulalius Romā reuerti. Et nota q̄ circa hoc
scribit Honorius imperator huic Bonifacio pape: vt habe
tur dist. lxxix. si duo. Si duo forte contra fas temeritate cō
certantium fuerint ordinati: nullum ex eis fieri facerdotem
decernimus: sed illū solū in ap'lica sede permanere cēsemus
quē ex numero clericoꝝ nouа ordinatiōe diuinū iudicium
ꝛ vniuersitatis consensus elegerit. Ubi notat glos. q̄ quum
ad imperatorē non spectet aliquid statuere de electionib⁹
ꝛ alijs rebus eccl'iasticis: hoc fecit rogatu eccl'ie: et ecclesia
illud approbauit. Et vt subdit Gratianus in. §. sequen. hoc
non intelligitur qñ vnus est electⁿ canonice: ꝛ alius postea
de facto creatur: qz primus obtinet: vel sm glo. intelligitur
qñ neuter est electus a duabus partib⁹ cardinaliū vt requi
ritur: qz tunc nullus eorum est papa: vt extra de elec. in fine.
Uel cōsilium conuocabitur quādo scilz dubium est de iure
vtriusq;. Hic Bonifacius etiam decreuit vt nulla mulier
aut monacha pallam sacratam altaris contingeret: aut la
uaret aut incensum ad altare daret. Et vt seruus et obno
xius non ordinetur: scilicet nisi liberatus. Prefuit autē Ro
mane ecclesie anno Honorij imperatoris. x. Ab incarnatio
ne autem domini anno. cccc. xviij.

§.II. Bonifacio de hac luce mi-

Celestinⁱ papa

grante successit in sede Petri Celestinus papa. xlj. natione
Romanus. sedit annis. ix. mensibus. x. diebus. ix. Hic cōsti
tuit vt introitus misse diceretur ex psalmis Dauid: qō ob
seruatur vt plurimū: qō ante nō fiebat: sed dicebaꝫ epistola
Pauli ꝛ euāgelium. Et nō solū introitus: sed etiā gradua
lia seu respōsoria offertoria ante sacrificiū dicerētur ꝛ oratio
nes cum modulatione ad missam in Romana curia cantari
ceperūt. Sub hoc Celestino beatissimo presule Petr⁹ quī
dam epūs in monte Auentino edificauit ecclesiā sancte Sa
bine: ꝛ ipsam Celestinus consecrauit: ꝛ plura corpora san
ctoꝝ posuit ꝛ pcipue Alexādri pape primi. Euentij ꝛ Theo
doli: et sancte Serapie virginis: et sancte Sabine vidue et
martyris: ꝛ nunc est fratrum predicatoꝝ. Ab isto Celestino
papa ad Scotos in christum credētes missus est Palladius
epūs. Post quem ab eodem missus est sanctus Patricius ad
eos genere Brito: filius Conches sororis sancti Martini:
qui ab ipso Celestino archiepūs Scotoꝝ ordinatus: per an
nos. lx. sanctitate insignis ꝛ doctrina excellens totam insu
lam Hybernie ad christum conuertit: de quo infra dicetur.
Hic Celestinus cōtra promouētes ad ordines ꝛ dignitates
laicos ꝛ indignos inuehitur sic dicēs. Debet ante esse disci
pulus quisquis doctor esse desiderat: vt possit docere quod
dedicit. Omnis essi vite institutio hac ad id quo rēdit se ra
tione confirmat. Qui mīme literis operam dederit: prece
ptor esse nō poterit literarū. Qui non per singula stipendia
creuerit: ad meritum stipendij ordinem non poterit perue
nire. Solum sacerdotiū inter ista vilius est: cur facilius tri
buitur: cum difficilius impleatur: dist. lix. ordinatos. Idem
Celestinus dist. lxij. docendus. Docendus est populus: non
sequendus. Nos quoq; si nesciunt eos quid liceat quid ve
nō liceat: commonere/non ijs cōsensum prebere debemus.
Idem. xxv. q. vj. capitu. agnouimus. ait. Salutem homini
admittit: quisquis mortis tempore penitentiam sibi denega
uerit. Et desperauit de misericordia dei: qui eum ad subue
niendum morienti sufficere vel in momento non credidit
posse. Perdidisset latro premium ad christi dexteram pen
dens: si illum vnius hore penitentia non iuuasset. Quum
esset in pena: penituit: et pro vnius iussione sermonis habi
taculum paradisi eo promittente promeruit. Sub hoc Ce
lestino papa vt dicitur in decre. dist. xxv. ca. fertō. sm Bedaꝫ
celebrata est synodus vniuersalis in Epheso temporibus
Theodosij iunioris trecentorum patrum contra Nestorium
Constantinopolitanum epm dicentem beatam Mariam
non dei sed hois tantum esse genitricem: qz ponebat in xpo
duas personas distinctas: scz humanā ꝛ diuinā: vnde here
ticus declaratus est: ꝛ determinatū vnā tm̄ personam esse
in xpo: sed in duabus naturis scz diuina ꝛ humana: et bea
tam virginem matrem dei debere dici. Aliqui tamen dicunt
celebratam sub Xisto papa qui sequitur immediate.

Nota ꝙ eos qui finalem penitentiā asse runt nō pdesse.

Cōsiliū ephesinum ad uersus nestorium.

§.III. In cathedra Petri post

Celestinū sedit Xistus scōs huius nois papa. xlij. Qui na
tione Romanus rexit eccl'iam annis. viij. diebus. xix. Hic a
quodaꝫ Basso patritio falso crimine accusatur: vnde in de
cre. ij. q. v. mandastis. Xistus ipse sic scribit omnibus epis.
Mandastis vt scriberem vobis qualiter hoc iurgium con
tra me suscitatū est: vel a quo: vt vestro adminiculo pellere
tur: ꝛ causa mea firmaret. Scitote ergo me criminari a quo
dam Basso: ꝛ iniuste persequi. Quod audiens Valentinia
nus augustus nostra authoritate synoduꝫ congregari iusſit: ꝛ facto consilio cū magna examinatione satisfeci omni
bus: licet euadere aliter satis potuissem: suspitionem tamē
fugiens coram oībus me purgaui scz a suspitione ꝛ emula
tione liberās. Sed nō alijs q̄ hoc noluerint: aut sponte hoc
elegerint faciendi formā dans. Hec' ibi. Eo igitur purgato
cōtā. lxv. epis: Bassus predictus condēnatus est a synodo
ita tñ vt vltima die viaticū ei non negaret ꝓpter pietatem
ecclesie. Ualentinian⁹ autē augustus cum matre sua Placi
dia sancto furore indignati cōtra Bassum: eum condēnaue
runt exilio relegātes: ꝛ oēs facultates eius catholice eccle
sie attribuerunt. Qui iusto iudicio dei intra tres mēses mo
ritur. Cuius tñ corpus btūs Xistus iniurie immemor: offi
humanitatis studio ꝑditum aromatib⁹: ꝓpꝛijs manibus in
eccl'ia beati Petri honorabiliter sepeliuit. Huius pontifi
cis hortatu Ualentinian⁹ imperator multa donaria eccle
siasticis obtulit ecclesijs: multa renouauit in eccl'ia ap'lorū
Petri ꝛ Pauli que a barbaris fuerāt sublata. Sub isto Xi
sto papa Theodosius imperator Constantinopoli mortuus
est. In decretis. xxiij. q. j. memor. Xistus papa sic ait. Me
mor sum me sub illius noīe presidere: cuius confessio a dño
est glorificata: ꝛ cuius fides nullam hereſim vnq; fouet: sed
oēs quidē hereses destruit. Intelligo aūt mihi aliter nō li
cere: q̄ vt omnes conatus meos ei cause in qua vniuersa
lis ecclesie salus infestatur: impendam.

Xisti pōtificis i Bassuꝫ hostē pi etas.

§.IIII. Imperātibus Martia-

no Constantinopoli: ꝛ Ualentiniano tertio in Italia: post
transitum Xisti pape creatus est Leo huius nois primⁿ na
tione Tuscus: qui Romane ecclesie prefuit annis. xxj. mēse
s. ꝛ diebus. xxix. Hic in declamandis homil. multum valuit:
eloquentissimus in suis sermonibus ep'las decretales. lxx.
scripsit. Ad pp'lm sermones. lxxix. fecit: qui ꝛ pscripti haben
tur: vnde ꝛ sermologus dictus est. Et ob hui⁹ scti viri pru
dentis ingenij ꝛ eloquentie venustatis commendationem
aliqua infra inducūtur ex eius dictis. In canone misse ad
didit. Sanctū sacrificiū/immaculatā hostiam. Hic sancti
tate conspicuus fuit. Et quoties rogabatur ab aliquibus
vt eis aliquoꝝ ap'lorū vel martyrū reliquias daret: consue
uit ad corpora vel ad memorias ap'lorū aut martyrū quorū
reliquie petebantur: missas celebrare in ipsorum honorem.
Sicq; grandeuū altaris. i. corporale quo consecratū corpus
dñi inuoluerat particulatim diuidebat: ꝛ pro reliquijs ap'lo
rum vel martyrū dabat. Unde si ab aliquibus dubitabaꝫ;

Leo papa eius nois primus.

cultello pannos illos pungens sanguinez eliciebat: sic palam cūctis faciens: q̄ etiā consecratione mysteriorū christi sanguis apostolorū ⁊ martyrū qui p illo effusus est: iuuret per diuinā virtutē in pānos illos: ⁊ ideo merito illos dari pro reliquijs sanctorum in quorū honorē consecratī sunt. Hic orationibus suis ⁊ precibus obtinuit vbis pacem: ad Attilam personaliter accedens circa Rauennam positum cum gentibus suis vt egrederetur Italiam: quū ad vrbem Romanā diripiendā ire niteretur Attila ipse. Huius temporibus ⁊ Martiani imperatoris celebrata est quinta synodus celeberrima in Chalcedonensi ciuitate sercētorū et triginta patrū contra Eutichetē abbatem Constātinopolitanum. Qui asserebat christum post humanaz assumptionē nō ex duabus naturis existere: sed solā in eo diuinā naturā prominere: quasi humana in diuinā esset puersa. Condēnata igitur presscripta heresi: statuerunt canones. xxvij. quorum author maxime fuit sanctus Anatholius Constantinopolitanus eps. vt habet di. xvj. ca. sexta. Unde ⁊ Martianus imperator in cōsilio presens ait: vt habet dist. xcvj. nos ad fidē. Nos ad fidē confirmandā: nō ad potentiaz ostendendā exemplo religiosissimi principis Constantini synodo interesse volumus: vt inuenta veritate non vltra multitudo prauis doctrinis attracta discordet: decorum iudicātes capitula eius regulariter potius firmari per synodum q̄ nostra lege sanciri. Hec ibi. Non solum autē Eutiches abbas dānatus est: sed ⁊ defensor ei⁹ Dioscorus quondā Alexandrinus eps. Nestorius q̄ quondaz Constantinopolitanus eps: q̄ in precedenti cōsilio Ephesino fuerat hereticus condēnatus duas asserēs in xp̄o personas: iterum cū alijs hereticis reprobatus est: decretūq; est vt beata Maria mater dñi non solum christotocos: sed etiam ⁊ theotocos credatur ⁊ dicat: propter blasphemias Nestorij mētientis eā non deum sed hoiem purum genuisse. Ad improbandum autem dictos errores hoc miraculum refert Uincen. in spe. histo. lib. xxj. c. xxxv. ex gestis dicti consilij accidisse. Leone essū papa presente disputantibus hereticis cū orthodoxis: dicunt orthodoxi. Scribam⁹ in charta fidē nostram: ⁊ vos heretici in alia vestram: ⁊ ponamus eā cum sigillis nostris super corpus sancte Euphemie: ⁊ firmem⁹ sepulchrū corā imperatore: ⁊ orem⁹ deū nos sm fidē nostrā: vos sm potius perfidiam: vt deus manifestet nobis verā fidem. Quo facto orauerunt orthodoxi: ⁊ ieiunauerunt per septē dies. Post hec aperiūt oēs cū imperatore ad sepulchrū. Qō aperiētes viderunt sanctam in manu tenentē chartam orthodoxorū: et charta hereticorum erat deiecta sub pedib⁹ eius. Opuscula seu epistola ad Flauianum epm destinata scilz de mysterio fidei vsq; ad vnū iota eius est approbata. xv. dist. sancta romana. Hanc credo epl'am esse quam vt legitur ab eo editam posuit super sepulchrū beati Petri apostoli orans ⁊ ieiunās per quadraginta dies: vt si quid in ea esset quod corrigi oporteret: emendaret. Cui apparuit Petrus in capite xl. dierum dicens ei se illā emēdasse vbi erubescebat. Eidem ad sepulchrū beati Petri oranti ⁊ ieiunāti ac vt peccatorū suorum veniā Petrus impetraret petenti: apparuit petr⁹ ipse dicens. Deprecat⁹ sum pro te dñm: ⁊ ola peccata tua tibi dimisit. Solummodo de manus impositione debes inquiri. i. si bene vel aliter alicui manus imposueris. s. conferendo ordines vel beneficia. De quibusdā statutis per eum vt refert Uincen. vbi supra. Quia nō desinit per sordiculas quasdā malignus insidiari pietatis sequacibus: ac semper noui quiddam aduersus veritatem indagat: placuit nullus vsq; edificare posse neq; monasteriū nec oratorium absq; uitatis epi voluntate. In monasterijs non esse suscipiendum seruum ad monachū faciendum preter proprij dñi voluntatē. Nec monachos ecclesiasticis vel secularibus rebus cōicare. Nec licere clericū duarum pariter ciuitatum ecclesijs militare. Clerici vel monachi conspiratores proprium amittāt gradum. Hoc essū vitiū etiam apud extrinsecas leges penitus amputat. Clericū vel laicum qui epm accusat nō suscipi debere: nisi prius eorū estimatio fuerit discussa. Intra tres mēses eporū ordinatiōes fieri debere placuit. Omnē ecclesiā habentē epm etiā oeconomū habere de proprio clero. Oportet vt sit numerosa seueritas sanctionum: vbi est licentia creb⁹ culparū. Hec ibi. ¶ In decretis hec habētur inter cetera eius statuta. di. xiij. c. vlt. Sicut quedam sunt que nulla possunt rōne conuelli: ita multa sunt que aut p necessitate tēporū: aut p psideratiōe etatū oportet tēperari: illa semp cōsideratione seruata: vt in ijs q̄ diuinis preceptis cōtrarium: nec decretis sanctorum patrū inueniatur aduersum. ¶ De continentia clericorum sic ait dist. xxxij. c. j. Omniū sacerdotum tam excellens est electio: vt que in alijs membris ecclesie vacant a culpa: in illis tamen habeantur illicita. Quum essū extra clericorū ordinem constitutis nuptiarū societati ⁊ procreandorū filiorum studere sit liberū: ad exhibendum tamē perfecte p mētie puritatem: nec subdiaconib⁹ carnale cōnubiū cōceditur: vt qui habēt sint tanq̄ non habētes. i. nō vtant: imo ⁊ qui non habent pmaneāt singulares. i. contineant. In dist. xxxvij. Leo papa. Si in laicis intolerabilis videtur in scitia quātomagis in ijs q̄ presunt / nec excusatione digna est nec venia? Idē de correctionis modo: dist. xlv. licet. ij. Licet nō nunq̄ in sacerdotalib⁹ psonis accidāt q̄ sunt reprehēdenda plus tū erga corrigendos agat benevolentia q̄ seueritas: plus charitas q̄ prās: plus cohortatio q̄ cōminatio. Sed ab ijs qui que sua sunt querūt: non q̄ Jesu christi: facile ab hac lege discedit⁹: ⁊ dum dñari magis q̄ cōsulere subditis placet: honor instar superbiam: ⁊ qō prouisum est ad concordiā: tendit ad norā. Idem contra cupiditatem dist. xlvij. virū. Uirū catholicum ⁊ precipue dñi sacerdotē sicut nullo errore implicari: sic nulla cupiditate violari oportet: dicēte scriptura. Post concupiscentias tuas ne eas. Abens enim potentie auida nec abstinere, nouit a vetitis: nec gaudere concessis: nec pietati adhibere consensum. ¶ De indebitis promotionibus idē air. dist. lxj. miramur. Miramur tantum apud vos p occasionē tpis impacati: aut ambitiū presumptionē aut tumultū valuisse populare: vt indignis q̄busq; ⁊ longe extra sacerdotale meritum constitutis: pastorale fastigiū ⁊ gubernatio ecclesie crederetur. Nec est hoc consulere pplo: sed nocere: nō prestare regimē: sed augere discrimē. Integritas essū presidentiū salus est subditorum et vbi incolumitas est obedientie: ibi est sana forma doctrine. Et infra. Qō si in quibuslibet eccl'ie gradibus prudenter scienter q̄ curandū est: vt in domo dñi nihil inordinatum sit: nihilq; preposterū: q̄ tomagis elaborandū est: vt in electione eius q̄ sup oēs gradus cōstituit / nō erret? Nā tot ius familie dñi status ⁊ ordo nutabit: si qō requiritur in corpore: nō inueniat in capite. Ubi est illa beati Pauli apl'i per spm̄ dei emissa preceptio: qua in persona Thimotei oim sacerdotuz christi numer⁹ eruditur: ⁊ inde vnicuiq; nostrū dicit. Manū cito nemini imposueris: neq; cōices de peccatis alienis. Quid est essū man⁹ cito imponere: nisi ante etatem maturitatis / ante tps examinis / ante meritū obedientie / ante experientiā discipline sacerdotalē honorē tribuere nō probatis? Et quid est cōicare pctis alienis: nisi talē effici volūtatem: qualis est qui nō meruit ordinari? Sicut essū sibi boni operis cōparat fructuz: qui rectū tenet in eligēdo sacerdotale iudiciū: ita graui semetipm afficit dāno: qui ad sue dignitatis collegium sublimat indignum. Non essū in cuiusq; psona pretermittendū est: qō institutis generalib⁹ cōtinet. Nec putādus est ordo ille legitimus: qui p̄tra diuine legis fuerit precepta collat⁹. Et infra. Nec potest de eius promotione dubitari / cui p laborib⁹ multis / p moribus castis: pro actibus strenuis / celsioris loci premiū deberur. Idem. eo. c. statuim⁹. Statuim⁹ ne ijs regēda eccl'ia dñi credat: qui institutionū legitimarum nescij / ⁊ totius humilitatis ignari, non ab infimis sumere incrementum: sed a summis voluerint habere principium: quum valde iniquū sit absurdumq; vt imperiti magistris: noui antiquis: rudes preferant emeritis. Idem in penitentia circa infirmos. xxvj. q. vj. his qui ait. His qui in tempore necessitatis et in periculi vrgentis instantia presidium penitentie et modum reconciliationis implorant: nec satisfactio interdicenda est: nec reconciliatio denegāda: q̄ misericordie dei nec mēsuras ponere possumus: nec tpa definire: apud quem nullas patitur venire moras cōuersio: dicēte spū dei per pphetā. Quū conuersus ingemueris saluus eris. Et. xxvj. q. vij. c. ij. ait. Tempora penitudinis habita moderatione constituēda sunt tuo iudicio prout puersoz animos perspexeris esse deuotos: pariter ⁊ habētes etatis sensus intuitū ⁊ periculoz⁹ quoruncunq; et egritudinum respicientes necessitates ⁊c. Idez de pnia dist. v. qualitas. Qualitas lucri negotiantem aut excusat aut arguit: q̄ est honest⁹ q̄st⁹ ⁊ turpis. Uerūtū penitēti vtili⁹ est dispēdia pati: q̄ piculis negotiationis adstrigi. Difficile est aūt iter vēdēt⁹ emētisq; pmerciū nō iteruenire pctm̄. Et illicitoz venia postulāt⁹ opz ēt a licitis abstinere. Hec ille. Celebrat aūt hui⁹ sancti festū in vigilia apl'oz Petri ⁊ Pauli.

Eutiches ⁊ dioscor⁹ heretici.

Nestorius.

Miraculū ad reprobādā heresim.

§. V. Post Leonem primū eccle

siā romanā regēdā suscepit Hilari⁹ natiōe sard⁹ i catalogo romanoz pōtificū. xliij. Sedit aūt ānis sex mēsib⁹. ij. dieb⁹ x. Hic decretales p vniuersū sparsit orbē de catholica: p̄fir Dānauitq; eutychetē nestoriū ⁊ Dioscoruz⁹ oēsq; eoz sectces. Multa romanis restituit ecclesijs. Hic Hilari⁹ sic ait. xxv. q. j. Nulli. Nulli fas sit sine stat⁹ sui piculo vel diuinas cōstitutiones:

rutiones: vel aplice sedis, decreta temerare: q nos qui potentissimi sacerdotis administramus officia: aliū trāsgressionum culpa respiciet: si in causis dei fuerimus negligentes inuēti: q memineri mus (qō timere debemus) qualiter ꝓmineatur deus negligētie sacerdotū: siquidē maiori reatu delinquit: qui potiori honore fruitur: & grauiora facit vitia pctō sublimitas peccantium. Eo tpe beatus Mamercus venerabilis doctor Uiēnensis epūs claruit: qui vt ait Jo. de col. letanias triduanas ante ascensionez celebrari instituit in partibus Gallicanis. Huius causa fuit: quia apud Uiennam maxima terremotus tunc facti sunt: qui plurimas domos & ecclesias subuertebāt: nocturni sonitus & clamores audiebantur. In die pasche ignis de celo descendens palatiuz regis concremauit: lupi & alie fere ciuitatem intrantes et discurrentes plurimos deuorabant: propter que sanctus Mamertus triduanum ieiunium instituit & letanias dicendas: & sic tribulatio illa cōquieuit: q institutio postea assumpta est ab omni ecclesia & mandata: vt patet de conse. distin. iij. cap. rogationes. Hunc autem Mamercum qui et Claudianus cognominatus: Sidonius Auernorum epūs et valde literatus mirabiliter commendat: dicēs. Nemo vt Claudian? qui librum de statu anime scripsit: tempore meo que voluit affimare sic valuit. Sentit vt Pythagoras: diuidit vt Socrates: explicat vt Plato: implicat vt Aristoteles: blanditur vt Eschines: irascitur vt demostenes: vernat vt Hortensius: moratur vt Sabius: Simulat vt Crassus: dissimulat vt Cesar: suadet vt Cato: dissuadet vt Appius: persuadet vt Tullius. Jam si ad sacrosanctos patres ꝓ comparatione veniatur: instruit vt Hieronymus: destruit vt Lactantius: astruit vt Augustinus: attollitur vt Hilarius: submittit vt Joannes: corrigit vt Basilius: consolatur vt Gregorius Nazanzenus: affluit vt Orosius: stringitur vt Rufinus: vt Eusebius narrat: vt Paulinus prouocat: vt Ambrosius perseuerat. Hec ille.

Beat? mamercus epūs viēnēs. Suppli cationū ds roga tiones appellant institutio

§. VI. Quadragesimusquintus

Simplici? papa

in Romana sede Hilario defuncto intronizatus fuit Simplicius natione Tyburtin?. Qui eam tenuit annis. xv. mense. ſ. diebus. viij. Hic damnauit Petrum Eutychianistam Constantinopolitanum episcopum: multaq; sancta in ecclesia constituit: vt dicit Jo. de col. ¶ Ei autem successit in pontificio Felix. xlvſ. qui natione Roman? sedit annis. vij. mensibus. xſ. diebus. xviij. Et fuit tempore Odoacri regis Italie: & zenonis imperatoris. Sub huius autem pontificatu ab vrbe regia Constantinopolitana Petrum prefatū: quem apostolica sedes damnauerat: reuocatum aiunt ab Achatio episcopo qui eidem Petro in Constantinopolitana sede fuerat substitut?. Quo audito: vt refert Jo. de col. venerabilis Felix papa Rome congregato consilio damnauit ac depositi Achatium cum Petro. Quo damnato zeno imperator scripsit Felici pape: vt si Achatius penitens resiliret ab errore reciperetur. Tunc beatus pontifex misit duos sup hoc scz. Messenuz epm & Vitalē quendam. Ji venientes Constantinopolim non fecerunt ſm mandatū sum mi pontificis qui eos destinauerat: sed corrupti pecunia nō processerunt in facto. Quod quum Felix comperisset: facto consilio illos reuocauit: & eiecit a communione fidelium.

Felix papa.

§. VII. Post Felicem quadra-

Belasi? papa.

gesimusseptimus Romanā rexit ecclesiam Belasius natione Apher annis quatuor: mensibus octo: diebus nouem. Hic sctūs homo fuit amator pauperū: atq; ipsam vrbem a famis periculo sua munificentia liberauit. Literatissimus extitit & facundissimus: vt ex suis decretalib? apparet: sollicitus circa scripturaruz indagationē. Ipse scripsit libros quinq; aduersus Eutichetem & Nestoriū. Et aduersus Arrium duos. Et epl̄as fidei ad diuersos. Composuit etiam hymnos in modū beati Ambrosij aliquos: & prefationes et cōplures orationes que sunt in vsu. Hic declarauit scripturas vereres & noui testamēti: que scripture vltra decreta & decretales epl̄as summoz pontificū essent autētice: & quorum doctorum & que essent apocriphe. i. dubie: & que reprobate: vt patet dist. xv. sancta romana. Et que legenda essent de scripturis sacris in lectionibus matutinalibus diuersis temporibus anni. Hic sic ait dist̄inct. x. in decre. quis. Quis aut leges principuz: aut patrū regulas: aut admonitiones paternas dicat debere contēni: nisi qui per impunitum sibi tantū existimat transire cōmissum? Ipse Theodorico regi Italie cuius tpe fuit. c. sequē. Certum est magnificentiam vestrā leges Romanorū principum quas in negotijs hoim custodiendas esse precepit: multomagis circa reuerentiaz beati Petri apl̄i ꝓ sue felicitatis augmento velle seruari. Idem. ſ. q. ſ. baptizandis. Baptizādis cōsignandisq; fidelibus sacerdotes premia nulla prefigāt: nec illationib? q̄buslibet impositis exagitare cupiāt renascētes: qm̄ que gratis accepim? gratis dare mādamur: & ideo nihil a p̄dictis exigere mollianē. Idē dist. xciij. diacones. Diacones proprias cōstituimus seruare mēsuras. Absq; epo vel presbytero baptizare nō audeāt: nisi predictis ordinib? fortasse longius constitutis necessitas extrema compellat: qō etiā laicis plerūq; facere cōceditur. Sacri corporis erogationē sub conspectu epi seu presbyteri: nisi ijs absentib? ius nō habeant exercendi. Idem Anastasio imperatori qui fuit tpe illo. di. xcvſ. duo sunt. Duo sunt quippe imperator Auguste: quib? principaliter regitur hic mundus. Authoritas sacra pontificum & regalis ptās. In quibus tanto est grauius pondus sacerdotū: quāto etiā ꝓ ipsis reginib? hoim in diuino sunt reddituri examine rationē. Nosti itaq; iter hec ex illo te pendere iudicio: nō vllos ad tuam posse redigere voluntatē. Et ad hoc inducit exemplū Jnnocētij pape qui excōicauit Archadiū imperatorē: & scti Ambrosij qui excōicauit Theodosiū magnū. Idem Belasi?. dist. lxxxviij. consequens sic ait. Nuper ad nos missa relatio nūtiauit nō pretereūda plurimos clericorum negotiationibus inhonestis et lucris turpibus inhiare: nullo pudore recensentes euangelicā lectionē: qua ipse oīs negotiatores ex tēplo verberatos asseritur expulisse: neq; apl̄i verba recolentes quib? ait. Nemo militans deo implicat se negotijs secularibus. Psalmistam quoq; Dauid surda dissimulantes aure cantantē. Offi non cognoui negotiationem: introibo in potētias oñi. Proinde hmōi aut ab indignis posthac questib? nouerint abstinendū: & ab oñi cuilibet negotiatiōis ingenio cupiditateq; cessandū: aut in quocūq; gradu sint positi: mox a clericalibus officijs coganē abstinere: ne domus dei: que domus oratoris est: per officia negotiationis fiat spelunca latronum.

§. VIII. Beato Belasio ad pa-

Anastasi? papa

tres eunte: creatus est papa Anastasius secundus natione Roman?: & in ordine. xlviij. Qui sedit anno vno: mensibus xſ. diebus. xxiiij. Quo tpe multi ex clero a cōione illi? se subtraxerūt: eo q cōmunicasset sine consilio eōrum Photino diacono Thessalonicensi: qui Achatio heretico fauebat. Unde q; voluit occulte reuocare Achatium scilz ad dignitatem: sed non potuit: diuino iudicio percussus. est. dist̄. xix. Anastasius. Ubi dicit glos. q̄ asellando iste intestina emisit. Et decretalis eius destinata Anastasio imperatori que incipit: ſm ecclesie: distin. ea. vt dicit glo. est reprobata cum suo author: q; in ea videtur dicere q̄ ordinati ab heretico vt qui fuerant ordinati ab illo Archadio heretico: sine alia dispensatione exequi possent officia ordinum suoz: qō falsum est. ¶ Post Anastasium assumptus est ad summum sacerdotiū Symmachus. xlix. papa: natione Sardus: qui cathedram tenuit annis. xv. & mensib?. vij. diebus. xxviij. Hic dici constituit in diebus oñicis & festiuis: Gloria in excelsis deo. Oō Thelesphorus papa prius ordinauerat tm̄ in die natalis dici. In ordinatione autem istius Symmachi Rome tantū schisma orū est inter clerum: vt cedes non solum laico z sed clerico z facta sit. Nam in basilica cōstantiniana sancti Joānis lateranēsis iste Symmachus ordinatus est Laurentius vero in eccl'ia sancte Marie maioris fact? est papa: vel potius antipapa: quare separatus est clerus: diuisus est populus. Senatorū etiam alij fauebant Symmacho: alij Laurentio. Post multā controuersiā (vt dicit Jo. de col.) in hoc ꝓsenserūt vt sup hoc Rauennā pergerent: et regis Theodorici qui tūc regnabat in Italia: & ex Bothis descenderat: iudiciū expectarent. Qui quum ambo Rauennam venissent: hanc a rege sniam acceperunt: vt qui primo ordinatus fuisset: & in quem maior pars cōsensisset: ipse verus pontifex haberet. Unde ex hac sententia Symmachus summū obtinuit presulatū. Qui nolēs malū ꝓ malo reddere: dictum Laurentiū in Nucerina ciuitate ordinauit epm. Sed trāsactis quatuor annis: iterū Laurentius ad aliquorum suggestionē romā veniēs schisma renouauit: adherentibus sibi Festo et Probino consulibus: qui aduersus Faustum excōsulē qui Symmachū & eccl'iaz ꝓtegebat: bella in seditiones excitarunt: adeo vt cedes et homicida in medio ciuitatis fierent: adeoq; diuisus est clerus vt alij Symmacho: alij Laurentio cōicarent. Jnsuper Festus & Probinus subornatis falsis testib? miserūt Rauennam ad Theodoricū regē cōtra Symmachū petentes vt rex visitatorē daret sedi apl̄ice. Ad quoz suggestionē/rex dedit quēdam Petrū noie Altine ciuitatis episcopū cōtra canones. Et vt dicitur in decre. di. xvij. §. hinc etiam. Theodoricus rex ex diuersis puinctis ad vrbē Romanā epis precepit conuenire: vt sanctū consiliū iudicaret de ijs q̄ venerabili Symmacho apostolice sedis presuli ab aduersarijs eius dicebantur impin-

Symmachi & laurētij ob sum mū pontificiuz graue diſſidiū

gi. Ligurie autē ⁊ Aemilie seu venetiarū epi suggesserunt eum qui dicebatur impetitus debere synodum conuocare: scientes q eius sedi primum beati Petri apostoli meritus: deinde sequuta iussione domini consiliorum venerandorum authoritas singularem in ecclesijs tradidit potestatem nec antedicte sedis antistitem minorum subiacuisse iudicio. Ad hec serenissimus rex deo inspirante respōdit synodalis esse arbitrij in tanto negotio sequenda perscribere: nec aliquid ad se preter reuerentiam de ecclesiasticis negotijs pertinere: cōmittens etiam potestati pontificum vt siue proposi tum vellent audire negotium siue nollent quod magis vti le putarent/deliberarent: dummodo venerandi prouisione consilij pax in ciuitate Romana daretur. Episcopi vero in synodo residentes congregata authoritate eiusdem Symmachi dixerunt. Symmachus papa apostolice sedis presul ab huiusmodi oppositionibus impetitus: quantum ad homines respicit/sit immunis ⁊ liber: cuius causam totaz dei iudicio reseruamus. De clericis vero memorati pape qui ab episcopo suo ante tempus contra regulas discesserunt: ⁊ schisma fecerunt: hoc fieri decreuimus: vt satisfacientes episcopo suo misericordiam consequantur: et officijs ecclesiasticis se gaudeant restitui. Laurentius episcopus Mediolanensis huic statuto subscripsit. Deinde Petrus episcopus Rauennas: et post eum septuaginta quinq episcopi. Hec ibi. Et dicit ibi glos. q calumnioſe fuerat accusatus de hereſi. Et vt dicit Joannes de col'. Petrus visitator factus inuasor apostolice sedis simul cum Laurentio antipapa fuit damnatus: ⁊ Symmachus ab omni clero vt verus pontifex receptus. ¶ Apud Chartaginem tempore Symmachi Olimpium quēdam epm Arrianum in balneis sanctam trinitatem blasphemantem tribus igneis iaculis angelo emittente visibiliter ferunt combustum. ¶ Cōstantinopoli vero dum quidam epūs Arrian⁹ Eutherus nomine: Barabbam quendam baptizaret: ⁊ male distinguens trinitatem diceret. Baptizo te Barabba in noīe patris p filium in spiritusancto: subito aqua disparuit. ¶ Eo tēpore quus Trasimundus, Uuandalorum rex in Aphrica Arrianus ducētos nonaginta episcopos catholicos exiliasset: iter quos fuit Fulgentius episcopus doctor egregius: ergs eos manum sue liberalitatis benuole exercuit in Sardinia subueniendo Symmachus papa. Refert autem Gregorius in quarto dialogorum q Pascasius diaconus vir multum peritus ⁊ eleemosynis valde deditus ⁊ sanctimonie adeo vt mortuum in feretro collatum in ecclesia Dalmatica indutum: quum quidam demoniacus tetigisset liberatus est: qz nimis adhesit parti Laurentij: arbitratus ipsuz potius papam existere: post mortem inuentus est a sancto Germano episcopo Capuano quum ad Balneas propter infirmitatem accessisset: ibi deseruire anima scilicet eius in corpore aereo purgatorij penā sustinēdo: causam explicans esse predictam sue pene: petens orationibus eius adiuuari. Quo facto quia ibi amplius nō est repertus: creditur liberatus. Hic Symmachus eloquētissimus fuit vt paret ex eius decretis que multa sunt. Et dist. xl. c. f. ipse sic ait. Nō nos beatum Petrum sicut dicitis: a dño cum sedis priuilegio: vel successores eius peccandi licentiam iudicamus suscepisse. Ille perennem meritorum dotem cum hereditate innocentie trāsmisit ad posteros. Quod illi cōcessum est per actuū lucem: ad illos pertinet per quos conuersationis splendor illustrat. Quis sanctū esse dubitet quē apex tante dignitatis attollit? In quo si bona desunt acquisita per merita: sufficiunt: que a loci predecessore testantur. Aut esū claros ad hec fastigia erigit: aut qui eriguntur illustrat. Hic etiā consilium fecit in vrbe in quo sic ait: vt habetur distin. xcvj. c. f. Bene quidē fraternitas vestra legibus ecclesiasticis assueta sub diuini timore iudicij: que erant statuenda definiuit ⁊ ad iustitie cumulum peruenit: quum sufficienter vniuersa complectitur: nec adiectione indiget plenitudo: maxime de clericis quos amor diuinationis inuasit: ⁊ iugum ecclesiastice discipline fecit respuere: quorum excessus enarrare difficile est. Unum tamen quod occurrit venerando ordini nostro intimare non differo. Inter alia scripturam quandam illustris memorie Basilium quasi pro amore ecclesiastice substantie refero: in qua nullus Romane ecclesie inuenitur: ibi glo. Infirmato Symmacho papa grauiter quum timeret Symmachus ne si mortis eius casus occurreret: propter strepitus hereticorum vel aliorum iterū fieret schisma: persuasit Basilio patricio qui locum tenebat Rome regis Italie Odoacri: vt faceret constitutionem: q electio pape sine consultatione ipsius Basilij non fieret: q nulli liceret alienare immobilia ecclesiarum: ⁊ res sacras earum: quod totum Basilius fecit. Sed per consilium ista constitutio reuocatur hic: ⁊ allegatur ratio per cōsilium in dicto ca. bene. scz quia non licuit laicis: nec licet statuēdi in ecclesia preter papam Romanum habere aliquam potestatem quos scz laicos obsequendi manet necessitas. non authoritas imperandi. Et sic determinatum fuit illam constitutionem seu scripturam nullius esse momenti: cuius pia fuerit facta intentione. Et hoc vt dicitur in fine dicti ca. ne in exēplum remaneret presumendi quibuslibet laicis: q̄uis religiosis vel potentib⁹ in quacūq ciuitate quolibet mō aliq̄s discerneret de ecclesiasticis facultatibus: quarum solis sacerdotibus disponendi indiscusse a deo cura commissa est.

In magnā Arriano⁹ cōfusionem miracula duo.

§. IX. Ormisda post trāsitum

Ormisda papa

Symmachi cathedrā Petri ascēdit papa. l. natione Campanus: anno dñi. ccccc xvij. q̄ in ea sedit annis. ix. diebus. xvij. Hic audiēs Anastasium impatorē in Eutychianā heresim esse plapsus: vt refert Jo. de col'. misit Euodiū Ticinensem epm ⁊ Peregrinum messensem legatos Constantinopolim ad ipsum cum libello fidei orthodoxe quā cōfiteretur. Cui cōsentire noluit imperator: sz illos pecunia conatus est corrumpere ⁊ donarijs. Legati vero aplice sedis spretis eius muneribus: imperatori Anastasio suadebāt vt admonitionē catholice eccl'ie reciperet: ⁊ ne tantū imperiū hereſis labe macularet. At Anastasius furore repletus ptra Ormisdā papā: inter alia q̄ illi supbe scripsit: b supbe in l'is suis posuit. Nos iubere volumus alijs: non nobis iuberi. Insuper legatos cū contumelia a cōspectu suo eiecit: ⁊ illos in nauiculo fragili positos mādauit magistratib⁹ qui illos cōducebāt: ne in aliquā vrbū grecie illos exponerēt: ⁊ ne epl'as summi presulis quas ecclesijs orientalibus destinauerat/publicarent. Sed nō multo post idem Anastasius dei iudicio iusto fulminis ictu interijt. Ad Justinū seniorem succedentes in imperio Anastasio prefato: Ormisda misit legatū sanctum Germanuz epm Capuane ciuitatis cum multis alijs causa redintegrāde fidei: q̄ honorifice susceptus est ⁊ magno gaudio: ⁊ multorū corda dubia in fide solidauit: ad petitionēq̄ eius oēs quos Anastasius ob catholicam fidem exilio relegauerat: ab eo reuocauit. Hic sicait de ordinādis. dist. lxj. in sacerdotibus. In sacerdotibus eligendis vel ordinādis curam oportet habere perspicuā. Irreprehēsibiles esū esse conuenit: quos preesse necesse esse corrigendis longa debet suā vitā probatione monstrare. cui gubernacula cōmittuntur ecclesie. Nō negamus in laicis esse deo placitos mores sed milites suos probatos sibi querunt instituta fidelium. Discere prius quisq̄ debet anteqū doceat: ⁊ exemplum religiose conuersationis de se potius alijs prestare q̄ sumere. Emendationem esse conuenit populo: quē necesse est orare pro populo. Perferens memorandi criminis labem nō habet lucidam sacerdotij dignitatem. Secundum alios hic Ormisda tenuit pontificatum annis quatuor.

Anastasius ipe rator papa cō tumax.

¶ De Theodosio iuniore imperante cū Honorio. Cap. ij.

Post summos pontifices

Anastasius ipe rator papa cō tumax.

notatos: qui vsq ad tēpus Joā. primi in cathedra Petri resederunt: reuertendo ad romanū imperium: de quo intenditur magis q̄ de alijs regnis ⁊ in eo imperantibus. Defuncto Honorio imperatore: qui sororem suam Placidiam Constantio comiti suo dedit vxorem: qui multa strenue pro Romano imperio egerat. Nam Attalum qui regnum seu imperium Rome vsurpauerat: sed mox dimisso Gothis adherat et tyrānidem in Gallis auxilio Gothor⁹ ptra Romanū imperiū exercebat: p̄fatus Cōstāti⁹ in bellū ptra illū pcedēs cepit: ⁊ ad Honoriū misit. Qui Honorius imperator Romam triūphās ingredit: peunte currū eius dicto Attalo: q̄ manu abscissa: in exiliū Liparā destinat. Hic etiā Cōstanti⁹ vicarius in vrbe multa p fide christiana ptra Pelagianos egit. Ex predicta autem Placidia sorore Honorij / filium suscepit nomine Valentinianum tertium huius nominis imperatorem. Exinde Honorius prefatum Constantium in consortium regni assumit. Qui Constantius quum Tholosam redisset: vt iteruz sibi eam subiugaret: immatura morte ibi decessit. ¶ Theodosius autem iunior mortuo patre eius Archadio in oriente imperat cū Honorio auunculo suo qui in occidente erat. Hic Theodosius post mortem Honorij/solus tribus annis imperauit: ⁊ postea cū Valentiniano tertio cui imperium in occidente dedit ⁊ matri sue Placidie: ⁊ ad Italiā eos misit: impauit annis. xxiiij. Hic corpus Joā. baptiste ex Philippis exiliati a patre Arcadio Constantinopolim transferri fecit honorifice. Hic adeo clemens fuit: vt nullum se ledē tium morti adiudicaret: dicens. Utinam esset possibile etiā mortuos ad vitam reuocare. Eius curia monasterium videbatur. Matutinas laudes audiebat: codices sacros legebat.

Preclara Constātij facinora.

Theodosius iunior imperator

Ormisda papa

Theodosius iunior imperator

De his codicibus fit mentio in prohemio codicis

gebat. Uxor eius Eudoxia vt doctissima poemata plura cō posuit. Filiam habuerunt noie etiam Eudoxiam: quā Valentiniani prefato vxorem dederunt. Hic etiā codicē librum legum edidit ex cōstitutionibus antiquoꝝ principū in tres codices redactis: scilicet Hermogeniano: Theodosianoꝝ Gregorianoꝝ et aliis constitutionibus extrauagantibus: vt ait Prosper. Defuncto autem Honorio postea vno et trigin ta annis imperauerat: quidā Joannes tyrannus Italie inuasit imperiū: Castino vt putatur iubēte: qui exercitui prerat magister militum. Sed Theodosius iunior nepos Honorij nauigio cōtra hūc in Italiā mittēs Ardabarium: qui sepe cōtra Parthos dimicauerat. principē exercitus Joannē tyrannū intra Rauennā nihil hostile metuentē in fugā vertit. Qui Joānes tyrānus dum Aphricā quā Bonifacius obtinebat bello reposcit: infirmior factus occiditur. Eo igitur defuncto: et Castino in exiliū misso: qz nō videbat. Joannes sine comitiua ipsius regnum potuisse presumere: cogitabat Theodosius Augustus cui regnum Italie deberet cōmittere. Erat quidā Valentinianus tunc puer natus ex Placidia filia magni Theodosij et sorore Honorij et vxore Cōstantij ab ipso Honorio facti augusti. Hunc ergo Valentinianū Theodosius iunior assumens coronauit et ipm cum matre sua Placidia ad Italiā destinauit: illūq; imperatorem et matrē augustam designauit anno dñi. cccc. xxvij. Ab initio aūt mūdi q̄nquies millesimo. dc. xxv. fm. lxx. Aduersus aūt Bonifacium missum ab Honorio imperatore cōtra barbaros: sed ex inuidia et simulate contra Aetium se imperio rebellantē: apud Aphricā gloria et potētia pollentē/mittuntur Maiorctus et Galbio qui dum Bonifaciū obsidere parant: ab ipso superant et occiduntur. Rursus contra Bonifacium mittitur Bisulphus comes. Sed Bonifacius sentiens se totā Aphricā tenere non posse: Uuandalorū et Alanorū gētes cū eoꝝ rege Genserico ab Hispanijs in Aphricam intromittit. Qui Aphricam ingressi cuncta cedibus/rapinis: captiuis/ferro et igne deuastant: et catholicam inibi fidem Arriana feditate commaculant/vt supra patuit. Valentinianus augustus ad Theodosium iuniorem imperatorem Constantinopolim proficiscitur: filiamq; eius Eudoxiam in matrimonium accepit. Theodosius iunior Aphrice volens succurrere contra Uuandalos/tres duces scilicet Ariobindum/Ansilam/atq; Germanum cum magna classe transmittit in Siciliam. Qui longis cunctationibus negocium differentes: Sicilie magis oneri q̄ Aphrice presidio fuerunt. Cum Genserico rege Uuandalorum a Valentiniano augusto pax confecta est. et certis spaciis inter vtrūq; Aphrica diuisa. Tempore horum Theodosij et Valentiniani vt refert Gigisbertus. Uincen. et Jo. de col. Constantinopoli per quatuor menses terremotu terra fluctuante: quidaz coram omnibus orantibus sublatus in aera diuina virtute admonit? est a diuina voce vt factis letanijs canerent oēs. Sanctus deus. Sanctus fortis. Sanctus et immortalis miserere nobis. Quo facto cessauit terremotus.

Valēti nian? et ei? mater Placidia.

Gēserin? Bonifacio suadēte aphricā inuadit

Terremotus magn? Cōstātinopoli.

§. I. Anno sequenti rex Uorti

gernus cōsilio inito cū sapientibus quid agere deberet ad tutamen sui: iussit venire artifices vt ei turrim fortissimaz construerent. Sed quum opera eorum tellus absorberet: suam est ei a diuinis vt hominē sine patre quereret: et eius sanguine lapides et cementū aspergi faceret: quasi hoc facto fundamentū stare potuisset. Inuentus igitur adolescēs cui nomen erat Merlinus: qui dicebatur patrē nō habere. Adductaq; est mater eius: que pfessa est cora rege se non de hoie: sed ex spiritu in specie hois apparente concepisse: qō fuit scitz per demonē incubū. Hic autē docuit ne occideret ab incubo diabolo. modum reparande illius absorptionis. Hic autem Merlinus multa obscura reuelauit: multa futura pphetauit: apparuit em̄ sub fundamento lacum esse. Sub loco duos latere draconeꝝ: quorum vnus rubeus/populum Britonum: alter albus: gentē Saxonum designaret: et quis in conflictu suo adinuicem prealeret. Predixit etiam Aurelium Ambrosium deuicto Heugisto et pbusto Uortigero regnaturū. Fratrēq; eius Uterpedragon successurum in regno: vtrumq; veneno periturus. Arthurū vero quē apzum Lozuabie vocat: propphetauit q̄ ecclesie succurreret: q̄ insulas occidentales sibi subiugaret: q̄ Gallicanas pūncias possideret: q̄ Romano exercitui terribilē se exhiberet: et q̄ exitum dubium haberet. Prophetauit etiā q̄ sub Northmannoꝝ dñio futura esset Anglia. Et de multis alijs quevis possunt intelligi. Solet em̄ spūs dei p quos voluerit mysteria sua loqui: sicut p sybillā: p Balaā ariolū. Illo etiā tpe fm Sygisbertus christianitas apud Persas dilatata est. Nam Maruchas eps legatione functus: filiū Sidigridis regis eoꝝ oratione a demonio liberauit: propter qō maior gloria fidei accreuit. At contra ab inimicis dei maior cōtra christianos persequutio exarsit. Eudoxia quoq; vxor Theodosij imperatoris ex Hierosolymis quo voto perrexerat: Romā veniens catena qua beatus Petrus sub Herode i carcere ligat? tenebatur: sed ab angelo solut? fuit: adduxit. Et uncta catena qua idē Petrus sub Nerone ligatus stetit: facta est vnat ad cui? pactū post multū tpis quidā comes a demonio liberat? est. Et inde institutū est festū sancti Petri ad vincula: loco festiuitatis quam faciebant Romani in honorem Octauiani pro victoria habita prima die Augusti.

Gēserin? Bonifacio suadēte aphricā inuadit

Aspar.

Ricinerꝰ

Bilisinerꝰ

Festi sācti petri ad vincula institutio.

§. II. Defuncto Theodosio iu-

niore: cui? tēpore corpora septē dormientiū: qui sub Decio imperatore inclusi in spelūca martyrio coronati sunt: suscitata sunt a deo: ad pfutādū errorē exortū apud quosdā negantes resurrectionē mortuoꝝ. Qui postea Theodosio ipsi et pluribꝫ aliis loquuti sunt resurrectionē attestātes: i pace dormierūt: in pstātinopoli. Martian? sumpsit imperiū. Eo. pit autē imperare anno dñi. ccccl v. Ab initio aūt mundi fm Hebr. ēter millesimo. cccc. xvj. fm vero. lxx. interpretes et seq̄uaces q̄nquies millesimo. dc. liij. Valētinian? vero tertius imperator in occidēte. xxx. annis iperiū tenuit. xxv. cū Theodosio iuniore: et quinq; cū Martiano. Occiso aūt Valentiniano Rome a quodā Aetij milite: qdā nobilis Maximus noie inuasit iperiū. Qui vt sibi magis firmaret iperiū: Eudoxiā Valētiniani relictā in vxorē accepit. Sz nō impletis duob? mēsibus a Romanis occisus est. Et eodē anno post captā vrbē et predatā a Gēserico rege Uādaloꝝ: ipo reuerso in Aphricā Romani vt moribunde oues sibi preficiunt quēdā noie Auitū. Cū quo Martian? imperator fedus ppo suit: et q̄tuor annis Rome et Italie impauit. Ipe aūt Martian? sexto anno imperij sui occis? est. Anno igit dñice incarnatiōis. ccccl vij. ab origine autem mūdi quater millesimo. ccccxxxj. Sz fm maiorē cōputationē aliorū quinq̄es millesimo. dc. lvij. apud Cōstātinopolim Leo prim? imperator efficit: et annis. xvj. imperauit. filiūq; suū suo etiā noie nūcupatū imperij sui pforte fecit. Post modicū mortuo Auito Rome Maioriano: quidam volente exercitu apud Rauennā Romanū inuasit impiū. Qui quū circa q̄tuor annos regnasset ppe ciuitatē terdonē occisus est. Quo mortuo Geuerian? qdā apud rauennā purpura induit. Quo impante Biorget rex Alanoꝝ cū magnis copijs Italiā ingredit. Cui Ricimer patritius cum exercitu occurrens: nō longe a Pergamensi ciuitate cū eo grauissimo et difficillimo bello cōflixit: et post vtriusq; exercit? cedē rex Alanoꝝ vict? et occisus est. Geuerian? aūt prefat? quū q̄tuor annis in Italia impasset: diem clausit extremū. Et post eū toti? militie pfensu Anthemius imperij iura suscepit in Italia. Cōtra quē Geruādus q̄dam Galliarū prefect? se in Gallijs iperatorē nuncupauit. Qui ab Anthemij ducibus bello victus atq; captus: sniā capitali dānat? est. Dum autē hec in Italia gerunt: Aspar patritius Leoni augusto insidias molit? eum ab arce imperij deijcere conat? est: sed Leo exercitū qui in Sicilia erat reuocās Asparem prelio victū vna cum filio quē cesarē fecerat: occidit. Quū autē Italia intestinis fluctuationib? sic fluctuaret: Gēsericus qui adhuc Aphrice impabat. Italie etiā imperiū affectās: cū innumerabili exercitu in Italiam venire tentabat. Quo cōperto Basilicus patritius magister militie Anthemij occurrens: atq; nauali prelio cōfligens: ipsum Gensericum multis suorum amissis ad Aphricam redire cōpulit. Post hec (quibus causis nescitur) inter Ricinerē patritiū qui Mediolani posit? Ligurie preerat: et Anthemiuz imperantē Italiemagnus discordiarū fomes exortus est. Quumq; magnis apparatibus seinuicē impugnare pararent: in ipso bellico apparatu vir sanctitate conspicu? Epiphani? Ticinēsis eps se pacis reformatorē iterposuit: eosq; primum ad concordiam vocauit. Sed Ricimer barbarica perfidia insaniens (erat em̄ genere gothus) pacē irrūpens magnis barbaroꝝ copijs cōgregatis Romam tēdit: et non longe ab ipsa vrbe castra ponit per aliq̄ tpis spaciū in vrbis et toti? Italie pernicē. Leo qui Cōstantinopoli imperabat desolationi Italie cōpatiens. Olibiū quēdam cū exercitu in Italiam misit. Qui Romam veniēs adhuc viuo Anthemio regiā adept? est ptātem. Inter hec Bilisimer Galliarum rector: quum audisset Ricinerem Anthemiū impugnare: principi suo auxiliū ferre cupiēs: cōgregato multoꝝ exercitu ad vrbē pperauit: atq; cum Ricinere apud Hadriani pontem imparibus copijs confligens victus et occisus est. Quo extincto mox Ricimer multis sibi fauentibus vrbem ingredit: atq; Anthemiū qui iā quatuor annis impauerat captū occidit: partēq; vrbis prede exposuit. Sed nō diu sua perfidia atq; crudelitate letat? est. Nā post mensem tertiuz laborib? excruciat? et ipse apud vrbē interijt. Mortuo igit

Olibi⁹. Ricinere Olibius: qui apud Rauennam morabat: Romam venit atq; p̄ sui arbitrio nemine p̄hibēte disposuit. quisq; ad disponendum reipublice statum toto animo intenderet vij. mense post̄q; ad Italiā venerat/diem clausit extremum.

Glycerius. Post cui⁹ decessum Glycerius quidā p̄curante Agundibaro patricio apud Rauēnam tot⁹ Italie cōsensu imperium obtinuit. Sed nō multo post tp̄e Nepos patritius multitudine Romanoꝝ fretus Glyceriuꝫ imperiali p̄tate p̄riuauit. ⁊ apud Salonam Dalmatie vrbez ep̄m ordinauit. Sed quū inter Glycerium seu Gutherium ⁊ Nepotem intestina discordia diuaret: atq; summis viribus ij duo bellum pararent: interueniente sc̄tō Epiphanio de quo supra: cedente Glycerio iter eos federis iura firmata sunt.

Arthur⁹ Britannus. Sub isto Leone p̄mo imperante Arthurus regnare cepit apud Britones qui insulā Britannie p̄ magna parte occupabant: multis p̄eliis afflictos expulit atq; fugauit. Eo etiaz tp̄e Saracenes Egyptum incursantibus: Veneti corp⁹ beati Marci de Alexandria Venetias transtulerunt.

Trāslatio corp⁹ sancti Marci

zeno imperator

§. III. Post̄q; autē Leo p̄mus

annis. xvij. orientale imperiū tenuit: vita functus est. Zeno assequut⁹ est imperiū anno ab incarnatione. ccccl. xvij. Ab initio autē mundi quinquies millesimo. dc. lxxij. ſm cōputationē maioris numeri. Hic aliqui dicunt vt Joan. de col. q̄ Leo primus mozies imperiū dimisit filio qui ⁊ Leo dict⁹ est: quē in vita cōsortē imperij fecerat. Alij dicūt q̄ iste Leo fecūdus nō fuit fili⁹ primi Leonis: sed nepos. s. ex filia Leonis primigenit⁹ ⁊ zenone. Sed timens Leo secundus seuitiam zenonis/mris vsus cōsilio factus est clericus. Exigente autē zenone vt mater filiū p̄oderet: mulieb̄ri astutia vsa aliū ei forma similē obtulit. et impauit annis. xvij. Interea in Italia quidam Orestes ex Romanis patritijs vir magnus ⁊ potens multo cōflato exercitu. Nepotē qui vrbē et magnam partem Italie occupauerat/ ab imperiali fastigio depositum: ⁊ imperiū sumpsit p̄ filio quē Augustulum nūcupauit: ⁊ tñ ipse Orestes: q; filius quasi puer erat rex gubernabat. Cōtra Orestem autē veniēs Odoacer Tulingozum siue Syrozum ⁊ Erulozū cum maximo exercitu in Italiaz apud Ligurie partes occurrit. Qui Orestes aduersus fortissimam multitudinem nil p̄eualere se cernens: maxime quū quidā suoꝝ eum desererent: quibus agroꝝ partem poscentib⁹ refragat⁹ erat: p̄rius trepidus: tandē intra Ticinū munitionis fiducia se conclusit. Sed mox illuc aduenies Odoacer expugnatā strenue ingredit ciuitatē. Vastantur vniuersa rapinis: seuit vndiq; gladius: diuina ꝯ ac p̄riuata edificia ignis consumpsit. Captus autē Orestes Placentiā ducitur: ⁊ illic interficitur. Exinde per vniuersas vrbes barbari diffusi sine aliqua mora Italiā suo p̄prio iuri subdiderūt. Odoacer ergo cui mox victori Orestis exercit⁹ se subiecerat: p̄speros successus sibi accedere cernēs: regiaz assumit dignitatē. Deinde cum exercitu Romā veniens Augustulum deposuit: ⁊ militib⁹ agroꝝ partē dedit. Et sic p̄ hunc modū dñationē adeptus: suo ⁊ exercit⁹ nolē ciuitates p̄ lidine gubernab at. Et sic Romanoꝝ imperium toti orbi terrarū mirabile: et augustalis illa dignitas que ab Octauiano cepta est: in Augustulo p̄it. Odoacer iste insup Philegeū regē Rugoꝝ in Germania superatū occidit: ⁊ maxima preda ⁊ ingēti captiuozū numero ad Italiā reuertitur.

Orestes augustuli pater.

Odoacer.

Ab Augustulo ad carolu⁹ vsq; magnū Roma caruit imperatoribus.

§. IIII. De Theodorico qui post

Odoacrum ab eo occisum regnauit in Italia. P̄o huius pleniori informatione sciendum ſm Joan. de col. q̄ Valamir Ostrogotoꝝ rex p̄mus in obsequiū Attile regis Hūnorum militauit in Italia. Post̄q; vero Attila mortuus est, ab hūnorum dñio se suosq; p̄istine liberatis memor abduxit. Et similiter Ardaricus Gepidarum rex ceteriq; hmōi gentes subiecte fecerunt. At hūni dolētes nō solum Valamirem eiusq; exercitum a sue dñationis iugo excussisse: sed thos vt fugitiua mancipia insequentes: armis cogunt vt iamur super hūnos irruit: tantaq; cede in eos debacchatus est: vt decetero hūni Ostrogotozum arma metuerent. Leo fedus init: ac Theodoricū Tyodimeris filium ex cōcubina accepit. Occiso aūt in Assyrijs Valamiro: ⁊ Tyodimer eius germanus regia iura suscepit. Et statim Theodoricū filiuz suum obsidem datum a Leone imperatore graanter excepit. Deinde Theodoricus filius Tyodimeris annum. xvij. agens: patre inscio aliquātis adscitis satellitibus: vicinam sibi Sarmatarū gentē inuadens: optuma eoꝝ spolia patri deportauit. Tyodimer mox cunctorum suoruz miro fauore ad regni gubernacula Theodoricum assumpsit. Zeno qui post Leonē p̄mum imperiū susceperat circa annū domini ccccl. xxx. audiens Theodoricum a patre regem factum: ad se Constantinopolim euocatum magno honore ⁊ diuitijs expulit: vt eum etiam fascibus sublimaret: q̄ dignitas post imperiale fastigium p̄ma censetur: ereaq; illi statuā ante suum palatium collocauit. Theodoricus autem dum hmōi delicijs affluret apud Constantinopolim: illius milites Ostrogoti quū eis p̄pter fidei sanctionē p̄das agere more solito nō liceret: nec ab imperatore oblata stipēdia sufficerent: ceperūt egere. Execrantur fedus: vituperāt inutilem cū zenone factā pactionē. Mittunt cōfestim ad Theodoricū qui dicerēt. Quia dū ipse Greco⁹ epulis superfluit: ipsi inopie miserias sustinerent. Hortāturq; vt si sibi suisq; consulere velit: citius redeat: ne cuncta gens sua pessundetur: nouas ad habitādum terras exquirat. Zeno autez hoc audiens et valde timens: vt se ac regiones finitimas Gothoꝝ metu liberaret: Theodorico suasit vt ad Italiā transiret: ⁊ ab iniustis occupatoribus sibi vendicaret. Eiq; Italiam tribuens sacri etiā velaminis: vt moris erat dono confirmauit. Senatūq; illi populūq; Romanum commendans abire iussit. Theodoricus igitur his de causis ad suos reuertitur. Gothosq; hortat vt quū primum parati sint inde ad Italiā possidendā iter arripiāt. At vero p̄riusq; ad Italiam peruenissent: Tratillam gepidarum regem insidias sibi mollientem bello superans interfecit. Brisam quoq; Bulgarorum regem magna simul cū suis agminibus cede p̄strauit. Egressus itaq; a Thracia ⁊ Mesia Theodoricus monuit Gothos cum coniugibus ⁊ liberis ⁊ cum supellectili et oibus suis p̄ Syrmiū. Pānoniasq; ⁊ Illyricū aliasq; regiones Italiā intrauit. Quam quū ingressus esset: iuxta Sontiū amnē nō p̄cul ab Aquileia castra posuit: atq; dum vberrimis que habent eodē loco pascuis fatigata ex longitudine itineꝝ aliq̄diu iumēta reficerēt: mox ei magno cū suoꝝ exercitu totisq; Italie viribus Odoacer occurrit. Quem Theodoric⁹ libēter excipiēs: magno superatū plio: postremo in fugā puertit. Theodoric⁹ post fugatū Odoacrū inde Ueronam p̄operat. at Odoacer minoꝝ exercitu in pugna occurrit. Sed Theodoricus in pugna congressus nō procul a Verona etiā ipm Odoacrū magna cede p̄otriuit: ac cum suo exercitu dare terga cōpulit. Quidā vero ex suis militibus metu fuge dū se in Athesim amnē p̄cipites merguntur vndis implicati suffocātur. Theodoricus demū fugientes insequens. Veronā ilico cōsternatus ciuibus inuadit ⁊ occupat. Odoacer cū suis q̄ remāserāt Romā contendit. Sed obseratis sibi portis excludit. Qui dū sibi ingressum vetari videt: oia loca p̄ que iter faciebat: gladio flāmisq; cōsumpsit. Rauennā se cōfert: vt ibi se tueri aduersus hostes possit. Theodoric⁹ vero Verona digrediēs Mediolanū peruenit. Ibiq; dum consisteret: magna militum multitudo plurescq; Italie ppli cōuenere. Sed paucis interiectis diebus deditituis exercitus. Tuffa quodā noie instigante Odoacri se partibus tradidit. Ea res in tantū Theodoricum perterruit: vt se suisq; exercitū intra munitiones retinēs: demum relictis ibi matre/sorozib⁹/⁊ vniuersi vulgi multitudine: cū expeditis armatozum cuneis ad Odoacri obsidionem Rauēnam p̄fectus est. Et in eo loco cui nomen Pinetum est: castra posuit. Et per triennium fere continuum Odoacruz obsedit. Gundabatus Burgundionum rex Italie talium varietates aspiciens Liguriam cum ingenti exercitu ingressus est. Ac cuncta que rapere potuit diripiens ⁊ infinitam secum ad Gallias captiuozū multitudinē traxit Theodoricus tandem in vrbe Rauenna dum Odoacrum obsideret: hec obsidio longius remorata est: q̄ ipse cum Gothis ab initio existimarent. Itaq; Theodoricus cū Gothis triennio fere tota circa illam commorans capere nequiuit. Finitima tñ Rauenne oppida per hoc ip̄m tempus cepit omnia p̄ter Lesenā: q̄ ⁊ ipsa valido Odoacri p̄sidio tenebatur. Ad extremū fatigatis obsidentib⁹ ⁊ obsessis: pactione res composita fuit: vt Theodoricus simul ⁊ Odoacer socij dominatiōis essent. His pactis Theodoricus ⁊ Gothi Rauennam intrauerunt: neq; posthac vlle partes Italie illi clause fuere. Uerū hec regni societas nō diuturna p̄mānsit. Quum ei occultas inter se suspitiones haberēt: p̄ueniēs Theodoric⁹ inuitatū ad cenā Odoacrū occidit. ¶ Theodoricus igitur post Odoacrū occisum solus cū Gothis per Italiam dñatur. Fuit autem eius dñatio nō admodū dura: et partē agroꝝ vt nuper Odoacer diuiserat: p̄ suis retinuit. Leterum ciuitates p̄ seipsas ⁊ p̄ ciues earum gubernari p̄misit.

Uaria theodorici cuz Odoacro certamina

Theodoricus potitur Italia.

Ipse

Ipse vero regni sedē Rauēne constituit: ibiq; inhabitauit triginta quinq; annis in Italia regnās solus. Sed Romam mox post mortē Odoacri pfectus: a Romanis cum gaudio receptus est. Quib⁹ ille subsidiū tritici singulis annis. cxx. milia modiorum concessit. ¶ Interea Epiphanius eps sctitate plen⁹ (vel vt sentiūt alij German⁹ presul Tycinensis) a Theodorico in Gallias missus ad Gundabatū pro captiuis redimēdis: ob sctitatis sue reuerētiā sex milia captiuor⁹ dono sibi concessa in Liguriā secum reduxit. ¶ Saxones cuz Britannis illo tēpore diu terra mariq; quuz ancipiti palma pugnarent: tādez potentiores per longū insula potiti sunt.

Saxones britāniam occupant.

Theodoricus vt sui regni vires stabiliter confirmaret: interea Aldeflondiā Ludouici Francor⁹ regis filiā in matrimoniū sibi iūgit. Uuandalor⁹ regi Henrico Amafredā germanā suā matrimonio sociat. Eius Amafrede filiam Amalabergā Thuringorū regi Ermefrido in matrimonium sociat. Theodicodo q̄ filias ex concubina natas: alteram Atalarico Uisigothor⁹ regi: alterā Sigismūdo Burgundionuz regi psociat. Amalasuntā vero tertiā filiā Eutarico ex Alemānorum stirpe veniēti euocato de Hispania tradit. Et sic Italie z occidētalis ptis nulla gens affinis ptermissa est: q Theodorico aut cōiunctionis affinitate/aut pactiōis federe non sit sociata. Post hec Theodoricus nec segnis otio⁹ fuscp̄ pmāsit. Nā anno dñi. cccccxv. Siciliā totā cū oīb⁹ adiacentibus insulis regno suo adiunxit. Dalmatiaz quoq; sibi subditam fecit. Quinetiam per hec tempora magno cum exercitu alpes Rhodanūq; transgressus in vlteriorē Galliam contra Francos trāsiuit. ¶ Cum autem Theodoricus rex Gothorum rēpublicā in Italia opprimeret: temporib⁹ prioribus Boetius senator clarissim⁹: vt infra dicetur de sapientia eius: amator reipublice in multis regi se p iustitia opponebat. Quumq; z propter generis nobilitatem/z eloquētiam apud oēs de eo magna esset opinio: etiam ab ipso rege timebatur. Quarevt credif suboznatis quibusdam: vt ipsum de crimine lese maiestatis accusarēt: direrunt q ipse pdita ciuitate Romana Anastasiū principē in Italiam euocaueratvt rempublicā de manu Theodorici liberaret: quā ob rem sumpta occasione ipm cū quibusdaz alijs Romanis nobilibus apud Papiā exilio relegauit: vbi in carcere positus librum de philosophie cosolatione scripsit: vbi demuz ab eo interficitur. Symmachus quoq; patritius socer Boetij: qui z ipse cum eo rempublicam illustrabat: a Theodorico occiditur. Qui Theodoricus hereticus erat z Arrianus. Et Joannem. s. papam incarcerauit diutina maceratione carceris occidens. Sed quaz citissime animaduersio diuina sequuta est. Nam horribili et inopinata morte Theodoricus multis peccatis pollutam animam repentina morte exhalauit. Quam quidam solitarius vir magne virtutis vidit in visione spūs in medio Joānis pape z Symmachi ab eis in vulcam ollam que proxima erat/demergi. Quo mortuo Rauenne Gothi Atalaricum quez ex filia eius genuit quia filios non reliquit: cum eadem Amalasunta matre sua regno Italie preficiunt. Qui Atalaricus quum in Italia Gothis quatuor annis imperasset: immatura morte subtract⁹ est. Cuius mater Amalasunta Theodorici filia post eius obitum. Theodotum quendam sibi socium adsciuit in regnum. Qui collati beneficij immemor: non multo post tempore in balneo strangulare eam fecit. Cuius mortem grauissime tulit Justinianus qui imperabat in oriente: et aduersus Theodotum iuste commotus est: de quo Theodoto dicetur infra in sequenti titulo.

Boetij z Symmachi i exilium mittūt.

Theodoricus morte miserabili perit.

§. V. Defuncto zenone Anastasius in imperio successit.

Anastasius imperat.

Cepit autem imperare anno dñi. cccxcij. Ab initio mundi quinquies millesimo. dcxcj. Et imperauit annis. xxv. Hic ab Anterico quodam depzauat⁹/ Romanum imperium Euticiana heresi maculauit: quam ob causam etiā catholicos psequut⁹ est. Et q: admonitus a papa Ormisda p legatos: noluit se ab heresi separare: sed proterue respōdit pape: z legatis iniurias intulit: dei iudicio ictu fulminis pcussus interijt. Sub hui⁹ etiā Anastasij imperio: rex quidā Saracenorū potentissimus ad fidē catholicā venit. Qui quū baptizari deberet: ipsum Euticiani heretici vellent ad credulitatem sui dogmatis trahere: hoc exēplo illos cōfudit: dicēs se literas accepisse in quib⁹ asserebat Michaelē archangelū esse defunctū. Illis autem respondētibus hoc esse impossibile: quum angeli sint natura impassibiles. Quō igit (inquit) rex fm vos nudus crucifixus est christus: nisi duarū esset naturarum: quandoquidē nec angelus mortuus est? ¶ Tempore quoq; Anastasij in principio sui regni Latus Lōgobardorū rex septim⁹. Erulos ad internitionē vsq; deleuit: z eorū regē Rodulfum caprum interfecit: z regnauit annis. x. Sed postea Uuasdulfo Latum patruū suū interemit: z regnum Longobardorum inuadens ipsum. xviij. annis tenuit. Hic ptra Gepidas bellum intulit: z Sueuos vicit anno dñi. cccc. ante vero Latum rex Longobardorū sextus dict⁹ est Dafon: qui regnauit annis. v. Et ante ipm quintus fuit Godohoc qui regnauit annis. xij. Sub quo Longobardi nouarū sedium auidi Rugorum regionē eo q̄ fertilis esset z pene deserta: occupauerūt. Nonus aūt in regno Longobardorū fuit Ulterius Uuasdhoms ex filia nepos: qui regnauit annis. vij. Trasimūd⁹ q̄ fratri suo Herico vel pri in Aphrica Uuādalor⁹ regi successerat: ei⁹ sequut⁹ pfidiā i psequutiōe ecclie claudis catholicorū eccl'ijs. cc. z. xx. epos iterū in Gardiniā relegauit. Sed Trasimundo defuncto Uuandalorū rege Arriane perfidie: Hildericus eius filius ex captiua imperatoris Valētiniani filia ortus adeptus est regnum. Qui nō pris heretici pessimi qui eū adiurauerat in morte vt nūq; catholicis adhereret: sequut⁹ est errorē z monita: sz catholice mris fidei imitat⁹ est. Qui Hilderic⁹ adepto regno oēs epos q̄s relegauerat pr: ab exilio reuocauit: z eccl'ias reformari pcepit.

Gothi Atalarico regnāte.

§. VI. Atalaricus igitur puer

Amalasuntā filia Theodorici genitus z ex Eutharico pre ex Alemannor⁹ stirpe pueniēte: Theodorico regi sine virili prole decedenti cum matre successit in regno Italie. Qui quuz puer esset: tota cura z gubernatio regni mris erat vi due existētis. Regina itaq; pueri curā suscipiens/ literis latinis eruiendū tradidit z mozib⁹: pceptores literarū quos dā: z ex grecor⁹ senioribus hoies grauissimos circa puerū esse iusserat. Ipsa vero seuere admodū gubernationē regni exercebat. Gothor⁹ iniurias: etiā Theodorici facta quedam retractās z ad mitiorē formā reducens. Inter q̄ z illud fuit q̄ Boetij z Symmachi filijs p̄monia reddidit iam a Theodorico publicata: asserens eos falsis delationibus ac temere a rege creditis fuisse damnatos. Theodotum vero consobrinū suū: q̄ magnas in Tuscia possessiones habens: multa vicinorū predia p tyrānidē occupauerat: ad restitutionem ablatorū faciendā cū acerba increpatiōe coegit. Hec regine seueritas/ multos Gothorum sibi inimicos reddidit. Itaq; simul conspirantes quidā Gothorū pceres: fouere puerū contra matris potēriam statuerūt. Quare ad reginā veniētes nō placere Gothis direrūt vt rex cor⁹ sub magris z pceptoribus viuat: nec vt senioribus traditus obtēperet: decere magnū regē equos z arma: iuuenū exercitia: nō seniorum frigiditatē/ aut magistrorū sedulitatem imitari. His essi et corpus z animum regis effeminari illis autem vigorem et peritiā crescere. Non eum factū esse regē vt disciplinā literarū populum doceat/sed vt bello z armis potēriam extollat. Hec tñ reginam non laterēt quorsum tenderent: tñ ne refragari eorū postulationi videret: cōcessit. Adolescens̄q; equaliū conuersationi traditus: breui admodū tpe ad lasciuiorē vitam scortaq; ac libidines z ceteras hmōi voluptati trāsuectus est: matri vero vsq; adeo repugnās z aduersatus est propter malos suasores: vt neq; audire illam: neq; alloqui dignaretur. Regina igit quum se per has artes ab aduersarijs oppugnari ac regno spoliari videret: nō tulit dolorē ingētis spūs femina: sed tres Gothorū pceres qui authores suasoresq; malorū consilior⁹ puero erāt: missis clam percussoribus occidi fecit. Ipsa vero adolescēte sibi recōciliato gubernationem resumpsit. Ipse autez Atalaricus ex superiori vite lasciuia in varias egrotatiōes plapsus: post quartum annos regni sui: vite autē sue. xviij. defunctus est.

Amala

Amalasiuntā seruat filiū

Amalasiuntra post filij obitum cōmodius sibi processuram gubernationē regni arbitrata si socium z adiutorem haberet. Theodotū cōsobrinū suū in consortiū regni assumpsit. Erat autem Theodotus literis grecis z latinis eruditus: multāq; philosophie operā dederat. Ceterū natura imbecillis z inconstans multis vitijs laborabat. Is ergo ad regnū beneficio regine assumptus: statim ingratitudinem z perfidiam ostēdit. Secreto essi cū inimicis regine cōspirans cpramq; in Uulsini lacus insulā relegauit. Nec multo post per filios agnatosq; eorū quos regina in seditione filij occidi fecit: eā interfici vel strāgulari permisit. Hec malignitas z perfidia Theodoti multos Gothorū turbauit: nec multū a seditione aberant. Que quum intellexisset Justinus imperator: tēpus idoneū ratus Italie liberande/ mentem et cogitationes suas ad has partes conuertebat.

Theodotus.

§. VII. Hac tempestate Clodoueus apud Francos regnabat vir probus z in armis strenuus: sed adhuc idolorum cultui deditus. Hic Clotildem regis Burgundionū sorore puellaz christianissimam duxit vxorem. Quum autē hec primo intra cubiculi secreta silentia clausa cum viro suo esset/ anteq; secum maritali copula

Clodoueus Frā corū rex quo mediante fidē xpiana recepit

iungeretur: dixit viro. O dñe mitanteq̄ mihi maritali iugaris vinculo: vnum p̄ceor: vt in regem t dñm verum Iesum christū celi t terre creatorē qui te creauit t pprio sanguine redemit: t in spīm sanctum illuminatorē t confirmatorem oim iustorum credas. Et his agnitis idola vana et muta relinque: t eccl'ias sanctas quas destruxisti instaura. Sed rex qui adhuc multis bellis ferus erat et semibarbarus: p̄o tunc eius monita irrisit. Quum autē postea concepisset ex eo et peperisset filiam: volebat ipsa regina Clotildis paruulum baptizari: quod ille vt gentilis recusabat. Sed tantum institit regina apud regē: vt ab eo obtineret p̄cibus eum baptizari. Qui baptizatus celitissime mortuus est. Dixitq̄ Clodoueus regine. Nūc apparet quia vtilis est deus christus: quia eum per quem fides sua multum poterat sublimari: in vita conseruari non potuit. Cui illa. Immo in hoc a deo meo me diligi multū aspicio: quia primum fructum ventris mei ipsum cognosco recepisse: qui regnum suum tuo multo melius/filio meo largitus est. Concepit scō t peperit: quē sicut primū cū multa instantia baptizari fecit. Qui baptizatus mox infirmatus est ita vt de vita eius diſperaret. Cui rex. Vere debilis est hic christus deus tuus: qui nullū baptizatum in noīe suo in vota cōseruare potest. Nam si mille genueris et illos baptizueris: oēs peribunt. Sed puer conualuit orationib⁹ matris: qui post eum regnauit. Conabaturq̄ mulier sancta inducere virum suū ad fidē: sed ille resistebat. Contigit autē non multo post vt Clodoueus cum Alemannis bello congrederet. Quūq̄ illo p̄elio iam exercit⁹ eius cederet: t nō sine strage multorū iā a facie hostiū fugeret: staretq̄ rex sup hoc attonitus. Aurelianus quidā ex eius comitibus christianus dixit ad regē. O Francorū princeps: reuoca in te animum. Crede in deū celi quem vror tua p̄dicat tibi: et absq̄ dubio victoria tibi dabitur ex hostibus. Ad quā vocem subito immutatus est cor eius: t eleuatis ad celū oculis/dixit cum lachrymis. Dñe Jesu christe quē vror mea p̄dicat et adorat: qui in te sperātib⁹ subuenis: in hac mea necessitate tuū adiutoriū postulo: promittens tibi q̄ victoriam si dederis de hostib⁹ meis credā in te: et in tuo nomine aquis baptismatis renouabor. Inuocaui nuncusq̄ deos meos: et non auxiliātur mihi. Ad hanc vocem Franci subito quasi diuinitus animati p̄elium reparant. Et qui iam a facie hostiū cateruatim fugerant: facta impressione fugere hostes compellūt. Quos insequuti Frāci multos occiderūt: multosq̄ capiunt. Sed et eorum rex in bello corruit. Igitur Clodoueus hac miraculosa victoria potitus in Franciam rediit: atq̄ q̄ gesta sunt vrori retulit. Statimq̄ accersitus beatus Remigius epūs Remensis ad regem venit. Instructusq̄ sufficienter in fide: ad ecclesiam vt baptizaretur accessit. Sed quum sctm̄ christma deesset: subito columba niuea e celo la-
Sacrū christma celo delatum.
psa ampullam rostro christmate plenam attulit: de quo beatus pontifex regem inunxit. Hodie adhuc hec ampulla in Remensi ecclesia religiose seruatur: t inde Francorum reges in coronatione inungūtur. Baptizato autem rege: totus ille populus Francorum fide recepta baptizatus est. Eo tēpore prima synodus a Francis iussu Clodouei regis Aurelie celebratur: in qua multa ecclesie vtilia decernunt. Hic gloriosus rex postq̄ per oēs Gallias longe lateq̄ dilatauit regnū: Parisijs moritur: t in ecclesia sancti petri quā ipse t vror sua Clotildis edificauerat/sepelit: cuius regnū
Syno dus Aurelia.
quatuor filij eius sic partiti sunt. Nam Theodoricus sedem regni sortitus est Remis. Clodomirus Aurelie. Childebertus Parisijs. Clotharius Suessione.

§. VIII. Quū venisset rex Clodoueus Parisios

ait ad reginā t ad populum suum. Satis mihi durus videt q̄ Bothi Arriani partem Galliarū optimam tenent. Eamus igit t cū dei adiutorio eiciamus eos de terra. Cui regina. Faciam⁹ prius ecclesiā in honorē bti Petri apli: vt in bello sit tibi auxiliator. Oō rex dixit se facturum in reuersione. Cū suo igitur exercitu Clodoueus se mouens: direxit se Pictauos: ibi esse tūc rex Bothor Alaricus cōmorabat. Trāsiens autē per territoriū Turonense direxit rex nuntios ad basilicā beati Martini cuz muneribus: t equū suū quē amabat plurimū etiā misit. Quū autē intrassent nuntij limina ecclesie beati Martini: primiceri⁹ me virtute ad bellum t. Qui nuntij dimissis muneribus: t orationū suffragiū petētib⁹: cū letitia reuersi sunt. Quūq̄ vadare deberet non inueniret p̄opter inundantiam pluuiarum: deprecatus est dñm vt vadum illi ostēderet. Mane autem facto cerua mire magnitudinis eos dñi nutu p̄cedens vadū ostendit. Illaq̄ vadāte pp̄s sequut⁹ est vadum.

Aduenientē autē rege apud Pictauos: dum procul ab ecclesia sancti Hilarij tentoria sua fixisset: ea nocte fax ignea visa est exijsse: apparuit nēpe sup ipsa tētoria in auxiliū Clodoueo regi cū virtute beati Hilarij. Precepit ergo rex exercitui suo: vt nec cibū nec'quicq̄ stipēdij de pagano ipso acciperet: nec etiā spolia. Fortiter ergo dimicāte eo cū suis copijs militario decimo pcul a Pictauis cōtra regē Bothorz Bothi cū rege suo nimis collisi terga verterunt: et Clodoueus victor extitit. Deinde ciuitatez Turonicam ingressus multa munera ecclesie bti Martini tribuit. Equū vero suū quē prius ad ecclesiam ipsam trāsmiserat/ab illis recipere seu redimere voluit: datis p̄o eo argēti solidis centū. Quibus datis equus ille nullaten⁹ moueri potuit. Ad ille. Date ait alios centū solidos: q̄s quū dedisset: statiz equus solut⁹ abijt. Cūc rex cū letitia abijt t ait. Vere beatus Martinus bon⁹ est in auxilio: sed carus in negotio. Ab Anastasio imperatore accepit tunc codicillos Clodoueus rex in ecclesia beati Martini. Qui corona aurea in capite suo imposita: ascenso equo aurū t argentū in atrio p̄sente pp̄lo multuz erogauit manu p̄pria. Hec Grego. Turonensis.
Alarico Bothorū rex a Clodoueo debellat⁹.

§. IX. Pro maiori declaratione

de Clotilde t Clodoueo rege viro eius t gestis eorum. Nota sm Uincē. post Grego. Turonēsem: q̄ quū Gundenchus regnaret in Burgundia: quia ex genere Athanarici fuisse perhibetur: quatuor filios habuit Gundobandū Godegisillū Childericū t Godomarū. Gundobandus igit Childerici cum fratrē suum interfecit gladio: vxorem q̄ Childerici ad collum ligato saxo in aquā p̄cepit demergi. Filias quoq̄ duas ei⁹ quarū vna senior vocabat Alducurina. Hanc mutata veste exilio cōdemnauit. Juniorē Clotildē noīe secum domi retinuit. Demum Clotildis ista desponsata est Clodoueo: t per modū occultū ei assentiēti p̄misit p quēdam sibi annulū nesciente Gundobando. Post qō Clodoueus misit ad Gondobandū legatū p sponsa sua Clotilde: qō quū ille negaret Clotildē esse spōsam eius: reperto annulo Clodouei misso Clotildi de cōsilio Burgundionū timēs iram Clodouei: eā licet quasi inuitus tradidit t destinauit in coniugem Clodoueo. Ipsa autem Clotildis vror facta Clodouei de duobus rogauit eū. Primū: vt verū deū coleret: quū tūc paganus esset. Scōm: vt requireret portionē p̄ris sui t matris: quos Gundobādus auunculus ipsi⁹ Clotildis interfecerat: t simul sanguinem eorū vindicaret. Primū igit non tūc: sed postea fecit: scōm vt impleret misit Aurelianū iterū ad Gundobandū p̄pter thesaurum regine Clotildis. Qui ira cōmotus ait. Nunquid in manus Clodouei tradetur regnū meum aut Thesauri mei? Recede a me Aurelianus ait. Mandat tibi dñs meus rex vt ei citissime remādes thesauros vroris sue. Sinautē cū exercitu suo tibi occurret. Tūc Burgundiones dato consilio dixerunt regi. Da nepti tue de facultate tua q̄ ei contingit: q: sic iustum esse decernit: habeasq̄ fedus cum Clodoueo t gente Francorum: ne forte irruant sup terrā nostrā: q: pp̄s ille ferocissimus t sine deo est: qō totū fecit Gundobandus: per manus Aureliani maximam partem Clodoueo mittens ex thesauro suo t supellectili neptis sue. Mortuo autem Gundobando: regnauit in Burgundia p eo filius eius Gigismūdus. Mortuo autem Clodoueo: quatuor eius filij diuiserunt inter se regnū equaliter: scz Theodoricus/Clodomirus/Childebertus/et Clotharius. Primus scz Theodoricus habebat filium nomine Theodobertū strenuū t vtilē eleuatiq̄ sunt in potentia magna. Almaricus quoq̄ filij Alarici regis Bothorum sororē sibi ad cōiugiū a predictis fratrib⁹ petijt t obtinuit. In diebus illis Clotildis regina Parisios veniens: rogauit filios suos vt iniuriā eius indignantes patris et matris sue mortē vindicarēt. Qui ira magna cōmoti cum exercitu magno Burgundiā petierūt p̄tra Sigismundum t Godomarū reges filios Gundobandi. Tunc tp̄is edificabat Sigismūdus rex monasteriū sctō martyrū Agaunensium scz Mauricij t sociorū ser milliū sexcentorum. lxvi. in Burgundia. Cōmoto igit exercitu Burgundionū cōtra Clodomirū regem t Childebertum t Clotariū fratres eius filios Clodouei: illiscq̄ inter se pugnātibus: Burgundiones sunt cesi. Insequut⁹ est eū Clodomirus: t cōprehēdit eū t vrorē eius t filios: captosq̄ in pagū Aurelianensem adduxit: eosq̄ in bas in Aureliano: deprecabat Clodomirum vt nō occideret eos: sed ille noluit eoz audire. Interfecit aūt Sigismundus: t vrorē eius t filios proiecit in puteū. Hic Sigismundus ei⁹ nouercevsus consilio. Qui postea competenti penitentie se adijciens t martyribus Agaunēsibus se deuouēs
Bigismūdus regnat in Burgundia.
Clotildis quā alischzo tildē appellāt: nubit Clodoueo.

q̄ pu

q̄ dignus fuerit venia creb̄a post mortem eius per ipsum multis concessa gratia sanitatū testatur: ⁊ per eum febrici-tantibus indulta curatio. Cuius festum recolitur. iij. Kalē. Maij. Iterus Clodomirus occiso Sigismundo congressus cum fratre Sigismūdi scz Godomaro percussus ⁊ mortuus est: vt scribit Grego. Turonensis in hystoria Francoꝝ. Q̄ videntes Franci: nimio dolore ⁊ ira commoti: Godomarus persequētes exterminant ⁊ occidunt: omnesq; regiones devastantes a puero vsq; ad senē oēs peremerūt ⁊ reuersi sunt. Clotharius hoc audiens vxorem eius accepit in coniugū Bunthencham nomine: que scilicet fuerat vxor Clodomiri fratris sui. Tres autem filios Clodomiri orphanos: scilicet Theodonaldum Buntharium ⁊ Clodoualdum Clotildis regina nutriebat secum illos retinens. Eo tempore Theodoricus ⁊ Theodobertus filius eius ⁊ Clotarius rex cum Francorum exercitu Rhenum transeuntes in Thoringiam diriguntFrāci infesti trāseūt rhenū. contra Hermenefredum regem Thoringorum. Hec audientes Thoringi fossata fecerunt sub dolo cooperientes ea cespitibus. Quumq; ad bellum ibi conuenissent intelligentes quod equi eorum ibi corruissent indignati sunt valde. Tantaque cedes de Thoringis fuit: vt ipse fluuius cadaueribus eorum repletus/Francos super eos tanquam super pontem traduxerit: ⁊ conculcabant eos: vastantesque omnem regionem illam ⁊ captiuos adducentes omnia depopulati sunt. Hermenefredus quoque rex per fugam lapsus vix euasit. Hermenefredo autem fuerunt duo fratres. Badericus: ⁊ Bertharius. Et fm Hugo. floriacēn. Clotharius rex inde rediens Radegundam Berthary regis filiam ⁊ Hermenefredi neptē secū adduxit: rea sibi legitimo matrimonio copulauit. Sed illa post modicum relicto marito ad tempus: intra pictauensem vrbē vestē suscepit religiosam: in qua perseuerās vitā suā laudabiliter finiuit. Theodoricus autem rex frater Clotharij prefati vt dicit Grego. Turonensis: data filia Herminefredo regi ad Tulpiacū ciuitatē fecit eum ad se venire. Quumq; supra murū ciuitatis colloquerentur: impulsus de muro corruit ad terram ⁊ mortuus est. Et huius infantes simul Theodoricus iussit interfici.Rade gunda.

℣.X. Childebertus autē frater

Clotharij ⁊ Theodorici/quū esset apud Aruernis misit soror eius vxor Amalrici regis Bothorū nuncios ad eum: et significauit ipsi quanta mala et Amalric⁹ fecisset: ⁊ qualiter ei insidiaret ꝓpter fidē catholicā. Nā quū ad ecclesiam christi iret ⁊ orationē faceret: stercora ⁊ multos fetores ꝓiciebat sup eam: atq; intantū eā verberabat vt sanguinem vomeret: quem illa in sudario suo collectū miserat fratri suo dicens. Vindicate dulcissimi fratres laborem meū: iniuriā. Quū autem hec audisset Childebertus: ira magna commotus/congregans exercitum maximum in Hispaniam perrexit ꝓtra Amalricū pugnare. Qui Amalricus in fugā conuersus eū pcussit: ⁊ mortuus est. Tunc Childebertus deuastata Hispania Toletū vrbē ingressus. Thesauros magnos inde abstulit: ⁊ cū sorore sua inde reuersus est: q̄ tū in itinere languore superueniente mortua est. ⁊ postea sepulta Parisijs iuxta patrē suū Clodoueū. Childebertus autem inter reliquos thesauros calices multos: ⁊ alia ad ministeria ecclesiarum ex auro facta per ecclesias fecit distribui. Clotildis autem regina post mortem viri sui/frequenter pergens Turones ad sepulchrū scti Martini dño seruiebat: raro Parisios veniēs: secumq; nutriens filios Clodomiri mortui vt dictum est. Quum autem esset Parisijs videns Childebertus q̄ filios fratris sui seniores nimis diligeret: cogitans quod eos reges faceret: dixit Clotario fratri suo. Mater nostra eleuare vult filios fratris nostri. Consilio igitur accepto ꝑtractare debemus quid debeamus facere. Aut enim tondeamus eos: aut interficiamus: ⁊ regnum patris eorum inter nos diuidamus. Miserunt igitur ad reginam Parisijs Arcadium nobilē virum ⁊ industrium dolose dicentes. Dic matri nostre vt mittat nobis filios fratris nostri: vt eos reges cōstituamus. At illa hoc credens letanter misit. Quib⁹ venientibus apprehendit Clotharius puerum seniorem et ꝓiecit ad terram: ac defixit in asellem eius cultrum ⁊ mortuus est. Frater eius iunior hoc videns ꝓiecit se ad pedes Childeberti dicens flendo. Succurre mihi pijssime pater: ne ⁊ ego peream sicut frater meus. Tunc Childebertus motus lachrymis eius ait. Obsecro te frater charissime vt huius mihi vitam concedas: ⁊ quantumcunque volueris pro huius vita dabo tibi. At ille ira succensus ait. Aut eice eum a te: aut certe pro eo morieris. Tu es qui hoc malum perpetrasti: ⁊ modo vis eum liberare? Hec audiēs Childebertus ꝓiecit eum a se: ⁊ Clotharius eum interfecit: ac pueros nutritios eorū iugulauit: ascēsisq; eqs abscesserūt. Regina hec audiens nimio furore attrita/cum magno cetu psallentium ⁊ immēso luctu Parisijs corpuscula eorū sepeliri fecit. Horū vnus erat. x. annorū: alius. xvij. Tertius vero nose Clodoaldus effugit: ⁊ per auxilium virorū fortium liberatus est. Qui postea relicto regno terreno/ipse propria manu se totundit: ⁊ clericus factus in bonis operibus ꝓficiens presbyter demū ordinatus est. In diebus illis mortuo Theodorico filio Clodouei/suscepit regnū eius filius ipsius Theodobertus. Posthec childebertus ⁊ Theodobertus nepos eius mouentes exercitum cōtra Clotharium tre disponunt. Ille hec audiens ⁊ videns q̄ eorum potentie non posset resistere: confugit in insulā: totāq; spem suam in dei pietatem transfudit: sed Clotildis regina mater eorum beati Martini sepulchrū adijt: ibiq; in oratiōe ꝓstrata: tota nocte vigilans/deprecabatur dñm: ne inter filios ciuile bellū consurgeret. Quumq; conuenissent cū copijs magnis vt in die sequenti eū interficerēt: mane facto in loco in quo erant congregati orta est tēpestas maxima tentoria disrumpens cū immissis fulguribus: atq; cuncta subuertit irruentibus imbribus cum tonitruis validis. Illi vero ꝓstrati in terram corruentes cesi grādinibus validissimis ⁊ grauiter vulnerati corruerunt: ⁊ nullū eis regumē remānsit nisi sol⁹ clype⁹ hoc maxime timebant: ne cōburerentur igne celesti. Q̄s ⁊ equi eorū ita dispersi sunt: vt vix in. xx. stadijs reperirētur ⁊ multi eorum nō sunt inuenti. Tunc ergo illi ꝓstrati penitentiā agentes venā precabantur a deo: q̄ talia contra sanguinem suum agere voluissent: super Clotharium vero nec vna gutta pluuie descendit. Illiq; mittētes nuntios pacem ⁊ concordiā petierunt. Qua data ad ꝓpria sunt reuersi. Post hec Childebertus ⁊ Clotharij collecto magno exercitu iterū in Hispaniā se dirigūt. In quā ingressi ipsam terrā vastantes incenderūt: ⁊ interficiētes ppl'm: ciuitatem Cesar augustā obsederūt. Populus aūt qui ibi tenebatur obsessus: indutus cilicijs ⁊ cinere aspersō capite in tantā humilitatē ad deū cōuersi sunt: vt cū tunica beati Uincentij martyris muros ciuitatis psallendo circūirēt. Quod hi reges audientes apprehenso vno rustico de ciuitate dixerūt. Vade dic ep̄o ciuitatis/vt cū fiducia veniat ad nos: mihil dubitans. Quod quū fecisset: statim eps cum muneribus occurrit eis. Childebertus autem postulauit sibi dari ab ep̄o reliquias beati Uincentij. At ille dedit stolā eius. Memoriati ergo reges acquisita maxima parte Hispanie cum multis thesauris ⁊ spolijs reuersi sunt. Et Childebertus ecclesiam beati Uincentij Parisijs edificauit. Horūq; post dutinā infirmitatē sepultus est ibi. Clotildis aūt regina bonis operibus pollens apud vrbem Turonicā plena dierū migrauit ad dñm. Delatumq; fuit inde corpus eius cum magno honore Parisios a filijs eius Childeberto ⁊ Clotario sepultā iuxta virum suum Clodoueum.Exercitus frā coꝝ iterū ruit i Hispaniam. Beati Uincentij edes Apō parisios cui diuersi germani ō ꝓtis i diez hodiernuz manet appellatio.

¶ De regibus Persarum ⁊ quot annis singuli eorum rexerunt. Ca.iij.

Ꝓro regni Persarum

origine3 altius repetere(inquit Sigisbertus) modo non videk vtile: qz q̄ huius regni fuerit antiquitas quāta: ⁊ q̄ porēs hui⁹ antiquitatis nobilitas: satis recolit lector⁹ p antiquorum hystorias. Hoc tm̄ notabo: qz sepe victoria abusi de romanis nūc aūt recēs ceso Juliano apostata: ⁊ exercitu Romanorū pfligato: ⁊ finib⁹ suis Romano impio mutilato: ⁊ sic p suo libito pacis federe in. xxix. annos ꝓposito: felicitatem suaz non temperanter ferebant. Et Sapore rege eorum insolentius agente: christianis ⁊ Romanis omnimode infesti erāt. Hic Sapor qui diu iam imperauerat: ab anno primo Bartiani imperauit annis. xxvij. Post hunc Bidigerdis: annis xxxiij. Bauraranes filij⁹ ei⁹. xxxviij. Post hūc Euades annis xxxj. Rabbades. xvj. Losdroe. xxxvij. Hormisda. xvij. hunc filius eius Losdroe occidit: ⁊ regnauit. xxxvij. annis. Hunc quoq; filius eius Syrohis peremit: ⁊ regnauit anno vno. Post hunc Hormisda anno vno. Tunc Saraceni qui ꝓius fuerant sub regno Persarum: eos bello victo versa vice sub suo redegerūt dominio. s. anno Heraclij imperatoris Romanorum. xx. fm chronica. Extunc ergo ꝓ regno Persarum intitulatur regnuz Saracenorum. Quoruz Ammiras Muhammad mortuo Ebubeher principatus est annis tribus. Postquem Haumer annis. xij. Quem Persa quidam se vele adorare simulans: in ventre eius infixo gladio peremit. Cui substitutus Hothmem principatus est annis. x. Hoc quoque perempto Muhamas ex ammireo ammiras factus principatus annis. xxv. Post quem Hirith filius eius annis. iij. Marhuan. s. Habdalan. s. Habdimelech. xxij.Sara ceni ꝓ sas in digunt ptātes.

Ulid.xij yuleymen.ij. Baumar.ij. Elzid annis.iij. Hunc iude⁹ quidam maleficus promittens ei xl. annis hominum regnaturum: persuasit vt in toto regno suo dei sanctoz⁹q imagines deponi iuberet. Qui spe diu regnandi seductus/ edictū quidē proponit: ipse tñ mox obijt. Post quē Eluelid principatur Saracenis annis.xx. Birid vno. Muruhan.vj. Quo perēpto Muhamad.v. Habdalas.xix. Mady.x. Moyses.ij. Aarō frater ei⁹.xij. Muhāmad.annis.v. Qui ffi suo Habdale congressus et ab eo superatus eum sibi conregnare inuitus passus est. Et hoc bello regnum Saracenoz⁹ per aliquot annos diuisum est. Jbiq⁹ deficit eius historia scilicet sub anno domini octingentesimo. xxj. post annos sexcentos sedecim.

¶ De viginti quinq⁹ regibus Francoz⁹ a Priamo vsq⁹ ad Carolum magnum ⁊ deinceps. Cap. iij.

ANo igitur primo Graciani ⁊ Valentiniani imperatoz⁹um: qui fuit ab incarnatione domini.ccclxxxj. Primus regnauit super Francos Priamus. non ille magnus Priamus rex Troie: sed alius. ⁊ annis quinq⁹ regnauit. Secundus rex filius eius Marcomirus annis.xxxij. Tertius Sunno Pharamundus annis.xj. Quartus Clodius: qui ⁊ Clodio: cessiōes filius eius rex crinit⁹. xvij. Quintus Meroueus annis.x. ex Uicē Sext⁹ Childericus annis.xxv. Septimus Clodoueus annis.xxx. hic a beato Remigio baptziatur. Octauus Clotharius Sigisbertum annis.l. Nonus Childericus annis. xxij. Decimus Clotharius annis.xliij. Undecim⁹ Dagobert⁹ annis.xvij. Duodecimus Clodoueus.xvij. Tertiusdecimus Clotharius nariij. annis. Deinde Teodoricus frater eius in regnum sublimatur: sed a Francis repudiat⁹ et tonsuratur: et Parisijs in Lenobio sancti Dionysij relegatur. Et regnauit quintusdecimus Childeric⁹ frater eius annis.xij. Sextusdecimus Theodoricus frater in regnum restitutus qui fuerat tonsurat⁹ regnauit annis.xvij. Decimusseptimus Clodoue⁹ annis.iij. Decimusoctau⁹ Childebert⁹ annis.xvij. Decimusnonus Clodoue⁹ annis.iij. Uicesim⁹ regnauit Clotharius annis.ij. Uicesimusprimus Childericus annis.v. Uicesimussecundus Theodoricus annis. xv. Uicesimustertius Childericus regnauit annis .ix. hic in monachum tonsuratur. Pipinus autem princeps authoritate apostolica ⁊ Francoz⁹um electione in regem vngitur ⁊ consecratur a sancto Bonifacio Magūtie epo. A Stephano quoq⁹ papa ei⁹ gñatio per filios suos Carlomānū ⁊ Carolum in hereditatē regalis successionis būdicit. ⁊ ois alienigena ab eius inuasione aplico anathemate interdicit. Hic ergo vicesimusquartus regnauit annis.xvij. Uicesimusānus regnauit Carolus q̄ dictus est magnus ꝓpter magna q̄ fecit. regnauit annis.xlvj. Quoz⁹ annoz⁹.xxxij. regnauit trīs super Frācos cō partito regno cum Carlomāno fratre suo. Deinde Romani ab impatoze Cōstantinopolitano defīctēs: Carolo magno imperatoziās laudes acclamāt: eiq⁹ per manū Leonis pape cozonant et Augstum appellant. Sed de hoc plenius dicetur quū ad tpa eius vētū fuerit. Et imperauit sumpto impio Romanis ⁊ Francis annis. xij. Deinde Ludouicus filius eius regnauit: et imperauit annis.xxvij. Deinde Lotharius filius Ludouici vsurpabat sibi imperiuz. Sed fratribus ei⁹ hoc grauiter accipientibus ⁊ ꝫ eū insurgētibus: quarto anno imperij ei⁹ conuenerūt: et pacificati sunt diuiso impio. regnauitq⁹ Ludouic⁹ in Bermania. Carolus in Francia annis.xxiij. et hic fuit vicesimusoctauus regnans in Francia. Nam vicesimusnonus Ludouicus balbus annis.ij. Tricesimus regnauit Ludouicus et Carlomannus fratres annis.v. Tricesimusprimus Carolus imperator⁹ a Francis in auxilium sibi contra incursum Northmannoz⁹ inuitatus regnauit in Francia annis.v. Tricesimussecūdus Odo filius Roberti ducis regnauit annis.ix. Tricesimustertius Carolus fili⁹ Ludouici balbi regnauit annis.xvij. qui exul et martyz⁹ moztuus est. Tricesimusquartus Radulphus regnauit annis.ij. Tricesimusquintus Ludouicus regnauit annis.xxvij. Tricesimussextus Lotharius regnauit annis.xxxj. Tricesimusseptimus Ludouicus filius eius regnauit anno.j. Quo moztuo Francis regnum transferre volentib⁹ ad Carolū ducē fratrē Lotharij regis: dū ille remarescalus Francie filius Hugonis magni ex Hannide sorore primi Othonis imperatoris. Siq⁹ defecerunt reges de stirpe Caroli anno dñi.dcccclxxxvij. Regnauit igit tricesimus Robertus fili⁹ ei⁹ regnauit annis.ix. Tricesimusquadragesim⁹ regnauit Hēricus filius ei⁹ annis.xxxiij. Post quē eū Philippus fili⁹ ei⁹ annis.xlix. Post quem regnauit quadragesimussecundus Ludouicus grossus filius eius annis xxviij. huius filius Philippus nuper in regē inunct⁹ adhuc puer dū in ciuitate Parisij equo vehebat⁹: iuxta ecclesiam sancti Genouefe poz⁹ eq̄ pedibus se forte submittēs equum super ipm ꝑcipitē dedit: ⁊ de ei⁹ subita ⁊ miserāda morte lucrum Frācis induxit. Regnauitq⁹ quadragesimusterti⁹ Ludouicus eiusdem Ludouici grossi filius annis.xl. Post quem quadragesimus quartus Philippus regnauit filius ei⁹ annis.xliij. Quadragesimusquint⁹ q̄ regnauit in Frācia Ludouicus fuit filius Philippi ꝑfati regnauit annis.ij. Quadragesimussext⁹ regnauit filius ei⁹ Ludouicus qui adhuc regnat. ſ. tpe quo scripsit Uincentius historiale speculū istud. Hec Uincenti. Sed de his plenius infra ac etiam de successoribus.

¶ De regno Britānoz⁹um. Cap. iiij.

DE regno Britannoz⁹um narrat vt ait Uincē. spe. histo. lib. xvij. ca. v. antiqua Britānoz⁹ historia: q⁹ ascanius Enee Troiani filius de filio suo Syluio nepotē habuit noīe Brutū. Hic matrē suam nascendo: patrem vero venādo casu occidit. Cuius parricidij causa tam exosum eū parētib⁹ reddidit: vt de Italia pulsus in Greciaz fugeret: vbi exul quū esset: tanta cepit ꝓbitate pollere: vt confluentib⁹ ad eū Troianis q̄ibi captiui habebant: ducatum eoz⁹ sortiret: quoz⁹ fretus multitudine ⁊ aliatus cōsilio: pe tijt a Pādraso rege Grecoz⁹ libertatē eūdi ad alios natiões. Rex aūt ira ꝓmotus bello eū cōterere voluit: sed nequaquā potuit. Nā victoria adeo Bruto ꝓspera venit: vt plurimos de exercitu regis perimeret: impsumq⁹ ex impzouiso caperet. Regi aūt mortē minat⁹ nisi rogatibus annueret: exigit ab eo filiam suam in coniugium: ⁊ auri ⁊ argēti copiam multā naues frumētū ceteraq⁹ marino itineri necessaria. Quesitis igitur ex regis imperio plus q⁹ trecentis nauibus: ⁊ omni genere farris oneratis et auro et argento. Brutus filiam regis accepit: ⁊ salutato rege equoz⁹ eum iter aggressus est. Trāsierūt aūt Aphricā ⁊ Mauritaniā: venerūtq⁹ ad lītora Tyrheni maris: vbi quatuoz gñatiões gētis sue exules inuenerūt cum duce eoz⁹ Lozineo. Quibus secuz assumptis direxerūt iter ad fines Aquitanie. Jbi exortū est eis cū Gallis grauissimū bellū: quibus eo tpe ꝓsidebant. x. reges. In quo congressu apparuit miranda fortitudo Lozinei ducis: qui tam valide percussit consulem vnum summo in capite: vt eum diuisset in duas partes toto cozpoze diuisoz: nepos autē Bruti Turnus ⁊ ipse fortissimus miles: qui solo gladio suo sexcentos viros ibi peremit: hostiū gladijs occisus est. Deditq⁹ nomē Turoni ciuitati: q⁹ in loco illo sepultus est. Finitoq⁹ illo certamine vbi ex vtraq⁹ parte multi interfecti sunt: Brutus cū suis ad naues redijt: ceptumq⁹ iter aggressus tandem ad insulam destinatam peruenit. Erat autez nomen insule illius Albion: ⁊ a solis gigantibus inhabitabatur: cum quibus certamen ꝓsepe habuerunt. Brutus vero de suo nomine insulam appellauit Britanniam: hominesq⁹ suos Britones. Dux autem Lozineus terrā que sorti sue cesserat Lozineaz vocauit: que modo Lozinbia vl' acozinbritanie per cozruptionem dicti nominis sic appellatur.

Turoni⁹ britānie et Lozinbie qui mortalium ea indiderūt nomina.

§. I. De successoribus Bruti et

qual'r Saxones Angliā obtinuerūt: sm Uincē. vbi. s. Exactis. xxiij. annis ex quo insulā ingressi sunt: moztu⁹ est Brutus relictis trib⁹ filijs regni sui heredib⁹. Qui sepulto patre diuiserunt inter se regnū patris: singuli partē suam de noīe ꝓprio denominātes. Prim⁹ cui nomē erat Locrin⁹ partē mediā insule possedit: que postmodū Leocria est appellata. Secūdus qui Camber dicebat⁹: accepit partez illam que postea Cābria dicta est: ⁊ nunc Uallia vocat⁹. Tertius cui nomē erat Albanact⁹ possedit terrā que nunc Scotia nuncupatur eiq⁹ ididit nomē de noīe suo scz Albaniā. Regnauit aūt primus scz Locrinus. x. annis: ⁊ moztu⁹ est. ⁊ ita vsq⁹ ad Julianum Cesarem Britāni libera dignitate regnauerunt: sub cui⁹ imperio Romanis tributarij facti sunt. Poztq⁹ tpe Antonini veri instātia Lucij Britānoz⁹ regis p legatos Eleutherij pape mysteria christianitatis acceperūt. In qua alio quutiōe sub Diocletiano cesare: ⁊ fides in plurib⁹ deficeret in alijs tñ nec frāgi nec vinci potuit moztē. Sed postq⁹ Maximus tyrannus insulā Britānie militū ꝓsidio euacuasset: irruerūt Picti cereq⁹ barbare nationes cum eis: populumq⁹ imbellē ⁊ totā terrā cede ⁊ preda vastare ceperunt. Accessit ⁊ huic malo ⁊ aliud q⁹ rex Uoltigan⁹ al's Uuortigernus ad rutamē sui hostiūq⁹ expugnationem inuitauit gētem Saxonū adhuc paganā. Nam quū alieq⁹diu strenue ac fortiter eos tutati fuissent: dominādi cupiditate illecti: dignitates ciuiū a rege petierūt: vt non iā opē ferre ciuibus: sed potius tyrannidem exercere in eos liberius posset. Qō

Leocria Albania.

Britanni

Britanni p̄canentes eos expulerūt. Qz illi repulsi multipli
cius redierūt: pacēq; simulātes pene vniuersos p̄cipes eo
rum fraudulēter occiderūt. Prevalētes igit ad tp̄s ciuita
tes ⁊ castella occupauerunt: donec exurgeret rex Aurelius
Ambrosius qui eoz ducem interfecit: ciuitates ei abstulit:
⁊ reliquias eoz̄ effugauit. Post quem surrexit Uterpādra
gon Aurelij frater: qui genuit Arcturū regē inuictū ⁊ ma
gnificum post hos sex reges de gente eoz̄ regnauerunt. Et
tūc prevalētibus Anglis auxilio Aphricano q̄ aliarūq; gen
tiū Britiones monachiā fugle ⁊ diadema regni amiserūt. Et
alij quidā in minorē Britanniā vbi eoz̄ ⁊ genus ⁊ nomē p̄
manet: alij vero in Uuallią transfugerūt. demuq; quum redi
rent: regnū obtinuerūt. Sed nō multo post vrgente eos di
uina vltione p̄ famē ⁊ mortalitatē insulā alienis gentibus
inuadendam reliquerūt. Et ab illo tpe Saxones. i. Angli:
Angliā de noīe eoz̄ nuncuparam sub dñio suo tenuerunt.

Anglie nomen vñsum p̄ptum.

§. II. De catalogo regum Britannie.

Uincē. vbi. §. A primo igitur anno Gratiani ⁊ deinceps regnauit apud Britānos Maxim⁹ annis. xxviij. Extūc Britānoz̄ vires nimijs hostiū irruptionib⁹ attenuate sunt ⁊ q: Romanis vndiq; Bello laborātibus nihil subsidij habere poterāt: subtrahūt se ab eoz̄ dñatiōe. Inito autem cōsilio direxerūt Londoniēsem archiep̄m ad regem minoris Britannie Adroenū vt eis succurreret. At ille tradidit eis fratrē suū Cōstantinū cū armata militū manu. Sicq; Cōstantinus erectus est in regem. Regnauitq; .x. annis. Et habuit tres filios: scilicet Constantem q̄ monachus fact⁹ est. Aurelium Ambrosium: ⁊ Uterpandragon. Itaq; post alios. xvij. annos ponūt q̄dā Anglos venisse in Britāniā: scz anno dñi. cccc.xlvij. ⁊ Ambrosiū Aurelij tūc regnare cepisse. Sed veri⁹ videt eos multo ante venisse q̄ ille regnauit. Denicq; post annos. xlv. ab anno p̄notato: ponūt q̄dā initiū regni Angloz̄ rum. Nam in hac re multū dissonant hystorie. Itaq; Britanni nō valentes ampli⁹ ferre ȳtutem Anglo⁹: vt victi cōcesserē in ius ⁊ nomē eoz̄. Et prim⁹ de gente Anglo⁹ Elli: scōs Celim. Et alter alteri succedēdo regnauerūt ap̄ eos per annos. lxx. Post hos tertius regnauit apud eos Edilbert⁹ annis lv. Post hunc regnauit Cadbaldus fili⁹ eius. xxiij. Cui⁹ fili⁹ Carcōbertus regnauit anno dñi. dcxl. ⁊ regnauit. xxv. Hic in Anglia primus idola destruxit: ⁊ fidē christi dilatauit. Post hunc filius ei⁹ Egbert⁹ annis. viij. Post hunc frater eius Lother annis. xj. Post eum Edrith annis. ij. Quo mortuo externi gentium reges regnū Anglie discindunt annis. iiij. Post hos Uitreh fili⁹ Egberti Anglos ab illa oppressione liberat: ⁊ sup eos regnat annis. xxxvj. Post hunc filius eius Edilbertus annis. viij. scilicet vsq; ad annos dñi dccxxxv. Abhinc regnū Anglorū adnotare supsedeo: qz maiorum in his hystorias non habeo. hec vincen.

¶ De regno Uuandalorum. Capitulum. vj.

De origine regni Uuādalorum.

Uuandali quoq; de Scythia oriundi: vt ait Uincē. vbi. §. c. viij. a Bothis victi alienas terras inuadere ceperunt: qui suas retinere nō potuerāt. Hos circa Danubiū cōmorātes rursus post multum tēpus Biberich Bothorum rex bello victos inde exturbauit: ⁊ ad hoc cōpulit vt quas quoquo modo habere videbantur relictis sedibus Romano imperio se subderent: ⁊ a Constantino magno locū habitandi sibi dari suppliciter peterent. Quod ⁊ impetrauerūt: ⁊ Pānonias ab eo sibi delegatas per. xl. annos pacifice inhabitauerunt. Unde anno Arcadi. xij. ⁊ Honorij euocati instinctu Stilliconis rebellionē contra rempublicā meditātis: infuderunt se per Gallias iunctis secū Alanis. easq; aliquādu miserrime vilacerauerunt. Et inde eos expellebāt Bothi: non quidem p̄spicientes Galliarū quieti: sed vacue facientes patriā sue rapacitati. Uuandali aūt Hispanias aggressi: nunc Hispanias: nunc Gallias multo tēpore depopulati sunt. Qz nec ibi a Bothis tuti esse potuerūt: quippe quia Bothi nimis Italiam inquietabant. Honorius imperator deliberato cōsilio cum suis Hispanias ⁊ Gallias quas sibi ab Uuādalis ⁊ alijs gentibus p̄ereptas dolebat: Bothis grata confirmatione donauit. Quum ergo Bothi a finibus sibi deputatis Uuandalos alioscq; hostes effugare maturarēt. ⁊ Uuādali vndiq; cōclusi timore Bothorū estuarent: populi petis faciētibus inopinata ⁊ grata occurrit eis felicitatis opportunitas. Nam inter Bonifacij ⁊ Aetium Romanos duces per inuidiam orta simultate: Bonifacius fact⁹ inferior: quū dolorem sue iniurie nollet vlcisci nisi cum damno reipublice ⁊ periculo: ad Hispanias transiunt: ⁊ Uuandalos ad occupandam Lybiam ⁊ Aphricam inuitauit. Quo quum peruolassent: ibi regnum suum multo tempore confirmauerunt: ⁊ diuina ⁊ humana sine aliquo respectu humanitatis vel diuinitatis perturbauerunt. Ingressi autem Aphricam inter ceteras terras obsederunt Hipponensem ciuitatem in qua p̄sulabatur Augustinus doctorus eximius. Et quia nulli etati/sexui/gradui/parcebant dicti Uuādali: ex compassiōe Augustinus valde afflict⁹ infirmatus ad mortem demum in dño obdormiuit tpe obsidionis. Et post paucos menses capta ciuitas expoliata ⁊ destructa fuit ab Uuandalis. Qui fidetur Arriani heretici ex paganis sunt effecti: ex eo q̄ quum missent ad valentē imperatorē vt mitteret eis ep̄os doctores qui docerēt eos fidem christianoz̄ quam credere volebāt: ille qui ⁊ Arrianus erat: misit ep̄os Arrianos a quibus illo errore infecti sunt. Quomodo ⁊ quantū p̄sequuti sunt veros catholicos infra eodē titulo patebit.

Ciuitas Hippo in nēsi ob a Uuandalis.

§. I. A primo igitur anno Gratiani regnauit ⁊ deinceps super eos Rhodigisillus annis. xxx. Post hunc filius eius Hunderichus in Hispanijs annis xvj. regnauit. Hic capta Hispali quū impie elat⁹ manus in ecclesiā ipsius ciuitatis extendisset: mox dei iudicio a demone correptus interijt. Cui Genericus frater in regno succedens regnauit annis. xlviij. Hic vt fertur de fide catholica in Arrianam sectam apostatauit. Hic successione regnandi inter filios suos ordinata: vt fratri morienti superstes sine cō troversia filio⁹ succederet/moritur. Cui succedens Honoricus filius eius regnauit annis. viij. Hic in ecclesiā dei graviter efferatus vt dicetur infra: tandem dei iudicio percussus: scatens vermibus miserabiliter expirauit. Post hunc Guntabundus annis. ix. regnauit. Post quez Trasimundus frater eius annis. xxvj. Hic Hildericum filium suum ex Eudoxia filia Ualentiniani imperatoris a Genserico captiuata adstringit sacramento: ne catholicis in regno suo adhereret. Qui patre mortuo antequam regnum susciperet oēs catholicos ab exilijs iussit reuocari: ⁊ ab ep̄is ecclesias reformari. Sicq; suscepto regno regnauit annis. viij. euoluris. lxxiij. annis ex quo Genericus auus eius statū ecclesie i Aphrica p̄fanauit. Post eu⁹ regnauit Gilismer annis. v. qui tante crudelitatis fuit: vt nec parētibus parceret. Tandem Belisarius patritius a Justiniano imperatore ex iussu dei ad Aphricā liberandā de manu Uuandalorū missus: noctu cum plaustris rusticoz̄ vrbē introeuntibus ingressus Carthaginē cepit: ⁊ diuitias infinitas recepit. Gilismerē ex fuga ad deditionē reductū imperatori Constantino polim reduxit. Sicq; Uuādalorū regnum destructū est. Sic tandem illa Uuandalica rabies cum ipso nomine funditus extincta est. De persecutione facta contra ecclesiam Aphricanam ab his Uuandalis dicetur infra.

Catalogus regū Uuādalorū.

¶ De regno Bothorum. Capitulū. vij.

Bothorum qui apud antiquos Bethe dicti sunt. ⁊ postea diuisi ex se duo regna scilicet Ostrogotorum ⁊ Uisigothorum fecerunt. vt ait Sigisbertus quem inducit Uincen. lib. xvij. spe. hist. c. xj. talem originem fuisse cognouimus ex hystoria Jordanis. Isti scantiam (alias Scādinauiā) Scythie insulam primo incoluerunt: cuius possessione nō contenti cum rege eorum Berich inde exierunt: ⁊ vicinas Scythie insulas et terras peragrantes: vicinas gētes sibi subigebāt. Post sub Philemere quinto rege suo ad vlteriora Scythie progressi: ad citeriores vsq; ripas Danubij terras Thracie Dacie Mesieq; diu longe lateq; sunt quagati. Ibi p̄ multa tpa ⁊ immo per multa secula in gentē magnā qualuerūt: ⁊ multas gentes victorijs suis applicantes nomen ⁊ fortitudinē suā amplificauerūt: viribus vigētes/ingenio callētes philosophie q̄ studijs eruditi natiuā barbariē exuētes/humanitate/honestate alijs barbaricis gētib⁹ p̄eminebāt. ¶ Tp̄ore aūt Decij imperatoris trāsito Danubio cū Buma (alias Gniua) rege suo grauiter incubabant Romano impio. q̄ a Decio imperti: bello: exercitu Romano p̄trito ip̄m Decij cum filio suo Decio peremerūt. Hac felicitate elati: ⁊ sepe postea i cōgressu Romanis ducib⁹ supiores effecti: toti orbi erāt terrori. Isti adhuc trans Danubiū cōstituti tpe Ualentis imperatoris ceperūt ciuili bello i ter se coilidi. Athlaricus dux vnius partis quum p̄ualuisset Fritigerno duci alterius partis: Fritigernus a Ualente auxilium petit: christianum fieri se p̄mittit. Ualens ei auxiliū mittit: eosq; in sectam arrianorum Arrianus ipse induci fecit.

Uincē Decius imperator ago this.

§. I. Anno decimotertio Ualentis imperatoris Hyſini de q̄bus dicet infra) etiā ipsi potenter in Scythia debacchabātur ⁊ ferociter: vt ait Uincē. hist. vbi. §. c. xij. nacti opportunitatē ex intestina Bothoz̄ simultate: fines eoz̄ ex improuiso inuadūt: eosq; bello victos aue

sibi subiugant: aut captiuitate excruciant: aut a patria eiminar. Ita Gothi q̄ multas gētes subdiderūt suo seruitio. Hūnorū subdūtur imperio: z nimis eox potētiā adaugēt: dum oēs q̄ gothis seruiebāt per Gothos Hūnorū parent principatui. Aliter Hūni omni pene Scythia, principatu z fortitudine cunctis peminebant. Gothi victi partim se Danubio trāsito ingesserūt finib⁹ Romani imperij: z a Ualēte petierūt terrā ad inhabitandū sibi dari. Quare impetrata: quasi aliquādiu se cōtinuissent ab omni armorum insolētia: tādē Romanorū auaritia coacti et rei familiaris inopia: in ipso imperij sui sinu grauia bella cōcitauerunt. Quib⁹ Valens imperator occurrēs bello victus ab eis: et igne crematus iusto dei iudicio: reipublice nimiā attulit incōmoditatē hostib⁹ Ho autē elationē. Hi igit Gothi q̄ Romano impio incubabāt Uisigothos se. i. occidētales Gothos noiabāt. z p multos annos occidētales fines Romanox vsq̄ ad ipas vlteriores Hispanias infestabāt. vbi etiā postmodum in regnū cōualuerunt. Porro Gothi qui in patrio solo trās Danubium sub Hūnorum dominio manere passi sunt. regulos sue gentis habuerunt. z sese Ostrogothos nuncupauerunt: id est orientales Gothos. Qui et ipsi postea per Theodoricum regem suum a zenone imperatore Italie regnum dono acceptum per multos annos tenuerunt. Et ita Gothi quasi duobus cornibus capitis sui orientem et occidentem ventilantes acerrime duo ex se regna creuere. scilicet Uisigothox in Hispania. z Ostrogothox in Italia.

Gothi fuadūt Romanū imperium.

Uisigothi qui z Uuisigothi.

Ostrogothi.

§. II. Igitur a primo anno Gratiani et deinceps regnauit sup Uisigothos Fritigern⁹ annis. xij. Post hunc Athanaricus anno. j. Qui confederatus Theodosio: et ab eo venire Constantinopolim inuitatus mox. xv. die q̄ venerat obijt. Extūc Uisigothi sine rege sub Theodosio imperatore fuerunt annis. xiij. Postea Uisigothi rupto cum Romanis federe Alaricum sup se regē creāt q̄ regnauit annis. xv. Post hunc Athaulphus tribus annis. Quo a suis interempto Sigeric⁹ anno. vno. Eo itidē a Uisigothis peremptо regnauit Uuallia annis. xvij. Post hūc Theodoricus. xiij. Post quē Thurismundus filij ei⁹ trib⁹ annis. Eo a fratribus suis Frederico et Theodorico iugulato: frater ei⁹ Theodoricus in regnū ei succedēs regnauit annis. xij. Ez et hoc a fratrib⁹ suis iugulato regnauit Eorichus annis. xix. Post hunc filij ei⁹ Alaric⁹ annis. xxj. Cuz hoc tandem Clodoueus rex Francie signis diuini auxilij aiatus in bello cōgreditur. Eoq̄ perēpto: q̄cād Galliax Uisigothi possidebant: ad ptes Francie transtulit. Almaricus aūt Alarici filius fugiens in Hispaniā. xvj. annis ibi regnauit. Quūq̄ Clotildē vxorē suā indigne tractaret: eo qō Ariane secte secuz inseruire nollet: a Childeberto fratre Clotildis in Hispania perēptus est. Regnauitq̄ Tenda (alias Theuda) post eum annis. xvij. Quo a suis perempto: Teudegisilius (alias Theodegisil⁹) regnauit annis. ij. Eoq̄ interempto puuendo a suis: regnauit Agilam al's Agla annis. ix. Qui quum in suos insolenter ageret: Athanagildus auxilianibus Romanis eo perempto regnauit annis. xxij. Quo mortuo Leuigildus al's Lenogildus cum fratre suo Leuua alias Luiba. et postea solus regnauit annis. xlvj. Post eū Recharedus filius ei⁹ annis. xv. Exinde Bethericus (al's Uetericus). vij. Sigigbodus al's Sisebod⁹ vel Sisebat⁹) annis. xxix. Suitilā. ij. Quo ppter crudelitatē suā reprobato a Uisigothis: Sisenād⁹ regnauit. xx. ānis. Chuitilā. xvj. Tologā al's Tulgas) filius ei⁹ adhuc puer. iiij. Quo ppter puericie ieuitatē reprobato z in clericū tonsurato: Chintasind⁹ regnat annis. xvij. Post quē filius ei⁹ Flauit⁹ cui annotātur anni. xix. Tandem Saraceni ex Aphrica in Hispaniā trāsferūt: eāq̄ sibi vēdicant. Et ita regnū Uisigothox et Sueuorum destructū est et redactū sub Saracenos annis. v. plus vel minus. cccxlvj. euolutis: ex q̄ ex Scythia expulsi sunt ab Hūnis. Ex quo vero cedentibus Uandalis: et deuictis Sueuis ceperūt regnare in Hispania annis circiter. cclvj. euolutis. Regnuz vero tertieptis Hispaniarum q̄ dicitur Galicientium q̄ nec tūc Uisigothi: nec postea Saraceni potuerunt subijcere: adhuc viget incolume. Et ideo protegente fide manet inexpugnabile. Finituz est autem regnum prefatum Anno domini. dcc. xx.

Gara-cenі Uisigothis Hispaniam expulerunt.

§. III. Porro apud Ostrogothos regnauit Uuinitar⁹ anno primo Gratiani deincepsq̄ annis. vj. Quē Balāber rex Hūnorum in libello peremit. Et post eum regnauit Hūmundus annis. ij. Horismud etiam hec Ualamer regnū suscipiens regnauit annis. xxxj. Quo in bello peremptо: regnauit frater eius Theudemer annis xj. Theodoricus huius filius ei successit cui annotant anni xj. Theodoricus autem Odoacro rege Italie: quem in fide susceperat: peremptо: Italia potitus est: ubiq̄ regnauit annis. xxxij. Hic Boetium exilio fatigatum tandem peremit de quo supra. Symmachum quoq̄ patritium. Sed z Joannem papaz ab eo incarceratum fame occidit. Post dies aūt xx. Theodoricus subito defunct⁹: ta quodaz sancto viro hereticus visus est nudus z discalciatus a Joanne papa z Symmacho patricio in oltam Uulcani proiect⁹ z detrusus. Athalaricus Theodorici ex filia nepos in regno Italie z Ostrogothorum succedens regnat annis. viij. Post quem Theodatus ab Amalasiunda (alias Amalasiunta matre Athalarici adscitus in regnum: regnat cum ea annis. ij. Post hec soli⁹ vno. Eldepadus vno. Erariusvno. Totila. x. annis regnauit. Theias. ij. annis regnauit in quo regnum finitur Ostrogothorum.

¶ De regno Hunnorum. Capitulum. viij.

DE regno Hunnorum ait Uincentius post Sigisbertū: q̄ in oi pene scythia tenebat principatum. Ipsa gentis barbaries me silere faceret: nisi illud famosum Baliarum z Italiarum excidium me loqui cogeret quando per Attilam eorum regem iudicium dei se longe late effudit: quē quasi gladium limatū z exactum de vagina sue indignationis super gentes peccatrices deus distrinxit. De eorum ergo origine que in antiquorum leguntur historijs aperiam paucis. Filimer Getharum rex Bandarici magni filius: post egressum Scanthie insule iam quinto loco tenēs principatum Getharum: quum terras Scythie cū sua gente introijt: reperit in populo quasdam magas mulieres quas Gethico sermone Alirumnas vocant. easq̄ habens suspectas de medio sui pturbat longeq̄ ab exercitu suo fugatas in solitudine coegit errare. Quas syluestres homines (quos nonnulli Faunos Ficarios vocant) per desertum vagantes dum vidissent: z earū complexibus in coitū se cōmiscuissent: genus hoc ferocissimum ediderunt. Quod fuit primum inter Meotides paludes munitum terrumque ac exile quasi hoim genus: necalia voce notum: nisi quox humani sermonis imaginem assignabat. Et quos bello fortitā non superabant: vultus sui pauore nimium pauorem ingerentes terribilitate fugabant: eo q̄ erant eis species pauende nigredinis: z velut quedam si dici fas est) deformia ora non facies: habensque magis puncta quam lumina quorum animi fiduciam toruus prodit aspectus. Qui etiam in pigno ra sua prima die nata deseuiunt. Nam maribus ferro genas secant: vt anteq̄ lactis nutrimenta percipiant: vulneris cogantur subire tolerantiā. Hinc imberbes senescunt. Et sine venustate ephebi sunt: quia facies ferro sulcata: tempestiuam pilozum gratiam cicatrice absumit. Exigui quidez formā: sed argutis motibus expediti: z ad equitādum promptissimi: scapulis latis: ad arcus sagittasq̄ paratis: ceruicibus firmis: z superbia semper erecti. Tali ergo stirpe procreati Hūni: cunctis vicinis gentibus horroi erant et formidini. Horum potentiam auxit victoria de Gothis manentibus trans ripas Meotidis paludis: qui in Scythia pollebant gloria potentie singularis z fortitudinis. Quam victoriam hoc modo hunni adepti sunt. Uenatores hunnorum sequentes vestigia cerui: Meotidas paludes transeuntes Hūnox quas imperuias prius esse putabant: Scythicam regionez diligenter explorant. Explorata omnia Hunnis nuntiant ad transeundum eos animant. horum ducatu paludibus transitis velut quidam turbo subito incubuerunt gentibus Scythicis eaq̄ omnes subiugauerunt sibi. Ipsosque Gothos ceteris imperantes aut preeminentes expulerunt sedibus suis. Hoc felicitatis successu Hunni inter ceteras Scythie gentes elati: post victoriam de Gothis per annos fere. lxxx. laborauerunt ad concussionem z ruinam mundi. A primo igitur anno Gratia imperatoris regnauerunt super Hunnos Balamber z Hundruth pater Attile. Octer et Rugila fratres eius. Bleda z Attila frater eius vsq̄ ad mortem Martiani impatoris annis circa. lxxx.

Mira⁹ bile gestus hominum

§. I. Attila igitur rex Hunnorū cum fratre suo Bleda intra Panno nias habitarabant qui validarum nationum multitudine freti: circumstantes prouincias scilicet Macedoniam / Mesiā / Achaiā / z vtraq̄ Thraciās immanissime deuastabat. Quare territus Martianus ne ad intima imperij penetraret: z ipse cū Persis z Uuandalis pacē fecit temporalem. Attila aut̄ regni cupiditate adductus fratrem suum Bledam dolo circumuentum occidit Quo occiso: oēs has nationes que eis subiecte erant: sibi soli parere coegit. Itaq̄ Attila fultus fortissimorum nationum

num presidio: ad demolliendum occidentis imperium animum conuertit. Erant itaq; tunc temporis illius subiecti dominio rex ille Gepidarum famosissimus Ardaricus. Uualamir etiam orientalium Gothorum regnator ipse: tunc ei seruiebat rege nobilior. Insuper et fortissime nationes: scz Marcomām: Sueui: Suadi: Heruli: Tulingi. Horum omnium Attila superbus imperio: et virium robore fretus facile se posse putabat quod cuperet insup nō minori animi cōsilio et astutia q armoꝝ fortitudine Romanū aggredi satagebat imperium. Igitur Attila rex Hūnoꝝ cum formidabili exercitu suas egressus prouincias: primo peruagata Germania/ Gallias aggreditur. Et quia nihil aliud q christianoꝝ sanguinē sitire videbatur: omnia, diuina simulque hūana deuastat. urbes minutissimas diruit: ecclias incendit. et velut seua tempestas omnia consumit.

§. II. De sancto Nicasio cū soro

re Eutropia ab his Hunnis martyrizatis. licet sicut refert Uincen. specu. hist. lib. xxj. ca. xxxvij. aliqui dicant prefatos martyriū passos ab Uuādalis. Clarebant in Gallijs Nicasius Remensis ciuitatis epūs: et Anianus Aurelianēsis epūs magnis virtutibus insignes. Qui meritis suis et precibus hanc iram indignationis dei diu differre decertarunt: vt populum interim ad penitentiam reuocarent. At illi thesaurizātes sibi iram: nullatenus salutaribus eoꝝ preceptis obtemperabant. Interea ciuitate obsessa: et omni regione depopulata: christianos tantum velut deorum suorum inimicos: et moribus suis contrarios delere cupiebat. Ultimo demum subuersionis die illis fortiter circunquaq; pliantibus ciues terrore perculsi/ad sanctū Nicasium in oratione prostratum cucurrerunt: interrogantes quid vtilius fieri decerneret: an seruituti gentiū se traderet: an vsq; ad mortē p salute vrbis dimicare. Qui presciens ex reuelatione dei vrbem penitus subuertendā cū magna constātia respōdit. Indignationē hanc iusto dei iudicio vestris sceleribus prouocatā non ignoramus. Quapropter ad flagella diuina cōpuncti non inuiti aut desperantes sed patientes deuotissime cū summa spe salutis nostre suscipiamus mortis periculum: quatenus ipsa mors presens nō supplicium nobis fiat: sed remedium. Ecce ego quasi pastor pro ouilli mori paratus sum. Instantius orem? p inimicis nostris: salutē illis optātes tanq; amicis. Sctā quoq; Eutropia germana sua expansis ad celum manibus/plebem pro viribus ad martyriū coronam excitabat. Dum ergo furibundus paganoꝝ impetus irruit: vir sanct? comitāte sorore cum hymnis et canticis spiritualibus ad ostiū basilice sctē genitricis dei Marie: quā in arce sedis fundauerat: eis occurrit moxq; vt ferratas acies vidit: manu silentiū indicēs ait. O nutibus diuinis ministra fortitudo: quare contra humane conditionis victoriā vestre dignitatis in rabiez conuertitis? Nam veri iuris titulus quondam nobiliuz bellatoꝝ inscriptus erat: parcere humilibus et debellare superbos. Et ecce plebs christiana de suo humilis et deuota: vestris in conspectibus prostrata: remissionē pctoꝝ vsq; ad mortem obediens expectat penitemini? vos p sceleribus vris deū verum agnoscentes ne forte indignatio eius quē pro vobis alijs fit ad correptionē saluris: vobis fiat stipendiū tartaree dānatiōis. Oō si oues meas perseuerante impietate queritis: trucidate me primū et pro ipsius victimam diuine maiestati libate: vt pariter celesti beatitudine digni mereamur inueniri. His dictis quū in oratione prostrat? hūc versiculū eps decātaret. Adhesit pauimento anima mea. cōtinuo ictu gladiatoris sequēte capite trūcato: verbū sctitatis ab ore decollati non destitit: sed immortalitatis sententiā quā petijt adimplendo impetrauit dicēs. Uiuifica me fm verbū tuum. Sancta vero Eutropia videns circa se impietatem mitigatam et pulchritudinē suam quasi litib? paganoꝝ reseruatā: sup interfectoꝝ marcorem sacerdotis insiliens ait. Heu tyrāne crudelis magnū dei virum indignis manibus iugulasti: et me tibi aburendaz reseruas? Diuina nāq; te iam sententia damnat. Tunc eum ad martyrium suū prouocās saltu repentino raptis palpebris non feminina virtute sed diuina vltione oculos ei? vidēr euulsit. Et sic confestim gladios persequentium incurrere: q delectationib? paganoꝝ assentiendo succumbere malēs illico cū germano suo et cereris palmam martyrij promeruit. vniuersa aūt expleta cedere martyrij: inundante sacro sanguine/terroꝝ subitus persequutoꝝ inuasit quasi dimicantes acies celestes videntes: horribilique somitu ecclesia ipsa reboante: ita vt relictis spolijs vrbis percompita irreuocabiliter fugerent. Sicque diu solitaria permanente ciuitate: sub custodia tm angelica martyrum ibi corpora seruabant: ita vt in noctib? a lōge cernerent lumina: et suauissimi soni p choreis supnarū virtutum sidereis a multis audirent carmina. Uñ et ex reuelatiōe diuina ac virtute iā iāq; cōfortati cōciues paucissimi qui ad sepeliendū sctoꝝ corpa remāserant: diuina puidētia disponēte ad vrbē cum ieiunijs et orationib? pperātes: ibiq; odore suauissimū sentientes gemitū gaudio miscētes: in locis congruis corpora sanctoꝝ humauerūt. Extūc sine timore hostiū dño deseruire attēti? decertarūt. Predixerat aūt sctūs Nicasius longe añ dissipatiōis Galliarū causam esse sodomiticā. puersitatē ex saturitate. s. otio et auaritia et carnis cōcupiscētia. Anno p̄notato vt ait Gigisbert?: Mettēsis eps Author captiuat. Sz Hūnis cecitate pcussis cū captiuis sue vrbis relaxatur.

Sodomitici sceleris supplicium.

§. III. Attila igitur Hūnoꝝ rex

Ualamiris Ostrogothoꝝ regis: et Ardarici Gepidaruz regis: et multarū aquiloniarū gentiū sibi subiectarū auxilio fult?: vt ait Gigisbert?: a Pānonijs egressus occidētale imperiū inuadit cū quingētis milibus armatoꝝ. Ex primo per totas Gallias per eos tanta efferbuit dei indignatio: vt nulla ommino ciuitatē castelluz vel oppidū aliqua a furore coꝝ potuerit tutari munitio. Anno aūt precedēti signa multa acciderūt. Nam terremot? assidui et signa plurima de celo ostē dūt: vespere ab aquilone celū rubrū efficiē vt ignis: intermixtis p igneū roborē clarioribꝰ lineis in hac speciē deformatis. Luna obscuratur. Cometes apparet. et multa alia: que nō esse otiosa ostendit instans rerū cōsequētia. Aurelianis aūt vrbē obsidentibus Hunnis cum rege suo: ad subsidiū Galliarū aduolauit patritius Romanoꝝ Aetius et ipse Theodorici regis Uisigothoꝝ/et Merouei Francorum regis aliarūq; gentiū copijs militaribus fretus. Interea vt refert Joā. decol'. Attila calliditate barbarica puidēs non fore tutū sibi si Gothi q intra Galliā morabant: ad bellū Romanis iungerētur amicū se Gothis simulans: solum aduersus Romanos se asserit pugnaturum. Quas astutias Aeti? non minori acumine preuidens: legatos ad Theodoricū qui illo in tempore apud Tolosam imperabat dirigit: petēs vt cum Romanis cōtra Hunnos pacis federa sociaret. Annuit Theodoricus Romanorum legatis: et iurta Aetij votis Romanis federatus est: non minus sibi q eis prospiciens. Fuerunt preterea Romanis auxilio Burgundiones: Alani: Frāci cum eoꝝ rege Merouco. Saxones: Ripariolī: Lambriones. Sarmate: Armoricani qui nunc Britones dicuntur. Lutetiani vbi nunc sunt Parisijs ac pene omnes populi occidentis. Quos omnes Aetij patritij sagacitas: ne impar Attile occurreret: ad belli societatem adsciuit. Igitur post aliqua leuia certamina/conuenerunt vtriusq; partis exercitus in Catalaunicis campis: qui ducenta in longitudine miliaria et septuaginta in latitudine continent. Quumq; ad locum iam ventum esset vbi certamen differri non poterat: Attila vt homo paganus et barbarus/inquirit aruspices atq; diuinos: quis esset belli futurus euentus. Qui gentili ritu exta pecudum scrutantes Attile infausta denuntiant. Hoc enim quantulūcunque solatium fore: quod ex parte hostili summus ductoꝝ in futuro bello occumberet. Attila autē de Aetij interitu quem summe desiderabat: futurum existimans: non dubitauit cum suorum interitu bellum committere: contra illud quod ille summus dux Romanorum dicebat. Malo vnum ciuem seruare &c. dummodo Aetium suis molimīnibus resistentē posset extinguere. Conueniūt hinc inde fortissime nationes. acies ordinantur. Et adueſperascente iam die/pugna committitur hoc animo: vt si Attila superaref ab hostibus: noctis beneficio cum suis facilius euaderent. Itaq; ab vtraq; parte acies concurrunt bellūq; inchoat quale vix vlla narrat historia: diuq; equo marte pugnatur acerrime: multaq; milia hoīz hinc inde, pstemuntur. Repleta erat oīs illa planities cadaueribus adeo vt necesse esset etiam supra occisorum corpora ipsos pugnare bellatores. Postremo deo volente: post magnā vtriusq; exercitꝰ cedē: cessit Attile exercitus. Et nisi nox superuenisset: pauci ex exercitu eiꝰ euasissent. Referunt historie ex vtraq; parte hac pugna cētū octoginta milia hoīm cecidisse. Tātusq; ibi effusus est sanguis: tum ex hoībus: tum ex equis vt paruus riuulus qui medio campo fluebat/ adeo excresceret: vt torrens effectus cadaueraa secum traheret peremptorum. Fefellit tamē Attilam sua de morte Aetij patritij opinio. Nam incolumi Aetio/rex Gothoꝝ Theodoricus inter fortissimos hostium cuneos occiditur. Sequenti vero die Attila se fugatuz ac victum confitens: cum suis intra plaustroꝝ munimenta se continuit. Thurismundus autem regis Gothoꝝ filius: qui cum patre contra hostes pugnauerat. mortem patris Hunnoꝝ sanguine vindicare volens castra Attile oppugnare cum suis Gothis disposuit. Quod postq; Attila comperit: et de vite fiducia iam desperans: ex equitū sellis strue magnā cōponi iussit: quā ascendēs man-

Obsidio vrbis Aurelianē sis.

Eutropia Nicasij soroꝝ martyr.

Sancti? Nicasi? Remensis epūs trucidatur ab Hūnis.

Cruētissimū et iauditū prelium

Theodoricus Gothoꝝ rex pīmit.

dauit fuis: vt si hostes vrgerent: igne supposito potius cremaretur a suis q̄ hostiū gladijs interiret: aut capt⁹ a Romanis aut Gothis Ludrico fieret: et rex tantarū et fortissimarum nationum in manus hostium deueniret. Aetius vero non incaute perpendens perempto Attila: ac eius exercitu vsq; ad internitionē deleto: Romanos esse facile a Gothis opprimi Turismundo quasi eius rebus cōsulens persuasit: vt domū q̄ citissime reuertatur: et regnū paternū acciperet. Addens q̄ si ab eius inuaderet germano: acerbius illi esset cum suis q̄ cū hostibus dimicandum. Hoc ille consilium tanq̄ sibi expediens libenter amplectens: domuz reuersus cum copijs regnum paternum fine cōtrouersia alioqua suscepit. Sed heu insciria hominum quantuz hec prouisione detrimentum patrie attulit: et dum auertere cepit ingessit vt inferius hystorie series declarabit.

§.IIII. Attila igitur post Gothorum discessum: ad spē salutis subleuat⁹: tanq̄ leo insaniens liber dimissus e carcere cum ijs qui bello superfuerunt: quorū adhuc erat populus infinitus: iterū Gallie ciuitates aggredit. et primum ab eo ciuitas illa nobilis et famosa Tūgrozus ab eo capta atq; subuersa est ciuibus eius occisis. Deinde Trecas venit in qua ciuitate sanctus Lupus erat epūs: q̄ pontificali habitu decoratus cuz suo clero obuiā Attile venienti pcessit. Quūq; cozā illo veniſſet: et ad eum fuisset admissus: ait. Tu quis es q̄ terram dissipas atq; coculcas? Cui Attila. Ego sum Attila rex Hunnozum flagellum dei. Ad quam vocē insistēs portas ciuitatis aperiri: et ait. Bene venerit flagellum dei. Et inducit illos in ciuitatem: sed dei iudicio statim vt ingressi sunt: hoēs percussi sunt cecitate: et transeūtes per mediā ciuitatē nulli lesionē fecerunt. igitur Attila quum Gallias deuastaret: audiuit adhuc Romanos et Gothos simul contra se copias adunare ac bellū instaurare. Quo cōperto festinater relictis Gallijs redijt. Ibiq; maximo cōflato exercitu: in ipso fonte Romani imperij Italiā venit: et ciuitatem Aquileiensiū in ipo introitu Italie sitam: cōtinuo triēnio obsedit ciuibus strenue repugnantibus. Quūq; ex longa obsidione cunctam regionē adiacentē eius exercitus expoliasset: oiaq; que ad cibum necessaria erant more locustarum abrasisset non minori fame atq; penuria obsidentes q̄ obsessi laborabāt. Quum die quadam rex Attila muros ciuitatis circumiret: considerauit aues ciconias que in turrib⁹ ciuitatis ipsi⁹ nidificauerant/vno impetu ex vrbe migrare: atq; fetus suos rostris sublatos per rura forinsecus deportare. Quo viso Attila ijs qui se comitabantur ait. Aspicite aues futurozum prescias ciuitatez peritura relinquere. Quo ostenso irritatis barbarorū animis magno cū impetu vrbem vndiq; aggrediunt. atq; fessis recentes succedētes requiez negabant obsessis. Ad postremuz effractis violēter muris. barbari ciuitatē ingrediunt. Intranteſq; opes diripiunt: hoēs occurrētes sine discrectione sexus aut etatis trucidant. Solum matrone quibus inerat aliqua forma oi morte deteriōr ad barbarorū luxuriā reseruātur. Erat aūt tūc in ciuitate mulier quedā sm̄ seculi dignitatez nobilis et corpore pulchra: sed castitate et pudicitia nobilior noīe Digna. Hui⁹ domus super ripam fluuij qui per ciuitatē fluit sita erat. Quū aūt audisset q̄ puelle a barbaris seruarent: timens ne et ipsa ludibriū sordidissimis barbaris fieret: et anime pulchritudinem illata libidine vitiarēt: mox vt domui sue eos appropinquare sensit: inuoluto capite e summa domus sue arce se in gurgitē precipitē dedit. Captamq; ciuitatē Attila oib⁹ ciuibus occisis solo quoequauit. Igit̄ delera Aquileia: Attila circūstantes vrbes aggredit: atq; velut fulgur ipsas demoliens fundit⁹ destruit. hoc est Concordiam: Patauiū que hodie Padua vocat. deinde vniuersas Venetiarū vrbes. s. Veronā: Vincentiā: Brixiā: Pergamū: aggredientes capiūt. Venetie dum Aquileia obsideretur et tandē destrueretur: in dioceſi que Castellū dicitur: edificari ciuitas cepit. Nam locupletes viri prouincie Venetie fugientes exercitus Attile direptiones: cū famulis suis et pretiosam suppellectilē portantes propijs sedibus relictis/nauibusq; onustis recesserunt in insulas q̄ dicebant Riuus altus/securi a barbarozum impetu: quibus non erat nauium vsus ad vim aliis inferendam. et quia arene habitacula non sufficerent nauibus vehentes arenas ex industria mansiones munierunt: et ex communi prouincie vocabulo Venetias direxerunt. Post direptionem Aquileie et aliarum ciuitatuz prouincie Venetiarū: Aemilie vrbes eodem mō diripiunt. Ravenne vbi rantuz hoc modo pepercit Joannes eius vrbis episcopus suo clero comitatus in albis extra vrbē ad Attilam in suburbijs obsidentē cum suo exercitu suppler accelerat: orat⁹q; vt vrbi et ciuibus parcat. Attila vero episcopi audita opinione: respondit. Parcere volo. Sed ne ciues tui suo consilio vel viribus glozientur nostre obstitisse potentie: vrbis portarum postes prius volo deponātur: et nostri exercitus equorum vngule illos conculcent. Quam conditionē Rauennates ciues libenti animo susceperūt. Transiuit ergo Attila per Rauennā cum suo exercitu: non aliter ciuitatem deuastās. Et hec iste tyrannus egit circa annos dñi. cccclij. Ab initio vero mūdi sm̄ septuaginta interpretes cū sequacibus: anno quinquies millesimo. dclxj. sm̄ Hebreos. Inde in Liguriā progressus Attila Mediolanum ac Ticinū captiuatis vel occisis ciuib⁹ diripuit. Nouissime occisione hoīm et preda satiatus. eo loco quo Adduus fluuius in Padum influit castra posuit. Ibiq; consistens animo reuoluere cepit vtrum Romā adiret. Sed Alarici exemplum pauens: qui capta vrbe atq; expoliata non diutius superuixit: ire differebat. Inter hec legatio placidissima ad eū de Roma venit.

Mediolanū Ticinū diripiūt.

§.V. De Leone papa q̄ ad Attilam venit vt Italiam dimitteret petens. Igitur Leo sanctissimus papa filijs spiritualibus timens per seipsum ad regē accessit. et cūcta que optauerat obtinens: non solum Romane vrbis sed etiam totius Italie salutem reportauit. Nam rex ille crudelissimus dei nutu territus fuerat. nec aliud xpi sacerdoti loqui valuit: nisi quod sanctus presul optauerat. Recedente aūt pontifice/interrogatus Attila a suis cur vltra morem solitū tantam reuerentiā Romano pontifici exhibuisset: et cur ad oia que non petisset modo/sed etiam imperasset obtemperauit. Respondisse fertur. Non ego eius personam qui aduenit honorauit: sed iuxta ipsum stantē aliū virum in sacerdotali habitu forma angustiorem: canitie venerabilem mihi euaginato gladio terribiliter mortem minantem: nisi cuncta que ille petebat explesiem. Igitur Attila tali modo a sua duritia repressus ex magna parte expoliata opibus Italie atq; ciuib⁹ alijs occisis: alijs captiuatis: Pannonias repetiuit. Ad quem non multo post Honoria Valentiniani principis sororz: dum a fratre ob decus pudicitie districtius seruaret: eunuchum suum dirigit petens vt ipsam a fratre suo in matrimonium extorqueret. Quo nuntio accepto Attila q̄ iam Italie fines excesserat: nec nisi fatigato exercitu ad Italiam regredi poterat: missa legatiōe Valentiniano imperatori mandat et minitans se peiora in proximo occidentali imperio illaturum: nisi mox ei germanam suam cum parte imperij mitteret copulandam coniugio. Sed mox diuino iudicio ex hac vita discessit. Nam reuersus ad propria supra plures quas vxores duxerat: puellā quādam pulcherrimā Hildico noīe sibi matrimonio iunxit. Ob cuius nuptias profusissima cōuiuia exercens quum propter vini crapulam quod in precedenti cōuiuio hauserat supinus dormiret: eruptione sanguinis qui ei de naribus solitus erat effluere suffocatus est. Qua nocte domin⁹ Constantinopoli Martiano imperatori in somnis apparuit et fractū Attile arcum ostendit. quo sc̄z armorum genere gēs illa vti solebat in bello. ea enim visione significabatur Attilam esse defunctum. Quiaver o virtus semper inuidiam parit: Valentinianus imperator quantum res docuit: pspe ros Aetij successus pertimescens gladio mandauit eū occidi. et ita vir bellicosissim⁹ Aetius et quondā Attile terror sola inuidia occubuit. Sz nequaq̄ Valentiniano mors Aetij impune cessit. Nā et ipse nondū completo anno a Franhafila quondam Aetij milite occisus est: quū annis triginta tenuisset imperiū. s. xxv. cū Theodosio. et quinq; cum Martiano.

Trecas vrbem Galliē sanctus Lupus tutatur

ciconia ruz porrentum

Attile expugnatio per Attilam.

Pudicitie exēplum.

Initiuz ciuitatis Venetiarū

Attile exitus.

Aetij et Valentiniani imperatoris cedes.

§.VI. Interea gens ipsa Hūno rum pefida cum rege suo Attila: vt ait Hugo floriacēn. et refert Vincen. spe. hist. lib. xx. ca. xiij. vaginam sue habitationis egressa/quum crudeliter in plurimarum gentium frendebat pericula: et Aurelianensium menia valens omne mili tie sue argumentum in eiusdem vrbis interitum conuertisset: sanctus Anianus ipsius ciuitatis epūs in dño confidens: quum per ambulatoriū muri sanctorum pignora gestans suaui voce cantaret: tunc miser quidam sacerdos a barbaris captus his verbis eum alloquutus est/Quod tu modo agis vnusquisq; nostrum in ciuitate sua studiose peregit: sed nulli pfuit. Hec loquutus diuina vltione statim cecidit mortuus perpetue pene damnatus. Interim hostilis exercitus tela iactabat. etiam arietibus murū quatiebat. Tūc fugiente ad ecclesiā populo: epūs hortabatur eum vt confideret in dño. Ipse vero murū ascendit: et tacitus celū aspicies orare cepit. Quumq; sibi auxiliū dñi adesse sensisset: repte scendit: et impiorum impetum quatriduana inundatione compressit: vt nequaq̄ vllus pugnaturus ex hostibus

Sanctus Anianus epūs Aurelianē sis.

transferre

transferre se ad alterū locum posset: sed mira dei potentia cateruā hostilē sisteret. Cessante itaq; nimbo sctūs Anian⁹ ad Attilam p̄o ppl'o sibi commisso rogaturus accessit. Sed a perfido sp̄retus contrario ciuitatis claustro se retulit. Posterā die apertis portarum repagulis: Attile proceres vrbem ingressi sunt. sorteq; ad diuidendum populum missa: plaustra onerabāt de populi substātia. Quumq; sanctus populum admoneret vt nec sic de deo desperarent repente more prophetico translatus est a domino ad locum vbi Agetius (seu ſm alios Aetius dictus patritius) qui rempublicā in Gallijs gubernabat cum exercitu suo: et pariter cuz Thorsomondo rege Gothorum degebat. Itaq; militi aulico ostensus ait. Vade dic filio meo Agetio: q̄ si hodie ad ciuitatem adesse distulerit veniendo: iam crastino nihil proderit. His dictis statim recessit. Quumq; miles Agetio nuntium retulisset: ille letus de victoria iam securus diuina reuelatione commonitus: vna cum Thorsomondo et suo atq; Gothorum exercitu concitus Aurelianum pergit hostes imperatos reperit: magnamq; stragem super eos exercuit. Itaq; Hunnorum alij succubuerunt gladijs: alij timore coacti tradebant se gurgiti Ligeris finem mortis sortituri. Sanctus vero Anianus bona p̄o malis reddens: plures per p̄eces suas eripuit: quos coram se cruciandos aspexit. Letabatur autem in christo quod nulla ex suis ouibus defuisset e numero: nisi qui de domino desperassent contra eius p̄ceptum: et se populo barbarico tradidissent. Prostrata igitur acerba barbarie: tanta vbertas frugum in Aurelianorum tellure surrexit: vt dupliciter populus exultaret in domino: de erep̄tione impie ferocitatis: et de diuine gr̄e largitatis. Hic sanctus quum factus episcopus Aureliane ciuitatis ipsius menia ingressurus esset: petijt ex Aggripino qui militibus p̄erat: vt oēs quos p̄ varijs criminibus in carcere tenebat inclusos: ob gratiam sui introitus redderet absolutos. Quod quum ille resistendo omnino negaret: lapis magni p̄deris ab alto cecidit: eiusq; verticem lesit. Qua percussione p̄stratus: et famulorū manib⁹ ad domū deportat⁹ p̄o p̄ria: cōcitissime agnouit q̄ō idcirco plaga sup eū descēderat: q; q̄ vir dei postulauerat p̄stare noluit. Sed quū sanguis ex eius capite fluere non cessaret: et p̄dictus pontifex eū gr̄a charitatis visitaret: mox vt eius vulneri manu p̄pria signum crucis apposuit: triuū sanguinis stringens eum ab interitu liberauit. Et dum vnū correctū p̄o p̄ria oratione sanauit: p̄o reliquis quos ante petierat impetrauit. Idem sanctus quum ecclesiam quam p̄decessor eius beatus Onuertius fundauerat: altiori culmine pueueret: qui p̄erat artificibus de tecto corruēs / incurrit mortis p̄iculū: ita vt oi quassato corpore. vix yltimo spiritu palpitaret. Sed sanctus dei sacro signo crucis oratione sanitati restituit.

§. VII. De passione vndecim millium virginū.

Historia §f. milliū virginū

Vrsule cū socijs. Hoc loco chronicoz suorum Sigisbertus describit harū passionē: q; sub Hunnis passe sunt: qui isto tpe maxime inualuerūt in terra. Sed longe ante ex historia eaz apparet eas passas. Nam et ipsi Hunni etiā longo ante tpe ceperūt sua loca originalia deserentes per orbē discurrere. Igitur quū sancta Ursula vnica filia esset Dionoti nobilissimi et ditissimi Britannoz p̄incipis: pulcherrima et magni ingenij: dū nubilis a filio regis Anglie ad nuptias peteret: et patrē suum valde christianum super hoc anxiari videret: tū q; filiam suā deo deuotaz ad nubendum cogere rationi consonū non erat: tum contra q; non assentiendo pagani feritatē expauescebat: ipsa diuinitus inspirata patri suasit vt tyrāno assentiret. ea tamē cōditione ppo sita: vt ipse filius regis Anglie decē virgines etate forma et genere electas sibi traderet: et tā sibi q̄ singulis earū mille virgines adiungeret. et paratis ad numerū ipsarum vndecim triremibus. i. nauibus indutias triennij sibi daret ad dedicationem sue virginitatis. Et ipse iuuenis sponsus ijs tribus annis instrueret in fide. Nouo vsa consilio spiritussancti: vt aut difficultate ppositе conditionis animum eius a p̄posito huiusmodi auerteret: aut hac opportunitate omnes coetus suas secū deo dicaret. Quia vero res a domino agebatur: iuuenis omnibus p̄positis assensit: et patrem ad idem induxit. Et baptizatus sponsus omnia petita accelerari mādauit: et virgines ad Ursulam sponsam destinauit. Cui pater virginis accepto consilio / ordinauit vt filia sua viros haberet directores: quorum suffragio ipsa cum virginibus gubernaretur in spiritualibus et temporalium necessitate. Confluebant hinc inde multi ad tam mirum spectaculum: etiam episcopi. Inter quos fuit Pantalus Basiliensis episcopus qui eas Romam vsq; perduxit: et inde reuersus cum eis martyrium sumpsit. Sancta quoq; Gerasina regina Sicilie: et soror Darie matris sancte Ursule / re sibi nuntiata / cum quatuor filiabus et parulo filio Hadriano relicto regno in manu filij illuc pergens: se eis vsq; ad martyrium sociauit. Triremibus igitur et sumptibus p̄paratis recedēs de Britannia hoc collegiū sacratissimum Coloniam ciuitatem applicuit. Ibiq; Ursule reuelatum est a domino per angelum quod Romam pergerent. indeque illuc reuertentes ipsa cum sponso suo et omni societate per martyrium ad gloriam peruenirēt. De Colonia ergo ciuitate ad Basileam nauigio venientes: abinde Romam pedestres applicuerunt. Quas omnes papa Cyriacus et Clerus cum letitia et honore suscepit: qui et ipse de Britannia erat et consanguineas inter illas nonnullas habebat: et ipse virgo existens. Ei autem reuelatum est quod martyrij palmā cum eis esset consequuturus. Quū ergo aliquādiu Rome morā traherēt: fecit papa Cyriacus aliquas nondū baptismi gratiā p̄sequutas sacro fonte lauari. Demū manifestās voluntatē suā coram omni clero suo papatui renūtiauit: quū anno vno rexisset eccl'iam: et mensib⁹ circiter trib⁹: nonus decim⁹ post Petrum apostolū. Qō nimis egre clerus accepit: vt relicta sede Petri post illā multitudinem pergeret mulierum nescientes consilium domini. De consilio tamen et suasione sua alium elegerunt Antherum nuncupatum: de catalogo pontificum illum Cyriacum remouentes. Quū aūt dictum sacrū collegium Rome maneret duo iniqui p̄incipes Maximus et Aphricanus gentiles timentes ne ex tanta multitudine fidelium ad quam et alij iungebantur: nimis christiana religio augeret: exploratо loco quo tenderent: miserūt nuntiū ad Julium cognatū suum p̄incipē regis Hunorū: vt quū Coloniā applicarent: illuc applicās totā illā multitudinē trucidaret. Egress⁹ igitur de vrbe beatus Cyriacus papa cum dicta multitudine virginū. ac etiā associatis eis pluribus epis sanctis: Coloniam p̄ficiscebatur. Interea sponsus Ursule Ethereus: mīe ei⁹ christiana effecta: ac etiam patre iā defuncto: in regno succedēs admonit⁹ est ab angelo / vt sponte Colomā occurreret: et ibi cū ea martyriū sustineret. Sed tā iuuenis fidelis effectus diuinā gratiā ita gustauerat: vt spretis carnalibus nuptijs celestes appeterent: et mori p̄o xp̄o sibi optatissimum foret. Montis igitur angeli acquiescens cū mīe et sorore Florētina: et epis Clemēte et Marculo cū nepte sua et alijs multis Coloniā deo disponente ex vna pte: et Ursula cum Cyriaco papa: et .xi. milibus virginibus ex alia simul applicuerūt. Ad quas egressas de nauibus Hūni qui tūc Coloniā obsidebāt: vt lupi in oues oēs illud sacrū collegiū martyrio ad celū transmiserūt. Alijs aūt occisis: veniētes ad Ursulā stupētes de eius pulchritudine / p̄ncipi suo obtulerūt viuā. Cuius pulchritudinis amore captus: et consolatus de virginum occisione p̄misit eā in coniugium se habiturum si ei assentiret. Qō in illā recusantē tyrannus indignans sagitta in eā directa / martyrem fecit. Inter illas autem fuit vna Cordula dicta que timore humano deuicta: remānsit illa nocte in naui. Sed a deo confortata die sequenti se manifestans occisa est. Que postea cuidā apparuit: mādās vt die sequēti fieret festū de ea. Passe sunt aūt ſm alios anno dñi ccxxvij. tempore Antheri pape et Maximiani imperatoris. Et si dubiū sit de tempore passionis: nullo modo dubitat ecclesia de martyrio earum.

¶ De regno Longobardorum. Capitulum.ix.

Vlorū qui postea patria lingua Longobardi a lōgis barbis vocati sunt: ſm Vincen. in specu. histo. lib. xvij. certā quidē originē legimus: sed certū originis tēpus eorum nō inuenimus. Nā reges regnasse super eos legimus: quorū etiā nōa didicim⁹. Sed annos regni eorū p̄ tpa distinctos non inuenimus. Hi in Scandinauia Scythie insula degentes: quū ita multiplicati essent vt eos terra sua capere nō posset: egressione tertie ptis minuere multitudinē consilium habuerūt. et quina exire deberent missa sorte quesierunt. Tertia ergo pars Virulorum seu Lōgobardorum prout missa sors elegerat: ducibus Agion et Ibor Scandinauia insula egressi de loco in locum ibāt incerti et vagabundi: et multis sepe bellis impetiti. Viriliterq; quia p̄o anima res erat illis: salutem libertatemq; suam defendebant. Porro Agion et Ibor mortuis regnauit primus super eos Agelmundus. xxxiij. annis. Qui dum ageret se iusto securius: a Bulgaribus cum multis suorum est extinctus. Lamissio regnauit scōs sic dict⁹: eo q; a lama. i. voragine fuit extract⁹. Nā cū materei⁹. vij. vno p̄tu enixa quū eos in piscinā p̄oiecisset: et rex Agelmundus iter faciens eos pasta reuoluerent: is scz Lamissio fortiter hastā ei⁹ tenuit: p̄pter qō inde leuatus et ab eo nutrit⁹ eo virtutis p̄cessit: vt in regno ei succederet: et necē eius in Bulgares vltus sit. Lethu tertius. Wildeoch quart⁹. Gudeoch quintus

mulier vno p̄ tuscepē pepe rit.

fuit. Ex quo autē Rugilā profecti sunt: vsq; ad annos qua-
draginta. talis fuit rerum gestarū eorū cōsequētia. fm. Si-
gisbertū. Sub Gudeoch ⁊ filio eius Claffone rege sexto in
Rugilā habitauere. Sub Tattone septimo rege in campis
Affeld habitauerunt. vbi tertio anno Rodulfo Herulorum
rege Tattone peremptore: et regno Herulorū destructo: Lon
gobardorum creuit potentia. Tattonem Uuasco peremit:
et regnū octauus obtinuit annis quadraginta fm chroni.
Filiūq; suū Ualtrarith successorē regni relinquit: q regna-
uit annis septē. Post hūc Audoin decem et septem annis.
Albuinus filius eius annis xxxj. scz. xxv. in Pānonia. et sex
in Italia. Cleph quob⁹. post quez fuerūt sub duobus annis
decē. Post hec Aucthari regē statuerunt. Quē ob dignita-
tē Flauiū nuncupauerunt. a quo deinceps oēs Longobar-
dorum reges Flauij nominati sunt. Huicanm sex annotan
tur. Agilulphus annis viginti quinq;. Adaloaldus filius
eius annis quinq; Ariperth annis nouē. Huius filij de re-
gno contenderunt vno anno. Quorum Godobertum Ber-
moardus dux Taurmatium dolo peremit: eiusq; regnum
arripuit: et sororem eius duxit vxorē regnans annis nouē.
Post hūc Pertaricalcus filius Ariperth annis decēseptē.
Cuniperch filius eius annis. xij. Cui successit filius eius
Linthperth habens tutorē Ausprandū. Quē Regūbertus
dux Taurinensium bello superauit: et regnauit anno vno.
quo mortuo Ariperth filius ei⁹ annis nouem. cū quo filius
Ausprandi conflixit. eoq; fugiente et in fluuium demerso
regnum recepit. Sed eo post tres mēses mortuo: Linthpra
dus filius eius regnauit annis triginta duobus. Rascis se-
ptem. Quo monacho effecto: Aistulphus frater ei⁹ septem
annis. Quo iudicio dei percusso: Desiderius regnauit an-
nis decem et octo. In quo deuicto et capto Ticini id est pa
pie a Carolo magno finitum est regnum Longobardorum:
et liberata Italia de manibus eorum. Sed de ijsque sunt
gesta ab his et precipue Totila qui fuit rex eorum: ple-
nius dicetur inferius.

Extinctus est regnus Longobardorum. Ca. x.

Longobardi sub Alboino in Italiam transeunt.

Sub Clepho Longobardi Italiam occupant.

Sub Auctharo Longobardi Flauij nominati sunt.

Sub Agilulpho Longobardi Italiam occupant.

Sub Ariperth Longobardi Italiam occupant.

Sub Pertaricalco Longobardi Italiam occupant.

Sub Cuniperch Longobardi Italiam occupant.

Sub Linthperth Longobardi Italiam occupant.

Sub Rachis Longobardi Italiam occupant.

Sub Aistulpho Longobardi Italiam occupant.

Sub La pie a Carolo magno finitum est regnum Longobardorum: roloma et liberata Italia de manibus eorum. Sed de ijsque sunt gno. gesta ab his et precipue Totila qui fuit rex eorum: ple-
nius dicetur inferius.

¶ De psequutione facta in aphrica ptra xpianos. Ca. x.

Quia inter barbaras nationes: que cuz regibus suis insurrexerunt ex diuersis locis contra Romanū imperiū et contra veros fideles: fuerunt Uuandali: de quoz origine dictum est supra: qui mouerunt magnā psequtionem contra ecclesiam in Aphrica: nunc de ea plenius videndum. Honorius itaq; succedens in regno Uuandalorum in Aphrica patri suo Genserico in primordio regni vt habet subtilitas Barbarorum: cepit mitius et moderatius agere: et maxime circa religionem christianam. et vt narrat Uincentius in specul. histo. lib. xxj. cap. lxxuij. vt se religiosum ostenderet: solicitus querebat hereticos Manicheos: ex quibus incendit multos: plurimos autem deuexit nauibus transmarinis quos pene omnes Manicheos sue religionis inuenit: et precipue presbyteros et diacones Arriane hereseos. Unde magis erubescens amplius in illis exarsit. Dedit autez licentiā zenone imperatore atq; Placidia per edicta libri rogantibus: vt Carthaginēsis ecclesia sibi quez vellet epm ordinaret. que iam per viginti quatuor annos tali ornamento fuerat distituta. Destinauit ergo p notarium suum edictum quod publice legeretur. vt iuxta petitionem zenonis imperatoris/ecclesia Cartaginensis proprium sue religionis habere episcopum. Quod duz edictum presentibus nobis ecclesie legeretur: cepimus gemere eo quod mediantibus dolis malorum futura esset persequutio preparata. Et ita legato respondim⁹. Si ita est: interpositis his cōditionibus periculosis: ecclesia non vult epm habere. Gubernet eā christus q̄ semp dignatus est gubernare. Quam suggestionem legat⁹ accipere neglexit. simul et populus vt tunc fieret vt ignis exarsit. cui⁹ erat clamor intolerabilis vt nulla posset ratione sedari. Ordinato itaq; Eugenio epo viro sctō deoq; accepto sublimis nata est letitia: et gaudius cumulatū eccle dei. exultat multitudo catholica sub barba ra natione de ordinatiōe pōtificis reparati. Cepit enim vir dei ille per cōuersationē bonā venerabilis et reuerēdus ha beri: ijs etiā q̄ foris sunt. ⁊ ita esse oib⁹ grat⁹: vt si fas esset: aiam suā p vniuersis ponere eū delectaret. Pecunia apud eū nūq; māsisse. pbat: nisi forte tali hora offerretur: qū sol diei explicās cursuz nocturnis tenebris ordinē daret. ⁊ loculis trū reseruabat quātū dei sufficeret: nō q̄tū cupiditas expetisset: deo nro q̄tidie subinde ingēria ⁊ maiora donāte.

Eugenius ordinat epūs carthaginē sis.

§. I. Sed quum fama eius esset

vbiq; celebris atq; manifesta: ceperunt Arrianoz epi inuidia graui rorqueri. quotidianis et precipue cyrilleis eū calumnijs infectantes. Quid plura? Suggerunt regi de illo q̄ in suo nequaq; sederet throno: nec dei verbum ad populū faceret consuetum. Deinde quoq; mares vel feminas in habitu barbarico incedentes in ecclesia conspici prohiberet. Ille respondit vt decuit. Domus dei omnibus pater. intrantes nullus poterit repellere. ⁊ maxime quia ingens fuerat multitudo catholicorum nostrorum in habitu illo inceden tium: ob hoc quod domui regie seruiebant. At vbi ab homine tale accepit respōsum: statuit in portis ecclesie collocari torzores. Qui videntes femina vel masculum incedentes in specie sue gentis illico palis minoribus dentatis electis in capite crinibusq; in eisdē collocatis: ve pementius stringentes simul cū capillis omnem pelliculam capitis auferrebāt. Nonnullis dum hoc fierent: statim oculos amiserunt. Alij ipso dolore defuncti sunt. Mulieres vero post hanc penam/ capitibus pelle nudatis precone precunte per plateas ad ostensionem ciuitatis ducebantur. quod sibi que magis patiebantur lucrum maximum computabant. Quorum plurimos nouimus nec scimus aliquem eorum tunc a recto itinere destitisse. At vbi isto modo fidem infringere non valuit: alium cogitat vt nostre religionis homines in aula eius constituti nec annonis nec stipendijs solitis potirentur. Addidit quoq; ⁊ laboribus eos conterere rusticanis ⁊ dirigit viros ingenuos ⁊ admodum delicatos ad campum vticensem: vt sub ardentis solis incendio cespites messium secarent. vbi omnes cum gaudio pergentes in domino letabantur. In quorum contubernio quidam fuit aridaz habēs manū: que per annos quamplurimos nullum ei prestiterat obsequium. qui quum veraciter se excusaret operari nō posse: magis violenter iussus est pergere. Sed vbi ad locum vē tum est: ⁊ presertim pro eo orando omnes ingemuerunt: pietate ouina illa arida incolumis confestim restituta est manus. Hinc iam Honorici persequutio doloris atq; parturitionis nostre sumpsit initium. Ipse autem Honoricus qui sese iamdudum bene ostenderat: desiderans post obitum suum filijs quod contingit, regnum statuere Theodoricus fratrem filiosq; eius cepit crudeliter insequi. quorum nullum dimitteret nisi ei moz desideriū sui volū tarē auferret. Primo sciens vxorem dicti fratris Theodorici astutam: credo ne forte maritum aut maiorem filium: quia prudens et sapiens videbatur/consilijs acrioribus aduersus tyrannuz armasset: crimine impositio gladio eaz interfici iubet. Post ea occiditur ⁊ ille filius magnus literis institutus. cui fm ci ius institutionem Genserici eo quod maior omnibus esset: regnum inter nepotes maxime debebatur. Accenditur adhuc tas. crudelius aliquid perpetrare: adstante vulgo in media ciui tate pro gradibus platee noue epm sue religionis nomine Jocundum quem patriarchā vocitabant: precepit incendio concremari: ob hoc q̄ in domo Theodorici germani regis acceptissimus erat cuius forte suffragio memorata domus regnum poterat obtinere tūc etiā Gentinū maiorē filium/ cum vxore nomine Gondagis absq; solatio serui ⁊ ancille crudeli exilio delegauit. Fratrem vero Theodoricum post occisionē vxoris ⁊ filij: nudū atq; destitutū similiter exiliauit. Post cuius mortem filiū qui superat infantulū: duasq; filias eius adultas impositas asinis longus affligēdo proiecit. Sed ⁊ comites nobiles cōplures gētis sue obiectiōib⁹ falsis infectans: ob hoc q̄ germano fauerēt: alios gladio iugulauit: alios incendit. Imitator existens Genserici fratris qui sui fratris vxorem ligato pondere lapidū in Ausagam fluuium circensem fecilosuz iactādo demersit: ⁊ post necem matris etiam filios interfecit. Sed ⁊ multos ei Genserius moriens sacramento interposito p̄mēdauerat: quos ille im memor: fidei/ ⁊ sacramenti violator: diuersis penis ⁊ incēdio trucidauit. Nam Heldicum quē pater posuerat p̄positū regni: iam annosum atq; veteranum cum dedecore capite trūcauit: eiusq; vxorē cū alia nose Cheuarica i medio ciuitatis incendit. Quarū corpora per vicos ⁊ plateas trahi mandauit que tota die iacentia rogatus a suis episcopis vix vespere sepeliri concessit. Hec per quinq; vel amplius perpessi sunt annos: quib⁹ hec supplicia sufficere poterant ad eternam mercedez: si catholici fuissent ⁊ fidei sue memorata ista proferrent. Sed ⁊ istud silere nequuimus: vt impietas regis etiam in suis minime sileretur: qui non solum episcopū suum Jocundum flammis adussit: sed etiam presbyteros ⁊ diacones suos. i. Arrianos: qualis ille erat: ch plurimos incēdit: ⁊ insuper bestijs mancipauit.

§. II. Amputatis igitur in breui

omnibus quos timebat: ⁊ solidans sibi vt putabat regnum quod breue fuerat ⁊ caducum: ex parte odiosus atq; secur⁹: vniuersa tela furoris in persequutiones ecclesie catholice vt leo rugies cōuertit. Ante persequutionis tū tempestatē/ multis precuntibus signis ⁊ visionib⁹ imminēs demōstratum

Uisa p-
sequu-
tionem
aphrica
nos po-
stéria.

tū fuit malū. nā ferme ante biennium q̄ fieret: vidit quidā Fausti ecclesiā solito in ornatu fulgētē. ⁊ dū lectaret cando-re tanti fulgoris cereiscq; fulgēribus: subito luminis illius extinctus est fulgor. ac tenebris succedētibus aduersarius naribus natus est fetor. ois illa albatorū turba q̄ visa fue-rat in ecclesia expellentibus quibusdā ethiopibus minata est foras. Uidit ⁊ quidam presbyter basilicā dicti Fausti re-fertam turba innumerabilium populorum: ⁊ post paululū euacuatā ⁊ repletam multitudine porcorum atq; caprarum. Quintinianus quoq; venerabilis episcopus vidit se supra quēdam montem stare: de quo conspiciebat gregem innu-merabilium ouium: ⁊ in medio gregis due erāt olle nimium bullientes. Aderant autem ouium occisores: quarum car-nes ollis bullientibus demergebant. Et quū ita fieret: om-nis illa multitudo ouiū cōsumpta est. Reor ego illas duas ollas succensas. Succesam et Larensem duas esse ciuita-tes: in quibus multitudo prima fuit congregata: ⁊ a quib⁹ incendium initium sumpsit. Aut honoricum regem et Li-rillam episcopū eius. Quid vltra? Cēset primo tyrānus ius-sione terribili: vt nemo in eius palatio militaret: neq; age-ret actiones: nisi se Arrianum fecisset. Quorum ingens nu-merus vigore inuicto ne fidem perderet/militiaq; tempora-lem abiecit: quos postea domibus proiectos: oiq; substan-tia expoliatos/in insulis Gardiniam ⁊ Siciliam relegauit. Quod etiā statuere p totā Aphricā festinauit: vt nostrorū episcoporū defunctorū fisci sibi substātiam vēdicaret. Qui autē defuncto succedere poterat: nō ante ordinaretur: nisi prius fisco regali quingentos solidos obtulisset. Sed hoc edificium vbi cōstruere nisus est diabolus: statim illud de-struere dignatus est christus. Suggerūt enim ei domestici sui dicētes. Si illud seruauerit preceptio vestra: nostri epi-scopi in partibus Thracie et alijs regionibus cōstituti: pe-nā incipient pati. Precepit deinde sacras virgines cōgre-gari dirigens Uandalos cum sue gentis obstetricibus ad inspiciēdū ⁊ cōtrectādum cōtra ius verecundie et pudoris vbi nec matres aderāt: nec aliqua catholica matrona: cre-mātes graui suspēdio atq; ingētia pōdera pedib⁹ colligan-tes. Laminas quoq; ferreas ignitas dorso: ventri: māmil-lis: laterib⁹ apponebāt: quib⁹ inter supplicia dicebāt. Dici-te q̄ episcopi vobiscū concumbūt: et cleri vestri. Quarum acerbitate penarum plurimas scimus tunc extinctas. Alie que remanserunt cunctis arescētibus facte sunt curue. Ni-tebatur enim semiram inuenire: per cuius aditus publicam sicut fecit faceret persequutionē. Et ita factēs nullo modo inuestigare potuit quo modo christi ecclesiam macularet.

§.III. Quibus autē prosequar

fluminibus lachrymarum: quādo episcopos: presbyteros: diacones: ⁊ alia ecclesie membra ad quatuor milia nongen-tos septuaginta quinq; ad exiliū heremi destinauit? In qui-bus erāt podagrici plurimi: alij per etatē annosam lumine priuati tēporali in quorum erat numero Felix habirtan⁹ eps habēs iam in episcopatu. xliij. annos. qui paralisi mor-bo percussus nec sentiebat quicq̄: nec loquebatur. de quo nos maxime cogitantes q̄ non posset iumēto portari: sug-gessimus vt a suis repeteretur: vt saltem eius propere mo-rituram Carthagini esse iussisset: eo quod ad exilium nulla ratione posset perduci. Qui ita fertur tyrānus cum furore diriisse. Si animali sedere non potest: iungantur boues in-domiti: qui eum colligatum funibus trahendo perducant quo ego precepi. Quē ex trāsuerso super burdonē vinctum quasi quēdam ligni truncū toto itinere portabamus. Con-gregātur vniuersi in Succesam et Larēsem ciuitates: vt il-luc occurrētes Uauri sibi traditos ad heremū producerent. Superuenientes igitur comites duo: subtilitate dānabili blādis sermonibus cum dei confessoribus agere ceperunt. Quid vobis inquiunt (videtur vt ira pertinaces sitis: vt do-mini nostri preceptis minime obtemperetis: qui esse poteri tis in conspectu regis honorabiles: si eius festinetis facere voluntatem? Statim illis ingenti vociferatione clamantibus christiani sumus: trinitatem in vnum deū inuiolabiles⁊ confitemur. includūtur grauiori quidem: sed adhuc latiori custodia: vbi nobis copie dabantur et introire ac verbum admonitionis fratribus facere ⁊ diuina mysteria celebra-re. Ibi ⁊ infantuli fuere q̄ plurimi: quos genitrices mater-no sequebant affectu: alie gaudentes: alie retrahētes. Alie gaudebant se martyres peperisse: alie moliendo diluuio re baptizationis nitebātur a confessione fidei renocare. Nul-lum tamē tunc blandimenta vicerunt: nec carnalis pietas aliquem inclinauit ad terram. Nam quedam que tunc fece-rit breuiter delectat referre. Dū enim iter ageremus cū dei exercitu comitātes: ⁊ forte magis noctibus promouerem⁹ propter solis ardorem: conspicimus mulierculam sacculū et alia vestimēta portantē: manu infantulū vnū tenentem: atq; his sermonibus cōsolātem. Curre domine me⁹. Uides vniuersos sanctos quomodo pergunt ⁊ festinant hilares ad coronam. Quam quum nos increpamus quod importuna videretur: aut viris pro seruo iungi aut exercitui christi so-ciari, respondit. Benedicite benedicite: ⁊ orate pro me ⁊ isto nepote paruulo meo cum quo ad exilium pergo. Non inue-niat eum solum inimicus: et a via veritatis reuocet ad mor-tem. Ad hec verba repleti lachrymis/nihil dicere valuimus: nisi vt fieret voluntas dei.

§.IIII. Sed vbi aduersarius

q̄ iā forte vicebat. Partibor spolia: replebo animā meā: in-terficiā gladio meo: dominabit manus nullus potuit occu-pare. requirit angusta ⁊ teterrima loca in quorū cōclauib⁹ dei exercitū coarctaret. Tūc eis etiam visitationis humane negata est cōsolatio. Puniunt: ⁊ fustibus grauiter affligū-tur. Iactant cōfessores christi angustia coarctāte vnus su-per aliū vt agmina locustarū: ⁊ vt ppie dicā vt preciosis-sima grana frumētorū. In q̄ cōstipatione secedēdi ad natu-rale officiū nulla ratio sinebat loci: sed stercoris ⁊ vrine vi-gēte necessitate ibidē faciebāt vt ille tūc fetor ⁊ horror vni-uersarū gēa penarū superaret: ad quos aliqū datis ingenti bus munerib⁹ a mauris dormientib⁹ Uandalis vix clam admissi sumus intrare. Qui introeuntes veluti in gurgite luti vsq; ad genua cepim⁹ mergi. illud tūc hieremie viden-tes completus. Qui nutriti sunt in croceis: amplexati sunt stercora sua. Quid multa? precepti sunt vndiq; perstrepē-tibus Mauris ad iter vbi destinati sunt preparari. Exeun-tes itaq; die oīca limina habētes vestimenta stercoribus ⁊ facies simul ⁊ capita: a Mauris tū crudeliter minabantur: hymnū cū exultatione domino decātantes. Hec est gloria in omnibus sanctis eius. Aderat enim tūc ibi beatus pon-tifex Cyprianus Uuindiziliēn. episcopus consolator egre-gius: qui singulos pio ⁊ paterno fouebat affectu: non sine fluminibus currētiū lachrymarū: paratus pro fratrib⁹ ani-mā ponere: ⁊ se vltroneū si dimitteret passionib⁹ tradere. qui totū quod habuit egētibus fratribus in illa necessita-te tunc expēdit. Querebat eñ occasionē qualiter cōfessori-bus sociaretur ipse animo ⁊ virtute confessor. Qui postea per multos agones ⁊ squallores carceris in exilium quod desiderabat cum exultatione perrexit. Quante ⁊ tunc mul-titudines de diuersis regionibus ⁊ ciuitatib⁹ ad videndos dei martyres cōcurrerunt populorum: testantur vie vel se-mite que agmina visentium nequaq̄ capiebant. per verti-ces montium et valles concurrentes turba fidelium inesti-mabilis descendebāt: cereos in manibus gestantes: suosq; infantulos vestigijs martyrū obijcientes ita voce clama-bāt. Quibus nos miseros relinquitis dum pergitis ad co-ronā? Qui hos baptizaturi sunt paruulos fonte aque per-ennis? Qui nobis penitētie manus collaturi sunt: ⁊ recon-ciliationis indulgētia obstrictos peccatorū vinculis solu-turi? Uobiscum ⁊ nos libeat pergere si liceret: vt tali modo filios a patrib⁹ nulla necessitas separaret. In his vocib⁹ ⁊ laudib⁹ null⁹ iā pergere admissus est cōsolator: sz attrahe-bat multitudo ad currendū: vt vbi tūc nauis erat preparata laboriosam caperet mansionem. Quorū quū senes defi-cerēt: ⁊ alij forte etsi iuuenes delicati: ceperūt primo hasti-lij cuspidibus ad currēdū ⁊ lapidib⁹ tundi. vñ magis defi-cientes amplius lassabant. Post vero imperatū est Mau-ris: vt q̄ ambulare nō poterāt: ligatis pedibus veluti cada-uerīs alialis mortui traherent p dura ⁊ aspera loca. vbi pri-mo vestimēta postea mēbra singula carpebant: q: per gla-dios acutos petrarū huic caput conterebat: alij latera scin debant. ⁊ ita inter trahentiū man⁹ spūs exhalabant. quorū numerū colligere nequaq̄ valuimus multitudine coercen-te. Reliqui vero habiliores ad solitudinis loca perueniūt: in quib⁹ collocati horden ad vescēdū vt numēta accipiunt. vbi etiā venenatorū aialiū atq; scorpionū tāta esse dr̄ mul-titudo: vt ignorantib⁹ incredibilis esse videat. q̄ solo flatu etiā pcul positis veneni virus infundat. Scorpione autem percussum nullū dicūt aliqū euasisse. quorū feritas virulēta vsq; ad presens christo defendēte: nulli seruor⁹ ei⁹ nocuisse docet. Sed quū alij alunt hordeaceis granis: postea ⁊ hoc ablatū est quasi non posset deus qui manna pluit patribus in deserto: pascere ⁊ nunc tali exilio mancipatos.

§.V. Cogitat ille seuissimus ty-

rannus Honoricus aduersus ecclesiā dei: vt qui mēbra ali-qua absciderat: totū laniādo perderet corp⁹. Nā die ascen-sionis dñi legato zenonis imperatoris rege non presente: legēdū media eccl'ia Eugenio epo dirigit preceptū tali te-nore cōscriptū. q̄ etiā vniuerse Aphrice veredarijs discur-

Cyprian⁹ nuseps

rentib⁹ destinauit. Rex Honoricus Uuandalorū ⁊ Alanorū vniuersis epis homousionis. Nō semel: sed sepi⁹ cōstat esse phibitum: vt in sortib⁹ Uuādalorū sacerdotes vestri quēt⁹ nō facerēt: ne sua seditione animas subuerterent christianas. Quam rem spernentes plurimi nunc reperti sunt contra interdictū missas in sortibus Uuandalorū facere asserentes se integram regulā fidei tenere. Et quia in quinquis nobis a deo concessis scandalum esse nolum⁹: ideo dei prouidentia cū consensu sanctorum epōrum nostrorū hoc nos statuisse cognoscite: vt ad diez kalēdarū Januariarū proxime futurarū: omissa omni excusatione formidinis omnes Carthaginē veniatis: vt de ratione fidei cū nris venerabilibus epis positis inire conflictū. et de fide homousionorū quam defenditis/diuersis scripturis ppie approbetis quo possit agnosci an integrā fidem teneatis. Huius autez edicti tenorē nos qui aderamus cognoscentes: simulcz legentes ingemuimus. eo qō future persequutionis furorē indicaret: et presertim vbi dixit. In prouincijs nobis a deo concessis. Tunc sancto Eugenio rationabile videbatur: si corū barbarorum suggerendo molliretur. Nitebaturcz regi suggere consortes sue religionis etiam transmarinos vocari debere agnoscat inquit) clementia regis nos disputationē legis cum adiutorio dei nullaten⁹ declinare vel fugere: sed sine vniuersitatis assensu non debere asserende fidei nostre causas assumere. Hoc autem agebat Eugenius: non quod deessent in Aphrica qui aduersariorum obiecta refellerent: sed vt illi venissent qui alieni ab eorum dominatu maiorem fiduciaz libertatis haberent: pariterez oppressionis nostre calumniam vniuersis terris ⁊ populis nunciarent. Ille ergo qui necrebat dolos audire noluit: rationes agens argumentationibus crebris: vt quoscunz episcoporum audierat eruditos: varijs infectationibus agitaret iam ad exilium Uimanensem Donatianum impositis .cl. fustibus miserat episcopos. necnon Subsecutensem presidum virum acutum. Tunc et venerabiles Mansuetū Germanum Fusculū et multos alios fugauit. Duz hec gerunt imperat vt nre religionis illorū mēsa nullū cōmunez haberet: necz cuz catholicis omnino vescerent. Que res nō eis prestitit aliquod beneficium: sz nobis maximū cōtulit lucrum. Sed quū ignis rez psequutionis accenderet: et flāma infestatis vbicz regis arderet: ostēdit dns quoddā miraculum. Fuit in eadē ciuitate scz Carthaginensi/quidam cecus cūctis pene notissimus noie Felix. Cui in somnis reuelatuz est a domino vt iret ad seruū suum Eugeniū epm: ⁊ illa hora qua benedixerit fontē vt baptizētur accedentes ad fidez: contingat oculos tuos: et lumen recipies. Qui primo et scōo admonitus: timēs illusionē fieri neglexit accedere: sed tertio apparēs grauiter increpauit. Qui subito data manu eum ducēri ad Eugenium accessit: visionem et iussionem exprimens. Quumcz Eugenius ex humilitate se excusaret: asserens se peccatorē: ille pia importunitate in petitione perseueranit. Cuius precib⁹ deuictus Eugenius accedit ad fontem baptismalē: ⁊ facta oratione cū ingenti gemitu: postea ait ceco. Jā tibi dixi frater homo peccator sum. Bz q̄ te visitare dignatus est, prestare dignet ꝺm fidē tuā. Et signo crucis facto super oculos visuz restituit. Rapit Felix inquiritur quō lumē recepit: et totū ex ordine narrat. Oō quū regi innotuisset: dicūt epi Arrianorū hoc Eugeniū per maleficia egisse. Et q̄ obnubilare non poterant cecitate illius notissima: voluissent si valuissent eum necare.

Felix cecus ab Eugenio visum recepit.

§. VI. Appropinquabat iam futurus ille dies calumniosus kalendarum ab eo statutus. Conueniūt nō solum vniuerse Aphrice: verumetiaz insularum multarum epi: afflictione et merore cōflicti. Fit silentium diebus multis quousqz peritos quoscz ⁊ doctissimos viros erinde separaret: calumnijs oppositis necādos. Nam vnū ex ipso choro doctorum nomine Letum strenuum atcz doctissimum virū post diuturnos carceris scalores incendio concremauit: existimans qō tali exemplo timorem religuis incuteret ⁊ lesuram. Tandem venitur ad disputationis conflictum ad quā elegerāt aduersarij. Uitantes igitur nostri vociferationis tumultus: ne forte post modum Arriani dicerent qō eos aliquis nostrorum oppresserit: delegant de se qui pro omnibus respōdeant decem. Collocat sibi Birilla cū suis satellibus in loco excelso superbissimū thronū adstantibus nobis. Direruntcz epi nostri. Ille tpe est tractāda loquutio: vbi superba nō dñaꝫ potestatis elatio. Conuersicz nostri Birille direrunt: propone quod disponis, Birilla dixit: Nescio latine. Nostri direrūt, episcopi. Semp te latine esse loquutū manifeste nouim⁹. m ō excusare nōdebes presertim q: tu huius reincendiū suscitasti. Si aūt nostrā fidē cognoscere desideratis: hec est veritas quaz tenemus. Regali essi imperio fidei catholice quā tenem⁹ / pcipimur reddere rationē: ideocz aggredimur pro nrarū virium mediocritate fidē auditorio quā credim⁹ ⁊ pdicam⁹ breuiter intimare. Et primū de veritate substantie pris et filij qō greci homousion dicūt: exponēdum nobis esse cognouim⁹. Jtacz patrem ⁊ filium ⁊ spūsctū ita in vnitate deitatis essecta profitemur: vt ⁊ patrē in sua ppietate persone subsistere: ⁊ deus filiū nihilominus in ppria extare psona: atcz spūsctū sue persone ppietatē retinere: fidelicōfessione fateamur. Non enim eū asserētes patrē quem filiū: necz filium confitentes qui pater sit aut spūsanctus: necz spūsanctum accipimus vt aut pater sit aut filius: sed ingenitum patrem: ⁊ de patre genitū filiū: ⁊ de patre ⁊ filio procedētē spūsanctum: vnius credimus esse substantie: vel vnius essentie: quia in geniti patris ⁊ geniti filij: ⁊ procedentis spiritussancti vna est deitas: tres vero personarū proprietates. Et quia contra hāc catholicam ⁊ apostolicam fidem heresis exorta nouitatem quādam induxerat: asserens filium nō de patris substantia genitū: sed ex nullis extātibus. i. ex nihilo eū substitisse. ad hāc impietatis professionē que cōtra fidē emerserat refellēdam ⁊ penitus abolēdam: homousion sermo grecus posit⁹ est: quod interpretatur vnus substantie vel essentie: significans filium ex nullis extāntibus nec alia substantia: sed de patre natū esse. Qui ergo putant homousion auferēdū: ex nihilo volunt asserе filiuz extitisse. Sed si ex nihilo non est: ex patre sine dubio est. Et recte homousion. i. vnius cuz patre substantie filius est. Ex patre autē esse. i. vnius cū patre substantie his testimonijs approbatur. dicente apostolo. Qui quuz sit splendor glorie ⁊ figura substantie eius. Et in euangelio christus. Ego in patre: et pater in me est. Et iterū. Ego ⁊ pater vnū sum⁹. qō nō tm̄modo ad vnitatē referr̄ volūtatis: sed ad vnā referr̄ eādemcz substātiam: quia nō dicit. Ego ⁊ pater vnū volumus: sed vnū sumus. Verum quia in filio duas fatemur esse naturas. i. deum verū et hominē: quicqd excellētis potētie sublimitatis de eo referunt scripture: ad memorandam eius diuinitatem tribuendum sentimus. Et quicquid infra honorem celestis potentie de eodē humilius narrant: non verbo dei: sed homini deputamus assumpto. vt illud. Pater maior me est. quod ad humanitatem refertur tantū. Et illud. Pater si fieri potest transeat a me calix iste ⁊c. Ceterū de spiritusancto dicit apostolus. Diuisiones gratiarum sunt: idem autem spiritus ⁊c. subdens. Omnia hec operatur vnus et idem spiritus diuidens singulis prout vult. vnde non dubie claret spiritum sanctum et deum esse et sue voluntatis authorez. Una itacz religio: vna glorificatio trinitatis: vt audiamus apostolus sicut audierunt Corinthij. Gratia domini nostri ⁊ charitas dei scilicet patris: et cōmunicatio sancti spiritus sit cū omnibus vobis. In singulari dicit. ad innuendū essentie vnitatem. Hec igitur est fides nostra euangelicis et apostolicis traditionibus/et omniū que in mundo sunt catholicarum ecclesiarum societate fundata: in quo per gratiam dei permanere vsqz in finem confidimus et speramus. Hic noster libellus quum legeretur oblatus veritatis lumen nequaqz sufferre cecis oculis poterant: insanientes vocibus infremerentes grauiterez ferentes quare nos nomine nostro catholicos direrimus. Statimcz mentientes suggerunt regi de nobis: quod strepitum fecerimus audientiam fugientes. Qui eadem hora accensus ⁊ credens mendacio festinauit facere quod volebat. Jācz conscriptum decretum habēs: et occulte cuz decreto per diuersas pronuncias suos homines dirigens: episcopis Carthagini positis vna die vniuerse Aphrice ecclesias clausit: vniuersamcz substantiam episcoporū ⁊ ecclesiarum suis episcopis scilicet Arrianis munere cōdonauit. nesciens quoꝺ quid loqueretur: necz de quibus affirmabat: legez quā christiani imperatores nostri contra eos ⁊ contra alios hereticos per honorificētiaz ecclesie dederant catholice: aduersum nos illi proponere nō erubuerunt: addentes multa de suis sicut placuit tyrānice potestati. Post hec edicta feralia veneno toxicato transuersa: iubet cunctos episcopos qui Carthagini erant congregari: quorum iam ecclesias substātiācz ⁊ domos ceperat in hospitijs spoliari: et spoliatos extra muros propelli: nō animal/non seruus/nō mutanda que ferebant vestimēta penitus dimittuntur. Addidit adhuc vt nullus quempiam illorum hospitio reciperet: aut alimoniā prestitisset. Qui autē miseretur. Sapiēter etiam tunc proiecti episcopi fecerunt: vt licet mendicantes inde non abirent: quia si recederent: non tantum violenter omnino reuocarentur: sed ⁊ mentirētur eos sicut mēriti sunt fugisse cōflictum: maximecz quia vbi reuertertēbatur iam nequaqz fuerat ecclesie substātia vel domibus occupatis. Dū ergo gementes in circuitu murorum

nudo

nudo sub aere iacerēt: factum est vt rex impius ad piscinas exisset. Cui vniuersi occurrere maluerūt dicentes. Ut quid taliter affligimur? pro quib⁹ malis forte cōmissis ista perpetimur? Si ad disputationē summus cōgregari: quare spoliati? Quare traducimur? Quare deferimur? Et sine ecclesijs/ꝛ domibus nostris extra ciuitatem fame ꝛ nuditate laborantes/medijs stercoribus volutamur? Quos ille rorans oculis aspiciens prius q̄ suggestionem illorū audisset: iussit super eos cuz sessoribus equos dimitti: vt tali violentia non solum possent conteri: verumetiam et necari: quorum multi tunc contriti sunt et precipue senes.

Honorici i christianos, eposim pietas.

§. VII. Deinde iubētur illiviri

dei ad quendam locum qui dicitur edes memorie occurrere: nescientes fraudem illis aptatam. quo quum venissent: charta eis ostenditur inuoluta. Diciturq̄ illis ita callidate serpētis. Dominus noster Honoricus licet doleat q̄ fueritis contemptores: vt adhuc voluntati eius obedire non tardetis: et eius efficiamini religionis cuius est ipse: nunc tamen de vobis bonum cogitauit. Si iuraueritis ita vt q̄ ista charta continet faciatis: dimittet vos ecclesijs ꝛ dom⁹ bus vestris. Ad quod vniuersi responderunt episcopi. Semper dicimus: et diximus: et dicturi sumus: christiniani sumus episcopi sumus. apostolicam fidem vnam et veram tenemus. Accelerauerunt quoq̄ illi a rege destinati scripture illis propalare tenorem: qui huiusmodi sermonibus fuerat coloratus. Sic enim calumniose series continebat. Iurate si post obitus domini nostri regis filium Wilberith de sideratis esse regem. Vel si nullus vestruz ad regiones trāsmarinas epistolas dirigat. Qui si sacramentū huius rei deberitis: restituet vos ecclesijs vestris. Cogitauit tunc multorum pia simplicitas contra prohibitionem diuinam iuramentum dare: ne in posterum dei populus diceret: quod vitio sacerdotum qui iurare noluerunt non fuerunt ecclesie restitute. Alij autem astutiores episcopi sentientes dolum fraudis: nequaq̄ iurare voluerunt: dicentes hoc prohibitū esse euangelica authoritate a domino dicente. Non iurabis omnino. Quibus ministri regis. In partē secedāt (inquiūt) qui iurare disponunt. Qui quum secederent: scribentes ad fuerūt notarij quid quis diceret: ꝛ ex qua ciuitate esset. Similiter factum est illis qui non iurauerunt. Statimq̄ pars vtraq̄ custodie mancipatur. Postea vero fraus que celabatur apparuit. Nam iurantibus dictum est. Quia contra preceptum euangelij iurare voluistis: iussit rex vt ciuitates et ecclesias vestras nūq̄ videatis: sed relegati colonias ad excolendum agrum accipietis. ita tamen vt non psallatis neq̄ oretis nec ad legendum codices manibus gestetis. Non baptizetis. non ordinetis. aut aliquem reconciliare presumatis. Similiter non iurantibus ait. Quia regnum filij domini nostri non optatis: idcirco iurare noluistis: ob quam causam iussi estis in Corsicam insulam relegari: vt ligna profutura nauibus dominis incidatis. Addiditq̄ bestia illa sanguinem sitiens innocentum: episcopis nondum ad exilia directis per vniuersas Aphrice prouincias vno tempore torrores crudelissimos destinare: vt nulla remansisset domus ꝛ locus vbi non fuisset vlulatus. vt nulli etati: nulli parceret ꝛ seruj: nisi ijs qui eorum succumberent voluntati. hos fustibus: alios suspendio concremabant. Mulieres etiam precipue nobiles/contra iura nature nudas omnino in facie publice cruciabant. Ex quibus vnam nostram Dionysiā curtim ꝛ breuiter nominabo. Quum igitur viderent eā barbari non solum audacem esse: sed etiam ceteris pulchriorē: ipsam primo nisi sunt fustibus aptare spoliatam. Que quū pateretur: diceretq̄. De deo sum secura. qualiter libet cruciate. verecunda tamen membra nolite nudare. amplius illi magis furentes celsiori loco vestimentis exutā constituūt: spectaculum eam omnibus facientes. Que inter ictus virgarum dum riuuli sanguinis toto iam corpore fluitarent: libera voce dicebat. Ministri diaboli quod ad opprobrium meum facere putatis: ipsa laus mea est. Et quum esset scripturarum diuinarum plena: aptatis arctata penis ꝛ ita iaz martyr alios ad martyrium cōfortabat: que suo sancto exēplo pene vniuersam suam patriā liberauit. Hec quoq̄ quū filium suum vnicum admodum adhuc tenere etatis ꝛ delicatum nomine Maiorizum/timore penarum formidolosum conspiceret: verberās eū nutribus oculorum ꝛ increpās auctoritate materna ita cōfortauit: vt matre fortior reddere tur. Memēto ait fili mi: q̄ in nomine trinitatis in matre catholica baptizati sumus. Nō perdamus indumentuz nostre salutis: ne veniēs inuitator vestem nō inueniat nuptialē: et dicat ministris. Mittite in tenebras exteriores. Illa pena timēda est q̄ nunq̄ finit. illa desiderāda vita q̄ semp habet. Talibus igitur solidans filiū verbis velociter martyrē fecit. Amplexāsq̄ illa hostiā suā quātū potuit voc⁹ dño gratias agens ad gaudium spei future in sua maluit domo sepelire. vt quoties super sepulchrū ei⁹ trinitati preces effunderet: alienam se a filio nunq̄ esse confideret. Sed ꝛ Dionysie germana nomine Datiua: atq̄ Leontia filia sancti Hermani episcopi: cognatusq̄ Datiue venerabilis medic⁹ Emelius: religiosus quoq̄ Certius confessione trinitatis preclarus: ꝛ Sibidensis eps Bonifaci⁹: quanta perrulerint quali busq̄ cruciatibus euiscerati sint: qui valet ex ordine dicat.

Dionysia prochristo passa.

Maiorici⁹ Dionysie filius.

§. VIII. In ciuitate Leusitana

nō valeo que gesta sunt nuntiare: quia ꝛ ipsam quantitatem martyrū vel etiam confessorum/homini impossibile est supputare. vbi quedam matrona auctrix sui nominis Victoria: dum in conspectu vulgi continuato suspendio cremaretur a marito iam perdito filijs presentibus/taliter rogabatur. Quid pateris o coniunx? Si me despicis: vel horum quos genuisti miserere. Impia paruulorum mater quare obliuisceris vteri tui: ꝛ pro nihilo ducis quos cum gemitu peperisti? Ubi sunt federa coniugalis amoris? vbi societatis vincula ob que inter nos dudum honestatis iure tabule conscripte sunt? Respice queso filios ac maritum. ꝛ regie iussionis festina implere preceptum: vt imminentia adhuc tormenta lucreris: simul ꝛ mihi doneris ꝛ liberis nris. Sed illa nec filiorum fletus: nec serpētis audiēs blādimēta: affectum oculorū altius eleuās a terra: mūdum cū suis desiderijs contēnebat. Quā quum iam cōtinuato suspēdio ausilis humeris etiam qui cruciabant aspicerēt mortuā: deposuerunt prorsus omni tempore graminatam. Que postea retulit quandam sibi virginem adstitisse atq̄ tetigisse membra singula ꝛ illico fuisse sanatam. Qualiter autem Adrumitane ciuitatis ciuem Victorianū tunc proconsulez Carthaginis predicē nescio deficiētibus verbis. quo in Aphrice partibus nullus ditior fuit. Qui etiam apud impium regem pro rebus semper sibi commissis fidelissimus habebatur: mandatur ei a rege familiariter. dicitur quod eum habiturus esset pre omnibus charum: si eius precepto faciles commodasset assensum. Sed ille vir dei missis ad se tale dedit cum fiducia magna responsum. Securus sum de christo deo ꝛ domino meo. Et hec regi dicatis. Subrigar ignibus. adigat bestijs. excruciet omni tormentorum genere. si consensero: frustra sum in ecclesia baptizatus. Nam si hec presens vita sola fuisset: et aliam que vera est non speraremus eternam: nec ita fecissem ad modicum temporaliter gloriādum: et ingratus existerem qui mihi suam fidem contulit creatori. Ad quod tyrannus excitatus quantorum tormentorum ꝛ quantis eum afflixerit penis: humanus sermo non poterit explicare. Qui tripudians feliciterq̄ consummans martyrialem coronam accepit. Quid Tambadensem ciuitatem gesta quis queat certamina martyrum explicare? vbi duo germani sibi securi de domino inuicem iurauerunt: vt rogarent torrores vt vna pena pariq̄ supplicio torquerentur. Et dum primo suspendio molibus lapidum pedibus alligatis tota die perderent: vnus eorum petiuit se deponi ꝛ sibi inducias dari. Cuius frater alius metuens ne fidem negaret: de suspendio clamabat. Noli noli frater non ita christo iurauimus. Accusabo te quum ante thronum eius terribilem venerimus: quia super corpus eius ꝛ sanguinem iurauimus vt pro eo inuicem patiamur. Ista dicens et alia/confortauit germanum ad prelium passionis. Qui clamans ingenti voce dicebat. Adhicite supplicijs quecunq̄ vultis: ꝛ penis christianos arctate crudelibus. quod frater meus facturus: etiam ego. Quantis iam laminis adusti sunt ignitis: qualiter singuli exarati: quibus cruciatibus torti/ipsa res docet quod eos ipsi torrores a sua facie proiecerūt dicētes. Istos imitatur vniuersus populus: vt nulli⁹ ad nostrā religionem penitus conuertatur. et precipue quia nulli horres: nulla penarum restigia in eis penitus videbantur. In Tracensi vero quod gestum est Mauritanie maioris ciuitate ad laudem dei dicere festinemus. Dum sue ciuitati Arrianum episcopum ex notario Cyrille ad perdendas animas ordinatum vidissent: omnis simul ciuitas euectione valida prorimam ad hispaniam confugit relictis paucissimis qui aditum non inuenerant nauigandi. Quos Arrianorum episcopus primo blandimentis: postea minis compellere cepit: vt eos faceret Arrianos. Sed fortes in domino/nō solum suadentis insaniā irriserunt: verūetiā publice mysteria diuina in domo vna cōgregati celebrare cepe rūt. Quod ille cognoscens occulte Carthagini relationem aduersus eos direxit. Que quum regi innotuisset: comitem quēdam cū iracundia dirigēs: precepit vt in medio foro congregata illuc omni puincia: linguas eorū et man⁹ dextras abscinderet radicitus. Sed spūsancto prestante ita loquuti

Victoria martyr.

Victorianus martyr.

De duobus fratribus martyribus.

Honoricus christianos, eposim pietas.

De istis sunt ꝛ loquunꝫ linguis absciſſis vt pri⁹. Et si quis incredu-
hꝫ i.l.ſ. lus voluerit esse: pergat nunc Cōſtantinopolim ꝛ ibi repe-
C. de of. riet vnum de illis subdiaconis reparatū. ob quam causam
Pfe. afr. venerabilis nimium in palatio xenonis imperatoris habe-
vbi di- tur ꝛ precipue regina magna cū reuerētia veneraſ. Bz ꝗs
cit Ju- cōgruo sermone possit esse qui aut coaceruare dignitates
ſtinia- penarū: quas ex iussu regis sui etiā ipsi Uuandali in suos
nus im hoīes exercuerunt? In Carthagine quoq; res hodie posita
perator in promptu demonstrat: alios sine manibus: alios sine ocu
Uidi- lis: alios sine pedibus: alios truncatis auribus: alioſq; vi-
mus ve deas nimio suspendio scapulis euulsis caput qꝫ eminere
nerabi- solebat in medio scapularū fuisse demersum. Nonnulli in al
les vi- tum suspensi ruptis funibus de illa altitudine suspensio-
ros ḡra nis ictu valido corruentes: plurimi arcem cerebri cum ocu-
dicitus lis amiserunt: alij cōfractis ossib⁹ statim spīm emiserūt alij
exciſis post paululum exhalauerunt. Et hec in p̄ſentia legati xeno
linguis nis imperatoris gesta sunt. Qui veniens Carthaginem sese
mirabi p̄ defensione catholicā ecclesiarū venisse iactabat: vt illi
literto- ostenderet tyrannus se neminē formidare: ac opprobriū
menta ipsius reipublice. Tunc etiā sctō Eugenio pastore Cartha
sua lo ginensi iā in exilio cōstituto: etiam vniuersus clerus: eccl'ie
quebā Carthaginensis cede inediaq; maceratus / fere quingenti
tur. vel amplius: inter quos ꝯplurimi erant lectores infantuli
gaudentes in dominō: procul exilio crudeli traduntur.

§. IX. Parentes igitur vniuer-

si dorsa sua verberibus: alacres ad exilium pergunt. Qui-
bus adhuc in itinere longioris vie cōstitutis / distinanꝫ epi
scopi Arrianorum homines immisericordes ac violēti: sug-
gerentes vt illud quod eis forte miseratio christiana victui
contulerat p̄futurum: crudeliter auferretur: quando vnuſ-
quisq; eorū libentius forte cantabat: Nudus exiui de vtero
matris mee: nudū etiam ad exiliū oportet pergere: quia do
minus nouit esurientibus cibum porrigere. Nā ꝛ Uuādali
duo sub Bēserico sepius cōfessores comitāte matre cōtem-
pris oībus diuitijs suis: cū eisdē clericis ad exiliū perrexe-
runt. De multitudine autē pergentū cōfessorum. i. Cartha
ginensis ecclesie clericorum / suggerente quodam ex lectore
Euchario perdito: quos ille nouerat vocales strenuos
atq; aptos modulis cantilene designatione sua debere di-
cit duodecim infantulos separari: quos quum catholicus
esset: tunc discipulos habuit. Satum illo suggerente sub fe-
stinatione dimittuntur: et vi barbarici furoris bissenus nu
merus puerorum de itinere vocatur. segregantur corpore
non spiritu a grege sanctorum. Qui timentes precipitium:
cum suspirijs lachrymarum ne diuellerentur: constringe-
bant manibus genua sociorum: quos violentia tamen here
tica minacibus separans gladijs Carthaginem reuocauit.
Sed dum cum eis quasi quum tali erate / blanditijs agere-
tur superiores suis etiam inuenti sunt annis. et ne obdor-
mirent in morte: lucernam euangelici luminis accenderūt.
Indignantur ad hec grauiter Arriani: et se superatos a
pueris erubescunt. Unde accensi subdi iterum fustibus
iubent. quos ante paucissimos dies varijs verberibus diſſi
parant. Imprimuntur vulneribus vulnera: et rursus re
staurata crudescunt. factum est autem domino confortan-
te: vt nec etas minor deficeret in dolore: et magis animus
roboratus cresceret in fide. Quos nisi Carthago miro colit
affectu: et quasi duodecimum apostolorum chorum p̄spicit
puerorum. Una degunt. simul vescuntur. pariter psallunt.
simul in domino gloriantur. Illis diebus et duo negotia-
tores egregio martyrio coronati sunt. Illo preterea tem-
pore crudelius Arrianorum episcopi presbyteri ꝛ clerici ꝯ
rex et Uuandali seuiebant. Nam quidam episcopus inter
illos ceteris crudelior Antonius nomine tam uefaria et in-
credibilia in nostros exercuit: vt narrari non possit. Fuit
iste in quadam ciuitate heremo proxima: que Tripolitane
Antonij epi arriani i christianos seuitia. puincie vicinaſ: qui vt bestia insaciabilis catholicorū san-
guinē sitiens: huc illuc ad rapiēdū rugiens excurrebat. Nā
impius honorius sciens crudelitatem Antonij in ipſis
heremi partibus voluit Eugenium exulare. Quem dū cu-
stodiendus Antonius accepisset: tita eum arctiori custodia
cinxit: vt nullum ad eum introire permitteret. Insuper
varijs insidiarum et penarum supplicijs extinguere cogi-
rabat. Sed Eugenius sanctus dū persequutionis defleret
incommoda: et asperitate ciliti seule attereret corpus:
nudamq; super humum cubitās / stratum sacci irrigaret
imbribus lachrymarum: aliquando sensit paralysis mor-
bum infestum. Quo nuncio in gaudium conuersus Arria-
nus pergit festinus ad cubile exulis hominis dei. Et quū vi
deret arcente passione verum pontificem balbutientia ver
ba proferre: cogitauit simul extinguere quem superesse no
lebat. precepitq; vt acetum asperum nimis et acerrimum
quereret. Quod quū fuisset allatū venerabili seni recusan-
tibus ꝛ nolentibus faucibus immergebat. Ex quo accepto
presertim illi passioni noxio: morbus accepit augmentum.
Cui christi pietas misericorditer subuenies postea salutem
exhibuit. Alij autē episcopū nostrū similiter relegatum ad
Tunensem ciuitatē / quū diuersis persequutionibus prefar⁹
Antonius affligeret: nec posset facere Arrianum: videretq;
christi militem semper in confessione constantem: ꝛ pedib⁹
manibusq; ligatis ingentibus vinculis arctaret episcopus:
ore obturato ne lingua clamaret: aquam corpori vt puta-
bat rebaptizationis spargit. quasi valeret conscientiam li-
gare cum corpore: aut non adesset qui audit gemitus com-
peditorum: ꝛ cordis secreta rimaſ. vel superare posset aqua
mendax tāte volūtatis p̄positū: quodiam homo mitten-
tibus lachrymis miserat ligatū in celū. Exuit statim virum
vinculis: ꝛ tali quasi gaudēs voce prosequitur. Ecclesie no-
stre frater Abdiner christianus effectus est. Cui Abdiner.
Illa: est turpis mortis Antroni damnatio: vbi voluntatis re-
netur assentio. Ego fidei mee tenax vocibus cōfitēs crebris
quod credo ꝛ credidi clamando defendi. Sed postea ꝯ cate-
nis vinxisti: ꝛ oris ianuam oppilasti: in pretorio cordis mei
violenta subscribentib⁹ angelis gesta confeci: et lectiranda
imperatori meo transmisi. Erat quidem generalis ista vio-
lentia tyrannorum. Nam Uuandali pro hac re vbiq; fuerant
destinati: vt transeuntes itinera sacerdotibus suis adduce-
rent iugulandos. Non licebat siue priuatis siue negotiato-
ribus alicubi transire vel aliquid vendere vel emere: nisi
qui haberent characterem bestie in fronte sua vel in manu
sua. Nam et episcopi ꝛ presbyteri illorum cum armatorum
manu nocturnis temporibus vicos vel oppida circūibant.
et sic despicatis postibus ianuarum aquam gladiumq; ge-
stantes: animarum predones intrabant. Et quos domi re-
pererant: alios forte in lectis sopitos igneo imbre atq; flu-
mineo respergentes demoniaca vociferatione christianos
suos ipsi pariter vocitabant: vt ludum potius sue hereseos
ꝯ aliquam religionem ostenderent. In quo minus capa- Hunc
ces et ignaui impletum in se pollutionis sacrilegium puta- Girillā
bant. Prudentiores vero nihil sibi quod nolentibus ꝛ dor- alij Li
mientibus ingestū est: obesse gaudebant. Tali violentia vi- rillā alij
dentibus nobis ibi Carthagine / filius cuiusdā nobilis an- Cirolaz
norum circiter septem: iussu Girille a parentibus separat⁹ appel-
est: sine verecundia matronali / matre solutis crinibus post lant.
raptores tota vbe currente / clamans vt poterat: christia-
nus sum. christianus sum. Cui ꝛ os obturantes insontem in
fantiam in suum gurgitem demerserunt.

§. X. Ita de medici filiis vene-

Libera tus me dicus ꝛ
rabilis Liberati factum esse probatur. Nam iussu regis cuz vxore et liberis ad exilium mitti iubetur. Cogitauit impie- ei⁹ vxor
tas arriana a parentibus paruulos separari: ꝛ per pietatis tas
affectum virtutem prosternere gentorum. Disiunguntur
a parētibus tenera pignora filiorum. Qui quum vellet Li-
beratus lachrymas mittere: aut horitate vxoris increpato
eo in ipso meatu exitus sui lachryme constiterūt illico. Ait
enim ei coniunx. Et propter filios Liberate perditurus es
animam tuam? Computa eos non fuisse natos. Nam et eos
vindicaturus est christus. Nonne vides eos clamantes ꝛ di
centes / christiani sumus. Sed hec mulier que in conspectu
iudicum egerit: tacendum non est. Nam quum ipsa ꝛ mari-
tus licet seorsum carceris custodia tenerentur: ita vt se pe-
nitus non viderent: mandatur mulieri: dicitur q; illi. Solue
iam duritiam tuam. Ecce iaz vir tuus paruit imperio regis:
ꝛ noster factus est christianus. At illa. Uideam illum: fa-
ciam quod deus voluerit. Educta igitur de carcere: inuenit
virum suum stantem cuz ingenti multitudine pro tribuna-
li connexum. et verum existimans quod finxerant inimici:
iniecta manu: apprehendens vestimentorum eius gurturi
proxima: videntibus omnibus suffocabat eum dicens. Per
dite. reprobe gratia dei et misericordia eius indigne: quare
voluisti ad modicum gloriari: et in eternum perire? Quid
tibi proderit aurum? Quid argentum? Nunquid libera-
bunt te de camino gehenne: dixit ꝛ alia multa. Cui maritus
dixit. Quid pateris mulier? Quid tibi videtur? Aut quid de
me forte audire potuisti? Ego in nomine christi catholicus
permaneo. Nec aliquādo amittere poteroquod teneo. Ubi
heretici mendacij sui consci ꝛ detecti / fallaciam suam colo-
rare minime potuerunt. Et quia superius de violentia im-
manitatis eorum breuiter diximus: hanc plurimi metuētes
alij se in spelūcis: alij in desertis locis viri vel femine nullo
consciō sese claudebant: et ibi nulla succurente sustētatio-
ne ciborum fame vel frigore victi / contritum ꝛ contribula-
tum spiritum exhalabant: inter hec afflictionis incommoda
inuiolate secum fidei securitatem portantes.

§.XI. Ea tẽpestate facta est in-

credibilis fames: & cepit Aphricam totã vna de populatione vastare. Nullus tunc adfuit imber. Iurida remãserat terre facies ois: q; nec boues suberãt: nec rastra vsq; omnino remanserãt. Sed & rusticorum manus alia interierat: & sub inde q; forte superat iã sepulturam querebat. Alij diffusi p cãpos. Alij secreta sylue petebant: antiquas radices herbarum vel quisquilias aliquas requirẽtes. Nonulli quum domos niterẽtur ingredi: in ipso limine corruentes / caterua tim fame debellante cadebãt. Strate vero vel semite cadaueribus replete / exhalãtium fetore mortuorũ gradientes viuos ex omni parte secabant. Nec deerant quotidie vbiq; expirantium funera. & nõ erat virtus que miserationis impẽderet sepulturã. Neq; enim sufficiebant ad sepeliendum viui fame dominante: & ipsi post paululũ morituri. Urgebatur infelix multitudo ad ipsam vrbem Carthaginis congregari. Et dum adhuc cateruatim illuc animata cadauera fluerẽt: vbi rex inferẽdaru; mortiũ vidit strages: pelli vrbe omnes illico iubet: ne contagio deficiẽtium commune pararet etiam examini eius sepulchrũ. Tãdem iste pessimus tyrãnus Honoricus iudicio dei percussus: scatẽs vermib; miserabiliter expirauit. Post quẽ Gũtamũdus annis. ix. regnat. et hic Eugenium episcopum ab exilio reuocat.

Honorici interitus.

§.XII. Sed ante regnu illius

pessimi Honorici de quo dictum est apud vrbem Romanam occiso Valẽtiniano impatore tertio huj; nominis a Tranhasila al's Transila milite quodam Aetij: qui iussu ipsius Valẽtiniani fuerat interfectus ex inuidia: timẽte ipso Valẽtiniano ne forte Aetius sibi auferret imperiũ: quum esset bellicosissim?: & multis victorijs famosus: quidam nobilis Marim? noie Rome inuasit imperiũ. in quo non cõpletis duob? mẽsib? a Romanis occisus est. Et hic Maximus vt sibi cũ firmaret imperiũ: Eudoxiã Valẽtiniani relictã vi rapuit: eãq; reuitẽrẽ matrimonio iũxit. Que tyrãni indignata nuptijs: nuntium ad Gensericũ regem Uuandalorum in Aphricã misit: rogãs vt ad Italiã & ad ispaz vrbẽ cũ exercitu veniens: ipsam a Maximi tyranni prãte eriperet. Quo nũcio letat? Gensericus: cũ validissimo suorũ exercitu nauigio in Italiam transit. Quo tpe adhuc Leo papa Rome pontificatũ tenebat. Perculsis itaq; Romanis taz terribili nuntio: quũ desperarẽt aduenientibus barbaris posse bello obuiare: potissimuz quũ quidam ex nobilibus Gẽserico fauerẽt: relicta vrbe per circũstãtes mõtes & syluas se occultauerunt. Genseric? vero aduenies & vrbẽ oĩ psidio vacuaz reperiẽs: introiuit. Sed almi põtificis authoritas regez ita leniuerat: vt quũ oĩa eius essent tradita potestati: ab igne & cede & supplicijs abstineret. Quatuordecim igitur diebus secura et libera scrutatione oĩb? opib? suis Roma spoliata est atq; vacuata. Multaq; captiuorum milia prout cuiusq; etas vel ars vel forma ei placuerũt: cũ Eudoxia q; tantoruz malo; causa fuit / Carthaginẽ ducta sunt. Capta aũt Roma a Genserico rege Uuãdalorum fuit anno. xliij. postq; ipam Alaricus rex Gothorum cepit & predatus est. a conditione vero sua annis mille ducẽtis & octo euolutis. Barbari autẽ vrbe relicta: p cãpaniã sese effundẽtes velut turbo cuncta diripiũt: a qb? & capua nobilissima ciuitatuz ad solum vsq; deducta est. Sola neapolitana ciuitas illi furorem atq; insatiabilem auaritiã menũ firmitate ac ciuiũ robore munita euasit. Atvero Genseric? postq; itrat? est Italie opibus ad Aphricã regressus. Valẽtiniani imperatoris filiam quã secũ cũ matre adduxerat: filio suo Trasimundo matrimonio copulauit. Ex qua postea Hilderic? natus est: qui quarto loco pcessu tpis a Genserico Uuãdalis in Aphrica imperauit. Romani aũt ex quo Genserich fines Italie excessisse cognouerãt: exinanite & velut morbũde oues / rei publice Auitũ quẽdã prefeciũt: cũ quo etiã Martianus imperator fedus composuit. Qui Auitus annis quatuor in Italia imperauit. Quo imperãte Uisigothi cũ suo rege Trasimũdo: q; Galliarũ maximã partẽ occupauerat: trãscẽsis pyreneis montibus: hispanias inuadũt: multasq; ciuitates diripiunt: atq; direptas expoliant onusti spolijs ad propria reuertunt. Heresi aũt Arriana q; ifecti fuerãt: vt dictũ est. ẽ. pfati Uuãdali cũ princip? suis pullulãte: etiam intra Gallias ad destructionẽ ei?: vt referunt Gisilbertus: Uincẽ. & Joã. de col'. tale miraculũ est ostensum. Nã Nanetensi vrbe Hũnorũ obsidione liberata p diuinũ auxiliũ: quũ eps pro gratiarũ actione missam pplo celebraret: respiciẽs sursum vidit sup altare quasi de camera templi cadere equal'r tres guttas equalis magnitudinis crystallo clariores: q; simul defluẽtes & in vnũ coniũcte: quasi vnã gẽmã pulcherrimaz effecerunt. Quã quũ in medio crucis auree & gemmate posuissent: alie gẽme ceciderũt. Deorsum vero posita infirmis dabat sanitatẽ. Adorãtib? vero imaginẽ sancte crucis augebat deuotiõem: q; pijs & mundis clara: impijs vero & immundis obscura videbat. Eo igit pdigio dñs qui errantes corrigit cunctis declarauit: non esse filiũ minorem patre: & spiritũ sanctũ vtroq; inferiorẽ: vt garrũt perfidi Arriani: sed vnum deũ in tribus personis vnius et equalis esse substantie nec debere ab indignis de diuinitate tractari.

Milia ad destructiones heres. Arrianorum.

¶ De doctoribus? scientia & sctitate pclaris: q; etiã plura opa scripserũt tpe pfato; imperatorũ huius tituli florentibus.

¶ De sctõ Prosspo / & scriptis ei? / & qbusdã alijs. Cap. xj.

Floruit tẽporibus Leonis imperatoris: & Leonis primi pape: beatus Prosper vir eruditissimus: regionis aqtanie: & prefati Leonis pape notari?. De hoc Gennadius in libro viro; illustrium sic ait. Prosper Aqtanie regiõis: sermone scholastic?: & assertionib? neruosus: multa cõposuisse dr. de quib? ego chronica noie ei? intitulata legi: cõtinẽtia a primis hoĩs conditõe iuxta diuinarũ scripturarũ fidẽ: vsq; ab obitũ Valẽtiniani / & captiuitatẽ vrbis rome factã a Gẽserico rege Uuandalorum: & tps Leonis hui? imperatoris sub quo & defunct? est. Legi & librum ei? aduersus opuscula Cassiani q; eccl'ia dei salutaria probat: illa tñ Prosper infamat velut nociua. Re enim vera Cassiani & psperi de gratia dei & libero arbitrio sententie in aliquibus videtur cõtrarie. Epistole Leonis pape ad uersus Eutychetẽ de vera christi incarnatione ad diuersos date ab ipso dictate creduntur. In decretis tamen opuscula Prosperi viri religiosissimi approbata sunt. dist. xv. sancta Romana. Scripsit inter cetera duos libros: quorum vnus intitulatur sententiaruz seu epigrammaton. Qui liber partim est prosaicus: partim metricus. qui in quibusdam locis a magistris grammaticalium legitur in scholis. Alter liber eius ad Julianum intritulatur de vita contemplatiua. continens tres libros. Et vterq; compendiose ex dictis Augustini est tractus. Ex his hic pauca inseruntur.

§.I. Ex libro sentẽtiarũ versus.

Quicunq; alium molitur ledere: primum
Ipsum se iaculo percutiet proprio.
Nature quisquis proprium non spernis honorem.
In quocunq; hominum que tua nosces ama.
Sic tamen vt prauos vitiet concordia mores:
Nullaq; sint pacis federa cum vitijs.
Eternus vere est solus deus atq; creator:
Uita in se viuens permanet esse quod est.
Uirtus preteritis prior anteriorq; futuris:
Nil recipit varium: nil habet occiduum.
Multa diu summi differt patientia regis:
Suspendens equi pondera iudicij.
Uerbere nonnunq; plectuntur corda paterno:
Et curat medicus vulnera vulneribus.
Laus vera in dominum depromitur ore precantis:
Si que voce fluunt: intima cordis habent.
Non prodest cuiq; solis bona dicere verbis:
Ni pia mens habeat quod bene lingua sonat.
Nam fari recte miserum est & viuere prauo.
Damnat nota malum regula iustitie.
Est et in hac vita multis requies data sanctis:
Quorum animos mundus non tenet occiduus.
Quos desideris nullis peritura fatigant:
Et quibus omne bonum est christus & omnis honor.
Celestem ad patriam christo redimente vocatus
Uitam labentis temporis hospes agit.
Quisq; ad promissam requiem per non sua tendit:
Mundanej patitur multa pericla vie.
Que nunc obsessa aduersis nunc plena secundis.
Aut frangit trepidos: obligat aut dubios.
Inter quos laqueos currentem ad gaudia vera
Non capit insidijs cui via christus erit.
Mens nullos poterit carnis compescere motus.
Ni fuerit christi semper amore potens.
Hac desideris deus est pietate colendus:
Justitie vt merces tota sit ipse deus.
Culpare in quoq; que non sunt nota malignum est:
Presertim si que cognita sunt bona sunt.
Non pateant faciles seuis rumoribus aures:
Que nescire iuuat / credere non libeat.
Non satis est domini precepta euoluere lingua:
Qui meminit legis: factor & est operis.
Scrutari legem possunt vtranq; quieti:
Si mundi a strepitu libera corda iacent.

Doctrine domini penetralia tempore in isto
Ad plenum nulli peruia sunt homini.
Semper enim superest sanctis quo crescere possint:
Et perfectorum gloria principium.
Moribus in sanctis pulchra est concordia pacis:
Impia pars mundi parti est infesta piorum.
Semper erunt quot erant eterne gaudia vite.
Laudendi quoniam causa erit ipse deus.
Nec varius pariet motus diuersa voluntas.
Unum erit in cunctis lumen & vnus amor.
Inq; bonis summis posita experientia felix.
Nec volet augeri: nec metuet minui.
Qui se peccatis gaudet feliciter vti:
Infelix nimis est prosperitate sua.
Nullus enim est insons sola formidine pene:
Qui sanctum & iustum non amat imperium.
Cuncta bonis prosunt quoniam & mors ipsa beatos
Efficit: vt sumant premia principium.
Mens illesa nihil violato in corpore perdit.
Inuitam carnis vulnera non maculant.
Nec crimen facti recipit inuita voluntas:
Non seruile grauat libera corda iugum.
Solus peccator seruit male: qui licet amplo
Utatur regno: sed miser est famulus.
Quum mens carnali nimium dominante tyranno:
Tot seruit sceptris: dedita quot vitijs.
Scire volens in qua sis rerum parte locandus:
Discute quid timeas: quid ve sit id quod amas.
Nam cuncti gemino nascuntur fomite motus:
Respondentq; suis germina principijs.
En miris operum signis ostenditur author:
Authorem q; suum condita quec; canunt.
Quid iuuat in longum causas producere morbi?
Cur dubium expectat cras hodierna salus?
Scimus correctis veniam non esse negandam:
Sed nulli nostrum est vltima nota dies.
Quando peccati merito manet ira potentis:
Omnia concludens arctat vbiq; reum.
Unum profugium tutum est deus ipse timenti:
A quo discedens ne pereat redeat.
Carnis virginitas intacto corpore habetur.
Virginitas anime est intemerata fides.
Ecce volens gaudere: optans scire: abdita querens:
Ut te non teneant vltima: summa pete.
Quum pia mens in laude dei superata laborat:
Laude q; tantam te bene vincit opus.
Quere bonum sine fine bono & persiste reperto:
Quere & non habeant talia vota modum.
Nam qui se nullo iam munere credit egere:
Crescere non cupiens perdit adepta tepens.
Exulta agnoscens te verbi in carne renatum:
Cuius si pars es pars tua christus erit.
Promissum ad regnum se tibi fecit iter.
Ille deus rerum celi terreq; creator:
Ille propter sacra virgine natus homo.
Flagris dorsa: alapis maxillas: ora saliuis
Prebuit: & figi se cruce non renuit.
Ille gessit moriens: me victa morte resurgens:
Et secum ad patrem me super astra tulit.
Quidnam igitur tanta pro se tolerare recusem?
Aut quid erit quodme separet a domino?
Ignem adhibe: rimare manu mea viscera terror.
Effugient penas membra soluta tuas.
Carcere si ceco claudar: nectaq; catenis:
Liber in excessu mentis adibo deum.
Si mucrone paret ceruicem abscindere lictor:
Impauidus inueniet mors cita: vita breuis.
Non metuo exilium: mundus domus omnibus vna.
Sperno fame: domini sit mihi sermo cibus.
Nec mirabor opes: nullos spectabo honores:
Nec tamen ista mihi de me fiducia surgit.
Tu das christe loqui: tuq; pati tribuas. Hec ille.

§.II. Sentētie Prosperi in pro

sis. Sic diligēdi sunt homines vt eorum nō diligātur errores: q; aliud est amare quod facti sunt: aliud est odisse q; faciūt. Nulla dei opera a misericordia vacāt: q; homini & indulgētia consulit & flagello. Qui deum colit vt aliud q; ipm̄ premeat: nō de⁹ colit: sed q; assequi cōcupiscit. Nō est putāda mala mors: quā vita bona p̄cesserit. Verius cogitatur deus q; dicit: & verius est q; cogitat. Nō paru a autē notitie pars est: si autē q; possim⁹ scire q̄d sit: possim⁹ scire quid non sit. Bone sunt in scripturis sanctis p̄funditates mysteriorū: que ob hoc tegunt ne vilescāt: ob hoc queruntur vt exerceāt. ob hoc aperiunt vt pascāt. Nō est differenda ad deum conuersio. Qui enim penitētiam agēti indulgētiā p̄missit: diez crastinum non spopōdit. Omnia que timētur: rationabiliter declinant. deus autē sic timendus est: vt ab ipso ad ēm confugiatur. De conse. dist. .i. hoc est. Augu. in lib. sentētiarum Prosperi. Hoc est quod dicimus: & quod modis omnibus approbare cōtendimus: sacrificium ecclesie duob⁹ cōfici. duobus constare: visibili elementorum specie: et inuisibili dñi nostri Jesu christi carne et sanguine. sacramēto et re sacramenti. i. corpore xp̄i sicut p̄sona christi constat & cōficitur ex deo & hoīe: quum ipse christus sit verus deus & verus hō. Idē in lib. sententiarū Prosperi. dist. .e. semel immolat⁹. Semel immolat⁹ est christus in semetipso: et tn̄ quotidie immolatur in sacramēto: sez representatiue. q̄ ita intelligēdū est (ait Prosper) q; in manifestatiōe sui corporis & distentione suorū mēbrorum omniū: ver⁹ de⁹ & ver⁹ homo: semel tn̄ in cruce pependit: offerēs: patri seipsum hostiam viuam/passibilem/mortalem: viuorum atq; mortuorum redemptionis efficacem. Eorum scilicet quos altitudo diuini consilij redimendos iudicauit: p̄sciuit: p̄destinauit: vocauit modis atq; temporibus quibus id fieri congruebat. Hec ibi. Prosper in in lib. de vita cōtemplatiua. & habetur. xij. q. .f. expedit. Expedit facultates ecclesie possideri. et p̄prias perfectionis amore contemni. Non enim p̄prie sunt ꝑ communes ecclesie facultates. & ideo quisquis omnibus que habuerit dimissis aut venditis/fit rei sue contemptor: quius p̄positus factus fuerit ecclesie: omniū que habet ecclesia efficitur dispensator. Denicq; sanctus Paulinus ingentia p̄dia que fuerunt sua vendita pauperibus erogauit. sed quum factus esset episcopus: non contempsit ecclesie facultates: sed fidelissime dispensauit. Quo facto satis ostenditur et p̄prias debere propter perfectionem contemni: & sine impedimento pfectionis posse ecclesie facultates q̄ sunt profecto cōmunes possidere. Quid sanctus Hilarius fecit? Nōne ipse omnia sua aut parentibus reliquit aut vendita pauperibus erogauit? Is tamen quum merito sue perfectionis fieret Arelatensis episcopus: que illa tunc habebat ecclesia: nō solū possedit: sed etiaz acceptis fidelium numerosis hereditatibus ampliauit. Itaq; homines tam secularium q̄ diuinarū literarū sine ambiguitate doctissimi: si scirēt res ecclesie debere contēni: munq; debuerāt recipere qui oīa reliquerāt. Hec ibi. Idē in eodē. & habetur de pe. dist. .f. pozro. Pozro illi quorum peccata humanā notitiā latēt nō ab ipsis confessa nec ab alijs publicata: si ea confiteri vel emendare noluerint: deum quē habeant testem/ipm̄ sunt habituri vltorē. Et quid eis p̄odest humanū iudiciuz vitare quū si in malo permāserint: uturi sunt in eternū deo retribuente supplicij. Idē de p̄latis. Ille cui verbi dispēsatio cōmissa est si sancte viuit: & tn̄ perdite viuētes arguere aut erubescit aut metuit: cū oīb⁹ qui eo tacente perierint perit. Et quid ei p̄oderit nō puniri suoz q̄ puniend⁹ est alie no? Mentior si nō p Ezechielē hoc dñs loquit dicens. Speculatorem dedi te domui israel &c. Pastores dici volumus: nō tn̄ esse cōtēdimus. Officij n̄ri vitam⁹ laborē: appetimus dignitatē. Qui peccantes diuites vel potentes cōspicimus: nō solū non arguimus: sed etiam veneramur: ne nobis aut munera solita offensi nō dirigant: aut obsequia desiderata subtrahant. Itaq; imperitie mee aut finis recordatus ingemui: et volui episcopatus sarcina mei deposita elongari fugiēs: et manere in solitudine: et ibi expectare deum qui me saluū faceret a pusillanimitate spiritus et tempestate.

§.III. Idē Prosper in libro de

vita contemplatiua: de charitate et ordine diligendi sic ait. Ergo sic charitatem deo exhibeamus: & proximo: facile peccato resistimus. bonis operibus abundamus: seculi blādimenta contemnimus: & omnia que difficilia sunt humane fragilitati vel aspera: cū dilectione perficim⁹: si tn̄ deū charitate perfecta q̄ nobis ex illo est: ex toto corde/ex tota aīa & ex omnibus viribus diligam⁹. Ex ea enim parte quis peccat: ex qua minus diligit deum. Q̄ō si ex toto corde diligamus: nihil erit in nobis vnde peccati desiderijs seruiamus. Et quid est deū diligere: nisi illi occupari animo: concipere fruende visiōis eius affectum peccati odium: mundi fastidium: Diligere etiam p̄ximum q̄ē in se censuit diligēdū. in ipso amore seruare legitimū modum: nec peruertere dilectionis ordinem statutum. Proximos autem diligimus sicut nos: si non propter aliquas vtilitates nostras: nō propter sperata beneficia vel accepta: non propter affinitates vel consanguinitates, sed ꝓpter hoc tn̄ q̄ sunt nature nostre participes diligamus. Proinde sicut nos proximos nostros diligimus omnes: quando eos ad bonos mores vt ad

vitam

vitam eternam consequendam sicut nobis/eozū saluti consulimus:quando nos in eozū peccatis ⁊ periculis cogitamus:⁊ sicut nobis subueniri optarem⁹/ita eis subuenim⁹. aut si facultas defuerit:voluntatem subueniendi retinem⁹. Eo:pus autem nostrum quia pars nostri est/ad hoc nobis diligendū est:vt saluti eius ⁊ fragilitati naturaliter cōsulamus:⁊ agamus quatenꝰ spūi oꝛdinate subiectū/ad eternam salutē accepta immoꝛtalitate ⁊ incoꝛruptione pueniat. Oꝛdinem diligendi illi peruertūt:quiꝫ tū dicaꝫ Canti. primo. Oꝛdinauit in me charitatē scz de⁹. Nec modū diligendi custodiunt:qui aut mundum/qui cōtenendus est diligunt:aut coꝛpoꝛa sua minus diligenda plus diligunt: aut pꝛoximos nō sicut seipsos:aut deū plus ꝯ seipsos foꝛtasse nō diligūt. Illi vero plus ꝯ se diligunt deum: qui pꝛo eius amoꝛe sue ad tēpus saluti non parcūt:seipsos tribulationi⁹ ⁊ periculis tradunt. Nudari facultatibus pꝛopꝛijs:patrie sue exꝛoꝛes fieri:parentibus pꝛoꝛibus et filijs renūtiare parati sunt.⁊ vt totū dicā ipsam moꝛtem coꝛpoꝛis non solum non refugiunt:sed eam libenter excipiunt:ambientes a coꝛporis sui vita magis ꝯ a deo vita vite sue discedere. Hec est vera ⁊ perfecta charitas:quam apostolus excellentioꝛem viā nominat. Sicut enim sine via nullus peruenit quo tendit: ita sine charitate q̄ dicta est via:nō ambulare possunt homines. sed errare. Hec ille. de peni. dist. ij. c. valida est. §. ergo. Idē in eodē. Tractatio questionū etsi nō instruit inueniēdis quod querit animū:exercet tamen querētis ingenium. Scientia sicut sine dono charitatis inflat:ita si ei charitas admisceaꝫ edificat. Hoc specialiter doctoꝛ ecclesiasticꝰ elaboꝛet:quo fiāt qui eū audiūt sanis disputationibus meliores. Lachꝛymas quas vult a suis auditoꝛibꝰ fundi:ipse pꝛimitus fundat:⁊ sic eos sui compunctione coꝛdis accendat. Tā simpleꝛ ⁊ aptus etiaꝫ si minus latinus:tū disciplinatꝰ ⁊ grauis debet esse sermo pontificis:vt ab intelligentia sua nullos ꝙuis imperitos excludat:sed in omniū audientium pectus cū quadā delectatione descēdat. Sunt q̄ non ratiōnē dicꝛoꝝ:sed dignitatē dicēdi pꝛaua examinatione discutiūt. Et magis q̄s dicat ꝯ quid dicaꝫ attēdant:quū veritas vndecūꝙ claruerit:non humano ingenio:sed deo deputanda sit. Ita peccatis dissimilia sunt adhibenda remedia:sicut ex dissimilibus causis veniunt ipsa peccata. argue(ait apostolus)obsecra. increpa. in omni pꝛudentia et doctrina. Argue coequales. Obsecra seniores. Increpa iuniores. Im oi patiētia ⁊ doctrina:q̄ leniteꝛ castigatus exhibet castiganti reuerentiam:asperitate autem nimia increpatiōis offensus:nec increpationem recipit:nec saluteꝫ. quinimmo tales mole tristitie grauati succūbunt:⁊ sanctoꝝ oīm vultus per quos possunt restitui deo/refugiūt:aut certe ad omnē peccādi impudentiā eracerbati pꝛosiliunt. Tā diu quis peccata sua q̄ nosse ⁊ deflere debet/ignoꝛat: quādiu aliena considerat. Eaque nolum⁹ obseruare:nō impossibilitas facit dura sed voluntas. in vsum veniāt:⁊ neminē conturbāt. Ille sunt nobis ambiēde diuitie:que nosoꝛnare pūt patiēter ⁊ munire:quas nec acq̄rere inuiti possum⁹ nec perdere. Hec sunt diuitie virtutū. facultates pauperum. Boni tpalis amissio fit iusti exercitiū:⁊ iusti supplici ū. q̄ ⁊ iustus celestiū desiderio captus/oīa tēpoꝛalia siue habeat:siue amittat: oīno nō sentit:⁊ iniquus q̄ cum delectatione habuerit:sine doloꝛe nō pꝛdit. O facinus inauditum suaui iugo christi cōtempto:ferreus cupiditatis imperiū/voluntaria mentium inclinatione suscipimus. et abiecto domini nostri leui oneꝛe:quod subiectos non onerat sed honoꝛat: non deꝛimit sed subleuat:plumbeum pondus nostris ceruicibus aggꝛauamus:quod citius deponi potest ꝯ ferri.

§.IIII. De vitiis variis idē in

eodē. Sicut virtus animā sibi veraciter inheꝛētē si fuerit vera iustificat: ita simulata condēnat. Dupliciteꝛq; rea est ata. etsi bonū nō faciat vñ spūaliteꝛ viuat:⁊ appeꝛat similitudinem boni sub qua male viuat ⁊ lateat. Superbus vult se cōstantē credi. Pꝛodigus liberalē. Auarus indigentē. Temeꝛarius foꝛtem. Inhuman⁹ parcum. Bulosus humanum. Ignauus quietū: Timidus cautū. Impudentia fiducie sibi nomē adscribit. Pꝛocacitas libertatis appellationē obtendit. Eloquentiā verbositas fingit:⁊ curiositatis malus sub spūalis studij coloꝛe delitescit. Inuidus alienū bonū suum facit inuidendo suppliciū. Tātos inuidus haber iusta pena toꝛꝛoꝛes:quot inuidiosus. i. cui habeꝫ inuidia/laudatoꝛes. Quosdaꝫ pudicos aut temperatio coꝛpoꝛis facit:aut timoꝛ supplicij tpalis ab impudicitie actione suspendit:aut occasio negata destituit. Sed licet necessitate nō voluntate pudici sint:tamen ⁊ pꝛimi/etsi beneficio nature gratias deo agunt:secundi ⁊ tertij si pudice viuere consuescunt: in virtutem de necessitate pꝛoficiunt:et paulatim ipsius pudicitie delectatione cꝛescente pudici veraciter fiunt. ¶ De signis manifeste superbie idem in eodē. In quibusdam tam manifeste superbia regnat:vt nec dignetur se occultare nec valeat:quoꝝ etiā ipse habitus ⁊ incessus:ceruix erecta: facies toꝛua:: truces oculi: sermo terribilis:mudam superbiam clamant. Ji quos mentis superbe tabes purulēta coꝛrupit senioꝝ suoꝝ nō obseruāt pꝛecepta:sz iudicāt de suis negligētijs obiurgati:aut rebellāt insolenter:aut murmurant. De loco supeꝛioꝛi disceptant. Pꝛeferri etiam se melioꝛibus affectāt impudēter. Simplicitatē spiritualiū fratruꝫ irridēter exagitāt. Sententias suas ꝓaciter iactant. Obsequia delata fastidiunt. negata pertinaciter querunt. Hīt in intentione ꝓtinaciā. in coꝛde duritiaꝫ. in sermocinatione iactantiā. In humilitate fallaces. In iocatione moꝛdaces. In odio pertinaces. Ad opus bonū pigri. Ad cōmunionem seri. Ad obsequiū duri. Ad exequēdū quod nesciunt pꝛōpti. Ad fraterna obsequia inhumani. Temeꝛarij in audiendo. Pꝛesumptuosi in docendo. Efferati deformiteꝛ in cachinno. Ingrati beneficijs. Inflati obsequijs. Imperiosi subiectis. Inuidi sancte viuentiū. Merita sua faciunt inuidendo peccata.⁊ quicq̄d boni fieri vel dici a sanctis audierint:aut oīno nō credūt:aut in malū male interꝓetādo conuertunt. Et omne malus q̄ de illis mendax fama iactauerit: statim tanq̄ si ipsi viderint credūt:ac fedaliteꝛ eis qui illud nō veꝛū esse ꝓbauerint/cōtradicūt. Omnia suis emulis fingunt. Eoꝝ ꝓfectu deficiūt. Inimicatijs gratuitis ardent. Depꝛehēdi pectoꝛis sui malitiā timēt. Semper amari. nunq̄ certi. Amici diaboli. inimici sui. Oibus dolosi. Ad gaudenda anxij. Ad planḡēda leti. vtꝛobiq̄ puersi. Inter amicos discoꝛdias seminant. Opiniones bonoꝝ mendacijs decolꝛant. Velut amici in obsequio:hostes in aīo. Cōtinētes inverbo. turpes in facto. Cōsiderate obsecro quō inuidos puniturꝰ sunt mala sua:quos etiam bona puniunt aliena. Ubi poteꝛunt fieri bon⁹:q̄ fiūt in bono mali:aut q̄s malis beneꝓsuri sunt:q̄ male bonis vti non desinunt? Uanitas(ait idē)idest vana gloꝛia est inflata quedam cꝛca delectationes varias animi languētis affectio:potiēdi honoꝛis auida simul ⁊ nescia. Moꝛbo excellentie ianis afflata. Lana. moꝛbida. turda. repugnantibus simia. capiendis seductoꝛia. captis inuicta. Nec vanos hoies afflatus sui vento circunfert:qui fedeoꝛibus quoꝝ sibi consci⁹ non sunt:turpiteꝛ iactant. Abtium gaudent. Adulatiōnibus sui feruent. Uoluptatibus suis pareꝛt. Bestiunt docere quod nesciūt. Credi de se sublimia volunt. Delectabilia grauibus anteponunt. In pꝛomissione veloces. In exhibitione mendaces. In verbo gꝛaues. vbiq̄ fallaces. Leti ad pꝛospera. Fragiles ad aduersa. Inflati ad obsequia. Anxij ad oppꝛobꝛia. Hec ille.

§.V. Petronius episcopus fuit

Bononiensis:de nobili pꝛosapia oꝛtus:⁊ vir crudelissimus. Hic fuit tempoꝛe Theodosij iuniꝛis et celestini pape. Qui missus de Constantinopoli ad italiā:vt dicit in legēda ei⁹: causa extirpande hereseos q̄ infecerat partes illas. Bononiam applicās sua doctrina ⁊ moꝛib⁹ pp̄lo gratiosus:multos ad veritatē fidei ⁊ recte cōuersationis adduxit. Quum autē vacāte ecclesia Bononiēsi circa creationē futuri pontificis foꝛet varia affectio:demuꝫ missus fuit Petroni⁹ ipse ad Celestinū papā:vt de pastoꝛe eoꝝ ipse pꝛouideret Celestinus. Quiq̄ Romā aduenies papā visitasset Celestinuꝫ exponens populi cōmissionem:⁊ nocte pꝛecedēti dñs ei reuelasset vt in eꝑm Bononiensem cōsecraret eum qui a Bononiensib⁹ pro hoc missus esset oꝛatoꝛ:papa ipsum instituit dijs exercitaꝝ ab adolescētia habitū ⁊ regulā beati Basilij dicitur suscepisse. Et scripsisse putatur vitas patrum monachoꝝ Egypti:vt dicit Hiero. in li. de viris illustrib⁹. Quem dicit speculū ac noꝛmā pfessionis sue monachi amplectuntur. De eo Bennadi⁹ vero sic ait. Legi sub eius nole in oꝛdinatione eꝑi nōne ⁊ humilitate pleni tractatū: quem lingua Petronij eloquentissimi ⁊ eruditissimi in secularibus litteris viri. Nam pꝛefectū pꝛetoꝛij se fuisse in ipso tractatu designat. Uincentius in speculo hiſtoꝛiali lib. xxj. c. xxv. sic ait. De quodam libꝛo Petronij partim metrico partim pꝛosaico hec moꝛalia excerpta noraui. Quis scripsit vitaspatrū egyptioꝝ.

Quid faciunt leges vbi sola pecunia regnat:
Aut vbi paupertas vincere nulla potest:
Jam nunc iudicium nihil est nisi publica merces.

Pꝛosa. Lurius est paruo ere rē pditā recuperare:ꝯ in ambiguam litē descendere. Periculosum est alienis interesse secretis. Uanam facit mixturam cū sapientia foꝛma. Ego sic

semper ⁊ vbiq; viri: vt vltimā quāq; lucē tanq; nō rediturā cōsumā. Quid nō cōmune est: qō natura optimum fecerit: Nescio quomodo bone mētis est fozor pauptas. Nihil tam arduum est quod non exoz queat improbitas. Uersus.

Ad predam strepitumq; lucri suffragia vertit
Uenalis populus: venalis curia primum.
Ipsaq; maiestas auro corrupta iacebit.

¶ Quisquis habet nummos secura nauigat aura:
Fortunamq; suo temperet arbitrio.
Carmina, cōponit/declamat/increpat omnes:
Et peragit causas: fitq; Catone prioz.
Parua loquoz: quod vis nummis presentibus opta:
Eueniet: clausum possidet arca Jouem.

O maxima rerum.
Et merito pietas hominum mitissima virtus.
Sunt ⁊ alia dicta.

§. VI. Eo tēpoze fuit Celesti-

nus quidā vt refert Uincē. speculo. histo. lib. xxi. ca. xxv. qui anteq; Pelagio cōcurreret in heresi: immo adolescens scripsit ad parētes suos de monasterio epistolam in modum libelli omnibus deum desiderantibus necessariam. Mozales siquidem in eis dictiones: nihil vitij postmodum proditi: sed totum incitamentum tenuit. ¶ Fuit ⁊ Julianus episcopus Campanus vir acris ingenij in negotio: in diuinis scripturis doctus: in greca et latina lingua scholasticus. Prius ergo impietatez Pelagij heretici defendere nisus scripsit aduersus sanctū Augustinuz impugnatozem illius Pelagij libzos quatuoz. Et iterum libzos octo. Est ⁊ liber altercationis ambarum partium. Hic Julianus in eleemosynis tempoze famis et angustie indigentibus omnibus prozogatis suis: multos nobilium miserationis specie: precipueq; reli giosoz alliciens heresi sue sociauit. ¶ Scripsit eodez tempoze Eutropius presbyter ad duas sozores ancillas episcopi: que ob deuotionem pudicitie ⁊ amoꝛem religionis fuerant exheredate a parentibus epistolas in modum libellorum consolatozias eleganti et apto sermone duas non solum ratione: sed ⁊ scripturarum diuinarum testimonijs munitas. ¶ Scripsit ⁊ tunc Uigilius diaconus ex traditione fratrum monachozum regulam: que in cenobio ad profectū patrum in conuentu legitur: breuiatam ⁊ aperto sermone totius monastice perfectionis tenentem in se disciplinam. ¶ Scripsit ⁊ tunc Victozius Massilieñ. rhetoz in geneſim a principio libzi vsq; ad obitum Abrae patriarche. Et versibus edidit libzos christianos quidem ⁊ pio sensu: sedvt pote secularī literatura occupatus homo ⁊ nullius magisterij in diuinis scripturis exercitatus: leuioris ponderis sententias figurauit. Flozuit etiaz tempoze Leonis vt ait Hugo floriaceñ. Theodozus episcopus ciuitatis: que a Cyro quondam rege Persarum condita/Cyria vocitatur: qui ecclesiasticam scripsit hystoziam a fine libzoꝝ Eusebij summens exordium: et perduxit vsq; ad suum scilicet imperatoris Leonis tempus.

Julianꝰ epꝰ cāpanus.

Eutropius p̄sbyter.

Uigiliꝰ diaconꝰ.

Victoꝛius massiliensis.

Theodoꝛus epꝰ

§. VII. Tempoze aūt Justinia

ni impatoris: de quo in titulo sequēti dicemus: flozuit: Arator poeta: qui fuit Romane ecclesie subdiacon⁹: qui libzos metricos duos de hystoria actuum apostolozum eleganter conscripsit. De quibus hic aliqua dicta ponuntur ad insinuandam solertiam viri. Uersus.

Ha sceleris iudea sui polluta cruoze
Infandum ausa nefas compleuit: proditoz amens
Mercedem sceleris soluit sibi: tedia noxe
Horruit ipse sue: celo terreq; perosus/
Inter vtrumq; perit.
Eurba perennem
Poztatura crucem: dominumq; sequuta fidelem.
Breuit agros habitura polos.
Hec namq; facultas
Fortioz est de parte magis conquirere totum.
Auri cesset amoz qui pectoza semper adurit:
Quo capitur moztale genus: qua pullulat omne
De radice malum: cuius violentius ardet
Ambitio crescente modo: stimulantq; rapinis
Addita lucra famem.
¶ Claudit ur obscuro: sed non sine lumine/petrus
Carcere: nec possunt tenebze caligine fulua
Ecclesie eclare diem: quem ditat honoze:
Te dominum confessus amoz: de nomine petre
Nomen petrus habens: eterna vocabula poztat:
Fundamenta gerens nunq; passura ruinam.
Lozpoze somnus erat huic: sed vigilabat in illo:
Que nescit dormire fides. Hec cantica clamant:
Dormio corde vigil.
O lupe paule rapax dedit hoc benedictio Jacob/
Nomen habere tibi: quid iam remanebit in oze:
Quod non oze trahas: poch solertia grata
Cessit: ⁊ inuictas in dogmate vincis Athenas.
O male parta quies: o semper dedita sumno
Pectoza nuda bono: quantis pater ille ruinis:
Quem noz sola tenet: nescit vigilare periclo:
Qui patitur dormire deo.
O dilecta manus que christi militat armis.
O summo plebs nata deo mitissima soꝛs est
Penarum quas vota gerunt: regnicq; facultas:
Perpetuo pro rege pati.

¶ Fuit illo tempoze Priscianus grammaticus summus cuius libzi in grammatica vbiq; patent. Huius est illa sententia in maiozi volumine. Nihil in humanis adinuentionibus ex omni parte perfectum esse credo. Et vt dicit Sigisbertus: patet eos errare qui dicūt eū fuisse tpe Juliani imperatozis apostate. Scripsit esn mai⁹ volumē de ptib⁹ oꝛonis: nō Juliano apostate q̄ fuit antea p longū tps: sz Juliano p̄suli ac patricio: sicut legit in ipso libzi titulo. Scripsit ⁊ volumen minus de cōstructione. Et aliud de accidentib⁹: ⁊ hec oia de grāmatica. Extat etiā liber Prisciani de naturalibus questionibus ad regem Persarum. Priscianus grāmaticꝰ.

§. VIII. Circa tps quoq; Bela

sij pape claruit beatus Fulgentius in aphrica episcop⁹ Ruspensis: sanctitate conspicuus: sapientia et doctrina gloziosus. Hic natus est ex Fulgentio patre: et Martiana matre de nobili genere Carthaginensium senatozum: vt Vincen. Fulgen spe. histo. ex gestis eius. Quem primo mater sua eruditi fe ti⁹ epꝰ cit grecis literis ⁊ nihilominus latinis. Adultus factus est aphrica procurator. Quum autem legisset expositionē beati Augustini de psal. xxxvi. cepit velle monachus fieri et psiteri. Potens est (inquit) dare facultatem qui volenti tribuit voluntatē. Factus est ergo monachus a beato Fausto episcopo. Qui pro fide relegatus ab Honozico Arriano: in loco suo monasterium sibi cōstruxit. Quo audito cucurrit mater ad eum clamans ad Faustū. Redde mihi filium meū. Ille autē contumelias eius irridens: nec saltem videndi filium licentiam dedit. Postea Fulgentius de nimia abstinentia obsessus est impetigine: qui pro hoc se culpantibus saiebat. Infirmantur etiam illi qui quotidie cibis lautioꝛb⁹ saginant. Iterum expulso inde Fausto accepta licentia petijt vicinū monasterium: vbi Felix preerat paucis sed simplicibus fratribus: a quo statim coactus est abbatis locum tenere. Et q; se dilexerant ab adolescentia: alter assumpsit nomē alterius. Trahuntur postea hi duo a quodam presbytero Arriano Felice nomine facultatibus locuplete. Dumq; Fulgentium sanctū verberarēt ait Felix. Parcite queso fratri Fulgentio qui non potest tozmenta sufferre. Conuertatur in me crudelitas vestra. Tandem presbyter illos decalua-tos ⁊ vestibus ablatis nudos et inanes a domo sua proiecit. Quumq; multi dicerent Fulgentio vt querimoniam faceret de presbytero qui eos ceciderat. Respondit. Non licet in hoc seculo quererevindictā xp̄iano. Nouit dñs quomodo seruoꝛum suoꝛū defendat iniuriā. Post hoc ad monasterium suum reuersus est. Et iterum accessit ad aliud monasteriū vbi nomen abbatis ei impositum est. Ibi duo senes presbyteri abbatis officio fungebantur: quib⁹ se subijcēs Fulgentius scriptoꝛis arte laudabiliter vtebatur ⁊ palmarum folijs flabella laudabiliter conterebat. Cui operi etiā quum esset abbas in suo monasterio vacabat: sed coactus est per Faustum epm ad proprium redire locum. Factus autem postea epꝰ Ruspensis prius ppositū tam in veste q̄ in cibo retinuit: contentus vna vilissima tunica tam in estate q̄ in hyeme. Oratio sicut oēs episcopi non vtebat. Pelliceum cingulum gestabat: caligas in tpe hyemis. Caligulis estatis tēpoze simpliciter vtebatur. Intra monasterium soleas interdum accipiebat. Sepe nudis pedibus ambulabat. Casulā pretiosam vel preciosi coloꝛis nec ipse habuit nec monachos permisit habere. Subtus casulam nigello vel lactinio pallio circundatus incessit. Scapulis nudis nunq; a nobis vius est. Nec depositio cingulo somnum petijt. In tunica dormiebat. In ea sacrificabat. Et in tempoze sacrificij mutanda potius coꝛda q̄ vestimenta dicebat. Carnes cuiuslibet generis nunq; comedit: sed simpliciter olera ptisana ⁊ oua: quandiu iuuenis fuit sine oleo: postq; senuit oleo superfuso: ne caligo oculoꝛum lectionis impediret officium. A vino semper abstinuit sanus. Quod quū propter infirmitatem biberet: sic obuebat aqua. vt vinum vix saperet. Semper autem fratres vzebat ad vigilias. Post hec missus est in exilium apud Sardiniam. Ix. autem

⁊ amplius

ꝛ amplius episcopi cum eo catena ligabantur exilij. Quorū omnium ipsa lingua ꝛ ingenium erat. Et sicut beatus Aurelius Carthaginensis episcopus inter sua priuilegia meruit vt literas in cosilio Aphricano dandas ipse solus scriberet: similiter ꝛ iste vt literas exilio dirigendas solus ipse dictaret. Imitatus est Carthaginem a Thrasimundo rege Arriano cui idem rex plena perfidie scripsit aliqua: quibus ille capitulatim respondit. Fecit ad euz tres libellos quibus Pinta Arrianus episcopus respondere voluit magis quam valuit. Contra quem postea Fulgentius subscripsit lib. quem intitulauit aduersus Pintam. Mirabilia facere nunquam delectatus hāc gratiam sibi dari nunquā desiderauit. Quū autem secundo mitteretur in exilium: predixit Militeo viro religioso dolenti de eius recessu/quod cito reuerteretur ꝛ addidit: hoc quoq; secretum sit apud te: q̄ō me nimia charitas indicare compellit. Dicebat enim Mirabilia non conferunt homini iustitiam: sed hominuz notitiam: que magis fugiēda est quā querēda. Quisquis enim fuerit hominibus notus: nisi fuerit iustus: ad eterna perueniet supplicia condemnatus. Justus autem in conspectu dei ꝛ si hominiꝫ fuerit incognitus: beata sanctoꝝ gaudia percipiet cozonatus.

℣. IX. De monitis eius in vita

religiosa. Idez Fulgentius dicebat. Ut monachus lautioribus forte cibis vtatur interdum necceſſitas cogit. Ut aūt cupiat in quibuscūq; exiguis rebus iuris p̄priꝫ dominiuz vendicare: superbe voluntatis ꝛ auare cupiditatis euidens testimonium est. Idem. De substantia communi quisquis aliquid plus accipit: communium fit debitor quorum est illa substantia: debitorem vero sola tuuat humilitas. Idem. Veri monachi sunt: qui iustificatis voluntatibus suis parati sunt nihil velle: nihil nolle: sed abbatis tantummodo consilia vel precepta seruare. Si quis autez p̄sumpsisset plus quā acciperet petere: negabat continuo: etiam si mereretur accipere: dicens monachum ijs que acceperit debere esse cōtentum. Sine suo autem consilio nec suum p̄posituz sinebat aliquid agere. Laborātes fratres ꝛ opera carnalia exercentes indefessis viribus: lectionisq; studium non habentes min⁹ diligebat: nec honore maximo dignos iudicabat. Amator aūt sciētie spiritualis: etiam si virtute corporis esset destitutus: ab eo peculiariter amabatur. Amabat quando coram fratribus disputabat: si quis ei questiones accerrimas ꝓponeret in q̄bus laborabat: licebatq; oībus fratribus pasim etiā simplicibus natura: yū vellēt interrogare: nec p̄i⁹ quā sibi satisfactū cōsiterent: rationem reddere nisi victus tedio vel labore ceſſabat. Scripsit contra fanſtum epm̄ Balliarū qui occulte p̄sentiebat Pelagianis apertevolēs catholicus videri. Quū aūt reuocaret ab exilio: tā deuote susceptus est: vt de suis pallijs sup eū extēsis nouū genꝰ tabernaculi faceret. Egresso illi de Carthagine obuius vndiq; occurrebat ppl's ꝛ lucernis ꝛ lāpadiꝫ ꝛ arborum frondibus. Sūmā diligentiā p̄buit ne q̄s cleric⁹ ambitiosis vestibus ornaret: aut secularib⁹ negotijs occuparet: ꝛ oēs non longe ab eccl'ia domos haberēt: ꝛ horū manib⁹ propꝛijs colerēt: psallendi suauiter ꝛ ꝓnunciandi curā gererēt: per singulas septimanas oēs clerici ꝛ vidue ꝛ si q̄s potuisset ex laicis q̄rta ꝛ sexta feria ieiunarent. In cosilio Vienneñsi iudicio oīm sacerdotū qui cōuenerāt p̄lar⁹ est cuidā epō noie Quouultheo q̄ p̄posse illi cōfirmabat: tunc aūt tacuit ne authoritatē cōsilij minuere videret. Sētiēs aūt post cōsiliū dolere epm̄: timensq; ꝓpter suū honorē generare scti scandaluz: meli⁹ iudicāsp charitatē se fieri minorē q̄ sine charitate maiorē exegit postea p̄cib⁹ imperatoris a Suphetano consilio vt nomē suū posteri⁹ recitaret. Bonifacius epūs Carthaginēñsis apud Burnos ecclesiā dedicās: duobus diebus se p̄sente tractātē exercuit: tantū delectatus in verbis eius: vt tādiu terrā lachrymis irrigaret: donec ille sermonē finiret. Anno vno ante mortē suā/ecclesiasticas occupationes reliquit ꝛ a suo monasterio secretim recedēs in insulam Circinam: in quodā scopulo breui cui non est Chilim habitauit. vbi edificato monasterio deo vacauit ꝛ sibi. Infirmatus est acerrime. lxx. diebus. ꝛ hoc solum dicebat. Dñe da mihi hic penitētiā: postea indulgentiā. Suadentibus medicis vt balneis vteretur: nō acquieuit dicens. Nunq̄d balnea poterūt facere vt non moriaꝫ in tpe suo homo mortalis. Moriens vero fratribus circunstantib⁹ dixit. Ego ffes animarū vestrarū saluti p̄spicies: molestus fortasse ꝛ difficilis extiti: ꝛ ideo obsecro vos vt ignoscat mihi q̄squis aliquid doleat. Just sit aūt egentib⁹ pecuniā dari p̄ seipsum memoriter recolēs. viduarū/pupillorū/peregrinorū: cōtractorum: illic indigentū nosꝛa: q̄bus q̄d cui sigillatim daretur.

℣. X. Scripsit idem Fulgētius

opuscula nonnulla ad edificationē ecclesie vtilia. Siquidez edidit ad Eutimiū de remissione peccatorū lib. j. Ad Donatum de fide lib. ſ. De mysterio mediatoris lib. iij. Ad Thomiū de predestinatione ꝛ quibusdā alijs questionibus lib. iij. Responsionū cōtra obiectiones Trasimūdi regis Arriani lib. ſ. De cōtinētia coniugatorū seruanda post votum. lib. ſ. Ad Probam de virginitate ꝛ humilitate. lib. ſ. Ad eandē de oratione ꝛ cōpunctione. lib. ſ. Ad Eugippum de charitate. lib. ſ. Ad Theodorum senatorem. lib. ſ. Ad Venantiam de penitētia ꝛ indulgentia. lib. ſ. Scripsit ꝛ sermones nonnullos p̄cipue in solennitate natalis dñi: ꝛ beati Stephani p̄thomartyris sermones plurimos. Ex quibus opusculis hic aliqua pauca notantur ad cōmendationē eloq̄i eius. Hic ad Theodoz senatorem sic ait. Quantum ineſſe luctum diabolo putas: q̄ a te contemptum p̄spicit mundum: ꝛ te conuersuz cognoscit ad christū: Quamuis em̄ christus equaliter sit mortuus cunctis fidelibus: tamen conuersio potentium seculi militat acquisitionibus christi. In deo nihil deest: q̄ in illo est totū. Nihil sibi superest: q̄ nihil p̄ter illum est. Si qui ergo rerum temporalium amore contempto: in illius dilectionē trāseūt: in illo pleni sunt in quo nullo indigeꝫ. In illo securi: in quo nihil timetur. In eovere gloriosi cuius gloria non auferꝫ. Quia viā mandatoꝝ currere delectaris: non hoc tibi dat natura sed gratia. Nam ꝛ oculus sic factus est vt videre lumē possit: sed videre non potest: nisi se illi lumē infuderit. Qō ergo videt oculus: beneficiū est luminis: quo si caruerit: cecus manebit in tenebris. Nihil itaq; tibi boni tanq̄ tuū assignes: ne non accipias q̄ accipere poteras: et q̄ acceperas perdas. Detestabilis est cordis humana superbia: qua facit homo q̄ de⁹ in hominibus damnat. Sed illa detestabilior: qua sibi tribuit homo quod deus in hominibus dānat. Dānabilis est q̄ substātia seculi male vtiꝫ: sed dānabilior q̄ spūalibus donis supbus effertur. Idem ad Venantiā. de penitētia ꝛ indulgentia. Nō est p̄fecta bonitas a qua nō ois malitia vincit. Nō est perfecta medicina cui morbus alīq̄s incurabilis inuenit. Nemo sibi de medico desperans in infirmitate remaneat peccati: q̄ dicit apl's. Pro impijs mortu⁹ est xp̄s. Salubris cōuersio duplici ratiōe subsistit. Si nec penitētia sperantē nec spes deserat penitentez. Si diuturnitas pcōrum misericordiā vinceret: nō in etate mundi nouissima christus veniret: vt pctis mundi pereūtis auferret. Quacūq; q̄s etate vocatꝰ sibi benignitatē dei vocātis nō spernat: necesse est vt denariū vite accipiat. Nec vnq̄ apud deū est penitentia seratin cuius conspectu semp̄ habētur p̄ presentibus tam p̄terita q̄ futura.

¶ De scō Paulino epō ꝛ cōmiseratione ei⁹. Cap. xij.

Temporibus quoq; patrum imperatorū insignis repertus est in sanctitate vite ꝛ diuina sapientia: Paulin⁹ Nolane ciuitatis epūs: que p̄ pauca miliaria distat Neapoli Campanie. Hic vt dicit Vincen. spe. histo. multa composuit versu breui. Et ad quendam epithaphij vice cōsolatorium libellū super morte christiani ꝛ baptizati infantis. Et ad Seuerum plures epistolas. Et ad Theodosium imperatorem ante episcopatum panegyricuz super victoria tyrannorum: eo maxime q̄ plus oratione ꝛ fide q̄ armis vicerit. Fecit ꝛ sacramentum hymnorum. Ad sororem quoq; epistolas multas. De contemptu mundi ꝛ de diuersis disputationes ꝛ tractatus edidit. Precipuum tamē eius omnium opusculorum est liber de penitentia: ꝛ de laude generali omnium martyrum. Claruit etiam potestate aduersus demones: eos de obsessis corporibus expellendo. Singulare exemplum eximie charitatis ad proximum narrat de eo beatus Gregorius in libro tertio dialogorum ca. ſ. Quod vidētur contigisse ex supradictis tempore zenonis imperatoris: quando scilicet occiso Valentiniano tertio imperatore Genſericus rex Vuandalorum in Aphrica vocatus ab vxore relicta Valentiniani vt dictum est supra intrans Italiam cepit vrbem ꝛ spoliauit eam pene omnibus bonis: ꝛ postea descendens in Campaniam ciuitates etiam illas exposuit rapine incendijs ꝛ cedibus: ꝛ cum plurimis captiuis reuersus est in Aphricam. Dicit ergo Grego. vbi supra. Quū seuientium Vuandalorum tempore fuisset Italia in Campanie partibus depopulata: multiq; essent ex ea in Aphricam regionem traducti: vir domini Paulinus cuncta que ad episcopi vsum habere potuit: captiuis indigentibusq; largitus est. Quum iā oīno nihil superesset quod largiri potuisset petentibus: die quadā vidua venit que a regis Vuandalorū genere suū filium in captiuitate ductū fuisse perhibuit: atq; eius precium pro redimendo eo a Paulino postulauit. Sed vir dei petēti femine quid daret inquirens: nihil apud se q̄ se inuenit: petētiq; femine rñdit dicēs

Mulier quid possim dare nō habeo: sed memetipsum tolle: me seruum iuris tui esse profitere: atq; vt filium tuum recipias me vice illius in seruitium trade. Quod illa ex ore tanti viri audiens/irrisionem potius credidit quā compassionem. At ille vt erat vir eloquentissimus et apprime studijs exterioribus eruditus: dubitanti femine citius persuasit vt audita crederet ⁊ pro receptione filij se in seruitio episcopum tradere non dubitaret. Perrexit igit̄ vterq; ad Aphricam. Procedenti autē regis genero qui eius filium detinebat captiuum: vidua se ei obtulit: ac prius petijt vt ei donare filium suum debuisset. Quod quum ille barbarus typo superbie turgidus audire despiceret: vidua ait. Ecce hunc hominē pro eo vicarium exhibeo: mihiq; vnicū filiū redde. Quūq; ille venusti vultū hominē despexisset: quā artē nosset inquisiuit. Cui Paulinus. Artem q̄dē nullā scio: sed excolere horum bene scio. Quod vir gentilis libenter accepit. Suscepitq; eum in seruum: ⁊ mulieri vidue filiū reddidit. Indeq; vidua ad propria remeauit. Paulinus autem excolendi hortum curam suscepit. Quūq; idem regis gener crebro ingrederet hortum suum ⁊ hortulanū dum requireret sapientem valde hominem esse videret: cepit amicos familiares deferre: ⁊ sepi⁹ cū suo hortulano alloqui: atq; eius sermonibus delectari. Cui Paulinus quotidie ad mensam olera virentesq; herbas deferre consueuerat: ⁊ accepto pane ad curam horti remeare. Quumq; diutius hoc ageret quadam die suo dño secretius loquenti ait. Vide quid agas de re: q̄ rex citius ⁊ sub omni celeritate est morit̄ur⁹. Qō ille regis audiens: q̄ pre ceteris ab eodem rege diligebatur: ei minime tacuit: sed quid a suo hortulano sapiente scilicet viro agnouisset indicauit. Quod quūz rex audisset: illico respondit. Ego vellem hunc de quo loqueris hominē videre. Cui gener ait. Virentes herbas mihi ad prandium deferre consueuit: has eum huc ad mensam deportare faciam vt quis sit qui mihi hoc loquutus est agnoscas. Factumq; est. Et quum ad prandendum discubuit. Paulinus ex suo opere olera queq; et virentia delaturus aduenit. Quumq; hunc rex subito conspexisset: intremuit: atq; accersito ei⁹ dño sibi p filiam propinquo: ei secretū quod prius absconderat reuelauit dicens. Uerū est qō audisti. Nam nocte hac in somnio sedentes contra me in' tribunalib⁹ iudices vidi: inter quos etiam iste simul sedebat: ⁊ flagellum quod aliq̄n acceperaz: eorum mihi iudicio tollebatur. Sed percūctare quisnam sit. Nam ego hunc tanti meriti virum popularem vt cōspicitur esse non suspicor. Tunc gener regis Paulinum secreto tulit quisnam esset inquisiuit. Cui vir dei respōdit. Seru⁹ tuus fuit: quem pro filio vidue vicarium suscepisti. Quumq; instanter ille requireret vt; nō quis esset: sed quid in terra sua fuisset/indicaret: et hoc frequēti⁹ erigeret: vir dñi magnis coniurationib⁹ cōstrictus: eṗm se fuisse testatus est. Quod possessor eius audiēs valde pertumuit: atq; humiliter obtulit dicens. Pete quod vis quatenus ad terram tuā cum magno munere reuertaris. Cui vir dñi Paulinus. Unum est qō mihi beneficiū impēdere potes: vt omnes ciuitatis mee captiuos relaxes. Qui cuncti prius in aphricana regione requisiti: cū onustis frumento naubus pro venerandi viri Paulini satisfactione in eius comitatu larati sunt. Post nō multos vero dies Uuandalorū rex occubuit: ⁊ flagellus qō dispensante deo ad suam perniciē pro fidelium disciplina tenuerat: amisit. Sicq; factum est vt oipotentis dei famulus Paulinus vera prediceret: ⁊ qui se in seruitio solū tradiderat cum multis a seruitio ad libertatē rediret. Illū vez imitatus: qui formā serui assumpsit: me nos serui essem⁹ petit: ⁊ ex seruitute ad libertatē gratie ⁊ glorie nos eriperet.

Pauli⁹ p fi lio vidue ser uitutē subijt. Pauli⁹ nus p di ⁊ Uuandalorum regnum qualiter disponere debeas prouidere mor tē regis vuanda lorum.

¶ De Sidonio epō Aruerñ. Cap. xiij.

Sido⁹ ni⁹ apol linaris.

Eloxuit circa illud tēpus vt scribit Uincētius' spe. hist. li. xxij. Sidonius Apollinaris apud Auernorū vrbē ex prefecto factus episcopus: vir ꝑm seculi dignitatē nobilissimus et literali disciplina peritissimus: de quo ait sic Helinandus. Hunc Sidonium Bennadius in libro virorum illustrium ni fallo: appellat Saluianus Massiliē. presbyterū: cuius cū multa laude meminit in hunc modū. Saluianus Massiliē. ecclesie ꝑsbyter: humana ⁊ diuina litera tura instructus: ⁊ (vt absq; inuidia loquar) episcopo: ruz magister: scripsit multa scholastico ⁊ aperto sermone: ex quibus sunt ista que legi. De virginitatis bono ad Marcellū. lib. iij. Aduersus auaritiam. lib. iiij. De presenti iudicio. lib. v. Et pro eorum merito satisfactionis ad Salomō eṗm. lib. j. Expositionis extreme patris ecclesiastici. lib. j. Ad Claudiū eṗm Uien. epistarū. lib. j. Et in more Breuiarij de principio Geneseos vsq; ad conditionem primi hominis hexametris versib⁹ li. j. Homil. ex his factas quantas nō recordor. Hec Helinādus. Uincē. vbi supra. Hic Sidonius vir ingeniosus/⁊ coturnate eloquētie/multas scripsit epistas difficiles: ex quibus he morales sunt excerpte sententie. Sidonius ex primo libro suarum epistolarum. Non minus est morū naturaliū personā suā excolere q̄ villā. Amico reuerentia debet etiā afflicto. Roma Domicilio legū: gymnasiū literarū: curia dignitatū: vertex mūdi: patria libertatis. Nō grādis alicui gloria datur: si deteriorū collatione claresc̄at. Ex scō lib. idem. Hoc ipsum q̄ copia tui iurgantibus concedis: indiciū est bene iudicaturi. Quis enim se non ambiat ad arbitrium eligi: aut precio aliquid indultur⁹ aut gratie: Sniam tuam nec victus accuset vt stolidus: nec victor irrideat vt argutus. Ueritatisq; respectu impendunt tibi addicti: reuerentiā: gratiam liberati. Uitanda sunt plerunq; cōsilia medicorū assidentiū ⁊ dissidentiū: parū docti ⁊ satis seduli languidos multos officiosissime occidūt. Quidam iusiasq; cōmune supergressi summā beatitudinē summā potestatē putāt: hoc ipso satis mirabiliores: q̄ parum intelligūt se inquietissimo famulatui subiacere. Naz sicut hominibus reges: ita regibus dominandi desideria dominantur. Non magis cordi esse debet aut voluptati ager cū reditibus amplis: q̄ vicin⁹ equalis moribus bonis. Ex tertio lib. idē. Barrulo non respōdere conuiciū est. Plurimū laudis iuuenes moribus suis applicāt: quoties de negotiorū meritis ambiētes ad peritorū consilia recurrunt. De detractoribus ⁊ murmurantibus qui scilicet sic oicunt de aliquo: idem sic ait. Est hic locus nec dicas. Ridiculus nec letus. Arrogans nec constans. Curiosus nec perspicax. Tempora presentia colens: preterita carpens futura faciens. Beneficij si rogaturus est impetrandus petitor. Derogator negati. Emulator accepti. Callidus reformati. Querulus flagitati. Garrulus restituti. At si rogandus: simulator parati. Dissimulator petiti. Uenditor ꝑstiti. Publicator occulti. Calumniator morati. Inficiator soluti. Osor iemuniorum. Sectator epistolarum. Laudabilem proferens: non de bene viuente: sed de bene pascente sententiam. Inter hec tñ auariss̄imus ipse: quem non tam pascit panis bonus q̄ alienus: auidus bibendi: auidior detrahendi. Rabido pariter ore spirans cenum: spumans vinum: loquens venenum ita viuens paucis est voluptati: nullis amori: omnibus risui. ¶ Idem ex quarto libro. Sodales vetustos munq; pro consequentiū nouitate fastidias. Aliter essi videberis sic vti amicis quasi floribus: tandiu gratis quandiu recentibus. Bonum publicuz semper euertunt studia priuata. Idem ex libro quinto. Exactissimum virum posse senseri arbitror: de quo ciuis malus bonum tacere nō possit. Perfecta dilectio non tam debet recolere quid officiorum soluerit: quam meminisse quid debeat. Et hec quidē malis moribus vis: vt innocentiam multitudinis deuenustent scelera paucorum: quum tamen ex diuerso bonorum charitas flagitia multorum virtutibus communitatis nequeat excusare. Quis non exacerbescat quum videat fordidari virtutem criminatione vitiorum? Si eligimus humilē vocatur abiectus. Si erectum: superbus. Si minus institutum propter imperitiam creditur irridendus. Si aliquatenus doctum: propter scientiam dicitur inflatus. Si seuerum: tanq̄ crudelis horretur. Si indulgētem facilitate culpatur. Si simplicem: despicitur vt brutus. Si acrem: vitatur vt callidus. Si diligentem: suspitiosus decernitur. Si remissum: negligens iudicatur. Si solertem cupidus. Si quietum: ignarus. Si abstemium: anarus. Si bene pascentem: gulosus. Naturali vitio firum radicatumq; est pectoribus humanis: vt qui non intelligunt artes: non mirentur artifices. Monasterialibus disciplinis egre subditur: vl̄ cer uicositas ꝓpl̄or⁹: vel luxuria clericorū: vt vera laus ornat: ita falsa castigat. Quidam barbarissimus est morum: sermo iucundus ⁊ animus afflictus. Ad nectar celestium poculoꝝ puenitur p amaritudinum calices terrenarum. Si quantālibet nobis anxietatē vite pñtis ꝓpinet affliction: parua toleramus. si recordemur quid biberit ad patibulū q̄ imitat ad celū.

¶ De Lassio dozo monacho. Capitulū. xiij.

Eodē tēpore floxuit Lassiodorus: vt ait Helinandus. Hic prius fuit senator: postea monachus sed ante monachatum Theodorici regis Italie cācellarij. Et ex parte eius multas fecit epistolas ad diuersas personas de negocijs secularibus. Idē vt dicit Uincē. specu. hist. super psal. cōmentatus. cl. tractat⁹ fecit. Libri quoq; de ratione aie elegāter ꝓposuit. Et librum de orthographia. Ipse j. Omnis splendor rhetorice eloquētie: oēs modi poetice locutionis; oīs varietas decore pronūtiatiōis a diuinis scriptoribus

ptoribus sumpsit exordiū. Idē Cassidorus in prologo epistolarum. Declinanda est suasio que plus habet periculi quam decoris. Aliter multa salutis lectione satiatis: aliter mediocri gustatione suspensis: aliter a literarum sapore ieiunis persuasionis causa loquendū est: vt plerunq; sit peritie genꝰ vitare qđ placeat doctis. Idē in epistola tertia. Conuentus sapientium dignitas (st imperantium. Facilis recti persuasor est innocens iudex: sub cuius predicabili conuersatione pudet mores probabiles non habere. Idē in epistola septima. Iniquum valde est vt de vna substantia quibus competit equa successio: alij abundanter affluant: alij paupertatis incommodis, ingemiscant. In epistola nona. Decet quemq; honorem quem gerit nomine moribꝰ exhibere. Idē in epla. xij. Animus dolosus non arbitriū sequit imperantis: sꝫ suas potius voluntates explicat. Debemus oēs bene gerentibus vt eos laudis nostre comitetur assensus. Nā equoꝝ cursus clamoribus incitant: et insonantiū manibus agitur vt a mutis animalibus velocitas expectetur: quantū etiā hoies stimulari posse credimus: quos ad laudis auiditatē natos singulariter inuenimus? Idem epistola. xiiij. Omnibus libenter prebeamus assensum: quoties est vox iusta petentium. Non decet esse difficile beneficium quod non patitur largitate detrimentum. Idem in epistola. xv. Peruie sunt semper iniurie facultates absentium: et quodammodo videt occasio in delictum trahere: que non potest animi peruadentis insultatione terreri. Idē in epistola. xx. Regnātis facultas tūc ditior fit: quū remittit et acquirit nobiles thesauros fame neglecta vtilitate pecunie. Quod in iuuentute nō discit in etate matura nescitur. Maior in conseruandis rebꝰ quā inueniēdis cautela adhibenda est. Maiora principem decet tribuere: qđ seruientem videatur accepisse. Procliuior semp ad misericordiam via bonis mentibus patet. Idē latet subtio laudabilis fortitudo: et dum se probandi non habet spatium: occulta est tut tota meritorum. Hec ille.

¶ De Boetio qui beatus Seuerinus dicitur. Capitulū. xv.

DE Boetio qui et beatus Seuerinus a quibusdam dicitur. Eo qđ pro iustitia tuenda cōtra hereticos Arrianos composuit lib. de trinitate a Theodorico rege Gothorum etiā Arriano quū in Italia regnauit: incarceratus Papie et interēptus est: licet non adscribatur in catalogo sanctorū: sicut plurimi alij qui fuerunt maximi meriti coram deo: hoibus aūt minus noti. De quo sic inquit Uinc. spe. histo. lib. xxij. ca. xv. Boetius multa cōposuit. Tēpore namq; eius vt legit) orta est heresis de trinitate. Sed congregata omni synodo ipse se subtraxit: ne sibi ꝓpter facūdiam eloquentie cause imponerentur agende. Ob quam causam quum suspectus a christicolis haberet: cōposuit cōtra ipsos hereticos de sancta trinitate librū vnum. Quando autem rex Gothorū Theodoricus Romanā rempublicā armis inuasit: Boetius plus omnibus ei restitit. Postmodum apud eū accusatus: qđ solicite laboret: vt senatū et rempublicam ab eius manibus eriperet: cum pluribus alijs proscriptus atq; in exilium missus Papie incarceratus est. In carcere autem positus quasi de rerum mutatione doleret: vt cō
Quo tē pore bo etiꝰ occi sus est.
solationis medicinas tanto dolori nō tam sibi quam alijs quereret: librū ibi edidit de cōsolatione philosophie. Ostendens gloriam/dignitatem ceteraq; terrena non vera bona: sed nihil esse: et nulli appetenda: nec de eorum amissione dolendum: nec de eorum adeptione gaudendum. Tandem longo exilio et carcere fatigatus: ab ipso Theodorico peremptꝰ est: Anno domini quingentesimo vicesimo primo 6m chroni. Preter hec que dicta sunt: inuenitur scripsisse librum de disciplina scholarium. Et librum de musica. De logica libros topicorum et diuisionum: libros quoq; categoriarum: syllogismorum et hypotheticorum. Commenta quoque super libros Aristotelis. ¶ De eo autem sic ait Sigisbertus. Eo tē pore Symmachus patritius rempublicam Romanaꝫ illustrauit: et cum eo gener eius Boetius vir consularis: conspicuus in vtraq; lingua eruditione omnium artium liberaliū quas pene oēs a greco in latinū transtulit eloquium et exposuit. Allegantur etiam a doctoribus et alij duo libri vt ab eo conscripti: scilicet liber de duabus naturis in christo et liber de hebdomadibus. ¶ Hic quedam excerpta ex libris eius ponuntur: precipue ex libro de philosophica consolatione. Ex libro hypotheticorum sic ait. Nullum bonū est qđ non pulchrius eluceſcat. si plurimorum notitia comprobatur. Hoc in se obtinet proprium munus amicitia: vt nolit habere solitarias cogitationes. Nam quod honeste quisque cogitat: nulli promptius qđ ei qui diligitur confitetur. In libro de philosophica consolatione sic ait lib. j. Studia philosophorū infructuosis affectuum spinis vberem fructibus rationis segetem necant: hominumq; mentes assuefaciunt morbo: non liberant. Talia tibi conuoleramus arma: scilicet virtutum: que nisi prior abiecisses: inuicta te firmitate tuerentur: inquit philosophia Boetio. Idem. Stultorum tametsi est numerosus exercitus: tamen spernendus est: qꝫ nullo duce regitur: sed errore tantum temere ac passim lymphante raptatur. Si operam medicantis expectas oportet vt vulnus detegas. Hoc conscientie libertas habet pro tuēdo iure spreta potentū semp offensio. Hoc tñ dixerim vltimā esse aduersa fortune sarcina: qđ nō miseris aliqō crimen affigit: qui perferunt meruisse credunt. Idem in metro.

Quantas rerum lubrica versat
Fortuna vices? premit insontes
Debita sceleris noxia pena.
At peruersi residēt celso
Mores solio: sanctaq; calcant
Iniusta vice colla nocentes.
Latet obscuris condita virtus
Clara tenebris.

¶ Tu quoq; si vis Lumine claro. Cernere verum
Tramite recto Carpere callem: Audia pelle:
Pelle timorem Spemq; fugato. Nec dolor adsit.
Nubila mens est Uinctaq; frenis: Hec vbi regnāt.

Idem in lib. ij. Ois subita rerum mutatio nō sine quodam quasi fluctu contingit animorū. Rerum exitus prudentia metitur. Quis est em̄ tam compositę felicitatis: vt non aliqua ex parte cum status sui qualitate rixetur? Nemo facile cum fortune sue felicitate concordat. Inest enim aliquid singulis quod inexpertus ignoret: exptus horreat. Locus iste quem exilium vocas: incolētibus patria est. Adeo nihil est miserū nisi quis putes. Cōtraq; beata sors ois est equanimitate tolerātis. Quis em̄ ille est tam felix: qui quū dederit impatientie manus: statum suū mutari non optet? Paucis munimisq; natura contenta est: cui? satietatem si superfluis vrgere velis: iniucundum quod infuderis fiet: aut noxium. Pluirmis adminiculis opus est ad tuendam suppellectilis preciose varietatem: verum qđ illud est cos permultū indigere: qui permulta possident: cōtraq; minimū: qui abundātiam suam nature necessitate metiūtur. Cetera animalia suis finibus contenta sunt: vos aūt deo mēte consimiles a rebus infimis excellētis nature ornamēta captatis: nec intelligitis quanta conditori vestro iniuriam faciatis. Ille genus humanum terrenis omnibus prestare voluit: vos dignitatem vestram infra infima queq; detruditis. Nam si omne cuiusq; bonum eo cuius est constat esse precios̄ius: quū vilissima rerum vestra bona iudicatis: eisdem vosmetipsos vra estimatione subiicitis. In omni aduersitate fortune infelicissimū infortunij genus est fuisse felicē. Quā multis amaritudinibus humane felicitatis respersa est dulcedo: que et si fruenti incūda videatur: tamen quo minus habeat quum velit retineri non potest. O preclara opum mortalium beatitudo: quā qui adeptus fuerit: securus esse desistit. Nonvirtutibus ex dignitate: sed ex virtute dignitatibus honor accedit: et collata improbis dignitas non modo non effecit dignos: sed prodit potius et ostentat indignos. Nos nisi ad populares auras inanesq; rumores recte facere nescimus et relicta conscientie virtutis prestantia: de aliens premia sermunculis captamus. Quidam quū adortus esset contumelijs quendam: qui non ad vere virtutis vsum: sed ad superbam gloriam falsus sibi nomen philosophi induerat adiecit iam se sciturum an ille esset philosophus: videlicet si illatas iniurias patienter toleraret. Tunc ille patientiam parumper assumpsit: acceptaq; cōtumelia velut insultans. Jam tādem (inquit) philosophū me esse intelligas. At alter nimius mordaciter. Intellexeraꝫ (inquit) si tacuisses. Ego plus hoībus reor aduersaꝫ qđ prosperam prodesse fortunā. Illa semper speciem felicitatis blanda mentitur: hec semp vera est. Illa fallit: hec instruit. Postremo felix a vero bono blanditiis deuios ducit: aduersa plerūq; ad vera bona reducēs vnco retrahit. An hoc etiam inter minima estimandum putas: qđ amicorum tibi fidelium mentes hec aspera: hec horribilis detegit: hec tibi sodalium vultus certos ambiguosq; secernit: illa discedēs suos aufert: tuos relinquit. ¶ In tertio libro idem ait. Omnis mortalium cura quam multiplicium studiorum labor exercet: diuerso quidem calle procedit: sed ad vnum beatitudinis finem nititur peruenire: quo quis adepto nil vltra desiderare queat. Est enim cuncta mortra se cōtinens bona. Liquet ergo beatitudinem esse statum omnium bonorum congregatione perfectum. Quem vt diximus mortales omnes diuerso tramite adipisci conātur est em̄ hominum mentibus veri boni naturaliter insita cupiditas: sed ad falsa deui? error abducit. Nulla pestis efficacior ad nocēdum qđ familiaris amicus. Si tuam non habes

splendidum te aliena claritudo non efficit. Voluptatū appetentia est plena anxietatis: satietas vero penitentie. Pecuniā ne congerere conaberis: at eripies habenti. Dignitatibus fulgere vis: vanti supplicabis. Et qui preire ceteros honore cupis: poscendi humiliare vilescas. Potentiam ne desideras: subiectorum insidijs obnoxius periculis parebis. Gloriam petes: sed per aspera queq; distractus securus esse desistes. Voluptariam vitā deges: ḡs nō spernat: et abijciat vilissime rei scz corpis seruitiū? Quis legē det amātibus: Maior lex amor sibi. Quod quisq; pre ceteris petit: id summū bonū iudicat. O dora dorate id est gloria q̄d aliud facta es ḡ auriū inflatio magna: Qui falso predicant suis ipsi est necesse laudibus erubescant. Si voluptas corpora lis beatos facit: beatiores sunt pecudes hoibus: quarū ois ad explendam lasciuiam festinat intentio.

O qui perpetua mundum ratione gubernas
Terrarum celiq; fator: qui tempus ab euo
Ire iubes: stabilisq; manens das cuncta moueri.
Quem non externe pepulerunt fingere cause
Materie fluitantis opus: verum insita summi
Forma boni liuore carens: tu cuncta superno
Ducis ab exemplo: pulchrumq; pulcherrimus ipse
Mundum mente gerens simili sub imagine formas ꝛc.

¶ Ex lib. iij. Nihil est quod nō possit omnipotens: sed malum facere nō pōt: ergo malus nihil est. Sicut pbis pbitas premium est: ita improbis nequitia ipsa supplicium. Miserum est voluisse prauā: potuisse miserius: quo voluntatis misere langueret affectus. Triplici ergo vrgentur infortunio qui scelus volunt: possunt et perficiunt. Si nequitia miseros facit: miserior est diturnior nequam. Infeliciores sunt mali impuniti ḡ supplicia luentes: Quis in eorum supplicio nulla spes correctionis: nullus respectus habeatur exempli. Nam pena ratione iustitie bona est: impunitas merito iniquitatis mala. Illata iniuria non recipientis: sed inferentis miseria est. ¶ Idem ex quinto libro. Qui recto vultu celum petis erigisq; frontem in sublime: feras animus quoq;. Eternitas est interminabilis vite tota simul et perfecta possessio. Magna vobis si dissimulare non vultis: indicta est necessitas probitatis: quum ante oculos agitis iudicis cuncta cernentis. Hec ille.

§. I. De Symmacho patritio

cero boetij: qui quū esset optim⁹ ciuis Roman⁹: a Theodorico rege Italie et heretico iniustissime interemp⁹ est. Hic vt refert Uincen. specu. histo. vbi supra fecit librum epistolarum vnum: vnde pauce sentētie extracte sunt que hic notantur. Omnis ostentatio nō caret suspitione mendacij: qz quicquid assumitur: pprij nō putatur. Facit affectio tenerior vt si querela procluior. Mollis est animus diligētis: et ad oēm sensum doloris arguit. Si negligēti⁹ tractes: cito marcessit vt rosa. Si duri⁹ teneas: liq̄scit vt lilia. Semper natura gaudet eḡlib⁹: et familiare sibi est: oē qđ sile sibi est. Natura rerū est vt q̄ balbutiūt plus loquent. Affectāt em copiam sermonis pudore defectus. Quorum mens honesta est: imbecilla frons est. Justa coniectura est: qui amicorum pondere et estimatione colligitur. Pro optimis viris quisquis interuenit: nō magis illorū videtur amare cōmodum ḡ suum cōmendare iudicium. Leuatur egritudine animus: quoties in officia amicus dirigitur. Minus est alienā sententiam spernere ḡ a propria discrepare. O di paruo corpore longa velamina. Illa vestis decenter induitur: que non trahit puluerem: nec in humum demissa calcatur. Scio senes ad capescendos labores segnes fieri: sed quia crescunt vitia cum tempore: aptius est negocijs intimandis viue vocis indicium. Superuacui laboris est commendare conspicuos: vt si in sole positis facez preferas. Ex meo animo meliori amicitiam non posse sentire officiorum facietatem. In re aperta piget esse prolixum. In arduis autem rebus valet multum longior diligentia. Reuera ois affectio impatiens est etiaz iuste et legitime rarditatis. Mediocribus scriptis amicorum benignitas scit fauere: aliorum autem inuidia nescit ignoscere. Patriā defectu alimentorum laborantem periculosum est inhabitare: crudele et impium deserere. Non deest nobis vsus aduersa tolerandi. Nam crebro ictum fortune ferre didicimus. Sicut in vestitu hominum ceterocq; vite cultu loco ac tempori apta sumuntur: ita ingeniorum varietas in familiaribus scriptis negligentiam quandam debet imitari. in forensibus aūt accuere arma facundie. Bonis familiare est studia bona cumulare quorum gratiā sentiunt non perire. Hec ille.

¶ De beato Eucherio Lugduneñ. episcopo. Hilario et Honorato Arelateñ. episcopo.

Capitulum. xvj.

De quibusdam sanctissimis

et doctissimis eps. Et ꝓmo de sctō Eucherio Lugduneñ. epo: et sancto Hilario qui fuit Arelateñ. eps dictū est supra in precedēti titu. Hi duo scilicet Eucherius et Hilarius ambo nobilissimi et eloquentissimi viri floruerunt eo tempore quo et sanctus Germanus altisiodorensis eps. de quo in seq. capi. dicetur. Et Eucherius quidem vt ait Uncē. specu. histo. lib. xxj. ca. xx. ex nobilissimo senatorum genere intra speluncam inclusus: reuelante angelo pontifex factus est. Hilarius autem multos sermones ad populum splendidissimos composuit: cuius natalis dies est. iij. nonas Maij. Et vt ait Ennadius. Eucherius scripsit ad Ualentinianum propinquum suum de contempru mundi: et secularis philosophie epistolam vnam scholastico et rationabili sermone: et aliam ad personam filiorum Saloni et Ueram postea episcoporum obscuram. Sed et quedam opuscula sancti Cassiani lato tensa sermone angusto reuoluens verbi tramite in vno coegit volumine: que tam ecclesiasticis quam monasticis studijs sunt necessaria. ¶ De Hilario dicit Gennadius quod fuit in sanctis scripturis doctus: et paupertatis amator: et erga prouisionem pauperum non solum pietate mentis: sed et corporis sui labore solicitus. Nam ꝓ reficiendis pauperibus etiam Rusticationem contra vires suas: vt homo genere clarus et longe aliter educatus: exercuit. Sz nec in spūalibus laborare neglexit. Nam et in docendo gratiam habuit: et absq; personarū acceptiōe in omnibus castigatū opus predicationis ingessit. Ingenio vero morali etiā quedā parua edidit: q̄ erudito animo et fidelis lingue iudicio sunt. In quib⁹ precipuo et ad multorū vtilitatē necessario opere vitam sancti Honorati pcessoris sui composuit. Qui Eucheri⁹ et Hilarius clarue rūt imperātib⁹ Ualētiniano et Martiano. ¶ Dicit ergo Hilarius ḡ hic Honoratus in adolescētia baptismū arbitratu ꝓprio cōcupiuit: et maturo cōsilio sanus mortez expauit. Honoratus.

Itaq; catheçuminus lasciuiā respuebat: clericos vt patres honorās: et puerili interdū sensu pauperes iuuās. Hunc iaz baptizatū pater eius terrene pietatis suspitiōe solicit⁹: timens sibi a christo preripi: conatur eū a studijs iuuētutis illicere: venatibus et ludis varijsq; mūdi voluptatibus irretire. Fastidiebat adolescēs quo grādeu⁹ oblectabaḳ pater: tali se semp adhortatione ꝓpellēs. Delectat hec vita: sed decipit. Itaq; reuersus iugo se dominice seruitutis subdidit: intelligēs summū esse captiuitatis iugū licētiā iuuētutis. Cō sis igitur capillis et veste mutata sic repēte ex alio alter ostē ditur: vt nō aliter ḡ se ornatum filio pater lamentaret. Ornabile decurrit/renititur/cōminatur/nec tamen vllo horum puerilia cum freta concutitur. Tyroni suo domin⁹ consolator adstitit: eiq; vnū ex germanis suis in collegā suscitauit: qui eius exemplo conuersus: senior iuniorē sequutus est. Quumq; simul multis virtutibus emicarent: et oēm simul patriam adornarent: cepit alter alterum laudi obijcere: et glorie exponere. Sed dum vnusquisq; sub vmbra alteri⁹ obscurari volebat tanḡ repercussa claritas super vtrumq; superabat. Gloriaz itaq; suā pauētes: in hac vita per mercedem se recepisse putabant: et humana et conuersationem et gratiam fastidientes heremi amore flagrabāt. Oibus igit̄ erogatis de terra sua exeunt: et ne quid iuuenili ausu temere ab eis inceptum putaretur: senē perfecte grauitatis sanctū Lapzasium eratis sue custodem assumunt. Queritur ergo latebra peregrinationis. Fugitur fama virtutis. Et vbicūq; itur: ibi alia velut nollent fama variabatur. Deniq; germano suo in christo viro Uenantio defuncto: sanctus Honoratus ad heremū: vbi Arelatensi propinquam peruenit: vacantēq; insulā ob nimietatē squallozis et inaccessam venenatorum animaliū frequētia petit propter secreti opportunitatē. Ingredīte eo fugit horror solitudinis: cessit turba serpentum. Ibiq; multis ad eum confluentibus: factus est pater multorū monachorum: multisq; admirandis virtutibus fulgens: de aduenis et peregrinis recipiendis magnopere solicitus erat: et pauperibus largiter erogans nihil sibi suisq; preter victum presentium dierum ac vestitum reseruabat. Unde quum vnum quadam vice iam ex multis aureorum milibus arca proflua ac munifica retineret: hunc etiam ipsum in multarum rerum defectu constantissime pauperi dedit: et mihi ac alijs adstantibus ait. Certū est iam appropinquare qui deferat. Uix trium aut quatuor horarum spacium transierat: et mox qui verbis suis fidē faceret occurrit. Mei ḡ gratia patriam quam fastidierat: accessit meḡ durum et indomitum vir tandem suis pijssimis exhortationibus simulq; lacrymis ac precibus ad deum conuertit: secumq; ad heremum perduxit. Et primum quidem lacte postea vero cibo sapientie enutriuit. Tamen in hac ecclesia dum regimen

Lauda Lapzasius. Uenā tius.

accepisset

accepisset: sub illo floruit xpi ecclesia: sicut monasteriū ante floruerat. Somno tandē vltimo excipit: mutoz̄ interea variis visionibus somnus cōcutitur: quoz̄um facies erat q illi sancto occurerent officia sanctoz̄. Et vere ille in eodem medie noctis puncto ecclesiā in occursu sancti coz̄poris conuentus impleuit: vt nō nisi angelicis nuntijs suscitatus putaretur. Sicq cum honoze traditur sepulture.

De sancto Germano episcopo Altisiodozen. & Amatoze eius precessoze. Capitulum.xvij.

IN gallijs quoq mirabilis ostensus est cunctis in sapientia: in austeritate vite: in miraculis beatus Germanus eps altisiodozen. Hic vt ait Uincen. spe. histo. lib. xxj. c. ciij. ex gestis eius: parentibus splēdidissimis procreatus: & ab infantia studijs liberalib' institutus: post auditoria quoq Gallicana Rome iuris sciētiā acquisiuit. Deinde tribunalē pfectura pfessione aduocatiōis ornauit: in quo actu multiplici laude splendens: sublimen genere moribus & diuitijs vtrobiq sortit' est: protinusq respublica eū ad honorē presumpsit insignia. Quiq territoziū altisiodozēse gubernaret: mos erat tyrūculoz̄ poti' venatiōis industrijs indulgere christiane religioni operā dare. Erat autē arboz pinus in vbe media: ad cuius ramusculos ferarum ab eo deprehensarum capita pro admiratione venationis nimie dependebant. Quem sanctus Amatoz eps ciuitatis his frequenter cōpellebat eloquijs. Desine queso vir bonozum splendidissime hec iocularia que christianis offensa: paganis vero imitanda sunt exercere. Ille autem admonenti se nullo modo voluit obedire. Quum autem quadam die in sui iuris predia secessisset: sanctus amatoz illam arbozem cum radicibus excidit: igniq concremādaz illico deputauit. ossa illa vero dependentia longius a ciuitate proijci precepit. Quod quum audiret Germanus: ira animum accensus est: ita vt sancte religionis oblitus: cuius iam munere fuerat insignitus: moztem beatissimo viro minitaretur. Et ne christianoz̄um conuentus ei furenti resisteret: turbas suoz̄ sibi coaddunans ciuitati improuisus aduenit. Hec omnia dū a quibusdam cognita sancto Amatozi panderentur: ait. Ego me indignū iudico testem fieri fuso sanguine saluatoz̄i. Diuina igitur reuelatione finem suum: & Germanū sibi successurum preuidens / Heduam profectus est: vbi Julius reipublice rectoz̄ & gubernatoz̄ Gallie presidebat quem sic alloquutus est. Finem meuz domino mihi innotescente cognoui. Et q̄ non est alter qui regimen sancte ecclesie suscipiat: nisi illustrissimus Germanus sicut mihi reuelauit deus: posco celsitudinem tuam vt mihi eundē tonsurandi tribuas licentiam. Cui prefectus. Licet inquit reipublice necessarius sit tamen q̄ deus vt tua beatitudo testatur: sibi eum eleget: cōtra eius mandatū venire non possum. Tūc sanctus Amatoz voti cōpos ad vbē suā cum letitia redijt. Subesse autem illo ecclesiā quū & populus ingredi vellet: sic eum alloquutus est. Exonerate filij manus iaculis: q̄ hec est domus orationis: nō Martis stadio preliantis. Quod etiā fecerūt. Eunc videns Germanū eps nihil horroris truculenti portantem: precepit ostijs vt fores ecclesie claustris arctarent. Ipse vero glomerata secū turba clericoz̄ injiciens manus Germanū apprehendit: & inuocato noie dñi: cesariē eius capiti detrahēs: reiectis secularibus ornamētis: habitū religiōis cū honore premotiōis induit: talib' eum verbis exhortans. Satagere te opz̄ frater: q incōtaminatū tibi custodias commissum honorē: q̄ tibi deus oipotens pastorale p̄misit officium. Populo quoq adhortato vt voluntati dei de electione Germani consentiret: oīs turba consentiens: ad confirmationem persuasionis eius respondit. Amen. Ipse aūt sanctus Amatoz cepit acrius coz̄poris sui dissolutione fatigari. Sed nec inter dolores a predicatione cessabat & dicebat. Prohibete lamenta. Ibi profecto luctuage voces emittende sunt: vbi meliozi deterioz̄ fuerit successus. Huius autem non solum vita proderit vobis: sed & moz̄s. Tūc precepit. ad ecclesiam se prouehi: vt ibi spiritum redderet datoz̄i: vbi die & nocte solebat eidem profiteri. Et ascendens pontificalem thronum: fere hora diei tertia emisit spiritum. Continuo chorus sanctoz̄um successit: & spiritum eius cum hymnis et laudibus in specie columbe multis cernentibus ad celum prouexit. Et quum coz̄pus ad sepulturam duceretur: quidā paraliticus iam. xxx. annis tali morbo detentus: quū aquis quibus coz̄pus eius mortuum perfusum fuerat perfundi mereretur. Germano tunc presbytero iubente hoc fieri: hoc peracto statim sanatus est. Ipse idem sanctus Amatoz quū esset iuuenilis etatis literis optime eruditus coactus est a parentibus quandam virginem desponsare. Sed quuz tempus copulationis vrgeret: se mutuo adhortantes votum virginitatis fecerunt. Et ecce angelus domini adfuit quis eis duas coronas attulit: eoz̄ū propositum laudans: et ad perseuerandum adhortans. Postro puella se virginum cetui tradidit. Amatoz vero in clericatu tantis preconijs virtutum emicuit: vt post decessum sancti Eladij mereretur in pontificatu substitui. Factus autem episcopus multis clarens miraculis multos doctrina predicationis ad fidem cō uertit. Uidens aūt ecclesiam esse paruam: & tantam non posse capere multitudinē xpianoz̄ quāta concurrebat: petijt a quodā ciue Altisiodozēsi sctūs Amatoz noie Ruptilio: vt sibi quoddā domicilium: p amplianda basilica cōderet. Qō facere renuit: sed infirmatus grauiter postea cōcessit: vbi basilica cōstructa est: in qua sctm Germanū tonsurauit.

§. I. Postq autē Germanus susc

cepit sacerdotiū inuitus & coactus repēte mutatur ex omnibus. Deseritur mundi militia: celestis assumitur. Uxor in sozorē mutatur. Substātia in pauperes erogat. Et die aūt qua sacerdotij sumpsit exordiū: vsq ad vite erminum: nunquam panem frumenti: non vinum: non oleum: nō legumē: non salem ad vsum condiendi saporis accepit. Sane die resurrectionis vel dominice natiuitatis potiones singule sumebantur: in quibus vini sapoz̄ aquis nimijs diluebat'. In refectionibus primū cinerē prelibabat: deinde panem hozdeaceū sumpsit: quem tamen ipse excussit & moluit. Indumentū semper cuculla & tunica: nec hyeme adiectio: nec estate leuamen est admissum: quod vtrūq tandiu vsui fuit nisi forte donatum est: donec attritiōe nimia solueretur: cilitio semper interius inherente. Spatium vero lecturi sui trabecule dolatiles ambiebant iniectos cineres vsq ad marginē continentes. Qui tamen quotidiana impressione densati inconfecti solam duritiē preferebant. Stratum omne subiecto cilitio & superposito vno tantum sagulo fuit. Caput autem ab humeris per cerūicis confinium nulla subleuauit adiectio. Ita promus prostrata adterram membra damnauit. Noctibus nunquam vestitum raro cingulum: raro calciamenta detraxit. Redimitus lauro semper et capsula sanctoz̄um reliquias continente: iugis gemitus et oratio perseuerans. Hunc absolute definio inter tot cruces longum traxisse martyrium. Omnibus sine acceptione persone hospitium prebuit: pedes omnibus manibus suis lauit. Quumq vita eius & fama multis fulgeret miraculis: ex Britannijs directa legatio Gallicanis episcopis nuntiauit Pelagianam hereseq in locis suis late populos occupasse: & fidei catholice succurri debere. Ob quam causam synodus vniuersa collecta est: omniumq iudicio duo preclara regionis luminaria Germanus Altisiodozensis episcopus & Lupus Tricassinus episcopus precibus ambiuntur. Negocium ab iis deuotissime suscipitur. Quibus parisiace vbis territoziū promeantibus: ciues obuiam procedunt: tantoq benedictionem virorum experiunt: eisq debitam veneratione impendunt. In vico cui nomen Nemetgodozi hospitati sunt. Quumq beatus Germanus multitudinem confluentē verbi salutaris exhortatione refoueret: puellā quādam noie Genouefam inter alios adstantes eminus conspexit: & nescio quid in ea celeste vel angelicū auspicatus: tali eam preconio extulit: ei? genitoz̄es sic affatus. Beat' (inq̄t) vos dies illa effecit: qua tante prolis parētes vos esse contigit: cuius natiuitatis ipsis quoq angelis letitiam peperit. Erit essi precioſi apud deū meriti & spūalis perfectione pro posito. Plura quoq in laude virginis prosequutus: tandez ipsam suaui benignitate cōplectitur: & inter lenia blandimēta percūctatur an sanctimonialis vite celibatū velit suscipere: & xpi sponsalitio titulari. Illa tanti sponsi noie delectata: titulum virginitatis amplectitur: seq huius professionis iamdudum adstringi desiderio profitetur. Interea gressum diuertit idē sanctus ad ecclesiam maximo populorum agmine prosequente. Ibiq inter sanctos psalmos ac prolixā oratiōnē manus dexteram super caput virginis imdefesse tenuit. Deinde in crastino quum illa ad eū redijsset: & ipse eā de pridiana pfessione alloquutus fuisset: ipse vultū in terrā defixit: moxq nūmum ereum diuina fortitan alitū sententia expressione crucis insculptū inspexit: ac protinus a terra collegit quez loco muneris Genouefe tradidit ac semper collo suspensum ob sui memoriā ferre precepit. Ceterū inq̄t alia mūdialis pulchritudinis ornamēta nunq̄ tuis vel collo vel digitis inseri patiaris. Ita fatus virgini valefecit: & vt sui memoz̄ esset admonuit: commendatisq eā parētibus iter ceptum cum beato Lupo prosequutus est.

§. II. Quadam die diabolus in

sidiator casualibus laqueis preparatis: Germani pedem lapsus occasione cōtriuit: ignorans illius merita sicut beati

Sanctꝰ amatoz diuum germanum sibi succeſſoꝛē iſtituit.

De ſctā Geno uefa.

Job afflictione mentis propaganda. Et dum aliqñ vno in loco infirmitatis necessitate constringit: in vicinia qua manebat casuale exarsit incendium: qđ consumptis domibus que illic palustri arundine regebãtur: ad illud habitaculuz in quo beatus vir iacebat flabris stimulãtibus se iaciebat: sed hospitium sancti viri expauescẽs flãma vltra citraq; desciens multas patefecit virtutes infirmi. Et quum debilitate sue nil pateretur remediũ adhiberi: quadã nocte cãdentem mueis vestibus videt adesse personã: q̃ manu extensa videretur iacentem extollere: eumq; firmis vestigijs imperabat consistere. Post quam horam ita fugatis doloribus recepit sanitatez vt die reddito intrepidus subiret itineris laborem. ¶ Interea Saxones pictiq; bellum aduersus Britones iunctis viribꝫ suscepẽrũt: et illi trepidi sanctorum antistitum auxilium petierunt. Qui pmissum maturantes aduentũ: tantũ contulerũt fiducie: et maximus crederetur exercitus: aduenisse. Itaq; apostolicis ducibus christus militabat in castris: intantum vt quotidianis p̃dicationibus instituti certatim ad gratiam cõuolarent baptismi. Jta baptismate madidus procedit exercitus: et cõrepto armorum presidio dei auxilium expectatur. Hec institutio vel forma castrorũ hostibꝫ nũciatur: quivictoriã quasi de inermi exercitu presumẽtes: assumpta alacritate festinant. Germanus dux exercitus et signifer oẽs admonet: vt voci sue vno clamore respondeant: appropinquantibꝫ hostibꝫ alleluya ter tio repetitum sacerdotes exclamẽt. Sequitur vnus clamor oĩm: et repercusso aere montium inclusa multiplicãt. Hostile agmen terrore prosternit: et ruisse super se nõ solũ rupes circundatas: verũetiaz ipsam celi machinã contremiscunt. Vix sufficere pedũ pernicitas credit passim fugiunt: arma proiciunt: gaudentes vel nuda corpora eripuisse discrimini. Plures etiaz timore precipites mortui sunt. Sicq; hostibus sine sanguine superatis: collectis spoliis christiani triumphant: et sancti antistites ad propria redire festinant hereticis illis confutatis. ¶ Non multo post nunciatur prefatos hereticos Pelagianos in Britannijs iterum pullulasse: rursumq; ad sanctum Germanum preces omnium deferuntur: vt causam dei quam prius obtinuerat: tueretur. Adiuncto itaq; sibi sancto Seuero Treuerensi episcopo: libenter annuit dum laboribus delectatur: et christo se gratanter ĩmpẽdit. Jamq; eo aliquantulum pgresso: vnus de discipulis eiꝰ qui eũ de Hybernia sequutꝰ fuerat: ad hãc ipm delectꝰ expeditionẽ: q; cũ ipso exire nequiuerat: post eũ profectus est. Quumq; ad Ternodorum venisset: tibi decumbens paulopost defunctus est. Quum autem sanctꝰ Germanus cũ socijs suis hereticos sicut et antea confudisset: et ad propria remearet: contigit eum ad eundem deuenire locuz. Cognoscensq; per spiritum ibi decessisse discipulũ: accedẽs ad locum in quo fuerat tumulatus: iussit reuelli sepulchrũ: vocansq; eũ ex nomine quid ageret: et an secũ adhuc militare cuperet: requisiuit. Mox vitalt resumpto spiritu defunctꝰ resident: cunctaq; sibi ꝓstare suauia: ac se nolle huc vlterius reuocari respondet. Cui sancto annuente vt queiscere: ille capite depositoiterum obdormiuit in christo.

Sãctꝰ Seuerus eps Treuerensis.

§.III. Germanus itaq; quum

Britannie predicaret: die quadã regis Britannie palatium cum suis discipulis introiuit: et directo ad regem nũcio prouehementi frigore et superueniente nocte hospitiũ postulauit. Sed quũ rex immitis concedere noluisset: Germanus cum discipulis suis sub diuo consistens: miuẽ et grandinem patienter sustinebat. Jamq; nocte veniente subulcus regis regressus a pascuis acceptam in palatio prebendã suaz ad proprium tuguriũ referebat. Js vbi sanctũ Germanũ conspexit frigore cum discipulis rabescentem: persone dignitate permotus: ozo (ait) quisquis es oñe: vt tibi et socijs parcas: et veniens ad hospitiuz meum officium mee pauperta tis benigne suscipias. Quumq; Germanus ad eum humiliter declinasset: porcarius ille vxorem suam monuit vt vnicum vitulum quem habebant occideret: et hospitibus cenaturis apponeret. Post cenam igitur Germanus mulierem euocat: rubetq; vt ossa viruli diligenter collecta sup pelleꝫ eius ante matrẽ in presepio componat. Quo facto vitulus sine mora surrexit: matriq; coadstans comedere fenum cepit. Tunc Germanus hoc audiens: rogat hospites suos vt saluo iure hospitij hoc interim beneficium acceptarent. Facto autem mane Germanus ad palatium progreditur et regem egressurum de palatio prestolatur. Exeunti festinus occurrit: et cur ei sero hospitiuz negasset potenter inquirit. Rex stupore defixus et sancti authoritate attonitus: respondere non potuit. Tunc Germanus ait. Egredere: et regnum melioꝛ ĩmitte. Illo hesitante Germanus cunctantem impellens. Egredieris (inquit) et sicut dominus definiuit: nequaq; regia potestate deinceps abuteris. Rex autem authoritatem celestem in presule reformidans: cum coniuge et liberis indifferenter exiuit: et vlterius ingredi nõ presumpsit. Tunc Germanus subulcũ venire fecit: et vniuerso stupente palatio regem constituit. Et extunc reges ex subulci genere prodeũtes: ostendunt gentibus Britonum deo res humanas mirabiliter ordinante per beatum Germanum.

Forte britões q̃ hic di cunctnõ eꝫ ferrẽt aio lz vera sunt.

§.IIII. Quum vero de Britãnia

remearet per Augustudunũ trãsiens ad tumulũ sancti Cassiani pontificis peruenit. Quem quum quomodo se haberet inquireret: ille statim e tumulo audientibus cunctis dixit. Dulci quiete perfruor: aduentum redemptoris expecto. Cui beatus Germanus respondit. Quiesce per longum tẽpus: et pro nobis attẽtius intercede: vt obtinere sacre resurrectionis gaudia mereamur. ¶ Hic autem Cassianus ex nobili genere in Alexandria natus: a sancto Zenone vbis episcopo eiusdem episcopo diuinis literis eruditus deum ab infantia coluit: et omnia pro christo deserens in Ortensi vbe ecclesiaz in honorem sancti Laurentij: sicut ab eo in visu doctus fuerat cõstruxit. Tunc Jouinianus imperator qui successit Juliano apostate: deum timens elegit eum conclamante populo in Ortensi vbe episcopum. Sed quum eam aliquãdiu in omni sanctitate rexisset: vale dicens omnibus omnia dereliquit: et cum paucis clericis peregrinationez assumpsit. Intransq; mare ad Massiliam nauigauit: et inde seuiente persequutione hereticorum et paganorum Augustudunum peruenit a sancto Simplicio episcopo gratãter exceptus. Qui cũ eo p triennũ manẽs: postea migrãte Simplicio ad dñm: oĩs clerus et ppls Cassianum ipm epm ibi elegerũt. Cui dñs tantã gram cõferre dignatꝰ est: vt assidue p eũ miracula ostẽderet cecis visum: surdis auditũ: debilibus sospitatẽ ꝓferẽdo. Cõsummatisq; annis. xx. i dicto cpatu migrauit ad dñm Jesum christũ in gloria resurrecturus cũ ceteris sanctis.

Sãctus Cassianus.

§.V. Jdem sanctus Germanus

quũ redisset in Gallia: quadam die imminente iam vespera comitatui suo nudus pede cuculla vacuus viator accessit: cuius etiam nuditati condoluit. Qui dolose inherens contubernio iungitur mansioni: et inter occupatos custodes qui deo non animalibus vigilabant: iumentum quo senioꝛ vehebatur predo nocturnus arripuit. Die reddito amissio euentionis agnoscitur: et vt sacerdoti animal non deesset: vnus ex clericis in peditẽ exequite mutatur. Et dum iter agitur circunnecti comites beatũ virum intuentur contra morem conceptam letitiam vultus obumbratione velantem. Tunc vnus authoritate concepta: causam letitie percunctatur. At ille. Paululum (inquit) immoremur q̃ infelicis illius laboꝛ et irridendus est et dolendus quem mox videbitis estuantez. Quumq; sanctissimi: respiciunt post se captũ animal peditem deducentem. Quumq; expectassent accelerantem ille statim vestigijs sancti prouolutus: crimen quod commiserat cofitetur: et ita totius noctis spatio irretitũ fuisse se retulit: vt longius prodire non posset: nec euadendi viam aliã inuenisset: nisi vt ablatuz animal restitueret. Ad hec sanctꝰ. Si hesterna (inquit) die nudo tibi tegumẽ dedissemus furãdi necessitas non fuisset: Accipe quod deest. Redde quod nostrum est. Et ita confessor criminis non solum veniam pro pena commissi: verũetiam premium pro benedictione fuscepit. ¶ Altera vice quum iter carperet: occurrunt pauperes eleemosynam petentes. Consulit diaconem quantum esset in sumptibus. Cui tres tantum aureos esse respõdit. Quos ille totos statim dari precepit. Ad hec diaconus. Vñ hodie victuri sumus? Cui ille. Pauperes suos pascet deus tu qñ habes presta pauperibus. Diaconus quasi prouidus duos erogat vnũ reseruat. Post paululum equites quidaz post eũ venientes obtulerunt ei munus ducentorũ aureoꝛum solidoꝛum. Deinde conuersus ad diaconem ait. Accipe que traduntur: et intellige te fraudem fecisse pauperibus. Nam si totum quod dixi indigentibus contulisses: remuneratoꝛ noster hodie. ccc. reddidisset. Contremuit diaconus secretum reatus sui innotuisse pontifici. ¶ Hospitatus autem in quodam loco quum post cenaz mensa iterum pararetur admiratus interrogauit: cui denuo pararetur. Cui quum dicerent quod bonis illis mulieribus que de nocte incedunt. Illa nocte sanctus Germanus statuit vigilare. Et ecce vidit multitudinem demonum ad mensam in forma hominum venientem. Qui eis precepit ne abirent: et cunctos de familia domus excitans: quesiuit an illas personas cognoscerent. Qui responderunt omnes vicinos et vicinas suas esse. Tunc sanctus ad domos singulorum de vicinia illa misit: demonibus mandans interim ne discederent. Euntes autem misi a sancto viro ad domos vicinoꝛum: repererunt eos in

lectis

lectis suis dormientes. Adiurati ergo demones a sancto dixerunt omnibus audientibus se demones esse qui sic hominibus illudebant. ¶ Quum autem homo dei alpes Italie conscenderet quibusdam mercatoribus associatus vidit inter alios quendam claudum ⁊ senem qui rorrentem transire non poterat de montibus decurrentem. Huius fascem vir sanctus arripiens propriis humeris asportaut: ipsum quoq; senem iterato transitu subiecta ceruice transposuit. Ecce mira virtus charitatis: que sancto viro tantam vim cō tulit: vt quem tanta ieiuniorum inedia fatigauerat: quem continui itineris fatigatio distrahebat: qui oneriq; semetipsi ferre vix poterat: quum etiam esset persona tam nobilis: rusticum etate ⁊ debilitate grauissimū fascem prius transposito sanctis humeris vectitaret.

§. VI. Quum autem Rauēnam

peruenisset: vbi tunc Petrus pontifex ecclesiam christi apostolica institutione gubernabat: diu cum desiderio expectatus excipitur. Occurrunt proceres: ambiūt principes: ecclesia eum cū exultatione amplectitur. Sed ⁊ regina venerabilis Placidia q̄ cū filio suo Valentiniano huius nois tertio imperabat in occidente: nam in oriente Theodosius iunior tenebat imperium: ad sacerdotis diuersorii vas argenteū amplissimū cibis delicatioribus refertū: sine vlla carnis admixtione transmisit. Oō suscepti ita distribuit: vt cibos ministris suis traderet: ipse vero argentū pro pauperibus vendicaret: remittens loco muneris patenulam ligneam panez hordeaceū continentem. At illa cum ingenti gratulatione vtrumq; complexa est: ⁊ q̄ argentum suum transmisisset ad pauperes: ⁊ illam escam beati viri cum ministerio adiectiva sculi suscepisset. Nam ⁊ lignum auro postea ambiuit: et panem multis remediis ⁊ virtutibus reseruauit. ¶ Quū aūt Rauenne morā faceret: ibi ⁊ mortuū suscitauit: ⁊ multis miraculis eius vita refulsit. In illa siquidem Rauenna quum eum regina Placidia ad conuiuium inuitasset: ⁊ ille annuisset: senio vigiliis ieiuniis laboribusq; confectus ab hospitio suo vsq; ad palatium asino deferente portatus est. Quum ergo inter epulas ministri secreto regine dixissent asinum sancti Germani repente defunctum: ⁊ illa tacere iussisset: mire mansuetudinis equum vice asini sancto presentari pcepit. Quem ille intuens. Meus (inquit) mihi asinus presentetur q̄: qui me huc attulit reportabit. Pergensq; ad cadauer distensum. Surge inquit muscio: reuertamur hospitio: statimq; subsiliēs seipsum excussit: ⁊ quasi nil mali passus esset alacriori virtute portauit. ¶ Sed anteq̄ de vrbe Rauenna exiret: quadam die matutinali solennitate perfecta: dum cū episcopis de religione conferret: tristissimam protulit mentionem dicens. Commendo vobis fratres charissimi transitum meum. Videbar mihi per nocturnum sopozem a domino viaticum peregrinationis accipere. Factum est aūt per aliquot dies: vt ingrauescente incommodo migraret ad dominum. Capsulam cum reliquiis quam portabat ad collum regina suscepit. Cucullam cum cilitio Petrus episcopus vsurpauit. Ceterorum antistitum vnus cingulum accepit. alius pallium: duo tunicam diuiserunt: vt aliquid monimēti ex successione sanctitatis haberent. Corpus autem suum in Galliam a vrbem suam relatum est: sicut adhuc viuens petierat a regina Placidia. ¶ Quum autem ad vrbez Vercellensem portitores venirent: sanctus Eusebius eiusdem vrbis episcopus: comperto sancti Germani decessu: ecclesiā quam ei sanctus Germanus promiserat quum rediret dedicare: eam dedicaturus solenniter ingressus cereos accendi iussit: sed ministri accendere non valebant: licet id sepius attentarent. Quod videns sanctus Eusebius intellexit dedicationem aut in aliud tempus debere differri: aut alteri episcopo reseruari. Interea sacri funeris pompa venire narratur: ⁊ obuiantibus ei cunctis: per manus sancti Eusebij in predictaz ecclesiā inducitur: ⁊ statim omnes cerei diuinitus inflammantur. Tunc sanctus Eusebius promissionis sancti Germani meminit: ⁊ quod viuens se facturum promiserat mortuum se fecisse cognouit: vnde festum diem populo indicens ad altare accessit: ⁊ q̄ altissime poterat Gloria in excelsis decantans postea sacras exequias celebrauit. Itaque corpus sancti Germani cum multa deuotione ⁊ frequentia populorum a propriis ciuibus excipitur: ⁊ honorifice sepelif. Obiit autem anno oñi. cccl. episcopatus autem sui anno. xxx. Siquidem tres mortuos suscitauit.

Obit? bti Germani.

§. VII. Quia de sancto Lupo

facta est mentio: vt pote socio sancti Germani ad cōfutandā hereſim Pelagianorum in Britannia. Sciendū ſm Vincē. ſpe. hiſto. lib. xxj. q̄ hic sanct? Lenchorū familie primus fuit cui glorioſe memorie Piminiola ſancti Hilarij Arelatēſ. epiſcopi ſororis germana coniunx fuit. Septimo autem anno coniugij ſe ad conuerſionem horatu mutuo contulerunt. Tunc relictis oībus ſanctum Honoratum abbatem Lirinēſem expetijt. Cuius inſtitutioni ceruice ſubdita oīm vigiliarum abſtinentiarūq; dogmatibus inſtitut? eſt. Poſt annum vero regrediēs: vt ſibi que remanſerant pauperib? eroganda diſtraheret: ad vrbis Tricaſine illico pontificium raptus eſt: vbi populū viam ſalutis docens: clerumq; ſtrenue gubernans poſt biennium cum ſancto Germano in Britanniam contra hereticos extirpandos perrexit: in quo itinere ſignorum mirabilibus cunctis admirationi fuere. Nec longe poſt quum per Gallias vbiq; diffuſus premeret Hunorum exercitus. Tricaſſinam vrbem cāpis patentibus expoſitam nec armis munitā nec muris: ſanctus vir recurrēs ad nota preſidia: ſola ad deum interceſſione ⁊ prece depoſita ſuperno auxilio defendit: vt dictum eſt ſupra. Multis quoq; alijs miraculis claruit. Nam ⁊ mulierem paralyticā ſanauit. Puellam impulſu demonis mutā ſigno crucis impoſito liberauit: ⁊ alios plures egros ſanauit. Annis ferevi gintiquinq; expers lectuli iacendi laborem ſuperpoſitus tabule ſuſtinuit. Cui indumentum non niſi cilitij conſuetudo fuit. Unius tunice ſemper vſu contentus: in orationibus pernigil ac aſſiduis noctib? perdurabat. Biduanis ieiunijs fatigato corpuſculo iuuentutis incentiua proſternens flentibus ora indefeſſe rigabat. Ceterū que fuerūt eius facta ex ſcholis eiuſdē diſcipulorū virtutis exempla docuerunt. Nā in ſancto Polichronio Medunenſi epo curationum gratia perducebat. Sanctum Beuerū Treueris ordinatum Germane getibus predicantem: apl'or nō ambigimus ſocietate pmixtū. Scūs aūt Lupus. liij. annis ſacerdotio functus ſpū emiſit ad celū. ¶ De ſcto petro Rauēnate epo de quo eriā ſupra facta eſt mentio: vt dicit Vincē. vbi ſupra ſermones extant elegantes qui a peritis viris allegantur.

¶ De ſancto Remigio Remenſi epo. La. xviij.

Beat? remigi? archiepiſcop? Remeñ

Operante Bartiano ad

huc viuēte ſancto Germano de quo ſupra nat? eſt in Gallia ſanctus Remigius: q̄ poſtea fuit Remenſis archiepūs. Quū ergo vt refert ex eius geſtis Vincen. ſpecu. hiſto. lib. xxj. perſequutio Uuādalor Gallias ſeu Franciā deuaſtaſſet: quidā recluſus vir sanct? quū ſepiſſime oraſſet pro pace eccleſie: quadā no cte diutius vigilans tandem fatigatus leuiter obdormiuit: ⁊ ſubito nutu dei viſus eſt ei q̄ angelus intereſſet. Qui quū ex pietate de ſuccurſu Gallicane eccleſie loqueretur: venit vox ad eos dicens. Mulier illa nomine Lilina pariet filium nomine Remigium: qui gentem ſuam liberabit ab incurſibus malorum. Statim ille euigilans cucurrit ad domuz Liline: ⁊ quod audierat nuntiauit. Cui non credenti q̄ iā anus ex marito ſene concipere poſſet reſpondit. Scias q̄ quum ablactaueris puerum perunges oculos meos lacte tuo: ⁊ recipiam viſum. Nam vt illi accreſceret meritum ſicut ⁊ Tobie: lumen oculorū amiſerat: ſicq; totum factum eſt vt predixit. Natus ergo puer ⁊ literis traditus: quācitiſſime potuit recluſorum intrauit. Et quum. xxij. eſſet annorum: ab omni populo Remēſi archiepiſcopus electus eſt: immo potius raptus. Unde ⁊ quum reniti conaretur: deſcēdit ſubito radi? noui luminis ſuper verticē eius: ac ſi ipſe ſol de celo veniēs ſuper eum cecidiſſet. Qui quum ante ⁊ poſt omni virtute polleret: tante manſuetudinis fuit quod ad menſam eius paſſeres veniebant: ⁊ in manibus eius reliquias ciborum accipiebant. ¶ Quadam vice quum parochias circuiret: hoſpitatus eſt in domo cuiuſdam cognate ſue: ⁊ dum adinuicē loquerentur: famulus domus dixit domine ſue quod caupo totum iam vinum vendiderat excepto modico quod pro cō ſeruando vaſe dimiſerat. Videns ergo beatus Remigius illam erubeſcentem: cognita cauſa confortauit eam: ⁊ ſtatim in viridarium quaſi ſpatiaturus exiuit: ⁊ veniēs ante oſtiū cellarij intrauit: ⁊ ſi quid vini haberet queſiuit. Ecce inquit famulus modicum quod remanſit. Et ille. Laude inquit) oſtium donec reuertar ad te. Et pergens poſt dolium fecit crucem ſuper illud. Et quum flexis genibus oraret: vinum per buridonem egreditur: ita quod per medium cellarium fundebatur. Quod videns famulus exclamauit: ⁊ currens ad dominam quod viderat nuntiauit. ¶ Hic doctor egregius ſcripſit diffuſe ſuper euangelium Matthei. Et ſuper epiſtolas Pauli ſed breuiter. Dictum eſt autem ſupra quomodo Clodoueum primum regem Francorum ex gentili factum chriſtianum baptizauit: ⁊ chriſmate allato per columbam ipſum inunxit. Volens autem dictus rex Clodoueus eccleſiam Remenſem dotare: dixit vt quantum circumiret dum ipſe dormiret meridie ſibi donaret: quod ⁊ factum eſt. Sed quum quidam molendinum ſuum hñet intra confinia

beati Remigij:molendinarius quū beatus Remigius cir-
cūiret:ipsum cū indignatione repulit.Cui Remigi⁹:Amice
non sit tibi durum q̄ hoc molendinum insimul habeamus.
At ille vt eū reiecit:statim rota molendini in contrariū ver
ti cepit.Clamauitq̄ post sanctū Remigium dicens Serue
dei veni ⁊ habeamus simul molendinum.Cui ille.Nec mihi
nec tibi:statimq̄ se terra apperuit:⁊ molendinum deglutiv-
uit.¶ Prudens autē sanctus p̄recognoscens famē futuraꝫ
in illis partibus:quum in villa quadā bladi cumulos aggre
gasset ad prouidēdū necessitatibus pauperū tempore oppor
tuno:inebriati rustici semis prudentiam deridentes ignem
suppoſuerunt:qō ille audiens illuc venit:⁊ p̄e frigore eta-
tis ⁊ vespertini temporis se calefacere cepit:⁊ trāquillo cor-
de dixit.Semper focus bonus est:veruntū qui hoc fecerūt
posteri eorū viri in gētalib⁹ rupti:femine gutturnose erūt.
Quod sic euenit in villa illa vsq̄ ad Carolum magnum qui
eos partim occidit:partim per alia loca dispersit:quia occi
derant quendam eius locum tenentem.

§.I. De Remigio ⁊ Benebaldo

epo ⁊ p̄rius marito neptis beati Remigij.Post longum tem
pus quum sanctus Benebaldus vir prouidus neptem beati
Remigij in vxorē haberet:⁊ se religionis causa mutuo ab-
soluissent:p̄dictum Benebaldum beatus Remigius Lau
dunensem episcopū ordinauit.At Benebaldus quum vxorē
suam causa instruendi ad se sepius venire permitteret:fre-
quenti colloquio eius animus in concupiscentiam inflam-
matus etiam vsq̄ in peccatum secum p̄labitur.Que con-
cipiens ⁊ filium pariens:hoc episcopo intimauit.Et ille con
fusus ad eam remandauit dicens:quoniam puer de latroci
nio acquisitus est:volo vt latro vocetur.Ne autem suspitio
aliqua oriretur:vxorem sicut p̄rius ad se venire permisit.
Veruntamen post primi peccati fletum secum ruit iterum
in peccatum.Que quum filiam peperisset:⁊ hoc episcopo re
tulisset:respondit illam vulpeculam nominari.Tandem ad
se reuersus beatum Remigium adijt:⁊ ad pedes eius proci-
dens stolam de collo suo deponere voluit.Quod quum san
ctus Remigius p̄hibuisset:⁊ ab eo quid acciderat audiuis
set:blande eum consolans ipsum in quadam cellula per.vij.
annos clausit:⁊ interim eius ecclesiam gubernauit.Septi-
mo igitur anno quum in cena dñi in oratione persisteret an
gelus dñi ei adstitit:⁊ peccatum suum sibi dimissum asse-
ruit:ac vt foras exiret imperauit.Quīq̄ respōdisset.Non
possum quoniam dominus meus Remigius hoc ostiū clau
sit:⁊ sigillo suo muniuit.Ait angelus.Ecce vt scias tibi celū
apertum esse:hoc tibi ostium saluo sigillo aperietur.Sta-
timq̄ vt dixit apertū est.Tunc Benebaldus iactans se in me
dio ostij in modum crucis ait.Etiā si dñs meus Jesus chri-
stus ad me veniret huc:hinc non egrediar nisi dñs meus Re
migi⁹ huc veniat qui me occlusit.Tunc sanctus Remigius
ad admonitionem angeli Laudunū venit:⁊ ipsum in locum
suum restituit.Qui postea vsq̄ ad obitū in sanctis operib⁹
perseuerauit:⁊ Latro filius eius in episcopatu ei successit:
qui etiā sanctus fuit.Tandē beatus Remigius multis cla-
rius virtutibus in pace quieuit circa annū dñi quingentesi-
mum.Quum autē corpus eius ad ecclesiam sanctorū Timo
thei ⁊ Appollinaris in feretro deferretur:secus ecclesiā san
cti Christophori cepit adeo ponderari:vt moueri nō posset.
Tādem rogauerunt deum:vt si in ecclesia illa parua sancti
Christophori vbi nulle reliquie erant sepelīri vellet:osten-
deret.Statimq̄ leuissime corpus cum feretro leuauerunt:
⁊ ibi eum honorifice sepelierunt.Quum autem multa mira
cula postea ibi fierent:ecclesiam ampliauerunt:⁊ quum in
cripta facta post altare eum ibi reponere vellent:mouere
nullatenus potuerūt.Sed quum in orationibus pernocta-
rent:⁊ in medio noctis fessi omnes obdormissent:in crasti-
num scilicet Kal.Octobris.inuenerunt sepulchrum cū cor
pore sancti Remigij ab angelis in illam criptam post altare
deportatum.Festum igitur quod fit de eo Kal.Octobris est
de translatione corporis eius:sed obitus eius celebratur in
octaua epiphanie.

Sanct⁹ Latro Laudu nensis epūs.

§.II. Priori quoq̄ tempore san

cti Theodosij uniorīs claruit sanctus Patritius gñe Brito
qui a Celestino papa primo fuit destinatus ad Scotos de
nouo ad fidem conuersos:atq̄ archiepiscopus Scotorū or-
dinatus ibi per.lx.annos sanctitate insignis ⁊ doctrina ex-
cellens totam insulam Hybernie ad christū conuertit.Pre
ter autem illas virtutes quas fecit.lx.mortuos resuscita-
uit.Captiuos vero multos proprijs sumptibus redemit.Ec
clesias.cccl.xv.fundauit.Et ordinem episcopos ordinauit.Pres
byterorum tria milia consecrauit.xij.milia hominum ba-
ptizauit.Quadraginta diebus et quadraginta noctibus
in vertice montis vt Helias ieiunauit.Centum,viginti an-
nis vixit.Pro Hybernēsibus tres petitiones deo fecit.Pri
ma vt vnusquisq̄ credentium ⁊ licet in extremo vite sue sta
tu penitentiū ad veniā susciperetur.Secūda ne Hybernia
a barbaris vnq̄ p̄sumeretur.Tertia ne alīq̄s Hybernēsium
in aduentu iudicis superuiuat.Verum quū in primis p̄fa
tam gentē admodum bestialē:errore tormentorū ⁊ amo
re gaudiorū supernorū ab errore conuertere;voluisset:dice
bant ad eum se nunq̄ ad xp̄m conuertendos verbis ei⁹ vel
miraculis:nisi aliquis eorum ⁊ tormenta illa malorum et
gaudia beatorum intueri posset:vt rebus visis certiores fie
rent q̄ promissis.Quumq̄ ille etiā sic ⁊ orationibus et ie-
uniis deuotior fieret:apparuit ei dñs Jesus dans ei euan-
gelij textū ⁊ baculum.Que hucusq̄ p̄ magnis p̄ciosisq̄
reliquijs veneration habent:ac p̄ signo summi p̄sulā-
tus id est archiepiscopatus illius patrie custodiūtur.Ipse
quoq̄ baculꝰ p eo q̄ dñs Jesus dilecto suo Patritio con-
tulit baculus Jesu nominatur.Itaq̄ dñs sanctum suum in
locum desertum eduxit:⁊ quādam foueam rotundā extrin-
secus obscuram ostendit ei dicens:q⁊ quisq̄ veraciter peni
tens:⁊ vera fide armatus:eādem foueam ingressus vnius
diei ac noctis spatio moram in ea faceret:ab omnibus pec-
catis suis purgatur:et p illā transiens nō solū videret tor
menta malorum:sz etiā gaudia bonorū.Sicq̄ dño ab oculis
eius disparente letus:statim in eodem loco ecclesiam con-
struxit:beati patris Augustini canonicos in ea constituit.
Fossam autem que est in cymiterio extra frontem ecclesie
muro circundedit:et ianuas serasq̄ apposuit:ne quis eam
temere ⁊ sine licentia ingredi p̄sumeret.Clauem vero di-
cte fouee ingressus custodiendā p̄riori dicte ecclesie cōmen-
dauit.Ipsius aūt Patritij tempore multi penitentia ducti
fossam ingressi sunt.Qui regredientes ⁊ tormenta maxima
se expertos ⁊ vidisse testati sunt:quorum relationes iussit
beatus Patritius in eadem ecclesia adnotari:⁊ eorum atte
statione ceperunt alij p̄dicationes beati Patritij suscipe-
re.Et q̄m a peccatis homo ibi purgatur.ideo locus ille pur
gatorium beati Patritij nuncupatur.Verum dicit Vincē.
vbi supra q̄ hec historia a multis nō recipitur ꝓpter illud
maxime q̄ ibi dicitur animas a purgatorio liberatas /non
statim euolare ad celum:sed in paradiso terrestri tanq̄ in
loco quietis intermedio tempore commanere:⁊ postea sta-
turo tempore ad patriam peruenire:quum econtrario nul-
lus credatur esse locus medius animabus purgatis vel pur
gandis inter purgatorium ⁊ paradisum celestem.Hec ille.
Sed si dicatur vt a quibusdam de illis partib⁹ cōmuniter
asseritur) q̄ post mentionē in illo loco purgatorij per aliq̄d
tp̄s breue in quo sustinēt magnas penas ⁊ lesiones a demo
nibus tantum p imaginationē inde egressi in mūdo viuant
vt alij:⁊ per illas penas purgatorij satisfaciant penis debi-
tis p̄ peccatis:nullum videtur sequi inconueniens.

Defossa sancti Pa trick.

¶ De sancta Genouefa Parisien.Leonardo:Gedasto:et quibusdaꝫ aliis. Cap.xix.

¶ quibusdā aliis san-

ctis viris.Et q⁊ supra dictum est quomodo
sanctus Germanꝰ desponsauit christo quā-
dam puellā nomine Genouefam ꝓpter san-
ctitatē quā p̄euidebat in ea:ideo breuiter
de ea refero q̄ virgo fuit Parisiēsis:⁊ mul
ta sctitate in Gallia claruit vt dicit Sigisbertꝰ.Hec postq̄
ꝑginitatē suā deo deuouit coram sancto Germano:ab omni
mūdi se vanitate subtraxit.Et quū mater eius ad ecclesiam
iret:⁊ p̄cepisset ei domi remanere:illa clamauit ei cū la-
chrymis.Ego fidem quā beato Germano policita sum:xp̄o
me cōsolāte seruabo:⁊ ecclesie limina frequentabo.Ideo
irata mater dedit ei alapā:propter q̄ statim orbata est lu
mine per nouē mēses.Tandē recordata testimonij q̄ dede
gens super marginē putei fleuit:q⁊ propter eā,mater lumen
amiserat.Deinde impleto vasculo facto signo crucis super
aquam matri attulit.Quā illa cū fide ⁊ veneratione mani-
bus in celuꝫ extensis suscepit ⁊ ex ea fomentās sibi oculos
bis et ter lumen recepit.Quīq̄ cum duabus puellis Juli-
co ep̄o ad consecrandū offerret:⁊ hoc iuxta numerum an
norum etatis:ep̄s diuinitus cōperiēs Genouefam ossibus
sublimiorem ait.Illā que post rergū sequiē anteponite:q⁊
celitus iam hanc sanctificationē adepta est.Parentib⁹ au-
tem defunctis hec parisios vrbem ingreditur:et per tem-
pus aliquod ita est obsessa paralysi:vt corpus eius triduo
tam exanime solis paululuꝫ rubētibus gemis custodiretur.
Que quū denuo sanaretur:ꝑfitebatur se in spiritu ab ange
lo in requiem iustorū ⁊ in supplicia reprobatorū deductaꝫ.
Quīq̄ rex Hunnorum Attila Galias deuastaret:Parisio-

rum

rum ciues perterriti facultates suas in alias vrbes tutiores deferre nitebantur. Quorum matronas sancta conuocans suadebat orationibus/vigilijs et ieiunijs insistere: vt possent sicut Judith et Hester cladē euadere. Uiros etiā eorum ne bona sua inde asportarent: scz a Parisijs: eo qō alijs vrbibus vastatis Parisij christo protegente saluarentur: propter quod insurrexerunt in eā dicentes falsam pphetissam. Et tractantibus illis vt eam lapidarent aut gurgite mergerent: aduenit archidiaconus ab Altissiodoro referens testimonium beati Germani: qui referebat de ipsa qō ex vtero matris a deo electa fuisset. Et ecce (inquit) eulogia que illi a sancto Germano relicta exhibeo. Tunc ciues dissipauerūt consilium. Illa vero orationibus suis predictum exercitum ne parisios circundaret abegit. ¶ A quintodecimo anno vsq; ad quinquagesimum esca erat ei panis hordeaceus et faba: quam post duas aut tres hebdomadas recommiscens in olla edebat. A die dñica vsq; ad quintā feriam ieiunabat: a quinta vsq; in diem dñicam. Uinum autem et quodlibet inebrians nunq; potauit. Post quinquagesimū annum suadentibus ei⁹ ppter odedientiā piscem et lac cū pane hordeaco comedere cepit. Multa autē veneratione Catulacēsem vicum in quo beatus Dionysius passus est dilexit. Cui etiā deuotio erat in honorē illius ecclesiā construere. Suadebat presbyteris vt faceret vnusquisq; collationez ad hoc edificiū. Qui respondērūt. Erunt forsitan paruitati nostre vires edificandi: sed coquēde calcis copia deest. At illa spiritusancto repleta ait vaticinans. Egredimini ad pontem ciuitatis quesoz et q audieritis renūciate mihi. Qui egressi in platea stabant attoniti: et ecce duo custodes porcorū seromocinantes quorum vnus ad alterum ait. Dum suis vestigium ob partus vagantes legerem: inueni furnum calcis mire magnitudinis. Alter respondit. Et ego inueni in sylua sub radicibus arboris a vento euulse furrum calcis de quo nihil credo fuisse sublatum vnq;. Quod audiētes presbyteri gratias agētes reuersi sunt. Audiēs hec sancta etiā pre gaudio lachrymis sinum impleuit. Accersitoq; Benefactum presbyterum: vt in honorem predicti martyris basilicam construeret. Sicq; omnibus ciuibus auxiliuz ferentibus: illa implorante cōstructa est. In cuius opere collectis carpentarijs quum deficeret potus: accipiēs sancta cuppā seorsum prostrata cum lachrymis: deinde surgens facto signo crucis super vas: vsq; summum poculo est impletum: ex quo operarij vsq; ad consummationem basilice vberrime potantes gratias egerunt. ¶ Quadam nocte circa galli cātum quū iret ad ecclesiam associata virginibus: cereus qui portabatur ante eas accēsus extinct⁹ est. Qui ab ea accept⁹ statim reaccensus est. Alia vice cereus in manu nonduz accensus. surgente ea ab oratiōe diuinitus accensus est in ecclesia: de quo postea sumpto plures infirmi sunt sanati. ¶ Quedam mulier furata calciamenta eius reuersa domū excecata est. Sed penitens ante pedes eius prostrata: et veniam de furto petens signatis ab ea oculis visum recepit. ¶ Childericus etiam rex Francorum valde diligens eam: timens ne vinctos quosdā quos interimere cogitabat sancta criperet: ingrediens vrbem Parisiorum portam claudi precepit. Quod audiens sancta statim ad liberandas animas perrexit: inter cuius manus porta ciuitatis sine clauе reserata est: et sic regem consequuta ne vinctorum capita amputarentur obtinuit. ¶ Fuit etiam eo tempore beatus Symeon: quem negotiatores euntes et redeuntes ferūt de illa interrogasse: et eam veneratione profusa salutasse: et se in orationibus eius memorem esse postulasse. ¶ In ecclesia sancti Dionysij Parisijs oblati sibi a demonibus obsessi liberati sunt. A die epiphanie vsq; ad cenam domini in cella clausa soli deo vacabat: quedam autem puella religiosa adueniens magis curiositate q̄ fide permota: quid sancta in cella sua ageret scire volens cecata est. Sed egrediēs e cella sancta ei lumen restituit. Multa alia miracula per eam dominus fecit. Uixit autem plus q̄. lxxx. annis spiritu prophetie plena.

Benouefa rēplūdiuo Dionysio construēdū curat.

Sancti Leonardi et Lifardus fratres.

§. I. Sanctus quoq; Leonardus de sacro fonte a beato Remigio leuatus est: et ab ipso salutaribus disciplinis instructus. Huius parentes primi in palatio regis Francie habebantur. Hic tantam gratiam a rege obtinuit: q̄ omnes incarcerati quos ipse visitabat protinus absoluerentur. Quum igitur fama sanctitatis ei⁹ excresceret: rex multo tempore eum secum manere coegit: donec ei episcopatum donaret. Quem ille retinuit: et solitudinem desiderans: relictis omnibus Aurelianum predicando cū fratre suo Lifardo deuenit. Ubi post q̄ in quodam cenobio ali q̄diu vixerunt: dum Lifardus super ripam Ligeris solitarius manere vellet: et Leonardus per sancti spiritus admonitionez in Aquitania predicare disponeret: oscultantes seinuicem discesserunt. Leonardus igitur vbiq; predicans: et miracula exercens: in quadam sylua ciuitati Lemouice vicina habitauit: vbi erat aula regia causa venationis constructa. Accidit autem vt quadam die rex vbi venaretur: et regina causa recreatiōis illuc egressa partu periclitaretur. Quum ergo rex et familia propter periclitationem regine lugerent: et Leonardus per nemus transiret et gemētium voces audiret: pietate commotus illuc properauit: et a rege vocatus illuc introiuit. Quum igitur a rege interrogatus quis esset: et se discipulum fuisse sancti Remigij respōdisset: rex spem bonam concipiens: et a bono magistro ipsum bene instructum existimaret: ipsum ad reginam introduxit rogans vt precibus suis de recuperanda coniuge et edita prole duplex gaudium obtineret. Tunc ille fusa oratione quod petijt protinus impetrauit. Quum autem rex multa sibi in auro et argento offerret: ille protinus recusauit: admonens vt illa pauperibus erogaret: dicens. Ego nullis horum indigeo: sed tantum in aliqua syluarum contemptis mundi diuitijs deo famulari desidero. Quum autem rex totum illud nemus tradere sibi vellet: ille ait. Non totum illud accipio: sed quantum cum meo asello tota nocte circumire poteroz tantum mihi concedi exopto. Quod rex libentissime fecit. Constructo igitur ibi monasterio: diu ibi cum adiunctis sibi duobus monachis in abstinentia multa degebat. Quum autem aqua ab eis vno miliario distaret: puteum ibi sicut penitus fodi iussit: quem aqua suis orationibus impleuit. Locum Nobiliacum appellauit: eo q̄ a rege nobili datus fuisset. Ubi tantis miraculis coruscauit: q̄ quicunq; in carcere nomē eius inuocasset: mox ruptis vinculis quibuscunq; liber exiret nullo contradicente: et suas catenas vel cōpedes presentaret. Horuz plures secum manebant: et ibidem dño seruiebant. Septem quoq; familie de eius nobili stirpe venditis oībus ad eum venerunt: et distributo eis nemore singulis: ibi cum eo manentes exemplo suo plurimos attraxerūt. Demum sanctus Leonardus multis clarus virtutibus ad dñm migrauit octauo idus Nouēbris: circa annos dñi. cccc. Quum autē multa miracula faceret etiā post transitum ex hoc mundo: quia ecclesia illa parua erat: reuelatum est clericis q̄ alibi basilicam edificarent propter frequentiam populi: vt capacior esset aduenientibus: et eo corpus sancti Leonardi transportarent. At illi cum populo triduano ieiunio et orationibus insistentes: quum respicerēt: viderunt totā prouinciā niue coopertam: locum autē illum vbi corpus beati Leonardi quiescere volebat et omnino vacuum a niue viderunt. Illuc iraq; translatus/quāta per eū dominus miracula faciat circa incarceratos: multitudo varietatis ferri que est ante sepulchrum eius ostēdit. ¶ Unū autem miraculum ex pluribus hic ponitur. Uir quidā in loco sancti Leonardi: idest Nobiliaco habitans: et eidem sancto valde fidelis et deuotus existens: captus fuit a quodam tyranno: qui intra se cogitans dicebat. Leonardus iste omnes compeditos absoluit: et omnis vis ferri ante ipsum velut cera liquescit. Si igitur in vinculis ligauero: statiz adeerit Leonardus et ipsum liberabit. Si autem ipsum custodire possum: mille solidis ipsuz redimere faciam. Scio igitur quid faciam. Inturris foueā profundam profjciam cōpedibus aggrauatum. Deinde super os fouee arcā ligneam ponam: et intra eā armatos milites accubare faciā. Licet enī Leonardus ferrum confringat: non tamen adhuc sub teram intrabit. Quod totū vt cogitauerat quiz adimpleuit: et ille homo sanctum Leonardum sepius inclamaret. Leonardus nocte aduenit: et arcam in qua iacebant milites reuoluit: et tanq; mortuos in sepulchro eos sub ipsa concluſit. Deniq; cum multa luce foueā ingressus: manum fidelis sui tenuit et dixit. Dormis: an vigilas? Ecce Leonardus quem tu desideras. At ille admirans ait. Dñe adiuua me. Confestim confractis catenis: apprehensum proprijs vnis extra turrim portauit. Deinde secum sicut amicus cū amico confabulans: vsq; ad locum suum et domum suam reduxit.

§. II. Legitur de alio Leonardo sancto viro eiusdem professionis et virtutis: cuius corpus apud Lorbiacum requiescit. Hic quum in monasterio esset prelatus: tanta se humilitate deijciebat vt omnibus inferior videretur. Sed quum omnis pene populus ad eū confluueret: quidā inuidi regi Lotharjo suaserūt q̄ nisi sibi prouideret per Leonardum qui multos sub obtentu religiōis colligebat: regnum Francie nō modicum incurreret detrimentum. Quibus rex nimis credulus eum expellere iussit. Uenientes autem ad eum milites expellendum adeo verbis eius compuncti sunt: q̄ se suos futuros discipulos spoponderunt. Rex quoq; veniam petijt: et detractores eius re-

bus ⁊ honoribus priuati sunt. Rex autez predictum virum dei Leonardum multuz dilexit propter eius merita. Et vir prece sancti viri res ⁊ honores illis detractoribus restituit. Hic etiam a dño impetrauit: vt quicunq; in carcere tenerentur: mox inuocato suo nomine/ solueretur: scilicet si eius expediret saluti. ¶ Dum autem quadã die orationi incumberet: serpens quidam maximus a parte pedum vsq; in sinum eius se extendit. Qui propter hoc nullatenus ab oratione surrexit. Completa vero oratione dixit ei. Scio qz ab initio creationis tue quantuz potes homines inquietas: sed non tumme data est tibi potestas: scz ad faciendum totum quod optas: fac in me quicquid merui. Quo dicto serpens per capitium eius exiliens ad pedes eius mortuus corruit. Post hec quum duos ep̃os ad se inuicẽ discordantes pacificasset increstinuz se finiendum predixit: quod euenit.

§. III. De sancto Vedasto Atrebatẽsi episcopo in Gallia.

Cuius vitã vt refert Uin. specu. histo. scripsit Alchuinus qui ⁊ Albinus. Hic sanctus Vedastus predicator egregius: tempore Clodouei regis Francorum floruit. Quum autem dictus Clodoueus habita victoria contra Alemannos: ex voto decreuisset se fieri christianum: accessit ad Tullum oppidum vbi erat sanctus Vedastus. Et instructus ab eo in fide: postea duxit eum ad beatum Remigium causa baptismi consequendi. In via autem beatus vedastus cecum illuminauit: ex quo miraculo rex multum confortatus est in fide. Beatus autem Remigius postꝫ baptizauit Clodoueum: commendauit ei multũ sanctum Uedastum. Hic autem Uedastus quum quendam nobilem ⁊ religiosum suscepisset hospito in recessu quum vellet sibi prouidere de vino in via: et in domo sua non haberet: ex diuino miraculo vasa vacuũ impetrauit impleri optimo vino: vnde illi prouidit. Precepit tamen Uedastꝰ puero qui vinum hauserat/ nemini dicere tale signum in vita sua. Post hec sanctus Remigius fecit beatum Uedastum episcopum Attrebatensem. Quã ciuitatem ingressus beatꝰ Uedastus in porta sanauit claudum: ⁊ quendam cecum illuminauit. Inuenit autem inter murorum domorumq; fragmẽta antique ruinas ecclesie: ex ruinosisq; speluncis vsus pessimi: cui quum precepisset vir dei vt loca deserta peteret: abut non amplius visus in illis partibus. ¶ Quum autem quidam nobilis Francus Ocinus nomine inuitasset regem Clotharium Clodouei filium ad prandium: ⁊ cum eo sanctum Uedastum: intrantibus domum: vir sanctus exrenta manu oia vascula signauit signo crucis. Et quum essent ibi quedam vascula plena ceruisia: sed incantationibus erroze gentili infecta: mox dirupta crepuerunt: ⁊ quicquid liquoris continebant effusum est. Et quum rex cum optimatibus quereret causam huius euentus: ea exposita multũ in fide corroborati sunt. Annis autez fere. xl. prefuit ecclesie Attrebatensi. ¶ Nocte autem illa qua transiit: visa est columna clarissime lucis a culmine domꝰ in qua iacebat vsq; ad summum celi horarum ferme spatio duarum stare. Conuenientibus autem ad exequias eius clero ⁊ populo ⁊ sacerdotibꝰ aliarum ecclesiarum: inter lachrymantium voces audiebantur psallentium in celo. Et quum sepulture sue locuz in oratorio quod paupere sumptu ligneis tabulis construxerat elegisset. qui locus erat difficilis accessu propter paludes circundantes locum. Sed quum sero fieret: ⁊ qui conuenerant ad recessum tenderent: rogarunt scrim vt pmitteret se deferri ad ecclesiam sancte genitricis dei marie vbi presidebat in ciuitate. Et eleuantes feretrũ nullũ onus senserunt.

§. IIII. De sanctis abbatibus Seueri Agaunẽsi.

Seuerino abbate Agaunẽsi: ⁊ sancto Marẽtio abbate Pictauensi. Quum Clodoueus iam per annos. xxv. regnum Francie bene gubernasset: subito febrili dolore correptus: quum nulla medicorum arte sanari posset: audita fama sancti Seuerini abbatis monasterij Agaunensis: quod ab incolis loci multis miraculorum titulis insignis haberetur: eum ad se accedere per nuncium suppliciter exorauit. Qui deuotus ⁊ benignus ad eum accessit: ⁊ precibus suis ab intima sua infirmitate febrili liberauit. Porro per aliquod spatiuz temporis cum eo manens: multos de domo eius ⁊ Parisiaca plebe diuersis calamitatibus oppressos ad sanitatem sacris orationibus reformabat. Claudis videlicet gressus restituens: mutis loquelã; cecis lumẽ: surdis reiterabat auditus: immũdos spũs de corporib⁹ pellẽs obsessis. Rex deniq; Clodoueus benigno eũ poscebat affatu. Obsecro inquiens abba pater: accipe pecuniam de thesauro nr̃o quantũcunq; volueris: ⁊ prout libet pauperibus eroga. Rei etiã quicũq; in regno meo in carcere clausi pro sua detinentur nequitia tua indulgentia cuncti laxent. Jubente itaq; rege/ cuncti in regno suo pãduntur carceres: ⁊ innumera eorũ multitudo qui erant diuersis cruciatibus efficiendi: ⁊ morte debita puniendi: beati Seuerini aduentu letabundi egredientes ab omni tormentorum genere soluuntur. ¶ Quũ aũt obitum suũ appropinquare cognosceret angelo reuelante ab vrbe Parisijs ad montem quẽdam ascendit: in cuius cacumine erat oratoriũ in quo duo presbyteri morabant deo seruientes. A quib⁹ honorifice suscept⁹ inter sacra eor̃ colloquia spũ dño remendauit. Ipsa aũt hora obitus eius instar stelle totus lumine circunfusus est locus.

§. V. Maxentius autem abbas

vt scribit Sigisbertus fuit pictauensis. Et inter cetera virtutum miracula mortuum suscitare promerut. Multoties aues fere relictis nemorum ramis: in manu eius modo tritici grana/ modo panis fragmenta sumebant. Sepius etiaz visitabatur ab angelis: adeo vt splẽdor cellule in qua psallens iugiter habitabat: veluti micantium globis astrorum videntib⁹ ministris vel monachis reluceret. Refectio eius erat panis hordeaceus ⁊ aqua. Frequenter tñ diuinis dapibus pascebatur. Sic aũt orationib⁹ incũbebat: vt se incuruando instar camelorz in ei⁹ mẽbris velut gibbi apparerẽt. Melanii abbas.

¶ Quodam tẽpore dũ monachi inter opera estuantes siti grauarentur: idẽ vir dei oratione expleta: quum baculũ in aruo in cõspectu adstantiũ fixisset: fons vnius deorsum effluxit: vnde monachi gratias agẽtes sitim extinxerunt: ⁊ multi postea langentes inde sanati sunt. ¶ Quodaz tpe Franci cum Gothis cõflictu bellico aduenientes precedente eos rege Clodoueo: cum monasterio cui Maxentius preerat: appropinquassent: cogitare ceperunt q illud debellarẽt: ⁊ sanctum virum occiderẽt. Quumq; suadente diabolo vnus ex barbaris manũ extenderet vt eum decollaret: suspenso in aere gladio: manus gladiatoris inaniter remansit exerta: ⁊ cervix sancti permansit illesa. Post paululum autẽ cepit se dentibus lanjare: ⁊ proprium corpus vulneribus lacerare: ⁊ tandem accensus insania/ proprius infelix extitit sui homicida. Reliqui vero repẽte luminib⁹ sunt cecati: mẽte turbati ita vt alter alterũ vix cognosceret. Oũ quũ ad aures Clodouei peruenisset: ad sanctum virũ ocyus occurrit: seq; prosternens humiliter adorauit: ⁊ veniam sibi suisq; postulauit. Vir aũt deo plenus/ motus precibus regis: signo crucis super eos expresso ⁊ eulogiorum ex panis fragmine benedictione largita sanitatem intulit: ⁊ ad castra eos redire permisit. ¶ Post hec quidam segetis cultor dum ad cuellendũ siliginẽ die dominico properasset in messem: manus eius circunstricta est per biennium: ita vt nullus posset medicorũ remedium sanitatis adhibere: sed ad sanctum virum pergens: oratione fusa sanitatem integram recuperauit. Et similem reddidit sospitatem cuidam mulieri cuius manus mutiles facte erãt: qz die dominica filauerat. Demũ obitum suum monachis suis denuntians in pace quieuit.

§. VI. Fuit talius abbas Melanius

nobilis genere: forma precipuus: corpore castus: vt refert Uincen. spec. histo. lib. xxij. Cuius consilio rex Clodoueus pauperes alebat: sanctos honorabat. Hic habuit aliquãdo obuiũ diabolũ in specie tauri cornuti. Quez interrogans sanctus quo iret. Respondit ille. Ad fratres vado potionem eis dare. Et sanctus mox iuit ad oratorium suum. Diabolus aũt vnã de senioribus haurientem aquã ingressus est. Quẽ quum vexaret: sanctus dedit alapam vxato: ⁊ demonem excussit. Tante aũt virtutis erat: vt demones ante eum celare se non auderent. In Venetẽsi pago puerum mortuuz suscitauit qui a demonio vexabatur: quẽ demõ seducens ⁊ sciens se eiciendũ in secreto cubiculo eum strangulauit. ¶ Fuit ⁊ sanctus Arnulphus sancti Remigij in baptismo filius: qui in Gallia claruit. Hic post multos agones predicãdo xp̃m in sylua aquiliana martyrio coronatus est. Quum autẽ sanctus Remigius Clodoueuz baptizasset: commendauit ei sanctum Arnulphum. Qui Clodoueus dedit ei neptẽ suaz in vxorem: et eos ambos sancto Remigio tradidit. Qui persuasit eis vt virgines permanerent: qõ et fecerunt. Facta est aũt ei vox de celis in somnis dicẽs. Nisi quis renunciauerit oĩbus que possidet: non potest me⁹ esse discipulus. Quẽ cũ summa festinãtia ad sanctum Remigiuz accessit: ⁊ viaticum a beato Remigio accipiens: sponsam et oĩa relinquẽs in peregrinatione sua. xxvij. annos in laicali habitu perfecit. ¶ Apud Rauennaz die dñica post matutinas solus remanserat in ecclesia ad orandũ: vbi cuiusdam peccatoris aĩa quã diabolus ad infernũ trahebat/ exuta a corpore cepit clamare: sancte Arnulphe dei electe succurre ⁊ hos impetus inimicorũ cõprime. Tunc ille fletibus commot⁹/ flẽs largissime orauit: et anima ad corpus rediit: reuixit Diuus Arnulphus.

rit& homo: & cuius meritis saluatus fuerit indicauit: et q̃ ipse esset Arnulphus peregrinus clara voce presentib⁹ patefecit. Statim sanctus gloriaz vanam fugiens: ad sanctum Remigiũ reuersus est. Veniens autẽ super Sequanam fluuiũ ad locũ cui Cella nomẽ est: obuiũ habuit quẽdam mortuũ in feretro delatũ: & fusa oratione eũ vite restituit: quez secũ ad sanctũ Remigiũ adduxit. Beat⁹ autem Arnulphus populũ Remensem fugiens: iterũ peregrinationẽ arripuit. & post visitationem ad corpus sancti Saturnini Tolose: et sancti Hilarij Pictauis: demũ peruenit Turones ad corpus beati Martini: vbi angelo reuelante factus est eps. Ibi aũt dñi quadam nocte inciperet ad vigilias. Dñe labia mea aperies: & clerici obdormirẽt: nemoq; esset qui responderet: angelus subintrauit: & os meum annuntiabit laudem tuam.

§. VII. Tẽpore Childeberti regis Francorũ: & filij Clodouei de quo supra claruit sanctus Vigor.

Sanct⁹ Vigor.

Vigor Baiocassine ciuitatis eps. Hic quinz in Attrebatensi prouincia nobilibus parentibus et fide pollentibus fuisset ortus: intra sancti Vedasti monasterium in religiõe monachorũ cohabitauit: vt refert Vincen. specu. histo. lib. xxij. Hic tanta obedientia & humilitate fulgebat: vt oĩm gratiosi⁹ videret. Quẽ quum parentes eius valde locupletes in rerũ opulẽtijs superstitẽ habere cuperẽt: ille magis celestibus inhians: assumpto vno puerulo. nesciens quo iret iter assumpsit parentib⁹ derelictis: qui diuino nutu in regionẽ Baiocassinã puenit. Angel⁹ aũt dñi quũ in itinere esset: eum in somnis admonuit & dicens. Perge quo ire decreuisti: q: locus tibi a dño preparatus est: & plebs non modica parte ad fidẽ cõuertẽda est. Iter ergo prosequens inchoatum: applicuit ad vicum qui Redeuerus dicitur vbi erant hoies cultu idolorũ detenti. Illic edificato oratorio vigilijs & oratiõib⁹ pernoctãs dñm precabat assidue vt ad veritatẽ cognoscendã populũ illũ dei spũs illustraret. Tantãq; ei gratiam dñs cõtulit: vt per predicationẽ & sanctitatis exemplum omnes pene ad christi fidẽ cõuerterentur. ¶ Quũ autẽ vellet dñs militem suum manifestũ fieri: cuiusdam viri filium quẽ paralitũ cõuerterat ad christũ febribus veratum contigit mori. Cuius mater fletibus fatigata cucurrit ad seruum dei: & vt filium suũ morte extinctũ vite restitueret lachrymabiliter precabatur. Qui oratiõe emissa pro paruulo: ait ad mulierẽ. Si ex toto corde in deũ quẽ colunt christiani credideris: quecũq; volueris obtinebis. Illa ergo hijs auditis: credẽs reuersa domũ vbi filiũ defunctũ dimiserat: inuenit eum extra domuz laudantẽ deũ. Per qõ miraculum longe lateq; fama sanctitatis eius personuit. Egrotantibusq; medicinaz multimodam diuina pietas per orationes eius tribuit ita vt cecis visum: claudis gressus: languentibus restitueret sanitatez. ¶ Quũ autẽ in quadã sylua quidã serpens immanis esset: qui flatu suo hoies & pecora exureret: vir quidam locuples qui circa locum possessiones habebat: rogauit virum dei vt illuc accederet: et ab illo interitu hoies et pecora liberaret. Qui illuc pergens ait. Serpens antique & satyna: in noĩe Jesu christi tibi precipio vt exeas de specu. Qui statim egressus est erecto capite: flammas ex ore emittens et dentibus stridens: quasi ad deuorandum parat⁹. Erat q; pedum. xl. longitudo eius. Quem mox vt vir dei vidit. signũ crucis opposuit. At ille clauso ore: & deposita ceruice ad eius venit. Sanctus autem Vigor erario per collũ ligauit: & famulo suo Redimiro tradidit ad mare ducẽdum: mãdans vt illuc vltra serpẽs nõ reuerteretur: qõ & factũ est. ¶ Alium quoq; serpentẽ eiecit de loco qui dicit Cella: & tertiũ de loco qui dicit Cameron. Ob quã causam cũcta predia prefata ei in possessionem tradita sunt. ¶ Defuncto autez Baiocassino episcopo: clero & populo hoc petẽte: nutu dei ordinat⁹ est episcopus ibidem. Quidam autem comes Beltulfus nomine auaritia estuans: agrum dicte ecclesie & superbe & violenter occupauit. Sed orante sancto deum vt hereditatem ecclesie defenderet: vir ille superb⁹ de equo cecidit & fractis ceruicibus expirauit. Matre quoq; sue ante conceptuz suũ fuit ab angelo reuelatum q̃ filium haberet quem dominus sua gratia magnifice illustraret. Obijt senex multos discipulos sanctis moribus educatos relinquens.

Sanct⁹ Vigor ordinat eps.

Titulus. XII. cõtinet gesta annorum. lxxxvij. scz ab anno dñi. ccccc. viij. vsq; ad annuz dñi. ccccccv. In quo spatio fuerunt isti summi pontifices successiui. Joannes primus/Felix tertius/Bonifacius secundus Joannes secundus/Agapitus/Siluerius/Vigilius/Pelagius primus/Joannes tertius/Benedictus primus/Pelagius secundus/Gregorius primus. Imperatores autez Justinus senior/Justinianus iunior. Tyberius/Mauritius. Continet precipue multa dicta Gregorij pape. Et historiam Gothorum a Bellisario & postea a Narsete deuictorum. Et de Longobardis quomodo intrarunt Italiam. Et gesta multorum sanctorum & sanctarum temporibus illis in mundo vita & miraculis lucentium.

¶ De Joanne papa primo & secundo & tertio: Felice/Bonifacio/Syluerio &c. Capitu. j.

§. Defuncto Anastasio perfido imperatore: succedente in imperio Justino seniore: de quo dicetur infra/post Ormisdam apostolicam cathedrã tenere meruit Joannes primus hui⁹ nominis papa quinquagesimus primus in numero pontificũ. Et q; prefat⁹ imperator Justin⁹ vt verus catholic⁹ & deuotissimus: non solum oẽs episcopos & alios sanctissimos viros quos Anastasius hereticus in exilium miserat: quia errori suo non fauebant: reuocauit ab exilio & eos honorifice recepit: sed etiam ordinare ecclesias quas tenebãt Arriani in partibus orientalibus eis auferri: propterea Theodoricus rex Italie et ipse Arrianus misit Joannem papam cum quibusdam ex senatoribus & consulibus ad Justinum imperatorẽ: vt tale edictum reuocaret: & Arrianis ecclesie redderentur: alioquin ipse Theodoricus omnes Italiam gladio & igni exponeret. Qui papa Joannes ad obuiandũ exterminio Italie: etsi infirmus iter accepit ad Cõstãtinopolitanã ciuitatẽ vbi Justinus residebat. Et vt refert Hugo floria. post Gregor. in lib. dialogorũ. Quũ iam attigisset partes Corinthi: necesse fuit vt ei equus in itinere ad secundũ requiri debuisset. Qõ quum quidã vir nobilis audisset: equũ mitissimũ super quo coniunx sua equitare cõsueuerat ita ei cõcessit: vt quum ad locũ aptuz peruenisset in quo equus idoneus inueniri potuisset: equus pro sua cõiuge remitteret: qõ & factũ est. Nam in psequutione itineris: reperto alio equo idoneo: illũ porem nobili remisit. Sed quũ denuo cõiunx predicti nobilis vt cõsueuerat ascẽdere voluisset: vltra nõ valuit. Cepit eñ immenso flatu & fremitu ac totius incessanti corporis motu quasi despiciẽdo prodere: q: post mẽbra põtificis mulierem ferre nequiret: qõ vir eius prudẽter intuitus: hunc ad venerabilez virũ remisit magnis postulans precibus vt illi ipse possideret: quẽ iaz iuri suo sedendo dedicasset. ¶ Susceptus est aũt ab omni ciuitate Cõstãtinopolitana vt ait Helinandus cum summo honore: ita vt decimoquinto miliario ab vrbe ipsa cum cereis/lãpadibus/& crucibus populus ei obuiã pcederet: gratias agẽs q̃ beati Petri successorẽ & christi vicarũ suscipere meruisset. Quũq; ab imperatore & omni clero & populo/letitia summa exciperetur: in cõspectu oĩum mox ad portã aureã roganti ceco lumen indulsit. Justinus autẽ humiliauit se & adorauit pronus in terrã sanctũ Joannem papaz. Qui Joannes cũ ceteris legatis rogauit Justinum vt exaudiret legationẽ quaten⁹ Italia liberaretur: et ne exterminio a Theodorico exponeretur: qõ & fecit Arrianis permittẽs ecclesijs suis vti quas prius tenebãt. ¶ Impetratis autẽ ijs pro quibus ierat: vt dicit Hugo floria. Rauennã remeauit: vbi sepe nosatus tyrannus Theodoricus sedẽ tenebat regni. Qui zelo inuidie q: audierat eum ab augusto susceptũ honorifice: & tractatũ cũ comitibus ei⁹: gladio eum interficere voluit: sed timuit indignationẽ nimiã in currere Justini impatoris. Jpm tñ carcerali custodie mancipauit: vbi maceratus carceris squalloze spm deo reddit. Cuius martyrium celebrat. v. kal. Junij. Et corpus eius de Rauenna ad vrbẽ translatũ est: & in ecclesia bti Petri sepultum. Fuit autẽ natione Tuscus ex patre Constantio. Sedit autem annis duobus. Et cessauit papatus per dies. lviij.

Joannes papa cõstãtinopolim pficiscitur.

§. I. Joãni successit in cathedra Petri Felix secundus in catalogo. lij. natione Samius ex patre Castorio. Quantũ autẽ sederit incertũ est. Nam scõm aliquos annis. xj. 9m alios vt Martinianum & Joã. de col. annis quatuor. mensibus duobus. diebus. xv. Hic edificauit basilicam Cosme & Damiani in vrbe Roma. Et eccl'iam sancti Saturnini in via Salaria incendio cõsumptã tẽpore suo a solo refecit. Hic fecit ordinationes duas per mensem Martij in vrbe: & ordinauit presbyteros. lv. diacones. iij. epos per diuersa loca. xxix. Qui & appositus ad patres sepultus est in ecclesia beati Petri. Et cessauit epatus diebꝰ trib⁹. ¶ Post mortẽ felicis ascẽdit cathedrã Petri Bonifacius secundus/natione Romanus ex patre Sigelbundo in ordine pontificum Romanorum. liij. Sedit aũt annis duobus. Fuit eñ tẽpore Justiniani imperatoris. Fuit etiam et tunc schisma: q: alius Dioscorus noĩe fuit ordinatus in papãt sed nõ canonice. Propter hoc dissensio orta est in clero & in senatu circa vnuz mensem durans. Interea defunctus est Dioscorus: & schisma sublatuz remanente Bonifacio se-

Felix secundus

Bonifacius secundus

cundo in sede Petri. Qnē dioscorum Bonifacius zelo et dolo ducr⁹ sub vinculo anathematis reconciliauit clero. Hic Bonifacius alimonijs multis in famis periculo clero subuenit. Hic congregauit synodū in basilica beati Petri: et fecit constitutiones. Hic sibi successorē Vigiliū diaconē ordinauit. Sed qz cōtra canones id factū fuerat: illud reuocauit. Migrans autē ad dñm sepult⁹ est in basilica principis apostolorū. Et cessauit ep̄atus mensib⁹ duob⁹ z diebus .xv. Sub hoc pontifice venit Romā relatio ab aphricanis episcopis qui de vnanimi voluntate atq; consilio deliberauerunt atq; cōstituerunt vt Carthaginensis episcopus omnia constitueret et faceret de cōsilio Romane apostolice sedis. ¶ Bonifacius papa sic ait dist. lxxxix. c. vlt. Ad hoc dispositionis alias dispensationis) puisio gradus diuersos z ordines constituit esse distinctos vt dum reuerentiam minores potioribus exhiberent: et potiores minoribus dilectionem impenderent: vera concordia fieret: et ex diuersitate contexti⁹ z recte officioz⁹ gereretur administratio singulorū. Neq; enim vniuersitas alia poterat ratione subsistere: nisi huiusmodi: magnus eā differentie ordo seruaret. Quia vero quelibet creatura in vna eademq; qualitate gubernari vel viuere nō p̄t: celestium militiarū nos exemplar instituit. qz dum sunt angeli atq; archangeli: liquet qz equales nō sunt sed in potestate et ordine differt alter ab altero.

§. II. Joannes secundus succes

sit Bonifacio in apostolica sede. liiij. qui et Maturi⁹ dictus natione Romanus ex patre Proiecto de Celio monte. Sedit annos duos z mēses quatuor. Et fuit temporib⁹ Athalarici regis Italie: z Justiniani imperatoris. Eo tempore ante mortem suā Justinianus senior vir religiosus summo christiane religionis amore misit fidē suam inscripto chirographo proprio ad sedē apostolicaz p̄ eos ep̄atum alias Hippatum z Demetriū. Et beato Petro ap̄lo eriāz offerri fecit scyphum aureū circuidatum gēmis: et calices argenteos cōplures. Hic fecit ordinationes vnā p mēsem. Decembrem in vrbe promouēs ad sacerdotiū .xv. in eos autē per diuersa loca .xxx. Qui z sepultus est in basilica beati Petri qui trāsiuit ex hoc medo ad patrē. Et cessauit ep̄atus diebus .vij. ¶ Joānes papa sic scribit Syracusano ep̄o. xvj. q. j. c. visis. Addidit fraternitas tua litem et seditionem inter clericos monachosq; ex hac causa non modicā fuisse exortā scz ecclesijs monachorum p quos debent instituti ibi sacerdotes. Hoc enim instigatione versuti hostis nemo ambigat fieri. Habet nāq; mille nocēdi modos: nec ignorantus astutiā eius. Conat nāq; a principio ruine sue vnitatez ecclesie rescindere: charitatē vulnerare: et sctōz operū dilectionez felle inuidie inficere: z oibus modis q̄b⁹ p̄t gen⁹ humanū euertere z perturbare. Doleo ēm satis z erubescit charitatem quā ipse in celo nequiuit habere: hoies cōstātes ex lutea materia in terra tenere. Uñ oportet quantum fragilitati nostri pcedit: vt omnes adit⁹ nocēdi ei⁹ versutie muniamus ne mors ingrediat per portas nostras. Consilio itaq; multorū fratrū diligenter exquisito decernimus: vt amodo ecclesie monachis tradite per suos sacerdotes instituetur. Diuine ēm leges z seculares habent: vt cuius est possessio: eius fiat institutio. Et si in dando q̄b⁹ minus est facilis fuit charitas: sit facilior in recedendo q̄b⁹ minus est sancta largitas. Mauis ēm fuit possessionē dare q̄m inuestituram concedere. Quomodo ēm possessoris iura cognoscerentur: z suarum rerū tributa redderentur: vbi q̄b⁹ suū est per alterūdatur: et quis voluerit aufertur? Humani ēm moris est illuz vereri cuius iudicio et voluntate nunc erigitur: nunc deprimitur. Hec ibi. Sed de ista materia: scz de capellanis monachorum habes in glos. quid iuris.

§. III. Quinquagesimus quin-

Agapitus papa

tus in sede Petri fuit Agapitus seu Agapet⁹ natione Romanus ex patre Gordiano p̄sbytero. Quantū autē in cathedra Petri fuerit varia est opinio. Nam Joā. de col. asserit annis .xj. sedisse: ēm alios tantū vno: q̄b⁹ videtur verius. Hic beatū pontificē Theodat⁹ rex Gothorū z Italie Constantinopolim ad Justinianum imperatorē misit. Audierat ēm illum ob mortē Amalasiunte filie Theodorici regis aduersum se grauissime cōturbatū: qz eā procurauerat interfici: vel permiserat. Credebat aūt hoc Theodatus mediate pōtifice sibi principē recōciliari. Qui veniens Cōstantinopolim cū magna gloria suscept⁹ est a Justiniano. Sed facta cuz eodem principe collatione: reperit ēm in Eutichetis pestiferū dogma corruisse. Seductus ēm fuerat ab Anthemio constātinopolitano ep̄o. Quū cōstanter btūs pōtifex imperatorē obiurgasset: q̄ Romani imperij maiestatem peruersi dogmatis labe maculasset: obiurgationē illā primo imperator grauiter tulit: adeo vt diceret ei. Aut consenti nobis: aut facia te in exiliū deportari. Cui beatissim⁹ papa nihil motus ait. Ego quidē pcōr ad Justinianuz imperatorē christianissimū venire desiderauī: sed ego Diocletiani inuenī. Ego tū imperator munas tuas nō timeo: dum mihi vera fides incōcussa p̄manet. Cui⁹ scrām Cōstantiā admiratus imperator: ab illo suo furore retardatus est. Mandauitq; oriētaliū ep̄oz in regia vrbe congregari consiliū. Quo cōgregato beat⁹ Agapitus in cōspectu principis Justiniani cōtra Anthemiuz ex dictis euāgelioz p̄bauit in dño Jesu christo duas fuisse naturas. Eo autez convicto quū a sua nollet Anthemius resilire pertinacia: dānatus z depositus est. Tunc augustus Justinianus gaudio repletus humiliauit se sedi ap̄lice: z adorauit beatissimū papā Agapituz: rogauitq; vt in Constantinopolitana vrbe catholicū institueret ep̄m. Qui Mennā quēdam virū sanctissimū eidē ciuitati p̄fecit episcopum. Post hec quum beatus Agapitus obtinuisset ab imperatore ea p̄pter que directus fuerat a Theodato rege: secq; ad reditum p̄pararet: egritudine grauī correptus Constantinopoli defunctus est. Sed Romam translatum est corpus et in ecclesia beati Petri sepultum. Hic fecit ordinationem vnam: et ordinauit diacones quatuor: z ep̄os vndecim. Cessauitq; episcopatus mense vno et diebus .xxvij. Agapitus papa de conse. dist. j. Agapitus papa. vas catholicum: en angelij turbat: preco iustitie. i. sacerdos: sacra altaris sediscq; velamina sacrilegis Anthemij infecta fabulis/catholicis p̄ceptis deleuit.

Iustinianus congregat consiliū

§. IIII. Ex hoc mūdo assumpto

Sylverius papa

Agapito: summum p̄sulatum accepit Sylverius. lvi. Ex patre Ormisda ep̄o Romano de quo supra: natione Campanus. Qui tū legitim⁹ fuit: vt pote qz ante ēm promouere⁹ tur ad clerū Ormisda/ vrorē habuit ex qua Sylverium suscepit. Hic sedit anno vno: mensibus .v. diebus .xj. Et q̄uis iste vir sanct⁹ z bonus esset: tū volente z cogēte Theodato rege absq; cleri decreto factus est papa. Mandauerat enim Theodatus vt qui cūq; ordinatiom eius nō cōsentiret: gladio puniret: vnde sacerdotes non se subscripserunt ⁹m antiquū morem Romane ecclesie: nec decretū confirmauerunt ante consecrationē eius. Sed postmodū p̄pter scandalū q̄d oriri poterat: p̄dyteri se subscripserūt in ei⁹ decreto. Theodatus aūt rex q̄ hāc cōsuetudinē pessimā z detestādā in ecclesia induxerat: de iudicio non multo post defunctus est. Interea vror Justiniani imperatoris Theodora: que hereſi Euthiceti contaminata erat: dolens q̄ Anthemi⁹ patriarcha p̄o errore suo a beato Agapito fuisset depositus: misit epistolas ad Sylverium papā: rogans vt aut ad eam veniret Cōstantinopolim: aut depposito z remoto Mēna quez agapit⁹ papa patriarcham cōstantinopolitanū fecerat Anthemiū reuocaret. Sed Sylverius papa spem ponens in dño sciēs qz deo oportet obedire magis q̄ hoibus: rescripsit auguste. Absit a me dña augusta vt rē istaz vnq; faciaz: vt reuocē ad apostolicū culmē hominē hereticū: z in sua p̄fidia iam dānatū. Quo audito augusta femineo furore repletur scribit ad Bellisariū patritiū qui tunc Rome erat: vt sumpta occasione Sylverium papaz a pontificali sede remotū in exiliū deportaret. Utebat autē tunc augusta cōsilio Vigilij cuiusdam qui eo tēpore Romane ecclesie in regia vrbe apocrisarius erat. Hic ēm ambitione ductus ad papatū adspirabat. Quisq; apud Romanos notū esset Sylverium pōtificem auguste indignationē incurrisse: quidaz falsi testes accusauerūt illū: insurgētes z dicētes illuz ad regē Gothorum qui trans Padum erat: z ibi Gothis imperabat: literas misisse dicētes. Veni Romaz cuz exercitu: z ego tibi portam q̄ est iuxta Lateranum aperiaz: z Bellisariuz patritiuz tibi tradam. Qō audiēs Bellisarius minime fidem adhibuit: sciebat ēm q̄ p̄ inuidiaz dicebant. Nihilominus fecit eū venire ad se. Quūq; venisset in palatiū: Joannes quidā subdiaconus subito pallium de collo eius abstulit: subitumq; de medio atq; pontificalibus vestibus erutū veste monastica induit. Hoc quū quidaz ex clericis ei⁹ vidisset: egressus foras nūciauit clero dicēs. Dñs papa depositus est z fact⁹ monachus. Quod audiētes fugerūt oēs. Sed Vigilius diaconus eum in sua fide suscipiēs ad Pōtianas insulas in exiliū misit: vbi illū pane tribulationis z aqua angustie sustentauit. Qui nō multo post tpe deficiens christi cōfessor verus spūs dño reddidit: z in eodē loco sepult⁹ est. Ad quē confugiens multitudo lāguentiuz sanabat. Hic fecit ordinationē vnā p mēsem Decēbrē: z ordinauit p̄ dyteros .xiiij. eos p diuersa loca .xix. Et cessauit ep̄atus die vno. De hoc sic habetur in decretis .xxij. q. iiij. guilisarius. Guilisarius patritī⁹ noster mādauit me ad se venire pacifice p̄o quibusdā eccl'iasticis dispositionib⁹ in palatiū principis: z ad primum z scōm ve-

ium.

ium.l.camerā seu hostiū ſm glo.retinuit oēm clerū ⁊ ppl'm qui mecū veniebat:⁊ nullū permisit intrare nisi me solum ⁊ Vigiliū diaconū nostrū. Me vero vi retento:et ante patriū predictū deducto:miserūt me in exiliū:in quo ſustento: modo pane tribulatiōis ⁊ aqua angustie. Ego tñ non dimisi nec dimitto officiū meū:sed cū epīs quos cōgregare potui:eos q̄ talia erga me egerūt anathematizaui:⁊ vna cum ipsis aplica authoritate statui nullū vnq̄ aliter decipiendū sicut decept' sum. Idē Vigilio p̄fato. Habeto itaq̄ cum illis q̄ tibi cōsentiūt plene dānationis sententiā:⁊ sublatis tibi nomen ⁊ munus ministerij sacerdotalis agnosce. glos. vt sc̄z illud cōsequi nō possit. Et vt subdit Gratian' in.§. .sequēti. Hoc licite ⁊ iustissime fecit:ex eo .ſ.q: nō suā sed ecclesie iniuriā vindicauit:q: iniuria prelati inquātum prelatus est/iniuria est ecclesie:sed etiā suam:q: superiorē non habebat:poterat vindicare iniuriā ſm glos. Et nota ibi duplicē defectū in textu. Primus est quū dicit ante.c. Obijcit illud Syluestri/corrupta est litera vt credi pōt vitio scriptoris quia vult dicere illud Syluerij:non essi est vocatus Syluester:sed Syluerius papa. Secundus defectus est q: capitulum incipit Bulisarius:vbi prima litera est mutata. Nam vult dicere Bellisarius:vt patet ex chronicis.

Vigili' papa lvij.

ſ. V. Post Syluerīū Vigilius

p̄fatus creatus est papa.lvij.natiōe Romanus. Ex patre Joanne consule. Qui sedit annis.xvij.mensibus. vj. diebus xxv. Quod postq̄ cōperit Theodora augusta:statim scripsit ad papam vt ſm promissa Anthemium hereticum revocaret. Ad quaz Vigilius talia responsa mandauit. Absit a me hoc dña augusta. Si essi ego a principio male loquut' ſuz et inspiēter:doleo. Nunc aūt quis indignus christi ⁊ bti' Petri vicarius ſim in terris:ideo nullo modo consentio vt hominē hereticū ⁊ anathematizatū:atq̄ per sanctissimos patres p̄decessores Agapitū ⁊ Syluerīū iuste dānatum:in statū pristinū restituaz. Qō postq̄ augusta cōperit:nimis turbata est:sed ad tēpus aliquod furorē quem cōtra Vigilium cōceperat occultauit. Interea quum Totila rex Gothorum vrbē Romanam post multas alias ciuitates Italie captas et depopulatas in ſuam redegisset potestatem:⁊ Romani hinc inde fuissent dispersi:vt dicetur in.c.sequē. aliqui de numero senatorū vna cū papa Vigilio afflicti: Constātinopolim p̄perāt:⁊ quibus calamitatib' Roma subjceret exponunt Justiniano impatori. Quos benigne ſusceptos consolatus est imperator:p̄mittēs in primo calamitatib' vbis subuenire:qō ⁊ fecit vt dicet. Sed Vigilius papa qui prius ab imperatore ſuscept' fuerat quū nollet Anthemiū hereticum revocare. ſuggestione Theodore post multa opprobria que ſustinuit:iussu impatoris i exiliū trusus est vna cū clericis qui ab vrbe eū sequuti fuerāt. Qui quū aliquandiu ibi stetisset multis afflictus angarijs:intercedentibus pro illo Romano populo ⁊ nobilibus ab imperatore revocat' quum rediret apud insulā Sicilia defunctus est. Helinandus autē vt refert Vincē. ſpecu. histo. lib. xxij. aliter dicit de isto Vigilio papa:videlz q̄ quū ipse Vigili' nollet Anthemiū revocare ad ep̄atum vt petebat Theodora vxor Justiniani:misit ipsa Theodora Romā quendam scribā vt adduceret Vigiliū Constātinopolim p vim. Qui quū in naui eēt impositus:et nauis mota esset:populus Romanus iactabat post eum lapides/ſustes/⁊ cacabos dicens. Male fecisti Romanis:male ⁊ tu inuenias:vbi vadis:fames tecum mortalitas tecū. Ingresso aūt eo Constātinopolim:p biennium fuerūt in cōtentione de Anthemio revocando. Cui Vigili' consentiebat dicens. Non me huc venire fecerunt Justinianus ⁊ Theodora:sed Diocletianus et Victoria. Facite quod vultis:digna factis recipio. Tunc quidē dedit ei alapam dicēs. Nescis quibus loqueris homicida:q: Syluerīū papam occidisti:⁊ filium mulieris vidue calcibus ⁊ ſustibus. Tunc fugit Vigilius ad basilicā bt̄ Euphemie/⁊ tenuit colūnam altaris. A qua abstractus electus est extra ecclesiā et missis funibus in collū eius/tractus est per totā ciuitatem vsq̄ ad vesperā:⁊ tūc missus est in carcere:vbi dabatur ei modicus panis ⁊ aque. Clerus aūt Roman' qui cuz eo venerat:missus in exiliū p diuersa loca ad metalla incidēda. Hic Vigilius sic statuit de cōse. dist. ſ. c. de fabrica. De fabrica cuiuslibet ecclesie:si dirupta fuerit:instaurāda est:⁊ si in eo loco consecrationis solēnitas instaurari debeat in quo sanctuaria nō fuerint:nihil indicamus officere si per eam aqua minime exorcizata iacteť:q: in consecratione cuiuslibet ecclesie in qua sp̄ūscti ara nō ponit:celebritatē tātum scim' esse tuissarū. Et ideo siqua scrōz basilica a fundamentis etiam fuerit innouata sine altaris motione:sine alīq̄ dubitatione quū in ea fuerit celebrata missarū solēnitas:totius cōsecratio sanctificatiōis implebit. Si vero sanctuaria que habebat ablata sunt. i. reliquie altaris:rursum earū depositione ⁊ missarū solēnitate reuerentiam sanctificationis accipiet. Hec ibi. Loquutio est obscura. Sed vide gl. Vigilio successit in pontificatu Pelagius papa. lxviij. Qui sedit annis xj. mensibus. x. dieb'. xviij. Huic in principio sui episcopat' nullus erat in vrbe qui vellet cōicare:asserentes eū in mortē Vigilij pape consensisse:⁊ vt tātis penis ⁊ afflictionibus afficeret causam extitisse. Quā ob causam cōgregato clero ⁊ populo apud sanctū Petrum:coram Narsete imperatoris cubiculario ascendēs in ambonē:tenēsq̄ euāgelia ac crucez super caput eius:iurauit se nullū malum Vigilio intulisse. ⁊ sic populus ⁊ clerus sedatus est. Nota q̄ fuerunt duo Pelagij. Unus fuit iste de quo nūc. Alij fuit q̄ immediate fuit ante Gregorium papā ⁊ post istum Pelagiū primū. Et q: multa capitula allegantur in decretis attributa Pelagio: nec dicitur de primo vel secundo:ideo attendendum est.

Vigilio succesſit pelagius.

ſ. VI. Quinquagesimusnonus

in sede Petri post Pelagium sedit Joannes tertius natione Romanus. Qui in ea permansit annis.xij.mēsib'.x. dieb'. xxvj. Hic beatus pōtifex vt cognouit Narsetē aduersus populū Romanū iuste cōmotū:q: imperatori Justino conquesti fuerāt de regimine ei' qui Italiā gubernabat:attendēs ipse papa quot bona ex p̄sentia ⁊ puidētia ipsi' Narseti puenissent non solū Romanis:ſz tori Italie:cōcite Neapolim p̄operauit:atq̄ cū lachrymis satagebat illū reconciliari Romanis:vt Romani denuo reuerteret. Cui Narses ait. Dicte sctissime papa:quid mali feci Romanis? Uadam ad pedes p̄incipis:vt cognoscat oīs Italia quō totis viribus laborauerim vt illā eripere de manib' barbarorū. Attamē suasu pōtificis Narses Romā reuersus est:misusq̄ est Longobardos ab ingressu Italie revocare:ſz nō valuit. Jā essi Alboin' rex Lōgobardorū:q̄ ab eo lras p nūciū acceperat vt intraret Italiā:indignatione quadā ꝓmotus vt in.c.seq. dicet:tiā cōgregatis magnis copijs cū vxoribus ⁊ liberis et eorū oī supellectili relicta Pānonia iter arripuerat. Et intrarūt ipse rex cū Lōgobardis italiā Anno dñi. ccccclxviij. Joā. papa. xvj. q. iij. pozro. sic ait. Pozro si de annorū numero q̄s causak:sciat q: inter christianos ⁊ eos q̄ suntvnius fidei numer' certus afflictus est. ſ. ad p̄scribēdū. Ceterū vbi paganoꝝ incredulorū furor in causa est:quātaliber p̄tereat tēporatiuri nō p̄iudicat ecclesiarū:que corporalia nescientes arma:solū deum p̄opugnatorē suū quādo ei placuerit misereri patiēter expectēt. Uerū si annorū p̄olixitas in talibus impediat:de' ipse reprehendendus est qui post. cccc. et xxx. annos filios israel de seruitute Pharaonis et fornace ferrea liberauit:sed ⁊ ipse redēptor noster genus humanuz post milia annorum de inferni claustris eripuit.

Longobardi intrauerſt Italiā

ſ. VII. De hac luce subtracto

Joāne tertio:creatus est papa. lx. Benedictus prim' natione Romanus. Et post annos. iiij. mensibus. ij. vna minus die vita functus est. Eo autem Rome p̄sidente:fames ingens fuit in Italia:⁊ maxime rome. Nam gens Lōgobardorum oīa circū quaq̄ hostili furore cōsumpserat. Quamobrē p̄fissimus imperator Justinus:ad pontificis p̄ceces ne Romani inopia periclitarētur:misit in egyptū naues que frumēta Romam deferrēt. Que applicantes ad portū non solum vrbē ipsam:sed et totam Italiā a famis peste liberauit. Eo tpe vt scribit Jo. de col. Hispani ⁊ Franci de pascha dissentiunt celebrādo. Nā Hispani. xij. kal. Aprilis. Fracigo. xiij. kal. Maij pascha celebrāt. Sed Frācos recte celebrasse per hoc diuinit' claruit:q̄ fontes in Hispania in sancto sabbato pasche ad baptizandū sponte diuinit' soliti replerint nō in Hispanoꝝ:sed in Francorū pascha sunt repleti. Ab isto Benedicto papa Grego. leuita cardinalis est ordinatus. Et ad predicandū Anglicis abire permissus hoc instanter postulans. Sed ocitissime ad grelā Romanorū nimia ex itinere cepto revocat':vt notat Vincen. ſpecu. histo. lib. xxij. Quuz essi quadā die per mercatores ad vrbē multa venalia adducta fuissent:⁊ ad emendū hinc inde multi confluerēt:contigit Grego. ante q̄ pontificatum summū ascenderet:illac per forū trāsire. Qui vidit aliquos pueros ibi venales exponi lactei colozis ac venusti vult':capillosq̄ p̄cipui candoris habentes. Aspicies aūt eos interrogauit de qua regione adducti fuissent. Cui dictū est q̄ de Britannia:cuius incole oēs similis colozis essent. Et quū inquireret an christiani essent hoies illius insule: audiuit eos paganos esse. At Greg. ex intimo corde longa trahēs suspiria. Heu proh dolor! inquit q̄ tam lucidos vultus author renebrarū possidet:tātaq̄ frōtis specie grata gēs mentē ab internis gaudijs vacuā gestat. Rursus interrogauit qō nomē esset gentis illius. Dictum est illi q̄ Anglici vocarētur. At ille. Bene

Benedictus p̄imus papa. lx.

Depascha schacelbrando diſſidiū

De anglis hic agitur.

(inquit) nam angelicā facie habēt. Et tales angelorū in celis decet esse coheredes. Quod habet (inquit) nomen ipsa prouincia vnde allati sunt? Responsum⁹ est q̄ deiri dicuntur prouinciales illi. Et Grego. inquit Deiri dicuntur: q̄ de tra dei ad miam christi ducēdi sunt. Accedēs ergo ad pontificē summū/zelo successus cōuersionis illorū: rogauit vt gēti Anglorū in Britānia⁹ aliquos verbi dei ministros destinaret per quos ad xp̄m cōuerter ētur: offerēs se ad hoc paratū si christi ap̄lico cōplaceret. Qui etsi cū difficultate: tñ precibus eius: infatigabilibus deuictus assensit. Qui profectiōis sue ciuib⁹ celās negotiū ne impedirent: ☞celerrime potuit cū apostolica benedictiōe iter arripuit. Sed quū venisset ad notitiam populi: oēs vbiq̄ z suburbani audiētes currūt ad ecclesiā beati Petri: z ap̄lico ad eccl'ia⁹ eunti terribili voce cōclamāt. Eia ap̄lice q̄d fecisti? Sanctū Petrum offendisti: Romā destruxisti: q̄ Grego. rium dimisisti. Quibus vocibus permotus summus pontifex: populiq̄ rumorē timens post eum summa cum festinatione legationem misit: mandans vt ☞citissime Romā remearet. Et quia⁹ iam tres dietas peregisset: z circa sextā horā in quodam prato ☞escaret: aliis circa opportuna occupatis: dū Grego. legeret: accessit locusta: et dans saltum pagine quā percurrebat insedit. Cernensq̄ Grego. tam mansuete eam in loco quo insederat permanere: cepit sodalibus suis nomen eius interpretari. Locusta quasi in loco sta. insinuans socijs q̄ non vltra iter essent ꝓsequuturi. prout factū est. Nam venerunt subito nuncij ap̄lici fudātibus equis fatigatis cum literis precipientes eius reuersionē. Alij tamen dicūt non Benedictum papā: sed Pelagiū p̄misisse Grego. ad Angliaz proficisci: sed postea reuocasse. Sed primus verius: vt patet ex hist'ijs.

Locuste prodigium.

¶ De Pelagio secundo. Capitulum.ij.

Defuncto Benedicto pō

Pelagi⁹ papa.lxj.

tificatū Romanū Pelagius suscepit regendū lxj. natione Romanus. Sedit autem annis. v. mensibus. ij. dieb⁹. x. Hic incōsulto imperatore papa cōsecrat': q̄ia Longobardi vrbē obsederāt: vt secure egredi nō valerēt. Ab eo aūt postea missus fuit Grego. Constātinopolim apocrisarius: vel a Benedicto missus: postea a pelagio reformatus ac idem fuit: qui post eum papa fuit. Et ibi Eutichium patriarcham Constantinopolitanum male sentientē de resurrectiōe corpo⁹. f. q̄ futura essent aerea ventis subtiliora in presentia Tyberij imperatoris cōfutauit. Ubi etiam hortatur Leandri Hispalēsis epi librum moraliū in parte sup Job edidit. Circa illud tempus Gothi qui Hispanias incolebant: ex Arriana pfidia ad catholicā fidem redierunt. Nam Hermigildus Leuigildi regis Hispaniarū filius/regis Francorum Childeberti sororem vxorem duxit: puellā vtiq̄ deuotissimā. cuius exhortatione ac beati Leandri predicatione Hermigildus ab Arriana perfidia qua pater eius languebat: adveram fidem conuersus est. Q̄ vt pater agnouit. ad sectā sue perfidie reducere ac premijs suadere terroribusq̄ inclinari conabatur. Quisq̄ rñderet se nūq̄ verā fidē posse deserere quaz tarde cognouisset: irat⁹ pater/primo omnib⁹ rebus terrenis ablatis regno priuauit. Sed quū nec sic virtutē mētis eius emollire posset: carcerali custodia cōclusōs collū manusq̄ eius ferro ligauit. Supueniētis aūt paschalis solēnitatis die: intēpeste noctis silentio/perfidus pater Arriane epm perfidie misit: vt ex illius manu sacrilege cōsecratiōis cōmunionē recip et: atq̄ per hoc ad pfis gratiā redire mereret. Sed iuuenis deo dilect⁹ Arriano epo venienti exprobrauit vt debuit: eius a se perfidiā dignis increpationibus repulit: q̄ etsi exteri⁹ iaceret ligatus: apud se tñ in magno mētis culmine manebat erectus. His ad patrē relatis: insana mēte refremuit: statimq̄ satellites misit: mandans vt in loco in quo ligatus iacebat occiderēt. Qui mox carcerez ingressi/securim cerebro eius infigētes vitā corporis abstulerūt. Sed ad ostendendā verā eius gloriā diuina miracula non defuerunt. Nā in nocturno noctis silētio psalmodie cantus ad eiusdē regis z martyris corpus auditi sunt z lāpades vise. Quod perfidus audiēs pater: cōmotus penitentia hoc fecisse se doluit: nō tamen vsq̄ ad salutē obtinendā. Nā q̄ vera esset fides catholica cognouit: sed gētis sue vano timore perterrit⁹ ad hanc peruenire nō meruit. Obortā tamen egritudine ad extrema ꝓductus Leandro epo quem prius multū affixerat/Richaredū filiū suū quē in sua pfidia relinquebat in regno: cōmendare curauit: et vt in ipso talia faceret: qualia in fratre eius suis exhortationib⁹ peregisset. Post cuius mortē Richaredus rex nō patrē pfidus sed fratrē martyrē sequēs: ab Arriana heresi ad verā fidem cōuersus est. Totāq̄ Visigothorū gentē ad veras perduxit fidē: vt nullū in regno suo militare permitteret: qui regno dei hostis existeret per heresim. Hec Greg. in lib. dialogorū. et habetur. xxiij. q. j. c. fi. q̄ incipit/cepit. Pelagius papa multum fuit copiosus in decretis statuendis: vt patet in decretis in multis locis. Et ꝓ schismaticos: sic ait. xxiij. q̄. j. schisma. Schisma siquidē ipsum q̄ grecū nomē est: scissuram sonat. Sed in vnitate scissura esse non potest. nō ergo vnitati cōicat qui schismaticis cōicat. Partes sibi fecerunt: et ab eo q̄ vnū est (vt apostoli Jude verbis loquar) semetipsos segregantes spiritus nō habent. Quibus omnibus illud efficit: vt q̄ in vnitate vnū nō sunt: vt q̄ in pte esse voluerunt: vt q̄ spiritū non habent: corporis christi sacrificiū habere nō possunt. Nō aūt nobis nūc illa questio est: vtrus tolerare malos: sed vtrū debeamus schismaticis sociari. Si etiaz ipsi licet suo sensu abundantes: inter materna tamen positi viscera quererent veritatē. a nobis repellēdi nō erāt donec ad eos ratione duce rei veritas clarusset. Sed q̄ se ab vniuersali ecclesia diuiserunt: sicut beatus Augu. ait. ois catholicus securus eam partē detestatur: cui ecclesiā vniuersalem apostolicis sedibus roboratam nō cōicare cognoscat. Nec eñ leuigat eoz crimen: sed magis auget: q̄ eos diu restitisse dixistis: ne apostolicis cōicantes sedib⁹ in sua cōione reciperent. In hoc enim dum et illi culpādi sunt qui cōmunicare talibus voluerunt: multomagis tamen et illi exercendi sunt: qui solum in sacerdotibus communionem apostolicarum sedium: verūetiam in ipsis laicis sprenerit. Sed nec illud eis prodest: quod in eos in eisdem literis: vel ignorantia rationis: vel simplicitate intellectus sui a natura se cōione suspendisse perhibetis. idipsum esse magis est ꝓpter q̄ schismatici sunt: q̄ non eos diuersa sentiendi iudiciū: sed quedā apud se delata sibi tamē incognita metuentes: et cōtra apostolicā sedē temere credētes: pessima diuisse opinio: quos schismaticos specialiter esse beatus denunciat Augu. dicens. De talib⁹ aduersus authoritatē tuaz ecclesiarū: que ab apostolica sede epistolas accipere meruerunt: temere credendo immanissimuz schismatis crimē a se ppulsare nō potuerūt. ad summā aut illos ecclesiā esse creditis. Et quum due ecclesie esse non possint. nos (q̄ absit) schismaticos iudicabitis. Aut si veram in apostolicis sedibus esse cōstat ecclesiam: et illos ab vnitate diuisos cognoscite: et cōionis questionē esse sublatā: quā verā nisi in vnitate cōstat esse nō posse. Noli ergo quasi nulla schismaticorū atq̄ ecclesie differētia sit: velle indifferēter vtrozūq̄ sacrificijs sociari. Nō est xp̄i corpus q̄d schismaticus' conficit si veritate duce dirigimur. hec ille. Sed hoc vltimum sane intelligendū sm glo. et bene scz q̄d schismaticus nō conficit sacramentū eucharistie. f. quando nō seruat formā ecclesie. vel si seruat formā: dicit nō esse corpus christi q̄ficit quo ad defectū. nō quo ad verū sacramētū: q̄ scz in cōficiēte vel ab eo scienter sumēte nō operat salutē sed perniciē propter abusum illorū. Idē Pelagius cōtra eos qui dicebant ecclesiaz persequutionē facere dū punit malos: vel cogit ad bonum p̄missum seruandū. sic ait. xxiij. q. v. nō vos. Non vos hoīm vaniloquia retardent dicentiū q̄ persequtionē ecclesie faciat: dū vel ea que cōmittunt reprimit: vel animarum salutē querit. Errant hui⁹ rumoris fabulatores. Non psequitur nisi qui ad malū cogit. Qui vero malū vel iā factum punit: vel prohibet ne fiat: non persequit/sed diligit. Nā si vt illi putant: nemo nec reprehendēdus a malo: nec cogendus ad bonū est: humanas z diuinas leges necesse est euacuari: quez et malis penā: et bonis premia suadente iustitia constituūt. Malum aūt schisma esse et per exteras etiam potestates huiusmodi opprimi hoies habere: et canonice scripture authoritas: et paternarū nos regularum veritas docet. Quisq̄s ergo ab apostolicis diuisi? est sedib⁹: in schismate eñ esse nō dubiū est: et cōtra vniuersalē ecclesiā altare conatur exigere. Sed quid de talibus incertus in Calcedonensi synodo canon statuat gloria vestra consideret. Ibi eñ in substantia decernitur: q̄d qui faciūt schisma in ecclesia rebellantes se suis superioribus: et monti obedire cōtemnūt debent excōiari z deponi. Et si perseuerent facientes seditiones ecclesie: per potestates seculares cōprimantur. Et infra. Etiā beatus Augu. de talibus dicit. Multa etiam cū inuitis benigna quadā asperitate plectandis agēda sunt: quoz potius vtilitati q̄ voluntati cōsulendū est. Nam in corripiendo filio q̄uis aspere: non tñ amor paternus amittitur. sit tñ q̄d nollet vt doleat: q̄ etiā inuit⁹ videtur dolore sanandus. Ecce videtis quēadmodū tanti testimonio patris/non persequat coercendo talia: sed diligat emendando tales semper ecclesia. Facite ergo etiaz et vos q̄ scientes intentionē xp̄ianitatis vestre frequenter hortamur: z date operā vt talia vlterius fieri nō liceat: sz etiā (q̄d nobis facillimum esse nō dubito) ij qui talia p̄sumpserunt ad pissimū principem sub digna custodia dirigantur.

Gothi Arriani ad verā fidem rediunt.

Rex Gothoz occidit filerūt.

suū catholicum.

Recolere

Recolere eñ debet celsitudo vestra quid per vos deus fecerit tempore illo: quo et Istriam et Uenetiam tyranno Thotila possidēte: Francis etiā cuncta vastātibus: non ante tamen Mediolanēsem ep̄m fieri permisistis: nisi ante ad clementissimū principē exinde retulissetis: et quid fieri debuisset iterū eius scriptis cognouissetis: et inter vbiq; feruētes hostes/Rauēnam tamen tis q̄ ordinabat: et is qui ordinaturus erat prouidētia culminis vestri deducti sunt. hec ibi. Idem Narseti patricio. c. seq. q. ea. De liguribus atq; Uenetis ep̄is et Istrijs q̄d dicā: quos idonea excellentia vestra et ratione potestate reprimere nouit: et dimittitis eos in cōtemptum apostolicarum sedium de sua rusticitate gloriari: Et infra. Nolite ergo dubitare huiusmodi homines principali vel iudiciali authoritate comprimere: quia regule patrum hoc specialiter constituerunt: vt siqua ecclesiastici officij persona/cui subiectus est: restiterit: vel seorsum collegerit: aut aliud altare erexerit: aut schisma fecerit: iste excōmunicetur atq; dānetur. Quod si forte et hoc cōtempserit: et permanserit diuisiones et schismata faciendo: per potestates publicas opp̄rimatur. ¶ Hic Pelagius ordinauit et mandauit: vt nullus patriarcha debeat se nominare vniuersalem. Ipse etiaz statuit quod nec archiep̄s: nec primas: nec patriarcha ante palliuz susceptū possit ordinare. et q̄ intra tres mēses a sua cōfirmatione postulare debet cōsecrationem: et palliū ab ap̄lica sede: alias punitur. vt distinc. c. cap̄. s. ¶ Idem de consilijs generalibus sic ait distin. xvij. multis. Multis denuo apostolicis et canonicis atq; ecclesiasticis instruimur regulis: non debere absq; sententia Romani pontificis cōsilia celebrari scz generalia. Et infra in fine. Maiores vero et difficiliores q̄stiones: vt sancta synodus statuit: et beata consuetudo exigit: ad sedē apostolicā semp deferantur. hec ibi. que scz cōcernūt edem vel statum vniuersalem ecclesie. Idem de conse. dist. s. inuenimus. declarat p̄fationes oēs que dicuntur in missa: scz in resurrectione. In ascensione domini. In pentecoste. In festo trinitatis. In natali domini. In epiphania dñi. De apostolis. De sancta cruce. Et de ieiunio in. xl. Additur etiam de virgine Maria. Et hec vltra communem quotidianam. ¶ Idem Pelagius de monachis scribens Antonine patritie. xvi. q. s. de p̄sentiū. ait. Satis valde amarissimum habeo de proposito monachatus ad officiuz defensoris homines deduci. i. iudicis aduocati et procuratoris: in quo nullo modo que a monachis deo promissa sunt: valeant adimpleri. Omnimoda enim est et illius habitus et istius officij diuersitas. illic enim quies oratio/labor manuum: at hic causarum cognitio/conuentiones/actus/publica litigia: et quecunq; vel ecclesiastica instituta/vel supplicantium necessitas poscit. Faciat autem de⁹ vt tales sint ij qui vel a vobis in isto habitu nutriūtur. vel i monasterijs crescūt: vt quecta etate et p̄bata vita non ad litigiozū officia: sed ad sacerdotium valeant promoueri. ¶ Idē Pelagius concessit ex dispensatione vt quidam qui post mortē vxoris in statu laicali habuerat ancillā in cōcubinā: promouereꝰ ad diaconatuz illam tamen dimittendo: scribens ep̄o Florentino. distin. xxxiij. fraternitatis. dicēs. Quia defectus nostri tēporis quib⁹ non solū merita/sed et ipsa corpora hoīm defecerūt: districtionis illius non patif manere censurā: et etas illius de quo agitur: future incōtinentie suspitionē auferre dinoscitur. ¶ Idē Narseti patricio. Quia scimus occulto de iudicio/animā vestram etsi per aliozū iniquitatē ac superbiā a contaminatione schismatis custoditā: egimus omnipotēti deo gratias qui etiā de malis hoīm actibus bona operari consueuit. xxiij. q. v. relegentes. ¶ Idē de cōtinētia. xxvij. q. s. de viduis. ij. sic ait. Sicut vidue vel virgines si se forsitan continere non poterāt: sm apostolū nullatenus nubere verabātur: sic habita fecū deliberatione p̄missam deo pudicitie fidem debent custodire. Nos aūt nullū talibus laqueū debemus inijcere: sed solum adhortationes premij sempiterni: penaq; proponere diuini iudicij: vt et nostra sit absoluta cōsciēria: et illarum pro se ratione deo reddat intētio. Lauendū est quippe q̄ de earuz moribus actibusq; beatus testatur apostolus dicēs. Quod plenius exponere preterimus: ne serus instabilis non tam deterreri q̄ admoneri videatur. ¶ Idem de mutationibus locorum scribens Benigno archiep̄o sic ait. vij. q. s. scias. Scias frater dilectissime aliud esse causam necessitatis vel vtilitatis: aliud causam p̄sumptionis et proprie voluntatis. Nō ergo mutat sedē qui nō mutat mentē. i. qui nō auaritie causa/aut dominationis/aut proprie voluntatis/vel dilectiōis/migrat de ciuitate ad ciuitatem: sed cā necessitatis vel vtilitatis mutatur. Nā plurimoz vtilitas vnius vtilitati vel voluntati est preferenda. Aliud enim est mutare: aliud mutari. Nam et aliud est sponte transire: aliud est coacte et necessitate venire. Unde non mutant ciuitatem: sed mutantur: qui nō sponte sed coacte hoc agunt. Idez ad eūdem in. c. sequen. Omnis qui gemebat: et qui vexebatur, a Saul: fugiebat et veniebat ad Dauid. Si rex pyssimus atq; iustissimus Dauid sciret esse peccatum persequutionē fugiētes et transeūtes de loco ad locū recipere/tales nequaq; reciperet: nec tales teneret secum: nec in alijs ciuitatib⁹ collocaret. Qui p̄sequuntur ep̄os: et eos de ciuitatib⁹ ad ciuitates ire cōpellūt: non eos tantū persequūtur quantū dominum nostrum Jesum christum cuius legatione funguntur. Qui autez negant miam faciendā fugientib⁹ et necessitatez patiētib⁹: ipsum christū negant qui est mia et ỹtas. ¶ Idez viij. q. iij. talia. Sciētes aliq; se ad ep̄atū nec etate/nec sciencia/nec vite meritis posse perduci: ad hoc tantūmodo ecclesiam inquietare volunt: vt sibi de ijs que p̄sumpta sunt ex ipsarum munitatē promittat ep̄s futurus: et fiat rapine securitas ep̄atus ambitio. Et infra. Elpidium diaconum electū quasi ab omnibus ad nos facite properare. Quem tamen hac per vestram dilectionem p̄senti iussiōe specialiter admonemus: ne cuiq; se aliquid dare vel daturū esse promittat: sed neq; de ecclesiasticis p̄teritis causis aliquā securitatem facere audeat alicui siue p̄mittere: aut quasi fact⁹ ep̄s ea que direpta sunt/permanere libere patiat. ¶ Idez Crescōnio illustri sic scribit. x. q. iij. illud. s. Illud te volum⁹ modis oib⁹ custodire: ne q̄sq; episcoporū Sicilie de parochijs ad se pertinētibus noīe cathedratici amplius q̄ duos solidos p̄sumat accipere: neq; cōpellere p̄sbyteros aut clerum suarū parochiarū supra vires eis conuiuia p̄parare. ¶ Idem. xj. q. s. si quisq̄. Sergio cancellario sic scribit. Si quisq̄ clericus siue inferioris siue potioris gradus petitor exist̄: et cōtra laicam personam suas dirigat actiones: iste modis oīb⁹ nō alibi q̄ apud p̄uincie iudicē negotiū suum dicturus decurrat. Si q̄s laicus clericū cuiuscunq; gradus duxerit esse pulsandum: ad episcoporū iudiciū in eadem ciuitate vel territorio cōstitutorū p̄ponat eas quas se existimat habere actiones. Quem ordinem legibus per omnia cōuenientem atq; consentaneum illa regula demonstrari manifestat: que p̄cipit actorem forum persequi pulsati.

¶ De Gregorio magno Romano apostolico primo huius nominis. Capit. iij. Grego. papa sexagesimus secundus.

Egorius successit Pelagio nūero pōtificū. lxij. Interp̄tat aūt Greg. vigilans: q̄ō optime cōuenit ei: qz ad deū de luce gr̄e sopitis passiōib⁹ p̄ cōtēplationē vigilauit ꝺz illō Lañ. Ego dormio et cor meū vigilat. Uigilauit sibi ipse ctevitijs resistēs: et ỹtutib⁹ iherēs: ptra insidias diaboli p humilitatē et oronē actimorē cōtinue parat⁹ exist̄s. sm illud xp̄i: Uigilate oī tpe orates vt fugere possitis oia ista. s. pericula: et ante cōspectū dei stare. Uigilauit p̄orimis subditis quo ad alias per doctrinam maxime moralē. et nō solū sui tēporis: sz in perpetuū futuris hominibus per libros editos ab eo. Quo ad corpora per maximā liberalitatem. Nec aliquis pontifex reperitur qui ita vigilauerit ad prouidendum pauperibus implens illud Apoca. Ego vigilans. Deniq; docilis adolescens inquit Joā. diacono suo quū trāsmisso cōmuniter stilo surgētis infantie ad biuium pythagorice litere peruenisset: incunctanter sinistruz ramū cum suauitate voluptate relinquere: et ad dextrum cepit cuz celesti desiderio totis viribus anhelare. ¶ Et ad intellectum huius sciendū de litera pythagorica: q̄ scz ab eo inuenta est. y. Ascendens enim puer ad vsum rationis si se vitijs tradit: ramū illius litere assumit qui descendit ad ima. Si autem viā virtutū: sumit dextrū ramum ascendendo ad superna etsi laboriose. ¶ Grego. primus et qui magnus dicitur p̄opter eximiā sanctitatez: sapiētie p̄cipue moralis sublimitatē: vt pene in ea oēs doctores exc̄esserit: et p̄opter summi pōtificij dignissimā administrationem cum maxima humilitate: quum nihil magis in ceruice pontificis q̄ humilitas splendeat: vt ipse ait distinc. c. contra morem. defuncto Pelagio ex peste/ecclesiā dei regendam licet inuitus suscepit. sed omni clero cogente et populo Romano acclamante: et Mauritio imperatore assentiente: optanter post fugam inuentus: ne dei voluntati contra/ire videretur onus suscepit. in ordine pontificum Romanorum quem maxime decorauit. lxij. fuit. De quo diffusius agetur: et de vita et doctrina eius. Scripsit autē vitam eius Paulus historiographus Longobardorum. Quam Jo. diaconus diligentius postea compilauit. ¶ Greg. igit iste senatoria stirpe progenitus patrē habuit Gordianū: matrē vero Syluiā nobilissimos Romanos. Hic quū summum philosophie apicem in sua adolescētia attigisset: ac rerum et diuitiarū copia abundaret: cogitauit tamen oia deserere et ad religionis statum

humilitas pontificū decus.

Beneal logia Grego

se transferre. Sed dum longius conuersionē protraheret: ⁊ tutius se famulaturus christo putaret: si sub pretoris habitu vbani mūdo specie tenus deseruiret: ceperunt multa contra eū ex seculi cura succrescere: vt nō iam corpore tantum: sed in eo retineretur et mente. Tandē patre orbatus: sex monasteria in Sicilia construxit. septimus intra menia vrbis sub honore sancti Andree apostoli in ppio domate fabricauit. In quo relictis sericeis auro gēmisq radiātib⁹ vestimētis: vili monastico habitu tegebatur. vbi ad tantaz perfectionē in breui deuenit: vt in ipso cōuersionis sue initio posset iam in perfectorū numero cōputari. Cuius quidem perfectio ex verbis que sup dialogū scripsit in prologo aliqualiter perpēdi potest: vbi ait. Infelix animus meus occupationis sue pulsatus vulnere/meminit qualis aliquādo in monasterio fuit: quomodo ei labentia cuncta subter erant: quantum rebus omnibus que voluuntur eminebat: quum nulla nisi celestia cogitare consueuerat: qui etiaz retentus corpore iam ipsa carnis claustra contēplatiōe trāsibat: qui mortē quoq que cunctis pena est: vt ingressum vite et laboris sui premiū amabat. Tanta deniq districtione corpus afflixit: vt infirmato stomacho vix subsistere valeret: et incisionē vitalium quem greci syncopim vocant patiens: crebris angustijs per horarū momenta ad exitū propinquaret. ¶ Quadam vice dum in suo monasterio in quo erat qdā scriptitaret: angel⁹ dñi in specie naufragi sibi adfuit: sibiq misereri lachrymabiliter postulauit. Cui Grego rius quum sex argenteos dari fecisset: et abijsset. eadem die iterum redijt: seq multa perdidisse et pauca recepisse asseruit. Et quum totidem argenteos ab eo recepisset: iterum die tertia reuersus miser ei subueniri importunis clamoribus postulabat. Sed Grego. quum a procuratore sui monasterij didicisset nihil uandū esse in monasterio: scutellā argenteam quam mater sua cum leguminibus mittere solebat remansisse solum: ille statim dari precepit: et continuo ille letus abscessit. Hic autem angelus dñi fuit sicut postea reuelauit. ¶ Quum autem cuncta diligenter que ad religionis conuersationem spectant obseruari mandaret: duo ex monachis eius discipline huius rigorem non ferentes insalutato hospite recesserunt. Quod aduertens Grego rius tunc abbas: vt pastor optimus oues errantes ne perirent: reuocare ad ouile curauit. Missisq post illos aliquos qui illos reducerēt quū inuenissent quesitos. Egressi ergo vbem a longe monachi qui fugerant viderūt qui eos q̄rebant: ipsis tamen non visis ab eis propter quod vt non inuenirent sed preterirent eos: intrarunt quoddam antrum quod erat iuxta viam se ibi celantes. Quum autem nuncij equites vt citius inuenirēt iurta locum applicuissent: equi eorum substiterūt: nec calcarib⁹ vrgēres vltra citraq dicere vllo modo valebant: quapropter inspirati a deo ne forte hoc accideret: q̄ ibi prope essent querēdi: intrātes spelūcā inuenerunt latentes ⁊ reduxerunt eos. quod vtiq meritis Grego. factū quis dubitet? ¶ Alij etiam dum a monasterio recedere deliberassent: arrepti sunt a diabolo: ⁊ vnus eorum etiā lumine priuatus. Qui postq confessi sunt pctm suum: sc3 de fuga quam intendebant Gregorio a demonis liberati sunt vexatione. Similiter alter qui furtū fecerat: partē pecij de quadam re vendita retinēs/vexatus a diabolo fuit: quousq Gregorio cōfessus est pctm. Econtrario fuerunt in ipso monasterio multi monachi sancte vite. vnde de quodam Serēcio narrat ipse Grego. q̄ in infirmitate cōstitut⁹ graui vidit dealbatos viros. i. angelos de superioribus descendere in monasteriū ipsum. e quib⁹ vnus dixit. Uenim⁹ ad hoc vt de monasterio Gregorij fratres quosdam in militiā mittam⁹. Atq vn⁹ alteri precipiēs dixit. Scribe Marcellū Valentinianū ⁊ quosdā alios ⁊ huncipsum infirmum qui nos aspicit. Qui oēs successiue post paululū sunt a domino euocati. ¶ Preterea ipso Gregorio abbate existente vbi in monasterio ois proprietas eliminata erat: accidit vt quidā ex monachis eius noie Justus/quia esset artis medicine peritꝰ. aliquādo infirmis cū licētia Gregorij sanitatis medicamēta vel cōsilia prestabat. qui diabolo instigante cupiditate ductꝰ a quodam sibi oblatos tres aureos vt proprijs sibi occultos retinuit. Eo aūt infirmato quum visitaretur a cōfratrib⁹ suis: inuenti sunt inter medicinalia illi aurei. qō significatū est Gregor. At sanctus vir intelligens vitij proprietatis exinanitiuum totius regularis conuersationis vt experiētia docet: summe detestat⁹ est scelus ipm. mandauitq strictissime in penam criminis nullū ex monachis amplius eum visitare debere: sed solum per germanū suum qui in monasterio ipso laicus degebat necessaria ministranda: ⁊ ab eodem germano suo sibi causa exprimeret subtractionis consuete fraterne visitationis. Quo ad vnguem seruato: intellexit Justus monachus ex pena grauitatem culpe fuerꝫ ingemuit vehemēter pro peccato suo: et illaq infirmitate vitā finiuit. Audita autē morte eius/ Gregorius non ea vindicta quietus: vt magis ac magis omnes proprie proprietatē a monasterio relegaret: puniuit ⁊ mortuus: mā dans monachis vt nō in loco sacro: sed in sterquilinio corpus eius proijcerent cum tribus illis aureis dicentes hoc officium celebrantes eidem. Pecunia tua tecum sit in perditionem. Quibus peractis ne videretur vir dei hominem non vitium persequutus: post modicum illi cōpatiens: precepit vni ex monachis quē deuotiorem existimauit: vt vsq ad. xxx. dies quotidie pro eo hostiā immolaret. Quos quuz impleſſet: is defunctus pro quo sustragiū fiebat trigesimo die apparuit fratri. Interroganti aūt quomodo se haberet: respondit defunctus. Usq modo male fuit: nunc autem bene: quia hodie communionem recepi. Et ex hoc exēplo vulgatum est ⁊ visratissimuz triginta missas celebrare pro defunctis. Quod vtiq perutile est in purgatorio existētibus. Et si continue celebrentur ceteris paribus magis iuuabit suffragium: q̄ si interpolatis: qui citius percipiet: et non ex eo q̄ discontinuati sunt dies. Nam q̄ō nō valeat tale suffragiū propter discontinuationez dierū/absurdum videtur habet enim quelibet missa suum valorem et expiationis gradum: et si nobis ignotum. Et quanto maior eleemosyna pro huiusmodi fier tantomagis illi proderit pro quo fit/ ceteris paribus.

Trigin tamisse poenis cris ce lebrāde

§. I. Anno autem imperij Mau

ritij. vij. tanta fuit inūdatio aquarum: vt timeretur ne iterum mundus aquis diluuij solueretur. Nam apud vrbem Romanam fluui⁹ Tyberis propter assiduas pluuias limites suos egressus/adeo inundauit: vt maiorē vrbis partem occuparet: multasq domos everteret. Mirū dictu. trahebat secum inundatio illa serpentū multitudines: cū quibus et draco maximus visus est descendensq ad mare hec multitudo serpentū: a salsis fluctibus suffocati ad litus eiecti sunt. Quorum cōgestam multitudinē tant⁹ fetor sequutus est vt totam adiacentez regionem fetore corrūperet. propter quez fetorem ex corruptione aeris pestis illa quā inguinariam vocant: in tota circiadiacēte regione sequuta est que adeo deseuijt vt intra paucos dies multa hominum milia interirent. Ex qua peste Pelagius papa defunctus est. Eo autem defuncto acclamāte clero: senatu populoq Romano vno oīm consensu Gregorius papa nominatur. Quem ille stupore honorem declinans indignū se tanto sacerdotio protestabatur. Timebat em̄ vir sanctus ne mūdi gloria quam prius pelagij abiecerat sub ecclesiastici coloze regiminis ei aliqñ subriperet. At vbi totius populi vidit instantiaz: consensuz se terpit. aliqñ simulauit. Et imperatori Mauricio cuius filium de sacro fonte leuauerat scripsit: adiurans euz et multa prece deposcens: ne vnq populi decreto assensum preberet. Sed prefectus vrbis Germanus noie/deo volente eius nunciuz preuenit ac retinuit: et populi volūtatē cū electionis decreto imperatori direxit. Quo accepto imperator mire gauisus est de tanti viri electione. vnde ⁊ consensum prebuit: et vt moris erat: decretum firmauit. Interea dum principis prestolaretur assensus: lues ipsa grauissime populum deuastabat. Congregata igit multitudine: vt scribit Joā. de col. venerabilis leuita Grego. verba ad penitētiaz hmōi ad populū exorsus est dicēs. Oportet (fratres dilectissimi) et qui flagella dei futura euenire non metuimus: saltez presentia et experta paueamus. Conuersionis nobis aditū dolor aperiat: et cordis nostri duritiā ipsam pena quā patimur ipsa ad ppz dissoluat. Ut enim per prophetā predictū est. Peruenit gladius vsq ad animā. Ecce enim cuncta plebs celestis ire mucrone percutit⁹ et repētina singuli cede vastant⁹. Nec langor mentē preuenit: sed langoris morsus vt cernimus) mens ipsa precurrit. Percussus ipse ante rapitur: q̄ ad lamēta penitētie cōuertat⁹. Pensate qualis ante conspectū iudicis peruenit cui nō licet flere qō fecit. Et habitatores non ex parte subtrahunt⁹ sz pariter corruerūt. Dom⁹ vacue relinquunt⁹. Filiorū funera patres aspiciūt: et sui eos ad interitū heredes precedūt. Unusquisq igit nostrū ad penitētie lamenta cōfugiat dū flere ante percutiōē vacat. Renouemus ante oculos mentis q̄q̄d errando cōmisim⁹: et qō nequiter egimus flendo puniam⁹. Preueniam⁹ facie eius in cōfessione. et sicut ait pphet⁹: leuem⁹ corda nr̄a cū manibus ad deum. Dat pfecto: dat tremori nostro fiduciā qui per pphetā dicit. Nolo mortē pctoris: sed vt cōuertat⁹ et viuat. Null⁹ de iniquitatū suarū immanitate desperet. Veternosas namq Niniuitarū culpas triduana penitentia absterſit. Et cōuersus latro vite premia etiā in ipsa sententia sue mortis emeruit. Audemus igitur corda ⁊ presumamus iam nos percepisse quod petimus. Citius ad precē iudex fl ecritur: si a prauitate re

Gregorius papa nominatur

Romana pestilentia

Gregorij papa

prauitate sua peccator corrigatur. Imminente tante aliadversionis gladio: nos importunis precibus insistamus. Eam namq; que ingrata esse in hostibus importunitas solet: iudicio veritatis placet. Hinc per ps. ait. Invoca me in die tribulationis: eruam te et magnificabis me. Ipse igitur sibi testis est: quia invocantibus misereri desiderat: qui admoner vt invocetur. Proinde fratres charissimi contrito corde et correptis operibus: crastina die primo diluculo ad septiformē letaniam iuxta distributionē inferius designatā deuota cū lachrymis mēte veniamus. Nullus vestrum ad terrena opera in agros exeat: nullus quodlibet negotium agere presumat. sed ad sancte dei genitricis ecclesiam conuenientes: qui simul oēs peccauim⁹: oēs simul mala que secimus deplorem⁹: vt districtus iudex dum nos culpas nostras punisse cōsiderat: ipse a sentētia cōdēnatiōis parcat.

¶ Igitur dñi magna multitudo oīs etatis t sexus atq; professionis iuxta preceptū leuite Grego. die statuta oīm rogatura venisset: diuino iudicio intantum ipsa lues deseuijt intra vnius horę spatiū dñi plebs vocē supplicationis emitteret: vt. lxxx. hoies ad terrā corruentes expirarēt. Sed neq; desistit facundissimus doctor populum exhortans: ne ab oratione cessaret: donec miseratione diuina pestis ipsa quiesceret. Dicebatur autez septiformis letania vel processio: quia Grego. statuit per septem ordines procedere. Nam in primo ordine antecedebant clerici. In secundo monachi t religiosi. In tertio omnes sanctimoniales. In quarto infantes et pueri. In quinto virgines. In sexto omnes vidue et continentes. In septimo omnes coniugati et reliqui. Et dicitur accidisse tam grauis pestis: vt sternutando vel osciSternutanti cur dicat deo adiuuer.
tando homines spiritum subito exhalarent. vnde introducrum est ex more vt in hmōi actibus dicatur. Deus te adiuuet: vel signum crucis fiat. Et hoc accidit ex eo q; Romani incontinenter in quadragesima vixissent. et sic indispositi communionē in paschate suscepissent: exinde etiam magis ac magis luxurijs ludis et alijs vitijs se occupantes.

§. II. Quum autem Grego. futurus antistes putaret ex literis suis principem Mauritium nō cōsensisse postulationi oīm circa sui electionem: postq; cognouit literas suas a Germano interceptas fuisse prefecto vrbis: ad imperiale responsum timens eius assensum electiōi: hociēm preuenire nisus est. Quia essi egredi portas ciuitatis nō poterat pala: a negotiatorib⁹ exponenduz se mutato habitu vt fertur callidus impetrauit: t syluaruz saltus t cauernarum latibula requisiuit. In quib⁹ dñi summa solicitudine ab oīs quereref: inducio colūne super se
magnsi exēpluz ꝑappetentes ꝓlationis dignitatē
iugiter e celo depēdētis agnoscif: capitur: trahitur et apud ecclesiā principis apostolorū cōsecratur. Oō vero ad huius honoris culmen inuitus ascēderit: qui verba sua legit paterer aduertit. Unde ad Narsetem patritiū sic ait. Dñi contēplationis alta describitis: ruine mee gemituz renouaris: q; audiui quid intus pdidi: dñi fozas ad culmen regiminis immerit⁹ ascēdi. Tāto aūt meroze me perculsum cognoscite vt vix loqui sufficiam. Nolite ergo vocare me Noemi. i. pulchrum: sed vocate me Mara: q; amaritudine plenus sum. Et alibi. Qui me ad episcopatus ordinem cognoscitis peruenisse: si me diligitis plāgite: qō t ego incessanter defleo: atq; vt pro me dñm exoretis rogo. Et in prologo dialogorū. Ecce nūc magni maris fluctibus quatior: atq; in naui mentis tempestatis valide pcellis illidor: t quū priozis vite statū recoloz: quasi post tergū ductis ocīs viso litoze suspiro.
Lucas euāgelista medicus fuit et pictor egregius.
Quia vero adhuc pestis Romā vastabat more solito: processionē cū letanijs per circūitū ciuitatis pequi paschali tēpore mandauit: t imaginē beate Marie semp virginis ante pcessionē portari ordinauit. Hec imago ōr esse Rome in ecclesia sctē Marie maioris: t fuisse depicta a Luca euangelista: nō solum medico: sed t pictore egregio. Quum autem deferretur imago: tota aeris infectio t turbulentia imagini cedebat: quasi eā fugeret: t presentiā ei⁹ ferre non posset. vnde et mira serenitas et aeris puritas post eam remanebat. Tunc iuxta imaginē (vt fer audite sunt voces angelorū canētiū. Regina celi letare alleluya t.
Regina celi letare t.
Gratiq; Grego. q; pcessionē sequebat: addidit. Oza p nobis deum alleluya. Uidit Grego. sup castrū sancti angeli: qō pri⁹ dicebat Erescētij: vel moles Hadriani: angelū stātem: qui gladium euaginatum cruore detergens in vaginam reponebat. Intellexitq; Grego. q; pestis cessasset. prout factum est.

§. III. Tante autez humilitatis fuit Grego. vt se nullo modo laudari pmitteret. vñ et Stephano epo qui eum in epistolis suis laudauerat sic scribit: Multū mihi t vltra q; audire merui: fauorē in vestris epistolis demonstratis. Et quum scriptum sit. Ne laudes homine in vita sua. tū etsi audire talia dignus non fui: oratiobus vestris peto vt dignus efficiar: vt sint in me bona q; dixistis. Idē ad Narsetem patritium. Oō cause t nominis similitudinem faciendo per scripture clausula declamationesq; formastis: certe frater charissime simā leonem vocas. qō eo modo nos agere conspicimus: quo scabiosos sepe catulos pardos vel tigres vocamus. ¶ Idem in epistola ad Anastasium patriarcham Antiochenū. Oō me os dñi: q; lucernaz dictis. q; me multis pdesse posse phibetis: estimationē fateor in maximā dubitationē pduristis. Considero eni quid sum: t nihil in me ex huius boni signo deprehendo. Considero qui estis: t vos mentiri nō arbitror. Cū eni credere volo quod dicitis: cōtradicit mihi infirmitas mea. Quum disputare volo quod in laude mea dicit: contradicit mihi sanctitas vestra. Sed queso vir sancte nobis aliqd de isto certamine nostro conueniat: vt si non quod dicitis ita est: sit ita quia dicitis. Uocabula etiam que iactantiam vel vanitatem sonabant omnino respuebat. vnde et Eulogio patriarche Alexandrino: qui eū vniuersalē papā vocauerat: ita scribit. et habef dist. xcix. c. vlt. Ecce in prefatione epistole quā ad me direxistis: superbe appellatiōis verbum vniuersalem me papā dicentes imprimere curastis. qō peto dulcissima sanctitas vestra hoc vltra non faciat: quia vobis subtrahitur: quod alteri plusq; ratio exigit prebetur. Ego non verbis quero prosperari: sed moribus. nec honorē meus esse deputo: in quo fratres meos honorē suum perdere cognosco. Meus nāq; est honor vniuersalis ecclesie. Meus est honor fratrū meorum solidus vigor. Tunc ego honoratus sum: quum singulis quibusq; honor debitus non negatur. Recedant ergo verba q; vanitatē inflant: et charitatem vulnerant. hec ibi. Uerbum eni iussionis a coepiscopis et clericis dici nolebat. vnde ad Eulogiū Alexandrinum scribens ait. Uestra mihi charitas loquitur dicens. Sicut iussistis verbum itaq; iussionis peto remoueri ab auditu meo quia scio qui sum: et qui estis. Loco enim fratres estis: moribus patres. Insuper ob nimiā humilitatē suam nolebat q; matrone se ancillas suas dicerēt. vnde Rusticane patricie scribēs ait. Unum in tuis epistolis egre suscepi: quia sepius dicebatur ancilla vestra. Ego eni qui per episcopatus onera oīm seruus factus sum: qua ratione te mihi ancillam dicis? Et ideo rogo per omnipotentē deum ne hoc verbum aliquando ad me in scriptis tuis inueniam. ¶ Ipse primus in suis epistolis seruum seruorū se nominauit: et alios nominari instituit. Libros suos dñi adhuc viueret ob nimiam humilitatem publicari nolebat: et in aliorū comparatione suos nihil valere existimabat. vnde Innocentio prefecto Aphrice sic scribit. Oō expositionē sancti Job vobis transmitti voluistis: vestro studio congaudemus: sed si deliciosō cupitis pabulo faginari: vestri Augustini compatriote opuscula legite: t ad cōparationē illius similaginis nostruz furfurem nō queratis. hec ipse. Ob humilitatē etiam arbitror ab eo hoc seruatum ad curiositatē vitandam a lectoribus in libris suis: vt quum fuerit summus philosophus: et in hoc ab Alberto magno multum commēdatur: vnde et in libris gentilium eruditissimus fuit: nunq; in libris suis vel homilijs dicta gentilium inducit. quinimo et quendā episcopum quem audierat populo grammaticam exponere: fabulas poetarum moralizare: non modice reprehendit dicens: quia in vno ore non bene se capiunt laudes christi cum laudibus Iouis. dist. lxxxvj. cum multa.
Papa seruus seruoz dei.

§. IIII. Quum autē Grego. diaconus cardinalis creatus a benedicto papa: esset Constantinopolim directus a papa pro negotijs ecclesie: t Maximianus qui postea episcopus Syracusan⁹ fuit: tūc esset prepositus monasterio beati Grego. in vrbe: ad venerabilem leuitam Grego. visitationis gratia cū fratribus Constantinopolim accessit. Et dñi ad monasteriū sibi commissum Romam rediret in mari Hadriatico nimia tempestate deprehensus: inestimabili ordine atq; inusitato miraculo erga se cunctosq; qui secum aderant omnipotentis dei t iram cognouit et gratiam. Nam quum in eorum mortem ventorum nimietatibus fluctus eleuati seuirent: ex naui claui perditi: arbor abscissa est: vela in vndas proiecta: totum vas nauis quassatum nimijs fluctibus ab omni fue- Maximian⁹
rat sua compage dissolutuz. Rimis itaq; patentibus intrauit mare: atq; vsq; ad superiores tabulas impleuit: ita vt Grego. non magis nauis inter vndas: q; vnde iam intra nauim esse rimeri viderentur. Tunc in eadez naui residentes: non iam ex mortis abrīs vicinia: sed ex ipsa eius presenti visione turbati: omnes vndis sibimetipsis pacem dederunt: corpus et sanguinem redemmiracuptoris acceperunt: deo se singulariter commendantes. vt lose liberorum animas benigne susciperet: quorum corpora ita berak.

pauende morti tradidisset. Sed oīpotens deus qui eorum mentē mirabiliter terruit: eorū quoq; vitā per meritum famuli sui Gregorij pro cuius speciali amore venerant/mirabilius reseruauit. Nam diebus octo nauis eadez vsq; ad superiores tabulas aquis plenaːiter propriū peragens enatauit. Nono aūt die in Contronensis castri portū deducta estː ex qua exierunt incolumes oēs q̄ cū predicto Maximiano viro venerabili nauigabāt. Quisq; post eos ipe quoq; fuisset egressus: mox in eius portus pfundum nauis demersa estːac si illis egredientib⁹ p pōdere subleuatione caruisset. Et que plena hoībus in pelago aquas portauerat atq; naːtarat: Maximiano cū fratrib⁹ recedēteːaquas sine hoībus nec in portu portare: nec natare valuitː vt hic omnipotens deus ostenderetːq; per meritū Grego. quē fratres visitaueːrant: hanc onustā sua manu tenuerat. Hec in legenda eius.

pulchrū exēpluz

¶ Reuerso Grego. ad vrbem in monasterio suo quidam adolescens erat valde inquietus Theodorus noīe, de quo ipse Grego. meminit in dialogo ː homil. qui cum fratre suo religioso ibi degebat: magis necessitate q̄ voluntate: cui niːmiū grauis erat si quis pro sui salute aliquid diceret. bona aūt nō solū facere: sed audire non poterat. Nunq̄ se ad sancte cōuersationis habitū venire posse iurando ac deridēdo testabaːtur. Qui tū pestilentie morbo que in vrbē grassata est percussus in inguine ad mortem ductus est. Quumq; extremū spiritū ageret: conuenerunt fratres cū Grego. vt egresːsum illius orando pregerēt. Jam corpus ab extrema parte fuerat emortuū: in solo tātummodo pectore vitalis adhuc caloːr anhelabat. Cepit autē repēte eisdē fratribus adsistenːtibus clamare: ː magnis clamoribus orationes eorū interrūpere dicens. Recedite. Ecce diaconi ad deuorandum datus sum: qui ppter presentiaz vestrā me deuorare non pōt. Caput meū iam in suo ore absorbet. date locum vt me amplius crucietːet faciat q̄ facturus est. Tunc fratres cū Greːgo. ceperūt ei dicere. Quid est q̄ loqueris frater? Signum tibi sancte crucis imprime. Respondebat ille cum magnis clamoribus dicens. Volo me signareːsed non possumːquia squāmis huius diaconis premor. Quumq; hoc fratres audirentːvna cū leuita Grego. in terrā pstrati/ceperūt cum lachrymis vehementissime pro ereptione illius deprecari. Et eccē subito cepit eger cū magnis vocibus clamare dicens. Gratias deo. Ecce diaco qui me ad deuorandus fuscepeːrat/fugit. Orationibus vestris expulsus est pro peccatis meis modo intercediteːq; conuerti ː secularem vitam dimittere sum paratus. Et sic beati Gregorij precibus morte corporis caruitːet salutem anime acquisiuit. Ex eius hystoria.

§. V. Creatus igitur Roma-

hereses q̄s beat⁹ Greːgorius extirpauit.

nus pontifexːcōmissam sibi diuinit⁹ ecclesiā studijs efficaciter gubernabat. Jā Ligures / Venetos / Hiberos / alios q̄ a schismate sub libello confessos / Calcedonēsem synodū venerari cōpellens ad vnitatē sancte ecclesie reuocabat. Jam barbaricinos / Sardos / et Campanie rusticos tam predicationibus q̄ verberibus emendatos / a paganismi vanitate remouerat. Jam Donatistarum heresim apud Aphricam: Manicheoz apud Siciliā: Arrianorum apud Hispaniam: Ignoitarū apud Alexandriam: scriptoz suoz validissimis authoritatibus imporuniscz legationib⁹ dño suffragāte a corpore totius sancte matris eccl'ie sequestrarat. sola apud Galliā Neophitorum heresis quor simoniacis muneribus quasi tot radicibus pullulans: longe lateq; prorsus excreːuerat ː manabat. Cōtra quā venerabilis pater apud Bruːnechildē reginā: Theodoricū quoq; ac Theobertum Francorum reges fortiter pugnauit: donec collecta generali syːnodo hāc sub anathemate dānādā penitus impetrareturːNec ante Siagrio epo Augustudunēsi / regina ː regib⁹ pallium multis precib⁹ flagitātib⁹ dedit: q̄ pśente Lyziaco suo abbate id q̄ pro pellendis heresibus moniti fuerāt adumpleːrent. vnde illis scribit super his. s. q. s. non est putanda. et. c. ferē simoniaca. ¶ Ab ipso aūt sue cōsecratiōis exordio / per oēm diocesim suam epos vndecumq; meliores inuenire poːtuit: studiosissimus ordinauit. Et si quando necessitas ordinandi sacerdotes oppressit. neq; cardinales eccl'ie sue neq; monachos monasterij penit⁹ excusauit: quo minus illis ecclesiaz regendā cōmitteret: qui exēplis et verbis pariter illam melius edificare potuissent. Nā vt pauca de multis cōtingā: ex presbyteris cardinalib⁹ eccl'ie sue cōsecrauit epos Bonifaciū Regij. Abentiū Perusij. Donum Messane Sicilie. Ex subdiaconibus vero Bloziosum Ostie. Faustum Laːpue. Petrum Trecarum. Castorium Arimini. At vero ex monachis monasterij sui: Marinianum Rauenne. Maximianum Syracusis. Sabinum Calliopoli presules ordinauit. Augustinū apud Anglos ab epis Galliarum ordinari precepit. per quē nihilominus ad epatum in eandē gentē monachi eius patris tpe diuerso prouecti sunt. Mellitus: Justː: Laurētius: ː Paulinus. Solis diacomb⁹ aplice sedis super hoc quodammodo in parte parcebat. Quoz quū decem et nouē plenitudine redundaretːipse Bonifaciū: Florentium: et Epiphanium consecrauit. Nec quemq; eorum ab officio nisi Laurentiū archidiaconū pro superbia relictq; criminiːbus in basilica Lateranēsi: vbi mox Honoratū archidiaconū cōstituit: sequestrauit. Neminē prorsus quātacūq; necesːsitate coactus violēter pmouere certabat ː ne sub hui⁹ occasione quēq; eliminēdo deponere videret. qō et prohibuit ː reprehēdit ab alio factū. dis. lxxiij. Honoratus. Ipse etiam repːrehendit in diaconat⁹ ordine pstitutos. s. Romane eccleːsie cardinales modulationi vocis inseruire: q̄ predicationi et eleemosynis debebant insistere. Subdens. Fit plerūq; vt in sacro mysterio dū blanda vox querif: cōgrua vita negliːgatur: ː cāroː minister deū moribus stimulat: dum populū vocibus delectat. vnde ː hoc ibi phiber dist. xcij. in sancta Romana eccl'ia. Deinde in domū dñi ppter musice compunːctionē dulcedinis antiphonaz centonē studiosissim⁹ nimis vtiliter compilauit. scholā cantoz que hactenus eisdē instiːturionib⁹ in sancta Romana ecclesia modulat pstituit: eiqz cū nōnullis pretijs duo habitacula. s. alterum sub gradibus basilice bti Petri apli: alterum sub Lateraneñ. patriarchij domib⁹ fabricauit: vbi vsq; hodie lectus quo recubans moːdulabat: et flagellū illius quo pueris minabat: veneratioːne congrua cum authētico antiphonario reseruat. Huius modulationis dulcedinē inter alias Europe gētes Germaːni seu Galli discere crebroq; rediscere insigniter potuerūt. Incorruptā vero tā leuitate animi q̄ negligentia nonnulli de proprio Gregorianis cātib⁹ immiscuerūtːquā feritate q̄ naturali seruare minime potuerūt. Alpina siq̄dem corpora vocū suaz tonitruis altisone perstrepētia / suscepte modulationis dulcedinē pprie non resultāt. Hec Joā. diaconus. Sed ː in vita bti Eugenij legitːq; quū officiuz institutū ab Ambrosio magis seruaret q̄ Gregorianum: tpe Caroli magni / Roman⁹ pontifex Hadrian⁹ cōgregato cōsilio vniuersaliːstatuit officiū Gregorianū debere amodo ab oībus obseruari. Cui⁹ rei Carolus impatoz exequutoz existēs: p diuersas discūbens' puincias / oēs clericos minis ː supplicijs ad hoc ip̄m cogebat: libros Ambrosiani officij cōburēs vbi inueniebat. Quū aūt beat⁹ Eugenius ad consiliū veniens Romā iam dissolutū inuenisset: ob sui sanctimoniā a papa obtinuit vt prelati q̄ pauloante. t. iam triduo recesserant reuocati iterū cōgregarētur. Quo facto de cōi cōsilio ː assenːsu decretū est: vt missale Ambrosianū ː Gregorianū vtrūq; sup altare bti Petri ponerentur. et clausis tanuis sigillisq; plurimoz signatis ne fraus fieretːnocte in oratione pśisterēt oīm orantes vt p signum aliquod ostendere dignaretːq̄ sibi placeret magis in vniuersali acceptādum. Qō obtentū est. Nā mane sequēti ecclesiā ingredientes inuenerunt missale Ambrosianū in loco suo clausum: Gregorianū vero aptum. ː ex alios ei⁹ hincinde ḡterniones per ecclesiam dispersos. Ex quo facto intellexerūtːet sic statuerūt Gregorianū per totā ecclesiā obseruandū. Ambrosiano vero solū in sua ecclesia vtendū: qō vsq; hodie seruat. ¶ Quātū vero ad cantum officioz dicit Joā. diaconus q̄ ː supra: q̄ quum Carolus magn⁹ venisset Romā: dissonātia Romani cant⁹ ː Gallicani inuenies: offensus est. Quisq; Gallor pcacitas cātuz a nostratibus quibusdā nenijs argumentaretur esse corruːpti: nostrisq; e diverso authēticis antiphonarijs pbabiliter ostentarent: interrogasse fertur: vter ruuus ne an fons lymːpidior ex aquā cōseruare soleret. Respōdetib⁹ fontē: prudenter adiecit. Ergo et nos qui de riuo corruptam lympham hactenus bibimus: ad perennis fontis necesse est fluentia ricos Hadriano tunc episcopo dereliquit. Quibus satis eleganter instructis: Mettensem metropolim ad suauitatem modulationis pristine reuocauit: et per illam totam Galliam correrit. Et quū processu temporis iterum vitiassent: Romam cantus Gallia reducta est.

Hic approbat ꝓsuetudo eccl'ie Lugdunen. in q̄ nec organa nec melodia sincera admittitur.

Gregorian⁹ cānēdimodus ambrosiano pre fertur.

Romanus cānēdimodus gallicis ecclesijs datus.

§. VI. Celasianum codicem de

missarum solennijs multa subtrahens: pauca conuertens: nōnulla vero supadijciēs: p exponēdis lectionib⁹ euangeːlicis in vnius libri volumē coarctauit. In canone misse apːposuit. Dies q̄ nos in tua pace disponas: atq; nos ab eterːna dānatione eripiːt ː in electorū tuoz iubeas grege nūmeːri. Alleluya extra Pētecostes tempora dici ad missas fecitːKyrie eleison cantari pcepit. Et ofonē dñicā super hostiam cēsuit recitari. De quib⁹ quū quosdā murmurare sentireːtāq; cōsuetudines Constantinopolitane eccl'ie sequereturːpissim⁹ pater non est dedignatus reddere rationē. Nam de

Gregorij circa rem diuinā faciendas ꝓstituta

Alleluya

Alleluya dixit de Hierosolymox ecclesia ex bti Hiero. traditione tpe bti Damasi pape hoc tractū. Et de kyrie eleison etiā ostendit hoc non a grecis assumptū: quū aliter ipsi hoc dicāt & latini. De oratione dñica q̄ scz ōr post consecrationem loco suo: ait & mos fuit apostolorū vt ad ipsam solum ofonē dñicā oblatiōis hostiā cōsecrarēt: ipsa scz pri⁹ dicta. Et valde mihi inconueniēs visum est (ait) vt precem quam Scholasticus cōposuerat/sup oblationē dicerem⁹: et ipam orationē quam redēptor noster cōposuerat/sup ei⁹ corpus ⁊ sanguinem non diceremus. Sed ipsa dñica oratio apud grecos a toto populo dicit. apud nos vero a solo sacerdote cantatur. ¶ De subdiaconibus quia placuit nostro pontifici nescio cui: eos vestitos procedere scz in missa: qui prius spoliati scz tunicellis incedebant. nō a grecis hoc: sed a matre sua Romana ecclesia receperunt. Et postea subdit. ⁊ habetur dist. xxij. de constātinopolitana. De cōstantinopolitana eccl'ia q̄ dicit: q̄s eā dubitet apl'ice sedi esse subiectam? Qō ⁊ pissimus dñs impator: et frater noster eiusdē ciuitatis eps assidue profitent. Tamē si q̄d boni ipsa vel altera ecclesia habet: ego et minores meos quos ab illicitis prohibeo: imitari paratus sum. Nam stultus est q̄ in eo primū se existimat: vt bona q̄ in alijs viderit: discere contēnat. Idem dist. ⁊. c. eisdē. Nam & primas Bizāzenus (rectius Byzantinus) dicit se apostolice sedi subijci: si q̄ culpa i epis suis inuenit: nescio q̄s non sit ei subiect⁹. Quū vero culpa nō exigit: oēs fm rationem humilitatis equales sum⁹. ¶ Stationes per basilicas: vel sanctorū martyrū cemiteria/fm q̄ hactenus plebs Romana quasi eo viuente certatim discurrit solicitus ordinauit: p quas ⁊ ipse simul discurrētes dū adhuc loq̄ prevaleret: viginti homil. euāgelij coram eccl'ia universo tpe declamauit. Reliquas ⁊o eiusdē nūeri dictauit q̄dē: sed lassescente stomacho langore cōtinuo alijs pnūtiādas commisit. Sequebat exercitus dñi Gregorij preeūtē: ⁊ auditure verbū doctrine innumerabiles vndiq̄ diuersi sex⁹ ac etatis ⁊ pfessionis consuebat cohortes volūtarie: quibus ille vtpote ductor celestis militie: cunctis dñtarat arma spūalia suggerebat. Pauperib⁹ vero ⁊ aduenis q̄ pro conditiōe tēporū Rome influxerant quotidiana stipēdia ministrabat. ¶ Ceterū prudentissim⁹ rector Grego. remotis ex suo cubiculo secularib⁹: clericorū sibi prudētissimos consiliarios familiaresq̄ delegit: inter quos Petrus diaconū coetaneum suū: cū quo postea disputans quatuor libros dialogorū cōposuit. Aemilianum notariū q̄. xl. homil. euangelij cum socijs suis excepit. Paterium quoq̄ eque notariū: qui ab eo secū diceritus factus: ex libris ipsi⁹ aliqua vtilissima deflorauit. Et Joannē defensorē: q̄ eius iussu in Hispaniam cognitor destinatus. Januarium epm Malalitane ciuitatis/ab epis cōpatriotis depositū/sedi propie restituit: ⁊ depositores eius condēnauit. Monachorum vero sanctissimos sibi familiares elegit. Maximianus monasterij sui abbatē quē postea Syracusis episcopū fecit: eiq̄ per Siciliam vices suas cōmisit. Augustinum ⁊ Mellitū: per quos Anglorum gentes ad christianissimi gratiā conuocauit. Probum quē subito spiritu reulāte abbatē constituēs pro cōstituēdo xenodochio Hierosolymas misit. Claudium & Classitane ciuitatis abbatē: qui de prouerbijs/de cāticis canticorū de prophetis/de libris Regū/de heptatico papa disputante: licet non eodē sensu: cōposuit. Cū his Grego. die noctuq̄ versatus: nihil monastice pfectionis in palatio nihil pōtificalis institutionis in eccl'ia dereliquit. Videbantur passim cum eruditissimis clericis adherere pontifici religiosissimi monachi: et in diuersis pfessionib⁹ habebatur vita cōmunis: ita vt talis esset tūc sub Gregorio apud vrbē Romanas ecclesia: qualis hanc fuisse sub apostolis et Luca euangelista apud Alexandriā Philo commemorat. Tunc rerum sapientia Rome sibi templū visibiliter quodammodo fabricarat: et septēplicibus artib⁹ veluti colūnis nobilissimorū lapidum apostolice sedis atrium fulciebat. Nullus pontificū famulantiū a minimo vsq̄ ad maximū barbarum quēlibet in sermone vel habitu preferebat: sed togata quiritū more seu trabeata latinitas suū latium in ipso latiali palatio singulariter obtinebat. Refloruerant ibi diuersarū studia artiū: ⁊ qui forte vel sctimonia vel prudētia carebat: suo ipsi⁹ iudicio subsistendi coram pontifice fiducium non habebat. Accersiebantur pontificalibus profundis consilijs prudentes viri: quos perhibuit potius & potentes: ⁊ paupere philosophia intrinsecus quid potius aut potissimum in vnoquoq̄ negotio sequendū putaretur: artificiosis argumentationibus rationabiliter inquirente: diues inertia que se de sapientibus pari sorte vlciscitur: pre cubiculi foribus despicabilis remanebat. Sola deerat interpretādi bilinguis peritia: ⁊ facūdissima virgo cecrobia: que quondā sue mentis acumina Varrone celibatum suū auferente latinis tradiderat impostrarū sibi prestigia: sicut ipse in suis epistolis queritur: vindicabat. Nemo laicorum quodlibet palatij ministerium vel ecclesiasticum patrimonium procurabat: sed omnia ecclesiastici iuris munia ecclesiastici viri subibāt. Nimirum laicis ad armorum solam militiam/vel agrorum curam continuam deputatis. Ob hoc se nonnulli proceres sub obtentu religionis primo to[illegible]rare ceperunt. Quorū tergiuersationi Mauritius imperator prudēter occurrēs: data per Longinum stratorē lege precepit: vt quisquis publicis administrationibus implicatus: ei ad ecclesiasticum venire officium non liceret. Quam legem Grego. super hoc valde laudauit: dicens. Qui secularem habitum deserens ad ecclesiastica officia venire festinat: non relinquere cupit seculum: sed mutare.

Literati a Grego primus dilecti.

§. VII. De cōuersione Anglicorum procurata per eum. vnde et apl's ōr Anglorum. Refert

idē Joan. diaconus: q̄ quū Grego. p conuertendis Anglis Saxonibus: quēadmodū in monachatu suo proposuerat: assiduis cogitationū fluctibus vrgeret: mox vbi ecclesie statu cōposito quartus sui pōtificatus annus intrauit. Augustinum cum alijs domus sue monasterij monachis in Britānias euāgelizandi gra destinauit. Qui suscepte peregrinationis post dies aliquot inerti tedio prægrauati: redire domum potius & barbarā ferā incredulāq̄ gentem adire/cuius nec linguā quidē intelligerent/decreuerunt. Nec mora: Augustinū quē eis epm cōsecrandum si ab Anglis exciperentur/indixerat: Romā remittūt: summū presulē deprecantes: vt tam laboriosum iter tam incertaq̄ periculosamq̄ peregrinationē sibi nuper impositam remoueret: suoq̄ reuerti permitteret. Quib⁹ ille rescripsit dicens. Grego. eps seruus seruorū dei ⁊ dñi nri iesu xpi. Quia meli⁹ fuerat bona non incipere: & ab ijs q̄ cepta sunt cogitatione retrorsum redire: summo studio dilectissimi filij oportet vt opus bonū q̄ cepistis auxiliāte dño compleatis. Nec labor vos iteneris: nec maledicorū vos lingue deterreant: sed omni instātia/oīq̄ feruore que inchoastis deo auctore peragite: scientes & laborē magnū maiorē eterne retributiōis gl'ia ꝓsequetur. Remeanti aūt Augustino epō nro quē et abbatem vobis constituim⁹: in oībus humiliter obedite: scientes hoc vestris aīab⁹ p oīa pfuturū. Oīpotēs de⁹ vos sua gra protegat: vt q̄q̄ laboris fructū in eterna patria me videre concedat: q̄tenꝰ etsi vobiscū laborare nequeo: simul in gaudio retributiōis inueniar: q⁹ laborare scz volo. His exhortationibus Augustin⁹ cū fratribus roborat⁹: p Etherij Arelatensis vatis perq̄ alioꝝ epoꝝ Gallie regiōq̄: quib⁹ eos pissimus pater ꝑ literis cōmendabat hospitia: Britāniam petijt. Ad Edilbertum regē Cantuariorū veniēs: dei cooperante gra nō solū licētiā pdicādi: verū etiā victus ⁊ māsiones in ciuitate Dorouensim: q̄ erat regni eius metropolis facile impetrauit. Ad quā Augustin⁹ cū socijs prelata cruce seu saluatoris imagine appropinquans: decinit dicens. Deprecamur te dñe in oī mia tua: vt auferat furor tuus et ira tua a ciuitate ista ⁊ domo scta tua: q̄ffi peccauimus. Predicantibus autē eis: et in nōe Jesu miracula facientibus: crediderunt multi ⁊ baptizati sunt: mirātes innocētis vite simplicitatē: complectētesq̄ dulcedinē celestis doctrine. Quapropter Augustin⁹ Arelate venit. ⁊ fm Grego. iussionem ab Etherio eps cōsecratus in Britānia remeauit. Illico per Laurentiū presbyterū ⁊ Petrū monachum pape Gregorio cōuersionē gentis Anglorū: sicq̄ cōsecratū notificauit: sugerens vt sibi mitteret plurimos ꝓbi dei ministros: q⁹ messem multā haberet: operarios vero paucos. Quibus relationibus Gregorius in christo letificatus: misit Augustino plurimos: inter quos pcipue erant Melitus/Justus/Paulinus ⁊ Rufinian⁹. Et per eos vniuersa q̄ ad cultum erant ecclesie necessaria: vasa videlicet sacra: ⁊ vestimēta altariū: ornamēta eccl'iastica: vestimenta clericalia. Apostolorū et multorū sanctorum reliquias ⁊ codices multos. Misit ei ⁊ pallīū: iubēs vt sub metropolis vacantia. xij. epos ordinaret. Ad Londoniam ⁊ Eburacā singulos epos mitteret: qui nihilominus. xij. epos cōsecrātes palliū ab apl'ica sede perēt. Et post Augustini obitū ipse primus inter eos haberetur: q̄ prius ꝓsecrari meruisset. Precepit quoq̄ vt in Anglorū gente idolorū fana nō destrueret: sed sanctificatis aq̄s respersa in basilicas dedicaret. Et q⁹ sup quibusdā capitulis Augustin⁹ eum interrogās: qualiter eps cū suis cōuersari deberet clericis reqsiuit: ac etiā de multis alijs concernentibus diuersos status hoīm ⁊ diuersa negotia: ad singula humillimus Grego. respōdēs infor⁹mauit: vt habeā sparsim in diuersis decretis. Huius nimirū precib⁹ deus oīpotens tantā Augustino eusq̄ faciendorū signorū gratiā contulit: vt ꝑbū vite q̄ ore predicabāt: signorū efficacia confir-

Gregorius Anglorum apostolus.

Augustin⁹ in Angliā ab idolorū cultu auocandas missus.

marēt. Unde factū est vt paucis labētib⁹ annis: etiā ceteri Saxonie reges ad christi fidē per eius discipulos peruenirent. Et de hoc ipse Gregori⁹ Eulogio Alexādrino patriarche sic scribit: referenti de bonis spūalibus eccl'ie sue. Q̄ in bonis que agitis scio q̄ & alijs congaudetis vestre vobis gratie vicē reddo. Quia dū gens Anglo⁹ in mundi angulo posita in cultu lignorum aclapidū perfida nūc vsq̄ remanet: ex vro mihi oblonis adiutorio placuit vt ad eam monasterij mei monachū transmittere deo autore debuissem: q̄ factus eps ad p̄dictā gentē in fine mūdi p̄duct⁹ est. Et nunc de ei⁹ salute atq̄ ope ad nos scripta puenerunt: q⁹ tāris miraculis ipe: vel ij qui cum eo trāsmissi sunt: in gente eadem coruscāt: vt apl'oz virtutes insignis q̄ exhibēt imitari videātur. In solennitate aūt dnice natiuitatis plus q̄ decē milia Angli ab eo⁹ confratre nro eo baptizati sunt. De horum etiā Anglorū conuersione in libris moralib⁹ ipse Grego. vt refert Joā. diaconus sic ait. Ecce lingua Britannie q̄ nihil aliud nouerat q̄ barbarum frendere: iāpridem in dei laudibus hebrea cepit verba resonare. Ecce quondam tumidus/ iam substratus, sanctorum pedibus seruit oceanus: eiusq̄ barbaros motus: quos terreni p̄ncipes edomare ferro ne quiuerāt: hos p̄ro diuina formidine facerdotū ora simplicibus verbis ligant. Et qui cateruas pugnantiū infidelis nequaq̄ metueret: iam nunc fidelis humilium linguas timet. Quia enim per miracula ei virtus infunditur diuine cognitionis: eiusdē diuinitatis terrore refrenatur: vt praue agere metuat: ac totis desiderijs ad eternitatis gratiam venire concupiscat. Nihilominus eidē Augustino ipse Gregorius scribens super hmōi miraculis sic ait. Scio quia omnipotens deus per dilectionem tuam in gente quam eligi voluit: magna miracula ostendit. vnde necesse est vt de eodem dono celesti: & timendo gaudeas: & gaudendo pertimescas. Gaudeamus videlicet quia Anglorum anime per exteriora miracula ad interiorem gratiam pertrahūtur. Pertimescamus vero ne inter signa que fiunt infirmus animus in sua p̄sumptione se eleuet: vt vnde foris per honorez' tollitur: inde per inanem gloriam intus cadat.

Saxonie reges ad fidē cōuertūt.

§. VIII. De miraculis que fecit

ipse Gregorius in vrbe. Matrona quedā per stationes publicas beato Gregorio missarum solennia celebrāti solitas oblationes obtulerat. Cui post mysteria traditurus hostiam: cuius materia ab illa porrectā fuerat: quum diceret Gregorius: Corpus domini nostri Jesu christi &c. lasciua fubrisit. Ille continuo dexteram ab eius ore conuertens: partem illam dominici corporis super altare deposuit. Expletis vero missarum solennijs / matronam coram populo inquisiuit: quamobrem corpus dominicus fusceptura ridere p̄sumpsit. At illa diu mussitans/ tandem in huiusmodi verba prorupit: Quia panem quem propriis manibus meis confeciſſe cognoueram: tu corpus dominicum perhibebas. Tunc Gregorius pro incredulitate mulieris cum tota plebe se in orationem prostraut. Et post paululum surgens/ particulam panis quam super altare posuerat: carnem factam reperit. Quam coā cunctis incredule matrone ostendens: ad credulitatis gratiam tam illam reuocare potuit: q̄ totum populum confirmare curauit. Rursusq̄ in oratione cum eisdem prostratus carnis frustum in primordia panis reformauit. ¶ Alio tempore quus perentibus quibusdam occidentalibus per legatos in singulis pixidibus sub nominibus petitorum martyrum / prandeum solito more concludens desuper sigillasset: legatis largitus est. Illi susceptas reliquias veneratione congrua deferentes postq̄ quedam itineris militaria consumpserunt: stulte se tantum viaticum confeciſſe murmurare ceperunt: si nesciant vtrus sanctorum ossa: an magis carnes a Romano pontifice recepissent. Itaq̄ communi consilio remoto pontificali signaculo reseratisq̄ pixidibus particulas p̄adei repererūt. Mox ad vrbis menia cum furore nimio reuertentes: per archidiaconem Gregorij se deceptos fuisse: vt pro reliquijs vilem pannum susciperent flebiliter querebantur dicentes dominos suos pulcherrimis pallijs abundare: ac per hoc Romanorum vilibus p̄andeis non egere. Forte tunc Gregorius missarum celebrabat solemnia. Quibus expletis: ab eisdē legatis prandea coram cunctis recipiens super altare composuit: secq̄ cum omnibus in orationem dedit: vt deus omnipotens vtrum quod a liminibus apostolorū de more transmissum est: pro reliquijs martyrum venerari deberet: quas citissime indicaret. Deinde ab oratione surgens/ incredulos legatos propius stare precepit cultellum petijt. more sanctissimi pape Leonis prandeum pupugit: de cuius punctionibus sanguis protinus emanauit. Quo miraculo tam legati homines confusi quam omnes qui aderant tremefacti: iussu Gregorij cum eo terre prostrati sunt. Nec ante ab orationibus cessauerunt: quam cuncta prandeorum foramina diuinitus clauderentur. ¶ Quidam preterea diuitum Romanorum relicta coniuge fuerat a pontifice communione priuatus. Qō ille molestissime ferens: et auctoritatem tanti pontificis euacuare non prevalens: magorum suffragia requisiuit. Qui magnis muneribus persuasi: posse se suis carminibus agere: vt immisso demone randu caballus pontificis vexaretur: quousq̄ cum sessore suo periclitaretur: fiducialiter promiserunt. Hac incestus iudex pollicitatione letatus: magos iuxta viam qua pontifex ad statione profecturus erat: in abdito stare permisit: vt videre transeuntes: non aūt videri a transeuntibus potuissent. Quūq̄ magi ex planetarū mappulatorijq̄ pcessionibus magnū pontificē cognouissent: immisso demone tam fortiter equū vexari fecerunt: vt nūq̄ a sessore vel stratorib⁹ teneri posse putaretur. Tunc Gregorius reuelante spiritu demoniacam submissionē cognoscens: facto signo crucis tam caballum a presenti rabie liberauit: q̄ maleficos ex latente culmine iubens deponere perpetua cecitate mulctauit. Quos reatum suum suggestione incesti iudicis confitētes ac post multū tēporis ad baptismi gratiā venientes: lumina quidez ne magica relegerent reddere noluit: eos tamen ecclesiasticis bonis nutriri precepit. ¶ Quum aūt Gregorius monasteriū edificasset papa existens: & statuens vt nullus aliquid nisi in communi haberet: abbas dicti monasterij cōperto q̄ quidam monachus tria numismata a fratre suo laico accepta pro quadā sua necessitate occulte teneret: Gregorio pape insinuauit. qui ad aliorum terrorem illū excōicauit. Mortuus interea monachus excōicatus: nesciente Gregorio. Quo audito cōtristatus est q̄ excōicatus decessisset. Sed scripturam fecit que continebat eius absolutionem: deditq̄ vni diacono q⁹ vt super sepulchrum defuncti legeret. Quo iussa implente: sequenti nocte apparuit defunctus abbati: et se tunc vsq̄ in custodia fuisse detentus intimauit: sed abheri fuisse absolutus lecta absolutione narrauit. ¶ Legitur quoq̄ de eo qō omnia mirabilia superat: q⁹ scz quum quadam vice transiret per foru Traiani: recolens humanitatē illius / & equitatem quā exercuit erga viduā cuius filium Traiani filius equo discurrens occiderat. ppter qō filiū suū Traianus in adoptiuū concessit cū maximis diuitijs: eius cōpatiens damnationi: q⁹ gentilis defunct⁹: intrans basilicā beati Petri pro eo ingemuit & orauit. Cui diuinit⁹ est responsum. Ecce petitionē tuā cōpleui: et Traiano penā eternā peperci. De cetero diligentissime caueas ne p aliquo dānato petitionē fundas. Et Damascenus in quodā sermone narrat q̄ Grego. p Traiano orationē fundens audiuit vocē diuinit⁹ sibi factā. Vocē tuam audiui: & Traiano veniam do. cuius rei testis oziens ois et occidens. Circa hoc est multiplex modus dicendi a theologis in. iij. senten. Sed cōmuniō est q̄ Traianus fuerit resuscitatus ad vitaz presentē: in qua conuersus & baptizatus sic infernuz euasit. Nec erat in inferno finali sententia dei cōdēnat⁹: sed ad tēpus quousq̄ Gregori⁹ p eo oraret. Et qō dicitur. In inferno nulla est redemptio. intelligit de ijs q̄ finali dei sententia ibi sunt adiudicati: nō aūt ad temp⁹ vt iste. ¶ Quum missarum solennia celebraret in ecclesia sancte Marie maioris in vrbe: & diceret. Pax dñi sit semper vobiscū. Responsum est ab angelis. Et cum spiritu tuo. In cuius rei memoriam quando tali die summus pontifex ibi celebrat: dicitur q̄ ad Pax domini / ei a choro non respondetur.

Absolutio etiā post mortē pdest. & habet ic. a nobis extra de sen. ex cōmu.

Traian⁹ Gregorij p̄cib⁹ liberat.

Similis consuetudo est i ecclesia bti marcini Turonēsis

§. IX. De liberalitate eius & pietate ad pauperes: non est inuentus similis illi qui conseruaret legē excelsi de misericordia et pietate precipientem. Ut ēm refert Joan. diaconus: pueros Anglorū et per exteras regiones diffusos suis precijs comparans: manualiter ad cognitionē fidei deducebat. Unde et Candido presbytero scribens ait. Pergens qō est in Gallijs patrimonium guberuandum: volumus vt dilecto tua ex solidis quos acceperis: vestimenta pauperum vel pueros Anglos. i. seruos qui sunt ab annis. xvij. vel. xviij. vt in monasterijs dati deo proficiant emat: quatenus Galliarū q̄ in nra terra expendi non possunt: apud locum proprium vtiliter expandantur. Si quid vero de pecunijs redituuz que oblate dicūtur: recipere poueris: ex ijs quoq⁹ vestimenta emi volumus vel pueros. Sed q⁹ pagani sunt qui illic inueniri possunt: volo vt cum eis presbyter transmittatur: ne quid egritudinis contingat in via: vt quos morituros cōpererit: debeat baptizare. Idē Grego. scribens Cypriano diacono mandat q⁹ in Sardinia iudei in possessionibus ecclesie commorantes si volunt conuerti ad fidem: eis relaxet tertiam vel quartam partem pensionū: subdens. Nec hoc inutiliter facimus: si

pro

pro leuādis pensionis oneribus eos ad christi gratiaz perducamus q; etsi ipsi minus fideliter veniunt. ꝫ tamen qui de his nati sunt fidelius baptizātur. Aut ergo ipsos aut filios eorum lucrabitur. Et ideo non est graue quicquid de pensione dimittimus. Unde huiusmodi tam leuationibus pensionum/ꝫ promissionibus regni celorum per diuersa loca multi ex iudeis conuertebantur ad fidem. Quibus cum salute aie vestimenta quoq; baptizandis habilia cōferebat. Unde Fantino defensori scribit q' quum complures iudei vellent ad christum cōuerti: debeat episcopo loci mandare vt indicta eis abstinentia. xl. dierum/die festo eos baptizet: nec morā faciat ꝓpter pestē que illam regionē inuaserat: et vestes eis mat: qui pre paupertate sibi cōparare nō poterant. ¶ Sed ⁊ pro Arrianoꝝ paruulis catholice fidei sociādis solicitus Italie epūs vniuersis scribens ait. Offi nefandissimus Autharith in hac que nuper exempta est paschali festiuitate Longobardoꝝ filios in fide catholica baptizari ꝓhibuit: ꝓ qua culpa eū diuina maiestas extinxit: vt solennitatē alterius pasche nō videret. Fraternitatē vras decet cūctos per loca vestra Longobardos admonere: vt ꝺa grauis mortalitas imminet: eosdem filios suos in Arriana perfidia baptizatos: ad catholicā fidem pciliēt scilicet baptizando: q; scz baptizati nō erāt. quū ecclesie formā Arriani nō seruent: quatenus iram omnipotentis dei super eos placent. Idem singulis diaconijs et zenodochijs viros idoneos deputauit. Et vt securius ⁊ sagacius curam egenis et debilibus impēderent: aliquos priuilegijs cōmuniuit. vni eoꝝ fidelissimo sic scribēs. Nullivnꝺ hoim quolibet modo aut ingenio cogaris ponere rationem: vel aliquam debeas molestiā sustinere. Sed q; te ita humanis rationibus solutum vt deo nostro de ijs que cōmissimus noueris rationem positurum: hortamur vt fidei in te sinceritas vigeat sic mēs in rebus intētior. cura ꝓpēsior. studiū vigilātius. deuotio clarior. exhibitio efficacior. Cererū probus religiosum abbatē cū multis pecunijs Hierosolymā destinauit: cuius instantia venerabile xenodochiū cōstituit. Et tā ibi ꝫ in mōte Sina penes Arabiam dei famulis sub regimine Palladij cōstitutis: quotidianis victus ⁊ vestimēti copiā ꝫdiu viue re potuit ꝓcreauit. Nihilhomin⁹ per diuersas ꝓuincias pro custodia sacre religionis: rebusq; pauperū strenue gubernandis ecclesie sue viros industrios rectores patrimoniorū adsciuit. In quib⁹ Cypriani diaconū patrimonij Siculi. Pantaleonē notariū Syracusani. Fantinū defensorez Panhormitani. Sergium defensorem Calabritani. Romanum notarium Appuli. Benenatū Sanentici. Anthemium subdiaconū Neapolitani. Petrum subdiaconum Campani. Candidum confessorem Tuscī. Urbicū defensorez Sabini. Optatum defensorem Nursini. Benedictuz notarium Careolani. Felicem subdiaconū Appie. Castoriū chartularium Rauēnatis. Castorium notariū Istriani. Antoniū subdiaconū Dalmatini. Joānez notariū Illyricani. Symmachum defensorem Sardinie. Bonifacium subdiaconum Corsicani. Pātaleonem Ligurie. Hieronymum defensorē alpiū cottiarum. Hilarium notarium Germaniciani. Et Candidum presbyterum Gallicani. Per istos mirabiliter pauperibus prouidebat. ¶ Tante hospitalitatis Grego. in ipso patriarchio fuit: vt refert Joan. diaconus. vt exceptis ijs quos ⁊z per diuersas regiones ꝫ Rome quoq; Longobardoꝝ perfidie gladios fugiētes: ecclesiastica stipe misericorditer nutriebat quotidie ad mensam suuz peregrinos quoslibet inuitaret. Inter quos die quadam vnus accessit: in cuius manibus dum ipse ex humilitatis ministerio aquam fundere veller: cōuersus vicem accepit: sed repente eū in cui⁹ manibus aquam fundere volebat: non inuenit. Quūq; hoc factum secū ipse miraret: eadē nocte ei domin⁹ per vissionem dixit. Cereris diebus me in membris meis: hesterno autem die me in memetipso suscepisti. ¶ Alio tempore Grezorius iuxta cōsuetudinem suam precepit sacellario: vt duodecim peregrinos ad prandium inuitaret. Qui pergēs iussa compleuit: eosq; ad mēsem pariter ordinauit. Dum autez simul discūberēt: intuens papa. xiij. numerauit. Et accersito sacellario: cur cōtra iussionem suam decimumtertiū inuitare presumpserit: requisiuit. Ille obstupefactus: conuiuentes peregrinos curiosius numerauit: ⁊. xij. solos inueniens veluti secur⁹ rñdit. Crede mihi venerabilis pater. nō nisi. xij. sunt vt iussisti. Ergo duz cōuictus sepius. xij. idez numerauerit: ac decimūtertium quē solus Grego. videre poterat: non videret adiuerit pater Gregorius virum ꝓpius discūbentem vultū crebro cōuertere: ⁊ nūc adolescētem nunc vetulum quadam canicie simulare. Finito cōuiuio. xij. quidem abire permisit: decimūtertiū vero manu suscipiēs in cubiculuz suū induxit: vehemēter adiurās vt ei se nomēq; suū simpliciter ꝓdere dignaretur. Qui respondit dicēs. Cur me interrogas de nomine meo qō est mirabile? Uerū scito memoria recognoscens: q; ego sum naufragus ille qui quōdam veni ad te quando scribebas in cella monasterij tui: cui dedisti. xij. nūmos ⁊ argēteā scutellam: quam tibi miserat infusis leguminibus mater tua Syluia. Et hoc pro certo tibi sit cognitum: quia ex eo die quo mihi hec hilari animo tribuisti: destinauit te dōs presulē fieri ecclesie sue sancte. Et Greg. Tu quomodo nosti hoc? Cui ille inqt. Quia ego sum angel⁹ eius ad tuū propositū inquirēdū destinat⁹. Tunc Greg. prostrus expauit. Cui angelus. Ne timeas. Ecce misit me dominus vt sim tibi custos quandiu fueris in seculo isto. Illico Grego. in faciem suam corruit: deo immensas referēs gratias. Cunctorum insuper patrimoniorū predioruq; redit⁹ ex Belasiano politico: cuius nimirum studiosissimus videbat: pedissequus aderauit. Eorumq; pensionibus in auro ⁊ argēto collatis/omnibus monasterijs/ecclesijs/cemeterijs/ordinibus ecclesiasticis/⁊ palatinis/⁊ xenodochijs quater in anno solidos certos distribuit: pascha scilicet ⁊ natali apostolorum: sancti Andree: ⁊ natalitio suo per politicum quo hactenus erogabatur indixit. Oibus oīno Kalendis pauperibus generaliter easdē species que cōgerebantur ex reditib⁹ erogabat. Et suo tpe frumētū/vinū/caseum/legumē/larduz/manducabilia animalia/pisces/vel oleum/paterfamilias domini discretissime diuidebat. Pigmenta vero alia que deliciora erant primoribus honorabiliter offerebat: ita vt nihil aliud quā cōmunia quedam horrea cōis putaretur ecclesia. Tribus milibus ancillis dei. xv. libras auri pro lectristernijs dedit. Eisq; pro quotidianis stipendijs octoginta libras annualiter conferebat. De quibus seu earum sanctitate scribens Grego. Theotiste patritie ait. Harū talis est vita: atq; intantū lachrymis ⁊ abstinentia districta: vt credamus q; si ipse non essent: nullus nostrum iam per tot annos in hoc loco subsistere inter Longobardoꝝ gladios potuisset. Quotidianis quippe diebus quibusq; per oīa regionum vicos vel compita infirmis: seu qualibet corporis parte debilibus certa stipendia per constituros veredarios emittebat. Uerecundioribus vero antequam ipse cibum caperet: a mensa sua benedictionis apostolice ostiatim dirigere scutellam curabat. Horum dum quendam pauperem in angustijs andronarum recessibus a quisquilionibus inuenire mortuum contigisset: existimans eum stipis inopia periisse ita ꝓ aliquot dies/vt dicitur/a missarū celebratione vacando tristatus est: tanꝺ si eum ꝓprijs manibus quod dictu nefas est peremisset. ¶ Qnū aūt Grego. quandam ecclesiam que olim fuerat Arrianoꝝ: positis ibi reliquijs Sebastiani ⁊ Agathe dedicaret: apparuit porcus quidam inter adstantes huc illucq; discurrens. tandem de ecclesia exiens non est amplius visus. vnde ⁊ diabolus tanquam de loco illo per consecrationē eiectus a cunctis existimatus est. Sequenti nocte magnus strepitus tanꝺ discurrentium super dictam ecclesiam auditus est. Sequenti nocte iteruz grauior sonitus tanto terrore auditus est: ac si funditus euersa fuisset. Post paucos dies in magna serenitate aeris/nubes super altare dicte ecclesie descendit ac operuit. ⁊ tanto terrore ⁊ odore ecclesiam impleuit: vt nullus auderet intrare. Altera die lampades sine lumine diuinitus sunt accense. Pluribusq; vicib⁹ alijs diebus extincte lampades a clericis post officium: sine mutuato lumine aliunde reperiuntur accense.

Patrimonia sancte Romane ecclesie.

§.X. De liberalitate Grezorii

⁊ misericordia ad ꝑticulares personas. Joan. diaconus. Sane presul iste Grezorius per ꝑcuratores ecclesiasticoruz patrimoniorū velut Argus ꝺam luminosissimus: ꝓ toti⁹ mūdi latitudinē sue pastoralis solicitudinis oculos circumferebat: vt ex plurimis in paucis hic enarratis potest perpēdi. Idem Petro subdiacono sic scribit. Quinquaginta auri libris noua frumenta ab extraneis comparare in Sicilia in locis in quibus non pereant repone: vt februario quantas possim⁹ naues illuc pro eo dirigamus adhuc adducendū exceptis frumentis que nunc februario vel octobri iuxta consuetudinem transmitti prestolamur. Tam enim hic frumentoruz parua natiuitas fuit: vt nisi de Sicilia cōgregētur fames vehementer immineat. Sine aūt alicuius vexatiōe coloni ecclesiastici frumenta ꝓgregētur. Et Anthemio subdiacono Grego. scribens ait. Uolo vt dono Paterie / mox presentē iussionē receperis: offeras ad calciariuz puerorum solidos. xl. ⁊ tritici modios. cccc. dones Palatine relicte Urbici solidos. xx. ⁊ tritici modios. ccc. qui oēs in tuis rationib⁹ cōputētur. Summam vero pensionis sub festinatione addu cito. Idē eidē. Insinuatum est nobis ancillas dei quasdam Nolane ciuitatis in Aboridina domo commorantes: niminm victus vestitusq; penuriam pati: quibus ex precepto dei subuenire nos conuenit ꝓpterea presenti iussione

mandamus vt.xl.solidos in auro eis dare debeas. insuper succedentibus indictionibus annuos.xx.solidos ministrare: qui tuis possint rationib⁹ computari. Preterea Paulino p̄sbytero monasterij sancti Erasmi in latere mōtis Giraptī: et duobus monachis in oratorio sancti archangeli: binos tantum solidos dare precipimus. Item Pauline illustri annuos.xxx.solidos dare non differas. ¶ Idem Petro subdiacono scribit. Insinuatum est nobis Marcellum in Panhormitana ciuitate / in monasterio sancti Hadriani / in penitentiam deputatū vict⁹ necessitatem ⁊ nuditatis nimiā sustinere molestiā ipsi ergo p̄o victu ⁊ vestimento stratoꝛ: quantum prosperis fatis esse cōstituas. Idem eidem. Monasteriū sancti archangeli victus habere necessitatem didicimus. Et ideo experientia tua diligenter inuigilet: vt si eiusdem loci monachos bene se habere cognoueris: ⁊ necessitatem habere eos manifesta veritate patuerit: subueniias. Hac auth̄oꝛitate suffultus modis omnib⁹ festinabis. Sed ⁊ terrulā ecclesie nostre vicinā sibi / quā solidum vnum et tremisses duos pensitam asserūt: si ita est: libellario noīe ad summum tremissis vnius habere concede. Studij ergo tui sit hec oīa cōplere: si tamen (vt diximus) eius monachi in dei seruitio vt decet solertes extiterint. Item eidez. Qñ filiū viri dignissimi nō solū amissione visus: sed etiā inopia victus necessitatem pati conspeximus: experientie tue p̄cipimus: vt annis singulis. xviij. modia tritici: fabe quoq; modia. xij. vini decimatas. xx. p̄o sustētatione eius debeas ministrare: quod tuis postea possit rationibus imputari. ¶ Idem Cypriano diacono. Ex varijs periculoꝛuz necessitatibus Cosmas multis se dicit debitis obligatum: ita vt a creditoꝛibus eius p̄o ipsis debitis suos dicat filios detineri. Causam ergo eius summa subtilitate perquire: ⁊ si inueneris p̄dictis debitis veraciter inuolutum: vt nō sit ei substantia vnde possit hec ipsa persoluere p̄opter colligendos filios: quanta cognoueris cum creditoꝛibus quantitate componas: ⁊ de rebus pauperū nostrū auth̄oꝛitate persolue. sciens quicquid illi datum fuerit: patrimonij nostri esse reputandum. Idem eidem zeno frater ⁊ episcopus noster quosdam in ciuitate sua alimoniarum necessitatem innotuit sustinere. Idcirco dilectionez tuam antedicto fratri nostro mille modios tritici: aut si plus leuare poterit vsq; ad duo milia p̄sentib⁹ te dare scriptis deputamus. Hortamur ergo in his cōcedendis nullam moꝛā aut excusationez adducas. Idem Eusebio religioso abbati. Credat mihi charitas tua: q; valde contristatus sum de tristitia tua ⁊c. Preterea centum solidos per Petrum subdiaconum dilectioni tue dari fecimus: quos a Petro vt absq; iniuria recipias. Item Fantino defensori. Latoꝛ p̄sentiuz Cosmas Syrus in negotio qō agebat debitum se contrariasse perhibuit: qō aliis attestantibus ⁊ lachrymis eius verum esse credimus. Et q;. cl. solidos debebat: volui vt creditoꝛes eius cum ipso aliquid paciscerent: qñ lex habet vt hō liber p debito nullaten⁹ teneat: si res defuerit q̄ possint eidē debitoꝛi addici. Creditoꝛes autem suos asserit ad solidos. lxxx. posse cōsentire. Sed q; multū est ab hoie nihil habēte. lxxx. solidos petere. lx. solidos p notariū tuū transmisimus: vt tu cū eisdez creditoꝛibus subtiliter loquaris: ⁊ rationē reddas: q; filiuz suū quē tenere dicuntur: sin leges tenere non p̄nt. Et si pōt fieri aliq̄d minus q̄ nos dedimus: cōdescēdat. Et quicquid de eisdē. lx. remanserit ipsi trade: vt cū filio suo exinde viuere valeat. Hoc tū solerter age: vt acceptis solidis ei plenariā munionē scripto cōficiat. Idē Castoꝛio diacono ⁊ chartulario Rauēne. Valerianū monachū: quez emendatum in monasterio sancti Joānis in classe posito tradidit: in eo monasterio sine dubio volum⁹ permanere. De redditib⁹ autem sancte Romane ecclesie qui illic cōgregati sunt: te p̄uidēte oēs impēsas ei te facere volumus. Et si quid superfuerit nobis quum veneris defer. Idem Liberto exp̄etoꝛi sic scribit. Quanta vos huius seculi premat angustia incognitum non habemus. Et infra. Forsitan enim magnifice fili aliq̄d illum in p̄speris offendisti: vnde te clementi amaritudine vult purgari. Et ideo nec temporalis te frāgat afflictio: nec rerū dāna discruciēt: q; si in aduersis gratias referēs deum tibi feceris esse placabilem: ⁊ que amissa sunt multiplicata reddentur: ⁊ super hec gaudia eterna p̄stabunt. Peto aūt ne iniuriosum ducatis q;. xx. annos vestitus ad pueros vestros per Romanum defensoꝛē scripsim⁹ p̄beri: q; de beati Petri apl̄i rebus: cuius parua sint q̄ offerunt: p̄o magna semper b̄dictione suscipiēda sunt. ¶ Quāta aūt fuerit innocētia in ei⁹ liberalitate ostenditur ex eius epistola: vt refert Joā. diaconus. Pātaleoni enim notario scribit sic. Experiētia tua qō vel quale apud sacratissimum coꝛpus beati Petri apl̄i iusiurādum p̄buerit memoꝛ est. vñ nos quoq; securi et discussionis causam in patrimonia partis Syracusane misimus. Oporet ergo te ⁊ fidē tuā ⁊ eiusdem bti Petri apl̄i timoꝛem semp ante oculos habere: atq; ita agere vt nec in p̄senti vita ab hominib⁹: nec ab oīporēti deo valeas in extremo iudicio reprehendi. Cognouimus aūt Salerio chartulario nostro narrante: q; modiū cū quo coloni eccl̄ie frumenta dare ꝓpellebant: viginti ⁊ quinq; sextario rū inueneris. Qō oīmodo execrati sum⁹: atq; eandē discussionis causam te tarde feciss̄e doluimus. Quia vero eūdem modiū te fregisse et iustū fecisse cōmemoraꝛas: gauisi sumus. Sed q; p̄dictus chartularius summā quoq; nobis indicare studuit: que de fraudibus cōductoꝛū apud experiētiaz tuā iā de duob⁹ territoꝛijs est collecta: sic te studiose fecisse fracto iniusto modio gauderem⁹: quia in futuro nobis ita etiā de p̄teritis pctis cogitam⁹: ne si ea q̄ fraudulenter cōductoꝛes a rusticis abstulerūt ad nos peruenirūt: peccata q̄ ab eis perpetrata sunt ad nos trahantur. Et ideo volumus cū oi fidep vnāquāq; massam colonos pauperes ⁊ indigentes experientiam tuā describere: atq; ex eis pecunijs que ex fraudibus sunt inuēte: vaccas / oues / porcos cōparare: et singulis colonis pauperioꝛibus ea distribuere. Qō te facere volumus cū consilio reuerēdissimi Joā. epi et Hadriani chartularij: ⁊ si necesse est etiam cū consilio filij mei dñi Juliani: ita vt nullus alius sciat sed secretum sit. Idem Petro subdiacono scribens ait. Cognouimus rusticos ecclesie in frumēto ꝙ p̄ijs aggrauari: ita vt instituta summa eis in cōparatione abundantie tēpoze non seruetur. vnde volumus vt iurta p̄tia publica omni tempoze sive amplius sive minus frumenta nascantur: in eis cōparationis mēsura teneatur. Frumenta aūt que naufragio pereūt: per oīa vobis volumus reputari: ita tū vt a te negligētia ad trāsmittendum minime fiat: ne oū trāsmittendi tēpus negligit: dānū ex vitio vestro generetur. Valde aūt iniustū ⁊ iniquū esse p̄spexim⁹: vt a rusticis ecclesie de sextarijs aliquid accipiat: et ad maioꝛes modiū dare cōpellātur q̄ in hoꝛreis ecclesie infertur. Unde p̄cipimus vt plusq̄ decē ⁊ octo sextariorum modiū nunq̄ a rusticis ecclesie frumenta debeāt accipi. Nisi forte si q̄d est qō naute iurta cōsuetudinē superaccipiūt: qō minui in ipsis nauibus attestantur. Item nec siliquas extra libras: nec libā maioꝛē exigere debeant: sed per estimationē tuā p̄out virtus sufficit / in summā pensionis crescat: ⁊ sic turpis exactio nequaq̄ fiat. Ne vero post obitum meū hec ipsa onera que super pēsum illata subtrahim⁹: riteꝛū in quoliber addant: volumus vt securitatis libellos ita de pēsionibus facias: quatenus imp̄rimas: dicēs tantā pensionem vnūquēq; debere persoluere: in ibi adiectis siliquis oneribus vel granaticis. Ante omnia hec te volumus solicite attendere: ne iniusta pondera in exigendis pēsionibus ponantur: sed siqua talia inueneris: frange: ⁊ noua et recta constitue. Preterea cognouimus q̄ p̄ma illatio burdationis rusticos nostros vehementer angustat: ita vt p̄iusq̄ laboꝛes suos venundare valeant: cōpellantur tributa persoluere. Que oū de suo dare nō habēt: ab auctionarijs publicis mutua accipiunt: ⁊ grauia commoda ex eodez beneficio persoluunt: ex qua re fit vt dispēdijs grauibus coangustentur. Unde p̄cipimus vt omne qō mutuum p̄o eadē causa ab extraneis accipere poterant: a tua experientia in publico deꝛ: et a rusticis ecclesie paulatim vt habuerint accipiatur: ne tēpoze coangustati cōpulsi vilius vendant: ⁊ hoc eis minime sufficiat. Precepit quoq; eidem vt de cōmodis nuptiarum q̄ diuites solidi summā non excedant. s. in dando. pauperes vero minus: ⁊ hoc conductoꝛibus dari: nō in ratione ecclesie. Precepit quoq; vt conductoꝛū ecclesie bonis heredes succederent: et non ecclesie officiales: vt fiebat in quibusdam locis. Precepit vt ⁊ si colonus aliquid iniuste a conductoꝛe acciperet: ipsi conductoꝛi restituatur cui ablatum est: non ecclesie applicetur vt fiebat. Nō plus autē demissis ecclesie volumus te accipere: nisi quātum cōsuetudo est. Itē eidē de quodā opere sibi iniuncto ait. Agimus gratias solicitudini tue: quia de causa fratris mei p̄cepi tibi vt argumentū transmittere debuisset. Et sic obliuioni mandastī: ac si tibi aliquid ab extremo mancipio diceretur tuo. Quod iam vel modo non experientia: sed negligentia tua studeat adimplere: et quicquid apud Antonium fuisse cognoueris: sub omni velocitate transmitte.

Consuetudo attendit.

§. XI. De multiplici eius afflictione / patiētia / et humilitate.

In fine expositionis sue super Ezech. Ecce vt domino largiente potuimus: retiā vobis fratres charissimi rimati sum⁹. Nemo aūt me reprehēdat si post hec loquutiōe cessauero: q; sicut oēs cernitis: nostre tribulationes excreuerunt. vndiq; gladijs circunfusi sum⁹: ⁊ vndiq; imminens moꝛtis periculū timem⁹. alij detruncatis ad nos manibus redeūt. alij capti. alij interempti nūtiant.

Jam

Iam cogor linguā ab expositiōe retinere: quia tedet aiam meā vite mee. Jā null⁹ in me studiū sacri eloquij requirat: q⁹ versa est in luctū cithara mea. Jā cor in mysterior⁹ discussione nō vigilat: q⁹ dormitauit aia mea pre tedio. Cū autez viuere nō licet: de scripture sancte sensib⁹ loqui qualiter libet? Et qui cogor quotidie amara bibere: quō possum dulcia ppinquare? Idem scribēs Italice patritie t Uenantio t monacho patritio ait. Pctis meis facientib⁹ etiā. xl. mēses sunt (qō valde rarum est) si de lecto surgere aliq̄ potuero: vt vita mea grauissima sit pena. Quotidie enī in dolore deficio: t mortis remedium expectando suspiro. In clero vero hui⁹ vrbis t populo tāti febriū languores irruerūt: vt pene nullus liber: nullus seruus remanserit: qui esset idone⁹ ad aliquod officium vel ministerium. De vicinis aūt vrbibus strages nobis mortalitatis quotidie nuntiat. Aphrica autē rem qualiter mortalitate t languorib⁹ vastet: vos vicinores estis: qui tanto credo subtilius cognouistis. De oriente vero q̄ veniunt grauiores desolatiōes nūtiant. In his itaq⁹ oīb⁹? q⁹ appropinquāte fine mundi generalem percussorez esse co gnoscim⁹? affligi nimis de propijs molestijs non debem⁹. Idē Eulogio pfiarche Alexandrino. Transacto anno suauissima scitatis vestre scripte suscepi: quib⁹ p egritudinis mee nimietate rndere nūcusq̄ nō valui. Ecce enim iam biennium pene expletur: q⁹ lectulo teneor. tantisq⁹ podagre doloribus affligor: vt vix in diebus festis vsq̄ ad horarum triū spatius surgere valeā: t missarū solēnia celebrare. Mor autē cum graui compellor dolore decumbere: vt cruciatus meū possim gemitu interrumpēte tolerare. Qui dolor interdū mihi lentus est: interdū nimi⁹. Sed neq̄ ita lentus est vt recedat: neq̄ ita nimi⁹ vt interficiat. vñ fit vt qui quotidie in morte sim: repellar a morte. Nec mirum: q⁹ peccator grauis tali corruptionis carcere diu teneor inclusus: vnde cōpellor exclamare. Educ de carcere animam meam. Sed q⁹ meis adhuc precibus obtinere nō mereor: rogo vt vestre scitatis ore sue mihi intercessionis adiutoriū preberat: meq̄ a pctis t corruptionis pondere liberum reddat: in illā quā bene nostis libertatē glorie filiorū dei. Itē eidē. Rogo ergo vt pro me peccatore enixius oretis: q⁹ et dolor corporis ex podagris: t amaritudo cordis ex curarum afflictionibus: et immensa vastitas mortalitatis: inter tot barbaror⁹ gladios vehemēter affligit. Inter que oīa nō. tpales sz eternā cōsolationē req⁹ro: quā p me impetrare non valeo. sed per intercessiones vestre beatitudinis hāc me obtinere confido. Idem Marinianо epo Arabie scribēs ait. Multū iam tp⁹ est quo surgere de lecto non valeo. Nam mō podagre dolor cruciat: modo nescio quis in toro corpore cuz dolore ignis expāditur. Et fit plerūq̄ vt vno in me tpe ardor cū dolore confligat: t corpus in me animusq̄ deficiat. Proinde frater sanctissime diuine p me pietatis miam depreca re: vt percussionis sue in me flagella propitius mitiget: t patientiam tolerandi cōcedat: ne nimio (quod absit) tedio in impatientiā cor erūpat: t quod curari per plagam poterat culpa crescat ex murmure. Idē Sebastiano epo. Que sanctissime frater de amici vestri dñi Ro. psona hāc in terra patimur loqui minime valeamus. Breuiter tñ dico: q⁹ eius in nos malitia Longobardorū gladios vicit: ita vt benignio⁹ videātur hostes qui nos interimunt: q̄ reipublice iudices qui nos malitia sua rapinis ac fallacijs in cogitatione psumūt. Et vno tpe curā epor atq̄ clericor monasteriorū quoq⁹ t ppli gerere: cōtra hostium insidias vigilare: contra ducū fallacias atq̄ malitias suspectus semp existere: cuius laboris / cui⁹ doloris sit: vra fraternitas tanto veri⁹ pēsat: quāto me qui hoc patior purius amat. Idē Joanni Rauenne epo scribēs ait. Pctis meis hoc imputo: q⁹ iste q̄ nūc interest haud dubiū ōn Romanus exarch⁹ t pugnare contra inimicos nros dissimulat: t nos pacē facere vetat. Quamuis iam mō etiā si velit facere oīno nō possumus: q⁹ Ariulfus exercitū Autharith⁹ t Norduldi hūs eor ubi dari pcaria desiderat: vt nobiscum loqui de pace aliquid dignetur.

Aphrica autē Super hoc qō hic dici tur fun datur. c. quosdaz extra ō p sump.

§.XII. De libris editis ab eo.

Quum de monasterio assumptus lenita cardinalis factus pro respōsis eccl'iasticis Cōstantinopolim apocrisari⁹ esset directus: a fratrib⁹ rogatus obnoxie: maximeq⁹ a Leandro hyspalensi epo: q⁹ pro causis Uisigothor⁹ legat⁹ Constantinopolim aduenerat: cōpulsus est vt librum beati Job multis inuolutū mysterijs enodaret. quē per. xxxv. libror⁹ serie mira rōne pdocuit. In quib⁹ ita de virtutib⁹ vitijsq⁹ disseruit vt non solis eadē verbis videat exponere: sz formis aliquo mō visibilib⁹ demōstrare: vñ nō est dubiū eā pfectionē ipsarū assequutū virtutū: quar⁹ tā efficaciter vallauit effectū. Prioza aūt dicti libri. l. moraliū vt dicit Jo. diacon⁹ coram positis fratrib⁹ sub oculis dixit. Et q⁹ tp⁹ paulo vacāti⁹ reperit: posteriora tractando dictauit. Quisq⁹ ei spatia largiora supperet: multa augēs: pauca subtrahens: atq⁹ ita vt inuenta sunt nonnulla derelinquens: ea que se loquente excepta sub oculis fuerant: per libros emendādo cōposuit. Qui quū iam factus epus rome postrema dictaret: qui stilo prima dixerat attendens: solicite egit vt ea que loquut⁹ fuerat: studiosa emendatione transcurrens quasi ad similitudinem dictātis exigeret: t ea q̄ dictauerat non longe a colloquētis sermone discrepent. Quāuis ipsius tertiam partem opis vt colloquendo ptulit pene ita dereliquit. dum eū fratres ad alia exponēda ptraherēt: hanc subtilius emendari noluerūt. Quod opus p. xxxv. libros extēsum (vt dictū est) in sex codicib⁹ exposuit. In ipsis aūt sui episcopatus exordijs dū a Joāne Rauēnatis vrbis epo humiliter fuisset reprehensus: cur pastoralis cure delitescēdo pondera fugeret vir tam idoneus voluisset: quasi rōnē reddēs libū pastoralis regule cōposuit: quē quadripartita ratione distinguens valde pensanda esse dicit quū rerum necessitas exposcit: ad culmē q̄sq⁹ regiminis qualiter veniat: atq⁹ ad hoc rite pueniēs qualiter viuat: t bñ viuēs qualiter doceat: t recte docēs infirmitatē suā quotidie quanta consideratione cognoscat. Primum ergo appetitū tēperet. postea magisteriuz q⁹ nō a querēte suscipit: vita cōmendet. deinde bonū q⁹ viuendo bene ostēditur: etiā docēdo ppagetur. Demum perfecta queq⁹ opera consideratio proprie infirmitatis deprimat: ne ante oculos ea tumor elationis extinguat. Et in ipsa tertia parte libri diffuse ostendit quomodo admonēdi sint singuli varijs vitijs dediti vario modo fm varietatē conditionuz. Quē librum pastoralis magnus Anastasius Antiochenus epus in grecū transtulit: t orientalibus ecclesijs opus venerabile procurauit. Deinde dū adhuc Grego. ad loquendum voce flatuq⁹ sufficeret: per stationes discurrens. xx. homil. euangelij diuerso tpe declamauit cora pp'o. Reliqua vero eiusdē numeri dictauit quidem: sed lassescente stomacho lāguore continuo alijs pronuntiare permisit. Quar⁹ exemplaria. Scō seruo dei petenti mandauit. Quunq⁹ a suis familiaribus vt aliqua de miraculis patrum describeret enixi⁹ rogaretur: hinc Grego. motus sanctorum miracula t precipue in Italia facta cuz Petro suo diacono: que per inquisitionem t respōsionē ptulerat: expositionis alterius studiū interrumpens: sola noīm prenotatione distinxit: t in libris quatuor ordinauit. Hos libros dialogorum zacharias post annos plurimos Romanus epus / greco latinoq⁹ sermone doctissimus in grecam linguā cōuertēs orientalibus ecclesijs diuulgauit: quis astuta greco⁹ puerilitas nomē filij in cōmemoratione spūssancti a pre pcedentis statim radens abstulerit. Hor⁹ libror⁹ secundus diffuse describit per totum ortū pgressum virtutibus et miraculis plenū: t exitū beati Bñdicti. Quartus vero de vite future statu: sc⁹ de infernor⁹ purgatorio: paradiso per exēpla plura. Demū primā et vltimam partē seu visiones Ezechielis prophete: q⁹ videbantur obscuriores. Romanis postulantibus pertractauit. Easq⁹ xxij. homil. distinguens quātum lucis intus habeant patefecit. Qui libri vt ait Jo. diacon⁹ dñi a doctorib⁹ sequentis tpis taz rectissimis sentētijs edite q̄ luculento rhetorice facūdie stilo cōpositi doceant: eos beatus Grego. ex humilitatis sue dulcedine incultos phibet Leandro. ¶ De libris moraliū sic scribit. Queso vt huius operis moralium dicta percurrēs: in ijs verbor⁹ folia nō requiras: q⁹ per sacra eloquia ab eorū tractatoribus infructuose loquacitatis leuitas studiose compescitur: t dum in templo dei nomē plātari prohibetur: vnde t ipsam loquendi artem quam magisteria discipline exteriorib⁹ insinuant: seruare desperi. Nam sicut huius epl'e tenor enūtiat: non methacismi collisionē fugio. nō barbarismi pfusionē deuito. hiatus motusq⁹ etiā propositionum casus seruare cōtemno: q⁹ indignum vehementer existimo: vt verba celestis oraculi: restringam sub regulis Donati. Neq⁹ enim hec ab vllis interpretibus in scripture sacre authoritate seruata sunt. In quibus verbis agnoscitur Grego. non studuisse pompatice loquutiōi: sed ex pristina secularis exercitij consuetudine potius incurrisse. Lnī? tñ eloquētiā t Jsidorus t Beda multū cōmendant. Ipse tñ Grego. ex humilitate furfur suā doctrinam appellat: respectu aliorū doctor⁹ doctrine. Sed t ipsos libros suos publice. s. ad mēsam vel in ecclesia legi phibebat in officijs. Sed t in fine moraliū huius humilitas maxima ostendit dicentis. Expleto hoc opere ad meipsum mihi video esse redeundum. Multū quippe mēs nostra quū recte loquitur: extra seipsam spargit. Intregritatē nāq⁹ animi: dū cogitātur vera quidez mala me dixisse aliqua etī non inuenio: q⁹ omnino te beati piens dixi: meo videlicet vitio minus me bene dixisse profiteri non dixerim non defendo. Bona vero siqua diuinitus acci-

De libris moraliū

De hu militate Grego.

Dialogi Grego rū ī gre cū ꝓfi.

Pasto ral' Bze gozian⁹ in gre cū tra ductus

deo. Ad meipsum autē intrinsecus rediēs radicē mee intē-riōis inspicio: deo quidem ex ea me summo opere placere vo luisse cognosco. Sz eidē intentioni qua deo placere studeo: furtim se nescio quomodo intentio humane laudis interse-rit. Quod quum iam postmodum tardeq; discerno: inuenio me aliter agere: quod scio me aliter inchoasse. Fatendū igi-tur q; rectā intētionē nostraz: que soli deo placere appetit: nōnunq; intentio minus recta que de donis dei placere ho-minibus querit: infidiando comtatur. Si aūt diuinitus di-stricte discutiāmur: quis inter ista remanet locꝰ salutis: qñ et mala nostra pura mala sunt: et bona que nos hr̄e credi-mus: pura bona esse nequaq; possunt? Et post pauca. Igi-tur queso vt vnusquiq; qui hec legerit: apud districtum iu-dicē solatiū mihi sue oratōnis impendat: t omne qō in me fordidū deprehēdit: fletib⁹ diluat. ℂ Uidetur quoq; et alia scripsisse seu exposuisse: ex eo quod Joām subdiacono Ra-uenne respōsali suo significare videtur inter cetera sic scri-bens. Quia charissimus quondam filius meus Claudius alias me loquēte de puerbijs: de cāticis cāticoꝝ: de pphe-tis de libris quoq; regum: de Heptatico audierat: q ei scri-pto tradere pre infirmitate non potui: ipse ea suo sensu di-ctauit: ne obliuione deperirent: vt apto tempore hec eadez mihi inferret: t emendatius dictarentur. Que quū mihi le-gisset: inueni dictoꝝ meoꝝ sensum valde inutilīū fuisse per-mutatū. Unde necesse est: vt tua experientia omnia excusa-tione atq; mora cessante: ad eius monasterium accedat. con uenire fratres faciat. t cum omni veritate quantascunq; de diuersis scripturis chartulas detulit: ad medium deducāt. quas tu suscipe: t mihi celerius transmitte. Unde cōstat q; plures libros q̄ prefatos quos habemus cōposuit. Et licet Lōgobardoꝝ perfidia seuiēte post Ezechielis tractatus ab expositione libroꝝ destiterit: componendis tū eplis q̄diu viuere potuit: nō cessauit. Quarum videlicet tot libros in scrinio dimisit: quot annos vixit. vñ decimūtertiū epistola-rum librū imperfectū reliquit. Ex quarum eplarum multi tudine primi Hadriani pape temporibus quedam decreta-les epistole excerpte sunt: t in duob⁹ voluminib⁹ sicut mo-do cernitur congregate. Et dicitur registrum Gregorij.

§. XIII. De diuersis epistolis

eius. Jdē Mauritio auarissimo simulq; rapacissimo ipera-tori suggestionibus inimicorum suoꝝ funestissimam legez ferēti: vt nulli militū qui videlicet in manu signar⁹ fuisset queniri liceret. inter cetera sic respōdit. Ad hoc potestas su per oēs hoies pietati dñoꝝ meoꝝ: vt qui bona appetunt adiuuenē: vt celoꝝ via latius pateat: vt terrestre regnū ce lesti famulet. Et ecce aperta voce dr̄: vt qui semel in terrena militia signatus sit: nisi aut expleta militia: aut pro debili-tate corporis repulsus: christo militare nō licet. Ad hec ipse per me seruum vtinam suum t vestrum respondit christus dicens. Ego te de notario comitem excubitoruz feci: de co-mite excubitorū cesarem: de cesare imperatorē. t nō solum hoc: sed et patrem imperatorum. Re. sacerdotes meos tue manui cōmisi: t tu a meo seruitio milites tuos subtrahis? Responde pissime domine/rogo/seruo tuo: quid venienti t hec dicenti responsurus es iudici dño tuo? Requirat/ro-go/dñs meus: q̄s prior imperator hāc legē dederit: t subti-lius estimet an dari debuit. Idem Theodoro medico. Pctis meis facientibus (inq̄t Grego.) ex quoruz cōsilio vel sugge stione nescio: talem in republica sua legez protulit impera tor: qualē primū sic: vt ij dicunt qui leges veteres nouerūt: Julianus ptulit: de quo scim⁹ oēs quantum deo aduersus fuerit. Quū autē quidaz Joannes ex monacho regie vrbis factus antistes: qui tpe suo Grego. Constantinopoli mora-batur apocrisarius pape: fugere summū sacerdotium quasi humiliter finxerat: eo suscepto adeo in superbiā sit elatus: vt ex causa alia occasionē querēs synodum faceret: in qua se vniuersalē appellare conatus est. Hoc audiens Pelagi⁹ papa t directis eplis eiusdem synodi acta cessauit. Beatus Grego. suam Pelagij sequēs predictū Joānem sepe moni-tum acquiescere differentez pari sua mulctauit. sub inter-minatione ppij honoris oībus epis mādauit ne vnq; vni-uersalis pfanum vocabulum aut scriberēt aut susciperēt. Sed Joānes ille multis fallacijs ad suam hypocrisim con-sensum auarissimi principis redimens: obtinuit vt impera-tor Gregorio scriberet quo sibi pacific⁹ exstitisset. Quapropter ipse Grego. inter alia Constantine imperatrici sic scribit. Sabiniano diacono responsali meo scribente cognoui in causis beati Petri apl̄oꝝ principis: pra quo sdā fugbe hu-mile ficte blādos quantā se iustitia vestre serenitatis im-pēdat. Unde adhuc peto vt nulli⁹ prevalere pra veritatem hypocrisim permittatis. Quia sunt quidā iuxta apl̄i voces: qui p dulces sermones t bñdictiones seducunt corda inno-

Gregorij Joānē insec-tat qō vniuer-salis epi scopus appella ri vole-bat,

cētū. qui, veste quidē despecti sunt: corde aūt tumēt. t quasi in hoc mūdo cuncta despiciūt: sed ea que mūdi sunt: cuncta simul adipisci querunt. Qui indignos se oībus hominibus fatentur: sed priuatis vocabulis cōtenti esse nō possunt: qz illud appetunt vñ oībus digniores esse videantur. Et post pauca. Preterea iudico quia pissimi dñi scripta suscepi: vt fratri t pacerdoti meo Joāni debeā esse pacific⁹. Equidem sic religiosum dñm decuit: vt sacerdotibus ista preciperet. Sed quū se noua psumptione atq; supbia idē frater meus Joan. vniuersalē se appeller: ita vt predecessoris mei sctē me-morie tpe adscribi se in synodo tali superbo hoc vocabulo faceret: cui⁹ cuncta illius synodi apl̄ica sede cōtradicente soluta sint: triste alioq; mihi serenissimus dñs innuit: cuz nō corripuit qui superbit: sed me potius ab intentione mea declinare voluit: qui in hac causa euāgelio t canonum hu militatis t rectitudinis veritatē defendo. Qua in re a pre-dicto fratre t cōsacerdote meo pra euāgelicam sniam: con tra beatū quoq; Petrū: cōtra oēs ecclias canonūq; agitur. Sed est oipotēs deus: in cuius manu sunt oia: de quo scri-ptū est. Nō est sapiētia: nō est prudentia: nō est cōsiliū cōtra dñm. Equidē sepe fatus sanctissimus frater serenissimo do mino multa suadere conat: sed bñ noui qz tante ille oratio-nes eius t lachrymе nil ei a quoq; pra rōnē aut aīam suam subripi permittunt. Triste tñ valde est vt patienter feratur: quatenus despectis oībus/predict⁹ frater t coēps meus so lus conet nuncupari eps. Sz in hac eius superbia q̄d aliud nisi propinqua iam antichristi tpa esse designat: quia illum vez imitatur qui spretis in sociali gaudio angelorum legio-nibus: ad culmen conatus est singularitatis erumpere di-cens. Super astra dei exaltabo soliū meū. similis ero altis-simo. Uñ per omnipotētē dñm rogo: ne pietatis vestre tem pora permittatis vnius hominis elatione maculari: nec taz peruerso vocabulo vlluz quoquo modo pbeatis assensum. atq; in hac causa nequaq; me pietas vestra despiciat: quia etsi peccata Grego. tanta sint que ista pati mereātur. Petri apl̄i nulla sunt pcta: vt vestris tpibus pati talia mereatur. Unde iterū atq; iterū per omnipotentem dñm rogo: vt sicut priores principes sancti Petri apl̄i gratiā quesiuerūt: vos quoq; hanc vobis t querere et seruare curetis: et propter peccata nostra qui ei indigne seruiuimus: ei⁹ apud nos ho-nor nullatenus minuatur. Qui t mō vobis in oībus adiu-tor esse valeat: t postmodum vestra valeat pcta dimittere. Uiginti autē iam t vij. annos ducimus: q̄ in hac vrbe inter Longobardorum gladios viuimus. Quibus q̄ multa ab ec clesia quotidianis diebus eroganf vt inter eos viuere pos-simus: suggerenda non sunt. Mauritio autem imperatori super huiusmodi scribēs Grego. ait. Ecce claues regni cele-stis haud dubium Petrus accepit: ptās ligandi t soluendi tribuit: cura totius eccl̄ie t principat⁹ cōmittit: t tñ vniuer salis apl̄s non vocatur: et vir sanctissimus Joannes coēps meus vocari vniuersalis episcop⁹ conatur. Exclamare com pelloz t dicere. O tempora. o mores. Ecce in Europe parti-bus barbarorum vi sunt tradita oppida. destructe vrbes. eversa castra. depopulate prouincie nullus terraz cultor in habitat: sed seruiunt t dñanf quotidie in nece fideluz cultoꝝ idoloruz: t tñ sacerdotes q̄ in cinere in paumento flen-tes iacere debuerunt: vanitatis sibi noia expetunt: t nouis t profanis vocabulis gloriant. Nūquid ego in hac re pessi-me dñe causam propriam defendo? Nunquid ego in hac re iuriā vindico? Causam omnipotētis dei: cām eccl̄ie vniuer salis. Quis est iste qui pra statuta euangelica: cōtra cano-nū decreta/nouū sibi nomē vsurpare presumit? Utinaz sine imminutione sit vn⁹: q̄ esse appetit vniuersus. Ecce multos ecclesie Constantinopolitane in hereseos voraginem ceci-disse nouimus sacerdotes: t non solū hereticos: sed here-siarchas factos. Et infra. Ille ergo magis pissimorum do-minoꝝ precepti⁹ reus tenēdus: qui preceptis canonicis obe dientiā prebere cōtēnit. Ille coercēdus est: q̄ sancte ecclesie vniuersali iniuriā facit: q̄ corde tumet: q̄ gaudere de nomi-ne singularitatis appetit: q̄ honori quoq; vestri imperij se per priuatū vocabulū superponit. Ecce oēs de hac re scan-dalum patimur. Ad vitā rectā reuertatur author scandali: et omnia sacerdotū iurgia cessabunt. Ego cunctorum sacer dotum seruus sum inquantum ipsi sacerdotaliter viuant.

§. XIIII. Animaduertēs igitur

Greg. se a deo pontificē cōstitutū: vt radices vitioꝝ euelle ret: virtutes plātaret: oēs cōsuetudines quas pra apl̄icam thematis interminatione dānauit. A cubiculo suo oēs se culares amouit. Clericoꝝ vel monachoꝝ prudentissimos familiares t consiliarios sociauit. Ipse etiā statuit dicens in gñali synodo, ij. q. vij. cū pastoris. Cū pastoris vita exem-

plo

plo debeat esse discipulis: plerūq; cleri qualis sit vita in se-
creto sui pastoris nesciunt quantum seculares pueri sciūt.
De qua re presenti decreto statuimus: vt qdā ex clericis: vel
etiam ex monachis electi ministerio cubiculi pontificalis
obsequant: vt is qui in loco regiminis est: talis habeat te-
stes: q verā eius in secreto cōuersationē videant: et ex sedu
la visione exemplū profectus sumant. ¶ Ipse sanctissimus
pōtifex ad ieiuniū quadragesimale: qd a btō Petro dr insti
tutum: z inchoabat a laicis scda feria post primam dn̄icam
quadragesime: addidit Greg. quatuor dies ieiunandos ante
ipsam dominicam: vt in hoc conformaremus nos christo in
ieiunio. xl. dierum. Nā a prima dn̄ica vsq; ad pascha nō sunt
nisi. xxxvj. Et in ipso ieiunio quadragesimali declarat non
solū a carnibus: sed et ouis z caseo abstinendum. vt pz. di.
iiij. denique. Ipse Grego. indixit continentiā subdiaconibus:
statuens q nullus de cetero pmoueret ad subdiaconatuz:
nisi promissa continentia implicite etsi non explicite: ita qd
postea nō pñt cōtrahere matrimoniū: z cōtractum de facto
nō tenet. vt pz dist. xxxj. ante trienniū. Ipse etiā reprehēdit
sacerdotes habitare cū feminis dicens. Conspicio qd nefa-
riū est dicere vel audire: z cōtra sctōrū canonum sancita: vbi
talis fuerit cōmorātiū habitatio: antiqui hostis stimuli nō
desunt. Ideoq; admonendi sunt: vt nō antiqui hostis deci-
piātur fraude: quaten9 iuxta apl'i vocē/ nō vituperet mini-
steriū nostrū. di. lxxxj. ops. Idē dist. e. legit. Legit q beatus
Augu. cū sorore sua habitare nō cōsensit: dicēs. Que cuz so-
rore mea sunt: sorores mee nō sunt. Docti ergo viri cautela
magna debet esse nobis instructio. ¶ Cōtra simoniacos sic
ait in registro. z habet. j. q. j. presbyter. Presbyter si eccl'iam
per pecuniā obtinuerit: nō solū eccl'ia priuet: sed etiā sacer-
dotij honore spoliet: q2 altare/ decimas/ et spm̄sctm̄ emere
vel vēdere: simoniacam heresim esse nullus fidelium igno-
rat. z benedictio illi in maledictionē cōuertitur: qui ad hoc
vt fiat heretic9 pmouet. Et infra. eo. c. quicunq;. Quicunq;
sacros ordines vēdūt vel emūt: sacerdotes esse nō pñt. vnde
scriptū est. Anathema dāti: anathema accipiēti. hec Grego.
Que verba sunt multū obscura. Talis em̄ simoniac9 in bñfi
cio ipm retinere nō pōt: scz sine dispēsatione: z si est curatū:
est suspēsus ab exequutiōe officiorū suorū z ordinum. Et sic
intelligit qd dicit q2 sacerdotes esse non possunt q ordines
emūt: etiā quoscūq; q2 scz exequi act9 eorū nō possunt: z sic
intelligūtur anathematizati. i. suspensi. nā fm antiqua iura
nō erāt ipso iure excōicati: sed suspēsi. Altare dicit vel ipsa
capella: vel presentatio ad capellam: qd est patronorū ius:
vel ipse patronatus. Pro quolibet horuz dare vel accipere
pecuniā: simonia est. Decima dr hic ius percipiēdi decimas.
Spiritūsanctū vendere/ est pecuniā accipere pro sacramen-
tis in quibus recipit spūssanct9: vt pretiuz eorū: qd est simo
niacū. Et dr simonia heresis nō pprie sed per similitudinem
quia ex eo opere videtur ostendere se vt dn̄m eius: posse vē
dere spiritūsanctū. qd est hereticū credere. Et lz vt fiat he-
reticus/ tenetur ɔsequutiue non causatiue. q2 ex ipsa pmo-
tione simoniaca sequitur iste effectus vt cēsatur quasi here
ticus modo dicto. Idez in tractatu euangeliorū. et habet. j.
q. j. sunt nōnulli. dicit. Quum virū iustum ppheta describe-
ret: ait. Qui excutit manus suas ab omni munere. nō dixit
a munere: sed ab oī munere: q2 aliud est mun9 ab obsequio:
aliud a manu: aliud a lingua. Munus ab obsequio / est ser-
uitus indebite impensa. Munus a manu/ est pecunia. Mu-
nus a lingua / fauor. Ille ergo qui sacros ordines tribuit:
tunc ab oī munere man9 excutit: qñ in diuinis rebus nō so-
lum nullā pecuniā: sed nec etiā humanā grām reqrit. Idem
in registro: z habet. c. seq. inqt. Si quis neq; sanctis pollēs
moribus: vel neq; clero populoq; vocatus: vel pulsatione
coactus impudēter christi sacerdotiū iam quolibet facino-
re pollut9/ iniusto cordis amore: vl' sordidis pcib9 oris: siue
comitatu: siue manuali seruitio: seu fraudulēto munuscu-
lo/ episcopalē seu sacerdotalē nō lucro animarū: sed inanis
glie auaritia fult9 dignitatē acceperit: z in vita sua nō spon
te reliquerit: eūq; insperata mors penitentē non inuenerit:
pculdubio in eternū peribit. Istā tñ materiam de simonia
que multū regnat in eccl'ia: diffuse habes declaratam in. ij.
parte tit. j. c. j. per totum. ¶ Idem Grego. in homil. xiij. et. j.
q. iij. vendentes. ait cōtra iudices pecunia iudicātes: etiam
iuste. In tēplo vēdentes sunt: q hoc qd quibusdā iure cōpe-
tit: ad premiū largiūtur. Iustitiā enim vedere/ est hanc pro
premij acceptione seruare. Emētes vero in tēplo sunt q dñ
hoc qd iustū est/ proximo soluere nolūt: deūq; rē iure debi-
tam facere cōtēnūt: dato patronis pretio emit pctm̄. Idem
Greg. xj. q. iij. qui recte iudicat. Qui recte iudicat z premiū
remunerationis expectat: fraudem in deū perpetrat. q2 iu-
stitiā quā gratis impartiri debuit: acceptione pecunie ven-
dit. Bonis male vtūtur: qui pro tpali lucro iuste iudicant.

Sanct9 petr9 instituit ieiuniū. quadragesimale.

Contra simoniacos.

Spiritumsanctū vendere qd sit.

Contra corruptos iudices.

Tales quippe ad veritatem non defensio iustitie: sed amor
premij puocat. qb9 si spes nūmi subtrahit: ɔfestiz a iustitie
ɔfessiōe recedūt. Acceptio munerū puaricatio veritatis est.
vñ z p iusto dr. q excutit man9 suas ab oī munere. Idem. q.
ea. summopere. Sūmopere pcauendū est: vt rectores eccle-
sie z qui publica iudicia exercēt: in dictandis sentētijs nul-
latenus leuitate aut furore ducti sint precipites: sed causis
pri9 diligenter vētilatis: quū res q ignorabatur pleniter ad
notitiā venerit: tunc diuina z humana lex resoluatur: z fm
qd ibi cōstitutū est: remota psonarū acceptione: definitiua
proferat snīa. Idē in lib. moraliū. xx. z dist. xlv. ois ait. Ois
qui iuste iudicat: staterā in manu gestat: z in vtroq; pēso iu-
stitiā z miam portat. Sed per iustitiā reddit pcti snīam: per
misericordiā peccati tēperat penā vt iusto libramine quedā
per equitatē corrigat: qdā p miserationem indulgeat. Qui
dei iudiciū oculis suis preponit: semper timēs z tremens in
omni negotio formidat: ne de iustitie tramite deuians ca-
dat. Idē. c. precedēti dist. e. Disciplina vel misericordia mul-
tum destituit: si vna sine altera teneatur. Sed circa subdi-
tos inesse debet rectoribus et iuste consulens misericordia
et pie seuiens disciplina. vnde in vulneribus sauciati per sa
maritanū vinū adhibetur z oleū. per vinū mundantur pu-
trida: per oleū fouentur sananda. Miscēda ergo est lenitas
cū seueritate: z faciēdum est quoddaz ex vtroq; tēperamen-
tum: vt neq; nimia asperitate exulcerentur subditi: neq; ni-
mia lenitate soluantur: authoritate. ps. figura arce: exēplo
Moysi hoc declarat. Idem Grego. in homil. eadem dist. ve-
ra iustitia. Uera iustitia compassionē habet: falsa dedigna-
tionē: quis z iusti soleant peccatoribus indignari. sz aliud
est quod agitur typo superbie: aliud quod zelo discipline.
Indignantur quippe iusti: sed nō sunt dedignantes. Perse-
quutionē mouēt scilicet cōtra vitia: sed amātes. At cōtra ij
qui de falsa iustitia superbire solent: ceteros quosq; despi-
ciunt. nulla infirmantibus misericordia condescendunt. et
quo se peccatores esse non credunt: eo deterius peccatores
fiunt. Idem ex registro episcopis per Galliam/ Europam/ z
Germaniam constitutis. dist. xlv. licet. j. Licet plerūq; acci-
dant sacerdotibus que sunt reprehendenda: plus tñ erga
eos corrigendos agat beneuolentia q seueritas: plus co-
hortatio q cōmotio. plus charitas q potestas: quuz nemo
nostrū sine reprehēsione aut sine pctō viuat. Nam si statim
dominus beatū Petruz preceptorē nostrum post trinā ne-
gationē iudicasset: non tantū ex eo fructum sicut fecit per-
cepisset. Excitandi ergo atq; corrigēdi magis sunt rectores
ecclesie q statim iudicandi. vnde necesse est quecunq; nego-
tia ecclesiastica post multarum experimenta causarū solici
tus pspicit: et diligentius precaueri: quatenus per spiritum
charitatis z pacis omnis materia scandalorum et presum-
ptio inuidorū atq; oppressio simpliciū fratrum de ecclesijs
dñi auferent. hec ille. Et videnr intelligenda hec et obser-
uanda qñ pctā sunt occulta: vel ex quadā passione et fragi-
litate: z de quib9 multū dolent: z non ex habituata malitia
z cū ptinacia. vnde idē Grego. ait ex registro. et. ij. q. v. Pau-
lus. j. Paulus dicit: seniorem ne increpaueris. Sed hec re-
gula in eo est seruāda: quum culpa senioris suo exēplo non
trahit ad interitū corda iuniorū. Ubi autē senior exemplum
ad interitū prebet iuuenibus: ibi stricta increpatione feriē
dus est. Nam scriptum est. Laqueus iuuenū oēs vos estis.
Et rursus. Maledictus puer centum annorū. Idem in ho- Esai.
mil. z. xxiij. q. iiij. si is qui. sic ait. Ea q in nos committūtur: xlij.
facile possumus dimittere: ea vero que in deū cōmissa sunt: Esa.
cū magna discretione nec tñ sine penitētia possum9 relaxa- lxvj.
re. Item Castorio notario Rauenne scribit dicens. Quanto
a nobis creditur: z necessarias vides causas iniungi: tanto
strenuum debes te z solicitum exhibere. Proinde si Maxi-
mus. scilicet eps de inobediētia sua sicut deputauim9 egit
pniam: ad cōsolandum illum epl'am quam ad eū scripsimus:
qua ei z grām nostrā z cōionem reddidisse significauimus:
experientia tua debeat dare. q2 sicut in cōtumacia persisten
tibus seueros nos esse cōuenit: sic humiliatis et penitenti-
bus veniam negare nō debemus. Idem in homil. xxvj. z. xj.
q. iij. iudicare. Iudicare digne de subditis nequeunt: qui in
subditorum causis sua vel odia vel gratiā sequūtur. Idem
Bonifacio defensori scribens. xxv. q. ij. institutionis. ait. Ni
mis est asperum z precipue bonis sacerdotum morib9 ini-
micū: niti quēpiam quātacunq; rōnis excusatione que be-
ne sunt ordinata: rescindere: z exēplo docere sui qñq; posse
constituta dissolui. Idē Felici episcopo. q. e. si ea. Si ea de-
struere q antecessores nostri statuerūt: non constructor sz
euersor esse iuste comprobarer: testante veritatis voce que
ait. Oē regnū in seipsum diuisum nō stabit: z ois scientia et
lex aduersum se diuisa destruetur. ¶ Idem Dñico Cartha-
ginensi epo. q. ea. de ecclesiasticis. De ecclesiasticis priuile-

gijs quod vestra fraternitas scribit: hoc postposita dubitatione teneat: qz sicut nostra defendimus: ita singulis quibusq; ecclesijs sua iura seruamus. Nec cuilibet gra fauente vltra ꝯ mereꝭ impartior: nec vlli hoc qꝫ sui iuris est/ambitu stimulante derogabo. Sed fratres meos per omnia honorare cupio: ficꝫ honore singulos subuehi: dummodo non sit quod alteri iure ab altero possit opponi. Idem Vigilio Arelatēsi epo. q. e. cum pie. Cū pie desiderium voluntatis/ & laudante definitionis intētio sacerdotalibus semper sit studijs adiuuanda: cura est solicitudinis adhibenda: vt ea que pro quiete religiose conuersationis sunt disposita vel ordinata: nec dissimulatio negligere: nec quedā valeat presumptio perturbare: sed sicut quod ratio exigebat vtiliter obtinuit definiri: ita quod definitū est non debeat violari. Idem. xij. q. ij. c. vlti. ait. Religiosam vitam eligentibus congrua nos ops consideratione pspicere: ne cuiuslꝫ necessitatis occasio aut desides faciat: aut robur (quod absit cōuersationis infringat. Idē scribēs episcopo Arimīnensi. xviij. q. j. luminoso. Oino ait prohibem⁹ ne in dei seruoꝝ. i. religiosoꝝ recessibus & eoꝝ receptaculis vlla popularis prebeatur occasio cōuentus: qz nō expedit alienis eoꝝ. Nec audeat ibi epūs cathedrā collocare &c. quatenus monachi semp maneāt in abbatū suoꝝ ptāte: vt remotis cūctis vexationibus ac grauaminib⁹: diuinū opus. i. officiū cū summa animi deuotione perficiāt. Idem de religiosis scribens Januario epo. xix. q. iij. quia. sic ait. Quia ingredientibus monasteriū conuertendi gratia vlterius nulla sit testādi licentia: sed vt res eoꝝ eiusdem monasterij sint: aperta legis definitione decretū est. Et ꝛ gra cōuertēdi. i. permanendi. Secus si ingressus esset causa probandi sm glos. Et de ingressu & pfessionē tacitā vel expressam nō est dubiū. Idem xviij. q. ij. visitandi. ait. Visitandi exhortādiq; causa ad monasterium quoties placuerit ab antistite ciuitatis accedatur. & intelligiē de non exemptis. Et subdit. Sed sic charitatis officiū impleat episcopus: vt grauamē aliquod monasteriū non incurrat. Idem Joāni Rauēnati epo. q. e. peruenit. ij. ait. Peruenit ad me qꝫ in ecclesijs fraternitatis tue aliqua loca dudū in monasterijs cōsecrata: nunc habitacula clericoꝝ aut etiam laicoꝝ sunt facta. Et infra. Proinde fraternitas tua si hoc quolibet in loco factum est: emendare festinet. Idem ex registro. q. e. in nullo loco. In nullo loco monachos et monachas permittimus in vno monasterio habitare: sed nec ea que duplicia vocant. Et si quid tale est: religiosus epūs mulieres quidez in suo loco manere studeat monachos autem aliud monasterium edificare cogat: & res quas habent cōes sm iura eis competentia distribuantur. Idem. xviij. q. j. peruenit. j. prohibet monachos sibi facere commatres: scilz tenendo in baptismo vel leuando de fonte. Idem ex registro. xvij. q. j. ananias. ait. Ananias deo pecunias vouerat: quas postea diaboli victus persuasione subtraxit. Sed qua morte mulctatus sit scis. Si ergo mortis periculo dignus fuit: q̄ eos quos dederat nūmos abstulit: considera quāto periculo dignus eris in diuino iudicio: qui non nūmos: sed temetipsum omnipotēti deo: cui te submonastico habitu deouueras: subtraxisti. Idem super Ezechi. q. e. c. vlti. Qui bona agunt: si meliora agere deliberant: et post deliberata non faciunt: licet in bonis prioribus perseuerēt: in conspectu tamē dñi ceciderūt. Itez sunt quidam qui cuncta relinquere & dei seruitio se subdere: et freno castitatis se restringere deliberant: sed quum post castitatem alios cecidisse conspiciunt: se retrahendo meritum perdunt. Idem scribens Joanni Rauennati archiepo. xvj. q. j. nemo. ait. Nemo potest ecclesiasticis obsequijs deseruire: & in monastica regula ordinate persistere: vt ipse districtiones monasterij teneat: qui quotidie in ministerio ecclesiastico cogitur permanere. Et dicit ibi glo. q̄ vel loquitur de clericis secularibus qui volebant preesse monasterijs: quum tū non seruarent vitam monachalem. Uel si loquiē de monachis: vult dicere q̄ non potest quū preficitur ecclesie seculari habenti curam: seruare obseruātias monachales: vt silētium & hymōi: & cure intendere animarū. vel etiam nō pōt preesse ecclesie seculari simul et monasterio. Idem scribens Mariano epo Rauēnati. xvj. q. j. ne pro cuiuslibet. Ne p cuiuslibet monachi vel abbatis pmotione onus aliquod fortasse monasteria sustineant. studendū vobis est: vt si quisq̄ monachoꝝ ex quocunq; monasterio ad clericatus officium vel sacrū ordinē accesserit: nō ibi aliquam vlterius habeat potestatem. Idem ex registro. xxvij. q. ij. agathosa. ait. Etsi mūdana lex precipit conuersionis gratia / idest ingressus religionis vtrolibet inuito dissolui posse coniugium: diuina tamen lex non permittit. Nam nisi fornicationis causa virum prorem dimittere nulla ratione concedit: quia post q̄ copulatione coniugij viri & mulieris vnum corpus efficitur non potest ex parte cōuerti: et ex parte in seculo remanere. hec ille. Dimissio tamen coniugij ob fornicationez intelligitur quo ad torum: non quo ad vinculum.

Legis definitiōe vt C. de sacrosan. eccle. l. ingressi. cū similibus.

§. XV. Cōtra detractores Bze

Gego. ij. q. v. habet. ait. Habet hoc proprium antiqui hostis inuidia: vt quos improborum actuum perpetratione deo sibi resistente deijcere non valet: opiniones eorum falsas ad presens simulando dilaceret. Idem constantino Mediolanensi episcopo. xj. q. iij. in cunctis. ait. Que in hac vita aduersa pueniūt: sola est sicut nostis oīpotentis districtio dei pensanda: atq; ad cor ꝓpriuz semper recurrendū: vt nullius ibi lingua implicet: vbi pscientia nō accusat. Quē enim cōscientia defendit: liber est inter accusationes: & liber sine accusatione esse nō potest: si sola que intus adijcit cōscientia accuset. Sacri eloquij testimonium habemus: vt mala maioza quū forte dicunt: nisi approbata credi non debeant: sed citius pbata vlcisci. Hec igiē dixi vt nimie leuitatis esse ostēderem: si quis mala grauia credere studeat que pbari non possunt. vnde sanctitas vestra debet a maledicoꝝ hominū rumoribus & obtrectationibus mētem suam disiungere: et sola q̄ interne vite sunt atq; ad vtilitatem subditoruz proficiunt: cogitare. Idē. q. e. inter verba. Inter verba laudātiū vel vituperantiū ad mentē semper recurrendum est: & si nō in ea inueniē bonū qꝫ de nobis dicit magnaz tristitiā generare debet. Et rursum. Si in ea non inueniē malū quod de nobis hoīes loquūtur: in magnā debemus letitiam prosilire. Quid enim si nō hoīes laudāt & pscientia nos liberos demonstrat: Habemus paulum dicentem. Gloria nostra hec est: testimonium cōscientie nostre. Job quoq; dicit. Ecce in celo testis meus. Si ergo nobis est testis in celo: & testis in coꝛde: dimittamus stultos loqui foris quod volunt. Quid enim aliud detrahentes faciūt: nisi in puluerē sufflant: & in oculos suos terrā excitant: vt vnde plus detractionis perflant: inde magis nihil veritatis videant. Vocandi sunt et ipsi: et tranquille admonendi: eisq; satisfieri modis omnibus debet: scientes q̄ de iudeis veritas dicit: ne forte scandalizemus eos. Si autē satisfieri sibi ex veritate noluerint: habes cōsolationē quā in euangelio aspicias. Quum enim domino dictū fuisset. Scis quia pharisei audito hoc verbo scandalizati sunt. Respondit eis. Sinite illos. Ceci sunt et duces cecoꝝ. Paulus quoq; admonet dicēs. Si fieri potest: quod ex vobis est: cū omnibus hominibus pacē hītes. q. d. Si nos in mēte charitatem erga odientes seruare cupimus: etsi illi nobiscū pacē nō habeant: nos tamē cū illis sine dubio habemus. Quare hoc permittat deus scilicet bonis detrahi: assignat idem Grego. rationem dicens. vj. q. j. sunt plurimi. Sunt plurimi qui vitā bonoꝝ fortasse amplius q̄ debent laudant: & ne qua elatio de laude subrepat permittit omnipotens malos in obtrectationem & obiurgationem prorumpere: vt si qua culpa ab ore laudantiuz in coꝛde nascitur: ab ore vituperantiuz suffocetur. Hinc est q̄ doctor gētium se in predicatione currere testatur inter infamiam & bonam famam: & alijs dicitur esse odor mortis in mortem: alijs odor vite in vitam. Quod specialiter sacerdotes ex detractionibus: que fiunt contra eos: non debent iudicari vel despici: sed ab oībus honorari: etiā principibus: ostendit idem scribens ad Mauritium imperatorem ista. xj. q. j. sacerdotibus. Sacerdotibus non ex terrena potestate domin⁹ noster/scilz imperator/citius indignetur: sed ex celesti consideratione propter eum cuius seruu sunt: ita eis dominetur: vt etiam debitā reuerentiaz impendat. Nam in diuinis eloquijs sacerdotes aliqñ dij: aliqñ angeli vocantur. Nam & ad Moysen de eo qui ad iuramentum deducendus est/dicitur. Applica illuz ad deos: videlicet ad sacerdotes. Et rursus scriptum est. Dijs non detrahes: idest sacerdotibus. Et prophęta ait. Labia sacerdotis custodiūt scientiam: & legem requirunt ex ore eius qz homines: qz angel⁹ domini exercituz est. Quid ergo mirum si illos pietas vestra dignē honorare: quibus in suo eloquio honorem tribuens: aut deos: aut angelos appellat deus. Ecclesiastica quoq; narrat historia: quia quum pie memorie Constantino principi scripto oblate accusationes ptra epos fuissent: libellos accusationis accepit. et eosdem qui accusati fuerant epos conuocans: in eoꝝ conspectu libellos quos acceperat incendit dicens. Ite & inter vos causas vestras disponite: quia dignuz nō est vt iudicemus deos. In qua sententia sibi magis ex humilitate: q̄ illis aliquid prestitit ex reuerentia impensa. Ante euz quippe pagani in republica (alias iure publico) principes fuerunt: qui verum deuz nescientes: deos lapideos & ligneos colebant: & tū eoꝝ sacerdotibus honorem maximum impendebāt. Quid igitur mirum si christianus imperator veri dei sacerdotes honorē:

Sacerdotib⁹ honor impendendus

Dij sunt sacerdotes.

retidum pagani principes eorū sacerdotibus honorem impendere nouerūt: qui dijs ligneis ⁊ saxeis seruiebant. Hoc ergo non tantum specialiter. scilicet de bonis: quantum generaliter pro omnibus scilicet etiam malis asserimus sacerdotibus. quoniaz adhuc nescimus quis in terribili iudicio dei qualis futurus sit. Etenim egregius predicator Paulus dicit. Nolite ante tempus iudicare quousq; veniat dominꝰ. Nam sunt multa q̄ de illius iudicio homines ignorāt. quia fortasse quos vos laudatis/ille reprehendit: ⁊ quos vos vituperatis/ille laudabit. hec ille.

§.XVI. Contra arrogātes seu

superbos ⁊ adulatores. Greg. in. xxij. li. moral. ⁊ habet disti. xlvj. Hoc hz. sic ait. Hoc habet ppriū doctrina arrogātium vt humiliter nesciant inferre q̄ docent: ⁊ recta que sapiūt: ea recte ministrare nō possunt. In verbis enim corū prodit̄: ⁊ quum docent: quasi in quodam sibi videnť summitatis culmine residere: eosq; quos docent: vt lōge infra se positos velut in imo respiciūt: quibus non cōsulēdo loqui: sed vix dominando dignantur. Recte his per ꝓphetā dominus dicit. Vos cū austeritate imperabatis eis ⁊ cum potētia. At cōtra vera doctrina tanto vehemētius hoc elationis vitiuz fugit per cogitationem: quāto ardentius suorū verborū iaculis ipsum magistrum elationis insequit̄. ¶ Idem in pastorali. ⁊ disti. xlix. Hinc etenim. ait. Sensus humani cognitionis si stultuz se peccatorēq; intelligit: cognitionem intime claritatis apprehendit. Si autē candorem sibi sapientie seu iustitie tribuit: a luce se superne cognitionis excludit: ⁊ eo claritatē veri luminis nequaq; penetrat: quo se apud se per arrogantiam exaltat ꝑm illud Ro. ſ. Dicentes se esse sapientes stulti facti sunt. ¶ Idem super Ezechielē ait de penitē. dist. ij. citius ad hoc respondemus. Sepe hō multis occulte pctis inuoluit̄: ⁊ in vna aliqua virtute magnus videtur. Que ipsa quoq; virtus inuanescens deficit: quia dū innotescit hominib⁹: ꝓculdubio laudat̄: eiusq; fauor inhiāter appetitur. Et infra. Plerunq; enim latet superbia: ⁊ castitas innotescit: atq; ideo ostensa diu castitas circa finem vite perdit̄: q; cooperta superbia vsq; in finē incorrecta retinetur. Alius eleemosynis vacat: ꝓpria distribuit: ſz tamē multis iniustitijs deseruit. vel forte linguam in detractiōibus exercet. Et fit plerūq; vt is qui misericors fuerit: iuxta vite sue terminum rapacitatis ⁊ crudelitatis stimulis inardescat. q̄ valde iusto iudicio agit̄: vt perdat etiam ante homines vnde hominibus placuit: q; hoc vnde deo displicuit corrigere nunq; curauit. Alius patientie studet: sed inuidere alijs: ⁊ seruare malitiam in corde non cauet: fit q̄z impatiens: q; diu latuit dolens. Hi itaq; ⁊ per aliquid aurum sunt: atq; per aliquid lutū sunt. atq; hoc auruz quasi lutum sternit̄: q̄ occultis peccatis exigētibus: etiā virtus que publice claruerat: dissipat̄: ſz opere pretiuz credimus: si in his virtutē superni ordinis subtilius perpēdamus. Sepe enim omnipotēs deus occulta eoꝝ mala diu tolerat: ⁊ opera eorum bona electoꝝ suorū vsibus profutura dispendat. Nam nōnulli mūdum nequaq; funditus deserētes: nō perseveraturi angustum iter arripiunt: sed ad querendam angustam viā exēplo suo/eos qui perseveraturi sunt accendunt. vnde plerūq; cōtingit: vt ipsum hoc q̄ bene videntur viuere: non sibi: sed potius solis electis viuāt: dum exēplis suis ad bene viuendi studia perseveraturos alios nō perseveraturi prouocant. Sepe enim quosdā videmus adviam ingredi: ad locum ꝓpositum festinare: quos alij q; euntes cōspiciunt/sequūtur: eūdēq; pariter locū petunt: sed fit plerūq; vt irruēte aliquo implicationis articulo: post se redeant q̄ preibāt. et ij ad locū peruenīāt qui sequebanť. ita nimirum sunt illi qui non perseverant: ⁊ viā sanctitatis arripiūt. Idcirco eīm virtutis iter nō perseveraturi inchoāt: vt eis qui peruenturi sunt: viam qua gradianť ostendant. quoruz etiam casus vtilitate nō modica electorū prouectibus seruit: quia ipsorum lapsum dum cōspiciūt: de suo statu cōtremiscūt. ⁊ ruinā q̄ illos dānat: istos humiliat. addiscunt enim in superni adiutorij protectione cōfidere: dum plerosq; cōspiciunt de suis virtutibus cecidisse. Quando ergo bene agere videntur reprobi: quasi planū iter electis sequētibus monstrant. Quādo vero in laqueū neq̄tie corruūt: electis post se pergētibus quasi cauendā superbie foueā ostendūt. ¶ Idem lib. moral. ⁊ habetur de pe. dist. ij. c. fina. ait. Idcirco tam mira in quib⁹ fuit: ⁊ qui amisit: de primo angelo in scriptura sacra dicunť: vt homini ostēdat q̄d ipse si superbiat: de elationis sue culpa passurus sit: si feriendo illi parcere voluit: quem creādo in gloria tante claritatis eleuauit. Consideret ergo homo elatus quid in terra mereať: si angelis prelatꝰ in celo prosternitur. Idem in moralibus de inobedientia. viij. q. ſ. Siendū. ait. Si quasi pctm̄ ariolandi est repugnare: ⁊ quasi scelus idololatrie nolle acquiescere: sola est que fidei meritum possidet obediētia: sine qua quisquis infidelis esse cōuincitur: etiam si fidem tenere videat. ¶ Contra auaros ⁊ cupidos idem ait dist. xlvij. c. bonorū. Bonorū authori inherere aliter nō valemus: nisi cupiditatem a nobis: que radix est omnium malorū: abscindamus. Idem. xix. moral. et dist. xlvij. oēs inquit. Oēs hui⁹ seculi dilectores in terrenis rebus fortes sunt: in celestibus debiles. Nā pro tēporali gloria vsq; ad mortē desudare appetunt: pro spe perpetua/nec parum in labore subsistunt. Pro terrenis lucris quaslibet iniurias tolerant: ꝓ celesti mercede vel tenuissimi verbi ferre contumelias recusant. Terreno iudici toto etiam die adsistere fortes sunt: in oratione vero corā dño vel vnius hore momento lassanť. Sepe nuditatē: deiectionem: famem pro acquirendis diuitijs atq; honoribus tolerant: ⁊ eorum spem se per abstinentiam cruciant: ad quas adipiscendas festinant superna laborioſe querere tanto magis dissimulāt quāto ea tardius retribui putāt. ¶ Idē ex registro. ⁊. ſ. q. ſ. cū omnis. ait. Cū omnis auaritia idolorū sit seruitus: quisquis hāc ⁊ maxime in dandis ecclesiasticis vitio subiacit: etiā si tenere fidem quā neglexit videatur. Idem Siagrio epo scribēs dicit. ſ. q. ſ. nō est. Non est putanda eleemosyna: si pauperib⁹ dispensetur quod ex illicitis rebus acquiritur. Quia q̄ hac intentione male accipit vt bene dispenset: grauatur potius q̄ iuuetur. Ne ergo sub obtentu eleemosyne cum peccato aliquid studeamus acquirere prohibet scriptura dicēs. Hostie impiorum abominabiles sunt domino: que offeruntur ex scelere. Quicquid enim in dei sacrificio ex scelere offert̄: omnipotens iram non placat: sed irritat. Hinc rursus scriptum est. Honora deuz de tuis iustis laboribus. Hinc ⁊ per Salomonē dicit̄. Qui offert sacrificiū de substantia pauperis: idem facit ac si victimet filium ante conspectum patris. Quātus aūt dolor sit patris perpendamus si in eius cōspectu filius victimetur: ⁊ hinc facile cognoscit̄ quantus apud deum dolor exasperatur. q̄ sacrilegiuz ex rapina offertur. Nimis ergo declinandum est sub obtentu eleemosyne peccata simoniace hereseos perpetrare. ¶ Idem ex registro. et xiij. q. ij. q̄sta. January episcopo Sardinie scribēs ait. Quesita est nobis Nereida clarissima femina: q̄ ab ea solidos pro filie sue sepultura fraternitatis tua velut exigere. Hoc autem vitium postq̄ deo authore ad episcopatus honorez accessimus: de ecclesia nostra omnino vetuimus: ⁊ per prauā denuo consuetudinē nequaq; vsurpari permisimus memores/q; dus Abraam a filijs Ephron: hoc est a filijs Deor sepulchrū pretio ad humandū corpus cōiugis postularet premiū recipere renuit: ne cōmodū de cadauere videretur consequutus. Si ergo tāte cōsiderationis pagan⁹ vir fuit: quāto magis nos qui sacerdotes dicimur: hoc facere non debemus? Hoc igitur auaritie vitium ne denuo tentari presumatur admoneo. Sed si quando in ecclesia vestra aliquem sepeliri concedetis: si parentes ipsius vel heredes pro luminaribus sponte quid offerre voluerint: accipere non vetam⁹. peti vero aut aliquid exigi omnino prohibem⁹: ne q̄ valde irreligiosum est aut venalis (quod absit) dicať ecclesia: aut vos de humanis videamini mortibus gratulari: si ex eorum cadaueribus studetis querere quolibet modo compēdiū. De simonia in sepultura habetur in secunda parte titu. ſ. c. ſ. ¶ Idem contra damna inferentes ecclesijs per furta/incendia/vel alijs modis: ad Constantiam scribens reginaz Gallie sic ait. xxij. q. ij. cum denotissimam. Cum deuotissimā dominam sciam de celesti vita ac remedio anime sue sedulo cogitare: culpam me committere vehementer existimo: si ea que pro timore omnipotentis dei sunt suggerenda silentio te sanctissimam de ecclesiastica pace sedulo non commonuero. Exinde narrat querelā sibi factā cuiusdā episcopi Juliani: cuius ecclesie villa a predonibus fuit inuasa: et rapinis ⁊ incendijs lesa in partibus illis. vnde petit satisfactionē de huiusmodi ab illis fieri lege canonica ⁊ ciuili hoc mādāte: cū pene adiūctione: subdēs. Quia summū in rebus humanis bonū est iustitiā colere: ⁊ sua vnicuiq; iura seruare: ⁊ in subiectos nō sinere quod potestatis est fieri: ſz quod equum est custodiri. Idē scribens Augustino episcopo Anglorum ait. q. e. fraternitas. Fraternitas tua ex persona furis pēsare potest qualiter valeat corrigi. Sunt enim quidā qui habētes subsidia furtū perpetrāt: ⁊ sunt alij qui hac in re exinopia delinquūt: vñ necesse est vt quidā dānis. i. restitutionibus. quidā verberibus corrigank. Et quū paulo districtius agit̄: ex charitate agēdū est: nō ex furore: quia ipsi hoc prestatur qui corrigitur: ne gehēne ignibus tradatur. Addis etiam quo augmento ea qne furto ecclesijs abstulit: reddere debeat. Sed absit vt ecclesia cū augmento recipiat: quod terrenis rebus videtur amittere: ⁊ lucra dānis

De male acq̄sitis nō facienda est eleemosyna.

querere.hec ibi.Ubi notat glo.q̄quo ad forum cōscientie/ sufficit dāno satisfacere:quo ad forum iudiciale/ponit multiplicem opinionem de augmento. Idem.q.e.sicut ecclesia. Sicut ecclesia proprias res amittere non debet:ita eam rapacitatis ardore alienas inuadere non oportet. Idem.q.e. ecclesiasticis.Ecclesiasticis vtilitatibus desudantes / ecclesiastica dignum est remuneratione gaudere:vt qui se voluntarijs obsequiorum necessitatibus sponte subijciunt digne nostris prouisionibus cōsolentur.quod τ ipse ibi ostendit se facere. Nam Montanum τ Thomam seruos Romane ecclesie intuitu pietatis liberos fecit ciuesq̄ Romanos. Idem.q.e.mos est. Mos est apostolice sedis/ordinato ep̄o precepta tradere:vt de omni stipendio quod accidit quatuor debeant fieri portiones. Una videlicet episcopo et familie propter hospitalitatem et susceptionem. alia clero.tertia pauperibus.quarta ecclesijs reparandis.

§.XVII. Quod in lege antiqua prohibebat offerre panes deo q̄ haberet iter alios defectus iugem scabiē:vel qui erat ponderosus:exponit Brego.in pastorali.τ dist.xlix.hinc etem. significare luxus operis vel etiā cordis. Qui enim hmōi vitijs dediti nec accedere debent ad altare ad celebrandum:vel cōmunicandum:q̄ criminalia sunt. Dicit em Breg. Scabiē iugē habet:cui carnis petulantia sine cessatione dñatur. In scabie em seruor viscerū ad cutem trahitur. Per quā recte luxuria designatur:q̄ si cordis tentatio vsq̄ ad operationē posilit: nimirū seruor intimus vsq̄ ad cutis scabiem prorūpit:et foris iam corpus sauciat.q̄ dum in cogitatione voluptas nō reprimitur:etiā in actione dominat. Ponderosus est qui turpitudinem nō erercet in ope:sed tñ ab hac cogitatione continua sine moderamine grauatur in mente. Qui nequaq̄ quidem vsq̄ ad opus nefarium rapit:sed eius animꝰ voluptate luxurie sine vllo repugnationis stimulo delectatur. Pōderosus ergo est:q̄ totis cogitationibꝰ ad lasciuia defluēs/pondus turpitudinis gestat in corde. ¶ De vitio gule ait idem lib. moraliū.et de cōse.dist.v.quinq̄ modis. Quinq̄ modis nos gule vitijs tērat. Aliq̄n em indigentie tpa pueniūtur. Aliq̄n vero hora cōgrua nō preuenit:sed cibos lautiores q̄s q̄rit. Aliq̄n q̄ sumenda sunt procurari accuratius expetit. Aliq̄n aūt et q̄litas ciboꝝ τ tp̄s congruit:sed in ipsa quantitate sumendi mensurā refectionis excedit. Nonnūq̄ abiectius est q̄ desiderat:et tamen ipso estu immensi desiderij deterius peccat. ¶ Idem de crapula carnisp̄uiij scribens Augustino epiſcopo Anglorum.et dist.iij.sic ait.c.denicq̄. De ipsa vero dñica die hesitamus q̄dnā dicendū sit: quis oēs laici τ seculares illa die plus solito ceteris diebꝰ: accuratius cibos carnisū appetant: et nisi noua quadā auiditate vsq̄ ad medias noctes se ingurgitent:non aliter se huius sancti tēporis obseruationē suscipere putant.q̄ vtiq̄ nō rationi:sed voluptati:immo cuidā mēris cecitati adscribendū est.vñ nec a tali cōsuetudine auerti possunt:et ideo cū vema suo ingenio relinquēdi sunt:ne forte peiores existāt:si a sua tali cōsuetudine prohibeātur hec ibi. Et loquit de dñica:q̄ tunc quadragesime ieiumū incipiebat die lune sequenti. De ira et inuidia in libro.v.moralium diffuse ibi tractat.

Omnq̄ modis gula cōmitti potest.

§.XVIII. De gradibus peccatorum et tentationū. Breg.scribens Augustino Anglorum epo.et dist.vj.testamentū.cū sequē.sic ait. Trib⁹ modis impletur omne pctm̄: suggestione:delectatiōe:cōsensu. Suggestio per diabolū fit.delectatio per carnē.cōsensus p spm̄. q̄ primo culpā serpēs suggessit. Eua delectata est vt caro. Adam velut spūs consensit. Et necessaria est magna discretio inter suggestionē/delectationē/τ consensum. Quum em malignus spūs pctm̄ suggerit in mente: si nulla pcti delectatio sequit:pctm̄ oīno nullū est. Quum vero care delectari ceperit:tunc pctm̄ incipit nasci. Si ad consensum ex deliberatione puenit:tunc pctm̄ cognoscit perfici:nisi aqua lotus fuerit:ei vsq̄ ad vesperā intrare ecclam nō conceditur. Oē tamen aliter ppls spūalis intelligens:quasi p somnium eū illudi reputat:qui tentat⁹ immūditia veris imaginibus in cogitatione inānat.sed lauādus est aqua: vt culpā cogitationis lachrymis abluat:τ nisi prius igne tentationis recesserit:reū se vsq̄ ad vesperā cognoscat:et extra ecclesiam merito. Sed in eadem illusione necessaria est valde discretio:q̄ subtiliter pensari debet ex qua re accidat menti dormientis. Aliq̄n em ex crapula. Aliq̄n ex nature superfluitate vel infirmitate. Aliq̄n ex cogitatione contingit pollutio. Et subdit ibi in tertu Breg.et in glo.q̄n q̄s ꝓpter hmōi pollutionē debeat abstinere a celebratione vel cōmunione. sed plenius hoc declarat in tertia parte titulo de sacramentis. ¶ Idē de pe.dist.ij.sciendū.ait. Sciēdum quidem est q̄ pctm̄ tribus modis admittit. Nam aut ignorātia:aut infirmitate:aut studio peccatur. Inter hec sciendum aliud esse q̄ de tentatione carnis animꝰ patitur: aliud quū per consensum animꝰ delectationē obligat. Plerūq̄ em animus cogitatione prauа pulsat:sed renitit. Plerunq̄ aūt peruersum q̄ cōceperit intra semetipm̄ etiā per desiderium voluit. Et nimirū nequaq̄ mentē cogitatio immūda inq̄nat quum pulsat:sed quū hanc sibi per delectationem subiugat. Hinc predicator egregius ait. Tentatio vos non apprehēdat nisi humana. Humana tentatio est: q̄ plerūq̄ turpi cogitatione tangimur etiā nolētes: q̄ vt plērūq̄ illicita ad animum veniunt. Hoc vtiq̄ in nobismetipsis ex humanitatis corruptibilis pondere habemus. Jam vero demoniaca tentatio est et non humana:quum ad hoc q̄ carnis corruptibilitas suggerit:per consensum se animus adstringit. ¶ De perplexitate inter diuersa vitia sic ait Brego.lib.moral.τ.xiij.dist. nerui.exponens enim illud Job. Nerui testiculoꝝ leuiathā perplexi sunt.ait. Quia suggestionū illius argumēta implicatis inuentis alligantur vt plerosq̄ ita peccare faciāt quatenus si fortasse pctm̄ fugere appetant:hoc sine aliquo peccati laqueo non euadant:τ culpā faciāt dū aliqua vitāt atq̄ nequaq̄ se ab vna valeant absoluere nisi in alia consentiāt se ligari. Et ponit exempla in laicis:de eo qui iurauit amico suo tenere secreta que sibi dicit:τ ille manifestat se velle occidere aliquem. In religiosis exemplum:in eo qui ingressus religionem/proponit se superiori in omnibus obedire:τ superior sibi precipit pctm̄. In prelatis exemplū in eo qui pecunia adeptus est dignitatē ecclesiasticam. Et postea subdit. Et tamē q̄ ad destruēdas versutias behemoth subtiliter fiat.vt quū mens inter minora τ maxima pctā constringitur:si nullus oīno sine peccato aditus patet:minora semper eligātur.q̄τ qui minori ambitu ne fugiat claudit:vtiq̄ ibi se precipitat:vbi breuior murus ingeritur.hec ille. Sed vt dicit ibi glo.τbene. Realiter τ sm veritatē nullus potest esse perplexus inter duo peccata:ita q̄ oporteat alterū incurrere:sed solum sm conscientiam erroneam eius. Et tūc seruandum quod dicit Brego.hic. Qui enim iurauit tenere secretum alicui:si reuelando impedit malum: non peierat. Et sic de aliis.

§.XIX. De gratia τ virtutibus

Brego.dist.xl.quelibet. Quelibet occulta loca animā sine gratia saluare nō possunt.q̄ aliq̄n in ipsis cōspicimus erratibus electoꝝ. Nam Loth in ipsa ciuitate puersa iust⁹ fuit: in mōte peccauit. Sed ista cur dicim⁹: quū maiora nouerimus: quid em paradiso iocūdius: q̄d celo securi⁹: et tñ hō de paradiso: angelus de celo peccando cecidit:q̄ nobilitatē dei a se eiecit:nobilitate loci priuatur. Idem super Ezech. tractans illud ꝓphete. Pluit deus desup vnā ciuitatē: sup aliam nō pluit. τeandem ex parte cōpluit.τ ex parte aridam reliquit.sic exponit. Quia vni aie infundit pluuiā gr̄e alteri non infundit:ex occulto nobis iudicio suo. Et aliquādo nō super totam ciuitatē pluit:sed sup partē.τ in parte reliquit aridā.i.aliqua peccata aliquis detestatur:aliqua non. Criminis em detestatio pluuia vocatur:q̄ ex fonte diuine gr̄e cordi nostro instillat:vt vel sic ad verā penitētiā veniat:vel minus a deo puniat. de pe.di.iij.§.illud aūt Brego. Sed detestatio pfecta oīm pctōrū ptinet ad gratiā gratum facientem Ezech.homil.v.τ de pe.dist.ij.potest. sic ait. In sanctorum cordib⁹ iuxta quasdā virtutes semper manet:iuxta quasdā recessurus venit:τ venturus recedit spūs. In fide em spe τ charitate:τ in alijs bonis sine quib⁹ nō pōt ad celestem patriam peruenire:sicut est humilitas/castitas/iustitia/τ misericordia/τ hmōi:perfectoꝝ corda nō deserit. In ꝓphetia vero ꝟtute/doctrina/facūdia/miraculorū exhibitione/electis mobilis in lib.sapientie. quia virtutibus sine quibus non peruenitur ad vitā:in electoꝝ cordibus manet. In ijs per quas sanctitatis virtus ostēdit:mobilis dicit:q̄ aliq̄n misericorditer adest:aliq̄n misericorditer se subtrahit. Hec ille. Prima pertinet ad gratiam gratūfacientē. secunda ad gratiam gratisdatam. ¶ Idem super Ezech. tractans illud ps. Deus in gradibus eius cognoscetur; quum suscipiet eam

Amos iiij.

pro

pro quo nos habem⁹. Deus in domibus eius cognoscet. ait de pe. dist. ij. dum sancta. Dum sancta ecclesiam dñs suscipit in gradibus eius dignoscit: qz eius glia per illius incremeta declarat. Quantu essi sancta eccl'ia ascendendo pficit: tm deus in hoibus ex eius virtute innotescit. De his gradibus Job loquit dicens. Per singulos gradus meos pronuncio illum. Omnipotentē deum p singulos gradus pnūtiat: qui per incremēta virtutū q accipit: ei semp laudē pietatis sue reddit. Si gradus qdā in cordis ascensione non essent: ps non diceret. Ibunt de virtute in virtutez. Nec mirum si de virtute in virtutē gradus sunt: qñ ipsa vnaquecz virtus quasi qbusdā gradib⁹ augetur. et sic per incrementa meritorū ad summā deducit. Alia nāq; sunt virtutes exordia talia puect⁹: talia pfectio. Si fides ad pfectionem nō quibusdam gradib⁹ augeret: apl'i nō dixissent dño. Adauge nobis fidē. Inducit exponēdo parabolam de semine iactato in terram qō primo producit herbam: deinde spicam: demum plenum frumentū in spica. Quum desideria ait bona concipimus: semen in terrā mittimus. Quum operari recta incipimus: herba sumus. Quū ad pfectū boni operis crescimus: ad spicam peruenimus. Quū in eius opis perfectionē solidamur iam plenū frumentū in spica proferimus. Addit exemplum Petri: qui primo fuit herba ante passionē christi: postea spica post resurrectionē: postea plenū frumentū post penthecosten. ¶ Idē super Ezech'. et de pe. dist. ij. nō reuertebātur. tractans illud Ezech'. Nō reuertebant aialia quū incederēt qz electi quicz sic ad bona tendunt: vt ad mala perpetranda non redeant. qui enim perseuerauerit vsq; in finē: hic salu⁹ erit. Et per Salomonem ōz. Justorum semita quasi lux splēdens procedit: et crescit vsq; ad perfectum diē. In eorum nāq; animo bonum desiderium atq; intellectus lucis intime/iaz pars diei est. Sed qz vsq; ad finē vite in virtute proficiunt: ad perfectū diem tunc veniūt: qñ ad regna celestia perducti in ea luce quā desiderant: tūc minus aliqd nō habebūt. Idem primo moral'. et de pe. dist. iij. incassum. ait. Incassum bonum agitur: si ante vite terminū deseratur: qz et frustra velociter currit: qui antecz ad metas veniat: deficit. Idem. xxij. q. j. nisi bella. ait. Nisi bella ista carnalia figurā bellorum spiritualium gererent: nunq; vt opinor iudicarum historiarum libri discipulis christi qui venit pacem docere legendi in ecclesijs ab apostolis fuissent traditi. Denicz sciens apostolus iam non vltra carnalia bella a nobis esse peragenda: sz anime certamina contra spirituales nequitias esse desudanda: velut magister militie preceptum dat militibus christi dicens. Induite vos armaturam dei: vt possitis stare aduersus insidias diaboli.

§. XX. De fide et obediētia Gre

go. in lib. moral'. et. xxiij. q. j. quia ex fola. ait. Quia ex sola catholica ecclesia veritas cōspicitur: apud se esse locū dñs pohibet de quo videat. In petra Moyses ponitur vt dei faciem contemplet: qz nisi quis fidei soliditatē tenuerit: diuinā psentiā nō agnoscit. De qua soliditate dñs dicit: Super hanc petrā edificabo eccl'iam meā. Sola est p quā dñs sacrificium accipit libenter. sola q̄ p errātibus intercedit fiducialiter. Unde et de agni hostia dñs precepit dicens. In vna domo comederis: nec efferetis de carnibus eius foras. In vna namq; domo comedit: qz in vna catholica ecclesia vera redēptoris hostia immolat. De carnib⁹ eius phibet lex foras efferri: qz vari sanctū canibus vetat. Sola est q̄ intra se positos valida charitatis compage custodit. vnde et aqua diluuij arcam quidē ad sublimiora sustulit: oēs autē quos extra arcā inuenit extinxit. ¶ Idem scribens Antiocheno patriarche ait. j. q. j. cū paulus. Cum paulus dicat: Fundamentū aliud nemo pōt ponere pter id qō positū est Jesus christus. i. fides christi cōsequēter pbatur: quia vbi christ⁹ nō est fundamentū: nullū boni opis supest edificium. ¶ De obedientia Greg. in vlti. moral'. lib. et. xj. q. iij. quid ergo mirū. ait. Quid ergo mirum si petr̄ hō se obedientie in huius vite breuitate subiicit: qñ hanc mediator dei et hoim tenuit et tenendam precepit/et quum obediētes remunerat: nō relinquit? Sciendū tñ est nunq; per obedientiā malum fieri scz debere. aliqñ vero debet p obediētiam bonū qō agitur intermitti. Necz essi mala in paradiso arbor extitit: quā deus homini ne tangeret interdixit. Sed vt melius per obedientie meritum hō bene conditus cresceret: dignū fuit vt etiaz a bono phiberet: quatenus tanto id qō ageret verius virtus esset: quāto et a bono cessans auctori suo se subditū et humilē exhiberet. Idē in eodē. et. viij. q. j. sciendum. Sciendum summope est: q̄ obedientia si de suo aliqd non habuerit: minima est: et aliquando si de suo aliqd habet: nulla est. Nā quū huius mūdi successus precipit: quū locus superior imperat: is q̄ ad percipienda hec obedit: obediētie sibi virturē euacuat: si adhec ex proprio anhelat. Necz enim se sub obedientia dirigit: q̄ a percipiēda huius vite prospera libi dum propie ambitionis seruit. Rursus quum mūdi despectus pcipitur: quū pbra adipisci et contumelie iubētur: nisi ex semetipso animus appetat: obedientie sibi meritum diminuit: qui ad ea que in hac vita despecta sunt: inuitus nolensq; descendit. Et paulo superius ait. Obedientia recte victimis preponitur: qz per victimas aliena caro: per obedientiam vero voluntas ppria mactatur. quo contra ariolandi peccatū inobedientia esse monstratur. Idem dist. xj. preceptis ait. Preceptis apostolicis non dura superbia resistat: sed per obediētiam: q̄ a sancta Romana ecclesia: et apostolica authoritate iussa sunt: salutifere impleantur: si eiusdem sancte dei ecclesie que caput est vestrum cōmunionem habere desideratis. Et in fin. Si quis apostolice sedis precepta non obseruauerit: percepti honoris esse hostis non dubitetur. Idem di. xix. nulli. Nulli fas est velle vel posse trāsgredi apl'ice sedis precepta: nec nostre dispositionis ministerium: quod vestram sequi oportet charitatem. Sic ergo sue ruine dolore prostratus: quisquis apostolicis preceptis et decretis voluerit contrarie. nec locum deinceps inter sacerdotes habeat: sed exors fiat a sancto ministerio. Ne de eius iudicio quisq; curam habeat: postea q̄ damnatus a sancta et apostolica ecclesia sua inobedientia atq; presumptione a quoq; esse non dubitetur: quia maioris excommunicationis delectione est abiciēdus: cui sancte ecclesie commissa fuerit disciplina quia non solum prelate sancte ecclesie iussionibus parere debuit: sed etiam alijs ne preterirēt insinuare. Et vt dicit ibi glo. hec inobedientia intelligitur quum quis asserit Romanā ecclesiā non esse caput aliaz: et non posse condere canones. qō est hereticū. vnde excommunicatus talis. Sed aliter transgrediendo mandata ecclesie non per hoc est hereticus vel excommunicatus de se.

§. XXI. De sacramētis. Et pri-

mo de baptismo inquit Greg. in libro moralium. et de conse. di. iij. qō. apud nos. Qō apud nos valet aqua baptismalis: hoc egit apud veteres vel pro paruulis sola fides: vel pro maioribus virtus sacrificij: vel pro hs qui de Abrae stirpe prodierūt: virtus circuncisionis. Greg. in homil. xxiij. et de conse. dist. iij. sacerdotes. Sacerdotes quum per exorcismi gratiā manū credentibus imponunt: et habitare malignos spūs in eorū mētes pdicūt: quid aliud faciunt: nisi q̄ demonia ejciunt? Idē Leandro epo scribēs ait. de conse. dist. iij. de trina. De trina immersione baptismatis nihil responderi verius potest: q̄ qō ipsi sensistis: qz in vna fide nihil officit sancte ecclesie consuetudo diuersa. Nos aūt q̄ tertio immergimur. triduane sepulture sacramenta signamus. et dum tertio ab aqs puer educitur: resurrectio triduana tpis exprimit. Qō si quis forte etiā pro summe trinitatis veneratione id existimet fieri: neq; ō aliqd obsistit baptizādo in aquis semel immergere. qz dum trib⁹ subsistentijs vna substantia est: et reprehensibile esse nullatenus potest infantem ter vel semel immergere: qñ in tribus immersionibus personarum trinitas: et in vna potest diuinitatis singularitas designari. Idē Greg. de conse. dist. iij. presbyteri. Presbyteri baptizatos, in fronte signare sacro chrismate non presumāt: sed pbyteri baptizatos vnguāt in pectore: et epi postea confirmēt in frōte. Idē Greg. scribēs Januario epo ait. dist. xcv. peruenit. Peruenit ch ad nos quosdam scandalizatos fuisse: q̄ presbyteros chrismate tāgere eos q̄ baptizati sunt: phibuimus. Et nos qdē sm veterē vsum nostre ecclesie fecim⁹. Si aūt de hac re aliq contristant: vbi epi desunt: vt presbyteri etiā in frontibus baptizatos chrismate tāgere debeāt: cōcedimus. hec ibi. Ubi glo. ponit circa hoc plures opiniones. Sed sm Tho. in quarto. et alios theologos. Greg. hoc fecit ex speciali concessione illis. Nam de iure cōi presbyteri confirmando de facto sacramentum hoc nō conferunt nisi haberent hoc ex speciali concessione pape. Nec in hoc ipsi possunt dispēsare seu concedere: sed solus papa. Et psuetudo in ptrariū nihil facit. vt extra de cōsue. quāto.

§. XXII. De sacramēto eucha-

ristie. In homil. et paschali. et de cōse. dist. ij. qd sit sanguis. Gregorius sic ait. Pensemus quale sit illud sacrificium: qō pro ablutione nostra passionez vnigeniti filij semp imitat. Quis essi fidelius habere dubium possit: in ipsa immolationis hora ad sacerdotis vocē celos aperiri. in illo Jesu christi mysterio angelorum choros adesse: summa et ima sociari: vnūq; ex inuisibilibus et visibilibus fieri? Uno eodemq; tēpore ac momento et in celo rapitur ministerio angelorū sociād⁹ corporis christi: et ante oculos sacerdotis in altari videtur. Tanta videtur vnitas ecclesie in christo: vt vnus

vbicꝫ sit panis corporis christi: et vnus sit calix sanguinis eius. Calix em̃ quem sacerdos catholicus sanctificat. s. seruans formã ecclesie: in hoc non est alius: nisi ipse quem dñs apostolis tradidit: qz sicut diuinitas verbi dei vna est que totum implet mundũ: ita licet multis locis et innumerabilibus diebus illud corpus cõsecretur: nõ sunt tamen multa corpora christi: et multi calices: sed vnum corpus christi: et vnus sanguis cum illo qõ sumpsit in vtero virginis: et qõ dedit apostolis. Diuinitas em̃ verbi replet illud qõ vbicꝫ est. et cõiũgit ⁊ facit vt sicut ipsa vna est: ita ⁊ corpori christi vt vnũ corpus eius sit in veritate. Unde animaduertendum est: qz siue plus siue minus quis inde percipiat omnes equaliter corpus christi sumunt integerrime: et generaliter oẽs: et specialiter vnusquisqꝫ. Item. Mysteriuz fidei dicitur: qõ credere debes: qꝫ ibi salus nostra consistit. Prouidens em̃ nobis dñs: dedit hoc sacramentum salutis: vt quia nos quotidie peccam⁹: et ille iam mori non potest: per istud sacramentũ peccatoruz remissionẽ cõsequamur. Quotidie em̃ ipse comeditur et bibitur in veritate: sed integer ⁊ viuus et immaculatus manet. Et ideo magnum et pauẽdum mysteriũ est: quia aliud videtur: ⁊ aliud intelligitur. Sed quũ mysterium sit vnum: corpus et sanguis dicitur. figuram panis et vini habet faciẽte dño: qz nõ habemus in vsu carnem crudã comedere et sanguinẽ bibere. hec ibi. Idẽ. s. q. s. multi. aut. Multi secularium hoim quũ plus sacerdotũ vitam ꝯ suam discutiunt: in magnũ cõceptionis diuinoruz sacramentoruz crimen incurrunt. vnde fit vt non solum ab eis dicta respuant: sed (qõ deterius est) etiã diuina mysteria contemnant. Heu (inquã) maguum laqueum incidunt: vt diuina ⁊ occulta mysteria plus ab alijs sanctificata fieri posse credant: quum vnus idemqꝫ spũssanctus in ecclesia diffusa per totũ orbem terrarũ incõprehẽsibiliter ea mysteria ⁊ occulte et inuisibiliter ⁊ operando sanctificet: ⁊ benedicendo benedicat. Mysteriũ ꝺz ob hoc qꝫ secretam ⁊ reconditam habeat; dispensationẽ. Sacrificiũ quasi sacruz factum. qz precemystica cõsecretur ꝓ nobis in memoriam dñice passionis.

Sacramentorum nomen vnde sumptum.

Sacramenta ob id dicuntur: qz sub tegumento rerum corporalium diuina virtus secretius salutez operat. vnde a secretis virtutibus vel sacris dicunt. Eucharistia grece/latine bona gratia interpretat. Et ꝺ melius corpe ⁊ sanguine dñi: Siue ergo per bonos: siue per malos intra ecclesiam ministret: sacrũ tamen est: qz spũssanct⁹ viuificat. Nec meritis dispensatoruz bonoruz ampliatur. nec malo ꝓ attenta tur hoc de corpe ⁊ sanguine dñi: hoc de baptismate ⁊ chrismate sentiendum et tenendum est. et sic de alijs quia diuina virtus secretius operatur in eis: et diuine solummodo virtutis hoc est: non humane efficacie.

§. XXIII. De penitentia sic ait

Bgego. in homil. ⁊ de peni. dist. iij. penitentiã. Penitentiam agere est perpetrata mala plangere: ⁊ plangẽda iterum nõ cõmittere. i. propositũ habere non cõmittendi. Nam qui fic alia deplorat: vt alia iterũ cõmittat: sez ꝓposito: adhuc penitentiam agere aut ignorat aut dissimulat. Quid em̃ prodest si pctã luxurie ꝯs desleat: et tñ adhuc auaritie estibus anhelat: Idẽ. Sunt ꝙ dicunt pauci tpis penitentiã sibi contra pctm̃ debere sufficere: vt iterum liceat ad pctm̃ redire. Recte hos pastoris prim̃ sententia percutit: qui ait. Canis reuersus ad vomitum suum: et sus lota in volutabro luti. Idẽ de peni. di. iij. ex dictis euangelicis. c. constat. Constat quia ſi quod in nos delinquit nõ dimittim⁹ ex corde. s. rancorẽ: et illud rursus exigit qõ nobis iam per penitẽtiam dimissum esse gaudebam⁹. Qõ intelligit ſm Tho. non quo ad culpam dimissa redire: sed quo ad quẽdam effectũ aggrauationis propter ingratitudinem. ¶ Idem Bzeg. in homil. et de pe. dist. v. negotiũ. ait. Negotiũ qõ ante conuersionez. scz ad penitentiã/sine pctõ extitit. s. mortali: hoc repetere post penitentiã culpa non fuit. Sunt em̃ pleraꝯ negotia ꝙ sine peccatis exhiberi aut vix aut nullaten⁹ possunt. Que ergo ad pctm̃ implicant: scz mortale: ad hec necesse vt post conuersionẽ animus nõ recurrat. Et exẽplificat de Petro qui post conuersionẽ ad discipulatũ. s. christi: rediit ad piscandũ vt pater post resurrectionẽ. Matthеus vero relicto exercitio telonei quũ a christo vocat⁹ fuit. ad illud nõ rediit. quia illicitũ exercitiũ: Petri vero de se licitũ. ¶ De absolutione in penitentia/Bzeg. in homil. et. xj. q. iij. tunc vera est. Tunc vera est absolutio presidentis: quũ interni sequit arbitriuz iudicis: qõ bene quatriduani mortui resuscitatio illa signauit: qz prius dñs mortuũ viuificauit dicens. Lazare veni foras. et postmodum is ꝙ viuus fuerat/egressus a discipulis est solutus. ¶ Idẽ de peni. dist. s. si peccatum Dauid. sic. ait. Proculdubio dñs pctm̃ sine vltione non deserit. Aut enim ipse homo per se hoc penitus punit: scz per penitẽtiã perfectam: aut hoc deus cum hoie vindicans percutit: scz per tribulationes patienter portatas. Sic enim Dauid post confessionez scz peccati sui/audire meruit. Dñs transtulit peccatum tuum ⁊ tñ multis postea cruciatibus afflictus ac fugiens reatũ culpe quam perpetrauit exoluit: scz quo ad pegiens reatũ culpe quam perpetrauit exoluit: scz quo ad penam debitã. ¶ Idẽ sup Ezechielẽ. et de pe. di. iij. hoc nobis. nam debitã. ¶ Idẽ sup Ezechielẽ. et de pe. di. iij. hoc nobis. Hoc nobis maxime considerandum est: quia in perpetratione malorum nulla debet esse nobis fiducia bonoruz preteritorum. Et illud tractans Aggei ꝓphete. Congregauerunt mercedes ⁊ miserũt in sacculum pertusum. dicit Bzegorius ibidẽ. c. de sacculo pertuso. Aliunde exit qõ aliunde mittitur: quia indiscrete mentes que ex bono acquirũtur: non aspiciunt quomodo ex malo opere perdantur.

§. XXIIII. De matrimonio inquit

Uenerio scribẽs epo Carolitano. ⁊. xxxv. q. x. fraternitatis. Fraternitatis vestre studiose sagacitati frater amande quas debeo refero grates: qm̃ quesisti ꝙ debuisti: iucunde me reddidisti. vnde placide ad inquisita respondeo. Eedem apostolicam cõsulere decreuisti: si mulier nuptiali copula extraneo viro iuncta: cognationi eius pertineat: si eo defuncto cognatio maneat: vel si ab altero viro cognationis vocabula dissoluantur: vel si suscepte soboles possint legitime ad priorꝭ viri cognationis copulam transire. Est em̃ verbum dei validum ⁊ forte: ⁊ durabile ⁊ perseuerabile et immutabile: nõ momentaneũ: nõ transitoriũ. Air autem per se veritas ipsa que deus est: et verbum dei est. Celum et terra transibunt: verba autẽ mea non transibunt. Anteꝯ deus appareret inter homines eo inspirante dixit Adam. Quãobrem relinquet homo patrem ⁊ matrem: ⁊ adherebit vxori sue: et erunt duo in carne vna. Deinde quum veritas oriretur de terra in terrã: et visibilis in humanitate apparet: interrogatus si licitũ esset homini relinquere vxorẽ: prohibens vetuit nisi forte fornicatio excluderet maritalẽ copulam sez quo ad thorũ. vnde protulit statum in medium ipsam eandẽ sententiam quã ante secula manens cum patre verbuz inspirauerat Ade. ipse idẽ cõfirmãs qõ ipse primus protulit homo. Quãobrẽ relinquet homo patrẽ ⁊ matrez ⁊c. Si ergo vna caro fuerit: quõ põt aliquis eorum ꝓpinquus vni pertinere: nisi pertineat alteri? hoc fieri minime posse credendum est. Postro vno defuncto in superstite affinitas non deletur: nec alia copula cõiugalis soluere valet affinitatẽ prioris copule. Sed neꝯ alterius coniunctionis soboles placet vel potest ad affinitatis prioris viri consortium transire: ꝓ eo ꝙ verbũ dñi validũ est et forte. Et vt propheta dicit. Uerbuz dñi stabit in eternũ. Et alius ꝓpheta. Qm̃ ipse dixit et facta sunt ⁊c. Statuit ea ⁊c. Nam post verbum atqꝫ preceptũ effecit duos carnem vnam: idest masculum et feminam: qui innumeram multitudinem vtriusqꝫ sexus nõ destitit vnum facere secum: sicut per se veritas dicit. Non pro his rogo tantum: sed pro ijs qui crediturí sunt per verbum eorum in me: vt vnũ sint sicut pater in me et ego in te vt et ipsi in nobis vnũ sint. Si quis ergo sacrilego ⁊ temerario ausu in defuncto querit propinquitatem extinguere: vel sub altero ante affinitatis vocabula dissipare: vel susceptas soboles alterius tabule propinquitati prioris credit legitime copulari: hic negat dei verbum validum ⁊ forte et durabile. Et qui tã facile tã velociter ꝯrit dissoluere: hic nõ credit quia verbum dei manet in eternũ. Conspice terram ex quatuoz locis magna intercapedine a se distantibus confectam ⁊ conglutinatam. finge cuiuscunꝯ figure vel immensitatis corpus volueris: nunquid erit humanum ingenium qõ ipsas quatuoz partes abinuicem valeat segregare: vt in vnaquaqꝫ parte possit agnosci? Hanc similitudinem de quatuoz elementis vnde homo creatus est: colligere potes si eorum vnamquamqꝫ speciem quam in multis diuisionibus partita est: ꝓ discretas inter se assignaueris partes. Fit idẽ in metallis. Hoc idẽ in liquoribꝰ ꝓbat. In liquoribꝰ pictoz prosequitur: arte colozes admiscendo. hec ille. ¶ Idẽ. xxxv. q. viij. de gradib⁹. ait. De ijs ꝙ mortua vxore secundas contrahere nuptias voluerint: iuste et honeste et rationabiliter ꝑsperim⁹ ab earũ consanguineis vsqꝫ ad quartũ gradũ genealogie abstineri. hoc nos ſm indulgentiam sancte matris ecclesie mitius ꝓlibauimus. Idem Bzeg. xxxv. q. iij. §. sed idem humillimus pater Bzeg. Felici Messine ciuitatis epo ait. Qõ scripsi Augustino gentis Anglorũ epo: qne nuper ad fidem venerat: ne a bono qõ ceperat metuendo austeriora recederet: specialiter ⁊ nõ generaliter me hoc egisse cognoscas. vnde et mihi omnis Romana ciuitas testis existit. Nec ea intentione hec eis scripsi mandata: vt postꝯ firma radice fuerint in fide solidati: si infra proprią consanguinitatẽ inuẽti fuerint. non separent: aut infra affinitatis lineam. i. vsqꝫ ad septimã generationẽ iungantur: sed ꝙ ad

hunc

huc illis neophitis existentib⁹ eis primum illicita consentire: et eos verbis et exēplis instruere oportet. iuxta apl'm. Hec vobis potū dedi non escam. hec ille. Et qō dicit Grego. illicitū consentire. intelligit quātum ad aliquod lege communi prohibitū. Sed illis nō fuit illicitū: q⁹ cum eis in hoc dispensatū. Et qō dicit de gradu septimo: est ſm antiqua iura. Sed per Grego. nonum diminuti sunt huiusmodi grad⁹ consanguinitatis et affinitatis: et determinati sunt per ecclesiaz tantū quatuor gradus consanguinitatis et affinitatis. extra de consan. et affi. c. fi. Idē. xxiij. q. iiij. vir cū ꝓpria. ait. Si quis sua coniuge nō cupiditate voluptatis raptus: sed solūmodo procreandoz liberoz gratia vtitur: scz matrimoniali actu. iste profecto siue de ingressu ecclesie siue de sumendo dīuini corporis et sanguinis mysterio: suo est iudicio relinquēdus: quia a nobis nō est prohibendus accipere qui in igne positus nescit ardere. hec ille. Idem ſm Tho. et alios quū exactio debitum coniugi reddit: q⁹ in vtroq; casu nō peccat etiā venialiter. De his tū pleni⁹ in. iij. parte. tit. ſ. ¶ Idē Augustino epo Anglorum et di. v. cū enim. dicit. Si mulier eadem hora qua genuerit. i. perperit/actura gratias intrat ecclesiā: nullo pcti pondere grauat. Voluptas enim carnis in culpa est: non doloz. In carnis commixtione voluptas est: in partu prolis doloz et gemitus. Si ergo enixam mulierem intrare ecclesiā prohibemus: ipsam ei penā verti
arguit ꝙ liberos suos alijs nutricib⁹ committit educandos. mus in culpā. Idē eidē. di. e. ad eius. Ad eius concubitū vir suus accedere nō debet: quousq; qui gignitur ablactetur. Prava aūt cōsuetudo in cōiugatoz moribus irrepsit: vt filios quos gignūt: nutrire mulieres contēnant: eosq; ad nutriendū alijs mulieribus tradant. qō videlicet ex sola carnis incōtinētia videt fuisse. inuentū: q⁹ dum se cōtinere nolunt: despiciunt lactare quos gignūt. Si aūt filios suos ex prava cōsuetudine alijs ad nutriendū tradunt: nisi tempus purgationis transierit: viris suis misceri nō debēt. Quippe etsi nō partus causa: quū in mēstruis cōsuetis detinent: viris suis misceri phibent: ita vt morte lex sacra feriat ad mēstruatā accedentē. Que tamē dū ex cōsuetudine mēstruum patitur: phiberi ecclesiā intrare non debet: quia nature superfluitas reputari ei in culpam non valet. vnde per hoc qō inuita patitur: iniustū est vt ecclesie ingressu priuetur. Et infra. Sancte autē cōmunionis mysteriū in eisdem diebus non debet prohiberi percipere. Si aūt ex veneratione magna percipere non presumit: laudanda est: sed si percepit non est iudicanda. Bonarum enim mentium est ibi culpas agnoscere: vbi culpa non est: et sepe sine culpa agit: qō venit ex culpa. Vide ibi glo. quid dicatur tempus ablactationis.

ſ. XXV. De ordinis sacramento

Grego. scribens Siagrio epo Augustudunensi. et. ſ. q. vj. c. vlti. sic ait. Sicut is qui inuitatus renuit: quesitus refugit: sacris altaribus est admouendus: sic qui vltro ambit: vel importune se ingerit: est proculdubio repellendus. Naz qui sic mittitur ad altioza conscendere: quid aliud agit nisi vt crescendo decrescat. et ascendendo exterius / interius in profundū descendat? Itaq; frater charissime in sacerdotibus ordinandis sinceritas vigeat. sic simplex et sine venalitate consensus. preferatur pura electio: vt ad summū sacerdotij non suffragio venditoz̄ prouectus: sed dei credat esse iudicio. Idē Greg. ſ. q. ſ. estote. ait. Estote precipue in ordinatione soliciti. et ad sacros ordines nisi prouectiones etate et mundos opere non amittatis. Eorum enim qui sunt in sacro ordine collocandi: prius vitam moresq; discutite: vt dignos huic officio adhibere possitis. non vobis potentia aut supplicatio quarūliber subrepat personarum. Quando igitur de his tractari necesse est: graues expertosq; viros consilij adhibere participes: et cuz eis hoc communi dispensatione pensate. ¶ Idem scribens omnibus episcopis. dist. lxxxix. singula. ait. Singula ecclesiastici iuris officia singulis quibusq; personis singulatim committi: iubemus. Sicut enim in vno corpore multa membra habemus: omnia aūt mēbra non eundem actū habent: ita in ecclesie corpore ſm veridicam Pauli sententiā / in vno eodēq; corpore spirituali conferendum est hoc officium vni: alteri committendum est aliud. Neq; quantūlibet exercitate persone vni vno tēpore duarum rerū officia cōmittenda sunt. quia si totum corpus est oculus: vbi auditus? Sicut enim varietas membroz per diuersa officia et robur corporis seruat: et pulchritudinem representat: ita et varietas personarum per diuersa nihilominus officia distributa: et fortitudinem et venustatem ecclesie manifestat. Et sicut indecorū est vt in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio ita nimirū norium simulq; turpissimum est: si singula ministeria rerum personis totidem nō fuerint distributa. Idem Carolitano episcopo Joanni. dist. lxxxix. indicatuz. ait. Lauendum est a fraternitate vestra: ne secularibus viris: atq; sub regula nostra non degentibus: cuiuslibet res ecclesie committantur: sed probatis de officio vestro clericis: in quibus si quid reperiri poterit prauitatis: vt in subditis emendare quod illicite gestū fuerit: valeatis. Et immediate supra ait. Quicquid fraudis inuentū fuerit circa res eccl'ie etiā laicos perpetrasse: cū pena legibus statuta reddere cōpellantur. Idē Greg. xxiij. q. viij. si in morte. ait. Si in morte Longobardoz̄ me miscere voluissem: hodie Longobardoz̄ gens nec regē nec ducem haberet. Sed quoniā deum meū timeo: in mortez̄ cuiuslibet hois me miscere formido. Hec scripsit Gregorius cuidam epo vt eum excusaret apud imperatoz̄ Mauritiū et alios: apud quos diffamatus fuerat ab emulis suis ꝙ causa extitisset mortis cuiusdam epi ex carcere diro et alijs penis ei inflictis. Quem epm Grego. ad se vocauerat pro quadam informatione excessuum eius qui fuerant sibi denūciati. Qui tū in nullo ab eo molestat⁹ sed humane receptus: sua naturali morte subito decessit: vt rescripsit illi Greg. Idem Greg. in' pastorali. dist. xlij. sit rector. ait. Sit rector discretus in silentio: vtilis in verbo: ne aut tacēda pferat: aut proferēda reticeat. Nā sicut incauta loquutio in errorem pertrahit: ita indiscretū silentiuz hos quī erudiri poterant: in errore derelinquit. Sepe namq; rectores vt dicit) improuidi humanā amittere gratiā formidantes: loqui libere recta ptimescūt. et iuxta veritatis vocez/ nequaq; iam gregis custodie pastorū studio: sed mercenariorū vice deseruiunt: q⁹ veniente lupo fugiunt: dum se subsilentio abscondūt: quos dīus in Esaia increpat dicens. Canes muti nō valētes latrare. Et infra. Hinc per Esaiam dominus admonet dicens. Clama: ne cesses. quasi tuba exalta vocē tuam. Preconis quidē officiū suscipit: quisq; ad sacerdotiū accedit: vt ante aduētū iudicis qui terribiliter sequitur: ipse clamādo gradiat. Sacerdos ergo si predicationis est nescius: quā clamoris vocē dabit pco mutus? Unde in figuram huius inducit ꝙ in veste hyacinthina summi sacerdotis in qua ingrediebat in sancta sanctoruz: in extremitate ei⁹ erāt posita tintinnabula cū malogranatis intextis ad significandū ꝙ in conuersatione sacerdotis signata per vestē debet esse sermo ꝓdicationis: vt exēplo doceat et verbo. Malogranata seu mala punica in quibus multa grana sub vno exterius cortice vniūtur: signāt vnitatē fideliū. Hec inserebant interta cū tintinnabulis: ad innuendū ꝙ in ꝓdicatione dz sacerdos ꝗrere vnitatē auditoz̄: et charitatē in eis nutrire: nō materiā scādaloz̄ seminare. Ac etiā a nimieta te seu plixitate nimia ꝓdicatoz dz cauere: qō signat per habētē fluxū seminis: q̄ inūdus in lege habebat. nec ex hmōi loquacitate fructꝰ sequit in audiente: sed fastidiū: sicut nec etiam ex semine effluxo per infirmitatez in illam patiente.

ſ. XXVI. Gregorius in homilia

et. xxiij. q. iiij. Hec aūt vita q̄ inter celuz et infernū sita est: sicut in medio subsistit: ita vtrarūq; partium ciues cōiter recipit: quos tamē sancta eccl'ia et indiscrete. i. indistincte suscipit: et postmoduz in egressione discernit. Si igit boni estis: quādiu in hac vita subsistitis: equanimiter tolerate malos. Nā quisq; malos non tolerat: ipse sibi per intolerātiā testis est q⁹ bonus nō est. Abel esse renuit: quē Cayn malitia nō exercet. Ferrū q̄ppe nostre mētis ad acumen nō potest puenire virtutis: nisi eum eraserit lima aliene prauitatis. ¶ Idē de ꝓlatis q̄ habent malos subditos in libro dialogoz̄. iij. q̄situs a Petro diacono vtrum debeat eos deserere: ait. et. vij. q. ſ. c. vlti. Ibi adunati equanimiter portandi sunt mali: vbi inueniuntur alīq̄ q̄ adiuuent de bonis. Nam vbi oīno fructus de bonis non est: fit aliq̄s de malis labor superuacuus: maxime si e vicino cause suppetant: qō fructū deo valeant offerre meliorē. Sepe etiā agit in animo perfectoz̄: qō filētio ꝓtereundū nō est: q⁹ qui laborē suum sine fructu esse considerāt: in loco alio ad laborē cū fructu migrant. ¶ Idē Greg. in. iiij. dial'. et de pe. dist. ſ. voluissent. Voluissent iniqui sine fine viuere si potuisset: vt potuissent sine fine peccare. Ostendūt hoc: q⁹ semp in pctō viuere cupiunt: qui nūq̄ peccare desinūt dum viuūt. Ad magnam ergo iustitiā ptinet iudicātis: vt nūq̄ careāt supplicio: qui in hac vita dum viuerēt: nūq̄ voluerūt carere pctō. ¶ Idem dist. xxv. qualis. ait. Qualis hunc q̄sq; egredit: talis in iudicio p̄sentab. Sed tū de q̄busdā culpis esse ante iudiciū purgatiōis ignis credēdus est: p eo qō veritas dicit. Qui aūt in spiritū sanctū blasphemauerit: nō remittet ei in ꝑ seculo neq; in futuro. In qua sniā dat intelligi quasdā culpas in ꝑ scło q̄sdā in futuro posse remitti. Qō etiā de vno negat: ꝓsequens intellectus pateat: q⁹ de alijs concedit. Sed de paruis minimisq; pctis hoc fieri posse credēdū est. sicut est assiduus et otiosus sermo, risus immoderatus, pctīi cure rei

familiaris:q̄ vix sine pct̄o agit: etiā ab ijs q̄ culpā qualiter euitare debeāt sciūt. Que adhuc post mortē grauant si adhuc in vita positis minime fuerint relaxata. ¶ Idez.xij.q.ij.cū grauia.⁊ in dial'.ait. Cū grauia pctā nō deprimūt: tunc prodest mortuis si in eccl'ia sepeliant: q; eor̄ proximi quoties ad loca sacra veniūt: suoriq; sepulturā aspiciūt: recordant: ⁊ pro eis preces dño fundunt. Nam quos pctā grauia deprimunt: ad maiorē cumulū dānationis potius: q̄ ad absolutionez eor̄ corpora in eccl'ijs ponūtur. Idem.q.e.aie defuncto r̄. Aie defuncto r̄.iij.modis soluunt: aut oblationibus sacerdotū aut p̄cib' sanctor̄: aut charorū eleemosynis: aut ieiunio cognator̄. Curatio vero funeris: conditio sepulture: pompa exequiarū / magis sunt viuor̄ solatia q̄ subsidia mortuor̄. Idez.e.vltima volūtas. Ultima volūtas testatoris modis omnib' seruetur. Idez.xvj.q.j. admonere. Carolitano ep̄o scribēs ait. Admonere te volumus ne pie defuncto r̄ voluntates tua (q̄ absit) remissione cassentur. glo'. Secus si iniuste essent voluntates. Idē.vij.q.j. aduersitas. Aduersitas q̄ bonis vtris obijcitur: pbatio virtutis est: non indiciū reprobatiōis. Quis em̄ nesciat q̄ p̄sperum fuit q; beatus Paulus apostolus predicaturus ad Italiam veniebat: ⁊ tamen veniens naufragium pertulit: sed nauis cordis maris fluctibus integra steterit. Idem in epistola ad Candidū.vij.q.j.cū corporalis. Cum corporalis pcussio imminet: vtrū pro purgatiōe an pro vindicta pueniat: dei iudicium a nobis ignorat. Et ideo non dz a nobis flagellatis addi afflictio: ne nos culpe (q̄ absit) offensa respiciat.

§.XXVII. Quod prelaturam

q̄tū est ex se q̄libet nō debet q̄rere sz fugere: sz ex obedientia suscipere. Greg. ex registro.vij.q.j. in scripturis ait. In scripturis vestris vos magnopere requē quesi sse narratis sed per hoc ad pastoralem solicitudinē vos cōgrue venisse ostenditur: q; sicut locus regimine desiderantibus est negandus: ita fugientibus offerēdus. Et sicut scriptuz est. Nec sibi quisq̄ sumat honorē: sed q̄ vocat̄ a dño tanq̄ Aarō. Et rursus idē egregius p̄dicator dicit. Si vnus p̄ oībus mortuus est: ergo oēs et mortui sunt: et p̄ oībus christus mortuus est. Et si hoc est: superest vt qui viuūt: nō iā sibi viuāt: sed ei qui p̄ ipsis mortuus est: et resurrexit. Et pastori sancte ecclesie dr. Simon Joannis diligis me plus hijs? pasce oues meas. Ex quib' ꝯbis colligitur: q; si is q̄ valet omnipotentis dei oues pascere/renuit: ostendit se summū pastorem minime amare. Si em̄ vnigenitus patris p̄ro explenda vtilitate oīm/de secreto patris ad publicū nostrū egressus est: nos q̄d dicturi sumus: si secretū nostrū p̄ponimus vtilitati proximor̄? Quies vtiq; nobis ex corde appetenda est: et tamē p̄ multor̄ lucro aliquando postponenda. Nam sicut toto desiderio debemus occupationē fugere ita si desit qui predicet: occupationis onus libenti necesse est humero subire. Q̄ ex duor̄ prophetarum opere docemur: quor̄ vnus p̄dicationis officiū vitare conat' est: alter accepit ⁊ appetijt. Nam mittēti se dño Hieremias rñdit dicens: A.a.a. dñe deus: ecce nesciō loqui: q; puer ego sum. Et quis ops dñs ad predicandū sibi p̄sonā q̄reret dicēs. Quem mittam? Esaias se obtulit dicens. Ecce ego dñe: mitte me. Ecce ab vtrisq; exterius diuersa vox prodijt: sed non a diuerso fonte dilectionis emanauit. Duo quippe sunt precepta charitatis: amor sc̄z dei ⁊ proximi. Per actiuā igitur vitaz prodesse primis cupiens Esaias: officium predicationis appetijt. per contēplatiuā vero conditoris amori Hieremias sedule inherere desiderās: ne mitti ad p̄dicandū debeat contradicit. Q̄ ergo vnus laudabiliter appetijt: hoc laudabiliter ali' expauit. Iste ne tacite contēplatiōis lucra loquendo perderet: ille ne damna studiosi operis tacendo sentiret. Sed hoc in vtrisq; est subtiliter intuendū: q; et is qui recusauit plene nō restitit: ⁊ is q̄ mitti voluit ante se purgatū p altaris calculū vidit: ne aut nō purgatus q̄sq; adire sacra mysteria audeat: aut quē supna gratia eligit sub humilitatis specie supbe contradicat. ¶ Idem Grego. scribens ciuibus Neapolitanis/ait.q.e.c. nec nouū. Nec nouum: nec reprehensibile est in eligēdo ep̄o populi se vota in duas partes diuidere: sed graue est q̄n in hmōi causis non ex iudicio sed ex fauore solo venit electio. Idez Greg. lvj. dis. satis. ait. Satis peruersum est: ⁊ contra ecclesiastcam p̄obatur esse censuraz: vt frustra quozūdam voluptatib' suis q̄s p̄ueł officijs: quem sua culpa vel facinus ab officij: et quo fungitur gradu: nō deijcit. ¶ De Judeis inquit Grego. scribens Paschasio ep̄o Neapolitano. xlv. di. qui sincera. Qui sincera intentione extraneos a christiana religione ad fidem cupiunt rectā p̄ducere: blandimētis debent non asperitatibus studere: ne quorū mētem reddita ratio ad planū poterat p̄uocare: pellat p̄cul aduersitas. Et.j. Agendū est ergo vt potius ratione ⁊ mansuetudine prouocati sequi nos velint: non fugere: vt eos ex eorū codicibus ostendētes q̄ dicimus ad sinū matris ecclesie possimus deo adiuuante conuertere. Oēs ergo festiuitates feriasq; suas sicut hactenus tam ipsi q̄ parentes eor̄ per longa colētes retro tēpora tenuerunt: liberam habeant observandi celebrandiq; licentiam: nec eos in hmōi inquietari permittas. ¶ Idem Augustino Anglorū ep̄o scribens ait. dist. xij. nouit. Nouit fraternitas tua Romane ecclesie consuetudinē: in qua se meminit esse nutritam. Sed mihi placet siue in Romana siue in Gallicana: siue in qualibet alia ecclesia inuenisti q̄ plus posset deo placere: sollicite eligas: ⁊ in Anglorū ecclesia que adhuc in fide noua est: institutione precipua que de multis ecclesijs colligere potueris infundas. Non em̄ pro locis res sed p̄ rebus sunt loca amāda. Ex singulis igit̄ q̄buscq; ecclesijs q̄ pia/que religiosa/q̄ recta sunt eligere: et hec quasi in fasciculū collecta/apud Anglorū mentes in consuetudinē deponere. Ibidem di.ea.c.prece. Quēadmodū illicita perpetrare non patimur: sic que sunt consuetudinis non negamus.

§.XXVIII. De vita beata Gre

go. in homil'. Si cōsideremus fratres charissimi q̄ nobis promittuntur in celis: vilescunt oīa que habent̄ in terris. Terrena nāq; substantia pōdus est: nō subsidiū. Tēporalis vita eterne vite cōparata/mors potius est dicenda q̄ vita. Ipse enim quotidianus corruptionis defectus / quid est aliud q̄ quedam prolixitas mortis? Que aūt lingua dicere sufficit aut quis intellectus capere: superne ciuitatis quanta sint gaudia: angelorū choris interesse: cū beatissimus spiritibus meis circūscriptum lumē videre: vultū dei cernere: nullo mortis metu afficī: nec corruptionis perpetue munere letari? Ad hec audita inardescit animus. Jamq; illic cupit adsistere: vbi sperāt sine fine gaudere. Sed ad magna p̄mia nō pervenitur: nisi per magnos labores. Si delectat magnitudo p̄mioz̄: nō deterreat multitudo laborū. Non coronabit̄ (ait apl's) nisi qui legitime certauerit. ¶ Idem in lib. dial'. et. xxij.q.iij. obtineri. Obtineri nequaq̄ possunt que predestinata nō fuerint. Sed ea que sancti viri orando efficiūt ita predestinata sunt: vt eorū precibus obtineant̄. Nam ipsa perennis regni predestinatio ita est ab oīpotente disposita: vt adhoc electi ex labore perueniant: quatenus postulando mereantur accipere q̄ eis omnipotens deus ante scl'a disposuit dare. ¶ Grego. in homil'. Nouem esse ordines angelorum testante sancto eloquio scimus: scil'z angelos/archangelos/virtutes/potestates/principatus/dominatiōes/thronos/cherubin/⁊ seraphin. Ūñ de primo angelo dicitur. Omnis lapis preciosus operimentum tuū. Sardius/topazius/iaspis/chrysolitus/onyx/beryllus/saphyrus/carbunculus/⁊ smaragdus'. Ecce nouem dixit nomina lapidum: quia profecto nouem sunt ordines angelorū. q̄bus ordinibus ille primus angelus opertus dicitur: quia duz cunctis agminibus angelorum prelatus est: ex eorū comparatione clarior fuit. Et habetur de peni. dist. ij. principius. ¶ Scien dum quoq; ait idem in homil'. q̄ nomē angelorū/nomen est officij non nature: q; tunc illi spūs sunt angeli: quū per eos aliqua nunciantur vel operantur. Ji aūt qui minima nunciant: angeli. qui vero summa: archangeli vocant̄. virtutes vocantur per quos signa ⁊ miracula frequenter fiunt. Potestates vocantur ij qui hoc potentius pre ceteris percepe-runt: vt eorū ditioni virtutes aduerse subiecte sint: quoz̄ potestate refrenantur: ne tentare valeant quantuz volunt. Principatus vocantur qui ipsis quoq; bonis spiritus p̄sunt: qui subiectis dum q̄sunt agenda disponūt: eis ad explenda diuina mysteria principant. Dominationes vocantur qui etiā potestates p̄cipatuz trāscendūt. Nam princi pari est inter' reliquos p̄iozem existere. dñari est subiectos quoscūq; possidere. Throni quoq; illa agmina sunt quibus ad exercendū officiū iudicij semp deus presidet. Throni dicti sunt: qui tanta diuinitatis gratia replētur: vt in eis dñs sedeat: et per eos sua iudicia decernat. Cherubin plenitudo scientie dicit̄. Et sublimiora illa agmina ideo Cherubin sunt vocata: quia tanto perfectiora sunt sciētia: quanto claritatem dei vicinius contēplantur. Seraphin vocāt̄: qui ex singulari propinquitate conditoris incōparabili ardent amore. Seraphin em̄ ardentes vel incendētes interpretantur. Sed quia illa superna ciuitas ex angelis ⁊ hominibus constat: ad quam tātos credimus humani generis ascendere: quātos illic contigit electos angelos remānisse: debem' aliquid ex illis distinctionibus ad vsum nostre conuersationis trahere. hec ille. Et subsequenter ponit ibi quō er diuersis exercitijs virtutum homines assumuntur in gloria ad diuersos ordines angelorum inferiorum vel superiorum: secundum gradus perfectionis operum humanorum.

De ordinib' angelorū. Ezech. xxviij.

§.xxix.

§. XXIX. De bello vitiorum in

electis dei. Grego. xxxi. moraliū tractās illud Job. procul
Job. xxxix. odorat bellū. scz equus. de quo per similitudinē ibi loquit
exhortatione ducum et vlulatu exercitus. Bellum procul
odorari: est ex causis precedētibus que vitiorū pugne sub-
sequantur: agnoscere. Quia enī odore res nō visa cognoscit
bellū proculdubio odorari/ est sicut flatu nariū: sic puisione
cogitationū neqtias latētes indagare. Primo ergo electi dei
signati per equum cōsiderant ne venialia quelibet agant.
Secundo vero ne bona incaute faciant. et postquam praua
subegerint: ipsa etiam subijcere recta contendunt: ne de me-
ritis in elationis culpam vertantur. Plerunqꝫ enim ex bo-
nis per incurie vitium mala nascuntur. Uigilanti studio cō
templatur dei electus: quō ex doctrina/ arrogantia: ex iusti
tia/ crudelitas: ex pietate/ remissio: ex zelo ira: ex mansuetu-
dine torpor oriatur. Quumqꝫ bonus hec agit: quot hic ꝯtra
se hostes per hec exurgere valeant: conspicit. Nam quū adi
piscendis doctrine studijs elaborat: mentem solicite contra
certamen arrogantie preparat. Quum culpas delinquentiū
iuste vlcisci desiderat: sagacissime considerat ne modum iu-
stitie crudelitatis vindicta transcendat. Quuz frenare pie-
tate se nititur: solerter pspicit nequa disciplina dissolutiōe
vincatur. Quum se recti zeli stimulis excitat: summopere: p
uidet: ne plus quam necesse est ire flammis se succendat.
Quum magna mansuetudinis tranquilitate se temperat vi
gilanter obseruat ne torpore frigescat. Quia ergo spirita-
lis militis cogitatione oē vitium priusquam subrepere pos
sit aspicitur: recte de equo dei dicitur. Procul odorat belluz.
Perpendit etiam que turba iniquitatū pruat: si mala ad se
ingredi vel pauca permittat. vnde sequitur. Exhortatione
ducum et vlulatu exercitus. Tentantia quippe vitia que in-
uisibili contra nos prelio regnanti super se superbie mili-
tant: alia more ducum preeunt: alia subsequuntur more
exercitus. Neqꝫ enim culpe oēs pari accessu cor occupant:
sed dum maiores et pauce neglectam mentem preueniunt:
Superbia viciorum regina. minores et innumere ad illa se cateruatiz fundūt. Ipsa nāqꝫ
vitiorum regina superbia/ quum deuictum cor ceperit: mox
illum. vij. principalibus vitijs quasi quibusdam suis ducib⁹
deuastandum trahit. Quos videlicet duces exercitus sequi
tur: quia ex eis proculdubio importune vitiorum multitudi-
nes oriuntur. Quod melius ostendimus: si ipsos duces atqꝫ
exercitum specialiter enumerādo proferamus. Radix quip-
pe cuncti mali superbia est: scriptura testante. Initium om-
nis peccati superbia. Prime autem eius soboles septem ni-
mirum principalia vitia de hac virulenta radice proferun-
Rami supbie. tur. s. inanis gloria/ inuidia/ ira/ tristitia. i. acidia/ ventris
ingluuies/ et luxuria. Nam qꝛ his septem superbie vitijs nos
captos doluit: idcirco redēptor noster ad spūale liberatio-
nis prelium spūs septiformis gratie plenus ait. Sed habet
hec contra nos exercitū suū. Nam de inani gloria: inobedi-
entia/ iactātia/ hypocrisis/ contentiones: ptinacie/ discordie/
et presumptio nouitatum/ oriuntur. De inuidia: odiuz. susur
ratio/ detractio: exultatio in aduersis pximi/ afflictio in p-
speris/ nascitur. De ira: tumor mentis/ rixe/ contumelie: cla-
mor: indignatio/ blasphemie/ proferuntur. De tristitia siue
acidia: malitia/ rancor/ pusillanimitas / desperatio / torpor
circa precepta/ euagatio mentis circa illicita/ nascitur. De
auaritia: pditio/ fraus/ fallacia/ periurium/ inquietudo/ vio
lentie/ et contra miam obdurationes cordis oriuntur. De vē
tris ingluuie seu gula: inepta letitia/ scurrilitas/ immundi-
tia/ multiloquium/ hebetudo sensus circa intelligentiam/ p
pagat. De luxuria vero: cecitas mentis/ inconsideratio: incō
stantia/ precipitatio/ amor sui/ odium dei/ affectus presentis
seculi/ horror vel desperatio futuri/ generatur. Quia ergo
septem principalia vitia tantā de se vitiorum multitudinem
proferunt: quum ad cor veniunt: quasi subsequentis exerci-
tus cateruas trahunt. Ex quibus. vij. duo carnalia: quinqꝫ
spūalia sunt. sed vnūquodqꝫ eorum tāta sibi cognatione iun
gitur: vt non nisi vnum de altero proferatur. Prima namqꝫ
superbie soboles/ inanis gloria est. que dum oppressam mē-
tem corruperit: mox inuidiam gignit: qꝛ nimirū dū vani no
minis potentiā appetit: ne quis hanc alius adipisci valeat:
tabescit. Inuidia quoqꝫ iram generat: quia quanto interno
liuoris vulnere anim⁹ sauciat: tanto etiam māsuetudo trā
quillitatis amittitur. Et qꝛ quasi dolens membrum tangit:
idcirco opposite actionis manus velut grauius pressa sen-
titur. Ex ira quoqꝫ tristitia nascitur: qꝛ turbata mens quo
se inordinate concutit: eo adijciendo cōfundit. et quum dul-
cedinē tranquillitatis amiserit: nihil hanc nisi ex perturba-
tione subsequens meror pascit. Tristitia quoqꝫ ab auaritia
deriuatur: quia dū confusum cor bonū letitie in semetipso
intus amiserit: vnde consolari debeat: foris querit. Et tāto
magis exteriora bona adipisci desiderat: quanto gaudiū nō
habet ad qō int⁹ recurrat. Post hec vero duo carnalia vitia
que supersunt: cunctis liquet quia de ventris ingluuie luxu
ria nascitur. dum etiam ipsa distributione membrorum ven
tri genitalia subnixa esse videantur. vnde dum vnū inordi-
nate reficitur: aliud proculdubio ad contumeliā excitat. Be-
ne aūt duces exhortari dicti sunt: exercitus vlulare: qꝛ pri-
ma vitia decepte menti sub quadā ratiōe se inserunt: sz in-
numera que sequuntur/ dum hanc ad rationem insaniam p-
trahunt: quasi bestiali clamore confundunt. Inanis namqꝫ
gloria deuictū cor quasi ex ratione solet hortari: quuz dicit.
In quo illo vel illo minor es? Cur eis ergo vel equalis vel su
perior nō es? Quantū vales que ipsi non valent? Non ergo
tibi aut superiores esse debent. Ira etiam deuictum cor qsi
ex ratione solet exhortari: quum dicit. Que erga te agunt:
equanimiter ferri non possunt. hec tolerare patiēter immo
pctm̄ est. Et si non eis cū magna exasperatiōe resistitur: con
tra te deinceps sine mensura cumulantur. Tristitia quoqꝫ
deuictū cor quasi ex ratione solet exhortari: quū ait. Quo
habes vnde gaudeas: quum tāta mala de proximis portas?
Perpende cū quo merore oēs intuēdi sunt: q intantum con
tracte amaritudinis felle vertunt. Auaritia quoqꝫ deuictuz
animū ex ratiōe solet hortari: quum dicit. Ualde sine culpa
est qꝫ quedā habenda concupiscis: qui non multiplicari ap-
petis: sed egere pertimescis. et qō alius male retinet: tuipse
melius expendis. Uentris ingluuies quasi ex ratiōe solet
hortari: quum dicit. Ad esum deus mūdo oia cōcedit: et qui
satiari cibo respuit: qd aliud qꝫ muneri ꝯcesso ꝯtradicit? Lu
xuria quoqꝫ deuictum cor quasi ex ratiōe solet hortari: quū
ait: Cur te in voluptate tua nō dilatas: quū qd te sequatur
ignoras? Acceptū tp̄s in desiderijs pdere non debes: qꝛ quā
cito ptranseat ignoras. Si enī misceri hoīem in voluptate
deus non vellet: in ipso exordio humani generis masculum
et feminam non fecisset. Hec igitur ducū exhortatio: que dū
incaute ad assuetam cordis admittitur: familiarius iniqua
persuadet. Quem videlicet exercitum vlulatus sequit: quia
infelix aia semel vitijs principalib⁹ captat: dū multiplicatis
iniquitatib⁹ in insaniā vertit: feraliū vastatur immanitate.
Sed similis dei qꝛ solerter puidere vitiorum certamina nitit:
bellū proculdubio odorat. Exhortationē ducū nares agita-
te deprehēdūt. et qꝛ longe presciendo subsequētiū iniquitatū
confusionē cōspicit: quasi vlulatū exercit⁹ odorādo cogno-
scit. Igitur qꝛ vel pdicatorē dei: vel quēlibet spiritalis cer-
taminis militē descriptū equi narratione cognouimus: nūc
eundē iterū in auis significatione videam⁹: vt qui per equū
didicim⁹ eius fortitudinē: etiā per auē discam⁹ eius contem
plationē. quantū scz p contēplationē volat. vnde sequitur.
Nunqd p sapientiā tuā plumescit accipiter expandens alas
suas ad austrū? In austro accipitrē plumescere: est vnum-
quēqꝫ sanctorū tactu spūssancti conualescere. De singulis
tamē horū vitiorum habes diffuse in scda parte per totum.

§. XXX. Postqꝫ igitur Grego

rius sedit in cathedra Petri annis. xiij. mēsibus sex. diebus.
x. plenus operibus bonis quieuit in pace anno dn̄i quingen
tesimosexto: imperij aūt Phoce anno. ij. Post cuius mor-
tem: quum fames valida sequeret: quidam inuidi Gregorio
ceperūt detrahere asserētes qꝫ totū thesaurum eccl'ie tanqꝫ
vir prodigus cōsumpsisset. Unde ob huius vindictā ad com
burendum libros eius ceterorum animos inclinauerūt: quorum
dum quosdā iam combussissent: et ceteros cōburere vellent.
Petrus diacon⁹ familiaris eius cū quo quatuor dialogo-
rū libros disputauerat: traditur vehementissime restitisse:
asserens hec ad eius delendam memoriā non valere: quum
in diuersis mūdi partib⁹ exēplaria tenerētur: adiungēs im-
mane sacrilegiū esse tanti pr̄is tot et tales libros cōburere: Petrus
super cuius caput ipse spiritūsanctū in similitudine colum- Gregorij diaconus.
be frequētissime pspexisset. Tandē in hanc eos snīam addu
xit: vt illud qō dixerat iureiurādo ꝯfirmans: mori continuo
meruisset: si ipsi a librorum exustione desisterēt. Si vero mori
nō meruisset: sed supstes sui testimonij extitisset: ipse qꝫ con
bustoribus man⁹ daret. Itaqꝫ cū apparatu diaconi euange-
liorū librū baiulās venerabilis leuita Petrus adueniens
mox vt tactis sacrosanctis euangelijs Gregorij sanctitati De quodam bono heremita.
testimoniū perhibuit: a dolore mortis extrane⁹: spm̄ inter
verba vere cōfessionis efflauit. ¶ Eodē tp̄e: sed dum viue-
ret Gregorius: fuit quidā heremita vir magne virtutis: qui
oia ppter deuz relinqrat: et nil preter vnā cattā possidebat.
Quā blādiens crebro quasi cohabitatricē in suis gremijs
refouebat. Orauit igitur ad dn̄m: vt sibi ostenderet cū quo
future remunerationis mansionem sperare debuisset: qui
illius amore nil ex seculi diuitijs possideret. Quadā igitur
nocte sibi reuelatur vt cū Gregorio Romano pontifice mā-

sionem sibi sperare deberet. At ille fortiter ingemiscens/parum sibi voluntariā paupertatem profuisse putabat: si cuz eo remuneratione recipere: q̄ tāris mundialib⁹ diuitijs abūdaret. Quum ergo Gregorij diuitias sue paupertati die noctuq; suspirādo cōferret: vna nocte audiuit dominum dicentem. Quum diuitem non possessio diuitiarum faciat: sed cupido: quomodo audes paupertatem tuā Gregorij diuitijs cōparare: q̄ magis illā cattā quam habes quotidie palpando diligere cōprobaris: q̄ ille tātas diuitias quas nō amando sed contemnendo cunctisq; liberaliter largiendo dispergit? Itaq; solitarius deo gratias retulit: et q̄ meritum suuz decreuisse putauerat si Gregorio equaretur: orare cepit: vt cum eo mānionem percipere mereret. ¶ Mirat⁹ est iste heremita: q̄ Gregorij papa ei equaretur in gloria. Ego autem vt pusillus ingenio vehementer stupere: q̄ heremita idiota z simplex/quieti fue solum vacās nō doctrine primoruz equaretur Gregorio in gloria: qui summo pontificatu fungens in tanta humilitate vt pene nullus humilior. Tāta liberalitate profusus in tantis diuitijs: vt nullius inopis obliuiscer et. Tanta deuotione fulgens: vt officium et cantum ecclesiasticum ordinaret. Tāta doctrina repletus cum miraculis: vt tot libros z tā vtiles cōponeret. Tantis aduersitatib⁹ Longobardorum et imperator lacessitus: tot corporis cōtinuis quasi doloribus vexat⁹ patientissime oia sufferret. Nisi mēte tenerē q̄ spirituū pōderator ē domin⁹: q̄ sua munera vt vult diuidit. dat cui vult: et quātum vult sine cuiusq; acceptiōe psone. Nec esset pro qualitate nobilitatis nec quātitate dignitatis: aut scientie vel doctrine et fructificationis in populo: vel labore corporis: premij magnitudinez essentialis reddit: sed sm amplitudinem charitatis. Et cum eodem gradu charitatis vnus infime cōditionis et modice scientie pauca ad extra operat: alter vero in magna dignitate etiam ecclesiastica: plurima agit proximis vtilissima: z cum cōuersione multorum sua doctrina et miraculis sm regulam diuine iustitie equali premio essentiali ambo perfruātur. Nec ab hac sententia doctorū dissonat q̄d ait apost. ad Cor. q̄ vnusquisq; sm suum laborez mercedem accipiet hoc est verum quantum ad premium accidentale: vt qui plus laborauerit et fructificauerit: plus premij accidentalis percipiet.

¶ De Justino maiore imperatore: et Justiniano post eum imperatore. Cap. iiij.

QUia de summis pōtificibus qui fuerunt a tempore Joānis primi/vsq; ad Gregorium de quo diffuse dictum est et de dictis eius: ad imperatores qui fuerunt illis temporibus stilum reuertendo. Sciendum q̄d Anastasio imperatori de quo in p̄cedenti titulo acctum est: successit Justinus maior Christianissim⁹ imperator q̄ imperauit annis nouem. Cepit autez imperare anno dñi. ccccxviij. Ab initio ꝺo mundi q̄nq̄es millesimo. dccxviij. Scōm alias cōputationem quater millesimo. ccccl xxxvj. Hic Justin⁹ vt deuotissim⁹/legatos ad eum destinatos ab Ormisda papa honorifice suscepit: z eos exilio traditos ab Anastasio heretico liberauit. Multa vasa aurea et argentea Romaz ad ecclesiā bti Petri mittēs largit⁹ est. Omni studio hereticoruz noxia extingere curauit: z ecclesias Arrianis auferri. Q̄d nimis egreferēs Theodoric⁹ rex Italie: q̄ arrian⁹: misit Joan. papā ad Justinū imperatorē vt protestaret eius nō restitueret in orientē ecclesias Arrianis: totam Italiam igne et gladio exponendam ab eo. Qui compatiēs desolationi Italie accedens Constantinopolim obtinuit Joannes papa q̄d petiuit a Justino vt supra dictum est. Hic autem Justinus postquā contra Parthos feliciter dimicauit: z cum rege eorum fedus firmissimum stabiliuit: ad modum senex et deficiēs: Justinianum suū ex sorore nepotez designauit successorem z decessit.

Bellisarius.

§. I. Justinianus igitur Justino successit in imperio. anno dñi. ccccc xviij. qui ad reipublice reparationem/Bellisarius patritium primum contra Persas misit: q̄ in terminos Romanoruz exierāt. Qui Bellisarius prelio Persas pstrauit: terminos Romanorum sibi vendicans: z constātinopolim rediens iubente Justiniano triūphauit. Imperauit aūt Justinianus annis. xxxix. Interea longobardi Pannoniā ingressi eam puincīā inhabitarunt annis. xviij. Et notandum q̄ hic Justinianus sparsas

Justiniani digesta.

multis volumimbus antiquas Romanoruz leges tribus illis collegit: multas nouas instituit. Dicebant aūt digesta vel pandecte. Et dicunt digesta. i. disposita diligenter discussa z ordinata. Pandecte aūt dicunt q̄d est nomen grecū q̄si oia suscipientes. Et vt dicitur ab archidiacono/per modernos scribit abbreuiate/quū allegat per duplex. ff. q̄d ex vitio scriptoruz introductū est: q̄ debet esse duplex. ff. cū titello interciso in ipsis literis. sic. ff. Et exponebatur sanctio sancta: id est firma pstitutio. Sed ille titulus est taliter mutatus: q̄ formatur per literam. f. z sic signat digestis. ff. Justianus igitur quum videret sparsas leges in multis libris plurimoruz legisperitoruz maxime Juliani/Sceuole/Papiniani/Pomponij/Gaij/Modestini/Pauli/Vulpiniam/reduxit z reduci fecit resecatis superfluis in libros quinquaginta quoruz quinquaginta librorum digestorum seu pandectarum vnum volumen existens: sic hodie per urisperitos est diuisum in tria volumina: silicet digestum vetus infortiatum: z digestū nouū. Et primū volumē. xxiij. libros cū dimidio cōtinet. scōm volumen cōtinet. xiij. libros. z dicitur infortiatū. tertiū continet. xij. libros. z dicitur digestū nouū. cuius vltima rubrica est de regulis iuris. Resecari quoq; fecit Justinianus volumen quod dicit codex compilatus per Theodosium iunioremin quo continentur leges multoruz imperatorum: quoruz nomina in principio legū ponunt. z distinguuntur in nouem libros. Volumen etiam appellat quod in se continet quatuor opera. scilicet tres libros codicis vltra supradictos nouē: z volumen institutionuz Justiniani diuisum in quatuor libros: et volumen autenticoruz Justiniani. que sunt ipsius nouē decisiones. z volumen vsus feudoruū quod non est Justiniani sed alterius imperatoris in quo sunt scripte cōsuetudines feudoruū. Preterea Justinianus imperator anno dñi. ccccc xxxiij. Bellisarius strenuissimum ducem in Aphricā mittit recuperandā: quam multis labentibus annis Vuandali primo pagani: exinde Arriani effecti possederant vt in precedentibus habitum est. Qui illuc perueniens cum magno exercitu: Vuandalos deo fauente confestim superauit: z totā Aphricam ad antiquum reipublice corpus sub Romano imperio reuocauit. Rex quidē Vuandaloruū Bilisimer qnum impetum Bellisarij ferre non posset: ad Maurusios fugit. sed eum illuc Bellisarius insequutus cōprehendit. atq; argentea vinctum catena secum adduxit. De eoq; Constantinopoli triumphauit. Illoq; tempore in Italia clarebat beatus Benedictus pater monachorum in occidente: sed de hoc infra in alio loco. Post hec Justinianus imperator quum iampridem animum ad liberandam Italiaz firmasset: idoneum tempus nactus post victoriam contra Vuandalos per Bellisarium habitam: mittit oratores ad Theodatum qui sibi vsurpauerat regnum Italie: procurata morte prius Amalasiūte regine filie Theodorici regis Italie: q̄ dicti Theodatum adsciuerat insociuz z cōsortem regni. Petitq; Justinian⁹ per oratores suos restitui sibi Italiam z Sicilia: offerens in huiusmodi recompensationem aliam dignitatem. quod si non faceret: bellum vt expectaret indixit. Ea autem quum Theodatus detrahere videretur: non vltra cunctandū Justinianus rat⁹ Bellisarium in Siciliam transire iussit cū exercitu: in apparatu tū faciendo iubens vt inuasurū se non Sicilia: sed Aphricam simularet. Bellisarius igit parata classe: impositisq; militibus in Siciliam nauigauit. Habebatq; peditū copias satis magnas: z insuper equites eadem classe portabantur. Quuz ergo Carthaginem petere simularet: in Siciliam profectus est z quasi reficiendi sui causa in illis locis permāsit. Sumptoq; exinde idoneo tēpore Carthinam vrbem repente adortus occupauit. Indeq; mox copias ostentans ac propositum aperiens multos post dies Syracusas dedentibus se ciuib⁹ occupauit. Post hec mirabilis fuit victorie cursus: dedentibus se vltro ciuitatibus atq; vocantibus. Causa vero huius erat Syculoruz in Gothos odium: z imperij Romani authoritas: ac bellisarij prestantia. Qui quum ab Vuandalis Aphricā liberasset: idem facturus de Gothis per Siciliam z Italiam sperabatur. Sed z Gothi nullos per Siciliam apparatus fecerant: nec futurum bellum esse putabant. Itaq; quicūq; erāt in Sicilia Gothi subita Bellisarij invasione attoniti: de fuga magis quaz de resistentia cogitabant. Palerinus sola: quoniam in ea vrbe validum erat Gothorum presidium. obsidionem expectauit z pertulit. Que quum a terra munitissima esset: classe in portum delata portus essibusdam in locis maloruū nauiū altitudinem celsius attolli stes saggittis z telis vndiq; ferientes: menia defensoribus nudauerūt. aliisq; subeūtes absq; vllo metu muros cedebāt: quo periculo adducti hostes vrbem dedidere. Hec fuit vltima ciuitatū Sicilie: que in potestatem Bellisarij deuenit. Pacigitur ciuitate recepta: reuersus Bellisarius Syracusis ludos magnificos edidit: z numisma in multitudinem dispersit. ¶ Insuper Justinianus imperator per idē tempus in Sicilia per hunc modum res processerant: Dum

De hoc bello habes i. i. prima. C. de of. gilis. mer capitur.

Belli rius ad uersum gothos i italiā mittit.

dum

dum quendā fez ducem cum alijs copijs Dalmatiam inuade
re mandauit: vt hinc inde percussi Gothi facilius oppri-
merē tur. Mundus igitur Dalmatiam ingressus cū exercitu Sa
lonas occupauit: belloz et tumultu partes illas inuoluit.
Gothi vero contractis magnis copijs ad vrbem Salonas
currūt quumz in propinquo essent: z bellum hinc inde gere
rent: pugna tandem cōmittitur nō ex preparato: sed preter
preparationē vtriusz exercit⁹. Causa pugnandi in hunc mo
dum fuit. Quūz sese mutuo conspexissent: nulla fuit mora
quin prelium cōmitteret. Pugnatum est aliquandiu ita ve
hementer vt enim fieri nil posset. Prestāteſz Gothozum
permulti ceciderūt in eo prelio: z tandem ipse Mauritius
occubuit. Senserant vtraz castra prelijz committi: vtriz
Mun dus Ju stiniani durago this in terficit. suis ferre opem properabant. In via dum esset Mundus fi
lij interitū cognouit. tunc homo natura vehemeus z belli
cosus: insuper dolore filij incensus quasi rabie quadā in ho
stes defertur. Aduenerāt inter hec oēs copie Gothozum: ac
totis viribus hinc inde pugnabatur. Pugna fuit cruentissi-
ma z asperrima. Tandem fracti Gothi magna suozum cede
in fugam vertuntur. Sed Mundus dum insatiabiliter Go
thos cedit: ac profligatos longius ira ac dolore amissi filij
insequitur: ipse sua victoria occiditur a fugitēb⁹ hostibus.
Et ita vindicta filij supra modū exercita/interitū insup pa
tris cumulauit. Post hoc prelium vtriz exercitus recesse-
re. Nam z Gothi profligati in ijs locis cōsistere ausi nō sunt
z Justiniani milites ob mortē ducis cōterruti relictis Salo
nis retro abierunt. Post mortem Mūdi ducis/ac recessum
exercitus: Gothi per Dalmatiā plus posse ceperūt. Brippa
quippeynus ex proceribus Gothozum refecto exercitu Sa
lonas vbē: z qđ prius ceperat Mūdus per ea loca recupe-
rauit. Multoz superior res Gothozum per eas partes vi-
debatur. Theodatoz regi ex his anim⁹ creuit. erat em z ipe
ex gente Gothozum.

§. II. Justinianus vero quū au-

disset que in bello Dalmatico gesta erant: Constantianum
quendam ex ducibus suis bello Dalmatico prefecit. z simul
ad Bellisariū scripsit ne cūctaret in Italiam trāsire. Consta
tianus igitur refecto exercitu: classeque affatim structa:
quum aliquod tēpus in ijs cōficiēdis Dyrrachij commoza-
tus esset: tandem inde mouet Epidaurum. Erant Epidauri
explozatores quidam a Brippa submissi. qui quum viderēt
Constantiani classem iuxta litus nauigātē: multitudinē na-
uium ac structuram egregiā: cōfestim ad Brippaz reuersi rē
per se magnam magnificētius extulerunt. Quibus auditis
Brippa incertus cōsilij esse cepit. Nam z pugna decernere
aduersus tantas vires pernitiosum z temerarium arbitra-
bat: z includere se Salonis nō satis confidebat: ciuibus su-
spectis: z menibus eius oppidi quibusdam locis vetustate
collapsis. mari etiā preualētib⁹ hostibus: cito se ad inopiaz
cōmeatus redigi posse formidabat. His curis anxius cōsiliū
capit. Salonis egredi cū copijs suis: z aliquanto profectus
idonea loca muniuit. Inter hec Constantianus cū tota clas-
se Lisnā peruenit. ibi quum ea que facta erant cognouisset:
ad proximū litus nauigauit. Demum exercitum oēm Salo
nis admouit: z nullo negotio vbē recepit. Jd quum Brippa
intellexisset: paucis diebus circa ea loca moratus abire con
stituit atz Rauennā mari delat⁹ Dalmatiā z Liburniā pe-
nitus dereliquit: q statim nullo repugnante in Cōstantiani
manus deuenerūt. ¶ Bellisarius aūt literis Justiniani ac
ceptis: quū sibi in Italiā trāseundū esset: militū ppidio Sy-
racusis z Panhormi relicto: inde in Italiam cum exercitu
transiens: castra ppe Neapolim firmauit: q vbs magno et
valido Gothozū presidio tenebat. Et tandez per aqueductū
mittens nocte multos milites: z intrantes ciuitatez menia
ascēderūt: ac etiā mari z terra pugnātes: alij milites per por
tā ab alijs militib⁹ apertā vrbem ingressi sunt. Cedes z ra-
pine vbiz facte. Bellisari⁹ tū capta Neapoli humanissime
victoria vsus est. Nullū enim Neapolitanozum post arma
depositra interfici aut capi pmisit. Mulieres ab oi libidine
integras reseruatas: maritis parentibusz restituit. ¶ Go
thi ẏo qui Rome z circa ea loca degebāt: auditis ijs q̄ Nea
poli facta sunt: in suspitiōe z metu plurimo cōstituti erant.
Nec dubitabaſ Bellisariū cū victorie exercitu ad se esse vē
turū: ac per hoc seipsos cohoztātes: ceteroſz gentis sue bel
latores euocātes: inter Narniā z Taracinā castra fecerunt.
Ibiz quū simul essent Gothozū copie: multa de superiori
malignitate Theodati: multaz de presenti segnitie cōque-
ſt: demum seditione in exercitu facta/Uitigem sibi regem
creauerunt. Erat aūt Uitiges nō ex regio genere oztus: sed
magnus bello vir quondam habitus: eaz virtute nomē si-
bi z authoritatē plurimā cōparārat. Theodatus vero rex si-
mul ista ptentiens: arrepta fuga Rauennam ire parabat.
Sed missi statim post eū a Uitige nouo rege satellites per
viam assequuti eū interfecerūt. Post hec Uitiges ad vrbem
proficiscit: ac Romanos cohoztat: vt nouas res nō faciant:
cogens eos iuramento sibi fidē seruare. Oō si non fecerint:
neminē de sua rebellione posse gloriari. Et qm nouum erat
eius regnum: ex senatu populoz Romano multos elegit:
quos loco obsidū habere cōstituit. Urbi aūt Romane quē-
dam ex proceribus suis Ludurim pfecit: eiz delectoz mili-
tū quatuoz milia reliquit quib⁹ Romā custodiret. Ipse ẏo
cū reliquo exercitu Rauennā petere cōtendit: quo regnum
magis stabiliret. Eo quū peruenisset Amalasiūte filiā Theo
dozici neptē q̄ a Theodato captiua tenebatur: in matrimo-
nium sibi iunxit: vt regio sanguine dominationem honesta
ret. Gothozum aūt copias vndecuz vocare parareq nō de-
stitit: armaz z equos inter suos: ceteraq̄z que ad bellum pe
tinēt puidere. Quūq Uitiges rex Gothozum magnā Go
thozum multitudinem circa Padū z Licinum cōmorari sci
ret: ac ceterā dicte gētis partē per Galliā cisalpinā esse: eam
ad se cōtrahere festinauit. Sed ad hanc cōtrahendam gētis Franco
Francozū sibi est obiecta formido. Franci enim tēpore illo rū dñiū
vsq ad alpes dominiū suū extēderāt. Cisalpinā vero Gothi vsqz ad
possidebāt: nec sane inter se amici: sed suspecti magisz dis- alpes.
cordes habebant⁹. Et irritatos insuper Frācos a Justino
imperatoze constabat suadente vt aduersus Gothos arma
capescerent. Ob hanc suspitionem Uitiges ad Francos ora
toribus destinatis: delere suspitionem ab ea parte studuit.
Quod tandē obtinuit federe cū illis inito: z amicitia cōtra-
cta. Bellisarius aūt refecto ornatoz exercitu Romam pe-
tere constituit. Jtaz relicta Neapoli Herodiano cum presi-
dio militū. Cumisz alio presidio impositro: ipse cum cetero
exercitu Romam petijt: factus per quendam fidelem cert⁹
q̄ populus Romanus exercitui imperatoris nequaq̄ por-
tas esset clausurus. Unde Gothi conterriti ac populi volun
tatem inspicentes: sponte sua omnes abire statuerunt pre-
ter Ludurim prefectum: qui pudore ductus perire maluit
quam vrbem fidei sue creditam deserere. Romam igitur
Gothis abeuntibus/securitatem nacti sunt. Euenitz vt ea-
dem die eademz hora Gothi porta Flaminea vrbem egre-
derentur. Bellisarius autem Celimontana: que porta Asina
ria dicitur: romam intraret. Quum autem Bellisarius ma-
xima cum letitia populi intra vrbem esset receptus: senatū
ac populū que oportebat alloquutus: summam post hec di-
ligentiā adhibuit in parandis menibus ac vrbe muniēda:
z non solum menia pcurauit: sed z propugnacula idoneis
locis cōstruxit: z fossas z aggeres menibus adiunxit. Fru-
menti maximā quātitatē nauibus importandam: z publicis
horreis seuādā prouidit. Nec tamen interea segnis sed per
prefectos suos Constantinum et Bessam in hoc tempore
Narniaz/ Spoletum/z Perusiam/occupantibus sese ciuibus
suscepit. Pugnatū est etiā nō pcul ab vrbe Perusia contra
Gothos. Nam Uitiges rex Gothozum statim vt defectionē
Perusinoz persensit: Umilā z Pissam cum exercitu in Tu-
scos misit: q̄ ceteras vrbes in federe continerēt: atz ea q̄ iā
defecerāt oppida recuperarēt. Erat aūt Perusie Constanti-
nus Bellisarij prefect⁹: copiasz oēs eo cōtraxit: preter pau-
cos Spoleti relictos. Quūz Gothozū copie appropinqua-
rēt: z sub ipsis prope menibus Perusie essent: egressus Con
stantinus acie structa z ad dimicādū paratus Gothos inua- Gothi
sit. Cōmittiſ ingēs prelū: z magnis viribus vtrinz certa- profli
tur. Et post lōgū certamē/superari ad extremum Gothi in gātur.
fugam vertunt. Fit eoz magna cedes. Multi capiuntur.
Inter quos Umila z Pissa duces copiaz capti fuerunt: z Ro
mā ad Bellisariū missi. Uitiges igiſ cum propter defectio-
nem vrbiū hanc cladem accepisset: nō vltra differendum ra
tus: cum toto penitus Gothozū roboze in bellum descēde
re constituit. Jtaz z Rauēna se mouēs/Romā exercitus du
xit: habens secū ducentamilia hoim. plurimosz inter eos lo
ricatos equites. quos cataphractos vocant. Cum his omni-
bus copijs ita Romā petebat: vt nihil magis vereri videre-
tur q̄ ne Bellisarius expectaret. Quare nec ad perusiam:
nec ad Spoletū: nec ad narniam cōstitit: nec bello in his im
plicari voluit: sed Romā petere festinauit. Bellisarius aūt
quum tantam belli molem in se ꝓuerti sentiret: Constanti-
num z Bessam cum ijs copijs quas habebant/ad se propere
redire iussit. Constantinus dicto parēs cōfestim ex Tuscis
Romam venit. Bessas qui erat Narnie tardius recessit: vt
etiā cū primis Gothozū excursorib⁹ implicaretur. Uitiges
igitur proximū Narnie iter faciebat. quo quū primi gote
cursores peruenissent: regressus vrbe Narnia Bessas eos in
uasit: z agmina quedam eorum in fugam ꝓuertit: multoſz
occidit. Sed quū maiori numero ꝓmeret: in vrbem sese Nar
niā recepit. Mozz inde Romā properās ex visu denuntia-
uit Gothos adesse. Quumz Gothi Romam appropinqua-

rent:ad Anienē fluuiū ꝓstiterūt.Nā bellisarius pōtē super eo amne ex vtraq; ripa turribus castrisq; munierat:ac militū ꝓsidio custodiri iusserat. Itaq; Gothi primo aduentu transire nequeuntes/trās amnē castra posuerūt.Sꝫ nocte sequenti/milites q̄ in ꝓsidio pōtis erāt multitudine ac ferocitate barbarorū cōterriti:turres ac munimenta pontis deseruerūt. Clamoq; fuga arreptā in Cāpaniam abierūt:penā Bellisarij formidantes. Postridie autē Bellisarij mille equitibus assumptis ad ea loca ꝓfect⁹ est:quibus t sitū regionis:t quid agerent hostes specularet:et simul idoneum locum castris suis deligeret. Proficiscenti autē quū ꝓpe amnē esset.equites Gothorū ꝓcter expectationem sibi obuiā venerunt.Gothi em̄ paulo ante munimenta pōtis destituta sentientes:claustra portasq; fregerāt. Jāq; trāsgressa erat multitudo eorū magna:que Bellisario hoc̄ ignoranti quū repente obuia venisset:ex insperato pugnare cōpellit. Et ab initio quidē ducis munera tantūmodo Bellisarius obibat iubēs t adhortans:t quid agendū esset ostendens. Quū vero sui magis ac magis ab hostibus premerent:t̄c necessitate cogente non amplius ducis officium sed militis exercebat. Aduolās quidē inter primos pugnatores:manu t viribus strenue rem gerebat:quo quidem die plurimum ipse periculū subijt ex huius causa. Erat Bellisario equus insignis:quo plurimū vtebat. Quum igit̄ ex eo pugnaret equo et in primis pugnatoribus versaret:trāsfuge quidā eum noscitantes clamore significarūt:vt valā ideſt equum illius ferirent. Ex quo factū est:vt tota pugna in vnū Bellisariū cōuerteret. Qō nisi circa eū egregia familiariū manus se cōglobasset:ac impetus irruentiū in eū hostiū excepisset:corporibusq; t armis equū et Bellisariū inter mille telorum ict⁹ protexisset:euadere nō potuisset. Tunc autem egregie defensus est:tū virtute ꝓpria quū peritissime dimicaret:tū amicorū et familiariū auxilio:q̄ incredibili amore circa illū versabantur. In hoc loco multi atq; optimi ex Bellisarij familiaribus ceciderunt:t precipue Alexentius. Ad extremū vero sese cohortātes q̄ cū Bellisario erant:impetu facto hostes in fugam verterūt:t vsq; ad pontē persequuti sunt. Pedites ꝯo qui ꝓ pōte stabant prelū excipientes:facile Bellisariū et suos repulerunt. Tandē quū multi pugnantes vtrinq; cecidissent:effuso cursu Romam petere coguntur. Fuga fuit ad eā portā quā Prīcianam vulgo appellant. Gothi vsq; ad illā portam Bellisariū ꝓsequuti sunt vt de muris vbis ferirētur. Futq; in eo loco tumultus ingens. Romani enim qui in muris stabāt:veriti ꝓpinquitatem hostiū:portas aperire nolebant.vñ Bellisarius iterū fugatis hostibus t plane iam cognitus:nam sol occiderat. ipsos intra vbē redurit. Pugna huius diei longe maxima ac varia fuit. Ceptū est em̄ pugnare populo post solis ortū. desitū iam tenebris terram occupantibus. Optimusq; pugnator iudicio oīum Bellisarius estimatus est ea die:inter Gothos autē Uisandus. Quinq; in vbē reduxisset Bellisarius suos milites:p menia Romanos milites vigilias agere nocte illa iussit. Gothi vero aliquantulum nocte commorati circa menia:in castra regis que inter vbem et Anienes erant:reuersi sunt. Gothi vero postridie quū nemo in bellū egrederet:ad obsidionē separauerunt:t castra circa vbem fer in locis posuerunt:a Flaminea via vsq; ad Prenestinā. Quis castris quinq; porte obsidebantur vbis. Addiderunt postea septima castra vltra pontem Milluium. Hec vltima portam Aurelij obsidebant:t impediebant vias que trans Tyberim ferunt. Castra autē ipsa vallo et fossa ac ligneis turribus munierunt:t tas circa q̄ vltra Tyberim possidentes:omnia crebris incursionibus peruadebant.

Bellisarij Gothos ꝓlium.

§.III. Bellisarius autez cōtra

ꝓ defensione vbis hec prouidit. Pincianam portam que contra Gothorum maiora castra maxime erat oppositā:et hinc proximam a dextra manu Salariam:t quicquid circa illas mari est ipse sibi Bellisarius tuendas assumpsit. Prenestinā vero portā Besse commisit. Flaminea vero que est a sinistra Pincianē:Constantino attribuit. cereris portis alios prefecit. Gothi vero profecti circa vbes aqueductus oēs interruperūt. Erant ij.xiij. mirabili opere confecti per quos aqua in vbem ferebat. Ex hoc vero interruptione non tantum aquarū incōmoda nocebant Romanis:quantū ꝓsti no defectus. Ex illis enim aqueductibus magna cōmoditas molendi Romanis afferebat:qui tunc interrupti obsessis magnas difficultates molendi afferebant. Sed Bellisarius aduersus hec incōmoda in hunc modum remedia excogitans prouidit:vt scz bini lambi.i.nauicule parue paruo inter se distantes spatio tignis coniunctis molas in medio cōtinerent.q̄ rapido fluminis cursu faciliter voluebantur. Funes vero ab vtraq; ripa quā maxie intenti lembos hinc inde sustentabant. Hinc inde lembos secus pōtē:qui primus trans Tyberim fert:collocauit:Catene in flumine ad ipsum pontem obiecte omnem materiā excipiebāt. Aquarum aūt incōmoda Tyberis sustētabat. Bellisarij per menia instrumenta belli multiplicia ad feriendū t repellendū hostes solicitissime prouidebat. Et Gothi ad expugnationē vbis instrumēta varia/machinas/arietes/t turres ligneas pari menibus altitudine:ac scalarum pregrandem numerū parauerunt. Et Uitiges rex eorum agmina quotidie distribuebat:t quid agere quēq; volebat prescribebat. Bellisarius ante portam cū electissimis militum quotidie perstabat. Quotidie ergo varijs victorijs ab vtroq; pugnabatur. Gothi autem quum tempus rei gerende visum est:egressi ex insidijs repente ad molē Hadriani inuadendam conuolarunt:scalisq; admotis primum ambitum:q̄ figura quadrata molē cingit repentino impetu ceperunt. Hec moles sepulchrum Hadriani imperatoris fuit:eximio ac magnifico opere confectum. Constat autem ex marmore pario summa artificū diligētia edificatū. In medio vero huius quadrati rotunda moles surgit:excelsa quidā altitudine vero tanta:vt in suprema eius parte area sit:habet vero pontem super Tyberim amnem:qui ab ipsa mole ad aliam ripam extenditur. Bellisarius autem ipsam vt arcem t propugnaculum quoddam militibus suis custodiendā prouiderat:t eius curam Constantino mandauerat. Gothi ergo capto inferiori ambitu:molē ipsam expugnare nitebant. Milites autem de superiori parte repugnantes:quo magis repellerent hostes per saxa hoc effecerunt:vt statuas que erant in suprema parte molis illius / hominum/equorū/t quadrigarum excellenti artificio opere confecte:partim integras:partim cōfractas precipitauerint in hostes deijcientes. Constantinus quoq; repente succurrens repulsis hostibus militibus suis animū addidit. Et per hunc modū Hadriani moles seruata est:que hodie dicit castrum sancti angeli. Exinde Uitiges rex ad Prenestinam portā cū multitudine Gothorum expugnandam accessit:quam tū Bellisarius cū suis t si difficultate defendit. Ceciderunt in his prelijs ex Gothis ad tria milia. Durante autē obsidione Romani t si Bellisarij virtutes admirabant:tū querela eorum aduersus ipsum erat:q̄ contra tantas Gothorum vires exiguis ipse copijs conciato bello Romam in presentes difficultates tenuisset. Bellisarius Romanorum intelligens querelas:t si alias hec eadem Justiniano significaueret:tū tunc maiorem in modum commotus vehementius ad Justinianum imperatorē scripsit:vbis Rome obsidionē ostendens:ac hostium multitudinem t suorum paucitatem sibiq; tantūmodo ad quinq; milia militū restare:obsidere aūt a Gothis.cc.milium exercitu. Romanos vero horum periculorū insuetos:obsidionem nequaq; tolerantes:quantum vero ad se attinet vitas imperatori Justiniano deuouisse. Ceterum videndum esse quid ea res honoris vel infamie illi sit allatura. His literis Justinianus acceptis valde commotus est:ac statim copias quasdam iam paratas in Italiam nauigare iussit:t maiores alias parare constituit. Preerāt aūt ijs copijs paratis Valerianus t Martinus. Eaq; hyeme per Etholiam t Arcananiam hyemarunt. Romanos hec significata in spem continuerunt. Interea Asinarius t Uligasalus Gothorum duces dum hec Rome geruntur:quos in Dalmaciam Uitiges rex miserat cū exercitu:classemq; illis dederat:coniunctis sibi maximis barbarorū copijs Salonas mari terraq; obsederunt. Constātianus em̄ qui pro Justiniano imperatore ibi erat:impar tātis hostiū copijs munita prius affatim vbe obsidionē tolerabat. Nonnunq; etiā ex vbe egressus magna dāna Gothis terra mariq; inferebat. Uitiges autez rex Gothorum:q̄m expugnatio prius tētata turpiter ei successerat:inquietior inde facr⁹:cuncta rimari nō destitit:quib⁹ obsessos Romanos q̄ maxime affligeret. Portus erat iuxta mare a dextra fluminis Tyberis ripa:super eo vbs valido muro cincta:eo loco naues t cuncta que mari feruntur: deponebātur. Inde rursus terra vel fluuio Romam portabantur. Uitiges igitur magnis suorū copijs repente t inopinate/missis vbē Portuensem cepit:oppidanis contra subitas Gothorum vim nequaq; satis ad resistendū paratis. Et huiusmodi occupatione vbis magne confestim difficultates Rome creuerunt:frumenti ceterarūq; rerum que vsui sunt importandarū facultate sublata. nam Gothi ibi relicti oppidum ac fauces Tyberis custodiebāt:ne quid inde asporari valeret. Deinde predict⁹ rex Uitiges mille ciues Romanos:quos prīdem Rauennā secū obsides duxerat:interfecit:preter paucos qui cognita eius ira fugerūt in Galliā. Bellisarius vero annone defectu timens Romanis ciuibus edixit:vt filios et vxores t omnem inutilem bello turbam Neapolim mitterent. Idemque milites suos facere coegit.

Aquaꝝ dict⁹ a Gothis rupti.

Moles Hadriani.

Moles Hadriani hodie dicitur castrum sancti angeli.

Romani

Romani igitur vxores ⁊ filios ⁊ imbellem multitudinem emiserunt. Fames aũt valida eodem tẽpore scilicet anno dñi.ccccc.xxix.vt refert Datius episcopus Mediolanensis ⁊ p vniuersam Italiã fuit.adeo q̃ in partibus Ligurie multe res penuria famis filios proprios comederunt. Inter hec Martinus ⁊ Valerian⁹:quos a Justiniano missos suprad rimus:Romã venerũt:habẽtes equites ad mille sexcentos. Erant vero hi ex magna parte hũni. Aduentu horum equitũ recreatus Bellisarius:alia ratione q̃ prius bellum gere re constituit. Nõ enim stans intra menia vrbem tuebatur ſz per singulos dies equitatu subitis incursionibus hostes ve xabat:ex quo factum est vt infinitum hinc inde accenderetur certamen:⁊ in oẽm experientiaz veniretur. Uitiges Bothorũ rex quuz postridie futurum prelium cognouisset:Bothos prima luce armari fecerat:⁊ instruenda acie pedites medios:a dextera vero ⁊ sinistra equites quasi alas disposuit. Ita Bellisario obuiã progressus prelium commisit. Milites igitur ab vtraq; parte statim acriter cõcurrerunt. Duces vero post eos stantes hinc Bellisarius:illinc Uitiges suos adhortabãtur. Et ab initio quidẽ pugne Bellisarij milites longe prevalebant:multiq; cadebant ex Bothorũ acie:⁊ pugnabant ab ipsis hostium castris multitudine tñ abundantes Bothi in cadentium loco alios submittebant. In hunc modum vsq; ad meridiem pugnatum est neutra parte superante. Bothi deinde postq̃ ceperunt portum Ostie volentes impedire ne frumentum ⁊ alia necessaria Romam deferrent:octo circa ipsam vrbem posuerũt castra inter Latinam ⁊ Appiam viam. Sicque latinam ⁊ Appiam ⁊ Ostiensem viam impediebant:omnem facultatez inferendi prescindentes. Ex hoc durior admodum obsessorum cõditio reddebatur:ac fames haud dubia imminebat. Quãdiu tñ segetes in agris fuere:milites noctu Roma egressi frumenta importabant ac magno pretio ciuibus vendebant:atq; ita indigẽtia sustentabatur. Ubi vero hec quoq; facultas defuit tunc desperata omnia videbantur. Jam solstitiũ venerat estiuũ:⁊ pestis Rome grassari ceperat: frequentesq; moriebantur nõ solum e plebe Romana:verũetiã ex Bellisarij militibus vñ ⁊ res ipsa erat in summis difficultatib⁹ ⁊ angustijs. Itaq; ad Bellisariũ venientes Romani grauiter conquerebantur. Deinde Bellisarius animũ in eã cogitationẽ traducere cepit:quẽadmodum Bothis difficultates rei frumẽtarie quã plurimas inferret. vnde ad diuersa loca milites suos misit ⁊ sic ad Bothorum castra commeatus portare impediuit. Ex quo breui admodum tempore euenit:vt Bothi obsidentes non minoribus difficultatibus afficerentur q̃ obsessi ⁊ sup defecrum frumenti:pestilentia quoq; castra Bothorum perualuit. Inter hec alie copie a Justiniano misse in Italiã peruenerunt. Fuerunt autem equites Thraces octingẽti:quos ducebat Joannes Uitaliani fratris filius. Ex delectu autez equites mille trecenti quibus preerant Alexander ⁊ Marcentius ⁊ Zeno. Sed ⁊ classe adducti fuerant pedituz tria milia:quos ducebant Paulus ⁊ Conon. Erant preterea Neapoli pedites quingenti. Hi omnes simul copie in vnum conuenientes Romam petere constituerunt:afferebant vero secum multum ⁊ magnum commeatum. Quas copias ⁊ commeatus quum ipse a tergo inuasisset:illi vero qui prius fugerant a fronte repugnarent:incredibili cede illos oppressit. Tantusq; fuit apud omnes Bothos terror:vt in castris vigilie duplicarentur:nec de alia re cogitarent magis quaz vt se ab insidijs Bellisarij tutos prestarent. Per hunc modum ⁊ conterritis hostibus copie nullo impedimẽto Ostiã peruenerunt. Bothis igitur multis incommodis fatigatis:quum insuper nouas deuenisse copias Bellisario intellexissent:de dissoluenda obsidione cogitare ceperunt. Jam enim multitudo ingens in Bothorum castris vel peste vel ferro consumpta erat. Multi morbo aut vlceribus debilitati. Jamq; Uitiges legatione Romam missa:quũ multa hinc inde dicta responsaq; fuissent de causa iustitie:tandem ad Justinianum imperatorem controuersias deferri cõcessit:vt ex eius authoritate res componerentur. Legatiq; ob hoc missi:ac trium mensium induciz donec redirent legati:facte sunt. Obsidesq; hinc inde traditi pro indutijs ex fide seruandis. Datius Mediolanensis episcopus per id tempus ⁊ cum eo ciues aliqui Mediolanenses ad Bellisarium venientes vrbem Mediolanum in potestate imperatoris fore dixerunt:si vel modicum presidium eo mittat:fecq; potentes esse non Mediolano solum:sed vniuersa ex Gallia cisalpina Bothos expellere:dummodo imperatoris nominis authoritas adsit. Hos Bellisarius benigne susceptos ac multis amplissimisq; verbis commendatos bonam spem habere iussit:ac se quum tempus fuerit impleturum quod postulant affirmauit. Eodẽ tpe quũ prospera ⁊ lera viderunt oia esse:periculũ superuenit horrẽdũ:qd̃ paruo momento cuncta pene subuertit. Presidius erat quidaz ciuis Romanus. Is cũ Rauenne habitare cõsueuisset ab initio belli prefati clam deinde aufugerat. Romãq; proficiscebatur. In itinere aũt Constantini milites Spoleti degentes:gladium huic pretiose ornatũ abstulerunt. Is ergo spoliatus:⁊ iniuriam indigne passus:querela apud Bellisariũ exposita reddi sibi ablata postulauera. Bellisariusq; illi gladiũ sibi restitui p̃cepit. Et quum sepius hoc precepisset Constantino:⁊ ille h̃ceptũ contempsisset. Ego inquit Constantinus potius gladium illũ in Tyberim abijciã:q̃ illi nebuloni reddam. Hoc valde cõtumaciter ⁊ proterue dicens. Tunc Bellisarius. Nũquid tu mihi subes? Subero (inquit) postquam imperator ita vult. Uerum in hac vna re nunquam tibi parebo. Quum hec audisset Bellisarius:magis iratus est:ac vocari apparitores iussit. Constantinus autem putans in sui perniciẽ apparitores vocari:arrepto pugione qui sibi ad femur pendebat in Bellisarium ruit:eiq; paulo infra stomachum percussit. Quo nisi circunstates subito accurrissent:ac vi extorto pugione ipsum in manibus apparitorum tradidissent:supreme illa dies Bellisario fuisset:eiusq; interitus cuncta simul secum ruina traxisset. Bothi quidem eadẽ die rerum domini efficiebantur. Sed non permisit dei bonitas tanta mala contingere. Constantinus aũt paulo post iubente Bellisario interficit. Quũ aũt ob indutias factas superi⁹ Bellisari⁹ Romã:Bothi castra munitionesq; custodirent:querele ⁊ altercationes orte sunt pro indutijs contra fidem violatis ex huiusmodi causa. Nam quum Bothi portuensem vrbem:⁊ Lentũcellas vrbẽ maritimã:ac Albã vrbẽ que est in Marsis custodirent:deficientibus sibi necessarijs ad victum:eas vrbes vacuas dimiserunt:quas Isaurus prefect⁹ qui Ostie cum classe remanserat:occupauit. Uitiges igitur quum has vrbes ab hostibus captas cognouisset:oratores Romã misit:quiz fractas contra fidẽ indutias quererẽtur:ob occupatas Bothorũ vrbes:vnde ⁊ restitutionẽ fieri debere earum. Oratoribus aũt Bellisarius in hunc modũ respondit. Redite inquit) ad regem vestrum:⁊ eiq; dicite omnibus patere quibus de causis Bothi eas vrbes p derelictis habuerint. Occupare vero que a nullo possident nequaq̃ prohiberi potest. Ex hoc suspitiones insurrexerunt querentibus Bothis paria Bellisario referre. Nam iste tres vrbes magnas opportunitates Bellisario ad bellum afferebant. Deinde misit in agrum Picenum equitũ duo milia. His aũt copijs prefecit Joannem Uitaliani:vt si quid Bothi tentarent:esset paratus contra eos. Bothi igitur furtim Romam rapere tentauerunt. primo per aqueductum quendam via noctu quesitam:deinde ratibus traiecto amne iuxta Martium campũ. Sed in vtroq; loco eos spes fefellit. Nam ⁊ per aqueductum conspecta lumina fraudem illorum detexerũt:⁊ obstruso aqueductu facultas eis precisa est inuadendi. Et ad campũ Martium detecta prodicio conatũ eorum irritauit. Proditio autem illa ad intrandum campum Martium ratibus traiecto amne:aduitorio duorum Romanorum ex infima plebe procurabatur. Uigiles autem qui positi erant ad custodiendum talem locum vnde ex amne in campũ martiũ possent intrare:duorum Romano⁹ pecunia eis ob hoc data opera prodinatum erat:vt ab eis acciperent potũ somniferum quo hausto euigilare nõ possent:⁊ consequenter accessum eorum detegere. Sed deo volẽte alter eorũ penitentia duct⁹ rem Bellisario patefecit:altero capto medicamentum somniferum quod sibi rex dederat repertũ est:⁊ tota rei series expressa. Huic igitur Bellisarij iussu nasus ⁊ auricule amputantur ipseq; asino impositus per Pinciana portam ad Bothorum castra missus est:vt cognosceret Uitiges detectam fraudẽ:⁊ conatũ suum patefactũ. Bellisarius itaq; his ira deprehensis:seruandas sibi indutias nequaq̃ existimauit:quare ad Joãnẽ scripsit vt bellũ exequeret. Ille igit̃ cũ duobus equitum milib⁹ agrũ Picenũ peruadens:vxores natosq; Bothorum predis ⁊ rapinis regionẽq; totam inuoluit. Ugutheũ vero Uitigis patruum cum Bothorum copijs sibi obuiam profectum:prelio superauit:ipsumq; ducem cum magna pte copiarum occidit. Inde victor factus captis multis agri Picẽni oppidis:relictisq; Auximo vrbino vrbibus munitis eo pias deducens:Fanũ ⁊ Pisaurum cepit. Et quum Ariminenses non bene conuenirent cũ Bothis:appropinquans ipse arimino cum exercitu tantum terrorem intulit eis:vt diffisi in eo loco consistere Rauennam oẽs demigrarent. Liues autez portas eis aperuerũt:⁊ per hũc modum Joãnes Ariminũ cepit. Bothi aũt postq̃ Ariminũ captũ intellexerunt:obsidiones uũt obvrbis Romane dissoluere:atq; inde abire statuerunt. Itaq; fidionẽ Uitiges paucis post diebus crematis castris cum omnibus vrbis Bothorum copijs abiuit. Qui insuper ⁊ magna detrimenta mane suscepit:pterea q; media iam exercitus parte transgressa pontem; Bellisarius postremos a suis inuadi iussit:mul-

Mira bilis ⁊ crudelis fames.

Belluz atroz p mittit.

Indutie fa cte iter bellisarium et gothos

Lõstãti Bellisarij iussu

Bothorũ insidie contra vrbem.

Joãnes Bellisarij dux

etisq; Gothorũ interfectis reliqui tanto tumultu ꝛ festinatione pontẽ transire coacti sunt: vt ab vtraq; spõda multi in flumen precipitarentur. Duravit autẽ hec obsidio vbis Rome anno integro ꝛ diebus .ix. in Martio incepta. Vitiges vero licet Rauennaz ire properaret: vbes tñ Petrurie et aliarũ prouinciarũ continere in potestate studebat. Quãobrem milites suos Clusium ad vbem veterem Tudertum Auximum Urbinum Cesenã ad montem ferratum custodiendi cã misit. Ipse vero cũ reliquo exercitu ad obsidendũ Ariminũ profectus est. Bellisarius vero post recessum Gothoz Martinum ꝛ Ildigerẽ cum equitibus mille Ariminum festinare iussit. Indeq; Joãnẽ ꝛ eãtes q̃ cum illo erant abducere. pedites vero ibi collocare. Joãnes autem neq; ipse parere voluit neq; etiam Damianũ patruelẽ suum parere permisit cũ suis eãtib⁹. Quare Ildiger et Martinus Arimino abierũt. Vitiges autẽ inter hec vemens Ariminum obsedit. Primoq; statim tẽpore ligneaz turrim murorum altitudini parem fecerũt. Eam igitur Gothi contra illã muri partẽ statuentes vbi facilioz erat adit⁹: cõstituerunt postridie expugnare vbẽ. Joannes per noctem eductis militibus fossam latã ꝛ profundam ab ea parte effecit. Cõmittit magnũ prelium circa turrim: ꝛ post lõgum et atroz certamẽ turrẽ Gothi retraxerunt: cum multa suorum cede tantoq; detrimento: vt spem abijcerent vi oppidum oppugnandi: sed fame peruincere obsessos Vitiges cogitauit.

Ariminum a Gothis obsidetur.

Mediolanenses ibus legatis per hec ipsa tẽpora q̃ Romã venerant auxiliares copias Bellisarius concessit. Prefecit autem omnib⁹ copijs Mundilã: vnũ ex familiaribus suis virum strenuum. Qui trãsmisso tandem Pado ad vbez Licinum que nunc Papia dicit quum venisset: Gothi ex eo oppido egressi illos inuaserunt. cõmisso aũt breui prelio Gothi ab hostibus intra vbẽ cõpulsi sunt. Mundilas vero cum copijs suis per pontẽ q̃ iuxta vbẽ erat trãsierũt. Et demuz Mundilas cum suis Mediolanũ pfecti in vbẽ recipiunt. Inde Bergamũ. Comũm ꝛ Nouaria. et alie illarum partium vbes exemplũ Mediolani sequute sunt: recipientes spõte Mũdilã cũ suis. Vitiges autẽ quum ea q̃ accidissent: Mediolani cognouisset: Uraiã fratris filium magno cũ exercitu ad loca illa trãsmisit. Qui ꝛ cõrineret in fide ciuitates q̃ nõdũ a Gothis defecerãt ꝛ illas q̃ iã recesserãt a se recuperare conaret. Ipse aũt Vitiges ad Theodertũ Frãcoruz regẽ: q̃ fedus nup cũ eo inierat misit: vt auxilia sua Uraie cõtra Romanos ageret. Bellisarius aũt quum iã maturescerẽt segetes Romam egressus. Tudertũ pactione recepit. Interim Vitiges Anchonã vbez q̃ Bellisarij psidio tenebat: experiri cũ oĩb⁹ copijs cõstituit. Ea ciuitas p id tẽpus in monte solũ menia habebat: planioza sub eo nullis menibus claudebant etsi edificijs frequentata. Quuz igit illuc Gothi aduentassent: Lonũ prefect⁹ Bellisarij q̃ Anchone preerat: cum mille militibus aduersus Gothorũ quatuoz milia occurrens in bello cõfestim penas luit sue p̃sumptionis: pfligat⁹ essz ꝛ in fugam versus: magnã suorũ partẽ amisit ꝛ vix tandẽ in vbẽ recept⁹ fuit. Quũ Gothi scalis vbẽ capere niterentur alij igne cõsecto edificia oia q̃ sub vbe erant cremauerunt.

Mũdilas dux

§. IIII. Narses inter hec cum

exercitu nouo venisse in italiam nũciatus est. Erat aũt Narses eunuchus: multũq; gratia et potentia apud Justinianum valebat. Deniq; vnus hic imperatoris aulã in omnib⁹ gubernabat: pecuniam imperialium receptoz ac dispensatoz: cõsiliozum oĩm particeps ꝛ interdum victoz. Auxit aũt exercitũ missuz in Italiã militum quinq; milibus Bellisarius interim Anchonitarũ piculo venerat in Picẽtes. Idẽ fecerat et Narses. Circaq; vbẽ Firmum duces ipsi simul ꝛ exercitus in vnũ cõuenerunt: vt de cõmuni bello consultaretur. Narsetis sentẽtia preualuit: vt Joãni Arimini obsesso auxilium cõfestim prebereẽ. Qui cum suis militib⁹ fame cõfectus. vij. diez mozam literis suis pepigisse significauit. Licet Joannis temeritatẽ multi accusarẽt: q̃ contra Bellisarij iussum sese intra Ariminũ cõclusisset: superbia ꝛ auaritia ductus cũcta pro arbitrio fecerit: nullo respectu ducis aut mandatorum. Unde mari ꝛ terra castra mouentes: tandem Ariminum puenerunt. Itaq; Gothi duos exercitus aspicientes: arbitrantes se circũueniri: obsidionẽ ilico dissoluerunt: nullo ordine Fauẽtiã ex fuga repetẽtes. Igitur cum classe primus Narses applicuit: egressusq; in terrã Gothorum castra diripuit: nec multo post Martinus ꝛ Bellisarius cum exercitibus superuenerunt. Quum vero Joãnem et milites q̃ cũ eo obsessi fuerãt pallore ꝛ inedia pfectos cõspicerent: ad Joan. quasi eius temeritati illudẽs ait Bellisarius. per magnas inquit) gratias Ildigeri debes. Ad hec Joannes super be nimuz respondit: se quidez Ildigeri debere gratias: sed Narseti omnes ostendere volens nullam

Gothi Jolussit obsidiones Ariminj.

Bedi ter ritio narsetẽ Belli sarium.

Urbinuz Bellisario deditur

Bñuentũ capit

Fozum cornelij nunc Imola dicitur.

Mediolanuz a Gothis euertit

Narses i grecia reuocatur.

Bellisario curam fuisse salutis sue nisi Narses cõpulisset. Uerba hec Bellisarij turbarunt: ꝛ fuerunt dissentionũ initium. Joannes enim post hec Bellisarij formidans Narseti adhesit dicẽs: nõ Bellisarioꝛ: sz Narseti Italie gloriã debere vẽdicari. Hec narsetẽ ita extulerũt: vt seoꝛsum castra sua faceret: ac ex ijs nihil sequi vellet que Bellisario videbantur ac sua per se cepta consiliaq; de bello iniret. Simul tamẽ ad obsidionem Urbini profectisunt: non tamen eisdem castris sed Bellisarius contra eam partem vbis que ad orientem spectat. Narses ad occidentem concedit. Quum vero expugnare vbem Bellisari⁹ statuisset: machinasq; pararet: Narses quasi rem vanam deridens post dies paucos quam eo venerant: deserta obsidione cum exercitu suo Ariminum redijt: Bellisariũ ꝛ suos dereliquit deteriozi cõditione quaz si ipse ab initio non venisset. Hostes enim cernentes partez exercitus abire fidutiam supra modum assumpserunt. Bellisarius tamen in obsidione permanens experiri: repugnationem cõstituerat. Demũ deterriti qui obsidebant: pactione inita vbẽ dedidere: vt Gothi Urbinatesq; imperatori iustiniano subessent equo iure cũ alijs italicis qui inparoꝛ pareẽt. Urbino recepto Bellisarius in Beneuentanos exercitũ duxit. Eius aũt vbis difficillima expugnatio erat q̃m in saxo vndiq; preciso constituta: nullum fere aditũ repugnationis dabat. Sed in defectu frumenti spes erat. Longo esm bello Italia multis exercitib⁹ calcata: singule ciuitates frumenti penuria laboꝛabãt. Quare penuria ad extremũ domita: tñ Bellisarij potestatem deuenit. Narses vero quum Arimini esset: Joannem cum exercitu misit ad Cesenã expugnãdã. Ibi duz menia scalis aggredit: repuls⁹ multis vulneribus multos suorũ amisit: ꝛ Phanates herulorum dux ibi interijt. Quãobrem a Cesena desistens Joannes ad Forũ cornelij (q̃ nũc Imola dicit) exercitum duxit eamq; sese dantibus incolis suscepit. Mundilas per idem tempus: ꝛ q̃ cuz eo Mediolani erant: maximis difficultatibus inuoluti ceperunt ob Francoꝛum aduẽtũ. Theodebertus esm Frãcoꝛum rex a Uitige vocatus (vt dictum est) decẽ milia Burgundionum ad Uraiam miserat. Qua ille multitudine fretus: nõ procul a Mediolano castra posuerat: ꝛ importationem frumenti ceteriq; cõmeatus oẽm impediebat. Mundilas copias suas Lomo ꝛ Bergamo ꝛ Nouarie dispartit⁹ necessario erat. Ipse vero non magnum numerum equituz secum habebat: q̃m in vbis defensione non erat difficultas. Mediolanẽses enim ciues vnanimiter ad defensionem concurrebãt. Sed defect⁹ annone in vbe populatissima timebatur: si barbari diuti⁹ in ijs locis sinerẽtur. Bellisarius igit hec intelligẽs: Martinũ ꝛ Ulianũ cũ magnis copijs mittit. vt Mundile exercitui coniuncti barbaros submouerent. Ji quum ad flumen Padum peruenissent: nõ ausi trãsire timore hostium diu in ijs locis desederunt: spem Mundile ꝛ obsessoꝛum dierum frustrantes: tandẽ ad Bellisarium scripserunt: contra tantas hostium copias se trãsire nõ posse. Bellisari⁹ his auditis: statum ad Narsetẽ de imminenti periculo scripsit. Qui q̃q; concederet exercitũ illuc pficisci: tñ qz Bellisarij fuerat ceptũ: lente admodũ ꝛ incuriose quasi ad alienũ negotium agebat. Per hunc modũ dilata res frustrationẽ accepit. Mediolanũ vo acri⁹ premebat: ꝛ fame iã intolerabiliter laboꝛabat. Ex quo ad extremã necessitatẽ deducti Mũdilas ꝛ milites vt incolumes sibi abire liceat pacisc̃unt. Gothi aũt vbẽ ingressi nulli etati pepercerunt. Trucidati passim ciues non modo qui arma ferre possent: sed senes ꝛ impuberes. Mulieres in seruitutẽ Burgundionum tradite. Urbs ad solũ euersa. Reparatus quidã Romanus ciuis in ea vbe capt⁹ minutatim a Gothis cõcisus ꝛ canibus traditus est. Et ita pulcherrima ꝛ populosissima Italie ciuitas totius ob Bellisarij ꝛ Narsetis discordias vltimam cladem subuit. Interfecta sunt illa in vastitate Mediolanensium ciuium. cxx. milia. Bellisarius aũt audita Mediolanensium strage in maximo luctu constitutus est. Justiniano imperatoꝛi scripsit rei totius initium ꝛ progressum. Justinianus aũt quũ ista cognouisset: egre pertulit: non tamẽ quẽq; puniuit. Narsetẽ solummodo ab Italia reuocauit: authoꝛitatẽq; totius belli penes Bellisarium esse iussit. Ex hoc Narses cum parte copiarũ in Greciam abijt: ꝛ Bellisarius cũ oĩb⁹ copijs in Italia remansit qui de bello gerendo quum iam liberius cogitaret: cois eius cura in Uitigẽ ꝛ Rauennam erat conuersa. Duo tñ pri⁹ oppida Gothis adimenda statuebat: q̃ cõtra Vitigẽ ꝛ Rauennam exercitum duceret. Erant aũt hec duo oppida Auximum ꝛ Fesule: ambo situ locoꝛum munitissima: ambo validis Gothoꝛum presidijs custodita. Exercitu igitur trifariam partito: copiarum parte cũ vna ipse ad obsidendũ Auximũ profisci statuit. Aliam partẽ cũ Cypriano ꝛ Justino prefectis Fesulas misit. Tertiam copiarũ partẽ Martino ꝛ Joanni ducendam commisit iubens

iubens vt citra Padū cū ijs copijs castra faciant. Uraiamq; z copias eius in illis locis ꝯmaxime fieri potest conturbēt: ne in Tuscos z Picētes ad dissoluendas obsidiones veniant. Martinus igitur z Joannes ꝓfecti cū exercit⁹ parte Lozto nam vrbem occupauerunt. Inde Uraiā z Bothos infestare ceperūt. Cypriā⁹ vero z Justinus Fesulas adeuntes appli cuerunt. Que ciuita situ montuosa z munitissima: tamen de superiori loco qua planior est adit⁹: eā vrbē obsederunt. Belisarius vero cum lōge valida manu Auximū circūstetit quod oppidum Uitiges optimis militibus muniuerat.

§. V. Theodobertus vero rex

Francoꝝ cū octoginta milibus hoīm superatis alpibus per citeriorē Galliā descēderūt: ter eo maxime qua quum vide rent bellū inibi confectū ipsi bellicosi tunc totam Italiam posse superare arbitrati sunt. Nā Martini z Joannis missō rum a Belisario contra Uraiam castra distabant ab Uraie castris circiter septē miliaria. Inter hec Franci circa ea re pente loca se parauerūt. Hos Uraias z Bothi ꝓpter fed⁹ nuper initū auxiliares sibi venisse arbitrabant: vt superio ri anno in bello Mediolanēsi fecerant. Horū Frācoꝝ ppau ci erant equites circa Theobertum ducē: cetera vero multi tudo pedestris oīs. Arma vero ferebāt nō pila vel arcus: sed ad protegendū quidē corpus scutū z galeā: ad feriendū au tem hostē gladiū z securim bipennē. In prelijs autē maxime securibus vtebant. quibus compositi ferientes z scuta z ga leas hostiū perfringebant: vt nemo aduersum tantam vim resistere valeret. Hi ergo vt amici Bothorum Ticinū annē apud Papiā pontē transgressi: magnas postea Papiensibus clades intulerunt: ac inmanitate quadā barbara filios vx resq; Bothorum per agros repertos occiderunt. moreq; trā missō Pado vbi castris Uraie ꝓpinquarunt: siue consilio si ue remeritate multitudinis: rixa z prelio cum Bothis impli cant. Nec ꝓ⁹ finis preliandi fuit: ꝙ Bothi in fugaz versi ca stra sua desererēt: fugientes non longe a Belisarij castris atq; militib⁹: quib⁹ admirationem plurimam intulerūt. Ni hil enim de Francoꝝ aduentu adierāt existimantes Belli sarium abditis itineribus venisse ad Uraiā oppꝛimendum. Armis igit̄ raptim sumptis: quū aliquāto ꝓgressi fuissent inopinate: Francis occurrerunt. Indeq; pugnare coacti cito franguntur: neq; repetere castra ausi sola fuga sibi ꝓsuluerūt. Franci victores vna z eadem die Bothorum z Belisarij co piarū castra vtraq; ceperunt. In illisq; constiterunt cōmea tu in vtrisq; abunde inuento. Uraias igitur ex fuga Rauen nam: Belisarij copie per Placentinorum z Parmensium fi nes superato Apennini iugo in Hetruriā abierunt. Hic su bito Francoꝝ aduentus Uitigē z Belisarium simul turba uit. Maxime vero formido Belisarium apprehenderat: ne Franci in Hetruriā descenderent: z copias illas q̄ fesulas op primebāt: opprimerēt. Est enim breue expeditumq; iter per Placentinus Parmensemq; agrū in Hetruriā descēdere. Qs Fräci cōmorantes circa Padū: quum neq; vina: neq; alia op portuna reperirent: vt pote in regione longe bello afflicta tantūq; modo bouina carne z aqua Padi vescerentur in va rios languores cito inciderūt. Quibus vexati quum frequē tes eorum morerentur statuerunt retro abire: ac per eadem vestigia quibus venerant in Galliā redierūt. Bothi deinde qui a Belisarij militibus obsidebantur Fesulis: quum fa me ꝑmerēr̄tur ac sepius postulata auxilia nō venirēt: tandē pactione vrbem Cypriano z Justino Belisarij ducibus de dere: ac presidio militū impositō cū reliqs oībus copijs Au ximū profecti sunt. Uitiges aūt cū toto Bothorū roboꝛe ijs qui Auximi obsidebant laturū sese opem ꝑmittebat: tū fru stra obsessi expectabāt. Quare Belisari⁹ eo quoq; copias vndiq; cōtrahere coactus est. ne longo obsidionis laboꝛe in irritum caderet: statuit necessitate aliqua ad deditionē com pellere: cuius rei gratia hec machinat. Fons erat perennis aque extra menia Auximi: ita propinqu⁹ membus vt intra iactum lapidis foret: z q̄n animaduertebat Belisarius ex eo fonte obsessos aquam habere: illū fontē statuit illis tol lere. vñ multos viros huius artificij gnaros: cū dolabris z malleis ad hoc ipsum vocatis: multoꝝ clypeis ꝓtectos: ad fontē effodiendū destruēdiq; submisit. Quod quum pa rum destruere possent ꝓe tenacitate edificij z resistentia obsessorum p murū Belisari⁹ hoc opere dimisso aliū adin uenit scilicet succo herbarum maligno z cadaueribus iumē torū z lapide scenoso inficiēdā ei⁹ fontis aquā curauit: z eā penitus inutilē reddidit. Bothi igit̄ penuria aque labozan tes pactū q̄runt a Belisario: vt sex incolumitate rerū suaꝝ data eis ꝑficiscerentur Rauennam ciuitate concessa. Con tradicentibus aūt militibus Belisarij predamq; totam ca stri postulantibus: sic rem Belisarius cōposuit: vt dimidia pars militibus in predam daretur: aliam dimidiā Bothi fi bi retinerent. Et sic oppidum hac pactione traditum est.

Arma frācoꝝ

Fräci z Bothorū z belisarica strispotiunt.

Belisarij astutia.

§. VI. Post hec Belisarius an

no dñi. ccccc.xlij. aduersus Uitigē z Rauennam ducere co pias statuit: eisq; vndiq; cōtractis eo ꝓfect⁹ est. Qui statim in primo aduentu Marimū vnū ex ꝑfectis suis cū parte co piarū ad obseruandas custodiendasq; Padi ripas misit ne quid inde importari Rauēnā valeret. Uenit etiā ex Dalma tia Uitalis cum alijs copijs a Belisario vocat⁹: z alteram eius ripam fluminis obsedit. Magna inter hec nauigioꝝ multitudo quum veniret frumentū cōmeatusq; ceterum Rauennam ferentiū: flumē ipm vsq; adeo excreuit: vt pleraq; nauigia destituerēt. Et quo factū est: vt oīa nauigia a militi bus Belisarij caperent. Fluuio igitur Padi facultas impoꝛ tandi Rauennam necessaria ablata est. Mari vero importa ri nihil poterat: quum vbiq; Bothorum hostes mare possi derent. ¶ Quum Rauenna in hunc modū obsideꝛetur legati Francorum ad vitigē venerunt: quingēta armatorum mi lia in Italiā transitū nuntiant: ac liberationem obsidionis: Belisarijq; destructionē si in societatē oñationis Italie Bo thi recipere Francos vellent. Belisarius vero sentiēs Frā corum legatos ad Uitigē venisse: confestim z ipse suos le gatos Rauēnam misit: q̄ concordiam Bothis cum imperato re Romano offerrent: ac infidelitatem Francoꝝ cōmemoꝛā do ab illoꝝ societate deijcerent. Bothi igitur Francoꝝ et Belisarij hincinde auditis legatis: quid optimum foꝛet cō sultantes: post longam disputationem imperatoris pcordiā pretulerūt. Et hic rex tractarū exitus fuit: vt controuersie oēs ad arbitrium imperatoris Justiniani delegarentur: hu iusq; rei gratia oratores ad Justinianum missi: z indutie q̄ dam inter obsidentes z obsessos fuerunt cōstitute. Horrea publica inter hec accidit que erant Rauēne: cū omni fru mēto cremata sunt: q̄ res in maximas difficultates Bothos adduxit: quū z frumenta incendio consumpta essent: z Belli sarius importari non sineret. Bothi per hoc tempus qui al pes incolebant p̄ cripq; se Belisario dedere significarūt. Al pes em̄ Gallias ab Italia diuidunt: mirabili altitudine in surgentes: difficilimos aditus habent. Sisigis igitur vnus ex gothoꝝ pceri⁹ q̄ in alpibus castella q̄dā habebat pri mus oīm. Belisarij milites ad ea loca missos sponte susce pit: z alia castella idem facere suasit. Et per idē tps Is Ura ias exercitū cōgregaret: vt Rauēnam ꝑficeretur. Bothi qui cū eo erāt desertis castris ei⁹ ad Belisariū milites trā fugerūt. Et sic Uraias destituꝛus a suis cum paucis in Bal liam reuersus est. ¶ Legati ab imperatoꝛe Justiniano in ter hec venerūt: ferētes Justiniani resp̄sum ad ea q̄ Uiti ges cū Bothis de cōcordia postulauerant. Sūma sententie Justiniani hec fuit. Uitiges oīa trans padum loca retineant citra Padū vero cūcta dimittat. Mediam vero pecuniarum partem regalium imperatoꝛi tradat. reliquam partem reti neat. Bothi vero omnes qui citra Padū incolunt: subiecti Romano imperio sint. Loquuti ergo p̄ius cum Belisario Romano imperio sint. Loquuti ergo p̄ius cum Belisario legati. Deinde Rauēnā ingressi mādata exposuerunt: que le tis animis ab Uitige ceterisq; Bothoꝝ pceri⁹ audita z cō probata sunt. Belisarius aūt cū doloꝛe audiebat: secū ipse indignās: ac grauiter ferens q̄ quum plenam victoriam de Bothis posset habere: sibi auferebat. Itaq; redeūtibus pau lo post legatis ac subscriptionē ei⁹ postulātibus subscribe re noluit. Et tandē Belisarius ꝑmisit oīa se factu⁊ que im perator Justinian⁹ scripserat. quū esset Rauenne coꝛā Uiti ge ceterisq; Bothoꝝ pceri⁹: licet longe alia mente agita bat. Tū igit̄ reb⁹ ita gestis: Belisari⁹ volentib⁹ Bothis in vrbē Rauēnā vocatus est. Ille aūt ornato exercitu: classeq; parata qua cōmeatū omnis generis abūde deferret: magna Bothoꝝ exercituq; letitia Rauennā ingreditur. Quuꝫ ve ro ingentes Bothoꝝ copie essent: volēs Belisarius eas co pias diminuere: paucis post ingressum diebus licentiā om nibus qui citra Padum exister̄t: dedit domum remeandi. Illi vero longa militia defessi libentissime ad suos redierūt ita multitudine Bothorū que erat Rauēne attenuata Bel lisarij exercitus lege potētioꝛ ac plane dominans intra Ra uenne menia remansit. His itaq; confectis Bothorum pce res qui per Italiam vbicunq; erant: vel ipsi venerūt ad Bel lisarium Rauennam: vel oratores suos miserūt. Sed quum susceptio regni a Belisario differret: eaq; res admirationē prime: postea etiam suspitionem pareret: auxitq; suspitio nē reuocatio Belisarij ab imperatoꝛe Justiniano facta. Nā fama increbuerat: z detulerant quidam Belisarium affe ctare Italie regnū: ac iam plene suscepisse. Quo metu Justi nianus illū ad se cōfestim ex Italia reuocauit. Bothi autem hoc sentientes sibi ipsis ab initio nullo modo persuadere po terant illum ad imperatoꝛem Justinianum esse rediturum. Sed postq; apparatus fieri viderunt: ac omnia disponi que

ad profectionē eius fieri oportebat: deceptos sese ac plane circūuentos a Bellisario cognouerūt: q̄ quid agerēt ignorabant. Ille enim Rauēnaz ⁊ proceres Bothos in potestate sua habebat: vt nec querele libere fore̅t. Bothi vero qui trans Padū erant: vbi hoc senserunt Papie conuenientes: ac multū inter se conquesti de cōmuni gentis calamitate et Bellisarij fraude tandē Uraiā sibi cōstituere regem voluerūt. Quod ille passus non est: maxime illa se ratione excusans: q̄ quū filij fratris Uitigis esset: nec̄ pie nec̄ honeste facere videretur: si illo viuente regnū assumere videretur. Hac ratione pbabili se excusans author fuit vt Ildouatus rex cōstitueret: vir magn⁹ inter Bothos authoritate magnec̄ potentie: ⁊ qui longo tpe Uerone dominat⁹ esset. Is ergo ex vbe Uerona Papiaz vocatus: purpuraq̄ indutus: rex Bothorum appellat: ac de salute gentis sue cogitare iubetur. Ildouatus ergo rex Bothorū factus: statim oratores Rauennā ad Bellisariū misit. Qui cōmemorata illius pro missione ducū facta de regno Italie Bothorumq̄ suscipiendo defectum fidei palam arguerent: ac ea fraude deceptos ab eo fuisse Bothos cōquererent. Proinde si etiā tūc adimplere pmissa ac rex fieri velit: id facto ostēderet. Ildouatū Rauennam offerre se esse venturum: ac purpuraz ad pedes eius esse positurum. Sinautem: imperatoris Justiniani seruus esse magis q̄ ipse imperare velit: ne grauiter ferat si Ildouatus et Bothi qui reliqui sunt de communi gentis sue salute prouidere nitantur. Hec summa orationis fuit Bellisarius palā ad hec rūdit se viuente Justiniano imperatore nunq̄ regnum esse susceptuz. Cum ergo rūso legati ad Ildouatū Papiā redierūt. Bellisari⁹ deinde parata classe cum Uitige ⁊ ceteris Bothorum proceribus et thesauris regis Byzantium id est Constantinopolim nauigauit: quinto anno postq̄ bellum in Italia gerere ceperat.

Uraias Bothorū recusat imperiuz.

Ildouatus Bothorum rex appellat.

§. VII. Bellisarius iste: vt omittamus rei militaris scientiā: qua omnes etatis sue superauit: vir summe humanitatis per quem pauperi ⁊ opulento sese impertiebat. Accessusq̄ ad eū faciles et liberi cuiq̄ generi hominū. Preterea liberalitas admiranda. Militibus qui equos aut arc⁹ aut arma nō ignauiter amisissent: cōtinuo alia donabat. Rusticorum vero tantaz habebat curam vt in ducendo exercitu neminē eorū violari: nemim damnū inferri pateret. Ne poma quidez in arboribus pēdentia milites sui attingere audebāt. Hac illa seueritate discipline cōsequebatur vt castra eius essent abūdātiora q̄ vllū in vbe foz. Ita libera et secura erat rerū venaliū importatio. Abstinentiam vero eius erga ciuitates socias ⁊ amicas nemo satis digne queat referre: maximaq̄ illius in ciuitates bñficia. Nulle vnq̄ vexatiōes audiebāt. Quū igit Bellisarius Byzantiū venisset: magna letitia a Justiniano imperatore plurimoq̄ in honore habitus: eōm q̄ de se pri⁹ habita fuerat suspitionem deleuit. Bothi etiā quos secū adduxerat: benigne humaneq̄ recepti sunt: ⁊ cū admiratione quadā circunspecti nec id immerito. Erat enim Uitiges rex Bothorū vroriq̄ ei⁹ quōdā Theodorici regis qui Italiam possederat neptis. Preterea Ildouati tūc filij duo quos Rauēne apud Uitigem repertos nō dimiserat Bellisarius: q̄ vna secuz in Greciam adduxit. Erāt ⁊ alij Bothoz proceres Bellisariiq̄ virtutē q̄ tātas res cōfecisset: admirabant̄ tollētes eū in celū laudib⁹: q̄ nup Aphricā: nūc Italiam ad Justiniani imperium redegisset. In Italia vero post Bellisarij discessum apud Joānē Bessam ⁊ vitalē Justiniano iubente gubernatio remanserat. Uenerat etiam ⁊ Lōstātian⁹ ex Dalmatia: qui ⁊ ipse numero gubernatorū additus est. Lōfestimq̄ aparuit quantū inter gubernationē hoz ⁊ Bellisarij interesset. Nam quū in gubernatione successerunt: nec̄ hūanitate nec virtute nec abstinētia a rapinis pares fuerūt. Quū ipsi rapinas predasq̄ sectarent: etiā milites in oēm licētiam plabi permiserūt. Superbi q̄dē in socios: in hostes vero nimis feroces. Itaq̄ res breui tēpore retrouerti: ⁊ in ruinā tendere cepit Ildouat⁹ aūt rex Bothoz nouiter cōstitutus: post Bellisarij discessum summa cū diligētia res exequebat. Bothos enim oēs ⁊ Italos q̄ cū eis sentiebant arma capere et ad prescriptā diē Papie cōuenire iussit. Paruus q̄dē ab initio exercit⁹ cum eo fuit: sed cōtinuo augescens ac spez assumens indies meliorē. Adiuuabat vero nō mediocriter Bothorū partes auaritia ⁊ iniuria militū Justiniani. Exactores enim pecuniarum Fisci nomine a Justiniano in Italiā missi populos vexare mirabili acerbitate ceperūt: ad inde habitarū pecuniarum solutionē cōpellere. Qua de re publicē ciuitatibus tantā desperationez inrulerūt: vt Bothos iterum fieri dominos eoz optarent: multiq̄ ad Ildouatuz voluntarie pficiscerent: eiusq̄ exercitum augerēt: ita vt oēs trans Padum Uenetiarum vrbes in potestatem reciperet ⁊ Italorum Bothorumq̄ multitudine exercitus eius complectus est. Quāobrē haud multo post educere in aciem: ac fortunam pugne tentare non dubitauit. Prelius hoc nō procul Ueruisio fuit aduersus Uitalē: qui vnus erat ex Justiniani ducibus. Uictoriq̄ Ildouatus tanta strage Uitalis exercitū pcidit: vt dum ipse cum paucis euaderet: reliqui omnes vel interficerentur a Bothis vel captiui ducerētur. Ea victoria magna ⁊ clara incredibili quantum Bothorum animi creuerunt: tantum fracte sunt vires aduersariorum: vt non solum trans Padum per Galliam ⁊ Uenetias: verūetiam citra Padum Bothorum partes confirmarētur: nomenq̄ Ildouati celebre fieret apud Justinianum imperatorē aliasq̄ natiōes. Ildouat⁹ nec multo post Uraiā maximū inter Bothos hominē persequut⁹ est: suspitione iniecta q̄si cum hostibus sentiret. Hec enim pretendebatur causa. Sed verioz causa fuit q̄ Ildouato regi suspecta erat Uraie potētia: ⁊ ideo eum interfici iussit. Cuius mortem permulti Bothorum improbauerunt: palāq̄ detestati sunt quasi rem sceleratam ⁊ impiam. Itaq̄ ⁊ ipse Ildouatus ab Ulla vno ex custodibus corporis sui in cōuiuio dux pranderet occiditur. In eius vero locum Atharicus rex creatur. Qui nec ipse diu regnauit: sed propter malā ineptāq̄ gubernationez quinto post electionem mense a Bothis occiditur: ita duobus regibus intra biennium interfectis.

Uictoria Bothorum contra Uitalē Justiniani ducē.

Uraias Ildouatus iussu perimit.

¶ De gestis Totile contra Italiam Romam ⁊ imperatorem. Capitulum .v.

Totila itaq̄ post Athari-cum (al's Alaricum) magno Bothorum consensu est rex eorum factus. Hic antequā rex factus esset. Tarusij dominabat: que est ciuitas Uenetiarum. Pater eius Ildouati regis frater germanus fuerat. Itaq̄ interfecto Ildouato. Totila ipse formidans propter illius consanguinitatem: clam Rauennam misit: ⁊ cum Justiniani ducibus pepigit ad hostes transire cum omnib⁹ qui secum erant. Quumq̄ Ueruisio ad rem conficiendā dies erat que nondum venisset. Bothi penitentia ducti q̄ Ildouati morte letati fuissent: quodq̄ athalaricum regem creassent: hominem nequam tanti ⁊ Bothorum gentem defendere aduersus tantas hostium vires valeret: ad Totilam Ildouati propinquum respicere atq̄ regem optare ceperūt. Et hic fuit Totila quam ob seuitiā vt dicet̄ inflictarum cladium: dei flagellum quidam appellarūt: sicut ⁊ Attila alius ab isto: quia rex Hunnorum ille ⁊ per centum annos ante. Iste Totila rex Bothorum genere quidem Bothus: sed in Italia natus atq̄ educatus. Justinianus autem imperator cognitis ijs que in Italia contigerant: ducum suorum imperitiam ⁊ secordiam increpabat q̄ in tantis discordijs hostiū tantisq̄ reuolutionibus ipsi opportunitatem rerum agendarum nacti: nihil protinus effecissent. Quibus increpationibus permoti Rauenne duces simul omnes conuenerunt. Ibi quum de inferendo bello consultarent: placuit ante omnia ad vbem Ueronam exercitum ducere. Eius namq̄ vrbis capiende spes quedam illis secreto offerebatur. Erant vero hi duces. xj. quorum precipui habebantur Constantianus ⁊ Alexander in Italiam nuper a Justiniano missi ad pecunias colligendas. Profecti igitur cum ingentibus copijs vbi Uerone ppinquarunt spem oudum sibi datam experiri decreuerunt. Erat enim Martianus quidam vir domini nobilis: castellum habens non procul a Uerona. Is quia partem imperatoris animo preferebat: custodē vnius portaruz induxerat ad exercitum imperatoris introducendum. Re igitur arcane composita: quum eo peruenisset exercitus: p̄ mittitur Arthauades Armenius cum manu delectoz militum: qui portā ante capiat: ac cetū extremū prestolet. Nihil promissoz in hoc loco defecit. Nam intempesta nocte quuz aa portam venissent milites: proditor aperiens intra vbem eos recepit. Ibi portā ingressi menib⁹ sup eā captis exercitui significarunt. Sed Bothi sentientes in vbe esse hostes per diuersam portam aufugerunt. Duces vero captā portaz a suis audientes: statim quidem ingressi sunt. Sed antequā in vbē venirēt: de preda inter se disceptantes quinquies mille ab vbe passib⁹ cōstiterunt. Inter hec dies eluxit. Arx est verone vbi supereminens: in qua intra vbē ⁊ extra longe prospectus est. Bothi igit qui in arcē refugerant: cernētes paucos intra vbem hostes: exercitū vero extra vbem existere: nec menibus appropinquare: subito ex arce impetu facto vbē peruicerūt: ⁊ portā q̄ tenebat ab hostibus receperūt atq̄ clauserunt. Milites vero qui per noctē fuerāt ingressi. partim ad menia cōfugientes desup repugnabant. Uenientes paulo post duces quum portā clausam inuenissent: q̄q̄ interessent milites q̄ eos vocabāt ac ne desererent precabantur; tamen uestigio abierunt. Militū vo ps e muro se

Bellisarij redit Cōstātinopoliz

Laudāda ducis i milites seueritas

Uero capi tur per proditorem.

ro se dimittens euasit: e quorum numero fuit Arthauades Armenius eorum prefectus: ceterivero interfecti sunt. Per hunc modus prauitate & auaritia ducū res apud vrbē Veronam periere. Justiniani imperatoris duces post hec: qm Verona capta flagitiose turpiterq euaserant: ex illis locis abierunt: & transmissoq Pado amne Placentiam profecti sunt. Totila per id temp⁹ Papie degebat. Cognitoq hostiū aduentu: quascunq potuit copias propere contraxit. Duces vero Justiniani inter hec vltra Placentiam progressi: secus ripam Padi castra faciebant. Totila autem quis foret admodū impar: tū cum ijs quas habebat copias: obuiam illis exire ad fortunā pugne experiri cōstituit. Quus igit in propinquo essent castra: ac pugna decernere vtrisq placuisset: Totila per noctē partē equitum premisit: quos viginti fere stadijs vltra hostiū castra flumē transire iussit: & quum pugnare ceptū esset: post terga hostiū cum q̄maximo valerēt tumultu adoriri mandauit. Ipse vero quū tempus fuit: ad hostes exercitum ducit. Idipsum fecerunt & Justiniani duces. Acies ergo tūc simul cōgresse prelium acerrimū inierunt oīsq ferri experientia in eo certamine versabatur. Quumq ferueſceret maxime prelium: & ab vtrisq feruentissime pugnaret: neutrā adhuc in partes victoria inclinante: equites Totile transmisso flumine terga Justiniani ducum inuasere: tumultusq maior inde exortus: quum multitudo ingēs crederet: exercitū Justiniani primo turbauit: mox in fugas vertit. Solutis enim ordinib⁹: quū ante retroq staret hostis: cito dissipanē: multis a Gothis persequētibus interfecti sunt: multi etiā sese per deuia queq precipitantes euasere. Captiuoz multitudo ingens fuit: & qđ nunq ante contigerat) oīa militaria insignia imperatoris exercitus in prelio capta sunt ab hostibus: & ad Totilā relata. Insignis hec victoria Totile fuit: q̄ppe q̄ minoribꝰ & copijs contra maiores prelium iniisset. Hac tū victoria humanissime vsus fuit neminī captiuorū molestiā inferens: multis etiam gratuito dimissis: que quidem humanitas famā eius plurimū auxit. Totila autē nō multo post victoriā habitam iā aio maiora cōcipiēs: exercitū in Hetruriā misit. Prefecit autē huic exercitui tres Gothorum prestantissimos. Beldam Rodoricum & Uliarim. Erat autē in Hetruria vn⁹ ex ducibus qui p̄lio proximo interfuerat: postq id tempus nunq cessauerat copias reparare: oppida munire. Js quū exercitus Totile superuenit: circūdatus ab hostib⁹ intra Florētie menia obsidebatur. Terrebat autez Justinū rei frumentarie defectus Nā importari ad obsessos nil poterat: et intus qđ erat frumentū breui defecturū videbat. Rauennam ad ceteros duces mittens Justin⁹: quo in periculo res esset ostendit: rogauitq vt sibi opē ferrent. Ob eū nuncium premoniti Besſas. Cyprianus: & Joannes cū suis copijs in Hetruriam venerunt. Gothi vero vbi intellexunt illos appropinquare soluta ilico obsidione retro castro mouerunt. Profectiq vni⁹ diei iter in loco qui Mucialla dicit: constiterunt. At postq exercitus Justiniani Florentiam peruenit: placuit ducibus & paucis Florentie in presidio dimissis: vt ad hostē contenderent. Et quus Joannes prius ad eos peruenisset: & aciem suorus aduersus montes direxisset: hostes vero ad superiora loca fortissime repugnarent: casu quum quidā ex militibus Joānis latus pilo trāſixus fuisset & mortu⁹: falsa fuit credulitas Joānē interfectū fuisse. Fuga hinc fieri cepta est nec modus vllus in fuga: dissipatim sparsimq in diuersum abierūt. Itaq duces ipsi a nullis hostib⁹ pulsi fugā arripere coacti sunt. Neq post hec cōuenerūt in vnū: sed ali⁹ alibi prout se ex fuga receperant: oppida tenuerunt. Gothi tū ad obsidionē Florentie nō sunt reuersi magnitudinē veriti copiarū que per Hetrurie oppida cōstiterant dispersē: & hyes superuenit. Aliqui dicunt Totilam Florētiam ingressum: et facta magna cede ibi hominus & rapina & incēdio quasi desolasse. vnde & aliquo tēpore quasi derelictā remansisse & inhabitatam: que tamē erat tūc parui circuitus & modici territorij. Nō tamē istud est multum authēticū. s. q̄ Totila ita eam desolauerit vt dicit Leonardus Aretinus.

§. I. Totila autem vt primū tem

pus educendi copias fuit: coacto exercitu in agrum Gallicum venit: vbi Lesenā & Petrā oppidum quod corrupto in vulgus noīe dicit Bertinorū obsedit: ceteraq eius regionis oppida permulta vel vi vel pactione cepit. Inde per ealoca confectis in Hetruriam cū exercitu trāſit: vbi quū dura oīa reperisset: statuit tempus nequaq in ijs terere. Itaq Tybert amne quo Hetruria finit transgresso: per Umbros & Sabinos & Marsos in Campaniā pfectus est. In his locis Beneuentum captus menib⁹ spoliauit. Nolebat in vrbe munitissima hostes esse: siquando contingeret sedem belli habere. Neapolim deinde obsedit: & multus conat⁹ est vt neapolitani potius eius amicitiā q̄ inimicitiam mallent. Sed erat in presidio eius vrbis Conon Justiniani prefectus: nec pauciores mille militibus habebat. Itaq nihil decerni libere in concione poterat. Quod quum intelligeret Totila: positis non longe castris vrbem obsedit: non tamen oppugnauit: sed quiete agēs incūbebat. Interim parte exercit⁹ missa Lumas & alias quasdā per ea loca vrbes cepit: ex quibus magnam pecuniarum quantitatem adeptus est. Mulieres etiā quasdam ex nobilitate Romana capi in ijs locis contigit. quas oēs Totila cū summa beneuolētia conseruatas liberas esse iussit: ac parentibus maritisq cū honesto comitatu remisit. Quūq per has regiones neq dux neq exercitus esset qui conatibus Totile repugnaret: suarum copiarū partē cōtinuo mittēdo in Appuliam Lucaniam & Calabriā cū vniuersis eorus oppidis in potestatē suā redegit. Ex quo factū est vt Justiniani ducib⁹ nulle ampli⁹ pecunie soluerē tur: que quidem res magnam hostib⁹ incōmoditatem fecit. Milites enim Justiniani quū pecunie deessent: nec stipendia eis soluerentur: nec parere ducibus nec in expeditiones ire volebāt: sed p oppida inclusi res amicorum predabātur. Rapinis & maleficijs oīa fedabant. Duces quoq ob has difficultates intra menia consistentes: oppida tantūmodo ab hostibus tutabantur. Partitiq inter se vrbes. Joānes Romam Bessas Spoletum. Cyprianus Perusiam. Justinus Florentiam. Constātianus Rauennam gubernabat. Interhec Totila Neapolim durius obsidebat: et parata classe neq mari: neq terra importari quicq patiebatur. Ex quo pala: erat nisi quis opem ferat: eā demū vrbē in manus hostium esse peruētura. Justinianus igit imperator predicta audiens: pro tantis Italie cladibus proq imperij dedecore dolens. Maximum prefectum pretorio ad corrigendas res parandasq res in Italiā misit. Dedit aūt sibi classem et exercitum ex Thracib⁹ & Armenis. Maxim⁹ ergo ex Byzantio profectus in Epyr⁹ venit: vbi quū res Italie ex propinquo cogitaret: inter spem ac metum dubius tarditate et desidia rēpus amisit. Erat em̄. Maximus vir bonus: & ad pacis negotia non aptus: belli vero imperitus oīno: & ob hoc timidus & cunctator in cunctis ac plurimum ambigens. Maximo igit de se paruā spem affrēte. Justinianus Demetrium quendā qui sub Belisario duxit in Italia militauerat: cum alia classe in Siciliam misit. Js quus in Siciliā nauigasset audita Neapolis obsidione statuit confestim auxiliū ferre. Quū vero aperta via id efficere desperaret: q̄m neq classis nec exercitus eius ad resistendum obsidentibus sufficiens erat. Romā petijt quo militibus inde assumptis naues impleret. Sed milites qui Rome erant: classem ascendere noluerunt: victi eius duplici prelio a Gothis in modico formidabant. Itaq deficiente spe. Demetrius ex Roma aduersus hostes proficisci cōpellitur. Et quum neapolim appropinquare cepisset: prefect⁹ Totile repēte cum velocibus nauibus ex improuiso classem Demetrij in fugam vertit: quam Gothi cus nauibus insequunt: & post magnā cedem Demetrij armatā ceperunt. Demetri⁹ dux classis cū paucis in Lēbis prosilientes euaserunt. Maximus cū maior classe post hec in Siciliaz nauigauit. Quum Syracusas applicuisset: eadē ignauia qua prius cunctando rēpus amisit. Ubi autez precepta & mine Justiniani superuenerunt: nec ob eas quidem nauigare aduersus hostes sustinuit: sed classem Demetrio & Herodiano & Phasse ducendaz tradidit: ipse in Sicilia remansit. Erat iam plane hyems quum nauigare ceperunt. Quumq Neapolim venissent: ortа subito tempestas classem arripuit: neq remis: neq arte vlla resisti potuit: q̄n ad ipsum litus vbi castra erant hostium adigeretur. Bicq Gothi naues ceperunt: et si qui resistebant interfecerunt reliquos captiuos duxerunt. In quorum numero fuit Demetrius ipse. Herodianus autem & Phassas quum & ipsi capti essent: casu quodam seruati sunt. Totila Demetrium in vinculis ad menia Neapolitane vrbis mandauit. Ibi vocato Conone prefecto: militibus & Neapolitanis ciuibus talia Demetri⁹ verba fecit: suasitq3 ne ampli⁹ auxilia vlla expectarent: binaz classem cū pugnatorib⁹ esse amissam. Obsessi vero iam prīdē fame macerati: quū Demetrius captum et oēm spem sublatā viderent: in fletū & lamentationē conuersi quid agerent nesciebant. Totila deinde huiuscemodi verba ad populum Neapolitanus & milites Justiniani habuit. Licet Italicorū oīm soli inuiti & repugnātes cū hostibus nostris puniri debeāt: attamen beneficia potius a nobis q̄ vltionē reddere volum⁹: ac etiā hostib⁹ nostris q̄ vobiscum in vrbe sunt acerbi non erimus. Nā militandi equo iure nobiscū cū alijs militibus: vel abeūdi cū oībus rebus suis quocūq3 volent facultatē dabimus. Hec & iurando sancire parati sum⁹. Laudauerunt Neapolitani & milites Totile sermones. Quo tū honestior deditio fieret. xxx. dierum

insignis Totile de iustiniani ducibus victoria.

Florentia obsi dione cingitur.

Neapolim obsidet Totila.

Maximus.

Demetrius.

Demetrius captus ago this.

indutias postularunt: quibus videret an aliqua auxilia superuenirēt. Ad hec Totila ait. Nō. xxx. tantum: sed ter. xxx. dierū spatiū se dare respondit. Quā libertatē admirati obsessi: clareq; deprehendentes nullam esse auxilij spem: intra paucos dies apertis portis Totilā t eius exercitum intra menia acceperūt. Ingressus autē Neapolim nemīnē malo affecit. nulli molestus fuit: quinimo tāta humanitate vsus est: vt nequaq; cōuenire videretur. Quum multi enim propter inediā deficientibus viribꝰ egrotarēt: ne subita affluentia cibi imoderate sumpti periculū illis afferret: summa cura diligentiaq; prouidit: vt non solum Neapolitanis ciuibus: sed etiā militibꝰ cibaria bis in die ad certū pōdus traderentur: diligētissime obseruatorne inde plus caperent: et singulis dieb' aliq̄d plus adderet. Cononi aūt t militibus suis abire volētibꝰ nauigia prebuit. Hac igit̄ hūanitate in alienos Totilas vtebat. In suos vero tanta discipline seueritatem seruabat: vt nullū factū impunitū esse pateret. Raptori t violatori pena mors erat: t publicatio bonoꝝ: q̄ quidē bona violētā passo tradebant. Itaq; castra t ingressus Gothorū per amicas ciuitates t gētes oī scelere carebant.

Totile i Neapolitanos humanitas.

§. II. Justiniani imperatoris

ducibus per hocipsum tempus diuersa penitꝰ erat cōditio. Nā t duces ipsi neq; abstinētes erāt: t milites in oēm licentiam traducti a nullo se malificio temperabant. Necquicq; miseri' per illa tēpora in Italia q̄ populi q̄ imperatori parebant. Quum extra menia quidem ab hostibꝰ: intra menia vero a militibꝰ diriperent. Duces esset munitas tenentes arces: nihil de subiectorū iniurijs curabant. Justinianus igitur ob hec flagitia coactus: quum indies magis ac magis desperatio sequeret: iterato in Bellisariū mētem animūq; conuertit. Nā ceteri quidē duces nedum perdita recuperare: sed nec illa ipsa que tenebāt: diutius tueri posse videbantur. His igit̄ de causis Bellisari' ad curā Italici belli rursus delectus est. Quūq; hoc medio tempore bellum aduersus Medos gessisset: necdum plane finitum esset bellum: et milites nouos scribere opus esset, nā veterē exercitū circa Eufratem reliquerat. Thraciā totaq; circūueniens Bellisarius: pecuniasq; abūde largitus: volūtariorum ad quatuor milia cōgregauit militū. Quibus classi impositis: vna cum Uitale prefecto Illirici: qui' nuper ex Italia venerat: nauigauit. traiectoq; demum Ionio mari Salonis applicuit. In hoc ipso itinere Hydruntum Calabrie oppidum Gothorum obsidione liberauit. Deinde Polam nauigauit: t tandem cum tota classe Rauennam peruenit: in eius aduētu deteriora oīa opinione sua per Italiam reperit. Hostes enim vbiq; preualere: ac optima spe esse videbantur. Amici vero vbiq; per Italiā fracti ac in desperationē adducti: ciuitates quidem t populi ob iniurias militū: milites aūt ipsi q̄ multa sibi deberent ab imperatore t stipēdia nulla soluebantur contumaces t aduersi: nec parere ducibus nec exire in expeditionē volebāt. Erantq; ad exiguū numerū redacti: aduētus q̄q; Bellisarij desperationē auxit. Licet esset optimus dux t sine cōtrouersia precipuus haberetur: tū cōtēnendas admodum copias adduxerat tyronū quatuor milia: pecunias vero nullas q̄ militibus darentur. Itaq; concionantem Rauenne denicq; ad capessendum bellum nec oppidani leto aio audierāt: neq; letitie nec spei bone significatiōes vllas reddiderunt. Denicq; Bellisarium ipsum' q̄ in Italiam venisset penitere cepit: maxime quus Totila maiores copias haberet t sibi parentes: t Tybur suscepisset. Imminet autē Tybur Rome: nec plus ab ea distat q̄ sedecim milibꝰ passuum. Tandē vero Joanne Uitaliani ad Justinianū omisso cōditionē Italie per eū demōstrauit: t simul literas scripsit hūc effectum cōtinentes. Admisisti me in Italiaz optime imperatorꝰ virorumz t equorum t pecuniarum inopē: qō t anteq̄ a te discederē: sepius ostēdi t obtestat' sum. Sed iussui tuo nō parere nefas erat. Thraces esset t Illyricos milites per paucos: t eosipsos tyrones bellorūq; inexpertos: necarma quidem tenere scientes nobiscū ducere coacti sumus. Veterani aūt quos p Italiā reperim' victi iā ante q̄busdaz prelijs Gothos victores ira formidant: vt vix eorū aspectum ferre possint. Stipendijsq; diu fraudati: nec equos nec arma nuper amissa reparare potuerunt. Nec in expeditione sine his ire cōsentiunt: nec alicubi rante sunt copie: vt cū hostilibꝰ copijs cōgredi sine manifesta pernicie valeant. Nam maxima eorū pars qui in Italia tuo nose militabāt: ob ea q̄ memoramus incōmoda: sponte sua ad hostes transierunt. Pecuniarum autē reditus nulla ab Italia spes est nobis prouenturos esse: quū sit ab hostibus magna ex parte occupata: t ea que restat pars adeo attenuata bello atq; conflicta vt tributa nullo modo soluere queat. Si igit̄ satis fuit Bellisarium in Italiā misisse: optime a te prouisum est: sum esset in Italia. Oō si hostes superare vis: talia sunt a te prouidenda. Nāoux belli sine his q̄ opportuna sunt, pficere nil valet. Copias igitur potissimum meorū militū huc mittas oportet. Deinde Hunnorū acceterorū barbarorū multitudinem ingentē. Illud insuper a te necessariū, quidendū est: vt pecunie adsint: nā sine his in bello nihil opportune fieri pōt. Hec tunc a Bellisario scripta sunt. Joānes igit̄ cū his mandatis ad Justinianū profectus: t quodā tpe cōmoratus nil nisi tarde atq; anxie proficiebat. Totila inter hec Firmuz t Asculū q̄ nemo obsessis auxilium ferebat: pactione recepit: deinde pfectus ex Picentibꝰ in Umbros Asisiū t Spoletum obsidens intra paucos dies accepit. Deinde Perusiam exercitum Totila duxit. Preerat aūt Perusie Cyprianus Justiniani dux: quē quū Totila p Ulianuz armigerum suū pecunia corruptū interfici fecisset: milites tū post mortem Cypriani Ulianum persequuti vbē egregie defendebant. Itaq; diutius Totila commorari nolens soluta Perusie obsidione Romam petere contendit.

Litere Bellisarij ad iustinianum.

Cyprianus occidit

§. III. Interea quū rex Totila

sanctuz virum dei Benedictū spīm pphetie habere audiuisset: ad eius monasterium pergens paulo longius substitit. Eiq; se venturuz nunciauit. Cui protinus mandatū de monasterio quū fuisset vt veniret: ipse sicut perfide mentis sue fuit: an vir dei spīm pphetie haberet explorare conatus est. Quidā essi spatarius ei' Rigo dicebatur. Cui et calciamēta prebuit t indui eū regalibꝰ vestibꝰ fecit. Quē in persona sua ad monasteriū ire precepit. In cuius obsequiū tres qui sibi pre cereris adherere cōsueuerāt: comites misit: vt anteruī dei oculos regē Totilā simulātes ei' lateri obambularent. Sic ergo Rigonē regijs vestibus et obsequijs decoratum quū vir dei eminus venientē conspexisset: clamauit dicens. Fili depone hoc q̄ portas: nō essi tuū. Qui Rigo protinus in terrā cecidit expauescēs. Oēsq; q̄ cū cū eo venerant in terrā cōsternati cecidere: t surgentes ad virū dei appropinquare minime presumpserunt: sed ad suū regē reuersi nunciauerunt in quanta velocitate deprehensi sunt. Tūc per se Totila ad eū accessit vt scribit Grego. in. ij. dialogorum hec narrans. Et quum longe sedentē cerneret: non ausus accedere sese in terrā dedit. Cui quum vir dei bis tercz diceret. Surge et ipse ante eum erigi non auderet: Benedictus Jesu christi famulus dignatus est per se prostratuz regem de terra leuare. Qui eum de suis actibus increpauit: acq; in paucis sermonibus cuncta que ei erāt euētura prenunciauit dicēs. Multa mala facis. Multa fecisti: iamq; ab iniquitate cōpescere. Tu quidē Romā ingressurus es: mare transiturus: nouem annis regnabis: decimo morieris. Quibus rex territus auditis oratione petita recessit: et ex illo iam tēpore minus crudelis fuit. Postq; autem Totila a sancto viro discessit: Romā quū peruenisset opportunis locis circūdedit: nō tū agricolis molestus. Nam toto hoc bello Totila rusticos et agricolas offendi a suis militibus nō permisit Bellisarius aūt Rome pro presidio cōstituit Besson et Cononem et Atrasirā genere Persam: et Barbationem Thracem. Qui cum militibus Romam contra Gothos egressi primis in fugā versis: tandem circumuēti a Gothorum multitudine: maiori parte militū omissa vix in vrbem refugerunt. Et eo tēpore etiā fames sequuta est: t neq; marī quicq; neq; terra: qm̄ classis diudum in obsidione parata erat: poterat importari. Fecit etiā super Tyberim pontem cum turri lignea ex vtraq; ripa fluminis: sicq; transitus custodiebatur. Vigilius inter hec pontifex Romanus tunc in Scicilia degens: cum fame premi populum Romanum cognouisset magnam quantitem frumenti nauibus imposita Romā mittebat. Gothi autē id scientes: quum iam appropinquarēt naues: in portuz pruenunt: t post turres editibus capiuntur oēs cum summa desperatione populi Romani: qui ab expectatione hui' frumenti tot' pēdebat. Pelagius quidā diaconus p idem tēpus Rome erat: q̄ in hac difficultate fame permulta ac maxima pietatis opera in plebem Romanam dederat: pecunias erogando ac succurrendo indigentie singulorū: ob quā liberalitatē nomē eius magnum prius etiā clarū factū est. Adhuc igitur Romani conuenerūt postulantq; ab eo simpliciter vt pro salute populi Romani legatus ad Totilā proficiscatur: paucorū dierum inducias petiturus: quibus diebus nisi auxilium superueniat deditionē vrbis promiserat. Pelagius autem qm̄ id ne diaconi' cesse erat: populo paret. In castra ad Totilā cum his mandatis accedit. Totila hoc ipsum forze coniectura supicatus. laz ex transfugis essi difficultatē obsessorū extremaz cognouerat venientē ad se Pelagium honorifice suscepit. Sed aūq; Pelagius mandata exponeret: preueniens ipse longa et acerba

Cyprianus

Miraculis fcti

Diui benedicti

Totila Romaz obsidet

pelagi' diacon' ad Totilā legatur.

cerba oratione contra Romanos inuectus est: videlicet beneficia Theodorici in Romanos exprobrans: ac perfidiam Romanorum in Gothos redarguens: ad extremum concluſit nullam esse colloquij vel pactionis viam: niſi euersis menibus seſe ac ſua in arbitriū & poteſtatē Gothorum permittant: eas paſſuri leges quas victor tradidiſſet. Hanc acerbitatem contumeliāq; orationis Pelagius audiens: non vltra cū eo inſiſtendū ratus. Oſſ inquit tu Totila vocem legati audire nō ſuſtinuiſti: ſed anticipās preſcidiſti oēm viā colloquij: ad deū cōfugim⁹ qui ſoler ſuperbas ac ſupra modum elatas mentes hoīm iudicio ſuo deprimere. Hec fatus eueſtigio in vrbem reuertitur. Romani autē Pelagium re infecta rediſſe cernentes: quid agerent: aut quo ſe verterēt ignorabant. Hinc enim fames intolerabilis eos premebat illinc Totile Gothorumq; crudelitas ante oculos verſabatur: potiuſq; inedia mori: q̄ in ſeuiſſimas Gothorum manus deuenire ſtatuebāt. Totila dum ſic Romā obſideret: aliū exercitum miſit Placentiā caperēt. Ea ſola ex illius regionis ciuitatibus Juſtiniani permanebat in partibus Belliſarius autem quū de periculo vrbis Rome plurimum ſolicitus eſſet: et de Rauenna opem ferre non valeret: alia via opem ferre conſtituit. Itaq; Juſtino cum manu militū Rauenne relicto: ipſe per Dalmatiam Dyrrachium profectus eſt: vbi vēturas ab imperatore copias expectabat. Juſtinianus imperator inter hec Joannem cum exercitu ad Belliſarium miſit: non tū cū magnis copijs: ſed matores parabat vere proximo trāſmittere. Cuius rei gra Narſetē cubiculariū ad Herulos miſerat: & ad certas barbaras nationes circa Jſtrum incolentes. Quū ergo Dyrrachij copie peruenissent Belliſarius & Joānes de bello gerēdo conſultantes in hanc ſententiā conuenerunt: vt populi Romani neceſſitatibus ſubueniret: vū Belliſari⁹ cū claſſe e Dyrrachio p̄fect⁹ Hydruntū peuenit. Gothi autē Hydruntū obſidentes dimiſerūt obſidionē fugientes ante Belliſariū & Brunduſij ſe tutantes. Audiens Totila Belliſarij aduentum obuiam ſe ei p̄ficiſci parabat: ſed Belliſarius iter mari accipiens ad portus Romanū peruenit. Cuius aduentū Romani quum audiſſent: meliori ſpe omnes difficultates tolerabant.

§.IIII. Joānes autem poſt diſceſſum Belliſarij ex Dyrrachio traiecto freto Gothos nihil tale ſuſpicātes inuaſit: multaq; cede in fugaz conuerſos p̄ſequut⁹ Brunduſiū cepit. Cōciliatiſq; ſibi Calabrie populis & ad beneuolentiā Juſtiniani traductis: e Brunduſio ad vrbē Lanuſiū peuenit. Idq; oppidū in prātem ſuam redegit.

Gothi ab Joāne p̄ſiguntur.

Nō lōge a Lanuſio vicus eſt Cāne: in quo illud memorabile p̄lio inter Annibalē & Romanos fuiſſe phibet. Deinde omiſſa ad Belliſarium profectione: Joannes in Brutios et Lucanos cuz exercitu iter conuertit: & Ricomundū Gothorum p̄fectū primo impetu profligauit: ceſaq; magna parte copiarū: reliquos vna cū duce in deditionez accepit. Ex hoc iam Lucani & Brutij oēs a Gothis deficientes: imperatorias ſequuti ſunt partes. Interea Belliſarius aſſidue expectans incredibili dolore conficiebatur: damnabatq; Joannis ignauiam: cogitationemq; eius Romam petendi abiecerat. Timens igitur Belliſarius ne Romani obſeſſi deſtitutos ſe putent: ac ob deſperationē ſiniſtrum aliq̄d molianē ſtatuit per Tyberim auxiliū ferre. Nā p terrā nō tantas copias habebat: vt cōgredi aduerſus hoſtes valeret. Flumen & ingenū ſpem ſibi afferebāt p aquā ad vrbem peruadendi. Hac igitur cogitatione inſurgens: ducentas naues parauit q̄s curſarias vocant: he ſunt naues menia vndecūq; lignea hōſtes: opportunis locis perforata ad ſagittas & cetera tela in hoſtes emittēda. Structa ergo parataq; claſſe militū ipe vnā illarū curſariū nauiū ingreſſus/princeps ducebat: cetere ſequebanē. Ibat vna. i. ſimul & pedeſtris exercitus iuxta ripā illā qua port⁹ erat. Miſerat q̄z Belliſarius Romaz ad Baſſam vt eruptione per id tp̄s facta hoſtes q̄ maxime expaueſceret. Sed Baſſas neq; hocneq; q̄cq; aliud opportunū illa obſidiōe peregit. Quūq; prope pontē quē fecerat Totila ſuper Tyberim: lōge trū ab vrbe (vt ſupra dictū eſt) peruenisſet claſſis: cū Belliſario ibi pugna duriſſima orta eſt cōnātib⁹ Gothis pontē defendere: & militib⁹ Belliſarij pōtez vincere. Quū aūt rates in quib⁹ turris erat: Belliſari⁹ ad turrim pōtis i q̄ erat Gothi bellātes appropinquare feciſſet picē & ſulphur ſuccēſum fecit, Belliſari⁹ in turrim pōtis de ſuperiori loco immittere: vū cremata eſt cū Gothis ducētis qui in ea erāt. Sicq; Gothis terga vertentibus/pontē cepe runt: quē confeſtim inciderūt cū tota claſſe Romā p̄fecturi cum frumentis & aliis neceſſarijs. Sed occulto dei iudicio diſponente ob demerita eorum impedimentum non ab hoſtibus: ſed a ſuis coortū mirabili caſu oīa peruertit. Oſtiaq; namq; vrbem tenebant Gothiq; in ſiniſtra Tyberis ripa iuxta mare. Portus autem in dextra. Quum igitur Belliſarius cum claſſe proficiſceretur: vxorem & res ſuas in vrbe Portuenſi reliquit: p̄fectiq; oppido Iſaacē virū ſtrenuū & fidelē cū ſatis grandi militū preſidio: iubens & obteſtans ne quocunq; caſu ex oppido diſcederet: ſed ibi conſiſtēs oppidum tueretur. Quumq; turres hoſtiū Belliſari⁹ incēdiſſet: vt dictū eſt: volāt cōtinuo nūcij ad portuēſem vrbē: victoriam magnā etiā gradi⁹ extollūt. Quib⁹ nūcijs Iſaaces letitia exultans: & ſeſe animo extollēs quaſi veſanus quondam preceptorum Belliſarij oblitus/ milites arma capere iubet: ardoreq; & impetu delat⁹ ad inuadendū ſtationē hoſtium q̄ erat in alia ripa non procul ab Oſtia: cucurrit: inuadit ſubito Gothos: ac primo impetu pellit. Sed hoſtes paulo poſt ſe colligentes & ſeſe cohortantes aduerſus Iſaacem redierunt: ceſaq; magna parte militū qui cum eo erāt ipm diſcuſſa eius veſania receperunt. His iraq; geſtis: quidam celeriter Belliſario retulerunt Iſaacē captū. Quo nuncio perculſus Belliſarius/ nil vltra percunctatus eſt: nec vbi nec quando: ſed ita accepit quaſi hoſtes portum cepiſſent: vxorem ac oīa haberent in manibus. Itaq; tantoq; dolore ſtatim affectus eſt: vt loqui nonvaleret. Retroq; conuerſus claſſem ac milites curſim reduxit certiſſimo propoſito vel oppidum recuperandi rebus adhuc recentibus: nec ab hoſtibus ſtabilitis: vel in prelio moriendi. Per hunc modum Belliſario iam parata victoria deſerta eſt ab eo. Quū autē ad portum peruenisſet: ſaluū eſſe oppidū ac errore ſe deceptum fuiſſe cognouit: tātāq; dolorē ex hoc ſuſcepit: vt egritudine correptus iaceret: ſequutaq; ſubinde febris lōgo ac periculoſo morbo eum detinuit. Iſaaces autem tantorum malorum cauſa/iuſſu Totile in vinculis occiditur ob vindictam Roderici p̄fecti p̄ſidij qui ex vulnere in prelio ſuſcepto deceſſerat. Et oīno Totila humanitatez illam quam ab initio regni oſtenderat: in ſuperbiam crudelitatemq; cōuertit: ſiue ſucceſſu proſperitatis: ſiue q̄ victa ab initio virtus diu ſimulari non potuit. De populo autem Romano ſic acerbe loquebatur: vt vel hic terror cauſa fuerit pertinaci⁹ famez tolerandi: que tanta fuit vt equorum/aſinorū/& mulorum carnes pro deliciis per id tempus Rome eſſent. Canes & mures & huiuſmodi quidā edebant. herbas oīs generis etiaz quas pecudes nō cōtingunt: radicib⁹ herbarum & corticib⁹ arborū veſcebanē: ſed quum audirēt Romani que Belliſario acciderant: et de auxilio deſperarent: in lachrymas conuerſi: alij ſponte ſuam vitam finiebant: alij latitantes per noctem ſtationem hoſtium fallere nitebantur: multos inter parietes proprios inedia necauit.

Belliſari⁹ febre laborat

Dira fames in Romanos graſſat

§.V. De captione vrbis a Totila. In his ergo calamitatib⁹ quū eēt Roma quarto Jſauri de pdenda vrbe conſiliū interūt. Ibi cuſtodiā agebant ad Lelimontanaz portā: quā vulgo aſinariā vocāt: & ſunt p̄ocrē a menib⁹ demiſſo per eū deſcendunt. Totilāq; adeuntes pdere ſibi vrbē pollicent. Qui ad hoc hortat⁹ eſt eos multa ipſis pollicit⁹. Miſſi ergo a Totila milites ab Jſauris recepti ſunt menibus: mox inde ad portam deſcendentes/ ſecuribus freti portas aperuerunt. Totila per hunc modū vrbē ingreſſus exercitū ad portā cōtinuit die expectans. Clamor ſubito ab ea parte exortus/hoſtes intra menia eſſe ſignificauit. Abibant fugientiū agmina per alias portas oppoſitas ingreſſui eorū. Multi etiā ex nobilitate & plebe ad eccleſias confugerunt. Gothi igit facto die/per totā vrbē diſcurrunt: & quoſcunq; inuenerūt ciuiū ſine vllo delectu interfecerunt. Totila vero ipſe a Laterano ſe monēs ad eccleſiam beati Petri quaſi votū exoluturus: iter faciebat per vrbem ſtipatis cateruis hoīm ferociſſimorū nudis gladijs ac ſanguine plenis: quoſcunq; obuios ſine vlla diſtinctione occidebant. Quū aūt ad beati Petri limina peruenisſet: Pelagius diacon⁹ p̄ſentiā ei⁹ formidās: ſolēni religionis habitu indutus: euangelia chriſti tenēs in manib⁹: ac genua ſub mittens. Parce inquit rex/ſuplicibus tuis. Totila autem ſuperbo' nimis aſpectu quaſi dedignatus. Nunc inquit) Pelagi mihi ſupplicaturus venis. Ad hoc Pelagius. Nunc/ inquit quando deus te mihi eſſe dñm voluit: miſerere igitur dñe ſeruorum tuorum. Ex hoc Totila iam quaſi lenita ira p̄cepit vt nemo poſt hac feriretur: et finis eſſet licētie gladiorū & cedibus. Precepit etiā vt nulla ingenua femina ſeu virgo ſeu nupta ſeu vidua foret violare. Idq; ſeuere cuſtodiuit. Bona dumtaxat Romanorū ciuiū in predā libere conceſſit: corpora libera eſſe voluit. Volens autem Totila Gothorum mentes victoria elatas deprimere: in concionem postridie vocatos in hunc modum alloquutus eſt eos. An quiſq; veſtrum commilitones tantas mutationes intuens quante per hos annos cōtigerunt/non formidet rerū humanarum fragilitatem: & vū mutationes iſte peruenant non coi.

Gothi a Belliſario victi

Totile ad ſuos et pplm Romanum cō

facile deprehēdat. Omitto Romā quondā domitricē orbis terrarū in vestras manus nūc deuenisse: nec eē antiquiora sunt. Ruinaq; huius vrbis non nunc primum incepit. Ego vestra cōmemorare malo. Quid potētius apud hoc bellum fuit q̄ Gothorū gens per Italiā: ducenta millia bellatorum ponebat in cāpo: armis/equis/opibus/auro/t argento structa. Italiā vniuersam cū Sicilia/Corsica/Sardinia/Dalmatia possidebat. Hanc tantam potentiam quis vnq̄ putasset septē milib⁹ Grecorū (nec eē plures in Italiā ab initio intrauerunt) fuisse subuersam: Cenentib⁹ autē ota Grecis ac plane dñantibus quis vnq̄ putasset vos admodum paucos t inopes aduersus .xx. milia Grecorū Italiam recuperasse: quū ab initio vix quatuor milia equitū: p̄ficeretis: ac p̄ter Papiā Veronā t Tarusiū/nihil per Italiaz teneretis: Romā nūc tandē caput rerū cepisse: quā Vitiges ducētorū miliuz exercitu t annua obsidione subigere nequiuit: Maxima sunt hec cōmilitones: ac digna admiratione non parua. Atq; cōmutationum istarū cause si attēdere velimus manifestissime sunt. Quamdiu eē Gothi inter se iustitiam et equitatē colere voluerūt: res eorū ac potētia floruit. Quuz vero plus habēdi cupiditas trāsuersos egit: tunc seditiones domestice: cedesq; intestine t proditiones clādestine inter se ruinam pepererūt. Hec igitur cōsiderates in hac victoria vestra minime superbire debetis: se deum vereri fortune mutabilitatē expauescere. Illudq; intelligere: imperia t potentias oēs perfacile amitti: nisi per iustitiā t prudentiā et industriam cōseruētur. Maximā igitur ad hec vobis cōmilitones laboris partem restare scitote. Nam t tueri quesita difficilius est q̄ acquirere. Gothi aūt in his dictis regis sui sapientiam laudauerunt. Totile autē post hec Romanis ad se vocatis/eorū ingratitudinē errorēq; redarguit: q̄ quum prius fuissent in manib⁹ Odoacri: opera Theodorici t Gothorum liberati ab illius tyrannide/tanta fuscepissent beneficia quanta vix sciuisse optare: p̄ter que diuites atq; beati multos annos vixissent. Demum vero nulla iniuria nullaq; contumelia acceptā: cōtra fidem t iusiurandū fecissent: ad Grecos suscipiēdos se cōuertisse homines leuissimos t sine vlla virtute: qui statim obsessi a Vitige nunq̄ p̄odire in aciem ausi fuerint: sed intra menia inclusi ac fame marcerati omne dedecus tolerauerint. Qui post q̄ non armis: sed p̄ditionibus t fallacijs facti sunt dñi ciuitatū: publicanis/exactoribus delatoribusq; ota repleuerūt. Qui ciuitates populosq; Italie mirabili acerbitate ad solutionem eorū tributorū cōpulerunt: que iam eis multis annis a Theodorico ceterisq; regib⁹ fuerāt cōdonata atq; remissa: imperatores sui inexplebili auaritia iplerent. Dicite (inq̄t) Romani: si quid vnq̄ mali a Gothis passi estis t eorum regibus? Dicite rursum si quid boni vnq̄ a greculis istis accepistis: qui vobis amicis plura mala q̄ hostib⁹ intulerunt: genus hoīm vitiosum t maleficum: t in nulla re magis efficax q̄ in mentiendo. Atqui Gothi in Italia nati: t vna vobiscū educati sunt: vobis autem magis peregrini t ignoti placuerunt: q̄ vestrates t notri: vsq; adeo quos amare debebatis odistis: noua optantes: quēadmodū equi otio affluētia nimia calcitrosi fiunt. Vos igitur qui cōtra rectā fidem cōtra vestram vtilitatez hec patrastis: penas merito luistis hactenus t luetis. His dictis Romanos sine vlla spe bona dimisit. Rusticane nobilis mulieris per hos dies causa acta est. Accusabant illam Gothi q̄ statuas Theodorici regis cōfringi deleriq; fecisset ob vindictam Boetij viri sui ac Symmachi patris quos Theodoricus necari fecerat. Quod obiiciebatur mulieri de statuis deletis/verum putabatur. Sed excusabat eam iustus dolor: quod magnos illos viros inuste necatos fuisse constabat. Qua ratione Totila mulierem absoluit: t ab impetu Gothorum tutā seruauit. Deinde Totila Pelagium diaconum/t Theodorū Romanum ad Justinianum imperatorē mittere decreuit. Quibus suorū mandatorū hec summa fuit. Si imperator ipsum et Gothos in amicitijs habere velit: se vbē Romanā seruaturū: t in cūctis expeditionib⁹ permagna ac fidelia auxilia p̄stiturum. Si aūt bellū cū Gothis hre malit: Romā ad solus esse diruturū: q̄m neq; tueri illā i bello occupat⁹ possit: nec hostibus eam relinquere. Scripsit etiā ad Justinianum in hunc modum. Que facta sunt ex vbe Romana te ota cognouisse scio. Quorum vero gratia legatos ad te mittimus: hec sunt. Pacis bona optamus et suscipere et exhibere: vt nuper ab imperatore Romano Anastasio: cum rege Theodorico fuit quorū concordia t pax illorū temporuz trāquillitate t maxima cōmoda vtrisq; peperit. Si tu igit eius mentis es: parentē merito te vocabor: meq; t Gothos in cunctis expeditionib⁹ auxiliarios habebis. Sinaurē alterius mentis es: a legatis intelliges que sequentur. Missis igit legatis istis vsq; ad eorum reditū Totila Rome consistebat. Bellisarius autē interea apud Portum febri t dolore animi cōfect⁹ iacebat. Joānes inter hec/multa in Lucanis et Brutijs uno uare prexit. t quare it Totila mittere: in lucanos t bellum resumere coactus est. Totila non multo post certior fit de Justiniani respōso: quod nihil aliud fuit nisi Bellisariū eē in Italia: in cuius potestate atq; arbitrio res Italie cō mississet. Id post q̄ Totila intellexit: negari sibi quod postularat et Joannis factum indignatus: q̄ se quiescentē t nuncios p cōcordia missos expectārem bello lacessisset: de euerenda vbe Roma cōsilium sumpsit. Itaq; insurgens mirabili crudelitate menia Rome plurib⁹ locis ad solus reduxit. Fuit autez quasi tertia pars illa q̄ eversa est toti⁹ ambitus muroz. Capitolium deinde incendit: circa forus t suburras t vias sacram ota cōflagrauit. Fumabat Quirinalis mons Auerin⁹ flāmas incendij euomebat. Fragor ruētiū domorum vbiq; audiebat. Inter incendia multitudo vrbana cuz coniugibus t liberis sedibus patrijs educebatur: deplorandi quidē miserias suas libertatem habens. Et pp̄m quidez ac turbaz per oppida Campanie dispersit. Senatores vero ac patricios loco obsidū secuz retinuit. Roma post hec toto exercitu egressus eā desolatam penitus t vacuaz derelinquit: vt neq; vir q̄sq; nec femina remaneret. Exinde partem exercitus p̄tra portū collocauit: ne Bellisarij milites quic̄q; moliri per eius absentiā valerent: t ipse cum reliquis copijs cōtra Joannem in Calabriā p̄fectus. Joannes autem hoc sentiēs fugiēs Hydruntū se suscepit. Ubi autez Totila Hydruntinos recuperauit. Spoletuz etiaz Brutios p̄ter Hydruntinos recuperauit. Spoletuz etiaz tunc suscepit menijs euersis: rū custodiebatur arx sola. Eodem fere tpe Tarentum repositum est quuz p̄ius desertum fuisset. Reposuerunt autē ip̄m Calabri t alij populi domo pulsi: nō quidē ad primam eius magnitudinem: sed partem eius. Exinde redactis in suam potestatem Lucanis et Brutijs: Totila cum suis Rauennam ire contendit.

Totila Romaz incēdit: f rapinis cedib⁹ t muro rū euersionem fere diripit.

§. VI. Bellisarius inter hec lō=

ga febre liberatus: audax ceptum vt multi putassent temerarium: moliri aggressus est q̄ tū postea magnanimum et laudabile apparuit. Constituit eē tunc vbem Romanam desolatam occupare ex improuiso ac munire. Hoc igitur in se celās consiliuum: relictis apud Portum paucis militibus in p̄sidiū eius cuz ceteris oīb⁹ copijs suis p̄fectus est: nemineq; vel suorū vel hostiū id suspicāte Romā occupauit: t incredibili celeritate munire illam fecit. Qua enim parte subuersa erāt menia, tumultuario ope muri aliq̄d refecit. Fossas profundas ante muros egit. Turres ligneas et propugnacula ad tutelam refecti muri imposuit. Hec summa militum voluntate t opera. .xxvj. diebus Bellisarius perfecit. Naueisq; a Portu frequenter aderant: frumentum et cetera necessaria importātes. Romani ciues audita instauratione vbis: qui dispersi erant per finitima oppida: desiderio magno in patriam remigrabant: p̄sertim quia ibi frumenti copia haberetur. Totila quum ista sensit relictis ceteris curis Romam petere festinauit: nōdum portas vbi imponere Bellisari⁹ valuerat: quuz hostes superuenerūt t positis castris vrbem oppugnare ceperunt: t Bellisarius cum suis viriliter resistere. Et tandez Gothi in fugam vertuntur: t signifer Totile lancea transfixus est. Deinde Totila cum suis Tybur accedens se in eam recepit. Romani vō ne subditis incursionibus ab ea parte q̄ Tybur est infestarentur: cunctos Anienis fluminis pontes euerterūt. Bellisarius vō post discessum Gothorū/portas vbis quiete fieri fecit: t ferramenta ad claudendum. Claueisq; vbis Rome ad Justinianum in greciam misit. Discedens aūt a Tybure Totila/Perusium p̄fectus est cū suis: q̄ vbs iam p̄i⁹ erat obsessa a Gothis: vt magis obsidionē vrgeret deficiente iaz in ciuitate frumēto t alijs necessarijs. Joannes vero quuz audisset Totilā in obsidione Perusij occupatum senatores vero et patricios vbis Rome: quos secum Totila eduxerat: per Campanie oppida sub militum custodia relictos famam sui nois attendere cogitauit per illorum liberationez. Mouens igitur se ex Calabria cum delecto equitatu: neq; die neq; nocte intermissa in Campaniam venit. Cāsuq; accidit vt Gothi milites in Joannez eiusq; equitatum inciderent: statimq; p̄liū inter eos ceptū est in q̄ p̄euales Joannes multis Gothorum occisis: plurimisq; vulneratis eos in fugam vertit. Itaq; ex singulis oppidis Campanie Romanos capiens de manibus Gothorum eos liberauit. Totila audiris gestis par Joannem/valde commot⁹ se vindicare cōstituit. Relicta ergo parte sui exercit⁹ in obsidione Perusij: ipse cum reliquis per Picētes et Marsos et Pelignos Appuliam t Calabriā p̄perauit: repertūq; Joannem inuasit: t eum cū toto exercitu profligauit. Castra etiam cepit

Bellisarius Romam instaurat

Joānis exercitus Totile cesus.

Rustica na Boetij vxor.

Mittūtur legati ad Justinianum

non.

non tñ magna cedes facta est a Gothis. Hec victoria Totile maxime nomē eius inclytū reddidit ꝓpter celeritatez itineris Justiniam copie nō multo post id bellum alie in Italiam misse Hydrunto applicare ceperunt. Permotus enim imperator crebris Belisarij lris: qui belli cōditionē significans postulabat supplementa. Ductores vero nouarū copiarum erant Valerianus armenioꝝ ductor: et Uerus heruloꝝ. Belisarij quū itellexisset copias imperatoris Hydrūtū pueniſſe: cōfestim Lonone gubernatore dimisso Rome mari delatus cū nongentis militibus delectis Calabriam petere cōtendisset: et Tarēti copias adunare: qō ab Hydrūto abest bidui itinere. Sed aduersante tēpestate Crotone in portū peruenit: ibi copias exponēs: et qm̄ his locis pabulū nō erat: equites vltra ꝓgredi iussit: et ipse cū vxore et pedit⁹ Crotone remāsit: quo Jo. cū ceteris copijs ad se vocaret. Est em̄ Rusci Turinoꝝ castellū: supraq; illō est oppidū remoti⁹ a mari arduo loco positū: qō Ruscidam vocant. Id oppidū Joan. ꝓsidio militum custodiebat. Quo quum Belisarij equites peruenissent: casu quodā obuij fiunt milites hostiū: quos Totila ad tentandū id oppidum miserat. Prelioq; commisso Belisarij milites licet pauciores numero: tñ facile superarunt: ac supra. cc. ex hostibus occiderunt. Stantes vero in ꝑs locis vt pote victores et vagātes: et procul ab oculis sui ducis cōmouantes: nec ordinē nec disciplinā seruabāt: nec exploratores mittebant. Que postq; Totila cognouit cū trib⁹ milib⁹ equitū ꝓfectus eos nihil suspicātes inuasit. Hic cedes et pfligatio ingēs fieri cepta. Phas cū turma suoꝝ equitū mirabilia opa ꝑ tutū edēs: ad extremū cū suis equitib⁹ occubuit. Gerbation ali⁹ Belisarij ꝓfectus tñ cū duob⁹ comitib⁹ aufugit: ceteri captiuel interfecti fuerūt. Que clades p nūcios fugā arripiētes Belisario significata est. Belisari⁹ igitur amisso equitatu quū suspicaret hostes aduersus se esse venturos: naues propere cōscendit: ac magno cū dolore sese ventis ꝑmittēs eadē illa die Messanā in Sicilia delat⁹ est. Totila vero quū ea ꝓfecisset: ac vires hostiū turbari sentiret: Ruscianū oppidum obsidere constituit. Obsessis autē ibi quū necessaria deficerent: ad Totilā mittūt veniā postulantes. Quib⁹ oibus impunitatē cōcessit: et si secum militare velint oia sua retinere. Per hunc modum oppidum recepit: oppidanoꝝ bona militibus suis concessit: corpora libera esse iussit. Lonon ꝓfectus qui Rome a Belisario constitutus fuerat: ab iratis militibus interfectus fuit: indignantibus maxime q̄ ille mercatura frumentaria clandestine inita ꝓcium annone quotidie augeret. Idemq; milites a Justiniano per legatos postularunt huius delicti abolitionem: asserentes nisi id cō cedat imperator: ac stipendia eis debita persoluat: se Romā Totile esse tradituros. Quo metu omnia sunt illis concessa. Antonia Belisarij vxor per hoc tempus Byzantium ꝓfecta est: quo Theodoram Justiniani vxorem rogaret pro Belisarij ex Italia reuocatione. Itaq; ꝓpter hos Belisarius ex Italia in Bretiaz a Justiniano reuocatur: Antonia ei⁹ vxore ꝑcurante: et quidē facilius: ꝓsertim quū belli pariter timor ingens adesset: quinquennio fere postq; ex Bretia in Italiaz ꝓfectus est: et non eadē fortuna in hac vltima expeditione: qua fretus fuerat in prima: processit Romere⁹ abiens tria milia militū delectoꝝ in ꝓsidio de reliquit sub ductu et gubernatione Diogenis legati viri ꝓdentis et bellorum gnari. Demum Perusium a Gothis abeūte Belisario longo tempore obsessum: demum deficiente victu septimo anno obsidionis vi armis capitur: anno oñi. cccc l. vel circiter. Capta ergo ciuitate: qui ꝓerat exercitui/ad Totilam misit inquirens quid ei agendum de ep̄o et de populo illo esset. Cui ille remandauit dicens. Episcopo ꝓius a vertice vsq; ad calcaneum tolle corrigiā: et tunc caput eius amputa: omnē vero populum qui illic inuentus est gladio occide. Tunc ꝓfectus Herculanum venerabilem episcopum Perusine ciuitatis qui ex conuersatione monasterij ad sacerdotalis ordinis gradum deductus fuerat et factus ep̄s: super vrbis murū deductū capite truncauit: eiusq; cutē iam mortui a vertice vsq; ad calcaneum incidit: ex eius corpore corrigia sublata videretur: morq; corpus eius extra murum ꝓiecit. Tunc quidam humanitatis causa compulsi abscissum caput ceruici apponentes: cuz vno paruulo infante qui illic extinct⁹ inuent⁹ est: iuxta murū corpus eius sancti sepulture tradiderūt. Quūq; post eādē cedē die. xl. rex Totila iussisset ciues vrbis illius qui quoliber dispersi essent: ad eaz sine aliqua trepidatiōe remeare: qui fame tpe fuerant reuersi sunt. Sed q̄ sancte vite ep̄s fuisset recolēres: vbi corpus ei⁹ esset sepultū q̄sierunt: vt hoc iuxta honorē debitū in eccl̄ia sancti Petri humarēt. Quūq; apertū fuisset sepulchrū inuenerunt effosa terra/corpus pueri iam die. xl. mortuum tabe corruptū et vermib⁹ plenū: corpus vero ep̄i incorruptū ac si eadez hora fuisset sepultum. Et q̄ adhuc est mirabile et venerandū: q̄ ita caput erat vnitū corpori: ac si nequaq; fuisset abscissum: sic videlicet vt nulla vestigia sectiōis apparerēt. Quūq; hoc idē in terga verterent: exquirentes si q̄ signum incisionis inuenire potuisset: nil tale repertū est. Hec Brego. narrat: scz de sancto Herculano lib. iij. dialogoꝝ.

§. VII. Totila expeditis Lalabrie rebus: cōtractis vndiq; copijs Romam veniens obsedit.

Faciebat sibi animū Belisarij recessus ab Italia. Quuz autē in longū ꝓtraheret obsidio: oratores Romani ad Justinianū ꝓfecti sunt: orātes vt Belisariū ad Italiā remittere⁹ ad dissoluendā obsidionē. Leterū differēdo et pcrastinādo nihil efficiebat. Gothi autem expugnata Portuensi vrbe ne quid ad obsessos per Tyberim importari posset: oppida q̄z finitima fere omnia in suā redegerūt ptātē. Sed Romani omni diligētia intra vrbē et loca vacua frumentū seri fecerunt: vt deficiente frumento veteri nouuz intra pomeria natū supueniret. Et p hūc modū lōgo tpe obsidionē ptulerunt. Deniq; seruassent vrbē: nisi ad extremū proditio paucoꝝ eos peruertisset. Ad portā em̄ qua via Ostiēsi ad scm̄ Paulū itur: statio erat militū Isaurorū. Ji ad Totilam accesserūt: tradere ei portā illā pollicentur. Totila dabus nauiculis in Tyberim demissis/tubicines in eis imponit: vt p aduersum fluuium nauigantes/ repente tubarum clangorem ꝑterribilissimum emittant. Ipse vero silentio cū exercitu ꝓfectus ad portā prefatā cōcedit. Tunc Romani terribili sonitu perterriti hostes ab ea parte adesse putāt: et vndiq; ad eum locum concursum est. Dum omnes eo concurrunt ac cetera negligunt: proditores soli relicti porta refracta Totilā et Gothos intra vrbē recipiunt. Statimq; cedes cepta est fieri Romanoꝝ et militū: nec iam de resistendo: sed de fugiendo cogitatum. Diogenes autem prefect⁹ q̄m̄ nulla remedia esse videbat: cū parte militum Roma egressus Lentulas petere cōtēdebat. Qui a Gothoꝝ insidijs superatus: eo itinere magna militū suoꝝ parte amissa: ipse grauiter vulneratus vix euasit. Erat preterea inter ceteros ductores/ Paulus quidā ex Sicilia prefect⁹ turme equituz. Is quū per vrbē capta nocte plura prelia iniſſet: tandem ad Hadriani molē cū suis equitibus se recepit. Orta demū luce quū cetera vrbis loca capta essent: ad molē tñ Hadriani vehementissime pugnabat. Habebat em̄ Paulus equites cccc. quib⁹ molē et pontē iuxta eā egregie defendebant. Qui die illā totā et nocte sequente absq; cibo cōmorati: postridie cōsultabant quid eis fore agendū. Itaq; Paulus hmōi ad milites habuit verba. Vtcunq; nos vertamus cōmilitones extrema nobis adesse videtis. Nam fuge quidē nulla est facultas: circūfusis hostiū copijs ac nos impigre obseruantibus: dedi vero Gothis supra turpitudinē vilitatēq; consilij cruciat⁹ excarnificationēq; portrēdit. Barbaroꝝ quippe seuitia simplici morte contenta esse non solet. Durare vero in obsidione: ac equarū pasci cibo: eoruz fortitan esset qui sibi auxilia ventura sperarent: nobis autē carētibus ea spe nulla ratio suadere potest hanc tolerantiā: misi vilissima detractio mortis seu pueri formidolosi dolore cōfici malūt q̄ ferro secari. Ego vero dedi hostibus: et tabescere inedia: eoruz puto qui sanguinem non habent et cor. At nobis manu strenuis et preliorum non insuetis gloriosa mors est cōplectēda. Sic em̄ moriamur vt sanguine hostiū madētes/ non inultri cadamus: nec rideat hostis nr̄o interitu: sed desleat. Quid ergo paucorum annorum accessio nobis prodest: quum etsi nunc seruati: tñ paulo post sumus obituri. Ire igitur mecū ad gloriosam mortē: quam ciues simul et hostes admirabūtur: ac laudibus in celū in perpetuum ferent. His dictis incensi milites sese morti deuouerunt. Quare compleri seruicem et osculati certissimo moriendi proposito ad dimicandum se parant. Eratq; eoꝝ consiliū in proximaz stationem ruere: factaq; pmagna hostiū cede interire. Quos quum videret Totila ad extremū casum parari: veritus ne hoīm desperatoꝝ conat⁹ maiorē q̄ ꝑ numero cladē Gothis afferrent: quodā vt pacis questore ad eos misso electionē dedit an mallent relictis armis et equis incolumes abire: an oia retinentes secū militare. Ea quum audissent milites letati sunt. Qui tandē oēs manere apud Totilā elegerunt: ꝓter Paulū eoꝝ ducē et Andum Isaurum: quos Totila viatico et ceteris adiuto liberaliter Byzantium remisit. Alios q̄z ex ꝓsidio milites: quot ad edes sacras cōfugerūt: Totila inuiolatos esse iussit. In vrbem vero Romam neq; deseuit: nec desolatam fecit vt ꝓius: sed ciues tam ex Campanie oppidis q̄ alijs locis studiosissime reuocauit. Ludosq; equestres ac cetera magnificētie opera: que trāquillisciuitatibus fieri consueuerunt: in sigm̄ apparatu Rome edidit quo ciues bonā spem susciperent: ac desiderio vrbis allice-

Ducum Belisarij clades

Lonon a suis trucidatur.

Belisarius reuertit constantinopolim.

Perusium capitur.

Sanct⁹ Herculan⁹ capite plectitur.

Totile capiēda Roma astus.

Pauli viri aio si ad miseroz tio.

rentur. Edes quoqꝫ vel euersas vel incendio priori desolatione cōflagratas/reparare nisus est. Deniqꝫ tantū frequentandi Romam studiū dedit: quantū prius ostenderat desolandi: siue ex voto apostolorum Petri ꝛ Pauli: siue propter belli vtilitatē opportunam: siue infamia permotus ex hmōi destructiōe. Postmodū Totila in Siciliā expeditionē parauit: qȝ p magnā longarum nauiū classem effecit: ꝛ Rhegiū obsedit: ꝛ Tarentū accepit. Et in Siciliā trāsgressus: quum multa oppida minora vi vel pactione obtinuisset: mari terraqꝫ Syracusas obsedit. Per id tp̄s Gothi qui in Picentes aduersus Jo. ꝛ Valerianū missi fuerāt. Ariminū ceperunt. Nec procul Rauēna cōserto alio prelio/Verū Herulorꝫ ducē cū oibus copiis suis īterfecerūt. Et q̄ apud vrbē Rhegiū obsidebantur: deficiēte commeatu sese Gothis dediderunt.

Totila nauigat ī Siciliā

§. VIII. Justiniano imperatori

quū hec oia sub vno tēpore nuntiata fuissent: Germanum patruelem suum Italie belloqꝫ Gothico ducē pronuntiauit: magnosqꝫ apparatus subinde fieri iussit. Erat enim Germanꝰ vir alti animi: nec minoris ꝯsilij: liberalitate egregia: ac summa apud populos ꝛ milites grā. Et accedebat his ꝙ Metassutam Theodorici neptem post mortem Vitigis vxorē acceperat: que quidē res fauorē Gothorū multū sibi consiliauerat. Quum autem esset iam in Illyrico Germanus: Sclauenorum siue Sclauoruꝫ gens transmisso Danubio: Romani imperij ꝓuincias inuasit: genus hoim crudele ꝛ immane. Qui quū se in Macedoniam Thraciamqꝫ cōuertissent: tantuꝫ Justiniano metū intulerūt: vt Germanū iter in Italiā ceptū intermittere iuberet. Gothi vero iteriꝫ per Italiā ꝛ Siciliā peruadēdi oia tp̄s facultatemqꝫ plurimā habuere. Nam preter Rauennā ꝛ Anconē et Hydruntū ꝛ Centūcellas/cetera oia possidebant. Vna mō spes hoies sustentabat Germani aduentus: que et ipsa defecit. Nam quum vehementer in Italia expectaretur: morbo correptꝰ magno cū suorū dolore in Illyrico diem clausit extremum. Habebat autem Germanus filios duos: quos secū in Italiam ducebat. Eos imperator prosequi paternum Italie cetum mandauit vna cū Joanne Vitaliani noto iam per Italiam duce ipsorum affine. Itaqꝫ Joannes ꝛ Germani filij exercitum ducentes/Salonas peruenerunt. Et qm̄ hyems erat illic habitare constituerunt: primo statim vere Rauennaꝫ traiecturi. Justinianus imperator Liberiū cū classe in Siciliaꝫ misit: qui Syracusas ingressus est: Gothis qui stationē habebāt in portu ꝓhibere ingressuꝫ nequaqꝫ valentibus. Sed paucis post diebus veritus rerum necessariū defectum: cū classe eadeꝫ e Syracusis Panhormū nauigauit. Justinianus inter hec mutato rursus ꝓposito: Narsetē eunuchum Italico bello ducē prefecit: illiqꝫ pecunias ꝛ exercitus large promisit. Et Joan. scripsit ne in Italiā traijceret sed Salonis manēs aduentū prestolaretꝰ Narsetis. Narses igitꝰ suscepto impigre negotio: magnas vndiqꝫ copias instituit: ꝛ apparatibus factis ꝛ copijs in Illyrico sibi adesse p̄cepit. Totila iam cognito hostiū apparatu in italiam redierat: ꝛ q̄ opportuna videbantꝰ per Italiaꝫ prouidebat. Ut vero ꝛ ipse potētiaꝫ suaꝫ ōnderet aduersus Grecos: ꝛ viceversa eos inuaderet: classem magno cum virorum numero in Greciaꝫ misit: iubens vt q̄ maximo tumultu cuncta popularentur. Ea classis Coreuā primo ac ꝓximas insulas diripuit. Moxqꝫ trangressa p Epirū ꝛ Acarnaniaꝫ/ꝛ Aetoliam cuncta rapinis incēdijsqꝫ fedauit. Mareqꝫ obseruans multa Grecorū nauigia que in Italiaꝫ ꝛ Illyricū nauigabāt excepit. Dū vero hec a Gothis in grecia gererentur: Totila nouo exercitu in Picentes misso: Anchonē terra mariqꝫ obsideri mandauit. Cui expeditioni tres duces prefecit: quibꝰ ꝛ classem attribuit nauiū longarū. xlvij. Valerianus aūt qui Rauēne preerat: Joannē q̄ Salonis erat hortatꝰ est p lr̄as ad opē obsessis Anchonitanis ferēdam quū ipse non posset. Qui milites electos e toto exercitu nauibꝰ decē ꝛ octo imposuit ꝛ versus Rauēnaꝫ nauigauit. Cui obuiā ꝓcessit Valerianus cum. xij. longis nauibꝰ. Qui cōi consilio tota simul classe ad hostē nauigauerunt: litoriqꝫ Anchonitano applicuerunt. Erant igitꝰ Gothorū naues. xlvij. Grecorū aūt. xxx. Duces classis Grecorꝫ Joannes ꝛ Valerianꝰ. Gothorū autē Validas ꝛ Gotildus. Militari igitur orōne animis militū incensis ex opposito cōflixerūt. Ab initio fuit pugna accerrima obuiaꝫ cōcurrētibus prelijs. Gothi pugnatores q̄uis egregij: tn̄ rerꝫ maritimarū experiētiaꝫ nō habētes: seipsos cōturbabāt: ꝛ quibusdaꝫ locis simul plures cōglobatos sese mutuo impediebant. Grecos vero scia ꝛ disciplina rerum naualiū plurimū adiuuabat. Tandem superiores Greci pugna fuere. Submerse aliquot Gothorū naues cū ipsis pugnatoribus ꝛ nautis perierunt. Multe expugnate incredibili cede capiuntur. Quod quū viderent Gothi: fugam demum arripuerunt: decem tm̄ integre naues Gothoruꝫ refugerunt ad littus: cetere capte vel submerse. Gothi demum crematis cōfestim nauibus que euaserant: ne eis potirētur hostes in castra redierunt. Et sic dissoluta obsidiōe Anchonitana desertis castris Auximū se receperūt. Joannes igitur ꝛ Valerianus cū victrici classe summa letitia et incredibili Anchonitarū gaudio portum ingressi castra hostium inuadentes: quū reperissent deserta: cōmeatū q̄ in eo erat: in vrbē Anchonē inferri fecerūt. Et paucis post diebꝰ Joā. Salonas: et Valerianus Rauennā reuersi sunt. Hec pugna vehemēter ꝯfregit Gothorꝫ aiaꝫ: ꝛ q̄si initiū fuit ruine eorum. Totila hac plaga ꝑcussus: magnā copiarū partē e Sicilia reuocauerat. Itaqꝫ Artanaues Justiniani dux qui liberio successerat: classemqꝫ ab eo suscep erat: potētior per Siciliā factꝰ/nō solū liberauit ab obsidione socios verūetiam Gothos: pluribus locis per oppida obsedit: ꝛ Crotoniatas longa obsidione Gothorū laborātes classis Justiniani superueniens liberauit ꝛ hostes multa cede perfregit. Multoqꝫ magis perterruit Gothorū aios: presertim ꝙ quū de aduētu Narsetis in Italiā: de eiusqꝫ apparatibus multa crebri rumores circunferrent. Reginaris quidā vir inter Gothos clarus: qui Tarento preerat: cū oppidis que custodiebat: et militibus suis ad Justiniani partes transierunt.

Germanꝰ Justiniani dux.

Narses iterum Italie dux creatur.

Vicuntꝰ Gothi bello nauali a ducibꝰ Justiniani

§. IX. Narses quuꝫ hec cōditio

rerum esset p Italiā: coactis p hyemē copijs ad iter se festinauit. Habebat autem exercitū tm̄ quātū vix alij oēs per Italiaꝫ duces pecunijs abunde ꝯcessis a Justiniano: qui in erogando erat magnificus. Nō solū aūt ex Thracia et Grecia: sed et alijs locis copias ingētes cōtraxerat. Nā ꝛ Longobardorꝫ supra q̄nqꝫ milia pugnacissimorꝫ hoim Albuino rege cōcedēte susceperat. Et Herulorꝫ ad euꝫ tria milia venerant. Hūnorū multitudo ingens cōfluxerat. Assuades cū quingentis bellatoribꝰ Gepidarꝫ gentis. Et Joā. cognoiatꝰ Fagas: cū Grecorū ꝛ Thracū exercitu. Preterea ꝛ Joā. Vitaliani ac filiorū germani exercituꝫ illi cōiunxerat. Narses igitur has copias habens ex Illiryco mouens per Dalmatiā et Liburniā circūito maris sinu pedestri itinere in Italiam trāsijt: primoqꝫ ingressu in Venetijs ꝯstitit. Narses igitur omisso mediterraneo itinere: viā per Hadriatici maris litus elegit: qm̄ illa hostibus carebat: ꝛ tandē Rauēnā cum oibus copijs peruenit. Erāt aūt per Italiā Veterani milites permulti: qbꝰ stipēdia ꝓ multis tp̄ibus debebantꝰ. His oibꝰ Narses stipendia persoluit: aiosqꝫ illorū sanauit atqꝫ erexit. Demū Romā exinde petere contendit. Isdrilas p id tp̄s Arimino preerat/vir inter Gothos bello insignis. Is quū in agrū Ariminensem ꝑuenissent prima Narsetis agmina: trāsitū eoruꝫ impedire conabatur: pugna itaqꝫ nō lōge a menibus oppidi ꝯmittitꝰ: in qua Herulorū quidā eques cōminus pugnans Isdrilam occidit: militesqꝫ eius morte du cis conterriti in oppiduꝫ fugerūt. Caput Isdrile ad Narsetē relatū est: q̄ quasi bono augurio letatꝰ est: ꝙ prio ꝯgressu aduersariꝰ a suis interfectꝰ est: ꝛ spe bona plenꝰ iter cōficiebat: itaqꝫ Ariminū pretergressus Romā profectus est.

Iter terrestre de grecia in italiaꝫ.

Isdrilas Gothus obtruncatur.

§. X. Totila cognitis iis que in

Venetis gesta erāt: aduētuqꝫ Narsetis apd̄ Rauennā intellecto: q̄q̄ copie sue apd̄ Theiā erāt: tn̄ ipse Romā discedēs exercitum cōtra Narsetē parauit: atqꝫ ei obuiā fuit: et tandē asperrima pugna vtriusqꝫ inita: ad extremum Gothi superantꝰ cū maxima eorū strage: ac Totila interficitꝰ fm̄ beati Benedicti ꝓphetiā anno regni sui. x. Gothi vero interfecto Totila: quicunqꝫ ex prelio aufugerunt: Padum amnem trāsgressi Papie ꝛ circa ea loca ꝯstitere. Ubi quū de nouo gētis sue duce cogitarēt: Theias oim iudicio rex Gothoruꝫ eligitꝰ: qui rex factus thesauros quos Totila Papie cōgesserat ilico suscepit: ac reparare vires et exercitū ꝯgerere: arma tribuere: equos elargiri: ꝛ oia impigre facere non destitit. Ad Francos etiā misit eos habiturū se in societatē pollicēs belli. Narses post Totile interfectionē Gothorū apparatū audiēs: Valerianū cū suis copijs circa Padū quasi in custodiā esse iussit: ne metu dēpto Gothi licētius vgarētur ipse vero cū omni exercitu Romā petijt. Intereundū Narniam vltro se dedētē suscepit. Spoletinis milites cōcessit: q̄ presidio sibi forēt donec eorꝫ menia a Gothis euersa reficerentꝰ. Perusij aūt erāt duo prefecti militū ꝓ Gothis: Meligedius ꝛ Ulitus. Hi discordes erant plurimū inter se. Nā Meligedius vrbē dedere cupiebat. Ulitus repugnabat. Et ita seditiōe orta: Ulitꝰ interficitꝰ: et Perusiū a Meligedio Narseti traditꝰ. Narses igitꝰ Romā ꝓfectꝰ eā obsedit: q̄ plena ruinis preteritis adhuc erat: ꝛ pauci in ea ciues. Narses ergo quū expuguare vrbē statuisset: pluribꝰ simul locis menia aggressus est. Cōcurrētes ad ea loca Gothi de menibus repugnabant.

Totila interfecto Theias Gothorū rex deligitur.

Narses Romas capit.

repugnabat. Milites aũt quidã Narsetis remotiora petẽres loca quũ ibi solitudo esset: scalis menia cõscẽderunt. Inde clamor facto caprã vrbẽ oũdit. Gothi itaq; omissa defensione: alij portuẽsem vrbẽ fuga petierũt: alij ad sepulchrum Hadriani in arcẽ se receperũt. Per hunc modũ Narses Romã potit' est. Grecẽ ꝯo obsessam nõ multo post tpe pactione recepit. Erãt ꝯo in Cãpania nõnulli Romani patritij: gñis: alij aũt ex senatorio ordine ꝙs vt suspectos eo miserant Gothi in oppida eorũ: hos oẽs cũ filijs ⁊ agnatis Gothi interfecerunt Roma a Narsete accepta. Sil'r ⁊ .ccc. adolescentes Romanos quos Totila milites delegerat: sed reuera obsides adduxerat trãs Padum: Gothi capta Roma a Narsete occiderunt. Exinde Narses portum missis copijs obsedit: ⁊ accepit: sil'r Centũcellas. Theias vero rex Gothorũ Francorũ gentẽ solicitare ac in societatẽ adscisere non cessabat: ⁊ modo pecunias: modo participationes dominationis per Italiã pollicebatur. Sed Franci iam cõstituerant se hinc bello non intromittere: ⁊ sic spes Gothorum perijt.

℣. XI. Et q̃ dũ Totila viueret:

pecunias regias partẽ Papie cõgregauerat: partẽ etiã non paruã in Lumarũ arce sepposuerat: eiq; arci fratrẽ suũ prefecerat. Narses quũ hoc intellexisset: ptẽ exercit' missit ad obsidẽdũ Lumas. Ipse aũt Rome cõsistẽs / repare vrbẽ ac frequẽtare conabat. Ne vero Gothi q̃ erãt trãs Padũ succurrere vel Lumis vel alijs locis possent: Joan. Vitaliani cum socijs suis in Hetruria cõmorari iussit: qui conat' hostiũ reprimeret. Theias rex Gothorũ vbi sensit Lumas obsideri: ferre opẽ cõstituit: pfectusq; ex Papia trãsuersis itinerib' per Picẽtes ⁊ Marsos peruenit in Cãpaniã. Quod postq; Narses intellexit, Joannẽ cũ exercitu ex Hetruria reuocauit: ⁊ ipse cum alijs copijs profectus propositio cõfligẽdi Cãpaniã petijt. Fertur aũt nõ procul ab vrbe Neuceria esse fluuius quidã Draco noie latitudine vticq; exiguus: pfunditate ꝯo ita magn' vt neq; peditib' neq; equitib' sit trãsmeabilis. Circa dictũ fluuiũ ambo exercit' cõstiterunt. Classem preterea Gothi in mari habebãt satis propinquo: q̃ frumenta ⁊ ceterum cõmatũ in litore exponebat: ⁊ exinde in castra ferebant. Sed postq; Gothorũ classis pmissione amissa est eo defectu q̃ necessaria nõ poterant eis importari: necessitas cõpulit Gothos locũ deserere. Exinde in primũ montes: qui Lacte' dr: Gothi abierũt: quos Narses eos sequut' ad radices mõtis cõsedit. Ibiq; atror pugna ⁊ vbiq; cruentissima fuit. Gothi essi desperatione certabãt. Narsetis milites cõscientia multitudinis cedere erubescebant. Theias ꝯo rex Gothorũ inter primos pugnatores esse voluit. Erat essi in armis cõspicu': sinistra scutũ: dextra pilũ quatiebat: aduersus hunc cõgressi plures ab eo interfecti ceciderunt. Sed quũ in scuto ei' permulta pila infixa adhesissent: atq; ob hoc scutũ impediretur: dum clamitabat aliud scutũ sibi afferri: idvbi allatũ est: priori dimisso scuto nouũ assumpsit. In hac scuti mutatione latẽter vulneratꝰ a volitante telor quũ multũ sanguinis effunderet: nihilomin' fortissime pugnãs nunq; pedẽ retrarit: nunq; frontẽ ad suos deflexit: sed in hostẽ cõuersus cõtinue dimicãs ad extremũ in faciẽ corruit: ⁊ mortuus est. Gothi ob mortẽ regis nequaq; deterriti vsq; ad noctẽ pugnauerũt: cũ magna tandẽ vtriusq; partis cede. Gothi autẽ adueniente die / postremo oratorib' ad Narsetẽ missis velle se Italia excedere obtulerũt: si incolumes abire suaq; asportare pmittant. Sin eis hec nõ pmittat Narses: q̃diu vluent tãdiu se paratos ad pugnandum. Narses quum prefata intellexisset in cõsilio re discussa: Gothis permittere decreuit liberũ recessum cũ suis: ne aduersus desperatos homines magno suorũ detrimento victoriã aspicantur. Inter hec mille equites ex Gothis aufugerũt ⁊ Papiam ⁊ ad alia oppida trans Padum peruenerunt. Reliqui autem federe cum Narsete inito: sua priuatim asportantes: Italia excedere ⁊ nunq; bellum aduersus Romanũ imperium gerere promiserunt: libertate tamen retenta sine vlla Romani imperij subiectione. Quo facto Lumas ac ceteras que superant ciuitates Narses recepit. Postq; autem Gothos Italia abire tussit Narses eam possedit annis .xvij.

¶ Post hec Justinianus erexit in vrbe Constantinopoli dño Jesu christo qui est sapientia patris / templum quod vocauit sanctam Sophiã. i. sanctã sapiẽtiã: cetera mũdi opera excellens. Postq; autem Gothos Narses superasset: tunc adunatus clerus Romanus orauit Narsetem vt eius suggestione rogaret imperatorẽ: vt si adhuc vineret Vigilius papa. ⁊ presbyteri ⁊ diaconi ⁊ reliqui clerici qui cũ eo fuerant missi in exiliũ reuerterent. Susceptra relatione Narsetis ⁊ cuncti cleri Romani / letatus est imperator ⁊ oẽs eius proceres: q̃ requiẽ deus dedisset Romanis. Mox q; per edictum suũ oẽs ab exilio reuocauit: qui postea quũ essent in imperatoris ꝑsentia: eis dixit. Vultis recipere Vigiliũ vt sit papa vester? Sin minus en hic habetis archidiaconũ vestrum Pelagium: ⁊ manus mea erit vobiscum. Imperet deus pietati tue ꝓsiderunt oẽs) restitue nobis modo Vigiliũ: ⁊ q̃ si voluerit deus eũ trãsire de hoc seculo: tunc cũ tuo mandato donec nobis Pelagius archidiaconus noster. Tunc imperator dimisit oẽs deterros cum Vigilio. Qui applicantes Syracusas ad terram mari ingressi sunt. Ibiq; infirmatus Vigili' migrauit ad dñm: sed Romã corpus fuit adductus.

exiliore uocat.

Urores imperatorũ multaecclie mala intulerũt

¶ Hic Justinianus etsi multa magna fecit: ad instigationẽ tñ vroris sue q̃ hereticis fauebat: psequut' est: ⁊ exilio relegauit duos summos pontifices. s. Syluerij ⁊ Vigilium. Et non solũ ista dicta Theodora: sed plures alie regine seu imperatrices magna detrimenta ⁊ scandala concitarunt cõtra eccl'iam: vt soror Cõstantini magni fauẽs Arrianis. Eudoxia vxor Archadij in pseqution cõtra Joã. Chrysõ. Justina mater Valentiniani: ⁊ multe alie. Et Sophia vxor Justini imperatoris. quẽ Justinianus nõ habens filios de cõsilio optimatũ adoptauit in filiũ: ⁊ postea imperatorẽ cõstituit. Bucellinũ aũt quãdam diripientẽ Italiam vt regi suo Theodoberto Gallorũ spolia ferret: in Cãpania non longe a Tarẽto hyemare disponentẽ: Narses ꝓstrauit ⁊ peremit. Teutri' q̃s noie Lucari' Bucellini german' dũ multa prẽda onust' ad patriã reuerti cuperet: inter Veronã ⁊ Tridẽtum iuxta lacũ Benacũ ꝓpria morte defunctus est. Narses etiã per Dagesteriũ magistrũ militũ virũ bellicosum ⁊ strenuũ vniuersos Italie fines obtinuit. Peste adueniente anno dñi. ccccclxv. Italie ppl'i ⁊ precipue Ligures cõsternant. Demũ Justinian' dũ a diuinis mandatis aurẽ cordis auertit: iusto iudicio dei amentiã incurrit. Et accersito Justino curã ipij deleganit: q̃ facto obijt anno imperij sui. xxxviij. Justiniani tpibus in Cõstantinopolim magna peste surgente: statuta fuit solẽnitas purificationis beate Marie: ⁊ ita mortalitas illa cessauit: q̃ festiuitas postea per totũ orbẽ celebrata est q̃ postea sequenti anno in Italia grassari cepta est. Et ꝺr dicta festiuitas apud grecos hypopanti: et latine interpretat' obuiatio. Epe huius Justiniani Arator poeta floruit Romane eccl'ie subdiaconus: q̃ duos libros metricos de actibus apl'orũ cõposuit. Cui' etiã tpe. s. Justiniani claruit beat' Benedict' abbas / vita ⁊ scitate mirabilis: de q̃ infra dicet. Sz ⁊ corpus bti Antonij reptũ apud egyptum tñc tpis Alexandriã cũ multa veneratione delatũ est. Nunc aũt ꝑ certo corpus eius est in abbatia mõtis maioris ppe Arelate puincia Prouincie. Et brachiũ est apud Viennenses: vbi nunc fit concursus pl'orũ: vt clare patere põt hunc pcessum intrinsec' intuẽti. Floruit etiã p idẽ tps in Scotia btus Brãdan': q̃ multis virtutib' clar' pr extitit fere triuz muliũ monachorũ. Huius tñ viri hystoriã pegrinatis ppter multa apocrypha ⁊ deliramenta q̃ ibi cõtinent: hystoriographi omittũt. Ea tẽpestate iude' q̃dã imaginẽ saluatoris de eccl'ia accipiẽs: illã telo trãsfixit ⁊ quũ claz illã subveste domuz portasset: se totũ sanguine q̃ de illa fluxerat cruentatũ inuenit. Quã christiani q̃rẽtes vestigia sanguis eã inuenerũt: ⁊ ipsa in suo loco reposita / iudeũ sacrilegũ lapidauerũt.

Arator poeta.

Sanct' Benedictus.

Corpus bti Antonij inuentuz.

Sanct' Brãdanus.

¶ De Justino scõ imperatore: ⁊ quibusdam gestis Narsetis in vltionem iniuriarum suarum. Capitu. vj.

Accessit ergo in oriente

Justiniano Justinus scõs / anno incarnatiõis dñi. ccccclxvj. Ab initio mũdi quinquies millesimo. dcclxiij. Et imperauit annis .xj. qui vxorẽ suã noie Sophiã coronauit augustã. Hicvir omnis auaritie tenax: pauperũ contẽptor: senatorũ spoliator: adeo rapax fuit: vt arcas ferreas faceret in quib' multa auri talenta seruabat. Lapsus est etiã in hereſim Pelagianam: sed iudicio dei punit' vt infra dicet. Narses vero eunuchus de quo diximus: quũ ab insultu diuersorum hostium totam Italiã liberasset: ⁊ quietam reddidisset: pro magnis beneficijs a Romanis inuidiam pertulit: ita vt ad vrbes regiam mitterent oratores dicẽtes. Quia melius erat Romanis vt Gothis seruirent q̃m grecis: vbi Narses eunuchus imperat: ⁊ pro sua libidine dominatur. Quorũ sermonibus cõmotus imperator. Logothetã prefectũ suũ loco Narsetis substituit. Sed insup Sophia augusta hanc cõtumeliã Narseti mãdauit vt Cõstantinopolim remearet: ⁊ cũ puellis suis in cõuentu femmarũ lanam pensa diuideret. Narses deinde receptis inuriarũ lr̃is dicit' respõdisse / talem se ei Sophie auguste telam orditurum: vt q̃diu viueret nunq; deponeret. Et Neapolim discedens. Longobardis mãdauit vt pauperuma Pannonie rura que incolebant desererent: et ad Italie fertile solũ possidendum cõfluerent. Quod audiens vt i Italiter parauit ad Italiã. Anno aũt dñi. ccccclxx. acies in celo eant.

Longobardi in Italiã

Bothi Italiaz relinquunt.

Theias rex Gothorum fortissimus occiditur.

Narses Romas capit.

Vigili' papa ab

per Italiã apparuerũt.humanũ sanguinẽ qui postea effusus est:significauerũt. Ac deinde cõtinuatis imbrib⁹ pluribus dieb⁹:tanta aquarũ vi auct⁹ est Tyber:vt magna strage ppli humiliora loca submergeret:z sic in quibusdã aliis ciuitatibus z locis accidit. Leuuigild⁹ Gothorũ rex rebellantes Hispanie ciuitates subegit Albuinus igitur Longobardorũ rex vocat⁹ a Narsete Italiã ingredit/magna Longobardorũ multitudine cũ filiis z vxoribus z aliis barbaris nationibus. Deinde Mediolanũ ingreditur/z intra breue temporis spatiũ/sibi totã preter Papiam:Rauẽnam:z Romam subiecit Italiaz. Quã Longobardi z eorũ reges possederunt annis.cciij.vsq; scilicet ad tẽpora Laroli magni: vt dicẽt. Hec Lõgobardorũ gens:qui prius dicti sunt Uinili(alias Uiruli)nunc Longobardi. Anno incarnationis dñice.cccl xxij.olim deserta insula Scãdinauie in septẽtrionali oceano sita:in Pannonia tandẽ sedẽ posuerunt. Et inde a Narsete vocati in Italiã venerũt. Quãuis autem Narses placatus persuasione pontificis Joãnis niteret Lõgobardos ab ingressu Italie reuocare:tamẽ q; Albuinus iam fuerat literis eius accẽsus:z cũ oĩbus suis vxoribus z familia iter assumpserat:deterreri nõ potuit a psequutiõe incepti. In ipso primo eorum ingressu ciuitatem Mediolanum obsederunt vndiq;:qua violenter effracta:oẽs pene inhabitantes gladio occiderũt. Quorum ergo Mediolano oẽs alie ciuitates timẽtes crudelitatẽ barbarorũ se spõte ei subiciebãt. Narses interim Rome mor̃it:cui⁹ corpus in locello plũbeo positus est:z cũ oĩbus diuitijs suis Cõstãtinopolim est delatũ: siue (vt alij dicũt) Neapolim:q; ppter virtutẽ patricijat⁹ dignitatẽ pmeruit. Erat aũt vir pyssim⁹:vigilijs z orationib⁹ tm̃ studens:vt plus supplicationib⁹ ad deum perfusis:q; armis bellicis victorias obtineret. Erat essi religione catholicus: in pauperes munific⁹:ẽ reparãdis ecclesijs satis studiosus. Albuin⁹ aũt Lõgobardorũ rex partẽ Italie qua largus patẽs in ea habeb̃ ingressus nepoti suo Gisulpho summe potentie viro donauit. Anno autẽ dñi.cccccl xviij. Armenij fidem christi publice susceperunt. Uenetia Galliaq; ois cis alpes a Lõgobardis est possessa preter Papiã:q; quũ triẽnium obsidionem sustinuisset:hoc tandem anno deditur.

Ort⁹ lõgobar/dorum.

Mediolanũ iterũ capit

Narses mor̃it

§.I. Albuinus rex Lõgobardorũ

Albuinus seu alboin⁹ rosimũde vxor⁹ dolo necatur.

antecq; Pannoniã egrederet:cũ Guimũdo(al's Chunimũdo)rege Gepidarum cõgressus eũ occidit. Cui⁹ filius dum ad paterne necis vltionẽ accingit:ab Albuino etiã supatus occidit. Cui⁹ exercit⁹ partim gladio partim captiuitate psterñit. Inter captiuos aũt filia ipsius regis Gepidarũ occisi noie Rosimũda q; ab aliis Rodisinda nuncupatur pulcherrima corpe reperit. Quã Albuinus in sui pernicies duxit vxorẽ. Qui etiã vt refert Joã. de col'. interfecti regis caput auferẽs:ac testã seu caluariã auro ornãs:ex illa poculũ ad bibendũ fecit quasi craterã:ac illa in magnis solẽnitatibus z festis vrebat. Quũ aũt hic Albuin⁹ post multas hoĩs strages ac ciuitatũ excidia eẽt Uerone:ac semel ĩ die solẽni in cena cũ regina vxore sua discumberet multo vino calefactus:paterã quaz ex capite patris vxoris fabricari fecerat/vino repletã porrexit vxori sue dicens. Bibe cuz patre tuo. Que postq; caput patris aspexit:ingemuit:verum more femineo cũ simulato gaudio tulit. Et deinceps qualiter in vltionẽ sui mortẽ patris sui z fratris vindicare posset: cogitare cepit. Erat aũt tunc in ducis exercitu quidam iuuenis noie Perede⁹:quẽ nonnulli Peretheũ vocãt:corpore decorus:armis strenu⁹:hic puellã regine obsequio deputataz carnal'r cognoscebat. Accidit aũt q; rege absente regina dictã puellam ad se vocatam in ppria camera iacere fecit:z regina in camera puelle. Quo facto ex puelle nomine iuueni mãdat vt ad se nocte ille veniret. Qui in primo noctis crepusculo ad locũ venit. Intrãsq; lectũ in quo regina se posuerat:cũ ipsa cõcubuit. Quo facto dixit regina ad militẽ. Scis que sim:Quisq; ille ex amice noie vocasset:ait illa. Nõ sus:s; sũ regina Rosimũda. Et addidit. Talẽ rẽ hodie perpetrasti; vt nisi Albuinũ regem occidas:z patrẽ meum vindices quem ipse peremit:absq; dubio tu illius gladio interibis. Ad cui⁹ verba ille vehementer stupens:postremo multis promissionibus acquieuit. Statura igit̃ die ille in camera armis omnibus munitus abscondit. Quũq; se rex posuisset in lecto nudus e latebris exiliẽs Perede⁹ euaginato gladio regez aggredit. Ille vero ita vt erat nudus de lecto egressus scabellum vt se defensaret arripuit. Sed nec diu:nam ab armato facilit̃ vulnerat̃ z postremo occiditur. Regina autem hoc perpetrato scelere magnã partẽ thesauroz regis acipiens vna cũ milite q; maritũ occiderat Rauẽnã fugit ibiq; eũ in virũ accepit:vbi quũ nõ multo post aliũ pulcherrimũ iuuenẽ regina adamesset:et ipm habere in virũ ꝓcupiuit:vñ virũ illũ priozẽ cogitauit extinguere. Igit̃ venenũ vino cõmiscens illũ rogabat vt biberet:q; quũ haurire cepisset:z amaritudinẽ magnã sentiret:et rem suspectã haberet:mãdat regine vt ipsa residuum bibat. Qõ quuz illa recusaret:extracto gladio eam bibere ꝓpulit:quo hausto illa eadẽ die ambo perierunt. In regno aũt Longobardorũ Cleb Albuino quidã a Longobardis substitutus est in regno.

§.II. Circa ea tpora in Sicilia

Theophilus diabolo se dono dedit.

quũ Theophil⁹ quidã al's satis modestus dignitatem suã scz vicedominat⁹ calũniose accusatus iniuste amisisset: ita moleste tulit tãtã iniuriã:vt nil faciẽdum omitteret ad recuperãdã famã sibi ablatã:adeo q; maleficorũ psilio diabolũ inuocaret:ad prestãdũ sibi auxiliũ ad recuperãdũ honorẽ suũ:parat⁹ ola facere q; ille sibi mãdaret. Qui obtulit se hoc ei facturũ:dũmodo fidẽ abnegaret:z se sibi totũ daret:ita q; z de hoc instrumentũ talis donationis manu sua cõscriberet z ei traderet. Quo facto diuersis modis sequtũ est:vt ille honorẽ suũ recuperet. Sed ad se miser reuersus cognouit scelus suũ:et pniam agens p. xl. dies:z dei genitricis cui deuotus fuerat/suffragia petens:peccati veniã impetrauit:vñ ei dormienti apparuit bta Maria et instrumẽtũ sue abnegationis qõ sigillatũ diabolo dederat sup letũ piecit ad iudiciũ remissionis sibi facte. ¶ Ex historia Britanno⁹ refert Jo. de col. q; quadã celeberrima curia congregatione pncipũ in ciuitate Legionẽsi habita:oẽs reges occideratiũ nationũ et principes Galliarũ interfuerũt. In qua deliberatũ est:vt duce Britonũ Arturo Italiã ac ipam Romanã vrbẽ occuparẽt. Magno igit̃ exercitu congregato in Burgũdie finibus aduersus Luciũ Hispaniarũ ducez q; sub Leone pncipe eas regiones gubernabat:pcessit ad preliũ. In via autẽ gigantẽ quendã singulari certamine vicit:z nõ multo post longe a lingonẽsium vrbe cũ Romanis ducib⁹ pugna cruẽta cõflixit:ex qua post vtriusq; exercitus grauẽ cedẽ victor euasit. Post quã victoriam quum versus Romã ipsam iter dirigeret:audiuit Mordoretũ eius nepotem:quẽ ad regni custodiã dimiserat:se occupata Britannia regem costituisse. Qõ intelligens Arturus a proposito destitit:ac in Britaniã cõtra nepotẽ reduxit exercitũ:quo postq; applicuit cum illo cruentissima pugna conflixit. In qua illud mirandum ac horribile solo dicto refertur:q; non nisi .xx. ex illo exercitu superfuerunt:quum essent vtriusq; exercitus copie innumerabiles. Ipse vero Artur⁹ letali vulnere in prelio susceptο ad quandã insulã deportat⁹ est:ex q; nunq; rediit:vñ sm Merlini vaticiniũ dubium exitum habuit. Successit autẽ ei in regno cognatus ei⁹ Constantius.

Artur⁹ britãn⁹

Mirabilis clades hominum

¶ Circa ea tpa in oriente quidã puer Judeorum filius quũ a coetus suis filijs christianorũ vt refert Uincẽ. ex martiali ad hoc adduct⁹ fuisset:vt in ecclesia sancte Marie matris dñi corp⁹ z sanguinẽ domini nr̃i Jesu xpi ibi pciperet:propter hoc a patre suo hoc sentiẽte piect⁹ est in fornacẽ ardentem vnde a christianis illesus extractus est. Nã mater eius quũ audisset patrẽ filiũ pburere: cucurrit ad liberandum eum. Sed quũ vidisset incẽdia ab ore fornacis patulo hucilluc reflergi:ornatũ capitis ad terram prozecit:diffusaq; cesarie se miserã clamitãs ciuitatẽ vocibus implenit. Christiani autem concurrentes ad spectaculum: retractis ignibus ab ore fornacis:inuenerunt puerum quasi sup plumas molissimas decumbentem. Quoq; fideles benedixissent deum:piectum huius sceleris autorez iudeum eius patrez miserunt in fornacez:quẽ ita totũ ignis absorbuit:vt vix de ossib⁹ ei⁹ puum quodãmodo relinqueret indicium. Interrogãtib⁹ autẽ christianis puerus quale ei inter ignes fuisset vmbraculum:ait. Mulier illa q; in basilica vbi panes accepi de mẽsa:in cathedra sedens puerulum in sinu gestat: illa me pallio suo ne ignis voraret operuit:scilz beatissima virgo Maria. Igit̃ puer agnita fide credidit et baptizatus est cum matre sua:z multi aliorum iudeorum ex hoc miraculo puersi sunt ad xpm. ¶ In Gallia vt refert Uinc. spec. hist. mos sup Rhodanum fluuium multis diebus dans mugitum:tãdem ab alio mõte sibi vicino discussus cuz ecclesijs domib⁹ hoĩb⁹ z bestijs in Rhodanum precipitatus est. Clotharius rex Fracoz Cranum filium suũ ou ptra se rebellãtes ei eiusq; auxiliario duci Britonum Chonobro occurrit. Et Chonobrum quidẽ pemit:Chranum vo captum igni cum a patre vxore z filiab⁹ pburi fecit.

Judeꝰ infans tulusin ignis fornace illesus.

Chrãn⁹ cremat

¶ Post hec vt refert Hze. Turonensis:dum Clotharius rex in Chocilia sylua venationem exerceret:a febre valida corripitur:z exinde Compendium

dium villam que est palatiū regale adijt. Ubi aūt grauiter vexaretur dicebat: vach, vach. Quid putatis qualis est rex celestis qui tam magnos reges interfecisse dignoscitur? Et in hoc tedio spūm exhalauit. Obijt autez anno. lx. regni sui. Quez quatuor filij sui cum magno honore Suessionem deferentes: in basilica sancti Medardi sepelierunt.

Clotharij interritus.

§. III. De diuisione regni Francorū inter filios Clotarij & vxorib⁹ eorū.

Temporibus illis vt narrat Uinc. spe. histo. post Greg. turonē. lib. xxij. c. cxvij. Chilpericus post mortē patris sui thesauros quos in villa Brumacho (al's Brannacho) cōgregauerat/accepit: et Francos vlteriores petijt: ipsosq; muneribus multis donatos sibi subdidit: & mox Parisios ingredit: et sedē Childeberti regis occupauit. Sed nō diu licuit ei possidere. Nam cōiuncti fratres ei⁹ inde eū expulerunt. Et sic inter se hi quatuor Aribert⁹ (al's Charibert⁹) Gunthr: annus: Chilpericus atq; Sigebertus diuisionē legitimam fecerunt. Accepitq; Aribert⁹ regnū Childeberti: sedēq; cōstituit Parisijs Gūthrannus regnū Clodomiris accepit: & Aureliani sedez instituit. Chilpic⁹ regnū Clotharij pris sui accipiens/ Suessione sedē statuit. Sigebert⁹ regnū Theodorici sortit⁹ sedē statuit habere in ciuitate Remēsi. Aribertus rex Nigebridā duxit vxorē. Habebat aūt ipsa regina puellas duas cuiusdā pauperis filias nimis speciosas: nomē senioris Marcanosa: et nomē iunioris Merofidis: in quarū amorem rex nimis exarcit. Ob hoc Nigebrida affligebat eas nimio odio nam et patrē earū cōpositorē lanificij iusserat fieri. Pro qua causa rex nimis irat⁹ Nigebridā reliquit: & Merofidē vxorē accepit: post hoc etiā Marcanosam sororem eius ad coniugum sibi copulauit. Et ob hanc causam a sancto Germano Parisiensi epo excōicatus est. Sed quum eā rex relinquere nollet: percussa dei iudicio mortua est. Et nō post multū tēpus Aribertus etiaz rex mortuus est: & in Blauia castello in ecclesia sancti Romani sepultus. Porro Sigebert⁹ rex quum videret q; fratres ei⁹ indignas sibi vxores acciperent: & ancillas sibi cōiugio copularent: legationē in Hispaniā misit & multis muneribus datis Athanahildi (al's Athanagildi) regis filiā petijt. Erat essi puella elegās pulchra & ingeniosa/noie Brunechildis. Quā acceptā q; aliene legi. s. Arrianorum fuerat subiecta: precepit baptizari. Qō vidēs Chilpericus rex quum iam plures haberet vxores & sortē ipsius Brunechildis noie Galsondā (al's Glassunitā) petijt in coniugiū ꝓmittēs se alias vxores dimissurū. Que ab eo in coniugium assumpta & baptizata: magne sanctitatis est effecta femina. Per odium autem Fredegundis pessime concubine sue ortum est inter eos magnum scandalum. Itaq; dicebat Galsonda se tantas iniurias Fredegundis nullatenus sustinere posse. Petijtq; a rege vt relictis thesauris quos secū de hispania detulerat: liberaz redire dimitteret ad patrem suū. Sed ipse ei verbis mollibus blandiebat. Demum per consiliū pessimū Fredegūdis eā per noctē in strato suo strangulauit. Post cuius obitū deus pro ea virtutes ostendit. Quo facto fratres Chilperici sup hoc indignantes. eum de regno ejcere voluerūt. Habebat autem tunc Chilpericus tres filios de Andouera (al's Audonera) regina sua. s. Theodoberti: Merouei: & Clodoueum. Ipsa quoq; Fredegundis versuta dominā suam Andouerā decepit: nam et ipsa Fredegundis ex familia infima fuit. Quū igitur Chilpericus rex in hostem pergeret cum Sigeberto fratre suo contra Saxones: Andouera regina domi remansit grauida & et filiam peperit. Cui Fredegundis consilium dedit vt eam cito faceret baptizari: quatenus rex de prelio veniens filiam baptizatā gratulanter respiceret. Uocato itaq; epo vt eam baptizaret: quia nō esset matrona que eā fusciperet ipsa mater a Fredegunde monita eam de sacro fonte fuscepit. Uenienti autē regi cū victoria exijt Fredegūdis obuiā dicens. Deo gratias: q; dōs rex noster victoriam habuit de inimicis suis: natamq; tibi est filia. Cui q; dōne nn dormies hac nocte: q; dōna mea regina est cōmater tua de filia tua Childeinda. Et ille ait: si cū illa dormire nequibo: dormiā tecum. Quūq; introisset rex in aulā suā & occurrit ei Andouera regina cū filia sua. Et ait rex. Nefandā rem fecisti per simplicitatem tuā. Jā essi cōiunx mea esse nō poteris. Rogauitq; eam sacrū velamen induere cum ipsa filia sua: & dedit ei prēdia multa & villas. Epm vero qui eam baptizauit exilio cōdemnauit: & Fredegundem reginam sibi copulauit.

magna Fredegundis astutia.

§. IIII. Uincen. specu. histo. lib. xxij. ca. cxxviij. Ex historia Frācoꝝ Chilperic⁹ siquidē Theodobertū filiū suum seniorē: qui antea Sigeberto iurauerat vltra Ligerim non transire: cōtra eum vt hostem direxit in aciem. Qui ambiens ciuitates Sigeberti auunculi sui peruasit Turones. Pictauos et reliquas. Apud Pictauos pugnauit cōtra Hōdobaldū ducē & collisusq; est exercit⁹ Hondobaldi: & fugit: magnamq; illic cedez Theodobertus fecit. Commoto inde exercitu Lemouices Cadurcosq; ambiens peruasit atq; vastauit: ecclesias incendit: monasteria destruxit: clericos interfecit: monasteria virorū deiecit: puellarū delusit: & cuncta vastauit. Fuitq; eo tempore maior gemitus in ecclesijs: q; tempore persequutionis Diocletiani & Maximiani. Inter has discordes Chilpericus etiam commoto exercitu vsq; Remos accessit cuncta incendens atq; debellans. Quod audiens Sigebertus cōuocatis gentibus illis que vltra Rhenum sunt Parisios venit: & cōtra fratrē suum ire disposuit. Chilpericus quoq; fugiens per Rothomagensem regionem cum vxore sua et filijs Tornacum ciuitatem ingressus/ibi se clausit et communiuit. Sigebertus vero ciuitates illas que vltra Parisios sunt posite vsq; ad Rothomagum accepit: & reuersus est inde Parisios. Tunc Franci qui quondam ad Childebertum seniorem aspexerāt: ad Sigebertum legationem mittentes: relicto Chilperico ipsum sibi regem stabiliunt. Qui misit eos vt fratrez suum in memorata vrbe Tornaco obsiderent: dicens se cum exercitu sequuturum. Cui beatus Germanus epūs Parisiēsis dixit. Si abieris & fratrem tuum occidere nolueris: viu⁹ & victor inde redies. Si autem aliud cogitaueris: morieris. Si enim dōs per Salomonem ait. Foueam quā fratri tuo parabis: cades in eam. Quod ille audire neglexit. Cum Fredegundis memor artiū suarum/inebriauit duos pueros timanenses & dixit eis. Ite ad Sigeberti cuneum: & simulate vt euz supra vos regem eleuare debeatis: & interficite euz. Si ea dere poteritis: ego mirifice honorabo vos & sobolez vestrā. Si autē corrueritis: ego eleemosynas multas per loca sanctorū tribuā. Illi vero nec dubij fero ad eum vt erant corde venientes: quez aliā causam suggerere se velle simularent: abstractis cultris vtraq; ei latera feriunt. At ille vociferās corruens emisit spūm: vbi etiam et homicide illi corruerunt. Chilpericus vero nesciebat: donec Fredegundis omnia de interitu fratris enarrauit. Tunc Chilpericus rex de Tornaco egressus fratrē suum Sigebertū apud Lambras vicū sepeliunt. Interēpto vero Sigeberto rege Brunechildis regina cū filijs suis residebat plena luctu: quid agere deberet ignorās. Dūdobaldus autē dux apprehendit Childebertuz filiuz eius furto per noctē: & cū eo aufugit in Austriā. Collectisq; gētibus super quib⁹ pater eius regnauerat: regē euz instituit. Chilpericus vero rex Parisios veniens apprehensa Brunechilde apud Rothomagensem vrbē eam in exiliuz intrusit: filias quoq; eius Meldis ciuitate teneri precepit. Chilpericus post hec filium suum Merouei cum exercitu vltra Ligerim dirigit. At ille relicta ordinatione patris tūc per Cenomānos reuersus: matrē suam Andouerā visitare fingens Rothomagum venit. Ibiq; Brunechilde regine cōiunctus: eā sibi in coniugiū copulauit. Hoc aūt sciens Chilpericus q; ꝑ fas & legē canonicam vxorē patrui sui accepisset: valde amar⁹ fact⁹ est: & festin⁹ ad ipsam vrbē prexit. Illi vero qui cognouissent q; eos separare deberet: ad basilicā sancti Martini que est ligneis tabulis supra muros cōstructa: cōfugerunt. Rex vero illos inde ingenio ejcere non valens: iurauit eis dolose. Si volūtas dei est (inquit) egovos nō separabo: quo audito de basilica sunt egressi. Et dignanter acceptis epulatus est rex cū eis. Post hec vero insidiante Fredegunde propter ꝓsugationē Brunechildis: Merouеus tōsurat⁹ est: & iussu Chilperici patris sui presbyter ordinat⁹ est: & ad monasteriū Lenomānicū q; vocat Anisola directus: vt illi regulr degere deberet. Eo quoq; tpe beatus Germanus Parisiorum epūs plenus virtutib⁹ migrauit ad dōm: & gloriose cū magno honore in ecclesia sctī Uincentij delatus sepult⁹ est. Childebertus post hec minoz legationem ad Chilpericum misit propter Brunichildem matrem suam rehabendam: qui eam pacifice reddidit.

Chilperic⁹ tor nacū ꝑ fugit.

Gāct⁹ Germa n⁹ epūs parisiē.

Sege berti ce des.

Merouе⁹ q; & Merouethus Brunechildez duxit vxorez.

§. V. Post hec Chilpericus rex descriptiones nouas & graues p cōsiliū Fredegūdis in omni regno suo fieri iussit. Pro q; causa multi relinquētes ciuitates illas & possessiones alia regna petierunt: dicētes meli⁹ esse peregrinari q; tali piculo subijci. Populus vero valide oppressus vociferat ad dōm. Eo tpe Chilpic⁹ rex grauiter egrotauit: q; sanitatē recuperāte filij eius grauiter egrotarunt. Et Fredegundis plena dolore filiorū & gemitu: ait ad regē iaz sero penitēs. Diu nos male agētes diuina sustinuit pietas. Sepe nos febrib⁹ & alijs malis corripuit: & emendare neglexim⁹. Ecce iā perdimus filios: iā essi eos lachrymē pauperū/lamēta viduarū/suspiria orphanorū interimunt. Ecce auri & argēti immēsa pōdera. Cellaria & horrea plena redundāt: & nescim⁹ cui cōgregamus ea. Ecce q;ō pulchrius

Nota.

habebam⁹ pdidim⁹. Quid ergo pderūt nobis oīa ista? Nūc igīt placeat tibi cōsiliū meū: t iube reddere qō male quasi m⁹: t descriptiones nouas q̄s iniuste t nequiter fecim⁹: nube igne cremari: vt t si filios pdim⁹: vel saltē ppetuā penam euadamus. Tunc rex corde cōpunctus/tradidit oēs descriptiones iniquas igni cōburēdas. Post hec filius eius parūulus mortuus est: alius quoq; noīe Clodobertus. Fredegundis aūt filiū peperit quē vocauerunt Clotharium. Hic postea fuit rex magnus qui etiā genuit Dagobertū. Mariti etiā tūc discordie inter Chilpericū t Chyldebertū nepotē suū psurgebāt. Irritabāt eīm eos ex vtrisq; ptib⁹ Fredegūdis t Brunechildis. Erat autē Fredegundis regina pulchra t ingeniosa nimis atq; adultera. Landericus eīm erat tunc in aula regis Chilperici vir efficax atq; strenuus: quez memorata regina diligebat multum: q: luxuriabaf cum ea. Quadā igīt die quum maturius rex Chilpericus ad venationē exercendam de villa Callensi in Parisiacā pgeret: reuersus est in camerā palatij de stabulo equorū. Illa faciem suā erat abluens in ipsa camera. Et rex retro veniēs eaz in nates fuste percussit. At illa cogitās q⁹ Landericus esset: ait Quare sic facis Lāderice? Respicienscq; vidit q⁹ rex esset: et vehementer expauit. Rex vero nimiū effectus tristis in venationē perrexit. Fredegundis itaq; vocauit ad se Landericū: t narrauit oīa que fecerat dicens. Cogita quid agere debeamus: q: crastina die ad tormēta valida exhibebimur. Et ait Landericus cōtrito spū t lachrymis commotus. Tam mala hora viderūt te oculi mei: ignoro enim quid agere debeamus. Comprimunt me eīm vndiq; angustie. At illa dixit ei. Noli timere audi cōsilium meū: t faciam⁹ hāc rem: t non moriamur. Quū rex de venatione summo vespere obtenebrāte aduenerit: mittamus q̄ eū interficiant: t precones clament q⁹ insidie sunt Childeberti nepotis sui. Illo aūt mortuo/nos cū filio nostro Clotharīo regnabimus. Factuz est autē in initio noctis reuertēte Chilperico rege de venatione: quidam pueri gladiatorzes inebriati vino a Fredegunde missi dū de equo descēderet: pergentib⁹ reliquis psonis ad negotia sua: ipsi gladiatorzes percusserunt regē in aluo. At ille vociferans emisit spiritū. Succlamauerunt q; gladiatores quos regina fraudulenter miserat dicētes. Insidie hoc fecerūt Childeberti regis Austrasiorū super dīm nostrum. Tunc exercitus huc atq; illuc discurrēs: quū nihil inuenissent reuersi sunt ad propria sua. Itaq; Fredegundis viro suo Chilperico ingeniose perēpto ipsa cum Clotharīo rege paruulo suo t Landerico: quē maiorē domus palatij elegerunt in regno resedit. Frāci q; dictuz Clotharīū sup se regē constituerūt. Audiēs aūt hec Childebert⁹ rex austrasiorum filius Sigeberti hostē collegit: nam defuncto Guntranno patruele suo regnū Burgūdie ipse acceperat. Hic Gūtrannus rex Francorū dum semel in venando fessus in gremio armigeri sui dormiret iuxta riuum aque: postea experrect⁹ t stupefactus dixit se p somnū p pontē ferreū trāsisse: t sub quodā monte thesauros multos vidisse. Quo quū rex perrexisset ḡm fidem somnij: multos thesauros inuenit: eosq; acceptos sancte ecclesie vsibus delegauit. Post mortez igīt huius quuz Childebertus accepisset eius regnū: Burgundiones t Austrasij t superiorzes Franci simul commoto magno exercitu per Lāpanias digressi: pagū Suessionicū cum Bundebaldo t Uintrione deuastabant. Hec audiens Fredegūdis cū Lāderico t reliqs Frāco⁹ ducib⁹ hostē congregat: t ad Brumacum villam veniens multa dona t munera Francis dedit: eosq; ad pugnādū cōtra inimicos suos incitauit. Quū autem cognouisset q⁹ multus esset exercit⁹ Austrasiorū: coadunatis Frācis qui cū ea erāt cōsiliū dedit eis dicēs. De nocte cōsurgam⁹ cōtra eos cū lucernis quas portent ante nos p̄cedētes: t simul ramos syluarum in manib⁹ nostris feramus cum tintinnabulis supra equos ligatis: vt eorum vigiles t custodes equorū nos cognoscere nequeant: t nos in initio diei illucescente irruamus sup eos: t fortitā eos deuincem⁹. Placuit hoc cōsiliū. Quū aūt denuntiatuz fuisset placitū qua die ad prelīandū in loco nuncupato Trūcia in pago Suessionico conuertere deberent: illa sicut pfidium dederat/de nocte cōsurgēs cū armorū apparatu/cum ramis in manib⁹: t reliqs q̄ supra dixim⁹: ascēsis equis Clotharīū paruulū regē in brachio vehitans vsq; ad Trunciam puenit. Quū aūt custodes hostiū ramos syluarū quasi in mōtib⁹ in agmine Francoz cernerent: t tinnitū tintinnabulorū audirēt: dixit vir ad sociū suum. Nonne hesterna die in illo t illo loco cāpestria erāt: quō nunc syluas cernim⁹? At ille irridens eū dixit. Certe hac nocte inebriatus extitisti: t modo deliras. Nunquid audisti tintinnabula equorū iuxta ipsam syluā pascentiū. Dū hec agerent: t aurora diei initiū daret: irruerunt Franci cū strepitu rubarū sup Austrasios t Burgūdiones dormientes: t interfecerunt maximā partez exercitus eorū a maiori vsq; ad minorē. Bondebaldus q; et Uintrio p fugā delapsi vix euaserunt. Landericus q; insequut⁹ est Uintrionez: sed ille cursu velocissimi equi euasit. At vero Fredegundis cū reliquo exercitu vsq; Remos accessit: ac tota Lāpania succensa/cum multis spoliis reuersa est ad ciuitatē Suessionēsem. Eodem tpe Childebert⁹ rex Austrasiorū habebat duos filios: senior vocabaf Theodebert⁹ ex concubina. Junior vero ex regina natus erat noīe Theodoricus: quē cum auia sua Brunechilde in Burgūdia in regnum Guntranni regis magni direxit. Eo tēpore mortuus est Childebert⁹ rex iunior: regnauitq; annis. xx. Theodebertus autem filius eius in regnum patris sui successit idest in Austra. Theodoricus vero in Burgundia.

Clotharius.

Chilperic⁹ vxoris fraude trucidaf.

Frede-gundis hostes mira fellit astutia.

§. VI. De reprehensione sancti

Colūbani erga Theodoricū regē de adulterio: et persecutione eius contra sanctū Columbanū. Theodoricus ergo vt refert Uincē. spe. histo. lib. xxiij. ca. iiij. q: intra regni sui terminos habebat sanctū Columbanū abbatē plurimorum et nominatissimū: sup hoc gratulabaf. Quū aūt ad Theodoricum vir dei sepissime veniret: cepit increpare eum cur cōcubinarū adulteriis miscerē: t non potius ad legalē plem procreandā legitimo coniugij solamine frueret. Quūq; ad eius imperiū rex obtēperās se ab oībus illicitis segregaturum respōderet: eius auia Brunechildis cōtra virū dei stimulata est. Uerebatur eīm ne si rex abiectis pcubinis regnaz quā in vrorē acciperet auie prefecisset: dignitatis sue t honoris modū amputaret. Quadā igitur die quum ad eum veniret illa Theodorici filios adulterinos ad eum adduxit. Quo sciscitante quid sibi vellent: ait. Regis filij sunt: tu eos tua benedictione roboza. At ille. Nequaq; eos regnaturos scias: q: de lupanaribus emerserunt. Tunc illa furens parūulos abire iussit. Egredientecq; viro dei aulā regiā dum limīē trāsirer: fragor subito est exort⁹: qui tota domū quatiens oībus terrorem incussit: nec tū misere femine furorez cōpescuit. Tunc monasteriū prepositis per nuncios imperat vt nulli eorum extra terminos iter pādatur: nec receptacula monachis eius: vel quelibet subsidia tribuātur. Cernens autē vir dei animos regios cōtra se permotos: ad eoz frangendam pertinaciā properās apud Pisam villam publicam vbi tunc rex erat: occidēte sole peruenit. Q̄ō quū regi nuntiatum fuisset: iussit regio cultu opportuna subsidia parari deiq; famulo dirigi. Qui quum vidisset dapes et pocula regio cultu preparata: quesiuit q̄d de ḡs agere vellēt. Qui dixerunt. Tibi sunt hec a rege directa. Abominatus ea sctūs dixit. Munera impiorū reprobat altissimus: nec dignū est vt oza famulorū dei cibis eius polluanf: q̄ non solū in suis verūetiā in aliorū habitaculis dei famulis adituz denegat. His dictis vascula oīa in frusta dirupta sunt: vinaq; t sicera solo diffusa: ceteraq; separatim diuersa. Pauefacti ministri rei geste causam regi annuntiant. Et ille pauefactus cum auia sua diluculo ad virum dei properat: de cōmisso veniam precaf: seq; postmodū emēdare pollicētur. His pacatus promissis ad monasterium redit. Hec pollicita matrimonij iura nō diu seruata violantur: solitaq; a rege adulteria perpetrantur. Quo audito/vir dei literas ad regem verberibus plenas t cōminatorias direxit. Us rursum pmota Brunechildis animum regis contra eum excitauit. Eos etiā solicitare aggressa est: vt eius cōuersationi detraherēt ac statum regularem quē monachis tradiderat vituperando maculārent. Rex itaq; Lexouiū venit: cōquestus est cuz eo cur a prouincialium moribus desisteret: t intra septa secretiora oībus christianis aditus non pateret. Cui Columbanus vt erat audax t animo ingens ait. Si in hunc locum veniſti vt habitacula seruorum dei destruas: t regulārē vitam macules: scito regnū tuū funditus ruiturū: t cuz omni propagine regia euertendū. Quod postea rei pbauit euentus. His ergo dictis territus extra refectoriū q̄ ingressus fuerat: celeriter repedauit. Quūq; vir dei duris increpationibus vrgeretur: ait. Martyrij coronā me speras tibi illaturū: sed non sum tāte dementie vt tantū scelus perpetrez: quin potius placet vt qui aliorum moribus regulariter tuo proposito discordas: via qua venisti repedare studeas. Ad hec ille se dicit de cenobij septis nō egressurū: nisi violenter abstraherēf. Discessit ergo rex: t virū procerē noīe Wādulfum reliquit: q̄ virū dei a monasterio pellēs/ad exulandum perduxit iuxta oppidū Neſonanēse. Ibi commoratus audiuit carcerē in illo loco plenuz damnatorū. Illuc properans eis verbū dei annuntiabat. Qui quū responderent oēs si liberarenf se emēdaturos t penitētiam acturos: ipse vir dei per ministrum suum iubens vt de vinculis educeret ferreis illos: ferrū manu t fruticē putridus cōminuit: et de carcere liberauit. Peractoq; euangelici cultus officio pedes illis lauit

Theodoricus incestū arguit.

Brunechildis Columbano infesta.

Laptiui opa Columbani solum

lauit ⁊ ertersit. Deinde imperauit vt ecclesiam intrarent: ⁊ scelus cõmissum fletibus abluerent. Tribunus audiẽs carcerẽ euacuatũ cum militibus eos insequit: sed oratione viri dei facta pro illis ne ad vincula reducerentur expresso miraculo per clausurã portarũ ecclesie virtute diuina liberos dimiserunt. Non multo post tpe sancti Colũbanus reuersus est nullũ timẽs ad monasterium a quo prius fuerat exiliatus. Quo audito rex ⁊ auia eius Brunechildis aculeis atrocioribꝰ stimulati: iubẽt cohorti militũ vt vi illum a loco abstrahãt: atq; ad exiliũ pristinum ferant. Qui monasteriũ ingressi quũ ante eum transirẽt ipm dei nutu videre nõ poterãt. Qõ quũ regi fuissent nuntiatũ: aucto furore quendam comitem ad eũ destinauit: qui eũ rogabat ex parte regis vt inde recederet. Qui respondit nõ nisi vi coactum se recessurum. Demũ vir dei cernẽs periculũ aliorum si seueritati sue satisfaceret: egressus inde ad Aualonẽ castrũ puenit. Sed quũ in via custos equoꝝ Theodorici lancea eum trajscere vellet manus eius qua lanceam extendebat/obriguit: ⁊ ipse a demonio arreptus ad pedes sancti corruit: sed oratione eius liberatus est. Porro Theodoricus rex apud Metẽse oppidũ diuinitus percussus: inter flagrãtis ignis incendia mortuus est. Post quẽ Brunechildis filiũ eius Sigebertus in regno suffecit. At Clotharius memor prophetie viri dei: collecto exercitu fratres regni qui sue ditioni debebanẽ volẽs recipere Sigebertũ captũ peremit: fratresq; ei? quinq; Theodorici filios cũ proauia Brunechilde cepit. Et pueros quidem separatim perenit. Brunechildem vero ignobiliter camelo impositam hostibus girando monstrauit primo postꝯ indomitorũ equorũ caudis irretitã miserabiliter vita priuauit. Funditus ergo et radicitus Theodorici stirpe sublata: Clotharius trium regnorũ monarchia solus potitus est: ⁊ sic beati Columbani prophetia in oĩbus impleta. Hic sanctus Columban? multis miraculis claruit. Et inter cetera quum semel sepulchrũ beati Martini cũ socijs visitasset: ⁊ quas portauerat secum pecunias pro viatico furtim ablate fuissent: pie questus est apud sanctum Martinũ in oratione ꝯ non venerat vt sibi auferrentur bona socioꝝ repeteq; qui furatus fuerat verberatus cõparuit indicans furtum ⁊ locũ vbi abscõderat atq; restituens. Item quũ in quodã loco syluestri permaneret fructibꝰ arborꝝ victũ percipiẽs: ⁊ minister eius pro fructibꝰ colligendis tpe refectionis ad locũ accessiisset: inuenisset; q; vsum fructus comedentem: nuntiauit viro dei. Qui ad locũ remisit eum mãdans vt diuideret fruteta ⁊ poma: partẽ assignans vse pro sui sustentatione: ⁊ partẽ pro cibo viri dei. Qõ animal oĩno obediens fuit: nihil sumens de parte assignata ꝓ viro dei. Qõ est ad magnaz confusionẽ hominum deo non obedientium. Huius sancti Columbani inter ceteros fuit discipulus sanctus Gallus: qui postꝯ per tẽpora cõuersatus fuerat cũ eo in sancta religione inspirat? a deo per diuersa loca discurrit: loca religiosa constituẽs: ⁊ specialẽ gratiã ejciendi spiritus immundos a dño percepisse legitur. Episcopatus sibi oblatũ renuit: sed in desertis locis habitans sibi ⁊ deo solo vacauit. Et post multa miracula in domino requieuit.

Theodorici filiorũq; eius et Brunechildis authore Clothario cedes.

Gãct? Gallus colũbani discipulus.

§. VII. Proinde Justinus imperator octauo imperij sui anno pedib? cepit ifirmari: quapropter assumens comitem excubitorum Tyberium odoptauit in filiũ: ⁊ successorem suum ipsum declarauit. Hugo flo. Justino aũt mortuo vt testat Sigisbert? qui imperauerat annis circiter. xij. suscepit imperiũ Tyberi? secũdus huius nois. anno dñi. dlxxvij. Mũdi aũt ab initio anno quinquies millesimo. dcclxxv. sm cõmunior̃ opinionẽ. Naz antea Romanorum vrgente inopia famis multi se Longobardis dediderant. Qui Longobardi vt dictum est supra imperante Justino Italiã intrauerunt. Fuit imperator iste vir iustus strenuus/vtilis/sapiẽs/in iudicijs clarus/eleemosynarius. Et qõ oĩbus prestantius est) deuotissimus ⁊ totus catholicus. Hic quũ multa de thesauris quos Justin? congregauerat pauperibus erogaret: Sophia augusta eum sepius arguebat dicens ꝯ rempublicã in paupertatẽ redigeret: et qõ multis annis cõgregauit Justinus: tu (inquiebat) intra paruum tẽpus prodige dispergis. Cui ille aiebat. Spero in deo ꝯ non deerit pecunia fisco nostro: trñs. vt pauperes eleemosynã recipiant aut captiui redimanꝰ. Deinde quũ quadã die per palatium ambularet: vidit in pauimento domus marmoream tabulam: in qua crux dñica erat sculpta et ait: Cruce dñi frontem nostram ⁊ pectora debemus munire: et ecce iam sub pedib? calcamus: mox tabulã inde iubet auferri. Qua sublata alterã inueniunt hoc signum crucis habentem: qui ⁊ ipsam iussit leuari. Hac remota inueniũt ⁊ tertiã tale crucis signum habentẽ. Hanc etiam iussit auferri. Hec quũ fuisset sublata: magnum thesaurũ inueniunt sup mille auri talẽta. Sublatoq; auro abundantius ꝯ prius consueuerat eleemosynas elargitur. Preterea ⁊ Narses patritius dum esset Italie presidẽs: fecit in domo sua magnã cisternã fodi: in qua abscondit immensos thesauros: occisis; oĩbus conscijs huius rei: vni seni a quo sacramẽtuz celandi id exegerat commendauit. Mortuo Narsete senex ad Tyberium proficiscit: ⁊ ait ad eũ. Si mihi vtile futurũ erit: rẽ tibi magne vtilitatis pandã. Dic inquit imperator: tibi eñ profuturũ erit. Indicauit senex locũ thesauri quẽ Narses condiderat. Letatus Tyberius pueros suos ad locũ illũ trasmisit: aperta cisterna thesaurũ inueniunt: quo per plures dies cisterna vix potuit euacuari. Deinde dictum thesaurũ pene omnẽ Tyberius manu largifiua pauperibus dispersit. Sequenti anno. s. secundo imperij sui Tyberius misso exercitu suo cõtra gentẽ persarũ eam feliciter subegit. Victorq; rediens tantã molem prede cũ. xx. elephãtibus detulit: vt humane crederet cupiditati posse sufficere. Daphon Longobardoꝝ rex post Cleb demũ diem clausit extremum: post quẽ per. x. annos sine duce fuere: in quib? per varios duces omnẽ fere Italiam subegerunt: preter vrbẽ Romanã quam in huius gentis potestatẽ nunq; deuenisse constat. Boethi per ea tẽpora diuisi mutua se cede pternunt. Nauicula Petri tunc regebat Pelagius secũdus: de quo supra dictum est. Longobardi alpes trãgressi in Galliã ruunt: ⁊ magna exacta preda ac ingenti captiuorũ numero in Italiã reuertunt. Lupi ciuitatẽ Burdegalensem intrantes neminẽ metuentes deuorauerunt canes. Demum Tyberius augustus quum imperasset annis multis vbi finẽ vite imminere preuidit: vt refert Vincẽ. specu. histo. li. xxiij. in principio. elegit ad imperiũ quẽdam virum genere Capadocẽ: strenuum ac sapientissimũ: qui ⁊ Mauritius nũcupabat: cui etiã filiam suã Cõstantiã ornatã tradidit regalib? ornamentis dicens. Sit tibi imperiũ meum cũ hac puella cõcessum: vtere ergo eo feliciter: ⁊ habe in mente incessanter equitatẽ ⁊ iustitiã. et intellige hec precipua optimi imperatoris esse insignia qõ postꝯ dixit spirit? exhalauit. Tunc Mauritius purpura indutus ⁊ diademate coronatus ad circum processit: et acclamatus sibi laudibus/⁊ largitis sm morẽ muneribus: primus ex Grecorum gente potitus est Romano imperio.

magn? thesaur? inuẽtus est.

§. VIII. Mauritius igitur sumpsit imperiũ anno dñi. ccccclxxxiij. Mũdi vero quinquies millesimo. dcclxxxiij. sm cõputationeꝫ maiorũ numeri. Et imperauit annis. xxj. Hic fuit vir catholicus fide et reipublice satis vtilis. Hunni qui ⁊ Auares appelleantur: eius industria sunt superati atq; domiti. Circa hoc tempus verus de fracto pane sanguis efflurit. Anno Mauritij primo Persę / Armeniam predis incendijs captiuitate eꝓorum ac populorũ conturbant. Ecclesiã tñ. xlviij. martyrũ apud Armeniam sub Licinio passoꝝ nullo modo incendere potuerũt.

Hũni ⁊ et Auares.

Cum vero scõo imperij Mauritij Antiochia subuertitur hoc modo. Quidã ciuis illius adeo eleemosynis et hospitalitati deditus: vt nullo vnq; die sine paupere vel hospite comederet: quum vna die vsq; ad vesperam ciuitatem circuisset: vt pauperẽ vel hospitem inueniret: tandem virum seniorẽ veste alba indutũ cum duobus socijs statem in medio ciuitatis inuenit. Et inuitans eum ad hospitiũ: hoc respõsum accepit ab eo. Non poteras o homo dei cum nostro Symeone hanc vrbẽ seruare ne subuerteret? Et hoc dicto sudariũ qõ in manu tenebat: excussit super vnã medietatez vrbis. Statimq; ipsa medietas vrbis cum habitaculis et habitatoribus est subuersa. Et volens adhuc excutere sudariũ super aliã medietatẽ vrbis: vir ab illis duobus socijs suis multa prece flexus est: vt parceret residue vrbis medietati. Sicq; virum qui hoc aspiciebat attonitum consolatus ex saluatione domus sue discessit: et vltra non comparuit.

Antiochia subuertit.

Anno Mauritij septimo nimie pluuie inundauerunt: vt oẽs quasi dubitarent ne aque diluuij tempore Noe iterum terram cooperirent. Et tanta clades superuenit: vt nullus grauiorem a seculo esse meminerit. Magnus etiam draco in modũ valide trabis cuz innumerabili serpentum multitudine per Tyberim in mare descendit: a quibus suffocate bestie ⁊ ad litus maris proiecte putredine aerẽ corruperũt. Et de hoc supra in capi. de Grego. papa. In eo aquarum diluuio narrat Grego. in. iij. dialogoꝝ hoc miraculum Vero magna ne accidisse. Rome quidem fluuius Tyberis egressus alueũ Tyberi suũ adeo excreuit: vt eius vnda super muros vrbis influeret: atq; in ea maximas regiones occuparet. Apud Veronam vero ciuitatem ad beati zenonis martyris atq; pontificis ecclesiã venit: cuius ecclesie quum essent ianue aperte aque in eã minime intrarunt: que paulisper crescentes vsq; ad fenestras ecclesie q̃ tectis erant propinque peruenerunt. Sicq; stans aqua ecclie ianuã clausit: ac si illud elementum

magna inunda tio.

liquidū in soliditatē parietis fuisset immuratum. Quumq; essent multi interius inuēti: sed aquarū multitudine eccl'ia omni circūdata: qua possent egredi nō haberent: ibiq; se fame ⁊ siti deficere formidarēt: ad ecclesie ianuā veniebant ad bibendū hauriebāt aquā: que (vt predixi) vsq; ad fenestras excreuerat: ⁊ tamen intra ecclesiā nullo modo defluebat. Hauriri itaq; vt aqua poterat. Stans autem ante ianuam ad ostendendū cunctis martyris meritū ⁊ aqua erat adiutorium: ⁊ quasi aqua non erat ad inuadendum locum. ¶ Mauritius iste imperator circa ea tēpora Armenios et Persas p̄ prefectos suos debellat. Idem Childeberto regi Francorū quinquaginta milia solidorū direxit: vt cū exercitu suo Longobardos de Italia pellat. Is Francorū multitudinē postea in Italiā misit. Lōgobardi interim se ciuitatibus munierūt: legatis Francorū oblatis muneribus pacem cum rege Francoꝝ firmarūt: ⁊ in Francia Francorum exercitus est reuersus. Mauritiꝰ deinde cognito hoc a rege Francorum cepit expetere qō obtulerat: sed rex Francorum nec ei responsum dedit. ¶ Ea tempestate Lōgobardi regē sibi p̄ficiūt Auctharim Daphonis filiū qui Flauius dictus est: a quo Flauij deinde cognominati sunt. Fuit hic rex. xiij. eorū ⁊ regnauit. vj. annis. Ipse autē Auctharis rex Longobardorum Breſillum supra Padi marginē sitam in quaꝝ Doctrulfus dux a Lōgobardis aufugerat: secū partibus imperatoris tradēs/militibus sociatis/Lōgobardorū exercitui fortiter resistens inuasit. Sed quū nō posset resistere: Rauennā aufugit. Breſillus ciuitas capta est: muriq; eius diruti sunt. Exinde Lōgobardi Romam obsederunt. Sed quum Tyberis exūdasset adeo vt super muros vrbis aque ascenderent: ⁊ pestis etiam superueniret: obsidionem ipsam dissoluerunt. Ex qua inundatione aquarum q̄ fuit de mense octobris innumerabilis multitudo hoīm ⁊ pecudum per Italiā ⁊ maxime Rome / ⁊ in Liguria ⁊ Uenetia perierunt: ⁊ tonitrua ⁊ coruscationes vltra solitū. Ex peste illa Pelagio papa defuncto electus est Brego. et a Mauritio approbatus: licet ipse Breg. qui eius filiū sacro fonte leuauerat quū esset Cōstantinopoli: adiurasset eum per literas ne assentiret tali sue electioni: vt supra dictuꝝ est. Et per ali quod tempus fuit Mauritius Bregorio affectuosus et deuotus: sed postmodum ex auaritia sua ⁊ aliorum falsis informationibus in aduersarium commutatus: vt patebit.

§. IX. Anno octauo Mauritii:

Perse Mauritio sub dūtur.

Hormisdam regem Persarum a Persis excecatum filius eius Cosdroe occidit: ⁊ ad Mauritium imperatorez confugit eiusq; virtute Persas debellans regnum persarum accepit: in quo. xxxviij. annis regnauit. Deditq; ei Mauritius imperator filiā suā noīe Mariā in vxorez. De quo Cosdroe infra dicetur. Anno Mauritij. x. in Gallia quidam in sylua cedens ligna/adeo a muscis infestatus est: vt per biennium amens fieret. Deinde sub religionis habitu se exhibebat pseudoprophetā: deinde sanitates ēt super infirmos faciēs

Richaredus q̄ et Recared⁹ Uisigotoꝝ rex.

christi ū se esse dicebat: ⁊ pro christo se adorari iubebat. Nolētes se adorare cū populo quiei multus adherebat: hostiliter insequebatur. Qui postea a quodam fideli occisus est: ⁊ ita sequaces eius sunt dispersi: hec Gigisbertus. ¶ Richaredus rex Uisigothorū terminos Romanorum inquietauit anno Mauritij. x. vt ait Gigisbertus. Et post annos duos idem rex synodo. lxij. epoꝝ apud Toletū congregata: tibi Arriana hereſi abdicata ⁊ anathematizata: se cū toto Uisigothorum cetu cōfirmat in fide catholica. Constantinopoli nascit puer quadrupes: ⁊ alter duos vertices habens: que pdigia p̄trendunt aduersa locis in quib⁹ nascunt. Circa illa tpa regnabat in Hybernia Phultanus. Et in Scotia Brendanus (alꝰ Brendinus) cui frater erat noīe Adelphius: de cui⁹ Adelphij filia q̄ vocata est Selgehes genuit rex Hybernie Phultanus sanctum Furseum de quo infra: et fratres eius Foillanū ⁊ Ultanū. Et hucusq; Greg. Turoñ. historiaꝝ Francorum digessit. ¶ Circa illud tps tunica domini nostri Jesu christi in ciuitate zaphat non longe ab Hierosolyma confessione Symeonis iudei inuenta: ⁊ ab epīs Brego. Antiocheno ⁊ Thoma Hierosolymitano ⁊ Joanne Constantinopolitano Hierusalē in loco vbi crux christi venerabatur est posita. Saugericus Lameracē. eps claret. Ea tēpestate Agilulphus rex Longobardoꝝ in Romanos insurgit. Sed

Irruptio Lōgobardoꝝ in Italiā.

a gente Theudelinda regina non multo post cum eis fedus iniit. Huic regine Greg. papa libros dialogoꝝ misit. ¶ Ingobardi⁹ diebꝰ illis irruētes Lōgobardi in montē Lassinū: diripuerūt oia q̄ in monasterio scti Bñdicti inuenire potuerūt. Nemonasterium vero tenere valuerūt: sicut eidē famulo suo dñs p̄miserat: vt si res gentib⁹ traderet: alias tū saluaret. Monachi sancti bñdicti. ergo fugiētes Romā petierunt: codicē regule a bō Benedicto editū ⁊ pondus panis atq; mensurā vini secū deferentes. Sol a mane vsq; ad meridiē minoratus est vsq; ad tertiā sui partē. s. per eclipsim subtracta luce. ¶ In Nilo Egypti flumine visa sunt alialia humane forme: vir scz ⁊ mulier vsq; ad lūbos sup aquā extātes. Qui ⁊ ab hoīb⁹ p deum adiurati a mane vsq; ad nonā se videndos p̄buerunt. Et vir quidē erat pectoribus ⁊ vultu terribilis/rufa coma/caniscq; permista. Mulier aūt mamillas habebat: ⁊ femineū vultuꝝ cesariesq; plixas: ⁊ oia pl's admirabat nudos vsq; ad lumbos: reliquū aqua operiebat. ¶ Anno. xvij. Mauritij con

Constantinopolitani.

tētio inter Romanā ecclesiā ⁊ arrogantiā Joānis Constantinopolitani: qui nomē sibi vniuersalis p̄siarche vsurpauerat: sub Pelagio papa incepta et a Brego. inde non leuiter agitata: non ante quiescere potuit q̄ Joā. ipse subita morte obijt. Multe Brego. epl'e circa hoc contra Joannem reperiunt. Augustinꝰ epūs Anglorum consecratus ab Etherio epo Arelatensi: sed missus illuc cū aliis a bto Brego. habita synodo cū Britonū ⁊ Scotorum epīs: q: sacerdotes ⁊ monachos inuenit aduersarios veritatis: quos voluit habere socios predicationis terruit eos vaticinio future sup eos calamitatis. ¶ Anno. xxj. Mauritij occidētales Angli cū rege suo Sigisberto cōuertunt ad fidē christi per Mellitum epm̄ missum cum Augustino p̄fato a Greg. papa. Et per Aug. ip̄m archiep̄m translata est dignitas archiepatus que p̄ius Londonijs erat ad Cantuariēsem ecclesiā. Precedente maxima siccitate / locustarum agmina in maxima multitudine subsequunt: que q̄cq̄d in aruis virescebat depascendo ingentem famem biennio facere. ¶ Exarchus Italie primus creatur Patritius Romanus populo Romano: et princeps primus contra Longobardos: q̄ magistratꝰ apud eos antea non fuit. Ipse em̄ ciuitates q̄ p̄ius a Longobardis tenebantur recuperauit scz Butriū: Polimartium: Ortas: Tudertū: Ameriam: Perusium: Luciolas: et alia multa. Agilulphus rex Longobardorum cum Cachano rege Hunnorum pacem firmat illam ipse postulante per legatos e Pannonia. Cometes per mensem apparuit.

Cātuariensis epatus

Exarchus Italie imperatoꝝ.

§. X. De occisione Mauritii fa

cta per Phocā successorē eius in imperio. Deniq; Mauritius quū Greg. papā cerneret votis suis nō annuere vtpote q: non erant iusta: libertatē vocis tāti pontificis reprehensionisq; cōstantiā admirat⁹: ad exercendā in eū tyrannidem nitebat. Sed eodem anno scilz vltimo imperij sui: vt refert Jo. diaconus. vir quidā monasticis indumētis vestit⁹: diuina quadā virtute commotus apparuit: spataq; dextera accipiēs: quā scz a foro vsq; ad statuā eneaz gladiatoris nudam circunferēs imperatorē gladio morituruꝝ p̄dixit. Qō Mauritius vt p̄cepit a tyrānide Brego. inferenda se continuit ⁊ iudiciuꝝ diuinū qō ei cōminatus fuerat: cito se subituruꝝ tāto magis timuit: quāto Brego. credidit nō posse mentiri: qui aliq̄n p epīas quasi hoc cōminatus fuerat. Morq; scripto p̄ces cōpositas tam idē q̄ cūctis p̄siarchis epīs et monachis ciuitatū siue solitudinum / pecunias multas cereos ⁊ thymiamata destinauit: hoc potissimum deprecans quatenꝰ in hoc seculo merita suoꝝ malorū reciperet: nō in futuro seculo. Quūq; ⁊ hoc ipse p̄ multa tpa cū lachrymis postulasset quadā nocte dormiēs videt ante eneam palatij portā se coram multo pplo enee statue saluatoris adsistere. Eunc vox terribilis facta ex ipso incarnati verbi charactere. idest figura enea dicēs. Date Mauritiū. Et capientes eum iudiciorū ministri: statuerunt eū ante imaginē illā saluatoris. A qua vox exiuit. Ubi vis reddā tibi mala que in hoc seculo perpetrasti? At ille rñdit. Amator hoīm dñe ⁊ iuder iuste: hic potius ea mihi ⁊ nō in futuro seculo redde. Statim diuina vox iussit tradi Mauritiū ⁊ Cōstantinā vxorē eius cū oibus filijs et filiabus suis omniq; cognatione sua Phoce militi. Euigilans aūt vocari ad se fecit Philippicū generum suū: quē olim suspicat⁹ fuerat imperiū eū sibi velle auferre. At ille suspitiōe perdendū se esse conijciens aduocata Bozdiana vxore sua tanq; eā non reuisurus vltimū vale dixit: sacramētoq; cōionis accepto ad palatium venit. Cubiculū imperatoris ingrediens ad pedes imperatoris pcidit. Cui imperator adsurgens: ad pedes ei⁹ nihilominus ⁊ ipse corruit dicens: ignosce deprecor mihi: q: diuina reuelatione edoctus/cognoui q̄ nihil in me qō suspicabar commiseris: sed si quē in agminibus nostris cognoscis qui Phocas soleat vocitari: dicito mihi. Et Philippicus diu apud se recogitans ait. Unū Phocā cognosco qui nuper p̄curator ab exercitu nuncupat⁹ contradicebat tuo imperio. Quū vero Mauritiꝰ de qualitate eius quereret: rñdit. Est quidē iuuenis ⁊ temerarius: attamē timidus. Et Mauritius. Si timidus (inquit) est: p̄fecto ⁊ homicida. Dūcq; sup hmōi rogaret: in crastinū Magistrianus ab heremitis quib⁹ imperatoris p̄ces portauerat rediēs: responsum retulit dicēs. Dē

recepta

recepta penitentia tua saluabit alam tuam: et cū sanctis tecū tota domo tua constituet. Imperio vero cū ignominia et discrimine decides. Quib⁹ auditis Mauritius deū glorificans penitentiā tenuit. Sed a cupiditatib⁹ vsq; adeo nō recessit: vt exercitus in periculosis hyemare: et transito Danubio victus sibi de Sclauozū regione periclitabundis quereret me videlz alimenta publica manducarent: petro priori feralibus literis mādaret: qui tartarchis vocatis ait. Nimis mihi videntur grauia imperatoris precepta: Romanos in aliena hyemare prouincia. Nam et illi non obedire seuus est: obedire vero seuissimū. Nullus bonus parit auaritia: quia mater oīm malozū cōsistit: qua imperato⁹ languens horum maximozū malozū Romanis causa efficit. Exercitus itaq; hoc per tartarchas audito ad seditionem cōuertit: exaltatumq; sup clypeū Phocam centurionē hexarchū acclamarunt. Fugatoq; pretore Theodosio filio imperatoris et Germano socero ei⁹ nūtios dirigūt: vt alter eozū sibi imperare studeret. Illi nullo modo cōsenserunt: immo Mauritio retulerunt. At ille Germanū perdere voluit: qui qm̄ in ecclesiam fugerat: filiū tanq; pdītorē sui cōsilij flagellauit: multosq; ad hunc ab eadem ecclesia extrahendū transmittens: nunq; permittitur: immo multis cōuicijs a populo lacerat⁹. Martinista hereticus appellatur. Et commota intra Constantinopolim graui tumultu Mauriti⁹ dissimulato habitu cum vxore et filijs nocte Dyomonem cōscendit. Fugiens apud sanctū Antonomon venit. At vero Phocas cum exercitu imperato⁹ efficit: a quo Mauritius cum filijs et vxore et filiabus apud Macedoniā: quēadmodū sibi denuntiatum fuerat: decollat. Igitur septimo kalēdarū Maiarū imago Phoce et Leontie vxoris sue augusto⁹ / cū eozundem fauorabilibus literis delata est Romā. Et postq; a clero et senatu acclamatū est eis in basilica Julij: iussu Bzego. in oratorio sancti Cesarij in Lateranensi palatio constituto reponitur. Quūq; Phocas factus imperato⁹ mandari sibi Romane sedis diaconū cū magna humilitatis reuerentia postularet a Bzegorio qui tunc Rome presulabat: Bzegori⁹ ita rescripsit. Considerare cum gaudijs et magnis actionibus gratiarum libet quantas oīpotenti deo laudes debemus: q; remoto iugo tristitie ad libertatis tempora sub imperiali benignitatis vestre pietate peruenim⁹. Nam q; permanere in palatio iurta antiquam consuetudinē apostolice sedis diaconē vestra serenitas nō inuenit: non hoc mee negligentie sed grauissime necessitatis fuit: quia dū ministrioēs huius ecclesie tam contrita asperaq; tēpora cū formidine declinarent atq; refugerent: nulli eozū poterat imponi vt ad vbez regiam in palatio permansurus accederēt. Sed postq; vestram clementiā oīpotentis dei gratia disponēte ad culmen imperij peruenisse cognouerunt: ipsi quoq; suadente letitia ad vestra vestigia venire festinant: qui illuc prius accedere valde timuerūt. Lator aūt presentū qui primus oīm defensoꝝ fuit: bene mihi ex longa assiduitate compert⁹ est vita/fide/moribus approbatus. Hunc aptū pietatis vestre vestigijs esse iudicaui: vñ eum authore deo diaconum feci: et sub celeritate transmittere curaui. Qui cuncta q; in his partib⁹ agunt: inuēto opportuno tpe valeat clemētie vestre suggerere. Cui rogo clementia vestra pias aures inclinare dignet vt tanto celeri⁹ nobis valeat misereri: quāto afflictionē nostrā veri⁹ et ei⁹ relatiōe cognouerit⁹. Qualiter eīm quotidianis gladijs/et quātis Lōgobardozū incursionib⁹: ecce iā per. xxxv. annozū lōgitudinē premimur: nullis explere suggestionib⁹ valeam⁹. Sed in oīpotēti deo pfidim⁹: q; q̄ fusci tauit in republica pios dños: extinguet crudeles inimicos.

Mauritio trucidato Phocas īperiuz assumit

¶ De sancto Hoare confessore/et Brigida regina Suetie. Capitulum. vij.

DE sanctis qui claruerūt

vita et miraculis tēporibus prefatozū imperatozū. Et vt refert Sigisbert⁹ anno. xvij. Mauritij imperatoris sctūs Hoar venēs ex Aquitania claret in Gallia. Hic vt narrat Vin. spe. hist⁹. li. xvij. ex gestis ei⁹: in suburbano Treuerico iurta fluuiū eccleſiā fecit: multasq; sanctozū reliquias collocauit. Ibi die nocuq; deo seruiebat in ieiunijs/vigilijs/oratione/et predicatiōe: multosq; paganos conuertebat: et egrotos sanabat. Unde diabolus virtutib⁹ ei⁹ inuidēs: multis ei tribulationes ingessit. Itaq; contigit vt legati epi Treuerici noīe Rustici / Alboinus et Alamānus ad cellā viri dei quasi speculatozes aduenirēt: vt ibi aliquā rem nouā vel inanem inuenire possent. Uiderunt ergo q; more solito mane post psalmodiā et missam cū peregrinis et pauperib⁹ in charitate cibum sumeret. Oō ipsi non charitate sed gulositate fieri existimātes: accusauerūt eū ad archiepm dicētes se eum vidisse sine tēperamento mane comedere vel potum sumere. Quod audiens archiepus iussit illos legatos illuc redire: et sctm̄ dei Hoarē sibi pītari: dicēs q; inquisitionē de eo facere vellet: vt posset scire quo ingenio vel arte talia presumpsisset plebi sibi commisse exēpla monstrare. Qui venientes ad beatū Hoarē loquuti sunt dolose: putātes q; accusationē illā p quā eū infamauerūt: possent blāditijs verboꝝ obtegere. Archiepus inquit⁹ noster Rusticus salutē tibi mandat: iubetq; vt ad colloquiū eius Treueros festināter accedas. Hoc audiens sctūs Hoar cū gaudio dixit. Faciat mihi deus vt possim ei obedire: q; obedientia sine mora est faciēda. Et nocte quidez illa fecit eis cenam sm vires suas: et ipse in laudibus vt solebat fuit perseuerās. Mane facto postq; cursum suū finiuit: missarū solennia celebrauit. Quūq; cōpleſſet diuinū officiuz die illo/dixit ministro. Fili fac nobis letū die de abundantia nra: vt isti legati archiepi simul nobiscū faciant charitatē: q; in itinere sunt: et forsitan de⁹ aliquē pauperē vel peregrinuz adducet: vt pariter epulemur. Oō audiētes illi: nō potuerūt malignitatez cordis abscondere: nec ei voluerunt cōsentire. At sanct⁹ introducto quodā peregrino per charitatē comedit cū illo. Oō vidētes legati cū letitia strauerunt equos dicētes. Nunc manifeste vidimus qō nūtiemus archiepo. Accepto itaq; a viro dei cibo et potu vasculis ad viaticū itineris/ambulantes cum eo ceperunt fame et siti vehementer vrgeri. Mittēteſq; manus ad cistarchiā et vtrē nihil inuenerunt: quum vtiq; de domo Hoaris sufficienter secū deportassent alimoniam. Et ait Alboinus ad Alamannū. Talem ego famē et sitim nūq; habui. et hec dicens cecidit de equo suo quasi mortuus. Alamānus vero cōuersus ad famulū dei ait. Succurre nobis pie sacerdos christi: q; fame et siti morimur. Sctūs Hoar quum hec audisset: cū gaudio ait. Hodie filij qm̄ indigū vidistis: charitatem facere non debuistis recusare: ista vero q̄ nūc patimini ad correptiōē vos de⁹ me⁹ permittit fieri. Dū hec eis diceret: et fames eos nimis vexaret: venerūt tres cerue mire magnitudinis trinitatē representantes. Que iusse ab eo stare se firmauerunt: et multis eas in vasculo: et iussit exinde illas abire. Sāctus aūt ex illo lacte liniuit corpora illoꝝ: et statim nullum dolorē qui eis acciderat ex fame senserūt: inde confortati mittēteſq; man⁹ ad sartiunculas suas inuenerunt ei cibum et potuz et epulati sunt. Quūq; mirarentur secū de ijs que acciderāt et timerēt: iter pſequentes demū Treueros venerunt. Seruus aūt dei Hoar p oratoria et ecclesias sanctoruz sicut solit⁹ erat facere pgebat. Predicti aūt legati acceden tes ad archiepm suū inuenerunt euz in solio suo in synodo sedentē cū clero suo: et narrauerūt q; acciderāt eis: et que viderāt. Que quū audisset cū iracundia cepit dicere. Inquantum intelligētia cordis considerare valeo: cōsuetudo huius pertinacis viri qui sic mane comedit et bestias mulget: sine dubio pot⁹ gulositati deputāda est q; ieiunio. Inquirendus est tū: quam ob rem vel quo humane laudis desiderio hoc faciat: et vtrū ex parte dei sit: an ex pte aduersarij. Uix verba cōpleuerat: et ecce vir intrauit in domum in qua ipse archiepus residebat. Et ingressus cepit circunquaq; respicere. si forte esset locus vbi posset stare discipulus ei⁹: et capā suā pēdere seu abscondere. Dū ergo circunspiciens vidit in angulo dom⁹ quasi silr̄tudinē fustis: q; certe non erat fustis. sed radius solis q̄ per fenestrā penetrabat interioza māsionis. Quūq; appropiasset ad radium solis speciez grossioris partice pretendētis: appēdit capā suā sup ipm radium: ibiq; precepit stare discipulū suum. Quod quū vidisset Rusticus archiepus vna cū clero suo dixit. Uidetis nūc quid fecit? Uere si hec causa ex deo fuisset: tam mane nō comedisset: q; anteriozes sancti per oratione et ieiunia intrauerūt in regnū dei. Hoc aūt mirabile factū quod video: quid sit oīmode nescio: fz inde non mediocriter stupeo. Mane comedit et bibit et nunc etiā capam suaz radio solis suspendit. Accedat ergo propius vt reddat rationē super his circūsidentibus. Cui vir quidā venit portās in brachio suo infantem tres noctes habentē qui profectus fuerat in clocā marmoreaz vbi pauperule femine solent infantes suos lactare. Quem videns archiepus dixit ad sanctum Hoar. Nunc oportet vt ostendas nobis mysterium tuuz si verū sit an falsum. Si verū est: per verā obedientiā precipio tibi vt facias istum infantē nobis innotescere genitorez suum et genitricez suam: si hoc facere poteris: credemus tibi et virtutibus tuis. Sinautem nihil tibi credere debemus. Tunc vir dei suspirauit grauiter: et lachrymas fudit: rehementer admirans quam ob rem pontifex suoꝝ operū viruperato⁹ talez sibi inanem atq; ineptam obedientiā pecepisset. Et fundens orationem ait. Sancta trinitas te inuocoratq; te infans in nose trinitatis diuorum genitorez tuum per nomen denominet: et sil̄r genitricē tuaz. Ridens infans ait. Iste Rustic⁹ est pater meus: mater mea Affligia nuncupatur. Quo audito eps cecidit velociter ad

Diuus Hoar vt te pbi tate clarus.

Sancti Hoaris miracu luz non pulgat.

pedes sancti Boaris dicens. Nunc scio vere te sanctum esse dei seruū: cui scelera q̄ ita absconsa putabā vt nullus sciret preter me ⁊ mulierē ⁊ vnum puerū meū tibi patefacta sunt per ipsius nati mei verba. Hec audiens beatus Boar stupore miraculi repletus ait. Heu heu oñe quare per me miserū pctā tua hactenus latentia facta sunt manifesta ⁊: Melius fuisset spontanea cozā deo secreta cōfessio: ⁊ ista contra votum tuum ignominiosa publicatio. Deinde solicite ac benigne monuit eū ad pniam dicens. Quantum saluator noster est pius ad dimittēdum: tantū oportet nos esse paratos ad penitendū. Ego aūt inquantū pietas diuina vitā mihi condonauerit ⁊ exaudire dignabit: septem annis pniam pro te cōpellente charitate fraterna iam deliberaui facere. Tante sanctitatis famā ⁊ noua gesta audiēs Sigisbert⁹ rex Francozum: statim missis legatis suis fussit sanctum Boar ad se venire. Mirante autē rege atq; discente oia q̄ facta fuerant a sancto miracula: ois populus acclamabat ad regem vt faceret eū archiepm Treueris ciuitati. Quod quū ei gratum esset: rogabat sanctū dei vt huic rei consentiret. Cui respondit seruus. Melius est mihi mori ⁊ sup epm adhuc viuētem accipere ministeriū eius ⁊ peccare in conspectu dñi. Dimitte o rex Rusticū deū ne facinora sua: si vis vt dñs dimittat tibi pctā tua. Quumq; rex multus super hoc instaret: ⁊ eus rogaret omni populo ⁊ clero hoc postulante: dixit Boar. Gloriosissime princeps sine me prius redire ad cellā meam: vt ad responsum tue celsitudinis me preparem. Cui rex. Vade in pace ⁊ transactis viginti diebus veni ad Mettensem ciuitatem ad respondendum. Reuersus ergo ad cellā cepit contristari ⁊ valida febre fatigari. Quid multa? Die ac nocte dominum precabatur vt daret ei defensionis sue auxiliū ⁊ eriperet eum de tam graui iugo quod rex ei imponere cupiebat. Sicq; sex annos transigens ad regem redire non valuit: sed demum in senectute bona in pace quieuit.

Sācta brigida

§.I. Ante ea tempora imperāte

scilz Justino seniore: vt refert Gisibertus refulsit sanctitate ⁊ miraculis admiranda sctā dei girgo Brigida in Sueria. Hec siquidē vt narrat Vin. spe. histo. lib. xxij. de christianis ⁊ nobilibus parētib⁹ orta in Sueteria: a puericia bonarum rerū studijs inoleuit: pudicicie ac sobrietati semp intēta: ⁊ de bonis ad meliora crescens: ab ipsa puellari etate signis extitit admiranda. ¶ Quū a matre sua trāsmissa esset vt de vaccarū lacte butyrū congregaret: et ad pondus redderet sicut alie puelle in illis regionibus facere consueuerant: hec virgo iam hospitalitati dedita / magis volens deo ⁊ hoibus obedire: pauperib⁹ ⁊ hospitib⁹ trā lac ⁊ butyrum largiter distribuere cepit: ⁊ quū tps aduenisset vt oēs redderent fructū vaccarū: cooperatrices eius monstrauerūt opa sua: ventū est ad Brigidā vt redderet opus suū: que pauida nō habēs quid redderet: q; totū pauperib⁹ erogauerat: timore mīs pauida rotā se cōuertēs ad dñm ad oronē cucurrit: quā dñs exaudiuit. Et mox post oronez super oēs cooperatrices suas opus suū in butyro amplius abundans matri assignauit. ¶ Nō multo post quū parentes ei⁹ more humano eā despōsare voluissent: illa celit⁹ inspirata virginē castā sevolens ⁊ vouēs christo exhibere: ad epm sanctissimū Machillā nose perrexit. Qui palliū album ⁊ vestē candidā sup ei⁹ caput imposuit. Que cozā deo ⁊ epo genua flectens humiliter ad altare: ⁊ suaz virginalē cozonā dño offerens: vt fundamentū ligneū altaris retigit: statim viride factū est: ⁊ vsq; hodie sic virescens languores a fidelib⁹ pellit. ¶ Quū aliq̄ lardū aduenētibus hospitibus in chaldaria coxisset: cani adulāti ac flagitanti misericorditer dedit: ⁊ tū quū lardū de chaldaria tractū ac postea hospitib⁹ diuisum fuisset: plenissime est repertū ac si nihil inde dēptuz fuisset. ¶ Aliq̄ quū conuocasset messores ac operarios in messez suā: ⁊ facta esset dies nebulosa ⁊ pluuialis valde p circuitū in prouincia tota: ⁊ in eius messem gutta aque non cecidit. ¶ Quum oues suas aliq̄ pasceret in campestri ⁊ herboso loco: munia inundatione facta humectis vestibus domū rediit. Et quū radius solaris per foramina dom⁹ intrinsecus intraret: illa umbrā obtusa oculoruz acie arborē fuisse trāsuersam ⁊ firaz putās / desup suā vestē cōplutam posuit: ⁊ ita ⁊ ⁊ in arbore grādi ⁊ firma in ipso tenui solari radio pependit. ¶ Leprosis ab ea petētib⁹ ceruisiā in potū quū illa nō haberet: aquā purā benedicens cōuertit in ceruisiā optimā ⁊ illis dedit. Lapidē in salem conuertit cuidā ab ea sal postulanti. Ceco nato oculos restituit. ¶ Quidā nequissimi quū ei furati fuissent boues: ⁊ fluuium cum eis transire vellent: submersi sunt: bobus saluis ⁊ reuertentibus p se ad domuz sctē Brigide. ¶ Aper ferus ⁊ syluester ad gregem Brigide cursu precipiti peruenit. s. porcozū. Quē sctā videns benedixit: ⁊ statiz oīm feritate deposita cū grege porcoz⁹ pmansit.

¶ Quidā simplex vidit vulpem ambulantē per regis palatiū: quā nescius esse domesticā ⁊ varijs artibus agilitatis edoctā occidit. Quo cognito rex iratus iussit illum occidi: ⁊ vxorē eius ⁊ filios ⁊ oīa q̄ habebat in seruitutē redigi: nisi sibi vulpes sil'r edocta redderetur. Quod audiens Brigida iuncto curru regem rogatura per planitiem cāpi pergebat per viā q̄ ducebat ad palatiū regis: ex intimo corde rogans deū vt puideret. Starūq; dñs vnā de feris vulpib⁹ ad eaz trāsmisit. Que currēs per cāpestria appropinquauit currui beate Brigide: ⁊ leuiter se eleuans intrauit currum eius: et sub veste sancte Brigide se constituēs: imāsuete in curru cuz ea sedebat. Perueniens ad regem Brigida rogare cepit vt qui ignorans deliquerat absolueretur. Noluit rex nisi sibi filis vulpes restitueret. Protulit Brigida vulpem omni calliditatis artificio edoctā: vt prior fuerat. Mirat⁹ rex iussit illū reū liberū abire. Non multo post illo liberato quū sctā rediisset domum: vulpes dolosa inter turbas se torquens ⁊ callide mouens aufugit: ⁊ capi nō potuit. ¶ Nouē viri consueti erāt superstitione quadā nefaria votis ⁊ iuramētis se adstringere: ⁊ in kal. Junij hoiem iugularent. Quib⁹ Brigida predicabat vt ab hoc errore desisterēt: ⁊ q̄ noluerūt nisi prius voto cōpleto. Illa aūt p execratione erroris eoz cepit dñm rogare. Egressi illi viri contēplant imaginē instar viri quē volebant iugulare: quā cōtinuo suis lāceis cōfoderunt: ⁊ quasi post triūphū de aduersario suo cū armis suis cruētatis ad Brigidā reuertūtur: ⁊ sic ad penitentiam conuertuntur. ¶ Arborem ingentē excisam sua oratione ad locum destinatum transmisit. Multa alia miracula fecit.

¶ De sanctis Carilepho, Gregorio Lingonensi / ⁊ Gregorio Turonensi / ⁊ alijs. Capitulum. viij.

Emporibus Childeberti ⁊ Clotarij regum Francozum floruit sanctus Carilephus: ⁊ in castris sctē ecclesie contra potestates aereas clypeo fidei precū: spicula doctrine cōtorsit: fulmineq; miraculoruz effulsit. Hic in Arimīnēsi territorio clarissimis parētib⁹ ortus: doctrine gra in monasterio Menate mittit: vbi literarū facūdiā ⁊ sancte cōuersationis excipit formā. Quūq; veller singulare cōtra diabolū inire certamē ⁊ heremiticā vitā duce re: eiusdē cenobij monachus Anit⁹ nose colloquutiōis gratia adfuit: vir meritoz summoz p̄rogatiua predit⁹. Dū ergo inter se colloquia serūt: codicē sancti euāgelij aperūt: ⁊ linea q̄ prima fronte occurrit: hec fuit. Qui amat patrē aut matrē plus ⁊ me: non est me dignus. Itaq; trās Anit⁹ qui apotheci ministerialib⁹ erat prepositus: claues cellarij clam abbatis sui supposuit ceruicali: ⁊ pergentes simul in suburbiū Aurelianēse deuenerūt. Auditaq; sancti Maximini fama: qui ibi monachoruz cohortib⁹ in cenobio Mitiarēsi degentiū preerat: ad eū visendū cōuolauerūt: ⁊ ab eo humanitus recepti: sacerdotali dignitate p eum insignit⁹ sunt. Sed postmodū habitaculū remotius pquirentes: vastas partiti saltus solitudines expetunt: quas dū peragrāt inter opaca queq; nemoruz ⁊ lustra abditissima ferarum: obuiuz se tulit eoruz cōspectib⁹ fertilis locus qui tūc Pirriacus dict⁹ est: ⁊ nunc cella sancti Anitri vocat: fonte aque ibi repto: illic plurimis diebus cū sctō Carilepho deo seruierūt. Et quum fama sancti Aniti aures regis occupasset: iussu regis basilica ibi fabricat: opibusq; regijs ditatur. Btūs autem Carilephus p̄spera mūdi vitare: ⁊ aduersa ob sui custodiā appetere pponebat: vñ a sctō amito discedens in interiora intrauit deserti. Assumptoq; secū cōmilitone suo: pedē vertit in partes Cenomānice vrbis. Tādem diuertit in locum Lasagnani nūcupatū: ⁊ accessu secretū: terre fertilitate iucundū. Itaq; heremi pater ferarum adventu sepe visitabat: vt quodāmodo dictum videret. Et bestie terre pacifice erunt tibi. Inter hec Childebert⁹ cū coniuge sua ⁊ oīm comitatu pres Cenomanicas adijt: ibiq; consistēti nuntiat bubalū inusitata bestiā in locis illis delitescere. Rex autē gaudēs iussit venatores preparare necessaria bestie capiēde. Quūq; terrā curiose perrarēt: miser iam capiendus bubalus ad sanctū Carilephū decurrit: quasi singulare adiens suffragium. Venatores tandem deuenerunt ad locū vbi erat vir sctūs ⁊ bubalus post eum. Tunc ministri insolita rei nouitate turbati: nec bestiā attingere: nec sctō viro aliquā molestiaz ingerere ausi sunt. Rex vero viso miraculo nequaq; dei potētiā honorauit. sed indignatus ait. Uñ vobis o incognite p̄sone tāta p̄sumptio: vt mei iuris saltū nullo consedēte ausi sitis irrūpere: ⁊ nostre venationis dignitatē in aliquo mutilare? Cui sanct⁹ rīdit. O rex bone nequaq; despectus tui gra aut cōturbande venatiōis lustra ferarū irrūpimus sed vt familiarius atq; enixius dñi occuparemur seruitio inaccessibilia hoim loca petiuimus. Precepitq; rex turbat⁹ vt inde

Carilephus et Anitus sancti.

vt inde recederēt. Ger⁹ autē dei regē inuitauit ad potum vt refocillaret. Cui non acquieuit: sed eū contēnens quum redire tentaret: equ⁹ cui insidebat immobilis steterit: nec calcaribus cruentatus mouere se poterat. Quisq; ex eo stupe-rent cū rege oēs huius rei causaz ignorātes: dixit quidā ex illis prudentior ceteris. Optime rex hoc existimo accidisse q; contumeliose tractasti illū dei seruū: quē etiā horrat⁹ est vt nuntiū mitteret ad virū dei veniā petens. Qō quū fecisset: ait sanctus. Vade & dic regi vt reuertatur: q; eē iratus sine benedictione recessit hoc ei euenit. Ad regem ergo nuntius celer reuersus: qō sibi iniunctuz fuerat retulit. Mox; solutis nexib⁹ equus se mouit: & reuersus ad sanctum Carilephum veniā prostratus cū lachrymis petijt & obtinuit: postulans humiliter vt qō prius obtulerat vinū afferret ob deuotionē bibendū. Quisq; vir dei calicem vnum vini porrexisset regi: bibit ex eo & comitiua sua. Mirū autē erat vt vas vitreū paruulū in tantam copie magnitudinem exuberasset: vt oēs sufficienter biberēt: nec tñ detrimētuz inopie sustineret. Regina quoq; Aldiogadis nobilissima et deuota: audita vite qualitate: cibi scilicet parsimonia: noctium insomnietate: vestium vilitate (cilitio enim obuoluebat: et in nuda homo dormiens iacebat) desiderans presentia eius frui: promisit ei oīa fisci illius vbi residebat se daturā: si eaz visitare dignaret. Qui venientibus ad se regine nuntijs ait. Equū est mihi & salutare cauere mulieb⁹ez aspectum: ne capiar ego laqueis inimici incolēs squallida heremi loca. Ite ergo optimi iuuenum: & dñe vestre hec verba referte. Si q̄d prealeo: pro ea dñm exorabo. Certum autem habeat q̄diu in corpore fuero: faciē mulieris me nunq; visurum: nec hoc cenobiolum vnquā ingressui mulieris patebit. Paulopost monachis adstantibus dissolutionē corporis sui imminere predixit. Sed & fama quū percrebuisset per vulgi ora Carilephum nunq; visum mulieris aspicere vel ad cenobiū eius accedere permittere: quedā mulier inhonesta & curiosa huius rei experiri voluit eritum: & incisa coma capitis sui & vilibus vestibus assumptis accessit ad locū: armis accincta et baculo. At vero quū ireriora penetrare voluit: & curiose perscrutari: gemina capitis eius lumina crepitu repētino mulcrata sunt. Demonecq; peruasa horridā cruoris teterrimi vndā per os arca pectoris eius emisit. ¶ Post eius obitum scz sancti Carilephi/ad sepulchrū eius ceci illuminati sunt: infirmi sanati: & obessi a demonijs liberati. Sanctus vero Anitus abbas Carnotensis pagi quē Portēsi vocant exitū suū spū sancto reuelante predixit. Quo honorifice sepulto apud Aurelianensem vrbē ecclesia in ei⁹ honorē edificata est. Quisq; anniuersarius dies assumptiōis ei⁹ solenni ter celebraretur: alijsq; ciuib⁹ ad ecclesiā eius pergentib⁹: & quidā rastrū hīs ad pastinandam vineā vel purgandā iret quū argueretur ab alijs cur huic festo nō interesset: rñdit. Et hic quē colitis operari⁹ fuit. Verū quū vineaz est ingressus: facies eius ad tergū cōuersa est. Tunc tremēs cuz fletu magno spectantib⁹ pplis basilicā ingreditur: & post paucos dies oraus in eodē loco assidue directa ceruice conualuit.

Punit nolens colere festum sancti Aniti.

§. I. De sancto Gregorio Lingonensi epo.

Hic vt refert Uincen. spe. histo. lib. xxij. ex senatoribus Augustudunensib⁹ ortus est: & regionē illā per quadraginta annos rexit ita seuere & districte: vt rei eū sufferre nō possent. Habuit cōiugem noīe Armētanam de qua filios suscepit. Post cuius mortem electus est in epm Lingonensem. Sub pamb⁹ tritices hordeaceos tenues sibi faciebat apponi: & tritices frāgēs & erogans: hordeaceos nullo scīente comedebat. vinū etiam non bibebat: tale vitrū eligēs qō claritatē aque obtergeret. Multi de virga quaz ferre solebat signati energumini curabantur: & de strato eius si q̄s aliquid abstulisset egrotus curabat. Hic ignoranter sepulchruz sancti Benigni frequētare solebat. Cui sanctus Benignus apparēs corripuit eū: & monuit vt oratorium fabricaret super sepulchrū suū. Letusq; effectus p inuētione martyris flebat amarissime q̄ non prius phibuerat: & cryptā antiquitate collapsam decēter reparauit. Ibi habebat oratorū p amore martyris: in quo multoz sanctoz reliq̄e habebantur: ad qō nocte de sua domo baptisterio adherente pergebat: & ostium clausum sola manu pulsans aperiebat: ingrediensq; orabat diutissime in silentio: posteaq; voces sctōz cū eo psallentiū per tres horas & amplius audiebantur. Quo expleto ita ad lectulum caute reuertebat: & super stratū se deponebat: vt nemo sentiret. Obseruatores autez baptisterij claue sua ostiuz reserabāt & reseratū reperiebāt ac si nemo illud aperuisset. In die aūt sepulture huius Brezogij vidit quidā religiosus celos apertos. Defunctus vero facie habebat roseā: ceterū corpus candens vt lilium. Fecit autē se sepeliri iuxta sanctum Benignū. Et quū deferret ad sepulturā: vincti clamabant vt sui miserek: & ita aggrauatum est corpus eius vt sustineri non posset. Quo deposito trabs in qua inclusi erant: & coarctati pedes vincroz: repulsis obicibus scissa est media: et liberati sunt a iudice. Post multa rpa quū corpus eius ad aliū locum transferret: a sancto Letrico successore & filio eius facies eius integra & illesa inuēta est: & nihil in vestimento eius immutatū. ¶ Quedā puella die dñica pectens caput suū: sensit dētes pectinis ita affigi digitis suis vt valde cruciaret: sed ad sepulchrum sancti Brezogij curata est. ¶ Tēpore quoq; Justiniani imperatoris vt dicit Sigisbertus: florebant in Gallia duo fratres vterini & eodē die nati & pontifices cōsecrati Medardus ad titulum Nouiomēsem: & Hildardus ad Rothomagensem: & vna die absoluti a seculo & assumpti a christo. Et de sancto Medardo refert Uincen. in spe. histo. ex eius legenda/q̄ quū casulā quā ei genitrix sua dederat / ad artificem ferret: dedit eam cuidam ceco sibi obuianti Et similiter quicquid ad escam accipiebat duz gregem porcorum pasceret: egenis dabat: ipse de die in die egens. Quum aūt adhuc esset puer in scholis: predixit cuidam compari suo Eleuterio q̄ in actione publica comitiuaz assumeret: & quum. xxx. annorum esset: futurus pontifex esset. Quod sic accidit: factus eē epūs Tornacensis. in trāsitu autem Medardi vidit: Uilcarius presbyter celos apertos prorsus: et ante corpus sancti medardi luminaria micare videntibus cunctis qui aderant per tres horas: mox in terram grande fluxit diluuium pluuia nimis calida de celo cadente.

Sancti medardus et Hildardus.

§. II. Sanctus Bermanus terri-

Bermanꝰ parisiēsis epūs.

torij augustudunensis indigena fuit patre Eleuterio matre Eusebia: vt refert Uincē. spec. hist. lib. xxij. Dicta aūt Eusebia mater eius p eo q̄ hunc post alteruz intra breue spatium cōcepisset: pudore mota mulieb⁹ cupiebat eū aī partum extinguere. Et accepta potione vt eū extingueret: dum ei nocere nō posset: incubabat in ventrē: vt vel pōdere prefocaret quē venena nō lederēt. Habebat sociū Stratidium: cuius mater vt hereditatē Germani acciperet/filio suo temperatā potionē in ampulla cōdidit & vinum in altera: recipiens puelle vt venientib⁹ a schola ambobus / illi porrigeret vinū et alij maleficiū. Illa vero ignoranter mutauit ampulas et pocula: & illi dedit maleficiū/huic autē vinum. Cui Stratidio solicito impenso studio & si mors vitā nō abstulerit: tñ signū mortis infixit. Germanus igitur a venerabili pōtifice Nectario abbas adscisc⁹ ad sctm Symphoriaruz cuius bonis operib⁹ inflāmatus eps eū in custodiā tri. Ot. Cui nutu diuino aperiebat ergastulū/sed tñ nō inde exibat nisi supplex epalis ei daretur preceptio. Quisq; incendium fortuitū accidisset: rapta de foco cucuma: ascēdit Germa⁹ super fabricā cōcinens alleluya: fundensq; paululū aque in modū crucis restrinxit incēdia. Carilphus q̄dā Frācus rex ei⁹ inuaserat: quē vindicauit vsus singulis die⁹ tres eq̄s eius deorās: & dānuz semp triplicās donec ille resipisceret. Anna vxor Ebronis ingrediente ad eam Germano ait. Ecce sanctus Germanus coznuta facie mihi videtur incedere. Ebron vero eodē die iuxta sanctuz nullatenus presumpsit sedere honoris causa pariter et terroris. Credimus aūt q̄ p colloquio dñi sicut Moyses meruit sanctus iste cornutus videri. Ante quatuor annos cognouit se futurum epm. Uidit eē in sopore a quodam sene claues porte Parisiace sibi porrigi. et interrogans cur hoc fieret: accepit respōsum vt saluas animas faceret. Ciuitatis ergo illius epo deceden te dum regi Childeberto occurreret: mox electus est in epm Parisiensem. Eunte autem eo ad ecclesiam cuiusdam ville obuiū habuit quendā iuuenē Amantium noīe: quem deprehendit in vinculis ducit⁹q; recusaret legibus iudaicis subijci. Sed sancto Germano faciente signum crucis super eo/ois soluta sunt vincula. ¶ Itidem quum Parisijs ad ecclesiam sanctoz Gerualij et Prothasij causa orādi profectus esset et ianuis clausis ei negaretur ingressus: facto signo crucis pessulum reserauit. Quid plura? Quocūq; pontificis se conuertit presentia: nulla morboz⁹ generibus defuit medicina. Ante quē etiā demones non tolerantes ei⁹ presentiā/terribili vllulatu sua gemebant incendia. Et quū pedem efferret de domo vel ecclesia: videres strages demoniorus ante tanti pontificis ac triūphatoris obtutum. Cadebant circa sancti cateruatim vestigia diuersis modis effusa/hec muta illa clamantia: et velut ante iudicem gesta referrent: propria nō effugiebant tormenta. Ceterum eleemosynis quantum prodigus fuerit explicari non potest. Qui frequenter cōrentus vna casula vel tunica: quicquid erat residui nudum pauperem vestiebat vt inops calefieret largitore algente. Quāta etiam fuit in eo redemptionis effusio: quum ad nomen beati cōcurrerent vndiq; liberandi iugo seruicij? Quū vero ali-

quatenus nihil esset pre manibus/tristis sedens et anxius/ seuerus in vultu/austerus erat eloquio. Cunc si forte assis ab aliquo inuitaretur ad prandium: cōpellebat conuiuas aut ministros proprios vt conferentes pariter vñ vel vnū captiuum seruitio liberarēt. Quis vero digne repetat quāta virtus verborū in eius ore rotabat quū predicaret in populus vt omni literature nascerē stupor: et fieret in cōmune generalis cōpunctio: atq; ex ore dicēris crederes vt verba forma rentur ab angelo: ous pl⁹ quā homo loqueretur trāslat⁹ in mentis excessu: quum sinceritate dogmatis pectora plebis cogeret diuinis effiagrare pigmentis? Qui equitās in itinere semper de deo aliquid aut verbo contulit aut cantauit: cursum nudo capite ducens: etiam si nix aut ymber vrgeret. Quum venisset ad mēsam: confestim adfuit et minister recitans diuina colloquia: vt inter cibi fercula animi pastus alimento plus saturaretur conuiua. Nullū tēpus interpollās quo nō aut alij prodesset: aut nō ipse ꝓficeret. Dié añ obitus sui hoc modo predixit. Ante aliquot dies vocans ad se notariū suū: imperat sup lectū suū in cubiculo scribere hoc tantūmodo. v. kalē. Junij. Sed nescientibus cunctis q̄d hoc esset: postea sanctus suum discessum de seculo manifestauit. Nam illa die fere octogenarius migrauit ad dñm.

§.III. De Sancta Radegunde

regina in francia. Hec natione barbara fuit de regione Toringa: patre rege Berengario: que regione Francorum victoria deuastata: exiuit de patria. Cum inter ipsos quorus erat in preda regalis puella/fit cōtentio de captiua. Et nisi reddita fuisset transacto certamine: reges inter se arma mouissent. Que veniens in sortem Clotarij regis in Ueromanduos ducta: apud Atheias villā regiā nutriendi causa custodibus est deputata. Quā quum preparatis expēsis Victuariaci voluisset rex predictus accipere: nocte cum paucis ela psa est. Deinde quū ad Suessiones eā direxisset vt reginam exigeret: illa euitabat pōpam regalē: ne seculo cresceret: sed cui debetur etiam humana glia nō mutat. Nupsit ergo terreno principi: nō tñ separatur a celesti: ac dū sibi accessisset secularis dignitas: plus se inclinauit voluntas q̄ permitteret dignitas: timensq; ne adeo degradasset quū mundi gradu proficeret: se cū sua facultate eleemosyne dicauit. Nam quū sibi aliquid de tributis accideret: oibus q̄ venissent ad eā/ante dedit decimas q̄ accepit. Deinde q̄ superat monasteriis dispensabat: et quo ire pede non poterat: misso munere circūibat. Item nocturno tpe quū reclinaret cum principe: rogans se pro humana necessitate velle consurgere: et leuās egressa cubiculo tādiu ante secretū oroni incūbebat iactato cilitio: vt solo calēs spū taceret gelu penetrata: tota carne premortua. de qua regi dicebat habere se magis iugalem monachā q̄ reginā. vñ et ipse irritat⁹ p bonis erat asperrimus. sed illa p parte lenies/p parte tolerabat rixas modeste illatas a coniuge. Diebus vero q̄dragesime saris est scire qualiter rexerit se inter vestes regias singulariter penitens. Igit appropinquante ieiunij tpe ad religiosas monachā noie Piam mittebat: cui sctō ꝓposito illa dirigeret: veneranter in linteo sigillatū cilitiū: q̄ sancta induens ad corpus p totā quadragesimā subter vestem regias dulci portabat in sarcina. Si añt rex deesset q̄s credat q̄r oroni se diffunderet? qualr se tanq̄ presentē christi pedibus alligaret: et quasi repleta delitijs si longo ieiunio satiaret in lachrymis? Cui despecto ventris edulio: christus erat tota refectio. et tota fames erat ei in christo illud q̄ pietate peragebat solicita. Qualr vero si q̄s p culpa criminali vt assoleret a rege interfici deputabat: sanctissima regina mouebat cruciatu: ne desinatus reus moreret gladio? Qualiter concursabat p domesticos fideles seruientes et pceres: quorū blanditiis mulcebat animū pncipis: donec ex ipsa ira regis vnde pcesserat sors mortis/inde curreret vox salutis? Hijs igit beatis actib⁹ occupatā intantū puerit diuina clemētia: vt etiā in palatio dū adhuc esset laica: dño largiente per eam declararent miracula. Denicq; in villa quadam dum perambularet sanctissima: rei truci pro crimine succurri sibi clamabāt vociferātes de carcere. Ipsa añt q̄d esset interrogat mētiunt ministri q̄ medico turba eleemosynā qreret. Interea a iudice cōpellitur tacere q̄ tenebant in cōpede. Quū vere nox superuenisset: fractis vinculis soliti sancte occurrunt de carcere. Et q̄m aliqua occasione diuinitate prosperante casus cedit ad salutem: vt hec religiosius viueret: frater interficitur innocenter. Directa igit a rege veniens ad btm̄. Medardum Nouiomi supplicat instanter vt ipsam mutata veste dño consecraret. Morq; vestimentum nobile quo celeberrima die solebat pompa comitante regina procedere. erutā ponit in altari. et ablatis ornamentis et gemmis mensam diuine glorie onerat venerabilis. cingulum auro ponderatum fractum dat inopis pauperum.

§.IIII. Porro predicte sancte

Radegundis mens intenta ad xp̄m Pictauis inspirante et cooperante dei gratia monasteriū sibi p ordinationem precelsi regis Clotharij cōstruxit. in q̄ gaudens ingressa est: vbi et pfectionis ornamenta cōquereret: et magnā cōgregationē puellarū christo nupturo sponso aggregaret. Que electa abbatissa et iā cōstituta: tam se q̄ sua oia eius tradidit potestati ex ꝓprio iure nihil sibi reseruans: vt post vestigia christi curreret expedita: et tantum sibi plus augeret in celo: quārū subtraxisset ex seculo. Dz inuidus bonorum hūani gñis inimic⁹: cuius voluntatē etiā quū esset in seculo: facere abhorruit: eā persequi nō cessauit. Sicut esti iam p internuncios cognouerat: q̄ timebat precelsus rex Clotharius cū filio suo precellentissimo Sigeberto Turonos aduenit q̄si deuotionis causa: q̄ facilius Pictauos accederet: vt suā reginā acciperet. Quo cognito btā Radegundis sacramentales lras fecit sub contestatione viro aplico sancto Germano Parisiensi epo: q̄ tunc cū rege erat: quas per proculū suū agētem secreti? direxit cū enxenio aut eulogijs. Ar vbi eas relegit vir deo plenus: lachrymās se prosternit pedib⁹ regis ante sepulchrū scti Martini: deprecans eū cōtestatione diuina: sicut ei lras fuerat intimatus: vt Pictauos nō accederet. Hinc amaritudine plen⁹ rex intelligēs hanc petitionē esse btē regine: pnia ducr⁹ malis cōsiliarijs istud reputans: seq; indignū reputās q̄ talē reginā diutius nō meruisset: pternit se t ille ante limina sancti Martini pedib⁹ aplici viri rogans vt p christo veniā peteret a beata radegūde: vt ei indulgeret q̄ in eā per malos consiliarios peccauerat: vnde vltio diuina de p̄senti eos vindicauit. Sicut essi Arrius q̄ cōtra catholicā fidem certās oia intestina sua in secessum depositi/ita t ijs euenit qui ō beatā Radegūdā egerūt. Tūc rex timēs diuinū iudicium: rogat beatum virū Germanū epm̄ Pictauos celeriter ire p eo veniaz postulaturū. Q̄ et fecit. Unde Pictauos aduenies monasterij oratorijū ingressus: ad pedes sctē regine se prostrauit: venā p rege postulās. Illa añt gaudēs de faucib⁹ seculi se eripiam benigne indulget: et se dei aptat seruitio expedita ad sequēdū christū quocūq; ierit. Qualr autem se gessit per singula q̄s enumeret infinita? Hec etiaz in mensa sub fladone siliginei panē absconsum vel hordeaceū manducabat occulte: sic vt nemo ꝓciperet. Nā et illo tpe quo beato Medardo cōsecrāte velata est/vsq; ad infirmitatē nihil ꝓter legumen et olera/nō pomū/piscē/ vel ouū/vel aliud esui habuit. potū vero ꝓter aquā mulsam atq; myrrhatus non bibit. Cunc vero more scti Germani iubet sibi molā afferri secretissimā in qua tota quadragesima tñ laborauit quātū quatriduana refectio postulabat. Balneo parato ipsa succincta sabbato capita lauabat egenorum: defricans quicquid erat crustescabei vel tineę: nec purulenta fastidiens interdum etiā vermes extrahens: purgans cutis putredines: sigillatim capita pectebat ipsa que lauerat. Egredientibus exinde si cui inuenerata essent indumenta: tollens rasa/noua reddebat. Ante pannosos faciebat cultos venire ad prandium. quibus congregatis ministerio parato: ipsa aquam siue mappam singulis porrigebat: et inualidis ipsa pariter os et manus tergebat. Hinc tribus ferculis allatis stans ante prandentes ieuna presens conuiuis: ipsa incidebat panem carnez vel quicquid aponeret. Languidis autem et cecis nō cessabat ipsa cibos cum cochlearib⁹ porrigere. Mulieres varijs lepre perfusas maculis comprehendens/in amplexu osculabat: in deo eas toto diligens aio. Recedentibus prebebat auri vel vestimenti solatia. Prima. xl. qua se clausit in cellula: donec fuisset transacta panis nō sumpsit cibaria nisi die dñico: sed tantum herbas aut olera de maluis sine olei gutta sine sale cōdita. Uerum aque toto ieiunio nec duo sextaria sumēs tanta siti laborabat: vt faucibus deficcatis vix psalmos diceret arida. Liliciuz autem habens ad corpus iugiter decantans peragebat vigilias ante se habens cinerem stratum: supiecto silitio hoc vtebat p lectulo. Manichā qua brachiuz induere non habebat: nisi de caliga sua duas manichas fecit: sed ita se retractabat: vt hec nec abbatissa sentiret. Adhuc monachalibus oibus sopoatis calciamenta tergens et vnguens retransmittebat per singulas cellas. De officijs autez monasterialibus nihil sibi placuit nisi prima seruire: t ipa se castigabat si bonū fecisset post alteram. Ergo suis vicib⁹ scopans monasterij plateas vel angulos: quicquid erat fedum purgans: sarcinas quas alie horrebant videre: nō abhorrebat euehere. secretū etiā opus purgare non tardans: sed scopans ferebat stercoris fetores. Credebat se minorez sibi: si se non nobilitare vilitate seruitij ligna supportans brachijs. Cadens nec lesa se retrahebat extra suam hebdo-

madam

madā: infirmantibus seruiēs ipsa: cibos decoquēs: egrotis facies abluens. hinc cōsummatis coniuijs ipsa vascula diluens: purgans nitide coquinam. Ad oēs faciebat humanitatem: pedes lauans ⁊ osculans: ⁊ adhuc oibus prostrata deprecabaf̄ venias pro cōmissa negligentia. Post tot labores quas sibi penas intulerit: ipsa vox que refert perhorrescit. Quadā vice translatos sibi circulos ferreos dieb⁹. xl. collo vel brachijs innexuit: et tres cathenas inserēs circa suum corpus dū alligasset stricte: inclusit durus ferrū caro tenera succrescens. ⁊ transacto ieiunio quū voluisset sub cute clausas cathenas extrahere: nec valeret: caro per dorsus atq; pectus super cathenatum ferrū est inclusa per circulum: vt sanguis fusus ad extremum exinaniret corpusculū. Inde iussit vice altera fieri laminā de orichalco in signo christi. Quam accensam in cellula locis duobus corporis altius sibi impsit tota carne decocta. Sic spiritu flāmante membra faciebat ardere. Aliquid adhuc grauius in seipsa torrire excogitans: vna quadragesima super austerū ieiunio ⁊ sitis torridum cruciatum/adhuc pena cilitū tenera mēbra seris asperis dissipante: iubet portari mātile ardētib⁹ carbonib⁹ plenum. Hinc descedētib⁹ reliquis trepidātibus mēbrisanim⁹ armatur ad penam: tractans q; nō essent psequutionis tpa vt martyr fieret. Inter hec vt, refrigeraret tam feruentem animū: incendere corpus deliberabat. Apponit era candentia stridunt cremātia mēbra. cōsumit cutis intima. q̄ attigit ardor: fit fossa. tacēs tetigit foramina: sed cōputrescēs sanguis manifestabat qō vox nō prodebat in pena. Sic femina pro christi dulcedine tot amara libēter excepit. Hinc actum est: vt qō ipsa abdiderit miracula non tacerent. Intantum de corde vel ore eius laus dei non discedebat: vt quum quadam die vidisset posticariam monasterij transeuntem noīe Kodegundē: vbi eā voluit appellare pro eius noīe: alleluya clamabat. hoc millies fecit. Nunq; mendaciū: nūq; maledictū ab ei⁹ ore contra qualēcūq; psonā, platū est. non solum nō detraxit cuiq;: sed nec detrahentē audiuit. Patienter p psequētib⁹ se semp orauit: ⁊ orare alios docuit. Nūq; imposuit alicui qō ipsa prius non fecerit. Undecumq; seruus dei venisset: solicite pquirebat qual'r deo seruiret. Si quid vero noui cognouisset ab eo qō ipsa nō faceret: cōtinuo cū oī alacritate sibi prius imposuit: ⁊ post congregationem tam verbo docuit q; exēplo ostēdit. Quū ante eā psalm⁹ cessaret lectio nunq; discessit. Dum nocte quasi vel vnius hore spatio videret somnū capere: semper tū lectio legebaf̄. vbi aūt a lectione cessasset: mens ad christū intenta dicere videbaf̄. Ego dormio: ⁊ cor meū vigilat. ¶ De miraculis eius. Mulier quedam quum inimici inuasione grauiter laborasset: et vir ad sanctam potuissent rebellē hostē adducere: imperat aduersario vt se suo cum tumore pauimento prosterneret. Mox ad btē sermonē in terras se deijciens/q̄ timebaf̄ extimuit: ⁊ expulsus est. Et q; in rebus minimis est gloria creatoris: ergo casu dum globus quē sctā filauerat/penderet de camera: vemens fore vt tāgeret: anteq; filū incederet: mox tuus pependit in morsu. Rogauit btissima de loco suo euelli arborē validā lauri: ⁊ ad suā cellulā pro iocūditate transferri. quo facto transplantata non adherente radice fit tota foljs arida. Cui abbatissa ioculariter imputat qō nisi exoraret vt arbor terre adhereret: se a cibo suspenderet qō nō inaniter dictū est. Nā sancta intercedēte: foljs ramis et radice laurus siccata reuirunt. ¶ Item quum dicta sctā clausa esset in cellula audiuit fletus de mortua monacha infantula. Cuius cadauer sancta ad cellulā suā cōpatiēs ferri mandauit. iubetq; oēs discedere. Interea duas exequie parabantur: mortue p septē horas tractat corpusculū: ⁊ orans illam vite restituit ⁊ saluti. ¶ Quū aūt ad imperatorē mississet pro portione ligni salutifere crucis: ⁊ de ea tulissent: pictauis in suo monasterio collocauit. Ad cuius ligni psentiā miracula plura ostēsa sunt. Sed nuncij p mare nauigātes quum ater agerent: facta est magna pcella: ita vt nauis eorū quadraginta dieb⁹ ⁊ noctib⁹ in medio maris periculis subiaceret. Qui desperātes de euasiōe sanctā Radegundem inuocauerunt in adiutorium suū. Et ad inuocationē nois eius columba apparuit: que circūiēs nauē famulos eius de mortis ianuis vite restituit. Ipsa autē hora qua migrauit a seculo sanctā: tribuno fisci q̄ Demolemus vocabaf̄: dum suffocationis languore totus deficeret: in sopore apparuit sancta: tangensq; fauces eius sanauit: iubens: vt quos in carcere habebat septem horas relaxaret. Qui euigilans ⁊ sanum se inueniens: existimauit sanctam illa hora migrasse. vnde et nuntius mittens id inuenit: ⁊ de carcere liberatos illos absoluit. Uiuoberga vna ei⁹ famula fuit: que ausu temerario in cathedra beate regine post eius decessum sedere presumsit. Quo facto: iudicio dei percussa ita ardebat: vt viderent omnes fumū de ea in altū procedere: ⁊ illa coram omni populo confitens se clamaret peccasse: et propterea ardere: ea in beata sede consederat. Tribus ergo diebus et noctibus incendium passa vociferans clamabat: Domina Radegundis peccaui: male egi: ignosce mihi. refrigera mihi membra duro cruciatu erusta. In tanta pena eam omnis populus videns pro ea deprecabatur. Dicq; beata ad preces omnium indulgens benigne ignem feruentem compescuit: et illa sospes domum rediit. Huius sancte transitus recolitur idibus Augusti.

§. V. Eo tempore vt ait Sigisbertus in Scotia Brēdanus claruit. qui fortunatas insulas septēnali nauigatione perquirens: multa miraculo digna vidit. A quo Machutes qui et Maglouius regulariter inducatus: et ipsius nauigationis socius in Britannia sanctitate et miraculis claruit. Hic vt refert Uincen. spe. hi sto. lib. xxij. parentibus generosis in Britannia quadrāgula est ortus: matre vt fertur ias decrepita. i. septuagintaseptenarium: que soror erat Haymonis patris sancti Samsonis Hunc Maglouium sanctus Brendanus abbas baptizans/ spiritualem filium spiritualiter educandum deinceps accepit: et literis eruditit. Qui licet etate teneri animo tamen fortis erat: et stabili grauitate fundatus. igneumq; vigorez corpusculi in se validum feruere testabatur. ita vt duz eius condiscipuli pre nimio frigore stridere dentibus videbātur ille spiritu feruens omnib⁹ horis calebat in corpore. Itaq; more puerorum ipse et condiscipuli ad litus maris perrexerunt vt laborem discipline iocandi licentia releuarent. Sed quum cereri ante inundationem maris continue estuantis fugerent: ⁊ ludū relinquentes ad scholas redirent puer sanctus dormiens super fascem alge remansit in litore. Quūq; appropinquaret mare: minime eū tangens circundedit. nutuq; diuino quantum circa cūcrescebat: tantū locus litoris superquē ille iacebat exaltabat. Tādem puer prehorrore sonitus fluctuū euigilans: dum circunspiciens neminē videret/condiscipulos noiatim inclamare cepit. Qui quiz nemo rīderet: secū ait. Deus oēs: vbi nunc posit⁹ sum ego: ne derelinquas me: sed adiuua me. Interea magister ḡrebat a discipulis solicite vbi esset alumnus ei⁹ charissimus. Quib⁹ respondentib⁹ se nescire: ingemuit ille timēs eius submersionē. Et iam imminēte vespere cū scholasticulis suis ad litus maris prexit: ceperūtq; p vndas maris circūquaq; pspicere: si forte vel cadauer pueri videre cōtingeret. Et nō inuento eo ad monasteriū redeūtes exeqas pueri quasi iam mortui celebrarunt. Sed sancto Brendano nocte oranti apparuit angelus: significans ei puerū saluū inter vndas maris. Ecce enim (ait) pro cōseruatiōe pueri facta est vbi iacebat dormiens perpetua insula. Tunc sanctus dño gras agens mane cū fratribus ad lit⁹ abijt. Ibiq; puerū in suppozi loco insule odas dño concinentē pspexit: et gaudēs eum salutauit. Qui oēs ad benedicēdum deum inuitās addidit. Nunc saltem vna die permitte me manere: vbi pietas saluatoris miraculo me dignata est illustrare. Sed et psalteriū meum vt mecū habeam afferte: ⁊ si nō est modus quo ad me deferatur illud in mari deponite. Qō quū magister sctūs in mare misisset: fascis alge sup quā iacens dormitauerat/accurrit: et super sepsalteriū excepit: ⁊ ad insulā aēs nō madidū puero psentauit. Quū autē ad requisitionē parentū sctūs Brendanus eum vellet eis assignare: puer lachrymabiliter ait. Magister sctē et mihi pre parentib⁹ venerande. Nonne quū euangeliū legerē audiui. Nolite vocare vobis patrez super terrā. Sicq; parētes eū cū magistro dimiserunt. Quū vero quadā nocte surgēs vt ante magistruz candelā accensam in lucerna vt moris erat ad eundū in ecclesiam in matutinis deferret: ⁊ p ea accendenda ad lucernam seu lampadem accederet: alij pueri consocij inuidia instigāte extinxerunt focum vnde lumen accendere debebat: cupientes eum ob hoc a magistro verbera perpessurum. quo cōperto: puer ambigens quid ageret saltē mortuos carbones in sinuz collegit: ⁊ subito ignis inter illos irrupit: a quibus illesum pmāsit vestimentum eius. et reuersus ad magistrum reperit candelam ab angelo illuminatam. Itaq; omni vita sua virgo permanens monasticū habitū induit. et demum post longam nauigationem ad patriā redeūtē ad sanctū Machutez miraculis choruscātem reges et nobiles illi⁹ prouincie ad epatus apicē elegerūt. Qui solenniter ordinatus sacrū officium aliquādiu feliciter administrās: nauali b⁹ iterū apparatib⁹ instructis ad quādā insulam cū quodā magistro suo Brēdano peruenit: vbi sepulchrum mire manitudinis inuenerunt. Tunc sanct⁹ Brendan⁹ cū fratribus suis btrū Machutem poscebat vt corpus illud quocūq; foret tumulatum oone sua suscitaret. Qui quū se primo ad hoc ope excusasset: ne inobediens magistro videret: cū lachrymis se pster,

Brēdan⁹ ⁊ maglouī⁹.

nens et otans mortuū suscitauit gigantee stature. Qui interrogat? ꝯs fuisset ⁊ cuius conditionis: rñdit se noīe Adil duinū paganū ⁊ idolatrā fuisse. tormēta etiā q̄ cū aliys perditis sustinebat enarrauit. et q̄ meritis bti Machutis inde erept? esset. Cōfitebat quoq; xp̄m verū deū esse ⁊ filium dei. Judeos q; ei? crucifixores plus ceteris cruciatos. Suscitatū igit̄ se intelligēs ꝟtute deitatis/aq̄ et spū renasci flagitabat. Erudit? ergo ab eo in fide baptismuz suscepit: qui post tp̄s modicū q̄uit in dño. Patriā demum redire disponentes/carinā a statiōe submonerūt: ⁊ illucescēte sacratissima die pasche circūspiciētes q̄si modicā insulā ad eaz applicuerūt. Ibiq; suggerentib? fratrib? missarū solēnia celebrare cepit. Quūq; fratres psallendo missam canerent: peruentū est missali ordine ad orationē dominicā. Tūc subito tota illa que videbat insula commota est. Erat aūt belua ex ijs q̄ cete dicunt̄ abyssi incola: tāte magnitudinis vt crederet paulo ante insulā esse/vel terre spatiū aliq̄ non modicum. Adueretes desup stantes viuum aīal esse: exterritis oībus secū iam mergēdos et glutiēdos clamātibus: vir dñi fidens in deo imperterrit? stetit: donec expleta missa fratrū caterua pfortare cepit: pponēs eis Jonā pphetā in vētre cetj triduo illesum seruatum: diuinaq; adesse suffragia vbi desunt hūana. Diffugiētib? ergo cūctis ad nauim/sanctus vir se in ore pstrauit rogans deū vt cetū illū immobilem faceret: donec illa pgregatio fratrū illesa euaderet. Sicq; factū est vt immobilis permaneret. Idem sanct? Machutes quū in vigilia pasche missaz celebraret: ante fores eccl'ie cadauer hoīes portātes vsq; ad cōsummationē misse subsistere mādauit. Qua expleta oratione sua mortuū illū vite restituit. Quūq; suscitatus sitiēs potū vini postularet: vasculum marmoreū sanct? iussit afferri aq̄ plenū. Qui epāli benedictione vas marmoreū cōuertit in vitreū: et aquā in eo in vinum optimum. Et quū per Britanniā trāsiret p̄dicans ꝟbū dei: inuenit subulcū merētē eo q̄ iactu lapidis porcam occidisset: eo q̄ messes importuna voraret. Cui incūbebant septē suilli nec lac nec quicq; a māmillis eius elicere valentes. Huic cōpatiens sanctus dei cuspidez baculi sui misit in aurē scrophe: sicq; reuixit ⁊ filios enutriuit. Item quuz in quodā loco multa fuissent ei et suis allata: inter cetera rusticus quidā asellū donauit ad ligna ferenda ex syluā. quez quadā die lupus occidit et comedit. sed sanctus dei in syluā pergens vbi lupus fecesserat: lupum fecit ad se venire: atq; salmam lignorum pro asello imposuit deferendam. Qui domesticum animal effectus/officium asini in ferendis salmis agebat. Complura alia dominus per eum fecit. demum sancto fine quieuit. xvij. kal'. Decembris.

§. VI. De sancto Samsone Dolensi, Sigisbertus.

Tēpore illo Samson Dolensis archiep̄s cōsanguineus bti Maglouij et successor Samsonis Maglouius qui de transmarina Britānia ad cismarinā transierant clarent sanctitate et miraculis. Hic Samson vt refert Uincē. spe. histo. lib. xvij. ex gestis ei? de Metiana puincia nobilib? parētib? fuit ortus ex matre Anna sterili ⁊ patre Amonnio. Ipsiq; matri reuelatū est a dño talē filiuz conceptura cui Samson nomē imponeret: q̄ magnus in conspectu dei esset futurus ⁊ sacerdos sanct?. Hic igit̄ conceptus ⁊ natus cū esset anno⁹ q̄nq; et scholas adire voluisset: pater contrarit ne clericus fieret: sed celesti increpatione per somniū admonit? est: vt a scholis non reuocaret. Fuit ergo sub magisterio egregij Britannozū magistri Elchuti noīe: q̄ ex discipulis erat sci Germani. Hic erat olim scripturarū noui et veteris testamenti et omnium artium philosophie cunctoz Britannozū sapientissimus. Itaq; literis puer apud eum eruditus: quū esset anno⁹ circiter q̄ndecim: ieiunijs ⁊ vigilijs plus oībus se exercebat: ita q̄ sepe biduana ieiunia facere contendebat. Quadam die dum estiuo tpe fratres ad mala herbarum germina purganda egressi fuissent de messe: coluber quidam de rubo egrediēs fratrem vnū momordit in inguine: morq; in terraz cecidit semiuiuus. Et quum de vita desperaret a cūctis: Samson adueniēs ⁊ pro eo per trium horarū spatium deū orans p eius incolumitate: ip̄m sanitati restituit ad plenū. Quū aūt ordinaret a dño Dubzutio papa. i. episcopo in diaconem prefatus Samson visa est columba super illū descendere et immobilis permanere. Idemq; contigit quum in presbyterum tēpore suo fuit promotus. Quanto autem ad maiorem gradum ascendebat: tanto et in arctioris abstinentie tramite se inferebat. Qui etiam libidinosa incentiua in adolescentie sue flore vincens voluntariā carnis munditiaz pro natura habebat: nec vnq; aliquid alicuius animalis in vita sua tota gustauit. Inuidia quoq; ex fratribus poculū veneno infectum: cui? malitia experimento cuiusdam animalis ex eo mortui ostensa fuerat: sibi oblatum mortiferum bibens in nullo lesus est. Sed quum ille qui tantum scelus operatus est in sanctum: penitentiā nec secum ageret: vindicta dei adfuit velox. Naz dñica die sequenti de manu Samsonis communicans: cum bucella introiuit in eum sathanas terribiliter vexans: ita vt se discerperet: turpiterq; nudaret: ac labia sua dentibus laniaret. Sed dei viro Samsone compatiente et pro eo lachrymis exorante liberationem eius obtinuit: malū perpetrati penitentiā cozā oībus agentis. Cotam vero noctez sanctus fere ducebat insomnē: lectione scripturarū et meditatione se occupans. et siq̄ quiescere opus esset vt hōr seipsum parieti aut alicuius rei dure firmamento inclinās nunq; in lecto dormitabat. Ad deo aūt inspirat? longum iter assumpsit: vt visitaret patrē suum infirmatum. ⁊ per syluaz transiens socium suum cuiusdā monstrosi animalis eis occurrentis timore ⁊ horore ad terram prolapsum ⁊ semineceni ore sua sospirati restituit. Demū ad domum patris sui Amonij peruenit. Qui in aduentu plurimū gauisus: capitale crimen q̄ in se celauerat in medium publicauit: ⁊ ad seruiendū deo se deuouit: ⁊ caput suum tondere fecit: sed et vxorem suā Samsonis matrē cum q̄nq; eozū filijs fecit altissimo famulari. vnā aūt sororē tunc paruulā quā p̄cognouit voluptatibus implicandā/mandauit tū nutrirt q; creatura dei. Exinde ad monasteriuz pristinū remeās: in nemore serpentē terribilē inueniens contra eum flammeo capite spirantē signo crucis occidit. In suo autem monasterio abbas creatus p̄m regulā et sanctoz vitā fratres suos verbo ⁊ exēplo viuere docuit. Indeq; post annū cum dimidio vastissimā solitudinē intrans solus habitare decreuit: vt deo frequētius frueret: vbi et fontē aque ore sibi p̄curauit. Jn visione autez nocturna apparuerunt ei tres ep̄i diademate aureo coronati eccl'iam intrantes: quoz noīa ei scisitanti dixerunt esse Petrū: Jacobū: ⁊ Joannem: ⁊ ad eum ep̄m confirmandū aduenisse. Unde et paulo post congregatis ep̄is cū suo metropolitano Dubzucio ad prouidendum eccl'ie cuidam ep̄o viduate: ei dño reuelante q̄ Samson ad pontificiū illud assumeret: ita oībus placuit in eū assentire. Uisaq; est colūba sup eum descendere ⁊ p̄manere quousq; ordinatus in ep̄m fuit. visumq; est Dubzucio ⁊ duob? egregijs monachis quū missam celebraret solēniter: ignem de aure ⁊ naribus eius exire. Jn missa aūt eius ab ea die qua fuit presbyter ordinatus angeli altaris ⁊ sacrificij ei? erant ministri. Demū in paschate missam eo solēniter celebrante/apparuit ei angelus dñi q̄ eū confortauit: admonuitq; vt vltra mare proficisceret. Qui iter assumens matrē in via vi sitans: inuenit ⁊ sororem a matre separatā ⁊ adulterio pollutam. Unde ⁊ in hoc malo p̄durantē excōicauit: ⁊ post doctrinā ⁊ miracula naufragio demū venit in Britanniā minorem. descendensq; de nau ꝑpe portū inuenit quendā plozātem ⁊ ad mare aspiciētem ad ostium tugurij sui manentem. Qui percunctatus ab eo causam merozis: habeo (inquit) in hoc tugurio vxorē lepr̄osam ⁊ filiā demoniacā: et virū expecto trāsmarinum qui istas sanare debeat. prout mihi p̄missum est. Ingressus ergo vir dei tugurium: ⁊ super illos orationem fundens: restituit sanitati. Jn illis ergo partibus monasterium fundauit Dolense nuncupatum: vbi plurimis ad deo seruiendum collectis: ⁊ diebus et noctibus a collo quijs diuinis ⁊ oratione non cessans: ieunijs ⁊ vigilijs vacans: quieuit in pace miraculis clarus.

§. VII. De sctō Ethbino. Hic

sanct? vt refert Uincē. spe. histo. lib. xvij. in Britānie partibus fuit natus: et in domo patris sui nobilissimus vsq; ad xv. annū artibus liberalibus eruditus. Quo scz patre eius mortuo: mater eius ad sanctū confugit Samsonē: qui eā sacro velamine cōsecrans deo dicauit: ⁊ filiū suuz Ethbinum comā capitis radens clericauit. Qui annis aliquot cum eo manens ei fugiter seruiēs: eo quadam die celebrāte audiuit oīa dominī in euangelio dicentis. Qui non renuntiauerit omnib? que possidet: nō potest me? esse discipulus. Hac vocatione compulsus cuncta reliquit: ⁊ ad sctm Simulianum abbatem peruenit: habitumq; monachalem de manu eius suscepit: et in Tauraco monasterio sub iugo domini ceruicem suam inclinauit. In quo scz monasterio habitabat sanctus Uignalocus sacerdos ⁊ monachus. cui iussu abbatis ecclesias dño offerre ꝑsuetudo fuit. ⁊ ad hoc secū sanctū Ethbinum socium sociauit diaconū. Quadaz igit̄ die dum irent: inuenerunt leprosum in messe iacentē: totū vulnerib? plenū: flebili voce ab eis auxiliū postulātem. Qui requisit? de infirmitate ait. Graues dolores quatiunt̄ in corpe: sed insup vnus dolor est tam nociuus: vt si hunc diem sine eius leuamine transiero mortem proximaz existimo. Nares etiā mee plene

Uignalocus locus ⁊ Ethbinus sanctus

stercoris

stercoris concremantur ardore infirmitatis. Tunc Ethbinus eū per latera arripiēs a terra sursum erexit. ⁊ Vignalocus manus eius ad nares porrexit. Sed paup flebili voce clamare cepit. Noli senior manibus tuis nares caperē: q̄ dolor non pmittit. Sed si dolorem meū leuare volueris necesse est vt in ore tuo nares meas mittas: et ita traxeris. Tunc ille meritis exaltatus humiliauit se. ⁊ quādo putauit dolorem pauperi alleuiare: ore suo carnem excepit filij dei. Mox ergo vt ad ad se traxit: petia mirabilis in os ei⁹ cecidit. Beatus aūt Ethbin⁹ p latera dñm tenens sursum aspexit. celū apertū vidit. et in capite dñi quem tenebat sancta crux apparuit. angelosq; dñi obuiā venire vidit. Tunc sacerdoti ait. Pater sancte ipm quē teneo manibus et tu ore dominū nostrū Jesum christū qui pro nobis semetipsum tradidit esse crede. Quisq; dñm vellent manib⁹ tenere: eleuauit se in nubibus dicēs. Nō me erubuistis serui mei in angustijs meis: nec ego vos erubescam in regno patris mei. Hereditas vestra mecum est. et ijs qui memores vestri fuerint in orationibus vestris salus in regno meo. His dictis euanuit ab oculis eorum et receptus est in celum. Quumq; manerēt stupefacti: alter alteri cepit attribuere miraculū. Vignalocus Ethbino pter pfectā ei⁹ obedientiam: vt nil pretermitteret sibi mandatū. Ethbinus Vignaloco pter eius quotidianā misse celebrationē. ¶ Deniq; quum Franci vastassent Britāniā: Ethbinus Hybernie partes petens: in sylua q̄ Noctēsis ōr:vt pauper peregrin⁹ tuguriū fecit: ⁊ ecclesiā fabricauit in qua dño militauit. Et quadā die clausum ab eo eleemosynam petentem in noie christi sanauit. Quedā etiā mulier pro sanitate filij sui paralytici postulauit. Cui respōdit Ethbinus. Nos petōres nō possumus hoc miraculū facere. hoc in vsu non habem⁹. Sed si vis sanari filiū tuum: perduc eū ad sancte Brigide sepulchrum. At illa inquit. O pater iam eū illuc portaui: sed nocte quadam audiui vocē dicentē mihi vt ad te accederē. Ingressus igitur oratoriū pro eo ad dñm pces fundēs sanitati restituit. Uixit aūt in eodē loco sanctus vir annis. xx. miraculis coruscans. Tante autē abstinentie fuit: vt in eum cibus non intraret in hebdomada nisi tantū feria quinta panis ⁊ aqua. Uinum aūt nō bibebat nisi quū cōicabat. Quūq; esset iam lxxxiij. annorum acri dolore fatigatus conuocatis fratrib⁹ obitum suum predixit. eisq; deo commendatis ante altar spiritum reddidit. xiij. kalen. Nouembris.

§. VIII. De sancto Basolo. Anno

Justini imperatoris scō:vt ait Sigisbert⁹: Basolus abbas. et Syndulphus presbyter et reclusus in Francia claruerūt. Hic Basolus (vt refert Uiacē. spe. hist. li. xxij. ex gestis eius) in territorio Lemouicino ort⁹: quū tpe adolescentie sacri tyrocinij incremēta cōtigisset: ad diuine seruitutis opus totū se cōuertit. Quūq; extra loci illius fines pedem peregrinatur⁹ mouisset: apparuit ei angelus dñi socius itineris. quo duce ad Remensem vrbē peruenit: vbi pontificatum tenebat sctūs vir Egidius post drīm Remigium quartus. Hunc rex Franco⁹ Chilpericus et regni pceres valde diligebant. In ea igitur altercatione q̄ inter Chilpericum et Childebertū de principatu regni fuerat obortā: idē presul Chilperici regis auxilio non defuit. Unde et multa post aduersa sustinuit. Ab hoc vir dei Basolus honorifice susceptus: petijt ab eo secretius sibi concedi habitaculum: eo q̄ haberet pter turbas ppl'm vitiādi ppositū. Et primo q̄dez eiusdez pontificis gra et authoritate in quodā cenobio ad radices montis Remo⁹ monasticā vitā duxit. Et quum de virtute in virtutē sublimiter excreuisset: volens solitariā agredi vitā: in nemorosi mōtis cacumine cellā sibi cū oratorio cōstruxit. vbi per. xl. annos habitans singulariter/ꝓtra antiquū serpentē fideliter dimicauit. Et quum aque penuria ibi laborar et: ad deū deuote conuersus orauit. Mox dicto citius fons in eodē loco fluere abūdātissime cepit: haustu dulcis ⁊ infirmis ad portandū salubris. ¶ Quū autem Attila quidē diues ⁊ prepotēs gra venādi sylua illam intrasset: mire magnitudinis aprum fugiētem insequit. Qui montē ascendens ad cellā viri dei puenit: et omni feritate deposita/ante pedes puolutus stetit: quasi pfidiū vite sue implorās. At ille eius miser⁹: tāta insequutores bestie virtute vno in loco fixit: vt bestiā sibi primā oc'lis cernerent: et tū oino cōtingere non valerent. Tunc Attila cognita dei virtute: veniam presumptionis flagitās: quicq̄d circa locus sui iuris fuit: nō mulla etiā possidēda predia sancto viro contulit. ¶ Homo quidā pro crimine cōmisso dyudicatus ⁊ patibulo suspensus quum iam in extremis ageret inter laqos huius sancti confessoris sibi subito memoria incidit. Uoce igitur qua poterat adstrictus toris precordijs sanctum Basolum inuocat: et vt sibi subueniat lachrymabiliter postulat. Mox laqueus rumpitur: et ille ab alto labitur. Super omnes stupor ruit: et liber ille a morte recedit.

§. IX. Anno Justini imperato-

ris sexto sanct⁹ Amādus nascit. Hic vt refert Uincen. spe. Sanct⁹ histo. vbi. s. ex nobilib⁹ parētib⁹ ort⁹: ab infantia sacris literis eruditus: parētes suos reliquit: et in quodam monasterio habitum religionis assumpsit. Qui dum quadam die circa monasterium ambularet: repente quēdam maximum serpentē inuenit: quē statim virtute crucis et oronis ad foueam suam nūq̄ inde exiturum coegit redire. Postea egrediens de monasterio illo causa pegrinationis/venit Turonos ad sepulchrum beati Martini. ⁊ ibi mansit in quadam cella. xv. annis: cilitio semp tectus et aqua et ordeaceo pane sustentat⁹. Exinde Romā accessit ad limina apostolorum visitanda. vbi quū quadam nocte in eccl'ia vigilare vellet: eū eiecit irreuerēter custos eccl'ie. Qui dū ante fores eccl'ie dormitaret: apparuit ei sctūs Petrus rogans vt ad Franciam p̄dicatiōis gra remaneret. Quo quū venisset: ⁊ verbum dei cōstantissime p̄dicaret: multas iniurias est ppessus cum ipsum regem Francie Dagobertū de suis criminibus increparet de regno eius expulsus. Tandem quū rex filiū nō haberet: rogauit dñm vt daret ei filiū q̄ ei succedere posset in regno. Quū ergo nutu dei filiū habuisset: cogitabat rex solicite quis eum baptizaret. ⁊ venit in mentem eius sanctus Amādus. propter hoc diligenter eum inq̄ri fecit. Inuentus ergo regali imperio adductus cū magno gaudio susceptus est. Rex aūt pedibus eius obuolutus / rogauit vt ei indulgeret q̄ in eum perpetrauerat: et filiū quē dñs ei concesserat baptizaret. Ille vero prima ei⁹ petitionē liberter cōcessit: sed secularib⁹ negotijs metuens implicari: sc̄am pfus renuit ⁊ abscessit. Rex tū missit ad eum sanctum Eligium et socium eius Dadonē. quorū precibus fatigatus Amandus ad regē remeans eius filium baptizauit. Post hec quū Traiectensis eps migraret ad dñm: rex sanctū Amandum licet plurimū renitentem in Traiectensi eccl'ia in cathedrali sede sublimari fecit. vbi quū triennio verbum dei cōstanter predicasset: ⁊ a plerisq; p̄dicationē suā cōtēni uideret: cōtemptores suos deseruit: ⁊ in Uasconiā gentem ferocissimas causa predicationis intrauit. Ubi quū intrasset: ⁊ ioculator⁹ q̄dam leuis ⁊ lubricus predicationis sue vbis detrahere cepisset: statim a demonio arreptus dentibus seipm lacerare cepit et discerpere. et q̄ iniurias fecerat dei seruo clamans: expirauit. Inde pergens ad aliā ciuitatē ab epo ciuitatis humane susceptus est. Cui quū ille eps cā humilitatis ⁊ hospitalitatis aquā manibus daret: iussit ille vt aquā illam diligēter custodiret. Credebat enī q̄ meritis viri multis foret fidelibus ad salutē. q̄d ⁊ sequutū est. Nam ⁊ cecus quidā aqua illa oculos lauans subito visum recepit. Post hec sanct⁹ Amandus reuertens in Galliā: impetrauit a rege Childeberto locum qui dicitur Abanto vt ibi cenobiū edificaret. Sed quidam eps vicine ciuitatis moleste hoc sustinēs: iussit famulis suis vt eū inde ejcerent vel certe occiderēt. Ueniētes ad eū dolose ei dixerunt vt secum pergeret: ⁊ illi locum aptum ad cōstruendum monasteriū ei ostēderēt. Sanctus autē malitiā eorū agnoscēs deo sibi reuelante: iuit cum eis ad cacumen montis vbi eum occidere decreuerant. Nec tū suis hoc ipse dixerat: q̄ valde martyrium cupiebat. Sed orta tempestate subito pluuie et grandines ita montem terrunt: q̄ maligni qui eū disposuerant occidere: penitus nihil viderunt. et iam se mori putātes prostrati veniam postulabant: et vt eos viuos abire permitteret orabant. Cui sanctus tandiu orauit donec serenitate reddita et visu recepto ad propria redierunt. Laudes sanctus Amandus post plura miracula in pace quieuit.

§. X. Sanctus quoq; Paulus

Leonēsis eps brō viro Hydulto a puericia est traditus doctrina ⁊ moribus informand⁹: simul cum sancto Samsone postea futuro epo. Hic quū venisset ad domum sororis sue sup litus maris Britannie sitā: rogat⁹ ab ea pces fudit ad dñm: quatenus statuto maris fluctus coerceretur alueo: ⁊ terra optata aliquo sibi et incolis eius insule ampliaretur spatio. Quisq; subito mare vndas retraheret: ⁊ terra ficca apparere cepisset: ab oone pariter ipse et soror surgunt et ad ripā accedūt. Cui Paulus sorori imperat vt in manibus lapillos vsq; ad summā maris marginē deferat. Nam mille passus vel amplius aquis exhausta terra p eius oronez dilata est. Cū genua in oone sup ripam flexerunt. Qua finita Paulus ad mare conuersus ait. Lapilli quos in finib⁹ tuis posuisti sint in signū inter me ⁊ te: vt deinuo nunq̄ transgredi nec hec nostra territoria audeas ingredi. Cuius sermonis imperiū vsq; hodie seruat horridū maris elementū. Quūq;

reuerterenſ domũ:ſubito viderũt prefatos lapillos diuina virtute columnas lapideas mire magnitudinis factos: vt res ſimpl'r poſtulata redderetur duplicata. Via ꝙ quam eo die tenuerunt per medias illas colũnas incedentes / adhuc in Britonibus ſemita Pauli vocatur. Quadã die quum iter agerent diſcipuli grauiter feſſi ſyluas peragrantes aquam exquirunt nec inueniunt: miraculoſe eis procurauit. Et ſer pentem maximum in maris precipitium ire coegit.

ſemita Pauli.

§.XI. De ſancto Gregorio Turonẽſi archiepo.

Gregorii Turonẽſis

Hic vt aut Sigiſbertus octauo Juſtini anno ordinatur Turonenſis archiepus: et in omnib' clar' habetur. Ipſe (vt refert Vincen. ſpecu. hiſto. lib. xxij. ex geſtis eius) Aruernie regionis indigena quum aliqñ de Burgundia ad Aruerniam iter faceret magna ℨ ſe tempeſtas exorta eſt. denſus imber in nubib' cogitur. celũ crebris ignib' micare ⁊ tonitruis reſonare cepit. Oibuſq timore pallentib': Gregorius ſancto ꝫ reliquias quas indefinenter collo ferebat de ſinu protraxit: ac nubibus cõſtanter oppoſuit. Que ptinus diuiſe dextera leuaq pretereũtes: illeſum iter gradientibus prebuerũt. At ſuperbia que plerũq nutrit virtutibus iuuenili animo prorſus irrepſit. Et quia ſuperbie vicinus eſt caſus: dum priuatim gaudens ſuis meritis preſtitum arrogaret auxilium: equus cui inſederat illico lapſus ad terram eum grauiter eliſit: ita vt omni corpore cõtuſus vir poſſet aſſurgere. cauſamq ruine intelligens ſatis deinceps cauit ne ſe vane glorie ſtimulus qualibet occaſione deiceret. Hic igitur beati Martini amore flagrans: et paſtorali officia exſtens idoneus: eius vice cathedram Turonenſem regendam accepit: beato migrante ad dominũ Euphonio: q eccl'iam illam rexerat immediate. Eccleſias autẽ plures ipſe inſtruxit: et libros in laudem ſanctorũ in expoſitione ſanctarũ ſcripturarum edidit. Matricemq eccleſiam quam beatus Martin' conſtruxerat: nimia vetuſtate cõfectam: arcuato ſchemate reparauit: atq hiſtoricis eiuſdem Martini geſtis decorauit. Quũ aũt aliqñ per viam incederet: ⁊ crucẽ auream cũ reliquijs collo geſtaret: ⁊ cuiuſdã pauperis hoſpitiolũ foliis ac ſurculorũ cremijs cõrectũ cremari cõſpiceret: illoq cũ vrore cũ liberis hac ⁊ illac curſitantibus ⁊ ſtrepentib' ⁊ aquã efferentib' flãme mitigari non poterant: tunc Gregorius accurrit: ⁊ ℨ flãmarũ globos crucem eleuauit. moxq in aſpectu ſanctarũ reliquiarum ita totus ignis obſtupuit: vt nec ea que iam apprehenderat vltra vel ad modicus vſtulare poſſet. Aliqñ ſepulchrum beati Hilarij Gregorius ſupplicaturus adijt. et inde ad viſendũ ſanctam Radegundam reginã olim ⁊ tunc ſanctimonialem diuertit. Et quũ ſecũ duo incole pagi de tẽporalib' loquerenſ: oleum qõ ante pignora ſancte crucis guttatim illic deſſuere ſolebat: ſic in aduentu pontificis auctũ eſt: vt intra vnius hore ſpatiũ vltra vnũ ſextariũ erundaret. Porro quũ hec btã regina ad regnũ celorũ accerſiẽda eſſet: Greg. de eius tranſitu nũriũ accepit. Et quũ illa eo occurrente migraſſet: ſctã eius mẽbra ſepulture locauit. Sedecim autẽ annis in epatu exegerat: quũ equiuocus ille magnus Greg. in ſede apl'ica ſubrogatus eſt. Opinata ꝙ res eſt ꝙ dudũ alter alteri ſit familiari amicitia deuinctus. Quũ igiſ ſacra apl'orũ limina hic petiſſet: eiꝰ magna reuerẽtia eũ papa excepit. Quem ad btĩ Petri confeſſionẽ introducẽs ex latere cõſtituit: pſtolãs donec aſſurgeret. Interim aũt (vt erat ingenio pfundiſſim') ſecretã dei diſpẽſationẽ admirans: cõſiderabat in hmõi homine erat eñ ſtatura breuis tãtam gratiã profluxiſſe. Qõ ille mox diuinit' perſentiẽs: ⁊ ab oſone ſurgens: placido vt erat vultu ad papã reſpiciẽs: Dñs inquit fecit nos: et non ipſi nos. Idẽ in paruis ꝙ et in magnis. Quũq cogitationi ſue id ſanctus papa reſponderi cognoſceret: ipſa ſua deprehenſione gauiſus: gratiã quã hacten' in Grego. mirabatur in magna veneratiõe deinceps hẽre cepit. ſedẽq Turonicam ita nobilitauit: vt etiã ei aureaꝫ cathedrã donaret: q pſtita apud pfatam ſedẽ in poſterũ ſeruareſ. Quũ aũt moreretur in cilicio ſtrato vel loco ſe ſepeliri fecit: vbi ſemp pedibus oĩm conculcareſ: nec in vlla reuerẽtia haberet. Sed grex beati Martini talia non ferens: eum de loco illo leuauit: ⁊ edito ſibi pulchro mauſoleo ad leuã ſancti ſepulchri ſcĩ Martini digna reuerentia collocauit. Obijt autẽ. xv. kal'. Decẽbris. Hic deſcripſit hiſtoriam regum Francorum: ex qua multa in hoc opere excerpta ſunt. Miracula quoq beati Martini poſt obitum eius in quatuor libris. et alia plura.

§.XII. Tẽpore Phoce impera

Joannes pfi archa Alexan drinus cognomento eleemoſynarius

toris vt refert Vincẽ. ſpecu. hiſto. lib. xxiij. c. cviij. ex geſtis eius floruit Joãnes patriarcha Alexandrinus: q cognominatus eſt Joannes eleemoſynarius. Hic quum eſſet Cypri adhuc iuuenis annorũ. xv. vidit vna nocte in ſomnis puellam ſup ſolem ſplendidam et ornatam: q ſtetit ante lectum ſuũ: ⁊ eũ in latere pulſauit. Qui expergefactus quũ vere videret eam ſtantẽ: ⁊ putaret eã eſſe mulierẽ: q etiã in capite coronã habebat ex ramis oliuarũ: ſigno crucis ſignatus dixit ei. Que es tu: et quõ intrare auſa es ſup me quum dormio? Illa hilari vultu labijſq ſubridẽdo dixit ei. Ego ſum prima filiarũ regis. ſi me amicã poſſederis: ego te perducaꝫ in conſpectu impatoris. Et hec dicẽs diſparuit. Ille igiſ in ſe reuerſus / intellexit viſionem ⁊ ait. Credo vere q: eleemoſyna ⁊ compaſſio eſt q veraciter deũ carne veſtiri fecit. Statim ergo ſe veſtiuit: ⁊ nullũ excitãs in eccleſiã abijt. Eratq iam aurora. Et dum iret: obuiauit cuidam frigore vexato: expoliauitq ſe indumento caprino: et dedit ei. Nondum eñ eccleſiam apprehenderat: ⁊ ſubito obuiauit ei quidaꝫ aldis veſtimẽtis indut': deditq ei ligaturam centum numiſmatum dicens. Accipe hoc frater et diſpenſa vt vis. Ille pre gaudio ſtatim hoc ſuſcipiens reuerſus eſt: volens reddere ligaturam illã quaſi nihil indigens: ſed nullũ inuenit. Intelligens ergo viſionẽ nõ eſſe phantaſiaꝫ: ſed veritatem ſepe fratribus q poterat erogabat. Quidã diues cui' domum ingreſſi fures expoliauerãt vſq ad ſtramentuꝫ: deprecatus eſt illum cũ magna reuerentia dicens ei calamitatem ſuam: qui miſertus eius iuſſit ei dari quindecim libras auri. At ille cui creditus erat aurũ: apprehẽdit conſiliuꝫ oeconomorum: ⁊ diaboli operatione inuidentes: non dederunt ei niſi quinq libras. Quũ ergo de collecta rediret archiepus: mulier quedã dedit ei in ſcriptis notitiã enrenij quinq centenarioꝝ auri. Quã quũ ſuſcepiſſet: conuocauit diſpenſatores ⁊ ait illis. Quot libras dediſtis ei qui ad me acceſſit pro eleemoſyna? At illi dixerunt. Dñe quindecim vt ſanctitas veſtra iuſſit. Quũq p inhabitantẽ in ſe gratiã cognouiſſet illos eſſe mentiros: adduxit eum qui acceperat et interrogauit quid accepiſſet. Illo aũt dicẽte ꝙ quinq libras acceperat: proferens ille pictatiũ qõ ei traditũ fuerat dixit eis. A vobis exquiret deus ⁊ alia decem centenaria. quia ſi dediſſetis quindecim libras: vt mea humilitas iuſſerat: que attulit ꝺnq cẽtenaria: dediſſet et decem. Et vt certos vos faciã: adducam eam ad vos. Quũq per nuntios accerſiſſet feminã illam: iſta ſtatim ſurgens cũ quãtitate auri acceſſit ⁊ veſtigia ſancti apprehendit. Qui quũ ſuſcepiſſet oblationem: ⁊ oraſſet ſup eam: ait ad ipſam. Obſecro te: Nonne voluiſti hoc tĩ offerre deo: an aliud aliq? At illa quum ſenſiſſet deiferuꝫ illum cognouiſſe qõ fecerat: timore concuſſa dixit. Per ſanctũ Menna ego ancilla tua proprias ſcripſerã centenaria quindecim vt darem tibi domino meo: et inueni decẽ deleta a ſeipſo. Tunc ſtupefacta intra me dixi. Utiq voluntas dei non eſt vt dem niſi quinq. Tunc patriarcha eã dimittente: ceciderunt ad pedes eius diſpenſatores indulgentiam petentes: et nihil vlterius ſe acturos affirmãtes. Habebat hic ſanctus ſcientiam ſcripturarum: nõ in ſapientia ſermonis ad inanem gloriam: ſed per operum executionem et in ſecreto quotidiani conſilij. Nullus ſermo otioſus audiebatur: niſi forte ordinatio rei ciuilis erigeret: ſed aut ſanctorum patrum religiones: aut ſcripturarum traditiones: aut dogmatica problemata ꝓpter multitudines hereticorũ regionẽ circundantem. Si quis alicui detrahere incipiebat: hunc per alteram ſermocinationẽ vt ſapiens ingenioſe remouebat. Et ſi iterum permanebat: hunc aduocans hebdomadario precipiebat ne vlterius ad eum intrare ſineret: vt p eus ceteros tẽperaret: ⁊ erudiret. Quumq in infimo ſtrato recũberet: ⁊ vilibus veſtimẽtis in cella vteref: quidã poſſeſſorum ciuitatis aſcendens ad eum / et videns ꝙ opertorio ſciſſo ⁊ laneo tegereſ: tranſmiſit ei opertoriũ numiſmatũ. xxxvj. rogans eũ multũ vt cooperireſ illo in memoria ei'. Qõ ille ob inſtantiã viri ſuſcipiens: vna nocte eo coopertus per totã fere nocte dicebat ad ſeipm: vt cubicularij eius recitabant. Quis dicet ꝙ humilis Joãnes pallio. xxxvj. numiſmatũ tegatur: ⁊ fratres chriſti frigore necanſ? Quanti deſiderant ſaturari de iota oleorũ que de coquina mea proſiciunſ? Quanti vel odorare vinum vellet quod in cellario meo funditur? Quanta putas fame frigore et miſeritate conſequi. et vinum bibis: et piſces immanes deuoras: et in cubiculis demoraris: nũc autem cum oſibus malis tuis ⁊ in coopertorio. xxxvj. numiſmatũ te calefacis. Uere hic ſempiternis gaudijs frui: ſed audies vtiq qõ ille diues la ⁊c. Benedictus deus humilis Job. alia nocte te non cooperiet. Juſtius eſt enim vt tegantur. exl. fratres dñi tui ꝙ tu infelix. Mox ergo miſit ipſum in craſtinum vt venunda retur. Is autẽ qui hoc obtulerat emit illud. Rurſumq patriarche obtulit vt eo tegereſ. Quũq id tertio feciſſet: ſan

ctus

etus vir gratulabundus dicit ei. Uidebimus vter deficiet ego an tu. Erat em̄ ille opulent⁹ valde. Quem suauiter vir sanctus vindemiabat paulatim ab eo multa auferēs: vt pauperibus daret. Ualde q̄ diligens erat eloqui de actib⁹ sanctoꝝ qui eleemosynarij fuerūt. ¶ Una dierū quum recitaret de vita sc̄i Serapionis qui Sidonius vocabat: inuenit eū vt fertur amictuꝫ suū egeno dedisse. et iterum paululum illū p̄cessisse. et frigus patiēti obuiasse: eiq; tunicā p̄buisse. Et q: nudus sedebat tenēs euāgeliū. interrogat⁹ a quodam: Quis te expoliauit abba? demonstrans euangelium: ait: Jste. Alio q̄ tempore hoc ip̄m euangelium vendidisse: et eleemosynā dedisse fertur. Discipulo aūt dicēte: Abba vbi est euangeliū? ait. Hoc q̄ dixit mihi: Uade ⁊ vende que habes ⁊ da pauperib⁹. ipsum vēdidi et ipsum dedi vt habeam fiduciam in die iudicij. Et quū quedaꝫ vidua petijsset aliq̄ ab eo eleemosynā q: filij ei⁹ esuriebāt: eo nō habēte aliq̄d: seip̄m ei tradidit vt vēderet eū ad Grecos: quos et in pauc̄is diebꝫ fecit christianos. Hec legens de sancto Serapione vir sanct⁹ stupefact⁹ et totus lachrymis infect⁹ ait. Credite mihi q: vsq; hodie putaui q̄ vel aliquid facerem dans quas haberem pecunias: nesciens q̄ et seipsos venderent quidam cōpassione superati. ¶ Precipiebat aūt collectas p̄o defunctis impigre facere dicens. q: ante paucū tempus q̄dā captiuus a Persis ductus in carcere trusus est. Quidā ergo fugientes illinc et venientes in Cyprum: interrogati a parētib⁹ illius si forte vidissent eū: responderunt se ꝑpe his mamb⁹ sepelisse. Nō aūt erat ipse: sed q̄dā ei similis. Illi ergo tā q̄ p mortuo faciebāt ei tres collectas p singulos annos. Post q̄tuoꝫ aūt annos ille fuga lapsus a Persis venit in Cyprū. Quisq; audisset a suis q̄ memoriā sui tanq̄ mortui fecissent ter in anno. s. in theophania. in dñica sancta: ⁊ in pentheceste. respōdit ille. Dis tribꝫ tpibus anni veniebat quidam candidatus vt sol: ⁊ dissoluebat me a vinculis ferreis ⁊ custodia. et monebat tota die deambulādo. nemoq; me recognoscebat. ⁊ in crastinū inueniebat vincla ferrea portās. Ex hoc igitur ait sanctus Joannes dormientes quiet̄ habere dicimus q̄ eis collectas facim⁹. ¶ Hunc quidam totum aurū q̄ habebat. cui. libras et dimidiā obtulit eū flexis genib⁹ rogans vt oraret p̄o salute vnici filij eius: et vt dñs nauē eius q̄ in Aphricam abierat cum bono reduceret aduētu. Q̄ quū ille fecisset: mortu⁹ est puer: ⁊ nauis illa in qua frater illius hois erat: naufragiū ptulit. Totumq; quo plena erat perijt: p̄ter aīas ⁊ scapham vacuā. Quumq; vir ille vltra modū tristis esset: vidit p noctē in somnis quēdā q̄si in habitu patriarche dicentem sibi. Ut quid turbaris frater? Nōne rogasti me vt peterē a deo quatenꝰ filium tuum saluaret? Ecce salu⁹ fact⁹ est. Crede mihi: q: si viueret: prauus ⁊ immūdus fieret. Et de naui tua scito q: nisi deus p̄o bono q̄ fecisti placat⁹ esset: smia data erat vt tota cū aīab⁹ in profundū pergeret: et frater tuū perditisses. Sed surge ⁊ glorifica deum qui donauit tibi eum: et ab hoc seculo vano saluauit filiuꝫ tuum. Euigilans ergo vir ille inuenit coꝛ suū consolatū. Et currens ad sanctū patriarcham iactauit se ad pedes eius: et gr̄as egit narrās visionez quā viderat: ⁊ ille glorificauit deū. ¶ Quodā monacho gyrante in ciuitate cū vna puella iuuencula ⁊ petente eleemosynā: q̄dam hos videntes scandalizati nuntiauerunt hoc patriarche q̄ ille monastice vite mulierem habens derogaret. Tunc sanctus Joannes volens p̄hibere pct̄m iussit mulierem flagellari: monachū vero verberari et in carcerem trudi. Quo facto: apparuit ei per visum nocte monachus ostendēs doꝛsum suū ex flagellis putrefactum dicens ei. Ita placet tibi domine patriacha. Crede mihi hac vice vt homo erraſti. et hec dicens recessit. Mane autem vir sanctus memoꝛ visionis: sedit super lectum suum mestus. et mittens p̄o monacho qui erat in carcere: fecit eum expoliari coram se vt doꝛsum eius videret si ita esset vt viderat in somnis. Quo facto dei voluntate solutus est etiā amictus quo erat indut⁹: ⁊ cecidit: oēsq; viderunt eū esse eunuchū. Tunc vir sanctus ait ignoranter se peccasse in deum ⁊ in eum. monens tamen eum non ita oportere monachum circunducere mulierem ad scādalum videntiū. At ille humiliter rationem reddidit dicens. Nuper quum essem Baze: exeunti mihi de vrbe hec mulier occurrit dicens se esse hebream et velle fieri christiana: contestans etiam me verbis terribilibus ne dimitterem eam perire. Timens ergo iudicium dei: sumpsi eam et baptizaui. et gr̄abam eam simplici corde modicum exposcens sumptū: quatenus eam introducerē in monasterium. Tunc sanctus narrata visione his q̄ presto erant: ptulit centum numismata daturus ei. At ille nihil accipere voluit. sz ait monachus. Si fidem habet. horum non indiget: et si horū indiget fidem non habet. Hoc maxime omnibus fidem fecit q̄ seruus dei esset. Hec ex hystoria Uicen-

§. XIII. Quedaz alia narrat ex

eius legenda Jaco. de voragine de isto Jo. eleemosynario. Quidam enim pauper in habitu peregrini ad eum venit et eleemosynam petijt. At ille vocato dispensatoꝛe dixit ei. Da ei sex numismata. Que ille accipiens: abiens habitum mutauit. et iterū ad patriarcham veniens eleemosynā deposcebat. Ille autē dispensatoꝛe vocato / iussit ei dare sex numismata auri. Dispensatoꝛ ait dño. Per oꝛationes tuas pater pauper iste mutato habitu bis eleemosynā accepit. Beatus aūt Jo. quasi hoc se nescire dissimulauit. Iterum ille tertio habitū mutās ad Jo. p̄o eleemosyna venit. Tunc dispensatoꝛ beatū Jo. retigit innuēs q̄ ille esset qui iam bis acceperat. Cui be. Jo. rñdit. Uade ⁊ da ei. xij. numismata: ne forte sit dñs meus Jesus christus qui tentare me velit. verū hic poterit plus accipere quā ego dare. ¶ Audiens patriarcha cōsuetudinē eē q̄ mox vt impatoꝛ coꝛonat⁹ est: p̄festim monumentoꝛū edificatoꝛes sumunt quatuoꝛ vel quinq; minutias marmoꝛuꝫ pusillas varij coloꝛis: et ingredientes ad imperatoꝛē dicunt. De quali marmoꝛe vel metallo iubet imperium tuum sibi fieri monumētū? Imitat⁹ hoc Joā. monumentū sibi fieri p̄cepit: sed tñ vsq; ad die obitus sui imperfectum manere voluit. Oꝛdinauitq; aliquos q̄ ad eum quum in celebri festiuitate cū clero consederet/accederēt: sibiq; dicerent. Dñe monumētum tuū imperfectū est. hcipe ergo vt cōsummet: q: nescis qua hoꝛa fur veniat. Quadā vice quuꝫ patritius quādā pecume eccl'ie quātitatē in mercationib⁹ ponere vellet: et patriarcha nullatenus cōsentiret: sed eam pauperib⁹ distribui vellet: ambo plurimū contendētes abinuicē discesserūt irati. Adueniente hoꝛa. xj. mādat patriarcha p archip̄resbyterū patritio dicens. Dñe sol ad occasum est. Q̄ ille audiens lachrymis infusus ad eum venit: et veniam postulauit. Quū q̄dā suus nepos grauem a tabernario quodā iniuriā audiuisset: ⁊ hoc patriarche lamentabiliter retulisset: nec cōsolari posset: respōdit ei patriarcha. Et quō aliquis ausus est hec dicere: ⁊ contra te os suū aperire? Certe fili faciam hodie in eū talem rem vt tota Alexandria miretur. Q̄ ille audiens consolationem accepit: putans q: faceret eum grauiter verberari. Uidēs Joā. q̄ p̄solationē accepisset Petrus: eum osculatus est dicēs. Fili vere nepos mee humilitatis existis: quū p̄paras te flagellari ⁊ conuicia pati ab oībus. vera em̄ cognatio non est carne ⁊ sanguine: sed ex virtute mentis agnoscitur. Confestim igitur p illo hoie misit: et ab omni pensione ⁊ tributo liberum eum esse fecit. Q̄ audiētes oēs admirati sunt: ⁊ intellexerūt hoc esse q̄ dixerat. Faciā in eum talem rem vt tota Alexādria miret. ¶ Idē quū cuidā eleemosynā petenti dari p̄cepisset q̄nq; nūmos: mox ille indignat⁹ q̄ maioꝛē eleemosynam nō fecisset: continuo ad contumelias eius prozupit: ⁊ in faciem eius conuiciari cepit. Quod eius famuli audientes/voluerunt in eum irruere et ipsum grauiter cedere. Q̄ beat⁹ Jo. p̄hibuit dicens. Sinite fratres vt mihi maledicat. Ecce enim ego habeo sexaginta annos blasphemans per opera mea christū: et ego vnū conuicium nō tolerabo ab isto? Jussitq; sacculū pecunie afferri: ⁊ coram eo apponi: vt inde tolleret quantum vellet. ¶ Quum populus Alexandrinus lecto euangelio ecclesiam exiret: et verbis otiosis vacaret extra: quadam vice patriarcha cuꝫ eis exijt: et inter eos sedere cepit. Omnibus vero de hoc mirantib⁹ dixit ad eos. Filij vbi oues ibi et pastoꝛ. Aut intrate et ego ingrediar: aut si manetis hic et ego pariter vobiscuꝫ manebo. Semel igitur er bis hoc fecit: et eos in ecclesia stare eruditi. Quum quidam iuuenis quandam sanctimonialem rapuisset: ⁊ clerici coꝛam beato Joanne iuuenem exp̄obrarent: et ipsum excōicandum dicerent: vt puta qui duas aīas perdiderat: suā sc̄z et illius femine: compescuit eos sanctus Joannes dicēs. Nō sic filij nō sic. Ostēdo vobis q̄ vos duo pctā cōmittitis. primo q: contra p̄ceptū dñi facitis dicētis. Nolite iudicare vt non iudicemini. sc̄do q: nescitis p̄o certo si vsq; hodie peccent: ⁊ si nō peniteāt. ¶ Frequenter existens beat⁹ Joā. in oꝛone ⁊ in ectasi positus talibus verbis cū deo disputare auditus est. Sic sic bone Jesu. Ego dispergendo ⁊ tu ministrando videamus vter vincet. Quum aūt mozti se appꝛopinquare videret febꝛe coꝛrept⁹: dixit. Gr̄as tibi ago deus q̄m exaudisti miseriā meam rogantez bonitatem tuā ne inuenirē mozienti mihi nisi vnus turonus. hic igitur dari pauperib⁹ iubeo. Ipso autem defuncto venerabile coꝛpus ei⁹ positū est in sepultura: vbi duo coꝛpa eꝛum tumulata erant. Et ecce coꝛpa illa mirabiliter sc̄ō Joanni reuerenter: ⁊ locū ei mediū vacuū dimiserūt. ¶ Ante autem te cōfi paucos dies q̄ mozeret: quū quedā mulier quoddaz flagiciosissimū pct̄m cōmisisset: ⁊ nulli vnq̄ confiteri auderet: dictum fuit ei sc̄ūs Jo. vt saltē illud scriberet: eo q̄ scribere sciebat suum.

Mira
culū de
mulie
re

mulier illa: ⁊ sigillatū ei afferret: ⁊ pro ea ipse oraret. Cui illa assensit: ⁊ pctīs suum scribens diligenter sigillarum btō Joan. tradidit. Sed post paucos dies Joan. infirmatus in dño requiuit. Illa aūt reputans se vitupatā et cōfusam: credens ꝯ scripturam alicui dimisisset: ⁊ ad man⁹ alicui⁹ deuenisset: ad tumulū sci Jo. accessit et ibi vberrime flens clamabat dicēs. Heu heu putans cōfusionē vitare cōfusio facta sum oībus. Quīq amarissime fleret: et dīm Jo. rogaret: vt sibi ostēderet: vbinā scriptū suū dimisisset. Ecce beatus Joā. in habitu pontificali de tumulo processit duobus epīs cum quibus erat tumulatus hinc inde vallatus: dixitq mulieri. Cur me tantū infestas: ⁊ me ⁊ sanctos istos ꝙ mecum sunt: quiescere nō permittis? Ecce stole nostre lachrymis tuis madefacte sunt. Porrexitq ei scriptū suū sigillatum vt prius fuerat dicēs. Vide sigillū hoc: ⁊ aperi scriptum tuum ⁊ lege. Qō illa aperiens pctīm oīno deletum inuenit et ibi taliter scriptum reperit. Propter Jo. seruum meum deletum est pctīm tuum. Dicq illa immēsas deo grās reddidit. et beatus Jo. cum duob⁹ illis epīs in tumulum rediit. Claruit aūt sanctus iste (vt supra dictū est) tpe Phoce imperatoris vnde et circa tempora Gregō. pape. Anno scī dñi dcv. vel circa.

De monacho natalio qui conuerrebat meretrices.

¶ Monachus quidam Natalius noīe sanctus vir volens tentare Joannē tunc viuentē si posset sibi verbis suaderi ⁊ ad scandalū facile inclinari: ingrediēs ciuitatem Alexandrie: omnes publicas meretrices conscripsit. Intrauit aūt ad illas per ordinē dicēs cuilibet. Noli fornicari cum alio: sed dona mihi hanc noctē. Intrans ad vnam in angulo dom⁹ tota nocte flexis genibus orabat pro illi⁹ conuersione. et postea mane exibat precipiens ne alicui reuelaret qō per eū fiebat. Una autē vitam eius manifestauit: que statim orante sene a demone arrepta est. Qui dicebant oēs. Reddidit tibi deus qō merebaris: qm̄ mentita es excusans illū: quia nō ad fornicandum intrauerat. Uespere aūt facto dicebat Natalius cunctis audiētib⁹. Volo ire ad locum. Expectat me dña talis. ſ. meretrix. Multiq obiurgantibus eum dicebat. Nunquid non ego habeo corpus vt alij: aut cōtra monachos solū iratus est deus? Dicebāt autem sibi aliqui. Accipe tibi vnam mulierē abbas: ⁊ nō scandalizes alios. Ille se fingens iratum dicebat. Uere non audiam vos. Qui vult scādalizari scādalizetur. Quumq apud beatū Joā. querimonia deferret de isto: dñs indurauit cor eius vt nō crederet. Deīcabat aūt deū vt post mortē alicui reuelaret vt nō imputaret in pctīm ijs qui scandalizati erāt sup eum. Multas ergo meretrices p illū modum deus conuertit: ijs ad monasteria destinabat mulierū. Quodam aūt mane dum egrederetur Natalius de domo vnius ad quam alius accedebat ad fornicandum: dedit alapam Natalio dicens. Usq pessime non emendas vitam tuā ab his immunditijs? Cui ille respondit. Crede mihi accipies a me alapam talē: vt tota Alexādria cōgregef. Et ecce post modicus quidam in specie mauri sibi alapā dedit dicens. Hec est alapa quam mittit tibi abbas Natalius: ⁊ statim a demone vexatur: ita ꝙ ad voces eius omnes currebant. sed tamen penitens per eius orationē liberatus est. Uir aūt dei mortī appropinquans hanc scripturam dimisit. Nolite ante tempus iudicare. Mulieribus autem confitentibus que faciebat: omnes glorificabant deum. et precipue beatus Joannes dicens. Utinam ego accepissem illam alapam quam ille accepit. Mirabile est istud exemplum: nec imitandum: sed ex eo hoc eliciendum ꝙ de operibus extraordinarijs sanctorum virorum non est facile in malum iudicandum.

§. XIIII. Prefatus sanctus Johannes volēs hoīes ad eleemosynas inducere: inducebat hoc notabile factū. Pauperes mendicantes semel sedentes ad solis radium / ceperūt adinuicē conferre de ijs qui eis faciebant eleemosynas: bonos eleemosynarios quosdam laudare nō latum: auaros alios ⁊ tenaces vituperare. Inter ceteros aūt ad medium colloquutionis eorum deductus est quidā noīe Petrus telonearius diues ⁊ potens: sed numis pauperib⁹ immisericors: q: ad domū suam mendici acceden tes cū nimia indignatione ab eo repellebant. Quum ergo nullus eo⁹ inueniret q̄ a domo illius suscepisset vnq̄ eleemosynā aliquā: vnus eorum dixit. Quid vultis mihi dare si ego ab eo eleemosynā accipio? Et facientib⁹ cū eo pactū de aliquo: accessit ille ad domū eius eleemosynā petēs. At ille Petrus quū domū tunc rediret: inueniēs pauperem pre foribus: ⁊ mancipiū eius panem siliginis a furno in domum referret: non inueniens lapidē loco eius panē vnū siliginis arripiens illū importune petentē percussit / in eius proiciens. Ille aūt eum accipiens ad pauperes socios suos adduxit: et ꝙ de manu ipsius Petri eleemosynā accepisset ille let⁹ insultabat. Post quos dies infirmat⁹ Petrus iste ad mortē: vidit se ante iudicū stare: ac mauros quosdam super stateram ei⁹ mala appendere. Ex altera aūt parte stare quidaz dealbati tristes stabant: eo ꝙ nihil qō ibi apponeret inuenebant. Tunc vnus eorum dixit. Uere nihil habemus nisi vnum panē siliginis quem ante duos dies christo dedit coctus. Illū igitur ipsis super stateram ponētib⁹: stare equalitas facta est. Dixerunt ei. Adauge ad siliginem hanc: aliquin mauri isti te apprehendent. Euigilans autem et liberatus ab infirmitate dicebat intra se. Si vnus panis siliginis quem per furorem iactauit ira profuit: quanto magis oīa sua pauperibus elargiri? Quadam igitur die quum optimis vestimētis indutus per viā pergeret: naufragus q̄dam ab eo aliquod tegumentum postulabat. Continuo ille se precioso vestimēto expolians illi dedit: quod ille accipiens statim vendidit. Quum telonearius rediret: ⁊ vestimentuz suspensum videret: contristatus est valde adeo nec cibum sumere vellet: dicens. quia non sum dignus vt mei memoriam egen⁹ haberet. Et ecce dum talia diceret: vidit quendam super solem fulgentem ⁊ super caput crucem ferentem indutum vestimento qō dederat egeno dicentem sibi. Quid deploras Petre? Qui quū causam sue tristitie expressisset: dixit ei. Cognoscis me? Et ille. etiam domine. Et dominus. Eo ego vestitu ex quo mihi dedisti: et gratias ago bone voluntati tue: quoniam frigore affligebar et cooperuisti me. In se ergo reuersus cepit egenis dñs facere et dicere. Uiuit dñs. Non moriar donec fiam vnus ex eis. Dans ergo pauperibus omnia que habebat: accersito notario suo dixit ei. Secretū tibi volo cōmittere: qō si propalaueris: aut si me non audieris: barbaris vendam te. Dansq ei decem libras auri dixit ei. Uade in sanctā ciuitatem et merces tibi eme: et vende me alicui christiano et precium pauperibus tribue. Ille autem recusante dixit ei. Si me non audieris: barbaris te vendā. Ducens ergo eum vt dixerat indutum sordidis vestibus: cuidam argentario tanq̄ seruum vendidit: et xxx. numismata ex eo accipiens pauperibus dispensauit. Petrus igitur venditus / omnia vilia officia faciebat. ita vt ab oībus contēneret. et ab alijs seruis percutiebatur. et iā amens existimabatur. dñs aūt frequenter ei apparebat: et vestimenta ⁊ numismata ei ostendens eū cōsolabatur. Uerum imperator ore et vniuersis sibi notis de amissione tanti viri dolentibus: quidā vicini eius ad visitanda loca sancta Constantinopolim accesserunt: ⁊ a dño illius inuitati quz prandere: sibi inuicem in aure dicebant. Quā similis est hō iste Petro telonario? Et curiose respicientibus / vnus dixit. Uere dñs Petrus est. Surgam et tenebo eum. Qō ille aduertens latenter fugit. Erat autem ostiarius surdus et mutus: qui per signum ostium aperiebat. cui Petrus non signis: sed verbis imperauit. Et ille continuo audiens ⁊ loquelam recipiens sibiq subridens aperuit ostium. Et domum intrans cūctis de ei⁹ loq̄la mirantib⁹ dixit. Ille q̄ coquinā faciebat exijt ⁊ fugit: sed videte ne seru⁹ dei sit. Quū essem mihi dixit. Aperi tibi dico. statim flāma ex ore eius exiuit: que linguam meā et aures tetigit: et mihi loquelam et auditū restituit. Et exilientes ⁊ currētes post eum amplius eum inuenire non potuerūt. Tunc oēs de domo illa pnām egerunt: eo ꝙ tam sanctum virum ita viliter tractauerunt.

De petro telonearío.

Petrus ⁊ vendi et p̄cium pauperibus dari voluit.

¶ De miraculis plurimorum sanctorum / ex dialogo sancti Gregorij collectis. Capitulum.xv.

Multa narrat Gregorius in libro dialogoꝝ miracula et exempla virtutuz imitanda: que gesta sunt a sanctis viris in diuersis partibus Italie circa tempora sua.

¶ In partib⁹ enim Samnij fuit quidā Honorat⁹ nomine: qui a puerilib⁹ annis ad amorē celestis patrie per abstinentiā exarsit: ab esu carnium se subtrahens: et ab otioso etiam sermone restringēs. Quadam autem die dum a parentibus eius conuiuium vicinis eorum paratum esset: carnibus ad vescendum paratis: Honoratus in proposito abstinentie sue firmus carnes contingere recusabat. Cepe runtq parentes irridere eum dicentes: Comede. Nunquid pisces tibi in his montibus allaturi sumus? Illo essi in loco aqua in conuio: mancipium perrexit ad fontem cum situla. Qui quum aquā ex fonte hauriret: piscis situlam intrauit: ⁊ ante ora conuiuantiū mancipiū aquam cū pisce fudit: tante magnitudinis: vt ad totius diei victum Honorato ri quē prius despiciebant. Hic demū Honoratus quū esset seruus ascriptitius: cum patre suo virtutib⁹ eius a dño suo fuit libertati donatus. Monasterium aūt in loco q̄ dicitur Fundi / construens pater extitit ducentoꝝ fere monachorum. Dum autem quadā die ex eius monte qui ei⁹ monaste

Honorat⁹ vir sanctus

rio

rio in excelsum prominet: ingētis saxi moles eruta esset: q̄ per occursum montis latus veniens/totius ruinā celle omniumq̄ fratrum interitum minabatur: eamq̄ venientē desuper vir sanctus vidisset: frequenti voce christum invocans extensa mox dextera signuz crucis opposuit: eamq̄ in ipso occursu montis latere cadentem fixit: ita vt nunc vsq̄ montem cernentibus casura pendere videatur.

§. I. Regis Totile tēpore quidā

Liberti nus di ti Ho nozati discipu lus vir sctitate conspi cuus.

nomine Libertinus Fundensis predicti monasterij prepositus in discipulatu dicti Honorati conuersus et eruditus fuit magnarū virtutum. Inter cetera autem dum pro vtilitate monasterij quadam vice iter ageret equo insidens comes exercitus Gothorum Darida ei obuiauit. Cui ex equo proiecto abstulerūt equū armigeri. Ille aūt non solum patienter tulit deiectionē et damnū: sed et flagellū quo equū ire cogebat eis obtulit. Abeūtibus illis Libertinus oroni se dedit. Et quū peruenissent ad fluuium noie Vulturnum equi raptores: equi eoz nec hastis tūsi/nec calcaribz cruentati mouere se poterant z fluuiū transire. Ad se aūt reuersi intelligentes hoc eis accidisse ex iniuria serui dei: ad eum reuersi equum ablatum reddiderunt. Quē quum recusaret accipere: eum ad hoc coegerunt per se leuantes z ponentes in eo. Post qō libere cū suis eōs iter psequuti sunt. ¶ Alio quoq̄ tpe Libertin⁹ pro negotijs monasterij pergebat Rauennā: q̄ de more suo quocūq̄ ibat semp caligulā venerabilis abbatis Honorati (de quo superius dixim⁹) in sinu suo portabat ob deuotionē. Quū ergo in via pergeret: quedam mulier corpus filij sui defuncti ei obtulit: z umētum illius per frenū tenuit: atq̄ pie cū iuramēto dixit. Nullaten⁹ hinc recedes si filiū meum nō suscitaueris. At ille inusitatū habens miraculum: expauit peritiōis illius iuramentū. Ibiq̄ pugnabant humilitas quersatiōis inter se z pietas matris. Timoz ne inusitata p̄sumeret: doloz ne orbate mulieri non subueniret. Sed ad maiorē dei gloriā vicit pietas illud pectus ꝓtutis: qz ideo fuit validū: qz deuictum. Itaq̄ de equo descendit. genibus flexis ad celum manus tetendit: caligulam de sinu produxit: z super extincti pueri pectus posuit. Quo orante aīa ad corpus pueri redijt: quem manu apprehensum matri sue reddidit viuū: iter suū exinde psequut⁹. Et vt subdit Grego. ad interrogationem Petri. In ostensione tam admirabilis signi cum fide femine virtus conuenit vtroq̄ scz z Libertini z Honorati: cui⁹ caligulā in sinu ob eius deuotionē gestabat. Sicut z Heliseus tangendo aquas Jordanis pallio Helie non diuisit: sed inuocando deum Helie. Tunc eīm exhibere magistri virtutem potuit: qū magistri nomē ad memoriā reduxit ex hūilitate. ¶ Contra hunc venerabilez virū Libertinum is q̄ post Honorati exitum monasterij regimen tenebat: graui iracundia erasit: ita vt in eū excederet. Et qz virgaz qua eum ferire posset minime inuenit: scabello suppedaneo ꝑ eū piecto caput et faciē tutudit: totūq̄ vultū ac faciē liuidā reddidit. Qui ita vehementer cesus/ad stratum proprium tacitus recessit. Die ꝯo altera erat p vtilitate monasterij cā cōstituta. Expletis aūt hymnis matutinalib⁹ Libertin⁹ ad lectum abbatis venit. orationē ab eo humiliter petijt z licentiaz vt exiret monasterū. Sciens aūt abbas quantuz Libertinus a cunctis honorarez z diligerez: p iniuria quā ei iniecerat eū de monasterio recedere velle putauit. vnde requisiuit eū dicens. Quo vis ire? At ille. Monasterij cā constituta est p̄ quam declinare nequeo qz hesterno die me hodie iturum p̄misi: quo ire disposui. Tunc abbas a fundo cordis considerans asperitatē z duritiā suā: ac humilitatē z mansuetudinez Libertini ex lecto psiliit pedes Libertini tenuit: se peccasse/se reū esse ex illa percussiōe testat⁹. At cōtra Libertin⁹ sese in terrā psternens eiusq̄ pedib⁹ puolutus sue culpe nō illius seuitie qō prulerat adscribebat. Sicq̄ factum est vt ad magnā māsuetudinē pduceret pater: z humilitas discipuli magistra fieret magistri. Quumq̄ p causa monasterij egressus esse: multi viri z nobiles q̄ euz vehemēter honorabant videtes faciē eius tā liuidā z tumidā admirati: interrogabant solicite q̄d hoc esset: z cām tanti tumoris faciei. Quibus respōdebat. Hesterno sero pctis meis exigētib⁹ in scabellū suppedaneū impegi: atq̄ sic hoc pertuli. Sicq̄ vir sanctus seruās in pectore honorē veritatis z magistri: nec patris pdebat vitiū: nec falsitatis incurrebat pctm. vbi p̄mittit Grego. Ego virtutez patientie signis z miraculis p̄fero.

magna virt⁹ est patientia.

¶ In eodem monasterio quidā magne vite monach⁹ horotulanus erat. Fur vero illuc venire consueuerat: z per sepē ascēdens occulte olera asportare. Quūq̄ ille multa plantaret que minus inueniret: z alia pedibus conculcata: alia diruta conspiceret: totū hortū circūiens inuenit iter vnde fur venire consueuerat. Qui eundem hortum deambulans reperit etiam serpentem. Cui precipiens dixit. Sequere me. Ad aditūq̄ furis ꝓueniens/dixit serpenti. In nomine Jesu christi precipio tibi vt aditum custodias: ac furem ingredi non permittas. Serpens ptinus sese in transuersum teretendit: z monachus abscessit. Quūq̄ meridiano tēpore cuncti quiescerent: more solito fur aduenit. sepē ascendit. z duz in hortum pedem deponeret: vidit subito quia tensus serpens clausisset viā. Et tremefactus post semetipsuz cecidit: eiusq̄ pes per calciamentū in sude sepis inhesit. Sicq̄ donec horotulanus veniret capite deorsum pependit. Consueta autem hora venit horotulanus ad locū: et pēdentē in sepe furē immenit: serpēti aūt dixit. Bras deo: implesti qō iussi. recede mō. Qui illico recessit. Ad furē vero ait. Quid est frater? Tradidit te mihi deus. Quare in laboze monachoz toties furtuz facere p̄sumpsisti? Et hec dicēs pedē illi⁹ a sepe cui inheserat soluit: eūq̄ sine lesiōe deposuit. Cui dixit. Segre me. Quē sequētē duxit ad hortī adituz. z olera q̄ furto appetebat auferre/ei cum magna dulcedine p̄buit dicens. Et post hoc furtū nō facias. Bz cū necesse habes: huc ad me ingredere: z q̄ tu cū pctō laboras tollere: ego tibi deuotus dabo.

§. II. De sancto Equitio. In

Valerie partib⁹/vir sanctissimus pro sue vite merito apud oēs magne admiratiōis habebat. q̄ i eadē puincia multoz monasteriorz pater extitit. Huc quū iuuēturis sue tempore acri certamine carnis incētiua fatigarēt: sue cōtemptionis angustie ad orationis studiū solertioz fecerunt. Quumq̄ hac in re oīpotenti deo remediuz continuis pcibus q̄reret: nocte quadam adsistente angelo eunuchizari se vidit. eiusq̄ visioni apparuit/q̄ oēm motū ex genitalib⁹ mēbris ei⁹ abscinderet. atq̄ ex eo tpe ita alienus extitit a tēratione: ac si sexū non haberet in corpore. qua virtute fretus ex dei oīpotentis auxilio vt viris ante p̄erat: ita cepit etiā postmoduz feminis p̄eesse. Nec tū discipulos suos admonere cessabat ne se exēplo eius in hac re facile crederent: z casuri tēterēt donū qō non accepissent. Eo aūt tempore quo malefici sunt in hac vrbe deprehēsi: Basili⁹ q̄ in magicis oīb⁹ ꝓmus fuit in monastico habitu Valerią fugiēs/ad virūq̄ reuerendissimū Amiternine ciuitatis epm Castoziū pgens / speraut ab eo vt eū Equitio abbati cōmitteret: ac monasterio eius cōmendaret. Tunc ad monasteriū venit eōs secū Basilium monachū ducēs. z eūdem Equitiū dei famulū vt eundē monachū in congregatione sua susciperet rogauit. Quē statim vir sctūs intuēs ait. Hunc quē mihi cōmendas p̄: ego non monachū esse sed diabolū video. Cui eōs. Occasionem queris ne debeas p̄stare qō peteris. Cui Equiti⁹. Ego quidem hoc eū denūtio esse qō video: ne tū me obedire nolle existimes: facio qō iubes. susceptusq̄ in monasterio est. Quumq̄ nō post multos dies p exhortandis ad supna desideria fidelibus paulo longius a cella digressus esset: cōtigit in monasterio virginū cuius etiā cura ei incūbebat: earū vnaz q̄ iuxta carnis huius putredinē speciosa videbat/febricitare: et vehementer anxiari: magnisq̄ nō iaz vocibus/sed stridoribus clamare. Modo morītura sum nisi Basilius monachus veniat: z ipse mihi p curationis sue studium salutē reddat. Sed tanti p̄is presentia adire quispiā monachoz ad congregationē virginū non audebat: quātominus ille q̄ nouus aduenerat eiusq̄ vitā adhuc fratrū congregatio nesciebat: Ad̄issum itaq̄ est repente et nuntiatum hoc Equitio. s. q̄ illa grauiter infirmaret: z Basiliū peteret visitatorez. Quo audito vir sctūs dedignādo subrisit z ait. Nunquid nō dixi q̄ diabolus esset iste: nō monachus? Ite z eum de cella expellite. De ancilla dei que anxietate febriū vrgetur nolite solliciti esse: quia ex hac hora neq̄ febribus laboratura est: nec Basilium petitura. Regressus est monachus: z ex ea hora saluti restitutam dei virginem agnouit qua Equitius longe positus dixit. In virtute miraculi exemplū tenens magistri: qui ad filiū reguli inuitatus soloverbo saluti restituit. Expulsus aūt de monasterio prefatus Basilius frequenter se cellam Equitij magicis artibus suspendisse: nec tamen eis quemq̄ ledere potuisse dixit/qui demū Rome igne crematus est. ¶ Item quadā die quedam monialis ex monasterio virginum hortum ingressa est: que lactucam videns concupiuit: eāq̄ signo crucis benedicere oblita/auide momordit. Sed arrepta a diabolo protinus cecidit. Quumq̄ vexaretur eidem Equitio nuntiat. Qui concitus accurrens quum hortū esset ingressus: diabolus qui illā arripuerat p eam clamare cepit dicens. Ego q̄d feci? Sedebam super lactucam: venit illa z momordit me. Cui quuz vir dei cū graui indignatione precepisset vt dei famulā dimitteret: protinus abscessit. ¶ Item quidā vir nobilis Felix nomine/ Murrie puincie quum predictū sanctū virum Equitiū conspiceret ordinē sacrum nō habere: atq̄ vbiq̄ discurrere: z verbū

Basili⁹ magus

dei predicare: quadam die familiaritatis ausu eum adijt dicens. Quum sacrum ordinem nō habeas: nec a summo pontifice licentiā predicandi acceperis. quō predicare p̄sumis? Qua eius inquisitione cōpulsus vir dei indicauit predicationis licentiā qualiter acceperat: dicens. Ea q̄ mihi loqueris ego mecum pertracto. Sed nocte quadā speciosus p̄ visionem mihi iuuenis adstitit: atq; in lingua mea medicinale ferramentū. i. phlebotomum posuit dicēs. Ecce posui verba in ore tuo: egredere ad predicandum. atq; ex illo die etiā si volucro de deo tacere non possum. Hec notat Gratianus xvj. q. j. §. hocidem. Ubi dicit q̄ quum angelus in somnis ad predicandum mitteret: & Equitius de vitio lingue conquereretur: angelus phlebotomo linguam eius tetigit & vitium curauit. Interrogante aūt Petro Gregorium de conuersatione vite huius Equitij qui talia opera faceret. Respōdit ei Grego. Opus ex dono est: nō donū ex opere: alioquin gratia iam non est gr̄a. Omne q̄ppe opus. i. bonū dona p̄ueniunt: q̄uis etiā ex subsequenti opere etiā ipsa dona succrescant. Ne tamen huius vite cognatione frauderis: hanc bene reuerendissimus vir Albinus Reatine ciuitatis antistes agnouit: & alij plures qui retulerunt. Sed q̄d plus operis queris: quando concordabat vite munditia cū studio predicationis? Tantus illuz ad colligendas deo animas feruor accenderat: vt sic monasterijs p̄eesset: quatenus per ecclesias / per castra / per vicos / per singulorum quoq; domos fidelium circunquaq; discurreret: & corda audientium ad amorem celestis patrie excitaret. Erat vero valde vilis in vestibus atq; ita despectus: vt si quis eum forte nesciret: salutatus etiam resalutare despiceret. Et quoties ad alia tendebat loca: iumento incidere consueuerat despicabiliori ceteris iumentis. In quo etiam capistro p̄ frenore herbis cū pellibus p̄ sella vtebatur. Qui per semetipsum sacros codices in pelliceis saculis missos: dextro leuoq; latere portabat. Et quocunq; peruenisset scripturarum aperiebat fontem: & irrigabat corda gentium. Eo tempore de clericis huius apostolice sedis quidam adulando conquesti sunt contra hunc sanctum virum dicentes. Quis est iste rusticus qui sibi authoritatem predicationis arripuit sine licentia apostolici nostri? Mittatur p̄ eo si placet: vt quis sit ecclesiasticus vigor agnoscat. Quadentibus clericis pontifex assensum p̄buit vt ad Romanā vrbem deduisset deduci. Julianus autem defensor qui postea fuit Sabinensis episcopus: mittitur vt eum magno cum honore deduceret: ne ex conuentione aliquid iniurie vir dei sentiret. Qui concitus ad monasterium eius venit. et vbi esset abbas Equitius inquirens: responsum accepit in valle eum esse ad secandum cū monachis fenum. Misit ergo Julianus seruum suum satis superbū ad vocādum Equitiū. Qui ad locum veniens: & interrogans q̄s ex secātibus fenuz esset Equitius: quū sibi fuisset ostensus: a longe aspicies immenso terrore corr̄eptus est: atq; ad eū veniens & genua eius deosculans / nuntiauit dñm suū eū querere. Cui resalutato Equitius dixit. Leua fenū viride: porta pabulū iumentis in q̄bus venistis. Et ecce ego q̄ parū supereſt: ope expleto te subsequor. Puerū ergo fenū deferentē subsequut⁹ Equitius est clauatis calciat⁹ caligis: falcem fenariā in collo deferens. Quisq; a lōge adhuc eo posito q̄s esset puer ostendisset ex ipso habitu: Julianus eū despexit. sed mox vt cōminus adfuit: intolerabilis pauor Julianum arripuit: ita vt ad q̄ venerat lingua vix explicare valuisset. Quo cognito: vir dei Equitius cepit immēsas gratias oportēti deo agere: q̄ se p̄ summum pontificē superna gratia visitaret. Mox q̄ Equitius Julianū vehementissime cepit vrgere ad iter p̄sequēdum. Sed quum ille se fessus ex itinere illo die nō posse exire assereret. Equitius dixit. Cōtristas me fili: q̄ si hodierna die nō egredimur: crastina die nō exibim⁹. Qō vtiq; vt a pphera p̄nuntiatū impletū est. Nā sequēti die in lucis crepusculo vehementi equo & cursu fatigato ad Julianū puer cū epistola pōtificis venit: in qua ei p̄ceptū est ne seruū dei de monasterio amouere auderet. Per visum em̄ pōtifex fuerat vehemēter exterrit⁹ cur ad exhibendū dei hoiem mittere p̄sumpsisset: sicq; Equitius in suo monasterio remāsit. Quuz aūt Petrus admiraret quō tāto pontifici subripi potuit de tali viro: vñ p eo mitti iussisset. Admirationis causam tollit Grego. subdēs. Quid miraris Petre: q̄ fallimur qui homines sum⁹? An a mente excidit q̄ Dauid q̄ spiritū prophetie habere cōsueuerat: cōtra innocētē Jonathe filiū sententiā dedit: quū verba mētientis pueri audiuit? Qō tū q̄ per Dauid factū est: & occulto dei iudicio: iustum credimus: & tū humana rōne quō iustū sit non videm⁹. Quid ergo mirum si ore mentientiū in aliud ducimur qui pphete non sumus? Multū vero est q̄ō vniuscuiusq; p̄sulis mentē curarū dēsitas deuastat. Quisq; animus diuidat ad multa: fit minor ad singula. Tāto q̄ ei in vna qualibet re subripitur: quāto elatius in multis occupat. Post mortē quoq; ipsius Equitij etiā miracula ad sanctitatē eius ostendendā apparuerunt. Quū em̄ supra sepulchrū ei⁹ in oratorio bti Laurentij q̄daz rusticus arcā cum frumento posuisset: turbo repente celit⁹ missus arcā illā a sepulchro extulit longeq; piecit. Longobardis quoq; Valerie puincia intrantibus: quū monachi monasterij dicti sancti viri ad sepulchrū ei⁹ in oratoriuz fugissent: Longobardi intrantes oratoriū ceperunt monachos foras trahere: vt p tormēta discurrerent vel necarent. Unus aūt ex monachis ingemiscens ait. Eia scrē Eq̄ti placet: tibi vt sic trahamur: & nō defendis nos? Ad cuius vocem mox Lōgobardos imūdus spūs inuasit. Qui corruentes in terrā tādiu vexati sunt: q̄usq; cognoscerēt etiā q̄ extra erāt Lōgobardi: vt sacrū locū vlteri⁹ temerare nō auderent.

§. III. De sancto Constantio.

Juxta ciuitatē Anchonitanā eccl'ia sita erat sub titulo beati Stephani. In qua vir venerabilis Constantius nomine mēsionarij functus officio deseruiebat. Cuius sanctitatis opinio fese ad notitiā hoim longe lateq; tetenderat: quia idē vir funditus terrena despiciens toto animo mentis ad sola celestia flagrabat. Hic quōquadaz die in eadem ecclesia oleū deesset: & p̄dictus dei famulus vñ lampades accēderet non haberet: oēs lāpades ecclesie aqua impleuit: & ex more papyrū in medio ponens aliato igne accendit. Sicq; aqua arsit in lampadibus: ac si oleū fuisset. Et q̄ Petrus querit. Cuius vir iste tātus in miraculis humilitatis fuerit: declarat Grego. per exēplū sequēs notabile. Quadam die ex longinquo loco ad eū vidēdum rusticus quidā venit. Et eadem hora contigerat vt sanctus vir stans in gradibus ligneis reficiendis lāpadibus deseruiret. Erat aūt pusillus valde exili forma atq; despecta. Quisq; is q̄ eum ad vidēdum venerat: inquireret quisnā esset Cōstātius: & obnixe peteret eū sibi ostendi: q̄ eū nouerāt ei mōstrauerunt q̄s esset. Sed sicut stulte mentes hois meritū ex qualitate corporis credentes eū paruulū atq; despectū vidēs: ipm hunc esse cepit omnino non credere. In mēte em̄ rusticana facta fuerat quedā rixa & existimabat tā breuē p̄ visionē esse non posse: quē tā ingētē habuerat p̄ opinionē. Cui quū ipm esse a pluribus fuisset adstructū: despexit & irrisit dicēs. Ego grandē hoiem credidi: iste aūt nihil habet de hoie. Qō vt vir dei Constantius audiuit: lampades quas reficiebat p̄tinus letus relinquēs cōcitus descēdit: atq; in eiusdē rustici amplexū ruit: eūq; ex amore nimio cōstringere cepit brachijs & osculari magnasq; gr̄as agere q̄ de se talia iudicasset dicens. Tu solus in me oculos apertos habuisti. Ex qua re pēsandū est cuius apud se humilitatis fuit: q̄ despiciētem rusticū amplius amauit. Qualis em̄ quisq; apud se lateat. contumelia illata probat. Naz sicut superbi honoribus: sic humiles sua despectione gratulantur. Eiusdē Anchonitate ciuitatis epūs fuit Marcellinus: cuius gressum dolore nimio podagra cōtraxerat. Eumq; familiares sui sic vbi necesse erat in manibus ferebant. Quadā vero die dū p̄ curiā ciuitas succēsa esset concurrentibus multis & aquam certatim p̄icientibus: ita flā ma crescebat: vt totius vrbis meritū minari videretur: vt nullus obsistere valeret. Deduct⁹ aūt manib⁹ venit dictus epūs p̄cipiēs suis vt cōtra ignem eū ponerēt. Ibiq; positus est vbi tota vis flāme incūbere videbat. Cepitq; incendium miro modo in seipm retorqueri. ac si ex reflectione exclamaret epm se transire non posse. Sicq; illo termino flamma refrenata in seipsa demum refriguit.

De scō marcellino epi Ancho nitano.

§. IIII. De Nononso monacho.

In Sorracte monte monasterium situ est in quo Nononsus nomine p̄positus monasterij erat sub abbate asperrimo: cuius mores mira semper equanimitate tolerabat. Et q̄ dictum monasterium in cacumine montis situ erat: ad quantūlibet paruū hortū fratribus excolendum nulla planities patebat. vnus enim breuissimus locus in latere montis excreuerat: quem ingentis saxi naturaliter egrediens moles occupabat. quā quinquaginta boum paria mouere non potuissent. Quisq; de humano labore facta esset desperatio ad remouendum inde dictam molez: nocturno silentio in oratione se dedit. Et mane facto inuenerūt monachi molē illā saxi longius a loco suo recessisse: vt spatiū largū ad hortum faciendum ibi relinqueret. Idē Nononsus quū lāpades vitreas quodā tēpore in oratorio lauaret: vna e manib⁹ eius lapsa per innumeras partes fracta est. Qui p̄is monasterij vehementissimū timens furorem / fragmenta collegit: et oratione cum lachrymis facta lampas integra inuenta est. Altera vice quū in monasterio oleum deesset: & iaz colligende oliue tēpus incūberet: & fructus nullus vel pauciss⁹

mus

mus in oliuis appareret: visum est patri monasterij vt circũ quaq; fratres in colligendis oliuis ad exhibẽda extraneis opera pergerent: quatenus ex mercede sui operis aliquantulum monasterio oleũ deportarent. Quod vir dei Nonnus prohibuit cum magna humilitate: ne exeuntes fratres de monasterio dñi lucra olei quererent: animarũ dãna paterẽtur. Eas aũt paucas que in arboribus monasterij erant colligi precepit: & in pilo mitti parumq; inde expressum sibi afferri. Quod allatum sibi ante altare in vase: facta oratione mandauit vt de eo minimũ quid in cunctavasa olei ponerẽtur: que omnia die sequenti plena reperta sunt.

§. V. In Tuscie partibus fuit

Bonifacius vir sanctus

vir vite venerabilis Bonifacius nõe. qui in ea ciuitate que Ferentia dr ẽpatus officium tenuit & bonis moribus impleuit. Hec tñ ciuitas ostẽdit fundit9 euersa & inhabitata versus Uiterbiñ ta cui9 ciuibus dr destructa. Hic ergo Bonifacius in sua puericia clarere virtutib9 & miraculis cepit. Naz dum cum matre sua adhuc habitaret puer: egressus hospitio nõnunq; fine linea: crebro etiam fine tunica reuertebat q: mox vt nudũ reperiebat/vestiebat: se hic expoliãs vt ante dei oculos illi9 mercede vestiret. Tunc mater sua frequẽter eũ increpare cõsueuerat dicẽs: q; iustũ non erat vt ipse inops pauperib9 vestimẽta largiret. ¶ Quadam autem die ipsa mater pueri horreũ ingressa: pene totum triticũ qõ in stipendio totius anni sibi parauerat: inuenit a filio suo pauperibus expẽsum. Quũq; seipsam alapis & pugnis cederet: q; quasi anni subsidia pdidisset: supuenit puer dei Bonifacius: eãq; verbis q̃bus valuit p̃solari cepit. Que quum nil consolationis admitteret: hanc rogauit vt ab horreo exire deberet in quo parũ remansserat. Matre secedente ibi Bonifacius orationi se dedit. qua finita matrẽ introduxit. Que horreũ magis plenũ reperit q̃ prius: quũ per eã ibi congregatum fuisset. Quo viso miraculo/cõpuncta mater iam cepit agere vt oraret: qui sic celeriter posset que petisset accipere. ¶ Hec quoq; in hospitij sui vestibulo gallinas nutrire cõsueuerat: sed eas ex vicino rure vulpes veniens auferebat. Quadam die dum in eodem vestibulo puer Bonifacius staret: vulpis ex more venit & gallinã abstulit. Ipse aũt concitus in ecclesiam intrauit: & se in oratione prosternens apertis vocibus dixit. Placet tibi dñe vt de nutrimento matris mee manducare nõ possumus? Ecce enim gallinas quas nutrit: vulpes comedit. Qui ab oratione surgens/de ecclesia egressus est. Mox aũt vulpis rediit. gallinã quam ore ferebat dimisit. & moriens ante eius oculos in terrã cecidit. Exauditus iraq; est in rebus vilibus puer sanctus & simplex: vt in paruis disceret quãtũ de deo p̃sumere in magnis petitionibus deberet. ¶ Factus aũt ẽps ita pauperem habebat ecclesiã: vt nihil aliud ad oẽ stipendium nisi tñi vnam solũmõ vineam possideret. Et hec vinea quadã die ita grandine vastata est: vt in ea in paucis vitibus vix parui rariq; racemi remanerent. Quã quũ Bonifacius fuisset ingressus: magn9 potenti deo gratias egit: q: in ipsa sua adhuc inopia sese angustiari cognouit. Solet eñ bonis mentibus paupertas custos esse humilitatis. Sed quũ iam tempus adesset quo illi racemi pauci matuescere cepissent: custodẽ vinee ex more posuit. Quadam aũt die iussit Constantio nepoti suo vt cuncta vini vascula in episcopio p̃pararet. Sup quo nepos admiratus est valde: quũ vinũ minime haberet. Fecit tñ qõ iussum fuerat. Uir ergo dei vineam ingressus racemos collegit. ad calcatorium detulit. oẽsq; inde egredi precepit. soluscq; cũ vno paruulo remansit: quẽ in eodem calcatorio deposuit: & calcari ipsos pauciss̃imos racemos fecit. Quumq; ex eisdem racemis parum aliquid vini defluueret: cepit hoc vir dei in vno vase suscipere: & per cuncta dolia p̃parata p benedictione diuidere vt omnia vascula vix infusa viderentur. Quo facto vocato p̃sbytero iussit pauperes adesse. Tũc cepit vinũ in calcatorio crescere: ita vt omnia q̃ allata fuerant paupertatis vascula impleret. Qui quũ se idonee satisfecisse conspiceret: de calcatorio puerũ iussit ascẽdere. apothecã claussit & impresso sigillo p̃prio munitam reliquit: moxq; ad ecclesiam rediit. Tertia vero die Constantiũ vocauit: & oratione facta apothecã aperuit: & vasa in quibus tenuissimus liquorẽ fuderat: vbertim vinũ fundentia inuenit: ita vt pauimentũ omne excrescẽtia vini inundasset: si adhuc tardius ẽps intrasset. Tunc terribiliter p̃sbytero Cõstantio p̃cepit: ne quouscq; viueret hoc miraculũ cuiq; indicaret: pertimescens ne in virtute facti humano fauore pulsatus inde int9 inanesceret: vnde fortis hoibus magnus appareret. exemplum magistri scilicet christi sequens: qui ad viã humilitatis instruens de seipso discipulis mandauit vt nemini dicerent que vidissent. ¶ Alio tempore quũ vir nobilis Fortunatus magnis p̃cib9 a Bonifacio p̃fato sancto viro obtinuisset: vt in natali beati Proculi martyris in ecclesia ei dedicata missarum solennia celebraret: & ad domũ suam declinaret ad prandiũ: peractis missarũ solẽnijs domũ Fortunati ingressus est. Et antecq; deo hymnũ diceret: sicut quidam ludẽdi arte solent victũ q̃rere: repẽte ante ianuã vir cum simia adstitit: & cymbala percussit. Quem sanctus vir sontrumodedignatus/dixit heu. heu. heu. mortuus est miser iste. Ego ad mensam refectionis veni: os adhuc ad laudẽ dei nõ aperuit: & ille cũ simia veniẽs cymbala pcussit. Subiunxit tñ et ait. Ite: & p charitate cibum potũq; ei tribuite: sed scito te q̃ñ mortuus est. Qui infelix vir quũ panẽ & vinũ ex eadem domo pcepisset: egredi ianuã voluit: sed sarũ ingens subito de tecto cecidit eiq; in verticẽ venit. Ex qua pcussione pstratus seminiu9 leuatus est. Die aũt sequẽti mortuus est 9nvri dei sententiã. Qua in re pensandũ ait Gregorius. quantus sit sanctis viris timor exhibẽdus. tẽpla eñi dei sunt. Et quum ad tracundiã sctus vir trahit: quis alius ad irascendum nisi eiusdẽ tẽpli inhabitator excitat? ¶ Alio quoq; tempore Cõstantius p̃sbyter nepos suus equũ suum. xij. aureis vẽdidit. Quos in arca ppria ponens ad exercendum aliquod opus discessit. Subito aũt pauperes ad Bonifacium venerũt vt aliquid sue inopie largiretur deprecantes: sed quum mil tũc haberet dãdũ: estuare animo cepit ne pauperes vacui ab eo exirent. Cui repente ad memoriam venit: q; nepos eius Constantius equũ vẽdidisset. Absente igitur ipso nepote suo ac cessit ad arcam: & vio lenter claustra arce comminuit. & .xij. aureos inde accipiẽs pauperibus vt sibi placuit diuisit. Reuersus Constantius ex opere/& arcam fractam inueniens & preciũ caballi nõ inueniens: cepit magna voce perstrepere: & cum furore nimio clamare. Omnes hic viuunt: solus ego in hac domo viuere nõ possum. Ad cuius vocem aduenit eps Bonifacius: oẽsq; qui in eodẽ episcopio aderant. Quũq; vir dei voce blanda eum temperare voluisset: cepit ille cum iurgio respondere dicens. Omnes tecum viuũt: solus ego ante te viuere non possum. Redde mihi solidos meos. Quibus vocibus cõmotus eps/beate Marie ecclesiam ingressus cepit extensis manibus rogare dñm vt ei redderet: vñ presbyteri furentis insaniam mitigare potuisset. Quumq; subito oculos suos ad vestimentũ suum inter brachia extensa reduxisset: repente in sinu suo. xij. aureos inuenit ita fulgentes ac si eadem hora ex igne pducti essent. Qui mox de ecclesia egressus/eos in sinũ furentis presbyteri proiecit dicens: Ecce habes solidos quos quesisti. Sed hoc tibi notum sit: quia post mortem meam tu eps huic ecclesie nõ eris propter auaritiam tuam. Ex qua sententie veritate colligitur: quia eosdem solidos pro adipiscendo episcopatu preparauerat: sed ille in presbyteratu decessit. ¶ Item quum quadam die duo Gothi ad eũ gratia hospitalitatis venissent: qui Rauennam festinare se professi sunt: paruũ vas ligneum vino plenum manu sua eis prebuit: quod fortasse in prandio itineris habere potuissent. Illis aũt pfectis: non solum in via vota: sz etiam dum aliquot diebus Rauenne steterunt: & in reuersione ad eum vinum bibentibus/nunq; de vase illo defecit ac si vinum non solum augeretur: sz in vase illo nasceretur. ¶ Itẽ altera vice quuz ingressus hortũ magna multitudine eruce coopertum esse vidisset: q̃ omne olus cõsumebat. Ipse ad eas cõuersus ait. Adiuro vos in nõe dñi nostri Jesu christi hinc recedite: & nolite hec olera comedere. Que statim omnes egresse sunt ita vt nevna quidem remaneret.

§. VI. De sancto Fortunato epõ

Tudertino. Hic (vt ait Gregorius in primo dialogorum) in effugãdis spiritibus immẽse virtutis gratia pollebat: ita vt nõnũq; ab obsessis corporibus legiones demonũz pelleret. Legio aũt cõtinet numerũ sexmiliũ sexcẽtorũ .lxvj. demonum. Hic inter cetera miranda vt narrat Gregorius ex relatu ciuiusdam Juliani defensoris in vrbe: qui paulo ante decesserat: & satis familiaris dicto Fortunato extiterat: hoc egit. ¶ Matrona quedã nobilis in Tuscie ptibus vicinis nurũz habebat quã fili9 ei de ppinquo vrorẽ duxerat. Hec aũt quũ fuisset inuitata ab amicis vt ad dedicationem ciusdam oratorij sub titulo sancti Sebastiani accederet: nocte precedenti dedicationis diẽ dicta nurus voluptate carnis deuicta: a viro suo sese abstinere non potuit. Quumq; mane facto deterreret carnis delectatio perpetrata: pcessionem vero ad oratorium illud imperaret verecũdia: plus erubescens vultum hominũ q̃ dei iudiciũ metuens: cum socru sua ad dedicandum oratorium accessit. Mox aũt vt reliqui beati Sebastiani martyris sunt oratorium ingresse: tandem predicte matrone nurũ spũs malignus arripuit: & coram omni populo vexare cepit. Eiusdem vero oratorij psbyter quum hãc vehementissime vexari conspiceret: ex altari protinus findonẽ tulit eamq; cooperuit: sed & hunc repẽte spũs inuasit.

Et q̄ supra vires voluit quicq̄ p̄esumere: compulsus est in sua vexatione cognoscere q̄d esset. Qui ergo aderant, puellam ex oratorio domū deportarūt. Quumq̄ malignus spiritus hanc vexatione continua attereret: parentes ei⁹ caritative amantes ⁊ amando p̄sequentes ad obtinendū remediū salutis maleficis tradiderunt: vt ei⁹ animam funditus extinguerēt: cui⁹ carnem ad tp̄s p̄desse conarent. Ductaq̄ est ad fluuium: ⁊ in aquā immersa: et arte magica diutius incantata vt diabolus exiret, sed miro oīpotentis dei iudicio dū puersa arte ab ea vnus pellit: in eam subito legio intrauit. Cepit ex hoc illa tot motibus agitari: tot vocibus clamoribus strepere: quot spiritibus tenebatur. Tunc imitos: consilio parentes ei⁹ sue p̄fidie culpā fatētes: hanc ad venerabilem virum Fortunatum ep̄m duxerunt atq̄ reliquerunt. Qua ille suscepta multis diebus ac noctib⁹ in oratione se dedit tantoq̄ anniru p̄cibus incubuit: quanto ⁊ in vno corpore cōtra se adsistere legionis acie meruit. qui demū ita sanā redidit ac si nunq̄ diabolus inuasisset. Alio quoq; tempore idem vir omnipotentis dei famulus ex obsesso quodā hoīe spīm excussit. q̄ malignus spūs quū aduesperascente iā die secretā ab hoībus horā cerneret: pegrinū quēpiā se esse simulans: circūire cepit ciuitatis plateas et clamare. O virum sctm̄ Fortunatū ep̄m: ecce quid fecit. peregrinū hominem de hospitio suo eiecit quero vbi requiescere debeam: ⁊ in hac eius ciuitate nō inuenio. Tunc quidam in hospitio suo cū voce sua ⁊ paruulo filio ad p̄tuas sedebat. qui vocem eius audiens: ⁊ quid ei ep̄s fecisset inquirens: hūc inuitauit hospitio, sedere secū iuxta p̄tuas fecit. Quūq̄ vicissim aliqua confabularent: paruulū ei⁹ filiū spūs malignus inuasit: atq̄ in easdē p̄tuas eiecit: animamq̄ eius excussit. Qui oratus miser: vel quē ipse suscepit: vel quē ep̄s expulisset agnouit. Et assignans rōnem Brego, quare isti tantus nocumentum de⁹ p̄miserit accidere: dicit Petro. Ego hunc virū q̄ dū ḡsi hospitalitatē exhiberet: filio orbatus est: non pietatis opere delectatū existimo: sed epi derogatione. Nam pena subsequens innotuit: q̄ precedens susceptio sine culpa nō fuit. Sūt nāq̄ nōnulli q̄ bona facere idcirco student vt gratiā aliene operationis obnubilent. Qua de re existimo hunc virū q̄ malignū spīm in hospitalitate susceptit: ostētationi potius intendisse q̄ operi: vt meliora q̄ ep̄s facere videret: recipiens eū quē ep̄s expulisset. Et quū puersa est intētio q̄ p̄cedit: prauū est oē q̄ sequit: etsi recrū esse videatur. ¶ Idē dei famulus lumē cuidam ceco ad eum adducto restituit. ¶ Cuiusdā etiā militis equū in rabiem versum: ita vt quos inuadere poterat morsib⁹ dilaniaret: facto crucis signo super caput eius ad mansuetudinem reduxit maiorez q̄ prius habuerat. Quē equū curatum quūq; magnis precibus ⁊ importunis rogasset: sibi retinere noluit: ne virtute miraculi videretur accipere: et tamen ne illū cōtristaret nō accipiendo p̄ charitate: dato ei p̄cio suscepit. ¶ Narrat insuper idem Brego, referente ei hec quodā sene Tuderti ne ciuitatis: quum ab eo quereret auide si illum cognouisset: et que de illo nosset qui respōdit. Homo ille lōge alius fuit ab hoībus quos videmus modo. Nam quicq̄d ab omnipotēte deo petijt: rata dum peteret impetrauit. Quadaz die (inquit) quū Gothi iuxta Tudertinā ciuitatē venissent: qui ad partes Rauenne p̄perabāt: duos pueros paruulos abstulerunt de possessione q̄ p̄fate ciuitati subiacebat. Oō quūz sancto viro nunciatū fuisset, p̄dictos Gothos ad se vocari fecit. Quoz̄ū aduenientiuz blādo sermone prius quesiuit asperitatē placare: ⁊ postea subintulit. Quale p̄cium vultis p̄o eis dabo? et eos dimittite ⁊ reddite: in hoc vestre gratie munus p̄bere. Quoz̄ū maior rūdit. Quicquid aliud p̄cipis parati sumus facere: sed istos pueruls non restituere. Cui venerand⁹ vir. Cōtristas me inquit ⁊ nō audis patrem tuū. Noli me cōtristare: nō expedit tibi. Sed ille negando discessit. Sequēti quoq; die iterū ad idē rogāte ep̄o nullo modo assentiri voluit. Cui ep̄s: Scio q̄ tibi nō expedit q̄ me cōtristato discedas. Qui Goth⁹ verba ei⁹ despexit atq̄ ad hospitium reuersus eosdem pueros de quibus agebatur: equis superimpositos cū suis hoībus p̄misit. Ipse vero ascendens equū statim subsequutus est. Quūq; in eadem ciuitate aū beati Pauli apostoli eccleā deuisset: eq̄ ei⁹ pes lapsus est: qui cū eo corruit. Et eius mox coxa cōfracta est ita vt in duas partes os esset diuisum. Tunc leuatus in manibus statim ad hospitiū est reductus. Qui festinus misit ⁊ pueros quos p̄miserat reduxit: ⁊ viro venerabili Fortunato mandauit dicens: Rogo te pater: mitte ad me diaconum tuum. Qui diaconus quum adiacentē venisset ei pueros illos reductos quos ep̄o negauerat: reddidit dicens. Vade et dic oño meo ep̄o: quia maledixisti mihi ecce percussus sum. Sed pueros quos quesisti recipe: et p̄o me ora in tercede. Susceptos pueros diaconus ad ep̄m reduxit. Qui statim aquā benedictā dedit diacono vt super iacentis corpus p̄iiceret: quod ⁊ fecit. Res mira ⁊ valde stupēda. Mox vt aqua illa coxaz eius tetigit: omnis fractura solidata est. Sicq̄ Gothus ille equo ascenso iter suū p̄sequutus est: ac si nullam lesionem pertulisset. ¶ Eodem sene referente narrat Brego. q̄ in dicta ciuitate Tudertina quum quidā Marcellus nomine cū duabus sororibus suis habitaret laudabiliter viuens ⁊ contigit vt eo infirmato morereturr sabbato sancto. Et quia longius corpus eius esset efferendum: sepultura eius dilata est. Interea sorores eius ad fortunatū ep̄m accesserunt flentes: ⁊ magnis vocibus clamare ceperunt dicentes. Scimus quia aplor̄ vitam tenes: leprosos mundas cecos illuminans: veni ⁊ resuscita mortuum nostrum. Qui mox vt earū fratrē mortuū agnouit: ⁊ ipse fleuit: eisq̄ rūdit dicens. Recedite ⁊ hoc dicere nolite. quia inssio est omnipotentis dei cui cōtraire nemo pōt. Recedentibus illis subsequenti die dominico ante exurgentis lucis crepusculum, vocatis duobus diaconibus perrexit ad domum defuncti: ⁊ accessit ad locū vbi iacebat corpus exanimme: ⁊ oratione se dedit. Expleta oratione nō grandi voce defunctum per nomen vocauit dicens: Frater Marcelle. At ille vt leniter dormiēs ad vocem excitatus: statim oculos aperuit atq̄ ad episcopū respiciens dixit. O quid fecisti? O quid fecisti? Cui episcop⁹? Quid feci? Qui dixit. Duo hesterno die venerūt qui me ejicientes de corpore in bonū locū duxerūt. hodie vnus missus est qui diceret. Reducite eū: quia Fortunatus episcopus in domum eius venit. Qui mox ex infirmitate conualuit ⁊ in hac vita diutius mansit. Nec tū credendū est q̄ locum quez acceperat perdidit: q̄ dubium non est q̄ intercessoris sui precibus potuit post mortem melius viuere: q̄ ⁊ ante mortem studuit omnipotenti deo placere. Sed cur multa de vita ei⁹ dicimus: quū nūc vsq̄ ad corp⁹ eius tot virtutū documenta teneamus? Demoniacos quippe absoluere / egros curare quoties ex fide petitur: vt viuens consueuerat: hec indefinēter facere ⁊ apud sua ossa mortua perseuerat.

§. VII. In Valerie partibus

quidam noie Seuerus / vite valde venerabilis / ecclesie sancte Marie virginis p̄sbyter. Hunc quum quidam paterfamilias ad extremū venisset vite: missis nūtijs petis rogauit vt q̄citissime ad eū veniret: suisq̄ oratonibus p̄ petis suis intercederet: vt acta penitentia de culpis suis / solutus culpa de corpore exiret. Cui sacerdoti inopinate contingit vt ad putandam vineam esset occupatus: atq̄ ad se venientib⁹ dicerat. Antecedite: ecce ego subsequar vos. Paululum mora fecit: vt opus q̄ minimū restabat expleret. Quo expleto cepit ad agrum pergere. Eunti aūt in itinere occurrerunt qui p̄ius missi fuerant dicentes: Quare tardasti pater? Ecce iā defunctus est. Quo audito ille contremuit: ⁊ magnisq̄ vocibus se interfectorē illius clamare cepit. Flensq̄ ad corpus defuncti venit. Secq̄ coram lecto illius cum lachrymis in terrā dedit. Quūq̄ vehemēter fleret: ⁊ in terram caput tunderet: seq̄ reuz mortis illius clamaret: repente is qui defunctus erat animam recepit. Quod dum qui circunstabāt aspicerēt: admirari vocibus emissis ceperunt amplius p̄e gaudio flere. Quūq̄ eum requirerent vbi fuerit: vel quomodo redisset: ait. Etsi valde erant homines qui me ducebant: ex quorum ore ⁊ naribus ignis exibat: quem tolerare non poteram. Quumq̄ per obscura loca me ducerent: subito pulchre visionis iuuenis cum alijs nobis euntibus obuius factus est: q̄ me trahentibus dixit. Reducite illum: quia Seuerus p̄sbyter plangit eius em̄ lachrymis eum dūs donauit. Qui Seuerus, p̄tinus de terra surrexit: eiq̄ penitentiā agēti opem sue intercessionis p̄buit. Et dū p dies septē de perpetratis culpis eger rediuiuus penitentiā ageret: octauo die letus de corpore exiuit. Et quuz Petrus querit. Quid est q̄ modo tales viri nequeunt inueniri? Rūdet Breg. Ego Petre multos tales in hoc seculo nec modo deesse existimo. Nec enim si talia signa non faciant: ideo tales non sunt. Vite nāq̄ vera estimatio in virtute est operis: non ostensione signoz̄. Nā sunt pleriq̄ q̄ ⁊ si signa nō faciūt: signa tū facientib⁹ dispares nō sunt. Et hoc p̄bat p exemplū Petri ⁊ pauli equalis sctitatis: ⁊ tū Petrus in mari pedibus ambulauit sc̄z ad christū: Paulus in mari naufragium pertulit.

Seuerus sanctus.

Presbyter capitur in vinea.

§. VIII. Tempore quoq; Justiniani imperatoris quuz Datius Mediolan. eps causa fidei eract⁹ ad Cōstātinopolitanā vrbē pgeret: Corinthū deuenit. Qui dū largā domū ad hospitandum quereret: que comitatum illius totum ferre potuisset: ⁊ vir inueniret: aspexit eminus domū congruentis magnitudinis: eamq; sibi ad hospitium p̄parari iussit. Quumq̄ loci illius incole dicerent in ea manere nō posse: quia multis iam annis eā diabol⁹ inhabitaret:

Datius Mediolanēsis eps.

habitaret: atq; ideo vacua remāsisset: vir venerabilis Datꝰ respondit dicēs. Immo hospitari in ea domo debemus si eā spūs malignus inuasit: ⁊ ab ea hominum habitationem repulit. In ea igit̄ sibi ꝓparariꝫ cepit: securusq; illa antiqui hostis certamina toleraturus intrauit. Itaq; intēpeste noctis silentio: quū vir dei quiesceret: antiquus hostis immensis vocibus magnisq; clamoribus cepit imitari rugitus leonum: balatus pecorum: rugitus asinorū: sibilos serpentum stridores soricum. Tunc repente Datius tot bestiarum vocibus excitatus: surrexit vehemēter iratus: ⁊ contra antiquū hostem magnis cepit vocibus clamare dicens. Bene tibi cōtigit miser. Ecce qui dixisti ponam sedem meam ad aquilonem: similis ero altissimo: per superbiā tuam porcis ⁊ soricibus similis factus es. Et q̄ imitari deū indigne voluisti: ecce vt dignus es: bestias imitaris. Ad quā eius vocem (vt ita dicā) directionē suā spūs malignus erubuit: ⁊ ad exhibēda mōstra in eandem domū vt consueuerat nō intrauit. Sicq; postea habitaculum hoīm facta est.

℣. IX. De Sauino Canusine ciuitatis epo

In partibus Appulie. Hic quum longo senio lumen amisisset vt nihil penitus videret: Totila rex Gothorū audiens hunc habere spīm ꝓphetie: minime credidit: sed probare studuit q̄ audiuit. Quū enim in illas partes rex veniss̄et: hunc vir dñi ad prandiū inuitauit. Quumq; iam ventus esset ad mēsam: rex discūbere noluit sed ad dextram Sauini venerabilis viri sedit. Quum vero eidem patri puer ex more poculū preberet: rex silenter manum tetendit: calicem abstulit: vnūq; ꝑ se vice pueri epo obtulit: vt videret si spū ꝓphetie discerneret q̄s ei poculū ꝓberet. Tūc vir dei acciens calicē: sed ministrū non videns: dixit viuat ipsa manꝰ. De quo verbo rex leratus erubuit: q̄ cuius deprehensus: tū in viro dei q̄ querebat inuenit. Huius autem venerabilis viri quū ad exemplum sequentiū in longū senū vita traheret: eius archidiaconus ambitione adispiscendi epatum accēsus: eā extinguere veneno molitus est. Qui quum vniꝰ puerorū Sauini animū corrupisset vt veneno mixtum vinū in poculum offerret: quum iam refectionis hora vir dei ad edendum discumberet: ꝑmijs corruptus puer q̄ ab archidiacono acceperat veneni poculū porrexit episcopo. Cuius venerabilis episcopus ait. Bibe tu quod mihi bibendus ꝓbes. Tremefactus puer sciens se deprehensum esse: maluit moriturus bibere: q̄ penas ꝓ illa tanti hominicidij culpa tolerare. Quūq; sibi ad os calicē poneret: vir dei cōpescuit dicēs: Non bibas. Da mihi ego bibam. Sed vade: ⁊ dic ei qui tibi dedit illud. Ego quidem venenum biboꝛ sed tu eps nō eris Facto igitur signo crucis: eps venenū securus bibit. Eadēq; hora in loco alio quo archidiacon⁹ ierat defunctus est: ac si per os archidiaconi in viscera venena illa transissent. Cuius tamen ad inferendam mortem venenum quidez corporale defuit: sed hunc in cōspectu eterni iudicis venenū sue malitie occidit. ¶ Eodē Gothorum tpe quū rex Totila Narniaz venisset: vir vite venerabilis Cassius eiusdē vrbis eps occurrit. Cui q̄ ex cōsperſiōe semp facies rubere solebat: hoc rex Totila nō cōsperſionis esse credidit: sed assidue potationis eſq; oīno desperxit. Sed ops deus quantus esset vir ille qui despiciebatur: ostendit. In Narnēsi eñ cāpo quū rex aduenerat: malignus spūs cozā omni exercitu eius spatarium inuasit: eumq; vexare crudeliter cepit. Qui quum a regis oculis fuisset amotus ⁊ ad venerandum Cassium fuisset adductus: hunc ab eo vir dei Cassius oratione facta/signo crucis expulit: qui in eum amplius ingredi non presumpsit. Post quod rex illum Cassium veneratus est ex corde quē prius despectum valde iudicauerat ex facie.

Sāctus Cassius Narnie epūs.

Cōuēti cula ma lignoꝝ spiritū

Tutū signi crucis munimētū

Que ꝺ dñr phibita sūt clericis vt extra ꝺ cohabitacle. ⁊ mulie.

℣. X. De andrea Fundane ciuitatis

Episcopo liberato a proxima ruina incōtinentie ex visione iudei. Hic igitur Andreas quū vitam multis virtutibus plenam duceret: seq; sub sacerdotali custodia incontinentie arce custodiret: quandam sanctimonialem feminam quam secum prius habuerat noluit ab episcopij sui curia repellere: sed certus de sua eiusq; continentia secum hanc permisit habitare. Ex qua re factū est vt antiquus hostis apud eius animum aditum tentationis exquireret. Nā cepit speciem illius oculis mentis eius imprimere: vt illectus nefanda cogitaret. Quadam vero die iudeus quidam ex Campanie partibus Romā veniens: Appie carpebat iter: qui ad Fundanā glebā veniens: quū iam diem vesperascere cerneret: ⁊ quo declinare posset minime reperiret: iuxta templuz Apollinis venit: ibiq; se ad manendū contulit. Qui ipsum loci illius sacrilegiū pertimescens: q̄uis fidem crucis minime haberet: signo tamen crucis munire se curauit. Nocte aūt media ipso solitudinis timore turbatus/peruigil iacebat. Et repente cōspiciens vidit malignoꝝ spirituū turbaz quasi in obsequiū cuiusdā potestatis preire. Quum vero q̄ ceteris preerat: in eiusdem loci gremio consedisset: capit singulorum spirituū obsequentium sibi causas actusq; discutere: quatenus vnusquisq; quantum nequitie egisset innotesceret. Quibus singuli spiritus ad inquisitionez eius exponerent quid operati cōtra bonos fuissent: vnus in medium ꝓsiluit: qui Andree episcopi animum/per speciem sanctimonialis femine que in episcopio eius habitabat: quanta tentatione carnis commouisset/aperuit. Quum vero hoc/malignus spiritus q̄ preerant inhianter audirent: ⁊ tanto sibi factum lucrū grandius crederet: quanto sanctioris viri animam ad lapsum pditionis inclinaret ille spūs qui hec fatebatur adiunxit: q̄ vsq; ad hoc die ꝓterito vespertina hora eius mentem traxerit: vt in terga eiusdē sanctimonialis femine blandiens alapā daret. Tūc humani generis inimicus exhortatus hunc blande est vt faceret q̄ ceperat: quatenus ruine illius inter ceteros palmā reneret. Quūq; iudeus qui aduenerat hoc vigilans cerneret: ⁊ magna formidinis anxietate palpitaret: ab eodem spiritu qui cūctis illic obsequētibus ꝓerat: iussum est vt requirerēt q̄nam esset ille qui ita cere in tēplo illo ꝓsumpsisset. Quē maligni spūs pergētes/⁊ subtili⁹ intuentes/crucis signaculo munitū viderūt: mirantesq; dixerūt. Ue. ve. vas vacuū: sed signatum. Quibus hoc renuntiātibus: cūcta illa maligno⁹ spirituū disparuit turba. Judeus ꝺo qui hec viderat: subito surrexit: atq; ad epm sub festinatione puenit. Quē in eccl'ia sua reperiēs seorsum tulit. qua tētatione vrgeret inquisiuit. Cui confiteri tentationē suā eps verecūdatus noluit. Quum vero ille diceret q̄ in illā dei famulā amoris oculos inisecisset prauit: atq; adhuc eps negaret: adiunxit. Quare negas quod inquireris: q̄ ad hoc vsq; vespere hesterno perductus es: vt posteriora illius alapa ferires? Ad que numirū verba eps intuēs se deprehensum: humiliter cōfessus est q̄ prius ptinaciter negauit. Cuius ruine ⁊ verecundie iudeus consulens qualiter hoc cognouisset: vel que in cōuentu malignoꝝ spirituum audisset de eo indicauit. Quod ille cognoscēs: sese in terrā protinus in orationem dedit. Moxq; non solum illam dei famulā: sed ⁊ oēm quoq; feminam que in ei⁹ illic obsequio habitabat: expulit: ⁊ in eodem Apollinis templo repente beati Andree oratorium fecit: atq; omni tentatione carnis fundituꝰ caruit. Judeum vero cuius visiōe ⁊ increpatione saluatus est ad eternā salutē traxit: ⁊ fide imbutum baptizauit: Et ex hoc exemplo qui corpus suum continentie dedicant: habitare cum feminis non presumant: ne ruina mentis repentina ex presentia forme concupite subrepat. Sed et res hec ⁊ metum nobis prestat ⁊ fiduciam.

℣. XI. Narrante quoq; venerabili viro Uenantio Lunensi epo

Sibi refert Grego. q̄ Lucane ecclesie Lunensi propinque/vir mire virtutis episcopus fuit Fridianus: cui⁹ hoc opinatissimū cūctis illic habitantibus miraculū testat: memorari⁹q; Auseris fluuius qui iuxta illius vrbis muros influebat: sepe inundatione facta cursus sui alueū egressus/p agros diffundi consueuerat: et que sata ac plātata reperiret euertere. Quumq; hoc crebro fieret: ⁊ magna eiusdez loci incolas necessitas vrgere studio dato operis eū p loca alia deriuare conati sunt. Sed q̄uis diutius laboratum fuisset: a proprio alueo diuerti non potuit. Tunc vir dñi Fridianus rastrū sibi paruulū fecit: et ad alueū fluminis accedēs solus orationi incubuit: atq; eidem flumini precipiēs vt sequeret per loca q̄ ei visa sunt: rastruz per terram traxit: quem relicto alueo proprio/tota fluminis aqua sequuta est: ita vt funditus locū consueti cursus desereret: ⁊ ibi sibi alueū vbi tracto p terrā rastro vir dñi signū fecerat/vendicaret: ⁊ quecūq; essent alimētis hoīm profutura sata vel plātata vltra nō lederet. ¶ Eodem quoq; Uenātio Lunēsi epo/ac Joāne Placētino tūc Rome prefecto attestante: refert Grego. q̄ in ciuitate Placentius eps fuit mire sanctitatis noīe Gaunus. huic quū quadā die diaconus suus nūtiasset q̄ cursus sui Padus alueum egressus ecclesie agros occupasset: totaq; illic loca nutriendis hominū pfutura/aqua eiusdē fluminis teneret: venerabilis vite Gauinus eps rīdit dicens. Uade ⁊ dic ei. Mandat tibi episcopus vt te cōpescas: ⁊ ad pprium alueū redeas. Q̄ diaconus eius audiens/despexit ⁊ irrisit. Tūc vir dei adscito notario dictauit dicens. Sauinꝰ dñi nr̄i iesu christi seruus commonitoriū pado. Precipio tibi in noīe dñi nostri Jesu christi vt de alueo tuo in loca ista vlterius non ereas: nec terras ecclesie ledere presumas. atq; eidē notario subiunxit dicens. Uade hoc scribe: ⁊ in aquā fluminis pice. Quo facto sancti preceptū suscipiens: statim se a terris ecclesie fluminis aqua compescuit: atq; ad proprium alueum reuersa/exire

Sauinꝰ presul. Placētinus.

ulterius in loca eadem nõ presumpsit. Qua ex re inobedientium hominum duritia confunditur: quando irrationabile elementum in virtute Jesu sancti viri preceptis obediuit.

Serboni⁹ Populoniẽsis eps.

§. XII. De sctõ Cerbonio.

Uir quoq́ venerabilis vite Cerbonius Populonie eps/magnã diebus nostris sanctitatis sue ꝓbationem dedit. Nã quum hospitalitatis studio esset valde intentus: die quadã trãseuntes milites hospitio suscepit. Quos susceptos superuenientibus Gothis abscondit: eorũq́ vitã ab illorũ nequitia abscondendo seruauit. Qḋ quũ Gothorũ regi Totile perfido nunciatũ fuisset crudelitatis immanissime vesania succensus hũc ad locũ q̃ octauo ab ea vrbe miliario Merulis dicit̃: vbi tunc ipse cũ exercitu sedebat: iussit deduci: eumq́ in spectaculũ popl'i vrsis ad deuorandũ ꝓijci. Quũq́ idem rex ꝑfidus in spectaculo concedisset: ad conspiciendã mortẽ epi magna ppl'i turba cõfluxit. Tunc eps in medium reductus est atq́ ad eius mortẽ immanissimus vrsus exquisitus: qui dũ humana mẽbra crudeliter carperet seui regis animũ satiaret. Dimissus itaq́ vrsus ex cauea est. Qui ascensus concite epm petijt. Sed vrsus subito sue feritatis oblitus: deflexa ceruice/submissoq́ humiliter capite/lambere epi pedes cepit: vt patenter oib⁹ daret̃ intelligi: q̄ erga illũ virũ dei/⁊ ferina corda essent hoim: ⁊ quasi humana bestiarum. Tunc ois popul⁹ q̃ cõuenerat ad spectaculũ mortis: magno clamore versus est in admirationem venerationis. ac etiam ad eius reuerentiã colendã rex ipse permotus est. Et adhuc nõnulli supsunt q̃ huic rei vise adfuerunt. ❡ Idẽ sctũs vir Cerbonius quũ in ecclesia sua scʒ Populonie cui p̃erat/sepulchrũ p̃parasset: ⁊ lõgobardoꝝ gẽs in italiã veniẽs cũcta vastasset: ab Helbã (recti⁹ Iluã) insulã accessit. Qui quum sibi infirmatus esset ad mortẽ: clericis suis obsequentib⁹ sibi p̃cepit dicens. In sepulchro meo qḋ mihi Populonie parauí me ponite. Quũq́ illi dicerent se hoc agere nõ posse: quũ Lõgobardi loca illa tenerẽt: ⁊ vbiq́ discurrerẽt: r̃ndit. Reducite me secure ⁊ nolite metuere: sʒ festine me illic sepelire curate: ⁊ subito inde discedite. eo igit̃ defuncto: corpus ei⁹ in nauicula posuerũt vt illuc illud deferrẽt. Quũq́ in via essent: immẽsa pluuia erupit: ⁊ per totũ illud maris spatiũ qḋ ab Helba insula vsq́ ad Populariam distat: scʒ xij. miliariũ: quum ꝓcellosa pluuia descenderet: vna pluuie gutta in nauim illã nõ descẽdit. Sepulto igit̃ sancti corpore vt iusserat: ⁊ subito recedentibus: Longobardorũ dux crudelissimus Gumarith aduenit: ex quo claruisse sanctũ illum spiritu ꝓphetie manifeste patuit mandando subitũ eorũ recessũ.

Fulgenti⁹ Otriculan⁹ presul.

❡ Simile miraculũ de pluuia factũ est circa Fulgentiũ epm Otriculẽsis ecclesie. Nã quũ ad easdẽ partes Totila cũ exercitu suo appropinquasset: cure fuit epo ꝑ suos clericos exenia mittere: eiusq́ furoris insaniaʒ mitigare muneribus. Que ille vt vidit: protinus spreuit: atq́ iratus suis hoibus iussit vt ipsum epm sub omni asperitate cõstringerent: eiusq́ examini seruarent. Quẽ quũ feroces ministri Gothi tenuissent: circundãtes eũ in vno loco stare preceperunt/eiq́ circulũ in terra fecerunt extra quem pedem tẽdere nullo modo auderet. Quumq́ vir dei in sole nimio staret ab eisdem Gothis circundat⁹ ⁊ designatione circuli inclusus: repente corruscatio tonitruum ⁊ tanta vis pluuie erupit: vt ij q̃ eum custodiendũ acceperant: immensitatem pluuie ferre non possent. Et dum magna nimis inundatio fieret pluuie: intra eandem circuli designationem in qua Fulgentius stetit: nec gutta quidem pluuie descendit. Quod dum regi nunciatum fuisset: illa mens effera ad magnam eius reuerentiam versa est.

§. XIII. De sctõ Isaac De Syria.

Hic de Italia nõ fuit: sed quum primũ de Syrie partibus ad Italiã venisset: ad Spoletanam ciuitatem deuenit: ibiq́ mãsit pene vsq́ ad extrema Gothorum tp̃a. quem multi nouerunt nostrorũ: ⁊ p̃cipue sacra virgo Gregoria: que nunc in Romana vrbe habitat. q̃ quũ adolescentie sue tẽpore ꝯstitutis iã nuptijs in ecclesiã fugisset: ⁊ sanctimonialis vite cõuersationẽ q̃reret: ab eodẽ viro est defensa: ⁊ ad eũ quẽ desiderauerat habitũ est ꝑducta. Hic igit̃ Isaac ecclesiam in vrbem Spoletanã ingressus/a custodibus petijt sibi quantũ valet licẽtiã cõcedi orãdi: vtq́ horis secretioribus egredi de ecclesia nõ vrgeret̃. Qui mox ad orandũ stetit: diemq́ totũ peregit in oratione. cui sequentẽ continuauit: ⁊ noctẽ. Scḋo etiã die cũ nocte subsequẽti indefess⁹ in p̃cibus ꝯstitit: diẽ quoq́ tertiũ in orone cõiunxit. Quũq́ hoc vnus ex custodibus supbie spũ inflatus cerneret: vnde ꝓficere debuit: inde ad defectus dãna ꝑuenit. Nã hũc simulatorẽ dicere ⁊ verbo rustico cepit impostorẽ clamare: qui se tribus dieb⁹ ⁊ nocctibus orare ante oculos hoim demõstraret. Qui ⁊ ꝓtinus currẽs virũ dei alapa percussit: vt q̄si religiose vite simulator de ecclesia cum contumelia exiret. Sed hũc repẽte malignus spũs inuasit: atq́ ad viri dei vestigia strauit: ac ꝑ os eius clamare cepit. Isaac me eijcit. Isaac me eijcit. Uir q̄ppe peregrin⁹ quo noĩe censeret̃ nesciebat̃: sed eius nomen ille spũs prodidit: qui se ab illo posse eijci clamauit. Moxq́ sup vexati corpus vir dei incubuit: ⁊ malignus spiritus qui eũ inuaserat abscessit. In tota vrbe illa tunc statim quid in ecclesia factum fuisset innotuit. Currere viri ⁊ femine nobiles atq́ ignobiles pariter ceperũt: certatimq́ in suis rapere domibus conabantur. Alij ad construendum monasterium predia: alij pecunias offerebant. Sed dei seruus nil horũ accipiens: egressus vrbem non longe desertũ locũ inuenit: ibiq́ humile sibi habitaculũ construxit. Ad quem multi ꝑgentes sub eius magisterio se in dei seruitium dederunt. Quumq́ crebro discipuli humiliter innuerent vt pro vsu monasterij possessiones que ei offerebantur acciperet. ille solicitus sue paupertatis custos fortem sentẽtiã tenebat: dicẽs. Monachus q̃ in terra possessiões querit monachus non est. Sicq́ metuebat paupertatis sue securitatẽ ꝑdere: sicut auari diuites solẽt pituras diuitias custodire. ibiq́ spũ ꝓphetie ⁊ magnis miraculis claruit. ❡ Quadam die ad vesperum in horto monasterij fecit iactari ferramenta que nos vangas vocamus: dixitq́ discipulis. Tot vangas in horto proijcite: ⁊ citius redite. Nocte autem eadem dum ex more cum fratribus ad exoluendas deo laudes surrexisset: dixit eis. Ite ⁊ operarijs nr̃is pulmẽtũ coquite: vt primo mane paratum sit. Facto igitur mane iussit deferri pulmentũ: ⁊ ingressus hortũ cũ fratribus quot vangas in hortum iactari preceperat: tot laborãtes inuenit. Ingressi quidem fures fuerant ad rapiendum: sed mutata mẽte per spm̃ apprehenderunt vãgas quas inuenerunt: ⁊ tota nocte inculta horti illius spatia coluerũt. accedẽs igitur mane ad eos ait. Gaudete fratres: multũ laborastis: iã q̃escite. Sicq́ cibo parato fecit eos reficere. Quib⁹ refectis ait. Nolite malum facere. Quoties de horto aliquid vultis: ad horti aditũ venite trãquille petite: ⁊ a furti prauitate cessate. Sicq́ collectis oleribus eos onerari fecit. ❡ Alio tempore accesserunt ad eũ peregrini quidam misericordiam postulantes scissis vestibus ita vt pene nudi viderentur. Quumq́ vestimenta peterẽt: vir dñi eoꝝ verba audiuit. Unũq́ ex discipulis silenter vocauit: cui etiã iussit vt iret ad quãdã syluã: et ibi vestimẽta que iã in arbore caua inueniret: ad eum deferret. Qui iussa implẽs vestimẽta illoꝝ attulit: ⁊ latenter magistro presentauit. Que peregrinis petẽtibus ostẽdit: ⁊ illis prebuit dicẽs. Uenite q̄ nudi estis: tollite ⁊ vestite vos. qui accipiẽtes recognouerũt que posuerãt. ❡ Alio quoq́ tẽpore quũ quidã misisset ei duas sportas plenas alimẽtis: puer qui deferebat vnam earũ in certo loco itineris abscõdit: vt sibi eã retineret. sed alterã sibi delatã benigne quũ suscepisset: admonuit pueꝝ: vt caute quam sportam in via absconderat caperet̃: q̄ serpens in ea esset. Quibus verbis puer cõfusus videns furtũ suum deprehẽsum: quum in itinere vt veritatẽ dicti experiret̃: caute pro illa sporta accessisset ad locum: serpentẽ vt ille vir dei predixerat/in ea inuenit. ❡ Hic aũt vir quũ ⁊ spũ ꝓphetie ⁊ alijs virtutib⁹ emineret: vnũ in eo erat qḋ reprehẽsibile videbatur: q̄ scilicet ei tanta letitia nõnunq̄ inerat: vt si nesciretur plenus tantis virtutib⁹ nõ crederet̃. Et quũ Petrus causam querit cur illã letitiam nimiã refrenare nõ posset tam sanctus: r̃ndet Grego. magna est Petre dei oĩpotentis dispẽsatio. ⁊ Plerũq́ contingit vt aliquibus maiora quedam prestet: ⁊ quedã minora nõ tribuat: vt semper eoꝝ animus habeat vnde se reprehendant: sed dũ laborãt in hoc quod non acceperũt: nec preualent in ijs que accepta sunt ab eis: dño concedente: non se extollãt.

Euthichius ⁊ Florenti⁹ sctí.

§. XIIII. De Eutichio ⁊ Florentio.

Eodem tempore in Nursine parte ꝓuincie duo viri in vita atq́ habitu sancte cõuersationis habitabãt: quorũ vnus Eutichius: alter Florẽtius dicebatur. Sed eutichius idem in spiritali zelo atq́ in feruore virtutis excreuerat: multorum animas ad deũ perducere exhortando satagebat. Florẽtius vero simplicitati ⁊ orationi se dederat. Non longe aũt quũ quoddã monasteriũ rectoris sui morte destitutũ esset: elect⁹ Eutichius a monachis dicti monasterij ac eorum precibus victus officiũ presidẽtis suscepit: ⁊ diligenter exercuit: oratoriũq́ in quo prius habitabat cũ Florentio: ei soli dereliquit. Qui Florentius in orationem se prosternens a dño petijt: vt ei ad illic habitandũ aliquod solatiũ concedere dignaret̃. Oratione cõpleta egressus oratoriũ ante fores reperit vrsum stantẽ. Qui quũ ad terram caput deprimeret nihilq́ feritatis ostẽderet: aperte dabat̃ intelligi q̄ ad viri dei obsequiũ venisset quodq́ ipse cognouit. Et q̄ in eadem

cella

cella quatuor vel quinq; pecudes remanserāt: quas qui pa-
sceret vel custodiret quū oportesset: eidē viso precepit dicens.
Vade & has oues ad pastū dejice. & hora sexta reuertere. Le-
pitq; hoc indesinenter agere: & quas consueuerat manduca
re: pascebat oues bestia ieiuna. Et quum vir dei ieiunare
voluisset: ad nonā horam cum ouib⁹ domū iubebat reuerti.
quod totum implebat indefectibiliter. Cepitq; tante virtu
tis longe lateq; fama crebrescere. Hoc autem attendentes
ex discipulis venerabilis Eutichij quatuor monachi: stimu
lati inuidia quod magister eorum & abbas signa illa non fa
ceret que Florentius solus relictus: vsum ipsum insidiātes
occiderunt. Quumq; more solito vsus domum non reuer-
teretur: quem ex simplicitate fratrem vocabat: cepit affligi.
Die autem sequenti pergens in agrū oues quesiturus: vsuz
inuenit occisum. Sollicitēq; inquirens a quibus fuerat occi
sus inuenit. sesēq; in lamentis dedit magis fratrum malitiā
quam vsi mortem deplorans. Quem venerandus vir Euti-
chius ad se deductum consolari studuit. Sed idem vir domi
ni dolozis magni stimulis accensus: imprecatus est dicens.
Spero in deo omnipotente quia in hac vita ante oculos
omnium ex malitia sua vindictam recipient: qui nihil se le-
dentem vsum meum occiderunt. Cuius vocē protinus diui
na vltio sequuta est. nam quatuor illi monachi qui vsum
occiderāt: elephātino morbo percussi sunt: vt membris putre
scētibus interirēt. Qō factū vir dei vehemēter expauit: atq;
se ira maledixisse pertimuit. Oicq; tpe vite sue deflebat quia
exauditus fuerat: se crudelē in eoz mortē homicidam fuisse
clamabat. Qō factum a dño credimus: ne vir mire simplici-
tatis quātolibet dolore permot⁹: retrorquere vltra presume
ret iaculū maledictionis. Quū aūt fama huius Florētij ex-
cresceret: quidam diaconus ad eū pergēs studuit vt se eius
orationibus cōmendaret. Qui ad cellā appropinquās inue
nit oēm locū per circuitum serpētibus plenū. Quūq; vehe-
menter expauisset clamauit dicēs. Serue dei ora p me. Erat
aūt tūc mira serenitas. Egressus vero Florētius oculos ad
celum leuauit orans vt illam pestem sicut sciret dñs aufer-
ret. Ad cuius vocem subito celū intonuit: & idē tonitru oēs
illos serpentes interemit. Quos vir dei interemptos aspi-
cies dixit. Ecce occidisti eos domine: quis eos hinc tollet:
Moxq; ad eius vocem tante aues venerunt: quanti serpen
tes occisi erant. que singulos asportantes locum omnino
mundum a serpentibus reddiderunt. Et quia Petrus que-
rit: qua virtute vel merito ita vir iste ad nutum eraudiret.
Respōdet Grego. Apud omnipotentis dei mūditiā atq; sim
plicem naturam multū petere humani cordis munditia et
simplicitas valet. Hoc ipsum namq; qō famuli eius a terre-
nis actionibus segregati otiosa loqui nesciunt: & mentem p
verba spargere atq; inquinare deuitāt: aurhoris sui pre ce-
teris exauditionem impetrant: cui inquantum possibile est
ipsa puritate & simplicitate cogitationis/quasi ex quadam
iam similitudine concordant. Nos aūt turbis popularibus
admixti dum frequenter otiosa: nonnunq; vero etiam gra-
uiter noxia loquimur: os nostrū tanto omnipotenti deo lō
ginquū fit quanto huic mundo proximum. Multum quip-
pe deorsum ducimur: dum loquutione prima secularibus
admiscemur. Eutichius vero qui predicti Florētij socius in
via dei fuerat: magis post mortē claruit virtute signorū. Et
inter cetera q̄ ciues vrbis illius narrare de eo miracula so-
leāt: illud est p̄cipuū qō vsq; ad hec tpa Lōgobardorum per
illius Eutichij vestimentū dignat assidue operari. Nā quo-
ties pluuia deest: & estu nimio terram longa siccitas exure-
bat: ciues vrbis illius collecti tumbā illius leuare: & in con-
spectu dñi cū precibus offerre cōsueuerāt: & per agros per-
gere: tūc repente pluuia tribuebat: que plene terrā satiare
potuisset.

§. XV. De Martino solitario.

Nup in cāpanie ptibus vir valde venerabilis Martin⁹ noie
in mōte Marsicho solitariā vitā duxit. multisq; annis i spe-
cu angustissimo inclusus fuit. de quo ipse multa: & beate me
morie papa Pelagio pcessore meo & aliis religiosissimis vi-
ris narrantibus agnoui. Cuius hoc primū miraculū fuit: qō
mox vt se in predicti mōtis fozamine cōtulit: ex petra eadē
que in se cōcaua angustū specū fecerat: aq̄ stilla prupit: que
Martino dei famulo i vsu quotidiano sufficeret: & nec plus
adesset: nec necessitati deesset. Sed antiqui hostis humani
generis eius virtutibus inuidēs: hūc vsitata arte pellere ex
eo specu molitus est. Nā amica sibi bestiā serpētē ingressus:
hūc ab eadem habitatione ejicere facto terroze conat⁹ est.
Cepit enim serpens in spelunca inuemiri solus cum solo:
eoq; orante se ante illū sterneret: & eo cubante pariter cuba
re. Sed vir sanctus omnino imperterritus eius ori manum
vel pedē extēdebat dicēs. Si licentiam accepisti vt ferias: nō
prohibeo. Quisq; hoc ptinue p triennū gereret: ipse quadā
antiquus hostis tāta hac eius fortitudine victus infremuit
secq; p deuexū montis latus in pcipitiū serpens dedit: oiaq;
arbusta eius flamma ex se ereunte cōcremauit. Vir idem ve
nerabilis inclusionis sue tēpore primo decreuerat vt vltra
mulierē nō videret. non q̄ aspernabaf sexū: sed ex contem-
plata specie cōtēptionis incurrere metuebat vitium. Quod
quedā mulier audiēs audacter ascendit montem: atq; ad ei⁹
specū impudēter prozupit. At ille paulo longius intuens: et
veniens ad se mulierebria iudumēta ꝓspiciens: sese in ozatio-
nē dedit: in terrā faciē depressit: eoq; pstratus iacuit: quo
impudēs mulier a fenestra cellule illius fatigata recederet
que die eodem mox vt de monte descendit: vitam finiuit. vt
ex mortis eius sententia daretur intelligi: q̄ valde oīpoten
ti deo displicuit: q̄ famulum suū ausu improbo contrista-
uit. Alio quoq; tēpore dum multi adhuc religiosa deu o-
tione ꝓcurrerēt: atq; arcta esset semita que in deuexo mon-
tis latere ad eius cellulā pperantes ducebat: puer paruul⁹
incaute gradiens ex eodē monte cecidit: & vsq; advallem cor
ruit: que sub eodē mōte sita quasi in profundo conspicitur.
In loco quidem eodē tanta mons ipse altitudine excrenit:
vt arbusta ingentia que ex eadē valle prodeūt: ex monte aspi
cientibus quasi fruteta esse videantur. Perturbati igitur
sunt cuncti qui veniebant: summaq; cura quesitum est sicu
bi corpus elapsi pueri potuisset inueniri. Quis enim aliud
nisi extinctū crederet: Quis ad terram vel corpus integrum
peruenisse suspicaretur: dum interpositis vbiq; scopulis in
partes discerpi potuisset: Sed requisitus puer in valle nō
solum viuus: sed & incolumis repertus est. Tunc cunctis pa
tēter immotuit: q̄ ideo ledi non potuit: quia hunc in casu suo
Martini oratio portauit. In specu vero illius magna defu⁹
per rupes eminebat: q̄ quū ex parte exigua monti videret
affixa: Martini celle ꝓximēs/casum suum quotidie & illius
interitu minabatur ruitura. Ad hunc multitudo rusticoz⁹
veniens precabatur dei virum vt de specu dignaretur exire:
quatenus ruitura rupē potuissent euellere vt iam securus
ibi habitaret. Cui rei nec acq̄uit. Itaq; dū ea q̄ venerat mul
titudo conaret: si posset sine periculo viri dei ingēs illud qō
desup incubuerat saxū leuare: cūctis videntibus repēte res
valde admirabilis contigit: quia moles ipsa quā conabaf mul
titudo euellere: subito ab eisdem laborantibus euulsa: ne
spelunce Martini rectū tangeret saltū dedit: & quasi seruī
dei lesionē fugiēs/longius cecidit. Qō angelico ministerio
factū intelligitur. Hic Martinus quū primū in eisdē mōtes
se cōtulit: necdū clauso specu habitans catena sibi ferrea
pedem ligauit: eāq; saxo parte ex altera affixit: ne ei vltra li
ceret ꝓgredi q̄ catene quantitas extēderetur. Qō vir dei
venerabilis Benedictus quum audisset: per discipulum suū
ei mādare curauit. Si seruus dei es: nō te teneat catena fer
rea: sed catena christi. Ad quā vocē Martinus protinus eādem
cōpedem soluit: sed tñ nunq; solutū retendit pedē vltra lo-
cum quo se extēdebat catena. Hic postea cepit discipulos
habere secum tamen a specu eius habitantes.

§. XVI. De mortuo suscitato.

Quidam monachi habitum gerens: & moribus exples: in
monte argētino habitās: singulis annis ad ecclesiam princi
pis apostolorū venire cōsueuerat: & in via apud quendam
subdiaconem noie Quadragesimum in partibus Aurelie
hospitabaf. Quū igit quadā vice ibi hospitaretur: accidit
vt prope ecclesiam & habitationem Quadragesimi/maritus
cuiusdam paupercule moreretur. Quū per totā noctem mu
lier illa defleret circa corpus defuncti mane sepeliendi mo
tus magna compassione monachus ille dixit Quadragesi-
mo. Surge & oremus. Qui pergentes ad ecclesiam diutius
orauerunt. Et oratione completa/ab altaris crepidine pul
uerem collegit: & cum eodem Quadragesimo ad defuncti
corpus accessit: & post diutinam ibi etiā oratione factam/
discooperuit monachus ille faciem operiam defuncti manu
sinistra & cum dextera puluere adducto faciem defuncti fri
care cepit. Cui rei mulier contradicebat: nesciens huius cau
sam: reuuiscensq; mortuus oscitare cepit: oculos aperire:
atq; se eleuans residere: acsi de somno exurgeret. Quod cer
nens mulier/cepit pre gaudio magis flere: & voces amplius
edere. At ille modesta phibitione compescuit dicens: Tace:
race. Si quis aūt quesierit qualiter hoc factum sit: solum di
cito: quia dominus Jesus christus opera sua fecit. Indeq; a
Quadragesimo discedens: nunquam in illis partibus vl-
tra apparuit honorem temporalem fugiens. Quum
autem ex his auditis Petrus diceret hoc scilicet mortuum
suscitare esse maius omnibus miraculis. respondet Grego.
Si inuisibilia attendimus: ita necesse est vt credamus. Si vero inuisibilia pensamus: nimirum constat quia

Quadragesimus subdiaconus.

maius est miraculuz predicationis verbo atq; orationis solatio peccatorē conuertere: q̄ carne mortuum resuscitare. In isto em̄ resuscitatur caro iterū moritura: in illo ꝯo aīo iterū victura in eternū. Minus est ergo quēpiam in carne suscitari q̄ in anima: nisi forte quū per viuificationē carnis etiā ad vitā reducitur mentis. Narrat etiā Grego. de quodā alio monacho qui Benedict⁹ vocabatur in Lāpanie partibus: q̄ tēpore regis Totile quidā Gothi hūc incendere cū sua cellula moliti sunt. vñ igne suppositō oīa in circuitu arserūt: cella vero eius cōburi non potuit. Quod videtes Gothi magisq; seuientes/eum ex suo habitaculo traxerunt: et nō lōge aspiciētes clibanū succēsum qui quoquendis panibus parabatur: euz in illū p̄cipitare cōtenderūt. Sed altera die illesus inuentus est: ita vt nec caro nec extrema vestimenta eius cremarētur. Quuz autē quereret Petrus vtrum p̄fati sancti viri pertulerint aliquas insidias diaboli. respondet Grego. Sine labore certamina non est palma victorie. Malignus quidem spiritꝰ cogitationi loquutioni atq; operi nostro semper insistit: si forte aliquid inueniat: vnde apud examē eterni iudicis accusator existat. Exēplum inducit de quodam presbytero Stephano nomine in Valerie partibus venerabilis vite: q̄ quadā die de itinere domū regressus/mācipio suo negligenter loquēs precepit dicens. Uem diabole discalcia me. Ad huius vocē ceperunt repente se caligarum corrigie in summa velocitate dissoluere. vt aperte ostenderetur q̄ ei ipse qui notatus fuerat ad extrahendas caligas obediisset diabolus. Quod vt vidit presbyter: exclamauit: vocibusq; magnis clamare cepit. Recede miser recede. nō enim tibi: sed mancipio meo loquutꝰ sum. Sicq; in magna parte corrigie dissolute remanserunt. ¶ Et quuz Petrus subinferat q̄ laboriosum sit: et valde terribile contra inimici iniurias stare continue: respondet Grego. Laboriosum non erit: si custodiam nostram non nobis/sed gratie superne tribuimus. ita tamen vt et ipsi quantum possumus sua protectione vigilemus. Si autem antiquus hostis a meare ceperit expellit: ex diuina largitate hoc plerumq; agitur: vt nō solum non timeatur: sz et ipse viuentium virtute terreatur. Unde exemplum subdit Grego. de quadam sanctimoniali femina que p̄ter seculo cōtra voluntatem parentum se deo deuouit in Spoletana vrbe. ad quā etiam imitandam in habitu religioso congregate cuz ea sunt multe. Quum autem quadam die quidam rusticus arreptus esset a diabolo et valde vexatus: ad illam sanctimonialem adductus est. q̄ magnis clamoribus: et ira animo imperauit ei dicens. Exi ab eo miser: exi ab eo. Et quum diabolus per os obsessi diceret. Si exeo: in quem intrabo? Respondit illa. In hūc porcum ingredere. Qui mox in quadā porcū paruulum ibi pascētez egressus ab homine/ingressus eū occidit: et precessit. Ex qua re etiam colligitur q̄ absq; concessione dei nullam malignus spiritus cōtra hominem potestatem hz: qui in porcum intrare non potuit nisi permissus.

In diabolici nois inuocatores.

§. XVII. Ipsa quoq; ossa mortuorum electorum dei plerūq; in miraculis viuunt.

In Valerie prouincia hoc accidit mirum. Quidam venerabilis sacerdos cū clericis suis sancte conuersationis ibi vitā ducebat: qui die claudens extremū añ ecclesiam sepultus est. Eidem añt ecclesie caule ouiū inherebant: atq; eidē locus in quo ille sepult⁹ est: ad easdē oues tēdētibus peruius erat. Quadā añt nocte quū clericis psallētibus fur venisset: ingressus caulas tulit: et concitus exijt. Quum vero transiret per locum vbi presbyter ille sepultus erat repente hesit: et gressum mouere non potuit: veruecem de collo deposuerit: eūq; dimittere voluit: sed manum laxare non valuit. Cepit igitur stare miser cum preda sua reus et ligatus. Volebat ve uecem dimittere: nec valebat. volebat egredi cum veruece. nec poterat. Miro itaq; modo vir quia viuis videri timuerat: hunc mortuus tenebat. Facto añt mane egressi ab ecclesia clerici inuenerunt hominem tenentem vei uecem manu: ignotum eis. Resq; venit in dubium vtrum veruecem tolleret an offerret. Sed culpe reus citius indicauit penam. Miraticq; sunt cuncti q̄ viri dei merito ad predam suam stabat ligatus. Orantesq; p̄ eo vir precibus obtinuerunt: vt qui res eorum rapere venerat: saltem vacuus exire meretur. ¶ Item in monte qui Prenestine vrbi preeminet: monasterium quoddam in honorē beati Petri situz est. In eo venerabilis quidam abbas sancte conuersationis erat qui quēdam monachum nutriēs vsq; ad reuerendos prouexit mores. Videnscq; in virtutib⁹ illum excreuisse. in eodē monasterio presbyteruz ordinari fecit. Et quum paulo post ordinationem suam reuelatus ei fuisset exitus eius: a predicto abbate petijt vt sibi sepulchrum parare cōcederet. Cui ille respondit. Ante te ego morit̄r? sum. Sed tamen vade: et sicut vis sepulchrum tuum prepara. Recessit et preparauit. Post paucos dies abbas febre correptus ad extrema veniēs presbytero illi precepit dicēs. In sepulchro tuo me pone. Cui ille. Scis pater quia ego modo sequutus sum: vtroscq; capere nō potest. Abbas respondit. Ita fac vt dixti: quia sepulchrum ambos capiet. Defunctus itaq; est abbas: et positus in sepulchro illo qō sibi preparauerat presbyter. Mox q̄ infirmatus p̄sbyter vitā finiuit. Quumq; ad sepulchrū illud sibi preparatum/delatus fuisset: et eo aperto viderunt omnes locum non esse vbi defunctum ponerent in sepulchro illo: quia corpus abbatis positi totū illud sepulchrum tenebat. In difficultate igitur rei agende ipsis positis exclamauit vnus eorum dicēs. En pater vbi est quod dixisti: quia sepulchrum istud ambos capiet? Ad cuius vocem mox cunctis videntibus/abbatis corpus qō illic ante fuerat supinum iacebat humatum: se vertit in latere: et vacantem sepulchri locum ad sepeliendum corpus presbyteri prebuit. et qz vtroscq; ille locus cuperet sicut vnus p̄miserat mortuꝰ impleuit. ¶ Narrat quoq; et aliud exēplum factum in vrbe Romana in ecclesia sancti Petri. Quidam Theodorus notarie dicte ecclesie custos: quum quadam nocte citius ad meliorā da luminaria iuxta ianuam surrexisset: et more ligneis gradibus sub lampade positis stabat: et lampadis refouebat lumen: beatus Petrus apostolus repente in stola candida deorsum in pauimento constitit eiq; dixit. Conliberte quare tam cito surrexisti? Quo dicto ab oculis aspicientis euanuit. Sed tantus in eum pauor irruit: vt tota in eius corpore virtus deficeret: et per dies multos infirmus iaceret. Qua in re ostendere voluit apostolus: quia quicquid p̄ eius veneratione agerent hoies: ipse hoc p̄ mercede retributionis sine intermissione semper videret. Et quum querit Petrus quare ex illa visione ille infirmatus sit respondet Greg. inducens exemplum simile in Danele prophera: qui illam terribilem visionem videns contremuit et languit per plures dies. p̄ ratione dicēs q̄ caro q̄ spūs sunt ferre non valet. Et idcirco nōnunq; quū mens humana vltra se ad videndū ducitur: necesse est vt hoc carneū vasculū qō ferre tantum pondus non valet: infirmet. Ponit et aliud exēplum de quadam puella paralytica: cui orāti apō brīm Petrū vt sanitatē reciperet: dixit per visum. vt iret ad Achontium ecclesie sue mansionariū virum magne humilitatis et scrīm. Ad quē accedēti et visionē et iussionē beati Petri insinuāti ait ille. Si ab ipo missa es surge. Que surgens statim sanata est.

§. XVIII. In Samnii prouincia quidā venerandus vir nomine Menas/solitariā vitā ducebat: fere ante decēniū defunct⁹. hic nihil ad vsum aliud quam pauca apum vascula possidebat. Huic quum Longobardus quidā in eisdē apibus rapinam voluisset ingerere prius ab eodē viro ꝯbo correctus est: et mox q̄ maligni spiritum ante eius vestigia veratus. Qua ex re factū est/vt etiā apud eandem barbaram gentez eius celebre nomē haberetur. nulluscq; vltra p̄sumeret eius cellā nisi humilis intrare. Sepe vero ex vicina sylua veniētes vrsi apes eius comedere conabant: quos ille deprehensos ferula quam manu portare cōsueuerat cedebat: ante cuius ꝯbera immanissime bestie rugiebant et fugiebant: q̄ gladios formidare vix poterant. ¶ Huius studium fuit nihil quereret: nihil in hoc mūdo habere: omnes qui ad se veniebāt/ad desideria eterne vite accendere. et si quorundam culpas agnosceret: nunquā ab increpatione cessare: sed per linguā in eos seuire. Consuetudinem autez loci illius accole fecerant: vt per hebdomadas vnusquisq; oblationes suas transmitteret: vt esset qō ipse venientibus ad se cōferre potuisset. Quum autem quidam Carceri⁹ nomine/immūdo desiderio deuict⁹: sanctimoniale quandam feminam rapuisset: et sibi matrimonio copulasset: hoc vir dei vt audiuit: per quos potuit eum reprehēdere curauit. Ille autem sceleris sui conscius: nequaquam ad virum dei audebat accedere: ne forte vt solebat delinquētes asperе increpare ipsum argueret. Fecit tamen oblationes suas: et inter aliorum oblationes suas misit: vt eius munera saltem nesciens acciperet. Que quum ei presentate fuissent: vir dei tacitus sedit: singillatim omnes considerare studuit. et omnes alias eligens et assumens/quas Carcerius miserat oblationes per spiritum cognoscens spreuit et abiecit dicens: Ite et dicit illi. Oblationem tuaz omnipotēti deo tulisti: et mihi tuas transmittis? Ego oblationem tuam non accipio: quia tuam abstulisti deo. Qua ex re presentes absentibus iudicaret. Et quum petrus dicat se suspicari eos inuenisse. distinguit Grego. respondendo duplex esse martyrij genus. vnum in occulto: aliud in publico. Nam et si

Benedictus monachus

Men nas.

Martyrium

plex. perſequutio

persequutio desit exterius: martyrij meritum in occulto est quum virtus ad passionem prompta flagrat in animo. Qđ probat per verbum domini dicentis de Jacobo ⁊ Joanne filijs zebedei. Calicē meum bibetis. qui passionis poculuz significat: ⁊ tamen etsi Jacobus passione occubuit. Joannes in pace ecclesie vitam finiuit. Sed ⁊ sancti viri qui occulti hostis insidias tolerantes: suosq; aduersarios diligētes cūctis carnalibus desideriis restiterunt: per hoc quod se omnipotenti deo in corde mactauerunt: etiam pacis tempore martyres fuerunt. Sed ⁊ nostris modo tpibus viles ⁊ secularis vite personas de quib⁹ nihil celeste presum posse videbatur: oborta occasione contigit ad coronā martyrij peruenisse. Exempla inducit de quadraginta rusticis qui ante annos fere. xv. capti a Longobardis: qua carnes immolatas idolis suis comedere noluerunt vt illi requirebant sub cōminatione mortis: occisi sunt ab eis martyres effecti. Subdit ⁊ de quadringentis alijs captis a Lōgobardis. ꝯ quibus multi quia caput capre diabolo immolantes quod ipsi adorabant/adorare noluerunt: occisi sunt martyrio coronati.

Quadraginta rusticimartyrio coronati.

Si ergo qui in pace ecclesie latas vias huius seculi sequi videbantur: palmam martyrij meruerunt accipere: multo magis qui seipsos in pace ecclesie affligendo angustam martyrij viaz tenuerūt: martyres si ora fuisset persequutio esse potuerunt. Nec tamen de cūctis hoc quasi regulā tenemus. Nam sicut plerisq; in aperta persequutione subire martyriū possunt: qui in pace ecclesie despicabiles videntur esse: ita nōnūlli in debilitatis formidinē corruūt: qui in pace ecclesie fortiter stare credebātur. Sed cadere nec in aperta persequutione poterant hi: de quibus constat quia vsq; in finem vite in occulta animi virtute perstiterunt. Et subdit Greg. ostendens quomodo seruitie illorum Longobardorum plures obstitit diuina mia: ⁊ errorem illorum ostendit p multa miracula: vt per cecitatē cuiusdam epi illorū Arriani et inductam: quia violenter ecclesiā intrare volebat. ⁊ lumina ribus diuinitus in ecclesiā accensis/in dedicatione cuiusdam ecclesie in qua diabolus in specie pozci visus egressus est: que ecclesia fuerat prius Arrianorum: strepitu in nocte ibi facto: ⁊ nube apparente super altare: ⁊ fuauitate miravdoris.

§. XIX. Eleutherius pater monasterij beati Marci euangeliste: qđ in Spoletane vrbis pomerijs situm est: diu est mecū in vrbe puersat⁹ in medio monasterio: ibiq; defunctus. quē sui discipuli ferebant ipm mortuum fuscitasse. Vir autem erat tante simplicitatis et compunctionis: vt dubiū non esset q; ille lachrymē ex tam humili simpliciq; mente edite/apud deum oipotētem multa obtinere potuissent. Huius ego narro miraculum quod mihi inquisitus simpliciter fatebaꝫ. Quadā die quū iter caperet: ⁊ adueperascēte die locus ad hospitandū deesset: in monasterijū virginū deuenit: in quo quidā puer paruulus erat: quē omni nocte malignus spūs vexare psueuerat. Sed sanctimoniales femine vt virū dei susceperūt: rogauerunt eū vt paruulū illum illa nocte secū susciperet. qđ ille benigne annuit. Factoq; mane sanctimoniales a viro dei quesierunt si quid puero nocte illa accidisset. Et quum ille respondisset se nihil passum: interrogauit ab eis causam huius inquisitionis. Que indicauerūt: q; videlicet oī nocte vexari consueuerat. vñ quum amplius talē vexationē videre non possent rogauerunt vt eum ad monasterium suū duceret. Cui rei vir dei assensit. Qui quū diu in monasterio fuisset: ⁊ ad illuz malignus spūs accedere non presumpsisset: eiusdē senis animus de salute pueri immoderatius per letitiam tactus est. Nam coram positis fratribus dixit. Fratres diabolus cum illis sororibus sibi iocabaꝫ. At vero vbi ad seruos dei vētus est: ad hunc puerum accedere non presumpsit. Post quaz vocem eadē hora ac momēto idē puer corā cūctis fratrib⁹ diabolo se inuadēte vexatus est. Quo viso: senex statim se in lamētum dedit. Quē quū diu lugentē fratres psolari vellent respondit dicēs. Credite mihi q; nullus in ore hodie panis intrabit: nisi puer iste fuerit a demonio ereptus. Cuncse in oratione cum cunctis fratrib⁹ strauit: ⁊ eousq; oratum est quousq; puer a vexatione fuit ereptus. sicq; pfecte san⁹ effectus: vt ad eum malignus spūs nō reuerteretur. Sup qua re quū Petrus dicat. Credo q; illi elatio parua subrepserat propter qđ eius discipulos facti illius. i. liberatiōis voluit esse adiutores. Qđ ⁊ Gregorius affirmat sic esse. ¶ Quante aūt virtutis esset dicti Eleutherij oratio: subdit Grego. i se fuisse expertū. Nā quū ipse in suo monasterio positus quodam tempore incisionem vitalium pateret: crebriscq; angustijs p horarū momēta ad eritū ppinquaret: quam molestiā greci syncopim vocāt. ⁊ nisi (inqt) me fratres frequēti cibo reficerent: vitalis spūs mihi funditus intercidi videretur: paschalis supuenit solēnitas. Et quū sacratissimo sabbato in quo oēs etiam paruuli ieiunāt: ego ieiunare non possem sepius meroze ꝯ infirmitate deficere. Predictūq; virū dei ad oratorium meū duxit: rogans vt oratione sua mihi a deo concederetur virtus ad ieiunandū illa die. Qđ quū Eleutherius cū lachrymis pfecisset: tantam virtutē stomachus meus accepit: vt mihi funditus a memoria tolleretur cibus ⁊ egritudo. cepiq; mirari quis fuissem ⁊ quis esse. Et ad vesperum veniens tante me fortitudinis inuenit: vt ⁊ alterū sequentez diem si voluissem ieiunium ferre potuissem. ¶ Et quia de cōpunctiōe huius ⁊ lachrymis Greg. dixerat. Subdit dicēs duo esse genera cōpunctionis: quia scz deum sitiens anima prius timore compungit: deinde amore. Pri⁹ essi sese lachrymis afficit: q; dum mala sua recolit: pro ys perpeti eterna supplicia pertimescit. At quū longa fuerit merozis amaritudinē formido consumpta: quedam iam de venta securitas nascitur: ⁊ in amore celestium gaudiorum animus inflāmatur: flere incipiēs amarissime: q; differtur ab illo glozie regno visioms dei. Et quia ab illis bonis perennibus deest: plus plangit ꝯ prius pro peccatis defleret.

Duo genera cōpunctionis.

§. XX. De Sanctulo familiari

Sāctulus vir sanctus

ter Grego. noto. Hic ex Nursie prouincia singulis annis ad Gregoriū venire cōsueuerat. Et tpe quodā quū in plo Longobardi oliuam premerent vt in oleū liquari debuisset: sic vt iucundi erat vultus ⁊ animi: vtrem vacuū ad prelum detulit: laborātesq; Longobardos leto vultu salutauit: eisq; vtrem ptulit: ⁊ iubēdo potius ꝯ petēdo eum sibi impleri iussit. Sed quia gentiles viri iam tota die frustra laborauerant: atq; ab oliuis exigere oleum torquendo non poterant verba illius moleste acceperunt: eūq; iniurijs insectari sunt. Quibus vir dei letiozi vultu respōdit dicens. Istum vtrem Sanctulo impletē: ⁊ sic a vobis reuerterur. Quumq; adhuc ille magis insisteret: ⁊ illi maioribus contumelijs illum repellerēt: vir dei videns q; ex prelo oleum nullo modo exiret: aquam sibi dari petijt: quā cunctis videntibus benedixit: atq; in prelum suis manib⁹ iactauit. Ex qua ptinus benedictiōe tanta vbertas olei erupit: vt Lōgobardi qui prius incassum laborauerāt: non solū sua vascula oia: sed ⁊ vtrē quem vir dei detulerat implerēt. ¶ Alio tpe vehemēs fames vbiq; incubuerat. ⁊ quū beati Laurentij ecclesiam a Lōgobardis incēsam Sanctulus restaurare cupiens multos artifices conduxisset ⁊ oparios subministrantes quibus sumpt⁹ quotidiani dabantur: defuit illis panis. Ceperūt laborantes instanter victū querere: q; vires ad laborē non haberēt. Quod vir dei audiens ꝓbis consolabaꝫ fozas pmittendo qđ deerat: sz ipse grauiter anxiabatur intus exhibere cibū non valens. Quumq; huc illucq; anxius pgeret puenit ad clibanū i quo vicine mulieres pridie coxerāt panes: ibiq; int⁹ aspexit an forte panes coquētibus remāsissent: vbi repente panem mire magnitudinis ⁊ insoliti candoris inuenit. Quem tulit: et a vicinis mulieribus prius quesiuit an alicui earum talis panis remāsisset. Quibus negātibus suū esse: continuo gratias deo agēs: letus illū artificibus distribuit. Quibus sufficienter plenecq; satiatis: plura ex eo ꝯ ipse panis esset fragmēta collegit. Que die altero eis ad refectionem intulit: eisq; refectis fragmenta panis superabant. Sicq; factū est vt per decē dies oēs illi artifices ⁊ operarij ex illo vno pane satiati ⁊ quotidie ederent ⁊ ex eo qđ edi posset in crastino die supereresset. Ipse siquidē dominus multos de vno pane refecit per seruum: qui ex panib⁹ quinq; milia hoim satiauit p semetipm: q; per pauca seminum grana innumera segetuz frumenta multiplicat: q; et simul omnia creauit ex nihilo. Sed ne diutius mireris quid in ꝓtute dñi venerādus vir fecit exterius: audi ex virtute dñi qualis fuerit intus. ¶ Die quadā a Longobardis captus quidam diacon⁹ torebatur ligatus quē ipsi interficere cogitabāt. Aduesperascente iam die Sanctulus ab eisdē Lōgobardis petijt vt relaxari eiq; vita concedi debuisset. Qđ quū illi negassent oīno: ⁊ deliberassent de morte illius: petijt vt saltē sibi dari ad custodiam debuisset. Cuius petioni acquieuerunt hac conditione apposita: vt si fugeret ipse morteretur. Quod vir dei libēter pmisit: ⁊ diaconē in suam suscepit fidem. Nocte autem media quum omnes Longobardos somno oppressos vidisset: erci tauit Sanctulus diaconū dicēs. Surge ⁊ cōcitus fuge liberet te dñs. Qđ quū ille facere recusaret dicēs. Si fugero: tu pro me proculdubio morieris. Ille ad fugiendum demum eum compulit dicens. Ego in manu dei sum: tantum in me facere poterunt: quantum ipse permiserit Fugit ergo diaconus: ⁊ quasi deceptus fideiussor remansit. Facto mane Longobardi ad eum venientes diaconum quem in custodiam ei dederant: reperebant. Sed hunc fugisse vir dei respondit. Tunc illi. Scis (inquiūt) quid tibi puenit? Seruus

ait dn̄i cōstāter rn̄dit. Scio. Et illi. Bonus hō es: elige tibi mortē quā vis. At ille in manu dei sum. me illa morte occidite quā ipe permiserit. Tūc oībus illis placuit vt capite truncaret. Ad qđ mortis spectaculum vt nimis crudeles omnes leti puenerunt. Electusq; est vnus ceteris aptior: de quo dubiū nō esset q̄n vno ictu caput eius amputaret. Qui in mediū eorū ductus: petijt vt sibi paululū orādi daret licentia. Qua cōcessa quū in terrā pstratus diutius oraret: interfector calce pulsauit dicens. Surge. et flexo genu tende ceruicē. Surrexit et flexo poplite ceruicē tetēdit. Eductāq; contra spatam intuēs/ hoc vnū fertur publice dixisse. Sancte Joānes suscipe illā. Tunc electus carnifex euaginatum gladiū tenēs/ nisu forti in altū brachiū pcussurus leuauit: sed deponere nullo modo potuit. Nam repente diriguit. et erecto in celum gladio brachiū inflexibile remāsit. Tūc oēs Longobardi q̄ aderant mirari ceperunt: virūq; dei cum timore venerari. Itaq; postulatus vt surgeret: surrexit. Rogat' vt carnificis sui brachiū sanaret: rn̄dit. Ego p illo nullo modo orabo: nisi mihi ante iuramentū dederit: q2 manu illa christianum hoiem non occidat. Sed Lōgobardus ipsa exigēte pena cōpulsus est iurare nullū christianum deinceps se occisurū. Tunc vir dei pcepit dicēs. Depone manum tuā deorsum. qui statim deposuit liberatus. Cui adiunxit. Remitte gladium in vaginā. qđ et fecit. Oēs igit qui tante virtutis hoiem esse cognouerāt: oues et boues quas depredati fuerant certatim ei offerre munera volebāt. Que omnia accipere renuit dicēs. Si mihi aliquid vultis cōcedere oēs captiuos quos habetis mihi tribuite: vt habeam vnde pro vobis debeā orare. Factūq; est vt cum eo oēs captiui dimitterentur. et quū se vnus p vno morti obtulit: multos a morte liberauit. Pēsa ergo q̄ vis amoris illđ cor tenuit: qđ mortem suā p vnius salute pximi nō expauit. Scimus aūt certo quia vir ille venerabilis Sanctul' ipā q; clemēta litterarū bene non nouerat. legis precepta nesciebat. sed q2 plenitudo legis est charitas: qđ foris in cognitione non nouerat: ei intus viuebat in amore. Cōparemus si placet cum hac nostra indocta sciētia illius doctā ignorantiā. vbi hec nostra iacet: ibi illius disciplina eminet. Nos de virtutibus vacui loquimur et quasi inter fructifera arbusta positi odoramus poma: nec manducamus. Ille vero virtutū fructus carpere nouerat: quis hos in verbis odorare nesciret.

Simile miraculū legit in vita bti Hieronymi

§.XXI. Narrante quoq; sibi

Florido Tiferni epo sancto viro: refert Greg. quēdā presbyterum noīe Amantiū/ pcipue simplicitatis virum apud se fuisse qui hoc virtutis habere perhiberet: vt more aplorū manus super egrotos ponat et salutē restituat. et quātūlibet vehemēs egritudo sit: ad tactū illi' abscedat. Quē etiā hoc habere miraculi dixit: q2 in quolibet loco quis immanissime asperitatis serpentē reperit: mox vt eum signo crucis signauerit extinguit. Quē etsi serpens aliquando in foramina petre fugerit: signo crucis os foraminis benedicit: statimq; ex foramine iam serpens mortuus trahitur. Quem tante virtutis virū videre et ipse curauit: eumq; ad me deductum in infirmorum domo paucis diebus manere voluit vbi siqua adesset curationis gratia citius pbari potuisset. Ibi aūt quidam inter alios egros mente captus iacebat: quam egritudinē medici vocabulo greco Phrenesim appellant. Hic quum quadam nocte magnas voces insanus emitteret: cunctosq; egros immensis clamoribus perturbaret: ita vt nulli somnum capere liceret. idē venerabilis presbyter de proprio strato surgēs ad lectulum phrenetici silēter accessit et super eū positis manibus orauit. moxq; illum melius habentē in superiora domus secum ad oratorium duxit: vbi libertus orationi pro eo incubuit: et statim sanū euz ad proprium lectum reduxit.

Amanti' miraculorū frequētia in signis.

§.XXII. Ex quarto libro dialogorū

in pncipio sumpta sunt q̄ sequunt. Et primo qđ homo per peccatū pmi hoīs inuisibiliū cognitionē pdidit: quā scz in statu innocētie habebat. Postq; de paradisi gaudijs culpa exigente pulsus est primus humani generis parēs: in huius exilij atq; cecitatis quā patimur erumnam venit: q2 peccando extra semetipsum fusus/ iā illa celestis patrie gaudia q̄ prius contemplabat: videre non potuit. In paradiso quippe hō assueuerat vbo dei perfrui: beatorū angelorū spiritibus cordis mūditia et celsitudine visionis interesse. Sed postq; huc cecidit: ab illo quo implebatur mētis lumine recessit. Ex cuius videlicet carne nos in huius exilij cecitate nati/ audiuimus quidē esse celestē patriā: audim' ei' ciues angelos dei: audimus eorū angelorū socios spūs iustorū et pfectorū. Sed carnales quiq; q2 illa inuisibilia scire nō valent per experimentum dubitant vtrū ne sit quod corporalibus oculis non videt. Que nimirum dubietas primo parenti nostro esse non potuit: quia et exclusus a paradisi gaudijs hoc quod amiserat qm̄ viderat: recolebat. Hi autem sentire vel recolere audita non possunt: quia eorum nullum sicut ille saltē de preterito experimentum tenent: ac si pregnans mulier mittatur in carcerem: ibiq; puerum pariat: qui natus puer in carcere nutriatur et crescat. Cui si fortasse mater q̄ hunc genuit: solem/ lunā/ stellas/ mōtes/ et campos/ aues currentes equos nominet: ille qui est in carcere natus et nutritus: nihil aliud quā tenebras carceris sciat: et hec quidē esse audiat: sed quia ea per experimentū nō nouit veraciter esse diffidat. Ita in hac sui exilij cecitate nati homines: dum esse summa et inuisibilia audiunt: diffidunt an hec vera sint quia sola hec infima in quibus nati sunt visibilia. nouerunt vnde factum est vt ipse inuisibilium et visibilium creator ad humani generis redemptionē vnigenitus patris veniret: et spiritū sanctū ad corda nostra mitteret: quatenus per eum viuificati crederemus: que adhuc scire experimento nō possumus. Quotquot ergo hunc spiritū hereditatis nostre pignus accepimus: de vita inuisibilium nō dubitamus. Quisquis autem in hac credulitate adhuc solidus non est: debet proculdubio maiorum dictis fidem adhibere: eisq; iam per spiritum sanctum inuisibilium experimentum habentibus credere. Nam stultus est puer si matrē existimat ideo de luce mētiri: q2 ipse nihil aliud q̄ tenebras carceris cognouit. Sed quum Petrus cum quo loquitur subdat quod q̄ inuisibilia non credit: profecto infidelis est. Qui aūt infidelis est in eo quod dubitat fidem non querit: sed rationem. Respondet Grego. Audacter dico q2 sine fide nec infidelis viuit. Nā si eundem infidelem percunctari voluero: quem matrē vel quem patrem habeat: protinus respondet hunc vel illum. Quē si statim requirā vtrū ne nouerit qn̄ cōceptus est: vel viderit qn̄ natus est: nihil horum se nosse vel vidisse fatebit et tn̄ qđ nō vidit credit. Nam illū patrem illāq; se habuisse matrē sine dubitatione restat. habēt igit fidem etiam infideles: sed vtinā in deū. quam si vtiq; haberent: infideles non essent. Sed hinc de sua perfidia redarguendi sunt: hinc ad fidei gratiam prouocandi: quia si de hoc suo corpore credunt qđ minime viderunt: cur inuisibilia non credunt que videri corporaliter non possunt? Nam quia post mortem carnis viuat aīa: patet ratio: sed fidei admixta.

Elegās exēplū.

§.XXIII. Tres quidē vitales

spiritus creauit deus oīpotens. vnum qui carne non tegit aliū qui carne tegitur: sed cum carne non moritur: tertium qui carne tegit: et cum carne moritur. Spūs namq; qui carne non tegitur est angelorum: sed spūs q̄ carne tegit et cū carne non moritur: est hoim spūs aūt q̄ carne tegit et cū carne moritur est iumentorū et oīm brutorū. Hō nāq; sicut in medio est creat' vt sit inferior angelo et superior iumētorū: ita habet aliquid cōmune cū angelo: et aliquid cōe cū iumēto. Immortalitatē quidem cū angelo: mortalitatē carnis cum iumēto: quousq; ipsam mortalitatē carnis absorbeat glia resurrectionis: et inherēdo spūi caro seruet in perpetuum: cui et ipse spūs inherēdo seruetur in deū. Que tn̄ caro nec in reprobis inter supplicia deficit pfecte: quia semper deficiendo subsistit: vt q̄ spūi et carne peccauerunt: semper essentialiter viuentes et carne et spiritu et sine fine moriantur. ¶ Sz querit Petrus quū ita spūs hoīs apte distinxerit a spū iumētorum: cur Salomō in Eccl'iaste sic ait. Dixi in corde meo de filijs hoīs vt pbaret eos deus: et ostenderet similes esse bestijs. idcirco vnus est interit' hoīs et iumētorū et equa vtriusq; conditio. Sicut em̄ morit hō: ita et illa moriunt. Silr spirant oīa: et nihil hz hō iumētis amplius. Cuncta de terra facta sunt: et in terrā pariter reuertuntur. Rn̄det Grego. q̄ ex titulo illius libri pōt ista q̄stio solui. Dicit em̄ liber Ecclesiastes. qđ proprie i latino eloquio pcionator dr. In cōcione em̄ sententia pmitur: p quam tumultuose turbe seditio cōprimat. Et quū multi diuersa sentiunt: p concionantis rationem ad vnā sententiā pducunt. Hic ergo liber cōcionator dr: q2 Salomon in eo q̄si tumultuantis turbe suscepit sensum: vt ea per inq̄sitionē dicat q̄ fortasse p tentationē imperita mens sentiat. Nam quot sentētias mouet p inq̄sitionē: quasi tot in se psonas diuersorū suscipit. Sed cōcionator verax velut extensa manu oīm tumult' sedat: eosq; ad vnam sententiā reuocat: quum in eiusdē libri termino ait. Finē loquendi oēs pariter audiamus. Deum time: et mandata eius serua: hoc est omnis hō. Vn̄ et alia sunt in libro illo q̄ p inq̄sitionē mouētur: atq; alia que per rationem satisfaciunt: alia q̄ ex tentati profert aīo atq; adhuc huius mundi delectationibus dediti: alia vero q̄ rationis sunt edisserunt: atq; animū a delectatione cōpescūt vn̄ et ibi dicit. Hoc mihi visum est bonum: vt comedat qs et bibat et fruat letitia ex labore suo. Et lōge inferius

Triplex vitalis spirit'.

Eccle iij.

De Salomone in Ecclesiaste.

subiungit

subiūgit. Meli⁹ ē ire ad domū luct⁹ q̄ ad domū cōuiuij. que cōtraria apparet. Ex qua re ostēdit: q̄ illud primus ex psona infirmantiū intulit: istud posterius ex rationis definitione subiunxit. Et sic de pluribus aliis dictis in eo libro contentis. Oō ergo supra dictum per Salomonez est: hoies filles esse iumentis: et nihil hz homo amplius iumentis. velut ex mente infirmantiū humane suspitionis sententiam proponit: q̄ nō ex definitiōe rationis suā post modū sententiā profert dicens. Quid habet amplius sapiens stulto? Et q̄d pauper vt pergat vbi est vita? Ubi clare ostēdit q̄ non solū habet hō aliquid amplius iumento: sed etiā amplius stulto. i. malo: hoc videlicet quia pergit ad vitam sez immortalem.

§. XXIIII. Sed more ecclesiastes

Petrus infirmantiū personam in se suscipiens / q̄rit de plurib⁹ ad aliā vitā ptinentib⁹. Et q̄ quū q̄dā vice eo psente dum quidā loquerēt: repente vitalem emisit spīm: sed aīa vtrū egressa de corpore fuerit vel non minime vidit. vñ valde dubiū videt vt credant res esse quas nullus vider. Cui respondet Greg. Quid mirū Petre si egredientem animā non vidisti: quam t manentē in corpe nō vides? Nunquid modo quū mecū loqueris: q̄ videre in me non potes aīam meā idcirco me exanimē credis? Natura quippe anime inuisibilis est: atq; ita ex corpore inuisibiliter egreditur: sicut in corpore inuisibiliter manet. Cui Petrus respondet. Uitaz anime in corpore manent is pensare possum ex ipsis moribus corporis: q̄ nisi corpori aīa adesset: eiusdē mēbra corporis moueri non possent. Uitā vero aīe post carnē in quibus motibus q̄busve operibus videor: vt ex rebus visis esse colligā q̄ videre non possum? Ad q̄ Greg. Nō quidē sit: sed dissimiliter dico. q̄ sicut viuificat et mouet corp⁹ t sic vis diuina implet q̄ creauit oīa. Et alia inspirando viuificat. alijs tribuit vt viuant. alijs aūt trā vt sint pstat. Quia vero esse non dubitas creantē et regentē implentē t circūplectentē: transcendentem t sustinentem: t incircūscriptū atq; inuisibilē deum: ita dubitare non debes hunc inuisibilia obsequia habere. debent quippe que ministrāt ad eius similitudinē esse cui ministrant: vt que inuisibili seruiūt: inuisibilia esse nō dubitētur. Hec aūt q̄ esse credimus: nisi angelos sanctos t spiritus iustorum? Sicut ergo motum corporis considerans / vitam anime in corpore manētis perpēdis a minimo: ita vitā anime exeuntis a corpore perpēdere debes a summo: quia pōt inuisibiliter viuere: quē oportet in obsequio inuisibilis cōditoris manere. Petrus. Recte totū dicitur: sed mens refugit credere t quod corporeis oculis non valet videre. Cui Grego. respondet. Quū Paulus dicat. Est autē fides sperandarum substantia rerū argumentū non apparentiū. hoc veraciter credi nō valet: q̄ nō pōt videri. Nam credi iam potest quod videri. pōt vt tamen te breuiter reducā ad te: nulla visibilia nisi per inuisibilia videntur. Ecce cuncta corporea oculus corporis aspicit. nec tā ipse corporeus ocl's aliquid corporeum videret: nisi hunc res incorporea ad videndum acueret. Nam tolle mentem que nō videt: et incassum patet oculus qui videbat. Subtrahe animaz corpori: et remanent proculdubio oculi in corpore aperti. Si igitur per se videbāt: cur discedēte anima nihil videt? Hinc ergo colli ge quia ipsa quoq; visibilia non nisi p inuisibilia videntur. Ponit etiā exēplū cū leuantur magna pondera ab hoīe: q̄ corpus per se illud non facit: sed aīa inuisibilis que viuificat corpus. Nam anima separata omnia manent immobilia. Et subdit. Qua in re pensandum est: q̄ in hunc mundum visibilem nihil nisi per creaturam inuisibilem disponit. pe. placent cuncta que dicis. Sed sicut vitam anime manentis in corpore ex motu corporis agnoscorita vitam anime post corpus aptis quibusdaz attestationibus agnoscere cupio. Cui Grego. Hac in re si cor tue dilectionis paratum inuenio: in allegatione minime laboro. Nunquid sancti apli et martyres christi presentē vitam despicerent: in morte carnis alias ponerent: nisi certiorē animarum vitā subsequi scirent? Tu vero inquies quia vitam anime in corpore manentis ex motibus corporis agnoscis. Sed ecce t ḡ qui animas in morte posuerunt: atq; animarum vita post mortē carnis esse crediderūt: quotidianis miraculis coruscāt. Ad extincta eoruz corpora viuentes egri veniunt: t sanātur. Periuri veniunt: et a demonio verantur. Demoniaci accedūt: et liberantur. deferuntur mortui: t suscitanē. Pensa itaq; eoz anime qualiter viuunt illic vbi viuunt: quorum t hic mortua corpora in tot miraculis viuunt. Si igitur vitam anime manētis in corpore deprehendis in motu membroruz: cur non perpendis vitā anime post corpus: etiaz per ossa mortua in virtute miraculoruz? Paulo supius questus es: q̄ cuiusdaz mortis animā egredientē nō vidisti. sed hoc ipm iam culpa fuit q̄ corporeis oculis rem videre inuisibilē quesisti. Naz multi nostrū mētis oculū fide pura t vberi ratione mundantes: egredientes carne animas frequēter viderūt. Sup quare inducit plura exēpla. Et primo de sctō Bñdicto: qui lōge positus ab vrbe Capua vidit animā Germani eiusdē ciuitatis epi nocte media in globo igneo ad celum deferri ab angelis. Deinde etiam exemplum cuiusdam abbatis sancti viri qui dicebatur Spes: non longe a Murſia ciuitate morantis: qui quum per quadraginta annos in cecitate corporis mansisset cum magna patientia. per quindenam ante mortem suam dominus el lumen oculoruz restituit: obitum: suū ei predixit: t ad predicandum monasterijs vicinis misit. Post qō reuersus sumpto viatico et inter fratres psallens decessit. Cuius animam adstantes viderunt vt columbam ex ore eius exeuntem celum ascendentem.

§. XXV. Sciendum est autem

Greg. in dicto lib. iiij. dialogoz q̄ sepe animab⁹ exeuntibus electoruz dulcedo soler laudis celestis erūpere: vt dum illi libenter audiunt dissolutionem carnis ab anima: sentire minime permittantur. vnde in homil. euangelij iam narasse me meminit: q̄ in ea porticu q̄ euntibus ad ecclesiā beati Clementis est peruia: fuit quidā Seruulus noīe: q̄ pauper quidē reb⁹: sed meritis diues erat: quez longa egritudo dissoluerat. Nam ex quo illum scire potuimus: vsq; ad finez vite paralyticus iacebat. Quid dicaz: stare nō poterat: qui nūq; in lecto surgere vel ad sedendū valebat. nūq; manum suam ad os ducere: nūq; se potuit in latus aliud declinare. Huic ad seruiendum mater, cū fratre aderat. t q̄dā ex elemosynis potuissent accipe. hoc manib⁹ suis paupibus erogabāt. Nequaq; lras nouerat: sed scripture sacre sibimet libros emerat: t religiosos quoscunq; in hospitalitate suscipiens hos coram se legere studiose faciebat. Factūq; est vt iuxta modum suū plene sacrā scripturā disceret. Studebat in dolore semp gras agere: hymnis dei t laudib⁹ diebus et noctib⁹ vacare. Sed quū iā tēpus esset: vt tāta ei⁹ pariētia remunerari debuisset / membroruz dolor ad vitalia redijt. Quūq; se morti iam primū agnouit: peregrinos viros atq; in hospitalitate susceptos admonuit vt surgerent: t cum eo psalmos p expectatione exitus decantarent. Quumq; cum eis ipse moriens psalleret: voces psallētiū cōpescuit: cū magno terrore clamoris dicēs. Tacete. tacete. Nunq̄d nō auditis quante voces resonēt in celo? Et dū ad easdez laudes ḡs intus audierat: aurē cordis intēderet: sctā illa aīa carne soluta est. Qua sez exeūte tāta illic frāgrātia odoris apsa est: vt oēs illi q̄ aderāt inestimabili suauitate replerent. ¶ Sicut aūt electos btitudo letificat: ita credi necesse est q̄ a die exitus sui ignis reprobos erurat. Ignē vero gehenne corporeum non ambigo: in quo certum est corpora cruciari.

¶ Reparatus t tyburtij

¶ Both orus tpe q̄dā spectabilis vir Reparat⁹ noīe venit ad mortē. Quūq; iā mortuum familia lugeret: subito rediit t ait. Litius ad ecclesiā btī Laurētij martyris q̄ ex noīe cōditoris Damasi vocat: puerum mittite: t quid de Tyburtio presbytero agat / videat: t renuntiare festinet. q̄ vez Tyburtius tunc subiacere carnalib⁹ desideriis ferebat. Quum vero puer pgeret: narrauit idē Reparatus qui ad se reuersus fuerat: q̄ illū vbi duct⁹ fuerat agnouit: dicens. Parat⁹ fuerat rogus ingens. deduct⁹ autē Tyburti⁹ p̄sbyter / in eo est suppositus: atq; supposito igne cōcremat⁹. Alius autē parabatur rogus cuius a terra in celū cacumen pandi videbat. Cui emissa voce clamatum est cuius esset. His dictis statim Reparatus defunctus est. Puer vero q̄ ad Tyburtiuz missus fuerat iam defunctū inuenit.

¶ Olle Vulcani in Sicilia

¶ Olle Vulcani in Sicilia (vt solēt narrare q̄ nouerūt) laratis quotidie finib⁹ exercent vt mundi termino ꝓpinquante / quanto certū est illuc amplius exurēdos colligit: tanto t eadē tormentorum loca amplius videantur apparere. Oō ops deus ad corruptionē viuentium in hoc mundo voluit ostendi: vt mentes infidelium q̄ inferni tormēta esse nō credunt: tormentoruz loca videant: q̄ audita credere recusant. Messores autē angeli zizania ad cōburenduz in fasciculos ligāt: quū pares paribus in tormētis similib⁹ sociāt: vt superboscū superbis: luxuriosos cū luxuriosis. ¶ Supna q̄z pietas ex magna sue mīe largitate disponit: vt nōnulli etiā post exitū ad corpus redeant: t tormēta inferni q̄ audita nō crediderāt: saltē visa prime scant. Nā illustris vir Stephan⁹ de seipso mihi narrare consueuerat: q̄ in Cōstantinopolitana vrbe demorat⁹ pro quadam causa / supuenīēte infirmitate defunct⁹ est. Quūq; nequefit⁹: t eodē die minime inuētus: subsequēti nocte iacuit inhumatū corpus ei⁹. Qui duct⁹ ad inferni loca vidit multa q̄ prius nō credidit audita. Sed quum p̄sidenti illi iudici deduct⁹ fuisset: ab eo recept⁹ nō est. itaq; diceret. Nō hunc deduci: sed Stephanū ferrarium iussi. Qui statim reductus

¶ Stephanus ad vitā reuocat⁹.

in corpus est: & Stephan⁹ ferrarius q̄ iuxta eu3 habitabat eadē hora defunct⁹ est. Sicq; ꝓbatū est vera esse verba que audierat: ꝺ hoc effectus mortis Stephani demonstrauit.

ſ. XXVI. Itē Greg. in quarto

libro. Quum humanū gen⁹ multis atq; innumeris vitijs sit subiectū: hierꝰm celestis maximam partē ex paruulis vel infantibus puto posse compleri. ait Petrus. Cui respondet Grego. Etsi oēs baptizatos infantes atq; in eadem infantia morientes ingredi celeste regnum credendū sit: oēs tñ paruulos qui iam loqui possunt regna celestia ingredi credendum non est. Quia nonnullis paruulis regni celestis eiusdem aditus a parentibus clauditur si male nutriant. Nam quidaꝫ vir in hac vrbe notissimus / ante triennīū filium habuit annoꝝ vt arbitror. v. quē nimis carnaliter diligens remisse nutriebat. atq; idē paruul⁹ (qō dictum graue est) mox vt eius aio aliq̄d obstitisset: maiestatē dei blasphemare consueuerat. Qui in hac ante triennium e mortalitate pcussus venit ad mortem. Quumq; eum suus pater in sinu teneret: sicut ij testati sunt qui ꝑsentes fuerunt: ad se malignos spiritus venisse trementibus oculis puer aspiciens: cepit clamare. Obsta pater. obsta pater. Qui clamans declinabat faciem: vt se ab eis in sinu patris absconderet. Quem quū ille trementes requireret q̄d videret: puer respondit. Mauri hoſtes venerunt qui me tollere volunt. Qui quuꝫ hoc dixisset maiestatis nomē protinus blasphemauit: et animā reddidit. Ut em̄ oꝑa deus ostēderet q̄b⁹ executor ib⁹ & pro quo reatu tradit⁹ esset: vnde pater suus viuentē noluit corrigere: hoc morientē ꝑmisit iterare. quatenꝰ reatū suū ꝑ agnosceret: q̄ paruuli filij aliam negligens / nō paruulū pcrōt gehenne ignibus nutrisset. Ubi notandu3 qō quū in tali etate cōiter paruulus non sit doli capax: vnde nec meriti vel demeriti dici oportet q̄ huic acceleratus fuerat vsus liberi arbitrij. ex quo peccans in ignem eternum demersus est.

Exēplū de puero. v. anor⁹ dānato.

ſ. XXVII. Quidā miles in hac

vrbe nostra peste percussus ad extrema peruenit. Qui eductus de corpore exanimis iacuit: sed citius rediit. & que cum eo gesta erant oīb⁹ enarrauit. Aiebat enim sicut res ipsa tunc innotuit multis: q̄ pons erat sub quo niger atq; caliginosus fumus & feroꝛ intolerabiles nebulas exhalās fluuius decurrebat. Transacto aut̄ ponte amena erant prata atq; virentia odoriferis herbarū floꝛibus exornata: in quibus albatoꝝ hoīum conuenticula esse videbantur. Tantusq; in loco eodem odoꝛ suauitatis inerat: vt ipsa suauitatis fragrantia illic deābulantes habitantesq; satiaret. Ibi mansiones singule magnitudine lucis plene. Ibi quedam mire potentie edificabatur domus: que aureis videbatur laterculis construi: sed cuius esset agnoscere non potuit. Erāt vero super ripam prędicti fluminis nonnulla habitacula: sed alia exurgentis feroꝛis nebula tangebantur: alia exurgens feroꝛ a flumine minime tangebat. Hec vero erat in prędicto ponte probatio: vt quisq; per eum iniustoꝝ vellet transire: in tenebroso feretiq; flumine laberetur. Iusti vero quibus culpa non obsisteret: securo per eum gressu ac libero ad loca amena peruenirent. Ibi se Petrum ecclesiastice familie maiorem qui ante quadriennium defunctus est: deorsum positum in locis teterrimis magno ferri pondere ligatum atq; depressum vidisse cōfessus est. Qui quum requireret cur ita esset: ea se dixit audisse que nos qui eum in hac ecclesiastica domo nouimus: scientes eius acta recolimus. Dictum namq; est. Hoc idcirco patitur: q̄ si quid ei pro facienda vltione iniūgebat: pluser crudelitatis desiderio / q̄ ex obedientia seruabat. qō sic fuisse nullus q̄ eum nouit ignoꝛat. Ibi se quendam etiam peregrinum presbyterū vidisse fatebatur: q̄ ad prędictū pontē veniēs / tanta per eū authoꝛitate trāsijt: quanta et hic sinceritate vixit. In eodē q̄z ponte hūc quē suplus dixi Stephanum se recognouisse testatus est. Qui dum transire voluisset: pes ei⁹ lapsus est: & ex medio corpe iam extra pontē deiect⁹: a q̄busdaꝫ viris teterrimis ex flumine furgētib⁹ per coras deorsum: atq; a quibusdam dealbatis & speciosissimis viris cepit per brachium sursum trahi. Quūq; hoc luctamen esset: & hūc boni sursum: mali deorsum traherent: ipse q̄ hoc videbat ad corpus reuersus est: & quid de eo plen⁹ gestum sit nō agnouit. Qua in re de eiusdē Stephani vita oaſ itelligi: q̄ in eo mala carnis cū eleemosynarū opatione certabant. Qui em̄ per coras deorsum: per brachia trahebat sursum: pater nimirū quia eleemosynas amauerat: & carnis vitijs pfecte nō restiterat: que eum deorsum trahebant. sed in illo occulto arbitrij examine quid in eo viceritꝰ nos et eū qui vidit & reuocatus est latet. Constat tamē quia idem Stephanus postq̄ (sicut superius narraui) et inferni loca vidit: & ad corpus rediit: perfecte vitam minime correxit. Quod autez in amenis locis cuiusdam domus laterculis aureis edificari videbatur: non de laterculis materialibus. sed de operibus intelligendum est. Nā qui pmū lucis eterne elemosynaꝝ largitate pmerebitur: nimirū cōstat q̄ auro edificat māsionē suā. Et q̄ eosdē laterculos aureos ad edificationem senes & iuuenes pueri & puelle ferebāt vt ille videret: oaſ intelligi q̄ ij quib⁹ pietas eleemosynarū facta est: ipsi illi oparores esse videbant. Sicut eriā iuxta nos quidam Deusdedit nose religiosus habitabat: q̄ calciamenta solebat operari. de quo alter ꝑ reuelationē vidit q̄ eius domus edificabatur ex ijs que diebus singulis laboꝛabat: q̄cq̄d ex victu atq; vestitu supesse potuisset: die sabbati ad beati Petri ecclesiam deferre cōsueuerat: & indigentibus erogare.

Titulus. XIII. continet gesta

per annos centum et octo: vcz summoꝝ pōtificū & imperatoꝝ scilicet a Sabiniano papa successore Gregorij primi / vsq; ad Gregoriū scōm. Et a Phoca imperatore / vsq; ad Philippicus: ac etiam doctoꝝ Isidori: & Bede diuersarum nationum. Et de Machomet et lege sua spurcissima et erroꝛib⁹. De multis etiam sanctis qui claruerunt vita et miraculis. Et incipit titulus ab anno domini sexcentesimoquinto / vsq; ad annum domini septingentesimū decimūtertium. In quo spacio fuerunt per ordinem successiuum isti summi pontifices Sabinianus / Bonifacius tertius / Bonifacius quartus / Deusdedit / Bonoꝛi⁹ primus / Seuerius / Joannes quartus / Theodorus / Martinus / Eugenius / Vitalianus / Deodatus / Donus / Agatho / Leo secundus / Benedictus secundus. Joannes quintus / Conon / Sergius / Joannes sextus / Joannes septimus / et Zosimus. Imperatoꝛes autem fuerunt Phocas / Heraclius / Constantinus filius Heraclij / Heraclona filius Heraclij cum matre sua Martina. Constans filius Constantini filij Heraclij: qui et Constantinus etiam dictus est. Maxentius als Mazeses qui vsurpauit imperium Constantini. Justinianus secundus filius Constantis. Leo qui et Leontius vsurpauit imperiuꝫ Apsimarus qui et Tyberius est vocatus: vsurpauit sibi imperium. Justinianus prefectus qui exulauit in Cherſonesoꝝ recuperauit imperium occisis Apsimaro et Leontio: Demuꝫ Philippicus occiso ab eo Justiniano.

Inter Deusde dit & Bonifacius quartus ac

¶ De Sabiniano / Bonifacio / Deusdedit / Seuerino / Joanne / Theodoꝛo papa.

Capitulum. ſ.

Post moꝛtez Gregorii ma

gni: de quo immediate dictum est: cathedram Petri ascendit Sabinian⁹ anno dñi. dciij. Ab initio mundi quinquies milesimo octingentesimo secundo. Tuscus natione. Qui sedit anno vno mensibus. v. Et in principio sui pōtificatus fames grauis quū totā prouinciā fatigaret: venerunt ad eū religiosi & pauperes: quibus sanctus Gregoꝛius mīnistrare solebat: et direrunt. Domine papa quos pater noster Gregoꝛius pascere solebat: tua sanctitas perire nō sinat. Quib⁹ ꝓbis indignans papa sic semp respondebat. Si Gregoꝛ. ad famaꝫ sue laudis cunctos populos curauit suscipere: nos omnes nō possum⁹ pascere. sicq; vacuos remittebat. vnde sanctus Gregoꝛius tertio ei apparuit: & terrio blande eū coꝛripuit: de sua detractione: et illius tenacia: & pauperum necessitate. At ille nec ad misericoꝛdiam se flexit: nec a detractione cōpescuit. vnde et illi quarto apparens hoꝛibiliter redarguit: & cōminans illum in capite percussit: cuius doloꝛe vexatus in breui defunctus est. ¶ Ipsi quoq; Romani fame predicta aggrauati / deroganteꝫ ipsi Gregoꝛ. iam defuncto: thesauros ecclesie nimia liberalitate dissipasse: vt refert Uincē. Ubi. ſ. quū nō adesset ꝑsona in quam erardescerent: memoriā nois illius in libris suis delere volebāt. Litoꝛos igitur ei⁹ Romanis cōburere volētibus: obstitit Petrus diaconus hoc testimonio: q̄ spūs sanctū in specie colūbe super caput ipsius Grego. dictantis sepe viderat. Cui⁹ dicti veritatē ꝓbauit: vt dictū est. ſ. Hic fecit eꝑos ꝑ diuersa loca. xxvſ. Et eo migrāte ad dñm / cessauit eꝑat⁹ mēsibus. rſ. dieb⁹. xxv. Romani & Lōgobardi pacē firmāt: in qua Agilul Agilulph⁹ rex Lōgobardoꝝ: & q̄ prius in pluribus locis contra Romanos ꝑspere pugnauit: et Mantuā et Cremonam ceperat: Adaloaldū filiū regē facit: eiq; Theodoberti regis Francoꝝ filiā vxoꝛē tradit: et cū Frācis pacē perpetuam redintegrat. Franci ꝫ Barones pugnātes magna sua strage superātur. Eodē tpe. ſ. anno. ij. Phoce imperatoꝛis: vt refert

fert Uincē.vbi.ē.paup q̄dā quū a nautis eleemosynā peteret:nec acciperet:dicēte nauclero:desiste a nobis petere eleemosynam q̄ nihil hic preter lapides habemus. Quū autem subiecisset pauper. Ergo omnia vertantur in lapides. quicquid in naui manducabile erat:conuersum est in lapides colore et forma rerum permanente.

§.I. Sabiniano e medio sublato

Bonifacius quartus.

succesſit in ſummo pontificatu Bonifacius tertius / numero.lxiiij.ſm Joannem de col'. Fuit natione Romanus:et ſedit mēſib⁹ octo:et diebus.xxij.et fuit.xv. Poſt Bonifacium tertium eccleſiam Romanam ſuſcepit regendam Bonifacius.iiij.Hic vt refert Uincen.in ſpe.hiſt.lib.xxiiij.c.xij. ex libro pontificū:fuit natione Cāpanus e Ualeria marſorum vrbe patre Joanne medico.et ſedit annis.v.in ordine ſummorum pontificū.lxvj. Erat aūt mitiſſimus ſup oēs hoies et miſericors. Hic amauit clerū:et torā integram clero ſuo dedit. Hic Bonifacius per decretuz ſuū declarauit monachos ſi preficiant eccleſijs curatis ſeu populis:poſſe ſacramenta eis miniſtrare dicens.xvj.q.j. ſunt nonnulli. Sunt nonnulli nullo dogmate fulti/audaciſſime zelo magis amaritudinis q̄ dilectionis inflammati:aſſerentes monachos:quia mundo mortui ſunt et deo viuunt:ſacerdotalis officij potentia indignos:nec penitentiā/nec chriſtianitatem largiri:nec abſoluere poſſe per ſacerdotalis officij diuinitus ſibi iniunctam poteſtatē. ſed oīno labunt. Nec em̄ beatus Benedict⁹ monachorū preceptor almificus huiuſcemodi rei fuit interdictor aliq̄ modo:ſed ſeculariū negotiorum edixit experte tantūmodo q̄ quidē aplicis documentis/et oīm ſctorū patrū inſtitutis/nō ſolū monachis:ſed etiā canonicis magnopere imperat. Nemo em̄ militās deo implicat ſe negotijs ſecularibus ait aplus. Cātoq̄ igit patrū inſtituti exēplis quid⁹ periculoſſimus eſt refragari:credim⁹ a ſacerdotibus monachis ligandi ſoluēdiq̄ officium digne adminiſtrari: ſi eos digne contigerit hoc miniſterio ſublimari. Conſtituit etiā vt refert Uincen.vbi.ē.vt nullus trahat de eccl'ia.et vt null⁹ acholyt⁹ p̄ſumat reliq̄as ſctorū martyrū leuare. Hic Pantheon Rome.i.tēplum q̄ nūc dr ſcta Maria rotunda: q̄ a gētib⁹ antiquis in honorē Lybeles mris oīm deorum fuit dedicatū. et propterea dictuz eſt Pantheon.i.toti dij:ta Phoca Ceſare impetrauit vt eliminata oēs ſpurcitia idolatrie:in honorē ſancte Marie et oīm martyrū ip̄m tēplū cōſecraret. Sed poſt modū creſcente religiōe chriſtiana:inſtitutū eſt in kal'. Nouēbris nō ſolū Rome/ſz p totū orbē vt illa die ab vniuerſali eccl'ia ſoleniter celebraret feſtum oīm ſctorū. Poſtmodū in p̄ceſſu tēporis ſtatuit eccl'ia vt die immediate ſequēti celebraret officiū ſeu cōmemoratio omnium defuncto⁹. Et hoc vt dicit Jaco. de vorazine in legendis ſanctorū/ex quadā viſione cuiuſdā ſancti viri qui in eccleſia ſcti Petri Rome poſt matutinū in feſto oīm ſctorū in oratione poſitus:vidit in ſpū miſſam ſoleniter celebrari a p̄bro et ſcis ei⁹. Poſtmodū duct⁹ ad locuz purgatorij /vidit animas in varijs penis:et diuerſis diuerſos cibos deferri: alios quibus delicatiores:alijs mediocres:alijs viles et paucos: alijs nullos. Et declaratū eſt p angelū refectiones illas eſſe ſuffragia q̄ fiunt a viuentib⁹ p̄o defunctis ſuis. Et ei mandatū fuit vt inſinuaret tale viſionē:vt inſtitueret ab eccl'ia tale officiuz generale p defunctis:vt qui/nō habēt facientes p eis ſpecialia:ſaltē illis ghalib⁹ ſubleuarent. Ex conſilio huius Bonifacij quarti/ſtatutum eſt ſic.diſt.lxxix. nullus pontifex. Nullus pontifex Romano viuēte aut ep̄o ciuitatis ſue p̄ſumat loqui:aut ptes ſibi facere:niſi tertio die depoſitionis ei⁹. Hic etiā obtinuit a Phoca Ceſare/vt Romana eccl'ia caput eēt et magiſtra oīm eccl'iarū: q̄ eccl'ia Cōſtantinopolitana aſſerebat ſe eſſe primam oīm eccleſiarum.

§.II. Defuncto p̄fato Bonifacio

Deus dedit papa.

in principio imperij Heraclij ſucceſſit ei in ſede Petri Deus dedit a pplo et clero noīat⁹. Hic natiōe Romanus: patre Stephano ſubdiacono:ſedit annis duob⁹:diebus.xx. ſm alios annis trib⁹. et fuit.lxvij. Sub hoc pontifice miſit Heraclius Auguſt⁹ ad regendū Italiā Eleutherium patritium. Qui vt refert Joānes de col'. Joannē quendā q̄ ſe in Italia imperatorē appellauerat/apud Neapolim bello victū occidit et Italiā in magna pace cōtinuit. Sed in p̄ceſſu tp̄is in ſuperbiā elat⁹ cōtra oīm ſuū ſe regē Italie appellauit. Et veniēs Romā a fidelib⁹ imperatoris occiſus eſt:cui⁹ caput Cōſtantinopolim ad Heraclium miſſum eſt. Hic papa Deusdedit inquiſit⁹ vtrū parētes tenētes filios ſuos ad baptiſmuz poſſint poſtea adinuicē cōmiſceri.i.mrimonio vti p̄ et mater taliū:rādit vt hȳ.xxx.q.j. puenit. Et dicit q̄ btē memorie ſcti p̄ſes: Julij: Innocentij: et Celeſtin⁹: cōplimo⁹ ep̄orum et ſacerdotū conſenſu p̄hibētes talia p̄ſcripſerūt et confirma uerunt:vt nullo modo ſe in cōiugio reciperēt viri et mulieres:q̄cūq⁹ aliū rōne ſuſceperint ſuos natos/ſed ſeparent ſe: ne ſuadente diabolo tale vitiū in oleſcat. hec ibi. Sed hodie tenendū eſt q̄ dr extra de cogna.ſpiſali.c.ij. vcz q̄ ſiue ſcienter ſiue ignoranter pater vel mr teneat filiū ad baptiſmum nō ꝓpterea ſunt ſeparādi. ſ. quo ad debitū exigendū vel reddendū. vñ q̄ in dicto.c. puenit. dr q̄ ſint ſeparādi: intelligitur: vt dr glo. ſi induci poſſunt ad cōtinētiā. vel quouſq⁹ poniteāt de pctō. Nā tales vtiq⁹ peccāt hoc faciēdo. tenēdo. ſcz ꝓlios filios ad baptiſmū vel chriſma extra caſum neceſſitatis. Cui⁹ tpe Siſebūtus: q̄ et Siſebat⁹ rex Gothorū: q̄ effect⁹ erat chriſtian⁹ plurimas Hiſpanie ciuitates que a Romanis defecerant recepit in ſuas: et Judeos q̄ in ſuo regno morabant: grauioꝛib⁹ penis ad baptiſmuz induxit: de quo Siſebuto hȳ.di.xlv. de Judeis. Poſt hūc Romana eccleſiā ſuſcepit regendā Honorij p̄mus⁹/natione Campan⁹ ex p̄ſe Petronio conſule: q̄ ſedit annis.xj. mēſibus.xj. diebus xvij. Hic multa bona fecit eccleſijs: et edificauit Rome eccleſiā btē Agnes q̄ eſt via Nomētana: et eam dotauit multis poſſeſſionib⁹: et alias etiā eccl'ias cōſtruxit. Scōm alios ſedit annis.xiij. et fuit in ordine pontificū.lxviij. Hic fecit ordinationes tres. et ordinauit p̄esbyteros. xij. diaconos. x. et eos per diuerſa loca.lxxxj. ſepult⁹ apud ſctm̄ Petrū. Et eo mortuo ceſſauit eccl'ia p̄ annos vno et menſib⁹. vij. diebus. xvij. Honorius primus papa.

Bonifacius quartus.

Ante iſtū Honorij quidā ponūt alium Bonifacū .v. ſed alij non: et ita videt verū. Honorio ex hac luce ſubtracto creat⁹ eſt pontifex ſumm⁹ Seuerin⁹ natiōe Roman⁹ patre Labieno. Hic ſolū anno vno duob⁹ mēſib⁹ et diebus. iiij. p̄fuit eccl'ie. Alij dicūt annis duob⁹. Quo mortuo et ceſſante eccl'ia p̄ mēſib⁹. iiij. et diebus. xxij. Dū adhuc eēt electus: et principis exp̄ſentia aſſenſus: ad ſuggeſtionem Mauritij chartularij Iſatius patritius et hyerarchus qui eo tpe regebat Italiam Romā venit: atq⁹ oēm theſaurum quē Honorij et alij ſummi p̄tifices in eccl'ia Lateranēſi cōgregauerūt: quē chriſtiani imperatores ſeu patritij et conſules p̄o redēptiōe aiaꝝ ſuarū btō Petro dereliquerāt: vt pauperib⁹ p man⁹ aplicas largirent: vel p redimēdis captiuis: abſtulit: cui⁹ partē ad vbes regiā imperatori Heraclio miſit: aliā partē ſibi et militibus retinuit: ſed mala morte finiuit dies ſuos. Poſt Seuerinū infulā Romani p̄tificat⁹ ſuſcepit Joannes natiōe Dalmata p̄ſe Uenatio: q̄ ſedit annovno et mēſib⁹. viij. et diebus. xviij. Hic multas pecunias p Dalmatiā et Iſtriā miſit per ſctiſſimū et fidelisſimū abbatē Martinū p̄o redēptione captiuorum: q̄ capti a barbaris tenebantur. Hoc mortuo ceſſante eēpatus mēſe vno dieb⁹. xxij. Joanne papa ad patres migrāte: p̄fuit Rome eōs Theodorus natione Grecus patre Theodoro eōp Hieroſolymis oriundo. Qui ſedit annis. vj. menſibus. v. diebus. xvij. Hic fuit amator pauperum et miſericors ſup oēs. vnde oia q̄ habere poterat: expendebat in paupes et redimendos captiuos. Hic beat⁹ pontifex leuauit corpora ſanctorū Primi et Feliciani: que p̄ius ſepulta erāt in arenario: et cū honore recōdidit in Celio monte/in eccleſia ſcti Stephani cōſtruēs ibi pulchrū oratoriū in honorem dictorū ſanctorum. Et ſub hoc Theodoro papa mortuus Heraclius imperator: et Theodoro ſucceſſit Martinus.

Ex pares q̄ pueros ſuos de ſacro fō releuāt: ſint ſe parādi abinuicem.

Bonifacius quartus.

Iſatius hyerarchus ec cleſie theſauros dep datur.

Theodorus papa.

§.III. Martinus de ciuitate Tudertina

/ puincie Tuſcie/patre Fabricio/ad ſummū p̄ſulatum aſſumpt⁹ eſt. lxxij. In quo ſedit annis. vj. menſe vno et dieb⁹. xxvj. Huius tpib⁹ Paulus Conſtantinopolitane vr ep̄s iſtat⁹ ſubdie ſpū/aduerſus rectū ſctē eccl'ie dogma audacter p̄ſumpſit paternis definitionib⁹ contra ire. Inſup ſtuduit ad cooperimentū ſui erroris quibuſdā ſubreptionibus: vt et clementiſſimo principi Cōſtantio imperatori nepoti Heraclij imperatoris ex filio. ſ. eius genito (qui Heraclij imperator etiam ipſe incidit in illū errorē Monothelitarum ſuaſu et doctrina patriarche Conſtantinopolitani: vt refert Uincen. ſpecu. hiſt. lib. xxiiij. ca. lxxxiij. poſt Hugo. et geſtis pontificum) ſuadere typū exponere quo catholicum dogma deſtrueret: aſſerente ipſo Paulo vnam tantum in chriſto voluntatē et operationē fuiſſe: quuz ſm fidei veritatem duplex ſit ſcz diuina et humana. Et inantuz hoc Paulus ipſe ſtuduit p̄ſumere et altare ſctē ſedis aplice qđ erat in domo Placidie ſacratū inuenerabili oraculo ſubuertens diruperit: prohibens ne ad adorandā ſanctam et immaculatam hoſtiā apocriſarij noſtri ibi offerre valeant: nec cōmunionis ſacramenta percipiāt. Qui vcz apocriſarij: q̄ ex p̄ceptione aplice auctoritatis monuerunt eum vt de tali hereticō intentu recederet: p̄ſequutiōib⁹ diuerſis cū alijs orthodoxis viris et venerabilib⁹ ſacerdotibus inſequut⁹ eſt eos: quoſdam eorū cuſtodie retrudens: alios in exiliū deportans: alios verberib⁹ ſubmittens: quib⁹ pene oēm munduz cōturbantibus ex diuerſis locis q̄relas ad apoſtolicā ſedez

Martinus papa

Paul⁹ patriarcha Cōſtātinopolitanus hereſiarcha.

plurimi orthodoxi doctuliſſe monſtrantur: cõturantes vt totius mali tanreq; euerſionis p aplicã authoritatem abſcindatur cõmentũ: quatenus minime totũ corpus eccleſie catholice nocibilis eorũ hereſeos langor diſrumpere valeat. Tunc Martinus ſanctiſſim⁹ miſit et congregauit epos in vrbe Roma in numero centũ et quinquaginta. et fecit ſynodum ſm inſtitutã patrum orthodoxorum in eccleſia ſcti Saluatoris iuxta epiſcopiũ Lateranenſe. Sedẽtibus ergo epis preſbyteris: adſtantib⁹ diaconib⁹ z clero vniuerſo: cõdemnauerũt Cyrũ Alexandrinũ: Sergiũ: Pyrrhũ: Paulum: Conſtãtinopolitanũ patriarchã: qui nouitates p immaculatam fidẽ preſumpſerunt inneceſſitatis anathematizantes eos z eoz ſequaces. Et faciens exẽplaria per oẽm regionẽ orientis z occidẽtis direxit. Illis aũt diebꝫ mandauit imperatoꝛi ire in Italiã Olympiũ cubiculariũ hyerarchum ad regendã oẽm Italiã: z precepit ei dicẽs. Oportet gloriã tuã ſicut nobis ſuggeſſit paulus patriarcha huiꝰ a deo conſeruande vrbis peragere. Et ſi ãdẽ inueneris prouinciã ipſam conſentiẽtẽ in typo a nobis expoſito: tene oẽs qui ibi ſunt epos vt eodẽ ſubſcribãt. Si aũt nõ potueris ſuadere exercitui ibi cõſiſtenti: iubem⁹ teneri Martinũ papã: z poſtmodum per oẽs eccl̃as legere eũ qui facꝰ eſt a nobis orthodoxus typus: et oẽs epi Italie in ipſo ſubſcribant. Si aũt inueneris cõtrariũ in tali cauſa: exercitũ tacitũ habebore donec obtinueris ꝓuincias: z potueritis vobis aggregare exercitum tam Romane q̃ Rauennatis ciuitatis: vt ea q̃ vobis ꝓcepta ſunt ocꝯiſſime explere valeatis. Qui predictus Olympius veniẽs in ciuitatẽ Romanam / inuenit ſanctam eccleſiam adunatam cum oĩbus epis Italie. et volens ſibi iuſſa implere armans ſecũ exercitũ: voluit ſchiſma ſcrẽ Romane eccleſie intromittere. Hoc aũtẽ per plurimum tẽpus actum eſt: ſed nõ permiſit deus hoc perficere qõ nitebatur. Videſ ergo ſe ſupatũ a ſcrã z aplica eccl̃ia: quod nõ per manum armatã facere potuit: queſiuit ſubreptiuo modo intra miſſarum ſolẽnia in eccleſia ſancte Marie maioris dum ei porrigeret ſanctiſſimus papa cõionem vt catholico / perfice re: volens papam perimere vt mandauerat ſpatario ſuo. Sed oꝑs deus qui ſolitus eſt ſuos orthodoxos circũtegere: ipſe excecauit ſpatarium Olympij hyerarchi: qui non eſt permiſſus videre pontificem q̃ hyerarcho cõionẽ dedit vel pacem porrexit. Oõ poſtea predictus armiger cum diuerſis iuſiurandis profeſſus eſt. Cernens autez Olympius hyerarchus q: dñs ꝓtegeret Martinũ papã neceſſe habuit cum eo concordare: z oĩa q̃ iuſſa fuerãt ei intimare. Et facta pace cũ eccl̃ia / colligens exercitũ p̃fect⁹ eſt in Siciliã aduerſus gentẽ Saracenorũ: q̃ ibi inhabitabant. Et exigentibus demeritis hoĩm / maior interitus in exercitu Romano puenit. Poſt quod et ſam ipſe hyerarchus Olympius interiit.

Olimpius hyerarch⁹.

Martino rẽdũ turinſidie.

¶ Demum direct⁹ eſt ab imperatoꝛe Theodoꝛus hyerarchus cognomento Caliopa / cum alio Theodoro cubiculario imperiali cum iuſſione vt tollerent Martinũ papam: et mitterẽt Cõſtãtinopolim: qõ z fecerũt. Et ibi eriſtẽs reũſitus ab imperatoꝛe vt aſſentiret z ꝓbaret typum Pauli patriarche Cõſtãtinopolitani. Quum nullo modo acquieſceret: miſſus eſt vir ſanctiſſim⁹ Martin⁹ in Cherſonenſũ exilij cauſa. Et ibi tandẽ vitaz finiuit ad oĩm migrans martyrio diutini exilij fatigatus. Per quem oñs multa mirabilia opaꝛ ad ſepulchrũ ei⁹. Celebraꝛ aũt ei⁹ feſtũ meſe Nouembꝛis die p̃cedẽti feſtũ bti Martini epi z pfeſſoꝛis. Fecit aũt ordinatiões duas p meſes Decẽbꝛis preſbyteros. xſ. diacones. v. et epos p diuerſa loca. xxtij. Multa habentur in decretis ſtatuta huiꝰ Martini ex eius cõſilio. vñ. xxvſ. q. v. nõ liceat. ex conſilio Martini pape ꝺꝛ. Nõ liceat chriſtianis tenere traditiones gentiliũ: z obſeruare vel colere elementa aut lune aut ſtellarũ curſus: aut inanẽ ſignorũ fallaciã pro domo facienda: vel ꝓpter ſegetes vel arboꝛes plantandas: vel cõiugia ſociãda. Scriptũ eſt enĩm. Omnia quecũq; facitis in verbo aut in opere: in noie dñi nr̃i Jeſu chriſti facite: gratias agentes deo. Nec in collectionibus herbarum que medicinales ſunt: aliq̃s obſeruatiões aut incantationes liceat attendere: niſi tantũ cum ſymbolo diuino z dñica oratione: vt ſolum deus creatoꝛ oĩm z dñs honoꝛetur. Si quis aũtẽ paganoꝛuz cõſuetudinẽ ſequens diuinos z ſortilegos in domuz ſuã introduxerit quaſi vt malum foras mittant: aut maleficia inueniãt: vel luſtrationes paganoꝛũ faciant: q̃nq; annis penitẽtã agant. Mulieribus quoq; chriſtianorum nõ liceat in ſuis lanificijs vanitatẽ obſeruare: ſed deũ inuocẽt: adiutoꝛem q̃ eis terendi ſapiẽtiã donauit. Jteꝛ ex conſilio Martini hui⁹ diſtin. xxx. c. vltꝛ. Si q̃s preſbyter vel diacon⁹ abſq; aliq̃ neceſſitate die dñica p quadã religione ieiunauerit: ſicut Manicheꝰ anathema ſit. Jteꝛ ex conſilio eiuſdez diſ. xliij. nõ liceat. Nõ liceat ſacerdotes vel clericos ſed nec religioſos laicos conuiuia facere de confertis. Nec oporteat clericos vel laicos religioſos ante ſacrã horã dictertiã inire conuiuia. Nec aliq̃ clericos niſi hymno dicto edere pane: z poſt cibos gras authoꝛi deo referre. Item ex cõſilio Martini. de conſ. diſt. ij. nõ oporteꝛ ꝺꝛ. Non oporteꝛ aliq̃d aliud in ſanctuario offerri. ſ. ad cõſecrandũ / preter vinum z aquã ſuppleꝛ: z panẽ. q̃ in typo chriſti bñdicunt q: oũ in cruce pẽderet: de coꝛpore ei⁹ ſanguis fluxit et aqua. Hec tria vnũ ſunt in xpo Jeſu. hec hoſtia et oblatio dei in odorem ſuauitatis. Jtẽ ex cõſilio eiuſdẽ. xvij. q. iij. ſi q̃s ſeruus. Si q̃s ſeruũ alienum cauſa religionis doceat ptẽnere oĩm ſuũ et recedere a ſeruitio ei⁹ duriſſime in oĩb⁹ arguaꝛ. Intelligẽ in reb⁹ licitis ſeruiendum. Multa alia decreta ſunt eius diuerſis locis in libꝛo decretoꝛ diſperſa. Reperiẽ etiã q̃dã decretalis epiſtola ipſius Martini pape ad ſcrũ Amandum. ſm Vincen. li. xxiij. ſpe. hiſt. in qua ſignificabat eũdez Amandum voluiſſe paſtorale obſequiũ deponere: p eoꝛ inobediẽtia: q̃ ꝓſbyteri vel diacono poſt ſuas ordinationes in lapſum inq̃ nabaꝛ: a q̃ volũtate illũ debeꝛatur ille beatiſſimus papa ſuadens eũ ad patiẽtiam: z cõmonẽs vt nullam eis in delicto cõpaſſionẽ exhibeat: ſed lapſos oẽs ab officio deponat: z eos in iugẽ penitẽtiã mittat. Si eñ (inq̃t) tales q̃rimus ad ſacros ordines ꝓmouendos. q̃s nulla ruga / mullũ vitꝛe ꝓagiũ ab ordinib⁹ ſacris prepediat: quanto magis ſi poſt ordinationẽ ſuã in lapſum ceciderit: etiã ꝑuaricationis pctõ depẽdaꝛ obnoxius: omo phibẽdus eſt cum manibus turulentis atq; pollutis nr̃e ſalutis tractare myſteriũ. Dicq; homĩ ſemp iurta ſcrõũ canonum ſtatuta in hac vita depoſit⁹: vt illũ q̃ mẽris interna ſcrutaꝛ: nullãq; de ouibus errare cõgaudeꝛ: oũ aſperexerit ſicerã penitentiã eius interribili iudicio habeat recõciliatiõ. hec ille. Jdẽ in pſilio. x. q. ij. c. penul. ait. Eps in reb⁹ eccleſie habeat ptãtẽ: vt diſpenſet neceſſitatẽ habẽtib⁹ cũ oĩ reuerẽtia z timoꝛe dei. Participare etiã eũ oporteꝛ q̃ neceſſaria ſunt: ſi tũ ipſe aut q̃ cum eo ſunt fratres indiguerint aliquoꝛ vt neceſſitatẽ nullo modo patiantur ſm apoſtolũ dicẽtẽ. Victu tantũ z veſtitu cõtenti ſumus. Si aũt res eccleſiaſticas eps in ſuas ꝓprias facultates dare voluerit: aut fratrib⁹ vel filijs: vel q̃buſcũq; ꝓpinq̃s ſuis dederit poteſtatẽ aut p eos patẽter res ledantur eccleſie: hunc oporteꝛ obnoxiũ eſſe pſilio. Jteꝛ ex pſilio Martini p̃fati. xſ. q. in. ſi q̃s eps. iij. ꝺꝛ. Si q̃s eps excõicaꝰ fuerit in conſilio: ſiue preſbyter ſiue diaconus a ſuo epo et poſt excõicationem preſumpſerit facere oblationes: vel matutinũ vel veſpertinũ ſacrificiũ quaſi in officio ſuo agere ſicut prius: nõ liceat ei: nec in alio cõſilio ſpem recõciliationis hꝫ. nec vltra recõciliari. Jteꝛ ex pſilio Martini. diſt. l. ſi quis viduã dicit. Si quis viduã aut ab eo relictam duxerit: nõ admittaꝛ ad clerum. Oõ ſi irrepſerit: dejciatur. Similiter ſi homicidij: aut facto / aut ꝓcepto / aut conſilio / aut defenſione poſt baptiſmum conſcius fuerit.

Martini exilij tꝫ iuteritus.

§. IIII. Pape Martino primo

martyꝛi precioſo ſucceſſit in ſede Petri Eugenius natione Romanus pre Ruſtiniano q̃ ſedit annis. ij. meſib⁹. ij. diebus xiij. Sub hoc võtifice petrus patriarcha Cõſtãtinopolitanus: q̃ Paulo ſucceſſerat hereſiarche: iuxta antiquum morem miſit Romã ſynodalẽ epiſtolã adeo obſcurã: vt q̃d vellet nõ intelligereꝰ. Jn q̃ minime declarabat opatiões duas in dño Jeſu xpo Qua recitata: nec clerus nec populus illã recipere voluit. Quo mortuo ceſſauit epatus menſe vno z dieb⁹. xxiij. ¶ Defuncto Eugenio creatus eſt põtifex ſummus Vitaliaꝰ. Hic Cõſtãtio q̃ etiã Cõſtãtin⁹ dict⁹ eſt: imperatoꝛi nepoti Heraclij ad vrbẽ veniẽti vt Longobardos de Italia eijceret: qui tꝫ nõ voluit ꝓualere: ſz in fugam cũ ſuis ꝓuerſus eſt / ferto ab vrbe miliario reuerẽter occurrit eũq; ab beati Petri limina vſq; pduxit. Et quũ in vrbe tam. xxij. dies reſeduſſet: magna tract⁹ cupiditate / varia ornamẽta totum genera ex ere et marmoꝛe in Tyberim verit: vt illa Cõſtantinopolim tranſferret. Qui in Sicilia tranſiens per nauigiũm: a ſuis in balneis occiſus eſt: vt inde poſteriores exemplũ capiãt eccleſias nõ ſpoliãdi. Hic Vitalian⁹ de Lapania oꝛtus ciuitate Signia: patre Anaſtaſio: ſedit annis xiij. meſibus ſex. ¶ Vitaliano ad oĩm migrãte poſitus eſt in ſede Petri Adeodat⁹ noie: Roman⁹ natiõe z monachus / pre Jouiniano. Qui pfuit eccleſie annis. xiij. menſib⁹. ij. diebus. x. Fuit hic mitiſſim⁹ et pauperib⁹ largiſſim⁹. Et eccleſiã apoſtolorũ via Oſtiẽ. inſtauravit. Hic inuenit i vrbe Roma in q̃dã monaſterio q̃ appellaꝰ Boziana Neſtorianitas monachos ſuos: q̃s p diuerſa loca diuiſit: in quo monachos Romanos inſtituit. eccleſiam etiã ſancte Eupheme Rome dedicauit. Clerũ diuerſis ordinibus z honoꝛibus ampliauit. Vnã ordinationẽ fecit: in qua preſbyteros decẽ: diacones q̃nq; et epiſcopos ſex ordinauit. Quo mortuo ceſſauit epatus mẽſibus. ij. diebus. xvſ. ¶ Poſt adeodatũ Romanum

Eugenius papa

Vitalianus papa

Adeodatus papa

ſuſcepit

Donus papa.

suscepit regendā eccl'iā Donꝰ. Qui sedit anno uno :mensibus q̄tuor. Huius tpe ab Augusti mense stella p tres mēses radijs celos penetrans a parte orientis a gallicantu usq; in mane apparebat. Et inde maxima mortalitas in illis partibus est sequuta: ut refert Uinc. spe. hist. post Sigisbertū. Hic atriū beati Petri Rome q̄ paradisus ꝺr̄ magnis et latis marmoribus strauit. Et eo pfidēte ecclesie Rauennas q̄ spū superbie plena se sepauerat a matre sua Romana ecclesia: denuo se pristina Romane ecclesie humilitate subiugauit.

Agatho papa.

¶ Agatho Dono successit in summo pontificatu. Et circa illa tpa in Anglia clarut Ediltrudis regina : que tribus nupta viris virgo permansit. Cuius mortue corpus post. xl. sepulture sue annos incorruptum est inuentum. ut refert Uincē. post Sigisbertū vbi. §. Agatho papa sic ait. di. xix. c. ij. Sic omnes sedis apl'ice sanctiones accipiende sunt: tanq; ipsius diuina voce Petri firmate. Duz autē Agatho sederet in cathedra Petri qui Siculus fuit: t annis duobus t mensibus sex: t diebus. xiij. sedit tpe Constātini tertij pneporis Heraclij ipso pcurante ut pijssimo t catholico imperatore/ celebrata est sexta synodus vniuersalis apud Constantinopolim ducentoꝝ octoginta nouē eporꝝ. in q̄ pfuerūt q̄daz legati missi ab Agathone papa: q̄ ipse pre senio illuc ire nō valuit. Et diligentissime examinata materia determinatum est in christo duas esse naturas. vñ et volūtates t operationes. s. diuinam t humanam. Cui determinatiōi assensit Brezoi⁹ pr̄iarcha Cōstātinopolitan⁹ t imperator ipe: reprobato erroꝛe Monothelitaru asserentiū vnā tm̄ in xpo naturam: t pro hereſi anathematizato. In quo erroꝛe pmanens. Macharij⁹ patriarcha Antiochen⁹/ dānatus tertiliat⁹ fuit. Et de hac synodo fit mētio di. xvi. c. vi. De hoc etiā habetur dist. lxiij. agatho. Solutoq; consilio tantā gratiā dedit deus legatis apl'ice sedis in cōspectu Brecoꝝ ppl'oꝝq; in ipsa regia vbe. s. Constantinopoli/ in die sancto pasche Joannes cardinalis eps Portuēsis et tunc legatus missam in basilica sancte Sophie latine solēniter celebraret in cōspectu patriarche Constantinopolitani t imperatoris t oīs populi. Eo mortuo cessauit episcopatus mensibus sex.

Monothelitarū hereticoꝝ Cōstātinopoli q̄ gregatur synodus.

Sergi⁹ papa.

§. V. Huic autem Agathoni ex

Leo secundus

peste q̄ tunc maxima fuit in vbe subtracto: successit in summo pontificatu Leo iunioꝛ natione Siculus patre Paulo: qui sedit mensib⁹. x. diebus. xvij. Fuit autē hic vir eloquentissimus ut narrat Joan. de col'. Et in vtraq; lingua greca et latina sufficienter instruct⁹: t in scripturis sacris valde eruditꝰ: t pauptatis amatoꝛ paupib⁹ largus. Redeūtib⁹ ergo legatis de Brecia. ipse Leo iā pſul fact⁹ ipsam synodū i greco scriptā. i. capitula ei⁹ seu decreta de greco trāstulit in latinū. Hic cōstituit inter cetera ut q̄ ordinatus fuerat archiepiscopus: nulla cōsuetudine p usu pallij aut diuersis officialib⁹ eccl'ie aliq̄d psoluere debeat.

Benedict⁹ papa

¶ In pace aūt eo quiescente assumpt⁹ est ad regendā eccl'iam vniuersalē Benedictus natione Roman⁹: patre Joanne. q̄ sedit mēsibus decez diebus. xxij. Hic a prima etate ꝑm Jo. de col'. in diuersis officijs militauit in Romana eccl'ia: in quo vere benedictionis gratia redundabat. Fuit em̄ humilis/ pius/ t misericors/ et mansuetus: t q̄ ad pontificiū digne summū promoueri mereretur. Hic suscepit imperialē constitutionē a Constātino pr̄efato imperatore ad clerū t populū t exercitū scriptaz: in q̄ cauebat ut q̄ elect⁹ fuerit in apl'icā sedē Rome: euestigio t absq; aridirate nō expectata decetero p̄ncipis iussiōe pōtifex ordinet. Sub isto pōtifice mons Ueseuus: q̄ est in Campania nō lōge a Neapoli mēse Martij eructauit incendiuz p dies multos: adeo ut circūquaq; oia loca fauillis t cineribus combusta remanerēt.

¶ Defuncto isto creat⁹ est papa Joannes quint⁹: natione Syrus de Antiochia: pr̄e Lyriaco. Qui sedit anno uno: diebus. viij. ꝑm Joan. de col'. Hic fuit vir valde strenuus: et scientia literarum valde doctus : qui fuerat vnus ex legatis missis in Greciam ad synodum ab Agathone. Ad huius instinctum t preces pius princeps Constantinus releuauit t abstulit censum patrimonij qui de insula Sicilie exigebatur ab exactoribus imperialibus.

Leo secundus

Joā. q̄n t⁹ papa.

§. VI. Decedente autem pr̄efato

Joanne papa Rome non minima contentio facta est inter clerū t exercitū. Nā clerus ad quēdam Petrū archipresbyterū inclinabat. Exercit⁹ vero Theodoꝛ archipresbyteruz flagitabat: virū vtiq; pecuniosum: cui⁹ munerib⁹ principes militie corrupti erant. Itaq; neq; cler⁹ exercitui: neq; exercitus clero consentiebat. Et dū ab vtrisq; partibus responsa irent: t nihil ad concordiā pficerēt: diuino instinctu cler⁹ quum videret nulla ratione exercitū in electione Petri cōsentire velle: tertiā psonaz noiarunt. scz Lononē quendam natione Siculū. In quo vere aspectus erat angelicus : pro

Lonon papa.

uecta etas: anim⁹ simplex: quieti moꝛes : vita religiosa : qui deo militans nunq; se negotijs secularibus inquinauerat. Quod postq; per vbē diuulgatū est: cuestigio Romani nobiles vna cum iudicibus t primoꝛib⁹ ad salutandū pontificē veniētes in ei⁹ laudes oēs acclamare ceperūt. Uidentes autē milites t principes vna volūtate cōuenire clerū t populū in creatione pōtificis: ad vltimum t ipsi post dies aliquot fieri sunt: t in decreto eius deuota mente subscripserunt. Qui consecratus pōtifex sedit mensibus. xj. Hic recepit imperiales lras Justiniani scōi principis. In quib⁹ scribebat huic pontifici t clero se reperisse acta sexte synodit quā pie memorie Cōstantin⁹ genitoꝛ ei⁹ deo inspirāte congregauerat. Quā synodū pmittebat illibatā perēniter permansuram. Sed in hac voluntate nō perseuerauit: ut paret in ca. seq. Post modicū tps hic Lonō graui languoꝛe decubuit. Cuius incurabilē infirmitatē vidēs Paschalis ei⁹ archidiaconus: scripsit Rauenne Joāni hexarcho q̄ ibidē pro imperatoꝛe pērat. Cui multa pmittebat si post mortē eius pontifex eligeret. Deniq; post longam coꝛporis molestiam Lonon papa moꝛit: quo defuncto ppl's diuisus est. Et vna pars q̄dē Theodoꝛ pſbyterū sequebat: alia vero Paschali archidiacono fauebat. Quūq; vn⁹ alteri nulla rōne cedere vellet: sed ambo in pr̄iacia pdurarēt: habito cōsilio quidā de clero vna cū iudicib⁹ t primatib⁹ deū habentes pre oculis: quos sequebat magna ciuiū multitudo: ad sacruz palatiū pr̄exerūt: t inter se q̄d fieri deberet tractantes: deo ispirante quendā Sergiū summū pōtificē elegerūt. Erat autez hic Sergi⁹ natione Syrus Antiochie oꝛtus: patre Tyberio sed a pueritia sua Rome educatus. atq; sub diuersis summis pontificib⁹ in multis officijs eccl'iasticis valde laudabiliter se gesserat. Postremo Leo iunioꝛ papa illū pſbyterum cardinalē sctē Romane eccl'ie cōstituit. Igit⁹ postq; summus pontifex noiatus est: statim Theodoꝛus vn⁹ ex ijs cui pars populi adherebat ilico acquieuit: ac se humilians ad pedus oscula pcessit. Paschalis aūt quū adhuc hoc idē facere renueret: portio coactus acquieuit. Cōsecratur igit⁹ Sergius papa. q̄ cathedre insedit annis. xiij. mensibus. viij. diebus. xxiij. Hic in sacrario sancti Petri inuenit capsam argēteam in loco obscurissimo multe annositatis: ita ut argentea non appareret: deo sibi reuelāte. In quo sigillū erat expressum: t in sigillo plumariū holoseric⁹ suppositum q̄d et staurac⁹ ꝺr̄. Quo ablato inuemt crucem lapidibus pretiosis poznataz: de qua tracto quatuoꝛ perales in quib⁹ gēme erant clause mire magnitudinis t ineffabilē portionē ligni dñici inuenit interius repositā: q̄d lignū in die exaltatiōis sancte crucis adoraf t osculaf ab omni ppl'o. Hic Sergius cōstituit ut hora cōfractionis dñici coꝛporis in sacramento Agnus dei a ppl'o t clero decantet. Coꝛp⁹ eriaz primi Leonis pape diuina reuelatione transpositū. Itē de conse. dist. ij. trifoꝛme. Sergius papa inqt. Trifoꝛme est coꝛp⁹ dñi: pars oblate in calicē missa coꝛpus christi q̄d iam resurrexit monstrat. Pars comesta: ambulans adhuc sup terram. Pars in altari usq; ad finē misse remanēs: coꝛp⁹ in sepulchꝛoꝛ: q; usq; in finē seculi coꝛpoza sanctoꝝ in sepulchris erūt. gl. ibi. hodie nō seruaf illa pars: se duce sicce simul sumunf: nam tertia cuz sanguine.

Sergi⁹ papa.

Crucis Dñice pars inuenta.

¶ Huic Sergio successit in Romana sede Joan. natione Brecus. qui sedit annis tribus. ij. mensibus diebus. xij. Hoc aūt presidente: Tyberius q̄ Apsimarus dictus est: t defecto Justiniano sibi vsurpauerat imperium: misit Theophylatū patritiū cubiculariū suū ad vrbez Romā. Cuius cognito aduētu exercitus q̄ erat in Italia: seditione cōmota in odiū Tyberij. ipm querebant ad mortem. Pro cuius salute pius pōtifex se mediū posuit. atq; salutaribus monitis tumultusq; coꝛū t seditionem sedauit. Quo tēpoze Hisulphus Longobardus dux Beneuentanoꝛ cum Longobardoꝝ exercitu Campaniam intrauit: vbi rapinis/ incendijs/ cede/ oia conturbans/ quū nō esset qui posset resistere: multos secum captiuos adduxit. Cōpatiens pontifex pr̄efatus illius pꝛouincie calamitatib⁹: misit multos viros honestos cū multa pecunia ad tyrannū ad redimendum captiuos: t vt ille cū exercitu suo abiret.

Joannes secundus

¶ Successit Joāni alius eiusdē nois Joānes. vij. natione Brecus patre Platone. q̄ sedit annis. ij. mēsib⁹. vij. diebus. t. xvij. Fuit aūt vir valde eruditus t eloquentia facūdus. Hic multa in Romanis eccl'ijs renouauit: t denuo multa constituit: maxime circa cemiteria martyrū. Huius tpe Grithbertus rex Longobardoꝝ patrimoniū a pīū Lotharū q̄d ad ius bti Petri pertinebat: t longissimis tpib⁹ Lōgobardi possederāt t tenuerant: donatione ſis aureis exarata iuri ppio bti Petri restituit. Hui⁹ tpe postq; Justinian⁹ paterniū imperiuz recuperauit: misit nūcios honorabiles ad papā Joānē t sacraz epl'am p quā adiurauit pfatū pōtificē ut congregatis epis decerneret q̄d esset tenēdū. Qui tardus circa hoc diē clau-

Joannes secundus

Cōstantin⁹ papa.

sit extremū. ¶ Successit Joāni Cōstātinus in sede Romane eccl'ie natione Syrus patre Joanne: q̄ sedit annis. vij. et dieb⁹. xv. Fuit autē hic vir mirissimus. Cui⁹ tpe Rome magna fames inualuit tribus annis. Quā postea tanta fertilitas sequuta est: vt obliuiscerent hoies pcedētis inopie. Hic etiā ad req̄sitionē Justiniani imperatoris accessit persona liter Constantinopoli: t cū marimo honore recept⁹ est: t ei omnia p̄uilegia concessa eccl'ie Romane confirmata sunt. De isto multa habes in ca. de imperatoribus huius ti. in fi. ¶ Quidā ponunt ante istū Cōstātinū papā zozimū natione Syrus: q̄ a nōnullis Gisimus: ab alijs vero Gosin⁹ ō: q̄ sedit tm̄ dieb⁹. xx. q̄ ita humore podagrico tenebat adstrictus: vt nihil agere posset. Hic fecit epm̄ in insula Corsica. Eo repentine mortuo cessauit ep̄atus mēsibus. vij. t a quibusdam p̄opter b̄reuitatem non ponitur inter pontifices. ¶ De sancto Jsidoro hyspaleñ. epō: t ei⁹ scriptis. Cap. ij.

Scripta Isidori.

IOperante Heraclio de quo. ℣. In Hyspanijs claruit beatus Jsidorus Hyspalēsis ep̄s circa annū dñi sercentesimum quadragesimum scitate t doctrina copiosus. Hic vt ait Vin. spe. histo. li. xxiij. c. xxxj. multa vtilia opa edidit t scriptis dimisit: vcz Soliloquio v⁹ vl' synonymo⁹ lib. ij. Sentētia⁹ libr̄ū q̄ al's ō: de summo bono: q: sic incipit. li. iij. Etymologiarū lib. xx. De origine officio⁹ lib. ij. Ad Florentianā sororē suā cōtra Judeos li. ij. Ad Orosium ep̄m de distātia veteris t noui testamēti li. ij. Allegoriarū in Genesim li. j. In exodū li. j. In Leuiticus li. j. In libr̄um Numeri. lib. j. In deuteronomiuz lib. j. In Josue li. j. In libr̄uz Judicū lib. j. In libros Regū lib. j. De corpore et sanguine dñi tractatū vnū. t plura alia. Itē libr̄ū de ortu et obitu sanctor⁹. Extat etiā apud nos liber ap'icorum decretorū quē primo cōpilauit Jsidorus. j. epistolas decretales Romano⁹ pōtificū: canonesq̄ cōsiliorū: q̄ p̄ successiones tēporū diuersis locis p orbē ep̄is catholicis celebrata sunt in vnū grāde volumē cōpingens. Ex quo scz volumine vel eius partibus. i. ep'lis pontificalib⁹ t cōsilijs simul t ex catholicorū doctorū opusculis / manifestum est Juonis et Gratiani decreta fuisse excerpta. Multa dicta notabilia Jsidori huius habētur in decretis excerpta ex libr̄is eius: p̄cipue etymologiarū lib. Et in di. j. decreto⁹ ca. j. ex quinto libro etymologiarū Jsidorus ait. Oēs leges aut diuine sunt: aut humane. diuine natura: humane moribus constant. ideoq̄ he discrepant: q̄ñ alie alijs gentibus placent. Fas diuina

Fas

lex est: ius lex humana. Transire p alienuz agrū / fas est: ius nō est. Idem Jsido. lib. eodem. Jus generale nomen est: lex autē iuris spēs. Jus aūt dictū est q: iustum est. Omne autē ius legibus et moribus constat. Lex autem est constitutio scripta.

Jus Lex Mos

Mos aūt lōga consuetudo de moribus tracta tantummodo. Consuetudo autē est ius quoddā moribus institutū q̄ p lege suscipit⁹ quuz deficit lex. Nec differt an scriptura an rōne confirmat q̄ñ t legē ratio cōmendat. Porro si ratione lex cōstat: lex erit oē iam q̄ rōne constiterit: cōstarat q̄ religioni congruat: q̄ discipline conueniat: q̄ saluti p̄ficiat. Vocatur aūt cōsuetudo q̄ in cōi est vsu. Jdez in eodē.

Consuetudo.

Jus naturale.

Jus aūt aut naturale est: aut ciuile: aut gentiū. Jus naturale est cōmune oīum nationū: eo q: vbiq̄ instinctu nature: nō cōstitutione aliqua habet. vt viri t femine coniunctio. j. legitima. liberor⁹ successio t puerorū educatio. cōis oīz possessio. t oīm vna libertas. acq̄sitio eor⁹ q̄ celo terra mariq̄ capiunt. Itē depositе rei vel cōmendate pecunie restitutio violētie p vim repulsio. Naz hoc aut sīlē est huic: nūq̄ iniustū: sz naturale equūq̄ habet. Jus gentiū est sedibus occupatio: edificatio: munitio: bella: captiuitates: postlimi nia: federa pacis: inducie: legatorū nō violādor⁹ religio: cōnubia inter alienigenas p̄hibita. Hoc inde ius gētiū appellatur: q: oēs fere gētes eo vtuntur. Jus ciuile est q̄ quisq̄ ppls vel ciuitas sibi ppriuz diuina humanaq̄ causa constituit. Jus militare est belli inferēdi solēnitas. federis faciendi nerus. signo dato egressio in hostē: vel pugne commissio. Itē signo dato receptio. Itez flagitij militaris disciplina si loc⁹ deserat. Itē stipendior⁹ modus: dignitatuz grad⁹: p̄mior⁹ honor: veluti q̄nuz coz̄ona vel torques donant. Item prede decisio: p̄sonar⁹ p qualitatib⁹ t labboribus iusta diuisio: ac p̄incipis portio. Jus publicū est i sacris t sacerdotibus t magistratib⁹. Jus ḡrū est ppriū eius Romanorum q̄ nulli tenēt nisi quirites. i. Romani. in quo agit de legitimis hereditatib⁹. de curationib⁹. de tutelis. de usucapionibus. q̄ iura apud nullos alios p̄ntz reperiunt: sed ppria sunt Romano⁹ t in eos solos constituta. Et in dist. ij. in decretis ō: Constat aūt ius quiritū sm̄ Jsi. ex legibus t plebiscitis / ex senatusconsultis / t cōstitutionibus p̄ncipū / t edictis senator⁹ / siue p̄udentiū responsis. Declarat Jsi. singula hoz describens p̄io quid sit lex. ¶ Est constitutio populi q: maiores natu simul cum plebibus aliquid sanxerunt. Plebiscita sunt que plebs tm̄ constituunt: t vocant plebi scita eo q̄ ea plebs sciat: vel scīscit⁹ t rogat vt flāt. ¶ Senatusconsultum est q̄ tm̄ senatores populis cōsulendo decernunt. ¶ Cōstitutio vel edictuz est q̄ rex vel imperator p̄stituit vel edidit. ¶ Respōsa p̄udentuz dicunt q̄ turisconsulti respōdere dicuntur consulētibus: t rūsa Pauli dicta sunt. Fuerunt em̄ quidā p̄udentes t arbitri eōrum q̄ iusti tutiones iuris ciuilis cōpositas ediderunt: q̄bus dissidētiuz lites cōtentiones q̄ sopirent. ¶ Quedā etiā leges dicūtur ab ijs qui cōdiderunt: vt Cōsulares. Tribunitie. Julie. Cornelie. Nam t sub Octauiano cesare suffecti cōsules Papius et Ponpeius leges tulerūt: q̄ a noīb⁹ eorū nūcupabant⁹ Papia et Pōpeia: cōtinētes patrū p̄mia p suscipiendis liberis. Sub eodē quoq̄ imperatore Falcidius tribunus plebis legē fecit: ne q̄s plus in extraneis testamento legaret q̄ vt ārta ps supesset heredibus: ex cui⁹ noīe lex Falcidia noīata est. ¶ Satyra vero lex est q̄ de plurib⁹ simul reb⁹ eloq̄tur dicta a copia rerū. ¶ Rhodie leges nauales cōmercio⁹ rum sunt. ab insula Rhodo noīate. Et vt dicit Gratian⁹: oēs he species legū secularium: sunt legū partes. ¶ In tertia dist. in decre. agit de lege canonica: q̄ ō: canonica: vt ōt Jsi. vbi ℣. q̄ canon grece / latine regula interp̄etat. Regula aūt est dicta eo q̄ recte ducit: nec aliq̄n alior⁹sum trahit. Alij dicunt regulā dictā / eo q̄ regat vel normā bñ viuēdi p̄bebat vel q̄ distorū p̄auos corrigat. ¶ Idē p̄iuilegium est q̄ aliq̄n a iure cōi priuat seu immunē facit. Priuilegia sunt leges priuator⁹: quasi priuate leges. Nam priuilegiū dictū est eo q̄ in puato ferat. Quis aūt lex. ait idē Jsi⁹. aut permittit et hoc vel licitū: vt q̄ vir fortis petat p̄miū: vel illicitū: vt oratore libellū repudij ne fiant grauiora. Aut vetat: vt q̄ sacras virginū nuptias nulli petere liceat. Aut punit: vt q̄ q̄ cedē fecerit capite plectat. Eius em̄ p̄mio vel pena vita moderatur humana. Aut p̄cipit: vt diliges dñm deū tuū. ¶ Facte sunt aūt leges vt earuz metu humana coerceatur audacia tutaq̄ sit inter improbos innocentia. Et conditiones legū quas habere debent: vt sint scz iuste leges: idē ostēdit in li. etymol. Erit aūt lex honesta: iusta: possibilis: sm̄ naturam: et sm̄ cōsuetudinē patrie: loco tēporiq̄ cōueniens: necessaria t vtilis. manifesta q̄ ne aliq̄d per obscuritatē in captionē cōtineat: nullo priuato cōmodo: sed p̄o cōi ciuū vtilitate cōscripta. Hec verba Jsi. declarantur in glo. ibi sz multo pfectius in p̄ma pte in tractatu de legibus ex dictis Tho. j. ij. ¶ Idē in eodez lib. dist. vij. in decretis. Moyses gentis Hebree p̄mus oīm diuinas leges sacris literis explicauit. Phoroneus rex Grecis p̄imus leges iudiciaq̄ constituit. Mercurius trimegistus p̄imus leges Egyptijs tradidit. Solon p̄imus leges Atheniensibus tradidit. vel edidit. Lycurgus p̄imus lacedemonibus iura ex Apollinis authoritate confinxit. Numa pompilius qui Romulo successit in regno: p̄imus Romanis leges edidit. Deinde quum populus seditiosus magistratus ferre nō posset. x. viros legibus scribēdis creauit: qui leges ex libris Solonis in latinū sermonem trāslatis. xij. tabulis exposuerunt: quor⁹ t noīa ibi ponunt. Leges redigere in libros p̄imus Pōpeius cōsul instituere vōluit: sed nō pseuerauit obtrectator⁹ metu. Deinde de Cesar cepit id facere: sz aū interfect⁹ est. Paulatim aūt antiq̄ leges aboluerūt vetustate t incuria. Quar⁹ etsi iam nullus est vsus notitia tm̄ necessaria videt. Noue aūt leges a Constantino ceperunt t reliq̄s succedētib⁹: terāt⁹q̄ pmixte t inordinate. Postea Theodosi⁹ iunior augustus ad similitudinem Gregoriani t Hermogeniani codicē factum constitutionū a Cōstantini tp̄ibus sub ppio cuiusq̄ imperatoris titulo disposuit: quem suo noīe Theodosianū vocauit. Hec Jsi⁹. Sz adde q̄ postea Justinianus p̄imus in melius opus legum reformauit t ordinauit: cuius nūc est vsus.

§. I. Canones generalium con-

Primi legū ditores

ciliorum vt ait Jsi⁹. in. vj. etymol. a tribus Constantini ceperunt. In precedētib⁹ nāq̄ annis / p̄sequutione feruēte do cēdarū plebiū minime dabat facultas. Inde christianias in dinersas hereses scissa est: quia nō erat ep̄is licentia conueniendi in vnū: nisi tempore supradicti imperatoris. Ipse em̄ dedit christianis facultatē libere congregandi. Sub hoc sancti patres in cōsilio Niceno de omni orbe terrar⁹ conuenientes: iuxta fidē euāgelicā t ap'licam scōm post ap'licos symbolū ediderūt. Inter cetera aūt p̄silia quatuor sunt venerabiles synodi: que totā principaliter cōplectunt fidem quasi quatuor euangelia vel totidē paradisi flumina. Quar⁹ prior fuit Nicena. cccxviij. ep̄or⁹. Constātino augusto imperante pacta. In qua Arriane pfidie cōdemnata est blasphemia: quā de inequalitate sctē trinitatis idē Arri⁹ asserebat: quod p̄n cipales cōsubstātialem

cōsubstātialē esse deo patri filiū p symbolū diffiniuit. Secūda synodus.cl. epoz sub Theodosio seniore Constantinopoli congregata est: que Macedonū spiritūsanctum deū esse negātē cōdēnans: cōsubstātialem deo patri z filio spūmsanctum demonstrauit. Tertia Ephesina prima.cc. epoꝝ sub Theodosio iuniori edita: q̄ Nestoriū duas psonas asserentē in christo iusto anathemate condemnauit: ostendēs manere in duab⁹ naturis vnā psonā dñi nr̄i Jesu christi. Quarta Chalcedonensis sexcentoꝝ.xxx. sacerdotum sub Martiano principe in qua Eutice Cōstātinopolitanū abbatē verbi dei z carnis vnā naturā p̄nūtiantē: z Dioscoꝝ ei⁹ defensoꝝ Alexandrinū eṗm cōdēnauit: p̄dicans christū deum sic natū de virgine: vt in eo substantiā diuine z humane nature cōfiteamur. Hꝫ z si qua sunt similia cōsilia q̄ scī patres spū dei pleni sanxerunt: post istoꝝ quatuoꝝ auth̄oritates omni maneant stabilita vigore. distin. xv. canones.

§.II. De clericis vnde dicantur

in quot ordinibus sunt distincti. Jsid. in. vij. etymol. inquit dist. xxj. cleros. Cleros z clericos hinc appellaros credimus: q: Matthias sorte electꝰ est: quem primū p apl̄os legimus ordinatū. Cleros eē grece/latine sors vel hereditas dicitur ꝓpterea ergo dicti sunt clerici: q: de sorte dñi sunt: vel quia deus patrē hñt. Hñaliter aūt oēs clerici nūcupati sunt: q̄ in ecclesia christi deseruiunt: quoꝝ gradus z nōia sunt hec. Ostiari⁹: psalmista: lector: exorcista: acholyt⁹: subdiacon⁹: diaconus: p̄sbyter: epūs. Ordo eꝝ quadripartitus est. i. in patriarchis: archiepis: metropolitis: z epis. Et subsequenter ponit ethymologiā z interpretationē horū ordinū. Quo modo aūt psalmistatus z epatus dicant ordines: z vtrum sint. vij. an. ix. vide in. iij. ꝑte sum. in ti. de sacramentis. Quid aūt ptineat ad officiū vniuscuiusq̄ horum ordinū: declarat idem Jsidorus dist. xxv. plectis. Qualiter aūt viuere z conuersari debeant clerici: ostendit idē Jsid. de vita clericoꝝ. z di. xxiij. his sgiē. vbi dr. His igitur lege patruꝫ cauek: vt a vulgari vita secluſi: a mundi voluptatib⁹ se abstineant. Nō spectaculis: non pōpis interſint. Cōuiuia publica fugiant: priuata nō tm̄ pudica sed sobria colant. Usuris nequaq̄ incūbant: nec turpiū occupationibus lucroꝝ. Nō fraudis cuiuscunq̄ studiū appetant. Amorem pecunie quasi materiam cunctoꝝ criminum fugiant. Seculiaria officia negotiaq̄ abiciant (al's abnuant. i. fugiāt) Honoris gradus per ambitionem non suscipiant. Pro beneficijs medicine dei munera nō suscipiant. Dolos z coniurationes caueant. Odiū / emulationes/obtrectationes/atq̄ inuidiam fugiant. Non vagi oculis: non effreni lingua aut petulanti: fluidoq̄ gestu incedant: sed pudorem ac verecundiam mentis simplici habitu incessuq̄ ostendant. Obscenitatē mēbroꝝ etiā z verboꝝ sicut z operū penitus execrent. Uiduarū z virginū frequētationē fugiāt. Cōtubernia extraneaꝝ feminaꝝ nullatenus appetāt. Castimoniā quoq̄ inuiolati corpis ꝓpetuo conseruare studeāt. Senioribus quoq̄ debitā p̄hebeant obedientiā. Neq̄ vllius iactātie studio semetipsos extollāt. Postremo doctrine/lectionibus/hymnis/canticis/exercitio vigilāter incumbant. Tales enim esse debent qui sese diuinis cultibus mancipandos studeant: vt dum scientie operam dant: doctrine gratiam populis administrent. hec ille.

Clericis obseruāda

§.III. Jsidorus dis. xxix. sciēdū.

Sciendum est pleraq̄ capitula ex cā: ex persona: ex loco: ex tpe cōsiderāda esse: quoꝝ modi q: medullit⁹ nō indaganꝫ: in errorīs labyrinthū nōnulli intricādo impingunt: quum ante iudicāt q̄ intelligāt: tañ inculpāt q̄ iterando lecta perquirant. Jtē Jsid. de distātia vete. z no. testamēti. di. xxiij. christiano. ait. Christiano nō dicā plurimas: sed nec duas simul habere licitū est: nisi vnaꝫ tm̄: aut vxorē: aut certe loco vxoris si cōiunx deest/cōcubinā. Hꝫ hoc sane intelligēdū est vt exponit ibi Gratian⁹ z bñ in. §. p̄cedēti. Appellaꝫ hic cōcubina sm̄ leges: q̄ cessantib⁹ legalib⁹ instrumētis vnita est sꝫ tñ maritali affectu nāscisci. Et q̄ sic intellexit ptꝫ per ea q̄ dicit sup Exodū. z. xxxij. q. v. nō mechaberis. Non mechaberis inq̄t. i. ne q̄sq̄ ꝓter mr̄imonij federa/alijs feminis admisceat ad explēdā libidinē. Nā adulteriū facit: q̄ ꝓter suaꝫ ad alterā accedit. Idē Jsid. xxxij. q. vij. non solū. ait. Non solū de cōmissa fornicatione pctm̄ regnat in hoie: sed si adhuc delectat: atq̄ aīaꝫ teneat: pculdubio regnat. Fornicatio carnis adulteriū est: fornicatio aī seruit⁹ est idoloꝝ. Est aūt z spūalis fornicatio de qua dñs ait. Si q̄s viderit mulierem ad cōcupiscēdū eaꝫ: iaꝫ mechat⁹ est eā in corde suo. Ois immunda loquutio fornicatio dr: q̄uis diuersa q̄sq̄ turpitudinis voluptate pstituat. Ex delectatiōe eē fornicādi varia gignunt flagitia: quibus regnū dei claudit: vt hō a deo separetur. Idē in lib. sniarū di. vj. c. vlti. Nō est pctm̄ q̄ nolētes nocturnis imaginibus illudimur. Sed tūc est peccatuꝫ si anteq̄ illudamur: cogitationis affectib⁹ p̄uenimur. Aliquie quippe imagines quas in veritate gessimus: sepe dormientib⁹ in aio apparēt: sed innoxie: si nō concupiscēdo occurrunt. Idem. Qui nocturna illusione polluit: q̄uis extra memoriaꝫ turpiū cogitationū sese p̄sentiat inquinatum: tñ hoc vt tentaretur culpe sue tribuat: suaq̄ immunitiaꝫ statum fletibus tergat. Sed de materia pollutionis in somnis habes plene in scōa z tertia parte. Idē in lib. senten. z dist. xxxvij. ideo ait. Jdeo prohibetur christianis figmenta legere poetarū: q: per oblectamenta fabularū nimium excitant mentem ad incentiua libidinū. Non enim solū thura offerē dr demonibus immolatur: sed etiā eoꝝ dicta libentius capiendo. Idē dist. lxxxj. valet. Valet interdū conuersis p aie sue salute mutatio loci. Plerūq̄ eē dñi mutat locus: mutatur z mentis affectus. Congruū est ergo z inde corpora aliter euelli: vbi q̄sq̄ illecebris deseruiuit. Nā loc⁹ vbi q̄sq̄ praue vixit: in aspectu mentis apponit q̄ semp q̄sq̄ ibi cogitauit vel gessit. Idem Jsid. ad Massanum eṗm dist. l. dño sancto. Dño sancto meritisq̄ beato fratri Massano epo Jsidorus eps salutem. Q̄ in ep̄lis venerabilis fraternitas tua innotuit: videlz q̄ in canone anāritano. c. xix. legit post lapsum corpalē restaurandū honoris gradū post pniam. alibi vero legit post hmōi delictū nequaq̄ reparandū antiqui ordinis meritum. Hec diuersitas hoc mō soluit. Illos eē ad pristinos gradus redire canones p̄cipiunt quos pnie p̄cessit satisfactio vel cognita pctoꝝ cōfessio. At cōtra ij q̄ neq̄ a vitio corruptionis emendant: atq̄ hoc ipm carnale delictū q̄ admittunt/p̄dicare quadā superstitiosa temeritate nituntur nec gradū vtiq̄ honoris: nec gr̄am reciput cōionis. Et hoc ꝓbat p auth̄oritatē Ezechielis dicētis ex ꝑte dñi sub typo p̄uaricatricis Hierusalem. Cōfundere (inq̄t dñs) o Juda: z porta ignominiam tuā. z paulo post inq̄t. Tu z filie tue reuertimini ad antiquitatē tuam. Et p Joā. in Apoca. angelo Epheſi. i. epo dñs ait. Memento vñ excideris: z pniam age z p̄ma opa fac. alioq̄n veniaꝫ tibi z mouebo candelabrū tuū de loco ei⁹. Et notandū q̄ loquit hoc. c. de lapsu carnis clericoꝝ tali q̄ inducit infamiaꝫ: de quo est in iudicio cōuictus vel cōfessus: z ꝓpter illud suspēsus ab officio suo: quē eṗs pōt restituere in officio suo z tollere infamiā cōtractā si tale est crimē in quo possit dispensare. z debet hoc agere si vere illuꝫ penitet sm̄ exteriora signa. Ex qua dispēsatione pōt postea assumi ad regimē eccl'ie alicui⁹ q̄ pri⁹ ꝓpter infamiā nō poterat. Sed si nō penitet: nō dr dispēsare: vt dicit glosa cū textu. Idē Jsid. in li. etymol. z habek. xxiij. q. iij. quidam aūt heretici. vbi ponit. lxx. hereses diuersas z errores earuꝫ cū auth̄oritatibus suis. de quib⁹ habes in. iij. ꝑte sum. in tit. de dono intellect⁹. Idē in lib. de summo bono: q̄ aliter dr liber sniarū. z de pe. di. iij. irrisoꝝ. Irrisor est z nō penitēs: qui adhuc agit q̄ penitet: nec videt deū posse cōtemni: sed subsannare superbus. Canis reuersus ad vomitū est penitens ad pctm̄. Multi lachrymas indesinenter fundunt: z peccare nō desinunt. Quos dā accipere lachrymas ad penitendū cernor: sed effectū pnie nō habere: q: incōstantia mētis non recordatione pctī lachrymas fundit: nunc vero reuiuiscente vsu/ea q̄ fleuerūt iterādo cōmittit. Idē de cōse. di. ij. q̄ scelerate. Qui scelerate viuunt in eccl'ia z cōicare nō desinunt putantes se tali cōione mūdari: discant sibi nil ad emendationem p̄ficere: dicente ꝓpheta: Quid est q̄ dilectus meus fecit in domo mea scelera multa? Nunquid carnes sctē auferent a te malitias tuas? Et apl's. Probet seipm̄ hō: et sic de pane illo edat z c. Idē in li. sniaꝝ. z de conse. di. iiij. q̄ in maternis. Qui in maternis vteris sunt: ideo cuꝫ matre baptizari nō p̄nt: q: nat⁹ adhuc sm̄ Adaꝫ nō est: iō sm̄ christū regenerari nō pōt. Neq̄ essi in eū regeneratio dici pōt: quem gñatio nō p̄cessit. Idē Jsid. de cōse. dist. iij. romanus pontifex. Roman⁹ pōtifex nō hoiem inducat q̄ baptizat: sed spūs dei subministrare gr̄am baptismi: licet pagan⁹ sit q̄ baptizat. Idem de conse. di. iiij. cōstat. Cōstat baptismū solis sacerdotibus esse traditum: eiusq̄ ministerium (scz extra casum necessitatis) nec ipsis diaconib⁹ explere est licitū absq̄ p̄sbytero vel epo: nisi p̄cul absentib⁹ vltima languoris necessitas cogat: q̄ z laicis fidelibus plerūq̄ pmittitur. Idem in. ij. de offi. z. xxx. q. v. femine. ait. Femine quū maritantur ideo velantur: vt nouerint se semp viris suis subditas esse z humiles. Et infra. Q̄ in primis annulus a sponso sponse datur: fit nimirū vel ꝓpter mutue dilectionis signū: vel ꝓpterid magis vt pignore eodē eoꝝ corda iungantur. vñ z quarto digito annulus inserit ideo/q: in eo vena q̄dā vt refert sanguinis ad cor vsq̄ pueniat. Idē in lib. etymol. ix. z. xxij. q. iij. c. vlti. ait. Liberi dicti sunt: q̄ ex libero matrimonio orti sunt. Naꝫ filij ex libero z ancilla seruilis conditionis sunt. Semp eē qui nasc'it deteriore ꝑtē sumit. Naturales aūt

Annuluscura spōsode tur spō se.

filij dicuntur ingenuarū concubinarū filij: quos sola natura genuit: nō honestas coniugij. Ji vero q̄ sunt de legitimo cōiugio: matrē poti⁹ sequunt q̄ patrē. Sed de hoc vide ibi in glo. Idē in li. etymol. xj. t. xxxv. q. iiij. consanguinitas. ait. Cōsanguinitas dū se paulatim ppaginum ordinibus dirimens/vsq; ad vltimū gradū se subtraxerit: t propinquitas esse desierit: tūc p̄mū lex in matrimonij vinculū eā recipiet t quodāmō reuocabit fugientē. Jdeo autem vsq; ad sextum generis gradū consanguinitas cōstituta est: vt sicut sex etatibus mūdi generatio t status hois finit: ita propinquitas generis tot gradibus terminatur. hoc fm antiqua iura. sed nunc vsq; ad quartū gradū inclusiue durat consanguinitas t affinitas: vt patet extra ve consan. t affi. ca. fi. Et de hoc in tertia pte ti. j. Idē Jsiō. xj. q. iij. si is. Si is q̄ pest fecerit aut cuiq; qđ a dño phibitū est facere iusserit: vel qđ pceptū est pterierit: aut pterire mandauerit: sancti Pauli apli sntia ei ingerēda est dicētis. Etiā si nos aut angelus de celo euangelizauerit vobis preter q̄ qđ vobis euangelizauimus: anathema sit. Idez. Si qs phibet vobis qđ a dño pceptus est: vel rursus imperat qđ dns phibet fieri: execrabilis sit omnibus q̄ diligūt deū. Idē. Js qui preest: si pter voluntatē dei: vel preter qđ in sctis scripturis euidenter precipit: vel dicit aliq̄d vel imperat: tanq̄ falsus testis dei aut sacrilegus habeat. Idē. xxiij. q. v. principes. Principes nōnunq̄ intra ecclesiam ptātis adepte culmina tenēt: vt p eādē ptātē discipliná ecclīasticam muniāt. Ceterū intra ecclīam ptātes necessarie nō essent: nisi vt qđ nō ualent sacerdotes efficere p doctrine sermonē: ptās hoc imperet p discipline terrorē. Sepe p regnū terrenū regnū celeste pficit: vt q̄ intra ecclesiam positi cōtra fidē t disciplinā agunt: rigore principū cōterantur. Ipsamq; disciplinam quā eccl'ie vtilitas exercere nō ualet/ceruicib⁹ superbozū potestas principalis imponat: t veneratione mereat virtute ptātis impartiatur. Cognoscant principes seculi deo debere esse rōnem reddituros pter eccl'iam quā p christo tuendā suscipiunt. Haz siue augeat pax t disciplina eccl'ie per fideles principes siue soluat: ille ab eis rationē exigit: q̄ eozū ptāti suā eccl'iaz credidit. Jtez ex cōsilio Hispalensi cui interfuit Jsiō. 62. xxj. q. vij. in noua actione. Indecoz est laicū esse vicariū epi: t viros ecclesiasticos iudicare. Jn vno eodēq; officio nō debet esse dispar pfessio: qđ in lege diuina phibet: dicēte Moyse. Nō arabis in boue simul t asino. i. hoīes diuerse pfessionis in vno officio simul nō sociabis. Idem lib. sniarum. t. xj. q. iij. pauper. Pauper dum non habet qđ offerat in iudicio: non solū audiri contemnit: sed t cōtraueritatē opprimitur. Cito violatur auro iustitia: nullāq; reus pertimescit culpā quam redimere nūmis existimat. Idē. xj. q. iij. cū excōicato. Cum excōicato neq; orare neq; loqui: nisi q̄ ad eandem excōmunicationē ptinent nec vesci licet. Si qs cōtra fecerit: eōdem statim cū eo excōicationis contraher penā: scz minorem excōicationem incurrendo: nō aūt maiorē vt dicit glo. Idem. xj. q. iij. qui cōsentit. Qui cōsentit peccantibus t defendit delinquentes: maledictus erit apud deum t hoīes: et corripietur increpatione seueriſſima. Hinc etiaz quidā sanctissimus pater ait. Si quis peccantē defendit: acrius q̄ ille qui peccauit coerceatur. Idem lib. xx. etymol. t. xxiij. q. ij. c. j. Justum est bellū qđ ex edicto geritur de rebus repetendis: vel ppulsandoz⁹ hoīum causa. Judex dictus: q̄r ius dicat ppl'o: siue q̄ iure disceptet. Idem in. ij. sniarum. t. xxij. q. v. quacūq; ait. Quacūq; arte verboz⁹ quis iuret: deus tñ q̄ cōscientie testis est: ita hoc accipit: sicut ille cui iuratur intelligit. Dupliciter aūt reus fit: quia t dei nomen in vanum assumit. t primū in dolo capit. Idem in lib. synonymorum. t. xx. q. iij. in malis. Jn malis promissis rescinde fidem: et in turpi voto muta decretum. Quod incaute vouisti ne facias. Impia est promissio q̄ scelere adimpletur. Idem in epistola ad Madonem. xxxiij. q. ij. hoc ipsum. ait. Hoc ipsum qđ canonum censura post. vij. annos remeare penitentes in statum pristinum precepit: nō electione propria arbitrij: sed potius ex snia diuini iudicij patres sanxerunt. Nā legitur q̄ Maria soror Aaron ppheris⁹a: dū detractionis aduersus Moysen incurrisset delictū: illico stigmate lepre pcussa est. Quūq; peteret Moyses vt mundaretur: precepit dns extra castra vij. diebus egredi: t post emūdationē in castra reuerti. Maria soror Aaron caro intelligitur sacerdotis: que dū superbie dedita / sordidissimis cogitationum maculatur contagijs. extra castra. vij. diebus. i. extra ecclesiaz. vij. annis pñciatur: vt post emundationē vitioz⁹/loci vel p̄stine dignitatis recipiat meritum. Et subdit Brarianus in. §. seq. Hoc q̄q̄ de sacerdotibus specialiter videatur dictum: generaliter tamē de omnibus penitētibus intelligi oportet. Ad imitationem namq; illius dñice snie Dauid de adulterio et homicidio deprehensus; vnius hebdomade ieiunij in satisfactionem admissi sceleris deo legitur obtulisse. hec ibi. Sed vbi legatur ignoro. Regulariter autiquit⁹ septēnis penitētia pro qualibet mortali dabat: vt. xxij. q. j. predicandus. Tamen fm oēs hodie sunt arbitrarie. Ratio etiā quare septēnis dabatur penitentia est: q̄r per penitentiam reparat gratia septiformis spūsancti amissa per peccatum fm glos.

§. IIII. Item Jsidorus in soliloquijs. lib. j.

Senec tie me-dit. dicuntur arma: telis tuis vulneraris. Per que etenim peccasti: per hec t torqueris. Heu quā dificile est prauā pſuetudinē vincere? Assidua cōsuetudo in naturā vertit. Assiduo vsu vitiū innaturatur. Quero a lapsu resurgere: et non valeo vsui repugnare. Trahoz boni amoze: retrahoz mali e cōsuetudinis lege: q̄uis cū dolore mallam vsui resistere. Propone tibi aduersus carnis ardozes futuri supplicij ignes. Memoria ardoris gehenne/ignem excludit luxurie. Quātum humilitate inclinatur coz ad infima: tantum proficit in exemplo. Primus humilitatis gradus est libenter veritatē audire: memoriter retinere: voluntarie proficere. Veritas mentem fugit quam humilem nō inuenit. Descēde vt ascendas. humiliare vt exalteris: ne exaltatus humilieris. Esto paruus in oculis tuis: vt sis magnus in oculis dei. Tanto enim eris apud deum precios⁹ior: quanto fueris ante oculos tuos despectior. Humilitas casum nescit. Equalis esto in omnibus. Mentem nec gaudio nec meroze cōmures. Nullus te casus imparatum inueniat. Nullus sit casus quez nō premeditatio tua preueniat. Propone nihil esse quod non possit accidere. Nam precogitatio molestias futuras attenuat. Improuisa aūt mala grauiter feriunt. Disce mala potius ferre q̄ referre. Quod tibi in alio displicet: in te ipso displiceat. Para contra verbū asper/patientie clypeū: cōtra lingue gladium patiētie scutū. Conuicium nō rerozqueas. Contumeliā non repetas. Tene silentij patientiam. Tacendo citius vinces. Aperi tranquillo coze iniurie dolorem. Vulnus graue q̄uis sit apertum euapozat: valde aūt aim comedit vulnus inclusum. Jnuidia sibimet primum nocet primum authoreſ suū mozdet. Est em̄ aīe tinea que sensum comedit: pectus vrit. mentem afficit: coz quasi pestis depascit. Nec fauoze te seducat. nec vituperatio frangat. Qui laudem nō appetit: nec contumeliā sentit. Profectionē tuaz habitu t incussu demōstra. Sit in gestu grauitas. Jn incessu honestas. Nihil lasciuie: nihil decoris: nihil petulantie nihil insolentie: nihil leuitatis in incessu tuo appareat. Mozes hominis lingua pandit. Qualis em̄ sermo ostenditur: talis et animus cōprobatur. Alienam vitā non laceres. De malo alieno os tuum non inquines. Non detrahas peccanti: sed condole. Quod in alijs detrahis: in te potius pertimesce. Detrahentes quoq; non audias. Pari enim reatu detrahentes t audientes tenentur. Jnfideles computantur: qui qđ nouerunt non impleuerunt: quia fidem promissionis non soluunt. Jn malis promissis rescinde fidem. Jn turpi voto muta decretum. Impia est promissio que scelere impletur. Nulla pugna grauior/q̄ mala conscientia. Mens em̄ male cōscia propzijs stimulis agitatur. Prauas cogitationes tuas manifesta. Citius em̄ proditū cito curaſ. Jn bonis dilatio nocet. Sepe natura moribus immutaut: consuetudine superatur. Jugis vsus in naturam se vertit. Omnia vsui cedunt. Quod cū difficultate ceperis: per vsum cū voluntate perficies. Bonū qđ didiſceris doce. Scientiā quā aure concipis, oze infunde. Sapientia em̄ dādo fit largior: et retinēdo minozaſ. Jn disputatione tolle certamen. tolle pertinaciē vincēdi defensionē. Cede cito vincenti. Plus dilige audire q̄ dicere. Jn principio audi. nouissimus loquere. Primū taceas postremū dicas. Finis plus hz honoris. Nam in omni re finis intenditur: extrema querunt: et melioz est finis orationis q̄ principiū. Nō solū factoz sed t conscius peccati tenet obnoxius. Timoz non seruat diuturnā fidez: vbi ergo timoz est audacia sequit. Talem ergo te redde subditis: vt magis ameris q̄ timearis: fidē et em̄ met⁹ tollit: affect⁹ restituit. Impia iustitia est fragilitati humane non ignoscere. Lex tua te cōstringit. Judiciuz qđ alijs ponis: ipse tu pozrabis. Caue honoreſ: quos sine culpa tenere nō pores. Sublimitas honorum magnitudo sceleruū est: t in maiori gradu sine dubio maior erit pena. Potentes potenter torquenta patiēt arboz ventis fortius agitatur et ramj eius citius in ruinā cōstringuntur. Excelse turres grauiori casu procumbunt: t Altissimi montes crebris fulminibus feriunt. Cito pater filia. Quisquis seculi gloria fulgeat: q̄uis cultu pcioso redimit? eueniat; semp tū est in pena; semp in angustia. Jn se-

Jura/mentuz dolosuz

Diffusa bonoz apptē tia.

ceis

ceis stratis cubat: fz turbidus. In pluma iacet sed palidus. In lectis aureis: fz turbatus. Tale erit opus tuū: qualis et intentio tua fuerit. Qui cuz tedio dat: mercedē perdit. Non auferas alteri vnde alteri tribuas. Corrumpi nō potest corpus: nisi prius corruptus fuerit animus. qō i tellige de corruptione vitiosa. Castitas etenī hoiem deo cōiungit: t angelorum conciuē facit. Saturitati semper libido est astricta: at cōtra ieunio libido restringit: luxuria superat. Uenis vino repletis/luxuria in membris pullulat. Procula eñ sunt luxurie instrumenta. Igni abiecto fomite incēdiū in agris crescit. Si vis a fornicatione esse tutus: esto corpore t visione a muliere discretus. Circa serpentem enim non eris diu illesus. Ante ignem consistens t proximus periculo: diu tutus non eris. Ferreus sis: aliquando dissolueris. Orio dei tis cito letitia subrepit.

¶ De venerabili Beda. Capitu.iij.

BEda venerabilis presbyter t monachus claruit in Anglia anno domini dcc.lxij. vt dicit Sigisbertus. t Uincē. spec. histo. lib. xxiij. cap. cxxxij. Hic trigesimum etatis annum agens pbyter t ordinatus est. Hic vt ait Guilhelmus in extremo nat⁹ angulo orbis: oēs terras pstrinxit. Annovi te sue. xvij. diaconus factus est: t trigesimo presbyter. ex quo vsq; ad etatis sue vltimū annū aut docere aut scribere non destitit: triginta sex volumina iam ediderit q in. lxxvij. li. diuisit. Scripsit aūt ea q subdunt: vt not. Uincē. specu. hist. vbi supra. Super Genesim lib. j. De tabernaculo Moysi li. iij. Sup Samuelē li. iij. De templo Salomonis li. j. Super Esdrā t Neemiā lib. ij. Sup Tobiā li. j. Super ps. lib. j. Sup puerbia Salomonis lib. v. Sup cantica canticoz̄ li. v. Sup Marcum li. iij. Sup Lucā li. j. Sup epistolas canonicas lib. vij. Sup actus apl̄oz lib. j. Sup Apocalipsim lib. j. De questionibus libz regū li. j. De locis sanctis li. j. Scripsit t de tpibus. t de luna. t multa alia. Legitur quoq; de eo vt refert Jacobus de voragine: quod quum esset cecus effectus: nec tamen propter hoc cessabat a pdicatione verbi dei fz faciebat se duci a quodā puero vbi cōuenisset magnus populus. Quadā aūt die puer leuis ad irrisionē eius/duxit eū ad quendā locū vbi nullus erat: sed magna multitudo lapidū. Tūc puer insinuauit viro dei magnū pplm adunatum ad audiēdū verbū ei⁹. Ille aūt hoc credēs feruēter predicabat t clamabat. Finita aūt pdicatione quū nullus adesset: responderunt lapides dicētes: Bene dixisti venerabilis pater. Et ideo dicitur venerabilis Beda in homiliis. Alij dicunt q angeli ei responderunt illud. Ferunt aliqui vt notat Uincen. vbi supra. Bedam iuisse Romam vt libros suos si doctrine eccl'ie cōuenirent dissereret: vel apostolico nutu corrigeret si resultarent. Eū tū fuisse Rome non affirmo: sed ipsum illuc inuitatū a Sergio papa scio. Qui Sergi⁹ sic inter cetera scribit ad Etelfridū abbatem monasterij vbi erat Beda. Absq; aliqua remoratione religiosum famulum dei Bedam monasterij tui pbyterū ad lumina apostolorū Petri t Pauli amatorum tuorum t prectorū ad nostre mediocritatis cōspectū nō moreris dirigere. Quem fauente domino sanctis tuis pcib⁹ non diffidas pspere ad te redire: p acta aliquoz̄ capl̄oz̄ t causarū ecclesiasticarū examinatione. in qua opus est ad cōferendū arte literature imbutis. Erit eñ (vt credimus) cunctis fidelibus pfuturū quicquid ecclesie generali claruerit p eius pscientiā ipertitū. Ita celeberrim⁹ erat fama inquit Guilhel: vt in questionibus enodandis indigeret eo sublimtas Romana. Incuriose fuit: sed dulcis eloquentie.

Scripta Bede.

Beda cur venerabilis dicatur.

§. I. Beda in libro regum et diſ.

xxvij. turbat. ait. Turbat acumen legentiū: t deficere cogit qui eos a legendis secularibus libris oībus modis existimat pbibendos. In quibus siqua inuenta sunt vtilia. quasi sua sumere licet: alioquin Moyses simul t Daniel sapientia t literis Egyptioz̄ Chaldeozumq; nō paterenf eruditi: quoz̄ tū superstitiones t delicias horrebāt. Nec etiā ipse magister gētiū aliquot versus poetarum suis vel scripturis vt dictis indidisset. Idē. j. q. iij. non solū venditores sunt columbarū: t domū dei faciūt domū negotiationis: qui sacros ordines largiendo pciū pecunie vel laudis vel honoris inquirūt: verū ij quoq; qui gradū vel gratiā in ecclesia spūalē dño largiēdo pceperūt: nō simplici intētione: sed cuiuslibet humane retributionis causa exercēt ptra illud Petri: Qui loquit quasi sermones dei: t q ministrat tāq; ex virtute quam administrat ei deꝰ: vt i oībus honorificet deꝰ. Idē sup epl̄az Petri. ij. q. vij. sequuti sunt. Sequuti sunt viā Balaā ex Bosoz̄ q mercedē iniquitatis amauit. correptionē vero habuit sue vesanie subiugale mutū: qō hois voce loquēs pbibuit pphete insipiētiā. Plerūq; (ait) heretici tā stulta/tā execranda dogmata pferuntur: vt etiam hebetū sensus paganoz̄: t q rōne diuine cognitionis oīno carēt. illoz̄ detestent insaniā: t illoz̄ distorta t cōtraria deo itinera sani⁹ rapiendo redarguant. Et qō peius est) nonnūq; multi catolicoz̄ intātū mercedē amāt iniq̄tatis: vt etiā docti ab indoctis/ clerici a laicis merito redarguentur. Qui iure cōparanf pphete: qui verbis asine cōtra naturā loquētis corripit: nec tñ a propositō prauī itineris retardat. Quib⁹ ēt cōgruūt interpretationes noīm. Nā Bosor interpretat carneus: t Balaā vanus hi in pcipitiū suos mergūt auditores: quibus nō salutaria q corrigāt: fz q eos delectēt erronea pdicāt: de quib⁹ subdit Petr⁹. Hi sunt fontes sine aqua t c. Idē sup Mat. t. vij. q. j. c. vlti ait. Nec sufficere ad salutē nobis arbitremur: si turbis negligētiū vel quorūlibet indoctoz̄ fide vel actib⁹ adquamur: q̄b⁹ sacris lr̄is vnica est credēdi pariter t viuendi regula pscripta. Idē super Mar. tractās illud. Abiit Judas ad summos sacerdotes: t cōstituerūt et pecuniā se daturos. ait. Multi hodie Jude scelus/q; dñm ac magistrum deūq; suū pecunia vēdiderit: velut immane t nefarium exhorrent nec tñ cauēt. Nā quū p muneribus cōtra aliquem falsum testimoniū dicunt profecto quia veritatem pro pecunia negāt deum pecunia vendunt. Ipse enim dicit. Ego sum veritas. Quum societatem fraternitatis aliqua discordie peste commaculant: deum pdunt: quia deus charitas est. Qui ergo et veritatis iussa spernūt: deū vtiq; qui t charitas est t veritas pdunt: maxime quū non ex infirmitate vel ignorantia peccant: sed in similitudinem iude / opportunitatem querunt: qualiter arbitris absentibus mendacio veritatem t virtutē crimine mutent. hec. xj. q. iij. abijt. Idem Beda homil. xliij. t xxij. q. iij. si aliq̄d. ait. Si aliq̄d forte incauti⁹ iurare contigerit: quod obseruatum peiorē vergat in exitū: libere illud salubriori consilio mutandū nouerim⁹. ac magis instante necessitate peierandū est nobis. i. nō obseruandū qō est iuratū quā p vitando piurio in aliud crimē grauius esse diuertendū. Denicq; iurauit Dauid p deū occidere Nabal virū stultuz t impiumq; atq; oīa que ad eum pertinebant demoliri: sed ad primā intercessionē Abigail prudētis femine. mox remisit minas: reuocauit ensem in vaginā: nec aliquid culpe se contrarisse pro tali piurio voluit. Idē in ca. seq. Non solum in iurando: sed in omni qō agimus: solicitius hec moderatio obseruanda est. vt si in talē forte lapsum aut versuti hostis inciderimus insidias: cr quo sine aliquo peccati contagio surgere nō possumus: illū potius euadendi aditum petam⁹: t in quo minus periculi nos ppessuros esse cognoscim⁹. Idem Beda sup epl'am Joā. t. xviij. q. j. omnis. ait. Si quis venit ad vos t hanc doctrinam non affert: scz veritatis fidei: nolite eum recipere in domo: neq; ei dixeritis aue. Qui em̄ dixerit ei aue: cōicat operibus eius malignis. Hec Joan. j. dicit de hereticis t schismaticis vitandis: que verbis docuit: factis etiam ostendit. Narrat em̄ de illo fortissimus t sanctissimus martyr Polycarpus Smyrneoz̄ antistes: quia tempore quodam quum apud Ephesum Balneas lauandi gratia fuisset ingressus: t vidisset ibi Cherinthum: exiliret continuo t discederet non lotus dicens: Fugiamus hinc: ne balnee ipse corruāt in quibus Cherinthus lauatur nimic⁹ veritatis. Idem etiam Polycarpus Marcioni quum aliqñ occurrisset dicenti sibi. agnosce nos. Respondit sibi. Agnosco primogenitū sathane. Idem super act⁹ apostolorū. xxv. q. ij. nō exēplo. ait. Nō exēplo Mathie: vel q Jonas prophete sorte deprehensus fuerit: indifferenter sortib⁹ est credēdū quum priuilegia singulorū cōem legez facere nō possint. Siqui tamen necessitate aliqua cōpulsi/deuz putant sortibus exemplo apl̄oz esse cōsulēdum: videāt hoc ipsos apl̄os nō nisi collecto fratruz cetu/t precibus ad deum fusis/egisse. hec ille. Et intelligitur de sortibus diuinatoriis non diuinatoriis que pbibentur cōiter. Idem Beda sup Joan. ait. de pe. di. ij. querēdū. Querendum est interea qō speciale filij dei agnoscēdi signū fuerit: q: sup eū spūs descēderit t manserit. Quid magni est filio dei vt manere sup eum spūs adstruat: Rñ. Notandū q; semper in domino manserit spūssanct⁹. In sanctis aūt hoibus qui diu corpus mortale gestauerint partim manet in eternū: partim rediturus secedit. Manet q̄pte apud eos vt bonis insistant actibus voluntariam paupertatē diligant: mansuetudinem consequanf pro eterno desiderio lugeāt: esuriāt t sitiāt iustitiā: misericordiā/munditiā cordis t tranquilitatē pacis amplectanf: t p obseruatione iustitie persequutiones pati nō vereanf: eleemosynis/ieiuniis/orationibus/ceterisq; spūs fructibus insistere desideruos suscitandi: demōes eijciendi: vel etiā pphetādi habeāt mirabiliter ipsi viuant. Uenit ad tps: vt etiam alijs per miraculorum signa quales sint intus effulgeant. Idez ex pem-

Secularium librorum lectio nō oīno prohibita.

Jude imitatores.

ētiali suo de cōse.di.h.si ḡs.ij.ait. Si ḡs p ebrietatem velvo racitatē eucharistiā euomuerit.xl.dieb⁹ peniteat: si laicus est. Clerici monachi vel diaconi presbyteri.lxx.diebus peniteant.epi.ꝛc. Si pro infirmatis causa euomuerit.vij.diebus peniteat.hec ibi.est tñ hoc arbitrariū. Idem super Lucam dist.xxxv.sacerdotibus. Sacerdotibus vt semper valeant altaribus adsistere:semper ab vxoribus cōtinendū:semper castitatis obseruanda precipitur. Item Beda in libro de tēporibus vt habeť di.xvj.sexta synodus ponit.xxiij.consilia diuersis tēporibus ꝛ locis celebrata.

Obitꝰ venerabilis bede de ꝓsbyteri.

¶ Obijt autem venerabilis Beda:vt refert Vincētius spe.histo.lib.xxiij.ex dictis Guilhemi anno dominice incarnationis .dcccxxxiij. etatis vero sue.lxx.cōtinuis diebus ante mortem suam stomachi indignatione cibos nauseans. ꝛ angusto suspirio halitum producens:literarum tamen ꝛ studiorū operam nō reiiciēs sed totis ijs diebus preter debitum psalmodie pensum ibi intendebat.Euangelium quoq; Joannis ijs diebus euangelica lingua interpretatus est. Discipulis aūt dicebat. Discite filioli dum adhuc vobiscū sum. Feria tertia ante ascensionē modicus tumor in pedibus apparuit:tunc accita congregatione inunctus cōmunicatus est. Obsculoq; cunctis libator futurā sui memoriā a singulis implorauit. Nonnulli etiam ob familiarem notitiā reniola q̄ in secretis habebat largitꝰ est. Die aūt ascensionis contra oratorium in quo orare consueuerat subiecto cilitio decumbens:illibato sensu ꝛ hilari vultu dicebat illud: O rex glie dñe virtutuꝫ qui triūphator hodie ꝛc. vsq; in finē. Quo dicto emisit spīm. Et subsequutus est tantꝰ odor:vt q̄ adstabāt dicerent se esse in paradiso.

§. II. Erat quidā paterfamilias

De quo dā defūcto ꝛ refuscitato/ referente multa que viderat.

in regione Nordabin/q̄ vocatur Incumēnau.vt refert Uincen.ex dictis Bede.qui primo noctis tēpore defunctus/dilu culo reuixit:ꝛ obseruantes se in fugam cōuertit.vxor tamē eius q̄ius nimis pauida remasit.Cui ille. Noli timere. surrexi a morte qua tenebar:ꝛ pmissum est mihi iterum apud homines viuere:sed multū aliter mihi viuendū est amodo quā prius. Statimq; surgens abijt ad oratoriū ville:ꝛ ad diem vsq; oranit.ꝛ tūc diuisit substantiā suā in tres partes.e quibus vnā coniunxit:alterā filijs tradidit:tertiam vero statim pauperibus erogauit. Non multo post ad monasterium in Aleos peruenit:qō Tundo flumine circūcingitur:ꝛ accepta tōsura/secretā māsionē ab abbate suscepit:ꝛ ibi vsq; ad mortē in mirabili cōuersatione pmāsit. Narrabat aūt hoc. Quidam lucidus aspectu ꝛ clarus veste me ducebat. Incedebamus tacite cōtra solis ortū solstitialem. Deuenimus autem ad vallē latissimaz/longissimā/profundissimā:que erat a leua nostra:ꝛ habebat vnū lacū flāmis feruētib⁹ nimium terribilem.alium autem feruenti grandine ꝛ frigore nimia oia pflantem: nimis horridū.vtrūq; plenū aīabus que vicissim hincinde iactabantur cū impetu. Nam quū vnū ferre nō possent in aliū trāsibāt. Et cogitabā intra me q̄ infernus esset. Ductor aūt meus cogitationi mee respondēs. Nō (māt) vt putas:hic est infernus. Et quū pgrederemur:vidi loca tenebris ita densis repleta:vt nihil oīno videre preter speciem ꝛ vestem ductoris mei.ꝛ ecce flammarum globi ascendētes de puteo ꝛ rursus decidentes in eundē. Et statim ductor meus disparuit:ꝛ me solū reliquit. Erant aūt fastigia flammarum plena spiritibus hoīm instar fauillarū cū fumo ascendentiū ꝛ relabentiū.ꝛ fetor incōparabilis cū illis ebulliebat. Interea turba demonū veniēs ꝛ insultās treshomines educebat in tenebras:e quib⁹ vnus erat attonsus vt clericus quidam laicus:ꝛ quedā femina.ꝛ descenderūt cū eis in medium baratri ardentis. Quidam aūt spūs de abysso illo ascendētes/efflantes ignem putridū oculis ꝛ naribus ꝛ ore:forcipibus igneis quas portabāt nitebanť cōprehendere me:ꝛ tamen tangere non poterant. Et ecce quasi fulgur stelle micātis inter tenebras post me apparuit. Hic erat ductor me⁹ q̄ mox eos fugauit. Et cōuersus ad dexteram cepit me ducere ad ortum solis.ꝛ mox in lucē serenā eductus vidi murum maximum:cuius longitudinis ꝛ altitudinis quasi nullus terminus videbať. In quo etiā nulla ianua vel ascensus vel fenestra videbat.ꝛ statim nescio quo ordine fuimus in summo ꝛ erat ibi campus latissimus ꝛ letissimus floscul⁹ vernantibus ꝛ odore suauissimo plen⁹:ꝛ luce claruit sole meridiano in quo agmina albatorum plurima/ꝛ sedes erant multe lectantium. Et quum me inter illos duceret:cogitabā hoc esse regnū celoꝝ. Et respondens ille: Non est (inquit) hoc regnū celorū vt putas. Et pcedens inde aspicio multo maiore luminis gratiā:ꝛ voces cantantiū suauissimas audio:ꝛ odorē sentio pmagnificū. Et quū me intraturū sperarem.mox ductor meus gressum retorsit via qua venerā. Et nobis reuertentibus ait. Vallis quam aspexisti:locus est in quo examinantur anime differentiū cōfiteri ꝛ emēdare scelera suaq; ad mortem. Qui ꝛ tūc penitentes ꝛ confitentes de corpore exeūt:q̄ tñ oēs per misericordiam dei in die iudicij ad regnū celoꝝ perueniēt. Multos aūt an diē iudicij liberāt elemosyne ieiunia ꝛ ofones viuētiū:ꝛ precipue celebratio missarum. Puteus aūt quē vidistiz:est os gehēne:in quē qui semel inciderit nūq̄ liberabiť. Locus aūt floridus/est in quo recipiunť aīe exeūtiū a corpore cū bonis opib⁹:nō tñ tāte pfectionis vt statim mereanť in regnū celoꝝ intrare.q̄ oēs in die iudicij illud intrabūt. Quicūq; in verbo cogitatione ꝛ ope pfecti sunt: mox vt exeūt de corpe ad regū illud perueniūt ad cuius vicinia pater ille loc⁹ in quo sonū cātilene dulcis et odorē suauissimū hausisti. Ego aūt ad temp⁹ a te absceſſi:vt q̄ de te fieri deberet agnoscerē. Et quū detestaret iterū viuere in corpore:subito me viuere inter vos nescio quo ordine vidi. Hec narrabat ille nō passim oībus:sed illis tm̄ quivel eterna tormenta timēt:vel gaudia eterna cupiscunt. ¶ In vicina celle illius habitabat q̄dam monachus ꝛ presbyter sctūs noīe Englis:q̄ nūc vsq; in Hybernia insula est solitarius:vltimā etatē pane cibario ꝛ aqua fustē tans:p quē cognita facta sunt q̄ ille viderat. Rex etiam Adulfridus vir vndecūq; doctissimus /illū studiose audiebat. Qui ꝛ ipse tandē in monasterio supradicto factus est monachus. Cuius monasterij tempore illo abbas erat vir sanctus Edualdus:q̄ nūc eps est Lindisfarnēsis. Dicebať autē frater ille q̄ hec viderat Dicotelinus. Qui sepissime in flumine primo se imergebat ad restringēdū calorē corpis:ita vt etiā cruste glacierū circa eū de veste sua defluerent. Nā vestimēta humida ꝛ algida de flumine nunq̄ deponebat:donec de suo corpe deficerent ꝛ siccarenť. Cui quum diceretur quare tantā asperitatē frigoris pateret:respōdebat. Frigidora vidi ego. Et quū diceret ei quare tantā austeritatem continentie teneret. Respondebat. Austeriora ego vidi.

¶ De Theodoro/ Heraclio/ Cost. roe / Constantino et Justiniano imperatoribus. Cap. iiij.

Interfecto Mauritio

Quare psarum rex isur rexit cōtra romanum impiuꝫ

imperatore:ꝛ oī sua pgenie extincta mādato Phoce ipe Phocas de volūtate exercit⁹ ppria temeritate Romanū inuasit impiū:anno dñi.dcv.ꝛ a creatione mūdi ḡter mill°.dlxviij.vt refert Higisbertus. Bz sm̄ aliā opinionē a creatiōe mūdi ḡn ḡes mill°.dccciij. Qui impiū tenuit annis viij. Cuius anno prio Gregoriꝰ magn⁹ obijt de q̄.S. Hic aūt. Phocas vt factꝰ est impator:Leōtiā vxorē suā coronauit augustā. Cognita aūt morte Mauritij:grassanť p Romanoꝝ puincias.hinc perse:ꝛ inde Hūni. Causa ḡre rex Persaꝝ insurrexit ꝛ Romanū impiū fuit ista sm̄ Joā. de col. in historiis suis. Impante Mauritio Persaꝝ ppli seditione facta ꝛ regē suū ipm̄ ceperūt:ꝛ oculis p̄uatis carceri manciparūt. Hui⁹ regis filij Cosdroe dictus/furore ppli sui declinans/ ad Mauritium confugit impatorem:a quo benignissime est receptus:ꝛ eus paterna affectione tractauit. Insuper aliquo transacto tēpore/filiam suā vnicā noie Mariā illi dedit vxorem. deinde Romanis viribus fretꝰ:vt a quo fuerat expulsus:regnū recuperaret:potēter intrauit. Victisq; Persis regnū sibi iure debitum recepit:et annis.xxxvij.regnauit. Hic ad suggestionem vxoris baptismū suscepit. Fuitq; Romanis amicissimus q̄diu Mauritiꝰ impator vixit. Sed poq̄ pcepit Cosdroe rex Persarū socerū suū Mauritiū a Phoca pditorie occisum:abominatus est Romanoꝝ perfidiā:q̄ tam nefariū hoiem adhuc dñi sui cede cruētatum sup se regnare passi fuissent:quasi occulte societatis reos et illius sceleris conscios. Unde fines Romani imperij violēter ingressus est in res eorū deseuiēs:soceri necē vxore stimulante vlcisci desiderans. Subactis autez multis nationbus Romanis subiectis:nouissime illis bello victis/Syriam ingressus ipam cepit ꝛ Hierosolymam:vt patebit infra.

§. I. Clotarius ꝛ Theodoricus

reges Francie inter se prelio colliduntur:in quo plusq̄ .cxx. milia occisa referuntur. Theodoricꝰ tandē gloria est potitus. Et vt narrat Uincen. vbi. S. ex hystoria Francorum:hic Theodoricus rex burgūdie erat pulcher ꝛ strenuus et calidus nimis:qui per consilium auie sue Brunelchildis exercitum maximū de Burgūdia cōgregās contra Clotarium patruelem suū venit. Qō ille audiens cōmoto Francorū exercitū cōtra eū festine accessit. Conuenientesq; simul in pago Senonico sup fluuiū Aruēnaz bella cōmiserunt adinuicē. Tantaq; cedes ibi fuit de vtroq; exercitu:vt ipse alueo cadueribus hoīm repleto/aqua ipsa penitus currere non valeret pre multitudine sanguinis effusi. Ibi igiť in ipso certamine visus fuit ancelus dñi euaginato gladio sup ipsum

pplm

Uincit Clotarius.

ppłm. Clotarius aũt rex Iesum videns exercitũ suum: in fugam delapsus/secus fluuiũ Sequanã Meldunũ castrũ ingressus: exinde Parisios venit. Theodozicus autez religionem deuastans illã reuersus est cum spoliis multis. Brunechildis vero sepius peiora consilia nepoti suo Theodozico subministrabat dicens. Cur negligis ⁊ nõ requiris thesauros patris tui/ac regnũ eius de manu Theodoberti: quum certissime scias eũ nõ esse fratrẽ tuũ: q; filius est meretricis cõcubine patris tui: ⁊ in adulterio fuit natus. Quuz audisset hec Theodozicus rex acerbis vt erat moribus: exercitu plurimũ mouit cõtra Theodobertũ fratrẽ suũ germanũ: ⁊ ad Culpiacũ castrũ cõuenerũt. Illis igiẽ inter se confligentibus: Theodobert' Iesum cernẽs exercitũ in fugam conuersus est: ⁊ Coloniã ingressus est ciuitatẽ. Theodozicus autez totam terram Ribuaricensem succendit atq; vastauit. ppłs aũt illius regionis ei' ditionibus se subdũt dicẽtes. Pax nobis pijssime rex. Jam em̃ tibi subditi sum'. noli nos amplius opprimere. At ille ait. Aut adducite mihi viuũ Theodobertũ: aut caput ei' amputãtes mihi afferte: si vultis vt vobis parcã. Illi aũt id vidẽtes ipsam ciuitatem ingressi: ei alia p alijs mẽtiẽtes dixerũt. Sic mãdat frater tu'. Redde thesaurum patris tui quẽ apud te retines. Et post hec cum exercitu reuertẽ. Quibꝰ hoc mentientes dicerẽt: ille cum eis in palatiũ thesauri sui est ingressus: vbi eum vnus euaginato gladio a tergo in cerucẽ pcussit: ⁊ caput eius amputauit. Sustulerũtq; illud p murũ ciuitatis Colonie. Theodozicus aũt hoc vidẽs ipsam ciuitatẽ cõprehẽdit cũ thesauris multis. Quumq; sacramẽta ab ipsis Francoz sublimibus suscepisset in basilica sancti Gereonis martyzis: visum ei q; per cussus fuisset in latere dolose. At ille ait. Obseruate ostia. Nescio q̃s de his piuratis Ribuarijs me percussit. Quumq; renoluissent vestimẽta ei': nihil aliud repererũt nisi signuz paruulũ purpureũ. Inde reuersus est Theodozicus rex cuz spolijs multis: ⁊ cum filia Theodoberti fratris sui: simulq; cũ duobus paruulis filijs: quos Metẽsem ciuitatem aduẽniens interfecit: vbi ⁊ Brunechildis regina tũcerat. Uidẽs aũt Theodozic' rex filiã Theodoberti neptẽ suam q eẽt pulchra: voluit eã sibi copulare ad coniugiũ. Cui Brunechildis ait. Qñ accipe poteris filiã fratris tui? At ille ait. Nunq̃d non tu dixisti mihi q nõ esset frater me'? Cur inimica dei/⁊ inuentrix malorũ/⁊ authoz mortis: cur induxisti super me hoc pctm̃ vt fratrẽ ⁊ parẽtes interficerẽ? Et euaginato cultro voluit eã trãfuerberare: illa vero a circũdantibus erepta euasit. Post hec odio nimio interfectrix potionẽ venenatam p man' ministroz ei direxit. Qui nescies hũc doluz veneni ebibit illud: ac deinde deficiẽs iniquũ efflauit spm̃. Illo quoq; mortuo paruulos filios ei' p̃fata regina nequiter iugulauit: sz ⁊ minozem filiũ eius in albis elisso cerebro ad petrã interfecit. His regibus mortuis Burgundiones et Austrasij cũ Francis pace facta: Clotariũ filium Chilperici regẽ in totis tribus regnis in monarchã sup se stabilierũt. Rex igiẽ Clotarius cõmoto exercitu in Burgũdiã veniens finxit dolose quasi vellet Brunelchildẽ ad cõiugiũ copulare. Et data fide venire illa accelerat ornata cultu regali. Quiquum illam vidisset: ait. Inimica dei/cur tanta mala perpetrare voluisti: vt tam nobilem regum sobolẽ maleficijs tuis interimere nõ formidares: tantũq; nefas agere non dubitasti. Tunc adunato agmine Francoz̃ ⁊ Burgundionum: cunctus ppłs clamabat voce magna Brunechildẽ dignam esse morte turpissima. Tunc iubente Clotario rege in camelum leuata/⁊ per totum exercitum deducta est: ac deinde equoz pedibus indomitoz alligata/dissipatis mẽbris obijt ad postremum igni combusta sepulchzo caruit. Rex vero pace p circumitum facta reuersus est. Hec Brunechildis cum filio Childeberto regnum gubernans: vt ait Sigisbertus ppter insolentiam morum adeo intolerabilis erat Francis: vt merito crederetur Sibyllam vaticinatam de ea fuisse. Ueniet ait pruina de partibus Hispanie: ante cuius conspectuz gentes vel gentiũ reges peribũt. Ipsa vero calcibus equorum disrupta peribit. Que quamuis esset ita insolens: ecclesias dei honorabat. Plura etiam sanctorum cenobia fundauit: ⁊ beneficia mirandi operis construxit: vt miraculo fuerit tãta ab ea fieri potuisse. Sed ⁊ Desiderius Uiennensis epꝰ cõ filio Brunechildis huius a Theodozico rege lapidibus obzutus martyzizatur. Et sanctus Columbanus abbas a Theodozico rege prefato instinctu Brunechildis auie sue expellitur de Francia.

Theodeberto capum putak.

Rex Theodozicus veneno interficitur.

Brunechildis a Clotario turpissime necak.

Desiterius vicẽnẽsis ⁊ Colũbanꝰ martyzes.

§.II. De Heraclio imperatoze.

Quum Phocas imperatoz. vt refert Uincen. spe. histo. lib. xxiij. c. j. post Hugo. in suos crudeliter deseuiret: is quoq; Heraclij Aphzice patritij iussu perẽptus est. qui post ei' necẽ rẽpublicã sibi vẽdicauit. Heracli' ergo Romano potitus imperio est. Hic inuenit rẽpublicã valde dissolutam ⁊ attritam. Siquidẽ Europã Auares vastauerunt: ⁊ perse Asiam. Supstit aũt imperiũ Heraclij anno oct̃i. dcxij. Ab initio aũt mundi quater mil'o. dixx. vt ait Sigisbert'. sm̃ aliam computationẽ ab initio mundi q̃nquies mil'o. dccc. Hic Heraclius sm̃ Joan. de col'. impauit annis. xxx. corpore vtiq; decoz: armis strenuus: lingua erudit'. Et cui reb' bellicis deditus/⁊ mente ferocissimus esset: tamẽ fide catholicus p certo tpe: ⁊ erga seruos dei benenolus ⁊ deuotus. sed demũ in heresim incidit vt dicẽ infra. Huius imperij anno primo virtus ⁊ nomen sancti Joannis baptiste miraculis declarat apud vrbem Gallie Mauriennam de reliquijs eius mirabiliter illustratã hoc mõ. In ea mulier q̃dã sancto Joã. bap. nimis deuota/experebat a deo sibi donari aliquid de reliquijs Joan. baptiste/⁊ in hac orandi instantia per triẽniũ pseuerauit. Et quũ alter quiuis in tãta expectatione desperare posset: in hmõi ipsa spem ponẽs in loco/iurauit se non comesturã donec qõ petebat acciperet: ⁊ sic per. vij. dies ieiunans/septima tandem die desup altare ecclesie vbi erat ipsa pollicem miri candozis apparere videns: leta donum dei accepit. Ad quem adorandum tres eñi veniẽtes quum de hoc sancto pignore partem elicere vellẽt: tres sanguinis guttas ex eo stillare in linteo suppositio stupuerunt: ⁊ singuli singulas se meruisse letati sunt. ¶ Anno Heraclij quinto Palestina a Persis capitur: ⁊ sancta ciuitas in ea vsq; ad. xx. milia virorum perimuntur. Zacharias pfiarcha captiuatur. Crux sancta a Cosdroe rege Persarum asportatur. vt ait Sigisbertus. Ipse etiam vt ait Hugo: cepit Damascum ⁊ deuestauit Hierosolymã. ⁊ venerabilia loca que erant in ea conflagrauit: ⁊ populorum copias captiuauit vna cum patriarcha suo Zacharia. ⁊ preciosum crucis christi lignum quod Helena sancta Constantini mater ibi dimiserat: asportauit secuz in Persidam. Sepulchrum vero domini nunquam intrare aut violare diuina virtute permissus est. At quem misit Heraclius rogans magnis precibus vt ab illo loco discederet vsq; quo tributa definiret. Qõ ille facere noluit: sed ineffica ces ad Heraclium legatos remisit. Anno itaq; Heraclij. vj. occupauit Cosdroe totam Egyptum ⁊ Alexadriam ⁊ Lybiam atq; Carthaginem. Quod vt audiuit Heraclius: assumpsit filium suum Constantinum: ⁊ regio diademate redimirum appellauit augustum. Collecto autem armigerorum exercitu anno imperij sui decimo/ mense Aprilis/feria secunda pasche aduersus Cosdroen mouit bellum: ferens secuz sancte genitricis dei iconam que apud Byzantium est non hominis manu: sed sicut fertur diuino miraculo pictam. Et profiscens dimisit in vrbe Constantinũ filium suum cum Sergio venerabili patriarcha/⁊ Bonoso patritio sagaci viro et strenuo. Et arripiens iter per Syziam venit vsq; ad Bazotẽ ciuitatem. Quod vt comperit Cosdroes fuga vsus ante euz igne cõbussit oia fata per q̃ fugiebat. Heraclius autem deuastabat ciuitates ⁊ regiones per quas ambulabat. Tũc ordinauit Cosdroes duos p̃tozes: Sarabagã ⁊ Barbarã q̃ cũ Heraclio decertarẽt. Qõ audiẽs Heraclius militũ alis aduersus eos destinatis: ipse cum reliquo exercitu transmeauit Euphzatem: ⁊ ptransiuit Taurũ montem: peruenitq; ad omnem Saron: ⁊ obtinuit pontem cũ propugnaculis que in ipso erant. Peruenit etiam Barbaras ad eundem pontẽ: ⁊ ante eũ castrametatus est. Tunc excurrentes multi Romanorum per pontem inordinate Persis intulere cõflictũ. Qõ vidẽs Barbaras pcul a se insidijs collocatis oñdit se Romanis quasi fugiẽtẽ: ac sic multos eoz abstraxit ad insequutionẽ sui p̃ter votũ impatozis. Et subito a fuga reuersus cõtra insequẽtes impetũ cõcitauit: ⁊ multos eoz protinus pstrauit vindictã inobediẽtie sue perpessos. Multitudo denicq; barbarorũ p fluminis ripam diffusa Romanos sup pontem cum impatoze stantes acriter sagittabãt. Impator autez cũ paucis viriliter resistebat. vñ ⁊ multas in hoc plio plagas licet nulla periculosam accepit. Tũc quidã vir Persa giganteus impatorem medio pontis aggredit. Impator autem hunc lãcea trãssossum in amnis fluenta piecit. Quo ruente territi barbari in fugã sunt versi. Post quos Cosdroes misit aduersus eum alium p̃tozẽ noie Sayr: quẽ per intercessionẽ sctẽ Marie superauit. Brãdo q̃ppe vehemẽs sup eius exercitum descendit: ⁊ multos ex eis extinxit. Acies aũt christianorũ ab illa tẽpestate trãq̃lla manebat. Post hec Cosdroes acerbatis militibus pretozem sup illas Razacẽ cõtra Heraclium destinauit: quẽ ⁊ duriter cõtra Heraclium dimicantẽ dei genitricis auxilio superauit Heraclius: illũ occidens ⁊ maximam partem exercitus. Circa idẽ tẽpus in Italia Longobardorũ rex. xv. fuit Adoloaldus filius Agilulfi. Et cum eo regnauit mater sua Teudelinda annis. x.

Urbs Maurienna.

Inuente sunt reliquie sancti Joannis baptiste. Cosdroes q̃t Cosdroes vastata Palle stinado minice crucis lignuz asportat.

Heraclij ipe ratozis de Persis victorie.

§.III. Hic Cosdroes in tãtam

prozumpere ꝓteruiã ausus est: vt ab incolis vicinarũ gentiũ quos nefando suo subiugarat imperio: coli se iuberet vroeũ: et vocari regẽ regũ ⁊ dñm oñantiuz. Fecit quoq; sibi turrim argenteã: inqua inter lucentib⁹ gẽmis thronũ extruxit aureũ. Ibiq; solis quadrigaz ⁊ lune ⁊ stellarum imaginẽ collocauerat. ac ꝑ subtiles ⁊ occultos meat⁹ aquã aspergebat: vt quasi deus pluuiã desup videret infundere. Quum autẽ Syriã ⁊ Palestinã subiugasset: ⁊ eccl'ias xpi subuersis eriã ligni crucis saluatoris ytẽ quã ibi sctã Helena reliquerat asportasset: cõtra Heraclium pgẽs filius Cosdroe iurta Danubium sedit cum exercitu suo. Eandẽ adspirãte dei clemẽtia placuit vtriq; ꝓncipi vt ipsi singuli in medio fluminis ponte cõfligerent: ⁊ cui sors victoriam ferret ipse sine dãno vtriusq; exercitus imperaret. Quid plura? Pulsatus dominus ꝑcibus xpianoꝝ fideli suo Heraclio cõcessit de hoste triumphuz: tãtaq; mẽtis mutatio Cosdroe inuasit exercitũ vt spõte cuz oi familia ⁊ ple Heraclio se subderẽt tã ptãte q̃ fide. Ipse xpianissimus ꝓceps cum suo trĩ exercitu regna q̃ Cosdroes inuaserat circumquaq; perlustrans ad sedẽ ipsius puenit: sedentẽq; in trono aureo reperit. Qui quum tremefactus Heraclii salutaret: ille rñdit. Pro eo q̃ lignus sancte crucis Huis indignus honorifice tractasti. si credere volueris dño Jesu christo: ⁊ illius te seruum esse confessus fueris: regnum tibi Persarum tantum cuz patrimonio tuo ⁊ vita acceptis a te pacis obsidibus dabo: quod si nolueris mox gladio meo interibis. Quuz autẽ ille nequaq; aquiesceret extracto gladio caput eius amputauit. Suscepit igitur lignum crucis sancte: ⁊ omnes populi gaudentes cum hymnis: ⁊ cereis ⁊ canticis alij obuiam pergunt: alij subsequũtur. Quũq; impator de mõte oliueti descẽdes per portã qua dñs intrauerat qñ ad passionem veneratcum equo regio ⁊ ornamentis imperialibus intrare vellet: repente lapides portedescendentes clauserunt seinuicem et factus est paries vnus. Et quuz mirarentur attoniti et nimio meroze constrictur respicientes in altum viderunt signum crucis in celo flãmeo fulgoze splendescere. Angel⁹ quoq; domini accipiens illud manibus stetit supra portã ⁊ ait. Quando rex celo⁹ passionis sacramẽta cõpletur? venit ⁊ ꝑ hunc aditus introiuit: nõ se purpuratum nec diademate renitentez exhibuit. vel equi potentis vehiculuz requisiuit: sz humilis asselli terga insidens cultoribus suis humilitatis exẽplum reliquit. His dictis angelus cõfestim in celuz rediit. Tunc imperator gaudens visitatu angelico: depositis imperij insignibus discalciatus ꝓtinus zona linea ꝑcinctus crucẽ dñi manu suscipiens perfusus facie lachrymis oculos ad celuz erigens properabat ad mõtẽ. Illo quoq; humiliter ꝓpinquante duritia lapidum celeste sensit imperium: statimq; porta se subtrigens liberum introitum⁹ patefecit ingressuz. Odor quoq; suauissimus q̃ volitante diuinitus aura de Persarum prouincia ꝑ lõga terraruz spatia Hierosolimis fuerat illapsus: eodẽ momẽto quo de fano Cosdroe sctã crux fuerat Heraclio baiulãte egressa: tunc rediit: ꝑ pectora se gratanter infudit. Igit̃ populo dei laudante potentiã: gloriosus quoq; augustus erumpẽs in laudes ait: O crux splẽdidior astris ⁊c. Hec quũ dixisset: preciosum lignuz illud in loco suo restituit. Eo tẽpore terremotus magnus factus est de mẽse Auguste: ⁊ sequuta est clades in pplo pcussio scz scabierum ita vt nullus posset agnoscere mortem suum.

Cosdroes ab Heraclio necat.

Crucis dñice lignum Hierosolymã refertur.

§. IIII. Anno Heraclii imperatoris. xvj. inter Romanos ⁊ saracenos bellũ exortuz est hac de causa.

Nã quum q̃dam spado Heraclij imperatoris more solito togas militibus distribueret: ⁊ inter alios etiam Saracenis imperatoris stipẽdijs militantes ad accipiendas togas venirẽt: ⁊ spado illos Saracenos importune petentes aspiceret: indignans dixit. Vix sufficit imperator militibus dare togas: quãtomagis canib⁹ istis? Qõ illi audiẽtes pudore ⁊ dolore cõmoti a curia recedentes ad suos redierunt: vbi tota Saraceno⁹ gentẽ cõtra Romanum impium cõmouerunt. Qui oẽm multitudinem cõgregantes Romanorum regiones depopulari ceperunt. Quib⁹ occurrentes Heraclij duces bello victos fugarunt. Heraclius autem impator post tot ⁊ tãtas victorias ⁊ imẽsos triumphos ds diuina gra obtinuerat ei fauente ita Lyzo Alexandrino epo seductus a catholica fide aberrauerit. sm Vincen. spe. hist. ⁊ Joã. de col. ⁊ Martinũ in chron. Lapsusq; est in heresim Monothelitaꝝ: q̃ trĩ vnã naturã in christo prinaciter asseuerãt. Insup quũ esset lr̃is sufficiẽtissime instruct⁹ astrologus efficiẽtaq; diuinationibus ⁊ astroꝝ signis cepit vacare ⁊ agnoscens syderũ signis Romanorum imperiuz a populo circunciso esse vastandũ: existimans hos ꝑculdubio Judeos fore: vbiq; ꝑ totum impium mãdauit Judeos qui nollent cõuerti debere interfici. Insup per nuncios regem Francoꝝ Dagobertũ rogauit vt oẽs in suo regno Judeos fieri christianos iuberet: nolentes autem morte damnaret. Quibus Dagobertus obediuit. Quare multi eo tempore ex Judeis cõuersi sunt ad fidẽ: ⁊ multi occisi: qui scilicet nolue runt conuerti. Sed Heraclius in sua astrologia decept⁹ est sm Jo. de col. ⁊ Martin. in chron. qz nõ ad Judeos: sz ad Arabes ⁊ Saracenos: qui ex mandato illius abominabilis prophete Machomethi cucunsionẽ accipiunt: se extendit: sicut statim rei ꝓbauit euẽtus. Nã vt docẽt veterũ hist'ie ⁊ ipsuz habẽt oriẽtaliũ traditiones: Haumar filius Cathap a predicto seductore Machometho tertius erroris ⁊ regni successor: cũ infinitis Arabũ copijs Syriã ingressus: primo egregiã Philistinoꝝ vrbẽ Gazam obsessam violenter occupauit. Postmodum Damascenoꝝ fines cũ suis legionibus ⁊ infinita multitudine quã secum trahebat ingressus Damascũ ciuitatem populosissimã violenter effractam expugnauit. Hec quũ Heraclio imperatori q̃ tunc in Sicilia erat nuntiata fuissent: sciz q̃ Arabes in tantã elati superbiaz de sua multitudine presumẽtes Romanorũ fines inuaderent ⁊ prouincias sibi vendicare nõ vererẽtur: ⁊ videns q̃ vires ei nõ supperetent ad occurrendum tante multitudini: maluit sospes redire q̃ viribus imparibus bellorum dubijs casibus se ꝓmittere. Sic ergo discedente qui afflictis subditis tenebatur patrocinij prestare: Arabũ inualuit violẽtia: ita vt subito ⁊ intra modicum tẽps Laodicea Syrie vsq; i Egyptum vniuersas occupauerunt ꝓuincias. Cooperabat sane ad eoꝝ ꝓpositũ q̃ paucis ante annis Cosdroes rex Persarũ de quo supra eãdẽ Syriã violẽter ingressus vrbes diripuerat: ⁊ succenderat suburbana. Ingressi igitur Arabes terram: ⁊ habitatoribus inuentes vacuam maiorem sibi inuenerũt capiendi opportunitatẽ. Sic ergo deo amabilem Hierosolymã paribꝰ calamitatibus inuolutã cõprehẽdentes pplo q̃ illic erat modico: ⁊ sibi facto tributario vt extremis conditionib⁹ deseruirẽt pepcerũt ꝓmittẽtes eis suum habere pontificẽ: ⁊ religionẽ libere seruare christianã. Dũ aũt in eadẽ ciuitate principes supra notat⁹ Haumar mozam faceret cepit diligẽter a ciuibus pcunctari ⁊ maxime a viro Sẽpronio q̃ Modesto successerat: vbinã esset loc⁹ in q̃ tẽplũ Haumar pdñi a Tito Romano ꝓncipe cũ vrbe dirutũ fuerat. Quẽ ostẽderũt ꝑ aliqua signa vetusti opis adhuc extãtia. Ubi sumptis q̃ ad hoc sufficere possent: de signatis ad impensam arti ficibus tẽplũ reedificari cepit. Quo intra modicũ tẽpus feliciter ꝓsummato q̃le hodie Hierosolymis esse dignoscit: multis possessionib⁹ dotauit. Sicq; ciuitas deo amabilis ⁊ sanctissima: pctis hoim exigentib⁹ infidelium subiecta hostiũ ditioni iugum indebite seruitutis continuis laboribus passa est conditionib⁹ alternis ꝑ annos. cccxc. vsq; quo ꝑ occidẽtales ppl'os liberata est: sed postea ab infidelibus iterũ capta ⁊ nunc possessa. Adhuc imperãte Heraclido q̃dã Mauriti⁹ chartulari⁹ ad cui⁹ suggestionem Isatius patritius abstulerat thesauros eccl'ie: partẽ mittẽs ad imperatorem: ⁊ partẽ sibi retinẽs multis sibi adherẽtib⁹. Hic iq; a Mauriti⁹ cõspirauit cõtra Isarium volens sibi regnũ Italie acquirere. Quod quũ audisset Isati⁹: cũ multo exercitu Donũ magistrũ militũ misit Romã: ad cuius primũ aduentum oẽs q̃ Mauritiũ sequebant: eo relicto Dono magistro militũ adheserunt. Timẽs igit̃ Mauriti⁹ fugit ad ecclesiam btẽ Marie ad ꝓsepe: ex ꝓuisione q̃ violẽter extract⁹ ⁊ cathenis ligatus mittebat Rauẽnã ad Isatium qui ibi erat. Sed antecq; peruenirẽt Rauennam. xij. miliario longe ab ea iussu Isatij decollatus est Mauritius: q̃ thesauros eccl'ie auferri suggesserat. Sz ⁊ Isati⁹ q̃ hoc exequut⁹ fuerat: nõ multo post diuino iudicio pcussus iterijt: vt discãt hoc exẽplo cuncti res eccl'ie auferẽtes male fortunari. Adaloaldo rege Lõgobardoꝝ a regno electo: regnũ eoꝝ accepit Ariaoldus rex eoꝝ xvj. ⁊ regnauit annis. xij. Et Syrohys rex Persarũ creatus est: q̃ filius primogenit⁹ Cosdroe fuit. Et hic ex eo q̃ pater Cosdroes coronauerat in regẽ aliũ filiũ suũ minorem: indignat⁹ adhesit Heraclio impatori ad pugnandũ contra patrẽ. Longobardoꝝ. xvij. rex fuit Rothari⁹ annis. xvj. q̃ Arriano dogmati inhesit: vnã rex iste Rotharius volebat esse in ciuitatib⁹ suis duos epos: vnũ Arrianũ ⁊ vnũ catholicũ. Hic legũ suarũ codices scribi fecit quos edictum appellauit. A quo tpe Longobardi sine lege scripta fuerant: sed ab isto ceperunt in scriptis redigi: vñ ⁊ allegatur qñq; lex Lombarda. Et post hũc regnauit sup longobardos Rodoaldus filius Rotharij annis. v. qui fuit in ordine regũ eorum. xvij. Post quem regnauit. xviij. Aritbertus annis. ix.

Saracenoꝝ seditio.

Heraclius labitur in heresim

Longobardoꝝ regũ succes sio.

De lege lõbar da.

§. V. Anno autem. xxx. imperii

sui Heraclius de hoc seculo euocatur: sepult⁹ apud Constãtinopolim. Qui ⁊ reliquit duos filios. s. Constantinum iam grãdeuum ex prima vroze sua procreatũ: ⁊ Heracloná sm ex

secunda

Arabes infestãt Romanum im perium

Heracliona & Martina relegat; imperat Cōstās.

scōs vxore noīe Martina suscepit. Successit ergo Heraclio in imperio maior natū Cōstātinus filī eius. Ex quarto mēse postq̄ ceperat impare/dolo Martine nouerce sue ac Pyrrhi patriarche veneno sibi dato extinguitur. Quo mortuo Martina cū Heracliona filio suo inuadit imperium. Ex Cōstans Cōstantini filius fauore nobiliū sumpsit imperium & captis Martina nouerca sua q̄ patrē toxicari fecerat: ac filio eius Heraclona & Martina quidem abscissa sibi lingua Heraclone vero naso amputato vtroq̄ in exiliū misit. Cepit ergo regnare Cōstans anno dñi. dcxlviij. & imperauit annis. xxvj. Hic ad suggestionē Pauli cōstātinopolitani patriarche incidit in hereſim qua auus su⁹ Heracli⁹ fuerat infectus. Insuper & ad suggestionem ipsius Pauli hereſiarche omnes catholicos & precipue domini sacerdotes qui ei in illa pfidia nō cōsentiebāt: aut carceri mācipauit: aut exilio relegauit: aut eriā verberib⁹ vsq̄ ad mortē occidit. Qō cernēs Martinus papa q̄ tūc Romanā regebat ecclesiā: sine vllo timore cōgregato cōcilio Rome. cl. eō⁹ de consensu omnium cōdēnauit vt hereticos: Paulū patriarchā Cōstantinopolitanū: & Yrū Alexandrinū epm: & Pyrrhū vt supra dictū est. Qui imperator Cōstans hereticus demū Martinum papam in exiliū Cherſonā misit: vbi & vitā finiuit beatus. ¶ Cōstāte igit imperāte q̄ & Cōstantin⁹ dict⁹ est: nepos Heraclij anno ei⁹ imperij. x. Quinnoc⁹ filī⁹ regis Britonū claruit. Huic quū mortuo patre regnū paternū iure hereditario deberet ipse hoc recipere noluit. Sed quū a pp̄lo vt reciperet vrgeret. vij. dierū indutias petijt ad deliberandum: & accepit. Intra q̄s tempus diuino spiritu succensus: accepto baculo sub peregrino habitu relictis oībus clam fugit: atq̄ quibusdaz peregrinis qui se Romam pergere asserebant: & associauit. Quos aliquod diebus sequutus in pagū qui Pontinus dicitur applicuit. In quo loco a duce Haymone hospitio receptus est. Qui vidēs iuuenē Quinnocū elegantem ac moribus exornatū: illi filium suū quē vnicū habebat instruendum tribuit: vbi manens & semper de bono in melius p̄ficiens p̄byter ordinat⁹ est. Quūq̄ in capella predicti ducis sacerdotali officio annis. vij. functus esset: laudabiliter superno amore cōpunctus Haymonē suppliciter petijt: vt data sibi licentia secretius habitaret. Quo annuente ad locum venit qui Brachi dicebatur: in quo edificata cellula alicūdiu ibi manens cepit coruscare miraculis. Tandem post longum dei famulatum in pace quieuit. Anno Constantis. xj. ignis de celo cecidit: & timor magnus super homines irruit: pestilentiaq̄ grauissima tribus mensibus estiuis grassata est. Et a multis visi sunt angeli bonus & malus circumire ciuitatem. Et quoties iussu boni angeli malus angelus venabulo quod manu ferre videbatur: ostium cuiusq̄ domus percussisset: tot eadē domo sequenti die interibant. ¶ Per idem tempus quuz corpus beati Uedasti ad Attrebates transferretur ab Huberto epo eiusdē ciuitatis p̄sentibus Lamberto Tungrensi & Audomaro Terrauanensi: aliisq̄ epis & abbatibus Audomar⁹ q̄ senio cecus erat: dñi precib⁹ sanctorū eporum & meritis sancti Uedasti illuminatus esset: egre ferens se a ciuitate liberatum: quā pro salute sua a deo missam esse gaudebat: rursus ad preces suas lumen amisit.

Martini pape exilium.

Quinnocus claruit in britannia.

Diuus Audomarus.

§. VI. Anno Constantis. xviii.

Clodoueus rex Frācorū obijt: cui Clotharius eius filius in regno successit: annisq̄. iiij. regnat in Francia. Huius maior domus Ebroinus fuit. Abhinc Francorum regibus a solita fortitudine & sciētia degenerātib⁹ regni potētia disponebat per maiores domus: regibus solo nomine regnantibus. Quibus moris erat principari quidem secundum genus: & domi morari: vbi delicijs vacabāt corporalibus. Sed in Kalendis Maij fotis ad salutandum populuz procedebāt quo die obsequia & dona accipere & rependere solebant: & sic secū vsq̄ ad alium Maium permanere. Predicti autem Clotharij Francorum regis mater fuit Bathildis regina. Hec de transmarinis partibus deprędata redēpta est a venerabili viro Herchanoaldo: qui tunc maior domus palatiuz gubernabat. Erat autem hec mulier decora aspectu: vultu hilaris grauis incessu: pudica: sobria: prudens: humilis & gratiosa adeoq̄ placuit dicto principi qui ipsam redemerat & omnibus de familia eius: vt mortua vxore sua eam voluerit ducere in vxorem. Que quum vocaretur ad cubiculum principis se abscondit in angulo domus. Ea igitur non inuenta: princeps aliam duxit vxorem. Postea vero deo volente facta est vxor Clodouei regis filij Dagoberti: & merito / erat enī & ipsa de sanguine regio. Hec regina venerabilis primo pestem simoniacam a Francia extirpauit: & impias exactiones cessare fecit: que adeo grauabant populum / vt multi potius mori quam viuere optarent. Hec religiosa femina multa monasteria in Francia construxit. Faciebat preterea multa bona ecclesijs: sed & pauperibus necessaria ministrabat p manus Benesij abbatis viri sanctissimi: quez sibi mulier p̄u dentissima in hoc opus assumpserat. Hic postea factus est episcop⁹ Lugduni. Et ipsa (mortuo viro) desideratū meruit implere propositum. Nam statim illo sepulto ad monasteriū Chala: q̄ ipsa construxerat in pago Parisiēsi se transtulit: ibiq̄ habitum sancte religionis assumpsit: vbi degens in officio coquine sicut alie sorores ministrabat humiliter. Ibiq̄ plena bonis operib⁹ quieuit in pace. ¶ Interea Constans imperator qui & Constantinus dictus est: audiēs Italiā a Longobardis possideri: volens iterū suo iungere imperio: magnis aduatis copijs egressus ab vrbe regia venit Athenas: inde mare transiens fines Beneuentanorum intrauit. Cui Grimoaldus dux qui in ciuitate illa p̄cipabatur occurrens: bello exercitū imperatoris victum in fugā egit. Itaq̄ cernēs Augustus q̄ nihil cōtra Lōgobardos p̄ficere posset: Romā diuertit. Cui vsq̄ ab vrbe miliario Uitalianus papa q̄ Eugenio successerat (vt. s. dictū est) occurrit: eumq̄ ad bti Petri limina p̄duxit. Et quū in vrbe iam p. xij. dies resedisset: magna tractus cupiditate varia ornamētorum gñā ex here & marmore: quibus ciuitas Romana decorabat: in Tyberim verit: vt illa Cōstātinopolim trāsferri faceret. Inter q̄ basilicā btē Marie q̄ Pātheon p̄ius dicebat: ereis et deauratis regulis coopertā discooperuit. A Roma exinde digressus pergens in Siciliā ibi a suis i balneo occisus est. Ecce fructⁿ expoliationis & predationis ecclesiarū. Eo aurē mortuo milites assumētes Maxentium quendā q̄ & Mazezes ō⁹ ex ducib⁹ sibi imperatorē crearūt. Qui postq̄ ab omnibus exercitibus q̄ erant in Sicilia salutatus est imperator: & in verba sua iurauerunt. imperialia signa suscepit.

Bathildis Frācorū regina.

Cōstātis imperatoris sacrilegiū ꝛcedes.

§. VII. Occiso igitur Constāti

qui & Cōstātinus eriā est nūcupat⁹: Filī⁹ eius. xxiij. in orientē imperator: q̄ & Constātin⁹ dictus est: apud Cōstantinopolim suscepit imperiū. Cepit aūt imperare anno dñi. dclxx. et imperauit annis. xvij. Hinc in Siciliam nauigauit ibiq̄ veniens habito conflictu cum Maxentio: ip̄m vicit atq̄ occidit. Quo mortuo oēs q̄ in mortē patris cōiurauerant interfecit. Et hoc facto statim ad cōfirmandū imperiū Cōstātino polim rediit. Eo aūt recedēte a Sicilia: Saraceni iteruz ad insulā illius nauigātes ciuitatē Syracusanā diu obsidione vallatā ceperunt: oībusq̄ habitatoribus aut gladio occisis aut captiuitatis quicq̄d erat in ciuitate diuiciarum asportā tes secū ad naues detulerūt. Erāt enī adhuc ibi oīa illa p̄ciosa que Cōstans ab vrbe Roma abstulerat: que oīa Saraceni Alexādriā detulerūt/Cōstātin⁹ aūt imperator postq̄ oia scōm suā volūtatē Cōstantinopoli disposuisset: sapienti vsus cōsilio primo cū gēte Arabū: q̄ iā totā Syriā occupauerant: pacem fecit: deinde cū gente Bulgarorum pacē & cōcordiā firmauit. Quūq̄ iā oīa in toto impio pacificasset: vt pote vir fide catholic⁹ atq̄ modestus: oēs qui a patre Constante vel proauo Heraclio/ob fidē catholicā expositi fuerant: renouauit. atq̄ in pristino statu restituit. Exinde oēs eccl'ias que tēporibus retroactis dirute fuerāt: restauruit. Idē Cōstātin⁹ imperator creato Agathone papa de quo supra statim imperiales lras ad papā destinauit: vt suos nūtios Constantinopolim mitteret. Quo facto: ipse imperator deo amabilis ex toto orīēte epos catholicos Cōstantinopolim conuocauit ad concilium contra Monothelitas satagens eorum hereticas opiniones subuertere. Et hec fuit sancta sexta synodus vniuersalis. cclxxxix. epoꝝ: de qua ō⁹ dis. xvj. sexta synod⁹. Hec synodus declarauit & ostendit ex sacris literis duas in christo esse naturas. s. diuinā & humanā condēnans hereticos illos q̄ asserebāt tantū in christo vnā naturā: volūtatez & operationem. Papa aūt Agathon: senio grauatus illuc ire non poterat: misit ex latere suo legatos consiliū approbans scz Joānē Portuēsem. & Joannē Regitanū: & Habundantium Panenensem epos: Theodorū & Georgiū p̄byteros. Joannē diaconū: & Cōstātinū subdiaconū. Et cū ipis religiosos dei seruos monachos in omni studio & scientia eruditos. Qui nauigio venientes ad vrbē regiā: cum maximo honore suscepti sunt a religioso principe. Igit̄ quenientes ex mandato principis in eccl'ia beati Petri augusto p̄sente & residente cū legatis apostolice sedis vna cum Georgio al's Gregorio Cōstantinopolitano epo: & Machario antiocheno episcopo: epis qui ad consilium venerant: vna cū sacerdotibus Constātinopolitane vrbis & oi clero: necnon & monachis. Primo impator adhortat⁹ est eos: vt sine tumultu & clamore vitātes philosophicas assertiones: ac pura sanctorum patrum scripta sequētes: fidei veritatem declararent. Post multas aūt vtriusq̄ ptis altercationes ventū est ad scrōs patrū codices. Et vt veritatis lumē appareret: introducti sunt scrōs

Sexta synod⁹ vniuersalis.

ac venerabilium doctorum codices: scz Joā. Chrisō. Cyrilli. Athanasij: Basilij: Gregorij: Dionysij: Hilarij: Ambrosij: Augustini ⁊ Leonis pape: qui duas naturas ⁊ voluntates ⁊ operationes in Christo esse asserunt. Postea synodica epistola pape Agathonis recitata est: q̄ patrū horrōdicta habebat inserta. In qua synodica epistola ⁊ epi occidentaliū regionuz se subscripserāt. cxx. Interrogatus igitur Macharij pfiarcha Antiochenus an eā fidē quā docet apostolica Romana sedes amplecteretur iuxta scripta pape Agathonis et sanctorum venerabiliuz patrū: fidit se scripto velle respōdere que sibi videbant. Cūc Georgij pfiarcha constātinopolitanus die illa pfessus est duas in christo naturas: voluntates: ⁊ operationes se credere ⁊ predicare sicut aplica sedes Romana tenet ⁊ pdicat. Deinde cōsiliū anathematizauit eos q̄ vnam naturā voluntatē ⁊ operationē in christo esse docebāt. Et cōmonuit Macharium cū adherentib⁹ suis vt quid sentiret exprimeret. Qui rūdit se in ea fide seu poti⁹ pfidia quā ppofuerat perduraret: ⁊ nullaten⁹ orthodoxe fidei velle acquiescere. Quo audito de mādato principis cū authoritate sacri consilij depositus est Macharius hereticꝰ de throno suo: atq; vt hereticꝰ ⁊ excōicat⁹ extra synodū cū paucis sibi adherētib⁹ est eiect⁹. Quo expulso: statim in medio consilij tela aranearum nigerrima in medium ppli cecidit: adeo vt oēs mirarentur ⁊ dicerēt q̄ sordes heresum expulse sunt. ⁊ ita deo auxiliante due ecclesie in vera fidei assertione vnite sunt Grecorum ⁊ Latinorū sub hoc pyssimo principe. Macharij aūt iussu principis cū fautorib⁹ ei in exiliū Romā deiecti sunt. Soluto igitur cōsilio tantā gram oīpotēs de⁹ dedit legatis aplice sedis in conspectu Grecorū pploquij: vt in regia vrbe Joānes cardinalis portuēsis eps in die sancto pasche missam in ecclesia sctē Sophie coā principe ⁊ patriarchis ⁊ toto pplo latine cātaret: ⁊ vnanimiter laudes pyssimi principis latinis vocibus acclamarēt. ¶ Sub isto Agathone papa luna eclipsim passa est mense Junij. die. xvij. Quā eclipsim sequuta est in vrbe Roma mortalitas grauissima: qualis nulla maior Rome memoratur: adeo vt patres cū filijs ⁊ sororib⁹ simul efferrētur. Hec em̄ prio intra ipsas vrbē grassata est: postea per suburbana: castra se diffundēs magnū pplm absumpsit. Sub q̄ etiam ⁊ ipse pius pastor defunctus est. ¶ Cepore hui⁹ Cōstātini Longobardorum rex xx. fuit Būdibertus q̄ regnauit anno vno mēsib⁹ trib⁹. Hic cū fratre suo Bertario q̄ Mediolanū tenebat contendens: Grimoaldū Beneuētanoꝝ ducem cū exercitu suo acciuit: a quo paulo post interfectus est: ⁊ Bertari⁹ in Pannoniā fugit. Grimoaldus vero regnum occupauit Longobardorum xxx. regnās annis. ix. Qui Beneuenti moritur obvenenum. Post quem regnauit. xvij. Garintholdus filius eius mensibus tribus. Post regnauit. xvij. Pertharitus solus annis x. ¶ Imperante Constantino prefato Balinic⁹ architectus ab Heliopoli Syrie ad romanos confugit. Hic Balinicus vt ferunt: ignem marinū inuenit: quo vsi romani exercitus q̄ cū Saracenis tūc bellū gerebāt: saracenorū naues pbusserunt: ⁊ ita multis occisis captis atq; submersis victoria potiti sunt: nihilominus prudens princeps cum eis. in. xxx. annos pacē firmauit: eo pacto vt saraceni imperatori tria milia librarū auri annuatim soluāt. Insup q̄nquaginta captiuos nobiles redderent: ⁊ eq̄s nobiles quinq̄ginta singulis annis in tributū darēt. Necessitas aūt cōponēdi pacē cū illis post tāta victoriā hec fuit. Nā gens Bulgarorū eo tpe a Scythia egressa/ duce Bathaia. Erachias depopulabatur. Quib⁹ imp̄tonse Cōstantini exercit⁹ occurrēs turpiter victus atq; fugatus est. Post quā victoriā adeo eoꝝ inualuit incursus vt imperator coactus sit illis pace firmata annua pacta psoluere. Ex illo tpe cepit regnū Bulgarorū: quoꝝ primus fuit Bethalas. Huic vt scribit Uincē. vbi. s. annotant xx. annū. Post hunc regnauit Berbellis: cui adscribunt anni. xxvj. Cardamus. xxix. Chunn⁹ ann. xij. In q̄ finit huius regni narratio. Hi fuerūt primo infideles: ⁊ in pcessu tpis cōuersi sunt ad fidē. Et cōstātin⁹ prefatus mortuus est. cui successit Justinianus. xxij. in oriente imperator.

heresis Bono thelitarū exortaq; per cōsiliū.

magna pestilētia Rome.

Rex lō gobardorum.

Qui pōmus in uenit ignem marinū

Bulgaria scythia:

Initiū regni bulgariorum

Justinianus se cūdus.

Gōsiliū Cōstātinopoli congregatum.

Sergij pape in hostem pietas.

redit ad longobardorum hystoriā.

Capit iustinianus imperator a Leontio.

§. VIII. Defuncto itaq; Cōstantino orthodoxo augusto: filius eius Justinianus scōs imperiū sumpsit: anno dñi. dclxxvj. Mūdi vero quater millesimo. dcxlix. Sed ⁊m aliā ppurationē quinquies millesimo octingētesimoquinto. ⁊ impauit iste annis. x. Erat aūt etatis annoꝝ. xvij. quū imperare cepisset. Et iuuenili impetu audax: pacē quā pr̄ ei⁹ Cōstātin⁹ fecerat cū Abimelech Arabū principe in detrimentū ⁊ dānū reipublice soluit. Insup ⁊ pacē cū Bulgaris turbans: ola q̄ a pr̄e suo viro vtiq; strenuo ordinata fuerāt ad pacē dissoluit. Quare non modicū suū pturbauit imperiū. Nā barbare nationes ceperūt vndiq; Romanas infestare prouincias: ꝫ q̄s impator pgregatis copijs viriliter satis occurebat obus: ⁊ stratas iniurias arrociter vindicabat. Primo igit̄ gentem Sclauorum magis sibi vicinā: q̄ eius imperio se rebellauerat: multis pliis victā domuit. Sed quū inde cū victoria reuerteret: Bulgari in itinere illi insidias tēdūt: atq; in loco ad hoc idoneo exercitū ei⁹ subito vndiq; aggredientes cōcludūt. Quiq; arcubus ⁊ spiculis vndiq; illos ex alto appeterēt: nec imperatoris exercit⁹ ad illos valeret accedere: multi interficiebāt. Ipse aūt consilio principū q̄ illū in ista expeditione sequuti fuerant vsus: fortissimorū suorū circundatus cuneo: quum aliter euadēdi nulla daret occasio: eruptione facta in medū hostiū se pricies: ac ferro viā sibi ⁊ suis aperies: q̄uis graui vulnere ictus multisq; suorū amissis tñ euasit. Rediens igitur Cōstātinopolim Stephanum quēdā Persam genere virū vtiq; pessimū ⁊ crudelē suū sacellariū cōstituit: cuius cōsilio pene cūcta gerebat cuius prauo vsus cōsilio: ⁊ insania crudelitatis accēsus sibi subditos intolerabiliter affligebat. Anno autem. ix. imperij sui Justinianus iste malorum deprauat⁹ pōsilio sextā sanctā synodū: quā prius p lras suas pape pmiserat illibatā seruatā: infringere nisus est. Quam ob cām apud regiā vrbē mādauit congregari pōsilium: in quo hereticorū fautores errores suos iterū asserentes publicauerunt. In quo etiā legati apostolice sedis q̄s Sergius papa illuc miserat decepti decreto illorū subscripserūt. Igitur scripta fidei perfide in dicto cōsilio a tribus patriarchis: scz Constātinopolitano Antiocheno ⁊ Alexandrino q̄ illuc venerāt: atq; imperiali manu confirmata Sergio pape destinarunt: vt ipse tanq̄ oīm caput fideliū pastor sua authoritate cōfirmaret. Sed ipse solertissim⁹ pontifex postq̄ vidit in scriptura catholica temeratā fidē: nullaten⁹ acquieuit: nec scripturam pandere in clero vllo modo passus est: sed ipsas tanq̄ inualidā respuit ⁊ abiecit: eligens poti⁹ mori quā talibus errorib⁹ assentire. Ob quū impator cōperit: magno furore succēsus in cōtumeliā summi pontificis Sergium magistrianū Romam direxerit: mandans vt Joā. Portuēsem eps ⁊ Bonifaciū apostolice sedis cōsiliarios Constantinopolim deduceret. Nec multo post spatariū zachariam cum mandatis ad vrbē Romā direxit: vt Sergiū summū pontificem deo amabilem in vrbe regiā deportaret. Quumq; sceleris minister Romā aduenisset: exercitus/clerus/populusq; Romanus subito cōtra eū mot⁹ est: eligentes pri⁹ mori quam eorum pōtifex in vrbe regiā deportaret. Tanta itaq; cōmotio ⁊ seditio illa die in vrbe facta est: vt protospatarius zacharias territ⁹ ac timens ne a turba occideret: in ipm beati pōtificis cubiculū aufugeret tremebundus: cū lachrymis deprecans vt pōtifex sui misereret. Quē pius pōtifex cōfortauit dicēs. Ne timeas fili: q̄ p hoc nihil mali patieris. Itaq; egressus foras clamātiū in montē zacharie potentium aim suo respōso leniuit. Sed ⁊ dict⁹ Justinianus qui hec oīa cō mouerat: nō impunit⁹ euasit. Nam Leo siue Leontius patritius vir potēs ⁊ magn⁹ multis sibi adherentibus contra imperatorē cōspirauit Justinianū. Cui⁹ etiā cōspirationi fauebat patriarcha Cōstantinopolitan⁹ Galinic⁹ nomine. Eo tpe quū Pertaris qui ⁊ Pertharit⁹ regnasset in Longobardis annis. viij. cōsortē regni fecit filiū suū Cunipertū noīe. Regnauitq; cū illo annis. x. Qui fuit. xxiij. rex. Prius aūt ipse Justinian⁹ q̄ exilio traderetur recepta Aphrica quam Egyptij occupauerant: cū illis pacē firmauit. Longobardorum rex. xxv. fuit Limpert⁹ q̄ ⁊ Linthyperthus Cuniperti filius puer. Cui pr̄ Ansprādum tutorem dederat: ⁊ regnauit mēsibus. viij. Laimpert⁹ Guidoperi filij (al's Regūbertus vel Regimbert⁹) Ansprādum superat: ⁊ Longobardorum regnū inuadit: ⁊ eodē anno moritur: q̄. xxvj. fuit Cōgobardorum xxvij. Aritpert⁹ Regimperti filius. xj. annis regnauit. Igit̄ captata opportunitate quum impator q̄busdā emergētibus causis absens esset. Leo seu Leonti⁹ facta in vrbe seditione ret carceres aperuit: atq; obus tā nobilib⁹ q̄ aliis inde eductis oēs sibi cōiunxit: ⁊ marie nobiles q̄s Justinian⁹ diuersis causis illic māciparat. Quo facto magno iam sibi exercitu pparato: imperatorē Justinianū aggress⁹ cepit: ⁊ captū amputatis sibi naribus turpiter satis apud Cherſonesum tpm exilio relegauit: augustalē ipse sibi accipiēs dignitatem.

§. IX. Leōtius igitur siue Leo oīm cōsensu fact⁹ impator p vsurpationē tñ. xxv. in oriente apud Cōstātinopolim strenue satis imperium gubernabat. Quiq; iā oēs suo obedirēt impio: Arabes quorum vnium deo pmittēte iā lōge lateq; diffusum erat p oriētē: cēpit Aphricam infestare ceperūt. Ob quū impator Leontius cōperit: illico cū magnis copijs direxit cōtra illos Joannē patritium. Qui quū Carthaginē applicuisset: in primo aduentu prelio. cū eis habito cōuertit in fugā. Quibus expulsis ibidē hyema uit.

mauit. Sed Arabes ad propria redeũtes maiori exercitu cõgregato denuo Aphricã repetũt: exposito in terrã exercitu multitudine freti oĩa circunquaq; deuastãt. Joannes autez patriti⁹ quũ ꝓpter hostiũ multitudinẽ suoruq; paucitatem illis non esset ausus occurrere: dimisso in Aphrica exercitu Cõstantinopolim ad imperatorẽ remeauit: ⁊ suas augeri copias petijt. Interea quũ imperator de augendo Aphricano exercitu cum Joãne patritio tractaret: exercit⁹ qui in Aphrica remãserat subito Apsimarũ quẽdã imperatorẽ creauerũt q̃ ab eis Tyberi⁹ noiat⁹ est. Qui statiz vt impator ab illis salutat⁹ est: antecꝫ nũtia de sua creatione Cõstantinopolim puenirẽt: iposito exercito in nauib⁹ ad Cõstantinopolim nauigauit: subitoq; vrbẽ ingressus Leontiũ i palatio nihil tale meditãtẽ cepit: mastoq; illi precisso i exiliũ relegauit. Quo facto volũtate oĩm imperiũ. vij. annis tenuit: quũ Leontius predict⁹ tantũ duob⁹ annis impauerit. Inter hec iustinianus adhuc in Cherssoneso exul detinebat. Quũq; inter ciues aliq̃ serio aliq̃ ioco diceret se aliq̃ adhuc imperium recuperaturũ: incole loci illi⁹ volẽtes imperatori Tyberio placere verba Justiniani sepe per nuntios significabãt. Quibus ille adhibebat aures: timẽs ne ob prĩs sui Cõstantini: q̃ nimiuz fuerat dilect⁹ a ppl'o: aliq̃ illi restitueret imperiũ: vñ inter suos deliberauit Justinianum occidere. Quumq; hoc quibusdam satellitibus iã cõmisisset: vt in Cherssonesum ꝓperãtes Justinianũ quondã imperatorẽ iugulareꝝ: quidã ex eis premio inductus Justiniano oĩa intimauit. Qõ postꝫ comperit Justinianus: valde sibi timẽs: multis promissionibus allectis custodib⁹ claz e Cherssoneso egressus ad Langanuz (al's Calanũ) turcorũ principẽ fugit. A quo honorifice valde suscept⁹ sororẽ suã ei in vxorẽ dedit. Deinde Trebellũ regẽ Bulgarie adijt: cũ quo amicitia firmata: ad recuperandum paternũ regnũ ips magnis copijs iuuare ꝓmisit. Igit Justinian⁹ magnis copijs Turcorũ ⁊ Bulgaroz auxilijs fult⁹ cũ instructo exercitu harũ nationũ Cõstãtinopolim venit. Quumq; ciuitati appropinquaret: plures ex imperij principib⁹ relicto Tyberio ei cõiuncti sunt. Vñ absq; bello ciuitate potitus Tyberium q̃ ⁊ Apsimarus dicebatur: cepit: quez cũ ipso Leontio q̃ illũ ab arce imperij eiecerat: in conspectu populi abstractos iugulari precepit. Insup ⁊ Ballimcum patriarchã q̃ illis cõtra Justinianũ fauerat excecatũ exilio relegauit. Tantãq; postea in aduersarios vltionem exercuit: vt ex ijs qui cedi supererant: quos carcer tenebat inclusos: quoties sibi a naso (quẽ sibi Leonti⁹ absciderat) efluentem rheumatis guttã detergeret: aliquẽ ex ijs q̃ cõtra eũ cõspirauerunt: iugulari preciperet. Resumsit aũt imperiũ Justinianus anno dñi. dccvj. ⁊ imperauit scõo annis. vij. Presidente aũt in põtificali cathedra Joãne. vij. Justinianus prefatus electis tyrãnis ⁊ occisis postꝫ paternũ recuperauit imperiũ ilico diuino spũ cõpunctus: duos nuntios honorabiles ad Joannem papam misit: ⁊ p illos sacrã eplam per quã prefatum coniurauit pontificem atq; exhortatus est vt cõgregato eporum catholicorum cõsilio quicquid circa orthodoxam fidem visum esset ei stabiliret: atq; diligenter perquireret tomos scriptos quos prauo consilio ductus ad ipsum cũ fide sua Romam miserat: ac pro voluntate sua corrigeret: ⁊ emendaret: ⁊ malescripta contra orthodoxaz fidem authoritate apostolica cassaret. Sed hic humana fragilitate timidus illo nequaq; emendans remisit ad principem. Eo autem Joanne pontifice non multo post defuncto: creatus est papa Constantinus. Qõ quũ audisset Justinianus: imperialem literam misit: supplicans vt dignaret psonaliter ad vrbem regiam accedere. Qui pontifex supplicationibus augusti acquiescens: cum decẽte comitatu cleri nauigio Constantinopolim properauit. Quũ aut̃ septimo miliario Constantinopolim propinquaret: occurrit ei Tyberius filius Justiniani prefati imperatoris cũ patritijs ⁊ oĩbus ciuitatis nobilib⁹: ⁊ cũ reuerentia magna eum in vrbẽ introduxerunt. Qui põtifex Romanꝰ ingressus est cum ijs insignijs quibus consueuit Rome pcedere. Justinian⁹ aũt qui tunc in ciuitate Nicea erat: audito ei⁹ aduentu immenso gaudio est repletus. Et quũ veniret ad eum papa: hoc audiens occurrit ei Nicomedie. Ubi aũt se adinuicẽ viderunt: august⁹ imperialibus ornamentis insignitus sese in terrã prostrauit ante pontificem: ⁊ pedes eius osculat⁹ est. Et eis in amplexus mutuos corruẽtibus facta est leticia magna in populo. Et oñica sequenti celebrauit solenniter missam summus pontifex Romanus: de cuius manibus imperator sacrã cõmunionẽ accepit: supplicans vt pro suis delictis oñm exoraret. Tunc imperator postulante pontifice oĩa priuilegia concessa ecclesie a principibus priorib⁹ reuocauit. Quibus oĩbus cõpletis papa reuersus est Romã: ⁊ cum magno gaudio recept⁹.

¶ Justinianus aũt augustus quuz recuperato imperio oĩa sibi ad vorũ succederent subactisq; rebellibus pacifice administraret imperiũ: attamẽ memor iniuriarũ quas a ciuibus Cherssonensi (quũ esset ibi in exilio) receperat: ⁊ indigne ferẽs q̃ tam inhumane tractat⁹ ab illis fuisset: missso copioso exercitu ciuitatẽ illã cũ ciuibus eius ⁊ adiacẽte regione mãdauit euerti. Huius aũt immanis edicti extitit exequtor quidã patriti⁹ noie Mauriti⁹. Qui ad locũ cũ exercitu veniẽs oẽs penes ciues gladio peremit: quosdã aũt exilio relegauit. Triduũ vero ciuitatis illius principẽ/cũ quadraginta alijs nobilibus ferro vinctos ad imperatorez destinauit. Alios vero septẽ ex primorib⁹ Cherssone qui forte imperatorẽ magis offenderãt in verubus ligneis applicatos igni assari fecit. Rediens vero a Cherneso imperatoris exercit⁹ naufragiũ in mari pertulit: oẽsq; fere perierũt: pauciq; ex lxxiij. milibus hoĩm euaserũt. Justinian⁹ aũt audito suoruz casu necdũ de iniurijs satisfactũ putãs si nomen illius ciuitatis supereſſet in terra: alium misit exercitũ: mãdãs vt oẽs qui in ciuitate illa resideraẽt vsq; ad innoxã eratẽ occiderẽtur. Ipsamq; ciuitatẽ igne succensam mandauit euerti. Hec quum ciues qui ibi erant presensissent: Philippicus quendam virum valde nobilem: ac imperiali aule notissimuz qui illic exulabat: constituunt sibi ducem. Qui aduenienti exercitui obuiam procedens: prece ⁊ precio ac promissionibus id egit: vt omnes vna voce illum imperatorem salutarent. Factus igitur ab exercitu Philippicus imperator: statim cum eo exercitu ad vrbẽ regiã regressus illam sine bello recepit. Et postꝫ vrbẽ intrauit: Justinianũ cum filio suo Tyberio iugulari mandauit. Quib⁹ occisis ipso cogente exercitu ornamenta imperialia suscepit: anno dñi. dccxij. qui ⁊ imperauit annis duobus. Iste etiam Justinian⁹ imperator ex eo q̃ felix quẽ Cõstãtin⁹ papa fecerat archiepiscopum Rauẽnatem: sm priorũ suorũ morẽ solitam nõ miserat cautionez ad papam: per potentiam iudicium expetens: misit imperator contra Rauennates elatos in superbiã Theodorus patriciũ cũ classe. Qui capiẽtes Felicẽ archiepiscopum arrogantem eũ in nauiuinxerunt: et excecatũ i exiliũ miserũt. Oẽsq; rebelles cõpedibus adstrictos diuitijs eorũ ablatis Cõstãtinopolim misit: q̃s capitali sniã dãnauit ꝓpter rebellionem.

Philippicus iustiniano Tyberio iugulatis: creatur imperator

¶ De Machumete ⁊ malitijs eius. Capm. v.

machomet q̃ ⁊ Mahumetes.

Inter ea tempora scilicet imperãte Heraclio: Machometus ille primogenitus sathane legẽ illam Saracenorum immo perfidiam porcinam ⁊ plus quã epicuream spargere cepit: circa annũ dñi. dcxl. Cui⁹ doctrina pestilẽs ⁊ dissemināt⁹ languor plurimas prouincias occupauit vt exhortationibus predicatiõe iusuper gladio ⁊ violentia in suũ errorẽ populos cõpelleret etiam inuitos. Nec mirũ si a tot populis lex illa perfidie plena recepta est: quũ ea doceat que plena sunt voluptatib⁹ atq; hoĩes qui cõmuniter sensualitatẽ sequuntur sunt inclinati ⁊ dediti: ⁊ paruz vel nihil vacent scientijs ⁊ philosophie saltẽ morali: nec doceri possunt vt errores sue legis ex rationibus clare perpendant: quum maledict⁹ ille Machometus spiritu diabolico quo plenus erat mandauerit in ipsa lege: vt si q̃s aliud predicaret vel diceret cõtra eam: sine audientia occidatur: ⁊ sic permanent in phidia sine predicante. Et vt dicit Joã. de col. post Vinc. in specu. hist. lib. xxiij. Fuit hic Machomet⁹ magus pessimus: ⁊ omni falacia plenus: de gñe Ysmael Qui a primeua etate quum esset marcator: cum camelis suis frequenter in egyptum pergebat ⁊ Palestinam: in quibus locis cum iudeis ⁊ christianis conuersatur vetus ⁊ nouum testamentuz in magna parte didicit ab eis. Quumq; ꝓpter diuersa mercimonia huc atq; illuc discurreret: in prouinciã Horozaniã pfectus est: vbi cũ quadã muliere ditissima familiariter contrahens: demũ suis incantationibus ⁊ prestigijs ipsam mulierẽ in vxorem accepit: credentem ipsum esse messiam quẽ Judei expectant. Qua opinione decepti multi ex Judeis ⁊ Saracenis ei adheserunt quibus nouas leges cepit fingere: aliqua ex veteri aliqua ex nouo testamento assumẽs: asserẽs suis mendacijs se prophetã esse a deo missum pro salute hoĩm: vt legẽ que Judeis ⁊ eam que christianis data esset: q̃ nimis rigida erat tẽperaret. Et vt ad instar Moysi iussionibus suis quedam viderentur attestari prodigia: conuocauit populum sibi credentem vt legem in prodigijs ⁊ signis missam eis daret. Omnibus autem congregatis: quum populum alloqueretur: columba alba que in vicino erat: ad id fallaciter edocta super humerum eius aduolans stabat: ⁊ in eius aure iuxta morem solitum grana ibi reposita accipiebat: seu hoc opere diaboli appareret quasi illi legem spiritussanctus suggerere videretur. Ordinauerat aũt (q̃d peius est) q̃ si quis ei in his maleficijs ⁊ mẽdacijs contradiceret vel reprehenderet per se vel aliũm: prodi torie occideretur. Qui etiam tale dedec⁹ in scriptura sua fa

Justiniani in imperium restituti dira in cõiuratos seuitia.

Cõstãtinus papa Constãtinopolim venit.

cere non erubuit: vt assereret datum sibi a deo renib⁹ suis quinquaginta viros in coitu potentissimos libidinis fortitudine coequare. Multa alia obscena ⁊ turpia in libro suo reposuit. Unde nulli vnq̄ viro prudenti ⁊ mediocriter docto scriptura illa miserrima placuit: ꝛ imperitissimis viris ⁊ sylvestrib⁹. Quisq̄ hic Machometus vino ⁊ vētri dedit⁹ morbum caducum incurrisset: vnde elisus cadebat in terrā: vxor eius hoc aduertēs plurimum tristabatur q̄ tali viro nupsisset. Volens ipse illam placare dolos inueniens assere bat sibi tunc angelum Gabrielem loqui: ⁊ q̄ non poterat eius splendorem sufferre: ideo cadebat in terram. Alij vero dicunt vt refert Jacobus de voragine in legendis q̄ fuit q̄dam monachus noīe Sergius: qui Machometum instruxit de lege illa ab eo conficta. Hic em̄ Sergius monachus quū in errorem incidisset Nestorij: expulsus fuit a monachis de monasterio suo ꝓpter errorem suum: qui in Arabiā venit. Uel ꝑm alios dicitur q̄ fuit quidā archidiaconus in partibus Antiochie degēs q̄ fuit Jacobita: qui scz Jacobite circūcisionem predicārt ⁊ christū hoīem tm̄ fuisse nō deum affirmant: sed iustū ⁊ sanctum ⁊ de spiritu sancto conceptū ⁊ de virgine natum. Que oīa Saraceni credūt. Sed negant ipsum passum ⁊ mortuum: dicentes: q̄ quum Judei voluerunt eum capere: ceperūt aliū loco eius sibi similem quem cruci affixerunt: christus vero ascendit ad celū. Machometus iste vtroq̄ parente orbat⁹ sub patrui sui cura pueritie annos agebat: multoq̄ tēpore cum vniuersa gēte sua Arabum idolorum cultui deseruiuit. quēadmodū in Alchozano suo testatur deum sibi dixisse. Orphanus fuisti ⁊ suscepi te. Jn errore idololatrie diu manssisti: ⁊ inde eduxi te. Pauper eras: ⁊ locupletaui te. Et q̄ vniuersa gens Arabum cum Machometo Uenerem ꝑ deo colebat: hinc est q̄ Saraceni in magna veneratione habent diē Ueneris: sicut Judei sabbatū: ⁊ christiani diē dominicū. Machometus igit̄ predicte vidue quā in vxorē duxit locupletat⁹ diuitijs: ⁊ pluribus sibi adherētibus: quū regnū Arabū sibi vsurpare quereret: videns se per violentiā hoc assequi nō posse: maxime quū a cōtribulib⁹ suis q̄ eo nobiliores erant despiceret: ꝑ phetam dei se finxit maximū: vt quos subiugare non valebat ꝑ potentiā: saltē ꝑ simulatā attraheret sanctitatē. Predicti igit̄ viri Sergij valde callidi cōsilijs adherebat: ipmq̄ absconsum tenens ab eo que hauriebat populo referens ab angelo Gabriele se habuisse testabatur. Et sic prophetā dei se simulans illius regionis obtinuit principatū: oēs suasione vel gladij timore ad se venerandū ⁊ legē suā seruandā illius patrie coegit. Et q̄ monachus erat ille Sergius constituit: ordinauit vt Saraceni monachali quasi habitu vterentur: scz cuculla sine capitio. Et ad instar monachorum multas genuflexiones fieri dictim in sua lege mādauit ab oībus: statuens vt sui orarent ad meridiem versi. Multas leges eis instituit: quas Saraceni adhuc seruant: vt de frequenti sui lotione ad similitudinē Judeorum: ⁊ ꝑcipue quū debent orare: lauantes non manus ⁊ brachia ⁊ os sed q̄ turpe est dicere etiā verēda: quasi deus velit ab homine tantū munditiā corporis: non cordis. Orantes autem vnū cōfitenᵗ deū qui nullū equalem vel simile habeat: vnde ⁊ trinitatē sanctissimā negāt: ⁊ ipsi⁹ dei prophetaꝝ eximium Machometū esse asseuerant. Jeiuniū habēt ex ipsa lege ꝑ vnū mensem integrū. Jn quo ieiunio per totū diem vsq̄ ad noctem a cibo se abstinēt ⁊ vsu vxorū. Nocte vero. i. post solis occasum vsq̄ sequētis diei crepusculū semp licet eis vti cibo ⁊ potu ⁊ vxoribus suis. Jnfirmi autē excusant⁹ a ieiunio illo. Semel autē singulis annis ad domū dei que est in Mecha: vbi dicit⁹ esse corpus Machometi: ire tenentur: et ibi adorare eam: ⁊ incōsutis vestimētis circūire: ⁊ lapides per media femora pro diabolo lapidādo iactare. Quam domū dicūt Adā cōstruxisse: ⁊ Abrahā ⁊ Ysmahelē locum orationis habuisse. Et quū ipsi Saraceni ꝓprie deberēt vocari Agareni: q̄ ab Agar ancilla Abrae ⁊ mater Ysmahelis descenderunt: tū a Sara vxore Abraam se denominārt: scilz Saracenos. Circūcisionē obseruant: quū tū Machometus vt dicit⁹ nō fuerit circūcisus: nec in Alchozano suo hoc eis precipit: aut aliquid dicit: ꝛ ad exēplum Abrae ⁊ Ysmahelis vnde descenderūt hoc faciunt: ex veteri testamento hoc trahentes. Quod in domo Machometi in Mecha nudi cōopertis tū lumbis proijciant lapides: hoc faciūt ad honorem Ueneris: hunc ritū habentes ab Judis qui idololatrie dediti venerabant⁹ ⁊ colebāt Uenerē: q̄ circūibant nudi tēplum Ueneris proijcientes lapides. Oēs carnes ꝑter porcinas ⁊ mortuina ⁊ sanguinē comedere possunt. Prohibetur autē esus porci ex causa fabulosa. Quatuor legitimas vxores eis hīe licet: ⁊ vsq̄ tertio repudiare ⁊ rursus recipere: ita tū q̄ quaternarium numerū non transcendant. Emptitias vero ⁊ captiuas quot volūt habere possunt: ⁊ eas vendere licet secūdū suam legem insanam: nisi aliquam earum impregnassent. Et de propria cognatione licet eas accipere: vt fortius inter eos vinculum amicitie teneatur. Circa possessiones vel res repetendas obseruant vt actor testibus probet: reus iuramēto se cōprobet innocentem. Cum adultera deprehensus cuz ea pariter lapidat. Cū alia aūt fornicatus. lxxx. ictibus verberat. Machomet⁹ aūt dicit sibi a domino ꝑ Gabrielē angelū reuelante cōcessum fuisse: ad vxores aliorum posse accedere: vt viri virtutis ⁊ ꝓphete ex eo genera rent. Et quū quadā vice quandā mulierē pulchraz vir suus repudiasset suscepit eā Machomet⁹ cū aliis quas habebat plures in vxores. Et quū timeret ex hoc murmur populi exciari: finxit sibi chartam de celo allatā in qua cōtinebatur vt qui repudiasset vxorē ei⁹ esset q̄ eam accepisset: qō hodie obseruant Saraceni. Fur ꝓ prima ⁊ secūda vice verberib⁹ castigat: ꝓ tertia manus ei truncat: ꝓ quarta pes ei abscinditur. A vino semper abstinere iubent. Oia que sequūtur de Machometo refert Uincen. specu. histo. lib. xxiiij. ca. xl. ⁊ sequenti. que extraxi de libro cuiusdam disputationis facte inter duos philosophos: vnū christianum ⁊ alium saracenū de lege Machometi.

Sergij monachus.

Jeiuniū saracenorum

Agareni.

Circuncisiōis obseruatio.

Saracenorū matrimonia.

§. I. De paradiso quez describit

Machometus in lege sua. Ad dei nutū resuscitabunt⁹ mortui: qui iudicabit eos in iustitia: ⁊ bonis bona retribuet: et malis mala: ⁊ faciet populum suum qui sibi obediuit: ⁊ confitentes singularitatē eius testificati sunt q̄ prophetā eius Machometus est ⁊ nuntius: ⁊ crediderunt oībus que super eum descenderunt a deo: accipiēdo videlicet legem de paradiso in quo multa bona sunt illis preparata: quū habuerit armillas de auro ⁊ electro. Eruntq̄ vestimēta eoꝝ de serico ⁊ dicēt. Gratias deo q̄ nō abstulit a nobis retributionem. Nulla oppressio vel molestia tanget eos: habebūt cerros ad alimentū fructuꝝ: ⁊ erūt in paradiso delitiarum exultātes ⁊ sibijnuicē occurrētes honorificati: discurrētq̄ ꝑ eos vasis argenti cādidi: quiq̄ bibētes delectabunt⁹. Non erit ibi luctus neq̄ meror. Habebūt mulieres venustis oculis. Habebunt cenacula ⁊ supcenacula sub quib⁹ erūt flumina. Nunq̄ ⁹ eis dei promissio deficiet. Et dicetur eis. Oculi vos dei nolite hodie timere. Tristitia em̄ non appropinquabit vobis. Jngredimini paradisum vos ⁊ vxores vestre: ⁊ estote securi. Discurretur per vos calathis ⁊ scutellis aureis: ⁊ habebitis quod anime appetunt: cōcupiscunt oculi: in secura mansiōe in hortis ⁊ fontibus. Jn primo primam mors alia non seqtur. Et fecit eos securos a tormentis inferni. Hec est gratia dei sui. Ipsa est em̄ liberatio magna. Dixit etiaz deus gloriosus ⁊ excelsus. Jn paradiso quem policitus sum timētibus me sunt flumina aquarum in quibus nihil noxium est. Sūt flumina lactis: cui⁹ sapor nunq̄ deficit. Flumina quoque vini bibentū delectatio: flumina quoq̄ mellis purissimi hūt siquidē in eo oēs fructus: ⁊ remissionem a dño. Dixit quoq̄ Gloriosus ⁊ excelsus: tūmentibus deum bene erit in vltimis. Aperient em̄ porte horti Edē: vbi pariter discūbentes preciēt sibi afferri vinū ⁊ abundātiā fructuū: ⁊ habebunt oculis speciosissimas vxores: victus eis nunq̄ deficiet: ⁊ hoc eis promittit⁹ in die iudicij. Dixit iterū deus gloriosus ⁊ excelsus in descriptione paradisi. Sunt in eo duo fontes currentes. Sunt in eo pomorum arbores ⁊ palme ⁊ mala punica. Discūbent in excelsis viridarijs sub pomis ⁊ prunis. Adducentur timentes deum in paradisum per turmas ⁊ agmina congregati. Quibus quum ostiarij ianuas aperient: dicent. Pax vobis: suauiter ingredimini ⁊ estote hic in perpetuum. Et dixit gloriosus ⁊ excelsus. Feci eos occurrere gaudijs ⁊ delectationibus: ⁊ dedi eis pro retributione paradisum: eo q̄ patientiam habuerunt. Jn quo erunt discumbentes super pulinaria: ⁊ non percutiet eos sol neq̄ frigus eos illius vmbre permabunt: ꝑ quos etiā vasis argenteis discurret ⁊ canistris silꝛ: ⁊ vasculis modicis argenteis ⁊ piridibus ministrabit eis: ⁊ faciet eos potare vase quasi cōmisti zinziberi. Fons in eo est qui claritas appellat. Non audiet ibi dolum neq̄ mendaciū. Hec est retributio dñi tui. Deus em̄ liberabit eos a cruciatu inferorū dicens illis. Comedite ⁊ bibite securi discūbentes in lectulis dispositis. Dedimus eis vxores pulcherrimas: nihilq̄ eis de suo malo imputabitur: sed vnusquisq̄ in qō appetit obtinebit. Dedim⁹ eis diuersitates pomorum: ⁊ quicquid carnis ad edendum concupiscūt. Hec est descriptio paradisi quem preparauit deus credentibus in se ⁊ in nuntio eius. Et velut aurum rutilabunt: fragrātes vt muscus ⁊ varie odoramentorum species.

§. II. De inferno in lege Macho

meti a deo maledicti. Jnfideles inquit vt refert Uincen. vbi supra qui participes faciūt deo ⁊ pares illi attribuunt: ⁊ pro

phete

phete dei scz Machometo nō credūt: nec eplam eius suscipiunt: z precepta dei aduersus ppheta eius rebelles effecti sunt: deputabuntur gehēne incendio: eruntq; in cruciatu et stridore ineffabili: z igne sine fine inextinguibili: quoz cutis quoties ardore consumīt: toties renouat ad noua supplicia. Mansio eoz pute⁹ abyssi. Pot⁹ oī felle amario. Cibus eoz de arbore q̄ appellat Azachimi: z est omni pessimo sapore deterio: erūt sub ira dei cū diabolo z angelis eius. Dixit q̄ deus gloriosus z excelsus. Qui nō credūt mirabilibus dei: z prophetis z eis q̄ veritatē predicāt: erunt in horribili cruciatu: quoz opa maligna nullo eis auxiliāte supcoz capita redundabunt: morient nec tñ a cruciatu liberabuntur. Et dixit. Arbor Azachimi data est pro delectatione impijs. Ipsa est essi q̄ in pfundo abyssi nascit: cuius fructus quasi demonioz capita: de quo manducantes ventrē suum implebunt. Deniq; oibus malis subijcient: et semper ad supplicia inferni reuoluent. Superius z inferius caligo ignis et tenebre. Et dixit. In die resurrectionis facies eoz um qui deo non credunt: horribiles atq; nigerrime. Nunq̄d essi gehenna mansio impioz nō est: z eoz qui nostris signis non credunt: z dānandi sunt? Et dixit. Qui nō credūt detrudent in infernū cōglobati: ad quē quum peruenerint: et ministri portas aperuerint: dicent illis. Nōne ex vobis erant nuncij missi a deo ad vos: qui precepta dei vobis nunciantes insinuauerunt vobis huius diei occursum? Intrate igit portas gehenne ad habitandū ibi sine fine. Hec domicilia preparata sunt superbis. Et dixerunt qui in igne submersi sunt ministris. Deprecamur vos orate p nobis deū: vt alleuiet nobis cruciatū huius diei. Ministri respondērūt. Orate vos ipsi. Sed q̄d oratio eoz nisi error? Exhinc sentiēt pōdus cathenarū z vincula. Erūt psallentes in igne rursum fatigati in igne. Tunc videbit eos afflictione oppressos: et tumidis oculis latenter aspicientes. Iterum dixit benedict⁹ z excelsus. Impij permanebunt in cruciatu gehenne vbi detrusi vlterius non respirabunt. Nos nihil eis iniuste fecimus: sz sibi impij extiterunt. Tunc impij vociferabuntur. Usq; quo dānandi sumus o rex? Dixit Machometus. Ita manebitis sine fine. Et iterū dixit. Arbor Azachimi cibus est peccatorum. Feruet in ventre sicut sulphur. Accipite illuz z ad horribilia inferni loca deducite: z super caput eius dolores et cruciatus infundite. Hec essi sunt opera que faciebatis. Et dixit glorioſus z excelsus. Afferte aquā amarā que vincula eoz um disrumpat. Ue non credentibus in die qua nec permittentur loqui vt aliquam habeant excusationem.

§. III. De morte Machometi. Illud autē ridiculū nobis: lamentabile suis: vt refert Uincē. vbi supra: q̄ quū precepisset eis vt mortuum eum non sepelirent: eo q̄ tertia die esset ascensurus in celum: ipsiq; precepta obseruātes magnis hoc desideriis expectarent: z iam a secūda feria qua mortuus est: vsq; ad vesperam quarte ferie longa expectatione fatigati: nihil aliud in eo q̄ fetoris magnitudinē supere crescere cernerent: tandem eum lōge a domibus piecerūt. Sumebrā tñ filij Hebazā dicit: q̄ lot⁹ tribus vestib⁹ indut⁹ sepult⁹ sit per manus Hay filij Abitalib z Alphadi filij Halahabet. Fertur essi q̄ p septē dies morbo pleuretico egrotauerit et amiserit sensum: septimo vero die cōualuit. Iratus est Hay filius Abitalib eo q̄ ō perdiderat sensum: z dixit hoc ei. At ille iussit nullum amplius remanere cuz eo in domo nisi Halahabet. Alia ꝯo die mortu⁹ est: z intumuit vēter ei⁹: z retro curuat⁹ est minimus digit⁹ ei⁹. Et fuit obit⁹ ei⁹ scōa feria die. xij. mēsis Rabeg. anno. lxij. vite ei⁹ post q̄ egrotare cepit. xiij. die. Vita ergo ei⁹ lxiij. annis extitit: quoz in ppheria. xxiij. expēdit. x. in Mecha. xiij. in ciuitate. Mortuo aūt Machometo: oēs ab eode cepti reuersi sunt statim vnusquisq; ad eā quā prius renuerat sectā suā: siue idololatriā: siue quālibet aliā: preter paucos sue cognatiōis: qui expectabāt se fore successores in regno. Eo tpe fuit Ebubeber filij Amichaath vir callid⁹: qui nō multo post adeptus est regnū: q̄ vehemēter displicuit Hay filio abitalib: qua de causa rex adeo illum obsequijs z blanditijs deliniuit: vt etiaz eum post se delegaret. Illos q̄ q̄ ausi fuerant a secta Machometi recedere: oī ingenio eos reuocās iterū eos tali stultitie mācipauit. Quidā essi timore: quidā spe honoris z facultatis: alij alterius cuiuslibet lucri causa: oēs tñ simulatorie: z nō ex animo redierūt. Quum aūt quadā die coz dño illoz quidā quererent de aliquo q̄ videbat esse saracen⁹: z nō erat: rñdit dñs ille coz oib⁹. Ego nō solū istū: sed multos alios nobiliores eo scio esse in palatio meo Saracenos: vt ostendunt: z nō sunt. Ego autem de hoc quid aliud debeo vel possum facere: nisi q̄ dñs meus Machometus faciebat? Nā illi etiā hoc cōtigit: vt fere oēs q̄ ei primiores z familiariores esse videbant: nō nisi simulate z deceptorie legem eius tenerent. Adeo essi spernebatur ab eis: z quicquid dicebat pro nihilo habebant odiētes euz in cordibus suis: z quadā die volentes eū occidere expectarent eū in quadā valle: quatenus trāseunte illo terrificarēt mulā ei⁹ subito vt precipitat⁹ interiret: qui tñ propter hoc nunq̄ se iratum monstrauit. Eius ergo exemplo oēs istos q̄ siue de christianis / siue de Judeis / siue de paganis / Saracenos se esse dicunt in regno meo z non sunt: nihil aliud cogam. Scio essi q̄ null⁹ christianus qui timore Saracenus fieret: in saracenitate permanebit. Similiter z de alijs sentio: quid ergo amplius possum facere? Uideat deus et iudicet. Hoc solum faciam vt semper maledicam eis.

§. IIII. Cōtra excusatores Machometi. Uinc. vbi supra. Si forte aliq̄s dixerit nō debuisse reprehēdi Machometū: si se aliq̄n vindicauit: quuz hoc inueniatur in Josue Helia z Heliseo z alijs. Sciasalliud esse q̄ō fit p̄cipiente deo: aliud q̄ hō presumīt. De⁹ essi hoc illis precipiebat: de cui⁹ precepto quodcūq; fit: q̄cunq; fit: vbicunq; fit: nō lz homini iudicare: ergo nec in his debet Machometus reprehendi. Siquidē deus talia ei precepit. Sed vñ probas q̄ de⁹ ei talia preceperit? Deus essi ille si de⁹ fuerit in aliquo se deum ostendere debuit. Si vero ea que superius ostendimus: nec signis: nec miraculis ostendit: nos ergo eum deū non fuisse credimus. Nam si deus esset: nunq̄ sine miraculis legem daret. Quod essi de deo credimus tam in veteri q̄ in nouo testamento: signis z miraculis commēdatum nobis est. Nec aliū vnq̄ p deo habebimus: nisi illuz vnū z verū: qui quoties legem dare voluit: signis hanc diuinis z miraculis confirmauit. Prophetā vero Machometus prout a Saracenis vocat: quis fuerit vel vnde venerit nescio: quum dicitur nobis a dño Jesu christo: q̄ finis oīm pphetarū sit in Joanne baptista. Nullo aūt pacto diimittenda sunt sacrosancta et spiritualia dñi Jesu christi precepta: ex quibus ille nobis nō ea fortidissima quā descripsit Machometus paradisum: sed eternā angelorū vitā in celestib⁹ promittit. Nec accedendum est ad impurissimos z pecuales ritus: non a deo (q̄ō absit) immo a spū fornicatiōis z gastrimargie miserrimis z carnalis petulantie seruis infelicissimis persuasos. Quoruz (vt de similibus apostolus Paulus ait) deus venter est z gloria in cōfusione ipsoz ū: qui non nisi terrena caduca ventri z libidini congruentia sapiunt nec sapere p̄nt. Excecauit essi eos spūs immunditie qui eternā putredinē z vermes immortales hereditabūt: q̄ coz ū more semper in stercore z fetore libidinis volutantur. Ego essi mirari non sufficio quū persuaderi potuerit: nō dico vel alicui sapienti: sed vel ei q̄ per somniū aliquid humani cordis se habere putauerit: istū fuisse prophetā: quū ei⁹ z vita z doctrina sint nō solū cōtrarie diuine religioni: sed etiā humane honestati: vt ipsa q̄ bruta aīalia pene intelligere possint.

¶ Sed vt iterum aliquid mitius dicam⁹. Quis vnq̄ scrōz z diuinoz nūcioruz q̄s a deo missos esse cognouim⁹ in terroze gladij se missuz esse asseruit? Quis ita facinoroſe vixit? Quis denique tot spurcitias docuit: aut quis ita ventri z libidini genus humanū prostituit? Iterū tñ ad precepta ei⁹ diligenter intuenda reuertamur: que ego nescio ad quā legem pertinere videant. Duas essi a deo accepimus leges: vnam gratie: alteraz iustitie. Lex gratie a christo data est: lex iustitie a Moyse. Lex gratie talia iubet. Diligite inimicos vestros: benefacite ijs q̄ oderūt vos &c. Lex vero iustitie. Oculum pro oculo: dentē pro dente: z hmōique ad penā rationis pertinere vident. Harū duarum nullā Machometi esse lege manifestū est. Anteq̄ essi ipse emergeret: altera a christo: altera a Moyse data est. Quum igit ille due tantūmodo leges date sint hominibus: quarū altera humana magis esse videt: altera diuina: ista tertia a Machometo inuenta quid aliud q̄ diabolica erit? diabolo essi inspirante maxime hanc subito nescio vñ emersisse cognoscimus: q̄ nec diuina nec humana esse probat: sed inter vtramq; prodigiosa facit nunc hoc nunc illud videri volēs: z se nūc illā nunc istaz esse cōfingēs: nullum aliū nisi diabolū q̄ se medium inter deum z homines facere nisus est: imitat. Sed forsitan dicet aliquis hāc Machometi legē hinc probari esse diuinā: q̄ quū Machometus esset idiota z sine litteris: nullatenus eā scribere vel nūciare hominib⁹ nisi diuina virtute potuisset: maxime quuz ipse ibi dicat: q̄ nec homines nec demones eā facere possent. Et iterum si hāc legē fecissemus descēdere super montem: inclinaret se mons ipse et adoraret eaz pre timore dei. Et alia multa friuola z nihil rationis habētia que Saracenī aperta z manifesta signa pphetie esse dicunt: vt probetur esse vera. O signa et miracula in istis ait Machometus. O signa cōparanda mari rubro. Solt ad imperiū Josue stantis z xpi precepto montibus imperanti: immo vere magna taz

veritatis ⁊ virtutis inopia: qui ibi sola argumenta immo deliramenta omni ratione ⁊ virtute vacua dereliquit.

§.V. Sic enim confectus est liber Alchoranū ⁊ pacto concinnauit machometus.

to. Quidā Sergius monachus quū in monasterio grauiter peccasset: ⁊ ppter hoc excōicatus ⁊ eiectus fuisset: venit ad regionē Luhenne: ⁊ inde vsq; ad Mecham descendens vbi erant duo populi: vnus cultor idolorū alter iudaicus: unde nit ibi Machometū ⁊ colebat idola. Volensq; aliq̄d facere vñ monachis illis qui eū expulerant placeret ⁊ reconciliari mererē (erāt em̄ illi monachi Nestoriani: ⁊ dicunt Mariā Nestorianis suadebat Machometo ⁊ iā ibi dūium habebat vt ab idolis recederet: ⁊ christianus Nestorian⁹ fieret. Quod quū effectui mandasset: factus est Machomet⁹ in huius doctrina discipulus: ⁊ ita factum est vt ab isto monacho Nestoriano aliqua de veteri testamēto: aliqua de nouo edoctus: ipse in Alchorano suo fabulose ⁊ mendaciter intexeret hec. Et ille persuasit: vt in Alchorano poneret dictū a dño: ⁊ monachi ⁊ presbyteri christiani familiariores eis esse deberēt: q; nō superbiunt Quum vero cognouissent Judei ⁊ multi ⁊ etiā Machometus ipse ad qualemcūq; quasi vmbram christianitatis illū monachū sequerentur: ⁊ pene istud q̄ postea factum est p Machometum: per istū Nestorianū iā cōsummatum esset: prosilierunt tres Judei: ⁊ timentes ne in veram christianitatē q̄q; Machometus incideret: accesserunt ad eum: ⁊ malitiosa calliditate socios vel discipulos eius se in hac secta dixerūt. Eiq; oia q̄ turpiora ⁊ nequiora in Alchorano sunt scribere psuadentes vsq; in finē eius semp cū eo fuerunt. Post mortē vero Machometi: quū: vt dictum est: vnusquisq; redijsset ad sectā suā successit ei in regno Ebuber. Et quū Hay esset nobilior eorū suasionib⁹ ⁊ promissionibus ꝓcurauit vt sub eo esset. Qui Hay suggerētibus Judeis multa fabulosa immiscuit in Alchorano: vñ scriptura illa Alchorani non solum a Judeis: sed ⁊ ab alijs multis varie incepta diuersimode intellecta multiformiter exposita: ⁊ tandē tota pene declarata est. Sic igitur alijs addentibus: alijs minuētibus: alijs mutātibus: alijs corrūpētib⁹ liber ille omni fide indignus effect⁹ est. Sed ⁊ postea in processu tēporis pro diuersitate scripture huius legis Machometi: orte sunt multe cōtentiōes ⁊ rixe seditiones ⁊ dissidia in regno illo: vñ ad tollēda dissidia cōmissum est quibusdā vt collectis oibus exemplaribus q̄ habebātur/fieret vnum volumē cōcordans: si q̄ inuenirent ꝓtrarietates in alijs libris. Et iterū post multa tēpora Elehegehic fili⁹ Uizes quū regnare in illis partib⁹ cepisset: iussit congregari omnes libros chartas ⁊ volumina illius legis: cōfectoq; ex eis vno codice ad suum libitū postq; multa adiecit: ⁊ multa detraxit: plura etiā mutauit: cetera oia vbicūq; inuenirent iussit cōburi. Fecitq; de suo libro sex exēplaria ex quibus vnū misit in Egyptū: alterū in Syriā: alterū in Liuitatē: alterū in Mecha: quintū in Mesopotamiā: sextū in Albazara. Quod si nulla alia causa varietatis huius scripture videret fuisse q̄ q illi a quib⁹ habebat scz Hay ⁊ Ebuber ⁊ Ozimē ⁊ Bomar semper discordes fuerunt ⁊ inimici: sufficeret: duz pro certo cōstat singulos eorū p sua intētione pro sua volūtate in libro illo quicquid placuit ad causę sue cōmodum addidisse vel minuisse vel variasse. Uiri certe probi Saraceni sepius hoc dixerunt: q̄ tota Alchorani scriptura adeo commixta ⁊ confusa sit: q̄ totum quod ibi sit: sine continuatione sine compositione absq; omni verborum ordine postremo absq; vllo sensu vel ratione esse videatur.

§.VI. Cōtra doctrinā Alchorani.

Mirandū est q̄ illic aliquid sit qđ homini placere possit scz rōne vteri. Nā si eloquētia cōsideret: nemo tam turpiter arabice aliquid scripsit. Quātū em̄ ad sapientes Arabicos scriptores q̄d est totū Alchoranū nisi digna risu barbaries. Si vero sentētie ppendant: ego nihil ibi video: si tū ee pōt ibi aliq̄d boni. Nā mala ibi multa reperri dubiū non est: q̄ q̄liber stult⁹ sil⁹: aut certe multo elegāti⁹ fingere pōt. Esto tū bona ibi vident esse aliqua sicut verbi gra: vt ieunetur oretur/eleemosyne alique dent. Nunq̄d primū talia inuēta sunt a Machometo: q̄lia. s. null⁹ ante eū audierat. O quāto sanctri⁹/quāto honestius/quāto rationabilius Moyses et Helias ⁊ alij multi prophetarū. Joānes q̄ baptista: sed et ipse dñs em̄ Jesus christus: ⁊ ieunauerunt ⁊ orauerunt ⁊ eleemosynas impēderunt. Nos q̄ ieunare ⁊ orare: ⁊ eleemosynas dare añ ꝓdigiosam prophetiā Machometi infinitis retro tēporibus docuerūt. Esset cesset Machomet⁹ earū rerū velle videri magister primus: quarū nec dignus fuit in aliquo discipulus esse vel vltim⁹. Absit absit q̄ nobis talis predicator ieiunij: qui post mōstrosum ieiunium sic ollibidini ⁊ ingluuiei operā impēdere ꝓcepit: vt nō ad aliud videat instituisse ieiunia: q̄ vt postea voluptuosi⁹ ⁊ appeteti⁹ excitet⁹ em̄ turpitudo libidinū. Jā ꝓ q̄ ipse in sua scriptura: vt. S. dictū est: pdicauit hāc scripturā talē esse q̄ nec ab hoibus nec a de.. ōib⁹ fieri posset: certe satis ipse elegit quib⁹ hoc diceret: rusticissimos ⁊ aggrestes hoies: q̄ ⁊ nouiter de diuersis sectis venerāt: ipsamq; etiaz linguā arabicā ignorarēt. Leterū si hoc nobis exponere licear p oia sic ei concedimus: q̄ vere tā stulta/tā inhonesta/tā irrationabilis doctrina seu scriptura est: q̄ nec a demōib⁹ nec ab hoibus fieri pōt. Puto em̄ q̄ etiā demones hoc scribere erubescerēt. Tamē si tm̄ vult Machometus gloriari de suo Alchorano alij q̄ plures q̄ eodē tpe cumulatione illius: ⁊ ipsi sibi nomen cōparārēt sūm quoq; Alchoranū fecerunt: ⁊ multo honestiora ⁊ saltē in aliquo verisimilia ꝓscripserūt. Sed q; nō ex toto vētri ⁊ libidini frena laxabāt: nō tāquā bestialiū hoim greges asininos post se trahere potuerūt. Si q̄s ergo miretur quare tantū quibusdā hec scriptura placuerit ꝓ certo teneas nullū vnq̄ nobilivel sapiētē placuisse sz miserrimo ⁊ imperitissimo vulgarium hoim generi: qui ab eo de locis sylvestribus cōgregati: quū has primas lras audisset: rei nouitate stupefacti/sacrilegas fabulas dei oracula esse crediderūt. Deniq; quum paupertate ⁊ assiduo ruralium operum labore confecti fuissent: cibi/potus/pretiosarum vestium/amenitatis vmbrose/vasorum spectabilium: vxorū insup pulcherrima ⁊ infiniti cōcubit⁹/aliarūq; spurcissima ⁊ paradisi delitia ⁊ beatitudinē audiētes: seq; ibi ex promissione Machometi iamāq; futuros esse brōs sperantes ad oia quecunq; voluit bestiales hoies cucurrerūt. Inde est q̄ contra regem Persidis exiens sic adiut⁹ est ab eis: vt vinceret. Promiserat em̄ eis oibus q̄ in bello ꝓ eo mori eligerent sui paradisi delitias. Quidā tū magis pugnasse dicūtur: vt hostes optimos quos in Perside viderāt: obtinerēt. Nam ⁊ illos daturum se eis post victoriam promiserat: vt in hoc seculo ⁊ in futuro semp in hostis essent. Arabes em̄ dicunt multum delectari in hortoꝝ pulchritudine. Et si dicat: nō solū rustici sed multi alij postea sequuti sunt eū: vere multi alij: sed pessim⁹ ⁊ lecatores: qui grauati ere alieno vel p suis sceleribus moriturī hāc solā euadēdi viā inuenerant. Nā dic mihi obsecro quē vnq̄ sapientē aut nobilē aut honestū venire vidisti? Illi em̄ qui ex Judeis vel christianis ad Saracenos trāseunt: absit vt ꝓuocati aliqua honestate hoc faciāt: sed q; miseri ⁊ impudici sue legis regulas nō ferētes: ad latā ⁊ spaciosam viā quā docuit ille pessim⁹ Machomet⁹ ducentē ad pditionem se ꝓuertūt. Qō maxime cōtingit christianis: quoꝝ lex spūalis ⁊ celestis oia que in mūdo sunt cōtēni spe ⁊ amore visionis dei eterne preciēs: dū carnales ⁊ fluxas infelicium mētes cōprimit: statiz ab ea diffugiūt: q; cōtra cōcupiscētias pugnare negligunt. Hoc aūt certissime scitur: q; neq; Judei/neq; pagani/neque christiani quocūq; mō se exteri⁹ habeant: si ad Saracenos se trāsferant ⁊ eoꝝ legē: q̄tūcūq; de illa secta se eē asserant: simulāt quidē se esse qō nō sunt: vt aliqō corporis euadant incōmodū: vt captiuitatis ⁊ hmōi: aut vt porcinis voluptatibus quaꝝ apud nos copia est/pfruant. Adeo em̄ quicq̄d faciunt de ritibus eoꝝ p nihilo ducūt: vt sepe inter se loquētes Machometo ⁊ legi eius maledicant. Nec dignum fuisse eum aliquando prophetia vel dei lege affirment.

§.VII. Reprobatur illa aūt esse via dei quam Machometus ponit: sed via illa est diaboli.

Dixit em̄. Maledictus ille qui via dei ad quam hortatur suos est inexpeditior cōtra aduersarios ⁊ incredulos. s. doctrine sue ⁊ participatores. s. in ictu gladij ⁊ populatione et deuastatione: donec ingrediātur in fidē dei: ⁊ testificentur q̄ nō est de⁹ nisi deus eoꝝ: ⁊ q; Machometus seruus eius ⁊ nuncius est: aut reddant tributum subiecti. Sed o imprudens ⁊ insipiens. Quomodo possunt cōtinuari ⁊ cōcordari verba ista? Multum em̄ discrepāt: ⁊ cōtraria sunt scripture tue quā dicis esse a deo: que dicit q̄ missus est Machometus a deo hoibus pariter in pietate ⁊ mia: cū effusione sanguinis ⁊ latrocinio ⁊ preda. Sed certe aut verbū hmōi est cōtrariū sibijpsi: aut mētitur ea esse que sibi indefinēter imponit a deo dicta. Que em̄ via non dei sed diaboli: nisi homicidia/furta/ ⁊ preda? Si autem opponat nobis Moyses q̄m ipse cultores idolorū expugnauerit: adducantur in medium illa prodigia ⁊ miracula que legimus eū fecisse in lege: ⁊ apparebit manifeste q̄ iustū est credere illū fecisse ea ex ꝓcepto dei. Similiter ⁊ de Josue filio Nun: ad cuius verbum sol ⁊ luna steterunt. Que miracula quum fieri nō possint nisi ab electis dei: credimus q̄ quicq̄d fecit/iussu dei fecit. Sed qō signū aut miraculū ostendit fecisse Machometus:

tus: vnde credamus ei: quum suū ꝓpriū nō sit: nisi occidere hoies/ꝛ latrocinari/ꝛ diripere aliena/ꝛ captiuare parentes cum liberis? qō quidē semper malum est: sed multomagis quū sit cōtra populū dei: qui nō habēt aliud numē nisi cultū dei. At nō sufficit tibi nisi nūcupes eam viam dei. Absit hoc a deo vt talis sit via dei: aut ḡsquis talia iusserit/sit de plebe dei. aut de electis eius: quantominus de prophetis? Deniq; ꝙ inuitat suos ad petendum hoies gladio: eorūq; facultates diripere ꝛ oīa pessumdare donec hoies violēter ad fidem suam veniant: eiusq; legibus inuiti subiiciantur ꝛ cogantur: ꝛ coacti suū testimoniū testificent: hoc nūq; legitur in diuina scriptura. ſ. aliquos ad deū violēter cōuersos: nec preceptis gladio direptione captiuate: sicut Machometus iste maledictus fecit ꝛ iussit obedire coactos. Multi certe olim heretici fuerūt quoꝝ tū null⁹ gladio nec aliqua coactione ad secrā suā alicuē ptrahere conatus est: ꝫ fallacijs. Quicūq; voluit inducere hoies ad veritatē siue ad mendacium nō potuit hoc facere sine aliqua vera vel saltē verisimili ꝺdicatione. Et oēs ita fecisse nosc̄rur. ſ. per doctrinaz preter istū maledictū Machometū. Iste em̄ ad suā sectam hoies nō solum arte caliditatis: aut ingeniosa loquacitate sed gladio/violentia/oppressione/ꝛ depopulatione coegit. Nunquid auditum est ab aliquo quod ille dicebat hoībus? Quicunq; nō cōfitebitur me esse prophetā dñi: seculari gladio ego feriā illū: ꝛ oēs ꝙ de progenie mea sunt similiter facient/ꝛ domū eius diripiā: ꝛ omnē familiā eius captiuitate affligā. Ridiculū est etiam qō dicunt Saraceni: scīz antecḡ secula crearet deus: fuisse scriptū in throno dei. Nō est de⁹ nisi deus Machometi: ꝛ ipse nūcius dei: quuz tamē hoc nō inueniatur scriptum in Alchozano. Sed queritur quis scripserit. Non creatura que adhuc non erat. Si deus: queritur cui scripsit: non sibi: quasi timeret perdere nomē suum nisi scriptum esset. Si angelis vt illud postea legerent: hoc est falsum. quum deus non per literas loquatur angelis ꝫ illuminatione presentie sue.

machometum nō fuiſ falsus propheta nō ver⁹ ꝓbat.

ſ. VIII. Quod Machometus

se ꝓphe re impedit hoīem: quomodo qui tantas vrores habuit officium ꝓphete adimplere poterat cōgrue? Officium namq; prophete nō est aliud ꝙ ieiunare/orare/predicare/ꝛ his similia bona facere: quib⁹ miror si homo tātis flagitijs dedit⁹/vnḡ potuit deo vacare. Qō si quis obijciat multos male vixisse/sed tū bene docuisse qualiter etiā iste docuerit videamus. Propheta est ignota predicens: siue de preteritis siue de futuris. Scimus autem ꝙ olim qñ prophete fuerūt non statim ꝙ hoc nomē vsurpasset authoritatē habebat: sed longa ꝛ diuturna sanctitate vite: signis quoq; ꝛ miraculis a principibus ꝛ populo dei primitus cōprobatus huiꝰ nois gloriā obtinebat. Si dicaf eū multa preterita enarrasse: veluti de Adam: de Noe: ꝛ de Abraā: de Moyse: ꝛ de Christo: vtinam sicut apud nos illa erant: ea veraciter predicaret: ꝛ nō p multa mēdacia deliras/totā pene sancte scripture veritatē subuerteret. Quātum ergo ad preterita/iā de ordine ꝓphetarū cecidit: ꝙ tot mēdacijs veritatē corrupit: sane si aliquas fabulas ad libitū suum composuit que nūq; audite sunt: nullatenus est ei credendum: qz ꝛ hoc a quolibet facile fieri pōt: ꝛ ipse iā in alijs mēdax inuētus est. ¶ De futuris vero ꝙ nihil dixerit patet: quum in tota scriptura eius nihil tale inueniaf. Unde etiā quantū ad futura a prophetali gratia exclusus/iā nec signis nec miraculis: nec prophetia: nec vita inter prophetas eē merebit. Nā illud totū qō de paradiso quasi predixisse videf: ad nihil aliud nos cogit: nisi vt dicamus eū ita mētiri de futuris: sicut ꝓbatus est mētitus de preteritis. ¶ De signis autē ꝛ miraculis ꝙ non sint illi data a deo: ipse sibi testis est: dicēs ita sibi dictuz a deo. Nisi sciremus tibi nō credituros sicut nec alijs crediderit: daremus tibi signa ꝛ prodigia. ¶ Iterū forsitā dicet aliqs ꝙ nisi esset ꝓpheta: nunq; ad talē potentiā deuenisset maxime quum socij eius pauci essent numero qñ pugnauit contra regē persarum qui erat fortissim⁹ ꝛ potentissimus: et obtinuit triūphum: cuius em̄ illi qui veri dei cultores fuut suos superent inimicos: ꝛ nō inuenia;tur in sacra scriptura paucos idololatras multos Jsraelitas fugasse: illi tū ꝙ vincunt: nō semp ꝓpter sua merita vincūt: ꝫ qz illi cōtra quos dimicant/tali pena digni sunt. Nihil em̄ mirū est persaruz gentem idololatram ꝛ spurcissimā a Machometo victam esse: nō qz melior eis esset: sed qz hoc ipsi promeruerūt: vt a consimili diabolo punirent. ¶ Illud denīq; quod dicit deū diriſſe. Nisi sciremus eos non tibi credituros ꝛc. ad Arabes quidem pertinebat: qui nec ꝓphetam viderāt: ꝛ ideo nec signa prophetica cōtempsisse vnḡ potuerant. Cuius autem impudentie est dicere illos signis eius non credituros: qui nō sine signis tantū: sed ꝛ sine alicuius boni iudicio/qō nec peiora facere debuissent: pessime vite homini crediderunt: ¶ Quia ergo illū tā philosophicis rōnibus/ḡ diuinis authoritatib⁹ sua etiā confessione: ab omni etiā ꝓphetali gratia extraneuz esse probauimus: restat vt quales sint fabule in quibus contra id qō supra dixerat signa se fecisse asserit videamus. Dicitur itaq; ibi ꝙ aliqñ audiens lupū vlulantē: socijs ait se ex voce eius intelligere ꝙ lupus ille inter alios maior oībus esset: ꝛ princeps lupoꝝ. O signū ꝓphēticum. Nōne similiter potuit dicere ꝙ lupus eū in illa voce ꝓphetā esse signaret? Quis em̄ inde illū si quid intelligeret: componere potuisset? Sicut de quodā alio lupo ibi refertur: et quū alloquut⁹ fuisset Ueheben filiū Heum: statim sit fact⁹ Saracenus: vbi si leonē p lupo ille fabularū cōpositor posuisset: multo elegantior fabula extitisset. Sed non immeritо fabulis suis lupos interuiit: qui more lupi rabidus semper ꝛ cruēter incessit. Qui etiā bouem Zozat dño suo loquitū fuisse dixit: ꝛ qō supervbera Humemabeth mulieris manum suā posuerit. Itē qō preceperit arbori cuidā: et statum adorauerit eū: qō tū Saraceni ipsi falsum esse testātur. Itē dicit quod quum Zameth iudea vxor Zebenin oue assata venenum sibi posuisset: scapula ouis loquuta sit ei dicēs. Noli me comedere: qz veneno confecta sum: ꝓpter qō non comedit de ea: sed alius socius eius qui comedit mortu⁹ est. Retez narrat ibi ꝙ aliqñ miserat manū suā in cauernā vnde exierūt aque ex quibus ipse bibit ꝛ socij eius ꝛ pecora ei⁹: qō tū apud Saracenos friuolū habet. Ipse quoq; oīa ista mendacissima esse testatur: quū in maiori scriptura sua dicat signa sibi a deo data non esse. ſ. ad faciendum ea. Et quū iterum dicit. Non sum missus nisi in virtute gladij: ꝛ qui non susceperit mea ꝓphetiā occidatur: aut reddat tributū ꝓ infidelitate sua ꝛ dimittatur. Unde ergo apertius et manifestius oīa ista signa predicta falsa esse cōprobant: ḡ ex suis iterum dictis quib⁹ in Alchozano sic loquit. Quicūd inueneritis per me scriptū: cōferte illud cū Alchozano: ꝛ si ei nō cōcordauerit: scitote ꝙ innocens sum ab illa scriptura: ꝛ mea non est: Ergo ꝫm istā regulam suam oīa que non in Alchozano scripta inueniunt: respuenda sunt. Et sic patet ꝙ miracula nulla fecit: sed fur fuit ꝛ latro. Qui cōsilio cuiusdā cōfortatus postḡ dies factus est ex opib⁹ cuiusdā dñe quā duxit vxorē vt supradictū est: hoies ad se pestiferos ꝛ viarū insidiatores fugitiuos ꝛ homicidas sibi aggregans: ad deuia syluarum mittebat: ad cacumina montium: ad proximа fontibus loca tales cōplices suos mittebat insidiari negociatoribus et alijs iter agentibus: ad spoliandum eos et occidendum ꝛ diripiendum bona eorum. Fecitq; complures expeditiones contra diuersos ad occidendum ꝛ predandum. Aduertendū igitur est an huiusmodi expeditiones ad dei propheram debeant pertinere: in quibus nil aliud ꝙ fraus ꝛ violentia et humani sanguinis effusio est. Non ergo propheta sed filius perditionis/et princeps demonum: et secta eius ꝛ lex pessima ꝛ omni facultate ꝛ spurcitia plena.

¶ De multis sanctis qui claruerūt tēporibus illis. Cap. vſ.

De multis ſctis vtriuſq;

Sancta Pharа ꝿgobea ti Pharaonis ſoror.

serus qui tēporibus predictorū imperatorum laruerunt virtutib⁹ ꝛ miraculis. Et primo de sancta Phara virgine/ꝛ fratribus ei⁹ sanctis Pharaone ꝛ alijs duob⁹. Tēpore Heraclij imperatoris virgo christi Phara claruit in Francia: cuius sanctitatē imitat⁹ est frater eius Pharao ex comite clericus: ꝛ ex clerico factus Meldensiū epūs: vt ait Sigisbertus. Sed Uincen. specu. histo. lib. xxiij. c. xv. ex gestis eoruz sic notat. Haugericus pater eoꝝ ex gēte Burgundionū duxit prosapiam: atq; in aula regis Theodoberti inter proceres ꝛ proceres nō mediocriter fulsit: Erat nāq; cōsilijs regalib⁹ notus ac nobilitate sapientie vallatus. Hospitalitati dedit⁹: atq; sanctoꝝ viroꝝ suscepto: deuotissim⁹. quoꝝ in mētib⁹ pspicacі oculo ꝛ ac mentis inspectione rp̄m agnoscebat. Hic est adeptus sui nō imparē generis cōiugē noie Leodegundam ex qua tres suscepit liberos. Pharaonez virū sanctissimuz: Ualbertum ꝛ Calnoaldum. Filiāq; mire probitatis Pharam. Calnoaldus beato Columbano erudiendus a patre eius traditur: eius minister deuotus effectus. Qui dum in solitudine vasta morаretur heremi: ei belua olim paruit ad preceptum magistri Columbani. Iste siquidez Calnoaldus germanus beati Pharaonis/ postmodum presul factus in ciuitate Lugdunensi claruit. Beat⁹ vero Ualbertus a sancto Columbano in monasterio Luxouiensi cum fratre Calnoaldo/et beato Agilio filio Agnoaldi fratris supra memorati Haugerici commissus est eruidiendus Eustasio magne eruditionis viro/cum multis alijs qui postmodum ecclesiarum dei presules eximij claruerunt. Quū autē apud villam

Calnoald⁹ archiepūs Lugdunenſis.

papimissum dei cultor Eustasius a genitore predictorū fratrū officiosissime susceptus moraret: atq; cognouisset sororem eorū Pharā beati Colūbani benedictiōe sacratā gravi oculorū fatigari cecitate: quam cōtraxerat assiduī fletus merore: eo ḡ disponeretur a patre nuptiali operi inseruire ⁊ sanctimonie vota frustrari nuper deliberata: patrez asperitate verborū obiurgat dicens hoc sui esse operis: ḡ virgo afficeret tāto discrimine periculi. Ad hec fictē pater simulatione verborū filie dixit se postponere nuptiarū cōiunctionē: tantū vt ipsam mereretur iucūdare sospitate corporali. Itaq; vir dei horū credulus verborū: ad locum in quo egra decūbebat puella accessit: ⁊ vtrum in sanctimoniali habitu viuere vellet scisscitatur. At illa suspirans ait se pudicitiam angelis sociā desiderare: potiusq; supernū sponsum concupiscere ḡ terreno flebiliter inherere. Mane vero visus est ei adstitisse vir reuerenti vultu/oculis ardentibus/dicens. Certa esto famula dei meiq; promissis firma: hodie tibi virum aduenire qui te sospitari restituet. Hac expletavisione post modicum intrante ad eā beato Eustasio: visionis ordinē virgo Phara enarrauit: ⁊ credere se illū esse per quē auduerat sibi lumē reddendum. Cunc oratione facta / Eustasius virgini ꝓmissum adiutoriū ei contulit. Qō videns pater voluntatē cordis factis aperit: sponsum aduocat: spōsalia firmat: tēpus nuptiarū statuit. At illa fugam arripuit: ⁊ pauitanti cursu ecclesiā beati Petri ingressa atq; in terram prostrata/pugnis tenerum pectus quassabat: lachrymisq; terrā irrigans vbertim his verbis orabat. O Petre qui iustis reseras regna celestia: obseras iniustis: huc ad tua cōfugi limina: tua volens esse virguncula. Et tu o christe ḡ semper humiliū flecteris precibus remittēdo sordes: serua virginitatē meaz per eterna tibi oblatā secula. Quo pater cognito: illuc dirigit seruos: mandans eā in loco interfici. Qz seruī prouido consilio aliquantulum in itinere consistūt: vt ipso morarū spatio patris mitigaret seuitia. Deniq; eo veniente atq; acriter seuiente: ministri cōminationem mortis artificiose intentabāt. Ad quos illa. Nō (inquit) a genitore talia munera debentur filie: sed iucundius est mihi in hoc loco pulchram mortē oppetere: ḡ iuuētutis florē amittere hoc autem certissime nouerit genitor meus: q; nunq; copule nuptiali in vita ista consentiam submitti. Referentibus ergo famulis hec dño suo: ille furorez sui animi neqnaq; sine lesione filie mitigare voluit: sed custodie deputans seruabat eaz ad illa que facere disponebat. Dumq; ista geruntur: dei misericordia facient: contigit beatū Eustasiū reuerti a legationis expletione regis Clotharij. Qui cognoscens tam diram animaduersionē patris in filiam irrenocabiliter seuire: studuit eius animi seuitiam duris verborū aculeis terebrare: et ad penitendum compungere. Neq; vero inde rediit quousq; puellaz desiderato sanctimoniali habitu per Bondoessenum Meldensem epm ornaret: ⁊ vt idem Wauguericus pater puelle monasterium in proprio solo famula rum dei congruuz habitationi construeret. Porro sanctus vir Ualbertus clarescentibus vite meritis: post Bōdoaldum Meldensium episcopus egregius successit.

Ualbertus Meldēsis epꝰ.

Sāctus Billenꝰ

§. I. Prestantissimus itaq; Wauguericus filium dilectum Pharaonem tyronicij tempore in aula regis Theodoberti exercendū alebat: vt sibi ad dignitatē honoris habendam: quam in palatio regis obtinebat: succederet. Qō deitatis omnipotētia fauēte ita factum cognouimus. Etenim ḡdiu honore sublimatus est regio Theodobertus: Pharao sanctus iuuenis toga militari vestitus/inter proceres palatij familiaritatis plurimum apud eum obtinuit locuz. Postmodum deuictis Theodoberto ⁊ Theodorico. Clotharius quum trium regnoꝝ monarchiam obtinuisset: beatū Pharaonē inter reliquos regni sui proceres amicitie sue familaritate sublimiter nobilitauit. Qua fiducia fretus: per seipsum regē monebat vanos huius vite fauores supernis desiderijs calcare oibus se amabiles prebere: oēs actus ⁊ mores cōpositos habere. Cōsilia quoq; regalia publica ⁊ priuata amoris dei munificētia prudentissime disponebat. Quumq; misericordie operib⁹ insisteret: et reos a morte liberaret: regi q̄z Clotharioꝰ multa bona persuaderet: cognouit sanctā Pharā sororē suā desiderio videndi se grauiter affligi. Ad quā quū venisset: intantū eius familiare colloquiū beati Pharaonis permouit mētē: vt gloriā palatini principat⁹ atq; regalis amicitie contēneret: licitaq; cōiugia in iuuētutis flore posit⁹ refrenaret: secq; ecclesiastico ordini sociaret: vt vrorē suā Blidechildē sacro velamine cōsecraret. Ecclesiā sancti Stephani Meldēsis quā magna premebat paupertas ditissimis villaruz opibus munerauit. Locūq; virginis Phare post somnuz addimento magnifice sublimauit. Cōciuesq; peregrinos ⁊ exules ex facultatibus suis alebat: eiusq; fama odorifera lōge lateq; diffusa resonabat. Quapropter gens Angeloꝝ eius amore irrevocata/suas virgines duobus monasterijs/Cale/scz et Phare deo militaturas per eū mancipabāt. Idē sctūs Billenus Scorum ad prouinciā Attrebatēsem misit: quā sana doctrina christo acquisiuit: ⁊ claris miraculis illic attraxit. Quadam die quum idē sanctus Billenus cū sctō Pharaone corpus reficeret: vas vitreū quo vīnū propinabatur: pincerna tenente casus ruens confractum est. Cerneus autē beatus Billenus vultū ministri in pallorē cōuersum: illi innuit latenter sibi dari frusta calicis fracti: super quē oratione facta vas vitreum redintegratum est. Interea post dormitionē Ualberti Meldensis episcopi/frater eius sanctus Pharao ad idē pontificium petitus: ⁊ a rege Clotharioꝰ quē de sacro fonte ille susceperat: assensus requiritur. Qui cum magna cordis alacritate nō modo fieri mandauit: sed etiaz sine aliqua scrupulositate id fieri iudicauit. Vere admirabilis diuina sapientia: que tres germanos sub sacrato trinitatis numero predicauit pontificali dignitate insignitos: eorumq; germanam Pharam magis vite meritis decorauit. Postḡ vero sanctus Pharao in cathedra sublimat⁹ est: ḡ mira sanctitatis opera in eo claruerunt: testantur virtutes quas ob meritum eius declarandum christus operari dignatus est. Diepasche cum beatus Pharao manus imposition plurimos sanctificaret: atq; sese vt fieri solet: vtriusq; sexus multitudo cōprimeret: quidam puer inter ceteros allatus est orbatus lumine oculorū ad cōfirmāduz. Cuius frontem quum vir deo plenus oleo linireret visibiliter spiritus sancti donū et lumē oculoꝝ recipere meruit. Itez quum sanctus antistes per ciuitatem transiens/quib⁹ competebat visitationis pietatē cōferret: contigit añ vinctorum carcerem eoz transire. Quē quum multi cognouissent adesse petere veniam flagitioꝝ/et solutionem vinculorum cepe runt. Quibus vir dei ait. Exite inquit liberi eo qō penitea mini: statimq; soluta sunt vincula. Sed nec omittēdum est quāta virtute animi eius cōiunx noie Blidechildis/sacro velamine mācipata: sancta pōtificis tētamēta aduersus se antiqui hostis iniecta malignitate repulerit. Quū igitur hec sanctimonialis deo seruiret sanctimonie studijs in villa residēdo: presul Pharao recordatus eius amoris et pulchritudinis/ad hoc vsq; perductus est: vt eam ad se venire mandaret. Qō famula dei quum prima auditione renuisset agere. nō distulit antistes mandatū ingeminare. At illa scdo huic primā negligentiam adiunxit. Quum is duobus mandatis tertiū adiecisset: illa obstinatum intelligens animū eius: argumentosum excogitauit cōsiliū: quo pōtificem a proposito abstraheret: ⁊ suam castitatē cōseruaret. Etenim ornatum abijciens vestiū/totundit cesariē capitis: ⁊ cilicio inducta/sese contemplandā ei prebuit. Quumq; in eā intenderet: vehemēter exhorruit facinus se deliberasse animo illicitū: atq; abstractū se dispositio opere sagaci cōsilio prudenti femine miratus est: que scādalum pulchritudinis sue abiecit a se: ne per oculos corporis caperet preparatus minister deo: ⁊ sanctificatū tēplum spūisancto violaret. Die quadā idē pontifex sanctus egressus est vrbem gra orandi ad oratoriū sancti Remigij. Dūq; ab oratione surgeret subito flebilis clamor auditur: fremitusq; lugentiuz ⁊ heu ingemātium. Refert ei nauis demersa in medijs fluctibus plena grandi populo. Episcopus ascenso ponte fit pronior frigida humor: ⁊ humilem vultum deijcit vsq; ad frigidam terram. vir hora media orauerat: ⁊ flumen baculo quē dextera tenebat rangitur. Mirum dictu. ecce videres nauim depulsam relabi in summum: non stridente vllo rudente nec secante remigior: cunctos demersos referri.

Pharacmel densis epꝰ.

Sāctus Ballus

Eustasius.

Sāctus Attalꝰ.

§. II. Anno decimo Heraclii imperatoris obijt sanctus Columbanus: qui plures discipulos habuit sanctos viros. Et inter ceteros sanctum Gallum qui claruit in Alemania: et in expulsione demonum ab obsessis mirabilis fuit: vt supra dictum est. Fuit etiaz ex discipulis eius sanctus Eustasius: qui Pharā illuminauit: vt precedenti §. patuit. Hic a beato Colūbano ad Italiam paterno directus affectu: equo iure subditas monachorum cateruas rexit tpe Clotharij regis. Sctūs quoq; Attalus vt refert Vincē. vbi. S. sancto Columbano in regimine monasterij Luxouien. succedens: post mortem eius quum egregie monasterium illud gubernaret: diabol⁹ cōtra eum aliquoꝝ subditoꝝ corda suscitauit: qui dicerēt tanti feruo ris austeritatem/⁊ ardue discipline pondera se referre non posse. At ille sagaciter pia fomenta prebere: ⁊ mollire corda tumentia putabatur: suadēs reminisci patres per cōtemptum vite psentis ⁊ mortificationē regna possidere. Quūq; se iam nihil proficere ceneret: pertinaces ire permisit. Qui

post ḡ

postꝯ ab eo segregati sunt: quū virum dei suis detractionibus laniarent: vnus eorū subito febrium igne succensus inter penas incendij clamare cepit se si posset ad beatum. At talum venire velle: et admissi criminis dāna penitentie medicamento lenire. Vix hoc ei dicere licuit: obmutuit: ⁊ extremum anhelitum taliter dimisit. At illi qui aderant: videntes iniuriā viri dei a deo vindicari: ad eum cū penitētia redeūt: quos ille miro gaudio suscepit: suisq; locis suas agnoscentes culpas restituit. Alij vero q̄ datū penitētie locū non redeundo contēpserūt: diuersis mortibus direpti sunt. Nam vnus eorū securi pcussus interijt. Alius dū parui fluminis alueum transmearet: irretitis poplitibus paruula vnda necatus est. Tertius quū in mari se carine tradidisset ⁊ demersus est. ¶ Quodam tēpore quum Boblius fluuiolus turgidis aquarū molibus violeter ⁊ rapaciter defluēs/ molendinum monasterij suffodere: ac totam officinā vna demergere nitere tur: vir dei hec audiens Synoaldū diaconez ad se accersiri fecit. Cui dixit. Apprehenso baculo quo sustentor vade ad Boblium: imperantisq; voce dicito signo dñice crucis prelator: vt istas ripas fodere desinat: nec presumpte audacie modos expleat: sed p alia incedens latera/ista sinat esse illesa: imperijsq; dñi se cognoscat esse recessurū. Quūq; viri dei ille imperio obedisset: mox q̄ fluuius relicto alueo collis latera radēs: per ardua collis latera velut animalis strictos latices sustentabat: quousq; cōcaua aluei pateret: quo sustētante liquido fluerēt. ¶ Unus q̄ monachorū dum in agro laborare: inopinato ictu ferramenti pollicē sibi ex leua precidit ⁊ superposita gleba quasi funus sepeliuit. Pergensq; ad monasteriū patri rem pdidit. Quūq; vir dei partē abscissi pollicis terre conditā fulcoq; sepultā sibi afferri iussisset: sputo suo illatas manui iunxit. Cōiunctusq; pollex carnis glutino vt antea fuit adhesit: tacitoq; silentio vt abiret impauit. Quū autē suprema vite p̄sentis hora perfunge ret: inter mesta suspiria cordis rugir⁹ pmebat. Deinde gras agens ⁊ fratres in dño confortans animam reddidit celo.

Ualaricus.

§. III. Ex discipulis quoq; sancti Colūbani fuit alius sanctus nomine Ualaricus: qui de Aruernica quondam regione ortus: oues patris sui adhuc puerulus pascebat. Audiens autē hic quō pueri nobiliū in scholis solebāt erudiri: eodē desiderio puocatus / tabellam sibi fecit ⁊ cū summa veneratione ⁊ instantissima prece impetrauit a magistro infantuz vt sibi scriberet alphabetū ⁊ prima sibi elemēta mōstraret. Quo facto letus ad opus iunctū remeabat. Sicq; in breui/ dei fultus auxilio/ pre suo ignorante/ totuz impetrauit psalteriū. Deinde cepit ecclesiā frequētare ⁊ nō multo post sequut⁹ e auunculū suū ad monasteriū noie Autimiū. Quē sequut⁹ pater suus minis ⁊ terroribꝰ atq; blāditijs reuocare nō potuit: quibus abbas ⁊ fratres eū deprecarenē vt cū patre reuerteret: ⁊ imponerent ei ieiunia duorū ⁊ triū dierū si hoc nō faceret. Illo firmiter in ꝓposito psistēte: ait abbas fratribꝰ. Nō abijciam⁹ qō misit nobis dñs. Post hoc cepit semp ad altiora festinare: ⁊ peregrinationē p dei amore appetere. Tūc perrexit ad monasteriū Macharij quōdā Altisiodorēsis epi: vbi a beato pōtifice benigne susceptus est: vbi etiam districtissime viuens / cepit a multis predicari. Ad quez quū quidā diues ⁊ nobilis deuenisset Bobo noie: audiēs ab eo verbū dei / cū eo remansit nec vltra ad seculū est reuersus. Hi duo pariter perrexerūt Luxouiū ad sanctū Columbanū. Sub huius sancti Columbani magisterio factus est Ualaricus horzulanus: qō officium ei iniunctū est causa probande eius humilitatis. Eius olera nec a vermibus: nec a balitq; ledi poterāt: quū alia olera circūquaq; deuastarentur: qō Ualaricus fratrū meritis adscribebat. Tunc cepit sctūs Colūbanus eum inter probatos monachos reputare: iudicantibꝰ alijs adhuc eum quasi nouitiuz inter pulsantes ponendū. Quū autē ad audiendum verbū dei a sancto Colūbano fratres certatim intrarent: intrante sctō Ualarico cū ceteris: in ipso limine sanctus Colūbanus sentiebat odorez magne fragrātie ac suauitatis ad se venire. ¶ Post hec quidam e fratribus nomine Uuando lenus accensus sancto desiderio petijt a sctō Columbano vt ei licentiā predicandi inter gentes cōcederet: ⁊ p solatio fouende religionis Ualaricū secū abire permitteret: qō ⁊ fecit. Quūq; pariter in Neustria peruenissent: a rege Clotharío remotū locū residendi poposcerūt. ⁊ quū ad quendā locuz Ambianensiū Gualimaco peruenissent: cōtigit vt quidā ob reatus sui meritum in eculeo suspensus esset ⁊ defunct⁹ Quē quū a lōge beatus Ualaricus aspexisset: permotus pietatis viscerib⁹ / cursu concito ad stipitē peruenit. Et phibentibus eū carnificibus ne cadauer mortuuz tangeret: ille intrepidus vinculum soluit: ⁊ corpus defuncti manib⁹ proprijs ad terrā deposuit: ⁊ sup supinata eius mēbra se cū lachrymis ⁊ oratione prostrauit: ita vt facie sua faciē illi⁹ imprimeret. Sicq; adstātibus cunctis ⁊ stupentibus / quasi ex pfundo somno mēbris eius paulatim calefacientibus mortuus incolumis reuixit. Prefatus autez rex locuz secretum vt petierat eis cōcessit. Ibi se beatus Ualaricus in quadā cellula segregatus a fratribus clausit: vt omni mundi cura postposita / solito more tantū diuine meditationi insisteret. Ceteri vero fratres cōstruentes sibi cellulā de eleemosyna regis videbantur habere substantiaz. ¶ Quū aūt quedam matrona panē ⁊ flascones p puerum viro dei mitteret: puer auditate cibi ⁊ potus ductus / partem sibi retinuit partem presentauit. Quod quū vir dei in spū cognouisset ait. Quod allatū est / deo gras inde referimus Sed tu fili hoc prouide ne quid incaute sumpseris de illo pane vel flascone quos tibi abscōdisti: q̄ serpens in flascone est: ⁊ venenum in pane. Qō ille videns se derectuz obstupuit: ⁊ reuersus ad illa abscondita sic inuenit: remeās inde ad seruuz dei veniā petijt cū penitentia. ¶ Idē dei seruus quuz de quodā loco tēpore hyemis ad monasteriū repedaret: contigit vt pro austeritate frigoris in domū cuiusdā presbyteri cū sodalibus suis ad calefaciendum se declinaret. At illi qui tm hospitez eximio cultu venerari debuerāt: vt hui⁹ sacro eloquio sicut ei mos erat instruerentur: magis ei turpia ⁊ luxuriosa verba et inhonesta vna cum iudice loci eius audacter et contumaciter loquebantur. At ille vt semp cōsueuerat: putridis hoīm cicatricib⁹ salubria verbi dei medicamēta imponebat dicens. Nunquid in euangelio nō audistis. De oi verbo otioso reddituri sumus deo rationē in die iudicij? Sed magis ac magis contēpto eius precepto: impudicissimis ebulliebant sermonib⁹. Tūc ille volui inquit corpusculū meū aliquantulū a rigore frigoris refouere ex igne: sed vestris prohibeor sceleratissimis verbis: ⁊ nunc etiaz exire a vobis nō calefactus cōpellor. Egressusq; de domo / pluuerem ibi de pedibus suis excussit ⁊ ad locum destinatum iter direxit. Sed illos infelices et procaces vltio diuina subsequuta est. Nā ille p̄sbyter qui recte sibi vel alijs putdere neglexerat: oculorum subito lumē amisit. Et prefato iudici loci illi⁹ subito emarcuerūt vtrilia. Tūc sera penitētia ducti: supplicabāt humiliter vt iterum domū illā famulus dei vellet intrare: sed ille nō assensit: presbyter in sua cecitate permansit: ⁊ alter putrefactib⁹ genitalib⁹ interijt. Merito autē vir sanctus tātis virtutib⁹ eminebat: qui ab vtero matris virgo manebat: humilitas ei⁹ ⁊ benignitas modū humanū excedebat: ⁊ intantuz diuina gra ⁊ cōpunctiōe plen⁹ erat: vt quoties predicabat discipulis: vel deo psallens celum aspiciebat: toties lachrymas effundere soleret. Tāta in eo erat māsuetudo vt auicule in manu ei⁹ cibū sumerent sine formidine: ⁊ articulis suis qñcūq; vellet oblitas sue feritatis: ⁊ quasi domesticas eas palpitaret. Lectulus eius ex virgis cōtext⁹ vili lectariola tegebatur. Facies eius valde pallida ⁊ macie cōfecta: q̄ frequēter in tota hebdomada nisi in die dñica nihil sumebat in cibo. Nō vinū: nō sicerā: tm̄ in aduētu quidē hospitū ⁊ in charitate de his oibus poculis pregustabat. Qñ vero per eum dñs lāguentibus gratiā curationū cōferebat: vel futura vel occulta pnunciabat: tūc roseo colore ei⁹ gene nimio fulgore micabāt: vt palā oēs intelligerēt: q̄ ea p euz facta vel dicta: sctō spū cooperante fiebant. Multoties in vigilijs pernoctabat. Furtiuas orationes inter cōdensa vepriuz: et per cōuexa valliū frequenter fecit. Tunica cum cuculla tantum vtebatur. Peccante aliquē de fratribus minoribus postq; iusserat flagellari: sepe hoc fieri phibuit. Sed vocatum ad se blande admonebat: vt ista sola verecundia ei sufficeret: quatenus deceterο illud vitium non iteraret.

Uindicta deiꝫ pcaces

§. IIII. Per idez tempus floruit Hildeunrus. Qui vt refert ex gestis eius Uincen. specu. hist. lib. xxiii. natus in ciuitate Meldensi: postea ibi fuit factus epꝰ. Hic quū esset quinquennis: tradit⁹ sancto Pharaoni ertitit sacris literis imbuendus. Conuicia sodalium patiētissime portabat. Et ex quo presbyter a sctō Pharaone est factus: semper cilitio ad carnē vsus est. Monitu sancti Pharaonis monasterium petijt: ⁊ post Pharaonem epꝰ factus est. Iuxta vbem Meldensium habebatur ecclesia sancte crucis: in qua quondam sepultum fuit corpus sancti Pharaonis. In huius ecclesie atrio Meldenses suos mortuos sepeliebāt. Accidit autē vt quidā maligni viri beatum Hildeunrus peterent: vt in illo atrio sibi liceret aliā ecclesiam edificare: qō ⁊ factū est. Sed idem templū anarritie structuerat: nocte precedente qua in crastinū dedicari debuerat funditus corruit. Quo timore perterritus beatus Hildeunrus et penitentia ductus: Romaz adijt ad Bonifacium papā: vt penitentiam ei iniungeret super hoc peccato: qui post satisfactionez missus est ad predicandū. Introiens

Hildeū tus.

autē per singulas domos dicebat. Hic domui pax ingrediē-
tibus ⁊ egredientibus. ⁊ sic verbum incipiens ad finem vsq;
complebat. Hoc faciebat vsq; Hierosolymam progrediens
⁊ reuertens. Septimo anno reuersionis sue/retulit pape q̄
gesserat. Rediens autem in Galliā cū authoritate dñi pape
in loco qui dicitur Latiniacus/inuenit monachum nomine
Fulseū sanctitate precipuū. Cui angelus dñi adstitit per vi-
sum dicens. Hildeunt⁹ eps mane veniet ad te: cui a domino
noueris peccata esse dimissa: vide ergo vt eū suscipias cum
honore. Ad hunc quū veniret sanctus Hildeuntus: proiecit
se ad pedes eius. Qō ille videns ruit in faciem. Deinde ve-
nit Hildeuntus in locū. vij. ab vrbe miliario Meldensium
vbi constructam ecclesiam in honore beate Marie dedica-
uerat. Ibi missam celebraturus chirothecas de manibus
suis extrahens: apposuit eas radio solis: ⁊ sustentate sunt
ibi spatio trium horarū. ¶ Deinde suscitauit quendam pue
rum sine baptismo mortuum: quē baptizans vocauit Alde-
bertum ex nomine patris sui: quez iurta se precepit sepeliri
anno. vij. post eum moriturum. Horum duorū corpora bea
tus Mauiolus abbas ex reuelatione angelica postea leua-
uit de terra: ipse ⁊ plurimi episcopi cum eo.

§. V. Florebant quoq; et circa

idez tempus Austregisillus vt refert Vincen. vbi supra post
Sigisbertum in Gallijs Bituricensis archiepūs. Et sub eo
Austre gisillus Sulpitius: Cunibertus Colomēsis: et Joannes Tungren-
sis. Hic Austregisillus inter cetera virtutum miracula qui-
bus in vita sua claruit: quendaz molendinarii curauit: qui
die dñica temerario spiritu volens emendare molam: acce-
pto ferro ancipiti qō vulgo scoton appellant: cepit molam
terere. Ex quo peccato adhesit manui eius manubrium fer-
ri illius: quod nullus poterat de manu eius auferre: ⁊ tanta
arctatione arctat⁹ est: vt inter digitos eius iam cepisset san
guis effluere: et aspicientibus ob fetorem fastidium facere.
Uenitq; ad prefatum dei hoīem postulans dei auxiliuz: qui
accepit manum eius cui adheserat malleus: et digitos pri-
mum extendens tulit ferrū illud: ⁊ manū eius attrectāsoēz
dolorē expulit: sicq; sanatus homo recessit. ¶ Post obitum
eiusdē sancti/quū Pipinus Frācorū princeps cōtra Eudo-
nem Aquitanie principē volens dimicare ad vrbem Bituri-
cam peruenisset: barbari de exercitu domum quandā in vil-
la Carobria que prefati sancti fuerat: in quā frequenter ve-
nerat: vicinis contradicentibus totā vallauerūt incēdio sta
timq; arrepti a demonio/vnus ex eis abstracto ostio de ipa
domo que ardebat in flāmam se proiecit: ibiq; vitaz finiuit.
Alij etiā sese dētibus lacerabant: nōnulli vero seinuicē mē-
bris truncabant. Nec multo post quū prefatus Eudo vnum
de optimatibus suis Aginum nomine/in monasterio sancti
Austregisilli manere iussisset: ipe quicquid inuenire potuit
in ipso monasterio comitibus suis dispensandum tradidit:
ita vt nulla fratribus substantia remaneret. Quūq; abbas
ei supplicasset dicens. Miserere seruis tuis vt possint viue
re ⁊ pro te orare: ⁊ ille superbus preces eius despiceret: acce
dentes monachi ad sepulchrū sancti cū lachrymis orare ce
perūt: vt eos ab inimico dñs eriperet. At ille infelix Agin⁹
oēs sancti viri Austregisilli villas plustrās / pecora ⁊ quecūq;
alia inueniebat secū ducebat. Et quū iter faceret: apparuit
ei per somnū sctūs Austregisill⁹ dicens. Cur me tam graui-
ter predaz? es/⁊ mihi seruietes reliquisti tā tristes? Hec di-
cens pcussit eū in cerebro. At ille euigilans ⁊ a sctō Austre-
gisillo se percussum exclamans: paulo post expirauit.

§. VI. De sancto Sulpitio. Hic

(vt narrat ex gestis eius Vincen. specu. histo. vbi supra) cla
rissimis ortus parētibus/in flore primeue etatis christi mi-
litiā ruptis seculi laqueis tā ardēter suscepit: vt si tēpus p
sequutiōis nō defuisset: piculis se spōte ingereret. Nil aliud
adhuc in seculari habitu positus/visus est agere q̄ mona-
steria construere: ecclesias instaurare: ⁊ miseris auxiliū fer
re. In ecclesijs longe a domo parentū positis/clam silentio
noctis indutus vestimentis penitētie/sacris orationib⁹ p
noctare solebat: ⁊ diluculo rursus seculari veste ornat⁹ san
ctum propositum occultabat. Hic erat eius infantie ludus
talis in eodē conualescebat in deū affectus. ¶ Nocte qua-
dā dū in vna ecclesia cū duobus pueris contēplationi intē-
deret diutius: duo teterrimi ethiopes apprehēsos pueros
singuli ab ecclesia abstrahere nitebantur: quos vir dei post
tergum magnis clamoribus eiulantes attendens: tetros
illos aspexit: ⁊ manū cōtra eos eleuans: illos crucis vexillo
repressit. Quibus subito elapsis pueri illesi remanserūt. Ex
eo tpe hostis callidus oia contra dei seruum moliminaver-
sans: quē mente non valebat corrūpere: minis phantasticis
nitebatur deterrere. Fama autēde eo longe lateq; dispersa:
quum a fidelibus Clotario hoc esset suasum: ab Austregi-
sillo Biturice vrbis epo petijt vt vir sanct⁹ q̄ iā leuitice sor
tis graduz attigerat: in castris suis abbatis officio potire-
tur: et postea eodē sancto epo migrāte idē vir sanctus Sul
pitius dño procurante epalis apicis emeruit primā Aquita
nie sedem. ¶ Decus igitur pontificale nacrus/oneri succu-
buit non honori: oīb⁹ oīa factus tradēs seipm ieiunijs in-
desinentib⁹/⁊ vigilijs pene iugibus: ita vt siquādo parum
aliquid somni necessitas naturalis exigeret: hūc non super
strati mollitie: q̄ nūq̄ vti cōsueuerat: sed sup solius mattule
cilitijq; superficiē deprehenderet. Tanta in eū gratia virtu-
tum augebat: vt minus p eū signa/q̄ dudum per apostolos
fierēt. Nā demones in verbo fugauit: egros oratione cura-
uit: mortuū etiā suscitauit. Quūq; ad eū visendi grā quidā
ex optimatibus aduenissent: ⁊ eis humanitatem quā oīb⁹
impartiri nouerat: exhiberet: ministris in aliud detentis:
ignis flāma tecta velociter deuorare cepit. Jamq; respersa
ceperunt quati vniuersa: ⁊ mināte ruina vniuersis presidio
desperato fugā arripiētibus: sacerdos dei manu cuz crucis
vexillo resistere nititur flāmis. Et mirātib⁹ oīb⁹ ita flāma-
rū globi extēplo restricti sunt: ac q̄ manū suā seruus dei re
traxisset: ac si magni aquarum fluminis impetu undiq; va-
lati fuissent. ¶ Quedam mulier illustris spicis segetum re-
pleuerat horreū magnum. Intrepesta nocte scelestus ingre-
diens ignē coniecit: ⁊ flāma strepēte tumult⁹ increpuit. Uir
dei reperta causa currēs cū cāticis spūalib⁹ rogū circuiuit:
⁊ miris modis cū baculo terminū defigit quē igneus collis
transgredi nequeat. Flāme itaq; quum oēs vicinas domos
tangerēt ex oīi parte ad se reuerse chaos fugiūt qō trāsgre
di nō audent. ¶ Procul ab vrbe arborē immanē precidi iu-
bet. Que dū succisa veloz corruit: vnus ex pueris in aliud
intentus ⁊ attonitus sistens nō mortez refugit: protinus sa
cerdos manū cū signo crucis eleuans/arborē in alterā par
tē vertit: ⁊ sic de mortis periculo puerū abstraxit. ¶ Unus
ex sceleratis in prōptuariū sancti viri noctu se violēter in-
iecit: ⁊ diripere nitēs que facinus furti cōceperat: quū abi
re festinaret: nullus ei adit⁹ patet: sed quasi carcere ceptus
ligatur undiq; reus: sic totius noctis itinere cōsumpto: ma
ne vir dei vnum de custodibus euocat: ⁊ mittens ad socium
mādat vt quē erroze lassatū et quasi quibusdā vinculis, ar-
catū ita in crimine inuentuz in promptuario inuenisset at-
traheret. Nec mora minister sociū adiens vocauit: scelestum
inueniūt intus: et vt attraherent cōprehendunt. Sed inter
eozū manus elapsus: timens se in crimine deprehensum: ⁊ a
turbis undiq; vallatū: malēq; celerem mortē subire q̄ lon-
gos cruciatus trahere in puteū valde profundū se precipi-
tauit. Et tū quū euz vozax terra susciperet: sancti suffragia
postulabat. Tunc vir dei velociter accurens/iubet quēdam
puerū descendere nexū: ⁊ scelestū extrahere circumplexum.
Quūq; oēs nec eū posse viuere clamitarent: sed iā interisse
crederent: de puteo incolumis extrahitur. Qui ad scti vesti
gia prostratus veniā postulabat facinoris. Cui sctūs pieta
te plenus indulsit: et eius vsib⁹ necessaria prebuit: sepe mo
nens vt potius petat q̄ rapiat. ¶ Quū vnus ex discipulis
iā diaconus effect⁹/repedādi ad propria licētiā postulasset
⁊ ille dare noluisset ne aliquid sinistri ei in via contingeret:
demū illicētiatus cū equo absessit: sed tota nocte discurrēs
mane se ibi reperit vnde iter ceperat: eiq; veniā postulauit
⁊ accepit. ¶ Idē cū quadā nocte psalmoz cāt⁹ in baptiste-
rio peregisset: perrexit ad bti Martini basilicaz. vt reliquū
noctis vsq; ad matutinas in diuinis laudibus expleret. Inge-
rēs se demō in specie auis teterrime/lumē qō puer prefe-
rebat primo suffocare nitit: deinde in facie oculosq; sctiviri
cū impetu injicies: ⁊ huc illucq; eminus circūuolitans: vio-
lentū ⁊ infestū se reddebat. Cuius vir dei gesta perpendens
scio, inquit, quis sis antiqui serpētis minister: ⁊ fcto signo
crucis euanuit: sed ex inuidia sancti viri stimulos accendit:
Quūq; vnū de pueris pro pauperū subsidio exhibendo ad
quādam locum ire precepisset: demon se obuiā obtulit: eiq;
de vehiculo eiecit: ⁊ male mulctatum flagris exanimē reli-
quit. Ita defertur a proximis ad domum: ⁊ nemo retulit ad
virū sctm. Tandem ipse sensit spiritu prophetie eum conti-
nuatis diebus decē mutū ⁊ cecū permanere: omniaq; mem
bra premortua: ⁊ ita obseratis dentibus ex ore: vt nec aque
guttā aliquis posset interius fundere. Tunc ex affectu san
ctus vir lachrymas fundens: ⁊ in oratione se prosternens:
panis buccellā cum vino iubet afferri. Horaq; vt reseratis
cū ferro dētib⁹ stillā vini qō miserat proximi perfuderunt:
sensus amissi reddunt: ⁊ in vigorē pristinū mēbra redeunt.
¶ Unus etiā ex socijs quū aliquando ad ecclesiam perno-
ctare pergeret: diabolus opus bonū impedire nitens / ei oc
currit: eumq; cedibus afflictū exanimez dereliquit: quē vir
dei oratione incolumem fecit. ¶ Nec multo post quum ru-

sticus

Ricus quadaꝫ arrepta manu securi die dñico operarer: illico manus eius aresciꝫ: ꝫ cuꝫ neruis securis adhesa recluditur. Qui ad dei seruum accedens: ꝫ oratiõe sua, sanitati restituitur. Deniq; vir sanctus plenus diebus / in pace: quieuit et post obitum multis etiam miraculis claruit.

§. VII. Fuit ꝫ eo tempore sancta

Sancta Saleberga. Saleberga abbatissa: vt scribit Uincen. vbi supra ex gestis eius. Hec in suburbano Leucorum oppido / territorio Lingonico confini / parentibus nobilibus ꝫ religiosis orunda fuit. Quumq; beatus Eustasius abbas sancti Columbani successor / ad eliminandam Bonosiachã hereſim in Germaniam pperasset: ꝫ remeans ad prefate puelle patrem Bondonium peruenisset: ille velut gratissimũ munus eum suscepit. Qui inter sacratissima exhortatiõis verba / scisciari fecit vtrum ei soboles esset. Cui ille duos adolescentulos ob benedictionis gratiã percipiendã presentauit. Sed vir sanctus si adhuc proles superesset: requisiuit. Cui parentes fatentur se adhuc habere puellam dudum luminibus orbatã. Ueniat inquit et ipsa. Triduano igitur a semetipso exacto ieiunio: super oculos puelle oleum benedictionis infudit: ꝫ mox sanitatem recuperauit. Postea parentes de liberorum successione cogitantes: eam contra voluntatem suã cuiudã generoso in matrimonium copularunt. Qui vir eã duobus mensibus habens mortuus est. Brũs quoq; Eustasius post multa rerum discrimina / post hereticorum procellas / ꝫ schismaticorũ fraudes / summis pollens miraculis migrauit ad dñm. Cuius loco sanctus Ualbertus in regimine fratrum subuectus est. Sancta ergo Saleberga viduata sub laico habitu vigiliis / ieiuniis / et eleemosynis intenta: doctrinam quam a beato Eustasio acceperat: animo ruminabat. Jussu aũt regis Dagoberti ob liberos procreandos cuidam viro Balduino: qui in aula regia morabat: in coniugium sociata quinq; filios habuit. Tandem viro conuerso: prolibusq; deo sacratis: veste religionis acceptã: inito cũ sctõ Ualberto consilio: conniuente etiam marito: cenobium puellarum in suburbio Lingonensi in hereditate paterna extruxit. Post hec bello ciuili inter reges Francorum circa fines illos orto: loca vicina depopulata sunt. corpora quoq; sanctorum igne cremata. Tunc illa habito consilio cũ sancto Ualbertoꝫque ꝫ postea habuit ꝫ comitem itineris / ꝫ socium laboris: paternũ solũ relinquens / ad vrbem Lugdunensem cum maximo apparatu et cum aliis a deo sibi cõmissis perrexit. Ibiq; extructo monasterio intra paruũ tẽpus trecente circiter famule christi ad eam sunt adunate. ¶ Quadam die dum beati viri Ualberti prestolaretur aduentũ: et falerni copia deesset: iussit ceruisiam fieri ꝫ in dolium mitti. Sed quũ vas ad plenũ non esset refertũ: sororq; que cellariũ custodiebat: hoc retulit Saleberge: qr scilꝫ sic non plenum cito acesceret. Sed meritis sctã vas repertuꝫ est plenum. Et post quandã mirabilẽ visionẽ reuelatũ ei fuit q̃ inde ad centum dies migraret e corpore: vnde qualibet illaruꝫ dierũ diceret vnum psalterium / termino sibi prefixo perrectura ad dñm.

Ualbertus Eustasij successor.

Sancta Saleberga struxit monasterium Lugduni.

§. VIII. Mortuo rege Francorũ

Dagobertus Fracorũ rex. Clotharío regnauit filius eius Dagobertus anno imperij Heraclij. xx. Hic Dagobertus vt narrat Uincen. specu. hist. monarchiam trium regnorum suscepit: qui fuit nutritor orphanorum: et benignissimus in Francos: in iudicio iustus: ecclesijs: largus. Qui primus eleemosynarum copiã per ecclesias sanctorum de fisco palatij erogari iussit in cuncto regno suo. Rumor eius in bonos: simulq; metus et timor in oẽm regionẽ per circũitum peruenit. Pacem in omni regno suo statuit: ac velut pacificus Salomon / quietus regnum Francorũ obtinuit. Ipse Dagobertus aliqñ irã patris veritus sui Clotharij: ꝫ consiliariũ eius cesum ꝫ detonsus dehonestauerat: parisios ad ecclesiam sancti Dionysij confugit. Et qr nullo modo inde extrahi potuit: locum illuꝫ semper cordi habuit. Instante aũt die dedicationis dicte ecclesie. vj. kal. Martij. nocte que diem ipsam preueniebat: populis ex more ab ecclesia excluſis / quarenus die crastina liberior eẽdis ingressus prepararetur: res contigit memoratu dignissima: que futurorũ etatib⁹ fideli innotescat relatu. An iamtorũ ignoratia: an industria contigit incertũ habemus leprosus quidam ecubitoribus tũ non incognitus in ecclesia predictorũ martyrum fide plenus pernoctauit: secretumq; locuꝫ vigiliarũ gratia solus occupauit: reliqui vt dictum) est populi: et ipsius ecclesie custodes foris secus expectabant. In ipso aũt noctis cõticinio / tantũ iubar illã ecclesiam totaꝫ illustrauit: vt multorũ cereorũ splendor illi iubari cederet: vtpote quam sol diuinus suo iubare illustrasset. Insomnẽ ducebat leprosus noctẽ illã: ꝫ pre claritate ineffabili stupuit: ꝫ si quid subsequereꝫ lucẽ illã solertissim⁹ expectare cepit. Ecce autẽ repente dñs Jesus pontificũ pontifex cum illis suis familiaribus beatis apostolis Petro ꝫ Paulo adfuit: sanctisq; illud collegiũ adiunxerat martyres gloriosos Dionysiuꝫ / Rusticum / ꝫ Eleutherium. Quam visionem nequaq̃: sicut prouenire frequenter assolet: somniatis more videbat: sed oẽs et oia vigilibus oculis perpendebat. Uidebat nãq; ipsum dñm Jesum niueis vestibus indutum precedentẽ: et signa sua dedicationis luculenter illis partibus impnimentẽ: et seriatim officiũ episcopale implentem. Ipsumq; venerabilẽ processionẽ suoꝝ fidelium subsequentem: inter quos specialiter ipsos apostolos ꝫ prefatos martyres adnotauit. Completoq; de more dedicationis officio ad leprosum saluator accessit: eiq; voce que possit intelligi: dixit. Intrepidus audi: et foris expectantibus nostris epis que vidisti: ꝫ que tibi mandauero aperi. Ne solicitẽtur decetero de dedicationis ecclesie officio: qr nos manus adhibuimus: ꝫ prout vidisti: totũ consecrationis officiũ cõpleuim⁹. Leprosus aũt ꝫ pro ordine dñi expectate visionis iam securior: ꝫ p saluatoris alloquio iam hilarior. Et quis (inquit) dñe mi: dictis meis aurẽ credulam accõmodabit: ego enim oim hoim miserrimus ꝫ abiectio plebis factus: apud hoies testandi locũ non habeo / qm̃ (sicut vides) elephantina peste deformiter laboro. Quid multa? Ad elephantinũ accedit saluator: ꝫ leni tactu faciei eius manum admouit: eiusq; caput circũtetigit: ꝫ mirum in modum ablata cũ ipsis horribilibus pustulis cute / ipsaq; cesarie: leprosum sanitati potens medicus restituit: ꝫ ipsam quã capiti eius carneam tunicaꝫ detraxerat: lapidi qui proximus erat imposuit: eãq; sicut heri ꝫ nudiustertius erat effigiata cum ipsis vlceribus manere fecit: vt ipsam exoratã faciẽ verã faciem putares: ꝫ dele prosa effigie nihil dubitares. Et adiecit. Uade inquit / si tibi nõ credunt: istis saltem signis nullatenus discredẽt. His dictis / ꝫ lux illa que multorum luminariũ iubar offuscabat abscessit: ꝫ beata visio spectantis oculis disparuit. Dies illuxit: ꝫ quidam matriculariorũ ingressi sunt ecclesiã: ꝫ leprosum in gratiarum actione repererunt. Rogat se ad regẽ adducirem siquidẽ habeo (inquit ad eum secretã. Ad Dagobertuꝫ adducit: ꝫ diuini oraculi seriẽ ploquit̃. Uere dedicationẽ huius ecclesie a dño deo factã hac nocte vidi ꝫ audiui ꝫ ita deinde redditus sum sospitati. Et extendens digitum: hec est (inquit) fenestra per quã dñs aulam hanc introiuit. Si mihi non creditis: saltez venite ꝫ operibus ipsis credite ꝫ adduxit eos ad lapidez indicijs nobilibus insignem. Rex admiratur: qm̃ adhuc de veritate dubitabat. Uidebat hominẽ peregrinũ: ꝫ tanq̃ mendicantẽ aspernabat ꝫ egenum. Tandem discredẽti detracta satisfecit cesaries: ꝫ super lapidez posita inder miraculi leprosa fuit effigies. Ut eñ verus fatear: liniamẽta mẽbrorum capitis: auriũ dico ꝫ palpebrarum oris ꝫ narium / ita in suis locis manebant marcida: quasi omni ambiguitate procul explosa. De miraculi veritate cercuiosi etiã incredulis: si qui fuerant: stuperent / confutarẽtur ꝫ crederent. Aspersus rumor ꝫ certus ad admirationem et gratiarum actionẽ inuitat episcopos: ꝫ conglobatos ad dedicationem ꝫ laudem cogit populos. Parietes diuinis insigniti manibus / rei geste testimoniũ perhibebant. Recondiꝫ cesaries illa in congruenti capsula: qua vsq; hodie inter reliquias conseruant illius ecclesie scrinia: vt pote quaz dei manus tetigerat. Dagobertus sup hoc non mediocriter letificatus: de honorãda ecclesia illa cogitauit: ne cui deceret subiacere nisi Romano pontifici: priuilegio beati Petri fecit eam muniri: ꝫ regalibus donarijs decorauit. Cui quicquid de suis regalibus fiscis conferebat: parum erat.

Eccl'ia sancti Dionysij est exempta.

§. IX. Tẽporibus huius Dagoberti claruit sanctus

Magnodobus. Magnodobus Andegauensis epus. Qui scilꝫ Dagobertus rex fama bonitatis eius comperta: eum ad se parisios accersiri fecit. Quũ ergo ciuitatẽ ingrediens valuas transiret: rei qui in ergastulis tenebantur cõperto eius aduentu: vocibus importunis eius solatia petebant. Judicẽ ergo adiens rogare cepit: vt ꝺãnatis veniam prestaret: ꝫ voluntati eius aduersanseum sine effectu abire fecit. Qui ecclesiã qua tendebat ingressus christum exorauit vt noxios liberaret a neribus. Nempe compedes sunt attritimanicisq; contusis / aditus carceris libere vinctis patuerunt. Prosilientesq; ꝫ sancti viri vestigijs obuoluti gratias retulerunt. ¶ Idem vir diocesim sibi cõmissam illustrando circũiens: quũ ad prediũ qui Quartianiticus dicitur: peruenisset: pueri garruli conuitia nefandaludendo iactabant. Quos illo intuente / subito vnus ex eis pulueri mixtus cuz lacq; ferebatur. Tunc sodales cuz parentibus tristes ac terentes nihil profecerunt. Jamq; desperatione fatiscentes tan-

Diui Dionysij edes a xpo dedicat

dem insula ⁊ diuisos tramites adepti: puerū repererunt inter condensa vepriū semianimē: ⁊ vix exulem anhelitū trahentē. Quez parentes cū magno gemitu pallio inuolutum et pene totis artub⁹ discerptum: in presentia sancti viri obtulerunt: qui apprehensa manu eum leuauit. ⁊ vite prepotē ac valentē parentibus reddidit. ¶ Quodā tēpore quuz iter faciens nauali solatio ad transmeanduz fluuium indigeret: linter citra amnez sita videbatur: sed deerat qui ei adducere conaret. Qui quū more solito ad orationē cōfugeret: repente proza ex loco in quo annexa tenebat exiliēs: absq; remige ad litus in quo prestolabundus aderat: natando deuehitur. Qui deo gratias agens/cuz omni comitatu suo in eam descendit: ⁊ ad locuz quo tendebat: prospero cursu aduenit. ¶ Quodā tēpore quū famis inedia ad virū dei (vt consuetum erat) conflueret multitudo pauperum undiq; ipse vt dapsilis largitor agapem fecit: ⁊ oēs vsq; ad satietatem refecit. Quūq; clientuli ei⁹ summā nummoz indagarent qui in cibos pauperum distributi fuerant: duplicata repererūt que erogando cōsumpserāt. ¶ Abbas quidam Heraclius virtutibus eius inuidens/per viros malitie sue cōscios poculum mortis clam ei propinari iussit. Quos ille ad se venire conspiciens: prestigia eoz̄ mortifera diuinitus intellexit. Sed euangelici precepti memor/oēm eis humanitatē in cibo et potu exhibuit. Deinde momta salutis adhibens: vt a tam nefanda versutia secederent: ne strictius pena in barathro mulctarentur persuasit: osculoq; pacis osculo abire permisit indēnes. ¶ Circa idem tempus /Aldanus episcopus sancti Columbani discipulus a Scotia veniens: apud Anglos clarebat sanctitate ⁊ doctrina: vt refert Uincen. vbi. s. Hic quando verbum faciebat ad populū Scotica lingua: si deerat interpres: rex Anglie Odoaldus indutus veste regia: interpretis officio fungebatur. Ipse rex cibos sibi prozpter pauperes subtrahebat. ¶ Florebant in Frācia hoc tēpore tres fratres Ado/Indo/⁊ Dado: qui et Audoenus dictus est. Qui suam erga deum deuotionem ostenderunt/singuli singula monasteria fundando. Ex quibus Dado fuit referendarius regis Dagoberti. Referendarius autem dicebatur ad quē publice conscriptiōes referebant: vt per eū annulo seu sigillo regis confirmarentur. Hos ad hoc animarat Eligius iamdudum in aula regis Clotharij clarus.

Sancti Aldani

Sancti Adonis ⁊ Dadonis

§. X. Tunc etiam sancta Aurea

Sancta Aurea.

abbatissa claruit: quam sanctus Eligius monasterio virginum a se Parisijs cōstructo prefecit. Hec igitur sancta Aurea: vt notat Uincē. vbi. s. in monasterio Parisiensi trecentarum puellarū prelata fuit: genere quidez nobilissima: tāta; virtute predita patientie: vt nulli malus pro malo redderet: sed sibi inuidentes etiam plus diligeret. Dum autē in villis sororum esset aliquando mater sancta: huius cellararia atq; clauigera sibi dilecta noie Deda nunciatur defuncta. Unde admodū dolens ad monasterium est reuersa: tertia tñ iam luce ab obitu eius preterita. Non autez ausi fuerant sorores eā sepelire sine abbatissa: nec sibi poterant iaz migranti claues officinarum extorquere/asserenti nulli sororum reddituram se eas ante aduentum excelse virginis Auree. Tunc illa in feretro iacentem intuita accessit: ⁊ eam proprio nomine vocauit: statimq; viua resedit. Quid nam (inquit) de rebus monasterij tibi commissis de clauibus egisti? Mox illa rationem reddens de vniuersis rebus ⁊ expositis claubus cum licentia sancte abbatisse migrauit ad dñm. ¶ Quadaz vice quum panes deessent quibus sorores hora congruenti reficerentur: illa valde tristis earum murmurationes metuens: cenobij clibanos inueniendi gratia circūiuit: ⁊ ad vnum properans pistorem an haberet panez paratum interrogauit. Quo respondente q̄ presto existeret si clibanum scopis nitidum aliquis redderet. Illa mox clibanum penetrauit: prunasq; adhuc feruentes cuz cineribus manibus suis foras expulsis/fornacem mundissimam exhibuit. Ut autem duplicaretur miraculū: ⁊ laus virginis sancte augmentaretur: campanas in turricula sine manibus sonantes audiere sorores: omnesq; ciues circumiacentes: deumq; cuncte laudibus celsis predicauerunt / Te deum laudamus concinentes. ¶ Quadam die dum missam audiret: et lectio euangelium incongrue pronuntiaret: illa nolens in verbis dominicis audire fallaciam: de humero diaconi stolam auferens humero suo imposuit lectionez euangelicam perlectura: vnde et angelica increpatione culpata in quodam sancti Quintini oratorio se clausit: et ab omni hominū aspectu septem annoruz curriculis se remouit: ibidem acerrimam ducens penitentiam. Assidue sedebat in cathedra quam sibi mirabilem parari fecerat: habentez sc̄z quinquaginta clauos in dextera ⁊ totidem in sinistra: totidemq; in dorsi regione: sicq; psalterium: quotidie cantabat quinquaginta scilicet psalmos innixa totidē clauis dextere partis. alioq; totidem in sorte leue: tertios similiter in posteriori. Nunq; carnem comedens: aut vinum vel siceram bibens: pro vino bibebat stillicidium ex cineribus expressuz. Existimabant tamen quedam sororum eaz aliud bibere: vn de quedam temeraria experiri cupiens et alijs propalare quid biberet: latenter intrauit lectulum vbi colabatur cineribus potus eius. Apponens autem ori suo tentatrix/ extemplo percussa est paralysi in vultu: ita vt bucca auricule iungeretur. Sicq; se ream agnoscens / ante pedes sacre virginis veniam postulabat: quam pariter et medelam obtinuit. ¶ Tandem beato Eligio apparente cuidam adolescenti in ecclesia: ⁊ sanctam virginem ad se vocante: quum ille ei nunciasset: sed illa properans quum illuc venisset: et iam visio abolita esset intellexit se ex hoc modo vocari: et migrās ad dominū sepulta est honorifice in ecclesia Pauli apostoli. ¶ Apparuit autem angelus dñi in visione cuidam abbatisse in Syrie ciuitate transmarina: oculos quidē habenti: sed minime videnti: dicens vt equoza maris trāsiret: ⁊ Parisios adiens basilicam beati Pauli inquireret: quia si virginem Aureā ab illis finibus peregrinam illuc profectam/⁊ illic humatam de humo leuaret et in locū magis honorabilem poneret: mox eius meritis visum reciperet. Quam visionem quum episcopo ciuitatis retulisset: ire cum illa arrisuit. Sed illa itinere fessa remansit. Cui precum illa arrisuit. Sta in hoc loco fabricandi gratia scrinij sanctum virginis corpus recepturum. Tunc Franciam adijt: et Parisiorum episcopo visionez narrauit. Ira duo presules cum clero ⁊ populo ad basilicam peruenientes: sanctum corpus ac super pectus eius librum quem illa secum de Syria detulit inuenerunt: atq; in sepulchro epitaphium huiusmodi. Hic iacet Aurea peregrina. Leuatoq; corpore brachiū vnuz episcopo dederunt Syrie. Sanguisq; cepit a venis defluere quum illud a corpore sequestrauerūt. Episcop⁹ ño Parisiēsis corpus in monasterio sancti Eligij cum magno honore deposuit Syrus vero gaudens abbatisse brachium pertulit: et in scrinium decentissime fabricatum reposuit: moxq; matrona visum recepit. Ille quoq; in honorem virginis in patria nobile monasterium edificauit.

§. XI. De sancto romarico. Hic

Sancti Romarici et Arnulphi.

vt refert Uincen. in specu. histo. libro. xxiij. capi. lxxij. ex gestis eius: quum esset in aula Theodoberti quondam regis Austrasiorum posit⁹: que sunt cesaris cesari: ⁊ que sunt dei reddidit deo: omni amabilis aulicoz̄ cōtubernio. Quumq; multis bonis polleret in palatio: iunct⁹ est amicitia cuidā viro clarissimo nomine Arnulpho. Et quū cepissent coram sua sibi pendere: mutuo confessi sunt aures sui cordis illud dñi p̄ceptū tetigisse. Uade ⁊ vende oia q hēs ⁊c. Cogitauerūt ergo regem mortalem deserere: regiq; eterno militare: Itaq; Limirēse monasteriū cogitauerūt expetere/sz aliter deo disponēte impleuerūt. Beat⁹ esset Arnulphus licet cum lachrymis remoretur: Meretriū eps p̄stituit. Romaric⁹ vero spretis oīb⁹: multosq; seruoz libertati donās: plurimos aūt secū ducēs: monasteriū Luxouiense tūc toto orbe famosum: Amato duce petijt: ⁊ habitū sctē religionis cū ijs quos adduxerat deuote suscipiens: humilitatē ⁊ obediētiā sectari intantū cepit: vt etiam ijs quoz officiosissimo famulatu prius fulciri solitus fuerat: pro christi amore se subdere studeret: in monasterioq; cunctis obiectiōe se nonsolū ostendere: sed etiā cedere: oblatā ab alijs reuerentiam metuens: furtiuas orones diligens: ad opus dei ceteros preuemens. Quumq; beatū Amatū dñs ad beatam requiem euexisset sanctus Romaricus regendam suscepit sanctam congregationem. Cepit autem post hoc vir dei gratia signoz̄ pollere que ita studebat occultare: sicut auari diuites thesauros suos solent abscondere. Et quū p vtilitate monasterij aliquādo foris esset: ad domū cuiusdam viri Uosagi/in partibus sepe hospitandi gratia diuertebat. Quam quum quadam die ex more intraret: intuita eū vxor illius ait. O dñe mi cur tam sero veneristi: habuit ancilla tua sicerā quam heri peruenientes cōpatres et vicini nostri biberunt. Quā quū videret vir dei anxiari pro se: ait. Noli timere: sed fidens in deo cubiculū tuum ingredere. Ozante ergo sancto viro/repertū est quoddam vas plenū sicera. Qui potius etiā multoz̄ infirmitatibus profuit. ¶ Quedā puelle in monasterio erant lepra percusse: quarum vna a balneo quo vir dei ablutus fuerat/aquā furtim rapiens: totū corpus suū perfudit: vnde medela capta/lepra ab eo paulatim discessit. Dñs aūt die dñica eū ad celestia regna introduxit. Uiderunt autem eadem nocte subito nubem dēsissimam totum mōtem cum cellula operire. Fratribusq; psallentib⁹ in exitu viri dei: mox claritas muri splendoris radians/mōtem et cellulam

cellulam impleuit: videruntq; globum candidissimi fulgoris per medium predicte nubis scandentem celos penetrare: quod aiam sancti viri intellexerunt.

§. XII. Eo etiã tẽpore sanctus

Boericus Metensium eps claret in Francia. Hic primo: vt refert Vincen. vbi supra miles egregius de Aquitania: corpore nõ voto seculi actibus seruiẽs: quũ apud deũ et hoies magna honestate floreret: licet q̃ pacis sunt sectaret: quandocunq; tamen paganorum infestatio perurgebat primus aciei militari se opponens: barbaricam rabiem dei auxilio fretus/potentissime deuincebat: et spolia amplissima reportabat. Denicq; subita oculorũ amissione percellitur: virtute tamen patientie vndiq; munitus gratias deo agens aiebat. Sicut dño placuit ita factum est: sit nomen dñi benedictus. Eo tempore regnabat in Gallia Theodobertus. In Metẽsi vero vrbe presidebat põtifex btus Arnulphus. Tunc sancto Boerico in silentio noctis quiescenti angelus domini adfuit dicens. Uenit tps: serue dei exelsi/ quo meror tuus in gaudiũ trãsferat: quo etiã lux amissa clarior restituatur. Ergo ciuitatẽ Metensem aggredere: et limina beati Stephani protomartyris ingredere deuote: et preces deo funde ibi: et fidem certissimã tenens/noueris te visus et totius corporis sanitatẽ receperurũ. Arnulph⁹ autẽ tibi carne propinquus ibi presidet põtifex: qui te ilico adfuturũ premonstrabit: et quicquid erga te et pietatis et mie dei bonitas impensura est manifestabit. Expergefact⁹ ergo vir sctus milites cõfortauit: et de Aquitania ad prefatã vrbẽ iter arripuit. Cui appropinquanti sctus Arnulphus adfuit: et facta oratione oratq; benedictione eũ in domum induxit. Qui obtẽtu scti Stephani visum recepit/et corporis sanitatem. Post hoc Arnulphus spñali mentis intuitu videns Boericus fuccessorẽ sibi fore dignissimũ: cõsentiente clero et populo eius episcopũ constituit: et ipse diu desideratam heremus petijt.

Sãct⁹ Boericus Metensis eps.

¶ Igitur btus Boericus: qui alio noie Albo: pastorali cura adstrictus vocib⁹ et motib⁹ ceteros informabat. et q̃ ante epatũ corpus strictissimis ieiunijs attriuerat: enarrare fas nõ est quã dura ieiunia cumulabat: qui etiã die et nocte inter grã orationibus prãsibat: et biduanas et triduanas alacri vultu et mẽte abstinẽtias celebrabat. Post obitũ ꝙ sancti Arnulphi explero anno: sanctus dei Boericus: cui ipse Arnulphus dimiserat epatũ: solitudines eligens: de trãslatiõe corporis eius ad sedẽ ipsam cui prefuerat sedulo cogitabat ac ab eo ceteris⁹ duobus epis Tulensi et Uirdunẽsi/ quum corpus sanctũ cũ laudib⁹ honorifice deferret: sole ad occasum vergente/villã iniqui et incestuosi hois offendunt. Quã intrare cupientes: dñi sanctarũ reliquiarũ portitores iaz pene ingrederent: diuinit⁹ firi subsistunt: et celicã in se virtutẽ deprehẽdũt coacti. Dũ essẽ btus Arnulph⁹ adhuc in vita subsisteret: et pastorali authoritate virum cuius villa erat vt ab iniquitate resipisceret/sepe cõmonuisset: efficere non potuit: idcirco eius hospitũ iniquũ tũc subire trepsit. Quia vero nox imminebat: et nulla alia villa tante multitudini apta presto erat. orãte sctõ Boerico deũ vt eis pstaret quietis diuerticulũ: adfuit quidã sapiens et diues qui illi itineri intererat. Est (inquit) mihi prediũ in hac patria: vobis quidẽ nõ satis ptiguũ: sz noui ad cũcta necessaria presentẽ deũ vestrũ: qui et longũ iter breuiare põt: et quo tẽdim⁹ sub velocitate nos perducere. Hoc aũt sanct⁹ audiens/fide et gaudio repletus: corpus sanctũ illuc verti omnesq; sequi imperat. Cerneres tantam velocitatem in eundo esse: vt non curreret: sed more auiuz volare putares: et quod vnius diei integri spatio vir peragi credere posses: duabus vel trib⁹ horis impletum mirareris. Quumq; ad villam peruenissent: qr vini ferax patria non est: ceruisie se parum habere homo ministris referentibus comperit. Sed iteruz fide repletus sancti Boerici meritis et precib⁹ se cõmittit. Qui nota presidia petens deum: suorum necessitatibus subuenire postulat. Tantaq; multitudo populi ex paruo liquore (quod vix credibile est abundantissime est) saciata.

Diui Arnulphi corpus

§. XIII. Prefatus autẽ sanctus

Arnulphus qui ex maiore domus Francie Metensiũ fuit eps factus: postq; seculũ deseruit: ex epo solitarius migrauit ad dñm anno Heraclij. xxviij. Hic vt ait Petrus Damianus. pater Pipini fuit et auus Caroli magni. Hic non procul a Flandria in Lotaringia ducatum tenebat: qui quum vroris et filiorũ effectus postponens heremũ peteret: contigit vt per fluuiũ Mosellã trãsitum haberet. Ad cuius põtis medium veniẽs vbi fluuius pfundior est: ibi annulũ suũ sub hac federis conditione piecit. Quuz ego (inquit) annulum hũc recepero: tũc ego pculdubio cõfidam me pctõz meorum nexibus absolutũ. Quo facto: heremũ petijt: vbi nõ paruo

Oõ hic de btõ Arnulpho or scz re ligiepa tũ ẽ fie

tpe mundo mortuus deo vixit. Interea defuncto Meten. ri nonsium epo electus est. Dũq; vsu carniũ abstineret: sicut in he possessi remo cõsueuerat: piscis ei presentatus est/quẽ cocus exẽte ne ltia rans annulũ reperit: quẽ dño suo letabundus obtulit: et sta pape: vt tim ille recognouit. Est aũt biduj iter a ponte in quo annulus proiectus fuerat vsq; ad locũ in quo presentatus est. Ut nisi cuz ergo recognouit annulũ iã fide gratias agens deo de suox pẽ exsolutione peccatorum vitã postmodum in melius duxit: sed tra deplus etiã ieiunijs vigilijs et orationibus se coarctauit. Annullus adhuc ille in palatio habet. Mirari potest et in his deus magnifice laudari: quomodo in presẽti effectu sanctus vir certificari meruit adhuc casibus subiect⁹ de remissione peccatorum. Oõ procul dubio non fieret: nisi dignissimus deo foret. Mox aũt epatu suscepto tanta tamq; perfusa magnificentia eleemosynis pauperum accreuit: vt etiam de lõginquis regionibus atq; ciuitatib⁹ fama currẽte innumera caterua pauperũ ad sanctũ Arnulphum refocillanda festinaret. Erat iugiter solicitus et intentus in cũctis bonis actibus: et precipue in susceptione monachorũ seu peregrinantiũ deuotissim⁹ inuigilabat: ita vt ijs q̃s hospitio susciperet: manibus proprijs pedes ablueret: illosq; vestitos ac refectos deducens mox alios refocilandos susciperet. Porro abstinẽtie eius nomẽ narrare q̃s valeat: maxime quũ interdũ post triduana et quatriduana ieiunia/pane hordeaceo vel lymphe poculo victitaret? Indutus iugiter intrinsecus cilitio oculte sicq; exesis iã mẽbris/vigilijs/atq; ieunijs geminũ ingerebat cruciatũ. ¶ Quũq; in his bonis actibus iugiter inuigilaret: et quo triduanũ ieiunium solet ecclesia vniuersalis celebrare: vir sanctus extra ciuitatẽ cũ crucibus atq; promiscuo populi genere orãdi gr̃a fm morẽ ex ecclesia processit. Et ecce ex medijs ceteruis femina arrepta a demonio clamare cepit. Hanc ille quũ vidisset: vexillo crucis iniecto: mox ab aduersario ereptã sanauit. ¶ Temporibus Dagoberti regis quũ in palatio esset: ei q̃dam leprosus clamare cepit: victũ seu vestitũ deposcens. At ille insit statim in hospiciũ duci. Quũq; erga illũ fm morẽ suũ/solitam impenderet pietatem/ scisitari voluit/qr barbarus erat: an sacri baptismatis vnda ablutus fuisset. Repẽte ille: Nequaq̃ (ait) dñe mi. Nam ego infelix abiectus in pl'o: quis mihi gratiam baptismi tribueret? Accepto ergo a sancto viro sacramẽto baptismi: repẽte de corpe ei⁹ lepra discessit: et fact⁹ est deinceps in vtraq; substãtia san⁹ qui pus fuerat pctõr et maculosus. ¶ Quidam homo scelestus noie Godeo/vino estuãs cũ cõplicibus suis viro sctõ derogare ausus est: non eũ esse cultorẽ dei: sed potius hoiez dicẽs voluptati dedit⁹. ad cuius lectũ nocturnis horis nõ solũ rex: sz regina tãq; cõsiliũ fugitãs pperaret. Quũ ergo stratũ vna cũ detrahente socio peryisset: iubente domino accidit vt eozũ vestimẽta flãma circũstãs vallaret: atq; ilico exilientes inflãmati ingẽtib⁹ deposcebãt vocibus aquã. Sz et aqua inecta flãmã diuinit⁹ missam nõ extinguebat. Ardebant nequiter circa nares vel genitalia eozum camisie: neca se vestimenta ardẽtia exuere poterant. Quid plura? qui aliud facere non potuerunt: exilientes et ad instar porcorũ luto sese vociferates inuolubãt: sz magis ac magis genitalia ipsox ignis immissus cremabat. Tunc inquit/vt reor impletũ est sup illos qõd scriptũ est. Detrahente occulte primo suo hũc psequebar. Nas nõ post multũ tpis/in tantis trãsgressionibus prefat⁹ Godeo deprehẽsus est: vt scelera ei⁹ vnã cũ vita (qr iustus erat) regalis gladius amputaret: at ne solus morere: filius mox eius eadẽ sentẽtia pcussus interijt. Quũ he et cõplures virtutes per illũ in populo cepissem crebrescere: mox remotiora a fragorib⁹ vulgi loca expetijt. Interdũ nõ multũ longe ab vrbe visus est cellula: celũ diebus ac nocib⁹ precibus pulsans. ¶ Casu cõtigit vt pretuarium regis ignis vorax vexaret: atq; eructuans exellentissima flamma domos circumquaq; affines minaciter lãberet: repente exurgẽs tota ciuitas videtes sui exitiũ in eiulatũ et clamorẽ est cõuersa. Quo audito nos veloci gressu ad domũ sancti viri peruenim⁹: et reperim⁹ eũ sicuti ei mox erat: melos psalmodie psonantes. statimq; apprehensa manu eius ait Romaric⁹. Egredere: ne (quod absit) te in hac vrbe ignis iste consumat. At ille. Nequaq̃ dilectissime: sz deducite me illuc: et ponite me vicinũ illi⁹: et si ita vult deus vt ardeã: ecce in manus ei⁹ sum. Tũc nos tenẽtes sanctas manus ei⁹ ad larẽ peruenimus: et mox iubẽte illo in oone pstrati/capitulo dicto surrexim⁹ oẽs. Tũc ille eleuãs man⁹ cõtra ingentes flãmas vexillũ crucis iniecit: et mox mirũ in modũ tanq; celitus percussus: nil alibi nocẽs intra parietes in semetipm ror⁹ retorsus ignis interijt. Illico aũt vni ex fratrib⁹ talis apparuit visio intuẽa in celũ vidit tanq; flãmã ignis signa celũ crucis depictũ: et statim e celo vox facta est dicens. Cernis hoc signũ? hac nocte Arnulphus eps p ipm totã ciuitatẽ ab incendio libera-

nit. Post hec beatus Arnulph⁹ relictis cūctis rebus seculi vt nouus helias ad heremū pperās: relicto pōtificatu: vt di ctū est supra: inter bestias ⁊ feras syluestres morans: quoti
Clodul phus ⁊ eius mr Doda. dianas laudes deo psonabat. Jbiq; ad eū venientibus lepro sis ⁊ alijs infirmis seruiebat in oibus: post mortē etiam mi raculis claruit. Sed ⁊ Clodulphus filiꝰ dicti Arnulphi Metensium epūs sanctitatem patris imitat. Doda quoq; mater ipsius Clodulphi Treueris inclusa christo ancillatur.

Osuual dus sanctus,

§. XIIII. Anno dñi sexcentesimo. xliij. imperij autem Constantini secundi filij Heraclij anno primo: Osualdus rex Nordanimbrorum a Peanda Mercioꝝ rege perimit. Et vt dicit Uincen. spec. hist. post Helinandū: huiꝰ dextra multarum eleemosynarū largitrix hodie quoq; quū brachio et cute ⁊ neruis incorrupta iacet toto corpore in cineres dissoluto. Excitata rebellione a Peāda rege Mercioꝝ: quuꝫ ipse Osualdus supatā syluā in pectore gereret: p aīab⁹ fideliū suoꝝ deo supplicabat. Huius defuncti brachia cum manib⁹ ⁊ capite insatiabilis victoris ira desecta ⁊ stipiti sunt appensa. Brachia cū manib⁹ adhuc durant inuiolata: q a fratre Osuuio apud vrbē Lābucth cō posita mōstrant. p miraculo. Caput Lindisfari humatum a fratre nūc Durelm esse dr inter brachia sancti Cuthberti. Ossa reliqua regis corporis quum regina Ostricula vxor Ethelredi regis Merciorum filia regis Osuuij charitate patrui ducta Bordonio monasterio suo/quo est in regione Merciorum: inferre vellet: repulerunt eaꝫ monachi inuidentes mortuo quietē ossiū: qr super eos bellico iure regnum acceperat. Sed nocte intempesta per lucernam de calo super reliquias emissam: vltro petierunt qō ante reiecerant. Jbi ex cadente sanguine reuiruit cespes: quo sanatus est sonipes. Pulusculus lauature reliquiarum eius mentis impotes sanat. Stipes qui recentē cruore susceperat/lotura sua sanitatē tribuit desperatis. Huius filij Osuuius regnauit post eum annis. xxvij. Sigisbertus. Eo tpe Judachail rex Britonum gratiā Dagoberti sibi redimit.
Sācta Reginulpha virgo. Virgo christi Reginulpha sanctitate claret in Gallia. Haumar amiras tēplum sibi Hierusalem edificat ⁊ quia nullo modo structura cōsiste re poterat: suggestione Judeorum crucem de super mōtem olueti tolli impat: et sic structura tēpli stare potuit.
Dagoberti aia. Anno huius Cōstātini nepotis Heraclij scō Dagobertus rex Francoꝝ morit de quo per visionē cuidā reuelatū est: q aīa eius ad iudiciū rapta est: ⁊ multis sctis cōtra eā pro expolia tione suarū ecclesiarū reclamantib⁹: quuꝫ eā iā mali angeli vellēt ad penas inferni rapere: interuētu sctī martyris Dionysij cui ipse maxime deuotus fuerat: a penis liberata est.
Sācti Remaclꝰ epūs Traiectensis. Anno primo sanctus Remaclus ordinat Traiectensis epūs. Rodoaldus frater vterinus Jrte et auunculus sancte Hertrudis archiepatū Treuerēsem doctrina ⁊ scitate sua illustrat. Borro quoq; eius Geuera abbatissa in eadem vrbe a fratris scitate nō degenerat.
Sācti Furseꝰ rei fratres. Circa idē tps Persas q̄dā simulās se adorare Baumar amirā Saracenoꝝ infixo in vētre eiꝰ gladio peremit eū. Anno q̄nto sctūs Furseꝰ in Hybernia claruit: q peregrinationeꝫ pro xpo aggressus ad Gallias vsq; peruenit: a Clodoueo rege honorifice susceptus/Latiniacū cenobiū fundauit: quē non multo post fratres sui Foillanus et Ulthanus pari peregrinandi voto sequuti p Gallias claruerunt. E quib⁹ Foillanus dono Hertrudis virginis Fossensem monasteriū postea fundauit: vbi etiam martyrio coronat⁹ quiescit.
Multi sanctitate clari. Anno sequenti Eligiꝰ Nouiomi: Audoen⁹: q ⁊ Dado: Rothomagi clarent epi. Et Philibertus de Herio insula. Et Recharius pōtinensis: et Berenarus Flauiacensis abbates. Angadrisma quoq; sancta virgo secus Bellouacū. Augesilus (alꝰ Ausegisus) sancti Arnulphi filius clarebat: cui Begga sororꝰ Grimoaldi nupserat. Uitā vero beati Eligij scripsit sanctus Audoenus. Et de singulis his diffuse ponit Uincen. spe. histo. gesta. eorum libro. xxiij. cap. lxxxv.

§. XV. Hic igitur sanctus Eligius ꝑm Uin. vbi supra ex territorio Lemouice vbis fuit oriund⁹: patre Eucherio: mre vero Terrigia natus. Quem quū mater adhuc haberet in vtero vidit in somnio aquilaꝫ volitantē supra lectuꝫ suū: ⁊ se tertio inclamātē: ⁊ ei nescio quid pmittētē. Que quuꝫ ex voce aquille euigilasset: perterita nimis cepit cogitare de somnio quid hoc esset. Quumq; postea in partu periclitaret: mandauerunt ad quēdaꝫ sctm virum vt veniret ⁊ oraret p ea. Qui quuꝫ venisset. ait illi. Ne timeas mater/qr puer iste sctūs erit et magnus in ecclesia. Quuꝫ autē esset iuuenis/fecit euꝫ pr suus ab aurificib⁹ eruditi. Et quuꝫ iā sciret tota illā artē: in Fracia venit: ⁊ cuidā aurifici q̄ faciebat opa regis se cōiunxit. Quodaꝫ tēpore quum rex pquisiuisset qs sibi cellā de auro et argento faceret: pulcherrimā: rn̄ dixit ei magister sctī Eligij se inuenisse artificē q̄ regi optime facere q̄q̄d vellet. Et accipiēs a rege auri magnā massam tradidit Eligio. Qui ex eodē pondere duas cellas pulcherrimas fecit: ⁊ deferēs vnā regi: alteram retinuit apud se. Quā quū oēs mirarent: rex eū copiose remunerauit. Tunc Eligius alterā protulit: et regi pſentauit dicens q̄ de residuo auri hanc fecisset: et rex amplius stupefactus/quesiuit ab eo quō ex eodem pondere ambas facere potuisset. Bene (inq̄r) Et excreuit fama Eligij in curia regis. Btūs aūt Eligius intantū pauperes diligebat. q̄ q̄q̄d poterat vsq; ad nuditatē suā eis erogabat. Qui intrārū eum diligebant ⁊ sequebant: vt si qs sctm Eligiuꝫ q̄reret ad domuꝫ vallatā paupibus mitteret. Quadā die duꝫ propria manu eleemosynā daret vnus eoꝝ cōtractā habens manuꝫ alterā ad eleemosynā extēdit. Cui Eligius. Alteraꝫ (inquit) tende. quā quū p posse extēderet: cepit eā palpare et extendere. et sic eā oleo vngēs sanauit. Quadā autē die quum totū aurū ⁊ argētuꝫ suuꝫ paupib⁹ erogasset: venientibus ⁊ alijs paupib⁹ / nihil habens q̄ eis daret vnā marcham auri altera quā quodā suo vicino mutuauerat erogauit. et postea reniētib⁹ alijs nō reminiscēs qō prius fecerat: iuit ad bursam suā quā prius solicite scrutatus fuerat: ⁊ tunc inuenit vnam marchaꝫ auri ⁊ grās agēs deo pauperib⁹ erogauit. Erat aūt statura plixus: facie rubicūdus: cesarie formosus: crine circinat⁹: angelici vult⁹: simplicis et prudentis aspectus aurato ⁊ gēmato prius habitu nitēs: zonas habēs cōpras ex auro et gēmis: lineas metallo rutilas: ocreas sarchaꝫ auro opatas: vestimēta oia p̄ciosa: pluraq; holoserica ob ostētationē fugiēdā: intrinsecus aūt cilitiū. q̄ oia postea in necessitatib⁹ pauperū cōsumpsit. Deinde vilib⁹ vestib⁹ vsus est: funiculo cinctus: plerunq; etiā pter paupes expoliat⁹. Cui tunc rex dabat ppriū singulū et vestimētū: qr sicut animā suā illū diligebat. vñ illi fecerat mansionē sue subiectā: a quo q̄q̄d Eligiꝰ postulabat: sine dilatione impetrabat. et oia expendebat in egenos captiuos ⁊ debiles. Eligius p̄ficit ecclesie Nouio mensi. Tpe aūt Brunechildis regine/vsq; ad tpa Dagoberti/simoniaca pestis in Gallia viguit: pro qua auferenda solicite vigilabant Eligius ⁊ audoen⁹. Tūc electꝰ est Eligiꝰ ecclie Nouiomensi presul post Acharium eiusdē vbis antistitem. Cum quo pariter electus est Audoenus sodalis eiꝰ ad ecclias Rothomagē sem. Prefuit aūt Eligiꝰ Ueromandēsi metropoli: Tornacensi q̄ regali ciuitati quondā: Nouiomēsi quoq; et Flandrensi: Bandensi: et Torturiacensi. Habebat autē statutū locum in quo certis q̄busdā diēb⁹ egenos et debiles intromittens deuote illis seruiebat: squallētia capita illis lauans tac deformē cesariā ppria manu radēs: potuꝫ singulis ⁊ cibū prebens: nudos vestitos dimittēs. Quib⁹ exeūtib⁹: si alij adesse nt intromittebat: quos similiter refouebat. Qō si pluriꝫ ma turba p̄fluerent: aliq̄n cūctis similiter faciebat. Singulis aūt diebus. xij. sic reficiebat: ipse cū eis horā cōgrua se reficiens: ita tū vt singulis prius ipse aquam manib⁹ funderet vinum ⁊ panem ppria manu p̄beret. Preterea obtinuit a rege vt oia dānatorū corpora vbicūq; inuenire posset per villas vel ciuitates: licentiam haberet de bargis rotis et laqueis deponere ⁊ sepelire. Delegauitq; ex collegis suis vespilones qui huic cure insisterent. Igitur cum esset in comitatu regis in partibus Austrie apud vrbē Stratumburguꝫ inuenit hoīem ipsa die laqueo vitā finisse. cui quū sepultura a comitibus pararet: accessit. ipse propius: ⁊ cepit palpare corp⁹ a summis vsq; ad ima mulcēdo. Quūq; sensisset animam adesse: ꝯrutē facti vrbane a se repellens ait. O q̄ grande scelus nisi dñs adiuuisset/nūc perpetrare poteramus vt corp⁹ hoc humo tegerem⁹? quū aīaꝫ eius in ipso sit. quem resuscitatum iussit vestiri ⁊ repausari. Quo audito insectatores eius iterū eum ad mortē petebant: quē vir ab eorum manib⁹ eripuit: et se ab eius collegio subtraxit. pter vitā dā gloriā ⁊ charitā securitatis apud regē impetrauit p eo.
In dioceſi eiꝰ quidā presbyter nimis infamis erat. Quē quū sanctꝰ Eligius frequēter corriperet: ⁊ ad pfessionē modis oibus inuitaret: ille semp crimen suuꝫ tegebat. Tūc sanctus Eligiꝰ videns q̄ nihil proficeret/eū excōicauit: quousq; publice peniteret/nullo modo celebrare presumeret. Presbyter vero negligēs: et episcopi sententiam paruipendens: post aliquot dies quum vellet celebrare et altari insisteret statim ad terrā cecidit et expirauit. Multa alia miracula in vita sua fecit et adhuc facit.

§. XVI. Idē edificauit Nouiomi monasteriū ancillarū christi. Corpus sancti quintini per eum reuelauit dñs. Suessionis quoq; inuenit sctos martyres Crispinū ⁊ Crispinianum: quos ex quadā crypta prolatos mirifice cōposuit. Sed in Bellouacensi municipio. btm̄ martyrē Lucianū quōdam collegam sancti Quintini inuentum

tum similiter trāstulit atq; cōposuit. Apud Parisios cecum illuminauit in ponte. ¶ Rursus apud Parisios custos ecclesie sancte Colūbe nunciauit ei ecclesiā suā omni ornatu suo nocte a furibus fuisse spoliatam. Tunc Eligius pgens ad oratoriū sancte Columbe ait. Audi sancta colūba que dico. Nouit redemptor meus nisi cito ornamenta hui⁹ tabernaculi furata reduxeris: spims allatis faciā ianuā ita obserari: vt nūq; in hoc loco tibi veneratio p̄beatur ab hoc die. Quo dicto discessit. Sequenti nocte custos Mauritius surgens inuenit oīa vela vsq; ad minimā pallā sicut prius fuerant/restituta. Hec aūt sunt sepulchra q̄ auro et argento et gēmis fabricauit. Germani. Seuerini. Piationis. Quintini. Luciani. Genouefe. Columbe. Maximiani et Juliani: r̄ precipue beati Martini Turonensis Dagoberto rege prebente impensas: necnon r̄ tumbam sancti Bricij. et alias vbi corpus beati Martini dudum iacuerat. Et mausoleum beati Dionysij martyris Parisijs: et tugurium sup ipsum marmareum miro opere auro r̄ gēmis decoratum. Horum⁹ est autem anno vite sue. lxx. Qui quū anno reuoluto de loco suo transferret: ita pulcher et incorruptus inuētus est vt semp in tumulo vixisse putaret. Et q̄d mirabili⁹ est: barba r̄ capilli: tpe obitus sui rasi mirū in modū creuisse in tumulo videbantur. ¶ Quō autez per eus inuētum fuerit corpus beati Quintini tunc ponit. Clericus quidā noie Maurin⁹ sepius iactare solebat se r̄ martyris locū nosce: r̄ illum sine mutatione inuenire posse. Q̄d quū audito⁹ibus p̄bare gestiret/facti sui piculū aggressus est. Sumpto ergo ligone dum paumentū Basilice martyris violare p̄sumpsisset: manubriū ligonis infirmū suis manibus adhesit. Qui quum dimitti nec auferri posset: ceperunt manus cōputrescere: ⁊ membris q̄ scaturire. qua pena mulctatus/sequenti die miserabiliter finiuit vitam. Hinc tantus pauor in cunctis excreuit/vt nemo post hunc: q̄uis p̄batissime vite fuerit: preter sctm̄ Eligiuz Nouiomensem eṕm hmōi negocium tētare p̄sumere. Is q̄ppe pontifex sctūs p̄fati martyris cepit frequentare locum vnde r̄ diuina doctus reuelatione triduanum ieiuniuz cū lachrymis peragēs r̄ attētius orās: in loco vbi de inuentione corporis suspitio nulla esse poterat/sanctis manibus sarculo effodere cepit: ibiq; tumbam veterimā detegēs corpus eius inuenit. Qua terebrata tātus odor paradisi cū immani lumine ex eo p̄dijt: q; etiā ipse pontifex p̄ splendore luminis r̄ flagrantia odoris amenat⁹/vix subsistere potuit. Nam r̄ globus luminis q̄ ex mausoleo ictu feriētis p̄dijt: tā immēsum splendorē edidit: vt noctē illaz valde tenebrosam q̄ iam media transacta erat: per plurimaz prouincie partez verteret in diē. vnde multi de stratis suis consurgentes/ad opus seruile sicut in die ex more festinabant. Sed p̄cedente tpe claritas que p̄o re signifera fulsit: dato signo recessit. Tunc sanctus Eligius corpus sacruz cum lachrymabili gaudio deosculans: reliq̄as sibi vndecūq; voluit segregauit. ex q̄bus etiaz multa loca condiuit/medelāq; diuersis morbis eas impartiēdo p̄buit. Dentes etiā p medela languentium ex maxila abstulit. q̄d dū faceret: ex radice vni⁹ dentis gutta sanguinis exiuit. Deinde corpus sctm̄ cuz diligentia summa holoserico obuolutū post altare tranposuit/tumbamq; ex argēto et auro ac gemmis desup miro ope fabricauit. Ecclesiaz q̄ q̄ exigua erat/ampliatā decorauit. ¶ Latro quidā equū presbyteri quū furtim abstulisset: inuentus a presbytero iudici manifestatur apprehēsusq; et vinct⁹ opus suum confitēs patibulo aduidicat. Sed presbyter metuēs ne ob dāni sui causam aia hois auferret: iudicem deprecat⁹ est: vt cōcessa illi vita reus absolueret: dicēs iā sibi esse satisfactū q̄ p tot genera tormēto r̄ latro declarasset que gesserat. Seueritas aut̄ iudicis nullis p̄cib⁹ inflecti potuit: sed reū patibulo aduidicauit. Tunc presbyter pstratus ad beati martyris tumulū suppliciter p̄cabat: vt pauperē illū quē asperitas humane nequitie absoluere renuit: ipse de morte clementer eriperet: ne sibi hoc in opprobriuz fieret si per eius accusationē homo moreret. Hec eo cū lachrymis precāte disruptis vinculis patibuli ad terrā reus ruit. Q̄d audiens iudex timore p̄territ⁹: r̄ diuinā admirās virtutez nil et vltra nocere p̄sumsit. Et hoc narrat Grego. Turonensis. ¶ Fuit r̄ quidē nobilis r̄ diues nomine Mulericus: qui per superbiam et mozū intēperantiā deū offendebat. sed cum sanctus Quintinus sepe admonens in somnis ei⁹ pertinatiā redarguebat. qui quū nollet acq̄escere monitori quadam eum nocte verberib⁹ affixit: ipsamq; cedē vt oī pplo ostēderet p̄cepit. Tunc ille q̄uis coactus: palā oībus vulnera oñdit. Deinde conuersus ab errore suo multa donaria in illa ecclesia cōtulit. ¶ Alter falsus testis noie Bernuinus: in rebus ipius ecclesie beati martyris falsum p̄debebat testimoniū: volens quādā sylua de predio Mogarido penitus auferre. Quem sctūs martyr in somnis redarguit: apprehēdensq; nasuz ei⁹ falsarium p̄clamauit. Ad q̄d dictū ipse exp̄gefact⁹: pedibus calciatus cū facie suā aqua lauare deberet: accersita coniuge cepit ei exclamare q̄d in somnis vidisset. Ut aut̄ peruentum est ad hoc qualiter ipse martyr nasum eius tenens falsarium eū vocauit: extēra manu nasum suum cesum recepit statimq; in vas ex quo aqua de manibus ei⁹ diffluebat/cecidit. Qui nimiū territ⁹/ad palatiū quo ipsa die p̄ p̄fata sylua debebat ire distulit. Nec tū hoc supplicio coercitus/insup ob superbie fastū aureum sibi nasum fabricare: cathe nulisq; aptare aureis conatus est. Quem iterū idez sanctus visu admonuit dicens. Nonne tibi naturalez abstuli nasuz: vt te oībus monstrarē falsuz testimoniū dixisse: nūc ob superbiā ausus es aureū supponere? vade nūc et p̄hice eū abstez: et cunctis innotescere stude te falsum testimonium dixisse. Ob indicium ergo fidei nasus ipse ex auro multis dieb⁹ ad memoriam futurorum ibi seruatus est.

Varie sctōrum capse a diuo eligio fabrefctē.

Inuentio corpoz̄ beati Quintini per beatuz Eligiū.

§. XVII. Sanctus Audoenus

cum duobus fratribus Adone et Radone: sctō colūbano a matre ad benedicendum est oblatus. Qui futurorū p̄sci⁹ infantulos benedixit: eosq; futuros christiane religionis virtutibus eximios et honorib⁹ seculi claros spiritu p̄phetico p̄edixit. Nec incassuz. Nam ex eis vt pubescere ceperunt: primuz Clotario regi. Deinde Dagoberto in cunctis gratissimi inuenti sunt. Denicq; primogenitus nomine Adomundum spernens monasticam vitam petijt: Rado vero thesaurorum regaliū procurator effectus: iusto eos ordine disposuit r̄ custodiuit. Sanctus vero Audoen⁹: q̄ r̄ Dado: figillum vel annulum regis custodiebat ad cuius nutū cūcta palatina negocia gerebant. Regē quoq; assidue hortabatur vt regem oim xp̄m sine quo nullus regnat pie coleret subiectorum q̄q; populoz̄ sociū magis q̄ dñm reputaret: subditis parceret: superbos debellaret. Tunc etiam sanctus Eligius magnus virtutibus in aula regis fulgebat. His quoq; duobus cor vnum r̄ anima vna erat. a quibus cuncti Francorū proceres sumebant exempla christiane religionis: et hauriebant monita doctrine salutaris. Hi sub habitu seculari militabant regi eterno. Itaq; sanctus Audoenus sepissime vestibus preciosis et aureo precinctus baltheo foris vtebatur: et subtus cilitio tegebatur. Persistebat infatigabiliter in ieiunijs et orationib⁹ et diuina lectione: in pauperuz infirmorum ministerio hospitūq; susceptione. Propzio q̄q; p̄fi monio monasteriū cōstruxit: q̄d et possessionibus optimis et ornamentis ecclesiasticis/r̄ libris/et diuersis reb⁹ ad dei seruitiū pertinētib⁹ deuotus impleuit. Ibiq; sancto⁹ monachoz̄ multitudinē: eisq; sanctum Agilū: de q̄ infra: ex discipulis sancti Colūbani p̄fecit abbatem. Quūq; et ipse vellet abiectis seculi dignitatibus/soli deo seruire: resistebat rex et optimates: dicentes eū potius vtilitati plurimoz̄ debere cōsulere q̄q; sue tantum singularitati satisfacere/Deinde iussu regali multisq; religiosis suadētibus tonsuram clericatus accepit: vno eodēq; tēpore Eligio comamdeponēte. Interea defuncto Rothomagensi epo r̄ sanctus Audoenus oīm cōsensu eligit. et licet humiliter renuens in cathedra constituit. Qui etiā sciens sub quanto periculo neophitus ordinet: nō statim sacrū ordinez sumere p̄sumpsit: sz relicta sede ad predicandū verbū gentibus longe positis exul effi citur. Quūq; in Hispanijs reperisset pplos nimia siccitate iam laborasse. iam enim. vij. anni absq; pluuia transierant: pstrauit se in oratione. statimq; tāta pluuie abūdātia sequit: vt priorē penuriā recōpensare videret. ¶ Confortato ergo Hispanoz̄ populo fide verbo/miraculo: reuertens se ad regionē propriā/in Andegauensi regione quēdā pauperculuz obuiū habuit: qui quū die dñico opus seruile exerceret contra vsum ecclesiasticū: manū qua molā rotabat aridā subito et inutilē ostendit. Procidens ergo ad genua sancti viri/miseriā suā deplorat: et reatū suū cōfitet. At ille signuz crucis eius manui impressit: r̄ consuetudini prestine deseruire precepit admonēs illum diebus dominicis r̄ festiuis a seruilibus abstinere: r̄ ecclesiā visitare. Quū igit̄ Rothomagū peruenisset: sub vno die ordinati sunt pariter Audoenus eiusdem ciuitatis epūs: r̄ sanctus Eligius Nouiomēsis epūs. Susceptoq; igitur epatu/multis virtutib⁹ claruit: corde humilis: verbo grauis doctrina precipuus: deuotiōe armatus in colloquio sapiens in cōsilio prudens in corrigendo vehemens: in diligendo ardēs: in aduersis patiens. Abstinentie rigorem ora pallida demōstrabāt. Marile lachrymis humecte cōtritionē cordis iudicabant. Lactea colla circuli ferrei premebāt: Uentrē et brachia ferrū eque stringebat. Ipsius etiam lecti congeries/non ex mollibus plumis pictis vestimentis: sed ex asperis cōstruebatur virgultis. Et cepissime in cubiculo lux immensa celitus emissa/ a discipulis eius est visa. Uoces quoq; angelice cum eo colloquutes audiebant

Gāct⁹ Audoenus p̄fi cifeccle sie Rothomagensi.

Eligi⁹ Nouiomensis epūs.

¶ Interea quidam diuitijs et seculari dignitate precelles: iudicio dei morbo percussus accerbo in ecrasi mentis iam pene mortuus rapit: multaq infernalis supplicij tormenta contẽplatur: sed a btõ Audoeno visitat. Qui oratione pro eo fusa: ipsum ad se reuocat. Et ad memoriam sue conuersionis: ecclesiam in honore sancte Crucis fieri precepit. Quam cum ipse dedicasset: et ad eam multa dona contulisset: ad ultimum ipsam ditauit possessionibus. Et ne tanti pontificis iussionem/in eodem predio vbi dudum ante pontificis iussionem/in eodem predio vbi dudum iacuerat: cenobium construi faciat: et in hoc mũdo adhuc xx. annos hẽre debeat: meruit audire. ¶ Quodam tpe vt vir sanctus parochiam suã predicando illustraret: dum p locus qui nunc dicit Crux sancti Audoeni: iter ageret in curru sedẽs (nõ em̃ nimio senio fessus equo vehi poterat) equi qui currũ trahebãt subito substiterunt. quos auriga percutiẽs multo modo a loco auellere potuit. Sentiẽs autẽ vir dei nutu aliter manere immobilia: exemplo oculos ad celum refle ctit: ad vexillum crucis amplo splendore choruscans aspexit. Quoq spũ sibi reuelãte intelligeret: q eligeret locum ad sibi seruiendũ oñs elegisset: subito arãtem quẽdã inuenit: cuius stimulũ sumẽs signũ crucis expressit. eaq depicta in terra: sanctõq etiã reliquijs superpositis dixerit. Quoq sol occumberet: columna ignea in ipso loco p totã noctẽ visa est cuius splẽdor solis claritatẽ vincere videbat: et a toti⁹ prouincie hoibus cernebat. Ibiq cõfluebat multitudo pplorum vota sua dño offerentiũ. diuersis langorib⁹ detenti sanabantur ibidẽ. Illic ergo beatus Leufredus ecclesiam cõstruxit dedicatq in honorem sancte Crucis et sancti Audoeni. vbi multitudo monachorum regulariter viuentiũ vsq hodie deo deseruit. ¶ Idẽ apl̃orum limina visitãs Rome singulis apostolorum et martyrũ memorijs se prosternentes: tã p se q pro pace ecclesie preces obtulit. lachrymas tñ magis q verba fudit. Deinde quũ ad cõfessionem beati Petri hunc versum inciperet: Exultabunt sancti in gloria. Responsum est ei diuinitus. Et letabunt in cubilibus suis. Qui mutum per vndecim annos obuium habuit: et eius capiti signum crucis impressit loquelaq ei plene restituit. Exinde populis prius discordantibus pacis federe sociatis ad vrbẽ Turonensem venit. vbi quũ ecclam ingrederet: mulier quedã a spũ immũdo vexata/frendẽsq dentibus virum dei rapido cursu inuadere nitebat: qui caput eius manu strinxit: statimq demonem effugauit. Quadraginta quatuor annis ecclesiam Rothomagensem rexit et nonagenarius ad dñm migrauit.

Cruxsãcti Audoeni.

Philibertus.

§. XVIII. Sãctus quoq Philibertus: vt scribit Uincẽ. lib. xxiij. c. xciij. quũ esset bone indolis adolescens: regni Dagoberto nunciatus aduocatur in palatiũ: receptusq in ordine nobilium adeptus est Audoeni consortiũ. Qui sub aureo balteo deũ valde diligẽs: postmodum prefulgentibus vite meritis/cathedram subijt Rothomagensis ecclesie. Quum autẽ esset Philibertus annorũ. xx. diuina p̃cepta audiens/elegit christi discipulus fieri. Agnitoq dei milite Agilo q̃ preerat Resbacẽsi cenobio: illuc veniens comam deposuit: oibusq suis in eleemosynas erogatis: iugum christi suaue suscepit: vbi quũ multo religionis et abstinentie culmine excrescere: ita vt viris perfectionibus imitabilis fieret: antiquus hostis inuidens/ pulsare animum suscepit vt ampliora edulia sumeret. Sed dei nutu detectus/ viro dei p somniũ est ostensus. Nam quum quadã nocte fuisset cibo refect⁹: ille pẽtrẽ ei⁹ palpare cepit et diceret: Modo hic bene. Cñc ille inimici iacula cognoscẽs: rigorem abstinentie cepit triplicare: et cõtra arma tyranni dei auxilium implorare. Quoq singulis noctibus ecclesiaz frequentaret/in tribus cõtra ipsum tẽtationibus virus anguis exarsit. Nam vsi specie eum intra ecclesiam tentauit primũ terrere: et nocte alia ferro cãdelabri nisus est eũ trãsfigere: et nocte tertia ab ostio ecclesie expãssis brachijs eum voluit phibere. Sed oia eius machinamenta Philibertus expulit virtute diuina p sancte crucis presidia. Quũ autem beatus Agilus obijsset in christo: fratrũ consensu Philibertus regiminis curam suscepit. Lepitq domum sibi traditaz strenue gubernare. nullius personã accipe: inuẽta vitia radicitus extirpare. Cũ quidã e fratribus assumpta rebellione scrũ dei de ecclesia presumserunt extrahere. Sed vltrix manus oñi hoc impunitum nõ ptulit. naz vnus ex eis ictu fulguris interijt. alius etiam more Arrij/in sterquilinũ oia uit. Reliqui timore pculsi/ueniã petentes/eũ reuocare studuerunt: et deinceps et charitatis studio deseruire. Quoq deus in corde eius posuisset: vt ex proprio labore templum oñi edificaret: a rege Frãcorum Clodoueo et Batilde regina suggestione supplici locum in pago Rothomagẽsi Bemeticum appellatum obtinuit: vbi nobile construxit monasterium. Quum autem causa monasterij ad Ebronem Francorum principem vellet quẽdam monachum destinare: ineniens eum valida febre pstrictũ: minuit ei obediẽtie causam in virtute christi. Quade inquies et reuertere: et amplius noli febricitare. Qui statim sanus effectus iussa opleuit. aliq̃ Parisios exigẽte causa discordie prexit pacẽ reformare: obrẽtoq quod voluit: latro quidam guãros eius furari p sumpsit: q̃s ille in crastino nõ inueniens/patientiã habuit. Sed infelix ille pcussus a dño/ furtuz qõ fecerat patefecit: ardere se eiulãs clamabat: et aliud loqui non poterat. nisi extẽsis brachijs sinuz cum furto abscondito demonstrabat: illo morte qõ mulctato: ciues ad sepũ cenobiũ deportauerunt. Erat et lachrymarũ vbertim gra processa maximũq illi studiũ erat: vt ante cibũ non sumeret: q̃ eius oñs p compunctionis gratiã visitaret. Quũ aũt vn⁹ ex monachis venisset ad extrema vite: mutus effectus est labijs. Ad quẽ vir dei ingressus/blandiens cepit suadere vt si haberet oculum facinus vnde penitentiã egisset: man⁹ eius stringeret. Quodquũ ille fecisset: vir dei ecclesiã sctẽ Marie ingressus/ cepit exorare oñm vt linguã egro redderet: ne p absc̃so crimine animã eius in baratrũ hostis submergeret. Quumq de oratione surgeret: ei frater nũciauit alius q̃ eger loq posset: et cõfessionẽ dare satageret. Qõ et factũ est. Nam cõfessione data recepta penitentia aiam deo tradidit. Quadã die dum fratres messem succiderẽt: et manipuli sparsim p agros iacerẽt: repẽte rẽpestas frendẽs: intonuit. Qz ne fratres labores suos perderẽt: vir dei oratione facta tẽpestatẽ abstulit. Alitera vice in domũ cuiusdã religiose femine declinãs cuz socijs: ad reqsitionẽ dicte dñe vinũ bñdicẽs: quũ multi ex eo bibissent: postea repertũ est vas plenũ. Construxit q̃ monasteriũ monialiũ: distãs tñ a suo per decẽ miliaria. demũ post multos labores p dño toleratos/requieuit in pace.

§. XIX. Fuit et quidã alius sanctus Richarius dictus in prouincia Pontina: qui ex rustico factus est religiosus notissimus. Hic vescebatur pane hordeaceo cinerib⁹ immisto: et aqua cũ lachrymis tẽperata. leprosos balneis fouebat: et postea ipse illa intrabat. Predicauit in Britãnia. Rex aũt Dagobertus eũ visitans se eius orationib⁹ cõmendauit. Quẽ et sanctitatis sue benedictione roborauit et authoritate sacerdotali libera voce castigauit: venũciãs ei ne seculari in superbiret potẽtia: ne in fugitiuis speraret diuitijs: ne vanis adulãtiũ extolleret rumoribus: sed magis dei potentiam timeret: illiusq immensam laudaret gloriã: et humanã potẽtiã nullaz putaret: q subito sicut spuma super aquã vẽto elationis flante euanescit. Sed hoc magis timendo cogitaret: quia potentes potenter tormenta patiẽtur: et cui plus datur: plus exigeꝫ ab eo: et cui vix sufficit p se solo rationẽ reddere: quõ poterit p tot mi libus populi cõmissi. Qua castigatione vt prudentissimus benignissime susceptа: cõgaudens de ei⁹ libera veritatis fiducia: sacerdotẽ christi venire secũ ad cõuiuia rogauit. qui vt predicationis nãsciceretus occasionẽ: venit cum rege ad mensam: totaq die illa et nocte inter epullas letitie/ verbi dei dapes salutiferas cõuiuis ministrauit. Exinde sanctus. dei qui ab hoibus venerabatur: hoies fugere meditabatur vnde et locum in sylua solitariũ elegit. paruo tantum tuguriumculo/ vilissimo opere facto contẽtus: vt habitatio sua vite cõueniret. Ar inibi tanta se carnis mortificatione castigauit vt vix ossa herentia dissipatis cõiuncturis adherent: et tremẽtia baculo regẽte vestigia difficile moueret: ac mente seculo maior sola celestia semp cogitaret: illũ quotidie vincens in heremo: a quo Adam olim victus est in paradiso. Undiq autẽ ad hoiem dei diuersis fatigati infirmitatibus confluebãt: quos sanctarum medicinis orationuz cõsolabatur. Prescius demum diei vocationis sue/ salutifero corporis et sanguinis christi viatico suũ iter muniuit: et inter gratiarum actiones et verbo orationis spiritum efflauit. Sed mirũ dictu /inter exeqas paternas subito discipulis sopore oppressus: vidit in visu quasi raptus esse/aulam splendidissimã omniq decore pulcherrimam: in qua beatus Richariũ preclaro et hilari vultu vidit habitantẽ sibiq dicentẽ Ecce frater Gigobarde/qualem mansionem preparauit mihi deus: pro vili quam habui in terra pulcherrimam in celo: pro contẽptibili glorioſam: pro obscurissima lucidissimam: p fumosa omni suauitate renitentẽ. Qui euigilans letior opus exequiarũ perfecit. Ad sepulchrũ aũt multa miracula fiunt. Quadã die quidã vncti et cathenati per stratum ducebantur: q̃ erat prope ecclesiã vbi corpus eius qesce bat: q̃ appropinquantes clamare ceperunt: sancte Richari solue nos. et statim ruptis vinculis soluti sunt.

§. XX. Sancta Bugadrisma filia fuit illustris Roborti, qui generosa stirpe preditus / gerulus

rillus fuit annuli regis Clotarij. Hanc religiosissimam virginē illustris Siminus a prefato Roberto expetijt: volēs eam Ausberto filio suo sociari. Quo scz Roberto prebente assensum: a casto iuuene casta desponsatur et puella. Deniq; ambo integritatē mētis ⁊ corpis caste seruare cupientes: deprecabantur dñm vt voluptatū venena a cordibus eorum dignaretur expellere. Deinde orāte beata Angadrisma virgine/vt speciositas illius in deformitatē verteret: ilico dñs preces eius exaudiuit. Nam facies ei⁹ ita exulcerata/ ac immundissima lepra cooperta mox apparuit: vt a consortio hoim quicūq; eam vidisset: extēplo eam segregandā decerneret. Medico⁹ deinde cōcurrit frequētia: sed quāto instātius insistebant: tanto xpi spōsa ulcerosior deformiorq; apparebat. Tunc pater hoc diuinitus fieri intelligens: inquirebat ab ea vtrū virginitatis voto vitā elegisset finire. Opto (inquit) mi genitor: ⁊ totis nisibus exoro. Nā christus quē concupiui sponsum mihi hanc corporis infert molestiaz: vt aie tribuat nitorē. Delectat hec vita p̄sens pater pie: sed decipit: q; omne qō est in mūdo vanitas est. Hec audiens/illustrem accersiuit Siminū: ⁊ q̄ circa filiā suā gesta erant luci de pandit. Ad hoc Siminus rñdit. Uolūtatem dñi in oībus sequi oportet nec eius nutui illo modo contrarie velle. Uocatusq; adfuit et btūs Ausbertus: vbi et dissocialē condit libellum: vt sancta virgo angadrisma non sua/sed christi vocaretur sponsa. Hoc facto ad Rothomagum ciuitatem antistiti dirigitur Audoeno: vt eius benedictione percepta et sacro velamine operta: in virginitatis proposito consecrari mereretur. Quo patrato pristine pulchritudini et speciei eleganti est reddita: ita vt cuncti auditorū dicerēt q; eā sibi christus sponsam et famulā elegisset. Deinde efficit gubernatrix cenobij qō est extra muros Bellouaci. Erat autē sicut ceteris prelata: ita cunctis humilior: vilis in habitu: in cibo mediocris: ab infantia iugi orationi dedita: pudicitia exornatissima: hylaritate cordis ⁊ corporis clara: patiētie virtute charitatis obsequio/eleemosynarum largitionibus abundantissime cumulata. His virtutibus adornata/ velut lampas refulgebat accensa.

§. XXI. Post hec vir dñi Ausbertus in aulā regis licet nolēs/a genitore perductus: sicut erat accumine ingenij clarus: cepit esse aulic⁹ scriba doctus conditorq; regaliū priuilegiorū: et gerulus annuli regalis quo eadē signabant. Quum vero coraz rege et principibus consuetudo more diuersa musice artis instrumenta in chordis et tibijs audiret personātia: aiebat sibi. O bone ꝓditor/ quale erit de diligentibus canticū indeficiens in celesti: tib⁹ audire angelorū: si tātā etiaz prebes mortalibus industriā: vt peritia artis ei suauitate cantilene prouocēt aīos audiētium: Post hec factus est monachus in Fontanella: vbi tūc preerat beatus Uuādregisilus. et presbiter cōsecrat⁹ a btō Audoeno: predixit Theodorico adolescēti q; rex esset futurus: ad cuius prophetie fidē eger in quo tunc erat/sub hyemali tēpore viridē ꝓduxit herbā ceteris agri tib⁹ ꝓpetuo viridiorē. Post btm Uuandregisilū q̄ fuit abbas annis fere. xx. elect⁹ est Lambertus Tauernēsis: postea fact⁹ epūs Lugduneñ. post btm Benesiū. Et būs Ausbertus tūc fact⁹ est abbas Fontanelle. Post btm vero Audoenum factus est epūs. Quadam autē die expletis missarum solēnijs cunctos Rothomagenses tam nobiles q; ignobiles introduci iussit ad parata conuiuia vbi cunctis disposite recumbentibus episcop⁹ ad mēsam pauperū recedit. Cēsus q; de villis publicis canonico ordine ad partez pontificis canonie psolui consueuerant: in instaurationem ecclesiaz p̄sbyteris idulsit. Dedit priuilegium monachis Fontanellensib⁹: vt semp ex semetipsis abbatez eligerent. In quo tm priuilegio ligauit eos sub vinculo excōicatiōis: si vel ipsi vel posteri eoz a regula sancti Benedicti deuiarēt. Qō priuilegium factum est anno dñi. dclxxij. regis Theodorici. xvj. episcopatus dicti Ausberti quinto in vrbe Rothomago in synodo. Incusat⁹ apud Pipinum principem/iussu eiusdem deportatus est in exilium apud alium montē: qō humiliter tullit nullo exigente crimine. Eo mortuo quū sudariū cera litum capiti eius imponeretur: visus est aperire oculos. Lampas ante sepulchrum eius accensa incessanter nō solum ardebat: sed etiā redundabat: ita vt sub ea poneretur vas in quo redundantia eius refunderetur.

Ausbertus sanctus.

Bāct⁹ Lābertus.

§. XXII. Fuit ⁊ temporibus illis sanctus Agilus filius Agnoaldi viri nobilissimi Sigeberti regis consiliarij: puer bone indolis: quē ꝓpter celeres motus infantie/parētes Augilū nominauerūt: ac sancto Lolumbano bñdicēdo obtulerunt. Cui⁹ bñdictione ꝓcepta tradit⁹ est puer sancto Eustasio de quo. §. bone religionis viro sacris lr̄is imbuend⁹ cū alijs nobiliū filijs: q̄ postea presules fuerūt indiuersis locis. Et de virtute in virtutē profectiōes fact⁹ est abbas in monasterio Resbaceñ. Postro btō Columbano abbate a Theodorico rege de monasterio suo per ꝓsiluū pessime Brunechildis regine expulso: ⁊ beato Eustasio in locū eius substituto: eo tpe prudēti fratrū cōsensu decretū est vt pbus Agilus ad eā dirigeretur: q̄ maxime btō Colūbano infesta erat: q; feminarum accessum a monasterio ꝓpellabat: ⁊ sibi q; regina erat idē contradixerat. Itaq; pergens Agilus/quū adhuc longe esset a monasterio: supuenit nepos Uuādeleni ducis cū satelitibus: q̄ sub obtentu venantium obseruabāt exitus monasterij more latronum. Is ergo extēto brachio nisus est ꝑcutere mitissimuz virum Agilū. At ipse subducto terrore / signum crucis opposuit. morq; brachiū illius obriguit: et sicut extēsum fuerat adeo inflexibile mansit: vt nemo valeret gladiū de pugnio eius educere: nec ipse de loco pedē mouere. Obstupefactis omnib⁹: infelix ille capite submisso a sancto viro veniā ⁊ miaz postulabat. Qui facta oratione/mox vt brachiū eius tetigit: vigor pristin⁹ redijt. Et quum capulus gladij adhuc maneret carnimanus ꝓiect⁹: oratione etiā illū ab hoc liberauit. qui adeo cōpunctus est vt relicta militari toga habitū religiōis assumeret. Quū autē fama huius miraculi regia implesset menia: venies sanctus Agilus se aspectibus regis ⁊ regine obtulit. Quē cū magno honore susceperunt: ⁊ ambo rex scz ⁊ regina cōpuncti vestigijs eius ꝑcūbentes: indulgentiam petierūt sup temeritate ⁊ molestia quā intulerant sanctis viris. ¶ Post hec Clotarius in sedē triū regnoruz sublimatus/decreuit synodica definitiōe viros peritos dirigere: q̄ vicinas gentes ab errore reuocarēt. Ex multo⁹ igit⁹ epōrū et sacerdotū cetu ad opus prefatū eligitur prudētissim⁹ Agilus simul ⁊ abbas Eustasi⁹: q̄ egressi multos ad fidē christi conuerrunt. Et in ipso itinere scrūs Agilus miraculis claruit: nā ⁊ demoniacā verbo curauit: ⁊ Sadabergā virginē de q̄ dictū est. §. orbatam lumine sanauit. Ipse eq; validissima febre corrept⁹ visione angelica liberat⁹ est. ¶ Quadam autē die peragrās sanct⁹ heremi cōfinia/super torētē ipse ⁊ socij ad quēdam locuz deuenerunt: ubiq; sub pomoz arboze sanct⁹ cū socijs sub eius umbraculo q̄euerūt. Et quū ibi diutius orasset: vidit in aere nubē splendidā radijs chorruscantem figurā crucis p̄retēdētez. Ex cui⁹ claritate p tres dies et noctes tm lumē ꝓtinuatū emicuit: vt illic videres oia clare sicut in meridie. Per tres etiā dies ros ibidē in modum crucis/a mane vsq; ad vesperā est visus. ibiq; reuelatum est sibi monasteriū cōstruēdum. Quo edificato de volūtate regis factus est ibi abbas Agilus prefatus. ¶ Quādā autem die vespere circūiens officinas monasterij: quum ꝓgeret ad zenodochiū qō illius ordinatione sanct⁹ Audoen⁹ ibi ꝓstituerat audiuit ad portam monasterij velut plangentis hoīs exilem vocē. Aptaq; fenestra q̄ porte inherebat: cernit ante fores iacere pauperē ulceribus plenū: petētē se hospitio recipi. Cōuersus sanctus Agilus ad sociū. §. fratrē Brādolinuz ait. Ecce quō alijs utilitatibus occupati tanta neglerimus. Perge igit⁹ velocius: ⁊ para ei refectionē. Illo abeunte ipse aperto ostio ait ad pauperem: Ueni frater. En facimus tibi qō competit. Quo rñdēte se pre dolore ulcerum ambulare nō posse: suis eū humeris imponens detulit in domū absq; vllo ponderе: posuitq; sup sedile iuxta focū: hyems em̄ erat. Accipiente q̄ eo uiceū ⁊ linteū vt aquā manib⁹ eius infūderet: subito disparuit: magnaq; fragrātia iucūdi odoris eandem domū quasi aromatum repleuit. Huius hospitalitati diabolus inuidens: ei post matutinas ex more oranti apparuit in specie immanissimi draconis erecto capite visus aduersus eū emittēs. At ille crucis scuto se muniens oia dispudicit. ¶ Deniq; cū esset. xcvij. annoz̄um: et dñm exoraret vt eus de incolatu hui⁹ miserie educeret: ⁊ gregē sibi cōmissum ꝓpetuo custodiret: cōpleta oratione iuuenis preclarus ei apparuit: q̄ dixit Agile chare meus explero biēnio te recipiā. age q̄ agis: nec te deserā: sed tecū ero. Centenarium igitur postea agens annū: feliciter migrauit ad christum. Auditeq; sunt voces in transitu ei⁹ chorū virginū canētiū. Hodie sanctus Agilus cū summis laudibus ꝓgit ad p̄miū. Felix valde q; seruauit castitatē: ⁊ virgo centenarius ascēdit ad celū. Et ad sepulturā eius alij egri sanati sunt. ¶ Narrat idē Uinc. vbi. §. de quodā scrō dicto Uidebo: roq; quū in quadaz celula solus maneret cuz discipulo suo Mirūaro: orante eo in ecclesia q̄ iuxta cellulā suā erat: paup ad ianuā: eleemosynā petebat sibi dari. Quo audito/vir dei ꝑcepit Mirūaro discipulo suo vt panē vnū qui solus eis remanserat ad victum: scinderet in duas ptes: et medium paupi daret. Quo facto alius paup paulopost venit: et ipse eleemosinā petēs. Cui vir sanct⁹ alij quadrantē panis dari mādauit. Tertius pauper supuenit: et ei tertiā ptē dari ꝑcepit: discipulo mo-

Diuus Agilus

Bāct⁹ Agilus cērenari⁹ migrauit ad dñm

Bāct⁹ videbo tus.

leste ferēte ⁊ vicē me. Nō vis vt saltē nobis medietas panis seruet? Noli (ait ille) solicitus esse de cibo ⁊ potu: isz memento p̄missionis dñi dicētis. Date ⁊ dabit vobis. Ux pauper to p̄missionis dñi dicētis. Date ⁊ dabit vobis. Ux pauper inde recesserat: et quartus paup accessit: cui residuū panis dari iussit. Iterū discipulo murmurāte/cōfortauit eū⁹ in fide: virq; sermonē exhortationis cōpleuerat: ⁊ ecce quatuor nauicule iuxta numerū paupū quibus totum victum suum diuiserat mittuntur ei cibo et potu plene. Multisq; miraculis claruit. Quū autem post mortem eius corpus incorruptum diu maneret: quidā procaciter explorare volens an verum esset q̄ corpus eius esset integrum: violenter fecit sepulchrum aperiri. Et quum absq; vlla reuerentia esset illud intuit? /subito exterrit? ait. Ida sctē Uidebote. statimq; et mutus et surdus effectus est: omniq; corpore debilitat? vsq; in finem vite sue ita permansit.

§. XXIII. De sctō Furseo. Hic

sanctus nobilis genere: sed nobilior fide a infantia sacerdotibus per diuinā gratiā cōmissus: et sacris literis ac monasticis disciplinis eruditus: dum inter parentes suos sacri ꝓbi salutifera seminaret: quadā die egrotationis molestia correptus ad paternā domū cōmigrauit: ⁊ dū vesprinalē exorsus est psalmodiā: oroni intent? haud lōge a domo teneris subito circūdatus stetit: ⁊ quasi iam mortu? ad primā domū deportatus est. Tunc quatuor man? desup se extēsas aspexit: q̄ tenentes eū per brachia pēnis subleuabāt. Et illū ex ytraq; pte sustinebant. Ipse aūt q̄si p caliginem angelica cernebat corpa: tertiū q; se precedere angelum scuto cādido gladioq; armatū. Hi tres pari splēdore fulgentes vno incipiente canebāt. Jbūt scti de virtute in virtutē: videbit deus deor in sion. Audiebat q; et aliud ignotum canticū multorum miliū angelor. nū et vir pauca poterat intelligere. et exierunt obuiā christo. Tūc vn? ex supnis agminib? armato p̄cedenti angelo iussit ad corp? aiam reducere. Et vir sanctus se a corpe exutū cognoscēs: ⁊ tedio separāde societatis angelice affectus: dixit se ab eis separari noluisse. Cui respōdit angel?. Ad re cōpleta solicitudine reuertemur suscipiendam. Tunc cantabant illud dimidiū versiculi. Uidebit deus deorum in sion. Cuius carminis suauitate letificata anima/ qualiter corpus intrauit intelligere non potuit. Tūc circa gallorū cantū audiuit ꝓba admirantū se circunstantium: et dixit eis. Quid stupētes sonos inquietos emittitis? At illi per ordinem referebant qualiter eo vespere trascunte vsq; ad gallorū cantus exanime corpus in medio seruassent. At ille sedēs angelicāq; claritatē et dulcedinē mente reuoluēs de quali solicitudine admonitus fuisset p̄tractans: mestus erat q̄ qui ei clare exponerat/non erat timens ne reuertentes angeli eū imparatum inuenirent. Petijt q; ⁊ accepit sacri corporis et sanguinis cōionē. ⁊ vixit infirm? die illo ⁊ altero. Media vero nocte tertia feria pedib? eius frigore indurat̄ manib? in oone extēsis/recordat? iucūdissime visionis ler? mortē suscepit. Uidit q; duos angelos ad se venientes: ⁊ eius aiā deferētes. Tertiū vero angelū armatū scuto candido ⁊ gladio fulgureo se p̄cedentē cōspexit. Deinde

disputatio diaboloꝝ ℣ furseū

demones clamantes audiuit. Procedamus: ⁊ ante facie illi? bella cōmoneamus. Quū ergo processissent: iguota contra eū iacula iactabant. Sed angel? p̄cedēs scuto illa suscipiebat: et in? extinguebat. Tunc demones angelis opponentes dixerunt. Otiosos sermones sepe dixit: ⁊ ideo non debet illesus perfrui vita beata. Quib? angeli. Nisi principalia vitia cōtra eum p̄tuleritis: p̄pter minima nō perebit. Tunc diabolus dixit. Sicut accepit malus ex consuetudine: ita accipiat vindictaz a superno iudice. Et sanctus angelus. Judicemur aīa deū p̄liantesq; aduersarij contriti sunt. Et dixit diabolus. Seruus qui sit voluntatē dñi sui et nō facit: plagis vapulabit multis. Cui angelus rīdit. Quid iste de voluntate sui dñi scuit: ⁊ non facit? Et diabolus. Dona iniquorum recepit. Et angelus. Credidit (ait) q̄ō vnusquisq; penitentiā egisset. Et diabolus. Aliq̄n debuit p̄bare penitentie p̄seuerantiā: ⁊ sic fruct? suscipere. Cui angelus. Judicemur ante deū: isz demon succubuit. Tertio surrexit diabolus ad bellādū contra illū. Usq; nūc existimabam? deū veracē: qui omne delictū q̄ō in terris nō purgat: ⁊ se in eternū punitū pmisit. Hic ergo h̄ō quōdā vestē ab vsurario accepit: nec de hoc punitus fuit. Ubi est ergo iustitia dei? Cui angelus/ Silete: q; occulta dei iudicia ignoratis. Quādiu em̄ speratur penitētia: comitat hominē diuina mia. Demō rīdit. Sz cio q; dei ignoratis. Tūc diabolus tā grauiter pcussit eū: vt post modū vite restituerus semp̄ percussiōis vestigiū retineret. Et hanc pcussionē p̄mittēte deo p̄ receptione illi? vestis porta vbi eū superare poterimus; videlz mādatū illud. Diliges p̄ximū tuū sicut teip̄m. Cui Angelus. Uir iste vtiq; in primos suos operat? est bona. Aduersarius rīdit. Nō sufficit hoc mihi ⁊ diligat sicut seip̄z. Cui angelus. Fruct? dilectionis est bonū operari: q; de? reddet vnicuiq; ꝑm opera sua. Dixit demon. Sed q; verbū de diligendo deū nō implet/dānādus erit. Pugnāte turba nefanda cōtra istum: demū scti angeli victores fuerunt. ¶ Dixit iterūdemō. Si deiniquus nō est: ⁊ verbi illi? trāsgressio displicet: vir iste penax expers nō erit. p̄misit em̄ abrenunciare sc̄o ⁊ pompis ei?: et ecōtra sc̄m dilexit p̄tra illud q̄ō scriptuz est. Nolite diligere mundū. neq; ea q̄ in mūdo sunt. Cui angeli. Nō sibi ea q̄ sunt mūdi: isz hoīb? indigētib? dispēsanda dilexit. Diabolus ℣o ait. Qualicumq; modo diligant: cōtra diuinū preceptum est. victi sunt in hoc aduersarij. ¶ Ad calidas iteruz accusationes cōuertit diabolus dicēs. Scriptum est/ Si nō annunciaueris iniquo iniquitatē suam: sanguinē ei? de manu tua requiā. Hic nō annunciauit peccantib? digne penitē tiaz. Sanctus angelus respondit. Oñ auditores despiciunt verbum: lingua etiaz doctens perpedit: dū vider q̄ predicatio audita p̄tennit. vū p̄udētis est: dum nō est tps/nosse tacere. In omni igit̄ p̄tradictiōe demonū extitit pugna donec iudice domino triumphātib? angelis victrisq; aduersarijs immensa claritate vir sanctus circunfusus est. Unus autem ex angelis vt Beda testatur: dixit ei. Respice mundum. Respiciensq; vidit vallē renebrosam: et quatuor ignes in aere aliquibus spatijs a se distantes. Dixitq; angel?. Hi quatuor ignes sunt q̄ mūdū succedērūt. Un? est ignis mendacij: quū qō abrenūciare diabolo ⁊ pōpis ei? hoies in baptismo promiserunt: ⁊ nō implēt. Secund? est ignis cupiditatis: quū diuitias mundi amori dei p̄ponunt. Tertius est dissentiōis: quū aīos p̄timoz in superuacuis reb? offendere nō formidāt. Quartus ignis est impietatis: quū infirmiores spoliare et eis fraudē facere p̄ nihilo ducūt. Deinde illi ignes propinquantes in vnū redacti sunt: ⁊ illi ei appropinquabant. Timensq; angelo dixit. Dñe ignis mihi appropinquat. Cui angelus. Qō nō accendisti: nō ardebit in te. Ignis iste scōm merita hoīm singulos examinat. Nā sicut corpus ardet per voluptates illicitas: ita etiā exardebit per debitam penaz: Uidit q; angelorū choros concinātes. Nullus labor durus: nullum longum tēpus videri debet: quo gloria eternitatis acquirit. His igit̄ et alijs sermonibus instructus super tectum ecclesie inter sanctos angelos stans: suūq; corpus cōsiderans: iubetur illud cognoscere et resumere. Qui quum illud quasi cadauer ignotum timeret: et appropinquare nollet. ait angelus. Noli timere hoc corpus suscipere: quod sine vlla infirmitatis vel vitior repugnatione ꝑfuis inualidum portabis. Cōcupiscētias em̄ illicitas in hac tribulatione superasti: vt vetera cōtra te nō ꝓualeant. Tūc pectore corpus aperiri vidit: ⁊ intrauit. Quasi ergo de profundaq̄dete mortis p̄sente multitudine parentū/vel etiā vicinor/vel clerico/exurrexit humane stultitie magnitudinē ingemiscens arduū et difficilez transitū admirans. Mirūq; in modu? demonstrabat carne/qō aīa sola subst̄inuit incendiū: scz in scapulis ⁊ in facie p̄pter vestē quā acceperat ab illio vsurario de quo. §. Egressus ergo inde p̄dicabat ℣bū dñi: et ea q̄ viderat et audierat omnibus Bothor pplis nūciabat. Quumq; diuinis virtutibus clar? et de ijs q̄ ad opus p̄dicationis cōgrua sunt/iteruz ab angelo sancto edoctus multo tempore p̄dicasset: irruētiū populor multitudinē nō ferens: et aliquos cōtra se inuidia cōmotos deprehēdens discessit: peregrinaq; peruagatus litora per Britāniā Saroniam transuectus est: vbi a rege Sigiberto honorifice susceptus: locuz monasterij ab eo sibi tradit̄ accelerauit cōstruere. Quo facto ab omni cura seculi et ipsius monasterij alienare se cupiēs fratri suo Foillano curā eius reliquit: et ip̄e heremuz petijt: vbi cum alio ff̄e suo Ultano philosophat? est. Quuz autē quibusdā causis ingruentibus/a pp̄lo vel a rege ad cōfliū vocatus immo ⁊ cōpulsus: desideratam sibi heremū reliquisset: oīa animo vigili tractans ad Galliaz litora uauigauit. Ibiq; a Frācor rege Clodoueo honorifice susceptus monasteriuz in loco quem vocant Latiniacum/construxit. Nec multo post fratribus ordinatis: cū rege iter agēs infirmitate corrept?: ad celestia regna migrauit. Post quatuor aūt annos a reuerendis epis Eligio et Ausberto immaculatū corpus sine vlla putredine transferf. Huius natale celebratur. iij. nonas Martij. Dicitur aūt a quibusdam huius Fursei legendam scriptam a venerabili Beda.

Furseꝰ pgit ad extremum.

§. XXIIII. Sanctus Audoma

rus ex nobilibus ⁊ religiosis parentib? ort?: vt refert Uinspecu. hist. lib. xxiij/ex gestis eius: oriūdus fuit ex valle aurea non longe a Constantia ciuitate. Qui religiose a cunabulis educat?: matre defuncta pisc ⁊ pater eius Fruilphus

bulis

etate disparesmente similes: ꝺia ꝓo xp̃o relinquẽtes/ad monasteriũ Luxonium a beato Columbano in Burgundia fundatum pariter perrexerunt. Ibiq; sub abbate Eustasio sacre regule se deuouerũt. Illic Fruilphus laudabiliter vsq; ad finem vite perseuerauit. Dehinc Audomarus fama eius promulgata ad gubernandum docendũ Teruanensis vbis populum vocatus/epalem honorem cum magna mentis humilitate suscepit. In quo gradu verbum dei seminans animarum et corꝓrum languores curãs: et mie operibus instans: plebes sibi creditam rite gubernauit. Ipsoq; Teruanenses qui ad idolatram post cristianitatem fuerant reuersi: euangelij luce iterum illuminauit: et idolorum culturam ibi funditus euertit. Quuꝫ autez quadã nocte ex more dñm oraret: diabolus tanta incentiua ei carnis tentationẽ immisit: q; nunq; simile habuisse se reminisceretur: et ad mentem reducens exemplum beati Benedicti in vticarum vepꝝium ve aculeis omni indumento exutus: egressus foras illico se piecit. Ibiq; voluntarius diu toto corꝓre vulnerat9 exist. quiq; bene penaliter arderet foris: qꝺ int9 illicite ardebat extinxit. ¶ Idẽ quũ ad vicina loca ab vrbe lustrãda pergeret: in quodã loco ꝫ meridiẽ volẽs pausare iacuit sub ꝺaz arboze. Inde vero quũ a somno surrexit: crucẽ dñi ex lignis edita in eadẽ arboze fixit. Sequenti nocte multa ibi apparuerunt luminaria: tab eo tẽpoze xp̃s ꝓ milite suo multoꝝ ibi sanauit infirmitates: atq; innumerabiles ibi ondit virtutes ad meritoꝛũ suoꝝ cumulum augendum. Per plurimos aũt annos ante obitũ suũ lumẽ oculoꝛuꝫ amisit. sicq; foris cecus/intus illuminatus: vt verus israelita deum videbat. Et vt dictum est. ꝟ. quũ corꝓus sancti Uedasti trãsferretur cũ multis epis/inter qs ipse vnus erat: et cecus: illuminatus est meritis illius sancti. Qꝺ egre ferẽs: rogauit vt ꝓ maiori sue exercitio patiẽtie ad ceciratem pristinã reuerteret. qꝺ et factũ est. Quũ aũt obitũ suũ imminere cognouisset: ipsa die vltima de lecto in q̃ iacebat febze coꝛreptus/surrexit: et ingressus ecclesiã plixe cũ lachꝛimis oꝛauit. Factaq; diuina exoꝛtatione ad clerum et populũ/ad stratũ redijt: et more solito /mortuo iã omni corꝓore extẽsus inter ꝟba gratiarum actionis et diuine laudis spũ cũ gaudio et vultu ꝑclaro emisit. Zestatiq; sunt qui ibi aderant: q; tanta in transitu ipius aie sctẽ in domo illa fragrantia odoꝛis est aspersa: vt si domus illa oĩb9 aromatib9 fuisset repleta. Post cui9 obitũ ad ei9 tumulũ oleũ dei virtute ex lãpadib9 pendẽtibus visum est mirabill'r stillasse: multaq; sanitates et alia miracula ibi p euz dñs dignatus est ostẽdere. ¶ Quiꝺã vir scelerat9 solidum argẽteũ a ꝓpatre suo mutuauerat. et postea fide fraudata cũ iuramẽto negabat dictã pecuniam ab illo se accepisse. Cũc ille qui mutuauerat ait. Jura mihi sup corꝓ9 audomari p virtutes et merita/q; nõ acceperis a me qꝺ a te requiroꝛ et ego negationis tue causẽ acquiesco. Quoq; ille audaci corde manus ad iuramentum leuasset: ꝓtinus diuina vltio secuta est. Nã in loco in quo stabat ambo oculi ei9 crepuerũt in momẽtoꝛ: postea die tertia miserrima morte defunct9 est. ¶ Quũ quiꝺã pastoꝛ tpe vindemie in vineã viro glorioso collatã intrasset et furtiu sinũ implesset: reuersus est ad socios cum preda. Rogantibus socijs vt de vuis furatis eis impartiret: in sinũ manũ dexterã mittẽtis vt illis ꝓberet/ita immobiles ambe manus inhesserunt: vt nec sinistra qua cõplexus tenebatur sin9: nec in sinũ illata dextera posset euelli. Contoꝛto etiam oze retoꝛsum/officiũ lingue amisit. Demũ patron9 ei9 cõpatiẽs stupẽtib9 omnibus videntibus cũ eo ad ecclesiã prexit: et prostrati in oratione cũ lachꝛymis a sancto gratiã obtinuerunt sue pristine sanitatis.

Audomarus pfesul Teruanensis.

Miracula sancti Audomari.

§. XXV. Sãctus preiectus Aruernensis epus et martyꝛ inclytus: quũ adhuc esset in vtero matris: vidit mater eius in somnis q; per latus ei9 egrederet filius sanguine rubꝛicat9. Qꝺ quũ mater cuiꝺã dei seruo diꝛisset: insinuauit ei q; martyꝛij palmã puer ille obtineret. Natus ergo puer in Aruerna ciuitate lris imbuit. et qꝛ gratiosus erat in omnibus: archidiacono vbis nutriẽdus tradit. ¶ Oĩbus itaq; virtutib9 intentus: oũ die quadã ad eũ multi pauperes aduenissent: et eleemosynas postularẽt: per famulũ suũ nouit q; plus q; duos denarios non haberet. Quoq; iussisset afferri saculũ: et dñm inuocasset: tanta ibidem inuenta est pecunia: quanta ꝓ foꝛibus stabat caterua pauperum. Die quodam pasche quum cum alijs ad mensam resideret: tres inter eos aderant qui a carnibus abstinerẽt quos quũ alij deriderẽt: admonuit sctus Preiect9 vt qs venerabiliores erat irripẽdo nõ increparẽt. Sz quũ illi nõdesisterẽt: panimẽtũ solarij cũ irrisoꝛib9 cecidit: tãtoq; Preiect9 cum abstinẽtib9 remanẽs ad mẽsaz remansit. ¶ Quumq; igit. Felix ciuitatis epus migrasset ad dñm: et cler9 et ppls illũ elegeret: qꝺã archidiacon9 vbis vsurpauit sibi epatũ ꝓ pmium: sed non virit vltra terminum. xl. ꝺierum. Quuꝫ ergo alium virum inclytum eligere voluissent: illi electioni ꝓ posse renitens/consilium dedit et monuit vt Preiectum in cathedra sublimarent. Elect9 ergo Preiectus et sanctitate et gratia prepollebat in omnibus. ¶ Quoꝺã tempoze quuꝫ regem Francie adire vellet/transiuit per quanda abbatiam vbi sanctus Marinus grauiter egrotabat: quem mox sua oratione sanauit. Deinde regem audiens/quod voluit impetrauit. Quũ ergo rediret: abbas Marin9 sequut9 est euz: vt sicut seinuicẽ diligebãt: ita simul martyꝛium consumarent. Dũ ergo in quodã loco simul oꝛarẽt: repẽte sup eos ꝓceres vbis persequẽtes irruerũt: et sctũ Marinũ decollãtes: quũ sctm Preiectum se occidisse putassent: ad socios redire ceperunt: qs sctus Preiectus in loco in quo oꝛabat vocauit dicens. Ecce ego quẽ qritis. facite qꝺ optatis. Tunc vnus gladio eũ percussit in pectoze. Qui quũ adhuc veniret et p occisoze oꝛaret/ille gladio caput ei9 pcussit/cerebꝛumq; eiecit. Quiꝺã vero q; morti cõsenserant ꝓpestantes: viderunt tres stellas supza domũ illã splendentes: in qua scti illi cum vno satelitũ occisi iacebãt. Radebertus aũt q; sctũ occidit: non multo post viu9 a vermibus coꝛrosus expirauit. Alius vero dum q̃ꝺã die venaret: de eq̃ coꝛruẽs fracto dextero brachio ceteroꝛũ membꝛoꝝ debilitatẽ incurrit. Qui quũ nulla posset medicina curari: ad se reuersus/ad sctũ Preciectuz cum vꝛoze sua se cõtulit: et veniã postulans ad sepulchꝛum eius de oleo lampadis frequentius se perunxit. Sicq; cito curatus quoꝺã vas argenteũ decẽ marcarũ sancti martyꝛis ecclesie presentauit. Qꝺ quũ ceteri cognouerũt: sil'r penitẽtes multã auri et argenti copiã obtulerũt. ¶ Eodẽ tpe vt narrat Sigisbertus. in territoꝛio Cameracensi virgo dei Madalcleudis (al's Madaxelẽdis) ꝓ voto virginitatis hꝛarduinuz amatoꝛẽ suũ fugiens/ab eo martyꝛizat: q; mox excecat9/postquã ab ea illuminat9. ¶ Circa idez tp̃s fuerunt in Francia sanctus Niuard9 Remẽsis archiep̃s: et Reolus successoꝛ eius Bertharius q; martyꝛ: q; fuit prim9 abbas monasterij Autiuillarensis: vt notat Sigisbert9. Qui Bertarius: vt refert Uincen. vbi. ꝟ. sub p̃fato Niuardo Remoꝝ pontifice moribus et sapiẽtia imbutus: Luxouiẽse monasteriũ expetijt vbi monasticã vitã sub beato Eustasio abbate laudabiliter duxit: postea alteri9 loci. s. Autiuillarẽs. cenobij abbas fuit. Hic autẽ sanctus Bertharj9 in ordinando plurima dum foret filiolũ suũ Daguinũ: quẽ de sacro fonte leuauerat: et monachũ esse statuerat: exigentib9 culpis suis ꝛbere increpationis feriendũ decreuerat: et is merito suo sathane cũ Juda tradit9/indigne patris obiurgãtiã tulisset: ille ꝛo sessus lectulo reclinatus mẽbza sopori dedisset: idẽ filius sathane irruẽs in eũ mortali vulnere occidere attẽtauit. Arreptoq; ferrũ quo eũ pcussit: in piscina q̃ intra monasteruz erat: q; citissime poterat occultandũ dedit. Uidẽs aũt tũc laticẽ velut tanti sceleris cognitioꝛẽ/ferrũ in se non receptare cepit expauescere. Nã vt aquã tetigit: veluti leuissime materiei plume sup aquas natauit. Ipse aũt amẽs factus/ecclesiam petijt homicida: cruẽtisq; manibus signu cepit pulsare. Fratres incõsuetа hoza cũ admiratione surgentes/et sctm virũ interfectũ audientes: ad lectũ eius ocissime cucurrerũt: et adhuc in eo spũ reperiũt. Cõprehẽsumq; Daguinum ei obtulerunt: scire cupientes qꝺ de admisso tãto scelere iudicasset. At ille ꝓcepti dñi nõ immemoꝛ: Deũ iuꝺt tibi frater plicabilẽ facere studeto. Nã quãtũ ad me attinet: omni te impietate remitto liberũ. Ex eius sepulchꝛo lõgo tpe post oleũ pullulãs visuz est deffluxisse cũctis morbo obsessis salubze.

Virgo Madalcleudis. Niuarde⁹ Reolus/et bertharius sctꝰ

§. XXVI. Anno secũdo Cõstãtini imperatoꝛis nepotis Heraclij / Amatoꝛis Senonensis epus: vt ait Sigisbertus: a rege Francie Theodozico grauiter et irreuocabili diu exilio tribulatur. Anno Lonstantini. v. Theodoricus in Anglia synodo habita constituit multa ecclesie vtilia. Hic scripsit libꝛũ penitentialẽ mirabili et cauta discretione distinguens modũ singulaꝝ culparuz. s. in penitentijs iniungendis et quanto tpe: vt est illud quod. xxvij. dist. si vir. ait Theodozus. Si vir totum ꝛginitatis habens adiungitur vxoꝛi: postea dimittat vxoꝛem: sed tribus annis peniteat. Idem Theodoricus. xxij. q. v. si qs coactus. ait. Si quis coactus p vita redimẽda: vel p qualibet cã: vel necessitate periurat: qꝛ plus coꝛp9 q; animã diligerit: tres quadragenas peniteat. Alij iudicãt tres annos: et vnum ex his in pane et aqua. et alia simlia habentur in diuersis locis. Sed tenẽdum est certe q; in huiusmodi delictis et alijs in foꝛo cõscientie pnie sunt arbitrarie stim oẽs. ¶ Apparuit circa illa tẽpoza iris in celo mẽse Martio. vt ait Sigisbertus. et tunuit ꝓdigiosis caro. ita vt oẽs diceret q; consummatio sc'li esset. Childeri⁹ gius rex in Gallia leuitate mozũ suoꝝ accẽdit in se odia Frãcoꝛuz. Sctus Leodegarius epus Augustudunensis ab eo in

Sctoꝝ marini et piecti martyꝛiuz diuina in liꝛoꝛes vltio.

Lutouio retruditur. ¶ In italia tāte pluuie ⁊ tonitrua fuerunt: quantas nulla hoim etas memorat: vt etiā hoies ⁊ pecora fulgure interirēt. Et nisi per letanias ꝺ quotidie faciebant/dñs esset ppiciat⁹: nō potuissent hoies triturare: vel in horreis frumēta recōdere: intrantū vt ex ipsis pluuijs deChilderic⁹ frā nuo legumina renascerent: ⁊ ad maturitatem deuenirent.
cor rex ¶ Bodilo al's Bolidus) Frācus quē Childericus ligatum
trucida ad stipitē cedi iusserat: Childericum in venatione arreptus
tur. cum Blitilde al's Ulcide) vxore eius pregnante interfecit.
et Theodoricus regno restituitur. ¶ Anno. xvj. imperij pre
fati Constantini Theodoricus rex Ebroinū pessimū virum
in gratiam recepit: eiusq; psilio synodū eꝺ cogit: ⁊ in hac
multos eor ex snia Ebroini priuat eparu. Aliquis eorum
irreuocabili exilio dānat. ¶ Sub hoc tā pcelloso domesti-
Leode- ce psequtiōis tumultu sctūs ēt Lambertus a Traiectēsi
garius amor⁹ eparu/in cenobio apud stapulas monachie quietis
marty⁹ expetit portū. ubiq; per. vij. anno shabitauit secum. Sanct⁹
Leodegari⁹ oīu ab Ebroino tormētatus: post famē ⁊ carce-
ris squallorem: post ocl'or euulsionē: post plāraꝝ cōcisionē:
post lingue ⁊ labioꝝ excisionē: consummauit tandē marty-
rium per capitis abscissionem. Hec Sigisbertus.

§. XXVII. Huius aūt Leode-

garij diffusius Uin. lib. xxiij. spe. hist. c. cxxiij. historiaꝫ po-
nit ex gestis eius. Fuit hic quōdam a nobilissimis ⁊ religio-
sis parētibus regi Clotario cōmendatus: ⁊ a Didone auun-
culo suo Pictauēsi epo erudit⁹: ⁊ archidiaconus pstitutus.
qui tanta oim virtutum gratia prefulgebat: q nobilitatē ge-
neris maiori morū nobilitate decorans etiam quādaꝫ abba
tiam monachorū ad preces epi strenuissime gubernabat.
Post hoc decedēte Clotario: ⁊ succedente in regno Clota-
rio minore filio eius: qr sensus ei⁹ regēdo min⁹ sufficere vi-
debatur: ab ipso rege ⁊ pceribus eius multisq; epis coact⁹
est vt pter cōsiliū ⁊ puidentiā regni in palatio morararetur.
Ibi aūt tantam ꝑm deū de pietate solicitudinem habuit vt
Leode- Heduensi eccl'iemereretur in pontificem pmoueri. Post. x.
garius ef- ꝯo annos epatus sui. decedente Clotario iuniori: vir sctūs
ficitur negotijs grauius oneratus: volūtate dei ⁊ venerabiliū ꝑn-
epus He cipum qui cū ipso presule rem agebant. Childericū fratrē rē
duēsis. gis Clotarij adolescentē valde idoneū regē fecit. Qꝫ Ebroi-
nus magnus inter pncipes regni Theodoricū ipsius Childe
rici germanū preficere nitebatur. non propter regni cōmo-
dum: qr de ptāte eiectus/oibus odiosus iram regis ⁊ princi
pum verebat. A sua itaq; spe frustratus: metu mortis a re-
ge petijt vt relicto seculo in monasterio pmaneret. Quo cō-
cedente: ⁊ fratrē suū Theodoricū ne ꝺ regnū aliq̄ moliret
in libera custodia retinēte: in tanta pace fuit respublica: vt
tota Frācia scritati epi ⁊ industrie regie ꝓgauderet. verum
post annū diabolo aduersitatis turbinē concitante: mali-
gnis suggerētib⁹ de magno amore ꝺ virū in magnū odium
rex deprauatus ita eū latenti odio infestabat: q opportunita
tem mortis ei⁹ ⁊ modū attentius inq̄rebat. Sed eps blāde
ferens: ⁊ oēs inimicos suos vt amicos amplectens: regit cuz
rege vt die pasche in vrbe cui preerat/celebraret. ⁊ ecce ipsa
die nunciatū est ei q rex illa nocte de morte ei⁹ tractauerat
⁊ pficere decreuisset. At ille nihil trepidās: sed ipsa die dum
rege in mēsa cōicans exēplo dñi: tandē in Luxouiēse mona
sterij cōfugit deo seruiens: ⁊ Ebroino q̄ ibi in habitu mo-
nachali latitabat: tota charitate seruiuit. Nec mora rege
mortuo: quū Theodoricus regnaret: gaudentes ciues epm
suum adeunt cū multis lachrymis orantes eū vt ad eccl'iam
suā iādiu destitutam rediret. Eōpulsus igit̄ suoꝝ ciuiū desi
derio ⁊ abbatis imperio: ad sedē suam cū honore redijt. Et
statim apostatans Ebroinus: ⁊ a rege senescali dignitatem
impetrans: qui prius oībus malis fuerat. postea peior fa-
ctus: toto studio beatum Leodegarum occidere cupiebat.
Missis ergo militibus qui eū a ciuitate abstraherent: cōpe
riēs hoc vir pp̄m deo ibi tūc ꝓdicabat monuit ne timerent.
Et statim de vrbe in ornatu pontificali pgressus/⁊ flentiuz
Pcessione circūdat⁹/a militib⁹ capt⁹ est. Et qr nonduz iussū
erant illum occidere: oculis erutis vsq; ad iussum apostate
Ebroini ꝺba in quādā abbatiā est retrusus. Post biennium
vero sctūs Leodegari⁹ cū fratre suo Barino: quez Ebroni⁹
cū multis alijs exiliauerat: in palatiū regis adductus: quuz
ad irrisiones Ebroini ꝺba rēperantie ⁊ iustitie rūderet: psi-
Satel- die nudis pedib⁹ per quendam fluuiū sup acutissimos lapi
lites e- des decurrentē deduci. Et audiēs q vir sctūs in tanto cru-
ruunt ciatu deū laudaret: precisa ei lingua cū labijs tradidit eum
oculos nolens eum indecenter tractare: in quoddā monasteriū san
btō leo docendi ⁊ ꝓdicandi recepit. Interea rex Theodoricus cum
dega- Ebroino cōsiliū cōuocauit. in q̄ iudicio illi q manum in epi-
rio. scopū mittere presumpserunt: hoc pmū acceperunt: q vnus
eor exiliat⁹ est et tandē decollat⁹. Alter ꝺo cui Ebroin⁹ p-
ter⁹ pōtificatū dederat cōuict⁹ sceleris ⁊ corā oib⁹ flagel-
lat⁹ laqo se suspēdit. Post hec Leodegari⁹ accersiri iubet: ⁊
ne inter epos appareret/extra cōsiliū detinetur. sed quū ibi
de futuris interrogatus veraciter rūderet: ꝓdixit de seipso
⁊ de Ebroino: qū; ⁊ quō vterq; vitā istā finiret. Tunc Ebroi-
nus vidēs euz de suo martyrio ⁊ de illius eterno supplicio
gl'iari: cōfusus de cōsilio exijt: et cuidam militi epm interim
seruare precepit. Quē quū miles ad domum suā q̄ lōge erat
duceret: fatigati epo q̄daz comitātium potum dedit: et statim
lux immēsa in modum corone caput eius circundedit. Quaz
quum multi de celo venisse viderūt: ad hoc esset ab ipo epo
qsierunt. At ille se in gr̄az actione pstern̄s: ductores suos
q̄ pre timore semiuiui corruerant: post oīonem incolumes
eleuauit: ⁊ vt religiose se deinceps haberent/obtinuit. Au-
diens ꝺ Ebroinus: missis ꝺtuor spiculatorib⁹ euz decollari
ꝓcepit. Eductūe ergo de custodia quū ab abdita saltuus de-
duxissent. N̄ō est op⁹ (inq̄t) fratres diutius fatigari: sed hic
implete vr̄i desiderium trāsmittoris: Ad hoc illoꝝ tres diui
nit⁹ emēdati quū veniā prostrati ab eo precarent: quartus
ei cōuitias sctm̄ post oīonē decollauit: stansq; corp⁹ impul-
su pedis ad terrā dececit. sed post modicū ipse furens/et a
demone arrept⁹ et in ignē piect⁹ vitā vt meruerat finiuit.
Post biennū a passione sancti/audiēs Ebroin⁹ illū multis
miraculis declarari: cruciat⁹ inuidia/militē illuc misit q̄ sibi
referret certitudinē hui⁹ rei. sed miles inuidus ⁊ superbus
tumbā sctī pedē pcutiens: quū diuisset: Moriar qui mortuū Sāctus
miracula facere posse credit. mox arreptus a demone Ebroi Leode-
nus fremens ⁊ tabescens inuidia: dum famam sancti extin garij de
guere peroptaret: eisdē diebus sicut p̄dixerat sanct⁹ in cō collat.
filio: occisus est gladio. Sublato demq; corpore: dum ad mo
nasterium vnde abbas fuerat/deportaretur: tot et tantis
in via miraculis claruit: vt nullus omnino cum fide accede
ret: qui non statim ab omni molestia curaretur.

§. XXVIII. Circa idez tēpus

sanctus Uigilius genere nobilis/⁊ sanctitate p̄clar⁹ in Al- Uigili⁹
tisidorensi epatu sedit annis. xxvj. Hic eccl'iam btē Marie Altisio-
extra vrbem Altisiodorensem de propr̄io edificauit: et in ea dorēsis
cōuentum mox instituit monachorū. Ibidē etiā hospitale eps.
pauperū: qō domus dei ōr: collocauit. Hic pter sanctita-
tem suā inimicis iustitie odiosus: a Uuarachone senescallo
regis Francie in Scotia sylua occisus est. Qui Uuaracho
successit in eodem pncipatu Ebroino q̄ sanctum Leodega- Ebroi-
rium occidi fecerat: et ipse Ebroin⁹ in morte vilis est a de- nus vir
monibus in infernū deportari. Quum autem sanctus Uigi pranus
lius de Cōpendio ad ppriā vederet vrbē: delatus est per ci dānat⁹
uitatē Senonicā. Quūq; trāsirent deferētes corp⁹ ad quā est.
dam domuz in qua vincti tenebant: cathenis ruptis sū bito
de carcere exierūt: ⁊ btī Uigilij exequias celebrātes/cathe-
nas suas ad eccl'ias btē Marie quā ipse pstruerat deferen
tes: se, et posteros suos in ppetuū btō Uigilio cōmiserunt. Tuneet
¶ Hugo. floria. Hac tēpestate luna eclipsim passa est p indi sol eclip
ctionē octauā. Solq; defecit hora diei. quasi. x. q̄nto nonas sim pe
Maij. Et eodē anno sequuta est magna pestis Rome/Julio stis grā
s. Augusto ⁊ Septēbri. Hoc ꝺ peste Ticinum. i. Papia/adeo dis ſe
depopulatum est: vt ciuibus per iuga montium fugientibus quinta
intra prefatā vrbez herbe nascerent⁹ atq; frumēta. sed q̄dā est.
dam viris in eadem p reuelatiōnē dictū est: q non prius pe
stis ipsa quiesceret: q̄ in basilica beati Petri apl'i q̄ ad vin
cula ōr sancti Sebastiani martyris altare construeret. Fa- Floret
ctumq; est ita. Nā delatis ab vrbe Romana Sacti Sebastia beatus
ni martyris reliquijs: mox vt in dicta ecclesia pstitutum est Enth-
ipsum altare: pestis cessauit. ¶ Floruit etiaz per idem tem bert⁹ ar
pus Euthbertus venerabilis archiepūs Lumpharnensis: qui chiepūs
nunc Londēsis ōr. Cuius corp⁹ post am. vos. rs. incorruptum
quasi eadē hora defunctuz/simul cū veste q̄ tegebat inuen- Sāct⁹
tū est vt refert Beda in li. de tpibus. De q̄ etiā dicit quod ex Uuilli
anachorita factus antistes totā ab infantia vsq; ad seniuz vi brord⁹
tā suā miraculorū signis inclytā duxit. ¶ Ite āno dñi. dcxx. Sancti
vij. Uuilibrordus a Sergio papa Clemens ag. noiat⁹ et ad Quilli
predicādū gentib⁹ Phrisonū eps cōsecratus: ex dono Pipi ni et ou
ni pncipis sedē epale statuit⁹ loco Ultaburch⁹ vicinā nūc sc̄pulo
Traiectū (al's Ultraiectū) ōr. vt notat Sigisbert⁹. ¶ Idē rum al'
dicit q̄ sanctus Quilianus cū discipulis suis Colonato et marty-
Cothnano al's Dolomāno et Tolmanno clam martyrizat rium.
a Gebilana vxore Gothberti principis Uuirziburgen sium:
que timebat superari a viro suo: arguente eum Quilliano:
q̄ eam quondam vxorem fratris sui etiā ipse vxorem habe-
ret: quoꝝ mors quū diu oēs lateret: Gebilana et percussori
bus eius a demone arreptus/eorū cōfessione vulgata est.

§. XXIX. Eodem anno. vt scribit Sigisbertus sanctus Lambert⁹ Pipinū principē increpare ausus q̄ pellicem Alpiadem Plectrudi vxori sue legitime supinduxerit: a Dodone fratre eius Alpiadis martyrizatur: et Traiecti tumulat. Hic scūs Lāberti: vt refert Uincē. spe. hist. li. xxiij. ex gestis eius: et parētib⁹ nobilib⁹ et diuitibus nat⁹: et a primeuo literis eruditi: ita p sctitate sua ab oībus amabat: vt Traiectēsi eccl'ie post Theodardum magistrum suū promoueri in epm mereret. Quum aūt Childericus rex qui eum pmouerat: et secū hīs pre oībus epis⁹ optimatib⁹ diligebat: ab impijs occisus fuisset: inuidētes ei marigni fine cā deponētes eum honore debito priuauerunt: et Pharamundum in locum eius statuerunt. Lambertus vero cū duob⁹ pueris quādā abbatiā ingressus: ibi per. vij. annos optime cōuersat⁹: quadā nocte surgēs ad oronē in pauimento p ignorantiā sonum fecit. Quo audito abbas nesciēs quis hoc fecisset: ait. Quisq̄s fecit hunc sonum ambulet ad crucem. Tunc sctūs Lambertus ilico nudis pedib⁹ in cilitio de lecto exiēs ad crucem cucurrit: ibiq̄ tam diu sub niue et gladie firus sterit: donec fratrib⁹ post matutinū se calefaciēbus abbas eum deesse cognouit. Et audiens a quodam ex fratribus q̄ ille iuxta crucem discalciatus persisteret: remisēs p̄cepit fratrib⁹ vt illuc pperātes pstrati coram eo humiliter peterent vt rediret. Ille vero eor⁹ p̄cib⁹ obediens regress⁹ est: et ab abbate et mōachis cū summa humilitate suscep tus: peretib⁹ veniā nō solū clemēter indulsit: sed etiam de bono patientie eius humiliter p̄dicauit. ¶ Post. vij. autem annos Pharamundus expulsus est: et sanctus Lambert⁹ ad preces oim/iubente Pipino rege ad sedē ppriā cum honore est reductus. Quum autem sicut et ante oi sctitate polleret: et multos etiā gentiliū verbo et exemplo cōuerteret in surgētes in eū duo maligni/eum et suos grauiter infestare ceperunt: is amici pontificis licet multis iniurijs iā opp̄ressi: eos vt meruerāt occiderunt. Sed Dodo cōsanguineus eorū qui occisi fuerant domesticus Pipini regis audita nece suorum in sctōs voluit vindicare Lambertū: et cum armato exercitu Leodiū intrans/domum epi sic obsedit/q̄ puer domus foris veniēs viro dei qui tota nocte in oronē vigilauerat: confessam domum ab hostibus nunciauit. At ipse fidens in dño vt eos expugnaret: mucronē arripuit: sed statiz ad se rediēs gladium de manu proiecit: meli⁹ iudicās vt p̄sistens morien do vinceret quam vi sacratas manus de sanguine impiorum macularet. Hec eo cogitante: multi per parietes lanceis fixis ingressi sunt. Sed duo nepotes epi arreptis fustib⁹ verberantes refugere compulerunt. Tunc vir dei suos admonuit vt pcā sua p̄siterentur: et p eorum pnia incēdiū patiēter ferrent: qō hostes eis et domui minabantur. Sic ergo in dño confortati sctī. Lābertū rogauerunt: vt sicut ceperat pro eis orare. et mox in oronē cū lach⁹ymis in modū crucis pstratum irruētes impij directo iaculo pemerūt. Et sic eis discedētib⁹: pauci ex eius famulis euadentes/corpus eius occulto nauigio ad pontificalem eccl'iā p̄duxerūt. Ibiq̄ cū maligna ciuitatis tristitia/cōpletis officijs in sepulchro propter hostes velociter posuerunt. Postea Dodo prefatus: vt ait Sigisbert⁹: interfector sancti Lāberti pessimo languore cruciatur et a hīs⁹ cōsumit: et ob intolerantiam fetoris in Mosam fluuiū demergit. Oēsq̄ huius culpe cōplices intra annū diuinit⁹ puniunt. Percussor vero scti martyris fratri suo cōgress⁹ alter ab altero perimit. Sctūs aūt Lūbertus (al's Hucbert⁹) successor ei⁹/celit⁹ admonit⁹ corpus sancti Lamberti a Traiecto Leodiū cū magna miraculorū gloria transfert. Et anno sequenti sancta Oda vxor Bogis ducis Aquitanorum claret sanctitate in Gallia.

Beneologia sāctī Lamberti.

Sancti Lāberti cedes

§. XXX. Sanctus Leufredes

circa ea tpa claruit. Hic (vt refert Uincen. vbi. §. ex gestis eius) pago Ebroicēsi exortus et parētibus christianis nobilibus/vanā mundi gloriā despiciens: ab adolescentiam nudum christū sequut⁹ est paup. Quū iuxta Ebroicas i quadā cellula moraret: Desiderius Ebroicēsis epūs audita ei⁹ fama q̄ plures ab ipo lumine ⁊itatis accensi vitā aplicā sectarentur: zelo supat⁹ iudicio q̄ i dioces sua talia ageā p̄sumpsisset quadā die p̄scēso eo/assumptis officialibus suis/ad cellā viri dei pretit: eūq̄ iniuria ⁊bor⁹ exacerbauit. Is quū ad hec immobilis pmaneret: epūs magis exagitat⁹ furore iussit eum in equū leuari: quū apud se vir dei detreuisset ne vnq̄ equū ascēderet. Quū igit epūs eū ad ciuitatem p̄duceret: vt illic in eū q̄cūq̄ vellet liberi⁹ exerceret: subito equ⁹ cui vir dei insidebat in terrā cōcidit: et oia eius viscera dirupta sunt. Mirantib⁹ cūctis epūs ad scti genua p̄olut⁹ veniā postulauit et ille placide oēm iniuriā remisit. Pōtifex aūt cum summo honore ad cellulā suā eū redire fecit, vbi postea multis annis et ⁊bo et miraculis claruit. ¶ Cetū monachorū doctrina pace rexit: q̄s ipse dño erēptus et monitis salutaribus acquisiuit. Hor⁹ vn⁹ noie Baleādus aliq̄n tanta malitia demonis percussus est: vt subito animam exhalaturum se crederet. Quo vir dei p̄cepto/o fone fusa p eor⁹bñdixit ei p̄cipiens vt ieiunijs deuot⁹ esset. Post hec baculū quem manu gestabat dedi ei dicēs. Cōstās esto fili: nō morieris mō. statimq̄ sanatus est. ¶ Alio tpe noctu quū ignis flāma casu validissime per oia monasterij habitacula cremādo peruolaret: repente vir dei manus leuauit ad celum: omnipotentem inuocās vt ipse flāmarū vires cōfringeret: qui fornacem Nabuchodonosor aduersus tres pueros nihil valere fecit. O fone itaq̄ cōpleta tāto imperio impetū ignis coercuit: vt nihil vlteri⁹ contingere posset: is tota violētia vētorū in vnū cōglobata quasi inundatione imbriū in seipsa emarcuit. Tandē in pace ad deū migrauit. ¶ Resumpto imperio a Justiniano scōor et tenēre monarchiā regni Francorū Childeberto: archange lus Michael apparens Autherio Abrinensi episcopo monuit sel⁹ et iterū vt in loco maris q̄ ppter eminentiaz sui Tūba vocat: edificaret eccl'iam in memoriā sui volētis talem venerationē sibi exhiberi in pelago: qualis exhibet in monte Gargano. Interim taur⁹ furtim a latrone captus/in loco illo reliqt: vñ eps tertio admonitus vt in eo loco fundamentuz iaceret vbi taurū religatū inueniret: et sicut eā terrā ptriuisse videret: sic eccl'ie ambitū duceret. q̄ mox eccl'iā in honorē scti Michaelis instituit. Et sicut in monte garga no in Appulia: ita et in loco illo qui Tumba dicit: in periculo maris veneratio archangeli frequentari cepit.

Apparitio sācti michaelis archygeāli

§. XXXI. Circa illa tempora

sanctus Uuandregisilus in Uirdunensi regione ortus est ex nobilibus et religiosis parentibus. cuius p̄ fuit Ualchisius Pipini francorū principis filij. Hic in adolescētia sub rege Dagoberto militarib⁹ gestis et aulicis disciplinis nobiliter educatus: crescentib⁹ sctē vite moribus: ab eodē palatij comes est institut⁹: q̄ cū pieratis studio susceptū officiū exercebat: mēte semp celestia tractās: liber ad arguendū: humilis ad obediendū: in fide firm⁹: in bonis opib⁹ p̄opt⁹: in sermōe verissim⁹: in iudicio iust⁹: in p̄silio p̄uidus: i charitate p̄clarus. Denicq̄ perentū hortatu: licet inuit⁹: quādā puellā nobilissimā sibi despondit. is castas nuptias celebrās ei⁹ virginitatē seruare p̄suasit. et illa consensit. Factusq̄ est ex vtraq̄ pte saluberrim⁹ castitatis p̄sensus. Nam et ille clericatus hītu: et illa vel religionis operta sctimonialium monasterio se tradidit. Uerū quū adhuc in laico habitu degens iter caperet suorū cōstipatus obsequijs: quibusdam barbaris in eū iniurioſe irruentib⁹: ipse o fonē pro gladio sumsit: et statimq̄ ita stetit imobilis ulla turba p̄auorū: vt ppius accedere nō valeret christi virtute retēta. Denicq̄ relictis omnib⁹/ad monasticā vitā se trāstulit: et primū in loco qui dicit Mōs falconis: cū sctō viro Barthfrido habitauit. At p̄fatus rex nitebat ei p̄silio suorū molestiā inferre: pro eo quod sine pmissu. eius habitu mutato se religioni monastice māci passet. A q̄ accersiri iussus: quū ad edes regias properaret: ante palatij fores repit subito quēdā paupculū cū vehiculo luto demersum. Quūq̄ oēs miserū pterirēt: aut etiam aliq̄ cōprimerēt: vir sctūs de equo cui insidebat: cum grauitate descēdit: et pauperi manū porrigēs/eū deluctо cum plaustro leuauit. Et erēplo celit⁹ nineo amictu indutus angel⁹ adfuit qui et vestem illius emūdans cādidiorē q̄ ante fuerat reddidit. ¶ Post hec o dño famulū suū p̄tegente: precepit rex vt ei nemo inq̄etus existeret: sed ppositi sui obseruantiā nullo re sistēte seruaret: sicq̄ secur⁹ ad habitationis dilecte locuz redijt. ¶ Sed non multo post loco relicto quadam occasione in Melisgāgiū territoriū migrauit vbi monasterium in possessione p̄pria p̄struxit. vbi quū est diuinis vacantem laudibus somnus cōprimeret: nudis pedib⁹ et simplici veste cōtectus/super humū stans flectis poplitibus orabat. Q̄ cernēs diabolus/plurimas ei inquietudines et in vigilia et per somnium inferebat: ita vt in effigies bestiarū/volucrū/vt serpētū se transformaret: et ei⁹ aspectib⁹ se terribilē p̄sentaret. At ille p̄ sancte crucis vexillū/et rigoris abstinentiā/et iugem o fonem viriliter eius conatus irritabat. Quū aūt quadam nocte vltra solitū dormisset: adfuit hostis: et illudens ait. Uigilantior te exitii hac nocte. At ille inquit. Nō dubito ait/ad ruinā alioq̄n/et cumulū dānationis tue: te vbiq̄ puigilem esse. sed domabat caro q̄ me ad hanc impulit corporis inertiā. Erurgēs igit a desidia somni: quū eēt hyemis asperitas sub duo in medio niuiū et glacie⁹ flens: et longa suspiria trahens: dño deuotissime psallebat. Sed et ita ieiunijs incumbebat: vt tota hebdomadā excepta dñica feria quinta et sabbato escam minime sumeret. Denicq̄ in visu admonitus/vt occidentalia Gallie loca reuiseret Rothomagum peruc-

Uuandregisilus sanctus.

nit. Quē sctūs Andoenus reuerēter suscepit: ⁊ licet nimis relucrantē subdiaconū ⁊ postea leuitā ordinauit. Post hoc ēt in sacerdotē p̄ btm̄ Andomarū Terrenane pontificem fecit ordinari. sed vir sctūs districtionē vitam ducere cupiēs quū heremi secreta plurimū ambiret: ꝓtigit vt largiente Ozinoaldo p̄fecto: immodicā soli partē acciperet: in quo Fontanelle cenobiū cū nepote suo Bodone vt rudis habitator cōstrueret. Itaq; ⁊ monachos constituit in cellulis qui diuinis seruitijs insisterent. Et quū alimēta eis penit⁹ deficerēt cellari⁹ hoc ei patefecit: ⁊ ille in deo p̄fidere persuasit. Admonuit ergo diuina pietas Bathildē reginā p̄ visum/vt famulo chr̄isti in heremo necessaria ministraret. q̄ exp̄gefacta onerata vehicula seruo dei direxit: ⁊ ille deo gr̄as egit. Nonagesimū q; ætatis annū p̄clare excedēs ita virilis extabat: vt in labore manuū p̄ire iuuenes videret. Profecto notū est illū frequenter futura p̄dixisse. Tandē in vltimo senio constitut⁹. dūo crebro supplicabat vt eum de hac vale plozatiōis eripet: ⁊ suis p̄spectib⁹ apparere faceret. Qui p̄ces eius exaudiens infirmitatē ei immisit: ⁊ trib⁹ diēb⁹ totidēq; noctibus in excessu mētis rapt⁹ ianuā celi aptā mōstrauit. At hostis inuid⁹ hozā remunerationis ei⁹ instare p̄spiciēs: cruenter adstās pauozes multiformes ingerere nitebat. quē in tali agone p̄stitutū audierūt ffes circūstantes dicētes se a chr̄isto fonte lauacri tinctū: demonēq; se impedientes diuinitus effugatū. Deinde signo crucis se muniēs. xj. kal. Augu. spūm celo reddidit. ⁊ eadē hoza suauissima cantilena ⁊ celestia a quodā ex discipulis ei⁹ audita sunt. Sepultus q; est in ecclesia Uuā sancti Pauli. Sed anno oñi. dcl. xxxvij. trāslata sunt corpa regisi ipsius/ac etiā Aubserti ⁊ Uuolfrāmi in eccl'iam scti Petri post plures annos. Et tūc aptis eoz tumulis/cū hymnoziz laudib⁹ ineffabilis odor fragrātie p̄diit: ⁊ ita integra eoz corpora cū vestimētis q̄b⁹ erāt sepulta inuēta sunt quasi eadē die fuissent tradita sepulture. Post mortē aūt suā Uuandregisilus multis miraculis claruit. Nā quū quedā mulier in festiuitate ei⁹ in pago Caletēsi vicinis phibētib⁹ rextrium op⁹ ageret: ⁊ corde tumido increpationes eoz p̄ nihilo duceret: filico man⁹ ei⁹ qua tramā ausu temerario p̄ telā ducebat/obriguit: tramaq; medio palme inhesit: tanelli nullatenus poterat. Quūq; hac virtute cozrecta ⁊ corde compuncta ad eccl'iam scti q̄ a pp'o frequētabat accessit: se sancto cōmendās/trama a manu cadente sanata est. Itē quum rex Carolus Germaniā ⁊ Saxoniā gentiliū bellando doma ret: quidā monasterij Fōtanelle miles noie Sigemandus dū cū ceteris militib⁹ eoz gētiliū vastaret opes: ab eis cōprehensus est. Et quū duceret ad locū in quo decapitādus erat: ⁊ patroni sui Uuādregisili suffragia crebro inuocaret quidā ex militib⁹ Saxonū noie Abbo diligēter inq̄rere cepit cur tā frequēter Uuādregesilū inuocaret. rūdit q: in veritate famul⁹ eius fuit: ⁊ credo me meritis sctitatis eius a pūtis periculi discrimine liberandū. At ille. Hac inq̄t nocte Uuandregisillus mihi adstitit: mouens vt nil tibi mali inferrem: sed cū pace ad tuos redire p̄mitterem: cōminēs q̄ si hoc nō facerem: ꝓtra meā salutē oparer. Idcirco te illesum abire permitto. qui postea Abbo baptizatus est.

Trāslatio sctō rū Uuā dregisili Auberti ⁊ vuolfrāmi.

§. XXXII. Per idem tempus

vt narat Hugo. flo. Adminimolus abbas Floriacensis diuina reuelatione p̄monitus: misit vnū de monachis suis Argulphū noie/ad mōtē Cassinū: vt inde sibi deferret corp⁹ beati Bñdicti. nā cenobiū q̄ olim ibi p̄struxerat sctūs Bñdictus a p̄fidis Lōgobardis fuerat deuastatū ⁊ in solitudinem redactū. Ibi tū sctī Bñdicti corp⁹ cū corpe sororis sue Scholastice vno tumulo sepultū tenebat. Contigit etiā vt ex Leonomanica vrbe/quidā eodē tpe ad memoratū locū proficisceret: ꝓ deferendo sctē scholastice corpore: qui postq̄ ad Floziacum locum deuenerunt: btō semp adheserunt. Argulpho: donec ad sctī Petri puenerunt limina. Quo dū peruenissent: btūs Argulphus mox eoz p̄sortiū deseruit: mōtēq; Cassinū solus expetijt. ⁊ ibi etiā pnoctare decreuit. Et ecce intempeste noctis silentio/ipsum sctī patris Bñdicti sepulchrū ita celitus vidit illustrari: ac si densis lāpadib⁹ circūdaretur. Nocte vero trāsacta: splēdore ille disp̄uit. Tūc exp̄gefactus Argulph⁹ reuerēter accessit ill'm: ⁊ effracto a latere sepulchro illud erinaniuit: ⁊ quicq̄d ibi reperit in vm⁹ sporule sinu recondidit: quā ad hoc p̄parauerat. Quib⁹ patratis dū ad p̄pria remearet: Argulphus socios suos offendit in itinere: ⁊ cum eis ad Floriacū reuersus est monasterium. sed anteq̄ ad illud pertingeret: deuenit ad locū quem Nouum vicum appellant: qui locus distat vno miliario a dicto monasterio. Ibiq; p̄fatus abbas Adminimolus cum frequenti ppl'i turba eis reuerēter occurrit cūdigna reuerētia assumens sporulā extrariteq; ex ipsa sacratissima ossa q̄ ibi iacebant p̄fuse p̄clusa secernēs minora a maioribus. Qō quum factum fuisset: ecce duoz cadauera defunctoz efferebant: ad sepeliendum: quoz vnum masculini: alterum vero sexus erat feminini. Placuit ergo hoc applicari illis. mira res. Nā sup cedauer masculi quū ossa maiora fuissent posita p̄ merita bti Bñdicti ꝓtinuo est mortuo redita vita. Tunc etiam placuit ossa minora poni sup cadauer mortue puelle quod quum fuisset factū: reuirit puella cōtinuo. Claruit ergo germanos meritis esse q̄ simul allati fuerant. Aderat huic spectaculo nō minima ppl'i multitudo. Adstabant quoq; ciues Lenomanici: q̄ corp⁹ sctē virginis idcirco meruerunt impetrare: me duo magna luminaria vno clauderentur in loculo: quum singulis singula possent sufficere loca. Igitur viri Lenomanicā vrbem remeātes: ad vrbē corp⁹ btē Scholastice secū detulerunt. Fabricataq; est iuxta menia eiusdem ciuitatis eius noie eccl'ia noua: vbi reuerenter est illatum atq; tumulatum corpus beate Scholastice. Deinde crescēte quotidie miraculoz copia: plures sctē deuotionis femine sunt aggregate ibidē sub regulari disciplina. Interea venerabilis p̄s Adminimolus cepit aīo voluere: q̄nam in loco corpus sanctissimi digne cōpereꝫ Bñdicti. Et quū quadā nocte sub nudo celo dñm p̄careꝫ vt hoc sibi celit⁹ mōstrareꝫ. Ecce subito lux emissa de celo sicut fulgur ei appuit: ⁊ locū vbi poni deberet manifestissime denotauit. Locus autem ille vbi transtulit: est oraculum beatissime genitricis dei Marie.

Diuine dicti et sororis ei⁹ scholastice ossa transferunt.

Corpus beate scholastice.

¶ post plures annos ab ista trāslatiōe bti Bñdicti tēpore s. pipini regis Frācoz: quū cenobiū Cassinēse fuisset restauratum ⁊ magnificatū: monachi ipsius cenobij Cassinensis/ authoze Carolomāno fratre Pipini p̄fati: qui in dicto monasterio Cassinēsi habitū religionis susceperat: Romā venerunt rogantes zachariam papā vt lr̄as Pipino regi Frācoz dirigeret: quatenus corp⁹ bti Bñdicti ad suoz tumulū referret: qō vt fratrib⁹ innotuit Floziacensib⁹ triduanū teuiniū celebrātes/ his verbis Bñdictū orabāt aīa eius sepulchrū. Unica spes nr̄a post deum/ne derelinquas nos orphanos: qui huc nō nostris meritis: ſz p̄ multaz aiaz salute venisti. Crederes sup pauimētū pluere pre nimia lachrymaz abundantia. Et quū in his singultib⁹ ⁊ lachrymis totū exp̄endissent triduū: ecce memorati epi adsunt mandata regis implere cupientes. Adoroq; sibi reserari fores eccl'ie iubent. Tūc templū sctē Marie ingressi/aūq; ad scti Bñdicti tumulum appropinquassent: tm desolationē ⁊ formidinē sunt conuersi: ⁊ tanta cecitate pcussi/vt nec se inuicem cognoscere q̄rent. Quū aūt diuina vltione cecatos se vidissent: ceperunt errabundi p̄ eccl'iam pgere: ⁊ quū ad restes cāpanarū impegissent: vi magna ceperūt trahere. Non essi aliter poterant hīs qui foris remanserant: suū infortunū notificare. Quo sono excitati fratres/de iam dicta ap'li Petri eccl'ia processerunt expectantes triste spectaculum se visuros. Explozādi gr̄a q̄dā ex eis iuerūt: ⁊ mox illos p̄ eccl'iam errare conspicientes egressi sunt dicentes. Quia pius pater Bñdictus exaudiit nos: ⁊ suscepit lachrymas nostras: venite ⁊ videte magnalia dei. Quūq; pariter introissent: viderunt ⁊ inuenerunt eos cecos clamantes ⁊ dicentes. Ue nobis q: requiem sancti patris Bñdicti temerare venimus: ⁊ ideo cecitatem incurrimus. Uenite serui dei vos mitius agite nobiscum: ⁊ nolite nobis sm̄ p̄sumptionē nostram reddere talionē: sed ozate p̄ nobis deū: vt aperiat oculos nostros. Nosq; vobis p̄mittimus nunq̄ talia p̄sumpturos. Ad hec verba solotenus fusi ozabat attentius/vt diuina pietas eis lumē redderet dignaretur. Et quum ozarent aperti sunt oculi eoz. Reuersiq; ad regem narrauerunt que fuerant passi: addentes q̄ non deberet Gallia tam sanctis ossibus spoliari. De ipso autem beato Benedicto: cuius gesta supra referre ex causa omisimus: in sequenti titulo diffuse ponemus: ⁊ de statu vite anachoritice ⁊ cenobitice ⁊ sanctis patribus heremitis qui fuerunt in Egypto

§. XXXIII. Egidius Athenis

ex regia stirpe p̄genitus: ⁊ latinis lr̄is ab infantia erudit⁹ dū quadā die ad eccl'iam pergeret: cuidā egro in platea iacenti ⁊ eleemosynā petenti tunicā suā dedit. qua indut⁹ integra sanitate mox recepit. Post hec parentibus suis in dño quiescentibus: patrimoniū sui christū fecit heredē. Quadā die dū ab eccl'ia rediret: vir quidā a serpēte pcussus obuius ei fuit sed facta oratione/sctūs dei p̄tinus virus fugauit. Quēdā etiam demoniacū in eccl'ia cōsistente cum fidelibus ⁊ suis clamoribus alios turbantē/Egidi⁹ fugato demone liberauit. Uex humani fauoris formidans piculū: clā litus maris petijt ⁊ nautas quosdā in mari piclitantes aspiciens facta oratione tēpestatem sedauit. Applicantes aūt naute audito q̄ Romam tēderet: gr̄as ei⁹ meritis egerūt: ⁊ q̄ eū gratis secum veherēt p̄miserūt. Quū igit Arelate venisset: et bñuenio cū sctō Cesareo ejusdē ciuitatis epo mālisset: vbi q̄dā

daz triēnio febricitantē curauit: heremū cupiēs clā decessit
z cū Veredimio heremita scritate pspicuo/diu mansit: z ste
rilitatē terre meritis suis fugauit. ¶ Sed quū vterq; mira
culis coruscaret: humane laudis timēs piculum: relicto eo
interiorē heremū penetrauit: vbi quoddā antrū quēdā fon
ticulus habēs inueniens: ibi habitationē elegit. vbi et quā
dam ceruā diuinit' preparatā in nutricē habuit: q certis ho
ris lactis alimoniā sibi pbebat. Quum autē quadā die ser
ui regis in dicta sylua venarentur: pdictā videtes ceruā: ce
teris feris pceptis hanc insequunt cū canib'. A quib' quuz
vehementer vrgeret: ad pedes sui cōfugit alūni. Ille vo ad
iurās cur pter solitū sic mugiret: exiens z venatores vidēs
dñm erorauit vt quā sibi nutricē cōcesserat: cōseruaret. Ca
num autē nullus intra lapidis iactū approprinquare ausus
est: sed cū nimio vlulatu ad venatores reuertebantur. No
cte igit superueniēte domū redeūt: z sequēti die illuc redeū
tes casso labore iteruz domū redierūt. Qō quū rex audisset
suspicatus aliq̄d diuinū latere: vt erat: cū eo z multitudi
ne venatoꝝ illuc pperauit. Sed quū canes vt prius acce
dere nō auderēt: timo oēs vlulādo redirent: locū vepriū dē
sitate inaccessibilē in gyrū circūdederūt. vn' autem incaute
sagittā dirigens vt ceruā inde expelleret: viro dei orāti sed
nōdum ab aliquo eoꝝ viso/graue vulnus inflixit. Sed mili
tes ferro semitā aperiētes: ad speluncā sancti deuenerunt. Et
videtes sctm senē habitu monachi vestitū: canitie autem z
senectute venerabilē: ceruā ch ad genua eius puolutā: admi
rati sunt. Et q̄b' solus rex et eps eū adierūt. alios retro sta
re iusserunt. Interrogauerunt eum q̄s esset: aut vū venisset
aut cur tā dēsam vestitatē heremi petiisset: aut q̄s eum ita
grauiter vulnerare psumsisset. Quibus quū ad singula rñ
disset z illi ab eo veniā humil' postulassent: medicos sanan
do vulnerari popōderūt: z multa donaria obtulerūt. Is ipe
nec medicinā adhibere voluit: z munera ptēnens nec ad ea
aspexit. Quin potius sciens virtutē in infirmitate perfici:
dñm exorauit ne ch diu viueret: sanitati pristine restitueret.
Sed quum rex freq̄nter visitaret: z pabulum salutis ab
eo acciperet: diuitias imensas obtulit quas ille accipere pe
nit' recusauit: admonēs vt monasteriuz ibi cōstrueret: vbi
monastici ordinis disciplina vigeret. Qō quū rex fecisset
vict' pcib' ei' z lachrymis/post ch plurimū renuisset: illius
monasterij curā suscepit. Huic famā quum rex Carolus au
disset impatos ei' aduētu rex reuerenter eum suscepit. Qui
inter cetera salutis colloq̄a/rogauit vt dignaret p eo dñm
exorare: q̄ quoddam facinus ppetrauerat enorme: qō nulli
vnq̄ nec etiā ipsi sancto auderet confiteri. Sequenti dñica
cum sanctus Egidius p rege oraret: angelus dñi eidez ap
parens/schedulam super altare posuit in qua scriptuz erat
pctm regis per ordinē: z q̄ pcibus Egidij delectuz erat: si tñ
ppunct' z cōfitēs ab eo in futuꝝ vellet abstinere. Adiūctūq;
erat in fine: ch q̄squis sctm Egidium pro quocunq; crimine
inuocaret: si tñ penitus abstineret: dimissu sibi mullatenus
dubitaret. oblataq; schedula regi/peccatum suum recogno
scens/humiliter confitens veniam postulauit. ¶ Egidius
tandē cū honore rediēs ad monasterium apud Nemausan
sem vrbē: filiū principis q̄ mortu' erat ad vitā resuscitauit:
vbi post aliquantulū tps pnūciās monasteriū suū nō longe
post ab hostib' euertēdū: Romā adiit: z priuilegia eccl'ie
sue duoq; ostia cypressina in q̄b' sculpte erant imagines ap'lo
rū a papa impetrās: mittēs ea in Lyberim diuino regimini
b:eonē gressum restituit. Applicās autem ad monasterium
tot maris pericula illesa custodierat: z ea in liminib' eccl'ie
z in monumētum pacti romane sedis ad momoriā posteris
tribus suis nūciās: z p se orare rogans spm suū dño cōmen
dauit: vbi chozos angeloꝝ in celū aiam ei' ferentiū/plures
audisse testati sunt. Claruit autem circa annos dñi.dcc.

Egidiū ceruā nutrit' i heremo

§.XXXIIII. Sāctus Lupus

apud aurelianū ex genere regali ort': dū cūctis vtutib' eni
teret: Senonēsis epūs est electus. Qui quū oia paupib' fere
erogaret: z quadā die plurimos ad cōuiuiū iuitasset: quū vi
nū ad mediū nō haberēt: sic rñdit magistro. Credo q̄ deus
q̄ volatilia pascit: nr̄am pficiet charitatē. Et statim nuncius
adfuit: q̄ cētū vini modios adesse pre foris nunciauit. Item
quū oēs de curia vehemēter sibi detraherēt: q̄ virginē dei
filiā pcessoris sui nimis iordinate amaret: coz̄ ipsis detra
hentib' ipsam virginē apprehēdēs deoscular' est eā dicens.
Nihil nocēt hoi verba aliena: quē ppria nō maculat cōscia.
Quia esm ipam ardenter deū amare cognouerat: eam mēte
purissima diligebat. Certe hic excusari pōt lege priuata. s.
spūsc̄i duct' ad hoc uā lege canonū hoc phibēt z reprehen
dit. dist. xxxiij. quoꝝ sidā. ¶ Quū rex Clotarius Francoꝝ
Burgundiā intrās: senescallū suū p Senones direxisset vt
ciuitatem obsideret: sctūs Lup' eccl'iam sancti Stephani in
trās pulsari fecit cēpanā. quā hostes audiētes tāt' terroꝝ in
uasit: vt nisi fugerēt mortē se euadere nō putarēt. Tādē ob
tento regno Burgundie: quū rex aliū senescallū ad Senones
misisset. z btūs Lup' cū muneribꝰ ei nō occurrisset: indigna
tus nimis adeo apud regē eū infamauit: vt rex btm Lupuz
in exiliū mitteret: qui doctrina et miraculis valde emicuit.
¶ Interea Senonenses aliū q̄ locū sancti Lupi inuaserat oc
cidentes: vt sanctus Lup' ab exilio reuerteretur: impetra
runt. Quē rex videns in exilio tabefactum: ita diuinitus est
mutat' vt pstrat' coz̄ eo veniā peteret. multisq; auctū mu
neribus sue restituit ciuitati. Qui dū per Parisios remea
ret: ei multa incarcerator turba aptis hostijs solutis vin
culis obuiaut. ¶ Quadā die dñica dū missam celebraret: la
psa est celat' gēma in ei' sctm calicē: quaz rex inter reliq̄as
suas collocauit. Rex Clotari' audiēs q̄ cāpana sancti Stepha
ni in sono mirā haberet dulcedinē: misit vt Parisios defer
ret: z ab ipso sepius audiret. Ex cū hoc sctō Lupo displice
ret: mox vt de vrbe Senonica delata est: soni sui dulcedineꝝ
pdidit. Qō rex audiēs statim eā restitui iussit. Et subito so
no reddito isonuit septimo ab vrbe miliario: ita q̄ sctūs Lu
pus obuiā perrexit: z qō dolēs pdiderat: cū honore recepit.
¶ Nocte quadā quū orare: instinctu diaboli vehementer
sitiēs/iussit sibi aquā frigidā deportari. dolos autē intelli
gens inimici/puluinar suū sup vas posuit: z ibi diabolū in
tus clausit q̄ tota nocte vociferādo vlulare cepit. Facto aūt
mane: qui clam tentare venerat. in die confessus abscessit.
¶ Quadā die dū moze solito ecclesias ciuitatis circūisset:
rediens domū/audiuit clericos suos rixātes eo q̄ cū mulie
ribus fornicari vellēt. q̄ eccl'iam intrans p eis' orare cepit: z
mox ab eis oīs tentationis stimulus abscessit: z venientes
ante eū veniā petierūt. Tandē multis clar' virtutib' in pa
ce q̄euit circa annos dñi. dcxc. Circa illud tps vt notat Joā.
de col. Anastasius Persa ex mago christianus effectus/mar
tyr' pro christo efficitur cum. lxx. socijs.

Qō hic legit de brō Egi dio: legi tur etiā de sctō Theo dolo epō se dunēsi incuius hymno cantat Fusa pce theo doli nu dak cul pa caro li.

Titulus. XIIII. Continet ge

sta summoꝝ pōtificū z imperatoꝝ a tpe Gregorij. ij. pape vsq;
ad tps Leonis pape. iij. z a tēpore Philippici imperatoris/
vsq; ad imperiū Caroli magni cōpletū: inclusiue annoꝝ cen
tum. Intra q̄s spaciū/summi pōtifices fuerunt Gregori'. ij.
Grego. iij. Stephanus. Paulus germanus ei'. Cōstantinus
antipapa. Stephan': Hadrianus: z Leo. iij. pro pre tpis. Im
peratores autez hoc tpe fuerūt Philippicus q̄ z bardanius.
Anastasius. ij. q̄ z Arthemi' dictus. Theodosius. iij. Leo. iij.
Constātin' ei' fili'. Leo. iiij. filius ei'. Constātin' frater ei'
cū mre sua Hirene. postea ipse sol' Cōstātin'. qō egre ferēs
Hirene eo q̄ ipsa imperio priuata solus imperaret: filium
incarcerans/z oculis priuās/sola impauit. Post quā Caro
lus magnus translato imperio de Grecis ad Frācos. Conti
net ergo tēpus vsq; ad octingentesimum annum.

Anasta si' mar tyr.

zacha rias int Grego. ij. Ste phanuz ij. sūmū tenuit po ntifi catum.

¶ De Gregorio secundo papa/qui per legatos Teutonicos ad fidem christianam conuertit. Cap. j.

ANno dominice incarna
tionis. dccxij. Ab initio vero mūdi quater mil
lesimo. dclxxvj. Qcōm vero cōmuniozem opi
nionem anno quinquies millesimo/dccccxj. no
nagesimus in ordine pōtificū Romanoꝝ fuit
Grego. ij. q̄ et dicit Grego. iunior ad differētiā magni Greg.
q̄ prim' fuit hui' nois. Hic fuit natione Roman' ex patre
Marcello. z fedē tenuit annis. xvij. et mensibus. ix. Hic ab
ipsa pueritia in eccl'ia nutritus: p diuersos eccl'iasticos or
dines ad summū pōtificat' gradum meruit pmoueri. Huic
bibliothece cura fuit cōmissa a Sergio papa. Deinde dia
conus fact'/cū Cōstātino papa vocato ab imperatore Con
stantinopolim pfect' est: atq; iustiniano imperatore de q̄
busdā q̄nibus interrogat'/vnāquāq; optime soluit. Erat
essi vir cast': diuinaq; scriptura eruditus/facūdus: z aio cō
stans fidei defensor acerrim': ac hereticoꝝ validissim' pse
quutor. Hic plurimas eccl'ias restaurauit: et monasteria cō
struxit. Et fecit ordinationes p mēsem Septēbria: z de men
se Junij. et cōsecrauit pbyteros. xxv. diacones. v. epos p di
uersa loca. cl. Hic in initio sui pontificat' calcarias decoqre
iussit: vt muros vrbis Romane reficeret. Inchoans autē a
gētib' negotijs ab hoc ope impeditus est. Hoc pfidēte Theo
do. dux gētib' Baioaroꝝ ad apl'i Petri limina prim' de gē
te eadē cā oblatis venit. Sub eo etiā Patronax q̄dā Brixia
nus ciuis vir deo amabilis: diuino instinctu z huius beati
pontificis exhortatione cenobiū sctī Būdicti apud mōtem

Brego scōs pa pat

Diuꝰ be nedicti. cenobium Casſineſe inſtaurat.

Caſſinū laudabilr̄ reedificauit. Centū em̄ et. x. annis exple-
tis fuerat a Longobardis illud dirutū. quo reꝑato multos
ibidē ad ſeruiendū deo congregauit. Hic etiā pōtifex ꝑ btm̄
Bonifaciū in Germania verbū vite ꝑdicauit. ⁊ pplm̄ ſeden-
tem in tenebris/doctrina lucis ad fidē conuertit. q̄ ibi eṗs fa
ctus gentis illiꝰ demū martyrio coronatꝰ eſt. Unde idē Gre
go. iunior ſic ſcribit ꝑfato Bonifacio. xvi. q. i. ꝑcipimꝰ. Pre-
cipimus vt iuxta canonuꝫ ſtatuta vbi multitudo excreuerit
fideliū: ex vigore aplice ſedis debeas ordinare eṗos: pia tñ
contēplatione: vt non vileſcat nomen eṗatus. ¶ Quū autē

Leo īperator anathematizatur.

imperiū ſumpſiſſet Leo: ⁊ a quodā apoſtata fidei ſeductus
fuiſſet. ita vt oēs imagines ab eccl'ia auferri et igne cōburi
mādaſſet. vt dicet̄ infra. ꝑ lr̄as etiā īperiales iuſſit ipſe Gre-
gorio pape vt a tota occidentali eccleſia imagines de eccle-
ſijs remoueret. ſed nō ſolū hoc Grego. facere noluit: ſed euꝫ
tanꝗ̄ hereticuꝫ excōicauit ꝑ eo facto. Inſuꝑ ⁊ ipſam ciuita
tem Romanam/⁊ totam Italiā/ab eius dn̄io recedere fecit
⁊ vectigalia ei reddi ciuitatibus Italicis interdixit. vnde
ira maxima motꝰ īpator: multuꝫ ⁊ ſepe lāborauit vt Gre-
go. papa occideret̄. ſed Italis ⁊ Longobardis vno aīo impe
ratoris conatibꝰ reſiſtentibꝰ tota Italia cū ipſa Roma tūc
cōſilium iniȷt: vt ſibi imperatorem eligerēt: ⁊ manu armata
Conſtātinopolim ꝑperarēt: deiectoq̄ʒ ab arce īperij hereti-
co Leone: Romani īperij monarchiā tenerent. ſed cōpeſcuit
tale cōſiliū pōtifex Greg. ſperans principis mentē ad melio
ra reditură. ipſeq̄ʒ beatꝰ antiſtes ꝑ lr̄as ſuas imperatorē ad
monere nō deſtitit: vt a tali execranda veſania reſiliret. Qđ
aūt ait Grego. iſte. xxxij. q. vij. qđ ꝓpoſuiſti. Quod propoſui
ſti: ſi mulier infirmitate correpta non voluerit viro debituꝫ
reddere: q̄d eiꝰ faciat coniugalis: bonū eſſet ſi ſic ꝑmanere t:
vt abſtinētie vacaret. Sed q: hoc magnoꝝ eſt: q̄ ſe nō pote-
rit cōtinere nubat magis: nō tñ ei ſubſidij opem ſubtrahat:
quā infirmitas ꝓpedit: nō tñ deteſtabilis culpa excluditur.
Iſtud dictū Greg. huiꝰ nō ſic intelligēdū eſt/quaſi liceat vi-
ro infirmata vxore etiā incurabili ꝑpetuo morbo/aliā duce
re vxorē. hoc em̄ eſt ꝯ oēm legē/diuinā ⁊ humanam: ⁊ ꝯ oēs
doctores. ſed vt dicit ibi gloſ. reſtringēdū eſt hoc ad ſpōſam
de futuro: vel de muliere arcta: ꝓcedēte tñ priꝰ iudicio eccle
ſie. Et qđ đr ꝙ nō ſubtrahat tali ſubſidij opē. intelligēdū eſt
ſ. reſtituēdo dotē ſi accepit. vel loquit̄ de cōſilio. Uel etiā ꝑt
ītelligi hoc Gregoriū ꝑmittere ꝑmiſſiōe cōparatiua: q̄ ꝑmit
titur minus malū: ne cōmittat̄ maiꝰ. Permittit̄ dico: nō cō-
cedendo vt licitū: ſed nō puniēdo tꝑaliter tale malum. ſicut
permittebatur in lege repudiū: ne ſequeret̄ homicidiuꝫ. Et
hoc fecit erga Germanos tunc nouiter conuerſos ad fidem.
Migrans demum ex hoc ſeculo: ſepultus eſt Gregor. in ec-
cleſia ſancti Petri. Et ceſſauit epiſcopatus diebus. xxxv.

§. I. Defuncto eo creatus eſt pa-

Gregor. tertius papa.

pa in numero pontificū. xci. Gregoriꝰ tertius. anno domini
dccxxxi. natiōe Syrus: ex pr̄e Ioāne. ſeditq̄ʒ annis. x. ⁊ men
ſibus. viij. Fuit aūt vir iſte mitiſſimꝰ: ⁊ valde ſapiēs: in diui
nis ſcripturis ſufficiēter inſtructꝰ: greca ⁊ latina lingua eru
ditꝰ: erga pauperū ſuſtētationē/et captiuorū redēptionem/
valde ſolicitus: chriſtiane inſuꝑ fidei defenſor: adeoq̄ʒ a po-
pulo oiq̄ʒ clero dilectꝰ: vt quū funꝰ ſui ꝓceſſoris ſequeretur.
oīs ppl's vtriuſq̄ʒ ſexꝰ a minimo vſq̄ʒ ad maximū diuina in-
ſpiratione cōmoti: vt illuꝫ auferentes in pontificē eligerēt.
¶ Hic poſtꝗ̄ cōſecratꝰ eſt papa: ſtatim ad emendationē et
correctionē Leonis ⁊ filij eiꝰ Cōſtātini imperatoꝝ: q̄ ꝑ totū
imperiū mandauerant imagines chriſti ⁊ ſctōꝝ de eccleſijs
deponi: aīm ſuū conuertit: ſcribens illis vt ab hoc errore ne
fando reſipiſcerēt. Et ad hoc nō tm̄ ſemel: ſed pluries cōmo
nitorias lr̄as deſtinauit. Sed quuꝫ illi in ſua ꝑfidia ꝑdura-
rēt: fidei ardore ſuccēſus/eṗoꝝ cōciliū ex tota Italia cōuo-
cauit. ⁊ adſtāti oī clero vrbis: necnō ⁊ nobilibꝰ ac conſulibꝰ
⁊ oī pplo: ſtatuit vt ſi q̄s deinceps catholicā cōſuetudinem
⁊ vſum fidelē cōtēpſerit: ac venerabiliū ⁊ ſctāꝝ imaginū dei
⁊ ſaluatoris nr̄i ieſu chriſti/btē Marie/aplo ꝝ ⁊ alioruꝫ ſan
ctorū depoſitor deſtructor ⁊ ꝓfanator extiterit: aut blāſphe
mus: ipſe cōione ſctē eccl'ie ſit priuatꝰ. Qđ eṗi ſua ſubſcri-
ptione firmauerūt. Et hoc ſynodale cōſtitutū vſq̄ʒ ad regiā
ciuitatē tranſmiſit/ꝑ quendā noīe Cōſtātinū. Qui precepto
impatoris captus ac vinculis mācipatꝰ: ꝑ annū in carcera-
li cuſtodia eſt detentꝰ: ⁊ poſtmodū multis affectus iniurijs
romā redire ꝑmiſſus. De hmōi auteꝫ imaginibꝰ ſic ait Gre-
go. vt credo iſte: ſcribēs Sereno (al's Seruio) Maſſilienſi
eṗo. Perlatū fuerat ad nos: inquit de conſe. diſt. iij. c. ꝑlatū.
ꝙ inconſideratio zelo ſuccēſus/ſctōꝝ imagines ſub hac q̄ſi
excuſatione ne adorari debuiſſent confregeris. Equidem ꝙ
eas adorari ꝓhibuiſſes: laudauimꝰ oīno: fregiſſe aūt repre-
hēdimꝰ. Dic frater a quo factum ſacerdote aliq̄ñ audiſti qđ
feciſti? Aliud eſt em̄ picturaꝫ adorare: aliud ꝑ picture hiſto-
riam quid ſit adorandū addiſcere. Nā qđ legentibus ſcriptu
ra: hoc idiotis ꝓſtat pictura cernentibꝰ: q: in ipſa ignoran-
tes vidēt q̄d ſequi debeāt. in ipſa legunt q̄ literas neſciunt.

Liuthprādus rex Longobardoꝝ romā vſq̄ʒ ducit exercitū.

¶ Sub hoc pōtifice Liuthprādus rex Longobardoꝝ deſi-
derio potiunde vrbis/ſue gētis magno cōgregato exercitu
Romā vſq̄ʒ ꝑperauit. ⁊ nō longe ab ipſa vrbe/in cāpo Nero-
nis tentoria ſua tetendit. multoſq̄ʒ ex nobilibus Romanis
captos more Longobardoꝝ totondit atq̄ʒ veſtiuit. Deinde
miſſa ſuorū exercituum ꝑte. Cāpaniā oēm ꝑuaſit. qui onu-
ſti ſpolijs ad regē redierūt. Liuthprādus autem iſte audiēs
ꝙ Saraceni depopulata Sardine inſula/etiā loca illa feda

Reliq̄e bti Auguſtini deferūt̄ Papiā

uerant: ad q̄ quondā olim barbarorum incurſioneꝫ ab Hip
ponē. ciuitate Aphrice oſſa eximij doctoris Auguſtini trāſ-
lata fuerāt: ſub omni celeritate legatos ſuos illic dirigit:
q̄ multis datis pecunijs illas ſacratiſſimas reliquias ſecum
ad regem detulerunt. Quas rex cū multa veneratione ſuſci
piens: Papie in eccleſia ſancti Petri quā ipſe edificauerat:

Urbis claues ad caroluꝫ martelū deferunt̄.

collocauit. Uir aūt dei Grego. videns ſe nō poſſe tot malis
imminētibꝰ reſiſtere: quū ex vna ꝑte a Lōgobardis: ex alia
a Grecis impatoribꝰ vrgeret̄: claues romane vrbis ꝑ Anaſta
ſium Carolo martello regi Francoꝝ ꝑfato miſit: ⁊ vt eos a
tanta Lōgobardoꝝ opꝑſſione liberaret. Ipſe vero neceſſita
te ꝯpulſus plurimā ꝑtē muroꝝ Romane vrbis reſtaurauit.

§. II. Gregorio tertio ex hac lu-

Zacharias papa.

ce ſubtracto: ſucceſſit ei in ſede Petri/anno dn̄i. dccxl. Za-
charias natiōe Grecꝰ: q̄ in ea ſedit annis. x. mēſ. iij. Fuit aūt
hic vir mitiſſimꝰ atq̄ʒ ſuauis. Hic in ꝓncipio ſui pōtificatus
inuenit Italiā valde turbataꝫ: maxie ciuitatem Romanam
ob ꝑſequutiōe q̄s Liuthprādꝰ rex Longobardoꝝ Romanis
inferebat: q: duci Spoletanoꝝ Tranſimūdo fauebāt: ipm̄q̄ʒ
intra vrbis menia tuebantur. Quare dictus rex ipſum ꝑſe-
quens cū exercitibꝰ ſuis Romā obſedit. multaſq̄ʒ vrbes que
tūc tꝑis dn̄io vrbis ſubiecte erant obſeſſas cepit: captaſq̄ʒ a
Romano dn̄io abſtulit. Sed nō multo poſt ad petitionem ⁊
admonitionē huius almi pōtificis/eis q̄s ad illū ſuꝑ hoc fa
cto vt ciuitates illas iuri Romanoruꝫ reſtitueret nuncios
ſuos miſerat: ipſas ciuitates reſtituere ꝑmiſit. Sed quum
iuxta promiſſionē reſtituere differret: hic btūs pōtifex non
dubitauit in ꝓpria ꝑſona ad dictū regem accedere. Ueniēs
itaq̄ʒ ad ciuitatē Interamnā: vbi tūc dictꝰ rex cū ſuis exerci
tibꝰ erat: quū rex audiret eius aduentū oēs duces exerci-

Zacharie ꝑbo mitigat̄ Liuthprādi furor.

tuū ſuorū maiores vſq̄ʒ ad octo miliaria miſit obuiā illi: ſed
⁊ ipſe rex vſq̄ʒ ad mediū miliare exiuit obuiā ſummo pōtifi-
ci: illūq̄ʒ cū multo gaudio ⁊ ſumma reuerētia intra ciuitatē
ſuſcepit. Quūq̄ʒ in eccl'ia bti Ualētini ambo ꝯſediſſent: di-
uina ꝑfuſus gr̄a pōtifex adeo regē dulcibꝰ ꝟbis emoluit ⁊
ſermonibus placidis: vt oīa q̄cunq̄ʒ petijt ab eo obtineret.
Suaſit em̄ regi primo ab hoſtili cōmotiōe q̄eſcere: ab effu-
ſione humani ſanguinis abſtinere: ⁊ ea q̄ pacis ſunt ſemꝑ ſe
ctari. Huiꝰ aūt ſanctis ꝑſuaſionibꝰ ꝯpūctꝰ rex Aiſtulphus
ad mandatū pōtificis ciuitates quas Romanis abſtulerat:
reſtituit. Sl'r Sabinēſe pr̄moniū: qđ a iure Romane eccle
ſie Longobardoꝝ reges abſtulerant: atq̄ʒ annos iam. xxx.
poſſederant. Inſuꝑ Narniā: Aſiſium: Anchonam et cumas
btō pōtifici reſtituit: et pacē cum romanis in. xxx. annos fe
cit. Oēſq̄ʒ captiuos ex diuerſis ꝓuincijs Romanorum: quos
ipſe ⁊ ꝓceſſores ſui in diuerſis locis ceperāt in tota Italia:
pontifici ſctō donauit. ſicq̄ʒ ſolicitus paſtor quū oīa q̄ voluit
obtinuiſſet: Romā reuerſus eſt. ¶ Eo aūt tꝑe q̄ reuerſus
eſt ad vrbē Zacharias papa: Carlomannꝰ frater Pipini re-
gis Francoꝝ/⁊ inclyti ducis Caroli Martelli filius amo-

Carlomānꝰ filiꝰ regꝭ Frācoꝝ efficit̄ monachus.

re ꝯtēplatiue vite ſuccēſus: operoſa tꝑalis regi adminiſtra
tione attediatꝰ/Romā ſe in otiū cōtulit. Ibiq̄ʒ ꝑ manꝰ ſum
mi ꝓſulis Zacharie/habitu mutato/atq̄ʒ monachus factus
in Soracte mōte apud ſctm̄ Syluestrū ꝯſtructo monaſte-
rio cū viris religioſis q̄ vna ſecū a Gallia venerāt: optata
q̄ete aliquo tēpore vſus eſt. Sꝫ quū e Frācia multi nobiliū
Romā ob deuotionē veniētiū/velut dn̄m quōdā ſuum nol-
lent ꝓterire otiū q̄ maxie delectabat̄: interūpētes crebra vi
ſitatione et ſalutatione: locū mutare ꝯpellūt. Quare relicto
mōte Soracte/ad monaſteriū ſcti Bn̄dicti ad montē Caſſi
num ſeceſſit in quo loco reſiduum vite religioſe cōpleuit.
¶ Idē almificus pōtifex Zacharias/dum iam Italia pace
frueret̄: ad impatorē Cōſtātinopolitanū Conſtātiū nūcios
miſit cū eṗla ⁊ monitorio orthodoxā fidē cōtinēte: quos ille
benigne ſuſcepit: duoq̄ʒ opida q̄ tunc iuris publici erant. ſ.
Ninfas ⁊ Normas eccl'ie Romane ꝑpetuo poſſidendas con
ceſſit. ¶ Illis etiā tēporibus poſt mortē Aiſtulphi/cū Rath
chis regnū Lōgobardoꝝ regēdum ſuſcepiſſet: cum magna
ſuoꝝ multitudine ad occupandū Peruſinā ciuitatē venit.
quam vndiq̄ʒ circūualans virilr̄ expugnabat. Qđ audiens
btiſſimus papa: diuino fretꝰ adiutorio: ad ipſam ciuitatē ꝗ
citiſſime

Karlomās q̄ Rachis longobardoꝝ rex mōnachus efficit.

citissime accessit: atq; regez ipm p̄cibus suis cōmonitum ab eius impugnatiōe remouit. Cū quo postea aliquot diebus morat⁹: adeo illuz suis sctis exhortationib⁹ ad bona opera induxit: vt post paucos dies idez Rathchis rex regalem dignitatē t fastū relinquens: deuote cū vxore t filijs ad limina apl̄oz⁹ visitanda/si mulc̄ sctm̄ pontificez videndum adiret. Et pacta ofone/relicta seculi pōpa/p manus pontificis vna cū filijs habitū sancte religionis/suscepit. ¶ Interea quum Childeric⁹ rex Frācie: q̄ iā. ix. annis regnauerat: adeo esset inutilis t remissus: vt solū vētri t luxurie vacaret: administratio regni t dispositio rerū tūc tpis apud Pipinū remanserat. Fuit autez hic pipin⁹ Caroli Martelli filius vir alioꝝ t prudens: t in regimine sibi commisso valde solicitus. Hic igit̄ dom⁹ regie maior: considerās sui regis inertiaz: ad papam zachariā solēnes nūcios misit: p̄mq; consuluit: quis poti⁹ rex esse deberet t dici: An qui oēs regni labores assumeret: an qui otio t luxurie dedit⁹ solo regio nōie tegeret. Cui summ⁹ pōtifex dicit̄ remandasse: illū merito debere regnare: qui rēpublicā strenue gubernare sciret t posset. Hec autē postq̄ nunciꝰ Frācoꝝ primoꝝ ib⁹ retulerūt: conuocato p̄cipū t p̄lato⁹ cōsilio: de cōi sensu t volūtate omnium Childēricū solo nōie regē/a regni fastigio deponunt: et monastico illum habitu induentes in monasterio includunt. ac oībus volentib⁹ t gaudentib⁹ Pipinū super Frācos regna re faciunt. Igit̄ reges Merouingoꝝ: qui a rege Meroueo primo rege Francoꝝ descenderūt q̄ regnauerūt super Francos successiue. xxiij. reges. quoꝝ prim⁹ fm aliquos fuit Priamus: non tamē ille rex Troie. fm alios Marchomaris (al's Marcomirus) regnauerūt super oēs simul. cccxxiij. annis vsq; ad istū Childericum. Pipinus autē q̄ ei successit in regno Francie: cepit regnare anno dñi. dccl. Cui⁹ insignis posteritas postea per multa tpa obtinuit regnū Francoꝝ. Postq̄ igitur Pipinus decreto optimatū t p̄cipū declaratus est rex: authoritate apl̄ica a sctō Bonifacio archiepō Magunt̄ino inunct̄ t cōsecrat. de quo Bonifacio dicit. j. Et de hui⁹. Childerici depositione/et Pipini institutione hꝝ. xv. q. vj. alius. vbi oz. Ilius Romanus pontifex zacharias sc⁹ regem Francoꝝ nō tā p suis uiq̄tatib⁹ t̄q̄ p eo q̄ tante p̄tatis erat inutilis: a regno deposuit: t Pipinū Caroli imperatoris p̄sem in eius locuz subst̄uit: oēsq; Francigenas a iuramento fidelitatis absoluit. Et qō oz inutilis/exponit glos. i. dissolutus in luxurijs t effeminatus. Et qō dicit deposuit/exponit glo. i. deponentib⁹ cōsensit. ¶ Circa illud tp̄s floruit sanctus Lesarius epūs Arelatēn. quem. x. homilias morales t vtiles ad monachos edidisse reperimus: ex quibus deprehenditur doctrina spiritualis sancti viri.

Pipin⁹ creatur rex Frācoꝝ.

Archiepūs magunt̄in. cōsecrauit Pipinū regē Frācoꝝ.

Sanct⁹ Lesari⁹

§. III. Post zachariā in sede Pe

Stephanus ij. papa.

tri collocatus est Stephan⁹. ij. natione Romanus p̄re Lonstātino anno dñi. dccl. sedit̄q; annis. v. dieb⁹. xxix. Fuit autez hic btissimus papa amatoꝝ ecc'iaruz t pauperū christi maxime fautoꝝ t nutritoꝝ. ob quoꝝ sustētationē plura in vrbe Romana penodochia seu hospitalia ad vsum pauperū construxit. q̄bus multas possessiones de q̄bus cōmode possent sustētari/tribuit. Hic tertio mēse sui pōtificat⁹/quū rex Lōgobardoꝝ Aistulphus magnas psequutiones inferret ciuitati Romane: multasq; ciuitates et castra ad eius ius pertinētia abstulisset: idem inquaz btissimus papa Paulū diaconū germanū suū virū sctissimū/atq; Ambrosium primicerium pluriꝫ⁹ cū muneri⁹ misit ad Aistulphū ad pacis fedē versutia: ac pacis federa spernens: multasq; sctissimo viro Stephano pape ac pplo Romano inferens molestias: vrbē cum patria adiacente suo impio conabat subijcere. Quam ob cām beatissim⁹ papa regis Francie/sc⁹ Pipini/auxilium coact⁹ est petere. vñ in Francia cū suis clericis iter aggressus est. Qō Aistulphus rex audiens modicum tumuit. existimabat em̄ q̄ si regis Franci auxilio potuisset: ipse nō posset de facili Romā cū adiacente regiōe obtinere. vñ ad hoc impediendum Carlomanū monachū factuz de monte Cassino ad Pipinū p̄mittendū deputauit: vt ipse summū pontificem p̄ueniens id cum Pipino fratre ageret: ne Romano pplo et summo pontifici z eū auxiliū p̄staret. Porro Pipin⁹ vt audiuit summū pontificē ad regnū suū venisse: immēso repletus gaudio/cuz optimatib⁹ suis vsq; ad regni fines obuiaz processit. Sed quuz illū appropinquare cerneret: p triū miliariū spatiū ex equo desiliens/cū magna humilitate pedes illi obuiā cū vxore sua t liberis vsq; ad ip̄m puenit. Quo quuz puenisset: p̄ostrat⁹ ad terrā ei⁹ sacros pedes venerabiliter osculat⁹ est. exinde vice statoris vsq; ad palatium deduxit. Quū intra oratoriū ambo pariter p̄sedissent: post multa ꝯba ipse summ⁹ pontifex regē lachrymabil'r deprecat⁹ est: vt p pacis federa cām bti Petri t reipublice Romanoꝝ tāq; eccl'ie

Pipin⁹ papam Stephanū excipit clementissime.

brachiū ipse defenderet. Sz Carlomānus q̄ illuc venerat: iurta qō ab iniquo rege Aistulpho fuerat informatus: mitebat oīno t vehementer decertabat sctē Romane eccl'e cām subuertere. Propitiante aūt altissimo non valuit germani sui Pipini regis Francoꝝ christianissimi aīm a sctō ppōsito declinare: quin p̄mitteret et suo iuramēto firmaret se cām eccl'ie p posse suo defensurū. Deinde legatos ad suggestionem summi pōtificis ad Aistulphū destinauit: rogans vt ea que ad ius Romane eccl'ie t Romane reipu. que vel ipse vel p̄decessores sui reges Lōgobardoꝝ abstulerant: eis restituerer. Et hoc nō solū semel et bis: sed et tertio ad suggestionē pōtificis actū est. At ille in sua p̄fidia p̄manēs: vt alter Pharao/oīno restituere noluit. Pipin⁹ aūt rex inclyt⁹ postq̄ illū sic obstinatū in sua p̄tinacia vidit: z illū exercitū p̄gregauit. Quūq; iā mediū itineris p̄fecisset: denuo p̄us pastoz ne causa effusionis xp̄iani sanguinis esse videret: obsecratorias et admonitorias illi direxit lr̄as: p quas et oīa diuina mystria et futuri diuini examinis tumoꝛe eūdē impiissimuz regem adiurauit vt pacifice t absq; hūani sanguis effusione ea que ad sctām Romanā eccl'am t Romanā rempublicam p̄tinebāt restitueret: fz in sua neq̄tia obstinat⁹ nō tm̄ desistere noluit: fz viro sctō cōmitat⁹ est t Frācis. Quare p̄fissus in dei oīpotētis mia Pipin⁹ cum suo exercitu intrauit Italiam. Cui Aistulphus de sua p̄fisus multitudine/nō dubitauit occurrere. fz diuina potētia fract⁹ a Frācis/superat⁹: t vsq; ad interemptionē suoꝝ est cōtrit⁹ exercit⁹. sicq; iustus iudex suis militibus victoriā dedit. Aistulph⁹ aūt fugiēs in ciuitatē munitissimā Papiā se se recepit. Ad quā Pipin⁹ cū summo ipso pōtifice veniens: vndiq; eā obsidione vallauit. Quūq; iā obsessi fame deficerent nec ampli⁹ impugnātibus Frācis resistere valerēt: ad summū p̄tificē et regē Pipinū miserūt de deditione legatos. Et sic ad illoꝝ aduentum p̄us pōtifex regē deprecatus est: vt ad pacē inclinari deberet. ne amplius xp̄ianoꝝ sanguis effunderetur. Quare rex ad p̄ces pōtificis adnuit. Exiēs q̄ de ciuitate Aistulphus aūt oīa obsides regi Frācoꝝ tradidit. deinde cū cūctis suis nobilibus t iudicib⁹/sub terribili ac fortissimo iuramēto p̄misit: t p scriptā paginā cōfirmauit se ilico redditurū ciuitatē Rauēnā p̄mo cū suis p̄tinētijs. Insup t q̄dā ipse et sui p̄cessores a iure sctē Romane eccl'ie abstulissent. Que quum oīa rite cōpleta essent: dictus rex inclytus cū suo exercitu in regnū suū se recepit. t sctissimus pōtifex Romā reuersus est. Sed aduersari⁹ t sue aie inimic⁹ Aistulph⁹ dolore tact⁹ intrinsec⁹: t dāna q̄ a Frācoꝝ rege recepat: alo reuoluens: rea q̄ iuramēto p̄miserat: minime adipleuit. Insup cū vniuerso regni sui pplo Romaz p̄perās ipsam vndiq; p tres mēses obsidione vallauit: oīa que extra vrbis menia erāt: igne t ferro cōsumens. Insup t multoꝝ sctoꝝ corpa effodiens: illozū cemiteria subuertit. Audiēs itaq; rex Pipinus hec oīa magno affectus dolore: iterū vt eccl'ie subueniret exercit⁹ cōgregauit: atq; Italiā intrās more fulminis oīa moliēs: expugnatis aliquibus ciuitatib⁹ Papiā iterum obsidet. Quum aūt Pipinus papiā obsideret: legati Cōstantini imperatoris ad sua castra venerunt: ex pte dicti p̄cipis deprecātes atq; imperialia dona multa p̄mittētes: si ciuitatez Rauennam vel ceteras eiusdē hexarchatus ciuitates et castra imperiali restitueret iurisditione. Sed nequaq; christianissimus rex animū suū ad eoꝝ munera et p̄missiones inclinauit: asserēs nulla ratione tasdē ciuitates q̄ de iure bti Petri scō in t Romane essent eccl'ie: alterius se velle subiugare dño. t q̄ nulla sibi thesaurozū copia persuadere posset: vt quod semel btō Petro suo labore de manibus Longodardorum recuperauerat: auferret. Quib⁹ auditis imperiales nūcij ad pp̄ria redierūt. ¶ Qui igit̄ rex Frācoꝝ Papiā acriter impugnaret: et iam obsessi fame et labore p̄fecti essent: vltra resistere valerent: Aistulphus suos ad regē legatos misit: q̄ ex persona sua veniaz peterent. Dinde quas in pacto p̄us federe p̄miserat: se nūc modis oīb⁹ p̄fessus est: easdaz se velle reddere Romane eccl'ie ciuitates et castra. Cui petitioni rex annuens: nūcios suos vt dictas ciuitates nōie Romani pōtificis reciperent misit. Quib⁹ receptis: claues illarum Romam ad papā misit. Subscriptas igit̄ vrbes quas Aistulphus a iure Romane eccl'e abstulerat: reddidit. s. primo Rauennā. Ariminū. Pisaurū: Fanū: Cesenas: Senogalliam: Esium: Forū populi: Forūliuij cum castro sacibium Montenfelti: Acceuagiū: Montenlocati: Betrani: Castruz sancti Martini: Urbium: Callij: Luceolos: Eugubium: Lomaclum: necnon et ciuitatē Narniensem. Rex igit̄ inclytus Pipinus atq; Romane eccl'ie defensor: postq̄ omnia p̄ quib⁹ tot labores sustinuerat: ad ius petri restituit: in Frāciam regressus est. ¶ Aistulphuz autem dum venatici die quadā insisteret: diuino nutu p̄cussus subito defunctus est. Quo defuncto Desideri⁹: q̄dex Lōgobardoꝝ p̄ncipibus

Aistulph⁹ rex longobardoꝝ vincit a Frācis.

Pipin⁹ liam.

trat Ita-

ab Aistulpho directus erat in Tusciam: multitudinem suo-
Desiderii effi-citur rex Longo-bardoꝝ rum congregans se regem Longobardoꝝ cōstituit. Quod ceteri Longobardoꝝ principes qui trans alpes erant au-dientes: indignati infinitas suorum copias adunantes: con-tra illum ad dimicandum profecti sunt. Uidēs ergo Deside-rius se non posse retinere qō ceperat: nisi Romanoꝝ ⁊ Frā-coꝝ fauore vteret seu iuuaret: suos nuncios ad summuꝫ pontificem direxit: iureiurando spondens omnē semper ad-pleturū pōtificis voluntatē: ac pro Romano populo ⁊ Ro-mana ecclesia pugnaturū: si illoꝝ fauore qō ceperat regnū posset retinere. Tunc prudens pastor nūcios ad Longobar-doꝝ principes direxit: rogans ⁊ obtestans vt a ciuilis effu-sione sanguinis abstinerēt. Cui⁹ verbis emolliti Lōgobar-di/ad sua quoq; redierunt. Et sic omnipotens deus disposuit vt sine vlla armoꝝ concussione prefat⁹ Desiderius regalem obtineret dignitatē. Qui deo ita disponente/statim eidem summo pontifici ciuitates quas promiserat reddidit. videl⁹ Ferrariam cum suo ducatu. ⁊ Fauentiam cum castro Tybe-riaco. i. bagna cauallum. Demū Stephanus post multa bo-na opera q̄ fecerat dilatato ecclesie statu quieuit in pace. Ex decreto Stephani pape sic dicit. iij. q. rj. c. j. Neganda est ac-cusatis licentia criminandi/priusq; crimine quo premuntur se eruerint. q⁹ nō est credēdū ꝓtra alios eoꝝ cōfessiōi q̄ cri-minibus implicant: nisi prius se probauerint innocentes. Hoc tū glos. declarat. ⁊ in. c. seq. Idem. iij. q. v. accusatores. ij. ait. Accusatores ⁊ accusationes quas leges seculi nō admit-tunt: ⁊ anteceſſores nostri prohibuerunt: ⁊ nos: submoue-mus. Nullus alienigena aut accusator eoꝝ fiat aut iudex: Unde ⁊ de Loth scriptum est. Ingressus es vt aduena: nun-quid vt iudices? Nullus accusator nostrorum sit seruus aut libertus: nulla suspecta aut infamis persona. Idem. iij. q. vj. c. vltra. ait. Omnis accusatio intra prouinciā audiatur: et a comprouincialibus terminetur: nisi tantum ad apostolicaꝫ sedē fuerit appellatum. Idem. iij. q. iiij. nullus. Nullus ana-thematizatorum suscipiat: sciliz ad accusandū. Idez. ij. q. viij. per scripta. Per scripta nullius accusatio suscipiat: sed pro-pria voce si legitima ⁊ digna fuerit accusatoris persona pre-sente videlicet eo quem accusare desiderat: quia nullus ab-sens accusare potest: nec ab aliquo accusari.

§. IIII. Ex hac luce Stephano

Paul⁹ papa. subtracto: Paulus eius german⁹ frater pontifex cale⁊ cathe-dram regendā suscepit/anno dñi. dcclv. Sedit aut⁊ hic an-nis. x. mense vno. Hic fuit natura mitissimus: ⁊ erga paupe-res valde misericors: adeo vt cū paucis sibi familiaribꝰ no-
Dnue pe-tronelle cor⁹? ctis silentio p domos infirmoꝝ discurreret illis necessaria ministrando. Hic corpus brē Petronelle filie Petri aposto-li Romam trāstulit: ⁊ in eccl'ia ap'loꝝ sepeliuit. Fuit ꝑterea vir iste ortodoxe fidei fortissim⁹ defensor. Unde sepius sui predecessoris sequut⁹ vestigia: nūcios misit cū epl'is admoni-toriis ⁊ cōminatoriis ad Cōstantinū imperatorē p restituē-dis sanctis imaginibus in pristinū statuꝫ. Sed augustus in sua duritia pseuerans audire noluit: ⁊ in suo errore perma-
Obitus Pipini regis Frācoꝝ nens catholicos insequebat. Hoc papa psidente/ Pipinus rex Francoꝝ mortuus est: in eccl'iaq; scti Dionysij sepelit. Cui fi-lius ei⁹: felix victoriarū claritate Carolus magnus/cū fra-tre Carlomano succedit in regno. Nā Franci Pipino defun-cto magno principū ⁊ platoꝝ cōsilio habito, declarant am-bos reges: ea sc̄z conditione vt Carolus qui felicitatis sue magnitudine dictus est magn⁹: ea parte regni quam Pipi-nus tenuerat: Carlomanus vero illā regni portionez tene-ret: quā quondā Carlomanus illoꝝ patruus: frater sc̄z Pi-pini anteq̄ monachus fieret/possederat. Mansitq; inter il-los. s. Carolum magnū ⁊ Carlomanū fratres: licet cum ma-gna difficultate: talis cōcordia: adeo vt quidā eos bello in-ter se decernere meditati sint. Sed in hoc magis Carloma-num q̄ Carolū culparunt: deo ita disponente: ne in illo ca-tholico regno bella ciuilia orirentur. Post modicū vero tps Carlomano ex morbo decedente: Carolus magnus totius regni Francie tenuit monarchiam. Et illis diebus quibus Carolus adeptus est regnum: Paulus papa de hac luce mi-grauit. ¶ Eo defuncto Dodo quidam dux Nepesine ciuita-tis: qui magnas diuitias sibi coarcerauerat: ⁊ multos taꝫ ex nobilib⁹ q̄ ex pp'lo in ciuitate Romana fautores habe-bat congregans: tum ex ciuitate Nepesina tum ex alijs ciui-tatibus Tuscie vicinis multitum ⁊ peditum multitudinem: in vrbē venit: vbi ex pp'lo quibusdā sibi adherentibus sug-
Cōstan-tin⁹ an-ti papa. gestione diabolica Constantinū fratrē suū adhuc laicum in papā elegerunt. quē cū armis ⁊ tumultu in ecclesiaꝫ Latera-nensem introduxerunt. Et accersito Gregorio Preneſtino epo illū cōpulerunt vt dictū Constantinū in clericū tonsu-raret. Qui cum se ab eis arctari vidisset: se ad pedes nefan-dissimi illius Constantini pstrauit: raduras illi⁹ p oia diui-na mysteria: vt a tā impia et nefanda p̄sumptione cessaret: ne p eū tā inaudita temeritas in ecclesia dei inciperet pullu-lare. Sed quum circunstantes armati illi nisi hoc faceret minarentur: facta oratione illum clericum ordinauit: et se-quenti die diaconus ordinatus ab eodem: postea dominica sequenti cum multitudine armatorum ecclesiam beati Pe-tri properans: ab eodez Gregorio Preneſtino episcopo pre-sentibus Albanēsi et Portuensi episcopis est episcopus ordinatus ac consecratus: et per vnius anni apostolicam te-nuit sedem. Hic pseudo pontifex papatum per tyrannidem occupās ad tantā insaniā prolapsus est: vt etiā ordinatiōes teneret/⁊ presbyteros octo ordinaret ⁊ diacones quatuor. Sed et per ipsius anni circulum per diuersa loca eos cōsti-tuit octo. Predict⁹ vo Gregorij⁹ Preneſtinus eps post pau-cos dies pessimo langore occupat⁹ totalr immobilis factus
Ste-phani natiōe siculus papa. est: adeo vt mūq; ab ea die q̄ illū ordinauit/ valuerit missam celebrare. Dextera ei⁹ man⁹ eruerat: ⁊ sic lāgues vitā fini-uit. Quūq; sic Cōstātin⁹ sedē apl'icam inuasam teneret: vni-uersi zelo fidei succensi/cōcitato tumultu hūc Cōstātinū de episcopali sede deponentes: omnes vna mente/vno consen-su cozam populo Romano/Stephanum quendam natione Siculum virum sanctissimum atq; sapientissimū elegerunt anno dñi. dcclvj.

§. V. Depositō igitur ⁊ degrada-

to illo Constantino/q̄ sibi per tyrannidez vsurpauerat pa-patum: cozā ipso Stephano ab omni clero ⁊ populo electo: ⁊ in ecclesia Lateranensi p̄secrato: p̄manſit in summo ponti-ficatu ipse Stephanus: et sedit annis. iij. mēsibus. v. diebus xxviij. Hic in exordio sue exordinationis congregatis tam
Cōsiliū gūale i lateraū eccl'ia ex Italia q̄ ex Gallia epis: generale Rome consilium cele-brauit in Lateranensi ecclesia. In quo primo sub anathema-tis vinculo factum est: nullus ad epalem dignitatem posse ascendere: nisi per distinctos gradus ad id perueniret. De ipsis vero presbyteris ⁊ diaconibus ita in consilio statutuꝫ est: vt epi si q̄ eoꝝ prius p̄sbyteri aut diaconi erant/ad pri-stinos gradus more solito facto decreto electionis sue eius cofirmationē ab apostolica sede peterent. Presbyteri vero ⁊ diaconi a Cōstantino ordinati sili modo ad p̄stinū redirēt habitū. Cetera vero oia q̄ Cōstantinus circa diuinū cultuꝫ egerat: oia irritata sunt p̄ter baptismū ⁊ chrisma. In eodez etiam consilio actū est et firmatū/sacras imagines dñi Jesu christi: ⁊ bē Marie/⁊ aliorum sanctoꝝ ab oib⁹ debere vene-rari ⁊ honorari. Confusa est etiā dānata et anathematizata synodus illa in partib⁹ Grecie Cōstātino imperatore here-tico cogēte celebrata: q̄ decreuerat dictas imagines depone-ndas. Et post hoc sacrū cōsiliū Stephanus post multa bo-na opa in pace quieuit. Ex cōsilio Stephani pape dist. lxxxi. oportebat. sic ō. Oportebat vt hec sacrosancta dña nr̄a Ro-mana eccl'ia iuxta qō a bē Petro ⁊ eius successoribus insti-tutū est: rite ordinare ⁊ in apostolat⁹ culmē vnus de car-dinalibus p̄sbyteris aut diaconibus cōsecrare. Idem in ca. seq. Nullus vnq; laico aut etiā ex alio ordine p̄sumat: nisi p distinctos gradus accēdēs/diacon⁹ aut p̄sbyter fact⁹ fuerit cardinalis: ad sacrū pontificat⁹ ordinē promoueri. Idē c. seq. Si q̄s ex epis vel monachis vel laicis ꝺ sctoꝝ canonū ⁊ patrum instituta prozum: pens in gradū sublioꝝ sancte Ro-mane ecclesie. i. p̄sbyteroꝝ diaconoꝝ ⁊ cardinaliū ire p̄sum-pserit: ⁊ hāc apl'icam sedem inuadere q̄libet ex supradictis tentauerit: ⁊ ad summū pōtificatus honorē ascēdere volue-rit: ipsi ⁊ sibi fauentib⁹ fiat perpetuū anathema. Item Ste-phanus papa ait. ij. q. j. de manifesta. De manifesta et nota plurimis causa. i notoria/nō sunt querendi testes: vt sctus Amb. in epl'a ad Loz. dicit de fornicatione/exponens sniam apostoli. Judicis inquuꝫ non est sine accusatore dānare/ q⁹ dñs Judā qui furatus fuerat: quia nō est accusat⁹: minime ab-iecit. Cognito aūt opere isto/pellendum illum apl'o de cetu fraternitatis censuit. Oēs em̄ crimen sciebāt nec arguebāt. Publice enim nouercam suā loco vxoris habebat/in qua re nec testibus opus erat: nec tergiuersatione aliqua poterat tegi crimen. vnde sathane illum tradidit.
Hadria nus pa pa.

§. VI. Stephano eunti ad pa-

tres successit in honore summi pontificatus Hadrianus: q̄ de nobilissimis Romanoꝝ pontificib⁹ traxit originē: anno dñi. dcclxix. Et sedit annis. xxiij. mensib⁹. x. diebus. xvij. Hic fuit aīo valde cōstans. fidei catholice ac plebis sibi a deo cō-misse defensor acerrimus. pauperū indigentium diligentis-simam curā gerens. Uir aūt duo menses a sua ordinatiōe elapsi fuerant: quū rex ille iniquus Lōgobardoꝝ: Fauētiā vrbē que ad ius eccl'iē ptinebat: abstulit. Deinde Comaclum cū toto hexarchatu Rauēne/in suā trāstulit prātē. Postmo dū ipsam ciuitatē Rauennam vndiq; infestans predia ac ca-
Desiderii eccle sie ciui tates i-uadit.
salia

falsa auferens:nihil vnde in dicta ciuitate hoies viuere ac sustētari possent/dimisit.vñ coactus archiepus ciuitatis q̄ Leo vocabat:sup his malis nūcios Romā ad Hadrianum direxit.Quo audito:sicut verus christi ouiū pastor ex corde compatiens statim suos ad eundē regē Desiderium direxit: rogans τ humiliter obsecrans vt ciuitates τ castra q̄ ipse a iure beati Petri abstulerat:redderet.Ad quē rex ille proteruus rescripsit:q nisi prius ipse summ⁹ pōtifex ad ipsum personaliter accederet:τ secū super his colloquiū haberet:minime easdē redderet ciuitates.Affectabat eñi dolosissimus rex pōtificis aduentū:vt scz Carlomani filios:qui vna cum mr̄e post pr̄is decessum relicta Gallia ad se venerant:in reges inungeret:cupiens sic in regno Francorū seminare discordias:τ ip̄m sanctū pōtificem a charitate τ dilectione Caroli magni regis Francoꝝ separare.vt hoc facto facilius ipsam Romanam ciuitatem cum tota Italia subiugaret suo dñio. Sed nulla arte ad hoc sapiētissimū pōtificem adducere potuit.Uidēs ergo rex Desideri⁹ q nullo mō posset summum pōtificē vt ad se veniret inclinare:ira magna succēsus:missa militū copiosa multitudine occupauit Senogalliā:Esiū:et Montēfeltri:Urbinū τ Eugubinū.In quarū expugnatione ciuitatū multi gladio perierūt.Deinde generali congregato exercitu:versus vrbē Romā iter aggredit:atq in ipso itinere Otriculū castrū τ Blerā vrbē expugnauit.Quo cōperto/summus presul suis filijs ex corde cōpatiens:abbatē Sabiniensem virū vtiq sanctissimuz cū.x.ex seniorib⁹ suis monachis ad regē eundem misit.Qui ad illū accedentes:ac ante ei⁹ pedes prouoluti:ex pte dei oipotētis/τ eiusdē summi p̄sulis deprecati sunt cū lachrymis:vt a tantis resipisceret malis:τ p̄fatas quas btō Petro abstulerat ciuitates:restitueret.Sed nequaq eius ferreū pectus τ durissimā mentem emollire potuerunt.vnde sine effectu ad summū pontificē sunt reuersi.Quūq scdo τ tertio idē pōtifex suos nuncios ad illū p hoc negotio direxisset:nihilq pficeret:necessitate cōpulsus ad Carolū magnū inclytū regē Francorum solēnes nuncios misit:obsecrās vt sicut pie memorie pater ei⁹ Pipin⁹ quondā fecerat:sic τ ipse Romane eccl'ie ꝯ Longobardoruz tyrannidē subueniret.Desideri⁹ aūt quū nulla rōne posset pontificez inducere ad se venire:vt ante factos Carlomani filios inungeret:egressus a suo palatio cuz magno τ copioso exercitu/sine pontificis scitu versus Romam aggressus est iter:secū ducens p̄dictos pueros vna cū mr̄e. Cui⁹ aduentū quū appropinquasse cognosceret presul:primo ciuitatez Romanā optime muniuit:deinde anathematis scripsit epistolā:monēs illū τ adiurans p oia diuina mysteria/vt nullo mō fines Romanorum ingrederet.Quumq rex ille supbissim⁹ eā recepisset:cū magna reuerētia ad propria est reuersus:nec vltra pgredi ausus.Post hoc illustrissimi regis Caroli legati Romā ad papā venerūt:inquirentes si Desideri⁹ ciuitates Romane eccl'ie ablatas restituisset.Nā falso in Francia lr̄as spargi fecerat rex Lōgobardorū/asserētes ipsum oēs ciuitates Romane eccl'ie reddidisse summo pontifici Hadriano.Sed rex Carolus veritate comperta q non restituisset dictas ciuitates:mox Desiderio ip̄e nuncios suos misit:p quos deprecat⁹ est Desideriū vt ciuitates ipsas ablatas redderet btō Petro τ Hadriano pontifici:pacifice pmittēs illi dari.xiiij.milia solidoruz.Sed quū nec precib⁹ nec munerib⁹ ei⁹ ferocitatē valeret flectere cōgregata sui regni multitudine pugnatoꝝ cōtra Desiderium mouit exercitū.Quū aūt rex Carolus ad fines Italie peruenisset:cupiens si valeret beati Petri causam ad effectum iustitie sine sanguinis effusione deducere:iterꝝ p religiosos viros Desideriū requiri fecit vt iura bti Petri restitueret.Sz quū nullatenus malignā ei⁹ mentē posset inflectere:sed ad resistendum potētissime se armaret:τ munito alpiū trāsitu Frācis trāsitū phiberet:adeo vt videret humanis viribus Francoꝝ regē ad plana Italie cum suis copijs vllo mō non posse descēdere:de⁹ q̄ semp supbis resistit:ei⁹ superbiā cōtumacē dextera sue virtutis humiliauit.Nā quū Carol⁹ cum suis se posse trāsire mōtes desparet:ac ad ppria sequēti die ad reditū se disponeret:subito Longobardi diuino timore pculsi:nocte eadē relictis munitionib⁹/q̄ hūana manu nullaten⁹ expugnari potuissent:nullo psequēte fugerunt:atq se in suis ciuitatib⁹ munire ceperūt.Carol⁹ aūt mane facto quū vidisset munitiones desertas a Longobardis:collecto exercitu ad plana descēdit Italie sine ꝯdictione.Cui Desiderius rex cū suis Lōgobardis nō dubitauit occurrere. Sed deo volēte cōmisso p̄lio vincit:multisq suorū amissis Desideri⁹ fugat.Carolus aūt potit⁹ victoria ip̄m Desideriū insequut⁹:ciuitatē ip̄am Papie:quā fuerat igressus Desideri⁹ fugiēs:vndiq obsidione vallauit.Sed audiēs qd Desiderij filius secū vxore Carlomani τ filijs Veronā recepisset ipse cū robore sui exercitus illuc properauit.Qui quuz venisset

Desiderius rex Longobardoꝝ terret anathemate.

Carol⁹ magn⁹ igredit Italiaz cum exercitu.

ad locū dicta mulier/oliz scz vxor Carlomagni/cū filijs suis ppria voluntate ilico ad regem venit.Quos benigne suscipiens:Papiā ad obsidionem reuersus est.Quib⁹ dieb⁹ oēs ciuitates que vltra Paduz erāt:in suā redegit ptātē.Quuz igit iā p sex mēses papiā obsedisset:desiderio visitādi apl'orū limia/relicto exercitu:romā pfect⁹ est.Quuz aūt sabbato sctō vrbi appropinqsset:ob apl'oꝝ reuerentia τ alioꝝ sanctoꝝ q̄ Rome reqescūt:ex eq̄ descēdēs p vnuz miliare pedes cuz multa deuotione ingressus est.Et quuz ad grad⁹ eccl'ie bti Petri venisset:oēs gradus dicte eccl'ie sicut ascendebat cū multis lachrymis deosculās:ad Hadrianū papā q̄ illum cum clero in atrio dicte eccl'ie expectabat:puenit.A quo cū multa solennitate recept⁹ ambo pariter eccl'iaz intrauerūt. Quū aūt aliquot dieb⁹ Rome resedisset:visitatis apl'orū liminibus τ aliorū sctōꝝ/ad exercitum reuersus est.Decimo demū mēse quū Franci foris vrbē vehemēter vrgerēt:intus vero fames τ pestilentia grassarent:ciuitas capit:τ Desiderius cū vxore et filijs cōprehēdit.Qui Caroli magni regis ordinatione in Galliā deportant.Sicq regnū Lōgobardorum in Italia terminatū est:post annos ducētos quatuor ex quo in italia regnare ceperūt.Agisulph⁹ al's Aldegisi⁹) autem Desiderij fili⁹ q̄ Verone tunc erat:audiens patrem captū de cetero desperās Caroli gētibus posse resistere in Italia:cum paucis familiaribus suis Constantinopolim ad Grecos confugit.Deniq oi Italia subiugata Carolus Romā redijt.Ibiq oia q̄ Lōgobardoruz reges siue ab ecclesia seu Romanoꝝ iure abstulerāt:restituit in integrū:adiunctis ducatu Spoletano τ Beneuētano.¶ Summus autez pōtifex cōuocato centū quinquaginta ep̄oꝝ ꝯsilio:τ tantoꝝ recōpensatione laborū cōsentiente vniuersa synodo:Carolo magno ius eligendi pōtificē τ ordinandi apl'icam sedē:dignitatē etiam patritiatus tribuit vt infra patet.De Hadriano isto papa sic habet dist.lxiij.c.hadrian⁹.ex historia ecclesiastica.Hadrianus papa Romā venire Carolum regem ad defendēdas res eccl'ie postulauit.Carolus vero Romaz veniens Papiā obsedit:ibiq relicto exercitu in sancta resurectione ab Hadriano papa honorifice suscept⁹ est.Post sanctā vero rēsurrectionē reuersus Papiaz cepit Desideriū regē.Deinde Romā reuersus cōstituit ibi synodum cum Hadriano papa in patriarchio Laterani in eccl'ia sancti Saluatoris.Que synod⁹ celebrata est a.cliij.ep̄is religiosis τ abbatibus.Hadrianus autem papa cum vniuersa synodo tradiderunt Carolo ius τ potestatē eligendi pontificē:τ apl'cā sedē dignitatēq patritiatus ei cōcesserūt.Insup archiep̄os τ ep̄os p singulas puincias ab eo inuestituraz accipere definiuit.Et vt nisi a rege inuestiat ep̄s:a nemine consecret. Et quicūq cōtra hoc decretū fecerit anathematis vinculo inodauit:τ nisi resipisceret:bona ei⁹ publicare p̄cepit.Sub isto Hadriano papa Feliciana heresis cōdemnat:τ in presentia Hadriani pape ab ipso Felice authore abdicatur.Hec heresis asserebat filium dei in diuina natura verꝝ deuz esse:in natura vero humana nūcupatiuum.Itez in diuina natura euz esse filiū dei:in hūana vero adoptiuuz.vnā psonā dei et hois diuidēs in duas psonas.s.veri filij τ adoptiui.Hic etiā ad reprimendā rabiē hereticoꝝ imagines dei et sanctoꝝ execrantium nimis elaborauit.τ libros aduersus eos editos: multis scripturarum authoritatib⁹ roboratos:τ eoꝝ errores infirmantes/fideq rectā solidauit.Hadrian⁹ papa.xxv. q.s.gñali.sic ait.Gñali decreto cēsemus τ cōstituim⁹ vt execrādū anathemata sit:τ velut p̄uaricator fidei catholice semper apd deū re⁹ existat:q̄cūq regū seu ep̄oꝝ vl' potētū deinceps Romanoꝝ pōtificū decretoꝝ cēsurā i q̄cq crediderit vl' pmiserit violandam.Idem.v.s.q.s.ex merito.ait.Ex merito plebis nōnūq ep̄i deprauant.i.praui instituunt:quatenus pcliuius cadāt q̄ sequunt.Capite lāguescēte cetera corporis mēbra inficiunt.deterioresq fiunt q̄ vitā moresq bonos corumpunt:ijs q̄ substātias aliorū p̄diaq diripiūt.Caueat itaq vnusq̄sq ne aut linguā aut aures habeat prurientes.i. ne ipse alijs detrahat:aut alijs detrahentes audiat.Sedēs (inq̄t pphera) aduersus fratrē tuū loqbaris detrahendo.et aduersus filiū matris tue ponebas scandalum.τc.Parcant singuli detractiosi lingue:custodiantq sermones suos et sciāt quum de alijs loquunt:sua snia iudicabunt.Nemo inuito auditori libēter refert.Officium singuloꝝ sit dilectissimi/nō soluz oculos castos seruare:sed linguā.Nec q̄cquid in domo cuiusq agat:alia domus vnq p eos nouerit.Habeāt oēs simplicitatē columbe:nec cuiq machinent dolos. τ serpētis astutiā:ne alioꝝ supplātent insidijs.Idē.v.q.vj. ois.Ois q̄ alijs falsa intulerit:pumat:τ p falcitate ferat infamiā.τ.c.seq.Qui calūniā illatā nō pbat:penā doz incurrere: quā si probasset.reus vtiq substineret.Idē.v.q.vj.delatori.Delatori.i.falso accusatori/lingua capulet:aut conuicto caput amputet.Delatores aūt sunt q̄ ex inuidia alios pro

Carol⁹ magn⁹ hūilit Romā igredit

Finis regni Lōgobardoꝝ in Italia.

Priuilegia in Carolū a pōtifice et synodo collata.

Heresis Feliciana tpe Hadriani pape

aūt:sez falso accusando. Et vt dicit glos. docet quid iudex dz in hmōi facere:non q ecclia occidat vel mutilet. Jdē.v.q.j. c.j. Qui in alteri⁹ infamiā publice scripturā aut verba contumelioſa ꝓtulerit:⁊ reper⁹ scripturā nō ꝓbauerit: flagel letur. Et q̄ eā prius inuenerit:rūpat si nō vult authoris facti causam incurrere. Jdē.v.q.iij. in criminalibus. In criminalibus causis nec accusator aliquem nisi p se accusare pōt: nec accusatus per aliam personaz se defendere permittitur. gloss. ponit aliquas exceptiones. Jdez.vj.q.j.c.ij. Oēs infames dicim⁹ esse:quos leges seculi infames esse appellant:⁊ oēs qui culpis exigētib⁹ ad sacerdotiū non possunt ꝓuehi. Indignū est essi vt illi eos accusent:qui esse non pñt q̄ ipsi sunt.q̄si sicut maiores a minoribus nō iudicant:ita nec criminari possunt. Post Hadrianum creatus est Leo qui imperiū dedit Karolo. Sed de his dicetur in titu. sequenti.

§. VII. Temporibus predictorū

Bonifacius archiepus magūtinus. Pōtifex claruit Bonifaci⁹ archiepus Magūtinus.q̄ missus ad predicandum Germaniā a Gregorio.ij. Teutonicos sua doctrina ⁊ operib⁹ sctis cōuertit ad christū.demū martyrio coronatus migrauit ad christum. Reperiunt q̄dā epla eius vñ cōprehendit sanctitas ei⁹ ⁊ zelus aiaz. Et di.xl.c.si papa. ex gestis Bonifacij martyris sic ōr. Si papa sue ⁊ fraterne salutis ⁊ negligēs deprehendit inutilis ⁊ remissus in operib⁹ suis:⁊ insup a bono taciturn⁹ q̄ magis officit sibi ⁊ oīb⁹: nihilomin⁹ innumerabiles pp̄los cateruatim secum ducit: primo mācipio gehēne cū ipso plagis multis in eternuz vapulaturus:huius culpas istic redarguere p̄sumat mortaliū nullus:q; cūctos ipse iudicaturus/a nemine est iudicand⁹: nisi deprehēdat a fide deuius. Pro cui⁹ ꝑpetuo statu vniuersitas fidelium tanto instantius oret:quāto suā salutem post deū/ex illi⁹ incolumitate aiaduertit ꝑpēsius pēdere. Idem Bonifaci⁹ scribens zacharie pape sic ait. xj.q.iij. antecessor. Antecessor p̄decessoris vestri venerande memorie Gregorius dū me indignū ordinauit:⁊ ad p̄dicandū x̄pū dei Germanicis gentibus misit:sacramento me astrinxit:vt canonicis et iustis epis ⁊ p̄sbyteris in x̄po facto ⁊ cōsensu adstipulator ⁊ adiutor fierem.hoc aūt cū diuina gr̄a implere studui. Falsos autē sacerdotes hypocritas ⁊ seductores pp̄lorum/vel corregere ad viā salutis:vel declinare ⁊ abstinere ab eorum cōione. Qō ex pte seruaui:⁊ ex pte seruare non potui. Sed ⁊ spūal⁹ impleui sacramentū q⁹ in cōsensum ⁊ in consilium eorum non venit aia mea. Corpore aliter aūt ab eis abstinere nō potui. Dū essi venissem ad principē Francorū cogēte ecclesiarū necessitate:nō tales ibi reperi quales volui:sz tū in scta cōione cū illis cōicare nolui. Et intelligit hoc capl'm de hereticis ⁊ schismaticis ⁊ excōicatis quo ad vitandum eos q̄ ꝑz ex ca. seq. vbi zacharias rūdet ipsi Bonifacio. Idem Bonifacius consuluit zachariā papā:vt quū esset iam senex ⁊ debilis:posset in ipsa eccl'ia Magūtina vbi erat archiepus constituere alium idoneum loco sui. Cui zacharias respondet:q; nimis esset reprehensibile vt ipso viuēte alius substituat. Sed ex gr̄a singulari ꝓpter suā sctitatē/ei concedit vt possit assumere coadutorē ad ministeriū ordinādo eū epm quez decedens possit constituere successorē:q̄ de iure nulli concedit epo ⁊ prelato. vij.q.j. petisti. Idem regi Anglorum scribens sic ait di.lxj.si gens. Si gens Anglor sicut p ist̄as puincias diuulgatū est:et nobis in Francia ⁊ in Italia improperat:⁊ ab ipsis paganis in improperiū nobis obijcitur. spretis legalibus cōnubijs adulterando ⁊ luxuriando ad instar sodomitice gentis fedā vitā duxerit:de tali cōmistione meretricuz existimandū est degeneres pp̄los ⁊ ignobiles et furentes libidine oēs fore ꝓcreandos:⁊ ad extremum vniuersam plebez ad deteriora ⁊ ignobiliora pergentē:⁊ nouissime nec in bello seculari fortē:nec in fide stabilē:nec honorabilem hoibus:nec deo amabilem esse ventura:sicut alijs gentis Hispanie ⁊ Prouincie ⁊ Burgūdionum pp̄lis contigit:q; sic a deo recedētes fornicate sunt:donec iudex talium criminū vltrices penas p ignorantes leges dei ⁊ p Saracenos venire ⁊ seuire ꝓmisit. ¶ Sed ⁊ Helinandus vt refert Vin. spe. histo. li. xxiij. sic aut de isto Bonifacio. Hic Bonifacius natione Anglus hmōi epl'am scripsit Ethobaldo regi Anglorū. Dño charissimo Ethobaldo Bonifacius archiepus legatus Germanicus Romane ecclesie/perpetuā in christo charitatis salutez. Audium⁹ q̄ eleemosynis intent⁹ furta fenor es.⁊ inde deo gr̄as agim⁹. Qō vero legitimuz matrimoniū spernis:si p castitate faceres laudabile est:sed q⁹ in luxuria ⁊ adulterio ⁊ cū sanctimonialibus voluptaris:vituperabile est. Quapropter fili charissime penitere:⁊ memora re q̄ turpe est:tu qui in domo dei dominaris:⁊ ad iniuriam eius sis libidinis seruus. Audiumus ꝓterea q⁹ optimates oēs gētis Meruor/exēplo tuo legitimas vxores deserant et adulteras et sanctimoniales cōstupr̄ent. qō q̄ fit ab honestate peregrinū:doceat vos aliene gentis institutio. Nam in antiqua Saxonia vbi nulla est christi cognitio: si virgo in paterna domo/vel maritata sub coniuge fuerit adultera tam manu ꝓpria strāgulatā cremār:⁊ sup fossaz sepulture corruptoꝛ suspēdūt:aut cingulo ten⁹ vestibus abscissis flagellār eā caste matrone:⁊ cultellis pungūt:⁊ de villa in villam misse occurrūt noue flagellantes donec interimāt. Quinidi quoq; (qō est fedissimū genus hoim) hūc habent morem:vt marito mortuo mulier se in rogum cremari pariter arsura p̄cipitet. Si ergo gentes deū ignorātes zelum castimonie habēt:q̄d tibi conuenit fili charissime q̄ christian⁹ es⁊ rex? Parce ergo anime tue:parce ⁊ multitudini pp̄li tui peūtis exemplo de quoruz aiabus redditurus es rōnem. Recogita queso q̄ terribile vindictā de⁹ in interiores reges exercuerit eius culpe cui⁹ in te arguim⁹ socios ⁊ ꝓsocios. Nā Helre dum p̄cessoꝛez tuū stupratoꝛē sanctimonialiū/ecclesiasticoruz priuilegioruz fractoꝛē:splēdide cū suis militibus epulentē spūs arripuit malign⁹:⁊ sine cōfessione et viatico cum diabolo sermocinātē:⁊ legē dei detestanti aiam exhorsit. Hosredū quoq; regē Deirorū ⁊ berniciorū earundē culparū reum ita effrenē egit:vt regnū ⁊ iuuenilē etatez contempti bili morte amitteret. Obtestamur igitur ⁊ obsecramus te: vt recorderis q̄ fugitiua sit vita p̄sens/⁊ delectatio spurce carnis:per quā eterni cruciatus emuntur:⁊ q̄ ignominiosum sit/vt breuis vite mala exempla in perpetuum posteris relinquas. Ex his inquit Vincenti⁹ vbi supra perpendi potest ⁊ beati viri prudentia:⁊ libertas spiritus pctā regū ⁊ p̄ncipum publice arguendi:per quam cum p̄sentis vite sanctimonia meruit ad coronam ⁊ gl'iam martyrij feliciter peruenire. Cui successit sanctus Lullus:de quo versus.

Sāct⁹ Lullus

Antistes Iullus quo non est sanctior vllus:
Pollens diuina tribuente deo medicina:
Occurrit morbis vt totus p̄dicat orbis.

Prefatus aūt Bonifacius cum socijs suis in Phrysia pro fide christi fuit ab inimicis fidei martyrizatus:⁊ sepultus in Thoringia in monasterio quod ipse fundauerat.

§. VIII. Defuncto Hadriano:

Leo papa.ctus

Leo in sede Petri collocatus est Leo natione Romanus anno dñi. dccxciij. Fuit autē tertius huius nois Leo. Qui sedit annis.xx.⁊ mensibus tribus. vir vtiq; cast⁹:loquela facūdus: animo constās:pauperibus largus:aliarū zelator feruentissimus:vicinoꝛū seueriss̄imus obiurgator:et reruz ecclesiasticarum defensor et conseruator. Hic. vij. anno pontificatus sui:sz anno dñi. dccc.j. quum solennitatē letaniaruz per Romā cū clero deuote ageret:quidam Paschalis noīe cum quibusdam filijs diaboli sibi adherentibus/cōgregata multitudine armatoꝛū papā subito capiunt:atq; sacro exutū habitu ad terrā proijciūt:ac illi crudeliter linguā excidunt et oculos eruunt:multisq; illatis vulneribus in suo sanguine volutatuz relinquunt. Sed diuinitus et lingua ei et oculi restituti sunt. Qui a fidelibus ad ecclesiam beati Petri deducit⁹ est. Et videntes oēs ⁊ audientes mirabilia q̄ christus in vicario suo operatus est:glorificabāt deū dicētes. Benedictus de⁹ q̄ facit mirabilia magna solus. Audiens aūt dux Spoletine ciuitatis q̄ in summū pontificem maligni hoīes perpetrarāt:cum multitudine armatoꝛū venit ad vrbem:et accipiens btm̄ pontificē secū Spoletū abduxit. Ubi quum aliquod diebus mansisset:assumpta honesta commitiua clerico⁹/ad Karolū magnum regē Frācoꝛū ꝓfectus est. Quez aduenientē cū hymnis ⁊ cāticis honorabiliter et reuerēter rex suscepit. Et videns mirabilia que in eo de⁹ operat⁹ est: profusis lachrymis deū glorificauit. Jj aūt q̄ tam immane scelus sacrilegij in eum commisserant:audientes pontificē ad regem Francoꝛum accessisse:non sunt ausi illi sequi:sed multa falso cōfingentes crimina p suos nūcios regi transmiserunt. Quib⁹ vt decebat minime fidē adibens:ipsum summum p̄sulē multis nobilib⁹ Frācoꝛuz associatū/ad sedem suā Romā remisit.a q̄bus tāq; apls suscept⁹ in sede sua collocat⁹ est. Quū aūt dieb⁹ paucis quieuisset pontifex: vt se de impositis sibi criminibus coram rege et optimatibus oīb⁹ Romano pp̄lo purgaret:oēs Italie epos congregauit:atq; coram ipso rege cūctisq; residentibus in ecclesia bti Petri venerabilis pontifex amplectens quatuoꝛ euāgelia in ambone ascēdit:atq; iureiurando oīb⁹ audientibus dixit. Quia de ipsis falsis criminib⁹ de q̄b⁹ aliqui iniq̄ me infamauerūt/ in fede scientiā nō habeo:nec talia me egisse cognosco. Carolus autem causa coniurationis ꝓtra Leonē papā examinata:reos dānat aliquos morte:alios exilio. Unde de seipso Leo inqt vt habet.ij.q.v. auditum. Auditū est fratres charissimi ālit̄ in me mali hoies falsa crimina cōfinxerūt. Quamobrez ego Leo pontifex sancte Romane ecclie/purifico me in cōspe cru

Braues in adulterosvi dicte.

Karol⁹ magn⁹ fstituit Leones papam

spectu vestro coā deo ⁊ angelis ei⁹: q⁹ istas criminosas ⁊ sce leras res quas illi mihi obiciunt: nec perpetrauit nec perpetrare iussi. Hoc aūt faciēs nō legē prescribo ceteris qua id facere cogantur. hec ibi. Qualiter autem Leo papa coro nauit Karoluz ipsum coronā imperij: dicet in titulo sequēti.

¶ De imperatoribus Philippico: Theodosio ⁊c. Cap. ij.

PHilippicus igitur qui et Bardanius postq̄ sibi vsurpauit imperium occiso Justiniano ⁊ filio eius: regnauit annis. ij. Cepit aūt regnare anno dñi. dccxiij. Mundi vero quater mil'o. dclxxvj. sm vnam cōputationē. secundum vero aliam que ponit multo maiorem numerum: anno quinquies mil'. dcccxcij. Huius anno primo Brumoaldus Leodij ante altare sancti Lāberti oīās: vt refert Uinc. post Sigisber. a Mangario alias Ranigario satellite Raddodi ducis Phrysonū perimitur: ⁊ Theodoaldus filius Drogonis ab auo suo Pipino maior domus statuitur. Philippicus autem imperator prefatus: vt refert Uincen. post Hug. spe. hist. lib. xxiij. quum esset hereticus Cyrum Constantinopolitanum ep̄m exilio relegauit: ⁊ posuit in eadem sede quendam sui sensus pseudo monachum nomine Joannem. Ipse etiam Philippicus Rome Constantinopolitano pape literas p̄raui dogmatis destinauit. Quas vir sanctus cōsilio Romani pp̄li respuit: ⁊ precepit ne eius nomē in chartis poneretur. Et dū imperasset Philippicus vno anno ⁊ dimidio: Philippici imperio de ḡcitur. insurrexit ꝓ eum Anastasius q̄ illū oc'is priuauit: ⁊ ab imperiali dignitate deponens/eius sibi vendicauit imperium.

§. I. Anastasius igitur qui ⁊ Artemius est dictus: postq̄ a Philippico sibi vsurpauit imperium: duob⁹ annis imperauit. Cepit aūt impare anno domini. dccxv. Mundi vero q̄ter mil'o. dclxxvij. Sed sm aliam cōputationem anno q̄nq̄es mil'o. dcccxciij. Hic itaq̄ quū esset catholicus: lras Cōstātino pape p Scholasticū patriciū herarchū Italie destinauit: quibus se fautorem catholice fidei/et sexti cōsilij predicatorem esse declarauit. Deniq̄ classem in Alexandriam contra Seracenos direxit. Cuius exercit⁹ ad aliud versus consilium ab itinere medio Constantinopolitanam vrbem ingressus/Theodosium virum orthodoxū inquirens imperatorem elegit: et coactū imperiali solio collocauit. Qui Theodosius vrbem licenā graui prelio supauit sm Uinc. post Hug. vbi. s. ¶ Eo tpe floruit sctus Albinus Andegauensis ep̄s. Hic Uenetice regionis oceanū Britannici cōfinis indigena: nō exiguis parētib⁹ oriundus: iuuentute sua tanto fidei feruore fla grauit: vt parentes sponte pro xp̄o relinqueret: ⁊ velut hostes anime carnales affectus effugeret vt totum animum in celesti patria plātaret. Morq̄ue in Tralacensi monasterio humiliter se maioribus subdidit: vt ias in iuuenili tyrocinio exēplū senectutis ceteris esset. Deniq̄ quū adhuc puerul⁹ in abbatis sui obsequiū per pagum ambularet: applicuit ad quendam locum vbi tāte detonuit violentia tempestatis: tantumq̄ pluuialis imber se effudit: vt ipsam domū in qua erat nec sua tecta defenderēt. Quūq̄ pre magnitudine pluuie case p campū starēt: madefactis oibus qui in eodē loco erant detēti hospitio: solum btm̄ Albinum tunc imber tangere exp̄auit q⁹ vbi flammam fidei senserit: ne iniuriā faceret se gutta detorsit. Quū aūt eēt annorū. xxxv. monasterij rector ⁊ pius pastor eligit: ad vtia resecanda solicitus: ⁊ ad inserēda bona celestia circūspectus. Sicq̄ feliciter gubernauit. ¶ Deinde Andegauis pastore nudatis ab omni populo (licet humiliter renitens) ad pōtificatus est vocatus. Qui honorē debiti sacerdotij cōsequut⁹: se miseri/cordē in eleemosynis pauperū: in defensiōe ciuiū. in visitatione languētiū: in redēptione captiuorū prebuit. ¶ Hic adolescentē defunctū audiēs a parētib⁹ deplorari: occurrēs vt mortuū vnū erigeret se in oratione p̄strauit: ⁊ incūbēs diutius orauit. Et dū palleseret iacēs sacerdos in puluere anime viuacitas rubescebat in corpore: donec pulsato celo patefacto tartaro/iuuenis reuocaretur a funere: sacerdos a p̄ce. Item quendam cecum signo crucis illuminauit. ¶ Item quum ad ciuitatē Venetica ipse vir aplicus accessisset: vno ex obsequētib⁹ adolescentulo quem p̄ morū q̄litate peculiarius diligebat: i loco defuncto atq̄ sepulto: post annū eius corpusculum inde sublatum/ad propria reuocabat. Cūq̄ remorante eo causa vtilitatis: voluerunt seruientes prius corpus mouere q̄ sacerdos occurreret: sed tāto pondere fit grauatum vt ante potuissent gigātea mēbra pensare q̄ puerile corp⁹ p̄ferre: donec antistes veniens solueret ofone: q̄ō illi conglobati nō poterāt mouere. ¶ Quū aūt in ciuitate Andegaua turris posset coherēs dānatis esset carcer effecta: pretereūte btō Albino fiebat solētia de vocibus inclusorum. Tūc ad iudicē p̄cator⁹ acedit: rogans vt eos pietatis cā de custodia relaxaret. Q̄ō quum ille aure surda differret: mox pontifex ad eum se fida petitione conuertens/tam familiares voces ingessit: vt in loco quo sctus Albin⁹ ofonem effudit: mire magnitudinis saxeus q̄drus exiliēs porte aditū faceret cathenatis: q⁹ ante ei⁹ precē soliditatē suā lapis seruare nō potuit. Hinc egressi q̄si de sepulchro viuētes: in basilica beati Maurilij dño Albino gr̄as referētes/se ad eius vestigia p̄strauerūt: eo q⁹ suspectos de funere redire fecerat ad salutē. ¶ Super quādam etiam demoniacaz signum crucis faciens: ab ea demonē effugauit. Siquidem martyr dei effici cupiebat: si nō defuisset dextera percussoris. Hic demū sanctus virtutuz floribus adornatus annis. xx. ⁊ mensibus sex: pontificalē apicem gubernans. ⁊ lxxx. etatis annum feliciter explens Kal. Martij migrauit ad dominum.

§. II. Theodosius exinde Anastasium de imperio deponens: eiq̄ presbyterū ordinans: imperauit anno vno. Cepit aūt imperare anno dñi. dccxvij. sm Uinc. post Sigisbertū vbi. s. Qui quū fuisset iners ⁊ idiota ⁊ publicoꝝ negotioꝝ exactor: vt cōpulsus est ab exercitu imperiuz assumere. Eo tpe Ratholdus (al's Ratholdus vel Radbodus) dux Phrysonū p̄dicatione Uuolframmi ep̄i ad hoc adductus est vt baptizari peteret. Et quum vnum pedē in lauacro intrinxisset: alterū pedē retrahēs interrogauit vbi nam plures maiorū suorū essent: in paradiso an in inferno. Et audiēs plures esse in inferno: intinctū pedē retrahens: cautius est (inquit) vt plures quā pauciores sequar. Et ita ludificatus est a demone: p̄mittēte ei q⁹ die tertia abhinc incomparabilia bona ei daret: sed ipsa die tertia subita et eterna morte periit. Hic Uuolfram⁹ vt refert Uinc. ex gestis eius spe. hist. lib. xxiij. Senonēs. eps ex territorio Vasconēsi fuit. Cuius pater Ulbert⁹ in aula regis Dagoberti militauit. Hic Uuolfram⁹ in visu admonit⁹ est vt gēti Phrysonū verbū dei p̄dicaret. qō vt faceret: iuit tūc ad mōasteriū Fontanellā: cuius pater erat s. Iusbertus Rothomagensis postea eps. de q̄ monasterio cooperatores secū ad p̄dicandū assumpsit. Qui dū Phrysiā nauigarēt: ⁊ essent i medio mari quod adiacet regioni Morinorum: adfuit hora q̄ missaz cantaret sanctus Uuolfram⁹ naui manēte imobili positis anchoris. Deniq̄ dū vētū esset ad locū q̄ minister offerre patenā debebat p̄suli scrō: p̄sul manu extēsa eā expectabat. Sed dū minister eam abluere vellet: in mare cecidit: p̄stratusq⁹ pedibus sancti veniā p̄cabat. Qui mittēs eū ad locū vbi ceciderat hoc effecit vt patena ab imo maris reuecta manu ministri cohereret. Post hec filij Ratholdi ducis a brō baptizat⁹ vero in albis positus expirauit. Mox aūt erat apud Phrysones vt quēcūq̄ sors cōtingeret demonib⁹ offerretur immolandus. Ad hmōi elect⁹ est sorte puer q̄dā Quo noīe. Quē quū sctus vir expetisset: rūdit dux. Si tuus christus hunc de morte eripuerit: sit tuus. Appōsus aūt est in patibulo. Orante autem sctō Uuolframo: dirupta sunt vincula que guttur eius strigebāt: ⁊ illesus corruit in terram. Qui rētus a sctō surrexit incolumis. Et baptizatus postea tpe cōgruo presbyter ordinatus est. Post hec Ratholdus dux: quū (vt supra dictū est) deberet baptizari: ⁊ in magna dubitatiōe esset vtrum hoc agere deberet: missit ab brō Uuilibordū gētis ep̄m consulēs an deberet baptizari. Cui ille rūdit. Quō mihi credet⁹: q̄ sancto fratri nr̄o non credit? Ego (inq̄t) vidi eū hac nocte cathena ignea ligatū: vñ cōstat eū iaz eternam damnationem sumpsisse. Quumq̄ iret ad domū principis: nuntiat ei iā illum esse mortuū: ⁊ statum remeauit ad sua. Quō Ratholdus iste fuerit decept⁹ a diabolo p̄dict⁹ Quo narrabat dicēs. Qz apparuisset ei diabol⁹ in angelū transformatus: caput hīs opertū diademate aureo cum gēmis: ⁊ veste auro texta. In quem quum Ratholdus intenderet: dixit ille angelus sed malus. Virorum fortissime q̄s ita te seduxit vt a cultu deoz velis recedere? Noli hoc facere: sed mane in ijs que didicisti: ⁊ venies ad domos aureas q̄s tibi eternaliter in proximo sum daturus. Eras ergo accersi Uuolframmum doctorem christianoz: ⁊ ab eo q̄re q̄nā sit illa mansio eterne claritatis quā tibi pollicet. Quā quū tibi mostrare neq̄erit vtriusq̄ partis mittanū legati: ⁊ ego ero dux itineris: ⁊ demonstrabo illis domū aurea ⁊ māsionē pulcherrimā quā tibi promitto. Euigilās Ratholdus narrauit oia sctō Uulfrāmo. Qui dixit ei/illusorē diabolū sibi velle illudere. Rūdit Ratholdus se velle fieri christianū: si illa pulchra mansio non monstrare tur ei a deo suo. Mittitur ergo statim quidam Phryso ex parte ducis: ⁊ quidam diaconus ex parte sancti Uuolframmi qui quum paululū ab oppido p̄cessissent: obuium habuerunt quēdā itineris comitē: qui dixit eis. Properate citō. Nā monstrabo vobis pulcherrimā māsionē Ratholdo duci preparatam. Illi ergo pergētes p̄ viā latissimā ⁊ loca igno-

Sācti Albini eps Andegauē sis.

Ratholdus dux Phryso nū dux

vuolfrā musan ctus.

Diabolicā fallēdo ratholdo asturia.

ta:viderunt quãdam viam diuerso:ũ generibus marmoꝛũ polito opere decoꝛatam. Uiderũtq; a lõge domũ quasi auream:ꝛ peruenerunt ad plateã q̃ ante domũ illã erat quasi auro ꝛ gẽmis strată. Intrantesq; domũ viderunt esse mire pulchꝛitudinis ꝛ incredibilis spleydoꝛis:ꝛ in ea thꝛonũ mire magnitudinis. Tunc ductoꝛ itineris ait illis. Hec est mãsio preparata Ratholdo duci. Ad hec diaconus obstupescẽs ait. Si a deo facta sunt ista:perpetuo maneant:si a diabolo cito dispereant. Et quum se signaret signo sancte crucis ducto:ꝛ ille transijt in diabolũ:ꝛ dom⁹ aurea in lutũ. Remanserũtq; diaconus ꝛ phrygio in medio loco:ꝛ plaustrũ: q̃ plena erant longissimis virgultis mustis. Triduoq; immensi labores conficientes iter/reuersi sunt ad opidũ:ꝛ ducem mortuũ inuenerunt. Narrauerũtq; sancto Uuolframo qõ viderãt. Phrygio autẽ baptizatus sequutus est dñm Uuolframũ ad monasteriũ. Fuitq; sanct⁹ Uuolfram⁹ apud Phrysones per annos.v. Et postea reuersus ad Fontanellam:monachalem assumpsit habitum:ordinato episcopo in vrbe Senonica.

§. III. Aduersus autẽ Theodosium

imperatoꝛẽ pfatũ sm Uinc.vbi.§. post Hugo.insurrexit Leo noie vir potentissimus:quem q̃dem ab imperiali verticε depositum:sz indemnatum abire permisit. Ipse ño cleric⁹ factus residuum vite trãsegit in pace. Cepit aũt Leo imperare anno dñi.dcc.xvij. Mũdi ño ũter milesimo.dcclxxx. sed sm aliã cõputationẽ anno q̃nquies millesimo.prio. Et imperauit annis.xviij. Anno aũt hui⁹ Leonis scõo/Constantinopolitani instantia oꝛandi ꝛ constantia pliandi foꝛtiter resistunt Saracenis. Saracem autem fame/frigoꝛe/bello/pestilentia/sine numero pereunt. Ferũ autẽ eos vt scribit vincen.vbi.§. miraculose hoc mõ perijsse. Apud Constantinopolim in monasterio scrẽ dei genitricis iuxta palatiũ in mari ppe sanctã Sophiã erat imago brẽ Marie:q̃ tenebat in brachio infantẽ Jesum:quã depinxit in tabula vt dꝛ scrũs Lucas quum adhuc viueret scã Maria. Hec aũt imago vocatur odigitria.i.deductrix:q⁹ duob⁹ cecis apparuit sancta maria:ꝛ deduxit eos ad suã ecclesiam:ꝛ illum inquit eos.cũ ista imagine facium pcessionem oĩ die martis per totam ciuitatem. Quũ ergo vt.§. dictum est:obsessa esset ciuitas:ꝛ ciues ieiunarẽt ꝛ oꝛarẽt simul ꝛ pugnarẽt:q̃dã ciuis admonuit afferri illã imaginẽ:ꝛ ab oĩbus cõuenit ad illã fieri hoc mõ. Sancta dei genitrix q̃ toties nos liberasti:libera nos modo de inimicis filij tui. Et si vis vt imaginẽ tuã non mergamus in mare:merge illos. Et quũ hec dixisset:ille secrete imaginem tenuit sub vndis:ꝛ statim pcella surrexit:ꝛ oẽs naues Saraceno⁹ aut mersit aut fregit. ¶ Eo tpe vt scribit Helinandus:in Britannia cuidã heremite mõstrata est quedã mirabilis visio p angelũ de scrõ Joseph nobili illo decurione:q̃ coꝛpus dñi deposuit de cruce. Et de Latino illo feu parapside in qua dñs cenauit ꝛ intinxit buccellã quã Jude dedit. Anno aũt eiusdẽ Leonis scõi inquit Sigisbertus Constantinus eiusdẽ impatoꝛis filius dum baptizatur a patriarcha Germano:cecans in sancto lauacro/magnum dat presagium q̃ futurus esset ecclesie dei in scandalum vt fuit. Anno Leonis tertio Saraceni ab obsidione Constantinopolis confusi deiiciunt:ipsis cum nauib⁹ suis:partim marino igne cõsumptis:partim demersis:partim grãdinis tempestate vastatis:vt refert Vinc.spe.hist. Et ex tanta copia nauium vix quinq; residuis/potẽtia dei cũctis innotuit ppls. Jurta ciuitatẽ ño trecẽta milia hoim pestilentia perierunt. Haumar psequẽs christianos/multos eoꝛ christi martyꝛes fecit. Saraceni ex Aphꝛica ducẽ(habdirama als) Abidiramo in Hispaniã transfretant:eamq; sibi vendicant. Et ita regnũ Ulsigothoꝛ ꝛ Suenoꝛũ est destructũ ꝛ redactum sub Saracenis:annis pl⁹ min⁹.cccxlvj. euolutis:ex q̃ a Scythia expulsi sunt ab Hunnis.ex quo ño cedẽtib⁹ vndalis ꝛ deuictis Suevis/regnare ceperunt in Hispanijs:annis circiter.cclvj. euolutis. Regnũ vero tertie partis Hispanie q̃ dꝛ Gallicẽsium:qõ nec tunc Ulsigothi/nec postea Saraceni potuerunt subijcere:adhuc viget incolume:ex xpi ptegẽte fide manet inexpugnabile. ¶ Post dñm Uuolframum ecclie Senoñ. pfuit Guericus vir scitate ꝛ doctrina pfulgida:multisq; miraculis gloriosus. Cui successit sanctus Ebbo eiusdẽ Guerici nepos. Hic quũ parentib⁹ olim orbatus esset:eiq; castrũ Coꝛnodoꝛ hereditario iure competeret:ad Senones latenter fugit. Ibiq; in monasterio sancti Petri sub imperio abbatis diu christo militauit. Cuius loci post modũ abbas factus:ꝛ exinde in epm promotus Lurthpandus rex Lõgobardoꝛ valde deuot⁹ scrõ Augustino audiens q̃ Saraceni depopulata Sardinia:illa etiaꝛ loca fedassent:vbi ossa bti Augustini ob vastationẽ Barbaꝛorum ab Hippone vbi pesulat⁹ fuerat Augustinus ꝛ primo sepultus/trãslata fuerãt ꝛ recõdita:legatos illuc.s. Sardiniã misit:ꝛ oro auro multo reliquias illas inde asportari fecit. Quibus reliquijs rex Longobardoꝛũ pfat⁹ occurrit per spatiũ multũ:ꝛ visis miraculis ad declarandum sancti quiarũ meritum deuote adoꝛauit. Veniẽs aũt ad quãdam villã in scti Augustini toꝛdonensi diocesi sita/quã coꝛp⁹ inde leuare voluissent coꝛ gustini pus illud ita sterit immobile:vt nulla vis.nulla posset illud de Sar ars humana mouere. Qõ videns rex/votũ vouit quod si bea dunia tus confessoꝛ coꝛpus suũ inde se tolli permitteret ꝛ Papiã papiaz. transduci:villã illã cũ oĩb⁹ appẽdicijs suis concederet seruituꝛ entib⁹ eccl'ie bti Augustini ppetuo possidendã. Uoto aũt facto:coꝛp⁹ sanctissimũ inestimabili facilitate sustollit:ꝛ Ticinũ vsq; transfert:ꝛ in basilica bti Petri q̃ dꝛ celũ aureũ a rege illo cõstructa/collocatur. Anno quinto hui⁹ Leonis multũ laboꝛaut ipse Leo vt papa Lrego.occideretur:sz frustra tus est a desiderio suo defendentibus papam Italis ꝛ Longobardis. ¶ In Hispania Italie frumentum combustum ꝛ hoꝛdeum ꝛ legumina ignis pluuia de celo ceciderũt. ¶ Anno Leonis sexto Carolus Martellus Saxones debellat. Et Rigobertus epi⁹copus Remẽsis a Carolo victo suo in baptismate filio ab epatu deponit:p eo q̃ illi Ragnifredum eunti:vrbem Remẽsem pte tirannide Ragnifredi aperire noluit. Eucherius q̃ Aurelianensis epus p filicatus causa epatu priuatus ꝛ exulat⁹ in monasterio scti Trudonis i scitate est cõsummatus. Anno Leonis septimo quidã iudeus maleficus pmittens Hierusalem.xl. annis principatum:suadet vt in toto regno suo dei ꝛ scto⁹ imagines deponi edicat. Qui spe diu regnandi seductus edictũ ꝑponit:ipse tñ subito obijt. Caroli martelli gesta. Postquem Euelid principatur Saracenis annis.xx. Anno Leonis octauo Leo ipse a quodã Bessoth (als Beser) refuga fidei seduct⁹/q̃ imagines xpi ꝛ sanctoꝛũ ei⁹ bellum indicit:easq; depoꝛi ꝛ incẽdi vbiq; edicit. Sup q̃ a Greg. papa arguitur:vt pꝛ in prece.c. ¶ Anno Leonis nono/mortuo Childerico:Theodoꝛicus a Carolo Martello subꝛogat in regno. Regnauitq; annis.xv. Sub hoc tpe sm Vincen. spe. hist. lib.xviij.ca.clix. idẽ Carolus Bellicosissim⁹ princeps armis subiugat Saxones:deuincẽsq; Lanfrido (als Leufredum) Alemanoꝛum ducẽ: Alemaniã sibi effecit vectigalem. Sueuos quoq; ꝛ Baioarios debellat. Et eudonẽ ducẽ Aquitanie bello victum fugat:ꝛ Aquitaniam grauiter deuastat. Eudo vero dux videns se Carolo inferioꝛẽ:p oĩa contra eum Saracenos inuitat ab Hispania. Eudo q̃ Carolo reconciliatus/castra Saraceno⁹ irrupit:ꝛ reliquias eoꝛum contriuit. nec multo post idẽ Eudo rebellat. sed Carolus in Vasconia rebellante debellat:eumq; principatu ꝛ vita priuat. Cũ filijs q̃s eius Uuaifero alias Baifero) ꝛ Hunaldo vincat eosq; deuincit:ꝛ totã Aquitaniã sibi subdit: Lugdunũ q̃s et alias ciuitates capit. Burgundiam subijcit. Quũ igit⁹ multitudo hostiũ/ꝛ assiduitas bello⁹ incumberet:res ecclesiasticas.i. decimas militib⁹ suis concessit habendas. Pro qua re anima ipsius post modũ in supliciũ inferni a sancto Eucherio Arelatẽsi epo visa est detineri. Petiũ grande pcedere decimal laicis. ¶ Anno Leonis decimo Constantinopolitani p depositione imaginum tumultuantur:ꝛ aliqui etiã ppter hoc martyꝛio coꝛonãt. Anno eiusdẽ. xj. q̃ Greg. papa eũ incoꝛrigibilẽ vidit:Romam ꝛ Italiam ꝛ Hesperiam totã ab eius iure discedere facit:ꝛ vectigalia interdicit. Anno eiusdẽ. xij. scrũs Germanus Leoni imperatoꝛi p impietate sua aduersus:a sede epali est deiectus. Anno eiusdẽ. xiij. Saraceni cũ oĩbus familijs suis/quasi in Gallijs habituri Barũnam transeunt. oĩa deuastant. ecclias dei cremãt. Quib⁹ Carolus Martellus dei auxilio fret⁹ occurrit:ꝛ ex eis. ccclxxv. milia cũ rege suo (habdirama als Abidiramo) peremit:ꝛ mille q̃ngentos ex suis amisit. Anno Leonis.xv. Cõstãtin⁹ filius eiusdẽ Hyrenen filiam Caiani regis Auaroꝛum vxoꝛem ducit. Que baptizata fidem rectam viro apostatãte tenuit. ¶ Sẽ multo post Theodoꝛicus rex Frãcoꝛum mozit:vt refert Vincen. vbi.§. ex chꝛoñ. Post quem regnat Childericus annis.ix. vir inutilis ꝛ remissus/nihil de tota potentia regni possidẽs ꝑter regis nomen. Res sarracenoꝛum cum suis inuadit Arelatem:vastatq; puincia. Cui Carolus Martellus occurrens Auinionem capit. Narbonã obsidet. Magalonem ꝛ Nemausum deuictis Saracenis destruit:ꝛ obsides de dictis ciuitatibus in Franciã ducit. Demq; Carolus Martellus victoꝛiosissim⁹ princeps pacato et dilatato regno Francoꝛũ obijt. Coꝛpusq; eius sepultum est in ecclesia sancti Dionysij extra Parisios. In cui⁹ sepulchꝛo post aliquod annos nõ coꝛpus:sed ingens serpens inuentus est. Franci diu Narbonam obsessam a Gothis recipiunt:per empris Saracenis:ꝛ Uuaifero qui eos ducebat fugatoꝛ:facta tamen pactione cum Francis:vt illic Gothi viuerẽt moribus ꝛ legibus patrijs. Caroli martelli ritur.

§. IIII. Anno.xxiiij. imperii sui

Imago brẽ marie a diuo luca ꝑpicta.

Ulsigothoꝛ regnũ asaracenis Hispaniadelectum.

Gãct⁹ guericus epus Senonen.

Saracenoꝛum clades insignes.

Leo de hoc seculo exiit: cui successit filius eius Constantinus. Cepit aũt impare anno dñi. dcccxlij. Mundi vero quinquies millesimo. dccccxlv. & imperauit annis. xxxv. Hic Constantinus imperij paterni & imperatoris pariter successor. vt notat Vincen. vbi. s. post Hugo. legũ a patribus traditarum pssequutor fuit. oĩ vite sue tpe magicis artibus maleficijs & etiã cruentis sacrificij & luxurijs semper operã dedit. Et multi clerici & monachi & religiosi laici sub ipso pro recta pericitati sunt fide. Habebat etiã sibi ꝑsentiẽtẽ in oĩbus (ꝓpter amorẽ principat⁹ terreni) memoratũ Anastasiũ Constantinopoleos falsi nois patriarchã. vnde diuinitus indignatio venit in ciues eiusdẽ vrbis: admonẽs impium imperatorem vt se cohiberet ab insania qua flagrabat. Sed ille vt quõdã Pharao in emẽdatus permansit. Venit. q̃ppe pestilẽs morb⁹ incipiẽs a Sicilia & Calabria vsq; in regiã vrbem. & ita eam deuastauit: vt etiã in ipsa plures dom⁹ integre clauderẽtur eo quod non esset qui eas inhabitaret. ferebantur etiam in plaustris cadauera defunctorũ. Sed & Anastasius patriarcha ꝓfatus passione nimia fatigat⁹: q; stercus vẽtris euo meret vt merebatur: miserabiliter mortuus est. Et successit ei quidam monachus hereticus nomine Constantin⁹. ¶ Anno Constantini imperatoris tertio cinis de celo cecidit sm Sigisbertum. Anno eiusdem quarto Petrus Damascenus epũs & petrus Mauimenus in Syria martyrizantur. Aquẽsi vrbe a Saracenis desolata corpus beate Marie Magdalenes Gerardo comite Burgũdie ad cenobium Vincelliacũ a se constructum transfertur (quamuis aliqui scribant quod apud Ephesum requiescat) nullum super se tegumẽ hñs pro ro fz Vincen. spe. hist. qũ de vrbe Aquẽsi trãslatũ est corpus sctm̃ inuentũ est in sepulchro suo ex omni parte integerrimum cute etiã integerrima superductũ: manib⁹ pectori impositis ex more iacens extensum: & postea odor ineffabilis suauitatis ex eo efferbuit. ¶ In dicto aũt monasterio in ecclesia sctẽ dei genitricis collocauerunt. vbi extunc dño cooperante diuersorũ signorũ virtutibus claruit. Nã apud Niuernẽsem vrbẽ q̃dã miles incarcerat⁹ & ferreis vinculis astrictus/cõmendans se sctẽ: solutis vinculis illesus exiuit. Sic⁹ alio loco ali⁹ vinculis pluribus alligat⁹/meritis sctẽ cui se cõmendauit: liber ꝑfect⁹ est. ¶ In mari etiã q̃busdã nauigãtibus & tempestate quassatis: quum nauis inciperet mergi: sancta inuocata a periculo mortis liberati sunt. ¶ Lec⁹ ẽt q̃dã se ei cõmendans lumen recepit. ¶ Anno Cõstantini imperatoris q̃nto Carlomannus frater Pipini regis/diuino ti more cõpunctus: post aliquot annos ꝓncipat⁹ sui Romam pergens: habitũ monachalẽ a zacharia papa petijt & accepit & in mõte Sozacte: & postea in monasterio montis Cassini deo seruiuit vsq; in finem vite: vt in capitulo ꝓcedẽti dictus est. ¶ Attralengus ꝓsbyter ꝑ illatã sibi cecitatẽ admonit⁹ querere corp⁹a sctorũ. Quiliani sociorũq; ei⁹: inuentis sctorũ corpibus visum recepit. Eaq; re sctus Bonifacius Maguntie epũs ab Attalongo ad se relata: castrũ Uuirtzburgk ad honorẽ Quiliani martyris: q̃ ad predicandum ibi a papa Conone epũs ordinat⁹ fuerat: ibiq; mortis & quietis locum receperat: epalis sedis dignitate insignire decreuit: & primũ ibi epm̃ sctm̃ Burchardus ordinauit. vt scribit Uinc. vbi. s. post Sigisbertũ. ¶ Anno. vij. Constãtini in Calabria & Sicilia pestis & mortalitas fuit hoĩm nimia. Et in vestibus hoĩs & in velis ecclesiarũ apparẽt crucicule quasi oleo designate. ¶ Pipin⁹ maior dom⁹ Francie: q̃ gubernabat regnũ deuotione & assensu primatũ regni: creatus est rex Francie. Et de ordinatione zacharie pape inungitur ipse Pipinus in regem ab archiepiscopo Maguntino Bonifacto martyre postea. Et qui erat rex. s. Childeric⁹: q; inutilis erat & effemina tus regno priuatus tonsurat⁹ in monachũ. de hoc. s. in capitulo precedẽti. ¶ Et regnauit Pipinus in Frãcia annis. xvij. Post quem maiores domus ceperũt principari super reges Francie. Anno. x. Pipin⁹ rex Gallie ecclias cantib⁹ Roma Longobardorũ insurgẽte ꝫ Romanos vt subijceret sibi Romã papa Stephanus q̃ successerat zacharie: perrexit ꝓsona liter in Franciã/ad Pipinum regẽ & duxit eum in Italiã ad defendẽdũ ecclesiã ꝫ Lõgobardos: qõ & fecit: dictũ est. s. in capitulo ꝓcedẽti. Qui etiã Pipin⁹ ab isto Stephano papa: vt ait Sigisbert⁹: cũ filijs suis Carlomanno & Carolo qui postea dictus est Carolus magnus ꝓpter virtutes eius inungitur in regẽ: & ꝙ eos generatio eorũ in hereditatem regalis successionis in perpetuũ benedicit. ¶ Anselm⁹ vir illustris cuius soror erat uxor Aistulphi regis: transfert corp⁹ sancti Siluestri pape ad cenobiũ Monãtulam a se fundatum. ¶ Anno. x. Cõstãtini imperatoris terremot⁹ terribilis factus est: quo vrbes alie q̃dẽ ex tot⁹ alie ex pte subuerse sunt: alie a montanis ad subiecta cãpestria cum muris & habitationibus suis integre & salue plus q̃ sex miliaria transmigraverunt. ¶ In Mesopotamia q̃z terra dirupta est vsq; ad duo miliaria. aliaq; terra nimis alba & arenosa de profundo ascẽdit: & ex ea alal mulinũ ascẽdit incõtaminatũ humana voce loquẽs: pnuntians incursionem gentis ab heremo aduersus Arabes. Hec Sigisber. & Uin. vbi. s. ¶ Anno. xiij. Constantini imperatoris Carlomannus frater Pipini monachus sanctus: q̃ in Francia iuerat ad Pipinum in fauorem regis Lõgobardor⁹: Uienne moritur. ¶ Anno imperij sui. xiij. Constantinus synodũ epor⁹. cccxxx. Cõstãtinopoli congregat: in qua edicto ꝓmulgato de imaginibus dei & sanctorum eius deponẽdis/ecclesiã dei nimis scandalizat: & orthodoxos tyrannizat: vt refert Uinc. post Sigisbertũ. ¶ Et Pipin⁹ rex in Italiã reuersus Aistulphũ regẽ Longobardorum: qui rupto federe pacis: Romam obsederat: Papie inclusum & deuictum q̃ abstulerat ecclesie terras & iura reddere coegit. Et Saxonũ munitiones fortiter irrumpens: post multam stragem sub tributo redegit. Deinde Aruernicus pagum destruxit: & multa castra & vrbem ipsam cepit. & Blandinum comitem cum multis abducit. Bituricas etiã capit & captas munit. Agennum & Petragoricas & Engolismam vrbes Aquitanie deuastauit: multamq; partẽ Aquitanie sibi subiugauit. ¶ Anno Constantini. xv. caput Joannis baptiste in Aquitaniam diuina voluntate allatum est sub rege Pipino: & honorifice susceptum: & postea in eisdẽ finibus ecclesia nobili cõstructa cũ digno honore repositum: vt scribit Uincẽ. vbi. s. post Sigisbertũ. ¶ Sciendum tñ q̃ Rome in monasterio sancti Siluestri: qõ est monialium: ostenditur caput Joannis baptiste: & cõiter teneẽ. vñ quid sit verius nouit deus nisi diceretur q̃ de Aquitania postea translatum sit Romam qõ tñ nõ reperit scriptũ. ¶ Anno Constantini imperatoris xxj. Turci a Caspijs portis erũpentes Armeniã infestant. In quorum patria quum antiquo tpe pestilentia fuisset suasu christianorũ se in modũ crucis totondert. & per hoc signum sal⁹ patrie reddita est. hũcq; tõdẽdi ritũ tenuerunt. ¶ Anno Constantini. xxij. gelu magnum fit a Kalendis Octobris vsq; ad Februarium. Hinc pelagus ponti scõm Sigisbertũ/ vsq; ad centũ miliaria ꝓglaciei rigore fuit in lapidis duritiam versum. habens. xxxj. cubitos a supficie vsq; in profundũ. Nix q̃z per. xx. cubitos illud cooperuit. ita vt inde mare cõfirmaretur ac pedibus calcaretur. Intra vero mensez Februariũ/per virtutẽ dei gelu cõscissum est in diuersas ptes instar montium. Stelle q̃z vise de celo cecidisse ita omnes terruerunt: vt putarent finem mundi imminere. ¶ Anno. xxiij. ꝓdicti imperatoris/Crodogandus epũs corpa martyrum Gorgonij/Nabozis/Nazarij/a Roma ad Galliam trãstulit: & in diuersis ecclesijs locauit. ¶ Anno. xxvj. Cõstantinus imperator contra Bulgaros nauali ꝓlio pugnaturus: nauibus suis ad fere duo milia imperu aquilonis contritis: totũ pene exercitũ amisit. ¶ Anno Cõstantini. xxvij. Constantinus qui ex laico vsurpauerat paratum factus clericus depositus est & priuatus oculis. Et Stephanus creatus est vrbis epũs. Cui successit Hadrianus papa. anno imperij Constantini. xxxj. vt dictũ est supra. qui Carolum magnum vocauit in Italiam ad defendendam ecclesiam de manibus Longobardorum. qõ & fecit. Demũ Constantinus imperator plaga pessimi incendij diuinitus percutitur: & clamans adhuc viuus Igni sum inextinguibili traditus: moritur.

§. V. Cepit autẽ imperiuz Leo

filius eius anno dñi. dcclxxvij. a mundi vero initio quater millesimo. dccxl. sm aũt aliã cõputationẽ quinquies millesimo. dcccclxxvj. & impauit annis. v. Hui⁹ anno primo quibusdam rebellionẽ in Italia meditãtibus: Italiã repetit rex potẽs Carolus: vrbem Fozũ iulij capit: & ducẽ ei⁹ Jroliandum (al's Rotgãdũ) rebelionis incẽtorẽ decollari ꝓcepit. Captaq; Teruisio vrbe/ceteris maiestate sui nois timorem incussit. Eodẽ anno Uuithichindus dux Saxonũ in Northmãniam fugit. Saxones baptizati pacisc̃unt: vt in genuitatem suam & omnia sua perdant: si vnq; a fidelitate christi et sua recedant. Anno. ij. Carolus rex in Hispania Cesaraugustam vastando delet: Pampilonẽ obsidet: eiusq; capte vrbis muris destructis Uascones duosq; Saracenorum regulos sibi subijcit: aliasq; vrbes in deditionem accipit. ¶ Anno. iij. Carolus Albiã fluuium transgredit: ubiq; in ei⁹ gratiam Bardogauenses & Nozduite baptizantur. Anno. v. Mad pamiras multos vtriusq; sexus martyres fecit. Carolus rex ocnis cã Romã vadit. ibiq; filij eius vnguñt in reges. Pipinus sup Italiã: & Ludouicus sup Aquitaniã. ¶ Leo imperator quũ insaniret cupiditate circa ꝑciosos lapides transiens per quandam eccl'iam: & vidẽs quãdã coronam eius lapidibus preciosis exornatã: eam auferri ꝑcepit. Quumq; illã aliquibus diebꝰ gestasset in capite: exierũt carbũculi in modũ corõe de capite ei⁹: & capt⁹ a febre mortu⁹ est. ¶ Circa illa tpa

Constantinus patriarche supplicium.

Marie magdalene translatio.

Pipin⁹ Francoruz rex creat.

Sancti Siluestri corpus trãsfertur.

Prodigia.

Decapite beati Joãnis bapti ste.

Turci.

Mari ma glacies in mari.

Feda mors cõstãtini.

Caroli magni gesta.

Adors leonis imperatoris.

atrox bellum Saxonicum.

post ꝯ Italico bello Carolus magnus finem imposuit: vt narrat Jo. de colū. immediatū Saronicū sequutū est. quo nullū neq; plurius: neq; atrocius/neq; Francoꝝ pplo laboriosius suscepti est. Nā Saxones eo tpe sicut oēs natiōes tunc Germaniā incolētes/demonioꝝ cultib⁹ dediti erant: religionicq; christiane ꝑrarij: vñ nec diuina nec hūana iura transgressi arbitrabantur indignū. Busceptū hoc bellum magna vtriusq; animositate: maiori tamē Saronū ꝯ Francoꝝ dānoꝝ ꝓ cōtinuos. xxviij. annos: qđ est difficile creditu durauit. Frequēter supati supplices se regi dediderūt. Imperata facturos pollicitisunt: Qui ⁊ impabanē sine dilatione dederūt frequenter obsides. Et aliq̄ ita domiti ⁊ emolliti sunt etiā cultū demonū dimittere: ⁊ christiane religioni se velle tradere ꝓmitterēt. Sed sicut ad hec facienda alias quoties fuerunt ꝓni: sic ad illa eadē pertinenda semper fuere ꝓcipites. Regis tū Caroli magnanimitas ⁊ perpetua constantia: tū nulla eoꝝ mutabilitate vinci potuit: vel ab ijs q̄ agere ceperat fatigari. Nā nūq̄ ipsos hmōi aliquid perpetrantes impune ferre est passus: q̄n ipse per se aut ꝑ comites suos misso exercitu illoꝝ ꝑfidiam vlciscerē: et dignam ab eis penam exigeret. Ultimū vero ea conditione finitum est bellum: vt abiecto demonū cultu: ⁊ patrijs cerimonijs relictis: sacra christiane religionis reciperēt. ⁊ ls hoc bellū ꝑ multū tpis spaciū traherē: ipse tū nō amplius cum hoste ꝯ bis in acie cōflixit. Sed ijs duob⁹ prelijs adeo ꝑfligati sunt Saxones: vt vlteri⁹ regem neq; ꝓuocare/neq; venienti resistere: nisi aliqua loci munitī defensione auderēt. Plures tū eo bello tā ex nobilitate Frācoꝝ ꝯ Saxonū et viribus ⁊ summis honoribus apud suos fuerūt functi. tandem finitū est. ¶ Durāte aūt hoc bello tāta ex diuersis partibus terraꝝ ꝑ Francos bella exorta sunt: vt solertia ꝓuidētis regis administrata: vt merito intuētibus in dubiū venire possit. vtrū an laboꝝ patientiā: an potiꝰ felicitatē mirari ꝓuenat. Nā rex olim q̄ sua etate dñabanē/ꝛ ꝓuidētia erat maxim⁹ ⁊ animi magnitudine ꝓstantissimus. Nihil em̄ in ijs q̄ vel suscipienda erant: vel exequēda: aut ꝓpter laborem detrectauit: aut ꝓpter periculū eruoꝛruit. Quum em̄ assidue ⁊ pene continuo bello certarē cū Saxonib⁹ dispositis p̄ cōgrua confinium loca ꝑfidijs Hispaniā cū maximo apparatu aggreditur. Saltusq; Pyrenei mōtis supatoꝝ ib⁹ q̄ adierat oppidis atq; castellis in deditionē acceptis: saluo ⁊ incolumi exercitu regredit: ꝓter q̄ in ipso Pyrenei iugo Vasconum ꝑfidiam parumper in redeūdo cōtigit experiri. Nā quum agmine longo: vt loci ⁊ angustiaꝝ sinus permittebat: porrectus: iret exercit⁹. Vascones in summo mōtis vertice positi/extremā impedimentoꝝ ꝑtē ⁊ eos q̄ nouissimi erāt agminis ⁊ subsidio ꝓcedētes tuebanē: desup incursantes in subiectam vallē deiciunt. Cōfertoq; cum eis ꝓlio vsq; ad vnum oēs interficiūt: ac direptis impedimentis nocte beneficio q̄ iam instabat ꝓrecti: summa cū celeritate regij robur exercit⁹ qui ꝓcesserat timētes/fugiūt: ⁊ in diuersa dispguntur. Adiuuabat maxime in hoc facto Vascones armoꝝ leuitas: ⁊ loci in quo ꝓlium gerebaē situs: ꝓpter qđ ꝑ oia Frācos Vasconib⁹ reddidit impares. In quo ꝓlio multi Francoꝝ nobilib⁹ corruerūt. Inter q̄s ⁊ Rothlandus miles audacissimus Britānici limitis ꝓfectus: ⁊ Anselm⁹ palatij comes: ⁊ Lagibardus regie mēse ꝓpositꝰ fuerunt. Domuit ꝓterea Britones q̄ ad occidētē in extrema Gallie parte super ictus oceani maris habitabant. Bauaricū seu Baioaricum deinde bellū repente oꝛtum: sed celeri fine cōpletum est. qđ superbia simul ⁊ secoꝛdia Thassalonis ducis excitauit. Qui hoꝛtatu vxoris q̄ filia Desiderij erat: ac patris exiliū ꝑ maritū vlcisci putabat: iūcto cū Hunnis. i. Ungaris federe: q̄ Bauaris sunt ab oꝛiente cōtigui: nō solū imperata nō facere: sed bello ꝓuocare tētabat. Cui⁹ cōtumaciā (qꝛ nunia videbaē) aīositas regis ferre nō potuit. Quare copijs vndiq; cōtractis: ꝓtinus q̄ inuiam intraret: animum ducis ꝑ legatos statuit experiri. Qui benignitatem animi regij considerans: supplicē se regi dedidit. Obsides q̄ imperabanē tribuit. Inter quos filiū suū Thodonē dedit. Sicq; bellū q̄si maxumū formidabaē: celerrimū finē soꝛtitum est. Maximum vero olim q̄ gessit ꝓter Saxonicū: fuit qđ bello Bauarico successit: qđ ꝑ Hunos qui Ungariam incolunt fuit: qđ ille aīosus ꝯ cetera ⁊ lōge maiori apparatu administrauit. Sꝛ ipse in hoc bello ꝑ seynā trīm expeditionē fecit ceteras filio suo Pipino ac ꝓfectis ꝓincias perficiendas cōmisit. Qđ quū ab ijs fuisset administratū: octauo tū anno finitū est. Quot ꝓlia in eo gesta: quātus sanguinis effusum est: testaē vacua oīa habitatoꝛe Pānonia. Tot in hoc bello Hūnoꝝ nobilitas perijt: tota gl'ia dedicit: oēs illoꝝ thesauri direpti sunt. Neq; em̄ vllum bellū ꝑ Francos eroꝛtus hūana pōt memoria recoꝛdari: quo illi magis ditati opib⁹ fuerint: quippe quū vsq; ad hec tpa pauperes viderenē. Tot em̄ spolia. tot auri ⁊ argēti pondera Franci Hūnis iuste ablatulerūt: quot Hūni retroactis tpib⁹ aljs nationibus iniuste eripuerunt. Et q̄ maius his est/in cruentū hoc bellum Francis fuit. Duo em̄ tm̄ ex ꝑceris⁹ Frācoꝝ in hoc bello perierunt: Hēricus scꝫ dux Forojulij: ⁊ Gerold⁹ Bauarie ꝑfectus. ¶ Pugnauit etiā ꝑ Sclauos q̄ Saxonibus auxilianti bus rebellauerūt. Quos ille vna tm̄ expeditione quā per se gessit: ita domuit: vt vlteri⁹ imperata facere nō recusarent. Domuit ꝓterea Noꝛthmānos ⁊ Bohemos Noꝛthmanni primo piraticam exercentes: deinde maiori classe Gallie atq; germanie litoꝛa tunc primo inceperant deuastare: de quibus scꝫ Noꝛthmānis plenius dicetur inferius.

§. VI. Leone adhuc iuuene defuncto sine prole: Hirene mater sua cū altero filio suo Constantino nomine imperat: Ceperunt aūt hi. s. mater cū filio impare anno dñi. dcclxxxij. Mundi vero ꝛter mill⁹. dccxlv. sm̄ aliā cōputationē quinq̄es mill⁹. dccccl xxvj. Et imperauit annis. x. Hoꝛū impio anno primo/q̄dā Cōstātinopoli fodiēs inuenit monumentum sub terra antiquissimū: in quo coꝛpus moꝛtuum reperit: super cuius pectus lamina aurea erat: in q̄ literis grecis ita scriptū reperit. Christ⁹ nasceē de virgine Maria: ⁊ in eum credo. Sub Cōstantini ⁊ Hirenes imperio o sol iterū me videbis. Anno sexto inter Frācos et Auaros bellū oꝛitur. Anno sequēti Desiderij filius Adelgisus: q̄ capto ꝑ ead Grecos ꝓfugerat: Grecoꝝ magnis fultus auxilijs in Italiā venit: aut ad repetēdū regnum a quo fuerat expulsus: aut cū Frācis bello cōgrediendū. Qui statim a ducibus Gallorū exceptus bello est: ⁊ pene cuncti sui ꝓlio aut capti aut occisi sūt. Ipse vero post paucos dies/quū fugeret ⁊ captus ⁊ interfect⁹ est. Anno aūt Constantini q̄nto ⁊ Hirenes decimo: ipse Cōstātinus matrem Hirenem priuat imperio solusq; deiecta mīe imperat annis septē. Cui⁹ imperij anno primo a Bulgaris graui ꝓlio victus multis suoꝝ amissis fugaē. In quo ꝓlio fere oēs thesauros imperij amisit. Et idē Cōstantinus imperatoꝛ multos ꝓncipū suoꝝ suspectos habēs/oc'is priuat. Eodē anno Pipin⁹ Caroli magni filius ex cōcubina/gibbo deformis a q̄busdā Frācoꝝ primoꝛibus ꝓmissione illect⁹: ꝑ patrē ꝓurauit. De qua cōiuratione cōuictus patre mandante tōsuraē in mōachū habituq; suscepto religionis vsq; ad vite finē dño militauit. Cōplices vero eiusdē ꝓiurationis: alij exilio relegantur: q̄dā etiā licet pauci gladio perimunē. Hoc tpe moꝛtuus Hadrian⁹ papa: ⁊ succedit Leo. vt ptꝛ. s. Anno septimo Constātini Hirene imperatrix dolēs nimis ꝯ filius sibi amouerat imperandi potestatē: furoꝛe femineo repleta: multis sibi in hoc facto adhērētibus: primo Constantinum filium suum cepit. deinde illi in carcere retruso crudeliter oculos eruit: ⁊ sic sola imperauit. Cuius imperij anno primo sol ita obscuratus est: vt in mari etiam naues errarent. Dicebaturq; publice q̄ ꝓpter crudelitatem quam mater exercuerat in Constantinū: sol lumen a terris subtraxerit. Imperauit aūt ista Hirene sola annis quatuoꝛ. Circa illud tēpus Carolus rex Francoꝝ patriam Auaroꝝ terra mariq; impetit: eisq; in sola fuga spē euadēdi relinquit. Demū quū bellū esset inter Frācos ⁊ Auaros: sanguis de celo in terram ꝑfluxit. Thassilo dux Baioarie cōtra Carolū regē reus maiestatis adiudicatur. vñ a Carolo attonsus cum filio ei⁹ Theodone in monasterio relegatur. Cuelim etiam ꝓnceps Auaroꝝ se ⁊ patriā suā Carolo dedidit: ⁊ Baptismi gratiaꝫ ꝓcepit. Hēricus dux Forojulianoꝝ expoliato in Pānonia auaroꝝ ꝓncipe Jringo: inestimabilē thesaurū ei⁹ misit Carolo regi. Carolus vero rex christianam religionē sancte ⁊ pie colens. vt ait Sigisbertus) eccl'ias dei oibus modis honoꝛabat: ⁊ oꝛnabat sacris vasis ⁊ vestibus: edicens vt ne iamoꝛibus qui dem liceret cōi habitu in ecclesia ministrare. Extruxit aūt Aquisgrani ecclesiam plurime pulchꝛitudinis. Ad cuius structuraꝫ a Roma ⁊ Rauēna colūnas ⁊ marmoꝛa deuehi fecit. Ipse etiā Carolus rex honestati ecclesiastice omnino intentus: legendi ⁊ psallendi disciplinā coꝛrexit. Perpendēs etēm iterum Gallos a Romanis in cantando discrepare: Meteneses vero sola nature leuitate paululum quid dissonare: per cātoꝛes rursus ab Hadriano papa directos/dissonantiā cātus coꝛrexit. Circa pauperes etiā solicitus: non solum in regno suo/verū etiā in Egypto Syria ⁊ Aphrica liberalitate eleemosynarum christianis pauperibus solatiabatur. Transmarinoꝛum regū ob hoc amicitias expetens: maxime vt christianis sub eis degentibus esset releuatio. Coniuratio aūt valida quum facta esset ab Austrassis cōtra Carolū regē aut hoꝛe Hardericoꝛea derecta multi aut membris trūcanē: aut exiliane. Carol⁹ etiā Colonie sup Rhenum duos pontes cōstruit ⁊ munit: ⁊ Sclauiā ingressus eam sibi subigit. ¶ Instantia Tharasij patriarche Constantinopolitani ⁊

Carol⁹ Hispaniā aggredit ⁊ vascones.

Bellus Bauaricum.

Bellus Caroli ꝑ hunnos.

Redit ad hist⁹ riā Frācoꝝ.

Cōstātinus Hirenēma trem de turbat iperio.

Hirenes in Constātinū vltio.

De bōis cijs Caroli ma gni.

tani et Hadriani pape/scđo apud Niceā vniuersalis synod⁹. ccci.epoꝝ cōgregat.in q̄ fides catholica ī psentia Hirenes ꝛ Cōstātini filij eius/cunctoꝝ subscriptione roborat⁹ur:ꝛ he resis execrantium imagines dei ꝛ sanctoꝝ in perpetuū abdicatur.Tēporibus ꝯ Cōstantini quarti ꝛ Hirenes vxoris eius:vt refert Uinc.spe.hist.li.xxiij.ī ciuitate Dericho que subiacebat Antiochie:Judei imaginē saluatoris domini nostri Jesu christi inuenietes in domo cuiusdam Judei ibi relictam a quodam christiano q̄ ibi manserat:eā iniurioſe depo fuerunt:ꝛ omnia opprobria que iudei xpo intulerant in mūdo conuersanti:imagini ipsi intulerūt. Illudētes ei:in faciē cōspuētes:cōuicioſe criminantes:eamq; percutiētes:manꝰ et pedes eius clauis cōfigētes:acetū ꝛ fel porrigētes. Tandem latus eius aperuerūt:ex quo subito exiuit sanguis et aqua.Que illi suppoſita ampulla suscipientes:ad experimētum vtrū fuerunt vera miracula que Jesum feciſſe audierāt: oēs infirmos in synagoga sua collectos hoc sanguine asperſebant:a quocūq; languore detinebant:omnes sanabant. vnde tandē Judei ad Deodatū ciuitatis epm omnes cucurrerunt:req; enarrata:imaginē cum sanguine inde egreſſo ei dederunt.Quibus baptizatis/eps sanguinez per ampullas diuiſum longe lateq; dirigens prędicabat magnalia dei:obtestatus omnes vt singulis annis.v.idus Nouembris celebretur passio dominice imaginis.

Judeoꝝ i christi imaginē iluſio.

§. VII. Circa tēpora dicti Constantini in Burgundia claruit sanctus Bāgolphus.Hic sanctus vt refert Uinc.vbi.s.ex gestis ei⁹/quēdā fontē emit in Gallia/ꝛ eū oriri fecit in Burgundia.Jdē Bāgolphus quum vxorē suam adulterā audiēs/argueret de adulterij sui infamia ꝛ crimine:illa vehemēter negabat.At sctūs facillimam ei purgationē oppoſuit dicēs.Si vis vt credam te falso hac infamia laborare:denuda brachiū tuū:ꝛ affer mihi lapillum de fundo illius fonticuli.si illeſum brachium retraxeris:credam ꝯ innocēs sis.Qđ illa audiēs ſecure brachium immerſit fontī:ꝛ statim cōbuſtum retraxit. Tunc sanctus ad illam ecce apparet veritas flagitij tui.habe ergo tua ꝛ mane per te vel cum adultero tuo recede:nam socia mea vltra non eris. Et data ei dimidia parte substātie/per se mansit. Non multo post occiſus est in domo sua a clerico quodam qui cuz ea adulterare solebat. Cuius corpus quum in feretro ad sepulchrū deportarēt:multi infirmi ex tactu eius sanati sunt. Dūque hoc nuntiarēt vxori ab ancilla suā:scz dñm suū tanquaz martyrem miracula facere illa ridēs et subsannans ait. Ita (inqt) Bāgolphus miracula facit:vt anus meus cantat. Moxq; anus suꝰ turpes sonos ꝛ numeroſos vellet nollet cepit emittere:qđ ei postea ptigit in omni vita sua in sexta feria:vt quoties in eadē feria in qua vir eius martyr est effectus:aliquod verbū ab ore proferret:toties ab ano turpem sonū faceret. Quod rex Pipinꝰ experiri dignatus est.

Bāgolphus sā ctus.

¶ De Amelio ꝛ Amico vbi mirabilia recitantur. Cap. iij.

Narrat Uinc.specu. hist. lib.xxiij.ca.clxij.ex gestis eoꝝ de duobus pueris.s.Amelio ꝛ Amico mirabilia. Hi temporibus Pipini regis Francoꝝ ozti miro modo sibi cōsimiles:vnus ex comite Aruernēsi:alius ex milite q̄dā Bericano.Qui quū a parētibus baptismi grā Romā deferrent:in Luca ciuitate seinuicē inuenerūt:ꝛ sodalitate firmata Romam ingreſſi sunt. Tātaq; inter paruulos societas ꝛ voluntatis identitas erat:vt vnus sine alio nollet cibū sumere:nec in alio cubiculo reqeſcere. Qui oblati summo pontifici ab eo baptizati sunt.ꝛ filio comitis impoſuit nomen Amelius:filio aūt militis Amici. Multiq; Romanoꝝ militum eos cum gaudio de sacro fonte ſuſcepe runt. Poſt hec ipse papa duos ſcyphos ligneos pari amplitudine cōpoſitos ꝛ auro ornatos dedit eis dicens. Accipite hoc domū:qđ vobis sit semp in signū quod vos baptizauit. Quib⁹ grato aio acceptis reuerſi sunt ad ppria.Amicum q̄dē Berichanū puerum q̄si alterū Salomonē magna sapientia dñs decorauit.Quē quū eſſet annoꝝ.xxx.pr eius senex languore correptus vir nobilis ꝛ sctūs premonuit xpi militiā exercere:fidem domini ſeruare:socijs ꝛ amicis auxilium ferre:mie opa exercere:ꝛ pter hec societatē filij comitis Aruernēsis ꝛ amicitiā nullatenus obliuioni tradere. Finitiſq; verbis ad dñm migrauit.Cui filius honorem ſepulture decenter exibuit. Mox autem maligni homines ceperunt iuueni iuidere:eiq; latēter inſidias ꝛ dolos parare.At ille oēs amabat:iniuriaſq; illatas patienter ferebat. Adeo tamen iniquoꝝ cōtra eū excreuit malitia:q; eum de paterne hereditatis caſtro cum tota familia ei⁹ expulit. Qui aſſumptis decē ſeruis eius ait.Feſtinemus ad curiam comitis Amelij mihi societate ꝛ amicitia iuncti.Forſitan nos ſuis bonis ditabit. Sinautem ibim⁹ a Hildegardē Caroli regis Francoꝝ vxorem : que conſulere electis semp cōſueuit. Eūtes ergo ad curiam comitis Amelij nō inuenerūt. Perrexerat em̄ Berichū visitare Amicū ipm:cuius patrē audierat eſſe defunctū. Quē nō inueniēs triſtis diſceſſit:ſe que non rediturum ad patriā niſi prius eū inueniret ꝓpoſuit. Sed ꝛ ipſe Amicus querere comitem cū ſuis non ceſſauit ꝛ donec apud quendam nobilem virum hoſpitatus est:qui audito infortunio qđ eis acciderat:ſponte ei filiam ſuam in coniugium dedit. Poſt annum autem ꝛ dimidiū transactū ibi:Amicꝰ Parisios feſtinauit cum ſuis ſeruis vt q̄reret comitē Amelium:ꝛ ipſe iam per biennium queſierat Amicum. Qui cū appropinquaſſet Pariſijs inueniēs quēdam peregrinum interrogauit ſi vidiſſet Amicum militem Bericanū a patria expulſum. Qui quum reſponderet ſe eum nunquaz vidiſſe:comes abſtractam tunicam dedit ei:rogans vt orare ꝓ eo ad dominum quateꝰ labori ſuo quē biennio iam patiebat: finez imponeret. Peregrinus igitur iter faciens inuenit circa veſperū Amicū. Qui requiſiuit ab eo vtrum aliq̄d audiſſet de Amelio Gruernēsis comitis filio. Qui rñdit. Quid me peregrinū deludis? Nōne tu es Amelius qui a me hodie q̄ſiſti ſi vidiſſem amicum Berichanū:ꝛ hanc tunicam mihi dediſti? Nunc autem neſcio cur veſtimenta tua ſocios ꝛ equos ꝛ arma mutaſti. Cui Amicus ait. Non ego ſum Amelius ſz Amicus:qui non ceſſo eum querere. Quūq; ab eo peregrinꝰ oratus vt rogaret pro eo accepiſſet denarios in eleemoſynā dixit ei Feſtina miles Pariſios:ibi ſpero inuenies quem queris. Feſtinans ergo Amicus inuenit eum extra Pariſios ultra Sebariā (al's Sequanā) in prato floꝛido cum militibus ſuis conſidentem. Qui quum vidiſſent Berichanos armatos veniētes:cito ſurrexerūt:ꝛ arreptis armis obuiā cucurrerūt. Amicus ꝯ ſuoꝝ animos ad pugnā animauit putās illos eſſe Pariſianos milites qui eos aggredi vellent. Laxatis igitur frenis vtriq; cōcurrunt. haſtas erigunt. enſes euaginant:ita vt nullum ex iſtis euaſurum crederes. Sed deus qui cuncta bene diſponit:inſontē vtriq; ptē ſiſtere fecit. Tūc Amicus ait. Uū eſtis milites fortiſſimi:q̄ Amicū exulem cū ſeruis ſuis occidere vultis? Ad hanc vocē Amelius pallidus obſtupuit:ꝛ Amicum agnouit. Mox illi de equo deſcendentes ſeinuicē ſtrinxerunt amplexib⁹:ꝛ oſcula ſibimet figunt:ꝛ ꝛ de tam improuiſa letitia deo gratias agunt:fidem inter ſe ſpondent:ꝛ ad curiam Caroli ſimul venerunt. Factuſq; est Amicꝰ theſaurarius regis:Amelius dapifer. Cerneres iuuenes moderatos:ſapientes:pulcherrimos: pares vno cultu ꝛ eodem vultu:ab hoibus dilectos ꝛ honoratos.

Amici ꝛ Amelij amicoꝝ hiſtoria

§. I. Tranſacto itaq; triēnio dixit Amicus Amelio:vxorem meam videre deſidero:ꝛ quāciſſime potero redibo. Tu vero manens in aula regis caue tibi ab eius filia maxime:q̄ a nequiſſimi comitis Harderici fallaci amicitia ſauciaſ. Quo verbis eius annuente diſceſſit. Amelius vero ſuper regis filiam oculos iniecit:ꝛ eā q̄ciſſime potuit oppreſſit. Interea delator Hardericus qui ſuper iniquitate gaudebat:ꝛ oī ꝓbitati inuidebat: Amelium ſic alloquitur. Neſcis chariſſime comes Amicꝰ theſaurum regis furatum eſſe ꝛ ſic fugiſſe? Nunc ergo ini mecum fedus amicitie:ꝛ fidē meā ſuper reliquias ſanctoꝝ accipe. Quo facto Amelius non timuit ſecreta ſua pandere fideliter. Cum ergo quadā die ante regē ſtaret vt aquā manibus tribueret illi Hardericus ait. Noli rex aquā accipe de manibus ſceleratiq̄ magis dign⁹ eſt morte q̄ honore:q; florē virginitatis abſtulit filie tue. Ad hoc Amelius tremens cecidit:ꝛ ſtupidus nō rñdit. Rex autem benignus eum leuauit:ꝛ ait. Ne timeas Ameli. Surge viriliter:ꝛ ab hac infamia te defende. Qui ſurgens ait. Noli rex iuſtiſſime verbis mendacib⁹ Harderici delatoꝛis credere:ſed ſpatiū ꝓſilij mihi concede:vt coram te de hac infamia duellū cū eo ineā:ꝛ de mendacio adſtāte curia cōuincā. Qđ quū annuiſſet rex: Amelij cauſam Hildegardis regina ſuſcepit tuendam. Qui dum conſilium quereret: Amicū ad regis curiā redeuntez inuenit eiuſq; ad pedes proſtratus ait. Onica ſalutis mee ſpes heu fidez male ſeruauit:q; crimē de filia regis incurri:ꝛ ante conſpectum eius duellum cum falſo Harderico ſtatui. Qui quum eūdez dure increpaſſet:ait. Cōmutem⁹ veſtimenta ꝛ equos ꝛ vade ad domū meam:ꝛ cū ꝑditore comite bellum deo iuuante ꝓ te faciam. ſed caue ne tangas vxorem meam. Quūq; flentes diſceſſiſſent. Amicus ad curiā regis ſub ſpecie Amelij:ꝛ Amelius ad domuz ſocij ꝓuenit ſub ſpecie Amici. At vxor Amici vidit Amelium:credens ſuum eſſe virum:amplexum ꝛ oſculū ei prebere voluit. At ille rñdit. Recede a me:quia inſtar mihi tempus flendi ꝛ nō gaudendi. In nocte autem quum eūdem intraſſent lectum:enſem inter ſe ꝛ ipſam poſuit. Uide (inquit) ne mihi approꝑinques:quia ſtatim morieris. Et

sic reliquas duxerūt noctes donec Amicus rediit. Interea Amicus amicus socij vestimētis ad regē ingrediēs: se p̄tā Wardericum p infamia pugnaturū obtulit. Cui rex ait. No li timere comes: q; si victor fueris: eandē filiā meam Belli zendam p̄ vxore tibi tradam. Mane igit hora prima Wardericus ⁊ Amicus armati exeunt in campū adstante rege ⁊ tota Parisiana gente. Tunc Amicus conscientie sue timēs Wardericum sic alloquitur. O comes nimis stultus accepisti consiliū: q; morte meā tam ardenter appetis: ⁊ te mortis piculo tam imp̄udēter cōmittis. Sed si falsum crimen q̄ mihi imponis velles refellere: ⁊ duellū extiale remittere semp meā amicitiā ⁊ seruitiū posses habere. Ad hoc ille furibundus respondit se de eius amicitia ⁊ seruitio non curare: sed caput eius auferre velle. Jurat ergo eu⁹ filiam regis oppressisse. Jurat ⁊ amicus eum mentirū esse. Certantibus ergo illis: victus est Wardericus: ⁊ amputauit Amicus caput eius. Cui rex filiā ab infamia liberatam in vxorē tradens: quandam iuxta morem ciuitatē ad habitandū eis dedit. Qua suscepta gaudens Amicus ad domus suam vbi erat Amelius: festinauit. Eiq; dixit. Ecce de Warderico traditore te vindicaui: ⁊ filiam regis desponsaui. Quam ille reuersus recepit: ⁊ in p̄fata ciuitate secum habitauit.

§. II. Amicum autē inde ad tempus cum vxore sua manentes percussit deꝰ morbo lepre: ita vt de lecto nō posset surgere. Que quū vxor eiꝰ obias noie sic eum exosum haberet: vt eum multoties suffocare vellet vocatis ille duobus seruis suis ait. Tollite me de manibus vxoris mee. scyphumq; meum latenter accipite: ⁊ ad Berichanum castrū me portate. Q̄ quum fecissent: turba obuia quesiuit q̄s esset infirmꝰ quē illuc deferrēt. Jste est (inq̄unt) Amicus dñs noster lepra p̄cussus: qui ad vos venit rogans vt eius miseremini. Mox illi impij seruos verberauerunt ⁊ ipsum Amicum de curru p̄ecerunt: minantes eis mortē si hoc repererēt verbū. Tunc Amicus in fletum p̄rorumpēs ait. Pijssime deus aut mihi mortem tribue: aut misero nūc subsidium porrige. Post hec Romā seꝑduci fecit: vbi Constantinus papa ei occurrit cum multis militibus Romanis qui eū de baptismi fonte leuauerant: ⁊ magna humanitatis subsidia sibi fuisse sufficiēter p̄bebuerunt. Post triennium vero fames tam grauis orta est in ciuitate: vt etiam a se pater filium eijceret. Tunc seruis suis vrgentibꝰ inde recessit ⁊ ad curiā comitis Amilij ꝑduci se fecit. Ante cuius curiam quum tabellas more talium infirmoꝝ tangeret: comes audiens dixit cuidam seruo suo. Panē ⁊ carnem accipe: ⁊ scyphum meum imple optimo vino: ⁊ defer illi infirmo. Minister vt iussum impleuit reuersus dixit. Per fidē meā dñe nisi scyphum tenerē illum esse crederē quē habet infirmus: q; ambo videntur esse vnius pulchritudinis ⁊ magnitudinis. Tūc comes infirmū ad se ꝑducere fecit: ⁊ interrogauit vñ esset ⁊ ꝙliter scyphū tale acquisiuisset. Qui rūdit se Berichano castro oriundū esse: ⁊ Rome a papa Deusdedit ⁊ scyphū ⁊ baptismum accepisse. Statim ergo comes illum esse sonium suum recognouit: ⁊ qui eum a morte retraxerat: ⁊ filiam regis in vxorē ei tradiderat. Proiecit ergo se sup illum clamās ⁊ flēs: eūq; osculās ⁊ amplexās: vxor q̄q; eius currēs sup eū lachrymas fudit: memorās quāt Wardericū fortiter expugnauerat delatorem. Deniq; introduxerunt eum in domum: ⁊ in loco p̄cioso collocauerūt: eiq; oia bona sua cōcauerunt. Quadā aūt nocte visus est angelus dñi Raphael eum vocare: eiq; p̄cipere vt diceret Amelio comiti: quatenus duos eius filios interficeret: ipsumq; sanguine eorum ablueret: ⁊ sic sanitatem reciperet. Q̄ quū ille cum magno tremore retulisset: p̄imo quidē comes grauiter accepit: mox aūt beneficio ꝓ eius qui se p̄ eo regi obtulerat piculo mortis: accepto mucrone ad lectū filioꝝ dormientiū perrexit: ⁊ incūbens super eos amarissime fleuit: dicens. Quis audiuit filios patrem interfecisse sponte? Heu filij amodo non ero vobis pater: sed cruentus laniator. Et stillātib⁹ super eos lachrymis excitati sunt. faciēq; p̄is respicientes ridere ceperūt: quibus etatē triū annoꝝ hūtib⁹ dixit. Risus vester p̄hdoloꝝ in luctū cōuertetur: q; sanguis innocens nunc vester ab impio patre effundet. His dictis eos decollauit: eorūq; cadauera cum capitibus coopta q̄si dormirent reposuit. Sanguine vero eorū quē collegerat infirmū Amicum aspersit dicēs. Dñe Jesu christe q̄ fidē hostib⁹ seruare p̄cepisti: ⁊ leprosum tuo verbo sanasti: hunc socij meum dignetis mundare: p̄o cuius amore sanguinē filioꝝ meoꝝ nō timui effundere. Statimq; sanat⁹ est: ⁊ optimis vestimētis suis indut⁹ ab eo. Dum aūt ad ecclesiam currerent deo gr̄as acturi: mox tintinnabula: deo volēte: p̄ se sonuerūt: q̄ vt ppl's audiuit: vndiq; admirādo cucurrit. Comitissa vero quū vtroq; pariter incedere videret: cepit querere vter eorum maritus eius esset. Indumenta amboꝝ (inquit) cognosco: sed vter eoꝝ sit comes penitus ignoro. Cui comes. Ego sum inquit) Amelius: ⁊ iste socius meus Amicus qui factus est sanꝰ. Uerūtamen creb̄a comes suspiria trahebat: ⁊ mortē filioꝝ mente reuoluebat. Quūq; comitissa iuberet afferri filios vt pariter cōgratularentur: comes ait. Dimitte eos placido somno q̄escere. Post hec solus thalamū intrauit: vt super eos fleret: ⁊ inuenit eos in lectulo ludētes circa quorum colla cicatrices ad modum filī rubei vsq; ad mortē eoꝝ apparuerūt. Et suscipiēs eos comes in vlnis suis: deportauit eos in gremiū vxoris: ⁊ ait. Gaude coniunx q; filij tui viuūt. quos occidi angeli visione ⁊ eorum Amicus mundatus est sanguine. Extunc ergo comes ⁊ comitissa vsq; ad exitum vite seruando castitatē dei seruitio ifistebant deuote. Amici ꝙ ꝑiꝝ iniqua correpta est a demone: ⁊ cadens per p̄cipitiū expirauit. Amicus itaq; monit in Berichanos exercitus ⁊ tandiu obsedit eos: donec se victos dediderunt. Quos ipe benigne recepit: ⁊ oēm offensionis culpam eis condonauit: deoq; vlterius seruiens pacifice cum eis habitauit.

Amicꝰ leprosꝰ ab amelio beniggne excipitur.

Amicꝰ lepra sanatur.

§. III. Quum autē Carolus magnus venit in Italiam contra Desiderū regē Lōgobardorum vocatus ab Hadriano papa: erant comes Amelius et Amicus cum rege Carolo. qui p̄opria officia in curia regis exercebāt: ⁊ operibus christi q̄die insistebāt: ieiunādo: orā do: eleemosynas dando. Facto aūt cōgressu in introitu Italie exercitus regis Francoꝝ cum Desiderio ⁊ gētibus suis Longobardis in loco qui dicebat Pulchra sylua: quia delectabilis erat: mortua est ibi non parua multitudo vtriusq; exercitus ⁊ Caroli ⁊ Desiderij. Et ob hanc interfectionem dicrus est postea locus ille vsq; hodie Mortalis vel Mortalia. Jbi eraꝝ interfect⁹ est gener regis comes Amelij⁹ ⁊ Amicus socius eius. Quos deus vnanimi cōcordia ⁊ discretiōe coniunxit in vita: in morte q̄ separi noluit. Postq; aūt rex Carolus Desiderium debellauit: q; generum suū multū dilexerat: scz Amelij⁹ ⁊ socij⁹ eius Amicū: misit Mediolanū: ⁊ afferri iussit duas arcas lapideas: in quarum vna cōdit⁹ est Amelius apō ecclesiā beati Eusebij: altera Amicus in ecclesia regali ⁊ relīq; ꝙ corpa hincinde sepulta. Mane aūt facto diuina dispositione est inuentū corꝑ Amelij cū sarcophago iuxta sarcophagum Amici in eccl'ia regali. Hec que dicta et scripta sunt de Amico ⁊ Amelio: vtrum sit vera historia an fictio edita ad ostendendū potentem vigorem amicitie dubitari pōt. Et si fictio est ex his que dicta sunt: ostēdit ex omnimoda similitudine corꝑoꝝ ⁊ appropinquatiōe ad idēritatē nois. q; Amicꝰ ⁊ Amelij⁹ delectabili⁹ assiduo quictu q̄ iuxta illud sapientis. Amicꝰ est alter ego. q̄ maxime ⁊ pfectissime agit fides superueniēs viuaꝝ: q; hi simul baptizati sunt. Naꝝ vt ꝺr Aca. iij. Multitudinis credentiū erat corꝺ ⁊ aīa vna in dño: quę etiā oīa facit cōia: ⁊ in aduersitate nō deserit proximum: ⁊ vsq; ad mortē certat p̄o iustitia fidei. Si aūt fuit vera historia: quam tñ alij historiographi nō ponunt: valde miranda ⁊ veneranda est: non tñ impossibilis ei qui omnia pōt quū voluerit. Et q; in aliquib⁹ est ꝺ cōem ⁊ publicā legē dei ⁊ priuatā canonū. p̄hibet effi lex dei homicidium necū parricidiū: q̄ Amelij⁹ ꝑpetrauit et si p̄o sanatione Amici ⁊ duellū erat lex canonū: q̄ suscepit Amicꝰ Amelio de stupro ꝑperato ab eo: ideo in his nō imitanda. Cetera vero sunt laude ⁊ imitatione digna: vt subuentio in infirmitate. Et potuerunt hec licite fieri extra omnes leges ex familiari cōilio spūssancti: sicut Goliad ⁊ Dauid in duello. ¶ Carolum ipsum magnū regē Francoꝝ ⁊ postea imperatorem facta Florentinam ciuitatem reparasse tradunt historie aliquet quam p̄i⁹ deletā ⁊ dirutā ex toto per Totilā regē Gothoꝝ referunt: ⁊ inde p̄ plurimos annos desolatā ⁊ minime habitatā. Sed Leonardus in historia sua Florentina opinat florētiā non sic fuisse ex toto dirutā ⁊ habitatoribus derelictam: sed potius p ipm Totilam post magnas strages in ea ⁊ rapinas rauit ca instauraeius menia solū euertisse in vindictam Radagasi: q̄ cū mari rol⁹ magno exercitu Gothoꝝ in ipsis locis vicinis. s. mōtib⁹ Fesula gnus. nis lōge tñ retroactis tp̄ib⁹ fuerant occisi. s. p. cc. annos fere. Et p alios. cc. vl' circa Totila aū Carolū magnum fuit scz q̄ creatus fuit imperator. Hoc igitur ipse Carolus egit florētie: vt menia reedificarent ⁊ edificia repararent dirutā. eamq; multipliciter exaltās magnificauit ⁊ ciuilem reddidit.

¶ De Carolo magno. La.iiij.

Carolus igitur magnus quū iā regnasset sup Frācos. annis. xxxiij. p̄m⁹ Frācoꝝ Romanū iperiū accepit: cōferēte sibi illud seu cōfirmāte Leone papa. Cepit aūt imperare anno dñi. dccc̄ij. A mundi vero initio seꝝ ries millesimo fm maiorē antiquoꝝ cōputationē. fz minorem

rē quā sequit Uincē.spe.hist.quater mill'o.occlxv. diuiso a Romano imperio Constantinopolitano euolutis annis circiter.cccclxvij.ex quo Byzantiū Thracie ciuitas a primo cō stantino imperatore in nouā ampliata est:& in regiam vrbē exaltata:& translata est in illā omnis Romane dignitatis gloria & imperij caput dedicata:& noua Roma appellata. De prio cor hoc aūt Carolo magno quantum ad dispositionem eius cor portis ca porale & mores eius ac fortitudinē sic ait Turpinus Remē roli mā sis archiepis: vt refert Uincen.spe.hist.lib.xxv. Erat hic Carolus corpore decorus: visu ferus: statura eius octo pedum gm. suorū q erat logissim. Renibus erat amplissimus: vētre cō gruus brachijs & curibus grossus. Miles doctissim? & acerrimus & oibus artubus fortissimus. Facies eius habebat in longitudine palmum & dimidiū: Barba vnum pedez: Nasus circiter dimidiū: Frons erat vnius pedis. Oculi leonini scintillātes vt carbūculi. Supcilia dimidij palmi. Quēcūq irat? apertis oculis asperisset: statim territ? erat. Cingulū aūt q cingebat octo pedib? extendebat: pter illud qō pēdebat. Panum panis comedebat: sed quartā partē arietis: vl' duas gallinas: aut anserē vnū: aut spatulā porcinā: aut pauonez aut gruē: aut leporē vnū comedebat integrū: Modicum vinum & aqua dilutum sobrie bibebat. ¶ Tāte fortitudinis erat: q militē armatū sup equum sedentem a capitis vertice vsq; ad bases simul cū equo vno ictu ppria spata secabat. Quatuor ferraturas equorū simul manibus facile extendebat. Militem armatum rectum stantem super palmam suam a terra vsq; ad caput suum sola manu velociter eleuabat. ¶ Erat autē in donis largissim?: in iudicijs certissim?: in loquutiōe luculentus. Scōm chronographū mr̄ eius dña Bertha magno apud eū honore cōsenuit: Liberos q3 suos sic cēsuit instruendos: vt primo tā filij q filie liberalibus studijs (qb? & ipse operaz dabat) erudirent. Quum etiā primū etas patiebat more Frācorū eq̄tare & armis atq; venationib? exerceri fecit. Filias vero lamficio assuescere: colocq; ac fuso ne perotiū torpescerēt: operā impēderet: & ad oēm honestatē erudiri iussit. Quūcq; sp studia lrārū amasset: tentabat & ipse scribere tabulasq; ferebat: vt cum vacuū tempus esset: manum lris assignādis assuefaceret. In palatio suo Aq̄sgrani basilicam mire pulchritudinis in honorē btē Marie virginis extruxit: quā etiā diuitijs & honoribus sublimauit. Regnū q3 Frācoz quū post patrē suū Pipinū forte q̄dē magnūq; susceperet: ita nobilit & plauit & dilatauit: vt ei duplū adiceret.

Caroli neruosi tas.

§.I. Hic Carolus vt refert Uincen. vbi.S. ex ybis Hug. histo. sue lib. vj. in discēda gramatica Petrū Pisanū habuit preceptorem: & in ceteris disciplinis Albinum cognomento Alchuinum. Religionem denicq; christianam semper summa pietate excoluit: & ecclesiā manē & vespe necnō & nocturnis horis & sacrificij tpe impigre frequētauit. Circa pauperes quoq; liberalitate maxima preditus erat: vt qui non solū in suo regno illis subuenire verētia in transmarinas regiones in Syriā & Egyptū & Aphricā & Hierosolymas & Alexādriā atq; Carthaginē pecuniasmultas mittere satagebat. Ob hoc etiā transmarinorum regū amicitias maxime expetebāt: vt sub eisdē regib? christianis refrigerium aliqō prouenret. ¶ Fuit aūt amplo corpore ac robusto: statura eminenti: & apice capitis rotundo: naso paulum mediocritatem excedente oculis pulchris: canitie reuerenda: facie leta: voce clara: valetudine prospera. Consuetudinabatur autē rarissime: cenaq; quotidiana quaternis fercu lis tantū pbebat: pter assem carnē quam venatores verub? inferre solebant: qua ille libentius & vllo alio cibo vesceba tur. Inter cenandū aūt aliqō acroma aut lectorem audiebat legebantur & añ eū hystorie & antiquorū res geste. Delectabat autē libris scti Augustini: precipue hys q de ciuitate dei sunt ptitulati. Uini aūt et oīs potus adeo parcus erat in bibendo: vt semper ad cenam raro plus & ter biberet. Estate post cibum meridianū pomorū aliq̄d sumēs ac semel bibēs erat duabus vel tribus horis q̄escere. Noctib? sic dormiebat. vt somnū quater vel q̄nq̄es nō solū expgiscēdo sz etiam surgēdo interrūperet. ¶ Ut aūt ait Sigisbert?: anno pmo imperij sui Carolus p oē imperiū suū legatos ad faciendum iudiciū & iustitiā dirigit: & legis capla. xxij. instituit. In decretis distin. xix. c. in memoriā. ex capło Carolis imperatoris sic hz. In memeriā btī Petri aplī honorem? sanctam Romanam eccl'iam & aplicam sedē: vt q nobis sacerdotalis mater est dignitatis: esse debeat eccliastice mr̄ rōnis. Quare obseruanda est a nobis cum mansuetudine humilitas: & licet vir ferendū ab illa sctā sede imponaē iugum tñ feramus & pia deuotione tolerem?. Si vero (qō nō decet) q̄libet siue p̄sbyter siue diaconus aliquam prturbationē machinando & nr̄o ministerio insidiando redarguaē falsam ab aplica se-

Carol? in pau peresli beralis

Carol? amator fuit litterarum.

de detulisse epl'am: vel aliud qō inde nō venerit: salua fide & integra erga apl'icū humilitate penes eūm sit ptās vtrum eum in carcerē vel in aliū locū retrudat: vsque quo p epl'am aut p idones sue partis legatos apl'icam interpellet sublimitatē: vt potissimum sua sancta legatione digneē decernere: & q̄d de talib? Romana lex statuit definire vt & is corriga tur: & ceteris is modus imponatur. Jbi est glos. notabilis de falsarijs. Idem Carolus fm chronographū p vniuersum mūdum ad indagandū noīa & actus & obitū scrōz nuntios misit: q per Jsuardū monachū in vnum volumen cōpilari fecit. Hieron. em̄ ac Beda & Floz? hoc fecerāt añ: sz non integre. Hic aūt dieb? singulis annotauit ea. Inuentum est autem magn? q dieb? singulis cōcurrebāt plus q trecenta festa. Jdeoq; numer? statutū est vt in martyrologijs lectis ijs qui ibi ponunē adsancto ditur & aliorū plurimorū scrōz martyrū confessorū atq; virginū rum. Cū Aaron q3 rege Persarū q accepta Jndia totū penē tenebat orientem. talē habuit in amicitia pcordiam vt hic gram eius oīm qui erāt in toto orbe terrarū regū ac principū amicutie pponeret: solūq; illū honore atq; magnificentia colendum sibi iudicaret. Qui Aaron rex Persaz elephantē quem solū habebat Carolo misit: & preter eum munera multa. Retpsa rū amcuserat Caroli.

§.II. Imperatore Carolo exi

stēte Spoleti (vt refert Uincē. vbi. S. post Helinandū) pridie kal'. Maij hora scda noctis terre mot? maxim? factus est: q totā concussit Jtaliā. Quo terre motu tectū basilice beati Pauli apl'i magna ex parte cū suis trabib? decidit: & in quibusdam locis vrbes & montes corruerūt. Eodez anno quedā loca in Germania & Gallia tremuerūt. Facta est etiā pestilē Scōz tia pper mollitiē hyberni tpis. Legati Caroli ab Amira reliquie Aaron venientes inter cetera munera etiā corpora sancto ad caro rū Cypriani martyris epi Cartaginēs. & Sperati primi Scil lū misse licitanorum & caput Panthaleonis martyris in Franciam detulerunt: & in monasterio Cōpendij posita sunt patriarcha Hierosolymitanus p bñdictione claues sepulchri dñici & loci caluarie & claues ciuitatis & montis cum vexillo Carolo misit. Jn ipso aūt anno quo Carolus Romanum assum Cōstāti psit imperū: Hirene imperatrix de qua in precedenti titulo nopoli dictum est: quum p plures annos sola tenuisset Constanti post hi nopolitanū imperium: ta Nicephoro ab impio depositā exi renē q̄ i lio relegat & ibi mozit. Ipse aūt sumpsit imperiū Constanti perauenopolitanū: & imperauit annis octo. Eo aūt demū a Bulgaribus cū multis senatorij ordinis pempto: Stauracius filirunt, eius imperauit anno vno. Quo deposito Michael Nicephori gener annis.ij. Exinde Leo armeniacus octo annis. Alius Michael.iij. thranlus.v. Baldus.ix. Theophilus.xv. Michael tertius & Theodora annis.xv. Deinde Michael solus annis.xij. Quo a Basilio interfecto: idē Basilius annis imperauit.xvij. Post eū Leo filī ei?.xvij. Deinde Constantinus filius eius cum patruo suo Alexādro. f. eiusdē Leonis fratre impauit anno vno. Alexandro aūt mortuo Constantinus impauit annis.xxix. Post hec Stephan? & Constantinus egre ferētes iusta pfis sui seueritate a iuuenili leuitate se coerceri: disp̄sitis in palatio insidijs p̄fem de palatij solio deponūt: & tōso ei vt mozis est capite ad vicinam in sulā in qua cenobite philosophabanē transmittunt. Nec multo post quū ad cōuuius ex cōdicto confedissent: & de prioratu sedēdi inter se p̄sulto decertarent: dato signo a viris Cōstantini filij Leonis imperatoris: ambo fratres soluto deturbanē: & tonsis capitibus ad idem monasterium quo patrē trāsmiserāt: etiā ipsi ad philosophandū cū monachis trāsmittūtur ita euacuato palatio abusiuis imperatoriz? & ipse Cōstantin? & Romanus filius ei? impauit annis.xv. Quo defuncto Nicephorus impauit annis.x. Hic timēs a filijs suis imperio expelli: q senex erat: eos eunuchizari volebat. Quorum mater Joanni suasit vt eū occideret & imperet: sicq; factum est: & imperauit annis.vj. Et exinde de Cōstātinopolitano impe Ab hic rio tacē. f. ab anno dñi. dccclxxvij. ¶ Carol? aūt indignan tacet de tibus ptra se Cōstātinopolitanis imperatoribus fm chrono impio graphū pper inuidiā imperatorij nois sibi impositi a Roma Cōstāti nis: magna illos magnimitate & patientia tulit. Et q3 suspec nopolitā eius potentiā habebāt: crebris eos sibi legationibus fir tano. missimo federe cōciliabat. Quantū aūt extensum dñium habuerit: & cū quanta deuotione epos honorauerit patet ex eo qō habē. xj. q. j. volum? vbi hz. Volum? atq; precipimus ait Carol?: vt oēs nr̄e ditionj subiecti tā Romani & Francit Alemanni: Baioarij: Saxones: Thoringi: Phrysones: Gallit Burgundiones: Britones: Longobardi: Uascones Beneuētani: Gothi: Hispani: cetericq; oēs subiecti nobis: quocūq; vi Lex a deantur legis vinculo adstricti vel consuetudinario adneri Carolo rimore. hanc sententiam quam ex. xvij. Theodosij imperato lata. ris libro. c. videlicet. xj. ad interrogata Ablauij ducis illis & omnibus perscriptā misimus: & inter nr̄a capitula pro lege

tenēāt:q̄.s.lex talis est. Quicūq; litē habēs siue potior fuerit vel in initio litis vel decursis tēpor curriculis siue quum negotia perorant:siue quū iā ceperit pmi fuia:si iudicium elegerit sacrosctē sedis antistitis:illico sine aliq̄ dubitatione etiā si alia pars refragat:ad epor iudicium cū litigātiuz sermone dirigat. Oēsq; cause q̄ prozio vel ciuli iure firmentur:epor sentētijs terminate ꝓpetuo stabilitatis iure firment. Nec vlteri? liceat retractari.s.per appellationē negotiū qđ epor iudicio decidit. Testimonium etiā licet ab vno epo phibitū:oēs iudices indubitāter accipiāt nec ali? audiat ꝛc.vbi dicit glo.ꝛ vere.q̄ licet q̄ hic dicta sunt sint abzogata per alia iura contraria:tū Innocen.extra de iudi. nouit.argumētat ex ea.nō quidē vt eā approbet.sed vt ostendat quantam habuerint affectionē ꝛ deuotionem imperatores ubi Theodosius ꝛ Carolus ad sacerdotum.

§.III. Legitur inquit Helinandus

vt refert Vincē.vbi.ē.q̄ eo tpe q̄ Carolo datū est Romanū imperiū:pfiarcha Hierosolymitanus de ciuitate expulsus a paganis venit Constātinopolim ad impatorem:ꝛ cū eo Joānes Neapolitanus sacerdos:ꝛ Dauid archipsbyter Hierosolymitanus:q̄s ille misit ad Carolū cū epla Joānis patriarche manu ipsi? impatoris scripta.ꝛ cū duob? pfatis fuerūt ꝛ alij legati Hebrei Isaac ꝛ Samuel. In cui? epistole vltia pte scriptū erat. Quadā nocte in ectasi fact? vidi ante lectū meū quēdā Juuenē stantē q̄ me blāde vocās paululum tetigit ꝛ ait. Cōstātine impator rogasti diuinum auxiliū ꝛ ad hāc rē:ecce accipe Carolum magnū ad hoc negotium regē Gallie:ecce in dño ppugnatorē. Et ostēdit mihi quēdā militē armatum ocreatum ꝛ lozicatum:scutum rubeū hātē ense pcinctum:cui? manubriū erat purpureū hasta altissima:cui? cuspis sepe tāmas emittebat unstructū ꝛ in manu tenebat cassidē aureā:ꝛ ipse senex plira barba:vultu deco?:statura ꝓcer?:cui? oculi fulgebāt tāq̄ stelle:ꝛ canis caput albescebat. Age iā auguste:q̄ ussionib? dei refugit obedire:nō poterit culpā euadere. Emanuelgēma Jesu, In dño gaude:memor eius fungere laude.

Hierosolymitan? patriarcha ad Carolū pficisci tur.

Justitie zona lumbos caput arcq̄ corona
Perpete succingat te christus:honorecq̄ stringat ꝛc.

Hic ipe Cōstantin? septies expulerat paganos ab Hierosolymis:sed eū pualuerūt tandē. Hi legati regē Parisijs inuenerunt:ꝛ epas tradiderūt. Quib? plectis lach?marī cepit pro sepulchro dñi. Has epas iussit rex vt turpin? archiepus legeret:ꝛ exponeret cora oi ppl'o. Quib? auditis oēs profiscisci regē depcabant. Hoc audito mox rex edictū proposuit vt oēs qui possent arma ferre secū irent p paganos ꝛ qui nō irent:ipse ꝛ filij eius serui ātuor nummoz essent. Itaq; magna forē exercitū q̄ vnq̄ habuerat ꝓgregauerūt:ꝛ pfecti sunt. Quū venissent aūt Hierosolimā:in nemus quoddā qđ vir duoz dieꝝ spacio trāsiri solet:in quoerāt grifones/vrsi/leones/tigres ꝛ alie fere diuerse:Carolus putans se illud trāsiturum vno die:ingressus est cū exercitu. Adueniente igitur nocte ꝛ exercitu errāte:Carol? cepit castrametari. Tras acto aūt noctis initio:rex ī lecto suo accubās ichoauit psalmos.ꝛ quum diceret hunc versum. Deduc me dñe in semita mandatoꝝ tuoꝝ:q: ipsam volui. Ecce ad aures ei? euidentius vox cuiusdā alitis ꝓpe lectū eius clamātis audita est: quā qui aderāt audītes expauti sunt. Rex aūt cōtinuauit vsq; ad illū locū. Educ de custodia aiam meā. Qđ quum diceret:ales iterū clamauit. Surge. Quid dicis Frāce quid dicis? Hanc alitē rex sequut? puula semita donec recognouerunt callē quē die ꝑterito amiserant. Fugatis paganis:ꝛ recuperata terra sancta:petiuit rex Iniam repatriādi ab imperatoze Constātinopolitano ꝛ patriarcha Hierosolymitano Quē impator retinuit p vnū diē apud Cōstātinopolim. interim fecit pararī añ portas ciuitatis aialia diuersi gñis ꝛ colozis ꝛ aurū ꝛ gēmas. Carolus aūt ne inurbanus videretur si nihil acciperet:quesiuit cōsilium a proceribus suis quid facere deberet. Qui rūderunt a nullo debere eū aliq̄ munus accipere pro laboze quem p solius dei amoze susceperat. Qui laudās psilij:sussit oīb? suis vt oēs res appositas nec respicere dignarent. Tandē adiuratus ꝛ coactus ali qđ mun? p dei amoze accipere:petiuit de reliquijs passionis dñice. Jnito ergo cōsilio:indictū triduanū ieiuniū omnib? nr̄is.ꝛ rij.psoms Grecis q̄ ad ꝑ electe sunt sanctuariū dividendū. Tertia die Carolus sua pcā confessus est Ebronio archiepo. Deniq; vtrimq; clerici psalmos cuz letania in choant. Qui aūt Daniel Neapolitanus antistes aperuisset thecaz in qua erat spinea corona:tantus odor exijt inde:vt omnes putarent se in paradiso esse. Tūc Carolus ꝓstratus in pauimento plenus fide orauit dñm:vt ppter gloriam sui nominis miracula sue passionis ꝛ resurrectiōis renouaret. Et quum oraret;statim ros celitus veniens lignū infudit ꝛ in ebriauit:ꝛ flores emittere fecit:tantaq; lux cum odore ad fuit:vt oēs sua vestimenta celestia putarent. Quūq; Daniel aduncta forcipe robur ligni secare inciperet:tunc magis ac magis flozere cepit. His ita gestis:ecce turba infinita ecclesiam violenter intrans clamare cepit. Vere hodie est resurrectionis dies. Nā odor de floribus illis eriens totam repleuerat ciuitatē:ꝛ.ccc.egros sanauerat. Post hec prefatus Daniel manib? eleuatis clauū regi tribuit. Data sunt pretereā Carolo regi frustum crucis dñice:ꝛ dñi sudarium:ꝛ camisia bē marie:ꝛ fascia q̄ dñm Jesum in cunabulis cinxit:ꝛ brachium scti symeonis. Que oia recondidit honorifice:ꝛ caute custodiuit. Indeq; recedens quū reuerteret in Franciam:in quodā castro vbi alicq̄d pmāsit ad tactū sacratissimarum reliquiarū suscitat? est puer mortu?:ꝛ q̄dq̄nta infirmi sanati. Demū venies Aquisgranū ibi eas collocauit:vbi ꝛ plurimi ifirmi curati sunt a varijs lāguoribus ꝟtute ipsarum reliquiarū:ꝛ suscitatus est mortu?. Et diuulgatū est p orbē dictas reliquias de Hierosolymis Constantinopolim adductas tunc primo ꝛ postea de Constantinopoli illuc apportatas. Qđ aūt dictū ē de captiōe Hierosolymoꝝ p Carolū:ꝛ dictis reliquijs datis a Cōstātino impatore vt fuisse factum anteq̄ imperium sumeret Carolus:ꝛ sub Cōstātino huius nois q̄nto q̄ cū matre sua Hirene impauit ꝛ postea sol? ipse.

§.IIII. Postq̄ autem Carolus

multa regna acq̄sierat vt refert Vincē.spe.histo.lib.xxv.ex ꝟbis Turpin archiepi ꝓposuit q̄escere a plijs:statimq; intuitus est in celo viam quandam stellarū incipiēte a mari Phrysie:ꝛ tendente inter Teutoniā ꝛ Italiā:inter Galliam ꝛ Aquitaniā:ꝛ recte trāseūte p Guasconiam ꝛ Basclā ꝛ Nauarrā ꝛ Hispaniā vsq; ad Galliciā:in qua brī Jacobi corpus tūc latebat incognitū. Hāc vlā p singulas noctes aspiciebat Carolus:ꝛ cogitabat q̄d significaret. Cui hec cogitanti vir q̄dā optime ꝛ pulcherrime forme vltra fas q̄ est dici: nocte in ectasi apparuit dicens. Quid agis fili mi? Cui Carolus. Quis es dñe? Ego sum ait apl's Jacobus alūnus dñi filius zebedei frater Joannis euang. quez Herodes gladio pemit: cui? corp? in Galicia q̄ a Saracems turpiter adhuc opprimitur:incognitum reqescit. vñ miroz cur terrā meā adhuc non liberasti:cui tot ꝛ tantas vrbes acquisisti:qua ꝓpter tibi notifico q: sicut te dñs potentissimū oim regū fecit terreno rum sic ad ꝓparandum iter meū ꝛ liberandam terraz meam e manibus Moabitaꝝ te elegit vt coronā eterne retributionis exinde tibi ꝓpararet. Hia stellaꝝ quā in celo vidisti significat q̄ tu magno exercitu ad expugnādā terraz paganorū pfidā ꝛ liberandū iter meū ꝛ ad visitandū sarcophagum meum ab his horis vsq; Galliciā iturus es:ꝛ post te oēs populi a tpe ꝑsenti vsq; ad finē seculi. Taliter apparuit Carolo trib? vicib? apls. Post qđ perrexit Carolus illuc cū grādi exercitu. Quūq; obsideret Pāpiloniā trib? mensibus:ꝛ eam capere nō posset ꝓpter muros inexpugnabiles:orauit sctm Jacobū vt ꝓpter honorē sui nois daret ei capere ciuitatem. Qđ ꝛ factū est. nā muri ei? instar Hierico corruerūt. Et qui de Saracenis baptizari voluerūt:reseruati sunt ad vitā:q̄ aūt noluerūt:occisi sunt. His auditis mirabilibus/ oēs vrbes se ei dediderunt:ꝛ facta est tota terra sub tributo tūc ergo tota terra Hispanorum Carolo subiecta est. Terra s. Ladaluf terra Perdozū. terra Castellanozū. terra Asturum. tellus Nauarrozū. tellus Portugallozū. tellus Saracenozū. tellus Alanozū. tellus Biscaiozū. tellus Parlagozū. Harū vrbiū quasdā sine pugna cepit Carolus:quasdam cuz Bello ꝛ arte maxima. Oia aūt idola que tūc in Hispania inuenit/penitus destruxit. Ex auro aūt quod reges ꝛ ꝓncipes dederunt Carolo:eccl'iam brī Jacobi in illis oris tunc Carolus cōmorans augmētauit. Antistitē ꝛ canonicos secundum regulā brī Isidozi ibi instituit:eāq; tintinnabulis pallijs ꝛ libris decozauit decenter. De residuo aūt auro ꝛ argento immenso qđ de Hispania attulit:fecit has ecclesias beate Marie virginis Aquisgrani. beati Jacobi in eadem villa. Item aliā eccl'iam beati Jacobi apud vrbē Biterrensem. Aliam apud Tholosam. Aliā in Guasconia: Et beati Jacobi apud Parisios. Et preter has abbarias innumeras per orbem in diuersis locis. ¶ Reuerso Carolo in Franciam quidam rex paganus Aphricanus collectis exercitib? Hispaniam acāsiuit:eiectis ꝛ interfectis custodibus oppidozum quos Carolus reliquerat. Quibus auditis:Carolus cū magnis copijs reuersus est in Hispaniā. Et erat dux exercituum Milo de Angleris pr̄. Rolādi. Quū autem apud Baionam vrbem Basclozū exercitus Caroli hospitar? esset:quidam miles Romanicus nomine egrotās ꝛ morti ꝓximus accepta pnia ꝛ eucharistia cuidā cōsanguineo suo ꝓcepit vt equum quē habebat vēderet:ꝛ preciū clericis ꝛ pauperib? largiretur. Quo mortuo;cōsanguineo ille equū cētū solidis vēdidit:ꝛ preciū non

Expeditio magna Caroli.

Prohibitas Frācozum.

Offices passionis relīq̄e caro lo date.

Carol? q̄ diuo Jacobo mōit? i Hispaniā traducit exercitū.

Cēplaa Carolo strucrā.

Perlustrat? est regnū Hispanie.

nō egenis sed clēris ⁊ potīb⁹ ⁊ vestibus cito expēdit. Transactis aūt.xxx.dieb⁹ apparuit ei mortuus nocte in ectasi dicēs. Qm̄ res meas p redēptiōe aīe mee tibi ad dādum eleemosynas cōmendaui: scias mihi a deo petā dimissa peniteria fuisse. Sed q⁹ tu eleemosinā reruz mearuz tibi retinuisti scias me p.xxx. dies in penis tartareis fuisse. te autez in eodē loco infernali vñ egressus suz die crastina ponendū: me in paradiso futuruz. Quib⁹ dictis disparuit: ⁊ tremefact⁹ ille euigilauit. Et quū eadē die narraret sociis suis somnium suum: subito factus est clamor in aere velut leonum lupoꝝ ⁊ vrsoꝝ. Et ecce subito raptus est ille a demonib⁹ in locum diuino iudicio sibi destinatum. Quesitus a sociis vir duodecimo die supra montem altissimum mortuus iacens toto corpe collisо inuent⁹ est. q̄ mons quatuor diebus distat a loco vbi raptus est: ibi eñ eum demones piecerāt.

§. V. Post hec Aigolādus man

dauit Carolo bellū fm velle suū vel.xx. cōtra.xx. vel.xl. contra.xl. vel cētuz cōtra centū: vel mille cōtra mille: vel duoꝝ cōtra duos: vel vni⁹ cōtra vnum. Missi ergo sunt a Carolo centuz cōtra centū: ⁊ occisi sunt Saraceni. Deinde mittunt ⁊ alij centum ab Aigolando qui oēs interfecti sunt. Deinde misit. cc. contra. cc. q̄ statim occisi sunt. Deinde misit duo milia Aigoland⁹ quoꝝ ꝺā occisi: alij fugati sunt. Tertia die eiecit Aigolādus sortes suas ⁊ cognouit detrimentum Carol: ⁊ mādauit ei vt sequēti die si vellet: plenariuz bellū facere. qō ab vtroq; cōcessum est. Tunc adstiterūt ꝺam christianū qui sero antediez belli arma sua bellica studiosissime preparātes hastas suas erectas infixerunt in terra ante castra in pratis iuxta fluuiū qui dicit Leia: in quo loco postea beatoꝝ martyruz Facundi ⁊ Primitiui basilica ingēs ⁊ opima iussu ⁊ auxilio Caroli cōstructa est ⁊ magna villa et pinguissima. Istas hastas summo mane corticib⁹ et frondibus decoratas inuenerunt ij scz q̄ in acie prima martyrij palmā adepturi erāt in dei fide. Et admodū mirātes sciderunt eas ꝑpe terrā: ⁊ radices q̄ remāserunt in terra in modū pertica rum ex se postea magna generarunt arbusta. q̄ adhuc in dicto loco apparent. Mira res: magnūq; gaudium aiabus: et ingens corporib⁹ detrimentuz. Quid plura? Die crastina occisa sunt. xl. milia christianoruz. Et dux milo pater Rolandi ⁊ equus Caroli perēpt⁹ est. Tunc Carolus stans pedes cum duobus milibus christianoruz peditū euaginauit spatā suā noie Baudiosam: ⁊ trucidauit multos Saracenos per mediuz. Aduesperascēte aūt die cōuersi sunt Saraceni et christiani in castra. Altera die venerunt Carolo quatuor marchiones in auxiliuz de locis Italie cū ōtuor milib⁹ armatoruz viroꝝ. Q̄ vt Aigolādus agnouit in fugā versus est. Et tunc Carolus cū copijs suis reuersus est in Galliam. Anno imperij Caroli tertio: vt testat chronograph⁹ Auares quit Hūni: longo ꝑ Francos bello ꝑdomiti: adeo sua fortitudine potentiaq; sunt diminuti: vt qui alios lacessere solebāt iam nec ab alijs tueri se valerēt. Nā ois eoruz in hoc bello nobilitas ⁊ glia perijt. Et q̄cq̄d pecunie ⁊ thesauri per tot secula terraꝝ orbē vincēdo sibi cōgesserāt: totū nunc Francoruz ꝓvincie cessit. Nulloq; vnq̄ bello tā multa spoliоruz quātitate Frācia ditata est. Eodē aūt anno luna ter obscurata est: ⁊ sol semel. Acieq; magnitudinis mire vise sunt in aere. Eodē tpe Thiomeith⁹ alꝰ Thumeid) amireus missus ab Aaron ad excidendā Lyciā cum veniſſet Mirā nisus est arcam scti Nicolai cōterere: sed p ea contriuit aliā. Et ꝓ temeritate p̄sumpta totaz amisit classem tēpestate ineuitabili subsequente. Legat⁹ aūt regis Persaruz detulit imperatori Carolo munera: papilionē: ⁊ tentoria varij colorіs ⁊ mire magnitudinis et pulchritudinis: byssina pallia ⁊ multa serica: ex orichalco arte mechanica mirifice cōpositum. Duo etiam vj. imperij Caroli qui fuit. dccvj. ab incarnatione dñi: vt refert Uin. spe. histo. vbi. §. legit facta trāslatio beati Barptolemei apostoli corporis de insula Lipara in Beneuentium per hunc modū. Supueniētes em̄ Saraceni in dictaz insulam Liparā vbi corpus ap̄li quiescebat: insulā ipsam depopulati sunt: ⁊ accedentes ad sepulchrū bti Barptolomei q̄ ibi erat in magna veneratione: illud effringentes ossa eius disperserunt hinc inde. Illis autem recedentibus apparuit beat⁹ Baptolome⁹ cuidam monacho Greco q̄ fuerat illius eccl̄ie custos: dicens. Surge collige ossa mea. Cui ille. Quare ossa tua colligere aut aliquez honorē impendere tibi debeamus: quū tu p̄miseris nos ⁊ sepulchrū tuū deleri a paganis? At ille per longa annoꝝ curricula meis ꝑcibus nūcusq; locus seruat⁹ cōstitit: sed multiplicata erāt ita mala illius vt p eo amplius obtinere ꝑcibus non potui. Tu tū surge et fac vt dixi. Quō (inquit monach⁹) hoc facere potero ⁊ quum vbi dispersa sint nescio? Ad quē ap̄l's: Noctu vade ad colligendum ea. ⁊ q̄ videris resplendere vt ignē: hec leua: q̄ illa vere sunt ossa mea. Qui statim diligenter tussa cōplens: recondidit ea in loculo: ⁊ abijt relicto socio suo. Quumq; p̄o exquirendis Saracenis illuc Longobardoruz applicarent nauigia: mutu dei inuentuz ibi monachū ⁊ sctm̄ dei ap̄li corpus tulerunt: ⁊ abierūt. Superuenientes aūt Saraceni circundederunt nauim illā in qua erat sanctum corpus: ita vt euadere non possent. Sed subito facte sunt densissime tenebre ante Saracenoꝝ naues. ita vt nescirent quo pergerent: sicq; inuisi ab eis liberati sunt. Exeuntes autem ad terram in partibus regni Beneuentuz duxerunt sanctū corpus: ibi in altario honorifice condiderunt anno dñi. dccclx. xxv. mensis Octobris. Romani tamen asserunt se dictum corpus habere in vrbe: quod esse potest de parte aliqua.

§. VI. De p̄cliis inter Aigolā

dum paganū principē exercituū infidelium ⁊ Caroluz regem Frācoꝝ. Aigolādus igit cōgregauit innumeras gētes: Saracenos/ Mauros/ Moabitas/ Ethiopes/ Parthos/ Aphricanos/ Persas/ regem Arabum/ regem Alexandrie/ regem Bugie/ regē Algarbie/ regē Barbarie/ regē Malcioh/ regez Maiorice/ regem Meque/ regem Sibilie/ regem Cordube. Et venit vsq; ad vrbem Buaschonie Agennum ⁊ cepit eam. Et mandauit Carolo vt veniret ad se pacifice cū parua militū turba: p̄mittēs ei nouē equos oneratos auro ⁊ argento ⁊ ceteris gazis: si suo imperio subiaceret. Hec autē dicebat q⁹ euz agnoscere volebat: vt postea in bello posset eum occidere. Q̄ animaduertēs Carolus venit cū duobus tantuz milib⁹ fortiū vsq; ad quatuor miliaria ꝑpe vrbē Agennuz: ⁊ dimisit eos ibi occulte. Et venit cū. lx. tantū militibus vsq; ad montē q̄ est ꝑpe vrbē: vñ pōt ciuitas videri: ibiq; dimisit illos. Et mutatis vestib⁹ suis optimis sine lancea clypeo post dorsum transuersa: sicut mos est nuncijs tpe belli: cum vno solo milite venit ad vrbē. Qui ducti sunt ad Aigolandum. Ad quem quū venissent: dixerūt: Carolus nos misit ad te. Uenit vt impasti cū. lx. militib⁹? ⁊ vult tibi militare ⁊ effici tu⁹. Ueni ergo ad eū cuz. lx. de tuis pacifice: si vis illi dare q̄ pollicit⁹ es. Qui respondit vt redirēt ad Carolū ⁊ dicerent ei vt expectaret eū: Carolus tunc cognouit eū ⁊ explorauit vrbē Agennū in qua parte esset facilior aditus ad capiendū eā ⁊ reges q̄ erant in ea. Et rediit ad. lx. milites ⁊ postea cū illis ad sua duo millia. Aigoland⁹ aūt subito sequutus est eos cū. vij. milib⁹ militū. Sed illi aīaduertentes fugerunt. Carolus vero rediit in Galliā ⁊ coadunatis exercitibus reuersus est ad vrbem Agennum: ⁊ obsedit eam sex mensib⁹. Septimo vero mēse aptatis circa vrbē artificijs ⁊ castellis ligneis: Aigolandus cū regib⁹ ⁊ baronib⁹ suis per latrinas ⁊ cauernas latenter exiuit: ⁊ sic fluuiū Garunnā q̄ fluit iuxta vrbē trāsmeantes euaserūt. In crastinū Carol⁹ vrbem cū magno triūpho intrauit: ⁊. x. milia Saracenoꝝ interemit: reliqui p Garunnā fugerūt. Aigolandus autē venit ad Sanctonas: quē Carol⁹ insequut⁹ mādauit ei vt redderet vrbem: q̄ noluit: sed exiuit cōtra eū in ꝓliū tali condītione vt ei⁹ esset vrbs q̄ vinceret. Gero autem ante diē belli inter castrū Talaburguz ⁊ vrbē iuxta fluuiū noie Caranta infixerunt christiani hastas suas interrā ante castra: et crastina die inuenerunt hastas suas corticib⁹ ⁊ frōdib⁹ decoratas: ij scz in bello morituri ⁊ martyres futuri erant p̄o fide xp̄i occumbendo. Qui tāto miraculo gauisi abscissis hastis suis martyrio coronant: q⁹ p fide christi: ⁊ etiā equ⁹ Caroli occisus est. Ibi postea fugientes occisi sunt a Carolo rex Algarbie ⁊ rex Bugie. Aigolandus aūt fugiēs venit ad Papilonam: ⁊ mandauit Carolo q̄ ibi eū expectaret causa preliandi. Quo audito Carolus rediit in Galliā: ⁊ precepit per totā Galliā vt oēs seruі q̄ sub malis consuetudinib⁹ clerico rum tenebant: soluta ꝓpij capitis seruitute: ⁊ venditiōe deposita: cū oi ꝓgenie sua ꝑsenti ⁊ futura remanerent liberi. Oēs etiam quos ergastulis captos reperit absoluit: ⁊ quos pauperes inuenit ditauit: nudos vestiuit: discordes pacificauit: exheredatos proprijs honoribus releuauit. Omnes armis doctos ⁊ scutigeros milites fecit. Quos etiaz ab amore suo iuste separauerat: cōpunctus ad amicitiā reuocauit. Tūc ergo coadunatis. cxxij. milib⁹ bellatoꝝ preter armigeros ⁊ pedites quoꝝ nō erat numer⁹: profectus est in Hispaniā ꝑ Aigolanduz. Hec autē sunt noīa principuz ej⁹ Caroli. Ego Turpinus archiepūs Remensis: q̄ dignis monitis ppl'm fidelē armabā: ⁊ Saracenos ꝓprijs manibus ⁊ armis sepe expugnabā. Rolādus comes Cenomanēsis nepos Caroli filius Berthe sororis eius ⁊ Miloms ducis cum quatuor milibus armatoꝝ. Oliuerius comes Bebēnensis fili⁹ Rameri comitis cū trib⁹ milibus bellatoꝝ. Arastagn⁹ rex Britannoruz cuz sex milib⁹. Alij tū tūc rex erat in Britānia. Engelz

Caroli i Aigolādū saracenū gesta.

Hastel christia noꝝ fixe in terrā floruerunt.

Hūni a Carolo fundit⁹ deleti.

Dearca scri Nicolai.

Munera q̄ mi sit rex p sarū Carolo.

Barptolemei apostoli oſa Beneuentum deferuntur.

Caroli i Hispa nia tra iuntisco mitat⁹.

rius dux Aq̃tanie vbis quam Cesaraugustus primum in illis oris fecit. Cui scz vbi Biturices ⁊ Lemauicas ⁊ Pictauos ⁊ Sanctonas ⁊ Engolismam cū quinq; subiecit: vnde tota illa patria Aquitania vocata est. Hec aūt ciuitas post Engelerij obitū in vastitatē ꝝsa est. qz oēs ciues ei⁹ in Rūciaualle occisi sunt: nec alios colonos habuit amplius Baifer⁹ rex Burdegalensis. Gūdebaldus rex Phrisie. Oellus comes Nanetēsis. Arnaldus de bellanda qui Aigolendum postea occidit in bello. Naamā dux Baioarie. Othger⁹ rex Dacie. Lābertus princeps Bituricensis. Samson⁹ dux Burgundie. Cōstantinus prefectus Romanus. Barnus dux Lotaringie. Exercitus aūt Caroli totam terram longitudine ⁊ latitudine cooperiebat duabus dietis.

§. VII. De colloquio ⁊ pacto facto

inter Carolum ⁊ Aigolandum ⁊ pmissione facta ab Aigolando de pceptione baptismi: quā tū nō seruauit. Carol⁹ igitur vt refert Vincen. vbi. §. ex verbis Turpini quū didicisset linguā Saracenicā adhuc iuuenis apud Tolletum venit ad colloquium datis treugis inuicē cū Aigolando. Inie rūtch pactū q illi quozū milites vincerent legē victozū tāch melioꝛem sequerent. Mittunt ergo sub hoc pacto. xx. milites christianos Ꝫ. xx. Saracenos ⁊ interfecti sunt Saraceni. Deinde mittunt. xl Ꝫ. xl. ⁊ victi sunt Saraceni. Deinde centū Ꝫ centū ⁊ fugerūt christiani. Postea missi sunt. cc. Ꝫ. cc. et interfecti sunt oēs Sarani. Demū mille Ꝫ mille Saracenos: ⁊ occiduntur oēs mille Saraceni. Tūc Aigolādus affirmans legē christianoꝝ meliozē esse sua. s. Machometana: statuit vt die sequenti baptizaret. In crastinū ergo data securitate vtrisq; parti eūdi ⁊ redeūdi: venit Aigoland⁹ vt baptizaret: ⁊ vidit Carolū ad mēsam sedentē: ⁊ inspexit ordines sedētiū: inter ꝗs erāt ꝗdā in militari habitu: ꝗdā in canonicali: ꝗdā in monachali: ⁊ interrogauit de vnoquoq; ordine. Vidēs aūt quadā parte. xij. paupes in miserrimo habitu ad terrā sedentes ⁊ sine mensa ⁊ linteaminib⁹ quo ciboꝛ potu vtētes: ꝗsiuit ꝗ illi essent. Carolus rñdit. Hec est gens dei nūcij dei nostri Jesu xpi ꝗs sub nūero. xij. apl̄oꝝ ꝗtidie pascimus. Ad hec Aigoland⁹. Male dño suo seruit: ꝗ sic nūcios dñi sui recepit. Qui circa te residēt felices sunt ⁊ feliciter comedunt ⁊ bibunt ⁊ induunt ⁊ nunch dei tui semper sīti ⁊ frigoꝛe pereunt: ⁊ longe a te turpiter sunt pīecti. Magnam verecundiā facit dño suo: qui famulis eius sic seruit. Legē ergo tuā dicebas esse bonā: nūc oñdisti falsam. acceptaq; lnia scādalizat⁹ rediit ad suos. ⁊ baptizari renuēs mādauit ei bellū in crastinū. Tūc intelligēs Carolus ḡre ille noluerat baptizari: oēs paupes quos in exercitu inuenit: diligēter pcurauit optime induī: ⁊ cibū ⁊ potū eis abundanter puidit. In crastinū ergo inito prelio inter exercitus Caroli ex vna parte ⁊ exercitū Aigolandi ex altera: tāta fuit cedes paganoꝝ occisoꝝ a christianis: inter quos etiā ceciAiholā dicedef dit in morte ⁊ ipse Aigolād⁹ princeps eoꝝ: q̃ christiani vsq; ad bases in sanguine interfectoꝝ natabāt. Quicūq; aūt in vbe inuēti sunt Papilonia interfecti sunt. Rex Sibilie et rex Lozdube cū paucis fugerunt. Quidā vero christiani cupiditate ducti reuersi sunt vt tollerēt spolia occisozū ⁊ quū redirent onusti auro ⁊ argento: a rege Sibilia ⁊ rege Lozdube qui latebant in insidijs interfecti sunt oēs vsq; mille: In crastinum rex Nauarroꝝ noīe Furre mandauit bellum Carolo. Carolus aūt rogauit deū vt ostenderet qui essent morituri in bello. Et in crastina die apparuit signuz crucis dñice rubrum in humeris morituroꝝ retro super lozicas.

§. VIII. Refert Vincē. vbi su-

Ferracut⁹ gigas. pra. s. xxv. lib. spe. hist. de quodā gigāte noīe Ferracuto quē admiraldus Babylonie miserat cū xx. millibus turcozū ad Carolū ꝺbellādus: ꝗ virtutē. xl. fortiū possidere dicebatur. Egressus ergo gigas iste de vbe Magela petijt singulare certamē Ꝫ quēlibet. Et quum multi fortes de exercitu Caroli missi fuissent successiue: ⁊ oēs ille gigas faciliter capet ⁊ in carcerē mitteret: demū Rolandus princeps exercitus vix impetrare potuit lniam a Carolo rege: qua tādē obtēta accessit Ꝫ eū. quē gigas statim rapuit manu dextra sicut pores fecerat. ⁊ misit eū ante se sup equū suū. Gz Rolād⁹ duz ducere ꝰ capt⁹ sup equū: arripuit eū p mentū ⁊ euertit eum fortiter: ⁊ ceciderūt in terrā ambo. Postq; aūt pluries simul pugnassent singulari certamine eq̃tes ⁊ pedites: facto aliquo interuallo Ferracut⁹ cepit interrogare Rolandū de lege christiana. Qui quū ei optime exp̄ssisset ait gigas. Talte victus sim. falsa aūt: si tu a me victus eris. Et sit genti victi iugiter opprobriū: victozis autē laus ⁊ honoꝛ ineternū. Cōgressus igitur in pliū gigas in vmbilico vulneratꝰ a Rolando mortuus est. Rolandus aūt reuersus ad suos est inco lumis. Sicq; christiani ingrediētes vbē capiūt: ⁊ pugnatores ꝗ fuerāt victi ⁊ incarcerati a gigante eo occiso de carcere eripiunt. Post hec iuit Carolus Lozdubā: vbi ad expugnandu⁹ eum expectabāt rex Sibilie ⁊ rex Lozdube. Quibus iubente Carolo p̄ma turma militū nr̄oꝝ Ꝫ p̄mam paganoꝝ venerūt aū singulos equos eoꝝ singli pediteserant habētes laruas barbatas ⁊ cornutas similes demonibus renentes singulis singula tympana q manibus fortiter pcutiebāt quoꝝ sonitus moꝝ ⁊ equi nr̄oꝝ audierūt: ⁊ terribiles eoꝝ sil̄itudines viderūt: exterriti fugerūt ⁊ retineri nullo modo valuerunt. Mane aūt facto Carolus p̄cepit vt oīm equoꝝ capita linteis ⁊ pānis velarent: ⁊ aures obturarent. Sicq; pcedētes ad pugnā occiderunt aduersarios vsq; ad meridiē: sed non vsq; ad internitionē. Nā oēs Saraceni coadunati erant circa plaustrū qō octo boues trahebant: super qō vexillum eoꝝ leuatū erat. Adoscq; illis erat vt nemo ex eis fugeret de bello: q̄diu signū erectū videbatur. Quod quum Carolus agnouisset: ingressus est medias acies vsq; ad vexillum qō spata sua abscidit. Et moꝝ illi fugerunt: quoꝝ cesa sunt octo milia. In crastinum Altumaioꝛ Lozdube reddidit vbem Carolo tali pacto q ipse baptizetur ⁊ vbem ab illo teneret. Tunc Carolus dimisit terras Hispanie pugnatoꝛib⁹ suis. Deinde dimissis exercitib⁹ suis Carol⁹ maioꝛibus in Hispania iuit ad sanctum Jacobū ⁊ quos in ad ferū illa patria christianos reperit: edificauit: apostatas autem iacobū aut peremit aut in Galliam in exilium misit. ⁊ constituit p pegrep ciuitates episcopos ⁊ presbyteros: ⁊ ego Turpinus cum. ix. ficisci. episcopis ecclesiam beati Jacobi ⁊ altare rogaturu Caroli dedicaui.

§. IX. De proditione Banalo-

nis ⁊ occisione maxima christianoꝝ in bello Rouciuallis ⁊ transitu Rolādi. Erant igitur apud Cesaraugustaz duo reges Saraceni Marsiri⁹ ⁊ Beligandus frater eius missi ab Amiraldo Babylonis de perside ad Hispaniam qui Caroli imperio subiacebant ⁊ ei seruiebāt: sed in charitate ficta. Hiis mandauit Carolus p Banalonē vt aut baptismum susciperēt aut tributum ei darent. Qui miserūt ei. xxx. equos oneratos auro ⁊ argento ceterisq; gazis Hispanicis: ⁊. cccc. equos oneratos vino dulcissimo ⁊ puro pugnatoꝛib⁹ ad potādū: ⁊ mille Saracenas formosas. Banaloni aūt. xx. equos oneratos auro ⁊ argēto ⁊ pallijs fraudulenter obtulerunt vt pugnatores Caroli in man⁹ illoꝝ traderet. Qui pecuniā accepit: ⁊ cōcessit ⁊ cōfirmauit cū eis pactū ꝑditionis. Maioꝛes pugnatores vinū solūmodo acceperūt: mulieres nullatenus: sed minoꝛes sustulerunt eas. Tunc ꝑsilio Banalonis Carolus transijt portus Lisereos: ⁊ fecit vltimā custodiam de charissimis suis principib⁹ Rolādo ⁊ Oliuero cum maioꝛibus pꝛopugnatoꝛib⁹ in Rouciualle cū. xx. milib⁹ aliorum xp̄ianoꝝ. Tūc Marsiri⁹ ⁊ Beligand⁹ cū. l. milibus Saracenoꝝ summo mane cōuenerunt de nemoꝛib⁹ ⁊ colibus: vbi cōsilio Banalonis duob⁹ diebꝰ ⁊ duab⁹ noctib⁹ latue- Laroli rāt. Et fecerunt duas turmas: vnā de. xx. milib⁹: alia de. xxx. milites militibus. Prima de. xx. milib⁹ cedit primū pcutere nostros. Banalo Qui cōuersi occiderunt eos a mane vsq; ad tertiam. Et nec nis pdi vnus ex. xx. militibus euasit. Statim vero illos rāta cede fa- tionece tigatos inuaserunt alia. xxx. milia: ⁊ percusserunt nostros duntur a maioꝛi vsq; ad minozē. Qō iō eis cōtigit: qz p̄cedētib⁹ noctibus vino Saracenico ebrij p̄les eoꝝ cū mulierib⁹ paganis ⁊ christianis etiā ꝗs secū multi de Gallia adduxerāt fornicati fuerūt. Ibi ergo oēs pugnatores interfecti sunt p̄ter Rolandū Balduinū ⁊ Theodoricū. Turpin⁹ aūt ⁊ Banalo cū rege Carolo erāt. Peracto illo bello quō rediret Rolandus inuenit quendā Saracenū in nemoꝛe latentē: quē ligauit fortiter ad arboꝛē: ⁊ ascēdit in mōtē quēdā vt exploraret illos: ⁊ vidit qz nulli erant: ⁊ rediit retro ad viā Runciuallis: ⁊ insonuit tuba eburnea. Ad cui⁹ vocē redierūt ad eū circiter cētū christiani. Reuersus aūt ad Saracenū quem ligauerat: quū eum soluisset: extracto gladio minat⁹ est ei morte: nisi ostēderet ei Marsiriū. Hunc ergo secum duxit vsq; ad agmina paganoꝝ. ꝗ oñdit ei alōge Marsiriū in eq̄ rufo ⁊ clypeo rotūdo. Tūc Rolādus resumptis viribꝰ: aiatus ad bellum dei irruit sup eos: ⁊ vidit ibi quendam inter alios statura maioꝛē: quē vno ictu secuit p medīū cum equo suo: ita ꝙ vna ps eq̄ ⁊ militis cecidit ad dexterā alia ad sinistram. Quod Saraceni vidētes illico fugerūt: dimitteutes Marsiriū in cāpo cū paucis. Quē fugientē inter alios Roland⁹ insequut⁹ pstrauit. Ibi centum socij Rolandi occisi sunt. Rolandus aūt quatuoꝛ lanceis grossis ⁊ lapidib⁹ percussus euasit. Beligād⁹ autē frater Marsiriꝰ cum suis recessit ab illis regionib⁹. Theodoric⁹ aūt ⁊ Balduin⁹ inter nemoꝛa latitabāt. Carolus aūt cū suis exercitibus mōtē trāierat ⁊ qō factū fuerat ignoꝛabat. Rolandus autem valde

fessu

fessus: & de nece suoꝝ valde dolēs: venit vsq; ad portū Liseus: & ibi sub arbore quadā iuxta lapidē marmoreū qui ibi erat erect⁹ sup Rūciuallē in prato opimo equo desiliit. Ibat autez tūc secū spatā suā Durandā dictā: que interpretatur durus ictus. Hanc quū euaginasset volēs eā frangere trino lapidē ictu pcussit: & a summo vsq; deorsum ipm diuidens saluam eam eduxit. Deinde tuba sua tam fortiter intonuit: vt vox ei⁹ vsq; ad aures Caroli angelico ductu peruenerit: distāns tū a Rolādo per octo miliaria. Illico Ganalo volentē regez redire ad Rolandū dissuasit: dicens eū bucinare causa venādi. Quū ergo Roland⁹ sup herbā prati iacer: supuenit Balduin⁹ frater ei⁹. Cui ille innuit vt ei aquā preberet: qz valde sitiebat. Quē quū ille ḡreret & nō inueniret: videns eū mortī proximū: ascēdit equū ei⁹ & iuit post Rolū. Mox aduenit Theodoric⁹ / qui valde sup eū lugens innuit ei vt cōfessiōe se muniret. Acceperat autē eodē die Rolandus eucharistiam: & delictoꝝ suoꝝ confessionem fecerat antecḡ ad belluz iret: qz iste mos erat pugnaturis semp inter nos vt prius confiterentur & cōicarent. Rolandus ergo inter cetera verba sue dulcissime cōfessionis tenēs pellem & carnem suam circa mamillas & coz dicebat ter: In carne ista videbo deum saluatorem. Et mittens manus super oculos suos sil'r trib⁹ vicib⁹ ait. Et oculi isti cōspecturi sunt. Sicḡ tradēs spīm ait. Jā christo donante intueoz qō oculus nō vidit: nec auris audiuit nec in coz hominis ascendit: que preparauit deus diligentibus se. Et oratione fudit pro omnibus qui mortui erant in bello. Jaco. de columna in sua hist. asserit q̄ Carolus rex postq̄ partes Hispanie aggressus multas terras subegit & sibi subiecit reuertens victorioſus cum exercitu passus est insidias a Guasconibus in montibus. Qui ex aduerso consurgentes ex insperato contra copias Caroli multos ex eis occiderunt: & precipue Rolandum militē audacissimum Britannici limitis prefectum. & Anselmum palatij comitem: & Engibardum regie mense prepositum. vnde propter hoc videtur historia illa Rolandi dubia.

Rolādi militis fortissimi interitus.

§.X. Eodē die dum ego Turpinus

cantarē missam pro defunctis coz̄ rege in valle Caroli rapt⁹ in extasi audiui choros in celestib⁹ cantātes: signoz̄as ḡd hoc esset. Quūq; illi ad alta trāsirēt: ecce turba terroꝝ militū quasi de raptu veniēs predamq; ferēs ante me transiuit. Quib⁹ dixi. Quid fertis? Nos (inq̄unt) Martiriū portamus ad inferna / tubicinē vestruz Michael cum multis fert ad supna. Hanc visionē dū post missam referrem Carolo: ecce Balduin⁹ sup equo Rolandi ḡ nar rauit oīa: & ḡliter Rolandū reliḡrat. Mox oīb⁹ exclamantib⁹ & retro redeuntib⁹ prior Carolus Rolandū exanimatū inuenit iacētē euersum brachijs sup pect⁹ in modū crucis suppositis. Et super eum ruens rugijt clamore magno: & ibi nocte illa tentoria sua fixit: & corpus ei⁹ myrrha aloe & balsamo cōdiuit: & exequias magnas pcib⁹ luminaribꝰ & ignib⁹ p nemora accensis tota illa nocte cūcti peregerūt. In crastinū summo diluculo perrexerūt ad alios fratres suos occisos. Et inuent⁹ est Oliuerius iacens euersus in effigiē crucis extēsus: quatuoz palis in terrā fixis quatuoz neruis retoztis fortiter nex⁹: & a collo vsq; ad vngues pedū & manuum cultellis acutissimis excoriatus: iaculis & sagittis lanceis & spatis pforat⁹: & magnis ictib⁹ baculoꝝ attrit⁹. Tūc flētibus oīb⁹ iurauit rex p regē oīpotentē q̄ non cessaret post paganos currere quousq; illos inueniret. Mox ergo ille post eos cū suis currēs iuenit eos iuxta fluuiū Ebra prope Cesaraugustā iacētes & comedentes. Et irruēs sup eos interfecit ad ḡtuoz miliaria: & redūt

Ganalo fruſtati, discerpitur.

ſ. Ganalonē proditionē fecisse quē accusauit Theodoric⁹ ꝑ quē posuit rex pna bellū pro Ganalone. Quē statim cū eo congrediēs peremit Theodoric⁹. Mox rex iussit Ganalonē iij. equis ferocissimis alligari: & sup eos sedere. iij. sessores agitātes eos ꝑ quatuoz plagas celi: et sic discerptus periit. Erāt aūt tūnc tpis duo cemiteria sacrosctā pcipua. vnuz apud Arelate: aliud apud Burdegalā. in quib⁹ maxia pars mortuoꝝ sepulta est. Rolandū vero pallijs tectuz vsq; Blauiū deferri fecit: & in eccl'ia btī Romani quā olim ipse edificauerat sepeliuit: & muchronē ei⁹ ad caput & tubaz eburneā ad pedes ei⁹ ponēs. Pro istoꝝ aiab⁹ occisoꝝ in dicto bello dedit Carolus in eleemosynā. xij. vncias argenti: & totidem talenta auri: & vestes & cibaria egenis. Totuz aūt oppidum Blauiēse cū oīb⁹ ad ipm ptinentibus & etiā mare qō sub eo est: & totā terrā circa basilicā sctī Romani vsq; dicte ecclesie in allodio dedit amore Rolādi ibi sepulti: mādans canonicis dicte eccl'ie annuatim. xxx. paupes refici & induiri et totū psalteriū & missas dici p oīb⁹ q̄ in Hispania mortui fuerant. Cōstātinus aūt p̄fect⁹ p mare cuz multis alijs Romanis et Appulis delati sunt: p eis etiam datis largis eleemosynis.

§.XI. De reuelatione corporis

Sancti Saluij

sctī Saluij ex gestis ei⁹. Eodē tpe corpus sctī Saluij inuentum est: q̄ non multo añ a Uuinegardo martyrizat⁹ est. Hic tpibus Chilperici regis in ciuitatis Ambianensium cathedra residēs multis pollebat ꝛ̄rutib⁹: ita vt cecis visum: surdis auditus: claudis gressum domino operante restitueret. Per idē tps ꝑsat⁹ rex in Arrianū dogma declinans scripsit' vt sctā trinitas nō in psonaꝝ distinctiōe: sz tm̄ de⁹ noīa ref: rū & sctō Saluio recēsuri iubet: deꝑcās vt sibi cōsentaneꝰ fieret. Qō ille audiēs ita exhoꝛruit: vt si chartā illatā in q̄ illa scripta erant attingere potuisset: frusta discerperet. Deniq; Caroli tpib⁹ adueniēs i ptes Gānoniēsis fisci q̄ Vocat Ualētiniane ibi ꝑdicare cepit. Quadā ẏo die quū celebrasset missaz i eccl'ia sctī Martini: die dñico resurrectiōis vbi & ppl'z ifluxit. Iuitauit eū post missaz ad prādiū Bonardus q̄dā q̄ fiscū puidebat sub dño suo Abbone. Habebat autē sanct⁹ Saluius mīsteriū eccl'iasticū aureū: vestimēta ex auro & gēmis ornata: cingulū aureū gēmis & margaritis intextū: q̄ oīa vbiq; ferebat secū coz̄a oīb⁹ sciēter: vt ita pueniret ad palmā martyrij. Et vt̄ itelligēdū hoc de vestib⁹ sacris in q̄b⁹ celebrabat. Hec aūt ꝓcipiscēs Uuinegard⁹ fili⁹ Bonardi ḥō leuis & pteru⁹ oīa fecit ei auferri: & de calice & patena fecit sibi fieri sellā aureā: & virus dei misit in carcerē: q̄ seruū suū mittēs eū iterfici fecit & discipulū ei⁹. Seruus tū nō ē hoc ausus facere donec ei sanct⁹ ꝑcepit. Fuerūt aūt hi duo sctī nati ō territorio Gruernoꝝ. Corp⁹ aūt vtriusq; iussit Uuinegard⁹ q̄ occidi mādauerat latēter portari ad armē tū gregis sui: & ibi fossa humo abscōdi. Erat aūt in armento taur⁹ maxim⁹: q̄ semp ꝓhibebat cetera animalia ne locū illum attingerēt: in quo sctoꝝ corpa posita erāt. Si aūt forte contigisset q̄ aliq̄ forꝛdes ibi cecidissent: nō cessabat taur⁹ per totā noctē donec pedib⁹ suis locū mundasset. Quedā aūt mulier nocte vigilās vidit immēsum fulgorē circa locū illū vbi erat armentū: & accedēs ad ostiū vidit duas lapades accēsas totum locum illuminātes. Qō vicinis ostēdit: & ꝯ pluribus noctib⁹ hoc cōtingēre sacerdotib⁹ insinuarūt. Sed & Carolo regi p angelū dñi reuelatuz est: vt mitteret Valentianas & corp⁹ sctī Saluij & discipuli ei⁹ inq̄reret. Qō quū per tres noctes cōtinuas hec reuelatio fieret: misit illuc ad inquirēdū: inuētaq; sunt corpa sctoꝝ ꝑdente ipsa Bonardo. Et adducti sunt ad regez Bonardus & Uuinegardus fili⁹ eius. et Uuinegari⁹ seru⁹ q̄ eos occiderat. Et iussit rex Bonardo et Uuinegardo amputari virilia & oculos erui: Uuinegario autē seruo tantū oculos erui. Et ꝓpositā sunt corpa sctoꝝ sup plaustrū vt adducent ad eccl'iam sctī Uedasti nec potuerunt moueri adducta multitudine bouum. Et relinquentes in plaustro duos boues tm̄ permiserunt eos ire quo vellēt. Et cuz summa festinatione pduxerunt ea illi duo boues ad eccl'iam sancti Martini in quā sanct⁹ Saluius orare cōsueuerat: & ibi honorifice sunt collocata. Eodem tpe venerunt due sorores cuiusdaz ducis Frācoꝝ ad regē Carolum cōquerētes de fratre suo q̄ hereditatē suā eis auferret. Cōuent⁹ aūt dux a rege sup hoc rūdit se eis nihil auferre. Rex aūt fecit eū iurare sup corpus sctī Saluij q̄ nihil sororibus suis deberet de ijs q̄ petebant. Qui quū iurasset let⁹: statim crepuit medi⁹: et eriuit sanguis ex oculis eius: auriḅ⁹ & naribus & ore: & post duas horas expirauit. Bonardus autem pater cecatus corporaliter spirituales oculos recepit: quicquid habebat dans sctō Saluio resīdēs in domo sua & penitentiam agens. Uuinegardus autē filius eius quū venisset ad eccl'iam in qua sanct⁹ quiescebat: & orare lumen sibi dari: cōmota est tota eccl'ia. Qui egressus & cōuersus in fugaz venit ad monasterium sctī Amandi: & ibi permansit lugens peccatuz suum oīb⁹ diebus vite sue. Uuinegardus autem seruus prostratus ante corp⁹ sancti Saluij cū multo imbre lachrymarum recepit lumen in vno oculo: & vsq; in finem vite pauit greges in seruitio sancti Saluij.

§.XII. De studio Parisiēsi quo

Hymnaria Parisius

modo sit institutus Parisijs. Narrat Jaco. de colū. in hist. sua ḡ tpe Caroli magni Alchuinus natione Anglus a regibus Anglie pro pace missus ad Carolū Francoꝝ regem: apud illū benigne except⁹ est: & in Gallia apud eū remansit vir vndecunq; doctissimus. Cuius precipue magisterio rex oēs artes liberales didicit: maxime astronomiā in qua valde delectabat. Hic igit Alchuinus scientia vitaq; preclarus & sapientia literaruz studiū de Roma Parisios trāstulit: qō illuc quondā de grecia translatus fuerat a Romanis. Fuerunt aūt Parisiēs fundatores huius studij quatuoz monachi Bede discipuli: scz Rabanus et Alchuinus Claudius et Joannes Scotus. In chronicis autē metropolis Arelatēn. ita legit. Omnipotens rerum oīspositoꝝ & ordinatoꝝ re-

gnozum ⁊ temporum: quum illius admirande statue pedes ferreos vel testeos cōminuisset in Romanis: alteri⁹ nō min⁹ mirabilis statue caput aureū perillustrē Carolū magnum erexit in Francis. Qui quū in occiduis partibus solus regnare cepisset: ⁊ studia literarū iam essent vbiq; in oblionē: ideoq; vere diuinitatis cultura teperet ⁊ contigit duos Scotos monachos de Hybernia cū mercatorib⁹ Britānis ad littus Gallie applicare: viros ⁊ in secularibus lr̄is et in sacris scripturis incomparabiliter eruditos. Qui quotidie quum nihil venale ostēderent: ad cōuenientes emēdi gr̄a turbas clare sonabāt. Si q̄s sapiētie cupidus est: veniat ad nos ⁊ accipiat eā. nā apud nos sapientia venalis est. Tandiu cōclamata sunt ista: donec eos admirantibus vel insanos omnibus putantibus ad aures regis Caroli semper sapientie amatoris latū est. Qui celeriter illos ad suā p̄sentiā euocatos interrogauit si vere sapiētiaz venalē haberēt. Sapiētiā (inq̄unt) ⁊ habemus: ⁊ in noīe dn̄i ea q̄rentib⁹ dare parati sumus. A quib⁹ quū rex q̄sisset q̄d p ipsa peterēt: rsp̄derunt. Loca tm̄ oppoztuna ⁊ aīas ingeniosas: ⁊ sine quibus pegrinatio ista trāsiri nō pōt: alimēta. Quib⁹ auditis ingēti gaudio repletus: primum quidē apud se vtrūq; quo tpe tenuit. Postea vero quū ad expeditiones bellicas vgereť: vnū illoz Clementē noīe in Gallia. s. Parisijs residere fecit. cui ⁊ pueros nobilissimos cōmendauit: ⁊ eis aut necessarium erat: victualia ministrari p̄cepit. Alterum vero in Italiā direxit: cui monasterium scī Augustini iuxta Ticinensem vrbem delegauit: vt illic si voluissent ad discendū p̄gregari possent. Audito aūt Albin⁹ q̄ ⁊ Alchuin⁹ etiā ōz̄q; gratanter sapientes ⁊ religiosos viros Carolus susciperet: ascēsa naui in Galliā venit. Quem rex vsq; ad finē vite retinuit secū. Cuius doctrina intantū fructificauit vt Franci hacten⁹ Romanis in oi sciētia equarenť. De Albino ⁊ libris eius dicē inferi⁹. Erat insup: vt testat p̄fatus Jaco. teloquētia copiosus: Nā q̄cquid vellet poterat facillime exp̄mere atq; elegāter. Nec patrio sermone ptent⁹: s̄z pegrinis ediscēdis linguis diu operā dedit. Inter q̄s Latinā siue Romanā ita didicit: vt Romanū eū esse putares. Grecā ꝯmelius intelligere q̄ p̄ferre poterat. Liberales aūt artes colebat studio sissime. Sz ⁊ doctores eaz plurimū veneratus est. quos ēt magnis honoribus p̄sequut⁹ est. Religionē christianā sanctissime ⁊ cū summa pietate coluit vt dictū est. Plurimas ecclesias edificat: quas ⁊ possessionib⁹ ditauit: ac ornamētis ditissimis decorauit. In quib⁹ ⁊ diuinū officiū iugiter celebrari voluit. Colebat tm̄ p̄ ceteris sacris venerabilib⁹ locis apō vbē Romanā petri apl'i eccl'iam. vbi donaria magna in auro ⁊ argēto ⁊ lapidib⁹ p̄ciosis tribuit. Nec quicq; impator inclyt⁹ faciēdū omisit: vt Romana ciuitas suo opē suoq; labore ⁊ eccl'ia scī Petri per illū non solū tuta ⁊ defensa: sed etiam suo studio ⁊ diligentia tanq; mater ⁊ magistra oim eccl'iaz p̄ cēteris ornata ⁊ ditata. ¶ Hic gl'iosissimus impator p̄ter illa q̄ in regno Francie magnificentissime egit: postq; augustalē adept⁹ est dignitatem: tot magnifica gessit: vt ipsa soluz libri speciale requirerēt. Nā suo studio ⁊ industria Romanū imperiū q̄ in occiduis partib⁹ pene corruerat/ suis antiq; terminis instaurauit. Nam Aquitaniā: Uasconiā: totūq; a Pyrenei montis iugo vsq; ad Hyberū fluuiū domuit. Deinde vtrāq; Pānoniā: Daciā: Istriā: sed ⁊ Liburniam: atq; Dalmatiam: exceptis maritimis ciuitatibus: quas ob amicitias ⁊ fedus impatorē Grecoz hr̄e p̄miserat. Postmodū oēs illas barbaras nationes q̄ inter Rhenū fluuiū ⁊ Mosulā flumē oceanūq; ac Danubiū posite sunt: lingua q̄dē pene fr̄es: mozib⁹ aūt ⁊ habitu valde dissimles Romano subiecit imperio. Preterea Italiaz totam q̄ ab Augusta p̄toria vsq; in Calabriam inferiorē q̄ mare Siculū attingit. in qua Grecoz̄ constat esse cōmunia. Romano subiecit imperio. ¶ Cetera q̄ ad domesticam ⁊ interiorem ei⁹ vitā p̄tinēt: hec fuerūt inq̄t Jacob⁹ de col. Post mortem Pipini patris cū fratre scz Carlomano regnū quū esset diuisum: tāta patiētia Carolus fratris tulit simultates: vt oibus videreť mirū. Quo defuncto totū regnum ad ipsum Carolū deuolutū est. Matris aūt hortatu Carolus magnus filiā regis Longobardoz duxit vxorē. Sed ipsam repudiauit post annū. incertū autē de qua cā hoc egerit: et Hildegardē (al's Wildegardā) de Sueuoz gente p̄genitam p̄cipue nobilitatis feminam exinde accepit vxorem. Ex qua tres filios habuit. scz Carolū: Pipinū: ⁊ Ludouicū: Et tres filias ex eadē vxore. s. Retrudē al's Lotrudē) Bertham/ et Hiltā habuit ⁊ pcubinas: ex q̄bus etiam vtruq; sexus libe ros habuit. Matrē vero suā nose Berthā Heraclij imperatoris Byzantini filiā assidue summo cum honore coluit: adeo vt nunq; inter eos sit exorta discordia: nisi in diuortio filie Desiderij regis. Tāta preterea benignitate ⁊ clemēcia gubernauit impiū: vt nunq; in regno p̄tra euz sit exorta discordia. Solū ꝫ euz semel p̄iuratū est in Germania. Cuius authores partim luminib⁹ sunt p̄iuati: partim exilio relegati. null⁹ tñ illoz gladio pempt⁹ est ⁊ trib⁹ exceptis: qui quuz se a satellitib⁹ regū ne reh̄enderenť strictis gladijs defenderēt: q⁹ aliter capi nō poterāt: occisi sunt. Hoz autē iurationis causa ⁊ orīgo ipsa regina vxor eius extitit. Nam illi⁹ amore deuictus nimis illi credulus erat. adeo vt a sue nature benignitate ac solita māsuetudine exorbitare crederet. Ceterum per oē vite sue tempus ita cum oīz summo amore ⁊ fauore dom̄i ⁊ foris cōuersatus est: vt nunq; illi vl minima iniuste crudelitatis nota deprehendi valuisset.

§. XIII. Anno autē. xiii. imperij sui Carolus gloriosus imperator regno ⁊ impio suo patrato ⁊ dilatato: inq̄t Jaco. ⁊ statu eccl'ie religiose ordinato: ipse etiā sua vsus p̄tate fecit offm̄ Gregorianum p ecclesiā vniuersalem teneri: Ambrosiano solis mediolanensib⁹ dimisso. Quum iam morbo ⁊ senectute premereť / euocatum ad se Ludouicuz p̄mogenitum sui quē regē aquitanie cōstituerat: pgregatis ex oī impio nobilib⁹: illoz cōsilio atq; assensu p̄sortē imp'ialis nois ⁊ futurū augustum atq; Romanoz impatorē declarauit. Nā ⁊ hic sol⁹ ex filijs Hildegarde superat: alijs duob⁹ iam defunctis. Quo facto Aquisgranum rediit: ⁊ ibi q̄uis senio cōfect⁹: quotidie in venatiōib⁹ exercebať. Sz quum ibi hyemaret: valida febre Januarij mēse decubuit. Qui mox vt solebat quū febrib⁹ grauareť: sibi ciboz abstinentiā indixit: arbitrat⁹ hac abstinētia morbum posse depelli vel saltē mitigari. Sz accedēte ad febrez lateris dolore: septima post̄q decubuit die: sacra cōmunione deuote suscepta: migrauit ad dn̄m: anno etatis sue: lxxij. ⁊ ex quo regnare cepat. xlij. ex quo Rome sub Leone papa augusto recepat dignitatē. Obijt aūt. ij. kal'. Feb. Sepultus est Aquisgrani formosissima toto orbe terraz capella: quam sibi construxerat ⁊ mirabiliter decorauerat. Supra cuius tumulū cōstitutus est arcus deaurat⁹ cū titulo hmōi. Sub hoc cōditorio situm est corp⁹ Caroli magni: qui regnū frācoz nobiliter ampliauit. ⁊p annos. xlvij. feliciter rexit. Hi grauit aūt anno ab incarnatiōe dn̄i. dccc. xiij. Interfuerunt autē sepulture eius Leo papa cū Romanis p̄cipibus. Archiepi insup ⁊ epi multi. Interfuerunt etiā duces ⁊ comites plurimi. Corpus autē ipsi⁹ defuncti imperialib⁹ indumentis vestiētes: coronā capiti ei⁹ aureā imponētes: sup cathedrā aureā quasi viuētē sedere fecerūt. Ac sup ei⁹ genua. iiij. euāgelioz codicē posuerūt: ita q̄ man⁹ dextera codicē: sinistra vero manu sceptrū tenebat. Diademati quoq; cathenulam p̄tinerūt aureā: ne defuncti caput ad aliquā partē declinaret. Preterea scutū aureū q̄dē illi Romani fecerāt: ad eius sinistrā statuerūt. ¶ In morte aūt ei⁹ (ait Turpinus archiepūs) ⁊ refert Uin. vbi. s. erā apud vienna in eccl'ia aī altare orās: ⁊ quū rapt⁹ in ectasim. p̄s. de⁹ in adiutoziū. Dēcā tarē: vidi tetroz̄ spirituū agmina infinita p̄terire ⁊ rēdere versus Lotaringiā. Quoz oēs q̄dā ethiopi similis insequebat lento gradu. Cuidixi. Quo tēditis? Ad aquisgranuz inq̄t) ad mortē Caroli: vt ei⁹ aīam ad tartara rapiam⁹. Tunc ego adiuro te per nomen dn̄i nr̄i Jesu christi: vt peracto itinere ad me redeas. Tunc modicū morari vir expleto psalmo ad me redierunt eodem ordine. Et dixi nouissimo cui p̄ius loquutus fuerā. Quid egistis? Balician⁹ (inquit sine capite tot ⁊ tātos lapides ⁊ ligna innumera basilicaz suaz in sua statera suspēdit: q magis appēderūt bona ei⁹ q̄ mala: ⁊ idcirco aīam eius nobis abstulit. Et his dictis euanuit. A tpe aūt illo quo ab Hispania discessit: vsq; ad diē mortis sue assidue egrotauit. Cui succesit Ludouic⁹ fili⁹ vt dictum est.

Turpini visus

¶ De Albino/ qui ⁊ Alchuinus dictus est: magistro scilicet Caroli magni. Capl'm. v.

Alchuinus Caroliprecep tor.

Florierunt aūt eo tēpore duo singl'ares viri. s. Albinus q̄ ⁊ Alchuinus dict⁹ est: eruditissim⁹ vir ex Anglia ortus magister Caroli in artib⁹ liberalib⁹ ⁊ scripturis sacris. ⁊ Raban⁹ pri⁹ abbas: postea archiepiscop⁹ Magūtin⁹. Qui Alcbum⁹ alios libros composuit. De sancta trinitate lib. iij. Ad discipulos suos lib. s. Super epl'am ad hebreos: lib. s. Sup Eccl'iasten. lib. s. Super Joā. lib. vij. De ratione aīe ad Eulaliā virginē. lib. s. Ad Fredegisum dialogos de trini. lib. i. Sed ⁊ glossas ordinarias sup totā sacram scripturā dicit edidisse ex dictis vel sententijs diuersoz doctoz excerptas. In decretis dist. xlv. tria sunt. inquit Albinus. Tria sunt genera eleemosynarū. Una est corpoza lis: dare esurienti quicquid poteris. Altera spiritualis: dimittere. s. ei a quo lesus fueris. Tertia errantē corrigere: ⁊ delinquentes in via reducere veritatis. Jdē. xxiij. q. viij. Hortatu. Hortatu ⁊ precibus Hadriani epi Romane vrbis

Eleemosynarū tria plex.

Caroli prozes ⁊ liberi.

vbis exoratus rex Carolus bellum contra Longobardos
suscepit:qō ⁊ prius quidē a patre eius Pipino supplicante
papa.s.Stephano/cū magna difficultate susceptū est. Idem
Albinus seu Alchuinus in quodā sermone in festo omniū
scōrum sic ait. Dei ineffabilis ⁊ immensa bonitas prouidit:
vt laborū quidē tēpus ⁊ agonis nō extenderet:nec longum
faceret aut eternū:sed breue vt ita dicam ⁊ momentaneum:
vt in hac breui et exigua vita breues agones essent et labo-
res.in illa vero'celesti vita/eterna essent premia meritoruꝫ.
Prouidit quidē vt labores cito finirent:meritoriū vero pre-
mia sine fine durarent.⁊ post mundi huius tenebras visuri
essent candidissimā lucē:⁊ accepturi maiorē cunctaruꝫ pas-
sionū acerbitatib⁹ beatitudinē:teste apl̄o:qꝫ nō sunt condi
gne passiones huiꝰ tpis ad futurā gloriā q̄ reuelabit in no-
bis.Quā leto sinu de prelio reuertentes celestis excipit leti
tia:de hoste prostrato trophеū ferentib⁹ occurrit:Cū triū-
phantib⁹ viris ⁊ femine veniunt:q̄ cū seculo senū quoq; vi-
cerūt:⁊ geminata gl'ia militie virgines cum pueris teneros
annos virtutib⁹ trāseūtes.sed ⁊ cetera fideliū turba aule p
petue regna intrabit:q̄ sinceritatē fidei inconcussis celestiū
preceptoꝝ disciplinis vnita pace seruauerunt. Ergo agite
fratres:aggrediamur iter vite:⁊ regrediamur ad ciuitatem
celestem in qua conscripti sumus et ciues decreti. Non su-
mus essi hospites:sed ciues scōꝝ ⁊ domestici dei:⁊ illius he
redes:coheredes autem christi.Huius vbis nobis ianuam
aperi fortitudo:⁊ fiducia latū prebebit ingressum. Quid est
hac vita beati⁹:vbi non est pauptatis met⁹:nec egritudinis
ibecillitas:Nemo illic ledit:nemo irascit:⁊ inuidet nemo.
Cupiditas nulla exardescit:nulla honoris pulsat ambitio
nullus ibi diaboli metus:insidie demonuꝫ nulle:terror ge
henne procul.Abors neq; corporis neq; aie:sed immortali
tatis munere vita iucunda. Nulle erunt tunc vsq; discordie
sed cuncta consona.tranquilla sunt oīa.iugis splendor.Ue-
rum super oīa est cōsociari angelorꝫ ⁊ archangelorꝫ cetibus
oīm celestium supernaꝝ virtutū conturbernio perfrui.⁊ in-
tueri agmina scōꝝ splendidi⁹ syderibus micantia:patriar-
charū fide fulgentia:pphetarū spe letantia apl̄oꝝ.xij.trib⁹
israelis iudicantia:martyrū purpureis coronis victorie lu-
centia:virginuꝫ choros candentia serta gestantes inspicere.
De rege aūt qui horuꝫ medius residet dicere vox nulla suf
ficeret. Si essi oporteret nos quotidie tormenta sufferre:si
ipsam gehennā paruo tpe tolerare:vt christū possimus vide
re in gloria⁊ sanctoruꝫ eius numero sociari:nonne dignum
erat pati omne qō triste est:vt tanti boni tanteq; gl'ie pticipes
haberemur? Que erit fratres charissimi illoruꝫ iustoruꝫ
gloria:sanctoruꝫ grandis letitia:quū dns ceperit p terrenis
celestia:p tpalibus sempiterna:pro modicis magna p̄stare:
⁊ adducere secū scōs in visionē paterne glorie:⁊ facere se-
cum in celestib⁹ cōsidere:suisq; immortalitatem largiri.tad
quam eos sui sanguinis viuificatione reparauit: ¶ De hoc
etiā Alchuino dr in Martiniana:q; origine fuit Anglicus:
philosophia excellentissim⁹:q̄ studiū ab vrbe transtulit pa
risios.qō studiū a Grecia ad vrbē ipam Romanā trāslatum
fuerat a Romanis.Huic alchuino Carolus magnus mona-
sterium sancti Martini qō est Turonis cōmisit regendum.
Nā monachi ꝓterite religionis oblīti adeo defluxerāt:q; se
riceis induti vestib⁹:⁊ deauratis calciamentis incedebant:
carnis oblectamentis vacando.vnde vno monacho vidente
duo angeli intrantes dormitoriū oēs monachos extinxe
runt:illo excepto q̄ hec vidit. Qui monachus ne interimere
tur:sed ad pniam agendā reseruaretur:vir obtimus ab ange
lis illis.Huiꝰ ergo cenobij post hoc factuꝫ Alchuinus fact⁹
abbas ⁊ gubernator ac omni sanctitate informator: post lau
dabilem vitaꝫ ibidem doctor egregius est tumulatus.

Symnasium Parisiē se.

Alchuini obit⁹

§.I. Rabanus sophista ⁊ sui tē-

porīs poetaꝝ nulli fuit scōs:inquit Umcen.vbi.s.post Si
gisbertū:abbas Fuldensis. Qui multa de scripturis sanctis
disseruit:q̄ etiā librū de laude scē crucis figurarū varieta-
te distinctū:difficili ⁊ mirando poemate composuit:et; pape
Sergio destinauit.Hic tandem ex abbate Fuldensi in ar-
chiep̄m Maguntinum est ordinatus.vbi celebrata synodo
iussu Ludouici regis multa ecclesie vtilia decreuit. ¶ Eius
tēpore quedā pseudo pphetissa dicens instare diem iudicij:
Maguntiaꝫ solicitabat ita vt etiā aliquos sacri ordinis ad
se inclinaret. Que ab archiepo correpta/cōfessa est se p sug-
gestionē cuiusdā p̄sbyteri quest⁹ cā hoc fecisse. Et quum fa-
mes valida Germaniā attriuisset:ita vt p̄ puerum deuora
re voluerit:eo tpe Raban⁹ archiep̄s multā beneuolentiam
pauperib⁹ ostendit:eleemosynas multas faciendo egenis.
¶ Hic vt ait Uincē.vbi.s.scripsit libros multos. De laude
crucis libros duos:ptis metricos:prim psaicos. Et de insti
tutione clericoꝝ li.j.Super Beneſim li.iij.Sup Exoꝺ.lib.
iiij.Sup Numeros li.j.Sup libꝝ regū li.iij.Super Para
lip.li.iij.Sup Judith li.vij.Sup hester li.j.Sup.lib.sapiē-
tie li.iij.Sup ecclesiasticū lib.x.Sup Hiere.li.j.Sup libꝝ
Machab.li.iij.Sup Matth.lib.viij.Sup actꝰ apl̄oꝝ. lib.j.
Scripsit ⁊ preter hec de naturis rerum:⁊ plura alia:ac etiaꝫ
quasdā epl̄as. Cuiusmodi est vn⁹ ex plogis q̄ ponit ante li-
brū Machabeoꝝ. Huiꝰ discipul⁹ fuit Strab⁹:q̄ eo dictan-
te plurima excepit:⁊ sup quosdā libros pētateuchi cōmen-
tariola q̄daꝫ edidit.⁊ q̄dā ei sup biblia ⁊ expositiones myste
ce adscribunt. Hec habentur in decretis ex libris Rabani.
de cōse.di.iij.c.ante baptismū. Raban⁹ de institutiōe clerico
rū. Ante baptismū catechizandi debet hō p̄uenire officium:
vt fidei primū cathecuminus accipiat sacrāmētum. Prius ⁊
ipse christus ceci nati oculos luto ex sputo facto suppliuit:
et sic ad aquas siloe misit:qꝫ prius dr baptizandus fide in-
carnationis christi instruit:⁊ sic ad baptismum credulus ad-
mitti.vt sciat cuius grē est particeps:⁊ cui debitor fiat dein-
ceps. Idē in eodē de cōse.dist.iij.postq̄. Postq̄ se baptizan-
dus per confessionē vere fide in alterius cōmendauit domi-
niū:⁊ p abrenūtiationē a priorīs possessoris se alienauit ser
vitio:exufflatur ab eo seua ptās:vt per purū sacerdotis mi
nisteriū spiritusancto cedat fugiēs malignus spiritus. Idē
dist.ea.postea. Postea signatur baptizandus signaculo san-
cte crucis tā in fronte q̄ in corde:vt ab eo tempore aposta-
ta diabolus in vase suo p̄stino sue interēptionis cognoscēs
signū:iam sibi deinceps sciat esse alienū illum.et. c. seq. Ex
hinc iā dicunt oīones vt fiat catecuminus. Tunc dat bapti-
zando sal bñdictū in os:vt p sal typicū sapientie sale condi-
tus:fetore careat iniquitatis:ne a ꝯmib⁹ pctōꝝ vltra putre
fiat:sed magis illesus conseruet ad maiorē gr̄am percipien-
dā. Idē di.e.c.de hinc. Dehinc iterū exorcizatur diabolus:vt
suā nequitiā cognoscens/iustū sup se dei iudiciū timens /re
cedat ab hoīe:nec iā cōtendat eū arte sua subuertere ne ba-
ptismū consequat:sed magis honorē deo creatori suo exhi-
bens/reddat opus factori suo. Idem di.ea.postea.ij. Postea
tanguntur ei nares ⁊ aures de saliua:⁊ dr ei verbū euange-
licū qō christus qū surdū ⁊ mutū sanauit tangens cum spu
to linguaꝫ eius ⁊ mittens digitos in auriculam eius :dixit:
Effeta:quod est/adaperire. Hoc essi sacramentum hic agit:
vt p saliuā typicā ⁊ sacerdotis tactū:sapientia ⁊ virtus diui
na salutē eiusdē catecumini operet:vt aperiantur ei nares
ad accipiendum odorem notitie dei:et vt aperiant ei aures
ad audiendum mandata dei:vt aperiantur ei sensus in inti-
mo corde ad respondendum. Idem di.ea:deinde. Deinde a sa
cerdote inungitur:vt sacruꝫ baptisma cū fide accepta custo-
diatur. Ungit igit illius tunc pectus oleo sanctificato cū in
uocatione scē trinitatis:vt nulle reliquie latentis inimici
in eo resideant:sed in fide scē trinitatis mens eius confor-
tetur. Ungit ⁊ inter scapulas eodem oleo:vt vndiq; munia-
tur:⁊ ad bona opa faciēda p dei gr̄am roboret. Consecratur
fons:vt ad ipsum baptisma catecuminus accedat. Idem dis.
ea.postq̄.iij. Postq̄ ascēdit baptizat⁹ de fonte:statiꝫ signat
in cerebro.i.in vertice a p̄sbytero cū sacro chrismate sequē-
te similiter oratione:vt christi regni particeps fiat:⁊ a chri-
sto christian⁹ possit vocari. Idē di.ea.primū. Primuꝫ inter-
roget pagan⁹ si abrenuntiet diabolo ⁊ oīb⁹ dānosis operibus
ei⁹:atq; fallacijs cunctis:vt primū respuat errorē:⁊ sic possit
appropinquare ad veritatē vt iuxta apl̄m/deponat veterē
hominē sm̄ pristinā conuersationē qui corrumpitur sm̄ de-
sideria erroris:abnegans impietatē ⁊ secularia desideria:⁊
steq; ⁊ pie viuat in hoc seculo. Idem Rabanus scribens ad
Heribaldum de lapsis/si debent promoueri:vel in susceptis
ministrare:sic ait dist.l.de his.ij. De his vero visum est no-
bis scribendū esse qui sacros ordines habēt:⁊ ante vel post
ordinationem contaminatos in capitalibus criminibus se
esse p̄fitent. In quibus vt mihi videtur:hec debet distantia
esse.vt ij q̄ deprehensi vel capti fuerint publice in furto per-
iurio atq; fornicatione ⁊ cereris hmōi criminibus:ꝫ sacro-
ruꝫ canonū institutа a ꝓprio gradu decidant:qꝫ scandalum
ppl'o dei est tales psonas supra se positas habere: quas vl-
tra modū vitiosas constat esse. Siempe inde retrahunt ho-
mines a sacrificio dei:sicut quondā Heli filijs peccantibus
fecisse legunt.⁊ rebelles hinc ⁊ contrarij existētes eoꝝ pra-
uis exēplis q̄tidie peiores fiūt. Qui aūt de p̄dictis pctis ab
sconse a se admissis/p occultā confessionē cōā angelis dei/
presente etiā sacerdote q̄ eis indictur⁹ est pniam/confitent:
⁊ semetipsos grauiter deliqsse q̄runt,si se per ieiunia ⁊ elee
mosynas vigiliasq; purgare certauerint:his etiā gradu ser-
uato/spes venie de dei misericordia ꝓmittenda est.hec ille.
Vide tū ibi glos.materiam declarantē. Idē super Matthеū
sup illud. Tradidit eū tortorib⁹. de pe.di.iij.cōsiderandū.sic
ait. Considerandū est q; dicit vniuersum debitū.qꝫ nō solus
pctā q̄ post baptismū hō egit reputabunt ei ad penā verum

Libri q̄s scripsit Rabanus.

Ad baptismi sacrm spectantia.

etiam peccata originalia que in baptismo ei dimissa fuerāt. Ō añ dicit in plurali originalia: refert ad pluresse effectus originalis peccati. nā in se vnum est. Et talia imputant dimissa: nō p reuersionē eoꝝ: sz per quendā effectū aggrauationis ꝺm Ꝓho. in. viij. Idem in lib. de ꝓfessoris eccl'iasticis. & habet di. xxxvij. legim⁹. ſ. ait. Legimus de beato Ihyerony mo quoniā quū legeret libꝝ Ciceronis: ab angelo cōreptus est: eo q̄ vir christianus paganoꝝ figmentis intenderet. Idem in eodem. & habet. xxij. q. iij. nō in ꝓpetuū. Nō in perpetuum damnamur quū iuste iudicamur. dicēre ps. Nec damnabit eū quū iudicabit illi. Multi sacerdotum culpas zelo dei se persequi ꝓfitent: sz dū indiscrete hoc agit: sacrilegij facin⁹ incurrūt. Et dum precipites quasi ad emendandum ruunt: ipsi quoq̄ multomagis deterius cadunt.

ſ. II. Idem Rabanus in libro

de laudibus crucis in metricis versibus sic ait egregie pariter & deuote.

Crucis dñice laudes.

O crux que summi es voti dedicata tropheo.
O crux que Christi es claro benedicta triumpho.
O crux que excelso toti dominaris olympo.
O crux dux misero: latoq̄ redemptio mundo.
Te patriarcharum laudabilis actio signat.
Plebsq̄ prophetarum diuino famine iussa
Agmen apostolicum pandit tua rite trophea.
Martyrum & ipse chorus effuso iure cruore.
En arx alma crucis: en fabrica facta salutis.
En totus hic regis: hec conciliatio mundi.
Signa crucis Christi seraphin celestia monstrant:
Distentisq̄ alis brachia tensa notant.
Forma sacrata crucis venerando fulget amictu.
Magnus vestit honor: letus loquor hoc nationi.
Crux sacra tu eterni es regis victoria Christi.
Est orbi toti domini quoq̄ passio vita.
In cruce lex domini decoratur luce coruſca.
Gentes & lingue sociantur laude sacrata.
Crux eterna dei laus viuis in arce polorum.
Crux superis placita es. crux hinc est nauita mundo:
Rabanum memet clemens rogo christe tuere.
O pie iudicio.

Idē. Passio christi celū fustētat: mundū regit. tartarū ꝓfodit. In ea cōfirmant angeli redimunt ppli. prēnunt inimici. Inde timor ductus fideles a pena liberat. Tristitia salubris penitentes a pctō mundat. Concupiscentia boni fructus virtutū germinat. Gaudiū vite spe cōfidētes letificat. Hāc author oīm sibi machinā ꝓuidit & cōstrui voluit: vt in ipso oīno restauraret oīa: & coadunaret oīa p Jesum Christum dñm nr̄m. O vere bona & sctā crux christi: q̄s te rite tota tam enarrare pōt: aut ꝓdigne laudare: q̄ celestiū arcanorū pia es reuelatrix: mysterioꝝ dei sacra ꝓseruatrix sacramentorū christi idonea dispensatrix. In te angeli gaudia sua accumulata ꝓspiciunt. In te hoies iura salutis sue cognoscūt In te inferi iustā retributionē fraudis sue pcipiūt. Preterita renouas: pūtia illustras. futura premonstras. Perdita requiris, inuenta custodis. lapsa restituis: & in viam pacis dirigis. Tu eterni regis es victoria: celestis militie letitia: terrigenarūq̄ potēria. Tu pctoꝝ remissio: pietatis exhibitor: meritoꝝ augmentatio. Tu infirmorū remediū: laborantium auxiliū: lassoꝝ refrigerium. Tu cura egrotos medicās. Tu gaudium mestos ꝓsolās. Tu sanitas dolentes letificās. Tu status recte credentiū. Tu firmitas bene operantium. Tu habitudo rite ꝓseuerantiū. Et quicq̄d digne de redemptione mundi pōt cogitari: quicquid lingua rite loquit: ad laudem tuam decentissime potest adaptari. q: quic quid in te laudatur: crucifixo in te christo deputatur. Tibi domine Jesu christe humiles preces offero: & oris vota persoluo: q̄ mihi peccatori inspirare dignatus es honorē sctē crucis tue quātulūcūq̄ decātare: & coēm oīm nostrū salutem ꝓseuis meis predicare. Nec me ab incepto retardauit ꝓprior conscientia delictoꝝ: sed magis mihi fiduciā tribuit: q̄ hoc carmine celebrarem in quo peccati regnū destruxisti: & toti mundo veniā oīm delictoꝝ dedisti. Salue crux dei venerāda: que sapientia/lumen/& doctrix es orbis terraꝝ: q̄ & vera laus & amica virtutum & clara pphia apud celicolas terrigenasq̄ indeficiēter viges. quā magis decet imperialē vocari thronū q̄ seruile tormentū. q: imperator & rex noster xp̄s regnū sibi in te & ptā tem in celo & in terra acq̄siuit: hostes superauit: & mundum deo recōciliauit. O christiam populi vexillū: framea qua cum hoste fortimur bellū: te obsecro vt tua virtute meū pect⁹ infirmū benedicas: vt dignis laudibus eterni regis in te triūphus valeamus decantare. qui celestia sz simul & terrena vno federe cōiungas: pactus confirmes & vincula mortis dissipes. Quadriga virtutum cardinalium quatuor cornibus sancte crucis decenter aptata ostendit sacrā seriē specierū ex ipsa ꝓcedentē in triumpho victorie regis christi cōsecratam. & p eius passione ꝓficuū esse tori orbi ad impetrandū fructum pietatis & adipiscendam eternam btitudinē. Virtus eñ est animi habitus: nature decus: vite ratio: morum nobilitas: & vite moderatio. Que cūcta o sctā crux religiosis hoibus tradis: & cuncta simul bñplacita deo & salubria depromis: arbor odoris suauissimi & expansione pulchrarum frondū latissima. Hort⁹ delicia⁹ incomparabilis: affluens vbertate largissima: floribus virtutum & foliis verboꝝ iucundissima. Grandis cōsolatio est fidelibus species sancte crucis: & materiam tribuit: laudisq̄ bonitatē nos facit scire creatoris. Crux Christi via est iustorum: ascensus ad celū: rota de infimis ad superiora nos trahens: dux & ianua regni. huius pars erecta diuinum/transuersa fraternum/cōmendat amorem. cuius amoris integritatez christus nobis ostendit: ac suo exēplo nos instruxit: qui dilectā aiam suaz in cruce moriēs p amicis & inimicis suis posuit: & nos idem facere docuit.

Titulus. xv. totus est de religiosis. Et p̄io exceptiones. xxiij. de collationib⁹ patrū. Deinde de anachoritis & cenobitis. ſ. Paulo primo heremita. Antonio. Hilarione. Paulo simplici. Machario. Pastore. Joan. heremita. Moyse ethiope. Apollonio. Pachanio & octis sctoꝝ patrū. Postea de btō Bñdicto. Mauro. Placido. Romoaldo & ordine Camaldulensium. De Odone. & ordine Cluniacensium. De ordine Vallisumbrose. et Joanne Gualberto. De ordine Cistertiēsiū et Cartusiensium. Et de multis aliis religionibus monachorum.

De statu Anachoritaꝝ & cenobitaꝝ & eoꝝ scriptis. La. ſ.

Gesta dei & saluatoris nostri Jesu Christi supra vtcūq̄ tractauim⁹: put sacri euāgeliste descripserūt: breuissime tū quū opa ei⁹ & signa sint pelag⁹ immēsuz: q̄ tot⁹ mūd⁹ capere nō posset. Cui oēs & q̄ eū pcesserūt a mūdi initio: & q̄ sequunt clamāt. Osanna filio David. Ipse eterni sol⁹ saluum facit pp̄lm a pctis eoꝝ. Nec alios q̄sq̄ nisi pp̄lm suū. ſ. credētes in eū ipli citer/explicite. Neq̄ eñi est aliud nomē sub celo datū hoib⁹ in q̄ oporteat nos saluos fieri. Et quū ipe sit lapis angularis in fundamētū eccl'ie missus a deo/parietē vtrūq̄ pnecrēs ppl'i Judaici & gētilis: missuz tū se asseruit non nisi ad oues q̄ pierāt dom⁹ israel: q: sua corpali pūtia cū illis quersat⁹ est: doctrina sua mirifica & immēsis pdigijs q̄ errabāt oues ad ouile reducēs. Sz demū reuersus ad patrē paracleto de celo misso apl'os suos misit in vniuersuz mūdū: q̄ faciē orbis terre femine replerēt diuini ꝟbi: pdicātes euāgeliuz oi creature: vt filios q̄ erāt dispsi in varijs ritib⁹ idololatrie congregaret in vnū ipz oule eccl'ie. Quā & illi vt pncipes populoꝝ & ꝟa mūdi lumina post christū pceptorē suū fūdarūt calce doctrine madefacta sanguie suo. Eos sequētes inuictissimi martyres xp̄i: q̄ꝝ nō est numer⁹ p multitudine pcipue vsq̄ ad tpa magni Cōstātini: annū vcz dñi. ccc. vl' circa catholicā fidē eccl'ie defensarūt & reges & pncipes q̄ eā extinguere summope conati sunt & penit⁹ delere: veritatē ei⁹ approbātes: & nō ꝟbis tm̄: sz operib⁹ efficaciter demōstrantes: oīm cruciatuū gña nō solū patiētissime sufferētes: sz gaudiose: & auidissime peroptātes: quales fuerunt voces Laurentij & Vincētij ad tyrānum. Infelix has epulas semp optauit: et votis oīb⁹ exq̄siui. Eccl'ie añ pace exteriori ꝓcessa/insurrexerūt pfidi heretici cū varijs erroribꝝ: quoꝝ principalior & magis orbē inficiens & diuturnior fuit Arri⁹. Eñ dē cūdiabolo author suo satis laborauerūt: vt expugnarēt & deiicerēt veritatē orthodoxe fidei: sz nō potuerūt: sz pcidit dñs cernices supbie eoꝝ p sacratissimos doctores/q̄ acutissimi ingenio/& oi sapiētia prepolētes diuina pariter & hūana: greco q̄z latino eloq̄o doctissimi necnō & hebraico: disputationibus & sermonib⁹ publicis eoꝝ ꝓfutauerūt: & rōnib⁹ validissimis eoꝝ versutias & fallacias ad nihilū deduxerūt: scripturas copiosissimas sup his successorib⁹ relinquētes: ita vt nil pene illoꝝ erroꝝ remāserit in mētib⁹ hoim. Post hoscleſiā multi pl'i illustrarūt successu tempoꝝ sacri pōtifices & alij clerici inferioris grad⁹/in timore dñi cū sūma solertia eccl'ias sibi cōmissas regētes: curā hītes magis de aia quā de lana. Sz & laici vtriusq̄ sexus mire pbitatis exēpla dederūt: quoꝝ nonulli tā clericoꝝ q̄ laicoꝝ gl'iosis pdigijs claruerunt ad veritatē fidei xp̄i Jesu quā tenebāt/& in cuius virtute illa faciebāt/magis ac magis cōfirmandā. Nec eñ aliquo tpe defuit virt⁹ miraculoꝝ in eccl'ia dei. & si non ita copiose patrata sunt sicut primitiua eccl'ia: quia tunc vt

nouā plātulā opōrtuit sepi⁹ talib⁹ irrigari: quousq; magis eius radix firmaret ⁊ dilataret. Nulla autē secta seu ps̄dia Judeox vel Saraceno⁹ hel hereticox vel paganozum hoc habuit. ¶ Fuit nihilomin⁹ ⁊ extat q̄ddā gen⁹ christianozum precisum a seculo: qō etiā valde eccl̄iam decozauit ⁊ meritis suis acozationib⁹ ipsam sustētauit ⁊ iuuit: ⁊ eozū videlicet q̄ ea q̄ mūdi sunt oia relinquētes: ac carnē suā cū vitijs ⁊ cō cupiscētijs crucifigētes: ⁊ propriā volūtatē abdicātes/se totos deo dicauerūt. Hozū autē triplex est spēs vt ponit Joā. cassi. in coll. Piamonis. Prima igit est Anachozitarū q̄ scilz in solitudine soli manēt: de quib⁹ 6z. xvj. q. j. q̄ vere. Qui vere ⁊ pure solitariā vitam eligunt: ⁊ sunt digni oi honoze. Et Ezech. iij. Erit solitarius ⁊ tacebit: ⁊ leuabit se sup se. s. per cōtēplationē. ¶ Scōa est Cenobitarum. i. in cōgregatione cū alijs simul cōuersantium: de quibus exponit Augu. super ps. illud. Ecce q̄ bonū ⁊ q̄ iocūdū habitare fratres in vnū. Et. xxij. q. ij. admonere. cuidā dicitur. Ingredere monasteriū: humiliare sub manu abbatis: cuncta facito simplici animo q̄ tibi fuerint imperata: vt multozum ozationib⁹ adiutus ⁊c. Et. xij. q. j. non dicatis. Nō dicatis vos aliq̄d habere proprīū: sed sint vobis oia communia. Et. j. Quum hmōi nostre congregationis fratres nō solum rebus tēporalib⁹. sed ⁊ ipsis ppijs voluntatib⁹ renunciauerint: constat eos nil habere. ¶ Tertia species dicitur Sarabaitarū: qō dicitur genus reprobum. Et ij sunt qui sub nulla regula/et sub nullius obedientia constituti: discurrunt per ciuitates ⁊ castra: sub ouina pelle religiosi habitus ⁊ deuote loquutiōis cozgerentes lupinum: denozantes domos viduarum: ⁊ captiuas ducentes mulierculas oneratas peccatis: pseudo pphete ⁊ apostoli diuinantes de occultis: ⁊ per dulces sermones ⁊ benedictiones decipiunt cozda simplicium. De quib⁹ apl's in epl'is suis. Hi etiā reprobantur in iure. xvj. q. j. quidam. ⁊ c. seq. Ad qō genus Jo. cas. in dicta collocatione pertinere asserit illos qui in solitudine siue in congregatione cū alijs degentes ⁊ sub prelatis/carnaliter viuunt.

Anachorite.

Cenobite.

Sarabaite.

§. I. Sarabaitis igitur omissis

que de anachoritis ⁊ cenobitis in aficedērib⁹ ex causa omisimus: nūc resumētes ⁊ altius repetētes: originē eox ⁊ qui inter eos magis emicuerūt cū doctrinis tali statui cōgruentib⁹ eozū disseram⁹. Sicut in alijs gradibus fideliū nouī testamenti nō defuit figura in veteri: ita ⁊ huic generi hoīum deo dicatissimo ibi vmbra fuit. Nam Helias ille cuius verbum vt facula ardebat: translatus in celum in curru igneo anachoritica vitam duxisse videt: habitās in monte carmeli solitari⁹ satis diuinis reuelationib⁹ frequentat⁹. Cui⁹ discipulus Heliseus cenobiticā amplexari visus est: cuz filijs pphetarū cōuersat⁹: cū quib⁹ etiā pfect⁹ est. ad pcidēda ligna cellulis seu tugurijs cōstruēdis: ⁊ fecū cōiuuantib⁹ coloquintidas amarissimas p errorē decoctas dulcozauit farina in eis cōmista. Sed ⁊ cuneū prophetarum cui obuians Saul simul cū eis ⁊ prophetauit: pzout Samuel predixerat cōgregationē religiosoz fuisse glossatores exponunt. Baptista q̄z gloriosus vtriusq; testamēti limes: pater fuit precipuus anachozitarū: quō antra deserti reneris sub annis ciuium turmas fugiēs petuit: ne leui saltē maculare vitā famine posset. Cui prebuit hirtum tegimē camel⁹: artubus sacris stophiū bidētes: ⁊ latex haustū: ⁊ sociata pastum mella loquustis. Pro eo aūt q̄ ad Jordanē baptizans discipulos congregauit: quos ⁊ ieiunare ⁊ ozare docuit: de' cenobitica participasse videt. ¶ Saluator aūt ipse dñs Jesus ois pfectionis dñs ⁊ magister vtramq; viam tenuit ⁊ docuit. Eāq; enim anachozita fuit: qñ in adolescentia sua vsq; ad annum xxx. etatis sue ignor⁹ fuit hoibus: ⁊ postea baptizat⁹ duct⁹ est a spū in desertū: vbi cū feris habitans/post ieiuniū p duzum tētabat a sathana: qñ etiā postea ascēdit in montē sol⁹ ozare: ⁊ erat pernoctās in ozatione dei. Formā vero ⁊ exemplū ois perfectiōis cenobitis exhibuit: qñ vocatis discipulis quos voluit: ⁊ in montem ducens/sermonē eius prolixū fecit aperiēs os suū a beatitudine pauptaris spūs exordiuz trahens. Sed postmodū a cenobitis ad supiora eos prouehens: ipse cum eis mixtā vitā tenuit ex actiua pariter ⁊ contēplatiua in predicando ⁊ visitando infirmos: ⁊ ad loca solitaria eos deducens: vt quieti ⁊ sibi vacarent post tumultuz turbarum: ⁊ in montē Thabor ad se transfiguratum in gloria videndum primozes ex eis ascendere fecit. Que statim f. vite miste/apprehenderunt veri mendicantes a principio sui. de quibus longe post dicetur. Statum cenobitarum assumpsisse ceasenē nouiter conuersi ad fidem in ecclesia primitiua sub apostolis sanctis cōgregata Hierosolymis: quorum multitudinis erat cor vnū ⁊ anima vna in dño: nihilq; suum aliquis esse dicebat: sed oia in cōmuni: vt refert Lucas in actib⁹ apl'oz̄. Quos sequuti sunt Bucholini: qui scz a Marco euangelista cōuersi/ad fidē apud Alexādriā mox quasi perfectionem perfectionis monastice adepti in cauernis ⁊ spelunciis centeni habitabant: ozationibus vigilijs simul incumbentes: de labore manuum victitantes.

Helias Heliseꝰ Joannes baptista ⁊ ipse dñs cristꝰ vitā figurarūt monasticā.

§. II. Tria genera monachozuz

vt dictū est: describit Hiero. esse in Egypto: quedā de eozuz morib⁹ tangens. Primo aūt ponit gen⁹ Cenobitarū. i. in cōmuētiū: qō credo anachoritis preferri: qz turior status: quē ipse etiā magis cōsulit ⁊ precipue incipientib⁹. xvj. q. j. si clericat⁹. vbi dicit. Primum tractandū est: vtrū sol⁹ an cū alijs in monasterio viuere debeas. Mihi placet vt sctōrum cōtubernium habeas: nec ipse te doceas: ⁊ absq; doctore ingrediaris viaz quā nunq; aliq̄s ingressus est. ¶ Prima inquit ipse apud eos cōfederatio est obedire maioribus. Diuisi sunt p decurias ⁊ centenarios: vt nouē hoib⁹ dicim⁹ p̄fit. ⁊. x. preposito habeat centenari⁹ sub se. Separatis cellulis manēt vsq; ad hozā. ix. Statutū est vt nullus pgat ad aliuz nisi de camī: vt si forte fluctuat q̄s cogitatiōib⁹ illi⁹ consolet alloquijs. Post nonā vero in cōe cōcurritur. psalmi resonāt: scripture recitant: ⁊ cōpletis ofonib⁹ cunctisq; residētibus medius pater incipit disputare. Quo loquēte tm̄ silentium fit vt nemo audeat alium respicere: nemo audeat execrare oculis laus in fletu est audientiū. Tāte voluntē p oza lachrymē: nec in singult⁹ erūpit dolor. Quum vero de regno xpi et futura gl'ia ceperit annūciare: videas cūctos suspitio moderato ⁊ oculis ad celū leuatis dicere intra se. Quis dabit mihi pennas sicut colūbe: et volabo ⁊ requiescā? De hinc vna quecq; decuria cū parēte suo pgit ad mēsas q̄b⁹ vicissim ministrāt. Panē vuit ⁊ leguminib⁹ ⁊ oleri b⁹ q̄ sale solo cōditur: vinū trm̄ senes accipiūt: quib⁹ ⁊ cū pueris sepe fit prandiū vt alioq; festa sustētet etas: alioq;n nō frāgat incipiēs. Ipsi autē patres nocte circūeunt cellulas singulozū: ⁊ aure apposita diligenter q̄d faciāt explozāt. Quē tardiozē deprehendūt: nō mox increpāt: sed dissimulato qō nozunt: euz sepius visitāt: ⁊ prius incipientes p̄uocāt magis ozare/q̄ cogāt. Et qz nō licet cuiq; dicere. Tunicā vel sagum nō habeo: ita deconom⁹ vniuersa moderatur: vt nemo postulare quid necesse sit inueniat. Si q̄s aūt egrotare ceperit: transfertur ad exhedrā lautiozē: ⁊ tāto senū ministerio cōfouet ⁊ vt nec delicias vbiū/nec mīs querat affectū. ¶ Scōm genus est Anachozitarū. i. solitarioz̄: qui de cenobijs exeuntes excepto pane ⁊ sale nihil ad deserta pferunt. Huius vite auth⁹ Paulus: illustrato⁹ Antoni⁹: et (vt alij) cōscendā princeps Joā. baptista fuit. ¶ Tertium genus est teterrimū atq; neglectū: hi bini vel trini habitāt: nec multo plures: suoq; arbitrio atq; ditione viuentes: de eo qō laborauerunt in medio partes cōferūt vt habeāt alimēta cōia: habitant autem q̄ plurim in castellis ⁊ vrbib⁹ q̄si ars sit sctā nō vita. Quicquid vendiderunt: maioris est pretij. Inter hos sepe iurgia sunt: qz cibo suo viuentes nō patiuntur alicui se esse subiectos. Reuera solent certare ieiunijs: ⁊ rem secretiv victoriam facere. Apud hos affectata sunt omnia: late calige: manice follicates: vestis grossioz: crebra suspiria: visitatio virginū detractio clericoz̄: Et siquando dies festus venerit: satiant ad vomitū. Hec Hiero. Ad hunc modū viuendi teterrimum videnē pertinere religiosi moderni: paucis exceptis imitatoribus patrū suox primox. ¶ Dicit idē Hiero. de conse. dist. v. ca. nunq̄. Egyptioz̄ monasteria hunc ordinem tenent: vt nullum absq; ope ⁊ labore suscipiāt: nō tam ppter victū necessaria q̄ p aie salute: ne euagentur pniciosis cogitationibus: ⁊ ad instar formicantis Israel/oi transeunti diuaricēt pedes suos. Et q̄ opa congruāt monachis declarat p exempla in dicto ca. nunq̄. Et nota vt dicit Gratianus. xvj. q. j. §. Superioz̄ aut⁹ ozitate. in fi. Monachos vsq; ad tēpus Eusebij/zozini ⁊ Siricij: monachos simpliciter et non clericos fuisse ecclesiastica tradit hystoria. vnde ⁊ Hiero. dicit. monachos in Scythia cōuenisse in vnū: vt sacerdotē sibi/inuenirent qui eis missarum solennia celebraret. Et ideo qō Hiero. ait. xvj. q. j. monachus. Monachus non docentis: sed plāgentis habet officium: qui vel se vel mundum lugeat: ⁊ dñi semper pauidus p̄stolet aduentum. Et illud cā ea. c. sic viue. Sic viue in monasterio vt cleric⁹ esse merearis: ⁊ multoz p discē q̄ postmodum doceas. ⁊ inter bonos semp sectare meliozes. Qō si te ppl's vel epūs in clericuz elegerit: age q̄ sunt clerici. Non ita generaliter intelligendum est qō nulli monachoz̄ liceat docendi officiuz assumere: quū hoc gesserint ⁊ Grego. ⁊ Augustin⁹ epūs Anglox: ⁊ multi assumpti ad episcopatum. Sed volunt Hiero. distinguere inter statum monachi et' clerici: ostendens quid vnicuiq; conueniat. Aliud enīz conuenit ex eo q̄ monachus: aliud ex eo q̄ clericus. Nā monachus inquantū monachus hz lugere: vt dictuz est: nō docere. cleric⁹ i. eo q̄ cleric⁹: hz docere ppl'z. Si ergo monach⁹

Egyptioz̄ monachoz̄ genus triplex.

sat clericus: ꝛ a suo superiori legitime deputet ad curā ꝛec
clesie: poterit docere sicut ꝛ alij clerici. qō hodie cōiter fit.

§. III. Hic aūt notabūtur breui=

ter sñe patrum ꝛ doctrine: que congruunt religiosis vt pfe
cte in vocatione sua proficiant. Et postea qꝛ plus mouent
exēpla ꝙ verba: ēt exēpla plīnoꝝ qui luminaria magna ec
clesiam illustrarunt. Et qꝛ vincē. spe. hist. li. xx. asserit inter
multa antiquoꝝ opuscula: q̄ ex eis q̄ legit ad spūales p
fect⁹ atq; ad pfectionis apicē tendēt nō reperit ita valere
ꝛ iuuare/sicut doctrinā Jo. cas. in collatiōib⁹ patrū: ad quā
etiā remittit inspiciendā ꝛ tenēdā almific⁹ pr̄ monachoꝝ
in occidente Bñdict⁹ in fine regule sue. Et pmo de veste seu

Uestis monachi, qualis esse debeat.

habitu monachi ex lib. de institutis cenobioꝝ sic ait. Ue=
stis sit monachi q̄ corpus cōtegat tm̄: ac repellat nuditatis
verecūdiā: ꝛ frigoris recōdat iniuriā: nō q̄ seminaria vani=
tatis aut elationis emutriat: ita apl̄o p̄dicāte. Mōtes alūnē
ta ꝛ operumenta. i. q̄ corp⁹ operiant tm̄: nō q̄ amict⁹ gloria
blandiant. Ita vtiā: vt nulla coloris vel habitus nouitate
inter ceteros hui⁹ propositi viros dank insignia. Ita a stu=
diosis accurationib⁹ aliena: vt nullis sint rursus affectatis
per incuriam sordib⁹ decolorata. Postremo sic ab hui⁹ mū
di separenē oznatur: vt cultui seruoꝝ dei in oīb⁹ cōia perse
uerent. Quicq̄d eñ inter famulos dei p̄sumit ab vnoꝝ pau
cis qō nec catholice/p oē corp⁹ fraternitatis tenet: aut su=
pfluus/aut elatū est: ꝛ ꝓpter hoc noxiū iudicādū. Quāobrē
ciliciā vestē velut circūspectā cūctis atq; notabilem: ꝛ que
ex hoc ipso possit spūs elatiōis concipere vanitatem: quecq̄
ad necessariū opis exercitiū in q̄ monachū semp impigrum
expeditūq; oportet incedere: inhabilis sit atq; ineptat refu=
tarunt. Qō si quosdā hoc amictu circūdatos legimus pro=
babiles extitisse: non nobis ex eo est monasteriorum regla
fancienda: vel antiq̄ scriptoꝝ patrum sunt pturbanda decre=
ta. Generali eñ oīm p̄stitutioni paucoꝝ non ds p̄poni nec
preiudicare sñia. Et si Joram rex Jsrael visus est in cilicio
illud trū coopertum habebat. Et Ninuite laudabiliter vsi
sunt: qꝛ omnes simul: ꝛ ad placandum iram dei.

§. IIII. De modo psallēdi ꝛ oran

di ex li. ij. de institutis monachoꝝ idem ait. Per vniuer=
sam Egyptū ꝛ thebaidā legitimū oīonis modum in vespti=
nis q̄ētib⁹ seu nocturnis vigilijs vidim⁹ retentari. Nam
quum in pmoꝝdijs fidei pauci quidem ꝛ ꝓbatissimi mona=
choꝝum nosse censerentur: q̄ a beato Marco q̄ prim⁹ Alexā
drie p̄fuit: normam suscepereviuendi: eo seruore lectiōi oza
tionicq; ꝛ operi manuum die⁹ ac noctibus incumbebant: vt

Mod⁹ psallen di.

nec esca ꝙ quidem appetitus nec memoria/nisi alio tertio ve
die cozpis interpellaret inedia. Quumq; p suo vnusquisq;
diz ozā seruore infirmitatis immemoꝝ alienet: id statim censere de=
beret q̄ contemplatione fidei ac roboris sui facillimum u
dicabat: parū discutiens q̄d generaliter plenitudini possibi
le esset: in q̄ necesse est infirmoꝝq; partem maximā repirit
diuersoq; modo enormē psalmoꝝ numerum instituere pro
animi sui virtute certarent: esseꝛq; eis p religioms regula
pie ꝓtentionis sancta diuersitas: q̄tidianos ozationū ritus
volentibus celebrare/vnus in mediū psalmos dño cantatu
rus exurgit. Quisq; sedētib⁹ cūctis ꝛ in psallētis verba om
ni cordis intētiōe defixis. xl. psalmos ozationū interiectiōe
distinctos cōtinuis ỹsib⁹ Pauli pnunciatione cārasset. xij.
sub alleluya rūsione psummās: ab vniuersoꝝ oculis repē
te subtract⁹/q̄stiōi piter ꝛ cerimonijs finē imposuit. Hic pa
trū senat⁹ intelligēs angeli magisterio congregationibus

De mirabili silentio monachoꝝ.

fratrū generalē canonē constitutum: decreuit tā in vesper
tinis/q̄ in nocturnis cōuētionibus custodiri: q̄bus lectio=
nes geminas adiūxerunt. i. vnā veteris ꝛ aliā no. testa. Fini
to psalmo nō stati ad incuriationē genuū cozruūt: quēad=
modū facim⁹: n̄ nōnulli poti⁹ de refectione lassi cozporis co=
gitātes q̄ oratiōis vtilitatē ꝛ cōmoda req̄rētes: ꝛ stantes
in supplicatiōe maiozē tpis partē expēdūt. Quū aūt solēni
tatest q̄s illi synaxim vocāt: celebraturi cōueniūt: tm̄ a cun
ctis silentiū p̄bet: vt p̄ter illū q̄ psalmum decātat in medio
nullus adesse credat: ac p̄cipue quū cōsummat oꝛo. in qua
non sputū emittit: nō execratio obstrepit: nō tussis inter so
nat. nō oscitatio somnolenta dissutis malis ꝛ hiantibus tra
hitur. nulli gemit⁹/nulla suspiria adstātes impediēta pro
munt. Nulla vox absq; sacerdotis prece cōcludētis auditur:
nisi forte q̄ excessu mentis clausura oris effugerit: queq; in
sensibiliter cordi surrepserit immoderatio. ſ. intollerabili
spūs seruore succēsorum ea que ignita mens in semetipsa
nō prevalet ꝓtinere: p ineffabilē quēdam gemitū ex intimi
cordis cōclauibus euaporare conat. Illū vero q̄ constitu=
tus in tpe mētis cū clamore supplicat: aut aliquid eoꝝ que
predixim⁹ faucib⁹ suis emittit: ac p̄cipue oscitationib⁹ pre=

uenitur: dupliciter peccare pnunciant: primo q̄ oīonis sue
reus sit: q̄ eā negligēter offerat deo: scdo q̄ indisciplinato
strepitu alteri⁹ q̄s q̄ forsitan attenti⁹ ozare potuit/ intercī=
pit sensum. Ideoq; p̄cipiūt eā celeri fine cōcludi: ꝛ dum ad=
huc feruet: velut e faucibus inimici velociter rapienda est.

Utile est breue face re oza tionem

Qui quū sit sp nobis infest⁹: ꝛ tūc maxime adsistit: quū ꝛtra
se offerre nos preces dño velle p̄uiderit. Quāobrē vtili⁹ cē
sent breues quidem ozationes: ſz creberrimas fieri. Exo. iij.
lib. ōz. O m̄i obseruatione custodire cōuenit: ne sumnū quē
nocti subtrahim⁹ per diē resumere vigiliarum lassitudine
ꝛ inanitate cōpulsi: nō tā requiē cozporis subtraxisse: q̄ de
tis tp̄s ad refectionē nocturnā cōmutasse videamur.

§. V. De forma recipiendi ꝛ in=

struendi nouitiū in q̄t Jo. cas. ex. iiij. lib. In Thebaide est ce
nobiū in quo plusq̄ v. milia fratrū sub vno abbate reſiun=
tur. tātaq; fit obediētia oīoꝝ: quāta nō p̄t apud nos vn⁹
vel vni obedire p modico tpe vel preesse. Ambiēs q̄s intra
cenobiū recipi nō ante admittit q̄ dieb⁹. x. vel eo ampl⁹ p
foris⁹ excubās indiciū pseuerātie ꝛ desideriū sui pariter hu
militatis ꝛ patiētie demōstrauerit: ꝙs fratrū ꝓtereūtiū ge
nib⁹ p̄uolut⁹: ꝛ ab oīb⁹ de industria refutat⁹ atq; despect⁹
tā q̄ nō religiōis ſz necessitatis obtētu monasteriū optet
intrare. Injurijs q̄ ꝛ exprobrationib⁹ multis affect⁹ experi
mentū dederit p̄stātie sue: qualisq; futurus sit in tērationib⁹
opprobrioꝝ tolerantia declarauerit. Et idcirco ne vsib⁹ q̄
dem cenobij ꝓfuturas susc̄ipere ab eo pecunias acq̄escunt.
Primum ne p̄fidētia huius oblationis inflatus nequā se
pauperioribus fribus coeg̃re dignet. Tuz ne ea q̄ spūali fer
uore succensus intulerat: tepefact⁹ postea non sine iniuria
monasterij sacrilego spiritu exigere moliat. Quāobrez ita
mudat quisq; quū recept⁹ fuerit/omni pristina facultate: vt
ne ip̄m q̄dē quo opert⁹ est vestimentū habere pmittat vlte
rī: ſz p manū abbatis induat mōasterij vestimētis sese iam
opib⁹ sustētandū nō scelerate q̄stis: nec de infidelitate p̄sti
na reseruatis: ſz de sanctis ac pijs mōasterij largitiōib⁹ iu
stitie sue stipēdia pceptur⁹: atq; se deinceps vestiēduz alen
dumq; cognoscēs: ꝛ se nihil habere: ꝛ nihilomin⁹ de crastino
non esse solicitum: nec statim ꝙgregatiōi fratrum misceri p
mittit: ſz deputatur seniori qui seoꝝ sum cōmanēs curā ha
bet peregrinoꝝ: eis curā ꝛ diligentiam humilitatis impē
dens. Imbutus p hec prima institutione humilitatis ꝛ pa
tientie: alij tradit seniori: q̄. x. miuorib⁹ p̄eest: q̄s sibi ab ab
bate creditos instituit ꝛ gubernat. Hui⁹ aūt hec erit solici
tudo: vt doceat eum primitus suas vincere voluntates: hec
illi imperare de industria que senserit animo eius esse ꝛria.
Multis siq̄dem experimentis edocti tradūt monachū ma
xime iuniorē/nec voluntatē q̄dem ꝓcupiscentie sue refre=
ne posse: misi prius mortificare p obedientiam suas dicre
rit voluntates: ideoq; pnunciant nullatenus prevalere vl
iram vel tristitiā extinguere: ſz nec humilitatem cordis ve
ram: nec cum fratrib⁹ vnitatem: nec firmā diuturnāq; posse
retinere ꝓcordiam: ſz nec quidem in cenobio diutius posse
perdurare: eum qui suas non didicerit voluntates supare.
Consequenter instruunt nullas penitus cogitationes pu=
rientes in corde perniciosa cōfusione celare: sed ꝓfestim vt
exorte fuerint: eas suo patefacere seniori: nec sup eoꝝ iudi
cio quicq̄ sue discretioni p̄mittere: sed illud credere eē ma
lum vel bonum q̄ discussit seniorꝭ eramē. Generale nāq;
ꝛ euidens indicium diabolice cogitationis pronunciant: si
ea seniori cōfundantur aperire. Post hec tanta obedientie
obseruātia regula custoditur: vt iuniores absq; ꝓpositi sui
licentia vel permissu nō solū nō audeant extra cellā progre
di: sed nec naturali necessitati satisfacere sua authoritate p
sumāt. Sicq; vniuersa cōplere q̄ fuerint imperata tāq̄ si a
deo fuissent celit⁹ edicta sine vlla discussione festinēt: ꝛ nec

Obedi entie miraob seruā tio.

impossibilitatē q̄dem ꝓcepti pro seniorꝭ reuerentia me
tiant. ¶ Summe reputant delitie si herba sale cōdita quā
lapsanā vocāt/aqua diluta ad refectionē fratribus appona
tur. Quum sonitū audierint ad oīonē seu ad op⁹ aliq̄s
inuitantem: certatim e cubilibus suis p̄sūpūt: ita vt is qui
op⁹ scriptoris exercet: quā fuerit repert⁹ inchoasse literā/p
ficere nō audeat: ſz imp̄fectā derelinquēs/nō tā opis com
pendiosa lucra sectet q̄ obedientie ỹrutē: quā nō solū ope
ri manuum/seu lectioni/vel silentio/ꝛ celle q̄eti verūetiam
cunctis virtutib⁹ ita preferunt: vt huic iudicēt oīa postpo
nēda: ꝛ vniuersa dispēdia subire ꝓpenti sunt: dūmodo hoc
bonū in nullo violare videant. ¶ Inter quos nullū pecu
liare opus nō dicā effectu: ſz nec cogitatione q̄dem ab aliq̄
affectat. Si q̄s gillonē fictilē. i. vas aut hmōi aliō aliquo ca
su fregerit vel p̄diderit: nō aliter negligentiam suā q̄ publi
ca delet pnia. Silr si superflue/si durius/si contumaci⁹ re=
spōderit: si lectionē opi vel obediētie preferēs / officia sta=

tuta

tuta segni? fuerit exequut?: si dimissa synaxi nō cōcit? ad cellā redierit: si alteri? tenuerit manū: si cū illo q̄ cellule sue cohabitato? nō est/ apfabulari quātulūcūq; p̄sumpserit: si parentum quēpiā vel amicoꝝ suoꝝ viderit: vel colloquutus cum eis sine suo seniore fuerit: si eplam alteri? fuscep erit sine p̄scribere sine abbate suo tētauerit: in his inquā ⁊ similibus admissis pcedit aīaduersio spūalis. Residua que apud nos indifferēter admissa/a nobis ch̄s reprehēsibilius sustinētur. Iapta p̄uicia: manifesti p̄ceptus: familiaritas apud feminas/ simultates ⁊ iurgia: opis peculiaris p̄sumptio: philargyrie p̄tagio: affectus atq; possessio reruꝫ supfluarū q̄ a ceteris fratrib? nō hñtur: extraordinaria ac furtiua cibi refectio: ⁊ his filia: plagis emēdant vel expulsione purgantur.

¶ Illō aūt vt reficientibus fratrib? sacre lectiones in cenobijs recitent: nō tā spūalis exercitationis cā ch̄ cōpescēde sue perflue otiosecq; apfabulatiōis grā: ⁊ maxime p̄tētionū q̄ plerūq; solēt in cōuiuijs gñarij: statuerunt. Tātaq; vescētibus eis silentij huj? disciplina seruatur: vt cucullis vltra oculoꝝ palpebras demissis: ne. s. liber aspect? habeat cōpiā curiosius euagādi: nihil ampli? intueanť ch̄ mēsam ⁊ appositos cibos vt quēadmodū vel quantū reficiat alius null? inuicē noter. Sūma cautione seruat ne extra mensam quicq; cibi penitus ozi suo quisch̄ indulgere p̄sumat: vt incedētib? p hortos ⁊ pomeria quū passim blandecq; p arbores poma pēdētia nō solū se obijciāt pectoꝝib? trāseūtiū: verūetiā strata per terram cōculcāda pedibus offerunt/ sacrilegiū ducať/ nō modo quisch̄ ex his degustare verūetiā manu p̄tingere absch̄ eo ch̄ pala cunctis in cōe reficientib? exhibetur ⁊ ad percipiendū oeconomi dispēsatiōe p fratrū obsequia publice ministrat. In septimana cuiusdā fratris quum pertransiens oeconomus tria lēticule grana vidisset iacere in terra: que ab ebdomadario festinanti dum ea prepararet coctioni: interman? cū aqua qua diluebātur elapsa sunt: cōfestim sup hoc abbatē p̄suluit: a q̄ velut peruersoꝝ negligentiaꝝ sacri peculij iudicatus/ ab oratione suspēsus est. Cuius negligentia reatus non aliter remissus est: nisi quum publica penitētie diuisset. Non esset solū seipsos nō esse suos: sed etiam oīa q̄ sua sunt: credunt dño cōsecrata. ¶ Addunť exēpla de obediētia Joānis: qui iussu abbatis sui vt saxū maximū qō multi mouere nō potuissent: voluerat: ipse totis viribus ⁊ labore p̄nimio totius corporis vt totus sudaret: hoc tētauit p̄ficere.

Quare inter cōmedendū legūturibi sacra.

Humilitatis indicia.

Exēpla obediētie.

Itē exēplū de p̄functo: q̄ cū filio puulo suo octo annoꝝ dum habitū suscepisset religiosum: abbas vt experiret affectū eius ad filiū ⁊ obediētie sinceritatē: iusserat vt monachi frequēter paruulū inocētē sine causa añ patrē percuterēt: propter qō puer genas lachrymis sordentes habebat: nec pater in aliquo mouebať. Demū vna dieruꝫ lachrymātē iussit abbas vt ip̄m sumēs ad flumē vicinū pergeret eū inibi submersurus: qō sine mora p̄ fecit. Qz fratres q̄s ex industria abbas ad flumen p̄miserat ad eū retrahēdū ab hoc ope: nō permiserunt. ¶ Et exēplū de abbatis Pinutij humilitate: q̄ quum esset abbas magni cenobij ⁊ in maxima veneratione clam aufugit in habitu transformato. s. seculari/ ⁊ accedens ad loca ignota ⁊ remota: in monasterio qō districtius vitā ducebat petij: vt laicus recip̄i: qui ingnotus cū difficultate receptus: ⁊ opprobrijs multis p̄batus: susceptus demuꝫ fuctus est hortulanus: ⁊ vilissimis exercitijs seipsum applicās demū a quibusdā ex monachis sui p̄ioris mōasterij illuc aduenientib? ad querendū de ipso/ inuentus: redire precibus coact? est ad p̄ius monasteriū. Huc senē. s. Pinutium inquit Jo. ca. quū post hec in Egypto requisissem? studiosissime: exhortatione hāc dedit fratri quē sub nostra p̄sentia in cenobio suo recip̄iebat. Nostiait/ q̄t die? p̄ce fozib? excubās scere: Sicut namq; immensa gl'ia fideliter seruientib? deo/ ac sm regule huius institutionē cohērentibus ei p̄mittiť gligēterq; fuerint exequuti: ⁊ sm hoc quod p̄fessi sunt vel quod ab hoib? esse credunť: fruct? etia cōgruos sanctitatis eidē exhibere neglexerint: q̄z maledict? qui opus dei facit negligēter: vt ait Hieremias. Ideo igiť a nobis diu refutatus est: nō q̄z ruam vel oīm salutē non toto corde cupiamus ⁊ ijs q̄ ad christū cupiūt p̄uenire etiā p̄cul occurrere nō optemus: sed ne temere recipientes/ ⁊ nos apud deū leuitatis ⁊ temeritatis reū grauioris supplicij faceremus: si ad p̄ns facile susceptū: nec pondus p̄fessionis huj? intelligēs: vel destructoꝝ post hec: vel tepidus extitisses. Caue ergo ne ād aliq̄ eoꝝ resumas q̄ renuncians abiecisti: ⁊ ꝺ dñi interdictuꝫ de agro dñice euangelice operationis reuertur? / inueniaris tunica tua te expoliaueras reuestiri. Caue ne parentum ne affectionis p̄stine recorderis. Caue nequādo superbiam quam nūc incipiens ardore fidei ac pia humilitate calcasti: quum ceperis psalmoꝝ vel p̄fessiōis quādā notitiā degustare: paulatim elatus resuscitare mediteris. In hac ch̄s humilitate ac patiētia q̄ vt suscipereris i monasterio. x. die? p̄ce forib? perseuerās multis lachrymis implorasti. non solūmō persistas: verūetiā p̄icias atq; succrescas. Satis esti miserū est: vt quū debeas a rudimētis ac primordijs tuis p̄uehi: et ad perfectionē tēdere: etiā ab ipsis incipias ad inferiora decedere: arcta est via q̄ ducit ad vitam. Considera ergo te de paucis ⁊ electis effectū: ⁊ ne exemplo ⁊ tpe multitudinis refrigescas: sed viue vt pauci: vt cū paucis inueniri merearis in regno dei. Multi esti sunt vocati pauci vero electi: ⁊ pusillus est grex cui placuit patri hereditatem dare. Itaq; non leue noueris esse p̄cm/ p̄fessum p̄fectionē quēpiam ea que sunt imperfecta sectari: ad quē p̄fectiōis statū his gradibus atq; hoc ordine p̄uenit. Principiū nr̄e salutis eiusdēq; custodie timor dñi est. Per hunc esti ⁊ initiū p̄uersiōis: ⁊ vitiorum purgatio: ⁊ virtutū custodia: ijs q̄ imbuuntur ad viā p̄fectionis acquirit. Qui quū penetrauerit hoīs mentē: cōtēptuꝫ ei rerū oīm parit: obliuionēq; parentū/ mundiq; ipsi? gignit horroꝝ. Cōtēptu aūt ac p̄uiatione facultatū oīm hūilitas acq̄rit: hūilitas ꝙo his indicijs p̄probat. Primo si in se mortificatas hēat oēs volūtates. Scōo si nō solū actuū suoꝝ verūetiā cogitationū nihil suo celauerit seniori. Tertio si nihil sue discretioni: sed iudicio eius vniuersa cōmittat: ac monita eius sitiēs libēter auscultet. Quarto si in oībus seruet obediētiā: mā suetudinē: atq; patiētie cōstātiā. Quinto si nō soluꝫ iniuriā inferat nulli: sꝫ ab alio q̄dē sibi irrogatā nec doleat aut tristeť. Sexto si nihil agat: nihil p̄sumat: q̄ nō cōis regula ve maioꝝ cohortenť exēpla. Septimo si oī vilitate p̄tētus sit: ⁊ ad oīa q̄ sibi precipiunť se velut oparīū malū iudicauerit ⁊ indignū. Octauo si semetip̄m cūctis inferiorem nō superficie p̄nuntiet labioꝝ: sed intimo cordis credat affectu. Nono si linguā cohibeat: vl nō sit clamosus i voce. Decimo si nō sit facilis ac promptus in risu. ¶ Idem ex libro quinto. Impossibile est extinguere ignita corporis incentiua/ p̄iusch̄ cetero? ch̄ principaliū vitioꝝ fomites radicitus excidantur. Prima est nobis calcāda gule cōcupiscentia ⁊ eousq; extenuanda mens nō solū ieiunijs: verūetiam vigilijs lectione q̄ꝫ ⁊ crebra cōpunctione donec eiusmodi meditationibus occupata/ pariter ac possessa ipsius cibi refectionem nō tā iucunditati cōcessam: ch̄ oneri vite sibi impositaꝫ recognoscat. Illud esti est cunctoꝝ luctaminū fundamentuꝫ vt p̄mit? carnaliū desideriorū incētiua perimanť. Non esti meremur mentis roboꝛe p̄sito/ grauioresp̄ugnas nequitiarū celestiū experiri: si carnē fragilē resistentē spūi nr̄o subiugare nequim?. Qui esti gule superfluos appetitus inhibere nō potuit: quō estus carnalis cōcupiscētie valebit extingere? Et nequiuit passiones in ꝑpatulo sitas paruasq; ꝑsecare: qual'r occultas nulloq; hoīm teste p̄urientes poterit debellare? nō esti est nobis aduersarius extrinsec? formidandus. In nobisipsis hostis iclusus est. Intestinū nobis q̄tidie ingerit bellū: deuicto eo oīa q̄ forinsec? sunt: reddenť infirma: ac militi christi vniuersa pacata erunt ⁊ subdita. Nec solū nobis ieiuniū visibiliū ciboꝝ ad perfectionē corporis purificationē sufficere nobis posse credam?: nisi fuerit huic anime q̄z ieuniū copulatum: habet nāq; illa suos noxios cibos: quibus impugnata ad luxurie p̄cipitia deuoluitur. Detractio quidē cib? est ⁊ quidē p̄suasis. Ira cibus est eius: licet minime leuis. Inuidia cibus est mentis: virulentis eā succis corrumpens: ⁊ p̄speritatis aliene successib? iugiter excruciare non desinens. Xenodoxia delectabili eam esca permulcet: postea vacuā omniq; virtute spoliatam reddit. Auaritie pastus ⁊ potus insatiabilem reddūt: ⁊ sic de alijs. Libis igiť hmōi astinendū est semper: ⁊ ille omni studio inq̄rendus de quo saluator ait. Meus cibus est vt faciam volūtatem eius qui misit me. Nunc cōsequenter ponentur que excerpta sunt de. xxiij. collationibus patrum.

¶ De vigintiquatuor collationibus sanctorum patruꝫ scilicet Moysi Paphuntij ⁊c. La.ij.

In prima collatione que est abbatis Moysi de puritate cordis.

Quum in heremo Scythie/ inq̄t Jo. cas. abbatē Moysen expetissemus: pariterq; ab eo edificationis sermonē fusis lachrymis poscerem?: q̄ppe cui? animi rigoꝛe hunc noueramus. vt nisi fideliter desiderātib? cū oī cordis cōtritione querētib?/ nequaq; acq̄escere iamā p̄fectionis aperire: ne scz indignis ⁊ fastidiose suscipiētibus p̄dēs aut iactantie vitiū aut p̄ditionis crimē videretur incurrere. Tādē fatigat? nostris p̄cib? ira exorsus est. Oēs antes ⁊ discipline scopon quendā. i. destinationē. ⁊ telos. i. finē p̄positū hñt. Ad quē respiciēs cuiusq; artis industrius appetitor: cūctos labores ⁊ pericula atq; dispēdia equanimiter libenterq; sustinet. Finis quidē nostre p̄fessionis est regnum

dei. Scopos vero puritas cordis. Que si oculis nostris iugiter statuta non fuerit: non solū oēs labores nostros varios atq; instabiles reddet: sed etiā cogitationes diuersas/sibiq; contrarias suscitabit. Necesse est enī mentem quo recurrat cui ve principaliter inhereat non habentē: p singula momēta p incursuū varietate mutari: atq; ex ijs q extrinsec⁹ accidunt: in illū statū continuo transformari qui sibi primus occurrit. Hinc nāq; est q nōnullos mundi huius maximas facultates z prediorū magnificentiā cōtēnēres/post hoc videmus pro scalpello/p graphio/pacu: p calamo commoueri. Nōnulli tanto zelo codicē seruāt: vt eū nec vel leuiter legāt vel contingat ab aliquo sinant: z inde occasiones impatietie ac mortis incurrūt: vñ monentur stipendia patientie z charitatis acquirere. Quumq; oēs diuitias suas pro xpi amore dispserint: pristinū tū cordis affectū in rebus minimis retētantes/ex oībus infructuosi sterilesq; redduntur. Si distribuero (inq; apls) in cibos pauperum oēs facultates meas charitatē aūt nō habeā etc. Uñ liquide cōprobat perfectionē non statum nuditate/seu dignitatum abiectione cōtingit: nisi fuerit charitas illa cui⁹ apls membra describit in veritate possessa: que in sola cordis puritate cōsistit. Nam quid est aliud nō emulari: non inflari: non irritari: z reliqua: nisi cor perfectū z mundissimum semp deo offerre: z intactū a cūctis pturbationib⁹ custodire. Oia igitur p hmōi gratia gerēda z appetenda sunt nobis. Pro hac solitudo seruāda est. Pro hac ieiunia/vigilias/labores/debere nos suscipere noueramus. Et nō ppter has obseruationes: si forte nō poterimus implere: incidamus in tristiciam vel iram siue indignationē. Non enī tm̄ est lucrū ieiunij: quātū ire dispendiū. Nec tm̄ lectione capitur fructⁿ: quantū cōtēptu fratris incurritur detrimentū. Ea igit̄ que sequentia sunt. i. ieiunia/vigilie lectiones etc. ppter principalē scopon. i. puritatem cordis quod est charitas: nos cōuenit exercere: z nō ppter illa hāc principalē virtutē pturbare. Qua in nobis integra durante nihil obeerit: si aliq̄d eo p necessitatē fuerit ptermissus. Nec pderit vniuersa fecisse/adempta hac principali causa: cuius obrētu oia sunt peragenda: que nō perfectio: sz perfectiōis sunt instrumēta. Quicquid igit̄ pōt istam mētis puritatem tranquillitatēq; turbare: q̄uis vtile z necessarium videat: vt noxiū deuitandū est. Inherere quidē deo iugiter: z contēplationi eius inseparabiliter copulari: impossibile est homini carnis fragilitate circundato. Uerum oportet nos scire vbi nr̄e mētis intentionem debeamus habere defixam: ad quā destinationē semp aie nr̄e reuocemus intuitum. Quam quum potuerit obtinere mens: gaudeat: z a qua distractam se doleat atq; suspiret: z quasi fornicationē iudicans vl'mo mentanēū a christi p̄tēplatione discessum: a q̄ quū deuiauerit paululū nr̄ obrut⁹: rursus ad eum reuocem⁹ mētis aciē. Cōtēplatio nāq; dei multifariā cōcipit̄. Nā deus nō solum incōprehēsibilis illius substātie sue admiratione cognoscit̄ qō adhuc in spe repromissionis absc̄ditum est: sed etiā creaturarū suarū magnitudine vel equitatis seu equalitatis sue cōsideratione: vel quotidiane dispensationis auxilio p̄uidet: qñ. s. q cū sctis suis per singulas generatiōes egerit p lustramus mente purissima: quū potētiā ipsius quā vniuersa gubernat moderat̄ z regit: quum immensitatem scientie eius z oculum quē secreta cordis latere non possunt: tremēte corde miramur: quū arenā maris vndarumq; numerum dimensum ei z cognitum cogitamus: quuz pluuiarū guttas z securorū dies z horas: quum preterita futura ve vniuersa cōstupescentes sciētie ei⁹ adhistere cōtēplamur. quū ineffabilē clemētiā ei⁹ p̄sideramus: qua innumera flagitia: q̄ singulis quibusq; mōmētis sub ipsius cōmittūtur aspectu: ide fessa longanimitate sustētat: quū intuemur vocatioue qua nos nullis p̄cedētib⁹ meritis gr̄a sue miserationis adsciuit quū demiq; q̄r occasiōes salutis tribuit adoptandis cū q̄dā admiratiuo intuemur excessu. Qō ita nos nasci p̄cepit: vt ab ipsis cunabilis gr̄a nobis legisq; sue notitia traderetur. Qō ipse aduersarium vincēs in nobis pro solo bene volūtatis assensu/eterna beatitudine ac ppetuis nos premijs munerat. Qō postremo dispensationē incarnatiōis sue p nr̄a salute susc̄epit: ac mirabilia mysteriorum suorum in cūctis gētibus dilatauit. Sūt z alie hmōi innumere cōtēplatiōes: que p qualitate vite ac puritate cordis in nr̄is sensib⁹ orīū: pfecto null⁹ ppetuo retētabit: in quo adhuc aliq̄d carnaliū viuit affectuū. iuxta illud Moysi dictū. Nō videbit me hō z vivet. i. sensualiter viuēs. Mentē q̄dē nō interpolari cogitationib⁹ impossibile est: suscipere vere eas vel respuere omni studēti p gr̄am dei possibile est. Ideo nāq; frequēs lectio et iugis adhibeatur scripturarum meditatio: vt exinde nobis spiritualis memorie prebeatur occasio. Idcirco decantatio creb⁹a psalmorū: vt assidua nobis exinde cōpunctio subministret. Ideo vigiliarū orationū ac ieiuniorū sedulitas adhibetur: vt extenuata mens non terrena sapiat: sed celestia cōtemplet. Quibus rursum negligentia irrepente cessantibus necesse est vt mens vitioz squalloze cōcreta: in carnalē filtu⁹ partē mox inclinet z corruat. Qō exercitū cordis molarum dosilitudini nō incōgrue cōparat: quas meatus aquarū p̄ceps impetu rotāte p̄uoluit: que nullatenus quidem cessare p̄nt ab ope suo aquarū impulsibus circūacte. In eius vero qui p̄eest sirū est p̄tāre/vtrūnā triticū malit/an hordeū loliumve cōminui. Illud q̄ppe p̄culdubio est cōmolēdū: quod ingestum ab eo fuerit. Ita igit̄ z mens p vite p̄nr̄is incursus/vndiq; ingruētib⁹ tentationū torrentib⁹ circunacta: vacua q̄dē cogitationū estib⁹ esse nō poterit. Quales vero vel admittere vel parere sibi debeat: studij ac diligētie sue p̄uidebitur industria. Illud sane nosse debemus: tria cogitationum nostrarum esse principia. i. ex deo: ex diabolo: z ex nobis. Ex deo q̄dē sunt: quū spūssancti illustratio nos visitet: z tria sūt in quibus vel minus acquisiuimus: vel desidiose agentes su p̄cipia perati sumus. salubri cōpunctione castigat: vel quū referat cogitationis celestia sacramēta: z p̄positū nr̄m ad meliores actus voluntatēq; puertit. Ex diabolo vero sunt: quū subuertere nos tam vitiorum oblectatione: q̄ etiā occultis conat̄ insidijs: trāsfigurās se etiā in angelū lucis. Ex nobis aūt quum eoz q̄ gessim⁹: vel gerimus: vel vidimus naturaliter recordamur. Et ideo hinc oportet nos vniuersas cogitationes q̄ emergunt in corde nostro sagaci discretione discutere: origines earum vel causas authoz̄sq; primitus indagantes: vt quales nos eis p̄bere debeamus: ex illorum merito q̄ eas suggerunt considerare possimus: vt efficiamur probabiles sm̄ p̄ceptum dñi/trapezte quo p summa peritia est probare q̄ sit aurum purissimū: q̄ ve minus purgatum: ereo q̄z viliq; denario: si p̄ciosum numisma sub coloze seu indumēto auri fulgentis imiteturi: z non solum numismata tyrānorū vultus exprimentia: sed illa etiā que sunt veri regis imaginē sz nō legitime figurata discernere: deinde ne quid illius a legitimo pondere diminutum sit/cēsura trutine diligēter inquirere. Diabolus enī decipit: quū fuerit sub coloze sctitatis obtectus. Odit enī sonum cautele. i. discretionis vim. In quo z btm̄ Joan. abbatem deceptum nouimus. i. de nimietate abstinentie. Erit ergo hic quadripartito mō nobis necessaria discretio: vt primum nos materia auri veri fucati ve nō fallat. i. vtrū cogitatio sit in materia mali vel boni in genere. Scō vt has cogitationes que mentiuntur opaperatis: tanq; adulterina numismata reprobemus: vt potenque falsam regis imaginē nō legitime signatam contineat: vt scilicet z si in se pia: tm̄ ex aliqua circumstantia non vere bona. Tertio que in auro purissimo scripturarum vitioso z hereticō sensu non veri regis sed tyranni p̄ferunt vultum refutare possimus. Quarto illa quorum pondus ac p̄cium erugo vanitatis arrodens. iudicio seniorum non sunt adequata: vt sz non iusti ponderis.

Discretio.

§. I. Secūda collatio q̄ est eiusdem. s. abbatis Moysi/agit de discretione. Hec est oīm virtutum generatrix custos z moderatrix: que in euāgelio sm̄ Jo. cassi. ō: lucerna corporis z oculis. Ab apko sol: vt quū ait sol non occidat sup iracundiam vestrā. A Salomone consilium nūcupatur: quū inquit. Oia fac cū cōsilio. Hāc esse p̄cipuā ostēdit ex sentētia beati Antonij. Nam quū vna dierū patres cōgregati essent cū btō Antonio: z ad inuicem conferrēt quenā virtus illa foret q̄ p̄ce ceteris deo seruientem magis rutum redderet ab insidijs diaboli z deceptionibus eius z infallibilius ad culmē perfectionis p̄duceret: oūersi diuersas sententias in medio p̄tulerunt. Alij oīmodā rerū expoliationē. Alij abstinētiā z mortificationē. Alij solitudinem z deiectionē. Alij eleemosynarū largitionē. Demū btūs Antonius cōclusit: oia quidē p̄fata vtilia foze z necessaria: nec tm̄ aliquod eorum esse q̄ querebatur. Sed hanc esse discretionē: nec ipsaz verā nisi a spiritu sancto posse haberi docet apls dicens. Alij datur per spiritū discretio spirituū. Nam illa nō sufficere q̄ dixerant predicti patres p exempla multa p̄bauit: videlz de Heronе qui fuit maxime abstinentie z valde solitarius per tpa plurima: z q̄ discretione caruit et deceptus fuit a diabolo: ita vt ad instigationem eius z iussum transfiguratī in angelū lucis p̄iecit se in puteum profundissimū: nequā illo spū sibi p̄nunciante ipsum nil inde lesiōis susc̄epturū in signū sue p̄fecti oīs. Qui a fratrib⁹ hec p̄cipientibus inde quasi violenter extract⁹: nec quidē in tribus quo superuixit recognouit deceptionē suā: z si a fratribus ad p̄nam hortarek: a deo reuelatum credēs q̄ fuerat a diabolo. ¶ Exēplū aliud de alio qui assuetus visionibus z cui lucifer frequenter lumine suo cellā illustrabat: ad suasionē eius paululū filiū secum manētem in solitudine p̄curauit

rauit occidere ⁊ deo offerre: vt deo placeret more Abrae patriarche: quod ⁊ fecisset: nisi puer aduertēs ab eo fugisset.
¶ Insup ⁊ alter se circūdedit diabolo sub specie angeli lucis hoc mandante ex dei parte. Quō aūt acq̄ratur discretio ista ex parte nostra ⁊ quō ostendaf declarat ipse Joā. cassi. ex verbis Moysi dicēs. Uera discretio non nisi vera humilitate conquirit: cuius hec erit prima probatio: si vniuersa nō solū q̄ agenda sunt: sz etiam que cogitanf reseruanf seniorum examini. Nullaten⁹ enī si quis decipi poterit: si nō suo iudicio: sed maiorū suorū viuit exemplo. Et serpens teterrimus velut tenebroso ac subterraneo specu virtute cōfessionis ptractus ad lucem ⁊ traductus quodammodo ac deformestatus abscedit. Deniq; intantū hec deo placita comprobatur sūia: vt puerū Samuelē iudicio electum suo: nollet per semetipsum erudire: sed recurrere semel ⁊ iterum pater ref ad senem Heli: etiam illum q̄ offenderat deum: vt illius qui ad diuinum vocabaf ministerium pbaretur humilitas ⁊ iuniorib⁹ forma subiectiōis hui⁹ pponeref exēplo. Paulum ꝯ p seipsum vocans ⁊ alloquēs christus: quū posset ei viam pfectionis referare: cōfestim ad Ananiam dirigere mauit: ipmq; illi⁹ potius q̄ sua doctrina censet instituī. Omni igitur conatu debet discretionis bonum ꝑtute humilitatis acquirī: que nos illesos ab vtraq; pōt nimietate seruare scz sm excessum ⁊ defectum: vt nec nimia sit abstinētia: nec nimia relaxatio abstinētie: ⁊ sic in alijs quib⁹ vtimur. Interroga inquit Moyses patrē tuū ⁊ annūciabit tibi: maiores tuos ⁊ dicēt tibi ⁊c. Exēplū adducit de abbate Serapione: q̄ quū esset adolescētulus sub magisterio abbatis Leonē: instigatus a diabolo/alijs ieiunantibus ipse ostendens se cū ceteris ieiunare clam quotidie vnū panē accipiens occulte sero comedebat: de quo tū actu multū postea in conscientia torquebatur. Sed quadaz vice aduenientibus quibusdā ad beatū Leonā gra edificationis: quum senex de occultatione cogitationis quātum sit aīe nociua disceruisset diutius. Deprio qui presens erat cōpunct⁹ cū verbis manifestauit fraudem suā: publice panē illū que iam acceptū sibi nō maturitate mora cū lachrymis in medū iactās: sup quo Leonas confortauit eū de victoria diaboli habita ex ppalatione ista. vñ ⁊ flamma sulphurea visa est exire de sinu illius/fetoreq; relinquēs/ ⁊ liberat⁹ est a tētatione illa. ¶ Uerum nō oīm seniorū quorum capita canities tegit: quosq; vite lōgeuitas sola cōmēdat: nobis sunt secunda vestigia seu traditiones ⁊ admonita suscipienda: sed eorum quos laudabiliter vitam suam probatissime comperimus in virtutem signasse nec presumptionibus ppijs: sed maiorum traditionibus institutos. Qui esī in tpē suo vsum seruant quē ab adolescentia cōceperūt: atq; ignauia senescentes/auctoritatē sibi nō maturitate morū: sed annorū numerositate cōquirunt: isti nō sunt imitādi q⁹ in ijs discretio nō est. Ponit exēplū de quodā sene/ad quē quum iuuenis tētatus de fornicatione venisset ad consulendum ⁊ suffragiū habendū: ille senex ira dure redarguit eum de hmōi cogitationibus turpibus/q; in desperationē induxit. Et quū ad seculū reuertens iter assumeret: abbas Apollo ei obuians ⁊ tristem cernēs/interrogauit eū quo pergeret ⁊ causam tristitie. Qui ab eo rei seriem audiens confortauit: ⁊ animauit ad perseuerandū ⁊ pugnandum. Et pergēs ad senē illum rogauit deū vt ummiteret hmōi tentationem in mentem eius. Quo facto: ita grauiter veratus est: vt velut mens disponeret ad seculū redire: qō Appollo eū visitans: ⁊ perpēdēs repzehēdit eū de indiscreta loquutiōe ad illum iuuenē: ⁊ ppterea deus permiserat eū sic dure tētari: vt disceret alijs cōpati. Et orante pro eo cessauit tentatio.

§. II. Tertia collatio est Paphū

tij de triplici vocātione ⁊ renunciatione: qui presbyter fuit pgregationis qui in heremo Scythie morabaf: in qua vsq; ceperat habitare que ab eccl'ia miliarib⁹. v. distabat: saltem ad vicinioza migrauerit loca: nec fessus annis die sabbatiꝯ dñico vēturus ad eccl'iā tāti itineris spatio vexaref. Sed nec vacuus inde reuerti cōtentus: vas aque quā per totam hebdomadā sumpturus erat: suis seruicibus supponēs porrabat ad cellā/nonagenariā excedens etatem. Tres (ait iste) sunt vocationū ordines: tresq; renunciationes. Prim⁹ ordo vocationis est ex deo quotie. s. inspiratio quedaz immissa in cor nostrū nōnunq; etiam dormientes nos ad desiderium eterne vite ac salutis eruscitat: deiq; sequi ⁊ eius inherere preceptis saluberrima compunctione exhortatur. Qualis fuit vocatio Abrae quū ei dictum est. Exi de terra tua. Quo etiā modo beatū Antoniū accitū esse cognouimus: quūq; s. in ecclesia audiēs illud euangelij. Si vis pfectus esse: vade vende oīa que habes ⁊c. oīa dimisit. Scōs modus qui est per hoiem: fit quū exēplis quorūdā sanctorū vel monitis instigati ad desiderium salutis accendimur. Quo ordine in scripturis sanctis filios israel per Moysem de afflictione Egypti legimus liberatos. Tertius est q̄ ex necessitate descēdit quū diuitijs hui⁹ mūdi vel voluptatib⁹ obligati/ingruentibus cōtinuo tētationib⁹ q̄ mortis pericula cōminantur: vel bonoꝝ amissione ac pscriptione percutiūt vel charoruz morte ꝓpungūt: ad deū quem sequi in rerū prosperitate contempsimus: saltē inuiti properare compellimur: iuxta illud pſ. Quū occideret eos querebant eū ⁊ reuertebanf: qō ptz per exempla in libro iudicū in liberatione ppli israel de manibus tyrannoꝝ: quibus ipsos dns subijci pmiserat ꝓpter pctā eoꝝ. Sz penitētes liberauit per danielē Aioth Gedeonem ⁊ alios. Ex his tribus licet priores duo melioribus iniuriti principijs videanf: nōnunq; inuenimus etiā de tertio infimo gradu perfectos viros ac feruentissimos extitisse. Et iterū de illo superiore gradu plurimos repefactos ad virtu perabilem finem recedisse: qō cernimus in ipsa apl'oꝝ vocatione. Nec esī profuit Jude apostolatus sublimissimū gradum eo ordine quū Petr⁹ ⁊ ceteri volūtarie susceptisse. christi. s. doctrinā: q̄ preclara principia philargyrie pestifero fine consumauit. Nec Paulo obfuit q; repente excecatus velut inuitus videref attract⁹. Totū ergo in fine consistit: sm quō feruentius vel negligentius in vocatione se habuerit. ¶ Nūc de renūciationib⁹ differendū est quas tres esse scrpturarum ⁊ patrum tradit auctoritas. Prima est qua corporales facultates vniuersas cōtemnimus. Scōa qua mores ac vitia pristina q; affectus animi carnisq; respuimus. Tertia qua mentē nostrā de presentib⁹ vniuersis ac visibilibus euocantes/futura tantūmodo contēplamur: ⁊ ea q̄ sunt inuisibilia cōcupiscimus. Que tria vt simul perficiantur: etiā Abrae legim⁹ deum precepisse. Exi de terra tua: ⁊ de cognatione tua: ⁊ de domo pris tui. Primo dixit de terra tua. i. facultatib⁹ huius mundi opibusq; terrenis. Scōo de cognatione tua. i. de conuersatione ⁊ moribus: vitijsq; prioribus que nobis a natiuitate coherētia velut affinitate quadam ⁊ cōsanguinitate cognata sunt. Tertio de domo patris tui. i. de oī memoria mundi hui⁹: q̄ oculoꝝ occurrit obtutibus. Qō fit qū mens nostra nullo carnee pinguedinis veheberata cōtagio: sed peritissimis eliminationib⁹ expoliata ab omni affectu ⁊ qualitate terrena: ꝑ indesinentē diuinaꝝ rerū meditationem spirituales theoricas ad illa q̄ inuisibilia sunt: eo usq; trāsierit: vt circundatā se fragilitate carnea nō sentiat incorporeis intenta supnis: vt presentia oīa nō tanq; trāsitura sed quasi iā trāsacta reputet: ⁊ velut inanē fumū in nichilum resoluta cōspiciat. His tribus abrenūtiationib⁹ ꝓprie tres libri Salomonis aptanf. Nā superbia prime abrenūtiationi cōueniunt: quib⁹ cōcupiscētia carnaliū rerū ac terrena vitia resecātur. Scōe Ecclesiastes vbi vniuersa que sub sole aguntf: vanitas pnuntiantur. Tertie Lāticū cāticoꝝ: in quo mēs inuisibilia cuncta trāscēdēs: verbo dei celestiū cōtemplatiōe cōiungif. Cauendū est igif ijs q̄ mūdo abrenuntiant: ne si⁹ illis fiant de quibus dr. Corde reuersi sunt in Egyptū: ⁊ cū illis cōdēnemur israelitis q̄ in heremo existentes post escā māne celestis desiderauerunt vitioruz fetidos ac sordidos cibos dicētes. Bene erat nobis in Egypto vbi sedebamus super ollas carnium. ⁊ comedebamus cepas et allia/cucumeres ⁊ pepones: e quib⁹ paucissimi intrarūt terram promissionis: sed tñi duo habentes: scz dilectionez dei ⁊ proximi: que amplectif oēs virtutes: vt ostendit ad Corinthios apl's. Has virtutuz diuitias nullus regū: nullus horum tristiū cōferre pōt vel auferre. In scripturis esī ponunf diuitie sub triplici genere: qz sunt ⁊ bone/scz merita hoīz ex actibus virtutum acq̄sita: de quib⁹ pſ. Gloria ⁊ diuitie in domo eius ⁊c. Male diuitie. s. pctā: de quib⁹ in euangelio. Ue vobis diuitibus qui habetis cōsolationem vestrā. Mediocres quibus. s. pōt hō bene ⁊ male vti. de quibus apl's ad Timotheum. Diuitibus precipe bene agere: non sublime sapere: nec sperare in incerto diuitiarū. Uere diuitie ex gratia principaliter ⁊ ex libero arbitrio acquruntur: de quo libero arbitrio diffuse per scripturas prosequitur.

Tres modi vocationū

Diuitie plerq; nus.

§. III. Quarta collatio est Da-

nielis: de concupiscentia carnis ⁊ spūs. Hoc in omni virtutū genere/inter eos q̄ in heremo Scythie cōmanebant ornatus fuit: sed peculiarius virtute humilitatis. Qui ob suī puritatem ⁊ māsuetudinē a Paphūtio pbytero illius solitudinis in presbyterū ordinatus fuit. i. iussu ei⁹: intēdētis. s. vt post ipsum cōgregationi presset: q̄ tñi ante eū decessit. Inquirentibus igif nobis inquit Jo. cassi. cur interdū residētes in cellula tam ineffabili gaudio ⁊ eruberantia sacroꝝ sensuū repleremur: oro ꝯ pura emitteref ⁊ prōpta: ⁊ mens plena spiritualibus fructib⁹ preces suas efficaces etiā p sopore supplicās ad deū pcenire sentiret: ac rursus nullis existētibus

cauſis:tanto ſubito repleremur angore:& irrõnabili quadã triſtitia premeremur:vt nõ ſolũ noſmetipſos ſenſib⁹ arescere ſentiremus:verũetiã horreret cella:foederet lectio: ipſa inſtabilis et nutabũda emitteret oſa. Atq; Daniel ita rñdit. Tripertita nobis a maioribus ratio ſuper hac quã dicit. Triplex ris ſterilitate mẽtis eſt tradita. Aut eſſi de negligentia nſa: rõ ſteri aut de impugnatione diaboli: aut de diſpenſatione dñi ac litatis pbatione deſcẽdit. Et de negligẽtia q̃dez quuz vitio noſtro mẽtis. rpe precedenti incircũſpecte noſmetipſos exhibẽtes:& per ignauiã deſidiã nouis cogitationibus paſti: terrã cordis noſtri ſpinas & tribulos facimus germinare:quibus in ea pullulantibus cõſequẽter efficimus ſteriles:atq; ab oñi ſpirituali fructu & cõtemplatione ieiuni. De impugnatiõe ẽo diaboli/quã bonis nõ nũq; ſtudijs dediti/calida ſubtilitate mẽtez nr̃am aduerſario penetrãte vel ignorantes optimis intentiõibus ad uma trahimur vel inuiti. Diſpenſatiõis aũt ſeu probationis duplex eſt cauſa. Prima vt pauliſper a dño derelicti/& mẽris noſtre infirmitatem humiliter intuentes ſup precedẽte puritate cordis q̃ nobis eſt illius viſitatione donata nullatenus extollamur: pbanteſq; nos ab eo derelictos: gemitibus noſtris & induſtria illã letitie ac puritatis ſtatũ recuperare nõ poſſe: intelligam⁹ preteritam alacritatem cordis nõ noſtro ſtudio: ſed illi⁹ nobis dignatione fuiſſe collatam. Scõa ẽo pbationis eſt cauſa: vt perſeuarantia noſtra: vel mẽtis cõſtactie deſideriuz cõprobet: & qua intẽtione cordis vel orationũ inſtantia deſerentẽ nos viſitationem ſpũſancti requiramus manifeſtet in nobis: ac pariter agnoſcentes quanto labore amiſſum iſtud gaudiũ & puritatis letitia cõquerat: ſolicitius inuentaz cuſtodire ac tenere attentius ſtudeamus. Quodãmodo eſſi cuſtodiri ſolet negligẽtius quicq̃d facile credit poſſe recuperari: et hoc pertinere videt ad tertiã cauſam huius diſpenſationis dei. Procedere põt hoc etiã vt dictuz eſt ex diaboli tentatione: vñ ps. ad dñm ait. Non me derelinquas vſq; quaq; tac ſi diceret aliis verbis. Scio q̃ derelinquere ſoles ſanctos tuos vtiliter vt eos probes. Aliter eſſi ab aduerſario tantari nõ põt. niſi a te fuerint pauliſper derelicti: & ideo non rogo vt me nunq̃ derelinquas: quia non expedit mihi: vt nõ vel infirmitatẽ meam ſentiẽs dicam. Bonũ mihi dñe q̃ humiliaſti me. Vel vt exercitium nõ habeam preliandi. Nec; eſſi diabolus me tentare audebit: niſi permiſeris: ſicut nec Job tẽtare valuit & affligere niſi a deo permiſſus. Ez magis peto ne vſq; quaq; derelinquas. i. vſq; ad nimietatem. Quantum eſſi mihi vtile eſt ſi me paullulum ſubderelinquas vt deſiderij mei conſtantia comprobet tantum noxium eſt ſi pro meritis ac delictis meis nimium patiaris deſerir: q: nulla virtus humana ſi diutius in tentatione tuo deſeraẽ auxilio: ſua poterit conſtantia perdurare: & non protinus aduerſarij vl̃ potẽtia vel factiõe ſuccũbere: niſi tuipſe nõ permiſeris tentari nos ſup id q̃ poſſumus: & huius figura legit̃ in libro iudicum. Aiaruz ſtatus triplex. Has igitur gentes ſcz inimicas populi dei dñs non deleuit. ſed reliquit vt erudiret iſrahelem in eis: et haberent cõſuetudinẽ pugnandi cũ hoſtibus: vt ſic occaſio ſecuritatis noxie & inde negligentie & deſidia nſa eſt cauſa & primo poſita cauſa ſterilitatis mentalis. vñ & Daniel ipſe ponit demũ triplicem ſtatum aiaz. ſ. carnalem/aialem/& ſpũalem: quos notat apl̃us in epl̃a ad Corinthios. Tã de carnali dicit. Lac vobis potuz dedi non eſcam: nondum eſſi poteratis. Carnales eſſi eſtis. Et iterum. Quũ ſint inter vos zelus & contentio: nonne carnales eſtis? De aiali aũt ait. Animalis homo nõ pcepit que dei ſunt: ſtultitia eſſi eſt illi. De ſpũali vero quum dicit. Spiritualis homo oĩa examinat. Et carnalis quidez ꝺr̃: q̃ dedi⁹ tus eſt voluptatibus & aliis vitijs ſecularium. Animalis: q̃ relicto ſeculo/& a carnali commiſtione abſtractus/ignauie ſe tradit & negligentie: ſubditus paſſionibus variis et affectionibus rerũ etiã viliũ: nõ tendens ad perfectionẽ. Spiritualis vero: qui feruenter in omni virtutũ pfectu ſe exercet ad culmen perfectionis feruenter anhelans/& paſſiones et affectiones inordinatas ſubijciens. Itaq; ait Daniel / feſtinandũ eſt quum renunciantes deſierimus eſſe carnales. i. a ſecularium ceperimus eſſe ſeiũcti cõuerſatione: vt & ab illa manifeſta carnis pollutione ceſſare et ſpũalem ſtatum tota virtute protinus appꝛehendere nitamur. Ne forte blandientes nobis videamur fin exteriorem hoiem huic mundo renunciaſſe: vel carnaliũ fornicationũ reliquiſſe cõtagia tãq; ſummã perfectionis ꝓpter hoc appꝛehenderimus: & remiſſiores deinceps erga emẽdationẽ ceteraruz paſſionum lentioreſq; reddamur: & inter vtrãq; detẽti gradũ ſpũalis profectus aſſequi nequeamus: exiſtimãtes nobis abunde ſuffi cere q̃ exteriorẽ hoie videamur de cõuerſatione mundi huius hac voluptatib⁹ ſegregari. Et ita in illo tepido ſtatu q̃ deterrimus iudicat̃: euomendos nos ex ore dñi ſm ei⁹ ſententiã nouerim⁹ dicentis. Utinã calidus eſſes aut frigidus. Sed q: nec calidus es nec frigidus: ſed tepidus: incipiaz te euomere ex ore meo. Frigidus ẽr quis carnalis. ſ. ſecularibus vitijs deditus: vel gentilis. Calidus q̃ ſpũs ardore ſuc cenſus/vt ſpũalis ad pfectionis faſtigiũ tendit. Tepidus vero: qui viam perfectionis arripiens: vt pfeſſius monachalez ſtatum ſm regulã diſcip̃line: ab illo ſemel ſpũalis feruoris igne diceſſit. Periculũ aũt tale ex ea ſil̃itudine oſtenditur. Quicquid eſſi frigidũ eſt: tetiã ab ore noſtro ſuſceptum vertitur in calorẽ: et ſalutifera ſuauitate percipit̃. Qõ autẽ ſemel vitio pernitioſi rẽporis abiectum eſt: non dicam labijs admouere: ſed etiã eminus intueri ſine ingenti horore nõ poſſumus. Rectiſſime ergo pronunciatur deterior tepidus q̃ frigidus: q: facilius ad ſalutarẽ conuerſionem carnalis ſcz ſecularis vel gentilis accedit. Sed tepidus q̃ profeſſionis religioſe iter arripiũs: infectus ſemel ſua negligentia & torpore: & in ea quodammodo reſolutus/nec vlterius perfecta ſapere: nec vlterius poterit monitus erudiri. Dicit eſſi illud in corde ſuo. Dĩes ſunt: nullius egeo. Cui illud quod ſequit̃ adaptatur. Et neſcis q: miſer es & miſerabilis / pauper/cecus/& nudus. ¶ Ponit & Jo. caſ. ex dictis Danielis pugnam carnis & ſpũs ex illis verbis apl̃i. Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum: & ſpiritus aduerſus carnem: vt nõ quecumq; vultis illa faciatis: tria declarnas: ſcz que ſit cõcupiſcẽtia carnis: q̃ cupiſcẽtia ſpũs: & que voluntas que media collocat̃. Et carnem quidẽ dicit nõ intellige hoiem ſeu hois ſubſtantiã: ſed volũtatem ſeu appetiũ carnis & peſſima deſideria: ſicut & ſpũs nõ rem ſubſtantialẽ: ſed aĩe deſideria bona & ſpũalia. Quum igit̃ vtraq;. i. deſideria carnis & ſpũs in vno et eodẽ ſint hoie/inteſtinuz quotidie intra nos geritur bellũ: dũ cõcupiſcẽtia carnis q̃ precipiter fertur advitia ijs q̃ ad preſentẽ requiẽ ptinent delitijs gaudet. Quibus cõcupiſcentia ſpũs aduerſata ira deſiderat tota ſpũalibus ſtudijs inherere: vt etiã neceſſarios carnis vſus optet excludere ſic illis iugiter cupiens occupari vt nullaz optet fragilitati eius curã penitus impertire. Caro luxurijs ac libidine delectat: ſpũs nec ipſis quidẽ naturalib⁹ deſiderijs acquieſcit. Illa cupit ſatiari ſomno: repleri cibo: hic ſpũs ita vigilijs & ieiunijs ſaginatur: vt nec ad ipſum neceſſarium victus ſomnum cibũq; velit admittere. Illa eruberare vniuerſis copijs ꝓcupiſcit: hic erigui panis quotidiana ſubſtãtia appetit ꝓſtipari. Hic ſolitudine gaudet: homines fugit. Hec gloria et honore hoĩm confouetur. Inter has vtraſq; concupiſcentias aĩe volũtas in medio tullio quodã vitupera biliori cõſiſtens: nec vitio & flagitijs oblectat̃: nec virtutuz dolor⁹ acq̃eſcit: ſic querens a paſſiõib⁹ carnalib⁹ tẽperari: vt nequaq̃ velit dolores neceſſarios ſuſtinere: ſine q̃bus deſideria ſpũs nequeũt poſſideri: tabſq; cogitatione carnis caſtimoniam corporis deſiderans obtinere: ſine vigiliaruz labore cordis puritatẽ cum requie carnis ſpiritualib⁹ eruberare virtutib⁹: patiẽtiã ſine cõuitijs/humlitatẽ ſine honoris iactura poſſidere: Poſtremo ſic mauult futura conſequi bona: vt preſentia nõ amittat. Que voluntas nũq; nos faceret ad verã perfectionẽ venire: ſed in tpe quodã deterrimo collocaret. Nam quuz famulãtes huic volũtati noſtre ad hanc remiſſionẽ nos voluerimus paulatim relaxare: conteſtum aculei carnis inſurgunt: ſuiſq; nos vitijs & paſſionibus ſauciantes: nequaq̃ in illa q̃ delectamur puritatis qualitate ſtare permittunt: ſed ad frigida voluptatum plenam ſentibus viã pertrahũt. Rurſus ſi ſpũs feruore ſuccẽſi/opera carni. volentes extinguere: ſine vllo reſpectu fragilitatis humane totos noſmetipſos tentauerimus ad immoderata virtutum ſtudia cordis elatione auferre interpellans imbecillitas carnis ab illa reprehenſibili nimietate ſpũs reuocat & retardat: hec inter vtraq; cõtentio illã permitioſiorem excludẽs aĩe volũtatẽ: quãdam equitatis libram in ſtatera noſtri corporis collocet: que ſpũs carniſq; confinia iuſto diſcernat examine. Dũq; hec pugna quotidianis diebus vtiliter exagitatur in nobis: ad quartam(q̃ nolum⁹) ſaluberiter venire cõpellimur. vt ſz puritatẽ cordis nõ otio: non ſecuritate: & tẽpore: ſed iugi ſudore & tritione ſpũs requiramus. Et ſic protractis nobis ab hac ignauie ſecuritate/et ad quẽ nolum⁹ laborẽ ac virtutũ ſtudia prouocatis: eãtas optime media retineaẽ: ſicq; cõmoda rẽperie cum ſudoris induſtria per viã perfectionis incedat: vt vere ſpũalis calidus: carnalis frigidus: nec aĩalis tepidus exiſtat.

§. IIII. Quinta collatio eſt Serapionis: de impugnatione octo vitioz.

In illo cetu ſenioz inquit Jo. caſ. fuit vir noie Serapion: a primeua etate gratia diſcretionis ornatus. Qui ambientibus nobis vt impugnationis vitioz aliqua diſputaret: quibus ozigines eoz& cauſe manifeſtaẽ penderentur: ſic exordiſus eſt. Octo ſunt principalia

principalia vitia que humanum infestant genus. Hec figurata sunt vt ipse dicit infra/ p octo nationes: q̄s debellarunt filij israel in terra pmissionis: scʒ Etheũ/ Eueũ/ Ammorreuʒ Berseũ/ Pherezeũ/ Jebuseũ/ Chananeũ/ Egyptiuʒ. ꝛ p septē spũs quos immundus spũs secũ assumit ingrediēs in domũ vacātē fm euāgeliũ. Efficientia aũt horũ est q̄dripertita. Nā quedam eorum sine actione carnali consummari non pñt: vt gula ꝛ luxuria. Quedam vero sine vlla corporis actione cōplentur. vt superbia ꝛ xenodoxia. i. inanis gloria. Nonnulla cōmotionis sue causas extrinsecas accipiunt/ vt philargyria ꝛ ira. Alia vero intestinis motibus excitant: vt tristitia ꝛ acidia. Hec octo vitia licet diuersos ortus ꝛ dissimiles efficientias habeāt: tñ quadā inter se cognatiōe ꝛ ꝯcathenatione cōnexa sunt: vt prioris exuberantia subsequentis efficiatur exordiũ. Nā de abũdātia gastrimargie. i. gule fornicationē: de fornicatione philargyriam. i. auaritiam: de auaritia iram: de ira tristitiā: de tristitia acidiā necesse est pullulare. Ideoq̄ sil'r ꝯ hoc modo atq̄ eadē rōne pugnandũ est: ꝛ a precedētibus aduersus sequētes semper nos oportet inire certamina. Facilius eñi cuiuslibet arboris latitudo noxia vel ꝓceritas exarescit: si ante radices eius quibꝰ innititur: nudate fuerint vel succise. Quāobrem vt acidia vincat: succidēda est tristitia. Ut tristitia propellat: ira excludēda est: ꝛ sic de alijs. Residua vero duo sibi q̄dē simili rōne iungunt. Xenodoxie eñi exuberantia superbie fomitē parit. Sʒ ab illis septē priorībꝰ vitijs penitus dissident: nec sil'i cum eis societate federant. Nam illis euulsis vitijs hec vehementius fructificāt: ꝛ illorũ morte viuacius pullulant atq̄ succrescunt/ Nam supbia ꝛ inanis gl'ia ex victoria vitiorũ ꝛ bonis operibus mentē pulsant. In modo etiā superandi modus diuersus. Nam quo ad carnalia vitia puritati studētibꝰ plurimũ confert: vt carnaliũ passionũ ipsas materias sibi primitus subtrahāt: quibus pōt vel occasio vel recordatio earundem passionum egrotanti adhuc aīe generari. Necesse est enim vt morbo duplici duplex adhibeat curatio. Nam corpori ne cōcupiscentia tentet in effectũ prorũpere: necessario effigies ꝛ materia alliciens subtrahēda est. Et aīe nihilominus ne eā vel cogitatione concipiat: attentior meditatio scripturaruʒ ꝛ solicitudo peruigil ac remotio solitudinis vtiliter est apponenda. In ceteris aũt vitijs nihil humana ꝯsortia obsunt quinimo ꝛ plurimũ cōferunt ijs qui carere eis in veritate desiderant: q2 frequētia hoim magis arguunt: ꝛ dũ lacessita crebrius manifestant: celeri medicina perueniũt ad salutē. Nunc de singulis dicendum. ¶ Gastrimargie genera sunt tria: Primum (qȯ monachum perurget) ante horam statutam festinare ad cibũ. Scōm qȯ expletione ventris ꝛ quarũlibet escarũ voracitate letat. Tertiuʒ qȯ accuratiores ꝛ delicatiores cibos desiderat. ¶ Fornicationis seu luxurie genera sunt tria. Primũ qȯ pmistione sexus vtriusq̄ perficit. Scōʒ qȯ absq̄ femineo tactu: pro quo Her p̄riarche Jude filiꝰ percussus a dño legit: qȯ immunditia nũcupat: Tertiũ qȯ aīo ꝛ mente cōcipitur/ fm illud. Qui viderit mulierē ad cōcupiscendum eā: iā mechatus est in corde suo. ¶ Philargyrie tria sunt genera. Primũ qȯ renuntiationes seculo diuitijs ac facultatibus expoliari nō sinit. Scōm qȯ ea q̄ dispsa sunt ꝛ data pauperibus: resumere nos maiori cupiditate suadet. Tertiũ qȯ ea q̄ nō possidemus desiderare ꝛ acquirere cōpellit. ¶ Ire tria sunt genera. Unum qȯ exardescit intrinsecꝰ. Aliud qȯ in verbuʒ ꝛ opus effectũq̄ prorũpit. Tertiũ qȯ non vt feruēs ad horam: sed p dies ꝛ tpa reseruatur. ¶ Tristitie genera duo sunt. Unũ qȯ desinente ira vel danno illato ac desiderio prepedito generat. Aliud quod de irrationabili mētis anxietate vel desperatiōe descēdit. ¶ Acidie genera duo sunt. Unũ qȯ ad somnũ precipitat estuātes. Aliud qȯ cellam deserere ac fugere cohortat. ¶ Xenodoxia licet in diuersas species diuidat: genera tñ eius sunt duo. Primuʒ quo pro carnalibus extollimur rebus manifestis. Scōm quo pro spũalibus ꝛ occultis desiderio vane glorie inflammamus. Una re tñ xenodoxia vtiliter ab sapientibus assumit: dum scʒ vitio luxurie q̄s tentat: quũ illud tollat famā hoīs: maxime vrget eũ ad superandũ vitiũ illud: ne laudes hoīm amittat perpetrando: ¶ Superbie duo sunt gña. Unũ carnale qȯ scʒ de diuitijs parentela ꝛ aliquo exteriori se exaltat. Scōm spũale qȯ est perniciosius: quum quis de suis virtutibus profecisse apparet. ¶ De modo expugnandi ista vitia Daniel. Quāobrem ita nobis aduersus hec arripienda sunt prelia: vt vnusq̄sq̄ vitium in quo maxime impugnantur/ explorās aduersus illud accipiat speciale certamē: oēm curam mētis ac solitudinē erga illius impugnationem obseruationemq̄ defigens: aduersus illud quotidiana dirigens spicula ieiuniorum: contra illud cunctis momētis cordis suspiria crebraq̄ gemituum tela contorquēs: aduersus illud vigiliarum labores ac meditationem sui cordis impendens: indesinentesq̄ orationum fletus ad deum fundens: ac extinctionē illius iugiter poscēs. Impossibile est eñi quēq̄ de qualibet passione triũphũ aliquē habere: priusq̄ intellexerit industria vel labore ꝓprio victoriam certaminis se habere nō posse: quũ tñ vt valeat emundari necesse sit euʒ die noctuq̄ in oi cura ꝛ solicitudine pmanere. Quũq̄ se ab illo senserit absolutũ: rursus latebras sui cordis perlustret: quā inter reliquas passiones senserit duriorē: ꝛ specialibus ꝯ eā oīa arma sua vt dictũ est cōmoueat: ꝛ ita validioribus supatis/ celerē de residuis facilemq̄ habebit victoriā: sicut accidit in bellis carnalibꝰ. Nec tñ est putādũ q̄ principaliter q̄s cōtra vnũ vitiũ dimicās: ꝛ velut incautꝰ aliorꝫ tela ꝓspiciēs inopinato ictu faciliꝰ sauciari valeat: qȯ nequaq̄ fiet. Impossibile eñi est eũ qui ꝓ cordis sui emũdatione solicitiori erga inpugnationē vitij cuiuslibet intētiōe se armauerit: aduersus quoq̄ cetera vitia generalem quēdam horrorem ꝛ custodiam similem non habere. Nunq̄ tñ de sua virtute confidat.

Octo vitia hũana genꝰ infestātia. *Gula.* *Fornicatio.* *Auaritia.* *Ira.* *Tristitia.* *Acidia.* *Uana gloria.* *Supbia.* *Ponit modũ expugnandi ꝓdicta vitia.*

¶ Declarat etiam in dicta collatione/ q̄ christus tētatꝰ fuit (vt ait apl's) absq̄ pctō. i. absq̄ impugnatione carnalis libidinis. Et sicut primus Adā terrenꝰ in paradiso tētatus fuit de gula a serpēte antiquo quũ ait. In quacũq̄ die comederitis ex eo. ꝛ de supbia quuʒ subdidit. Eritis sicut dij: ꝛ de auaritia quũ adiunxit. Sciētes bonũ ꝛ malũ: q2 et auaritia large etiam inordinatũ appetitũ sciendi importat. Ita ꝛ secundus Adā celestis xp̄s in deserto a diabolo tentatꝰ fuit: sʒ vicit. De gula quum dixit. Dic vt lapides isti panes fiant. De superbia quum ait. Mitte te deorsum. Et de auaritia qñ inquit. Hec oīa tibi dabo ꝛc. Dicuntur aũt ille nationes septē signantes vitia capitalia: ꝛ maioris numeri quā filij Israel: q2 plura sunt vitia q̄ virtutes. quũ virtutes habeāt duo extrema per excessum ꝛ defectũ: vñ ꝛ ponũtur multa alia vitia procedentia ab illis: que dicunt filie illorũ. Robustiores ēt dicuntur ille gentes: q2 fortior militat in membris nostris oblectatio carnaliũ passionum. s. post lapsum/ q̄ studia spũaliũ virtutũ: q̄ nō nisi summa cōtritiōe cordis ꝛ corporis acq̄runtur. De his tñ pleniꝰ ꝛ ꝑfectius in. ij. parte summe.

Plura sunt vitia q̄ virtutes.

§. V. Sexta collatio q̄ est Theodori: ꝛ de prosperis ꝛ aduersis huius seculi agit: ꝛ de causis flagellorum dei.

In Palestine igitur partibus iuxta Thecue ait Joā. cas. solitudo vastissima est. In hac summe sanctitatis monachi diutissime ꝯmorātes repēte sunt a discurrentibus Saracenorũ latrũculis interēpti: quorũ postea corpora a vicinis ciuitatibus cũ magna veneratione certatim assumpta sunt. Ob hoc igit mesti ad scm̄ Theodorũ perreximus. Cui qui quũ de p̄dictorũ nece q̄rimoniā fudissemꝰ: admirātes cur deus in scōs suos tātũ facinꝰ cōcessisset: rñdit. Hec questio illorũ solet aīos mouere: q̄ parũ fidei vel scientie possidentes/ merita scōꝝ vel premia q̄ reposita sunt in futurum arbitrant in huius vite breuitate restitui. Sciēdũ igit q̄ tria sunt oīa q̄ in hoc mundo habentur: bonum: malũ: ꝛ mediũ. Nihil in rebus humanis principale bonũ est nisi virtus animi: nihil malũ nisi pctm̄. Media sunt que inter vtrāq̄ partē pro affectu ꝛ arbitrio vtenti deriuari pñt: vt diuitie ptās/ honor/ robur/ sanitas/ pulchritudo/ vita/ mors/ pauptas/ egritudo/ iniurie ꝛ his sil'ia: q̄ pro qualitate ꝛ effectu vtentis: vel ad bonā partē possunt proficere vel ad malā. Ideo quũ illata fuit mors scō viro: nō ei malũ illatum credendũ est: sʒ mediũ quoddā: qȯ quũ pctōri malũ fit: iusto requies ꝛ absolutio fit malorꝫ. Nec eñi quis impius vel iniquꝰ impunitus erit idcirco q2 malitia sua iusto nocere non potuit. Tolerantia eñi ꝛ virtus iusti non illi qui mortem vl' supplicia intulit: sed illi proficit ad mercedem/ qui illata sibi patienter excepit. Neq̄ eñi patientia Job mercedē diabolo attulit. Nec Judas supplicij imunitate donabit: quia ꝓditio eius ad salutem ꝓfecit generis humani. Nō eñi ꝓuētus considerādus est operis: sed operātis affectꝰ. Scimus autē q̄m diligētibꝰ deũ oīa cooperant in bonũ: nō solum q̄ ꝓspera sʒ etiā que putāt aduersa. Eiusdē nāq̄ virtutis est tristia fortiter tolerare: cuiꝰ etiā scōa moderari: ꝛ eũ q̄ in vna eorũ superat: neutrũ sufferre certissimũ est. Facilius tñ quis elidi pōt ꝓsperis q̄ aduersis. Hec eñi interdum etiam inuitos retinent atq̄ humiliāt: ꝛ cōpunctione saluberrima vel minus peccare faciũt: vel emēdāt. Illa vero mollibꝰ mentē ac pniciosis extollentia blādimētis: securos filicitatis sue ꝓuentus ruina maiori ꝓsternunt. Isti ergo sunt ambidextri vt ille Aioth in libro Judicũ: q̄ vtraq̄ manu vtebat pro dextera. Quā virtutē nos q̄ ita poterimꝰ intellectualiter possidere: si ea q̄ prospera sunt: dexteraq̄ censent: ꝛ ea q̄ aduersa sunt: ꝛ sinistra dicunt: bono rectoq̄ vsu ad partem fecerimus dexteram declinare: vt quecunq̄ fuerint nobis illata: fiant arma iustitie. fm apl'm. Ambidextruʒ merito dixerim Joseph: qui in prosperis gratior patri: religiosior fratribus: acce-

Tria habentur in mũdo.

prio: deo. In aduersis castus / dño fidelis: carceris mitissimus vinctis: iniuriarū immemor: benefícus inimícis inuenitur. Quere te aūt Germano an pōt mēs nostra vnū statū iugiter retinere: & in eadem qualitate semp pſiſtere: rūdet Theodorus. Necesse est ſm apl'm / vt aut renouatus q̄s ſpūmentis sue p singulos dies pficiat: se ad ea que antea sunt semp extendens: aut ſi neglexerit: cōsequens est vt retro recedat: atq; in deterius relabatur. Quapropter istud erit euidēs nostri iudiciū detrimēti: ſi intellexerim⁹ nos nihil amplius acq̄siuisse: ne dubitemus nos retrorsum modis oībus reuocatos: qua die nō senserim⁹ ad superiora pgressos: qz nec in eodē statu potest mēs hoīs iugiter pmanere. Necesse est em̄ aut aliq̄d adiici virtutibus: aut aliq̄d minui: nullaq; in omni creatura talis poterit eē pfectio: q̄ mutabilitati nō subiaceat vel passioni: solum nāq; deum immutabilē cōfitemur. Nulla ergo ꝟrus pōt ab hoīe immobiliter possideri: ſz vt parta teneat iugiter: necesse est eā semp illa qua acq̄ſita est sedulitate atq; industria custodiri. Lapſ⁹ño q̄ſpiā neq̄ subitanea ruina corruisse credēd⁹ est: ſz aut praue instituti oīs decept⁹ ex or dio: aut p lōgā mētis incuriā paulatim ꝟrute ale decidēte. iuxta illō. Qui minima negligit: paulatim desiuit. ¶ De causis aūt flagellor sic ait. Licet diptimā dixerim⁹ eē tētationē: in reb⁹. ſ. pſperis & aduersis: sciens q̄ cautū tū oēs hoies triplici rōne tētari seu affligi. Quib⁹ trib⁹ post modū addit & alias tres rōnes vt ptz. Plerūq; em̄ ob probationē: nūnq̄ ob emūdationē: interdū ob merita ōlictor. Et q̄tū ad primū. ſ. ob pbationē ſñtur exēpla in Job / Tobia & Abraam multiſq; alijs. iuxta illud Deut. Recordaberis cūcti itineris tui: p q̄s adduxit te dōs p desertū. x. annis vt affligeret atq; tētaret &c. Quātū ad scōz. ſ. ob emundationem / hoc fit quum iustos suos p paruis leuibusq; peccatis seu pro elatione sue puritatis humilians / diuersis tentationibus tradit in presenti: vt verum aurum purum futuro trāſmittat examini. iuxta illud. Tanq̄ aurū in fornace pbauit eos dōs. Et in pſ. Multe tribulationes iustorum. Et illud. Noli negligere disciplinam dñi: neq; deficias quum ab eo corriperis. Quē em̄ diligit dōs corrigit. Et apl's. Si extra disciplinam estis: ergo adulteri & non filij estis. Exemplum in Paulo colaphizato a diabolo. Quantū ad tertiuz. Pro merito peccatorum scz. vt illud pſ. Multa flagella peccatoris. Et ad languidum in piscina sanatum ait dōs. Ecce sanus factus est: noli amplius peccare ne deterius tibi aliquid contingat. Inuenimus & quartam rationē que est ob manifestandā solam gloriam dei: quibusdā em̄ ea de causa aliquas passiones immitti cognouimus. vt in ceco nato. vt scz ait christus interrogat⁹ de causa illi⁹ cecitatis: vt manifestentur opera dei in illo. Et in Lazaro mortuo ait. Infirmitas hec non est ad mortem: ſz pro gloria dei. Sunt & alia vitiorum genera: q̄bus nōnulli qui malitie supergreſſi ſunt cumulū: percutiunt ad presens: scz ad initium sue dānationis hic inchoādū: vt in Anthiocho & Herode pcussis. In Dathā & Abiron a terra absorptis. Et iuxta illud Hiere. percuſſi eos: & non doluerunt. Attriuit: & renuerunt accipere disciplinam. Et illud Deutero. Ignis succensus est in furore meo: & ardebit vsq; ad inferni nouissima. Non ignoramus & alias animaduersionum. i. punitionū causas: quum. ſ. nos ad expiāda eoꝝ pcta: sed ademēdationē metumq; viuentiū. vt patent exempla in Hieroboam / Achab / Jezabel / & hmōi. vt scz eoꝝ pene exemplo incuteret timor: nec apud diuinam maiestatem esse humanarū rerū & quotidiane dispensationis incuriam documento huius seueritatis agnosceretur.

Afflictionuz celitus immiſſa.

Deut. viij.

§. VI. Septima collatio est Sereni de nobilitate ale & spūali⁹ nequitijs. i. demonijs. Joā. cas. sic ait.

Summe sanctitatis & ptinentie virum noſq; ſui speculum abbatē Serenum / singulari sumus veneratione pre omnib⁹ admirati. Cui supra oēs virtutes q̄ nō solū in eius actu vel moribus: sed etiam in ipso vultu p dei grāz refulgebāt peculiari bñficio donū castitatis erat infusum: vt iam ne ipſis quidē naturalib⁹ & incētiuis inḡtari se vel sopore sentiret: nec illo simplici & naturali motu q̄ etiā in puerilis excitaſ: vlteri⁹ pulsaret: q̄ pro interna cordis castitate oſonibus & ieunijs obtinuit diuina grā speciali. Nā aduenies angelus in visione nocturna: eiusq; velut aperies vterum / quēdā ignitā carnis strumā de visceribus ei⁹ euellens atq; pficiens: suiſq; oīa vt fuerāt locis restituens intestina: Ecce inquit) incentiua carnis tue abscisſa sunt: & noueris te obtinuiſſe in hodiernū diē perpetuā cordis puritatē quā fideliter poposciſti. Hic quum a nobis de qualitate cogitationū nostraz & interioris hoīs statu q̄ſisset: vel q̄d nobis querimonijs adoſi sumus. Suppuratio tēpoz ac solitudinis habitatio hoc solūmō cōtulit nobis: vt discerem⁹ quid esse nequeamus. Et q̄d profuit didiciſſe q̄s summū est: ſi genitū nequeat apprehēdi? Nam quū directionē cordis ad destinatā cōtēplationē prēdef senserim⁹: insensibiliter mēs nra reuoluta ad priores euagatiōes impetu vehemētiori p labitur. Ad hāc opinionē desperatiōe traducimur vt nō nostro iam / sed nature vitio has anime euagationes humano generi esse credamus. Ad que Serenus rñdit. ¶ Periculose presumptionis est reb⁹ necdū recte discussis / de natura cuiusq; rei prepropere & definire: ac de consideratione fragili tatis sue capere cōiecturā: mō de statu & qualitate ipſius discipline: vel de alio⁹ experientia pferre sniam. Neq; enim ſi q̄s natādi ignarus / sciēs pōdus corpis sui ferri aquarum liquore nō posse: experimento sue voluerit imperitie definire neminē posse penit⁹ liq̄dis elemētis solida carne circūdatū ſuſtineri. Idcirco vera ei⁹ opinio est iudicāda: quam scōm experientiā sui visus est ptuliſſe. Mens itaq; a grecis definiſ: semp mobilis & multū mobilis. Hec igit̄ p cōditiōe nature nunq̄ pōt otiosa cōſistere: ſz necesse est eā nisi puſillum habuerit vbi suos exerceat mot⁹: & in quib⁹ iugiter occupetur: pria nobilitate discurrere: & oīa volitare: donec longo exercitio vsuq; assuefacta: discat erga quas materias circūagat volatus: & ita pualeat aduersus inimici suggestiōes q̄b⁹ detrahebat extrudere (al's excurrere) atq; i illo quē desiderat statu & qualitate durare. Si igit̄ viriliter aduersus pturbationes & vitia dimicātes / potuerim⁹ ea ditioni nſre dicretionicq; subijcere: vel instabilē cogitationū nostrarū cohortē rōnis imperio subiugare: p tantorum meritis trium phorum ad spūalis centurionis euangelici ordinem proueh emur. Malis siquidē suggestiomb⁹ imperabimus abire / & abibunt: bonis vero venire / & venient. Seruo quoq; nſo. i. corpi ea q̄ castitatis sunt / iniungem⁹ & sine contradictione deseruiet / oēm spūi exhibēs famulatū. Nec ab intentionem huius obseruantie pernitiosa desperatiōe frāgamur: qz regnū celorū vim patit̄. Nulla nāq; virtus sine labore pficitur. Nec vlli possibile est ad istā quā cupim⁹ mētis stabilitatem sine ingenti exercitio conscendere / vt in virum pfectum post occurrere inmēsurā etatis plenitudinis xp̄i. Arma autez huius spūalis cēturionis nō carnalia describit apl's. In oibus sumentes scutum fidei in quo possitis oīa tela inimici ignita (al's ignea) extinguere. Induti lorica iustitie q̄ pnecrit adinuicē oēs virtutes & charitate informat. Et galeā saluti. Ephe. lutis assumite. ſ. spei. Et gladiū spūs q̄d est ꝟbū dei. Et sicut ꝟbū tra hat desiderās / vnū faciēs / ad vnū oēs nō solū actus sed & cogitationes semp intēdēs: vt illud q̄d in futurū ōz de bta cōuersatiōe scrōz: iā subarratum teneat in p̄senti: vt sit deoīa in oībus Aduersarios q̄dē nobis iugiter insidiari: quicunq; interioris hoīs pugnā experti sunt: dubitare nō pñt. Sed ira dicim⁹ hos nſis pfectib⁹ aduersari: vt eos tſſimō incētores malorū nō etiā impulsores esse credamus. Ceterū null⁹ hoīm posset oīno vitare pcuſſi: ſi ad cōpellēdū sicut ad suggerendū esset eis facultas. Quāobrē sicut in illis est instigationis copia: ita in nobis virtus respuendi vel acq̄scēdi libertas est attributa. Horū etiā impugnationes & potentiā ptimescim⁹? etiā ptections atq; adiutoria dei econtrario cōferamus. Maior em̄ est q̄ in nobis est: q̄ qui in mūdo inquit Joā. cui⁹ & auxilia multo vehemētiori militant virtute p nobis: q̄ aduersus nos illoꝝ multitudo cōfligit. Nā bonarum rerū non tſſ suggestor: sed factor & impulsor est deus ita vt nōnunq̄ nos etiā inuitos & ignorātes attrahat ad salutē. Constat ergo neminē a diabolo decipi posse: nisi eū qui ei p̄bet assensum. vñ Salomō in Ecclesiaste ait. Et em̄ qz nō cito pferk̄ sntia ꝛ malos: corda filiorū hoīm replent̄ malis. i. pctis. ¶ Serman⁹. Oō istud est quesō aie cū spiritib⁹ istis nequā tam indiscretū pmistūq; cōsortium: q̄ sic eidē nō dicā vij. iungi / sed vniri possint: & alloqui eā insensibiliter: & inseri atq; inspirare illi quecūq; voluerint: & ad ea que placuerit eā valeant instigare: eiusq; cogitationes ac mores videant atq; p lustrēt: Ad q̄ Serenus rñdet. Nō mirū est posse spūs spiritui insensibiliter cōiungari: & occulta suadendi vim ad ea q̄ libita sunt exercere. Est em̄ inter eos sicut inter homines / q̄dā substātie sīlitudo atq; cognatio. Alterius vero eos sibi inseri vel vniri: ita vt capax alter alteri⁹ esse possit oīno impossibile est. Hoc nāq; solūmodo deitati que sola incorporea simplexq; natura est: rectissime tribuet̄. ¶ Nec huic definitioni ꝓrariū est q̄d in energuminis fieri videm⁹: quum spiritib⁹ immūdis arrepti loquunt̄ / vel agunt ea q̄ nolunt: vel q̄ ea q̄ ignorāt pferre cogunt̄: quidā nō sic afflati, nozūt & postea recordant̄. Oō fieri p infusionē spūs immundi nostra putandū est: vt in aie ipsi⁹ penetrās substantiaz: & velut vnitus ei & quodāmō indut⁹ eā: sermones ac verba per os patiētis emittat. Nullo em̄ modo istud ab eis fieri posse credendum est. Nec em̄ p aliquā ale diminutionem: sed per cozporis debilitatē hoc euenire manifesta rōne deprehendit̄r.

Quo pacto malignipi rit⁹ mortalibus unmi - sceātur.

quum

quū scꝫ in illis mēbris in quibus aīe vigor cōtinet: immun-
dus spūs insidens: eisq; importabile ⁊ immensum pōdus im
ponens/obscuritate teterrima/intellectuales eius obruit
atq; intercipit sensus. Qđ nōnunq etiā vini febrisq; vitio su
perueniente videmus accidere. Nec eñ si crasse huic solide-
que materie.i.carni/spirit⁹ admiscet: qđ fieri facillime pōt:
idcirco ⁊ aīe que itidē spūs est: ita vniri posse credat: vt eā
q similiter sue nature reddat capacē: qđ soli deo possibile
est trinitati: q sic vniuerse nature intellectual efficit pene-
tratrix: vt nō solū circūplecti eā atq; ambire: sed etiā illabi
ei: ⁊ velut incorporea corpori possit infundi. Licet enim pro
nuntiem⁹ nōnullas esse spūales naturas: vt sunt angeli/ar
chāgeli ceterecq; virtutes ipa q aīa nostra/vel certe aer iste
subtilis: tñ incorporee nullo mō sunt existimande. Habent
ſm se corpus quo subsistūt: lꝫ multo tenuius q sint corpora
nostra: ſm illud apl'i. Corpora celestia ⁊ corpora terrestria.
Ex quibus ptꝫ nil incorporeū nisi deū: ipsamq; diuinā natu-
ram tñmodo posse penetrare oēs spūales intellectualesq;
substātias: eo q solus ⁊ totus vbiq; ⁊ in oibus est: ita ⁊ cogi
tationes hoim inter nos motus atq; abdita mentis vniuer-
sa inspiciat atq; perlustret. ¶ Quō demones sciant cogita-
tiones hoim Serenus. Nulli dubiū est q possint spūs immū
di cogitationū nostrarū attingere qualitates: sed indicijs
eas sensibilibus forinsecus colligentes.i.aut ex nr̄is dispo-
tionib⁹: aut ex verbis ⁊ studijs in que propēsius nos psp-
exerint inclinatos. Ceterū q necdū de internis anime prodie-
runt: adire oīno nō pñt. Ipsasq; cogitationes quas ingerūt:
vtrū suscepte vel quēadmoduꝫ suscepte sint: non per ipsius
aīe naturā: vel per illū interiorē motū in medulis vt ita di-
xerim latitantē: sed ex motib⁹ atq; indicijs interioris hois
deprehēdunt: vt puta si suggesserint gastrimargiam. Si vi-
derint monachuꝫ ad fenestram vel ad solā curiosus oculos
erexisse: vel de hora solicitū inquirere. Si suggerēs luxuriā
viderit carne cōmotū: aut mulierē aspicientē fixe. Si tristi-
tiā vel irā suggerēs: viderit eū quadam indignatione suspi
rasse: vel vultum pallore vel rubore mutasse ⁊ hmōi. quia di
uersi de diuersis passionibus ⁊ vitijs tētant. Alius de libidi
ne. Alter de auaritia. Alij blasphemijs. Alij xenodoxia ⁊ su-
perbia. Et q̄uis inter malos perpetuam in oibus consensi-
onē nec posse perfectam stare concordiā: etiam in illis ipsis
vitijs in quibus oblectantur: certa definitio est: in nōnullis
tñ vbi: scꝫ vel operationis cōio vel necessitas exigit: seu cu-
iusdam lucri inuitat consortium: necesse est eos tpalē ꝯmo-
dare cōsensum. ¶ Illud etiam nequaquā ignorare debem⁹
nō esse oēs eiusdē ferocitatis ac desiderij: sed nec vni⁹ quidē
fortitudinis ac nequitie. Et incipiētib⁹ qdē ad infirmis/non
nisi infirmiores spūs in certamine cooperari. Et his nequi-
tijs spūalibus superatis/gradatim semper aduersus christū
robustior pugna succedit. Hanc aūt illos colluctationē nō
sine suo labore conficere credim⁹. Habēt eñ ⁊ in suo ipso cō
flictu quādam anxietatē atq; tristitiam: ⁊ maxime quuꝫ fue-
rint validioribus emulis.i.viris pfectis cōgressi. vñ ⁊ collu-
ctationē dicit apl's. ⁊ alibi. Sic pugno nō quasi aerē verbe-
rās. Et sicut gaudēt quū nos elidunt ſm illud ps. Qui tribu
lant me exultabunt si motus fuero: ita dolēt quum a nobis
fuerint elisi: nec victi sine cōfusione discedunt: ſm illud. Con
fundantur ⁊ reuereantur qui querunt aīam meā. ¶ Qđ de-
mones nō tantant ita grauiter vt prius: ⁊ hoc duplici ex cau
sa. Vel propter virtutē crucis diffusam eos reprimentē. Vel
ex negligentia hoim: q vincere eos nō valerēt quū tradun
tur sathane corporaliter ab eo vexati. Vel ob purgationem
alicui⁹ pcti etiā paruit: vt Paulus qdam magne virtutis ana
chorita ex his manifeste dephendit nō debere eos abomina
ri vel despici: quos videm⁹ diuersis tētationib⁹ siue istis ne-
quitie spiritibus tradi. Quia duo hec credere immobiliter
opꝫ. Primo q sine dei permissu nullus ab eis oīno tentetur
vel affligat. exēplum in Job. Scđo q oia q nobis a deo in-
ferunt: siue tristia ad presens/siue leta videant: velut a pijs-
simo patre clemētissimoq; medico ꝓ nostris vtilitatibus in-
ferunt. Demū etiā dicit q vexatis a spiritibus immundis
seu demoniacis non est deneganda sacra communio.

Vult hic innuere qđ angeli nō sunt sine materia.

Qual'r demōes sciāt cogitationes hominuꝫ.

Distinctio spirituū īmūdoꝝ.

§. VII. Collatio. viii. q est etiā

prefati senis Sereni noīe: qui post expletum solēnitatis cu-
iusdā religiosoꝝ illius regionis: prefatos Jo.cas. ⁊ Germa-
num redeuntes ad se: refecit valde tenuiter: sed lautissime
respectu cōsuetudinis eoꝝ: ⁊ refectione trāsacta sic exorsus
est. Satis proprie diuina scriptura agro optimo cōparatur
⁊ fertili: q multa gignit ⁊ profert q ad hoim victū sine aliqua
ignis coctione proficiunt: quedam vero q nisi prius flāme ca
lore mitigata atq; mollita/omnē asperitatem sue deposue-
rint cruditatis: vel incōgrua vsib⁹ humanis vel noxia sen-
tient. Nonnullla vero vtriq; vsui apta nascuntur: vt nec in-
cocta sua cruditate displiceant vel offendant: ⁊ tñ ignis ca-
lore decocta salubriora reddant. Plura vero ad escam tātū
modo iumentorū vel ferarū aut volucrū proferuntur: cibis
hoim minime ꝓ futura. Quā rōnem satis euidenter aspici-
mus in vberrimo scripturarum paradiso contineri. In quo
ita quedā significatione lr̄e plana ac luculēta resplendēt: vt
sublimiori interpretatione nō egeāt: sed simplici tñ lr̄e so-
no abūde pascāt ⁊ nutriāt audientes: vt est illud. Audi israel
Dñs deus tu⁹ vnus est ⁊c. Et illud. Diliges dñm deū tuū ⁊c.
Quedam autem si allegorica explanatione extenuata non
fuerint: ⁊ spūalis ignis examinatione mollita: magis ex eoꝝ
pceptione lesio q vtilitas aliqua cōsequet. vt est illud. Qui
non habet gladiū: vendat tunicam suam ⁊ emat. ⁊ illud. Qui
non accipit crucē suā nō est me dignus. Quod quidam distri
ctissimi monachorū habētes quidē zelū dei: sed nō ſm scien-
tiam/simpl'r intelligētes fecerunt sibi cruces ligneas: quas
iugiter circūferētes: nō edificationē/sed risum videntibus
intulerūt. Nōnulla vero ad vtrāq; pceptionē.i.tā historicā
q allegoricā/ita ꝯmode capiunt: vt vtraq; explanatio vita-
les succos aīe subministret. vt illud. Si quis te percusserit
in dexterā maxillā ⁊c. Producit sane ⁊ fenū iumentis: simpli
cē.s.purāq; narrationē historie: qua simpliciores quiq; ad la
borē actualis vite vegetiores robustioresq; reddant. ¶ An
te creationem huius visibilis creature/spūales celestesq; vir
tutes deū fecisse.i.angelos: que pro hoc ipso quod scirent se
ad tantam beatitudinis gloriam beneficio creatoris ex ni-
hilo fuisse productas: perpetuas ei gratias referētes indesi
nēter ei laudib⁹ inhererēt: nemo fideliū dubitat. De istoꝝ nu
mero nōnullos fuisse collapsos principes/lamētatio Ezechi
elis siue Esaie docet: quib⁹ indicijs colligitur has differen-
tias quas ad instar sanctarū celestiūq; virtutum aduerse po
testates habere dicūtur: vel ex illius ordinis gradu in quo
vnaqueq; fuerat creata: nunc etiā retētare: vel certe de cele
stibus deuolutas ad sil'itudinē illarum virtutum: que ibidē
perseuerant: ꝓ nequitie sue merito/in qua vnaqueq; in ma-
lum creuit: tenendum est hos inter se gradus ⁊ ordinum vo
cabula in parte ꝯtraria vēdicasse. Nā discordias atq; conflic-
ctus super nonnullis gētibus ꝓ quadā sibi nequitie verna-
cula familiaritate susceptis/indefesso certamine sil'r exerce
re non desinunt. Qđ etiā in visione Danielis legim⁹ figura
tū. de principe scꝫ Persarū ⁊ principe Grecorū sibijnuicem ad
uersantibus. Ex quibus liquido peruidet q discordias gen
tium cōflict⁹ simultatesq; qs inter se istis insignantibus ge-
rūt: etiā cōtra se exerceant aduerse potestates: ⁊ illarū vl' vi
ctoria gaudeant vel diminutione crucientur: ⁊ ob hoc non
pñt inter se esse cōcordes: dū vnusqsq; ꝓ ijs qbus preest: cō
tra alterius gentis sue presulē inquieta semper emulatiōe
cōtēdit. Regi aūt immundos spūs a nequioribus ptātibus
eisq; esse subiectos: nō solū illa dñica authoritas. Si ego in
Beelzebub principe demoniorū eijcio demonia ⁊c. sed etiam
perspicue visiōes ⁊ experimenta sctōꝝ multa nos edocent.
Ponit exēplū de quodā heremita/q vidit cateruas demonū
alios precedētes: alios sequētes principē suū proceriorem ⁊
terribiliorē ceteris: qbus ꝯgregatis princeps ille exigebat
rationem a singulis ad q vitia induxisset hoies. Et qui parū
fecerant mali: dure increpabat: qui multū/extollebat. Unū
aūt qui se retulit quendam sanctum heremitā post .xxv. an-
nos quibus tētauerat eū demū induxisse ad fornicationem:
multū laudarūt oēs ⁊ gauisi sunt. ¶ Aliud exēplū de beato
Antonio/qui a quibusdā qui magicis artibus fortiores de-
mones inuocarant ad inducendū eum ad recessuꝫ de loco ⁊ tñ
multū fuit tentatus: nō tñ preualere potuerunt. ¶ Quod
autē vnicuiq; nostrū duo cohereant angeli: vnus bonus/ad
bona opera instigans: alius malus/ad mala inuitās: probat
ex libro Pastoris. ¶ Qđ post necem Abel descendentes ex
generatione Seth: filij Ade/dicuntur filij dei: ⁊ descenden-
tes ex Cayn/dicuntur in Genesi filij hoim/idem docebat.
Qui dum steterunt separati abinuicem: filij dei.i.descenden
tes ex Seth/boni permāserunt. Quum aūt victi libidine cō
miscuerunt se cū filiabus hoim.i.descendentibus ex Cayn:
effecti sunt mali: ⁊ nati ex tali commistione dicti sunt gigan
tes: vel magnitudine corporis ⁊ fortitudine: vel etiam excel-
lentia malitie ⁊ tyrānidis. Nec sic est illud intelligendum vt
quidam dixerunt: q filij dei dicantur angeli qui se ꝯmiscuis
sent cū mulierib⁹. Nam ⁊ si demones incubi inueniantur: nō
tñ ex se semē habēt: sed prius succubi facti recipere pñt semē
viri cui succubi fiunt: ⁊ illud incubi facti mulieri cui incubi
fiunt: semen viri infundere. Dñs deus siquidem primo parē-
ti Ade dedit plenitudinem sapientie: nō solum in cognoscen
dis diuinis: sed etiā in cognitione naturalium rerum: vnde
⁊ ipse imposuit noīa rebus oibus: nō solū aīalib⁹: sed arbo-
ribus ⁊ herbis: vt dicere posset illud sapiē. Dñs dedit mihi
scientiā eorū que sunt. Hanc scientiā per successiones gene-

scriptura sacra cōparatur bono agro

Demonum discordie.

Incubi ⁊ succubi demones.

rationū semen Seth paterna traditione suscepit. Quū vero impie generatione Cayn processu tpis semē Seth fuisset admistum: a rebus diuinis ⁊ licitis quas pie didicerat ad res prophanas ⁊ noxias instinctu demonum deriuauit. Curio sasq; ⁊ noxias maleficiorum artes atq; presagia ⁊ magicas superstitiones audacter instituit generatis illa: docens posteros suos vt sacro illo cultu diuini nois derelicto: vel elementa/vt ignē/vel aereos demones venerarent ⁊ colerent. Quantū añt antique traditiões ferūt: Cham filius Noe superstitionibus istis ⁊ sacrilegijs ⁊ artib⁹ magicis institut⁹/ sciens se nullū posse memoriale librū in arcā prorsus inferre in qua māsuri erāt pater Noe cum alijs suis fratrib⁹ sanctis viris: scelestas artes ac pfana cōmenta diuersorū metallorū laminis q̄ aquarū corrūpi inundatione non pūt: et durissimis lapidibus sculpsit: q̄ peracto diluuio eadem qua celauerat curiositate pquirēs: sacrilegioꝝ ac ppetue nequitie seminariū transmisit ad posteros. Ira igitur filij Seth libidinis instigatiõe/ ob pulchritudinē filiarum hoim. i. descendentiū a Cayn/ transgressi sunt mandatum illud quod postea dñs in lege mandauit dicens. Filiam tuā non dabis filio eius vxori: nec de filiabus eorum accipies filio tuo: q; seducent corda vestra vt discedatis a deo vestro ⁊c. Quāuis eñ nondum esset data lex Mosayca que hoc prohibet expresse. s. coniugia cum infidelibus nationibus: tñ hoc habebant ex lege naturali. Que quidem lex naturalis q; propter pctā superuenientia erat obscurata in cordibus eorum vt in ea legere nescirent: ideo dñs legē scriptā postea dedit per Mosen: vt quasi per eam recordarent legis naturalis moralia oia saltem continentis. Oñ añt deus ait de diabolo. Mēdax est ⁊ pater eius: nō intelligitur: q; patrē habeat diabolus/ sed q; diabolus est nō solū mēdax: sed pater mendacij: q; prima creatura fuit que dixit mendaciū: ⁊ in corde suo quū ait. Similis ero altissimo: ⁊ primis parentibus quum ait. Eritis sicut dij: loquens in serpente voce humana.

Artes magicas q̄s instituit.

§. VIII. Collatio nona abbatis.

De oīo mis pseuerātia

Isaac de oratiõe ⁊ specieb⁹ eius. Omnis monachi finis inquit Jo. cas. ex dictis Isaac cordisq; perfectio ad iugem atq; indiruptā oīonis pseuerantiā tendit. Et quantum humane fragilitati concedit: ad immobilē tranquillitatē mentis ⁊ perfectā nititur puritatē: ob quā possidendam tā labore corpis q̄ contritionē spūs indefesse querimus ⁊ iugiter exercemus. Et est inter alterutrū reciproca quedā inseparabilisq; coniunctio. Idcirco vt eo feruore ac puritate qua debet emitti possit oīo: primū sollicitudo rerū carnaliū generaliter abscindenda est: deinde nulli⁹ negotij causeve non solū cura: sed nec memoria quidē penitus admittēda vitijs extructis penitus ⁊ absciss is: iaciēda sunt primū pfunde humilitatis incōcussa fundamina: q; scz turrim pulsaturam celos valeāt sustinere. Deinde supponēda virtutū spūalis structio: ⁊ ab oīi discursu atq; euagatione lubrica animus inhibēdus. Quicūd eñ ante oīonis horā aīa nra concepit: necesse est vt oratibus nobis per instigationē recordatiōis occurrat. Quāobrem quales orātes volum⁹ inueniri: tales nos ante oīonis tps preparare debemus. Ex precedēti eñ statu mens in supplicatione formaf. Itaq; mens nra illud aplicū mādatū implere nō poterit: scz. Sine intermissione orate ⁊ in oīi loco leuātes puras man⁹ sine ira ⁊ discepta tione: nisi mens nra ab oi vitioꝝ purgata cōtagione virtutibus tñ velut naturalib⁹ bonis dedita/ iugi oīpotentis dei pemplatiõe pascaf. Et eñ qualitas aie nō inepte subtilissime plume seu penne leuissime cōparatur. Que si humoris alicuius extrinsec⁹ accidentis corruptiõe vitiata non fuerit vel infusa: mobilitate substātie sue tenuissimi spūs adiumēto velut naturaliter ad sublimia celestiaq; sustollitur. Si vero humoris cuiusq; fuerit pregrauata infusione: volare nō poterit: sed ad ima terre humoris illi⁹ pōdere deprimef. Ita ⁊ mens nra si nō fuerit vitijs curisq; mundanis aggrauata: quasi naturalis puritatis beneficio subleuata: leuissimo spūalis meditatiōis affatu ad superna subleuaf. Vñ ⁊ dñs ait in euangelio. Attendite ne grauent corda vestra in crapula ⁊ ebrietate ⁊ curis huius mundi ⁊c. Sed orate ⁊c. Que tria licet aggrauent aīam / ⁊ a deo separent: ac deprimāt ad terrena: est tñ facilis declinatio eoꝝ ijs q̄ in heremo habitāt. Sed est alia crapula spūalis ⁊ ebrietas ⁊ solicitudo secularis: de qua dñs ait per pphetam. Expergiscimini qui ebrij estis ⁊ nō a vino. Crapula spūalis/ est abundātia vitiorū: ⁊ ebrietas/ oīum in nobis passionū. Cura mundi sm rabilē vsum carnis excedit: ad secularē definierūt curā ⁊ solicitudinē ptinere: exēpli grā. Si possit opatio vnius solidi necessitatē nostri corpis expedire: ⁊ quis laborare velit ad duoꝝ vel triū solidoꝝ acquisitionē. Si sufficiāt due tunice ⁊ tres vel quatuor velit hre. Si vna cellula: ⁊ plures tñ edificat: q̄ fit instinctu demonū. Exēplum ponit de quodā here mita: que alter vidit a diabolo iuuari ad cōterendū saxum vt latiorē sibi faceret cellā. Uniuersas orationum species absq; cordis ingēti ⁊ aie puritate ⁊ illuminatione spūssancti arbitror cōprehendi non posse. Tot eñ sunt quot in anima vna immo in cunctis animalibus stat⁹ queūt qualitates generari. Uniformes q̄dē oīones emitti semper a nemine posse certissimū est. Aliter eñ q̄s supplicat quū alacer est. Aliter quū tristis: seu desperationis pondere pregrauatus. Aliter quū spūalib⁹ viget successibus. Aliter quū impugnationū mole deprimit. Aliter quū venia pcrōr. Aliter quū acquisitionem gre vel cuiusq; virtutis exposcit: vel extinctionē vitij precaf. Aliter quū psideratione gehēne/ ac futuri iudicij timore cōpungit. Aliter quū spe futurorū bonorū premioq; inflāmaf. Aliter quū in necessitate est aut periculis. Aliter in trāquilitate. ¶ Nunc añt nobis imminet difficultas vt ipsas singillatim oīonū spēs exponam⁹ quas apls quadripertita rōne distinxit dicens. Obsecro primo oīm fieri obsecrationes: oīones postulatiões ⁊ grārum actiones. Et primo indagandū q̄d signet per istas. Scōo vtrum ab orāte in vna ⁊ eadē oīone oīa ista debeāt seruari: an singillatim diuersas harū in diuersis eiusdē oīonib⁹: an a diuersis statib⁹ hoim sint iste varie sumende: scz ab vno obsecratio: ab alio statu oīo: ⁊c de alijs. Et tertio q̄ ipse ordo successiue traditus ab apl̄o in his est attēdendus. Et quantum ad primū

Obsecratio est implorario p pctis vel petitio: qua vel p pñ tibus vel pro preteritis admissis vnusquisq; compunct⁹ venia deprecaf. Oīones sunt q̄b⁹ aliq̄d offerim⁹ vel vouemus deo: vnde ⁊ q̄n psalmo latine dr. Vota mea reddā dño. In greco dr. Oīones meas reddā dño. Oramus ergo quum renuntiantes huic seculo/ spondemus mortificatos nos cunctis actib⁹ seculi tota cordis intentiõe dño seruituros. Oramus quū pmittimus nos purissimā corpis castitatē ⁊ immobilē animi patientiā exhibituros esse perpetuo. Tertio loco ponuntur postulatiões: quas p alijs q̄s oū sum⁹ in feruore spūs cōstituti: solem⁹ emittere: vel p charis nris: vel p rostius mūdi pace poscētes. Quū sm apl̄m p oīb⁹ hoīb⁹/ p regib⁹ p ijs q̄ in sublimate sunt cōstituti supplicam⁹. Quarto singula loco grārum actiões ponunt. Quas mēs vel quum pterita gra dei bñficia recolit: vel quū p̄sentia cōtēplat: seu quū in futurorū que ⁊ quāta preparauit de⁹ diligētibus se: ineffabiles deo gras cū immēso gaudio spūs instigat effundere. Ex q̄b⁹ quatuor specieb⁹ nōnunq; solēt occasiões pinguiū supplicationū generari. Nā de obsecratiōis specie: q̄ de cōpunctiõe nascit pctorum: ⁊ de oīonis statu: q̄ de fiducia oblationū: ⁊ de cōsummatione vitiorū p̄ sciētie pfluit puritate: ⁊ de postulatione: q̄ de charitatis ardore pcedit: ⁊ de grārum actione: q̄ beneficiorū dei ⁊ pietatis eius cōsideratione generat: feruentissimas sepissime nouimus presignatasq; inueniri et oībus hoīb⁹ oēs has necessarias ⁊ vtiles inuenri: vt in vno eodēq; hoīe nūc obsecratio: nunc oīo: nūc postulatio: nunc grārum actio emittaf. Tñ prima ad incipientes videf peculiar⁹ ptinere: q̄ adhuc vitiorū suoꝝ aculeis ac memoria remordent. Scōa ad illos q̄ pfectu iā spūali appetitu virtutū in q̄dā mētis sublimare cōsistunt. Tertia ad eos qui pfectionē votorū suorū adumplētes: intercedere p alijs consideratione fragilitatis eorū ⁊ charitatis studio prouocant. Quarta ad illos q̄ penali cōscientie spina de cordibus eulsa: securā iā munificentia dñi: miserationes dñi considerantes q̄s in presenti largit: vel in pterito tribuit: vel pparat in futuro: ad illā ignitā oīonem feruentissimo corde raptantur. Ad hoc nos christus inducit suo exēplo. Naz obsecratione fecit quū ait. Pater si fieri pōt: trāseat a me calix iste. vel illō ps. Deus de⁹ me⁹ respice in me. Oīonem: quū ait. Ego te clarificaui sup terrā. Opus cōsummaui q̄ dedisti mihi vt faciam. Postulationem quum dixit. Pater ignosce illis ⁊c. Gratiarū actionem quum inquit. Confiteor tibi dñe pr̄ celi ⁊ terre. Exinde exponit septem petitiones oīonis dominicalis seu Pater noster. Plures etiam ponit origines cōpunctionū q̄ bus inflammata mēs ad puras ⁊ feruentissimas oīones incitaf. verbi grā. Nōnūq; psalmi cuiusq; versicul⁹ occasiones oīonis ignite decārantibus nobis prebuit: interdum canora vocis fraterne modulatio: non min⁹ distinctio grauitasq; psallentis: necnō exhortatio viri perfecti ⁊ collatio spūalis frequēter ad vberrimas preces iacentē erexit affectū. Fratris seu charj cuiusq; interitu scimus non minus ad plenam cōpunctionē fuisse raptos. Recordatio quoq; torporis et negligentie nostre nōnunq; salutarem spūs ardorem indurit. Et ibi subsequēter de multiplici lachrymarū vel compunctionis genere ponit. De causis aduuantib⁹ exauditionem oīonis oīonis sm diuersum statū aliarum. Habes inquit Isaac in exaudi duorū cōfessione fructū exauditionis in euangelio illo. Si tio.

Quatuor oīonū spēs

Obsecratio

Oratio

Postulatio,

Grārum actio,

Ad q̄s tius mūdi pertinent

vno

uno ex vobis consenserint ꝛc. Habes aliā in fidei plenitudine ibi. Si habueritis fidem vt granum sinapis ꝛc. Habes ꝛ in assiduitate oronū ꝛ pseuerantiā ibi. Et si ille pseueraue rit pulsans ꝛc. Habes ꝛ in eleemosynarū fructu: ibi. Inclu de eleemosynā in sinu pauperis: ꝛ ipsa orabit p te. Habes in emēdatione vite: vt illud. Dissolue colligatiões ipietatis ꝛc. Nōnunq; nimietas tribulationū exaudiri facit: nec tū desistere debemus si nō statim fuerim⁹ exauditi: sed pseuerare.

§.IX. Collatio.x. prefati Isaac

erā de orone. Et primo Jo. Cas. narrat cōsuetudinē q̄ seruabatur in Egypto. s. q̄ō in festo Epyphanie fiebat festum de natiuitate christi ꝛ de baptismo. Et tunc illa die pnuntiabatur p oēs ecclias inchoatio quadragesime: ꝛ pascha. s. q̄ die esset. Et q̄ in mētib⁹ simpliciū erat error exortus. s. q̄ deus haberet corpus: ꝛ haberet mēbra corpalia vt hō: ex illa auctoritate Geneseos male intellecta. s. Faciamus hoiem ad imaginē ꝛ sil'itudinē nostrā. Et etiam in diuersis locis scripture legitur de oculis ꝛ auribus ꝛ pedibus dñi ꝛ facie. Vñ Theophilus eps Alexandrinus reprobauit multis rōnibus illū errorē: quū deus oīno incorporeꝰ sit ꝛ incōprehensibilis: anathematizans eos q̄ tenerēt illā opinionē vt hereticos q̄ dicūtur Antropomorphite. Eo errore detenti erāt multi ex illis heremitis ppter eorū simplicitatē ꝛ rusticitatē ꝛ precipue quidā magne reputatiōis noie Serapion: q̄ p quinquaginta annos in heremo cum magna districtiōe vixerat. Demū quū per orones quorundā qui visitauerant eū: de errore fuisset eductus: declarato q̄ mēbra dñi q̄ scriptura sacra describit intelligunt spūaliter nō materialiter: eunti⁹ oībus ad ecclesiā simul ad gr̄as agendū q̄ errorem illum demiserit: sed mente cōfusus: eo q̄ illā imaginē deitatis corporeā quā sibi in orone pponere consueuerat: aboleri de corde suo sentiret: in amarissimos fletus/crebrosq; singultus in terram prostratus/cum magno eiulatu clamabat. Heu me miserū. Tulerunt a me dñm meū: ꝛ quē nunc teneam nō habeo: vel quem adorē aut interpellez nescio. Sup quo querit Jo. cas. quō iste fuerit tanto tpe detentus tali errore. Ad q̄ respōdet Isaac. Nō est mirandū hoiem simplicissimū: ꝛ de substantia ꝛ natura diuinitatis nunq; penit⁹ eruditum: rusticitatis vitio ꝛ cōsuetudine erroris antiqui: vsq; nunc detineri vel decipi potuisse: ꝛ (vt veri⁹ dicā) in errore pristino pdurare: qui nō recenti vt putatis demonū illusione sed ignorantia pristine gentilitatis infertur: dū sm cōsuetudinē erroris illius que demones hoīm figura cōpositos excolebat: nūc q̄ illam incōprehensibilē atq; ineffabilem veri luminis maiestatem sub circūscriptione alicuius imaginis existimat adorandā sm illud apli. Cōmutauerunt gloriā incorruptibilis dei in sil'itudinem imaginis corruptibilis hois. Qui error etiā in illis animis qui nunq; gētuli superstitione polluti sunt: sub colore testimonij huius q̄ō or. Faciam⁹ hoiem ad imaginem ꝛ sil'itudinē nostrā: imperitia ꝛ rusticitate faciente cōtractus est. Qui error vt hereseos ꝛ blasphemia vitandus est. Scōm mensurā autem puritatis sue vnaquaq; mens in orone sua erigit vel formak: tantū. s. a terrenarū ꝛ materialium rerum contēplatione discedens: quantū eā status sue puexerit puritatis: fecerit Jesum vel humilē adhuc ꝛ carneum: vel glorificatum ꝛ in maiestatis sue gloria venientē internis obtutibus anime peruideri. Sed illi soli purissimis oculis diuinitatē ipsius speculant: qui de humilibus ac terrenis operibus ꝛ cogitationibus ascēdentes cum illo secedūt in illo excelso solitudinis monte: quo liber ab oīm terrenarum cogitationū tumultu: ꝛ a cunctorū vitiorum permistione secretus: fide purissima ac virtutū eminentia sublimatus gloriā vultus eius ꝛ claritatis reuelet imaginē ijs qui merent eū mundis aīe obtutibus intueri. Ceterū videtur Jesus etiaz ab ijs qui in ciuitatibus ꝛ castellis ꝛ vinculis cōmorant: qui in actuali conuersatione sunt absq; operibus constituti: sed nō in illa claritate qua illis apparuit qui cū ipso possunt in dictū virtutum montē cōscendere. i. Petro Jacobo ꝛ Johanne: ita ꝛ in solitudine Moysi apparuit: ꝛ Helie loquut⁹ est: sed oīs ipse nos suo hoc exēplo docuit quū ascendit in montem solus orare. Hec igitur destinatio solitarij: hic fons totius pfectiōis est: vt eousq; extenuata mēs ab omni situ carnali ad spūalia quotidie sublimet: donec oīs eius conuersatio/oīs volūtario cordis/vna ꝛ iugis efficiatur oratio. Erit aūt ad perpetuā dei memoriā possidēdā hec inseparabiliter nobis pposita formula pietatis. Deus in adiutorium meum intende. Dñe ad adiuuandum me festina. Hic versiculus de scripturarū instrumēto excerpt⁹/recipit oēs effect⁹ q̄cunq; inferri humane possint nature: ꝛ ad omnem statum atq; vniuersos incursus proprie satis ꝛ cōpetenter aptat: hz aduersus vniuersa discrimina inuocationē dei: habet humilitatē pie cōfessionis: hz solicitudinis ac timoris perpetui vigilantiā: hz considerationē fragilitatis sue: erauditionis fiducia confidentiā semp adstantis presidij: hz amoris ꝛ charitatis ardorē: hz miseriaꝝ cōtēplationē: inimicoꝝ formidinē. Iste in cui⁹ versiculus vnicuiq; nr̄m in qualibet etate degēti necessarius ꝛ vtilis inuenit. Exinde descēdit ad particulares casus in quib⁹ dicēd⁹ est hui⁹ modi oro. Sit tibi in pspis: in aduersis: in opere quolibet: in itinere pstituto: dormiēti: a summo euigilāti: reficienti decātatio ꝛ meditatio. Hec forma tibi salutaris effecta/nō solū illesum ab oī demonū incursione custodiet: sed etiā te cūctis vitijs terrenis ptagiōis expurgans/ad illas inuisibiles theorias celestesq; pducet: ꝛ ad ineffabilē oronis ardorē. ¶ Ponit ꝛ tria q̄ mentē vagam stabilē faciūt. s. vigilie: meditatio: ꝛ oratio. Harū assiduitas ꝛ iugis intentio cōfert anime stabilē firmitatez. Que quidē oratio breuis esse debet: etsi crebra: ne per productiones nouas hebetetur ꝛ euanescat attentio.

Quib⁹ vaga mens stabiliri possit.

§.X. Collatio.xi. De charitate.

Jstā ꝛ sex alias sequētes collatiōes: quas in vno volumine cōscriptas. Honorato ꝛ Eucherio epis destinauit: trib⁹ patribus qui morabant in Egypti Thebaida in heremo: scilz Cheremoni: Nesteroti: ꝛ Joseph intitulat Jo. cas. quos visitans cū eis se asserit ptulisse. Ipsis aūt Jo. cassi. ꝛ socio: quē appellat Germanū: aduenientib⁹ ad quoddā Egypti oppidū Panephesim occurrit eps dicti loci vocat⁹ Archebi⁹: qui cū multa hūanitate eos suscipiēs pduxit ad dictos patres. Hic Archebius de anachoritico cetu ppter suā sctitatē quā per. xxxvj. annos ostēderat eps fact⁹ ibidē/nihil de propositi vite preterite ꝛ humilitate relaxauit: asserēs se velut indignū ab illa anachoreseos disciplina expulsum. Et primo quidem ad Cheremonē adu⁹it: qui iā cēterari⁹ dorsum suū tpis vetustate atq; orationum iugitate curuatum tenebat: vt quasi in primeuam redactus infantiā submissis ac ptentis terra tenus manib⁹ graderet. Nec tū defectis mortificatisq; iam oīb⁹ mēbris preterite districtionis censurā omiserat. Rogatus itaq; a nobis vt sermonē edificatoriū proferret: sic ait. Cheremon.

Tria hominēs a vitijs reprimunt

Tria sunt que facūt hoies a vitijs cōperari. s. aut met⁹ gehē ne/siue presentiū legū: aut spes aut desideriū regni celoru: aut effect⁹ boni ipsius/amoris q̄ virtutū. Nā timor ita malī cōtagiū legit execrari. Timor dñi odit malū: inquit scriptura. Spes etiā vitioꝝ oīm excludit incursum. Nō em̄ delinquēt oēs qui sperāt in eorum. Amor aūt ruinā nō metuit vitiorum: q̄ charitas nunq; cadit: ꝛ charitas operit multitudinē pcatorū: Et idcirco oēm virtutū cōsummationē cōcludēs ait. Nunc manent fides/spes/charitas: tria hec. Fides namq; est que futuri iudicij ac suppliciorū metu facit cōtagia declinare. Spes mentē nostrā de presentib⁹ auocās/vniuersas corporis voluptates celestiuz premioꝝ expectatione contēnit. Charitas que nos ad amorē christi ꝛ spūaliū virtutū fructū mentis ardore succēdit: q̄cād illi⁹ p̄trariū est toto facit odio detestari. Que tria hz ad vnum finē tendere videant: pmouent em̄ nos a rebus illicitis abstinere: magnis tū excellētie sue gradibus ab inuicē separant. Duo namq; superiora proprie hoim sunt eorū/qui ad pfectū tēdētes nondū affectū cōcepere virtutū. Tertiū spāliter est dei ꝛ eorū q̄ in sese imaginem dei ac sil'itudinē cōceperunt. Ille nāq; sol⁹ q̄ bona sunt nullo metu: nulla remunerationis gr̄a prouocante: sed solo bono operationis affectu agit. Oia em̄ agit Salomon: operatus est deus ppter seipm. Sue nāq; bonitatis obtētu: ꝛ oēm bonorū copiā dignis indignisq; largit: q: nec fatigari iniurijs pōt: nec iniquitatib⁹ hoiz passibiliter permoueri: semp sc̄z manēs perfecta bonitas/immutabilisq; natura. Si quis igit ad pfectionē rendit: de illo primo timoris gradu quē p prie dixim⁹ seruilē: ad altiorē spei tramitē gradu proficiente pscēdet: q̄ iā nō seruo/sed mercenario cōparat. Qui mercedē retributionis expectat: ꝛ quasi de pcatorū absolutione ꝛ timore seruili secur⁹: ac bonoꝝ sibi operū cōscius: hz placiti premiū videat expetere: tū ad effectū illū filij q̄ de paterna indulgentie libertate confidens: hoia q̄ pfis sunt: sua esse nō ambigit: puenire nō potuit. Ad quē gradū ille pdigus / qui iā cū substātia pris filij nomen amiserat: aspirare nō audet dicēs. Jam nō sum dignus vocari filius tuus. Post illas em̄ porcorū siliquas/quarū etiam satietas negabat. s. vitioꝝ foridos cibos: q: in semetipsum reuersus ꝛ salutari timore cōpunctus: immunditiā porcorū horrere ceperat: ac famis adire supplicia formidabat: velut iam seruus effect⁹ etiā mercenarij statū de mercede iā cogitās concupiscens ait. Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panib⁹ ꝛ ego hic fame pereo? Reuertar ego ad patrem ꝛ dicam. Pater peccaui in celum ꝛc. Sed ista humili pnie voce in occursum eius pater prosiliens: ytroq; gradu sine dilatione discurso/pristine filiorū restituit dignitati. Multum autem differt inter eum/qui metu gehenne/vel spe retributionis vitioꝝ extiu-

quit ineḋia: ⁊ eñ qui diuine charitatis affectu / ipsam mali
tiam ⁊ immūditiā perhorescit: ac puritatis possidet bonum
amore tantū ⁊ desiderio charitatis: nec iā future remunera
tionis ꝓmissionē aspiciēs: sed ꝓtibus bonis delectatus cō
sciētia agit oia: nō ꝓplatione penaꝝ: sed delectatiōe vir-
tutum: per hāc charitatē quisquis ad imaginē dei siꝫitudi-
nēq; puenerit: bono iam ꝓpter ipsius boni delectabit / vo-
luntatē: ac simulē possidēs patiētie ⁊ lenitatis affectū / nul-
lis deinceps peccantū vitijs irascet. Sed venīā potius in-
firmitatiꝫ eoꝝ cōdolens implorabit: sedq; reminiscens tan-
diu similium passionum stimulis impugnatum: nec suo stu
dio ab impugnatione erutum ⁊ implere poterit illud man-
datum. Diligite inimicos vestros ꝛc. Et ad illam verā ado-
ptionē filiorum dei puenietur de qua Joā. ait. Ois qui natus
est ex deo nō peccat: quod intelligendum est nō de oīni ge-
nere pctōrum: ſz de capitalibꝫ. Nā de illis q̄ ꝓnuntiant non
esse ad mortē: quātalibet seipos circūſpectione custodiant:
etiā q̄ seruiūt deo: immunes non esse pōt: ſm illud. Si dixe-
rimus q; pctm̄ nō habem⁹: ipsi nos seducimus. Et quare ḋr
in ps. Timete dñm oēs sancti eius. Et Inclinaui cor meum
ad faciēdas iustificatiōes tuas ꝓpter retributionē. Scien
dū gradus varios in istis esse sicut ⁊ in alijs ꝟtutibꝫ. Nā q̄
dicta sunt supra de timore vel spe: intelliguntur de illis ꝓut
sunt in imperfectis vel sine gr̄a. Qz in dictis autoritatibus
ps. intelligit de ꝑfectis virtutibꝫ: ⁊ q̄ sunt cū perfecta chari-
tate. Etenim timor seruilis / ⁊ etiam spes informis / etiam si
ne charitate sunt. Et iterum timor ⁊ spes formate: ⁊ tamen
imperfecte que sunt cū charitate imperfecta.

§. XI. Collatio. xii. eiusdē cheremonis de perfectione castitatis: de qua quum illi quererent rn̄dit.

De castitate collatio.

Rōnabilis a vobis reuera interrogatiōis ordo seruat⁹ est. Necesse est em̄ vt tā excelse plenitudinē charita
tis immēsa illa atq; ꝑpetue castitatis ꝓmia ꝓsequant: par
q; sit gaudiū in tāta parilitate palmarum. Tanta em̄ sibi so-
cietate federant: vt vna absq; altera nequeat possideri. Hec
igit̄ ꝓpositio vr̄a ꝓplexa est: vtrum igns ille cōcupiscentie
cui⁹ hec caro velut insitū sentit ardorē: ad plenum possit ex
tingui. De q̄ primū q̄d beat⁹ apl's senserit diligētius inquira
mus. Mortificate ingt / mēbra vr̄a q̄ sunt sup terrā. Et cer-
tū est q: nō de mēbris corpis materialibꝫ loquitur: vt mani
bus pedib⁹ ⁊ hmōi: sed de mēbris corpis pctī: de quo idem
apl's. Ut destruat corpus pctī. Qō est gen⁹ eius cui⁹ mem-
bra sunt spēs ipsi⁹ pctī: q̄ mēbra dicunt esse sup terrā: q; cir
ca terrena: nō celestia. Ipsa autē membra distinguēs ⁊ tan-
gens ait. Fornicationē immunditiā: libidinē: ⁊ malā concu-
piscentiā. Et fornicatio quidē intelligenda est q̄ carnali cō-
mistione cōmittitur. Immūditia vero q̄ nōnunq̄ absq; vllo
mulieris attactu / vel dormientibꝫ vel vigilantibꝫ ꝓ incuriā
obrepit. Libido vo q̄ in recessibꝫ aie qualescēs accidere cu-
iusq; sine passiōe corpis pōt. Libidinē em̄ eo q̄ libeat dic-
tā dubiū nō est: ⁊ videt̄ ꝓsistere in cōsensu mentis vel dele-
ctatiōe morosa. Deinde ꝓ quarto mēbro ponit̄ ꝓcupiscētiā
malam: q̄ ad oēs malas cupiditates generaliter referri pōt.
Hec em̄ ꝓtraria sunt castitati: ⁊ a regno dei excludunt dicē-
te apl'o eodem. Neq; fornicarij: neq; idolis seruientes: neq;
adulteri: neq; molles: neq; masculoꝝ ꝓcubitores ꝛc. regnū
dei possidebunt. Certos tñ esse nos cōuenit: q̄ licet oēm cō-
tinentie districtionē: famē. ſ. ac sitim: vigilias quoq; ac opis
iugitatē ⁊ incessabilis subeam⁹ studiū lectionis: perpetuā
tñ castimonie puritatē hoc laborum merito cōtingere ne-
queamus: nisi in ijs iugiter insudātes / experientie magiste
rio doceamur incorruptionē eius diuine gr̄e largitate cōce
di. Ob hoc saue solummō se vnusq̄sq; infatigabiliter in his
exercitijs ꝑdurare debere cognoscat: vt ꝑ illoꝝ afflictionez
miam oīm cōsequutus: de impugnatiōe carnis ⁊ ꝟsatione vi
tioꝝ diuino mereat munere liberari: nō q̄ adepturū se per
illa istā quā cupit inuiolatā corpis castitatē. Tanto aūt ad
acq̄sitionē castimonie desiderio atq; amore inflāmetur: quā
to q̄s pecuniarum cupidissim⁹ appetitor: vel qui intolerabi
li pulchre mulieris amore raptatur: desideriū suum impa-
tientissimo ardore optat expleri. Quanto autem longius
tracundie ꝓtulerit passionē: tanto castitatem tenaclus ob-
tinebit. Non em̄ estus corpis declinabit: nisi q̄ animi motus
ante ꝓfesserit: qō saluator oīdit quū ait. Beati mites: q̄m
ipsi possidebūt terrā. ſ. corpis. Adulti autē sunt castimo-
nie gradus: quib⁹ ad illā inuiolabilē cōscenditur puritatē.
Scōm nāq; siꝫitudinē corpoꝝ terrenoꝝ: q̄ singulis diebus
insensibiliꝫ capiunt incremēta sui: ⁊ ita dñi nesciūt ad perfe-
ctū habitū puehunt: aie q̄s robur ac maturitas castitatis
acquirit. Primꝰ itaq; pudicitie gradus est: vt ne vigilās im
pugnatione carnali monachus eliḋat. Scōs / ne mens eius
voluptarijs cogitationibus immoret. Tertius / ne femineo
vel tenuiter ad cōcupiscentiam moueat aspectu. Quartus
ne vigilans vel simplicē carnis perferat morū. Quintus ne
quū memoriā generationis humane vel tractat⁹ ratio: vel
necessitas lectionis ingesserit: subtilissimus mentem volu-
ptarie actionis pstringat assensus: sed velut opus quoddā
simplex ac ministerium humano generi necessario ꝓtribu-
tū / trāquillo ac puro corde cōtēplet intuitu: multoq; amplius
de ei⁹ recordatione cōcipiat: q̄ si opationē laterū vel cuius-
libet alteri⁹ officine mēte ptractet. Sextus castimonie gra
dus est: ne illecebrosis seminarum phātasmatibus vel dor-
miēs illudat. Licet em̄ hāc ludificationē pctō esse obnoxiā
nō credam⁹: ⁊ cupiscentie tñ adhuc medullit⁹ latitantis in-
diciū est: quam tñ illusionē diuersis modis cōstat accidere.
Aliter em̄ fallunt q̄ carnalē copulā nō nouūt. Aliter q̄ fe-
mine ecōmistionis sunt expertes. Differentia inter cōtinen tiā ⁊ castitatē. Hec est em̄ ꝓsummatio vere castitatis: q̄ non differē impugnās carnalis ꝓcupiscentie mor⁹ / sed toto horroꝛe de tiā iter, testans iugem ⁊ inuiolabilē fui retinet puritatē. Hoc autez Castita fiet qñ iam desinēs caro aduersus spm̄ cōcupiscere deside- tē ⁊ con rijs ei⁹ virtutiq; cōsenserit: ceperintq; sibi inuicem pace fir- tinētiā. missima federari. Cōtinētia vero ḋr: quū q̄s patiē passiones ⁊ tentationes fortes: nec tñ assentit: nec vincit. ¶ Quereṅ ti Germano quō vel in quanto tpe possit acq̄ri ⁊ ꝑfici casti-
tas: rn̄dit Cheremō. Temerariū satis est sup cōsummatione
huius castitatis / in tāta ꝓsertim vel voluptatū diuersita-
te vel virium / certā tpis definire mēsurā. Rōnem tñ obser-
uantē ⁊ tpis modū / quō eius possibilitas aguoscat cōstan-
tissime possum⁹ ꝓfinire. Quisq; abstract⁹ a cūctis confa-
bulationibus otiosis / ⁊ mortificatus ab oī ira ⁊ solicitudi-
ne curaq; mundana / duob⁹ tantū parimatijs fuerit quoti-
diana refectiōe cōtent⁹: ⁊ aque satietate subtracta: quietez
somni. iij. aut vt alij statuerunt. iij. horarum spacio termi-
nauerit: nec tñ laborum aut cōtinentie hui⁹ merito: sed mi-
seratione dñi eā se crediderit adepturū: non amplius q̄ sex
mēsib⁹ ꝑfectionē ipsi⁹ impossibilem sibi esse cognoscat. Hec
est aūt cōsummatio castitatis: vt vigilantē monachuꝝ oble
ctatio libidinis nulla pstringat: ⁊ quiescētē somnioꝝ nō fal
lat illusio: sed quū dormienti tñ persopite mētis incuriam
cōmotio carnis obrepserit: quemadmodum sine vlla volu-
ptatis titillatione excitata est: ita etiā sine vllo pruritu cor
poris cōquiescat. Proinde vnicuiq; aduersus spiritum for-
nicationis toris viribus desudanti / victoria singularis est
de merito conatus sui remedium non sperare.

§. XII. Collatio. xiii. eiusdem

Cheremonis: que est de protectione dei ⁊ gratia / ac libero arbitrio: in qua materia Joā. cas. arguit: vt dicet̄ in aliquib⁹ partib⁹ q̄ nihil possit ꝓficere laborantis industria sine dei adiutorio: Cheremon hoc exēplo declarat. Agricola quū oēs conatus suos in excolendis exp̄enderit terris: cōfestim etiā puentū segetū / ⁊ vbertatē frugum sue nō poterit indu strie deputare: quā irrita esse frequēter expert⁹ est: nisi eā ⁊ pluuiarū oppoꝛtunitas / ⁊ hyemis trāquilla serenitas sub-
sequat̄: ita vt adultos iaz fructus ac perfecta maturitate so
lidaros / de manu quodāmodo tenentium viderim⁹ plerūq;
prereptos: nihilq; laborātib⁹ illā iugē sudoris instātiā cōtu
lisse: q; nō fuit dñi opitulatione directa. Sicut igitur inerti
bus agricolis / q̄ suo frequēti vomere arua nō subigūt: hanc
vbertatē segetū diuina pietas non confert: ita laborātibus
pernox solicitudo nō ꝑderit: nisi misericordia dñi fuerit ꝓ-
sperata: in q̄ tñ hūana supbia nullaten⁹ se gr̄e vel exequa-
re vel admiscere contendat: participēq; se in muneribus dei
conetur inserere: vt laborē suū nō aut horē esse diuine existi
met largitatis: ac puentū copiosissimarū frugum industrie
sue meritis rn̄disse gloriet̄. Consideret namq; ac verissima
examinatione perpendat: q̄ nec ipsos conat⁹ quos ꝓ deside
rio opulentie intentus exercuit: suis viribus impendere po
tuisse: nisi ad exercendum eum omne opus ruris protectio
dñi ac misericordia roborasset: vt inefficax fuisset eius vo
luntas ac virtus: nisi etiā peragēdi copiā q̄ nunq̄ vel ficci-
tate vel imbrium nimietate fraudatur diuina clemētia ꝓ-
stitisset. Nam ⁊ quum bonum / virtus / ⁊ sanitas corporis: et
oīm effectus operū: actuumq; ꝓsperitas / a dño fuerit con-
donata: horandum est: ne sicut scriptū est. Fiat celū ferreum
⁊ terra enea: ⁊ ne residuū locuste comedat bruchus ꝛc. Nec Zach.
in hoc tñ eget diuinitatis auxilio agricole laborantis ine- xxvj.
dustria: nisi etiā insperatos auertat casus. Quibus mani-
feste colligit̄ nō solū actuū / sed etiā cogitationum bonaruꝫ
ex deo esse principiū: qui nobis ⁊ initia sctē voluntatis inspi-
rat: ⁊ viritutē ac oppoꝛtunitatē eoꝝ que recte cupimus: tri
buit peragendi. Omne em̄ datum optimū ⁊ ꝛc. desursum est
descēdens: q̄ incipit q̄ bona sunt: et exequit: ⁊ cōsummat in
nobis. Itaq; si attrahimur: nostrū non est q̄ sequimur: sed

Gradus castitatis.

illius

differē tiainter castita nobis pium rū ⁊ no stram.

illo a quo trahimur: resistere vero ⁊ nolle sequi nr̄z est. Qō ait aliq philosophi gētiles q̄ dei gr̄a carebāt: nisi sunt tene re pfectā castitatē: aut etiā virginitatē. Credendū est (inq̄t Eberemō) philosophos nequaq̄ talē castitatē animi q̄lis a nobis exigitur: assequutos. s. ēt cogitatiōū ⁊ affectuū turpium exclusionē: sed tm̄ abstinētiam ab actibus carnalib⁹. Uñ quō quidaz physionomus noīe Zopyrus interrogatus fuisset postq̄ Socratē philosophū maximū fuisset intuitus in facie: quo⁹ moz̄ū esset. Respōdit. Oculi suut cōcubitoris puerorum. Qō audiētes discipuli Socratis ad iniuriaz reputantes talē rēsum: quē eō scirent cōtinentē insurgere voluerūt cōtra eum: sed retinuit eos Socrates dicens. Quiescite o sodales. Et esti sum: sed contineo me. Ubi ostendit ab scribus exterioribus se abstinuisse: non tō desideriō ⁊ oblectatiōne illius passionis a corde exclusam. Propositum dei q̄ non ob hoc hoiem fecerit vt periret. sed in perpetuū viueret: manet immobile. Cuius benignitas quō bone voluntatis in nobis quātulācunq̄ scintillā emicuisse pspexerit: vel quā ipse tanq̄ de duro silice nr̄i cordis excuderit: cōfouet eā et excitat: suaq̄ inspiratione confortat: volens oēs hoies saluos fieri ⁊ ad agnitionez veritatis puenire. Adest igitur semper nobis inseparabiliter diuina protectio. Tantaq̄ est erga creaturam suam pietas creatoris: vt nō solū comitetur eam: sed etiaz precedat iugiter prouidentia. Quā expertus propheta confitet dicens. Misericordia eius preueniet me. Qui quō in nobis ozt̄ū bone voluntatis quendā inspexerit illuminat eum confestim: ac cōfortat ⁊ incitat ad salutem incrementū tribuens ei: quā vel ipse plātauit: vel nostro conatu viderit emersisse. Et non solū sancta desideria benignus inspirat: sed etiā occasiones prestruit vite/⁊ opportunitatē boni affectus/seu effect⁹/ad salutaris vie directionē demōstrat errantibus. Ponit multas authoritates que videntur sibi contrarie: sed non sunt. Circa materiam gratie et libere arbitrij/vt illud. Si volueritis et audieritis me bona terre comedetis: sed quasi contra illud apl̄i. Non est volētis nec currentis: sed dei miserentis. Item illud euangelij. Reddet vnicuiq̄ sm̄ opa sua. Et quasi econtra apl̄s. Qui operatur in nobis velle ⁊ perficere p̄ bona voluntate. Item illud. Appropinquate deo: ⁊ appropinquabit vobis. Et quasi econtra illud. Nemo venit ad me: nisi qui misit me traxerit eum. Item illud Prouerbio. Rectos fac gressus pedibus tuis: et vias tuas dirige. Et quasi econtra ozat p̄s. Dirige in conspectu tuo viaz meā. Item. Facite vobis coz nouum ⁊ spm̄. nouum Et quasi econtra. Dabo vobis (ait dominus) coz nouum et spm̄ nouum. Et multa talia. In oībus his et gratia dei: ⁊ libertas nostri declaratur arbitrij. Et q̄ interdum suis etiaz motib⁹ hō ad virtutuz appetitum possit extēdi: semp veroa dño indiget adiuuari. Nec est̄ quum quis voluerit sanitate perfruitur: vt de egritudinis morbo pro arbitrij sui desiderio libere⁊. Quid autē prodest sanitas gr̄am concupisse: nisi dñs qui vite ipsius tribuit vsum: etiā vigorē incolumitatis impartiat: Ut autez euidenter appareat etiā per nature bonū q̄ beneficio creatoris indultū est: non nunq̄ bonarū volūtatū p̄dire principia: q̄ tñ nisi a dño dirigant ad cōsummationē virtutū puenire non p̄nt. Apl̄s testis est dicens. Velle adiacet mihi: pficere autē nō inuenio. Nā libertatē scriptura cōfirmat dicēs. Omni custodia custodi coz tuuz. Sed infirmitatē apl̄s manifestat dicēs. Dñs custodiat coz da vestra ⁊ intelligentias vr̄as. Libertatē arbitrij psalmista ostendit dicens. Inclina coz meum ad faciendas iustificatiōes tuas sed infirmitatez ei⁹: quō alibi ait. Inclina coz meū de⁹ in testimonia tua. Jubemur quoq̄ aias nostras solicite custodire: pphēta dicente. Custodite aias vr̄as. Sed eodē spū alius pphēta ait. Nisi dñs custodierit ciuitatē: frustra vigilat qui custodit eā. Et ita sunt hec pmista atq̄ confusa quodāmodo indiscrete. i. indistincte: vt q̄ illo⁹ ex quo pēdeat inter multos magna questione voluat. i. vtrū q̄ initium bone voluntatis prebuerimus: deus misereat nostri: an q̄ de⁹ misereatur: cōsequamur bone voluntatis initium. Multi est̄ singula hec credentes ac iusto amplius asserentes: ⁊ varijs sibiq̄ contrarijs sunt erroribus inuoluti. Si eniz dixerimus nr̄m esse bone principiū voluntatis: q̄ fuit in persequutore Paulo: q̄ in publicano: quorum vnus cruore et supplicijs innocentum: alter violēter ac rapinis publicis incubās attrahitur ad salutez. Si vero a gratia dei semp inspirari: bone voluntatis principia dixerim⁹: q̄d de Zachei fide: q̄d de illius in cruce latronis pietate dicem⁹: qui desiderio suo vim quandam regnis celestibus inferentes/spāliavocationis monita preuenerunt: Cōsummationē vero virtutuz ⁊ exequutionē mandatoz̄ū dei si nr̄o deputauerim⁹ arbitrio: quō ozamus. Confirma hoc de⁹ q̄ opatus es in nobis. Et iterum. Opa manuū nostrarū dirige: ⁊ q̄ ait Joseph fratribus suis. Nō vr̄o cōsilio: sed volūtate dei missus sum q̄ me fecit vt patrez Pharaonis ⁊c. Et post obituz p̄r̄is quē timeret fratres eius dixit. Nolite timere. Nunq̄d possum⁹ resistere volūtati dei? vos fecistis illud in malū: ⁊ de⁹ vertit in bonū: vt exaltaret me: ⁊ saluos faceret vos ⁊ pp̄los multos. Quasi ita vtrunq̄ recipiendum est: vt in alijs hoibus voluntas gratiā: in alijs autē gr̄a preueniat voluntatē: ⁊ nō ita vt in oībus volūtas gr̄am subsequatur: q̄m̄ sm̄ ipsos si auferr̄ liberum arbitriū quō a gr̄a p̄uenit: auferr̄ ⁊ gr̄a si a libero arbitrio p̄uenit. Hec ergo duo vl̄ gr̄a vl̄ liberū arbitriū sibi⁹ mutuicē videnr̄ ad uersa: sed vtraq̄ concordāt. Et vtraq̄ pariter debere suscipi pietatis rōnem colligim⁹: ne vnū eoz̄ū alteri subtrahentes ecclesiastice fidei regulaz excessisse videamur. Nā quum viderit deus nos ad bonum velle deflectere: occurrit dirigitatq̄ confortat. ¶ Ad vocē est̄ clamoris tui statim quum audierit r̄sidebit tibi ait pr̄opheta. Et rursum si nos nolle vel intepuisse pspexerit: adhortationes salutiferas admonet cordibus nr̄is: quib⁹ voluntas bona reparet̄ in nobis. Nec est̄ talē hoiem fecisse eū credendū est: q̄ nec velit vnq̄ nec⁹ possit bonū. Alioquin nec liberū ei pmisisset arbitriū: si ei tm̄ vt malū vellet: ⁊ posset cōcessisset: bonū vero a seipso vt nec vellet nec posset concessit. Dubitari ergo nō p̄t inesse quidem omni aie naturaliter virtutū semina beneficio creatoris inserta: sed nisi hec opitulatione dei fuerint excitata: ad incrementū pfectiōis nō poterūt puenire: q̄ sm̄ apl̄m. Nec qui plātat est aliq̄d: nec⁹ q̄ rigat: sed q̄ incrementū dat de⁹. Addicere autez hoi in quālibet partē arbitrij libertatē/etiā liber Pastoris docet: q̄ vnusquisq̄ habeat duos angelos: bonum ad virtutes instigantē malum ad vitia incitantem. In hoie aūt est vt eligat quē sequebar̄. Et idcirco manet in hoie semper liberum arbitrium: q̄ō dei gratiaz negligere vel amare possit. Preuenit ergo hoīs voluntatez deus: q̄ ōr de⁹ meus mia eius preueniet me. Et rursus deuz remorantē atq̄ vtiliter quodāmō subsistentez: vt nr̄m experiat arbitrium: volūtas nr̄a preuenit: quuz ait. Mane oro mea p̄ueniet te. Sed hoc p̄t intelligi prout est oro de gr̄e bono⁹. q̄ etiā fieri p̄t absq̄ gratia gratum faciente. Post plurimas autē authoritates scripture sacre/in quib⁹ aliq̄n exercitiū bonoz̄ū ope⁹ attribuit gratie dei: aliq̄n vero libero arbitrio hoīs/sic ait. Per hoc euidenter ostēditur inscruptabilia esse iudicia dei ⁊ inuestigabiles vias eius: quib⁹ ad salutez humanū attrahit genus. Quod etiaz euangelicarum vocationum exēplis possumus approbare. Andreaz nāq̄ ⁊ Petrum ⁊ socios nihil de salutis sue remedio cogitantes/spontanea dignatione gratie sue p̄elegit. Zacheum ad conspectum dñi se fideliter extendentē non solum suscepit: sed etiam benedictiōe cohabitationis sue illustrauit. Inuitum ac repugnantē attrahit Paulum. Alteri postulanti breuissimam moram pro patris sepultura non cōcedit inducias. Cornelio precibus ⁊ eleemosynis iugiter insistenti/velut remunerationis vice via salutis ostēdit. Et ita illa multiformis sapiētia dei salutem hoīm multiplici atq̄ inscrutabili pietate dispensat. Sicut etiā ipsas curationes corporū: nō sm̄ vnifōrmē maiestatis sue potentiaz: sed sm̄ mensurā fidei in qua vnūquēq̄ reperit: vel sicut vnicuiq̄ ipse ptit⁹ est: maluit exercere. Sicut pt̄z p euāgelia in diuersis infirmis curatis. Hāc dispēsationis diuine multiplicē largitatē apl̄s mīre pertractans: ⁊ in q̄ddā dei pietatis pelagus se icidisse cōspiciēs: exclamauit. O altitudo diuitiarum sapie ⁊ scie dei: q̄ incōprehensibilia sunt iudicia eius ⁊c. Tria demum tenenda circa hmōi sunt. Primum vt attendat vnusquisq̄ ad desiderandū oē q̄ bonū est: ita vt in alterutrā partē plenū fit libere volūtatis arbitriū. Scōm vero diuine esse gr̄e/vt efficere valeat exercitia predicta virtutū: sed ita vt possibilitas nō extinguat arbitrij. Tertiū q̄ ad dei munera pertinere/vt acquisite virtutes perseuerantia teneant: ita tñ q̄ captiuitatē libertas ad dicta nō sentiat. Sic est̄ vniuersitatis de⁹ ola in oībus credendus est operari vt inciter/protegat/atq̄ cōfirmet: nō vt ipse auferat quam semel concessit arbitrij libertatem.

§. XIII. Collatio. xiiii. que dicitur Nesterotis de actiua vita ⁊ cōtēplatiua.

Hic inquit Jo. cas. quum sacrarū scripturarum nos aliqua memorie cōmē dasset ⁊ eoz̄um intelligentiaz desiderare sensisset: talib⁹ nos adorsus est ȳbis. Quuz oēs artes q̄ flue oīno inutiles sunt. aut pūtis tantūmodo vite cōmodis prosunt: habeāt pp̄riū doctrine sue ordinē ⁊ rōnem: p quā ab expientib⁹ possint attingi: suisq̄ certis ⁊ propr̄ijs lineis dirigantur: quanto magis nr̄e religionis disciplina atq̄ professio: q̄ ad contēplanda inuisibiliū sacramētoz̄ū rēdit arcana: nec pūtis questus/ nē subsistit: huj⁹ aūt duplex est scia. Prima actualis q̄ emēdatione morum ⁊ vitioz̄ purgatione pficit. Alia q̄ in contēplatione diuinarū rerum ⁊ sacratissimo⁹ sensuū cogitatio-

ne consistit. Quisquis igitur ad intētionē celestiū voluerit
Supler est vita actiua scz ⁊ cō plātiua. peruenire necesse est vt oī studio atq; virtute actualē primo sciam cōsequat. Gradus esti ḡdā ita ordinati atq; distincti sunt: vt hūana humilitas possit ad sublime ascendere. Qui si inuicē sibi ea quā dirimus/rōne succedāt pōt ad altitudi nē peruenirī: adquā sublato primo gradu nō pōt trāsuola ri. Frustra igit ad cōspectū dei tēdit: q̄ a vitioꝝ ptagiōe nō declinat. Spūs esti scūs odit fictū: nec habitat in corpore subdito pctīs. Hec autē actualis perfectio duplici rōne sub sistit. Nā primus ei⁹ modus est vt oīm natura vitioꝝ ⁊ cura tionis ratio cognoscat. Scōs vt ita discernatur ordo vtrūq; earūq; pfectio: ne mēs nra fomeꝫ: vt illis nō iam velut co acta/⁊ quasi violēto imperio subiecta famulet: sz rapiq; na turali bono delectet atq; pascat: ⁊ arduam illam ⁊ angustā viam cū oblectatione ascendat. Quō esti vel virtutū ratio nem: qui scōs in actuali vita gradus est: vel rerū spūalium vel celestiū sacꝛoꝝ: q̄ in theorie gradu sublimiori psistūt va lebit attingere: q̄ naturā vitioꝝ suoꝝ nec potuit intelligere nec visus est extirpare? Sciendum tñ q̄ duplicis nobis la boris intentione sudandū est/tam in expellēdis vitijs: q̄ in virtutib⁹ acquirēdis: ⁊ hoc nō nra capim⁹ cōiectura: sz illi
De vitijs expellendis⁊ virtutib⁹ inserendis. hie re. s. scia perdocemur: q̄ solus opificis sui vires rōnemq; cognoscit. Ecce (inq̄t) constitui te hodie super gentes ⁊ regna: vt euellas destruas: dissipes/⁊ dispergas/⁊ edifices: ⁊ plantes. In expulsione noxiaꝝ rerū q̄uoꝝ esse necessaria designant sz euellere ⁊c. In perficiendis virtutibus tñi duo. s. edificare ⁊ plantare. Hec igitur que dicitur actualis: duob⁹ (vt dictum est) subsistens modis/in multas pfessiones studiaq; diuidit. Quidam esti summum sue intentionis erga heremi secreta ⁊ cordis constituunt puritatem: vt in preteritis Helia ⁊ Heliseum: in nostris autem temporibus beatum Antonium aliosq; eiusdem propositi sectatores familiarissime deo per silentiū solitudinis deo cohesisse cognoscim⁹. Quidam erga institutionem fratrū cenobioꝝq; peruigilē curam/oēm solicitudinem studij sui dederunt: vt Joan. abbas. Nonnullos eiusdem meriti vidimus apl'is etiā signis claruisse cognouimus. Quosdam in xenodochijs/⁊ suscepti one peregrinoꝝ pium delectat obsequium: vt Abraam ⁊ Loth. ⁊ nūc btūs Machariꝰ. Quidam eligentes infirmoꝝ curam alij intercessionē: q̄ p miseris ⁊ oppressis impendit/exequē tes: aut doctrine instantes: aut eleemosynas pauperib⁹ facientes inter magnos ⁊ summos viros p affectu suo ac pietate viguerūt: quapropt hoc vnicuiq; vtile atq; pueniēs est vt sm ppositum q̄s elegit: siue gr̄am quam accepit: summo studio ac diligentia ac opis arrepti pfectionē peruenire festinet. Et alioꝝ quidē laudās admiransq; virtutes: nequaq; a fua quam semel elegit professione discedat: scientis sm apl'm vnū esse corp⁹ eccl'ie: multa autē membra. Et illud habētes donationes sm gr̄am differentes: siue prophetiam ⁊c. Solent esti ij qui necdū sunt in illa quā arripuerunt pfessione fundati: quū audierint quosdam in diuersis studijs ac virtutibus p̄dicari: ita eoꝝ laude succendi: vt eorum primus imitari gestiant disciplinā. in quo irritos necessario impendit conatus humana fragilitas. Impossibile nāq; est vnū eūdēq; hoiem simul vniuersis/quas supius cōprehēdimus fulgere virtutibus. Quas si quis voluerit pariter affectare: in id eum incidere necesse est: vt oēs sequif: nullā integre consequat. magisq; ex hac immutatione ⁊ varietate dispendium capiat q̄ pfectū. Inducit exēplum de quodā rustico proxoꝝ: ad cui⁹ pūtiā diabolus ab obsesso discessit: q̄ tñ ad coniurationes sancti Jo. abbatis eici nō potuit. Oō admiratus Joan. interrogans de cōuersatione eius: post aliqua demū confessus est q̄ p. xij. annos steterat cū vxore in virginitate pmanēs. Certe q̄ vellet illū in hoc imitari: ruinā sibi pararet. Theorica seu p̄templatiua/quo sc̄z ad intellectū scripturarum/in duas partes diuidit. s. in hist'icā interpretationem ⁊ spūalē intelligentiā. Spūalis in trifariā diuidit. s. in tropologiā/allegoriā/⁊ anagogen. De his in ꝓuerbijs. Tu autem describe tibi eam tripliciter sm latitudinem cordis tui. Hist'oria itaq; p̄teritaꝝ ⁊ visibiliū agnitionē cōplectitur rerum: vt illud. Scriptū est q̄m Abraam habuit duos filios
Tropologia. Allegoria. Anagoge. ⁊c. Ad allegoriam pertinet q̄d sequit. Hec sunt duo testamēta. Anagogē vero de spūalib⁹ misterijs ad sublimioꝛa quedā celorum secreta conscendit: vt illud. Que autem sursum est Hier'm: libera est: que est mater nostra. Tropologia est moralis explanatio ad emēdationē vite/⁊ instructionem pertinens actualis. Predicte igit. tūj. explanationes in vnū ali intelligi. Nam sm hist'oriam ciuitas est iudeoꝝ: sm allegoriam ecclesiam christi: sm anagogē/ciuitas illa celestis: sm tropologiam alia est hoīs. Si ergo in corde vro scie spūalis sacrū vultis tabernaculum p̄parare: ab oī vos vitiorum contagione purgate: ⁊ cruciatus seculi presentis exuite. Impossibile namq; est animā que mūdanis vel tenuiter districtionibus occupatur: donū sciētie spūalis promerer i: vel generatricem spūalium sensuum: aut tenacē fieri sacrarum lectionum. Obserua igitur in primis maxime tu Jo. cui adolescē scientia adhuc suffragat: ne studiū lectionis autedsideriꝫ tui laboꝛ vana elatione cassetur. Inducas summū oꝛ tuo silentium: ⁊ vt seniorum instituta atq; sanctas intēro corde/⁊ quasi muto oꝛe suscipias: atq; diligenter in pectoꝛe tuo condens ad perficienda ea potius q̄ ad docēda festines. Nihil in collatione senioꝝ proferre audeas: nisi q̄ interrogare te: aut ignoratio nocitura/aut ratio necessarie cognitionis impulerit: nec quēq; verbis docere presumas: q̄ ope ante nō fecerīs: nec imiteris eos qui peritiam disputandi ac sermonis affluentiam tñi cōsequuti sunt. Aliud namq; est ⁊ facilitatē oꝛis ⁊ nitoꝛem habere sermonis: ⁊ aliud venas medullasq; celestium intrare dictoꝝ: ac pfunda ⁊ abscōdita sacramēta purissimo cordis oculo cōtemplari. Quod nullatenus hūana doctrina/nec eruditio secularis: sola puritas mentis per illuminationem spūssancti obtinebit. Hūmilitatem cordis immobiliter assequere: expulsaq; omni cogitatione terrena assiduum te ac potius iugem sacre prebeas lectioni. Exemplificat de modo vario exponendi scripturas: vt illud. Non fornicaberis: ibi prohibet luxuria coꝛporalis sm literam. Alia expositio vt caueat ab omni idololatria ⁊ superstitione gentilium ⁊ diuinatione: que sunt fornicatio spiritualis. Tertia fornicatio prohibet: sc̄z in obseruatione legaliꝫ Judeoꝝ. Quarta fornicatio in heretica doctrina. Quinta fornicatio a puris mētibus reputatur omnis cogitatio non solum turpis ⁊ sine consensu: sed etiam otiosa cogitatio. Impossibile est immūdam aīam/quantalibet desudauerit lectionis instantia: adipisci sciētiā spūalem scripturarū scilicet per gustum: sed imaginez quandam scientie immūdi homines vacantes scripturis videntur habere.

§.IIII. Collatio.xx. eiusdem

Nesterotis de spiritualibus charismatibus. i. gratia miraculoꝝ Nesteros. Usq; ad spūaliū rōnē charismatū proferē dam/precedēs disputatiōis ordo peruenerat. Quā triparti tam esse maioꝝ traditione prepimus. Pria siquidē curatio/ num causa est. quū p merito sanctitatis electos quosq; ac iustos viros signoꝝ gr̄a comitat: sicut apl'os multosq; sanctoꝝ signa atq; p̄digia sm authoꝛitatem dñi fecisse manifestum est/ita dicētis. Infirmos curate: moꝛtuos suscitate: leprosos mūdate ⁊c. ¶ Scōa cā est quū ob edificationē ecclesie vel eoꝝ q̄ infirmos suos ingerunt fidē vel eoꝝ q̄ curādi sunt: sanitatum virtus etiā a peccatoꝛib⁹ indigniſq; p̄dit. De quibus in euāgelio saluatoꝛ ait. Multi inquit, in die illa. s. iudicij/dicēt mihi: domine dñe nonne in nomine tuo prophetauimus: ⁊ in nomine tuo demonia eiecimus. ⁊ virtutes multas fecimus? Et tunc pfitebor illis: q̄ nūq; noui vos. Discedite a me oēs operarij iniquitatis. Et econtrario si offerentiū vel infirmoꝝ desit fides: etiā illos q̄b⁹ curatio nū dona collata sunt nō finit sanitatū exercere virtutem. de quare Lucas euange. ait. Non poterat Jesus inter eos sc̄z de Nazareth/facere virtutes ꝓpter incredulitatem eoꝝ. Et iterum multi leprosi erant sub Heliseo prophetа in Jsrael. ⁊ nemo mundat⁹ est nisi Naaman Syrus. Tertio curatio num modus etiā collisione demonum ⁊ factione simulat. vt dū hō manifestis criminibus obligat⁹: ꝓpter admirationē signoꝝ scūs ac dei famulus credit: etiā vitioꝝ ei⁹ emulatio suadeat. ⁊ p hoc obtrectationis aditu reserato: etiā religionis sanctitas infamet. vel certe vt is qui gratiā curationum habere se credit: per superbiam cordis elatꝰ granius elidatur. Inde est q̄ q̄ inuocāt eoꝝ noīa: q̄s nulla merita sanctitatis: nec vllos spūales fructꝰ hr̄e cognoscūt: vt si se eoꝝ meritis: ac de obsessis se simulant corporibus effugari. De quib⁹ in deuf. sic legit. Si surrexerit in medio tui ꝓpheta: aut q̄ somnium vidisse se dicat: ⁊ p̄dixerit signū atq; portentum: ⁊ euenerit quodcunq; p̄dixerit. ⁊ dixerit tibi. Eamus ⁊ sequamur deos alienos quos ignoras: ⁊ seruiam⁹ eis. Non audies verba ꝓphete illius aut somniatoris: q̄ tentat vos dñs deus ve ster: vt palā fiat vtrū diligatis eum. Quapropter nunq̄ debem⁹ eos q̄ hoc affectant: in his virtutib⁹ admirari: sed potiꝰ intueri vtrū vitioꝝ oīm expulsione: ⁊ moꝝ emendatione pfecti sunt. q̄b⁹ vtiq; nō p alterius fide aut cauſarum diuersitate: sed p vnius cuiusq; studio dei gr̄a dispensante cōceditur. Hec nāq; est actualis sciā: q̄ alio vocabulo ab apl'o charitas nuncupatur: q̄ vniuersis linguis hominum et angelorum plenitudini fidei: q̄ etiam montes trāsferat: ⁊ omni ꝓphetie/ac scie/⁊ erogationi oīm facultatū: ⁊ postremo glorioso martyrio p̄feret ab apl'o. Nam quum diuinitus esset vniuersa charismatū genera. s. sermonē sapiētie: scie cien

Mirabilia triplicia ratione fieri cōtingit.

Mat. vij.

Deut. xiij.

Amicitiarum multa genera.

ſciētie/prophetiā/virtutū gratiā:poſtea ſubdit. excellētiozē uiā adhuc vobis demonſtro.ſ.charitatē:de qua immediate ſubdit. Si linguis ꝛc. Ideoq; a patrib⁹ nr̄is opera iſta ſigno rum nequaq; vidim⁹ affectata:q̄nimmo quū gr̄a ſpūſcti ea poſſiderent:nūq; exercere voluerūt:niſi forte extrema illos ꝛ ineuitabilis neceſſitas coarctaret. Ad hoc iducit exemplū de beato Macharío abbate:qui mortuū ſuſcitauit ad confutandū errozes ḡs q̄dā heretic⁹ dialectica arte in Egypto diſſeminabat. Poſt colloq̄a eſſi mutua ꝛ diſputationez verbozum dirit beat⁹ Machari⁹ heretico. O ſtēdam⁹ veritatē fidei ex opib⁹ nr̄is. Eam⁹ ad ſepulchra mortuoz:ꝛ q̄ ſuſcitauerit mortuū:illi⁹ fidei doctrina vera credat. Ad qō hereticus ſe obtulit verecūdia ducт⁹:ſed die ſequenti acceuit hoc faciendū. Sequenti autē die adſtat Macharius:ſed hereticus non cōparuit:ſciens ſe hoc facere non poſſe ſicut nec fides erat vera. Nihilomin⁹ Macharius loquut⁹ cuidā cadaueri hoīs gentilis interrogauit eū ſi hereticus ille veniſſet vtrum mortuum ſuſcitaſſet. Qui reſpondit q̄ non. Et q̄ dū viueret in mundo:nihil audiuit de chriſto. Deniq; ipſe author ſignozum et virtutum oīm:quum ad doctrine ſue magiſterium diſcipulos aduocaret:ait. Diſcite a me quia mitis ſum et humilis corde.non ait miracula facere ꝛc.

§. XV. Collatio. xvi. abbatis

Joſeph de amicitia vera. Beatus Joſeph⁹ quū inſtitutiones ſuam nos deſiderare ſenſiſſet:percunctat⁹ primū vnū vtruz nam eſſem⁹ germani fratres.ſ.ipſe Joā.caſ.ꝛ ſocius ei⁹ qui in colla.dicit Germanus. Audienſq; a nobis q̄ non carnali: ſed ſpūali eſſemus fraternitate deuincti:tali vſus eſt ſalutis exordio. Amicitiarum ꝛ ſodalitatis multa ſunt genera. Quoſdam eſſe precedens cōmendatio primum notitie: poſt etiam amicitie fecit inire cōmercia. Quoſdā vero cōtractus quidaz ſeu dati acceptive depactio. Quoſdam negotiationis/ſeu militie/vel artis ac ſtudij ſimilitudo atq; cōio. per quam ita effera ſibīj nuicē corda manſueſcūt:vt ij etiam qui in ſyluis ꝛ montib⁹ latrociniis gaudent:ꝛ effuſiōe humani ſanguinis delectant:ſuoruz ſcelerū participes amplectant ac foueant:Eſt etiā dilectionis aliud gen⁹:quo vel cōtribules vel cōiuges:vel parētes:vel fratres:aut filij ceteris naturaliter p̄feruntur.qō etiaz oīb⁹ altilibus atq; aiantibus ineſſe deprehendit:vt frequēter pro ipſis ſe obijcere periculis mortiq; non metuāt. Sed hec oīa genera amicitie ſicut bonis ꝛ malis feris etiā atq; ſerpentibus videm⁹ eſſe cōiuncta etiā vſq; in finē certū eſt p̄ſeuerare nō poſſe. Eteſſi interrūpit ea frequēter ac diuidit locoꝝ diſcretio ꝛ obliuio tpalis: et verbi vel cauſe negotiozūq; contractus. Unum eſt genus inſolubile charitatis.qō nec cōmendationis gr̄a:nec officij vel munerū magnitudo/cōtractuſq; cuiuſq; ratio:vel nature neceſſitas iungit:ſed ſola ſīlitudo virtutū. Hec eſt q̄ nūq; vllis caſib⁹ ſcindit:quā diſſociare vel delere locoꝝ vel tēpoꝝ interualla non p̄ualent:ſed nec moꝛs quidē ipſam diuellit:cuius ſemel inituz fedus:nec deſideriozū varietas/ nec contētioſa dirūpit cōtrarietas voluntatis. Quāobrem hec eſt amicitie fida indiſſolubiliſq; cōiunctio:q̄ ſola virtutum paritate federat.de q̄ ō. Dñs inhabitare facit vnius moꝛis in domo. Et idcirco in ijs tm̄ poteſt indurupta p̄mane re dilectio:in quibus vnū p̄poſitū ac voluntas vnum velle ac nolle conſiſtit. Quā ſi vos cupitis inuiolabilē retentare: feſtinandum eſt vobis/vt expulſis p̄ius vitijs moꝛtificetis

Segradib⁹ per ueniſ ad veram amicitiam.

p̄oprias voluntates:ꝛ vt vnico ſtudio atq; p̄poſito illud impleaſ. Ecce q̄ bonū et q̄ iocundū ꝛc.qō non localiter:ſed ſpiritualiter opoꝛtet intelligi. ¶ Sexigiſ gradib⁹ ad perfectionē huius amicitie peruenitur. Prima ſunt vere amicitie deſpectione fundamina.iniuſtū eſſi ꝛ impiū eſt:ſi poſt abreniſſima q̄ ſupfluit p̄ferat. Scōm eſt vt ita ſuas vnuſq;ſq; re malit q̄ primi definitionib⁹ obedire. Tertiū eſt vt oīa ſciat etiam que vtilia et neceſſaria exiſtimat:poſtponenda bono charitatis ꝛ pacis. Quartum eſt vt credat nec iuſtis nec iniuſtis de cauſis penitus iraſcendū. Quintū eſt vt aduerſum ſe iracundiā fratris/etiā ſine ratione cōceptā:eodē mō quo ſuā curare deſideret:ſciēs equal'r ſibi perniciōſam eſſe alterius triſtitiā:ac ſi aduerſus aliū ipſe moueat:niſi eā quātū in ſe eſt:etiā de fratris mente depulerit. Poſtremū illud eſt qō generale oīm vitioꝝ peremptoꝛiū eſt ſine dubio:vt ſe de hoc mundo credat quotidie migraturū. Hec igiſ quicūq; tenuerit amaritudinem ire atq; diſcordie nec poterit pati nec inferre. His aūt ceſſantib⁹:quū prim⁹ ille emul⁹ charitatis in cordib⁹ amicoꝝ triſtitie ſenſim venena ſuffuderit:neceſſe eſt vt frequentibus iurgijs paulatim dilectione tepefacta/ animantium corda diu exulcerata q̄q; diſſocier. Nihil enim

pderit ſi re aſſeras nō iraſci:alteri⁹ vero rr ſtitiā quā lenire tua māſuetudine potuiſti:cōtumaci corde deſpicias. Ad cō ſeruandam igitur ppetuā ꝛ indiuiduā charitatez/mihi prodeſt primā cauſam abſciciſſe diſidij:que naſci ſolet de rebus caducis atq; terrenis:niſi etiā ſcōam q̄ ſub ſpecie ſpiritualium ſenſuū naſci ſolet:ſil'r abſcindēres:ac ſic rim⁹ in oīb⁹ humilē ſenſuū et conſonas voluntates:honoze alterutrum p̄ueniētes:vt plus vnuſq;ſq; cōſorti ſuo ſciētie ꝛ ſanctitatis aſcribēs/ſummā deſcriptiōis vere in alteri⁹ magis q̄ in ſuo credat ſtare iudicio. Sepe nāq; accidit ſiue illuſiōe diaboli ſiue interceſſione erroris humani:q̄ nullus eſt in hac carne q̄ falli velut hō nō poſſit:vt ille interdū qui acrioris ingenij eſt ꝛ ſciētieq; maioris aliquid falſuz mēte cōcipiat et ille qui tardioris ingenij eſt ꝛ minoris meriti:rectius aliquid veriuſq; perſentiat. Et ideo nullus q̄uis ſcientia prēditus inani rumore ſibi perſuadeat.q̄ poſſit collatione alterius nō egere. Nam et ſi iudicium eius diabolica non fallat illuſio:relationis tamen et ſuperbie grauioꝛes laqueos non euadet. Sciendū etiā illum partes agere fortioꝛes que voluntati fratris ſuā ſubijcit voluntatē:q̄ qui in defendendis definitionibus ſuis ac tenendis pertinaciꝛ inuenit. Leterum ſup obſeruantia illoꝝ principaliū mandatoꝛum conſtantiſſime definiendum eſt:ac etiam pro ijs moꝛs ſi neceſſe fuerit non vitanda:pro quibus Dauid iurauit et ſtatuit ꝛc. De ijs vero coꝛporalib⁹ exercitijs/que ad modicum dicuntur vtilia/vt ieiunia/ſilentia et hmōi:ita eſt ſtatuendum:vt ſiqua ſupuenerit pietatis occaſio:certioꝛ que illa ſuadeat relaxari nulla:p̄ce ijs lege teneamur:ſed p̄termiſſis eis ad vtiliora tranſeamus libere. Prefigens ſiquidem ſibi legem vnuſquiſq; ſub libertatis gratia conſtitutus:perniciōſa ſeipſum obligat ſeruitute:vt eoꝛum que licite et laudabiliter p̄ſumere potuiſſet:ſi neceſſitas cōpulerit.velut tranſgreſſoꝛem ſe conſtituat.vbi eſſi non eſt lex:ibi nec preuaricatio ait apoſtolus.

§. XVI. Collatio. xvii. que eſt

Fo.iiij.

ſecunda abbatis Joſeph⁹ de definitiōib⁹.i. pmiſſiōib⁹:ſi ſem per ſint ſeruande. Joā.et Germanus quū patres licentiam a patribus et fratribus ſui monaſterij viſitandi illos ſctos Egypti:et viſa eoꝝ p̄uerſatione et doctrina audita:unde ſibi ꝛ fratribus ſuis dicti monaſterij maioꝛē ſpūs p̄fectum afferrent:ipſam licentiā obtinuiſſent ſub hac ſponſione:vt intra certū tēpus eis p̄fixū redirent:et inſtante iam tpe reuertionis viderent ſe nō poſſe reporꝛtare illū p̄fectū ſpūalē quē intendebant ꝛ oīno ſperabant ſe cōſequuturos:ſi pliꝛioꝛi tpe manerēt in prib⁹ illis ad videndū et cōferendū cuz patrib⁹ illis:ſup b̄ dubij et pliꝛi/q̄d hoꝛ poti⁹ eligere debe rent:an ꝑpter ſolutionē pmiſſi reuerti ſine illo p̄fectu ſperatoꝛ:an ꝑpter p̄fectū illū maioꝛē ſpōſionē frāgere ꝛ q̄runt a Joſeph⁹ in hmōi negocio p̄ſiliū et deciſionē:q̄ et ſic rñdit. Sanū quippe eſt atq; p̄fectū nr̄eq; p̄feſſioni oīno cōueniēs:ꝛ vt ea q̄ ſub alīq; ſponſione decernim⁹ efficaciter impleamus. Ob quā rē nihil opoꝛtet abrupte monachū definire:ne aut id qō incaute pmiſit/implere cogat:aut cōſyderatione honeſtioꝛis intuit⁹ reuocat⁹:ſpōſiōis ſue p̄uaricatoꝛ exiſtat. Sed q̄ nūc ppoſitū nobis eſt:non tam de ſanitatis ſtatu/ q̄ de infirmitatis curatione tractare:quēadmodū de huius ſcrupulo q̄nitioſi naufragij poſſitis euadere:ſalubri eſt cū filio reḡrendū. Quū ergo nullū nos coarctat vinculum:nec cōditio vlla cōſtringit:de cōparatiōe ſcōaꝝ rerū optiōe p̄poſita:id qō maioris eſt cōmodi p̄eligat. Quū vō alīq; diſpēdioꝛū obſiſtit aduerſitas:in ꝓpatiōe dānoꝝ illud eſt appetendū qō leuioꝛib⁹ ſubiacet detrimētis:vt a q̄dā dictuz eſt. De marumis malis minima eligat⁹. Si ergo maioꝛa ſpūi vro lucra:ex hac cōmoꝛatione creditis cōferēda:q̄ illa ſint:q̄ vobis de cōuerſatione illi⁹ cenobij naſcebant:neq; ſine tactura ingentiū p̄modoꝝ pōt cōditio veſtre ſponſionis impleri: ſatius eſt hoc vos mēdacij vel nō implete p̄miſſionis ſubire diſpendiū:qō ſemel p̄teritū nec ipſum vltra iam repeti: nec alia p ſemet poterat generare pctā:q̄ in illud incidere p qō tepidioꝛis vite/vt dicitis ſtatus quotidianus vos confodiat:atq; interminabili afficiat detrimēto. Veniabiliter eſſi:immo et laudabiliter etiā definitio incauta mutabit:ſi ad ſaluberioꝛē tranſeat partē.nec conſtantie p̄uaricatio/ſz temeritatis emēdatio credenda eſt quoties ſponſio vitioſa coꝛrigit. In oīb⁹ cauſis non proceſſus operis:ſed voluntas operantis intuenda eſt. Nec ſtatim q̄d q̄s egerit/ſed quo quo voto egerit inq̄rendū:ita vt nonnullos p ijs factis:de quibus bona oꝛta ſunt:reperiamus dānatos fuiſſe:et econtrario quoſdā per repꝛehēſibiles actus ad ſummam peruenire ſumme obfuit Jude pdioꝛi qui eā procurauit.econtra Jacob patriarcha ex mendacio in patrē reporꝛtauit benedi

An ſem per pro miſſa ſint ſer uanda.

ctionē. Et q̄ fractio p̄missionis videt̄ ptinere ad mendaciū: et de mendacio dicit in p̄s. Perdes oēs q̄ loquūtur mendaciū/ſz de morte eterna. hinc querit Herman⁹ quō ſit licitū frangere p̄missionē: cū hoc ſit cōtra ſcripturā ſacrā. Ad q̄ō respondet Joseph⁹ dicens. Occasiones cauſeq̄ perditionuꝫ ihs qui periturꝫ ſunt: immo ihs q̄ perire desiderant: deeſſe nō possunt. Neq̄ enim abiciēda ſunt teſtimonia ſcripturarum ac de corpore ſuo penitus abſtrahēda: q̄bus vel hereticoꝝ prauitatis animaꝫ: vl̄ Judeoꝝ infidelitas obdurat̄/vel tumor gentilis ſapientie offenditur: ſed vtiq̄ pie credenda et immobiliter ſunt tenenda: et ſm veritatis regulā predicanda. Itaq̄ taliter de mendacio eſt ſentiēdum: atq̄ ita vtēduꝫ/ vt natura iuſit helleboriq̄ ſi iminēte eritiali morbo ſumptum fuerit fit ſalubre. Ceterum ſi abſq̄ ſummi diſcriminis neceſſitate ſit perceptū: preſentis exitꝰ eſt. Quī ergo graue aliq̄ō de veritatis pfeſſiōe diſcrimē imminet: tūc mendacium ſunt recipiēda pfugia. ita tū vt reatu humilis cōſciētie mordeamur ſalubriter. Ubi aūt nulla cōditio ſumme neceſſitatis incūbit: omni cautiōe velut mortiferū eſt vitandum mendaciū. Ad hoc inducit multa exempla q̄bus reperiūtur ſcti viri vſi fuiſſe mēdacio. vt Dauid ab Abimelech: et Jacob ad Patrem Iſaac. et Raab Hierochōtina. et Chuſi ad Abſalon. Inducit etiā exēpla ſimulationū factarū: que pertinere videntur ad mendacium. vt Dauid quū ſe ſimulauit fatuuꝫ coram Achis. Et Paulus quū de conſilio Jacobi in Hieroſolymis fuit in obſeruatione legaliū: qđ raſo capite ſacrificium offerens cū aliis intrauit in tēplū q̄ſi legē obſeruans. Et quum ait. Factus ſum Judeis tāq̄ Judeus. ihs qui ſine lege tanq̄ ſine lege eſſem. Omnia oīb⁹ fact⁹ ſum: vt oēs lucrifacerem. cōformis. ſ. ſe maioribus eoꝝ. Joſeph⁹ quoq̄ patriarcha fratribus dixit eos eſſe exploratores. Et Salomon ſimulauit ſe decernere vt infans diuideretur. Addit etiam deum et angelos et ſanctos mutare promiſſa. et nō implere: vt patet in Ninive quum ait. Adhuc. xl. dies. et Ninive ſubuertetur. Et denunciatione mortis Ezechie regis. de angelis qui inuitati a Loth dixerunt ſe velle in platea manere: et tamē intrauerunt in domū eius. Et Petro q̄ dixit. Nō lauabis mihi pedes. Et Paulo/qui promiſit Corinthijs ad eos accedere. et non fecit. Ex quibus videt̄. et nos ſine pctō poſſe nō ſeruare promiſſa. Denicq̄ cōcludit Joſeph⁹/ q̄ illud q̄ō dictum eſt. S. nihil. i. oportere monachū definire. i. firmiter proponere/nō de principalibus mādatis: ſine q̄bus non poteſt nr̄a ſalus ſiſtere: ita decernimus: ſed de ihs q̄ ſine periculo ſtat⁹ nr̄i vel relaxare vel tenere poſſum⁹: vt putat de remiſſo rigore ieiunij: de vini vel olei ꝑpetua abſtinētia: de progreſſu celle penit⁹ cohibēdo: de lectionis ſeu meditatiōis inceſſabili ingirate: q̄ ſine iactura pfeſſionis ac ꝓpoſiti nr̄i ꝛerercerī quū libuerit poſſint: et quū neceſſe fuerit irrepre henſibiliter ꝓtermitti. Ceterū ſup obſeruātia illoꝝ principaliū mādatoꝝ cōſtātiſſime definiendū eſt/ac p ihs mors ſi neceſſe fuerit: nō vitanda. Q̄ō fieri debet pro cuſtodia charitatis: ſil̄r et caſtimonie puritate: pfide: pro ſobrietate atq̄ iuſtitia. Notādum q̄ cōcluſio optima eſt. Sed eoꝝ q̄ dicta ſunt. S. q̄dā nō ſunt vera ſm ſnam. ſ. ſctō⁹: q̄dā diminute et pfuſe dicta. Nā q̄ōdixit aliq̄ ob magnā vtilitatē vel neceſſitatem licere dici mendaciū: hoc nō eſt verum. Nā ſemper eſt pctm̄ ſm Aug. xxij. q. ij. primū in fi. Nec vere poteſt aliq̄s eſſe perplexus vt cogatur dicere mendacium. xxij. q. ij. faciat. et xiij. diſt. nerui. in glo. Sil̄r q̄ Jacob dicendo ſe eſſe Eſau excuſat a mendacio. xxij. q. ij. §. Itē opponit. et iſte dicit mendacium illud fuiſſe. Itē videt̄ dicere extra neceſſitatez mendacium eſſe mortale pctm̄. q̄ō verū nō eſt ſemp: ſed ſolū quum eſt pniciosum. vt. xxij. q. ij. primū. Itē q̄ eq̄parat ſimulationem mēdacio: q̄ tamē eſt diuerſa. Nā quum ſit ſimulatio in opib⁹ pōt eſſe aliq̄ ſine pctō. quū. ſ. fit ad aliquā iuſtam vtilitatē: nō ad nocumentū: ſed mēdaciū nūq̄ eſt ſine pctō. In exēplis q̄ ponunt: aliqua cuꝫ pctō fuerūt aliqua cū pctō in ſimulationibus et loquutionib⁹: que vident̄ mendatia.

§. XVII. Collatio. xvii. eſt abbatis Piamonis: q̄ tractat de diuerſis generib⁹ monachorum. Et ſciendū q̄ iſtam cum ſex ſequētib⁹ deputauit. et dedicauit Jouiniano/Leontio/et Theodoro. Iſte igit̄ venerabilis pater Piamō/ſuſceptis Joā. caſ. et Germano humane et percepta cauſa eoꝝ acceſſus adloca illa viſitāda. ſ. ob deſiderium pfectionis: ſic exoꝛſus eſt. ¶ Quiſq̄s hoīm o filij cuiuſlibet artis peritiā aſſe q̄ cōcupiſcit: niſi oī cura. et vigilantia eius quam noſſe deſiderat ſe diſcipline ſtudijs manciparit: ꝑcepta itaq̄ inſtituta ſeruauerit: frustra inanib⁹ votis eoꝝ ſil̄itudinē exoptat attingere: q̄ curā atq̄ induſtriā detractat emulari. Quāobrē ſi vos quēadmodū credo dei cauſa ad emulationem noſtre agnitionis attraxit: omnib⁹ inſtitutis q̄bus illic primordia vīa preuēta ſunt penit⁹ abdicatis quecūq̄ ſeniores nr̄os agere vel tradere videritis: ſumma hūilitate ſectamini. Nec vos moueat aut ab immitatiōe diuertat ac retrahat: etiaꝫ ſi vobis ad p̄ſens alicuius rei vl̄ facti rō vel cā nō liq̄at. Quia eos q̄ bene de cunctis ac ſimpl̄r ſentiūt et vniuerſa q̄ a ſenioribus tradi geriue ꝑſpexerint: fideliter immitari magis q̄ diſcutere ſtudēt ꝑ operis erpiē tiā: etiā ſcia rez oīm ſubſequtur. Ceteꝝ rōne ꝓfatis penetrabit q̄ſq̄s a diſcutione ceperit erudiri: q̄ videſ euꝫ inimicus ſuo potius q̄ patruꝫ iudicio ꝓfitētē: facile in illud ꝓpellet: vt etiā illa q̄ maxime vtilia. et ſaluberrima ſunt: ſuperflua ei videanꝰ et noxia. Ordo itaq̄ atq̄ principiuꝫ pfeſſionis noſtre quēadmodum vel vñ deſcēderit primuꝫ debetis agnoſcere. Tria ſunt in Egypto genera monachoruꝫ quoꝝ duo ſunt optima. tertium tepiduꝫ atq̄ oīb⁹ modis euitādum. Primum eſt Cenobitaꝝ. ſ. in cōgregatione manentiuꝫ: q̄ ſub vnius ſeniorꝭ iudicio gubernātur. Scōm eſt Anachoritarū: q̄ priuſ in cenobijs conſtituti: atq̄ in actuali conuerſatione pfecti: ſolitudinis elegere ſecreta. Tertiū reprehēſibile eſt Sarabaitaꝝ. Itaq̄ cenobitarū diſciplina a tempore predicationis aplīce ſumſit exordium. Naz talis exiſtit Hieroſolymis oīs illa multitudo credētiū: de q̄b⁹ 9r q̄ erat in eis cor vnū et anima vna in dño. Et erāt eius oīa cōia: nec aliquis proprium poſſidebat. Anachorite ab Helia: poſtea a Joanne baptiſta: deinde a Paulo primo heremita: et Antonio habuerunt originē. Sarabaite vero ab Anania et Saphyra: q̄s petrus apoſtol⁹ morte mulctauit. Et q̄ de his trib⁹ generib⁹ dictum eſt in precedenti capitulo. ſ. de moribus eorū: ideo hic nil vltra. ¶ Querēti Germano quō patiētia et mentis tranquillitas poſſit acquiri: rñ. Piamon. Patientia et mētis trāquillitas abſq̄ profunda cordis humilitate nō acq̄ritur nec tenet̄. Que ſi de hoc fonte deſcendit: nec būficio celle: nec pfugio ſolitudinis indigebit. Ceterū ſi moueamur in aliquo laceſſiti: certū eſt in nobis non eſſe humilitatē firmiter ſtabilitā. A paſſionibus enī ac ſubſtentatione patientiā dici nullus ignorat. Ideo ꝓſtat patientē neminē pronūciari poſſe: niſi eū qui vniuerſa q̄ ſibi fuerint irrogata: absq̄ indignatione tolerauerit. Huius aūt pfecte patiētie duo ponit exēpla notabilia. ¶ Primū eſt de q̄dā nobili matrona: que affectans ſummopere ad patiētie pfectionē attingere: acceſſit ad bt̄m pontificē vbis illius Athanaſium: rogās vt concederet ſibi vnā ex viduis q̄ illo tpe ab eccl̄ia vt religioſe nutriebantur: ita eā ſuſtētaret. Cui acq̄eſcēs eps cōcedi ei fecit vnam ex illis ceteris religioſioꝝ et humilioꝝ. Hanc illa deinuꝫ abducēs quū inueniret in oīb⁹ obediētiſſimā et humilimā: reduxit eā ad epm dicens. Rogaui pater ſctē mihi concedi vnā quā ego reficerē. et cui⁹ obſequijs famularer. quā autē dediſti mihi huic ego nō ſeruio. Intelligēs aūt eps ꝓpoſituꝫ ſuū ſctm̄: ſibi dari fecit vnā turbulētā ſuꝑbā et dyſcolā. Que i domuꝫ ei⁹ adducta: q̄ ſibi impabanꝰ Dria agebat: im properijs et rumelijs aliq̄ matronā illā ipetēs. q̄ oīa patiēter animo et gaudēter tolerabat gr̄as agēs epo: q̄ talē ei dediſſet q̄ eā reficeret patiētiam per eā addicēdo. ¶ Aliud exēplum ponit de Pannutio: qui quuꝫ in adoleſcentia propter virtutes ſuas eſſet in celebri opinione apud ſeniores: q̄dam inuidie ſtimulis duct⁹ vt denigraret eius famā: eo ad eccleſiam pfecto: intrauit clam cellam eius: et inter palmas e ōbus plectas faciebat: poſuit codicē ſuum quaſi euꝫ ſibi furatus eſſet. Exinde accedit ille inuidus ad eccleſiam: vbi pres oēs erāt ad diuina cōgregati officia. Quibus expletis coraꝫ ſenioribꝰ ponit querelā in iudicio de libro ablato. Et quare quum omnes horoꝛi haberent facinus tm̄ admiſſum: inſtigat malignus ille aliquos probos mitti ad perquirēduꝫ in cellis ſingulorum. Qō quum factum fuiſſet: inuentus eſt liber vbi ille poſuerat: et adductus coram omnibus in eccleſia. Videſ autem Pannutius excuſationem ſue innocentie non admittendā: quum in cella ſua eſſet liber repertuꝫ/veniam petijt: et ab abbate poſt durā increpationem penitentia iniungitur. Quā humiliter ſuſcepit: rogans tamen dñm ob ſcandalum remouendum a mentibus aliorum de tanto crimine ſibi impoſito vt innocentiam ſuam oſtenderet. qō et factum eſt. Nam ille malignus intra ḡndenā arreptus a diabolo clamabat ſe illud malitioſe feciſſe. Nec potuit a demone liberari per bt̄m Iſidorum abbatē cunctoꝝ/qui in hmōi habebat gratiā. ſ. demones expellendi: nec per alium ſctm̄ ſed ſolum per oīonem Dānutij. ſicq̄ famā recuperauit.

§. XVIII. Collatio. xix. eſt abbatis Joānis de cōpatione vite cenobitice ad viram anachoriticā. Jo. caſſi. Poſt dies paucos maioris doctrine deſiderio pertrahente: ad abbatis Pauli cenobium ſumma ſpiritus alacritate perreximus: vbi licet plurimꝫ ducentoꝝ fratrum numerus moraret̄: reperimus antiquiſſimū ſenē nomine.

Monachorum tria ſūt genera in Egypto.

Qualiter pōt acquiri patiētia et mētis trāquillitas.

Exēpla patiētie

mine Joannē.cuius verba pariter ⁊ humilitate q̄bus scris
oibus preeminebat:nequaq̄ silendā censem⁹:scientes eum
hac maxima pfectione viguisse:nec ad illā sublimitatē nos
posse cōscēdere:q̄ non dicā vsq̄ ad senectutem:sed vix bien-
nio subiectionis iugū sustinere contenti/ad presumptionē
norie libertatis protin⁹ euolamus vt non patientie fructū
ediscere:sed tempus adipisce⁹de hīe expectare videamur.
Etatē primū ⁊ gratiā viri q̄ erāt preditus/admirati:demisso
in terram vultu precari cepimus:vt nobis pandere digna-
retur quā ob causam relicta heremi libertate:⁊ illa pfessio
ne sublimi:qua eū pre ceteris eiusdem vite viris fama cele-
brauerat/cenobij iugum subire voluisset. Ille velut imparē
se anacharorice discipline ⁊ sublimitate tāte pfectiōis indi
gnum:ad vitioz scholas se reuertisse dicebat. Cui⁹ respon-
sionis humilitatē quū refragādo nostre deprecationis exclu
deret conat⁹:ad extremū sic exorsus est. Anachoriticam di-
sciplinā quā me deseruisse miramini:non soluz non respuo
nec refugio:sed tota potius deuotione cōplector atq̄ suscī-
pio. In qua post.xxx.annos quos etiam in cenobij cōgrega
tione transegerā.ita alios.xx.expleste me gaudeo ⁊ vt inter
eos q̄ eam vel mediocriter appetebāt:non vsq̄quaq̄ segni
tiei notarer. Sed q̄ degustata ei⁹ puritas solicitudine in-
terdū carnaliū rerū interpellata sordebat:recurrere ad ce-
nobium cōmodi⁹ visum est:vt ⁊ p̄optioz arrepti propositi
planioris cōsummatio pfegrē:⁊ minus de non presumpte
sublimioris pfessionis humilitate piculū. Melius est enī
deuotū in minoribꝰ:q̄ indeuotū in maioribus p̄missionib⁹
inuenīri. Et idcirco si q̄d elati⁹ immo liberius forsasse ptu
leroz:queso vt nō iactātie vitioz:sed edificationis vre studio
deprompt̄ censeatis. Si q̄s igit̄ alius secretis heremi dele
ctatus:obliuioni tradere potuit humana consortia: ego q̄
id dño largiente assequutū me vel certe assecq̄ adnixū fuisse
fateoz. Itaq̄ pio oīi nostri Jesu xp̄i munere memini me in
hmōi raptū frequenter excessum:vt obliuiscer me sarci-
na corpozee fragilitatis indutum:mentemq̄ meam ita oēs
exteriozes sensus subito respuisse:et a cunctis materialib⁹
rebus ita exulasse modis oībus:vt neq̄ oc̄i neq̄ auresmee
proprio fungerent officio:⁊ ita diuīnis cogitationibus re-
plebar:vt cibum sepe ad vesperam me recepisse nescirem ac
die sequenti de hesterni absolutione ieunij penitus dubi-
tarem. ¶ Causas aūt quare illam solitariam vitam desere
re maluerim:breui oratione perstringam. Quandiu igitur
maioribus remoti secretis : frequentissime ad celestes il-
los rapiebamur excessus. nec tanta visitantium fratrum
irruens multitudo parāde humanitatis necessitate:sensus
nostros ingentiū curarū distentionibus aggrauabat: soli-
tudinis plane silentia tranquilla:⁊ illā cōuersationē ange-
lice beatitudini cōparandam insatiabili desiderio: ac toto
animi ardore sectatus sum. Sed quū(vt dixi)maioz nume-
rus fratrū habitationē illius solitudinis cepisset expleret
⁊ coangustata vastioris heremi libertate/non modo ignem
illum diuine cōtemplationis frigere cepisset:sz etiā multis
modis mentē carnaliū rerum vinculis impedisset: elegi po
tius huius discipline vtcūq̄ implere ꝓpositū:q̄ in illa tam
sublimi profession carnaliū necessitatū prouisione tempo-
re.vt si in illa libertas ac spūalis alacritas denegaſ excessus
abiecta tū crastine diei solicitudine penit⁹ euāgelici me pre
cepti cōsummatio consoleſ. Et id q̄d mihi de illa theozica
setur. Miserum nāq̄ est cuiuslibet artis ac studij disciplī
nam quēpiam ꝓfiteri:⁊ ad pfectionē eius nunq̄ peruenire.
Quāobrem quātis nunc in hac cōuersatione pfruar cōmo-
dis:breuiter explicabo. In hac vtiq̄ cōuersatiōe diuim ope
ris nulla prouisio:renditionis:vel exēptionis nulla disten
tio:non annui panis ineuitabilis cura non solitudo corpo-
uenientiū vsibus necessaria preparanſ. Nulla arrogantia
laudis humane:q̄ immūdioz his oībus in aspectu dei etiaz
magnos heremi labores nōnūq̄ euacuare cōsueuit. Rela-
xatio q̄ austeritatis in victu:cōcursusq̄ fratrū : susceptio-
sarūq̄ cōfabulationū atq̄ occupationū interminabilis cu-
ra illam libertatem ⁊ spūs alacritatem anachoreseos refri
xerunt. Postremo ⁊ si mihi in cenobio constituto nonnihil
ab illa puritate cordis anachoritica fuerit diminutum ero
solius precepti euangelici compensatione contētus.s.vt de
crastino nihil cogitem:⁊ vsq̄ ad finez subiectus abbati illū
aliqualiter videar emulari:de quo ꝺz. Factus obediēs vsq̄
ad mortem merearq̄ illius verba humiliter dicere : q̄ non
veni facere voluntatem meam:sz eius qui misit me patris.
¶ Interroganti quis sit finis vite cenobitice ⁊ quis here-
mitice rn̄der Joā. Unū eūdēq̄ hoiem in vtraq̄ professione
esse pfectū nō posse:absolute pronunciare potuissemus nisi
paucoz admodū retardaret exēplū. Magnum siquidē est
in qualibet earum cōsummatū quēpiā reperire:quantoma
gis ad plenū vtraq̄ perficere arduū:ac pene impossibile di-
xerim esse perspicuū? Qō tamē si q̄s quisq̄ ad hoc pertinge
rit:non statim ad generalem formulam referri pōt. Nō enī
de cōsideratione paucoz:sed ex ijs que multoz immo oīm
subiacet facultali:vniuersaliseſt regula proponēda. Si qua
vero rarissime ⁊ a paucissimis obtinentur:velut supra con-
ditionem humane fragilitatis:naturāq̄ concessam:a pręce-
ptis generalibus sunt sequestranda:nec tam pro exēplo q̄
pro miraculo proferenda. Finis igitur cenobite est omnes
suas mortificare ⁊ crucifigere voluntates:ac fm euangeli-
ce perfectionis salutare mandatum/nihil de crastino cogita
re. Quē virum Esaias describens laudat quum ait. Si auer
tis a sabbatho pedē tuum facere voluntatem tuam ⁊c. Here-
remite vero perfectio est/exutam mentem a cunctis habe-
re terrenis:eamq̄ quātum humana imbecillitas finit:vni-
tam tenere cū xp̄o. Quem virū Hieremias desinās ait. Bea
tus qui tulit iugū ab adolescentia sua:erit solitarius:⁊ ta-
cebit:⁊ leuabit se sup se. Utraq̄ tū viram ⁊ cenobiticam et
heremiticam abbatem Moysen/⁊ Paphnutiū/duosq̄ Ma
charios nouim⁹ pfecte possedisse. Solēt aūt nōnulli tradu
turno filētio efferari solitudinis:vt prorsus hoīm ꝓsortia
perhorrescant. Et quū vel paululū a secreti sui consuetudi
ne interueniēte fratrū visitatiōe discesserint:notabili men
tis angore ⁊ euidētib⁹ pusillanimitatis indicijs estuare.q̄
maxime ijs euenit:⁊ cōsueuit:q̄ nō perfecte in cenobijs insti
tuti:nec excoctis prioribꝰ vitijs ad solitariā se vitā imma
turo desiderio trāstulerūt:q̄ in vtraq̄ pte imperfecti semp ac
fragiles quocūq̄ aura cōmotionis impulerit/inclinantur.
¶ Interrogāte Hermano q̄liter solitarie cōmorantes pfe-
ctionē longanimitatis ⁊ patiētie acq̄rant:⁊ quēadmodum
has virtutes adesse vel deesse in nobis possit deprehendi.
Rndit Jo. In veritate q̄rētib⁹ medicinā: remedia curatio-
num ab illo verissimo aīaz medico deesse non possunt: ijs
presertim q̄ valetudines suas nō desperando aut negligen-
do prēpserint:nec vulnerū suoz picula celauerint:aut me-
delam procaci mēte respuerint:sz p langoribꝰ vel ignoran-
tia vel errore vel necessitate cōtractis/hūiliter tādē ac cau-
ta ad celestē medicum mēte cōfugerint. Ideoq̄ nosse debe-
mus q̄ si ad solitudinem vel alia abdita loca nondū curatis
vitijs secedamus:effect⁹ eoz tātūmodo reprimaſ:nō extin
guaſ affect⁹. Latitat enī intra nos:immo etiaz serpit inter
nos radix oīm q̄ extirpata nō fuerint pcōz. Quā adhuc in
nobis deprehēdimus viuere his indicijs. Ubi gra. Quū in ijs
solitudinib⁹ pstituti:aduentū fratrū vl breuissimā eoz mo
rā cū quadā animi estuatis aurietate suscipim⁹ ? : inesse ad
huc in nobis vinacissimū impatiētie fomitē nouerim⁹. Jtē
si fratre vel codicē ad legendū vl ad quālibet aliā speciē ad
vtendū postulante:aut nos petitio illi⁹ contristauerit : aut
illū negatio nostra repulerit:dubium nō est nos adhuc aua
ritie vitio seu philargyrie laqueis cōpediri. Qō si recorda-
tionem femine nobis vel cogitatio subita vel sacre series le
ctionis attulerit:⁊ in ea quadam nos senserim⁹ titillatione
pulsatos:sciamus in nobis necdū extinctum fornicationis
ardorem. Si vero ad cōparationem discretionis nostre ⁊ re
missionis aliene vel tenuissima mentē nostrā tētauerit ela
tio certū est nos dira supbie peste corruptos. Et ita vnius-
cuiusq̄ vitij radices in se esse defixas:ceteris etiā solitarius
deprehendet indicijs:quisquis puritatem suā non hōibus
ostentare:sed de cōspectu studuerit exhibere. ¶ Interro-
gante Hermano de remedijs hui⁹ passionū.rndet Joan. di-
cens. Quū impatientie seu ire pturbationib⁹ incurrari illis
que supra diximus indicijs vnusquisq̄ deprehenderit ptra-
rijs semetipsum obiectionibus semper exerceat:⁊ proposi-
tis sibi multimodis iniurijarum dispendioz umq̄ generibus
velut ab alio sibimet irrogatio assuefaciat mētē suā oībus
que inferre probitas pōt:perfecta humilitate succumbere:
atq̄ aspera sibi ⁊ intollerabilia frequenter opponens:quā-
ta eis debeat occurere lenitate:omni iugiter cordis contri
tione mediteſ. Et ita respicies ad illas sctoz oīm/siue ipsi⁹
dñi passiones:vniuersa nō solū consolatioz:sed etiā penaruz
genera inferiora meritis suis esse pronuntians:ad oēm do-
lorū se tolerantiā ꝓparabit. ¶ Interrogāte Hermano vtrū
sicut ire ⁊ tristitie p obiectionē cōtrariaz rerū medela mō
strata est:ita etiam cōtra spūm fornicationis similiter sit pu
gnandū:Rndit Joā.q̄ nō. Nā remedijs alioz vitioz nō so-
lum nihil officiunt:verūetiā multū cōferūt humana consor
tia.vnde ⁊ in solitudine cōsistētes quum irrationum fomes
atq̄ materia ab hoīnibus nō possit erurgere : tū earūdem
incitamenta debemus etiam de industria retractare:vt ad-
uersus ea iugi cogitationū colluctatione pugnantibus no-
bis medella p̄optioz conferaſ. Cōtra vero spūm fornicatio-

ponit cāsqua re reliq̄ rit vitā solita riam.

Cenobi tice vite pmoda

quis sit vite he remiti ce ⁊ ce nobiti ce.

Quō so litarie cōmorā tes pōt acq̄rere patien tiam.

Qual⁹ p̄dictis passiōi bꝰ reme dia ad hibeāt.

nis diuersa est ratio et dispar causa. Nam quemadmodum corpori vsus libidinis carnisq; vicinitas: ita etiã menti memoria eius est penitus subtrahenda. Satis eñ perniciosus est adhuc infirmis egrisq; pectoribus vel tenuissimã recordationẽ huius passionis admittere. ita vt nõnunq; eis etiaz sub recordatione sanctarum feminarum/vel sub sacra lectionis historia titillationis noxie stimulus excitet. Cuius causa seniores nostri huiusce modi lectiones sub presentia iuniorũ solent cõsultissime preterire. Perfectis igit; affectu iam castimonie consummatis/erit sup hac passione luxurie probatio: vt qui radices morbi huius se penitus extirpasse coguouerit: explorande gratia castitatis imaginationẽ aliquam ullecebrosam mente concipiat. et si ad illecebram quã blandissimorum tactuum quis cogitando confinxerit nullũ mentis assensum/nullam commotionem carnis in se deprehenderit excitatam: certissima puritatis sue capiet documẽta. Ceterum ab iis qui adhuc infirmi sunt: hanc examinationem non conuenit attentari. hec Joan. Sed nec perfectis videtur predicta probatio exquirenda. hoc enim esset tentare seipsum: et querere sibi occasionẽ peccati: sed oblata sibi occasione: puta quia oportet eum legere vel audire talia: velsi non studiose procurate tales cogitationes occurrunt: tunc poterit de se experientiam sumere.

§. XIX. Col. xx. abbatis pinuphij

que est de penitentia et satisfactione et multis modis ad remissionem pctõr procurandã. Hic Pinuphius fuit tante humilitatis: vt quum esset presbyter: et in magno monasterio in Egypto presideret: fama celeberrimus pfectione virtutum et signorũ gratia: ne aura humani fauoris sibi fructus laboris sui euacuaret: clam recessit a monasterio suo: et vestem laicalem induens/ad monasterium arctissime vite in longinquis partibus constitutum accedens/petijt ibi recipi in monachum: vbi post multam repulsam ad portam sibi factam: tandẽ receptus fact9 est seruitor hortulani. Qui nõ solũ sibi intũcta cũcta diligenter faciebat: sed et q̃dã necessaria opera q̃ propter horrorẽ sui a ceteris vitabant: de nocte clam pficiebat. Sicq; transacto triẽnio/a quodã sui prioris monasterij illuc adueniente recognitus et manifestatus/coactus est redire ad suum regendum monasterium. Sed non multo post idẽ ad aliud clam pergẽs monasterium: ibi etiaz tandẽ cognitus ad suum reductus est. Pinuphius autez ad interrogationez Hermani sic rñdit. Quia non de pnie q̃lita te: sed de eius fine ac satisfactionis indicio soliciti: id quod ab alijs pretermissuz est disquiritis: vt omni breuitate atq; compendio ppositionis vestre desiderio satisfiat: pnie plena et perfecta definito est: vt pctã p quib9 penitudinez gerimus: nequaq; vlteriius admittam9. i. proponamus non committere. Judiciũ autẽ vere satisfactionis et indulgentie/est affectus q̃ eoz de nostris cordibus expulisse. Nouerit enim vnusquisq; nec dũ pctis pristinis absolutũ se quãdiu sibi satisfactioni et gemitibus incubantiuel eorũ que egit: vel similium criminuz ante oculos imago preluserit: eorũq; non dicam oblectatio: sed vel recordatio infestauerit mentis arcana. Itaq; tunc se eis q̃ pro satisfactione purgilatis criminibus absolutũ ac de preteritis admissis veniam pcepisse cognoscat: quũ nequaq; cor suũ eoz vitiorũ illecebris senserit vel imaginatione pstringi. Et vt hec eadẽ q̃ dicta sunt: significãtius exprimantur: tunc demum preterita nobis vitiorum cõtagia remissa credenda sunt: quum fuerint de nostro corde presentium voluptatum desideria passionesq; depulse.

¶ Monente Hermano q̃stionẽ: et predictis quasi obiciendo ait. Uñ nobis gigni poterit taz salubris humiliationis cõpũctio: q̃ ex psona penitentis ita describit. Peccatũ meũ cognitum tibi feci. Et illud. Lauabo per singulas noctes lectum meum etc. si peccatoz nostroz memoriã de cordib9 nris excludamus: quũ econtrario iubeamur tenaciter custodire dicẽte dño. Iniquitatũ tuarum nõ recordaboz: tu vero memento? Rñdit Pinuphius. Interrogatio vra non de pnie qualitate proposita est: sed de eius fine atq; satisfactionis iudicio: ad quã congrue vt arbitror responsum est. Ceterum q̃ de recordatione pctõr dixistis: vtile satis ac necessarium est: sed adhuc agẽtib9 penitentia vt cũ iugi pectoris sui cõtritione defixo: atq; in labore hoc pie spina de medullis aie gra dei miserẽtis euulsa: certũ est ab admissorũ criminũ labe purgatũ. Ad quã tñ obliuionez non peruenit: alis nisi p obliuionẽ vitioz atq; affectuũ pristinorum et pfectã cordis et integrã puritatẽ. Quã sine dubio nullus eorũ q̃ per ignauiam siue contẽptum vitia sua purgare neglexerint assequet: misi q̃ gemit9 atq; suspiria ea iugitate cõtinuans/oẽm sordiũ pristinaruz excoxerit labẽ.

¶ Oõ pluribus modis et medijs pctã dimittũtur: sic inquit Pinuphius. Post illam generalẽ baptismi gratiam: et illud pretiosissimũ martyrij donũ: qõ sanguinis ablutione conquiritur: multi sunt pnie fructus: p quos ad expiationẽ criminũ puenit. Non eñ tantum illo iimplici pnie noie salus eterna repromittit: de qua Petrus ait. Penitemini et puertimini vt deleant pctã vra. Sed etiã p charitatis affectum. pctõr moles obruit. Charitas eñ operit multitudinẽ pctõrum. inqt Petr9. Sicr p eleemosynaz fructũ vulnerib9 nostris medicina adhibet: quia sicut aqua extinguit ignem: ita eleemosyna extinguit pctm: ait sapiẽs. Per lachrymaz quoq; pfusionẽ. iuxta illud. Lauabo p singulas noctes lectum meum etc. Necnõ p criminũ cõfessionez: eoz abolitio cõdonatur. sm illud. Dixi cõfitebor aduersum me iniustitiã meã dño. Per afflictionẽ cordis et corpis admissorũ scelerũ remissio obtinetur. vnde pb. Uide humilitatẽ meã et laborẽ meum: et dimitte oia peccata mea. Precipueq; p emendationem morum. Auferte (inquit dñs per Esaiam) malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: quiescite agere pverse discite bñfacere etc. Et subdit. Si fuerint pctã vra vt coccinum: velut nix dealbabunt. Interdũ intercessione scrõrum impetratur veniadelictorũ. Qui eñ (inquit Jo. in epla) scit fratrẽ suũ peccare pctm et nõ ad mortẽ: petat et dabit ei dñs vitã peccãti. Nõnũq; mie et fidei merito. sm illud. Per misericordiam et fidẽ pctã purgant. Per salutem quoq; ac cõuersionẽ eoz q̃ nris meritis ac pdicatione saluant. Qui enim cõuerti fecerit pctõrem ab erroze sue vie (ait Jacobus) saluat animam eius a morte: et operit multitudinẽ peccatorũ. Per dimissionẽ q̃ offensarum in eũ factarũ. Si dimiseritis hominibus pctã eoz (inqt saluator) et pr vester dimittet vobis pctã vestra. Uidetis ergo quantos mie aditus patefecit diuina clemẽtia vt nemo saltẽ cupiẽs desperatiõe frãgatur: quum videat se tantis ad vitam remedijs inuitari. hec Pinuphius. ¶ Sed oportet sane hec intelligere. Nam pctm quandoq; ex culpa ipsa offensa. q̃q; pena debita pro ipso pctõ. Et quantũ ad culpã/pncipaliter et effectiue solus deus indulget. Ego solus (ait per Esaiam) deleo iniquitates tuas. Et Augustin9. Nemo dimittit pctã: misi xps qui est agnus dei etc. de cõse. dist. iiij. nemo. Ex parte aũt pctoris/sola cõtritio mediãte gra sm illud Ezechiel. in quacunq; die pctor cõuersus fuerit et ingemuerit: oim iniqtatũ eius non recordabor. ait dñs. Quantũ vero ad penã talem debitam pro pctis: sic omnia pdicta valẽt ad remissionem pctõr. i. penarum debitarũ pro pctis. Et hoc intelligendum si fiat in statu gratie. Nam facta in mortali ad illud non valent: sed dispositiue ad remissionẽ mortalium. i. vt per illa quis disponatur et habilitetur ad gratiã et veram contritionẽ. vt dicit de pe. dist. v. Falsas. Et infra inquit Pinuphius. Si verecundia terrahente reuelare ea coram hominib9 erubescis: illi quẽ latere non possunt confiteri ea iugi supplicatione non desinas: ac dicere ei. Oñ iniquitatẽ meam ego cognosco. Et hoc etiam sane intelligendum: q̃ post q̃ emanauit illa decretalis. Omnis vtriusq; de pe. et re. necesse est confiteri si habz copiam et põt. Ipe aũt Jo. cas. erat in opinione talis materia: vez si est necessaria pfessio fienda sacerdoti. vel põt hoc intelligi de publica cõfessione q̃ fiebat a religiosis ad mortificationẽ. ¶ Et subdit Pinuphius. De industria ergo preteritorũ peccatorum memoriaz retractare: hoc fieri penitus non oportet. q̃nimmo etiam si violẽter obrepserit: protinus extrudatur. Dum eñ recolis ea q̃ sm pncipem seculi huius siue per ignorantiã siue lasciuiã cõmisisti: vt cõcedã tibi q̃ in hac cogitatione posito oblectatio nulla subrepat: certe antique putredinis vel sola cogitatione necesse est: vt terra mentem fetore corrumpat. et spũalẽ virtutem fragrantiaz. i. suauitatẽ boni odoris corrũpat. Quũ igitur preteritorũ memoria vitiorũ pulsauerit sensuz: ita ab ea resiliendum est sicut refugit vir honestus et grauis: si impudice et procacis femine in publico aut colloquijs aut amplexibus apperatur. Solet eñ frequẽter accidere: vt dum suos vel aliorum lapsus impiorũ quispiã miserantis tractat affectu: ipsi etiam subtilissimi reli voluptario pstringatur assensu: et vitiũ sub specie pietatis exoritum obsceno ac noxio fine claudatur. Quapropter studendum est nobis vt virtutum potius appetitu et desiderio regni celorũ: q̃ noxijs vitioz recordatiõib9 nosmetipsos ad laudabilem compunctionem prouocemus. Nullus tamẽ obtinere posse se credat motus et affectus peccatorum de cordib9 amputari nisi causas et materias seu occasiões p q̃bus in crimina est prolapsus: omni spũs sui feruore

Pluribus medijs peccata dimittuntur.

uoꝛe absciderit.puta si in foꝛnicatione lapsus est ex mulierū familiaritate:ipsarū etiā deuitet aspectum.τ sic de alijs. Uerū ista p̄dicte obliuionis definitio sup capitalib⁹ criminib⁹ tm̄ cōstituta est.adde τ p̄cipue de vitijs carnalibus.qꝛ talia in particulari cogitata excitant sensitiuā ad cōcupiscētiā. Ceterū ab his minutis in quib⁹ septies i die cadit iust⁹ vt ait Salomon in puerb.τ surgit:nunq̄ deerit penitudo. Septies dictū est:qꝛ aut p ignoꝛātiā:aut p obliuionē:aut p cogitationē:aut p sermonē:aut p obꝛeptionē:aut per necessitatē:aut p fragilitatē carnis singulis diebus vel inuiti vel volentes frequēter incurrimus. Tanta enim in his facilitate tāq̄ naturali lege pꝛolabimur:vt quantalibet circūspectione atq̄ custodia caueant:nō possint ista vitari.

§.XX. Colla.xxi.abbatis Teone de ieiunio quadragesime:τ remissiōe ieiunij in quinquagesima post pascha.

Hic Teonas vt dicit Joan.cas.quum esset in adolescētia constitutus/oꝛdinatione suoꝛū parentū vxoꝛem duxit:τ per quinquēniū cū ea permāsit. Quū autē quadā die cū ceteris laicis decimas et pꝛimitias fructuum abbati Joanni diacono obtulissent:dictus abbas multa monita salutis eis dedit:ostendens q̄ per oblationē seu solutionē decimarū tēpoꝛaliū nō solum cōsequat̄ q̄s euangelicam p̄fectionē.τ inter cetera ait. Itaq̄ si etiā ij q̄ decimas fructuū suoꝛū offerentes fideliter pꝛeceptis dn̄i antiq̄oꝛib⁹ famulant̄:nec dū possunt ad euāgelicū culmē ascendere:illi q̄ ne hec q̄dē faciunt:quantum ab eo absint manifestissime puideris. Nā quēadmodū poterūt euangelice gr̄e esse participes:qui ꝯsummare etiā leuia legis p̄cepta contemnunt:quuꝫ ea mādata etiā nō impleant̄ q̄ pꝛoponuntur? Qui ergo vocationi et gratie xp̄i cōdignos exibet fructus.s.perfectionis euāgelice:illud addimplet. Uade et vende q̄ habes sequere me. Hec aūt v̄ba ita penetrarūt coꝛ Teone:vt inextinguibili desiderio euāgelice p̄fectionis accēsus:extūc pposuerit seculū deserere. vñ reuersus domū cepit vxoꝛē ad cōuersationē religiosam exhoꝛtari τ sc̄li cōtemptū. Quum autem post plurimas ad hoc inuitationes illa nullo modo assentiret:demū illā dimittēs/ad monasteriū (etsi ea inuita) conuolauit habitū suscipiēs religiosum. Et subdit pꝛudenter Jocas. Nemo existimet nos hec ad pꝛouocanda coniugioꝛum diuoꝛtia texuisse. Qui non solum nuptias minime dānamus verūetiā apostolicā sequentes sciam dicimus. Honoꝛabile connubium in oībus et toꝛus immaculatus.sed vt lectoꝛi initium cōuersionis quo tantus vir deodicatus est panderemus fideliter. habeat ergo suum de illo vnusquisq̄ iudiciū. Secūdū legē cōem euāgelicā illā. Quos deus coniunxit hō non separet. Et canonicā.xxvij.q.ij.Agathosa.hoc non licebat.sed s̄m legē priuatā sp̄ūsancti q̄ potioꝛ est lege cōi:licitū fuit. Qui em̄ aguntur:sp̄ūsancto:ij non sunt sub lege. Sed talē legem priuatā sp̄ūsancti extra cōem/nullus debet sequi:nisi sit certus de inspiratione sp̄ūsc̄ti:alias frequenter deciperetur a diabolo. Et qđ iste fecit:q̄ fuerit per specialē instinctū sp̄ūsancti:pꝫ ex eo qđ de⁹ per eū postea miracula fecit.nec a quoq̄ patrū attētata eius perfectiōe sequuta redargutio est.τ hoc sensit Joā.cas.

[Margin note, partly cut off:] Hoc qđ ... nō ... h̄fet ho ... dieloci ... q̄piu ... gesnon ... pñt sedi ... mittere ... fine mu ... tuo con ... sensuvt ... habef ... ertrade ... puer.cō ... iu.p to ... rum.

¶ Interrogante Germano cur in illis q̄nquaginta diebus post resurrectionem in p̄tib⁹ illis nō ieiunarēt:nec i oꝛonib⁹ genua flecterent:quū in alijs locis hec fierēt:r̄ñdit Teonas. Oppoꝛtet nos authoꝛitati patrū ꝯsuetudiniq̄ maioꝛū vsq̄ ad nr̄m tēpus p tātā annoꝝ seriē ptelare:τ iā nō p̄cepta rōne ꝯcedere.nāq̄ vt antiq̄t⁹ tradita est:iugi obseruātia ac reuerātia custodire. Uerū q̄m causas τ rōnes hui⁹ rei vultis agnoscere accipite breuiter q̄ a senioꝛib⁹ nr̄is tradita cōperim⁹. Uerumtamen pꝛius de natura ieiunij τ qualitate pauca p̄dicamus. Diuina sapientia p ecclesiastē oīb⁹ reb⁹ ppꝛiū designauit tempus esse. Oīa/dicēs/tp̄s hñt. Tp̄s nascēdi et tempus moꝛiēdi τ cetera q̄ sequunt̄:ꝯcludēs demū:qꝛ oī rei tempus est τ oppoꝛtunitas. Sciendū igit̄ qđ q̄dā sunt q̄ pꝛincipal'r p se bona sunt vel mala:nec pñt aliq̄ñ in cōtrariū transmutari vt iustitia/pꝛudētia:foꝛtitudo/tēperātia:ceteręq̄ virtutes siue e diuerso vitia:q̄ꝝ definitiones in aliā ptem cadere oīno aut mutari non pñt. Si qua v̄o in vtrūq̄ affectuꝫ pñt aliq̄ñ trāsire:vt pꝛo q̄litate vtentiū vel bona inueniātur apparere vel mala:hec nō absolute p sua natura:sed p perpetrantis affectu τ oppoꝛtunitate tp̄is vel vtilia interdū vel noxia sentiunt̄. Determinat ergo τ bene ieiuniū nō esse in nūero illoꝝ q̄ p̄ se sunt bōa vt v̄tutes:vl' p se mala vt vitia:sꝫ medio mō se h̄ret:qꝛ aliq̄ñ laudabile:aliq̄ñ rep̄hēsibile. Naꝫ ad coercāda vitia carnis:τ satisfaciēdū pctis:τ obediēdū in ieiunij p̄ceptū laudabile et virtuosum. Auferre aūt sibi per ieiunia necessaria vite:vel dimittere pp hm̄ōi officia charitatis rep̄rehēsibile τ vitiosum. Sicut aūt ieiuniū discretū iustificat custoditū:ita nō cōdēnat interruptū:nisi foꝛte p̄cepti trāsgressio magis q̄ escarū pceptio puniat̄. Pꝛincipali aūt bono.s.virtutū nullū opoꝛtet esse vacuū tp̄s:vt sine eo cuiq̄ esse liceat:qꝛ necesse est cessatione ei⁹ in malū coꝛruere negligentē. Nec rursus pꝛincipali malo.s.vitioꝝ vllū creditur tēpus qꝛ noxium semp est nunq̄ poterit si admissum fuerit:non nocere. Ac perinde hec quibus qualitates statutas videmus τ tp̄a:τ q̄ etsi obseruata sanctificant:vt omissa non pollulant:media esse manifestū est:vtputa nuptias/agriculturā/diuitias/solitudines/remotionem/vigilias/sanctoꝝ meditationē/lectionē libꝛoꝝ/ipsa quoq̄ ieiunia de quibus est sermo. Que oīa diuina p̄ceptio:vel sanctarum authoꝛitas scripturarum:nō ita incessabiliter obtinenda vel iugiter custodiēda decreuit:vt ea paululum intermisisse nefarium sit. Quicq̄d em̄ imperatiue decernitur moꝛtē signat non impletum. Que vero suadentur potius q̄ iubentur:facta pꝛosunt:infecta nō puniūtur. Et idcirco aut hec oīa:aut certe q̄dā p causa:p loco:p modo:p tp̄e circunspecte agere nos maioꝛes nr̄i τ puide obseruare iusserunt. Sic ergo vt si quis pp̄ter defectuꝫ coꝛpoꝛis refectiōe egēs nō aq̄escat rigoꝛē abstientie relaxare:crudelis τ sui homicida coꝛpoꝛis existimabit̄. Ita etiā quum tēpus est festiuitatis escarū congruū fomentū:τ refectiōi necessarie absolutionis indulgeris:si quis ieiunioꝛū rigidā obseruantiam indisrupte voluerit retentare:necesse est vt nō tam religiosus q̄ incōditus τ irrationabilis habeatur. Elaboꝛandum est ergo vt virtutes ille que vere bone sunt:ieiunijs et alijs hm̄ōi medijs acquirant̄:nō vt ad ieiunioꝝ terminū tendāt illa exercitia virtutum. Ob hoc est vtilis carnis afflictio et alia huiusmodi:vt per illa ad charitatē perueniamus. Illud est ergo optimum pꝛincipaliter:pꝛopter qđ fiunt illa q̄ media sunt. Ipsum vero pꝛecipuū bonum non ob aliaꝫ causaꝫ:sed pꝛopter suam tantū agit̄ bonitatē:qđ per se bonū est:τ nō pp̄ter aliud. Relaxationē ergo ieiunioꝛū in q̄nquagesima post resurrectionē p̄res instituerūt:vt ꝯgrue se tp̄i ꝯfoꝛmarēt. Celebꝛat̄ em̄ festū gaudiosuꝫ resurrectionis:p quaꝫ dñs Jesus resurgēs cū discipulis ꝯuersans sua eos p̄sentia letificabat.vñ ipse dixerat adhuc moꝛtalis. Nō pñt filij sp̄osi.i.discipuli ieiunare q̄diu cū illis est sponsus.τ ideo relaxata sunt eo:tp̄e ieiunia. Adduntur autē ad.xl.dies vsq̄ ad ascensionē dn̄i/dies .x.qꝛ illis dieb⁹ expectauerūt gaudiose apl'i aduētū sp̄ūsc̄ti.vt sit q̄nquaginta numerus iubilei:qui solenniter in annis celebꝛat̄:τ gaudiose in veteri lege:et pētecostes in dieb⁹:q̄ñ panes pꝛimitiarum dn̄o offerebant̄:in figurā.qꝛ in quinquagesimo die aduentus sp̄ūsancti nouus panis.s.doctrine euāgelice oblatus est populo ad dei gloriam:τ inde refectus ꝯuertione facta q̄nq̄ milium hominū. Hac igitur ratione ob gaudium dominice resurrectionis intermittit̄ ieiunium diebus illis q̄nquaginta:et dieb⁹ dn̄icis oībus:τ curuatio genuū:qꝛ hec p̄tinēt ad humiliationē:τ luctum non ad gaudium et festum. Si autem rationabili mentis vniuersa q̄ gerimus appēdam⁹ examine:τ de puritate coꝛdis nr̄i non alioꝝ iudicium/sed nostrā semper cōscientiā ꝯsulamus:certum est istā refectionis intercapedinē iuste districtiōi obesse nō posse.solūmodo (vt dictū est) equaꝫ indulgentie cōtinētieq̄ mensurā pari lance ppendēs:vtrāq̄ sil'r nimietatem mens incoꝛrupta castiget:τ sp̄m nostrū deliciarū non depꝛimat pondus. Nihil em̄ deus noster ad cultum honoꝛēq̄ suum absq̄ iudicij moderatione vult fieri:qꝛ honoꝛ regis iudiciū diligit.ait ps̄. Omni ergo cautione τ solertia iugis circūspecti coꝛdis scructet̄ intentio:ne quoquo modo iudicio discrectionis errāte:aut incōsiderate abstinētie cupiditate succensi:aut desiderio nimie remissionis illecti:substātiā virium nostraꝝ ad inique trutine libꝛem⁹ examē. Sed in altera quidā lance aīe puritatē:in altera autem vires collocātes:ita vero ꝯscientie iudicio vtraq̄ pendam⁹:vt neutra parte vnius rei affectu p̄pōderante:vel ad immodicam districtionē:vel ad nimiam remissionē eq̄tatis libꝛā pꝛopensius inclinemus:τ illud nobis p remissionis vel districtiōis nimietate dicat̄. Nōne si recte offeras:et nō recte diuidas:peccasti? Et illud ps̄. Mendaces filij hoīm in stateris vt decipiant. Et illud Pꝛouerb. Nō habebis in sacculo diuersa pondera maius τ minus. Statera iusta:et equa sint pōderata. Que verba intelligi possunt nō solū quo ad opa ppꝛia:vt.s.neq̄ districtius/neq̄ remissius in ieiunijs τ alijs exercitijs nos exerceamus:sed etiā quo ad alios.vt.s. onera grauia mādatoꝝ alijs imponamus:τ nos leuia sumamus. Uel etiā ne ostendamus alijs ex nobis opera maioꝛis sanctitatis:τ minoꝛa occulte faciam⁹. Uigilantissime ergo puidendū est ne vnq̄ mētis nr̄e vigoꝛ blādis seductionib⁹ eneruet̄:ne castimonie puritatē quadragesime ꝯtinuo labore quesitā/quinquagesime requie ac securitate perdamus.

[Margin note:] Hoc ēt ē ð iure scripto qđ inter pascha τ pēteco stē nulluꝫ ē ex p̄cepto eccl'ie ieiuniū institutū vt extra de obser ua.ieiu. cap.ij. τ lxxvj. di.§.nō aūt.nisi i vigilia pēteco stes de cōse.di. iiij.c.rogatiōes

¶ Interrogante exinde Germano:quare quadragesima in sex hebdomadibus celebꝛet̄:licet alicubi in septem hebdo⸗

[Margin note:] Quare q̄dragesima sex hebdomadib⁹ celebratur.

madiū seruet/quū dēptis dñicis dieb⁹.xl.dierum impleat summa. Rñdet Teonas q̄ hoc ieiunium impleſ preceptum illud dñi. Decimas et primitias offeres dño deo tuo. Nam quum annus cōstat ex.ccc.lxv.diebus: decima pars huius numeri.s.ccclx.est numerus.xxxvj. Ex sex autē hebdomadibus q̄dragesime dāptis sex dieb⁹ dñicis quib⁹ non ieiunat: remanent.xxxvj. Pro numero aūt q̄nario q̄ resta ex.ccclxv. diebus anni: satisfacit nox dñice resurrectiōis quasi medietas diei naturalis. Qui vero ieiunāt per septem hebdomadas: illi soluunt ieiuniū non solū dñica die sed etiā sabbato. vñ per.xxxvj. dies tm̄ ieiunant. Ideo aūt quadragesime nomen hoc ieiuniū accepit: q⁹ saluator noster dieb⁹.xl. ieiunauit. et Moyses et Helias in veteri testamento: et in figuram populi israel qui.xl. annis ambulauit per desertū pergens ad terram repromissionis. et.xl. mansiones ibi fecit. Adde quod postea Gregorius primus addidit ad ieiunium quadragesime sex hebdomadaruꝫ dies q̄uor. et sicut.p.xl. dies ieiunando imitemur ieiuniū christi. scilicet.xl. dierum. ¶ Primitias autem offerunt domino quotidie: quū videꝫ expergefacti a somno/et quasi rediuiua post sopores alacritate surgentes: primū motum sensus vlli⁹ corde concipāt: vel memoriam aut curam rei familiaris admittant: cogitationum suarum atq̄ principia diuinis consecrant holocaustis. Quid ergo hi nisi primitias vere suo⁹ fructuuꝫ per summum pontificē Jesum christum/pro vsu vite sue⁹ et imagine resurrectionis quotidiane exoluunt: q̄ a somno excitati hostiam iubilationis sue deo sil⁹ offerentes: primo lingue sue motu ipsum inuocāt: immolantes deo suo sui ozis officia: ¶ Asserente autem Teona/q̄ verā dominationem in illo nō potest pct̄m exercere q̄ fideliter sub gratie libertate pstitit: dicente populo. Peccatuꝫ in vobis nō dominabit. Non enim est sub lege: sed sub gra. Querit Germanus quō hoc sit verum: quum pct̄m in oibus pene baptizatis videatur dñari. Ad q̄ rñdet Teonas. Necessarium reor: vt primū inquiramus quid sit ppositū legis vel volūtas/vel q̄ gratie disciplina atq̄ perfectio: vt ꝓsequenter ex his siue dominatione peccati: siue expulsione possim⁹ agnoscere. Et post⁹ posuit differentias multas legis Mosaice et gratie: vt q⁹ lex mādat cōiugia: gratia inuitat ad virginitatem. Lex mādat decimas dari: gra oia ꝑpter xp̄m pauperibus erogare. Lex oculum pro oculo reddit: et gra inimicos diligere et benefacere eis. Quisquis igitur hoc euangelice perfectionis culmen ascenderit: iste pfecto sup oēm legē tantarū ꝓtutū meritis sublimatus: vt vniuersa q̄ per Moysen p̄cepta sunt non omittens: sed quasi parua existimans: tantum se sub gratia saluatoris esse cognoscit. Non dñatur ergo in eo pectum: q⁹ charitas dei que diffusa est in corde eius/oēm alterius cuiuscūq̄ rei excludit affectum. Nec potest aut vetita concupiscere: aut imperata contenere: cuius studiū atq̄ desiderium diuino amore semper interum: vsq̄ adeo vilium rerum oblectatione non capitur/aut etiam ijs que cōcessa sunt non vtitur. In lege autem in qua cōiugiorum iura seruantur: quis cohibita luxurie euagatio vni tantuꝫ femine mancipetur: tamen nequaq̄ possunt carnalis concupiscentie aculei non vigere. Et difficile est vt ignis: cui etiam studiose pabula suggeruntur: ita pfixis terminis includatur: vt non etiā extra euagatus comburat quicquid attigerit. Cui eriaꝫ si sua illa semper occurrat abiectio: vt estuare intrinsecus nō sinatur: tñ etiā duꝫ cohibet incendit: q⁹ voluntas ipsa culpabilis est et velocissimos adulteroꝫ raptat excessus consuetudo cōcubitus. Sed quos gra saluatoris inflammauerit: oēs carnalium desideriorꝫ spinas charitatis igne/cōsumit/Quisquis ergo pfectionē euāgelice tenuerit doctrine: hic sub gra cōstitutus/pct̄i dñatiōe nō p̄mit. hoc est em̄ esse sub gra: ea q̄ a gra mandant implere. Quicunq̄ vero perfectiōis euāgelice plenitudini subiectus esse noluerit: non ignoret se q̄uis baptizatus sibi videatur ac monachus: nō esse sub gra: sed legis adhuc vinculis prepeditum pct̄i pondere pregrauari. Propositū quoq̄ eius qui est sub gra non euacuare seu destruere Mosaicas sanctiones: sed adimplere. q⁹ intelligendū est quo ad moralia. Oō nonnulli penitus ignorantes: et ꝓsilioꝫ atq̄ exhortationum xp̄i magnificentia negligentes: ita p̄sumptiue libertatis securitate soluunt: vt nō solū xp̄i p̄cepta tāq̄ ardua non attingāt: verumetiaꝫ illa q̄ illis incipientibus paruulis q⁹ Mosaica lege mandata sunt: velut antiqua cōtennēt. illud q⁹ execratus apostolus: dicentes nos ita libertate: q⁹ non sumus sub lege sed sub gra. et sic ad doctrine euangelice culmē ascendentes: nec parua legis mādata implentes: duplici pct̄oꝫ velamen habentes malitie libertatem.

§.XXI. Colla.xxii. que est etiā

Teone scda de pollutione q̄ accidit in somnis ex triplici cā procedēte. Et q̄ propter eā sit a cōione abstinēdum. Etq̄ nemo absq̄ pct̄o nisi xp̄s. Reuertentibus igitur Joan. cas. et Germano ad Teonam et interrogantibus: cur interdum remissius ieiunantes leuioribus carnis aculeis titillarent: et nonnunq̄ districti⁹ abstinētes afflicto exhaustoq̄ corpore incētiuis grauioribus arcerent: ita vt expergefacti se reperirent carne pollutos. Rñdēs Teonas rōnem assignans hmōi. Hui⁹ (inq̄t) infestatiōis triplicē cām nr̄i ꝓdidere mationes: q̄e admodū q̄s pstituti intrēpestiuis irrūpit excessibus. Aut em̄ supflua escarum numerate cōgerit. Aut p̄ inuriā mentis elabit. Aut inimici illudentis insidijs puocat. Primū igit̄ voracitatis vel gule vitiū hanc redundantiam obseni humoris extrudit. Nam et quū districtioris abstinentie tpe statū polluit puritatis: non de p̄senti vt putatis incidit edia: sed de nimietate p̄terite satietatis effunditur. Oō pro nocturracitatis ingluuie cōcretū fuerat in medullis: necesse est vt na per p̄uritum vel certe per ignorantiam: q̄uis magno ieiunio tabefacti corporis egeratur. Quāobrem nō solum a lautioribus cibis est abstinendum: sed etiam a vilioribus cibis equali est continentia temperandum. immo et panis et aque est facietas euitanda. Nā et enim necesse sit confiteri interdum etiā absq̄ vlla mentis industria vel temperie corporum: vel ob etatis preterite naturitatem quosdā rarius fordidari: vel certe fluxus huius egestionem non pollui sed alterius meriti est qui pacem inerti facilitate cōsequit: alterius q̄ triūphū gloriosis virtutib⁹ p̄mere. ¶ Scda impuri huius ꝓfluuij causa est: si mēs spūalibus studijs atq̄ exercitijs vacuata: nec disciplinis interioris hois instituta: quēdam sibi segnitie situ per quietudinē p̄tinuo corpis obduxerit: aut cū fordidarū cogitationū minutias nō cauendo ita illā cordis sublimissimā puritatē seguiter cōcupiscit: vt oēm perfectionem et castimonie summaꝫ in solus credat corpo. is castigatione consistere. Quāuis em̄ talis rigido corpus ieiunio castiget: tñ nihilomin⁹ dormītē illecebrosis phantasmatib⁹ cogitatiōes et passiones incēdit: q̄rū inquietatiōe ante legitimi tpis cursum: nō iam ex nature necessitate: sed ex fraude nequitie obseni eliciantur humores. Et ideo in p̄mis sunt sensuū discursus coercendi ¶ Tertia cā est quū p ordinatā q̄dā ac solicitā p̄tinentie disciplinaꝫ/cū cōtritiōe cordis/et corpis ppetuā castimonie puritatem optam⁹ acq̄rere: sed nos vtilnati carnis et spūs egregie consulētes fraudulētissimi hostis ira impugnat inuidia: vt deo cere fidutiā pscie nostre: nosq̄ velut reatu aliq̄ humiliare conet: illis p̄cipue dieb⁹ q̄b⁹ castitati magis intēdim⁹ absq̄ vllo carnis p̄uritu mentisve cōsensu: nec p illusionē phantasmatis alicuius: sed tantū simplici fluxus illius egestiōe nos polluit: vt a sacrosancta cōione nos deterreat. Licet in quosdā incipientium ob hoc diabolica factione hec cuenire credatur illusio: vt dum eos intentionibus ieunijs studere cognouerit: eos hac pte subuertat: vt quum se vident strictiorib⁹ ieunijs deditos magis hmōi illusionibus inquietari: ieunia relarent: et ex quo ꝓpendunt ab hoc eis tuuare. ¶ Exinde queretib⁹ illis vtrum ꝑpter hmōi pollutionem sit cōio dimittēda. rñdet. Si hostis ille nequissimus vt nobis celestis remedij subtrahat medicinaꝫ: custodiam sopite mentis illuserit: ita dū tarat vt nullo reprehēsibili interueniente p̄uritu: nullo oblectationis cōtaminetur assensu: nō egestione aut naturali necessitate p̄pulsa: aut certe impugnatione diaboli absq̄ sensu voluptatis elicita: ad impedimentum nostre sanctificationis obtēderit: possumus et debemus ad gratiā salutaris cibi accedere ꝓfidēter. Si vero nr̄o vitio hec fuerit egesta cōcretio: cōuenientes cōscientiaꝫ nostrā illud aplicū formidem⁹. Quicūq̄ manducauerit ꝓ nem et biberit calicē dñi indigne: reus erit corporis et sanguinis dñi. Et q̄ aliqū inimica factione hec eliciat impuritatis: inducit exemplū de quodā cui ferueter se exercēti in diuino seruitio/et castitati diligenter intrēdenti dieb⁹ illis q̄b⁹ de more cōio fiebat talis pollutio de nocte cōtingebat. Oō quū pfes subtiliter inuestigantes ppēderēt b̄ sine sui culpa euenire cōsuluerunt ꝓpter b̄ cōionē nō dimittere. Quo facto cessauit illusio. vñ apparuit b̄ ex diaboli opatione p̄cedere: et ꝓfectū ei cōionis auferret. Illi nāq̄ sunt veriꝫ incorrupti virgines christi. Illi admirabiles atq̄ egregij reputanē enuuchi. nō qui metuūt: sed q̄b⁹ nō libet fornicari nec qui impudicitie reprimunt frena: sed q̄ ipam ꝑ nimiam mentis titillationē et tenuissima libidinis incitamenta viceriunt. Et cousq̄ extenuauerunt illuꝫ carnis (vt ita dixerim) sensum vt nō solum ex cōmotione eius nulla oblectione: sed nec erigua q̄dē titillatione tāgāt. Tanta autē humiliatis debemus cor nostrū vallare custodia: vt hāc definitionē pfecta sensuū stabilitate teneamus: nequaq̄ nos posse ad tantum purificationis meritum puenire. Nam et paululū elati

An ꝑpt pollutionem nocturnā sit a cōione abstinē dum.

de corpis

de corpis sui puritate p superbiam deo pmittēte ad sui hu-
miliationem polluunt. Et licet p dei gratiā illā pfectā puri-
tatē cordis ⁊ corpis obtinuerimus: indignos tñ nos esse sa-
cre cōionis credamus. Primū q̄ celestis illi? māne tāta est
maiestas: vt nemo hic lutea carne circundat?/p suo merito
eius edulium et nō ex gratuita oñi largitate pticipat. Dein
de: q̄ nullus circunspectus in hmōi potest esse conflictu/vr
eum saltem rara vel leuia pctō⁹ tela nō feriāt: q̄ impossibi
le est vt non aut ignorantia: aut negligentia: aut obreptiōe:
aut cogitatiōe: aut necessitate: aut oblitione peccet. vnde
et apostolus quum dixisset. Nihil mihi conscius sum sub-
didit. Sed nō in hoc iustificat? sum. Licet autē multos pos-
simus hoīes dicere sanctos. dicit esse scrīm deo dictum. vñ
⁊ vasa ecclesie sancta dicuntur. nullus tñ potest dici imma-
culatus: scz sine macula cuiuscūq; pcti existēs: nisi dñs Je-
sus christus. de quo apl's ad Hebreos. Non esse talem habe-
mus pontificē qui nō possit cōpati infirmitatibus nostris:
tentatum autē per oīa p̄ similitudine absq; pctō. Hac so-
la exceptiōe ab oībus nobis distinguitur: q̄ nos non absq;
peccato: illum sine pctō constat fuisse tentatum. Quis enim
hoīm q̄uis fortis sit atq; bellator: hostilib? tamē telis ple-
rumq; non quatiatur? Ille autē solus conditionem mortis
humane cū vniuersa carnis fragilitate suscipiens: nullius
est vnq; sordis maculis attractus. Tentatus fuit in deserto
de gula/auaritia/⁊ superbia/ seu inani gloria: p̄ro similitu-
dine nostra: q̄ scz his tentamur: sed absq; peccato: q̄ nos
in his ⁊ aliorum viciorum tentationibus si non succumbi-
mus consentiendo: tamen frequentissime aliqua sensualita-
tis complacentia detinemur. Sed dominum Jesum in suis
tentationibus nulla peccati delectatio memordit.

§.XXII. Collatio.xxiii.q̄ est

Ro.vij. tertia Teonem qua plixe disputatur ⁊ declarat illa autho-
ritas apl'i ad Rom. Non enim q̄ volo facio bonum: sed q̄
odi malū hoc ago. Vel illud. Si aūt q̄ volo hoc facio: iā nō
ego operor illud: sed q̄ habitat in me pctm. Vel illud. Con
delector enim legi dei sm interiorē hoīem. Video autem aliā
legē in mēbris meis repugnantem legi mentis mee ⁊c. Hec
verba apl'i quū Germanus dixisset dicta esse ab apl'o non
ex sua pſona: sed pctō⁹: Teonas talem expositionem pfutat
dicēs. Econtrario euidēter ostēdit pctō⁹ persone hec verba
puenire nō posse oīmode: sed ad solos q̄ dicta sunt artinere
perfectos et eo⁹ q̄ apl'o⁹ tm̄ merita subsequuntur: p̄grue-
re sctitati. Quo esse ait pacto pctō⁹ poterit puenire pſone
q̄ōr. Non enim q̄ volo bonū/hoc facio: sed quod odi malū/
hoc ago? Quis enim delinquentium nolens fornicationibus/
adulteriis/ furtis/ homicidiis/ et aliis malis implicatur ⁊
Quinimmo intantū cupiunt mali desideria pctō⁹ implere:
vt etiam peruigili cura oppor tunitates committēdi scelera
cōcepta aucupentur. Et vt ait Hieremias. vt inique agerēt
laborauerūt. Quū ergo pctōres nō oderint: sz diligant ma-
la: superest vt virtutē sensus verbo⁹ apl'i ex intimo dicen-
tis metiamur affectu. Et quid apl's dixerit bonum ⁊ quidve
cōparatiōe eius pronūciauerit malū: nō nuda significatio
ne verbo⁹: sed eodē quo ille discutiam? intuitu. Intellectū
quoq; eius sm dignitatē pnūtiantes ac meritum perscrute-
mur. Tūc esse sentētias deo inspirāte platas sm proposituz
ac volūtatē eius cōprehēdere poterimus: quū eorum a qui
bus pmulgate sunt: statū ac meritum perpēdentes nō ver-
qualitate sine dubio vel concipiuntur vniuersi sensus: vel
sententie pferuntur. Quibus quid sit principale bonum q̄
apl's nō potuerit pficere quū vellet: diligētius indagemus.
Multa nouimus bona que beatū apl'm oēsq; eiusdem meri
re nō possum?. Est esse bona castitas: laudabilis ptinentia:
modesta tēperantia: pia misericordia: sancta iustitia. Que
oīa in apostolo. Paulo eiusq; cōsortibus ita plena et perfe-
cta fuisse non dubitamus: vt virtutū magisterio potiusq;
verbo⁹ ab eis religio doceret. Quū tātis ergo Paul? abū-
dauerit bōis: q̄ illud sit bonū cuius pfectione caruerit: nō
poterimus agnoscere nisi in illum profecerimus: quo ipe lo
quutus est affectū. Oēs quidē predicte eius virtutes velut
precioſe gemme: si cōparentur illi margarite euāgelice pro-
pter quā emendam oīa sua negotiator ille distrarit: reulle
Contē- scunt ⁊ cōtēnuntur p̄e excellentia eius. Quid ergo sit illud
platio- vnum q̄ tantis tāq; innumeris bonis p̄ponatur quasi alijs
nis cō- spretis videndum est. Nimirum pars illa optima est: cuius
mēda- magnificentiā atq; perpetuitatē relicto susceptionis ⁊ hu-
tio. manitatis officio/ Maria pelegit: de qua dictum est a dño.
Maria optimā partem elegit. Una est ergo theoria ⁊ sola
idest contēplatio dei: cui merito oīa iustificationū merita/
vniuersa virtutū studia postponūtur. Et illa quidē oīa que
in apostolo fuisse diximus bona: non solum ⁊ vtilia/ sed et
magna ⁊ preciosa sunt. Sed sicut stagni metallum in se bo-
num/argento cōparatum apparet vilissimū: ⁊ argērum auri
comparatiōe euilescit: ⁊ aurū collatiōe gēmarū. Ita illa vir
tutum merita ad presens bona ⁊ vtilia: ⁊ in futurū ad eter-
nitatem ducētia: si diuine cōtēplationis meritis compare-
tur: vilia/⁊ (vt ita dixerim) vendibilia p̄o ea habenda cense
buntur. Et hanc comparationem etiam scripturarū p̄firmat
auctoritas. Dicit esse scriptura. Vidit deus cuncta que fece
rat: ⁊ erant valde bona. Et Salomon. Vniuersa q̄ fecit deus
bona in tēpore suo. Hec igitur non sunt bona simpliciter:
verūetiam cum additamento valde bona pronūntiātur. Sūt
esse reuera in hoc mundo cōmorantibus nobis aut ad vsum
vite: aut ad corporis medicinā: aut ad aliquam caſam vtili Beñ.ſ.
tatis nobis ignote accōmoda: vel certe in eo bona valde/ q̄ Eccl's
faciunt nos inuisibilia a creatura mundi per ea que facta ij
sunt intellecta conspicere: sempiternam quoq; eius virtu-
tem ac diuinitatem/ex tam ordinata mollitione fabrice mū-
dialis et omnium que in ea sunt subsistentia contempla-
ri. Hec tamē oīa nec boni nomen obtinebunt: si futuro illi
seculo comparentur: vbi nulla bonorū immutatio: nulla est
vere beatitudinis formidanda corruptio. cuius mundi ita
beatitudo describit. Erit lux lune sicut lumen solis. ⁊ lux so
lis septempliciter. Magna igitur hec ⁊ preclara intuitu atq;
mirifica si futuris pmissionibus cōferant: cōtinuo vanitas
apparebunt dicente Dauid. Oīa vt vestimentum veterascēt.
Et sicut opertorium mutabis eos ⁊ mutabuntur: tu aūt idē
ipse es. Ergo q̄ nihil est per seipm stabile: nihil bonum nisi
deitas ipsa sola: oēs vero creature vt beatitudinem eterni-
tatis vel immutabilitatis obtineant: non hoc per suam na-
turam: sed per creatoris sui participationē et gratiam cōse-
quunt: tenere bonitatis meritum a creatore suo collata nō
possunt. In euangelio q̄s multa pnuntiant bona: vt bonam esa.xxx.
arborē: bonū thesaurū: bonū hoīem vel seruum: ⁊ tamen si
respiciamus ad bonitatē dei/nullum eor pronūtiabit bo-
num: dicente xp̄o. Nemo bonus nisi solus deus. Denicq; sicut
bona nostra diuine bonitati cōparata vertūt in malicia ita
⁊. Justitia nr̄a' dñe iustitie cāparata/panno menstruate si-
milis deputatur. Igitur ⁊ vniuersarum merita virtutū su
pradicta quū p se bona ac p̄ciosa sint: tñ theorice claritatis
comparatione fuscantur. Multum esse scrōs quis bonoruz
operum terrenis tñ studijs occupatos: contemplatione ul-
lius summi boni retrahūt opa illa. vnde ⁊ licet apl'o magna
meritorū stipendia pararent ex p̄dicationibus ⁊ alijs labo-
ribus: tñ eius mens quis sancta ⁊ sublimis/nō poterat ab
illa celesti theoria intentione terreni operis non diuelli ali
quando. Denicq; quū se talib⁹ ⁊ tantis ditari fructibus cer-
neret: ⁊ econtrario theorie bonū cordē pensaret: ac velut in
vna lance tantorū bonorū pfectū/in altera delectationē di-
uine p̄templationis appēderet: doū illū hinc laborū stipendia
immēsa delectāt: illinc desiderium vnitatis/⁊ inseparabilis
christi societas etiā a resolutione carnis inuitat: anxius tā-
dē pclamat ⁊ dicit. Quid eligā ignoro. Coarctor enim e duo- Phil.ſ.
bus desiderijs hīs vissolui: ⁊ esse cū christo multo magis me
li?. Permanere autez in carne/magis necessariū ppter vos.
Quū igit boni hui? excellentiā cūctis etiam p̄dicatiōis sue
fructib? retulisset: tñ charitatis cōtēplatione submittitur/⁊
ppter primos diuulsionē a christo sibi noxiā: sz ceteris ne-
cessariā: nō recusat. Illi quidē q̄ oculos cordis sui contegūt
crasso velamine viciorū: ⁊ sm sniam christi videntes non vi-
dēt existimant nullā culpā ex istis otiosis ac lubricis cogita
tionum excursibus se posse cōtrahere. ⁊ nihil nisi capitalia
crimina cōtemplantes: tñmodo credūt ea esse vitāda. Econ
trario ij q̄ summā toti? volūtatis ⁊ gaudij ⁊ beatitudinis sue
in diuinarū ad spūalū rez p̄templatione pstitūt: quū ab ea
inuiti vel paululū violētis cogitationibus abstrahuntur: ve
lut quoddam in se sacrilegij genus p̄senti penitudinis pu-
niunt vltione: ac vilissimam creaturā ad quā sit detort? mē-
tis intuitus/creatori suo se pretulisse lugentes: pene dixe-
rim impietatis sibi crimē adscribunt. Et licet ad p̄spiciendū
diuine glie claritatē oculos sui cordis summa alacritate cō-
uertant: tñ breuissimas carnaliū cogitationū tenebras non
ferentes: q̄cād ab illo vero lumine mentis aspectum retra-
hit/execrant. Licet aūt sancti fastidiāt vniuersa in q̄bus mū
dus iste versat: impossibile est tñ vt nō ad ea vel breui cogi
tationū rapiant excessu. Nullusq; hoīm (excepto saluatore
nostro) naturalē p̄uagationē mentis ira desiram semper in
dei contēplatione cōtinuit in vita p̄senti: ⁊ nunq; ab ea ra-
ptus mūdane cuiusq; rei delectatione peccaret: dicente scri
ptura. Sidera nō sunt munda in cōspectu eius. Experti igi
tur sancti se humanis viribus desideratū finē/obsistēte sibi Job
carnis sarcina attingere nō valere neq; p̄cipuo illu summoq; xxv.

bono fm cordis sui desideriū posse coniungi: sed ab eius intuitu captiuos ad mūdana trāsduci/ad gram dei q̄ iustificat cōuolātes cū apl̄o ꝓtestant. Infelix ego hō: q̄s me liberabit de corpore mortis huius? ⁊ Gra dei per Jesum christum. Sentiūt esse se bonū illud q̄ uolūt nō posse ꝓficere: sed in illud q̄ nolunt malū: quodq̄ oderūt. i. cogitationū motus ⁊ curā corporaliū rerū incidere. Et condelectant q̄dem legi dei fm interiorē hoīem: q̄ uisibilia cūcta trāscendens conatur deo semp̄ uniri soli. Sed uident aliā legē in mēbris suis i. in natura humane conditiōis insertā: q̄ repugnat legi mētis eorū: q̄ captiuū ꝓtrahit sensum violenti lege pcti: cōpellens. s. eū relicto illo principali bono terrene cogitatiōi subiungi. Que quis necessaria uideat ⁊ utilis quū dispēsatio/ni religiose cuiuspiā necessitatis impendit: cōparatione tm illius boni quo fcī: ūi oim oblectat intuitus: mala utiq̄ ab eis ac fugienda decernit/q: ꝑ eam ad tps quoquo modo ab illius ꝓfecte bītudinis gaudio retrahunt. Quanto autem mens humana ꝓfecerit: ⁊ ad sinceriorē cōtēplationis peruenerit puritatē: tāto se immundiorē quasi ꝑ speculū sue puritatis inspiciet. Nemo enim illo in quo ꝓfecerit gradu pōt esse cōtentus. ⁊ quāto q̄s fuerit mēte purgatior: tāto se sordidiorē uidēs: magis humilitatis q̄ elationis ueniet causas. quātoq̄ ptinacius ad sublimiora cōscēderit: tanto amplius puidet sibi supesse quo tēdat. Nec tū ex eo debemus nos a dñica cōione suspendere: q: nos agnoscimus pctōres sed ad eā magis ac magis ꝓpter aie medicinā / ⁊ purificationem spūs/aude festinare: uerūtm ea humilitate mentis ac fide indignos nos tanta gra existimātes. Jstudq̄ multo melius est indignos nos arbitrātes singulis diebus dñicis ob remediū accipere cōionē: q̄ semel tm in anno ⁊ quidam faciunt. q̄ ꝓfecto maiorē arrogantie ꝑsumptionē: quā declinare sibi uident/incurrūt: q: uel tunc quum eā ꝓcipiunt dignos se ei? ꝓceptione ꝺiudicant ex illa dilatione. Nota q̄ ista authoritas apl̄i. Non esse q̄ uolo bonū hoc ago ⁊c. fm Tho. ⁊ glos. continuit pōt intelligi etiā de pctōre q̄ est extra gram: q: sc; q̄ uult bonus agere fm instinctū rōnis: quadā tū uelleitate: non ait superāte passiōe sensualitatis. Et etiā de habēte gratiā ⁊ imperfecto intelligi pōt: quia uellet bonum agere perfecte sine delectatione sensualitatis in tentatis: ⁊ non potest impugnante sensualitate.

§. XXIII. Collatio. xxiiii. ⁊ ultima Abraā: de inhabitatiōe religiosi iuxta ꝓpīquos.

An expediat religioso iuxta consanguineos habitare.

Querentibus Joā. cass. ⁊ Germano utrū hoc ꝓfectius faceret. An habitare iuxta parētes ⁊ notos: quos possent sepe istruere de uia salutis: et ab eis de necessariis prouisi liberius possent lectioni ⁊ orationi uacare. An manere in solitudine remotos ab hoīb⁹. Rūdet Abraam. Nonunq̄ mala ex bonis rebus sumi uidem⁹ exēpla. Nā se quis eadē agere non eodez affectu atq̄ ꝓpōsito aut dissimili uirtute ꝓsumpserit: ꝑ fecto exinde laqueum deceptionis ac mortis incurrit unde alijs eterne uite fructus acquiritur. Quamobrem mensurā uirium suarum cōsiderare cōuenit unūquēq̄ nostrum. Non enim q: bona est anachoresis. uniuersis eā congruere comprobamus. Nec q: institutionē cenobiorū ⁊ curā fratrū sanctam atq̄ laudabilez merito ꝓsitemur: idcirco abuniuersis eam experendam esse censemus. Proinde primū religionis nostre atq̄ hmōi inter se pensanda sunt instituta. Deinde uires hoīm iugi uel uirtutum uel uitiorū assiduitate collecte: diuersa inuicē lance trutināde. Fieri etenim pōt ut q̄ alteri genti arduum atq̄ impossibile est: hoc alijs insita cōsuetudo quodāmodo uerterit in naturaz. Rimamini igit̄ nunc arcana pectoris uestri: prudenterq̄ conjicite an tale etiā uos iuxta parentes uestros districtionez mentis iugiter retentare possitis. Quumq̄ uos in hac animi mortificatione consimiles esse senseritis: tunc scitote parentū fratrūq̄ uicinam uobis quoq̄ similiter noxiā non futurā. ut. s. eis quasi in proximo cōstituti⁹ uelut mortuos uos esse credatis. Ut̄ tū aliq̄n cōtingit ut ꝓcipue ministrantib⁹ ipsis ꝓpingās necessaria/ipsi religiosi non afficiant ad eos ultra debitū. Uñ quum quidā anachorita ad beatū Antoniuz accessisset: ⁊ ei intimasset interrogat⁹ ab ipso q̄ iuxta cōsanguineos suos habitaret qui ei puidebāt de necessarijs: ex quo liberi⁹ ille deo uacabat: dixit btūs Antonius. Dic mihi fili utruz in eorum dānis ⁊ aduersis casibus cōtristeris: ⁊ de eo⁹ ꝓsperita gaudeas. At ille utriusq̄ rei se participē cōfessus est. Cui sener. Noueris inquit te in futuro in eo⁹ sorte esse cē gaudio uel meroze cōcuteris. Hec cōuersatio atq̄ tepidiscet id nunc tu ipse non sentias: q̄. s. singulis diebus mentez lauoris mercede defraudant: nō te permittentes quotidianum tibi uictuz manibus ꝑparare. Jam q̄ uos alios quoq̄ saluare confiditis posse: ⁊ spe maioris lucri ad reuiscendam patriā festinatis: audite sup hoc quādā abbatis Macharij fabulam iucundissime atq̄ aptissime figuratā: quam ⁊ ille quidam sil̄ibus desideriis estuanti ingessit. Erat (inq̄t) in ciuitate quadā peritissim⁹ tonsor: q̄ denarijs ternis unū quēq̄ tondens/comparatis uite necessarijs singulis diebus denarios reponebat. Audiens autez q̄ in alia ciuitate ꝓ rasura uel tonsura unus dabat solidus: idest. xij. denarij cogitauit q̄ illuc pficiscens ad artē suā exercendā breui ditaretur. Quā cogitationē executioni mandauit. Profectus ergo illuc ⁊ artificiū inchoans sui: quū ꝑ diē multos solidos lucratus esset: in sero ad ꝑparandū sibi necessaria uite oēs solidos illos expendit: q: in caro foro ibi oia erāt. sicq̄ per plures dies hoc accidit eidem. unde apud se ait. Reuertar ad ciuitatem meam. Questuosior esse mihi fuit ille numerus q̄ iste solidorū. ex quo nō solū nō mihi exuperat q̄ recondā: sed uix ipsa quotidiani uictus necessitas sustentatur. Melius itaq̄ est modicū iusto: q̄ affectare illa maiora lucra: que etiā si parta fuerint questuosissima quietione multorū: necessitate tū mundane conuersationis/⁊ quotidiane distentionis diminutionib⁹ absumūtur. Sicut una eadēq̄ noxij humoris origo tot uocabulis distinguitur ut. s. dicat podagra/uel articularis/uel aliter quot mēbrorū ceperit portiones. Eodem modo aie partibus nostre uim cuiuscumq̄ uitij ineſſ: credam⁹. Nā si rōnalē ei⁹ parte uitioꝝ pestis infecerit: renodoxie/elationis/ inuidie / ꝓsumptionis/superbie/contemptiōis/hereseos uitia ꝓcreabit. Si irascibilem uulnerauit: furorē/impatientiā/tristitiā/ accidiaz/ pusillanimitatē/crudelitatēq̄ parturiet. Si cōcupiscibilez gastrimargiā/fornicationes/philargyriam/⁊ alia desideria noxia terrenaq̄ generabit. Et idcirco si fontem huius uitij uultis agnoscere: rationabilē mentis uſe portionē noueritis esse corruptā: ex qua uel ꝑsumptionū uel renodoxie solēt uitia pullulare: dñi nō solū ad ꝓfectiōis uos pueniſſe fastigia: sz etiā alios docere posse uos creditis. Sed has amputare absq̄ difficultate poteritis: si q̄ sit difficile uinculoꝝ uestrū saluare aiam suā: mentis uestre cōtritione discatis: ⁊ nō modo ab illa ꝓsumptione submotos docendi alios sed adhuc agere doctoris cognoscatis auxilio. Adhibite ergo huic morbo uere humilitatis medicinam.

De beato Antonio et doctrina ac tentationibus eius. Capitulum. iij.

POst doctrinaz perutilem collationū ad ꝓfectionē dirigentē uite religiose: notanduz est de q̄busdā sctis pribus q̄ ceteris fuerūt fama uirtutū celebriores anachoretis uel cenobitis: sc; de ꝙuersatiōe eoꝝ ⁊ sentētijs. Eoꝝ oīs sctitatis ⁊ celebritatis gl̄iosissim⁹ transcendit ascēsuz. Antoni⁹. Hic tāta sapia diuinoꝝ ac prudētia moruz nō p studiū humanū/scientiaꝝ ignarus: sed diuino munere fuit repletus: ut ex diuersis mūdi partib⁹ tāq̄ ad celeste oraculū/plurimi p ꝓsilio in agendis cōfluerent: ⁊ a uarijs languoꝝ infirmi sanitatē plenissimā reportarēt. Constātin⁹ ipse imperator magnificus: cuius tpe claruit: ꝓcas rogatus instanter ab eo cuz multa deuotione ⁊ reuerētia recipiebat eū exhortātes ad cultū diuinū ⁊ iussit iā erercendā. Septē epl̄as legit ad eccl̄ias Egypti destinasse: q̄ tribus illis legebant in eccl̄ijs: ut epl̄e Pauli. Quodam amico Augustini ueniente a Carthagine q̄ est in Aphrica ⁊ uisitante Augustū. Diuian ſpm tūc Mediolani morātē: ⁊ in arte oratoria legentē: referēte mirabilia q̄ de sctō Antonio in illis partib⁹ narrabantur. epl̄e tā defunctoꝝ de miraculis: ꝓfectione uite ei⁹: ⁊ sapiētia diuina ei⁹. Aug. nōdū ad fidē uersus exarsit ad imitādū exēpla ei⁹: ⁊ cōuersus ad Alipiū socium ei⁹ ait. Quid patimur: ⁊ q̄d audim⁹? Surgūt indocti ⁊ uolēter rapiunt celū: et nos cū nr̄is doctrinis demergimur in profundū. An q: ꝑcesserunt pudet seq̄: ⁊ nō poti⁹ q: anteceſſerunt nō pudet nō imitari? Et inde cōpunct⁹ ualde ꝓposuit fieri christianus. Tanti aūt feruoris fuit in sua iuuētute Antoni⁹: ut martyres sequeret quū iussu Maximiani iperatoris ducebant ad tormēta cōtristabaturq̄ plurimū q̄ sibi martyriū non dabat. Eius aūt uitā ⁊ ꝙuersationē scripserūt Athanasi⁹ Alexandrinus epūs luculēto ⁊ plixo sermone. ⁊ Hiero. breuiter. Nomē aūt ei⁹ rei cōsonū fuit. Dicit esse ab ana q̄ est sursum / ⁊ tenens quasi sugnatenēs ⁊ terrena despiciens. Jgit̄ quū etatis. xx. esset anno⁹ ⁊ in eccl̄ia legi audiret euāgelicus illud: Si uis ꝓfectus esse: uade ⁊ uēde oīa q̄ habes ⁊ da pauperib⁹: et sequere me. nō huius surdus auditor/oia q̄ habebat uendens ⁊ partē cōsanguineis egētib⁹: partē pauperib⁹ largiēs: uitā assumpsit heremiticā. Et licet ꝑ tpe anachorita fuerit post

Paulum

Paulū primū heremitā: magis tñ vitā cenobiticā tenuit: pr̄ factus multorū mōachorū: & prim⁹ ex noiatis in eccl'a. quē plurimū venerātur & colūt non solū religiosi: sz & laici etiā scelesti. Quū aūt se primū inter mōachos heremicolā cogitaret: in somnis multo se meliorē alium heremū incolere reuelatur. Iter aūt arripiēs hūc ḡs sit per syluas & deserta inquirit. Obuiū in via habuit hippocētaurū hoiez scilicet equo mistū: cui opinio poetarū cētaurū nomē dedit: q̄ ei vi am dextera demonstrauit. Postmodū obuium habuit animal ferens fructus palmarū supra imagine hois insignitū odor corpore. Qui quū eū per deū adiurasset vt ḡs esset ediceret. rñdit se esse satyrū deū syluarum errorē gentilium. Pauli heremi incolā reuelatur. Postremo inuenit lupū qui eū ad cellā sancti pauli perduxit. Paulus autem Antoniū sentiēs ostiū sera clausit. Antonius vero rogauit vt sibi aperiat: affirmās se nūq̄ inde recessurū: sed ibi etiā moriturū. Victus Paulus ostiū aperuit: statimq̄ in oscula ruūt ad inuicē. Quūq̄ post mutua diuina colloquia hora prādij aduenisset: coruus qui ei solitus erat escā de celo afferre: panis duplicatam partē in medium posuit. Quūq̄ de hoc Anto. miraretur: dixit paulus q̄ oī die deus sibi taliter escam ministrabat: sed tunc annonā p̄epter ipsius hospitē duplicauerat. Pia vero lis orit inter eos vter scz magis dignus esset panē diuidere. Deffert paulus hospitit Antonius senior: tandē vtriq̄ man⁹ apponūt: et panē in equales partes diuidunt. Deinde discedit ab eo Antoni⁹ et quū reuertens celle sue appropinquaret & vidit angelos animaz Pauli in celum deferētes: & inter ꝓphas et apl'os collocātes. Qui velociter rediēs: inuenit corpus Pauli fletis gemibus in modū oratis erectū: ita q̄ ipm viuere existimauit. Sed quū mortuū didicisset: dixit. O scta aia: q̄ in vita gessisti: in morte mōstrasti. Quū aūt nō haberet vū sepulturā faceret: ecce duo leones aduenientes foueaz fecerunt: Antonius gra uiter infestant demones. sepultoq̄ eo ad syluā redierunt. Anto. aūt tunicaz Pauli ex palmis contextam assumpsit q̄ postea in solēnitatib⁹ ea vtebatur. Obijt aūt circa annos dñi. cclxxvj. Hic feruescente persequutione Decij cōtra christianos timens non posse tormenta sufferre. in heremum vastissimam se contulit. vbi. xl. annis hoibus ignotus manens / deo deuotissime deseruiuit.

℣.I. Hic Antonius quū quadaz

vice spūs fornicationis virtute fidei supasset: diabol⁹ in specie pueri nigri añ eū pstrat⁹ apparuit: & se ab eo victū confessus est. Nā & hoc ꝑcibus impetrauerat: vt videret spūs fornicationis demonē iuuenibus insidiantē. Quē quū in predicta forma vidisset: ait. Utilissima specie mihi apparuisti: te vltra nolo videre. ℂ Idez quū in quodā tumulo latitaret vt secreti⁹ deo vacare & liberius posset: multitudo demonum adeo eū lacerauerunt: q̄ minister eius veniens quasi mortuum existimans ꝓpriis humeris asportauit ad locū cōgregatiōis fratrū. Quūq̄ oēs q̄ congregati erant quasi mortuuz lugerent: dormiētibus cūctis Anton⁹ reuixit: & ministro se adpredictū tumulū portari fecit. Qui quuz ex dolore vulnerū ibi prostratus iacere: ex virtute animi ad conflictum demones excitabat. Tunc illi in formas varias ferarū apparuerūt & eū iterū dētib⁹ corrib⁹ & vnguib⁹ crudelissime lacerauerunt. Cūc splendor mirabilis ibi apparuit: & demones cūctos fugauit. Anton⁹ aūt protinus sanat⁹ est. Ibiq̄ christū adesse intelligens / ait. Ubi eras bone Jesu: vbi eras: cur a p̄ncipio nō adfuisti vt me iuuares & vulnera mea sanares? Cui dix. Anton⁹ hic erā: sed expectabā videre certamen tuū. Nūc aūt q̄ viriliter dimicasti: in toto orbe terrarum te factā nominari. Oē quantū verefit impletū de se ps. Idē quū. xxxv. annoz esset: & in aliā heremū pgeret argenteū discuz reperit: & intra se dicere cepit: Unde hic argenteus discus. vbi hoim vestigia nulla videnf: Sed si viatori ceciderisset pre sui magnitudine latere non potuisset. hoc diabole artificiū tuum est. verūtū voluntatē meaz non poteris immutare. Hoc dicente discus vt fumus euanuit. Postmoduz ingentem massam veri auri reperit: sed vt incendium aurum fugit. Sicq̄ ad montem pgens. xx. annis ibi pmansit innumeris corruscans miraculis. Huic diabolus aliquando in tanta pceritate apparuit: q̄ quasi capite celum tangēs videretur. Querenti ḡs esset: respondit sathanam se esse. & addidit. Cur me sic frustra impugnant monachi: Cur me oēs maledicunt christiani: Rñdit Anto. Juste quidem hoc faciunt. tuis em̄ frequentanē molestijs. At ille. Nihil ego faciorsed ipsi se inuicē turbāt. Nam & ego ad nihilū redactus sum: christus vbiq̄ regnat: vbique nomen christi personat. Antonius deo gratias retulit: & ille vt fum⁹ euanuit. Multis autem modis corpus afficiens: & gloria miraculorum coruscans: propter cautelā glorie ad locum ignotiorē discessit. vbi quum diuersas demonū sustinuisset insidias rogat⁹ a fratrib⁹ vt eos iuuaret: deficientib⁹ siti comitibus fontez oratione produxit. Et sic refectis socijs ad monachos qui se inuitauerant letus venit. Altera die quum fratres de statu aiarum quesissent: nocte sequenti vox venit ad eum dicens: Surge exi & vide. Et egrediens vidit quendam longū & terribilem / caput vsq̄ ad nubes tollētē: q̄ quosdā pēnatos ad celū volare cupientes / extensis manib⁹ p̄hibebat. Et alios libere puolātes retinere nō poterat: & maximū gaudiū simul cū dolore nimio a victis a victoribus Antonius sentiebat. Et intellexit aiarum illū esse cōscensum: & diabolū p̄hibere querentem. qui sibi obnoxios cū gaudio retineret: & de sanctorum volatu quos retinere non poterat: sic doleret.

℣.II. Et vt scribit de eo Athana

sius in legenda eius. Erat Antonius in fidei pietate mirabilis. Nunquam se schismaticoz miscuit cōioni / antiquā eorum sciens p̄uitatē. Nunquaz Manicheis aut alijs hereticis saltem amicabilia verba largitus est: nisi tñ ea q̄ eos possent ab errore reuocare: denuntians talib⁹ amicitias atq̄ sermones pditionē aie esse. Sic Arrianos detestabat: vt omnibus diceret: nec iuxta eos quidē esse accedēdū. Mentientibus aliquando Arrianis Antonio ita vt ipsi se credere p̄mitterent admiratus eorum audaciam: iusti doloris ira cōmotus est: vt de monte eos expelleret quo ad eum venerāt: serpentibus deteriorēs eos affirmans. Rogatusq̄ ab episcopis & fratribus vniuersis Alexandriam descendit: ibiq̄ Arrianitas sermone publico condemnauit: vltimā hanc esse heresim / & p̄cursionem antichristi affirmans. Predicabatq̄ in populis filium dei non facturam: non ex vllis existentib⁹ sed proprium & vnius cum patre essentie. Nec creatura aut adoptiuū aut appellatio videretur. Impium esse dicens vel mente concipere. Erat q̄ñ nō erat quū verbū dei deus semp patri sit coeternus. q̄ ex deo p̄e natus est q̄ semper est. vñ aiebat. Cū Arrianis nulla sit vobis p̄fictio. Uos fideliter credentes christiani estis. Illi verū filiū q̄ ex deo p̄e natus est: creaturā docētes: nullo iteruallo a gētib⁹ separāt: q̄ seruire creature poti⁹ q̄ creatori. Jpa mihi credite / irascunt elemēta: & oēs ꝺ Arrianū furorē cōgemiscūt creature quod sibi deū suū p quē osa & in quo osa facta sunt: videant aggregari. Hec tanti viri p̄dicatio exprimi nō p̄t quantum ad fidē pp̄los roborauerit. Letabant oēs hostilē & christi inimicam heresim anathematizari ab ecclesie colūna Antonio. Nulla tunc etas / nullus sexus domi remāsit. taceo de christianis. Pagani & ipsi idoloꝝ sacerdotes ad dñicū ouile conuolabāt dicentes. Precamur vt hoiez dei videam⁹: quia hoc apud vniuersos conspicuum nomē erat Antonij. Ambiebāt quoq̄ saltē fimbriā vestimēti eius attingere: multū etiā tactū p̄desse credētes. Quot tunc diabolica obsidione & varijs sunt ifirmitatib⁹ liberati? Quot simulacris ablata sunt spolia? Quanti ab errore gentilium retracti nr̄o cōiuncti sunt gregi? Preterea cū irruentem multitudinem comites repellerent existimantes tedio illi p̄uentū pp̄ter fore: ipse tranquillo aīo dicebat. Nunq̄d hic cetus maior est demonuz turbis? A saluatore etiā hoc munus acceperat: vt si ḡs ignarus eius inter multitudinem monachoꝝ eū videre desiderasset: nullo indicante ceteris p̄termissis ad Antonium p̄recurrebat & animē puritatē agnoscebat ex vultu: & per speculum corporis gratia sctē mētis intuebat. Nā semp hilarē gerens faciē liquide ostēdebat se de celestibus cogitare. Habebat oculos letificantes: & dentes sicut lac nitidos. Hec Athanasius.

Schismaticos & hereticos vitauit Antonius.

Erat q̄ñ nō erat hec ꝺba pestifera p̄mū prolata sunt ab infelici Ario hereſi archa.

℣.III. Aliquando quum operaretur

cū fratrib⁹: suspiciens in celū dū tristē visionē: vidisset reuolutus añ deū / rogauit vt futurū scelus auerteret. Unde cūctis tremētib⁹ q̄ adstabāt & rogātib⁹ vt visionē exprimeret: singultib⁹ & lachrymis p̄pedit⁹ / dixit eis q̄ magnum nefas & inauditū scelus seculis immineret. Uidi / inq̄t / altare dei multoꝝ circūdatū multitudine qui calcib⁹ ossa dissipabāt: ac p̄ hoc magno turbine fides catholica subuerteretur et homines iumentis silles christi sacra diripiēt. Hec est causa gemitus meoꝝ. His auditis facta est vox dñi ad eū dicens. abominabitur altere meū. Oē & factū est. Nā post duos annos erūpētibus Arrianis ecclesia tante direptioni subiacuit: vt pollutis oībus non solū virgines & matrone & ip̄m baptisteriū pollueret: sz etiā christiani tāq̄ oues iuxta alta ria necarentur. ℂ Quidā aūt Arrian⁹ noie Balachius / ux Egypti quū ita ecclesiā infestaret vt virgines & monachos nudatos publice verberaret: sic ei scripsit Antonius: Uideo irā dei veniētē super te. Jā desine p̄sequi christianos: ne ira dei te occupet: q̄ primū tibi minat interitū. Legit infelix & risit: & in eas expuens in terram iecit. Portitoreſq̄ multis afficiens iniurijs / talia Antonio remandauit. Quia tñ curas de monachis: veniet q̄ ad te nostri ēt disciplina rigoris. Sed cōfestim minatoꝝ suppliciū sic oppressit: q̄ quū

Arrianā here sim p̄ui gens Antonius.

Balachi⁹ ab antoni carpit.

intra quicz dies cū alijs equū mirissimū eqtaret: morsu eq sui in terram decussus corrosis z laceratis cruribꝰ delatus ad vrbem expirauit. ¶ Aliqñ quū Antonius ab angelis in aerem leuareꝛ: adsunt demones eiꝰ transitū phibētes: pctā eius aberoꝛdio natiuitatis obiciētes. Quibꝰ angeli: Non debetis illa narrare q̄ christi miserioꝛdia sunt deleta. Si qua aūt scitis ex quo factꝰ est monachꝰ: illa pferre. Et quū in pbatione deficerent: liber Antoniꝰ in sublime tollit: z liber deponit. ¶ Narrauit Antoniꝰ de se dicens: Vidi aliqñ diabolū celsum coꝛpoꝛe: q̄ se dei puidentiā z virtutē est ausus dicere. Et ait. Quid a me vis Antoni vt detur tibi? At ego sputa in os eiꝰ ingeminans totum me in eū christi noīe armatus ingressus: z statim euanuit. ¶ Quum semel Antonius in spū raptus totuz mundū laqueis sese inuicē connectentib⁹ plenū vidisset exclamās ait. O q̄s istos euadet laqueos? Et vox de celo: Humilitas ipsa. ¶ Quidā pbi audiētes fama n sapiētie eiꝰ: quū scirēt ipm studio lr̄aꝝ in seculo nō vacasse: accesserūt ad eū in desertū ad tentādū eū z probandū sapiaz eiꝰ. Et inueniētes eū vacātē: interrogauerunt q̄d ageret. Qui rñdit se tūc legere. Querētes aūt in quo libꝛo legeret. Rñdit. In libris q̄ docuerunt doctoꝛes vestros: Aristotelē: Platonē: z alios. In creaturis videlz quaꝝ virtutes z ppietates illi cōsiderātes in scriptis suis reliq̄runt. Sed in eis cōtēplabaē creatoꝛē eaꝝ cognoscēdo z amando. Pbi aūt curiose erāgendo z ide se cōmendādo. Ex q̄ rñsione admirati: cognouerūt verā sapiam ei⁹. ¶ Alij artis magice periti arte diabolica cōsueta vsi sunt: mittētes ad eum infestandū demones: q̄ sua suggestiōe vehemēti facerēt eum recedere de cella sua. Et quū pluries diuersos principes demoniozū adiurādo misissent: z nūq̄ eū vicissent vt facerent eū locū deserere: admirate venerūt ad eū iterogātes an vltra solitū fuisset incitatus ad recessuz de cella illa. Quiviq̄ confessus est se dieb⁹ illis multū sup hoc fuisse veratus: sed tentatiōnē hmōi supasse ꝛtute christi. Et cōfessi: pctm̄ suum ad deū cōuersi sunt. ¶ Sagittari⁹ quidā videns Antonium cū monachis suis gaudentē: cuius sctitatis famā audierat: scādalizat⁹ est ipurās illud leuitati z dissolutioni: nō discretioni. Qō intelligēs Antoniꝰ dixit ei. Pone sagittā in arcu z trahe. qō z fecit. Et quū hoc ei mandasset imediate secundo z tertio: dixit sagittarius. Tm̄ trahere potero q̄ de eius fractione dolebo. Tunc Antonius sic inq̄t est in opere dei. Si supra mēsurā semp tēdere vellemꝰ in rigoꝛe spūs z coꝛpoꝛis pfectēs: cito frāgeremur. Expedit ergo rigoꝛem aliquantulū relaxari vt pseuerare possimus. Et quibꝰ verbis edificatus recessit. Unde z in scōa colla. Moyſi. vt. S. dictus est cōferentib⁹ patrib⁹ heremitis simul cū btō Antonio que esset virtus q̄ expedit⁹ z securi⁹ pduceret monachū ad perfectionē: Quū diuersi diuersa dicerent: cōcludit Antonius z per exempla pbauit esse virtutem discretionis.

§. IIII. Antonius ipse quū aliqñ

in heremo tedio afficereꝛ: clamauit ad deuz dicens. Dñe volo saluus fieri: sed nō pmittunt me cogitatiōes mee. Et surgēs egressus est cellā. q̄ vidit iuuenē quendā hic erat angelus dñi) stantē atq̄ operantez: z post modicū surgebat: z ad oratiōnē se dabat: z post paululū reuertebaē ad opus. Et iterum surgens oꝛabat. Quāq̄ pluries alternatis vicib⁹ hoc egisset: dixit angelus: Sic fac et saluus eris: et subito disparuit. ¶ Quidā renuntiauerat sclō: sed nō pfecit: q̄ q̄dā adhuc sibi retinebat. Uenieti ergo ad Antoniū p instructiōe sue salutis: dixit ei Antoniꝰ. Uade z eme carnes: z cum eis ad me reuertaris. Qō quum fecisset: z eas secū poꝛtaret caneo in via eū infestabāt multum z lacerabāt ppter illas. Et quū venisset ad Antoniū: declarauit molestiā quam passus fuerat a canib⁹ in via ppter carnes. Tunc Antoniꝰ ait: Sic qui seculo renuntiant z retinent sibi pecunias impugnati a demonib⁹ discerpunt. ¶ Interrogauit q̄dā Antonium dicens: Quid custodiens placebo deo? z ille. Quocunq̄ vadis semp deū pre oculis tuis habeas. In ḥsque cogitas semper testimoniū scripturaruz adhibeas: vt. s. sm̄ doctrinā earum ipsas vel sequaris si bene: vel abijcias si male. In quocūq̄ loco sederis: non inde cito mouearis. scz sine vrgenti causa. Hec custodiēs saluus eris. ¶ Alius eū interrogauit. Quid sibi agendū ad salutē consequendā? Cui Antoniꝰ. Nūq̄ confidas de tua iustitia. vētris z lingua sit tibi continētia. z nō iteniteas de re transacta. s. te bonum fecisse: vel si malū fuit q̄ tristitia absoꝛbearis: z desistas a bonis. Idem. Qui sedet in solitudine (ait) a tribus bellis eripitur. s. auditus: locutionis: z visus. Contra vnum tm̄ pugnā habebit: scz coꝛ acceptenē. Sicut aūt pisces si tardauerint in sicco moꝛiuntur: ita monachi extra cellā moꝛantes/ z cū secularibus cōuersantes/ a quietis pposito resoluuntur. Quidā fratres quū verbū salutis ab Antonio queriꝫssent: rñdit ille. Audistis oēs in euāgelio dicentē. Si q̄s te percusserit in dextrā maxillā: poꝛrige ei z aliam. At illi. Hoc nullo modo facere possumus. Et Antonius. Saltem de vna patienter ferte. Et illi. Nec hoc possumus. At beatus Antonius. Saltem non velitis magis percutere q̄ sitis pcussi. Et illi inquiunt. Nec hoc possumus pater. Denum dixit Antoniꝰ discipulo. Prepara istis succos: quia nimis delicati sunt.

§. V. Scribit etiam Atanasius

de btō Antonioꝰ q̄ quū philosophi plures venissent ad bis ad beatū Antoniū ad tentandū z irritandū ipm: q̄ literas ignoꝛabat: quos tm̄ ille interrogantes cōuincebat: tertia vice venerunt viri ois secularis pudētie nube cecati: atq̄ vniuerse pbie artū suaꝝ estimatione doctissimi. Si ergo quuz rōnem ab eo exigerent fidei quā in christo habemus z niterentur argumentoſa sophismatum interrogatione de diuina cruce eū illudere: intra se paululū voce compꝛessa: primū eoꝝ errozē miseratus est: deinde per interpretem qui eius verba diligenter in grecum solebat exprimere sermonem: ita exoꝛsus est dicens. Quid pulchriꝰ est: quid ve honestiꝰ quem crucē colere? An adulteriū/ homicidium/ incestum ijs assignare quos colitis: quū in altero cōtemptus mortis insigne virtutis sit. in altero turpis religio sit obscenitatis magistra? Quid melius est dicere: an q̄ dei verbum manens vt erat ob salutē nostrā humanū coꝛpus assumpserit: vt societate moꝛtalitatis nos eueheret ad celos participesq̄ nature celestis efficeret: an vt ipsi asseritis/ diuine mentis hanstum ad terrena venerada caput submitteret: z pecudum atq̄ serpentum formis celeste munus includeret? Quo oꝛe credulitatem christianoꝝ auderis irridere: dicentiū christum filium dei sine sui detrimento z cepisse esse quod non erat: et manisse q̄ fuerat: quū ipsi aiam de celestibus detrahentes non tm̄ hoim: sed z pecudū soletis sepire coꝛpoꝛibus. Christiana credulitas deū suū pro salute mūdi venisse testatur. Uos vero innatā aiam predicantes vltro citroq̄ trāsfertis christiana fides que clementiā dei omnipotentiamq̄ veneratur: dicit deo fuisse passibilē: ita tamen vt non euacuauerit dignatio dignitatē. Uos animā ex splendidissimo dei fonte manentem turpiter decidisse iactatis: qui mutabilem et cōuertibilem eam post sui diminutionem audetis asserere. Jāq̄ illam naturam dñicam (al's diuinā) per anime ptumelias impia lingua temeratis. Imago que sm̄ vos naturalē simlitudinē sui retinet authoꝛis: cui vna est ex quo defluit eadēq̄ substantia. humilitatis ppietatem z iniuriam cōsequenter ad suā remittit originē. Igit̄ aiaduertite contumelias aiarum ad patrē (vt appellatis) earum ppter vestram blasphemiā redūdare. Crux Jesu christi dñi nostri nobis ingeritur. Rogo que hic est religionis obscenitas? Nonne potius est crucē aur alicui⁹ generis moꝛtē ab iniquis hominibus illatam patienter sustinere: q̄ Isidis plangere post Osirim vagos incertosq̄ discursus? Pudeat queso vos insidiatoꝝ Typhonis. Pudeat Saturni fuge z deuoꝛationis crudelissime filioꝝ: Erubescite parricidium Jouis z incestum. Erubescite raptū eius z coitum mulierum atq̄ puerozum. Ille sicut vestri fingunt poete) ad explendum immanissime libidinis furoꝛem/ molles dedit in amoꝛem mugitus. Ille in Diane fluxit sinus. Ille amatoꝛ z preciū. Ille modulatus ales Ledeos petiuit amplexus. Ille in proꝑium seuies serum/ regium puerum ministris auibus polluit. Hec vos creditis. Hec vos colitis. Hec sunt vestroꝝ ornamenta temploꝝ. Equo deprecoꝛ pro vestra salute) nostra dicta pensate iudicio vniuersa. Uniuersa an nihil libris credenda sunt christianis? Si nihil. Nec crucis quoq̄ cui detrahitis nomen agnoscitis. Si vniuersa credenda sunt: cur quum in eisdem libris crucifixi resurrectio copuletur: passionem diuinam stolido laceratis eloquio: z nō statim iungitis cecoꝝ visum: surdoꝝ auditum: z claudoꝝ cursum: lepꝛe emundationem: seruiens ambulanti deo suo mare: demoniꝰ fugas: moꝛtuoꝝ resurrectionem: z defunctoꝝ ab inferis reditus? Hec omnia in scripturis quas interpellatis inserta sunt: z eisdem voluminibus continentur preconia maiestatis z dedecoꝛa moꝛtis. Quāobꝛē odio quo imbuti estis abiecto: inueniet⁹ ilico z verum deum esse Jesum: z humane salutis gratia fragilem assumpsisse naturam vestram tm̄ si non pudet nobis narrare religionem. Sed quas eroꝛ infelix poterit referre culturas de tanta rerum fedītate atq̄ vecoꝛdia? nisi forte (vt audio fabulosas deoꝝ vestroꝝ z obscenitates z crudelitates z moꝛtes allegoricis velaminib⁹ operiris: Liberū vinū: raptam Proserpinam/ terrā semiclaudum Vulcanum: debilem ignem: Junonem aerem: Apollinem/ solem: Dianā/ lunam: Neptunū maria z libidinum principē Jouē/ etherē interpretantes. Nam z post hāc

excusatiōis

ercusationis ꝓcacitatē/mō deum sed creaturas contempto suscip tis creatore. Oō si pulchritudo vos elementorum tra xit ad eorum venerationē/modū fas erat custodire/t opor tebat mirari tantū/nec colere/ne facture veneratio creato ris esset iniuria. Nam sm istiusmodi que vos sequimini/tra tione prepostera t architecti honor migraret ad domum/et medici remedia ad scientiam referenf/oīmq artificum meri ta vel laudes ad opera trāsferentur. Quid ad hec dicitis vt cognoscatis que sit crucis ridicule vobis ignominiosa con fessio/Hac disputatione conuertentibus inter se pbis ocu los/simulq musitantibus/subridens per interpretem rur sus ait Antonius. Durum nempe cuncto videtur operi/q iu sto vniuerse rei tenore calcatoꝛ/laboris merita factis magis quam factoribus adstringantur. Elementa quidem/vti me morani ex ipso conspectu suaꝫ comprobant seruitutē. Sed quoniā vos obseruatione dialectica necessaria vt putatis) queq colligitis/hoc quoq artificio vos nostram religionez compellitis affirmare. Respondete mihi. Cognitio dei per quem modum manifestius approbatur/p argumenta ver borum an per operationē fidei? Et vtruꝫ antiquius est/ope ratio fidei an disputatio per argumēta pcedēs? Illis aūt re sponde ntibus firmiorē sermonibus operationē esse/t hanc liquidā de deo cognitionē/bene eos t ipse dixisse consensit q operationem q̄ er fide descendit/animi generat affectus. Dialectica vero et artificio cōponentiū sumpsit oppositionē seu oppositionis exordiū. Quō ergo(ait operationem fidei animo firam quis habuerit/supflua erit verborū cōpositio p quam cōceptam sensu nostro credulitatē tentatis t velle re/t tamē nr̄as sepe explicare intelligentias non valetis. Et ita rāro solidiora sunt mētis opa/quāto sophismatū fraudu lenta pclusis. Nos christiani mysteriū vīte nostre non in sa pientia mūdi habem⁹ repositū/sed in virtute fidei que no bis a deo p christū tributa est. Hāc oīonis mee vitatē rerū quotidie q̄ gerunt ordo cōmēdat. Nobis essi imperitis t līa rū vsuꝫ studio ignaris/ad dei cognitionē ei⁹ solū mō verba sufficiunt. Ecce nos tot gregib⁹ gētilitatis abstracti in vni uersum orbem quotidie plongamur/vbe vero post aduētū dñi nr̄i nodose sophismatū defecere versutie. Ecce nos sim plicē christi fidē docētes/idololatriā debellamus/t p predi catiōnē ignominiose crucis aurata tēpla ceciderunt. Vos si potestis ostendite qua cōpositione verborū gētilitatez chri sto ꝓponere sua seritis. Per oēm iā terrā christus verus dei filius est agnitus. Nihil eloquentia sophistarū/nihil disputatio pbie multitudini pōt obesse credētum. Crucifixū no minamus/t vniuersi demones quos vos vt deos colitis/re fugiunt/atq er obsessis corporibus ad primum dñice crucis signum fugantur. Ubi sunt illa fabulosa oracula/vbi Egyptior incātationes? Quid pfecere magorum carmina? Cer te tunc vastata sunt ofa/quū sua cruce christus mundo imo ruit. Nihilominus vos ptermissis debilitatorum cateruis gloriosaꝫ Jesu morte irridere conamini. Illud aūt quale est q nunc⁹ infestatione legali cōcussa gentilitas/ immo secu lari cura t hoīm presidijs fulta t sustentata iam cozuit/nos famuli Christi quo plus premimur/eo magis exurgimus et florem⁹. Uestra simulachra oīa/quondā septa parieti bus iam vetustate collapsa sunt. Christi vero doctrina que vobis stultitia videtur t ludus/licet tyrannica psequentiū principū tentamēta pertulerit/licet varijs sit incursata ter roribus/nullo terrarū orbe cōcludit/nullo gētilī barbaro effulsit/q̄ tot simul in se cōuenere virtutes? Cōtinentia in matrimonio virginitas in eccīa floret/martyriū p dño suo gloriosa cōstantia poller/quoꝝ oīm crux christi principium est. Quū interim vos inter tantos virtutū chozos syllogis mozum retia tenditis/t verū lumē conamini tenebrosis ar gumentationibus obuoluere/ecce nos vt dixit doctor no ster nō in gentili psuasione/sed in fide apertissima suadem⁹ que fides verborum affirmatione preuenire consueuit. Ad sunt ꝺ̄ppe patientes a demonibus verati. Quos quū in me dium vduxisset/hec verba repetuit dicens: Nunc vos cū cō secrationibus vestris t quo vultis maleficio carmine deos vestros quos putatis evellite. Si aūt non potestis: victas submittite manꝰ Ad xpi trophea cōfugite/t statiz crucifixi credulitatē manifestatis potentia psequamini. Dixit t inuo cato Jesu nole/quū vitale signū in numero sacro trinitatis pressisset in frontibus/vna cum expulsis demonibus vana presentiū phozū cōfutata est sapientia. Expauerūt essi stupē tes t̄ū hoīem/cui post essi ingeniū affluret signorum tanta largitio. At ille vniuersa q̄ curarat christo adscribens vsus est affatu recīproco t ait. Nolite me putare bis sanitatez de disse/sed christus per suos seruos facit ista miracula. Credi te t vos/t videbitis quia deo deuota fides non eloquenter vanus tumor talia signa mereatur. Confugite ad crucifixi legem. vosq eius imitamini famulos. t hoc scientie fine con tenti. nulla deinceps secularis imprudentie argumenta que ratis. Hacten⁹ Antonio dicēte: pbi miro stupore pculsi. t cū honorifico salutaru ab eo recedentes/multū eius sibi fate bantur pfuisse cōspectū. Hoc vero mirabile est vt hoīem in extremo mūdi limite cōditū al's pstiturū t fauor princi pū t ois celebraret aula regalis. Nā t Cōstantin⁹ imperator t eius liberi Cōstans t Cōstātin⁹ talia cognoscentes crebro ad eū quasi ad pfez missis lr̄is obsecrabāt vt reciprocis eos literis exhilararet. Super quo rogatus a fratribus vniuer sis vt christianos reges suis lr̄is illustraret ne scilicet psi len tiū exasperarentur licet cum difficultate rūdit dicens. Que monachis est rō cū epīis regū? tū susceptis epistolis pueniē tia rūdebat. Laudauit primū q̄ christū coleret. deinde salu taria persuasit: ne magnā putaret regiā prātem: ne ꝺ̄sentis carnis impio tumētes hoīes se esse nescirēt: t iudicandos se a christo obliuiscerent. Ad postremū clementie circa subie ctos t iustitie cure quoq inopū admonuit. t vtū sempiter num esse regē seculoꝝ dñm Jesum christum testat⁹ est. His literis principes susceptis vehementissime letabantur. Hec oīa Athanasius vbi. s. Obijt aūt beatus Antonius anno ab incarnatione dñi. cccl̄x. etatis autem sue anno. cv.

§. VI. Quia ad beatū Antoniuz

pertinet q̄ habetur in sequenti hystoria notanda: ideo hic inserit. Chronius Nitrie presbyter referebat: vt scribit Uin cen. spe. histo. lib. xviij. q̄ Eulogius quidā scolasticus immor talitatis desiderio captus huic mundo renuntiauit: rebusq suis dispersis: pauca tamen quibus (quia per se operari nō poterat) vterek sibi reliquit. Quum igitur nec cum multis posset in monasterio degere: nec solitudinem patienter fer re: reperit quēdam infirmū in platea iacentem elephantico morbo sic repletum vt sine manibus t pedibus esse videret: lingua vero a tantis cruciatibus erat immunis. Tunc Eulo gius orans: t quandam cum dño faciens pactionē celebrās ait. Dñe deus suscipiā istū: t vsq in diem mortis repensabo illum: vt t ego saluari valeam ꝓpter ipsum. Abor eū super asinum ad hospitium suum trasuehens/per annos. xv. ei so licite seruiebat. Ipsumq manibus propriis medicamentis ac cibis t balneis curabat: t ille grandi patientia cuncta fe rebat. Sed post hec instinctu demonis beneficiorū eius im memor/cepit ab eo velle discedere: multisq iniurijs t oppro brijs increpare dicens. Fugit/ue q̄ propriam domum deuo rasti: furatusq es alienā substantiā: in me salutis tue occa sionem reperisse te credis? Eulogius aūt rogat eum dicens. Noli dñe mi talia dicere: sed dic potius t emendabo si in ali quo contristaui te. At ille cū furore: Uade inquit) Adulatio nes tuas istas nolo: proijce me in publicū. Refrigeratione tua non indigeo. Illo iterū obsecrante eum egrotus ait. Jā fraudulentas irrisiones tuas non ferom: nec mihi hec arida et parca vita iucunda est carnibus saturari volo. Quas quum ille exhibuisset: clamauit egrotus. Non potes volūtati mee satisfacere: nec tecum solitarius habitare valeo. Ad publicū ire populumq videre desiderio. Ego inquit Eulogius mul titudinem fratrū tibi adducam. Ue inquit egrotus mihi misero tuam faciem videre nolo: t adducis mihi tui similes solius panis deuoratores. Conquutiensq seipsum inquieta voce t clamans ait: Nolo nolo: sed ad publicum ire desidero. O violētia. Jbi me pijce vnde me sustulisti. Tantaq eius erat insania: sensusq eius in adeo ferinos clamores demon conuerterat: vt se forte suspendisset: si manus quibus hoc facere potuisset: habuisset. Eulogius igitur propter precedē tem cum deo pactionem eum pijcere nō audens: habuit cuz vicinis monachis consiliū: vt eū in nauī pduceret ad sanctū Antonij. Itaq blādis verbis supans eū quū ad habitaculū discipulorū Antonij sic eū duxisset: altera die illuc supuenit Antonius. Dolebat aūt veniens vocare Macharium: t his verbis eum interrogare. Uenerūt huc fratres aliqui? Quo rūdente: Uenerunt. De Egypto inquit Antonius: an de Hie rosolyma? Hoc essi signū dederat: vt si qui nō satis eius col loquio dignī fuissent: de Egypto venisse respōderet. Quūq ei dixisset. Fac eis lenticulam vt comedant. oratione ter eis cōpleta iubebant abscedere. Spūales autem t sancti viri si de Hierosolyma venisse dicebant. tota nocte cū eis sedens saluti eorū pficua loquebat. Igitur illa nocte cū fratribus sedens reuelatione sibi facta de facto Eulogij ꝓprio eus no mine ter vocauit: t vt coram fratribus sui aduēt⁹ cām exprī meret precepit. Oō quū fecisset: t elephantiosum se ejicere voluisse diceret: Antoni⁹ severa voce respondit. Tu illum a te pijcies Eulogi? Sed ille non pijcit: qui se sanctū esse co gnoscit. Si proijcis illū: meliorem te inueniet deus t eligat qui colligat' destitutū. Quūq territus his verbis Eulogius tacuisset: egrū quoq cepit Antoni⁹ verberare sermonibus

Eulogius vir sanct⁹.

dicens. Elephantiose sceno ⁊ luto horride: nec celo nec terra digne: nō designis iniuriā dei vociferare? Nescis q̄ christus est q̄ ministrat tibi? Propter christū iste tali seruitiose subiugauit. Post hec ad vtrunq; conuersus ait. Nolite filij abinuice; separari: sed redite ad cellam cū pace in qua tandiu vixistis: ne coronis vestris fraudemini: q: iam vereq; vestrum merebit coronari: ⁊ idcirco hec tētatio accidit vobis q: ad finē vite ambo venistis. Cum quum redintegrata pace redijssent: intra. xv. dies Eulogius obijt. Et post aliud triduum egrot⁹ alo vehementer incolumis defecit. Horū seruorū (ait Chronius) ego interpres fui: q: nesciebat Antonius lingua Greca: ego autē noueram ⁊ Hebraea ⁊ Egyptiam.

¶ De Paulo simplici ⁊ eius obedientia. Capt'm. iiij.

Paul⁹ cognomento simplex antonij discipulus.

HAbuit autem Antonius plures discipulos sanctitate ⁊ miraculis refulgētes: vt Paulū simplicē/ Hilarionē/ Adhachariū/ ⁊ alios de q̄b⁹ modo dicē. Et p̄mo de Paulo. Hic vt refert Um. spe. hist. lib. xviij. simplex rusticus ⁊ vrozat⁹ quū inuenisset vxorem suā in adulterio: simp̄r absq; vindicta aliq̄ vel feruore ei dixit. Amodo mecū nō eris. Adulterā ḡ dimittēs: ⁊ ad heremū pgens Antonij fores celle pulsauit. Eoq; egresso: ⁊ q̄d cuperet scisciante: monachus se velle fieri rndit. Cui Antoni⁹ ait. Quuz sis hō senex ⁊ debilis ⁊ amodo seragenarius: nō potes monachus hic fieri: sed vade ad leniora monasteria. Ego em̄ sol⁹ hic sedeo. ⁊ post q̄nq; dies etiaz cum summa penuria cibum sumo. Illo vero nō acq̄escente: sz dicēte. Quicq̄d me docueris: faciā. Intra igit cellā Anto. per totū triduum se clausit: nec tū de foris⁹ Paulus exclusus abscessit. Post hoc necessitate nature cōpulsus Anto. exijt ⁊ ait. Recede senex: mecū manere nō vales. At ille. Certe, inquit, hic viuam ⁊ moriar. Circunspiciēs aūt Antoni⁹ q: nihil sibi alimēti penit⁹ secū portaret: ⁊ iā quarto die cōtinuo ieiunio pmaneret: timens ne ex ei⁹ morte maculā sibi relinq̄ret: tandē eum suscepit: ⁊ durius ⁊ laboriosi⁹ solito cōuersari cepit. Infusos itaq; coram facere vides. Qui quū orgias. xv. vsq; ad nouā laboriosissime confecisset: male (inq̄t) Antoni⁹ interuisti. Solue q̄ facū est: ⁊ rursus intere. Itaq; semp quatuor dies taz graue onus ieiuno imposuit: vt quuz imparē tanto labori se videret: hac necessitate coact⁹ ab eo recederet. q̄ tū oia patienter ⁊ libēter impleuit: nec vultū tristē secū murmurādo mō strauit. Tunc Antonius cōpunctus occidente iam sole dicit ei. Vis o senex vt comedamus partez panis? Paulus rndit. Ut tibi placet abba. Que rnsio rursus Antoniuz flexit: eo q̄ ad nomen cibi nō statim accurrit: sz in volūtate iubentis oia posuit. Pone inq̄t) mensam ⁊ affer panē. Qō quū fecisset: vnuz de parimatib⁹ Antoni⁹: q: ficci erant: aqua pfudit: tresq; portiones añ illū posuit. Psalmū vo cōsuetū dicēs orones. xl. fecit: vt adhuc eum sic pbaret. Qui rursum cū eo patienter ⁊ libenter orauit. Denicq; pfunda nocte Antonius assumpto vno parimate: senē tardi⁹ comedentē donec totum vnum absumpsisset expectauit. ⁊ tunc ait: Adūcam senex ⁊ alterū. Qui rndit. Non māducabo nisi te idē facere videro. At ille. Mihi (inquit) hoc satis est: q: monachus sum. Cui Paulus: Et mihi hoc est satis q: monachus esse desidero. Post hec Antoni⁹ surrexit: ⁊ dictis. xij. psalmis/ totidē orationibus factis pauliper cōquieuit. Rursumq; psurgēs/ a medio noctis vsq; in lucē psallendo ⁊ orādo vigilauit. Videns igit ad oia tā paratum senē: ait illi. Ecce frater: si hmōi vitā agere quotidie poteris: meciz manebis. Rndit Paulus. Si forte aliq̄d plus iubeas ignoro. Nā ea q̄ vidi facile me impleturuz pfido. Post certos mēses: q: iā aiam ei⁹ pfectā esse p reuelationē: ⁊ tertio vel quarto lapide cellā ei fecit: ⁊ ait. Quia monachus effectus es: iā solus manebis: vt etiaz demones experiri possis. Illic ergo Paulus intra annuz diuinā gratiam pmeruit: ⁊ cōtra egritudines hoim: ⁊ cōtra prātes demonuz. ¶ Quū ḡ q̄dā rabid⁹ hō vexatus a principe legionis demonuz curand⁹ p̄duceret ad sctm̄ Antonij: rndit hoc opus esse simplicis Paulinō suum. Solēt em̄ miserrimi ac vilissimi demonuz a magnis quidem viris solo roboze fidei expelli: Magni vero demones a simplicibus ⁊ humilibus fugari. Itaq; cuz eis ad Paulū pgit: ⁊ ait. Pelle hūc demonē ab hoie: vt deuz bñdicat. nā mihi nō vacat. Quumq; relictis illis ad cellā redijsset. Paulus surgens intētissime orauit: ⁊ ait demoni. Abbas Antoni⁹ dixit vt ab hoie isto recedas. Demon autē miuriā ei pclamās ait. Non exibo detestabilis q̄ pphis ptēti nō estis: q̄d in nos vestrā tyrānidē exercetis? Tandē Paulus ait. Si exire nolueris ab isto: certe veni bi erit: q: vadā ⁊ loquar hoc christo. Quum igit demō iterū blasphemās contradiceret: iratus Paul⁹ cellā ingredit: in medijs estibus diei q̄ in Egypto fornacib⁹ babylonis prearo comparantur. In ipso itaq; scopulo montis velut colūna stetit immobilis: ⁊ orauit his verbis. Tu vides Jesu christe: q: non ego de hac rupe descendam: nec cibus vel potum sumam: sic pfecto moriturus: nisi prius hoiem istuz a demone liberes. Necdum verba compleuerat: ⁊ demon maxima voce clamabat. Vade vade: vim patior ⁊ exeo: nec vlterius accedo. Simplicitas Pauli me vrget ⁊ persequit̄. ⁊ quo vadam nescio. Mox igitur egressus: ⁊ in immanem draconem cubitorum. lxx. cōuersus in mare rubrum protinus est deuolutus.

¶ Quadam vice quū quidā accessisset ad drm̄ Antonium. Et gratia edificationis: ⁊ de scripturis cum ipso conferret. s. de christo ⁊ prophetis presente Paulo simplice: interrogauit Paulus, pater q̄s ante fuit: christus an pphete? Sup qua interrogatione Antoni⁹ quasi erubescēs increpauit eum dicens. Tace ⁊ vade ad cellā. Q̄ō mandatū suscipiens ad cellaz perrexit. Indeq; nō est egressus aliquot dies. Quod cernēs Antonius: q: non sicut solit⁹ erat ad eum venerat: dubitās ne in nimiā tristitiā incidisset: iuit ad eū. Et pulsanti ostium celle aperuit racens. Cui Antonius. Quare non loqueris: nec ad me more soluto venisti? Et sine vlla anxietate ille simpliciter rndit. Pater tu iussisti mihi vt ad cellā irem ⁊ tacerē. Et ideo implere mādatū tuū volui. Tūc suspirās Anto. so cijs dixit. Simplicitas hui⁹ cōdemnat pigritiā ⁊ inobedientiam nostrā. Obseruat iste plenissime mandata hoim: et nos mandatis dei vix obtēperamus. Quum quidam puer defunctus delatus fuisset ad beatum Antonium vt eum suscitaret: beatus Antonius cognoscens hoc Paulo reseruatum iussit illū deferri ad Paulū. Et cum eis pergens Antoni⁹ dixit Paulo vt eū resuscitaret. At ille deferens magistro ait. Tu pater magis hoc vales efficere. Cui Antonius. Ego alijs sum occupatus: tu istud operare. Posuit itaq; se in oratione rogans pro suscitatione pueri. Quumq; iam transisset hora nona consueta sibi ad reficiendum: ⁊ puer adhuc mortuus iaceret: inquit ad dñm Paulus. Dñe Jesu christe certe nō cōmedā quousq; suscitaueris istum. put mihi mandauit Antonius. Dñs aūt nolens contristare delicias suas/ satisfaciens eius simplicitati puerum suscitauit.

Paul⁹ defuncti suscitauit

¶ Idem Paulus sciebat cerastes ⁊ scorpiones per mediū dicens: Si q̄s habuerit puritatem: oia subijcientur ei sicut Ade in paradiso ante peccatum. Idem sic videbat vnūquēq; cuius animi esset: sicut nos facies hominū videmus. vnde ingredientibus aliquando fratribus in ecclesiam leta facie ⁊ splendida ⁊ angelo vniuscuiusq; gaudente: vidit vnum inter alios nigrum et obscurum: ⁊ demones ex vtraq; parte eum tenentes ⁊ trahētes ad seipsos: ⁊ capistrum in naribus eius ponentes: ⁊ sanctum angelum eius lugubrem ⁊ de longe sequentē. Quod videns Paulus: tristis ⁊ plorās pectus suū perquutiēs stabat nolens intrare ecclesiam: sed sedens ad ianuam expectabat fratres vsq; dum redirent. Quibus exeuntibus vidit eundem fratrē claro vultu exeuntem: ⁊ angelum eius iuxta euz ambulantem ⁊ gaudentē valde: demones vero de longe sequentes ⁊ tristes. Paulus ergo exiliit cū gaudio clamans ⁊ dicens. O ineffabilis dei misericordia ⁊ bonitas. Uenite et videte opera dñi: qui vult oēs hoies saluos fieri: ⁊ ad agnitionem veritatis peruenire. Coactus est ille frater narrare vitam suam: ⁊ ait. Peccator sum valde: ⁊ multo tempore in fornicatione vixi vsq; nunc. Ingrediens aūt nunc ecclesiam audiui dñm dicentem per Esaiam. Lauamini mundi estote ⁊c. vsq; bona terre comedetis. In hoc sermone compunctus dixi in gemiscens. Dñe q̄ venisti saluare peccatores: comple in me peccatore verba ista. ⁊ ecce pmitto tibi abrenuntiare oi pcō: ⁊ seruire tibi amodo in pscientia munda. Suscipe ergo penitentē in hac hora ⁊ interpellantē: ⁊ omni peccāto renuntiantē. In his ergo pmissionibus egressus sum eccl'iaz. Oēs ergo hec audientes glorificauerunt deum.

¶ De sancto Hilarione. Ca.v.

Hilarionis q̄ discipul⁹ fuit Antonij/ vita

EAit et alius discipulus beati Antonij Hilarion noie/ sanctissimus: cuius vitā descripsit Hieronymus. Sed Um. spe. histo. li. xv. ipsam sic abbreuiat. Hilarion prope Gazam Palestine/ parentibus idolatrie dedītis ortus: vt rosa de spinis floruit. A quibus grāmatice Alexandrie traditus: non circi furore/ non theatri luxuria delectabatur: sz illi tota voluptas erat in eccl'ie pgregatiōe. Audiēs aūt tūc celebrari nomē Antonij: q̄p oēs Egypti pplos ferebat: studio visendi eū succēsus ad heremū pperit. Et statim vt eum vidit: mutato habitu duobus fere mēsib⁹ iuxta eū mānsit: ptēplā vite eius ordinē/ ⁊ morū grauitatē. Porro

frequētia

frequentia eoꝝ q̄ ad eſi ob varias infirmitates/ꝛ demonum impetus pcurrebāt:vltra nō ferēs ad patriā rediit. Et parē tib⁹ defunctis:ptē ſubſtātie fratrib⁹:ptē pauperib⁹ largit⁹ eſt:nihil ſibi oīno reſeruās. erat aūt annorum.xv. Sicq; nudus ꝛ armatus in chriſto nō lōge a Gaza ſolitudinē q̄ per litus eūntibus in Egyptū ad leuaꝫ flectit̄:ingreſſus eſt. Igit̄ ſacco trīs mēbra cooptus:ꝛ pelliceū hūs ependit̄ quem illi b⁹ Antoni⁹ proficiſcenti dederat:ſagūq; ruſticū:inter mare ꝛ paludeꝫ vaſta ꝛ terribili ſolitudine fruebat quindecim trīs caricas poſt ſolis occaſum comedens. Et q̄ regio latrocinijs infamis erat:nunq; erat in eodem loco mānſitans. Cernēs aūt diabolus ſe a puero vincit̄ ꝛ nūſq; peccare potuiſſet per etatē calcatū:tirullabat ſenſuꝫ ei⁹ ꝛ pubeſcēti corpori ſolita voluptatū incendia ſuggerebat. Cogebat̄ tyrunculus chriſti cogitare q̄ nō ſciebat:qui iratus ſibi ꝛ pectus ignis verberans quaſi cogitatiōes cedebat:tanq; poſſet eas manibus excludere. Ego inquit aſelle faciam vt non calcitres. Nec te hordeo alam ſed paleis. Terga graui onerabo pondere per eſtus ꝛ frigora:vt potius cibū cogites q̄ laſciuiam. Multas demonum inſidias patiebatur. Sepe illi mulieres nude cubanti:ſepe eſurienti largiſſime apparuere dapes. Interdum orantem lupus vlulans:ꝛ vulpecula gannies tranſiuit. pſallentiq; gladiatorū pugna ſpectaculuꝫ prebuit. vnus etiā quaſi interfectus ante pedes eius corruens ſepulturam rogabat. Orabat ſemel in terram ſito capite:vt natura fert hoīm/abducta ab oratione mens neſcio quid aliud cogitabat. Inſiluit dorſo eius feſtinus agitator:ꝛ latera calcibus/ceruicem flagello verberans ait. Eia cur dormitas? cachinnanſq; deſuper an defeciſſet ꝛ an hordeum vellet accipere ſciſcitabat. Cōſtructa eſt ei deinceps cellula breuis: qui vſq; hodie permanet latitudine pedū quatuor ꝛ altitudine.v. ſcz ſtatura ſua humilior:longitudine vero ampliꝰ q̄ corpuſculū eius patiebat:ita vt ſepulchrum eſtimares potius q̄ domum. Capillos tantum in die paſche tondebat. Strato iunci vſq; ad mortem cubauit. Baccum nunq; lauit quo indutus fuerat:dicens ſuperfluum eſſe in cilicio delicias querere. Quumq; latrones ad eum media nocte venirent:inter mare ꝛ paludem ꝛ a veſpere vſque ad mane diſcurrentes/nunq; locum cubiculi eius inuenire potuerunt. Porro clara luce reperto puero quaſi per locū dixerunt. Quid faceres ſi venirēt ad te latrones? Qui ait: Nudus latrones non timet. ꝛ illi. Certe occidi poſſes. Poſſem (inquit ſed ideo latrones non timeo:quia mori parat⁹ ſum. Tunc illi admirati conſtātiam eius ꝛ fidem:confeſſi ſunt noctis errorē:correctionem vitā illi pollicentes. Accidit autez vt ad eū quidā obſeſſus adduceretur:cui⁹ manus ceruix et latera ꝛ pedes ferro onerata erant. Furoriſq; ſeuitiam oculi torui minabant. Quumq; deambularet ſanctus cum fratribus:ꝛ de ſcripturis neſcio quid interpretaretur:erupit ille de manibus ſe tenentiū:ꝛ amplexans eum poſt tergum in ſublime eleuauit. clamorq; eſt ortus ab oībus:ne cōfecta a ieunijs membra colluderet. Et ſanctus ſubridens ait. Signifer:ꝛ meum mihi paleſtritem dimittite. Et reflexa ſuper humeros manu caput eius tetigit:apprehenſoq; crine ante pedes ſuos adduxit:manus eius adſtringens:ꝛ pede calcans plantas eius: ſimulq; ingeminās: Torquert⁹ a demonum turba cepit. Domine autem (inquit) Jeſu/ſolue captiuum. Et vnum ꝛ plures vincere tuum eſt. Curatus itaq; poſt paucos dies rediit cum vxore ꝛ liberis ad monaſteriū:plurima quaſiſtis quid Dixit:quid Simon eſt paſſus:quorum alter obtulit premium alter accepit? Flens vero ille ait: Accipe ꝛ da peram. Multis nomen pauperum cauſa eſt auaritie. Miſerabil ſibi reſeruat/Dicebat Hilariū diabolum tanto hoīm ardore cupiat interire. Cuius ſignū eſt:q̄ anteqū beatum Job tentare pmitteretur:oēm ſubſtātiam eius interfecerat. Deteſtabatur aūt precipue monachos qui infidelitate quadam no manens detulit fratrib⁹ ciceris faſcē virentē ſicut in herbis erat. Qui quū ad veſperā poneret in menſa:exclamauit ſenex ſe fetorē eius ferre nō poſſe. Interrogauerunt̄q; vnde eſſet. Et rādit Eſichius q̄ frater quidā primitias agelli ſui detuliſſet. Non ſentis inquit) fetorē teterrimū: ꝛ in cicere fetere auaritiam? Mitte bobus:ꝛ vide an comederint. Oū quū in preſepe poſuiſſet:exterriti boues ꝛ plus ſolito mugientis ruptis vinculis fugerunt. Habebat enim hanc gratiam quā cōceſſerat illi Deus: vt ex odore corporū ꝛ eorum que quis tetigiſſet:ſciret an demoni vel vitio ſubiaceret.

§.I. Hilarion aūt.lxiii.vite ſue

anno cernens grande monaſteriū ꝛ multitudinē fratrū ſecum habitantiū:turbaſq; eoꝝ qui variis lāguorib⁹ ꝛ immūdis ſpiritibus occupati ad ſe deducebant̄:ita vt omni genere hoīm ſolitudo p circuitū repleretur:flebat quotidie ꝛ in credibili deſiderio cōuerſationis antique recordabat. Interrogatus a fratribus q̄d haberet ꝛ cur ſe affligeret: aiebat. Rurſum ad ſeculū redi⁹:ꝛ mercedem meam in vita mea recipio:hoīes Paleſtine ꝛ vicine prouncie eriſtimant me cē alicuius momenti:ꝛ ego ſub pretextu monaſterij ac diſpenſatione fratrū vilē ſupellectilez habeo. Seruabatur ergo a fratrib⁹ maxime ab Eſichio:qui eius veneration̄i miro modo deditus erat. Quūq; ſic lugens biennū duriſſet:mulier quedā venit ad eū volens ꝛ ad Antoniū pgere. Cui ille flens ait. Vellem q̄ ꝛ ipſe ire ſi nō huius monaſterij carcere tenerer:ꝛ ſi eundi fructus eſſet. Biduum eſt hodie eſt q̄ tali parente torus mūdus orbatus eſt. Credidit illa ꝛ ſubſtitit. Et poſt paucos dies veniēte nūtio Antonij dormitationem audiuit. Concurrebant hinc epi:inde clerici ꝛ monachi:ꝛ omne genus hominum:vt būdictū ab eo panem vel oleum acciperent. At ille nihil aliud q̄ ſolicitudinē meditabat:tantum vt quadā die adducto aſello: nimijs quippe ieiunijs corpus exeſum vir ire poterat:iter arripere conaretur. Oū quum p crebruiſſet:quaſi Paleſtine vaſtitas interdicere: pluſq; decem milia hoīm diuerſi ſexus ꝛ etatis cōgregata ſunt ad eū retinendū. Ille immobilis ad preces ꝛ baculo arenā diſcutiens loquebat. Fallaces deū meum nō facio nec poſſum videre ſubuerſas eccleſias:calcata chriſti altaria:filiorū ſanguinem meo.v. Tūc oēs qui aderāt intelligebāt reuelatum ei eſſe quoddā ſecretū q̄ nollet cōfiteri:ꝛ nihilominus cuſtodiebāt eum ne diſcederet. Decreuit ergo/oēs publica voce cōteſtans.ꝛ nō cibi vel potus quicq̄ ſumere niſi dimitteretur. Et poſt ſeptē dies inedie:tandem relaxatus cum infinito agmine proſequentiū venit Uetuliū: vbi ſuaſit turbis vt reuerterent. elegit.xl. monachos qui haberēt viaticum ꝛ poſſent ieiunantes ingredi:ꝛ poſt ſolis occaſum cibum ſumere. Pergensq; ad caſtrū Cōbaſton Zachoneū, eūm qui ibi exulabat viſitauit. Quo incredibiliter tanti viri preſentia conſolato: Babylonem perrexit ꝛ Philonē eūm inuiſeret. Cōſtātius eſſi rex Arrianoꝝ hereſi fauēs vtrūq; in ea loca deportari fecerat. Deinde habitaculo ſancti Antonij viſitato/reuerſus Aphrōditon vnob⁹ trīs ſecū retentis fratribus in vicino heremo moratus eſt:tāta abſtinētia ꝛ ſilētio, vt ſe primū tūc chriſto ſeruire cepiſſe diceret. Porro iā triēnium erat q̄ clauſum celū illas terras arefecerat:vt vulgo dicerēt Antonij mortē etiā elemēta lugere. Nec latuit fama viri accolas illius loci:certatumq; viri ꝛ mulieres ore lucidi ꝛ attenuati fame pluuias a ſeruo chriſti.i. ſucceſſore Antonij deprecabant. Quos ille cernens mire doluit: eleuatiſq; ad celum oculis ac palmis:q̄ poſt ulaucrat ſtatim impetrauit. At regio illa poſtq̄ eſt pluuijs irrigata:tanta ſerpentiū ꝛ venenatorū aiarū multitudine ex improuiſo ebulliuit: vt innumerabiles percuſſi niſi ſtatiz ad ſcrīm virū recurriſſent interirent. Būdicto itaq; oleo vniuerſi agricole ac paſtores tangentes vulnera:certā ſalutē reſumebāt. videns ergo ſe ꝛ ibi etiā miris honorib⁹ afficiꝰ de loco illo receſſit.

§.II. Quanto aūt plus gloriam

mundi fugiebat:tāto magis eū ſequebatur ex maximis miraculis ſuis. Unde quum in Siciliam vt lateret deueniſſet: ſcutarius quidā dum in baſilica beati Petri Rome torqueretur:pclamauit in eo ſpūs immūdus. Aū paucos dies ingreſſus eſt Siciliā Hilarion ſeruus dei ꝛ nemo eū nouit:et putat ſe eſſe ſecretū:ſed ego vado ꝛ pdā illū. Statimq; cum ſeruis ſuis aſcenſa nauī appulſus eſt Pachi in Siciliam. Et deducēte ſe demone/aū tugurium Hilarionis pſtratus illico curatus eſt. Hoc initiū ſignoꝝ eius in Sicilia. Innumerabilem deinceps ad eum adduxit hoc egrotantiū multitudinē. ꝛ quidā etiā de primoribus tumēs adduct⁹ ab eo ſanatus eſt. Eſichius aūt diſcipulus eius toto orbe terraꝝ eum querebat. ꝛ quū audiſſet pphetā chriſtianoꝝ in Sicilia apparuiſſe:ꝛ tāta miracula facientē vt de veterib⁹ ſcris vnus putaret:ad eū acceſſit:ſed audiuit iā eum nolle habitare in illis regionib⁹:iſz velle ad barbaras pgere nationes ꝛ vbi et nomen ꝛ ſermo ſuus eſſet ignotus. Durit ergo ad Epidaurum Dalmatie oppidū:vbi paucis diebus in quodā māſitās agello abſcondi nō potuit. Draco ſiquidē ingētis magnitudinis quem Boas vocāt:q̄ boues deuorat:nō ſolū beſtias:ſed ꝛ hoīes abſorbebat. facta aūt oratione ꝛ incenſa pyra lignoꝝ quā fecerat preparari:dictū draconē cōburſit. Erūde quū maria egreſſa terminos ſuos eſſent: Epidauritani verentes ne oppidum ſuum fundit⁹ cōtereret ab agris:accipientes ſenē ꝛ quaſi ad preliū pficiſcētes poſuerūt eū in litore.

Uitāde mul ti gle cā Hilari varias pagra regiōes

Qui quū tria ſigna crucis pinxiſſet in fabulo maſtetet manus ꝓtra tenderet: mare ante eū ſteterit: ⁊ quaſi ad obicē indignās in ſemetipm relapſus eſt: ⁊ nō vltra ꝓceſſit. Et quū miraret oīs vbs: ipſe in nauiculā aſcēdens fugit in Egyptū Et quū pirate q̄dā obuiātes q̄rerēt nauiculā capere: ſanct⁹ dei oratione ſua obtinuit vt ad eos non poſſent attingere: ſz retro ad lit⁹ inuiti reuerterent. Ingreſſus aūt Paphum vbē Cypri p totā illā inſulā q̄ſq; immūdos habebāt ſpiritus clamare ceperūt venīſſe Hilarionē ſeruū chriſtiter ad eū ſe debere ꝓperare. Et intra. xxx. dies. cc. ferme infirmi viri ⁊ mulieres ad eū cōgregati ſunt. Quos videns dolens q̄ ſe non paterentur quieſcere: ⁊ quodāmodo in vltionē ſui ſe uiens: tāta oīonis inſtātia eos flagellauit: vt oēs intra vnā hebdomadā curarent. Mānſitq; ibi biennio ſemper de fuga cogitans ad vitandā famā mundi. Poſtea acceſſit ad quandaz inſulā circa partes Egypti locū pene inacceſſibilē: quo vix reptando manib⁹ ⁊ pedib⁹ poterat aſcendere. Ibi reperiens locū remotū arboꝛib⁹ circūdatum: habentez aquas ⁊ hoꝛtulum peramenū ⁊ pomaria plurima: de quoꝝ tamen fructibus nunq̄ comedit: ibi p quinquenniuz habitauit. ibi innumerabiliū per diē et nocē demonū voces reſonabant vt exercitū crederes. Quo ille delectat⁹ eſt valde: ſcz q̄ ago niſtas in ꝓximo haberet cū quibus congrederetur. Ibi paralyticum adductum in nomine chriſti ſanauit.

§. III. Igitur. lxxx. etatis ſue anno/quū abſens eſſet Eſichius diſcipulus ſuus: et cuſtos: ꝗſi teſtamenti vice breuē manu ꝓpria ſcripſit epl̄am: oēs diuitias ſuas ei derelinquens. Euāgeliū ſcz ⁊ tunicā ſaccineam cucullā ⁊ palliolū. Venerunt itaq; ad eum de Papho multi religioſi viri: maxime q̄ eū dixiſſe audierant iam ſe ad deū migraturū. Sz ⁊ Cōſtātia quedā ſancta femina: cui⁹ generum ⁊ filiā inunctione olei de moꝛte liberauerat. Quos oēs adiurauit: ne puncto q̄dē hoꝛe poſt moꝛtē reſeruarēt: ſz ſtatim in eodē hoꝛtulo terra operirent ſicut veſtitus erat in tunica cilicina cucullo et ſago ruſtico. Jāq; modicus calor in pectoꝛe tepebat: nec p̄ter ſenſum quicq̄ viui habens ſupererat: ⁊ tñ aptis oculis loquebat. Egredere: q̄d times aīa? Egredere: q̄d dubitas o aīa? Septuaginta annis ſeruiuiſti chriſto. ⁊ moꝛtem times? Inter hec verba exhalauit ſpiritū. Statimq; humo obꝛutum ante vbi ſepultum q̄ moꝛtuum nunciauerunt. Quod poſtq̄ Paleſtine ſanct⁹ vir Eſichius agnouit/Cyprum p̄exiit: ⁊ ſimulās ſe velle habitare in eodem hoꝛtulo/poſt decē ferme mēſes coꝛpus eius furat⁹ eſt. Et inuentum eſt coꝛpus integrum ſicut ꝓma die ſepultum fuerat miris odoꝛibus fragrans.

¶ De duobus Machariis. Capitulum. vſ.

DE duobus Machariis diſcipulis beati Antonij. Refert Vinc. lib. xv. ⁊ xviij. ſpe. hiſto. q̄ quū Lucius peſſim⁹ Arrian⁹ ſe intruſiſſet in epatum Alexandrinū magnāq; ꝓſequtionē feciſſet veris fidelib⁹: tria miliaēr monachoꝝ p heremū diſpſa manu armata inſequit: ⁊ pluri mos occidit. Et inter ceteros duos illos Machario exilio tradit. Quadā autē die ante eos delatus eſt quiſpiaz oībus mēbris p̄cipue pedib⁹ aridus: q̄ oleo inunctus ab eis et dicentib⁹. In noīe dñi ieſu chriſti quē Lucius ꝓſequit ſta ſup pedes tuos. pfecte ſanatus eſt. Et alia vice cecus illuminatus eſt. Prefatis autē miraculis ⁊ aliis auditis: nihilomin⁹ Lucius ille peſſimus in quandā inſulā Egypti paludoſam deportari eos fecit cū duob⁹ pediſſequis noctu: in qua nouerat neminē ibi eſſe chriſtianū. In ea aūt quoddā tēplum erat ſumma veneratione ab incolis obſeruatum. Quumq; primū nauicula ſenū oꝛā ſoli illi⁹ ꝓtigiſſet: ecce ſubito ſacerdotis illi⁹ tēpli filia ab immūdo ſpū coꝛrepta/cū ingēti vociferatione vſq; in celū p medios agi ꝓpos cepit: ⁊ crebꝛos ducens vlulat⁹: ſtridens huc atq; illuc rabida hoꝛa vibrabat. Quūq; ad ſpectaculū tātrim ōſtri ꝓpli cōcurriſſent: maxime quum eſſet ſacerdotis filia: q̄ in magno honoꝛe habebat: p auras eā raptā ſequētes puentūt vſq; ad nauiculam ſenū. Ibi vero p̄ſecta ⁊ ad eoꝝ pedes ꝓſtrata clamare cepit. Quid venīſtis huc o ſeruī ſummi dei/antiquis nos ⁊ veteruoſis euoluere domicilijs? In hoc loco depuli vndiq; latebamus. nos inquā/latebamus: quō latere nūq̄ potuim⁹. Cedim⁹ antiq̄s ſedib⁹: ꝓpos vos terraſq; recipite. Hec illa dicente increpat⁹ ab eis ſpūs effugat. Et puella ſana vna cū parentib⁹ ſuis iacebat ad pedes nr̄i tp̄is apl̄oꝝ. Qui turbis eroꝝdijs p̄dicantes eis fidē dñi nr̄i ieſu chriſti in tāta conuerſionē repēte eos pduxerūt: ⁊ ſtatim manib⁹ ſuis antiquiſſimū illud tēplū q̄ in ſumma veneratione habitum fuerat: deſtruerēt: ⁊ eccl̄iam edificarent. Quodq; nū fuiſſent Alexādrie nunciatū veritus Luci⁹ ne forte ertā ſuoꝝ odia in eū iuſta conſurgerent: vtpote q̄ apte iā bellū nō hoībus ſed deo indicaret: occulte eos remitti in heremum iubet.

§. I. Iſti autem Machariī duo abbates ſanctitate miraculiſq; inſignes fuerūt: quoꝝ vn⁹ fuit Alexandrie p̄ſbyter: cuz quo in̄ct Heraclides in libro de paradiſo ꝓ triennū viri: qui quedam miracula ſub oculis meis fecit. habebat in ꝓpoſito vite: vt ſi q̄d magnū a quibuſcunq; ſanctis in abſtinentia fieri didiciſſet: hoc feruenter impleret. Itaq; cognito q̄ Thebanoſiote nihil cocti comederent p totā quadrageſimā: ſtatuit vt per ſeptez annos nihil coctū igne guſtaret: ſed crudo tñ olere cōtentus eſſet Dicebat autē q̄ p. xx. dies aliq̄n ſub dīo manſiſſet diurnis eſtibus flagrans: ⁊ nocturnis frigoꝛib⁹ tremens: vt ſic ſomnum vinceret. ¶ Quadam die dum in cella ſua matutinus ſederet: a culice vulnerat⁹ in pede dolenſq; manu ſua illum peremit: qui ⁊ moꝛiens plurimū cruoꝛis effudit. Reprehendenſq; ſe q̄ iniuriā ꝓpriaz vindicaſſet: ita ſe condēnauit: vt in ꝓpatis Scythie nudus per ſex menſes ſederet: vbi culices crabꝛonibus ſil̄es aptoꝛuz quoq; ꝓfoꝛant cutem. Sicq; tot⁹ illic erulceratus eſt: vt tuberibus per oīa eius membꝛa turgentibus: elephantioſus vilis appareret. Poſt hec ad cellā ſuam reuerſus ſola eius voce patefactuz eſt quod ipſe eſſet Macharius. ¶ Aliq̄n deſiderauit: vt ſolebat referre: hoꝛtum in quo ſepulti erant Jānes ⁊ Mābꝛes magi Pharaonis videre: q̄ lōgo tpe quadratis lapidib⁹ opus illud extruxerant: vbi et aurū recondiderant: ⁊ variis arbuſtulis locuz repleuerant: puteū quoq; fecerāt: q; poſt obitū illic ſe tanq̄ in paradiſo manſuros eſſe crederēt. Quia vero Macharius viā ignoꝛabat: eſtimatiōe quadā animi ſolas ſtellas celi ſequens: ſicut a nautis in mari ſoler fieri: deſerta pambulabat faſce quoq; calamoꝝ ſecum poꝛtauerat: vt p millenos paſſus ſingulos figeret quo facili⁹ hec ſigna cognoſcens remeare poſſet. Per nouez igit̄ dies itinere confecto/prefatis locis appꝛopinquauit. Cui ferociſſim⁹ demō quieſcenti calamos oēs ex ꝓpꝛijs locis collectos ad caput poſuit. Ipſeq; a ſomno ſurgens/quos alibi reliquerat illic agnouit. Credo q̄ hoc deo ꝑmittente ad examinationē beati viri contigerit: ne ſpem aliquaz haberet in calamis: ſed magis in gꝛa dei: q̄ in nube p. xl. annos ppl̄o Iſrael iter p deſertū mōſtrauit. Dicebat autē de p̄fato hoꝛto. lxx. demones ad eius aduentum ꝓſilīſſe clamantes: ⁊ circa vultuz ei⁹ ⁊ oculos coꝛuorum moꝛe volitantes ac dicentes: Quid vis Macharī: Quid nfas regiones ingrederis: tua tibi ſolitudo ſufficiat. Quid hāc poſſeſſionez irrūpere q̄ris: quā nūq̄ homo poſtq̄ nobis a fratribus hic manu nfa ſepultis tradita eſt viuēs ingreſſus eſt: Macharius rūdit. Ingrediar ego vt videaz: continuoq; diſcedā. Moꝛ demones ab eius oculis receſſerunt. Ingreſſus igit̄ quuz locū vidiſſet: p. xx. dies ad cellam ſuam reuerſus eſt. Cui quū aqua quā poꝛtauerat cuz panibus deeſſe cepiſſet: tanta penurie moleſtia pene deficeret apparuit ei quedā lintheo cooperta ferens ampullam aque ſtillantis: vno ſtadio a ſe ſeparata: ita vt eā ſe aſſequi poſſe putaret: nec tamen valeret. Itaq; ſpe bibendi laboꝛem ſe trium dierū patienter ſuſtinuiſſe dicebat. Multitudo vero bubalarū apparuit: inter quas vna de bubalis ſubito cum pullo ſuo adſtitit: cui lac ex vbere fluebat in terraz. Subiecī ergo me inquit et labia mea ferinis vberib⁹ in os meuz exp̄eſſuros apposuit: donec ad ſatietatē refectus ſum. Ipſa quoq; beſtia ſubſequuta/vbera ſua ei p̄rebebat: nec ꝓpriū fetum illius ſancti contemplatione ſuſcipiebat. Alio quoq; tempoꝛe dum ad requiez monachoꝝ puteum faceret: aſpꝛidis moꝛtifero dente percuſſus: coꝛreptaz eam vtraq; manu ab oꝛe diſtentam ſcidit mediam dicens ei. Quumq; te non miſerit deus meus: cur auſa es huc venire?

machariozum. Sancti macharius paſcitur a bubala

§. II. Habebat aūt Macharius diuerſas in diuerſis locis cellulas: in quibus virtutū operabatur inſigna. Una ſine feneſtris erat: in qua per totam q̄drageſimā ſedere dicebat. Alia vero anguſtioꝛ in qua pedes ſuos ertēdere nō valeret. Tertia vo latioꝛ in qua ſuſcipere cōſueuerat ad ſe veniētes. Hic quū audiſſet grandem vite conuerſationē habere Thebanoſiotas: ſumpto habitu ſeculari Thebaidē vſq; puenit. Et accedēs predicto⁹ monaſteriozum p̄imum quidē archimandritā Pachoniū requiſiuit: qui q̄dē prophetie gratiā habebat: ſed nihil ei de Machario reuelatū fuerat: Quūq; ab illo peteret vt eū in monachū reciperet: ait. Senilib⁹ annis grauat⁹ iaz non poteris monachus eſſe: nec inter fratres qui laboꝛes ⁊ abſtinentiaz ab adoleſcētia didicerūt viuere. Alioquin tentationes non ferēs animo leſo exibis: eiſq; maledicere incipies quos imitari non poteris. Noluitq; eum per totam ſeptimanam recipere. Dūq; in rogando ieiunus iugiter perſiſteret: tandem ait.

ait. Suscipe me abbat: & si me inferiorē eis in ieiunio deprehenderis vel in opere: statim de tuo monasterio expelle. Tunc ille persuasit fratrib⁹ vt reciperet. Est aūt illic vnius mansionis numer⁹ habens vsq; ad mille. cccc. viros. In hūc ingressus Macharius: quū superuenīēte quadragesima videret diuersos vario mō viuentes: & aliū quidē vespertinis horis: aliū vero post biduū: alios aūt post quinq; dies gustātes: aliū totis noctibus stantē: & per diē sedentē ac laborantem: ille in quodā angulo stabat vsq; in quadragesime finē non panē: non aquā gustans: nō genua flectens: nō in terra iacens: sed tm̄ modica caulisculorum folia cruda dominica die sumens: nō alicui quicq; loquēs: sed in summa taciturnitate consistens. in corde suo iugiter orans: palmarum cortices infusos tenens: & id solum operis efficiens. Quem quū tam dure & inimitabilis vite ceteri cōsiderassent: quasi sedītione quadam contra principem suum commoti dixerunt. Unde nobis istum adduxisti qui ad condemnationē omniū nostrum ita viuit quasi in carne humana non sit? An igitur eum a nobis tolle: aut scito nos omnes hodie de hoc monasterio egressuros. Ipse tū deum precatus est vt ei quis esset reuelaret. Quo statim facto: arreptum illum duxit ad oratorium suum: & osculans eum dixit illi. Tu ille Macharius es: & mihi celare tentabas. Gratias ago tibi: quia colaphos infantibus nr̄is dedisti: ne magnū aliquid in conuersatione sue vite facere se putarent. Reuertere igitur ad locum vnde venisti: quia sufficienter oēs nos edificasti: & ora pro nobis. His verbis rogatus ab oībus inde discessit. ¶ Idem etiam retulit nobis dicens. Quodcunq; genus vite & abstinentie desiderauit: imitatus sum & profeci. Interim animum meum aliquando quedam noue cogitationis cupiditas occupauit vt vellem continuis diebus quinq; cordis meis sensum insensibilem a deo facere. Clausis igitur ostijs vt nullus a me posset responsum accipere: cepi instare a principio septime dicens sensui meo. Uide ne velis a celo ad terram descendere: habes illic angelos: primumq; omniū creatorem deum: illic conuersare. In hoc itaq; duobus diebus noctibus perseuerans/ adeo demonem prouocasse ac stimulasse me sensit: vt ille subito cōuersus in flammam ignis: omnia que intra cellam habere videbar/ incēderet: ipsam etiam mattā super quam stare consueueram: vt totum iam arsurum me crederem. Deniq; tanto timore perculsus ab hmōi proposito tertia die discessi. & iterum ad cogitationes seculares descendi ne ex perpetuo diuinitatis intuitu aliq̄ mihi genus arrogantie nasceretur. ¶ Ad hunc Machariū ego veniens aliquando reperi presbyterū ante fores ecclesie ipsius qui venerat & curaretur. Habebat enim caput totum carcino exesum: ita vt etiam vertices nudarentur. & necdum a sctō Macharo suscept⁹ fuerat aut visus. Qui mihi pro illo roganti vt eius miseretur: respondit. Non est dignus iste curari. Hanc enīz penam diuinitus accepit: quia fornicatiōe polluctus mysteria domini violare cōsueuit. Persuade tamen illi vt in perpetuū se suspēdat a sancti sacrificij immolatiōe: et sic deo iuuāte poterit curatiōem recipere q̄ & factum est. ¶ Quadā vice quū Macharius per desertū incederet: inuenit caluariā cuiusdam defuncti: Et quum orasset interrogauit cuius persone caput illud fuisset. Qui respōdit se fuisse paganum. Et dixit ei Macharius. Ubi est aīa tua? Et ille. In inferno inquit. Et quum interrogaret an multum inpro fundo esset. Respondit. Quantū distat celum a terra. Et vlterius interrogauit an alij essent eo pfundiores. Rñdit ille. Etiā Judei. Et Macharius. Sunt & alij profundiores? Rñdit. Ultra Judeos sunt mali & falsi Christiani: qui xpi sanguine redempti sunt. ¶ Eundem Machariū aliquando cogitationes vane glorie stimulabāt pretendētes quasi boni operis speciem: vt a demonijs veratos curaturus pergeret Romam. Quīq; fortius vrgeretur: proiecit se subito supra cellule sue limē: ita vt pedes extra cellā dimitteret: & ait. Ducite me demones si potestis & trahite: q̄m ego pedib⁹ meis non ibo quo vultis: sicq; diu iacens immobilis circa vesperam surrexit. ¶ Sequenti nocte rursus molestantibus eū demonib⁹: sportam arenis repletā humeris suis imponens per deserta spatiabat. Cui Theosebius Antiochenus occurrens ait. Abba quid tātum onus portas? In me potius q̄ debebis transfer. At ille respondit. Uero vexantē me. Otio q̄ fruens iter aliquid me agere compellit. Quumq; ergo fi: onustus ambulasset diutius: & illo pondere corpus suum cōfecisset: in cellā regressus est. Mihi q̄q; aliquando cum tristitia cōquerenti & varie cogitatiōes aīm meū cōturbarēt dicentes. vade hinc: q̄ nihil agere te cernis. Respondit. Dic ipsis cogitatiōibus tuis. Propter christum parietes huius celle custodio. Idem etiā mihi hoc retulit. Notaui (inquit) quādo sctā mysteria fratribus dabam: & Marco monacho nunq; dedissem: sed semp ei sancta de altari angelus dabat. Solam tm̄ manū dantis videbā. Referebat Papynutius de hoc Marco & bestia quedā cāpire ostium celle sue percutiebat: & ingressa catulū suum cecum ante pedes eius proiecit. Quē ille tenens & in oculos eius expuēs & orans illuminauit: eūq; mater eius abducens sequenti de viro sancto pellē ouis exhibuit. Qui eam btō Athanasio dereliquit. a quo postea sancta Melania eandem accepisse se dixit.

Jnuidia Macharij abstinētia.

§. III. Fuit & alius Macharius

Egyptius genere: qui. lx. annos in desertis impleuit in quibus trigenarius ingressus est. Hic contra spiritus aereos & incurationibus hoīm & in denūtiationibus futuroꝝ diuinaꝝ gratiā promeruit. tandē & sacerdotis nomē accepit. ¶ Egypcius quidam quum amore vesano in vxorem alterius arderet: nec ad effectum cōcupiscentie sue peruenire valeret: eo q̄ illa virginitatis sue coniugem nimis amaret: maleficium precatus est: vt aut ab ea amari se faceret: aut a marito suo repudiari. Qui multis illectus muneribus: solito sue artis ingenio fecit illam equam videri. Itaq; vir eius turbatus quod equam suo in lectulo iacentē videret: ingemiscens flebat eo quod illam alloquens nullum responsum audire poterat. Adductis ergo presbyteris q̄d illa pateretur ostēdit: et nec sic quidē causam calamitatis agnouit. Alligatam igitur eam more iumēti ad desertum deduxit. Quīq; iam celle sancti Macharij propinquaret: monachi arguebant eū cur ad monasteriū cum equa veniret. Uxor: inquit: mea hec fuit sed in equam cōuersa est. Jam tertia dies est ex q̄ cibum nō sumpsit. Quod quū sctō Macharioꝝ cui iam dīs notū fecerat: retulisset. Uos: inquit: equi estis: & eq̄rū oculos habetis. Illa nāq; mulier est nec in naturā eq̄ trāsfigurata videt: nisi in eorū oculis q̄ prestigijs vanitate fallunt. Mox aquā benedictam ei infundens oratione cōpleta subito eā feminam videri oībus fecit: eamq; refici iussit: & cum viro suo reuerti dicens. Nunq; a cōtione sanctoꝝ mysterioꝝ: nec a cōtione ecclesie discedas. Hoc enim idcirco perpessa es q̄: per quinq; septimanas mysteria diuina non attigeris. ¶ De hoc quoq; sancta viro in desertis illis fama fuit: & sicut est vera permanet: q̄ dum hereticum quendam resurrectionē corporū negātem futuram docere vellet: mortuum resuscitauerit. ¶ De Macharioetiā legit: q̄ dum vice quadā per desertum ambularet: apparuit ei diabolus in forma medici: plurimas habens ampullas syrupi & medicinarū in vestimento suo perforato vbi erāt ampulle. Interrogante aūt Macharioquo pergeret: & quid sibi vellent ampulle ille: respondit. Pergo ad monasterium tuum ad potionandū monachos: & cui non placebit vna: porrigam aliam sibi gratam. Quod intelligēs beatus Macharius: adiurauit eum quod post accessuz suū reuerteretur ad eum. Quem reuersum interrogauit quid operatus esset: & cui dedit de potionibus illis. At ille. Unuz inueni quez potaui. Alijs em̄ viriliter suggestionibus eius malignis resistentibus: vnum reperit fragilē quē sua tentatione deiecit. Accedens ergo Macharius ad monasterium cōuocauit fratres: & eos monuit vt tētationib⁹ diaboli nō acquiescerēt. & q̄: nemo ab eo vincit nisi volēs: narrans q̄ viderat. & fratrem illum deceptū ad partem trahens/ admonuit & animauit ad resistendum tentationib⁹. Post aliquot dies iterum diabolus apparuit Macharioin simili forma cum ampullis: qui accedebat ad monasterium: & adiurauit eum q̄ ad se post opus suum remearet: q̄d & fecit. Interrogatus autem quid egisset: respondit. Malit: q̄ nulli dare potui de potionibus meis. Sed & illum quem mihi altera vice amicum fecerā: inueni magis mihi resistentem & durū vt me repelleret. ¶ Abbas Macharius descendit de Scythia et intrauit ad dormiendum in monumenta vbi sepulta erant corpora paganoꝝ. Et accepit vnum de illis cadaueribus: & posuit sub capite suo pro puluinari. Demones autem volentes eum terrere/ vocabant quasi vnam mulierem: dicentes. Surge veni nobiscum ad balneū. Et alter demon sub ipso tanq̄ ex mortuo illo dicebat. Peregrinū quēdam habeo super me venire: non possum. Ille autem nō expauit: sz tunde bat corpus illud dicens. Surge vade si potes. Et audientes demones fugerunt clamātes. Uicisti nos. ¶ Dum aliquando Macharius a palude ad cellam reuerteret: occurrit ei diabolus cū falce messoria volens eum percutere: sed nō valuit. Et dixit ei. Multā violentiam a te patior Macharie: q̄ non possum preualere aduersum te. Ecce enim quod tu facis: & ego facio. Jeiunas tu: & ego penitus non comedo. Uigilas: & ego non dormio. Labores sustines: & ego ardorem ignis. Unum est solum in quo me superas. Et Macharius. Quid illud est? Et diabolus. Humilitas tua est per quam non preualeo aduersus te.

Multiremeoversa.

magna est vir? humilitatis.

¶ De Pastore abbate/ & malcho monacho fugitiuo. Capitulum. vij.

Pastor monachi egy prius.

Fuerunt et alii sancti patres pleni virtutū olim perfectiōe ⁊ doctrina spirituali celeberrimi. Inter quos quidā Pastor dictus: hic multis annis in abstinētia magna se afflixēs in heremo multa religiōe pollebat. Quum autem mater eius ipsum ⁊ fratres eius cū ipso deo pariter seruiētes videre optaret ⁊ non posset: obseruauit diem qua illis eūtibus ad ecclesiā protinus obuiaret. At illi eā videntes fugerūt: ⁊ cellam intrātes ostiū ei in faciem clauserunt. Illa aūt ante ostiū stās cū nimio fletu clamabat. Pastor autem ad ostiū veniēs dixit ei. Quid clamas o vetula? Que audiens vocem eius amplius clamabat flens ⁊ dicens. Volo vos videre filij mei. Quid essi videro vos? Nunquid non estis filij mei: et ego sum mater vestra q̄ vos lactaui: et iam tota cānis plena sum? Cui Pastor. Hic nos vis videre: an in alio seculo? At illa inquit. Si nō videro vos hic: videbo vos illic filij? Qui ait. Si equanimiter ferre vales: vt nos hic videas: illic procul dubio nos videbis. Que discessit gaudēs et dicens. Si vos illic visura sum: hic videre nō curo. ¶ Iudex prouincie quum abbatem Pastorem videre cuperet sed nequiret filium sororis sue tanq̄ malefactorem tenuit: ⁊ in carcerem posuit dicens. Si pastor venerit: ⁊ pro eo intercesserit: eum dimittam. Mater igitur pueri ad ostium senis accessit ploransque: ⁊ dum ille sibi nihil responderet: ait. Et si viscera ferrea habes: et nulla compassiōe moueris: tamen cōpassio sanguinis tui moueat te: et quod vngenit? mihi exhibit. Et ille ei mandauit. Pastor filios non generauit. Qua cū dolore discedente: dixit ei iudex. Saltē ille iubeat et ego eum dimitto. Et ille remandauit ei dicens. Examina causas diligenter secundum legem: et si dignus morte habetur: moriatur. Si autem fac quod tibi placet. Docebat autem fratres dicens. Custodire/et seipsum considerare/et discretionē habere: opationes sunt aīe. Pauptas/tribulatio/⁊ discretio/sunt opatiōes solitarie vite. Scriptū est essi. Si fuerint hi tres viri/Noe Job et Daniel in medio eius: ipsi saluabūt animas suas. Noe personam habet nihil possidentium. Job tribulatorum. Daniel discretorum. Si duas has res egerit monachus: poterit ab hoc mundo liber esse. ſ. carnali repausatione ⁊ vana gloria. Idem ait. Si vis requiem in hoc seculo inuenire ⁊ in futuro dic. Quid sum ego? Et non iudices quemq̄. ¶ Quū quidā frater de congregatione offendisset: abbas ei? de cōsilio cuiusdā solitarij expulit eum. Qui quū flendo ꝯsi deperaret: abbas Pastor eum ad se adduci fecit. quē benigne cōsolans misit ad illū solitariū dicēs. Audiens de te desidero te videre. Fatiga igitur te venire vsq̄ ad me. Qui quum venisset: dixit Pastor. Duo hoies erant q̄ ambo habebant mortuos suos: reliquit aūt vnus mortuū: ⁊ abijt plorare mortuū alterius: qđ solitarius audiēs ⁊ intelligens in sermone ei? compūctus est. ¶ Quū quidā dixisset Pastori se esse perturbatū: et vellet locū deserere: eo q̄ ꝟba q̄dā de aliq̄ audisset q̄ eius non edificauerunt: ait abbas Pastor ne ꝟba illa crederet: q̄ vera non erant. Ille vero vera esse asserebat: q̄ frater fidelis ei retulerat. Cui Pastor. Nō est fidelis q̄ tibi ea dixit. Nam si fidelis esset: talia tibi non dixisset. Et ille. Ego vidi oculis meis. Interrogatus aūt ille de festuca ⁊ de trabe de quib? in euāgelio ꝺ̄r: rñdit quid esset festuca: ⁊ q̄d trabs. Tunc Pastor pone inquit) in corde tuo: quia peccā tua sunt trabs. et peccā illi? sunt festuca. ¶ Quidā frater qui pcm̄ grauiter cōmiserat: volēs penitere triēnio interrogauit Pastorē an multum esset. Qui rñdit. Multum est. Deinde querēs an annū iuberet. Rñdit. Multū est. Adstantes autē dicebāt. Nūq̄d vsq̄ ad. xl. dies? Et ille. Multus est. Et adiecit. Puto q̄ si ex toto corde triduo pcm̄ penituerit ⁊ pcm̄ nō iterauerit: ⁊ penitentiam triduanam fecerit: dñs ignoscet ei. ¶ Interrogat? de illo ꝟbo. Qui irascitur fratri suo: aut. Ex omni re qua voluerit te grauare frater tuus: ne irascaris aduersus eū: donec oculum detruz tibi extrahat. Et si aliter feceris: sine cā irasceris. Si autē aliq̄s voluerit te separare a deo: pro hoc irascere. ¶ Itē dixit. Si sint tres et vn? bene ḡescat: alius aūt infirmet et grās agat: tertiusve ro minister eius sit ex sincera charitate: ꝯ tres sīles sunt velut vnius opis. ¶ Quuz q̄dā frater conquereret ꝯ multas sub nudo aere. ⁊ ait. Expade sinuz ⁊ apprehende ventum. Et ille. Nō possum ait. Et pastor. Nec cogitatiōes retinere potes ne introeant: sed tuū est resistere eis. ¶ Interrogatus idem a quodaz quid de hereditate sibi dimissa faceret: dixit ei vt post tres dies ad eū reuerteret. Cui reuertenti ait. Si dixero: da eam ecclesie. Facient inde conuiuia. Si dixero: da eam parentibus. non est tibi merces. Si dicaz: da eam pauperibus. securus es. Quicquid ergo vis faciego causam nō habeo. Idem ait. Qui est querulosus: non est monach?. Sic militer qui iracundus: aut qui elatus: et verbosus aut vindicatiuus. Sed verus monachus est humilis/⁊ māsuetus/et charitate plenus: ⁊ pauidus ne peccet.

§. I. Malchus nomine vt scribit

Hieroñ. quū a parētib? vxorē ducere cogeret: non cōsensit dicens se monachū velle fieri. vnde fugitiuus a parentibus ad heremū peruenit. Ibiq̄ inuenit plures fratres: cū quib? monachus iam factus morā fecit. Post aliqđ vero tps incidit ei cogitatio ad patriaz ire: vt patre defuncto (vt audierat) matris viduitatē cōsolaret. Abbas vero hoc audito aut tētationē esse diaboli: et phibuit abscessuz. Ille ño ptinaciter asserebat se pfecturū. Tandē cuz lachrymis dimisit euz abbas. Qui pergens vidit virorū multitudine ac mulierum circiter. lxx. quibus comitatus est. Contigit aūt vt irineranibus latrones occurrerēt Saraceni in eqs ⁊ camelis: eosq̄ inuadentes deuicerūt. Malchus autē captiuus ductus est cum vxore alterius captiua christiana. Tandez ducti coram dña quadā/ipam adorare cōpulsi sunt. Quid multa? Ouluz custos factus est. Et vt securi? ⁊ melius vitaz pastoris ageret seu curam: cōpulerūt gentiles vt carnaliter cōiūgerentur captiui. Malchus ꝟo imminētē metu mortis/diuxit eam in spelunca p aperienda sibi tristitia. Ibiq̄ accipiēs gladiū se inquit velle occidere anteq̄ cū vxore alterius adulteraret. Cui illa. Ne occidas te: q̄ etiam si velles in me peccare: ego prius morerer. Sed habeto me coniugem pudicitie potius q̄ corporis. Sperent oñi maritū: christus noluerit fratrem. Facile persuadebimus nuptias quū sic videbunt nos inuicem amare. Et sic Malchus audita femine virtute' consensit ei: et coniugem plus dilexit. Dixit autē Malchus. In tali matrimonio transierūt dies plurimi. Ne vnq̄ (ait ipse) carnem eius vidi: nec ipa meā. Sic' nec ad inuicē tetigim?. Quiq̄ iam fuge nulla haberet suspitio: solus in heremo sedens: cogitaui vite dulcedinē heremitarū. hac in cogitatione voluēs animū nec vultu potui celare cōceptū. sicq̄ cogitans aspicio formicaruz gregē angusto calle feruere. video onera maiora q̄ corpora. Alie herbarū quedā semina forcipe ozis trahebant. Alie egerebant humum de foueis: et aquarum venarum meatus aggeribus excludebant. Ille venture hyemis memores/ne madefacta humus in herbaz hordea verteret: illata semina prescindebant. Ille luctu celebri corpora defuncta portabant. Quodq̄ magis mirum esset. in tanto agmine agredientes non obstabant intrantib? quin potius si quam fasce vidissent ⁊ onere concidisse: suppositis humeris adiuuabant. Quid multa? Pulchrum mihi spectaculuz dies illa prebuit. vnde recordatus Salomonis ad formice solertiam nos mittentis: cepi tedere captiuitatis: ⁊ monasterij cellulam querere: ac formicarum illarum similitudinem desiderare vbi laborant in medium. Et quuz nihil cuiusq̄ propzium sit: oīa sua sunt. Regresso ad cubile occurrit mulier, tristitiā dissimulare non valens: rogat cur ita exanimatus sim. audit causas. Horzor ad fugā. nō aspernatur. pero silentium fidē tribuit. et iugi susurro inter metum ⁊ spem medij fluctuamus. Quid plura? Eadem noctis hora ceteris dormientibus acceptis capris duabus carnes ad viaticum corimus: et et pellibus sacculos nobis facientes portauimus. Cucurrimus. post terga semp asperimus. Post diem tertium ecce duo subsequētes nos vidim? camelis insidētes. statimq̄ timētes vestigijs p arenā nos prodi tos intelligim?. Sed offert ad dexterā specus in quam nos misimus: licet in ea pericula venenatoruz animaliū timeremus. Quūq̄ insequentes nos dominus et seruus vocarent vt egrederemur: leena q̄ in spelūca erat/egressa est: ⁊ vnum post alium gutture suffocato intro traxit. Tunc inter gaudium et metum constituti sumus. Timebamus essi leenam. Hora autē sequenti matutina leena catulā suā defert extra nobisq̄ cedit hospitiū. Exiuimus aūt ad vesperam. et cepimus camelos quos dromedarios vocant pptez velocitatē. quibus insidientes decima tandē die ad castra Romana per desertā venimus. Oblatiq̄ tribuno rei ordinē narrauimus. Tandem precio camelorum accepto/ad priorem abbatiam volui reuerti. Sed iam abbate mortuo in Mesopotamia me monachuz tradidi. Illamq̄ virginibus dilectam vt sororem commendaui. Cui tamen me non credidi vt sorori.

¶ De Joanne heremita/Arsenio ⁊ pluribus alijs. Cap. viij.

Ioānes heremita: vt scribit Clinc. in spe. hist. lib. xvij. ca. iiij. post Hieronymū/manēs in rupe mōtis arduj in monasterio clauso ⁊ obstructo/aduenientib? p fenestraz se videndū pbebat. Nulla tñ mulier ad cōspectū eius accessit: sed tantū virit: ⁊ raro. In huius itaq̄ monasterium ab anno etatis. xl. vsq̄ ad. xc. qū ab Hieronymo visus est: nullus

est: nullus sibi trauerat. Sed aduenientib⁹: vt dictū est: p̄ feneſtram se videndū prebebat. Quīq; tribunus quidam veniſſet ad eū obſecrauit vt pīgē suam p̄mitteret ad se intrare. Multa em̄ ea dicebat p̄tuliſſe pīcula: vt faciē eius videret. Quīq; ille negaret dicēs sibi in monaſterio nūq; moris fuiſſe videre mulieres: tribun⁹ obſiſtebat obſecrādo: cōfirmās q; niſi eū videret: eſſe ſine dubio ex multa triſtitia mozitura. Cui ait. Vade videbit me hac nocte cōiunx tua: non tū huc veniet: ſed in domo tua ⁊ in lecto ſuo me videbit ibi manens. Cūq; receſſiſſet ille: ambiguitatē reſponſi in pectore verſans. Quīq; hoc coniungi nuntiaſſet: illa quoq; ſimiliter ſermone incerto fatigatur ſz poſtq; ſomni tēpus aduenit: adeſt homo dei per viſum adſiſtens mulieri. Fides tua inquiens magna eſt o mulier: ⁊ iō tuo deſiderio veni ſatifacere. te tamen moneo vt nō faciem cozporalem ſeruozū dei deſideres ſed acta ⁊ geſta eozū per ſpīm cōtēpleris. Spūs enim eſt qui viuificat: cāro non p̄deſt quicq;. ¶ Quum quidam clericus ad eum veniens interrogatus foret ab eo de ordine ſuo: et mentiretur dicens ſe non eſſe clericum humilitatis grā: quā tamen diaconus eſſet: oſculans eū ait. Noli fili negare gratiam dei: nec cauſa humilitatis mendacium dicas. ſiue enim p̄ bono/ſiue p̄ malo p̄ferā̄ vocē̄ eſt. Nō p̄mittebat etiaz infirmos ad ſe deferri: ſed vnctēs oleū dabat: ex quo vncti ſanabāt. Vni ex fratribus ſeculari exp̄o labozanti ⁊ curari volenti. Rem tibi neceſſariā (ait) cupis abijcere. Sicut cozpora nitro vel alijs hmōi abſoluūtur a ſordib⁹: ſic aīme iā quoribus alijſq; hmōi caſtigatiōibus purificant. Benedicens tamen oleum dedit: ⁊ ſanauit illum. Nullum per ignem paratum cibum ſumebat. Erat q; attenuati ⁊ aridi cozporis p̄ abſtinentia. Capilli eius ⁊ barba q̄ſi ex langnoze nimio rari ⁊ tenues. Fuit aūt hic anno dñi. ccclxxxvij. Cōgregatis autē fratrib⁹ ad eū inſtruendo dixit. Graue eſt iactantie vitium ⁊ periculoſum nimis: ⁊ quod etiam de p̄fectiones faſtigio deijcit animas. Cuius due ſunt ſpecies. Quibuſdā em̄ accidit q; ſtatim in initio cōuerſionis ſue: quum parum aliq̄d vel abſtinētie impenderint: vel pecunie erogauerint: rita ſentiunt de ſe: quaſi eminentiozes ſint illis quibus aliqua largiti ſunt. Alij quum ad ſummam virtutem venerint: nō totū deo: ſed ſuis ſordibus tribuunt. Et dum ab hoibus gloriam querunt: illam que ex deo eſt: amittunt. Si aut̄ mundi cozde ante deum ſteterimus: deū videre poterimus quantū poſſibile eſt eū videre. Videm⁹ em̄ inuiſibilem eū mente/nō cozpore: ſcientie intellectu/non carnis aſpectu. Nemo enim putet ſe poſſe ipſam ſicut eſt diuinā ſubſtantiam intueri: ita vt ſpeciē ſibi aliquā vel imaginem cozpoream in cozde figeret. Nulla em̄ forma in deo eſt: nulla circūſcriptio: ſcz ſenſus et mentis qua ſentiri quidem poſſit: ⁊ mentis affectu p̄ſtringi: nec cū valet p̄zehēdi: aut deſcribi: aut enarrari. Ideoq; opz cū omni reuerētia ⁊ metu accedere ad deum. ⁊ ita in eum libare mentis intuitū debem⁹: vt q̄cūq; p̄ claritatis/ſplendoris/maieſtatis/mens hūana p̄ſpicere: ſup hec omnia ſemp ſentiat eū. Oportet aūt vacare. vñ. p̄s. Vacate ⁊ videte q̄m ego ſum de⁹ ⁊c. Et quāto purioz in eo mens fuerit: tanto plura deus ei reuelabit: myſteria eius agnoſcet. Aqua vel panis ſi cum cupiditate ſumatur. i. nō vt neceſſitati cozpis: ſed animi deſiderio ſatiſſiat: huius abſtinentia vitium delitiaz eſt. Et ideo volens dñs animam voluptatibus reſiſtere: dicebat. Intrare per anguſtā portā. Larga eſt via aīe: quū q̄libet cūq; deſiderio ſuo ſatiſſecerit. Anguſta vero cum voluptatibus ſuis repugnat. Ad hec aūt obtinēda multum p̄odeſt ſecretioz habitatio: q̄ interdū per occaſionem aduentantiū fratrum ⁊ euntiū ⁊ redeuntium/abſtinentie frena laxantur. Et ſic etiam q̄ſq; perfecti viri capiuntur. Et ideo dicebat David. Ecce elongaui fugiens. Idem Joannes p̄tra p̄ſumptuoſos. Erat quidam monachus in ſpeluncā ſumme abſtinentie/cunctis animis flozens virtutib⁹. Quīq; in p̄fectibus ſuis confidens non totū deo: ſed ſibi ipſi tribueret: hanc p̄ ſumptionē intuēs tentator: quodam veſpere fingit ſpeciem mulieris oberrātis per heremū: que vt feſſa ad oſtium ſpelunce laſſitudinē ſimulans: intus ſeipſam p̄iecit: ⁊ obuoluta genibus eius vt ſui miſereatur exorat. Nox (inquit) me comp̄ehendit: iube me quieſcere in angulo celle tue: ne foze te efficiar beſtijs p̄da. At ille p̄imo miſerationis obtentu recepit eam in ſpeluncam: querens cauſam errandi p̄ bere num. At illa cauſam fingit accurate: ⁊ interim venena blādimentoz̄ per textum narrationis interſerit: ⁊ nunc ſe miſerandam: nunc defenſione dignam oſtendens: elegantia et ſuauitate ſermonis affectū hominis illecebroſo amoze deflectit. Hinc iam blandioza colloquia ioci riſuſq; miſcentur. manus etiā p̄ocax ad mentum barbamq; quaſi venerando p̄otenditur. Tunc vero palpare ceruicem: molliuſq; collum lenigare. Quid multa? Ad vltimū captiuum ducit mulier militem chriſti. Continuo enim libidinis fluctibus eſtuās etiā p̄teritoz̄ laborum oblitus ac profeſſionis/obſcenos iam conabat mire amplexus. Illa vero vlulatum teterrimum emittēs vt vmbra erat tenuis p̄ manus amplectentis elabitur ipſumq; dedecoris moribus manes auras ſecrantem ſe diſſima cum irriſione deſeruit. Tunc multitudo demonum in aere ad hoc ſpectaculū p̄gregata ingenti clamoze ināt. O monache monache q̄ te vſq; ad celum extollebas: quomodo demerſus es in infernū? Diſce ergo q̄ qui ſe extollit humiliabit. Tunc ille velut amēs effect⁹ ⁊ deceptionis ſue nō ferens pudoze: grauī⁹ a ſeipſo decipit: q̄ fuerat a demonibus decept⁹. Quū em̄ oīno ſe reparare ⁊ certamen renouare deberet: deſperās ſeipſum tradidit oi impudicitie ⁊ impietati.

Sermo de vitio iacrātie fugiēdo

De abſtinētia

quasha benus virtutes non obis ſunt adſcribende.

§. I. Fuit vir quidam peſſimam

vitaz ducens: qui dei miſeratione cōpunct⁹: intra ſepulchrū quoddā ſe occludēs: p̄ioz ſceleruū pollutiones lachrymarum fontib⁹ diluebat: ſemp̄ proſtrat⁹ leuare ad celū oculos nolebat: neq; etiā nomē dei noīare: ſed in ſolis genitibus p̄ſiſtebat. Nocte veneruū ad eum demones clamantes. Quid eſt q̄ agis o impiiſſime ⁊ flagitioſiſſime? Poſt omni ſpurcitia ⁊ impuritate ſatiatus es: nec iam ſufficiunt vires ad facinora? tu chriſtianus videri vis? pudicus ⁊ patiens? quaſi iam tibi alius dari poſſit locus ſeriato in malo/quam qui tibi nobiſcū debef. Un⁹ ex nobis es: tali⁹ eſſe nō potes? redi ad nos: ⁊ q̄ tibi ſup eſt tēpus in fruenda voluptate non p̄das. Quid temeipſum ante tp̄s ſupplicijs tradis? Quid enim aliū paſſurus es in inferno: q̄ q̄ nūc tibi ipſe conquiris? Si te pena delectat: expecta paululum: ⁊ inueniēs paratā. Nunc interim fruere muneribus noſtris: q̄ ſemper grata ⁊ dulcia ſuriſti. Ille aūt tacitus iacebat. Et quū eadē ⁊ duriora ſepe repeterent: nec ille moueretur: videntes demones ꝯba cōtēni in furozem p̄olapſi verberibus eum cedere aggreſſi ſunt ita q̄ ſeminecē reliquerunt: nec tamen moueri potuit de loco in quo oratonis cauſa iacebat. Altera vero nocte repēte grauioribus eum verberibus cruciant: nec tunc etiam moueri potuit: meli⁹ eſſe dicens mori q̄ demonibus obedire. Tertia aūt nocte abſq; vlla miſeratione irruentes in eū: oībus penis ⁊ cruciatib⁹ eū afficiunt. Quīq; iā cozpus in ſupplicijs defeciſſet: tamē extremus ſpiritus demonū obſiſtebat imperio. Q̄ poſtq; viderunt impij: magna voce clamantes. Uiciſti (inquit) viciſti. ⁊ vt virtute quadā celitus fugati abſcedunt: ¶ Fuit etiam quidam monachus in heremo omni virtutum floze ornatus. Qui quum in cozpore inſtar angelozum vite fungeretur officijs: dominus quotidianis victus ei curam exhibebat. Quotidie enim ingrediens ſpelūcam inueniebat menſam paratam: ⁊ panem ſuperpoſitum mire ſuauitatis muriq; cādozis: ex quo refectus gratias deo referens/ad oratones ⁊ hymnos conuertebatur. Quumq; de ſuis meritis gloriari cepiſſet: continuo intrauit in eū deſidia quedam animi: tam parua quā nec poſſes aduertere. Poſt hec maioz creuit negligentia: ita vt tardioz fieret ad oratonem. Quumq; paruum pſallendi miniſterium exhibuiſſet: anima eius quaſi nimio laboze fatigata requieſcere feſtinabat: quia ſenſus eius reprobus effectus eſt. Erat enim iā clandeſtina quedam in cozde eius turpis cogitatio ac nefanda. Quumq; poſt oratones cibum moze ſolito requiſiuiſſet: inuenit ſolito nigrioꝛem panem ſuperpoſitum meſe: ex quo refectus eſt. de ijs que in cozde eius verſabantur: nihil emēdare curauit: ⁊ ſpernētē minima paulatim ſe caſurum non intellexit. Quumq; iam grauī libidinis ſtimulare⁹ incēdio: poſt oratonem ingreſſus vt cibum ſumeret: panem quidem inuenit: ſed aliquantulum ſordidioꝛem. Admiratuſq; ⁊ triſtis factus intellexit q̄ ipſum reſpiceret hoc genus monſtri. cibo tamen ſumpto refectus eſt. Poſt diem tertiū triplicatis cepit vrgeri ſtimulis. Occupauerant enim cogitationes eum ⁊ quaſi iam preſentē ⁊ ſecū accumbentem imaginē mulieris amplecti ſibi videbatur: ⁊ ad turpes vſus habere ſubſtratam. Proceſſit tamē ⁊ alia die ad ſolita pſallendi officia: ſed ſtabat oculis vagus ⁊ mente captus. Quumq; moze ſolito ad veſperā cibum eſſet accepturus: panem quidem inuenit ſordidiſſimū vt ariditiſſimū: ⁊ quaſi a muribus vel canib⁹ vndiq; coꝛoſum. Tunc ille ingemuit ⁊ lachrymas fudit: ſed non ita vberes: q̄ poſſent tantam incendij flammam extinguere ſumpſit tamen cibum: iz non vt ſolebat. Quuz igitur cogitationes quaſi cohoꝛs barbarica eū vndiq; vallarent: exurgens nocte iter per heremū arripuit tendens ad cuiuſdam ruſticatem. Die autem facto/vidit quandam fratrum cellulā vbi fatigatus requieuit. Quumq; refectus eſſet ⁊ parum quieuiſſet ex more quaſi ab eruditiſſimo ⁊ prudentiſſimo p̄ceperunt ab eo verbum edificationis exp̄etere interrogare⁹q; quomodo quis diaboli laqueos poſſit effugere: ⁊ turpes cogitationes ab eo immiſſas expellere. quod ille ſufficienter docuit. Et in ſe reuerſus ait. Quō alios moneo? ⁊ ego ipſe

decipior? Age ergo pri? miser que alios facere mones ? ? intelligens se miserabiliter supplantatū/valedicēs fratribus cursu rapidissimo ad speluncam suam rediit: ? prosternēs se in oratione ? dicēs. Nisi dñs adiuuisset me: paulatim in infernō habitasset aia mea. Cōclusit autē se in spelunca: ? in cilicio ? cinere cum lachrymis iacuit: donec astitit angelus domini dicens ei. Suscepit dñs pniam tuā: ? reprobitiat? est tibi: ? caue tibi ne vltra elat? decipiaris. Hec ? dicta sunt de Joāne isto heremita: attribuūt Hieronymo in vitis patrū.

Sara ? Synclet tice.

§. II. Eo tēpore iqt Sigisber?

tus: creduntē fuisse due laudabiles abbatisse: Sara. ſ. ? Syncletice. Quaꝝ Sara. xiij. annis a spū fornicatiōis fuit fortiter impugnata: ? orabat deum vt non recederet ab ea hmōi pugna sed dicebat. Dñe da mihi fortitudinem. Apparuit autē mei oranti super lectulum suū spūs ille dicēs. Tu me vicisti Sara. Ego (inquit illa) te non vici: sed dñs meus Jesus Christus. Hec super alueum fluminis. Ir. annis habitauit: ? nunc? inclinata est vt flumen aspiceret. ¶ Que aūt fuerit illa Synclerice vel vbi habitauerit non memini me legisse: ſ? multa ab ea sapienter dicta reperiūtur: ex quibus ista ſunt. Sicut illi qui ignē accēdere volūt pri? fumant: ita ? nos diuinū ignē lachrymis accēdere in nobis debem?. Stulta castitas que indecēter aspicit vel inordinate ridet. Sicut vena expellunt acriora medicamenta: sic sordidas cogitatiōes oratio cum ieunio. Sicut fortia vestimēta calcata pedibus ? sepius reuersata incandidantur: sic fortis anima per pauertatē volūtariā amplius cōfirmatur. Aduersari? noster facilius a nihil possidētibus supat. nō em̄ habet quo ledat. Sicut gallina deserēs nidū suū/facit ouа sua sine pullis exire: sic ? virgo de loco ad locū transiēs frigescit ? mortificat. In tribulatione posit?: si ferrū es: spera tibi ignē appositus ad tollendā eruginē. si aūt aurū es: spera ad augēdā claritatē. Qui peccāt in seculo: etiam nolētes mittūtur in carceres ? puniuntur. ? nos ergo volūtarie redigamus nos in custodias: vt eternas penas euadamus. Qui nauigare incipiunt: primo ꝓsperū ventū hñt: postea sepe contrarium: Sed sicut naute nō statum nauē exonerāt: sed sustinēt ꝓcellā ? pugnāt ? postea rectū cursum inueniūt: sic ? nos aduersa incurrentes in ꝓposito crucē ꝑ velo erigamus: ? ꝑ patiētiā cito supabimus. Thesaurus manifestus cito ꝓditur: sic virt? cognita ? publicata. Noli subito ? simul arma tua expēdere: ? ne nudus in bello facile capiaris. Aia nostra miles est. Arma nra corpus nostrū. Nos in trāquillo mari nauigam? : seculares in ꝓcelloso. nos in die: illi in nocte: ? tamē plerūq? periclitamur de negligentia: ? illi timentes ? soliciti saluantur.

§. III. Arsenius abbas: vt refert

Uincē. spe. histo. lib. xviij. dum adhuc esset in palatio magn? rogauit dñm: vt dirigeret eum in viam salutis. Et facta est vox ad eum. Arseni fuge hoīes ? saluaberis. Et descendens ad vitā monachalē rursus orauit deum vt prius. Qui iterus audiuit. Arseni fuge: tace: ? quiesce: hec enim sunt radices non peccandi. Hic quī esset clarus Rome in curia imperatoris glorioſe militās vsq? ad annum. xl. etatis sue. ex senatore fit monachus: ? per. lv. annos in heremo morā trahēs sanctitatis exemplo oībus emicuit. Cuī quidā frater ad eū videndum aduenisset: volens eū videre/pulsauit eius ostium: At ille sperans esse discipulum suum aperuit ei. Sed post? alium esse ꝓsperit: mox se in terrā ꝓiecit in faciē. Illo aūt vt surgeret postulante: rūdit Arsenius dicēs. Nō hinc exurgam nisi tu recesseris. Et per aliquot horas non acquieuit surgere donec ille recessit. Abbas Daniel de eo referebat q? die sabbatorum vespere solē relucentē post dorsum suū dimitteret: extendēsq? manus ad celū: nō desinebat orare donec sequēti die sol iterū oculos eius exurgēs implesset. Leteras aūt noctes puigiles ducebat. ? prope diluculus quum vellet parum ꝓ nature fragilitate quiescere: dicebat somnō: Uem male serue. ? mox claudēs oculos subripiebat pax somni sedēdo: ? statim surgebat. Dicebat Arsenius. Nos qui mūdane eruditiōis disciplinis intēti fumus: nihil habem?. Hi aūt rustici Egyptij ex ꝓprijs laboribus ꝟtutes sibi acq̄sierunt. Quidam e fratribus dixit Arsenio. Ecce pater meditari festino de sacris scripturis que didici: ? nō sentio cōpūctionem in corde: quia nō intelligo virtutem scripture. Respondit. Illi qui solent serpētes incātare: nō intelligūt verba que dicunt: sed serpētes audiētes intelligūt virtutes eorum: ? acquiescunt ? subdunt eis. Ita ergo ? nos faciamus. Quis em̄ nō valeamus intelligere diuinarum scripturarum virtutē. terrētur tamen ? fugati discedūt a nobis demones non sustinentes eloquia spūssancti. Quedam matrona mandauit Arsenio se velle eum videre. qui quum negasset: illa ait. Credo in Deum quia videbo eum. Que quum ad cellam eius peruenisset: inuenit eum extra cellaz: ? prostrauit se ad pedes eius. Ille aūt leuans eam cū indignatiōe: ? increpans eam ait. Si facie mea videre vis: ecce vide. Illa aūt ꝓ verecūdia nō considerauit faciē eius. Et ait ille. Nescis q? mulier es. ? per mulieres seducunt viri perfecti? Nunq̄d nō sufficit tibi audisse opera mea? At illa Volo (inqt) videre faciem tuam: sed ora pro me. At ille. Ora (inquit) deum vt deleatur memoria tua de corde meo. Illa vero ingemiscens recessit: ? adeo cōtristata est q? reuersa domum febricitauit. Qō audiens eps ad eam consolandā accessit. Illa autem dixit ei. Ecce contristata sum ꝓpter talia verba Arsenij maiozis. Cui eps. Nescis quia mulier es: ? inimicus per mulieres sanctos viros impugnat: propterea senex dixit illa. Naz pro anima tua orat semper. Et sic inde cōsolata est. Hic quī tempus obitus eius appropinquasset: dicentibus discipulis. Quid faciemus pater quia nescimus hominem sepelire? Respondit ille. Nunquid nescitis funem in pedibus meis mittere: et ita ad montez trahere? Dum ergo moreretur: cepit flere. Et quuz fratres illi requisiuissent dicētes. Quid fles pater? Nunquid et tu times? Respondit. In veritate times. Et iste timor qui nunc mecuz est: semper mecū fuit ex quo factus sum monachus. Quum aūt audisset abbas Pemen quia transijt: ait. Beatus es Arseni: q? te tātum in hoc seculo planxisti. Qui enim hic se non planxerit: illic in perpetuum lugebit. ¶ Quadam vice vox facta est ad eum dicens. Uemi ? ostendam tibi opera hominum. Et duxit eum ad quendā locū: ostenditq? ei ethiopē incidentem ligna: faacientem sarcinam grandē quā portare nō poterat. Deinde alia ligna incidebat et ad sarcinā addebat. Et hoc faciebat diutius. Ostenditq? rursus hoiem haurientem aquam de lacu: ? effundentez aquā in cisternam pertusam: q? aqua refundebat in lacum: ? ipsam cisternā implere volebat ꝑ hūc modum. Iterū ostendit ei tēplū: ? duos viros in equis portantes lignū transuersum. Volentes aūt introire in templum/ nō poterant: eo q̄ lignū transuersum portarēt. Et exposuit ei dicens. Hi sunt qui portant quasi iugū iusticie cū superbia ? non humiliantur: propterea remanent foris a regno dei. Qui vero ligna incidit: est homo in peccatis multis: ? ꝑ eo vt agat penitentiam nō subtrahit de peccatis: sed addit iniquitates iniquitatibus. Qui aūt aquā haurit: hō est qui habet bona opera: sed q? ꝑmista habet cū eis mala grauia: ꝑdit ipsa opa sua. Idem per totum tempus vite sue pannum tenebat in sinu ꝓpter lachrymas que frequenter exibant de oculis suis. Quum pater sancti Arsenij Rome nobilissimus senator vitam finiens et testamentum faciens/magnā hereditatem Arsenio dimisisset: Magistrianus testamentū ad eum inheremus detulit. Quod accipiēs voluit illud scindere. Magistrianus autem eius pedibus prouolutus rogauit ne hoc faceret: ꝺa caput ei prescinderetur. Cui Arsenius ait. Prius mortuus sum q? ille. Ipse igitur quum modo mortuus sit: quomodo me fecit heredem? Et remisit testamentum nil accipere volens.

pulchre visiōes oñse beato arsenio.

§. IIII. De quadā virgine ancil

la alterius. Narrauit abbas Isidorus: prout refert Uincē. spe. hist. q? dñs suus frequēter varijs ꝓmissionib? tētās studiare non potuit. et ab hoc eam Alexandrie ꝑfecto christianoz? psequutori tradidit. Qui diuersa supplicia ante ipaz parens: vas etiam ereum pice repletum incendens ait. Aut vade et optempera domino tuo: aut scias te in hoc vas esse mittendam. Que respondit. Nunq? fit alter cognitor talis qui adijci iubeat libidini castitatem. Per caput (inquit) imperatoris tui q̄ vereris/obtesto: ? si me his tormētis necare statuisti: non simul totam: sed paulatim iubeas mitti: vt videas quantā mihi patientiā dederit ignotus tibi xps. Que per vnius hore spatium in eneum vas candens demissa defecit: vbi primo pix ebulliens ad eius colla deuenit. ¶ Refert etiam Uincē. specu. histo. lib. xviij. de quadā puella cui nomen erat Alexandra: q? vbe relicta consedit iuxta quoddam sepulchrū ꝑ horam̄ exiguū vite necessaria suscipiens: ? nec viros nec mulieres ꝑ annos. x. videns. de qua et brā Melania Romana dicebat: vultū quidem eius se videre nō potuisse: sed stantē ad horam̄ cōclusionis cām eius requisiuisse: At illa. Cuiusdam (inqt) anim? in me quondam fuerat lesus. et quū videre eum ꝓtristari: malui me in sepulchro q̄diu viuo claudere: q? nocere aīe ad similitudinez dei facte. Qua rursus interrogante/q̄liter potes in tali solitudine ꝓtra accidia vel cogitationes habere tā iuge certamen? Illa respondit. A principio diei oratioꝝ opus faciens ex ligno. Postea per sanctos patriarchas/prophetas/aplos martyres cogitatione discurro. Ceteris horis cibum panis capio. Appropinquāte vespera cū maxima q̄ete dñm meum glorifico: finēq? vite mee cum spe bona patienter expecto.

Dius Alexan dra.

The btō Ammone refert idē/q puer a parentib⁹ relictus
Sanctꝰ Pabo. ractus quū ad annos.xxij. puenisset: inuitus ab auunculo suo solē
nnō. nia nuptiaruꝫ sufferre coactus est. Sed postq̄ oēs a thala-
mo recesserunt: e lectulo surgit: ostiū claudit: platū de sinu
libellū puelle legit: eiq̄ castitatis ⁊ virginitatis conuersa-
tionem exposuit. ita q̄ illa in ictu ḡa dei repleta: castam vi
tam amplecti libenter se dixit. Sic igit̄ in eadem cellula se-
parato lectulo. xvij. annis. cū ea vixit: Et post hoc in solitudi
ne. xxij. annis. alijs. In cuius obitu vidit beatus Antonius
animam eius ab angelis deferri in celum. The sancto Pā-
bone retulit sancta Melania: vt narrat idē Uincē. vbi. s. q̄
sancta Melania ipsa obtulit ei. ccc. libras argenti. Qui quū
sederet ⁊ vimen intexeret: hoc tm̄ ait. Det tibi deus merce-
dem tuam. deinde deconomo suo dixit. Suscipe: ⁊ in fratres
degentes ea diuide. Quumq̄ ille stans pro munere dato be-
nedictionē aut laudē expectaret: nihilq̄ vlterius ab illo au
diret: ait. Scito dñe q̄ in hac argentaria sunt. ccc. libre. Qui
iterum nec sursum quidē aspiciens ait. Si illud mihi o filia
offerres: competenter hoc diceres. Quū aūt illi offeras quē
non spreuisse/sed amplius honorasse ouos nummos dantes
cognouimus: tace. quiesce. Nam qui montes lance pensauit:
nō opus habet a te mensurā cognoscere. Paulo post aliqua
febre fatigatus: sportellā consuendo vocauit eam: ⁊ mox re
quieturus ait. Accipe sportellaꝫ hanc de manibus meis: q̄ nō
aliud non habeo q̄ tibi relinquam vt mei memor sis. Quā
illa corpore sepulto vsq̄ ad propium finem secum habuit.

§. V. Huius discipulus Ammo

Ammonij mira in recu-sando ep̄atu p tinacia. nius in ep̄m postulatus: ⁊ a multitudine ciuiū captus vt ad
Dorotheū quendā adduceretur ad benedicendum: dicebat se
omnino acquiescere nō posse vt exiret de solitudine. Quūq̄
videret se non posse euadere: ferro sinistram aurē radicitus
cunctis videntibus secuit: dicens. Uel nunc probata quod
cupitis non posse impleri: q̄ nullus aure precisa potest ordi
nari: Ad hoc Dorotheus eps rñdit. A Judeis lex ista serua-
tur. Ego aūt si dederitis mihi aliquē naribus trūcatum: sed
morib⁹ pbum: non dubito eū facere ep̄m. Quū ergo adhuc
vim illi inferre tentarēt: irat⁹ respōdit. Si me vltra coegeri
tis: etiā linguā meam pter quā mihi molesti estis abscin-
dam. Tunc dimiserunt eū. De hoc etiā beatus Euagrius ait:
neminē se vidisse q̄ sic passiones corpeas superauerit. Itaq̄
quū q̄dā carnalis delectatio corpusculū eius sine vlla inter-
missione vexaret: candenti ferro pria membra laniabat: vt
ex oi parte vlceribus plen⁹ esset. De hoc Ammonio sic Hie-
ro. in vitis patrū. Uidim⁹ inter illos pres Ammoniū virum
sapientissimū. qui? monasteriū erat muro circūdatū: qō in il
lis locis ex lateribus crudis facile fieri solet. Hic vt ait So
crates in histo. tripartita: eruditissimus fuit Origenis Di-
dymiq̄ discipulus. a iuuentute vsq̄ ad mortē pter panē as-
sum nihil comedit. Hic adeo sine curiositate fuit: vt cum
Athanasio Romā veniens nullus opus ciuitatis inspiceret:
nisi tm̄ eccl̄iam Petri ⁊ Pauli. Hic a nullo visus est irascēs
aut iurās: aut mētiri: aut vanū vel asperū vel infirmū ptu-
lisse sermonem. The Fuit q̄ in eodē mōte sctūs Bēiamin. qui
Sāctus Beniamin. per. lxx. annos in abstinētie ⁊ tutib⁹ summā gratiā psequu
tus: siue man⁹ cuiq̄ imposuisset: siue bñdictionē olei dedis
set: ab oī languore sanabat. Hunc vidim⁹ tanto corpis tu-
more distētū: vt minorē digitū man⁹ eius vtrarūq̄ manuū
nostrarū digiti coniūcti nō valerēt cōplecti. Orate (inquit
ipse) filij vt hō meus interior isto lāguore sit liber. hoc nāq̄
corpus nec me sua sanitate sublimē reddit: nec dolore dele-
ctum. Itaq̄ per octo menses facta est ei sella latissima in q̄
incessanter sedebat non valens in lecto quiescere: tamen
alios quocūq̄ languore veratos sanabat.

§. VI. Quū primum inquit He-

raclides in li. q̄ or Paradisus vt refert Uincē. vbi. s. Alexā-
Isidor⁹ driam vbē attigit: scō impatoris Theodosij semioris consu-
latu: reperi sanctū Isidorꝫ presbyterum susceptorē atq̄ pro
uisorē pauperū fratrum. lxx. annorꝫ etatis: q̄ nec linteo vte-
batur: nec carnib⁹ vescebat: nec pane satiabat. per gratiam
tū spūalis alimonie tam lauti corpusculi erat: vt oēs q̄ vitā
eius nescirent: epulationibus ac voluptatibus hoc imputa
rēt. Tā hūilis: tāq̄ pacific⁹: vt etiā inimici eius vmbrā ei⁹ eru
bescerent. Tantam quoq̄ diuini dogmatis fertur habuis-
se notitiā: vt etiā inter fratrū cōuiuia obstupesceret mente
mutata: sensibus q̄z spūaliter occupatis. Noui etiā eum dū
cibuꝫ sumeret lachrymatū fuisse: meq̄ admirante cur fieret
Erubesco (inq̄t) irrationabilē cibū sumens: q̄ rōnabilis fa-
ctus a dño deberem in paradiſi voluptate ꝑfari: cibo q̄ diui
no satiari. Is quū ad eū venissem iuuenis: ⁊ perere vt me
instrueret ad vitā moresq̄ monachorū: cui nō tantū esset ne
cessaria doctrina verboꝝ: quātū iugis laborū fatigatio cor
poris: ⁊si bon⁹ equoꝝ domitor productum me ad solitudinis
loca Dorotheo cuidā Thebano monacho. lx. annum in spe-
lunca agenti cōmandauit: q̄ erat vite durissime. Quotidie
nāq̄ in ardore maximo super litora maris lapides collige-
bat: ⁊ singulis annis cellam cōstruēs ijs q̄ fabricare non po
terant: offerebat. Me vero dicente. Quid pater tam senex
iterficis corpusculū tuū seuis ardoribꝰ? Rñdit. Occidit me
occido illud. Edebat autē modicū panis et oleris vilissimi:
parum etiaꝫ aque bibens. Nunq̄ eum vidi pedes extendis-
se: nunq̄ in matta vel in lecto quieuisse. Sed per totā noctē
sedēs funē ex arbore dactyloꝝ intexebat: cuius precio ve
sci solebat. Et vt ab alijs eius discipulis agnouit: etiaꝫ sic a
premeua etate viuebat. nunq̄ vero sponte dormiebat: nisi
aut opere fatigatus: aut cibo vtens. Frequenter enim come
dendo nimia vi somni capite nutabat: paniscq̄ de eius labijs
cadebat. Et quum a me cogeretur vt ad momentum se per
mattā iaceret: agebat. Si angelis suadere poteris vt quie-
scant: persuadebis et ei qui deo placere festinat. Quadam
die ad puteum ab eo missus vt aquā haurirē: quū aspidem
in imo visam perhorrore vas vacuū reportauit: causamq̄ ti-
moris exposui. At ille subridēs ait. Si placuerit diabolo p
oēs puteos serpentē se facere: nunquid poteris esse sine po
tu? Mox egressus/de puteo aquam traxit: ac prior ipse si-
gnatam bibens ait. Ubi crux adest: ibi malignitas inimici
nihil valet. The Appelles Egyptius ex fabro ferrario puersus
est. Qui quadā die hoc opus exercens: vt refert Uincē. hist. Apelles egypti⁹
lib. xvj. demonem eū tentantē in specie mulieris forpicibus
candentibus percussit in faciē. q̄ stridens et ingemiscens. p-
cul effugit. Sed Hiero. ait. q̄ nuda manu arrepto ferro can
dente diabolū percussit transformatū in speciem mulieris
specioſe Ex q̄ in vsum habuit ferrū candens nuda manu te
nere: nec ledi. The Hic narrabat de quodā Joanne: q̄ sub cu- De q̄dā
iusdā saxi ripe tribus continuis annis orauit stans: nūq̄ re btō vi-
sidens vel iacens: somni tm̄ capiens quantū stās capere po ro Joā-
tuit: cibum nunq̄ sumpsit nisi dñica die quū presbyter ad eū ne.
venibat et offerebat p eo sacrificiū. et hoc erat ei sacr̄m et
victus. Pedes eius dirūpebant: ⁊ sanies ex eis exibat. Cō-
pletisq̄ tribus annis: ab angelo sanatus est: ⁊ replet⁹ scia ⁊
doctrina multos edificauit: dñicadie semp reuertēs ad locū
illū sacramētoꝝ grā: oieb⁹ alijs opa manuū faciēs: iumētoꝝ
scingula de palmarū foliꝭ texēs: vt in illis locis haberi est
mos. Quib⁹ cingulis iumētoꝝ infirmitates sanabant. Hāc
quoq̄ grām habuit: vt vnicuiq̄ fratrū scriberet de q̄ pecca
to vel virtutis opere quisq̄ ceteris preemineret.

The Moyse Ethiope/⁊ pluribus alijs patrib⁹ de-
uotis. Cap. ix.

Moyses Ethiops genere:
niger colore: latro publicus et homicida fuisse
dicebat. Et vt or in historia tripartita: iste quū
esset seruus: pter culpas suas a dño est expul
sus: q̄ latrocinio edidit⁹ homicida multa cōmi-
sit. Et quū semel trāsisset quēdā fluuiū vt ex q̄dā grege pe-
corum aliq̄d auferret: ⁊ ablato de eo q̄daꝫ ariete seu castro:
ipm occisum ⁊ pānos suos ad renes ligādo natādo fluuiuꝫ
transiuit. Et eo coacto et comesto quū pter furta q̄reretur
ad mortē: eo timore monachus effect⁹ est. Et timor seruilis
seu human⁹ in pcessu tpis cōuersus est in filialē: cū magno
feruore deo seruiens. Hic aliquū quatuor latrones simul cō
phensos ligans impositos humeris perduxit ad eccl̄iaꝫ in
volūtate monachoꝝ ponēs q̄dos de eis facere vellēt. Factusq̄
presbyter in Scytia terribilis demonibus vixit annis fere
lxxij. vt refert Uincen. specu. histo. lib. xvij: Uix autem ali-
quando necessitatis cuiusdam periculo compunct⁹ ad mo-
nasterium fratrū se contulit: ac penitentie vitā vehemēter
arripuit: pluresq̄ ex latronibus exēplo suo cōuertit/Et (vt
ipse referebat) demonibus eum vexantibus vt ad antiquā
fornicationem rediret: tot ⁊ tantis modis tentat⁹ est: vt pe
ne a ꝓposito recederet. Quas videlicet impugnatiōes quuꝫ
sancto Isidoro referret: ille respondit. Noli contristari: qm̄
adhuc principia tua sunt ista. Et ideo tibi cogitationes hu-
iusmodi vehementer insurgunt antiquam consuetudinem
requirentes. Sicut em̄ canis a macello a quo vesci assuet⁹
est nō recedit: q̄ tamē si clausum fuerit: nec vllus in eo ste-
terit a q̄ aliq̄d sperer: discedit. Sic ⁊ tu si in abstinentia psti
teris: gastrimargie excludes introitū: q̄ est fornicatiōis in-
centiuū. Fatigatus em̄ demon ⁊ victus cui ciborū fomenta
non porrigis: tibi vlterius molestus esse cessabit. Extunc
Moyses curā sui fortiter gerēs: ante oīa cibo abstinuit ni
hil comedēs pter panē: maximo tū opi incūbens: hoc modo
corpusculum suum ꝓsumpsit. Nec sic tū circa ipsum insom-
niorū vanitas cessauit. Rursus aliū virū pbatissimū super
hoc cōsuluit. Qui respōdit. Idcirco adhuc ista pateris: q⁊

mondū mentē tuā ab hmōi cogitationiḇ⁹ separasti. Si ergo volueris te vigilijs pauliſper occupare: ⁊ ofoniḇ⁹ inſiſtere puris: facile poteris liberari. Tūc ſtatuit in medio celle ſue ſtans orare: nec genua flectere: nec oculos claudere. quod quidē per ſex annos ibidē impleuit. Et nec ſic illo malo carere potuit. Aliud iterū vite genus arripuit. Nam monachorum ſenum qui eſt longinquis locis aquam ſibi deferebāt: toris noctibus habitacula circumiens lagenas eoꝝ implebat: nullo⁹ ſentiente referebat. Itaq⁹ demon vlterius eius certamina non ferens: quadam nocte dum aquam pronus e puteo tollit: renes eius deſuper graui fuſte percuſſit eūq⁹ ſemiuiuum reliquit: nec quid vel a quo paſſus fuiſſet ſentiētem. Poſtero die inuentus atq⁹ ad monaſterium ductus per totum annum egritudine illa laborauit. Tunc ait illi ſanctus Iſidorus. Ceſſa Moyſes intantum demones puocare: tamq⁹ pertinaciter contra eos contendere. Eſt em̄ ⁊ certus modus vite monaſtice/intra quem nos op⁹ vires nr̄as exercere. Cui reſpondit. Ego quidē nō recedā ab hac intentione ꝓpoſiti donec ſomnia vanaſq⁹ cogitationes a me videam ſeparari. Tunc ait illi. In noīe Ieſu xp̄i iam receſſerūt a te. ideoq⁹ ad ſcīoꝝ myſterioꝝ cōmunionem fideliter accede. Scias aūt q̄ demon idcirco ad tēpus te fortior viſus eſt ne iactare te poſſes q̄ tantā tētationē faciliter ſuperaſſes. Sicq⁹ ad cellam propriā reuerſus/nihil vltra ſe hmōi fuiſſe perpeſſum dixit: ⁊ ex illa hora q̄ famulus dei p eo orauit. Tā tamē gratiā aduerſus demones promeruit: vt ampli⁹ nos a muſcis q̄ ille a demonibus terreremur. Quū ḡdā ſenex infirmatus in Egypto ire vellet ne fratres nimis grauaret: dixit ei abbas Moyſes. Nō vadas: q̄m in fornicationeꝫ caſurus eſt. Qui cōtriſtatus dixit. Mortuū eſt corpus meū: ⁊ tu iſta mihi dicis? Quū ergo iuiſſet/⁊ quedā ẏgo ex deuotione illi ſeruiſſet: qualeſcēs ille eā violauit: ⁊ ipſa ex eo cōcepit. Que quū peperiſſet puerū: ſenex eū in vlnis portans in die magno feſtiuitatis que erat in Scythia coram multitudine fratrū eccleſiā intrauit. Et cū oēs fierēt: dixit. videtis infantē iſtū? Filius eſt inobediētie. Cauete ergo vobis ffes: q⁹ in ſenectute ꝺ feci: ⁊ orate p me. Et reuerſus ad cellā p pnſam ad priſtinū ſtatū ẏtutis reuerſus eſt. Quū frater quidā peccaſſet: miſerūt fratres ſup hoc ad abbatem Moyſen cōſulētes. Qui accepta ſporta plena arena venit ad eos. Quē quū fratres quidnam hoc eſſet interrogarent: rūdit. Pctā mea ſunt poſt me currentia: ⁊ nō video ea. veni aūt hodie aliena iudicare pctā. O nō audientes fratres illi pepcerunt. Quū abbas Moyſes fact⁹ eſſet cleric⁹: ⁊ impoſuiſſet ei eps ſup humerale; dixit ei. Abbas factus eſt candidat⁹. Et ille. A foris dñe papa: an intus? Uolēs aūt eps ꝓbare euꝫ/dixit clericis ſuis/vt q̄ ad altare accederet: ipſum cū iniuria expellerēt: ⁊ ſequentes eū audirēt q̄d diceret. Proiecētes ergo eū foras dixerūt. Eri foras ethiops. Egrediens ergo dicebat. Bene tibi fecerunt cachabate equi: quū tu homo nō ſis: quare preſumpſiſti in medio hominum te ponere.

§. I. Refert Uincē. ſpec. hiſt. lib. xv. de Moyſe prefato: q̄ quum eo tpe Mannia Saracenorum gentis regina vehemēti bello Paleſtinā ⁊ Arabici limitis oppida atq⁹ vrbes quatere: vicinaſq⁹ prouincias ſimul vaſtare cepiſſet: frequentibuſq⁹ bellis; Romanū attriuiſſet exercitum: ſata pace: non aliter ſe amplexuram promittit: niſi Moyſes monachus ſue genti daretur Epiſcopus: qui in heremo partiḇ⁹ illis propinqua vitam ſolitariā degebat: quiq⁹ meritis ⁊ virtutibus inſignis que per illum deus faciebat/magnifice innotuerat. Captus ergo Moyſes ad ſacerdotium ſuſcipiendum: nulla rōne paſſus eſt ſe a Lucio ordinari: q; ſcilicet hereticus erat vel intruſus: ſed ab illis q̄s ille in exilium miſerat ordinatus eſt epiſcopus. Quo facto ⁊ genris ferociſſime pacem tenuit: ⁊ fidem intemeratam cuſtodiuit. Huic Moyſi dictum eſt. Uade cede in cella tua: et ipſa te docebit vniuerſa. Idem. Homo fugiens hoies ſimilis eſt vue mature: Qui aūt cum hominibus conuerſat: ſimilis eſt acerbe vue: Idē anteq⁹ eſſet eps: audiēs iudicem venientem ad ſe fugit in paludem. Cui iudex occurrens querebat ab eo vbi eſſet Moyſes. Quid (inquit) vultis loqui ei? Fatuus ⁊ hereticus eſt. Ad hnc Moyſen dixit Zacharias Serapionis diſcipulus: exuta cuculla ⁊ ſub pedibus ſuis ſtracta ⁊ conculcata. niſi ita cōculcatus fuerit monachus: nō pōt eſſe monachus. Ad hum Zachariā morientē dixit Moyſes. Quid vides? Nihil meliꝰ (inq̄t) q̄ tacere pater. Idē Moyſes ſeptē fratribus in Scythia ſecum manētibus ait. Hodie huc barbari veniunt: fugite. Et tu (inq̄unt) nō fugis. Reſpōdit per tot annos expecto iſtā diem: vt cōpleatur ſermo dñi dicentis. Oīs q̄ accepit gladiū: gladio pibit. Ecce (inq̄t) apropinquauerūt lamie. Et ſtatim intrantes barbari interfecerūt eū. Unus autē ex eis perterrit⁹ abſcōdit ſe ſub lectis. Et vidit ſeptem coronas deſcendētes ⁊ coronātes Moyſen ⁊ ſex fratres. Idē Moyſes ad pigmenium. Stultitia eſt hō mini relicto ſuo mortuo: flere alienū. Idem mori a tuo eſt flere peccata tua: et ſine cogitatu ab omni homine q; iſte bonus eſt: ille malus: Idē. Per has quatuoꝝ res paſſio gignitur. per abundantiā eſce ⁊ potus: per ſocietatē ſomni. per otiū. et p iocū. Barbarī Moyſē

¶ Quū abbati Moyſi circa pncipiuꝫ ſue cōuerſionis diabolus impoſuiſſet grauiſſimā impugnationē fornicationis: vt non preualeret in cella ſua reſidere: abiit ad abbatē Iſidorū: ⁊ retulit ei impugnationis ſue violentiā. Quūq⁹ de ſcripturis ſctis Iſidorus conſolaret eum: et vt ad cellā ſuā reuerteretur rogaret: noluit. Iſidor⁹ ergo aſcendit cū eo in ſuperioza cellule ſue: et ait ei. Reſpice ad occidentē: et vidit multitudinē demonum quaſi ad prelium preparatos. Dixit autem Iſidorus. Reſpice ad orientem. et vidit multitudinem ſanctoꝝ angeloꝝ glorioſaꝫ et ſplēdentem quaſi lumen ſolis. et ait Iſidorus. Ecce quos vidiſti in occdente: ij impugnant ſanctos dei. Nam quos ad orientem vidiſti: ij ſunt quos mittit dñs in adiutoriū ſanctis ſuis. Cognoſce ergo q; plures ſunt nobiſcū ſicut dixit Heliſeus propheta: q; maior eſt q̄ in nobis eſt: q̄ qui in mūdo. Hīs ergo ẏbis cōfortat⁹ Moyſes reuerſus eſt ad cellā ſuaꝫ. Monaſterium ſcti Iſidori

¶ Monaſterium huius Iſidori vt ait Hiero. erat apud Thebaidam muro circūdatum mille monachos habens. Senior aūt ſedens ad ianuā ea lege recipiebat iurantes vt vltra non exirent. Et ex ꝺ dicit Uincē. vbi. ſ. oñdit q̄ ſtabilitas loci in religione etiā tūc firmata eſt: quā tñ poſtea Bñdictus ꝺ⁹ inuenīſſe. i. ſcripto prim⁹ confirmaſſe. Ad ſuſcipiēdos aūt hoſpites hic Iſidorus aliā cellā habebat ſibi adherentem. Huius Iſidori dictū eſt illud. Ex q̄ factus ſum monach⁹: non pmiſi iracundiā vſq⁹ ad fauces meas aſcendere. Abbas Iſidorus iſte q̄ries cogitatio illi dicebat/q: magn⁹ es. rñdebat intra ſe. Nūquid talis es q̄lis ille: ſcz aliquis magn⁹ ſctūs. Quuꝫ ẏo demon cōturbans eū ſuggerebat ei deſperationē: dicebat. Quāuis ego in tormēta mittar propter pctā mea: vos tñ ſubtus me inuenio. Abbas Pābo quū ſine lr̄is eſſet: acceſſit ad quēdā vt diſceret ab eo primuꝫ verſiculum pſalmi xxxviij. ſcz Dixi cuſtodiā vias meas vt nō delinquam in lingua mea. Scōm verſiculū audire noluit. Satis eſt (inquit) Si hūc impleuero ſufficit mihi. Requiſitus poſtea a magiſtro quare in ſex menſibus non rediſſet. Reſpondit. Quia illum verſum nondum implere valui. Requiſitus iterū poſt multū temp⁹ vtrū adhuc illō impleſſet. Uix (inq̄t) illū. xlix. annis implere potui.

§. II. In regione Arſenoite Serapionē vidimus (inquit) Heraclides in vitis patrum. vt refert Uincē. in ſpe. hiſt. patrem trium milium monachoꝝ viuentiū ex pp̄ris laboribus: q̄s precipue meſſis tpe mercede manuū cōquirebāt. Hoc aūt moꝛis eſt nō ſolū ipſis/ſꝫ et oībus pene Egyptijs monachis: vt meſſis tpe ſe locent ad metendū: atq⁹ ex ea mercede octogenos vnuſquiſq⁹ modios frumēti plus minuſve pquirit. vñ nō ſoluꝫ regionis illi⁹ indigentes alunt: ſed Alexādriam q̄ naues onuſte frumētodirigunt: vel in carcerē clauſis: vel reliq̄s egētibus pegrinis. Neq⁹ em̄ intra Egyptū ſufficiūt paupes qui poſſint nimie eoꝝ fructus largitatis aſſumere. Iſte Serapion fuit: q̄ quū iuuenis eſſet: furabaꝭ parimatiū quotidie quē occulte māducabat. Qui Leona abbate ſuo faciente ſermonem aliquibus de vtilitate manifeſtationis ſuaꝫ cogitationū: cōpunctus ille cōfeſſus eſt pctm̄ ſuum pane quē in ſinu abſconderat educēs in medium: ⁊ velut lāpas ignis de ſinu ei⁹ egreſſa eſt vt. ſ. in colla. dictū eſt. ¶ Leonas aūt prefat⁹: vt dicit Socrates in hiſto. triptita: pr̄ fuit trium miliū monachoꝝ et ſcīētiſſim⁹ grecarū Irarū ⁊ latinaꝝ. xxx. annis ꝺ⁹ tacuiſſe. De quo etiā Hiero. ait. Uidim⁹ ⁊ alium ſctm̄ Leonaꝫ in ſua cella clauſum ſolitariū de q̄ dicebat. xxx. annis ſilentium te nuiſſe. Et hinc appet ꝺ⁹ euꝫ fecuſſe anteq⁹ eſſet Abbas: dicit Unc. Nō em̄ potuiſſet ꝑlat⁹ exiſtēs tāto tpe ſilētiū licite tenere. Leonas

¶ Dorotheus gñe Thebeus: vt ait Socrates in hiſt. tripartita: quotidie lapides a mari colligebat: et ſingulis annis hoſpitiū edificabat: ⁊ nō valentibus edificare dabat. noctibus aūt ꝑpter eoꝝ cibum faciebat ſportas vt vēderet. Nūq⁹ eſt viſus in lectulo ſopor at⁹: vel p reqe pedes extendiſſe. Et ſepe eidormienti quū comederet cib⁹ ex ore labeba tur. Aliq̄n ſomno grauat⁹ cecidit in ſtercora: et erp̄ cōtriſtat⁹ aīt ſub ſilentio. Si angelis dormire ſua ſeris: et mihi dormire ſuadebis. Huic laboranti dixit q̄dam: Cur ita perimis corpus tuū? rñdit. Quia illud occidit me. Hui⁹ cibus omnino abſq⁹ ignis fuit opi. Hui⁹ cellulā quū latrones eum habere aurū exiſtimarēt: quodā tpe inuadētes ita orationibus eius affixi ſunt foris⁹ eius: vt venit⁹ ꝓmoueri nō poſſent donec ꝓfecta holm multitudo aduenirent: q̄s vt viderunt

Barbarī

Moyſē

Sācti Doro theus

derunt:igni cōburendos tradere conabantur. Tūc vir ſctūs neceſſitate loqui cōpulſus ait. Sinite eos abire:alioqn ſanitatem gra fugiet a me. Sola eſſi man⁹ impoſitiōe ꝓferebat de quacūq; infirmitate ſanitatē. Illi ꝯo his auditis ⁊ monachi facti ſunt:⁊ penitentes abire pmiſſi. Hic etiā ſctūs quoties hominibus rādebat:in tabulis ſcribebat. Dicit quod etiaz noctibus ad heremū plurimo beſtiarum comitatu vteretur:ꝯbus ꝑ laboris ſui remuneratione aquā de puteo ſuo hauriebat. ¶ Piamon preſbyter vt habetur in hiſt. triptita dum ſacrificaret:vidit angelū dei ℨ altare ſtantē:monachos preſentes in codice ſcribentē ⁊ abſentes delētē. Ipſe Piamō eo tpe quo fratres ad cōcandū accedebāt:videbat angelum dei ſtantem ante altare:⁊ ſcribentē in libro quoūdam nominata:alioꝝ nō ſcribentem:quorum vnumquēq; ſeorſum diſcutiens inuenit in ſingulis mortale pctm:⁊ cum eis tandiu fleuit donec cum ceteris adſcripti ſunt. ¶ Marcus ſcriptor antiquarius vocatus dum ſcriberet:o reliquit imperfectuz ſic c/vt ꝺr in vitis pa. Et vt addunt quidam:reuerſus ad cellam ꝓpter obedientiam reperit complementum illius litere ex auro. Hic Martus erat veſtitus ſacco ſciſſo ⁊ conſuto facie tincta de fuligine culine. vnde a matre que venerat ad videndum eum. quum egreſſus eſſet ex mandato ſuperioris non eſt agnitus ⁊ ſi viſus ab ea.

Piamō

Beatus Marc⁹

ℨ. III. Abbas Syluanus diu in

excelſu mentis factus eſt:⁊ exurgens fleuit amare. Rogantibus autē fratribus cauſam fletus ait. Ego ad iudicium raptus ſum:⁊ multos vidi de habitu noſtro euntes ad tormenta:⁊ multos ſeculares ad regnū. Et lugens ſenex nolebat de cella ſua exire:ſed qñ exire cogebat:operiebat faciem ſuam dicens. Quid neceſſe eſt videre lumē iſtud corporale in quo nihil eſt vtile? ¶ Abbas Syluanus dum cum diſcipulo ſuo zacharia ad quoddam monaſterium ſuum peruenisſet:fecerunt eos monachi parum comedere. Poſtquam vero egreſſi ſunt:inuenit diſcipulus aquam:⁊ voluit bibere. Cui abbas. Hodie ieiunium eſt. ⁊ ille. Nunquid non hodie comedimus pater? Et dixit illi. Illa eſca charitatis erat fili. Nos autem iterum ieiunium teneamus. ¶ Quidam peregrinus venit ad abbatem Syluanum in montem Sinai ⁊ videns quod fratres operarentur:ait. Quare operamini eſcā que perit? Maria aūt optimā partem elegit. Tūc ſenex dixit diſcipulo ſuo zacharie. Da illi codicem vt legat:⁊ mitte eum in cellulam que nihil habet. hora autem nona circunſpiciebat ille frater ſi forte ſenex vocaret eum ad comedendum. Poſtquam autem tranſijt hora:venit frater ⁊ dixit Syluano. Nunquid non hodie comederunt fratres abba? Quare me non vocaſtis? Et dixit abbas. Tu hō ſpūalis es:⁊ non neceſſe habes hac eſca. Nos quaſi carnales opus habemus comedere:⁊ iō operamur. Tu autem optimam partem elegiſti. Quod quum audiſſet cepit penitere ⁊ dicere. Indulge mihi abba. Tunc reſpondit Syluanus. Ergo neceſſaria eſt Maretha. Marie. ¶ Huius Syluani diſcipulus fuit zenō qui ait. Nunquam maneas in loco nominato. neq; ſedeas cum homine magnum habente nomen. Idem ait. Reliquerunt fratres pcrā ſua. ſ. cognoſcere:⁊ celeſtia ſectantur. Idem concupiſcens cucumerem ait intra ſe. Fures ad tormenta vadunt proba te ſi potes ferre tormenta. Et ſtetit in caumate. v. diebus defricans ſe in ſole. ¶ Alius ſanctus pater fuit dictus Or apud Thebaidam:qui vt ait Hiero. erat nonagenarius:barba prolixa:vultu ⁊ aſpectu terriſſim⁹. literas primo ignorauit:ſed data eſt ei diuinitus gratia:⁊ oblato ei libro a fratribus quaſi olim literas ſciens legere cepit. Conſuetudo illi erat non priuſ corporalem cibum ſumere quam ſpūalem chriſti communionem. Idem or dixit ad diſcipulum ſuum. vide ne aliquando alienum verbum adducas ad cellam iſtā. Hic Or quiz multos annos in heremo peregiſſet:apparuit ei angelus domini dicens. Quotcunque in hac vita poſitus futuro. Multa autem hominum milia per eum ad deum cōuerſa ſunt. Quoties aliqs frater in heremo morari voluit:ei cellulam parauit:⁊ ſupellectilia dedit. ¶ Quodaz tempore vt ipſemet retulit:ſub ſpecie alterius venerunt ad eū demones. ſ. celeſtis militie tanq; magnum rēgem in curru deducentes. Iſq; q̄ a ceteris vt rex habebat:dixit ei. O homo impleſti oīa:tantū ſupereſt vt me adores:⁊ transferam te in celū ſicut Helia. Hō audiēs cogitabat/q̄d eſt hō? Nōne ego quotidie ſaluatorem meum regē adoro? hic ſi eſſet ille: non a me poſceret quod me indeſinenter facere ſciret. Tūc ergo ait. Ego regē meū habeo quem ſine intermiſſione quotidie adoro:tu autem non es rex meus. Et continuo demon euanuit. Hic tribus annis pane angelorum vixit.

Nota pulchrā reprehēſionem.

De ſctō Or.

¶ De apollonio/Coperte ⁊c. ⁊ pluribus ſanctis virginibus in heremo degentibus

Ca.x.

De ſancto Apollonio narrat Hiero. vt refert Vincē. ſpe. hiſto. lib. xv. diceno. Vidimus ⁊ ſcrſm Apollonū in finib⁹ Hermopoleos: ad quā ſaluatorē cū Maria ⁊ Joſeph fugiſſe tradunt. Ibi erat rēplū:in q̄ ingreſſo ſaluatore/oīa idola corruerūt cōminuta ſunt. In finibus illis erat Apolloni⁹ pr̄ q̄ngento⁊ monachorū fere octogenari⁹. Quindecim adhuc annoꝝ erat cū receſſit in heremuz. Ibi. xl. annis cōuerſat⁹ eſt. Ad quē quū diceret dñs Apolloni per te oīa Egypti idola ſubuertam. perdam ſapientiā ſapientū. Apolloni⁹ ait. Auſer a me dñe iactantiam. Et dominus ad eum. Mitte (ait) manū tuam ad ceruicē tuā:⁊ quod cōprehēderis conſtringe:⁊ ſubarena obrue. At ille iniecta manu apprehēdit q̄ſi paruulū Ethiopē:⁊ demerſit ſub arena clamantē. Ego ſuz ſuperbie demon. Tunc ait vox diuina. Quicād decetero poposceris ꝓſequeris. Facta ſunt aūt hec tpe Juliani apoſtate. Sctūs autē Apolloni⁹ quū quidā fratrū ſuoꝝ capt⁹ eſſet a Juliano:prerit ⁊ ꝓſolatus eſt eum vt patiēter ferret q̄ ei inferebantur. Tunc aduenies Tribun⁹ inuenit virū ſctm:⁊ ira cōmotus iuſſit illū etiā cū ceteris iugulari. Qō ⁊ factū eſt. Media aūt nocte apparuit lux magna in carcere:⁊ angel⁹ ianuas aperiens voluit omnes incarceratos educere. Ille ꝯo moꝝ fieri ꝓſtituit vſq; mane. Tūc cuſtodes pedibus ſctōꝝ aduoluti cogebāt eos diſcedere. Mane aūt facto/venit cēturio:⁊ iuſſit eos diſcedere quia in eadē nocte terre motu domus ſua cōcidit:⁊ electi famulorum ſuorum mortui ſunt. Et ſic ſancti cum hymnis et laudibus remearunt. Poſt hec gentilib⁹ pradicās/multa milia hoim cōuertit ad fidē ſignis ⁊ miraculis infinitis. Perſequutiōis tpe egreſſus eſt vt viſitaret captiuos chriſtianos. Quumq; quoſdā cōſolaret:timuēt⁹ a iudicib⁹ capt⁹ ⁊ incarceratus eſt. Quidā ꝯo gētilis Philemo noīe famoſiſſimus eum oppzobrijs ⁊ contumelijs affecit. Cui Apollonius. Miſereatur tui (inquit) fili mi:⁊ nihil eoꝝ q̄ dixiſti imputet tibi de⁹ ad peccatum. Ille vero compunctus eſt hoc audito: qui ſtatim cōfeſſus eſt ſe eſſe xp̄ianū. Iudex ꝯo hec audiēs:ignē copioſuz iuſſit accēdi:⁊ eos in mediū ipſius iactari:qō ⁊ factū eſt. Interea aūt ſancto orante vt ignis ille extingueretur ad gl̄iam noīs xp̄i:ſtatim rore de celo emiſſo extinctus eſt ignis. Qō videns iudex compunctus ad fidem conuerſus eſt. Tandem ducti ſunt in vinculis coram prefecto:ſed qui duxerūt eos cōtriti ſunt:⁊ chriſti nomini adherētes/etiam ipſi vincti ſunt:⁊ iuſſu prefecti qui nolunt eos audire:in mare proiecti ſunt ſicq; aqua paſſionis facta eſt eis aqua baptiſmi. Et proiecit mare corpora eorū ſimul oīa in aridam:ſimulq; ſepulti egritudines ſanant. Centum orationes vir ſanctus in die flexis genibus:⁊ centum in nocte complebat. Indumentum eius erat ſtupeum:collobium linteum quo collū et caput obuoluebat: que dicuntur in deſerto pmanſiſſe nunquam ī ſuete rata. ¶ Circa hunc ſctm erat rēplum ⁊ ſimulachrum quod ſacerdotes quaſi ꝑ aquis plumalibus circunferebant quos oēs orando ſtare fecit immobiles:⁊ nec bobus adhibitis potuit moueri ſimulachrū. ſic ſteterant tota die ac nocte rapidiſſimis eſtibus aduſti:tandem ſcientes hoc ei per ſanctum accidiſſe:incēſo ſimulachro ī domino crediderūt. ¶ Primis adhuc diebus quum cepiſſet habitare in ſpelunca:⁊ aderat dies ſanctus paſche. Erant eis panes pauci:⁊ ſicci tantum et olera ex ijs q̄ ſale aſperſa apud eos repoſi ſolent. Juſſit ergo fratribus vt peteret vnuſquiſq; a dño ſi quid in die feſto ſumere libenter habeat. Qō ⁊ illi iuſſerunt eū facere. Quūq; compleſſet orationem:⁊ omnes reſpondiſſent amen:ecce repente ante fores ſpelunce vident adſtare ſibi homines penitus ignotos:cū magna ciborū copia:in quibus erant quedā que oīno in Egypti regionibus nunq; viſa ſunt pomorum generā:⁊ magnitudinis incredibilis vue/nuces/fici/mala punica/faui mellis/⁊ lactis copia/nuclei quoq; ingentes/panes candidi ⁊ mundi:qui tñ viderent aliene eſſe prouincie. Viri aūt qui hec attulerāt:ſtatim vt ea tradiderunt:feſtinanter quaſi ad eum a quo miſſi fuerant:regreſſi ſunt. Horum tanta fuit copia:vt vſq; ad diem pentecoſtes miniſtrata quotidie ſufficerent. illiqs certi erāt q̄ a deo ſolennitatis gratia ſibi miſſi fuerant. ¶ Quidaz ex fratribus poposcit ab eo vt vt ſibi daret humilitatis:⁊ māſuetudinis gratia:quo orante cōpletū eſt. ¶ Orta fames oēs habitatores loci venerunt ad eū cū vxoribꝫ ⁊ paruulis. Qui iuſſit eos paſcere donec nō haberet niſi tres ſportas panis:que vnius diei victum monachis prebere debebant:quas etiam iuſſit proferri in medium:⁊ eleuatis ad deum manibus ait. Nunquid non poteſt manus dñi multiplicare hec:ſicut dicit ſpūſanctus. Nō deficiet panis in ſportis iſtis:donec ſatiemur omnes de fructibus nouis. Quatuor ergo menſibus non ceſſauit erogari panis de ſportis:nec deficere potuit aliquādo. Mor⁹ er-

Sanct⁹ Apollonius.

go quidā Dionysius nolle ait ad eum. Nunqd helias est tu: aut alius pphetaꝝ: aut apl̄oꝝ qui hec facere ausus es? Qui ait: Quid inde? Nunqd apli & pphete nō fuerunt qui nobis fidem suā & gr̄am tradiderunt hoies: aut tunc p̄sens erat deus: nūc aūt non est p̄sens? ¶ Mortis erat apud eum/ vt fratres eius nō p̄ius cibū sumerent: q̄ cōionem oīcam p̄ciperent circa horā nonā. Et post hoc sic vsq ad vesperam interdū p̄manebant verbum dei audientes. Post hoc cibo sumpto/ alij ad heremū secedebant per noctē totaz diuinas scripturas memoria recolentes. Alij percepta gratia christi statim discedebant: hoc solo spūali cibo contenti. Et hoc faciebant per plurimos dies. Jubebat autem fratres semper gaudere: dicens. Tristentur gentiles. lugeant iudei. plangant sine cessatione peccatores. Justi vero letentur. Non oportet p̄rsus esse tristitiā ijs quib⁹ sal⁹ in deo est: & spes in regno celoꝝ. Nā ij qui terrena diligunt sup fragilibus & caducis rebus letant. Nos vero q̄ tante glorie spem & coeternitatis expectationē habemus: cur non omni exultatione gloriemur? Dicebat insuper. Fratres aduenientes traditum est adorādos esse: vt certum sit in aduentu eoꝝ aduētū dñi haberi. Sic ei & Abraā suscepit angelos qui hoies videbantur: ⁊ os aūt in eis intelligebat. Interdū etiam cogere debemus fratres ad corporalem requiē contra eoꝝ voluntatem. Monebat vt si fieri posset: quotidie cōicarent monachi: ne qui se facit longe ab his: longe fiat a deo. Jeiunia quarte & sexte ferie dicebat non esse soluenda/ q: quarta feria iudas traditionē domini cogitauit. Et ipse dñs sexta feria crucifixus est. Videbiturq̄ qui in ijs diebus sine necessitate aliqua soluerit dicta ieiunia statuta: vel cum tradente tradere saluatorem: vel cum crucifigente crucifigere. Hec canonizata habenter de conse. distin. iij. Jeiunia. Que tamē sunt in consilio: nō p̄cepto ecclesie. Et subdit Apollonius. Si ijs diebus superuenerit aliquis: ponenda est mensa ei soli. q̄ si noluerit: non est cogendus.

§. I. Narrauit sctūs abbas Lo-

Muti⁹ pies vt refert Vincē. lib. xv. spe. histo. q̄ fuit in illa heremo exīsigni latrone vir scitate clarissim⁹, Murius q̄dā homo sanctissimus: q̄ primū fuerat latro maxim⁹: & sepulchroꝝ violatoꝝ: in oīb⁹ flagitijs opinatissim⁹. Qui quū quadā nocte ad quandā virginē deo sacratam pertectū quibusdā machinis vellet irrūpere: difficultate operis fatigatus somno oppressus: & per visum sibi adstitere videret quēdā regio habitu vicentem: Desine iā ab his flagitijs & ab hac effusione humani sanguinis: & ab exerabilibus furtis: ad laborem religiosum conuerte vigilias: & suscipe angelicam celestē militiā: & ego te huius ducē militie & principem faciā. Et ecce ostendit ei exercit⁹ monachoꝝ & principatū sup eos tenere iubet. Euigilās adstantem videt virginē req̄rentē q̄s esset: & cur & vñ veniret. Et illi quasi amēs effect⁹ nihil rñdit: nisi hoc tñmodo vt ei eccl̄iam ostēderet. Quē illa duxit ad eccl̄iam: & obtulit p̄sbyteris: quoꝝ ille pedib⁹ pstratus rogabat se christianū fieri: & locū p̄nie dari. Illi aūt primi psalmi tres primos versus tradunt ei quos sibi sufficere dixit tribusq̄ dieb⁹ p̄manēs apud eos/ p̄fectus est ad heremū vbi plurimo tpe demorat⁹ est cibum ex radicib⁹ herbaꝝ capiēs. Rediens aūt ad p̄sbyteros/ reddidit versus suos tā verbis q̄ opib⁹. Permanensq̄ apud eos hebdomada vna rediit ad heremum: vbi p septē cōtinuos annos in oī gr̄a degens: plenitudinē gratie cōsequut⁹ est: ita vt oēs pene scripturas memoriter retineret. Cibum tñ die dñica sumebat sibi diuinitus delatū: q̄ ei sufficiebat vsq ad alteram dñicā. ¶ Quū aūt diligentissime sepeliendis mortuis vestimēta aptaret: ait ad eū q̄dā adolescēs discipulus eius. vellē vt me mortuū ita indueres. Plane inq̄t faciaz: & ita copiose induam donec dicas sufficit. Post nō multuz tpis ille defunctus est. Quo inducto ait ad eū coram oībus. Sufficiunt hec tibi ad sepulturā o filiole? an vis vt adhuc aliq̄d addamus? At ille obuoluta iā facie & vultu pstricto dixit coram oībus audientibus: Sufficit pater. implesti q̄ promiseras.

¶ Pergenti aūt aliq̄n ad visitādos fratres quos instituerat: reuelatū est ei a dño q̄ quidā eger moriturus erat in p̄ximo. hora aūt erat iam ad vesperam. Quumq̄ videret solē iam demergi: ait ad eum. In nole dñi nostri Jesu christi stapulisper in itinere tuo: & expecta me donec ad vicum pueniam. q̄ō & factū est. Ingressus aūt in domū fratris p̄o quo festinauerat: inuenit eū iam defunctum. & oratione facta accedens ad eum: osculatus est eū in lecto dicens. Quid magis desideriū habes abire & esse cū christo: an adhuc manere in carne? Tunc ille recuperato spiritu resedit paululum dicens: Quid me reuocas pater? melius est mihi abire & esse cum christo. permanere autem in carne mihi non est necessarium. Dormi (inquit) in pace fili & ora p̄o me. At ille continuo in lectulo reclinatus dormiuit. ¶ Alīū fratrem dechīb̄tem quum vidisset mortē difficulter accipere: increpauit dicēs: Cur imparatus es ad p̄fectionē? At ille. Oro pater (ait) vt intercedas p̄o me: quatenus mihi dñs paruum tempus largiat ad pniam. Cui sctūs. Nunc (inq̄t) spatiuz penitentie requiris: vbi vite tps impleti. Quid faciebas in hoc oī vitae tpe? Non potuisti vulnera tua curare? quotidie recentiora semper addebas. At ille quū permaneret exorans ait ad eum Mutius. Si vltra non addas malis tuis malaꝝ: horabo p̄o te dñm. Et quū oraret ait. Ecce tres annos concessit tibi dñs. At ille surgens sine aliqua dilatione sequutus est eum ad desertum. Expletis autem tribus annis reduxit eū ad locum vnde eum assumpserat. statuitq̄ eū in medio fratrum. Et ex ipso materiam de fructibus penitentie produxit ad fratres. Ipso autem sermonem facente: cepit frater ille quasi paululum dormire: & continuo i ppetuū req̄uit. ¶ Iste Mutius sepe trāsiuit Nilum pedibus suis: aquā habēs vsq ad genua. frequenter ingressus est ad fratres ostijs clausis. Et ad quēcūq̄ locū voluit in momento tpis/ quamuis longe positus/ est euectus. Quum aūt Copres abbas ista & multa alia narraret: vnus ex nobis ad incredulitatē eorum quę dicebantur tendere cepit. & pre tedio dormitare. Et ecce vidit per visum librum literis aureis scriptum in manib⁹ Copretis: vnde enarratio senis deduci videbatur: & vocē cuiusdam viri canitie venerandi dicentē sibi. Cur non audis intē te que recitanē tibi: sed incredul⁹ dormitas? Homines autē regionis illius arenā q̄ a sancto calcabatur & benedicebaē aspergebant per agros: vt terre sterilitas auferretur. Hucusq̄ verba Copretis de mutio. ¶ Hic Copres inuemēs inimicum Manicheum plures seducentem: nec valens verbis eum concludere: ait ad pp̄lm. Accendite ignem plurimum: & tunc ambo intremus in flammam: & si quis exustus nō fuerit: huius vera est fides. Quo facto senex apprehendēs Manicheum cepit pertrahere ad ignem. At ille. Non (inquit) ita sed vnusquisq̄ nostrū singulariter ingrediaē. p̄ius tamen tu intrare debes q̄ p hoc ppositi. At senex nomine xp̄i se consignans intrauit flāmā. q̄ hucilluc⁹q̄ diuisa nil ei nocuit: & ibi stetit dimidia fere hora. Q̄ō videns populus/ compulit illū aliū intrare. Sed ille cepit resistere & se subtrahere. Illi vero apprehendētes eū in ignē piecerūt: deinde cū dedecore fugauerunt. ¶ Idē Copres referebat q̄ in quadam heremo in Thebaida fuerat quidā helias nole/ centuz viginti annorū: quorū. lxx. in solitudine trāsegerat. Qui dicebat. Quodcumque vitium p̄prie passionis a te eiecer⁹is: eius etiam virtij demones de obsessis corporib⁹ poteris effugare. Idem helias. Pallor cum humilitate & macies decus est monachi. Idem. Tres res valde timeo. Unam q̄ anima egressura est de corpore meo. Alterā q̄ occursurus sum iudici. Tertiā q̄ de me p̄ferē sententia. Ad hunc helia qui peccantē nolebat recipere: dixit Antonius. Nauis in pelago faciens naufragium perdidit q̄ portabat: & vacua vix peruenit ad terram cur ergo liberatam in terra vultis submergere? ¶ Beatus Copres inter cetera miracula que narrauit: addidit etiā de beato Syro & Paulo & Esaia. Qui quū aliq̄n ad ripaz fluminis sibijnuicē occurrissent: vt fratrē quendā visitarent nomine Anub: deprecantibus illis dñm ne in via impediret: & nauicula eis apparuit: quā ascendentes iter q̄ triduī erat/ in vna hora p̄fecerunt. Quumq̄ applicuissent: dixit beatus Esaias. Dñs ostēdit mihi virū ad quē imus occurrentem nobis: & dicentem vnicuiq̄ nostrum secreta cordis nostri. Et Paul⁹ ait. Dñs ostēdit q̄ post triduum morietur homo ille. Quūq̄ ad monasterium a flumine iter icederēt occurrit eis Anub b̄ndicens eis. & postea de vniuscuiusq̄ meritis parefecit. Dixit ei Paulus. Quia nouim⁹ te post triduū decessurū de mundo: tu nobis de actibus tuis q̄bus deo placuisti: ad memoriā & corroborationē fidelium narra. Qui ait. Ego nihil vnq̄ magnū feci. hoc tñ custodiui: semp in persequtione saluatoris nomē cōfessus sum. Nunq̄ mentitus sum. Nunq̄ terrena desiderare volui. Nunq̄ gr̄a christi mihi defuit: sed oēm cibum quem desiderauit: angeli mihi afferebant. Nihil eorum que in terris fiunt occultauit mihi dominus: nunq̄ somnū appetij: sed & angelus dei semp mihi adstitit: qui oia que in mundo gerunt: ostēdit. Vidi etiā cetus iustorū martyrum & monachoꝝ scrōz: quorū opus semper est laudare deū & benedicere in simplicitate cordis & fide. econtra vidi sathanā & angelos eius in eterna pena ignibus tradi. Quūq̄ hec & alia eis enarrasset: spūs tradidit in manus angelorum videntibus illis delatum in celum & laudantem deum cum angelis. ¶ De sancto autem heleno dicit/ q̄ quum diu in heremo habitasset: voluit fratres visitare: quib⁹ & cibaria attulit. Quūq̄ in medio itinere p̄dere grauaret: vidit onagros per heremū discurrētes: quorū vnū vocauit dicens. In nole dñi mei Jesu christi/ veniat vnus vestrū & ferat sarcinā istam. Et cōtinuo vnus accessit: ipmq̄ simul cum sarcina velocissime

Copres is cum Manicheo de fide certamen.

Scūs helias.

Syrus Paul⁹ & Esaias.

locissime ad fratres detulit. ¶ Alio quoq; tpe visitans fratres inuenit eos non adeo soleniter celebrare diem dñicum vt debebant. Agnita cā qua. s. nō habebant sacerdotem: q̄ trans flumen alal quoddā manebat: ppter quod nemo veni re poterat. s. crocodilus q̄ in medio itinere occideret hoīes ¶ Tunc senex ait. Ego vadam pro sacerdote. Veniens ergo ad aquā: vidit crocodilū venientē ⁊ supponentes se sibi. Et ascēdit super eum: ⁊ cito deuectus est ad cellam sacerdotis: quē adduxit secum ad aquam vt trāsiret. Quumq; sacerdos modo adesset: ⁊ causaret nauigiū: rūdit. Ne timeas paratus est ⁊ voce magna crocodilum vocauit: ⁊ dorsum eius ascendit. Presbyter vero solo visu bestie perterritus aufugit: nec vlterius voluit ascēdere. ¶ Tunc vir sanct⁹ sol⁹ trāsuect⁹ est. Et quum a bestia descendisset: ait. Melius est tibi mori q̄ tot scelerum reatu inuolui. ⁊ cōtinuo expirauit. Quum quidam adolescens q̄ eū fuerat sequutus ad heremū: a demonibus turpibus cogitationib⁹ multū infestaret: quas illi manifestabat: sanctus circūducto digito suo in arenam circa cellaz adolescentis pbibuit in nomine domini Jesu/ne demones statutum terminū transgederent. ⁊ sic fuit liberat⁹. ¶ Hic aduenientibus fratrib⁹ quū nō haberet q̄d apponeret. solebat iuuenē videre q̄ deferebat sibi cibaria quecūq; appeteret. Quibus ante cellā depositis: iuuenis nō cōparuit.

§. II. Vidimus ⁊ monasteriū pa

phuntij: q̄ habitator erat vltimi deserti in regionibus Heracleos apud Thebaidā vrbe. Hic quum multo tēpore angelicam vitam duxisset: oratione facta ad dñm vt ei ostenderet cui sctō: similis esset: adfuit ei angelus dicens/eum simili esse cui Symphoniaco: qui in vicino loco cantandi arte vicinum sibi querit. Tunc vir dei inuento illo virā eius scrutatus est: ⁊ inuenit eū primo fuisse latronē: ⁊ inter cetera mala/duo laudabilia gessisse. Aut enim. Quum ego ⁊ socij mei quondā virginem quandā rapuissemus: ⁊ socij mei eam corrūpere voluissent: ego eā de manib⁹ illorū rapui: ⁊ intactam domui restitui. Alio tpe inuenī in heremo mulierē honeste forme errantē. quūq; mihi causaz huius diceret. q. s. vir su⁹ cum duobus filijs incarceratus esset ob debitū fiscale: ⁊ ipsa etiam ad consimiles penas ḡrere: ⁊ ideo sic oberrabat: ego compatiens duxi eam ad speluncam meam: ⁊ animam eius post triduum fame collapsam refeci: ⁊ dedi ei. ccc. solidos: q̄bus postmodū virū suū ⁊ filios liberauit. His auditis dixit vir sanctus nihil se vnq̄ tale egisse: adiungens. quia ergo nō in minimo loco haberis apud deū: sequere ipm. Tūc ille cito de manibus piectis fistulis sequutus est eū: ac p triennium in maxima abstinētia cōtinuauit. ⁊ sic inter manus angelorum spūs reddidit. Tūc orauit sctūs Paphūtius vt prius fecerat. Cui angelus respondit se sil'em primario esse cuiusdā vici. Ad que quū vir dei venisset: cū magna reuerētia suscepit⁹ est ab eo: Et ei⁹ vita requisita: vir impetrare potuit vt eam sibi reuelaret. Tādē ait. Si vir dei sctūs es: ideo licet cūctis alijs occultata tibi pādā: q̄uis minima sint. Ego pro rē duxi tm̄modo cā pl'is: ex qua tres filios suscepi. Jaz. xxx. anni trāsacti sunt ex quo vltim⁹ natus est: nec postea ipam vel aliā noui: similiter nec ipsa aliū virū. Addidit etiaz quod suscipere hospites nō cessabat. Hospitē sine viatico nunq̄ dimittens: in iudicio personam nunq̄ acceperat: litigantes nunq̄ preteriens nisi eos cōcordasset. nunquā greges eius alienas fruges leserant. volētem seminare in agro suo nunq̄ prohibuerat: meliora noualia illis relinquens. quantum semp studebat vt neminē cōtristaret. Et quid plura inquit? Oīa opera misericordie inquantū potuit: vel inquantū audiui hoīem fecisse: quātū in me fuit impleui. Hec audiens vir sctūs ait. Nihil tale ego feci: igitur restat tibi vt nudus nudum christum imiteris. Quo audito statim abijt: ⁊ seculum ex toto reliquit. Et nō post multuz tpis/vir sctūs sedens in cella sua vidit aiam eius ab angelis delatā. Et statim abijt ad cellam illius que nō longe erat a sua: ⁊ inuentum corpus mortuū sepeliuit: ⁊ maiorib⁹ exercitū se dedit. Tertia orauit vir sctūs sicut prius: ⁊ tunc angelus ostendit sibi viam qua incedens inueniret sibi similē. Tūc pcedēs vir sctūs inuenit mercatorē duas naues habētē: in quib⁹ habuit. xxx. milium solidorū mercaturā. Quē quum videret sctūs ait. Relinque hec que de terra sunt: ⁊ celestibus cōiunge te. Qui statiz acquieuit oīa relinquēs. Post aliq̄ tp̄s consummatus est: et aggregatus sctōrū cetui. Et non multo post tēpore adstitit angelus Paphuntio dicēs: Veni benedicte. ingredere tabernacula eterna tibi debita. Tunc vnam diem postea agens presbyteris aduenientibus ait. Nemo siue fur siue mercator debet contenni: quia in omni gente habet deus aias aliquas sibi placētes. Et postq̄ virtutes sibi datas a deo narrauerat: vitam presentē finiuit ingressus eternā. Idem Paphuntius propter latrones hoc petentes contra propositu⁹ suum bibit vinum: ⁊ sic lucratus est cos.

Paphū tius.

§. III. Fuit eo tēpore quedā puel

la nomine Thaisis. (al's Thais) decora nimis: quā mater ei⁹ a paruula in pstibulo statuit: factaq̄ est famosissima meretrix. Multi aūt ex longinquis regionib⁹ ad eā confluebant multiq̄ venditis substātijs suis pauperrimi fiebant. Sed ⁊ amatores eius pro zelo litibus inter se cōsertis eius limina sanguine replebant. Q̄ quum audisset Paphuntius abbas sumpto habitu seculari ⁊ vno solido/profectus est ad eam: Quam vt vidit: ptinus ptulit ei solidū. Que accepto precio ait. Ingrediamur domū. Quūq; ingressus esset iuitatus est ab ea vt lectū pciosis vestibus stratū ascēderet. Et sanctus. Est (inq̄t) hic alia q̄ locus secretior? At illa. Est. Et senex. Ingrediamur in illū. Et illa. Si hoīem vereris: nullus te in hoc loco videre potest. si vero deum metuis: vbicūq; ingressi fuerimus: inspicit deus. Cui senex. Scis esse deum? Illa respōdet se scire deū: ⁊ eius regnum futurum: tormenta quoque peccatorū. Cui senex: Si ergo nostī: cur tantas animas perdidisti: ⁊ nunc nō solum ptia: sed pro illorū rōnem redditura pditione dānaberis? Illa hec audiens pedibus eius prouolutа: cum lachrymis trium dierum indutias petijt: ⁊ post quos factura esset quicquid ei preciperet. Qui quū ei locū constituisset quo venire deberet: illa collectis omnibus que ex peccato lucrata fuerat: perlatisq; in mediū ciuitatis spectante populo combussit: ⁊ postea ad locum quem cōstituerat ei abbas perrexit. Quam ille reperto virguz monasterio in cellula parua occludens: ostium plumbo sigillauit. et paruam ei fenestram dimisit per quam ei cibus modicus inferretur. Jussitq; illi parū panis aridi quotidie ⁊ paululum aque ministrari. Atq; querenti quomodo deberet orare deū Respondit. Nō es digna deū nominare: sed tantum incūbēs contra orientē respice hunc sermonem frequenter iterans. Qui me plasmasti miserere mei. Igitur tres annos conclusaz abbas Paphuntius condoluit. pfectusq; est ad Antonij querens an deus pcā sua illi dimisisset. Quūq; iubente Antonio discipuli Antonij sigillatim singuli illa nocte incessanter orassent: vt deus alicui ex eis hanc causam reuelaret: cito vidit abbas Paulus lectū in celo: preciosis vestibus adornatum: quem tres virgines clara facie tenentes/tres lampades ante eū custodiebant: eratq; sup eundem lectum corona immarcessibilis. Quūq; Paulus eis diceret. Non hec gloria est nisi patris mei Antonij. Ad hoc vox diuina rūdit. Nō est hec patris tui Antonij: sed Thaisis meretricis. Quod cū mane facto Paulus retulisset: cognita dei virtute Paphuntius discessit cū gaudio ad locū: ⁊ ostium quod plūbo signauerat dissipauit dixitq; beate peccatrici. Egredere quia dimisit tibi deus pcā tua. At illa. Testor inq̄t deū: quia ex quo huc ingressa sum: ex oībus meis peccatis quasi sarcinaz feci mihi ⁊ ante oculos meos statui mihi: ⁊ sicut non recessit anhelitus de naribus meis: ita nec quidē vno momento vsq; ad hanc horam peccata mea recesserunt a me.

§. IIII. Sunt in ciuitate quadā

egypti inquit Heraclides: vt refert Vincē. spec. histo. li. xviij. duodecim monasteria virginum: in quibus ⁊ quandaz Amatam noīe vidi senē. lxxx. annos iam vt ferebatur in monasterio suo habentē. Cū hac habitabant. lx. mulieres in abstinētie puritate sub eius doctrina viuentes. In hoc erat virgo quedam nomine Thaor eius discipula que habens annos. xxx. in monasterio: non tunicam: non mauortē aut calciamentis vnq̄ nouis valebat vti: dicēs ne forte ppter hoc cogeretur foras pgredi. alijs quidē oībus die tantū dominica ad ecclesiam ex more procedentibus: illa pānis vilibus induta domi residebat sola. Tam elegantis autem forme erat: vt etiaz castissimum ⁊ constantissimū virum eius pulchritudo vult⁹ allicere posset: nisi ita moribus ornata esset: vt inestimabilē quendam in semetipsa castitatis ppzie custodem haberet: q̄ turpiter cupientis cuiusq; oculos ad immensum pudorem ⁊ timorem compelleret. ¶ Alia quoq; in vicino commanens: nunq̄ de monasterio fertur egressa: in quo cum matre sua implenit annos. xl. Cui tandē adstitit beatus martyr Colothus dicens. Hodie perges ad dñm tuū. veni igitur in Basilicā martyrij mei vt prandeas mecum. Tunc illa primum post tot annorū curricula procedens mane ad martyrium sancti. i. ecclesiā illā venit: panem ⁊ olera secū tulit: ⁊ completis orationibus quū oēs recessissent a loco: illa sedens martyrē reuocauit dicens: Benedic escam meam sancte Colothe: ⁊ intercessionibus tuis mecum pficisci dignare. Sumpto itaq; cibo ⁊ facta oratione circa solis occasum ad monasterium rediit: ⁊ matri sue dixit. Proficiscor ad dñm meum. In ipsa etiam nocte nec dolorē capitis: nec calorē corporis sentiēs:

Thaor Virgo.

Melania iunior.

ipsa se vt erat sepeliendā cōposuit: et spīi suū dei manibus cōmendauit. ¶ Porro Melania iunior prefate Melanie neptis cuz viro virit annis.xx. ipmcp virū suū ad seculi contemptū cōuertit: seculocp renunciauit. Et primū qdē vestes suas sericeas ad ecclesiarū ornamenta distribuit. Argentuz aūt et aurū suū per Paulū pbyterū ad orientem nauigio trāsmisit: ibicp per diuersas prouincias erogauit. Sub occidentali vero plaga ipsa p seipsam cunctis egentib⁹ que sciret necessaria ministrauit. Seruos aūt promiscui sex⁹ vsqp ad octo milia liberos fecit. Possessiones omnes quas habuit in Aquitania: Gallia/Tarracone/Hispania distraxit. Agros tantuz quos habebat in Sicilia Capania et Aphrica: vt de eis deinceps monasteria aleret atcp foueret: sibi reseruauit. Post alterum diem semper cibum capere cosueuerat. Nā inter ipsa principia quinta quocp die gustabat. Idcp obseruans etiam diurnas cum ancillis suis ministerij vices agebat: quas tanch sorores habebat. Parem Pinianus vir eius cum.xxx. monachis viram agebat. ¶ Virgo quedam fuit in Alexandria. lxx. annoz̄um: de qua dicebant illic oēs clerici: cp olim quum esset iuuenis pulchra valde cōspectus omnium vitare cōsueuerat: ne qua ppter miraculū vultus sui suspitione vel macula notaret. Tūc Arrianis sub imperatore Cōstantio/dtō Athanasio psequutionē exercitantibus inferret calūnias: ille cozruptū iudiciū declinans non amico vel parenti vel clerico se credidit. sed quū apparitores subito domū eius intrassent: tunica birroch vestit⁹ media nocte fugiens ad hanc virginez venit. Cui tam inopinate rei pterrite nouitate sctūs eps ait. Ab Arrianis inquietoz: et calūnioſis crimīb⁹ accusoz. Ne igitur et ego irrationabili nota reformer: et qui ad penā meā inique parati sunt ppter me ruant in pctm: magis credidi fugiendū. de⁹ autez hac nocte reuelauit mihi cp apud nullu sicut apud te possum saluari. Tunc illa cōgaudens in dño/proiectis cogitationibus vanis: sctm illū p sex annos intra celle sue secreta celauit cp diu pfatus Cōstantius virit. Ipsa enim pedes ei⁹ abluens et oia necessaria ei per se preparans ac ministrās: libros quocp quos ille querebat mutuo sumens et legēdos tradens. Nullus tū in vrbe vbi degeret inuenire potuit: no nec Constantio mortuo: rursus nocte pprijs vestibus indutus in ecclesia subito cunctis stupentib⁹ apparuit. Oēs enim se videre credebant eum tanch ex mortuis suscitatuz. amicis autez suis intimis satisfaciebat dicens: Idcirco me ad latebras vestras non contuli: vt tute iurare posseris: cp vbi degerez nesciretis. Et quia necesse erat vbicp me queri: in cella illius virginis latui vbi me celari nullus suspicaretur: eo cp iuuenis et pulchra videret. Sic ergo et ipi et fame vel glorie mee profui.

Pinianus vir Melanie

Beati Athanasij fuga.

§. V. Apud Cozinthū nobilissima quedam et pulcherrima puella cum virginitatis voto

Virginitatis pstāter seruate exēpla.

degebat: quā apud paganū iudicē: vt refert Vincē. speculo. hist. lib. xvij. nōnulli velut oīs ipsoz et imperatoribus sacrilegis cōiurantem criminibus impetebāt. At iudex insanus amoze femineo: postcp machinamentis et artib⁹ varijs nō potuit ei psuadere qō voluit: nouo cōtra eā furoze desiuiens nō eam morti vel alicui pene destinauit: sed qō erat grauius et crudelius vt lupanariam pstitui precepit: lenonicp ipsarum turpitudinū vt ternos ad se p singulos dies ex ipsius concubitu solidos exhiberet iniunxit. quam scilicet pecuniam vt a se leno flagitandā intellexit: in oīm eam qui vellent potestatem dedit. Quod vbi prede talis accipitres didicerunt: ibant et pditionis officinā obseruabāt. datocp precio cū ea loquebantur obtabilū sibi principia voluptatum. At illa vulnus quoddā in interioꝛib⁹ se habere dicēs: cuius feroꝛē si venientes ad eā sentirent horroꝛe contagionis effugerent: singulos miserabiliter precabatur vt ei ad paucos dies quietem pcederēt. Interea dum oſones perpetuas et maximas ad deum faceret humane salutis custos deus iuuenem quemdam vultu morib⁹cp bonum ira mente commouit: vt amoze diuino succensus interire pro ea cuperet. Itacp sub specie perpetrande turpitudinis ingressus profunda nocte datis lenonis quincp solidis vestibus se pprijs spoliauit: eisdcp puellam induens chlamyde quocp cognito oibus hoc facto/iudici traditus est ac bestiarum feritate decerptus: vt etiam in hac parte cōfusus demō remario cozonatum videret. ¶ De quadam alia virgine ancilla dei narrat idē Vincen. vbi supza. cp abstinentiā magnā p nouē annos custodiens/a quodā cantoze solicitata est et cozrupta. Que statim concepit partucp explicito nimio dolore mens eius penitentia compuncta est intantum: vt fame semetipsam vellet occidere: lachrymosis precibus deuz iugiter interpellans ac dicens: Tu deus magne qui totiꝰ mūdi malitiam portare consueuisti: quia tua voluntas est cunctos saluari: me quocp perditā in hoc ostende an saluti restituas vt quod ex peccati mei perditione creatum est: ex hac luce celerius tollas ne forte aut laqueo aut precipitio vitā finire compellar. Statimcp partu diuinitus morte subtracto: illa se penitentie summis angustijs tradidit. et e ephano trioſis mulieribus per annos.xxx. seruuit. Cuius humiles preces deus non respuit. Cuidam' nāqp sancto presbytero revelauit deus dicens: Illa virgo plus placuit mihi in penitētia: cp in virginitate sua.

Virginitatis amoze femineo

§. VI. Apud Cesaream Palestinā etvt idem Vincen. refert vbi supza. cuiusdam presbyteri filia fornicatione ruit. Cui cozuptoz persuasit vt factum prozpzium in quendam lectozem mentiendo transferret. Quod quum illa iam grauida apparens/patre cogente vt authorem sceleris proderet: lectozi hoc imposuisset: episcop⁹ hoc audiens a presbytero fecit eum in conuentu clericozum omnium accersiri. Qui interrogatus ab eo nihil tale se fecisse poterat confiteri. Quum autem episcopus vehementer iratus contumelias inferret ei: quasi qui peccatum suū impudēter negaret: dixit. Ego quidez qō erat in conscientia mea dixi: sed si vis audire qō nō est: hoc ego crimē admisi. Statimcp gradu lectozis eum eps deposuit. Tunc ille. Jube mihi ergo dari in matrimonium: quia nec illa iam virgo: nec ego clericus esse possum. Tunc eps dedit eam illi: putans cp ipse diligeret eam: nec posset ab ea separari. Igitur tam ab episcopo cp a patre eam sibi traditam monasterio feminarū commendauit rogans abbatissam vt haberet eam illic donec pareret sustentandam. Ipse vero in' prefato monasterio in angusta cellula se concludens: et abstinentiam difficilem nimis arripiens cum lachrymis et gemitibus ac ieunijs christum adijt dicens. Tu domine cui nota sunt oīa: et cui nihil iniquum placet: causam quocp meaz tuā sententia manifesta. Illo igitur in his iugiter perseuerante: mulier illa quum dies suos implesset: cepit vehementer vrgeri dolore partus. Quumcp dei iudicio partus angustijs se expedire non posset: tantumcp cruciatum vsqp ad septimum diem sustineret: iamcp morītura calūniatrix inferna conspiceret: nec vltra manducare vel bibere vel dormire posset intolerabili dolore clamauit. Ue misere mihi que ad hoc periculum dupliciter veni. Primū cp virginitatem perdidi/deinde quod illi lectozi falsum crimen imposui. Hec vt audiuit pater eius: timēs ne tanch calumniatoz reprehēderetur: quieuit et tacuit. Audiens autem episcopus: diaconos ad lectozē misit: sic eicp mandauit: Oza vt pariat calumniatrix tua. At ille responsum nullum dedit: sed nec ostium suum aperuit. Rursuscp orationes in ecclesia pro ea fiunt: et nec sic remedium vllum in ea percipiunt. Tunc ille episcopus ad lectozem venit. ostiuz pulsauit. ingressuscp ait. Surge frater Eustachi: et solue qō ligasti. Ipso momento quū lectoz vna cuz epo genua sua flexisset: mulier enixa est. Tantucp innocentie ei⁹ valuit oſo iugis: vt et calumnia periret: et calumniatrix penas ad emendationem sustineret.

§. VII. Multas vidi feminas ait Heraclides: vt refert Vincē. vbi. §. viriles mozes et honestos habentes. Inter quas et Paulam vrbicaz Dorotij matrem prudentem ac spiritualē mulierem cuius filia Eustochium vscp in presentem diem apud Betheleem in monasterio suo degit virgo castissima secū habens. l. virgines. Sed de hac supza dictum est. ¶ Sctā quoq; Melania fuit mulier vrbica Marcelliani proconsulis filia. Que. xxij. anno etatis sue viduata: et eterno sponso diuinitatis amoze perpetuo copulata: nulli prodens animi sui secreta: que in mobilibus habere videat: cū certis pueris et puellis in nauim misit: sicp festinans Alexandriam nauigauit. Illic omnib⁹ venditis: et in pecuniam aurumcp redactis Nitrie montem attigit: ibicp venerabiles patres vidit: Pabonam: Arsisium Serapionem: Paphuntium: Isidozū abbatem: et Dioscozuz: apud quos in desertis locis sex tantum mēsibus commoza: tam omnes qui illic erant sanctos viros peragrās visitauit. Post hec autem quum Alexandrie prefectus augustalis Isidozum: Pabonem: Paphuntium: Ammonium: ac. xij. episcopos et presbyteros ac alios quosdam vscp ad centum. xij. numero circa Palestinam et dioceseaz damnasset exilio: hec illos sequuta ministerium suū eis ex proprijs facultatibus tribuit. Et quū a custodibus phiberet hoc facere: tunc illa veste puerili sumpta circa vespertinas horas deferebat eis oīa vite necessaria. Quo cognito Palestine consularis putans cp terroze quodā ex eius pecunia sinus suos implere posset: iussit eam cozripi et in carcerem truditcp tūc ei p interuncios

Sācta Melania.

ternuntios hec mandauit. Ego (inquit) illi⁹ filia ⁊ illius coniunx fui: nunc aũt sum ancilla ch̄risti. Nec vales me in aliquo terrere: nec quicq̄ de meis rebus auferre: neq̄ me putes ob vilitatem habitus contemnendam: q⁹ facile si vellem possem meipsam extollere. Ne aũt hoc ignorãs periculũ aut crimẽ incurras: idcirco ista tibi mandaui. Sic nimirũz erga superbos ⁊ imprudentes interdũ oportet arrogantia (vt ita dixerim) vti. His itaq̄ verbis territus iudex factum suum excusauit: ⁊ eam vt meruerat honorauit: atq̄ vt ad predictos viros accederet licentiam dedit. Quibus ab exilio reuocatis monasterium apud Hierosolymam sibi fecit: in quo. xxvij. annorũ tẽpus impleuit: quinquaginta sorores virgines secum habẽs. Erat etiã cũ ea Rufinus ciuis Italicus ex oppido Aquileia vir sapiens nobiliũ fortiũq̄ morũ: qui ⁊ ad p̄fectũ byteratũ postea meruit peruenire. Igitur in. xxvij. annis oẽs apud Hierosolymã sanctos ⁊ peregrinos episcopos monachos ⁊ virgines suscipere ppriis sumptibus ac fouere cõsueuerat: oẽsq̄ venientes ad se exemplo tali meliores fecit. Sed ⁊. cccc. monachos qui se propter Paulinum ab ecclesia separabant: rursus ecclesie sancte reddidit. Plures q⁹ alios homines peruerse secte vera suadẽdo iugiterq̄ docendo ad ecclesiam reuocauit.

Rufin⁹ Aquileiẽsis.

§. VIII. Est ⁊ i ciuitate Panos

monasterium quadringentos viros habens. Inter quos et fabros ferrarios/⁊ carpentarios/⁊ sarcinatores/⁊ camelarios ⁊ fullones reperi (inquit Heraclides) singulos in arte ppria laborantes: ⁊ ex ijs que quotidiano victui superesse poterant: in monasterijs feminarum carceribusq̄ vicinis necessaria quecq̄ prebentes. Est ⁊ apud istos monasterium feminarũ. cccc. eisdẽ moribus ⁊ eadẽ ordinatione viuentium: excepto solo velamẽto pelliũ. Et ee quidẽ habitant trãs fluuium: circa flumẽ aũt viri. Et quum aliqua defuncta fuerit: eã ex more vestitã alie deferentes supra ripam ponunt quã inde viri nauicula trãsferentes cum psalmis in sepulchro proprio condunt. Nec vllus transit ad earum monasterium excepto presbytero ⁊ diacono. ⁊ hoc tantum per diez dñicũ. ¶ Fuit aũt in eodem monasterio quedam virgo que stultã se fecit ppter ch̄ristũ: vt virtutis posset implere propositum. Quũq̄ se supra modũ humiliaret atq̄ deijceret adeo oĩbus alijs horroꝛi erat: vt nec cibum cũ ea caperent. ab omnibus cedebat. oĩm maledicta sustinebat. a coquina nunquam recedebat. totius illic monasterij tanq̄ ancilla ciictis obediẽs officiũ implebat. Nunq̄ ad mensam sedebat: sed micas mensarum detergens ⁊ ollas abluens his solis alimonijs contẽta viuebat. Nunq̄ calciamentis vtens: caput obuolutum tenens pannis: sic ominbus seruiebat. Et certe quum ab omnibus putaretur: nulli vnq̄ iniuriã fecit: nulla ipsius murmur audiuit. Inter hec adstitit. angelus domini Piceno probatissimo viro semper in desertis viuenti. ⁊ dixit illi. Cur magnum aliquid te esse credis in tuo proposito? Vade ad monasterium feminarum tale: ⁊ inuenies in eo vnã ex ipsis in capite pannũ scissum habentẽ: ipsamq̄ cognosce meliorem te. Statimq̄ perrexit ad dictum monasterium ⁊ ingressus fecit vocari oẽs sorores: sed sola illa ppter quã aduenerat: non aderat. Tunc sanctus ad illas. Omnes adducite: vna enim deest quam mihi angelus ostendit. At ille Omnes hic sumus excepta vna stulta que est in coquina. Quam quum iussisset adduci: aduementi proiecit se sanctus ad pedes ei⁹ dicens. Benedic me mater spiritualis. Ecõ trario illa se prostrauit ante eum petens benedictionem. Quumq̄ mirarentur sorores dicentes: Noli abba talem iniuriam sustinere. nam hec quam cernis fatua est. Ait ille. Vos fatue estis. nã ista melior est ⁊ me ⁊ vobis. deprecor deũ vt in die iudicij merear dignus corona eius inueniri. Tunc omnes proiecerunt se ad pedes sancti Piceri⁹ petentes veniã de iniurijs ei illatis. Et vna quidem dicebat. Ego eam delusi. Alia. Ego habitum eius deiectum contempsi. Alia: Ego catinum abluens sordes super eam fundebam. ⁊ huiusmodi. omnesq̄ ab ea veniam petierunt ⁊ acceperunt. Quod quum illa videret se vi delicet in opinione esse ⁊ veneratione apud sorores: timens laudes hominum: ⁊ inde elationem: clam de illo monasterio recessit ⁊ quo ierit prorsus ignoratum est.

Euphro sina se⁊ titaviri⁊ sum

§. IX. Fuit in Alexandria virgo

proq̄ nomine Eupʒosina: quã quũ pater eius Pafnutius vellet Smaragdi nuptijs tradere: illa monachũ quendam adiens petijt se edoceri ea q̄ dei sunt. Qui dixit ei. Si potes tẽramẽta carnis ferro mine vi re: dimitte omnia ⁊ fuge. Qua postulante vt desiderium tã egit eius impleret: scilicet in mundi contemptum facta oratione mona ⁊ comam eius abscidit induens eam habitu honesto ⁊ impo sticam. fuit ei nomen. Smaragdus: ⁊ orans pro ea discessit. Cogitans autem ait intra seipsam. Si intrauero monasterium puellarum: pater meus requiret: ⁊ inueniens violenter me trahet inde propter sponsum meum: erat enim ciuis magnus ⁊ potens. Proiecta ergo a se veste muliebri virilem ac cepit. Pergensq̄ admonasterium vbi pater erat notissimus: simulans se eunuchum esse ⁊ de palatio imperatoꝛis: habitum petijt ⁊ accepit dicens se Smaragdum vocari: quez abbas tradidit vni sancto viro ex monachis dicto Agapito ad instruendum dicens. Hic est filius tuus et discipulus ⁊ taliter eum instrue vt magistrum superet. Quũ autem Smaragdus veniret in ecclesiam: multos concitabat diabolus ad decoꝛem vultus eius per malas cogitationes: ita vt omnes essent molesti abbati quod talem pulchꝛitudinem introduxisset in monasterium ad tentationem fratrum. Quamobrẽ dixit abbas Smaragdo. Fili pulchꝛa est facies tua: ⁊ fratribus infirmis ruina. Volo ergo te manere in cella tua soluz: ibiq̄ psallere: ⁊ ibi manducare nusquam egressurum. quod ⁊ fecit. Ingressus ergo Smargdus cellam solitarius ibi manebat: non inde egrediens: sed vigilijs orationibus ⁊ ieunijs vacans: ita vt miraretur magister eius Agapitus: ⁊ referebat fratribus constantiam eius. Pafnutius autem pater eius cogitans quid actum esset de filia sua multum contristabatur: quia vnica illi erat: ⁊ de vxoꝛe sterili eaz habuerat per suffragia ⁊ orationes monachoꝛum. Hoc eñ a deo petierat vt sibi heredẽ daret: qui substantiam suaz congrue dispensaret. Similiter ⁊ spõsus eius veniens ad Pafnutiuz socerum suum cũ eo cõtristabatur dicens. Forte aliquis seduxit eam: ⁊ cũ ea recessit. Statim ergo mittunt̃ seruj p totam Alexandriam ⁊ Egyptũ ad requirendũ eam: ⁊ monasteria etiam puellarũ scrutantes ⁊ speluncas heremi ⁊ nusquã inuenientes eã: pater filiã: sponsus sponsam quasi mortuam plangebant. Pater aũt nõ ferens doloꝛez suum venit ad abbatem monasterij vbi filia erat: sed ignota oĩbus: ⁊ procidit ad pedes eius: rogans ⁊ dicens. Ne cesses oꝛare ad dñm vt inueniatur fructus oꝛationũ tuarũ. Nescio eñ ait q̄d actuz sit de filia mea Eupʒosina. Jussitq̄ abbas oẽs fratres pro hac re ostendere charitatẽ ad Pafnutiũ oꝛando pro inuentione filie sue. Super quo oẽs contristati ex cõpassione ieiunijs ⁊ orationibus se magis dederunt. Ipsa aũt oꝛabat vt nõ manifestaret̃ in vita sua. Itaq̄ quũ nulli reuelaret̃ aliq̄d de ea: ait abbas patri. Credo q⁹ bonam partẽ elegerit: ⁊ ideo mihi de illa reuelat̃. Altera die venientem ad monasterium patrẽ vides abbas multũ afflictũ ait ei. Vis loqui cum vno fratre multum spirituali: qui venit de palatio Theodosij? Qui ait. Volo. Dixit ergo abbas Agapito vt induceret eum in cellã Smaragdi. Quũq̄ introductũ Eupʒosina vidisset patrẽ suũ: ⁊ cognouisset: tota lacrymis repleta est. Pater aũt nõ cognoscens eam ⁊ ppter mutationem habitus ⁊ propter alterationem vultus ex abstinentia ⁊ lacrymis: putauit luctũ illũ ex cõpunctione procedere cooperuerat etiã cuculla faciem suam ne agnosceretur. Facta ergo oratione cõsederunt. Et cepit Smaragdus loqui patri suo de futura beatitudine: ⁊ q⁹ ad tantã gloriã nõ peruenit nisi per eleemosynam ⁊ patientiam. de contemptu etiã seculi. Et q⁹ non essent diligendi filij plus q⁹ deus: nec patres plus eo qui factoꝛ est oĩm. Volẽs aũt magis eũ consolari afflictum ait. Si filia tua esset in perditione: deus hoc reuelasset. Potens est aũt deus adhuc in hoc seculo tibi manifestare. tu trñ age deo gr̃as mihil desperans. Nã ⁊ ego a magistro meo Agapito doꝛem quum audiens: ⁊ valde cõpatiens deũ oꝛaui: vt tibi sufferentiam tribuat: ⁊ de te ⁊ de filia tua q⁹ expedit adimpleat. Cõsolatus ergo mirabiliter pater ex verbis eius dixit abbati. Edificata est anima mea a fratre isto. ⁊ ita let⁹ sum effectus tanq̄ si inuenissem filiam meã. Et reuersus est domũ. Cõplens autem Smaragdus. xxvij. annos in cella sua decedit domũ in infirmitatẽ grauem. Quod audiens Pafnutius accessit ⁊ visitauit eũ. Cepitq̄ deosculari eum clamans ⁊ dicens. Heu me. Ubi sunt verba tua dulcia quibus mihi filiam meã videndã pmittebas? Ecce non solum illã non videbo: sed ⁊ te a quo cõsolabar amitto. Cui Smaragdus ait. Jam pone finẽ tristitie. Recoꝛdare q⁹ deus Jacob manifestauit Joseph patri suo quem mortuũ putabat. Quumq̄ iam instaret dies dormitionis eius in dñoꝛ: dixit patri. Quia deꝛ desiderium meum impleuit: ⁊ vsq̄ ad finez viriliter decertãdo perduxit: nolí ergo esse taz solicitus pro filia tua Eupʒosina ego enim sum illa misera: ⁊ tu es pater meus. coꝛpus meum nudari ⁊ lauari ab alio nõ permittas: sed ⁊ per teipm hoc facias. Et q⁹ in ingressu meo promisi abbati me multas possessiones habere: quas si perdurarem: in hoc monasterio perducere possem: tu imple quod promisi: ⁊ oꝛa pro me. Quibus dictis tradidit spiritum. Quod quum audisset ⁊ vidisset Pafnutius ⁊ commota sunt viscera eius ⁊ et cecidit quasi mortuus. Accurrens Agapitus confortans leuauit eum a terra. Cepitq̄ surgens lamentari dicens. Heu me

filia mea dulcissima: quare ante non manifestasti te mihi: vt ego tecum sponte cōmorarer? Nuntiata sunt hec abbati et fratribus. Et mirantibus ⁊ flentibus cunctis, ait abbas. Eu physosina sponsa christi ne obuiscaris seruorū tuorum: sed ora pro nobis ad dominum Jesum christum. Et cum honore multo corpus sepulture traditum est. Unus quoq; ex monachis qui oculum amiserat osculans vultum eius visum recepit. Pater autem in dicto monasterio conuersus factus magnam partem substantie ei contulit: perq; decennium laudabiliter superuixit.

§.X. De quadā alia dicta Marina legitur q; pater eius ingressus monasteriū: postea etiā introduxit ipsam sub nomine ⁊ habito masculi vocās Marinum paruulum: quam ⁊ docuit nemini hoc manifestare. Factus autem homo ⁊ valde deuote ⁊ obediēter se habendo mortuo patre ibat extra ex iussu abbatis p negotijs monasterij: aliquando hospitans in certo loco vbi quidam erat hostes habens filiam. Que quum concepisset ex fornicatiōe cum quodam parentes hoc aduertentes interrogauerunt ex quo concepisset. Que falso inculpauit fratrem Marinum. Quod quum nuntiassent abbati: interrogatus ab eo super hoc ingemiscens ait. Peccaui pater penitentiam agam: ora pro me. Abbas autem post correctionem eiecit eum de monasterio. Qui tamen non recessit a tanua monasterij ibi iacens: ⁊ buccellam panis accipiens. Filium autem natum ex illa ablactatum mater puelle portauit ad monasterium vt ad eos pertinentem. Quem marina virgo nutriebat de eo quod sibi dabatur a monachis. Videntes autem abbas et monachi humilitatem ⁊ patientiam Marine: veniam dantes introduxerunt in monasterium: omnia tamen vilissima exercitia ei imponentes. Quum autē non post multos dies in domino obdormisset: ait abbas. Lauate corpus eius: sed longe a monasterio sepelite. Lauantes autem quum vidissent feminam esse: ipsi cum abbate suo lugebant: penitentiam agentes de laboribus ⁊ iniuste illatis. Eademq; hora puella illa que falso eam accusauerat: arrepta a demonio venit ad monasterium confitens peccatum: ⁊ exprimens de quo conceperat demum meritis illius sanata est.

Marina virgo sub habitu virili monachum agit.

§.XI. De sctā Maria Egyptiaca: que peccatrix appellatur. ipsa. xlvij. annis in heremo arctissimam vitam duxit: quod sic scitum fuit. Quidam sanct⁹ abbas nomine Zozimas dum Jordanem transfretasset: ⁊ heremum magnam percurreret si forte aliquem sanctum virum inueniret: vidit quandam personam ambulantem nudo corpore nigro atque incendio solis adusto. Hec autem erat Maria Egyptiaca. Statimq; hec fugam arripuit. ⁊ Zozimas post eam currere cepit. Tunc illa ait. Abba Zozima q̄d me persequeris? Ignosce mihi: quia non possum faciem meam ad te conuertere: eo q; mulier sum ⁊ nuda. sed pallium tuum mihi porrige: vt possim sine verecundia te videre. Qui Zozimas se nominari audiens stupefactus pallium tribuit: ⁊ in terrā prostratus vt se benediceret: rogauit. Cui illa. Ad te pater (inq̄t) magis benedictio spectat: quem sacerdotij dignitas ornat. Ille autem vt audiuit q; nomen ⁊ officium eius sciret: magis admirabat et se benedici obnixius precabatur. Tunc illa: Benedict⁹ deus ait) redemptor aiarū nr̄arū. Quinq; illa extēsis manib⁹ orare: vidit eam quasi cubiti vnus spacio eleuari a terra. Tunc senex dubitare cepit ne forte spūs esset. Cui illa. Satisfaciat tibi deus: qui me peccatricem mulierem spiritum immundum existimasti. Tunc Zozimas per deum adiurauit eam vt conditionem suam ei enarrare deberet. Cui illa. Ignosce mihi abba: q; si conditionem meam narrauero tibi: velut a serpente territi fugies ⁊ aures a sermonibus contaminabuntur: ⁊ aer fordibus polluetur. Quumq; ille vehementer instaret inquit: Ego pater in Egyptum duodecimo etatis mee anno in Alexandriam veni. Ibiq; xvij. annis publice libidini me subieci nulli me penitus denegaui. Quum autem homines regionis illius pro adoranda sancta cruce Hierosolymam ascenderent: rogaui nautas vt me secum proficisci permitterent. Quum vero a me naulum requirerent: Non habeo fratres (dixi) naulum: sed pro naulo habeatis corpus meū sicq; me fuscepernnt: ⁊ nauli gratia corpus meum habuerunt. Quū autem Hierosolymam peruenissem: ⁊ pro adorāda cruce vsq; ad fores ecclesie peruenissem cum alijs: subito ⁊ inuisibiliter repulsam patior nec intro intrare permittor. Iterus atq; iterum perueni vsq; ad limen ianue: ⁊ subito iniuriam patiebar repulse. quum tamen oēs liberū haberent aditum nec aliquod inuenirent impedimentū. Rediēs igit ad me: ⁊ cogitans q; hoc mihi ob scelerū meorū immanitatem accidere: respect⁹ meū cepi manib⁹ tūdere: ⁊ a cordis intimo grauiter suspirare: respiciensq; ibi imaginem bte Marie virginis vidi. Tunc ipsam lachrymabiliter exorare cepi: vt veniam peccatorū meorū impetrarer: ⁊ ad adorandam sanctam crucem me intrare permitteret: promittens me seculo renūtiaturā: ⁊ deinceps caste victurā. Quūq; hoc orasset: ⁊ in nomine virginis fiduciā accepisset: fores ecclesie iterum adij: ⁊ sine aliquo impedimento ecclesiam intraui. Quum autem sanctam crucem deuotissime adorassem: quidaz mihi tres nummos tribuit: de quibus tres panes emi. Audiuiq; vocem dicentem mihi: Si Jordanem transieris: saluaberis. Jordanē igitur transiui: ⁊ in hoc desertum veni: vbi. xlvij. annis nullum penitus hominem video. Illi autem tres panes quos mecū detuli instar lapidis per tempora duruerūt. Et. xvij. anni ex ijs comedendo sufficerunt. Uestimenta autem mea iamdiu putrefacta sunt. Decem ⁊ septem annis in hoc deserto a tentationibus carnis molestata fui: sed nunc per dei gratiam omnes vici. Ecce omnia opera mea narraui tibi: ⁊ rogo vt pro me ad dominum preces fundas. Tunc senex in terram prostratus in famula sua benedixit dominum. Cui illa. Obsecro te vt in die cene dominice ad Jordanem redeas: ⁊ corpus domini tecum feras. Ego autem ibi tibi occurrā: ⁊ de manu tua sacrum christi corpus accipiam. Nam a die qua huc veni communionem domini non accepi. Rediens igitur senex ad monasterium reuoluto anno dñi dies dominice cene appropinquaret: tulit corpus dñicum: ⁊ vsq; ad ripam Jordanis veniens ex alia ripa mulierem stantem inuenit: que super aquas facto crucis signaculo iuit: ⁊ ad senem vsq; peruenit. Quod videns senex obstupuit: ⁊ ad pedes eius se humiliter prostrauit. Cui illa. Vide ne feceris: cum sacramenta domina penes te habeas: ⁊ sacerdotis dignitate refulgeas. Sed obsecro te vt sequenti anno ad me pater redire digneris. Tunc illa facto signo crucis super Jordanis aquas iuit: ⁊ heremi solitudinem petijt. Senex vero ad suum monasterium rediens: sequenti anno ad locum in quo primum secum loquuta fuerat venit: ⁊ eam ibi expirasse reperit. Qui lachrymari cepit ⁊ ipsam tangere nō presumpsit. Dixitq; intra se: Ego quidem corpusculum sancte sepelirem: nebam: sed timeo ne sibi displiceat. Hoc eo cogitante vidit supra caput sancte in terra literas scriptas hec cōtinentes. Sepeli Zozima corpusculum Marie. redde terre puluerē suum: ⁊ ora pro me ad deum: ad cuius preceptum tali die Aprilis reliqui hoc seculum. Et tunc senex pro certo cognouit: q; mox vt dñi sacramenta accepit de manu eius ⁊ ad desertum rediit: vitam finiuit. Illudq; desertum quod vix zozimas per spatium triginta dierum ambulauerat: ipsa in vna hora perrexit. ⁊ ad dominum migrauit. Quūq; senex in terram fodere vellet: sed nequiret: vidit leonem ad se venientem quieuit: dixitq; illi. Sācta hec mulier iussit sepeliri corpus suum: ⁊ ego quum sim senex fodere non possum: nec aptū ad hoc habeo ferramentum: tu ergo terram fode: vt possimus corpus huius sanctissimum sepelire. Tunc leo fodere cepit: ⁊ aptā foueam preparauit. Quo peracto leo vt agnus mansuetus abijt: ⁊ senex ad suum monasteriū reuersus est glorificans deum: narrans que inuenerat.

Marie egyptiace vita.

§.XII. Fuit ⁊ Joannes quidaz carpentarius: vt refert Uincē. specu. histo. lib. xvij. Qui seculo renuntians per quinq; annos in diuersis monasterijs degens: tandem in lycum montem solus se contulit. Ibique quum iam triginta annos complesset inclusus: gratiam prophetie promeruit. Nam ⁊ imperatori Theodosio ventura porro dixit: primo quidem de Maximo tyranno q; esset eum superaturus: ⁊ ex Galliarum partibus reuersurus. Postea vero de Eugenio q; eum esset victurus sed ibidem vitam finiturū. De hoc ergo apud omnes grandis fama erat: propter quod ⁊ Theodosius honore prophetali ipsum honorare consueuerat. Et ego igitur virtutem eius agnoscere cupiens: illuc peteri. xvij. dierū itinere confecto: partim ambulando partim nauigando. Post primā aūt salutationem ait mihi per interp̄tem: Uñ es? ⁊ cur huc venisti? vnū te esse cognosco de sociis Euagrij. qō ⁊ ego annui. Interea dum loqueremur: pses illius prouincie noie Alipius ingreditur: ⁊ ad quem quū ille relicto quem habebat mecum sermone se contulisset: paululum ab eis secessi ⁊ ieiunus steti. Proliras autem illorum confabulationes grauiter ferens: illum senem intra me arguebam: q; meo sermone contempto illum potius honorasset. Quum ergo eodem spiritu recedere cogitabam vocauit Theodorum interpretem suum: ⁊ ait. Dic fratri illi: Noli esse pusillanimis: quia iam nunc tecum loquar. Ex hoc igitur eum hominem spiritualem esse: ⁊ occulta prenidere cognoui: ⁊ ideo magis cepi remorari. Egresso vero mox pre side vocauit me: quē sic alloquutus est. Cur inquit animas tuam mei reprehensione lesisti? Cur in tuis sensibus cogitasti: q̄

Joānes propheria clarus.

sti:qđ in me non recognosco:nec mozes tuos decere scio:an ignozas scriptum esse:non sanos sed male habentes egere medico. Tu quidem me quũ velis:z ego te inuenire possum: z si fozsitan ex me nullum:ex aliis tamen fratribus aliquod patribusq; poteris habere solatium. Iste vero totus ex secularibus rebus poreſtati diabolice deditus:vix ad hozam ref pirare potuit:z nunc tentans venit:sicut seruus austerum fugiens dominum suum:vt hic inueniret salutis auxilium. Inconsulta igitur z impozruna res fieret si illo relicto tecũ mozarer:qui salutis tue commodis consueuisti vocare iugiter. Tunc ego magnopere deprecatus sum illum vt pro me dignaretur ozare:qui hoc mihi certissime per suasit virum eum spiritualem esse. Ille vero iam letioz in simstra facie leuiter me percussit dicens: Multe tribulationes remanent: z episcopus futurus es:plurimumque laborum habiturus. Pias autem z quasi rationabiles occasiones afferens tibi demon te ventilaret tentat:suggerens z patris desiderium fratris sozoriscq; conuersione. Ego vero tibi renũtio vtroscq; saluatos esse cognosce. Renuntiauerunt enim ambo secularibus rebus:z pater tuus alios septẽ annos est victur⁹. Insiste igitur:z in desertis locis vt cepisti viue nec parentum tuozum causa festines ad patriam redire:quia nemo mittẽs manum suam ad aratrum z respiciens retroaptus est regno dei. Deniq; xlviij. annos se habitasse in cella illa dicebat: affirmans se nullius vnq; femine vultum vidisse:nec se edentẽ aut bibentem ab altero visum fuisse.

Mira bilis vir in pphe ando.

§.XIII. Serapion qui z Sindonius vocabatur:quia veste non alia q̃ sindone vtebatur: z etiam impassibilis vocabatur:quia nullum possidendi desiderũ patiebatur ex abstinentia numia omnium rerum: z iugi meditatione diuinozum librozum: vniuscellule quiete nõ poterat esse contentus. sed per diuersa trahebatur coz eius. De hoc referebant sancti patres q̃ in quodam oppido. xx. solidozum precio se pagans distraxerit: z in eozum seruitute permanserit: ita vt eis pedes leuaret donec eos christianos efficeret: z a ludis theatralibus seperaret. Nullumq; cibũ nisi panem z aquam sumere consuerat:nec diuinas scripturas legere cessabat. Illis aũt ad piam z castam vitaz conuersio:quum ei libertatem offerent dicentes quia per ipsum a turpi seruitio liberati essent. xx. solidos quos pro se acceperat: z apud se seruauerat reddidit eis:dicens . quia per me deus in vobis impleuit quod volebam. Nunc autem aurum quod pro me dedistis recipite:vt alios quoq; quibus subuenire possim reperiam. Quumq; rogatus acquiescere nollet: vt cum eis tanq̃ pater eozum z dominus remaneret: Dabis ergo (inquiunt) aurum istud aliis pauperibus: quod nos velut arras quasdam pro salute nostra dedisse cognouimus at ille: Date(ait) vos. ego enim alienas pecunias nõ do. Saltem (inquiunt) hoc peccamur: vt vel post anni circulũ Athenis nos requiras. Itaq; seruus christi peregrinando frequẽter ad Helladẽ venit: ac per triduum morat⁹ Athenis a nullo panem quo vesceretur accepit. Neq; vero pecunias habebat:nec peram vel pellẽ:vel aliud quicquam secum preter sindonem qua erat amictus ferebat. Quum ergo ieiunus vsq; ad quartam diem peruenisset:esurire fortiter cepit. Nihil enim peius illo ieiunio qđ ego:quẽ inuito:ex cuius necessitate sepe etiã pfidia pcedit. Stetit ergo super colliculũ uerant. Et illic manus suas pcutiendo vum se marimam pa Vi clamabat dicens: Athenienses viri succurrite. Concurren tes itaq; simul oẽs pallijs vel birris induti: quesierũt vnde venisset:vl quid pati se diceret. Ille rñdit. Benere sum Egy pto discessit:in trium fenerato:ũ manus incurri. quoruz duo quidẽ quoquo modo debitũ soluẽs potui euadere: tertius aũt adhuc retinet me:nec habeo quõ illi satisfacere possim. Illis aũt reqrentib⁹ qs esset ille:vel vbi degeret qui ei molestus esset:z in oibus adiutoz⁹ se pollicẽtibus si hos eis indicaret:ait. Cupiditas pecunie:desiderium voluptatis:z voracitas ventris. Hi tres semper mihi molesti fuerunt a pncipio inuẽtutis:ex qbus iam duob⁹ me satisfeciſſe video: nec vltra mihi molesti sunt. Tertium vero ferre non possum. Cũ enim quarto die iam ex necessitate ieiunij vrget me seueris simus fenerato: exigens debitum:z nisi reddiderim mortez minat. Tũc quidã philosophoz obtulerũt ei solidũ vnum. Quo ille sumpto:z cuidam qui panes vendebat dato vnoq; tantũ pane ab eo susceptoimor ab vrbe profectus est z nũq; postea reuersus. Ut autem circa Lacedemonis loca veniẽs: vnum illic de primoribus vrbis bonum in ceteris rebus virũ:oẽsq; de domo Manicheos esse cognouit:iurta superi⁹ exemplũ se vẽdidit z intra duos annos ab execrabili secta tã ipsum q̃ plugẽ ei⁹ totaq; familiã abstractos eccl'ie tradidit

¶ De sanctis Pachomio z Euagrio ꝛc. La.xj.

DE sctõ Pachomio Scythiotico sic ait Heraclides. vt refert Vincen. spe. histo. li. xvij. Ego quũ aliqñ grauj carnis tentatione vrgerer: nihil de hoc vicinis meis: nec Euagrio magistro meo patefeci: sz occulte ad interioza deserti perrexi: ibiq; Pachomiũ septuagenar ũ in loco Scythie prope palmam inter ceteros monachos temere reperiens: anxietatẽ meã ei retuli. q̃ dixit mihi. Nõ sit tibi noua res ista quã pateris. Nam q̃ nõ ex negligentia vel desidia mentis in eam incurreris: testimonium tibi prebent z natura locozum: z inopia oĩm rerũ: z absentia feminarum sed magis ista tentatione laboras pter studium ad desiderium castitatis. Nã aliquãdo caro nostra si fuerit nimis sana lasciuit. aliqñ ex cogitationibus variis moribus iste procedit. Interdũ vero demon nobis inuidens contra nos preliatur. Nam z ego vt vides admodum senex: per. xl. annos in hac cella degens: maximãq; salutis pprie curã agens huiusmodi tentatione solicitoz vsq; ad presens. Certe per annos. xij. post quinquagesimum nunq̃ die vel nocte hic morbus recessit a me: ita vt me priuatũ auxilio dei suspicareris. Valens tamẽ tunc quadã irrationabili morte deficere quã tali obscenitati coz poris succumbere: solitudines peragrans in speluncã me fere cuiusdã nudum proiecit: vt ab egredientib⁹ inde bestijs deuozarer. Quibusq; sic ad vesperã vsq; iacuissem: leones masculi z femina exeuntes odoze ducẽte ad me peruenerũt: z a capite vsq; ad pedes lingua blandiẽte me lãbuerunt: sicq; illesum reliquerunt. Cogitans igitur et credens quod deus pepercisset mihi: mox ad cellam redij. Demon autez paucis diebus quieuit: sed rursus mihi vehementius q̃ solebat incubuit: vt pene me cogeret blasphemare. Transfiguratus est enim in puellam quandam quam in iuuentute mea vidisse me memineram tempore messium calamos colligentem. Que subito supra genua mea sedens adeo me per omnia membra commouit: vt pene mecũ ipsem coisse putarem. Iratus igitur dextera mea percussi eam: statimq; evanuit: z certe per totũ biennũ ferozẽ manus qua eam pcusseram: ferre non valebã. Exinde igitur z desperans ad deserta vagabundus perrexi. repertãq; modicã aspidem manu tenẽs genitalibus mẽbris appositi: vt vel mozsus eius mortem mihi afferret: caputetiã serpentis confricando conterens inverendis: tamq̃ ex eis tentationis causa mihi procederet. Et nec sic me momozdit gratia diuina sicut credo prouidente. Tunc itaq; vocẽ hanc ad me descendentem audiui. Vade Pachomi: insiste agoni tuo. Ob hoc enim dimisit te demonis virtute superari me fortioz quasi eo superbires: sed infirmitatem tuam agnoscens ad diuina auxilia confugeres. Sic igitur ad propria secreta remeans: de cetero cum fiducia sedi: pacatisq; sensibus viri. Hostisq; meus vt se contemptum vidit: omnino confusus abscessit.

§.I. In Thebaide puincia Tabonensis dicit locus in quo fuit Pachomi⁹ vir iustus vt refert Vinc. vbi. s. ex dictis Heraclidis. Hic fuit tot⁹ deo deditus: intantũ vt p diuinã gratiã z nosceret futura: z visione frueretur angelica. Hic pfecte misericoz z humanus fuit: z ineffabili fratres amoze dilexit. Ad hunc igitur in speluncam sedentem venit angelus domini dicens ei: Per omnia que ad propositum tuum pertinent perfectus es. vñ iam in spelunca superflue sedes. Veni igitur z omnes iuniozes mona chos colligeeosq; ioscq; iurta regulam vite quam a me discces instituere. Tabulasq; ereas illi dedit in quibus scriptum erat. Diuersas intra domus atriũ cellulas facies ternosq; p singulas manere precipies. In vno tamen loco cibus omniũ fiat: nec ieiunare nec manducare quenquã prohibebis. Fozrioribus tamen z magis edẽtibus grauius opus iniunges. Somnum vero nõ iacentes capiant: sed super instructas z paululum reclines cathedras pallijs suis velatas se cuiteq; quescant. Pellibus caprinis tegantur: quas nec propter cibum: nec pter somnum capiendum deponant: sed tantum quando ad cõionem ingredientur. Tunc vnusquisq; cingulũ suum soluat: pelleq; deponat: z cum cuculio tantũ accedat. Si quis alterius regule peregrinus ad uenerit: non edat cũ eis: nec ubat: nec in mansionem eozum introducatur nisi forte in via eis adiũctus fuerit. Quicunq; vero cum eis ad permanendum intrare voluerit: nõ eum in loca monasterij secretioza recipias: nisi triennium totũ laborioſuz opus diuisq; pficiẽs impleuerit. Edentes cuculli capita sua velẽt: ne alter alterũ respiciat manducantem: sed solum catinum vel mensam: nec loqui cuiquam liceat dum manducat. Postro. xxiij. esse fratrũ ordines instituit. Et vnicuiq; literã grecam qua tanquam pprio signo vel vocabulo dinoscerentur su-

Regule monachoꝝ tradite ab angelo bto Pachomio.

perposuit. Hoc etiã ordinauit ⁊ iussit: vt orationes. xij. per totum diem: ⁊ in vespere totidẽ ad lumen facerent: ⁊ in nocturnis quoq; vigilijs totidẽ preces effunderent. Hic sctus Pachomius ait angelo. Parũ hoc est. At ille. Ideo (inquit) has paucas fieri precepi: vt ⁊ iuniores implere sine tristitia possint sibi impositam regulam viuendi. Qui vero firmiores ⁊ perfectiores sunt: nõ illis necesse est aliena regula cõstringi: q; vitam suã totã visioni ⁊ cultui dei penitus dederũt. His itaq; dispositis: discessit angelus ab eo. Plurima igitur monasteria sunt: in quibus plusq; vij. milia virorum institutа ista sequuntur. Sed illud in quo Pachomius ipse degebat maximum ⁊ primũ habet: ex quo cetera pcessisse videntur. Obijt aũt hic anno Arcadij ⁊ Honorij. ix. centesimũ ⁊ decimum annum habens vite sue: vt ait Sigisbertus.

¶ Hic aũt Pachomius: vt refert Vincen. spe. histo. li. xix. ex gestis eius: docuit monachos regulam viuendi vt dictum est: quam angelo dictante didicerat. Hic precepit pistoribus quũ sacras oblationes coquerent salutaris meditarent: nihil vani loquentes. Qõ preceptũ quũ in monasterio Tabonensi quadã vice violaret: statim diuinitus Pachomio revelatũ est. Qui primus Theodozũ mittens negligentiaq; hãc emendari fecit: tanq; diuinũ pcepti transgressionem. Eidem Pachomio apparuit diabolus in specie mulieris pulcherrime: quã ille cernens ⁊ sciens phantasiam esse: orabat multũ vt euanesceret. Cui illa propius adstãs ait. Quid superflue laboras? potestatem accepi a domino tẽtare quos volo. Ad quam sanctus. Quis es? Et illa. Ego sum virtus diaboli: et caligine voluptatis mortifere mortales inuoluo: sed tuis vel tibi pter christum qui humanatus est: appropinquare non possum. Sed nunquid ita semper erit? Veniet tempus post obitum tuum qũ prout libuerit debacchabor inter eos quos nunc odonibus tuis munis: Hic sctus. Et ds scit an meliores tunc erunt qui eos corobozent? Nam tu pscire nihil olio quales: qõ est soli⁹ dei. Atilla. Plura tũ futura ex precedentibus cognosco. Cui sanctus. Et quõ? Tũc illa Ois rei principiũ tenuit ad augmentum prius: deinde ad detrimentum vergit: sic ⁊ in hac vestra professione vt confcio fiet. Nam inter initia sua signis ⁊ virtutibus roborata succrevit. Quus aũt senescere ceperit: aut tẽporis diuturnitate labescens: aut negligentia tẽporis deficiens ab incrementis propijs minuet. Post hec Pachomius instanter orabat: vt sibi dns reuelaret quis status mõachorũ futurus esset post se. Qui per visionem ad se factam edoctus est: q; monasteria quidem multipliciter dilatarent. ⁊ nõnulli pie ⁊ contnẽter viuerent plurimi vero negligerent: suamq; salutẽ pderent maxime vero per negligentiam prepositorũ: quibus primatum tenentibus ambitiosa lite quis eorũ preesset contenderent: ⁊ reprobabuntur boni prepositi: ⁊ mali eligentur. Et tunc pene omnia que diuinis regulis subnixa sunt: humanis cõmutabuntur illecebris. Tunc Pachomius exclamans ait ad dñm. Heu me quia frustra laborauí. Si enim tam pueri essent qui futuri sunt: eorũ subditi quales erunt? Tũc apparuit ei mirabili fulgore quedam imago spineam coronam portans dicens ei. Confortare Pachomi: q; posteritas tua vsq; in finem nõ deficiet: ⁊ quisq; inter eos q futuri sunt pie ⁊ contnenter vixerit: amen dico tibi requiem sortietur.

§. II. De sancto Euagrio refert

Vincen. spe. histo. lib. xvij. q primum ordinatus est lector a sancto Basilio: postea diaconus a beato Gregorio Nazanzeno. Hic quidem in seculari vita tentatus tandem beate Melanie studio veste mutata ad Egyptiacum Nitrie montem profectus biennũ ibi degens impleuit. Tertio autem anno ad interiores solitudines pergens. xiiij. annis in abstinentia vixit panis ⁊ olei modicum sumens: qui prius inter copias magnas delitiosam semper vitam tenuerat. Huic fortiter spiritus fornicationis semper incubuit. Unde sicut nobis ipse referebat: per totã nocrem in hyeme nudus in puteo stabat: vt gelu quoq; carnes eius constringerentur. Aliquando etiam spiritus blaphemie cepit eum vrgere: ⁊ ad sacrilega contra deũ verba cõpellere: pter qõ diebus. xl. iugiter sine tecto fuit: ita vt per totũ corpus eius papule quedã erirent. Tam vehementer demones expertus est: q; per innumeras vices ab eis verberatus est. ¶ Quadã die tres simul ei demones in specie clericorum adstiterunt de fide cum eo tractare cupientes: ex quibus vnus. Arrianũ: alius Eunomianum: tertius Apollinarẽ se esse dixit. Quos omnes ille sapienter ac breuiter disserendo superauit. Idem quum claues ecclesie perissent: inuocato christi nomine illam ostij partem vnde claues erat signauit: ⁊ manu fores pulsans apuit. Cuidam quoq; discipulorum omnia que eis post. xvij. annos essent ventura singillatim res ipsas pphetando predixit. Quũ vero quidã morte patris sui nuntiaret: respondit. Quid blasphemas o homo: immortalẽ ego patrem meũ deum noui. Dicebat aũt. Ex quo ad solitudinem veni non lactucam aut aliquid viride ego attigi: nõ pomа: non carnes nõ balnea vidi. Deniq; xvj. vite sue anno: ĩ quo nihil edebat quod coctũ esset: quũ propter infirmitatem stomachi necesse esset vt rale quid sumeret panem quidam nunq; attigit. sed olera/resinam/⁊ lenticulam per biennium gustans: ita de seculo exiuit. Circa ipsum vite sue finem referebat quod tertium vite annum ageret: ex quo carnali desiderio liberatum esse se intelligeret. Et hic post talẽ ipsius vitam: post tantos labores: post illas tam iuges orationes: bonorum: ⁊ malorum spirituum differentias nouit: arteq; quibus demones subiugari possent ostendit. ¶ Quidã nomine Innocentius presbyter cũ quo viri (ait Heraclides) tribus annis: simplicissimus hominum fuit. Qui quũ olim sub imperatore Cõstantio militasset: seculo renuntiauit. Hic filium suum Paulum maledixit: eo q filiam cuiusdam sacerdotis corrupisset. Deprecatusq; est deum dicens: Da mihi domine talem spiritum: vt in carne sua nunquam inueniat tempus ad peccandum. Rectius enim fore credebat si cum atrocitate demonis: ch si cũ impuritate corporee voluptatis certaret. Quod vt dixit ita factum est. nam etiam vsq; nunc idem Paulus ferreis cathenis vinctus in monte olineti cõsistit a demone vexatus. Hec Heraclides. De bto Innocẽ tio.

§. III. Fratrem quẽdam qui mecum ab initio iuuentutis vsq; hodie vixit inquit Heraclides, noui nullo desiderio mentis corporis victum: ⁊ pro conseruatione suo gratias deo agere semper cõsueri. Pro veris amicis etiã periculũ subire cupiebat: millies q; ⁊ forte amplius demonũ ptãtem expertus erat. Unde quadã die diabolus cum eo pacisci voluit dicens: promitte mihi q vel semel peccabis ⁊ exibebo tibi feminam quãcũq; volueris in hoc seculo qui eum desperit. Alio tpe demon p. xiij. noctes cũ eo cõfligens pedibus suis eũ de cella sua trahebat: eiq; humana voce dicebat. Noli christũ adorare: ⁊ nũq; amplius accedam ad te. Cui ille. Propterea ĩmo (inquit) eum adoro ⁊ semper adorabo: quia multum angeris ⁊ cruciaris eo q illud facio. Hic nullã feminam est expertus: nec inter somnia: nisi in visione certaminis ⁊ conflictus. Scio eũ ter ab angelis etiã accepisse cibũ.

¶ Die vero quadã in vestibulo solitudine quum nec micã quidẽ panis haberet: tres in pelle sua reperit parimates. Alio quoq; tpe vinum reperit pariter ⁊ panes. Frequenter quũ videret aliquos penuria laborare grauius multo flebat eisq; pter corpus suũ quicqd habere poterat dabat. De hoc itaq; maxime gloriabor: quia mecũ virit ⁊ talis fuit. ¶ Fuit ⁊ quidã ali⁹ nobilissimus agonista. ait Heraclides et refert Vincẽ. vbi. s. Nathanael nose: qui fraude demonis acidiam passus ex priori cella 6z recessisset: et aliam cuidam vico vicinam fabricasset: vbi quum habitare cepisset: demon p noctes ad eum accessit in specie carnificis figuratus: qui pãnis obsitus sordere deformiter sonũq; flagris facef vibebat. Ad quẽ vir sanctus. Quisnam es inquit: qui talia in hospitio meo facere conaris? Rñdit ille. Ego sum qui te ex prio⁹ cella fugauit: quicq; nunc vt ex hac etiã te expellerem veni. Tunc sanctus illusum se videns a demõe: ad habitaculũ prius rediit. Ibiq; xxxvij. annos cõplens nunq; ex proposito suo titubauit. nec ipsum quidẽ timẽ egrediens: cũ demone quem superare volebat cõtendens. Qui tantis eum machinationibus vexabat vt quoquo mõ cellã cogeretur exire: quantas singillatim non possum referre. Inter hec etiam captato. vij. eporũ aduentu: q; ad illũ redrendũ sine quidentia dei: siue tentatione demonũ venerũt: quũ ipsos post odonem factas: ne vno quidẽ passu psequeretur: ⁊ diacom dicerent. Abba superbã rem admodũ facis q eos nõ deducis. Ille ait Ego dños meos eos veneror: sed his ⁊ vniuerso seculo mortuus me esse profiteor. Occultum propositũ meum nouit deus. Santus Nathanael.

¶ Altera vice demon contra eum alteram machinatur artem. ficq; subito quasi puer paruulus annorum. x. minas asinum panes in cista ferẽtẽ. Qui quũ in pfunda nocte ad cellam ei⁹ venisset: asinum in terrã ruisse finxit: ⁊ clamans ait Abba Nathanael miserere mei manuq; porrige. Audiensq; vocem pueri intra ostium stabat cuius partem reclusserat dicens. Quis es? Puer inquit sum illius monachi et panes ei porto: q; cras agapẽ est facturus. Queso ergo ne iacẽtẽ despicias: ⁊ morsibus ferarum tradas. At vir sanctus vt vir eneus stabat: ⁊ anxius facta oratiõe ait. Credo puer in ipso cui seruio qui omni spiritu dominatur. quia si auxilio indigesipse tibi prestabit. Si vero res ita rentatio est aspiciat dñs deus: nec me ex ea ledi permittat. Demon itaq; ad hoc victus atq; confusus in ventri turbinem est resolutus.

¶ De sententijs moralibus ⁊ documentis sanctorum patrum. La. xij.

Documẽta

Documēta quedam ⁊ sententie morales ex dictis diuersorum sanctorum patrum: que refert Uincen. lib. xvj. specul. histor. circa finem ad institutionem vite spiritualis. ¶ Abbas Joannes quum moreretur interrogatus a fratribus vt aliquid eis compendiosum tā ꝙ hereditarium diceret: ingemiscēs ait. Nunch feci propriā voluntatem meam: nec aliquem docui quod prius non fecerim. ¶ Dixit Abbas Bisoi. Esto contemptibilis ⁊ voluntatem tuam et curas seculares abijce post tergum: et requiez habebis. Idem ait. Non habeas amicitiam cū mulieribus: neq; cum pueris: neq; cum hereticis: Interrogatus senex. Quomodo inueniam deum: vtrum in ieiunio an in laboze: an in vigilijs: an in misericordia: respondit. In his ⁊ in discretione. Dico enim tibi ꝙ multi afflixerunt carnem suam: ⁊ quia sine discretione: abierunt vacui. Os nostrum ieiunio feteat: ⁊ scripturas omnes didicimus: et quod deus inquirit non habemus humilitatem scilicet ⁊ charitatem. ¶ Interrogauit quidam frater abbatem Agathonem dicens. Uolo in cōgregatione manere cum fratribus: quomodo habitabo cuz ipsis? Respondit. Qualis prima die ingredieris: talis etiam reliquos dies peragas cum humilitate. ¶ Dixit quidam senex. Debet monachus quotidie mane et sero intra semetipsum solicite inquirere quid per totam diem fecerit eozuz que vult deus vel que non? ¶ Dixit abbas Lucius. Et labore simul ⁊ ozo: dicens in laborando. Miserere mei deus. Et dormio ⁊ ozo simul: dans eleemosynam pauperi de labore meo: qui ozat pro me quando dormio. ¶ Quidam ductus est ad Arsenium: et senex more solito post oratione3 tacuit. Postea idem ductus est ad abbatem Moysen ex latrone cōuersum: qui benigne eum suscepit ⁊ alloquutus est: et ozauit frater ad dominum dicens. Domine vnus istorum propter nomen tuum omnes homines videre fugit: alter vero propter nomen tuum omnibus cōmunis est: quasi querens vter melius faceret. Et ostense sunt due naues per fluuiuz: in quarum vna nauigabat Arsenius cum silentio ⁊ requie: in altera Moyses in cuius oze angeli fauum mellis ⁊ in dē tibus influebant. ¶ Quidam frater habens euangeliū vendidit illud dicens. Ipsum verbum vendidi qō iubet: vende omnia que habes ⁊ da pauperibus. ¶ Quidaz nobilis abrenuntians seculo: pauca tamen sibi reseruans: venit ad Basilij. Qui hoc audiēs ait illi. Et senato3 esse destristi: et monachum non te fecisti. ¶ Quidā rogauit senem vt pecuniaz reciperet in necessitates suas: qui quum noluisset dixit ei. Accipe in vsu pauperū. Cui senex. Dupliex tunc mihi est opprobrium: quia quum non indigeam accipio: et aliena tribuens vanam gloriam colligo. ¶ Obrulit quidam seni pecuniam: quia senex leprosus ⁊ infirmus erat: qui nolēs ait. Post. lxx. annos venis mihi auferre nutritozem meū. ¶ Belasius quidam habebat codicem solidozum. xvij. continebat enim testamentum nouum ⁊ vetus ⁊ erat positus in ecclesia vt qui vellet legeret. Quem quum quidaz furat⁹ esset expositus ad vendendum. Empto3 autem dixit ei vt dimitteret eum sibi: vt posset eum alteri ostendere super qualitate lib i ⁊ si tantuz valeret: qui casu ostendit illū dicto Belasio qui ait. Eme illum q3 bonus est: ⁊ tantū valet. Quod quum retulisset vēditozi: cōpunctus ille retulit ipsum Belasio qui nolebat eū recipe quē sciret eē suū sz coegit eū fur vt recipe ret ꝙ suū erat. ¶ Arsenius dedit monacho suo auz ⁊ nūmos ⁊ qcqd volebat dūmō nō furaret. Ille aūt nō ptinēs seiussus est a semb⁹ expelli dicētib⁹. Frater ifirmitatē carnis patiēs sustinēdus est. Qui autez furatur: ⁊ admonitus nō quiescit expellendus est. Cuidam ridenti dixit senex. Coram celo et terra rationem reddituri sumus totius vite nostre: ⁊ tu rides? Quemadmodum vnbziam corpozum nostrozum vbicq; circumferimus nobiscum: sic debemus fletum et compunctionem nobiscum habere vbicunq; fuerimus.

§. I. Narrauit quidam: vt refert

Uncē. speculum. hist. lib. xvj. ꝙ tres sese studiose diligētes monachi facti sunt. Quorum vnus elegit litigantes in pacem reducere. Secundus infirmos visitare. Tertius in solitudine quiescere. Primus ergo laborans ꝓpter lites hominum non poterat oēs placare. Et tedio victus venit ad secundū: ⁊ etiā inuenit eū animo deficientē: ⁊ nō valentē mandatum perficere. Et cōozdātes hi duo venerunt ad tertiū: narrantesq; tribulationes suas rogauerunt euz vt diceret q̄d ipse profecerit. Qui paululum retinens misit aquam in scyphuz ⁊ ait. Attēdite in aquā: ⁊ turbulēta erat: ⁊ post modicuz ait. Attēdite quō modo facta est lympida aqua. Et quū intendērēt in aquaz: vidēr in ea tanq; in speculo vultus suos. Tunc dixit eis. Sic est qui in medio hominū consistit. A turba eñ nō videt peccata sua: quū aūt quieuerit ⁊ maxime in solitudine: tunc delicta sua conspicit. ¶ Duo fratres impugnati a spiritu fornicationis abierunt ⁊ acceperunt vxozes. Postea abijt vnus ad alterum dicens. Quid lucrati fuimus in hac immundicia: ex qua pena sequitur damnatio eterna: et vitā angelozum deseruimus. Redeamus ergo ad heremum. Reuersi ergo sunt ad senes: qui eos per annum integrum occluserunt recipientes panem ad pensum equaliter. Et anno reuoluto egressi sunt: ⁊ visi habere vnus eoruz faciem pallidam ⁊ macilentam: alter vero faciem pulchram et corpulentam. Et querentibus patribus a primo causam pallozis respondit. Credo hanc esse causam: quia tempore isto frequenter meditatus sum acerbitatem gehenne: mihi debite propter scelera mea nisi penitentiam agam: ⁊ ista meditatio ita me decolozauit ex tristitia ⁊ timore. Alterius vero querentibus causam tam pulchri coloris in facie: quum alter econtra ita pallidus esset: ⁊ idē fuisset cibus vtriusq;. Respondit. In tempore isto assidue recozdatus sum immensi beneficij dei mihi collati ⁊ sue dilectionis erga me quia me eduxit de luto fecis ⁊ de profundo inferni: ⁊ in hoc gaudius sum ⁊ letat⁹. Et declarauerunt pres equalem fuisse cozum penitētiam ⁊ pariter deo acceptā. ¶ Aliq̄ pplures fratres sedentes simul conferebant de sctis scripturis: ⁊ tūc stabant angeli dei circa eos letātes de ꝺñi eloqo. Quū aūt aliud inter se loqrent: statim angeli scti recedebāt longius indignati ꝛ eos: demones autē delectabant sup eo ꝛ vana ⁊ superflua loquela. Beatus aūt senior hec videns abijt ad cellam suam ⁊ per totā nocte gemēdo defiebat miserias nostras ⁊ cōmonebat fratres per monasteria dicēs cohibite vos fratres a multiloquio ⁊ ab otiosis sermonibus. ¶ Interrogauit quidam abbatem Bisoi dicens. Quando lego in scripturis: vult cogitatio mea sermonem ozare: vt paratus sim ad interrogata respondere. Cui dixit senex nō est opus: sed de puritate mentis magis prouide tibi. ¶ Abbatem Theodozum quidā tribus dieb⁹ interrogabat sermonē. Quo nihil dicēte abijt tristis. Interrogatus Theodozus quare nihil ei respondisset. ait. q3 negociato3 est ⁊ alienis verbis gloziatur. ¶ Dixit abbas Iperitius. Meli⁹ est manducare carnem et bibere vinū: ꝙ in obtrectatione comedere carnes fratrum. ¶ Quidam senex. xl. annis nō bibit: qñ autem fiebat causa lauabat foziculam. ⁊ impletaz aqua appendebat ante oculos suos. Et interrogat⁹ a fratribus quare hoc faciebat: rīdit. Ut videns qō desidero maiozem sustineam ardozem: et sic maiozem a dño mercedē consequar. ¶ Referebant fratres de quodam ꝙ ita impugnabant eum demones: vt statim hoza diei prima tantā famem ⁊ defectionē cozpozi eius facerent: vt penitus sustinere non posset. Uerumtū ille dicebat in corde suo: quia qualitercunq; oportet me vel vsq; ad tertiam hozam expectare. Hoza tertia idem dicebat. Etiam nunc violenter vsq; ad sextam oportet me sustinere. Hoza vero sexta infundebat panem in aquam dicens. Dum hic infundetur oportet me expectare nonam. Quūq; hoza nona venisset: sm consuetudinem implebat ofones ⁊ psalmo diam sm regulā: ⁊ ponebat panem vt comederet. Hoc ergo per plurimos dies sustinuit. Quadā autem die quum hoza nona sedisset vt cibum caperet: vidit de sportella vbi panis id est paximatia reposita erant: surrexisse fumum magnum ⁊ egressum est per fenestram cellule fuzitaq; ex illo die non esurijt: sed ita cozroboratum est cor eius vt nec post biduū delectaret eum cibum sumere.

§. II. Requisitus abbas Pēmē

quēadmodum oporteat ieiunare: respondit. Ego volo monachū ita parū quotidie comedentes: vt non sarietur. Nam bidiana ⁊ tridiana ieiunia vane glozie vacant. Nam Syluani discipulus antecq; factus esset eps in Pharan: medioqriter victitrabat: factus autez eps arctissime vixit. Dicebat eñ. Si infirmitatē modo incurro: plurimi succurrunt: tūc autē nemo succurrebat. ¶ Presbyter quida quuz visitasset epm. interrogat⁹ a fratribus quō facta esset ciuitas illa: respondit: Credite mihi: q3 nullius ibi faciez vidi nisi tm epi. Theodozus fact⁹ diaconus in Scythia nō acquieuit ministrare: ⁊ quuz cogeret a semb⁹: petijt sibi dari locū ⁊ temp⁹ orandi: vt ei demōstraret dñs an deberet ministrare an nō. Et ostensa est ei colūna ignis a terra vsq; in celū pozrecta/ ministra: ⁊ vltra nō acquieuit ministrare ad altare. ¶ Moythois et frater ei⁹ ordinati p̄sbyteri ab episcopo Bebalon nunch cōsenserūt sacrificare: sed dicebat senex. Hoc officiuz est eoz qui sine q̄rela viuūt. Idē. Quātū appzopinquat hō deo: tantū peccatoz se videt. ¶ Abbas Bisoi dixit. Si haberez vnam cogitationē Antony efficerer quasi tot⁹ ignis. Idē. Nō est magnū ꝙ mens tua cū deo sit: sed hoc magnum

Abbas Joānes

Bisoi.

Abbas egathō

Abbas Lucius

Abbas moyses

Beat⁹ Basili⁹.

Belasi⁹

Arseni⁹

Bona similitudo.

Abbas iperiti⁹

Bisoi.

pulcherrimo obiit sisoi. est vt videas te sub omni creatura. Idē ad puerū mortuum quē pater eius ante cellā ei⁹ iactauerat putās eū agere penitentiā ait. Surge foras vade: surgens statim egressus est. Idē quū Abraā discipulus eius a diabolo verarek: ait. Dē⁹ vis nō vis nō te dimittam: nisi curaueris eū: et statim curatus est. Hic in die mortis sue resplenduit, in facie sua sicut sol. Et assistentibus ait. Ecce Antoni⁹ abbas venit. Et paulo post. Ecce chorus pphetarū. Et iterum plus facies eius resplenduit: et ait. Ecce chorus apl'orum venit. Et iterū in duplo plus facies eius resplenduit. Et loquebat adstantibus et dicebat. Ecce angeli venerunt accipere me: et rogo vt dimittant me adhuc penitere modicū. Et dicentibus adstantib⁹. Abba nō indiges penitentia. Rñdit. Vere nescio me initium fusce pisse penitentie. Et iterum facta est facies ei⁹ sicut sol. et ait. Ecce dñs venit dicens. Afferte mihi vas electionis heremi. Et repleⁿ est tot⁹ loc⁹ fulgore et odore eo reddente dño spiritū suū. ¶ Quidā frater veniēs ad cellam senis cuiusdam ingrediebat et furabat victū illius. Quū autē videret senex nō illū arguebat quē nouerat sibi furari: sed ampli⁹ operabatur dicens. Puto frater ille mihi est necessarius. Habebat enim grandem tribulationem senex ex penuria panis. Quū aūt mane rek: et circūdarēt eū fratres: vidēs eum q̄ furari solebat panē sumsit: apprehēdit man⁹ eius: et osculat⁹ est dicens. Gras ago manibus istis fratres: q: per eas arbitror me intrare in regnū celoꝝ. Ille aūt ex hoc cōpunctus fact⁹ est et ipse strenu⁹ monach⁹ ex actib⁹ senis quos vidit. ¶ Frater interrogabat Abbatem Sisoi dicens. Si latrones aut barbari super me irruerent occidere me volentes: et ego si preualere potuero iubes me occidere eos? Qui respondit. Ne facias omnino: sed totū deo te cōmitte: quicquid eīm aduersi contigerit: profitere hoc propter peccata tua euenire.

Abbas Hilarion.

§. III. Dicebat abbas Pemmē.

Si quis tibi malum fecerit: tu illi bonum redde: vt per bonitatem vincas malitiam: et quū fratri cuidā aliquis iniuriatur vel irrideret: ipse currebat ad eum dicens. Isti sunt qui occasionē nobis prebent ad profectum nostrum: q̄m qui laudant et beatificant nos: ipsi nos decipiunt. ¶ Abbas Hilarion quum visitasset quendam ep̄m: obtulit ei ep̄s aliquid de aubus. Cui abbas ait. Post⁹ hunc habitū suscepi: nunq̄ comedi occisum. Et dixit ei ep̄s. Ex quo factus sum ep̄s nō dimisi aliquem dormire qui aliquid haberet aduersum me: nec ego dormiui habens aliquid aduersus aliquem. Cui abbas. Ignosce mihi pater: quia conuersatio tua melior mea est. ¶ Dixit quidam senex. Si quis tecum de scripturis vel de alia quacunq̄ causa loquutus fuerit: nō contendas cū eo sed si bene dicat: consenti ei: si male: dic ei. Tu scias quō loqueris: hec eīm seruans et in humilitate semp te esse cognosces: et requiē possidebis. ¶ Quum aliquis infirm⁹ de nimia abstinentia excrearet phlegma: nolente eo cecidit de phlegmate sup alium fratrē: qui quum in cogitatione sua cōpelleretur ei dicere. Quiesce iam: et non excrees sup me: vt superaret cogitationes suas tulit q̄d excreauerat: et mittens in ore suo comedebat et ad seipsum dixit. Aut non dicas fratri q̄d eum contristet: aut manduca quod horres. ¶ Abbas Theodorus. Theodorus fratri conquirenti q: turbaretur dixit. Quot annos habes in ordine isto? Qui respondit. Octo. Et abbas Credē mihi q: lxx. annos habeo ego in ordine isto et nec vna die potui habere requiē: et tu vis in octo annis habere pacem? Et alius frater quesiuit ab eo. Si fiat subito fomitus ruine alicuius: fit timor abbat? Qui respondit. Si celum terre adhereat: Theodorus non formidat: poposcerat enim a dño precibus q̄ auferret ei timorem. ¶ Referebat quidam pater q̄d antiqui non cito mouebantur de loco suo: nisi tribus de causis. Aut si quis aliquid haberet aduersus alium et satisfaciens ei nō posset placere: aut si a plurib⁹ laudaret: aut si intentatione fornicatiōis incidisset. ¶ Senex quidā habebat aquam longe a cella sua: vbi dum semel iret: defecit in via: et ait. Quid necesse habeo sic laborare: manebo intra aquam. Quo dicto vidit quendam iuuenē eum sequentem et numerantem vestigia sua. Cui ait. Quis es? Et ille. Ego sum angelus dei missus numerare vestigia tua: et reddere tibi mercedē. Tunc ille fortis animo factus est/et amouit longius cellam suam per quinq̄ miliaria.

Exēplū vtile.

§. IIII. Cuiusdam senis discipulus solitus erat venire ad eum vt parentē anime magistrum vt aliquid documenti ab eo susciperet. Quadam autē die inuenit eum dormientē. Quūq̄ diu expectasset: ipsemet inclinabatur ad dormiendum vel reuertendus ad cellā. Qui tamen patrē. Septies super hoc impugnatus: et semp tali cogitationi resistēs: demū quum senex euigilasset: dixit cū eo officium. Et eo ad cellā postea remisso: in oratione positus factus in excessu mentis vidit locum gloriosum: et super sedes vij. coronas. Et quus existimaret tam gloriosum locum preparatū esse Antonio: tunc venit vox de celo dicēs. Non Antonio hec parata est: sed discipulo tuo: Et. vij. corone ei sunt acquisite per. vij. tērationes. ¶ Quidā frater in tribulatio ne tentationuꝝ positus perdidit regulā monachalē. i. obseruationem regule: nec valens ex negligētia reinchoare monachale opus: affligebat. Quod post⁹ exposuit cuidam patrum ille exhortatus est eum ad resumendū vigorē spiritus sub hoc exēplo. Homo quidaꝝ habebat cāpum fructiferum sed per negligentiam suā repleta est terra illa spinis et tribulis. Quū autē postea vellet eam colere: dixit filio suo. Vade et purga agrum illum. Et quus illuc accessisset: pre multitudine spinaruꝝ et tribulorum animo deficiēs ait intra se. Qū purgabo hec oīa? Et proiciens se in terram cepit dormire. Et hoc fecit pluribus vicibus. Quum autez dormisset: post ea exciratus inciperet velle purgare agrum sentib⁹: considerans magnitudinez laborioſi operis deficiens mente inchoatum dimittebat. Superuenit pater: et incultū agrum et impurgatū inuenit. A quo quū audisset causam pater confortauit eū ad laborē dicens. Fili ad mensuram latitudinis terre in qua iaces et terrā occupas quotidie operare: et paulatim pficies: et agruꝝ totū purgabis. Qd̄ faciēs in modico tpe totum coluit. Sic et tu paulatim operare que solebas: et deus per gratiam suam te restituet ad pristinum statum.

§. V. Quidam anachorita quū

venisset ad abbatem Pēmenem: suscepit eum senex cum letitia. Et cepit anachorita de scripturis sctis et rebus celestibus cōferre. Tunc senex cōuertit faciē suā ad alium fratrē: et nullū anachorite dedit responsum. Ille vero egressus est tristis. Ingressus autē discipulus ad abbatē dixit. Propter te venit homo iste magn⁹ tantā gloriā in locis suis habens et tu nō vis loqui cū ipso. Rñdit senex. Ille de superioribus loquitur. Ego autem de inferioribus sum et terrena vix loq̄ possuꝝ. Egressus ergo discipul⁹ dixit ei ad anachoritā. At ille cōpūct⁹ i hoc sermone ingressus ad senē dixit. Quid faciā abba: q: passiōes cordis mei me dñant mihi. Cui senex respexit eū gaudēs et dixit. Modo bñ veniſti pf̄. Aperi ergo os meū: et imple illud bonis tuis. Et hoc sermone iuuat⁹ anachorita dixit ei. In veritate bona est hec via quam tenes et vera. Et agēs seni gras reuersus est in regionē suā. ¶ Joānes breuis statue dixit fratri suo q̄ vellet esse securꝰ et liber sicut angeli dei q̄ semp ei seruiūt. Et deponēs vestimēta sua abiit et māsit i heremo nud⁹ p hebdomadā. Tādē rediit et pulsauit ad ostiū celle. Et q̄siuit frater ei⁹ q̄s esset. Cui ille: Ego sum Joānes. Et ait frater Si Joānes angel⁹ est fact⁹: nō hz necesse inter hoīes cōuersari: et dimisit eū multū affligi. Tādē ei aperuit dicēs. Si hō es: necesse est iterū opari vt viuas: Si aūt angel⁹: q̄d q̄ris intrare cellaz? At ille. Ignosce mihi (inquit) frater: q: peccaui. ¶ Quidā monach⁹ Cōstātinopoli tpib⁹ Theodosij habitabat in pua cellula extra ciuitatez. Audiēs id impator sol⁹ prexit ad eū: et non cognouit q̄ esset impator. Et misit aquā et sal et bucellas et comedērūt simul. Cui dixit ei. Ego sum Theodosi⁹ impator: et ob duotionē tui veni huc. Bti vos q̄ securi estis ac liberi de negotijs seculi. trāq̄lla et q̄eta fruimini vita. Certe i regno nat⁹ sum: et in regno dego nūc: et sine solicitudie nūq̄ cibū capio. et ira regressus ē ab eo. Eadē ho nocte cepit dei famul⁹ itra se cogitare dicēs. Nō solū de pplexis ēt de palatio q̄ plurimi exēplū imperatoris sequuti ad vidēdū me vēturi sunt: et honorē mihi tā q̄ seruo dei deferre nō cessabūt. Timeo ne forte malign⁹ mihi subrepat spūs: et liberter icipiā eos suscipere: et delectet cor meū i laude eoꝝ et honore: p q̄ iā icipiā virtutū humilitatē pdere. Eadē q̄ nocte fugit ide: et prexit i Egyptū ad scōs patres i heremū. ¶ Quidā senex dixit. Qui ab hoīb⁹ amplius honorat: nō puū aīe dānū patit. Idez. Qū cogitatio supbie vl vane gl'ie repugnat pserurare reipm. Si oīa mādata dei pseruas. et si inimicos tuos diligis. Si gaudes i gl'ia inimici vl contristaris q̄ ei⁹ afflictiōe. Et si habes apd te q̄ seru⁹ inutilis es: scies q̄ elata cogitatio oīa bona dissoluit sicut cera a facie ignis soluit: ita laudib⁹ inanis et virtutū rigor amittit.

§. VI. Quidā frater quesiuit ab

abbate Pemene. Quō possuꝝ minorē me arbitrari eo q̄ homicida ē? Rñdit. Dicas in temetipso. Iste q̄dē q̄ solū peccatū fecit: ego aūt oī hora homicidiū cōmitto meipm interficiēs per cogitationē: hec eīm sola ē iustitia hoīs vt seipz reprehēdat. ¶ Egressi sunt aliq̄ de monasterio ffes ad visitādū eos q̄ i heremo morant pres. Quūq̄ venissent ad quēdā heremitā: ille suscepit eos cū grādi gaudio. Videns eīm eos fatigatos ab itinere: aīa hora nona fecit eos reficere: et q̄cq̄d habebat in cella sua

apposuit

appositū eis. Uespere oFones ⁊ psalmos ꝓm cōsuetudinem cōpleuerūt: silr nocte. Dictus aūt senior separatim quiescebat supra: ⁊ audiebat eos loquētes ⁊ dicētes inter se. Ōmi isti heremite melius cibātur: ⁊ ꝯ ij qui in monasteriis cōuersantur. Hec audiens tacuit. Et quū illuxisset dies: arripuerunt viā ad alīū qui in vicino habitabat. Quū aūt egrederentur: dixit senex. Salutate euz ex me ⁊ dicite ei. Obserua ⁊ noli irrigare olera. Quum ergo ad illum declinassent fratres: ⁊ verbū eis imposituz retulissent intellerit ille causam huius rei ⁊ tenuit eos. Dedit cz eis vt operarentur texētes sportas: sedensq cū eis nō cessauit ⁊ ipse in opere manuuz. Uespere aūt post cōpletas oFones dixit eis. Nos quidem cōsuetudinē nō habemus cenare quotidie: sed ꝓpter aduētum vestrū oportet nos cenare hodie: ⁊ apposuit eis panes siccos ⁊ salē dicēs: q ꝓpter vos oportet nos aliq̄d amplius cenare. Misit aūt modicum acetū ⁊ modicuz olei. Et quum surrexissent de mēsa: cepit iterū psallere vsq ꝓpe lucē: ⁊ dixit eis. Nō possumus ꝓpter vos oēm canonē psalmoz seruare: ⁊ ideo repausate modicuz: q de itinere fatigati estis Quum aūt factū fuisset mane: hora prima voluerunt recedere ab eo: sed nō permisit senior dicens. Propter charitatem tenebo vos ⁊ alios tres dies. Illi vero surrexerunt nocte: ⁊ latenter recesserunt nō valentes sufferre austeritatez illam. ¶ Frater quidam volens trāsire cum matre sua fluuium: sumens matrez ipsam in humeris manus suas pallio eius inuoluit: apprehēdens matris manus. Transacto fluuio interrogauit eū mater. Quare sic fecisti vt inuolueres panno man⁹ tuas? Rñdit ille. Quia corpus mulieris ignis est: ⁊ eo ipso ꝯ te contingebam veniebat mihi memoria de alijs mulieribus. ¶ Quidam senex habuit in cella sua secū filiū in monasterio nutritū: qui nesciebat cuiusmodi essent mulieres. Quumq factus esset vir: ⁊ immittebant ei demones in mentē spēs ⁊ habit⁹ mulierū ꝑ somnia. Qō quuz patri referret mirabat de malitia demonū. Quūq cum patre descēderet semel in Egyptū: videns mulieres ait. Isti sunt pater q veniebant ad me nocte in heremo. Admiratus ergo pater fraudulentiā demonum ait. Fili isti sunt monachi seculares qui alio habitu vtunt ꝯ heremite: ⁊ reuersi suntad heremū. ¶ Quidā iuuenis a spū fornicationis veratus voluit redire ad seculū: sed alteri⁹ patris monitis acquiescēs: ad interiorē heremū perrexit. Quūq ꝑ.xx. dies moram fecisset viriliter tētationi resistēs: deus miser⁹ eius ofdit ei opus demonū. Stetit esū coram eo q̄dā mulier ethiopissa fetēs luxuria. Et pre fetore eā ferre nō valens abiecit eā. Et a tētatione se liberatum inuenit gratias agens seni illi.

§. VII. Quidā sceleſti homines

induxerunt quandā inhonestā mulierē: vt accederet ad cellam cuiusdā solitarij: pacisscentes ei dare certam pecuniā si eum induceret ad peccandū: qō ⁊ obtulit se facturam. Pergens ergo ad desertum tarda hora applicuit ad cellā huius pulsansq rogauit virū dei: vt quum deuia esset misereretur ei⁹ introducēs in cellā: ne nocte illa fieret cibus ferarū. Qō ille misericordia motus fecit. Qua introducta cepit diabolus vehemēter inflāmare eū ad cōcupiscētiā mulieris. Sed vir dei accēdit lucernā: ⁊ cepit ponere digitum vnum ad lumen lucerne cōburendum: dicens sibi ipsi. Qui talia agit: in ignē eternū descēdit. Experire ergo si vales sufferre. Tanquz erat ardor tētatiōis carnis vt cōbustionē vir sentiret. Mira hoīs in abigenda tētatiōe fortitudo. vno digito cōbusto: quū nec tētatio cessaret: successiue posuit oēs digitos manus ad lumē qui cōbusti sunt. Illa aūt hec aspiciens pre horore mortua est. Mane aūt venientib⁹ iuuenibus illis quibus illa spopōderat se eiecturam senem illum de cella sua: ⁊ interrogantibus an ad eum declinasset mulier aliqua errans viā: rñdit. Uenite ⁊ videte q̄ male filia illa diaboli cōbussit omnes digitos manus mee. Ecceibi dormit. Quibus illā excitantib⁹ nihil respondit: q mortua erat. Ofone aūt serui dei resuscitata est ⁊ ad penitentiam conuersa: illis etiam culpam suam deflentibus. ¶ Frater aūt q̄dā impugnabat a spū fornicatiōis. Et veniens in vicū Egypti vidit filiam cuiusdā sacerdotis paganorū: ⁊ petijtea a patre in vxorem. Qui dixit. Volo prius consulere deos meos. Abijt ergo sacerdos: ⁊ consulens deū suuz diabolum ait. Monachus vult filiam meā: dabo ego eaz sibi? Qui respondit. Ne des eam sibi nisi prius renuntiauerit deo suo ⁊ baptismo et ꝓposito monachi. Qō quū sacerdos retulisset fratri illi: ad oīa consensit. Tunc vidit quasi colūbam de ore illius monachi egredientē: ⁊ in celū ascēdentē. Et iteruz sacerdos consuluit demonē an deberet ei dare: qui rñdit. Ne dederis eu: qm̄ adhuc de⁹ suus adiuat illum. Et rediēs hec oīa dixit monacho. Tunc compūctus monachus ait. Ue mihi deus meus reddidit mihi bonū pro malo. Et cuiusdā senis cōsilio ductus pniam egit. Et meruit columbā iterū videre intrantē in os ei⁹ quā prius amiserat. ſ. gratiā spūſſancti. ¶ Dicebat q̄dā senex. Nisi velaret pistor oculos aialis ad molā circūeuntis: cōuerteret se aial ⁊ comederet labores suos. Ita ⁊ nos velamen accipimus ꝓm dispēsationem dei debeamus bona ⁊ beatificātes nos perdamus mercedē nostrā. Sordide cogitationes sunt velamē modici operis nostri boni. ¶ Quidā senex ait. Permittit deus laborare suos: vt rememorēt tribulationuz laborez: vū semetipos custodiunt timētes ne tātos labores amittāt. Nam ⁊ filios israel per desertum. xl. annis circunduxit: vt rememoratis tribulationibus nō redirent retrorsum. Quidā patrum ait. Nō est peior passio q̄ fiducia: scz de seipso. ¶ Interroganti cuidam senē. Quid faciā? occidit me cogitatio sordida. Respondit. Mulier q̄ vult filiuz suum ablactare: superungit aliquid amarum vberibus suis. Et quū ꝓm consuetudinem voluerit puer sugere: sentiens amaritudinē fugit. Tu ergo mitte in corde tuo cogitationē amaram mortis ⁊ futurorū tormentorū q̄ preparata sunt pctōribus in futuro: ⁊ fugiēt a te. ¶ Dixit abbas Pemmē. In nullo sic gaudet inimicus sicut in hoc q̄ nō vult ds cogitatiōes suas manifestare patri spūali. ¶ Dixit Euagri⁹. Mētē errātez ⁊ nutātē solidat lectio: vigilie: ⁊ oFo. Cōcupiscētiā feruentē esuries madefacit: ⁊ labor ⁊ solicitudo. Iracūdiā aūt repzimit lōganimitas ⁊ mia. Erat quidā adolescēs grecus ī cenobio: qui nulla cōtinētia/nulla opis magnitudine/carnis flāmam poterat extinguere. Quūq ad patrē monasterij hec ei⁹ tētatio plata eēt: hac ille arte eū seruauit. Impauit cuidam viro grauī ⁊ aspero vt virgis ⁊ cōuitijs adolescentē insectaret. Et post irrogatā iniuriā primus veniret ad ponēdas ꝯrimonias ꝑ eū ad abbatē. Quūq impata ille pficeret: insup etiā vocati testes ꝓ eo loquebant q̄ fecerat adolescēti iniuriam. At ille cepit flere cōtra mēdaciū: ⁊ sedēs solus oī auxilio destitut⁹ ad pdes Jesu iacebat. Quid multa? Sic explet⁹ est annus. Quo peracto interrogauit eū abbas de cogitationib⁹ suis. Qui respōdit. Uiuere mihi pater nō licet: ⁊ quomodo fornicari liberet: Et sic curatus est a tentatione carnis.

PRefati autē venerabiles pres religiosi anachorite vel cenobite sanctitate ꝯspicui: miraculis celeberrimi: dictis suis colē diu effulsere a tpe Diocletiani ipatoris vsq ad tps Cosdroe regis Persarū. Qui vbiq in ijs q̄ sunt extra cōem legē vel vires corpis: vt in abstinētijs ⁊ vigilijs magis admirādi sunt q̄ imitādi. In virtutib⁹ aūt interioribus vltra prenoiatos ⁊ alij plurimi ex religiosa ꝙuersatiōe assumpti ad regēdas ecclias ep̄i: ⁊ ad eruditendos populos doctores excellētissimi tpibus illis claruerūt: vt Basili⁹: Gregori⁹ Nazēzen⁹: Joānes Chrys. Joānes Damas. Joānes. Cassian⁹: gl'iosissim⁹ Hiero. Augustin⁹ etiā sacr⁹ presbyter monasteriū clericoz mox instituit: ⁊ cepit viuere ꝓm regulā sub sctis ap'lis cōstitutā: vt canonici regulares: Martin⁹ Gregori⁹ magn⁹: Cassiodor⁹. ⁊ alij plures de quibus. ſ. in alijs titu. dictū est ⁊ ſ. dicet. ¶ Et notādū q̄ potētia maxia ip̄ij christiani/⁊ sapia ⁊ eloquētia ꝟbi ī sinceritate fidei/fuit pri⁹ a tpe Cōstātini i oriēte apud grecos: sed paulatim debilitata ⁊ diminuta ex ignauia successoz ⁊ heresum exortarū a patriarchis Cōstantinopolitanis ⁊ demū. imperū translata ⁊ deuoluta sunt ad occidentem apud latinos. De Grecia eīm trāslatū est ip̄iū in Frāciā in Carolū magnum regē Frācorum sub Hadriano primo papa ⁊ Leone. Et post ea de Frācia in Alemāniā sub Othone pmo duce Teutonicoz sub Joāne papa. Et patriarcha Cōstātinopolitan⁹ cuz suo clero ⁊ populo Grecorū subtraxerunt se ab obedientia Romane ecclie ⁊ veritate fidei circa pcessionem spūſſancti ⁊ in alijs pluries eis ad fidē veram redeuntibus: sed postea recidiuantib⁹: vltima reuersio eoz ad fidē ⁊ Romanā ecclesiam fuit sub Eugenio. iiij. in consilio generali Florentie celebrato patriarcha ⁊ imperatore Cōstātinopolitanis Florentiā ad consiliū venientibus. Demū anno ab incarnatione dñi. M.cccc.liij. capta Cōstātinopolitana ciuitate post eius obsidionem a Machometo rege Turcoruz truculentissimo defecit Grecorū imperiū ex toto: occiso imperatore eoz cū plurimis nobilibus illius ciuitatis: ⁊ ecclesijs ab illo nefandissimo opprobriosissime profanatis cū sanctoruz imaginibus ⁊ reliquijs: residuis populis captiuatis: ⁊ dispersis. Sic etiā perfectio vite regularis anachoritarū ⁊ cenobitarum: que olim viguit in Grecia seu oriente: vt patet. ꝯ. translata est in occidentē apud Latinos de tpe in tēpus varie renouata vt ostendeꝝ vita comite. Sicut aūt Basilius ⁊ pater monachoz in oriente: ita ⁊ etiā beatissim⁹ Bñdict⁹ pr̄ monachoz in occidēte. Ipse eīm vt ait Grego. scripsit regulam discretione precipuā: sermone luculētā: ⁊ pre ceteris (vt ita dicam) in singulis directuam. Nam regula Basilij satis in- Basili⁹ i oriēte Benedi⁹ occidente

tricata est. Regula Augustini multū generalis ⁊ ad particularia parum descendens: sed per constitutiones ei additas a diuersis religionis eius professoribus austeritatibus ⁊ cerimonijs adornata. Regula sancti Francisci breuis: et preterea multa ibi precepta scrupulis plena: sed regula sctissimi Būdicti singula quecq; clare describit. Que etiam vt approbata allegāt in decretis. xvij. q. ij. pnicios am. Hanc oēs monachi occidētis pro fundamēto tenēt: exceptis Cartusiē sibus. sed habitibus ⁊ institutionib⁹ additis ⁊ cerimonijs distinguūt. Hui⁹ autē vitā scripsit virtutibus plenā magn⁹ Brego. in. ij. dialogorū per totū. quā etiam hausit: et monachus ⁊ abbas sub dicta regula militauit antecq papa fieret Et quia satis nota ⁊ vulgata est: abbreuiabo. Et postea de aliquibus discipulis eius aliqua dicam.

¶ De sctō Būdicto/ ⁊ sorore eius Scholastica. Cap. xiij.

Vit vir vite venerabilis gra Benedictus ⁊ nose. inquit Brego. ij. dialogorū. ab ipso pueritie sue tempore cor gerens senile. Et sm Hugo. floriacēn. hic mortuus est anno dñi. ccccc xxxvj. Etatē q̄dē morib⁹ trāsiēs nulli alij voluptati dedit. Qui dū i hac terra adhuc esset: quo tpaliter libere vti potuisset/ desperit quasi iā aridū mundū cū flore. Qui liberiori genere ex puincia Nursie ortus Rome liberalib⁹ literarū studijs tradit⁹ a parētib⁹ fuerat. Qui quū in eis multos ire p abrupta vitioꝝ cerneret: eum quez quasi i ingressu mūdi posuerat pedē retraxit: ne si q̄d de ei⁹ sciētia attigeret/ ipse q̄z postmodū inimmane precipitium tot⁹ iret. Despectis itaq; literarū studijs: relicta domo/ rebusq; p̄ris/ soli deo placere desiderās/ sctē cōuersationis habitū quesiuit. Recessit igit sciēter nescius ⁊ sapienter indoctus. Hui⁹ gesta oia ego nō didici: sed pauca q̄ narro/ q̄tuor illi⁹ discipulis referētibus agnoui: Cōstātino qui Būdicto successit in regimine ei⁹ monasterij: Simplicio q̄ Cōstantino prefato successit. Valentiniano et Honorato. Hic itaq; Būdict⁹ quū iā relictis lr̄arum studijs petere deserta decreuisset: nutrix que eū arcti⁹ amabat/ sola sequuta est. Quūq; ad locū venisset qui Effide dr: multisq; honestioribus viris charitate eū illic detinentib⁹/ in bti Petri eccl'ia demorare tur: predicta nutrix ei⁹ ad purgādū triticū a vicinis mulieribus prestari sibi capisteriū petijt: qđ in mensa incaute de relictū casu accidēte fractū est: sic q̄ in duas partes diuisus inueniret. Qđ vt rediēs in domū nutrix inuenit: vehementissime flere cepit: qz vas qđ prestitū sibi fuerat fractum videbat. Benedict⁹ aūt religiosus puer ⁊ pius quum nutricē suā flere cōspiceret: ei⁹ dolori cōpatiēs/ allatis secus vtrisq; capisterij partibus: sese cū lachrymis in orone dedit. Qui ab oratione surgēs ita iuxta se vas sanū reperit: vt in eo inueniri fracture vestigia nulla potuissent. Mox autē nutricem suā blande consolatus/ ei sanū capisteriū reddidit. Que res in eodē loco a cunctis est agnita: atq; in tanta admiratione habita: vt hocip̄m capisterium eius loci incole in ecclesie ingressu suspēderēt: quatenus ⁊ presentes ⁊ futuri oēs agnoscerēt. Būdictus puer cōuersationis gratiā a quanta perfectione cepisset. Sed Benedictus puer plus appetens mala mundi perpeti/ laboribusq; fatigari: q̄ vite huius laude et fauoribus extolli: nutricē suā occulte fugiēs deserti loci secessum petijt: cui Sublacus vocabulum est: qui a Romana vrbe. xl. fere milibus distans/ frigidis atq; perspicuis abundat aquis. Que illic videns aquarum abundantia in extenso pr̄i? lacu colligit: ad postremū vero in amnē deriuat. Quo dū fugiēs pgeret: monach⁹ quidā Roman⁹ nose/ hunc euntē reperit: ⁊ quo tēderet requisiuit. Cuius quū desideriū cognouisset: ⁊ secretū tenuit: ⁊ adiutoriū impēdit: sanctaq; cōuersationis habitū tradēs inquantū licuit ministrauit. Uir aūt dei ad eundē locū ꝓueniēs in arctissimo specu se tradidit: tribusq; annis excepto Romano monacho hoib⁹ incognitus mansit. Qui videns Romanus non lōge in monasterio sub Adeodati patris regula degebat. Sed pie eiusdem patris sui furabat horas: ⁊ quē sibi ad māducandū subripere poterat: dieb⁹ certis Benedicto panē ferebat. Ad eūdem vero specū a cella Romaniter non erat. qz excelsa desuper rupes emnebat. Sed ex eadem rupe in longissimo fune religatum Roman⁹ panē ponere cōsueuerat. In qua etiā re li vir dei cognosceret qñ ei Romanus panē afferret: quem alteri⁹ vero refectioni: quū quadā die submitti panē cōspiceret: iactauit lapidē ⁊ tintinnabulū fregit. Roman⁹ tū monū vellet a labore quiescere: ⁊ Būdicti vitaz in exēplum hoibus demōstrare: vt posita sup cādelabruz lucerna clarescret: quatenus oibus q̄ in domo sunt lucret: cuiā p̄sbyter ro longe manēti: q̄ refectionē sibi in festiuitate pasche parauerat: p visum dñs apparere dignat⁹ est dicēs. Tu tibi delicias paras: ⁊ seru⁹ me⁹ loco in illo fame cruciatur. Qui pti mus surrexit: atq; in ipsa solēnitate paschali cū alimētis q̄ sibi parauerat: terēdit: ⁊ virū dei p abrupta montū/ p cōcaua vallium/ p defossa terrarū quesiuit: eūq; latere in specu repperit. Quūq; orone facta būdicētes deū omnipotentē cōsedissent: post dulcia vite colloquia: q̄ aduenerat presbyter dixit. Surge ⁊ sumam⁹ cibum: qz hodie pascha dñi est. Cui vir dei rndit ⁊ ait. Scio qz hodie pascha est: qz videre te merui. Lō ge quippe ab hoibus positus/ q̄ illa die paschalis solēnitas esset ignorabat: venerabilis aūt presbyter affirmabat: qz veraciter hodie resurrectiōis dñice solēnitas est: ⁊ iō abstinere tibi minime congruit: ⁊ ego a deo huc missus sum: vt dona dei pariter sumam⁹? Būdicētes ergo deū cibum sumpserunt. Et expleta refectiōe ⁊ colloquio presbyter ad ecclesiā suā rediit. Eodē quoq; tpe in specu latitantē etiam pastores eū inuenerunt. Quē dum vestitū pellib⁹ inter fruteta cerneret: aliquā bestiā crediderunt: sed cognoscentes dei famulum: eorum multi ad pietatis gratiam a bestiali mente mutati sunt. Nomē itaq; eius per vicina loca innotuit ⁊ a multis inde frequentari cepit: a quibus cibos recipiebat: ex ore vero eius alimenta in pectore referebant.

§. I. De tentatione Benedicti a

diabolo: ⁊ morte ei procurata a fratribus. Quadam igitur die dū solus esset: tētat⁹ adfuit. Nam nigra paruaq; auis: que vulgo Merula vocatur: circa eius faciē volitare cepit eiusq; vultui importune insistere: ita vt capi manu posset/ si eam vir sanctus tenere voluisset: sed signo crucis edito recessit auis. Tāta autē tētatio carnis aue eadem recedēte se quuta est quātā vir sctūs nūq̄ fuerat expertus. Quādā esi aliqñ femina viderat: quā ante mētis eius oculos spūs malignus reduxit. Tāt⁹q; igne seruī dei animuz in specie illi⁹ accēdit: vt se in ei⁹ pectore amoris Flāmo vir caperet: ⁊ iaz pene heremum deseruerevoluptate victus deliberaret. Cui subito superna gratia respectus ad semetip̄m reuersus est: atq; vrticarū ⁊ vepriū iurta densa succrescere fruteta cōspicies/ exutus indumento nudum se in illarū spinarū aculeos ⁊ vrticarū incendia piecit. Ibiq; diu voluptatus toto ex eis corpore exijt vulneratus. Et per cutis vulnera edurit a corpore vulnus mētis: qz voluptatē traxit in dolorē. Quumq; bū penaliter arderet foris: extinxit qđ illicite ardebat int⁹? Uici itaq; pctm̄: qz mutauit incendium. Ex quo videlz tpe sicut discipulis postea ipse perhibebat: ita est tētatio voluptatis edomita: vt tale in se aliquid minime sentiret. Cepe runtq; postmodū multi seculū relinquere: atq; ad ei⁹ magisteriū festinare. Liber quippe a tētationis vitio: iure iam factus est virtutum magister. Preconio itaq; erimie conuersationis celebre nomen eius habebat. Nō lōge a cella eius monasteriū fuit: cui⁹ cōgregatiōis patre defuncto: oēs illa cōgregatio ad eundē venerabilē Benedictum venit: ⁊ magnis precibus vt eis preesse deberet petierunt. Qui diu negādo distulit: sursq; illoz fratrū vitā moribus cōuenire nō posse predixit: sed victus q̄nq; eoz precib⁹ assensit. Quūq; in eodē monasterio regularis vite custodiam teneret: nullicq; vt prius p actus illicitos in dexterā leuāq; partē deflecrere a cōuersationis recto itinere liceret: prefati fratres insane feuētes semetipsos pri⁹ accusare ceperūt: qz hunc sibi preesse popposcerāt. Quūq; cōspicerēt sibi illicita nō licere: ⁊ se dolerēt assueta relinquere: sicut prauis moribus semp grauis est vita bonoz⁹: tractare aliquid de ei⁹ morte conati sunt. Qui imo consilio vino venenū miscuerunt. Et quū vas vitreum in quo pestifer ille potus habebat: recumbenti patri ex more monasterij ad benedicendū fuisset oblatus: Būdictus: ex tēsa manu signuz crucis sup ip̄m edidit: ⁊ vas qđ lōgius renebat eodē signo rupit: sicq; fractus est: ac si in vas mortis illi p cruce lapidem dedisset. Intellexit vir dei q̄ potum mortis habuerat: qđ portare nō potuit signum vite. At illico surgēs vultu placido: mente trāquilla ⁊ cōuocatos fratres alloquut⁹ est dicēs. Misereatur vestri fratres oīpotens deus. Quare in me ista facere voluistis? Nunq̄d nō prius dixi vobis: qz vestri ⁊ mei moris nō cōuenirēt? Ite ⁊ iurta mores vestros patrē eligite vobis/ qz me postea habere minime potestis. Tunc ad locum delecte solitudinis rediit: et solus in superni inspectoris oculis secū habitauit Hunc autē venerabilē virum secum habitasse dixerim: qz in sua semp custodia circūspectus: ante oculos conditoris se semp aspiciēs: se semp examinās: extra se mētis sue oculum nō diuulgauit. Quū autē Petr⁹ querat a Brego. rio: vtrum debuerat Benedictus ita illos deserere. rndit Brego. Tr habetur. vij. q. j. c. vlt. Ibi adunati equanimiter portandi sunt mali: vbi inueniuntur aliqui qui adiuuētur boni. Nam vbi omnino

Romani mōachi inoiuū Benedictū charissas.

Dolus monachoz ō sctm Benedictum.

dino fructus deest de bonis: fit aliqñ de malis labor superuacuus: maxime si e vicino cause suppetant que fructū deo valeant ferre meliorem. Vir itaq; sanctus propter quem cuncta stodiendū stare: qui oēs vnanimiter persequentes se cernere. Et sepe agit in alio pfectorū qō silentio pretereundū nō est. q: quū labore suum esse aliqñ sine fructu cōsideret: in loco alio ad laborē cum fructu migrat. vñ t apl's paulus qui cupiebat dissolui t esse cū xpo: Damasci persecutionē passus vt potuisset euadere murū sportamq; quesiuit: t funem vñ deponi potuisset: se reseruans ad aliorum conuersionem nō precise ob timorem t vite sue amorem.

§. II. De edificatiōe monasterio

rum plurium per ipsum: t disciplina correctiōis. Gregorius vbi. s. Quum sanctus vir diu in eadē solitudine virtutibus ſignisq; succresceret: multi in eodem loco ad oīpotentis dei seruitiū ab eo sunt cōgregati: vt duodecim monasteria illic construeret: in quibus statutis patribus duodenos monachos deputauit: paucos vero secum retinuit: quos adhuc in sua presentia aptius erudiri iudicauit. Leperunt etiam ad eū tunc Romani nobiles t religiosi cōcurrere: suosq; filios ei omipotenti deo nutriendos dare. Tunc quoq; bone spei suas soboles: Equitius al's Eutychius) Maurum. Tertullus vero patritius Placidum tradidit. E quibus Maurus erate maior: Placido qui in puerili erat etate: quum moribus polleret: magistri adiutor cepit existere: Placidus vero puerilis adhuc indolis gerebat annos. In vno autem ex monasteriis que circunquaq; construxerat: quidam monachus erat qui ad orationem stare nō poterat: sed mox vt fratres ad orationis se studiū inclinassent: ipse egrediebatur foras t mente vaga terrena aliqua t vana cogitabat. Quumq; ab abbate suo sepius fuisset admonitus: tandē ad virus dei adductus est: qui stultitiam eius vehemēter increpauit. Et ad monasterium reuersus vir duobus diebus admonitionem tenuit viri dei. Quumq; hoc ab abbate nuntiatū fuisset ei. s. illum nō emendari: dixit beatus Benedictus. Ego veniaz: et per meipsum emendabo. Veniēs igitur ad monasteriū illud vir dei cōstituta hora psalmodia expleta: quia fratres se in oratione dedissent: cōspexit q monachū qui in oratiōe pma nere nō poterat: quidā niger puerulus per vestimenti fimbrias foras trahebat. Tunc ergo Pōtiano patri illius monasterij: t Mauro famulo dei dixit secrete. Nunquid nō aspicitis quis est qui istū monachū foras trahit? Et respōdentibus. Nontait. Oremus vt t vos videatis eum. Quūq; per biduum esset oratū: Maurus vidit puerulū illū nigrū. Pontianus pater monasterij non vidit. Die ergo sequenti vir dei post orationē egressus: quum inuenisset illū foras vagantē: pro cecitate cordis sui virga eū percussit. Qui ex illo die nihil psuasionis a puerulo nigro pertulit: sed ad orationē immobilis pmāsit cū alijs: quasi malignus ipse pcussus fuisset. De hoc dist. xl. §. Salomō. ¶ Quū aūt loca eadem in amore Jesu christi feruescerent: multi seculare vitā deserentes: sub iugo obedientie se ei subijciebant. Vicinus aūt ecclesie

Florentij diuo benedicto ifensus.

presbyter Florentius noie antiqui hostis malitia percussus inuidia: cepit sancti viri studijs emulari: eius cōuersationi detrahere quoscunq; etiam posset ab illius visitatione compescere. Quūq; iam cōspiceret eius profectibus se obuiare nō posse: t cōuersationis illius opinionem crescere: inuidie vsq; perductus est: vt seruo dei panē veneno infectum quasi p benedictione trāsmitteret: quē vir dei cū gratiarū actiōe suscepit: sed eum que pestis lateret in pane nō latuit. Ad horam vero refectiōis eius cor9 de vicina sylua venire cōsuerat: ante quē vir dei panē sibi trāsmissum piecit: eiq; precipit dicens. In noie Jesu christi tolle hunc: t in tali loco eum oze t expansis alis: circa panem cepit discurrere atq; crocita re: ac si aperte diceret obedire se velle: t tñ iussa implere nō posse. Cui vir dei iterū atq; tertio precipiebat dicens. Leua securus: atq; eum pjce vbi inueniri nō possit. Quē deleuatum corvus momordit: leuauit t recessit. Et post spatium horarū sine pane reuersus annonā de manu serui dei prout cōsuerat accepit. Venerabilis autem vir dei Benedictus contra vitā suaz inardescere animum sacerdotis videns magis illi q sibi doluit. Sed prefatus Florentius videns q magistri corpus necare nō potuit: se ad extinguendas discipulor alas accēdit: ita vt in orto celle cui Benedictus inerat: ante eorū oculos septē puellas nudas mitteret: q coram eis sibijmicē manū tenētes t diutius ludētes: illorū mētes ad libidinis peruersitatē inflammarēt. Q9 vir sctūs de cella cōspiciens. lapsumq; adhuc teneriozibus pertimescens discipulis: ridq; pro sua solius fieri persecutiōe ptractās: inuidie locum dedit. Et oratoriis ab se cōstructis substitutis prepositis adiunctis fratribus ordinauit: t paucis secū monachis ablatis/habitationē mutauit loci. Moxq; vir dei odium illius humiliter declinauit. Quo recedente: quum predictus presbyter stās in solatio Benedictū recessisse cognosceret t exultaret perdurante tota fabrica domus: hoc ipsum in quo stabat solariū cecidit: t Benedictū hostem cōterens extinxit. Q9 vir sanctus Maurus eius discipulus statim venerabili patri Benedicto: qui adhuc a loco codez vix decem milibus aberat: existimauit esse nūtiandū dicēs. Reuertere: q9is qui te persequebat: extinctus est. Quod vir dei Benedictus audiens: sese in graubus lamētis dedit: vel quia inimic9 occubuit: vel q: discipulus eius de inimici morte exultauit. Quare factū est vt eidez discipulo penitētiam indiceret. ¶ Quidam etiam monachus missus ab eo ad monēdū quasdā scti moniales: rogatus ab eis quandā mappulam accepit ab eis quam in sinu suo abscōdit. Reuersus autē ad monasterium amarissima increpatione reprehensus est a bto Benedicto dicēte: Quō ingressa est iniquitas in sinū tuum? Et quū ille nō intelligeret super qua re arguebatur: dixit vir dei. Nunquid ego presens nō eram qū recepisti mappulā ab ancillis dei: t in sinū tuū misisti? Qui recognoscēs delictū suum/prostratus veniam petijt de eo t accepit. ¶ Due quoque sancti moniales femine nobilioi genere orte in loco proprio conuersabātur: quibus quidam religiōis vir ad exteriozis vite vsum prebebat obsequium. Sed sicut nōnullis solet nobilitas generis parere ignobilitatē mentis: vt minus se in hac vita despiciāt: qui plus se cereris aliquid fuisse meminerūt: necdū predicte sanctimoniales femine perfecte linguā sub habitus sui freno restrinxerāt: t eundē religiosum virū qui ad exteriora necessaria eis obsequiū prebebat: incautis sepe sermonibus ad iracundiā prouocabāt. Q9 quū diu tolerasset: perrexit ad hoiem dei narrans earum in se contumelias. Vir autem dei hoc eis mādauit. Corrigite linguam vestram: q: si nō emendaueritis: excōmunico vos. Quā excommunicationis sentētiam nō proferēdo iniulit: sed intentando. Ille autē a pristinis moribus nihil mutate intra paucos dies defuncte sunt t in ecclesia sepulte. Quum autez in dicta ecclesia missarum solēnia celebrarentur: atq; ex more diaconus clamaret. Si quis nō communicat: exeat foras: t det locum alijs. Nutrix earum que pro eis oblationē dño deferre consueuerat eas de sepulchris suis egredi t de ecclesia exire videbat. Quas quū sepius aspexisset ad vocez diaconi. Exite tc. ex eccl'a exire: ad memoriam redijt: q9 vir sctūs adhuc viuētibus dixerat: Et quū hoc cum graui meroze seruo dei nuntiatū foret: manu sua oblationem protinus dedit dicēs. Jte t hāc oblationem pro eis fieri facite: t vlteri9 excōicate non erūt: Que quū pro eis fuisset immolata: diacono iuxta morē clamante/vlterius exire non sunt vise de ecclesia.

§. III. De predicatiōe beati Benedicti in monte Cassino: t liberatione Placidi per Maurum a submersione in flumē. Sanct9 aūt vir (inquit Gregorius vbi. s.) ad alia migrans loca nō hostem mutauit. Nam tāto postea grauiora protulit: quāto cōtra se aperte pugnātē ipm magistrū militie inuenit. Castrū namq; q9 Cassinum dicitur in excelsi montis latere sitū est. Qui videlicet mōs distēso sinu hoc idem castrum recipit: sed per tria miliaria in altū se subrigens velut ad aera cacumē tendit. Ibi vetustissimū fanuz erat: in quo ex antiquoꝝ more gētiliū a stulto rusticorum populo Apollo colebat. Circūquaq; etiam in cultu demonuz luci succreuerāt: in quibus adhuc eodē tēpore infidelium insana multitudo sacrificijs sacrilegis insudabat. Ibi igitur vir dei perueniēs cōtriuit idolum: subuertit arā: succidit lucos: atq; in ipso templo Apollinis oraculū fecit beati Martini. Ubi vero ara Apollinis fuerat: oraculum construxit beati Joannis baptiste. Et commoratem circūquaq; multitudinem predicatione cōtinua ad fidem vocabat. Sed hec antiquus hostis tacite nō ferens: nō occulte vel p somnium/sed aperta visione eiusdem patris se oculis ingerebat t magnis clamoribus vim se perpeti ab eo conquerebatur: ita vt voces ipsius t fratres audirent: q9is imaginem minime cernerent. Ut esset discipulis suis idem venerabilis pater dicebat: corpozalibus eius oculis idem hostis antiquus terrimus t succensus apparebat: qui in eū oze oculisq; flammātibus seuire videbatur. Jam vero que diceret audiebāt oēs. Prius esse hūc vocabat er nomine. Cui quū vir sanctus minime respōderet: ad eius mox cōtumelias se cōuertebat. Nam quum clamaret dicens. Benedicte/benedicte. Et eum nullo modo sibi respondere sentiret: protinus adiungebat. Maledicte t non Benedicte/quid mecum habes? quid me persequeris? Unde t Gratianus dicit: xxi. q. i. §. hoc idem. quod beatus Benedictus diuina gratia cōmonitus hoies montis Cassini ad fidē adduxit. s. predicādo. Quod ideo di-

Appollinis templum diruitur.

cit qz regulariter nisi a superioribus cōcedatur monachi nō habēt predicare. Sed iam exponēda sunt ꝓtra dei famulum antiqui hostis noua certamina. Qui quidē pugnas volens intulit: sed occasiones victorie ministrauit inuit⁹. Quadam em̄ die dum habitacula eiusdē celle sibi frates ꝓstruerēt: lapis in medio iacebat: quē in edificium leuare decreuerant. Quīq; duo vel tres illum mouere nō possent: plures adiuncti sunt: sed ita immobilis mansit ac si radicibus in terra teneret: vt per hoc daret intelligi hostē antiquū super illū sedere. Difficultate igit facta ad virum dei missum est. Qui veniēs ⁊ ozans post⁹ benedictionem dedit: tāta illi celeritate leuatus est: ac si nullū pondus habuisset. Tunc in cōspectu viri dei placuit vt in eodē loco terra foderet. Quā dum fodiendo altius penetrarēt: ereum illic idolū fratres inuenerūt: quo ad hozā casu in coquinā proiecto: exire ignis repente visus est: atq; in cunctoz monachoz oculis / qz omne coquine illius edificiū cōsumeret: ostendit. Quumq; iacendo aquā ⁊ ignem quasi extinguēdo perstreperēt: pulsatus eodē tumultu vir dei aduenit. Qui eundē ignem in oculis fratrū esse: in suis vero nō esse cōsiderās: caput ptinus in orationem flexit: ⁊ eos quos reperit phātastico igne deludi reuocauit fratres ad oculos suos: vt saluum illud coquine edificium cerneret esse / ⁊ flāmas quas antiquus hostis finxerat nō videret. ¶ Rursus quum fratres parietē: qz res ita exigebat paulo alti⁹ edificarent: vir dei in orationis studio intra celle sue claustrum morabatur. Cui antiquus hostis insultans apparuit: ⁊ qz ad laborantes fratres pgeret indicauit. Quod vir dei celeriter per nūtiū intimauit dicens. Fratres caute vos agite: qz hac hora malignus spūs ad vos venit. Is qui mandatum detulit vir verba cōpleuerat: ⁊ malign⁹ spūs illū parietē qui edificabat euertit: atq; vnū pueruli monachū cuiusdā curialis oppressōnis ruina cōtriuit. Cōtristati oēs non damno parietis sed morte fratris: venerabili patri Benedicto qđ acciderat q; citissime nuntiare studuerunt cū grauī luctu. Tūc venerabilis pater ante se dilacerātum puerū deferri iubet: quez quidē portare nisi in sacco potuerunt: quia collapsi sara parietis eius non solū mēbra: sz ossa quoq; cōtriuerāt. Eūq; adductū precepit pater in cella sua in matta deponi in quo loco orare cōsueuerat. Dimissisq; foras fratribus cellā clausit. Qui instātius solito orationi incubuit. Mira res. Hora eadem hunc incolumen atq; vt prius valentem ad eundem iterum laborem misit: vt ipse quoq; cū fratribus parietem perficeret: de cuius se interitu antiquus hostis Benedicto insultare credidisset.

§. IIII. De spiritu prophetie quē

copiose habuit manifestando occulta ⁊ predicendo futura incerta. Mos eoz fuit: vt quoties ad aliquid agendū egrederentur fratres: cibū potumq; extra cellā minime caperēt. Quumq; hoc de vsu regule diligentius seruaretur: quadam die egressi sunt ex causa occurrenti. Et tardiori hora cōpulsi ex negotio demorari: in habitatione cuiusdā religiose femine cibum sumpserunt. Reuersi igit tardius benedictionē a patre petierunt. Quo interrogāte / Ubi comedistis? negātibus illis se alicubi comedisse: ait pater sanct⁹. Quare mētimini? Nunquid nō intrastis domū talis mulieris? Nunqd non comedistis talia cibaria: ⁊ tot calices bibistis? Qui recognoscentes cuncta que dixerat vera esse: tremefacti ad pedes eius ceciderunt cōfessi peccatū suum: eisq; pepercit: perpendens q; vltra in eius absentia nō facerent: quem presentem eis in spū sentirēt. ¶ Narrat etiā de quodam laico: qui quum cōsueuisset singulis annis visitare ob deuotionē seruum dei sed ieunus: quadā vice quū ad hoc iter assumpsisset: diabolus in forma humana se ei sociauit: ⁊ post aliquātulū spatiū itineris cōuiator ille diabolus / habēs secum ad comedendū ⁊ bibendū: cepit socium inuitare ad refectionē alīquā vt fortiores in itinere essent. Qō fm observandā suam cōsuetā deuotionē facere noluit. Et vlterius pgressus iterum inuitauit: sz renuit. Demū tertio inuenietib⁹ eis in via pratū ⁊ fontē ac locū amenum: tertio diabolus illi persuasit de refectione. Cuius suggestioni consentiens cū illo se refecit. Applicās autē ad monasterium quū sanctū visitaret: declarauit ei pater quid fuerat actum in via: qz scz semel et iterum restiterat suggerēti diabolo comestionē: sed tertia vice victus a tētatore ieiunium fregerat: Qō ille in se recognoscens / pstratus veniā petijt ⁊ accepit. ¶ In super ⁊ Totila rex Tō rex Longobardoz quum audisset illū pspīi pphetie occultā cognoscere: volens rei huius veritatē experiri: misit quadam die spatariū suum cum ornamentis regijs ⁊ comitiua magna fingētem se regē Totilā esse. Sed quum ante eū venisset: subito sanctus dei ei dixit se nō esse regem. Ad cuius etiā aspectū tam ipse q; socij tremefacti ceciderunt in terrā. Qō quū rex Totila percepisset: ad eum accessit: ⁊ eo viso in terram pstratus est / nec prius se erigere voluit: nisi sanctus eum de terra leuaret. Qui ⁊ ipsum de actis increpauit: ⁊ in paucis sermonibus que erant ei vētura prenuntiauit: vt q; decem annis regnaret: ita q; in decimo moreret. Et alia de quibus. ś. dictum est. Sed quum antistes Canusine ecclesie sanctitate conspicuus familiaris beato Benedicto colloquendo ei diceret / Per regē istum Totilam ciuitas ista Romana destruetur: vt iam amplius nō inhabitet. Dixit vir dei. Roma a gentibus nō exterminabitur: sed tempestatibus ⁊ cozuscationibus ⁊ turbinibus ac terre motu fatigata marcescet in semetipsa. Cuius prophetie mysteria impleta demōstrantur. ¶ Predixit etiā sibi esse a deo reuelatum: totū monasteriū qđ coustruxerat: ⁊ oīa que pro eo preparauerat tradēda esse gentibus: obtinuisse autem a deo vt nullus ex fratribus caperetur: qđ impletum est a Lōgobardis monasterio illo post aliquot annos capto ⁊ diruto. Quod cuidaz familiari suo cum multis lachrymis significauit. ¶ Item quū quidā monachus nobilis in seculo patre ad vesperam comedēte ante eū lucernā teneret: cepit iuuenis ille per spiritū elationis cogitās dicere intra se. Quis est hic cui adstans lucernā teneo: cui seruitium impendo? Quis sum ego qui huic seruio? Cuius cogitationes per spiritū vidēs beatus pater: cepit eum increpare dicēs Signa coz tuū frater. Quid est qđ loqueris? Et vocatis fratribus ab eo auferri lucernā mandauit. Qui frater questus a socijs quid cogitasset: intellexit aperte beatū cogitationes sue superbie nō latuisse. ¶ Quum cuidā vt nuntio dati fuissent duo flasconi vini beato viro offerēdi: ille deuict⁹ vitio gule vnum tātum presentauit: alium in via certo loco occultauit. Qui recedenti dixit Benedictus. Vide fili ne de illo flasconi quem abscodisti bibas: sed inclinans eum caute videbis quid ibi intus sit. Qui cōfusus ex eo q; furtum eius esset illi manifestum: recedens ab eo quum accessisset ad locum: ⁊ inclinasset flasconem: serpens ex eo egressus est. ¶ Quidam clericus Aquinensis ecclesie a demonio obsessus / adductus ad virum dei oratione facta liberatus est. Cui sanato precepit dicens. Vade ⁊ carnē non cōmedas: ⁊ ad sacrū ordinē nunq; accedere presumas. Quacunq; em̄ die ordinem accipere presumpseris: diaboli iterum iuri subiacebis. Quod pluribus annis obseruauit. Sed ou post quum videret inferiores clericos sibi in ordine preponi: ne contemptibilis appareret: ordinem sacrum accepit. Mox q; spūs malignus vt sanctus predixerat inuasit: eumq; vsq; ad mortem tenuit.

§. V. De miraculis eius. Ultra

mortuum illum fratrē resuscitatum: de quo. ś. dictū est vitā ⁊ alteri restituit. Quadā die vt ait Grego. vbi. ś. cum fratribus vir sanctus dum ad agrum fuisset egressus: ecce rusticus quidā defuncti filij corpus in vlnis deferens ⁊ lugens / ad monasterium viri dei veniens Benedictus quesiuit. Cui quum dictus esset q; in agro cū fratribus esset: ille defuncti corpus ante monasteriū dimittens: ad inueniendum patrē se in cursum dedit. Sed reuertenti iam ab agro cum fratribus rusticus obuias clamare cepit. Redde mihi filiū meum / Redde mihi filiū meum. Cui subsistens vir dei ait. Nunquid ego filium tuum abstuli? Et rusticus. Mortuus est: veni et resuscita. Quo audito valde contristatus ait. Recedite fratres: recedite. Hec nostra non sunt: sed sanctorum apostolorum. At rusticus in sua petitione psistens iurans q; nō recederet nisi filiū suū suscitaret. Ecce ait corpus infantis ad ianuā monasterij iacet. Ad quem perueniens Benedictus flexis genibus ⁊ super corpus defuncti incubens postea surgēs ⁊ manus ad celum tendens ait. Dñe nō aspicias peccata mea: sz fidē huius rustici qui resuscitari postulat filiū sui. ⁊ redde aiam corpusculo quā abstulisti. Qui mox resurrexit coz oībus quasi cōtremiscens. sicq; patri incolumen manu cōsignauit. ¶ Die quadā quum Placid⁹ monach⁹ puer missus fuisset ad flumen: vas aque inde adducendum in caute accipiens in flumen cecidit: ⁊ iam eū vnda fluminis per non modicū spatiū vltra alueū suum traxerat. hoc in spū cognoscens pater: subito vocauit Maurum: vt q; citissime Placidum in aqua mersum pergens illuc de flumine extraheret. Qui statim accepta bñdictione iter assumens: perueniensq; ad fluuium ⁊ cernens vndā iam eū a terra longe traxisse: ad mādatū patris intēdēs vt illū de aqua educeret: super aquā fluminis sicco processit vestigio vsq; quo puer fuerat ⁊ ad eius. Iprīmq; manu apprehēdit ⁊ reduxit ad terram. Et tunc perpendens se super vndas ambulasse ad patrem Bñdictū in monasterio accedēs cum Placido: exp̄essit miraculū: attribuēs eius beati sanctitati: Benedict⁹ vero Mauri simplici obediētie. ¶ Illo in tpe quū Campaniā alimētoruz inopia grauiter affligeret: vir dei diuersis indigentibus monasterij sui cūcta tribuebat: vt pene in cellario nil nisi parum

Benedicti dicto ma vatinium.

Sācti Benedicti cognoscebat cogitationes hoīm.

olei in vase vitreo remãsisset. Cũ veniens quidã subdiaconus Agapitus noie/ magnopere postulabat vt parum quid olei sibi dari debuisset. Vir aũt dñi qui cuncta decreuerat in terra tribuere vt in celo oĩa reseruaret: hoc ipsum paruz olei qõ remanserat/iussit illi dari. Monach⁹ aũt qui cellariũ tenebat: audiuit quidẽ iubẽtis verba: sed implere distulit. Quĩcp post paululũ an qõ insserat datum esset inquireret: sed monachus se minime dedisse: eo q̃ fratrib⁹ nil olei remaneret: respondisset: ira tus pater alijs mandauit vt vas illud vitreũ cum oleo per fenestrã proijcerẽt: ne aliquid per inobedientiã in cella remaneret. Factũcp est ita. Sub fenestra autem illa erat ingens precipitiũ mole saxorũ asperuz. Proiectũcp vas vitreum venit in sara: sed mansit incolume ita vt nec frãgi nec oleum effundi inde potuisset. Qõ vir dei precepit leuari: totumcp subdiacono perenti tribui. Cũ collectis fratribus/fratrẽ illũ de infidelitate z supbia increpauit. Et increpatione perfecta: sese cũ fratribus in oratione dedit. vas aũt vacuum ad olei vsum erat coopertũ. Quĩcp sanctus in oratione pfisteret: cepit cooperculũ vasis; subleuari: z oleum inde in pauimentum effundi. Sed Benedicto orationẽ finiente: oleum effundi destitit. Et tũc diffidẽtẽ fratrem inobedientẽ monuit vt fidem discereť z humilitatem.

¶ Cuidam senori ex monachis obsesso a demonio: beatus Benedictus post orationem alapã dedit: z malignũ spiritum ab eo protinus excussit. ¶ Quendã puerũ elephãtico morbo lepre pcussum ei presentatũ oratiõe sua perfecte mundauit. ¶ Alio tpe quum magna fames Campaniam angustiaret iam in Benedicto monasterio triticũ deerat: panes vero oĩes consumpti erant: vt nõ plus q̃ quinq; ad refectionis horam p fratribus inueniri potuissent. Quĩcp eos venerabilis pater cerneret cõtristatos: eoz pusillanimitatẽ studuit modesta increpatiõe corrigere: z rursus pmissione subleuare: dicens. Quare de panis inopia animus vester contristatus est: hodie quidem minus est: cras abundanter habebitis. Sequenti die ducenti sarine modij ante fores celle inuẽti sunt in saccis. Qõ op⁹ deus quibus deferentibus trãsmisisset nuntijs: manet incognitum. qõ fratres cernentes gratias deo egerunt. ¶ Quadã die dum quidã eius puerulus monachus parentes suos vltra q̃ debebat diligeret: atque ad eozũ habitaculũ tendens sine benedictione de monasterio exijsset: eodẽ die mox vt ad eos peruenit: defunctus est. Quĩcp sepultus esset: altera die corpus foras inuentum est. Quod rursus sepulture tradere curauerunt: sed sequenti die iterum proiectum exterius inuenerunt. Tunc ad beati patris vestigia currentes/cum magno gemitu petierunt vt ei suã gratiã largiri dignaretur. Quibus vir dei manu sua protinus cõmunionẽ dñici corporis dedit dicens. Ite atcp hoc dñicũ corpus super pectus eius cum magna reuerentia ponite: sicq; sepulture mandate. Qõ quum factũ fuisset: susceptum corp⁹ eius terra tenuit: nec vltra piecit. ¶ Quidã monachus leuis pmanere in monasterio nolebat. Quumcp vir dei frequenter eum corriperet z admoneret: z ipse nullo modo assentiret in monasterio persistere: atcp importunis precibus vt relaxaretur instisteret: nimietatis tedio affect⁹ venerabilis pater iratus iussit vt discederet. Qui mox vt de monasterio exijt: contra se adsistere draconem aperto ore in uenit in itinere. Quumcp eum draco qui apparuerat deuorare vellet: cepit ipse tremens z palpitans magnis vocib⁹ clamare dicens. Currite/currite: quia draco vult me deuorare. Currentes fratres draconem minime inuenerunt: sed eum trementem z palpitantem ad monasterium reduxerũt. Qui statim promisit nunq; se a monasterio recessuruz. qõ z fecit. quippe q; sancti viri orationibus cõtra se draconem insistere viderat: quem prius non videndo sequebatur. s. diabolũ.

¶ Quidam debitor alicui in duodecim solidis quum a creditore grauiter affligeretur: venit ad virum dei eos postulando. Sanctus autem blando sermone consolans eum se dixit: nõ habere solidos: sed nihilom in⁹ post biduũ ad eum reuerteret: Die tertia reuersus ille: z oratione facta a sancto viro p subuentione eius: inuenti sunt super arcã frumẽto plenã. xij. solidi: quos vir dei ei dedit dicens. Duodecim redde creditori: vnum aũt pro expensis tuis propijs retine. sicq; recessit. Quidam ex veneno sibi dato cute mutata z variata in modum lepre ad eũ ductus perfecte sanatus est.

§. VI. De germana eius sancta

Sancta Scholastica beneditti fozoꝛ.

Scholastica: cuius transitus ad celum vidit: ac etiam beati Hermani Capuani epi. Sozor eius ait Greg. vbi. s. Scholastica noie. omnipotenti dño ab ipso infantie tempore dicata ad eum semel per annum venire consueuerat. Ad quam vir dei non lõge extra ianuam in possessione monasterij descendebat. Qua ergo die venit ex more: ad eam cum discipulis venerabilis eius descendit frater. Qui totũ diem in dei laudibus sacrisq; colloquijs ducentes: incũbentib⁹ iam noctis tenebris simul acceperunt cibos. Quumcp adhuc ad mensam sederent: z inter sacra colloquia tardior se hora protraheret, eadẽ sctimonialis femina sozor ei⁹ rogauit eũ dicens. Queso te nocte ista ne me deseras: vt vsq; mane aliquid de celestis vite gaudijs loquamur. Cui ille respondit. Quid est quod loqueris sozor? Manere extra cellam nullaten⁹ possum. Tanta vero erat in aere serenitas: vt nulla in celo nubes appareret. Sanctimonialis vero femina quum verba fratris omnino negantis audisset: incertas digitis manus super mensam posuit: z caput in manibus oĩpotentẽ deum rogatura declinauit. Quumcp leuaret de mensa caput: tanta corruscationis vir⁹ z tonitrui/tãtaq; mundatio pluuie erupit vt necq; Benedictus: necq; fratres qui cuz eo aderant extra loci limen in quo consederant: pedem mouere potuissent. Sanctimonialis quippe femina caput in manibus declinãs lachrymarum fluuios in mensam fuderat: per quos serenitatẽ aeris ad pluuiam traxit. Nec paulo tardius post orationẽ inundatio illa sequuta est. Sed tanta fuit pueniẽtia oĩonis z inundationis: vt de mensa caput iam cum tonitruo leuaret: quatenus vnũ idemcp esset momentũ: z leuandi caput z pluuiã deponendi. Tunc vir dei inter corruscationes et tonitrua atcp ingentis pluuie inundationem vidẽs se ad monasteriũ nõ posse remeare: cepit; cõqueri contristatus dicẽs. Parcat tibi oĩpotens deus sozor. Quid est quod fecisti? Cui illa/Ecce rogaui te z me audire noluisti. Rogaui dñm mei: et audiuit me. Egredere nunc si pores: z me dimissa ad monasteriũ recede. Ipse autem extra tectũ exire nõ valens: qui remanere sponte noluit: in loco mansit inuitus. Sicq; factũ est vt totã noctẽ illã peruigilem ducerent: ac per sacra spiritualis vite colloquia sese vicaria relatione satiarent. Nec mirũ: q; plus illa femina que dñi fratrem videre cupiebat in eodẽ tempore valuit: qm̃ iuxta Joannis vocem/deus charitas est: iusto valde iudicio plus potuit; q̃ amplius amauit. Quum autem die altero eadem venerabilis femina ad cellam propriam redijsset: vir dei ad monasteriũ redijt. Et ecce potsttiduũ in cella cõsistẽs pater Benedictus eleuatis in aera oculis/vidit eiusdẽ sozoris siue animã de eius corpore egressam in colũbe specie celi secreta penetrare. Qui tante eius glorie cõgaudens/oĩpotenti deo in hymnis et laudib⁹ gratias reddidit eiusq; obitum fratrib⁹ denunciauit. Quos etiam protinus misit: vt ei⁹ corp⁹ ad monasterium deferrent. atq; in sepulchro quod sibi ipse prepararat: ponerent. Quo facto: contigit vt quorum mẽs vna semper fuerat in dño: eoz quoq; corpora nec sepultura separaret. Et hoc etiam ponit Gratianus. xiij. quest. ij. §. j. fozor.

Obitus beẽscholastice.

¶ Alio quoq; tpe quum in monasterio nocturno tempore adhuc quiescentib⁹ fratribus/vir dñi Benedict⁹ instans vigilijs nocturne orationis tempora preuenisset: ad fenestrã stans: z oĩpotẽtem deum deprecans: subito intempeste noctis hora respiciens vidit fusam lucem desuper cunctas noctis tenebras effugasse: tantoq; splendore clarescere: vt diẽ vinceret lux illa q̃ in tenebris radiasset. Mira valde res in hac speculatiõe sequuta est: q; sicut post ipse narrauit: oculis etiam mũdus velut sub vno solis radio collectus ante eius oculos adduct⁹ est. Qui venerabilis pr̃ duz intentam oculorum aciem in hoc splendore corruscę lucis infigeret: vidit Hermani Capuani animam episcopi in sphera ignis ab angelis in celum deferri. Tunc tanti sibi testem volens adhibere miraculi: quẽdam diaconẽ Seruandũ noie qui ad eius visitandum venerat: bis terq; cum clamoris magnitudine vocauit. Quumcp ille ascendisset: quia infra domum iacebat: respexit: partẽq; lucis iam exiguam vidit. Cui obstupescenti vir dei miraculum per ordinem dixit. Mittensq; Capuam monachum/inuenit illa hora qua Benedictus hec viderat: Hermanum de hac vita migrasse.

btũs benedict⁹ vidit aiaz sctĩ germani in celum ferri.

¶ Querenti autez Petro quomodo potuit totus mundus sub vno radio ab homine videri: respondet Grego. Fixum tene q̃ loquor: q; aie videnti creatorem angusta est oĩs creatura. Quilibe effi qui parum de luce creatoris aspexit: breue fit ei omne quod creatum est. Quumcp ipsa luce visionis intime mentis lacuna tur sinus: tantum expenditur in deo. vt superior existat mũdo. Fitcp ipsa videntis anima etiam super semetipsam. Quumcp in dei lumine rapitur: super se in interioribus ampliatur. Vir ergo dei qui globuz igneum/angelos quoq; ad celum redeuntes videbat: hoc procul dubio cernere non nisi in dei lumine poterat. Quid itaq; mirum mundum ante se colectũ vidit: qui subleuatus mentis lumine extra mundum fuit? Quod autez mundus collectus ante eius oculos ducitur: non celum et terra contracta sunt: sed videntis animus dilatatus. q̃ in deo raptus sine difficultate videre potuit omne quod infra deum est.

§. VII. De felici trāsitu eius gre

Sini be nedicti obitus.

go. eodē anno quo erat de hac vita exiturus: quibusdam di scipulis secum conuersantibus: quibusdā longe manentibus / sanctissimi obitus sui denuntiauit diem. presentibus indicens vt audita per silentiū regerent. absentibus indicans qō vel quale eis signū fieret: quando eius aīa de corpore exiret. Ante sextum vero exitus sui diem / aperiri sibi sepulturam iubet. Qui mox correptus febribus acri cepit ardore fatigari. Quumq; per singulos dies languor ingraueſceret: sexto die portari se ī oratoriū a discipulis fecit. Ibiq; exitum suum dominici corporis ⁊ sanguinis perceptione muniuit: atq; inter discipulor manus imbecillia mēbra sustentans / erectis in celum manibus stetit: ⁊ vltimum spiritum inter verba orationis efflauit. Qua scilicet die duob⁹ fratribus vni longius posito: alteri autem in cella commorant⁹: reuelatio vnius atq; dissimilis visionis apparuit. Uiderunt namq; quia strata pallis atq; innumeris coruscans lampadibus via recto orientis tramite ab eius cella in celum vsq; tendebat. Super quam venerando habitu vir clarus existens cuius esset via quam cernerent inquisiuit. Illi autem se nescire professi sunt. Quibus ipse ait. Hec est via per quā vir deo dilectus Benedictus celum ascendit. Tunc itaq; sancti viri obitum sicut presentes discipuli viderūt: ita ⁊ absentes ex signo qō eis predictum fuerat: agnouerunt. Sepultus autem est in oratorio sancti Joānis baptiste: qō destructa Apollinis ara ipse construxerat. Qui in eo specu in quo prius Bublacus habitauit: nuncusq; (si presentium fides exigat) miraculis coruscat. Nuper enim res est gesta quā narro: qz quedam mēte capta mulier dum funditus sensum pdidisset: per mōtes ⁊ colles / syluas ⁊ cāpos vagabaf die noctuq; nō hanc quiescere lassitudo cogebat. Quadam die dū vaga errans nimiū / ad beati patris Bñdicti specum deuenit: ibiq; nesciens ingressa māsit. Facto aut̄ mane ita sano sensu egressa est: ac si eam insaniā capitis nūq; tenuisset. Que postea in omni vite sue tpe in ea quam percepit salute pmansit. Et interrogāte. Petro: cur sancti aliq̄ maiora miracula faciūt in locis vbi corpora eor non iacent: q̄ in locis vbi sepulti sunt / rñdet Bzego. q̄ ideo hoc fit: qz ab infirmis pōt mentibus dubitari: vtrū ne ad exaudiendum ibi presentes sint vbi cōstat q̄ in suis corporibns nō sunt. Ibi necesse est maiora signa ostendere: vbi de eor presentia pōt infirma mens dubitare. Quoruz vero mens in deo fixa est: tanto maius habet fidei meritum: quanto illic eos nouit ⁊ nō iacere corpore: ⁊ tamen non deesse ab exauditione.

§. VIII. De regula eius. Hic sā

Bini be nedicti obitus.

crus vir ait Bzego. doctrine verbo non mediocriter fulsit. Nā scripsit monachor regulā discretione precipuā: sermone luculēto cuius si q̄s vult subtilitas mores vitāq; cognoscere: pōt in eadez institutione regule oēs magisteriī illius actus inuenire q: sctūs vir nullo modo potuit aliter docere q̄ vixit. Bonifacius aūt papa. xvi. q. f. c. sunt nonnulli. reprobat sententiā aliquor vt malignor / asserentium monachos qz nūdo mortui sunt: ⁊ deo viuunt: sacerdotalis officij potētia indignos: neq; penitētiā: neq; christianitatem. i. baptismū largiri: neq; absoluere posse p sacerdotalis officij diuinitus sibi iniunctā potestatē. Et subdit. Neq; enim btūs Bñdictus monachorū preceptor almificus: huius rei fuit aliquo modo interdictor: sed eos secularium negotiorū edixit expertes fore tantūmodo. Ex ipsa aūt regula habef quantū ad cerimonialia vite q̄ ab esu carniū abstineant nisi in infirmitate. A festo crucis septēbrili vsq; ad resurrectionē ieiuniū seruent: exceptis dūicis: ⁊ etiā sextis feriis oibus. Pānis lineis non vtantur ad carnē: sed laneis. Uestiti dormiant cum cingulo ⁊ caligis. Silentiū teneāt certis horis ⁊ locis: ⁊ fileant etiam a bonis. Nā ab otiosis ⁊ vanis verbis semp abstineāt. Media nocte surgāt ad confitendum dño. i. ad matutinas. In oibus simpliciter obediant. vilibus induant. modestiā in aspectu / in incessu / ⁊ in omnib⁹ seruent. Cōcludēs nō p observationē horar habere pfectionē: sed imitiū esse ⁊ dispositionē ad eā. Abbatē instruit vt cautus sit: sed non nimis suspitiosus. als nūq; bene sibi erit: nec quietis mentis. Uigorē discipline in observatione regule cōseruet nō leniter dispēsando sine magna causa: sciēs se deo rationē redditurū de oi sua dispensatione si irrationabilis fuerit. In recipiēdis ad religionē nō oi spūi credat: sed pbent si ex deo sunt. At vltra ea que sunt regule: non cogat auste. Jacob q̄ noluit iter psequi cū Esau ⁊ socijs fortiter irruentibus. ne fez greges sui ex nimio labore lassarentur vel exhorterent: sed lente cū eis incessit. Ad hospites charitatem exhibeat. In oibus cū pfilio agat, ⁊ in magis arduis etiam minores vocās: qz aliquando talibus deus reuelat agenda. Apostatam ne errās vagando pereat / reuertentem humiliter vsq; ad tertiam vicē ad venīā recipiat cum penitētia. In vij. capi. regule tractans illud euāgelij. Qui se humiliat exaltabitur. ponit duodecim gradus humilitatis figuratos in gradibus scale quam vidit Jacob in visione. Et primus est habere semper dei timorem ante oculos suos: omniūq; preceptorum eius memorem esse. Secundus si propriā quis non amans voluntatem desideria sua non delectetur implere. Tertius est vt quis pro dei amore omni obedientia se subdat maiori. Quartus est si ipsa obedientia duris ⁊ contrarijs rebus vel etiā quibuslibet irrogatis iniurijs tacita cōscientia patientiā amplectatur: ⁊ sustinens non lassescat vel discedat. Quintus si oēs cogitationes malas cordi suo aduenientes / vel mala a se absconsa cōmissa per humilem confessionē abbati suo nō celauerit. Sextus si omni vilitate vel extremitate contentus sit monachus. ⁊ ad oīa que sibi iniungunt velut operariū malū se iudicet ⁊ indignū. Septimus si oibus inferior ⁊ vilior nō solū sua lingua se pronuntiet: sed etiam intimo cordis credat affectu. Octauus si nihil agat monachus: nisi qō cōis monasterij regula vel maior cohortantur exēpla. Nonus si linguam ad loquendum prohibeat: ⁊ taciturnitatē habens vsq; ad interrogationem non loquatur. Decimus est si non sit facilis ⁊ promptus in risu. Undecimus quū loquitur monachus leniter ⁊ sine risu: humiliter ⁊ cū grauitate / pauca verba ⁊ rationabilia dicat: ⁊ nō sit clamosus in voce. Duodecimus ⁊ vltimus / si non solum corde: sed etiam corpore humilitatem videntibus se semper indicet in opere: in horatorio in oratorio in via: in agro vbiq;: sedens: ambulans: stans inclinato semper sit capite defixis in terram aspectibus. reum se omni hora de peccatis suis existimet rationem redditurum.

Humilitatis gradus xij.

¶ De discipulis beati Benedicti: videlicet Mauro / Placido ꝛc. Capitulum. xiiij.

POst Benedictū oēs monachi occidentis militant sub regula bti Benedicti: ⁊ ipsum habēt in patrē: exceptis Lartusiensibus: qui habent speciales eorum constitutiones. Sed vt sermocinatur de eo btūs Bernard⁹: ipse fuit tanq̄ lignū plantatum secus decursus aquarum: que fluunt cū impetu de Libano. i. gratiarū spiritualium. qō fructū fecit in tēpore suo: ⁊ faciet multipliciter. Quēadmodū arbor vna est in radice ⁊ trūco: multiplex aūt in ramis ⁊ fructibus: qui tamen humore ⁊ vigorem habēt a radice ⁊ trunco: ita status monachalis in occidente vnus est ab vno patre derivans. a radice regule Benedicti habēs vigorem. Qui tū in processu temporis distinctus est in multos ramos diuersarū religionū monachaliū conuenientius in regula: sed differentiis in constitutionibus additis ad regulam varijs ⁊ moribus ⁊ habitibus. Inde enim ordo Cluniascēsiū. ordo Premōstratensiū. Cistertiensiū. Camaldulēsium. Ualis vmbrose. Humiliatorū. Montis oliueti. sancte Justine. Montis sani ⁊ aliorum. Sed habuit beatus Benedictus duos inter ceteros discipulos sanctos viros: scilz Maurū ⁊ Placidum: de quibus. ē. Et primo quidem de sancto Mauro dicef. Hic missus fugit a btō Bñdicto in Galliā ad pstruendum nouū monasteriū sue religionis. Et causa huius fuit: qz beatus vir Berticranus epūs Cenomanensis / audita fama sanctissimi Benedicti ⁊ sue religionis / misit duos venerabiles viros ad beatū Benedictum: scz Flodegarium archidiaconū suū: ⁊ Arderadū vicedominum suum cum magnis encenijs orans obnixe vt mitteret ei de monachis suis perfectos viros qui in fundo ecclesie sue edificarent monasteriū ſm regularis vite observationē: p quo cōstruēdo ⁊ puidēdo ipse epūs impēsas cōferret. Licet autem beatus Benedictus obitum suum iam sibi reuelatum sciret appropinquare: vt satisfaceret pie petitioni episcopi ad dei gloriā ⁊ religionē ipsam dilatandam: quē pre ceteris diligebat propter eminentē probitatē suā. Maurum destinare ad hoc opus proposuit. Qō audiētes monachi oēs contristati sunt valde: intendētes post transitū patris eū sibi preficere in abbatē: vt esset cunctis norma sanctitatis. Sed venerabilis pater consolatus est eos: vt in dño fiduciā haberēt exhortans: ⁊ sicut se priuabat consolatione eius presentie vt alior saluti prouideret: ⁊ ipsi quoq; nō que sua sunt quererent: sed que primo. Misit ergo pater sanctus Maurum cum quatuor aliis monachis: quibus ille prefecit tunc annos habentē. xxxij. Et dedit ei regulā quā scripserat manu sua sanctissima. Proferriq; iussit pōdus libre panis ⁊ ereus vasculū pro certa mensura vini singulis in prandio vel cena dādi. Iter igit aggredientes cum oratoribus epi Flodegario ⁊ Arderado / prima die applicuerunt ad quoddam monaste-

Sācti maur⁹ in Gallias a bñdicto mittitur.

rij ho-

rū hospitium vbi duo ex monachis beati Benedicti manebāt. Qui receperūt eos honorifice. Et quū ibi esset beat⁹ Benedictus: misit duos alios monachos ad Maurū ⁊ socios vt ei darent ex parte patris certam capsulā eburneam cuz reliquijs: ac etiā quandā epistolā breuem hec dulcia verba ⁊ prophetica ptinentē. Accipe dilectissime extrema institutoris tui donaq; ⁊ longū testētur amorē: ⁊ tibi ⁊ commilitonibus tuis contra oia ppetuū munimē prebeāt impedimenta malorū. Post expletā totā trinā vigenorū decursionem anorū: ex quo monasterialē adijsti perfectionē: in gaudiū dñi tui es introducendus: vt mihi heri post recessum tuū reuelatū est. Predixit quoq; difficultatē se habiturum ad monasteriū pstruēdū: sed dñs adiuturū. Exinde ceptū iter prosequētes. lv. die applicuerūt Uersellas: ibiq; duos dies māserunt ad hoc exorati a clero ipsos humanissime recipiente.

¶ Sed quū pdictus Arderad⁹ vnus ex missis ab eō deambularet per gradus cuiusdā altissime turris: operante diabolo deorsum preceps ruit ita cōtritus ⁊ cōfractus: vt de vita eius desperaret: propter cuius infirmitatē die⁹. xiij. superfederunt in ciuitate prefata. Quū aūt Maur⁹ videre Flodegarium archidiaconū valde affligi de casu socij: ⁊ ab eo lachrymis vrgeret vt sanitatē sibi precibus a dño impetraret: mia motus sup eū/sacris reliquijs secū delatis corpus cōfractū tangēs/liberā ei ⁊ plenam restituit sanitatem. Quo per acto diuulgato miraculo creuit ⁊ in oēm regionem exiuit fama scitatis eius: vt oēs currerēt ad euz videndum: quod rū totū factū attribuebat virtuti crucis ⁊ meritis pris Benedicti vt pfecte humilis. ¶ Prosequētibus postmodū iter circa iuga alpium vnus ex famulis eorum Sergius noīe/de equo ad terram cadēs cōfregit: quē ⁊ Maurus perfecte sanauit. ¶ Aduenīēs aūt ad eccl'iam beati Mauritij cū socijs ingressi sunt ecclesiam ipsam gra oīonis. Ibiq; cecum clamantem vt eius Maurus misereret: quum instaret fusis precibus ad eū: illuminauit: Linum vocatum. ¶ Ex dicto loco vlterius pcedētes/ad quoddā hospitium in via declinātes nocte illa manserunt. Huic hospitio erat cōtigua dom⁹ cuiusdā vidue que filiū infirmatū ad mortē ⁊ horā transit⁹ sui expectantē lugere ⁊ clamare pre dolore filij pereūtis non cessabat. Qō audiens Maurus ⁊ cōpatiēs accessit ad lectum infirmi vna cū socio Simplicio nūcupato: ⁊ orās p eo iam per biduum sensu ⁊ loquela priuato: restituit illū matri sue incolumē. ¶ In cena aūt dñica que est ante pasca: peruenerunt in vicū Altisiodorēsem. Placuit Mauro accedere ad monasteriū Romani ibi cōstructuz ex dñi reuelatione illuc pfecti. Hic aūt fuit ille Roman⁹: q̄ dicto adolescenti solitudinē querenti ad tēpus victu procurauit: vt. s. dictū est. Qui eos honorabiliter ⁊ charitate nimia susceptit: sctīq; pasca cū eo celebrarunt. Manifestauitq; Maurus Romano ⁊ alijs beatū patrē Bñdictū illa die ad dñm migrasse. Super cuius transitu pias lachrymas simul fuderunt: consolationem tñ magnā recipientes: quia ⁊ Mauro ipsi ostensa fuit via qua sanctus in celum conscenderat.

¶. I. Post hec quum attigissent

Aurelianos: audita morte beati viri Berticrani epi Cenomanen. qui pro illis miserat: meror grauissimus inuasit duces eorū archidiaconum ⁊ Arderadū. Fratres quoq; ex hoc tedio affectos Maurus confortauit recolens prophetiam patris Benedicti qua predixerat cum difficultate monasterium pstruendum. Excondicto aūt remāserūt ibi expectantes quousq; prefati archidiaconus ⁊ Arderadus accedentes ad epm successorē Berticrani scirent de intentione ei⁹ ⁊ proposito circa constructionē monasterij: eisq; referrent. Quibus personaliter ad eū venientibus ⁊ super eo interrogātibus. respondit se ad alia oportere intēdere: nec illud posse mīsit ista significare Mauro ⁊ socijs: nec ppter hoc aīo deijciebantur: q̄ dispēsatione diuina hoc agebat: vt aptior eis locus puideret: ⁊ q̄ ad Andegauēse territoriū trāsirēt quo eis occurreret ipse. His peractis ⁊ occurrētibus sibi nuncijs Florus noīe primus inter regni Frācie pceres/huius ppositi fuerat: vt i possessionibus suis quib⁹ abūdabat monasterium cōstrueret ⁊ dotaret seruorū dei: satisq; deum timere videbat: ⁊ strenue se in cōmissis agere: quāobrē regi Frācie Theodorico erat charissimus: eiq; erat vnicus ex coniuge filius: quē etiā in monachū deo offerre cupiebat: vnde et aduentū suū cū socijs ⁊ causam ipsi intimaret ⁊ responsa perferret. Flor⁹ igit ista ab Arderado percipiēs/valde gauisus tps aduenisse suum desiderium adimplendi/postulauit a rege Theodorico licētiam ista perficiendi. Cui rex benignissime authoritatem concessit monasterium in suis possessionibus edificandū ⁊ monachos sctōs q̄ venerāt ibi collocandi. Accedēti ergo Floro ad territoriū suarū possessionū p hoc opere cōsummando: ibi ei occurrit btūs Maurus cum socijs et Arderado. Ante quē Florus de equo desiliens cum magna veneratione in terram se pstrauit: ⁊ osculata dextera ample xatus est. Jā essi audierat sanctitatem vite eius: ⁊ virtutes quas in via dñs p eū fecerat: vnde ad eū affectionē eximiam ⁊ deuotionē cōceperat. Floro vero exponenti volūtatē suaz ⁊ regis assensuz: dixit Maurus. Obseruatio ordinis nostri summā depositi quietē ⁊ securitatē. Quapropter si nobilitati generositatis tue non est contrarium: primum omnes res quas deo ⁊ famulis eius tradere desideras p remedio anime tue simul perlustrantes inspicere debem⁹. Inde facto testamento te tradente nobis coram testibus recipere eas in nostram cōuenit dñationem. Qō totuz Florus peregit: offerens in sup ⁊ filiū suū vnicū noīe Bertulphū octo annoz nutriēdum ⁊ instruendū magisterio ⁊ doctrina Mauri. Et meipsum (inq̄t Florus) si vita comes fuerit pfecto opere: relictis oībus que in mundo sunt: diuinis mācipādū obsequijs in hoc eodē monasterio polliceor. Oia aut̄ que dixerat exequutioni mādauit. Juxta igitur flumē Ligeris monasteriū cōstruere ceperūt: oratorium faciētes inter cetera in honorē scti Martini. ¶ Dū aūt opus fieret: multis ⁊ magnis in arte peritis ad edificandū cōductis: quadā die Florus dum operarios inspiciens cū Mauro resideret: lectioni ipso vacante ⁊ interdū ipsi Floro aliqū exponēte: q̄dā qui cemētarie arti preerat: de altissimo loco in quo edificabat retrorsum coruens sup aceruū lapidū cōgregatū cecidit ita cōfractus vt mortu⁹ crederet: p oēs meatus corporis sanguine copiose fluente. Maurus aūt cum Floro illuc accurrēs ad oratoriū beati Martini deportari fecit. Emissisq; oībus solus remanēs post oīones signo crucis sanitati plene illum reddidit: ⁊ ad prosequendū edificiū misit: qō vidēs Florus inq̄t. Uere tu es discipulus illi⁹ Benedicti de quo talia frequenter audiuimus. Et ex illa hora in tanta veneratione eū habuit: vt vix ei appropinquare auderet. ¶ Quū aūt ille sanatus ad opus fuisset reuersus: quidam ex operarijs beato Mauro detrahere ceperūt: dicentes q̄ nō religionis obtentu: sz gra cupiditatis: vt honoratior in alijs regionib⁹ habere⁊: suū reliquisset monasterium: ⁊ que faciebat signa nō in virtute dei: sed quibusdā precationib⁹ operaba⁊. Quū ista inter se loquerentur: subito spūs malignus tres ex eis inuasit: ⁊ ita acriter vexare cepit: vt vnus eorū expiraret: alij duo seinuicē dētibus laniabāt. At vbi vir dei hoc audiuit: lugēs ex cōpassione eorū ad oratoriū beati Martini accessit: ⁊ orās p spatiū horarū trium postmodū duos illos a demonibus obsessos liberauit. Defunctū aūt corpus deportari fecit in porticū ecclesie: noctēq; illā duxit insomnē: deum exorans vt aīam in corpus reducere dignaret: ne diutius diabolus q̄ eā extorserat de illa triūpharet. Mane facto quum a Simplicio monacho ⁊ presbytero p eo celebrari missaz sciisset: cū ipso accedēs ad locū vbi iacebat defunctus: ⁊ facta oratione sup eo resuscitat⁹ surrexit. Cui ⁊ in mandatis dedit si viuere vellet ne locum illū vnq̄ intraret: qō ex humilitate impauit: ne ex tali facto plausus ⁊ fauores hoīm quereret videre⁊: aut eis oblectare⁊. ¶ Octauo igitur anno ab aduentu eorū ad locū illū monasteriū illud in omni sui constructione cōsummatum est: ⁊ ab epis quincie dedicatum. Florus aūt nō immemor sue promissionis/pergens ad regem Theodoricū/licētiam ab eo petijt regulare susciptēdi habitū: vt peccata que in seculo plurima ptraxerat: ieiunijs/orationibus: ceterisq; operib⁹ pijs redimere valeret. Quā licētiā rex negare nequiuit: licet sup hoc plurimū contristare⁊ q̄ a se separabat: specialem ad eū gerēs dilectionē. Et interrogāti regi de vita ⁊ miraculis scti Mauri: que dicebant cūcta p ordinē enarrauit. Profect⁹ est aūt rex Theodoricus cū comitiua sua ⁊ Floro ad mōasteriū: ⁊ visitās beatū Maurū/ad pedes ei⁹ se rex pstrauit orans cū lachrymis vt pro se preces ad dñm funderet frequētes: ⁊ in numero fratruz qui iā. xl. erāt: vt vnū haberet ac filiū suū Theobaldū: mandans ipsi filio suo vt semper cōgregationi dicti monasterij adiutor ⁊ defensor existeret. Interrogauitq; Maurum de socijs discurrens per singulas monasterij officinas: eiq; largiens fiscum regiū qui Boscus vocat cū reditibus ⁊ villis eius. ecclesie quoq; eorū plurima ornamēta in auro argento ⁊ gēmis cōcessit. Omnēq; donationē quā fecerat Florus monasterio cōfirmauit instrumētis pfectis ⁊ regio annulo signatis. Demum ipse Florus coram altari in presentia regis ⁊ pceriū suorū ac beati Mauri cingulum militie deponens habitum religionis accepit: primo btō Mauro: et inde rege: ⁊ post qui voluerūt ex procerib⁹ de coma capitis eius tōdēti bus: ipso rege pias lachrymas cōtinere nō valente. Quibus peractis induxit btūs vir regē ad videndū domū hospitum vbi btūs Maurus ante regē pstratus/obnixe rogauit vi

Cōstruit monasteriuz scti Bñdicti primū i Frācia.

Florus virnobilis monasticū sumit habitū.

ce olim vt ipse cū comitiua sua ibi refectionē parataꝫ pcipe-
rent. Oō quū renueretr vnus ex cōsiliarijs eius sapiētissim⁹
persuasit hoc acceptare. Oō r fecit. Expleto prandio quum
inde esset rex recessurus: fecit vocari Florū prefatū sui amā
tissimum: eiq; cū lachrymis dixit. Gratias agim⁹ deo de tua
cōuersione. Sed tibi solicite pcurandū est: vt sicut in habi-
tu seculari strenue semp conuersat⁹ es: sic quoq; in hac san-
ctissima religione quā expetisti sine reprehensione deo pla-
cere satagas. Die autē sequenti post recessum regis/pergēs
Maurus ad videndū r recipiendū fiscum ei a rege collatū:
in villa illa paralyticum ei oblatum sanauit.

§.II. Reuersus inde ad mona-

steriū solicite magistri sui more singulor secū inhabitātiuꝫ
mores r vitā perscrutās: ac verbū vite publice et priuatim
eis annuntians: antiquiq; hostis insidias detegens: profice
re eos ad meliora quoridie hortabat. Nobilesq; ad eū con-
uenire ceperāt ad deo seruiēdū. Alij filios suos offerebant.
Ita factū est vt in. xxvj. anno fundationis ei⁹. cxl. fratrū cō-
gregatio adunata esset. Qui numerus a btō viro tam eius
authoritate q̄ congregationis assensu prefixus est: r statu-
tū vt nemo deinceps esset q̄ hunc numerū excedere vel mi-
nuere auderet. Prefatus autem Florus postq; p. xij. annos
in dicto monasterio religiose cōuersat⁹ esset: in dño requie
uit supstite filio ei⁹ Bertulpho monacho. Theodorico rege
migrante ex hoc seculo: successit in regno eius filius The-
baldus/q̄ r beatū Maurū r monasteriū eius dilexit pluri-
mum: r aliqn̄ visitauit: ac etiā villas duas ei donauit. Cui in
breui de medio sublato: successit Clotari⁹ rex: q̄ audita fa-
ma sanctitatis viri dei etiā eū multū dilexit: ac sapientissi-
mis aliqn̄ ei⁹ consilijs vtebat. Aduenīte autē quadā die ar
chidiacono Andegauēsi cū multis ad eū visitādū: post collo-
quia sancta dum eum inuitasset ad collationem: paruumq;
vasculū vini in loco illo esset r panis vn⁹ rex illis adductis
cora sctō viro adeo deus multiplicauit oratiōe eius. vt. lxx.
viri ex eo ter biberēt: r adhuc vasculū plenū esset. Ex eo au
tem tpe nō facile btūs Maurus de monasterio egrediebā-
tur: sed ordinatis prepositis r alijs administratoribus soli
deo vacabat: orationi r lectioni insistens. Quiq; iā appro-
pinquare sibi terminū vite videret sm prenuntiationē bea-
ti patris Bñdicti: edificatā sibi domunculā iuxta oratoriuꝫ
sctī Martini remotiorē delegit vitā. Et q; grex congrega-
tionis illi⁹ sine rectore esse nō poterat cū fratrib⁹ congrega
tionis tractabat de abbate instituendo. Qui quum omnes
hoc sibi cōmitterēt decernēdum: pf sctūs Bertulphū filium
olim Flori vt nobilissimum genere/sed magis moribꝫ: in oī
religione pfectissimū abbatē designauit. Cui rei oēs acquie
uerunt. Quiq; duos cum dimidio annos in hac austeritate
cōplesset: quadā nocte quū more solito ecclesiaꝫ btī Martī
ni intrare vellet ad orandū magna diabolus obsequētium
cōstipat⁹ caterua ab ingressu basilice eū phibet dicēs. Eia
Maure q̄d nos a pprijs deturbare speras sedib⁹? r nunc vi-
dendo r experiēdo nr̄e pferes immissionis depopulationē.
Ego em̄ put libuerit strages diuersarū mortium inferēdo
de tuis nunc de bacchās triūphabo: vt vix aliq̄ de tāta adu
nata multitudine remanere videanr̄. Quumq; sctūs respō-
disset. Increpet te dñs sathana: q̄r mendax es et pater eius⁹
vt fum⁹ euanuit strepitum immanissimū faciēs: ita vt vide
retur vira dei totuꝫ monasteriū corruisse: quo somitu ffes
erpgefacti sunt r pauore perculsi. Interea btūs Maur⁹ ni-
mia afflictione merens pro ijs q̄ audiuerat ingressus orato
riuꝫ dñm deprecar⁹ vt illa certi⁹ q̄ malignus spūs ei dixerat
reuelarentur. Cui apparens angelus albis indutus ait illi.
Quid dilectissima deo aia meroze affligeris pro ijs q̄ a deo
agi dispositā sunt? Nam diabolus licet toti⁹ mēdacij sit ca-
put: multa tū conijciēdo ex eis q̄ frequēter experta est: pre
noscit. Sz r hoc noueris: diabolū nō sua virtute/sed ipe-
rio dei q̄ tibi pdidit reserasse. Pars em̄ maxima huius mo-
nasterij intra breue tps colliget ad dñm: vt ab ipso prefixuꝫ
est: sz de nullo eoꝝ vt metit⁹ est diabolus triūphauit: quos
oēs q̄ modo obibūt quū p̄miseris ad deuꝫ: tu felicior subse-
queris. Mane facto sctūs vir oibus cōgregatis reuelatio-
nē exponit: vt se ppararēt quū a deo euocati fuerint ex hoꝛ-
tās. Ad cui⁹ ꝛba oēs se parauerūt expectantes vltimā vite
sue horā cū gaudio. Exinde factū est vt intra quinq; mēses
xviij. monachi. Quo numero sublato ex hoc seculo: doloꝛ
more añ altare bti Martini sup ciliciū stratus r vniuersis
sacramētis munitus: ad dñm feliciter euolauit: sepult⁹ ibi-
dē. Cui suppositus annis duob⁹ Bertulph⁹ ab eo abbas insti
tutus. Remanētes aūt sustinuerūt multas persequutiones.
Btūs autē Maurus, xij. annoꝝ erat quū habitū recepit a
btō Benedicto. Per. xx. annos ꝓuersat⁹ est cū eo: postea mis
sus in Frāciā in monasterio ab eo pstructo i territorio An-
degauensi. xl. annis vixit. Ita collectis insimul dictis nume
ris mortuus est anno vite sue. lxxij. vt prędixerat btūs Be-
nedictus. Et ab incarnatione dñi. ccccclxxvj.

Flori obitus.

Bertulphi abbas.

§.III. Placidus fuit discipulus

sancti Benedicti martyrio coronatus apud Siciliā in portu
Messane ciuitatis. Cuius historiā r martyrium cum pluri-
bus alijs scripsit Gordianus. Tēpore igitur quo Theodori-
cus regnabat in Italia in seniori Roma r Justinus ac Ju-
stinianus in noua Roma sceptra tenebant imperij: r in sede
Petri Joannes primus r Felix residebant: Tertullius vir
nobilissim⁹ r preclarissim⁹: r in vtraq; curia Romani impe-
rij post augustos nulli secundus: illustrissimus atq; ditissi-
mus in seniori Roma patritiatus retinebat habenas: qui
ex Anitiorū sanguine lineā ducens: adeo sapientia r pruden
tia viguit: vt ab imperatore omniq; Romano imperio pater
patrie vocarer. Hic ex Octauie gentis familia ducens vxo-
rem corpore ac moribus speciosissimam: bone ardoris bo-
nos fructus ex ea suscepit. Primū namq; Placidum secūdū
Eutychiū: tertiū Victorinū filios habuit. Quarto autem lo
co duꝫ puellā enixa fuisset: p eo q̄ ex Octauiorū r Flauiorū
stirpe descenderet: Flauiam nominauerūt. Hos quum dicto
patritio Tertullio peperisset: viam dñi illos colere docuit:
sectari patientiam: humilitatē: sobrietatem: castitatem: ce-
teraq; virtutes. Ipsius autē patritij animus licet imperialī
bus esset negotijs implicatus: semp tū circa ecclesias et mo
nasteria erat intentus: semp ea q̄ dei sunt querēs. Eo autem
tpe qūū btūs Bñdictus velut lucifer inter astra apud Sub-
lacū radiaret ceperūt ad eū multi confluere: r sub iugo sua-
ui dñi in religione sub disciplina eius christo deseruire. Fa-
ma añt tanti patris p Romanum imperū volitante: rumor
etiam vbem implens peruenit ad aures Tertullij patritij.
Quāobrē placuit ei deuotiōe tanti viri attracto cū optima-
tibus multis beatū Bñdictū visitare. Et illuc ad monaste-
rium accedens: q̄ primū sctm dei sibi occurrentem asperit:
r equo descendens genibus eius ꝓuolutus p suis cōmissis
veniam peum ipetrari a dño cū lachrymis deposcebat. Quē
vir dei a terra eleuās humanissime suscepit: ac ipm de prīnē
tibus ad salutē sufficienter instruxit. Et post familiaria col
loquia Tertullij⁹ patritij⁹ doctrina beatissimi viri plurimuꝫ
delectat⁹: eo die deo r eidē patri Bñdicto Placidū filiū suū
septēnē nutriendū r erudiendū sm regularē normā institu
tionis sue obtulit r concessit: r ad vbē bñdictione suscepta
reuersus est. Placidus ergo r si puer etate: cor tamen gerēs
senile: cepit sub regulari magisterio beatissimi patris cres
cere: r sctām ac deo placidam vitaꝫ in omnibus observare.
Quē vir dei cernens de virtute in virtutē ad alta conscen
dere: vt ꝓprij filium vnice diligebat: hunc quū adhuc pue
rū missum ad hauriendū aquā de lacu lapsum in ipm iā vn
da p iactū arcus longe a terra traxisset: Maur⁹ ei⁹ soci⁹ ex
iussup⁹is Bñdicti hoc in spiritu cernētis extractū de aqua
incolumē reduxit ad terrā: vt ō. patuit. Et quū gl'iosus pa
ter in mōtē ascēdit Cassinū ad ꝓstruēdū mōasteriū: secū ad
duxit Maurū r Placidū iaꝫ adultos r moribus exornatos.
Oō quū peruenisset ad aures Tertullij. s. monasteriū cō-
structuꝫ in passione sua mōtis Cassini: gauisus est valde. Et
vna dierū assumptis secū nobilissimis viris Romane vrbis.
s. Boetio/Symmacho/Vitaliano/Gordiano/ atq; Equitio:
cum cōpetēti comitiua eq̄stres ad montē Cassinum ad locū
vbi inchoatum erat monasteriū: qui ei obuenerat ex heredi
tate pr̄na: pfecti sunt. Hoc quum nuntiatum fuisset btō vi-
ro: occurrit eis cum Mauro r Placido ante iamā monaste
rij r pstratū cū socijs eleuauit a terra: r in ecclesiaꝫ induxit.
Et eis benigne susceptis in osculo sctō rogauit Tertullius
pfem Benedictū: vt tam ipe q̄ ceteri fratres euꝫ dignarent
in suā societatē recipere. Oō quū pf egisset obtulit idē Ter
tullius ertūc deo r eidē patri Bñdicto totū ex integro Las-
sinum montē cum vniuersis pertinentijs suis: atq; illum ex
ꝓprio iure abscindēs: eidē patri in ꝑpetuū tradidit possi-
dendū. Conuocansq; ad se primi scribium reipublice testa-
mentum iuxta Romanū morem seu instrumentum confici
fecit. Pariq; modo cōtulit eidē patri castra villas r possessio
nes que ad eum iure hereditatio pertinebant: cū vniuersis
appēdicijs suis describēs cōfirma eorū. Demuꝫ etiam in qua
Placidus natus fuerat in vrbe Roma in Celio mōte beati
Erasmi postea nomine dedicatā patri Benedicto ex toto cō
cessit. Obtulit r ipsa die deo r ipsis sanctis eius medietates
de lacu Lucrino. Et insulā Capriariā in salo Neapolitano lo
catā: postrumq; Traiectensem r Vulturēsem: r totam pisca-
riam Lesinensem cum fauce sua: simul etiam tres insulas
Diomedes. Parascia quoque que in Apulia habebat: ro-

Tertullius vir nobilissim⁹ filiū suuꝫ Placidū diuo Bñdicto deuouet.

Possessiones ās Tertulli dedit bō Bñmentum

gatu

Obit⁹ brīmau ri.

gatu filij sui pari modo possessiones et ville. In territorio Capuano in territorio Lonsino et in Apruntio et in Luguria et in salo Saditano multas possessiones et bona q̄ ibi habebat p̄tulit bō Būdicto et fratribus suis in perpetuū possidenda. Et curtes etiā cōplures quas in Sicilia Tertullius habebat eis donauit.

§. IIII. Per idē tēpus procurato

res curtiū quas in Sicilia Tertullius patritius Būdicto et suis cōcesserat: legatos Lassinū ad beatū patrē miserunt eo q̄ curtes a quibusdam deuastarentur adeo vt a procuratoribus et administratoribus nullo modo possent defendi: nec debitū pensum a possessoribus exigi. His beatus pater auditis oēm cōuocans gregationē: que sibi nuntiata sunt de Sicilia per ordinē pandit. Demū er cōsulto congregationis Lassinensis Placidū sanctissimū discipulū suum ad tantum laborē sustinendū aptissimū iudicās: quum iam vir factus existeret: ob id vel maxime q̄ nullus easdem possessiones sicut ipse defendere et custodire valeret: vel q̄ filius erat tanti viri et cuius illa bona fuerant: ad opus ip̄m eligit et deputat ac transmittit dicēs. Ad suscipiendū hunc laborē dilectissime accingere sicut vir lūbos tuos: quem nunc per me tibi dat rex oīm christus p nobis obediens vsq̄ ad mortem nec te longi itineris p̄turbet austeritas. Recordare apostolicū illud. Non sunt condigne passiones huius temporis ad futuram gloriā: que reuelabitur in nobis: christus Jesus semp fit rectū: p̄ducat q̄ te ad vite eterne cōsortium. Deditq̄ sibi vt cōmilitones Bordianū et donatum: osculatūq̄ ipsum et benedictum abire ab eo permisit. Qui iter arripientes Capuā primo aduenerunt: vbi benigne susceptus est a beato Germano tunc ibi epō. Primecerius aūt eiusdē ciuitatis Tosfus noie labozās pessima capitis infirmitate: quum ad eum accedēs rogaret obnixe vt oratiōe facta tāgeret caput eius q̄ sperabat se inde consequi sanitatē. Placidus er his verbis perterritus: rūdit. Recedite q̄ hec mea non sunt: sz beatissimi patris nostri Benedicti et eorū qui deo summo placuerūt. Ego peccator sum suffragijs perfectissimorū virorū egēs. Bīus vero Germanus epūs cū clero suo rogauit: vt satisfaceret fidei petētis illud. Quāobrem Placidus tāti patris supplicationē arbitrans non contēnendam: oculos ad celum erigēs et p̄ eo orans ei obtinuit sanitatē integrā. In eadē quoq̄ ciuitate cecū illuminauit. Inde recedēs p̄sequutus iter iuxta aliaz ciuitatē filiū peralyticum cuiusdam vidue in extremis iam laborantem perfecte restituit sanitati. ¶ Etquendā claudum et mutū sibi oblatum claudicatione et mutitate liberauit orationibus suis. ¶ Quartanariuz quendā a febribus fospitē fecit. Podagrosum signo crucis p̄missa oratione ex toto sanauit. ¶ Quendā surdū cecum et mutum incolumen statuit: tita vt loqueretur mutus: videret cecus: et surdus audiret. Alium a demonibus obsessum et acriter veratum precibus suis liberauit. Hydropicum corpore valde turgidū: vt de vita ei⁹ esset desperatū a medicis quum ante virum dei Placidū obtulissent: suis vestibus aū eū exuto: et sacro crucis signaculo munito et inclusus liquor nō intus remanēs: nec foris per alios corporis meatus egrediēs: sed virtute diuina deficcat⁹ est. ¶ Postea quū ad furcas caudinas appropinquasset: cecū obuiū sibi et miam podā abegit: vt ab lectulo let⁹ et sanus exurgeret. ¶ Manum aridā habenti vigorem prebuit: vt ea ad oīa operari valeret ¶ In ciuitate Beneuentana et postea in ciuitate Uenusina et in regno Calabrie plura miracula fecit.

Placid⁹ in Sicilias mittitur.

Beatus Germanus epūs Capuanus.

§. V. Demū naue ascendēs trās

fretansq̄ Pharum Messanam Sicilie deuenit ad vrbem. Quūq̄ descēdisse ad terrā: Bordianū famulū suum direxit sui Tertullij amicissimum ad se euocaret. Erat aūt hic ditissimus et deuotus. Qui ad portū maris accedens: quum vidisset Placidū vultui patris simillimū: eum recognoscens cecidit ad pedes ei⁹ audita fama sanctitatis eius. Ipse autem Placidus a terra eleuās osculat⁹ est eū: et amplexatus ipsuz bādixit: exposuit autem vir dei causaz propter quam pater bādictus illuc destinauerat eum: que oia letāter accipiens in domū suam induxit: et cū oī humilitate et honore tractauit ip̄m cū sociis. Sed et ipse Messalinus ad requisitionē Placidi insinauit aduentū eius oībus amicis et notis p̄is sui Tertullij. Ac etiā procuratores quos pater suus sup easdē curtes p̄posuerat: vt ad se venirēt iussit vocari: vt recognoscerent bona illa q̄ pater monasterio largit⁹ fuerat: titulo conductiū se ab eo hāre tenere. Oō sequutū est cōtradicente nemine. Dixit ꝯo Placidus ad Messalinū. Nō decet monachū in domib⁹ laicorū stationē hābere: q̄ p̄trariū est ordini nostro. Eamus ergo si tibi nō displicet: et p̄ouideamus locum i possessionibus patris mei in quo monasterium construere valeamus. Nō essi supra alienū fundamentū fundare decreui. Placido Uenienscq̄ cū eo annuente ad portū maris: inuenit locū habilē ad p̄struendum monasteriū: et cū garbuta quā manu gestabat designauit loci in quo oratoriū beati Joannis bapti monaste: et domum habitationis eorū: et oēs officinas monasterij sterium cōstruere valeret. Et de reditibus curtiuz et censu portuum exedificpecuniā multam colligentes: in breui tēpore opus ad sui pfectionē duxerunt. Beatus autem Placidus ea que a magistro suo didicerat modis oībus implere satagebat: castigans corpus suum abstinentijs et vigilijs: et in seruitutem redigēs ne seruus delicate nutritus p̄teriret in dōm. Orationi et lectioni frequenter insistebat. In meditationibus assiduus compunctionis spū copiosas lachrymas effundebat. Omni tpe quadragesimalē vitam ducens: vinū nunq̄ bibebat. In quadragesima vero dñica die: feria tertia et quinta pane tm̄ et aqua cōtent⁹ erat: nihil alijs diebus oīno percipiens. Cilicio ad carnē semp vsus est. Et quū fatigat⁹ eēt ad oratione seu genuflexione: sedendo potius q̄ iacendo somnum capiebat. Nemo vnq̄ illū vidit in aliquo actu cōmotū: sed semper modestū: humilē: grauē: māsuetū: benignū et pium. Nunq̄ alicui loquut⁹ est: nisi necessitas coegisset: aut rōnabilis vtilitas p̄uidēdi mōasterio et alijs: Sermo eius ad hoies pene alius nō erat q̄ spernere huius seculi luxus: onera vitioū deuitare: et christū pauperē et crucifixum imitari. Et quū in omni virtutū perfectione indies cresceret: nec se equalem alijs existimabat: sed oīm seruū et inferiorē. Nil menti eius gratius fuit q̄ potērez pauperi nō preponere. Et ita egenis compatiens suffragia cōferebat: vt et diuites ad erogandum sibi a deo collata efficaciter hortaretur. Constructo autem monasterio et perfecto intra quadriennium in breui tempore triginta fratres ad eum cōgregati sunt: ad dei obsequia dedicati. Et ab episcopo Messanensi ecclesia et monasteriuz dedicata sunt solenniter. ¶ Non defuere miracula que sanctitatem viri dei: etsi hoies tacuissent: ipsa procul manifestarēt. Nam in Sicilia et maxime in ciuitate Messana ceci plures illuminati sunt. Demones ab obsessis corporibus effugati. Habentes arida membra sanitati restituti. Paralytici curati. Leprosi mūdati. Claudis rectus gressus est redditꝰ. Mentecaptis seu fatuis est vsus rationis integer restitutus: q̄ raro a sanctis legitur peractus. Et cplurimū varijs languoribus occupati virtute orationis eius sunt liberati. ita vt per Sicilia et Aphricā et Tusciam diuulgaretur fama sanctitatis eius et potentia in faciendis miraculis.

§. VI. Interea quum et ista in vr

be Romana predicarentur germani Placidi. s. Eutichius et Victorinus / vna cum germana eorum Flauia: Placidum videndi desiderio ducti: et in eius amore supra modum succensi: ex consilio parentum suorum vrbem egressi nauem ascendunt. Pantesq̄ carbasa ventis Siciliam nauigant: et applicantes ad portum ciuitatis Messanensis / descendentes in terram ad cenobium sancti Joannis in quo beatus Placidus p̄sidebat: proficiscuntur. Et quum primo ipsum vidissent: nō recognouerunt. Nam ex quo a patre fuerat Benedicto abbati oblatus: nō eū viderant. Et post tanti tpis spatiū vir factus et monachali habitu indutus / ac pre nimia abstinentia et vigilijs corpore quasi tabefactus effigiem mutauerat. Sed eis declaratus cū multo gaudio eos suscepit. Quū aūt aliquātis diebus apud Placidū fratrē suuz morā trahe rent: in illo tpe apud paganos qui Hispaniam habitabant. Abdala impijssimus rex christi insectator et hostis qui regnū administrabat in Hispania: christiane religionis cultoram fundit⁹ de terra eradicare q̄rebat: et molach rēphā culturam augere. Sed et si mala multa intulit fidelibus: e quibus plurimos martyrio destinauit ad celos: nō tamen fugauit: sed ad nihilum demum deductus est inimicus. Hic ergo centū nauiū expeditionē congregauit: et super eas quendam crudelissimū noie Mamuchā ducē p̄ficiēs / cōtra Romanū direxit imperiū: mādās vt ciuitates et castra igni cremaret: ecclesias destrueret: christianos ad colendū demonē Molach rempha cōpelleret: nō p̄sentiētes autem diuersis supplicijs interimeret. Quū ergo Sicilia p̄facti intrassent cū sedecim milibus octingentis: nec apte Victorinus et Eutychius ac Flauia de Messana possent recedere: demuz inimici dei ad ciuitatē illā peruenientes ad monasterium Placidi accesserunt: et nocturno tpe fores cōfringentes: oēs illic inuētos vinculis adstringi mādarunt. Et e socijs Placidi q̄ demonte Lassino secū venerāt. Donatus quidā iam senex subito ab eis capite truncatus est. Bordianus autem iuuenis per posticum domus fugiens euasit. Sanctus igit Pla-

cidus cū Eutychio ⁊ Victorino fratribus ⁊ sorore Flauia ⁊ triginta monachis victi cathenis Adamuche aspectib⁹ pre sentant. Tyrānus vero Placidum ad interrogationes eius de nole quum audisset esse christianum dixit dux impi⁹. Ne ga christū ⁊ dic in eū cōuicia: ⁊ iuxta ritū regis nr̄i Abdale deus nostrum adora: ⁊ dimitto te. Cui rñdit Placidus. Ego nunq̄ dñm Jesum christū negabo: ⁊ p eius nole mori desi dero. Dux iniquus post hec dixit ad Eutychiū Victorinum ⁊ Flauiā ⁊ xxx. monachos illos. Vos quid dicitis? Obtem perabitis ne mādatis regis nostri Abdale: vt christū relin quētes deus nostrū adoretis? Sancti responderunt. Oō in aio insider tuo perficer⁹ est nobis anim⁹: vna fides: vnus ordo viuendi. Quāobrem qō a primo audisti: ab oībus dictum esse putato. Pro amore eiñ christi parati sumus animam ponere. Ad hec verba dux furore succensus / iussit oēs expoliari ⁊ grauissime fustibus cedi: dicens. Verba verberi bus cedant. Sancti aūt dei gaudebāt: qm̄ digni habiti sunt pro nole iesu accedi. Et quum martyres dicerēt. Nec blādi mētis tuis: nec⁹ asperitatib⁹ minarū imutare nos poteris. Tunc iterū insanies dux eos fecit expoliari: ⁊ in oībus mē bris crudelissime torqueri. Sed et Flauiā virginē et Placi di sorore pulcherrimā quū nō posset inder inflectere: iussit eam expoliari ⁊ capite deorsum suspendi. Ad quā tyrannus Stultissima feminarū nō verecundaris in turpitudine nu ditatis tue? Et virgo ad eum. Unus est conditor maris ⁊ fe mine: ob quā rem nulla mihi de seru adscribet iniuria p eo q̄ nuda sum: nec⁹ nuditatē corporis mei tm̄ sustinere para ta sum: sed gladiū ⁊ ignē pter eum qui pter me et denu dari ⁊ flagellari ⁊ crucifigi voluit. Postea iussit eam acerri me flagellari: necnon frontē eius / māmillas ⁊ brachia dissi pari. Iterū quū oēs cerneret in fide christi fixos: oēs man dauit tādiu fustibus cedi: quousq⁹ inter manus tortor⁹ defi cerent. Oō quum diu ministri sceleris fecissent: existimātes eos mortuos dimiserunt. Sed missi dñs angelū suū q̄ eos dicto citius ab oīni plaga curauit. Nō cessantib⁹ aūt eis no men dñi Jesu christi inuocare: dux furore ebrius / fecit eos cum Placido lapide cōtundi: deinde linguā eius radicitus abscindi: qui tm̄ lingua precisa clamabat. Bñdictum nomen dñi nr̄i Jesu christi: ⁊ summa eius virtus. Flauiā aūt sorō rem ei⁹ quū tradidisset tyrānus in manib⁹ lenonū ad cōstu prandū: virgo facta ofone intacta pmānsit. Nam quicūq⁹ ad eam accedere voluisset mox stupebant mēbra eius arefacta ⁊ magno dolore affecta. Ad alia exinde conuertit crudelia fathane filius Adamucha prefatus. Nam sctōs dei statuit arcti⁹ ligari: et sup tibias eorū anchoras ponit: et sup ancho ras lapides magnos statuit: vt tali cruciatu vel negarēt: vel cōsumentur: sed illesi permanserunt. Postremo senten tiam protulit dux nefandissimus vt capite plecterent: ⁊ cor pora eorum insepulta lupis ⁊ auibus deuoranda manerent. Hicq⁹ sancti dei palmam martyr⁹ cōsequuti sunt. Passi sunt autē xiij. nonas Octobris in portu Messane in Sicilia. Et monasteriū cōstructum ab eis fundit⁹ a Saracenis p dictis euersum. His pactis quū mādasset Adamuchas dux eorum sedata maris tēpestate oēs naues cōscenderet: vt Rhegium adirēt: ascēderes equoris alta sulcare ceperūt. Et eis in me dio mari constitutis vehemens tēpestas orta est: ita vt nec ante nec retro p̄cedere possent. Et submersis centū nauib⁹ eorū Saraceni illi oēs descēderūt in pfundum maris sub mersi ab aquis. Corpora aūt sctōr⁹ Placidi / Eutychij / Victorini / ⁊ Flauie sororis eor⁹ / cuius. xxx. monachis illesa inuē ta sunt: miro odore fragrantia ⁊ honorifice sepulta. Passus est aūt beatissimus Placidus cū sociis / anno dñi. ccccclxj. Etatis autē sue anno. xxvj. martyrio coronatus. Ad cui⁹ se pulchrū multa postea miracula facta sunt. Septēnis siqui dē erat qñ oblat⁹ fuit btō Bñdicto: cum quo in monasterio Sublacensi: ⁊ postea in Lassinensi monachus p. xiij. annos cōuersat⁹ est sub ei⁹ magisterio. Et missus in Sicilia. iiij. an nis māsit: ⁊ postea vt dictus est a Adamucha duce Sarace nor⁹ decollat⁹ p fide christi. anno imperij Justiniani. xiij.

¶ De institutore ordinis Camaldunensium sancto Romu aldo / ⁊ eius vita. Capitulum. xv.

Placidi Eutychij Victorini Flauie ⁊ trigin ta mo nachorū mar tyrium.

Sanctus Romualdus qui clarus ⁊ insignis habet: anno dñi. M. obijt aūt circa annos dñi. M. xxx. fundator extitit ⁊ institutor ordinis Camaldulensium dilatati ⁊ am pliati in multis monasterijs in partib⁹ Tuscie ⁊ Longobardie: quorū principale monasterium est in dioce si Aretina ⁊ dñio Florentino⁹. Hui⁹ vitā descripsit luculē cardinalis: quaz tñ abbreuiabimus. Et pro eius prologosic habes intolerabilē stultor⁹ sapiētiā: turbā tibi facundā: deo mutam: qui per vanā eloquentiā ⁊ inanē pbiam se sciunt in superbie comib⁹ arrogancer extollere. Non habes q̄ pfutu rum aliquid edificationis p̄mozū ad posteroz⁹ memoriaz velit⁹ sedulus adnotare. Habes (inquam) qui in pretorijs iu dicū seculariū negociorū lites ⁊ causarū iurgia continuis va leant declamationib⁹ perorare. Nō habes qui possit in sctā ecclesia vel vni⁹ sctōr⁹ virtutes claraq̄ gesta describere. Sa pientes siquidē sunt vt faciāt mala bene aūt facere nescie rūt. Ecce tria iā lustra fere trāsacta sunt: ex quo beatus Ro mualdus deposita carnis sarcina ad etherea regna migrauit: ⁊ nemo adhuc ex hmōi sapientibus extitit q̄ de tot ei⁹ vite mirabilis preconijs pauca saltē historice digereret: ⁊ deuo tioni fideliū satisfaciēs ad cōem eccl'ie vtilitatē recitāda de scriberet. Nobis aūt in angusto cellule angulo residentibus vtili⁹ erat sicut ppositum⁹: ppria peccata ad mentis oculos reuocare assiduc: q̄ aliene frutis historiā texere. Verū quū ad sepulchrū eius ex longinquis ptib⁹ toto anno pcipue in eius festiuitate fideliū multitudo cōueniat: miraculaq̄ per eū diuinit⁹ facta cōspiciat ⁊ audire vite ei⁹ historiā desidera biliter querat: nō irrationabiliter ptimescim⁹ ne celeberri ma eius fama q̄ adhuc populi toti⁹ ore depromit⁹ labēte cur riculo tēporū de memoria hoīm penit⁹ deleat. Quapropter hoc timore pculs⁹ multorū fratrū p̄cibus ⁊ germana chari tate deuictus: qō de p̄dicto venerabili viro ab egregijs ei⁹ discipulis didici: aggrediar deo auctore describere. Hoc aūt vnum lectorem meum in primis nosse desiderio: q̄ nō multa per eū facta miracula in hac ego descriptiuncula colligaz: is porius quod ad edificationē omnimode attinet: conuersa tionis eius ordinem referre cōtendam. Beatus siquidez vir in tanto se humilitatis tegumine a vento vane glozie custo diuit: vt vndecunq⁹ mirabilis hoibus potuit apparere: stu diosissima occultatione suppresserit. Que tm̄ miracula si nō fecisset mirabilem vitā ducens: minozi veneratione dignus non esset. Nec⁹ enim precursor dñi miracula fecisse legitur: quo maiorē inter natos mulierum nullum fuisse veritas ipsa testatur. Nonnulli effi se deferre existimant: si in extol lendis virtutibus sctōr⁹ mendaciū fingant. Ji nimirū igno rantes deum nostro non egere mendacio: derelicta veritate q̄ ipse est: de falsitatis ei putant se placere posse commēto. Qui essi oblatam vltra simplicē veritatē referre facile pote rant: in cōponendis que nesciūt: casso labore desudant.

§. I. Romualdus igitur: vt histo riam eius aggrediamur: Rauenne ciuitatis oziundus ex il lustrissima ducū fuit stirpe pgenitus. Qui quum in adole scentia puenisset: cepit in pctīs carnis pcluis existere: quo videz vitio illa etas impugnare hoies / presertim diuites ve hement⁹ solet. Mente tm̄ deo deuotus frequēter contra se magnū aliquid proponebat. Nā ⁊ si aliq̄n ad studium vena tionis attingeret: vbicūq⁹ pstuas amenū locū reperire po terat: mox ad heremi desideriū eius animus accendebatur. Huic erat pater nomine Sergius / mundo vehementer in tentus. Qui dum aduersus ppinquū suū exortis simultati bus pro possessione prati inimicitias exerceret: vidēs filiuz suum Romualdū in cōtentiōe mollescere: crimēq⁹ fratricidij medullitus formidare: minari fecit exheredē eū facere si in eadē diutius sn̄ia pmaneret. s. nō psequendi inimicū. Tandē vtraq⁹ inimicantiū pars ad litis materiā prozumpunt: arma arripiunt: bellū sociale cōmittūt. Et dū cōminus hincinde pugnat: manu Sergij inimicus occidit. Romualdus autem licet nullū perēpto vulnus inflixerit: q̄ tm̄ inter fuit: penitē tiam tāti reatus accepit: mox⁹q⁹ ad Classense monasterium beati Apollinaris moze homicidarū diebus. xl. permansur⁹ in luctibus properauit. Illicq⁹ districta pnia se iugiter ma cerans a quodā ibi cōuerso frequēter admonebatur ad ha bitū religionis sumēdū. Quū aūt quadā die ille quersus p mitteret se ei btm̄ Apollinarē corporali specie ostensurum obligauit se Romualdus seculum relicturum si hoc ageret. Pernoctātib⁹ igit̄ ambob⁹ in ecclesia in ofone p ea re: ci ca gallicantū noctis btūs Apollinaris ipsis duob⁹ videtib⁹ manifeste exijt de sub altari q̄ in medio ecclesie ad honorē beate virginis cernit⁹ esse cōstructū. Confestimq⁹ mirabilis splendor quasi solaris tota repleuit ecclesiam. Tunc beatus martyr sacerdotalibus infulis mirabiliter exornat⁹: aureū in manu portans turibulū: cūcta ecclesie incēsauit altaria: ⁊ statim vñ erierat redijt: splēdorq⁹ cessauit. Quumq⁹ conuer sus promissuz soluendum a Romualdo exigeret: postulans prius hoc iterū fieri: simili modo iterato aperte viderunt. Demum quū a monachis habitū sancte religionis deuote exquireret: ⁊ ipsi timētes seuitiā patris ⁊ molestias recusa rēt: archiepūs ciuitatis adijt: a quo habitū recepit: ⁊ ipsum adnumerari collegio monachoz⁹ ipsorum imperauit. Sed quū cerneret Romualdus ibi nōnullos per lata gradientes

remissius

remissius viuere: sibiq; arduam perfectionis semitā arripere nō licere: cepit redarguendis eoꝝ vitijs vehementer insistere. Illi aūt vt iuniorꝭ & nouitij verba p nihilo deputare. Eandē hoc opprobrium nō ferētes: ceperunt de eius morte tractare: decernētes qz ceteris maturius de nocte surgens ad ecclesiā pperabat: trāseuntē per quoddā solariū a terra satis eleuatū ipm deorsum verso capite precipitare. Oō quū ab vno ex conscijs cōspirationis percepisset periculum euitauit. Ad perfectiora religionis fastigia Romualdus anhelans: audita fama cuiusdā sancti heremite in partibus Venetiarum degentis Marini noie/cōsensu ab abbate & monachis facillime impetrato: qz grauis eis erat etiam ad videndum: inde recedēs ad illum venerabilez virū perrexit eiusq; discipline se subdidit. Erat aūt hic Marin⁹ vir simplicis animi & sincerissime puritatis: nullo magisterio heremitice cōuersationis edoctus: qui hunc viuendi modum habebat: vt per continuum anni circulum tribus in hebdomada ferijs mediam panis bucellam & pugillum fabe gustaret: vnū verō & pulmentum alijs tribus discreta sobrietate perciperet. Psalterium vero per singulos dies totum canebat. Plerūq; de cella exiens cum discipulis passim per latitudinem heremi psallendo spatiabatur: nunc sub ista arboze vigenos: nūc sub alia trigenos cōcinens psalmos. Romualdus autem qz seculum idiota relinquerat: aperto psalterio vir suozū versuum notas syllabatim explicare valebat. Et hec oculorum nimia defixio intolerabilem ei opportunitatem accidie generabat. Marinus vero in dextera manu virgaz tenens Romualdo e regione sedenti sinistram capitis partem frequentissime verberabat. Post multa aūt Romualdus graui necessitate compulsus humiliter ait. Magister si placet a dextro me deinceps tempore perquute: quia iam leue auris auditum funditus perdo. Tunc ille tantam eius patientiā admiratus: indiscrete seueritatis temperat disciplinam.

§. II. De austeritate eius vite & tentationibus.

Romualdus deinde de virtutē in virtutem mira celeritate progrediens: & cunctos fratres antecedens: ad hanc oīm prouectus est gratiam: vt quicquid inter fratres siue de spūalibus siue de corporalibus ipse decerneret: vniuersis volentibus eius omnino sententia prevaleret: et Martinus etiam ipse acquiesceret. Per continuum autem annum nihil aliud in cibum habuit: nisi tantum per singulos dies ex vno pugillo elixi ciceris vixit. Tribus vero annis ipse & Joannes quidam sarculis terraz frangentes & triticum seminantes ex manuum suarum labore vixerunt. Qui nimirum dum agriculturam exercebant: pondus ieunij duplicabant. Impugnabat tamen diabolus Romualduz multis & varijs tentationum immissionibus: maxime in initio conuersionis. Modo que & quanta vir strenuus in seculo acquirere potuisset: modo que ingratis propinquis hereditanda dimiserit. modo parua nimis & nullius esse meriti que faciebat/accusabat. Modo tanti laboris horrorem incutiens longā vitam promittebat. O quā sepe cellulam eius percutiens quū adhuc vir obdormisceret eum excitauit: et quasi iamiam imminente crepusculo per totā noctē in vigilando deduxit. Per continuū fere quinquenniū super pedes eius & crura diabolus nocturno tpe iacuit: & ne huc illucq; facile seuerteret: typo fantastici pōderis aggrauauit. Quis explicare valeat quot frementes vitiorum bestias pertulit: & sepe presentes spūs iniquos durissimis increpationibus effugauit? Cōtigit aūt vt libū aliqū de vita patrum legens in illum locum incideret: vbi cōtinetur. Oō quidā fratres p cōtinuā hebdomadā singulariter ieiunantes / sabbatorum die pariter cōuenirēt: ipsoq; & dnico die ieiunij rigorē interponerent & remissius vicitarent. Quez viuendi ordinē, statim Romualdus arripuit: & in eo fere. xv. annis vel amplius cōtinua austeritate permansit. Petrus aūt quidā q fuerat dux Dalmatie: quē ducatū acquisierat ex quadā pditione et occasione mortis alicuius dn̄i: & ideo ad penitētiam agendā de tanto scelere de consilio Romualdi seculum dimiserat: & cum Romualdo/Marino/& alijs heremiticā vitam ducebat quuz multis delitijs in seculo solicitus esset educari: sub tā districti ieiunij pondere succumbebat: vnde ad pedes beati Romualdi se humiliter prostrauit cū verecundia dicēs. Pater quia magnum corpus habeo: ex hac parimatij mediocritate me sustentare non valeo. Romualdus eius fragilitati cōpatiens quadrā superaddidit ad priorem mensuram: & sic labenti fratri ne deficeret manū mie tetendit. Jeiunare autez oīno/hoc est diē sine vllo cibo trāsigere: licet ipse sepissime fecerit: alijs oīno phibebat. Dicebat esse/ad pfectionem tendenti hoc summe cōgruere: vt omni die comedat & semp esuriat: quatenus hoc caro per consuetudinem leuiget: qō grauc nouitijs in initio cōuersiōis apparet. Vigilias vero tēperate/& magna cū discretione faciendas suadebat: ne cui forte talle cōingeret: vt sopori peractis nocturnis officijs cōsentiret. Sane hmōi somnū vir sctūs adeo hēbat exosum: vt si quis ei pfiteretur se post xij. psalmoꝝ vigilias vel maxime circa diluculū obdormisse: nequaq; posset illa die dū eius licentia missarū solēnia celebrare. Dicebat etiā melius esse si possibile sit: vnū psalmū ex corde & cū cōpunctione cantare quā centū cū mētis fabulatiōe percurrere: vbi aūt intentio ad deum erecta est: contra voluntatem cogitatio veniens: nō est numiū formidāda. ¶ Quū aūt esset in Gallie partib⁹ & familiarē sibi quendā agricolā haberet: qui sibi aliquādo obsequia charitatiue prestabat: accidit vt quidam comes superb⁹ missis parasitis vaccam quam rusticus ille habebat auferri faceret: & de ea occisa carnes sibi parari ad esum. Super qua re rusticus ille apud Romualdū querimoniā fecit. Qui comiti demādauit vt aīal suū rustico reddi faceret. Hoc autem ille contempsit: & ex paratis sibi carnibus vitule coctis/dum bolum in prandio in os mitteret: ita bolus gutturi adhesit: vt nec educere nec transglutire valeret: sed suorum manus suffocatus est.

§. III. Interea Sergius pater beati Romualdi monachus efficit.

Sed aliquanto post diabolo suadente facte cōuersionis penitens in Egyptum redire conatur. Oō protinus monachi cenobij/videlicet sancti Severi: qō nō longe ab vrbe Rauēna est positū: vbi corpore nō corde Sergius habitabat: brō Romualdo indicare per nuntium studuerunt. At ille sinistra relatione pculsus necessariū esse decreuit: vt ipse pesiti pri & citissime subueniret: habitabat aūt tunc Romualdus in Galliarū partib⁹: cū Suarino abbate & Joānne Brandenico. audientes aūt regionis illius incole: qui magnā deuotionē ad eū cōceperant qz Romualdus abire disponeret: nimio merore turbati sunt. Et tractantibus inter se qualiter ab hac eū intētione reprimerent: hoc illis tandē visum est: vt eū missis interfectoribus/ in pia pietate perimerent: quatenus qz eū nō poterant retinere viuentē: saltē haberēt p patrocinio terre vel cadauer exanime. His cognitis: Romualdus caput suū vndiq; decaluauit: & huius rei executoribus iam celle sue appropinquātibus primo fere diluculo: comedere quasi per auiditatē cepit. Illi aūt hoc videntes dementiā crediderunt: & arbitrantes mentez lesam: corpus ledere dedignati sunt. Sic prudēs spūalis Dauid/ insaniā stultā carualiter & sapientium superauit astutiam. Libera ergo facultate vti pmissus: nō equo fultus: sed solū baculum manu ferēs: nudis plātis ex intimis Galliarū finib⁹ Rauennā venit. Ibiq; patrē ad seculuz reuerti volentē reperiens: in ligno pedes eius fortiter strinxit & tandiu corpus eius pia seueritate perdomuit: donec ei⁹ mentē ad salutis statū deo medente perduxit. Qui postmodum magna deuotione in monasterio deo seruiens post modicū in dño obdormiuit. Marinus autē q aliquo tēpore magister fuerat Romualdi: paulo post Apuliam vers⁹ abiit. Ibiq; postmodū in solitudine habitans: ab Agarenis est latrūculis interfect⁹. Romualdus aūt in palude Classis cellaz figens: in loco qui ōr Pons Petri habitauit: non corporis egritudinem metuens: nō fetoris nauseā phorrescēs. Sz ne imbecillitatis occasione quantūlibet sedb astinentie rigore remitteret: ad Classis preditū vbi est ecclesia beati Martini migrauit. Ibi quū quadā die cōpletoriū caneret: ecce manus ligni spūs repēte cellā ei⁹ ingressi / ptinus illum ad terram sternunt: & immani eū cede cōficiunt: & exhaustis longo ieiunio mēbris durissimos ictus infligunt. Eandē inter ipsa percussionū verbera respectu diuine gre visitat⁹ in hanc vocē erupit. Chare Jesu dilecte Jesu: quare me dereliquisti? Nūquid oīno me in manibus inimicoꝝ tradidisti? Ad hec oēs illi maligni spūs fugati sunt: mox; sanus & validus de terra surrexit. Sepe in cella sibi residenti veluti teterrimi corui vel vultures iniq; spūs videbant adsistere. Sepe se in figuris ethiopū: & p diuersoꝝ aīaliū species ostendebāt. Quib⁹ clar⁹ christi triumphatoꝝ insultabat dicens. Ecce paratus sum si qua in vobis virtus est: ostēdite. Nunquid tā omnino defecistis? q̄bus vbis subito effugabāt. Videsne ergo diabol⁹ qz p seipm ꝛ dei famulū pualere non poterat: ad callida argumenta cōuersus quocunq; vir sctūs ibat: discipuloꝝ eius aīos aduersus eū in malitiā excitabat: vt qz retētare eoz abtis cura cōpesceret. Aliqū ad locū q Balneū ōr: in territorio Sarenati cōstitut⁹ transijt: vbi mox trahēs monasterium honorē archangeli Michaelis construxit. Illuc Hugo marchio certā pecuniam ad dispensandū ei destinauit. Audito autem q monasterium palatioli fuerat igne consumptū partē illius pecunie ad eius reparationē direxit. Cognito hoc: monachi sancti Michaelis beluino aduersus eum fu-

Romuald⁹ ex Gallia Rauennā pfi ciscitur

Perse quutio demo nū pra Romualdum.

rore cõmoti sunt: qz prauis eoꝝ moribꝰ cõtrarius erat: tũ
Mona qz que eis deferebant: nõ eis oia: sed quedã alijs impende
cho rzin bat. Facta igit cõspiratiõe: vnanimiter cellã eius irrũpunt
Romu cũ fudibus ⁊ phalangis: ⁊ verberibꝰ eũ afficiunt: ⁊ dehone
aldũ in statum de finibꝰ illis expellunt: sed illos diuina vltio nõ de
sultus. seruit. Nam quũ insultarẽt: ⁊ simul letarenꝫ de eiectiõe ser
ui dei: ac conuiuiũ prepararent: vnꝰ ex eis qui fuerat seniꝝ
quadã ex causa ad flumẽ pergens: ibi submersus est. Super
alios ex multitudine niuiũ tunc descẽdentiũ ruente edificio
alij capite: alij cruribꝰ: alij diuersis membris attriti: puniti
acriter extitere. Altera alio tpe regiõe morat' q̃ Percus di
cit: a Rauẽna p. xij. miliaria distãt: cellã quã cum vno socio
habitabat: ignis magn' inuasit: sed virtute oronis stridẽ
tes ignũ globos extinxit. ¶ Eodẽ tpe iunior Otho impe
rator Classensem abbatiã ordinare disponẽs: optionem fra
tribus dedit: vt quẽ ipsi vellent indubitãter eligerẽt. At illi
Othonis ipa cõtinuo expetũt Romualdũ. Imperator autẽ diffidẽs btm
torisꝑ virũ ad regiã aulã euocare posse: ire ad eũ ꝑ seipm voluit: ⁊
cibus ad cellam eius sole occidente peruenit. Cui Romualdus: qz
Classen magnũ hospitẽ in parua cella suscepat: lectulũ suũ ad quie
si ceno scendũ ei dare dignat' est. Mane aũt facto: rex eũ ad pala
bio ꝓfi tiũ secũ duxit. Tandẽ sibi instare abbatie regimen suscipe
cit Ro ret multis ꝓcibꝰ cepit. Qui quũ reluctaret: et regis petitio
mualdꝰ ni assensum penit' denegaret: rex ecõtrario excõicationem
⁊ anathema ab oibus ẽpis: ⁊ tota synodo minaret: tm̃ immi
nente necessitate succubuit: ⁊ regimẽ aiarum coactus suscepit. Regebat itaq; monachos sub districta regule disciplina: neq; alicui ab ea in aliquo declinare licebat impune: nõ
nobili: nõ lris eruditio. Vir deniq; sctus oculos cordis in ce
lum figẽs: vt deo in oibus obtẽperaret: nõ timebat hoibus
displicere. Hoc fratres illi sero cõsiderãtes/semetipos prꝰ
accusant: qz hũc sibi preesse popposcerãt. Deinde multũ eum
detractionibꝰ ⁊ susurrationibꝰ lacerant: ⁊ duris scandaloꝝ
aculeis vexãt. Romualdus igit videns ⁊ suã perfectionem
aliqualiter minuit: ⁊ illoꝝ mores in deterius cõuertit: reges
impiger adijt: ⁊ eo nõ leuiter reluctante: vna cũ ẽpo Rauẽ
nate in vtriusq; cõspectu virgã proiecit: ⁊ monasteriũ dimi
sit. Porro rex Lyburtinaꝝ ciuitatem tunc obsidebat. Liues
esm̃ eius inclytũ eius ducẽ Mazolinũ interfecerãt. Ipm q̃z
regẽ correptis armis de suis menibus exturbarant: vñ non
dubiũ fuit beatum Romualdum ex diuina puidẽtia missum
qui imminens tot aliaruꝫ periculũ sequestrata pace deleuit.
Hoc esm̃ inter eos pactus est: vt Lyburtes ad honorem re
gis muros ciuitatis pariter diruerent: obsides darent. Du
cis vero interfectores/ad eiꝰ matrẽ cathenatos dirigerẽt; q̃
Creſcẽ scti viri fusis precibꝰ mitigata est: quũ eẽt crudeliter offen
ti' sena sa: ⁊ crimẽ indulsit: ⁊ incolumes ad ppria eos redire permi
tor ca sit. Apud prefataꝫ vrbẽ conuertit beatissimus vir Romual
pite ple dus quendã Teutonicum Tãmũ noie: qui in tantũ erat regi
familiaris ⁊ charus: vt ambox vna paropsis cõi sepe cõui
uio sociaret. Creſcẽtius nãq; senatoꝝ Romanꝰ indignatio
nẽ regis incurrẽs: in mõte q̃ dr Sancti angeli: cõfugius pe
tit: ⁊ qz munitio inexpugnabilis est: obsidente rege ad de
fendendum fiducialiter pperauit. Cui Tãmus ex precepto
regis iusiurãdum securitatis prestitit. ⁊ ita ille deceptus a
Clemente papa qui sibi erat inimicus: ⁊ quasi reus maiesta
tis capitalẽ sententiã subijt. Cuius vrorẽ postea imperator
in concubinam accepit. Quia igitur Tãmus et fraudis con
scius/⁊ periurio tenebat obnoxi': idcirco a beato Romual
do iussus est seculũ deserere. Qui mox a rege licentiã expe
tens accepit. Erat autẽ predictus Tãmus monastico ordini
valde beneuolus: ⁊ nimia circa dei famulos deuotiõe affe
ctus. Ipse de eodem crimine sancto dei confessus: peniten
tie causa nudis pedibus de Romana vrbe pgredẽs: vsq;
ad Barganũ montem ad ecclesiã scti Michaelis perrexit
per totã quadragesimã in Classensi monasterio paucis si
bi adherẽtibus mansit: vbi ieiunio ⁊ psalmodie intẽtus: ci
Otho futurũ licio ad carnẽ indutus: aurata desuper purpura tegebatur
semona ⁊ incestorio de papyris compacto tenera delicati corporis
chũ pol membra terebat. Promisitq; beato Romualdo ꝯ imperium
licetur. relinquens monasticũ susciperet habitum. Inde recedens
Romualdus cũ predicto Tãmo: ⁊ cũ Bonifacio: qui postea
martyr fuit: ⁊ cum aliis conuersis ad religionẽ Teutonicis
⁊ Lyburtinis nobilib' ad Percũ vbi iam habitauerat/re
bat rpm imitar'. Ibi multis aliis fratribus aggregatis: et
per singulas cellas constitutis: tanto feruore heremitice cũ
mirabilis haberetur. Faciebant aũt opera manuũ. alij scz
coclearia: alij nebant: alij retia texebant: alij cilicia.

§. IIII. Inter ceteras aũt Boni

facij conuersatio trãscendebat. Hic regis fuerat consangui
neus: quem rex pre dilectione eximia animã suã vocitabat.
Erat aũt a ꝑmeua etate liberaliũ artiũ doctrinis eruditus
maxumeq; in modulationis musice studijs approbatus. Hic
in capella regia videns eccl'iam antiqui martyris Bonifacij:
mox exemplo sui eq̃oci ad martyriũ ꝓuocatus/ait: Et ego
Bonifacius vocor cur ergo ⁊ ego martyr esse nõ debeo. De
inde monach' factus/tanta se abstinentia adstrinxit: vt sepe
dñicis tm̃ die' ⁊ quinta feria per hebdomadã mãducaret.
Nonnũq; si vricarum ⁊ vepriũ densitatem cerneret: illuc
sepr ojciens volutabat. Demũ post diutinã heremitice con
uersationis vitã: quã ꝑdicandũ in Sclauonia ire dispone
ret: seu Russiam q̃ tũc infidelis erat Romam prius accessit
nõ solũ pedester: sed ⁊ nudis pedib' tm̃ via pane ⁊ a qua con
tent' tm̃ in festis aũt poma ⁊ radices herbarũ addebat. Ad gẽ
tiles vero perueniẽs/tanta cepit feruidi pectoris constãtia
predicare vt iam nullus ambigeret quin martyriuꝫ flagita
ret/Regẽ deniq; Russie alloquutus est. Et post multa inqt
rex q̃ gẽtilis erat ad eum. Si vis credi vera esse que asseris:
eriganꝫ due lignoꝝ excelse cataste breuissimo inter se spa
tio separate/igne supposito quum vaporate fuerint/ita vt
vtriusq; struis vnus ignis esse videatur: tu transi ꝑ mediuꝫ.
Oõ si Iesus ex aliqua parte fueris: ipsis te penit' ignibus cõ
sumendũ tradem'. Si aũt q̃ credi nõ põt' sanus euaseris:
oẽs nos deo tuo absq; difficultate credem'. Quumq; hoc fe
dus nõ solũ Bonifacio/sed ⁊ oibus q̃ aderãt gẽtilibus pla
cuisset. Bonifaci' ita vestitus sicut esset missarũ solennia ce
lebraturus: prius cũ sctificata aqua ⁊ incẽso ignẽ plustrans
stridentes flãmarum globos ingressus/ita trãsiuit illesus:
vt nec minim' capitis eius capillus videret exustus. Tunc
rex ⁊ ceteri qui ad hoc spectaculũ aderãt: caterватim se ad
eius pedes proiciũt: indulgẽtiam lachrymabiliter petunt
baptisari se instantissime poscunt. Lepitq; tãta gentiũ mul
titudo ad baptismum confluere vt vir sctus Bonifacius ad
spatiosum quẽdam lacũ pgeret: ⁊ in ipsa abundantia aquaBtõ bo
rum populũ baptizaret. Decreuit autẽ rex vt regnum relin nifacio
quens filio: ipe ꝯdiũ viueret se a Bonifacio nullatenus se caput
pararet. Frater aũt regis cũ eo pariter habitãs/cum nollet obtrun
credere: absente Bonifacio ab ipso rege perẽptus est. Alius catur.
frater q̃ iam erat a regis habitatione diuisus: mox vt ad eus
vir venerabilis venit: audire eius verba noluit. Sed de con
uersione fratris nimiã aduersus eus ira succẽsus/continuo
ipm cõprehẽdit. Deinde timẽs ne si eũ viuũ teneret: rex eum
de manibus suis eriperet: in sua psentia circũstante nõ pa
ua hoim multitudine: decollari pcepit. Statiz vero ipse ceca
tus est: ⁊ tantus eũ cum oibus q̃ adstabant stupor oppressit:
vt nec loqui: nec sentire: nec aliquod humanitatis officium
agere aliquatenus potuissent: sed cuncti velut lapides im
mobiles permanerent. Rex autẽ hoc audiẽs nimio dolore
pculsus: nõ solum fratrẽ/sed ⁊ cunctos q̃ tanti reatus fauto
res extiterant: trucidare gladijs disponebat. Sed quũ illuc
ptinus veniens corpore martyris adhuc in medio positor
fratrẽ simul cum reliq̃s oibus sine sensu ⁊ motu stupefacto
stare conspiceret: hoc sibi cũ omnibus suis placuit: vt prius
pro eis oratio fieret. Deinde si acquiescerent credere: indul
to crimine viuerent. Si nautẽ vltore gladio interirẽt. Quũ
igitur a fidelibus diu fuisset oratum: non solũ sensus ⁊ mo
tus est illis redditus: sed ⁊ consilium flagitande vere salu
tis. vñ penitẽtiã agẽtes cum lachrymis tanti sceleris baptif
mũ oẽs petunt humiliter: ⁊ cum magna oĩm alacritate su
scipiunt. Et sup corpus bti martyris ecclesiam construunt.

§. V. Interea Romualdo ĩ Per

co adhuc habitante: Buscanus rex p̃ces imperatoris direxit:
vt sibi spiales viros mitteret: qui gentẽ sui regni ad fidem
vocarent. Mox Romualdũ imperator aggreditur ⁊ conce
di sibi de suis monachis q̃ illuc destinari vtiliter valeãt de
precaf. Ille vero nullis suoꝝ hoc precipere velut ex prela
tionis authoritate voluit: sed in eorum voto ponẽs siue ma
nendi siue abeundi oibus optionem dedit. Ignorabat enim
ex tam metuendo negotio voluntatẽ dei: ⁊ ideo illud nõ suo
sed volũtatis fratrũ arbitrio cõmittebat. Tandẽ duo solum
inuẽti sunt qui sponte ad eundũ promptos offerrẽt. quorũ
vnus Joannes alter Benedict' vocabaf. Ibi itaq; ad Busca
num eũtes/in heremo prius sustẽtare rege manere ceperũt.
Et vt postea ꝑdicare possent: linguã Sclauonicã didicerũt.
Septimo aũt anno quũ loquelã iam terre pfecte cognosce
rẽt vnũ ad Romanã sedẽ monachũ mittũt: ⁊ per eus summe
sedis antistitis licentiã predicãdi exposcũt. Iniungunt etiã
nuntio: vt si aliquos de monachis beati Romualdi habere
põt: illuc ad habitandũ eos inducat. Buscanus aũt volens
coronã regni sui ex Romana authoritate suscipere: ꝑdictos
venerabiles viros obnixa supplicatione cepit deposcere: vt
ipsi plurima eius dona pape deferrent: ⁊ coronam sibi ab
aplica

aplica sede reportarent. Qui regie petitioni penit⁹ abnegā tes assensum dixerūt. Nos in sacro ordine constituti sumus negotia secularia nobis tractare non licet. Et ita relinquē tes regem ad cellaz in heremū reuersi sunt. Quidā ꝯo regis scientes cōsilium/copiosum auri pōdus qō mittēdū aplico erat: secum eos detulisse arbitrati sunt. Deinde inter se con dicunt cōuentione pacta: vt noctu heremuz latenter ingres si mōachos interimāt: z pecuniā auferāt: qō opere exequuti sunt. Sz occisis illis nihil pecunie inuenerūt. Ut aūt tāti sce leris crimē obtegerēt: cellā incēdere igne z corpa sanctoruz cōflagrare voluerūt. Sed admoti ignes amissis nature viri bus/nil oīno cōsumere potuerūt: nec ligna: nec corpora. Fru strati igitur fures in fugā se quertere nitunt. Sed tota no cte perfruteta nemoꝝ/p latitudinē saltuū/per opaca sylua rum/viā auxiati sunt quere: nec inuenerūt: sed neq; pugio nes in vaginas condere arefactis brachijs valuerunt. Ubi vero sctōz iacebant corpora copiosum lumē vsq; in diē splē dere: z dulcissima angelice cantilene nō desijt suauitas reso nare. Aduenīente die: qō factū fuerat/non potuit regem la tere. Qui ad heremū cū multitudine numerosa festinaut. Et reperti sunt manifesti criminis rei: qui adhuc ad gla dios suos diuina vltione ligati erant. Rex aūt quid de eis faceret/habita ꝑsideratione deliberans: hoc postremo decre uit: vt nequaq; eos sicut merebant occidi ꝑciperet: iz cathe nis ferreis vinctos ad sepulchra martyrū destinaret: quate nus aut ibi vsq; ad obitū in vinculis miserabiliter manerēt aut si sanctis martyribus aliter videretur: ipsi eos sua mia liberarēt. Qui quū ex ꝑcepto regis ad sanctoruz tumuluz fuissent attracti: mox fractis nexib⁹ sunt absoluti. Deinde sup eorum corpora basilica facta: innumerabilia non solum tunc/sed z nunc ibi fiunt ex diuina virtute ꝓdigia. Quum autem morarer adhuc Romualdus in Perco: imperator Otho monasterium in honorem sancti Adelberti eo sugge rente cōstruxit. Cui cōtigua Classensis cenobij predia con tulit: z ea sibi ex fiscali possessione in Firmensis Marchie partib⁹ cōpensauit. Abbate ꝯo illic ex discipulis Romual di constituto: z fratrib⁹ aggregatis: cepit eos Romualdus sub magna tenere custodia: z docebat eos sub regulari vi uere disciplina. Precepit etiam abbati: vt in heremum sece dens per hebdomadā in cella consisteret: diebus vero domi nicis ad monasteriuz veniens visitaret. Qui sancti viri ius sa contenens: cepit seculariter viuere: z pede operis semel exorbitante a tramite rectitudinis iam longius declinare. Uidens ergo Romualdus q; iam fm voluntatis sui ardorē ibi laborare non posset: regem protinus adijt: z accepte pro missionis exactor promiserat esse ei se monachū futurum) vt rex monachus fieret insistere vehementius cepit: At ille facturum se quidem qō exigebatur asseruit: si tamen prius Romam que sibi rebellauerat impereret: z ea deuicta cū vi ctoria Rauēnam remearet. Cui Romualdus. Si Romā in quit adieris: Rauēnam vlterius non videbis. Et apertissi me illi morē propinquissimam fore denunciauit: qua tamē eum reuocare nō potuit. Rex itaq; quū Romā profectus es set: ab vrbe reuerti incipiēs: mox languore correptus: apud Paternū (als Parētū) defunctus est: iuxta sancti viri ꝓphe ticum dictum.

Joānes z Bibi. crusmo nachi marty. res effi. ciuntur

§. VI. Gloriosus iste sanctus mul

tis virtutū generib⁹ fuit exornat⁹: precipue spū compūctio nis z gratia lachrymarū. Quū in Parentine ciuitatis ꝓfini bus habitaret in quodā monasterio ab eo ꝓstructo in q̄ tri bus annis pmansit: quadā die dū in cella psalleret: z in hunc versum ps. incidisset. Intellectū tibi dabo: z instruā te: i via hac q̄ gradieris ꝛc. tanta ei lachrymarū effusio orta est: vt ex eo die z inceps q̄diu vixit: z quādo voluisset: vberes sibi la chrime facillime fluerent. Frequēter illum tāta diuinitatis contēplatio rapiebat: vt quasi tor⁹ in lachrymas resolutus estuāte inenarrabili ardore diuini amoris clamaret: Chare Jesu chare: mel meū dulce. desiderium meū ineffabile. dulce do sctōrū. suauitas angelorū ꝛc. Et iō Romualdus missas ce lebrare coram plurib⁹ nūq; volebat: q: se a lachrymarū inun datione ꝓtinere nō poterat. Hanc gratiam z in alijs esse exi stimans. Cauete (inquiebat) ne multas lachrymas effunda tis: q: z visuz minuūt z verticē offendunt. Licet aūt ex se culo idiota recesserit: tita tñ mēs eius ad intelligendas diui ne scripture smias illustrata fuit: vt pluruma illū scripturaꝝ mystica nō laterent. Unde z quadā die sacrificare incipiens: quū ad secūdā misse secretā peruentū esset: in ecrasim rapt⁹ tā longo tpis spacio siluit: vt oēs q̄ aderāt mirarentur. Interrogat⁹ aūt postmodū cur in offerendo sacrificium tan tas moras ꝓter solitū habuisset: rñdit. Rapt⁹ in celū oblat⁹ sum ante deū: z ꝓtinuo mihi diuina voce ꝓceptum est: vt fm hunc intellectū quē mihi de⁹ immisit: psalmos exponerem: z p modulo mei sensus chartulis p ordine cōmēdarem. Ego aūt cum nimio z inenarrabili timore cōstrictus respondere nihil aliud potui nisi tantūmodo: Fiat/fiat. Uñ postea vir sctūs totū psalteriū z nōnulla prophetarū cantica luculēter exposuit. Et licet corrupta grāmatice regula: sanū tñ intelle ctum vbiq; seruauit. Prophetie q̄ spūs ei nō defuit. Nam cō plura z occulta hoib⁹ z futura ꝓtingētia ꝓcognita palā no ta fecit: vt. s. patuit. z multis aljs modis. Hinc z quadam so lenni die/dum fratrib⁹ in capitulo resideret: z doctrine salu taris eos dapibus satiaret: repente interrumpens sermonē exclamare cepit quadā animi auersione z dicere. Agite nunc agite. z q̄citissime ꝓperate: q: cella fratris Brego. iam fran gitur. Hic Brego. postea in archiepm est consecratus. Qui ꝓtinus exilientes ad cellā Bregorij velociter currunt: z fu rem iā parietes infringentem inueniunt. Quē capientes ad magistrum pertrahunt. z q̄d de tā sacrilego raptore facien dū sit a rectore inq̄rūt. Eis aūt sanct⁹ hilariter dicere cepit. Quid de hoc facere debemus z ego ignoro. Si eruumus ei oculos: postea non videbit. si manus laborare non poterit. sed intro eum mittite z cibum ꝓtius opponite. Quo facto manifeste correptū latronem et dulcibus ꝯbis admonitum ad ꝓpria redire pmisit. Gratia quoq; miraculoꝝ copio sus extitit. vnde quū de Parētis partibus ad ciuitatez Pol lam vellet p nauim se tranferre z nauis quedā ꝓut ꝓpe tice predixerat: adducta fuisset: intrantes Romualdus cum pluribus aljs ipsam nauigare ceperunt: suadēte Romual do: quāuis naute propter timorem turbati aeris contrariū sentirent. Circa diluculum aūt subito venti seuiunt: tempe stas oritur mare ab infimo fundo vertatur. Jā furentes vn diq; pcelle/ipsos remiges transuolāt: z nauem hinc inde p cutientes totas pene tabulas laxant. Quumq; in tāto discri mine non iam dubium desperatis omnibus naufragiū im mineret. Romualdus ad solita oronis armamenta cucurrit z eo pacto nautis intimari fecit sine vlla dubitatione oēs periculum euasuros. Modicū post hoc/z ecce cōtra omnī spez: z absq; vllo humano studio ipsa se nauis dirigit: z mox in portū Capreole celeriter subintrauit: manifestumq; om nibus fuit Romualdi meritis eos fuisse de mortis faucibus ereptos. Item quum heremo Camaldulensi quā ipse edi ficauit: in cella resideret: magnam quandā phagū que prope cellā eius stabat: incidi precepit. Erat autem phagus ita cel le accluus z imminēs: vt iuxta humanam opinionem si ceci disset totū mox edificiū indubitanter obrueret. Quumque vellent operarij iussa perficere: sed ruinā arboris formida rent: ille vt nequaq; timerēt instabat. Arbor aūt ipsa securi bus percussa: sup bris virum nō iam dubie impetum mina batur. quāobrē clamare oēs ceperūt: vt si cellam postpone ret: saltē se inde exies ꝓseruaret. Ille nō acquieuit: sed facto signo crucis quū esset casura: in aliā partē diuertit: vt cun ctis mirantibus cella remaneret oīno illesa. Item vir q̄dam capitis patiebat insaniā: ita vt sensu rōnis amisso/quid age ret vel quid diceret penitus ignoraret. Huic Romualdus ni hil aliud fecit: nisi q; solū oculū ei prebuit: z protinus illum ad incolumitatem pristinam reuocauit. Alio tēpore puer demoniacus ab beatū virum delatus est. Cui ille nil aliud fe cit: nisi pro benedictione sibi panis particulā tradidit. Qua mox puer ille refectus/liberatus est. Altera vice quum panis sibi deesset z socijs: nec ad eos propter inundationem aquarum posset esse accessus: vel egressus ab eis de mona sterio ad alia loca: pane z vino tres viri onusti aduenerunt: de remotis partibus se esse asserentes. In Sitria quoque in quodam riuulo vbi pisces i nueniri non consue uerat ad comedendū: ab eo de ipso extract⁹ est. Martyrium q̄s seruus christi sitiebat: sicut cervus aque fluuium. propte rea audiēs vir dei Bonifaciū (de quo. s. martyrio coronā tum: Ungariā ire mox disponit: vt ibi p̄dicans ad hunc trīū phum peruenire valeret. Licentia ergo ab apostolica sede suscepta: z duob⁹ ex suis discipulis in archiepos pfectis: cum. xxiij. fratribus iter arripuit. Tātus ardor pro xpo mo riendi in oibus estuabat: q; vir sanctus ad tale negotiū cum paucis ire difficile poterat. Euntes ergo quum ipsi Panno niarum finibus interessent. Romualdus repente est langui re correptus: z vlterius ire nō poterat. Quumq; diutius pa teret: si q̄ redire disponeret: primus egritudine qualesce bat. Si aūt vltra ire tētabat: protinus tota eius facies intu mescebat: cibosq; stomacho languente retinere non pote rat. Tunc fratrib⁹ ait. Perpendo diuine voluntatis non esse vt vltra pgrediar. Uerūtamen q: intentionis vestre ppositum nō ignoro: neminē vestrū redire cōpello. qui tū ire qui ve mecū redire voluerint: vnūscuiusq; relinquat arbitrio. Quindecim ergo Ungariā pdeuntib⁹: septē cum magistro remanserunt. Euntes aūt quidā flagellanē: vēdunt plures: plures dño subeunt: ad martyrium tū sicut sanct⁹ predixe-

Mira cula san cti Ro mualdi.

Sāctus Romu aldus p git i Pā noniā.

rat non pertingunt. Postremo plurimas psequutiões pcipue a monachis suis sustinuit: q3 mozes cozuz irreligiosos cõpescebat. ¶ In Sitria quum inter ceteros haberet quẽdam discipulũ Romanum noie: q̃ nobilis q̃dam fuerat gñe sed degener actione: r hunc vir sanct⁹ pro sue carnis immũditia nõ modo ỹbis: sed r verberib⁹ grauissimis coerceret: ausus est diabolicus vir titulum illi reatus opponere: r impudẽter cõtra spũssancti tẽpluz sacrilego ore latrare: dicẽs scm̃ virum vna secũ ex eadẽ contagione peccasse. Mox discipuli oẽs aduersus eum irati: oẽs infesti clamabãt: alij se nem impium laqueo debere suspẽdi: alij iudicant eum cum ipsa cella debere cõburi. Oõ valde mirabile erat psertim spirituales viros ex decrepito sene r vltra cẽtenario tamne farium scelus cõmittere potuisse. Sed ad augendum sancti viri meritũ credendũ est tam grauis aduersitatis sibi accidisse flagelluz. Et quũ in heremo vñ nup absceſſerat: vt asseruit postea veraciter agnouisset hoc sibi euenturuz: ad btũ dehonestatis opprobrium alacriter aduenit. Imposuerunt ergo discipuli sctõ viro quasi de commisso crimine pniam: r celebrandi sacra mysteria penitus abstulere licentiam. Oõ ille preiudicium libẽter amplectẽs: et pniam velut crimni obnoxius obseruauit. et p ser menses ad celebrandum accedere nõ presumpsit. Sed postmodũ vt eisdẽ discipulis suis retulit: diuinitus sibi iussum est: vt si diuinã gratiã timeret perdere: tam indiscretã simplicitatẽ oĩno postponeret: r sacra mysteria fidutialiter celebraret. Ille autem Sarabaita reprobus qui sancto viro crimẽ imposuerat: ẽpatum Nucerinum per simoniã acquirẽs/in primo anno incẽsam edem cum libris et ceteris sacris ornamentis vidit. In scõo anno dignitatẽ cum vita miserabiliter pdidit. ¶ Edificauit etiaz monasterium in dioceſi Camerinẽſi: in loco q̃ dr Uallis castri: vbi habitare cepit. Quantos autez aiarũ fructus ibi p eum dñs acquisierit: quis valeat calamo describere: vel lingua proferre? Ceperunt nãq3 eius occasione hoies ad penitentiaz hincinde circũfluere. Alij sua pauperibus erogare.

Crimẽ simonie illis tp⁹ erat ignotũ

Alij seculo oĩno relicto ad religionẽ conuolare. Inter ceteros precipue seculares clericos q̃ pecunia ordinati fuerant durissima seueritate corripiebat: eos nisi ordinem sponte dimitterẽt. s. nõ vtendo: hereticos r dãnabiles asserebat: q̃ nouam rem audiẽtes occidere eum moliti sunt. Per totam eſſi illam marchiã/vsq3 ad Romualdi tpa vulgata cõsuetudine vix quisq3 nouerat simoniachã hereſim esse pcrſi. Qui dixit eis. Canonũ mihi libũ afferte: r vtrũ vera sint que dico: vestris attestantibus paginis comprobate. Quib⁹ diligenter inspectis/r crimen agnoscunt: r errata deplangunt.

¶ Constituit vir sanctus plures canonicos: et clericos qui laicoꝝ more secularĩter habitabant: prepositis obedire et in cõi viuere docuit. Nonnulli epi qui sacras edes per simoniam inuaserant: ad eum pro pnia et salute aie cõcurrebãt qui promittebant r statuto tpe ẽpatum deserere r habituz monachalem assumere. Ex quibus tñ vir sanct⁹ nescio an vel vnum in vita conuertere potuit. Cõstruxit quoq3 in partibus illis monasterium puellarum. ¶ Audiens aũt aliqñ q: Uenetus q̃dã Classensem abbatiã per simoniam inuaserat: r in corpus suum insup inique peccabat illuc ptn⁹ ire miles christi impiger studuit. diuersisq3 modis ex eo monasterio purgare rẽtauit. Uir aũt reprobus duz metuit abba

Uitero mualdi sta

tiam perderemon timuit homicidium perpetrare. Intẽperrẽdunt sceret: ille latenter ingressus impijs cepit digitis gutturei⁹ insidie. adstringere: nitens eum crudeliter suffocare. Sed dum vir sanctus nec intercepto prorsus spiramine tanhelitu vix eluctante rauciret: Ingelbertus ilico magistri singultibus excitatus/subito intrauit: et ministruz diaboli ab incepto crimine exturbauit. Sed r monachus quidam ex suis vesano aduersus eum furore succensus: pilum latenter exacuit: et eum reponens vt btũ virum interficeret: expectare cõgrui temporis cepit occasionẽ. Nocte vero dum depressus sopore quiesceret: videt malignum spũm in se immaniter irruentem: quadã retorta querentẽ euz strangulare. Tunc monachus in extremo spũ constitutus Romualdum vt sibi succurreret obsecrauit. Qui protinus vt sibi videbatur euz de manib⁹ antiqui hostis eripuit. Et postmodũ cõfessus pctũ suum ad pedes sancti penitentiam agens/veniam recepit.

§. VII. Post hec romualdus ad

monasterium Uallis de castro reuertitur. Mox q3 abbatez sic alios regere: vt semetipm tamẽ nõ negligeret: exhortatus est: Uolebat insup vt cellã qua vsus fuerat: occasiõe reri ex malo deterior factus: comitissas loci dñas adijt: et vt ligna quibus Romualdi celle debebant cõstrui: minuratim incidi pciperent: eis suggessit: sicq3 de loco eiectus est. Erat siquidẽ btõ viro tam odiosa ista quam cernimus abbatum conuersatio: vt non minus gauderet si de manu cuiuslibet laicoꝝ ad ordinẽ cõuocare. Caliter tunc in Sitria in monasterio viuebat: ac si ex similitudine non solũ noĩs: sed etiã operis altera denuo Nitria videret. Omnes siquidem nudis pedibus incedẽtes: oẽs incultis: pallidis: animis omnibus extremitate cõrentis: nõnulli vero dãnatis ianuis clausi ita mortui videbant mũdo: sicut iam positi in sepulchro. Unuz ibi nemo noueratnec etiã si quis grauissimã infirmitatẽ pateretur. Sed cur ego de monachis loquor: quũ r ipsi monachoꝝ famuli/ipsiq3 custodes pecoꝝ ieiunarent: silentiuz tenerent: disciplinã inter seinuicẽ facerẽt: r de quibuslibet otiosis ỹbis pniam flagitarẽt? In ista Sitria vir sanctus p septẽ annos fere conclusus mansit: r silentium continuum inuiolabiliter seruauit. Uiuebat vigẽre iã senectute nimis districte: quũ iam pfecti quiq3 soleãt remissius viuere. Nam per vnius quadragesime spatium/nihil aliud accepit: neque in cibo/neq3 in potu: nisi de modica farina: r paucis herbis sozbitiunculas. Quinq3 hebdomadibus nihil aliud comedens: nisi ad modicum infusi ciceris se abstrinxit. Tria vel duo q3 habebat cicilia ppter nascentẽ corporis importunitatẽ. Nouacula nũq3 patiebat in suũ caput ascẽdere: sz ipse excrementa videlicet pilorz r barbe forpicibus solebat attõ dere. Siqñ eum exculẽtiori cibo gule vitium titillaret: mox illum accurate prepari precipiẽs/apponebat ori r naribus: r odorem captãs dicebat. E gula gula q3 suauis esset tibi cibus iste preparatus: sed ve tibi: ex eo nõ gustabis. Interea imperator Henricus de vltramontanis partibus in Italiã veniens misit btõ viro deprecatoriã epistolã: vt ad eum venire dignaret: promittẽs se facturũ quodcũq3 preciperet. Qui rogatus a fratrib⁹ acq̃euit. Pergens ergo ad imperatorem cũ magno honore suscept⁹ est. Et ois turba Teutonicorum cucurrunt certatim: pilos pellicee vestis qua erat indutus: anxie decerpẽtes pro sacris reliquijs in patriã relaturi. Pro qua veneratione vir dei ita cõtristatus est: vt nisi discipuli obstitissent: ad cellã suã reuersus fuisset. Imperatorẽ autem admonuit deiuribus eccl'ie restituẽdis: de oppressione potẽtum erga pauper. Demũ vnũ monasteriũ petẽs p suis: qui montis Amati monasteriũ ei tradidit. Et ipse Romualdus abbatem: q3 multis malis erat obnoxius: foras eiecit: vbi r multa aduersa ppessus est: tã ab iecto quam ab eo quem ex discipulis abbatẽ ibi fecit. Demum in Ualle castri infirmat⁹. cxx. vite sue anno migrauit ad dñm. Et anno. xx. eratis sue fact⁹ est monach⁹. Et in Ualle castri monasterio sepultum corpus eius requieſcit.

Fo⁹pices Romualdi mualdi tondet barbã Henrici cus imperatoz

magna romual di etas.

¶ De ordine Cluniacẽſi. r eius institutione per Odonem/ Odilonem/Hugonem ꝛc. Ca. xvi.

Fuit anno Arnulphi imperatoris octauo/circa annos dñi nõgentos/ quidam venerabilis vir Odo vocatus: qui vt scribit Sigisbertus ex clerico Turonẽſi/quum esset music⁹: monach⁹ efficit sub Bernone abbate. Et vt refert Uin. spe. hist. lib. xxv. ex chronicis. hic fuit vir mire sanctitatis incomparabilis in monastica disciplina feruens: ac pene suo seculo singularis. Eiusq3 feruore r industria monachoꝝ illius tpis repor versus est in ardorem: et in fidei atq3 religionis deuotionem. Ualde quippe per ipm r sub ipso reflouit monastica deuotio iã exticcata. Et beati Benedicti laudabilis istitutio plurimũ in diuersis cenobijs reuixit: r cõualuit reparata. Hic etiã antiphonas r hymnos de btõ Martino dictauit. r vitam beati Gerardi descripsit. Hic a Remigio Altisiodorensi in musica r dialectica apprime est eruditus. Ut refert Uincen. vbi. s. ex gestis eius: quũ apud Turonicam ciuitatem habitaret: rogatus a fratribus vt moralia beati Gregorij pape sub vno eius volumine coarctaret: profess⁹ est hoc facere non posse. Addens etiam si facultas sibi adesset hoc agendi: nõ debere tamen se hoc agere ne tanti viri laborem immutare vel aliq̃d demere videret. Illis aũt in petitione persistentibus: quadam nocte dum in ecclesia btõ Martini p̃suete oſoni insisteret: subito ei somnus obrepsit. viditq3 in visu sanctorum choꝝ desursuz venientem in eandem ecclesiam descendere. Et post omnes beatũ Gregorium papã vltra omnes qui preceſſerãt vultu r moribus splendidum r ornatũ. Mox illo veniente oẽs surgũt: r flexis ceruicib⁹ bñdictionẽ petũt. Qui nõ inter eos vsque deorsum descendit: sed sup ambonẽ ecclesie substitit: r beatum Odonẽ in terrã prostratũ vocauit dicẽs. Surge frater Odo noli timere. Qui quũ surrexisset: vidit quasi moze scripturis super auriculam eius pennam habentem producta acuminatam r in summo fissam: quã sumens beatus Gregorius: eamque sibi tradens ait. Age securus: r perfice opus tibi

tibi iniunctū. Et quem cōposueris librū non delebitur: sed meus stabit in eternū. Et continuo euigilās intellexit protinus qō viderat. Deinde sumens illud diligenter perlegit. ⁊ saniorem partem quam preuidit sub vno volumine composuit: sicq murmurationē eorum cōpescuit. Quidam vero frater Adegrinus noie/querens monasterij secretioris locū in quo posset quiescere: deuenit in fines Burgūdie vbi erat monasterium ab abbate Bernone constructum: a quo ibidē officiosissime susceptus ibi aliq̄diu more hospitis commoratus est: vt mores inhabitantiū cognoscere posset. Illic seruabantur instituta patris Eutychij. Qō ille intuens quam citissime patri Odoni nuntiare curauit. At ille sumptis secum centū voluminibus librorū: mox ad illud monasteriū demigrauit. Illic ergo frater Adegrinus in vna cella se coarctans: permittēte Bernone abbate mansit in ea per trienium. Patri vero Odoni q̄ vir scolasticus erat trigenarij ⁊ laboriosum schole impo suerunt magisterium.

Cluniacēsis ordinis initium.

§.I. Anno autē domini nōgēte-

simo.xij.vt refert Uincen. spe.hist.vbi.ꝫ.incepit ordo Cluniacensis. Nam Berno abbas moriturus Odonem olim nu sicum constituit abbatem Cluniacensis cenobij: ea conditione vt ecclesia Cluniacensis solueret annuatim eccl'e Bigua censi censum.xij.denariorum. Et vt dictum est: in eo monasterio a Bernone constructo / seruabantur instituta patris Eutychij. qui fuit temporibus Ludouici magni vir charus regi omnibusq̄ amabilis. Nam quum esset laicus ⁊ peregrinis studijs eruditus: deserens ea vnde superbire solet humana fragilitas: totū se patrū regulis ⁊ institutionibus dedit. Et quibus etiam diuersas consuetudines sumpsit vnoq̄ volumine colligauit. Nec multo post monachus effectus est ⁊ in tāto amore apud regem habitus: vt intra palatium suū monasterium ei construeret. Decurso aūt vite studio circunstantibus fratribus subito spiritū emisit. Et quum ab eius discipulis exequie pararentur: viuus redijt. Illisq̄ attonitis ⁊ admirantibus ait. Deo gratias. Sciatis q̄in his.xl.annis vnū tantū die non memini me cibū sumpsisse nisi prius fleuissem. Hodie aūt sublato merore me cōsolat' est deus: ⁊ inter choros angelorum tribuit mihi dñs requietiōis locū. His dictis perpetuo requieuit. Ipse fuit institutor consuetudinū que in monasteriis hactenus seruabant. Tandem abbas Berno exitiali morbo decūbens: vicinos ep̄os accersiuit ⁊ ab ordine se deponens flebili voce clamabat se reum ⁊ indignū tali monasterio prefuisse. Tūc manib' fratrū: frater Odo captus corā abbate suo vi est adductus: proclamantibus oīb' vt ordinaretur. Et quū nec sic vellet credere/ vt locum pastoris subiret: superat' est tandē ep̄oꝝ excōicatiōe.

Sancti Eutychius

Constantissima silentij monastici obseruatio.

¶ Quadaz nocte quū pastores equorū obdormissent: ⁊ frater quidā nomine Godefredus peruigil oīom insisteret: furadfuit: raptūq̄ equū ascendit: ⁊ fugit. Predictus aūt frater maluit equum perdere q̄ silentium rumpere. Abijt autem ⁊ tactu vnus ex pastorib' fusciauit: eoq̄ qō cōtigerat signo ostendit. Facto autē mane viderunt eminus furem in vno loco affixum sup equū sedere: quē apprehendentes victum patri Odoni miserūt. Statimq̄ ei quinq̄ solidos argēteos dari precepit/dicens iniustum esse eum absq̄ mercede digna dimittere: eo q̄ totius noctis spatio multū sustinuisset laborem. ¶ Tempore quo seuissima gens Northmannorū Pictauorū. ⁊ Turonorū fines vastabant: duo fratres ex dicta congregatione Turonos missi sunt. Qui dum iter caperēt: ⁊ in quendam locum gratia requiescendi diuertissent: ab eisdem Northmannis nocte capti sunt: ⁊ capere quidem eos et ligare manus/deinde minare eos potuerunt: sed eorum silentium rumpere non valuerunt. Mane autē facto quū ad locū cōstitutū applicuissent: fratres vt erant ligati se paulum ab eis sequestrantes in terrā se p̄strauerūt: vt pacto psalmorū cursu silentio finē imponerent. Nondū ꝫo oīone cōpleta venit reliqua pars Northmannorū multa preda capta/Quorū duo cernēs fratres in terra tacere: audito qō illi nullo modo possent eos loqui facere: barbarica feritate turgidus / inclinato velut ad feriendum conto irruit super eos: metum mortis incutiens eis: ceteris quoq̄ barbarico ritu manibus plausum dantibus. At illi vt erāt aio constantes ita in corpe p̄manserunt immobiles. Qō quidem fiebat iure ⁊ obseruantia sancte regule sub qua ⁊ mori cupiebam ⁊ viuere. Sed oīpotentis man' eorū exhilaratū spectaculū cōuertit in luctū. Mox essi vt ille barbar' eis appropinquauit: equus phaleratus cui insidebat: in obliquū resiliuit sessorem q̄ suū in terrā strauit ⁊ collisit. quā collisionē statim febris letalis sequuta est. Cōticuerunt oēs: ⁊ versi in stupore/ceperūt querere inter se quid de eis deberēt facere. Tādem reperto cōsilio: dignū esse censuerunt vt pro vita sui ducis vnus victorū fratrū cederet. Deinde ceperūt sorte quere re vter ex eis deberet occidi. sed super virtutū viros ⁊ sorte christi connumeratos/nullo modo cadere poterat sors diabolica. ita vt illi obstupescerent dicentes eos sup hoies esse super quos sors eorū cadere nō posset. Tunc manus eorum velociter dissoluerunt: ⁊ pro vita sui ducis obnoxius per interpzete eos rogare ceperunt. Quodā tpe dum alueū Rhodani nauigio cū pluribꝰ transiret Odo: ⁊ vnus equus alium alce percutere vellet: ictū ferientis tabula nauicule excepit. eo scz loco ex quo fuerat ramus quum volaret excisus mox vt euulsus fuit verter: tanta per illud foramē aque inundatio in nauim ingressa est vt subito nauis vsq̄ad superficiē repleret. Sic tū plena deo gubernāte vsq̄ ad aliā ripaz peruenit: ⁊ tantisper pater Odo intus stetit: dum oēs fuissent egressi. Ad vltimū cū ipse fuisset egressus: nauis abijt in profundum. ¶ Sub eodem tpe Romā oīonis gra accessit. Et dum in patriam rediret ex vbe: inter alpes ob niuis immensitatē iter eius preoccupatum ⁊ septum est. Quumq̄ preterire vellent locum illum teterrimum ac periculosum: equus super quem sedebat Odo: tedendit pedem in obliquum: ⁊ ambo simul mergebantur in precipitium. Tunc pater Odo relictis habenis: ambas manus dum caderet ad celum erexit. et mox ramum arboris inter brachia sua repperit: atq̄ in eo tamdiu se suspendit: donec eius clamorib' qui preceserant/redissent. ⁊ eum suscepissent. Ramus autez ille visus amplius non fuit: quia nec arbor vnquaz illic videtur nec nascitur. ⁊ equus vltra nusq̄ cōparuit. ¶ Quadaz die quum iuxta predonū fines iter haberet: quidam insignissimus latro iuuenis intuēs vultus eius affabilitatē/illico cōpunctus est corde: pedibusq̄ eius aduolutus/vt sui misereretur humiliter precabatur. At ille vade inquit ⁊ prius mores tuos corrige: ⁊ postea vitam monasticam appete. Quūq̄ ille instaret: precepit ei vt ad monasterium eum precederet qō ⁊ factum est. Factus ergo monachus cellario ad obediēdum subditus est. Et quum idiota esset vtrumq̄ ei imposuerunt: scilicet obedientie iugum ⁊ literarum studium. Quod ita deuote peragebat: vt vnam manum obedientie porrigeret: altera vero psalterium ferret. Quum autem in extremo vite laboraret: vocauit pium patrem: singularem supplicās loquutionē. Cui quum veniam peteret: interrogauit eū an in aliquod post monachatū incidisset peccatum. At ille. Nudo cuidam te ignoranter mea culpa tunicam nostram tribuit: ⁊ funē filis contextū de cellario absculli. Quem quum interrogasset/quid ex eo fecisset. Refrenando inquit ingluuiem quam dudum male contraxi: ventrem meum eo circūligaui. Tunc stupefactus pater: quū eum a visceribus eius soluere vellet: cutis que ei adheserat: vna/cū fune sequuta est. Post hec adiecit ⁊ ait. Hac nocte pater in celis per visionē electus sum: ⁊ obuiauit mihi gloriosissime persone mulier que ait. Cognoscis ne me? At ego. Nequaq̄ domina. Et illa. Ego sum (inquit mater) misericordie. Cui ego. Quid iubes vt faciam domina? At illa. Post triduum venies huc tali hora. quod ⁊ factum est. Nam tertia die hora qua direrat defunctus est. ¶ Quodam tpe dum esset apud sanctum Paulum Rome: rogauit eum abbas Baldutnus vt librum quem de vita beati Martini Gallus ⁊ Posthumianus more dialogi composuerant: ei corrigeret: ⁊ glossulis elucidaret. cuius voluntati statim assensum prebuit: ⁊ emendandi operam dedit: accersito fratre Otheozario. Interim dum hore vespertine signum pulsaretur: statim sm regulam relictis omnibus que in manibus tenebant: ecclesiam ingressi sunt. Codicem vero apertum vbi sederant reliquerant ⁊ oratonibus occupati obliti sunt eius. Loc' autem illi ita deposita erat: vt aquam que ipsius tecto labitur: ⁊ ex trib' aliis tectis vna conuersione collecta more torrentis vnum in locum illum deciperet. Ibi igitur vsq̄ mane liber patulus remansit: ⁊ tot inundationes aquarū in circuitu eius cecidere q̄ margo libri fuit vndiq̄ lota: scriptura vero remāsit intacta. Facto mane apert' est corā fratrib' liber. Quumq̄ attoniti mirarentur: ait prouidus pater. Quid admiramini fratres? Sciatis qō beati Martini vitam aqua tangere timuit. Sicq̄ ea que propter eum deus fecit: in Martini laudem conuertit.

Memorabile exēplū.

§.II. Hic etiam sanctus Odo vt

refert. vbi.ꝫ. ex gestis eius: quum discipulos suos regularibus disciplinis institueret: multorum monachorū miserabilem excessum ⁊ decessum narrauit: vt in eis motus iuuenilis comprimeret. His (inquit) diebus duo fratres rapidissima rapti sunt morte: nō in vno loco: nec in vno die. Veniēs vnus ex eis in domum cuiusdam sui sororis / vehementissime esurire se dixit: ⁊ refectionē petijt. Cui protinus illa pisces abundanter habere se dixit: vt comederet quales ⁊ qua

hora vellet. Ille quasi indignans pisces se fastidiare respondit: nec eos iam videre se posse. Tunc armum cuiusdã animalis sibi assari precepit. Sed non ferens assandi moram portiunculam incidit: et in prunas proiecit. Deinde vinum sibi afferri precepit: et carnis morsum auide sumpsit. At hoc sumpsit qõ gulam non transilijt: nec reijcere potuit: sed viam cum cibo finiuit. ¶ Alius frater veniens ad domũ cuiusdam parentis sui/subito ad comedendum petiuit. Qui quum dixissent ei: quia nec dum hora comedendi venit: cuius indignatione adiecit. Heu tota nocte equitando post iniunctam mihi obedientiam laborauit: et nunc me ieiunare cogitis? Afferte ergo mihi si quid habetis. Cui quum dicerent pisces se habere: indignatus cepit huc illucq; oculos circũferre. Erat autẽ circa pedes eius gallinarum grex. Tunc ẽsi furens baculum arripuit: et que ei placuit percussit: et quasi furibundo ore dixit. Hec est hodie mihi piscis. Qui autem abstabant: cum quodam quasi rubore dixerunt ei. Licet tibi carnes comedere pater? At ille. Volatile (inquit) non est caro. Volatila enim et pisces vnam habent originem. Apposita est ergo coram eo gallina/quam occiderat iam assatam: ex qua coram abstulit et momordit. Quem morsum nec vomere potuit: nec glutire: sed eum vita priuauit. Pugnos tamen et cruciatas pro mercede sue improbitatis in opprobrium antecq; moreretur accepit. ¶ Quidam frater ex predicti patris Odonis congregatione ilico tempore phlebotomie sibi curationem adhibuit. Super quo facto commotus est ei? anim? q; quis necessitas coegisset: tñ absq; eius licentia presumere non debuit. Mox vena per quam sanguis prius effluxerat dirupta est: et quousq; ajam redderet: a nemine restricta est. ¶ In monasterio sancti Helie constituit pater Odo vnum de fratribus suis prepositum nomine Theodardum. Sed quia durum est in mente veteri noua meditari: monachi qui illic reperti sunt: non poterant ab esu carnium abstrahi. Quod videns cepit ille ex finitimis regionibus pisces emere: vt vel sic voluntati eorum satisfaceret. Super quo magnum in hoc querendo laborem habebat. Unde quum hoc nuntiasset Odoni: meritis suis obtinuit de virtute lacum ibi fieri: vnde pisces abundanter habuerunt. ¶ Obijt demum beatus pater Odo primus abbas ordinis Cluniacensium. Cui successit Adamarus siue Hiemardus. vt refert Uincen. vbi. s. vir vtiq; simplicitatis et innocentie filius. Hic in augmentatione predioꝝ et acquisitione commodi temporalis fuit studiosus: et in observantia regulari deuotus. Amissionem luminis temporalis: et quicquid sibi aduersitatis accidere potuit: absq; omni murmure et indignatione patientissime tulit. Huius tempore beatus Maiolus Matisconensis archidiaconus nobilibus parentibus nobiliter ab infantia enutritus: spiritualibus literis imbutus: et virginitatis titulo decorat? ad amorem et obseruantiam monastici habitus est conuersus. Et sexto (vt fertur) anno sue conuersionis e seculo / Hymemardo abbate/iam tota corporis valetudine destituto: et oculorum lumine priuato: habito etiam consilio: in locum abbatis/licet multum renuens est subrogatus. Erat autez incessu grauis: voce sublimis: ore facundus: vultu angelicus in omni actu vel motu corporis honestus. Erat fide firm?: spe certus: gemina charitate refectus: sapientia clarus: fortitudine robustus. Erat ei honestas in actione: sobrietas in consuetudine: humilitas in prosperitate: patientia in aduersitate. Mansuetis erat affabilis: superbis terribilis: parc? quum debuit: diffusus quum decuit. Non diuersus in habitu: non confussus in actu: quantũ ad hoiem vnus semper et idem: deuotus semper imitator sanctorum: et intentus audi tor eorũ: ita placere studuit hoibus: vt deo non displiceret. Quã perspicue autẽ huius/eiusq; discipulorũ existat in benedictione memoria: respondeant monasteria ab ipsis/alia a fundamentis cõstructa alia de corruptione cum incremẽto virtutũ ad melioꝝ statũ reducta. Multi q̃s fideliũ vt te statur fidelissima relatio) diuersis infirmitatibus cõstricti: etiam de vita desperantes: ab eo visitati per dei gratiã sunt sanati. Alij illuminati. Alij a demonio liberati. Alij veneno serpentium/luporum/et canum morsu vulnerati sospitati resituti. Candele extincte ante lectũ eius sunt diuinit? accẽse. Obijt autẽ hic plen? dierũ et sanctitate quinto idus Maij. Ad cuius etiam sepulchrum multa miracula fiunt.

Obit? bti odonis.

Diuus Maiolus Cluniacẽsis abbas.

§.III. Anno dominice incarnationis millesimo: tertij autem Othonis imperatoris anno imperij. xvj. cepit in Burgundia clarere Odilo abbas Cluniacen. Qui ex clerico Bernacensi (al's Briuatensi) monachum professus Cluniaci fit abbas post Maiolum de quo ẽ immediate dictũ est. Qui rexit monasteriuz p annos. lvj. miro religionis feruore. Narrat de hoc Odilone abbate Petrus Damianus: vt refert Uincen. spe. hist. vbi. s. cũ compulsus ipse Petrus Damianus imperio Hugonis abbatis Cluniacen. vt vitã bti Odilonis predecessoris sui succincte perstringeret. et vtiliora breui compendio deflorarer: hoc attẽ tauit: non luculentam venustatem aucupando eloquij: sed mere veritati deseruiendo. Ipsa quippe per se sanctorum vita inquit idem pe.) fideliter enarrata sic rutilat: vt splendorem accurati sermonis ad illustranda corda fidelium nõ requirat. Huc accedit q̃ rusticitas sermonis inculti suspitionem consuevit purgare mendacij. Nam que vir sufficit vt elimatum saltem deprorat eloquiũ: quo modo nouit fabricare figmentũ? ¶ Hic itaq; sanctus Odilo Aruernie ex equestri gene oriundus: dñ adhuc infans esset: tãto repẽte omniũ fere mẽborũ labore cõstrictus est: vt incedendi facultatem prorsus amitteret. Accidit autẽ vt nutrix ante ianuam cuiusdã basilice dei genitricis eius relinqueret: et ipsa suis intẽta cõpedijs per diuersa procul abiret. Puer igitur sine custode se relictũ conspiciẽs: diuino quodã quocaꝝ instinctu: tentare cepit an valuas eccl'ie quolibet misu posset attingere. Itaq; manib? et pedibus repens vix illuc peruenit: paulatimq; progressus intrauit. Ipsaq; spe cõcepta valẽtior pala altaris arripuit: et sic erigere se quibus conatibꝰ poterat cepit. Tandẽ diuine virtutis auxiliuz sensit: et omni languore depositor: fact? incolumis ad referendũ deo gras intuentiũ alios quocauit. Dñ autẽ adolesceret: prius apud sanctum Julianũ martyrem factus est clericus. deinde sub beato Maiolo Cluniacensis monachus. vbi dum quietus et simplex humiliter in sancta cõuersatione persisteret: et in ipso exordio q̃dã perfectionis norma eluceret: vir euolutis iij. annis Maiolus in dño requieuit. sed ipm pri? bti Odilonem concurrentib? in eũ oim votis fratrũ/in pastorali cura sibi substituit. Hui? cor tam indeficiẽs flamma diuini amoris exorit: et eum ab offerẽdis quotidie salutarib? hostijs tot curarũ/tot ingruentium negotiorũ solicitudo cohibere non potuit. Unde quũ in lecto mortis decũberet. Adraldo discipulo suo pcepit: vt ex calculario abaci supputatiõe colligeret q̃ posset esse summa missaꝝ quas celebrauit per spatiũ. lvj. annoꝝ q̃b? monasterijs rexit. In erogandis eleemosynis ita largus erat: vt nõnulli dñ eum oia dispergentẽ cõspicerent: nõ dispẽsatorẽ sed pdigũ iudicarẽt. Type famis ex haustis iaz in pauperũ vsus erarijs: etiã plurima sacri vasa ministerij confregit. insignia eccl'ie ornamẽta distraxit. Corone q̃s quã sibi impator Hẽricus ob sui memoriã destinauerat: nõ pepcit. Corpus suũ non mõ duris attenuare ieunijs: et asperrimis edomare cilicijs cõsueuerat: sed et quibusdam ferreis nexibus coarctabat. In suscipiẽdis autẽ ita se moderabat edulijs: vt apposita quecq; cõtingẽs: ac naturali duntaxat necessitati dispensatiue subseruiens: et vanitatẽ superstitionis effugeret: et sobrietatis cõtinẽtiam reseruaret. In promulgandis porro iudicijs ac modis pnie prefigendis tam pius erat: et tanta merentibus humanitate cõpatiens: vt nusq; districtũ patris imperiuz: sed potius maternũ exhiberet affectũ. Unde se reprehendentib? hymõi verbis solebat eleganter alludere. Etiam (inquit) si dãnandus sim: malo tamen de mia q̃ de duritia vel crudelitate dãnari. Inter ceteros autem sanctos circa beatam dei genitricem ardentissima deuotione flagrabat.

Odilo abbas Cluniacẽsis.

elegãs fnia.

§.IIII. Denicq; qui clarus erat probitate morum: claruit etiã in ostensione signorũ. Quuz esset in quadã sui ruris villa: que Besomacum dr: puerum quendã forma venustũ/sed a natiuitate cecũ intuẽs: eicq; pie cõpatiẽs: ei ad se vocauit. signũ ei salutifere crucis in fronte depinxit. statimq; visum quez natura negauerat: accepit puer. ¶ Aliq̃n in capite ieiunij surgentib? a mensa fratrib? abbas sctis pugillũ cinere latẽter impleuit: et appositio pane discubuit. Quũq; cinerem tãq; panẽ manducaret: innuit fratri vt clam sibi aquam deferret. quo facto duz alij labijs adhibẽt: austeritas vini sentiẽ. Reprimit ergo manuz abjecit poculũ. et ministro imperat vt sibi aquam afferat. Ad qõ minister obstupuit. et vinũ se de mẽsa referre q̃ aquã ppinauerat admirat? expanit. Sed ecce dñ aã potãda repetit: vinuz prorsus in poculo repiẽ. Jã itaq; vir sctis qõ deum sibi misericorditer indulgere cõsperxit: cũ grauz actiõe pcipe nõ recusauit. ¶ Interea quũ esset in vrbe Ticinensi: q̃dã velamen mense ei? furtiue subripuit: qõ in fororenale pposuit. Sed sic ei dispositio diuina obstitit: q; scrã distrahi p̃da non potuit. qz ter ea in nũdinis exposita cum emptoribꝰ de precio cõuenire nõ potuit. ¶ Interea sceleris author ẽlrio diu ua coripuit. Nam man? et pedes sacrilegi arefaciens/intolerabili dolore constrinxit. Mox itaq; languore compulsus/ad ecclesiam sancti Maioli alien's manib? aduehit: et mantile sublatum cora cũctis ostendit reo penitẽre. Sicq;

Odilonis miracula.

beati

beati Maioli meritis ⁊ fratrū precib⁹ incolumis fact⁹: ve-
lamē reddidit alienum ⁊ recepit se ipm: pbauitq; quo ꝑmio
oign⁹ esset qui btm Odilonē offenderet. ¶ Idem vir sctūs
quū causa dictaret fluuiū Licini transire: festinās cū socijs
sine nauigio qō trāc oeerat: p aquā sine offendiculo in vtre
riozem aluei crepidinē trāsponūt. Qō nōnulli mirātes quū
postea sequi vellent: nisi a iuti fuissent: aque vozagine de-
mersi fuissent. Ad hospitiū inde eo declinante ex deuotione
inuitata a quodā: quū lucerna in nocte extincta esset: is oeū
obsecrauit vt ꝓ amoze Odilonis tenebzas effugaret: con-
festimq; cozusce lucis splendoze emicuit: qui totam domum
illustrauit. ¶ Idem sanctus cū quodā alio tempoze flumen
transiret: ⁊ aqua alios vsq; ad femoza attingeret: viro dei
nec cozrigia pedis aquarū est inundatiōe perfusa. ¶ Apud
monasteriū sancti Martini eo suscepto: quū multi ad eum
confluerent monachi: ⁊ parū piscis haberet: illud modicum
in prandio partitū in manibus comedētiū ita multiplicatū
est meritis sancti: vt multa etiā fruſtra pīscis remanerent.
¶ Vice altera parū vini sibi oblatū quū adessent decē frēs
multiplicauit vt oīb⁹ sufficeret. ¶ Ex aqua qua ablute fue
rant man⁹ eius: furtiue ablata ex deuotione febzicitās bi-
bens liberat⁹ est. ¶ Jouini mōtis prerupta cōscēdens: quū
paupes obuios fessos rideret ⁊ sitientes: quicq̄d vini eius so
cij haberēt in vasculis iussit illis sine aliqua reseruatiōe cō
cedi. Quo facto cū discūberet ipse cū suis: repertū est vinū
in vasis sine diminutione aliqua. ¶ Impator Hēric⁹ ad mē
sam discūbens: vasculū vitreū pretiosum Alexandrini opis
arte cōpositū cū pulmētis tritis sibi allatū sctō viro misit
encenū. Pozro (sicut humane curiositatis mos est) ceperūt
monachi illud vas cū admiratiōis intuitu ꝓtrectare: ⁊ de
manu in manū solerter inspiciendo trāsponere. Et dū de ma
nibus tenentiū incaute labit: vas ipm frangit. Qui timens
indignationē imperatozis cōtra fratres ex huius fractura.
intrans ecclesiam oratione sua ipsum reintegrauit. ¶ Hic
itaq; sctūs Odilo dispensatiōis gemine moderatoz insignis
⁊ in spūali studio coram diuinis obtutibus fulsit: ⁊ in terre-
ni laboris industria nō mediocriter claruit: ¶ Quum vero
iam extremū tempus ageret: per quinquenniū fere grauissi
mo laboze cruciat⁹ est. Quūq; monasteria sua circūiens mo
nitionis cā visitare cepisset: Syluiniacū deuenit. Ibiq; cir-
ca festū circūcisionis dñice se e sctō migraturū predixit. Po-
rro quū iā in agonis angustia ꝓstitut⁹ esset: diabolū abstare
cōsperxit. eūq; p nomē tremēdi iudicis vt abscederet terribi
liter increpauit. Anno igit dñice incarnatiōis. M. cxlviij. era
Odilo- tis aūt sue. lxxxvij. ordinationis vero sue. lvj. sumpto eucha
nis exi- ristie sacramento nocte circumcisionis solennia precedente
tus. spiritum beatum reddidit deo.

§. V. Quidam religiosus reuer

tens ab Hierosolymis dū mare transiret ⁊ eūq; cum multis
alijs ventoꝝ hozroꝝ impleret: applicuerūt ad insulā Sici-
liā vbi quidā sctūs manebat inclusus. Illic ergo aliquādiu
trāquillitatē cū alijs maris expectās: dū cuz illo incluso fre
quenter haberet colloquiū: requisit⁹ de patria Aquitanicū
se esse rūdit. Requisit⁹ insup vtrū cenobiū qō Cluniacū ōz
⁊ Odilonē eius abbatē nosset: optime se nosse ꝓfibuit. Quo
sciscitāte cur hoc ab eo dei seruus inquireret. Sunt nobis
(inquit) vicina loca que vocant ab incolis Olle Vulcani: ex
quib⁹ grauissima flāmarū euomunt incēdia: in quib⁹ etiaz
locis aīe diuersa luūt ꝓ meritoꝝ qualitate tormenta. Ad
quarū semp exaggerēda supplicia sunt innumerabiles demo
nes deputati: q̄ intolerabiles eoꝝ penas quotidie renouāt:
⁊ eas ad rediuiua supplicia indefinēter instaurāt. Quos tū
ego frequēter audiui: q̄rulis lamētatiōib⁹ eiulātes: q̄ oīo
nibus ⁊ eleemosynis quoꝝūdā ex eoꝝ manib⁹ eriperent aīe
dānatoꝝ. s. in purgatozio. Inter cetera quoq; maximaz de
Cluniacensiū cetu ⁊ eoꝝ abbate querimoniā faciūt: q̄ sepe
per eos sui iuris vernaculos perdūt. Qbzē te p dei nomen
obtesto: vt sctis fratrib⁹ illis hec tibi dicta fideliter referas.
Ex nra q̄ parte denunties: vt oīonibus ⁊ eleemosynis ma-
gis ac magis insistāt: presertim huius intētionis intuitu: vt
Odilo de manibus demonū eos qui ibi cruciant: educāt. Ille igit
Abbas regressus in patriā: quū hoc abbati Odiloni ⁊ fratrib⁹ retu
instituit lisset: idē pr Odilio per oīa monasteria sua gnale decretū cō
comme stituit: vt sicut die prima Nouēbzis oīm sanctoꝝ festiuitas
mora- agitur: ita in sequenti die psalmis/eleemosynis/⁊ myssaz
tionē de solēnijs: precipue oīm in christo quiescentiū memoria cele
fūctoꝝ bzetur. ¶ Benedictus pater dum vueret: hunc sctm virum
fieri in affectuose dilexit: ⁊ apkoꝝ limina frequentanti necessarias
crasti- sumpt⁹ sepe ministrauit. Qui dū decessisset: Joāni eō poz
nū festi tuenti ⁊ alijs duobus per speciē nocturne visiōis apparuit:
oīm san eisq; in penalib⁹ tenebzis q̄ ꝓstitut⁹ esset iudicauit. hoc in
ctoꝝuz. sup addes: q̄ bti Odilonis meritis eum superna censura li
berare decreuerit a tozmētis. Ꝓtinus idem Joannes eps
Papiā venit: ⁊ per monachos cenobij beati Maioli omnem
sctō viro Odiloni seriē visionis exponit. Qui mox psalmo-
dias ⁊ ofones ab oībus in monasterio Cluniacensi fieri/⁊
eleemosynas elargiri ⁊ sacrificiū mysterij salutaris offerri Benedi
ꝓ illo precepit. Per oīa quoq; monasteria sui regiminis ctus pa
eiusdem sanctionis edita mādauit. Quumq; fratres hoc in- pa Odi
stantissima deuotione peragerent: Eldebertus monachus lonis ⁊
q̄ hoc obedientie fungebaꝝ officio: scz vt inopes alerent: ⁊ eis Clunia
necessaria ministraret: per sopozē vidit quendam pulchzum censiuz
⁊ serenum aspectu/magno candidatoꝝ agmine constipatuz of cni
ingredi claustrū. Qui capitulum vbi Odilo cum fratrib⁹ re b⁹ apur
sidebat: intrauit. ⁊ ad eius genua caput humiliter flexit eiq; gatozio
gratias egit. Quumq; ille frater Eldebert⁹ requireret quis liberaꝝ
nam ille esset: responsum est illi ipsum esse Benedictum pa-
pam: qui idcirco viro dei gras ageret: quia pijs eius sancto
rumq; fratrū precib⁹ ⁊ tartareis cruciatū euasisset: ⁊ cū bea
tis ciuib⁹ quietur? superne Hierusalē ingressuz meruisset.
¶ Idē sctūs Odilio vt scribit Uincē. spe. hist. vbi. ꝫ. sermo-
nes quosdā festiuos edidit elegāter. q̄ a monachis ordinis
sui frequētaꝝ. Ipse etiā nocte qua migrauit ad dñm: appa
ruit cuidā simplici ⁊ innocenti ex monachis suis Gregozio
noīe dozmire incipiēti. Qui requisit⁹ a Gregozio q̄d ageret:
respondit bñ se habere ⁊ in christi pītia se esse. Sed in ipsa
hoza obitus sui figurā quādā trucē ⁊ terribilē teterrime sue
visiōis hozrozē sibi incutere tentāte se vidisse: sed christi vir
tute confortante/nulla sibi potuisse infestatione nocere.

§. VI. Post Odilonem succesſit

in regimine Cluniacensis ordinis Hugo vir valde venera-
bilis. Hic ēm: vt refert Uincen. in spe. hist. ex gestis eius: Au Hugo
gustudunensis indigena fuit: nobili gne: patre Dalmatio cō succes
sulari viro bellicis actibus intento. Cuius mater quū gra- soz Odi
uida esset de ipso Hugone: partuq; grauiter laboraret: quē lonis.
dam religiosum celebzare fecit missam ꝓ sui liberatione
⁊ nasciturī salute. Qui dum missarū solēnia ꝓ eo devotis-
sime celebzaret: in cōtēplatione suspensus/vidisse fertur su
per calicem speciem infantilem supra humanum modū mi-
rabiliter radiantē. in quo signo sctitas huius futura ostēsa
fuit. q: ab adolescentia sua calicem salutaris accepit/imita-
toꝝ dominice passionis in vite regularis austeritate. Natus
ēm in pupillaribus annis cōstitut⁹/pueriles nugas euitās
⁊ coꝝ senile gerens. b. Odiloni in Cluniacensi monasterio se
discipulū tradidit/sub habitu religionis. In virtute autem
omni proficiēs factus est priox. ⁊ defuncto Odilone licet re
nitens de volūtate oīm fact⁹ est abbas. Bon⁹ itaq; scia: me-
lioꝝ sciētia: optim⁹ tēperātia. Forma angelicus: moribus
cōpositus: sermone suauis ⁊ charismatib⁹ alijs omnib⁹ spe
ctabilis. Illo in tpe Henricus secund⁹ impator regni apicē
strenuissime gubernabat/cui⁹ pater Hēricus quū valde di-
lexisset monasteriū Cluniacēse ⁊ eius abbatē: eū imitatus
arctius sibi in amorē adstrinxit. Et Hugonē ad se inuitauit
abbatem Cluniacū ⁊ venientē gloziose excepit: ⁊ vt filium
suū Henricū tertium de sacro fonte leuarēt: gratanter obti
nuit. Huius etiā gratia Stephanū papā non fugit. Qui in
ciuitate Fozētia valitudine cōstrictus quū decūberet: adue
niente sctō Hugone inimicū recedere: exeunte eodem acce
dere circunstantib⁹ ꝓtestat⁹ est. Quare ne infederabilis ho
stis infestationibus vrgeret papa: sedulitatē ipsius iugiter
exozabat: cuius presentia insidiatoꝝ cōfundebaꝝ. Jāq; mali magna
gnos incursus lachzyme prīs longe remouerant: quum vir ꝫt⁹ bti
apostolicus in sinu presentis aīam exhalauit. Cuius mani Hugo-
bus digne cōposit⁹ traditus est sepulture. ¶ Sed ⁊ reuerē nis.
dissimo. Hildebzāno mutato nomine ⁊ gradu postmodū Gre-
go. nuncupato/manifestissime claruit q̄ multū gratie spiri-
tualis pater Hugo obtineret. Hic sane nondum pontificio
insignit⁹: posit⁹ in Cluniacēsi capīo ipm mundi: iudicē phi-
buit se vidisse sctō Hugoni collateralē. q̄ sedēs a dextris re-
gularē disciplinā fauoze psequebaꝝ. Hic papa fact⁹ blāde ty
rannū vocitare solebat: qm̄ leonē senis: mitib⁹ agnum acce
perat: haud ignaruz illius. Parcere subiectis ⁊ debellare su
perbos. ¶ Tpe sancti Leonis noni pape Remos translatū Trāsla-
est corpus sancti Remigij. Presens fuit tante translationi tio sctī
apostolicus ac generale cōciliū ꝫ simoniacos precipue cele- remigij
brauit. Interfuit pater Hugo fide armat⁹: ipsumq; ingēs il-
lustriū virozū agmen sequebaꝝ. At tāta erat multitudo per
uersoꝝ: vt boni vir auderēt malos reprehēdere. ⁊ si ausi fu
issent: facilius erūperet reclamatio male viuentium: q̄ vox
eoꝝ libera qui sanius sentiebant. Mox exhortatiōe syno
dicā iussione dñi pape ⁊ suasione cuiusdā nōiatissimi sancti
Constantij Remēsis canonici ⁊ aliozum laudabiliter egit. ⁊
probabiliter cōfutauit tergiuersatozes qui ꝫ verum menda
cio stare ꝓfuerāt. ¶ Hildefonsus q̄z rex Hispaniarū pa-

trem sctm plus oibus excolens: votis ardētib⁹ vt eum videre mereret impetrauit, primo q̄ a captione fratris sui Santij precib⁹ sancti Hugonis emersit. Deinde q̄ conjunctionē patris sui Fredelandi ⁊ Cluniacensiū compaginare fortius disponebat: alioq̄n brō Petro inobediens bñficijsq; ingratus cōstituerek. Js essi quum arctissima teneret custodia: ⁊ Cluniacēs presp̄o eo oroni incūberēt: per ep̄m quēdā beatus Petrus ei aperuit q̄r instātia precum sci Hugonis et suorum pulsatus/in breui ip̄m p̄prie potestati recōsignaret: et ad sceptrum vsq; puehret. Nec mora clauiger celi Santio regnum vsurpanti terribiliter noctu apparēs mortem intē tauit: nisi mox fratrē suū dimitteret. Surrexit ocyus exturbatus tyr̄anus: et eo a vinculis emancipato cubitus redijt. Jta factus est vt rex liberatus duplicato censu paterno intercessionibus suis ducentas auri vncias annuatim destinaret: diēq; liberatiōis nobis celebrē relinqueret. ¶ Multa ad vsus pauperum sanctus Hugo conferens: quasi viles sarcinulas reputans/direptionē illox sepe pertulit nō iratus. Quineriā p̄ceptorem talem habuit mensuras: ne aut animia remissio aut seueritas videret excedens. Spiritu q̄s pphetie discernere in nouitijs solebat q̄ essent frumēti stabilitare solidandi: et qui essent tanq̄ palee spiritu maligno ventilandi. ¶ Quodam tpe dum esset apud Martiniacum adiuncto sibi p̄reclaro Anselmo Cantuarien si archiep̄o: qui pter iustitiā ab archiep̄atu semot⁹: iocundabat eius solatio diuina reuelatione cōmonitus mortē Guilielmi regis Anglie vicinā prenūtiauit. ⁊ vt p̄dixerat accidit. Nam dum ille per saltus fugaces ceruos venando sagittare gestiret: sagittam subito in corde suscepit: qua miles suus seruū imperebat. ¶ Alio tpe quum dormiret idē pater: per somnius vidit sub capite suo cubare serpentium multitudines ⁊ ferarum. subito capitale excutiens: ⁊ exquirens suppositā inuenit ibi librum Maronis forte ibi collocatum. mox illuz abiecit: et in pace quieuit. cognouitq; moduz materie libri visioni congruere: quē obscenitatib⁹ ⁊ gentilium ritibus plenum: indignum erat sancti cubiculo substerni.

vergilij Maronis libri.

§. VII. Quidā frater noie Durānus de Predon p̄ius idiota apparens: postea Mosiacensis abbas non incongruus: deinc ad Tolosanū ep̄atum sapientie p̄rogatiua p̄motus: inter oparios agriculture dñi merito solitudinis et industrie claruit. Hic circunspectus p̄ cetera/ꝯba risum mouentia sepe incautus p̄ferebat. Qua de re venerandus pater Hugo multoties eum increpans: non satis proficiēs de futuro interminās pphilosophie sic cōmonuit. Ecce frater charissime nisi ludicra verba monacho interdicta prorsus viuēs dimiseris: enormiter post mortem apparebis. Quod sane vaticiniū eo decedente constat fuisse completum. Nam Siguino cuidam capellano patris: spumoso ore apparens postulauit flebiliter eius iuuamen cui nolui obedire duz viueret. Hec vbi domino abbati Siguinus retulit: p̄cepit vt septem fratres vna hebdomada p̄o defuncto taciturnitatem oris continuarent. Ad hoc septem fratribus electis: ceteris obedientib⁹ vnus eorū voti conp̄tor silentiū interrupit. Rursus pontifex Durān⁹ denuo eidem reuelatus est: valde conquestus super illo fratre perfido: qui dum non siluit: sanitatē eius interpollauit. Audiens pijssimus Hugo p̄cepit vt fractura silentij que p vnū contigerat: aliorū septē dierum silentio sarciretur. Quo facto aia pontificis tertio reuelata est in statu aplico se exhibens purgatori suo memorato semperq; memorando Hugoni gratias agens. ¶ Jnstāte solennitate dñice natiuitatis more solito monachi se suaq; oia prepauerunt. Venerabilis autem pater Hugo iam senex capm ingressus hec ad oēs protulit ꝯba. Nouerītis fratres benignū Jesum dispositisse vris solēnijs interesse. At ꝰ hostem nequā inuidia laboret: vt alīqs tenebras tāto splēdori possit immiscere. Frater esto (ait) q̄dam: se vtiq; dans intelligi: hac nocte vidit matrem mie ipsum filiuz quē presenti genuit nocte: dulcissimo gremio cōtinere: eiq; sancto⁹ angelo⁹ multitudinem cum immenso lumine adstare. Idē deus puer exultabat. corde letitiā gestu corpis ⁊ plausu manuum demōstrabat. et conuersus ad matrē aiebat. Cernis mater noctem natiuitatis mee que eminet gaudijs illustrandas: in qua et pphetarum oraculo ⁊ angelorum preconia renouabunt: et de meo ex te ortu oia celestia simul ⁊ terrestria letabunt. Ubi est nūc hostis mei dānati p̄fidia: vbi ei⁹ trās qua ante hoc singulare gaudiuz mundo dñabat: Quo ille impudēs audito de latibulo suo egressus a lōge se p̄sentabat: ⁊ ignominiose deturbatus cum multo planctu et vlulatu vt admitteret orabat. Et si (ait) in nulla parte ecclie admittor: opz in aliquo saltē reliquarum officinarum loco suscipiar. At filius virginis. Vade (inquit) lucifer: ⁊ ne te mea potentia p̄iudicatū lamēteris: tenta qō poteris. At ille solutus aditum capti petijt: ⁊ intrare conatus non potuit. Intantū em̄ se tumidum/et introitū capti angustuz inuenit: vt nullaten⁹ intrare valeret. Vere inflat superbie veteris apostemate p̄ humilē aditus nō potuit trāsire. Jnde ad dormitoriū fratrū cōgressum direxit: ⁊ phantasijs solitis eos inquietare se posse confidens introire tentauit. sed eadez grossitudine sua ab ostio repulsus recessit. Postremo ad refectoriū nocendi spem contulit. Jbi p̄opter aliquantulaz corporis curam maiorē suspicamentū incuriaz: tibi etiā tot obices diuino⁹ ex lectione verborū: tot trabes ex deuotione auditor⁹: tot repagula reperit ex charitate sibi seruientiū inuicē: vt nullo modo valēs vltra p̄cedere cogeret retrocedere. Sicq; ab oibus monasterij officinis reiectus: a conspectu pijssimi redemptoris et gloriosissime Marie virginis matris eius cum ea qua dignus erat confusione pestifer ille discessit. Cauti igit estote o fratres: et omnipotenti ac misericordissimo dño gratias agite: quia nequissimus hostem a nobis repulit: et ipse nobiscū festum celebraturus remānsit. ¶ Quidā cui apparuerat sctus Dionysius admonens vt iret Cluniacuz: q̄ Hugo abbas erat de hoc seculo subito migraturus) vidit in spū mistos mortalibus superbos: ⁊ cū monachoz collegio matrem dei maris stellam clarius coruscare. Cuius presentia sagittarios quosdā apparētes ita exterruit ⁊ fugauit: sicut validus ventus autūnales frondes deijcere consuenit. Inter quos Martinus gēma sacerdotum/et Benedictus sol abbatū/spūs Hugonis deducentes intra quandā vineā speciosam et fertilissimā collocarūt: vt ibi iocundarek ⁊ in modico mansitaret: vbi ipse sctus Hugo me aspicienter multipliciter inuitabat. Comede (inquit) charissime de candidis racemis qui nobis superabundāt: ⁊ fac mecū solēne conuiuium. Ego nāq; parum hic pausabo donec quidā tumor subsidat: quem in pedibus puluerulentis de longo circuitu terraruz contraxi. sed cuestigio curatis gressibus ⁊ excusso cinere mandano liber ad portoria transibo. Dic autem successori meo Pontio vt humilitatis et innocentie thesauros custodiat: ⁊ necessitates oim suas putans misericordie studeat: et zelū monastici ordinis exēplo mei sapienter disponat. sic em̄ viriliter a deo consequetur auxilium: q̄ nō deserit sperantes in se. Nocte autem qua decessit: quidam abbas vidit duos lectos decenter ornatos angeloruz manib⁹ ad celum sustolli: sibiq; dictum q̄ ij erant Hugo Cluniacensis/et archiepiscopus Cantuariensis.

Jrca annos domini millesimo. lxxx. vt refert Uincen. spe. hist. li. xxvj. c. lj. post Sigisbertū. tēpore Gregorij. vij. pape. et Henrici imperatoris: cepit reflorere in eccl'ia bri Quintini Bellouacēs. ordo canonicorum regularium: primum ab aplis: postea a beato Augustino ep̄o et doctore eximio regulariter institutus/sub magistro Juone venerabili eiusdē ecclesie p̄posito: postea Carnotēsi ep̄o: q̄ post Jsiderū fecit cōpilationē antiquā decretoruz. Jn diuersis autē regionibus reperitur ordo ⁊ modus viuēdi dispersus. de quo etiaz habet in iure notatū. vt extra de sta. mo. et cano. c. q̄ dei timorē. De isto ordine fuerūt visi insignes viri et doctores. Hugo de sctō Victore: et Richardus de sancto Victore: et Hugo de folliero. de quib⁹. J. dicetur. Et quuz in processu tēporis esset satis collapsus: refloruit ad vitam regularem circa annos dñi mille. ccclxxx. vt dicet. J. Ad hunc etiam ordinem canonicorum regularium videtur pertinere ordo Premonstratensium. de quo. J. dicetur.

Canoni corū regulariū ordo.

¶ De institutione ordinis Vallisumbrose a Joanne Gualberto. Capitu. xvij.

Jrca idez tempus scz anno dñi. M. xl. claruit brūs Joannes Gualbert⁹ fundator ⁊ istitutor ordinis Vallisumbrose sub regula militātis bti Bñdicti cū q̄busdā pstōnib⁹ eoz supadditis: ⁊ habitu griseo. Que religio multa monasteria hȝi Tuscia ⁊ Lōbardia ēt sanctū pitoz. Hic igit gl'iosus sctus dē ciuita monaste Florētia oriūd⁹ fuit ex nobilib⁹ parētib⁹: cui⁹ p̄ Gualbert⁹ vocat⁹ ē vir militaris. Qui aūt iuuenis eēt i scō p̄sti tut⁹: ⁊ inimicitias capitales p̄ ei⁹ hȝet cū q̄dā ex eo q̄ ille iuste cōsanguineū ei⁹ occidisset: p̄pterq; id rā Joānes quaz p̄ vidictā expeterēt: accidit vt q̄dā die beat⁹ Joānes Gualbert⁹ vna cū armigero suo ꝯsus Florētiā iter arriperēt: et inimic⁹ ille su⁹ capitalis ex ispato ei obuiaret. Via ita arcta vt neuter posset ad alterā ptē declinare. Oō cernēs ⁊ iteritū susi q̄si expectās quū esset inermis: subito de clemētia Joānis cōfusus/ex equo desilijt ⁊ in terrā pstrat⁹ veniā cācellaris

Vallis umbro sa.

tis manib⁹ ad pect⁹ ob crucifixi amorē humiliter sibi pcedi postulauit. Cōpunctus igit Joannes audito nōe crucifixi proposuit illi parcere ob christi amorē/qui p suis crucifixo ribus exorauit ne perirent. Mandauitq; sibi de terra assurgere nec timere debere: cui iam ex corde offensam dimiserat vt dimitteret ei deus debita sua: sed quo vellet tut⁹ abiret. At vltra pgressus. b. Joānes quādam eccliam monachoꝝ sibi occurrentē intrauit. Et quū ante imaginem crucifixi genua flexisset: vidit crucifixū caput ad eum inclinare quasi ei ffas agentē/q; ob eius reuerētiā inimico capitali pepercisset. Ad huc crux illa p indicio tanti miraculi in ecclesia scti Miniatis in monte prope Florentiā/nūcusq; cuz magna veneratiōe z cautela seruat: vbi olim fuit monasteriū nigroꝝ monachoꝝ: nūc aūt alboꝝ. i. Montis oliuarū. Diuina igit vocatione attractus: disposuit seculū nequā desererez quesperitura cōtemnere: vt nudā crucē xpi nudus sequereꝛ cur Joānes. Ad illud igit monasteriū pfectus qō dicebatur scti Miniatis: ab abbate z fratribus habitū scte religionis sibi precabat humiliter pcedi. Quūq; in habitu laici recept⁹ fuisset: ad aliquā religiose cōuersationis experiētiā: vt moris est interea hoc audiēs pf ei⁹ Gualbert⁹ q; fili⁹ monach⁹ erat efficiēdus ad monasteriū accedit: postulans ad se filiuz mitti. Quū aūt Joānes sup hoc requisitus ab abbate nō assentiret timēs sibi a pfe qui hō austerus erat violētiā inferri: nec abbati iustū videbat illū debere cōpelli z piculo exponi. Furius inuectus pf: q: fili⁹ nō mittebat ad eū: cōminat⁹ est plurima mala monasterio se illaturū: si filiū in monachū reciperēt. Quā obrem pauebant saris monachi ne si Joanni habitū religiōis quē obnixe petebat cōcederēt. pater aliq; dānū notabile monasterio inferret. Unde quū nullus auderet sibi tradere: Joā. ipse feruore spiritus mot⁹/post tonsaz a seipso coma capitis: cernēs vnā ex cucullis fratrū: eam accepit: z sup altare in ecclesia statuēs ipsam letanter indut⁹ est: mirantibus z gaudentib⁹ monachis cunctis. Et licet pf quū eū primo vidit in habitu: valde doluerit: z quasi amens effect⁹ seipsum q; si derelictū z desolatū clamitaret: demū ab abbate z ipso filio suo cōfortat⁹ ad se rediēs cōsolationē accepit: z benedictionē suā ei pcessit ad pseuerātiā filiū erhortatus. Factus ergo religiosus cepit nō segnitur agere: sz ieiuniys z abstinētia esce z pot⁹/ac vigilijs carnē domare: totū sentinā vitiorū summope virare: oronib⁹ z deuotis meditationibus insistere. Humilitatis q;/patientie/obedientie/cunctarumq; virtutum perfectiōe oibus redolebat. Sed quum paulo post abbas ex hac luce migraret: ffres in vnū cōueniē tes pfatū Joannē in abbatē vnaniminter elegerūt. Oō officium vir dei humiliter recusauit: cupiens magis subesse q; preesse: nō ignorās q: quāto in loco superiori quis inuenit: tanto in maiori periculo versat. Nō sic aūt impij: nō sic qui stimulante ambitu z opante simonia p fas z nefas/per abrupta querētes ascēsum in precipitiū ruūt. Uñ quidā ex dicto monasterio cupiditate mot⁹: ab epo Florentino p pecuniaz dictā abbatiā sibi in regimine procurauit. Oō quū vir dñi cōperisset: cū alio sibi fauente monacho clā inde discessit: et ciuitatē ingressi ad quēdā magnū senē Teuzonē nomine venerūt: qui iuxta monasteriū scte Marie ciuitatis Florentie in quadā cellula se incluserat: z ad eum plurimi p cōsilijs expedientib⁹ ad saluē cōsluebant. Hic aūt hō dei vitiū simonie maxime detestabat: que tūc lepra multos i eccl'a dei infecerat. Ab hoc igit Joānes cōsiliū flagitauit an sub abbate simoniaco in monasterio suo militare deberet: vel q̄d deuz deceret agere. Qui hoc sibi cōsiliū dedit: vt cū suo sodali in foro publico ciuitatis coā oibus ep̄m z abbatē pclamarēt simoniacos esse: z exinde loci cederent fortune potenti. Oō cōsilium z si preter leges cōes: tū simpl'r executioni mandauit. Quo peracto: magnū z pauendū horroꝝ intulit multis quibusdā epis fautoribus clamātib⁹ q: reus est mortis talis diffamatoꝝ tāti viri. alijs excusantib⁹ eū. z erutus de tumultu clā vix euasit manus amicoꝝ epi. ¶ Post hec de consilio illius recluſi de patria recessit. z cū socio suo discurrēs ad inquirēdū quis melior locus eos ad deo seruiendum haberet: in via vnū panē quē solū socius eius pro refectione ipsoꝝ seruauerat: pauperi obuio eleemosynā petēti exhibere mandauit. iactans cogitatū suum in dño: qui dat escā omnibus in tpe opportuno. nec sua fuit frustrat⁹ fiducia. Nam ad quoddam castrū applicātibus a pluribus fuit eis copiose prouisum. Uenientes aūt ad heremū Camaldulensem ibi tpe nō modico perstiterūt: cōplantes inhabitantiū mores z vitam. que scta: sed heremitica erat. Quūq; qui eos susceperant: ad religionē illā z pmanentiā hortarent: beatus Joannes magis affectans cenobiticā: vt vote magis securā q; solitariā: decreuit inde recedens in alio loco sub regula beati Benedicti nouā congregationē instituere. cū peruenisset cū comite suo ad Uallēumbrosam; a quibus religiosis qui ibi dño famulabant: deuote susceptus est. Et complacentia sumens de loco/ibi se ad habitandum defixit. constructa paupercula domo lignea. Nec diu passus est oīs lucernam manere sub modio: sed fama sanctitatis eius paulatim p loca vicinioꝝ diffusa: laici z clerici plurimi gra visitationis: aliqui etiā cā cōuersionis ad religionē illaz cōfluere ceperūt. Inter quos fuerūt Herizo/ Albertus/ Teuzo/ Rodulphus/ Petrus q; qui postea fuit cardinalis Albanensis epūs z multi alij. Abbatissa aūt quedā sancti Hylarij in partibus illis ad cui⁹ monasteriū spectabat ius z dñiū dicti loci: auditis virtutib⁹ bti Joānis z socioꝝ: ex deuotiōe cōcepta ad eos misit aliquale subsidiū z libroꝝ/z victualiū. z postmodū cum cōsensu capituli sui donauit ei locū per publicā scripturā: cū multis possessionibus z bonis. Quū aūt iaz satis z numero z merito illic monachi succreuissent: placuit oibus vt ipsum btm Joannē sibi in abbatē preficerēt. Quē licet inuitū z plurimū renitentē in sede maiori ad regendū quos cōstituerūt. Ne aūt dei volūtati videret resistere: demum acquieuit. Qui assumpto officio: cepit sensum regule beati Benedicti/quam professi erāt: diligēter inspicere: z ad eius obseruantiā totis viribus operā dare. Prohibuit monachos claustri limites vnq; exire: nisi pro necessitatib⁹ monasterij cum licentia debita. In nocte statuens nunq; lumē in dormitorio deesse: non minus q; in oratorio. Ad vilitatez vestium z paucitatem inducens: ac etiam ad cilicia ferenda exhortans: de suarum ouium varia lana iussit pannum promiscuum fieri ad vestes ex ea formandas. Oō autē alios docebat: ipse prim⁹ z perfectius implere satagebat. Erat em̄ in ofone assiduus: charitate diffusus: humilitate lenis: patientia constans: ad increpanda vitia rugidus: erga eos penitentes benignus z in cunctis morum grauitate maturus. In abstinentia precipuus: paucissimo cibo potuq; cōrent⁹: qui morte arcerer: nō delicias ministraret. Ex nimia aūt austeritate vite rātā corporis debilitatē incurrit: vt in illā sp̄m copim fracto stomacho ceciderit: quam legimus beatum Grego. pertulisse: z nisi fratres eū sepe reficerent/emittere sp̄m videret. Quā infirmitatē vsq; adobitus suū sustinuisse sciunt qui eū nouerūt. quā infirmitatē suis adscribēs petis patientissime tolerabat. Oō forte diuina dispēsatione factū creditur: vt ex sua debilitate experta disceret qualiter alijs misereri deberet. Nā vbi per prius ex austeritate sua rarus esset qui eius posset instituta seruare: sic infirmatus tante discretionis tanteq; nie effectus est ad oēs: vt nemo eo humanior videretur. Cōmissos z conuersos cōplures recepit: quos ad opa exteriora mittebat: vt monachi inde min⁹ haberent occasionē discurrēdi: z magis oroni vacādi. ¶ In illo tpe rex Henricus Florentiā veniens: quū multa virtutū insignia de btō Joā. audisset: affectione cōcepta ad eū hortatu Teuzonis predicti misit ep̄m catholicū ad monasteriū dictum Uallisumbrose: ad maius altare consecrandum. Et post annos aliquot Hubert⁹ scte Romane ecclesie cardinalis totam ecclesiam consecrauit cū duobus alijs altaribus. ¶ Per idem tempus plures nobiles fideles obtulerūt loca ad alia cenobia cōstruēda odore sctitatis eoꝝ attracti. Alij rogabant eum monasteria dissoluta sub suo regimine sumere: z in normā predictaz reformare. Tunc monasterium scti Saluij nouiter cōstruxit. In Moscetā alterum. alterum in Razulo. quartum in monte Scalario. Monasteriū quoq; iā vetustum Pasignani reformandum accepit. Et aliud sancte Reparate in Romandiola. Horū singulis prepositos fecit. ipsaq; sepe visitabat corrigens que expediebat.

§. I. De paupertatis amore z humilitate.

Uerus hic erat paupertatis amator: in omnibus ipsam ostentans z docens. Uñ quū monasteriū Moscetanū visitaret: cernens domos grandiores z pulchriores q; pauperi eoꝝ cōgruere videbat: dño Rodulpho eiusdem loci abbati vultu seueriss̄imo dixit. Tu in hoc loco magnis expensis: quibus pauperes plurimi refoueri potuissent: ex propria voluntate palatia fabricasti. Et conuersus ad quendaz riuulum paruulum prope manantem dixit. Deus oēs qui de minimis magna facere cōsueuisti: videam per huius riuuli paritatē ipsius enormis edificij cito vindictā. His dictis absq; mora discessit locū quasi abominat⁹. Cōfestiz aūt vt scrūs discessit: riuulus crescere cepit. z cōgerēs aquarum fluenta largissima: relicto proprio alueo p̄ceps de mōte ruit petrarū scopulos z arboꝛes secū trahens: predictas domos fundit⁹ euertit. vnde abbas dicti loci cū fratrib⁹ perturbat⁹ cenobiū de illo loco mutare disposuit. Quos pius pater benigne cōsolatus est dicens. Nolite timere nec locū mutare: q̄m riuulus vltra non vobis nocebit. Oō vtiq; vaticinium eius verum firmūq; hucusq; permansit. ¶ Altera aūt vice quum audisset quendā virum venientez ad cōuersionē totū

suū patrimoniū scripsisse in charta: successoribꝫ hereditate priuatis: ꝛ secū ad monasteriū detulisse: mox ad cenobium illud accessit: ꝛ abbati ꝙ chartaꝫ accepat: imperauit vt sine mora eā sibi deferret. Quā quū accepisset: eam minutatim discerpens in terram frusta eius iecit. Justius quidē sibi videbaf eū exiguis viuere: cū multiplicatis opibus supbire. Deinde valde cōmot⁹ ex zelo sctē pauptatis. deū ꝛ aplm ei⁹ inuocat vt vlciscantur ipsum de illo cenobio. Et confestim ira⁹ abscessit. Quo non longe disgresso/repentin⁹ ibi accen sus est ignis: ꝙ monasteriuꝫ illud ex magna parte cōbussit. Qō incendiū soci⁹ ei⁹ oū cerneret eiꝫ nuntiaret: nec retro respexit: nec ad locuꝫ rediit: sed ad Vallēumbrosam locum suū pſequut⁹ est iter. ¶ Preterea quū in dicto monasterio resideret: ꝛ Stephan⁹ papa p vicina loca transiret: audita ei⁹ celebri fama/nuntios ad eū misit personas honorabiles rogans vt cōspectui aplicō se p̄sentaret. Eo autē infirmato quū ire ad scriptē ei⁹ nō posset: remisit aplicus nūtios: um potentia eusdē exp̄ssa: forte dubitās ne ex hūilitate aū cō spectū suū apparere se indignuꝫ existimaret: vel in occulto esse optaret. ꝛ p̄cepit ei vt si aliter ire nō valeret: in lecto du ci se faceret. Btūs autē Joannes intentionem oū pape au diens: ingredīt ecclīam dōm rogās vt absq; scādalo ꝛ inobe dientia aliquo mō puideat: ne aū summū pōtificem habeat p̄sentari. De lecto igit̄ surgēs cora nūcijs aplicis aliquos conuersos ad se venire p̄cepit: vt ipm deferant ante faciem dñi. Sed quū paululum a monasterio discessissent: mox aer conturbatus est valde: ventorum nimietas ꝛ pluuiarū im mensitas pariter p̄roruperunt. Quod legati cernētes ꝛ hoc adscribentes dei miraculo: illum vt verum dei hominem ar bitrati ad monasterium reduci fecerunt: beatissimo ponti fici hoc referentes. Qui amplius non fecit eum vocari sed i sua quiete dimitti: ꝛ p̄ro se feliciꝫ statu ecclesie dominum orare.

§.II. Gratia quoq; discretionis

spirituū ei nō defuit: ꝛ spūs p̄phetico abūdauit: occulta ho minū soli deo cognita ex reuelatione p̄nuntians ꝛ manife stans. Et quū aliqs ad monasteriū accessisset p habitus su sceptione: ex aspectu eius agnoscebat an spūs eius ex deo erat. Quū aūt esset in Pasignano monasterio: quidaꝫ venit ad eū asserens se seculū velle deserere. quem primo repulit. deuictus demū importunitate illi⁹ miaꝫ postulātis: vt pīs simus p̄r eū recepit. Qui vt moris est) in principio conuer sionis cōfessionē faciēs: ꝙdaꝫ cōfessus est pctā. maiora vero erubuit cōfiteri. hic Gerardus vocat⁹ est. Cui p̄r vna dierū dixit. Frater Gerarde quare me sic fallere p̄sumpsisti? Et il le. In quo p̄r sctē te decepi? Quē ad partem vocans secreto ei dixit. In eo me: sed magis te decepisti: q: nō integre con fessus es. Nā in die epiphanie dñi ꝛ vigilia eius adulterium cū vxore talis hoīs cōmisisti: qō in cōfessione celasti. Et (qō deterius est) his nō cōtentus iterare scelus p̄posuisti. Qui pctīs suū recognoscens qō intellexit viro dei diuutus reue latum quū esset occultū p̄stratus ad pedes eius cū lachrymis venīā petīt penitentiā agens. Item quū quidaꝫ nobi lis ꝛ diues familiarissim⁹ seruo dei Ubaldus noīe infirma tus esset ad mortem: vxor eius transitum viri sui expectās de hoc seculo/vnum ex familiaribus suis Benzonem nomi ne ad virum dei destinauit: ad insinuandum ei viri sui insta tem exitum. Ad quem ille celeriter veniens in monte Sca lario tunc demorante: quum insinuasset sibi cōmissa: beat⁹ Joannes versis ad orientem luminibus: et facta p̄ infirmo oratione: nuntio dixit. Reuertere ad p̄pria: quia quē dimi sisti in extremis laborantē sanū ꝛ letum reperies. in quo fa cto ꝛ sanauit infirmū: et manifestauit occultū. Quū in mo nasterio Pasignano vir dei tunc resideret: Leo papa trans iens cū curia sua iuxta monasterium p̄dictum vt refectio nem caperent se firmauit. Tunc beatus Joannes oecono mum suum interrogat an pisces haberet ad offerendū bea tissimo pontifici. Et vt cognouit nullum adesse: conuersis quibusdā p̄cepit: vt ad quendam fluuium seu lacū ibi p̄o pinquum piscaturi irent. Asserentibus aūt oībus ibi pisces nō inueniri: iussit tñ vt pergerent ꝛ oū patrocinio oīno cre derent ad futurū. qō ꝛ sequutū est. Nā piscantibus illis duo magni lucij capti sunt: quos allatos cum admiratione om nium beatus Joannes ipse dño pape p̄sentauit: qō ence ptissime acceptauit.

§.III. De liberalitate eius ad

pauperes. Uiscera pietatis indutus multip̄r egenis subue niebat ipse paup. Ab infantia quippe creuerat cuꝫ eo mise measset alioū ad monasteriū suum Vallisumbrosanū: me mor indigentie quā plurimi p̄mebant: dispensatorē vocans Gofredū/ꝛ procuratorē noīe Rusticum inquit ad eos. Inspi ciamus horreū nr̄m qualiter se habeat: qō quum reperisset abundāter repletum dixit. Quā multi fame opp̄imunt sub iugāti necessitate: vos autē abundatis? Jussit ergo afferri quodda vas capiēs modios quinq; vel circiter: et illud fru mēto impleri: qō ab hora tertia vsq; ad nonā per semetipm grata largitate pauperib⁹ aduenientib⁹ distribuit: et tñ hor reū vñ assumptū fuit plenū vt p̄rius remansit. Quū etiā fa mis inopia vehementer instaret: btūs pater ante fores mo nasterij de Razuolo stans/ꝛ videns gregē vaccaruꝫ mona sterij in iugo mōtis depascere: ꝛ qō pauperibus alimoniam petentib⁹ largiret nō haberet: horauit dicens. O sctē Paule si vnam p̄ pauperib⁹ ex vaccis cōcederes: statim de ijs vna corruens deorsum mortua est: ꝛ carnes ei⁹ iussit pauperib⁹ dari. Qua distributa: horauit siḷr sibi dari scōam/tertiam/et quartā: quas oēs pauperibus distribuit: quā obres pastores tristes effecti de morte illaruꝫ doluerunt gregē ex alio latere mōtis. Sed vir petitiōi pauperū subuenire desiderās: ꝛ vñ nō habēs horauit cū lachrymis dicēs. Sctē Paule isti locum murādo fugere te querūt: sed te ꝙ hui⁹ loci patronū? es: fu gere nō p̄nt. Tu ꝙ miam predicasti et eleemosynas largien das: cōcede mihi vñ paupes sustētare valeā: ꝛ subito quinq; ex vaccis corruerūt: ꝛ mortuas iussit p̄ pauperibus elargi ri. At pastores hoc aduertētes: ceperūt dure cōquerī cōtra ipm ꝓpter hmōi dānum: dicentes melius esse eū reuerti ad suū monasteriū Vallisumbrose: cū ibi manere cuꝫ tāto cor dispendio. Quib⁹ placide respond't. Uideo vos tristes effe ctos supa re: sed ne timueritis: qꝛ nulla earuꝫ amplius pe ribit: qō et factum est. Altera vice quum nō haberet panes ad dandū: lac totū alialium pauperibus iussit erogari: Plu uiales etiam abbatie Vallisumbrose oblatos: necessitatis tempore vendidit ꝛ precium pauperibus distribuit.

§.IIII. In miraculis aūt fuit co

piosus. Multos eīm languidos sanitati restituit. Uñ quum quidā egrotus noīe Florentius filiū haberet morti ex mor bo vicinū: ad venerabilē patrē Joannē/ꝙ tunc in sctō Salu uio erat: accessit salutē postulans filio suo. Cui sctūs rñdit nō hec opera sua esse sed aplorum. Sed quum ille pulsando p̄cibus p̄seueraret: cōpassione deuictus cuꝫ fratrib⁹ p̄ illo horauit: ꝛ statim sanatus est. ¶ Quodā tpe quinq; fratres ni mia egestate p̄merenf: adeo vt tm tres panes in monaste rio haberenf: btūs pater p̄cepit illos diuidi et cuilibet fru stum dari. ꝛ nihilominus cōsiderans qꝛ necessitas nō hꝫ le gem: ordinauit cuꝫ cellerario vnū arietē occidi: ꝛ coctū fra tribus dari: Hodie inquiens egemus: sed cras abundabi mus. In p̄andio igit̄ sedētes ad mensam ꝙlibet paruū fru stuꝫ panis ante se positū comedit. Carnes ante eos appositas ad comedendum oēs horuerunt: nec cōtingere volue runt p reuerētia regule obseruāde. Sequenti aūt die iuxta btī Joānis ppbetia venerūt ꝙdā ad monasteriū sctī Saluij cū alīb⁹ plurib⁹ frumēto ꝛ farina onustis: asserētes se di rectos a nobilib⁹ psonis. sed ꝙ illi fuerint inuenire non po tuit. ¶ Idē accidit altera vice. Quū em deficiente fratrib⁹ pane carnes bubullas coctas mandasset appom: et illi non auderēt cōtingere: horāte sctō Joāne ꝙdam ad ianuā mona sterij pulsauit: ad quē cellerari⁹ pgēs inuenit illū afferentē panes multos in tobalijs. ꝙs assumptos portauit ad men sam fratribus grās deo agentib⁹ ꝙ dat escā in tpe opportu no. Et quum cellerarius reuersus esset ad latorē: vt nomen mittētis inq̄reret: nō est ampli⁹ inuētus. Ille em pist⁹ mi serat ꝙ panē de celo p̄stitit Hebreis in deserto. ¶ Quidaꝫ plenus insania quinq; mitterē Passignanū vt cura sibi adhi beretur: transiens flumen Arnū p nauiculā cū aliis: cogēte vesania in mediū fluminis se iecit: sed virtute dei ꝛ sancti meritis ad ripā fluminis incolumis puenit. ¶ Quū in mo nasterio Vallisumbrosano ꝙdā frater egrotasset: vir dei me dicinā ei ordinatam manu sua tradidit. quo facto ex causa alia emergēte ad aliū locū festin⁹ accessit. Sed infirm⁹ non se caute custodiens aggrauat⁹ post dies paucos expirauit. Pro cui⁹ memoria p totā congregationeꝫ sicut mos est agi p defunctis: ei⁹ obitus suppro: p apices intimauit. Inter ea vir dei rediēs ad locū/audito fratris transitu inquirens scire voluit cām mortis sue. Quibus sibi exposita fuisset: mā dauit p totā congregationē deleri memoriā eius ꝓpter in obediētiam suā non caute se custodiendo. Qō quū obser uaretur: nullo p eo orante: euoluto dierus spatio apparuit clara die defunctus alteri fratri: ꝛ ab eo declarat⁹ se esse il lum ꝙ migrauerat: interrogat⁹ de statu suo rñdit. Exc̄icā tus sum. ꝛ p patrē Joā. a fidelīū cōsortio segregatus. qō in tellige quo ad suffragia. Et ille. Quō te frater iuuare vale mus? Qui ait. Si sctūs Joā. me recōsiliauerit. Eo disparen te: frater ille cui apparuerat sanctum Joā. adijt: ꝛ qō vide rat ꝛ

rat ⁊ audierat enarrauit. At pius pater seueritatē mia temperans iussit in monasterio ⁊ p cōgregationē officiū ⁊ elee mosynas fieri. Quib⁹ peractis post .xxx. dies iterū apparuit defunctus cui prius alacer ⁊ festiuus gras agēs Joā. qui eū reconciliauerat: ⁊ a penis liberatus ad cetū scrōrū trāsibat.

¶ Quidā alius Fozētius nole vbane eloquētie ⁊ ciuilis: q simoniaca pfidia p defensione cuiusdam epi valde fuerat maculatus: quū grauissima teneret infirmitate mozti se proximum oīno asserebat. Sed inter graues luctus crebrosq; singultus/per amicos suos a sctō viro habitū ordinis postulauit. Cui fine multa dilatione habitū pbationis concessit. Quo suscepto: oum iam conualuisset: clausttraq; monasterij baculo sustentāte lustraret. infirmitas pristina eū repetijt: vt mozti ppinquus videret. Oō quū vir sanctus audisset: ad lectum infirmi cū pluribus fratrib⁹ accessit: eū qui in proximo mozturus erat dño cōmendās. Infirmus autez cepit vultū suum pallio quo opertus erat tegere. Et quū cām hius quereret sctūs: rūdit timens ⁊ tremēs: Quia cerno diabolū ppe adsistere: ex cuius oze mire magnitudinis flāma/ ⁊ ex naribus sulphureus fumus egredit. Et sctūs Joā. ait. Ubi est: in qua parte? Et quū locum infirmus designasset: beatus Joā. ablata cruce de manu tenentis fortiter diabolum ea percussit. Qui statim vt fumus euanuit. vñ clamans egrotus ait. Gras deo. Ecce fugit diabolus. ecce recessit. Et ecce beata Maria ⁊ sanctus Petrus ⁊ sanctus Benedictus. Quibus dictis spiritum exhalauit.

§. V. De persequutiōe maxima

quam passus est beatus Joānes cū monachis suis propter scelus simonie pperratū ab eō Flozētino qui dicebat Petrus de Papia oriūdus: ⁊ eā dignitatē per simoniā erat adeptus. Quū igit̄ btūs Joannes Petrū eūm Flozentinū non solum simoniacū sed ⁊ hereticū ex illo vitio cū suis fratrib⁹ asseueraret. ⁊ ideo ab eius sacramentis abstinendum: hinc oritur cōtentio prevalida in clero ⁊ populo Flozētino alijs eūm defendentibus: ceteris monachos cōmendantibus de libertate illud vitium detestandi. Et quia hincinde seditio inter hoies sepe super ea re fiebat: exīstimauit Petrus iniquus a se repellere talē notā cōtra se oztam: si monachos illos necari faceret: vt exēplo eoz̄ ceteri sibi cōtrarij terrerētur. Missa igitur nocturno tpe peditū ⁊ equitū multitudine armata ad monasteriū sancti Saluij vbi credebāt beatū Joā. residere: qui tū die precedēti inde recesserat ad Uallēumbrosam: ingrediunt violenter locū ministri tenebrarū: ⁊ monachos aggrediunt quos reperiunt: eos crudeliter vulnerantes: in agnos insilientes vt lupi: nec murmur resonat nō querimonia a monachis: sed patienter ferūt illatas iniurias gratias agentes deo: qui eos dignos fecerat pro eo pati: q; veritas est infallibilis. Nec his contenti satellites epi monasterium spoliantes ignē supposuerunt. Sed vnde inimicus victoriā ⁊ exaltationem sui acquirere credidit: inde detrimentū ⁊ confusionē inuenit. Nā multi qui prius fauto res erant epi ad eū defendendū: tantā videntes impietatez monachoz̄ facti sunt adiutoz̄es. Sequenti igitur die diuulgato illoz̄ maleficio multi accesserūt ad locū: ⁊ videtes desolationē loci multipliciter monachis prouiderūt. Beatus quoq; Johānes post relationē huius sibi factā/ ⁊ ipse aduenit: videnscq; suos fratres flagellatos nudos ⁊ cesos inquit. Nunc vere monachi estis. sed cur sine me hec perferre voluistis? valde enim doleo q; cozone vestre pticeps fieri non merui. Pergentes igitur Romā monachi cū amicis eoz̄: ⁊ constanter Petrū Fozentinū antistitem publice hereticuz ⁊ simoniacū pclamentes: offerunt ad hoc scelus pbanduz se ignem intraturos. Sed Alexander papa qui tunc presidebat in cathedra Petri: nec accusatū deponere voluit: nec probationē per ignem a monachis sumere. pars enim maxima eoz̄ q̄a synodū generalē conuenerant: eō fauebat monachis aduersa: Hildebrandus tū archidiaconus: postea papa Grego. vij. partibus Joannis fauebat: ⁊ defensoz̄ erat. Dux aūt quidaz Gotthifredus partes iuuabat epi adeo vt ⁊ monachis mozte minaret. Indecq; hac controuersia durante: qui Joanni adherebant tā laici q̄ clerici multas iniurias ab aduersarijs patiebant. Inter quos fuit archipresbyter maioris ecclesie ⁊ prioz Joāni adherens extra ciuitatem emissus. Demū monachi offerunt zelantibus pro eō suo se per ignē transituros: ⁊ si illesi euadent: put confidunt: idē cū eis sentiant de simonia epi. Sinautē ⁊ ipsi cum alijs venerabunt eūm. ⁊ immunem a simonia pfitebuntur. Sermo oibus placuit. Statuitur locus ⁊ dies quo hec fieri debeant: vt qui volent aspicere valeant. Et locus determinatus ad hmōi probationem fuit monasteriū Septimi: qō tunc erat dicti ordinis: nūc aūt Listertiensium. Dies prefixa est quarta feria prime oīnice quadragesime. Modus autem

Proba tio fcā p ignez ad manifestā dā eūm Flozēti nū fuisse simoniacum

pbationis fuit: vt ibi in publico loco due strues lignoz̄ altrinsecus iuxta se ponant. quarum longitudo sit .x. pedum. latitudo quiq; altitudo quatuoz̄ ⁊ dimidij. Et inter vtrasq; lignoz̄ pyras semita remaneat vnius brachij strata prunis ardentibus: per quā vnus ex monachis transire debeat. Ad uenientе igitur die ⁊ hoza statura: inuitat eōs a suis vt accedat ad videndū experientiā tante rei ne tamdiu ciuitas lahoret tanta altercatione. Oō ille oīno renuit: immo qui euz diligerent illuc pficisci prohibuit. Populus aūt omnis ⁊ sexus vterq; procedunt ad locum: ⁊ pars maxima cleri. Spondent adherentes eō si sequatur effectus probationis oblaturi: vt transiens per ignem quis eoz̄ euadat illesus: cuz monachis tenere: ⁊ eūm relinquere. Fiunt letanie a monachis ⁊ alie oze. cantantur missa solenniter ab vno ex eis abbate coadiuuantibus clericis ⁊ monachis. Ad agnus dei in missa quum peruenitur: defert vnus ex monachis aquaz benedictum ad aspergendū: alter turibulū ad incensandum tertius facultas ad ligna incendenda: quartus imaginem crucifixi. Innocatur dñs Jesus christus/ ⁊ mater eius a cunctis pleno oze: vt veritatē facti ostendat. Expleta igitur missa ⁊ deposita casula: crucem christi portat in manu sacerdos qui celebrauerat Abbas vocatus Petrus. Letanijs dictis eligitur vnus ex abbatibus qui voce sonoza populo cuncto exponat conditionem petitionis ⁊ promissionis. His expletis: ipse prefatus Petrus monachus cū cruce in manu ozāte sancto Joanne interea ibi adstante: ingreditur per medios igniū globos flamma ascendente in sublime: calcans ardentes prunas que erant in via inter strues lignoz̄ incensas. Ante tamen ingressum hanc oztionem fecit audientibus cunctis. Dñe Jesu christe lux oīm vera in te credentiuz miam tuā petoz: tuā clementiam exoro: vt si Petrus papiensis qui eōs dicit Flozentinus: interuentu pecunie Florenti nam arripuit sedem: nūc tu filj eterni patris sal⁹ meo in hoc tremēdo iudicio ad adiuuandū me festina: ⁊ me illesum sine aliqua cōbustionis macula cōseruat: sicut olim tres pueros in camino ignis ardētis. Babylonico saluasti illesos. Trāsiens igitur sine aliquo signo cōbustionis corporis ⁊ vestium quum ad extremum ignis ardentis puenisset: ⁊ vellet p eandem viam repedare: capit a populo ne reuertat: vt apte edocto de vtute propositra. nec satiari poterāt psentia ei⁹: alijs manus: alijs pedes: reliquis vestes osculātibus. beatū se arbitrabatur qui vel fimbriā vestimenti eius tangere posset. Sicq; Simon Petrus magnis laudib⁹ sublimat. Simō vo magus vt stercus ab oibus cōculcat. Et Petrus nō apls: sz eōs simoniac⁹ ab oibus predicat: ⁊ vt hereticus euitatur. Per lras solēnes cōitas totā seriem facti summo pontifici Alexandro significat: humiliter supplicans vt sicut Simon Petrus Simonem magū maledictione damnauit ⁊ ita eūm Petrū Flozentinum deponat a dignitate illa: ⁊ alij concedere dignetur sanctitas sua. Quod ⁊ factū est ad scandalum tollendū iustitia exigente: ⁊ puisum est de altero eō ipsi ciuitati Flozentine. ¶ Post hec beatus pater senio cōfectus infirmatus est ad mozte. Et congregatis abbatibus ex diuersis locis/ prenuntians exitū suum de hoc seculo: hoztat⁹ est oēs ad obseruantiam regule: ⁊ vnitatem ⁊ dilectionem fraternam. Sumptis deuote sanctis sacramentis spiritū celo reddidit incontaminatum/ anno dñice incarnationis. M. lxviij. quarto idus Julij. Tertio die sepultus in eccl̄ia monasterij de Pasignano. Post cuius transitū deus omnipotens multa per eum miracula fecit.

¶ De fundatione ordinis Listertieñ. per Stephanū quendā qui al⁹ dictus est Ardingus. Cap. xviij.

Ordo Listertiensium sub regula bti Benedicti militans: sed cum multis alijs constitutionibus additis: approbatus ab ecclesia ⁊ multū priuilegiat⁹: dilatatus p orbē initiū habuit Anno dñi. M. xcviij. sub quodam Stephano abbate. Sed paulo postea mirabiliter dilatatus per beatū Bernū. de quo dicet diffuse in alio titulo. Fuit ergo eius initium p hunc modū. Quidam deuoti viri venerabiles Hugo gonis Lugdunensis eccl̄ie archiepi sedis aplice tūc legati: ⁊ religiosi viri Ualterij Labilloneñ. epi: necnō ⁊ clarissimi principis Odonis Burgūdie ducis freti cōsilio ⁊ auctoritate robozati: inuentā heremū in abbatiā cōstruere ceperunt prefecto abbate Roberto ab illo⁹ diocesis eō videlz Labilloneñsis suscipiēte curā virgāq; pastoralē ceteriscq; sub ipso in eodē loco firmātib⁹ stabilitatē. At vero post non multuz tpis factū est vt idē abbas Robert⁹ requirētib⁹ euz monachis Molismēsib⁹ pape Urbani scdi iussu Ualterij Labilloneñsis epi licētia ⁊ assensu Molismū reduceret: ⁊ Albericus vir religiosus ⁊ sctūs in ipsius loco substitueretur: hoc sane inter vtrāq; ecclesiā sequestre pacis rētēto gra et apli

ca authoritate firmato: vt ex eo iã tpe neutra illaꝝ vtriusli
bet monachũ ad habitãdũ sine cõmendatiõe regulari susci
peret. Quo facto nouũ monasteriuꝫ noui pfis solicitudine
ꝛ industria breui non mediocriter deo cooperante in sancta
religione ac cõuersatione pfecit: opinione claruit: reb⁹ ne
cessarijs creuit. ¶ Tpe autẽ Guilielmi scõi regis Anglie vt
scribit Uincent. vbi. ꝯ. cepit religio Cistertiensis. Pertinet
autẽ ad gloriã Anglorũ: q talẽ virũ genuit Anglia: q huius
religionis ꝛ author fuit ꝛ mediator. Is aũt fuit Ardingus
noie q̃ al's Stephanus ỏrta puero Sireburne monachus
postea pannos illos perosus Scotiã mox Frãciã contẽdit:
vbi aliquot annis studuit: deinde Romã cũ clerico consor
te pfectus est. Qui eundo ꝛ redeũdo quotidie totũ psalte
riuꝫ cãtitabant. deinde Burgundiã regressus in Molismo
nouo ꝛ magno monasterio se totondit. Ibi quũ ei quedam
pponerent obseruãda q̃ non erat de regula: cepit rationem
eoꝝ inquirere: ꝛ tãdiu de q̃busdaꝫ superfluis cũ vno ꝛ alio
disputauit: vt abbatẽ ipsum ꝛ alios. xvij. in suaꝫ sententiam
induceret. Igit Cistertiũ venere locũ primus salinosum: ꝛ ibi
steterunt suffragio archiepi Uiennẽsis: q̃ postea factus est
papa. Abbas tandẽ q̃ cũ eis veneratꝰ a suis monachis requi
situs ad eos rediit quasi coactus. Sed oẽs qui cum eo vene
rant de Molismo: cuꝫ illo egressi sunt preter octo: qui sibi
abbatẽ constituerunt Albericũ quendam de suis: priorẽ ve
ro Ardingũ qui ꝛ Stephanus ỏrdinem fecerunt. Sed Uincẽ. vbi
ꝯ. de hoc aliqua plenius refert. videlꝫ q̃ ordo Cistertiensis
sic cepit. In epatu Lingonensi situꝫ noscitur esse cenobium
noie Molismus: fama celeberrimũ: religione conspicuum.
Molismẽse cenobiũ. Hoc a sui exordio magnis sub breui tpe diuina clementia
sub gr̃e muneribus illustrauit: viris illustrib⁹ nobilitauit
nec minus amplum possessionibus q̃ clarũ reddidit. Cete
rum q̃ possessionib⁹ ꝛ virtutibus diuturna nõ solet esse so
cietas: hoc quidẽ ex illa sancta congregatione viri nimiruꝫ
sapientes: altius intelligentes elegerũt potius studijs cele
stibus occupari q̃ terrenis iplicari negotijs. Unde et mox
virtutũ amatores/de paupertate fecũda virorũ ceperũt co
gitare. simulq; aduertentes ibidẽ: ꝛ si sancte honesteq; vi
uereturꝫ minus tũ. p sui desiderio atq; ꝓposito ipsam quaꝫ
professi fuerant regulaꝫ obseruari: loquunt ad alterutrũ q̃
singulos mouet: pariterq; inter se tractãt qualiter illũ ver
siculum adumpleant. Reddam tibi vota mea q̃ distinxerunt
labia mea. Quid plura: Uiginti et vnus monachi vna cum
patre ipsius monasterij beate videlicet memorie Roberto
egressi cõi consilio: cõmuni pficere nituntur assensu q̃ vno
spũ conceperunt. Igit post multos labores ac nimias diffi
cultates quas omnes in christo pie viuere volentes pati ne
cesse est: tandem desiderio suo potiti Cistertiuꝫ deuenerũt:
locuꝫ scꝫ horribilis tũc ꝛ vaste solitudinis. Sꝫ milites chri
sti loci asperitatẽ ab arcto ꝓposito q̃ iam animo concepe
rant nõ dissidere iudicãtes: vt vere sibi diuinitus prepara
tum tam gratum habuerunt locum q̃ charum ꝓpositum.

ℱ. I. Anno Henrici quinti impe

ratoris primo. ꝛ ab incarnatiõe dñi. M. cvij. vt refert Uinc.
in spe. histor. lib. xxvij. ex dictis Sigisberti. facta est charta
charitatis a Stephano abbate Cistertiensi et. xx. abbatib⁹
authoritate sigilli apostolici confirmata. Ab illo ergo tem
pore reiecerunt ab ordine flocculos: et pelliceas: et stramina
et capitria: et femoralia: ꝛ pectinia: ꝛ coopertoria: ꝛ stramina
lectorum ac diuersa ciboruꝫ in refectorio fercula: ꝛ sagimẽ:
ꝛ omnia que puritati regule aduersabantur. Abdicauerũt
etiaꝫ ecclesias: altaria: oblationes: ꝛ decimas: ꝛ sepulturas
aliorum hominum: et furnos: ꝛ molendina: ꝛ villas: ꝛ rusti
cos: quia nec in vita sancti Benedicti: nec in eius regula le
gebant eundẽ sanctuꝫ hmõi possedisse: nec feminas mona
sterium eius intrasse: nec mortuas ibidẽ sepultas fuisse: ex
cepta sorore sua sancta Scolastica dicentes beatum Bene
dictũ precepisse: vt monachus a secularibus actibus se fa
ciat alienuꝫ. Decimas quoq; dicebant a sanctis patribus in
quatuor portiones distributas. vnam scꝫ epõ alteraꝫ psby
Decias ī q̃tuor partes distributio. tero vel clerico tertiam hospitibus seu viduis ꝛ infirmis seu pauperibus aliũde victũ non ha
bentibus. quartaꝫ restaurationi ecclesie. Et q̃ in hoc cõpu
to personam monachi qui terras suas possidet: vnde ꝛ per
se ꝛ p pecora sua laborando viuat/non repericbant: idcirco
Erat autẽ dictus abbas Stephanus religionis pauperta
tis ꝛ discipline regularis ardentissim⁹ amatorꝰ ꝛ fidelissim⁹
xlvij. histo. sue ait. Memini me audisse magistrum Petrum
rentem de abbate Stephano Cistertiensi: q̃ quum quadaꝫ
die nuntiarꝰ esset a cellerario suo nihil haberi in monaste
rio: vnde vel vna die fratrum paupertas sustentari posset:
respondit. Sternite nobis duos asinos. Qui quũ strati fuis
sent: fecit secũ ascendere cõuersum suũ: ꝛ iussit ei vt in quo
dam vico panem mendicaret ostiatim ad opus fratrum: et
ipse similiter faceret in altero vico. Et postq̃ sic fecissent: et
ad vnũ locũ quẽ designauerat conuenissent: factũ est ita vt
in loco predicto sibi iã redeuntes obuiarent: quum ecce ab
bas videt sacculuꝫ cõuersi multo pleniorem: q̃ suũ: et subri
dendo ait. Ubi mendicasti: Ut video in crassiori palea colle
gisti q̃ ego. Ubi obsecro collegisti: Quis tibi plus donauit
Rñdit conuersus. Presbyter ille quem tu optime nosti sac
culum meuꝫ fere solus totum impleuit. Qõ audiens abbas
ingemuit ꝛ ait. Ue nobis quare inde aliq̃d accepisti: Nescie
bas q̃ psbyter ille simoniace ordinatus est: et q̃q̃d accipit
de ecclesia sua est lepra et rapina: Uiuit dñs q̃ de oĩ eo qõ
tibi dedit: nihil oĩno gustabimus. absit eñ vt peccatuꝫ illi⁹
comedam⁹ ꝛ nobis incorporem⁹. Conuocatisq; pastoribus
ouiũ q̃ non longe erãt: totũ conuersi sacculũ in sinus eoruꝫ
euacuauit. ¶ Inde ad. xv. annos beatus Bernardus ingres
sus ordinẽ ipm Cistertiensem mirabiliter exaltauit ꝛ mul
tiplicauit vt. clx. monasteria in vita sua dicti ordinis edifica
rentur. Sed de eo infra in alio titulo dicetur.

Premõstratensis ordinis institutor Northbertus.

¶ De ordine Premonstratensi ꝛ fundatore eius. Northberto. Capitulum. xx.

ANno domini millesimo cxx. ordo Premonstratensiuꝫ incepit. cuius sc̃z ꝛ loci ꝛ ordinis fundator vir dei Northbertus extitit. vt Uincen. scribit in spe. histo. lib. xxvij. ca. xxviij. Hic q̃dẽ de partib⁹ Lotharingie oriũ
dus/gñe diuitijs atq; facũdia etiã ipsis summis princip⁹ fa
miliaris atq; notissim⁹/diuino feruore succensus/postposi
ta seculi põpa: repẽte ad votũ suũ diaconus ꝛ pbyter simul
ordinat⁹: paupertatis christi tunicaꝫ induit: ꝛ verbo ꝑdica
tionis feruentissime instãs: baiulãs sibi crucẽ nudũ nud⁹ se
quit̃ christuꝫ. Quorũdã etiã religiosoꝝ morib⁹ explorat⁹:
arctioris vite ꝓpositũ ꝛ tũc tpis inauditã districtionẽ arri
puit. ꝛ p aliquantulũ tpis nudis incedens pedib⁹ etiã pru
nali rigore verbũ dei spargens: multos ab errore conuertit
Deniq; Gelasi⁹ papa quuꝫ in Gallias venisset: ꝛ in puincia
sancti Egidij causas synodales ageret: ad hunc vir dei North
bertus nudis vt erat incedens pedibus accessit: animiq; sui
ꝓposituꝫ pãdens/licentiã ꝛ authoritatẽ seminandi verbum
dei ab eo accepit. Tandem a papa Calixto Barptholemeo
Laudunensi epõ specialiter cõmendatus quũ ei eccl'ia bea
ti Martini a p̃dicto epõ offerret: ꝛ tuꝫ ꝓpter vbis viciniaꝫ:
tum q̃ eiusdẽ ecclesie clerici ꝓpositi ꝛ vite ei⁹ austeritatem
exhorrebant: eã reliquit. Et ab epõ diuersis eiusdẽ puincie
locis religioni cõgruentib⁹ sibi ostẽsis: tandẽ diuinit⁹ inspi
ratus in loco Premonstrati resedit: ibiq; solitariã ꝛ religio
sam vitã agere cepit. Tpe quadragesime ad colligendos so
cios solus egressus ante pascha cum. xij. socijs rediit: ꝛ cum
eis in Premõstrato loco ꝑm canonice institutionis normaꝫ
ad tenorẽ regule beati Augusti. cõmilitare deo cepit. ¶ In
Premonstratensi autẽ eccl'ia cuidã fratri altius de trinitate
ineffabili q̃ deus est: cogitanti in matutinis demon adstitit
ꝛ ei tria gestans capita apparuit: trinitatẽ se esse cõtestans
ꝛ ob fidei sue meritum trinitatis visione eũ esse dignuꝫ affir
mans. Sed frater inimici dolum agnoscens communicando ei
a se recedere cõpulit. ¶ Northberto apud Uincellã verbuꝫ
dei predicante: ꝛ puellã demoniacã corã se adductaꝫ exorci
zante: demon irrides cantica canticorũ a principio vsq; in fine per os puelle edidit: ꝛ de verbo ad verbũ in Romana deinde in Teutonica lingua interpretatus est. Sed dei ser
uo arctius insistente: tandẽ egressus est. ¶ Northberto aũt
ad querendas sctõꝝ reliquias Coloniã veniẽte: ꝛ suis indi
cto ieiunio orationibus instante: vna. xl. militũ virginũ no
men suũ ꝛ locuꝫ vbi iacebat specialiter designans: in crasti
no solẽniter leuata: ꝛ cum aliꝫ sanctoꝝ reliquijs ad locum
Premonstratũ est ab eo translata. Sequenti vero die apud
sanctũ Hereonem in oratione pnoctans mane facto in me
dio ecclesie vbi nullũ apparebat sepulture vestigiuꝫ: effodi
precepit: ꝛ corpus sancti Hereonis integruꝫ absq; cerebro ho
norifice ꝛ diligenter collocatũ inuenit: sicut de ipso legitur
q̃ pars capitis ꝛ non totũ absciss̃um fuit. Qõ cũ honore et
reuerentia a clero ꝛ ppl'o eleuatum est: ꝛ inde pars viro dei
donata est. ¶ Inde Premonstratũ rediens ꝛ. xl. iã clericos
secũ habens cũ multis laicis: pfessionẽ eos facere ꝑm insti
tutionẽ apl'icã ꝛ canonicã regulã beati Augusti. docuit: ꝛ ad
voluntariã paupertatẽ/ceteraq; militie spũalis instrumen
ta eosdẽ diligenter instituit. Anno prenotato in eccl'ia Uin
celliacensi in vigilia translatus brẽ Marie Magdalene: in
certum quo iusto dei iudicio: innumerabiles promiscui se
xus

Undecim milium virginũ sancti Hereonis uentio.

rus ꝛ etatis atq; ortus in ipso crepusculo noctis atq; diei ec
clesia subito conflagrante combusti sunt.

¶ De ordine Templaris militie vocitate sancti Joannis Hierosolymitani. Capitulum.xx.

Templa riorum ordo.

HOc etiã tẽpore vt scribit Uin. vbi. S. l. anno. M. cxx. ab incarnatione: ce pit ordo Templaris militie: q̃ ꝺr sancti Joãnis Hierosolymitani. Ji degunt sub regula beati Aug. habẽtes habitũ nigrũ modo laicali: sz cũ cruce alba in pectore: ꝛ vulgariter Fatri nũcupant. ꝛ deputati sunt ad pugnandũ corporaliter cõtra infideles quor locus principalis est Rhodus insula. Cui subdũtur scz magno magistro Rhodi/oĩa alia oratoria per orbẽ dispersa: q̃ multa sunt ꝛ opulẽta. Et qz pauci eor sunt clerici: licet religiosi ꝛ gaudẽtes priuilegio psonali ꝛ reali clericor: tiõ cõiter dicũt horas suas seu officium ex oone dominicali. i. pater noster. Bernardus aũt in sermonib' suis cõmendans primo talem religionem: docet quales debeãt mores habere: ꝛ a q̃bus abstinere. demũ inuehitur cõtra eos statui eor congruẽtia nõ seruantes. Sic enim dicit ad milites tẽpli scribẽs/Nouũ militie genus ortum nuper audik in terris: ꝛ inexpertũ omnibus seculis: qua gemino pariter pflictu atq; infatigabiliter decertatur: tũ aduersus carnẽ ꝛ sanguinẽ: tũ ptra spũlia nequitie in celestibus. Quid aũt viuens vel moriẽs timeat: cui viuere christus est: ꝛ mori lucrũ? Gaude fortis athleta si victis ꝛ vincis in dominor: sz magis exulta ꝛ gloriare: si morieris ꝛ iungeris domino. Si beati qui in dño moriunk: multo magis qui p domino moriunk. O vita secura vbi pura cõscientia. O vere sancta ꝛ tuta militia: atq; ab illo duplici periculo prorsus libera: quo id hoĩm gen' solet frequẽter i militia seculi periclitari: vbi christus non est cã militandi. Quoties nãq; congrederis q̃ militas militia secularit: timẽdũ oĩno ne aut occidas hostẽ quidẽ in corpore: ite autẽ in anima. aut tu forte occidaris ab illo i corpore simul ꝛ in aĩa. Ex cordis nãq; affectu: nõ belli euẽtu pensatur vel periculũ vl victoria christiani. Et infra idem. Uerũ ad confusionẽ militum nõ plane deo/sed diabolo militantiũ: dicam? breuiter vitam ꝛ mores equitum christi. quo palam fiat quãtum abinuicem differãt militia dei ꝛ militia seculi. Aiunt enim in cõi sub vni? obediẽtia absq; vxoribus ꝛ liberis ꝛ absq; oi proprio. Nullo aũt tpe aut otiose sedent: aut curiose alicubi vagank. sed semper dũ nõ procedũt: ne gratis panem comedant: armor seu vesti mentorum vel scissa resarciũt: vel vetusta reficiunt: vel inordinata componunt: ꝛ quecũq; postremo faciẽda magistri eorum volũtas/ꝛ cõis indicit necessitas. Persona inter eos minime accipitur. Meliori nõ nobiliori defertur. Uerbũ insolẽs/opus inutile: risus immoderat' /murmur vel tenue siue susurrus nequaq; vbi deprehẽditur inemẽdatus relinquik. Scacos ꝛ aleas detestantur. Abhorrent venationem/nec ludicra illa auiũ rapina vt assolet delectank. Mimos ꝛ magos ꝛ fabulatores scurriles q; cantilenas atq; lodorũ spectacula tanq; vanitates ꝛ insanias fatuas respuunt ꝛ abominantur. Capillos tondent: sciẽtes iuxta apostolorũ ignominiã eẽ viror: si comã nutriat. Nunq; cõpti: raro loti magis autem neglecto crine hispidi: puluere fedi: lorica ꝛ caumate fusci. prore imminente bello: intus fide: foris ferro non auro se muniunt: quatenus armati ꝛ non ornati hostibus metum incutiant: non auaritiam prouocent. Equos habere cupiunt fortes ꝛ veloces: non tamen colorator ꝛ phaleratos: pugnam quippe non pompam: victoriam sz non vanã gloriam cogitantes: ꝛ studentes magis esse formidini q̃ admirationi. At vbi ventum fuerit ad certamen. pristina lenitate deposita tanq; sibi dicerẽt: Nonne qui oderant te domine oderam ꝛc. in aduersarios irruunt velut oues eos reputantes: qz nõ de suis viribus presumere nouerunt: sed de virtute dei sabaoth victoriam sperare: cui facile esse confidunt iuxta Machabei sententiam/concludere multos in manus paucorũ quia nõ in multitudine exercitus victoria belli: sz de celo fiducia est. Ita miro ꝛ singulari quodam modo cernuntur ꝛ agnis mitiores: ꝛ leonibus ferociores: quibus nec deest monachi mãsuetudo: nec militis fortitudo. de qua re quid dicendũ est: nisi qz a domino factũ est istud: ꝛ est mirabile i oculis nostris. Tales enim elegit sibi deus: ꝛ collegit a finibus terre ministros ex fortissimis Jsrael: qui viri lectuli Salomonis. i. sepulchrum vigilanter fideliterq; custodiãt: oẽs tenẽtes gladios in manib' ꝛ ad bella doctissimi. Sed inuehik idẽ Bern. contra eos in põpis eor ꝛ cupiditatibus dicens. Quis hic o milites tã stupẽdus error ꝛ furor: tãtis sumptib' ꝛ laborib' militare: stipẽdijs vero nullis nisi aut mortis aut criminis: Operitis equos sericis: ꝛ pendulos nescio quos panniculos loricis superinduitis. Depingitis hastas clypeos ꝛ sellas: frena ꝛ calcaria auro et argento circumornatis: et cum tanta põpa pudẽdo furore ꝛ impudẽti stupore ad mortẽ pperatis. Militaria sunt hec insignia: an potius muliebria ornamenta? Nunquid forte hostis mucro reuerebitur aurũ: gemmis parcet: serica penetrare nõ poterit? Deniq; ipsi sepius certiusq; experimini tria esse põcipue necessaria prelianti: vt scz strenuus industriusq; ꝛ circũspectus sit miles ad se seruandũ: ꝛ expedit? ad discurrendũ: et pẽptus ad feriendũ. Uos per ꝛriũ in oculorũ grauamen ritu femineo comã nutritis: longis ac pfusis camisijs ppria vobis vestimenta obuoluitis: delicatas ac teneras manus amplis et circunfluentibus manicis sepelitis. Nec aliud inter vos bella mouet liteſque suscitat: nisi aut irrationalis iracũdie motus: aut inanis glorie appetitus: aut terrene qualiscũq; possessionis cupiditas. Talibus certe ex causis neq; occidere: neq; occumbere tutum est. At vero milites christi securi prelianꝰ: prelio dominj sui nequaquam metuentes de hostium cede peccatũ ꝛ aut de sua nece periculum: qñquidẽ mors pro xpo ferenda sit vel inferenda.

¶ De ordie Hzãdimõtẽsi/ꝛ istitutore eiꝰ Stephano. Ca. xxj. Brandi mõtẽsis seu/vt alij dimõtẽsis ordo qñ institutus.

ANno domini millesimo cxxvj. cepit ordo Brandimontensis sub patre Stephano: vt refert Uincẽ. spe. histo. lib. xxvj. c. xlvj. ex gestis eius. Hic filius Stephani nobilissimi viri de Aruernie partibus/a patre suo in puericia ductus est beneuentũ: vbi a sctõ Milone archiepo qñ. annis educat' regulã bñ viuẽdi didicit. Deniq; discedẽs peragratis multis eremis: ꝛ de canonicor monachorum et eremitarum vita que imitanda sunt memorie commendans in Aquitania ppe Lemouicas/ad montem nemorosum qui Muretũ ꝺr. christo duce puenit. vbi fontes reperit ꝛ rupes: terram desertam ꝛ inuiam: q̃ tota sylueſtris ꝛ sterilis hoĩb' insueta/sed feris assueta: nouo hospiti suo potũ frigidissimũ ꝛ domũ vẽtis expositam offerẽs: afflictionem corporis et requiem mentis manifestis indicijs pmittebat. Tũc gaudẽs Stephanus ibi deo se seruiturũ oĩ ꝛpe spopõdit. Et cuz quodam annulo quã de oi substantia mundi tm habebat: semetipsum castissimũ virginẽ desponsauit dicẽs. Ego Stephan' diabolo abrenuncio ꝛ oibus pompis eius: ꝛ offero me ac reddo deo patri et filio ꝛ spũisancto. Scribẽsq; pfessionẽ suam posuit super caput sui: fundens orationẽ ad Jesum dñm: et ad matrẽ eius virginem. Paruo de virgulis cõposito tugurio: anno ab incarnatione dñi. M. lxxvj. trigesimũ etatis sue annũ agens/habitare cepit eremũ: in ieiunijs vigilijs ꝛ orationibus cõtinuis seruiẽs deo. Libus eius panis et aqua et interdum farine filiginee forbitiuncula: que ceteris min' sapida necessitati vtiq; seruit non voluptati. Incedebat quoq; armatus lorica ferrea contra carnis tentamenta ꝛ mentis lasciuiã: quo usq; toto corpore exiccato plenã de seipso obtinuit victoriã. Jndumenta quibus super loricã induebak nullo tempore augebantur. Sed hyeme ꝛ estate ad repellendus frigus ꝛ cauma semper erant equalia et eadem. Stratus in quo post nimiam corporis fatigationem ad quiescendum se modicũ cõferebat: adeo durum erat ꝛ quieti cõtrarium: qñ in eo dormiẽs vexari poterat: nõ foueri. Erat enim ex tabulis ligneis instar sepulchri in terra consertis: omni stramento/omni lectisternio carens: preter illam tunicaz ferreã quã semper ad nudã carnẽ gestabat: vilissimũ etiã habitum quo desuper indutus erat. sicq; eo absente nudũ erat eius stratũ ꝛ vacuũ. eo presente talibus culcitris ꝛ linteolis erat ornatũ preter horas canonicas ꝛ regularia debita/genuflexiones innumerabiles terram deosculando: et fronte nasoq; percutiẽdo humiliter faciebat. Jtaq; eorum assiduitate manibus ac genibus in modũ cameli callos contraxerat: ꝛ nasum in obliquum curuauerat. Psalmodiã ꝛ orationes ac diuine cõrẽplationis gratiã intantũ amabat: q; horum dulcedinis intent' frequenter biduo vel triduo a corporali edulio ꝛ vacabat. Et qz nõ potuit lucerna accẽsa latere sub modio: longe lateq; diuulgata est eius sanctitatis opinio. Multiq; ad eum veniebant: ꝛ monita salutis ab eo audiebant: pauciq; se ei sociabant/ceteris austeritatem conuersationis eius formidantibus. Ueruntamen discretionis sue regulaz ipse nemini imponebat. Sed sibi quidem asper ꝛ alijs pius erat ac longe moderatior. ¶ At postq; disponente deo discipulorum eius numerus creuit insimul: non quasi vnus ex illis factus est: sed minor oĩbus illis. Nã illis ad mensam sedentibus et vescentibus: ille humiliter residebat: passiones sanctorum et vitas patrũ vel aliã edificantem scripturam legendo. de salute eorum solicitus ipsos prudenter instruebat: et orationib' suis iuuabat. que tante virtutis apud deuz erant: vt ab ipsis demonum faucibus ꝛ prauis machinationibus homines capros liberare posset. Nam quidam mites generosus immensi criminis reus ꝛ quum inter alios qui ad eum visitandi

gratia venerāt:adsisteret:ait.Obsecro te serue dei noli pro me deum deprecari.Nam quoddam peccatū intantū obligo q̄ nullatenus illud vel odisse vel relinquere volo.Quod si p me rogaueris:ne hoc mihi contingat timeo.Cuius ergo orationib⁹ aliis auxiliare:mihi vero minime.His dictis;recessit letus:t vir sanctus remansit tristis t anxius.Ingressusq̄ capitulum fratres congregat:t pre lachrymarum impetu vix loquens:tandem eos hortatur vt pro stultissimo milite deū cum eo deprecent.Nec mora peccator redijt:t de stultitia sua veniam postulans/iniquitati sue corde t ore renūtiauit.

¶Homo quidam diues victualia que fidelis populus viro sancto in eremo commoranti charitative mittebat:ferre cōsueuerat.Sed quia longe ab eius cella manebat:in itinere sibi hospitium prouiderat:in quo vadens t rediens hospitaretur.Cuius hospitij dominus q̄ diuitias illum habere cognouerat:duobus latronibus eum tradidit:qui vt ad redēptionem illum cogerent:in speluncis t cauernis terre cū eo latitabant:ligatum eu⁹ tenentes t captū.Post aliquot dies nuntiatum est seruo dei q̄ ille familiaris suus in via qua ad eum veniebat:ab ignotis furtim captus fuerat hominibus:et quo nesciebatur abductus.Tunc fratribus super hoc conquerentibus t dolentibus ait:Cur estis anxij?Scio cui manifestum est de hoie:t vbi sit:t quomodo se habeat.Nudatis ergo pedibus eamus in oratorium:t beate virginis matris domini in cuius obsequio capt⁹ est:implorem⁹ auxilium.Quod quum fecissent:ecce crastina die;diluculo proditor hospes cum duobus latronibus t hoie quem ceperant ad celle ianuam pulsantes adstiterūt.Homo vero qui captus fuerat t ligatus/solutus et liber:fures t traditor vinculis erant ligati.Quod frater ostiarius videns t gaudens:patri more solito discipulos instruenti manifestauit:t ille gaudium mentis vultu dissimulans verbum minime quod inceperat pretermisit:fratribus dans exemplum vt non in miraculis:sed in deo solo gloriantur.Deinde completo sermone:fures et proditorem a vinculis quibus erant ligati absoluit t deo et beate Marie gratias agēs tutos ac liberos eos abire p̄misit.¶Miri odoris fragrantiam cum eo loquentes t adstantes circa eum procedere ex eo sentiebant:vt pote in quo sua uitatis author quiescebat.

§.I. Porro in infirmitate cōstitutus de qua decessit:quum eos ardentissime admoneret:illi adstantes vnanimiter dixerunt.Sanctissime pater:q̄diu tecū fuimus:nobis pro amore tuo necessaria prestitit de⁹:is post mortē tuam quomodo viuere poterim⁹?Ad hoc ille in fide firmissimus rūdit.Deum solū vobis relinquo:cuius sunt vniuersa:cuius etiā amore cūcta;pariter t vosmetipsos reliquistis.Si amādo paupertatē et cōstanter adheserit⁹:ipse puidēria qua gubernat omnia:vobis largiet q̄ nouerit expedire.Si vero(q̄ absit)amādo temporalia ab eius amore recesserit⁹:nolo vobis vnde ad ipsum impugnandū exurgatis relinquere.Sicq̄ post viaticū t extremam inunctionem migrauit ad dominum,anno etatis sue.lxxx.in ordine diaconatus p̄stitutus.Cuius transitus miraculose in multis partibus reuelatus est plurib⁹ accedentibus postea ad locū:ac etiam ad gloriā patrie ascēsus letabundus.¶Pio igitur patre orbati fratres vnū de cōuentu suo/scilicet Petrū Lemouicensem in priorē sibi elegerūt:deo t hominib⁹ chax t amabilem.sub cuius regimine quū fratres proficerent:monachi sancti Augustini locū p̄dictū Mureti in quo deo seruiebāt cepērūt calūniari:pretēdētes ad ius suū ptinere.Sed q̄ potius auferēt;trunicā t palliū volebāt dimittere:q̄ inde ad litigādi consuetudinē traherent:habere locum alium perquirebant:vbi caput sue religionis restituerēt.Nulloq̄ idoneo repto:tādē cōsiliū inierūt vt prior humiliter t deuote missas celebraret:t cū fratrib⁹ vniuersis deo supplicaret:vt q̄ postulabāt indicare nō differret.Quūq̄ hoc facerēt:t iā agn⁹ dei ter cantatū esset:vox celestis audita est dicens.In grandimonte:In Brandimōte:In Brandimōre.Quā prior t non nulli ex fratrib⁹ audierūt.Finita igitur missa venientes ad locum sibi reuelatū satis Mureto vicinū/ecclesiā t domos fecerūt ad habitandum.Quibus vtiq̄ vili schemate pactis/redierunt Muretum.Et accipiētes sanctū corpus in Brandimontē transtulerunt.Paucisq̄ sciētibus subter presbyterium ante altare recōdiderunt.¶Illuc quidā miles deportatus q̄ erat paralyticus:vt in orationib⁹ fratrū reciperet tenuit:libere exclamās ait.Sinite me:q̄ modo factus sum sanus in loco hoc in quo pedes teneo.Et dico vobis q̄ iacet hic aliquis sanctus tumulatus p̄ cuius merita t amore sanitatem mihi contulit deus.Quumq̄ prior eum increparet:t vehementer ne hoc diceret p̄hiberet:ille validius pre gaudio clamabat.Hic sanus fact⁹ sum.¶Quidā etiam eius discipulus qui lumen amiserat:p̄stratus ante sepulchrū eius t orans visum recepit.¶Pānus quoq̄ in quo sacre eius reliquie inuolute fuerāt:semel atq̄ iterum t iterū p̄iectus in ignem /cōburi nō potuit.Quę miracula prior intuēs timuit sibi t aliis quietē minui:t interne suauitatis dulcedinē tardius experiri.Ad populoū turbe locū ad quē venerant miraculorum gratia frequentarent:t venient⁹ ad sepulchrū ita locutus est.Serue dei tu ostendisti nobis paupertatis viā:et toto conamine docuisti nos per eā incedere.nunc vero de arcta via ad latā t spatiosam tuis nos vis miraculis reuocare et qui predicasti solitudinem/nunc in solitudine forōs t nūdinas vis congregare:Non curiositate ducimur vt miracula videre velimus:sanctitati tue satis credimus.Laueas igitur ne decetero miracula facias ea que tuā extollant sanctitatem:t nostram destituant humilitatem.Non sic tue prouideas laudi:vt nostre sis immemor salutis:q̄ si aliter feceris:tibi dicimus t per obedientiam quam tibi promisimus/constanter asserimus:quod ossa tua hinc extrahemus t in flumen spargemus.

¶De institutione ordinis Cartusiensium a Brunone et Hugone etc. Capitulum.xxij.

ANno domini millesimo lxxxvj.sm Vinc.in spe.histo.lib.xxvj.c.lxxij. qui hoc refert ex dictis ex historia Sigisberti habuit initiuz ordo Cartusiensium,dicit enim Bruno natione Teutonic⁹ ex vrbe Colonia literis a primeua etate eruditus:Remensis eccclesie canonic⁹ t scholarius magister:relicto seculo eremū Cartusie fundat propositiq̄ monastice conuersationis satis arduū instituit.Huius sancti ppositi cooperator existens bre memorie Hugo Gratianopolitan⁹ eps:ab eodē Brunone habitū monasticum sumpsit:cunctisq̄ ibi habitātibus exemplum insigne prebuit.De hoc Hugone sic scribit Vin.spe.hist.li.xxxij.c.vij.Huius sancti viri Hugonis religiosam t sanctam vitam conscripsit Bigo prior Cartusie.Huius Hugonis mater quū esset de eo pregnās:vt retulit alys:visa est sibi per somnium elegantē puerū cōcepisse:quē sustendū dei aspectibus sanctis in quibus erat t btūs Petr⁹:deferebant in celum.Hinc factū est vt natus t puer fact⁹ addiscēdis literis applicaretur.Sperabatur enim nec frustra singularis apud deū grē futurus t meriti.Cōgessit eni in illū diuina grā plurima virtutū ornamenta:q̄ per singulos dispertita/plures illustres facere possent sufficienter atq̄ conspicuos.Si enim laudat castitas quis illo mūdior:si sermonis veritas:qs in loquēdo cautior:si dei charitas:qs feruētior:si primitās benignior:si humilitas:qs deiectior:si eleemosyna:qs largior:si oratiōs deuotior:si lachrymarū fluminā:qs effusior:si contemplatio qs sublimior:si tolerantia:qs in tribulatione fortior:si iustitia:qs districtior:si prudentia:qs circūspectior:si temperantia:qs moderatior:Exceptis ijs q̄ clero t plebi p eum bona peruenerūt:eremus Cartusie Calesiensis/abbatia Ercubiarū erem⁹ canonicorū regularitū t apud sanctū Miserennum et apud sanctum Gregorium domus:ipso annuente ceperūt ipsoq̄ spiritualiter t corporaliter fouēte p̄fecerunt.Hic(vt legitur)in solitudine Cartusie deum sue dignationi construentem habitaculum vidit per somnium:stellasq̄ septem sibi prestantes itineris ducatum.Et ecce sanctitatis eius odore tracti ad ipsum venerunt.vij.viri:qui oēs vno desiderio sue cēsi locū eremitice vite congruū querebant:necdū reperer⁹rāt.Horū primus(vt dictū est)fuit magister Bruno vir religiōe t sciētia famosissimus.Alijq̄ duo,literati t duo laici Quos sctūs Hugo gratāter susceptit:t voti compotes fecit.Ipso nāq̄ consulante iuuante t comitante Cartusie solitudinem intrauerunt atq̄ extruxerunt.Sic cepit ordo Cartusiensis puritate mentiuz ac theorie studio singularis.Hic sanct⁹ vir(vt refert Bigo p̄fatus)quamuis esset multis p̄tubus adornatus:t ecclesie dei multū p̄ficuus:semper tamē imperfectionem suam cogitās episcopalē sarcinā oīno exuere:t quieti aie vacare desiderauit.Quo desiderio ab initio sue promotionis nō caruit vsq̄ ad mortē.vnde t sup hoc legationem ad Honozium papā misit.Et quum postulata non impetrasset ipsemet quāuis morbis t senectute grauat⁹:cum dē papā adijt:rogans t obtestans vari senecturi sue licentiā quiescendi:sed obtinere nō potuit.Defuncto Honozio et succedente Innocentio secundo:quū Petrus leonis cognatorū suffultus presidijs:qui certe tā ipse q̄ pater eius sancto Hugoni multas olim veneratiōes t obsequia p̄stiterant:aduersus Innocentium caput erexissent:idem tamen vir sanctus Hugo nec amicitia flexus:nec potentia territus:sed zelo dei ductus:huius morbis t etate cōsumptus:perrexit Antiū vt eundem Petrum cū alijs epis excōicaret schismaticum.Innocētio autem eiusdē Petri declināti persecutiōes t Hallias

Obitus bti Stephani.

Translatio corporis bti Stephani.

Cartusiensis ordinis vita.

Hugonis Cartusiensis vita.

innocē sans ⁊ obsecrans qđ ab antecessore suo petierat ⁊ nec quicquā papa dē sic obtinuit. Credebatur enim ꝯ sola authoritate et exē venit in plo plus posset prodesse plebi subiecte debilis ⁊ egrotus ꝯ q̄ gallias. libet alius sanus ⁊ robustus. Ab hoc tēpore cepit in dies magis deficere ⁊ molestijs cōcrescentibus morti appropinquare. Aderant ei viri religiosi de Cartusia: de Caleſienſi ⁊ Excubiarum domiꝰ ad seruiendū: nec vlla prorsus persona secularis ad eius admittebatur obsequium. Si quid opus habebat nō iubendo a quoꝯ seruientium vt dominus sed humiliter rogando propter deum poscebat. Ridere autem vel otiosis verbis vacare successores suos nequaq̄ sustinebat sed statim p seipsum seueriſſima increpatione frenabat: asserens tempora fletibus debita: ⁊ ipsa lamētis occupanda: nō cachinnis nec nugarum relationibus terēda. Obijt autē anno domini. M.cxxij. etatis sue ad minus octogesimo. conſecrationis eius. lij. qui ⁊ per Innocentium. ij. sanctorum catalogo est adnotatus.

§.I. Habuit autē principium talis religio ex hoc stupendo euentu. Quum in ciuitate Parisijs floreret studium abundans: tam multitudine scholariū ex varijs regionibus: ꝯ copiosa caterua doctoꝝ solennium in omni facultate inter ceteros vnus erat singularis in eminentia scientie ⁊ probitate vite maxime fame. Huic aūt vita functo solēnes exequie parate sunt i eccl'ia vbi erat sepulture tradendus. Ad quē honorandum cōuenerat magistrorū ⁊ studentium vniuersitas Parisieñ. ⁊ alij plurimi. Quum ergo cadauer feretro in eccleſiam secundum morē esset delatum: ⁊ officium celebraretur: surrexit qui iacebat mortuus: ⁊ in loculo residēs voce magna audientibus cunctis clamauit. Justo dei iudicio accusat' sum. quo dicto vt ꝑus iacuit. Ex qua voce omnes territi obstupuerūt: decreuerūtq̄ pro illa die nō tradere illud sepulture: sed die sequenti oēs iterū conuenire. Quūq̄ istud per ciuitatem diuulgatum esset: die sequenti multo plures cōuenerunt ad spectaculū illud. Officium autem peragentibus eis circa feretrū illius. iterū defunct' resedit in lectulo clamās. Justo dei iudicio iudicat' sum. Ex qua re cōsternati sunt omnes qui aderāt audiētes. Et vt exitū hui' nosſent: ordinauerūt vt ad sequentē diē differretur sepultura ei'. Die ergo tertia tota pene ciuitas confluit. Et in prosecutione officij pro anima illius/surrexit ⁊ iā tertio doctor ille defunctus clamauit dicēs. Justo dei iudicio dānatus sum. Quod omnes pre admiratione quasi exanimes reddidit. Sicq̄ patefacta omnib' sua dānatione: indignus iudicat' eccleſiaſtica sepultura: sepultura asini sepultus est. Aderat ad hoc spectaculū Bruno: de quo in p̄ncipio capituli dictū est: magister solēnis scholarium. qui his visis ait ꝯ ad socios ⁊ discipulos. Ecce charissimi iste tantus doctor ⁊ sanctus ab omnibus reputat' quomodo periit. Nunquid ⁊ nos perire volumus: ⁊ non potius saluari? Non est nobis locus salutis nisi mundum fugiamus. Si in viridi ligno hoc factū est: in arido quid fiet? Et multa alia huiusmodi. Sicq̄ cōpuncti (vt dictum est) seculum dimiserunt.

§.II. Contigit aūt circa annos dñi. M.cxxv. hoc stupendum ⁊ notabile in domo principali Cartusie. Quidam ex monachis illis migrauit ad dominū: qui talis fuerat vite: vt sanctitatē ei' plurima miracula notam facerent. Quūq̄ quotidie multiplicarentur: ⁊ fama huius exiret in omnē regionē illā cepit multitudo maxima venire ad locū aliqui quidem infirmi gratia curationis: q̄ plurimi sanabantur: alij ad videndū mirabilia dei ⁊ sancto se cōmendandum. Hec autem frequētatio hoim cepit multū molesta esse prioribus ⁊ monachis propter quietē suā impediētam. Perpēdens igitur prior Cartusie Jācellin' magne sanctitatis vir ⁊ perspicacis ingenij/quietē monachorum resolui ex tanto cōcursu: ⁊ multa scelera a laicis cōcurrentib' perpetrari: accessit ad tumulum viri dei: ⁊ pias querelas faciēs ait. Fili charissime: hec est retributio quā retribuisti nobis: Tu ad gloriam perpetuo quieturus ascendisti: nobis autem tante inquietudinis bellum tuis miraculis indicis: Non sic fili non sic erit: sed eo pugione quo aduersariū deuicisti: eo te aggredi necesse est: scz obedientie. Sibi ergo in virtute sancte obedientie fili mi precipio: vt sicut in vita mihi semp obedisti ita ⁊ nunc facias: ⁊ nullum miraculum decetero facere presumas: qđ ⁊ factum est miraculis nō vltra peractis. Hec legi in chron'. ipsius ordinis. Certe valde venerabilis est ipsa religio: q̄ vsq̄ in presentē diē seruat rigorem suum: obseruantiarū p annos circiter. cccc. austera siquidem est in multis. In abstinentia quidē: q̄ plixa ieiunia: ⁊ sextis oibus ferijs in pane ⁊ aqua. ab esu carnium semp abstinent etiam in grauissima infirmitate: ita vt q̄s eis vesci voluerit: amplius in clausura cū reliq̄s nō valeat p̄manere. Quo ad vestitum q̄ semp cilicio induunt ad carnem. Quo ad solitudinē: quia nunq̄ exuūt exceptis priore ⁊ p̄curatore. Et in cellis suis soli manēs cū arcto silentio. Vigilias magnas habent propter prolixitatē officij. vñ Bern'. qui epistolā ad eos scripsit que ꝺr ad fratres de monte dei: multū commēdat inter cetera dicens. Vestrum est frui deo. In fine tñ arguit de nimia sumptuositate ⁊ magnitudine edificiorū. Ex hac religiōe assumptus ille vir venerabilis Nicolaus nole bononienſ. ad epatū bononienſem inuitus: ⁊ postea ad cardinalatū a Martino papa. v. semper seruās rigorem sue religiōis: speculū sine macula oib' curialib': ⁊ p̄sidētib' pater pauperū. Inter principes seculi dissidētes: pacis reformator: schismatis impeditor. Demū sub Eugenio papa Senis migrauit ad christum ex infirmitate calculi. Cui exenterato repertus est lapis grossus ad modū oui in fundo vesice quasi incarnatus.

¶ De ordine Humiliatorum/ ⁊ relaxatione predictarum religionum. Capitulum. xxiij.

Ordis Humiliatorum origo.

Anno domini millesimo cxvij. ordo Humiliatorum vt reperi in scriptis: habuit primū sui initiū: q̄ tamen in ꝓcessu temporis tripliciter in modo viuendi fuit variatus vt patebit. Sciēdū igit ꝯ quū serenissim' imperator Henricus tertius/anno ꝑnotato ad partes deuenisset Lōgobardie: ex certis relationib' ⁊ signis habēs quosdā nobiles Lōgobardos suspectos ne forte aliq̄d iniquū machinarētur: eos ⁊ ꝑcipue ex Mediolano orīūdos in Alemāniam relegauit: seu exilio tradidit. Qui proficiscentes videntes se adeo humiliatos: humiliauerunt seipsos in cōspectu dei: facientes de necessitate virtutē eorūq̄ auditui vexatum tradidit intellectū. Ceperūt namq̄ terrena non immoderate diligere: vitia euitare: humili veste incedere: scz de berretino pāno. Et licet in domibus suis singuli morarentur cū vxoribus ⁊ famulis suis: de laboribus manuum suarum victū sibi procurantes: ex lanificij maxime exercitio: faciebāt tñ quasdam congregationes frequenter seinuicem exhortātes ad ea que sunt dei ⁊ p̄fectus spūs: ieunijs eleemosynis oīonibus insistentes: amore fraternitatis seinuicem diligentes. Cepitque odor pie conuersationis eorū per regionem illā diffundi: et inde cōplures numero eorū cōgregati. Comperta aūt fama humiliationis eorū dñs imperator ab eorum relegatione eos absoluit: et ad ꝓpriū solū volentes redire permisit. Reuersi igitur ad patres Lōgobardie/ ceperūt restrictius viuere: ac religiom complete magis appropinquare. Unde separati viri ab vxoribus suis de cōi cōsensu/ intelligētes q̄ non est digna ponderatio aie continentis: ⁊ q̄ castitas precipue virginalis vel vidualis ipsa est q̄ sola pōt alias nostras deo representare: decreuerūt seorsum habitare viri in vnum: ⁊ seorsum mulieres vt in cenobijs: magisq̄ instare orationibus vigilijs ⁊ abstinentijs: habētes aliquos ⁊ si paucos/ in diuinis eis deseruientes: sub cura vnius eorum degentes: exercitia corporalia continuantes: precipue in lanificio ⁊ textura pannorū. Et hic dictus est ab eis secundus modus viuendi eorum. Demum eis numero ⁊ merito multiplicatis: ⁊ maxime in clericis: vt complementū haberēt religionis: secut' est tertij modus viuēdi eorū: dignitate tñ ⁊ religione primus. Et exercitium manuale diminuentes: lectionib' ⁊ diuinis officijs magis se applicarunt habitu vniformi induti: sed humili. s. tūnica scapulari: ⁊ chlamyde seu capa desup alba colorīs: Sumpseruntq̄ ꝑ normā viuendi partē regule beati Benedicti: nō totā: superiores eorū/ prepositos nominantes: Multiplicatiq̄ valde fabricauerūt sibi multa monasteria tam fratrum ꝯ monialiū per partes Tuscie ⁊ Longobardie maxime Mediolani. Circa vero annū dñi. M.cc. approbatus talis ordo ⁊ modus viuendi ab eccleſia: per Innocentium tertium est confirmatus. Et postmodum per successores a die sanis exē ptus: ⁊ priuilegijs multis munitus: ⁊ sub re[illegible]nevius principalis ⁊ generalis prepositi constitutus. Et conuentu autem omnium sanctorum Florentie sito dicti ordinis floruit quidam venerabilis pater Lucas noie: sacre theologie professor: fama celebris: probitate ⁊ scientia clarus: qui ep̄s factus Fesulanus a Gregorio papa. xij. vsq̄ ad cardinalatus ab eodem promotus est. Moritusq̄ est in senectute bōa plenus dierum circa annos dñi. M.cccc.

Ordo humiliatorum ꝓfitetur a papa.

§.I. Sed oēs religiones supradicte ita hodie relaxate sunt ⁊ repefacte: vt apte illud dici possit Hieron'. Cūo obscuratū est aurum: mutatus est color optimus. Et quod ait Bern'. ꝑtra Cluniacenses monachos relaxatos videlz. Uñ inter monachos tanta intēperantia in cibis: in potationibus: in vestimētis: in lectisternijs: in edificijs ⁊ cōstruendis edificijs molescere potuit: quarenus vbi

Cartusiensium cōmendatio.

hec studiosius voluptuosi? atq; effusius fuerint tibi ordo melius teneri dicatur tibiq; maior putet religio? Ecce enim plerisq; tas putatur auaritia, sobrietas austeritas credit. silentium tristitia reputatur. Ecōtra remissio discretio dicitur: effusio liberalitas: loquacitas affabilitas: cachinnatio iucunditas: mollities vestimentoꝝ ⁊ equoꝝ fastus honestas: lectoꝝ superfluus cultus munditia. Quiq; hec alterutrū impendimus: charitas appellat. Ista certe charitas destruit charitatem: hec discretio discretionem cōfundit. Talis misericordia crudelitate plena est: qua videlz ita corpori seruitur: vt aia iuguletur. Sub hac tñ abusione iam fere vbiq; p ordine ista tenentur. Fere iam ab omnib? sine q̄rela ⁊ irreprehensibiliter obseruant: q̄q; dissimiliter. Nōnulli quippe his omnib? vtuntur tanq; nō vtant: ⁊ ideo cū nulla offensione aut minima. Aliquanti q̄dē hec agūt ex simplicitate. Aliquāti ex charitate. Aliquāti ex necessitate. Quidā namq; simpliciter ista tenēt: qm̄ eis ita precipit: parati aliter agere: si aliter preciperetur. Quidā aūt ne discorditer ab eis viuāt cū quib? habitāt: sectātes in his nō suā libidinē: sed aliorū pacē. Alij vero q; resistere nō valēt multitudini cōtradicētiū: qui hec vtiq; tanq; p ordine libera voce defendūt: ⁊ quoties isti aliqua ita vt ratio dictat restringere vel mutare incipiunt: illi mox tota authoritate resistunt. Quis in principio quū ordo cepit monasticus: ad tantā crederet monachoꝝ inertiam deuenire: O quantum distamus ab ijs qui diebus Antonij extitere monachi: Si quidē illi quū se p tempus inuicē ex charitate reuisserēt: tāta abinuicē auiditate panem animarū percipiebant: vt corporis cibū penitus oblit: diē plerūq; totum ieiunis vētribus nō mētibus trāsigerēt. Et hic erat rectus ordo q̄n digniori parti prius inseruiebatur. Hec summa discretio quum amplius sumebat qui maior erat. Nobis autem cōuenientibus in vnū / iam nō est dominicam cenaꝫ manducare. Nihil de scripturis agitur. Nihil de salute animarum: sꝫ nuge ⁊ risus: ⁊ verba proferuntur in ventū. Inter prandiū quātum fauces dapibus: tantum aures pascuntur rumoribus: Carnium vsus qui vix egrotis oūtaxat: ⁊ omnino debilibus ex regule discretione p virium reparatione cōceditur: nō q̄dem corporis infirmantis ruinas reficiendi p incōmodo. sed carnis luxuriantis curam perficiendi est in desideriꝫ quꝫ sꝫ datur vsus carnium iuuenibus ⁊ alijs non egentibus. ridendas, dixerim poti? q̄ laudādas huiusmodi ineptias. Sic Macharius virit. Sic Antonius docuit. Sic Basilius instituit. Sic patres in Egypto conuersati sunt. Sic sancti Odo: Maiolus: Odilo: Hugo: quos sui ordinis principes ⁊ preceptores habere gloriantur Cluniacenses: aut tenuerunt: aut teneri censuerunt.

Elegantia dicta

§. II. Dēs aūt pfate religiones

monachales ⁊ regulares: que cū magno feruore ⁊ vite sanctimonia initium habuerunt: minima negligentes traditionum paternarum: in pcessu tēporis paulatim defluxerunt ⁊ exinanite sunt vsq; ad fundamēta in eis: vota scꝫ substantialia: excepto ordine Cartusiensium qui adhuc in suo vigore perseuerat. Sed miseratione diuina a. lx. annis citra pullulāres reflorescerunt in paucis se reformantibus ad vitā regularē: deo conuertente corda patrum in filios parare dño plebē perfectam merito ⁊ numero multiplicatos: ⁊ flores apparuerunt in terra nostra Florentina. Nam canonici regulares: qui dicunt principiū habuisse a gēma doctoꝝ diuo Augustino: a regula sua relaxati erant ⁊ deformati: sed reformati a domino mediātibus duobus eximijs viris scientia ⁊ vita preclaris. ⁊ iā dilatati sunt per Italiā in fratrib? ⁊ monasterijs degētes in regulari obseruantia. Et primus horum locus fuit ⁊ est prope Lucā ⁊ dicit Frisonaria. Ūn ⁊ cōgregatio illa que sub vno capite gubernat: ōr de Frisonaria ⁊ abbatiā etiam Fesulanā possidēt. Et post eos quidam alij religiosi ordinis eremitaꝝ / segregantes se ab ipso ordine vt restrictius viuerēt: sumpserunt statū ⁊ habitū canonicoꝝ regularium regule bti Augustini: addētes certas cōstitutiones approbatas a Gregorio. xij. Et erēpti ab eo a diocesanis exstunt. Initiū aūt habuerunt circa annos dñi. M. cccc. x. sub quodam venerabili viro Stephano noie Senēsi. Quorum primus cōuentus fuit ppe Eugubiū. scōs conuentus sancti Donati de Scopeto prope muros florentinos. Exinde multiplicati sunt in fratribus ⁊ cōuentib? in plurib? ciuitatib? Tuscie ⁊ Lōgobardie. Que cōgregatio ōr Scopetinorum a dicto loco sed magis ppria sancti Saluatoris. sicut etiā illi de Frisonaria pueniētius nūcupant. Cistertienses vtiq; fuerunt magna colūna ecclesie sub brō Ber. ⁊ postea per sanctes a vestigijs patrum inutiles facti sunt. Circa annos aūt dñi. M. cccc. xxv. quidam ex monachis abbatie Florentine sub Eugenio quarto transierunt ad ordinē Cistertiensiū in

Laus Cartusiensiū.

Canonici regulares.

obseruantia regulari: collato eis monasterio Septimi ppe Florentiā dicti ordinis p ipm dñm Eugenium: hoc procurante reuerendissimo dño cardinali Firmano. Et ex pusillo grege nō parū adauctus est. ¶ Monachi nigri cuiusmodi creduntur Cluniacenses: quum essent incrassati et impinguati dilatatiq; abbatijs innumeris vbiq; terrarum: vagantes ad libitū: restricti fuerūt aliqualiter per Cle. q. in nigro / non solum in exteriorib? sed ⁊ interiorib? nigri remanebāt. Deus aūt q̄ inueterata renouat: ⁊ nigros carbones igne succensos lucidos facit: quosdā nobiles sm̄ seculū / ⁊ mente nobiliores monachos inspirauit ad Benedicti patris regulaꝫ ex integro adimplendā: cū q̄busdā constitutionibus ad regulam adiunctis. Initiū habuit circa annos dñi. M. cccc. in abbatia que ōr sctē Justine. Cui? congregationis q̄ ōr sctē Justine fautor ⁊ multū ad eā affectus ⁊ promotor fuit Eugenius quartus. Quibus in breui multiplicatis: dedit ipse idē multa magna monasteria. ⁊ inter cetera. s. Pauli extra vrbē ⁊ abbatiam Florentinā. Eos etiā exemptauit a diocesanis ⁊ alijs prelatis: et magnis priuilegijs fulciuit. Ex qua etiam religione per ipm pileatus est rubro venerabilis vir religiōis zelator / dñs Joā. Siculus abbas sancti Pauli. ¶ Monachi albi habitus sub regula beati Benedicti militātes: cuiusmodi sunt Camaldulenses: a patre suo Romualdo degenerantes / alienati sunt retrorsum: pauciss̄imis exceptis eorum monasterijs ⁊ eremi recluſis. Sed circa annos domini. M. ccc. xx. audiui a quibusdā religiosis vitā quasi eremiticā tenētibus ⁊ laudabilē in diocesi Aretina: sed territorio Senensi: ep̄s Aretinus tūc ep̄is dedit habitū simile ⁊ regulam ipsius Benedicti. Ex quibus crescentibus in gra dei et numero constitutus est ordo Mōtis oliuarū dictus: ab eccl'ia et ipse approbatus: ⁊ in monasterijs p Italiā multiplicatus: ⁊ priuilegiatus: ac a diocesanis exemptus factus. Qui religiosi super capita sua ponūt generalē vnū ex eis abbatē de triennio in triennium. ¶ Monachi grisei quales sunt Vallis vmbrosani et ipsi claudicauerunt a semitis Joannis Gualberti eius ordinis primi institutoris: sub regula etiam Benedicti: vt vix esset qui faceret bonum. Sub eodē habitu ⁊ regula quidam Sylueſtrini dicti: eo q̄ Sylueſter dictus est primus author eorū / qui talē ordinē inchoauit in monte Phano ppe Fabrianum in marchia Anchonitana: multiplicati / plura monasteria sibi construxerunt in diuersis ciuitatib? ⁊ in Florentia eorū fuit cōuentus sancti Marci: sed ab eis ablatū p Eugeniū quartū ppter dissolutā eoꝝ vitā: collatū fuit ordini Predicatoꝝ: Etiā quasi ex toto defecit dicta religio ex carentia fratrū. Sed nec fuit abbreuiata manus dñi ad resarciendum griseos mortificationē crucis in habitu preferentes. Nā circa annos dñi. M. cccc. xxx. q̄busdā monachis nigris ex abbatia Florētina assumptis in abbatiam sctē Floze Aretinam: ⁊ postmodū a dicta abbatia Aretina ad monasteriū sctī Saluij per Eugenium. iiij. translatis: p viaꝫ permutationis dicta religio Vallis vmbrose collapsa: cuius erat dictum monasterium sancti Saluij extra muros: ad vitā regularem reparata est addito eis p adnexionē cōuentu sancti Brego. Florentinoꝝ ⁊ monasterio Pasignani per vnionem multiplicato numero eorum. Cum viris religiosis deformatis concordāt ⁊ femine moniales in relaxatione religiōis p̄dictorum ordinū. Nā ⁊ Listertiēses: ⁊ albe Camaldulēses: ⁊ nigre in diuersis mōasterijs: ⁊ grisee Vallis vmbrose / ⁊ Augustinēses: per latā et spatiosam viam incedebant. Sed aliqua monasteria in via arcta ⁊ angusta, vite regularis renouata sunt: et alia recenter erecta / vt monasteriū q̄ dicit sancti Donati in puluerosa. Monasterium sancte Monice sub regula Augustini de nouo constructū. Sed super omnia alia monasterium Annuntiate quod vulgariter dicitur Lemurate: dieb? his inedificijs perfectum sub regula beati Benedicti ⁊ habitu nigro: miro fragrat sanctitatis odore: egentibus in maxima paupertate. Et quum sint numero centum ⁊ vltra: nullas possessiōes vel reditus habent: sed de labore manuum victitant: et eleemosynis eis, missis non questuatis in magna quiete ⁊ mutua charitate sibi inuicem seruientes. Et vltra horas canonicas deuote persolutas / semper die noctuq; aliquibus earum in ecclesia continuantibus sine intermissione alternatis vicibus psalterizant.

Monachi albi

Monachi grisei

§. III Sed ⁊ religio a sctā Brigida instituta est diebus nostris sub regula beati Augu. ⁊ cōstitutionibus eiusdem sancte regule superadditis ⁊ sub monasterijs duplicib?. i. fratrum ⁊ monialium in vno monasterio manentiū: sed separatis oīno habitationibus cuꝫ magna clausura: vt fratres ad fratres nō possunt accedere / cuiusmodi monasteria duplicia licet a sancto Basilio fuerint primo institutaꝫ tamen postmodum separata ⁊ non permissa. Propter quod ⁊ quum diutina dissensio et contentio in curia Romana

Sancte Brigide de religioni.

Romana facta fuerit sub Martino quinto: aliquibus dicti ordinis procuratibus separationem fratrū sororib⁹: alijs cō tradicentibus ob reuerentiā sancte sic instituētis ⁊ ecclesie que iā approbauerat dictā religionē: demū p Eugenium decretū est religionē illā sic ꝑmansurā vt a principio fuerat instituta. Et monasteriū dicte religionis ppe Florentiam dr El paradiso. Sub cura sunt dicti religiosi diocesanorum. De religionibus sancti Antonij: quarum fratres ordinantur ad hospitalitatē: vel sanctispūs: vel sancti Jacobi de spata que ordinatur ad militiā: vel illoꝝ de mercede que ordinatur ad redimendum captiuos ab infidelibus: vel Cruciferorum: vl' sancte Marie Teutonicorum omitto. Et de religione etiam Pauli primi eremite sub regula Augustini: vel sancti Joannis sub habitu griseo. De mendicantibus aūt comprehendēdo i eis Predicatores/Minores/Eremitanos ⁊ Carmelitas ⁊ Seruitas: ⁊ eoꝝ sanctis ac doctoribus: ac relaxatiōe ⁊ renouatione/dicitur inferius plene: ⁊ in alio titulo.

Inter Mirti nū. ij. et stephanū. v. sū mo pre fuit pōtificio hadrian⁹ iij. ⁊ iter Leones v. ⁊ Sergiuʒ. iij. Christophorus. quoꝝ tamen hic non meminit. autor.

Titulus decimussextus.

Titulus sequens decimussextus continet gesta summorum pontificū ⁊ imperatoꝝ: ac etiā doctoꝝ ⁊ sanctissimoꝝ virorum ⁊ cōtingētia mira ac exterminia in diuersis mundi partibus per annos. ccc. vel circa. scʒ ab anno dn̄i. dcccxiij. vsq; ad annum incarnationis dn̄i millesimū centesimū. Intra qd spatiū fuerunt summi pontifices. Leo papa. iij. Stephanus iiij. Pascalis. j. Benedict⁹. iij. Piscalis. ij. Eugenius. ij. Ualētinus. Gregorius. iiij. Sergius. ij. Leo. iiij. Joannes Anglic⁹ papa. vij. qui fuit femina. Nicolaus. j. Hadrianus. ij. Joānes viij. Martinus. ij. Stephanus. v. Formosus. Bonifacius. vj. Stephanus. vj. Romanus papa. Theodorus Joānes. ix. Benedictus. iiij. Leo. v. Sergius. iij. Anastasius. iij. Lādus: qui ⁊ Lando. Joannes. x. Leo. vj. Stephan⁹. vij. Joannes. xj. Leo vij. Stephanus. viij. Martinus. iij. Agapitus. ij. Joānes. xij. sceleratissimus. Leo. viij. Joannes. xiij. Benedictus. vj. Bonifacius. vij. Joannes. xiiij. Joannes. xv. Grego. v. Syluester. ij. magnus. Joannes. xvj. Joannes. xvij. Benedictus. viij. Joannes. xviij. Joannes. xix. Benedictus. ix. Gregorius. vj. Clemēs. ij. Damasus. ij. intrusus. Leo. ix. Victor. ij. Stephanus ix. Benedictus. x. intrusus. Nicolaus. ij. Alexāder. ij. Candullus (alias Cadolus) schismaticus. Grego. vij. Clemens schismaticus. Grego. vij. Clemēs schismaticus. Victor. iij. Urbanus. ij. ¶ Deinde de imperatoribus illorum tēporum. s. Ludouico filio Caroli magni. Lothario filio eius. Ludouico. ij. Carolo. ij. Carolo. iij. Carolo. iiij. Arnulpho. Ludouico. iij. Conrado. Henrico primo. De tribus Othonibus successiue imperantibus. De Henrico. ij. imperatore: qui primus fact⁹ est per electionem tunc ordinatam: a tribus archiepiscopis ⁊ quatuor principibus fiendam in posterum. De Hērico. iij. imperatore. De origine Turcorū. De Henrico. iiij. qui excommunicatus ē a Grego. vij. ⁊ postea ab Urbano. ij. De qbusdā episcopis sctis Anglie. De petro Damiano ⁊ dictis eius. De Hildeberto ⁊ dictis eius. De Lanfranco de Anselmo ⁊ dictis eius. De Petro. Alfonso contra Judeos. De conquestu facto fidelium contra terrā sanctā: ⁊ q̄ capta est p Gottifredum. ¶ De summis pontificibus a Leone. iij. vsq; ad Urbanum. ij. cū eorum decretis.

Inter Joānez xij. ⁊ leonē. viij. interserend⁹ ē Benedictus. v.

Capitulum. j.

Prosecutiōe historie de summis pontificibus/imperatoribus/doctorib⁹ ⁊ alijs digressi: per titulum precedentem interpositū: in quo diffusse actum est de sanctissimis anachoritis/cenobitis fundatoribus diuersarū religionum monachalium: qui in ecclesia effulserunt ab anno dn̄i. cclxxx. scilicet tempore Diocletiani ⁊ Maximiani imperatoꝝ/vsq; ad annum dn̄i millesimū centesimū: quo tēpore imperauit Henricus: ipsam historiaʒ resumimus in loco vbi dimissa est. scʒ de Leone. iiij. papa: ⁊ Ludouico primo imperatore filio Caroli magni. Ex hac igit luce subtracto Carolo magno: et succedente in imperio filio eius Ludouico q̄ Pius fuit cognominatus: presulabatur in vrbe Leo. iij. Qui male ⁊ ignominiose tractatus ⁊ eiectus Romanus ipse a sede sua per ip̄m Carolum magnum postq̄ se purgauit coram eo ⁊ concilio cōgregato: repositus est honorifice in sede sua vt dictū est supra. Assumptus autem fuit ad summi pōtificatus apicē. anno dn̄i. dcc. nō gentesimosexto. ⁊ ip̄m tenuit annis. xx. mēsib⁹. v. ⁊ dieb⁹. xvj. Hic coronauit Carolū magnū in imperio Romano. Fecit ip̄e porticum eccl'ie scti Petri in vrbe: q̄ adhuc dr ciuitas Leonina: ab eo sic dicta: ⁊ muro eaʒ cinxit ppter incursum Saracenorum in refugiuʒ ab eorum discursu. Letanias autem triduanas ante ascensionē dn̄i sic ordinauit. vt scd̄a feria summus pōtifex cum clero ⁊ populo ab ecclesia dei genitricis ad presepe egrediens pergat cum hymnis ⁊ cāticis ad ecclesiam scti Saluatoris: q̄ dr Constantiniana. Feria vero tertia ab eccl'ia sctē Sabine ab ecclesiaʒ sancti Pauli. feria autem quarta ab ecclesia Hierusalem ad sanctum Laurentium extra muros: vt habetur ex chronico Martiniano. Hic etiā sic scribit Ludouico augusto quē imperatorem coronauit: p̄re eius Carolo magno defuncto quū a Saracenis Romani infestarentur: vt habetur. xxiij. q. viij. igitur. Igit quū sepe aduersa a Saracenorū partib⁹ peruenerint nuntia: quidam in Romanorū portū Saracenos clā furtiueq; vēturos esse dicebāt p quo nostrū cōgregari precipim⁹ populū: maritimūq; ad littus descendere decreuim⁹: ⁊ egressi sumus Romam. Idē ad eundē. c. seq. Scire vos opʒ q̄ nunq̄ ab aliquib⁹ nr̄os hoies sinim⁹ opprimi: sed si necessitas vlla occurrerit: presentialiter vindicam⁹: q: nostri gregis vltores in oibus esse debemus: ⁊ p̄cipui adiutores. Ideʒ exercitui Frācorū. c. subsequē: ait. Omni timore ⁊ terrore deposito cōtra inimicos sancte fidei ⁊ aduersarios oim religionum viriliter agere studete. Nouit enī oipotēs si quilibet vestrorum morietur: q̄ p veritate fidei ⁊ saluatione patrie: ac defensione christianorum mortu⁹ est: ⁊ ideo ab eo premiuʒ celeste cōsequetur: hec oia ibi. Idem Leo. iij. Ludouico ⁊ Lothario Aug. dist. lxiij. inter vos. ait. Inter vos et nos pacti⁹serie statutum est ⁊ cōfirmatum: q̄ electio ⁊ consecratio futuri Romani pontificis nō nisi iuste et canonice fieri debeat. Itē ex concilio huius Leonis. iij. xij. q. ij. monemus. sic dicitur. Monemus ⁊ irrefragabiliter affirmamus: vt nullus ep̄orū vel sacerdotum rem tituli sui vsurpare presumat. Sed neq; salarium a christianis sanctis locis oblatum/causa amicitie vel timoris numeris pertentet auferre: ne ecclesia dei ad nihilum redigatur. Quod quicunq; facere presumpserit ep̄s vel sacerdos: canonicam sine dubio subeat vltionem: ⁊ quod iniuste ablatum est: ecclesie reddere compellatur: ita vt deinceps nullas vires pro his ad litigandum vel possidendum possit habere. Demum post plurima sancta opera quieuit in domino: sepultus in ecclesia sancti Petri. Ideʒ Leo. iij. xxvj. q. v. c. sortes. ep̄is britānie sic scribit. Sortes quibus vos cūcta in vestris discriminatis prouincijs: quas patres damnauerunt: nihil aliud q̄ diuinationes ⁊ maleficia esse decernimus. Quamobrem volumus illas oino dānari: ⁊ vltra inter christianos non nominari: ⁊ ne exerceantur sub anathematis interdicto prohibemus. Leo papa. xxiiij. q. iij. illud sane. Illud sane plurimum mihi displicere significo: q̄ iurisdictionis tue clerici quidā esse dicunt: q̄ aduersariorum cōicant (al's cōueniant) prauitati: ⁊ vesanie vasis mie vasa misceantur: quibus inuestigandis atq; seueritate cōgrua coercendis/debet diligentia tua vigilanter insistere: ita vt ijs quib⁹ nō potuerit prodesse correctio: non parcat abscissio. secūdū illud. Si oculus tuus scandalizat te: erue eum ⁊c. Abijcienda prorsus pestifera hec a sacerdotali vigore patientia est: que sibimet peccatis aliorum parcendo non parcit.

Leoneʒ Roma expulsū pōtificatui restituit Carol⁹ ab eodem postea imperator coronatus.

§. I. Leone de hac luce subtracto:

creatus est antistes in vrbe Stephanus. iiij. anno domini dcccxv. qui natione Romanus ex patre Julio: sedit mēsibus. vij. exinde ad patres apposit⁹: sepultus est in ecclesia sancti Petri: cessauitq; papat⁹ diebus. xviij. fm chron. Marti. Hic Stephanus fm Jo. de col. in histo. postq̄ pontificalē adeptus est dignitatē: eo. j. anno quo Ludouicus pius filius Caroli magni imperium suscepit Romanum: vt vir sanctissimus zelo fidei accensus pro negotijs ecclesie sue personaliter est profectus in Galliam ad serenissimum imperatorem Ludouicum: a quo tanto honore ⁊ reuerentia susceptus est quātū vix lingua narrare posset. Et vir angelicus tantam inuenit gratiam in conspectu principis: vt omnia que petijt obtineret. Qui exemplum saluatoris imitatus: cuius vices gerebat in terris: p crucifixorib⁹ exorātis: ⁊ p persequutoribus orare mandantis: oēs exules Romanos qui in causa Leonis pape delinquentes fuerant: ⁊ ppter hoc a Carolo magno illuc relegati fuerant: ⁊ alios qui propter magna scelera que in sancta Romana ecclesia perpetrarāt: arctius in diuersis ergastulis in Francia tenebantur: idē sanctus petijt absolui secumq; Romam posse reduci: quod ei totū pcessum est: ⁊ reuersusq; ad vrbē in pace quieuit. Hic aūt sic scribit Guidoni comiti vt habet di. lxiij. Lectis sagacitatis vestre apicibus: qui defuncto ecclesie Reatine antistite: clerū ⁊ plebē eiusdē elegisse sibi futurū antistitē a nobis consecrādum vestro studio directum esse: ne ecclesia ipsa diu sine pastore proprio cōstet: fatebantur. Nos de prioris morte dolentes: nunc ip̄m electū vnanimitate ⁊ canonica ipsius ecclesie electione vt mandastis tam citissime ordinare omissimus: eo q̄ imperialē nobis/vt mos est/absolutionis minime detulerit epistolam pro qua. s. re nobis ambiguum est: ideo voluntati vestre parere distulimus: ne augustalis animus durissime hoc quoquo modo perciperet. Sed scientes ecclesiam dei diu sine pro-

stephanus. iiij. papa.

stephanus ad Ludouicum piū pficiscitur in galliaʒ.

prio pastore non debere cōsistere:glorie vestre mandamus:
quī nos aliter agere non debuimus:vt a vestra solertia im-
periali vt prisca consuetudo dictat percepta licētia:⁊ nobis
quemadmodum vos scire credim⁹ imperiali directa episto-
lo:tunc voluntati vestre de hoc parebimus:eundemq̄ ele-
ctum dño adiuuante cōsecrabimus. Qd charissime fili mo-
leste nullo modo suscipias. hec ibi. Forte iste erat curialis:⁊
ideo expectabatur assensus imperatoris.

§.II. Successit Stephano in se-

Pascal. j.papa.

de Petri Pascalis primus natione Romanus:ex patre Ma
ximo (vel vt aiunt alij Bonoso) anno dñi.dcccxvij. Sedit au
tem annis.vij.diebus.xvij. Hic vir sanctus multa sanctorū
corpora requirens inuenit extra muros Romane ciuitatis:
que diligenter colligēs intra menia vrbis reuerēdissime in
diuersis basilicis collocauit. Multas preterea ecclesias Ro
me aut nouas construxit:aut longo cōfectas senio renoua-
uit:inter quas fuit basilica beate Cecilie virginis ⁊ marty-
ris que nimia quassata vetustate iam pene corruerat:sed in
eodem loco magnifico ope construere cepit ecclesiam. Dum
igitur quadam die vt testatur Joan.de col.in ecclesia sancti
Petri more solito vigilias celebraret:subito sopore depssus/
vidit quandam puellam virginali aspectu angelicis vestib⁹
decoratam dicētē sibi. Multam tibi gratiam referimus:qr
certamen qd de me deposueras frustratorijs relationibus p
mulgatis aures accōmodās reliquisti:qui tū penes me fui-
sti vt proprio ore inuicē loqui valeremus. Hec audiens bea-
tus pōtifex quesiuit que esset ipsa que talia loqueretur. Cui
illa. Cecilia famula christi vocor. Ad quam pōtifex. Quō hoc
credere possum:quum olim fama diuulgatū sit ꝙ venerabi-
lis Cecilie martyris corpus ab Astulpho Longobardorū re-
ge furtim sublatū sit Rome ipso residente: Atilla. Me vtiq̄
desideranter vt inuenirēt quesierunt:sed dñi mei Jesu chri-
sti ⁊ beatissime mr̄is eius opitulante gr̄a/inuenire nō potue
runt neq̄ asportare. Et sicut quesisti corpus meū cū diligē-
tia:querere nō desistas:qr illi p cuius amore martyriū ptu
li:placet vt tu me inuenias:vt in ecclesia quam nūc nouiter
cōstruis:recōdas. Et hoc dicēs subtracta est ab oculis aspi-
ciētis. Tunc beatus pontifex absolutis matutinalibus psal
mis pro tam certe ⁊ indubitabilis reuelationis indicio:ce-
pit solicitius querere vbi sacratissimum corpus virginis ia
ceret humatum. Sz deo tribuēte:reperit extra portam Ap-
piā/in cemiterio qd dr pretextati:aureis vestimētis cū corpo
re spōsi sui Ualeriani:⁊ linteamina sanguine suo cruentata.
Que oīa suis perlustrās manib⁹ collegit:⁊ cū summa vene-
ratiōe in eccl'ia quā cōstruxerat cōdidit:vna cū Ualeriano
sponso suo:⁊ Tyburtio cognato eius ⁊ Maximo. Qui vidēs
in decapitatione eorū aīas in celū cōscendere:martyrio cre-
dens coronat⁹ est:ac etiā cū Urbano papa ⁊ Lucio martyri-
bus:illaq̄ oīa sub sacro altari collocauit. ¶ Lothario a p̄re
Ludouico imperatore in Italiā directo:⁊ a Pascale papa cō
secrato ī imperatorē:Rome quidā nobiliū perimunt pro eo
ꝙ proniores esse iusto viderentur ad fidelitatē Lotharij im
peratoris. Qd tū quum in Pascalem papā tale crimē retor-
queret:papa apud impatorem se excusat. Et de hoc crimine
coram ppl'o ⁊ legatis impatoris Rome cum magno epōrū nu
mero se iureiurando expurgat. Hec Uin.in spe.histo.li.xxv.
Cum hoc Pascale papa Ludouicus imperator filius Caroli
magni tale pactū fecit:qd habetur di.lxiij. Ego Ludouicus.
Ego Ludouicus Romanus impator augustus statuo ⁊ con
cedo p hoc pactū confirmationis nr̄e tibi btō Petro princi-
pi apl'orū:⁊ per te vicario tuo dño Pascali summo pōtifici ⁊
successorib⁹ ei⁹ in ppetuū sicut a precessoribus vestris vsq̄
nunc in vestra potestate ⁊ ditione tenuistis et disposuistis:
ciuitatē Romanam cum ducatu suo ⁊ suburbanis atq̄ vicu
lis oībus ⁊ territorijs ei⁹ mōtanis atq̄ maritimis litoribus
⁊ portubus seu cūctis ciuitatib⁹ oppidis castellis ⁊ villis in
Tuscie partibus. Et cathedrā Petri tenuit annis.xvj. Idem
ibidem. Qñ diuina vocatiōe hui⁹ sacratissime sedis pōtifex
de hoc mundo migrauerit:nullus ex regno nostro:aut Frā-
cus:aut Longobardus:aut de q̄libet gente hō sub nr̄a pote
state constitutus/licētiam habeat ꝯ Romanos aut publice
aut priuatim conueniendi vel electionē faciendi:nullusq̄ in
ciuitatibus aut territorijs ad ecclesie beati Petri apl'i pote
statē pertinentibus/aliqd malū facere ppterea presumat:sz
liceat Romanis cum omni veneratione ⁊ sine aliqua pertur
batione honorificam suo pontifici exhibere sepulturā ⁊ eum
quem diuina inspiratiōe ⁊ beati Petri intercessione omnes
Romani cōsilio vno atq̄ concordia sine aliqua promissione
ad pontificatus ordinē elegerint:sine qualibet ambiguitate
⁊ contradictione more canonico cōsecrare. Et dum consecra
tus fuerit:legati ad nos vel ad successores nr̄os reges Fran
corum dirigantur:qui inter nos ⁊ illum amicitiā charitatez

Cecilie ⁊ aliorū quinq̄ martyrū corpora inueniūtur.

⁊ pacē consociēt. ¶ Deinde creat Bñdictus.iij.⁊ post Bñdi-
ctū Paschalis.ij.ꝗ Paschalis Uictori epō Benonieñ scribēs
sic ait.xvj.q.j.peruenit. Peruenit ad nos vñ valde miramur
ꝙ quidam monachi ⁊ abbates in parochia vestra cōtra san-
ctorum patrum decreta episcopalia iura et officia sibi arro-
ganter vendicant:videlicet penitentiam dare et remissionez
peccatorū:reconciliationem penitentium:decimas et eccle
sias:quū absq̄ pprij epī licentia vel apl'ice sedis authorita-
te hoc nullatenus presumere debeant:sicut in Calcedonen
si consilio cautum est. Mandamus itaq̄ dilectiōi tue vt eos
conuenias:⁊ ne talia p̄sumant:omnino prohibeas. Idē.xvj.
q.vij.sicut domini.ait. Sicut dñi vestimētū scissum nō est:sz
de eo sortiti sunt:ita nec eccl'ia scindi debet:qr in vnitate to-
ta consistit. In potestatē ergo proprij epī ecclesie reducant:
⁊ ab ipso sicut in sacris canonib⁹ statutum est ordinent:alio
quin eccl'ie ipse ⁊ clerici earundē diuinis destituant officijs.
j.per interdictionē sz gl. Idē eo.si qs.iij. Si quis cleric⁹ ab
bas vel monachus p laicos eccl'ias obtinuerit:sm apl'orū ca
nones ⁊ Antiocheni capitulū cōcilij excōicatiōi subiaceat.
Idē eo.nullus.ij. Nullus laicorum ecclesias vel ecclesiarum
bona occupet vel disponat. Idē.xvj.q.j.decimas. Decimas a
populo sacerdotibus ac leuitis esse reddendas diuine legis
sanxit authoritas. Ceterum a monachis seu clericis commu
niter viuētibus nulla ratio sinit:vt milites aut episcopi aut
persone quelibet decimas de laboribus seu de nutrimentis
suis proprijs extorquere debeāt. Demum eo defuncto/ cessa-
uit papatus diebus.xviij.

Bñdict⁹ iij.papa Paschalis.ij.

In veritati sint ꝑsona q̄ hic dr̄ viderit historiarū studiosus perscrutator. Bñdictū tū iij.ꝯstat a primo paschale septimum paschalem ꝯo scdz ab eodē paschale primo sexagesimū septimū Romanorū fuisse pōtificatum eugeniū scdm.

§.III. Successit Paschali in se-

de Petri Eugenius.ij.natione Romanus ex patre Boemun-
do:anno dñi.dcccxxiiij. seditq̄ annis.iij.mēsib⁹.ij. Et secūdū
chroñ. Marti. hic per Romanos laicos cecatus est ⁊ marty-
rio coronatus. Ipse prius cardinalis fuit sancte Sabine quā
ecclesiā ciboreo argenteo sup altare decorauit:et pictura so
lenni ornauit. Ab hoc Eugenio papa vt refert Uincen. spec.
histo.post Sigisbertū. Hilduinus abbas sancti Dionysij sa-
criq̄ palatij archicapellan⁹ Romā mittēs:corpus beati Se
bastiani accepit. Et apud vrbē Suessionensez in basilica san-
cti Medardi collocauit: ⁊ vbi dum adhuc inhumatum in
loculo ī quo allatū est iaceret:tāta signorū ⁊ virtutū gr̄a in
noīe eiusdē martyris emicuit:vt a nullo mortalium enume-
rari vel enarrari posset. Quorū quedā tāti stuporis esse di-
cuntur vt humanā fidē excedāt:nisi certū esset deū (p q̄ idez
pass⁹ est martyr) oīa facere posse. Circa idē tp̄s corpa sancto
rū martyrū Marcellini ⁊ Petri de Roma sublata in franciā
translata sunt:⁊ multis signis clarificata. Corpus etiam san
cti Gregorij pape ad vrbē Suessionensem translatum esse di
citur. Cōmunius tū in vrbe esse creditur. Eugenio ad dñm
euocato:successit Ualētinus natione Roman⁹ patre Leon-
tio qui sedit dieb⁹.xl.in papatu ⁊ mortuus est. Cessauitq̄ pō
tificatus diebus tribus sm chroñ. Marti.

Sebastiani Marcellini Petri ⁊ Gregorij corpora in Franciam deferūtur.

Valentinus successit Eugenio.

§.IIII. Post eum creatus est pō-

tifex summus Grego.iiij.natione Romanus ex patre Joan-
ne anno dñi.dcccxxvij. Et cathedraz Petri tenuit annis.xvj.
Hic ecclesiam sancti Martini in monte a fundamentis de-
structam nouis fabricis edificauit. Hoc Grego.monente sm
Uincē.vbi.s.⁊ oībus epīs assentientib⁹ Ludouic⁹ impator
statuit in Frācia ⁊ Alemānia festū oīm sanctorū kalēdis No
uēbris solēniter celebrari:qd a Bonifacio papa primo insti-
tutum a Romanis celebrabat. Huius tpe vt ait Marti. in
chroñ.suis orta est magna tribulatio christianis. Naz de Ro
manis quidā scelerati miserunt ad soldanum Babylonie:vt
Romam veniēs Italiā possideret:tātaq̄ multitudo sarace-
norum p portum Centūcellensem intrans repleuit faciē ter
re:vt locuste viderent. Obsessaq̄ Roma capitur ciuitas Leo
nina. Ecclesia sancti Petri spoliatur:⁊ equorū stabulum effi
citur ⁊ non solū ciuitas Romana:sed ⁊ omnis Tuscia in soli
tudinē redigit. Tandē ad petitionē hui⁹ Greg. pape Guido
marchio cū Longobardis veniēs:⁊ postea rex Ludouicus cū
Gallicis cū multa sanguinis effusione christianorum Sara
cenos de Italia fugarunt. Quo tēpore etiam Appuliam et
Siciliam deuastauerunt. Fuit aūt pontifex iste vt testatur
Jaco.de col'.vir strenuus atq̄ benign⁹:fide catholicus ac sa
crarum scripturarum solertissim⁹ inquisitor:amator paupe
rum:nil terrenū:nil trāsitoriū cōcupiscēs:totus ad illa que
finē nesciūt semper intentus. Diuini igitur amoris igne suc-
cēsus hic btūs pōtifex corp⁹ magni Greg. pape p quē sp̄ūsancti
gratia toto orbe terrarū inextinguibile lumē sapiētie indu-
xit:ex loco vbi prius sepultus est erat leuauit:atq̄ in eccl'ia
beati Petri apl'i cū magna veneratione transtulit. Quo in
loco oratorium suo nomini dedicauit: vbi in altari corpus
ipsum ac etiā Sebastiani posita sunt. Asserūt tū q̄dā chro-
nica

Gre.iiij.

Oīm sanctorū celebritas

Saraceni Italiā vastant.

Sctōrū Gregorij ⁊ Sebastiani corpora

transferuntur. nica in Galliā fuisse dicta corpora translata. vt dictum est supra. Sz Romani credūt in ecclesia sancti Petri esse: qd magis videt̄ primū veritati. Hoc tpe reliquie Uiti martyris a Parisijs in Saxoniā trāsferunt: vnū ⁊ ipsi Frāci testati sunt q ab illo tpe Francoꝝ gloria ad Saxones fit translata. Uitimar tyristrā sitio.

§. V. Suscepit post Greg. quartum

tum regēdam ecclesiam Sergius secundus natione Romanus ex patre Sergio anno dñi. dcccxliiij. Seditq; annis tribus ⁊ mensibus duob⁹. Et eo migrāte cessauit papatus diebus. xv. Hic vt ait Marti. in chroñ. sua: dicebat̄ os porci: qd q: turpe nomē erat vocat⁹ est Sergi⁹. Et exinde in posteruz statutū est seruatū vsq; in hodiernū diē: vt quū creatur summus pontifex: dimittat nomē suū q̄ vocabat̄ añ creationē: ⁊ vocet̄ noīe nouo qd ipsemet placet assumere ex eoꝝ noībus qui iam in sede Petri fuerunt descripti ⁊ denominati. Et vltra istā rationē ne. s. ptingat papā aliquo noīe turpi vocari: addidit Archi. duas alias rōnes: videlicet q: ⁊ christus mutauit nomē primi summi pontificis Petri quū pri⁹ vocaret̄ Simon. Tu etiā ad innuendū vt tot⁹ debeat nouus hō existere: ⁊ sicut mutat̄ noīe primū relinquēs: sic mutet̄ morib⁹ relictis oībus passionib⁹: ⁊ veterē hoīem deponēs nouū induat: q̄ ſm deuz creat⁹ est in iustitia ⁊ sanctitate veritatis. Hic aūt pontifex vt testat̄ Jac. de col'. in histo. sua: fuit origine insignis: fide pur⁹: predicatiōe liberior: deo hūilis: hoībus valde amabilis: pauperū ⁊ indigētium cōsolator. Ad huius aūt electionē cōfirmandā vel poti⁹ honorādā / Lotharius imperator misit filiū suū pmogenitū cū multa comitiua principum ⁊ prelatoꝝ. Qui a summo pontifice cū magna gl'ia susceptus est: atq; ab illo in regē Lōgobardoꝝ inunctus atq; coronat⁹ Interfuerunt autem huic coronationi pene oēs epi Longobardie ⁊ Tuscie. Quo facto: postulauerunt principes ex persona dicti Ludouici vt Romani nobiles dicto Ludouico iurarent fidelitatem. Quod solutissimus ⁊ prudentissimus pōtifex constantissime denegauit. Concessit autem ipsi petentibus: vt sicut moris est imperatoribus Romanis facere: Romani principes ⁊ primi ciuitatis Lothario tāq̄ Romano imperatori fidelitatem promitterent ⁊ iurarent.

Sergi⁹ secundus.

Mutat̄ nomen pape in ei⁹ creatione.

§. VI. Ad dñz Sergio euocato

leo. iiij inthronizatus est in sede Petri de cōi oīm assensu. Leo. iiij. natione Romanus patre Radulpho anno dñi. dccclxvij. qui sedit annis. viij. mēsibus. iij. diebus. v. Fuit vir iste scdm Jo. de col'. valde sanctus: vigilijs ⁊ orōnibus multū vacās: iustitie q̄z cōseruande autor valde rigidus: diuinarū scripturarū peritissimus. Hic ab infantia ob literarum studia inter monachos sanctos nutritus est. Inter quos non solū literas didicit: verū etiā in studio sancte cōuersatiōis nō quasi puer: velut perfectus monachus inter eos mansit. Postq̄ autē factus est papa q̄uis locū mutaret ⁊ ordinē: tñ vitam vel mores sanctos et humiles nūq̄ mutauit. Hic beatus pontifex authoritate canonica decreuit vt dum sacra missarum solēnia celebrantur: nullus ex laicis stare / sedere vel ingredi debeat. Eo presidēte tam horribilis terre motus factus est: vt omnia elementa concussa viderentur. Statuit pontifex iste vt octaue assumptionis beate Marie celebrarent̄ in Romana ecclesia: qd prius non fiebat. Eo presulāte ⁊ Lothario imperante gens illa nefanda Saracenorū nauibus euecta: circa littora Tuscie maris maxima dāna intulit quibusdam ciuitatibus: deinde Romano portui applicans in terrā descēdit: ⁊ spe potiunde vrbis Romam tēdit. Sed quum Romani eoꝝ presensissent aduentū: vrbē muniunt. Quare fiducia obtinēde ciuitatis deposita: cuncta q̄ extra ciuitatē erant gēs illa diripuit: ecclesias spoliant: spoliatasq; succēdunt. Inter quas ecclesia sancti Petri (que tunc erat extra septa vrbis tota diripit̄: atq; altari sacro pfanato: oīa q̄ ad ornatū ecclesie erant / eradunt atq; onusti spolijs ad naues redeunt. Illa igitur ecclesia q̄ est caput ⁊ mater eccl'iarum: sic a nefandis profanata: senat⁹ populusq; Romanus Leonē eorum pontificem adeunt cū lachrymis obsecrantes (vt illos studio deinceps sacer ille locus omni christi ecclesie venerabilis taliter muniretur: ne iterum cursum illius nefandissime gentis formidarent. Quorū voces beatus pōtifex solicite audiens: protinus hmōi consiliū sumpsit: vt illud opus qd precessor eius Leo. iij. inchoauerat: ⁊ circa ecclesiam beati Petri edificare ceperat: muros enim ⁊ multis iam locis fundamenta posuerat: ipse auxiliāte domino perduceret ad effectum. Hoc suū consiliū quū Lothario principe: ac eius fratribus francoruz ⁊ Germanorum regibus intimasset: magno repleti gaudio per suos nūtios Lotharius imperator ⁊ fratres eius Ludouicus ⁊ Carolus magnā pecunie summā ad id opus pficiendum destinarūt. Anno igit̄ scdo pōtificatus ei⁹ cum magna populi Romani letitia inchoatum est opus adeoq; non solū Romani: sed ⁊ de circūstantib⁹ ciuitatibus ppl'i cōtulerunt: vt sexto anno pontificat⁹ eiusdē sit ex oī pte op⁹ illud a fidelibus cōsummatū. Que q̄dē ciuitas seu ps ciuitatis a nomine authoris dicta est Leonina. Hoc igitur studio et industria huius pōtificis perfecto: idē pius pr̄ magno dolore afficiebatur: quum videret quotidie altare principis apl'orum pfanatum: ⁊ omni suo decore nudatū: adeo vt iā ppl's illud frequētare desisteret diuino itaq; adiut⁹ auxilio: cōfessionē bti Petri ⁊ eius altare decēter ⁊ honorifice decorauit: atq; ipsi⁹ altaris frontē laminis aureis atq; gēmatis circundedit ⁊ mundata ecclesia oīa ad statū pristinū reduxit. Insuper ⁊ ciuitatē Portuēsem longis tēporibus derelictam Corsis qui ad vrbem Romanam Agarenorum infestationē fugientes venerant ad inhabitādū tribuit. Preterea ipe pōtifex deuotiōe precipuus multa sanctorū corpora que quandiutissime per diuersa loca vrbis inculte iacuerant: ingenti studio quesita reperit repertaq; cū summa reuerētia in suis locis collocauit. Sz et corpora. iiij. coronatorū in eccl'ia quā ipse a fundamentis erexit: sub altari ipsi⁹ eccl'ie tumulauit. Cū qb⁹ etiā multa alia corpora sctōrum posuit. s. Claudij / Nicostrati / Sēpronij / Castorij / Seueri / Seueriani / Carpophori / Uictorini / Festi / Marcelliani / Diogenis / Liberalis / Marcelli / Simplicij / Marij quoq; Audifax ⁊ Abachuc. Felicissimi ⁊ Agapiti / Hippoliti cum familia eius numero. xviij. Aquile / Prisci / Aquini / Narcissi / Marcellini / Felicis / Cādidi / Paulini / Anastasij / Sebastiani / Apollinis / Benedicti / et Uenantij. Necnō posuit ibi caput. s. Prothi. s. Alexandri. s. Xisti / ⁊ sancte Praxedis virginis. Et plura alia loca et ecclesias quas Saraceni paulo ante deuastauerant ⁊ expoliauerant honorifice restaurauit. Hic pro Neapolitanis in mari contra Saracenos pugnantibus orando collectam fecit. Deus cuius dextera beatum Petrum ⁊c. Illi autem Saraceni qui cuz maxima multitudine ad vrbem capiendam venerant: quum spoliatis ecclesijs Petri et Pauli ad Aphricaz nauib⁹ residēt: in alto pelago tempestate quassati dei virtute sunt submersi.

octauaruz btē Marie celebratio.

Saracenorū incursus.

Eccl'ia scti petri circūdatur muris.

§. VI. Post hunc Leonez Mar

tinus in chroñ. sua posuit Joan. natione Anglicum. Qui sedit anno domini. dcccl. in cathedra Petri annis. ij. mēsibus. iij. diebus. vj. Quo mortuo cessauit papatus mēse vno. Hic inquit Martinus vt asserit̄ femina fuit: ⁊ in puellari etate a quodā suo amasio in habitu virili Athenis adducta sic in diuersis scientijs profecit: vt nullus sibi par inueniret̄ adeo vt post Rome in triuijs legēs magnos magistros discipulos ⁊ auditores haberet. Et quum in vrbe in scientia et vita magne opinionis esset: in papam concorditer eligitur post Leonem. Sed in papatu per suum familiarem impregnatur. Uerum tempus partus ignorans: quum de sancto Petro in Lateranū tēderet angustiata partu inter ecclesiā sancti Clemētis ⁊ Colosseū peperit in via. Et in partu mortua ibidē sepulta dicit̄. Et q: papa eandē viā semper obliquat quum Lateranum accedit: creditur a plerisq; q̄ ob detestationem facti hoc faciat: nec ponit̄ in catalogo summorū pontificū ppter mulieris sexum. Uere valde mirandum ⁊ cū Paulo clamandum. O altitudo sapientie ⁊ scientie dei: q̄ incōprehensibilia sunt iudicia eius ⁊c. Si verum fuit quod vulgo dr̄ vt iste refert. Et quoddā signū sculpture marmoree in via vbi hoc cōtigit ob huius rei memoriam positū dr̄. Uincen. tñ in spe. hi. et Jo. de col'. nil de hoc referunt. Sed ⁊ si fuit verū: nulli tamen ex hoc salutis preiudicium: q: nec ecclesia tunc fuit sine capite qui est xp̄s: vnde in fluuium gratie percipit: nec vltimi effectus sacramentorū que illa cōferebat deficiebāt eis qui deuote accipiebant ab ea. scilicet gratia. Licet illa sicut nec alie femine sint susceptibiles characteris alicuius ordinis: nec conficere eucharistiam: nec etiā de facto ordinare possint: nec absoluere a peccatis: vnde ordinati ab ea erant iterum ordinandi: q: nihil ab ea acceperant: gratiam tñ sacramentorum christus supplebat in recipientibus digne: ignorantia facti inuincibilis eos excusante a culpa.

Joānes Anglic⁹ papa.

§. VIII. Eo p mortē subtracto:

creatus est summus antistes Benedictus. iij. natione Romanus ex patre Patrodo (alias Petro) anno dñi. dccclij. Seditq; annis. ij. mensibus. v. Quo mortuo cessauit papat⁹ diebus. xv. Hic vt inquit Marti. cōstituit vt clerici ordinate incederēt ⁊ honeste viuerent. Hic inter alia bona q̄ fecit porticum a porta ciuitatis vsq; ad sanctū Paulum: ⁊ alium porticum a porta ciuitatis vsq; ad sctm̄ Laurentium instaurauit qui mortuus sepultus est apud sanctum Petrum. De hoc benedicto istud notabile refert Jo. de col'. q̄ quū esset sancti Xisti presbyter cardinalis oīm consensu in papam electus: quū populo et clero necnon Romanis nobilibus vrgeretur vt electiōi de se facte preberet assensum: multis cū lachrymis ge

Benedictus. iij.

nu⁊ flectens flebili voce dicebat. Rogo fratres non me in eā deducatis ecclesiam: quia tanti culminis non sufficio ferre grauamen. Illi nihilominus eum sic renitentē ad Lateranē sem ecclesiam deducētes: in pontificali solio collocarunt. In decre. disti. xcvj. c. si imperator. Joā. papa sic ait. Si imperator catholicus est (qđ salua pace eius dixerim⁹) filius est nō presul ecclie. Qđ ad religionem cōpetit discere ei conuenit: non docere. Habet priuilegia potestatis sue: q̄ administrandis publicis legib⁹ diuinit⁹ cōsecut⁹ est. Et eius beneficijs non ingratus cōtra dispositionem celestis ordinis nihil vsurpet. Ad sacerdotes eñ deus voluit que ecclie disponēda sunt pertinere: nō ad seculi potestates: quas si fideles sunt ecclesie sue sacerdotibus voluit esse subiectas. Non sibi ergo vēdicet alienum ius ⁊ ministerium quod altari deputatum est nec cōtra eum tendat abrumpi: a quo omnia ꝯstituta sunt: ne contra illius beneficia pugnare videatur: a quo ꝓpriam consecutus est potestatem. Non a legib⁹ publicis: nō a potestatibus seculi: sed a pontificibus ⁊ sacerdotibus omnipotens deus christiane religionis clericos ⁊ sacerdotes voluit ordinari ⁊ discuti: ⁊ recipi de errore remeantes. ¶ Nunq̄ de pontificibus nisi ecclesiam iudicare deberc. Non est humanarum legum de talibus ferre sententiam absq; ecclesie p̄ncipaliter constitutis pontificibus. Obsequi solere principes christianos decretis ecclesie: nō suā preponere potestatem: episcopis caput subdere principes solitum est: non de eorum capitibus iudicare hec ibi.

Cōcor. cap. j. extra de consti.

§. IX. Decedēte Benedicto ter

Nicola⁹ primus.

tio: assumptus est canonice ad pontificatus apicē Nicolaus primus huius nois: natione Romanus: anno dñi. dccclvij. Sedemq; Petri tenuit annis. ix. mensib⁹. ij. diebus. xx. Cuius pater Theodorus (alias Theodoxius) dictus est. Hic vt ait Marti. vir sanctissimus fuit. Post magnum Gregorium papā vix vllus in Romana sede ei apparuit comparandus. Cuius ordinationem Ludouic⁹ scđs imperator sua p̄sentia roborauit. Hic vt scribit Jo. de col. ex chorñ. pontificum fuit homo valde sanctus: qui mundi honores fugiens deo soli vacare studebat. Vñ audito q̄ in papā deberet assumi: fugiens latitauit. Sed inuentus ⁊ violenter tractus de cōsensu oīm factus est papa. Erat autē aspectu pulcher: doctus in verbo lequela humilis: actu preclarus: ieiunijs / vigilijs / ⁊ orationibus valde intentus. Sub hoc pontifice Michael imperator Constantinopolitanus seu Grecorum legatos Romā misit: per quos ⁊ munera preciosissima ecclesie sancti Petri destinauit. Inter que fuit calix aureus miri pōderis ⁊ artificij preciosissimis lapidibus ornatus. ¶ Hic Nicolaus papa vt vir intrepidus ⁊ magne authoritatis: nec tñ a clemētia alienus: postq̄ deposuit Joannē archiepm Rauennatem: q2 vocatus ad curiā venire ꝯtēpserat: quū postea veniens Joan. ad pedes Nicolai pape se humiliasset recognoscens errorem suum: ad preces Ludouici imperatoris suo officio restitut⁹ est. Idem etiā Lotharium regē fratrē Ludouici imperatoris excōmunicauit ex eo q̄ Rheberga vxore sua legitima repudiata Gualdradā pellicē suā sibi ꝯiūxisset. Et adeo Romana sedes hoc enorme scelus adulterij egre tulit ⁊ detestata est q̄ duo archiepiscopi quorum authoritate preter iuris ordinē hoc diuortium celebrauerant seu assenserant fuerunt excōmunicati: deinde a suo officio sunt depositi. Vñ circa istam materiam ⁊ alia notabilia gesta p eū habent in decretis decreta per eum vñ di. xcvj. c. vbinā: imperatorib⁹ scribēs. ait. Vbinā legistis imperatores antecessores vestros synodalibus cōuentibus interfuisse: nisi forsitan in quibusdā vbi de fide tractatum est: q̄ vniuersalis est: q̄ oīm cōis est: q̄ nō solū ad clericos: verum etiam ad laicos ⁊ ad omnes oīno pertinet christianos? Idē di. ea. satis. ait. Satis euidēter ostenditur a seculari potestate nec solui posse prorsus nec ligari pōtificē quē cōstat a principe pio Cōstantino deum appellatum quum nec posse deum ab hoīb⁹ iudicari manifestū sit. Sz et Theodosius minor sancte synodo scribens Ephesine prime dixit. Deputatus est ergo Cādidianus magnificentissim⁹ comes strenuorum domesticorū trāsire vsq; ad sacratissimam synodum nostram: ⁊ in nullo quidē q̄ faciēde sunt de pijs dogmatibus questiones seu expositiones cōicare. Illicitū nāq; est eū qui nō sit in ordine sanctissimorū epōꝝ: ecclesiasticis intermisceri tractatibus. His itaq; manifeste repertis apparet comministrū Ignatiū per imperialē tantummodo sententiam nullo modo potuisse prorsus expelli in cuius dānatione quia presulum q̄z assensus est subsecutus: apparet id causa patratum fuisse adulationis non legitime sanctionis. Et loquit Nicolaus papa de Ignatio Cōstantinopolitano patriarcha: qui a suis suffraganeis fuerat depositus ad instantiam Michaelis imperatoris Grecoꝝ. Quod factum multū detestat: ⁊ fieri non potuisse ostēdit dist. xxj. in multis. c. ⁊ p̄cise. c. submittit: vbi ait. Submittit Ignati⁹ minorū inferiorum ⁊ subiectorum deliberationibus: ecōtra sacris canonib⁹ precipientibus ⁊ exēplis sctōꝝ patrum semper vbi est maior authoritas eundum esse: ⁊ in oībus cōtrouersijs ad potioris sedis iudicia dirigant: qđ nō solū a catholicis verū etiā ab ipsis obseruatum esse constat hereticis: alioquin acephalum liquet esse cōciliū vbi de tanta persona agitur: ⁊ maiorum nō expectat sentētia. Idē in. c. seq ait. Intantū hanc presumptionē sancti patres apud Calcedonē detestati sunt: vt Dioscorū Alexandrinū antistitē inter cetera idcirco potissimum sine vlla restitutione dānauerunt: q2 ponēs os suum in celū lingua eius transeunte sup terrā: cōicationē in sanctum Leonē papam dictauit. Et in. c. nunc aūt di. ea. inducit ad idem exemplum beati Marcellini pape ⁊ martyris: qui quamuis tēpore Diocletiani thura super prunas imposuisset in venerationē idoli: collecto cōcilio epōꝝ cōfitente eo pctm̄ suum nullus fuit ausus in eum snīam ferre: dicētibus. Prima sedes non iudicabit a quoq;. Ex ore tuo iudica causam tuam. Et cum Xistus papa. ij. infamaret sup quibusdā in ꝯsilio episcoporū vbi erat Valētinian⁹ impator: ipse surrexit ⁊ posuit in arbitrio ipsi⁹ Xisti iudicare de cā sua. Idē de eodē. c. inferior. ait. Inferior sedes potiorem absoluere nō pōt. Sola eñ potior inferiorem ꝯuenienter absoluit. Hinc liquido ꝓuidetur: q2 quē nō pōt absoluere: nō pōt iudicio inferior potiorem ligare: vnde ⁊ propheta ait. Nunquid gloriabit securis contra eū qui secat in ea: aut exaltabitur serra ꝯ eū a quo trahitur? Idem Nicola⁹ scribens Ludouico impatori Romanoꝝ. di. xcvj. c. in scripturis. ait. In scripturis narrat Cōstātinū imperatorē dixisse. Vere si ꝓprijs oculis viderē sacerdotem deiraut aliquē eoꝝ q̄ in monastico habitu circūamicti sunt peccantē: chlamidē meā explicarē ⁊ cooperirem eum ne ab aliquo videret. In q̄b⁹ igit desideratissime fili necessario cōmonemini: vt quēadmodū fide ⁊ religione ac honoris parilitate ei adequari videam: inita quoq; hūilitate ac deuotiōe equiparari nihilominus anheletis: ita vt in nullo inferior eo: sed potior inueniamini. Et hec q̄dem dixim⁹ vobis cautos vos reddere cupientes: vt si de dñi sacerdotib⁹ qui iure p̄res aiaꝝ dñr: aliq̄d contigerit vos audire qđ cōfusionē pijs mētib⁹ ingerat: nō infrunitū sed pudoratos filios Noe imitātes: de reliquo verecundiam ꝯtegatis: vt quēadmodum et illi benedictione repleri moderante dño mereamini. Idem ad Lotharium regē fratrē Ludouici. xj. q. iij. precipue. sic scribit precipue Gualdrade pellicis tue ⁊ dudū a te repudiate cōionem declina. Excōicata est eñ: ⁊ vsq; ad penitētiam nostram ab omni contubernio xp̄ianorū sequestrata. Quamobrem cauendum est: ne cum ea pari mucrone ꝑcellaris snīe: ⁊ p vni⁹ muliercule passione vinctus ⁊ obligatus ad perenne traharis exitium. Deterius q̄ppe in populis prelati delinquūt: ac per hoc ipsi crudeli⁹ q̄ ceteri puniunt vt Greg. ait. Scire p̄lati debent q2 si ꝑuersa vnq̄ ꝑpetrant: tot mortib⁹ digni sunt quot ad subditos suos ꝑditionis exempla transmittūt. Idē Nicola⁹ cōtra Lotharium regem fratrem Ludouici impatoris: q2 repudiata vxore aliā duxit: sic scribit epīs et archiepiscopis ꝑ Galliā Germaniam ⁊ Italiā constitutis. ij. q. j. c. vlt. Scelus qđ Lothari⁹ rex: si tñ rex veraciter dici possit q̄ nullo salubri regimine corpis appetit⁹ refrenat: sed salubrica eneruatione magis illicitis eius motib⁹ cedit: in duab⁹ feminis Teberga scz ⁊ Gualdrada cōmisit: oīb⁹ manifestum est. Sz ⁊ dudū epōs Teugaldū ⁊ Guntariū i tali facto eos habuit se tutores atq; fautores pene tot⁹ orbis vndiq; ad limina seu sedē apostolicam confluens referebat. Igit decernēte nobiscum sctā synodo in p̄ntia depositi ⁊ ab officio sacerdotali excommunicati atq; a regimine ep̄ali alienati indubitanter existunt. De snīa lata ꝯ hos maximos archiepōs. s. Teugaldum Treuerensem: ⁊ Guntarium Coloniensem hr plenius. xj. q. iij. teugaldum. ¶ Ad Lotharium autem ipsum regem adulterū sic scribit. xxxiij. q. iij. an nō. An nō districta vltione feriendus es: qui in duabus vxoribus adulterium Lamech et flagitiū imitat⁹ esse dinosceris? Qđ domin⁹ noster nisi post lxxvij. gñationes suo salutifero aduentu deleuit: quū Cain fratricidiū septima gñatione: aquis abolitū sit cathaclismi i. diluuij. Idē Nicolaus. xxvij. q. ij. scripsit. ait. Scripsit nobis Theberga (al's Theoberga) regina regia se velle dignitate vt maritali copula exui: ⁊ sola vita priuata contenta desiderare. Cui nos scripsim⁹ hoc aliter fieri nō posse: nisi eandem vitam vir eius Lotharius elegerit. Nam lz sit scriptum Quos deus coniunxit, hō nō separe. aliq̄n tñ diuini amoris intuitu: ⁊ consensu vtriusq; cōiugis matrimonia dissoluuntur: s. quo ad torum nō quo ad vinculum: ⁊ tunc separat non hō. Aliter fieri mutuam separationē vestram ꝓhibemus. Idem ad cōsulta Balgarorū qui nouiter erant ad fidē conuersi. sic ait. xv. q. viij. sciscitantib⁹. Sciscitantibus vobis si a sacerdote qui fuerit cōprehensus in adulterio: siue de hoc sola fama

In papā nullū mortaliū ferre pōt sententiam.

Dire in Lothariū adulterūana thematis sententie.

resperseris

reſperſerit: debeatis cõionem ſuſpicere necne. Rñdemus. Non põt aliquis quantũcunq; pollutus ſit ſacramẽta diuina polluere: q purgatoria cunctarũ contagionum exiſtunt. Qualiſcunq; eſſi ſacerdos ſit: q ſancta ſunt coinquinari nõ poſſunt. Idcirco ab eo vſq; quo eꝑorũ iudicio reprobat: cõicipẽda eſt: qſſi mali bona miniſtrãdo ſe tñ modo ledũt. Et cerea fax accẽſa ſibi quidẽ detrimentũ preſtat: aliꝫs vero lumen in tenebris adminiſtrat: & vnde aliꝫs cõmodum exhibet inde ſibi diſpendiũ preſtat. Sumite ergo intrepide ab offi ſacerdote xpi myſteria: qſſi offilia in fide purgant. Qõ intelligendum eſt vt dicit glo. & bene: niſi talis ſacerdos ſit ꝑcifus ꝑſuam: vel niſi ſit notorius fornicator: aut ſimoniacus. Idẽ circa materiam cõſuetudinis ait: ſcz ſcribẽs Michaeli imperatori Grecoꝝ. di. xj. c. cõſequens. Cõſequens eſt vt qõ ab hui⁹ ſedis ſcz ap̃lice rectorib⁹ plena authoritate ſancit⁹ nullius cõſuetudinis ꝓpediente occaſiõe: ꝓpria tñmodo ſequẽdo voluntates remoueat: ſed firmius atq; incõcuſſe teneat. glo. ibi. Niſi eſſet talis cõſuetudo que poſſet iuri preiudicare. Idem ad eundem diſt. xij. ſcit ſancta. Scit ſancta Romana eccleſia q nihil obſunt ſaluti credẽtium diuerſe pro loco & tempore cõſuetudines: ſi illis canonica nõ obſiſtat authoritas ꝑ qua eis obuiare debeamus: vñ nihil iudicam⁹ eis deberi vel poſſe reſiſti. Idem ea. di. ridiculum. Ridiculum eſt & ſatis abominabile dedecus: vt traditiones quas antiquitus a patrib⁹ ſuſcepimus infringi patiamur.

Rerbulgarorũ conuerſus ad fidem.

¶ Huius etiã tempore rex Bulgarorum ad chriſtianiſimũ cum ſua gente cõuerſus eſt: vnde miſſis ad eum a ſede apoſtolica miniſtris: acceptis etiã a rege Ludouico ſubſidijs: adeo in fide ſolidatus: vt nõ multo poſt filio maiore in regno ordinato ipſe ſeculo renuntiãs monachus factus eſt. Sed inde filius eius iuueniliter agẽs ad gentilitatis cultũ quum vellet redire: militie cingulo & cultu regio reſumpto: filium ꝓſecutus cepit: & oculis eius effoſſis in carcerem truſit. Filioq; minore in regnum collocato: habitũ reſumpſit & bene finiuit dies ſuos.

¶ Idem Nicolaus ad cõſulta Bulgarorũ. di. xxviij. cõſulendum. ait. Licet ſacerdotes ſint valde reprehẽſibiles ſcz quũ ſint mali & incontinentes: vos tamen deũ cõuenit imitari: qui ſolem ſuũ oriri facit ſuper bonos & malos. & eiicere eſſi a vobis es nõ debetis: qſſi nec Judam dñs quũ eſſet mendax diſcipulus: a numero diſcipulorũ deiecit. Verũ de preſbyteris vobis qui laici eſtis nec iudicandũ eſt: nec quicq; de vita eorum inſtigandũ: ſed eꝑorum iudicio quicquid illud ſit eſt reſeruandũ. ¶ Idem de quodã quez pater circa decimũ etatis ſue annum conſtitutũ indui fecit habitu monachali cõtra voluntatem ipſius pueri: nec poſtea conſenſit monachus eſſe: ſcribit vt liber dimittatur. xx. q. iij. preſens. Sic dicens. Conſulte pſalmographi verba recolentes: quibus voluntarie ſe deo ſacrificare pronuntiat & voluntaria oꝛis ſui beneplacita fieri in cõſpectu dei obſecrat preſentem clericũ nomine Lambertũ minime debere exiſtimauimus ſub tali violentia fieri monachũ. Quod eſſi quis nõ eligit nec optat: profecto nõ diligit: quod autem nõ diligit: facile cõtemnit. Nullum ergo bonum niſi voluntariũ. Idcirco & dñs non ferendã in via virgaz per quã violẽtia vlli inferatur precepit. Quapropter cõſultus agiẽ ſi pijs ſuaſionibus contemptum mundi & amorẽ dei predicando q violentiã inferendo ad celeſtem amorẽ illũ accenderitis. ¶ Idem ad cõſulta Bulgarorũ ait. xxiij. q. viij. ſi nulla. Si nulla vꝛget neceſſitas: nõ ſolum quadrageſimali tpe ſed & omni tempore eſt a prelijs abſtinendũ. Si aũt ineuitabilis vꝛget importunitas: nec quadrageſime tẽpore pro defenſione ſua & patrie ſeu legum paternarũ eſt bellorũ proculdubio preparationi parcendũ. Ne videlicet deũ homo tentare videat: ſi habet qõ faciat & ſue ac aliorum ſaluti cõſulere nõ ꝓcurat: & ſancte religionis detrimenta nõ precauet. ¶ Idem ad Carolũ regẽ. xxiij. q. viij. reprehẽſibile. Reprehẽſibile valde eſſe conſtat qõ ſubintuli ſti dicẽdo maiorẽ partem oim eꝑorum die noctuq; cum aliꝫs fidelibus tuis cõtra piratas maritimos inuigilare: ob idq; eꝑi impediãtur venire: quũ militũ Chriſti ſit chriſto ſeruire milites vero ſeculi ſeruiãt ſeculo: ſicut ſcriptum eſt. Nemo militans deo implicat ſe negocijs ſecularibus quod ſi milites ſeculi militie ſtudent: quid ad eꝑos & milites chriſti: niſi vt vacent oꝛationibus? ¶ Idem. xxiij. q. iij. illi qui peregrinos. ait. Pax illa quã Creugam dei dicimus: ſic obſeruetur ſicut ab archiepis & epis cõſtituta eſt vniuſcuiuſq; prouincie. Qui aũt eam fregerit: excõicationi ſubdat. Idem. ij. q. v. monomachiã. ait. Monomachiã in lege nõ aſſumimus quã preceptã fuiſſe nõ reperimus: quam licet ineſſe quoſdã legamus: ſicut ſctũ Dauid cõtra Goliam ſacra ꝓdidit hiſtoria: nuſq; tñ vt pro lege teneatur alicubi diuina ſanxit authoritas: quũ hec & hmõi ſectantes deum ſolũ tentare videãtur. Idem Vnifredo Aꝛotinenſi epo. vij. q. j. ſciſcitaris. Sic ait. Sciſcitaris per Gualdagarium preſbyterũ vtrum quum a Northmãnis eꝑatu depelleris: debeas decetero in monaſterio cõuerſari. In quo ſcias frater chariſſime quia pernicioſum eſt poſitã in trãquillitate nauem deſerere: quãto magis in fluctib⁹? Vbi nõ dicim⁹ q perſecutoꝝ nõ fugiam⁹: maxime q paganorũ inſidias: quum ad tẽpus ſeuiunt & ob multitudinez delictoꝝ noſtroꝝ nocendi facultatẽ diuinitus aſſequunt: preſertim quum eis ꝑdire vltro nõ debeam⁹: & multos pphetas & apoſtolos: ipſum q dñm hmõi fugiſſe inſectores luce clari⁹ cõſtet: ſed q precipue nos q tanq; arietes ducatũ gregibus prebemus: immo q & hoꝝ paſtores ſumus deo authoꝛe cũ eis in periculis pro viribus perſiſtere ꝑ certo ꝓueniat. Et quũ trãquillitatis reddita diuina pietate fuerit: ſopitaq; furẽtiũ infeſtatio: mox gregẽ ꝑquirere: in vnum colligere: & eius aꝛos celeſtis patrie pace ac potiſſimũ ſecuritate predicta ſurſum erigere debemus. Et tandiu ſup eorum cautela nos oꝑtet eſſe ſolicitos: vt ſi dei iudicio preſentis temporis cõmoda fortaſſis amittuntur: future vite ſperẽt ſz gaudia abſq; ambiguitate percipere ſempiterna. Idem. ix. q. iij. paret. ait. Paret ꝓfecto ſedis ap̃lice cuius authoꝛitate maioꝛ nõ eſt: iudiciũ a nemine foꝛe retractandũ. Nec cuiq; de eius liceat iudicare iudicio. Juxta qõ Innocentius papa Ruffo & ceteris epis per Theſſaliam conſtitutis ſcribẽs ait. Nemo vnq; ap̃lico culmini de cuius iudicio non licet retractare: manus obuias audacter intulit. nemo in hoc rebellis extitit: niſi qui de ſe voluit iudicari. Et beatus papa Gelaſius. Nec de eius iudicio. i. Romane eccleſie canones vnq; ꝓceperunt iudicari. Sententiaq; illi⁹ cõſtituerũt nõ oꝑtere diſſolui: cuius poti⁹ ſequẽda decreta mandauerũt. ¶ Idem di. xlij. c. vlti. ait. Diſpẽſatio eſt nobis celeſtis ſeminis iniuncta: ve ſi nõ ſparcerimus: ve ſi tacuerimus. Quod quod vas electionis formidet & clamet: quanto magis quilibet exiguo metuendum eſt? Proinde ſicut nõ leue diſcrimen incumbit pontificibus ſiluiſſe quod congruit: ita ijs (qõ abſit) nõ mediocre periculũ eſt qui quũ debeãt parere deſpiciũt. ¶ Idẽ di. x. lege. Lege imperatoꝝ. ait. nõ in oibus eccleſiaſticis controuerſijs vtendũ eſt: preſertim quũ inueniaꝫ euangelice ac canonice ſanctioni aliquoties obuiare. Lex impatorum non eſt ſupra legẽ dei: ſed ſubtus. Imperiali iudicio non poſſunt eccleſiaſtica iura diſſolui. Ad qõ oſtẽdendum duoꝝ hoꝝ ſcz Innocẽtij & Gregoꝛij ſufficiunt teſtimonia. Nam ſanctus Innocenti⁹ in decretali ep̃la ſua ad Alexandrũ Antiochenũ eꝑm ait. Qõ ſciſcitaris vtrum diuiſis imperiali iudicio prouincijs vt due metropoles fiãt: ſi duo metropolitani debeãt noiari: nõ viſum eſt nobis ad mobilitatem neceſſitatum mũdanarum dei eccleſiam mutari: honoꝛeſq; aut diuiſiones ꝓpeti quas ꝑ ſuis cauſis faciendis duxerit imperatoꝛis. Beatus Gregoꝛ. ſcribens ad Theotiſtam patritiũ inter cetera ait. Si religiõis cauſa debere diſſolui matrimonia dicãtur: ſciẽdũ eſt quia & ſi hoc lex hũana cõceſſit: lex tñ diuina ꝓhibuit vbi dicit glo. q Juſtinianus imperator qui hoc ſtatuit erraꝫuit. Uel etiã dici poteſt q hoc permiſit ad vitandum maius malum. ſ. exoꝛcidium. ¶ Idem di. xcvij. c. vlti. ait. Nobiliſſimus vir atq; ſtrenuus veſtre ſublimitatis legatus: licet nullam epiſtolã iuxta conſuetudinẽ a vobis noſtro pontificio detuliſſet: iz nunq; ap̃lice ſedi moris fuerit abſq; ſignaris apicibus vndecunq; legationem ſuſcipere nos tñ vos in illa honoꝛantes: eiuſq; grauitatem & eloquioꝝ eius, veridicas cognoſcentes aſſertiones: nihilominus eum ſicut decuit ſuſcepimus: & ei ſicut honeſtum fuit credidimus. Et ibi nota gl. q ſiue literis non eſt adhibenda fides legatis. Et multa notabilia circa materiam literarum. Huius Nicolai tempore ſanctus Cyrillus pene oim Sclauoꝝ apoſtolus quia eos conuertit: qui vt credo alibi dicuntur Bulgari: corpus ſancti Clementis pape queſitum vbi in mare ꝓiectum fuerat: & aquis maris opertum cum templo manebat: quia miraculum illud diu ceſſauerat. ſ. de deſiccatione maris: Cyrillo cuz populo pro inuentione corporis exoꝛante ſiccatum eſt mare vſq; ad locũ vbi in templo iacebat corpus illud. Quo igrediens a Cherſona illud Romam aſportauit.

Sancti Clemẽtis pape corpus inuẽtũ.

§. X. Nicolao in omni ſanctita

Hadria nꝰ ſcõs.

te defuncto: factus eſt epus vrbis & orbis Hadrian⁹ ſecũdus natiõe Romanus ex patre Talaro eꝑo anno dñi. dccclxvij. numero pontificum. cix. cathedramq; tenuit Petri annis. v. menſibus. xj. hic vt teſtatur Joã. de col. fuit vir magnarum eleemoſynarũ. Quum autem eſſet preſbyter cardinalis atq; ſemel a Sergio papa. xl. denarios percepiſſet cõſuetudinaliter: aureos credo illos denarios vel argenteos: reuerſus domũ multitudinẽ maximã peregrinoꝝ ante domũ ſuam reperit. Qui vocato diſpenſatoꝛe ſuo dixit illi. Recipe hanc pecuniam: & ſingulis peregrinis ternos denarios tribue. Quumq; ille nec tertie parti ſufficere affirmaret poſſe peregrinoꝝ illoꝝ: cepit ille per ſe ſingulis ternos dena-

rios dare. Igitur quum miraretur dispensatorꝫ q̄ datis singulis termis denarijs adhuc pecunia superesset: iterum virsanctus cuilibet ex familia sua tres elargitus est. Et quum adhuc sex superessent. Uides (inquit Hadrianus) q̄ largus est dñs Jesus christus: qui ex illa quantitate quam dicebas impossibile posse sufficere: mihi quoꝫ & tibi tres reseruauit Uincē. in specu. histo. hunc omittit forte non aduertens: sed Martī. in chron. ponit. ¶ De hoc Hadriano sic dicitur di. xiij. cum Hadrianus. Cum Hadrianus scōs ad Romanum pontificatū ab ecclesia dei genitricis dñe nostreq̄ dicit ad presepe trahere ꝫ ad Lateranēse patriarchium: certatiz a populo & clero & proceribus deportatus est. Qō audientes legati missi Ludouici impatoris scz secūdi moleste tulerunt: & indignati sunt q̄ dum presentes essent non fuerunt inuitati: nec optate a se futuri presulis electiōi interesse meruerūt. Qui accepta rōne q̄ nō causa cōemptus augustus sed futuri temporis prospectu hoc commissum fuerat: ne videlicet legatos principū in electione Romanorū presulum mos expectandi per hmōi fomitē molesceret & oēm indignationem medullitus sedauerunt: & ad salutandū electū etiam ipsi humiliter accesserunt. De hoc etiā di. ea. c. ij. ex octaua synodo sic dicit Hadrianus papa scōs qō Nicolaus predecessor eius disposuerat missos suos Donatū scz & Ostiē. episcopū: & Stephanū Ephesinū (alꝫ Neophesinū) epm: & Martinū (alꝫ Marinū) diaconū sancte Romane ecclesie ad Basilium imperatorē scz Grecorū & ad filios eius scz Cōstantinum & Leonē augustos Constātinopolim direxit. Cum quibus Anastasius Romane ecclesie Bibliothecarius id est cācellarius vtriusq̄ lingue peritus Grece scz & latine perrexit. Et synodo congregata quā octauam vniuersalē synodū illuc cōueniētes appellauerūt exortum schisma ex Ignatij depositiōe & Fotini ordinatione sedaueraunt. Folinum anathematizātes: & Ignatium restituentes: in qua sic statutū est. Cōsecrationes & promotiones episcoporū concordans priorib⁹ cōsilijs clericorū electiōe ac decreto eōrum collegio fieri hec sancta & vniuersalis synodus definiuit & statuit: ac iure pmulgauit neminem laicorum principū vel potentū semel inserere electioni vel promotiōi cuilibet patriache archiepiscopi vel metropolitani aut episcopi cuiuslibet: ne videlicet inordinata & incongrua hinc fiat cōtentio vel cōfusio: presertim quum nullā in talibus potestatē quenq̄ potestatiuorū vel laicorum ceterorum habere cōueniat: sed silere & attendere sibi vsq̄ quo regulariter a collegio ecclesie accipiat finē electio futuri pontificis. Et in. c. j. di. ea. per ipsum Hadrianum papam fit interminatio anathematis in cōtrarium facientes. Ad hunc Hadrianum' vt refert Martī. in chron. accessit Lotharius rex quem Nicolaus papa pro adulterio excōicauerat, vt dictū est. ℣. Et Romā veniens vt se excusaret de dicto adulterio & dum prosteretur ostensione innocētie sue ad cōionem corpis & sanguinis christi tam ipse q̄ optimates sui a papa inuitati fuissent qz indigne perceperāt oēs intra annū mortui sunt. Rex etiā Lotharius redeundo in via Placentie est mortuus.

octaua synod⁹ sub Hadriano.

Lotharij interitus.

℣. XI. Post transitum Hadriani secundi ad summū presulatū assumptus est Joannes. viij. natione Romanus anno dñi. dcccl. xxij. Qui sedit annis. x. et diebus. ij. Hic vt dicit Martī. in chron. vnxit Karolū filium Ludouici regis i impatorem. Quo tpe Saraceni p Italiam discurrētes ecclesias sancti Bñdicti in monte Casino destruerūt. Ad hunc Joannē papā Jo. diaconus Romane ecclesie vitam beati Grego. pape in quatuor libros laudabiliter decscripsit. Hic iniuriā passus est a Romanis ita vt in custodia tentus esset: eo q̄ non fauebat Karolo quū in Francia esset. Nam cū Ludouico Balbo sibi ptrario fere p annū mozatus est. Hic tradidit venerabili viro Senonēsi archiepo caput beati Greg. pape & brachiū sancti Leonis pape: quas i vrbe Senonēsi reliquas collocauit. Sub hoc pontifice Joāne claruit Rome Anastasius Romane ecclesie Bibliothecarius. i. cācellarius qui in greca & latina lingua valde doctꝫ & eloquētia facūdus & in oīi sciētia valde pfectus fuit. Et ℣m Jo. de col. hic septimā vniuersalē synodū iubēte Joā. papa de greco transtulit in latinū. Preterea transtulit & hierarchiā Dionysij areopagite: quam ad Karolū imperatorē Ludouici filium direxit. Insup & passionem Petri Alexandrini: & Achacij & sociorum eius: & sancti Joannis eleemosynarij ex greco transtulit in latinū & plura opuscula fecit. Hic Joānes octauus. xxiij. q. v. administratores: sic ait. Administratores plane secularium dignitatū: qui ad ecclesiarū tuitionē pupillorū ac viduarum defensionē rapaciumq̄ refrenationē cōstituti esse proculdubio debēt: quoties ab epis & ecclesiasticis viris cōuenti fuerint: eorū grimonias attētius audiant: & ℣m qō necessitas expetierit: absq̄ negligentia examinēt: & diligenti studio corrigāt. Qō si dei timorē pre oculis nō habentes negligere post secundā & tertiā admonitionem inuenti fuerint omni se nouerint cōione priuatos. s. postq̄ fuerit lata sentētia pra eos. Idem. xxiij. q. viij. preterea. Demago duci scribens sic ait. Preterea deuotionis tue studium exhortamur vt cōtra marinos latrunculos: q̄ sub p̄textu tui nois in christicolas de bacchant: tanto vehementius accēdaris: quanto illorū prauitate famā tui nois fuisse obfuscataz recognoscis Oñi licet credi possit q̄ te nolēte illi nauigantib⁹ insidiant tñ qz a te cōprimi posse dicunturnisi eos cōpescueris iniurius nō habeberis. Scriptū est enim: Qui crimina que potest emendare nō corrigit: ipse cōmittit. glos. hoc habet locū qñ ꝫs est iudex talium: tūc tenet ad illud. Idē. xvij. q. iij. quisqs Quisqs inuent⁹ fuerit reus sacrilegij: tepis vel abbatibus siue psonis ad qs querimonia sacrilegij iuste ptinuerit. xxx. libras examinati argēti purissimi cōponat. Sacrilegiū p̄mittitur: si qs infregerit ecclesiā vel. xxx. ecclesiasticos passus q̄ in circuitu ecclesie sunt: vel domos q̄ intra predictos passus sunt: aliquid inde diripiēdo vel auferēdo: seu q̄ iniuriam vel ablationē rerum intulerit clericis arma nō ferētib⁹: vel monachis: siue deo deuotis: oibusq̄ ecclesiasticis psonis. Idem ibidē. Si qs domū dei violauerit: & aliqua sine licētia ei⁹ cui cōmissa esse dignoscit inde abstulerit: vel psonis ecclesiasticis iniuriā intulerit: donec in cōuentu admonitus legitime satisfaciat: sciat se cōione priuatū. Idem. Si q̄ monasteria: & loca deo dicata & ecclesias infringūt: & depositā vel alia quelibet exinde abstrahūt: dānū nouies cōponāt & immunitatez triplā: & velut sacrilegi canonice fnie subiuganf. Effringentes eccl'ias vel incēdentes monasteria hodie sunt excōicatiōnō autem auferentes inde res tñi. Joā. papa sic ait. xvj. q. iij. porro. Porro si de annorum numero forte qs causaf: sciat qz inter christianos & eos q̄ vnius fidei sunt: numerus certꝫ affixus est. s. prescriptionis. Ceterū vbi paganoꝝ & increduloꝝ furor in causa est: quātalibet pretereāt tpa: iuri nō preiudicāt ecclesiarum: q̄ corporalia nescientes arma: solū dñm & ppugnatorē suū: qñ ei placuerit misereri patiēter expectāt: Uerū si annorum plixitas in talibus impediat: deus ipse reprehendendus est: qui post. cccc. & xx. annos filios israel de de durissima seruitute Pharaonis & fornace ferrea liberauit. Sed ipse per se redemptor noster fuit: q̄ humanū genus post annorū milia de inferni claustris eripuit. ¶ Idē Joan. viij. regi Ludouico scribēs ait. xvj. q. iij. c. vlti. Nemo de annorum numero resultandi sumat fomentū: qz sctā Romana cui deo authore seruim⁹: eccl'ia: priuilegia q̄ in firma Petri stabilitatis petra suscepit: nullis tēporibus angustiant: nullis regnorum petitiōibus iudicant. Sed venerāde Romanorū leges diuinitus p ora principū pmulgate & rerum eius prescriptionem non nisi per centum annos admittunt.

Joānes viij.

Anastasius vir clarus.

℣. XII. Ad dñm migrante Joāne. viij. cathedrā Petri ascendit Martinus natione Gallus patre Palibriano anno dñi. dcccl. xxij. Et sedit anno vno mensibus. ij. Post quē Martī. in chron. ponit Hadrianum. iij. patria Romanum: p̄re Benedicto: qui postq̄ anno. j. mensibus iij. sedit: tandem mortuus in basilica Petri sepelitur. Alij ponunt Agapitum: qui pontificatum tenuit anno vno mensib⁹ tribus: natione Romanus. Circa hoc tempus Rollo qui dux erat Northmannorum baptisma suscepit: quez quia comes Parisiensis de sacro fonte suscepit: vocatus Robertus: deo postea Rollo dictus est Robert⁹. Et sic Northmānis conuersis ad fidē pax facta est inter eos & Gallicos vbi prius Northmāni de bacchantes per Gallias multa mala eis intulerant Postq̄ autem Rollo qui & Robertus baptizatus est: miro feruore se diuino seruitio mācipauit: tatq̄ supra oēs sui temporis principes iustitiā dilexit: fouit: tatq̄ in sua terra seruari studuit: adeo vt magnis ac publicis vijs armilla & annulos iuberet suspendi q̄ viatorum auiditatem riderent dum nō essent q̄ raperent. Tantaq̄ seueritate iniurias maiorum fine causa minorum cōmissas vindicauit: vt rutius & liberius minorum viuerent q̄ maiores: vnde adhuc in regno Francorum qñ alicui infert iniuria vel violentia irrogatur: clamare cōsueuerūt in eorum lingua. Ah Rollo vtinā viueres. Jta ergo dei in misericordiam versa est erga Gallos q̄ a Northmānis & Danis per. xl. annos & amplius fuerant depopulati & quasi ad nihilum redacti. ¶ Conuersis eis (vt dictū est) ad fidem: & pace reddita p Franciā: corpus beati Martini quod per timorē barbarorum de Turonis fuerat deportatum Altrisiodorum: relatum est Turonos. In cuius reditu seu reportatiōe tot & tāta miracula facta sunt: vt q̄cunq̄ ꝫlicumq̄ morbo vel incōmodo tenerent: etiā nō portati etiā nō rogātes immo et inuiti occurrentes sanarent. Uñ inter ceteros duo infirmi qui ex sua infirmitate questuantes multas eleemosynas recipiebant. audientes mira que fiebant: timentes sanari' ne p hoc questum solitum amitterent: fugiebant ante illas sacras corporis

Martinus. ij. Hadrianus. iij. Northmāni ad fidē conuertunt

Erasla tio cor pois sancti mar tin de Altisio dorosad vrbē Turonū.

corpis reliquias: sed preter voluntatē eorū obuiātes subito sanati sunt. Sed ⁊ quū beati viri corpus fines parochie sue esse ingressum brumali tēpore omnia frutera ⁊ arbusta frōdibus ⁊ floribus sunt vestita. Sed ⁊ cerei ⁊ lāpades p ecclesias diuino lumine sunt accense: ⁊ maxime in duabus basilicis in eius noīe dedicatis. Campane etiā per seipsas nemine tangente pulsate sunt: vnde ⁊ tota prouincia Turonēsis hoc festum annuatim solēniter celebrat.

§. XIII. Vacante demum apo=

Stephanus. v. stolica sede: creatus est pontifex vrbis Stephanus. v. natiōe Romanus. cxij. ex patre Hadriano: de via lata. Fuitq; vicarius christi annis. vj. diebus. viij. Præfuit autem anno dñi. dccclxxv. Aliqui ponūt Basiliū: sed cōiter illud nō tenetur. In catalogo pontificū nullus Basilius inuenit. Hic sic scribit ep̄s Augūtino. ij. q. v. cōsuluisti. Cōsuluisti de infantib⁹ qui in vno lecto cū parētibus dormiētes mortui inueniūtur: vtrū ferro candente: vel aqua feruēte: vel alio quolibet examine parentes se purificare debeant: eos nō oppressisse. Monendi nāq; sunt ⁊ ptestandi parētes ne tam tenellos secum in vno collocēt lecto: ne negligētia qualibet pueriēte suffocent vel opprimant: vnde ipi homicidij rei inueniātur. Nam ferri cādētis vel aque feruētis examinatione cōfessionem extorqueri a quolibet sacri nō censent canones. Et qđ sanctoꝝ patrū documēto sancitū nō est: superstitiosa adinuentione nō est presumendū. Spontanea em̄ confessione vel testium approbatione publica delicta habito pre oculis dei timore cōmissa sunt regimini nostro iudicare. Occulta vero ⁊ incognita illi sunt relinquēda: qui solus nouit corda filioꝝ hoim. Notādum etiā q̄ quidā alij ponunt ante istū Stephanum immediate Hadrianū tertium sedentē anno vno ⁊ mēsibus. iij. qui capta occasione p absentiā Caroli. ij. qui contra Northmannos res regebat: primus retulit ne in creādo pontificē imperatoris cōsensus expectaret: sed cōiter non teneret: ideo non ponitur in numero pontificum.

Hadrianus. iij.

§. XIIII. Deficiēte Stephano

Formosus papa. papa: efficitur Romane ecclesie p̄sul Formosus. cxiij. anno dñi. dccclxcj. sedit annis. v. mēsibus. vj. ⁊ diebus. xviij. in pontificatu degēs. Hic vt refert Jo. de col. cōtra voluntatē quorundam nobiliū Romanoꝝ factus est papa: qui Sergio Romano fauentes: ipsum summo pontificio preesse volebant ⁊ non prevalentes queuerūt. Hic Formosus quū aliqñ in finistram suspitionē venisset Joanni pape. viij. de quo supra fugiens ep̄atum Portuensem dimisit. Et qz ab eodem reuocatus redire noluit: excōicatus est. Landē papa Joāne pro negotijs ecclie in Galliam p̄ficiscēte ad eū Formosus accessit. A quo vsq; ad laicalem habitum degradatus: iurauit se non amplius Romā intraturū. nec ep̄atum sue vrbis repetiturū: insup in laicali cōione p̄seueraturū. Et hec oia scripto manus ppie cōfirmauit. Postmodum aūt a Martino successore Joānis cōtra iuramentū datum in ep̄atum ppriū restitutus nō solum Romā intrauit: sed in p̄cessu tēporis mortuo Stephano: qui Martino successerat: Romane sedis papatum suscepit. Et ppter hanc causaz multa in Romana ecclesia secuta est controuersia: ⁊ que longo post tempore agitata varie in cordibus multoꝝ magnū scandalum generauit: vt patebit infra. Quū ergo Romani hunc Formosum papam grauiter infestarent: nec eum ecclesiam regere finerent coactus ad sui adiutoriū Arnulphū nunc imperatorem Romanorum ex Francis vocauit. Qui raptim cōgregato exercitu Romam venit: sed intra nō amissus/ ex ea parte q̄ Tusciam respicit eam obsedit. In cuius obsidione quū quidā lepusculus subito a canibus inuētus ꝯsus vbē fugeret: exercit⁹ cū immani clamore eū sequit. Romani aūt qui ex ea parte ad custodia stabāt: existimātes vbē ex alia pte ab exercitu impatoris captā: relictis menibus fugerunt. Qō videntes hostes scalis applicatis vbē ingrediunt: ac reseratis portis imperatorē cū eo toto exercitu suo ingrediūt. Et sic primum Romā ab exercitu Germanoꝝ captā est sub imperatore Arnulpho Ingressus aūt imperator in vbē a Formoso papa cum multo honore suscipitur: postmodum imperiali benedictione ab eo suscepta solēniter coronat. His rite cōpletis: oēs illos qui pape Formoso iniuriati fuerant: ad se vocatos in exēplum aliorū decollari mādauit. Scandalū igitur ⁊ dissensio hinc exorta est circa Formosum papam: aliis eius cōsecrationē ⁊ ordinatoꝝ ab eo irritā esse debere predicantib⁹: aliis ecōtrario qualiscūq; fuerit Formosus: tum ppter sacerdotalis officij dignitatē: tum ppter fidē eoꝝ q̄ ordinati fuerāt: oēs ordinationes seu cōsecrationes ratas esse debere sanxit. Cōstantinus filio Hadriano papa absolutus fuerit a sacramenti p̄iurio.

Arnulphus imperator Formosum fugitur

Bonifacius. vj. Stephanus. v.

¶ Formoso in papatu succedit Bonifacius. vj. natione Tuscus: qui sedit diebus tm̄. xxv. Et in numero pontificū describit. cxiij. Post Bonifacium suscepit ecclesiam dei regendā Stephanus. vj. numero pontificū. cxv. natione Romanus anno dñi. dcccxcvij. Qui fm quosdā sedit anno vno. mensibus. iij. fm alios vt Vincē. mensibus. iiij. Huius tempore vt refert Jo. de col. lateranensis ecclesia a porta q̄ ad orientē respicit: vsq; ad maius altare tota corruit. Hic Stephan⁹ ⁊ a Formoso papa fuerit plurimū dilectus: ⁊ ab eo ep̄s Anagnie ordinat⁹: attamen postq̄ factus est pontifex summus ipsum Formosum persecutus est: ⁊ oēs ordinationes eius irritas esse decreuit. Insuper et alia nefanda dictu in eum exercuit. Legit enim q̄ ipse corp⁹ Formosi de sepulchro eductū: atq; in cōcilio qō cōgregauerat apportatū: primo pontificali habitu exutum laicali veste induit fecit. Exinde duos digitos dextre manus abscissos in Tyberim precipitari mādauit. ¶ Defuncto Stephano successit Romanus nōie natione Hispanus: q̄ sedit mēsib⁹ pauloīn⁹. iij. Et fuit in numero pontificum. cxvj. Romano ex hac luce subtracto cathedrā Petri ascendit Theodorus. ij. natione Romanus: q̄ ibi sedit dieb⁹. xx. Hic contra Stephanum sentiens recōciliauit ordinatos a Formoso papa: quos Stephanus vt refert Vincē. spe. histo. p vim intus Rome et nō foris exordinauerat: nec tñ presumpserat eos iteruz cōsecrare. Is recōciliatis Theodorus papa libros renuntiationis reddidit: ⁊ igni cremari precepit. ¶ Vita functo Theodoro vniuersali ecclesie presidet Joannes natione Tyburtinus. cxviij. ⁊ sedit annis. ij. ⁊ mēsib⁹. iij. Hic aūt ad cōfirmandā Formosi ordinationē quē Stephanus deposuerat: synodum. lxxiij. ep̄orum p̄tibus Francoꝝ archiep̄is ⁊ rege apō Rauennā statuit. Et coram eis cōbusta est synodus. i. gesta synodi quam Stephanus in dānationem Formosi fecerat ¶ Eo defuncto Bñdictus. iij. successit in papatu anno dñi. dcccc⁰ij. natione Romanus: qui sedit annis. iij. vel fm alios iiij. mēsibus. vj. de quo nil scribūt chronicarij. ¶ Post Bñdictum describit Leo. v. natione Tuscus. hunc post. xxx. diem sue ordinatiōis Christoforus p̄sbyter ei⁹ cepit atq; in carcere trusit: ⁊ ipse post inuasionē rapuit presulatū. Sed post mēses septē eiectus de papatu monachus factus est.

Romanus papa

Theodorus. ij.

Joānes nonus.

Benedict⁹. iij.

Leo. v. Christophorus papa.

§. XV. Exinde creatus est pon

Sergius tertius. fex summus Sergius. iij. natione Romanus patre Benedicto anno dñi. dccccvij/ sedēq; tenuit Petri annis. vij. mensibus. iij. Hic basilicā Lateranensem que tota corruerat tpe Stephani sexti vt dictum est: a solo reedificauit: ⁊ diuersis donis ⁊ ornamētis ditauit: sicut ex vtraq; parte parietū lris exaratū legi poterat ante colūnas illas eneas: que aū altare posite erant: vsq; ad tēpus illud quo ipsa ecclia pbusta est Iste Sergius vt refert Vincē. spe. histo. ⁊ Martin⁹ in chron. q̄ erat primus diaconus propter Formosum a papatu reprobatus: q̄ ab eodē Formoso factus est ep̄s: ad Frācos se cōtulit ⁊ eoꝝ auxilio Christophorum inuasorē papatus capiēs ⁊ in carcerē trudēs (vt dictū est) latenter Romam ingressus papatuz inuasit: ⁊ Romanos minis ⁊ terroribꝰ perpulit vt oēs Formosi ordinationes irritas haberent: ⁊ in vltionē sue repulse (qō dicta nefas est) Formosum de sepulchro extractuz in sede pontificat⁹ sacerdotaliter indutū decollari precepit. Et insuper tribus digitis abscissis in Tyberim iactari fecit Et oēs quos ille ordinauerat: iniuste exordinauit ⁊ iniust⁹ reordinauit. Que a piscatorib⁹ inuentuz: ⁊ in basilicā aplorū principis loculo deportatuz: qdā scrōrū imagines adorasse et venerabiliter salutasse vise sunt ab oīb⁹ palā. ¶ Post Sergium Romanam ecclesiam suscepit regendā Anastasius. iij. patria Romanus anno. dñi. dccccxiij. ⁊ sedit annis. ij. mensibus. ij. Cui successit Lando noīe natione sabinensis: cathedram tenēs mēsibus. iiij. ⁊ dieb⁹. xxij. ⁊ cessauit papatus diebus. xxx. ¶ Landone ad dñm euocato tenuit cathedrā Petri Joannes. x. anno dñi. dccccxvij. ⁊ sedit annis. iij. mensibus. ij. ⁊ fuit natiōe Romanus. Hic fm Jo. de col. ⁊ Martin. fuit Sergij pape filij. Huius cōilio Saraceni q̄ Romanoꝝ fines vastabant: bello victi sunt. Quum em̄ Saraceni quasi dominarentur in Italia: primo prope vrbem deuicti sunt. Demum papa Joā. cū Alberico marchione intrans Appuliam cōtra Saracenos apud Garilianū: ⁊ cum eis durum bellum agentes victores effecti sunt. Et inde Romam simul reuersi a populo Romano cum magno gaudio ⁊ honore recepti sunt Sed postea discordia interueniente: marchio de vrbe expulsus est: ⁊ in horto castrū extruens ibi se recepit: ⁊ nuntios p Ungaris vt terram Romanorum possiderent misit. Qui venientes totam Tusciam depopulando mares ⁊ femīas / et quicquid tollere poterant: in Ungariam deportauerunt: propter quod Romani cōmoti ipsum marchionē trucidauerūt. Ungari ꝯo postea singulis annis multa tempora fines Romanorū deuastare soliti erāt. Joānes vero papa postea a militibus Guidonis captus ⁊ in carcere⁹ missus: super os cer-

magna crudelitas.

Anastasius. iij.

Lando papa.

Joan. x.

Ungari Italiez intrant.

Joānes papa.

uiciali impositō strāgulatus est. Cuius loco alter Joā. positus est in sede Petri. Et q̄dem Joā. male intrauerat: ideo
Leo.vj. eiectus in numero pōtificatū non ponit cōiter. ¶ Anno aūt
stepha- dñi.dcccxxx. assumptus est in ep̄m vbis Leo.vj. natione Ro
n⁹.vij. manus: qui sedit mēsibus quasi trib⁹. Post transitū Leonis Stephanus.vij. natiōe Romanus/summus p̄sul est effectus qui sedit annis.ij.t mense vno diebus.xv. Eo decedente creatus est papa Joānes.xj. natiōe Romanus: q̄ sedit annis.iiij.
Joā.xj. mēsibus.x. diebus.xv. Hui⁹ anno primo vt refert Martin. in chron̄. in ciuitate Benuēti fons sanguinē largissime effluxit: forte p̄sagiens pretēdentē imminentē cladē eius. Nam eodē anno Saracenis ab Aphrica venientibus capta fuit: t oibus t
Leo.vij. thesauris euacuata. Hunc sequit Leo.vij. natiōe Romanus
stepha- anno dñi.dcccc.xxx.vj. Et papatū tenuit annis.iij. mēsib⁹.vj.
n⁹.viij. diebus.x. post quē fuit Stephanus.viij. natione Germa⁹: t
Marti- annis.iij. mēsibus.vj. dieb⁹.x. qui a Romanis mutilatus fuit
nus.iij. Prefato successit Martinus.iij. natiōe Romanus: qui sedit
Agapi- annis.iij. mēsibus.vj. diebus.xiij. Ad dñm illo migrante in
tus.ij. Romana sede collocat⁹ fuit Agapitus.ij. natiōe Romanus: in qua resedit annis.viij. mēsibus.vj. diebus.x. De prefatis oibus quasi nihil dicūt chronīste vel hystoriographi. Cepit aūt presidere ecclesie anno dñi dccccxlv.

§.XVI. Appositus est ad patres suos Agapitus papa: quo eūtu Albertus (al's Albric⁹) quidā ex nobilib⁹ Romanis potētissim⁹: tum pc̄ibus t muneribus: tum etiā cōminationib⁹ satis egit cū clero: vt filius ei⁹ in papā eligeret. Qui q̄dem ante electionē suā Octauianus vocat⁹ est: sed postea Joānes nominat⁹ in tali noie. xij.
Joānes xij. Erat iste iuuenilis valde in moribus. Qui solū cure carnis deditus venationibus t luxurie vacabat: adeoq̄ a se pudicitiam abiecerat: vt ad eum mulieres publice ingrederent: vt notant Joā. de col. t Vincē. Sedit aūt hoc monstrū in mori
bus annis.ix. mēsibus.iij. Quum aūt primus Otho imperator
Otho.i intrasset Italiam vocatus a papa p legatos suos t a populis
perator Italie: vt eam liberaret a tyrānide Berēgarij qui eam valde infestabat: dictū Berēgarium exilio tradidit: t cum magno etiā honore receptus est a clero t populo Romano: t ab ipso Jo. papa solēniter coronatus. Suscepta aūt corona aliq̄diu mansit Rome. Et pluries cum isto miserrimo papa Joā. collocutus suasit ei a sua immundissima vita resipiscere. Sed quū minime p̄ficeret: mores eius detestat⁹ ad partes Spoletanas imperator secessit. Albericū aūt (al's Albertum) filium dicti Berēgarij ad papā Joā. venientē promissionibus ipse t muneribus ad se trahēs querebat cōtra imperatorē aliquid intentare. Quo percepto a quibusdā Romanis t cardinalibus id ei scripserūt: p̄pter quod papa vni diacono cardinali tanq̄ huius facti cōsiliario nasum abscindi fecit: sed subdiacono qui literas scripserat manū: vt refert Martin. in chron̄. Imperator itaq̄ reuersus est Romā. Sed Joā. papa timēs eius aduentum fugit in Campaniam: vbi in syluis t montibus vt bestia latitabat. Peruenies igitur imperator Romā ab omnibus vbis nobilibus obsides petijt t accepit. Uerebatur essi ne in fauorem Joā. pape machinarentur. Erat essi ipse miserrimus papa ex nobiliū Romanor̄ prosapia ortus. Imperator aūt de cōi omniū consensu missa legatione Joā. pape suadebat vt timore deposito ad sedem suā rediret securus. Quo redire nolēte: oēs Romani clerus t popul⁹ supplicant imperatori: vt de digno pōtifice ecclesie puideret. Quibus imperator rñdisse dicit. Uos ipsi quirites ad quos vestri pontificis spectat electio deum p̄ oculis habentes eligere
Leo' pa- quis sit dignus: t ego quē elegeritis libentissime cōfirmabo.
pa. Quo audito vna voce: vno consensu Leonem venerabilē virum apostolice sedis protho scriniarū natione Romanum in summū pontificē Romani oēs cōsā imperatore elegerūt: qui solēniter ad ecclesiā Lateranēsem deductus cōsecrat⁹ est. Utrū aūt licite hoc fieri potuerit: vt papa etsi notori⁹ pctōr vnde t scandalizans ecclesiā: potuerit deponi etiā a synodo excepto vitio hereseos: t alius eo viuente t non renuntiante sponte creari: magna questio est: nec p̄tis est operis definire: sed tm̄ hystoriā texere. Cōpositis aūt in vrbe rebus imperator in Tuscia iuit: vbi quū esset: Romani aliqui inito cōsilio Jo. papā quem synodi cleri t populi cōsilio t assensu p
pter scelera sua imperator deiecerat a papatu: reuocauerunt: t in sede sua cum solēnitate non modica reposuerunt: quem (vt dictū est) imperator cōgregata synodo ep̄orum ante electionem Leonis deposuerat. Hoc quum persensisset Leo t
mens persone sue ab vrbe fugiēs ad imperatorem se cōtulit t rei seriē enarrauit. Q̄ audiens imperator iratus Romā reuerti disposuit. Sed illis diebus quū papa Joannes mi
serrimus cum vxore cuiusdā impudicissime oblectaretur in cubiculo a diabolo percussus: subito sine penitentia et viatico expirauit. De isto Joanne papa et Othone primo ante
coronationē ei⁹ loquit. c. tibi dño. di. lxiij. vbi 61. Tibi domino Joanni pape ego rex Otho promittere t iurare facio per patrē t filium t spiritū sanctū: t per hoc lignum vnifice crucis: t p̄ has reliquias sctōr̄q̄ si p̄mittēre dño Romā venero sctām Romanā ecclesiā: t te rectorē eius exaltabo tm̄ posse meū. Et nunq̄ vitā: aut mēbra: aut ipsum honorē quem habes voluntate mea: aut meo consensu: aut consilio meo: aut exhortatione perdes: t in Roma nullū placitum aut ordinationem faciam de oib⁹ q̄ ad te aut ad Romanos p̄tinēt sine tuo p̄silio. Et quicq̄d de terra sancti Petri ad nr̄am p̄tātē venerit: tibi reddā t cuicunq̄ regnū Italicū cōmisero: iurare faciā illū vt adiutor tui sit ad defendendā terram sctī Petri ē̄m suū posse. Et ex his pater q̄ hāc promissionē fecit anteqū ipse Otho Romā veniret. Sic miserabiliter Joanne mortuo remansit in sede Petri Leo.viij. Et in ea fuit anno vno mēsib⁹. iiij. anno dñi. dcccclxij. Sed Romani defuncto pre
fato Joanne: q̄ citissime elegerunt in papā Benedictum. v. Benedi
quādā Romane eccl'ie cardinalē. Quo electo miserunt nun ctus. v.
tios ad Othonem super hoc supplicātes vt ip̄m Benedictum de consensu suo approbaret: t ipsam electionem cōfirmaret vt refert Joā. de col. Sed impator ira repletus t in multis eos accusans audire renuit. Et recedentib⁹ talia respondit. Ite t nūtiate Romanis. Tunc dimittā vt dñm Leonē papā in sua sede de q̄ iniq̄ ab eis electus nō est restituā q̄n dimisero ensem meū. Impator igit tū p̄ expulsione Leonis: tum p̄ Otho
electione alteri⁹. s. Bñdicti irat⁹ magnis p̄ctis copijs Romā obsidet
venit: atq̄ ipsam vndiq̄ obsidione vallauit: t oīa que extra Romaꝫ.
menia erant funditus diripiens: ad tantā famis miseriā Romanos adduxit: vt asini t equi intra vrbem comederentur. Tot igit malis fessi Romani t vltra sustinere nō valētes portas ei aperiunt: atq̄ Benedictū quem ordinauerant virum simplicē t innocentē imperatoris arbitrio tradūt: atq̄ Leonē sua in sede cū solennitate reponunt. Que postq̄ omnia pro arbitrio principis cōpleta essent: ad instantiam Leonis Romanis recōciliat. Remāsit itaq̄ Otho prim⁹ Rome aliq̄diu vbi quū esset: adueniente dominice festiuitatis solennitate: Othonem filium suū a Leone pontifice coronari fecit. Illicq̄ Theophaniam filiam Cōstantinopolitani imperatoris matrimonio copulauit. Et inde recedēs in Alemanniam reuersus est: fecū ducēs predictū Benedictum: q̄ solū duob⁹ mēsibus papatū tenuerat. Et ē̄m aliquos illū in carcere strāgulari fecit. Et vt dicit Martin. in chron̄. hic Leo p̄pter malitiā Sūmi
Romanorum statuit vt nullus fieret papa nisi de assensu im pontifi-
peratoris. Et hoc habet dist. lxiij. i synodo. vbi dicitur. In sy cis eli-
nodo cōgregata Rome in ecclesia sancti Saluatoris ad exē gēdi iu-
plum beati Hadriani apostolice sedis antistitis: qui dño Ca ra ipera-
rolo victoriosissimo regi Francorū ac Longobardorū patri tori con-
tiatus dignitatē t aplice sedis ordinationē t ep̄oz̄ inuestiturā cōcessit: ego q̄ Leo seruus seruor̄ dei ep̄s cū toto clero cessa.
ac Romano ppl'o cōstituimus confirmamus atq̄ corroboramus: t p̄ nr̄am apostolicā authoritatē cōcedimus atq̄ largimur domino Othoni primo regi Teutonicorū eiusq̄ successoribus hui⁹ regni Italie in ppetuum sibi facultatē eligēdi cessore: atq̄ summe sedis ap'lice pontificem ordinandi ac per hoc archiepiscopos seu ep̄os: vt ipsi ab eo inuestituram accipiant t consecrationem: vnde debent exceptis ijs quos imperator pontifici t archiep̄is concessit. Et vt nemo deinceps cuiuscunq̄ dignitatis vel religionis eligendi vel patritium vel summe sedis apostolice pōtificē aut quēcunq̄ ep̄m ordinandi habeat facultatem absq̄ cōsensu ipsius imperatoris. Quod tū fiat absq̄ omni pecunia: t vt ipse sit patritius t rex. Et in fine ca. ponit penā excōicationis in cōtrarium facientes: t nisi resipuerint penam exilij vel mortis.

§.XVII. Leone ad dominum euocato: electus t cōsecratus est papa Joannes. xij. ex ciui
Joānes xij. tate Narnien'si oriundus. In qua dignitate sex annos peregit t mēses. x. t dies. v. Hic quum in tranquillitate ecclesiā gubernaret: prefect⁹ vbis vna cū Jofredo Campanie Comite t cū quibusdā alijs ex Romanis aduersus illū coniuratiō nē facit t capiūt: captumq̄ ignominiose satis in castro sctī angeli carcerali manciparunt custodieq̄ fere mēsibus. x. detentus est. Hoc quum ad imperatoris notitiā deuenisset illico cōtractis in vnū copijs Romam accelerat: is anteq̄ ad vrbem peruenisset: Jofredus ille a quodaꝫ Joanne Capano vna cum filio occisus est. Quo mortuo: Romanis aduentū imperatoris qui iam in propinquo erat formidātibus: summus pontifex suo loco cū magna solennitate restitutus est. Otho
At vbi Otho Romā applicuit vocatis Romanis causaꝫ pon iterū ro
tificis diligenter examinauit: t oēs quos in captione pōtifi mā pro-
cis culpabiles reperit diuersis supplicijs affecit. Quosdam perat.
enim exilio relegauit. Alios bonis suis priuauit. Duodecim aūt viros q̄ principaliores fuerant in causa captionis Joā-
nis

nis papeiin medio vbis fuspēdi fecit. Et Jofredū ꝛ Stepha
num iam defunctos qui hoc egerāt:effodi fecit ꝛ offa eoꝝ
dispergi. Prefectum aūt tradidit impator pape fuo arbitrio
puniendū. Quē papa ad aliorū exēplum vestīb' expoliarū p
totā diem ad equū Cōstātini impatoris p capillos fuspēsum
stare fecit:postea super asinum capite auersoꝝ:vtre in capite
positoꝝ vbē flagellari fecit:postea in carcerē mittit:ꝛ exin
de in exiliū in Alemanniā. ¶ Postcꝫ Jo.xiij.diem clausit ex
tremū: Būdictus.vj.natione Roman' insulā summi presula
tus accepit anno oñi.dcccclxx. adhuc supstite primo Otho
ne impatore:qui in ea permāsit ann. j.ꝛ mensibus. vj. Hic a
quodā Cynthio filio Theodore capt' in castro sancti angeli
in custodia ponit:deinde ab eodē oꝛ strāgulat'. Circa istud
tēpus quedā gens efferata:q dicunt Dani: Jesum simul ꝛ ido
la colēres:dum cū quodā clerico notabili viro popone voca
to in cōuiuio altercarent sup cultu veri ꝛ summi dei ꝛ idolo
rum:vt refert Uincē.spe.hist.ꝛ Joā. de col. asserētib' Danis
Jesum xp̄m quidē deū esse:deos ꝝo alios q̄s colebāt esse ma
iores eo ꝛ antiq̄ores. Popone vero ecōtra affirmāte Jesum
xp̄m verū deū solum deūcꝫ verū vnū esse in substātia ꝛ trinū
in pſonis:rex Danoꝝ Araldus dixit Poponi clerico vt fidem
propositā a se pbaret testimonio ꝓbatis. Hoc aūt annuēte
dicto clerico talis pbatio secuta est. Nam ingentis pōderis
ferrū ignitū manib' illius ferendū imponit. Qō quū cleric'
ad placitū oim absq̄ vlla lesiōe tulisset:rex penitus abiecta
idololatria:se suosq̄ ad colendū verū deum solum cōuertit.

benedictus. sextus.

Bonifacius.vij. Dom.ij.

¶ Deficiente Būdicto Bonifacius.vij. archiepūs vbis fact'
sedit anno vnoꝝ die vno. Ante istuꝝ tū Bonifaciū Marti. in
chroñ. ponit quēdam vocatū Donum patria Romanū presi
dentē tori eccl'ie anno vno ꝛ mēsibus.vj. Post quem describi
tur Bonifacius iste:qui vt refert Joā. de col. post Marti. nō
valens in vbe subsistere tutus:oībus preciosis ornamentis
eccl'iam beati Petri expoliauit:atq̄ Cōstantinopolim fugit.
Eo aūt tpe Bonifacio sic recedēte: Romani alium loco eius
fecerūt papā: quē Joannē.xiij. natione Papiēsem nuncupa
uerūt: in throno sedentē papali mēsibus octo. Sed Bonifa
cius pfatus:qui Constātinopolim fugerat:reuersus est Ro
mam cum multo thesauro. Qui muneribꝫ ꝛ pmissis Roma
nos ad se trahens: Joannē papam predictū cepit:ꝛ in castro
sancti Angeli sub custodia posuit:vbi fame ꝛ inopia macera
tus post quatuoꝛ menses vitā finiuit: vt quidā putāt a papa
occisus. Post eius aūt mortē Bonifacius iterū sedem inua
sit. Sed nō multo post tpe vltio diuina in eum deseuijt. Naꝫ
subita morte subtract' est ꝛ qui adeo oībus etiā suis exosus
fuit:vt etiaꝫ defuncti coꝛpus lanceis ꝛ cōtis pfoderent: atq̄
ipsius cadauer fune ad pedes ligato in platea Lateranensi

Joānes xiij.

piectuꝫ sit:sed a clericis recollectū sepultū est. ¶ Post Bo
nifaciū Joā. de col. ponit ecclesiā gubernasse Jo.xiij. solum
mēsibus.iij. Circa cuius tpꝰ Elfrida regina Angloꝝ: cui'
dolo eius priuign' rex Anglie occisus fuerat: vt eius filius
scꝫ Elfrede regnū haberet:ad se reuersa dure penituit. Nam
quū esset mulier pulcherrima et delicata:relicto seculo mo
nasteriū monialium ingressa est. Ubi duro cilicio ad carnē
indurata:absq̄ omni ceruicali sup humū palea modica iterpo
sita:in pane et aqua ieiunās decubuit. Sed Marti. ī chroñ.

Benedict'. vij.

nō ponit hūc Jo. sed alium quē nolat Benedictū. vij. Et post
eum ponit predictū Joā. xiij. quē asserit cathedrā Petri te
nuisse mēsibus. viij. Et in castro sancti angeli per. iiij. mēses
afflictū fame/demū defecisse. Et post istum ponit aliuꝫ Joā.
xv. per menses. iiij. in papatu residentē. Post quē Joan. xvj.

Joānes xv.

nauiculā Petri gubernasse annis. x. mensibus. vj. diebus. x.
Sed Joā. de col'. omissus duobus scꝫ Būdicto. vij. ꝛ Joā. xvj.
describit istuꝝ Joā. xv. qui sedit annis. x. ꝛ vltra. Qui 9m ipm

Joānes xvj.

fuit natione Romanus ꝛ valde ītatus:qui ꝛ libros multos
composuit:ꝛ in re militari fuit valde expertus. Hunc patri
tius vbis Crescētius grauiter in multis pſequi cepit:adeo
vt summ' pōtifex relicta vbe in Tuscia fugeret. Sed quum
audisset Crescētius q̄ papa in suū adiutoriū ꝛ ecclesie defen
sionē/Othonē tertiū impatorem euocasset:ipse Crescētius
totusq̄ senatus timēs impatoris Seueritatē/ eius accessit
ad pedes:atq̄ venia humil'r postulata cū ipso pacificat' est:
reuersusq̄ est ad vbē. Eo tpe quū in Remensi ecclesia ꝫ rā
cie fuisset factus archiepūs vir honorabilis Rodulphus: de
genealogia Caroli magni q̄ iam in regno Francie cessaue
rat/ ppagatus. Hugo tunc rex Francie de alia pſapia oꝛtus
odio eum hñs:puocatis epīs allegās eum illigitime factum
deponi pcurauit: Silbertū monachū philosophū immo po
tius magnū necromāticū instituēdo. Qō audiēs summ' pō
tifex:legatū misit Remos:q̄ cōuocato pſilio Silbertā depo
suit:ꝛ Rodulphū in suā sedē restituit: Silbertus aūt deposi
tus ad Othonē impatorē se ptulit: quē in sciētia erudierat.
Qui capta opportunitate archiepūm Rauenatē enꝫ fieri fe
cit ꝛ postea vt dicet. j. papa fuit. ¶ Quū Jo.xv. diem clausis
set extremū: ascēdit cathedrā Petri Grego. v. natione Saxo
pre Othone/anno oñi. dcccxcij. qui sedit annis. ij. mēsib'. v.
Hic aū Bruno dict'/quū esset consanguineus Othonis ter
tij ipatoris:ad instātiā eius fact' est papa. Sꝫ Crescēti' ꝓsul
in odiū impatoris hunc a papatu deposuit:ac pecunia coꝛru
ptus Jo.xvij. quendam Placētinū epm p intrusionē a cardi
nalib' ꝛ clero eligi pcurauit in papā. Quo audito impera
toꝛ ira succensus in Italiā: deinde advbē venit:ꝛ Crescētiū
in bello cū suis deuictū ante portam vbis patibulo affixit:ꝛ
illum Joannē intrusum:qui. x. mēsib' papatū sibi vsurpaue
rat exoculauit:ꝛ deficiente Greg. v. impatoꝛ pcurauit in pa
pam assumi Silbertum magnum de quo sequitur.

Gregorius. v.

§. XVIII. Anno domini. Dd.

Silbert' papa q̄ Sylue ster. ij. dictus est.

minus ternoꝝ: quū impatoꝛ Otho. iij. punito Crescētio cū ad
herētib' sibi Romanis rebellātib': de clero ꝛ pp̄lo Romano
tam pro arbitrio suo disponere posset: Silbertum archiepm
Rauēnatē ad quā dignitatem impatoꝛ ipse fecerat eū pmo
uerinō dicā summū philosophū: ꝫ pessimū magū: in papa
elegit ꝛ cōsecrari fecit:ꝛ Sylueſtruꝫ. ij. noīari:natiōe Galli
cū. Hic igit Aquitanic': vt testat Jo. de col'. a pueritia in Flo
riacensi cenobio in dioceſi Aurelianen. Monachus fuit. De
mū instinctu demonū claustrū exiēs Hispaniā petijt veniēs
q̄ Hispalim q̄ nūc Sibilia ꝺr̄ibidem diu māsit. Hec essi ciui
tas tunc a Saracenis possessa tenebat:q̄ soluꝫ diuinationi
bus ꝛ incātationibus vacabāt. Didicit ergo Silbert' omneꝫ
astrologie ꝛ diuinationis artē ꝛ necromantie. Quadriuium
etiā ita imbibit:vt illas artes quas liberales vocāt:iam du
dum obsoletas in Gallia reuocaret. Hospitabat autē apud
quēdā philosophū Saracenū q̄ vnū habebat codicē in quo
toti' necromātie artis regule ꝛ characteres habebant. Quē
librū Silbert' nulla arte extoꝛquere poterat a magistro Eā
dē iuuāte philosophi filia quā Silbertus familiariter cogno
scebat librū illum furatus est:fugiensq̄ diabolo homagium
fecit si magister qui illum insequebatur minime inueniret.
Itaq̄ diabolo iuuante venit in Franciā: vbi publicas scho
las pfessus est. Habuitq̄ comp̄hilosophos ac studiorum so
cios Cōstantium abbatē sancti Maximi:ad quē regulam de
abbaco computi cōdidit: Adibolbum epm Uinziburgensem
cuius inuenit epla ad eundē Silbertū de questiōe diametri
sup Macrobiū. Habuitq̄ discipulos predicande indolis et
nobilis prosapie/ Robertuꝫ filium Hugonis Capeth:ꝛ Otho
nem tertiū filiū secūdi Othonis. Hugo autē vt. §. dictum est
fecit eū archiepm Remensem. In q̄ ecclesia ipse Silbert' fe
cit arte mechanica horologiū mirabile. Otho autē. iij. postcꝫ
sublimatus est ad imperiū: prius fecit eū archiepm Rauen
natem:ꝛ postea in processu tpis fecit eū in papā eligi. Urge
bat aīo ipse Silbertus fortunas suas fautore diabolo:vt ni
hilq̄ cogitasset imperfectū relinqre vellet. Thesauros olim
a gentibus defossos arte necromātica inueniebat:inuētosq̄
cupiditatibus suis applicabat. Erat aūt eo tpore in campo
Martis seu martio q̄dā statua marmorea q̄ in dextro man'
digito scriptum hēbat: Hic pcute. Quā superioris eui hoīes
in eius capite thesauruꝫ existimātes multis ictib' detrūca
uerāt. Silbert' autē iste sole meridiano notās q̄ vmbra digi
ti ipsius statue ptēdebat:palum prefixit. Aduenīte aūt no
cte cubicularioꝝ suo comite associat' eo tendit. Ibi terrā soli
tis artibus aperiēs/latū patefecit ingressum:quo ingressi vi
derunt ibi gentem aureā: aureos parietes: aurea lacunaria:
statuas aureas:ac vasa aurea magni ponderis et precij. In
contrario angulo stabat puer extento neruo arcū tenēs. Cō
tinuo autē vt q̄s manum ad cōtingendū apraret ꝛ videbant
oēs ee statue sue imagines prosilire:ꝛ impetū facere in pre
sumptoꝛem. Quo timoꝛe abductus Silbertus nihil tetigit.
Cubicularius aūt q̄ cū eo erat putās in tāta preda puū fur
tū facere: cultellū vnū accepit mirabil' operis ꝛ precij. Mox
puer arcū tenēs sagittā iecit in carbūculum q̄ suo splendoꝛe
domum illam illustrabat:ꝛ tenebras induxit:ꝛ nisi monitu
Silberti cultellum reponere accelerasset: grauem penaꝫ foꝛ
tasse sensissent ambo. Hoc tū non video quō sciri potuit nisi
ipsi q̄ soli ibi fuerūt manifestassent aliis. ¶ Factus ergo pa
pa iste magus maximus: fuit in sede Petri anno vnoꝝ: qui sue
salutis oblitus/a demone petijt quem familiarem habebat
quātum deberet viuere:ꝛ papatus frui honoꝛe. Rñ. ei diabo
lus q̄ tādiu esset victur' quousq̄ missam celebraret ī Hierl'm
Bauisus ergo Silbert' ex rñso est:q̄ credebat miser lōge se
esse a suo fine: sicut lōge erat a voluntate vltra mare in Hie
rusalē peregrinādi. Sed deceptus a diabolo in locutiōe, sua
equiuoca (vt sui moꝛis est) quā nō intellexit. Nam Rome est
eccl'ia q̄ vocat' scte crucis in Hierl'm in qua nūc residēt Lar
rusienses: in qua papa ter in. xl. solit' erat celebrare:ꝛ institu
lat' statio ad sanctā Hierl'm. Quū ergo vna dierum miser ille
illuc accessisset missam celebraturꝰ:ꝛ iam missam inchoaret

Thesauri arte magica inuenti sunt.

subito graui febre corripit: et post hoc strepitum nimium demonũ sensit. Qui miratus ad mentẽ reduxit ꝙ eccl'ia illa vocaret Hierl'm: et cognouit se a diabolo deceptum. Crescente aũt valetudine oẽs cardinales ad se vocari fecit: corã quib' facinora sua plorando expressit: et ꝙuis sceleratissim': tamẽ de misericordia dei nõ diffisus. Sed cõpunct' adhuc veniẽs precepit vt eo mortuo oia mẽbra sua quibus diabolo obsequiũ prestiterat: minutatim pciderẽtur: et truncũ sup currũ positũ ibi sepeliri mãdauit: vbi equi illũ currum trahẽtes p seipsos deferrẽt. Qui diuino nutu in signum pfecte contritiõis eius: et ꝙ misericors et pijssim' domin' illi pepercerat: illud ad Lateraneñ. ecclesiã detulerũt. Hic inter claros sciẽtia literarũ sua etate cõnumeratus esset: si scientiã suã arte diabolica nõ fedasset: vñ quidã in numero põtificũ eum non ponunt: qz Syluester iste nõ per ostiũ intrasse credit: sed eo omisso: quendã Agapitũ in catalogo describũt. Insuper et de morte eius quidã scribentes asserunt hunc a diabolo subito percussum obijsse. Hec ita diffusa de isto ponit Joã. de col'.

Joãnes xviij. ¶ Syluestro de hac luce subtracto Marti. in chroñ. ponit Joannẽ. xviij. qui sedit mensibus. v. et diebus. xxv. Et post eũ *Joãnes xix.* Joannẽ. xix. ꝗ sedit annis. v. Et cessauit papatus mense vno post quẽ ponit Sergium. Sed Ja. de col'. illis duobus qui dicti sunt Joã. nullã mẽtionẽ facit. *Sergi' iiij.* Sed post Syluestrũ prefatum ponit Sergiũ. iiij. qui sedẽ Petri tenuit annis. ij. et mẽsibus. vij. qui fuit sctẽ vite et honeste cõuersationis. ¶ Circa illud tps fm Uin. spe. hist. et Joã. de col'. et Marti. successit in *Robertus rex Francorũ religiosissimus.* regno Francie Hugoni Capeth filius eius Robertus: ꝗ fuit princeps deuotissim' et religiosissimus: et diuino officio affectuosissimus: ac in cantu ecclesiastico non mediocriter edoctus. Nam et deuotã illã sequentiã cõposuit que incipit. Sãctispũs adsit nobis gratia: que cantat in die pẽtecostes. Et responsorium illud. O Juda et Hierusalẽ. Fertur etiã ꝙ quũ in vigilia apostolorũ Petri et Pauli/ postꝙ ad visitanda limina apostolorum venisset: in missa aliꝗdiu ante altare eorũ orasset: surgens sup altare quãdam schedulã posuit. Existimantibus quibusdã ꝙ magnũ aliquod munus obtulisset: inuenerunt ministri altaris dictã schedulã in qua scriptũ erat rñsorium illud notatũ cum suo versu: Cornelius cẽturio: qđ cõposuerat ipse rex cum cantu suo. Tante deuotionis erga diuinũ officium fuisse dicit: ꝙ semp in magnis festiuitatib' in aliquo monasterio esse volebat: et nõ solum cũ monachis in choro cantabat: sed et cappa sericea indutus chorum regebat. Uñ quũ semel quoddã castrũ qđ sibi rebellauerat obsedisset: relicto exercitu pp̃ter festũ sancti Aniani/ venit Aurelianum. Et quum eadẽ die/ Agnus dei/ alta voce cantaret in missa: eodẽ momẽto muri illius castri qđ inexpugnabile videbat: corruerunt. Quo tpe etiã fulserunt in Francia Philbertus Carnotẽsis episcop': et Odilo abbas Cluniacẽsis de quo. s.

Benedict'. viij. ¶ Post trãsitũ Sergij infulatus est summo põtificio Bñdictus. viij. natiõe Tusculan': ex pr̃e Gregorio: anno dñi M. xj. Qui vixit post sui creationẽ annis. xij. minus dieb'. x. Et cessauit papatus anno. j. Hic eiectus fuit de papatu et ali' factus: vñ secutum est magnum schisma fm Marti. et Joã. de col'. Hunc Benedictũ papã (vt refert Petrus Damianus) quidã ep̃s ei notus vidit post mortẽ equo nigerrimo insidẽtem. Cui dixit ep̃s. Nõne tu es papa ille Bñdictus: quẽ iam defunctũ nouimus? Ego (inquit) sum ille infelix Bñdictus. Quõ (inquit) est tibi pater? Grauiter (rñdit) torqueor. Sed si mihi adiutorũ prebeatur: de ineffabili dei mĩa nõ despero. Uade ergo ad successorẽ meũ Joannẽ papam et dic ꝙ in tali arca certã pecunie summã inueniet: quã pauperibus distribuat: qz quicquid pro me antea datũ fuit: nihil mihi profuit qz de rapinis fuit. Qđ ep̃s fideliter impleuit sibi cõmissum. et territus hac visione: ep̃atui cedens fact' est monachus in quodã monasterio: vbi vitã feliciter cõsummauit.

Joannis. xx. ¶ Benedicto ad patres apposito: vocatus est ad apicẽ supreme dignitatis/ Joan. xx. natione Romanus: ex pr̃e Gregorio ep̃s Portuensis anno dñi. M. xxij. Et in ea mansit annis. xj. qui bellũ habuit cũ Romanis. Gens Ungarorũ vsꝙ ad illa tpa cultui idolorum dedita: per Gizilã Henrici primi imperatoris sororem: que Ungaroꝝ regi nupta erat: ad fidẽ perfecte *Ungari fiũt christiani.* conuersa est. Hec eñ sancta mulier sua instantia ad hoc virum suum regem induxit: vt se et totã gentẽ suam ab imperatore Hẽrico baptizari peteret humiliter et deuote. Qui rex in baptismo Stephanus est vocatus. Cuius merita vsꝙ in hunc diem multa miracula cõmẽdant.

Benedictus. ix. ¶ Defuncto Joan. successit in eccl'ie vniuersalis regimine Bñdictus. ix. nepos supradicti Benedicti pape vñ et natione Tusculanus: patre Alberico. *Syluester. iij.* Qui de papatu eiectus est: factusꝙ alter scilz ep̃s Sabinẽsis vocatus Syluester tertius: natione Romanus: patre Laurentio: qui solũ diebus. lvj. sedit. et eo deposito Bñdictus eiectus sedẽ suã recuperauit et dignitatẽ ablatã. Hic sedit in cathedra Petri annis. xiiij. Hic post mortẽ suam fm Jo. de col'. et Mart. apparuit iuxta molẽdinũ in specie aĩalis: cui' corpis cauda erat asini: reliquũ sicut vrsus. Quũꝙ ille cui apparuit territ' fugeret: clamauit mõstrũ post illũ dicens. Noli me expauescere. Scito me hoiem fuisse sicut et tu: sed dei voluntate in tali specie vagor pp̃ter pctã mea: qz non sicut papa/ sed sicut bestia vixi. Jo. de col'. dicit ꝙ postꝙ iste Benedictus sedẽ recuperauit de qua eiectus fuerat: ad hoc fauẽtibus ei nõnullis ex maiorib' et multis datis muneribus: qz idiota erat et oim pene literarũ ignarus: ad vices ecclesiastici officij exercẽdas secũ cõsecrari fecit dictũ Syluestrũ noiatum. Qđ quũ multis nõ placeret: tertius induciť ꝗ solus vices duorũ impleret: ꝗ aũ Gratianus (al's Joãnes) dicebatur: sed dictus est in papatu Gregorius sextus.

§. XIX. Gregorius sextus post

Gregorius. vj. Bñdictum. ix. cathedrã Petri gloriosus ascendit: ꝗ presbyter fuerat sancti Joannis ante portã latinam. In qua pmansit annis. ij. mensibus. vj. Hic Grego. vt diffuse scribit de eo Ja. de col'. Romani põtificat' statum per antecessorũ suorũ incuriã valde diminutũ inuenit: adeo vt p̃ter pauca oppida vrbi vicina et oblationes fidelium nihil haberet quo se et suos cardinales sustentaret. Nam ciuitatem et possessiones que ad ius Romane ecclesie pertinebant: a tyrannis nobilibus tam Romanis ꝙ circumquaꝙ positis ablate erant. Insuper vie publice et strate fere per totã Italiã a latronibus et predonibus obsesse erãt: adeo vt peregrini nisi magna turba adunati: Romã ad visitanda limina apostoloꝝ absꝙ periculo venire nõ possent. Quare pene cessatum erat ab oĩ prouincia ad vrbẽ cã deuotiõis accedere. In ipsa ꝙ̃o vrbe in medio foro siccarij vagabantur. Principis apl'orũ eccl'iaũ quis videre cupiẽs: si in id hoim genus casu incidebat: sine substãtie vel salutis dãno domũ minime reuertebat. His tãtis malis Grego. summus antistes primo leniter vt decebat põtificẽ occurrere cepit. Mãdat ergo primo vt a peregrinoꝝ infestatione cessarent: et a rapina sacrorum: vt permitterent oblationes fidelium in vsus transire ministrorũ xp̃i: promittens se aliquo modo eis puisurũ si egestate ad rapinas cõpellebant. Quos autẽ cupiditas exagitabat: ipsi pro timore dei et seculi honestate modũ ponerent: se ab hmõi retrahendi. Inuasores aũt eccl'iastici pr̃imonij mãdatis et epl'is iuitauit: vt aut ablata redderent: aut iure se illa tenere in senatu Romano pbarent. Si neutrũ facerẽt: se membra eccl'ie non esse cognoscerẽt. Talia frequẽter cõcionat' / nihil aut paruz pfecit. Tũc oẽs excõicauit ꝗ talia agerẽt: et ꝗ eis in cõuiuio aut colloquio pticiparent. Illi aũt excõicati econtra furere ac muros vrbis armis circunsonare ceperunt: adeo vt pape mortẽ intẽtarẽt. Tunc summ' sacerdos ferro abscissiõis vtẽdũ iudicãs: arma et equos vñcũꝙ cõquisiuit: milites et eqtes ꝯgregauit. Ac primũ ecclesiã beati Petri occupãs: raptores oblationũ vel extinxit vel fugauit. Occisis sibi resistentib' predia et oppida multo tpe amissa/ in antiquũ ius restituit. Romani interea rapto viuere assueti/ sanguinarium illum vocabãt: et indignũ qui deo sacrificium offerret tot cediũ cõscius. Ipsi etiã cardinales idẽ videbant sentire et calumnias inferre: adeo vt ea valetudine ꝗ defunctus est decumbentẽ: cõsilio inter se prius habito: auderẽt eum admonere/ ne se in eccl'ia principis apl'oꝝ cũ ceteris põtificibus sepeliri mãdaret: ꝗ tot hoim mortibus pontificale fedasset officium. Quo audito ille recollecto spũ: toruisꝙ luminibus minax hãc ad illos oronem fecisse dr. *Oratio pape ad cardinales.* Si in vobis vel scintilla humane rõnis esset vel scintilla diuine authoritatis: tã precipiti suasione nõ cõuenire tis põtificẽ vestrũ. Qui ꝙdiu vixit: et pr̃imoniũ meũ in vr̃a cõmoda effudi: et famã p vestra liberatione neglexi. Et si alij que pscinditis: attẽtassent: par erat eis vos obsistere: et opiniones stultoꝝ interpretationibus meliorib' delinire. Cui queso thesaurizaui? Forsitam mihi? An thesauros antecessorum meoꝝ habebã: qui cuiuslibet auaritie sufficerẽt? Quibus salutẽ: quibus restitui libertatẽ referetis ꝗdẽ mihi. At adorabar a ppl'o: et libere: que volebã actitabam. Applaudebatur mihi totis votis. Has laudes hos applausus abstulit mihi vestre tenuitatis intuitus. Ad vos flexi animum: et seueri' agendum existimaui. Fortunarũ vestraꝝ titulos impius predo occupauerat. Uos inopem vitã agebatis. Illi de oblatiõibus vestris preciosa sibi serica mercabãtur. Uos ppl'ari et dissuto amictu oculos mouebatis meos. Itaꝙ quõ hoc nequirẽ pati: bellũ alijs indixi: vt dãno ciuiũ emerẽ gl'iam clericoꝝ: sed vt modo experior: in ingratos collata bñficia perdidi. Nã morientem patrem filij de sepultura sua exagitãt. Cõmunẽ mortaliũ domũ mihi negabitis? Non arcetur ab introitu eccl'esie meretricula: nõ vsurarius: nõ latro: et vos papã ingredi phibetis? Qua propter filij tam prerupte audacie pniam agite. Stulte eñ et amare locuti estis: sed ne sola me vti authoritate putetis: et rationem accipite.

Omnis

ois actus hoim sm rōnem examinari debet: vt eo vergat fa cti iudiciū: vnde processit faciendi cōsilium. Ut em̄ veritas dicit. Si oculus tuus fuerit simplex: totum corpus tuum lu cidū erit rc. Crebro miserabilis interpellauit egen⁹ vt eius leuarē inopiam. Ego futuroꝝ inscius non solum abnui: sed multa pecunia onustum dimisi. Discedens ille latronē offen dit: qui vidēs eum pecuniā portantē claua quā ferebat per cussum occidit. Nūquid inde iudicādus sum qui pegrino de deram vnde mortē incurrit? In legibus eccl'iasticis ⁊ foren sibus idem factū ⁊ laudat ⁊ punit diuersis respectib⁹. Aiad uertit in latrone ꝙ hoiem occidit in oculto: probat in mili tia ꝙ fuerit hostē in bello: itaqꝫ homicidium in isto laudabi le: in illo vituperabile. Laudatus est olim p̄cessor noster Ha drian⁹ predicāde memorie: ꝙ inuestituras eccl'iarū cōcessit Carolo magno: ita vt nullus electus cōsecraret ab ep̄o: nisi prius a rege annulo et baculo insigniretur. Erat em̄ Caroli animus inuict⁹ ad auaritiā: nec facile q̄s tūc inuenisset adi tu: nisi q̄ intrasset p ostiū. Preterea p tot terrarū interstitia requiri nequibat sedes apl'ica: vt vnicuiqꝫ electo assensum accōmodaret: dum esset ppe rex q̄ nihil p auaritiā dispone ret: nunc oīa regū palatia luxus ⁊ ambitus occupauit. Qua re merito sponsa christi libertatē suā asseuerat: ne illā tyrā nus ambitioso vsurpatori pstituat. Laudatur in nr̄i seculi pontificib⁹: ꝙ has donationes principibus abstulerūt. Cer te nō est ep̄i officiū vt cōmitti preliū iubeat: ceterū spectat ad mun⁹ ep̄i: vt si naufragiū innocētie videat: manu occur rat ⁊ lingua. Ezechiel sacerdos accusat ꝙ non steterunt ex aduerso: nec se opposuerūt murū vel clypeū pro domo israel. Due sunt persone in ecclesia ad resecanda vitia constitute: vna que exacuat eloquiū: altera que laudiū portet. Ego vt vos mihi testes estis: nō neglexi partes meas quo ad spera ui pficere. Armaui linguā. Illū cui interest gladio rem age re impatorem scꝫ nuntio certificaui. Occupatū se rescripsit Uindelicorū bello: rogās vt meis laboribus ⁊ suis expensis nō grauarer latronū cōciliabula deturbare. Si renuissem: quā excusationē deo offerrē: quum impator suas in me refu disset partes: Uiderē cedes ciuiū: damna peregrinoꝝ: ⁊ dor mitarē: Quisq̄s parcit latroni: innocentē occidit. Sed obij citur nō esse sacerdotis: vt se cuiusqꝫ cede pmaculet: verum est: sed nō se inq̄nat qui sontē pmēs insontē liberat: immo beati q̄ custodiūt iudiciū ⁊ faciūt iustitiā in oi tpe. Sacerdo tes fuerūt amplissima laude famosi Phinees ⁊ Matathias: qui in delinquētes manu sua vlti sunt. Naꝫ alter amplexus venereos pugione cōfodit: alter idolis immolātē immolati tio cruori cōmiscuit. Azarias sacerdos turificantē regem de templo expulit: ⁊ pculdubio nō dubitasset occidere nisi illū deus cedere accelerasset: preuenit ep̄alem manum plaga di uina: vt illi⁹ cadauer depasceret lepra: cui⁹ anim⁹ vsurpasset illicita: deturbatur regis deuotio: ⁊ nō deturbabitur latro nis cupido? Parū est qd excuso: etiā laudandū est quod egi ego. Cōtuli em̄ illis bn̄ficium quibus videor intulisse exitiū: penā minui duꝫ mortē eis accelerauī. Hec habui que pro me dicerē vt vr̄as assertiones euacuarē. Sed qm̄ ⁊ mee ⁊ vestre rōcinationes falli possunt: diuino examini oia cōmittamus. Corpus meū antecessoꝝ meoruꝫ more cōpositū / ante ianuas eccl'ie sistite: ianue aūt seris ⁊ repagulis obfirmētur. Si de⁹ voluerit vt ingrediar: applaudatis miraculo sin min⁹: de ca dauere meo quicq̄d placuerit agite: sicqꝫ factū est. Mox em̄ mortui cadauer ante ianuas ecclesie beati Petri seris clau sis positū est. Quo facto turbo ingens emissus diuinitus re pagulorū obstacula dirupit: ⁊ ipsas valuas repētino impetu patefactas cū magno fragore ad parietes impulit. Oēs aūt qui aderāt miraculo stupefacti: cū magna reuerētia corpus pōtificis sepulture tradiderūt. ¶ Sepulto Greg.vi. Clemēs ij. Syndegerus antea vocatus: Bābergensis ep̄s annuente Henrico.ij. quē postea impiali diademate redimiuit: inuasor per vim cepit summū pontificatū vt refert Marti. in chroñ. Sed parū eo functus est: mēsibus scꝫ.xix. diebus.vij. ⁊ vaca uit papatus diebus.xx. Quo deficiēte inthronizatur in sede Petri Damasus.ij. natione Bauarus: Stephan⁹ ante appel latus: cognomēto Bagniari⁹: vel (vt quidā volūt) Pepon: cuius dolo (vt credit) Clemēs.ij. veneno sublatus est: qui se dit tm̄ diebus.xxiiij. ⁊ decedēs sepultus est cū pr̄ibus suis. Hunc etiā inuasor q̄ apl'ice sedis Marti. in chroñ. asserit. vn̄ ⁊ cito sublatus est. Post quē anno dn̄i.M.lij. Leo.ix. natiōe Teutonicus eccl'ie Romane p̄ficit: ⁊ eam rexit annis.v. mē sibus.ij. ⁊ dieb⁹.vi. De hoc aūt sic scribit Marti. in chroñ. ꝙ Romani ex praua cōsuetudine qūn petijssent ab Hērico im peratore pontificē sibi dari: ⁊ impator nullū Teutonicoꝝ ad hoc vt reciperet posset inducere ep̄m Tullēsem Brunonem noīe ad hoc inclinauit. Qui ad vrbē veniēs: ⁊ de hoc cōscien tiam hn̄s: oino resignauit. Et postea a clero ⁊ populo elect⁹ laudabilē vitā tenuit: ita vt in eccl'ia beati Petri tumulatus miraculis clarescerct. Sed Jo.de col'. plenius refert dicens ꝙ hic vir sctissimus qūn ad capiēdam apl'icā sedē ad vrbem pficisceret: audiuit voces angeloruꝫ in celo canētium. Dicit dn̄s Ego cogito cogitationes pacis ⁊ nō afflictionis rc. Hic vir literat⁹ ⁊ deuotus multis sctis cāt⁹ pposuit: ⁊ multa scri psit ⁊ fecit ecclesie vtilia. Preterea qūn in papatu ante fores domus sue leprosum inuenisset: illū in cameram inducēs in lectulo suo collocauit diligenter: quē postea quum reserato ostio non reperisset: in pauperē se xp̄m recepisse obstupuit. Sub istius pōtificatu vt testat idē Jo.de col'. Northmanni magnā Appulie partē occupatā tenebāt: nec romane eccle sie in aliquo respondebāt. Qua de re Leo papa multis preci bus ab imperatore Hērico obtinuit: vt ad depellēdū North mānos de Appulia eccl'iam iuuaret. Qui eius votis annuēs magnū suorū exercitū Romā ad papam misit. Cum quibus summus antistes in Appuliā ptra Northmannos profectus in cōfinibus Sānij apud vrbē Ciuitatē noie bello pflixit cū dictis Northmannis: a quib⁹ victus magnaꝫ partē Teutoni corū sue gētis amisit: ipseqꝫ papa cum multis alijs capt⁹ est. Sed qūn princeps Northmannorū eū relaxare vellet: papa renuit dicēs sine suis q̄b⁹ calamitatis causa extitit nūq̄ ad ppria esse reuersurū: quo anno Uinifred⁹ dux Northmāno rum diē clausit extremum. Deniqꝫ Leo post multa sctā opa spm̄ dn̄o commēdauit. Qui q̄uis sctūs esset (ait idem) ⁊ pio aīo hoc egisset: qꝛ hoc sui non erat officij vt armata manu p sonaliter ad bellum procederet: qūn primo pastori Petro di ctum fuerit. Mitte gladiū tuum in vaginā: ideo dispensan te dn̄o exercitus eius in conspectu suo cesus est. — *Pōtifex a Northmānis capitur.*

§.XX. Post decessum Leonis

positus est in sede Petri Uictor.ij. noie Glebard⁹ antea vo catus: genere Alemānus ex Bauaria: anno dn̄i.M.lvij. qui duobus annis mensibus.ij. diebus.xiij. ecclesie prefuit. Hic timore Henrici.ij. imperatoris papa efficitur: ⁊ ab eo glorio se suscipitur: propter negotia em̄ ecclesie papa in Teutoniā profectus est: quo ibi morāte Henricus.ij. imperator morit. Hic etiā papa apud Florētiā Tuscie ciuitatem precipuaꝫ cō cilium vniuersale celebrauit: in quo multos ep̄os ppter si moniā ⁊ fornicationē deposuit. Jā em̄ ciuitas ipsa Florētie sapiētia / potentia / ⁊ diuitijs florere ceperat ⁊ fama: vt pm̄uꝫ eius nomē. s. Fluentia mutatū esset in Florentiam: ⁊ talis fo ret vt cōcilium vniuersale ibi fieret. Eo tpe impante.ij. Hē rico: in anglia regnare cepit Eduardus nomine: q̄ erat adeo mansuetus ⁊ lenis: vt nec viles hoīes ledere posset: erat tn̄ apud eius domesticos reuerētia ingens: apud extraneos ve hemens metus: nam fouebat eius simplicitatem deus: vt ti meri posset q̄ nesciret irasci. Hic rex spū prophetie ⁊ miracu lis claruit: vt refert Uincē. spec. Histo. ⁊ Jo. de col'. Nam die sancto pasche sedēs ad mēsam diademate coronatus: et opti matū vallatus turma: ceteris auidius comedentib⁹: disten to ad celestia aīo diuinū quiddā speculat⁹ / est effusus in ri sum. Remotis autē mensis: quidaꝫ ex magnatib⁹ eius cur ri serit sciscitati sunt. Ille diu cunctatus tādē rn̄dit dicēs. Se ptem dormiētes in monte Celio requiescūt. Et iam p annos dcc. ⁊ vltra in dextro latere iacentes: tunc in ipsa hora risus mei se in latus sinistruꝫ verterunt. Futurumqꝫ est vt.lxxiiij. annis ita iaceant. Dirum nimirum miseris mortalib⁹ omē. Nā in istis.lxxiiij. annis oia ventura sunt q̄ dn̄s circa finem mūdi p̄dixit. s. gēs pugnabit ptra gētē: ⁊ regnū aduersus re gnū pestilētie ⁊ fames terroresqꝫ ruent de celo: gētiliū i xp̄ia nos bella. His auditis comes Aroldus qui vnus erat ex sci scitātibus: militē quendā misit ad impatorē Cōstantino poli tanum vt sup hoc de.vij. dormiētibus sciscitaret. Quē ille se cū benigne habitū ad ep̄m Ephesinum destinauit cum suis nūtijs: qui veniētes ⁊ vna cū ep̄o pquirētes vt rex ille Edu ardus p̄dixerat inuenerūt. Preterea oia illa pcessu tpis se cuta sunt q̄ idem rex spū diuino motus suis dixerat esse ven tura in mūdo. Nā Agareni Arabes ⁊ Turci / Syriam ⁊ Cili ciā / ⁊ minorē Asiam / ⁊ maioris Asie vrbes multas iter quas Ephesum ⁊ Hierosolymā depopulati sunt: maxime Turcoꝝ gens de finibus suis egressa magnā ptē orientis sibi subiecit ppter qd nr̄i ppl'i oriētales diuino spū accēsi ad subuenien dum fratrib⁹ suis xp̄ianis: q̄ in ptibus oriētalib⁹ a iugo infi deliū premebant: correptis armis infideles debellando vsqꝫ ad Egyptum peruenerunt. ¶ Uictore papa morte deuicto. Marti. in chroñ. asserit quendā Stephanū.ix. successisse na tione Lotharingū / prius abbateꝫ Cassinēsem: Federicū an tea vocatū: quē post.ix. mēses defunctū Florētie dicit sepul tū: successorē eius ponēs Bn̄dictū.x. Qui quum Ueliternus esset ep̄s ⁊ Muti⁹ vocat⁹: qꝛ p violētiam fact⁹: post.ix. men ses quib⁹ intrusus stetit: demū papatui cessit ad priuatā vi tā rediēs. Exinde cardinales vnanimiter in papā elegerunt in ciuitate Senarū: vt refert Marti. ⁊ Jo. de col'. Nicolaum

Margin notes: Uictor scōs. — Eduardus Anglie rex sctitate clarus. — Septeꝫ dormiētes. — Clemēs scōs. — Damasus scōs. — Leo nonus. — Stephanus.ix. — Benedictus.x. — Nicola⁹ scōs.

ij.natione Burgūdū tūc eṗm Florentinū:cui ꝓx̄i Gerardo nomē fuerat:q̄ sedit annis.ij.ꝛ mēsibus.vij.v.dieb⁹ exceptis hīc cōsiliū Rome celebrauit anno dñi. M.lix. vbi cōstitutuz est de electiōe summi pōtificis:vt hꝛ di.xxiij.in nole dñi vbi in cōsilio congregatis in ecclesia Lateranesi. celebrator ipse Nicolaus ait. Nouit btūdo vra dilectissimi fratres et coepiscopi inferiora quoq; mēbra nō latuit:defuncto pie memorie Stephano ꝑcessore nostro:hec aplica sedes cui auctore deo deseruio:quot aduersa ꝓtulerit:quot denicq; p simoniace hereseis trapezitas repetitis malleis crebrisq; tūsionibus subiacuerit:adeo quidē vt colūba dei viuētis tam pene videretur natare:ꝛ sagena summi piscatoris fluctib⁹ intumescētibus cogeretur in naufragiū ꝑfunda submergi:vnde si placet fraternitati vestre:debemus auxiliante deo futuris casibus prudēter occurrere:ꝛ ecclīastico statui ne recidiua (qō absit) mala prealeāt ꝑcauere. Et.j. Quia sedes aplica cunctis in orbe terrarū ꝓferꝛ ecclīsis:atq; iō sup se metropolitanū hꝛe non pōt:cardinales epi metropolitani pculdubio vice fungunꝛ:qui videlz electū antistitē ad aplici culminis apicem puehant consecrandū. Eligaꝛ aūt de ipsius gremio si reperiaꝛ idoneus:vel si de ipsa nō inueniꝛ: de alia assumatur saluo debito honore ꝛ reuerentia dilecti filij nr̄i Henrici qui in p̄tiarū rex hꝛ:ꝛ futurus imperator sperat:sicut iam sibi cōcessimus ꝛ successorib⁹ suis:q̄ ab hac aplica sede ꝑsonaꝛ hoc ius impetrauerint. Et.j.subdiꝛ. Qō si non potuerit hoc fieri in vrbe:fiat alibi. Et is q̄ electꝰ estꝛ etiā ante ꝑsecrationē sicut papa authoritatē obtineat regēdi. Romanā ecclesiasticā:ꝛ disponēdi oēs facultates eius:sicut dtm̄ Greg. fecisse cognoscit. Demū ꝯ transgressores hui⁹ decreti impcant multe maledictiones. Huius etiā Nicolai tpe ꝛ in dicto cōsilio coram.cxviij.epis cōgregatis Berēgarius Andegauēsis ecclesie diaconus abiurauit errorē suum ꝛ hereses. Dicebat enim corpus xp̄i in sacramēto altaris realiter ibi nō esse sed tm̄ in signo:sed ei⁹ circa hoc abiuratio ponit de cōse. dist.ij. c. ego Berēgari⁹. vbi sic ōr. Ego Berēgarius indignus ecclesie sancti Mauricij Andegauēsis diaconus cognoscēs verā ꝛ aplicam ꝛ catholicā fidē: anathematizo oēm hereſim:preciꝑue eam de qua hactenus infamat⁹ sum: q̄ adstruere conaꝛ panē ꝛ vinū q̄ in altari ponunt:post cōsecrationē solūmodo sacramentū. i. signū sacrum:ꝛ nō verū corpus ꝛ sanguinē dñi nostri Jesu xp̄i esse nō posse sensualiter:nisi in solo sacramēto manib⁹ sacerdotū tractari vel frāgi:cōsentio aūt sancte Romane ecclesie ꝛ apostolice sedi/et ore ꝛ corde ꝓfiteor de sacramētis dñice mēse eandē fidē me tenere:quā dñs ꝛ venerabilis papa Nicola⁹ ꝛ hec sctā synodus authoritate euā gelica ꝛ apostolica tenēdam tradidit: mihiq; firmauit scz panem ꝛ vinū q̄ in altari ponunt:post cōsecrationē nō solū sacramentū: sed etiā verū corpus ꝛ sanguinē dñi nostri Jesu xp̄i esse. Et sensualiter nō solū sacramētū:sz etiā verū corp⁹ in veritate manib⁹ sacerdotū tractari:frāgi ꝛ fidelīū dentibus atteri. glo. hoc vult dicere:nō q; corpus xp̄i in se frāgaꝛ sed q; sub illis speciebus panis ꝛ vini q̄ frangunꝛ ꝛ tractantur realiter est corpus xp̄i. Et sequiꝛ. Jurans ꝛc. Quā abiurationē factam vt ibi ōr. misit papa Nicolaus p vrbes Italie Hermanie ꝛ Gallie /ꝛ ad quecq; loca fama prauitatis eius peruenerat:vt ecclesie que prius doluerāt de eo querso atq; auerso:postea gaudeāt de eo conuerso ꝛ reuerso. Per istum Berengariū Turonēsem turbata fuit ecclesia Gallicana. Nā quum esset multū peritus:multū errauit: asserēs vt testantur Uin. spec. histo. ꝛ Jo. de col'. eucharistiā quam sumimus in altari nō esse verū corp⁹ christi ꝛ sanguinē: sed figurā esse corpis ꝛ sanguinis christi. Contra quez multū ꝛa multis disputatum est verbis ꝛ scriptis. Inter quos dñs Guido Abbas de cruce sctī Leofredi/ cōtra eum de copore ꝛ sanguine dñi elegantē edidit libꝝ. Et ꝓtra hunc Berēgariū Leo papa vij. Uercellis ꝓgregauit ꝓsiliū. Et Lāfranc⁹ vir doctissim⁹ archiep̄s Cātuariensis etiā ꝯ eum scripsit. ꝛ uit aūt alꝰ Berengari⁹ iste vir bon⁹: plen⁹ eleemosynis ꝛ humilitate: magnarū possessionū: qui oia in vsus pauperū dispersit. Preter ea nullā femīnā in ꝓspectum suum patiebatur admitti. Qui huis errauerit in fide:vt dictum est:ꝛ cū ipsum errorē suū recognouit:ꝛ hereſim illā coram Nicolao abiurauit. Quos tamē hac peste infecerat reuocare nō valuit. Et vt refert Uinspe. histo. de hoc Fulbertus Carnotēsis epꝰ quū esset in extremis vite sue:ꝛ multi eū visitarēt ꝛ ediuz capacitas vix cō fluētibus capiēdis sufficeret:ꝛ ille inter oppositas cateruas oculis/lōge rimaꝛ⁹: Berēgariū nisu quo potuit expellēdū cē ad euz sequendū blandiēte manu illico anhelitu corrūpere. Sed ꝛ ipse Berengari⁹ nocte epiphanie moriēs:recordatus ꝛa sua infecisse: ꝓducto gemitu: Hodie (inqt) in die apparitiōis sue apparebit mihi dñs Jesus christus ꝓpter pniam vt spero ad gloriam:vel ꝓpter alios/vt timeo ad penā. Unde ipse Hulielmus de ipso narrans ait. Ideo est pessimū alios exemplo vel verbo a bono infirmareꝛ q; fortasse te grauabit pctīi alienum:quuz deletū fuerit tuum. ¶ Nicolao scdo de seculo transeunte:creatus est papa canonice a cardinalib⁹ Alexander scds: Anselmus antea dictus:qui tunc erat epꝰ Lucensis:natione vero Mediolanensis anno dñi. M.lxij. Sedit autē annis.xj.mensibus.vj. diebus.xxv. Cōtra hunc electus est ab oīb⁹ Longobardie epīs/quidam noie Cadolus epꝰ Parmensis:vt dicitur volente ꝛ consentiente Henrico imperatore:asserentibus episcopis papam eligi nō debere nisi de paradiso Italia. Qui Cadolus vt scribunt Joan. de col'. ꝛ Marti. magno cum exercitu bis Romam veniens cū violentia sibi papatum vsurpare satagebat:sed a fautoribus Alexādri repulsus q̄ inique sperauerat obtinere non potuit. Alexāder aūt ad preces imperatoris in Lōgobardiā veniꝛ ꝛ in ciuitate Mātua cōciliū celebrauit:atq; pacificatis ꝛ sedatis oīb⁹ ad vrbē est reuersus. Eo tpe pars Northmanorum q̄ Appuliā occupauerat: Cāpanie fines deuastare ceperat. Quos dux Spoletanus Gothifredus ꝛ inclyta mulier comitissa Mathildis expulerūt. Hec comitissa Mathildis quesefiliam beati Petri vocari faciebatꝛ adeo potens fuitꝛ vt etiam cū imperatore in fauorē Romane ecclesie cum suagēte duriss̄imo bello conflixerit:que quū maximis possessiōibus abūdaretꝛ filios nō hꝛet:totū patrimoniū suū sup altare bti Petri obtulit. Uñ vsq; hodie illud qō romane ecclesie cōtulit. patrimoniū beati Petri ōr. Hic Alexāder ꝓtra vitiū simonie sic statuit:vt hꝛ. j. q. iij. ex multis. scribēs Lucēsi ecclesie ꝛ clero. Ex multis tpib⁹ hoc detestabile malū intra vestram ecclesiam inoleuisse cognouimus:vt nullivnq; clerico quis religioso/quis scia ꝛ mozib⁹ predito/ecclīasticū bñficium ꝓcedcreꝛ:nisi ei q̄ ꝓfano pecunie munere illud emere studuisset. Fiebatq; ecclesia ꝛ res eius ita venalis:velut terrena quedā ꝛ vilis merx a negotiatoribus ad vendendum exposita. Et.j. Qua ꝓpter ego Alexander sancte Romane et apostolice sedis epꝰ:immo minister indignus:ꝛ tot et tanta mala fieri in ecclesijs ꝓspiciens:ne sanguis iniquorum a districto iudice de manu nostra requiratur:illa extirpare ꝛ penitus eradicare decreuim⁹. Cōstituimus itaq; ꝛ presenti decreto firmamus:sicut olim nostri predecessores fecisse noscuntur:vt nullus deinceps eꝓorum bñficiū ecclīe:q̄ q̄dā canonicatū vel prebēdas seu etiā ordines vocant:ꝓ aliquo precio vel munere audeat clericis vnq; conferre:sed oēs ministros ꝛ seruitores ecclīe gratis ꝛ absq; vlla venalitate in sancta ecclesia studeat ordinare. Nec eligantur in domo dei qui maiores sacculos pecunie conferunt:sed q; moribus et disciplina atq; sciētia diuites/ꝓ officio suo ipsam valeant ecclesiaz sustētare. Cōstituim⁹ ꝛ eodē modo firmamus:vt nullus cuiusq; cunctꝛ gradus clericus p ecclesie bñficio audeat aliquid cōferre:aut fabricis ecclesiarū:vel in donarijs ecclesiarum:seu etiā q̄ pauperibus sit distribuendū. Demū ponit penā in cōtrarium facientes. Sed de hoc plene in secunda parte.

Berēgarius hereticus ab errore resipiscit.

§. XXI. Anno dñi. OO. lxxiiij.

Defuncto Alexādro:electꝰ estꝛ et intronizatus in sede Petri Greg. vij. natione Tuscus. de ciuitate Soan a patre Bonicio. qui prius dictus est Hildebrandus. Qui sedit annis. xij. mense vno. diebus. iij. Erat autē vir iste religiosus ac timēs deum: iustitie ꝛ equitatis amatorꝛ: in aduersis cōstans: in ꝓsperis moderatus. Fuit ꝛ valde cordatus: ecclīe iurū defensor acerrim⁹:ꝛ q̄ preter deū i ijs q̄ ad iustitiā ꝓtinebant nil timuisset efficere. Hic vt refert Uincē. spe. histo. quum esset in minozib⁹ ꝓstitut⁹/in Frācia legat⁹ terribiliter simoniacos insequebatꝛ cōuictos sup hoc vitio ab officijs deponens. Quuz aūt inter ceteros fuisset sibi denuntiat⁹ quidā epꝰ tali labe infectus:ꝛ ille in iudicio vt astutus ꝛ sagax quinci nō posset:ꝛ tū infamia sup hoc laboraret:prefat⁹ legatus Hildebrandus hoc miraculo eū convicit. Madauit essi sibi legat⁹ vt ꝓ sui purgatione ab hac infamia diceret/Gloria patri ꝛ filio et ꝛ spūisctō. Qui existimās ex hoc ꝓbationis modo se euasisse cepit dicere:ꝛ expedite ꝛ prompte ꝓtulit. Sīc⁹ pri ꝛ filio. vterius aūt. s. spūisctō. exprimere nō valuit. Et iterum atq; iterum exprimere volēs in platione spūisti semper deficiebatꝛ nō valēs euz noiare:ꝛ merito q: per simoniā offenditur maxime spūisctūs/quū vēdi videat tāq; vilis seru⁹: quū venditur sacramētū in quo conferꝛ spūisctūs. Ex eo igit quict⁹ depos⁹ est. Hunc ceeatū pōtificē summū ob suas virtutes vt scribit Marti. in chron. in nocte dñice natiuitatis quum missam primā cātaret in sctā Maria maiorꝛ Cinci⁹ q̄dā filius Stephani prefecti vrbis eum Liberti Parmensis archiep̄i Reuēnatis ad pontificatum adspirantis hortatu cepit:ꝛ in turrim suā deposuit. Sed eadem noctem Romani turrim destruxerunt papā liberantes. ꝛ Cincium extra vrbem mittentes.

Simoniacos grauit infectꝛ Greg.

Greg. vij. vita

tes. hic scō anno sui pontificatus id referente Ja. de col. cōcilium Rome celebrauit ob reformationē morū. Et inter alia que ibi sancte ⁊ pie egit: quosdam nobiles de familia imperatoris Hērici tertij q̄ tunc Rome erāt: quoz cōsilio ecclesie vēdebāt tanq̄ simoniacos ⁊ iurium ecclesie vsurpatores ⁊ detētores excōicauit. Tertio vero anno pōtificat⁹ sui iāt Greg. diuino spū accēsus: Sigifredū Maguntinum archiepm q̄ conat⁹ est eps ⁊ abbates regni Teutonicoz a sancta Romana eccl'ia spāli matre sua rescindere atq; separare ab officio suo suspendit: ⁊ excōicauit oēs qui eius schismati consentiendo se subscripserant aut subscriberēt Insup ⁊ Hēricus regē qui eidē Sigifredo fauebat: ac obedientes ecclesie persequebat: vinculo anathematis alligauit. Hēricus aūt quū se excōicatum audisset: vehemēter ē territus. Audiēsq; dñm papā in Lōgobardiam descēdisse: ⁊ apud Lanusiū morā trahere: cū paucis ad ipsum cum magna humilitate venit p absolutione querēda. Per triduū aut ē ante portā dicti castri omni regio cultu depositoz: isu per discalciatus ⁊ laneis indutus/cum multis lachrymis ⁊ fletu persistens que summi presulis misericordiam ⁊ compassionem mouerent: apud pontificē instabat orans vt ab eo vinculo solueretur. Qui quum adhuc iusta seueritate vinculum tollere cunctaret: oēs insolitā eius duritiā mirabant. Denicq; compunctiōis eius instātia ac humilitatis necnō ⁊ oīm qui aderant precib⁹ ac supplicatione deuictus dñs Greg. eū a vinculo excōicationis absoluit: prius ab eo iuramēto recepto/q̄ in oīb⁹ mādatis eccl'ie Romane obediret. Quūq; iā par inter sacerdotiū ⁊ regnū videret inter ueniisse: rursus suadente diabolo inter papā ⁊ imperatorē schisma grauissimū oztū est. Cui⁹ schismatis cā hec fuisse dr. Inoleuerat cōsuetudo precipue in impioz⁹ defungēti bus eccl'iaz prelatis: annulus ⁊ baculus pastoralis ad dñz impatorē dirigebat: vñ postmodum vnum/quēlibet de familiaribus ⁊ capellanis suis ad ecclesiā vacantē dirigebat vt ibi pastoris fungeret officio/nō expectata cleri electiōe Qō dñs papa ꝫ oēm honestatē fieri cōsideraret ⁊ iura ecclesiastica in eo cōculcari ppendēs: semel scō ⁊ tertio imperatorē monuit: vt a tam detestabili presumptione desisteret. Quē preceptis salutarib⁹ cōmonitū/quū ille reuocare nō posset: ob hanc causam Rome cōciliū cōgregauit centum ⁊ decē epoz. In quo primo ipm Hēricū excōicauit imperatorē tāq̄ perfurū: ⁊ eccl'ie dei psecutorē ⁊ subuersorē. Anathematizauit insuper ⁊ oēs ecclesiasticas personasq̄ de manu alicui⁹ secularis psone reciperēt inuestituraꝫ. Insup in eo cōcilio oēs simoniacos anathematizauit: ⁊ vxoratos sacerdotes a diuino officio remouit: ⁊ laicis missas illoz⁹ audire prohibuit: ⁊ notorie in fornicatione iacentiū. Qō factū est nouo exēplo: ⁊ vt multis visus est: incōsiderato iudicio. Nam inde graue oztū est scandalum: ita vt nullius hereseos tpe (ait Jaco. de col.) ecclesia occidētalis grauiori schismate sit diuisa. Et hoc idem referunt Sigisbertus et Vincē. spe. histo. post eum. lib. xxvj. addentes. Hi pro iustitia: alij p iniustitia agebant. Alij a simonia non declinabant. Alijs notā auaritie honesto nolle pretexerent ib⁹: eum hoc quod se gratis dare iactant: sub charitatis nolle vendunt. Et (vt de Montanis dicit Eusebius (sub nolle oblationis artificius munera accipiunt. Pozro cōtinēriam paucis tenētibus: alij quibus eā causa questus ac iactantie simulātibus: multis incontinentiam periurio aut multiplici adulterio cumulātibus. Ad hoc hac importunitate laicis insurgentibus contra sacros ordines: ⁊ se ab oī ecclesiastica subiectiōe excutientibus: laici sacra mysteria temerant: ⁊ de eis disputāt infantes baptizant: sordido humore aurium pro sacro oleo ⁊ chrismate vtentes. In extremo vite viatici dñici/m/⁊ vsi tatū ecclesie obsequium sepulture/a presbyteris plugatis accipe conrēnunt: decimas presbyteris deputatas igni crmāt. Et vt in vno ceteras perpēdas: laici corpus dñi a presbyteris cōiugatis cōsecratum sepe pedib⁹ cōculcauer̄: ⁊ sanguinē dñi volūtarie effuderūt. Et multa alia cōtra iust⁹ fas in eccl'ia gesta sunt. Et hac occasiōe multi pseudo mgri exurgētes in ecclesia/profanis nouitatibus plebē ab ecclesiastica disciplina auerterunt: quum tū sit snia scrōrum patrum scribentiū sacramenta que in eccl'ia fiunt: baptismuz chrisma/eucharistiā siue per bonos siue per malos dispensent: vera esse sacramēta spūsctō eoz̄ effectū latēter operāte: ⁊ iō nō cōtēnēda. Hic Hildebrādus (vt scribit Guillelm⁹ hoc dixisse Hugonē abbatē Cluniacēsem sctm viz) cogitatiōes alioz pphetico mētis intuitu nūciabat. Quez iō papa Alexāder cācellariū aplicoz prefecerat. Pro cuius officij intuitu Hildebrādus tanq̄ cācellari⁹ puincias circūibat vt ppera acta corrigeret. Die aūt quadāquū eōtaret cū multa turba sequētiū: abbas Hugo vt sibi familiaris in extremo agmine cum suis monachis psequebatur. Uisoq; eminus tāto honore virit: cepit cogitare in aio suo: vñ esset hominioni breuis statute tantus honoz despicabilis parētele: pculdubio ex superbia hoc ei accidere q̄ tot obābulatores haberet. Uix hoc mēte versarat: tūc archidiaconus Hildebrādus reflexit equū: ⁊ eo calcarib⁹ incitato a longe clamās: ⁊ abbatē Hugonē aduocās: tu (inq̄t) male cogitasti. Nō mihi hanc glozā (si gloria dici pōt que cito transit) vel imputo vel ab alijs imputari volo: ꝫ beatis aplis quorum priuilegio hoc mihi exhibetur. Erubescēs abbas hoc solū respondit. Queso domine quomodo nosti cogitatum meū? Ab oze (inquit) tuo quasi per fistulas ad aures meas deductus est. ¶ Item ecclesiam aliqñ simul ingressi abbas prefatus ⁊ archidiaconus dictus vt orarent continuatis et innctis lateribus prostrati diutius orauerunt. Tunc respexit archidiaconus abbatē turbulento actu infrendēs. Abbas foras egressus casum cōmotionis inquisiuit. Cui ille. Si me amare vis: caue ne vlteri⁹ me hac iniuria expugnes. Dñs eñ meus Jesus speciosus pre filijs hominum/postulationibus meis visibiliter adstabat: intendēs dictis ⁊ seremis fauens oculis: sed orationis tue abiectus violentia me deseruit ad te cōuersus. Puto esse gen⁹ iniurie amico subtrahere auth⁹em salutis sue. Preterea noueris mortalitatem hoīm ⁊ huic loco imminere excidiū. Uidi eñ angelū dei stantem super altare euaginato gladio: ⁊ etiā puincias istam spissus ⁊ nebulosus aer circūuolat. Fugiamus ergo q̄citissime. His dictis/introeuntes in diuersoziū ad curam corporis assedere: cōtinuoq; dapibus appositis exoztus est in domo luctus plurib⁹ ex familia subito extinctis: qua peste per vicinas edes grassante/mox ascensis mulis diffugerunt. ¶ De eodem Greg. Henricus imperator vt ait Jo. de col. post Uin. postq̄ se publice excōicatū cōperit: nō iā clam neq; in occulto: sed apte Romanā psequi cepit eccl'iam. et vt dño pape Gre. riras multiplicaret ⁊ scandala: egit cū epis Lōgobardie p maiori pte ī reprobū sensum datis: vt ad petitionē imperatoris predicti Huibertū Rauēnatē archiepm in papā eligerēt: virū vtiq; lfatū ⁊ locupletē: cui Clemētis nomē imposuer̄. Ad quē veniēs ipe Hēric⁹ illi idolo tāq̄ vero pōtifici summo reuerētiā exhibuit. Qui felix hō tāq̄ de fauore Hērici presumēs/⁊ multitudine diuitiarū ꝑsus excluso violenter venerabili Greg. sedē apostolicā inuasit: ita delirus ⁊ ab intellectus sinceritate ex ambitione deficies vt id esse crederet qō falso dicebatur. Quumq; infelix mūdus in maligno posit⁹/vias seqr̄et piculosas huj⁹ schismatis occasione ad deteriora declinans: oēm dei ⁊ hoīs postergauerat reuerentiā noxia sequēs ⁊ declinās salutaria. Capiebant pōtifices ⁊ q̄libet eccl'iarū prelati: ⁊ tanq̄ homicidioz̄ rei mācipabant: bonis illoz̄ confiscatis: quicunq; imperatoz in hac sua puersitate nō erāt psentiētes: nec solū eis ad tps irrogabant iniurie: verū exclusis inppetuū successoz̄es intrudebant. Papa etiā totis nisib⁹ ꝫ iperatorem verbis ⁊ factis vbiq; trāsmissis literis pugnat: ⁊ quoscunq; potuit ab eo auertit. Principes insup Teutonie a iuramento fidelitatis qō illi prestiterant absoluit: atq; ipsum ab imperio deponit. Hac de cā Saxones imperatoz rebellāt: atq; aliquos ex Teutonicoz principibus post se trahētes: ꝺgregato cōcilio post multā deliberationē regē Burgundie Rodulphū ꝫ Hēricū imperatorē eligunt. Huic papa coronā aureā misit miro opere fabricatā: cui scriptum erat. Petra dedit Petro. Petr⁹ diadema Rodulpho. Hunc Rodulphum de mādato pape Maguntinus archiep⁹ solēniter cozonauit q̄ magnis suoz ⁊ Teutonicoz copijs cōgregatis/ Alemāniā intrauit: ⁊ multis sibi adherētib⁹ multo tpe cū Hērico de ipio decertauit. Ad postremū deo ita pmittēte: ī bello Rodulphus ab Hērico occisus est cū multis Saxonum pncipib⁹. Hēric⁹ aūt hac obtēta victoria: prio Saxōes: q̄ caput rebelliōis fuerāt: multis calamitatibus afflixit. Deide Sueuiā ingrediēs/atq; ciuitates ⁊ castra demoliens ad se redire cōpulit: sed ⁊ alios q̄ p totū impiuz ab illo ex rerum desperatiōe defecerāt: tū minis: tū muneribus ad se reduxit. Itaq; Rodulpho ab Hērico occiso: quē valde formidauerat: atq; Saxōib⁹ multis plijs pfligatis pacifice iā videbat impiū possidere. Quare supza modū elat⁹ rē est ausus attētare nefariā. Nā in festo pētecostes/magno pncipum ac plator Magūtie ꝺgregato pcilio Hildebrādū q̄ ⁊ Greg. oēs q̄ Hērico adherebāt deponēdū cēsent. Quo facto imperator cū magno exercitu in Italiā venit. Quo quum venisset: ꝺdā se interponebāt: vt ipse cū summo pōtifice simul cōuenirent: ⁊ de pace inuicem tractaretur. Quūq; cōuenissent: post multos tractatus quum nullo modo de pace concordia fieri posset: multi Italie epi atq; barones qui primo pape fauerant: illo relicto se ad imperatorē cōuerterunt. Quoz fauore imperator animatus: Romam veniens ipam obsedit. Militabat aūt hoc in tpe sub imperatore Bo-

Hēric⁹ et anathema tizatus ⁊ iperio ꝑuatus venam iplorat a ponti fice.

Grauiū simo in ter papam et imperatorē schisma te sit diuisa.

Hilde brādus nouitcō gratio nes hominuz.

Clemēs ātipapa

Rodulphusab rogato Hērico creatur impera tor.

Hēric⁹ ītratita liācū ex ercitu.

thifredus inclit⁹ ille dux Lotharingie. Qui postea primus ex latinis Hierosolymis regnauit: de quo postea multa dicēda sunt. Hic in ea obsidione effracta muri parte q̄ sibi pti gerat expugnādi: intra vrbē primus irrupit. Qui ea die nimio labore fatigatus grauē incurrit infirmitatē. Et quum morti se primū cerneret: vouit q̄ si de⁹ eū ad sanitatē reduceret: terrā sanctā p missionis visitaret psonaliter. Quo voto emisso: statim pristine restitut⁹ est sanitati. Romani igitur postq̄ senserūt imperatoris exercitū fractis muris intramenia versari: q̄ ante Henrico clam fauerāt: iam nō occulte/sed palā relicto papa ad impatorē trāseūt: atq; ei introeunti cateruatim occurrentes illi imperiales laudes acclamant: et modo imperiali recipiūt. Sūmus autē pontifex videns se a pplo Romano deseri in quo summe sperabat: quuz ad fugā via minime pateret: cum suis cardinalib⁹ in castro Crescentij. q̄ō sancti angeli ōr⁹ se recepit. Qō postq̄ senserre Romani: se tempus inuenisse ratiquo gratiā imperatoris recuperasse se credērēt: castrum in qō pius se receperat pōtifex vndiq; obsederūt adeo vt nulli ingressus vel egressus sine periculo pateret. Imperator autē vrbem ingressus Capitoliū ascēdit. Teutonici vero more barbarico p vrbez se effundētes: multa mala ciuibus inferebāt. Quū autē imperator p sua volūtate vrbē tractaret: atq; oia p arbitrio suo disponeret: nunti⁹ ad ipm venit asserēs Robertū Guiscardū ducē cūinfinita tā equitū q̄ peditū multitudine in pape venire succursum. Quo audito imperator vehementer est territus. Diffidebat em̄ se duci Roberto intra vrbez posse resistere. Uū Romanū pplm cōgregari precipiens: de aduētu ducis nullā faciēs mentionē: asseruit se Longobardie negotijs vigeri: quare opprtebat eum illuc necessario sub omni celeritate iter accelerare. Relicta igit vrbe Henricus in Tusciā deinde in Lōgobardiā cū suis exercitib⁹ vtverius dicā) aufugit. Quo recedēte nō post multos dies pius dux ad papā liberādū Romā appropinquit: fusiq; aduētum p occultos nuntios summo pōtifici significauit. Romani aūt ei⁹ audito aduētu: se adinuicē adhortārēs/cum multitudine armatorum illi obuiā exierūt: cōmissoq; prelio ab ipso victi et fugati sunt. Fugatis itaq; Rōanis: dux Robertus p portā Flaminiā hostiliter Romā ingressus: eā partē ciuitatis q̄ circa scm̄ Laurentiuz in Lucina et scm̄ Sylue strum respicit: hostiliter inuadens prede et incendio exposuit. Deinde vbiq; profligatis Romanis ad castrum sancti angeli accessit: atq; inde cum multa gloria dñm papā cum cardinalibus atq; nobilibus illis qui eū secuti fuerāt educens: perq; mediam vrbē deducēs et Lateranum adducens: et aliq̄diu ibi mansit. Deinde papa deliberato suo⁹ consilio quum se tutū cū Romanis remanere nō crederet: et ducem domestica negotia reuocarēt in Appuliā: relicta vrbe paucis eum sequentibus cum duce profectus est ad vrbem Salernitanam: vbi aliquibus tpibus mānsit catholicus pastor. Et post multas tribulationes p ecclie libertate toleratas/quieuit in dño. Uincē. spec. histo. lib. xxxvj. c. lxxxij. post Sigisbertū sic ait. Hildebrandus papa qui et Brego. vij. apud Salernū exulās moritur. De hoc ita scriptū inueni. Uolumus vos scire qui ecclesiastice cure soliciti estis: q̄ dom⁹ apl̄icus Hildebrandus: qui et Brezorius: nunc in extremis positus: ad se vocauit vnū de. xij. cardinalibus quē pre ceteris diligebat: et cōfessus est deo et sancto Petro et toti ecclie se valde peccasse in pastorali cura: que ei ad regendum erat cōmissa: seq; suadēte diabolo cōtra humanū genus iram et odiū cōcitasse. Postea vero sniam q̄ in orbe terrarū effusa est p augmēto christianitatis reuocasse dicebat. Tunc demum misit predictum cōfessorē suū ad imperatorē et ad totā ecclesiā: vt optaret ei indulgentiā: qz finē vite sue aspiciebat: et iā cito indutur⁹ erat angelicā vestē. Et dimisit et dissoluit vincula oim bānoz suoz imperatoris et oi pplo xpiano vinis et defunctis: laicis et clericis: et iussit suos abire de domo Teoderici: et amicos imperatoris ascēdere. hec ibi. Que tū vera esse nō credo multis de causis nec Joā. de col. ponit. ¶ Nota aliquas cōstitutiones factas ab isto Brez. in decretis. xvj. q. vij. si quis. j. in gnali cōcilio residens iquit. Si q̄s deinceps epatum vel abbatiā de manu alicui⁹ laice psone susceperit: nullatenus inter epos vel abbates habeatur: nec vlla ei vt epo vel abbati audientia concedat. Indim⁹: quousq; locū quē sub crimine tā inobediētie q̄ ambisset. Siliter et de inferioribus dignitatibus cōstituimus. tum: vel q̄libet secularū potestatū/aut psonarū/inuestituritteiusdē snie vinculo se esse obstrictuz sciat. Idē di. xxxij. §. Uez. Brezorius Rodulpho et Bertulpho ducibus inter cetera scribit. Officiū simoniacoz et in fornicatiōe iacētiū s. notoria/sciēter nullo mō recipiatis: et quantū potestis tales a sanctis ministerijs vbi oportuerit prohibeatis. Idem Breg. vij. oibus p regnū Italicū et Theutonicoz pstitutis di. lxxxj. si q̄. s. ait. Si q̄ sunt presbyteri: aut diaconi: aut subdiaconi: qui in crimine fornicationis iaceant: et interdicim⁹ eis ex parte oipotentis dei et sancti Petri authoritate ecclesie introitū: vsq; dū peniteāt et emendēt. Si qui vero in peccato suo pseuerare maluerint: nullus vestrū eoz presumat audire officiū: qz bñdictio eoz vertit in maledictionem: et oratio in pctm̄: testāte dño per prophetā. Maledicā (inq̄t) bñdictionib⁹ vr̄is. Qui vero huic saluberrimo pcepto obedire noluerint: idolatrie pctō incurrent. Samuele testante: et beato Breg. instruente. q̄m pctm̄ ariolandi est nō obedire: et quasi scelus idolatrie/nō acquiescere. Peccatum ergo paganitatis incurrit: q̄squis dum christianū se asserit sedi aplice obedire cōtēnit. hec ibi. Et intelligēdum est de notoris fornicatoribus: q̄ sunt suspēsi quo ad se et q̄ ad alios Uū vere cōficisit et cōferunt sacramēta. Et ōz eoz bñdictio i. officiū verti in maledictionē: qz peccāt et ipsi et qui audiūt officia eorū scienter: quū faciant cōtra preceptum ecclesie hoc precipientis: scz nō audiri eorū officia. Idē dilectissimis ciuib⁹ Rome de cōse. di. iij. peruenit. ait. Peruenit ad me quosdā peruersi spūs hoies inter vos aliqua sctē fidei aduersa seminasse: ita vt die sabati aliquid opari prohiberent: quos q̄d aliud nisi antichristi p̄dicatores dixerimus. Qui veniēs die sabbati et dñicum ab omni faciet ope custodiri. Qz em̄ mori se et resurgere simulat: haberi veneratione vult die dñicum. Et qz pplm iudaizare cōpellit: vt exterioze legis ritum reuocet: et sibi iudeoz perfidiā subdat: colli vult sabbatū. Addit etiam q̄ si quis p necessitate corporis vult lauari die dñico: retiā nō phibet. Si autē p luxu et voluptate: nec dñico die: nec alia quacunq; cōcedit. ¶ Idē xxj. q. iij. q̄m̄ multos. Quoniā multos peccatis nr̄is exigentibus/pro causa excōicatiōis perire quotidie cernim⁹: partim ignorantia: partim nimia simplicitate: partim timore: partim etiaz ex necessitate: devicti misericordia: anathematis senrentiā ad tps prout possumus tēperamus: et tēperatam esse ostendim⁹. Ab anathematis ergo vinculo. i. minoris excōicationis hos subtrahimus: vz vxores: filios: seruos ancillas seu mancipia: nec nō rusticos et seruientes: nec non et oēs alios: qui nō adeo curiales sunt: vt eoz psilio scelera perpetrent: et eos qui ignorāter excōicant: siue illos q̄ cōmunicant cū illis qui cū excōicatis cōicant. Quicūq; autem oratoz siue peregrinus: siue viator in terrā excommunicatorū deuenerit: et ibi nō possit emere: vel nō habet vnde emat ab excōicatis licentiā accipiendi damus. Et si quis nō in sustentationem superbie: sed humanitatis causa excōicatis aliquid dare voluerit: nō prohibemus: vide ibi notabilē glos. Idem dicit oblationes fiendas ad altare. de cōse. di. j. omnis. q̄ō fm̄ glos. est cōsilium. Et ibi dicit. Ad deū primū cōfugiendū est qui nostre possit curare anime passiones. Uerū hoies ordine prepostero ante sibi opez ab hoib⁹ accersiunt. At vbi defecerunt humana subsidia: tūc arbitrētur diuini postulandam gratiam fauoris.

Bothifredus dux Lotharingie.

Castruz Crescentij. i. scti angeli.

Robertus Guiscardus Brego. liberat.

§. XXII. anno dñi. M. lxxxviij. Uictor tertius.

defuncto Brego. vij. Uictor tertius creatus est a cardinalibus papa: q̄ et prius dictus est Desiderius/abbas Lassinēsis qui fm̄ Mart. in chron̄. prefuit ecclesie dei anno vno: mensibus. iiij. et diebus. vij. vixit in pōtificatu: religiosus vir et timēs deum q̄ dū sacrificat veneno Henrici regis fraude in calicē misso extinct⁹ ōr. Eodē anno sol eclipsim passus est. Et fames intolerabilis fere per vniuersum orbē fuit. Nimia etiā inundatio aquarū fuit multis locis dāno et piculo. Nā et in Italia illuuies tāta fuit: vt rupes liquefacte plures villas ruina sua destruerent. Domestice aues pauones/galline/anse res/a domibus se extrahentes oēs fiunt syluatice. Aug. in lib. iij. de ciui. dei simile portentū narrat cōtigisse antecq̄ se aduersus Romam sociale bellum Latinum commoueret: in signum magni mali. Circa idez tēpus vt ait Sigisbertus Uenetianis meditantibus auferre corpus beati Nicolai a Mira Lycie a Turcis desolata: preoccupauerunt eos ciues Barenses numero. xlvij. ab Antiochia Miram aduenientes: q̄ a quatuor tm̄ monachis ibi inuentis extorserūt sibi ostendi tumbam sancti Nicolai. Qua effracta/ossa sancti Nicolai in olei liquore natantia integro numero extra reperunt. Barum cū gloria adduxerūt. Facta autem est hec translatio anno. dccxlv. a depositione seu morte eius: multiq; infirmi sanati sunt in hui⁹ translatione. Quū autē quidā ex palatinis quēdaz dērem extraxisset. de tūba: vt ex magna deuotione illum secū portaret: postea nō inuenīti eus sanctus

Portenta.

Translatio corpis bti Nicolai

sectūs Nicolaus reuelauit ꝙ reductus erat ad tumulum: qr
nō permittebat partē etiā minimā a corpore separi. Circa
illud tēpus dicitur habuisse initiū ordo Cistertientiuȝ: de
qua institutione dictum est supra in precedenti titulo.

§. XXIII. Urbanus secundus

post trāsitū Uictoris pape/cardinalibꝰ in vnū cōueniētibꝰ
vno aīo electus est pontifex summus: qui prius erat mona
chus Cluniacensis ordinis / Odo vocatus. Ad hanc summi
presulis dignitatem assumptus est anno dñi. M. lxxxix. ſm
Ioā. de col. Imperij autem Hērici tertij anno. xxxij. qui se-
dit annis. xij. mensibus. iiij. diebus. xix. Fuit autem hic vir
strenuus: ⁊ in diuinis scripturis valde eruditus. Hinc in-
ter ecclesiam ⁊ imperium augescunt scandala: crescuntq̄ di
scordie dum alter ab altero dissidet: atq̄ alter alterum ex-
communicat ex pōtificibus: vero scȝ ⁊ legitimo Urbano: ⁊
apostatico Clemente vocato: quē intruserat imperator: sed
alter alterius excōicationē aut ex cause aut ex persone pre
iudicio cōtemnit. Post hec Urbanus papa predicti Henri-
ci imperatoris furorē declinans: quū in Romanis (⁊ meri-
to) minime cōfideret: locis munitioribus apud suos fideles
delitescebat nusꝙ pene securus. Quum aūt ipse papa cele-
Urbanus .ij. cō brasset cōcilium generale Placētie: predicti impatoris indi
fugit in gnationem fugiēs/relicta Italia regnū Francoꝝ ingressus
Fráciaȝ est. Qui ⁊ generale cōciliū apud Clarīmontē Aruernie fe-
cit cōuocari. Quo in loco ex vniuersis transalpinorū par-
tibus Nouēbri mēse archiepōꝝ/epōrū/⁊ abbatū conuenit
sacer cōuētꝰ: p̄sentibꝰ etiā nōnullis pn̄cipibꝰ illaꝝ partiū.
Ibi aūt dñs aplīcus de p̄latoꝝ cōsilio/in consilio illo mul-
tas cōstitutiones ordinauit: q̄ ad erigendū labentē ecclesie
statum respicere videbant: vt. j. patebit. Et inter cetera sta
tutum est vt hore beate Marie dicant. vnde ⁊ hoc in prece
pto est sicut officiū dñi. Ac etiā ordinatū fuit vt in sabbatis
officiū dñe solēniter celebret. Et quantū ad missam quum
vacat satis obseruatur quo ad officium: horarū scȝ vt ī sab
bato fiat totū officiū v̄ginis. curia nō obseruat: sed alique
ecclesie vel religiones. ¶ In eodē cōcilio excōicauit papa
Urbanus scōs indixit crucia- Philippum regē Francoꝝ et Henricū impatorē ⁊ antipa-
pam. Nouissime ad pplm sermonē habuit exhortans illos
vt assumpta cruce terre sancte subuenirēt. In cuius sermo
nis fine ita cōclusit. Nos de mīa dei ⁊ de beatorum Petri
tā ȝ īfi- ⁊ Pauli authoritate cōfisi fidelibus christianis qui contra
deles. paganos ciuitatē sanctā et alia loca venerabilia detinētes
arma susceperint: cunctas sibi pro delictis suis pnīas rela-
xamus. Interim v̄o eos q̄ ardore fidei ad expugnandum il-
los laborē istum assumpserint: sub ecclīe defensiōe ⁊ btōrū
aplōꝝ Petri ⁊ Pauli ꝓtectiōe tanꝙ vere obedientie filios
suscipimꝰ: ⁊ ab vniuersis inq̄etatiōibꝰ tā in personis ꝙ in
rebus statuimꝰ manere securos. His v̄bis finē faciendo de-
dit deꝰ gratiā fideli seruo suo euangelizandi v̄tute multa
Et mandatū eius licet arduū nimis et difficile videret: ⁊ cū
omni auiditate tam maiores ꝙ minores amplexi sunt. Nec
solū p̄sentes ex illiꝰ v̄bo succēsos huiꝰ v̄bi feruor aīauerat
verū lōge lateq̄ sermo idē egrediēs absentes etiā pari vo-
to feruētes accendebat ad idē. Preterea epī, vt in manda-
tis acceperant fideles se cooperatores exhibebant plebes
suas ad idipsum innitantes. Et operātē diuina gratia: nec
vnus apex cadebat sine fructu super terram. ita vt vere di-
ci posset illud dñi verbum. Nō veni pacē mittere sup terrā:
sed gladium. Diuidebantur eñ maritus ab vxore: patres
a filijs. Nec erat tunc charitatis vinculum qd̄ huic feruori
posset preiudiciū generare. Ita vt de claustris multi egre-
derent monachi: de carceribus inclusi: in quibus se sponte
concluserant propter dñm. Nec erat in regnis occidentali-
bus qui aut etatis aut sexus aut cōditiōis aut statꝰ vellet
esse memor: aut aliquibus persuasionibus detētus ab ince
christianorū pn̄cipuȝ in lē Saracenos expeditio marīa. pto desisteret. Sed oēs indifferēter manꝰ dabant. videbat
eñ ad literā illud impleri qd̄ scriptū est in Tobia. Hierusa
lē, ciuitas dei: Natiōes ex longinquo ad te veniēt: ⁊ munera
deferētes adorabunt in te dñm: et terrā tuam in sanctifica-
tione habitabunt: nomen magnū inuocātes in te. De presen
tibus igitur qui in concilio presentes fuerant in arram fu
ture ꝑegrinationis crucē suis humeris affixerūt. Primus
dñs Ademarus Podiensis epūs (alias Haimarꝰ) qui postea
aplīce legationis authoritate functus in eadē expeditiōe
p̄fuit: Dñs quoq̄ Aurasionēsis epūs. De vtroq̄ ita qr regno
multi barones ⁊ principes crucem suis humeris affixerūt.
videlicet dñs Hugo magnꝰ regis Francoꝝ Philippi frater
Robertus Flādrēsiū comes. Itē alius dñs Robertus dux
Northmannorū: dñi Guilielmi senioris regis Angloꝝ filiꝰ
Stephanus Carnotēsis ⁊ Blesensis comes. Raimundꝰ co-
mes Tolosanus et sancti Egidij: vir quoq̄ insignis et stre-
nuus/Gothifredus de Billone Lotaringie dux. et cum eo
duo fratres. s. Balduinus ⁊ Eustathius. Itē Balduinus de
burgo eorum consanguineus filius comitis de Royscost.
Garnerius comes de grees. Balduinus, comes Hannonie
Isuardus comes Diensis. Raibuldus comes Aurasicensis.
Guilielmus comes de fores. Stephanus comes de Albi-
marsa. Rotoldus comes Partice. Hugo comes sancti Pau
li. multi et alij principes et barones. qui comites non erāt:
ad id deo placidum obsequium se obtulerunt. Citra alpes
vero dñs Boemundus Tarētinorū princeps/dñi Roberti
Guiscardi Appulie ducis filius. Tancredus eius ex sorore
nepos vir in armis exercitatus et strenuus. Fuerūt quoq̄
in ea expeditione ex Italie ciuitatibus ⁊ precipue ex vrbe
Romana quidā ex nobilibus. Hi oēs tēpus opportunum
expectātes: alij marino: alij terreno itinere hāc peregrina-
tionis aggressi sunt viam. Non eñ poterant tanta tamq̄ in
finita populoꝝ milia/in vna qualibet regione reperire ne-
cessaria. Unde studiose ꝓcuratū est vt singuli maiorū pn̄ci-
pū seorsum legiones sua sducerēt: et nō eodē tramite profi
ciscerentur. Nō erat vspiā in tot prouincijs quot habet oc-
cidens domus otiosa vel vna: dū hinc paterfamilias: hinc
filius: hinc tota domus ad migrandum se prepararet. Cum
singultibus et suspirijs diuidebant obinuicē charorū com
plexus: supremū sibi dicētes vale. Anno dñi. M. lxxxvj. qui
dam nobilis Gualterus vir prudēs et in armis strenuꝰ cuȝ
ingēti multitudine pedestrium turmarū pertransiēs/Teu-
tonicoruȝ regnum in Hungariā descendit. Qua transuersa
Bulgariā intrauit. Emersisq̄ illius regionis syluis. Strali
tiam Dacie mediterranee, metropolim egregiam peruenit:
quo a duce illius ciuitatis acceptis vie conductoribus in-
columis peruenit post aliquot dies. Quo ꝑueniens in pre-
sentia dñi imperatoris introductus ab eo obtinuit vt vsq̄
ad Petri eremite aduentū: de cuius mandato iter arripue-
rat: in locis ciuitati finitimis habitare ꝑmitteret. Iste Pe
trus eremita fuit excitator huius operis ⁊ aggressus ꝓ ter
ra sancta recuperanda. qui habita reuelatione ex Hieroso-
lymis venit ad Urbanum papā. Sed de ista materia ⁊ bel-
lis propter hmōi/et adeptione terre sancte dicet infra ple-
ne in sequēti titulo. De decretis huius scōi Urbani. Urba-
nus scōs in synodo apud Melphiā (rectius Melphim) sic
ait. dist. xxij. nemo. Nemo ad sacrū ordinē permittatur acce
dere: nisi aut virgo aut ꝓbate castitatis. Et qui vsq̄ ad sub
diaconatum unicā et virginē vxorē habuerit. Idē ca. prece
denti. dis. e. scribēs Dñico Grādēsi patriarche. Erubescant
impij: ⁊ aperte intelligant iudicio spūsctī eos qui in tribꝰ
sacris gradibus presbyteratu. s. diaconatu ⁊ subdiaconatu
positi/mulierculas non abiecerint: ⁊ caste non vixerint: ex-
cludendos ab eorundē graduum dignitate. De manifestis
eñ loquimur. secretorū aūt cognitor ⁊ iudex est deꝰ. Idē. j.
qō. j. si qui. iij. Si qui a simoniacis non simoniace ordinati
sunt: si quidē probare potuerint se quū ordinarent nescisse
eos esse simoniacos: ⁊ tūc ꝓ catholicis habebant in eccle-
sia: talium ordinationes sustinemus misericorditer. s. cum
dispensatiōe. si tñ eos laudabilis vita cōmendat. Qui vero
scienter se a simoniacis cōsecrari immo execrari ꝑmiserit:
eoꝝ cōsecrationē oīno irritā esse decernimus. gl. hec decla-
rat. Itē. viij. q. iij. artaldus. sic habet. Artaldus Arelatensis
epūs Narbonēsis ecclesie suffraganeus/Romam consecran
dus ad dñm Urbanum. s. scōm papā venit. Suꝰ quippe ar-
chiepūs eū ꝯsecrare nolebat: q̄m post electionē suā propter
bona ecclīe cōseruanda canonicis iurauerat. Consecratus
igitur est a dño Urbano papa/ante purgatꝰ de hmōi iura-
mento: dicēs se fecisse dictū iuramentū post electionē: nul
lam aūt conuētionē ante fecisse vt eligeret. Et ideo vt dicit
gl. nō fuit promissio simoniaca. De simonia in dignitatibus
idē Urbanus. j. q. iij. saluator. Idē dis. lvj. presbyteroꝝ ait.
Presbyteroꝝ filios a sacris ministerijs remouemꝰ: nisi aut
in cenobijs: aut in canonicis. s. regularibꝰ fuerint religiose
conuersati. Idem scribens Turonensi archiepō ait. dis. e. c.
penul. Cenomonēsem electū pro eo ꝙ filius sacerdotis di-
citur: si cetere virtutes in eo conueniūt/non reijcimus: sed
suffragantibus meritis eum patiēter suscipimus. nō tamē
vt pro regula in posterum hoc assumatur: sed ad tempus ec
clesie periculo cōsulitur. Unde ſm glos. cum hoc papa dis-
pensat. Idē. ix. q. j. c. ordinatiōes. ait. Qui ab epīs quondā
catholice ordinatis: sed in schismate a Romana ecclesia se-
paratis cōsecrati sunt: eos nimirum quū ad ecclesie vnita-
tē redierint: seruatis proprijs ordinibus misericorditer su
scipi iubemus: si vita ⁊ sciētia eos cōmēdat. Amō quicunq̄
a predictis schismaticis sancteq̄ Romane ecclesie aduer-
sarijs se ordinari permiserit: nullatenꝰ hac venia dignꝰ ha-
beatur. Quāuis autem mie intuitu/magnaq̄ necessitate
cogente/hanc in sacris ordinibus dispensationē cōstitueri
mus: nullum tñ preiudicium sacris canonibꝰ fieri volumꝰ

sed obtineāt proprium robur. Et cessante necessitate/illud quoq; cesset qđ factum est pro necessitate. Ubi em̄ multoꝝ strages iacet: tibi subtrahendum est aliq̄d seueritatis. Idē xj. q. iij. q̄bus epi. Quibus epi nō cōmunicāt: nō cōicetis t vos: t quos eiecerint. s. p excōmunicationē nō recipiatis. Valde em̄ timenda est sentēria epi: licet iniuste liget. Idez xij. q. j. c. scimus ait. Quicūq; vestrū cōem vitā susceptā habet: t vouit se nihil ppriū habere: videat ne pollicitationē suam irritam faciat. sed qđ pollicitus est dño/fideliter custodiat: me dānationē: sed pmiū sibi acq̄rat. q̄m sanctius est nō vouere: q̄ votum prout melius pōt non perficere. Hzauius em̄ puniūtur qui votum fecerūt: aut fidē perceperūt: et votum nō perfecerūt: aut in malis vitaz finierūt: q̄ illi q̄ sine voto vel fide mortui sunt: et tamē bona fecerunt. Ex cōcilio hui⁹ Urbani. xij. q. ij. de laicis ōr. De laicis q̄stio facta est q̄ moriētibus epis siue alijs clericis/res defunctoꝝ inuasas ecclesie pauperibusq; surripiunt. Cōtra quos cōrortus cōcilij anathema prolatū est. ipso papa hmōi sententiam promulgāte. Si q̄s post presentis interdicti cognitionez epoꝝ aut presbteroꝝ aut alioꝝ clericoꝝ res inuaserit vsq; ad satisfactionē excōicat. Idē. xv. q. vj. iuratos. scribēs epo Vapicēsi: ait. Juratos milites Hugoni comiti ne ipsi q̄diu excōicatus est seruiēt phibeto. Qui si sacramenta protēderint: moneantur oportere deo magis seruire q̄ hoibus. Fidelitatē em̄ quā christiano principi iurarūt: deo eiusq; sanctis aduersanti. et eoꝝ precepta calcāti: nulla co hibētur authoritate psoluere. Idē. xvj. qō. vij. decimas. iiij. ait. Decimas t eccl'ias a laicis monachi nō accipiant absq; cōsensu ex voluntate epoꝝ. Qđ si aliter presumptū fuerit: canonice vltioni subiacēat. Idem. xvij. q. iij. attendendū. ait. Attendendum est oibus: me predia vsibus secretoꝝ celestium dedicata/a q̄busdā irruētibus verenk. Qđ si quis fecerit: post debite vltiōis acrimoniā q̄ erga sacrilegos iure promēda est: ppetua damnek infamia: t carceri tradak aut exilio. Idē. xix. q. ij. due. ait. Due sunt leges. vna publica: altera priuata. Publica lex est q̄ a sctis patrib⁹ scriptis est cō firmata: vt est lex canonū: q̄ ppter trāsgressores ē tradita. Verbi gra: decretū est in canonib⁹ clericū nō debere ō suo epatu ad alium transire sine commēdatitijs literis sui epi. Qđ propter criminosos cōstitutū est: vt ne vez infames ab aliquo epo suscipiātur persone. Solebāt enim officia sua quum nō poterāt in suo epatu: ad aliū transire t in alieno celebrare. Qđ iure preceptis t scriptis detestatum est. Lex vero priuata est q̄ instinctu spūsctō in aliquo monasterio vel regulari canonica saluari voluerit: q: lege priuata ducitur: nulla ratio exigit vt publica cōstringatur. Dignior est enim lex priuata q̄ publica. Spūs quippe dei lex est. et qui spū dei ducunk: lege dei ducunk. Et q̄s est q̄ possit spūisancto resistere digne: Quisq̄s ergo hoc spū ducit: certā epo suo contradicēre: eat liber nostra authoritate. Idē. q. iij. statuim⁹. Statuim⁹ ne professiōis canonice quispiaz post dei vice supra caput sibi hoiem imposuit: alicuius leuitatis instinctu: vel districtioris religionis obtētu: ex eodē claustro audeat sine p̄ris ac toti⁹ cōgregatiōis permissione recedere. Discedentē vero nullus abbatū vel epoꝝ et nullus monachoꝝ sine cōi l'arū cautiōe suscipiat. Idē Urban⁹. xviij. q. ij. seruitiū. ait. Seruitium qđ monasteria aut eoꝝ ecclesie a tpe Hzego. vij. vsq; ad hoc tps fecerunt: t nos cōcedimus. vide ibi. glos. Itē ex synodo Urbani scōi habita Placentie di. xx. sctō y. sic habek. Sanctoꝝ canonū instituta cōsona sanctione decernimus: vt sine titulo facta ordinatio irrita habeak. Et in qua eccl'ia q̄s intitulat⁹ est: in ea ppetuo pseueret. oino aūt in duabus intitulari aliquē nō liceat. Glos. ibi notabilis q̄ demum post multa bene cōcludit. s. q̄ circa plures ecclesias curā habētes aīarū vel dignitates sol⁹ papa dispēsat. extra de ꝓbē. demulta. Sed circa simplicia bñficia plura obtinēda epi possunt dispēsare. sed si sine causa rationabili hoc facit: peccat graviter t dispēsans t dispensat⁹ Idem. xviij. q. vij. tributū. Tributuz in ore piscis piscante Petro inuētū est: q: de exterioribus suis que palā cunctis apparēt: tributū reddit ecclesia. Nō aūt totū piscē dare iussit imperatori dari oz. Nō pontificalis apex q̄ in ore capitis ecclesie preeminet: subijci regibus pōt. Sed sane (vt dicimus) q̄ in ore piscis inuentū est: pro Petro t dño dari iubek: q: re t pace qua nos tueri t defensare debeāt: imperatoribus psoluendū est. Idē. xxx. qō. iij. q̄ aūt. ait Birinensi epo scribens. Qđ aūt vxor cū marito in baptismate simul non debeat suscipere puerū: nulla authoritate reperik phibitū Sed vt puritas paternitatis spūalis ab oi labe et infamia conseruetur immunis: dignum decreuimus vt vtriq; simul miniṁe ad hoc aspirare presumāt. Idem. xxiij. q. iij. paternarum. ait. Paternarū traditionū exēplis cōmoniti/pastoralis officij debitū persoluētes: ecclesias cū bonis suis tam psonis q̄ possessionib⁹: clericos vez ac monachos eozumq; cōuersos vel cōmissos: oratores quoq; cū suis nihilominus rebus quas ferunt: turos et sine molestia esse statuim⁹. Si quis cōtra hec facere presumpserit: si non emēdauerit: a liminibus ecclesie arceatur. Idē. q. e. notandū. ait ex epistola sua. Notādū est q̄ q̄dā dicūt cōtra euāgelicā parabolā nos facere vbi de zizanijs nō eradicādis dñs pcepit: quū aliq̄s excōicatōe dignos excōicationi subijcim⁹. Sed ipse dñs q̄ parabolice hoc narrat: aliḃi excōicationē fieri iubet dicēs. Frater q̄ corripik ab eccl'ia et nō obedit: sit tibi sicut ethnicus t publicanus. Unde apparet liquido aliud esse excōicationē: aliud eradicationē. Qui em̄ excōmunicatur: ad hoc excōicatur vt spūs ei⁹ saluus fiat in die dñi. Disciplina est em̄ excōicatio: nō eradicatio: niſi forte ex excōicati superbia et cōtemptu proueniat. Sed et Aug. cuius verba inducunt ad propositū suum: cū sanctis legatis Romane ecclesie et alijs sanctis epis Pelagiū et Celestinū hereticos excōicauit. Sed t Donatistas excōicatos habuit. Idē. Qui aliozuz errozem defendit: multo est dānabilioz ijs q̄ errant: q: non solum ille errat: sed alijs offendicula parat t confirmat.

De imperatoribus Ludouico/ Lotharioꝝ/ Carolo ꝛc. Capitulum. ij.

Post historiam summoꝝ pontificum a Leone quarto vsq; ad Urbanū secundum inclusiue. idest ab. dccc. xij. anno dñi vsq; ad millesimū. cēteſimū dicēdū occurrit de imperatoribus q̄ fuerunt illis temporibus/et alijs secularib⁹ principib⁹. Mortuo igitur Carolo magno primo imperatore ex Frācis: successit in imperio Ludouicus filius eius cognomēto pius: qui imperare cepit anno domini. dccc. xiij. Sed a mundi initio series millesimo. xxiij. 6m aliā opinionē quater mill'o. dcc. xxvij. et imperauit annis. xxvij. Genuit autem tres filios ante imperiū: scz Lotharium/ Pipinū/ t Ludouicum. Lotharium autē vt referūt Uin. et Jac. de col. tāq; primogenitum fecit Cesarē. Et Italiā cū ipsa Roma ei regendam dimisit. Scōm Jo. s. Pipinū Aquitanie regē cōstituit. Ludouicū vero Hermanie t Bauarie regē declarauit. Fuit autē hic Ludouicus semp preceptoꝝ dñi feruentissim⁹ executor catholice fidei strenuissimus propagatoꝝ: t cuius in magnis esset in seculo sublimitatibus cōstitut⁹: humilitate t menalitius eminebat. Hic in exordio sui imperij eccl'iarum statū diligenti cura pertractans: tegē pstituit vt christi ministri nō essent humane seruituti obnoxij. Statuit etiā vt vnaquaq; ecclesia suos haberet sumptus cōiter viuēdi: ne alicuius auaritia eccl'iastico ministerio abuteretur ad questū: nec propter inopiā cult⁹ diuin⁹ negligeret. Similiter per singula cenobia stipēdia statuit monachoꝝ. Ob hanc igitur causam anno imperij sui. vj. apud Aquisgranū iussit cōgregari synodū oim̄ prelatoꝝ t abbatū t aliozū sui imperij clericoꝝ/ ppter statū t utilitatē fidei presidente papa Greg. iij. Et inter cetera in illo cōcilio que pie t sancte statuta sunt: decretum est vt epi et clerici nec preciosis nec sericeis vestibus/ neq; baltheis aureis t gemmatis vterenk. Mōstro nāq; sibi esse ōr: t impietatis crimē arguik: si ecclesiastice deputatus familie/ adspirare conek ad hmōi pompā glorie secularis. Quū aūt esset pfatus Ludouicus imperator natura clemētissimus: t iuxta morū suoꝝ lenitatem rempublicā sancte disponeret: tei⁹ filij patris vt ipsi dicebāt inerriam contemnentes: et leues dyscoli ac irreuerentes cum multis imperij t regni principibus ac etiam prelatis/ cōtra illum graue seditionē cōcitauerūt. Hui⁹ aūt cōiurationis author t caput extitit Bernardus rex Italie Pipini iuniozis filius/ et imperatoris nepos. Imperator autem cōsiderans periculosum fore: si ram periculosam cōtra se cōspirationez exortā dissimularet: magno animo cōtra illos qui cuz pijs in eum cōspirauerant: insurrexit. Et primo Bernardū Italie regē tāq; maiestatis reum/ primo regno t deinde oculis ad extremū vita priuauit. Quo facto multi postmodum ab eo tam nobiles q̄ alijs variꝝ penis puniti sunt. Nam alij exauthorati: alij exilio tradit: alij substātia priuati: t aliqui etiā occisi sunt. Quā ob cām acrius t filiozū odium contra se cōcitauit: t aliozū principū corda a se alienauit. Quumq; vt tantoꝝ malorū materia sedaretur: prelati ecclesiarū se interponerēt: de illoꝝ pfilio imperator Ludouicus Judith vxorem suā secundā de qua Carolum filium iam suscepat: quasi omniū malorum originem a se abdicauit: sed propter hoc

Lex publica.

Lex priuata.

Ludouicus pius imperator.

Bernardus filius Pipini iuniozis filius i

hoc filioꝝ et aliorū principum animos mitigare nō potuit Ludouicus autē quū in hac procella ꝓfaretur: postremo in fauorem filiorū qui proprium patrem persequebant: a suis proditus in potestatē filiorū deuenit. A quibus detētus in presentia principū coactus est oēm imperialē deponere dignitatē: atq; ad agendē penitentiā etiā iudicio prelatorum ꝛ fuisse clausus Suessione in monasterio sancti Medardi. Sed deo ita disponēte: sequēti anno/q̄ fuit vicesim⁹ sui imperij/relatat⁹ arma ꝛ imperiū ꝛ vxorē recepit. ac filium suū Lotharium qui ex Italia cum exercitu copioso venerat redire in Italiā coegit. Insuper ꝛ Remensis archiepūs q̄ in depositionē Ludouici ꝓspirauerat: ab archiepatu deposit⁹ exilio relegat. ¶ Anno decimo huius Ludouici principis/legatis Michaelis imperatoris Constantinopolitani ad illum venerunt. qui inter cetera munera detulerunt ei Dionysij areopagite de celesti hierarchia ab ip so Dionysio conscriptos. Qui libri Parisios in ipso sacri pagitici martyris festo missi cum ingēti gaudio in monasterio suscepti: martyrij pti sunt. Quod quidē gaudiū virtus ꝛ meritū dicti martyris cumulauit. Nā in ipsa nocte. xix. egroti a diuersis infirmitatib⁹ sunt sanati. ¶ Anno: xxij. imperij dicti Ludouici gens Northmānoꝝ a finibus suis egressa Gallias cepit infestare. Sunt aūt Northmāni originaliter Dani. qō tantum sonat lingua eorum barbara Northmāni: quantū homines septēntrionales: eo q̄ ab illa mundi parte venerunt. ¶ Sub hoc etiā ꝓncipe Arioldus rex Danoꝝ cū vxore sua ꝛ filijs ꝛ magna parte Danorū nobilū Maguntie baptizatur. ꝛ ab imperatore muneribꝫ ꝛ parte Phrisie in beneficiū sibi data honoratur. Anno. xxv. eiusdē Ludouicus filio suo Lothario q̄ in Italia regnabat: sub fide ad se venienti reconciliatur. Illi tāq; primogenito imperij ꝛ regni tribuit coronam. ¶ Anno imperij eiusdem octauo (in Turingia: vt refert Uincē. spe. hist. lib. xxv. post Hugo. cespes longitudine pedum quinquaginta: ꝛ latitudine. xiij. altitudine sesquipedali sine manibus de terra ꝓcisus ꝛ sublatus est. ꝛ vltra pedes. xxv. translatus est. In Saxonia tellus in modum aggeris limite vnius leuce intumuit. Terre motus quoq; fact⁹ est. multe ville ꝛ domus celesti igne vastant. Cū ipsa grandine veri lapides immensi ponderis cadunt. Hec prodigia grandinis hoim mortalitas secuta est. In territorio Tullē si villa commerciaco puella duodēnis post sacram communionē in pascha fuscepta a sacerdote: primū per decē mēses panē: deinde omni cibo ꝛ potu per triennium abstinuit: et postea ad cōem vitā rediit hoim. In Gallia ante solstitium estiuale aere in tēpestate cōuerso: repēte ingens fragmentum glaciei cū grādine cecidit. Cuius lōgitudo pedes. xv. latitudo sex. grossitudo duos pedes habebat. Sol et luna p eclipsim deficiūt. anno. xv. imperij Ludouici. Anno autē vltimo sui imperij cometes in signo arietis apparet. et per aliquot dies plurimi instar stellarū/igniculi p celū discurre videntur. Anno aūt imperij sui. xxvj. Ludouicus mortuus.

Dionysius areopagita

Origo Northmanoꝝ

Uaria ꝓdigia.

§. I. Ludouico primo defuncto

Lotharius primogenitus eius solus sibi imperium vsurpans: impauit annis. xv. Cepit aūt imperare anno domini. dcccxlj. A mundi autem initio ſm minorem cōputationem quater millesimo. xciij. Scōm autē maiorem anno sexies millesimo. lj. Cuius imperij anno primo/Carolus et Ludouicus filij imperatoris dolentes se a fratre suo Lothario debita parte regni priuari: cōtra eum insurgere parāt. Anno imperij eius scō/cometes in signo Aquarij appuit. Tribus autem fratribus de partitiōe regni discordantibus: cō scribitur inter eos pugna in pago Altissiodorēsi in villa q̄ dr Fontanedū. Tanta cedes inter eos facta est: vt nulla etas vnq; meminerit tantā stragē fuisse factam in gente Francoꝝ ꝛ ita eoꝝ vires ibi extenuate sunt: vt iā nec suos termi nos ab extraneis tueri valerēt. Victorio tandē Ludouico et Carolo puenit. Descripto in tres partes regnor: fratres ad vrbē Gallie Uirdunū cōueniūt: ꝛ inter se pacificantur. Et datis ꝛ acceptis inter seinuicem sacramentis: quisq; ad descriptas sibi partes regni tuēdas reuertuntur. Carolus accepit occidētalia regna a Britānico oceano vsq; ad Mosam fluuium: in qua parte extunc ꝛ modo nomen Francie remansit. Ludouico oriētalia regna cesserunt. ſ. Germania vsq; ad Rheni fluenta: ꝛ aliqne trans Rhenū ciuitates cuꝫ pagis adiacentibus ꝓpter vini copiā. Lotharius vero qui maior natu erat: ꝛ impator appellabatur: toīa Italie regna tenuit cū ipsa Romana: necnō et Prouinciā: ꝛ mediam partē Frācie inter scaldem ꝛ Rhenū: q̄ mutato noīe ab eo denominata est Lotharingia. ¶ Post factā ergo diuisionē Carolus regnat in Francia annis. xxxiij. Ludouic⁹ frater ei⁹ in Germania regnat annis. xxxij. Ex chronicis habetur q̄ dic Ludouicus. xiij. ducēs Boemoꝝ cū suis baptizari fecit. Porro regnū Caroli fratris eius cognomento Calui/ Northmāni grauiter impetunt: ꝛ vsq; Parisios nauigio veniunt. Cum Phrysonib⁹ tribus prelijs cōfligūt: et in duobus primi victores existūt. ¶ Eo tpe sanct⁹ Radulph⁹ Bituricēsis archiepūs moritur: ꝛ in cenobio sancti Sulpitij sepelitur. Anno. xij. imperij Lotharij/Carolus rex Francorū filios fratris sui Pipini regis Pipinū ꝛ Carolum regnum inquietātes capit. ꝛ in monachos attonsos in monasterius trudit. vt scribit Sigisbertus ꝛ Uincē. spe. histo. Eo tēpore Burdegalis ꝛ Petragoricus ꝛ Sanctonicensis ꝛ Lemouicensis ꝛ Turonensis ꝛ Aurelianēsis ciuitates a Northmānis paganis capte sunt. Qui ex Dacia quidem (vt dictū est) eruperunt sed conuersi tandem in ea Gallie maritime parte que ab eis dr Northmānia: ꝛ resederunt. Qui Northmanni per mare Britannici ostia Ligeris ingressi/vrbē Nannetensem inuadunt. Ēpm sabbato sctō baptismū cōsecrantes trucidant: ꝛ clerū ac populū perimūt. Et inde Andegauos et postea Turonos occupāt: et vt tēpestas oīa diruunt. Templum etiā sancti Martini incendunt: Anno. xv. eiusdē/terre motus/aeris insolita cōmotio/turbines/grādines/tēpestates/fulmina multa/multimodis incōmoda hominib⁹ inferunt. Quidā etiā homo igne celesti cōsumptus est veste illesa manente. ¶ Circa illa tpa ſm Uincen. post chroni. rex Anglor Adulphus q̄ primo totius Anglie monarchiaz: tenuit: Romā perrexit. et coram Leone papa sancto Petro tributū q̄ vsq; hodie in Anglia soluit. i. de vnaquaq; domo nūmum argenteum per annum obtulit. Demū Lotharius imperator partito inter filias regno abrenūtiat seculo. Et in Prumia (al's Pruliaco) monasterio habitu monachali susceptor: nō multo post dormiuit in dño: vt testatur Uincen. spe. hist. vbi. §. De cuius anima vt ipse refert quum inter angelos et demones altercatio fieret: angeli siquidē animam monachi: demones imperatoris a nimā querebant: sed oratibus fratrib⁹ fugati sunt demones q̄ corpus distrahebāt. Dum autē imperet dictus Lotharius: quū papa Sergius creatus esset Rome: misit ipse Lotharius filium suū primogenitū Ludouicū cū multa comitiua principū ꝛ prelatorum ad honorandū Sergiū in sua electione et cōsecratiōe. q̄ susceptus a summo pontifice cū magna glia ab eo in regem Longobardoꝝ inunctus et coronatus est. Cuius coronationi interfuere pene oēs epi Tuscie ꝛ Lōgobardie. Rabanus etiā ex abbate archiepūs factus Maguntinus/ex mandato Ludouici Germanorū regis/et fratris Lotharij imperatoris/eporꝝ Germanie synodū Maguntie congregauit: in qua multa ecclesie vtilia ordinata sunt. De quo Rabano ꝛ ei⁹ libris dictū est supra. Imperāte et dicto Lothario: nefanda illa gens Saracenoꝝ nauib⁹ vecta/circa littora maris Tuscis maxima damna quibusdam ciuitatibus intulit. et maxime ecclesiam sancti Petri violarunt: ꝛ oīa diripuerunt. quia tunc erat illa pars sine muris: postea receſſerunt: vt dictum est in capitulo precedenti.

Lotharius imperator

Northmanni Frāciaz grauiter infestant.

Anglia Romane eccle sie tributaria.

§. II. Migrante ad dñm Lotha

Lotharius primogenitus eius q̄ olim fuerat a Sergio papa in regez Longobardorū inunctus. anno aūt dñi. dccclvj. ꝛ ab initio mundi ſm minorē numerū quater millesimo. dccccxix. Scōm autem opinionem maioris numeri series millesimo. lxvj. cepit imperare. Tenuitq; imperiū annis. xxj. Lotharius vero frater eius Lotharingiam tenuit. Anno aūt tertio imperij ipsi⁹ Ludouici Franci super crudelitate Caroli regis sui apud Ludouicum fratrem suū expostulant. et eū ad regnandū sup se cōtra Carolum inuitant. ſm Uinc. post Sigibertum. Hoc aūt Ludouic⁹ incōsulte aggressus: turpiter alienis excessit finib⁹. Anno eius. viij. Hubertus abbas et dux frater Theberge regine vxoris Lotharij regis/cōtra ipsum Lotharium insurgit: eo q̄ repudiata Theberga vxore sua/quandaz nomine Gualdradā supinduxerat. Et qz huic repudiationi consenserant ꝛ coperati fuerāt duo arcpi Maguntinus et Treuerēsis cōuicti sup hoc/excōicati sunt a Nicolao papa primo ꝛ cōmoda depositi. Ipsa etiā peller Gualdrada a legato apostolico excōicata est. Uidēs aūt Lotharius etiā sibi excōicationē intentari: Thebergā vxorem suā recepit reiecta Gualdrada: set nō multū id profuit: qz nō multo post ea repudiata iterum in vxorē pellicē reassumpsit/ nec vltra vllo correctionis modo ab ea separari voluit. Anno. xij. Saracenis Beneuētanā regionē incursantib⁹: Ludouicus impator viriliter occurrit. Ad cui⁹ auxiliū frater ei⁹ Lotharius ꝓperās/multa q̄dē ꝓelia cuꝫ eo strenue gessit: sed exercitu suo ꝓpter intēperiē aeris morbis ꝛ morsibus aranearū nimis grauatorū cū multo suoꝝ dispēdio rediit. Anno eiusdem. xij. Michael Grecoꝝ impator sensu diminut⁹ a deo mente excedebat: vt familiares suos iuberet occidi. quos tū ad se el ꝓtā-

Ludouicus scōs impera tor.

Lotharij ob repudiatā Theberga m in sis pudicā

Michā

tinopo/rediens/sibi p̄sentari exigebat. Uñ anno sequēti Basilius
li. impa quē Michael impator pauperē ex familia vnius abbatis si
tor a ba bi adsciuerat:t cubiculariū factū/ad tātos honores puer
silio ne/ratur:vt alter ab impatore appellaret:sepe ab impatore per
catur. insaniā occidi iussus/timens ne tali occideret occasiōe ele
gīt ipse magis impatorē occidere ꝙ ab eo interfici. Qui Ba
silius impauit in Grecia annis.xvij. Anno autē.xv.imperij
Ludouici/Nicolaopapa migrante:ad Hadrianum eius suc
cessorem Romam Lotharius rex accessit ad se excusandū.
A quo dū p̄o cōp:obatiōe innocētie sue ad examinationē
t receptionē corporis t sanguinis dñi taz ipse ꝙ optimates
sui fuissent inuitati:hōes q̄ cū eo cōtionē acceperūt:intra an
num mortui sunt:ipso etiā in redeūdo Placentie defuncto
Lotharío. Anno impij ꝑdicti Ludouici.xvij.vt refert Uin
cen. Etheldredus rex obijt:qui fuerat Etherenulphi filius.
Post quem regnauit Elfredus frater Etherenulphi:quia
Leone quinto papa vnctionē regiā t coronam susceperat.
Hic regnauit annis.xxviij.et mensibus sex.qui nouem con
tinuus annis cū hostibus pugnauit. Hic vt refert Uincen.
post Helinandū:quū quadā die in insula iclusus solus do
mi esset:socijsq̄ p oram fluminis dispersis ad piscādū/corp⁹
curis egrum sopori dedisset:ecce sanctus Euthbertus Lin
defarnen. quondā epūs sic dormientē alloquitur. Ego sum
Euthbertus si audistis. Misit me dñs:vt tibi p̄spera nūtiē.
Anglia tādudū pctōz suoz penas luit.mō tandē indigena
rū sanctorū meritis a dño respecta est.tu miserabiliter re
gno ertorāris:post paucū tēpus in solio glorioso repone
ris. Et hoc tibi signum: Uenient hodie piscatores tui ma
gnā multitudinē piscīū corbib⁹ euehētes.qō mirū est quū
congelata aq̄ flumis nil tale sperēt.sed.t tēpus frigidū oēz
artem piscantiū eludit. Tūc fortune tue cōpos/memento li
beratoris tui/t eius nūtij.hoc idē visum est p somniū ma
tri sue. Experrecti ambo somnia sua referebēt. Et ecce pi
Anglia scatores aduenīūt cū magna pisciū copia. Non multo post
miro cō ergastulum exire ausus:in quo a Danis tenebatur:magne
mento. astutie periculum fecit. Regis enim Danorū intrauit tēto
Danis ria sub specie mimi/vnius tūi sibi fidelissimi cōsilio fruēs.
eripit. Ibi tāq̄ artis ioculatorie p̄fessor/etiam in secretiora tricli
nij admissus/oia arcana oculis t auribus percepit:plures q̄
dies ibi moratus/ad Elingiā redijt:exponēsq̄ socijs oia/ir
ruit repēte sup barbaros otiosos:quoz plurimis occisis:t
reliqui cū rege suo dederunt obsides ꝙ christiani fierent:t
ab Anglia discederēt:qō et factū est. Rex eoz Gudrū:quez
nostri Gurnūduz vocāt.cū.xxx.procerib⁹ et omni pene po
pulo baptizatus est.et in filiū ab Elfredo rege susceptus
est. Ceteri er Danis:q̄ christiani esse noluerunt:cū Hastin
go mare trāsfretauerūt. Anno ꝓnotato dicti impatoris
vt dicit Uincē. post Sigisbertū:Carolū regē Fracoz t fra
trē dicti Ludouici domestica calamitas in filijs suis affli
xit. Siq̄dē Carlomānū in clericatu vsq̄ ad diaconat⁹ offi
cīū puerīū:p̄e p̄cepit t excecauit:p eo ꝙ ad apostasiā cō
uersus:t oi genere nocēdi regnū prurbās:alter Julianus
apostata erat effectus. Pozro alter filius eius Carolus dū
incōsulte voluisset experiri expertā Albuini militis sorti
tudinē:t soli solus cōgressus fuisset:ab eodē Albuino igno
Edimū rante quis esset/peremptus est. Circa illud tempus ſm
dus An Uincē. ex chroñ. Danorū gēs Angliā plurimum deseuiens
glorum prurbauit. Regē quoq̄ christianissimū t pijssimū illi⁹ Edi
rex mar mūduz capitali fuia ꝑdēnauit. Huius sctī caput absciſſum
tyr. (qō mirabile fuit) lup⁹ seuus ille sum seruauit:t in syluam
deferens diligētissime inter anteriorū pedum amplex⁹ col
locauit. Qō quū postmodū a pluribus quereret:vocē hu
iusmodi ferē emisisse. Her her her.qō interpretatū sonat.
hic hic hic. Postmodū huius regis manifestato martyrio:
plebs Anglorū leta accurrit:vbi plurima miracula ꝓpetra
ta sunt. Basili⁹ impator Grecoz/inter cetera mūera mit
tit Ludouico regi Germanoz crystallum mire magnitudi
nis auro gēmisq̄ ornatum/cū parte nō modica sancte cru
cis. Carolus iunior Ludouici regis Germanoz filij a de
monio grauiter in p̄sentia patris t optimatuz eius vexat.
Et in ipsa vexatione cōfitēt hoc ideo sibi cōtigisse:q; ꝓtra
Que cō patrem suū conspirationē facere moliebat. De mirabili
tigerūt bus q̄ venerunt tpe hui⁹ Ludouici. Anno imperij sui/Colo
ea tēpe nie ortā tempestate populo in basilicā sancti Petri confu
state mi gente:subito fulmen instar ignei draconis/basilicā scidit
raculū. ac penetrauit:t tres hoīes diuersis q̄dē locis.sed vno ictu:
in mortē deiecit.alios aūt sex eodē impetu semiuiuos reli
quit. In parochia Maguntina malignus spirit⁹ euidēs ne
rietes domoz q̄si malleis pulsando:inde manifeste loquen
homines inquietabat. Denicq̄ animos omniū contra vnuz
hoiem cōmouit q̄si ꝓpter eius pctā ceteri talia paterētur.
cui⁹ fruges in vnū coaceruatas incēdit. qui vbicunq̄ intraſ
set:statim illa domus eruebatur:vt iā nisi in agris nullus
locus esset manēdi. ꝓpter hoc p̄sbyteris t letanias agen
tibus t aquam benedictā spargentibus: inimicus lapides
iaciēdo multis cruētatis/randē aliquādiu q̄uit. Pr̄sbyte
ris recedentibus inimicus flebiliter vlulās:rādem p̄sby
terū quēdā nolatim exprimēs:se q̄s aqua bñdicta aſperge
batur:sub capa quasi familiaris sui latuisse profess⁹ ē:ac
cusans eum cū filia ꝓcuratoris cōcubuisse. Sic per triennū
institit donec ibidē cūcta edificia ignis incēdio cōsumeret.
Circa illud tēpus Numeneus rex Britonū/dum instaret
regnum Francoz depopulari:visum est ei adsistere sancti
Maurilianum Andegauen. vbis olim ep̄m a quo in capi
te baculo percussus/iram dei morte persensit. Anno impe
rij predicti Ludouici.xix.vt refert Uincē. post Sigisbertū
in Italia Birtie tribus diebus t tribus noctibus sanguis
de celo pluisse narrat. Locuste Galliā depopulant innume
rabiles:ceteris locustis maiores:sena alaz tegmina/alias
regimina/sex pedes/duos dētes lapide duriores habētes:t
vt castroū acies turmatim volārent:duces cum paucis iti
nere vnius diei p̄mittentes ad merāda loca venture mul
titudinis:circa horā nonā ad locū p̄uisum venientes:ibiq̄
solis ortū expectārates/per spatiū vnius diei aerem velabāt:
ipsum solis radium obnubilantes:ore lato extēso intesti
no oia viridia in herbis t arboribus corrodentes:spatium
diurni itineris quatuor aut quinq̄ miliaribus extēdētes.
Hoc miserabili spectaculo vsq̄ ad mare Britannicum per
uenientes:tandem flatu ventorū in profundum maris de
merse sunt. sed estu oceani ad lit⁹ reiecte putredine sua ae
re corrupto/multos perire fecerunt. Secuta etiam fames
valida multos cōsumpsit inedia:t pene tertia pars hoim
sit cōsumpta in Gallia. Anno sequenti hyems solito aspe
rior fuit et pirior.ita vt nix t gelu a kal. Nouēbris vsq̄ ad
vernale equinoctiū in terra essent. Ludouico regi Ger
manorum apparuit in somnis genitor suus olim impera
tor:adiurans eū per nomē sancte trinitatis/vt criperet eū
a tormentis quibus detinebat:vt randem requiē eternam
habere mererēt. Ob hoc ad diuersa monasteria eleemosy
nis destinatis/obnixe filius succurrebat patri:vnde daba
tur intelligi ꝙ licet idē imperator multa deo t hominibus
placita fecisset:plura tamē deo cōtraria in regno suo fieri
consensit. In quibus grauiora videbūtur ꝙ hereſi Nicolai
tarum nō restitit:et monita Gabrielis archangeli.xij.capi
tulis cōprehēsa:q̄ Emarchus ei legēda t obseruāda obtu
lit:seruare nō studuit. Nortymāni vbē Andegauēsem q̄si
in ea habitaturi cū suis oibus occupāt.ad quā expugnādā
Carolus adscito Salomone Britonū rege multis diebus
eā obsedit.sed quū Nortymanni ad desperationē deducti
fuissent:rex inito exercitu pecunia ab eis accepta egressuz
eis annuit:eisq̄ hoc pacto peiora faciendi locum dedit.

§. III. Mortuo igitur Ludoui-

co scō:anno imperij sui.xx. Patruus ei⁹ Carolus rex Frā Caroꝰ
corum Romā pergit. Et Joāne papa t Romanis sibi p mu calus
nera cōciliatis:creat impator. Anno dñi.dccclxxvij.et impe impera
rauit annis.ij. Sed ei statim a Ludouico fratre suo belluz tor.
paratur:quia se incōsulto solus imperium fratruelis vsur
pauerit. Cometes solito rutilantior apparuit. Subita et
nimia aquarū inundatio facta est in Junio.ita vt in Saxo
nia villa quedē longe a torrentibus et fluminibus remota
in momento cū hominibus bestijs et arboribus t edificijs
cū ecclesia t altari penitus absorpta sit:vt nullum habita
tionis remāserit vestigium. Britones rege suo Salomo
ne mortuo:pro contētione regnādi intestino inter se bello
collidunt. Sicq̄ inuiti cessant a Gallie exterminio. Anno
imperij Caroli primo/Ludouicus rex Germanorū frater
ei⁹ obijt:relinquēs tres filios.s.iuniorem Ludouicū t Ca
rolum:qui non multo post imperauit:t Carlomāni patres
Arnulphi imperatoris. Pozro Carolus de morte fratris
sui gauisus iniustitiam quam contra fratrem conceperat:
cōtra filios fratris perficere paratus cū quinquaginta mi
libus hoim t eo ampliꝰ regnū eoz aggressus Coloniam
vsq̄ puenit:Ludouici filijs alijs occupatis. Ludouic⁹ autē
iunior missa legatiōe ad patruum:rogabat ea q̄ paci sunt.
Qō quum imperrare nō posset:ipm bello viriliter excepit.
Ipsumq̄ victū cū nimio exercit⁹ dāno/ac dedecore multo/
fugere cōpulit. Tēporibus huius Caroli calui comitatus Flādrē
Flandrensis exordium sumpsit. Nō em Flādria tunc erat fiscomi
tanti nois t opulētie sicut nunc cernitur:sed a regis Fran tat⁹ ex
coz fortaritis regebatur. Quoz Lidericus et Ingerlan ordiuz.
nus t Audacrus:sub Pipino t Carlomāno et Ludouico re
ctores Flandrie fuerūt:nec tunc comites vocati sunt. Bal
duinus autē filius Audacri rapuit Judith filiam Caroli
Calui

calui. ppter qđ ab omni eccleſia cõſenſu epoꝝ excõicatus
eſt ex precepto Caroli. Deinde ex epoꝝ & optimatũ ſuoꝝ
pſilio recõciliatus Carolus Balduino & Judithe dedit eis
Flandriam in comitatu perpetuo poſſidendã & heredibus
Joãnes ſcot⁹ vir doctiſſi⁹. eoꝝ. ¶ Hoc tpe vt refert Uincẽ. ſpe. hiſt. poſt Helinãdum
claruit Joãnes Scotus vir pſpicacis ingenij & mellite fa
cũdie. Qui oudũ concrepãtibus vndiq; bellox fragoribus
in Frãcia ad Caroli caluũ tranſierat. Cui⁹ rogatu hierar
chiã Dionyſij areopagite de greco in latinũ ꝓbũ e verbo
trãſtulit. Cõpoſuit etiã libꝝ quẽ de nature diuiſiõe intitu
lauit: ppter qõnes ſoluẽdas bene vtilẽſi tñ ei ignoſcak in
aliquibus in quibus a latinoꝝ tramite deuiauit: oũ in gre
cos oculos acriter intẽdit. Hic ſuccedẽtibus annis munifi
centia Elfredi allectus venit in Angliaz et apud monaſte
rium Melberiẽſe a pueris qs docebat graphys vt fertur
pfozat⁹ martyr exiſtimatus eſt. Huius hoc epitaphiuz eſt.
Clauditur in tumulo ſanctus ſophiſta Joannes:
Qui diratus erat iam viuens dogmate viro.
Martyrio tandem chriſti conſcendere regnum
Quo meruit: ſancti regnant per ſecula cuncti.
Scabri tñ ſunt hi verſus & moderni tpis lima carentes. Et
ſubdit Uincen. vbi. ſ. q hic Jo. Scotus philoſoph⁹ vt ỏr
Lãfrancus in fide deſipuit. vñ liber ei⁹ de euchariſtia lect⁹
in ſynodo Vercellẽſi celebrata ſub papa Leone nonozda
mnat⁹ eſt: eodẽ anno quo & ſe Lãfrancus ab erroze Berẽga
rij purgauit. Idẽ Joãnes ſup hierarchiã Dionyſij commen
tum fecit. ¶ Carolus aũt caluus imperator vt ſcribit Uin
cen. vbi. ſ. poſt Sigiſbertũ: poſt adeptum imperiũ vltra ſe
latus cõſuetudines Frãcoꝝ vilipẽdens/grecas gl'ias & in
ſolitos habitus affectabat: & talari dalmatica indutus: et
deſup baltheo accinct⁹ pendẽte vſq; ad pedes: capite vero
inuoluto velamine ſerico et diademate ſupimpoſito ince
debat. Et quum eſſet lepoze timidior: & hoſtes fugere q fu
gare paratior: fratrẽ ſuũ Ludouicũ laceſſebat: minat⁹ tan
tas copias ſe cõducturũ: vt ab eoꝝ flumine exhauſto/ipſe
per aridum alueũ Germanie regnũ intraret. Iſte Carol⁹
caluus: vt dicit Helinãdus in hiſtoꝝ ſuis & monaſterium
Compẽ ſcti Cornelij apud Cõpendiũ fundauit et pfecit. Hic cogi
diũ ciu rauerat caſtrũ ipſe facere ad inſtar Conſtãtinopolis: et de
tas Pi noſe ſuo nũcupare Carolopolim. Et qz in eccl'ia ſcti Diony
cardie. ſij multa rapuerat q alij dederãt: ſpineã coronam dñi & vnũ
de clauis & de ligno crucis & quedã alia ibi attulit. Suda
rium aũtẽ apud cõpendiũ reliq̃t. qđ intelligo nõ de ſudario
qđ Rome oſtendit: ſed qđ remãſit in ſepulchro chriſti ipſo
reſuſcitato. Anteq; iſte reliquie oſtẽderẽtur pplo: tanta fa
mes ſolebat eſſe in Francia: vt aſinos & caballos comede
rent. q; per dei miſericordiã poſtea ceſſauit. Dicit aũt Sigiſ
bertus hunc Carolum mortuũ fuiſſe Mantue: prorecta ei
a Sedechia Judeo eius medico venenata potione. Alibi le
gitur q; Romã pergẽs mortuus eſt in itinere: & ſepult⁹ eſt
apud Lugdunũ in monaſterio Antonay. Eu tñ alij dicunt
ỹ ellis in diui Euſebij tẽplo ſepultum. Sed poſt multũ tẽ
Mona poris apparuit ipſe Carolus in viſu noctis cuidã monacho
ſterium ſcti Dionyſij noſe Erhengario (al's Archengero) et in eadẽ
Anto nocte cuidã clerico ſcti Quintini/dicẽs vtriq; ſe eſſe Caro
nay. lum caluũ: & ex dei iuſſu eis appuiſſe: vt diceret eis q deo
et ſancto Dionyſio diſplicebat q; corpus eius non eſſet ſe
pultũ in eccleſia ſancti Dionyſij: cui tanta numera pro dei
amore cõtulerat. Mãdauit ergo vt irent & dicerent Ludo
uico filio ſuo: & proceribus regni: vt corpus eius illuc fer
rẽt. qđ & factũ eſt. & ſepultus eſt in eccleſia ſcti Dionyſij añ
altare ſcte trinitatis. De hoc aũt Carolo dicit Sigiſbert⁹/
q Romã ſcõ pfect⁹ Boſoni germano vxoris ſue neptem
ſuã filiã Ludouici imperatoris vxorẽ dedit. & data ei puincia
in regem eum coronauit: vt etiã regib⁹ imperare videret.
Qui audiẽs fratrueles ſuos Carlomannũ & Carolum con
tra ſe exercitũ adduceret: pauore ſolut⁹ reditũ parat. & in re
deundo a quodã Sedechia Judeo male potionatus Man
tue moritur. Filius eius Ludouicus cognomẽto Balbus/
ſecundus poſt diuiſionẽ regnat in Frãcia annis duobus.

Ludoui cus bal bus im perator

§. IIII. Junior autem Carolus

tertius filius Ludouici Germanox regis imperiũ adept⁹
eſt: annuẽtibus ſibi. quibuſdã nobiliũ Romanox: Joanne
aũt papa ſatagẽte imperiũ trãſferre ad Ludouicum balbũ
filium recens defuncti Caroli impatoris. Cepit autẽ impa
re ꝑdictus Carolus. iij. anno dñi. dccclxxix. Ab initio autez
mundi quater mill'o. dcccclij. ſm Hiero. et Hebreos. quẽ ſe
quitur Uincẽ. in ſpe. hiſt. & Jo. de col. Sed ſm aliam cõpu
Jãn ef tationẽ ſcz. lxx. quã ſequuntur Euſebius & Beda ſeries mil
papave leſimo & ſcõ anno. Et qz papa Joãnes nõ ita fauebat La
nit i frã rolo ꝑdicto impatorit Romani eũ iniuriati ſunt: ita vt in cu
ciam. ſtodia detinerẽt. Sed habita opportunitate a Roma diſce
dens: ad Ludouicum balbũ in Franciã acceſſit per annum
ibi; morã trahens. Northmanox aũt pluſcq. v. milia a Frã
cis in Gallia ceſa ſunt. Claruit eo tpe Milo monachus qui Sãctus
vitã ſancti Amãdi metrice cõpoſuit. Et libꝝ de ſobrietate Milo.
ad Caroli caluum ſcripſit. Sub hoc Milone adoleſcebat
nepos eius Hubaldus: q; ſeptẽ atriũ liberaliũ peritia clar⁹
egregie preter cetera in muſica flozuit. & de multis ſanctis
cantus dulci & regulari modulatione cõpoſuit. ¶ Eo tem
poze vt refert Uincen. ſpe. hiſto. poſt Helinãdum: Hasting⁹
fugatus ab Anglia ab Elfredo rege cum ſuis tranſfretauit
mare: & in Pariſios & Turonos & alias vrbes euacuatis ci
uibus vſq; ad extremum mare graſſatus eſt. Hic Hasting⁹
Gallie vaſtatis ſupiozib⁹ partib⁹ obſedit Turonũ. Cuius
murus quũ crebzo pulſaret arietet: currit ad corpus ſancti
Martini: & deferunt illud ad locũ debiliozem: moztuum pro
viuis defenſorẽ facientes: vt inquit Uincẽ. poſt ſctm Odo
nẽ. Mox fugerũt Dani: quos Turoni pſecuti ſunt vſq; ad
ſertũ lapidẽ: vbi edificara eſt eccleſia beati Martini i loco
illo vbi ſanctũ corp⁹ ſubſtiterat. Poſt tria luſtra fuge Ha
ſtingi/venit ab eiſdẽ finibus Rollo: q; victis Britonibus & Rollo
Flandrẽſibus: & vbibus coꝝ & oppidis ſucceſſis: venit Le Northy
nomannũ & obſedit ipm. Et miſit preſides exercitus ſui ad manus.
Turonẽſes. Sed tũc dei puidẽtia Larus & Ligeris fluuij
adeo inundauerant: vt ad Turonum accedere non poſſent.
Poꝛro maius monaſterũ nõ lõge a Turonis fundit⁹ euer
ſum eſt. Lentũ ibi & ſedecim monachi gladio percuſſi ſunt.
Abbas & alij. xxiij. in cauernis latitãtes euaſerunt: qui ad
hoc reſeruati ſunt vt patroni ſui corpus proſequerentur.
Abbas tamẽ Hebern⁹ de latebzis abſtract⁹: nullis tozmen
tis cogi potuit vel theſauros eccleſie ꝑderet: vel monachos
latitãtes. Hoꝛũ nemo reſidu⁹ fuit: quẽ nõ Martinus eccle
ſie regimini ꝓficeret. Tũc abbas et illi. xxiij. recedentibus
Danis a canonicis ſancti Martini cũ reuerentia ſuſcepti
ſunt: & adducti ad vbẽ vbi aliti ſunt. Trãſactis ſet mẽſib⁹
Rollo cenomannum cepit: & tunc tranſmiſſum eſt corpus
ſancti Martini Aurelianẽſi. Cui⁹ cuſtodes fuerunt Heber
nus abbas cũ. xxiij. monachis. & xij. canonicis. et xij. bur
genſibus noui caſtri; illis in oĩbus neceſſarijs ꝓuidebãt.
Deinde ppter bella in regione illa/ad diuerſa loca trãſtu Corpus
lerunt corpus ſancti. et demũ Altiſiodoꝛi: vbi innumera ſcti mar
miracula facta ſunt per eum in eccleſia ſancti Germani. Et tini poz
inter cetera hoc notabile vt refert Guilielmus. Quũ aduẽ tañ Au
tantes ad corpus illud ſancti pro remediozũ gratia hoies relianẽ
plurima cõferrent: orta eſt lis inter canonicos & Altiſiodo et Alti
renſes ꝑ partitione pecunie. Ad quã litẽ ſoluẽdã/ponitur ſiodoꝛũ
lepoſus inter duox ſcoꝝ coꝛpoꝛa/ſancti Martini & Ber
mani. Arcetur tota nocte humana cuſtodia. Luceſcẽte au
roza apparuit pars illa lepoſi q; prima fuerat Martino
tota curata: altera adhuc remanẽte lepoſa. Regyzaſ coꝛ
pus. & obuertunt Martino lat⁹ mozbidũ: alio mane rept⁹
eſt tot⁹ curatus: cedente Hermano honoꝛi hoſpitis ſui.

§. V. De ſtudiis & actib⁹ Elfredi regis Anglie.

Uincẽ. ſpec. hiſt. poſt Guilielmũ. Eodẽ tem
poze Dani per annos. xiij. Gallias infeſtarũt: & donec tandez
ab Arnulpho imperatoze & Britãnis multis ꝓlijs victi in
Angliã refugerũt. In quo ſpatio Elfred⁹ rex totã inſulam
preter id qđ Dani habebant: ſibi ſubdiderat: qui Londoniã
caput regni Merciozũ dedit cuidã primario cum filia ſua
Agelfreda. Ex qua idẽ primari⁹ noſe Egefredus/tulit libe
ros Echelmũdam & Eduardũ: q; poſt ſe regnauit. Hic Elfre Elfredi
dus iam duodenis expers ois literature erat: ſed tũc a ma regioan
tre benigno ludo inuitatus vt pro munere qđ in manibus glie cõ
tenebat ſuſciperet ſi cito addiſceret: ioco lras ingreſſus aui menda
ditate ſtiticuloſa cõbibit. Hos autẽ libꝛos in anglicam lin tio.
guam cõuertit: Oroſium: paſtorale ſancti Gregorij: geſta
Anglorũ Bede: Boetiũ de cõſolatione. Tẽpus vero diei ita
diuidebat. Octo hoꝛas impẽdebat in legẽdo ſcribẽdo & ora
do. Octo in cura coꝛporis. Et octo in expediendis regni ne
gotijs. Erat; ꝓpter hoc candela in capella ſua. xxiij. par
tium. Et per modũ cõbuſtionis candele rex de ſingulis offi
cijs admonebatur. Dimidiã poꝛtionẽ cenſuũ ſuoꝝ olim
iuſte oũtarat acq̃ſitoꝛũ monaſterijs delegauit. Cunctos
preterea reditus in duas diuiſit partes. Et primã rurſus in
tres. Quarũ vnã dedit miniſtris ſuis curialibus. Secundã
operatoꝛibus: quos iugiter in nouarum edium conſtruc
tionibus mirabili & ignoto Anglicis modo habebat. Ter
tiã aduenis. Sctã pars reditꝰ ita diuidebatur: vt prima
daretur pauperibus regionis ſue. ſcõa monaſterijs. tertia
ſcholaſticis. quarta trãſmarinis eccleſijs. Semper in ſinu
poꝛtabat libellum in quo cõtinebatur diurnus curſus pſal
mozum: vt quando vacaret: arriperet & percurreret. Filiam
ſuã Echelſtũdam dedit vxorem Balduino comiti Flãdrie.

Ex qua ipse habuit Arnulphū de quo sunt Flādrie comites: et Adulphū qui suscepit a patre Bononie comitatus: nō illius q̄ in Lōgobardia est. Iste Elfredus vt dicit Uincen. post Guilielmū: fuit vir literatissimus semp valetudinis aduerse. Et semp aut ficotat aliquo intraneo morbo agitat⁹ est. Quē eum a dño precibus exegisse a iūt: vt min⁹ illecebras amplecteret mūdanas. Centurias et decurias instituit: t tantā patrie pacē infudit: vt etiaz per publicos aggeres vbi semite per quadriuium fundunt: armillas aureas iuberet suspendi: q̄ viatorum auiditatē rideret dum non essent qui raperent. Romā t ad sanctū Thomā in India multa munera misit. Legatus ob hoc missus fuit ḡdā epūs Sigelinus Scireburnensis. Qui penetrans Indiam multas gēmas t aromata inde retulit: et partē ligni dñici que regi fuerat missa a papa Martino. Hic monasteriuz vnum cōstruxit in Adelingiat vbi olim captiuus latuerat. Alterum in Uuindonia/vbi Herbaldū abbatē instituit: vt literature studium iam pene in Anglia sepultum sua industria suscitaret. Tertium monasteriū fecit qō sanctimonialibus impleuit: vbi abbatissam constituit filiā suaz Elsegi-
Eduardus rex Anglie. nam. Post hūc regnauit Eduardus cuius sozor vel mater Echelfreda experta primi partus difficultatē/ perpetuo a viro abstinuit: protestans nō cōuenire regis filie vt tanto periculo se cōmitteret. Eduardus iste regnauit ānis .xxiij.

Et dedit filiam suā Edithā Carolo regi francorum filio Ludouici balbi. Filias aūt suas instituit primo literis eruditi: mox colozi fuso t acu exerceri. Filios quoq̄ suos p̄mo fecit literis imbui: deinde regni gubernacla addiscere. Sepultus est aūt Elfredus Uuindonie in monasterio suo: ad cuius officinas instruēdas sufficiens terre spacium ab epo t canonicis nundinatus: ad vnūquemq̄ pedem marcham pondere publico pēsitauit. Rollo aūt iste de quo supra dictum est: nobilis quidem: sed per vetustatē obsoleta profana Noricorum editus: regis precepto patria pulsus: multos quos vel es alienū vel conscientia scelerū exagitabat: magnis spebus solicitatos secū adduxit. piraticam aggressus Carnoti adhesit: Cuius ciues nec armis nec muris cōfisi/beate Marie supparum: id est camisiā adorauit. quam
Beate Marie ḡginis idusiuz seu subuculaa pud carnutes. Carolus Caluus a Cōstantinopoli cū alijs reliquijs adue hi fecerat. Hanc camisiam in modū vexilli super propugnacula custodiz trita pectoribus vētis exponūt. hostes visam ridere ceperūt: t in eam sagittas dirigere. Quorum oculis mox obtenebratis: nec retrocedere nec antecedere valebant. Q̄ videtes oppidani multa eozū se cede satiarunt. Euasit tū Rollo: quem deus sue fidei reseruauit. Nec multo post Rothomagū t confines vrbes obtinuit.

§. VI. Anno p̄fato Caroli ter-

tij imperatozis sc̄o: vt scribit Sigisbert⁹: sol oza diei nona ita obscuratus est: vt stelle in celo apparerēt. Rex Francozum Ludouicus balbus mozitur vxozem suam ex se gratidam relinquens: de regno eius Francis varie sentientibus. alijs illud filijs Ludouici balbi ex cōcubina deberi iudicantibus alijs prouincie regulo Bosoni ad illud iniuste inuadendum assentiētibus. alijs regno Hermanie resocia re illud volētibus. Nascitur interim ex legitima vxore Ludouici balbi filius: qui ex nomine aui Carolus noīat⁹ est. Filij tamen Ludouici balbi ex cōcubina Ludouic⁹ et Carlomānus dicti interim regnū Francie inter se diuidentes/
strages Northmānozū Lozoli impera regnant annis quinq̄ t t Bosonē semp persecuti sunt. Igitur vt ait Uincen. vbi supra ex chzoñ. Carolus. frater suo Carlomāno defuncto t non multo post Ludouico altero fratre immatura morte prerepto/ de inimicis triumphans Hermanie regnum obtinuit. Postq̄ vero duobus annis imperauit: Rome a Joāne papa imperator benedicitur: et imperat annis decē. In sylua Frācie carbonaria: vt refert Uincē. post Sigisbertū/ plus q̄ nomē milia Northmannorum a Francis cedūtur. ¶ Anno quarto Northmāni adiunctis sibi Danis/Frāciam t Lotharingiā peruagantes Ambianos/Atrebatū/ Lozbeiam/ Lameracum Caruenam/ Fines Noricozum/ Menapiozum/ Bracatensium/ omnēq̄ circa Scaldum flumē/ terram monasteria sanctorum Gualarici t richarij ferro et igne deuastant. ¶ Eodē anno Gothifredus t Sigifredus reges Northmānozū cuz inestimabili multitudine iuxta Mosaz in loco Haslon cōfidentes/ Leodium/ Traiectū/ Tungaros/ Coloniā agrippinam/ Bunnam cum adiecentibus castellis comburunt. Aquis in palatio equos stabulātes/ oppidum et palatium dariū/ Indam/ Prumiā. Sacri ordinis ministri t in vtroq̄ sanctozū corpora t pignora locis tutiozibus obscondebāt. Ad hec mala Hugo filius Lotharij ex pellice Gualdrada in Lotharingia: t Boso supra dictus in Burgundia tyrannizabant. ¶ Anno autem sexto Carolus imperator et Gallis t Hermanis ad auxiliū regno vocatis: Northmanos obsidet. Cum quo Gothifredus rex facto federe: vt sibi Phrysia p̄uincia/ t Gilla filia Lotharij regis vxor daretur bap tizat⁹ est: t ab imperatore de sacro fonte subsceptus. Sigifredo quoq̄ rege nummis munerato eos a regno suo recedere fecit. Qui mox Franciam repetētes/ post multas incursiones/ a Carlomāno rege Francozum mortuoz: cuius frater Ludouicus anno priori obierat. Northmāni Franciam repetūt: dicentes se cum rege Francozum tantum non cum Francis pacis pepigisse pactum. Hinc compulsi Franci Carolum imperatorem ad auxiliandum sibi inuitantes Franciam ei subijciunt. Qui contra Northmānos apud Louanium castrametatos/ semel t bis exercitum misit: sed nihil profecit. Regnauit ergo Carolus etiā/ in Frācia annis. v. Et eius anno. vij. prefuit Romane ecclesie Martinus papa. Hugo filius Lotharij regis ex Gualdrada pellice/ paternū Lotharingie regnū rebellādo assequi sperans: Gothifredo regi Northmānozum: cui sozor sua Gilla nupserat: medietate regni affectati p̄missa persuadet vt ab imperatore imperiales fiscos ad libitum suum sibi addi peteret per hoc vtrimq̄ imperatorem circūuenire putans. Nam si daret: Northmāni hostes regni in viscerib⁹ immiterentur. Si negaret: iustā rebellandi causam habere viderent. Ad hoc tractandum iussu imperatoris Henrico duce et Gothifredo in Batuā ex cōdicto cōuenientibus /inter agendum Gothfredus cum suis perimitur. Nec nō multo post etiam Hugo ab Hērico excecatur. t nouissime in monachū Prumie attondetur. Apud Constātinopolim Basilio imperatore mortuo: Leo filius eius imperat annis fere. xvij. Anno .ix. Northmāni a Louanio exeuntes/ Parisios obsident. Cōtra quos Henricus dux exercitum ducēs: dum incaute equitat: in foueam quam Northmanni factam quisquilijs operuerant: lapsus trucidatur. Anno .x. huius. Caroli ipse Carolus imperator quum Northmānos nequiret expellere: tandem inito federe cōcessit eis regiones que erant vltra Sequanam quarum incole cōtra se rebellabant. Que pars Francie a Northmānis Northmānia nūcupata est.

Gallie pars Northmānis ad inhabitationem cō cessa.

Caroli imperatoris vi sum.

§. VII. Hic Carolus: iiii. rex

ger manozū t Frācozū/ ac Romanozū imperator: vt refert Uincen. specu. hist. ex dictis Guilielmi: quadam dominica nocte quū sopozi se dedisset: raptus in spū per quēdā candidissimū in specie viri. s. angelū/ ductus fuit ad loca penalia alteri⁹ seculi. Et primo ad valles pfundissimas igneas: que plene erant puteis ardētibus pice t suphure/ plūbo/ cera t adipe: vbi inuenit pontifices patris sui t auunculorum suoz. Quos quū interrogaret pauidus cur tam grauia paterentur tormēta: respōderūt. nos fuimus epi pris tui: t auunculozū tuozū. Et dum debuimus illos t populos illozū de pace et cōcozdia admonere: seminauimus discordias: t fuimus incētozes malozū: ideo nunc incendimur in istis tartareis supplicijs: t nos et alij homicidiozū et rapinarū amatozes. Hucusq̄ venient tui epi t satelites: q̄ sil⁹ amant talia facere. Et quum nigerrimi demones vncinis ferreis vellent ipsum Carolum ad se trahere: t in illos puteos imergere: angelus defendit eum: t liberauit de manibus illozum. Deinde ascendens cum angelo super montes igneos: vidit ex illis oziri flumina feruentia: et oīa metallozū genera bullientia: vbi reperit innumeras alias hominū et principū patris sui t fratrū precipitatas: alias vsq̄ ad capillos/ alias vsq̄ ad mentū: alias vsq̄ ad vmbilicum. Et clamabant ad eum eiulando. Dum viximus: tecū amauimus: cum patre tuo t fratribus tuis t auunculis facere predas homicidia t prelia pro cupiditate terrena/ et ideo hic torquemur. Audiuit q̄ post se voces dicentes. Potētes potenter tormenta sustinebunt. Post hec descendit in vnā vallem q̄ erat ex vna parte tenebrosa t ardens vt clibanus ignis/ ex altera parte amenissima t splendidissima. Vertiq̄ me (ait) ad partē illam tenebrosam/ vidiq̄ ibi aliquos reges de genere meo i illis magnis supplicijs t ymis āgustiatos/ putaui itaq̄ me statim in illis supplicijs demergendus a gigantibus nigerrimis/ qui ipsam vallem conflāmabant diuersis generibus igniū. E latere vallis vidi fontes fluere. vnus erat nimiū calidus/ alter repidus t clarus. Erātq̄ ibi duo do lia/ et sup vnum vidi stare patrem meum Ludouicum in aqua vsq̄ ad femora. t dum essem nimio dolore

grauatus

grauatus:dixit ad me Ludouicus pater meus. Carole no li timere:qm̃isit deus te huc venire vt videres ꝓpter q̃ pec cata ego t oēs quos vidisti talia toleramus tormenta. vna eñ die sum in isto feruētis dolij balneor: t altera die trans muter in alio isto suauissimo aque dolio. Et hoc fit precib' sancti Petri t sancti Remigij:cuius patrocinijs hactenus nostrum regale gen' regnauit. Sed si mihi subueneris cu ro/tu t mei epi t abbates t oēs ecclesiasticus ordo missis t oblationibus t oratiōibus t vigilijs t eleemosynis:cito li berabor de isto feruētis aque dolio. Nā frater me' Lotha rius t eius filius Ludouicus/scti Petri t sancti Remigij precibus iam sunt eruti de penis istis t perducti i paradisi gaudia. Dixitq; ad me carole respice ad sinistram partem. Qō quis fecissetvidit duo dolia bullientia/altissima: t ait. Ista sunt tibi preparata nisi te emendaueris: t penitentiā egeris de tuis delictis nefandis. Qui cepit ex hoc grauiter horrere. Deinde angelus dixit eū ad dexteram luculentissime vallis paradisi. Ibiq; vidit cum ingenti claritate et gloriosis regibus sedere auunculū suū Lotharij: t filium eius Ludouicū coronatos diademate preciosō. Qui dixit ei:Carole successor me' nūc tertius scs sub hoc noīe/in imperio Romanorū:scito q̃ iaz desinet genealogia nostra regnare t imperare: t cito tolletur potestas imperij de manu tua: postea pauciss̄imo tempore viues. Dixitq; ei Ludouicus. Imperiū qō hactenus tenuisti iure hereditario debet suscipere Ludouicus filī' filie mee. sicq; videbatur sibi reddere monarchiam oēm imperij sui. Post hanc visionem vir duob' annis superuixit Carol': t vt ait Sigisbert'. Itaq; Carolus zelatus vxorem suam ꝓ eo q̃ plus iusto familiariter ageret cū Luitunaldo Vercellen. epo:protestatur in concione se nūq; cū ea cohīsse. Illa vero virginē se esse gloriata:accepto repudio monasterium petijt.

§.VIII. Anno imperii sui.xii.

Arnulphi frātris rex

Carolus iste corpore t animo deficiēs:ab optimatib' regni repudiatur. Et Arnulphus filī' Carlomāni regis fratruelis eius in regnū sublimat' 8m Uin. t Sigisbertū:anno domini.dccc.xcj. ab initio aūt mundi ḡter mill'o .dccc.liij. Sed 8m altam computationē maiorē series mill'. t. xiiij. anno. t regnauit annis. xij. Hic Arnulphus patruo suo Carolo ex imperatore etiam necessarijs egenti fiscos in Alemāniam delegauit. Qui sequēti anno obijt: t Romanū imperiū et regnū Francor̄ misere discerpit. In Italia nāq; Berengarius t Guido de regno cōtendūt. Frāci vero neglecto Carolo filio Ludouici balbi puero vir decēni:regē sibi prefeciunt Odonem filiū Roberti regis:quē a Northmānis occisum supra dixim̄s. Rodulphus coronā sibi imposita rex Burgundionum statuitur:q̄ō regnum multo tpe durauit.

Regnū Burgūdionū.

Anno autem Arnulphi imperij primo/Northmanni Parisios expugnare nō valētes Burgūdiā aggrediūtur: vt ait Uincē. vbi. S. post Sigisbertū. t Senonēsem vrbem oppugnant/sed nō expugnāt. Deinde a Senonibus Parisios repetunt: t inde expulsi p Matronā fluuiū Trecas vrbē incendūt: t vsq; ad Uirdunū t Tullū vrbes cūcta depopulantur. Anno vno Stephanus Romane ecclesie p̄sider. Northmāni Lotharingiā repetētes circa Leodium pugnāt t vincūt christianos. Sūderoldus Magūtie archiepiscopus a Northmānis Uuormacie martyrizat. Arnulphus audita cede suor̄/a Baioaria ꝓtra Northamānos pugnatur' ppe rat cū valido exercitu:quos supra fluuiū qui Tilia dr̄i pedestri p̄lio adorsus/tantā de eis stragē fecit:vt ex innumerabili multitudine vix superesset q̄ de clade aduersa nūtium ferret. Northmānor̄ residui trāsuadato Mosa/Ribuariā t Arduēniam vastando puagātes trans mare recesserunt.

Northmānor̄ clades inſignis

Remigij Altisiodor. t berno Cluniacēn. exructor

¶ Claruit eo tpe Remigius Altisiodorēn. q̄ in exponēdis scripturis diuinis t humanis fuit studiosus Claruit et eo tpe in Burgundia Berno ex comite abbas Gigniacēn. ce nobij factus a se fundatit; q̄ etiā ex dono auie comitisse cōstruxit Cluniacū cenobiū. Demū ira dei erga Franciam versa est in miam. Northmāni siḡdē t Dani q̄ regnū Francorū p. xl. annos t amplius pene ad nihilū redegerant:ita p Richardum Burgūdie ducē t Robertum Parisien. comitem Odonis quondā regis fratrē/sunt deuicti:vt t ipsi dei misericordiā implorarēt vt efficerētur christiani. Eranteq; duces Northmānorum tpe illo duo cognati:scz Rollo t Billo. Cōcilio igitur accepto/Carolus rex cum optimatib' suis Billā filiā suā t totā Neustriā dedit Rolloni accepta sponsione baptismi recipiendi. Suscepit aūt Rollonē de fonte comes Parisiēsis Robertus. Et ex Rollone Robertus vocatus est 8m nomen illius. Et hic fuit primus dux Northmannor̄ genuitq; Guilielmū: Guiliemus autē Richardum scōm t ille Richardus Richardum tertium: eiusq; fratrē Robertū:q̄ appuliā t Siciliā t Calabriam acq̄siuit:ac Uenetos t Alexiū impatorē Grecor̄ deuicit. Hic ē Robertus Guischardus pater Guilielmi nothi q̄ Haroldū regem Anglorum interfecit in bello. Hi sunt duces Northmannorum t reges Anglorū qui ex Rollonis genere prodierunt. Billoni vero ei' cognato rex Carolus montem Blesensem tradidit:in quo castrū edificās ibidē habitauit:acceptaq; vxore nobili genuit Theobaldum vetulum. Theobaldus Odonem Campaniēsem ex filia Lōzadi imperatoris genuit:qui dictus est Capaniēsis:eo q̄ in Capania nat' est. Odo genuit Odonē. Odo Theobaldum t Stephanum. Stephan' Theobaldū comitē. Hec est genealogia blesentiū comitum ex progenie Billonis Northmāni descendentium. Quus autem rex Francie Carol' Gener Eduardi regis Anglie Rollonē accersiuisset t christianū effecisset/dedit ei Northmaniam cū filia sua Billa: vt esset vas pacis:ita vt ipse Rollo teneret Northmāniam de rege Francorū vt de domio suo t Tūc adstātib' ꝓsulētib' vt pedē regis oscularet: dedignat' genibus regis aduoluit: appreh̄ensum pedē ei' ad os suum stans attraxit. Quo resupinato secut' est risus Northman nor̄ Frācis reprehēdentib' t excusat Rollo factū allegans talē p̄uincie sue morē. Dedit etiā idē Carolus eidē Rollo ni Northmānici comitatū t Britāniā q̄ sunt appendices Northmānie. ¶ Arnulphus aūt q̄ successerat Carolo. iij. in imperio vt dictum est: inuitatus a formoso papa de quo in capitulo p̄cedēti plura dicta sunt: Romā venit: t ea obsessa t capta oēs Romanos q̄ pape iniuriati fuerant: decollari fecit. Et ab ipso papa in imperatorem benedicitur. Anno sequenti Guido rex Arnulphū imperatorē se vsq; quaq; perse quentē nō ferēs: ꝯppe cui nec vrbes nec castra munita natura resistere poterāt: dū se fugiendo tutare t: imperator vrbē eius obsedit. Que iā rebus suis diffidēs: p vnū familiarē imperatoris multa pecunia corruptū ei poculū mortifer dedit. Quo hausto p triduū excitari non potuit: captis oculis nil loqui aut sentire valens. Que res eū repedare coegit: eumq; recedentē Guido persecutus a deo percussus obijt. Arnulphus iste longa egritudine dissolutus vel (vt quidam ferunt) afflictus a minutis vermibus quos pediculos vocant: tadeo' in corpore eius scaturientibus/vt a nullo medicorum minui possent: tandem moritur.

Arnulphi obitus.

§.IX. Successit Arnulpho Ludouicus filius eius/anno dñi. dccccij. Ab initio vero mundi ḡter mill'o. dcccl xvj. Sed 8m maiorē cōputationē series mill'o. xxvj. t regnauit annis. x. De hoc Ludouico nil reperio nisi q̄ ꝓpter tyrānor̄ in Italia insolētiā t multā malorum ingruētiā non meruit imp̄ialē būdictionē. Et anno. x. regni sui rex Germanie moritur. Ipsi aūt Ludouico quū Adelbertus q̄dā de primorib' Austrasior̄ per septēnium rebellis fuisset: dolo Hatonis archiepi Magūtini ad regem deductus decollat'. Successit aūt Ludouico Lōzadus anno dñi. dccc.xij. t regnauit annis. vij. q̄ et ipse claruit benedictione imperiali. Huius tpe sanct' Odo claruit fact' abbas Cluniacēsis: de quo dictū est. S. Anno huius Lōzadi. ij. quū cōtra ip̄m potētiores regni p̄ncipes rebellionē meditati essent: tam sapiētia q̄ fortitudine ipsi' regis ad ei' gratiā reducūtur. Solus Arnaldus de Baioaria cū vxore t filijs ad Ungaros fugiēs/vsq; ad mortē regis ibi permansit. Anno eiusdē imperatoris quarto/Saraceni in Galliā exeuntes/Calabriā t Appuleiā/Beneuentū/t Romanor̄si regnum occupauerūt: t grauissime Italiam oppressserunt: sed postea expulsi sunt. Solicitauit aūt rex Lōzadus Hatones archiepiscopum Maguntinum cuius dolo Adelbert' perierat: contra Henricum Saxonum ducē propter potentiā eius sibi suspectā. Ad qō quum iam torquē auream archiep̄s fabricasset: q̄ collo ducis secū conuiuantis iniceretur: dolo prodito frustratus est. Et post triduum morbo t languore: vel vt alij dicunt: fulminis ictu interijt. Complices etiā consilij a duce patria eliminati sunt. Missō autē exercitu a rege cōtra Henricū: tanta cede Saxones debacchati sunt in eos: vt a mimis declamaret. Ubinā esset tāt' ille infernus: q̄ tantā cesorū multitudinē capere posset. ¶ Anno sequēti Lōzadus rex moriēs cōmendat principib' regni: regē designat Henricū filium Othonis Saxonū ducis. Dicit autē Jo. de col. q̄ in isto Ludouico patre Conradi: fuit finis imperij in Francia quantū ad Caroli magni posteritatē. Et Italici iterum regnare ceperūt. Nam Francorum reges qui tpe Caroli magni t Pipini p̄ris ei' in multis t arduis casib' ecclesiā iuuarūt Romanāq; a tyrānorū infestationib' eripuerūt: iudicio t authoritate ecclesie Romanum meruerūt imperiū qō apō Grecos erat ad eorum trāsferri posteritatē. Sed post q̄ huius Ludouici regis Francorum inertia/Frāci reges Romanā ecclesiam nō iuuabāt: cedit imperiū diuidi. Nā q̄dā in Alemānia: quidā in Italia

Ludouicus imperator

Conradus imperator

Hic fuit finis imperij romani in Frācia.

impabat/vsq; ad tps primi Othonis: qui in Alemania ⁊ in Italia impauit Teutonicis existēs. Nā hoc Ludouico imperante: Berengarius quidā potens inter Italicos/Italicum inuasit regnum: regnauitq; iij. annis: vir prudens ⁊ in armis strenuus. Quāuis autē Ludouicus iste cum multo exercitu intrās Italiā fugasset Berēgariū: tñ Verona capta ab eo ⁊a suis productus ipse Ludouicus captus ⁊ exoculatus fuit ⁊ Berēgarius in regnum Italie restitutus. Sed nec Lōzadus Ludouico succedēs/Italiā liberauit a tyrannis: nec Hēricus primus succedēs in impio Conrado. vñ ⁊ neuter benedictionē habuit imperialē seu coronā a papa. Sed Otho primus filius Hērici ex Saxonibus liberauit Italiam a tyrānis Berēgario ⁊ filijs eius: ⁊ coronā accepit imperialem a papa: vt patet infra. in. c. sequenti.

§. X. Cepit autē Henricus primus regnare anno dñi. occcc xx. A mundi vo initio quater milleſimo octingēteſimo. lxxxiij. sm aliā putationē ſexies mill'o. xlij. Et imperauit annis. xviij. Anno tertio Henrici/ Ungaris/Francia/Alſacia. Alemānia/Saxonia: depopulantibus: Hēricus rex iuxta vrbē Mereſburgk cū eis congreſſus voluens deo p adipiſcenda victoria ſe hereſi ſimoniacam de regno ſuo eradicaturum tineſtimabili eos cede vſq; ad internitionē pene deleuit. Rex Henricus quoſcūq; fures/aut latrones / aut ſicarios manu fortes etbellis aptos eſſe videbat: indulta eis venia/agros ⁊ arma dabat/et legionem ex illis faciens ad debellandos barbaros exponebat: dicens omnino vt ciuibus parcerent tantūmodo.

Henricus primus imperator.

¶ Carolus rex Francoꝝ cuꝫ auxilio Lotharienſiū iuxta vrbē Sueſſionū pugnās cōtra Robertū fratrem Odonis regis: ⁊ cōtra ſe regnū Francoꝝ inuadebat: et eū cū multis perimit: ⁊ ſe ⁊ Francia Henrico regi ſubmittit. Eiq; in pignus perpetui federis ⁊ amoris/mittit manum preciosi martyris Dionyſij Pariſienſis auro gemmiſq; incluſam. Aphricani q̄ totā Italiā laniabāt per militiam Joānis pape/⁊ per auxilium Romani imperatoris Grecoꝝ: conſerta cū eis pugna ab eis atterunt: vt nec vnus quidē ſuperfuerit: q̄ nō aut caperet: aut trucidaret: multis teſtantib⁹ de⁹ Petrum ⁊ Paulū fuiſſe viſos in illo bello ad auxiliuꝫ chriſtianorum. ¶ Anno ſequēti rex Henricus pacē cū Ungaris p iij. annos firmat. Carolus rex Francoꝝ a comite Heriberto captus in cuſtodiam Parone truditur ob necem Roberti ducis ab eo perēpti. Hic eſt Heribertus: vt habetur ex chroñ. ſororē dicti Roberti iā in vxorem acceperat. Et ideo verbis doloſis Carolum decepit: vt in hoſpitium eius diuerteret apud Paronā/ſicq; eū dolo captū retinuit in carcere: vbi tandē exul ⁊ martyr occiditur. Porro vxor eius ad patrē ſuū regē Anglie fugit: cū filio ſuo paruulo Ludouico Poſt Carolū vero Rodulphus Richardi ducis Burgūdie filius: electus eſt in regem a Frācis: ⁊ in Frācia regnauit. xiij. annis. Rodulphus rex Burgundionū: vt ait Sigiſbertus: ab Italicis ad regnandum vocatus contra Berengarium qui ſe regem Italie nominabat: conſerta cum Berengario pugna: eoq; victo ⁊ expulſo regnum Italie trib⁹ annis tenuit. Jo. papa captus a Guidonis militibus in cuſtodiam miſſus/peſſime ſtrangulatus eſt poſito ceruicali ſup os eius. ¶ Ziptneus dux Boemie ad fidem chriſti conuerſus iuſte ⁊ religioſe in Bohemia principatur. Et poſt eum Uuatiſlaus (alias Uuenceslaus) filius eius iuſtitia ⁊ ſanctitate preclarus. Cui frater ſuus Boliſlaus (alias Boizlaus) nimis aduerſabatur. Anno. vij. Henrici vt refert Uincen. ſpe. hiſto. lib. xxv. poſt Sigiſbertū: Symeon Bulgar: q̄ ex philoſopho monachus/⁊ ex monacho miles effectus dominabatur Bulgaribus: Grecos grauiter atterit. Sed Romanus Grecorum imperator eius inſaniam facto federe mitigauit. Anno. x. eius lanceam mirandi operis ⁊ clauis Jeſu chriſti crucifixi ſanctificata: q̄ dicit fuiſſe primi ⁊ magni Conſtantini imperatoris: donata: Rodulpho regi Burgundionum ⁊ Italie a Samſone comite: rex Henricus precibus/minis/⁊ muneribus/addita etiā parte puincie Suezonum: a Rodulpho comite extorquet. Et hanc ad inſigne ⁊ tutamē imperij poſteris reliquit. Anno. xv. regni Henrici/Otho filius prefati regis vxorem ducit filiam Eduardi ſanguinis largiſſime effluxit: portēdēs forte ciuitatis ipi⁹ nientibus capta/cunctis ciuibus exceptis paruulis et mulieribus captis ⁊ occiſis: etiā theſauris ſuis eſt euacuata. Anno. xvij. eiuſdem/Inger rex Ruſſorum ſciens exercitus Grecorū eſſe ductos contra Saracenos: ⁊ ad inſularuꝫ cumille ⁊ eo amplius nauibus venit: adeo de victoria iam ſecurus vt Grecos non occidi ſed capi precepiſſet. Quibus imperator Grecorū Romanus ſic. ſ. nfic ipatus/cū paucis viriliter occurrens circumcirca greco igne limecto pene oēs cū nauibus excuſſit paucis euadētibus: oēſq; captiuos de collari iuſſit. Anno. xvij. apparuere prodigia. Nam ſol ſere no celo obſcurat. per feneſtras vero domorum radios quaſi ſanguineos emittebat. Hominis cuiuſdam ſiniſtra manꝰ ferro amputata poſt annum pene ei dormienti reſtituta eſt ad integrū. Cui pro ſigno miraculi quaſi ſanguinea linea loco coniunctionis notabatur. Demum Henricus rex moritur: qui licet in vincēdis inimicis fuerit glorioſus: q; tamē pacificus erat: nullam operā dedit: vt effugatis ab Italia tyrannis: qui quaſi conducticij mercēnarij alter alteri ſuccedentes imperiū vilaniabant: benedictionem imperialem accepiſſet. Mons vero vbi Hēricus rex ſepultus eſt: poſtea in multis locis flammas euomebat.

Mortꝫ regis Hēricus.

§. XI. De Echelſtano rege Anglie: q̄ circa principiū imperij Henrici regnare cepit. Poſt Eduardū igitur q̄ regnauerat in Anglia annis. xxiij. regnauit filius Echelſtanus annis. xvſ. vt notat Uinc. vbi. §. poſt Guilielmum: quē ferunt ex cōcubina natum. Uir in tota Anglia fuit monaſterium vetuſtum: qđ non vel edificijs: vel ornamentis: vel libris: vel predijs/ decoꝛauerit. Recentia monaſteria faciebat quaſi ex profeſſo vetuſta. Sitrico regi Nordanimborum dedit vxorem vnā ex ſororib⁹ ſuis quo poſt annum mortuo: ſubiecit ſibi prouinciam illā. Uuidualium regē Uuallienſiū ⁊ Conſtantinū regē Scotorum/ex ſuis regnis expulit. quos tñ poſtea miſeratiōe cōmotus in antiquū ſtatū ſubregnare p̄miſit. Poſtea illi bellū fuit cum Adulano filio Sitrici. Qui timēs regē ſibi occurrentē cum exercitu/mimū ſeſe ſimulauit. Et aſſumpta in manu citharа ad tentoriū regis Echelſtani veniēs/cantitanſq; pre foribus: vnde facile admiſſus eſt/ inter pſallendum cantando oīa oculis ſcrutabat. Poſt conuiuiū abire iuſſus/ precium cātus accepit. Qđ dedignat⁹ aſportare/ſub ſe in terra defodit. Notatū eſt hoc eſt a quodā q̄ ei olim militaueratꝫ ⁊ poſtim Echelſtano dictū. Qui hominē incuſans q̄ hoſtem pre oculis poſitū nō pdidiſſet: hoc reſponſum accepit. Idē ſacramentum qđ tibi nuper o rex feci: quondā Adalano feceram. Sed amoue hinc tentoriū vſq; dum partes relicte veniant: vt mane inimicuꝫ petulanter exultantē modeſta cū ctatione frangas. Adalanus ergo nocte veniēs/eṕm quendā q̄ veſpere ad exercitū veneratꝫ omni familia occidit: vltraq; p̄greſſus regē imparatum offendit: qui hoſtes nihil tale auſuros putauerat. Rex ergo ſtratis excuſſus quū ſuos ad bellū accueret: gladius eis fortuitu e vagina ceciditꝫ clamatoq; deo ⁊ ſctō Adelino q̄ erat eius ex antiqua ſtirpe cōſanguineus: reducta ad vaginā manu inuenit ensem q̄ vſq; hodie p miraculo ſeruat in theſauro regū. ⁊ eſt vna parte ſectilis: nec vnq; auri vel argenti receptibilis. Hoc dei dono fretus/tota die vſq; ad veſperam indefeſſus fugauit Adalanum cum exercitu. Cecidit ibi rex Scotorū Conſtantinus perfide aioſitatis ⁊ viuacis ſenecte hō. alij reges quinq; ⁊ comites. xij. ⁊ ois pene turba barbarorum Pauci qui remanſerūt p fide chriſti ſuſcipienda cōſeruati ſunt. Nortualenſiū. ſ. aglonariū Britonū reguli vectigales noie ānuatim ei ſoluebāt auri libras. xx. argēti. ccc. boues xxv. ⁊ quot liberet canes venaticos ⁊ aues venaticas. Urbem Excestrā Cornualenſib⁹ abſtulit: quā turribus ⁊ muro muniuit ex quadratis lapidibus. Aroldus quidam rex Norizoꝝ miſit ei nauē aurea roſtra habentē ⁊ velū purpureum dēſa teſtitudine inauratoꝝ clypeoꝝ intrinſecus circumagitatā. Hunc Echelſtanū patre defuncto voluerunt in vrbe Uuindonia emuli cecare. Quoꝝ princeps erat Elfredus quidā q̄ deprehenſus miſſus eſt Romā: vt ibi ſe coram apl'ico Joāne iureiurādo defenderet. Qui quū iuraſſet: ante altare ſcti petri cecidit/⁊ manibus famulorum ad Angloꝝ ſcolam deportatus/tertia die mortuus eſt. Miſit ad hunc Echelſtanum Rabodus prepoſitus Sanſonis archiepi oſſa ſcti Senatoris ⁊ ſancti Paterni ⁊ ſancti Scubilionis q̄ fuerat magiſter eiuſdē ſcti Paterni. ⁊ vno die ⁊ eadem hora cum ſctō Paterno migrauit ad dñm. Iſti ſancti de Britania minoꝛi: ⁊ de Northymania tranſlati fuerant ad loca tutioꝛa. ſꝫ ⁊ alie reliquie multe tūc Northymanis Halias infeſtantib⁹ trāſlate ſunt. Hic Echelſtanus de cōcubina natus fuiſſe dꝛ hoc modo. Erat in quadā villa opiliōis filia pulcherrima. hec p nocturnā viſionē vidit lunā de ſuo ventre ſplēdere ⁊ totam Angliā ſuo lumine illuſtrare. Qđ quum illa ſodalibus retuliſſet ⁊ ille hoc idē villice que filios regis nutriebat: enarraſſet illa eam aſſumpſit: ⁊ loco filie habuit. Quam poſtea adamauit in domo eius Eduardus Elfredi regis filius ⁊ ex qua genuit Echelſtanum. Ad hunc Echelſtanū miſit Henricus contradi filius rex Teutonicorum

Elche/ſtanus, Anglo/rū rex.

Carol⁹ rex Frācorum martyr.

Benea/logis regum bohemie.

tonicozum ⁊ imperatoz Romanozum/sozozem eius Otho mi filio suo expostulans vxozem. Alteram sozozem eius habuit in vxozem Ludouicus Aquitanozum princeps de gente Caroli magni superstes.

¶De tribus Othonibus imperatoribus. Capl'm.iij.

DE primo Othone imperatoze. Defuncto igit Hērico/succesꝛ ei in imperio vt refert Uincen. vbi. ꝯ. filius eius Otho ex Matilda filia Theodozici regis Baronum. qui Otho imperare cepit anno domini. occcxxxviij. Ab initio autem mundi quater millesimo. occcc. primo fm aliam cōputationē sexies millesimo. lx. Imperauit autem annis. xxxvj. In isto Othone primo translatum est imperium a Francis in Alemānos mannos. Et adhuc apud eos perseuerat vsq; in presens: scz annum domini. M. cccclvj. Huius anno pmo princeps Boemie Uuencezlaus vir sanctus a fratre suo Boizlao occidit ambitione preripiendi principatum seducto. In eius vltionem rex Otho bellum Boizlao indixit: ⁊ longa inter eos concertatio per. xiij. annos pertracta est. ¶Eodem anno vt habetur ex chzoñ. rex Francozū mozitur apud Altisiodorum: cuius corpus in ecclesia sctē Colūbe apud Senones tumulatur. Post cuius mortē Franci coacto in vnū concilio Guilielmum Senonensem archiepm in Angliā miserūt ad Edinam quondā reginā Francoz: vt filiū suū Ludouicum remitteret ad regnū paternū. Cui obsidibus et sacramentis adhibitis: Ludouicum predictus antistes accepit: ⁊ in Franciā adduxit. Qui apud Laudunū vbem vnctus ⁊ cozonatus est in regē: ⁊ annis. xix. regnauit. Anno sequēti: vt ait Sigisbertus: Italiam verabat heresis Antropomozphitarum. i. deum fozmā corpoꝛeā habere dicentiū. Contra quā Racherius Ueronensiū eps ⁊ verbis ⁊ scriptis reclamauit. Anno tertio iperij sui rex Otho Boizlaū bello superauit: At Boizlaus pro victoria securos circūueniēs princi pem militie regis cum multis trucidauit. Rex vero Bohemiā deuastauit. Eodē anno vt refert Uincētius post Guilielmū: regnauit Edimūd' frater Echelstani annoꝝ. xviij. ⁊ regnauit annis. vj. cum dimidio. Hic Blasconiensem ecclesiā magnis predijs ⁊ honoribus dotauit: ⁊ cōfirmauit donationē suā per priuilegiū aureis literis scriptuz in libro euangeliozū elegāter cōpositoꝛ: quē eidem ecclie dedit. Hic Edimūdus latronem quēdam noīe Leofeliminauerat: qui post sex annos regressus die sctī Augustini Cantuariēn. archiepiscopi inopinus apud Protelet herie inter puluas regis assedit: qz scz tūc solebāt Anglici festiue puluari ob memoriā pdicatiōis pdicti sctī Augustini. Hic latro tūc forte iuxta ducē recūbebat: quē rex ipse pribus de cena dignat' fuerat. Qui quū a rege solo recognit' fuisset: cereris in vina spumātibus. rex ira accēsus pdoni in capillos inuoluit ⁊ ad terrā elidit: q; latēter sicā de vagina educta in pect' regis infixit: qui mox exanimatus est. Latroverō currētibus satellitibus mēbratim discerpt' est: nōnullos pri' sauciās. Preuiderat hūc regis finē btūs Dūstan' tunc Blasconiensis abbas/demonis ante se saltantis gesticulationibus et plausibus edoctus scurrilib'; q; mox equū cōscendens/⁊ ad curiā pperans in medio itinere rei geste nuntiū accepit. sepultus est aūt in Blasconiensi eccl'ia. His dieb' cōtra regē Ludouicū rebellant Francoꝝ pceres: ac super oēs Hugo magn' Parisieū. comes: q; fuit filius Roberti tyrānī a Carolo rege in bello Suessionico perempti. Ludouicus itaq; rex a ducibus suis circūuent'/a Nozthmānis capit: ⁊ cōsilio Hugonio Banchinū missus publice custodie traditur. Karlomannus vero filius eius maioꝝ a Nozthmannis adductus Rothomagi mozit. Hec audiēs iperatoꝝ Otho cuz xxvij. legionib' ad liberandū Ludouicū Franciā aggredit: ceuisq; metu Ludouicus a custodia relaxat. Pozro cōtra Othonē imperatozē rebellauit Euerhard' comes palatij: ⁊ Bilbertus dux Lontharingie: ⁊ Gerbergā sozozem ipsius imperatoris habebat vxozem. Hi itaq; duo Henricum fratrē imperatoris obsessum capiūt. eūq; fallacia sua ab imperatoris fidelitate seiunctū factioni sue applicāt: suggerētes ei magis cōpetere regnū in pfis regno natoꝝ: q; Othoni ante regnum nato. Anno aūt Othonis. v. Bilibertus et Euerhardus cū pfato Henrico iuxta Rhenū contra imperatozem bellū parāt es: milites imperatoris offendūt: ⁊ multi cū paucis cōgressione facta/interim imperatoꝝ in alio Rheni littoꝝ ante clauos dñi lācee sue infixos insoꝝone p strato: victi dedere terga. Hērico in brachio insanabiliter vulnerato. ¶Eodē anno oꝛta dissensione inter principes de varietate legis: vtrū debeāt auis supstitibus filij filioꝝ post patres defunctos hereditare an heredatis fratruelib'/deberet hereditas ad patruos redire: ex regis Othonis oim; principū sna/cognitio veritatis cōmissa est gladiatozio iudicio. cessit; victoria ijs qui dicebant fratrū filios debere cū patribus hereditare. ¶Anno sequenti rex Otho obsedit Brisagā oppidum Alsacie: qō Ludouic' rex per milites Euerhardi ⁊ Bilberti tenebat. In qua obsidione suasu Frederici archiepiscopi Maguntini/qui alio iam ab imperatoze defecerat: multi ab imperatoze defecerunt. Eaq; re alijs territis: solus rex interritus manet. Interim fideles regis/Odō (al's Udo) videlz ⁊ Lōradus frater Hermanni Suenozū ducis Euerhardum ⁊ Bilbertum predando regno secure intentos iuxta Rhenuz inopinate aggressi acerrime debellant. Euerhardo gladijs perempto Bilberto autē Rheni vndis submerso: ceteroꝝ vir aliqs fuit: qui nō aut trucidaret aut caperetur. Hoc nūtio infideles regis corde franguntur: ⁊ Ludouicus ab Alsacia discedit: et rex ⁊ fideles eius cū ipso gratulant. ¶Eodē anno vt scribit Guilielmus ⁊ Uincentius: Guilielmus filius Rolonis dux Nozthmānoꝝ/dolo in Frācia occisus est ab Alzone cognomento curto. Clauis ad eius cingulū inuenta est sere familiaris scrinijs: in quo inuenta sunt indumenta monachalia q; semper inter bella meditabat se gestaturū apud Bimegrum. Huius filius fuit Richardus. ¶Anno Othonis. vij. Stephanus ⁊ Cōstantinus filij imperatoris Gregoziuz/scz Romani dicti: fm Sigisbertū ⁊ Uincē. egre ferentes se iusta patris sui seueritate a iuuenili etate coerceri: dispositis in palatio insidijs/ignozāte altero Cōstantino Leonis imperatoris filio/patrē de palatij solio deponūt. ⁊ tonso ei vt moris est capite: ad vicinā insulā in quo cenobite philosophabantur trāsmittūt. Sol horribilē eclipsim passus est feria sexta hora diei tertia. Quo die in Hispaniam Addamaram al's Addarā) rex Saracenoꝝ/a Radamiro christianissimo rege Gallicie in bello superatus est. In Italia comētes mire magnitudinis apparuit. ptendēs famen que secuta est. Rex Otho corpus sancti innocētij martyris in vbez Magdaburg trāsfert. ¶Anno. viij. Otho totam Lotharingiam sibi subiugauit: resistētē sibi solo Metentium episcopo Adelberone fratre ducis Frederici. Stephanus ⁊ Cōstantinus filij Romani imperatoris/videres post patris sui depulsionē Cōstātinū filiū Leonis imperatoris sibi preferri ab oībus: ⁊ se iā in scōis vir haberi: quū deliberarēt hoc qō de pfecerāt etiā de Cōstātino facere: publicato eoꝝ cōsilio p Diabolinū incēdiarē hui' cōsilij cōsciū/quū ad conuiuium ex cōdicto cōsedissent: ⁊ de priozatu sedēdi inter se cōsulto decertarent: data signo a viris Constantini/ambo fratres solio deturbant: ⁊ tonsis capitib'/ad idem monasteriuz ad qō pfem trāsmiserāt: ⁊ ipsi ad philosophandum cum monachis transmittunt. Ita euacuato palatio abusiuis imperatoribus: ipse Constantinus ⁊ Romanus filius eius ex filia Romani imperatoris/imperant annis. xvj.

Rex Frā coz Ludouic'.

Innocētij martyris corpus.

Cōstantin' ipe riū Gre coz recuperat

§.I. De secundo Romano iperatoze Grecoz/⁊ captura eius cū multis puincijs facta per Belfech principē Persarū (etiā Assyrioz infideliū. Scribit Joannes de col'. q; ea etate qua Cōradus in Germania' imperaret: Romanus imperabat apud Grecos qui cognominatus est Diogenes Quo tpe quū ipse cum oī prosperitate Constantinopolitanum administraret imperium: egressus est de vltimis orientalibus finibus Persarum et Assyrioz princeps potentissimus Belfech noīe: infinitā infideliū nationum secū trahens multitudinē; q; ⁊ numerū diceretur excedere: ⁊ vniuersam terre superficiē operire. Ascendensq; in curribus ⁊ in equis ⁊ magnifico nimis apparatu fines imperij Cōstantinopolitani ingressus est: cūcta sibi subijciēs a suburbanis cāpestrib' vsq; ad vrbes muratas ⁊ oppida munitissima. Nō erat qui ei resisteret. quare oīa pro libito diripiebant. Interea nūtiatur imperatoꝝ Grecozuz gladio imminens. Qui p republica solicitus expeditiones conuocat equitum: ⁊ peditum collegit copias quantas imminēs compellebat necessitas: ⁊ quantas vniuersum poterat imperium ministrare. Quid plura? Congregatis legionibus ⁊ copioso comitatu/imperator hostibus obuiam procedit. Et imperij penetralia iam tenentibus in manu fortis: sed diuino destitutus auxilio occurrit. Commisso itaq; prelio certatur vtrinq; acerrime: ⁊ copijs pene paribus: sed maioribus odijs qualia dolor sacrilegi et zelus fidei solet suggere. Quid multis immorer? Perit populus christianus: et deo permittente fidelium acies prosternuntur. Quodq; miserabili' est: capitur imperator. Rediit qui euaserat particulatim exercitus/cōfusionem que acciderat nuntians. Interea vir infidelis: sed magnificus princeps ille paganus de tanta victoria elatus: imperatoꝝ quē captū dixim⁹: sibi presentari precepit: ⁊ in cōtumeliam nois ⁊ fidei christiane/sedēs in throno regioꝛeū mādat suis pedib' subijci ⁊ scabelli vice cozā positis principibus ascēdens ⁊ descen-

Ludouicus Frācoz rex aborto ne liberatur.

dens corpore vtitur imperiali. Tandem p tanto obsequio
Impa- eum restituens libertati cū paucis suis magnatibus q̄ cuz
tori con eo capti fuerant abire permisit. Prenominat⁹ autem prin
stātino ceps paganus/proposito libere satisfaciens suo/vniuersas
ignomi a Laodicea syrie vsq̄ ad Hellespontuz qui Constantinopo
nia ab i lim preterlabit/puincias itinere dierū. xxx. in longitudinē
fidelib⁹ xv. vero. in latitudinem occupauit: vniuerse terre populo
illata, captiuato. inter quas nobilis t eximia prouinciarum mul
tarū moderatrix Antiochia/apli Petri prima sedes capta
est: t facta est infidelibus sub tributo. Sic igit Celosyriaz
vtrāq̄ Ciliciam: Isauriam: Pamphiliā: Lyciā: Pisidiam:
Lycaoniam: Sicioniā: Cappadociā: Galathiam: et vtrūq̄
pontum: Bithyniā: t Asie minoris partē: nobiles puincias:
t omni cōmoditate insignes: plebibus refertas fidelibus/
infra modicū tēpus in suā iurisditionē recepit: captiuans
populos: t ecclesias deijciens: t christianū cultū furore ex
terminato psequens. Qui si copiā nauiū habuisset: ipsam vr
bem regiam Cōstantinopolim procul oi dubio occupasset.
Principes aūt Grecoz/redeūte impatore Romanoz alium
sibi preficiunt/indignū arbitrantes: vt qui tam impigna in
ppio pertulerat corpore: augustali potestate fungeretur.
Quare priuatū oculis t ignominiose tractatū/ vitam vix
indulserūt agere priuatam. Justo aūt dei iudicio hoc pas
sus est iste Romanus: qui in dñm t benefactorē suum Con
stantinū imperatorē insurgens: ipsum ab imperij arce deie
cit: qui opere manuum suā picturā exercens sibi victū q̄re
bat. Notandū ad tollendū equiuocationē huius nominis
Romanitq̄ duo fuerūt imperatores Greci q̄ dicti sunt Ro
Roma- mani. vnus fuit pater Stephani t Cōstantini: qui classem
ni ꝓstan regis Russoz combussit: t postea a filijs suis electus est de
tinopo imperio. vt dictum est supra per Vincen. t Sigisbertum. al
litanoz ter fuit de quo nunc dictum est per Joan. de col. qui fuit fi
iperato lius Cōstantini imperātis in Grecia post filios primi Ro
res duo mani. videtur tamē q̄ iste fuerit potius tempore Othonis
imperatoris q̄ Conradi.

§. II. Anno nono Othonis pri

mi imperatoris Henricus frater imperatoris in vrbe Al
resburga a fratre obsessus: pactis armis ad pedes ei⁹ pci
dens: t misericordiā eius implorāz: in custodia includitur.
Fredericus etiā archiepūs Magūtinus a ciuib⁹ excluditur
Eodē anno vt testat Guilielmus: regnauit Edredus terti⁹
ex filijs Eduardi in Anglia: t regnauit annis. ix. t dimidio.
Cuius egrotantis audito nuntio: btūs Dunstanus quū il
luc equū accelerāret: vocē desup sonantē audiuit. Mō. rex
Edredus obdormuit in domino. Anno Othonis. xij. vt di
cit Vincen. post Sigisbertū: Taxis rex Ungaroz⁹ in Ita
liam veniens. x. modios nummoz⁹ a Berengario p reditu
accepit. Anno eiusdē. xiij. per loca Gallie t Germanie pluri
mi t magni terremotus facti sunt. Anno eiusdē. xvj. moz
tuo Unifredo Colonien̄ archiepiscopatum suscepit vir
gl'iosus Bruno frater Othonis imperatoris. Qui qualis
quātus ve fuerit apud deum t hoīes lector ediscat ex vita
eius: quā Rogerius luculenter descripsit. Hui⁹ studio trās
lata sunt a Roma Colonia corpora sanctoz Elisij: Patro
cli cū baculo sancti Petri. Anno eiusdē. xviij. Ludouico re
ge Francoz mortuo: Lotharius filius eius ex Geberta so
Bruno roze imperatoris/regnauit in Frācia annis. xxxj. Et sub ip
archi- so Lothario rege facto Hugo magn⁹ Francoz̄ dux effici
epūs Co tur. Nec multo post/dicto Hugone decedente: t in ecclesia
loniēsis sancti Dionysij tumulato: successerunt ei filij sui Hugo et
Otho t Henricus. Quoz̄ tamē Hugo ducatū Francorum
in loco patris sortit⁹ est. Quo etiā anno vt scribit Guilielmus regnare cepit Eduiti⁹ in Anglia filij⁹ Edmūdi regis
adolescens petulans t libidinosus. Qui sctō Dūstano corri
piente se: oēs monachos in tota Anglia exiliauit: et cala
mitatibus affecit. Et ipsum Dunstanū in Flandriā expulit
vt dicetur in capitulo sequenti. Anno eiusdem. xix. vt scri
bit Vincen. vbi supra post Sigisbertū: in Italia lapis mire
Dūsta- magnitudinis tonitruo t tēpestate turbulēta de celo iact⁹
n⁹ sctūs ingens miraculum videntibus prebuit. Tēpla plerisq̄ in lo
ab edui cis valida tempestate concussa sunt. Utriusq̄ ordinis facer
tio rege dotes ictu fulminis interierunt t plura horrenda victu poz
mittit i renta monstrata sunt. ¶ Anno. xxij. prodigiosa res multos
exiliuz terret: t a vitijs coercet notis crucis in vestibus plurimo
rum apparentibus: quoz̄undam autem vestibus quasi le
pra sordentibus. ¶ Anno aūt. xxiiij. Otho ipse vocatus a
papa Joāne. xj. t pplis Italie per legatos: vt Italiā de ma
nibus Berengarij liberaret: q̄ vt tyrannus t potēs multi
penitus eā infestabat: ingressus est Italiam t Berengarium
victū exilio tradidit. Receptusq̄ est Otho cum maximo
honore a papa Joanne. et omni clero Romanoq̄ popu
lo: Et ab ipso papa Joanne solenniter coronatus est in
imperatore. Sed quū esset sceleratus hic papa: t imperato
rem t oēs scandalizaret ꝓpter nefariam vitam suam anno
xxvj. ipsius Othonis collecto a tota Italia cōcilio ep̄oz:
quū tertio esset vocatus ad respondendum de criminib⁹ si
bi obiectis: t fugiens e Roma venire ptēneret: eo a cūctis Benedi
preiudicato: Leo electione oīm t cōsensu imperatoris pa- ctus pa
pa substituitur. Qui Leo apl'ice sedi presidens: fecit t ea q̄ pa.
erant apl'ica. Sed nō multo post: vt ait Uincē. post Sigis
bertū: Romani alterata fide ab imperatore auxilio quoz̄un
dam: q: ipse Joannes papa erat de nobili psapia: t adiuto
rio etiā Alberici filij Berēgarij prefati/Joannē; reuocaue
runt: t in sede sua reposuerunt. Miserrime aūt vitam fini
uit t ipudicissime: vt patet supra in capl'o precedenti. Quo
mortuo: quū Leo papa recessisset ab vrbe: reposito Joāne Joānes
in papatu a Romanis: t accessisset ad iperatorē: Romani papatu
ipsi elegerūt quendā in papā quē Bñdictū noīauerunt. Ex deijcit.
qua re succensus imperator Otho iratum q: Leonē eiece
rant: tum q: cōtra iuramentū venerant: quū ei iurassent se
nunq̄ papā electuros sine eius consensu t filij eius: subito
cū copijs suis accessit ad vrbē. Quam obsessam cedere fame
adeo afflixit: vt Leonē prefatū ꝓmitterent se in papārece
pturos: qō t fecerūt reiecto Bñdicto: qui nō solum a papa
tu: sed etiā a sacerdotio exordinatus fuit: t fm aliquos in
carcere ab Othone strāgulatus. ¶ Anno aūt. xvij. impe
rij sui festum pentecostes Aquisgrani celebrauit cōcurrē Catena
tibus illuc a Francia sororib⁹ suis: Regina. s. Francorum sancti Pe
Geberta matre Lotharij regis t Caroli ducis. ex Hauui- tri.
de vroze Hugonis Parisioz comitis. Ibiq̄ ois illa rega
lis psapia tanto adinuicē congratulationis iubilo affecta
est: vt in omni eoz vita vix aliquid gaudij t letitie huic eq̄
parari posset. ¶ Anno huius Othonis primi. xxij. quidā
comes Othonis iperatoris ei familiaris Rome ante ocu
los omniū a diabolo areptus est: ita vt seipsum dentibus
discerperet. Hic iussu imperatoris ad Joannem papā scis
xij. qui Leoni successerat adductus est: vt catena sancti pe
tri collo eius circūdaretur. Et dum a fallacibus clericis se
mel t bis t alia catena furēti adhiberetur: nec quicq̄ reme
dij inde prouenīret: vbi nulla inerat virtus: tādez vera ca
tena sancti Petri allata qua scilicet fuerat ligatus sub Ne
rone: t collo furentis circundata: diabolus spumās t mul
tum clamans abscessit. Qua catena Theodoricus Meten-
sis episcopus arreptā: quum diceret se eam nisi manu ab
scissa nō dimissurum: tandē imperator sedato litigio a pa
pa Joanne obtinuit vt annulū huius catene exectum eps
ille mereretur. Postq̄ aūt Otho reconciliatus est Roma-
nis ad instantiam t preces Leonis pape: aliquādiu moza-
tus est Rome imperator. Adueniente autem festo domini
ce natiuitatis: Otho fecit filium suum Othonē a Leone
papa coronari. Illiq̄ Theophaniam filiam. Constantino-
politani imperatoris matrimonio copulauit. Quo facto
in Teutoniā rediit. Ex mortuo Leone papa: Joannes nar
niensis natione quū successisset: t romani aliq̄ eū incarce-
rassent: hoc audito Otho iterū rediit in Italiā cū copijs:
t liberato Joāne: a carcere: quū Roma intrasset imperator
perdomuit eos q̄ cā fuerāt huius capture variis modis. vt Pluri-
supra in capl'o de pontificibus ptz. ¶ Anno. xxiij. Otho- me san-
nis/Theodoricus Metensis epūs imperatoris sanguine dile ctoz re
ctione/ac familiaritate ceteris deuintior: dum in Italica ex liquie i
peditione per triennium sub eo militaret: multa corpora t Galliam
pignora sanctorum de diuersis Italie locis quocūq̄ modo deporta
potuit collegit: vt dicit Uincen. vbi. s. Primum a Marsia te.
sanctū Helipidiū confessorē: cuius socium Euthycium epm
iam ipse imperator sustulerat. Ab Amiternis sanctoz Eu
thycem martyrē cū reliquijs Maronis t Victorini socioz
eius. A Fulgineis Felicianū epm t martyrem. A Perusio
Asclepionozum martyrē. A Spoleto Serenum martyrem
cum Gregorio spoletano martyre. A Lordino pignora Vin
centij martyris t leuite ab Hispania olim a duobus mona
chis capuanis Capua illuc deportata. A Meuania alterū
Uincentium episcopum t martyrem. A Vincentia Leon-
tiū episcopū t martyrem. A Florentia Miniatem martyrē
Ab vrbe Tudertina Fortunatū episcopum t confessorem. A
Lorphinio Luciam virginem Syracusanam martyrem. A
Faraoldo duce Spoletano olim a Syracusis illuc trāsla
tam. A Sabinis partes corporū Prothi t Hyacinthi mar
tyrum. Hec omnia cū parte cathene sancti Petri. cuz capil-
lis eiusdem: t sanguine beati Grephani prothomartyris: t
parte craticule sancti Laurentij/a papa Joanne sibi dona-
tur: cū multis alijs sanctorū reliquijs Theodoricus epūs in
Galliam trāsportauit: t in ecclesia sancti Vincentij marty-
ris a se in insula vbis cōstructa locauit. De prefatis autez
reliquijs t alijs quū multi multa dicant t aduersa. s. q̄ sint
magis in vno loco q̄ alio: t magis ista q̄ illa: t quilibet est
animo

animo liber ad credendū q̄ sint ipse vel nō sint: sine preiu-
Moys dicio salutis. Pium tamen est credere qō cōiter dicit. De-
Otho. mū Otho iste primus obiit. Cuius vitā Uindichildus mo-
nispmi nachus scripsit: qui & hystoriā Saxonū vsq; ad hunc descri-
impera pſit. De istis tribus Othonib⁹ de quibus est versus. Otho
rozis. post Otho regnauit tertius Otho. Jacobus de voragine in
chron. suo breui narrat ista. De primo q̄ quū in solennita-
te paschali dict⁹ Otho principibus conuiuū preparasset
antec̄ sederēt: cuiusdam principis filius monitu pueri fer
culum de mensa tulit: quem dapifer fuste pstrauit. Qō cer
nens pedagogus pueri ipsum dapiferū mox peremit. Quez
quū sine audientia cesar condēnare vellet: ille cesarem ad
terram deiecit: & eū suffocare cepit. q̄ quū de eius manibus
fuisset ereptus ipsum reseruari fecit: se culpabilem clamās
q̄ festo nō detulit. vnde libere eū abire pmisit. ¶ De scō
narrat q̄ quū Italici sepius pacē violassent: Romā venit. &
oibus proceribus & magnatibus & pontificibus apud gra-
dū ecclesie conuiuū grāde fecit. Quibus epulantibus la-
Scōs ter renter eos cingi fecit armatis. Deinde de violēta pace q̄ri-
Otho i- monia mouēs: iubet in scriptis culpabiles recitari. Quos
perator statim ibi decollari faciebat: alios vero epulari satagebat.
¶ De tertio legitur q̄ habuit quādam vxorem que cuidam
comiti se pstituere voluit. Sed quū ille nollet tantū faci-
nus perpetrare: illa indignata predictū comitē apud impa
torē adeo infamauit: q̄ eū imperator sine audientia decol
lari fecit. Qui antec̄ decollaret: rogauit vxorem suā vt iu
dicio candentis ferri post mortē cōprobaret innocentiam.
Adest dies in quo cesar pupillis & viduis se asserit iudiciuz
facturū. Adfuit & vidua mariti caput secum portans in vl
nis. Tunc mulier quesiuit ab imperatore qua morte dign⁹
esset qui iniuste aliquē occidisset. Qui cū pniatione capi-
De hoc tis eum dignū assereret: illa subintulit. Tu es ille o impera
habek. tor qui maritū meū ad suggestionē vxoris tue innocentem
Cāsi im occidisti. Et vt me verū dicere cōprobes: hoc iudicio candē
pator i- tis ferri comprobabo. Quod cesar videns obstupuit: et i ma
rer pu- nus femine puniendū se dedit. Interuentu tamen pontifi
& vidu- cum & procerū inducias decem dierū: deinde octo: postea se
ptem: demum sex a vidua accepit. Tunc imperator examinata & cognita veritate: vxorem suam ream repertā et cau
sam tanti mali viuam concremari fecit. Et p redēptiōe sui
quotuor castra vxori dedit: que castra sunt in episcopatu
Tunensi. Et vocantur ab indutijs dierum: Decimū: Octa-
uum: Septimum: & Sextum. Quod dictum est supra de se
cundo Othone videtur magis verisimile cōtigisse tempo
re tertij Othonis qui pluries venit in Italiam.

Othose cūd⁹ im pator.

§.III. Anno igitur ab incarna-

tione dñi. dccccl xxiij. A mundi vero initio ēter millesimo.
dccccxxxiij. Et ſm maioris nſieri cōputationē/ series milles
mo.dccccvj. imperare cepit Otho scōs fili⁹ primi. Et impa
uit annis. x. Anno scō imperij ei⁹/ gelu magnū fuit a kalē
dis Nouēbris vsq; ad eq̄noctiū vernale. Anno tertio Otho
nis obiit sctūs Udalricus al's Ualdricus Ausburgensis
episcopus: cuius vita qualis fuerit mox miraculorū gloria
patefecit. ¶ Anno. iij. sctūs Uuicthech Pragensis epūs/ co
gnomēto Adelbert⁹/ sctitate & doctrina apō Uuinidos cla
ret: q̄ apud Brutios martyrizat⁹ multis miraculis glificat.
¶ Anno ēnto pacato vndiq; regnoq; Otho imperator
Aquisgrani morat: Lotharij rex Frāc̄oz subito ad inua
dendū Lotharingiā venit. & cedēte iperatore: q̄z ad pugnaz
iparat⁹ erat: rex post multā vastationē repatriauit. Quē cū
inestimabili exercitu imperator pſecut⁹: pdicto die. f. kalen
dis Octobris Franciā intrauit: quā vsq; ad kalēdas Decē
bris quagat⁹: fines Remēsiū/ Laudunēsiū/ Suessionensiuz
& Parisiensiū diuersa cede vastauit: ecclesijs & tīs dei oi im
munitate cōcessa. In redeūdo tīs circa Aronā fluuium partem
expeditionū amisit. De his q̄dā recluſus pdixit: q̄ oēs hui⁹
mali interōres añ septēniū morerenť. ¶ Anno sexto ignee
acies in celo vise sunt p totā noctē. v. Kal'. Nouembris. An
no. vij. corpora sctōz Caudoaldi: Hadriani: Amātij: & alioz
ab Uuatreshouo Hasbanie vico translatū Gandauū/ cū
multa miraculoz glia. Anno. viij. Otho secundus imperā-
tor Appuliam & Calabriam Italie puincias/ ad ius regni
Grecorū appēdētes: adiperiū Romanū conat trāfferre. ma
xime ppter affinitatē quā p vxorē suā Theophani ā cū im
peratore Grecoz habebat. Anno. ix. Greci infensi q̄ impera-
tor Otho puincias grecoz inuaderet: conducto sibi Sara
cenorū auxilio: imperatori in Calabria bello congrediūtur
In quo bello oēs Romanoz copie vsq; ad intermitionē pe
ne delete sunt. Imperator natando nitens euadere a nautis
ignorantibus eū capit: & a quodā eorū qui erat negotiator
Sclauorū agnit⁹/ nec pditus: per illū re ad imperatricem
delata/ & Theodoricū (al's Deodericū) Metēsiū epm: qui in
ciuitate Rasan (al's Rhosan) rei euentū prestolabātur dif-
ficulter p epm & Sclauū liberat. Nautis q̄ppe ad pecunias
pro eo redimēdo allatas inhiantib⁹ imperator ascēso equo
vix euasit. Quibus p infortunio reipublice cōsternatis aior
sola impatrix feminea & greca leuitate insultabat eis q̄ ab
exercitu sue nationis victi essent Romani: ac per hoc cepit
primatib⁹ exosa haberi. ¶ Anno. x. Otho imperator tedio
& angore animi deficiēs: vt scribit Uincē. post Sigisbertū
Rome moritť. Et de imperatore substituēdo inter primates
dissentit: aliis filio Othonis ipsius imperiū deberi certan
tib⁹: aliis odio imperatricis a filio ei⁹ iperiū trāsferre volen
tib⁹/ ad Hēricū ducē filiū Henricit: q̄ fuit frater p̄m Otho
nis. Hinc Henricus ipm Othonē puerū factiose raptum in
custodia tenet. Qz principes puerū de manu Hērici extor-
quētes in regno sublimāt & iperio. ¶ Circa illud tps leua-
tū est Parisijs corp⁹ scti mederici abbatis ipso die deposi-
tionis ei⁹ scz quarto Kal'. Septēbris. Hic vt refert Uin. ex
gestis eius: de oue ciuitatis pago ortus: gñe nobilis quin
tij. anno etatis iplesset: inuitis parētib⁹ ad monasteriū ci
uitatis eiusdē abiit. & ingressus monasteriū tāte abstinētie
fuit vt in hebdomada non nisi bis edulij q̄cq̄ caperet: quod
non nisi pane hordeaceo: vel qō vilius reperire poterat: et
aqua modica faciebat. Corp⁹ vero suū asperrimo cilicio re
gebat occulte: & desup alijs fratrib⁹ in vestib⁹ silis erat. Tā
dē mortuo abbati successit: vbi nō honorē sz onus se acce-
pisse cōsideras: oibus sibi cōmissis pr̄ver⁹ instituit appare
re. Ipso tpe quū q̄dā monachus eiusdē loci libidinis estu
grauiter vereret: & hoc pio pri indicasset ille tunicā qua in
duebat illi ad induēdū direxit. Qua inducta illico diabolus
incentor ipsius mali fugiendo delituit: vocibus magnis p
clamans & dicens: Sancte Mederic̄ cur me incēdis tuis
pedibus? Uasculū qō diu possideram abstulisti: & me inextin
guibili incendio mancipasti. Tunc sanctus diuina voce in-
crepauit eum: & ille absces̄sit/ & monachus postmodum in
tanta sanctitate pmansit: vt multe postea p eum virtutes
fierent. ¶ Alius predicti patris discipulus ita erat illusio
ne diabolica subact⁹: vt nō posset operi diuino insistere. f.
officij in eccl'ia: frequenter q̄ ab eo admonitus nō tñ cor-
rectus est. Sed pater sanctus panē accipiēs: & illi porrigēs:
a dicta illusione liberauit eum. ¶ Quū de diuersis regio-
nibus audita fama sanctitatis eius ad eū pperarent: deser
tum locū expetijt: & sub statu diu desiderato sese conclusit:
vt quicquid cibo sumēdū esset: pprijs manibus laborare t.
Fratres vero de absces̄su eius tristes effecti/ q̄ vastam ere
mum eū longe lateq̄ perquirunt. & tandē inuētū quū eū re
ducere nō possent epm adeunt. Qui cū eis pgens/ sanctum
in eremo reperit: & excōdicationis vinculo eum alligans ad
monasteriū pduxit. vbi multa sanctitate floruit: & multas
infirmates curauit. Tandem orationis causa Parisios adi
re voluit. In quo itinere multa per eius dñs miracula fecit
Deniq; Parisios veniens/ in cellula que sub nomine Petri
apli fuerat consecrata: duobus annis & nouē mensibus do
mino militauit. Ac vocatis discipulis diez obitus sui indi-
cauit. In quo expletis omnibus valedicens eis: inter ver-
ba orationis ad dominum migrauit.

§.IIII. Anno dñi. dccccl xxxiiii.

mortuo scō Othone: succes̄sit ei filius ei⁹ in iperio Otho
tertius: ab initio mūdi quater milo. dccccxl vij. sed ſm ma
iorem computationem series mill'o. centesimo sexto. Et re
gnauit annis. xix. Anno huius Othonis tertij quarto Lu-
douico rege Francoz mortuo: Francis regnū trāsferre vo
lentibus ad ducem Carolum fratrem Lotharij regis pa-
trem. f. ipsius Ludouici: dum ille rem ad consiliū differret
regnum Frāc̄oz vsurpat Hugo filius Hugonis parisiēsis
ex Haunide sorore primi Othonis iperatoris: & regnauit
annis. ix. Hic Hugo cognominat⁹ est Capet: cuius genea-
logia ac posteritas nunc apud Francos regnat: Sed Gu
lielmus dicit vt refert. Uincen. hunc Hugonē duxisse vxo
rem filiā Eduardi regis Angelorū sororē Echelstani regis:
qui longe ante hoc tēpus regnauit tēpore videlz Henrici
regis Teutonicorum patris Othonis primi. Qui Otho pri
mus duxit vxorē vnā sororē eiusdem Echelstani. Alteram
sororem duxit Ludouicus Aquitanoz princeps. Tertiam
que pulcherrima erat duxit Hugo iste. Misit⁹ patri pro
ea munera amplissima/ aromata/ & gemmas pretiosas: et
precipue smaragdos: equos cursarios plurimos cuz phale
ris: & vas quoddam ex onycino ita celatum vt in eo & flu
ctuare segetes: & germinare vites: & hominū moueri ima
gines viderentur. & ita lucidū erat & politum: vt vice specu
li imagines intuentium redderet. Ensem quoq; Constan
tini magnitin quo literis aureis nomen antiqui possessoris
eius legebat. In capulo quoq; super crassas auri laminas

clauus ferreus affixus erat vnus ex quatuor qui dñico cor
pori fuerant affixi. Lanceam quoq; Caroli magni quam im
perator inuictissimus contra Saracenos exercitū ducens
quoties in hostē vibrauit victor rediit. Uexillū quoq; bea
tissimi martyris Mauritij principis Thebee legionis quo
idem rex Carolus in bello hispanico quorūlibet confertos
inimicorū cuneos disrumpere ⁊ fugare consueuerat. Diade
ma quoq; ex auro multo ⁊ gēmis pretiosis quarū splēdor
oculos intuentium reuerberabat. Particulā quoq; sancte
crucis crystallo inclusam. Portiunculam quoq; spinee co
rone eo modo inclusam vt videri posset. Princeps huius
legationis fuit Adulphus filius Balduini comitis Flan
drie ex filia regis eduardi. ¶ Anno Othonis tertij ānto
Carolus dux regnū francorū debitum ex paterna ⁊ auita
successione sibi contra Hugonē neporē suū repetit eumq;
bello perurgens vrbē Laudunū capit. Hugo Carolum in
Lauduno obsidet sed sc̄o obsidionis mense obsessi prosi
lientes/castrū obsidētiū incenderūt. Et rex ipse Hugo plu
rimis suor perēptis vix fuga euasit. ¶ Anno tertij Otho
nis sextor vt dicit Sigisbertus ⁊ Uincē. inundatio aquar
frequens ac diutina vltra solitū: estasq; postea feruentissi
ma ⁊ plurimis pniciosa fuit. vnde ⁊ fruges minorate sunt.
Carolus dux Montē acutū expugnat. Suessiones vsq; va
stando accedit. Remos inde aggreditur. ⁊ Laudunum cum
multa preda reuertit. Siccitas magna vernalis fuit. vnde
⁊ fatio primitiua ipedita ⁊ fames magna secuta est. Nix ni
mia decidit. ⁊ postea imber cōtinu⁹: vt autūnalē sationē oi
no denegaret. Fertur annonam pluisse de celo in Albanio.
Alij etiā piscículos paulos de celo pluisse ferebāt. ¶ Anno
vij. Carolus dux Remos occupat. archiepm quē Hugo pfe
cerat ⁊ quosdā primates capit ⁊ Laudunū relegat. Anno.
viij. Carolus dux moritr. Otho filius eius successit ei in du
catu Lotharingensiū. ¶ Anno. ix. Remis synodo totius
Frācie cōgregata: Arnulphus nepos Caroli ducis: quē ipe
Carolus episcopum Remis substituerat: oīm iudicio ex
ordinat⁹ dānat. ⁊ Adelgari⁹ pbyter q̄ vrbē pdidit: et por
tas Carolo appuit: insolubiliter excōicat. Gilbert⁹ ꝑo sub
stituit epm: Sed quibusdā cām ventilātib⁹ nō potuisse de
gradari Arnulphū sine sciētia ⁊ authoritate pape Romani
Gilbertus deposit⁹ ad Othonē tertiū imperatorē se contu
lit. Quē imperator receptū pmo Rauēne archiepm. ⁊ postea
cōstituit papā Romanū. Qui ꝛ multum perit⁹ esset in ar
tibus liberalib⁹: fuit tū arti magice deditus ⁊ incantator
demonū. Cui⁹ in sciētia discipuli fuerāt iste Otho tertius
⁊ Robertus rex Frācie. ⁊ ideo opere Othonis assumptus
ad papatū: ⁊ dictus Syluester: de quo plene supra in capi
tulo de pōtificibus. ¶ Hugone aūt rege Frācorū mortuo
successit ei in regno filius eius Robert⁹: q̄ ⁊ regnauit annis
xxxiij. multū deuot⁹ vt supra dictū est. Anno huius Otho
nis. xv. ab incarnatione aūt dñi millesimo: multa pdigia
visa sunt sm Uincē. spe. histo. lib. xxv. c. fi. Terre motus essi
fact⁹ est maxim⁹. Cometes appuit: xix. kal. Jan. Circa horā
nonā apto celo quasi facula ardēs cū lōgo tractu fulgoris
instar illabitur terris: ⁊ cū tanto splendore: vt nō mō qui i
agris erant: sed in tectis etiā irrupto flumine ferirentur.
Qua celi scissura sensim euanescente. interim figura est vi
sa quasi serpētis/capite q̄dē crescēte cū ceruleis pedibus.
¶ Anno vero. xvij. hui⁹ Othonis qui Crescēs (al's Cre
scētius) q̄dā patricij⁹ Roman⁹/hūs quorūdā Romanorum
sequelā Gregorij. v. natiōe Saxonē psanguineū impato
ris/⁊ ad cōplacētiā ei⁹ creatū/eiecisset a papatu: ⁊ p pecu
niā fieri fecisset papā quendā Joānem epm Placētinum in
odiū imperatoris/hec audiēs Otho imperator ira succensus
Italiā intrauit: ⁊ ad vrbē pperās cū Crescēte ⁊ ei⁹ sequaci
bus bello cōgressus eū deuicit. Qui fugiēs ex fuga retra
ctus capit: vilisq; iumēto auerse ipositr circūducit: ⁊ paula
tim mēbris trucatis ad vltimū ante vrbē suspendit. Et illū
Joannē in papatu intrusum deponens exoculauit: ⁊ mor
tuo interim Gregorio. v. pfatū Gilbertū magum papā fieri
fecit. ¶ Anno aūt. xix. Otho imperator degēs Rome: dux cū
Romanis se remissius agit: tractans qual⁹ iura regni ⁊ ec
clesie ad antiquū statū reformaret: Romani p hoc ad con
temptū eius adducti/ptra eū cōspirāt: ⁊ aliquot militū ei⁹
perēptis eū in palatio obsidēt: vnde p industriā Hērici du
cis Baioarie ⁊ Hugonis marchionis Italie simulato pa
ct⁹ pacis vix extract⁹: a Roma discedit cū Syluestro papa
q̄ prius dictus est Gilbertus. Et qr vxor Crescētis ipera
torem spe regnādi ad amorē sui pellexerat: dolens de eius
discessu venenū ei misit. Quo illo poculo assumpto inter re
meādum in Italia moritr. Milites aūt transalpini corpus
imperatoris defuncti cū insignibus iperij ad Galliā referē
tes: crebris Italorū incursibus lacessiti: armis sibi viā pa
rāt. Sed quū iā res in tuto esse putaret: dux Baioarie Hē
ricus iniuriato Heriberto Coloniēsiū archiepo/a cui⁹ ore
oēs pendebant insignia regni ab eo violēter extorsit: qua
si iure hereditario sibi cōperentia. Erat quippe filius Hen
rici ducis: qui fuit gentius de Henrico fratre primi Otho
nis imperatoris. Joā. de col. aliter ponit finē huius Otho
nis. Dicit enim q̄ circa finem suū veniens Romam: quū ip
sum vbis aer plurimum delectaret: cogitauit ibidem suaz
(sicut antiquitus olim fuerat) ponere sedem. Quūq; in lo
co in quo hactenus fuerat palatium Juliani apostate: ince
pisset nouum palatium ac nobile cōstruere: reclamantibus
Romanis ab opere destitit: ⁊ post modicum in Saxoniam
reuersus in pace quieuit.

¶ De imperatoribus per electionem primo factis/ videlꝫ Henrico. ij. ⁊. iij. ⁊ de Turcis. Lap̄m. iiij.

Othone tertio defuncto imperium Romanus assecutus est Hēricus dux Saxonie Anno dñi millesimo tertio. Ab initio vero mundi quater millesimo. dccccl xvj. sm autem aliam computationem/series millesimo. cxxv. ⁊ impe
rauit annis xxij. Hic igitur cōciliatis sibi animis quorūdā principū regnitinūgit in regē ab Uuiligiso Magūtino ar
chiepo sm Uincen. spe. histo. lib. xxvj. Et potētiores regni viros bella sibi cōcitare volentes celeriter deuicit. Et re
ges gentiliū in interiori germania cōmorantes: qui dicūt Uuinidi: tributarios sibi fecit. Sꝫ vt scribit Jo. ō col. Sciē dum q̄ nō statim post mortem tertij Othonis iste Henric⁹ fuit electus imperator. Nam mortuo Othone/per annum ⁊ amplius vacauit imperiū: quum de eligendo imperatore principes Alemannie nō cōcordarent. Nam quis isti tres precedentes Othones per successionem generis imperaue
rint: post mortem vltimi: vt dicit Martinus in chron. institutum fuit vt imperator principū puisione eligeretur. s. p officiales imperij: qui sunt septem. s. tres cancellarij archi
episcopi. Maguntinus videlicet Germanie: Treuerensis Gallie: ⁊ Colonien̄sis Italie. Marchio Brandeburgensis qui est camerarius imperatoris. Comes Palatinus qui ē dapifer. Dux Saxonie qui portat ensem ante imperatorē. Et pincerna rex Boemie. Hi statuunt dñm cunctis per secu
la summū. Horū igit animis sibi cōciliatis: hic Henric⁹ ab eis eligitur imperator. Fuitq; inter imperatores Teutoni
corum primus huius nois imperator. Nā ante eū fuit alius Henricus rex de quo supra q̄ fuit pr̄ Othonis primi: sed nō recepit coronā seu benedictionē imperialē. Uerū qr ipera
tor dictus respectu huius iste de quo nūc agit/dicit Hen
ricus scōs. Fuit aūt hic vir magnanimus: ⁊ in bellis fortu
natus valde. Nā quosdā potentiores q̄ in principio sui ipe
rij sibi reuellauerāt: repressit vt dictū est. Preterea gēs Un
garorū: q̄ vsq; ad illud tps cultui idolorū dedita erat: p Bal
liam hui⁹ Henrici sororē: q̄ regi Ungarorū nupta erat: ad fidem cōuersa est. Hec enim sancta mulier sua instantia ad hoc virum suū regem adduxit: vt se ⁊ totā suam gentem ab Henrico imperatore baptizari humiliter peteret. Qui in baptismo Stephanus est vocat⁹: cuius merita vsq; in hāc diem multa miracul⁹ genera cōmendant. Hic Hēricus post multa bella in Italia ⁊ Germania pspere gesta quum esset deuotissimus: volens deo deuote vacare Bambergen se fundauit monasteriū: ⁊ multis predijs dotauit: ac diuer
sis ornamentis decorauit. Huius vxor Kunegundis: que et Sinegunda dicit: sanctissima fuit. adeo vt quū esset iuuen
cula ⁊ pulcherrima: ad hoc virū suū adduxit: vt cōmuni vo
to inter se perpetuā cōseruarent virginitatem: sic vsq; in fi
nem vite sanctis operibus inherendo in perpetua virgini
tate permanentes migrauerint ad dñm: atq; in cenobio q̄s ipsi a fundamentis edificauerant: sunt sepulti miraculis co
ruscādo. Quo tempore presulabatur Sergius in vrbe Ro
mana vir sanctus ⁊ pius. ¶ Hic Henricus secundus quum semel venatum perrexisset: vt refert Joan. de col. in quadā sylua suis comitibus huc illucq; dispersis: ad quandā de
uenit ecclesiam. Quam quum fuisset ingressus reperit sa
cerdotem qui tunc volebat incipere missam. Incepta itaq; missa imperator incepit curiose inspicere sacerdotem: qui erat statura pusilus: coloze nigerrimus: membrisq; deform
mis: adeo vt potius monstrum q̄ homo videretur. Quem postq; imperator diu aspexit: cogitare ac mirari cepit quo modo deus a quo cuncta formosa procedunt: tam deforme monstrū sacra vel sacramenta sua conficere sineret ⁊ attre
ctare. Quūq; ista in mente attentius reuoluer et: ad illū vē tum est versum tractus. Scitote q̄m dñs ipse est deus: ipe fecit nos: ⁊c. In quibus verbis quū minister sacerdotis di
scordaret: sacerdos cōcitatiori voce quasi cogitanti ipera
tori rūdēs ait: q̄m ipe fecit nos: ⁊ nō ipsi nos. Quo dicto re percussus imperator: ⁊ illū pphetici⁹ virū existimās: ipe post ea familiariter

Synodus totius frācie.

Prodigia.

Crescentius romani supplicius.

Otho tertius hausto veneno moritr.

Ungari ad fidē cōuersi

Hēric⁹ ipator finegunda eius vxor miraculis clarent.

hystoria haudcō tenēda.

ea familiariter cognitū fecit eū. ¶ Tpe huius imperatoris
Henrici. Berardus Cameracēsis ⁊ Aldeboldus Ultra iectē.
episcop⁹ magni habent in ecclia ⁊ in palatio imperatoris.
¶ Anno tertio eiusdem cometes horribiliter apparuit: q̄
videatur huc atq; illuc flammas dispergere. Sequēti anno
fames ⁊ mortalitas horribilis secuta est: adeoq; per totuz
inualuit orbē: vt sepelientiū tedio viui adhuc spūs trahen-
tes cū mortuis sepelirent. Considerauit frequenter: vt quo
ties spūs illud qō cometes hō: apparet inde fames vl' mor
talitas vel magnū aliq̄ exterminiuz sequit: vel moꝛs ali-
cuius magni viri cuius euentus illud est pronosticum.
Viri et mulie-res ānū integrū fine ali-quaiter ɓraret in vigilia natiuitatis dñi. xvij. viri simul cū. xv. mu-lieribus in cemiterio ecclie vbi celebrabat: choreas ducen-tes. ¶ Hoc Henrico imperāte: accidit istud mirabile ⁊ ꝑdican-dum in villa Saxonie noie Ralb in dioceſi Magdeburgē-ſi: vbi erat eccl'ia scti Magni martyꝛis. Quidā sacerdos vt refert Uincen. vbi supra. ⁊ Joā. de col. quum missam cele-missiōe choreā-do alta voce cātabant: ⁊ sacerdotē ipsum celebrantē impe-diebāt. Hādat illis sacerdos dicere vt tacerent ⁊ aut inde ducen-recederēt. Qui sacerdotis verba deridentes desistere nolue-runt. Ille amaricatus imprecādo dixit. Placeat deo et san-cto Magno vt ita cantātes ꝑmaneatis vsq; ad annuz. ⁊ ita factum est: vt toto illo anno sine intermissione aliqua cho-reizando cantarent. Mirabile dictu. Toto. illo tpe nec ros nec pluuia sup illos cecidit. Ꝫ nec lassitudo nec fames il-los affecit. nec vestimēta nec calciamenta eoꝝ toto illo tpe attrita sunt. Anno aūt reuoluto Hozebertus archiepūs in cui⁹ dioceſi hoc mirabile cōtigit: ad locū veniēs a nodo quo sacerdos illos ligauerat absoluit: atq; ante altare dicte ec-clesie recōciliauit. Hunc ip̄erator Henricus iniuste iuriꝝ affectū a se expulit. Ꝫ quū natale dñi apū Coloniā celebra-ret: ip̄m humili satisfactiōe placauit Filia presbyteri cum duob⁹ alijs cōtinuo exalata est. Ceteri cōtinuis tribus no-ctibus primis dormierunt. Alicq̄ postea obierūt. Ceteri ve-ro penā suā mēbroꝝ tremore ꝑdiderunt. Hoc ita scriptum reliquit Ubertus q̄ fuit vnus ex eis. ¶ Anno. xxij. imperij sui q̄ fuit vltimus: Henricus quū se morti appropinquatu-rū cerneret: super substitutione successoꝛis cōsentientib⁹ principib⁹ ad quoꝝ authoritatē spectabat electio: Conra-dū viz egregiū de regali stirpe progenitum. regni pariter ⁊ imperij designauit adhuc viuēs successoꝛē. ¶ Iste Hēri-cus ⁊ vxoꝛ eius Runegundis sctē vite fuerunt: ⁊ in virgini-tate vsq; in finē ꝑmanentes. Ꝫ quadā vice quū Henricus diabolo instigāte: vxoꝛē suā de quodā milite suspectā habe-ret: sup candētes vomeres. xv. passibus nudis pedibus eaz incedere fecit. Qua ascēdēte ait. Sicut me o deus ab Hēri-co ⁊ oīb⁹ alijs intactā nouistitita me adiuua. Cui voꝛ audi-ta est dicere: Virgo Maria te viginem liberabit. Totāq; cā-dentem massam illesa percurrit. Quū aūt cesar Henricus moꝛti appropinquaret: ⁊ multitudo maxima demonum cū magno strepitu dū aū cellā cuiusdā sancti eremite trāsiret: aperta fenestra eremita interrogauit vltimū demonē q̄d-nā hoc esset. qui rñdit. Legio demonum sumus: q̄ ad moꝛtē Cesaris ꝑperam⁹: si forte aliq̄d ad nos ptinens reperire in eo valeam⁹. Ille ār adiurauit diabolū vt ad se rediret. Inde ergo ad eū reuertēs: ait eremite. Nihil ꝓfecim⁹: q̄ bona et mala ei⁹ in statera posita quū fuissent: raduſtus ille Laurē-tius ollā aureā immēsi pōderis attulit. ⁊ dū supasse videba-mur illa iactata: in aliā ptē statere plurimū pōderauit. in qua sc̄z bona posita erāt. Cūc ergo irat⁹ vnā aurē olle ꝓru-pit. Appellauit aūt diabol⁹ ollā calicē: quē imꝑator ecclesie Merſburgēsi in honoꝛē scti Laurētij fieri fecerat. cui ꝓpt magnitudinē due aures inerāt. Reptiq; est ⁊ imꝑatoꝛē Hē-ricū tunc migrasse: ⁊ vnā aurem calicis fractam fuisse.

§. I. Post Henricum secundum

Lōradꝰ ꝑator. imperauit Conradus scōs huⁱ nois: sed primus post Otho-nē. Hic Romanū sumpsit imperiū anno dñi millesimo. xxv. Ab initio vero mundi quater millesimo. dccccl xxvij. Ꝫ ma-iozem numerum series millesimo. cxvij. Et imperauit an-nis. xv. Fuit aūt hic Conradus ex parte matris ex primis regibus Francoꝝ/armis vtiq; strenuus: cōsilio quidus sapiētia ⁊ sciētia iuris maxime florēs. Fuit ⁊ ecclie catholi-ce valde deuotus ⁊ pauperibus largus. Qꝛ moꝛtuo Henri-coꝛ quidā noie Cono dux imperiū ambiebat. tandem repu-diatur. Quare electio huius Conradi ꝑ biennū progatur: licet illū Hēricus imperij reliquit successoꝛē. Unde ⁊ bien-nio vocauit imperium tunc. A Joāne aūt papa coronā ipe-rij accepit ipse Conradus. ¶ Eo tpe dux Polonie Uenze-Polo-nie du-cis re-bellio. laus: cuius regnū Henricus scōs Romano impio tributa-rium fecerat: tabsq; Conradi requisitione sibi nomē regium impoſuit: ordinatus etiā alicui subdit⁹ quū esset in armis valde strenuus ⁊ diuitijs ꝓpotēs: magna vi armoꝝ cūcta turbans post moꝛtē Henrici quem valde formidauerat: ad trebellionem adspirabat. Sed moꝛte ꝓuētus implere nō potuit. Cuius filius Miſo quū patris implere voluntates in hoc disponeret: q̄ fratrē vnicū sibi in hoc obstare crede-batta patria expulit eū. Qui ad imperatoris Conradi auxi-lium fugiens: in Alemanniā venit. a quo benigne suscep⁹ thesauris ⁊ armis adiutus: cum magno Teutonicoꝝ ex-ercitu Poloniam intrauit. Quē Conradus cum roboꝛe mi-litum statim secutus: ꝺoia intra Poloniā armis miscebat. Miſo aūt videns se nulla ratione Conrado posse resiste-re: relicta Polonia ad vlricum Boemoꝝ ducem hostem imperij fugit. Ulricus autem credens Conradi imperato-ris gratiam quam amiserat recuperare: Polonoꝝ ducem quē exulē ad supplicē aduenientem susceperat: tradere Cō-rado imperatoꝛi statuit. atq; hoc eidem per secretū nuntiū insinuauit. Sed impator magnanimus illius detestat⁹ ꝓfi-diam: oblationē ꝑditoris cōtempsit: ac Miſoni salutē ali-bi ꝓ, in Boemia querere per secretū nuntiuz dici fecit. Qui imperatoris miratus bonitatem: clam relicta Boemia ad ꝓpria remeauit atq; abiectis regni insignibus que pater assumpserat: modica comitiua contentus ad imperatoꝛem Conradū vltro accessit. atq; eius voluntati se subijciens: co-ronam quam sibi pater superbe impoſuerat: humiliter im-peratoꝛi resignauit. Et ab eo tēpoꝛe Polonia Romano ipe-rio tributaria est effecta. Igitur pacata Germania Conra-dus in Italiam ad suscipiendā coꝛonā descēdere ꝓponēs filium suum Henricum in regē Alemānie eligi fecit. Quo facto magno suoꝝ in vnū cōtracto exercitu: potenter itra-uit Italiam. vbi a populo Romano magno cū honoꝛe susce-ptus a summo pontifice inunctus ⁊ coꝛonatus est. vbi quū esset audiuit, Bernestum ducem rebellasse: atq; cuz magno exercitu fideles imperij infestare. Hoc audito imperatoꝛ ilico in Germaniam remeauit: atq; omnibus imperij viri-bus Bernestum aggressus ad abdita sylvaꝝ fugere cōpu-lit. vbi nō multo post ab imperatoris fidelibus est occisus. Polo-nia rōa no ipio tributa ria. Rebel-lio Ber-nesti cō tra Lō-radū im-perato-rem.

Luius ducatum frater eius Her mānus suscepit. ¶ Conra-dus autem quum esset in Germania: pars magna Lōgobar-doꝝ rebellauit. Coniurauerant eſi oēs fere Longobar-die supioris ciuitates i hoc vt libertatis sue memoꝛes/nul-lū super se regnare paterētur. Quo audito imperatoꝛ ma-gno cū exercitu subito in Italiā venit. Cuius ꝛsperato ad-uētu/oēs quasi territe ciuitates imperatoꝛi se subdiderūt. Quibus ad mandatū susceptis: diligenti inquisitione ꝑmis-satoēs huius rebellionis incentoꝛes in vincula coniectos carceri mancipauit. Cepit ꝓterea Mediolanensem archi epiſcopum: qui totius coniurationis incentoꝛ ⁊ authoꝛ (vt dicebatur) extiterat: ⁊ eum carceri mancipauit. Mediola-numq; veniens obsedit: ⁊ suburbia incendit. Quumq; secus ciuitatem in quadā parua eccl'ia in die pētecostes coꝛonat⁹ staret ad missam: tā grauia tonitrua ⁊ fulgura facta sunt: vt aliq̄ mēte excederēt. aliqui etiā spūs exhalarēt. Asseruit aūt Bruno Coloniēsis archiepūs/q̄ eo die missam solenniter celebrabat: vir sanctissimus. se inter missaꝝ solēnia aper-te vidisse sctm Ambrosiū imperatoꝛi indignāti vultu com-minantē ꝑ eo q̄ ei⁹ successoꝛē carceri mancipasset. Igitur imꝑator post aliquot dies recepta vrbe Mediolanensi Ere-monam iuit. Ibiq; Romanum pontificē obuiū habuit. quo cū multo honoꝛe dimisso: aliquandiu in Longobardia mo-ram traxit. Lōpositisq; ⁊ rebus imperij oꝛdinatis: cā oratio-nis Romam perrexit. Inde in Appuliā vadēs per mare Ha-driaticum redire in Alemanniā disposuit. Sed quum esset ibi: ꝓpter aeris/intemperiem multos ex suis principibus amisit. deniq; in Alemanniam est reuersus. ¶ Diuus Ambro-sius me diolanē-sis vin-dex.

§. II. Eo quoq; tēpoꝛe quo Lō-

radus imperabat: ꝺictus Rodulphus rex Burgūdie mo-riens/Henrico filio imperatoris Lōradi regnū suū in testa-mento reliq̄t. Sed comes Leltricus Otho asserens regnum Burgūdie ac Ballie Lugdunēsis ad se ptinere: congregato exercitu illud inuasit. Quare indignatus imperator cū ma-gnis Teutonicoꝝ copijs regnū illū intrauit: ac victū Otho-nē multis bellis affectū ad deditionē coegit. Hic regnum Lugdunensis Ballie totū obtinuit. Est autem Ballia Lu-gdunensis illa pars prouincie q̄ est vltra Rhodanū ad oriē-tem. Imperāte aūt ipso Lōrado/anno. vj. imperij eius: rex ille Frācoꝝ inclytus Robert⁹ Hugonis fili⁹ moꝛtf. Qui vi-uens adeo clemētie ⁊ mie erat dedit⁹: vt diebus festis quuz indueret se vel exueret vestib⁹ regijs: si nō aliud ad man⁹ haberet: ipsas vestes pauperib⁹ distribueret: nisi industria vestiarij egenos arceret. Quo defuncto Henricus filius ei⁹ regnauit in Frācia annis. xxx. ¶ Eo regnāte q̄dā Hallozus Hēric⁹ epūs in eo cōcilio/qō ab epīs Hallorū celebrati est ⁊ assere-bat quibusdam celitus datas epl'as q̄ terris pacē renouan-rex Frā cozum.

dam doceret. Quā rex ceteris ēpis scripsit. Et hec populis obseruanda mādauit. Arma nullus ferret. Ablata nō repe terēt. Sui sanguinis vel cuiuslibet proximi vtroꝝ minime existens: pcussorib⁹ cogeret indulgere. Jeiuniū in pane ⁊ aqua oi sexta feria seruarēt. In sabbato a carnibus ⁊ pinguedine abstinerēt. soloꝫ hoc penitentie ieiunio in oīm pctōꝝ remissionē/nullā sibi scirent aliā pniam adhiciendam: ⁊ ad oīa hec seruāda se sacramēto obligarēt. Qō q̄ nollet christianitate priuaretur: ⁊ morienti tanq̄ alienū a fide null⁹ visitaret: nec corp⁹ eius sepulture traderet. Hanc mādatorū nouitatē nouarū rerū multi cupidi libēti⁹ iusto ꝑplexi sunt. Multi etiā cōtradixerūt ⁊ maxime Gerardus Lamoracēsis: eps: q̄ asserebat ab initio genus humanū trifariam esse diuisum. In oratores: pugnatores ⁊ agricultores. Et vnū duorū/⁊ duos vni⁹ auxilio egere: ⁊ ideo debere arma ferre. Rapinas reddi per authoritatem legis gratie deberi. Ultorem pcussi nō exacerbari cogendū: sed ſm euangelium ei reconciliari. Jeiuniū sexte ferie vel sabbato nec oībus vnī esse imponēdū: qꝝ nō est vna oībus possibilitas. Nec oēs hoc ieiunio cōtētos esse: qꝝ nō est vna oīm qualitas penitēdi. Hoc sacramēto firmare vel sacrī violationē periurio augere nō esse vtile. His cōtradicentes excōicari infirmis visitationē: mortuis sepulturā negari: detestabile oīno esse. Sufficere aīt sanctoꝝ patrū decreta: ⁊ sup his neglectis impositū cōgruenter pnie modū.

Guido regule musice q̄ gāma ꝺrinuentoꝛ.

¶ Claruit preterea hoc tpe Guido Aretinus inter musicos summus. in hoc etiā philosophis p̄ferend⁹/q̄ ignotos cantus inuenit. Reperit etiā regulā per quā pueri facilius q̄ per vocē magistri aut per cuiuscūq̄ instrumēti vsum cantus addiscūt. Que regula hodie gāma dicitur.

Northmanni.

¶ Huius etiam Conradi tempore Drogo Northmannorū comes vir armis egregius religione pius/sed in agendo strenuus atq̄ famosus cum quatuor ex fratrib⁹ suis magno cū suorū exercitu venit in Italiam. Emēsus Lōgobardiā atq̄ Tusciam Appuliam ingressus est. Cer vno die cū Grecis q̄ eam tenebant dimicauit: atq̄ victor extitit: ⁊ fugatis Grecis maiorē partem Appulie obtinuit. Conradus demum post multas victorias/anno. xv. imperij sui diem clausit extremum.

§. III. Deniq̄ Conrado secūdo

ex humanis assumpto: Hēricus filius eius huius nois tertius: in imperio succedit. q̄ imperare cepit āno dñi. M. xl. a mūdi aūt initio q̄nquies. M. iij. ⁊ imperauit annis. xvij. Hic adhuc patre viuēte filiā regis Anglorū duxit vxorē: que erat puella pulcherrima: ⁊ ad spōsum veniēs multo tē pore cū illo pmānsit. Tandē de adulterio accusata: quā nullus timore viri ausus esset illā defendere: puerū quendam scurrilem sui alūnū: quē secū ex Anglia adduxerat: ꝓtra dilatorē gigātee molis hoīem ad singulare certamē opposuit. Igitur cōserto duello/puer diuino adiutorio fretus victoria potitus/eū qui dñam suam iniuste detulerat vicit: ⁊ ei⁹ succiso poplite eneruauit. Guiuldis autem (sic enim puella vocabatur) post victoriam viro suo repudiū dedit. Nec minus postea/nec blandiciis induci a quoq̄ potuit: vt cum illo remaneret. Sed sancte religionis habitum sumens in dei seruitio vitam finiuit. Fuit autem hic Hēnricus in moribus omni virtute suo patri nō dissimilis. Qui postq̄ prima ei⁹ vxor illi repudiū dedit: ducis Pictauensis Gulielmi filiā duxit vxorē. Hoc tū ſm cōem legem fieri nō potuit: si non fuit aliq̄ impedimentū dirimēs. Quū autē imperiali more nuptie celebrarentur: oēs ioculatores/mimos/⁊ hystriones/qui ad solēnitatem illā conuenerāt iussit expelli: atq̄ oīa que illis more principum in vestibus equis ⁊ pecunia danda erant: pauperibus elargiri precepit. Fuit preterea hic princeps natura valde iocūdus: ⁊ hoibus affabilis: oibus humilis: hostibus terribilis: pauperibus pius valde: ⁊ largus. Hic quū semel festum penthecostes in Alemānia apud Maguntiam celebraret solēniter: ⁊ paulo ante missam loca iuxta imperatorū soliū pararentur diabolo suadente/inter famulos archiepi Maguntini/⁊ abbatis Fuldensis cenobij vtrorū dñs iuxta imperatorem ꝑpius sedere deberet: orta est discordia. Hic enim abbas tante potentie apud Teutonicos eē fertur in Saxonia: vt. lx. milia armatorū cōtra hostes p̄beat imperatori. Habet aūt ex ātiquoris sedeat. Itaq̄ inter ipsos famulos illorum prelatorum co oīa cōmiscente eccl̄ie pauimentū sanguine replet. Sed tēplum purgatū: atq̄ cū multa deuotione missa celebrata est. Sed quū ad illū versum sequentie ventū est. Hunc diē gloriosum fecisti: vox ab aere lapsa est dicēs. Hunc diē bellicosum ego feci. Quo audito rigētib⁹ oīb⁹ pre timore imperator diligēter intēdens letitiā diaboli qui hanc ꝑturbauerat turbationē: Tu (inq̄t) oīs malitie inuentor simul ⁊ incentor diē bellicosum ⁊ arrogātib⁹ luctuosum fecisti. sed nos per dei grām q̄ illū gloriosum fecit: pauperibus et indigentibus gratiosum reddem⁹. Et mox reincepta sequētia solēni processu gratiā dei inuocabāt. Cōpletaq̄ cū multa deuotione missa: oībus indigētibus ⁊ egenis ꝑ preconē vocatis: oīa preciosa cibaria que sibi ⁊ curialibus parata erāt: in vsus illoꝝ cōsumpsit ipse pius imperator: cū ceteris ꝓlatis ac ministris ꝓpijs manibus illis seruiēdo. ¶ Idē ipse Hēric⁹ quū adhuc esset puer tpe vite patris sui Conradi: a quodā clerico fistulam argenteā accepit donorqua ludentes pueri solent alter alteri aquā iaculare. Qua recepta ait. Quū ero imperator: pinguissimū ep̄atum tibi dabo. Adult⁹ vero factus petenti ꝓmissum quū assumpsisset imperiū impigre dedit. Sed nō multo post aspero ⁊ graui morbo correptus decubuit: tribusq̄ diebus ⁊ noctib⁹ quasi exanimis mansit. Episcopi vero indicto triduano ieiunio ꝑ vita ei⁹ dño supplicabant. Postq̄ vero deo volente de infirmitate conualuit: vocatum episcopum quē ꝓ fistula fecerat: ꝓlatorum cōuocato cōcilio sua deposuit. Cōfessusq̄ ē toto illo triduo demōes sibi infestos vidisse in fesklāmā ignis ꝑ fistulā iaculantes. flāmā dico adeo pertinacem: vt noster ignis eius respectu iocus reputaret ⁊ aura. Ex interim iuuenem semiustū vidit calicē aureum ferentem immense magnitudinis aqua frigidissima plenū: cuius visione ⁊ aspersione illatos ardores euaserat. Hic erat brūs Laurentius martyr cui⁹ ecclesie rectū longa vetustate dissolutū reparari fecerat imperator: ⁊ preter alia munera calice aureo honorauerat. ¶ Hunc etiā Hēnricū ferunt q̄ quūq̄ hostes fugeret: cerua quedam quasi domesticum animal suis euectū humeris vltra inuadabilē fluuiū transuexit. ¶ Idē imperator Hēnricus habebat quēdā clericū satis literatū ⁊ bone vocis: sed vilē meretriculā amantē ardentius: cum qua nocte quadā solēni voluptatis causa dormiuit: mane vero ad missam imperatoris adstabat. Imperator huius sciētia dissimulata: mandat ei vt se ad legendum euangelium preparet: quia scilicet eius melodia delectaretur. erat enī diaconus. Renuit ille vt male sibi conscius. videt imperator vt probaret eius constantiam. Ad extremū parere renuētē iubet a patria exulare. Quā sententiā amplexus continuo recessit. Mirritur post eum. qui iam cōpilatis oibus et in sarcinulas cōpositis iter arripuerat. Violēter ergo retractus ante imperatorē sistit. Qui letus subridens ait. Probe (inquit) fecisti: ⁊ ego gratulor probitati tue: q̄ rem dei pluripēderis q̄ patriam plus iram dei q̄ meā. Quapropter habeto episcopatum qui primus in imperio vacauerit. tantum indecenti amori renunties sc̄z illius femine. hec Hēlinandus. ¶ Idem Hēnricus magnificus imperator quum omne imperium iam pacifice in Italia atq̄ Hermania possideret: nomen christiane fidei atq̄ cultum dilatare desiderans: Vindelicis q̄ sunt Sueuis cōtermini idola ac simulacra colentibus bellū intulit. Hi enī populi vt Gulielmus refert in chronico suo: fortunā adorabant. Cuius idolum in loco notissimo erigētes/corno dextre eius apponunt plenum potu illo qō ex aqua ⁊ melle cōfectū greco vocabulo hydromeli vocant: atq̄ dimittunt. Ultimo vero die nouēdris in eodem loco sedentes gustant. Et si poculum illud plenū inuenerint: magno strepitu applaudunt: ex eo q̄ futuro anno pleno cornu/copia sit responsura. Si contra cōtingat: gemunt: quasi caristiā futurā. Harū nationū reges Hēnricus imperator tributarios fecit. Sed quum ad fidē christianā suscipiendā magnas immunitates promitteret ⁊ flecti nō possent: hoc illis regulis angarie iniunxit vt in oībus solennitatibus q̄bus imperator coronā portare consueuit: quatuor eoꝝ reguli lebetē quo carnes condiebātur in palo suspensos duo eorū vectitarent. ¶ Ab ipso Hēnrico imperatore Leo papa octauus huius nois/postulauit vt Northmānis q̄ tūc magnā pertē Appulie occupatā tenebant: nec in aliquo Romane eccl̄ie rēdebant: depellerētur de sedibus illis. Cui annuēs imperator. misit exercitus suos Romā ad papam. Qui cū eis ꝓsonaliter procedens contra Northmānos bello cōflixit. sed vict⁹ est exercitus illeꝝ papa captus: vt ꝓtꝫ supra in ca. de pōtificibus. ¶ Circa idem tp̄s Vinifredus Northmannoꝝ comes diem clausit extremū. Cui Baiolardus/aīs Balegardus) filius in ducatu successit vir animo fortis ⁊ in bello strenuus: sed nō diu domi nio potitus. Nā Robertus dictus Guiscardus Vinifredi frater/filij aūt Tancredi illū ab honore deiciēs ducatum Northmannorū in Appulia obtinuit. Hic aūt Tancredus Guischardi pater duodecim genuit filios oēs viros prudentissimos/atq̄ in armis strenuos. Inter quos hic Guischardus q̄ ⁊ Robertus ōr/septim⁹ in ordine fuit. Qui fuit mānu vir prudēs/

Hēnrici imperatoris cum vxore diuortiū.

Fortuna colebāt Vindelici.

Tancredus Guischardus Northmannus dux roberti frater.

vir prudens/magnanimus/largus ⁊ in armis exercitatissim⁹⁊ sed oñandi cupidus:vñ Appuliam/Calabriam.Campaniam Siciliam suo dominio acquisiuit. Militarē autē disciplinā semp seuerissime ⁊ rigidissime rexit. Hic vxorē habuit Sirengartam filiā principis. Salernitani.q̄ sexu q̄dem mulier:sed ⁊ prudentia hoies excessit. Ex qua tres filios genuit.s. Rogeriū:Robertus/⁊ Guidonem/⁊ filias q̄tuor. Ex alia vero vxore Alberata nomine/quartū filium habuit noie Boemūdum:de quo infra multa dicent. ¶ Eo tempore corpus Pallātis Euandri filij Rome integrum in quodā sepulchro repertum est. Ad cuius caput lucerna accensa inuenta est. Huius sepulchri epitaphium hoc erat.

Filius Euandri Pallas quem lancea Turni
Militis occidit,more suo iacet hic.

Quos versus non tūc factos crediderim:quis carmentis Ilas latinas inuenisse dicat. Si vel ab Ennio vel ab aliquo antiquo poeta. Habebat hic cadauer in medio pectoris vulnus:cuius hiatus quatuor pedib⁹ ⁊ semis mēsurat⁹ est. Lucerna aūt ardens inuēta nulli⁹ liquoris aspergine aut flat⁹ violētia extingui poterat:sed quidā subtilioris ingenij subter flāmā stilo foramē fecit. Quo facto mox vt aer subintrauit:ignis euanuit. Corpus autē tante vastitatis erat:vt muro applicatū altitudinē mentū vinceret. Sed diebus procedentibus stillicidijs infusum/cōmunē mortalium corruptionem agnouit:soluta cute neruisq̄ fluentibus.

Gigantea Pallātis aruicadi statura.

§.IIII. Huius aūt Henrici tertij imperatoris anno octauo vt scribit Joan.de col'.ecclesia dominice resurrectionis in Hierl'm/qui ab Arabibus destructa fuerat:reedificata est a fidelib⁹. Sed qualiter ⁊ a quib⁹ ⁊ quo tpe ab infidelib⁹ destructa fuerit:q̄ a pluribus ignoratur:ideo necessariū existimaui rei ordinē scribere. Sciendū est enim q̄ post Egyptioꝝ p̄tētiā ꝛ Persas inualescere cepit:tante Turcoꝝ aduētū adeo in oriēte Egyptiorum creuit oñium:vt ab Egypto vsq̄ in Antiochiā prouincias ⁊ regiones occupauerint vniuersas. Inter quas ⁊ vbs sancta Hierl'm cum adiacente regione in eoꝝ deuenit ptātes Sub quo principatu:sicuti captiuis q̄q̄ solent tpa indulgentiora cedi a suis anxietatib⁹:cepit fidelibus q̄ in eadem vbe habitabant:esse remissius quousq̄ eidē regno Egyptiorum equus Califha p̄fectus est. Hic ⁊ p̄cessoꝝ suorum ⁊ successorum pariter malitiā excedēs:factus est posteris⁹ infaniā legentibus solēnis fabula. Adeo essi in omni impietate ⁊ nequitia singularis extitit:vt ei⁹ vita deo ⁊ hoib⁹ odibilis speciale tractatum exigat. Hic inter cetera q̄ pnicioſe plurima preceperat:ecclesiam oñice resurrectiōis:que per venerabilem virum Maximū eiusdē loci ep̄m p̄cipiēte Constantino magno Augusto edificata fuerat:postea per Modestuz tempore Heraclij imperatoris reedificata fundit⁹ deijci māsauit. Diruta est autem illa venerabilis eccl'ia anno ab icarnatione oñi. M.xvij. Preerat autē eo tpe eidem ecclesie vir venerabilis Herestus noie:eiusdem nequissimi tyrāni auunculus/matris eiusdē frater. Hoc autem fecisse dr vt sue perfidie populis infidelibus daret argumentum. Obiciebatur enim sibi christianitatis ritu usus:eo q̄ esset natus ex matre christiana. Quod quasi crimen a se ille volens expellere:predictum facinus ausus est perpetrare. Ab eadē die cepit fidelium in eadem ciuitate conditio esse deterior:tum ex dolore mestissimo quē ex casu ecclesie sancte resurrectionis recepe rāt:tum ex plurificatis angarijs multiplicatā molestia. Nā preter tributorum enormitatē que ab eis contra morem er⁹ uilegia a suis predecessoribus indulta exigebantur:solennitates etiam interdixerat. Adfuit tamen diuina clementia cōsolationem non modicam rebus desperatis afferēs. Predicto enim tyrāno rebus humanis exemptoꝝ:cessauit ex parte quassatio:filio eius Daher noie regnum obtinēte. Hic siquidem ad petitionem oñi imperatoris Constantinopolitani:qui cognominatus est Heliopetanus.cum quo etiam fedus q̄d pater eius violauerat reparciens/cōtraxerat amicitiam:predictam ecclesiam reedificandi fidelibus concessit potestatem. Qua concessa cognoscens plebs fidelium:que Hierusalē habitabat:q̄ ad tante rei restaurationē/eorum nō sufficerēt vires:missis nunt⁹ Constantinopolim ad imperatorem oñm Constātinum Monomachum precibus porrectis humiliter significant in quanta desolatione post ecclesiam dirutam populos fidelius p̄sedisset. Orantq̄ affectuosissime vt ad reedificationē ecclesie imperialis munificētie liberalem porrigeret manū. Procurabat autē eoꝝ legationē quidaz Joannes cognomento Chariamitis Constantinopolitanus nationeq̄ nobilis quidem sm carnem videbat⁹:sz moribus multo nobilior. Hic postposita seculi q̄ gnitate christum secutus assumpto religionis habitu pauper Hierosolymis pro christo habitauit. Missus igitur debita instantia et solicitudine nō piger apud eundem oñm imperatorem fideliter laborans obtinuit vt ad opus dicti edificij de proprio fisco idem deo amabilis imperator sumptus necessarios ⁊ sufficientes ministrari preciperet. Preerat autem dicte ecclesie vir venerabilis Nicephorus patriarcha. Sic ergo obtenta licentia ⁊ de imperiali erario sumptibus ministratis:eam que nunc est Hierosolymis sancte resurrectionis reedificarūt ecclesiā anno ab incarnatione domini. M.xlviij. ante vbis liberationem annis.xxv.⁊.vij. postq̄ diruta fuerat.

Templi sctē resurrectionis apō Hierosolymas euersio ⁊ reedificatio.

§.V. De Turcis vñ habuerunt originem:⁊ quomodo fuerunt tributarij Persarum. Offi de gente Turcorum multa infra dicentur:ideo nō est alienū a proposito de ortu huius gentis ⁊ processu:quō ad hunc gradum in quo iam multis annis steterisse legūtur:⁊ nunc in maiori sunt:capta per eos Cōstātinopoli occisi eorū imperatore cum magnatibus suis:aliqua in breui nūc referre. Hens igitur Turcorū seu Turcomannoꝝ ab initio septētrionalis fuit. Dicti aūt sunt Turci prout ipi asserunt ⁊ et idipsum in nostris chronicis continet:a quodā eorū duce nomine Turco:sub quo post Troianoꝝ excidium ad hyperboreas regiones se transtulerunt:vbi armorum relicto vsu procurandis gregibus ⁊ armentis operam dabant:gens inculta penitus ⁊ certam non habens sedē. Vagabantur enim et passim circunferebantur pascuorum commoditatem sectantes:⁊ non habētes vrbes vel oppida. Volētes aūt pficisci/incedebāt simul qui erāt ex eadē tribu:aliquē de maioribus suoꝝ patrib⁹ habentes quasi principē:ad quē vniuersa que in eadez tribu emergebāt referebantur siue qstiones:siue aliqd aliud. Migrantes aūt vniuersam secum trahebant substantiam/equitia:greges/⁊ armēta/seruos/⁊ ancillas:nam in his eoꝝ omne cōsistebat peculiū. Nusq̄ agriculture operā dantes:⁊ emptionū ⁊ venditionū ignorantes cōmercium:sed solis per mutationibus vite necessaria sibi cōparabant. Accidit aūt processu temporis:⁊ q̄ illius populi maxima multitudo ab alijs feorsum incenderēt:⁊ Persarū ingressi fines regionem inuenerūt acceptissimā. Datoq̄ regi qui erat p̄pe ꝑs qō ab initio inter eos conuenerat/tributo per annos aliquot morā ibi habuerūt diuturniorē. Augebat aūt eorum populi⁹ in immensum:⁊ multiplicationis eorum non erat numerus:ita vt regi Persarum ⁊ indigenis fieret suspecta eorū multiplicatio. Unde factū est vt inter eos consilio habito:violenter a regni finibus illos Perse expellere decernerent. Sed tādē mutato ꝓposito:visum est eis expedientius vt angarijs⁹ multiplicatis illos fatigarent vsq̄ dū sponte sine coactione discederent. Quunq̄ iam annis pluribus iniuriarum pondus ⁊ tributorum enormitatem sustinerēt:⁊ diutius tolerare nollent:rex missa voce precoms intra certum tempus ex vniuerso regno eos iussit discedere. Transeuntes igitur fluuium Chobar qui regnum ex ea parte limitabat:ibi solito liberi⁹ suorum vident infinitam multitudinem. Nam prius feorsuz habitantes sui nec numerū nouerāt:nec potentiam. Mirati sunt itaq̄ quō tātus ⁊ taz mirabilis ppls alicuius principis aliq̄ potuit tolerare superbiā ⁊ angariarum ⁊ tributorum acerbitatem portare:visumq̄ est eis absq̄ dubio q̄ Persarū populo:⁊ cuilibet alteri nationi/nec nūero nec viribus essent impares. nihilq̄ eis ad obtinendas violēter finitimas regiones aliud deesse:q̄ id q̄ more aliorū populorum sibi regem non haberent. Volentes igitur votis consonis sibi regem creare:describentes vniuersam suorum multitudinem reperierunt in eis centum familias ceteris splendidiores. Quarū quamlibet preceperunt sagittam afferre vnam:et iuxta numerum familiarum centum sagittarum ligauerunt manipulum. Quem operientes vocauerunt puerulum innocentem: precipientes ei vt immissa manu sub velamēto quo predictarum latebat manipulus sagittarū:vnā educeret solā:ea conditione vt de ipsa familia solū rex assumeret:cuius forte sagitta exiret. Factūq̄ est casu q̄ puer p̄fat⁹ eduxit sagittam Hel ducecorū familie:vnde cōstitit apud oēs sicut prius ordinatū fuerat:q̄ ex ea tribu princeps futurus crearetur. Precepterum est iterū vt ex eadē tribu/centū eligerentur viri:qui ⁊ etate moribus ⁊ virtute ceteros anteirent:vtq̄ singuli singulas afferrent sagittas/offerentium hñtes inscripta nomina. Factoq̄ ex eis iterū manipulo:⁊ sicut prius diligēter cooperto:vocatus est iterum puer innocēs:cui dictū est vt vnaz ex illis educeret. Eduxitq̄ vnā cui nomen erat Selduch. Erat autem vir ille admodum speciosus:mobilis:⁊ in sua tribu p̄clarus:sed in viribus ⁊ in re militari multā habens experientiā. Quiq̄ tota corporis habitudine magni principis pretenderet elegantiā. Hūc ergo de cōi decreto preficientes in throno sublimauerunt regio:eam que regibus debetur exhibentes reuerentiam.et ad eius implenda imperia federe cōplacito:⁊ prestitis iuramentis corporalibus se obligant.

Turci ꝑmū sibi regē eligunt.

Ille statim collata sibi satis pro imperio vtens ptāte missa voce preconis edicti publice mandat: vt transito flumine/ Persarum fines vnde prius exierant violēter occupēt: et adiacentia sibi vendicēt regna: ne de cetero cōpellantur: regiones exteras errabundi circūire: et aliarū nationū fastus intolerabiles sustinere. Factumq; est vt itra paucos annos nō solum Persarum: verumetiam vniuersa orientalium regna sibi subiugarint: subacta Arabum aliarūq; nationum violētia. Sicq; populus vilis et abiectus ad tantū subito culmen leuauit: q; pene vniuersum occupauit orientē. Idq; factum est vix. xxx. aut. xl. annis anteq; noster occidentalis populus peregrinationis iter: de quo in sequentibus agetur: ad terrā sanctam arriperet. Adde q; nunc anno. M. cccc. liij. ipse rex Turcorum cum suis Cōstātinopolim obsessam qui Mahumeth vocatur: demum cepit et regionem circūiacentem: vt dicetur infra. Subactis itaq; regnis orientalibus: adiecerunt etiaz vt potentissimum Egyptiorum regnum inuaderent. descendentesq; in Syriam Hierosolymam cum quibusdam alijs finitimis vbibus violenter subiugarunt sibi: fideles quos in ea repererūt habitatores/ duriorib⁹ solito aggrauātes molestijs et angarijarum multiplicitate fatigantes

Hēricus iij. imperator

¶ De Henrico. iij. et gestis illius tēporis. Capitulū. v.

Enrico tertio ex hac luce subtracto: eiusdem nois Henricus quartus filius eius Romanum sortitur imperiuz. Cepit autem impare vt scribit Joā. ō col. post Uincē anno dñi. M. lxvij. Ab initio mundi q̄nq̄es millesimo. xx. fm aliam cōputationem sexies millesimo. clxxix. et imperauit annis. l. Fuit autē hic Henricus ore facundus: ingenio acut⁹: eleemosynis largus: rē militari fortunatissim⁹. Nam sexagesies vt legit collatis signis dimicauit. Et licet malorum duct⁹ cōsilio fuerit sctē Romane eccl'ie psecutor: fuit tñ tam longo tpe princeps valde gl'iosus et fortunatus: cuius circa finē imperij sui iusto dei iudicio ob recōpensationē et punitionū atrocitatū et persecutionum quas clero intulerat: multas ipse non solū a principib⁹ imperij: verūetiaz a pprio filio pertulerit calamitates. Hic Hēricus post mortez patris sui valde paruus remansit: q; matris Hagnes consilio regebat. Erat essi mulier prudētissima et deū timens. Quare dum ipse matris monitis obtēperauit: cum magna pace imperiū gubernauit. Sed postmodū cōsilio deceptus: spretis matris consilijs ab ea totaliter alienatus est. ac per se cepit negotia imperij tractare. Imperatrix autem mulier religiosa et prudens quum filium nō solum a se alienatū: verūz prauoz⁹ q̄z pfilio vsum aduersus se machinari videret: quū nollet fluctibus turbationū inuoluit: vitam religiosam elegit. Deinde causa orationis Romam pergens deuotione sanctorum locoz captat: ibidē sanctis operibus et eleemosynis vacans sancto fine q̄euit. Cuius corpus in ecclesia beati Petri iuxta altare beate Petronelle sepultū ē. Nec multo post tpe Cōradus eius filius secūdo genitus: quem pater adhuc viuens Italie prefecerat: moritur/ et Florentie honorifice sepelitur. Eo tpe inclytus dux Robertus Buiscardus a ciuib⁹ Troianis vocatus: ipsam illozum vbem volentibus et consentientib⁹ oibus in suā ditionē suscepit. Nō aūt multo post subito cum exercitu in Calabriam profectus regiā ciuitatē expugnauit: et ex eo tpe dux vocat⁹ est. Quū aūt iam maiorē partē regionis obtinuisset: volens et suis posteris perpetuare dominiuz: Romā ad Nicolaū scōm papā: q̄ prius fuit eps Florentinus: sed natione Burgūdus: accessit/ atq; ex terris quas ipe acquisierat: q̄ ad ius' Romane ecclesie ptinebant: eius ecclesie vasallus effectus/ eidem pontifici fidelitatē iurauit: pmittens se Romane ecclesie fideliseruaturum eidēq; pape et successoribus eius canonice intrantibus. Quo facto statim ipse Nicolaus papa de honore ducat⁹ sui per vexillū inuestiuit eūdem. Factum est autē hoc anno domini. M. lx. Mortuo autem Nicolao papa: succedēte canonice ei i papatu Alexandro scdo schisma secutum est facto in Longobardia antipapa Cadolo Parmensi epō de voluntate imperatoris Hērici. Et quū prevalere non posset: Alexander papa ad preces imperatoris ad se reuertentis concilium celebrauit generale Mantue: vbi sedata sunt omnia. Et ō his. ō. in ca. de pontificibus. Ibi et de Maltide comitissa.

Robertus Guiscardus calabrie dux.

Uincūt Anglia Northymannis

§. I. De Guilielmo duce Northmannorum: qui postea sibi accepit regnum Anglie. Anno. x. imperatoris Henrici quarti Guilielmus magnificus dux Northymannie regnum Anglie occupauit: vt scribit Joan. de Cardi scōt: Hic essi Robert⁹ quum semel in quodā festo vidisset puellam speciosissimā ac nobilem cū alijs in quadā chorea honeste saltantem: eius pulchritudine captus nocte sequenti cum ea iacere voluit. Quā deinceps vnice dilexit: et aliquandiu iuste coniugis loco habuit: ex qua filium genuit noie Guilielmū. Cuius futuraz magnitudinē mater somnio preuidit. Nam dormiens intestina sua per totam Northymaniam et Angliam extendi conspexit. Preterea ipsa hora qua puer natus humū primo accepit: ambas man⁹ puluere quo tegebatur pauimentuz implenit. Sz et obstetrix fausto omine acclamauit eū regē futurū. Qui mox vt adoleuit: militie insignia accepit: duxitq; vxorem Mathyldez Balduini comitis Flandrensis. Hic vir et dux religiosus ac deum timēs edificauit Cadomi monasterium sancti Stephani magnificeq; dotauit. In quo Landofrancum abbatem instituit: qui postea fuit archiepūs Cantuariensis vir antiqu⁹ omni scientia et religione comparandus de quo. §. Erat aūt tante seueritatis: vt quū adhuc puer esset iste Guilielmus: patruū Malgerium ab archiepatu Rothomagesi remouit ex eo quod nō natalium sed professionis oblitus/ venationibus et auium cerraminibus sepius intēdēs: gazas ecclesiasticas cōuiuijs et profusionibus consumebat. Cuius rei fama crebrescēte tota vita sua vsu pallij caruit: q; negaret sedes aplica honoris huius pruilegiū ei q̄ sacrū negligebat officium. Guilielmus aūt vir inclitus postq; diu Northymannozū/ ducatum gubernauerat: magno tum Northymannozum/ tū Gallozum exercitu congregato regnum Anglozum occupaturus intrauit. Qui in egressu nauis pede lapsus a primo milite sibi acclamari audiuit. Tenes Angliam comes rex futurus. Eo tēpore Aroldus rex Anglie a bello quo regem Norizcozum vicerat reuertebat. Qui audiēs Guilielmum cum magno exercitu in Angliam applicuisse: exploratores misit qui explorarent eius castra. Ji/ intra castra deprehēsi/ iussi sunt a Guilielmo circunduci per tentoriaet oia absq; occultatione lustrare. Quo facto large pasti: incolumes ad dominum suum remissi sunt. Regressi igitur nuntiant magnificam ducis confidentiam: asserentes oēs pene in illo exercitu prebyteros videri. Guilielmus aūt monachum quendā legatum ad Aroldū misit: tria ferentē. Aut vt Aroldus secūdū conditiones regnum dimitteret: vel sub eo regnaret: aut certe vtroq; spectante exercitu ipsi singuli prelio decertarent. Aroldus nec responso dignatus: turbido eum expulit vultu. Anglici autē totam illam noctem que bellum precessit potibus et ebrietatibus et cantilenis vacantes insomnē duxerunt. Northymāni aūt confessioni peccatorum vacantes: mane dominico corpori et sanguini cōmunicauerunt. Igitur indicto bello dux arma popposcit: atq; casu lozicā inuersam induit. Ministris autem qui illum armabant tumultuantibus risum illozum arguens dixit. Hodie i comitatus meus vertetur in regnuz. Commisso itaq; prelio: acriter ab vtroq; exercitu pugnatuz est. Ad postremum Angli terga dantes: fuga salutem querūt quozum fuge socius factus Aroldus dum equi velocitate se a prelio subtrahere niteret: ictu a sagitta in crebro percussus occubuit. Jacētis aūt femur etiā mortui vnus militum lācea latus eius trāssodit. quē ignominie a Guilielmo notatū etiā militie baltheo priuauit. Eodē bello virtus Guilielmi enituit. Nā ea die pugnando discurrēdo/ suos animando tres equos fortissimos amisit. Igit obtēta victoria corpus Aroldi regis occisi matri repetēti sine precio remisit. Die au tē natalis dñi Eboraci coronatus est. Uexillū regis Aroldi Romā ad papā Alexandrū misit. Qō quidem vexillum in hominis pugnātis figuram dispositum erat: auro et lapidibus arte sumptuosa contextū. Et ab eo tpe Northymanni in Anglia vsq; in hodiernum diem regnare ceperunt.

Guilielmus dux Northymannoz⁹ cū exercitu intrat Angliam.

§. II. Anno huius Hērici quarti. xvij. mortuo Alexandro secundo creatus est papa Gregorius. vij. sanctus vir. Qui facto consilio Rome: secundo anno sui pontificatus ad reformationem morū excōicauit quosdam nobiles de familia Henrici: quia eozum consilio ecclesie vendebantur: et iura ecclesie vsurpabant. Postea anno sequenti excommunicauit Sigifredum archiepiscopum Moguntium: q; querebat schisma in ecclesia facere: deinde Henricum imperatorem vt eius fautorez. Postea absolutus fuit ab eo et ecclesie reconciliatus. Sed non multo post quum dictus imperator iura ecclesie vsurpare non cessaret. s. inuestituras episcopozum faciendo per se: et admonitus pluries non desisteret: congregato iterū consilio imperatorē ipsum excoicauit. Propter quod Henricus ipse persequutionem fecit contra ecclesiam/ et Gregoriū/ dans operam nouo schismati: faciens creari archiepiscopum Rauennatem papā seu potius antipapā aplicū. Propter qō aliqui ex Saxonib⁹ et Teutonicoz principibus Hērico rebellarūt: et regē Burgundie Rodulphum imperatorem elegerūt. Qui cozonam misit Gregoro. Sed quū ipse Rodulphus contra Henricū maximo exercitu bello dimicaret: devictus est Rodulphus et occisus ab

Hērico

ab Henrico qui postea oēs qui sibi rebellauerāt multipliciter puniuit. Et quū postea Hēric⁹ imperator Italiā intrasset: et Romā accedens obsedisset: papa Greg. cū cardinalibus suis in castrū sancti angeli fugit: et Hēricus ciuitate capta: obsedit castrū ꝓdictū. Sed ad rogatum pape Robertus Guiscardus dux Appulie vocatus/ad vrbē ocissime cum maximo exercitu applicuit. Sed prius Henricus audito aduentu ei⁹ ab vrbe in Longobardiā fugit. Predictus autem Robertus vrbe capta papā cum suis cum multa gloria de castro sancti angeli eduxit. Qui inde liberatus non confidens de Romanis cum ipso duce Roberto in Appuliā profect⁹ est: et ibi de mum defunctus. Sed de his plenius. ℣. in capitulo de pontificibus. eo. tit. Per ipsa tēpora Robertus dux inclitus Guiscardus prefatus Appulie ciuitatē Pharrum lōga obsidione maceratam in deditionē accepit. Quūq; iam tota Appuliam et Calabriā in suā accepisset ptātē: ad oīum Sicilie adspirare cepit. Itaq; nauib⁹ vndiq; congregatis: relicto filio suo primogenito Rogerio in Appulia: ipse cum magno exercitu in Siciliam nauigauit. atq; nemine obsistente nobilissimaz illam Sicilie ciuitatem Panhormū obsedit. Qua diu fame et frequētibus aggressionibus attrita: tandē quibusdam interuentibus pactis: ciues se ei dediderūt. In qua idē dux ecclesiam pulcherrimam ac honorem beatissime virginis cōstruī fecit. Rediens autem in Appuliam post occupatam insulam insignum victorie sue portas eneas t marmoreas columnas secum detulit apud Troiam. Post reditū exinde ducem Salernitanum cognatū suū persequi cepit quem apud Salernū terra mariq; obsedit. septimo mense ciuitatem cepit: atq; Bisulphum ducem captuz carceri mācipauit. Post captam autem ciuitatē ibidē in honorē beati Matthei apostoli ecclesiam pulcherrimā edificauit.

guiscardus pō tificem summū ab Henrici miu ria vidi cat.

§. III. Eo tempore venit in Appuliam quidā forma conspicuus: eloquētia clarus: asserens se Michaelem quondā imperatorē Constātinopolitanum fuisse: conquerens se iniuste impio fuisse priuatum. quare ad recuperandum imperiū obnixe auxilium ducis petebat. Et ꝑmo quidem obstupuit dux. Sed quum vidisset in hoie elegātiam morū: tac in ꝟbis prudentiā: illum apud se honestissime tractatum retinuit. Itaq; congregato cōcilio suo ad recuperandum vel potius ad acquirendū imperium Constātinopolitanum: suū exercitū ꝓgregauit. Undecūq; ergo classe ꝓgregata: apud Hydruntum vna cum filio Boemūdo atq; vxore/mare intrauit: et post duos dies Auellonem applicuit. Cui⁹ aduētū postq; imperator Nicephorus audiuit: magno suorum exercitu adunato: Alexiū cognomento Mega exercitui ꝑfecit. cui magnā partē sui thesauri destinauit: mandās vt contra aduenientes latinos nō solū christianoz: sed etiā turcorū et gentilium copias cōgregaret. Qui mandato imperatoris obediens: apud Hadrianopolim veniens ex oi natione magnum cōflauit exercitū. Quem donis t muneribus alliciēs sibi oīm aīos conciliauit: adeo vt iā aliq; dicerēt illum impio dignissimum. Alexius autē postq; oīm ꝟoiz aīos ad se iclinatos vidit (vt erat dolosissimus) rem nefariam cogitauit. Dicit enim inter milites se pecuniā nō habere: ꝛ pluries imperatori scripsisse vt sibi pecunia ad alēdū exercitū mitteret. Et se velle ꝑsonaliter imperatorē accedere: ne talis t tā deuotus impio exercit⁹ inopia deperiret. Veniens ergo Constantinopolim postq; cum imperatore de multis q; ad bellū gerēdum necessaria videbant est locut⁹: clam nocte de ciuitate inscio imperatore egressus est: atq; ad exercitū veniens dixit. Uidete commilitones q; grata est erga eos qui imperio defendendo vires impēditis imperialis maiestas. Nam quum ab imperatore stipendia pro vobis tanq; benemeritis imperij peteremus: mihi mortē cōminat⁹ est: quare ad vos ꝑfugi cōmilitones fidem vestram implorans. Sed si viri eritis: ꝛ cōsilia mea sequi volueritis: oēs diuitijs et beneficijs cumulabo. Extorqueam⁹ ergo ab hoc viro inutili qui otio t inertia marcet/imperium: et ad quem vos ipsi decreueritis trāsferam⁹. His auditis tanq; veris: exercitus aures inclinans excitato tumultu Alexium imperatorem vna voce ꝓclamant: atq; purpura induto tanq; dño obediūt. Quo facto Alexius cum exercitu ipso quem sibi imperator ad obuiandū duci Roberto dederat: Constantinopolim redit. Huius autē audito aduentu: Nicephorus impator nimium stupefactus ciuitatem Constantinopolim quantum temporis breuiras patiebatur cōmuniuit: atq; contra proditorē vndiq; miltū copias ꝑcepit cōgregari. Ueniens igitur Alexius non⁹ longe a ciuitate castra posuit. Sed quum ciuitatē tam bene munitam p violentiam obtinere diffideret: ad dolos se t astutiam ꝑuertit. Erat enim tūc tēporis Constantinopoli q̄dā stipēdiari⁹ imperatoris natione Teutonicus vir nobilis: et ob rei militaris experientiā imperatori Nicephoro valde charus/Armo nomine. Hunc Alexius pecunia corruptum et promissionib⁹ ad hoc induxit vt sibi eā partē ciuitatis proderet: quā imperator ad custodiā delegauerat. Qui ei⁹ promissionibus attract⁹: portam que ꝟs Bulgaros: nocte sibi apuit: atq; intra vrbē Alexiū ꝓditorē cū suo exercitu intromisit. Ingressus itaq; ciuitatem Alexius eā suo exercitui prede exposuit: ipsa die que cena dñi ꝟr. Erat em̄ exercitus ei⁹ ex diuersis nationibus: inter quos maxima erat Turcoz t aliorū infideliū multitudo. Qui prede t rapine inhiātes: nulli etati vel sexui parcebant. Expoliabant ecclesie atq; monasteria cōfringebantur. cruces t calices: ac deo dicatis virginib⁹ violētia inferebat sed (qō nefas est dicere) sacerdotes ipsis altaribus incubantes trucabantur. Imperator aūt Nicephorus vidēs hostes intra vrbem ingressos/ac se a suis proditum: relicto palatio fugiens monachus est effectus. Alexius autem postquam omnia intra vrbem obtinuit: ipsa die resurrectionis dominice se imperatorem fecit solenniter coronari. Qua die mandauit exercitū a rapinis t preda de cetero abstinere. Ꝯz vt ostēderet se non pro violentia/sed pro iustitia imperium inuasisse: Nicephori imperatoris filium Michaelem dictum sibi cōsortem adsciuit imperij. Interea Robertus dux supradictus circa Dalmatie partes cum suo exercitu omnia velut tempestas demoliebatur. Nam multis oppidis t municipibus captis/iam ad interiora penetrabat imperij. Alexius autem cōpositis intra vrbem rebus: vna cum filio Nicephori contra ducem ꝓperauit ab bellum. veniensque cum innumerabili exercitu non longe a Duratio (al's Dyrrachio) castra munuit. Quunq; non longe ab eo loco esset latinorum exercitus: ordinatis hincinde aciebus pugna committitur. Aliquādiu anceps durauit certamen. ad postremum terga vertentibus Grecis vincit imperator: atq; eius exercitus passim velut animalia toto campo prosternitur. Magna ibi Grecorum pestis multitudo inter quos t iuuenis imperator Nicephori filius Michael: quem solum ad hoc Alexius in frōte prelij posuerat: gladijs ꝓfossus interijt. Habuit imperator Alexius in hoc prelio solum ex Grecia sexaginta milia militum armatorum: t decem Turcorum milia cum arcubus t sagittis: quuz in exercitu ducis visi essent septingenti milites loricati. Fugiens igitur Alexius imperator cum ijs qui a bello euaserāt Cōstantinopolim redijt: vbi oēs quos ex imperiali stirpe reperit. aut oculis priuauit: aut exilio tradidit. Robertus autē dux post fugam Alexij Duratium (al's Dyrrachium) expugnauit: atq; totam circuniacentem regionem in suam potestatem redegit. Sed quum audisset imperatorem Henricum papaz Gregorium septimum obsedisse: vt dictum est. relicto filio Beomundo ad custodiam terrarum quas occupauerat: ipse cum vxore in Appuliam redijt: t papam liberauit. Boemundo aūt absente patre bis cum imperatore Grecorū Alexio conflixit. Et primo bello imperatorē cum suis ex campo fugauit magno hostium numero interfecto: ſcōo ab imperatore insidijs circunuentus victus est. Sequenti anno dux magnanimus collecto fortissimorum virorum exercitu: mari trāsito Grecorum regiones inuadit. Qō postq; comperit imperator: viri est admiratus audaciam: qui cum tam parua comitiua tantum imperium ausus esset inuadere. Congregata igitur multitudine nauium: vbi fuit t de Italia non modica multitudo: t maxime Uenetorum: duci Roberto in marinā mādauit occurri. Cōmittit igitur nauale certamen: vtrin ab vtraq; parte pugnatur. Tandem t ducis solertia / t suorum virtute/ et pugnandi perseuerantia / classis vincitur imperialis: atq; illorum magna parte amissa fugatur. Multi eo bello capti: atq; vinculis alligati sunt. Hac potius victoria dux copias suas in terrā exponit: atq; refectis nauibus exercitum auget. Quumq; iaz mari terraq; victis Grecis/exercitum versus Constantinopolim ducere vellent: apud Lassiopolam insulam que est inter Thessaliam t insulam Uallis cōpatris: que nunc Hielm ꝟr magnanimus dux diem clausit extremum: anno domini millesimo. lxxxvj. Etatis sue anno. lxij. Fuit hic reuera strenuus in bello et fortis: corpore insignis: animo constans: moderatus t ciuilis prouidus et astutus: ozum correctorz et discipline militaris diligentissimus custoditor: sed vltra humanam estimationem dominij appetitor. Huic in ducatu Rogerius filius eius successit: q̄ post eius mortem ducatum prudentissime rexit: t nobiliter ampliauit: sed magis beneficiozuz munificentia quam potestate. Cuius ducatus anno sc̄o Boemundus eius frater bellum intulit ipsi atq; cōmisso prelio non longe Beneuento Boemundus a fratre ex campo fugatur: sed a deo volēte: null⁹ in illo prelio mortuus est vno excepto. multi tñ capti sunt: sed interponentibus se amicis fratres ad inuicem reconciliantur: ediq; Rogerius fratri suo Boemundo ac eius heredibus perpetuo possidendum principatum Tarentinum. Accepit autem hic Rogerius filiam Roberti

Latini duce roberto p sternūt Grecos.

Alexius vsurpat impiuz Cōstātinopolitanū.

Morit Dux Robertus. cui succedit filius ei⁹ Roberti tus.

Phrysonis comitis Flandrensiū q̄ fuerat regina Danoꝝ. Ex qua genuit statim duos filios: Ludouicum. s. et Buiscardum qui in etate tenera decesserunt. Post quorum decessum genuit: et tertium filium Guilielmū: qui patri successit in ducatu: sed post modum sibi coronam imposuit.

Ducat' Apulie cōmutatur i regnum.

§. IIII. Anno Hēnici quarti xxx

hj. qui fuit ab incarnatione dñi. M.lxxxix. post. Grego. septimū et Victorem/creatus est papa Urbanus secundus. Hic etiā quū esset sanctus vir religiosus et strenu': qz imperator permanebat in sua contumacia vsurpando iura ecclie: vt instituras prelatoꝝ: etiā excōicauit ipm imperatorem Henricum ꝓpter qō eccliam persequebatur vt dictū est. S. in. c. de pontificibus. Hic Hēricus bis obsedit Florentia: qz summi pōtificis partes tenebat. et hoc iuste et sancte. anno. s. domini millesimo. lxxx. tpe Grego. vij. Et iterum anno millesimo. lxxxviij. pontificante Urbano scōo: qz parti ipsius Urbani fauebat et sequi non desistebat. parum autez vel nihil nocere valuit dño protegente et iustitia: qz Hēricus vt tyrānus psequebat ecclesiam. ¶ In Anglia aūt mortuo Guilielmo qui sibi Angliam subiugarat et se regē fecerat: successit ei in regno filius eius eiusdem nois. s. Guilielmus. Qui fuit nequā et sceleratus patri valde dissimilis: nec deum timēs: nec hoīes verens. Et adeo prodigus fuit/vt intra breue tempus oīa consumeret q̄ pater congregauerat. Tandem exhaustis pecunijs ad rapinas animum cōuertit. Impellebat aūt eū ad hoc scelus q̄dā Ranulphus noie/vir infimo ortus genere: qui sibi adeo regis animū deuixerat: vt oia q̄ in regno agenda essent: eius disponerentur arbitrio. Quo authore sacri ecclesiarū honores mortuis epīs venūdati sunt. Nam audita morte epī vel abbatis/confestim clerus regis eo mittebatur: qui oīa inuenta scripto exciperet: vt oēs in posterum reditus fisco regio inferret: Substituebāturq; i loco defuncti quilibet non pro morū sed p nūmoꝝ experimēto. Pertinet ad illius tpis dedecus: q̄ vir venerabilis Anselmus q̄ in archiepatu Cātuariensi Lāfranco successerat: quū conatus esset illum corrigere: vbi se vidit suffraganeoꝝ suoꝝ societate destitui: sponte discessit neq; temporis cedēs. Qui quum iam nauigaturus in portu expectaret tempus ventorum: iussu regis vt predo publicus expoliatus est. Preterea Judeos quos pater eius a Rothomago Londoniam trāstulerat: quum in quadā solēnitate eum adirent munera offerētes: contra christianos ad conflictum animare ausus est per vultum de luca pronuntians: qz si vicissent in eozum sectam transiret. Magno itaq; timore epi: copoꝝ et clericoꝝ res acta est/fide christiane pia solicitudine timentium: sed deo volente gens Judeozum obstinata nihil ex eo certamine nisi confusionem reportarunt. Secūdo anno eius regni terre motus totā exterruit Angliā horrēdo miraculo: vt edificia omnia emin' resilirēt: et mox pristino in statu residerēt. Secuta ē oīm fructuum inopia. tarda maturitas frugū: vt vix in festo Andree messes recōderent. Quarto anno regni ei' fuit tumultus fulgurū. motus turbinū. ventoꝝ vehemētia. adeo vt multe ecclesie deiicerent. Fuit preterea eius tpe fames: et inaudita pestilentia vbiq;. ¶ Fuit quoq; eo tpe Fulco senior comes Andegauenoz: qui iam senex peregrinus Hierosolymā adiit. Ibiq; duobus fernis sacramēto coactis vt q̄ iuberet facerēt: ordinauit vt torta siue reste collo ei' iniecta: alter ipm: vt erat nudus vsq; ad sepulchrū dñi traherent: alter terga eius flagris durissimis Turcis spectantibus et mirantibus cedēdo vigeret. Inter hec ille clamabat. Accipe dñe miserum Fulconē piurū tuū/fugitiuū tuū. Domū tū cōtra desiderium suum hic pius princeps reuersus est. Post aliquot annos filius ei natus est Gaufridus noie/cognomēto Marcellus. Qui hoc nomen sibi vsurpauerat a Marcello consule Romanoz: qz videbatur omnes sibi obsistētes quadam felicitate cōtundere. Nam et dominum suū Pictauensem et numero ac viribus superiorē aperto bello vicit et accepit: ac ferreis vinculis innodatum ad ignobiles pacis cōditiones coegit: vt scz Burdegala ciuitate ac finibus eius cederet: et de ceteris terris annuum vectigal daret. Ex quo ipse victor inopia et ferri vinculis et onere in carcere defunctus est: Gaufridus nouercam eius duxit vxorem: fratres in tutelam suscipiens. Mox Theobaldi comitis Blesensis ingressus limites/ipsum in ciuitate Turonica obsedit. Qua violēter effracta ipsum cepit Theobaldum. Qui captus vrbem sibi moriens Gaufrido sororis sue filio comitatū suum reliquit. Sed quum esset imbellis et simplex: Fulco eius frater ei comitatum ademit: et ipsum perpetua custodia mancipauit. Hic Fulco vxorē habuit: que eo relicto/Philippo regi Francozum nupsit. Qui amore eius ita captus est: vt illa sibi in omnibus imperaret. Denicq; quum propter id factum esset oīm fabula: ab omni christiano orbe se excōicari propter eius libidinē passus est. ¶ Urban' aūt papa anno imperij Henrici quarti. xliij. post cōciliū qō celebrauit apud Placentiam aliud celebrauit cum prelatis apud Claromontē Aruernie. In quo post multas sanctas ordinationes: vt dictū est. S. in c. de pontificibus: excōicauit papa non solum Philippum ꝓ fatum regē Frācoꝝ: iſz et qui eū dicerēt Regē vel oīm fuuz: et illā maledictā coniugē de facto quouscq; se emēdarent: et alter discederet ab altero. ac etiā Gilbertum archiepm Ravennatem qui se papā nominabat. et Henricum q̄ eum manutenebat imperatorem. Et demum exhortatus est papa ad crucē sumendā cunctos prelatos et principes in recuperationem terre sancte. Sed de hoc. S. plenius: et infra in alio titulo dicetur de peregrinatione ad terram sanctam.

¶ De sancto Dunstano/et quibusdā regib' Anglie. Cap. vj.

De sancto Dunstano abbate et postea archiepo Cantuariensi. et q̄busdā regibus Anglie. Hic scribus. Dunstanus cepit clarescere circa annos. occc.xl. tpe ꝑmi Othonis: et Anglie partibus fuit oriundus: parentib' genere fide et moribus nobilib'. Maternis aūt finibus intumescentibus sacro puerperio: vt refert Vincē. spe. hist. lib. xxv. ex gestis eius: accidit eam cum viro et multitudine populi confluente ad ecclesiam beate Marie virginis in Blasconia die purificationis eius/aduenisse: accensisq; lampadib' missarum solennijs interesse. Jamq; qualiter puerum Jesum in templum inducerent/recitari ceperat: tunc repente maiestas domini apparuit que omnia luminaria extinxit et domū totam caligine obtexit. Quibus oēs nimio pauore starent seu su herentes: et altermis obtutibus stupozem indicarent: ex templo lux celitus emissa in templo resplenduit: et cereum quē puerpera. s. mater Dunstani manu tenebat/accēdit. Sicut aūt populus de amisso lumine imbabaturitic maiori admiratione simul et exultatione detinetur. Illucq; ab oibus perrectum est: et hinc oibus lumen porrectum. Infans aūt natus. s. Dunstan' quū iam loqui inciperet: ad eandē ecclesiam cuz oblationibus est delatus. Illisq; ibi in oratione ꝑnoctantib' apparuit vir ethereos habens vultus: dicēs nō multo post sublimādū puerū ibi deo dereliquēdū: et beatū per secula predicandū. Quum aūt in tenello corpore acerrimo languore fatigaret: et iā in limine mors adesse putaretur nocte intempesta celestis eū medicina reuisit: quam ei ꝑ angelicū ministerium christus exhibuit. Confestim de lectulo doloris surgens ad templum deo gras actur' cucurrit: ibiq; ei' egrotātis curā gerebāt stupefactis: lentoq; pede vestigia ei' sequentibus: et finem rei exp'orantib'. Necdum medium itineris confecerat: quū malignus spūs latrantium canū multitudine stipatus occurrit: viamq; eunti intercludere contendit. Qui timore perterritus puer christus exclamauit eiusq; presidio vallatus/virgā arripuit: quā in faciē obsistentis simulacri vibrans: ipsum cū omni comitatu in fugam conpulit: et ad templum veniens eiusq; portam obseratam reperit ꝺei virtute intra templum se reperit. Adolescens aūt studebat seruare pudicitiam: fugere lasciuiam: principium bene agendi semper deum habere: finem vero eidem commendare. Moribus quoq; bonis accessit studium sacre lectionis. Et quum varijs artibus magnifice polleret: iam vero q̄ musicis instrumentis exercentur: speciali quadam affectione vendicabat. Denicq; a patruo suo Atthelino archiepo Cantuariensi regi Echelstano familiari contestatione cōmendatus et ab eo gratissime in palatio susceptus/in cunctis sapiēter se agebat: nunc quidē surgens ad orandum deum: nūc sedēs adiudicandas causas hoīm. Et quū videret regem curis secularibus fatigatū: in cithara vel in aliquo musico instrumēto psallebat: sicq; tam regis q̄ principum corda exhilarabat. Marrone aūt cuiusdam frequenti rogatu compulsus vt ei stolam sacerdotalē artificiose prepingeret: quam postea ad diuinos cultus aurifactoria mutatiōe figuraret assumpta cithara ad domū illius accedit: et citharam in pariete suspēdit: et opus ad quod venerat diligenter instituit. Quumque manū operi: coꝝ aūt et labia deo ꝑpararet apparuit in domo gloria domini. citharą enim que fuerat parieti affixa: et absq; vllius hoīs mouentis impulsu/huius antiphone melodiam discretissima modulatione personuit: Gaudent in celis anime sanctorum &c. Tunc puelle obstupescentes exiliunt magister familias omnisq; domus clientela vociferans eum plusq; expediat scire. Diabolus quoq; inuidie stimulis quosdam inflammat: qui conficto mendacio opinionem eius ledant apud regem afferentes illū malis artibus imbutū nec absq; diuino auxilio: sed pleraq; demonū opari prestigio. Qui aduertens faciem regis non esse ei ga se sicut prius: palatio discedere parat: maleus eum deserere q̄ ab eo deseri. Quo cōperto

Fulco senior comes Andegauēsis

Beatus Anselmus.

Guiliel' Anglie rex flagitiosissimus

Dunstanus vir sanctus

perto insidijs eius emuli iter obsidentis illum equo dejcijt supplicijs afflixit. tandē vinculis irretitū in cisternam quę iuxta erat dejciunt donec ab aliquibus hominibus ibidem transeuntibus inuenitur quoꝝ pietate ad vicum fouendus transfertur. Hoc ergo principium certaminis esse intellexit ad quod illum nuper diuinus citharedus premonuit.

§. I. Profectus inde Elphegum

cognatum suū Uuentane ecclesie pontificē adhīt. A quo frequenter rogatus vt monachatum indueret quatenus qui angelice conuersationis initia haberet perseuerantiā in habitu demonstraret respondit eum excellentioris esse gratie qui in seculo consenuerat tamē que digna sunt monacho fecerit eo qui se monasterio dedit nec quicq̄ aliud preterq̄ quod sibi statutum est post hoc facere potuit. Alterum (inquit) necessitatis est. Alterum libertatis. Ad hoc episcopus omnibus ait communis necessitas est vt qui ignē gehenne effugere voluerit ignem concupiscentie studeat extinguere qui non multum extinguitur si fomenta eius humanis sensibus subtrahuntur. Ad hoc quod in mundo precipue appetit libertas hominis est. Hac enī omissa/cetera nequeunt possideri. Ut ergo deo des quod maxime diligis illa desinas habere. Quibus hmōi verbis quotidie episcopus insisteret illum in ambiguo positum febris grauissima inuasit atq̄ ad desperationem vite perduxit. Tandem ex insperato recōualescens hic ait. Legibus voluptatis renuntio. virginē me virginis filius hucusq̄ seruauit virginē me regina virginū habebit. Mox accito epō postulat sibi indilate religionis benedictionem dari. Tunc eps letitia perfusus/monachali eum t sacerdotali gratia p̄mouit ecclesie beate Marie virginis attitulās. cui eū ab initio parentum suorum sponsio dicauit. Quibus eū p̄tra diaboli p̄fidias instruxisse. dimisit eū pgentē ad generationis sue principiū. Ibi in ecclesia btē Marie virginis māsitabat operans ea que pie norma religionis exigebat. Qui etiam adherentē cellā siue alias specū propijs laboribus edificauit. q̄ non tam hūani habituculi q̄ formā gerebat sepulchri. Ut enī ego q̄ vidi exactissimo. lōgitudo ei⁹ non amplius q̄ quinq̄ pedū. latitudo vero duoꝝ et semis pedū hꝫ spatiū. Porro altitudo staturam hois exprimit si quis in defossa terra constiterit. aliter enim neq̄ stantis ad pectus porrigit. Medium ostiolū fenestella aperit per quam lumē operanti irradiauit. Uerū diabolus quem ante habitare nō sinebat in palatio. nunc q̄ꝫ depellere nititur tugurio. Fallax ergo falacem hominis adept⁹ imaginē. sub obscuro vespere cellam adolescentis petit. Immisso capite fenestre incubit. cernens illum fabrili opere occupatū. postulat sibi quippiā opis fabricari. Cuius ille calliditatem non aduertens operi quod postulabatur animum intendit. Interim cepit hostis verba peruersa compositione facere. mulierum noia iserere luxurias comemorare. deinde religionē ostēdere. t denuo eadem repetere. Tunc athleta cr̄isti quis esset intelligens. tenacula quibus ferrū tenebat/cepit fortiter ignire. t suppressis labijs christum inuocare. Deinde sancto furore act⁹/celeriter ea cadentia de igne rapit. tarualē faciem includit. t totis viribus renitens monstrū introrsus trahit. Jamq̄ stādo vires sumebat. quū is qui tenebatur auulso pariete tinētis se manibus aufugerat. tales immani rugitu fremens vlulatus. O quid fecit calu⁹ iste. tenui namq̄ꝫ formosa cesarie erat. et ideo talia de eo clamitabat. Mane autē congregata est ad eum propinqui populi multitudo. scisitans quis ille clamor fuisset. qui tanta eos vehementia dormientes terruisset. Demonis (ait ille) furor fuit. Caute vos ab illo agite. q̄ si vocem irati ferre non potuistis. societatem damnati quō sustinebitis. Post hec ieiunio t oratione contra hostem pugnans. cum pudicitia corporis tantum obtinuit mūditiam cordis. vt vix eum latere posset quicquid sinister spirit⁹ molitus fuisset. famaq̄ eius totam regionem percurrit. que ad visendum eum omnīū corda accendit. Defuncto autem rege Echelstano frater eius Edimundus regni monarchiam suscepit. A quo Dūstanus accepta potestate super regiā mansionem que Blasconia vocabatur. cepit augustioris ecclie fundamenta iacere. officinasq̄ cōstruere ꝫm exēplar olim sibi ostensum ab angelo ipsam metiēte fabricam. magnumq̄ ibidem monachorum gregē congregare. Quib⁹ ipse primus abbas effectus/ad tanta iustitie perfectionem eos adduxit. vt ad oēs circūquaq̄ ecclesias ex eisdem pontifices eligi abbates assumi nō cessarent. Quum aūt vir dei precib⁹ regijs deuictus/Bathēsem ecclesiam inuisere perrexisset. ibi dum solitarius oraret. repente ad superna rapt⁹/animā cuiusdā discipuli a se nobiliter apud Blasconiam educati innumera angelorum frequentia stipatā immēso lumine perfusam ad celum prouehi conspexit. t mox eā in manus diuine pietatis commendauit. Regressus autē vt regem cupidissimum sibi obuendi adiret. diabolum scurre simillimum coram equitantibus deprehendit saltantem. et quasi de futuro aliquo lucro gloriantem. Cuius presentiam dum coexistenti populo nuntiasset. formāq̄ oibus horribilem ex imperio demudasset. requisitus postea quid eiusdē monstri tam petulans letitia portenderet. mortem regis. regnīq̄ mutationem proximam esse nuntiauit. Cui mox prophetie rerū veritas respōdit. Nam infra septē dies occiso rege/successit in regnum iure fratris vir egregius Edredus pius et iustus. Proinde Dūstanus quasi rex t regis imperator est effectus.

Dunstanus efficit monachus

§. II. Elphego autez Uuintano

epō ad vitam spiritualis seculi dispositor. rex Dunstanū agrediens/rogat vt ecclesiam pastorali solatio destitutaꝫ ipse pastor suscipiat. Sed videns se ei hoc persuadere non posse regine matri Cadine que valde illi dilecta erat verbū imposuit suadere. Quod quum illa suaderet t ille recusaret. illa adhuc rationibus insistente motus aliquantisper/Certissimum (inquit) habeo me in diebus filij tui pontificali infula non esse sublimandum. Inde fluctuantes animos gerens cubiculo se dedit. Ibiq̄ secum multa voluentem somn⁹ obrepsit. Et ecce ad sunt xp̄i apl̄i Petrus t Paulus et Andreas. a quibus glorioſissime salutatus Andreā hilari vultu aspicit conniuentem. et ꝑ his placidis concinnentē. Collite iugū meum sup vos. et discite a me q̄ mitis sum. Tunc a beato Petro iussus leua extēdere modicū ferule crepitantis excepit. hoc ab illo audiens. Hec tibi sit et pena abiecti t vltrei⁹ signū nō abijciendi pōtificat⁹. Ad cuius virgule tactū euigilās/gratias egit deo. ꝙ ita ꝑsperit se honorati. Quibus regi qō viderat enarrasset. signo diuine prenūtiatiōis est glorificat⁹. t insup ipsi⁹ interp̄tatione regis pōtifex Cātuarie futurus designatus. Rex aūt letali morbo postea corrept⁹/ad eū accersiendū nuntios misit. vt esset p̄sessiōis ei⁹ auditor apud deū fidelis intercessor. Qui cōtristatus ad animā quū ad palatiū velociter tenderet. t mēbra cōfecta ieiunijs in fatigabiliter fatigaret. non patiente deo illū amplius affligi vox de celo lapsa est. Ecce rex Eldredus obdormiuit in domino. Cuius vocis emissione equus cui insidebat p̄culsus interijt. Tremuerunt comitantes eū. tremorē quidē tonātis audientes. sed quis intonaret non intelligentes. Quibus ipse rem apperiens. cōmēdat animā regis defuncti in manus regis eterni. Ingressusq̄ palatiū sepeliendi ei soluit officiū. Post hunc surrexit Eduinus filius regis Edmundi iuuenis insipiens. nulla regnādi gratia pollens. Sed quasi alter Roboam spretis senioribus puerorum cōsilia sectans. ibi neq̄ incessantes ardens. His vir sanctus grauiter offensus. frequenter eum t acriter cepit increpare. t ille increpantem videret multaq̄ ei mala cōminari. Qui vbi industriam suaz nihil p̄ualere vidit. ab eius colloquio penitus abstinere decreuit. Illo igitur relicto/monasterio se contulit. Illo in loco turris erat. quā necdū vlla cacumine tectura claudebat. Quumq̄ populus trabē pro totius operis sustentatiōe sumptis muris applicare contenderet. repēte ruptis funib⁹ ruere cepit clamante oī populo Dunstanum vocibus iteratis/aduolat octor sanctus signum crucis e regione machine depingit. Necdū manus sancta digitos contraxerat. quū trabs nec vinculis adstricta nec machinis leuata reuehi videbat ad locum de quo ruere ceperat. Huic glorie prererea inuidens diabolus. in speciē vrsi transl̄atus/hiante rictu orantez aggreditur. iniectisq̄ virgulis pastoralem virgam quam manu tenebat complectitur. t ad se trahere conatur. At ille spiritu dei roborat⁹. retractum ad se baculum in sublime erigit. ac fugientem beluam cedens/non prius destitit. quam flagellum in terga illius tribus partibus comminutum aparuit. Victus in se diabolus. in alijs victorem suum vincere querit. Prefato enim rege Anglie Eduino eodem quo consecratus fuerat die/in turpes concubitus publice deuoluto ac per hoc omni senatorio ordini offensor. communi omnium voto Dunstanus eum compellat. Qui pergens/cum adultera regem a mechali toro violenter abstraxit. t ante summus pontificem ideſt Cantuariensem archiepiscopum Odonem nomine adduxit. Itaq̄ Algine pellicis animum diabolus instigat. Regis iram pellex exaltat. et ambo Dunstano exilium intentant. Quumque venisset Blasconiam. et vigente regis edicto proscriptus fuisset. inter lachrymas monachorum sub eius manibus nutritorum/inter lamenta amicorum/inter gemitus pauperum a se recreatorum audita est in atrio templi vox plaudentis diaboli quasi iuuencule cachinnantis. Quē sanctus seuera fronte suspiciēs. Nihil (ait) super exilio meo gratuleris. quia plus est quod me redeunte doleat. quam quicquid me exulante letari valeas. Hoc dicto malignus abscessit. Nec sic cessauit mulieris furentis iusania. quin omnibus qui virum dei exulantē hospitio

Dunstanus deſignat eps Cātuariensis.

Dunstani exiliū

fouissent/perscrutatis/proscriptis/damnatis ipsisq; oculis eruendis ministros trāsmitteret. At clemētia: christi Anglorum populum respiciens tanto pastore destitutum: suscitauit; corda eorum contra regem impium coactiq; in turbam ipsum cū adultera fugitante armis persecuti sunt. Et ipam quidem cōprehensam subneruauerūt. Ipsumq; per diuersa loca deuiantem/vltra flumē Tamisium compulerunt. Fratremq; eius Edgarum alias Egdrū) regem statuerūt. Qui celebrato regni concilio: admihilatis omnib⁹ que iniquis legibus a fratre eius fuerāt decreta oia quoq; ab eo violēter ablata restituit. et virum dei Dunstanū qui tūc abbas erat: in magna gloria de exilio reuocauit. ¶ Deniq; mortuo ipsissimo rege Eduino ꝛ in sortem demonum translato: Dunstanus nesciens quid de eo actum esset: in ecclesia cui preerat deuotis meditationib⁹ inseruiebat. Et ecce sub ei⁹ aspectu tartarea cohors exultando quasi chorum ducebat. Perscrutatus sanctus causam letitie: audit regem obijsse: animāq; eius statim tradendam gehenne supplicio: sed prius hoc ex diuino imperio Dunstano nuntiandum. Qui statim pietate motus: soloq; prostratus vbertim flens/non prius ab oratio deo quieuit: quousq; regem liberatum agnouit. Breui autē mozula peractatredijt legio tristis infernalis in hos clamores erumpens. O hoiem fidei alienum: ꝛ nostris semper beneficijs ingratum: ad vlciscēdas iniurias tuas venimus: ꝛ ecce aduersis increpationibus tuis ꝓfusi redimus. Quisq; ille depromende veritatis preceptum demonib⁹ indiceret: agnouit animam regis angelica virtute illis ablatam esse eamq; in sortem penitentium cedere. Tūc exultans in domino furores illorum tali ratiocinatione compescuit. Si peccauit (inquit) homo iste in christum: peccauit ꝛ in me. Oō ergo christus ꝛ ego dignati sumus indulgere: vos quas temeritate audetis improbe reprehendere? Qua sententia tetri spiritus quasi Parthica sagitta percussi: muscarum a vento raptarum modo dissiliunt.

§. III. Post obitum sancti Odonis Cantuariensis archiepi/Edgarus Dunstanum precibus fatigatum: tandē sui et oim episcopoꝝ importunitate superarum prime metropolis Anglorum scz Cantuarie primatē et patriarcham instituit. Quem statim ob robur authoritatis aplice Romam profectū papa Joannes videre pmeruit: eumq; pontificalibus decoratum quasi colūnam lucis ad illuminandam terram genti Angloꝝ transmisit. Quumq; die aduētus sui primo sacris altaribus adsisteret/ꝛ pplo dei panem viuificū distribuendo porrigeret: repente cōtecta nube domo: colūba olim a Joanne in Jordane visa apparuit. que quousq; sacrificium consumptū esset: super illaz mansit. Diabolus vero ecclesie gaudia turbare volens: accendit animū regis in amorē cuiusdam deo sacrate virginis. Venit enim aliquādo quū esset adolescens in monasterium qō situm est Uuintonie: vbiq; qdam puella de nobilib⁹ Angloꝝ orta inter sanctimoniales in cōi habitu nutriebat. quā videns ꝛ concupiscens misit p illa. Que timens honori suo raptum velū a quadam sanctimoniali capiti suo imposuit: ꝛ sic ad regem venit. Quā videns ille: cꝫ subito (inquit) sanctimonialis effecta es? Et ablato velo: vim intulit. Hoc perpetrato peccato: et ad puplicam populi audientiam plato: Dūstanus hec sentiens magno dolore afflictus est: et quam diabolus deiecere nō poterat: conatus est vt p eū quē maxime diligebat: scz rege ita in crimē plapsum tristitia deiiceret. Dunstanus ergo ex hoc amaritudine affect⁹ de dei offensa mox illum redarguendū velut alterum Dauid alter Nathan adijt intrepid⁹. Cui adsurgens rex quū manū extenderet vt eum ad regium thronum deduceret: ille manū dare renuēs/oculos ad illum cum indignatione torsit: ꝛ ait. Tu pontificis manum audes ptingere qui virginē deitatis arratā munere nō timuisti ꝓpere? Nolo esse amicus: cui christ⁹ fuerit inimicus. Territus rex ꝟbox eius tonitruo: pedib⁹ eius exēplo prosternit: Sceleris flebiliter fatef: veniā humiliter ꝑcatur. Oō vt vidit pōtifex: expauit: perfusumq; lachrymis regē/lachrymis et ipe madens a terra leuauit. deinde quum magnitudinem peccati per amplificationē exposuisset: ꝛ paratū illum ad omnē satisfactionez reddidisset: septēnā ei penitētiā indixit: vt in toto hoc spatio coronā regni non gestaret. Jeiunium in hebdomoda biduale transigeret. pauperibus thesauros large dispergeret. Super hoc sacrandis deo virginibus monasteriū Glensconie fundaret: vt qui vnam per pctm deo abstulisset: plures ei per congregationē religionis aggregaret. Aliaq; impleret: cꝫ a rectore vite sue ꝑceptū fuisset. Septimo autez anno quū tēpus penitentie exactum fuisset: sacer presul accitis omnibus imperij Anglorum principibus episcopis et abbatibus coram populi multitudine regi coronam impo-

Dunstanus Cantuariensis archiepiscopus.

fuit: cūctis letātibus ꝛ deum in Dunstanno laudātibus puerum quoq; ex peccatrice ꝓgenitum sacro fonte regeneratuz leuauit: ꝛ aptato illi nomine Eduardo in filium adoptauit. ¶ Hic Edgarus ita in sanctitate sua feuerus fuit: cꝫ ibi nullus fuit priuatus latro: nullus popularis predo: misi qui malet proprie vite dispēdio in fortunas alienas grassari. Quin etiam omnis generis feras sanguinis auidas ex regno exterminare cogitauit: Unde Uuidualo regi Uuallienfiuz in dixit: vt sibi quotannis tributū trecentorum lupozum solueret: quod quum tribus annis fecisset: quarto destitit: nullū se amplius reperire professus. ¶ Gracillimi corporis fuit: et virtutis ita immensetvt ad congrediendum lacesseret quencunq; audacem: hoc maxime timens ne in tali colludio timeretur. Omni estate post pasca naues per omnia litora coadunari precipiebat ad occidentalē insulē partē cum orientali classe: et illa remensa cū occidentali ad borealē: inde cū boreali ad oriētalē remigare cōsuetus: vt explozaret ne qd pirate turbarent. s. nauigationē. Hyeme et vere p oēs puincias equitabat iudicia potentiozum exquirebat: ne ius violarent. Quodam tpe rex venatum perrexerat: et Dunstanum q̄ forte tunc secum erat missam rogauit differre quousq; rediret. Appropinquante hora tertia vir dei sacris indutus vestibus regez expectat stans cubitis innixus altari ꝛ lachrymis deditus: tunc subito sopore leniter pressus in celum rapitur: et immistus angelis audiuit; eos sancte trinitatis modulatis vocibus canere. Kyrie eleyson. Christe eleeson. Kyrie eleyson. Quozum cantū retinēs ad se reuersus est. Et interrogat an rex aduenisset. Respondetur. Non. Iterum ergo orat et iterum in celum rapitur: ac audit ibi altisona voce dici. Ite missa est. Quūq; respōderetur. Deo gras: occurrit clerici regis regem adesse dicentes. Quibus ille respondit q̄ iam missam audierat: nec aliam eo die auditurus vel celebraturus erat. Interrogatus quare: vísionez aperit. Et sumpto ex hoc sermone: prohibuit regi ne vlterius in die dominica venatuz pgeret. Kyrie eleyson. qō in celo audierat clericos docuit: ꝛ in multis locis hodie per Angliam cātatur.

§. IIII. Edgarus iste rex Anglorum filius Edimundi ꝛ frater Eduini regnare cepit: vt refert Uicē. vbi. ē. post Guilielmū in Anglia circa annum dñi millesimū. Quo nascente Dunstanus fertur audisse vocē angelicā. Pax Anglie q̄diu puer iste regnauerit: et Dunstanus vester vixerit. Regnauit aūt annis. xvj. Nullū autez fere annum regnauit: in quo nō nouū monasterium fundauerit. Regem Scotorum Cinadium: Cambrorū Malcolinum archipiratam Masceſium: omnesq; reges Uuallienſium quinq; numero ad curiam coactos perpetuo sacramento sibi obligauit: quos lapud vrbem Legionum sibi occurrentes in pompam triumphi per fluuiuz deduxit vna naui impositos. In cui⁹ proza sedebat ipse: illi remigabāt. Fama ei⁹ exciti venerūt Saxones eū videre ꝛ Flādrēſes ꝛ Danita quibus dicerunt tūc tpis Angli. s. incōditā animi ferocitatē a Saxonibus: a Flandrēſib⁹ eneruē corporū mollitiem: a Danis potationē. Florebat tunc in Anglia Dunstanus monachus Glaſconie: postea factus abbas Glaſconie: postea fact⁹ episcopus Uuintonie: mox archiepūs Cantuarie multe in sclo potentie magneq; apud deū gre. post regē Elfredū de quo s. excitator mirificus artiū liberaliū: et locorū regaliū reparator magnificus: qui vt portationem cōpatriotarū refrenaret clauos aureos vel argenteos iussit vasis affigi: vt dum metam suā quisq; cognosceret: non plus subseruiente verecundia/vel ipse appeteret: vel alium appetere cogeret. Huius discipulus fuit Athelwoldus ex monacho Glaſconiensi abbas Abbaudoniensis: ꝛ post eps Uuintoniensis. Qui tot et tanta fecit eps vnius vrbis: quot et quanta vix posse facere videretur rex Anglie totius. Hic clericos expulit de Uuintonia: ꝛ posuit pro eis monachos. Floruit etiā tunc temporis Osualdus nepos Odonis archiepi qui ante Dūstanum fuerat ex monacho Floriacensi Uuintonie eps: postea Eboracen. archiepūs: qui monasteriū Ramesie in quodā palustri loco edificauit. Clericos a Uingornia expulit: ꝛ posuit pro eis monachos regulares. ¶ Idez Egdarus rex Anglie quū quadam die in venatione esset fessus: somno resolutus iacebat sub malo syluatica. tūc ecce canis feram insequitur: ꝓgnās vero femina venatica iuxta pedes illius accūbans dormitantem excitauit. Nam ipsa tacente catuli aluo inclusi multiformes ꝛ sonoros latratus edidere. Attonitus rex oculos ad cacumen arboris intēdit/ꝛ vidit poma/vnū et alterum delapsa in fluuium: quozum collisione: bullis aquatilibus inter se crispātib⁹ vox articulata sic intenuit: Uuelhiste. s. bñ est tibi. Nō multo post vndarum cū volumimibus vrgētibus vrceolus sup aquā apparuit et post vrceoli vrceus exundans aquā nā alter prior vacuus erat. Et quis crebro gurgitis

Nota modum extirpatiōis luporū ex Anglia.

Edgari Anglorum regis penitētia.

gurgitis impulsu maior minorem vrgeret: vt scilicet aquas suas in illum influeret: nunch̄ tñ obtinere potuit quin viceus vacuus recederet: iterūch̄ q̄si superbo gestu victor viceū impeteret. Regressus est post hanc visionē domū anxius: patefecit oia matri suę: cui tāch̄ sctē femine solebat deus multa reuelare. Hec dicebat Elfigar: q̄ tam pia/tam dulcis erat vt etiam reos quos iudiciū oānauerat palā: occulte redimeret. Preciosam quālibet vestem cōspecto paupere statim dabat: corpore speciosissima t artificio manuū prudentissima: et omnibus bonis opibus intēta erat. Pestero igitur mane dixit filio suo: Latratus catuloꝝ quē matre quiescēte dede re: significat ch̄ post obitū tuum quiescētib⁹ illis qui mō valēt et viuūt: mondum nati nebulones prra dei ecclesiā latrabūt. Qō aūt vnum pomū secutū est alterum: ita vt collusione scōi in primū videretur vox insonuisse: Uuelhiste: hoc innuit ch̄ ex te qui ad instar arboris magne totā inumbras Angliaz duo precedēt filij fautores scōi extinguēt primum. Tūc diuerse partis incētores dicēt pueris vtriusq̄/Uuelhiste: q̄r mortuus regnabit in celo: viuus in seculo. Qō autem vrceus maior minorē implere non poterat: significat ch̄ gētes aglomerare que numerosiores sunt Anglis: Angliam post mortez tuam impetent: et ch̄uis cōpatriotarū aduētu crebro ruinas suas impleant: nunch̄ tñ hūc angulū mūdi/potērūt implere: sed Anglinī quum maxime victi videbunt: eas expellent.

Sancti Edgari Anglorūregis corpus.

¶ Anno Henrici. iij. xij. incarnationis dominice. M.l. corp⁹ Edgari huius regis Anglie Blasconie sepultum inuenit abbas Adilpardus incorruptum. Et q̄r locellus quē parauerat erat magnitudine corpis angustior: vt refert Uincē. vbi. ſ. regales exuuias ferro ausus est temerare. vnde continuo sanguis vndatim emicuit. Tunc regius corpus in scrinio qō ipse ecclesie contulerat: super altare locatum est cum capite sancti Appollinaris: t reliquijs sancti Uincētij quasille magno precio emerat. Abbatem vero temeratorē sacri corporis mor animus reliq̄t. Nec multo post de ecc'ia egressum mors inuenit. Sanatus est ibi ad corpus sancti furiosus t cecus. Nusch̄ gentiū (vt opinor (inuenies tot sanctoꝝ post mortem illibata corpora vt in Anglia que future incorruptionis speciem pretendunt. Qō ideo factum existimo diuinitus: vt natio pene extra orbem posita in spem resurrectiōis animetur ex consideratione tot corporum q̄ incorrupta perdurāt. Hec autem sunt sancta Echeldreda t Uiuburga virgines. Rex Edmundus: archiepūs Elphegus: Euthbertus antiquus pater. Qēs hi inuiolatis cute t carne/flexibilis articulis/vitali quodam tēpore speciem dormiētium tenent.

§. V. De cōstantia Dūstani ar=

chiepi Cantuariensis: t seueritate iustitie. Eo tpe quidā comes duxerat cognatam suam. Correctus a Dunstano parere nolut vt eam relinqueret. Excōicauit ille adijt regem conquerens de Dunstano. Rex mandauit archiepo vt eum absolueret. Qui noluit: sed eum grauius excōicauit. Ille Romā cuz multis muneribus misit. Aplicus mādauit Dūstano vt eum absolueret. Absit hoc (inquit Dūstan⁹) vt causa alicui⁹ mortalis hois contēnā legē dei mei. Qō videns comes/penituit et vxorē illā repudiauit. Nudisch̄ pedib⁹ laneis indutus: virgasch̄ in manu gerens: cecidit ad pedes Dunstani generale concilium celebrātis. Et tunc primo absolutus est. ¶ Quodam tpe capti sunt tres fabricatores falsę monete. Qui mox adiudicati sunt ad sustinendam penam tali crimini pmulgata tam per Angliā. ſ. manuū abscissionem. Qō Dūstanum non latuit. Die ergo pentecostes celebraturus missam/percunctatus est vtrum lex illa impleta esset. Responsum est ppter reuerentiam festi pentecostes dilatā esse penam vsq̄ in diez alterum. Nequach̄ inquit. Ego hodie ad altare non accedam donec debitam sustinuerint penam. Nam negotiū ad me respicit. Ipsi enim viri in potestate eius erant. Hec dicit: t pro eis qui manus perdituri erant multum plorās: qua affectione hec dixerat patefecit. Quibus punitis ascendit ad altare leta facie dicens. Nunc confido ch̄ sacrificium de manu mea suscipiet dominus tc. In ea aūt missa dum diceret: Ecclesiā tuam quaz pacificare: custodire/adunare: t regere digneris niuea colūba super eum multis videntibus descēdit: t alis expassis super caput eius sic mānsit in silentio: quousq̄ sacrificium impleret. Quo completo diuertit super tumulū Odonis dręfati predecessoris eius: alias suis eū cōplexans et rostro deosculans. vnde Dunstanus quoties ante sepulchrum eius transiuit: semper genua flexit. t eum postea appellauit. Odonem Sodomdem .i. Odonem bonum. Dum autem digrederet ab altari: ministris pro signo qō acciderat in diuersa euntibus: non fuit qui casulā eius susciperet: que pepēdit in aere: nec terram tetigit: nec seruum dei a sua intentiōe turbaret.

¶ Dedicabat aliq̄s ecclesiā cuiusdam nobilis. vbi quum aq̄ deficeret ad ministeriū: t ille nobilis turbaret: vir dei pcussit baculo terrā oratione p̄missa: t fons erupit: qui vsq̄ hodie manās nomē eius celebre facit. ¶ Aliā quandam ecclesiam dedicabat: quam quum conspiceret non esse conuersaz ad orientem: humero suo parum suppressit: t mox fertur eaz ad orientem conuertisse. ¶ Interea clericalis ordo in quibusdam locis tanta confusione agebat: vt nō solū vita secularium excellētius nil haberet: verū etiā improbis actibus longe inferior iaceret. Qua de re pastores ecclesiarum turbati Dunstanū vt ppriū primatē adeunt/res male gestas exponūt. At ille in hoīes nefandos auctoritatis sue p̄tulit sententiā: aut canonice esse viuendū: aut ecclesijs exeundum. Ex quo factū est vt plurimi ecclesiarū clerici dum contenerent preposita ꝺditione corrigit: auctoritate pōtificis sunt expulsi. Qui quum eum iniurie accusarent/virtutis amatores se eē fatētes: Dūstan⁹ coacto ꝓsilio Uuintoniā venit. Ibiq̄ snia totius cōsilij de aduersarijs victoriam cepit. Quisq̄ ex iure nihil sibi supesse cōspiceret: vsi regio auxilio t principū ad p̄ces se ꝟtunt. ꝺbus eꝝ flagitāt: vt intromisse ꝓsone de ecclesijs expellant: t expulse restituātur. Dubitāte itaq̄ viro dei: nihilq̄ ad rogata respondēte: ecce dñici corporis forma vexillo crucis infixa/t in editioze domus parte locata/huma nos exprimens modos oim voces conpescuit dicens. Absit hoc vt fiat. Absit hoc vt fiat. Ad quam vocem rex et omnes maiores natu pterriti: clamore pariter t laude dei areaz impleuerunt. Et hec quidē aduersarijs vidētibus cessatum est a contētionibus: donec p successionē discordia renouata est. Tunc abeuntes t iniquitatis sue defensorem quendā Scotorum pontificē ingeniosum t loquacem assumētes: ad hoīes dei tendūt/turgēti spū scandalū ꝓponunt. At ille q̄ longo senio t laboꝛib⁹ eccl'ie effract⁹/iam preter oſonē oia postposuerat: hoc responsionis iaculum in hostes vibrat. Quoniam (inquit) tanto tpe elapso calumnie causam non pretēdistis: nunc aūt senescentē me t taciturnitati operam dantem/antiquis querelis cōpellitis deseruire: fateor vincere vos nolo: clausam ecclesie sue iudici xpo cōmitto. Quod dixit: irati dei cēsura firmauit. Mox essi domus cōcussa est. Lenaculū sub pedibus solutū. hostes solo p̄cipitati: ac ruentium trabium pondere oppressi sunt. Ubi vero cum suis sanctus accubitabat: ibi nulla ruine suffusio fiebat.

§. VI. De ꝓphetia Dūstani cō

tra domū regiam: t occisione regis: t transitu Dūstani. Rex autem Egdarus immatura morta p̄reptus Eduardum filium suum successorem t regni t morum reliquit. In cuius electionem dum quidam palatini principes acquiscere nollent: Dūstanus arreptum crucis vexillū qō ex more ante se ferebatur: in medio constituit. Eduardū illis ostēdit. elegit. sacrauit. patrisq̄ ac magistri affectum quo ad vixit ei impendit. Ꝟs post triennium nouercali fraude occisus est per hūc modū. Quia essi Dūstanus regē fecerat: vt dictū est: Eduardū ꝓtra voluntatē nouerce regine dicte Elfride t quia volebat ipsa filiū suū ex Edgaro habitū puerū/necdū septēnem regem facere: vt ipsa ꝓ eo regnaret. Irata ꝓpter hoc tractauit de morte ipsius Eduardi cū cōplicibus suis. Uū redeunti de venatione Eduardo adhuc adolescēti: vna dierū dispersis hincinde socijs: quū sitiret valde: poculū ei quidam porexit: t bibentem alius satelles a regina Elfrida inductus sica transfodit. Cuius mortem innocētē t vite probitatem miracula protestata sunt. Nam t ibi lumina de celo ostēsa sunt et claudus gressum: mutus verbum: cecus visum recuperauit. Quumch̄ illuc regina Elfrida venisset: equus eius ibidē stans/nullis potuit stimulis moueri. Mutatur equus: secū dus quoque moueri non potuit. Sacro autē corpore de ignobili loco leuato: t honorifice sepulture tradito: quidam clericus Elferius nomine: qui contrarius ordinationibus sancti Dunstani/oia pene monasteria que ꝓstruxerat Ethnoldus euerterat: et cum alijs clericis de ecclesijs suis expulsis propter dissolutaz eoꝝ vitam a Dūstano honestis et idoneis clericis substitutis; bella suscitabat. regales ferias apud Bcestoniam soluit quasi letus de occisione Eduardi. Sed post annuz a vermibus quos pediculos vocant: consumptus est. Ubi autez Echelredus filius Edgari t Elfride qui occiso fratre eius Eduardo/successit ei in regno Anglie: et regnauit annis. xxxvj. Quum recenter natus baptizaretur: circūstantibus episcopis in sacro fonte cacauit: vt aiūt Uincen. post Guillelmum: t sacramenta interpelauit/vnde Dunstanus turbatus: Per deū (inquit) ignauus erit hō iste. Decennis aūt factus dum fratrē suū audisset necatū cōclamari: fletu furentem matrē suā adeo cōmouit: vt q̄ flagellū ad manum non habebat: arreptis candelis innocentem cederet: nec prius desisteret quam pene exanimem t ipsa lachrymis infunderet. Qua ꝓpter tota vita sua ita candelas exhorruit vt nūquam ante se lumen earum pateretur inferri. Que res

Eduardus Anglie rex dolo nouercene catur.

Echelred⁹ Anglie rex baptismatis aquas polluit.

quum nota fuisset Dunstano: illi infestus propter tantū facinus non tamen p̄siliū eius fuit/resistere: eo q̄ regis filius et proximus tunc heres videret esse. Attū in die consecrationis quum adesset Dūstanus vt diadema eius capiti imponeret: ait coram omnibus circūstantib⁹. Quia per mortem fratris tui aspirasti ad regnum: propterea audi v̄bum dñi. Hec dicit dñs deus. Non delebitur petm̄ ignominiose matris tuę: et petm̄ virorum qui interfuerūt p̄silio eius nequā nisi multo sanguine miserorum p̄uincialiū. Et venient sup gentem Anglor̄ mala q̄lia nō est passa vsq; ad p̄sens tp̄s. Predicta tū regina Elfrida/postea i se reuersa valde penituit sceleris ppetrati: austeram vitaz in monasterio tenuit: et deuote de hac luce migrauit: cōfidentiā nō male faciendi: sed veniā impetrandi p̄stās de ppetratis facinoribus ih̄s q̄ vere cōuertunt ad deum. Demū quū instaret dies ascēsionis dñice: peractis vigiliis sanctus Dunstan⁹ remansit in oratorio solus in eccl̄ia. Et vidit: et ecce innumera cādidator̄ multitudo coronas aureas in capite gestantium: inestimabili fulgore micantiū: et p ecclēie tanuam irrūpēs ante ip̄z p̄globata p̄stitit: vna voce eū salutans hoc mō. Salue Dunstane noster salue. Mandat tibi quē pie desideras filius dei: quatenus si paratus es venias. Et die hanc ad cui⁹ gaudiū suspiras: nobiscū celebres. Ad q̄ō ille imperterritus manēs/sciscitatus est q̄ essent: Cherubin (inquiunt) et Seraphin sumus. Respōde quid velis. Qui respondit. Hodie est solēnissimus dies: et hinc ibit mihi paneverbi dei plebē reficere/et ostēdere illi quomodo ad hoc gaudium possit puenire: p̄pter q̄ō et multi p̄uenerūt nec debeo eos decipere: et ideo venire nō possum. Qui dixerūt. Eia paratus esto: vt die sabbati presto sis hinc Romam nobiscū venire: et coram summo pōtifice sanctus sanctus sanct⁹ eternaliter canere. Post hec illi recedūt. Lecto igitur euangelio die illa ad missam: et locutus est ad plebem qualia nunq̄ locut⁹ fuerat. Et reuersus ad altare celebrauit mysteria. Ubi autem ventum est ad benedictionem sup populum iterū ab altari predicaturus regreditur: ita vt nō hoīem: sed angelū loqui putares. Iterum ad altare reuertitur. Et data benedictione iterum ad populum redijt stupētibus cūctis. Et mox vt ad loquendum os aperuit: tanta claritate vultus eius resplenduit: vt nemo in eum intēdere posset: et: obitūq; suū illis instare predixit: promittēs illis se nunq̄ defecturū: et tūc ad mensam dñi regressus est. Eadē die quum a mēsa sumpto cibo surrexisset: et oratorio petijt: et designauit locum in q̄ se voluit sepeliri. Mox lōguor eum inuasit: sexta feria lecto decubuit. et cōscq; aduentantes ad p̄sequēda christi vestigia incitabat. Sabbato iterum cōicatus est. Et quū horam suā expectaret subito cū lecto in quo iacebat vsq; ad supiora leuatus est: et trabibus obsistētibus ne leuaret altius: ad terrā leniter demissus est. et tribus vicibus hoc factum est. Tūc ait ad circunstātes. Eos videtis q̄ vocor: Si mecum vultis venire: ite via qua incessit. Deus qui me vocat: ipse dirigat corda et corpora vestra ad suā voluntatē in pace. Et responso ab omnib⁹ Amen. trāsiuit ex hoc mundo ad patrē. Fuit aūt huius sancti felix transitus/anno dñi. dccccl xxxix. patriarchatus sui. xxxiij. etatis sue circiter. lxx. Huius vitaz descripsit. Osbernus Cantuarie cātor: nulli nostro tempore stilo scōs et in musica oīs primus: vt refert Uincē. post Guilielmū. Post mortē eius dñs sanctū suū plurib⁹ p̄dignis mirificauit. Nā quedam a natiuitate ceca lumē recepit. Alter ab vtero claudus perfecte sanatur. Quidaz ab epō suo excōicatus pter voluptates: et pter hoc per septē annos sathane traditus et infatuatus/ad tumulū eius liberatus est. Paralyticus qui ab eo fuerat sanat⁹: postea pter ingratitudinē suam quia in conuiuio quasi insultans dixit: Etiam si non fuisset Dunstanus: sanatus fuissem/statiq; pristino morbo corrept⁹ est: clamans miserabiliter moriuus. Moris erat in eodem monasterio vbi olim Dunstanus fuerat abbas: et postea ibi sepultus: omnes pueros in scholis verberari ante quintum diem natalis domini: nō pro culpis: sed ex vsu tantū. Forte ex hac causa vt assuescerēt etiā sine causa rationabili patiēter ferre vita magistrorum et prelatorum. Rogati sunt magistri vt cōdonarent illum diem. Qui noluerunt: sed omnes se ad virgas preparauerunt. Ea nocte adstitit vni eor̄ in visu sanct⁹ Dunstanus dicens: Cum tam pauidi estis o pueri: Quia (inquit) domine furor magistrorum sedari nequit. Ne timeatis sterij. Hoc tibi erit signum quia liberabo vos. Uade et dic cuidam gentilem odibilis quorundam adulatio iuxta me aurium temerario sepeliuit. Quod si cito non fecerit: graue damnum tota hec ecclesia patietur. Jam aurora illucescebat hora pueris tremendat: et magistri instabant armati corrigijs nouatis/expectantes pueros ante se transituros. Et ecce subito omnes magistri dormierunt: et pueros per medium trauseuntes non fuit qui tangeret. Adolescens autem detulit mandatum custodibus. Qui contempserunt. Postea a quibusdam monachis Dūstanus a loco discedere visus est. A quibus quum detineretur: et cur recederet quereret. Respondit se fetorem pagane carnis et quorundam illic viuentium iniquitates ferre non posse. Que res (inquit) si nō fuerit emendata: tota hec ciuitas et hec ecclesia luet. Non multo post ciuitas cōbusta est: et tota ecclesia cū officinis suis exceptō dormitorio et refectorio cū claustris q̄ ibi appēdebāt.

Felix transit⁹ bti Dūstani.

¶ De Elphego epō Cantuarien. martyre: et quibusdā gestis in Anglia. Capitulum. vij.

Beatus Elphegus.

Floruit in Anglia quidaz aliusarchiepūs Cātuarien. nomine Elphegus: nō illo qui fuerat cognatus Dunstani et episcopus: et ex episcopo iu archiepiscopum seu patriarchaz Cantuarien̄sem translatus: et demum martyrio coronatus anno domini. M. iij. tempore secundi Henrici imperatoris. Hic vt refert Uincen. spec. histo. libz. xxvj. c. j. ex gestis eius: quondam splendidissimis natalibus ortus: literis imbuendus traditur. Lectis autem et perlectis que saluti sufficientia videbantur: totum philosophie studium cōuertit ad diligendum deum. Quisq; arctioris vite semitā arripere vellet: peruenit ad locum qui Balneum dicitur. Ibiq; habitaculū construxit: et inclusum se mirabili rigore restrinxit. Nec mora: nobilissimus quisq; ad consilium eius spūale perquirendum confluit. Plurescq; sub eius disciplina vitam simul et habitum imitaturi accedunt. Ubi aūt amplissima mansione p̄fecta sobrietatis legem ipse discipulis indixit: et moderari carnales passiones edocuit: ipse in angustissimam domunculam se contulit: delegato prepositō qui ei victualia ferret: summorum tamen negotiorum cause ad illum deferebātur. Plerisq; autem discipulorum eius monita spernentes/professionis immemores: nihilq; cōem vitam habentes: mediis noctibus consueuerant furtiuos cibos edere: ebrietati operaz dare: lasciuire: et prorsus inhoneſta quantum finebat latens audacia perpetrare: sed ira dei illum qui in hoc scelere capitalis erat: horrendo subitoq; iudicio inuoluens occidit. Nocte vero que diei sepulture eius successerat. Elphego sacras de more excubias celebrante: et se domino sacrificium offerē te: contigit intra ambitū monasterij validas voces audiriū concite ad monasterium tendit: attonitisq; auribus sonum captans verba discernit domum irrumpit. Et ecce is qui nuper obierat miserē afflictus solo iacebat: super quem horrendi aspectus homines stabant: qui neruis taureis et ignitis serpentibus eum flagellabant. Illoq; pre doloris angustia vlulante: hec ei improperabant. Nec tu deo nec nos tibi eadēq; sepius repetentes e loco captiuum extraxerunt. Tunc sanctus recedens/quod reliquum erat noctis flens insomne duxit. Orto aūt sole/discipulos simul compulit: et que manifestante deo nouerat: retulit videns alios psallere: alios flere: omnesq; trepidare. At illi quos mortui scelus sodalis habuerat: in medium prosiliunt errorem fatentur: praue gesta postulant vlciscime diuine vltioni remanerent obnoxij. Requisiti autem an conuiuandi locum habuissent: illum ēt locum designant in quo defuncti animam spiritus ne quā eructauerant. Sic pius deus propter optima viri merita/dum vnius scelus noluit latere omnium mala volint detegere. Et dum vni noluit parere: omniuz morbos voluit sanare.

¶ Interea mortuo Uuentano epō sanctus Dunstanus Cātuarien̄sis epūs qui in vniuersis vrbibus in Anglia constitutis necnon et in alijs regionibus Anglorum regno suppositis primas presidebat: comperto q̄ de Uuentano episcopo eligendo magna partium dissentio fieret: metuens hoc scandalo plurimoz̄/et animarum fieri detrimento: orauit dominum vt dignaretur ostendere quis regende ecclesie deberet idoneus pastor succedere. Quisq; clerici et monachi litem: et ille multiplicaret ad dñm preces: ecce adfuit Andreas apls tali oraculo vsus. Quid charissime contristaris: et tam lugubres questus lachrymando effaris? Surge: et Elphego abbati manum impone: eumq; desolate ecclesie sacerdotem constitue. Nec te prohibeat aliquoz̄ potentia: q̄ nō ab homine sed adeo p̄cessit hec sententia. Tunc letissimus effectus pontifex palatinis auribus hoc exposuit. Factoq; conuentu oēs in eam sententiam transierunt clamantes se id velle quod deus vellet: quodq; dei pontifex deliberaret.

§. I. Factusergo pōtifex Elphegus tam strenue se in cūctis agebat vt nemo dubitaret: quin is cordi eius moderator sederet: cuius electione promotus fuisset. Ita se omnium moribus cōdonauit: vt et omnib⁹ charus esset: et nemo (q̄ō raū est) eius glie inuideret. Quunque summe mie ac beneficentie in oēs esset: in se crudelis et impius

gius apparebat. Nam hyberno tpe quĩ terra glaciali frigore rigeret: & pfundus ceteros somnus occuparet: ipse clam de strato cõsueuit surgere: & externũ locum petẽs: ibi nudis pedibus ac simplici veste indutus in oratione pernoctare. Tetã quĩ veluti pransurus intraret: tam vacuus fere a mẽsa surrexit q̃ vacuus accessit: ita vt nec ediſſet: nec nõ ediſſe a cõspiciẽtib⁹ argui posset. Oĩbus pauperib⁹ ita subuenit: vt nec parochialiũ quempiã publice mẽdicare: nec extranei loci pauperẽ vacuũ abire permitteret: horrẽduz nefas reputãsi quod natura cõe cõstituit: hoc sibi homo priuatũ vsurpare velit. Ubi aũt illa defecisſent que ex iure ecclesie ministerio pauperum cõperire possent: thesauros ecclesie quos multiplices parauerat: iussit distribui: docens ad hoc ornatissimas quecq; ecclesias possideri: vt tempore felicitatis sint honestati: tpe vero necessitatis sint vtilitati. ¶ Prefatus igitur defensor iustitie Dunstanus accepto rumore quo beatus Elphegus in populo p̃dicabat excelsas deo laudes referens: eius misericordiã postulauit vt eum patriarchatus sui heredẽ post obitũ suum quem presciuerat reliquat. Cui statim qõ postulat promittitur: q̃uis non statim: sed decurso tpe adimpleret. Nam quinquẽnio quo simul vixerũt põtifices Dũstanus & Elphegus supator Dunstano aũt in gaudiũ dñi sui ingresso: tres sibi post illum ex ordine successerunt. Anno igit incarnate deitatis. M. vj. Elphegus de Uintonia Cantuariã translatus: ibiq; archieps leuatus post paucos dies Romã adire statuit. Jamq; Ausoniã ingressus quĩ in quodam oppido ex itinere sessus quiesceret: oppidani hominẽ incognitũ habentes: auaritie sue cõsulentes domum irrumpũt. Res diripiunt. Ipsumq; omni suppellectili priuatum verbis & verberibus exire cõpellũt. At ille cõtumelias suas leuiter ferens: suorũ vero mediocriter dolens: via qua venit redire cepit. Sed necdum ab oppido longe recesserat: & ecce horrende voces menia corripiunt: que cinerem edificijs: & ciuibus minãtur iacturã. Ignisq; a deo immissus cepit oppidũ ac cuncta per preceps discurrere. Oĩ loci incole cernentes & cõfidentes ne pter iniurias illatas homini dei hoc eueniret eis: exterminiũ suũ timẽtes: cõpuncti oppidum egrediuntur: virũ dei requirũt: veniam petunt: oĩa sua restituentes & propria eorũ offerente. Illo aũt pro eis orãte: ignis extra menia exijt illesos dimittẽs: qui & admonuit eos proximis nõ nocere. ¶ Post hec quũz pirate pessimũ genus predonũ: cum duce Turcillo Danorũ principe portus maris oberrarent: per oẽm Angliã gens illa spargitur: & quicquid obstaret: tum cede: tum incendio cõminuit. Deserta igitur ab incolis terra ad vrbes vicinas cõfugitur. Jacuitq; terra predonum furori obnoxia nullo cultore beata. Nam rex Anglorum Echelredus: quia imbecillis & imbellis: monachum potius q̃ militem actione pretendebat. In tanto aũt rerum discrimine Elphegus hostes adibat. Uerbum vite eis predicabat. Captiuos dato precio redimebat. Et eos quos fames opprimebat alebat. Tantumq; placendi hominibus diuina gratia ei concessit: vt non solum a tẽpore: verum etiam captiuatores ab eterna seruitute liberaret: dum fidei expertes ad fidem reuocaret.

§. II. De cõstantia huius sancti

Et pſecutione Danorũ & Anglorũ. Pars igit Danorum non modica infidelitatis errore detenta: sociorum saluti inuidebat: aut horrem̃q; salutis eorũ occidere cogitabat: metuẽs ne sublatis ijs quibus auxiliarijs bellare solebãt: minorem nocendi licentiã vel resistendi potentiã haberent. Sed dum in fideliũ paucitatẽ ad iniustam iusti hoĩs necẽ propter fideliũ copiam diabolus nõ posset impellere: talia patrandi sceleris aggreditur viam. Nam Edricus totius regni pfectus: cuius fratrẽ nobilitas Cantuariorum/eo q̃ in pſentia regis ei gratuito maledixisset: & bona quorũdam inuasisset aggressuz inter fecerat: & eius edes succẽderat: vltionẽ sanguinis ei⁹ a rege expostulat. At rex postulata denegat: iure fratrez peremptũ pronunciãs: qui tãtam nobilitatẽ in regali palatio impetere presumpsisset. Prefectus coloze mutatus palatium egreditur. Junctisq; secũ decẽ milibus viris armatis fratrẽ vlcisci conatur. Sed duz resistẽtibus aduersarijs suis conat⁹ suos parum sibi pfuisse cõspiceret: relatus in traz Danorũ cõsilia bula expetit: & auxilia pquirit: regnũ post victoriã equa sorte diuidendũ pmittit: se orientalibus Anglis principaturũ illos vero aquilone potiturũ. Quid plura: Dexteras dant & accipiũt. Sacramenta exigũt & porrigunt. Hostes pontifici/ prefectus nobilitati/oĩs Cantuarij necem intentãt. Cuius rei fama ciuitate valde pmota: mox vniuersa nobilitas q̃ in legis violatorẽ vindictam exercuerat: lachrymabili questu põtificẽ circũdat. Orat vt vrbẽ exeat: & vite sue oĩm in terra vitas excellẽti cõsulat. At ille. Alia (inquit) via mihi gradiẽdum puto. Nec enim sceleratorum hoĩm maleficia cõmissimus: vt hinc mortis supplicia timeamus. Ceterum mercẽnarius esse poteram: si videns oues meas a lupis deuorari: incipiam fugã meditari. Proinde quoc; ẽbus inspirauit deus vt bona malac; perpeti velint/hic que preparata sunt nobis patienter expectent. Tunc quibusdam ad alia loca se trãsferentibus: alijs placãdi grã ad Danos accedentibus: Elphegus cõuocatis pauperibus populi sui hortabatur eos bono aio esse: deuz pre oculis habere: nihil preter eum formidaret exemplum humilitatis & patientie christi sumere. Qui quuz esset oim dñs: nõ solũ de inimicis se vlcisci noluit: sz & seuientem Petri amorem ab vltione phibuit. Proponebat quoc; eis constantias martyrum & victorias eorũz. His eos sermonibus instructos: ad quecũc; tormenta persecutor impellere: reddidit paratissimos. Deinde epali benedictiõe super eos effusa: pacisc; cõione in osculo sancto libata: quĩ diuini populi participes effecisset: oĩm protectori eos dño commẽdauit. Urbe autem ab hostibus circumuallata: ciues p muris cõsistentes resistendi audaciam non tam ostendebant: q̃ simulabant. Jam vero exhauste quicquid ad vsum vite parauerãt: missus est a pontifice qui Dano suggereret vt ab incepto desisteret: & dei iudicium paueret. Sed Angli q̃ ad impietatem pcliuiores erant Danis: eos ferociores instabant. murum arietibus ferire: igneas faces in ciuitatem iacere. Inde feralis per cõtiguas domos ignis cõceptus per oĩa locа dilatando se/spargitur. Tunc miseranda inter ciues cunctatio: vtrum desertis ꝓpugnaculis ad domos ꝓprias conuolarent: an eis neglectis munitioni insisterent. Uicit dulcis filiorum recordatio: tuende familie innata compassio. Currunt foze precipites: rapiunt e medijs ignibus cõiuges & caros liberos hostili statim gladio trucidandos. Sed illis ad cineres edificiorum attentius occupatis: effracta vrbe exercitus ingreditur. Alij iugulantur, alij flammis consumuntur, plures vero super muros precipites dantur. Matrone nobiliores dum thesauros quos nõ habent ꝑdere cogunt: capillis per plateas distracte ad victimũ flammis in iecte moriuntur. Paruuli a matrũ vberibus auulsi/aut lanceis excipiunt: aut saperacto plaustro minutatim cõterunt. Pontifex aũt Elphegus non ferens tantam suorũ depopulationẽ: ad locum cadaueribus plenũ currit, inter densissimos hostium cuneos se ingerit clamans. Parcite: parcite: si viros vos esse cognoscitis: innocentem etatẽ persequi desinite. non est ista victoria: qua lactẽtiũ perimit infantia. Heu me! qui vt christianuz pplm augerem: multo vos milite spoliaui. Heu q̃ vestra crimina semp dãnaui libero ore: qui captiuos pauit: vestiui: redemi. Si gratis malos esse delectat in me pcipue ira vestra deseuiat: quem tot modis vos offendisse constat. Protinus innumeris manibus athlera dei capitur: & intercepto gutture vox loquentibus prepeditur. Palme vinculis innectunt, gena vnguibus dilacerãtur: pugnis et calcibus latera tundunt. Inter hec seruꝰ dei muto similis/ impiorum manibus ad artium tẽpli impulsus: flagitij noui spectator cogitur adsistere: vt mortem ante mortem videret: nullũc; genus mortis existeret: q̃ eũ siue patientẽ siue suis condolentez preteriret. Accedũt igit ministri diaboli: & cuppas desuper positas inflãmãt: vt tectũ indecõburant. Jamq; plumbum ab igne resolutum cepit introrsus defluere: quuz sancta monachoruz plebs caput pallio coopertã: lachrymis facie: rigata/egreditur datura pro saluatore q̃ ille p oĩbus dignatus est impendere: ad quã ferro excipiendam trux carnifex occurrens miserabili cede deuastat. Igitur exomni numero: qui ad octo milia hoĩm ꝓtendebat. iiij. solum monastice professionis. t. occcc. inferioris ordinis viros remansisse accepimus/quos verberibus acriter exaratos: aut pecunia redemptione dignos iudicauerunt: aut seruilibus operibus mancipando secũ adduxerũt. Jam pplo cesorꝰ vibe flãmata: tẽplo violatorꝰ: pscrutator: spoliatorꝰ: ossa sctũs toto corpore vinctus ad portaz septemtrionis trahereturꝰ: ecce ij quos ex ruina superfuisse dixi: pedes tabibus inserti/sub militari custodia tenebantur. Qui viso pontifice: q̃ cõtra eũ agebaturꝰ: leuatis in celũ manib⁹ cuz rugitu exclamant & deum tante crudelitatis inspectorem fore postulãtes. Põtifex aũt subsistens/vt fractos eorũ aios oratione firmaret: repẽte ab impellẽtibus se graui per humeros vulnere sauciatur. adeo vt profluente sanguinis vndathumerus a corpore diuisus appareret. Exhorrẽt facinus compedites: exhorrent etiã Dani. ducit sctũs ad carcerem: quẽ fedebat horror tenebrarum: angustia parietũ: importunitas ranarũ. Jbi essẽ eũ. vij. mensibus seruauerũt: trati illum ecclesiã patrimonio spoliaturũ: & pro sui liberatione eis daturũ. Interea cepit ira dei in populum homicidam adeo deseuire: vt paruo tpe duobus eorum milibus per diros internorũ cruciat⁹ pstratis: cetera quoc; multitudo simili morbo pcussa/simile experiret exitiũ. Tandem oẽs ad eũ currunt, eius supplicationem ad deũ petunt.

Miseranda Latua orientiũ strages

Sctũs Elphegus torquetur.

Tunc eorum manibus ad publicum honorifice delatus: et in sella gestatoria positus ait. Et si vestra incessabilis crudelitas nullum sibi promerēde venie locum relinquat: nostri tamen interest officij / non tam qō vos pati cōueniat: q̄ quod nos agere deceat intueri. Inuocato ergo mūdi auctore christo: orato q̄ eis pane a se benedicto: oēs de exitiali clade liberauit. Legant aūt. i. mittūt prefati hostes principes. iij. qui pontifice adito scz. Elphego: primo quidē pro beneficio impēso gratias agant: deinde cōditionē proponāt: vt si velit libertate et vita potiri. lx. argenti talenta persoluat: singulis talētis quinquaginta librarū pondere appensis. Quibus sic ille respondisse fertur. Si ad explendā cupiditatē vestrā existimatis me ecclesiasticas possessiones spoliturarū / fallimini: q̄ christiani non est christianorū carnes paganis dentibus cōterendas dare. Qō si beatus Laurētius quos acceperat thesauros laudabiliter occuluit: ego quos accepi crudeliter exquirā: crudelius prodā: Tunc ad hec verba hostes furibundi ceperunt clamorem dentium stridore attollere. Fuitq̄ miserabilis rerum conditio: vt qua die omnia mundi elemēta de resurretione dñi letabantur: tea beatus vir inauditis tormentorū questiōibus puniretur. Sed ille propter spem quā habebat in deo: omnibus his malis quasi epulis delectabatur. Deniq̄ a carnificū turba magnis verberibus afficitur: et cerebro violato semianimis ergastulo clauditur: vbi accenso loco quicquid fetidissimū esset iniecto ianuas claudunt. Sed cepit horrifica domus celestis gratie participium fusci pere: eterne vite odoramēta spirare: hymnos melliſluos sanctorū vocibus modulatos psonare. Quos sanctus intuitus inter ceteros recognoscit sanctū Dūstanum archiepm olim gloriosum adsistentem. Eiq̄ dixit. Ad te Christi miles venimus nostro honorandū obsequio missi ab eo qui tibi victoriam dedit: et coronam in celo preparauit. Inter hec laxantur nodi vinculorum stringuntur hiantia vulnera: et absoluta ad integrū omni corporis plaga. Elphegus psallens cum psallētibus exultat. Quod sentiētes custodes carceris exteriti facti sunt. Tandem Elphegus iumento impositus ad cōcilium furoris cum ingenti planctu fidelium ducitur. Lapidatur: et martyr efficitur. Cuius sanguine stillante lignū aridū mox reuixit. Et tunc corpus eius pro tanto miraculo permisit Dani portari Londoniā vbi sepultū est: et post. x. annos incorruptum repertū vsq̄ ad hoc tēpus durat: et recens sanguis et corporis illibata integritas.

Elphegus martyrio coronat.

§. III. De Echelredo rege Anglie

de quo. S. et quibusdā aliis. Eo tēpore: vt refert Vincē. vbi S. Echelredus (al's Eceldredus) rex Anglie Danos fugiens venit Northmanniā ad Richardū fratrez vxoris sue Emine filium Richardi ducis. Qui cenobiū Fiscanense quod pater inchoauerat pfecit. Hic noctibus custodias famulorū fallēs ad matutinas monachorū ibat: frequenter genua flectēs in oratione vsq̄ ad lucem. Quadā nocte sic faciens ostium monasterij inuēit obseratū. Qui excusso violēter pessulo / soporem sacriste turbauit. Qui surgens a somno et videns eū plebeio vestitum amictu: capillos arripit: et multos ei colaphos dedit. Ille incredibili patientia nec responsum dedit. Postero die in capitulo querelā deposuit: et monachū illum ad vicum Argentias sibi precepit occurrere: minitās se sic vindicaturum q̄ tota Gallia de hoc loqueretur. Die dicto monachus a iudicibus adiudicatus est. Quem ille mox absoluit. et vicum eundē qui optimi vini ferax est: officio sacriste addixit. pronuntiās eum optimum esse monachū: qui bene custodiens manus inunctum / nec etiā iratus silentiū fregit. Iste Ricard⁹ post. xxviij. annos ducat⁹ sui mortuus est. Iussitq̄ sepeliri corpus suū ante ostiuz ecclesie: vt ab oībus cōculcaretur et sup se pluerer. Quez postea Guilielmus abbas tulit inde: et ante altare locauit. Huius frater Robertus archiepūs Rothomagi fuit. Qui honore abusus: et multa flagitia cōmisit. Sed postea in senio vergēs: quedā eleemosynis deleuit. Quo scz ad satisfactionē et vere penituit. ¶ Richard⁹ iste filium habuit sui nois: qui dux fuit anno vno: et ō: fuisse venenatus a fratre suo Roberto: vnde ipse Robert⁹ post annos octo Hierosolymā petiit. Qui domū reuertens apud Nicenā vrbem Bithynie veneno interfectus est. Cui Roberbo successit Guilielmus puer. ¶ Anno prenotato Durandus sit Teodicensium episcopus. Quod (vt ait Sigisbertus) quasi fabula in theatro mūdi fuit: q̄ vir ex humillimo et pauperrimo seruilis cōditionis genere oīs suis carnalibus oīabat. ¶ Aquisgrani circa ea tpa cōuentu generali et synodali per aliquot dies celebrato: tāta siccitas et intemperies aeris excandit: vt multi pre nimio ardore deficerent multa etiā animalia interirent subito pauimēto et marmoreis colūnis tanto sudore madētibus: vt aqua crederetur esse respersa a nescientibus. Florebat circa illud tēpus ecclesiastica religio p

Fiscanē se cenobium.

Richardus Northymanie dux.

abbates notabiles. In Frāciā q̄dē et in Burgundia p Odilonem Cluniacēsem de quo in p̄cedenti titulo pietate insignē. p Guilielmum Diuionē̄sem seueritate reuertendum. In Lotharingia per Richardū Virdunēsem: pia grauitate et graui pietate discretū. p Poponē Stabulensem. p Heliā colonien sem. per Olbertum et Stephanum Leodienses Bernonem Augiensem. ¶ Anno aūt dñi millesimo. xxv. rex in Anglia fuit nomine Cunto: q̄ Romā profectus: et exinde nauigio in Angliam rediēs: mox Malcolinū regē Scotorū rebellantē subegit. Erat aūt in Anglia vir sapientissimus / Egeuoldus archiepūs Cātuariēsis: scōs post Limingū: sed post Elphegū martyrē de quo in precedenti. §. dictum est tertius: ex decano assumptus in epm. Qui corpus sancti Elphegi a Londonia reuexit Cantuariam. Qui de Roma veniens apud Papiam brachiū sancti Augustini doctoris magni centum talētis argēti et vno talēto auri cōparatum apud Cantuariā misit. Huius etiā monitu rex Cunto ad transmarinas ecclesias misit pecunias: et maxime ad ecclesiā Carnotensem: vbi tunc florebat Fulbertus eps sanctitate et pphetia nominatissim⁹. Qui fundamenta ecclesie sancte dei genitricis iecit: et eam p fecit miro lapideo tabulatu. Qui etiam a beata dei genitrice visitatus in infirmitate sua ōrit eiusdem sanctissimo lacte recreatus. Hec duo sane intelligē lector. Reliquias enim sctōrum vēdere vel emere non licet: quia simoniacum. Sed gratis oblatis licet ob gratitudinē aliqua donantibus cōdonare liberaliter: vel etiam vasa ipsa aurea vel argentea emere. Quod fuditur de lacte virginis: non est intelligendum de vero et naturali lacte: quum corpus mortuum lac non habeat: et resuscitatum gloriosum (vt cōiter tenetur de virgine) incorruptibile permaneat. Sed fuit quidaz liquor miraculo se procurans. ¶ Post prefatū regem Anglie Cūtonez nomine / regnauit in Anglia circa annū dñi millesimuz. xlij. Eduardus Echelredi filius: de quo Echelredo dictum est. S. Hic Eduardus die sancto pasche apud Lōdoniam magna pōpa coronatus est ab Edisio archiepo. Et Egitha filiam Godouini in vxorē duxit. in quam oēs, pene liberales artes cōfluxerant. Que viuo et mortuo marito probri suspitione non caruit. Sed moriens tpe Guilielmi, vltimo iureiurando de integritate satisfecit. Rex aūt ita eam tractauit vt nec toto amoueret: nec virili more cognosceret. Godouinus iste alioqñ sedens ad mensam iuxta regem, horto sermone de Elfredo fratre regis. Eu (ināt) o rex ad oēm memoriā fratris tui rugato vt video vultu me aspicis. Sed non patiat deus vt istam offam trāsglutiā: si fui conscius alicui⁹ rei q̄ spectaret ad eius periculū vel tuū incōmodum. Hoc dicto offa quam in os miserat suffocatus, oculos inuertit ad mortez. Inde a filio eius Aroldo qui regi adstabat a mensa subtractus est: Hic Godouinus habuit prius vxorē sororem Cuntonis: rex qua puerum genuit. q̄ dū equo puerili iactantia superbiret ab eodem portatus in Tāmesem fluuiū suffocatus interijt. Mater quoq̄ eius ictu fulminis examinata est. Hec diceba tur agmina mancipiorū in Angliam coempta / Danemarchiā solere mittere maxime puellas pulchras. Rex aūt iste Eduardus sanctus vir miraculis et spiritu pphetie claruit. de quo dictum est supra in cap. de pontificibus: q̄ vidit in spiritu septem dormientes verti ad aliud latus.

Cunto rex Anglie.

Brachium sci Augustini de fertur Cātuariam.

Carnotēsis ecclesie fū dator.

Eduardus rex Anglie.

§. IIII. In Anglia insuper alio

tēpore apud Beherelīam villā quedā mulier auguratrix et malefica: quum prout ordinauerat moriens: sepulta fuisset in ecclesia et in sepulchro lapideo posita fortiter clauso et catenis colligatā: demones in nocte venientes clausam ecclesiam aperuerunt: et fractis omnibus vinculis et clausuris / corpus inde eductum illius malefice et equo nigerrimo impositum: verberantes ab oculis hominum disparuerunt. ¶ Rome vt refert Vincē. spe. hist. li. xxvj. tēporibus Henrici tertij imperatoris: erat iuuenis q̄daz locuples et nobilis qui vxorem nouiter duxerat: et sodalibus suis cōiuuiuz frequēs fecerat. Post cibum iturus in campuz vt luderet rex conuiuij ludo signifer pilā popposcit. Interim annulū sponsalitium digito extento statue Veneris eree que proxime adstabat cōposuit. et quum pene oēs solū impeterēt: suspirioſus, exijs in calescentibus primus se a lusu remouit. Reponensq̄ annulum inuenit statue digitū vsq̄ ad volam curuatum. diuq̄ ibi luctatus: nec annulū eruere potuit: nec digitum frangere. Tacitusq̄ discedens: rem celauit sodalibus. Nocte intempesta cum famulo rediens: digitum inuenit extensum et annulum subreptum. Dissimulato itaq̄ damno ad nuptam redijt. Quumq̄ se in lecto iuxta eā collocasset: sensit quiddam nebulosum et densum iter se et illā volutari. Oō sentiri quidē sed videri non poterat. Hoc obstaculum ab amplexu prohibetur. Audiuit et vocem dicentem. Mecū concubes: hodie me desponsasti. Ego sum Venus cuius digito imposuisti annulum

Memorabilis historia

annulum illā mec rēddā. Territus ille tanto ꝓdigio/nihil re ferre ausus est vel potuit. Insomnē duxit noctē illā multum secum deliberans. Sic factum est per multū tēpus: vt quacunq; hora cum sponsa concūbere vellet: illud idem sentiret t audiret. Erat sane alās valens: t domi aptus t militie. Tandem vrozis querelis cōmonitus: rem parētibus detulit. Illi habito cōsilio: Palūbo quidā presbytero suburbano rem pādunt. Is aūt erat necromanticus t in maleficijs potēs. Ille ctus ergo ꝓmissis multis cōpositam epl'am dedit iuueni dicens. Vade illa hora noctis ad compitū vbi quatuor vie cōueniunt: t stans tacite considera. Transient ibi figure hoim vtriusq; sexus: officiq; etatis t cōditionis: equites t pedites quidā letī: quidam tristes. Quicquid audieris nō loquaris. Sequetur illā turbam quedā statura pceriox: forma corpulentior: curru sedens huic tacitus epl'am trades legendam: statimq; fiet quod postulas. Ille aūt iuuenis totus impleuit prout edoctus erat. Uiditq; inter ceteros transeūtes ibi mulierem in habitu meretricio: mulā inequitantē/crine soluto per humeros iactato: vitta aurea superius cōstricto: aureā virgam gerentē in manibus qua mulā regebat: pte tenuitate vestiū pene nuda apparebat: gestus exequēs impudicos. Ultimus dōs turbe terribiles in iuuenē oculos exacuēs: tab ore superbe smaragdis t vnionibus compositō/causas vie ab eo exquirit. Nihil ille cōtra. Sed protenta manu epl'am porrigit ei. Demū notum sigillū non audens contēnere/legit scriptū. Horq; brachijs in celū elatis. Deus (inquit) omnipotens q̄diu patieris nequitias palumbi presbyteri? Nec mora satellites suos a latere mittit. Qui annulum extorquerent a Uenere. Illa multū tergiuersata vix tandē reddidit. Ita iuuenis voti cōpos sine obstaculo potitus est diu suspiratis amoribus. Palumbus aūt vbi demonis clamorem ad deum audiuit: de se intellexit sibi prefinari finē dierū. Quo circa oībus mēbris vltro truncatis miserabili pena defunctus est: confessus cora populo Romano inaudita flagitia.

¶ Eo tempore due anicule in strata qua Romaz itur vno in tugurio cōmorantes: vno imbute maleficio. Que hospitem siquando solus superueniebat: in equū aut asinum aut suē mutabant. Et hoc lector sane intelliget: quia mutatio ista nō scōm naturam erat: sed ām apparentiam: phantasia aspicientium sic alterata: t oculis aspicientiū sic prestigiatis: vt sibi t alijs sic esse videretur.

§. V. Circa idem tēpus Renel-

phus rex Merciorū Chenellinū filium septēnem Quādride sororis fidei alendū cōmiserat. Illa falso sibi regnum pre sagiens/infantulum tollendum e medio satelliti qui alūnus erat mandauit. Qui puerum venatum ducens: inter fruteta obtruncauit. Quod celatū in Anglia statim Rome innotuit diuinitus. Nam membrana super altare beati Petri superne delapsa telementis Anglicis scripta: columba deferente/ t necem t sepultū per ordinem prodidit. Que a quodam Anglo interpretata est. Et mox epl'a pape regibus Anglie compatriotam martyrē indicauit. Unde frequenti cultu corpus leuatum est innocentis cum magna solēnitate. Quibus deferretur Uincelcōbam: clericorū cantu t laicorum plausu excitata. Quandrida parricidalis femina/e fenestra cenaculi in quo stabat caput extulit: t forte psalteriū habens premanibus: continuatione lectionis peruenerat ad psalmum/Deus laudem meam ne tacueris. Que a fine nescio quo prestigio retrograde dicens nitebatur cantantiū letitiam infirmare. Tunc vero vt diuina oculi venefice a cauis orbibus euulsi cruore polluerūt versum illum. Hoc opus eorum qui detrahunt mihi apud dōm. Extant vsq; hodie cruoris signa immanitatem mulieris/t vltionem dei spirantia. ¶ In Seleſieſi cenobio pestis exorta multos interemit. Indictū est triduanum ieiunium. Secūda ieiunij die puero eadem valetudine decumbenti apparuerunt Petrus t Paulus apostoli dicentes non eum debere metuere mortē: que t languoris est exitus: t vite perennis introitus. Leterū neminem de illo monasterio moriturū ea pestilētia amplius. Quod deus prefati regis Osualdi concesserat meritis: pro compatriotis eadem die supplicātis. Hunc enim esse diez quo idem rex a perfidis occisus aulam celi intrauit. Quesitus est dies mortis eius: t ita inuentus. Et extūc inter martyres connumeratus est.

¶ Dum duces Danorum Hynguar t Ubba orientaliū Anglorum depopulabantur prouinciam: horum primus regem Edimundū non resistentē: sed proiectis armis solo prostratum t orantem/post aliqua tormēta decapitauit. Caput a ictoze inter humeta proiectū est. Quod cum cīues quererēt: audierūt vocem capitis oēs ad se inuitātis: q̄ lupus lacertis circūplexus custodiebat: qui t baiulos post tergum vsq; ad tumulum insecutus est: neminem ledens: t a nemine lesus. Super corpus eius primo erecta est capella lignea: quā quum fures expoliare vellent: innumerabilibus locis in ipsis conatibus eos irretiuit. Caput eius corpori relicto compagi natum signum martyrij coccineam cicatricem pretendit. Eiusdē sancti crines t vngues sensim pullulant: quos Osuē quedam fctā mulier quotannis tondere t resecare consueuerat: sacra veneratiōe posteris profuturos. Huius sancti corpus quum sibi minaciter ostendit preciperet Leostanus adolescens: fame vt dicebat incertum oculorum fide explorare desiderans: t mox vt vidit: t amens effectus est. t post modicum vermibus scaturiēs mortuus est. ¶ Etheldrita: vt Beda testatur: duobus viris nupta virgo permansit: Pater eiꝰ fuit Anna rex orientalium Anglorum. Habuit quoq; t alias duas filias Etelburgam t Sexburgam. Quarum prima in monasterio Gallie: quod dicitur Brigis: sanctimonialis primum. post abbatissa fuit in corrupta ante mortem et post mortem: sicut t soror sua. Altera Ercomberto regi Cantuariorum vxor data est: ex qua genuit duas filias: Encōgotā. de qua Beda multa scripsit. t Hermenildam que Uuilfio regi Merciorū in cōiugem data est. ex qua habuit filiā Uueburgam virginem/Mater apud Belinū post matrē Sexburgaz abbatissa fuit. Filia apud ciuitatē Legionū pausat: q̄ maxime oratiōes feminarū t puerorū exaudire creditur. Egitha virgo. ¶ Fuit quoq; in Anglia Edgari regis filia Egitha dicta virgo sctā in Ultunensi cenobio iacet. Btūs Dūstanus dū cōsecraret ecclesiam sctī Dionysij quam ipse amore martyris edificauerat in Anglia: vidit istā iuuenculam pollicem dextrū frequēter ptendere: t signū crucis frōti suo imprimere. Quo signo delectatus eās ait ad eā. Nunq; putrescat hic digitus. Continuoq; inter missarū solennia flere cepit: Requisitusq; cām ait. Cito hec floz dā rosa marcescet: cito auis dilecta deo anolabit. Sic factum est. mortua nempe illa die predicta post sex scz ab illa die septimanas: quum esset annorū. xxiij. Non multo post idē Dunstanus vidit p somnium sctm Dionysium manu tenentē eandem virginem: t ex oraculo diuino constāter iubentem vt a famulis dei honorificaret in terris: sicut a sponso t dño honorabatur in celis. Hec etiam in professione sanctimoniali auratis vestibus vtebatur: vnde palam increpata est a sancto Etheluodo episcopo. Que respondit Uerax t irrefragabile iudiciū dei sola mortalium operitur conscientia. Nam t in sordibus luctuosis potest esse iactantia. qua p pter puto q̄ tam incorrupta mens potest esse sub istis vestibus: q̄ tuis discissis pellibus. Huius corpus virgineum quū leuaretur altius: inuentum est totum in cineres resolutum preter pollicem/t aluum t aluo subiecta. vnde disputantibus nonnullis: de ijs que viderant vni ex ijs dormienti virgo ipsa adstitit dicēs: Nō mirū si ille ptes corporis mei putruerunt. Nam vsus habet corpora mortua sic defluere: t ipsa vt pote puella membris illis peccaui. Sed iuste venter corruptus nō est: quem libido nō tetigit immunis fuit a crapula t carnali copula.

§. VI. De quibusdam mirabili-

bus illius tpis. Ut refert Uinc. vbi. §. Paderbrunna Germanie ciuitas combusta est cum maiori ecclesia. In monasterio aūt monachorum Scotus quidā monachus/Paternus nomine multo tpe inclusus hoc incendiū sepe dixerat: qui propter ppositum reclusionis exire nolēs se cōburi passus est. Quod Petrus Damianus plenius referens sic ait. In quadam vrbe Teutonica erat quidam seruus dei iuxta monasterium in cellula manens reclusus. huic reuelatum est: q̄z nisi ppl's per penitentiam deum cito placaret: intra. xxx. dies tota ciuitas incēdio periret. Promulgata est visio: sed noluerunt conuerti. Ille aūt preciosa monasterij iussit auferri vt salua essent Candema. vij. vrbis regionibus ignis subito exoritur: peruenitq; vsq; ad cellam viri dei. Quumq; rogarent hoies eum inde exire: noluit: sed oia iudicia dei committens combustus est cū cella sua. ¶ In pago Bracatensi: vt scribit Sigisbertus: iuxta Coznacum multitudines colubroruz aliarinsecus congregate ꝓdigioso prelio inter se concurrunt: t multis vtriusq; partis occisis: victa pars fugiens in cauo arboris se abscondit. Altera pars vincētium more insequēs cum sibilo circūstrepebat. donec circuniecto ab hoibus igne omnes cremate sunt. Non multo post cometes longos et flāmeos crines per mane ducens vt dicit Helinandus: t apparuit: de quo quidam monachus Malmaberie Elmerus nomine: Uenisti (inquit) venisti multis martyribus lugende. Dudum est q̄ te vidi: sed nunc multo terribiliorē te intueor patrie huius excidium minantē. Is erat literis bene imbutꝰ euo maturus: q̄ immanem audaciā in prima iuuēute consortus fuerat. Nam pennas manibus suis t pedibꝰ nescio qua arte innexuit: vt Dedali more volaret: fabulam ꝓ vero amplerus: Callectaq; e summo turris aura spatio stadij vnius t plus volauit. Sed venti t turbinis violentia simul t treme

Edimūdus Anglorum rex mar tyr. Homo alis artificiali bus volauit.

rarij facti cōscientia tremulus cecidit. Post hec ppetuo debilis crura effract⁹. Ipse vero ferebat causam fuisse sue ruine q̄ caudā suam in posteriori parte oblitus fuerat aptare.

Mariani chronographus. ¶ Circa qō tēpus claruit Marianus chronographus. Qui ā Scotia in Balliam veniēs/Colonie factus monachus primo apud Fuldā: postea apud Maguntinam reclusus est.

¶ Circa ea tpa vt refert Vincen. post Guilielmū: in cōfinio Northmānie ⁊ Britannie portentū visum est in vna vel duabus mulieribus. Duo erāt hui⁹ capita: ⁊ quatuor brachia: cetera gemina oia vsq̄ ad vmbilicū. Inferius singula omnia. Ridebat/comedebat/loquebat vna. Flebat/esuriebat/tacebat altera. Oze gemino māducabatur: sed vno meatu digerebatur. Una defuncta superuixit altera pene triēnio mortuā portās donec ⁊ pondere molis et nidore cadaueris defecit. Putatum est a quibusdam ⁊ literis traditū: q̄ he mulieres Northmanniam ⁊ Angliam significarēt: que licet diuise fuerint: tamen sub vno dño vnite sunt. Hē quicquid pecuniarū auidis faucibus absozbuerant: in vnam lichunam defluit: que est vel principum auaritia vel circumpositarū gentium ferocia. Mortuam ⁊ pene exhaustā Northmanniam ingens pecunijs sustentat. Anglia: donec ⁊ ipsa fortassis exactozum violentia succūbat. Non multo post referente Sigisberto: multi fideles ad septem milia orandi voto Hierosolymā perentes: ab Arabibus in parasceue in quodā castello obsessi sunt ⁊ tot occisi ⁊ vulnerati: vt de septem ⁊ eo amplius milibus vix duo milia reuersi sint. ¶ Post annos tres comētes apparuit tota paschali hebdomada. Warinuth (al's Warnuich) Nozdanimbrozū rex cuz mille pene nauibus venit in Angliā regnatur⁹. Et in vrbe Eboraco plus q̄ mille laicos ⁊ centū presbyteros de Anglis occidit. Quē Aroldus rex Anglozum cum septem legionibus superueniens cum multis occidit. Sed post Guilielmus comes Northmannozum cum Fracis in Angliam intrat: ⁊ cōserto cum Anglis prelio Aroldum cum multis milibus peremit. Et in Anglia regnauit vt pictum est. ¶. Malgerius Rothmagensis Archiepūs crebro conuentus q̄ officium suum negligeret: expostulante hoc nepote suo aduersus eum: et eo nihilominus irreuerentius agente: cogente vltima necessitate degradatus est. Sed ferunt quidā vt scribit Vincen. post Guilielmum arcanā causam fuisse: q̄ idem Malgerius nepotem suū cum vxore Matilde excōicauerat: qz cōsanguinei iuncti erant. Et ideo nepotē excogitasse depositionis occasiones in persecutorē flagitiozum suozū. Pro cuius sceleris expiatione idem Guilielmus edificauit postea monasterium sancti Stephani Cadomi. Et illa monasterium sancte trinitatis.

¶ De Petro Damiano ⁊ dictis eius. Capitulū.viij.

ANno domini milesimo.

Petri Damiani opa. Atrviij. Petrus Damianus vita ⁊ scientia insignis habetur in Italia. Hic edidit multos sermones elegāti stilo de diuersis materijs. Episcopatui vero quo insulatus fuerat: renuntiauit: vt deo libertus vacaret. Scripsit ⁊ plura opuscula: videlicet librū vnum de pfectiōe monachozū. Item aliū qui intitulatur Gratissimū/cōtra simoniacos. Item librū de cōtemptu seculi. Item libellū qui intitulatur/Dñs vobiscū. Ad Leonem papā/librū de cō suetudinibus ecclesie. Item scripsit regulaz eremiticā: ⁊ de ordine vite eremitice. Item librum p modū dialogi cōtra Judeos. Item libellū narrationū. Item librū de diremptiōe nuptiarū. Item librū de disputatione de canonicis horis. Item inuectiuā cōtra quendam epm̄ qui monachos ad seculū reuocabat. Narrat etiā plura exempla eoz̄ que cōtigerunt tē pozibus suis in diuersis locis multū notabilia: de quibus in isto ca. aliqua ponūtur. In apologia. i. excusatione sua super ēpatu dimisso Helinādus sic ait de eo. Hic Petrus ad papā Hildebrandum qui fuit Greg. vij. scripsit ⁊ rationem reddēs quare ēpatum dimiserat. Erat enim vir sapientia ⁊ religiōe notatissimus. Quia (inquit) refutauit ecclesiasticū regionem centum annozū mihi penitētiā injuncta est ām remedia monastice regule. Forte de talib⁹ remedijs loquitur hic de quibus ibi dicit. Dominicus (ait) lozica ferrea vestitus erat ad carnem: duobusq̄ ferreis circulis cinctus in corpore: ⁊ duobus per armos brachiozū. Hic armata scopis vtraq̄ manu. xij. psalteria vestibus exutus: totū noctem ducens pervigilē cū die altera psoluit. Et de decimotertio vsq̄ ad Beati quoruz/huius viri exēplo mos inoleuit in illis partib⁹ vt nō solum viri: sed ⁊ nobiles mulieres hoc purgatozij genus inhiā ⁊ magne dignitatis/retulit mihi se p prefatam huius regule disciplinā penitentiā centum annozū peregisse ⁊ tribus dictum annozum penitentia sibi injuncta est: qz ēpatum dimiserat amore religionis ad monasteriū reuersus: quū tū esset valde idoneus ecclesie regimini. Sed ipse rationem reddēs multos scrōs ante se hoc idē dicit fecisse. Valerius (inquit Hipponensis Augustinū sibi successorē constituit. Lucidus Citoclensis imminente obitu ad cenobiū conuolauit. cui vt ait Grego. in registro: beatus Andreas apparuit et horam obitus nuntiauit. Aldebertus Betuēsis epūs monachum in suis, duens martyrij palmam inuenire pmeruit. Itē quidā scrūs penitens ēpatu dimisso: tandem ab angelo visitat: ⁊ iubet ad ēpatum redire. sed noluit donec admonente angelo eodē beatus Remigius celeriter aduenit: qui hoc ei imperauit et tunc primo obediuit. Et infra. Melius est pondus abijcere: q̄ cuz detrimento domini cuius ego seruus sum fractis ceruicibus interire. vnde scriptū est. Quare non dedisti pecuniam meam ad mensam: ⁊ ego veniens cum vsuris vtiq̄ exegissem qō meum est. inquit Hiero. depositum altare quod ferre non poteras. Dum enim tu ignauus negociator denarium tenes: alterius locum qui pecuniā duplicare poterat occupasti. Nōne apud quosdā episcopos regales epule quotidie: quotidie apparatus: quotidie conuiuium nuptiale: Et vnde refrigerari debuerant indigentes: recreantur milites. ⁊ ad eozum mensaz delicijs afluentibus alieni victitant: quū illi quozum est tota substantia excluſi fozis/famis inopia cōtabescant. Et (quod diabolicam videtur equare malitiam) predijs in militiam profligatis: omniq̄ possessione terraruz. Insuper ⁊ decime ⁊ plebes adduntur in beneficium seculari bus: que liberalitas pessima ⁊ egentibus adimit vnde viuāt ⁊ diocesanos deterret vt decimas non persoluant: illos occidens in animas: istos in corpore. Florentine ciuitatis epūs ludo scacoz pūnit: quē ego increpās adhuc episcopum iniunxit ei vt percurreret tria psalteria: ⁊. xij. pauperū pedes lauaret. ⁊ singulos reficeret: ac singulis singulos denarios daret: vt manibus ablueret quod manibus polluerat.

§. I. De quibusdā mirabilibus

casibus quos idem Petrus narrat in diuersis opusculis suis In monasterio sancti Vincentij non pcul a monasterio qō ōr Petra pertusa/cōstituto: regulare pstitueramus edictuz vt in quadragesima p triduum nō nisi modicum panis cum aqua oēs sumerent. nulla verba pferrēt/nec oratiōnū nec lectionū inaudietia: nudis pedibus inceder ēt: expleto psalterio mutua se scoparū castigatione purgarēt. Hāc regulā quidā frater edēdo violauit. q̄ peritus erat scribēdi/notandi: tornādi/fabricādi. Augur/cenobates/medicus/magus / omnia norat. Media quadragesima ille crassus ⁊ nitidus ⁊ obesus repente infirmatus est. Audieram aut illum pro peccatis suis a missarū celebratione sequestratum. Super quare euz admonuit: sed ipse negauit illud Secunda die corpus domini cum sedens in lecto anxius a me flagitabat. Quumq̄ abbas eum super hoc corriperet qui presens nobiscum adstabat p eo. s. q̄ nulla signa mortis in eo apparent: ille nihilominus pstitit. Et iam sacerdote cum sacramento adstante: applicans ad se vnū de fratribus nescio quod graue pctm̄ ei in sufurrauit: aurē. Qui attonitus ⁊ nesciēs quam ei penitentiā iniungeret: tandem. xv. annos ei penitentie iniunxit. Mox q̄ vtile corpus oīcum suscepit: aiam cum felle simul euomuit. qō fel vsq̄ ad sepulturā fluere non cessauit. ¶ In prefato monasterio statutū: erat ⁊ iā p triēniū seruatū: vt horis canonicis beate Marie officia dicerentur semper. de quo cepit murmurare monachus quidā noie Bazo reprobe vite: sed dicacis ⁊ accurate facundie. ⁊ obtinuit p questiones suas: vt hore beate virginis nō amplius dicerentur. Mox innumere aduersitates aduersus idem monasteriū exorte sunt: depredationes/rapine/conflagrationes/seruoz̄ familiaruz eiusdem loci trucidatio. Itur ad imperatorem Teutonicū: sed frustra Venitur ad medicos eis hoc accidisse: qz imperatorē seu imperatricē pacis a se abiecerant. Et mox in terrā pstrati nuntij dicunt se nunq̄ de cetero laudes beate virginis omissuros. Et hoc seruātes in breui pacē recupauerūt. ¶ Faventine ciuitatis cuidā presbytero angelus dñi ex consuetudine adueniebat: ⁊ sacramentum dñici corporis deo offerētis manibus assumebat vidente principe. Tandem idem pbyter in luxuriā incidit. ⁊ ecce angelus dñi eo offerente vt psueuerat venit. ⁊ inspectāte principe spongiā impletam aqua super caput eius expressit. oēsq̄ sordes ac squallores quos de corpore eius ante contraxerat: membris eius omnibus iterum superfudit. Obstupescēs pnceps secrete pbyterū admonuit. Qui primo negans postea cōfessus est se pterita nocte in quādaz cubiculariā eius corruisse. ¶ Quidā presbyter Salernitan⁹ quū quadā die psperisset de monte Uelino flāmas erūpere ptinus ait. Proculdubio aliqs sceleratus dines in proximo moriturus est: ⁊ in infernū descensurus. Est enim talis psuetudo in illis pribus: vt imminente morte alicui⁹ diuitis reprobi: mons ille flammas euomat piceas ⁊ sulphureas. His dictis

Mirabile mōstrum. Ex monte Uelino flamme erūpunt.

dictis superueniēte proxima nocte: dū idē princeps Salerni
tanus cū meretrice securus concūberet: expirauit. Quē illa
vt postea referebat: quid cōtigisset ignorans/diutius ptulit:
vir tandem a se nō hoīem: sed cadauer proiecit. ¶ Quidam
presbyter Neapolitanus volēs certius qō nō liceat addisce
re illuc vbi gehennale baratrū feruentius eructabat: ppin
quare presumpsit. Post missarū solēnia infulatus quasi ar
matus pcedēs: dum vltra cē solebāt hoīes temerarius scru
tator accessit: redire nō valens postmodū nō cōparuit. Alius
presbyter conuersionē promittens ⁊ differens in paruo flu
uio de equo cecidit: ⁊ submersus est.

§. II. Joannes quidem vt idem

Petrus refert: pocū vidue abstulit. Que plorans in repetē
do nō est exaudita. Sed quū porcum comederet: est pcussus
in gutture. Qō vulnus dum vixit: a medicis sanari non po
tuit. Tunc ergo cōuersus est ad religionē: quam multo ante
promiserat ⁊ implere nolebat. Diu tū postea in conuersione
vixit tanta laborans gutturis molestia: vt cum magna diffi
cultate alimenta pciperet. ¶ Vir quidā Arduinus certa de
uotiōe mihi spoponderat cē si nō posset ante/saltem expleto
decennio transiret ad religionem in monasterio sancti Vin
centij: qō in Arpinati solo situm est. Expleto termino tergi
uersari cepit. Et abbas eiusdem monasterij votis eius faue
bat: ⁊ dissuadebat cōuerti: cuius nimirū pnecessarijs sustē
tabatur auxilijs. Interea lāguore correptus cōfessus est: et
pauperibus ⁊ ecclesijs multa largiēs quasi cunctis bene di
spositis securus: adsistentes sibi cognatos ⁊ affines sub hac
obtestatione cōstrinxit. Obsecro vos (inquit) p charitatē: q̄
deus est: vt nemo me huic mortali vite reddi depoſcatme me
imparatū (quod absit) mors improuisa pueniat. Mortuus
est ergo: ⁊ aliquanto tempore post mortem suam abbati illi
apparuit. Nocte enī quadā per visum videbat: ⁊ ecce in spa
tiosa campi planitie imperator: vel quelibet excelsa potestas
cum totius regni copioso veniebat exercitu. Quisq̄ ille stu
pefact' huc illucq̄ oculos deduceret: ecce Arduinus a qui
busdam custodibus celeriter ducebat. Heu (inquit abbas)
siste gradum parumper. Mihi non loqueris Arduine? Eia
frater quid tibi est? Letaris an pateris? In pena es: an in
gloria? Tunc ille tristis ⁊ flebilis: quid me (inquit) interro
gas de gloria: qui iugibus penis afficior? Ad quem abbas.
Quid ergo tibi fecit beat' Vincentius? Sanctus (inquit)
diu me fecit sperare colloquium. Sed q̄ dudum fatigatus
hoc obtinere non meruit spem hanc iam omnino frustratus
amisi. Sic plane pmissionibus frustrabatur ab eo: quem si
militer promittēdo frustrauerat. ¶ Desiderius Cassinensis
abbas: qui postea fuit papa: narrauit mihi inquit Pet. da.
Seruus dei Neapolitane regionis in prerupta rupe / iuxta
viam publicā solitarius habitabat: qui dū nocturno tēpore
psalleret: ⁊ fenestrā cellule horarū explorator aperiret: vidit
multos ethiopes iter carpere: ⁊ longo tractu onustos feno
faginarios cōminare. Quisq̄ eos inquirerē qui essent: ⁊ cui?
rei gratia hec iumentorū pabula vectitarent. Maligni (in
quiunt) spiritus sumus. Hec aūt paramus nō pabula pecori
bus alendis: sed fomenta potius igniū hoībus comburēdis.
Prestolamur enim in proximo principem Capue qui iam de
cumbit: ⁊ Joannem magistrū militum Neapolitane ciuita
tis: qui adhuc viuit incolumis. Illico vir dei Joannē festin?
adijt: ⁊ que viderat ⁊ audierat enarrauit. Per idem tempus
Otho scōs ibat in Calabriam cōtra Saracenos. His auditis
Joānes ait. Modo habeo necesse imperatori occurrere: ⁊ de
statu terre huius diligenter tractare. Post eius abcessum
spondeo q̄ seculum deseram ⁊ monachus fiam. Ut aūt pro
baret vtrum verum esset quod ille narrabat: nuntiū direxit
Capuam: qui Pādulphum iam mortuū inuenit. Ipse quoq̄
magister militum Joānes antecē imperator ad illas partes
attingeret: vix diebus. xv. superueniens mortuus ⁊ ipse est.
¶ Martinus qui in Camaldulensi eremo cōmorabatur vir
multarum virtutum: ⁊ precipue in gratia lachrimarum nar
rauit. Monachus erat maritimi territorij in cenobio quod
ad pinum dicitur/multis peccatorū nexibus inuolut'. Cui
quū magna ⁊ longa penitētia fuisset iniuncta: ille a quodam
familiari suo auxilium petijt ad comportandū pondus peni
tentie. Qō onus ille deuote suscipiēs/precepit eū securū ma
nere de tāta parte soluēda. Qui sic obligatus nō multo post
obijt. Erat aūt inter fratres vite irreprehēsibilis ⁊ opinionis
honeste. Non multis post diebus penitenti monacho in som
nis apparuit. Qui inquisit' quō se haberet. Male (inquit)
⁊ dure: sed ppter te. Nam liber a proprijs: q̄ tuis me vincu
lis innodauī: ⁊ alienam cautionem non persolui: flagellis
duris atteror. Sed queso te vt vigiles pro te et liberes me.
Vade ergo ⁊ deprecare cōuentum vt qō spopondi persoluāt
⁊ me eruant. Quod quū factum esset: ille rursus prefato mo
nacho apparuit vultu sereno ⁊ festiuo: dicens se per oratio
nes fratrum a penis erutum ⁊ sanctis coniunctum.

§. III. In partibus Galliarum

inter abbatem ⁊ quendam seculi potentē orta est magna con
tentio de possessione quadam: ita vt vtriusq̄ partis fauto
res post longa iurgia ad arma concurrerint. Potens ille se
cularis turmis armatorū stipatus: cāpum pliaturus ingre
ditur. Abbas aūt cūctis qui p se dimicare venerant sufficien
hibuit comitatum. Solos monachos suos equis imposuit.
capita cucullis operire precepit. ⁊ sic armatus ad locum cer
taminis venit. Protinus aduersarij tanto horrore perculsi
sunt: vt mox equis desilirent. arma proijcerent. se terre hu
militer pternerent: indulgentiā flagitarent. Si obijciatur
Leonē papā bellū gessisse: respondeo nō ideo Petrū factum
esse aplorū principē: q̄ negauit. nec Dauid ideo pphetam q̄
mechatus est: bona vero vel mala non de meritis haben
tiuz: sed de ppriis qualitatibus debent estimari. Gregorius
multas rapinas ⁊ violentias a Longobardis passus est Am
brosius ab Arrianis. vterq̄ sola patientia dimicauit. ¶ Du
finus episcop' in capite ieiunij quarta feria fecit sibi ⁊ mili
tibus sumptuosum cōuiuiū ⁊ balneū preparari. cuius vultū
repente paralysis corripuit: ⁊ cū tali morbo diu postea vixit.
¶ Quidā eps valde sitiens sibi vinū afferri precepit. Quisq̄
pincerna totum quod erat in vasculo exhausisset in poculū:
⁊ episcopo detulisset: ecce pauper importunus illud sibi da
ri popoſcit: dicens q̄ si statim non biberet protinus expira
ret. Precepit eps illud pauperi dari. Quisq̄ amplius sitiret
episcopus q̄ ante: iussit iterum in vas vinarij inspici: si forte
aliquid supereſſet. ⁊ repertū est plenū. ¶ Quidam pater
familias vnū solum nūmum habebat in loculo ad emendu
aliquid quod cum pane comederet. Interim pauper aduē
nit ⁊ misericordiam postulauit. Dat ei nummum illum tēdit
donū. Et ecce vir quidā ignotus ⁊ quem nunq̄ ante viderat
festimus ⁊ anxius. xx. solidos in linteo ligatos in manus eius
posuit: dicens ei a dño suo missos. ⁊ tanq̄ qui expectaretur
mox recessit. ¶ Fertur in regione Puteolorum in Appulia
inter aquas nigras ⁊ fetidas saxosum esse promontorium et
scrupeum. Ex quibus a quis consueto more teterrime viden
tur auicule repente consurgere: ⁊ a vespertina sabbati hora
vsq̄ ad ortum secunde ferie humanis aspectibus apparere:
⁊ velut solute a vinculis liberis spatiari: alas extendere plu
mas depectere. Nec vnq̄ videntur vesci nec quolibet aucu
pis ingenio possunt capi. In matutino secunde ferie ingens
corvus instar vulturis/eas psequitur: ⁊ post illas crocitat:
que protinus aquis se immergunt: nec vlterius apparent
vsq̄ ad vesperam sequentis sabbati. Has vero nonnulli per
hibent esse animas hominum gehenne deputatas. sed domi
nico die cum adiacentibus noctibus pro gloria dominice re
surrectionis refrigerio potiri. Cuius assertioni
Prudentius in hymno assentit dicens.
Sunt ⁊ spiritibus sepe nocentibus Penarum ferie.
Illa nocte sacra qua rediit deus
Victor acherontis inferis.
Sed Desiderius Cassinensis abbas rem se sic habere fundi
tus abnegabat. Umbertus tamen archiepūs presente Deside
rio retulit se hoc audisse ab accolis Appulie. Nota lector pri
mum esse non posse: q̄ in inferno nulla est redemptio non so
lum liberationis: sed nec interpolationis: nec diminutionis:
nec refrigerationis ab illis aut in illis penis secūdum Tho.
⁊ alios. Utrum aūt illud sic se habeat ⁊ quid cause sit nouit
deus. ¶ Retulit Umbertus archiepūs q̄ in monasterio san
cti Sylvestri in territorio Urbinati/quidā monach? obijt
⁊ ab incipiente gallicinij nocturnalis articulo vsq̄ ad secun
dam diei horam cadauer exanime fratribus circunquaq̄
psallentibus iacuit. Quumq̄ ad missam Agnus dei/p eo di
ceretur: ecce subito mortuus surrexit. Quumq̄ attoniti fra
tres propius accessissent: vt ab ore eius verba audirent: ille maledicta ⁊ blasphemias in deum cepit euomere: ⁊ crucem oblatam vt oscularetur cōspuere: ⁊ intemeratā dei genitrice ignominiosis opprobrijs lacerare. Et dicebat. Quare pro me psallitis vel sacrificia offertis? Ego in ipsa flāma tartari fui. ibiq̄ meus ⁊ dñs lucifer coronam suam in extinguibili sem
per ardore cadentem mihi in capite posuit. eiusq̄ metalli chlamydem qua induebatur me vestiuit. Erat autem chla
mys tam longa vt talo tenus flueret. tam feruenter ignita vt guttas emittere videretur. Quumq̄ fratres vt peniten
tiam ageret admonerent: ille anathematizabat: ⁊ omnia re
demptoris nostri ore sacrilego contēnebat mysteria. Tunc monachi toto corde pro illo orantes: exutis vestibus se ver
berantes ⁊ pugnis pectora tundentes omnibus quibus vale
bant precum generibus insudabant. Et ecce desperatus ille ad se rediit: saluatoris oipotentiam laudat. sathane ludifica

Auicule in appu lia mira biles.

Mira bile spe ctaculū.

tribus abrenūtiat: crucem adorat. penitentiā flagitat. Cōfessus est aūt q; post abrenuntiationē seculi in fornicationē inciderat. Quod eatenus celauerat: laudansq; t benedicēs deum vsq; ad diē alterā vixit: t in sancta cōfessiōe migrauit.

¶ In partibus Babylonie habebat passionē sedes apostolica: vnde tantū balsami reditus annuatim capiebat: q; sufficiebat illuminande lampadi ante altare beati Petri appense t semper ardenti. Hanc possessionē accepta pecunia papa distraxit: t canonē a Romanis quē accipere solebat amisit.

Aliquanto post quū idem papa ante sanctū altare quasi denotus adstare ōrās tecce grādeuus t terribilis senex: in cui? etiam facie barbica sium videbatur elato brachio colaphum ei vehementer incussit: t ait. Tu extinxisti lucernā meam ante me: t ego extinguo lucernam tuā ante deum. Mox; dixparuit. Qui cōtinuo paulopost obijt.

¶ Quidā institores Venetie quū applicuissent: viderunt leonem spiritu draconis non procul a littore inuolutum trahi violenter a dracone in spelūcam. Pandotes aūt qui repente huic spectaculo conuenerant: audacter draconem inuadūt t leonem liberant. Qui non ingratus per aliquot dies quibus illic pandotes morati sunt: pellē vnam animalis a se capti aduexit.

¶ Quidam cum conuicaneo suo ad ligna cedenda pergebat: t ecce serpens trabalis magnitudinis duobus attollens colla capitibus in eos impetum fecit. Unus aūt eorum qui tenebat securim: vnum caput eius abscidit: t mox ei securis ad terram cecidit. Quem serpens iratus mox altero capite mordicus apprehendit: t spiritu suo eum inuoluens in speluncā suam traxit. Qui quū traheretur clamabat ad sociū vt eum defenderet: vel ei securim quam tenebat in manibus daret. Qui timens noluit: sed fugit. Et idcirco a sacerdotibus tāq; reus mortis exiliū subire coactus est.

¶ Quidam quū ab Hierosolyma redirent: t defessi secus viam nocte quiescerent: leo terribilis dormientibus superuenit ceteroq; preteriens solum presbyterū inuasit: ceteriq; leonibus predam aduexit. Quem mox deuorauerunt socijs audientibus mugientem. Hec de dictis Petri Damiani. Qui etiam descripsit vitam sancti Romualdi t Odilonis.

¶ De Hildeberto episcopo/t scriptis eius in versibus t orationibus. Capitulum. ix.

Hildebertus Lenomanensis epūs.

Florebat circa hoc tempus scz anno dñi millesimo. c. Hildebertus Lenomanensis epūs Berengarij Turonensis discipulus: versificator t dictator egregius: qui epitaphium eiusdē Berēgarij magnifice scripsit in versibus. li. vt scribit Helinādus. Idē Hildebertus tribulationes t vincula pro christo sustinuit. Nam vt ipse refert in quadā epistola generali ad oēs eccl'ie filios: hoc scribente Vincē. spe. hist. lib. xxvj. Quū in turri Lenomanēsi comes Heotrocus in vinculis teneretur: ad eū metu mortis trepidum epūs ipse vocatus accessit. Cui cōfessus comes domui sue disposuit testamentū fecit: t ecclesie distribuit. Qō vt illibatus pmaneret: ab epō precibus impetrauit quatenus matrē eius adiret: t de testamēto testimoniū phiberet: inhibens ne quisq; illud imminuere presumeret: neue quis adnihilare tentaret. Pergentē igitur epm mater comitis in pace suscepit. Testamento applausit gratias agēs q; gratia comitis accessisset. Eadē die initium est aduersus eum cōciliū: t in crastinū sunt manus iniecte in eum. Sicq; cōtumelioſe captus est: t in custodia publica posit'. Dimiserūt etiā sibi vestimēta eius: quis eius iam distributis inter eos qui gratis ad facinus discurrebant. Erat tunc in castello quo hoc facta sunt venerādus Carnotensis epūs t qui Ubertū etiā in spū contrito scz illorū sceleratorū principē/primo quidē cōuenit: sed bestia rōnem nō admisit. De hinc illorum sacrilegij libere arguit. t postremo tradidit eum sathane in carnis interitum anathematis vinculo quo debuit alligatū. Religiosi quoq; abbates t anachorite cōsummati nois ad eum cōueniūt: seu eū vt lapidē durum inuenerūt. Et in omnibus his non est auersus furor eius. Hic quidē primo fuit Lenomanensis epūs: postea Turonensis archiepūs. Jam vero prefatus epūs in vinculis positus nonnullas epistolas scripsit: sed t quosdā versus elegantes de exilio suo cōposuit. Librū quoq; pulchrū de tedio huius vite: q; rimoniā suā ipsius/de seipso/ad seipsum/partim metrice partim prosaice cōtinentem: t orationē pulcherrimam ad sanctam Trinitatē: t versus quosdā de eucharistia. Ex quib? excerpta sunt aliqua que sequūtur. Sed prius quiddā circa aliud eiusdē tpis notandū.

Impiū est defūctis iuste non soluere.

¶ In cenobio Fuldensi exitialis lues grassata prius abbatem corripuit. Mox multos monachos t eleemosynas largiores facere: sed processu tpis (vt est natura hoim) pedetēt im dempto metu omittere ceperunt. Presertim cellerarius: qui palā clamitabat nō posse penum tot expensis sufficere: se semp aliqō alleuamentū p tot elationibus funerū sperasse. nihil vtra spei esse si qō viui nec? sent mortui cōsumerent. Itaq; quū quadam nocte ppter necessaria diu sopore distuliſſer/tandē elaqueatis mortuorū uexibus in dormitorū pgebat. Et ecce vidit in capto abbatem t oēs qui obierant illo anno: eo quo decesserant ordine sedere. Tremens ille t effugere gestiens: vi retractus: increpatus: t more monastico flagellatus: audiuit verba abbatis in hanc sententiā. Stultus est de morte alterius emolumentis inhiare: quū sors cuiusq; sub eodem pendeat fato. Et impiū est quum monachus oēm vita suam in monasterij consumpſit obsequio: vt careat saltem post mortem suam vnius anni stipendio. Scito ergo te citissime obiturum: sed quicquid pro te fiet: ad aliorū quibus abstulisti commodum conuertetur immo t alios corrige exemplo: quos corrupisti verbo. Abijt ille: t nihil se vanum vidisse tam recentibus plagis q; morte proxima demonstrauit.

§. I. Dicta pdicti Hildeberti in versibus.

Nuper eram locuples multisq; beatus amicis:
Et risere diu prospera fata mihi.
Sepe mihi dixi: que sunt tam prospera rerum:
Quid sibi vult tantus tam citus agger opum:
Hei mihi: nulla fides/nulla est constantia rebus:
Res ipse quid sint mobilitate docent.
Res hominum atq; homines leuis aura versat in horas:
Et venit a summo summa ruina gradu.
Cuncta sub ancipiti pendent mortalia casu:
Et spōdent propria mobilitate fugam.
Quicquid habes hodie: cras te fortasse relinquet:
Aut modo dum loqueris: desinit esse tuum.
Has ludit fortuna vices: reges q; superbos:
Aut seruos humiles non finit esse diu.
Illa dolosa comes sola leuitate: fidelis
Non impune fauet: aut sine fine premit.
Illa mihi quondam vultu blandita sereno:
Mutauit vultus: nubila facta suos.
Accessit damnis nouus ille grauisq; tyrannus.
Quo Lenomannorum consulet ius perit.
Cuius auos puduit scelerum genuisse patronum.
Fortuneq; parem mobilitate dolis.
Ille pudor patrie: me non impune tuentem.
Justitie leges. expulit a patria:
Inde ratem scando: vitam committo procellis:
Uela tument: gemina cymba iuuatur ope.
In fragilem pinum totus prope congerit iras
Mundus: t est hostis quicquid obesse potest.
Ecce rapax turbo tollens ad sydera fluctus:
Impulit ad littus iam sine pupe ratem.
Sic miser t felix: quassa rate rebus ademptis:
Euasi ventos/equora/saxa/iouem.
Ecce quid est hominis: quid iure vocare paternum:
Quid miser ille sibi plaudere dote potest.
Hoc est hic hominis sempercum tempore labi:
Et semper quadam conditione mori.
Est hominis nasci nudum: nudumq; reuerti
Ad matrem: nec opes tollere posse suas.
Est hominis putrere solo: saniemq; fateri:
Et miseris gradibus in cinerem redigi.
Istius est heres homo proprietatis: t illum.
Certius his dominum premia nulla manent.
Res t opes prestantur: t famulantur ad horam:
Et locuples mane/vespere pauper erit.
Nemo potest rebus ius assignare manendi:
Que nutus hominis non didicere sequi.
Jus illis deus adscripsit: statuitq; teneri
Legibus: t nutu stare vel ire suo.
Ille semel simul t solus preuidit t egit:
Cuncta: nec illa aliter vidit agitq; aliter.
Ut vidit facienda/facit regit absq; labore:
Distinguit formis tempore siue loco.
Crescendi stadium rebus metitur: t illas
Decernit: versat legibus ipse manens.
Ipse manens dum cuncta mouet: mortalibus egris
Consulit: t quo sit spes statuenda docet
Ille potens mutis tenor t concordia rerum:
Quicquid vult in me deierat eius ero.

¶ Idem in querimonia sua ad seipsum. de se loquit anima.

Anguste fragilisq; domus iamiamq; ruentis
Hospita/seruili conditione premor.
Exisle iugum ceruice gero: grauibusq; catenis
Prohdolor ad mortem non morritura trahor.

Hei mihi

Wei mihi q̄ docilis falli: q̄ prompta subire
Turpia: q̄ velox ad mea damna fui:
Hospitium sponsus mira fabricauerat arte:
Quo suscepta breui tempore casta fui.
Nam mihi versutus: sed ab origine clarus adulter
Illusit: famula subreserante fores.
Adfuit: obloquitur: presentibus imperat vti
Delicijs: opibus/nomine/lacrat heram.
His peruersa modis ceptum peruertit honestum:
Et miseram quo vult imperiosa trahit.
Hospitij lex ista mei est. his exul ad horam
Obligor. hoc fedus soluet amara dies.
Egrediar: sed nescio quo: sed nescio quando:
Et fortasse dies iste supremus erit.
Est igitur ponenda domus qua libera tristi
Carcere perpetuo iure carere queam.
¶ Heu q̄ turpe nefas: q̄ reprimendum
Quam discors anime quamq̄ nefandum.
Mundi cura mouens pectoris estum
Infestare docet ius & honestum.
Rex abiecta nimis: parq̄ pudori
Virtus est oneri: crimen honori.
Virtus vilis apex: dos sine fructu.
Eu venale bonum valde onerosa
Eu tantum superis ambitiosa.
Deponi facilis/dura resumi.
Uanescis veluti virgula fumi.
Non est cui placeas simplice voto.
Qui lesam doleat teste remoto.
Qui te gratis amet vel tueatur.
Qui patrocinium polliceatur.
Laus sublimis opes: crimen egestas.
Prepollet facinus: fordet honestas.
Ah nunc innocuis iura minantur.
Ah sic flagitium sceptra lucrantur:
Ah q̄ solicito quisq̄ labore:
Occurrit medico carnis amore.
De morbis anime nulla querela:
Egressam sequitur tarda medela.
¶ Multa duces latij pro libertate tulere.
Exilio sobolem gladio caput exposuere.
Felices si triste iugum sic excuteretur.
Nec miseros quicq̄ miserabilius sequeretur.
Sed graue seruitium male libera colla premebunt.
Et dominos centum sua crimina quisq̄ ferebunt.
Uiuere si vere sub libertate placeret:
Non homini: sed peccato seruire puderet.
Illud enim transit: & saltem morte leuatur.
Hoc est eternum: nec finem fine lucratur.

§.II. De septem actibus anime

idem sic ait.
Uis anime septem proprior sibi vendicat actus.
Uiuificat: sentit: varias amplectitur artes:
Corrigit excessus: virtutibus instat: in ipsam
Dirigit intuitum deitatem: gaudet in illa.
Seminibus quoq̄ primus inest: animalia bruta
Participant glium duo vestre proprietates.
Tres sunt & superum: superi tamen anteferuntur.
Et actu primo vegetantur corpora: crescunt.
Prouenit inde vigor/nexus/ complexio/morus:
Et status/& species/& conuenientia quedam:
Ex alio tangit/videt/audit/gustat/odorat/
Odit/amat/petit apta sibi: contraria vitat.
Soluitur in somnos: in somnia mente vagatur.
Preterea meminit: venturis instat agitq̄
Plurima que sensu quippe & ratione geruntur.
Tertius in genuas aliasq̄ perambulat artes.
Queq̄ vel ingenium vel disciplina ministrat:
Colligit: & vario profectu mentibus heret.
Quartus ab illicitis reuocat: residensq̄ reatus
Abiurare docet: & tunc cognoscere sese
Incipit: inq̄ nouum niti ac transire decorem.
Dicimus ex quinto nature lege teneri.
Res inconcussas virtutis amore cauere.
Concessis aliquot etiam sine teste carere.
Sextus in aspectum solis: lucisq̄ superne
Pene parem superis animam rapit immaculatam.
Sepius astringit stabiliq̄ subarctat amore
Collateraq̄ deo quam dotem iam speculetur.
Quos thalamos: quos cultus & que festa: serenent.
Quis dicat speciosa veni dixere beate.
Maioresq̄ animes nec eas tamen aut ea virtus.
Aut ea lingua fuit q̄ibus hic aperire liceret.
Excedit sensum: meritum recondita merces.
¶ Primus itaq̄ noster actus est viuificatio: scōs sensus: tertius ars: quartus correctio: quintus virtus: sextus cōtemplatio: septim⁹ quies. Hos actus si carnis desiderij impediri negas: profecto vel penit⁹ infra horiem defecisti: vel supra horiem pficisti: q̄ solus tam libere brīs es: vt eā pcupiscētiā nescias: qua aduersus prefatos actus et innumero militat exercitu: & diuerso triumphat affectu. Neq̄ enim in oēs aīas par ei licētia est. Ipsi q̄z tactus nec eodē tpe oēs nec eadem infestant molestia. Alij quippe in ortu/quasi seges i gramine prefocant. Alij iam puecti velut in spicis grana q̄ feruor nimi⁹ exurit inanescūt. Est etiā illud q̄ illos intrinsec⁹ impinguet: q̄ illos extrinsecus euacuet. Horū primus quando carni gratior est: tanto a carnis inquietudine securior. Caro enim viuificationis officiū amat: tantā q̄ cū eo pacem pepigit vt si q̄d ei cōtrariū nouerit: & implicabili odio abhorreat: et curiosa solicitudine auersetur. Hinc est q̄ illi q̄z qui cum Paulo clamāt. Cupio dissolui & esse cum Christo. Mortē tñ formidant: q̄ caro hoc aīe letale officio. Christus mori veneratur: et tñ dicebat. Pater si fieri transeat a me calix iste. Qui & ad sudorem sanguinis vsq̄ anxietate turbatus est passionis. In q̄bus verbis nihil aliud intelligendum est q̄ q̄dā conuiuificatio carnis: que sic inerat ei lege nature: vt tñ bonū non impediret obedientie. Que quū ita sint: tantū tamē amorē tamq̄ germanū fedus plerūq̄ supueniētes irrumpunt molestie: q̄bus excitata caro ad viuificatiōis odiū spūs solicitat ad consensum: q̄ sicut illecebrarū desiderio: sic & pniciose cōmouet anxietate solicitudinū: quibus dum venatrix illa deliciarum diu subesse diuq̄ fatigari formidat: paulatim incipit tedere vite. Placetq̄ viuificationis gram abiurare: cuius obsequia permistis incōmodis amarescunt. Nascit inde turpis ac ridiculosus mortis appetitus: nequā. s. pgenies. & que more pereo suos plerūq̄ suffocat & extinguit genitores. Non nullos etenim tua quoq̄ tempora habuerunt: quos vel in aquas vel ad laqueum egit dolor amisse pecunie. Non recolis te eidem attestatum versiculis. scz.
Quum placeat carni q̄ viuificatur: ametq̄
Hoc anime obsequium: quumq̄ euenit vt diuturnis
Fracta malis: vitam fastidiat: abdicet annos:
Malit obire semel q̄ septius: atq̄ suprema
Morte rapi: q̄ tot preeuntibus esse superstes.
Sed licet his instet: non est homicida voluntas:
Donec declinet faueatq̄ vocibus illi
Spiritus hoc stimulis & blanda lite subacto
Signatur excessus: quia dum caro clamat: eamq̄
Spiritus exaudit: consensu culpa creatur.
Inq̄ creando nefas: caro fit vir: spiritus vxor.

§.III. Oratio eius ad sanctam

trinitatē deuota. Alpha & o. magne deus. Heli heli de⁹ me⁹. Cuius virtus totum posse: cuius sensus totum nosse. Cuius esse summum bonum: cuius opus quicquid bonum. Super cuncta: subter cuncta: extra cuncta: intra cūcta. Subter cuncta nec substratus: super cuncta nec elatus. Intra cūcta nec inclusus: extra cuncta nec exclusus. Super totus presidēdo subter totus sustinēdo. Extra tot⁹ complectēdo: intra totus in complendo. Intra nunq̄ coarctaris: extra nusq̄ dilataris. Subter nullo fatigaris: sup nullo sustentaris. Mundū moues non moueris: locum tenēs non teneris. Eps mutās nō mutaris: vaga firmans nō vagaris. Uis externa vel necesse non alternat tuum esse. Heri nr̄m/cras/& pridem/semp tibi nunc & idē. Tuū de⁹ hodiernū indiuisum sempiternū. In hoc totū preuidisti: totum simul pfecisti. Adq̄ exemplar summe mentis: formam prestans elementis. Nate patri coequalis patris cōsubstantialis. Patris fulgor & figura/factor factus creatura: Carnem nostrā induisti: carnē nostrā suscepisti. Sempiternus tpalis: moriturus immortalis. Uerus hō verus deus: impermistus hō deus. Nō conuersus hic in carnem: nec minutus ppter carnē. Hic assumpt⁹ est in deū: nec consumptus propter deum. Patri compar deitate: minor carnis veritate. Deus pater tantū dei: virgo mater sed & dei. In tam noua ligatura sic vtraq̄ stat natura. Ut cōseruet quicq̄d erat: facta q̄dā q̄, nō erat. Noster iste mediator: iste noster legislator. Circuncisus baptizatus: crucifixus tumulatus. Obdormiuit & descendit: resurrexit & ascendit. Sicad celos eleuatus: iudicabit iudicatus. Paracletus increat⁹ nec factus/nec natus. Patri consors genitoq̄ sic procedit ab vtroq̄. Ne sit minor potestate: vel discretus qualitate. Quāti illi: tantus iste: qualis illi talis iste. Ex quo illi: extunc iste: quantum illi tantum iste. Pater alter: sed gignendo natus alter: sed nascendo. Flamen ab his procedendo: tres sunt vnum subsistendo. Quisq̄ trium plenus deus: non tres

tamen dñi: sed vnus. In hoc vno deo vero: tres ⁊ vnum asse-
uero. Dans vsie vnitatē ⁊ psonis trinitatē. In psonis nulla
prior: nulla minor: nulla maior. Unaquęq; semp ipsa: sic est
cōstans atq; fixa. Ut nec in se varietur: nec in vllam trāsmu
tetur. Hec est fides orthodoxa: nō hec error siue noxa. Sicut
dico: sic et credo: nec in prauā partem cedo. Inde veni bone
deus: ne desperem q̄ reus. Reus mortis nō desper: sed
in morte vitā quero. Quo te placē nil pretendo: nisi fidē quā
defendo. Fidem vides hac implor: lena fascem quo labor.
Per hoc sacrū cataplasma cōualescat egrū plasma.

§.IIII. Oratio eius ad christū.

Extra portā iam delatū / iam ferentes tumulatū. Uitra ligat
lapis viget: sed si iubes hic resurget. Jube lapis reuoluet:
iube vitra disrumpetur. Exiturus nescit moras ⁊ postq̄ cla-
mas. Exi foras. In hoc solo mea ratis infestatur a piratis.
Hinc assultus inde fluctus: hinc ⁊ inde mors ⁊ luctus. Sed
tu bone nauta veni: preme ventos mare leni. Fac abscedāt
hi piratet duc ad portū salua rate. Infecunda mea ficus: cu-
ius ramus extat siccus. Incidetur / incendetur: si pmulgas
quod meretur. Sz hoc anno dimittat: stercoretur fodiatur.
Quod si necdū respondebit: flens hec loquor tunc ardebit.
Uetus hostis in me fruit: aquis mersat: flammis vrit. Inde
languēs ⁊ afflictus: tibi soli sum relictus. Ut hic hostis eua-
nescat: vt infirmus conualescat. Tu virtutem reiunandi: oes
infirmo des orandi. Per hec duo Christo teste liberabor ab
hac peste. Solue queso meam mentē: fac deuotum peniten-
tem. Da timorē / quo proiecto: de salute nil cōiecto. Da spem /
fidem / charitatē: da discretā pietatem. Da cōtemptum terre
norum: appetitum supernorū. Totum deus in te spero: deus
ex te totum quero. Tu laus mea / meum bonum: mea cuncta
tuum donū. Tu solamen in labore: medicamen in dolore. Tu
in luctu mea tiratu lenimen es in ira. Tu in arcto liberator:
tu in lapsu releuatar. Uletum prestas in proiectu: spem cō-
seruas in defectu. Si quis ledit / tu repedis si minatur / tu de
fendis. Quod est anceps tu dissoluis: q̄ō tegendū / tu inuol-
uis. Tu intrare me nō sinas infernales officinas. Ubi meror
vbi met? vbi langor: vbi fletus. Ubi probra detegūtur: vbi
rei cōfundūtur. Ubi torror semp cedens. Ubi vermis semp
edens. Ubi totum hoc perēneq; ibi mors gehenne. Me re-
ceptet sion illa: Sion Dauid vbs trāquilla. Cuius faber au
thor lucis: cuius porta lignum crucis. Cuius claues lingua
Petri: cui? ciues semp leti: cuius murus lapis viu? : cuius
custos rex festiuus. In hac vbe lux solēnis: ver eternū / pax
perennis. In hac odor implens celos: in hac festum semper
melos. Non est ibi corruptela: nō defectus nō querela. Non
minuti non deformes: oēs christo sunt cōformes. Urbs cele-
stis vbs beata: supra petram collocata. Urbs in porta satis
tuor: de longiquo te saluto. Te saluto te suspiro: te affector: te
requiro. Quantū tui gratulētur: q̄ festiue cōiuētur. Quis
affectus eos stringat: aut que gemma muros pingat. Quis
chalcedon quis hyacinthus. Nozunt illi qui sunt intus. In
plateis huius vbis: sociatus pijs turbis / Cum Hoyse ⁊ He
lya pium cantem Alleluya. Amen.

¶ De Lanfranco epō Lantuariensi. Capitulum.x.

Anno dominice incarna-
tionis. M.lvij. imperij Henrici quinti primo an-
no / claruit Lanfrācus monasterij Beccēsis prior.
Ad cuius eximiam doctrinā de Burgundia cōuo
lauit Anselmus vir post modū (vt infra dicetur) multa vir-
tute ⁊ scientia adornatus: ⁊ ei in prioratu successit sub viro
egregio Herluino abbate primo qui ipm monasterū Beccē
se de prepio fundauit. Hic Lanfrancus vt refert Uincē. spe.
histo. lib. xxvj. c. xxxvj. ex gestis eius: papia ciuitate Italie
oriundus fuit: offii sciētia seculari perfecte imbutus. Alpes
transgressus in Northmanniā venit ⁊ in Ambricacensi (al's
Ambricensi) ciuitate ali q̄diu docuit. Deinde mortaliū aurā
captare / vanitatē esse cōsiderans: cōsilium salutis arripuit:
⁊ statuit vt omnia propter illū relinqueret qui omnia fecit.
Quumq; vellet ire Rothomagū: vespere in sylua vltra flu-
uium Rillam incidit in latrones: qui cuncta q̄ habebat tol-
lentes ligatis a tergo manibus: et capitio cape ante oculos
ei? admoto: abduxerūt eū de via: ⁊ inter cōdensa saltus fru-
queta dimiserunt. Talibus angustijs comprehensus nesciens
no silentio in se reuersus: ⁊ ad deum cōuersus ait. Dñe deus
terarū attriui: ⁊ adhuc quō te debeam laudare ⁊ orare non
⁊ instituere curabo: vt tibi seruire valeā ⁊ sciam. Surgente
aurora / audiui viatores inter carpenes: et cepit ab eis vo-
ciferando auxilium petere. Qui accedentes ⁊ eum soluētes
reduxerunt ad viam. Rogauit autē vt vilius ⁊ pauperius ce
nobium q̄ō in regione nossent sibi demonstrarent. Uolebat
eñi adire locū vbi literati essent: q̄ eū honori ⁊ reuerētie ha
berent. Ergo de cōsilio eorū monasteriū Beccense adijt: vbi
venerabilis abbas Herluinus eiusdem cenobij fundator: ac
nuper ex grandeuo milite in clericū promotus: eum cū gau-
dio suscepit. Qui monachus effectus in discendis officijs cu
ram maximā impendebat: vt sciret laudes deo persoluere si
cut nouerat. Sic per tres annos vixit solitarius: gaudēs q̄
nesciebatur: fere ab oībus ignotus: omni vilitate ⁊ extremi
tate in cenobio contentus. Et (vt fertur lectionem nolebat
in ecclesia legere: nisi prius eam]cantor audisset. Quadam
etiam die dum ad mensam omnes discumberent: quiddam
inter legendū dixit sicut dicere debuit: q̄ō presidenti nō pla-
cuit: ⁊ aliter dicere iussit: velut si dixisset docere media pro-
ducta vt est: ⁊ presidēs iuberet eam abbreuiari: non eñi prior
ille literat? erat: sed vir sapiēs ⁊ sciēs magis obediendū esse
xpō q̄ Donato: dimisit q̄ō bene pnuntiauerat: ⁊ dixit q̄ non
recte dicere videbatur. Quum autē rumor ⁊ fama longe la-
teq; percrebruisset: clerici accurrunt. Illo de licentia abba-
tis sui scholā tenente: laici quoq; potentes ⁊ nobiles: multa
pro eius amore illi ecclesie contulerunt.

Lāfran
cus vite
se deuo-
uet mo-
nastice.

§.I. Hic post ex abbate Cado-

mēsi factus Cantuariensis archiepūs: multa bona in ecclesijs
Anglie fecit. Quadam die quū missam celebraret: ⁊ ventum
esset ad horā q̄ corpus dñi manibus accepit: diaconus q̄ sibi
ministrabat a demone persuasus arripuit eū manib? p sca-
pulas. Uenerabilis autē antistes in nullo turbatus reflexa
manu dextera p capillos eum tenuit: ⁊ ante pedes suos ad
duxit. Percelebrata aūt missa: in domū infirmorum illum in
duci iussit: vbi p aliquot dies in insania pmasit. Dicebat au-
tē de q̄busdā eiusdē loci fratribus q̄dā nefanda. Tunc noia-
uerūt quendā: dicentes q̄ de eo nō haberet quid deferet. At
ille cepit affirmare q̄ nunq̄ auderet ille in presentiam suam
venire. Quod quum frater audiret: timuit ne aliquid sibi p
peram gestum improperaret. Tunc sapientes fratres cōsiliū
ei dederūt: vt eum archiepo loquēs purā cōfessionē faceret:
⁊ sic fiducialiter cuz eius absolutiōe ⁊ benedictiōe ad demo
niacū iret. Qō quum fecisset: dicebāt demoniaco q̄ aderant.
Ecce adest cui minabaris: dic si q̄d de eo nosti. At ille in eum
toruo oculo respectās ac cachinnās ait. Quis te sic rebulli-
uit ⁊ cādidauit? nihilq̄ amplius dixit. Unde datum est intel-
ligi: q̄ virtus confessionis ⁊ absolutionis aufert diabolo me
moriam peccati: aut certe ptātem accusandi. Post aliquot
autē dies deo miserante a btō Lanfrāco cū fratrū oratiōib?
adiuuāte / liberatus est ab illa peste. ¶ Quum aūt ipsi Lan-
frāco relatū esset: q̄ abbas Anselmus vna nocte post matu-
tinas ad lectū suū veniēs annulū in eo aureū inuenisset: re-
ferenti sibi rūdit. Certissime scias illū post me futurū archi
epm: ⁊ ita factū est. Ad hūc Lāfrancū misit Berengarius Tu
ronēsis: q̄ asserebat eucharistiā quam in altari sumimus: nō
esse reuera corpus ⁊ sanguinē xpi: sed tm in signo. Harū lra-
rū portitor quū non inuenisset eū in Northmānia: q̄busdam
clericis eas tradidit: vnde de ipso Lanfranco orta est suspi-
tio quasi foueret ⁊ faueret ijs q̄ a Berengario dicerent. Igit
quum a quodā Remēsi epo Romam perlatas recitator lege
ret]Leone papa synodo presidente intellecto q̄ Joannem
Scotum Berengarius extolleret: Paschasium vero damna-
ret: ⁊ cōmuni de eucharistia fidei aduersa sentiret: promul
gata est in eū donationis sententia: priuās eū cōione ecclesie
⁊ precepto pape fidē suā coram oībus Lanfrancus exposuit:
prauiq̄ rumoris a se maculā extersit. Deinde cōtra eundem
Berengarius scripsit in modum dialogi de corpore ⁊ sangui-
ne dñi: ostendens ibi nō tm esse figuram vel signum: sed etiā
veritatem corporis ⁊ sanguinis christi.

De vir-
ture cō-
fessiōis.

§. II. Veniēti Lanfrāco archi-

epo Cātuariensi Romā: q̄ tunc papa erat. s. Alexander ei di-
gnāter adsurrexit: professus se illud insigne reuerētie detu-
lisse nō honori archiepi: sed amori magistri. ¶ Ad huius Lā
frāci missam quidā iuuenis monachus legerat euangeliū: q̄
quū patenā pōtifici post pater noster / offerret: vidit coram se
quosdā vultus terrimos malignor? spirituū: ad quor? aspe
ctus pterritus: pōtificē inter man? sacra tenentē vtriusq; bra
chijs strictū amplectit: horribiliter clamans ⁊ dicens. Chri-
stus vincit: xps imperat: xps regnat. Conterriti sunt oēs qui
aderant: ⁊ portatus est ille a militibus post missam in came-
ram pōtificis. Conuenit in capitulo: adducit ille plenus de
monio fortiter ligatus. Sermonē facit Lanfrancus de illor?
iubet cōiter orationē fieri p eo. Mox vt videbat sanus effe
ctus est: ⁊ p agēdis gratijs ad sepulchrū sancti Dūstani pre
sentat?. Quūq; expletoriū cātaret: ille rapt? de stallo suo cu-

curr

currit ad priorẽ Hẽricũ: quẽ ille statiꝫ apprehẽdẽs duxit in dormitoriũ: ⁊ noctẽ insomnẽ añ illũ duxit. Media nocte exclamãs oẽs iquietauit. Ductꝰ est ad sepulchrũ scti Dũstani plurimũ retinẽs: quo quũ venisset: furere cepit: ⁊ in Dũstanũ ⁊ in xp̃m infinitas blasphemias vsq; ad diem euomuit. Mane referẽ ad domũ infirmoꝝ: vbi post multos dies cruciatus est. Quicunq; ad eũ accedebãt: si crimẽ aliqđ habebant de quo nondũ ꝯfessi erãt: publice detegebat: ⁊ dicebat illos in penis perpetuis sibi sociãdos: vnde nũnulli erubescentes pure cõfessi sunt. Qui quum illi se iterum presentarent: querebat qui essent ⁊ vnde venirẽt: ⁊ quõ tam subito loti essent: ⁊ suam societatẽ amisissent. Post hec quũ positꝰ esset in medio sanctarũ reliquiarũ: exiliens cũ lecto in quo iacebat: volebat fugere sanctos. Quũq; illic retinereẽ: ⁊ demon ꝑ ventrẽ eiꝰ tanq̃ catus puulus currebat: nũc versus os: nũc ꝯsus inferiora querẽs exitũ. Quũq; fratres se reficerẽt: frater qui relictꝰ erat ad custodiendũ eũ multũ deuotus erga sctm̃ Dũstanũ: ꝯfisus de dei adiutorio: accepit crucẽ quã sctũs Dũstanꝰ solebat facere añ se portari more archiepoꝝ: ⁊ posuit eã suꝑ demoniacũ clamãs cũ lachrymis Sctẽ Dũstane succurre: mox demon exijt: ⁊ tũc eger leuatis oculis i celũ cũ profusis lachrymis ait. Gr̃as tibi ago sctẽ pater Dunstane: ⁊ tibi frater dulcissime: q2 tuis meritis sancte dñe ⁊ tua charitatiua prece frater charissime liberatus sum ab hoste. Post hoc Baiocatensis ep̃s qui erat comes Cantie: mouit quasdam calũnias contra Lanfrancum super terras ⁊ cõsuetudines ecclesie Cantuarensis. Quumq; adesset dies placiti Lanfrancus solicite inuocauit sanctum Dunstanum. Ea autẽ nocte adstitit ei sanctus Dunstanus in visu dicẽs. Lãfrance ne turberis: ego tibi adero. Et si illos nõ viceris/scias me nõ esse qui tecũ loquor. Sicq; factum est vt oĩa que obijciebantur Lanfranco: in crastinum adnihilata fuerint stupentibus omnibus.

¶ De sancto Anselmo ⁊ scriptis eius. Cap. xi.

DE sancto anselmo archiepõ Cantuariẽsi ⁊ gestis eius atq; libris ab eo editis: q̃ floruit anno dñi. M.lxi.

Hic vt refert Vin. spe. hist. li. xxvi. c. lxvi. ex cõfinio Lõgobardie ⁊ Burgũdie oriundus: literis traditus eas didicit: ⁊ in breui multũ profecit. Necdũ. xv. etatis sue annũ attigerat quũ iam qualiter vitã suã s̃m deũ instituere posset melius mẽte tractabat. Expleto aũt aliquo tp̃e patriam egressus quõ in trãscẽsu mõtꝭ cuiusdã fatigatꝰ corꝑe deficeret: vires suas iuuenis mandẽdo reparare tẽtabat. Neq; tñ tũc illud quo vesceref presto erat. Qđ minister eiꝰ aduertẽs doluit: ⁊ an forte q̃d edendũ in sacculo eoꝝ haberet: diligẽter inuestigare cepit. ⁊ mox ꝯ spem in eo nitidissimũ panẽ inuenit. Quo ille refectus ⁊ recreatus est: ⁊ vie incolumis redonatus. Exactis itaq; tribꝰ annis partim in Burgũdia: partim in Frãcia: Northmanniã pergit. Et quũ fama magistri Lanfrãci vsquaq; ꝑcrebresceret de quo. s. ⁊ nobilissimos clericoꝝ ad eundẽ ex cũctis mũdi partibus veniẽtes doceret: Becci venit: ⁊ eius magisterio se subdidit: ⁊ quũq; propter studia corpꝰ vigilijs ⁊ inedia ⁊ frigore fatigaret: venit ei in mentẽ q̃ si monachus fieret: acriora q̃ patiebaẽ eũ pati nõ oporteret: nec tunc laboris sui meritũ ꝑderet: qđ tũc nesciebat vtrum sibi maneret. Hoc ergo mente cõcepto: ita secũ mẽte tractabat. Ecce monachus fiam: sed vbi? Si cluniaci vel Becci: totũ tp̃s qđ in discẽdis lr̃is posui: ꝑdidi. Nã ⁊ Cluniaci districtio ordinis: ⁊ Becci supeminẽs Lanfranci prudentia me aut nulli prodesse/aut nihil valere cõprobabit. Itaq; in tali loco perficiam qđ dispono: in quo ⁊ scire meum possim ostendere: ⁊ multis prodesse. Nõdũ em̃ vt ipsemet referre solebat in eo vigebat: mundi contẽptus sed postmodũ in se reuersus. Quid (inquit) est esse me monachũ? hoc est velle alijs preponi: ⁊ alijs prehonorari: ⁊ magnificari? Non. Illico igiẽ deposita contumacia monachus deueni: vbi sicut equum est/ꝓpter deum cunctis postponaris: cunctis abiectior habearis. Et quideꝫ Becci nulliꝰ põderis ero quando quidẽ ibi ille est qui preeminẽtis sapientie luce cõspicuus cunctis sufficiens/cunctis est honorabilis ⁊ acceptꝰ. Illic ergo monachus factus/sic religioni per oĩa seruiebat: vt quisquis in tota cõgregatione religiose viuere vellet: in eius vita satis qđ imitaretur inueniret. Lanfranco aũt in Cadomensis cenobij regimine assumpto: ipẽ prioris officio functus est. Contigit autẽ quadã nocte ante vigilias nocturnas in lecto iacens vt secuꝫ rimari conareẽ quõ prophete preterita simul ⁊ futura quasi presentia olim agnouerunt: ⁊ indubitãter ea dicto vel scripto protulerũt Et quum in his totus esset: ⁊ hoc nosse desideraret: defixis oculorum suoꝝ radijs vidit per medias macerias oratorij ⁊ dormitorij monachos/quorum hoc officium erat pro apparatu matutinarum altaria ⁊ alia loca ecclesie circumeũtes: luminaria accendentes: ⁊ vnum eorum sumpta chorda scillam pulsantem: ad cuius sonitum conuentum fratrum de lecto surgentem mirabatur de re que acciderat. Concepit ergo apud se deo esse leuissimũ prophetis in spiritu futura monstrare: quũ sibi concesserit que fiebant per tot obstacula corporeis oculis posse videre. ¶ Quidam iuuẽum in cõuentu hoc apud se proposuerat: vt nulla vnq̃ occasione manum suam membris genitalibus apponeret. Cuius proposito inuidẽs diabolus tm̃ in eisdẽ mẽbris dolorem et angustiã fecit eũ sentire: vt iuuenis se nõ posset ferre. Sentiebatur em̃ caro ipsa tanti põderis esse: ac si plũbi grauissima moles in illa penderet corporis parte. Quũq; anxietatem iam dissimulare nõ posset: requisitꝰ ab Anselmo quid haberet: rem ipsam iam celare nõ potuit. Admonitus ergo vt modum egritudinis admota manu ꝓbaret: verecundatus recusauit: ⁊ timẽs ne ꝓpositũ violaret. Tunc Anselmus assumpto secum grandeuo fratre ⁊ religioso: iuuenẽ lãguidum in secretiorẽ locũ ducit: vt modum infirmitatis illius agniturus ⁊ auxilium pro possibilitate laturus esset. Quid amplius? Caro sanctissima reperitur. Euestigio quippe oĩs illa diabolica vexatio cedit: nec fatigat vlteriꝰ iuuenẽ: quẽ simplex Anselmi aspectus a tanta clade fecit immunem.

§. I. De aliquibus notabilibꝰ

gestis ꝑ Anselmũ. Cuidã q̃ ex antiquioribꝰ fratribus vt refert Vin. vbi. s. qui veteri odio plurimũ erat infestus Ancelmo: nec poterat vllatenus suꝑ eũ respicere simplici oculo: ⁊ infirmitate pressus ad extrema est deductus. Quumq; fratres in meridie in lectis ex more quiescerent: ipse in domo infirmorum iacens cepit miserãdas voces emittere: ⁊ quasi quorũdam horrẽdorum aspectus subter fugere gestiret: psalens ⁊ tremens vultum suum delitescendo hincinde cõmutare. Territi fratres qui aderãt: quid haberet querebãt At ille. Geminos immanes lupos inter brachia sua me tenere cõpressum: ⁊ guttur meum impressis dentibus iamiã suffocare videtis: ⁊ quid mihi sit queritis? Quo audito quidam ex eis ad Anselmũ qui in claustro emendandis libris intẽdebat: ꝯcitus perrexit: ⁊ ei extra claustrũ educto: quid circa infirmum fratrem ageretur patefecit. Tunc ille in secretiorem locum secedens: ⁊ post modicum domum in qua iacebat infirmus ingrediens: leuata manu signum crucis edidit dicens. In nomine patris ⁊ filij ⁊ spiritussancti. Ad quod factũ statim eger conquieuit: ⁊ exhilarato vultu intimo cordis affectu deo gratias agere cepit: dicens q̃ Anselmo ostiũ ingrediente/⁊ extensa manu signũ crucis edente/vidit ex ore eius flammã ignis ad modũ lancee ꝓcedentem que in lupos iaculata eos deterruit ⁊ celeri fuga dilapsos procul abegit. Tunc Anselmus fratrem de salute aĩe sue secretius alloquens: ad pñiam ⁊ cõfessionem cor eius inclinauit. Paterna demum authoritate absolutuꝫ dixit hora qua fratres ad nonam surgerent presenti vita decessurum. Qđ ⁊ factum est. ¶ Birulbus eiusdẽ monasterij secretariꝰ quadam nocte duꝫ hora qua fratres ad vigilias excitaret: per claustrũ iens obseruaret Anselmũ: quẽ ea hora sopori potius existimabat q̃ orõni occupatũ in capitulo vidit in oratione stantẽ ingẽti splẽdentis flamme globo circũcinctum. ¶ Quadã die quũ esset in via occurrẽte sibi quodã monacho Becci: q̃d ꝯsilij de hospitio sibi ferret eũ interrogauit. Qui rñdit. Habemꝰ nõ lõge hospitiũ: sed nõ est qđ nobis ⁊ fratribꝰ apponaẽ preter panẽ ⁊ caseũ. At ille subridẽs ait. Ne timeas vir bone: sed cito precede: ⁊ misso rete in vicinũ amnem statim inuenies piscem qui sufficiet oĩbus nobis. Ille mandato accepto preuolans nuntiat piscatori. Qui ridendum potius q̃ attentandum qđ dicebat fore pronuntians: tandeꝫ a fratre coactus contra spẽ rete iecit: ⁊ ilico trutam insolite magnitudinis cum alio quodã pisciculo cepit. ¶ Alia vice quidã vir euꝫ per terrã suã transeuntẽ ad prandiũ detinuit: sed quum de penuria piscium quereretur. quod ei ⁊ monachis eiꝰ apponeret nisi vilia quedã non habens: alludẽs dicit ei. Anselmus: En sturio vnus tibi defertur: ⁊ animꝰ tuus de deliciarũ inopia queritur: ⁊ ita factũ est. ¶ Quum aũt abbas quidam qui admodũ religiosus habebatur: secum de ijs que monastice religionis erant: loquereẽ: ⁊ inter alia de pueris in claustro nutritis verba cõferret: adiecit. Quid obsecro fiet de istis? Nõ cessamus die ac nocte eos verberare: ⁊ semper fiunt deteriores: hebẽtes em̃ sunt ⁊ bestiales. Ad quẽ miratꝰ Anselmꝰ ait. Quã bene nutrimentũ vestruꝫ expendistis: qui de hominibus bestias nutriuistis? Dic mihi queso abba si plãtulam in horto tuo plantares alicuius arboris: ⁊ mox illam ex omni parte cõcluderes: vt ramos suos ex nulla ꝑte extẽdere posset: qualis arbor inde prodiret? Prefecto inutilis: ⁊ curuis ramis ⁊

perplexis:certe hoc facitis de pueris vestris. Plãtati sunt per oblationem in horto ecclesie:vt crescant ⁊ fructificent deo. Vos autem in tantum eos terroribus/minis et verberibus vndiq; coarctatis:vt nulla penitus libertate vti liceat:vnde fit vt quia amoris/pietatis:et veloulcedinis/circa se in vobis sentiunt:nec illi ali cuius boni in vobis postea fidem habeant:sed omnia vestra ex odio et inuidia contra se procedere credant. Contingitque modo miserabili: vt sicut deinceps corpore crescunt:sic in eis odium ⁊ suspitio omnis mali crescat semperque proni sint et curui ad vitia. Quumque a nullo fuerint in vero charitate nutriti: nullum nisi deprecantis superciliis oculove obliquo valent intueri.

§.II. Narrat idẽ Anselmus in

libro de similitudinibus quum semel iam factus archiepiscopus Cantuariensis cum [illegible]centi comitatiua iter perageret obuiam habuerunt quendã puerum habentẽ vnum passerem ligatum filo retis ⁊ ludentẽ sic cum eo. Nam aliquando puer dimittebat filum:et passer volare incipiebat vt liber a detẽtione:sed puer ꝯtrissime refumebat filũ:⁊ passer cadebat in terram. Puer autem in hoc gaudebat ⁊ ridebat de passere deiecto. Et post aliquam morulam iterum puer dimittebat filum:passer autem volatum inchoabat vt fugeret:sed puer presto per filum resumptũ deijciebat i terrã super hoc gaudens. Anselmus itaque firmans se ad hmõi aspiciendum:post plures vices huius actus pueri mandat vni ex suis vt frangat filum. Quo facto passer auolauit:⁊ nec vltra puer potuit capere. Ex qua recepit multum dolere ⁊ flere de amissione passeris. Anselmus autem ridere cepit. Quum autem socij eius mirarentur de tanto viro in huiusmõi factotait ille reflectẽs illud ad mozalitatẽ. Puer iste signat diabolum:puerũ stultitia centũ annorum experientia ⁊ longa malitia. Passer autem peccatoz est. Anima nostra sicut passer. ait pſ. Filum longum est consuetudo peccati:qua detinet diabolus peccatorem ligatum sub suo dominio. Sed aliquando contingit vt peccator aliquid boni incipiat:quasiq; liberatus velit de manibus diaboli exire. Diabolus autem filo malo ⁊ antiquate consuetudinis eum deijcit in terram iterando pcrã. Et hoc non semel:sed pluries contingit:vnde puer diabolus gaudet de recidiuo peccatoris. Peccator autem tristatur remordente conscientia post pcrim. Demum aliq; ope alicuius orationis vel admonitionis scti viri rumpit cõsuetudo mali in peccatore vt nõ recidiuet:se plene euolet ad celum per virtutũ opera. Quod cernens puer diabolus/dolet ⁊ tristatur de amissione peccatoris:q; sit erutus de manib⁹ eius:sed sancti viri gaudent ⁊ exultant. ¶ In ipso libro de similitudinibus ponit Anselmus multa pulchra exempla seu similitudines circa spiritualia in diuersis materijs. Et in hac materia similitudinum in libris suis videtur excedere alios doctores ita pulchras ponit. Scripsit Anselmus prologion:deest alloquium de deo. Quod opus quidam insipiens refellere gestiens/quoddam scriptum cõtra illud composuit. Quod quum sibi a quodam amico suo trãsmissum Anselmus conspexisset:suam ad hoc responsionem edidit lib. vno. Scripsit ⁊ monologion:deest soliloquiũ de sctã trinitate li. ſ. De veritate lib. ſ. De processione spiritussancti lib. ſ. De concordia liberi arbitrij:⁊ prescietie diuine atq; predestinatione:⁊ necnon ⁊ gratie lib. ſ. De casu diaboli lib. ſ. De peccato originali lib. ſ. De incarnatione verbi lib. ſ. De sacramento altaris lib. ſ. De azymo lib. ſ. Cur deus homo lib. ſ. Meditationum vel orationum lib. ſ. De grammatico lib. ſ. De parabolis seu prouerbia Anselmi lib. ſ. Super canticũ canticorũ lib. ſ. Epistolarum eius ad diuersas personas lib. ſ. Ex quibus libris aliqua excerpta hic ponũtur.

opuscula beati anselmi epi Cãtuarien

§.III. Anselm⁹ in prologio ex-

hortatur ad secretũ contemplationis sic dicens. Eia nunc humũcio absconde te modicũ a tumultuosis cogitationibus tuis: Abijce nunc onerosas curas. Exclude omnia preter deum:⁊ que te iuuent ad querẽdum eum:⁊ clauso ostio quere eum. Eia ergo tu domine deus meus doce cor meum vbi ⁊ quomodo te querat:vbi ⁊ quomodo te inueniat. Domine si hic nõ es:vbi te queram absentem? Si autez vbiq; accessibilem. Et vbi est lux inaccessibilis:aut quõ accedã ad lucẽ inaccessibilẽ? Quid faciet seruus tu⁹ anxi⁹ amore tui lõge proiectus a facie tua? Inuenire te cupit:⁊ nescit locum tuũ. Querere te affectat:⁊ ignorat vultũ tuum. Tu me fecisti ⁊ refecisti:⁊ oĩa mea bona tu mihi cõtulisti:⁊ nõdum noui te. Denisq; ad te videndũ factus sum:⁊ nõduz feci propter qõ factus sum. O misera sors hoiis:quũ hoc perdidit ad quod factus est. O durus et dirus casus ille. Heu quid perdidit:⁊ qd inuenit? Quid abscessit:⁊ quid remãsit? Perdidit beatitudinẽ ad quã factus est:⁊ inuenit miseriam propter quam factus nõ est. Abscessit sine quo nihil felix est:⁊ remãsit qõ p se nõ nisi miserũ est. Aãducabat tunc homo panẽ angelorum quem nunc esurit. Manducat nunc panẽ doloruz quẽ tunc nesciuit. Heu publicus luctus hoĩm:vniuersali plãctus filiorum Ade. Ille ructabat saturitatem:nos suspiramus esurie. Ille abundabat:nos mendicamus. Ille feliciter tenebat ⁊ misere deseruit:nos infeliciter egem⁹ ⁊ miserabiliter desideramus:⁊ heu vacui remanemus. Cur non nobis custodiuit:quum facile posset:quo tam grauiter careremus? Graue dãnum:grauis dolor:graue torum. Sed heu me miseruz vnum de alijs miseris filijs Eue elongaris a deo quid incepit quid effeci. Tendebam in deum:⁊ offendi memetipsum. Requiem querebam in secreto meo:⁊ tribulationez ⁊ laborem inueni in intimis meis. Volebã ridere a gaudio mentis mee:⁊ cogor rugire a gemitu cordis mei. Sperabaſ letitia:⁊ ecce vnde densantur suspiria. Et o tu dñe vsq; quo:vsq; quo dñe obliuiscerís nos vsq; quo auertis faciem tuaz a nobis? Restitue te nobis:vt bene sit nobis:sine quo tam male est nobis. Miserere laborez ⁊ conatus nostros a te qui nihil valemus sine te. Inuitas nos/adiuua nos. Obsecro domine ne desperem suspirando:sed respirem sperando. Amaricatum est cor meum sua desolatione:indulca illud tua consolatione. Esuriens incepi quere re te:ne desinam ieiunus de te. Famelicus accessi:ne recedam impastus. Pauper veni ad diuitem:miser ad misericordem:ne redeam vacuus? sed contentus. Et si antecꝫ comedam suspiro:dabis post suspiria qõ comedaz. Doce me querere te:⁊ ostende te querenti:qz nec querere te possum:nisi tu doceas:nec inuenire nisi tu ostendas. Querã te desiderando. Amem te inueniẽdo. Fateor te domine ⁊ gratias agoz:qz creasti in me hanc imaginem tuam:vt tui memor te cogitem:te amem. Sed sic est abolita attritiõe vitiorum:sic etiam obfuscata fumo peccatorum:vt non possit facere ad quod facta est:nisi tu renoues ⁊ reformes eam.

§.IIII. De iquisitiõe diuine po-

tentie/misericordie/⁊ iustitie. Anselmus. Non tento domine penetrare altitudinem tuam:quia nullatenus comparo illi intellectum meum:sed desidero aliquatenus intelligere veritatem tuam quam credit ⁊ amat cor meum. Neq; enim quero intelligere vt credam/sed credo vt intelligam. Nam ⁊ hoc credo/qz nisi credidero nõ intelligam. Ergo dñe qui das fidei intellectum/da mihi vt quantum scis expedire intelligam/quia es sicut credimus/⁊ hoc es quod credimus. Equidem te credimus esse aliquid quo nihil maius possit cogitari Sed omnipotens quomodo es/si omnia non potes? Vel si non potes coꝛrũpi/nec mentiri/nec facere verũ ⁊ falsum:vt quod factũ est non esse factum/⁊ plura similia quomodo potes omnia? At hoc posse non est potentia/sed impotentia. Nam qui hoc potest quod sibi non expedit/et quod non debet potest/qui quanto magis potest/tãto magis aduersitas ⁊ peruersitas possunt in illum:⁊ ipse minus contra eas. Qui ergo põt sic:non potẽtia potest:sed impotentia. Ergo domine deus inde verius es omnipotens qui nihil potes per impotentiam:⁊ nihil potes contra te. Sed ⁊ misericors simul ⁊ impassibilis quomodo es? Nã si es impassibilis:non compateris. Si non compateris:non est tibi miserũ cor ex compassione miseri:quod est esse misericordem. Domine misericors es ſm nos:⁊ quia miseros saluas:⁊ peccatoribus parcis:⁊ non ſm te:quia non compateris. Non enim est tibi cor miserum ex compassione miseri. Misericors es:non quia tu sentis affectum:sed nos effectum. Verum malis quomodo tu parcis:si totus ⁊ summe iustus es? Sed quum punis malos iustum est:quia illorum meritis conuenit. Et quum parcis malis:iustũ est:qz bonitati tue condecens est. Parcendo igitur malis iustus es. Sic igitur sine repugnantia ⁊ iuste punis ⁊ iuste parcis Quicquid autẽ es:nõ per aliud es ꝯ p teipsum. Tu es ipsa vita/qua viuis/⁊ sapiẽtia qua sapis/⁊ bonitas ipsa qua bonis ⁊ malis bon⁹ es/⁊ ita de similib⁹ An iueniſti aĩa mea qõ ãrebas? Querebas deũ ⁊ iueniſti eũ ee quoddã summũ oĩm quo nihil melius cogitari potest.

§.V. De inquisitiõe bonitatis

veritatis ⁊ eternitatis diuine. Anselm⁹. Domine deus meus formator et reformator meus:dic desideranti anime mee quid aliud es quam quod vidit:vt pure videat quod desiderat. intẽdit se vt plus videat:⁊ nihil videt vltra id quod vidit:nisi tenebrastimmo nõ videt tenebras que nulle sunt in te:sed videt se non plus posse videre propter tenebras suas.

suas. Cur hoc homine? Cur hoc tenebratur oculꝰ eius infirmitate sua: an reuerberatur fulgore tuo? Sed certe & in se tenebratur: & a te reuerberatur: tenebratur vtiq; & obscuratur sua breuitate: & obruitur sua immensitate: vere & contrahitur angustia sua: & vincitur amplitudine tua. Quanta namq; est lux illa de qua micat omne verum: quod rationali mente lucet? Quam ampla est illa veritas in qua est omne quod verū est: & extra quam non nisi nihil & falsum est? Quam immensa est que vno intuitu videt omnia que facta sunt: & a quo: & per quam: & quomodo de nihilo facta sunt? Quid puritatis/quid simplicitatis/quid certitudinis & splendoris ibi est? Certe plus quam a creatura valeat intelligi. Ergo domine si solum es quo maius cogitari nequit: sed es quiddam maius quaꝫ cogitari possit. Uere domine hec est lux inaccessibilis in qua habitas: ideo hāc nō video: quia nimia est mihi. Et tamen quicquid video: per illam video. Nimis fulget: non capit illam: nec suffert oculus anime mee diu ita in illam intendere. Reuerberatur fulgore: vincitur amplitudine: obruitur immensitate: confunditur capacitate. O summa & inaccessibilis lux. O tota & beata veritas: & ꝯ longe es a mè qui tam prope tibi sum? Quam remota es a conspectu meo: quia sic presens sum cō spectui tuo? Ubiq; es tota presens: & nō te video. In te moueor: & in te sum: & ad te non possum accedere. Intra me et circa me es: & non te sentio. Adhuc latet domine anima mea in luce & beatitudine tua. Et idcirco versatur adhuc in tenebris & miseria sua. Sperabat iam satietatem: & iterum obruitur egestate. Affectabam iam comedere: & ecce magis esurire contingit. Conabar adsurgere ad lucem dei: & recidi in tenebras meas. Quesiui vultum tuum: vultum tuum domine requiram: ne auertas faciem tuā a me. Reuela me domine ad te: sana/acue/illumina oculum mentis mee vt intueatur te. Recoligit vires suas aīa mea & vt toto intellectu intēdat iterū in te domine. Tu ergo imples & cōplecteris oīa. Tu es ante & vltra oīa. Equidē ante oīa tu es qr aīa ꝯfierent tu es: vltra vero oīa nō es: tan qr illa cogitari pñt habere finē: tu vero nequaq; Nā sic illa finē hñt quod dāmō tu vero nullo mō. Tu solus dñe es qō es: & tu es q̄ es. Tu tibi sufficiēs oīa: nullo indigēs quo oīa indigēt vt sint: & vt dñ sint. Hoc bonū es tu deꝰ pater. Hoc est verbū tuū. i. filiꝰ tuus. Et ſm non pōt aliud ꝯ qō est: aut aliquid maius vel minꝰ te esse in verbo quo teipm dicis: qm verbū tuū sic est verū/quo modo tu verax. Et idcirco est ipsa veritas sci tui non alia ꝯ tu. Et sic es tu simplex vt de te non possit nasci aliud ꝯ quod tu es. Hoc ipsum est amor vnus & cōis tibi & filio tuo. i. spūsctūs ab vtroq; procedēs. Nam idē amor nō ē ipar tibi aut filio tuo: qr tm amas te: illū: & ille te & seipz quantus es tu & ille: nec est aliud a te & ab illo: quod nō est dispar tibi & illi. Nec de summa simplicitate potest pcedere aliud ꝯ quod est de quo pcedit. Porro hoc est illud vnū necessariū: in quo est omne bonum: immo quod est omne & vnum & totum & summum bonum.

§. VI. De inquisitiōe summi boni in quo sunt oīa bona: & de pleno gaudio. Anselmus. Excita nunc anima mea (inquit) & erige totum intellectū tuū & cogita quantū potes: quale & quantū sit illud bonum. Si essi singula bona delectabilia sunt: cogita intente ꝯ delectabile sit illud bonum quod continet iucūditatem omniū bonorū/& non qualem in rebus creatis experti sumus: sed tantum differentē quantū differt creator a creatura. O qui hoc bono fruetur: quid illi erit: & q̄d illi nō erit? Certe quic quid volet erit: & quicquid nolet nō erit. Cur ergo per multa vagaris humicio: querendo bona anime tue & bona cor? Porcis tui? Amaynum bonū in quo sunt omnia bona: & sufficit tibi. Quid essi amas caro mea? Quid desideras aīa mea Ibi est quicquid amatis: quicquid desideratis. Si delectat pulchritudo. Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eor. Si velocitas/aut fortitudo/aut libertas corpi scui nihil obsistere possit erunt similes angelis dei. Si longa & salubris vita/ibi est sana eternitas & eterna sanitas. Si satietas/satiabuntur quū apparuerit gloria dñi. Si ebrietas/inebriabūtur ab vbertate domꝰ dei. Si melodia/ibi angelor chori cōcinunt. Si sapiētia/ipsa dei sapiētia ostēdet ei seipsaz. Si amicitia/diligent deū plusq; seipsos/& inuicem tanq; se ipsos/& deus illos plus ꝯ illi seipsos/qr illi illū/& se inuicē per illū/& ille & illos per seipsum. Si potestas/oīpotentes erunt sue voluntatis/vt & deus sue. Nam sicut poterit deꝰ quod volet per seipsum/poterunt ita illi qō volent per illū Si honor & diuitie/deꝰ seruos suos bonos & fideles supra multa constituet/heredes quidem dei/coheredes autem christi. Si vera securitas/certi erunt nunq; & nullaten? ista vel potius istud bonum sibi defuturum. Gaudiū vero quale & quantum est: vbi tale & tantum bonum est? Cor humanum/cor indigens/cor expertum erumnas immo obrutum erūnis/quantū gauderes si his oībus abūdares? Interroga intima tua an capere possunt gaudium suū de tāta beatitudine sua. Sed certe si quis alius quez oīno sicut teipm diligeres: & eandē beatitudinem haberet duplicaretur gaudium tuum: qr non minus gauderes pro eo ꝯ p teipso. Si aūt duo vel tres vel multo plures idipsum haberent tātuz de singulis quantū pro teipso gauderes: si singulos eorum tanq; teipsum amares. Ergo in illa perfectissima charitate innumerabiliū hominū & angelorū beatorū & hominū: vbi nullus minus diliget alium ꝯ seipsum: nō aliter gaudebit quiscq; pro singulis aliis ꝯ pro seipso. Si ergo cor hominis de tanto suo bono vix capiet gaudiuz suū: quomodo capax erit tot & tantorū gaudiorum? Et vtiq; qr quantum diligit quis aliquem: tantū de bono eius gaudet sicut in illa perfecta felicitate vnusquisq; plus amabit sine comparatione deum ꝯ se & oēs alios secum ita etiam plus gaudebit sine estimatione de felicitate dei: ꝯ sua & omniū aliorum secuz. Deus meus & dñs meus: spes mea & gaudiū cordis mei. dic anime mee an hoc est gaudiū de quo nobis dicis p filium tuū. Petite & accipietis: vt gaudiū vestrum sit plenū. Inueni essi quoddā gaudiū plenū & plus ꝯ plenum pleno essi cor de/plena mēte/plena aīa/pleno toto homine illo gaudio: ad huc supra modū illud supererit gaudium. Non ergo totuz illud gaudiuz intrabit in gaudētes: sed toti gaudētes intrabunt in gaudium. Sed gaudiū illud nec oculus vidit nec auris audiuit nec in cor hois ascendit. Nondum ergo dixi aut cogitaui oīa quantū gaudebūt illi beati tui: vtiq; tantum gaudebūt ꝯtum amabūt: tantu amabūt ꝯtum cognoscent. Oro deus cognoscā te: amē te: vt gaudeā de te. Proficiat hic in me notitia tui: & ibi fiat plena. Crescat amor tuꝰ: & ibi fiat plenus: vt hic sit gaudium meum in spe magnum. & ibi sit in te plenū. Meditek inde interim mea. Loquatur inde lingua mea. Amet illud cor meū. Sermocinek illud os meū. Esuriat illud aīa mea: sitiat caro mea. Desideret tota substātia mea donec intrem in gaudium dñi.

§. VII. De deploratiōe miserie presentis & future. Anselmus in lib. meditationum. Terret me (ait) vita mea. Nam ꝯ diligenter discussa apparet mihi aut peccatum/aut sterilitas/fere tota vita mea. Et si quis fructus in ea videtur: sic est aut simulatus: aut imperfectū aut aliquo modo corruptum: vt possit aut non placere: aut displicere deo. Certe tota aut in peccato dānabilis: aut infructuosa & contemptibilis. Sed quid separo infructuosaz a damnabili? Utiq; si est infructuosa: est damnabilis. Omnis enim arbor que non facit fructū bonum excidetur et in ignem mittetur. Cedet animam meam vite mee. Uiuere erubesco: morī pertimesco. Quid ergo restat o peccatorī nisi vt in tota vita tua deplores totam vitam tuam: vt ipsa tota ploret se totam? Sed in hoc quoq; est mirabiliter miserabilis: quia non tantum dolet quantum se nescit/sed sic se cura torpet, velut quid patiatur ignoret. Quid dormitas anima tepida & digna euomi? Arbor digna fecturitet igne digna succidi et accendi. Qui sunt fructus tui? Utiq; spine pūgentes & amara peccata: que vtinam sic te penitendo pungerent: vt confringerentur. Sic amarescerent: vt euanescerent. O lignum aridum & inutile eternis ignibus dignum: quid respondebis in illa die quum exigetur a te vsq; ad ictū oculi omne tempus viuendi tibi impensum qualiter a te fuerit expensum. Tunc quippe cōdēnabitur quicquid inuētum fuerit in te operis vel ociosi sermonis & silentij vsq; ad minimam cogitationem: etiam: quod iussisti si non fuerit ad dei voluntatem directus. Ue quot peccata prorumpent ibi ex improuiso/quasi ex insidijs: que modo non vides & que mala non esse putas: queq; nunc esse bona credis? Nudata facie apparebunt tibi nigerrima peccata tunc quū iam penitentia nō recipiet: quū emēdatio nō permittetur. Ue mirabilis duritia: ad quā cōfringendā leues sunt tam graues mallei? O insensibilis torpor: ad quē cōcitandū sunt obtusi tam graues aculei? Proh letalis sopor: ad quē excitandum raucum est tam terrificum tonitruum. Si enim dixero q̄c quid potero excogitare: mendū ad id qō res est potero peruenire. Adde terrorem super terrorem: vlulatū sup vlulatum. Nā ille te iudicabit: ad cuius contumeliam spectat q̄c quid inobediēs deo vel preuaricator peccat: qui nūc patientissimus: tunc districtissimus. Ue ve ira dei ne irruas super me: non est qō possit tolerare in toto me. O angustie: hinc erunt accusantia peccata: inde terrens iustitia. Subtus patens horridum chaos inferni: desuper iratus iudex. Intus cōscientia vrens: foris mundus ardens. Uix iustus saluabitur. Pcterea sic deprehensus in quam partem se premet? Cō-

strictus vbi parebo: quō latebo? Latere erit impossibile: apparere intolerabile. Illud desiderabo: nusq; erit: istud excrabor & vbiq; erit. Quis eruet de manibus dei? vnde mihi consilium? vnde salus. Quis est qui ōr magni concilij angelus? Ipse est Jesus: idē est iudex: iter cuius manus tremo Respira o peccator: respira ne desperes: spera in eo quem times: affuge a quo aufugisti. Invoca importune quem superbe provocasti. Jesu christe propter hoc nomen tuū: fac mihi fm hoc nomen tuū. Obliuiscere superbiā provocantē respice miserū invocantē. Nomē dulce: nomen delectabile: nomē cōfortans pctōrem: & beate spei. Ergo, Jesu esto mihi Jesus ppter nomen tuū: qui me creasti tua bonitate: ne pereat opus tuū mea iniquitate. Recognosce benignissime qō tuū est & absterge qō est alienū. Jesu Jesu miserere mihi tps est miserēdi: ne dānes in tpe iudicandi. Que namq; vtilitas tibi in sanguine meo: si descēdero i eternā corruptionem? Necq; effi mortui laudabūt te dñe: necq; oēs qui descendunt in infernum. Si me admiseris intra latissimū sinū misericordie tue: nō erit angustior propter me dñe. Admitte ergo o desideratissime Jesu: admitte me intra numerū electorum tuorum: vt cum illis te laudēte perfruar: & glozier inter oēs qui diligunt nomen tuum.

§. VIII. De inuocatiōe filii dei

& memoria passionis eius: Anselmus in oōne inquit. Dñe Jesu christe redemptio mea: miserecordia mea: salus mea: te laudo: tibi grās ago: & quis valde impares tuis bñficijs: & quis multū expertes digne deuotiōis: sed sicut pōr conari tibi persoluit aīa mea. Spes cordis mei: virtus aīe mee auxilium infirmitatis mee: copleat tua benignitas potentissima qō conatur mea trepidissima imbecillitas. Vtra meat finis intentiōis mee: etsi nōdum merui te tantū quantum debitor sum amare: vtiq; saltē desidero te tanrum quantus debeo amare. Si bonū est dñe qō inspiras: immo q; bonus es: vt & te velim amare: da qō me facis velle: da vt quantū iubes tantum te amare merear. Laudes & gratias tibi ago pro desiderio quod inspirasti. Laudes & preces tibi offero: ne sit mihi donum tuum infructuosum: qō tua sponte dedisti. Conuerte misericordissime meum tepozem in feruentissimū tui amorem. Ad hoc clementissime tendit hec oratio mea: hec mediatio & memoria beneficiorū tuorū: vt accendat in me amorem tuum. Tua me dñe bonitas creauit. Tua misericordia creatum ab originali peccato mundauit. Tua patientia post illā emundationem baptismi in alijs peccatorum sordibus volutatum hactenus tolerauit: nutruit: expectauit. Dñe deus creator me? & nutritor me? esto adiutor meus. Te esurio: te sitio: te desidero: ad te suspiro: te cōcupisco. Et sicut pupillus benignissimi patris orbatus presentia: quantum queo memor passionis tue/memor alapa rum tuarum: memor flagellorum tuorū/memor crucis/memor etiā vulnerum tuorū/exilij mei erumnas defleo: spero tuū aduētus solam cōsolationē: ardeo tui vultus gloriosam contemplationem. Heu q; videre nō potui dominum angelorum humiliatum adconuersationem hominum: vt hoīes eraltet ad conuersationem angelorū: quum deus offensus sponte moriebatur/vt peccator viueret. Cur o anima mea te presentem nō transfixit gladius doloris acutissimi: quē ferre nō posses lancea vulnerari latus tui saluatoris: quē videre nequires violari clauis manus & pedes tui saluatoris vel plasmatoris? Cur non es inebriata lachrymarum amaritudine: quum ille potaretur amaritudine fellis? Cur nō es compassa castissime virgini dignissime matri eius/benignissime dñe tue? Domina mea misericordissima: quos fontes dicam erupisse de pudicissimis oculis tuis: quē attē deres vnicum filium tuum innocentem coraz te flagellari: ligari: mactari: & carnem de carne tua ab impijs crudeliter dissecari? Quibus singultibus estimabo purissimū pectus veratum esse: quum tu audires. Mulier ecce filius tu⁹. Et discipulus. Ecce mater tua? Utinā cum felice Joseph dñm meum de cruce depositissem: aromatibus condijssem: in sepulchro collocassez: vel saltem prosecutus essem/vt tāto funeri non deesset aliquid obsequij mei. Utinam cum beatis mulierib⁹ corusca visione angelor esssem territus: & audissem nuntiū dñice resurrectiōis: nuntiū mee cōsolatiōis/nūtium tam expectatū nuntiū tam desideratū. Benignissime suauissime/qñ restaurabis mihi tiqz non vidi illā carnis tue incorruptionem/quia non sum deosculatus locavulnerum fixuras clauorum? Non enim capitur in me dolor meus quadiu sum peregrinus a dom ino meo. Ubi vel quando eum inuenam? quem rogabo? q uis nuntiabit dilecto quia amore langueo? Defecit caro mea & cor meum deus cordis mea: nisi de te dulcedo mea. Quid enim mihi est in celo: et a te quid volui super terram? Te volotte spero: quero. Tibi dixit cor meum. Quesiui vultum tuum: vultum tuū domine requiram, ne auertas faciem tuam ame. Amator hominum benegnissime/tibi derelictus est pauper: orphano tu eris adiutor. Mi aduocate tutissime miserere orphani derelicti. Sitiuit in te aīa mea: quā multipliciter tibi caro mea. O si quando videbo gaudium meum quod desidero? O si satiabor quum apparuerit gloria tua? Si potabis me torrente voluptatis tue quem sitio? Sint mihi domine interim lachrime mee panes die ac nocte: donec dicatur mihi. Ecce dominus tuus: donec audiat aīa mea. Ecce sponsus tuus. Pasce me interim singultibus meis: pota me interis fletibus meis & Veniet forte asse interea redemptor meus quia bonus est. Nec tardabit quia pius est.

§. IX. De plāctu proprii lapsus

& pene future. Anselmus. Reduc ad cor aīa mea erumnosa enorme delictū: & pduc de corde īmanē rugitū. Tu inquā) que quondam candidata celesti lauacro: donata spūscōtio christiana professione iurata virgo fuisti desponsata. Heu memoria pdite iucūditatis: cur sic superaggrauas pressurā possidentis infelicitatis? Quaz misera sors flagitiosi hois tui? Et bonū & malū pariter sunt in tormentū. Torquer essi me mala cōscientia & cruciatus ei⁹: in quibus timeo me arsurū. Torquet me bone pscientie & premio⁹ eius memoria q̄ scio me perdidisse: nec āplius recuperaturū. De miserū pdere/dolendū pdere: id pdere irrecuperabiliter: qō seruari debet interminabiliter. O virginitas iam non dilecta meat sed perdita mea. Jam nō iucunda meat: sed desperata meat q̄ deueniſti in & fetidorin & amaro sceno me dereliquisti. Hinc est dānum incōsolabile: hinc tormentū intolerabile. Tu nanq; aīa mea perfida deo: periura dei/adultera christi Libenter de sublimitate ingnitatis mirabilr es demersa i barartrū fornicationis. Tu illa olim desponsata regi celorū ardēter facta es scortū tortoris tartarorū. O miserrima & plus & miserrima cōmutatio. Heu & de sublimi cecidisti: in & profundū corruisti? De & begninū cōtēpsisti: & maligno te piunxisti Quid fecisti o mentis amētia: amēs spurcitia: spurca nequitia? Quid fecisti in celo? Dereliquisti castum amorē tuū & infernū secuta es odiosum corruptorem tuum: & in barathro parasti nō thalamū: sed prostibulū tuū Precipitare miser homuncio in tenebrosum profundū immoderate mestitie: qui sponte precipitatus es in barathrū horrende nequite. Obruere infelix mole doloris terribilis qui corruisti libens in cenū infernalis feroris. Volutare in gurgite amaritudinis: qui delectatus es in volutabro turpitudinis. Terror horribilis/dolor terribilis: merore in cōsolabilis/aggregate vos sup me/irruite/obruite perturbate/obuoluite/possidete/iustū est/iustū est. Impudēti audacia contēpsi vos/& pudēti delectatione puocaui vos/immo deū non vos/ea nunc pnia miserabili desidero vos. Torque te reū/vindicate deū/prefētiat fornicator infernalia tormēta que meruit pregustet qō preparauit. Assuescat passur⁹ Reuoluere & reuoluere in eūdē turbinē amaritudinū: qui toties reuolut⁹ es in eādez vertiginē libidinū. Consolatio securitas letitia nolo vos/renuo vos/nisi pcti venia reduxerit vos. Procul estote/procul ante mortē/si forte idulgētia reuocet vos mihi vel post mortē. Sit ptinua pnia/amara comes etatis mee. Sit acutus dolor insatiabilis tortor vite mee. Si essi nō sum dign⁹ oculos orādo ad celū leuare certe nō sum idign⁹ eos vel plorando cecare. Si timet exhiberi anima mea ante cōspectum dei sui/iustū est vt habeat ante cōspectū suum tormēta sceleris sui. Cogitet igitē et recogitet cor meū q̄d fecit/q̄d meruit. Descēdat (inquā) descēdat ad terrā tenebrosaz & opertā mortis caligine mea mēs intendat & cōtēplef/videat & cōturbetur. Quid est de⁹/q̄d est/q̄ aīa duerto in terra miserie & tenebrarū: Heu cōfusio ylulatuū/tumult⁹ dentiūstridētiū/inordinata multitudo gemituū. Ue ve quot & quot & quot ve ve. Ignis sulphure⁹ flāma tartarea: caliginosa volumina/& terrifico rugitu videor vos rotari. Uermes i igne viuētes/que mira auiditas rodēdi sic vos accēdit/quos ille ignis nō incēdit/demones coardētes fremētes ardore/frēdētes furore. Heccine sunt magne de⁹ q̄ parata sunt fornicatorib⁹ & cōtēptoribus tui. Aīa mea expaueſcet: mēs mea defice/cor meum scindere/quo me tradis de⁹ meus? Si feci vt essem reus tuus/nunq̄d potui facere vt nō essem creat⁹ tuus? Si mihi castitat ēmeaz ademi/nunquid tibi miam tuā peremi? Dñe dñe si ego admisi vū dānare potes/tu ne dimisisti vū me saluare soles Noli dñe/noli sic attēdere malū meū: vt obliuiscaris bonū tuum. Ne memineris ire aduersus reuz/sed memor esto miserationis aduersus miserum. Verum est quia conscientia mea meruit damnationem/et penitētia mea non sufficit

ad satisfactionē: sed certum est quod misericordia tua/supe rat omnem offensionem. Hec Anselmus.

¶ De Petro Alphonso ex iudaismo cōuerso: et de errorib⁹ iudeorum. Capitulum. xij.

Petrus alphonsus scripsit deo christianus

¶ Circa annum dñi millesi mum. c. claruit Petrus Alphonsus. Hic quondā Judeus fuerat: et Moyses appellatus: vt refert Uinc. in spe. histo. lib. xxvj. Qui relinquens Judeos cōtra Saracenos egregie disputauit: sed prius modum sue con uersionis exposuit. Oipotens deus (inquit Petrus Alphō sus) suo me spū inspirauit: et ad rectā semitam direxit: te nuem prius albuginem oculorum remouens: et post graue animi corrupti velamen. Tunc nobis prophetiarum clau stra patuerunt: et earū arcana reuelata sunt: vñ perpēdim⁹ et qō est intelligendū: et qō inde credendū. Quum itaq; per uenissez ad tam excelsum huius fidei gradū instinctu diui ne miserationis: exui palliū falsitatis: et indutus sum tuni ca veritatis: et baptizatus sum in sede Ostiensis ciuitatis. In noīe patris et filij et spūssanctiz manib⁹ gl'iosi Stephani eiusdē vbis epi. anno. M. cvj. a natiuitate dñi: die natalis apl'oz Petri et pauli: vnde et ob venerationē et memoriam. eius diei et apl'i nomē mihi imposui quod est Petrus. Fuit aūt me⁹ pater spūalis Alphonsus imperator Hispanie gl'io sus: q̄ me de sacro fonte suscepit. Et ob hoc eius nomē pfa to nomini meo apponēs: mihi nomē iposuit Petr⁹ alphon sus. Quūq; innotuisset Judeis q̄ me aū nouerā: et peritum in libris pphetarū dictisq; doctoz pbauerant: q̄ legē et pphe tarū et legis verba nō intellexissem recte. Alij hoc ipz vane glorie imputabāt. Et hoc me fecisse calūniabātur ad seculi honorē: eo q̄ christianoz gentē ceteris oibus supesse cōspi cerē. Nunc g̃ libellū cōposui: vt oēs et meā cognoscāt inten tionē: et audiāt rōnem: in q̄ videlz oim aliarū gentiū cred litatis destructionē proposui. Postea vero christianā legē oibus prestantioze esse cōclusi. Ad vltimū etiā oēs cuiusli ber christiane legis aduersarij posui obiectiones: positasq; p meo sapere cū rōne et auctoritate destruxi. Libri autem totū distinxi p dialogum: vt animus lectoris promptior sit ad intelligendū. In tutandis etiā christianoz rationibus nomen qō modo christianus habeo. s. Petri /posui. In ra tionib⁹ aūt aduersarij cōfutandis/nomē qō aū baptismuz habuerā: scz Moysi. Pe. Reuera concedo etiā nunc Moy sen filiū Amram verū pphetaz Israelitici populi a deo ac vere missū fuisse: et quicūd ex dei noīe pphetauit: fideliter enuntiasse: omnes quoque post Moysen et propheras pro eius lege confirmanda venisse. Nam et eadem lex a nostris quōdam quibus fidē adhibemus/doctoribus est translata et apud nos haberur scripta. Et nunc quidem recto sensu prout debeo cōpletam eius fidem conseruo ac per rectissi mas eiusdem semitas recto gressu procedo. Uideo autem Judeos legis cultores solam eius superficiem attendere: et li teram⁹ non spūaliter: sed carnaliter exponere et ideo ab eius recta intentione alienos existere. Maximoq; decepti sunt errore in eius explanatione. Nā reminiscēris o Moy ses doctoz vestroz qui doctrinū vestram cui tot lex vestra fm vos innititur/scripserūt: quomodo deū habere corpus et formam asseuerant: eiusq; ineffabili maiestati talia appli cant: que nephas est credere: et absurdum audire: quoniam nulla constant ratione. Et de ipso etiam tales protulerunt sententias: que non aliud nisi verba videntur iocantium in scholis puerorū: vel nentium in plateis mulierum. Item fm intellectus vestri capacitatem dum legem explanatis: vos eo modo quo fieri nequit captiuitatem euasuros spe ratis. Item inusitatum a deo vobis fieri speratis miracu lum in captiuitatis euasione: vt vestros de⁹ mortuos susci tet: q̄ terras denuo sicut pri⁹ incipiāt inhabitare. Preterea vos existētes i captiuitate: de oīb⁹ legis vr̃e p̃ceptis etiaz fm explanationē vr̃am/nisi minimū q̄d cōtueor agere. Id ipm aūt qō agitis: deo placere et acceptabile eē creditis. De hoc aūt qō p̃termittitis: eum nequaq; vos culpaturū esse cōfiditis: qō euidenter obtinet maximū locū errozis.

§. I. Ecce doctoz vestri in pri

Judeorum de dñi pixidibus fimbrijs.

ma parte doctrine vestre: cui vocabulum est. Benedictiōis direxerunt deum caput et brachia habere: et in cesarie pixidez corrigia ligatam ligare: ipsiusq; corrigie nondum a poste ra capitis parte sub cerebro firmatum. Intra pixidem ve ro quatuoz esse chartas continentes laudes Judeorum. In summo autem sinistri brachij gestare aliam pixidem si mili modo corrigia ligatam: ubiq; chartiaz esse laudes oēs que in quatuor predictis scripte dicuntur continentem. Et de pixide quidem quam gestat in cesarie: ac de modo corri gie sibi attrahunt authoritatem ab eo loco vbi ait dñs ad Moysen. Uidebis posteriora mea: faciem autem meam nō videbis. Tunc esse (vt aiunt) Moyses videbat nodum corrigie. Nodum autem ipsius necessarium est alicuius pixidis esse. De illa autem quaz gestat in brachio/inducunt au thoritatem Esaie dicentis. Jurauit dominꝰ in dextera sua in brachio fortitudinis sue. Per brachiū fortitudinis sinistrum intelligi volunt/in quo est virtus illa pixidis. Et ego quidā remin iscor illum me perlegisse locum/sed authori tas illa nullum eis confert patrocinium. Quuz esse lex per hibet deuz Moysi dixisse posteriora sua se visurum/et quia eum mentiri posse constat/ita postea licet scriptura tacente non dubitemus factum/nusq; tamen lex meminit quod Moyses in posterioribus eius aliquid viderit. Qualiter igitur eum ibi nodum corrigie (qō sine risu vix dici potest) docetis vidisse? Item quum per posteriora nō solū ceruix et quelibet pars corporis cōuenienter intelligi possit/ hoc qō vos ceruicē eius eum vidisse asseritis nō ratiōe vel legis authoritate/sed solum voluntate pbatis. Et vt deum ceruicē q̄ sane. sapienti nefas est videri (habere concedam fieri tamen potuit vt Moyses nihil in in eo preter ceruicē viderit: aut si quid aliud euz fingamus vidisse: potuit vide re pileum siue nodum corrigie: scilicet in eius corona: quā vos dicitis angelum mitratum capiti dei singulis diebus imponere. Ut autem vtar ratione nature: vos deum caput et brachia totamq; corporis formam contenditis vel conce ditis habere. Quod si est. igitur deum longitudinis latitu dinis et altitudinis dimensionibus constare necesse est. Si vero et his tribus dimensionibus clauditur: corporeis par tibus terminatur. Quod euidenter inconueniens esse pro batur. De corrigia vero quam eum in capite habere dicitis duo nunc propono vobis. Illa namq; corrigia aut est de ipso: aut est aliunde. Si de ipso est: ia deus a se diuisus est. Si aliunde: aut creatoz: aut creatura est. Si creatoz ergo duo sunt creatores. Si creatura est: iam quedam creatura maior est quadam parte creatoris: quod inconueniens est. Preterea queroa vobis vtrū hoc quod eum in capite vel in brachio gestare dicitis: aliqua gestet necessitate: an sine necessitate? Si necessitate: etiam creatoz creatura indiget: q̄ inconueniēs est. Si vero sine necessitate: ergo de⁹ aliquid superfluum gestat in se: qō aliud incōueniens est. Preterea vestri doctores in libro doctrinarū aiunt q̄ est in occidente tm̃ authoritate. s. Esdre hoc confirmantes dicentis. Exer citus celi supplicat tibi: sic illud exponentes. Quū omnes stelle in occidentem decidunt: tunc exercitus celi supplicat deo quoniā hec stellarum supplicatio fit in occidente: dicit co deū in occidente asserunt esse. ¶ Iteruz vestri doctores in tertio doctrine libro deum asserunt esse in loco sex partī bus determinato/affirmantes hoc Danielis testimonio q̄ ait. Quum egrederer: ecce princeps Grecozum ingressus. Ex hoc esse cōcipiunt q̄ in tali loco sit deus: vbi introitus sit et exitus. Qō si ita est: patet ergo q̄ in loco cōsistat sex par tibus terminato. Sed si determinato circunscribitur loco tunc aliquis locus est vacuꝰ a deo. Qō si ita est: quomodo scit quid in alio sit vbi ipse non est loco: aut quomodo ope ratur in eo? Sed dicitis q̄ talē sapiētiam et voluntatem ha bere potest: vt per sapiētiam noxit: et volūtatem operet qō alibi est. Uolo igitur vt mihi respondeatis: vtrū illa sapiē tia et volūtas in eo sint: et semper cum illo: an extra illum: et sic quādoq; sine ipso. Nam si dicatis q̄ non extra illū sint sed in eo: de his idem pueniet qō de ipso: quia in omni erit loco. Quomodo ergo scire poterit: aut operari quod alibi sit? Si vero dicatis illa extra esse et omnem locum implere tunc ab illo sunt diuise. Sciunt esse aliquid qō nescit ille: et operantur per se qō nō operatur ipse. Ipse ergo sunt crea trices: et mundus de eo nō indiget. Sed dicitis. Possunt q̄ dem in eo esse: et in omnem locum sciendo et operando emi care: sicut sol quum in vno cōsistat loco radios tū vsq; qua q; calefaciendo diffundit et illuminando. Si ita est: sequit ergo q̄ illa sapientia et voluntas non vbiq; cōsistant equa liter. Quicquid enim diffunditur hoc modo: non eandem vim habet in vltimo quam in sui principio: quod minime conuenit deo. ¶ Accidentia quoq; corporis deo adscribi tis: quum spiritus tamen sit. Nam dicitis eum irasci singu lis diebus: afferentes in medium testimonium quod dici tis. Fortis irascitur quotidie. Prima etiam diei hora eum irasci dicitis: huius ire causam asserentes esse: q̄ in hora il la reges iniquitatis exurgentes diadema sibi imponunt: et solem adorant. Uidetis nunc q̄ absurdus sit sermo iste: et q̄ fatui q̄ hoc protulerunt: qui sue discretionē ignorat. Et quē si nossent non hoc de illo sentirent. Ira esse est quū au

Locus deo deputat⁹.

Accidētia deo adscribunt iudei.

dito aliquo qđ displicet verbo/sel cholera rubea seruet: et super hepar diffunditur: et sanguini cōmiscetur. Inde siqui dem homo calescit: et in facie pallescit. Hoc autem nulli con uenit reī nisi que ex quatuor elemētis cōponitur: de' aūt talibus non subiacet liniamentis. Non minus etiam illud abhorrendum est: qđ dicunt tali re iratscit: de qua se nō possit vlcisci. Qđ si posset: ira eius profecto quiesceret. Aiunt pre terea qđ ipsius hore qua iratscitur pūctū nemo nouerit: vnđ nisi Balaam filius Beor: in quo vobiscū contrarij estis: quū ex vna parte Moyses' vocet eū ariolum: vos etiā voce tis iniquum. Ex altera vero parte illuz prudentiorē deo Moyse esse significatis: qz punctū honore nouit qđ Moy sen latuit. ¶ Nec hoc sufficit eis de deo dicere: sed ipm etiā quotidie semel in die plorare: tab eius oculis duas prodeū res lachrymas in mare magnum dicunt decidere. Et has il lum fulgorem affirmant esse qui tempore nocturno de stel lis videtur cadere. Hec autem ratio deū ex quatuor elemē tis ostendit esse cōpositum. Non esī fiunt lachrymę: nisi ex humilitatis abundantia descendentis a capite. Si aūt est ita: ergo elementa sunt dei materia. Ois autē materia prior est ac simplicior offi formatore: et ista priora sūt deo et simpliciora: quod vtiđ nefas est credere. Quum autem de' (vt dicitis) nec cibo nec potu fruatur: duas lachrymas quotidie ex se emittat: necesse est deum decrescere: misi forte de aquis que super celos sunt iugiter bibat: quod stul tum est dicere. Denić ex verbis eorum ituor eos ignora re quid sit ille fulgor. Est enim non quod dicunt sed fumo sus quidam vapor nimium siccus qui de terra consurgit: vnde et loca nubium transit perueniens ad locum vbi non est calor multus: quoniam a motu firmamenti est remot? Quo quum peruenerit: et in vno loco multum coierit: ip sius loci calore paulatim crematur: et crematus euanescit. Et hoc esse dicimus quod per aerem discurrit are videmus. Fletus etiam quem deo indigne adscribunt: Judeorum ca priuitatem esse dicunt causam: quinetiam propter dolorē ipsum ter in die quasi leonem rugire asserunt: et ob hoc ce lum pulsare pedibus more calcantium in torcular iferunt: more quoq; columbe quedam susurri sonitum dare: et ali quando caput mouere ac dolentis vice dicere. Heu mihi: heu mihi: vt quid domum meam in desertum redegit: et tem plum meum cremauit: et filios meos in gentes transtuli? Et qđ quotidie secundum aliquos eum orat: vt misericordia eius sit in populo suo: tsit: et super irā eius. Sed omnia sunt non solum errores et hereses: sed etiam fatuitates: quum ostendant deum corporeum: et passionibus humanis af fectum: et orare: vnde et egentem auxilio alterius ad quem orat: et aliquid euenire quod nolit: et non valeat illud au ferre: et multa alia absurda et stulta. Sed dicit mihi aliquis Quum illi Judei dicta sua prophetarum authoritate con firment: cur tam grauiter contra eos inueheris: et in pro phetas nihil dicis? An nescis prophetas dixisse. Caput/ et oculos/ et nares/ et manus/ et brachia/ et vniuersa corporis la miamenta deum habere? Dixerunt etiam deum irasci et ru gire. iuxta illud pś. Iratus est dominus furore in populū suum. Et propheta. Dominus de syon rugiet: et alia multa huiusmodi. Cui respondetur quod obscura sunt prophetarum dicta: nec omnibus satis aperta. Propter hoc quum in eis talia inuenimus/ que śm literam accipientes a tra mite rationis exhorbitent: allegorice illa interpretanda sunt: non śm superficiem literę: et ad rectitudinis semitam reducenda. Necessitas hoc cogit agere: quoniam aliter nō litere ratio staret. Si autem vis scire quod quedam verba scripturarum ad literam id est śm corticem exposita stare non possunt: vide qđ in libro Numeri de Dathan et Abiron scriptum est. Aperiens terra os suum deuorauit eos. Nun quid terra habet os? Et Dauid ait. Baudebunt campi: et oia que in eis sunt. Et iterum. Flumina plaudent manu. Nun quid camporum est gaudere/ aut fluminum manus habe re: vel montes possunt exultare? Et Abachuc propheta. Lapis clamabat de pariete. Et multa talia. Denić corpo rea que deo adscribitis: non nisi corpore substantie et rei cō gruunt imaginarie: deum autem esse huiusmodi indecens est credere. Conuenit ergo que de illo tanquam corporeo dicunt scripture: non literaliter sed tropice intelligi. Nam si deum imaginem aut similitudinem vllam habere dici mus: multis prophetarum authoritatibus contrahimus. Verbi gratia. Moyses ait filijs Israel. Custodite solicite animas vestras. Non vidistis aliquam similitudinem in die qua locutus est dominus in Oreb de medio ignis: ne forte decepti faciatis vobis sculpturam et cetera. Quū que prohibuisset eis ne deum compositis corporalibus assimilarent: veritus etiam ne forte corporibus eum

Deū plo rare di cunt in dei.

Numeri. xvj.

Abacuc. ij.

Deute ro iiij.

simplicibus conformarent/ adiunxit. Ne forte eleuatis ad celum oculis videns solem et lunam et omnia celi astra er rore deceptus adores ea. Nec putes quod hec Moyses po pulo iubere timuisset: ne predictorum corporū figuras vel imagines adorarent: quum iam creaturas esse non dubita rent. Sed hoc potius timuit ne deum imaginem alicuius horum habere crederent: et ideo pro illo huiusmodi factas similitudines adorarēt. Esaias quoq; propheta ait. Cui si milem fecistis deum: aut quam imaginem ponetis ei? Da quid etiam verba deum non esse localem comprobāt vt per hoc etiam consequenter eum non esse corporeum innuant. Ait enim: Quo ibo a spiritu tuo &c. Et Salomon. Si celuz et celi celorum te capere non possunt &c. Et Hieremias. Nū quid non celū et terram ego impleo? Si ergo scripturas di centes deum corpus habere et omnia corporis membra su perficie ten? exponamus: omnibus predictis testimonijs contraimus.

Esa. xl.

iij. Reg. viij. t. ij. para. vj. Hiere. xxiij.

§. II. Hūc magno palatio ratio

nis accubituri solū ex quibusdā sentētiarū floribus sterna mus: vt postea delectabilius in eo ratiocinaturi sedeamus. Illeq; sententie nobis erunt quidā gradus ad comproban dum qđ deus sit: et ad cognoscendum quid sit. Prius esī pro bare debemus deum esse: et postea ostendere nihil ei simile esse. Quedā esī pars hoim et deum esse negant: et mundum ab ererno et sine creatore fuisse affirmant. Quare nos ne cessitas cogit vt etiā rationib? physicis prius deū esse mō stremus q̄ mundū creauit. Si esī mundū cuz oibus que in eo sunt creatum esse ostēdam: tunc deum eius creatorem necessario esse concludam. Quumq; mundi creatorem esse probauerim? deū cōsequēter ipsum nullam habere simili tudinem ostendimus ratione. Itaq; fere in hoc oēs philo sophi consentiunt: qđ perfecte sapientia principiū est oim rerum: lumen preclarū: substantia substantiarū: argumen tum rerum vniuersarum. Post hanc est anima. Postea ve ro materia: que scilicet duo simplicia sunt: et oim creatura rum prima principia: totiusq; rei composite origo et causa: de quibus gradatim factum est firmamentum: cum omnib; quas possidet varietate imaginū atq; formarum. Nam fir mamentum quidem cum omnibus que continet est re vera compositum licet eorum respectu que circulo lunari subia cent: dicatur simplum. Sic esī est in oībus reb? vt aliquid respectu illius de quo factū est dicatur cōpositū: respectu vero illius quod de eo fit: dicatur simplū. Et qñ ois mate ria eo qđ de illa factū est simplicior est: nec in se sui ꝓpositi formā vel imaginē habet: paret firmamenti materiam nul lam in se corporeā formā habere: et ideo oīno simplam esse. Qđ si dicamus in ea aliquid cōpositū esse: aliam quoq; ma teriā necesse est esse de qua composita sit: que et ille simpli cior sit. Sed et illam dicentes cōpositam: aliam quoq; fate bimur simpliciorē esse materiam. Et sic in infinitum proce demus. Qđ vt vitemus est necesse vt illam materiam firma menti simplā esse fateamur. Et qñ materia ipsa varias in se quas nunq; habuerat: nouiter in se formas suscepit cō stat q eas nō sed alterius rei adiunctione que et simpli cior sit et potētior habuit que. s. in se diuersas formas et ima gines fecit: maxime quū nulla sibi necessitas esset vt tales in ea fierent forme vel imagines. Hoc magis ex anime de siderio factum est: qđ tali rei voluerit commiscere: cui nūq; fuerat commista: vt in ea sua pateret potentia. Hec igitur postq; illi rei commista est pariter et conglutinata: ex noua cōmistione nouis est materia formis informata. Quoniaz ergo firmamentū cū oibus que possidet śm philosophos cōpositum esse non dubitat: necesse est vt principiū habere credat. Et esī cōpositum omne necesse est cōpositorē habe re. Quia nec aliquid pōt seipm creare. Creatorē ergo mun di: qui est de' necesse est esse. Quē. s. nec creatuz esse nec no uatum: sed eternum necessario credere conuenit. Aliquin creatorū vel nouatorū numerus sine carebit. Nec compositum: sed simplicē oportereū intelligi: qz omnis cōpositio motus est et actus simplicis dei. Preterea qđ primū est princi piuz habere nō pōt. Ois autē cōpositio principiū aliquod habet. Itaq; nec corporeus est: qz corporeum omne cōpositum est. Itez nec mobilis est: qz omne qđ mouetur par tibus constat: et omne tale compositū est. Rursus nec varia tur nec corrumpitur: quia vtrumq; mortuorū est. Primum autem omniuz immobile est. Item nec crescit per se: nec au getur aliunde. Nam omne quod incrementum recipit: vel augmentum: procul dubio compositum est. Item nec decre scere probatur: quia quod decrescit corrumpitur. Rursus nullius creature similitudinem in aliquo habet: quia simi litudo qualitatis est. Ipse vero nulli qualitati subiacet: er

Deū ee ois crea torēmū dūq; nō ab eter no fuis se rōni bꝫ phi sicis pbatur.

Deū ee pbatur

go nec

go nec similitudini. Preterea duorum aliquorum similitudo vnum parificat alteri: ei vero scilicet deo nihil potest in aliquo parificari. Deniq; quum materia que creata est: nullam habeat in se formam vel imaginem: multo minus ipsius nature creator de' qui simplicioris & subtilioris est nature: nullam putandus est habere similitudinem. Ecce rationibus phisicis ijs qui non credunt scripturis: probauimus deum omnium esse factorem: nullamq; habere alicuius creature similitudinem. ¶ Porro iuxta eosdem philosophos ex coniunctione vniuersalis anime cum materia gradatim facta sunt omnia. Dicunt enim ꝙ quando materie anima coniuncta & conglutinata fuit primo omniū formatum est & compositum maius firmamentum in quo nulla sūt sydera. i. primū mobile qđ om̄es circulos mouere facit. Post illud formatus est signifer circulus in quo. xij. emicant signa. Tertio loco factus est syderuʒ circulus: q̄ semp situm suum seruantia in locis perdurant fixa. Quarto loco Saturni factus est circulus. Quinto Jouis est orbis locatus. Sextum porro locum Martis sibi vendicat ensis. Septimo Solis circulus lucet. Octauum Ueneris globus possidet. Nonum Mercurius sortitus est. Dat Lune partes decimus locus inferiores. His vero circulis oībus completis: ac ceteris q̄ sunt in eis: tunc cepit motus iste rotundus qui dicit simplex atq; perfectus. Et motus ille in materiā calorē qui effusus est per eā genuit: ipsaq; eum recepit. Et inde facta sunt quatuor elemēta: videlicet ignis/aer/aqua & terra. Quia vero virtute aliqua & motu ab aliquo ꝓcedēte: quāto primiora sunt illa ad q̄ ꝓdeunt ijs a quibus procedunt: tanto maiorē inde vim & fortitudinē accipiunt: igitur calor ille firmamenti motu procedēs in locis vicinioribus multo plus incaluit. Factusq; est ignis calide nature videlicet & sicce. Quia vero paulisper calor ille longius a firmamēto recessit: vim suā modice iam amittēs aliquātulum tepuit ac debilior fuit: sed etiam sese hac illacq; cōmouit. Unde facta est aeris natura calida videlicet & humida Ois em̄ calor ꝗdiu fortissimus existit: desiccat & comburit. Ex quo vero tepescit molescere ac liq̄fieri facit. Qm̄ autē adhuc longius a firmamento recessit: radice ꝓcul existente vigorem amisit. Ideoq; natura ꝓfluxit frigida. Factaq; est liquida & ponderosa videlicet aqua. Et q2 longius adhuc ꝗ erat a firmamēto recessit: ip̄a frigiditatis natura ꝓpter nimiam remotionem fortior ac spissior cōgelatior & durior extitit. Factaque est frigida & sicca: & ipsa est terra. Completa igitur hoc modo elementorū creatura/mouit eā natura et vis firmamenti ad faciendam voluntatem et iussionem dei. Quumq; vis firmamenti sic adinuicem mouisset: cuncta commista sunt inter se pariter et cōiuncta: & ex ipsa eorum commistione genita sunt alia minora corpora: scilʒ inanimata & animata Inanimata: vt lapides & metalla ceteraq; que continentur in terra: nec crescunt: vt argentum viuum/sulphur/& alia huiusmodi. Animata vero vt herbe & arbores. Animalia quoq; irrationabilia vt bruta. Et rationale: vt homo qui factus est post omnia. Hec autem omnia licet diuersa ita potentia restringit diuina: vt i nullo penitus repugnantia sibi videantur aut dissona. Sed vnuʒ quodq; inferius respectu superioris simplum: respectu vero inferioris dicitur compositum. Humanuʒ autem corpus quod omnibus est inferius: quia sub eo nihil est in ordine rerum non immerito dicitur compositum. Factusq; est homo ex simplici omnino: idest anima: & corpore omnino composito. Dicunt autem philosophi ꝙ anima rationalis procedit de vniuersali. Judei vero om̄es animas in principio mundi simul asserunt esse creatas: & in vno loco repositas: & quosq; incorporentur omnes: non esse venturum diē iudicij: ex quo autem incorporabuntur statim prouenturum finem mundi. Porro christiani quotidie nouas adstruunt animas procreari: formatasq; nouis corporibus infundi. Quicquid autem de anima quisq; credidit: proculdubio qui rationem dedit oīa fecit: et omnium causa existit. Ipse igitur hominē perfudit & illustrauit sue celsitudinis sapiētia: per quam cognosceret & discerneret om̄ia. Facta est igitur species hoīs inter species animalium melior & elegantior: & in oībus prestantior: vnū & iuste vocatur microcosm' idest minor mūdus. Dicit etiam ꝙ in creaturis mūdi non alia de causa tot dierum transiuit mora: nisi q2 quedā earū tardiores fuerunt in suscipienda forma: & nō hoc fuit ex impotentia creantis. ¶ Attende diligēter lector: quia ea que dicit iste Petrus alfonsus ex sententiis philosophorum forte Judeorum nō asserendo ponit: sed referendo opiniones illorum. Quibus etiā presuppositis: ex eis probat intentū suum principale: scilicet deū nō esse corporeum: nec aliquā similitudinem creature ei conuenire. Continent tamen dicte sentētie multos errores cōtra fidem: nam nec materia

[Margin: Phōrū snie de creatio nis oīm rerum serie.]

[Margin: Opinio Judeorum de creatione aie.]

prima habet animā: nec celi cum planetis creati sunt successiue: aut elementa per modum predictū: aut elemētata nec animas creatas ab initio: nec ex dispositiōe rerū creatarum fuisse aliqua tardius facta credendum est. Sed vt dicit Salomon. Qui viuit in eternum creauit om̄ia simul: saltem quo ad materiā & formas substantiales rerum precipue celorū & elementoꝝ. Sed q2 rudis populus cui Moyses loquebatur non erat capax ad intelligendū deū subito omnia ex nihilo creasse: ad similitudinem hominis operantis qui diuersis tēporibus plura & diuersa operatur: locutus de deo est. Uel si ponat in ipsis sex diebus ad literā illa creata: vel (vt quidam ex sanctis ponunt) septē: tamen fuit opere dei omnipotentis: & non modo predicto philosophoruʒ. Multas alias fabulas vel poti' fatuitates refert ipse Petrus ex libro Thalmuth: quem librum Judei multum venerantur vt verissimum: quas causa breuitatis omitto. Ut ꝙ deus quum fecit firmamentum: illud perficere nō valens cuiusdam magni foraminis spatium in parte septemtrionali dimisit: vt si quis aliquando exurgens equalem se ei opponeret: responderet ei. Si tu sicut ego deus es locuʒ illum quem reliqui apertum claude si potes. Item ꝙ quū filij Jacob deferrent ad sepulchrū corpus Jacob occurrētib' eis filijs Esau qui etiam portabant patrem suum ad sepulchrum maximo cū comitatu: & cōtēdentibus de sepulchro: Dan ascendens in montē tante magnitudinis lapidē precidit: & imposuit capiti suo: ꝙ sufficiens esset ad prosternendū maximū illum comitatū vno ictu. Sed quū inuenit eos iam placatos: proiecit illū in mare: cuius magnitudine aqua maris excedens duas ciuitates sui effusione subuertit. Idem dicunt ꝙ Moyses propter legē suscipiendam in celuʒ ascendit. Et tunc angeli alter cati sunt cū eo dicentes prius oportere ipsam eos habere. Sed respondente Moyse: ꝙ lex illa contineret precepta regendorū corporū & ideo quū ipsi angeli nō habeant corpora: non conuenire eis: sicq; eis hac ratione victis angelis a Moyse deum dicunt risisse: Item ꝙ quū Moyses duceret populū Israel ꝑ desertum Chore vn'. s. ex tribu Leui habebat. ccc. camelos onustos nil aliud ferentes nisi solas thesauri dicti populi claues factas de corio vacarū. Item ꝙ angelus quum apparuisset cuidā noīe Josue de tribu Leui: & dixisset q2 moriturus erat: & ideo venerat vt aīam suā susciperet: & ille respōdisset se nequaq; hoc velle nisi pri' ōndisset sibi paradisum angel' in alis suis in paradisuʒ eū tulit. Et quū ille ad mādatū angeli postea nollet de paradiso exire vt moreretur angelus posuit querelā de hoc corā deo. Sed nec ad mandatū dei voluit exire. Et angelo dixit de' ꝙ examinata tota vita eius per om̄e tēpus si inueniet eū semel periurasse oīno oportebat eū egredi de paradiso: sin autē sibi remaneret incolumis. Sicq; hoc nō inuēto remāsit ibi. Itē dicunt de Og rege Basan: ꝙ quū populus Israel transiret per fines terre sue accepit molē inaudite magnitudinis in capite suo vt proijciēs illā super ppl'm trāseuntē oēs illa ꝓsterneret. Sed auis vpupa volans super dictā molē: rostro suo in medio ei' fecit tam magnū foramē: ꝙ in collū decidisset nisi q2 dētes eius subito ita sunt adaucti: ꝙ eaʒ sustinuerūt sed Moyse eam virga percutiente expirauit. Et multa talia ponunt risu digna: vt aperte falsa & fatua.

[Margin: Eccl'i. xviij.]

§. III. Quod causa captiuitatis

vltime facte per Titum: & dispersionis ipsoꝝ Judeoꝝ per orbem nō fuit eadē cū causa captiuitatis Babylonice. Sed passio christo Jesu illata ab eis: & perseuerantia in sua illa perfidia: scilicet ꝙ christus nō fuerit messias & verus deus est causa durationis sue captiuitatis & seruitutis. Prioris siquideʒ captiuitatis videlicet Babylonice: que protracta est tātū per. lxx. annos cā fuit idololatria/vsura/falsa testimonia/homicidia/adulteria/& alia peccata que longum esset narrare. Que tunc intantum creuerant vt a dn̄o audiret propheta. Circumite in vijs Hierusalem: & querite in plateis eius an inueniatis virum facientem iudiciuʒ & querentē fidē: & ꝓpiti' ero eis. Hāc vero esse rōnē huius vestre extreme captiuitatis & causam q̄ iam durauit ꝑ annos mille & vltra. s. tpe huius Petri. nunc aūt mille. cccclxx. & vltra nulla vos Judei poteritis authoritate firmare: q2. ccc. annis ante subuersionē Hierusalem null' in vobis propheta fuit: q̄ hoc predixerit vl' scripserit. Nō igit ea oīa q̄ fuerūt causa prioris captiuitatis: fuerūt causa vltime. Et ꝗuis dicāt multi q̄ preter vsum vel naturā noua faciebāt miracula: aliquos taliū nominātes nil horū ꝓbare possunt. Et in prima quidē captiuitate quū alioꝝ more captiuoꝝ in Babylonē ducti sunt: nullā ibi penā p̄ter seruitutē sustinuerūt Agros em̄ colebāt: vineas plantabāt: domos edificabāt et cū vxorib' & filijs secure viuebāt. In scd̄a vero tot & tanta

[Margin: Judaice captiuitatis causa.]

[Margin: Nota q̄ tpe floruit ōns Antoninus autor p̄sentis opis.]

eis opprobria hostes intulerunt quibꝰ similia vel equalia
nec audita nec visa sunt. Occisi quippe sunt ⁊ cremati ⁊ ca-
ptiuorũ more venditi: adeoq̃ increuit venditio illa: donec
pro vno argento captiui darentur.xxx. Nec tñ inueniebã
tur emptores: sicut ante predixerat Moyses. Venderis ini
micis tuis in seruos ⁊ ancillas. Nec erit qui emat. Naues
etiam illis implete sunt: ⁊ sine vllo remige vel gubernacu-
lo vagari per pelagus dimisse sunt. Preterea postq̃ in hãc
captiuitatem deiecti fuistis: intolerabilia vobis dabantur
mandata: videlicet ne legem vestram legeretis: nec filios
eaꝫ vestros doceretis. Qđ si quis hoc faciens inueniretur:
aut cremabatur: aut pectinibꝰ ferreis acutissimis pecreba-
tur. Et similiter qui inuẽtus fuisset sabbata vel pascha cele
brare vel circuncidere: acerrime puniebatur. Et multa alia
grauissima per successiones tẽpoꝝ. Ecce ergo plusq̃ ꝑ mil
le et.cccclxx. nunc annos in captiuitate fuistis. Et adhuc
quanto debeat durare tꝑe nullo scripto certũ habetis. Ju-
stitia quidẽ forẽsis exigit vt punitis aut mortuis ijs qui fa
cinus aliquod commisere: successores eorum a captiuitate
debeant liberi esse. Sic enĩ murmurãtibus exploratoribꝰ
terre ꝓmissionis cum reliquo pplo.xl.annis morati sunt
in deserto. Et in hoc spatio oẽs illi ꝑuaricatores obierũt: ⁊
filij eorũ q̃ a paterno erãt insontes crimine: terrã illam pa
tribus ꝓmissaꝫ introierũt. Similiter in Babylonica capti
uitate mortuis illis quorum pctã fuere causa illiꝰ captiui
tatis: filij eorũ de iugo illo liberati sunt. In hac autẽ capti
uitate q̃ a Tito est facta: innumerabiles transierũt genera
tiones: nec adhuc finẽ habẽt. Qđ enĩ dicitur. Filij non por-
tabũt iniquitatẽ patrũ: sic intelligitur. Si filij non fecerint
seu imitati fuerint iniquitates eorũ. Nam ⁊ alibi dicuntur
filij patrũ scelera portare. s. quũ sunt imitatores eorũ: dicẽ
te dño Moysi. Ego suꝫ dñs fortis zelotes visitãs inquita-
tes patrũ in filios in tertiã ⁊ quartã generationẽ ijs q̃ ode
runt me. Oẽs ergo sequentium generationes idcirco in ca
ptiuitate patrũ detinent: qꝛ illarũ quãtuꝫ possunt opa exe
quunt. Qđ si patrũ opa dimitterẽt: ⁊ iã de captiuitate exi-
rent. Itaq̃ o iudei maiores vr̃i peccauerũt in filium dei: di
cẽtes eum magũ: ⁊ de scorto natũ fuisse: totãq̃ vestrã gentẽ
in errorem induxerunt. Hec ⁊ his similia ꝑstati sunt: do
nec totã plebem sue praue voluntatis efficiẽtes consortem
virum iustũ ad iniustũ valde iudicium adduxerunt: crucifi
xerunt: ⁊ occiderũt. Tãti ergo reatus magnitudo tam lon
ginque captiuitatis extitit causa ⁊ origo. Dũq̃ vos in pa-
terna tam volũtare q̃ fide seu potius perfidia manseritis:
tam diu ꝓculdubio remanebitis in eadẽ tribulatione da-
mnationis. Nosse q̃ppe debetis qꝛ post christi mortẽ exple
tis annis.xl. Hierusalẽ a Tito fuit destructa. Et q̃.xl.annis
anteq̃ destrueret: sicut etiam doctrine vestre libri testãtur
in eadẽ signa visa sunt ⁊ portẽta liquido indicantia q̃ hec
tẽpli ⁊ vrbis destructio esset futura. Sed ⁊ hec Josephus
cũ alijs doctoribꝰ vestris intellexit: q̃ ipsa mors christi ex-
titit causa captiuitatis hmõi vestre. Nec tñ hanc sed male-
uolentiam hominũ ⁊ inuidiam tante captiuitatis causam
esse dixerũt: ⁊ verã ipsius causaꝫ tacuerũt. Inuidia quippe
Judeorum ⁊ malitia mortis christi causa fuit: mors autem
christi causa captiuitatis extitit. ¶ Sed fortasse aliquis ve
strum dicet. Si hoĩem illum talem vt dicis filiũ dei esse cõ
staret: eiusq̃ mors tribulationis nostre causa fuisset: nullꝰ
ex nobis viuere dignus esset. Tale enĩ pctm̃ quũ maius sit
q̃ negare deuꝫ: vnde non immerito scelus hoc fuit maius
q̃ quod cõmiserunt Judei in deserto adorantes vitulum
pro deo. Sed deus tunc voluit delere populum illum totũ
pro tanto scelere: nisi Moyses auertisset iram eius oratio
ne ⁊ ieiunio ne disperderet eos. Si ergo hoc facinus ꝑsum
psisset populus ille qđ multo maius est illo: nec fuerit qui
pro eo intercesserit: nullus eorum ex hoc viuere debuisset.
Nunc autẽ deus ⁊ nos viuere permittit: ⁊ quotidie quãtũ
amet ostendit: quum nobis in conspectu inimicorũ gratiã
prestat: opibus nos locupletat: honoribusq̃ exaltat: sicut ꝑ
os Moysi predixerat inquiens. Attamen quum essent in
terra hostili: nõ eos penitus abieci. Quibus ego constan-
ter respondeo. Nequaq̃ o Judei reliquias patitur viuere
deus de populo vestro q̃ sibi complaceat in eo. Sed ideo
tantuꝫ vt oĩbus gentibus seruiatis: ⁊ oĩm oculis impropé
rium et fabula et maledictio sitis: sicut Moyses legislator
promisit dicens. Eritis in prouerbium et fabulã omnibus
populis ad quos vos dñs introduxit. Qđ si eo tẽpore quo
pctm̃ illud a vobis cõmissum est: totam Judaicam proge-
niem funditus deleuisset: multis tẽporum curriculis trans
actis culpa illa iam obliuiõe delata nulli mortaliũ cognita
esset. iuxta illud ps̃. Deus ostendit mihi de inimicis meis
ne occidas eos: ne quando obliuiscantur populi mei. Est ⁊
alia causa ꝓpter quã deus noluit perire totã gentẽ Judai

Judeorum dispersio ignominiosa.

Hoc tñ circũcidere ꝓmissum fuit eis ꝑ leges ĩpatorũ Romanorũ. vt ff. ad. l. corne. đ sica. l. circũcidere iudeis.

Exo.xx.

Hec testantur iosephꝰ ⁊ egisippus: ⁊ q̃ fuerunt ãbo iudei historiographi. Tacuerũt Egisippꝰ tñ manifeste scribẽdo cõfitetur mortẽ xp̃i fuisse cãm huius captiuitatis.

Leuitici.xxvj.

Deutero xxviij.

cam ⁊ deficere. Videbat enĩ quosdam ex illo genere aliquã
do ad salutẽ credituros in se. ⁊ ideo ꝓpter eos noluit totũ
illud genus delere. Qđ aũt promissum Moysi de libro le-
gis ꝓtulistis: patet q̃ non ad presentẽ sed ad preteritã Ba
bylonis captiuitatem respiciat: de qua vos educturus erat
vt patet ex superioribus ad predictam authoritatem.

§. IIII. Quod de articulo resur

rectionis vltime iudei male intelligunt. Pet. Alfon. Quod
autem post captiuitatis euasionem inusitatum vobis mi-
raculuꝫ creditis fieri scilicet mortuos qui terras denuo in
habitent a deo resuscitari/errorẽ iudico vos credere/quod
nulla potestis authoritate probare. Nam si vultis huic in-
niti scripture testimonio. Ego occidam: ⁊ ego viuere faciaꝫ
percutiã ⁊ ego sanabo: hoc deus ad ostendendã omnipotẽ-
tiam suam ostendit: nõ q̃ ipse mortuos suscitaturus sit mo
do quo dicitis. Ipsum tñ resuscitare mortuos posse non ne-
go: q̃m omnes homines in die iudicij ab eo resuscitandos
confiteor ⁊ credo: sed quod additis illos scꝫ terras inhabi-
taturos esse: non credo. Nullus enĩ prophetarũ qui fue-
rũt ante christũ hoc predixit eẽ futurũ. Sed vestri doctores
hunc errorẽ adinuenere: vt gẽs Judeorũ in sua persisteret
infidelitate. Nã quod ait Esaias. Viuent mortui tui: inter
fecti resurgent: nequaq̃ ostendit mortuo vestros ad inha-
bitandum terram resuscitari. Si enĩ quod ibi dicitur dili-
genter attendimus: nec mortuorum resurrectionem ibi pa
tenter signatam inuenimus. Alioquin sibimet propheta vi
debitur esse contrarius: quuꝫ dixerit paulo superius. Mo
rientes nõ viuãt: gigantes nõ resurgant. Qđ igitur ab vsu
nature dissentit: ⁊ sensui prophete contrarietatem ingerit.
nequaq̃ ita debet exponi: quũ aliqualiter sano sensu possit
intelligi. Veruntamen illud verbum prophete duobus mo
dis possumus intelligere: videlicet vt vel de iudicij extre-
mi suscitatione hoc dixerit vel vt resurrectionis vocabulo
captiuitatis euasiõem signauerit. Hic autem posterior sen
sus magis ad litterã pertinere videt: quũ paulo superiꝰ ꝓ
pheta sue gẽtis captiuitatẽ defleuerit/ statimq̃ diuine pro
missionis ac pietatis solatiuꝫ intulerit dicens. Mortui vi
uent: resurgẽt interfecti. Nec hanc euasionem quolibet in
certo tẽpore: sed post modicũ tempus euenturã insinuat di
cens. Vade popule meus intra cubicula tua ⁊c. Que vide-
licet verba cõgruẽter ad captiuitatẽ intelligunt relata. Ce
terum in ezechiele legit q̃ quuꝫ ipse plures mortuos diui
na virtute suscitasset de futuris etiam his verbis vaticina
tus est dicens. Hec dicit dñs deus. Ecce ego aperiam tumu
los vestros ⁊c. Et vestri quideꝫ doctores nituntur asserere
q̃ nõ per somniũ/sed vigillãs fecit eos exurgere. Sed verã
illis ac perfectã resurrectionẽ nequaq̃ reddidit. Spũs enĩ
qui a quatuor ventis iubet venire: nequaq̃ est rõnalis aĩa
sꝫ spũs ille q̃ ex quatuor elemẽtoꝝ fit cõiũctiõe. Est enĩ cor
pus leuissimũ ⁊ subtilissimũ/ qđ in hoĩs corde ex quatuor
elementis (vt dictũ est) efficitur: ⁊ ex eo loco in oẽs venas
spargitur: ipsiq̃ corpori tribuit vitam ⁊ actũ ⁊ arterijs pul
sum assiduum: naturalem homini faciẽs motum. Aĩa vero
rationalis nequaq̃ ex elemẽtorũ prodit copula/sed est per
se subsistens substantia. Si enĩ ex illoruꝫ nesceretur cõiun
ctione: deficiente corporis robore deberet anime virtus de
ficere/⁊ incipiẽte corporei vigoris dissolutione pariter dis-
solueretur ⁊ virtus anime. Quod si concedatur: corrupto
corpore anima q̃ corrumpi concluditur. Nunc autẽ ecõtra
rio accidere probatur oculorũ fide. Frequenter enĩ contin
git: vt quantomagis corpus debilitatur ⁊ morti appropiat
tanto magis anima conualeat: ⁊ in ipso momento quo me-
lius anima viget homo intereat: quo scꝫ ad aliquos. Inue-
nimus etiam senes plerosq̃ quũ iam nulla sit in eis corpo-
rea fortitudo/tunc pollere magis eorum animas cõsilio ⁊
omni sapientia. Corporibus igit q̃ animã habent ꝓcreatis
oĩbus quideꝫ adhesit aĩa vegetabilis/suaq̃ in eis exercuit
officia/scꝫ crescẽdo/nutriẽdo/⁊ generãdo. Subtilioribꝰ ve
ro bestialis iuncta est anima/vt in eis sua posset exhibere
officia prestando. s. eis sensum ⁊ motũ de loco ad locuꝫ. Qđ
aũt ex eis subtilissimũ ⁊ leuissimũ fuit ac tẽperatissimuꝫ: ⁊
ad suscipiẽdã rationẽ aptissimũ/illi se rationalis aĩa socia
uit. Ibiq̃ sua libenter officia exhibuit. s. meditando memo
rando discernendo ⁊ hmõi. Spiritum ergo quem Ezechiel
a quatuor mũdi partibꝰ ex dei iussu venire precepit: spiritũ
corporalem intelligi dedere cognosco: qui a quibusdã dicit
esse quasi sanguis subtilissimus. Et de mortuis tunc susci-
tatis q̃ animã rationalẽ receperũt licet sic a multis credit
nullã authoritatem reperio Ipsã tñ quocunq̃ modo facta
fuerit resurrectionem signum fuisse future resurrectienis
⁊ dico ⁊ credo q̃ deus. s. vestros quoq̃ mortuos qñq̃ resu-
scitaturus sit/quẽadmodum ibidẽ ꝓpheta ostendit dicens
Et

Judeoꝝ error de nouissima resurrectione.

Deut.xxxij.

Esaie xxvj.

Ezechi. xxxvij.

Et scietis qꝛ ego dñs quꝫ aperuero sepulchꝛa vestra ꝛ educam vos de sepulchꝛis populus meus ꝛ introducaꝫ vos in terram israel ꝛ dedero spiritum meum in vobis ꝛ viuetis ꝛ requiescere vos faciam super humum vestrã. In hoc autẽ qꝫ dicit. Requiescere vos faciam super humũ vestram ꝛ sic accipi põt vt aiam incorpore requiescere significet qꝫ non immerito terre nõe appellat quum de ea sumptũ est. Oꝫ erũ explanatio vꝛa de mortuis vꝛis suscitãdis ac terras in habitaturis mĩdita scripture ꝯ rationi imunitur esse cõtraria equitatis iudicio est repellenda. vñ ꝛ Salomon in Ecclesiaste. Mortui nihil nouerũt ampliꝰ nec habent partem in hoc seculo ꝛ in opere quod sub sole geritur vt scꝫ faciant que hic viuẽtes faciebãt. ¶ Qꝫ etiã a ratione vestra dissentiat expositio ꝛ multis argumentionibus cõstat. Ere dicis em sicut dixerunt doctores vestri / ꝯ adueniente puncto vestre huius resurrectionis Adã / Seth / Mathusalez / Abraã / Isaac Jacob / ꝛ Aarõ ceteriꝯ pꝛiarche ꝛ prophete ecclꝭ.ix ꝛ oẽs iusti qui ante eius aduentum obierũt pariter sint cũ eis resurrecturi ꝛ oĩa officia humani generis actoꝛi pristi noscꝫ ritus rerũ colentes terras denuo sint inhabitaturi ꝛ Aaron ꝛ filij eius a Moyse sacerdotalibus vestibꝰ induendi ꝛ sacrificio oblaturi vt pꝛius. Sed quis rogo tũc erit maximus pontifex Erunt ne simul tẽpoꝛe vno Aaron ꝛ Eleazar ꝛ Phinees ꝛ alij succedentes Si dixeritis Aaron viuẽte ceteros summo sacerdotio fungi nõ posse tunc plus erit aliꝭ summis põtificibus ad decus ꝛ incõmodum resurrectio ipsa ꝯ ad decus ꝛ gloriam. Si in summo sacerdotio concesseritis omnes eẽles esse iam honoꝛem suum cuilibet adimimus ꝛ qꝛ nullus inter cõplures equales excellẽtẽ potest habere honoꝛem. Preterea ꝛ multis põtificibꝰ multa sunt necessaria ꝛ templa ꝛ hmõi ꝛ sic erit destructio legis ꝛ que mãdat vnũ tẽplum tm̃ esse. Preterea nunqd plures an vnum tantuꝫ regem habituri estis Respõdebitis qꝛ vnum Ezechiele dicẽte. Unum pastorẽ omnes habebunt. Nam si plures nõ possent esse cõcordes tregnicꝫ pacem destruerẽt ꝛ vnus ergo erit. Sed quis nã erit ille rex Unctus (inquiũt) in cuius aduentu captiuitatẽ euasuri sumus. Nostricꝫ mortui resuscitandi eius debent habere moderamen imperij. Bene quidẽ o Judei quod dicitis esse posset si vnctus ille deus ꝛ homo esset. Si vero vt creditis homo tantũ futurꝰ est quid tunc de Abraam Isaac et Jacob Moyse et aliꝭ prophetis erit Nonne quũ isti tales ac tantiviri vniꝰ vncti subiecti fuerint melius fuisset eis non resuscitari ¶ Ceterum hoc etiam habet fides vestra vt quemadmodum cetera humanitatis officia sic ꝛ generandi habituri sunt naEzechꝭ. xxxvij. turam tadeo vt mulierem quotidie concepturam et parturam credatis quod vix humane aures possunt audire. Nã si hoc esset profecto eos nõ posset capere terra etiam si duplo maioꝛ esset aut pontus etiaꝫ si terra fieret tadeocꝫ loci coarctarẽtur angustia ꝯ non haberent qui colere possent arua. ¶ Item si oẽs qui mortui sunt resuscitabuntur nunquid oẽs redibũt ad vxores suas Si sic quid ergo de illis qui habuerunt plures vxores Et de illa que habuit plures maritos cuius erit vxoꝛ ¶ Item quũ postꝯ tales fuerint resuscitati ꝛ tot postea ab eis fuerint nati nunqd immoꝛtales an moꝛtales erunt hi Profecto hoc habet fides vestra qꝛ comedendi et bibendi ꝛ generandi naturam habebunt vsum ꝛ post mille annoꝝ transacta curricula in perpetue beatitudinis regnum sine moꝛte aliqua sunt transferendi. Si immoꝛtales dicitis eos futuros tad pristinum inconueniẽs recidilis Nam intra mille annos intantum progabitur eoꝝ multitudo vt intra ambitum terre includi non possint. Denicꝫ quũ homo comederit ꝛ biberit ꝛ generit necesse est vt ex quatuoꝛ elementis sit compositus. Quicquid autem taliter compositum est tid etiam coꝛrum pi necesse est. Quum ergo taliter compositi sint necesse est eos coꝛrũptiõi ꝛ moꝛti subiacere. Si vero illos moꝛituros esse concedatis quero an illa resurrectio sit eis ad penam an ad coꝛonam. Ad honoꝛem (inquiunt) ꝛ gloriaꝫ vt vncti sui regnum gloriam conspiciant. ¶ Nunc ergo de statu interim bonoꝝ defunctoꝝ donec resurgant audire volo a vobis quid sentiatis vtruꝫ scilicet in penis an in quiete permaneant. Dicitis ꝯ eos quieris beatitudine cũ deo perfrui certissimuꝫ est. Ex quo sequitur ꝯ resurrectio illa futura eis erit ad penam potius ꝯ ad coꝛonam ꝛ gloriam. Quum em̃ nunc vite eterne munere glorientur ricur iteruꝫ in coꝛpoꝝ ergastulis includentur nisi vt fame et siti vaꝛijsꝫ ꝛ innumeris denuo crutiatibus agitẽtur Quinetiaꝫ sm̃ predictam sententiam vestram secunde moꝛtis penam substinebunt ꝛ timoꝛem habebunt sed ꝛ parentes eoꝛũ de moꝛte illoꝝ etiam penam habebunt. Sed forte dicitis ꝯ boni defuncti et si nũc in quiete ꝛ delitijs viuunt de quibꝰ ad coꝛpoꝝ angustias rediturꝰ sunt in illa resurrrectione tamen tanta erit eis exultatio ex presentia vncti sui. i. christi ꝛ eum cerenere ꝛ exultare Hierosolymis vt oliꝫ habita re in templo ritu preterito sacrificare vt coꝛpoꝝ pena sit eis nulla. Et quã nunc habent requiem tin alia vita sit post ea eis pro minima. Uerum hoc averitatis eꝛoꝛbitat semita Nullus enim mundi presentis honoꝛ vel gloria eterne vite delitijs ꝛ quieti comparatione aliqua conuenit qꝛ nec vno momento quisꝯ hmõi delitijs vti sine laboꝛe ꝛ pena poterit. Illius autem beate vite gloria nulla intercedente mole stia pmanet perpes atcꝫ cõtinua precipue quũ et doctoꝛes vestris testenꝯ oẽm huius mundi honoꝛẽ ꝛ gloriã id esse ad illius vite delitias qꝫ est vnũ ad. xl. Patet insuper cuilibet nisi totius rationis sit expers incomparabiliter esse maꝰ gaudiũ cernere deũ ꝯ talẽ qualẽ vos dicitis vnctum vr̃m hoies terrenũ. Uidetis ergo si perpẽditis ꝯ vobis vndicꝫ rationis ac diffugij semita clausa sit vt nullatenus eo modo quo dicitis resurrectio moꝛtuoꝝ fienda sit.

§. V. Quod autẽ dixi vos de mãdatis legis nec minimuꝫ quid obseruare nec authoꝛitatis nec rationis quum liquido pateat probatiõe indiget. Nam nec agni victimam mane ꝛ vesperam immolatis nec sabbatoꝝ / neomeniarum / et cerimoniarum holocausta celebratis nec alia sacrificia ꝛ cerimonias seruatis. Sed dicitis. De legis preceptis que minime obseruamus ꝛ redarguendi nõ sumus quum patria nostra exules simus ꝛ temploꝝ ac legitimis sacerdotibus careamus. Nam quia deliquimus in conspectu eius ꝛ iratus eiecit nos de terra vbi non possumus eius seruare precepta. Jtaqꝫ impossibilitas nostra non erit nobis imputanda seu inculpanda ꝛ donec veniat tempus quo ad terram nostram redeamus et tunc precepta eius complebimus et erunt domino accepta sacrificia nostra. Respõdeo. Certe si sacrificia vestra fuissent deo acceptа non eiecisset vos de terra vt que iusserat vos facere non possetis implere. Sed impletum est quod dominus predixit per multos prophetas suos ꝛ videlicet ista legalia seu cerimonialia vestra cessatura esse scilicet in adMat. xxiij. uentu Christi quem expectatis adhuc venturum ꝛ sed iam Marci. xiij. sunt. M. cccclxxxiij. annitꝯ iam venit quem creditis futuluc. xxj rum purum hominem. Et scriptura dicit. Ecce veniet deus ꝛ homo. Sed in vobis implebitur quod ipse dñs Jesus verus deus homo vobis predixit predicans vobis. Ego veni in noie patris mei ꝛ non me accepistis scꝫ vt vestrũ messiam ꝛ christum Alius veniet in nomine suo sclꝫ antichristus querens gloriã propriã illum recipietis scꝫ i christum. ¶ Errant ergo Judei in multis. Nã ꝛ deũ corporeum fingunt ꝛ trinitatem personarum negãt ꝛ christũ quem dicũt non venisse sed venturũ purum hominẽ futurũ predicãt ꝛ Jesum christum dñm nostrum ex semine Joseph ꝛ Maria natum purgatoriũ nõ ponunt nec peccatum originale contrahi sed solum in signum distinctionis illius populi ꝛ ceteris fuisse circuncisionem datam ꝛ et suum messiam libertatem eis collaturum ꝛ et terram promissionis eis redditurum. Resurrectionem etiam coꝛpoꝝ futuram ad delitias coꝛporis vsꝫ ad mille annos duraturam. De vsuris capiendis ab hs quibus mutuant nullam conscientiam faciunt. Sortilegijs multi eoꝝ intendunt. De peccatis cogitationum conscientiam non sibi faciunt. Obseruando autem cerimonias suas ꝛ vt quia in lege mandatas iudaizant ꝛ vnde et moꝛtaliter peccant. Postꝯ enim christus verus deus et homo messias in lege eis promissus aduenit qui prophetarum arcana reuelauit. legisꝫ sublato velamine spiritualem qui latebat sensum aperuit ꝛ extunc legalia debuerunt institutа seruari non sm̃ literam occidentem sed sm̃ spiritum viuificantem quoniam idem qui eam dederat melius eam dederat ꝯ illi qui fuerant auditoꝛes Quare Petrus alfonsꝰ ñ potiꝰ suscepit legem machometi ꝯ xpianã ꝛ qꝛ hic sese obtulit occasio disputatiõis cõtra iu intellige bãt quod qꝛ neglexerũt facere deus antiquas ob seruationes renuit suscipere. Ipsi gratias agoꝛ quia me deoꝛum liberauit erroꝛe. Quare autẽ ipse Pe. alfon. dimisa lege iudaismi non potius accepit legem Machometi ꝯ christi quum fuerit conuersatus ꝛ nutritus inter eos ꝛ sciret linguam eoꝝ ꝛ legem respondet ꝯ ideo nõ illi adhesit quia lex illa epicurea est ꝛ inuẽtoꝛ eius Machometus homo non prophetа sed sceleratissimus qui adiutus ad illam condẽdaꝫ a quibusdam fuit hereticis scilicet Georgianis ꝛ Jacobitis qui circuncisionẽ seruant ideo in ipsa circuncisionem mandat. Luxuriosissimus fuit ꝛ plenus deceptionibus nec prophetia claruit nec miraculis sed quedã falso cõfinxit. Et illi quibus primo dedit scilicet de Arabia rustici erãt ꝛ coꝛporalibus vitijs dedititꝰ idololatrie ꝛ ideo plures vxores permisit. Et vt videretur aliquid habere religionis ieiunia aliqua et oraciones fieri imposuit et a vini potu abstinere. Summarie precepta legis illius ponit ꝛ

deoꝝ du irrationabilia esse ostendit. Paradisum obseruantibus leritiã ⁊ i gem illam promittit: sed rerum corpoalium et voluptati creduli bus plenum. Nec tamen dicit aliquem cogendum ad illam tatẽ ope legem capiendam. Et quia de his supra in alio titulo dictũ pretiuꝫ est: ideo nunc nihil vlterius dico.

¶ De recuperatione regionum orientalium ⁊ Hierosolymarum per Gothifredum et alios principes: et de eiusdem resecũde partipũ gibus / tisopis iserere epistolã mastri. Samuelis israelitici generis: i ḧ diffuse tractãt diuerse opiniones de Ihesu deoꝝ teruiaꝫ quinctes quã plaz in uenies i fie hui⁹ partis secũde.

Capitulum.xiij.

ANno domini millesimo rc⁰.xc. capta est Hierusalem a christicolis ⁊ erepta de manibus Turcoꝝ qui eam ceperant et tenuerant per annos centum vel circa. Et hoc Gothifredo duce exercit⁹ mirabiliter ⁊ infatigabiliter pugnante contra Turcos cũ fratribus suis Balduino ⁊ Eustathio. Qui Gothifredus propter suas virtutes magnas quas in hmõi bello operatus est: de voluntate oĩm primus est factus rex Hierusalem in quo regno successiue fuerunt vij. reges vnus post alium. Demum multis prelijs ⁊ deuastationibus vexati fideles qui in illis partib⁹ morabantur tam in Hierosolima ḧ alijs ciuitatibus captis a fidelibus ⁊ deficientibus auxilijs ex parte occidentalium ⁊ post annos. Ixxviij. quibus eam tenuerunt fideles: iterũ a Turcis capta est: ⁊ a Saracenis nunc vsq; possessa cũ alijs ciuitatibus illarũ regionũ: quas fideles ex toto deseruerũt. ¶ Facta est preparatio fideliũ ad capiendũ terras illas per tres annos. Postḧ essẽ quidã Petrus eremita ex deuotione viuens ⁊ sitans terrã sanctã vidit ⁊ intellexit oppressionem fideliuꝫ inibi inde reuersus signi ficauit dño pape Urbano. Qui in cõcilio celebrato apud Claromontez exhortatus est prelatos ⁊ principes ibi existentes ad prestandũ subsidium p re recuperatione terre sancte. Et extũc multi sumpserũ crucẽ vt dictuꝫ est. ℟. quos etiã animabat ille Petrus eremita ac etiam populos. Anno igitur dñi. M.xcv. vt refert Uincẽ. post Sigisbertũ: occidentales populi dolentes loca sancta a gentibus pfanari. Turcos etiã terminos christianoꝝ iaꝫ multa ex parte inuasisse: quasi innumerabiles vna in spiratione moti: ⁊ multis signis sibi ostensis: ⁊ alijs ab alijs animatiduces/comites/potentes: et nobiles: et ignobiles / diuites/et paupes/liberi/et serui/epi / monachi/clerici/senes/ ⁊ iuuenes/pueri ⁊ puelle/oẽs vno animo nullo angariãte vndiq; cucurrunt: ab Hispania ⁊ a Prouincia ⁊ ab Aq̃tania ⁊ Britãnia ⁊ a Scotia ⁊ ab Anglia ⁊ a Northmãnia ⁊ a Frãcia a Lotharingia ⁊ Burgundiata Germania ⁊ a Longobardiata ab Appulia ⁊ alijs regnis virtute ⁊ signo crucis signati / ⁊ armati / vltum ire parãt iniurias dei in hostes christiani nois: Et quantũ quisq; hactenus ad excercendã mundi malitiã erat promotꝫ: tãto nunc ad exercendã vltro dei militiam fit promptiorꝫ: firmissima pace iterim vbiq; cõposita.

¶ Et primo Judeos in vbibus in quibus erant aggressi eos ad credendũ in xpm cõpellũt. Credere nolẽtes bonis priuant: trucidant: vbibus eliminãt. Aliqui Judeoꝝ zelo tenende patrie legis ducti se mutuo trucidant. Alij ad rempus se credere simulantes: postea ad iudaismũ reuertũtur Eminebant autẽ in hoc dei hostico exercitu Gothifredus dux Lotharingie ⁊ fratres ei⁹ Eustathi⁹ ⁊ Balduinus: Anselmus de Ribõmonte: Balduinus comes Mõtenſ: Robertus comes Flãdrenſ. Stephanus comes Blesenſ. Hugo magnus frater Philippi regis Frãcoꝝ: Robert⁹ comes Northmãnoꝝ: Raymundus comes scti Egidij. Boemundus dux Appulie. Et Tancredus nepos eius: ⁊ plures alij comites. Horum oĩm curã apostolica authoritate suscepit vir eximius Haimar⁹ Podiẽſis epc⁹ Eisq; cõsilio ⁊ doctrina vsq; ad captã Antiochiã plurimũ proficu⁹ fuit. Huius etiã vie incitatoꝝ fuit prefat⁹ Petrus eremita: q̃ vsq; a dcaptam Hierusalem in multis vtilis cũ exercitu dei pseuerauit. Et vt ait Guil. nunq; tot gentes in vnã coire sententiã vise sunt. Opinionẽ hoĩm vincebat numerus: cuius existimaret: seragesies cẽtũ milliũ: qui oẽs Hierusalẽ pergebãt. Hi oẽs tẽpus opportunũ expectãtes: alij per mare: alij terreno itinere hãc peregrinationis aggressi sunt viam: Non essẽ poterant tot tãq; infinita pplorũ milia in vna qualibet regione reperire necessaria: vñ studiose pcuratũ est: vt singuli maiorũ principũ seorsum legiones suas ducerent: ⁊ nõ eodẽ tramite pficiscerent. Non erat vspiã in tot prouinciis quot habet occidẽs: dom⁹ ociosa vel vna: vñ hinc pater familias: hinc filius: illinc tota dom⁹ ad migrandũ se prepararet. Cũ singultibus ⁊ suspirijs diuidebãtur ab inuicẽ chorozũ cõplexus ⁊ supremũ sibi dicẽtes Uale. ¶ Anno igitur ab incarnatione dñi. M.xcvj. quidã nobilis Gualteri⁹ noie vir prudẽs ⁊ in armis strenuus cũ ingenti multitudine pedestriũ turmarũ ptransiẽs Teutonicorũ regnum in Ungariam descẽdit. Qua transcursa Bulgariã intrauit. Per nẽ-

Numerosus p recuperãda terra sctã christiã noꝝ ex ercit⁹.

sisq; regionis fluuius Straliciam Dacie mediterranee metropolim egregiã peruenit: vbi acceptis a duce predite ciuitatis vie conductoribus: post aliquot dies Icolumis ad Cõstantinopolim peruenit. Quo pueniens in presentia domini predicti introductus ab eo obtinuit vt vsq; ad Petri eremite aduentũ: de cui⁹ mãdato iter arripuerat sibi locis ciuitati finitimis hiemare permitteretur. At Petrus eremita post hõc nõ multo tẽporis iterualio aduẽtauit cũ innumerabili exercitu quẽ ex multis collegerat natiõib⁹ quorum numerus vsq; ad. xl. milia armatoꝝ fuisse dicebat. Qui ppter inobedientiã populi atq; ceruicositatẽ multa incommoda eo itinere passus fuerat. Nam in Bulgaria cuꝫ ppter rapinas ⁊ depredationes ⁊ alia enormia que cõmittebant: is populus incolis factus intolerabilis ad fere. x. milia occisi sunt. Amisit preterea Petrus totam pecuniã quaꝫ de fidelium principum largitione/vt inde pauperibus ⁊ egenis in itinere necessaria ministraret collegerat/hoc accepto incõmodo maturato itinere Cõstantinopolim peruenerunt. Ubi reperto Gualtero de mandato imperatoris exercitus cõiungẽtes maiores principes expectauerunt: vbi quũ p dies aliquot refocillati victualib⁹ quieuissent: de mãdato imperatoris Constantinopolitani paratis nauibus transito Helespõto in Bithyniã: q̃ est prima Asie prouincia transierunt vbi nõ lõge a mari castrametati sunt in loco q̃ Quinctos, dicebat. Erat aũt predictus locus in hostiũ cõmodo positus. Quo in loco in multarũ opulẽtia rerũ quasi duob⁹ mẽsibus peregrinoꝝ quũ sedisset exercitus: nõ defecit eis rerũ venaliũ copia: q̃ ex ciuitate cõstãtinopolitana eis quotidie deferebantur. Qua rerum vbertate simul ⁊ otio refoluti: cepit inuitis magistratibus seorsum turmas ageret ⁊ ad decem vel amplius miliaria perlustrare regiones: greges ⁊ armenta secum trahens. Quunq; sepius et hoc prospere egissent: ad postremũ quum ad tria milia Teutonicorum et duo milia equitũ hac de causa castra fuissent egressi a Solimanno qui in eadẽ regiõe Turcis dominabatur insidijs circumuenti ad vnum oẽs occisi sunt. Quod postquam in castris auditũ est: oibus ad arma currẽtib⁹: ⁊ omnes vnanimiter tam equites ḧ pedites interfectoꝝ fratrũ sanguinẽ vindicare pcedunt. Quo facto maiores exercit⁹ et q̃ maiorẽ habebãt experiẽtiã: quũ illos vellẽt reprimere: ⁊ furẽtẽ ppli indiscretũ mitigare furoꝛẽ: furrerit plebs idomita aduersus eos timiditati adscribentes nõ prudentie: q̃ fratrũ interfectores vltore gladio nõ psequerẽt. Ordinatis ergo acieb⁹ quasi: ad xxv. milia peditũ: ⁊ optime lorizati equites quasi. cccc. versus partes illas itẽdũt. Utrq; ad tria pcesserãt miliaria: tũc ecce p̃dict⁹ Solimãn⁹ cũ innumerabili Turcoꝝ multitudine aduenit. Quo aduenĩẽte inde se mutuo cohortãtes nostri aduenĩẽtes turcos viriliter gladijs excipiunt. Ad postremũ nr̃ates multitudine hostiũ oppressi dissolutis agminibus: in fugã cõuersi sunt. Quos vsq; ad illoꝝ castra Turci insecuti pene oẽs occiderũt. Inter quos ⁊ Gualterus predictus occisus est. Sic ergo ceruicios⁹ populus ⁊ intractabilis dum monitis nequit acquiescere melioribus/suo impetu lapsus descendit in interitum: gladijs hostiuꝫ deputat⁹.

christiani a Solimano pligati.

¶ Post hec Bondescalcus quidam sacerdos natiuitate Teutonicus cum quindecim milibus armatorum iter aggressus fines Ungarie ingressus esset: quum de mandato regis exercitui eius abũdantissime venalia exiberentur: alimentorum abutentes opulentia ⁊ ebrietati vacantes ad inferendas enormes indigenis iniurias se contulerunt: ita vt predas exercerent. Quod postḧ dño regi innotuit/iusta ira succẽs⁹ cõuocatis militaribus copijs in vltionẽ tantarũ iniuriarum sup illos irruens stragẽ immanissimã exercuit nõ distinguens iustum ab impio. Euaserunt tamen aliqui cõmune periculũ. Et pre nimia domini misericordia Ungarorum gladios declinãtes ad propria sunt reuersi.

¶ Per idez tempus modico interiecto temporis interuallo: conuenerant eodem studio ex occidentis finibus turbe innumerabiles absq; duce ⁊ rectore passim et imprudenter incedentes. Erant tamen inter eos nonnulli nobiles viri: quibus in nullo disciplinę impatiens subiacebatur populus. Sed neglecta doctrina prudentium passim ⁊ sine conductu per oĩa illicita libere discurrebãt: vnde factum est/vt quũ in timore dñi iter debuissent inceptũ peragere/conuerterint se ad insaniam: ⁊ Judeorum populum in ciuitatibus et oppidis perque erat eis transitus nil tale sibi verentem crudeliter obtruncabant. Hi oẽs transcursa Allemãnia ad fines peruenerunt Ungarorũ. Et quũ ad locum qui dicitur Zaborth peruenissent: clausuꝫ reperientes aditũ citra põtes castrametati sunt. Erat essẽ is loc⁹ prestidium munitum valde fluminibus maximis: Danubio et Linthace. et preterea profundis circumceptus paludibus. Mandauerat enim rex Ungarie transire volentibus aditum

tum prohiberi.timens ne iniuriarum quas nuper Bondefcalci legionib⁹ intulerat memores intra regnū intromiſſi armari cōtra eum inciperent. Igitur quū ſe ab introitu regni excluſos viderent:de eorum multitudine preſumētes coceptis armis ac ſupra fluuium facto ponte preſidiū vndiq; aggrediunt. In cuius expugnatione dum deſudarent attenti⁹q; ias muros oppidi in locis plurimis perforaſſent ita vt peregrinis pareret introitus:repente eorū exigentib⁹ demeritis terroꝛe diuinitus immiſſo:relicto aſſultu in fugā verſi ſunt:fuge cauſam penit⁹ ignorantes. Nec aliud in cauſa dicitur extitiſſe niſi q; peccatis multiplicibus deū ad iracundiaꝫ prouocauerant. Fugit enim impius (iuxta ſapientis verbum) nemine perſequēte. Ungari autem videntes hoſtium cuneos terga dediſſe:illos inſecuti magnā ex illis ſtragem fecerunt. Fuerat enim illorum numerus:vt ſcribitur:ad ducenta milia peditū⁊ equitum vero tria milia. Quorum maior pars de itinere deſperantes ad propria ſunt reuerſi. Cereri vero per Italiā declinātes ac peruenientes in Appuliaꝫ:deinde in Greciam nauigio peruenerūt: ſeq; in Dyrrachio quibuſdam principibus qui eodē iam peruenerant:⁊ ſuas copias cōmiſerunt.

§.I. Eodem anno menſe Augu

ſto die.xv.vir magnificus dñs Hothifredus Lotharingie dux iter aggreſſus eſt. Fuerunt aūt qui eius caſtris ſe conunxerunt viri nobiles:dñs Balduinus eius frater. Jeceri nus comes Hānonie: Comes ſcti Pauli: Comes de grees Comes Tullenſis: Balduinus de burgo. Multi preterea eius caſtra ſunt ſecuti nobiles ⁊ barones. Hi oēs vno ⁊ indiuiduo comitatu pariter incedētes ad fines Ungarie peruenerunt:cui⁹ cū difficultate impetrato introitu ſicut erāt viri prudentes ⁊ deū habentes pre oculis:⁊ cū omni quiete ipſa tranſcurſa per Bulgariā habuerunt tranſitū ac clauſtris exuperatis q̄ vulgo ſcti Baſilij vocant: Philippopolim peruenerunt. Ubi cognito q̄ dñs Hugo magnus regis Francorum frater:qui princeps cū multis viris nobilibus alios preceſſerat:ab imperatore Cōſtātinopolitano per infidias captus ipſi tenebatur in viculis:cū omni celeritate miſſis nuntijs diligentius obſecrant imperatorem:vt eoſdem nobiles quos abſq; culpa tenebat in vinculis abire p̄mitteret. Quod quū eis precipe a p̄dicto imperatore negaretur:merito indignati de cōmuni oim conſilio vniuerſam illam regionem exercitibus ſuis exponunt ad predaꝫ. Q̄ audiens imperator timens ne talis ⁊ tam fortis excercitus ad imperij intima penetraret: dictos nobiles viros libere abire ad ſuos permiſit. Igitur appropinquantes Cōſtantinopolim:quū dux Hothifredus qui exercitui peregrinorum preerat:ſepe ab imperatore vocat⁹ ad ipſum noluiſſet accedere:merito eius habebat ſuſpectam perfidiā. Quare indignationē plurimā concipiens imperator:fozum reruꝫ victualiū populo qui cum duce aduenerat interdixit. Principes autem videntes populi indigentiam:rurſum de communi conſilio per ſuburbana longe lateq; diſcurrentes alimentorum omnimodā in caſtra deferunt opulentiā. Quare imperator iterum cōmertium reſtitui precepit. Poſt hec quum imperator ſuſpectam ſatisfactionem haberet latinorum:in imperio ſuo congregari multitudinē fecit:quuꝫ tamen noſtri nihil ſibi cauerent. Subitoq; immiſſis legionū ſuarū exercitib⁹ noſtros aggreſſus eſt. In principio aliqui vulnerati ſunt:nonnulli etiaꝫ interfecti. Demū peregrinis ad arma currentib⁹ multis ex illis interfectis ac vinculis mancipatis ceteros intra vrbē fugere cōpulerūt. Quibus ita cōflato bello hincinde quotidie inſultus fieret:atq; ſemp Greci tanq; hoſtes imbelles cōfuſi fugarēt:merito timuit imperator:maxime quū de die in diē peregrinorum multiplicarēt numerus:⁊ nullo⁊ principum in primo nociarent aduētus:vñ miſſis ad eos fidelibus ac ſolennibus nuntijs illos de pace fecit requiri. Fidelis aūt peregrinorū populꝰ cuius minime dubitaret quin iuſto zelo aduerſus Grecos arma cōmouiſſet:dei tñ timorē habētes pre oculis:⁊ eorū cōſiderantes ꝓpoſitū arma q̄ cōtra infideles tulerāt:ſi populū chriſtianū cōuertere formidabāt vñ q̄ pacis erant audientes in plenam cum imperatore cōcordiam redierunt. Quo facto imperator apertis theſauris ſuis taꝫ dño duci q̄ ceteris principibus dona ingētia in auro ⁊ gemmis ⁊ aliis localibus preciosis cōtulit:ita vt vſq; ad ſupremū muneribus cumulati imperatoris admirarent munificentiā. Sed reuera q̄ principib⁹ quaſi liberaliter cōferebat:nec liberalitatis erat ne gratie:ſed timoris ⁊ fraudulente verſutie. Noſtri autem in ſimplicitate ſpūs ⁊ ſincera fide ambulāti bus:vix perſuaderi poterat Grecorū malitia:⁊ nequā illoꝝ principis fraus:maxime quum erga eos tanta liberalitate ⁊ ſimulata gratia redundaret. Audiens vero dux ceterorū principum aduentum ſuggerente imperatore parato nauigio cū ſuo exercitu trāſito Hellеſpōto in Bithyniā trāſtetrauit:atq; in pago Chalcedonēſi caſtrametatus eſt. Erat autem is locus Conſtantinopoli valde proximus:qui ſola Helleſponti:quod nos brachium ſancti Georgij dicimus interpoſitione diſtabat:vnde qui negotijs vrgētibus cogebantur ter vel quater in die ire ad vrbem regiam in caſtra redire ſine difficultate ⁊ nauigio non poterant. Q̄ autem imperator exercitum peregrinorum tranſfretare perſuaſionibus compulerat:nō de fidei ſinceritate proceſſit. Sed ſolita fraude vſus ducem circumuenit:ne alijs principibus aduenientibus eius copie poſſent admiſceri. Nam et reliquos qui poſtea ſubſecuti ſunt:eadem arte ſigillatim trāſire compulit:ita vt nunq; ſimul ante Conſtantinopolitanā vrbem peregrinorum fuerint exercitus. Helleſpōt⁹ꝫ brachiū ſcti Georgij.

§.II. Poſtq̄ igitur omnis exer

citus peregrinorum Helleſponto in Bithyniā peruenientes in vnum conuenerūt:factus eſt vnus dei viuentis exercitus:vbi recenſito legionum numero inuenti ſunt habere peditum ſexcenta milia:equitum vero loricatorum centuꝫ milia. Hi oēs vno aio Niceam vrbem populoſiſſimaꝫ obſidentes expugnauerunt. Cuius vrbis ſicut ⁊ regionis totiꝰ ⁊ adiacentium ſimul prouinciarum/dñs erat quidā Turcorum potentiſſimus ſatrapa Solimannus noie:homo valens ⁊ ſtrenu⁹ in armis. Hic a Tarſo Ciliciē vſq; ad Helleſpontum vniuerſas prouincias poſſidebat. Et audito noſtroꝝ aduētu:ex vniuerſo oziētali tractu magnas Turcoꝝ collegerat copias ſperās q̄ illorū fret⁹ auxilio ab imminentibus periculis vrbē predictam ⁊ regionē vniuerſaꝫ poſſet eripere. Sed ante vrbis Nicee expugnationem bellis peregrinis victus atq; fugatus eſt. Capta eſt autē vrbs Nicea anno ab incarnatione dñi. M.xcvij. meſe Junij. die.xx. Et de mādato principum cōtinuantes iter/verſus Antiochiaꝫ procedebāt. In quo itinere quū dominus Boemundus et Northmānorum comes Robertus:atq; Stephanus Bleſenſium:vna cum dño Tancredo⁊ comite ſancti Pauli ceteras copias preceſſiſſet:vix a maioribus caſtris duob⁹ ſe elongauerāt miliaribus: quū ecce Soliman⁹ qui memor iniuriarū quomodo vrbē egregiā /vxorē/⁊ filios amiſiſſet: qui in expugnatiōe illius capti fuerant:ad id totis viribus anhelabat. vt eis vicē rependeret:ſubito ſup eos irruēs/tā pene multis interfectis in fugā verterat:quum ecce dñs Hothifredus cū cetero exercitu qui p̄ nuntios de periculo ſociorum certificatus acceleraueratfulmineus aduolās irruenſq; cū ſuis in hoſtes fideitnō ſine illoꝝ ſtrage in fugā vertit. Cecidiſſe aūt illa die dicūtur de hoſtiū numero viri potentes ⁊ inclyti ad tria milia. De noſtris vero populari⁹ et plebe nimia promiſcui ſexus quatuoꝝ milia fuit aūt hoc prelium die kalēdarū Nouēbrium. Recedentes autem inde ac viā inceptā cōtinuātes/trāſcurſa vniuerſa Bithynia/ Piſſidiā ingreſſi ſunt:vbi inquandā ipſius regionem deſcedentes/magnā aquarū penuriā paſſi ſunt/adeo vt⁹ preſitis anxietate multi deficerēt. Tandē vero opitulante dño ab his erepti periculis:in regionē copioſaꝫ ⁊ vberē deſcederunt iuxta Antiochiā minorē:que eſt metropolis Piſſidie. Hic primū quidā de principib⁹ ab exercitu ſtudioſe ſeparati ſunt/ſeorſum trahētes agmina. Quorū primus dñs Balduinus ducis Hothifredi frater cū ſeptē milibus loricatis. Secundus fuit dñs Tancreduscuꝫ equitum milib⁹ quinq; ⁊ peditibus nō multis. Qui in Liliciam deſcendēs:⁊ Tarſum eiuſdē puincie metropolim obſedit. Hāc vrbē dicitur fundaſſe Tarſis ſcōs filiorū Jauan filij Japhet filij Noe:cuius Solinus aliter de huius vrbis pditione ſentiat aſſerens a Perſe edificatā. Quibus iam ciues ad deditionē cōpulſſent:aduenies dñs Balduinus cū maioribus copijs expulſo dño Tancredo vrbem ſibi vendicauit:expulſis inde Turcis qui in ea dominabātur. Ciues autē qui eā incolebant fideles erant:ſed vſu armorū relicto ſoluꝫ agricultu re ⁊ ⁊ mercatorib⁹ operā dabāt: Turcis tributarij. At vero Tancredus a Tarſo recedēs Anuſtriam nobilem eiuſdem prouincie vrbē expulſis ex ea Turcis egpugauit ⁊ totamq; adiacentē regionem ſue ſubiecit ditioni. Dñs aūt Balduinus inſup poſtq̄ Tarſum in ſuam poteſtatem redegiſſet:et duce quodā Armeno Pancratio noie fugatis atq; occiſis Turcis ciuitates ⁊ caſtra eiuſdem regionis expugnaret:et nomē eius iam magnificuꝫ eſſet:vocatus a ciuibus Ediſſa ms:eorū eſt factus dñs ⁊ gubernator. Eſt autē Ediſſa ciuitas nobilis Meſopotamie:q̄ alio noie Rages Medorum appellatur. Hec eſt ciuitas ciuibus referta fidelibus fidez quā ab apl'orū tēporib⁹ receperāt vſq; ad id tēpus tenuerant:ſed infidelitū iuguꝫ eaten⁹ quotidie patiebant. Qui dñio vrbis potitus:expugnatis ac fugatis circūquaq; infi- Nices capit a noſtris

Tarſus capitur

Ediſſa⁊ ⁊ rages medorū deditur

Impator Cōſtātinopolitanus plurimum pregrinis molest⁹

delibus cunctam religionem suo dominio subiugauit.

§.III. Interea dum circa Edis

Antiochia. vrbs nobilissima.

sanam regionem dñs Balduinus desudat maior exercitus omnibus in via expugnatis ciuitatibus. Turcisq; fugatis Antiochiam peruenerunt. Est autem Antiochia ciuitas gloriosa et nobilis tertium vel secundum post Romam dignitatis gradum sortita: omnium prouinciarum quas tractus continet orientalis princeps & moderatrix. Hec priscis tpibus dicta est Reblata: quo Sedechias rex Juda ductꝰ est: & añ eius cõspectũ iussu Nabuchodonosor in eiꝰ presentia filij eius crudeliter occisi sunt. Hanc post mortẽ Alexandri magni Macedonis Antiochus qui post eius mortem partẽ regni eius obtinuit: vt supradictũ est: turribus & munis validissimo circundatam de nomine suo vocari precepit Antiochiam regni sui eam caput constituens. In hac apostolorum princeps beatus Petrus cathedram tenuit sacerdotalem. In hac primus fidelium habitus est conuentus: in quo etiam & christianorum nomen dedicatum est. Prius

Actuũ xi

enim qui christi sectabantur doctrinam: Nazareni vel discipuli dicebantur. Postmodum vero a christo deducto nomine auctoritate illius synodi vniuersi fideles dicti sunt christiani. Eiusdẽ vero ciuitatis patriarcha viginti prouincias in sua iurisditione habere dicitur. Sita est autem Antiochia in prouincia que Celosyria dicitur: cõmodissimã & amenissimam habens positionem. Est enim fontibus et riuis tota pene irrigua. Clauduntur etiam intra ciuitatis ambitũ montes duo mire celsitudinis: in quorum alterius vertice qui videtur eminentior situm est presidium munitissimum. Qui duo montes valle profundissima sed angusta separãtur per quam Torrens dimissus per mediam influit ciuitatem: Longitudinẽ autem ciuitatis quidaꝫ duos quidã tria miliaria asserunt. Distat autem mari decem vel duodecim miliaribus. Huius tam egregie ciuitatis dñs erat quidam Anexianus nomine & natione Turcus: qui de familia magni & potentissimi fuerat principis Soldani Persarũ: & qui vniuersas illas prouincias violenter suo imperio subiugauerat: vt superius diximus. Volens tamen redire ad propria nepotibus suis ac vernaculis vniuersas quas sibi vendicauerat distribuit regiones. In qua distributione Solimanno suo nepoti Niceam ciuitatẽ cũ eius prouincijs cõtulit. Cuidam autem eius nepoti Ducath nomine vrbem contulit Damascenã. Cuidam viro seruo eius Assunghur nomine famosissimã ciuitatem contulit Alapiam. Huic q̃s de quo sermo est: Anexiano vrbem cõcessit Antiochenam

obsidio Antioche.

cũ modicis finibus. Nam vsq; Laodiceam Syrie Caliphatus Egypti? possidebat regiones. Venientes itaq; nostri hãc munitissimam ciuitatem octo continuis obsederunt mẽsibus. Sed q̃ ciuitas in circuitu magno ambitu protendebatur: vndiq; illã vallare nequiuerunt: licet ipsorum q̃ gladium poterant educere: ad trecentorum milium numerus esse diceret. Referre igitur casus singulos quos in ea obsidione tanto cõtinuato tempore diebus pene singulis pertulerunt: longum est & stilo cõcludere. Nam fere fame periclitatus est noster exercit?. In super & ciues frequenti eruptione facta multa nostris damna intulerunt. Sed nihilominus quum omnes vno animo ad impugnandam vrbem totis viribus insisterent: rumor insonuit: q̃ Persarus quidam princeps potentissimus ad Antiochenorum instantiam ex vniuerso imperio suo in eorum subsidium innumerabiles copias dirigebat: et iam pro certo habebatur q̃ in vicino erant constituti. Conuenientes igitur adinuicem nostri principes ceperunt deliberare quid in tanta necessitate fieri oporteret. Cõsulebant quidam q̃ aduenẽti multitudini relicta vrbe procederent obuiam: ac belli fortunã experirentur. Aliis autem videbatur vt maior pars ad obuiandum illis egrederetur: reliqui vero obsidionez continuarent. Boemundus Tarentinorum princeps vir strenuus & in talibus valde expertus: vtranq; suas rationes allegans reprobat viam dicens. Siue omnes egrediamur vt volunt aliqui: siue in castris pars aliqua remaneat: videmur operam & studium & expensas per tam longa tempora inutiliter expendisse. Nam egredientib? vniuersis soluetur obsidio: et ciues qui intra menia sunt pro voluntatis arbitrio hostibus adiungentur: aut aduenientes intra menia introducent. Si vero pars exercit? in castris remanserit: quo modo poterit pars vna ciues intra vrbem coerceret quum oẽs simul vix illos cohibere possimus? Unde mihi videtur tanto? exercitui aduenti: vt ciuitas in nostrã prius descendat ditionẽ. Oõ si modus queritis: in promptu est. Amicum habeo in ciuitate fidelẽ. Hic habet turrim in sua potestate munitissimã: quã sub certis conditionibus paratus est mihi tradere/pro quo negotio multã sum illi pactus dare pecuniam. Si añ vestre videt amplitudini/vt nostra solicitudine & studio capta ciuitas in nostrã iure hereditario possidenda trãseat potestatem/paratus sum cũ dicto amico meo pacta cõplere/sin minus elaboret vestrum quilibet & quocunq; studio vbẽ poterit obtinere/ quãtũ mea interest illi cõcedo. His auditis principes gauisi sunt gaudio magno/ & petitioni eius grato animo cõcurrerunt: excepto comite Tolosano. Urbem cum suis pertinentijs iure hereditario possidendam Boemundo in perpetuum cõcesserunt. Erant runc tẽporis inter ceteros fideles in eadẽ ciuitate duo vterini fratres: quoꝝ maior Emirferi? vir potens plurimũ et dño ciuitatis erat valde familiaris. Hic audiens & dominꝰ Boemundus princeps magnificus esset: statim post vbez obsessam per fideles nuntios eius sibi gratiam conciliauit ita vt diebus pene singulis de statu ciuitatis eum redderet certiorem. Igitur Boemund? soluto consilio/sicut erat vir solicitus/hunc amicũ suum per nuntios cõuenit: vt & adinuicẽ cõdixerant impleret. Quo audito letus Emirferi? fratrẽ quẽ habebat vnicũ quum nõ posset tantũ negotium absq; eo ad optatum deducere finẽ/& vsq; ad eam diem id negotium ab eo occultasset. tẽtare voluit an in eo negotio secum vellet cõcurrere. Oõ quum a longe & per quedã verba lenia primo illi inciperet mysteriũ reuelare/reperit eum satis ad hoc pio pposito abhorrentẽ. Timmo nostrorum opera execrantẽ. Sic ergo qui prius dubitabat an fratri cõmunicaret ppositũ/nũc quasi pestẽ declinãs illũ in sua cõscientia execratur/et ne christi obsequium per eum impediretur de eius morte tractare cepit: charitati fraterne publicaꝫ fideliũ preponẽs salutẽ. Ea autẽ nocte quum ciuitas sopori se dedisset/videns vir predictus horã rebus agendis se obtulisse opportunã/dño Boemõdo per nuntiuꝫ significauit: vt cum viris electis festinus aduenire. Quo audito dñs Boemundus cõuocatis clam aliis principib? ciuitatis suo domestico comitatu subito ante turrim adstiterunt. Interea vir ille sepe dictus turrim eãdẽ ingressus/fratrẽ suũ cuius mẽtem alienam a suo proposito nouerat: in strato suo dormiẽtẽ occidit. Quo facto/fune demisso principes in dei nomine ascẽdere ceperunt. Primusq; fuit dñs Boemundus: post eũ fuit comes Flandrensis & Tancredus. Post quos ceteri ascenderunt. Qui virtute muniti ex alto duce predicto viro qui illos introduxerat: decem turres sine interpolatione occisis earum custodib? occupauerũt. Quo facto descendẽtes ad portã eaꝫ violenter effringunt/ admittẽtes eos qui deforis expectabant. Cognoscẽtes añ q̃ auroza iam esset/ buccina dato signo ad vrbis ingressum ceteros qui in castris remanserant/intromittunt/qui per vrbẽ discurrentes ac effringentes domos/stragem nõ modicam ediderunt. Liues autem audito tumultu ex stratis surgunt: & vidẽtes eoꝝ stragẽ q̃ passim p vicos fiebat/rẽ prout erat arbitrati sunt. Relictis domib? fugere tentabãt/sed inter cuneos armatoꝝ incidẽtes obtrucidabantur. Multi tamen per portas egressi/aut per murũ demissi: ad montana cõscedentes vitẽ cõsuluerũt. Inter quos & Amirianus ciuitatis dñs ciuitatem eggessus dum fugeret a quibusdã Armenijs inuentꝰ occisus est. Nostri autẽ potiti ciuitate/nihil prorsus alimẽtorũ in vrbe reperierũt/nec mirũ/ quum iam pene nouẽ mẽsibus ciuitas obsidione fuisset vallata. Sed tamen in auro & argento atq; lapidibus preciosis tot & tante diuitie reperte sunt: vt qui prius mendicabat esuriẽs/nũc factus locupletior oĩbus abundaret. Capta est igitur Antiochia anno abincarnatione dñi. M. xcvij. tertia die Junij mensis. Die igitur tertia ab vrbis expugnatione supra dictus princeps potentissimus cum maioribus & diceretur copijs aduenies cum suis vndiq; ciuitatem conclusit. Sic populus christianus qui paucis ante diebus eandem obsederat: & obsessam sibi vendicauerat violenter/versa vice/sicut rerum solet esse vicissitudo/ obsidionem sustinens graui supra modum inedia molestabatur.

Prodit Antiochia

§.IIII. Urbe igitur sic ex omni

parte ab infideli populo circundata/quum iam populo fideli egredi vel ingredi non liceret facta est nostrorum cõditio longe deterior. Nam quum nihil inferretur alimentorum exorta est in ciuitate fames solito vehementior/ ita vt pre defectu victualium & famis acerbitate plebs ad turpia declinaret. non erat in escis etiam apud delicatos differentia nec erat mũdox ab immũdis legalis vlla distinctio. Erat itaq; intueri (miserabile) viros robustiores virtutis precipue inmixos pre nimia debilitate baculis deiectovultu per plateas et vicos mendicando discurrere/vir erat in tanto populo q̃d sibi sufficeret. Qui d plura? Lamelostafinos/boues/equos/mulas/et immunda quelibet quoties dabatur

ex his

ex his haberet: p̄ summis reputabant delitijs. Referre quid singulis accideritt: t quanta egestate p̄ christo pius laborauerit populus longe esset ab hystorie compendio: t specialiter exigeret tractatus. Sed si in summa dicatur: vix aliqua cōtinet hystoria tantos principes tantum exercitum/ tantas alibi sine defectu t tam patienter tulisse molestias. Interea Guilielmus de Grauamesnil vir nobilis t et alij qui cū eo in principio obsidionis aufugerāt Alexandriam minorē peruenientes: ascensis nauibus Sirmium peruenīūt. quo in loco imperator Cōstātinopolitanus cū suis copijs erat: atq; nostris principibus in auxilium p̄properabat: exceptis exercitibus quos ipse ex vniuersis nationib⁹ collegerat. Erant eīm adiuncti quasi ad. xl. milia latinorum: qui ab exercitibus qui p̄cesserant quibusdam vrgentibus causis per terras imperatoris fuerant relicti. Quo perueniente quū de statu nostro⁹ principū ac exercituū ab eis imperator exquireret: vt suam fugam t perpetuā infamiā tegerēt mētiētes multa cōfinxerūt: asserētes q̄ capta Antiochia: tanta fames attriuerat exercitū fidelium: q̄ valde pauci ex tāto exercitu supererent. Insuper Corbonach. Parsarū p̄nceps potentissimus cum infinitis orientaliū copijs eandē vrbem obsidione vallauerat. Noster aūt populus (inquiebant) intus fame t frigore ac cedibus ita diminutus erat: vt vix ad tuitionē vrbis sufficere videatur: vnde nos videntes fratrū negotia non posse ad votum procedere: eos sepe cōuenimus vt sibi cōsulerent: t rem impossibilē apprehendere velle desisterent. Quos quum a suo non possumus revocare proposito ne nos paribus calamitatibus inuoluerem: nostre saluti p̄uidere curauimus. Et nunc si placet desiste p̄cedere: ne tue legiones parib⁹ periculis inuoluantur. His auditis imperator cum suis cōmuni capto cōsilio retro redeundū putauit. Sicq; factum est: vt per opera supradicti nequam viri/ subsidium quod ex cōpromisso dare paratus erat christianis imperator: eo plurimū indigens non haberet exercitus: Considerantibus tñ interius t rez perscrutatibus diligenter hoc ad gloriā nostrorum latinorum principum redundauit. Nam qui portauerāt pondus diei t estus: dignū erat vt gloriam suis laboribus reportarent. Sed imperator si cum copijs adfuisset: ob precipuam sui auctoritatem sibi merito palmam victorie cōpetere contendisset: vnde credit̄ a dño procuratū: vt qui fideliter et deuote et innumerabilibus desudauerant periculis: laboris fructum t victorie intitulum reportarent.

§. V. Atvero Carbonach q̄ aduentum imperatoris nō immetito formidabat: audito ei⁹ recessu: quasi de victoria iam securus: nostros intra vrbez animosus cōprimebat: vnde nostri in tantum desperatiōis baratrum inciderunt: vt iam nec salutis spes superesse videretur. Quare dicitur q̄ etiam principes de salute desperantes: habito inter se familiari cōsilio: occulte decreuerāt vt relicto populo ipsi de nocte clam aufugerent ad mare. Quod postq̄ duci Gothfredo innotuit t venerabili viro dño epō Podiensi: vocantes illos ad se iustis in eos increpationibus inuecti sunt. Dum igitur sic affligeretur dei populus: respexit eum dñs a sede maiestatis sue et cōsolationem immittens. Apparuit eīm cuidam clerico de prouincia Lancea dñi Jesu xpi. prouincie beatus Andreas cui plurimū erat deuotus: cōmonēs eū quatenus principibus nunciaret: vt lāceaz qua dñi nostri Jesu xpi latus fuerat perforatus: in ecclesia beati Petri repositam perquirerent: eiq; locum certis designauit indicijs. Quod quum fecisset: t ipsi ad eius suggestionē ad locum eundem perducti essent: effossa aliquantulum in altum terra: lanceam sicut illis fuerat a clerico predictus reperta fuit. Quod audiēs ppl's: tāq; de immissa et celitus consolatione: ceperunt: quodāmodo a suis anxietatibus releuari. Iterūq; voto cōcepto se iuramentis corporaliter prestitis obligauerunt: q̄ ipsi abinuicez non discederēt: quousq; authore dño vrbē sctām pristine restituerēt libertati. Quū eīm diebus. xxvj. cōtinuis ac tam miserabili afflictiōe laborassent: cepit iterū populus ad cor redire: fortitudine lumbos suos accingere: ac cum hostib⁹ manum conferere. Igitur indicta die pugne: precedēti nocte dum arma exercētur equos preparant: somno locus non datur. Mane autē facto circa diei crepusculū sacerdotes t ministri dñi p̄ ecclesias diuina celebrantes populus ante q̄ ad p̄lium egrederet: de peccatis suis prius cum humilitate cōfessi/ corpore et sanguine domini se muniuerunt. Quo facto tanta eis diuinit⁹ infusa est gratia: vt qui heri et nudiusterti⁹ ignes t abiecti vix lumina attollere poterant: nunc in publicum prodeuntes/ fibijnuicem palmam victorie promitterent. Episcopi vero et alij nihilomin⁹ sacerdotes sacris induti vestibus populum ad p̄lium benedicebant. Conuenientes autem summo diluculo quarto kalendas Julij inuocantes de supernis auxilium: xij. acies instruxerūt. quarum vltimā que erat ceteris refertior: conducebat illustris princeps dominus Boemundus. Accidit autem in exitu nostrorum ex vrbe/ qđ erat memoria valde dignum. Nam ros quidam suauissimus immissus de supernis modicus sed gratissimus/ super nostrorum descendit exercitum ita placidus vt quasi in eo benedictionem t gratiam suam videretur dominus infudisse. Quicq; enim eo imbre conspersus est: ita plenam mentis t corporis suscepit hylaritatem vt nihil laboris nihil molestie in tota illa expeditione esse videretur. Nec solum hoibus: verūtiam equis vigor pristinus adeo restitutus est: vt qui p̄ multos ante dies non nisi folia t arborū cortices habuerāt p̄ pabulo: hostiuz equos hordeo pastos t palea / tota die illa modicitate t patientia laboris vicerint. Interea princeps hostium intellecto nostrorū ab vrbe egressu: t ipse acies suas instruit. Nostri vero gradatim versus eos proceduntt: prime tres acies viriliter in eos irruūt. sequentesq; alie non inferiori impetu hostes aggrediūtur. Pugnat itaq; ab vtraq; parte acerrime. Quūq; iam diu pari marte pugnassent: aduenies nouissima acies in qua p̄erat dñs Boemundus: tanto impetu in hostes irruit: vt dissolutis eor⁹ cuneis verterētur in fugaz. Corbonach autem videns suas dissolutas acies t ipse fuga lapsus/ saluti sue consuluit. Nostri autē cedendo diu hostes fuerunt persecuti: tamē equor⁹ timentes defectū/ non vltra insequi p̄sumpserunt t excepto dño Tancredo t qui cum quibusdam alijs vsq; ad solis occasum hostes sternendo persecutus est. Consummato autē p̄lio / nostri ad castra hostium redeūt vbi tantā rerum necessariarū reperiūt opulentiā: tantas orientaliū diuitiarū copias t vt iam auri argenti gēmarū t p̄ciosarum vestiū neq; numerus esset neq; mensura. Equor⁹ etiam t armentorū annone quoque t victualiū tanta reperta est abundantia: vt iam nescirent quid eligerēt: etiam qui summa p̄ius laborauerāt inopia. Potiti autē sunt hac victoria principes nostri. anno incarnationis domini. Mo. xcviij. mensis Junij. xxviij.

§. VI. Rebus igitur in vrbe cōpositis: aliquādiu in ciuitate mansit populus christianus vbi ex causis occultis suscitata est magna clades in populo: vt vix aliqua p̄teriret dies: in qua. xxx. vel. xl. nō efferent funera. Sexus quoq; femineus ibi pene totus deperiit. ita vt intra paucos dies. l. milia deficerēt. Mortuus est etiā vir venerabilis dñs epūs Podiensis Ademarus. Dispersi igit hoc medio tempore nostri principes: seorsum copias trāseūt. multas circa Antiochiā vrbes occupauerunt. alias vero tributarias sibi fecerūt. In kalendis vero Septēbris sicut inter eos erat conclusum in vnum redeuntes iter versus Hierusalem aggrediuntur. transcurrisq; multis regionibus: multisq; ciuitatibus expugnatis: ad vrbē Tripolim peruenerunt. erat eīm vrbs magna atq; populosa. Qui nostrorū audiētes aduentū: in bellū illis obuiā exierūt. Sed diuinitus victi atq; fugati sunt. Et quum aliquādiu vrbem obsedissent: cepit murmurare popul⁹ atq; clamare t vt illa obsidione relicta / versus Hierosolymam iter arriperent. Principes autem volentes populo satisfacere: soluta obsidione iter arripiunt: t sequētes maritimā oram: die tertia ante vrbem Berytensium descenderūt. Deinde Sidonem t Tyrum transeuntes / in planiciem que est non longe ab Achon: peruenerūt. Inde vero pgressi / Galileā a leua deserentes: t transeuntes Cesaream: post diem tertiū in planitie que non longe est ab Joppe castrametati sunt. Comperto aūt habentes q̄ in vicino erat Ramula ciuitas nobilis: illuc cum quingentis equitibus dñm comitē Flandrensem premiserūt: qui vrbem reperiētes vacuam nullo cōtradicente ingressi sunt ciuitatem. Nocte autem precedēte ciues nostrorum precognito aduentu: cū tota familia relinquētes vrbem fugerant ad montana. Nostri vero ad vrbem accedentes in omni cōmoditate vini/ olei/ t frumenti ibidē triduum exegerunt. Interea Hierosolymite de christianorum aduētu facti certiores: atq; sciētes p̄ certo q̄ eis que aduenire dicebatur multitudo: speciale t precipuum propositū haberet ciuitatem illam obtinendi: quanta possunt solicitudine vrbem communiunt: victui necessaria ac armorum genera comportātes. Ez t princeps Egyptius qui multo labore eo anno expulso Turcorum presidio vrbem recep erat prefatā: cōperto q̄ ab Antiochia noster discesserat exercitus: quāto potuit studio menia reparari preceperat ciuitatis. Preterea oēs conuenientes adinuicem/ decreuerunt interfeis vniuersis fidelibus qui Hierusalē habitabāt. ecclesiam dominice resurrectionis deijcere funditus: t sepulchra ab eadez radicitus euellere: ne illorum occasione

aut orationis gratia populus fidelium deinceps accedere ꝛ vrbem frequentare proponeret. Sed tandem cognito q̄ per hoc maiora nostror̄ populor̄ in se conflarēt odia: mutato cōsilio destiterūt. Uerū expoliatis fidelibus qui in vrbe habitabāt ꝛ oēs cum dño patriarcha ab vrbe expulerūt. Qui vsq̄ ad nostrorū aduentū in viculis suburbanis se occultantes: de die in diem mortem expectabāt. Nostri autē triduo apud Ramulam cōsummatorūter arripiētes ciuitati appropinquare ceperunt. Sciētes autem loca venerabilia pro quibus tot pertulerūt labores: iam esse in proximo quum nō multū processissent e vicino vrbem sanctā conspexerunt. Qui pre spirituali gaudio fusis lachrimis deū glorificauerūt: qui populi sui vota benigne exaudire dignat⁹ esset: vt iuxta eorū desideria ad loca optata meruerint peruenire. Uidebatur autem impletum esse quod per prophetam predictum fuerat vaticinium. Leua Hierusalem in circuitu oculos tuos: ꝛ vide potentiam regis. Ecce saluator tuus venit soluere te a vinculo.

§. VII. Urbē sanctā ac deo amabilem Hierosolymam in sublimibus montibus esse sitam certū est: in tribu Beniamin posita: vt veterum tradit authoritas. Habet autē ab occidente tribū Symeon ꝛ Philistim regionē ꝛ mare mediterraneū. Ab oriente vero Jordanis fluenta ꝛ ei adiacentem solitudinē. Ab austro vero habet sortem Juda in qua est Bethleem familiare domini reclinatoriū: ꝛ felix natiuitatis dñice cunarū locus. A Septētrione vero vrbē habet Babaon/Josue filij Nun/insignem victoria/ꝛ defixi solis miraculo preclaram/tribū habentē Effraim. Est Hierusalē Judee metropolis in loco riuis/fluuis/fontibus/ꝛ pascuis penitus carente. Hec iuxta veterū hystorias primo dicta est Salem: ꝛ postea Hiebus ex Hiebuseo dicta est Hiebusalem. Postea vero regnante filio eius Salomone rege dicta est Hierosolyma q̄si Hiebusalem Salomonis. Est autez ciuitas et minor maximis ꝛ mediocribus maior. Forma quidē oblonga et parte altera lōgiore tetragona. Sita est aūt in mōtib⁹ duob⁹ ꝛ quorū fastigia intra muri ambitū ex parte plurima cōtinet modica valle distincta: que etiā vrbē per mediū diuidit. Horum aūt qui ab occidēte est: mons Moria dicit ꝛ vbi Abraam voluit Isaac immolare ꝛ in quo iuxta id q̄ sacra continet hystoria Salomon tēplum dño edificauit. Anno aūt ab incarnatione dñi. M.xcix. septima die mēsis Junij christianorū exercitus ante vrbē castrametatus est. dicturq̄ fuisse aduenientium numerus. ad. xl. milia nostrorū. inter quos expeditor̄ vir erant. xx. milia peditum. equitū vero. M. cccc. In vrbe aūt dicebant esse virorū fortiū ꝛ optime armatorū. xl. milia Quinta autē die post q̄ ad vrbē noster peruenit exercitus: ad oppugnādā vrbē vnanimiter accingunt. Quūq̄ iam per quatuor hebdomadas circa id vniuersus desudaret exercitus: die. xj. Julij mēsis vno aīo vrbē aggrediūtur. Et quum vsq̄ ad horā diei septimam sine certa victoria anceps ꝛ dubium satis certamen esset: nostri iam multo labore fatigati ceperūt instare remissius: ꝛ insultantibus hostibus paulatim dilabebat populus: sed subito virtus diuina fuit que fidelium rebus iam desperatis intulit consolationē. Nā de monte olineti miles quidā armis accinctus refulgētibus: q̄ postmodū nō comparuit: signū dabat nostris legiōibus: vt redirēt et insultū denuo iterarēt. Quo signo viso ꝛ exhilarat⁹ noster exercitus ꝛ ac maiori aīo ad oppugnationē vrbis redijt tanto feruore animor̄: vt q̄ fessi aut lesi vulneribus opera subtraxerāt: nūc receptis animis vltro se offerētes instarēt animosius. Tāraq̄ erat in castris nostrorū letitia: vt iam quasi certi de victoria/intra vnius horę spatium vallo cōplanato: ꝛ effracto antemurali: ꝛ quoddā castellum q̄ ex lignis cōtexerant: muro applicauerint. Lines autē procere magnitudinis ꝛ immēse soliditatis arbores a muro suspēderāt: vt machinar̄ ictus illuderēt. Quarum duas nostri qui erant in p̄dicto castello precisis funibus quibus erāt ligate: deiecerunt ad terram. Quo cognito dux Gothifredus qui in ea parte vrbē oppugnabat: sursum in castello dictas trabes ferri p̄cepit. Quibus ex vna parte in machina/ꝛ altera super murū locatis/vicem pontis prebuit. Ponte igitur sic ordinato/prim⁹ oīm vir illustris dux Gothifredus cū fratre suo Eustathio ingressus est vrbē. Post quē multi alij secuti sunt. Hostes aūt super muros videtes nostros turres ꝛ menia deseruit. Nostri autē qui vrbē iam intrauerant: de mandato ducis ad portam septētrionalem ctantem populum introduxerunt. Qui per vicos ciuitatis discurrentes strictis gladijs etati non parcentes aut sexui in ora gladij posternebant omnia. Confugerunt porro i patriū tēpli maxima paganorū multitudo. Ad quē veniens dñs Tancredus: oēs quos ibidē repit detruncauit/qui fuerunt fere decem milia.

§. VIII. Sub iugata autē penitus ciuitate/populus fidelū depositis armis in spū humilitatis cum gemitu ꝛ lachrimis loca venerabilia/que salutor noster dei filius ꝓpria voluit sanctificare presentia/ceperūt cum omni deuotione circūire. Quis intueri erat a memoria quantum et spirituali pleni iucunditate/quanta deuotione ad loca sancta fidelis accederet populꝰ. Quis vbiq̄ lachryme vbiq̄ suspiria. Die aūt captiōis ciuitatis dominus Ademarus vir venerabilis Podiensis epūs dñi pape legatus/qui (vt predixim⁹) apud Antiochiam vita decesserat/a multis in sancta visus est ciuitate. Ita vt multi viri venerabiles et fide digni eum sup ciuitatis murum primū oīm ascē disse/et ceteros ad ingressum vrbis animasse oculis corporeis se vidisse assererent. Multiq̄ alij q̄ in dicta via in dei obsequio diuersis casibus occubuerāt/in dicta ciuitate apparuerunt cū alijs loca venerabilia visitantes. In quo manifeste dabatur intelligi/q̄r et si vita decesserant corporali ad eternā tamen vocati beatitudinē nō sunt fraudati a desiderio suo. sed q̄ō pio expetierant studio/pleno sunt effectu consecuti. Capta est aūt predicta ciuitas anno ab incarnatione dñi. M.xcix. die. xv. mensis Julij. feria. vj. hora. ix. anno tertio ex q̄ christianorū populus tante peregrinationis onus assumpserat/presidente Romane ecclesie dño Urbano scō/Romanor̄ imperatore dño Henrico. iij. In Francia vero regnāte dño Philippo. ¶ Sancta igitur ciuitate per christianor̄ populum libertati pristine restituta: octaua die cōuenerunt principes. vt aliquē de suo collegio eligerent: qui regioni preesset: ꝛ regiā solicitudinē impenderet prouincie acquisite. Inuocatoq̄ spūsancti gratia/cōsonantes adinuicē dñs Gothifredū Lotharingie ducez vnanimiter elegerunt in regē. Fuit aūt hic Gothifredus de regno Frācorū: prouincia Remensi: ciuitate Bolonia. Cui⁹ pater fuit dñs Eustathi⁹ senior illi⁹ regiōis comes: Mater vero Jda nomine sororꝰ ducis Lotharingie Gothifredi qui cognominatus est Struma. Qui postmodum quum esset sine liberis: hunc nepotē suū Gothifredū in suū filiū adoptauit. vnde eodē defuncto illi in ducatu Lotharingie successit. Huic aūt fuerūt tres ex vtroq̄ pēte fratres. dñs videlicet Balduinus comes Edissanus. Eustathius comes Bolonien sis: qui post patrem obtinuit comitatū Bolonie. Tertius fuit Guilielmus ꝛ qui duobus fratribus suis Hierosolymam proficiscentibus cum patre domi remānsit. Fuit hic dux preclarissim⁹/vir religiosus: clemens: pius: iustus: serus in verbo et stabilis. Seculi contēnēs vanitates: q̄ō in illa etate presertim in militari professione rarū est. Fuit preterea in orationib⁹ iugis: in operib⁹ pietatis assiduus. Erat etiā affabilitate insignis: liberalitate gratiosus. Fuit autē corpore pulcher ꝛ magnus: robustus: facie venusta: capillo ꝛ barba flauis. In vsu armorum et exercitio militari oīm iudicio quasi singularis: cuius opera semper fuerunt magnifica ꝛ admiratione dignat que vsq̄ in presentē diem pro celebri narrantur hystoria. Postq̄ igitur deo deuotus princeps regnum obtinuit: sicut vir religiosus erat statim regni sui dño cepit offerre primitias. Nā protinus in ecclesia oīnici sepulchri ꝛ tēpli dñi canonicos istituit regulares: eisq̄ ampla beneficia assignauit. Adduxerat esn secum vir deo amabilis/de claustris monachos disciplinatos: qui toto itinere horis diurnis pariter ꝛ nocturnis diuina illi ministrabant officia. Quibus diebus inuēta est in parte sancte resurrectionis ecclesie seorsum portio vna dñice crucis quā ob metū gentiliū fideles occultauerant. Que res magnā fidelibus attulit consolationē. Sileri nō debet huius principis pijssimum factum. Nā promotus in regnū corona aurea more regum in sancta ciuitate noluit insigniri. in qua humani generis reparator/vsq̄ ad crucis patibulū pro nostra salute spineā coronā portauit/ vnde quidā etiā illus in catalogo regum Hierosolymorū Latinorū nō cōnumerāt. Mihi aūt non solum rex sed regū optim⁹/lumē ꝛ speculum videtur aliorum. Non enim consecrationis munus spreuisse credendus est/ sed pompam seculi perituram humiliter declinasse vt coronam immarcessibilem alibi consequeretur.

Gothifredi regis hierosolymitani origo.

Gothifred⁹ cōronā respueau ream.

§. IX. Sub manu igitur inclyti viri Gothifredi regnum cōualescere cepit. Quūq̄ per idem tempus principes christianissimi nondum adhuc abinuicē essent diuisi: princeps Egyptius qui Calipha dicitur: inter orientales potentissimus exercitus collegerat infinitos. Uocatoq̄ ad se principe militie sue mādauit eidem vt cum vniuersis

vniuersis regni sui viribus in Syriam descendat: et populis illum barbarū qui de multis occidentalium finitum partibus aduenerat: et deleat de terra. Qui mandato domini sui obediens: cū innumerabilibus copijs descēdit in Syriam. Quo audito congregati sunt adinuicem nostri principes. ac cōpletis ante sepulchrum domini de more orationibus: collectis eoꝝ copijs cōtra hostes progressi sunt. Erant autem illi equites in vniuerso mille ducenti: peditū vero nouem milia. Igif aciebus instructis rei exitum dño cōmendantes: ac de supnis inuocato auxilio: viriliter hostib⁹ aduersarijs occurrūt. Quoꝝ primū impetū hostes sustinere non valentes in fugam versi sunt: quos nostri insequentes magnum ex illis numerum occiderunt. Reuersiq; illorum castra diripiētes multarū diuitiarū referta generibus vsq; ad nauseā satiati sunt. His itaq; gestis dei amabiles principes Northmannorum et Flādrensiū comites ad propria redierunt. Sed Northmannorū comes rediens regem Anglie fratrē suum: qui cognominatus est Rufus: reperit absq; liberis esse defunctū. Et quū illi ratione antiquioris iuris successiōis cōpeteret: frater eius Henricus natu posterior persuadēs regni principibus et frater eius Hierosolymis rex constituꝰ esset: redeūdiq; animum non haberet: hac fraude regnū obtinuit. Reuersus ergo frater cepit regnum repetere. Sed quū ille id penitus negaret: parata classe in Angliam violenter ingressus est. Et intercedentibus pacis mediatoribus: his cōditionibus pax inter illos reformata est. s. q; rex fratri suo primogenito certā pecunie summā singulis annis census nōie daret. Postmodū vero nō obstantibus pactis rex cū exercitu in Northmāniā nauigans fratrem bello victum cepit atq; perpetuo carceri mancipauit. in quo defuncto rex in omnibus illi successit. Recedentib⁹ autē his principibus: dños rex Bothifredus retēto sibi dño Tancredo et comite Garnerio de grees / cum quibusdam alijs nobilibus regnū prudenter et strenue gubernabat. quibus diebus dños Boemūdus Antiochenus princeps: et dños Balduinus comes Edissanus / audientes q; nostri vrbē sanctam sibi vēdicauerāt: cū. xxv. milib⁹ armatoꝝ versus Hierosolymā iter arripuerūt: atq; victis Turcis qui illis in via insidias parauerāt sani et incolumes Hierosolymā peruenerunt. Sane quū vsq; ad illos dies Hierosolymitana vacasset ecclia de cōmuni oīm voluntate dñm Dalbertū virū venerabilē Pisanū archiepm qui post captionem ciuitatis in terrā sanctā cū multis de Italia nauigio venerat: in sedem collocauerūt patriarchalē. Quo facto hi duo principes hic Antiochiā: ille Edissem redierūt. Boemūdus aūt postq; rediit: quū causa capiēdi quandā vrbē q; citissime accessisset: a Turcis multis suoꝝ amissis captus est. Quo quidem anno qui fuit ab incarnatione dñi. M. cētesimus: rex Bothifredus infirmatus est qui sentiēs sibi mortē imminere: assumpto sibi salutis nostre viatico: tāq; verus christi confessor: viam vniuerse carnis ingressus est. Quo anno etiā rex Anglox Guilielmus vir oīm nequissimus est extinctus. anno regni sui. xiij. vite vo sue. xliij. nonis Augusti. Denicq; subtracto ab hac luce dño Bothifredo: successit illi in regnum dños Balduinus frater eius comes Edissanus. Vir siquidē strenuus fuit: liberalibus disciplinis cōueniēter imbutus. Erat preterea promptus ad armatim pigerq; solicitus: et quoties eum regni vocabant negotia. Porro magnificentiam animositatem et disciplinę militaris experiētiam: et ceteras illius animi dotes: superfluum videtur in eo commēdare. Fuit autem naso aquilo: grauis in incessu: et in verbo serus chlamidem semper portans ab humeris: tita vt ignotis magis eps q; secularis princeps videret. Hic Turcos atq; ceteras infideles natiōes multis prelijs afflixit et multas illorum ciuitates expugnauit.

Northmannie comes Anglie rex fraudat

Constituit hierosolymis patriarc. Capit boemūdus.

Bothifredo succedit Balduinus.

§.X. Eodem tēpore audientes

Nous christia norū in Turcos expeditio.

occidentales principes mirabilia magna / que per seruos suos dños contra infideles in oriente operatus fuerat: quō ante faciem eorum subuerterat gentes: firmiter concipiūt expeditionem aliam renouare: atq; in orientem proficisci. Horum maximus erat vir illustris dños Guilielm⁹ comes Pictauensis: itidemq; Aquitanie dux. Hugo magnus regis Francoꝝ frater: qui etiam in prima fuerat expeditione sed rei familiaris inopia coactus fuerat ad ppria redire. Dños quoq; Stephanus Carnotensis et Blesensium comes: qui quoq; Stephanus Carnotensis et Blesensium comes: qui capta Antiochia futurū prelium reformidans / turpi fuga perpetuā infamiam accepit. Hic querens priorem ignominiam redimere: idem iter arripuit. Dños quoq; Stephanus Burgūdie comes: et multi alij nobiles. Hi oēs iter arripientes Constātinopolim peruenerūt. Inde cū suis legionibus transito Hellesponto / Niceā peruenerūt. Imperator autez Constātinopolitanus Alexius vetusto Grecoꝝ more / Latinorū successibus inuidēs: occulte per nūtios in eoꝝ perniciē hostes fidei solicitabat. Qui siue ex industria siue casu diuisi abinuicem: toti sunt in manus hostium: vita q; vna die promiscui sexus ceciderunt vltra quinquaginta milia. Quibus autem concessum fuit diuinitus hostes effugere: amissis fere oībus Tarsum Cilicie peruenerūt. Quo in loco Hugo magnus vita defunctus est. Postmodum tracti deuotione videndi loca sancta / versus Hierusalē iter arripientes: Tortosam ciuitatē maritimam obsessam violenter effractam in suā redegerūt potestatē. In quodā autē ciuitatis eiusdē oraculo repertus est vas coloris viridissimi in modū paropsidis formatū: qd̄ Genuēses smaragdū reputātes / p multa summa pecunie in sortē prede eis a rege promisse / recipiētes: ecclesie sue Genuen. redeuntes pro multo obtulerunt ornatu. Qd̄ quidem vas hodie in dicta ciuitate Genuensi ostenditur pro miraculo. Dicebant aūt predicti Genuen. vere esse smaragdū: ac illud vas siue catinū in quo Jesus dei filius christus in cena cū discipulis suis comedit. Ordinatis aūt his ciuitatibus quas rex de manu infidelium eripuerat: in regnum eo redeunte insonuit rumor q; Calipha Egyptius iterū copias infinitas contra fideles in Syriā dirigebat. In quorū exercitu dicebant esse equitū. xv. milia: peditū vero. xx. milia. Postq; vero rex illoꝝ aduentū habuit pro cōperto: cum equitibus ducētis. lxx. peditibus vero ad. xij. milia: inuocato de supernis auxilio viriliter illis occurrit. cōmisso prelio dei cooperante gratia illos fugauit. quos nostri insequētes de eis stragem mirabilem fecerunt eoꝝ principe interfecto. ¶ Eodez anno q̄ fuit ab incarnatione dñi. M. cij. quum rex Balduinus esset in Joppe: Ascalonite infideles congregata infinita suorū multitudine fines regni aggressi sunt. Quod rex audiens / acceptis copijs impetuose nimis ad illos egredi ens: nec illorum multitudinem veritus / manus conseruit. Sed quū aliquādiu nostri viriliter pugnassent: tad postremum a multitudine obruti / post multam stragem hostium in fugā versi sunt. Tanta nobilium virorum strages vsq; ad illum diem in regno Hierosolymitano fuisse nō legitur. Inter quos ceciderūt dños Stephanus Burgūdie comes. et dños Stephan⁹ comes Blesen. et Carnoten. Rex tū euadens ad montana aufugit: et quū mortuus crederet Joppen redijt. Tandez hostes ppter victoriā hinc inde discurrentes aggressus vicit: multisq; interfectis atque captis ceteros in fugam vertit. ¶ Anno aūt regni eius. iij. idem rex cum Stolo Genuen. qui eodē vere in Joppes portum applicuerat Achonēsem ciuitatē maritimā per. xx. cōtinuos menses obsessam expulsis inde infidelibus cepit. Hinc primū per mare terrā sanctam visitātibus patuit secura tranquillitas. Eodem anno dños Boemūdus Antiochie princeps: vna cū dño Tancredo et dño Balduino de burgo: qui in comitatu Edissano domino regi successerat: cōueniētes adinuicē / cū multa nobilium et alioꝝ tam equitū q; peditū comitiua: vrbem Tarram ciuitati Edissane vicinā obsederūt. Et quū multa pugnandi instantia ciues infideles ad deditionē cōpulissent: inuidia stimulāte effusa est inter principes cōtentio cuius vexillum prius introducatur in vrbē. Quūq; cōtenderēt: subito adfuit infinita Turcoꝝ multitudo: que ad soluēdam obsidionem de vniuerso oriēte properauerant. Qui nostros diuino auxilio destitutos / aggressi in fugam verterunt. quibus pro magna parte occisis dños comes Edissan⁹ et dños Joncelinus eius consanguineus capti sunt. Dños vero Boemundus et dños Tancredus Edissam fugerunt. Porro nec prius nec postmodum in vniuerso oriente tempore Latinorum vspiam legitur tam periculosum fuisse prelium: et tantaque strages virorum fortiū gentis nostre. Sequenti anno dños Tancredus cui Boemūdus in occidentē nauigans / Antiochenū cōmēdauerat principatū: Rodoaldā Turcoꝝ porcētissimū qui fines Antiochenoꝝ cū multo suoꝝ comitatu hostiliter intrauerat: multis suoꝝ occisis bello victum fugauit. Sed et dños Balduinus rex Egyptios in regnuꝫ denuo irrumpētes magna cede prostrauit quatuor milibus ex illis occisis. Sed et classis illorum in Egyptum rediens orta seuissima tempestate pene tota perijt.

Cene dominice catin⁹ e Syria Genuā deportatus.

Capit ciuitas Achonēsis a christianis.

§.XI. Anno domini. M. ci. post

Hierosolymitanorū regū catalogus

multas et magnas victorias contra Saracenos habitas inclytus rex primus Hierusalem postq; capta est Bothifredus moritur. Cui successit in illo regno Balduinus predictus frater eius: vbi regnauit annis. xviij. in quib⁹ rex Egyptios bello superauit: et Caliphaz eorū regem occidit. Post mortem Balduini primi / regnauit Hierosolymis Balduinus secundus ex nostris / annis. xiij. Hic Bazim regem Persarum prelio victum iteremit: et Damascenorū Ascalonitarumq; reges prostrauit. Cepit autez regnare anno domini

M.cxix. Ipse autem Balduinus deficientibus sedulo christianis ex Europa trāsfretatis/multos christi fideles etiā trans Jordanē conuocauit: quos simul cum suis Hierusalem inhabitare fecit. Et anno. M.cxxiij. christiani ceperūt Tyrum florentissimā Phoenicē vrbē. Et inde ad annos. iiij. ipsam Tyrum ciuitatē cum maxima populi strage terre motus subuertit. Quartus rex regnauit Fulco nomine post mortem predicti Balduini/ cuius gener fuit. Qui regnare cepit anno dñi. M.cxxxj. & regnauit annis. xj. Intra quod tempus Egyptij sub variis ducibus christianos Hierusalē tenentes infestant: & pluribus locis per eorum vrbes irrūpunt: propter qō redintegratur bellū in quo nostri nonnullas vrbes ceperūt: & aliquas sibi tributarias fecerūt. Et anno dñi. M.cxxxix. Ascalona maritima iudee vrbs a christianis capitur. Demū prefatus Fulco rex Hierusalē dum leporē insequit: casu equi corruēs moritur. Et successit rex quintus Balduinus. iij. huius nois / filius dicti Fulconis. Qui regnare cepit anno dñi. M.cxlij. & regnauit annis. xxiij. Et inde ad duos annos q̄ regnare cepit: Mesopotamie populi ad christi fidem maiori suor hoīm numero conuertuntur. ¶ Anno aūt dñi. M.cxlvij. Ludouicus rex francie Cōradum imperatorem mouit: & ingēti multitudine ad expugnationē sacratissime terre in christianorum subsidium qui sedulo ibi defecerant tandē transiere. Uerū quum per Syriā temere discurrerent: fame oppressi eodem anno redierūt vacui. Uenetiq̄ subsidiaria classem in christianor fauorē miserūt. ¶ Anno aūt dñi. M.clj. prefatus Balduin⁹ rex Hierosolymor Egyptios atq̄ Babylonios superat: quinq̄ milibus & supra eorū interfectis. Post hec Ferdinandus rex Hispanie in Arabia pro christi noīe bellando interijt. ¶ Anno. M.clxvj. mortuo Balduino/regnare cepit in Hierusalē rex Almaricus noīe. vj. frater prefati Balduini & regnauit annis. xij. Primo autem anno regni sui Dragontē Egyptior ducem in prelio diuinitus superauit. Circa illa tēpora Saladinus Ealipham Egyptium dominum interemit: & regno eius potitur. Hierosolymorū rex septimus fuit Balduinus. iiij. filius Almarici: et regnauit annis. vj. Cepit aūt regnare āno dñi. M.clxxviij. Hic Saladinum regem Egyptior non longe ab Ascalona superauit: & in fugam vertit. Qui postea lepra infectus vrorem nō duxit. Sed videns sibi mortē imminere/ filiū sororis sue Sibylle noie Balduinū adhuc puerū sub tutella Tripolitani comitis regnare iussit. Sed mortuis tam seniori q̄ iuniori Balduinor: Sibylla mater iuniorīs transiens ad secundas nuptias/ Guidonem virum suum regnare procurauit. Guidone igitur regnum adepto inter eum et Tripolitanū comitem pernicios dissentio oritur. In qua comes Saladino adherens/ maximū detrimentum nostris cōparauit. Demum anno dñi. M.clxxxvij. Saladinus propter nostrorum discordias/ vires adeptus: post maximā christianorum stragem tandem ciuitatem Hierosolymam recepit. Quam gloriosam vbem post Gotbifredū christiani reges per octoginta octo annos nobiliter possederant.

Tyr⁹ capitur a christianis.

Ascalona capitur.

Hierosolymas capit Saladin⁹.

¶ De rarīs euentibus illius temporis. Capitulum. xiiij.

CIrca annos dñi millesimo. xc. vt refert Uincen. specu. histo. lib. xxvj. in ciuitate Nānetēsi duo clerici nōdū patiētibus annis p̄sbyterij lris affatis instructi/ inter se multū amici/ hoc pactū inierāt inter se: vt q̄ prior eor mozeret: alteri vel vigilanti dormienti apparet intra. xxx. dies. Data acceptaq̄ corpa fidet non multo post tempore vnus eorum obijt. Trigesimo autem die adstitit alteri vigilanti et nescio quid operis molienti mortuus vultu exangui & pallido. Qui prior viuū cōpellans: Agnoscis me inquit? Agnosco/ respondit ille. Et miror q̄ ita tarde apparueris. Ille prius moras excusans/ Tādem veni inquit. Et aduentus meus si volueris tibi fiet cōmodus mihi autē oīno infructuosus: nam sempiternis datus sum supplicijs. Ego (ait alter) iuuabo te orationibus multis/ ieiunijs/ & eleemosynis. At ille respondit. Sine penitētia sunt iudicia dei in inferno. Dum rotat astra polus: & dum pulsat littora pōtus: pro criminibus meis puniar. Si totus mundus mihi remedia exquireret: eternam tamē et innumerabus penis cognoscas. En vna (protendit manum sanioso vlcere stillantem) videtur ne tibi (ait ille) leuis? Quisq̄ illam digitis tres guttas defluenti tabe super eum iaculat? est. Quarum duo tēpora/ tertia frontē cōtingētes/ cutes sires. Ille magnā penā esse doloris clamore protestante: hoc (inquit mortuus) erit tibi q̄diu vixeris/ et penarū mearum graue documentū: & nisi neglexeris/ salutis tue singulare monumētū. Uade ergo dum licet: muta habitum simul et animū: et esto monachus Redonis apud sanctum Melanium. Quisq̄ ad hoc viuus respondere nollet: mortuus eū oculi vigore perstringēs: Si dubitas (inquit) miser puer ti lege literas istas. Et hec dicēs manū protēdit tetricis notis inscriptā: in quibus sathanas & oīm inferor satellitū multitudo ecclesiastico cetui gratias de tartaro emittebat q̄ quū ipsi in nullo suis voluptatib⁹ deesset: rātū numerum animarum subditarū pateret ad infernā descendere/ p̄dicatiōis incuria: quātum nisq̄ viderint retroacta secula. His dictis loquētis aspectis disparuit: Et audiens oīa vēdēs dās pauperib⁹/ sanctū Melaniū adiit & monachus ibi fact⁹ optime cōuersatus est.

Amici mortui ꝑba ad viuum.

Sacer ignis.

§. I. Anno dñi. Ø.xciiij. pontificante in vrbe Laudunēsi/ vt colligit ex Helinādo: mulier quedam in proximo manēs habebat generum iuuenili specie decorum: quez multa diligentia p amore filie sue accurabat. vnde et orta est turpis suspitio de muliere & genero suo apud vicinos suos: qō valde eā perturbauit. Et impatienter ferēs famā suam huiusmodi opprobrio turpari: iniurie sue causam in eū retorsit: et clādestina machinatione vt occideretur a duobus pueris procurauit. Postmodū vero ad penitentiaz facti omicidij cōuersa: cuidam presbytero per cōfessionez peccatum suum reuelauit. Sed elapso aliquāti tēporis spatio: presbyter litigās cum eadem malum qō fecerat in facie eius exprobrauit. Quo audito/ parentes hominis occisi properātes nūtiauerunt vicedomino Laudunensi. Quo dño iubēte/ venit mulier euocata: et qualiter hominem occidisset nō celauit. Judicatū est igit eam ignibus esse cremādam. Sed prius ducta ad ecclesiaz beate Marie peccatum suum coram deo & hominibus ex ordine enarrauit. Et sic meritis & precibus beatissime dei genetricis seipsam fideliter cōmendauit. Deinde missa in ignem incēdiū nullatenus sensit: sz diuina protegēte gratia/ cōsumpto igne ipsa illesa permansit. Qō factum occisi hois cognati nō diuine virtuti adscribētes: sed fragilē potius lignor materiam credētes: iterū succendunt ignē circa eam fortioriz⁹ lignis: et tamē nihil profecerūt. Iterato essi miraculo seruauit eā deus incolumē ab exustiōe ignis ad laudem sui nominis et dei genetricis gloriā & honorez. Egressa ergo ex igne nō solum carne sed & veste & crine illesa ad ecclesiaz sctē Marie dicta est. Et post laudes deo redditas/ volente deo paucis diebus transactis trāsit ab hoc seculo. ¶ Eodem tēpore vt testatur idē Sigisbert⁹ fames diu cōcepta validissimo ingrauatur: & fit annus calamitosus multis fame laborātibus: pauperibus per furta & incēdia ditiores grauiter vexātibus. Cum valido vētorū turre/ etiam terre motus est factus media nocte. iiij. idus Septembris. In multa terrar parte prīdie nonas Aprilis/ circa diluculum stelle per plures de celo in terram cecidisse visē sunt. Uas tamen credo fuisse vapores igneos. Inter quas vnam maximā labi in terrā quū quidaz in Frāciastuperet: notato loco vbi labi visa est. quū aquā ibi fudisset fumum cū feruoris sono inde exire magis stupuit. ¶ In comitatu Namursensi panem subcineritū quasi sanguine infectum vidimus. Hoc anno sacro igne multi accendunt: membris instar carbonū nigrescētib⁹. De hoc igne sic refert Uincē. spe. histo. lib. xxviij. circa prin. Anno dñi. M.cxxviij. Multi de pago Suessionico sacro igne succensi/ ad ecclesiaz beate Marie in ciuitate Suessionū sitam conuenerūt. Ibiq̄ diebus paucis miam dei & beate Marie succursum prestolantes. salutez eius meritis & precibus cōsecuti sunt: ite vt intra q̄ndecim dies centum & tres nominatim ab hoc igne restinguerētur: & tres puelle distorte sanitati restituerēt. Nam aduersarie potestati cōcessum erat percutere multos plaga inuisibili diuerse etatis & sexus: ita vt semel succensa corpora eorū cum intolerabili cruciatu rederēt. Est essi morbus hic rabificus sub extensa liuēti cute: carnē ab ossibus separans et cōsumens. & mora temporis augmenta dolorū et ardoris capiens: per singula momēta cogit miseros mori: sed desiderātibus mortem non venit: donec depastis artubus ignis ille celer, & pestifer inuadyt mēbra vitalia. Et (qō valde mirū est) ignis hic sine calore validus ad cōsumēdus tanto frigore velut glaciali perfundit miserabiles: vt nullis remedijs possint calefieri. Item (qō non minus est mirabile) ex quo diuina gratia restinctus fuerit fugato mortali frigore rātus calor in eisdē partib⁹ egros quadit: vt morbus cācri eidē feruori persepe se socier: nisi medicamentis occurrat. Sex diebus mēse Septēbri in ecclesia beatissime virginis Marie fuerūt hmōi infirmi. Ad preces aūt populi cōcurrātis adfuit & beata virgo Maria

trahẽs secum fortia agmina sanctorum spirituum: ad cuius presentiã formidat infernus: et pauent porte mortis cuius ad uentu precursor tam magnus tremor ecclesiam repleuit: vt terre motum esse factum/aut ecclesiam a fundamentis concussam arbitrantes fugerent omnes. Sed vbi nihil periculi adesse sentientes/reuersi sunt: oẽm ardorem languentiũ extinctum/et oẽm dolorem esse sopitum celerrima sanitate collata inuenerunt. Aiunt autem a quibusdam ex languẽtib⁹ pridie huius beneficij celitus data visas esse celitus copiosas claritates p fenestras eccl'ie vitreas illapsas: quasi qdã preconia largitionis subsequẽtis. Nam (vt dictum est. §.) intra quindecim dies cẽtum et tres ab illo igne restincti sunt.

Stupẽdum de puero miraculum.

§. II. Quidã puer annorum vndecim pecorum custos ardens pedibus a matre sua adductus est. Remedioq; doloris intra paucos dies acceptorad domum reuectus est erat autem de vallibus. Q3 dum puer idem non immemor tanti beneficij/nutu diuino desiderio visende domus beate virginis flagaret: et super hoc quotidie molestus matrem perurgeret ad eundem illuc: et illa nulla tenus acquiesceret: Redeat (inquit) in me infirmitas: vt nec esse habeam illuc referri. quod et factum est. Relatus igitur a matre in ingressu processiõis matris ecclesie excussus a quiete in gratiarum actionibus rupit clamoribus etherа. Narrauitq; omnibus raptum se fuisse ante deũ: et dei genitricem pro populo supplicantem vidisse: vt dignaretur deus hunc morbũ a populo auertere et euertere: et hãc scintillã q̃ acciderat auferre: et hoc respõsum a filio suscepisse. Mater mea tu es maris stella: fiat omnis voluntas tua. Dumq; iterum eadem virgo conqueretur super domo sua: que vilis et abiecta pre ceteris erat: audiuit a filio suo/q̃ de trans mare et de trans Rhenum faceret afferri pecuniã de qua domus eius edificaretur: et in omnium oculis intuentium claritate magna et gloria illustraret. populo etiam Suessionẽsi mala euenire ex parte dei predixit: quia sue genetricis ecclesiã non reficeret. equidem multos ex eadem vrbe ignis inuasit que et qualia restent nescimus. Idem puer parum post se moriturum esse predixit: et sic euenit: non essi mensem superuixit. Mirum autẽ valde de hoc puero erat q̃ ab initio mũdi omnem hystoriam retexens: totã narrationem suam rithmice cursim dirigebat. Textum euãgelij et actus domini sic ordine ola recensebat: ac si in libro legeret: et dictata ab alijs pronũtiaret. Et de Joseph q̃ viro beate virginis inter cetera ait. Qui tenet sceptrum virge florẽtis: cuius erat gloriose puelle. Hec narrabat clausis oculis tãq; lucẽ transitoriaq; exosus. Laicis et illiteratis vix dignabatur facere verbum: tanq; ignorãtiarum eorum pertesus. Eius mortui corpus tãta gratia perfudit: vt candore et claritate vultus angelicum nescio quid et diuinum signaret. ¶ Apud villam que dicit Calla in territorio Suessionensi: que possessio est matris ecclesie beatorum martyrum Gerualsi et Prothasij: mulier ob partus difficultatem laborans/continuis tribus hebdomadibus periclitabatur. persuasaq; a vicinis mulieribus se nudis pedibus ituram ad sanctam Mariam Suessionensem: vouit et liberata est: sed ordine stupẽdo. Nam primum ex vetusto suo emisit tres lapides: primũ magnitudine oui anseris: secũ magnitudine oui gallinee: et tertiũ non minorẽ aliqua nuce. Hic lapidibus effusis: statim sequit partus infantis: qui et gratiã baptismi accepit: et paucis diebus superuixit.

mirabilis scientia pueri.

Partus mirabilis.

Titulus decimusseptimus.

¶ Titulus iste decimusseptimus continet gesta summorum pontificum et imperatorum per annos centum vel circiter: scilicet ab Urbano secũdo exclusiue: qui fuit anno dñi. M. cc. vel circiter vita functus: vsq; ad Innocentium tertium. Et fuerunt isti summi pontifices: Paschalis secundus/Gelasius secundus/Calixtus secundus/Honorius secundus/Innocentius secundus. Et tunc schisma. Celestinus secund⁹/Lucius secundus/Eugenius tertius/Anastasius quartus/Hadrianus quartus/Alexander tertius. Et tunc schisma. Lucius tertius/Urbanus tertius/Gregorius octauus/Clemens tertius/Celestinus tertius. ¶ Imperatores autem fuerunt hi: Henricus quintus/Lotharius secundus/Conradus tertius/Fredericus primus/Henricus sextus filius primi Frederici. Continentur etiam gesta seu legende quorundam sanctorum. Malachie archiepiscopi i Hybernia. Sancti Thome martyris archiepiscopi Cantuariensis. Hystoria Tundali multum tamen abbreuiata. Vita beati Bernardi. Que legende sanctorum sunt ante gesta predictorum imperatorum. Inter que gesta imperatorum est etiam hystoria de bellis factis in terra sancta postq; Hierusalem fuit capta christicolis: et possessa annis. lxxxvij. per reges septem: et demum perdita.

¶ De sedecim summis põtificibus post Urbanũ 5m/vsq; ad Inno. tertiũ: et de gestis illius tẽporis. Capitulũ. j.

VRbano secundo accessione dominica euocato: canonice est electus Paschalis secundus: non ambitiose se ingerẽs vel procurans: sed retinẽs et quasi inuit⁹ assumptus. Hic fuit natione Tuscus ex Flaminia oriundus: de ciuitate Blede: professione monachus: vir prudẽs et magnanimus. Anno vero domini. M. centesimo creatus est papa. Ab initio autem mundi quinquies millesimo. lxiij. Sed secundum communiorem opinionem adduntur ad dictum numerus mille. cclvij. Sedit annis. xvij. et mensibus. v. Qui postq; solẽniter fuit coronatus: arbitratus turpe fore Guibertum hereſiarcham seu antipapam per Henricum imperatorem factum in vrbe et suburbijs morari trahere: a Romanis adiutus expulit eum de ciuitate Alba. Qui profugus a facie veri pontificis/huc atq; illuc discurrens: infelix inuenit exitum quem meruit. Nam subita morte defunctus/tot malis finem imposuit. Eo defuncto respirare cepit Romana ecclesia: nihilominus tamen ij qui de clero illi antipape adherant in schismate: mortuo eo duos alios vnum post alterum elegerunt. Quorum primus quarto mense sue electionis a fidelibus captus/apud sanctum Laurentium perpetuo carceri est addictus et hic dictus est Albertus/ciuis Attellanus. Sed et secundus qui Theodorus vocabatur simili exitu vitam finiuit. In malitia autem perseuerantes schismatici illi: quendam alium Maginulphum nomine/ciuem Romanum: in papam eligunt. Qui necromanticis artibus vacans: multos sibi: et ijs maxime qui conscientia sceleruz vel spe futuri successus prosperi tenebantur: et sibi conciliauit. Sed postremo ab omnibus derelictus/exul et graui inopia laborans miseram vitam finiuit. Sicq; his impijs deficientibus: verus pastor. Paschalis conualuit. Qui a domino cõfortatus: omnia scilicet ciuitates et castra et oppida et alia municipia que a tyrannis tempore Henrici quarti occupata fuerant sua diligentia ad ius beati Petri reduxit/pacem reformans in vrbe. Huius Paschalis pape anno quinto cõcilium generale sub eo Florentie celebratur. cccxl. episcopis ibi existentibus. Henricus autem quintus imperator ingressus Italiam ex Alemannia cum maximo exercitu/ad sedanda scandala que inter imperium et sacerdotium erant: Romam properauit. Hec autem discordia a Gregorio septimo de quo in precedenti titulo actum est: ceperat: et agitata a successoribus eius Victore Urbano et multo magis a Paschale: ob quam causam scandalum erat in vniuerso orbe terrarum fidelium. Imperator enim vti volens consuetudine et authoritate predecessorum suorum/insistebat ac petebat sibi concedi seu seruari ea que priuilegijs magnis Carolo magno iam per. cc. annos et amplius concessa et obseruata fuerant sub summis pontificibus illius temporis. Ex quibus priuilegijs licite per inuestituram annuli et virge episcopatus et abbatias conferebant. Et hoc esse suum ius allegat. Sed contra hanc maiorum authoritatez synodali iudicio censebant summi pontifices prenominati/nec posse nec debere dari per virgam vel annulum episcopatum vel aliquam ecclesiasticam dignitatem vel inuestituram a laicali persona quacunque. Et propter hanc precipue causam imperator Romam tendebat. Appropinquans autem ad vrbem omnem Romanã nobilitatem ac populum obuiam habuit. Cum quibus vrbem ingressus ad ecclesiam beati Petri profectus/in ipsius ecclesie gradibus ab ipso summo pontifice Paschale qui ibi cum cardinalibus et episcopis prestolabatur honorifice suscept⁹ est veruntamen ecclesiaz ingredi noluit: quousq; omnes munitiones/turres/et domus altas/volente papa in potestatem suam redegit. Et ne papa de iniqua eius voluntate sinistrum quid imaginaretur: nepotem suum et quosdam alios barones obsides dedit. Quo facto/ecclesiam beati Petri ingressus est. Domino vero papa missam solenniter celebrante: et quum imperator ad altare vt sanctam cõmunionem de manu eius susciperet/accessisset: dixit illi summus pontifex: Domine imperator hodie corpus domini natum ex Maria virgine: passum pro nobis in cruce: sicut sancta tenet ecclesia: damus tibi in confirmationem vere pacis inter me et te. Conuenerant autem vt imperator illi inuestituras episcoporum et prelatorum relaxaret. Papa autem econuerso imperatori omnia episcoporum regalia dimitteret. Hanc autem passionem sacramento et obsidibus firmauerunt. Sed summus pontifex resistentibus episcopis et contradicentibus: sicut promiserat implere non valuit. Quare imperator quorundã sceleratorum consilio papam cum cardinalibus captiuauit. Clerum insuper omnibus in vrbe bonis spoliauit. Huius facinoris author principalis fuisse dicit archiepiscop⁹ Ma-

Paschalis scõs papa.

Antipape quatuor.

Henricus imperator Romaz pperat.

guntinus. Igitur a pridie idus Februarij vsq; ad.v. kalēdas Maij/papa in carcere detētus/multis est affectus iniurijs.

Gēmus pōtifex capitur

Ad postremū vero pro liberatione ecclesie ⁊ multorum captiuorum qui cū eo captiui detinebantur: quandam ad tempus cum predicto estimatore coactus est pacem facere: episcoporum. s. inuestituras per annulum ⁊ baculum imperatori cōcedere. Quo facto de carcere liberatus est. Imperator autem ipsum papā ac ciues Romanos quorū ex hoc facto multos exasperauerat: muneribus reconciliare curauit. Unde vt quīdā chronicatores scribunt: ab eo munus coronatiōis accepit. Hec autē facta sunt anno domini. M.cxj. Imperatore aūt ex Italia recedente: vocatis episcopis atq; prelatis pōtilegium inter ipsum ⁊ imperatorem factuz annulauit atq; cassauit. Quare a fautorib⁹ imperatoris multas persecutiones passus est: maxime a prefecto vrbis: et quodā alio nobili nomine Thalamon: vnde pontifex illorum furori cedēs in Appuliam secessit. Ipsi aūt filij Belial eo recedente p maiori parte castra ⁊ oppida que erāt de iure beati Petri occupauerunt. Deinde timentes domini pape ad vrbem regressum: missis ad imperatorem nunciis/persuaserunt vt Romam reverteretur denuo. Qui dictis eorum obediens hostis ille ecclesie in Italiam reuersus est: cōtra bonos infestus: sed sediciosis ⁊ malis benignior. Qui statim vt Latiū ingressus est: ecclesie fidelibus bellum intulit: multaq; castra ciuitates ⁊ oppida que adhuc ecclesie fidē seruantia/schismaticis restituerant: occupauit. Ob quā causam Romanus populus ac si de parthis et Barbaris triūphasset. illi triumphum decreuit. Igitur Hēricus ingressus Romā per coronam et arcuatam incessit vrbem vna cū vxore quā secum adduxerat. Sed magnus apparatus: paruaq; gloria. Nam illi nullus patrū/ nullus episcoporū/nullus catholicus sacerdos occurrit. Demum vt dicetur. f. in. c. seq. Henricus datur in reprobum sensum: quū fideles qui intra vrbē erant: circūuenire verbis nō potuisset: quos in immēsum exacerbauerat: accito Barcarē si ēpo Mauritio nomine: qui illum relicta ecclesia sua/secutus fuerat: coronari se fecit in ecclesia beati Petri ante altare beati Gregorij. Sicq; ab vrbe discessit. Sed necdum Sutrium ciuitatem transierat: ecce nuntij concite ad eum veniūt significantes Appulie ducem Rogerium cum maximo exercitu in fauorem ecclesie contra eum aduentare. Quod postq; cōperit imperator: congregato suorum consilio/decreuit vrsubito illuc totū exercitus robur mittere. Nam facile credebat hoc modo incautos circumuenire. Sz deo ita volēte: quedā matrona que in castro plū binario habitabat: per nuntium de aduentu Teutonicorum ducem Appulie certiorem fecit. Sicq; dum cauit vni: prouidit vtriq; ne duo fortissimi exercitus adinuicē manum conferrent. Igitur Rogerius Appulie dux audiens imperatorem Henricū in Longobardiam vrbe dimissa discessisse: ad propria est reuersus. Sz imperatoris exercitus qui eundem ducem incautū circūuenire crediderat: quum comperit eum ad propria redijsse: ad imperatorē reuersus est. Inter hec summus pontifex Paschalis post recessum imperatoris ab vrbe/credens iam tute ad vrbem posse redire post concilium in Appulia celebratū primo in Campaniam: deinde Romam accessit. Cuius inopinatus aduentus adeo rebelles ecclesie terruit: vt nō nisi de fuga cogitarent. Vir vero beatissimus christi cōfessor ob labore itineris infirmatus/post paucos dies migrauit ad dominum. Vacauitq; apostolica sedes diebus tribus. Hic Paschalis sic inter cetera decreuit: vt habetur. xvj. q. f. decimas. De decimas a populo sacerdotibus ac leuitis esse reddēdas diuine legis sanxit authoritas. Ceterū a monachis seu clericis cōmuniter viuētib⁹ nulla ratio fuit: vt milites aut episcopi aut persone quelibet decimas de laboribus seu nutrimētis/ seu suis propriis extorquere debeant. De hac materia plene vide in secunda parte. Idem scribens Guidoni apostolice sedis legato. xiij. q. ij. super prudentia. sic ait. Super prudentia tua plurimum admiramur: quōd in negotio ecclesie beati Stephani clericorum ipsorum voluerit acceptare testimonium diuerse nanq; sunt species causarum: nec in omnibus causis crimina agitantur. In crimini bus siquidem accusatorum ⁊ testium illa distinctio obseruanda est que in canonibus commemoratur: nequi ad probationem domestici assumantur. Ceterū in possessionum vel huiusmodi negotijs ij potissimum assumendi sunt: qui eadem negotia tractauerunt: de quorū auditu et visu hesitatio esse non debeat. Si ergo iidē clerici idonei sunt ad assertionem cause illius nullaten⁹ removeantur.

Impator Hēric⁹ iterum venit romam.

§. I. Post decessum Paschalis se

cūdi: cardinales in vnū conuenientes vno consensu/vna voce Joannem Caietanum in papam elegerunt: anno ab incarnatione domini. M.cxviij. ab initio aūt mundi quinquies millesimo. lxxxij. Sed secundum maiorem computationē/ sexies millesimo. cccxxx. f. Et anno vno tenuit sedem Petri. Quē Belasium secundum vocauerunt. Fuit autem hic Caffinensis monachus vir ab ipsa adolescentia tam secularium quaz diuinarum literarum peritissimus sapientia. Qui quum in dicto monasterio vita scientia ⁊ moribus floreret: cūq; adolescens papa Urbano secundo Romam vocatus: atq; per sequutione Alemannica seuiente/cancellarius ecclesie ordinatus est. Erat enim vir eloquentissimus atq; ad negotia ecclesie pertractanda valde idoneus ⁊ solicitus. Audientes autem de domo Frangiapane (quos alij Fregipanes cognominat) hunc papam electum: congregatis ijs qui sibi in tam prauo proposito adherebāt: sine mora armatus cuz armatis cucurrit ad locum vbi cardinales eum elegerant: qui Palladium quondam dicebatur. Hodie vero Palla dicitur. Qui locus inter Coloseum ⁊ sanctam Mariam nouam situs est. Veniens ergo ad locum tyrannus ille/effractis ianuis introuit atq; dei timore postposito papam iam electum cepit: ⁊ velut alter Diocletianus pugnis ⁊ calcibus propriis manibus verberauit. Indeq; eductum tanquam vile mancipium compedibus alligatum carceri mancipauit. Cardinales autem et episcopi et alij ecclesiarum prelati qui ad electionem conuenerant: ab apparitoribus dicti Cincij: alij spoliati alij verberati: alij vincti cum domino papa in carcerem retrudūtur. Facta autem hac voce per vrbem: conuenit multitudo Romani populi atq; nobilium. Inter quos fuerunt precipue Northmanni qui nunc Albertesti nominantur ⁊ et cum illis honesti atq; Thebaleschi: hi omnes vno animo cum multitudine armatorum in capitolium conuenientes: missis nūtijs ad illos de Frangiapane/pastorem suum electum repetunt. Qui audito Romani populi consensu timentes sibi et facti penitentes: sero tamen electum pontificem adeunt: atque eius prostrati pedibus/licet ficte veniam petunt. Relaxatur igitur papa ⁊ atq; cum magno populi totius Romani gaudio coronatur. Quum autem omnia prudenter disponeret atq; de exaltatione ecclesie ordinaret ⁊ ecce nuntius qui diceret: imperatorem Henricum ecclesie hostem cum magno exercitu aduentare ⁊ iam pre foribus esse. Timens igitur sibi et ecclesie fidelibus dominus papa/fugere cogitauit. Sed q; per terram via vndiq; clausa erat: marino itinere Caietam fugit. Quo postquam peruenit: vndiq; episcopi ⁊ archiepiscopi ad eum conuenerunt: quo in loco primo sacerdos factus est. Erat enim tempore sue electionis diaconus: deinde cum multa solennitate munus consecrationis accepit. Adhuc papa Caiete existente/barbarus ille Henricus nec dicendus imperator: Mauritium Bracarensem episcopum quarum quasi nouum simulachrum antipatā creauit Gregorium nominando. Quo audito summus pontifex Romam ire deliberat. In cuius adiutorium dux illustris Appulie Guillielm⁹ qui Rogerio in ducatu successerat: cum magna militia venit quod quum Henricus eorum scilicet presentissimet aduētum: relicta Roma cum suo antipapa in Alemanniā rediit. Quare papa ducem Guilielmum cum copijs suis ad propria remisit: non credens necessarium post Henrici recessum nouū intra vrbem introducere exercitum. Sed aliter quam estimauit. Nam eo aduenient fautores Henrici cum ecclesie fidelibus tot bella/tot seditiones contra summum pontificem excitarunt: vt pius pontifex paci ciuium prouidere volens/relicta vrbe Romana nauigio Pisas profectus sit. Deinde repetita nauigatione in regnum Francorum se ptulit: atque in cenobio Cluniacensi stetit: ibique diēclausit extremum. Quo defūcto cessauit episcopat⁹ diebus. xv.

Belasi⁹ secūdus papa.

Latipa pa Gregorius.

Belasi⁹ in Galli a mori tur.

§. II. Anno autem dñi. Ob. cxix.

de communi omnium eligentium assensu creatus est papa. clxix. Calixtus secundus: qui prius vocabatur Guidomatione Burgundus: filius cuiusdam magni comitis: ⁊ archiepiscopus Viennensis. Hic post suam electionem Romam veniens a senatu clero ⁊ omni Romano populo cum miro/et ineffabili gaudio est susceptus. Sedit autem annis. vj. Qui postq; in sede confirmatus est: excōmunicauit Henricū imperatorē vt rebellem et sancte Romane ecclesie persequutorē. Quare iratus imperator Romā tertio venit: atq; Burdinum quendam nomine. Hispanum natione: post mortem illius sceleratj episcopi Bracarensis antipape/in sedem beati Petri intrusit. Quo facto in Alemanniam rediit: Calixto in Appulia tunc degente: q; Romā regressus pro pace firmanda ecclesie tres cardinales in Alemāniam ad imperatorē misit. Qui eum adeuntes operante deo prout eis placuit omnia ab imperatore obtinuerunt. Cōsiderauit enim in melius imperator quod paulatim imperij principes ab eo deficerent: ⁊ patris miserrimam mortem mente reuoluens/quia se excōmunicatum

Calixt⁹ secūd⁹ ouf papa.

Hēricus tertio ro mam ve venit.

cõmunicatũ cernebat: ideo in presentia' prelatorum et principum quos generaliter ad curiam suam conuocauerat tantum restituram episcopozum quam per violentiam a Pascale extorserat tin manus cardinalium legatorum Romane ecclesie resignauit. Sicq; a vinculo excommunicationis quo longo tempore fuerat alligatus: extitit absolutus. Regressi igitur domini legati ex Alemãnia: et pacem ad libitum repozantes: cunctum populum letificarunt. Burdin⁹ autẽ pseudo papa audiens imperatozem pacem cum Calixto fecisse timens Romani populi furozem/ab vrbe discessit: atq; in ciuitatem Sutrium cum quibusdam ex Romanis sibi adherẽtibus se contulit. In quo loco existens Romanam cepit ecclesiam persequi: ac romipetas spoliare. Papa vero Calixt⁹ ex Appulia Romam reuersus est: quez iam se videret ex omni parte securum. Et Joannẽ Eremensem cardinalẽ sancti Chrysogoni Sutrium contra Burdinum misit. Qz et ipse eum euestigio sequitur. Igitur deo operante parte Burdini deuictatipse Burdinus capitur: captusq; super camelum ponitur: et Romam ducitur facieversa ad caudam camelit: et demum in monasteriũ Lauense retruditur in monachum tonsuratus. Eo autem tempore quum studio inclyti viri Calixti pax vbiq; floreret de mundo vocatur ad patrem luminũ. Cuius corpus cum multo fletu omnium in ecclesia Laterancnsi sepelitur. Hic deo amabilis vir plura decreta instituit: Unde et de ieiunijs quatuoz temporum sic ait distinctione.lxxvj. huius obseruantie vtilitas fratres dilectissimi in ecclesiasticis precipue est constituta ieiunijs: que ex doctrina spiritussancti ita per totius anni curriculum distributa sunt: vt lex abstinentie omnibus sit adscripta temporibus Siquidem ieiunium vernum in quadragesima. Estiuum in pentecoste: Autumnale in mẽse septimo. i. Septembri. Hyemale in hoc qui est decimus celebremus. Intelligẽtes diuinis nil vacuũ esse preceptis: et verbo dei ad eruditionẽ nostram omnia elementa seruire: dum per ipsius mundi cardines/quasi per q̃tuoz euangelia incessabili tuba discimus qõ et predicamus et agimus. ¶ Idem calixtus distinctione.xij. capi. j. omnibus episcopis scribens sic ait. Non decet a capite membra discedere: ꝛ iuxta scripture testimonium/omnia membra caput sequãtur. Nulli vero dubium est q̃ apostolica ecclesia mater sit omnium ecclesiarum: a cuius regulis nullatenus vos cõuenit deuiare. Et sicut filius dei venit facere voluntatem patris: sic et vos implete voluntatem matris vestre: que est ecclesia: cuius caput Romana est ecclesia. ¶ Idez de eõdem trãslatiõe.viij.q.j. sicut.ij. sic ait. Sicut alteri⁹ vxor nec adulterari ab aliquo vel iudicari/aut disponi: nisi a proprio viro eo viuente permittitur: sic nec vxor epi: que eius ecclesia vl' parochia indubitanter intelligitur: eo viuente absq; eius cõsilio et voluntate alteri iudicari vel disponi: aut eius concubitu. i. ordinatione frui non conceditur. vnde ait apl's. Alligata est vxor legi viri: q̃diu vir eius viuit: eo vero defuncto soluta est a lege viri. Similiter sponsa episcopi: que ecclesia eius dicitur: illo viuente alligata est ei: eo defũcto soluta ẽ. et cui vult nubat tantum in domino. i. regulariter. Si essi eo viuente alteri nupserit: adultera iudicabitur. Et similiter ille si aliam duxerit sponte: adulter iudicabitur: ꝛ communione priuabitur. Si autem persecut⁹ fuerit in sua ecclesia fugiendum est illi ad alteram ecclesiam: eiq; est sociãdus: dicẽte domino. Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate: fugite in aliam. Si autẽ causa vtilitatis fuerit mutandus: non per se hoc agat: sed fratribus inuitãtibus cum authoritate huius sancte sedis hoc faciat: non ambitus causa: sed aut vtilitate aut necessitate: vt dictũ est. ¶ Idem. ix. q. iij. ca. j. ait. Nullus terminos alterius vsurpet: nec alterius parochianum iudicare vel ordinare aut excõicare presumat: quia talis iudicatio vel ordinatio aut excommunicatio vel dãnatio nec rata erit: nec vires vllas habebit: q̃m nullus alterius iudicis nisi sui sentẽtia tenebitur aut dãnabitur. ¶ Idem. xxiij. q. iij. si quis romipetas ait. Si quis romipetas ꝛ peregrinos: id ẽ apostolozum limina ꝛ aliozum sanctorum oratoria visitantes/capere seu rebus quas fuerunt spoliare: ꝛ mercatoze nouis teloneozum et pedagiozum exactionibus molestare tenerit: donec satisfecerit communione careat christiana. Rhodie tales sunt excommunicati ipso iure: ꝛ absolutio pape reseruatur: vt in tertia parte habes. ¶ Hic Calixtus secundus libellum scripsit de miraculis beati Jacobi: ꝛ que sparsim legerat. vel a fidelibus audierat tin vnum volumen copilauit. Unde ipe vt ait. refert. Uincen. spe. histo. li. xxvij. Quum essem (inquit) scholaris: et ab infantia beati Jacobi cobum diligens apostolum: quatuordecim annozum spatio perãbulans terras prouincias barbaras/que de eo scripta inueniebam: vt in vno volumine comprehendere possem: O mira fortuna! tres latrones incidi: et raptis omnib⁹ pecuniis meis: codex mihi tantum remãsit. Ergastulis trusus fui ꝛ perdito toto censu meo/mihi tantummodo codex remansit. In profundum aquarum multarum crebro cecidi proximus morti: et codex minime infectus euasit. Domus in qua eram cremabatur: ꝛ consumptis rebus meis: codex mecum remansit et inustus euasit. Quumq; studiose cogitarem vt codex iste pro quo innumeras passus sum anxietates quem ꝛ manibus meis studebam perficere: deo fozet acceptabilis: nocte quadam raptus in ecstasi in quandam regiam splendida facie vidi iuuenem pulcherrimum et splendidum laureatum regaliter. Qui in cathedra sedẽs/mihi sedenti ad pedes suos ait. Prebe quas in manu habes chirothecas. Cui quum libenter obtulissem: illo thalamum ingrediente/quidam e socijs eius dixit mihi. Iste est filius regis summi: qui sicut chirothecas de manibus tuis accepit: sic codicem apostolicum placide suscipiet postq; impleueris. Rursus translationis apostoli sermonem venerãda die mihi ruminanti / et scripturam eius inter manus tenenti/vna cũ beato Jacobo ipse apparuit dicens: Scribe que cepisti: corrige scelera prauozum hospitum manentium in itinere apostoli mei. Nemo igitur librum istum despiciat. Quicquid in eo scriptum est: authenticum est: magnaque authoritate expressum. ¶ Ex illo libro Uincen. specu. histo. vbi. ẽ. refert multa et magna miracula beatissimi Jacobi apostoli: et precipue circa visitantes sepulchrum eius: etiam mortuos resuscitatos. Solum autem hic narrabo quod refert Beda. Temporibus (inquit) beati Theodunri Compostellanensis episcopi/quidam graue peccatum quod vix sacerdoti suo et episcopo ausus est confiteri: commiserat. Quo audito episcopus stupefactus/penitentiam ei dare non audens propter enormitatem: nullam quasi reputans congruentem: hominem illum cum schedula in qua peccatum illud erat scriptum: ad sanctum Jacobum misit. Qui quum illuc venisset die festi eius schedulam super altare posuit flens et rogans sanctum Jacobum vt meritis suis deleret illud peccatum. Interea episcopus ad missam celebrandam accessit: ꝛ schedulam illam videns quum quereretur cur et a quo ibi posita esset: vir ille protinus occurrit: et rei seriem cunctis audientibus enarrauit: literas autem illas aperiens et nihil ibi scriptum reperiens: peccatum illud dimissum sibi cunctis narrantibus intellexit. ¶ Addatur et aliud Anno dñi. M.cviij. in regione Gallie vir quidam vxore sterili filium non habens: sanctum Jacobum propter hoc adijt: rogans vt eius meritis et precibus a domino sibi filium obtineret. Qui exauditus est. Nam rediens filium de vxore habuit: cui et nomen Jacobi imposuit. Quum autem iam annum. xv. attigisset: cum ipso ad limina eius pater et mater ire disposuerunt ad eum offerendum. Iter autem aggressus in via egrotauit puer vsq; ad mortem: vt non remaneret in eo halitus. De morte eius parentes nimis dolentes quasi amentes: totum nemus clamoribus replebant. Mater autem sic sanctum Jacobum interpellauit: quod si filium ei non redderet: cum eo sepeliri se viuam faceret. Interea duz puer ad tumulum deferretur: quasi de somno excitatus reuixit: ꝛ qualiter eum sanctus Jacobus in sinu suo tenuerit: ꝛ vt parentes in itinere sequeretur: cunctis adstantibus enarrauit.

¶ Iste etiam Calixtus: vt refert Uincẽ. vbi. ẽ. ex verbis Helinandi: Cistertiensem ordinem primus in territorio Viennensi plantauit in monasterio Bonevallis: cuius cenobij primus abbas fuit Joannes Lugdunensis: postea episcopus Valentinus. Cuius dignitatis future presagium fuit letissimum/pulcherrima quedam visio: quam ipse Joannes ante conuersionem suam vidit hoc modo. Haufredus super Apocalypsim. Quum primma nostri ordinis Cistertiensis iacerentur fundamenta ꝛ erat in ecclesia Lugdunensi quidam clericus honestus ꝛ honorabilis Joannes: qui rumore celebri nostri ordinis compunctus tacit⁹ secum proposuit ipsius ordinis collegio se sociandum. Quod propositum post paucos dies subeunte alia cogitatione mutauit: et pro quadam recompensatione talis propositi peregrinationem sancti Jacobi aggressus est. Qua deuote completa rediens a domesticis gratulabunde susceptus est: et fatigatus ex itinere in cubiculum se recepit. Quiescentiq; mox in visu adfuit ei dominus Jesus christus cum duobus apostolis Petro et Jacobo: quorum Petrus librum in manu tenebat: quem dominus precepit aperiri. Erat autem scriptus literis aureis continens nomina predestinatorum. Jussus ergo apostolus cepit legere. Et quum ibi legeret nomen Joannis illius: Tolle (ait dominus) tolle: dele eum dele: quia meum se futurum promiserat: ꝛ resiliuit a proposito. Accedens autem propius beatus Jacobus obsecrabat pro eo dicens. Domine meus est peregrinus. Ne deleos obsecro nomen eius! Cui dominus: Meus (inquit) non peregrinus: sed ciuis esse debuerat. Nonne maius est esse ciuem meum: quam peregri-

Burdi⁹ nus antipapa.

Abbas Calixtus sancti Jacobi libellus

ſum tuum? Apoſtolus autem perſiſtens in ſupplicatiõe: Ne deleas (inquit) nomen eius pyſſime deus: ne deleas eum ob ſecro. Ego tibi p eo fideiubeo. Faciet quod propoſuerat. Et dominus ad eum. Quando faciet? Apoſtolus autẽ intra. xv. dies. Excitatus ad hec verba Joannes ſolo proſternitur: et fideiuſſori ſuo cum vberrima lachrymarũ effuſione gratias egit dicens. Faciam prorſus apoſtole ſancte, faciam qõ tam miſericorditer pro me pollicitus es. Nõ multo poſt fletum magnum iterum obdormiuit. Iterũq; dominus cum predictis apoſtolis duobus adfuit: iuſſitq; iterum libꝝ aperiri. In quo audiuit idẽ Joã. beatũ Petrũ legentẽ. Aurenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento. Mox Joãnes ſurgens prefixum diem preueniẽs adimpleuit votũ. Hic fuit primus abbas cenobij Boneuallis: poſtea Ualentine eccleſie antiſtes cui⁹ vita ⁊ moꝛs multis miraculis ⁊ meritis claruit. Plane merito Iſraelitis improperatur: q; corde reuerſi ſunt in Egyptum: quando iſte Joannes qꝛ a ciſtertio reſilierat: iuſſus eſt deleri de libꝛo vite. Simulq; nobis pſiderãdum eſt quanta nobis deuotione ſanctoꝝ ſunt implorãda ſuffragia: qui tam amicabiliter pro nobis et tam efficaciter intercedunt.

℣. III. Anno aũt dñi. Ø. cxxiiii.

Calixto ad patres collecto: Romanam eccleſiam regendam ſuſcepit Honoꝛius ſecundus: qui prius Lambert⁹ dicebat ex agro Immolenſi oꝛiundus: Oſtien. epꝰ. Fuit autem in oꝛdine pontificum. clxx. Et ſedit annis. v. menſibus. ij. Hic patriarchas Grandenſem ⁊ Aquileienſem depoſuit. Ad hũc pficiſcẽs Northbert⁹ inſtitutoꝛ primus oꝛdinis Premõſtratẽſium ab eo honoꝛifice ſuſcept⁹ eſt: ⁊ que flagitabat digne cõſecutus Parthenopoli ſe futurũ epm diuinitus agnouit. Et rediens quũ in die paſche apud Herbipolim i populi frequẽtia miſſaꝝ celebꝛaret: ceca mulier ipſo poſt ſumpta myſteria in oculis eius ſufflante viſum recepit. Inde Premonſtratũ rediens: in eccleſia beati Martini/que ſita eſt in ſuburbio Laudunt: quẽdam de ſuis dominum ſcz Gualieriũ primum abbatẽ conſecrari ibi fecit. i. benedici. Cuius induſtria deo cooperante eadem eccl̃ia tam in temporalibus q; in ſpũalibus intantum eſt in breui multiplicata vt famam bone opinionis et ꝓpagines ſancte plantatiõis in ceteras ac longinquas extenderit regiones. vcz in Hyberniã: in Flandriam: in Angliã: in Guaſconiam/in Gothiam/in Hiſpaniã in Burgundiã. Defuncto aũt Parthenopolis ciuitatis archiepiſcopo: Northbertus prefat⁹ eligitur: et regali cõſequente cõniuẽtia ad ſacerdotium prefate vrbis prouehitur. In Premonſtratẽſi autẽ eccleſia ſucceſſoꝛem ſibi Hugonẽ qui ab initio paupertatis ſue ſocius fuerat: oꝛdinari fecit abbatẽ. Denicq; hic Northbert⁹ archiepꝰ vir potẽs in opere ⁊ ſermone/multoꝝ monaſterioꝝ fundatoꝛ dicti oꝛdinis: ⁊ ſancte religionis eximius propagatoꝛ: Innocẽtij pape catholici de quo infra dicẽt: requiſſimus fautoꝛ: Petro vero ſchiſmatici iuſtiſſimus erecratoꝛ: cũ imperatoꝛe Lothario ab expeditione Italica regreſſus infirmitate coꝛreptus per quatuoꝛ menſes in domino obdoꝛmiuit. Et quum contentio eſſet de coꝛpe eius ſepeliendo inter clericos eccleſie ſue maioꝛis ſeu cathedralis: et fratres ſancte Marie ſue religionis ad imperatoꝛem cauſa delata eſt. Et ex eius ꝓcepto in eccleſia ſancte Marie cum filijs ⁊ fratribus ſuis quos chꝛiſto genuerat ⁊ educauerat ſepultus eſt. ¶ In Premonſtratẽſi autem eccleſia cuidã fratri altius de trinitate: que de⁹ eſt: cogitanti in matutinis demon adſtitit: ⁊ tria geſtans capita: ei apparuit trinitatem ſe eſſe cõteſtãs: ⁊ ob fidei ſue meritũ trinitatis viſione eũ eẽ dignũ affirmans. Sed frater inimici dolum agnoſcens cõuiciando ei a ſe recedere fecit. ¶ Itẽ Northberto apud Nigelã ꝓbũ dei ꝓdicante: et puellam demoniacã coꝛã ſe adducta exoꝛcizante: demon irridens cãtica canticoꝝ a ꝓncipio vſq; ad finez p os puelle edidit, ⁊ de verbo ad verbũ in Romana/deinde in Teutonica lingua interpretatus eſt: ſed dei ſeruo arctius inſiſtente: tandẽ egreſſus eſt. Prefato aũt Northberto ad querendas ſanctoꝝ reliquias Coloniã veniẽte: ⁊ ſuis indicto ieiunio oꝛationi inſtantib⁹: vna de numero vndecim milium virginũ nomen ſuum ⁊ locum vbi iacebat ſpecialiter deſignans: in craſtinũ ſolẽniter leuata cũ aliis ſanctoꝝ reliquijs Premonſtratũ eſt translata. Coꝛpus etiã ſancti Bereonis martyꝛis vbi iaceret ſibi reuelatũ eſt: qõ ignoꝛabat: ⁊ ibi inuẽtũ cũ honoꝛe leuauit: ⁊ pars ei collata eſt ei⁹. ¶ Anno. M. cxiij. cepit oꝛdo templaꝛis militie ſeu ſancti Joãnis Hieroſolymitani. de quo. ℣. Non multo ante/tpe ſcz Calixti pape: euenerunt quedam hoꝛribilia ⁊ mirãda. deo eñi pecca tis hoim irritato: in monte Caſtrilogon eccl̃ia ſancte Ualdetrudis cum toto pene oppido arſit. eccl̃ia ſancti Michaelis de periculo maris fulgurata diuinit⁹ arſit cum edificijs appendentibus ſibi. Ualdericus epꝰ Laudunenſis ciues ipſius vrbis a ſacramento cõmunitatis perperã iurantes reuocare niſus a ſeditioſis ad arma cõcurrentibus: quod dictu nefas eſt) gladio cõfoſſus interijt. Feria. v. in hebdomada paſche. vij. kal. Maij i letania maioꝛe tumultuãte etiã impetu confuſe multitudinis/domus epi ſuccenditur: vnde et ipſa mater eccleſia beate Marie/et beati Joannis baptiſte in abbatia monialium cum omnibus alijs eccleſijs e vicino appendentibus concremantur. In authoꝛes autem huius ſeditionis a Ludouico rege Francoꝛum tam ſeuere vindicatum eſt: vt tam futuros quã preſentes a ſimili ſcelere deterrere poſſit exemplũ. ¶ Ualderico igitur Laudunenſi epo a ſue vrbis ciuib⁹ nequiter perẽpto: Hugo Aurelianenſis eccleſie decanus ſubſtituit. Quo poſt ſeptem mẽſes defuncto: vir illuſtris Barptolemeus ad epatũ Laudunẽſis ciuitatis promouet. Cuius induſtria ⁊ epalis eccl̃ia que incẽſa erat in breui reparata iterũ cõſecratur: ⁊ ciuitatis ac puincie deſolatiõe ſubleuata: in multis locis in quibus antea nũq; fuerat religionis feruoꝛ ⁊ dei cultus fundatur: ⁊ in multas ac remotas etiam tranſmarinas regiones ꝓpagatur. Modus autem huius ſubleuationis ⁊ deuotionis deſcribit Helinandus libꝛo. xl. vt refert Uincen. vbi. ℣. Electi enim ſunt ſeptẽ canonici Laudunenſ. eccleſie ⁊ ſex Burgenſes: qui feretrum ſancte Marie ⁊ alias capſas reliquiarum per diuerſas circumferrent prouincias: ad expectendas eleemoſynas fidelium pro reſtauratione eccleſiarum. Que reliquie multis miraculis clarificate ſunt: ⁊ ipſa miracula ſcripſerunt canonici eccleſie Laudunenſis facta in multis locis in ciuitatibus Francie ⁊ Anglie: per quas delatum eſt feretrum illud reliquiarum cum magna deuotione et reuerentia. Eminebat autem inter dictas reliquias forma ⁊ dignitate vnum phyla terium. i. vas in quo ſic ſcriptum erat.

Spongia/crux domini/cum ſindone/cum ſaciali/
Me ſacrat/atq; tui genitrix ⁊ virgo capilli.

Id eſt de ſingulis hoꝝ erat ibi aliqua portiuncula. Apud Iſoldonum duo contracti ſanati ſunt: quoꝝ calcanei natibus adherebant. Apud Caſtellum Buſcenti ſanatus eſt a natiuitate ſurdus ⁊ mutus. In ciuitate Euronenſi mulier que per octo annos de lecto ſurgere non potuerat: nec ire niſi portata: faciens ſe deferri ad locum dicti feretri: prout ſibi reuelatum fuerat per viſum: liberata eſt. Item ⁊ alius iuuenis ſurdus et mutus delato dicto feretro ad ſanctum Laurẽtium de ſcala in feſto eiuſdem martyꝛis. Quidam monach⁹ ibi habitans/timens ne oblationes conſuetas in dicto feſto amitteret: non eſt paſſus q; ſuper altare beati Laurentij: ſz nec alibi in dicta eccleſia poneretur. Sed idem monachus ad veſperam moꝛbo epileptie graviter coꝛreptus in terram cecidit: vnde humiliatus penitentiam egit. Et campana maioꝛ de turri cadens confracta eſt. Inde Carnotum deducto feretro, occurrit venerandus Iuo cum tota proceſſione canonicoꝝ: ⁊ poſitum eſt in eccleſia maioꝛi ſuper altare ſancte Marie: vbi due mulieres contracte curate ſunt: ⁊ quidam in carcere compeditus liberatus eſt. Exinde collecta magna quantitate pecunie per Franciam: ſed non ad ſufficientiam tante reparationis: dictum feretrum ſancte Marie cum reliquijs detulerunt etiam in Angliam: vbi tũc erat copia diuitiarum. In nauigando autem per mare cum dicto feretro vt Angliam intrarent: miraculoſe euaſerunt periculum captionis piratarum quos obuios habuerunt. In dictoque regno in multis ciuitatibus multi a diuerſis languoribus ſanitatem perceperunt accedentes deuote ad dictum feretrum ⁊ virgini ſe commendantes. ¶ Deinde accedentibus ad quandam magnam villam: decanus cum ſuis clericis noluerunt ſuſcipere feretrum intra eccleſiam ſuam ne amitterent oblationes: quũ tñ pluuia nõ modica in terram deſcenderet. Quidam aũt ex cõpaſſione ⁊ deuotione incitat⁹ ad hoc ab vxore ſua/receptaculũ preſtitit in quadam domo ſua ſibi ⁊ deferentibus ipſum. In die craſtina draco quidam flammiuomus exiens de mari in illã villã aduolauit. Et primo eccleſiam: exinde quaſdã domos flãma quã ex ſuis naribus emittebat: ſuccendit. Eccl̃ia aũt illa ita cremata eſt: vt non ſolũ ligna/ſed etiã parietes ⁊ lapides maximi eius ⁊ altaria ipſa in cinerem ſint redacta: vt nullo modo appareret ibi fuiſſe eccleſiã. Decanus aũt ille videns eccleſiam ⁊ domũ eius ſuccenſam: veſtes ⁊ ſuppellectilem ſuam inde ad nauis que in littore ꝓpe erat: deferri fecit. Sed draco ille nauim petens/ipſam ⁊ omnia que in ea erant combuſſit. Domus aũt illius qui receperat feretrum: cum omnibus ſuis illeſa euaſit quod cernens decanus veniam poſtulabat. Multi quoq; infirmi ibi ſanati ſunt. Sicq; ex oblatis eleemoſynis reparata eſt eccleſia Laudunenſis combuſta. Hec autem miracula facta ſunt anno dñi. M. cxiij. ⁊. xv.

Laudunẽſis facti ones

℣. IIII. Honoꝛio ſecundo in pa-

patu

patu successit Innocentius secundus:patria Romanus ex transtyberina regione patre Joāne. Anno dñi. M.cxxx. In numero pōtificum.clxxi. Ab initio autem mundi sexies millesimo.cccxxxiiij. Secundum aliam computationē minorez quinquies millesimo.xcv. Qui sedit annis q̄si.xiiij. Hic Innocētius fama/vita/z scientia/merito summo sacerdotio dignus habitus est. Contra quem per contentionem ordinatus est petrus Leonis Ad cuius schismatis pestem sedandā vocatus est a Claraualle beatus Bernardus:qui multū laborauit z multum profecit. Iste petrus. Leonis antipapa ad hunc honoris apicē ambiens/a suis fautoribus precio corruptis nominatus est Anacletus Congregauerat sane opes innumeras:tam in exactionibus curie/q̄ in legationum negotiationibus:quas ad expectatas nūdinas reseruarat. Insuper z paterni census ampla congerie eaten' sigillata modo distributa in populum ad fas z nefas venalem armauerat plebem. Quibus erogatis donaria regum in ornamentis ecclesie ab ipsis euulsit altaribus. Et quum calices frangere z crucifixos aureos membratim diuidere ipsi profani christiani vel erubescerent vel timerent:quesiti sunt Judei qui vasa sacra z imagines deo dicatas audacter comminuerent. Cōuocato interea apud Stāpas concilio sanctus Bernardus Innocētium suscipi persuasit Petro autem Leonis ob parētele sue fortitudinem apud sanctum Petrum cōmorātez Innocētius Romam egressus in Gallias proficiscitur. Et ecclesia Gallicana sibi adherente concilium celebratur:z in papam confirmatus declaratur. z Petrus ab omnib' Gallie z Germanie episcopis anathematizatur. Igitur Innocētius Aureliani honorifice a rege Francorum Ludouico (al's Philippo) susceptus est. Inde Carnotum deductus a Gaufrido magnarum virtutum viro:vbi ei occurrit z rex Anglorum Henricus. Tunc (vt ait Helinandus) synodus magna Remis celebratur ab Innocētio papa:in qua multis ad honorem dei dispositis:regem Ludouicum pro fratre suo Philippo de equo deiecto per porcum z mortuo:viuente adhuc patre coronauit in regem. Quum eñi dict' Philippus inunctus in regem adhuc puer in ciuitate Parisijs equo veheretur:casu quidam porcus equi pedibus se submittens/equuz super se precipitem dedit:vnde z de eius subita z miseranda morte tota ciuitas luxit. ¶ Quum autē prefatus Innocentius monasteriū sancti Medardi Suessioñ. qd̄ est trans fluuium situm/dedicaret:adfuit inter ceteros quedam mulier de pago Laudunensi:que cū alijs monasteriū beate Marie virginis ingressura processit:sed virtute inuisibili ab ingressu est repulsa. Tunc nimio pauore cepit vexari:z toto corpore tremiscere. Confessa vero z absoluta ingressum ꝓmeruit. ¶ Sanctus etiaz Hugo ep̄s Gratianopolitanus vir totius sanctitatis z magne fame/q̄uis esset multū familiaris Petro Leonis z patri eius:z multa obsequia ab eis recepisset:audito q̄ caput erexisset contra Innocentium/tñ nec eius amicitia flexus/nec potētia territus/sz zelo veritatis duct' et si senex z infirmus:perrexit ad concilium:z cū ep̄is z alijs Petrum schismaticū excōmunicauit:z Innocentio adhesit. ¶ Demum vt habet ex chroñ. Lotharius imperator q̄ Lintherius d̄r:expeditionē in Italiā parat:z cū ep̄is z archiep̄is Innocentiū papā Romā deducens cōtra Petrū Leonis qui monasteriū sancti Petri munierat:ip̄m ep̄m in Lateranensi ecclesia in sede pōtificali potēter collocat. Et ipse Innocētius Lothariū imperatorē consecrat. Laborabat eo tp̄e sub schismaticorū oppressione (inquit Helinādus:vt refert Uincen.) tota Burdegalēsis eccl'ia seu ꝓuincia:z nō erat ī Aquitania qui posset resistere principi cuius animū indurauerat de':vt.s.faueret antipape Petro leonis: qui ꝑsuadēte Girardo Angolismēsi ep̄o:z instillāte in cor eius semina dissensionis:fact' erat schismatis defensor z author. Hic igit̄ Girardus misit ad Petrū Leonis:vt ei legationē cōcederet/z ipse ei fidelitate iurata obediret. Insup̄ z principem terre z quoscunq̄ posset ad eius imperiū inclinaret: Gauisus hō ꝓditionis locū se īuenisse in quo dilataret malitiā suā:cito annuit z libenter. Et misit ad eum Gilonem Tusculanum cardinalem episcopū:qui solus d̄ romanis cū Petro Portuēsi ei adheserat. Igitur Girardus resumptis cornibus:qd̄ ante nō fecerat:publice ꝓcedebat mitratus. Ab his ergo duob' violēter expellitur a sede sua Guilielm' ep̄us Pictauēsis vir honestus z catholicus:z ꝓ eo alius quidā nobilis genere:sz degener fide intrusus est. Similiter etiā in Lemouicēsi ecclesia intruserunt Ranulphū quēdā doratensem:qui nō multo post cadens resupinus de equo ī via plana vno tm̄ lapide vltore qui ad hoc ibi relictus erat:infixo capite eius atq̄ quassato celebro expirauit. Audiēs hec z similia venerabilis Gaufridus Carnotensis episcopus/cui a papa Innocentio Aquitanie legatio fuerat cōmendata:duxit secū sanctū Bernardum. Ueniētibus ergo Nannetū:ibi sanata est mulier per virum dei sctm̄ Bernardū:que iā per sex annos a demone incubo fuerat oppressa. Qualiter hoc accidit alibi declaratum est. Decanus aūt ecclesie Pictauensis altare in quo sanctus Bernardus missam cantauerat:confringere ausus est q̄ post breue tp̄s percussus a deo:quum iam animam exhalaret:vidit domū suā plenā demonib':z se a demone iugulari clamitans vero a cirunstantibus postulabat cultellū:quē ad demonē extrahendū immergeret gutturi suo. Et inter hec verba expirauit. Archip̄sbyter vero qui Petri inuasoris Pictauēsis eccl'ie denūtiabat synodū:corā ipsis quos ad cōuētuz perfidie inuitabat:a diabolo correct' est sz etiā in alios multosqui in illo schismate feruētiores extiterant:man' dei manifestā exercuit vltionē. Tandē principe reconciliato:z ep̄is qui expulsi fuerant in suis sedib' relocatis:Girardus sol' ꝑseuerās in malis/sine confessiōe z viatico repente in lectulo suo mortuus inuent' est z enormiter tumidus. Qui a nepotibus suis in quadā basilica sepult' est:sz a Gaufrido Carnotē si ep̄o inde extract' est:z alibi ꝓiectū corp'. Nepotes quoq̄ eius ab eccl'ia eliminati sunt:et oīs progenies et plantatio a radice auulsa per cetera regna tanti iudicij circūferēs querimonias exulauit. ¶ Rex Sicilie Rogerius sol' de principibus Inno. nō obediēs/misit ad Petrū Leonis vt Petrum Pisanū sibi a suo latere delegaret confidens in eloquentia Petri pisani. Sed abbas sanctus Bernardus ipsum Petrū Pisanū pape Innocentio recōciliauit. Post triduum Petr' Leonis impenitens morit̄:z cadauer eius in latebris sepelit̄:et vsq̄ hodie fouea illa a catholicis ignorat̄. Schismate ergo ablato:Innocentius apud aquas syluias fundauit monasterium sancti Anastasij martyris constructis ibi cenobialibus mansionibus. Et petijt a monasterio Clareuallis conuētum z abbatem mitti. Mittitur ergo illuc cum conuentu a Bernardo Eugenius Pisane ecclesie olim vicedñs:et tunc monachus Cistertiēsis. Qui post aliquot annos creatus est papa vt patebit.§. Hic Inno. secundus tulit sn̄iam excōicationis cōtra inijciētes manus violētas in ꝑsonas ecclesiasticas:sic decretizās.xvij.q.iiij.si quis.vs. Si quis suadente diabolo:huius sacrilegij vitium vel crimen incurrerit:q̄ in clericum vel monachū violētas manus iniecerit:anathematis vinculo subiaceat. Et nullus episcoporū presumat illū absoluere:nisi mortis vrgente periculo:donec apl'ico cōspectui ꝑsentetur:et eius mandatū suscipiat. Istud decretū habet declarationem valde prolixā:quam habes in tertia parte titulo de excōicationibus. Ipse etiā Innocētius determinat super his cōsultus:q̄ si q̄s accipit viduā in vxorem etiam ante baptismū:non pōt ꝓmoueri q: bigamus. di.xxxiiij. si quis viduam. Itē q̄ si quis ante baptismū habuit vnā vxorē:et post baptismuz aliā/etiā si virginē:vere est bigamus. z promoueri nō pōt vt di.xxvi. deinde. Item q̄ baptizati vel ordinati ab hereticis scienter non admittuntur ad clerum.§.q.§.vētum. Et hoc nisi baptizati sint:in casu necessitatis ab eis. Idem. xxiij.q.iiij. quesitum ait. Quesitū est sup̄ his qui post baptismum administrauerūt.s. iustitiā in causa sanguinis:aut tormenta exercuerunt:aut etiā capitalē sn̄iaz tulerunt:scilicet vtrum tales peccent. Et respondet. Nihil de his legimus a maiorib' definitū.s.q̄ peccēt:meminerāt eñi a deo potestates has fuisse concessas:z ꝓpter vindictā noxiorum gladiuz fuisse ꝑmissum:et dei ministerio esse datuz in hm̄ōi iudices. Quō igit̄ reprehenderet factū:qd̄ authore deo videtur esse concessum:' vbi glos. Reuera tales nō peccant:si amore iustitie hoc faciunt:z habeant potestatem ad hm̄ōi. Item Innoc. xxxv.q.ix. sententiam ait. Sententiam Romane sedis non negamus posse in melius commutari:quum aut surreptuz aliquid fuerit:aut ipsa ꝓ consideratione etatū z tēporū seu grauium necessitatum dispensatione quedā ordinare decreuit:q̄m z egregiū apl'm Paulū quedā fecisse dispensatorie legimus que postea reprobasse legit̄:qd̄ tñ obseruādū est:q̄ñ illa Romana videlz ecclesia disertissima consideratione hoc fieri delegerit non q̄ñ ipsa que bene definita sunt retractare voluerit. Idē.c.seq. Graue nō oportet videri pijssimis mentib' vestris cuiusquā retractare iudicium:quia veritas sepius exagitata magis splendescit in lucem:et pernicies reuocata in iudicium grauius z sine penitentia condemnatur. Nā fructus diuinus est, iustitiam sepius recenseri.

§.V. Innocentio secundo viaz

vniuerse carnis ingresso:assumit̄ ad summi pontificij gradū. Celestinus secundus:qui prius Guido dicebat̄ sancti Marci presbyter cardinalis:natione Tuscus:patria Castellanus e castro Felicitatis qd̄ nōnulli ciuitatē Castelli esse affirmāt Typhernum ab antiquis appellatū. Anno dñi. M.cxliij. Ab initio vero mundi quinquies millesimo.cix. Secundum aliā computationem sexies millesimo.cccxlviij. Sedit autez mēsibus.v. vnde ꝓpter breuitatem tp̄is sui pontificatus de eo

Marginalia: Innocē' scd's papa. / Beatus bernardus. / Anacletus antipapa. / Cōcilia apd̄ frācos celebrata. / Philippi Francorū regis obitus. / Girardus Angolismēsis ep̄s fautor schismatis. / Petri Leonis antipape mors ignomiosa. / Celestinus secundus papa.

nil reperitur adnotatū. Et fuit in numero pontificū. clxxij. Circa illud tps vl' paulo ante Senonis psente Ludouico rege francie fit episcopoꝝ ⁊ abbatū religioſoꝝ cōuentus

Petrus abaelardus hereticus damnat.

ptra Petrum Abaelardum (al's Baliarduz) qui scandalizabat eccleſiā pfana quadā nouitate verboꝝ vel ſenſuum. Et hic ab eis interpellat' quū eſſet de iuſtitia reſpōſurus: veritus audiētiā aplice ſedis appellauit. Et ſic euadēs nō multo poſt Callidone apud ſanctū Marcellū obijt. Hic Petrus Abaelardus: vt refert Uincē. ſpecu. hiſt. lib. xxviij. magiſter inſignis fuit celeberrimus in opinione ſcientie: ſz de fide p fide dogmatizans. Huius ſcripta incēdio: ⁊ ſcriptorem ſilentio: Innocentius ſcōs condēnauit. Et ad Innocentiū papā ſic ſcribit Bernardus de hoc petro. Habem' in Frācia nouū de veteri magiſtro theologū: qui ab ineunte etate ſua in arte dialectica luſit: ⁊ nūc in ſcripturis ſacris inſanit. Qui noua ſemp inquirit: ⁊ que nō inuenit: fingit. Hic in primo theologie vl' potius ſtultilogie limine fidem definit eſtimationē: vt putemus in fide noſtra aliquid (vt is putat) dubia eſtimatione pendulum: ⁊ non magis totum qō in ea eſt/certa ac ſolida veritate ſubnixum: miraculis ⁊ miraculis diuinitus perſuaſum: ſtabilitum: ⁊ conſecratum partu virginis/ſanguine redemptoris. gloria reſurgentis. Teſtimonia iſta credibilia facta ſunt nimis. Clamat apoſtolus. Scio cui credidi: ⁊ certus ſum. Et tu mihi ſubſibilas/Fides eſt eſtimatio? Tu mihi ambiguum garris quo nihil eſt certi? Sed ⁊ Auguſtin' aliter. Fides ait: non cōiectando vel opinādo habetur in corde in quo eſt ab eo cuius eſt: ſed certa ſcientia acclamante conſcientia. Ceterū Fides (ait ap'ls) eſt ſubſtantia rerū ſperandarum/non inaniuz phātaſia coniecturarum. Academicorum ſunt iſte eſtimationes: quorum eſt dubitare de omni bus: ſcire aūt nihil. hec Bern̄. Capitula in libris ei' reprehē ſibilia adnotauit beat' Bernard' in epl'a quam de illo ſcripſit ad Innocētiū papam ſcōm. Libri tñ huius a multis curioſe ſeruantur: quib' aque furtiue dulciores ſunt: ⁊ panis abſcōditus ſuauior. Ego in eis multa reprehēſibilia inueni. Huius Petri aliq̄s diſcipulus fuerat Gaufridus Altiſiodorenſis qui multo tpe fuerat notari' beati Bernardi. hic inter cetera de eodē petro dicit. Ego aliq̄n mihi magiſtrū fuiſſe recordor: qui cum pedibus ⁊ inteſtinis nihil amplius de agno paſchali aut ipſe vorās/aut diſcipulis exhibēs: ⁊ ſe pariter ⁊ ſuos nō modica eius parte fraudabat. Siquidē p̄ciū redemptionis euacuās: nihil aliud nobis in ſacrificio paſſionis dñice cōmendabat: niſi virtutis eius exemplū ⁊ amoris incentiuū. Quod em̄ ſcripture phibēt de ptāte diaboli p̄cioſo ſanguine illo humanū genus eſſe redēptū: in eo ſolo conſtare dicebat q̄ exemplū nobis exhibitū eſt vſq̄ ad mortē p veritate ⁊ iuſtitia certādi: ⁊ adhibitum eſt velut quoddā incentiuū amoris/quum ex impenſo amore occaſio data eſt redamādi: quaſi vero ⁊ hec duo in moꝛtib' ꝓphetaꝝ p veritate ⁊ iuſtitia occiſoꝝ: nobis aūt exhibita nō ſint. Et quidē magna hec ⁊ vera: ſed nō ſola. Bñdictus deus qui ſimul ⁊ ſicut vobis ita ⁊ mihi magiſtrū dedit poſtea meliorem: per quem p̄oris redarguit ignoꝛātiam: iſolētiā ꝓfutauit. Ille em̄ tāq̄ verus Hebreus auide prorſus vorabat: ⁊ vorandū nobis ſolicite cōmendabat caput agni cum pedibus ⁊ inteſtinis: ſic imitandum dominū predicans patientem: ⁊ ſic redamandū amantem: ⁊ principalem huius ſacrificij cauſam: velut agni caput redemptionē in eo prefiteretur ⁊ adoraret humanam. Eria namq̄ ſpecialia chriſtus nobis i ſua paſſione exhibuit. exemplum virtutis: ⁊ centuū amoris: redemptiōis ſacramētum: quod tertium euacuāti hereticō nihil pdeſſe cetera poterunt. Sine cauſa enim pro virtute certauit vſq̄ ad mortē nobis patientie prebens exemplum. Et ſine cauſa exhibuit ⁊ commendauit huiuſmodi immenſe dilectionis affectum: ſi non recipit olim iam dicta captiuitas copioſe redemptionis effectum. Gaufridus contra Petrū olim magiſtrū ſuum

De hoc ſit mentio in chroni cis Frācie et ōr

fortiter ⁊ catholice ſcribit. Eo tempore Hēricus germanus Ludouici regis Francie apud Claranuallē monachus effectus eſt. Qui non multo poſt ad epiſcopatū Bellouacenſem aſſumptus eſt. Et Joānes de temporib' moꝛitur: qui annis ccclxj. vixerat a tēpore Caroli magni cui' armiger fuerat.

§. VI. Anno domini milleſimo

q̄ fuit ō domo nobiliū delectaining ō qua domo nūc ſūt duo reueren di frēs

cxliij. Celeſtino de hac luce ſubtracto: ſuſcepit Romanam eccleſiam. clxxij. regendam Lucius Bononienſis: qui prius Gerardus dicebatur: et cancellarius erat. Et quia intra annum deceſſit: non reperiuntur a ſcriptoribus geſta eius inſinuata: Niſi quod refert Joan. de col'. videlicet q̄ quū Romani qui arbitrio ſummi pontificis regebantur: ſenatum longeuis temporibus collapſus fuerat et pene obliuioni traditus: ſubluminare decreuerunt. Et quum hoc Innocentius ſecundus impedire voluiſſet: morte preuentus hoc agere non valuit. Sed Lucius iſte Bononienſis Innocentij voluntatem ſequutus/contra Romanū populum ſenatum abolere diſpoſuit. Unde ingenti militia congregata Capitolium: vt inde ſenatores expelleret: inuaſit. Sed populus Romanus ad arma concurrens papam cum ſuis Capitolio expulit vbi papa (vt refert) lapidibus atteritus: poſt modum officium paſtorale exercere non potuit. Sz nō multo poſt. ſ. poſt vndecimū mēſem ſui paparus diē clauſit extremū. Eodē anno in Frācia fames magna inualeſcit. Et ſanctus Bernar. in Alemannia multas virtutes facit: vt apud vrbem Spirenſium tantus erat concurſus: vt Conradus rex ſeu imperator ne populus eum cōprimeret: depoſita chlamyde eū in proprias vlnas ſuſcipiēs de baſilica aſportaret. Per idem tempus in Alemannie partibus admirabilis quedam virgo puerte etatis erat: cui tantā diuina virtus gratiā cōtulerat: vt quum laica ⁊ illiterata eſſet: mirabiliter tñ rapta frequentius in ſomnis diſceret non ſolum quod verbis effunderet: ſed etiā quod ſcribendo latine dictaret: vt hec dictādo catholice doctrine libros conficeret. Hec aūt fuit inquit vincen. ſpecu. hiſto. vt exiſtimo ſancta Hildegardis: que multa fertur predixiſſe de futuris: ad quā etiā beatus Bernardus ſcripſiſſe dr. Hec ad Colonienſes ſcribens de futura clericorum tribulatione: dicit q̄ clerici gloriam abſq̄ merito volūt habere: ⁊ meritū abſq̄ opere. Circa hoc tēpus Guilielm' puer in Anglia crucifigit a Judeis in die paraſceue in vbe Noꝛwuicho: de quo talis viſio legit vt refert Uincen. ſpe. hiſtorum. xv. dormiens vidit virum ſplendidum dicētem ſibi/Sequere me. Et cepit mox vmbram videre terrā a leua: ſed exleui viſione ductoris ſui confortatus eſt. Deinc vallez: vidit tenebroſam habentem hinc ignem: illinc aquam frigidiſſimā vbi anime de vno in aliud ſemper tranſibant. Poſt deduxit ille ſenioꝛ ſplendidus puerum ad alia tormēta vbi vidit ſedilia infinita ignea: ⁊ plebez innumerata eiſdē ſedib' impleri ⁊ demones monetā flammeā de ſacculis pferebāt: ⁊ in oꝛa ſingulorū proiiciebant: quā illi p fauces ⁊ guttur eiiciebant: ſz demones iterū in oꝛa reingerebant. Poſtea vidit a demonibus carnes que pfecti hoīs formā habere videbantur in caldarias proiiciꝛ: ⁊ ſub momēto quaſi moꝛ nati infantes apparebant. Ihe fuſcinulis ignitis a caldarijs erecte ſtatiz in prioꝛem etatem tranſformari videbantur. Et ſic ſepius in caldarijs retoꝛquebantur. Ductus inde ad alium ignem vidit innumeros homines in eum piectos in ſingulis iuncturis diſſoluiꝛ: iterū eis de flamma ereptis ad loca ſua reuerſe ſunt iuncture. Poſtea vidit multos ſuper rotas volubiles affigiꝛ viros per viriliaꝛ feminas per genitalia mēbraꝛ omnes clamabant/Ue ve. Poſt hec vidit multos ſup ſedes igneas q̄ſi fures in campo ſuſpenſos capitibus deoꝛſum. Alij frigoꝛe morientes / veſtes ſubterpoſitas videbāt: ſed tāgere nō valebāt alij fame cruciati cibos delectabiles ſubterpoſitos tangere non poterant. Et in quacunq̄ neceſſitate poſitis alijs non ſubueneranꝛ: in eadē nulla ꝓſolationem recipiebāt. Poſtea vidit tartarum aptū: qui videbatur in deſceſu profundioꝛ q̄ ſit longitudo vie a Doꝛoberma in Londoniaz. Ibi hoſtis antiquus ſedebat in medio flamme in ſex partes diſtēt'. Quū autem puer ſtaret iuxta oꝛam putei tremens: teter ſpiritus qui ſiniſtro lateri eius ſemper ab egreſſione domus ad heremū: cepit eum accuſare dicens: Omnia prauа huic puero ſemper ſuggeſſi. Ea vero que puer cōfeſſus fuerat añ paſcha nam poſt paſcha accidit hoc oīno tacebat. Tot tñ ⁊ tanta crimiba illi obiecit: vt ad eternā dānationem ſufficere crederentur. Tunc ad admonitionē ductoris quum puer ſigno crucis ſe muniret: puteus non cōparuit. Ductoꝛe vero illo recedente/puer diu in tenebꝛis ſtetit tremens. Reuerſus aūt ductoꝛ puerum ad lucidum ſplendoꝛē duxit: ⁊ ſtatim apparuit murus infinite longitudinis ⁊ latitudinis: in quo nullus patebat aditus. Uenientes illuc in momento vltra ſe raptos inueneruntꝛ. In patria illa deſiderabili apparuit domus rotunda: que. xij. portas habebat ſicut in Apocal'. eſt ſcriptum. Ab oriente poꝛte tres ꝛc. Hanc ingreſſi tam amplam viderit vt quotquot in mundo ſunt: decimam partē eius implere non poſſent. Ibi multos in magna gloria videbat: ſed alij alijs gloꝛioſioꝛes. Tunc vidit decem beatoꝝ cateruas. Uenies aūt ad oꝛientalem poꝛtā/circa medium oſtij vidit altare quoddā circa q̄ viri ſplendidi ſedebant: qui oēs tanq̄ vni preſtantiſſimo famulabantur. Ille coꝛonam habebat in capite. xij. cruciſbus aureis inſignem. Puerū in hac viſione letantem alloquitur ductoꝛ ſuus dicens. Hic tibi locus erit ſi bñ viveris. Sciaſq̄ hunc eſſe puerū Guilielmum quem Judei apud noꝛwichum crucifixerūt. Recedente ductoꝛe moꝛ ad coꝛpus lucet renitens ſpiritus reuerſus eſt. In ſecunda feria circa noꝛnam doꝛmire cepit. In tertia feria circa tertiam in faciem ſe erigens ſignauit ſe: ⁊ q̄ſi ſez tartarum vidit apertum ⁊ in quinta feria circa meridem reuixit.

rhodien ſis alter angloliſ mēſis ⁊ canoni ci Lu' gdunē ſes.

De ſcō Bernardo.

Sancta Hilde gardis.

De infe ris ⁊ pe radiſo viſus n il rabile.

§.VII. Successit Lucio in sede

Petri Eugenius.iij.anno dñi.M.cxlv. In numero pontificū Romanorum.clxxiij. Hic de Claraualle fuit monachus: natione Pisan⁹: discipulus beati Bernardi. Qui ad vrbē missus ē de claraualle: vt abbas instituerek in monasterio sancti Anastasij extra Romam: quod monasterium constructū fuerat ab Innocentio secundo. Et dum ibi abbas existeret: electus est in papam. Hic ergo ex insperato a cardinalibus electus: statim propter metum senatorum qui contra preces sortis sui voluntatē a populo Romano fuerant electi. ad monasterium Farfense se transtulit. ibiq; vocatis cardinalib⁹ z prelatis munus consecrationis accepit. Hunc quum ante simplex esset: deus mirabili gratia perfudit z elegantia. Hic rexit ecclesiam annis octo: z mensibus. vij. diebus. xx. Sed contra hunc Romani Jordanem patritiū z senatorem erigētes ipsum ab vrbe deturbant. Qui seditionem ortam cernēs in populo: puluerem pedum in litigantes excussit: et eis relictis in Franciam venit. in cuius comitatu multa signa fecit beatus Bernardus. Ad hūc papam scripsit idem vir sanctus librum de cōsideratione. Liber vtiq; multe subtilitatis z vtilitatis z eloquentie. Sub isto Eugenio tertio translat⁹ est liber Joannis Damasceni presbyteri de greco in latinum a Burgundione iudice ciue Pisano. In quo cōtinetur ortho dore fidei traditio in quatuor libros diuisa: centum capitulis distincta. Hic tamē de processione spiritussancti a filio cū Grecis non fideliter sensit. Potuit tamē excusari et heresis virus: qz tempore suo nondum erat ab ecclesia determinata materia illa: vt dicit Thomas in summa. ¶ Anno autem domini. M.cxlviij. Remis concilium sub Eugenio celebratur. In quo concilio publice confutauit beatus Bernardus magistrum Gilbertum cognomento Porretanum disputando cum eo singulariter: tanq; sui temporis singularis athleta. Hic Gilbertus erat Pictauorum episcopus in sacris literis plurimum exercitatus: iz sublimioza se scrutatus ad insipiētiam sibi. Siquidem de sancte trinitatis vnitatis z diuinatis simplicitate / nō simpliciter sentiens: nec fideliter scribēs discipulis suis panes proponebat absconditos z furtiuas aquas. Nec facile quid saperet: immo quātū desiperet / a personis authenticis fatebatur. Timebat enim quod apud Senones Petrum abaelardum ei dixisse ferunt. Nunc tua res agitur: paries quum proximus ardet. Nouissime quum super hoc iam fidelium inualesceret scandalū: cresceret etiā murmur / vocatus ad medium est: z librum tradere iussus in quo blasphemias euomuerat graues quidem: iz verborum quodam inuolucro circunseptas. Sanctus quoq; Bernardus p mum quidem totum qō ille verborum cauillationib⁹ occultare videbatur: subtilibus interrogationibus eliciens: deinde tam suis ratiocinijs / q̄ sanctorum testimonijs biduana disputatione redarguit. Considerans autem nonnullos ex ijs qui presidebant: tam quidem aduententes blasphemiam in doctrina: adhuc tamen auertentes iniuriam a persona: accēsus est zelo: z domesticam sibi gallicanam seorsum cōuocat ecclesiam. Communi deinceps consilio a patribus. x. puinciarum: aliis autem episcopis z abbatib⁹ plurimis. dictante viro dei / nouis dogmatibus opponitur symbolum nouū. cui etiam subscribuntur nomina singulorū: vt eorum videlicet omniū sicut erat irreprehēsibilis: sic irreprehēsibilis ceteris zelus innotescat. Jam demū apostolico iudicio z authoritate vniuersalis eccl'ie error ille dānatur. Eps Gilbertus an ei dē dānationi cōsentiat interrogat. Cōsentiēs z publice refutans q̄ prius scripserat z affirmauerat: indulgentiā ipse cōsequit. maxime q̄ ab initio fassus fuisset ea lege se eādē disputationē ingredi: vt permitteret sine vlla sese obstinatione p ecclesie sancte arbitrio correctuz libere opinionē suam. Horū duorum magistrorum Petri videlz Abaelardi z Gilberti Porretani quidam discipuli nimium zelantes p ipsis / beato Bernardo z toti ordini Cistertiēsiū z postea detrahere ceperunt. Idē Eugeni⁹ quedā decreta edidit, vnde dicti. xxxvij. ex quibusdaz ex synodo Eugenij pape oz. De quibusdā locis ad nos refertur: neq; magistros neq; curā inueniri pro studio literarū. Idcirco ab vniuersis epis subiectis plebibus z aliis locis in quib⁹ necessitas occurrerit: omnino cura z diligētia habeatur vt magistri z doctores constituank. qui studia literarum. liberaliūq; artiū dogmata assidue docēt: qz in his maxime diuina manifestantur a declarantur mandata. Idem de monachis. xvj. q. j. placuit. Placuit communi nostro concilio: vt nullus monachoz pro terreno lucro de monasterio exire nefandissimo ausu presumat: neque penitentiam daret neq; filiuz de baptismo suscipere: neque baptizare: neq; infirmū visitare: neq; mortuū sepelire / neq; ad ecclesiā seculares trāsire / nec quibuslibet negotijs sese iplicare. Sit claustro suo cōtentus: qz sicut piscis sine aqua caret vita: ita sine monasterio monachus. Sedeat itaq; solitari⁹ z taceat: qz mūdo mortuus est: ideo aūt viuit. Agnoscat nomē suū. Monos enī grece: latine vnus: achos grece: latine tristis. Sedeat igitur tristis et officio suo vacet. Idē. xxvij. q. ij. si vir z vxor. ex synodo Eugenij. Si vir et vxor diuertere pro sola religiōis inter se cōsenserint vita: nullaten⁹ sine cōsciētia epi fiat: vt ab eo singulariter p iuiso cōstituank loco. Nā vxore nolēte: aut altero eoz: ēt p tali re mīmonij nō soluit. demū Romā reuers⁹ cū summo honore a pp'o recipit: z post modicū migrauit ad dñm.

§.VIII. Deficiēte Eugenio col

Anastasius.iij.

locatus est in sede Romana Anastasius natiōe Roman⁹: patre Benedicto: abbas antea sancti Rufi Veliterne diocesis. clxxv. anno dñi. M.cliij. Et anno nō completo appositus est ad patres suos. de quo nil reperi noratū. ¶ Bartholemeus Laudunensis epūs. xxxviij. anno sui epatus contēpto mundi schemate: in quodā monasterio induitur monachali habitu. Qui quum sederet aliquando cum alijs monachis ad collationem: aspexit quendam monachum tardius atq; lentius ceteris venientem: in grūq; paruulum iuxta eum gradiētem ac per cuculli tenētē. Oōquū abbati retulisset: didicit ab eo q̄ ille monachus valde negligens esset. Vincen. spe. histo. ¶ Sed circa illud tēpus floruit quidā sctis vir Petrus nomine Tarētasiensis epūs sctitate z miraculorum gratia insignis Implacabiles inimicitias z odia inueterata frequēter extinxit: z grauia admodū bella cōpescuit. Desperatas etiaz recōciliatiōes inter maximos etiā principes / domino cooperante z sermonem confirmante sequentibus signis effecit. Hic vt refert Vincē. spe. histo. li. xxvij. c. cxxv. in itinere quo accessit ad regē Anglie pro quadā pace cōponēda: stupendū miraculum operatus est apud sctm Symphorianū: quod est castrū Lugdunēsis eccl'ie. Ibi essi quū esset: quidam vir fidelis Petrus. s. de Fraxineto notus z honorat⁹ eum ad hospitium suū aliq̄ quasi vim faciendo ptraxit. Huic filia inuencula erat miserabili incōmoditate laborās. Egerat essi quedā mulier malefica p nequitiā inuidie socrus inducta: vt languore tepesceret desperato: nec viri sui presentiā nec aspectū vllatenus tolleraret. Affectione aūt muliebri genitrix persuasa: vt sathanas sathanā ejiceret: famosum quendam maleficū accerssiuit. Adfuit: explorauit: agnouit: iuuēculā asserens inferratam: terit arborū cortices et pocula verbis z herbis infecta ppinat. Mordet etiā pprijs dentibus brachium misere mulieris in duobus locis. s. circa frontem brachij: ita vt vtraq; morsura. s. superior z inferior distaret a fronte brachij quasi vno palmo. Res noua res mira. ab illo siquidē languore conualuit: sed non plene. Nam interdū velut ex cor de sentiens acus procedere: cruciabatur atrociter: donec per superiorem morsuram brachij quam nulla cicatrix sicut nec inferiorē obduxerat: acus educeret vis occulta. Jam in hunc modū plures per tēpoz interualla quasi. xxx. acus pdierāt: quedā (vt vulgo oz) excapsate: quedā admittendis idonea filis formina preferentes. Exhibetur igitur viro sancto a patre filia: cuius ei lugubrem explicat tragediā. Et ecce mox ea dē iuuencula sentiens actum gemebunda deplorat: ad quam accedens vnus ex fratribus laicis viro dei seruiens / cruentā extraxit: annis pluribus ad testimoniū conseruatam. Orat sanctus Petrus: z locū vulneris tangens in virtute dei pollicetur nec ferrū nec chalybez vltra processurum. Factumq; est ita: sed mutata est materia / malitia nōdū extincta penitus p alterā brachij morsurā inferiorē / quā vir sanctus nondum tetigerat: qz nec adhuc aliquid inde exierat. Ceperunt sudes lignei paruuli quos vulgo brocas vocāt: ex querno roboze vel fraxineo pro ferreis acubus egredi: grossiores spinis et modico longiores. Nec tamen omnes vnius longitudinis vel grossitudinis: sicut nec acus fuerant. Sedecim iam intra annum z paucos menses ex muliere ligna prodierant. Adfuit deinde reuerendus antistes Petrus: cui diuinit⁹ seruabatur tanti miraculi plenitudo. Offertur mulier missarū solennia celebranti: sicut preceperat vespere precedenti. Eadem hora decimumoctauum ex carne mulieris lignum egreditur: quod sub oculis oīm capellanus extraxit. Confitentez itaq; mulierē presul absoluit: z sacram ei tradens eucharistiam: ab omni deinceps cuiuscunque maneriei pgressu iubet eā esse securā. Sicq; ab omnibus prestigijs liberata / adhesit viro suo: liberosq; pcreauit: virtutēq; viri sancti quam experta fuerat in se: multis predicauit.

§.IX. Anno aūt domini Mille

Hadrianus.iiij.

simo. cliij. Ab initio autez mundi sm maiorem computationem sexies millesimo. cccxxxvij. ad summum pontificatus apicem vocatus est Hadrianus natione Anglicus: qui prius dicebatur Nicolaus. Et sedit annis. iiij. mensibus. ix. diebus viij. Hic prius fuerat monachus z abbas in monasterio san-

Eugenius papa.iij. venit in Fráciā.

Exāsiatio libri Joānis damasceni.

Cōciliū celebratum Remis in Fráciā.

Papalis dignitas onus est grauissimum.

eti Rusi apud Valentiam: de quo Joannes Saresberiensis qui erat et' multum familiaris sic ait. Audiui Hadrianum' dicentem q̄ Romano pontifice nemo est miserabilior: cōditione eius nulla miserior. Fatebatur essi in illa sede tātas se miserias inuenisse: vt facta collatione presentium: tota preterita amaritudo vite iucunditas ꝛ felicitas ei fuerit. Somnosam, dicebat cathedrā Romani pōtificis magnis ꝛ acutissimis vsq; quaq; conserta aculeis: tanteq; molis/vt robustissimos p̄mat/terat/ꝛ cōminuat humeros. Coronam ꝛ phrygiū tiaram merito videri quoniam ignea sunt. Secq; nūq; a natali suo Anglie solo malle exhisse: aut in claustro beati Rusi apud Valentiam perpetuo latuisse: q̄ tātas intrasse angustias: nisi quia diuine dispensationi reluctari non auderet. Hoc etiam mihi sepissime adiecit: q̄ quum de gradu in gradum ex claustrali clerico per omnia officia ad summum pōtificium ascendisset nihil vnq̄ felicitatis aut trāquille quietis vite priori adiectum est ab ascensu: Et (vt eius vtar verbis incūde inquit) ꝛ malleo semp dilatauit me domin⁹. Sz nunc oneri quod infirmitati me imposuit: si placet supponat dexteram: quoniaz mihi importabile est. Nōne misericordia dignus est qui pugnat pro tanta miseria? Sic ditissimus qui electus est sequenti die pauper est: ꝛ infinitis pene creditoribus tenebitur obligatus. Ambire ergo summum pontificium: ꝛ non sine fraterno sanguine ad illud etiam ascēdere: est Romulo succedere in parricidijs: nō petro in ouibus pascendis. Bene ergo dicitur nō tam noncupatiue, q̄ etiā substantiue summus pontifex seruus seruorum. Seruiat enim seruis auaritie: id est Romanis necesse est: tadeo vt si non seruierit: fiat aut expontifex aut extromanus. Hec refert Helinandus. Anno dñi. ¶ M.clvj. signū crucis apparuit in luna Alberic⁹ miles Bellouacēsis p̄ fide martyriuz patif. Anno sequēti tres lune vise sunt ꝛ in medio signū crucis. Anno sequēti nonis Septēbris tres soles visi sunt parte occidētali. Sz diei q̄ erat medi⁹: remāsit vsq; ad occasuz deficientib⁹ alijs duobus. Uincen. specu. histo. Vapores sunt illi duo aliquando miraculose aliquando naturaliter euenientes. Hic excōmunicauit Guilelmum regem Sicilie: propter qō ira repletus dictus rex/misit exercitum ad obsidendum Beneuentum ciuitatem ecclesie in Appulia. Quam ob rem Hadrianus imperatorem Grecorum vocauit cōtra eum: ꝛ plures p̄ncipes exiliatos a rege incitauit contra eum. Qui discurrētes per Appuliā plures ciuitates ceperunt. Dominus autem papa ijs per omnia fauens se receperat in Beneuento. Hec audiēs rex Guilelmus q̄ citissime ex vniuersa Sicilia vbi' tūc erat: cōgregatis copijs militaribus in Appuliā trāsfretauit. Qui statim in primo sui aduentu Grecoz copias fudit: quorum duces captos vinculis alligauit/ Potitus ergo victoria vniuersam regionē que ab eo defecerat in suam potestatē redegit. Quo facto copias suas ad Beneuētum dixerit: atq; ciuitatem vndiq; obsidione vallauit. vbi tam dominum papam q̄ cardinales ꝛ ciues vniuersos tantis affecit molestijs vt de p̄pria salute redderet valde solicitos. Sed quibusdam se interponentibus: pax inter eos reformata est exclusis omnibus illis a federe qui pape persuasionibus tantis periculis se immerserant. Uidentes igitur predicti nobiles viri q̄ō contra spem eis accedisset: anxie exquirere ceperunt quo nam pacto sine periculo regnum exire valerent. Et comes quidē Roberrus de Basculla cum quibusdam alijs ad Fredericum imperatorem in Alemanniam se contulerunt. Princeps vero Capuanus qui etiam contra regem Sicilie se exexerat: ceteris infelicior dum Barilianum ire nauigio separaret: a fautoribus regis Guilelmi captus/idem regi presentatus est. A quo statim liminibus priuatus ac in carcere positus post modicum miserabiliter vitam finiuit. Hadrianus autem papa postq̄ cum Guilielmo rege Sicilie pacem composuit/Romam regressus est. Contigit autem quendam ex cardinalibus Rome a quibusdam sceleratissimis vulnerari. Quam ob causam vsq; ad condignam satisfactionem totam vrbem papa ecclesiastico suppposuit interdicto. ¶ Florebat etiam tunc temporis Theobaldus Cantuariensis archiepiscopus de Beccensi monasterio assumptus: vir per omnia laudabilis et magnificus: ꝛ tam in secularibus q̄ in ecclesiasticis negotijs expertissimus. Thomas autem archidiaconus Cantuariensis: qui postea fuit archiepiscopus post eū: per industriam huius Theobaldi factus est regis Henrici cancellarius.

Papa ꝛ Guilielmi Sicilie regis dissidiū

Theobaldus Cantuariēsis archiepiscopus cui successit dus Thomas.

Schisma.

§. X. Ex hac luce subtracto Hadriano: cardinales inter se discordantes duos in pontifices elegerunt: scilicet Rolandum cancellarium qui Alexander tertius dictus est natione Senensis: ꝛ Octavianum quem vocauerunt Victorem. Et qua re ecclesia catholica schisma te laborauit diu. Et ob hanc causam principes seculi vacillantes: quidam vnit: quidam alteri adheserunt. Et Frederic⁹ imperator Octauiano cum epis suis adhesit. Rex vero Francorum Ludouicus ꝛ rex Anglorum Henricus cum suis Alexandrum in patrem ꝛ dominum susceperunt: sed deo volente Octauianus qui ꝛ Victor a suis dicebat: post modicū tēpus de medio sublatus mortuus est. Cui statim q̄ qui Octauiano adheserant: in pertinacia ꝛ contumacia perseuerantes Guidonem quendam elegerunt in papā: qui paschalis dict⁹ est. Et hic iusto iudicio dei viuente adhuc Alexandro mortuus est: quo sepulture tradito: per eosdem ordinatus est Joānes qui se Calixtum vocauit. Et eo mortuo factus est papa ab illis schismaticis quidam Lando nomine: cui Innocenti⁹ nomen impositum est. Hi tres fuerunt presbyteri cardinales: ꝛ per papam Alexādrum excommunicati mala morte perierunt. Demum ablato schismate: solus remansit Alexāder verus summus pontifex declaratus ab omnibus. Sedit autez in cathedra Petri annis. xxij. In nūero pontificum. clxxvij. Statiz aūt post creationem suam quū persequeretur eū fredericus imperator qui fauebat illis antipapis: refugit ad frācos a quibus honorifice est susceptus: vt verus papa a rege Francorum ꝛ Anglorum: ꝛ bello partes eius tuebanturz: ad uersarij confusi sunt ꝛ deleti. Hic concilū generale celebrauit Turonis in Gallijs. Et sanctorum catalogo adscripsit beatum Bernardū abbatem Clareuallis: super hoc scribēs epistolā in commendationem vite eius ꝛ doctrine regi Francie Ludouico: ac etiā oibus epis per orbē ꝛ prelatis alijs: festuz eius mādās celebrari die obitus sui. Anno dñi. M.clxiij. Alexander papa tertius venit in Galliā. Et paulo post sanctus Thomas Cantuarensis archiepiscopus exul ab Anglia aufugit in Franciam. Et primo apud Pontiniacuz exulauit. Et vt refert Uincen. specu. histo. lib. xxx. ꝛ Jo. de col'. venit dictus beatus Thomas de Pontiniaco Senones ad papam Alexandrum: afferens secum consuetudines regis Anglie scriptas propter quas exulabat: quia nolebat eas seruare quū essent inique. Easq; tenes in manibus/chartam explicatam et extēsam ante pedes eius posuit dicens. Ecce sancte pater sacre immo sacrilege consuetudines regis Anglie canonibus ꝛ decretis ac etiā ipsorum terrenorum principum legibus aduersetur: quibus exilium sustinere cogimur vt eas sctē paternitati vestre ostenderemus: ꝛ consilium super hic haberem⁹ huc aduenimus: iubeat igitur si placet sanctitas vestra eas legi ꝛ audiri. Quisquis essi ista audiet: mirum est si non tinniāt ambe aures ei⁹ audiētis a christianis p̄ legem xp̄ianitatis agit: ꝛ dānatis sanctorum patrū venerandis institutis: nouas ꝛ inauditas tyrānoz veterū p̄sumptas abusiones in ecclesiam introduci. Hec quum flexis genibus dixisset: iubēte papa surrexit: steritq; in medio circunstante eum turba clericorum suorum. Quumq; ad preceptū dñi pape consuetudines ille legerentur: ꝛ q̄ legebat primū p̄nūtiasset capitulum: cepit venerandus antistes contra ꝓpositū capitulū mirabiliter disserere: ꝛ regis in hoc intentionē plenius elucidare et detegere: ostēdēs ꝛ cōuincēs ex decretis ꝛ legibus in quibus et in quātis qō p̄nūtiatū fuerat: sanctorū patrū canonibus obuiaret: quantūq; discrimen ecclesie dei immineret: ꝛ si rex qō intendebat obtineret: similiterq; ad singula capitula dño papa libenter eū audiente: ꝛ assertiones ei⁹ per singula diligēter notāte. Cardinales tū quia accepta a rege pecūia partes eius fouebant: multam vexationē beato viro in sua causa p̄stiterunt precipue Guilielmus Papiensis: qui regi erat amicitior ꝛ familiarior. Hic enim beatum virum modis omnib⁹ impedire satagens: ad singula insurgebat: eiq; se obijciebat multa proponens: ꝛ multa inquirens: que vir venerabilis velut fila aranearum sine difficultate ꝛ hesitatione: vel soluebat vel conuincebat. Putabat enim idem Guilielmus quod ipse archiepūs oratione vteretur aliena et non propria ꝛ si poset ei⁹ a tramite sui sermonis deflectere: continuo cum ludrio ꝛ cōfusioni habendū. Sed ipse sanctus intelligēs Guilielmum sibi ex directo obniti: aliquoties eū reciproco sermonis excursu ita suis intricauit ꝛ illaqueauit obiectiōibus vt omnibus manifestū fieret: q̄ nō solū propria vteretur viribus ꝛ dissertione: verum q̄ insuperabilis esset ingenij et eloquentie. Quūq; tam in expositione cause sue quam in contētiōe cū aduersarijs magna pars diei p̄sumpta fuisset erat: cū sedecim capitula cōsuetudinū illarum ad que stando responderat: admirans tandē dñs papa eius sapientiā: vocauit eum ad se: ꝛ iubens eū sedere iuxta se dixit. Bene veneris frater charissime. Quūq; cōgaudēs eū bene venisse sepius repetisset: gratias ei agere cepit/q̄ tm onus tanq; arduum negotiū suscepisset: ꝛ et q̄ ecclesiam dei tam periculosis temporibus cōtra tyrannoz insultus tueri ausus fuisset. Ipse quoq; venerandus antistes cū debito honore et reuerentia dño pape gratias retulit. q̄ eum tanto honore dignatus fuerit. Tunc dñs papa illas consuetudines ppetuo dānauit: et obseruato

Alexander tertius papa i frācia exulat.

Sctus Thomas cātuarensis archiepūs.

tes

res et eractores earū eterno anathemati subdidit. Vir igit dñi aliquādiu in curia morat⁹ et tandē cū licētia et consilio dñi pape Pontiniacum monast eriū Listertiense se contulit ibiq; ferme p biennū stetit et inter cetera emulationis studia etiā habitū monachalē concupiuit et accepit. Misso aūt ad dñm papā tunc apud Senones cōmemoratem secretius nuntio habitū religionis sibi ab eo fieri/benefici/et transmit Beatus thomas fitmonacus. ti postulauit et impetrauit: dño papa sic ei rescribēte. Misimus tibi frater dilecte habitum non qualem voluimus: sed qualē habuimus. Cognoscens igitur rex Anglorum Henricus in quanto honore venerandus pontifex a dño papa susceptus fuisset: et q; in Pontiniaco locus sibi mansionis elegisset: in suos inaudito crudelitatis genere debacchatus est Precepitq; vt vbicunq; aliquis de cognatione eius vir aut mulier inueniri posset: exheredatus et spoliatus bonis propriis a regno pelleretur: exacto prius ab eo iuramēto q; Pōtiniacū cōtristandi archiepi gratia proficisceret: et se ei presentaret. Huic expulsi sunt senes et iuuenes ad cognationem eius ptinētes: sed et mulieres cū pueris lactātibus: et quedā etiā grauide. Hic demū gloriosus pontifex Thomas reuersus Cantuariā ad ecclesiam suā: et cum honore magno susceptus: inde ad paucos dies gladijs impioz⁹ occubuit: vt infra dicetur. Et ab ipso Alexandro tertio sanctorum catalogo adscribitur: multis miraculis coruscādo. Anno autem. M. clxv. reuersus Romā cum honore suscipit. Sed quū Fredericus imperator veniret ad vrbē Alexander timens eius potentiā Venetias refugit vt manus eius euaderet. Sup quo indignatus impator armauit contra Venetos classem. Cui prefecit Othonē filium suū: et ad resposcendū pontificē Alexandrū misit. Verū Otho filius imperatoris primo concursu nauali prelio superatus a classe Venetorū qui iuuabant partē ecclesie sancte et Alexandri captus/ductus est Venetias. Anno aūt sequenti procurante Othone filio imperatoris qui captus erat: ablata est dissentio inter papā et imperatorem: et facta est pax. Indeq; magnus honor⁹ gl'ia secuta sunt Venetos: quibus ad futurā rei memoriā pontifex summus quedā insignia ppetuo ferenda donauit. Miror autē q; nec Vincē. in spe. histo. nec Joā. de col. de hoc faciunt mentionē. Edidit aūt pontifex iste magnanimus multas cōstitutiones in concilio primo qō Turonis Gallie celebrauit. Et in scō Lateranensi Rome celebrato. Et multas decretales fecit q; habent in diuersis titulis in decretalibus. Refert aūt Vin. spe. histo. li. xxx. q; durauit illud schisma qō fouit Frederic⁹ per annos. xvj. Sed demū ipse imperator abiurauit ipsum schisma: et publice satisfaciedo cum papa pacē cōposuit. Alexandria quoq; que est in Lōgobardia superiori inter alpiū radices vbēq; Ticinum supra Taurum amnē cōtra Ticinēses imperatori fauētes edificata tunc dicit⁹ ab hoc pōtifice Alexādro nūcupata. Huius tēpore clamauit Petrus Lombardus epūs Parisiensis qui fecit librum sententiarū scōm Vincen. specu. histo. de quo infra dicetur.

Alexandria lōgobar. die edificatur. Petrus lōbard⁹ epūs parisiēsis.

§. XI. Alexandro ad dominum

Migrāte: creatus est papa Lucius tertius: qui prius dicebatur Ubaldus: natiōe Tuscus: Luca vrbe gente nobili ortus: Ostiensis epūs anno dñi M. clxxxij. ab initio mundi secundū maiorē computationē sexies millesimo. cccl xvj. scōm vero minorē cōputationē quīquies millesimo. cxlviij. Et in numero pontificū. clxxviij. Qui sedit annis quatuor. Sz ipe Lucius a Romanis ex vrbe perturbat. Multiq; ex suis varijs iniurijs afficiunt. Nam alij excecāt: alij mitrati super asinos auersis vultibus ponūtur. Ipse aūt papa Veronam perrexit. Circa illud tps vt refert Vincen. spe. hist. apud Aurelianū ciuitatem die dñica circa festum beati Laurētij presbyter celebrans parauerat duas hostias propter viaticū: et pcesserat vsq; ad oratiōē dñicam. Videt illā quā manibus tenet rubro coloze suffusam: et sanguinem ex ea inter digitos profluentē. Eamq; sup altare in tribus locis trāspositi. Et in singulis quantū ipsa cōtinet tantumdē sanguine purpuratur. Populus accurrit. Miratur sacerdos. Illā sumit quā ipse parauerat reponendā. Rex aūt Fracie Philippus qui non longe erat: accurrit: et vidit hostiā in formam carnis liuidem: super corporale sanguinis guttas siue etiam notas quū trasferretur hostia sacra ad modū hostie circulatas. Postmodum apud castrum Charolam/eadē hostia partim carnis partim panis speciē representat: in festo scz oim sanctorū dum prioze celebrāte et volēte ipsam tripartire: frāgi non pōt: sed integra manēs p mediū est replicata. Et mox pars vna formaz carnis induit: pars reliqua in pristina forma manet. Simile quid etiā accidit apud Gozonā oppidum. Aliud etiā simile in territorio Vindocinensi. Apud Attrebatum quoq; accidit simile. Et hec mia dei credūtur tunc operata propter hereticū in Vasconia pullulantem. Paulo

Lucius tertius papa.

Sacre hostie miraculum.

Sancti Alpias

ante claruit opinio sancte Alpiadis de Cudoto: nimirum celebris: in qua effulsit miraculum eminēs ac preclarū. Nempe illi diuinitus collatū est annis multis in corpore degere: et corporalis cibi subsidio non egere. Hec quidem gñe infima: officioq; bubulca: graui admodum ac diutino prius est flagello attrita: adeo vt ppter effluentē de toto corpore saniem suis quoq; fieret in horrorem. Sed qui contēptibilia mundi elegit et infima: post longa patientie probamenta/respexit humilitatem ancille sue: et quo magis eam in camino tribulationis excoxit: eo digniorem effecit: corpus ei redintegrans spiritali alimento sustentans. Ita vero sui facta est impotens: vt non nisi ab altero moueri posset: iacens continue resupina preter caput et dexteram/membris ceteris sui vigore officij destitutis. Quumq; nulluz facile cibū posset trajscere ad trajciendum tamen viaticū naturalem meatū habebat: libere preparatum. Sic autē in corpore facta est perexilis et marcida: quippe intestinis pre longa introrsus inedia euacuatis: attamen ita venusta et corpulenta quidē in vultu cernebatur: ac si deliciarum copia frueretur. Frequēter aūt rapiebatur in excelsis: et angelo duce freta nunc penarum loca nūc beatorum percurrebat gaudia. Ad se vero redies quid et cui preferret libabat: caute spū nimirum interius docente/quid et qualiter silere debebat: quidve proferre. In solēnitatibus vero dñi vel gloriose matris eius/datum est illi plurimum sursum rapi: mundumq; et oia que in mundo sunt libero mentis intuitu contēplari. Quūq; post vnum vel plures dies de altissima illa quiete regrederetur: velut de quadam amplissima luminis regiōe in tenebras trajci: ac velut molam quādā sue mētis oculis: sicut ipsaz referentē audiuim⁹ superponi videbat. Referebatq; q; dum in illo raptu esset vniuersaliter mundū in modum pile forma circuli circūscripti aspiceret: solē terra maiorē: terram velut ouū in medio pendulam: et aquis vndiq; circuncinctā. Res vero rerūq; rationes et causas tā infinitas esse tamq; abditas: vt tanto minus vnusquisq; capiat: quāto curiosius inuestigat. Plerūq; in spū videbat absentia: plerūq; preuidebat futura. Illud aūt eo specialius quo rarius admirandū. Feminaz scz editā et educatā ruri: ruraliq; opere assuetā: tanto dono sapientie insignitā: tam prudēter in consilijs: tā circunspectā inverbis. Etem tā prudenter eloquebat: tā discrete cōsulebat: tā salubriter adhortabat: vt luce clari⁹ esset ipm qui docet hominē scientiā: in ea delegisse sedem: et in ea facere mansionē. Floruit ijs temporibus Anselmus Bellouacēsis epūs: ad cuius tumulū lāpades accense sunt diuinitus in testimonium eius sanctitatis: excepta tū vna ex illis lampadibus: cui ministrabat: vsurarius quidā pabulum olei: et illa nō potuit accendi.

Anno dñi. M. clxxij. Robertus prepositus de Brea duos epatus regebat Attrebatensem. s. et Tornacensem: filij fabri cuiusdam rustici Carnotēsis: qui vt aūt familiari demonio vtebat: per quem ad tātos honores venerat. Hic tandē a ribaldis occidit pcurante necem eius quodaz inclyto milite.

Anno dñi. M. clxxiij. acies ignee apparuerunt in celo de nocte. iij. idus Februarij. Et sequenti anno beatus Thomas Cantuariensis martyrio coronatur. Anno dñi. M. clxxvij. facta est eclipsis solis hora sexta. idibus Septembris.

§. XII. Lucio tertio in papatu

succesit Urbanus tertius patria Mediolanensis: patre Joāne. Anno domini. M. clxxxv. qui fuit in numero pontificum. clxxix. Et sedit annis tribus. Qui quum audisset Hierusalē captam a Saracenis: et christianos de illis partibus oriētis expulsos cū interitu plurimoz⁹: adeo indoluit q; pre dolore infirmatus est: ex qua infirmitate migrauit ad dominum.

Circa illud tempus vt refert Vincen. spe. histo. astrologi orientales a occidentales: scz Judei Saraceni et etiam christiani miserunt literas per diuersas mundi partes predicentes et absq; dubio asserentes in Septembri futuram validorum ventorum tempestatē ac terre motū et mortalitatem hominum: seditiones etiā et discordias: regnorum mutationes: et alia multa cōminātes in hūc modum. Sed aliter esse q; diuinādo pdixerāt manifeste pbauit euentus subsequēs rex. Et nō multū taliū iudicijs inherēdū est. tum quia difficile est determinate inuenire influxus corporū celestium ad ista inferiora corpora. et hmōi ars mathematice q; heretica habet/se immiscet. tum qz causa prima qui est deus: plus influit in effectum cause scde q; ipsa cā scda. Eo tēpore abbas Joachim de calabrie ptibus venit ad istum Urbanū papā morātem tūc apud Veronā. de quo Joachim fertur q; quū prius nō multū ab hoie doctore didicisset: donum intelligentie diuinitus accepit/adeo sic facūde ac discrete vt q̄libet scriptu Joa chim Abbas rarum difficultates vel obscuritates enodaret. Dicebat ita q; mysteria quedā apocalypsis hactenus latuisse: sed nūc in spū pphetie clarescere: sicut ex opusculo quod scripsit legēti

hys liquet. Dicit ẽm ꝙ sicut scripture veteris testamẽti ꝙnq; eratũ seculi ab Adam scz vsq; ad christũ decursarũ/ystorias continent: sic liber apocalypsis eratis sexte a christo scz incho ante decursuz exponit. Ipsamq; etatẽ sextã in sex etatuscula dispertitam/easq; singulas singulis huius libri periodis satis cõgrue designatas. Dicit quoq; hec reuelata in fine etatule quinte: atq; in primo succedere sextã. In qua scz tribulationes varias multiplicesq; pressuras phibet emersuras: sicut in apertione sigilli: in sexta libri periodo vbi de ruina Babylonis agitur/patẽter ostendit. Id vero in libello eius pre ceteris notabile ⁊ spectatũ habẽt: ꝙ mundi definiẽt terminũ intra duas generationes que sm ipsum faciũt annos. lx. arbitrat implendũ. Fertur quoq; multa scripsisse: libros q; suos dño pape corrigendos obtulisse. Nam et in quibusdam errasse dicitur. vt patebit in seq. tit. Et tñ ei multa de futuris reserata fuisse referũtur. Unde ⁊ postea duob' regibus Francie scz ⁊ Anglie in itinere trãsmarino apud Messanam Sicilie vbẽ hyemantibus: idẽ abbas vocatus dixit nondũ liberatiõis hor' m adueniss tps. Super hs aũt que scripsit de futuris tpibus nos rerum incertarũ prefagiũ relinquere cõuenit iudicio posterorũ. Hec Uincen. Sed adde qõ dicit Tho. in. iiij. ꝙ quicũq; locuti sunt de fine mundi determinando certum tps: huius rei inuenti sunt falsiloqui ⁊ deinceps etiã inuenientur hoc determinantes. Uñ Aug. de ciui. dei lib. xviij. c. liij. Sup illud Actuũ. j. qõ christ' dixit apl'is. Non est vestrũ nosse tpa vel momenta q̃ pater posuit in sua pat̃e: inquit. Hic resoluit digitos olim de hac re calculantiũ ⁊ eos quiescere iubet. Idẽ Joachim in expositione sup Hieremiã vt refert Uinc. spe. hist. lib. xxxij. c. cvij. sic ait. Ab anno dñi. M. cc. ⁊ deinceps tpa mihi suspecta sunt ⁊ momenta: in quo nouo ordine Samuelis exorto Ophni ⁊ Phinees sacerdotes ⁊ põtifices dei a Romane reipublice principe captiuẽtur: capiatur arca ecclesie: Heli quoq; idest summ' põtifex corruat: ⁊ quasi alter Mardocheus sub Amã/sub discrimine maneat Agagita. Ipsam aũt ruinã ecclesie tales necesse est predicare ac plangere: quibus ⁊ volũtaria paupertas arrideat: ⁊ doctrine spiritualis ac vite puritas in future tribulationis aculeis obsistat. Tales ergo doctores ⁊ tales ꝓphete mittendi sunt: qui non solum inferiores hoies: sed etiam ipsos pontifices ⁊ prelatos fulgurẽt: ⁊ non palpent. Reuelã di nimirũ in primo sunt doctores: ⁊ predicatores fideles: qui terrena carnalia q; corde omni plaga percutiant: ⁊ elatis ac tumidis magistris silentiũ suis studijs ponant. Et licet ille ordo futurus ad obedientiã sit oriturus: tamen a prophetis est p̃nũtiatus: ⁊ in apostolicis viris tertij tẽporis ecclesiastici cursus a deo cognitus ⁊ electus in vulua spũalis ecclesie ac ꝓfecte doctrine sanctificandus: ac si alius Beniamin filius nõ tam doloris in pena/ ꝙ dextere scz exultationis in gloria. Tales in primo pariet generalis eccl'ia iam senescẽs. Tales Rachel plorabit filios a rege impudenti facie ⁊ quasi altero Herode occidendos. Qui ꝓterea dicti sunt doloris filij: quia contritis eis spũalis religio pre angustia temporis non potuit cõsolari. Sed tamen ⁊ ipsi filij dextere dicũtur: q; vnde in eis ⁊ pro eis mater eccl'ia premitur: inde de eis ⁊ cum eis eterna patria iocundatur. Hi sunt fideles in doctrina: spũales in vita: obedientes in pressura. Formatꝰ est ergo ordo iste ad instar Hieremie in eccl'ia generali: sanctificatus in obseruãtia regulari: me qui eum de vite merito reprehendat. Puto etiã ꝙ sicut olim deus patres elegit senes: secũdo apostolos iuniores: ita et nũc tertio pueros ad literã eligat: propter eos quibus vetera viluerũt: ad predicandũ scz euangelij regni prelatis adulterantib' verbũ dei. Et sicut olim per Mophsen ⁊ Josue dñs Chananeos Israelitis subiecit: ac per Paulum ⁊ Barnabã idololatras strauit: sic etiã nunc p duos ordines futuros in illis prefignatos/gẽtes incredulas subigat et conuertat. Hec Joachim.

Gregorius. viij.

§. XIII. Post transitum Urbani tertij ascendit cathedrã Petri Gregorius octauus. In numero pontificũ. clxxx. vir scientia literarũ facundiaq; clar' sed ⁊ puritate vite animiq; integritate preclarior: fuit q; vehemens castigator. In primis igitur ad subuentionem Hierusalem totis accenditur desideriis. Et ad concitandos principes ⁊ populos per occidentis prouincias tam legatos ꝙ litiarum absolutionem profecturis Hier'm promittant. Sed

petr' comestor. prohdolor in suo mox exortu flos decoris exaruit. Post duos enim menses cathedram migrans de hoc seculo dereliquit apud Pisas ibidem sepultus. ¶ Floruit eo tempore quidã dictus Petrus monoculus abbas Clareuallensis. Qui sublimitatem generis sui quanta potuit dissimulatione celauit vt refert Uincẽ. spe. hist. lib. xxx. Hic in monasterio Signiaci nouitius factus est. In cibo nunq; preter cõmunem aliquid sumpsit. ⁊ de ipso communi multum sibi subducẽs sepe. Tu cullam tãtũ habebat ⁊ tunicam. Uigilijs autem ⁊ iugiter ⁊ pertinaciter interfuit. Uilis volebat videri: non humilis ꝓdicari. Scripturas singulares nec habuit nec habere quesiuit: nec politum eloquium: venustatem persone: ⁊ industriam in negotijs secularibus: fauorabilem largitatem. Bona intima possidebat: in exterioribus se obscurum esse gaudebat. Sed apud recte iudicantes multum venerabilis et mirabilis apparebat. Nocte quadam vidit Petrus iste in visu noctis/ ꝙ aulam ingrederetur pulcherrimam: in qua sedes erat posita: ⁊ supra sedem sedens quedam domina vultus valde venerandi. Ingredienti autem in aulam occurrebant canes nigri ⁊ horribiles. Qui impetu facto in eum: ⁊ lacerare eum volebant: sed domina illa magna ⁊ venerabilis illos authoritate sua magnifice fugauit. ⁊ Petrum ad se vocatum blandis sermonibus ⁊ dulci demulcens alloquio/ securum esse iussit. Erat autem vir iste venerabilis semper in eodem statu a quo quum quidam abbas familiaris eius quereret quõ ita idem semper esse posset: rñdit. Quũ essem nouitius quasi quidã spiritus sensibiliter visus est mihi in me intrare: ⁊ extũc vsq; nunc spũs ille vis illa vel affectio mihi quodammodo dominatur: regit me: ⁊ deducit velut ouẽ Joseph. sparsumq; ꝓ exteriora introrsum colligit. alijs volentem intẽdere' oratioui cogit. ea que ingerũtur oculis aut auribus obstrepũt facit aliquoties non sentire. ¶ Media nocte dñica quum fratres in choro psallerent ⁊ ipse cum eis: tunc dolor capitis inuasit eum ita vehemens vt chorum dimittere cogeret. Et quum se propter hoc moueret: audiuit vocem dicentem sibi: Laudans inuocabo dominũ: ⁊ ab inimicis meis saluus ero. Hac igitur voce confortatus remansit. Et post modicus iterum inualescente dolore: iterũ egredi disponebat: ⁊ iterum insonuit vox premissa, nocteq; illa tota ⁊ sequenti dñica vsq; in finẽ conuentualis misse non cessauit conflictus ille doloris ⁊ confortatio vocis. Quumq; in ordine suo accessisset ad cornu altaris vt communionem acciperet: in ipsa inclinatione visum est ei ꝙ lapis magni ponderis de capite eius corrueret: ⁊ protinus se erigens ⁊ sanctam eucharistiã sumens ab omni illo dolore sanatus est. ¶ Quidam religiosus et valde familiaris tentatus aliqñ de fidei nostre ratione qsiuit ab eo in cõfessione sua an aliqñ talem tentationem habuisset. Qui ait. Non inficior me tali plerumq; tentatione pulsatus: sed multiplex experimentum fidei omnem meam talem infirmitatem fugauit. Quesiuit ille qõ esset experimentum illud. Multum inq̃t) de deo sensi: ⁊ aliqñ tale aliquid: quod quum sentire desij; grauius tuli ꝙ si in clibanum ardentem projcerer. Factus est autem prior Signiaci: postea abbas Uallisregis: demum abbas Clareuallis: deo reuelante per sanctos suos. Nam oranti ipsi Petro adstiterunt scti Malachias ⁊ scti Bernardus: de quibus infra dicetur. dixitq; ei vnus eorum: Tu eris abbas Clareuallis. Quo dicto dispariuit. Ipse aũtẽ totus territus remansit. Nunq; enim hoc fieri voluisset. Non multo post abbas Berardus qui erat abbas Clareuallis: venit Signiacum: ⁊ quũ inuenisset ibi quẽdam dictum Hugonem de basoch'is: quia grauiter deliquat in ordine: eius offensam prefatus Berardus regulari seueritate vindicauit. Erat autem ille Hugo cum fratribus egris corpore/mente iacens infirmus. Et quum disposuisset Hugo abbatem Berardum occidere ꝓpter punitionẽ ei factã: qdã ex fratribus noie Haimo quum sederet in vestibulo domus infirmorũ: vidit duas ꝑsonas horribiles intrare dormitoriũ. Abbas aũt prefatus. s. Berardus nocte illã vigilijs interfuit ⁊ dũ ꝓpter necessitatem iret in dormitoriũ: Hugo in insidijs positus ferro ad facinus preparato letaliter eum vulnerauit ex quo vulnere die sequenti obijt: dicens hora exit' fuit Dirige me dñe in veritate tua. Et quum factus esset abbas Clareuallis Henricus vir quidam potens in opere ⁊ sermone: quia post modicum dictus Henricus factus est ꝑs cardinalis: Petrus monoculus de quo est sermo ad electionem citatus aufugit: sed absens electus est. Apparuit aũtẽ ipsi Petro dolenti de morte sua Berardus ipse dicens. Noli contristari de morte mea: quia cum dño iesu christo sum. Tu autem quum veneris ad Clareuallem: facies officium meũ: ⁊ sepelies me. Rogatus ergo ab abbatibus: cum delatũ fuisset corpus Berardi ad Clareuallem: vt cantaret missam pro defuncto/acquieuit: ⁊ in canone misse apparuerunt functus Bernardus ex vna parte altaris: ⁊ sanctus Malachias ex altera dicentes eis. Noli dubitare quia abbas Berardus est socius angelorum in gloria eterna. Papa Romanus audita fama eius eum vocari fecit: ⁊ cõfessus et peccata sua: ⁊ sacram eucharistiam de manibus eius sumpsit: ⁊ sumptus necessarios dedit ad vnam abbatiã construendã. Quum aũt ex infirmitate capitis vnum ex oculis amisisset: postea iocando dicere solebat se vnum ex inimicis euasisse: ⁊ se plus a residuo ꝙ a perdito

perdito formidare. Quadam vice vidit tres notabiles mulieres intrare clastrum. Quas quum argueret: quia nō decebat mulieres illuc intrare respondit venerabilior aliis. Ego sum mater dñi Jesu. Et socie mee sunt Maria Magdalena ⁊ Maria Egyptiaca. Decet me venire ad filios meos. Et quū vellet osculari pedes eius: euanuerunt. Demum omni sanctitate ornatus in pace quieuit.

Clemēs scō.

§. XIII. Postquā Gregorius

octauus cōsummatus in breui expleuit tēpora multa ꝓmotus est ad summū pōtificatus apicem Clemens tertius patria Romanus patre Joāne cognomēto scholaris: in numero pontificū. clxxxj. anno dñi M. clxxxv. Ab initio mundi. M. cxlv. Secundum alium numerū series millesimo. lxxiij. Et in eo vixit annis tribus/mensibus quinq. Et eo pōtificā te fuit eclipsis lune vniuersalis hora noctis quarta: et durauit per tres horas. Item. iiij. id' Februarij Paulo ante auroram/serenissima nocte visa est luna quasi vsq ad terras in momento descenderet et facta mozula quasi resumptis viribus: iterū vsq ad locum vnde descenderat paulatim ascendere. Ut refert Vincē. spe. histo. Circa illa tēpora multe sanctitatis gratia claruit Hugo venerabilis abbas Bonevallis ordinis Cisterciū. Hic seculū quum reliquisset ⁊ cepit religiose cōuersari in illo. Tētatus aūt valde est i egressu religionis. Hoc cogitās intrauit tēplum ⁊ orans deuote cum lachrymis/vidit supra altare matrē misericordie vestitā lumine sicut vestimento. Et visum est ei q videret Jesum filium eius iuxta eam: et quō annuntiatus fuerat ab angelo: et de virgine natus: ⁊ pastoribus nūtiatus circūcisus: ⁊ a Judeis postea captus: flagellatus: illusus ⁊ crucifixus: ⁊ exinde resurgentē intuetur: ⁊ ascendentē in celum. Hoc eo aspiciente dixit ei dña nostra. Viriliter age ⁊ cōfortetur cor tuū in dño: ⁊ certus esto talibus tentationibus te amodo nō pulsandū. Post hec cepit nimijs abstinētijs se affligere. Ita vt pene sensuz ⁊ memoriā pderet videretur. Interea sctūs Bernardus q adhuc in humanis erat: venit ad eū per dei prouidentiam: ⁊ iussit eum mitti in infirmatoriū: ⁊ vt ei singulis noctibus vigilie cantarētur prius q ceteris infirmis: quatenꝰ postea satis posset dormire. Et vt haberet licētiam generalē loquē di vbi vellet: et ita per dei misericordiā in breui conualuit. Tunc cepit in eo religio multa feruescere nec multo post factus est abbas Bonevallis. ¶ Sub hoc sancto viro factus est religiosus quidā iuuenis valde feruens in principio qui postea valde tentatus cogitabat ad seculū redire. Cui quuz abbas qui audierat eius tentationē in cōfessione ⁊ multū ei suaderet de remanendo: ⁊ nil ꝓficeret: dixit abbas. Fili mise rere aie tue placens deo/ne perdas gl'iam tibi paratam. Ego enim spondeo tibi ⁊ fideiussorem tui in hoc me cōstituo: q si tu remāseris: sanctorū angelorū socius eternus eris. At que verba cōfortatus pmansit: ⁊ optime cōuersatus est: qui duobus annis ante mortē grauissima infirmitate laborauit: sed ad euz consolandū missus est sctūs Job cum magna claritate qua totū infirmatoriū repletum est. Ego sum (inquit) Job quē pater misericordiarū ⁊ deus totius consolationis misit ad consolandum te: sicut ego in tali infirmitate patiens fuit sic ⁊ tu. Et ideo florebis mecū in gloria: ⁊ eras eris mecum: ⁊ metes q̄ seminasti: quod ⁊ factū est. Et nō multo post apparuit ei in gloria gratias agens abbati: ꝑ cuius admonitionē permanserat in ordine. ¶ In annuntiatione beate Marie cuz idem abbas excitaret fratres in choro ad vigilias: vidit diabolum in medio choro stantem in forma horribili ita vt ipse Abbas pre timore caderet. Qui leuatus a fratribus signauit se ⁊ rediit ad sedem suā. In crastinū narrauit abbas in capitulo quid viderat: et dixit aliquē de fratribus esse in aliquo criminali peccato/propter quem diabolus venerat. Quo audito oēs timuerunt. Sed qui reus erat celauit conscientiā suam. In crastinū iterū dixit abbas adhuc diabolū esse inter illos. Tunc fratres oēs cōfessi sunt: ⁊ acceperūt singuli disciplinas: precantes dñm vt rei conscientiā reuelaret abbati. q̄ ⁊ factum est. Unde abbas reum traxit ad partē ⁊ deterxit pctm̄ suum. Q̄ ille cōfessus est ⁊ nō negauit: veniā ad pedes eius postulans ⁊ pniam. Quo facto diabolus vltra non apparuit. ¶ Quidā famulus cellerarij Bonevallis confessus est pctā sua monacho confessori pauperū. Et dixit ille quoddam pctm̄ quod monachus ille timuit recipe. Et iniūxit illi infirmo vt cōfiteret abbati. Q̄ ille ꝓcessit si viueret. Abbas aūt tunc presens nō erat sed in via: interim famulus ille mortuus est. Abbas aūt quū rediisset de via: ⁊ post completoriū sederet in lecto volens se discalciare: vidit illum mortuū gradus dormitorij ascendentem. Qui veniens ante illum/cecidit ad pedes eius veniā petens: rogans humiliter vt suā cōfessionē audiret: dicēs se missum ad eum ꝑ deo ⁊ cōfessus est cuz tāta lachrymarū abundātia: q etiā abbas motus est ad lachrymas: ⁊ plorauerūt ambo multum. Post absolutionem mortuus rogat humiliter abbatē vt oraret ꝑ se: q̄ in magnis tormentis erat. Et dum abbas vellet tactu probare vtrū in corpe esset: an in spū: mortuus euanuit. In crastino aūt abbas quesiuit a cōfessore pauperū an mortuus ille tale crimē confessus fuisset. Qui respondit. Etiā. Et quō illud nosti: Ab ore eius (inquit) audiui. ¶ Quidam puersus de alia domo ꝑ culpā suam missus fuit Bonevallē: vbi infirmatus est vsq ad mortem. Abbas aūt visitans eū rogauit eum vt secure confiteret pctm̄ suum de quo infamabat q̄ ille nūq cōfiteri voluerat: nec etiā abbati ꝑprio. Ille aūt negauit totū: ⁊ petijt sibi dari corpus dñi. Abbas aūt Hugo suadebat ei vt non ꝑsumeret corpus dñi assumere: nisi prius cōfessus fuisset. At ille dicēs se bene cōfessum: instituit vt corpus dñi ei afferretur. Q̄ quū ꝑsbyter attulisset: ⁊ in os eius posuisset: ille statim clamare cepit. Quid faciam miser q̄d faciā? Hic ꝑsbyter abstulit ab ore corpus dñi q̄ sup linguā tenebat: ⁊ ille mox expirauit. ¶ Idē abbas aliq̄n infirmatus intrauit dormitoriū: ⁊ niue candidiore vidit columbā super humerum monachi infirmarij. Quā quū ille monach' vellet apprehendere: illa volās venit ad abbatē ⁊ intrauit in sinū eius: ⁊ postea exiuit ꝑ aperturā tunice abbatis: ⁊ fixit rostrū suum in aure eiusdē abbatis: dicēs ei verbis humanis. In noie patris ⁊ filij ⁊ spūsscti: para te: para te. Mandat tibi sanctus Bernardus vt vadas facere pacē inter papam et imperatorem Alemānie. Qui scti admonitiōe ꝓcepta pacez inter eos postea fecit. ¶ Clemēte tertio de hac luce migrāre anno dñi. M. cxc. Romanā ecclesiā regendam suscepit Celestinus terti' papa. clxxxij. Qui rexit ecclesiam annis sex/mensibus nouem ⁊ obijt. Hic patria Romanus: patre Petro cognomēto Bubonis. In principio sui pontificatus coronauit Rome Henricum imperatorem. Quo anno fuit eclipsis solis. Et anno dñi millesimo. cxcv. exorta magna vi tēpestatis: lapides cū pluuia e celo ceciderūt. Deficiente Celestino successit Innocētius tertius per cuncta laudabilis: de quo in principio tituli post sequentem dicetur.

Hugo venerabilis abbas Bonevallis.

Celesti⁹ nus. iij.

¶ De sctō Malachia episcopo ⁊ miraculis eius. Capitulū. ij.

Tempore Innocentii secundi pape ⁊ beati Bernardi / circa annos domini. M. cxl. migrauit ad deum gl'iosus pontifex sctūs Malachias in monasterio Clareuallis. Cuius vitam virtutibus plenam descripsit beatus Bernardus: prout refert Vincē. spe. histo. lib. xxviij. vñ hec que sequuntur excerpta sunt. Bernardus. Semp̄ quidem operepreciū fuit illustres sanctorum describere vitas: vt sint in speculū ⁊ in exemplū/ac quoddā veluti condimentum vite hoīm super terrā. Per hoc enī quodammodo apud nos post mortē viuunt: multosq ex ijs qui viuentes mortui sunt/ad veram prouocant ⁊ reuocant vitam. Uerū nunc id maxime requirit raritas sctitatis: ⁊ nostra plane etas inops virorum. Quem enim mihi ostendas vel de eoruz numero q̄ dati sunt in lucē gentiū: non magis de sublimi fumantem q̄ flammantē: etsi lumē q̄ in te est (inquit) tenebre sunt: quā te sunt tenebre: nisi tu illos forte (q̄ nō credo) lucere dicēris: qui questū existimāt pietatem: qui in hereditate dñi: nō que dominij: sed magis que sua sunt/querunt. Quid dico que sua sunt: Perfectus sit etiā ⁊ sanctus qui sua querens suaq̄ retinens: si ab alienis cor manusq̄ contineat. meminerit tamen qui hucusq̄ forte peruenisse videtur: eundem exigi sanctitatis gradum etiā ab ethnico. Ethnicis enim dixit baptista Joā. Estote cōtenti stipendijs vestris. vt salui fierēt. Nec tñ est prefixa ab apīis ⁊/apīoꝝ successorib': Victū ⁊ vestitus habētes (inquiunt) his cōtenti simus. Ubi forma hec? In libris inuenimus eā: sed nō in viris. Habes vero de iustis: quia lex dei in corde ipsius: nō in codice. Perfectus est: qui etiam necessarijs carere paratus est. At gratis illud. Utinam superfluis ponatur modus. Utinā nō cupiamus in infinitū. Optimus hodie est: qui non est nimis malus. Unde quoniā a terra defecit sanct': video: mihi non superuacue ex ijs q̄ exēpti sunt de terra reuocare ad mediū virū sanctum Malachiam eṗm: virū vere sctm̄: ⁊ tēporibus nostris singularis sapientie: qui vtiq lucerna erat ardēs ⁊ lucēs: q̄ tamē extincta nō est: sed submota. Hic sctūs Malachias ināt Berū. ortus est in Hybernia de pplo barbaro. Ibi educatus: tibi literas edoctus est. Ceteruz de natali barbarie nihil traxit. Parentes illius fuere genere ⁊ potētia magni. At mater tam mente q̄ sanguine generosior. Satagebat in ipso initio/paruulo notas facere vias vite. Itaq agebat senem moribus annis puer puerilis expers lasciuie. Erat aūt in ciuitate Ardincha in qua alitus est Malachias: vir sanctus ⁊ austere admodum vite: qui cellam habens intra ecclesiam deo seruie-

Sāctus Mala⁊ chias.

bat:ieiunijs ⁊ obsecrationibus vacans die ac nocte. Ad hūc se cōtulit Malachias ab eo formā vite accepturus. Sediticō et ipse solitarius ⁊ sed intra paucos dies habuit imitatores non paucos exēplo sui prouocatos. Tandē ordinatus est sacerdos anno etatis sue.xxv. Cui etiā eps vices suas cōmisit. Seminare semē sanctum in gente nō sancta: ⁊ dare populo rudi ⁊ sine lege viuēti legem vite ⁊ discipline. Suscepit ille mandatū cum omni alacritate: sicut erat spū feruēs. Deniq; quum esset et studiū ⁊ zelus maximus circa cultum diuinorum ⁊ venrationē sacramentorum. Ne forte aliquid de his doceret vel constitueret secus ꝯ ritus haberet vniuersalis ecclesie/subijt eius animū adire epm Malachiā: qui se plenius de oībus informaret. Hic erat senex ⁊ plenus dierū sapientie atq; virtutū. Qui de habitu monachali monasterio Nicomēsi assumptus fuerat in episcopū in Zesinor ciuitate. Ibiq; illi tanta est a deo collata gratia: vt non vita solum ⁊ doctrina: sed etiā signis clareret. Nam et puerum mente captum seu lunaticū sacramentum cōfirmationis cōferendo sanauit. Et surdo cuidam auditū restituit. Et hyemis signorū fama Scoti ⁊ Hyberni ad eum vt patrē recurrebāt: ⁊ venerabantur plurimū. Ad hunc ergo Malachias accedēs ⁊ benigne ab eo susceptus/annis aliquot cū eo permānsit. Mortua aūt sorore eius nō preterēdam de ea vidit visionē. Huius siquidē sanctus carnalem exhorruerat vitā: ⁊ tanto etiā zelo: vt ⁊ deuouerit nō visurum se eam in carne viuentē. At illa carne soluta/solutum est votū. Et cepit videre in spiritu quam in carne noluit. Quadā em̄ nocte audiuit per somniū vocem sibi dicētis sororem eius stare foris in atrio: ⁊ per totos.xxx. dies nil gustasse. Qui euigilās cito intellexit cuius esse inedia marceret. Et diligenter discusso numero dierum quem audierat: ipsum esse reperit ex quo pro ea panem ⁊ vinum nō obtulisset. Tunc ille qui sororis animā non oderat: sed peccatum: beneficentiam quā intermiserat rursus adoritur. Nec frustra. Nam nō multo post visa est illi quenisse ad limen ecclesie: necdum tamē posse intrare: apparere etiaz in pulla veste. Quūq; ille perseueraret: curās ne qua die stipe solita frustraret: secundo vidit eam in veste subcandida admissam quidē intra ecclesiā: sed altare cōtingere nō pmitti. Tertio tandem visa aggregari cetui candidatorū: ⁊ in veste candida. Uides ergo quātum valeat oratio iusti assiduata: quia regnū celorum vim patitur. Oratio em̄ Malachie huic sorori aperuit regnū celorum. ¶ Uir diues ⁊ potens qui locum Benchor ⁊ possessiones eius tenebat: a deo inspiratus cōfestim in manus Malachie oīa sua dedit/ secq; ⁊ is auunculus eius. Ipmq; locum Benchor tradidit ibi princeps vt edificaret ei monasteriū: vel potius reedificaret. Nempe no bilissimū monasterium extiterat ante sub primo patre Congella multa milia monachorum generās/multorū monasteriorum caput. Nec modo in prefatas: sed in exteras etiā nationes quasi inundatione facta illa se sanctorū examina effuderunt: e quibus ad has partes nostras Gallicanas sanctus Colūbanus ascendēs Luxouiense cōstruxit monasteriū factus ibi in gentē magnā. Aiunt em̄ tam magnā fuisse vt succedēribus sibijnuicē chorās continuarent. solēnia diuinorū: ita vt nec momentū quidē diei ac noctis vacaret a laudib⁹. Hec de antiqua dicta sunt Benchorēsis monastarij gloria. Hoc olim destructū a piratis ob insigne dignitatis antique Malachias veluti quēdam replantaturus paradisum/amplexus est. Et quia multa corpora sanctorum dormirent ibi. Nam (vt taceam illa que in pace sepulta sunt) ferūt vna die nongentos a piratis occisos. Erat quidem ingens loci eius possessio. Sed Malachias solum contētus loco sancto/oēs possessiones et terras alteri cessit. Ipse vero decem circiter secum fratribus assumptis: veniens ad locū cepit edificare. ¶ Quadaz die dum vnus ex operarijs securi lignū secaret: illo vibrante in aera securim/locū incaute occupauit in quo ictus destinabat: ⁊ cecidit sup spinam dorsi eius tantoq; impetu atq; sonitu quāto conatu ille impingere valuit. Currit ille ⁊ accurrere oēs/putantes aut pcussum ad mortem aut mortuū. Sed homo illesus inuentus est: vt creditur meritis sancti viri. Eodem tpe quidā infirmabat. Cui adsistens diabolus ⁊ aperte loquens suggerebat ne vnq; crederet verbis Malachie: sed si intraret ad se: cultello eum occidere nitere tur. Quo agnito illi qui infirmo ministrabant: ipso infirmo prodente verbū perferunt ad Malachiā premunientes. At ille/solita arma orationis arripiēs: impauidus hostē aggressus/ⁿ infirmantē fugat ⁊ demonē. Clericum ibidez dysenteria grauiter infirmatū sanauit. Et eūdem secundo grauissima languentē corpore ⁊ mente curauit.

Malachias in epm eligitur.

§. I. De actibus eius in episcopatu.

Uacante autē epali sedi in vna ciuitatū que diu fuerat sine pastore: Malachia nolente assentire eum elegerāt: persistētibus tamē illis tandē cessit: accedēte ad hoc manda to magistri sui necnon ⁊ metropolitani. Trigesimo igitur etatis sue anno cōsecratus epūs Conereth introducitur. Quūq; cepisset pio officio suo agere: tunc intellexit homo dei nō ad homines: fe: sed ad bestias destinatum. Nunq; adhuc tales expertus fuerat in quātacunq; barbarie nusq; repererat sic proteruos ad mores: sic ferales ad ritus. sic ad fidem impios ad leges barbaros: ceruicosos ad disciplinam spurcos ad vitam: christianos nomine re paganos: Non decimas dare: nō primitias: nō legitima inire coniugia: non facere confessiones nouerant. nec penitentias qui peteret: nec qui daret inueniri poterat. Sed nec in ecclesijs predicātis vox: nec cantātis audiebatur. Quid ergo faceret athleta domini? aut cedendum turpiter: aut periculose certandum. Sed qui pastorem se non mercenarium agnoscebat: elegit magis stare ꝯ fugere: paratus dare animam suam pro ouibus suis si oportuerit: quis omnes lupi/⁊ oues nulle. Stetit ergo in medio luporum pastor intrepidus omnibus modis studens argumentosius quomodo faceret oues de lupis. Monere communiter. secreto arguere. flere per singulos. nūc aspere/nūc leniter cōuenire. prout vnicuiq; ei videbatur expedire. Quoties pro eis noctes peruigiles duxit extendēs manus in oratione? Et quū venire ad ecclesiam nollent: per vicos et plateas occurrebat in vicis: ⁊ circumiens ciuitatē perquirebat quez christo acquireret. Sed ⁊ foris rura nihilominus ⁊ oppida sepius percurrebat: cum sancto illo comitatu discipulorum suorum qui nunq; deerant lateri eius. Nec vehebatur equo: sed pedes ibat: in hoc se virum apostolicum probans. Quanta sustinuit ab ijs ipsis quibus et pro quibus loquebatur bona? Blasphematus obsecrabat: ⁊ iniuriatus opponebat scutum patientie. Demum' cessit duritia: quieuit barbaries recipiuntur vbiq; ecclesiastice consuetudines. contrarie vero deijciuntur. reedificantur basilice. ordinatur clerus in illis: sacramētorum rite solennia celebrantur. cōfessiōes fiūt cōueniūt ad ecclesiam plebes: concubinatus honestat celebritas nuptiarum. Postremo sic immutata sunt in melius omnia: vt hodie illi genti conueniat: quod dominus per prophetam dicit. Qui ante nō ppl's meus: nunc aūt ppl's meus.

§. II. De assumptiōe eius ad archiepiscopatum.

Contigit archiepm̄ noīe Celsum infirmari: qui Malachiā in diaconū/presbyterū/et epm̄ ordinauerat. Et cognoscens ꝯ morereturr: fecit quasi testamētū: vt Malachias deberet sibi succedere: eo ꝯ nullus sede prima dignior videretur. Uerum mos pessimus inoleuerat quorundaz dyabolica ambitione potentum: sedem sanctam obtinentiuz hereditaria successione. nec enim patiebantur quemꝯ episcopari: nisi qui esset de tribu ⁊ familia sua. Nec parum processerat execranda successio: decursis iam in hac malitia quasi generationibus quindecim. Et eousq; firmauerat sibi ius prauum: immo omni morte puniendam iniuriam: vt etsi interdum defecissent clerici de sanguine illo: episcopi tamen nunq;. Deniq; iam octo extiterant ante Celsum viri proxi ⁊ absq; ordinibus: literati tamen. Inde illa tota per vniuersaz Hyberniam (de qua. ℌ. diximus) dissolutio ecclesiastice discipline/censure eneruatio/religionis euacuatio. Pro his ergo Celsus vehementer dolens/curauit omnino successorem habere Malachiam eo ꝯ per ipsum confideret posse explātari male radicatam successionem: qui charus esset oībus: ⁊ quem omnes emularētur: ⁊ dñs erat cum eo. Nec frustratus est a spe sua. Nam illo mortuo/substitutus est Malachias. non tamen mortuo: neq; id facile. Ecce enim de semine ne quam qui occupet locum Mauritius noīe. Is per quinquēniū fretus potentia seculari/incubauit ecclesie non eps: sed tyrannus. Nam vota plorum magis in Malachiam cōuenerant. Deniq; suadebant ei subire onus ℌm constitutionē Celsi. Sed ille qui omne sublime declinabat: bonam sibi videbatur nactus occasionem excusandi: ꝯ per id temporis introitus eius pacificus esse non posset. Dicebat ergo sua non interesse fundi humanam sanguinē occasionem sui. Postremo iunctum se sponse alteri quam dimittere non liceret. Uerus illis ecōtrario instantibus ⁊ clamantibus: quia a dño egressus est sermo/sed ⁊ tota authoritate iubentibus subire onus ⁊ intentātibus anathema. Ad mortē (inquit) ducitis me: sed obedio spe martyrij. hac tamen cōditiōe vt ecclesia pacē habēte liceat mihi redire ad ecclesiā meam priorem alio reperto. Assentiētibus huic cōditioni illis: acquieuit sctus eorū voluntati: vel potius dei a quo iā sibi preostensus fuerat. Nā egrotante Celso apparuit oranti Malachie mulier dicens se esse vxorem Celsi. i. ecclesiam suam: que tradens ei virgam pastoralem' disparuit. Et moriens Celsus misit ei baculum suum tanq; sibi successuro. Ueruntamen suscipiens dignitatis illius onus non intrauit ciuitatē ꝯdiu ille incubaret vi-

Malachias ō ligit archiepūs.

rit ne hac occasione cõtingeret aliquẽ moriſed extra vbẽ ſtrenue in vniuerſa prouincia opus ẽpalc exercuit. Illo aſit Mauritio intruſo ſublato in breui de medio; rurſus Nigellus quidẽ noie/immo vere nigerrimus ſedẽ prẽripuit; quem Mauritius moriens heredẽ huius dignitatis dimiſerat/ad cumulum oẽnationis; cognatus eſſi eius erat. Ceterum rex ⁊ epi ⁊ fideles terre cõuenerãt vt Malachias introduceretur. Et ecce conſilium malignantiũ ex aduerſo. Quidam ex filijs Belial prompti ad malitiã potentes in iniquitate: ſciẽtes locũ vbi debebant iſti congregari ⁊ per quã viam ad locum peruenire: manu armata ſatellitum ⁊ inſidias ponunt: vt venientes innocentẽ populum occidant cum rege et epõ ipſo. Quod quum innotuiſſet Malachie: intrauit eccleſiam ſup hoc fundẽs oratiõnẽ. Et ecce nubes ⁊ caligo ⁊ tenebroſa aqua diem vertunt in noctem. Fulgura ⁊ tonitrua et ſpiritus procellarũ vicinaq; omnia elementa mõtem intentãt. Et qui princeps fuerat malitie fulmine interijt cũ tribus alijs percuſſis cõplicibus eius. Solos autem eos qui querebant animam iuſti/illa tempeſtas inuaſit.

§. III. Anno igitur etatis ſue.

xxxviij. pauper Malachias pulſo incubatore: intrauit Ardinachum pontifex ⁊ metropolitanus totius Hybernie. Rege vero ceteriſq; qui introduxerant eum ad propria remeãtibus: ipſe remanet in manu dei: et remanent ei foris pugnẽ: intus timores. Nam ecce viperea ſoboles frendens ⁊ vociferans ſe exheredari: tota ſe intus et foris ſuſcitat aduerſus Chriſtum eius. Porro nigellus vides ſibi fugam imminere: tulit ſecum inſignia quedã illius ſedis. Certum ſcz euangelioꝝ qui fuit beati Patricij. Baculum quoq; auro rectum ⁊ gemmis precioſiſſimis ad ornatum: quẽ nominant baculum Jeſu: eo q; ipſe dñs Jeſus (vt refert opinio) eum manibus ſuis tenuerit atq; formauerit. Et hec ſunt ſumme dignitatis et venerationis in gente illa. Ibat honro ille Hyrouagus ⁊ alter ſathanas circũibat trrram: inſignia ſacra circunferens: que vbiq; oſtendens vbiq; eorum gratia receptabatur. Fecit; vero concilium ſchiſmaticum inſequi: eo q; ſeduceret multos ex inſignibus que ferebat: ſuadens omnibus epiſcopum ſe eſſe debere: ⁊ ſic ſolicitans plebes aduerſus Malachiam ⁊ eccleſie vnitatẽ. Sed ſic fine difficultate ⁊ in breui vniuerſas ſepiuit Malachias vias eius per gratiam dei/et quam habebat ad omnes: vt malignus ille coactus ſit dare manus: ⁊ reddere inſignia: ⁊ quieſcere de reliquo in offi ſub iectione. Nec modo malefactores/ ſed ⁊ detractores Malachie corripuit deus. Quidã (verbi gratia) habens gratiam principum ⁊ potentũ etiam ipſius regis: eo q; eſſet adulator ⁊ garrulus et potens in lingua: fauebat per omnia aduerſarijs Malachie: ⁊ procaciter tuebatur partem eorũ. Sancto etiam pſenti reſiſtebat in facie: ⁊ detrahebat abſenti irreuerenter occurrens ei in omni loco; maxime vbi celebrioribus illum ſciret intereſſe cõuentibus. Sed cito digna lingue procacis mercede donatus eſt. Intulit ⁊ computruit lingua ma ledica vermibus ex ea ſcatentibus et defluentibus toto ore blaſphemo. Quos per ſeptem ferme dies inceſſanter euomens: tandem cum illis miſerrimam finiuit vitam. Loquente aliquando Malachia ad populum: mulier quedam infelix auſa eſt interrumpere ſermonem clamoribus improbis. Erat enim de progenie impia intruſorum / contumelias et blaſphemias euomens in ſanctum: dicens eum hypocritam et inuaſorem aliene hereditatis: ac calumiciem ei imprope rans. At ille nihil reſpondit ei: vt erat verecundus et mitis. Sed dominus reſpondit pro eo: verſa enim illa in inſaniã: ⁊ crebris vocibus clamitans ſe ſuffocari a Malachia: mox ⁊ crebris vocibus clamitans ſe ſuffocari a Malachia: mox ⁊ te tandem horrenda luit peccatum blaſphemie. Et memor propoſiti ſui Malachias conſtituit pro ſe Belaſium virum bonum ⁊ dignum tali honore conſentiente clero et populo: quin potius ſuſtinentibus propter pactum: nam als ourum viſum eſt omnino. Quo conſecrato regibus ac principibus attentius commendato: ipſe clarus miraculis ac triumphis ad parochiam ſuam rediit. Egreſſus autem aliquando de Scotia diuertit ad Claranuallem vir ſanctus. Qui viſis fratribus compunctus eſt: et illi non mediocriter edificati in preſentia et ſermone eius. Et acceptans locum et nos atq; intimis viſceribus colligens valedixit nobis et abijt. Qui tranſalpinam quum veniſſet Jporiam ciuitatem Italie: hoſpitis ſui paruulum filium qui male habens erat morituꝝ: ſanauit continuo. Erat tunc temporis in ſede Apoſtolica felicis memorie Innocentius ſecundus papa: qui accedentem ad ipſum eum ſuſcepit benigne et humane. A quo cum multis lachrymis implorauit eius permiſſu licere ſibi viuere et mori in Clareualle: ſed non obtinuit. Reuertens autem per Claranuallem /ſecundam nobis largitus eſt benedictionem. Et alta ſuſpiria trahens q; non liceret ſibi pro ſuo deſiderio remanere: Vos (inquit) interim pro me retineatis: qui a vobis diſcant quod nos poſtea doceant. Et diuiſit quattuor a latere ſuo: ⁊ abijt. Qui probati et digni inuenti monachi facti ſunt. Profectus autem nobis proſpere peruenit Scotiam: ⁊ inuenit Dauid regem qui adhuc hodie ſupereſt in quodam caſtello ſuo: cuius filius infirmabatur ad mortem. Ad quem ingreſſus ⁊ honorifice a rege ſuſceptus eſt: ⁊ humiliter exoratus vt ſanaret filium ſuum: aqua cui benedixit aſperſit viuentem: ⁊ intuens in eum ait. Confide filium non morieris hac vice. Et ſequenti die ſecuta eſt ſanitas: ⁊ ſanitatem totius familie exultatio. Puelle mute loquelam reſtituit. Alia diſſoluta membris plaſtro vecta ad eum propriis pedibus remeauit.

§. IIII. De moribus eius. Quis

facta per eum cuncta miracula enumeret? q; q; libentius/ſatear/imitandis immorer q; admirandis. Et meo quidem iudicio/primum ⁊ maximus miraculum q; dedit: ipſe erat. i. vita eius. Quis vnq; etiam ſi curioſius obſeruauit: in eo deprehendit otioſum non dico verbum: ſed nec nutum? Quis manum pedemve mouentem fruſtra? immo quid non edificans in eius inceſſu/aſpectu/habitu/vultu? Denig; vultu hilaritatem nec fuſcauit meror: nec leuigauit riſus. Totum in eo diſciplinatum. totum inſigne virtutis, perfectionis forma. Per omnia ſerus: ſed non auſterus. Remiſſus interdum diſſolutus nunq;. Negligens nihil: etſi pro tẽpore multa diſimulans. Quietus ſepe: ſed minime aliquando otioſus. A die primo converſionis ſue vſq; ad extremum vite ſue fine proprio vixit. Non ſeruos/non ancillas/non/villas/non viculos/non denig; quicq; redituum ſecularium eccleſiaſticorum ve vel in ipſo habuit epatu. menſe epiſcopali nihil prorſus conſtitutum vel aſſignatum: vnde epiſcopus viueret. nec enim vel domum propriam habuit. Erat autem quaſi inceſſanter circumiens parochias omnes euangelio ſeruiens: ⁊ de euangelio viuens: ſicut conſtituit ei dominus. Porro ſi interdum quieſcere oporteret: in locis ſanctis hoc faciebat: que ipſe per Hyberniam ſparſerat vniuerſam. Apud quos vero morã facere libuiſſet: illorum ſe moribus ⁊ obſeruantijs conformabat. Et quum ad predicandum exiret cum pedibus ⁊ ipſe pedes ibat epiſcopus ſcilicet ⁊ legatus. Forma eſt apoſtolica hec: ⁊ inde magis mira in Malachia/quo rara nimis in alijs. Illi dominantur in clero. Iſte dum eſſet liber ex omnibus: nimium ſe ſeruum fecit. Illi non euangelizantes manducant: Malachias vt euangelizet manducat Illi congregant in horrea ⁊ dolia replent vnde onerent menſas: Malachias colligit in deſerta ⁊ ſolitudies vnde impleat celos. Illi a pauperibus exigunt quod dent diuitibus: Iſte ſolicitat diuites pro pauperibus ſuſtentandis. Illi alta palatia eriguntturres ⁊ menſa ad celos leuant: Malachias non habet vbi caput ſuum reclinet: opus facit euangeliſte. Illi nec plebes agnoſcunt: iſte erudit. Illi potentes ⁊ tyrannos honorant: iſte punit. O virum apoſtolicum quem tot et tanta nobilitant ſigna apoſtolatus ſui. Quid ergo mirum ſi mira eſt operatus? ſi et mirabilis ipſe: immo non ipſe ſed deus in ipſo? Tu es deus (inquit) qui facis mirabilia. ¶ In regione Hybernie iacebat infirmus in domo vrie demonuꝝ maleficio. Nam quadam nocte audiuit eos dicentes alteruꝝ ad alterum. Vide ne miſer iſte hypocrite illius frater ſtratũ ſtramenve contingat: ⁊ ſic effugiat manus noſtras. Cognouit homo q; de Malachia loquerentur: quem non multo ante in eadem domo meminerat pernoctaſſe: ⁊ adhuc ſtramen in loco remanſerat. Sumptaq; fiducia quo potuit conatu cepit repere debilis corpore: ſed fide fortis. Et ecce in aere clamor ⁊ vociferatio. Prohibe eum prohibe. retine eum retinet amittimus enim predam. At ille genibus ⁊ manibus nitens preueniens aſcendit lectulum. volutatur in ſtramine. Audit vlulatum plangentium. Heu heu: ipſi nos eum perdidimus. decepti ſumus. Euaſit. Et hoc dicto citius receſſit ab eo demonum terror ⁊ horror quem patiebatur: ⁊ omnis pariter egritudo. Item in alio loco infantem demoniacum ſibi oblatum liberauit.

§. V. Item de miraculis eius.

Sedebat ſanctus cum comite Ulidie in cãpo aliqua tractãs ⁊ multitudo copioſa circa eos. Venit mulier grauida ⁊ vere grauis. Indicat eſſi ſe contra oẽs nature leges retinere partum pro certo iam. xv. menſibus/et diebus. xx. Compaſſus Malachias orauit: ⁊ mulier peperit. ¶ Ciuitas Hybernie nomine Lorchagia vacabat epiſcopo. Tractantibus de electione diuiſere ſe partes/quibuſq; vt aſſolet preſulem volentibus conſtituere non dei. Venit illuc Malachias et audita diſſentione conuocato clero ⁊ populo vota diſcordãtium ⁊ corda vnire curauit: perſuaſis illis totum negotium debe-

se cõmitti illi cui potissimũ solicitudo incũbebat ecclesiarũ hybernie. Mox nominat eis quẽdam virum sanctum ꝛ doctum. Queritur ille: ꝛ inuentus nuntiatur decumbere: nec de lecto posse exire. Et Malachias. Surgat (inquit) in nomine dñi ego precipio: obedientia sanum faciet eum. Itaq; cum voluntate obediendi pugnante gemino hoste: scilicet pondere languoris ꝛ metu oneris: vicit illa scz obedientia. Nam resumptis viribus per se venit ad Malachiã: qui missit eum in cathedrã clero ꝛ populo collaudante. ¶ Cuiusdã nobilis viri vxor quum infirmaretur ad mortem ꝛ rogatus Malachias vt descẽderet prius ꝙ moreretur infirma: vnctus oleo descendit et intrauit ad eam. Quo viso exultat illa spe salutis animata. Et quũ pararet eam vngere: visum est omnibus differẽdum potius vsq; mane. Erat enim vespera. Acquieuit ergo eis sanctus: ꝛ quũ recessissent: subito clamor factus est: ꝛ planctus: eo ꝙ mortua esset. Auditoq; tumultu Malachias accurrit: ꝛ consternatus est animo sibi soli imputans ꝙ fraudata mulier gratia sacramenti obierit. Et eleuatis manibus in celum cõfitens peccatũ suum: cõfestatus est in audiẽtia omniũ nullã se recepturum cõsolationẽ nisi quã tulerat licere restituere gratiã. Et stans super eam tota nocte laborabat in gemitu suo. Suos etiã vigilare et orare precepit. Itaq; illis in psalmis: illi in lachrymis noctem duxere peruigilem. Mane autem facto exaudiuit dñs sanctũ suum. Nam aperuit oculos que mortua fuerat: ꝛ erigens se salutauit eum. Et versus est luctus in gaudiũ. ¶ Mulierẽ quãdam cui spũs iracundie ꝛ furoris adeo dominabatur: vt nõ solum vicini ꝛ cognati fugerent cõsortium eius: sed ꝛ filij ipsius vir poterant habitare cum ea ꝛ adductam ad Malachiam facta ab ea cõfessiõe vt iusserat orans pro ea ad summam mansuetudinẽ conuertit: vt nullis dãnis vel cõtumelijs exasperari valeret. Ego istud superiori resuscitate mirabilo mortue cẽseo preferendũ: quia ibi exterior: hic interior reuixit homo. ¶ Quum sacramenta offerret Malachias: ꝛ appropiasset ei diaconus aliquid facturus pro officio suo intuitus eum sacerdos ingemuit: ꝙ sensisset penes eũ latere quod non cõueniebat. Peracto sacrificio diligenter percunctatur de cõsciẽtia sua secreto. Cõfessus est ꝛ nõ negauit se illusum per somniũ nocte illa. Cui iniungens penitentiam. Non debueras (inquit) hodie ministrasse: sed verecunde te subtrahere a sacris: ꝛ deferre tãtis tanꝙ diuinis mysterijs: vt hac humilitate purgat' dignior exinde existeres. ¶ Altera vice vidit diaconus eo celebrãte columbaz intrare per fenestram cum claritate magna ad ostendendã puritatẽ eius. Hec dicta sunt ꝛ pauca de plurib'. Unde satis apparet Malachias meus quantus fuerit in meritis: ꝛ qui tam multus fuit in signis: etiam in raritate tanta.

§. VI. De morte eius ꝛ loco sepulture.

Sanct' patricius apls hybernie.

Percussus aliquando qffi in loco: si optio detur: extremũ mali ageret diem. Si hinc migro (inquit) nusq; libẽtius ꝙ vnde vna cum nostro apostolo resurgere possim. dicebat autẽ sanctum Patritium. Si peregrinari opz: ꝛ ita permittat deus. Clarãuallem delegi. Requisitus de tpe: Respondit diem solẽnem oĩm defunctorũ. Sicut audiuimus sic vidimus de loco ꝛ die. Egre satis ferebat hyberniã vsq; adhuc pallio caruisse: vtpote emulator sacramentorũ. Et recordatus a papa Innocentio scõo id sibi fuisse promissum: natus occasionẽ ꝙ papa Eugenius presiderat: ꝛ tunc in Franciam appropiasset: presumebat de tali viro apud illum nullã difficultatẽ obtinẽdi sustinere. Igitur arripuit iter. Prosequitur eum qui cõuenerãt fratres vsq; ad litus: nõ multus tamen ipso nimirũ prohibẽte. Ad quẽ vnus illorũ Catholic' nomine voce flebili ait. Heu tu abis: ꝛ in quãta me pene quotidiana vexatione deseris nõ ignoras: nec fers opem miserius mei. His verbis cõmotus pietatis visceribus amplexãs eum: ꝛ signo crucis in pectore ei' impresso/ait. Certus esto eiusdem nil te passurum donec redeam. Erat essi epileptic' ꝛ frequenter cadebat iam p sex annos hec patiens. Sed ad hoc verbum Malachie perfecte cõualuit. Quiq; nauẽ ascẽdissent: ꝛ iam mediũ iter equoreum peregissent: subito ventus cõrarius nauem impellit ꝛ reducit in terrã. Sed facta tranquillitate prosequẽtes iter prospero cursu venerunt in Scotiam: ꝛ exinde trãsiuit in Angliã. Oportuit aũt eum trãsire Clarãuallẽ vt summũ sequeret pontificem. Qui a nobis susceptꝰ est tanq; ver' ab occidẽte veniẽs visitãs nos oriens ex alto. Die solẽni beati Luce euangeliste/missa in conuẽtu deuote celebrata: febre correptus lecto decubuit. Uideres discurrere fratres dandi auidos vel accipiendi: oẽs solicitos adhibere: sepius ad gustãdũ vigere. Ad quos ille. Sine cãtis. Oportet hoc anno Malachiam exire de corpore. Deniq; iniungit: ꝛ sumpto viatico fratrum oꝝ humeris se cõmendans ad lectum reuertitur. Jacebat in solario: nec sustinuit vt cõuentus ad se ascenderet. sed ipse ad eos descendit: et tñ in ianuis se esse dicebat. Quis crederet hunc moriturum? Non vultus pallidior: non macilentior esse videbatur. Non ruga. quoq; frons non recõditi oculi: neq; nares extenuate. Nõ contracta labia: non adusti dentes: nõ collum exesum ꝛ gracile. Non cutis humeri: nõ exinanita in corpore reliquo. Hoc corpus eius ꝛ hec gloria vultus eius. Equidem oculi omniũ in eum fixi erant: nemo tñ qui qñ exiuit aduertere potuisset eo ꝙ in morte eadem viuacitas vultus ac sereinitas eadem q ꝛ in vita permaneret. Non est mutatus: sed ipse mutauit oẽs. Mirũ in modum luctus ꝛ gemitus subito conquiescit. Mutatur in gaudium meror. Planctũ cantus excludit. vincit fides triumphat affectus. Et renera ꝺdrõnis hz immoderati plãgere Malachiã: quasi non sit ꝺciosa mors eius: quasi nõ sit somnus magis ꝙ mors: quasi non sit potius porta vite. Malachias amicus noster dormit: ꝛ ego lugeam? Si dñs dedit dilecto suo somnum: ꝛ talẽ somnum in quo hereditas dñi filij merces fructus ventris: quid horũ videtur fletum indicare? Ego ne fleam illum qui fletum euasit? Ille tripudiat ille triumphat. ille introductus est in gaudium domini sui: ꝛ ego eum plangam? Jamq; omnibus rite peractis: ꝛ puero brachium suum aridum applicante ad manum episcopi iacentis in feretro sanato: sepultus est in oratorio beate Marie: anno domini millesimo centesimo quadringentesimo octauo. iij. Nonas Nouembris.

Signũ mortis.

¶ De sancto Thoma archiepiscopo Cantuarien'si ꝛ eius martyrio. Capitulum. iij.

Beatus thomas Cantuariẽsis archiepꝰ.

Sanctus Thomas archiepꝰ Cantuariẽsis in iuuentute sua fuit oĩb' valde gratiosus. Sed quum vidisset in curia regis Anglie multa geri: que pietati ꝛ castitati contraria erant: curiam dimisit: ꝛ Theobaldo Cantuariẽsi archiepiscopo se commisit: ꝛ contra Anglorum barones multis ecclesie aduersantes fideliter dimicans: multoties Romã adijt ꝛ omnia negotia semper fideliter ac feliciter expediuit: vnde archiepiscopus Cãtuarien. eũ archidiaconum fecit. Quum aũt idẽ archiepꝰ cerneret ꝙ rex Anglie satis noxi' decessisset: ꝙ Henricus in regnũ adhuc nimis iuuenis succedisset timẽs ne ex ipetu sue iuuentutis ꝛ prauorũ hoĩm psilijs ecclesiã graui' fatigaret: fecit dñm Thomã cancellariũ regis: vt honestate ꝛ prudentia sua malignoꝝ hoĩm feuitiẽ tẽperaret. Qui intantũ regi placuit: ꝙ post decessum archiepi eũ ei dẽ ecclesie pficere pcurauit. Sed ille attẽdens mores regis ꝛ pcerũ/ꝛ efficacem malitiã detractorũ: sedẽ illã plenam magis oneris ꝙ honoris quantũ potuit recusauit: hz tandẽ vigẽte rege ꝛ quodam etiam Rome cardinale hoc psensit. Statiq; aũt vt cõsecratus est: mirabiliꝰ se mutauit. Nã lectioni ꝛ oroni semp intẽdẽs/cilicio ꝛ ieiunijs carnẽ suã intolerabiliꝰ crucias/ita fertur ꝛ suã subtiliter occultabat: ꝙ sub honestate vestiũ ꝛ apparatu vtẽsiliũ ꝛ gratiositate vultus pplo p oia cõcordabat. In secretiori autẽ cellula. xiij. pauperum pedes quotidie curuatis genib' abluebat. ꝛ post plenã refectionẽ singulis. iij. argenteos distribuebat. Oẽ si aliqñ p se facere non poterat: hoc diligentissime fieri per vicarium faciebat. Sz vidẽs diabolus sctm virũ multum ecclesie pfuturũ: inuidit: ꝛ alium quendã archiepm ꝛ multos alios epos qui ecclesiam defendere tenebantur: ad pniciẽ eius excitauit. Quum essẽt rex ꝛ cõsiliarij sui sanctũ Thomam ad voluntatẽ suam in detrimentũ ecclesie promissis ꝛ blanditijs inflectere conarẽtur: ille oĩno restitit. Unde iras regis ꝛ principũ eius contra se rigore iustitie prouocauit. Quumq; post innumeras vexationes ꝛ iniurias ad quẽdam locum barones ꝛ epi cõuenissent exigebat rex instanter vt consuetudines quas reges Anglie habere solebant: in ecclesia firmissime tenerentur: vt scz de dignitatibus ecclesiasticis ꝛ spũalibus disponerẽt. Quod sanctus Tho. ꝛ epi attendentes ꝛ videntes vtrobiq; periculũ videlicet quod vigebat. s. fidei salutisq; discrimen: aut guerrã contra ecclesiam intolerabilem: illud negotium si potuissent libentius distulissent. Sed vigente necessitate magnorum virorum deceptus cõsilijs be. Tho. verbo tenus petitionẽ fieri: consensit. Et sic ipse ꝛ epi: ꝙ uis cum dispendio: cause: mortis periculum euasere. Sed bea. Tho. in hac liberatione corporũ mortẽ metuens animarum: seipsuz in penitentia grauius cruciauit: ꝛ ab altaris officio se suspendit: donec cõfessus ꝛ penitens a papa meruit relaxari. Sed nec sic ira regis quieuit: immo minis ꝛ terroribus exigebat: vt consuetudines quas contra ecclesiam inducere nitebatur archiepiscoporum literis firmarentur.

§. I. At beatus Thomas intre-

pide

pide se opponēs: quū multis dāpnis iniurijs: t cōtumelijs vr geret aduersus eos ne eum iniuste cōdēnarēt: vt vel sic regi blandirent: t apl̄icā sedem appellauit. Sed quū nec sic acquiescerēt pceres: vir sctis crucē quam in manu tenebat: altū erigens a curia discessit: p clamantibus post eū impijs. Capite furēs sus pēdite pditorē. Quisq; i hospitiū recessisset: duo magni proceres t fideles nocte ad eum veniūt lachrymātes: t sub iuramento dicentes q̄ mors ei a multis pceribus cōiurata esset. Ille magis timēs ecclesie q̄ sibi/ nocte fugit: t diebus latēs/noctibusq; ambulās die. xvij. ad portū venit: t in parua nauicula a duobus sacerdotib⁹ trāsuectus est in Flandriam: quē papa Alexāder tunc apud Senones manēs honorifice suscepit. t in Pontiniaco monasterio eum cōmendauit. Rex vero Anglie epos t proceres mittēs Romā/vt legati venirēt qui negotiū regis cōtra archiepm definirēt: repulsus est. Ūñ ipse iratus iussit ecclesiam t oīa bona archiepi t suorū etiam cōfiscari: t oēs oīno qui ad eum pertinebāt exilio condēnari. Ille vero apud Pontiniacū manēs iciunijs t orationibus se affligens iugiter orabat pro eccl̄ia: pro rege: pro regno Anglorū. Sed a rege p abbates Cistertiēn. ordinis exire compulsus est a monasterio: vnde ad regem Francie Ludouicū se cōtulit: qui eum reuerēter excipiens: donec pax fieret ei benigne necessaria ministrauit. Miser⁹ demū desolationem Anglicane eccl̄ie Senonēsis archiepūs Romā adiens impetrauit vt rex cum toto regno suo excōicaretur: nisi pax ecclesie Cantuarien̄si redderet. Pace ergo reddita vij. exilij. sui anno sanctus Tho. reuersus susceptus est honorifice. Quū aūt dñs papa querelā sancti Thome audisset cōtra quēdam eūm t cōtra alios fauētes regi: eos suspendit ab officijs vel beneficijs suis. Ūñ rex vehementer iratus sanctū Tho. dāpnis t iniurijs adeo fatigauit: q̄ quasi prodito rem ecclesie sue septa exire pbibuit. Tandē vir sanctus quū nec vi nec blāditijs flecteret: quin semp iura eccl̄ie sue tueret: tecce milites regis armati aduenium: t vbi esset archiepūs inter clericos t monachos qui in eccl̄ia cum eo erāt vociferando requirūt. Quibus mox sanctus Tho. ex gradibus cācelli respōdit: Ecce ego: quid vultis? Respōdit vnus militum. Volumus vt moriaris: q; vltra viuere non potes. Et ille. Ego pro deo (inquit) mori paratus sum: t pro assertione iustitie/t ecclesie libertatiōe seu libertate. Sed si caput meū queritis: ex parte oipotentis dei t sub anathemate pbibeo ne alicui ex his noceatis. Libenter quidē moriamur dūmodo pro morte mea pacē et libertatē ecclesia cōsequatur. Deo itaq; t beate Marie t sanctis huius eccl̄ie patronis et sctō Dionysio cōmendo meipm t ecclesie cām. Et his dictis eductis carnificū gladijs imperiē ab impijs: et inclinato capite decollatur: t (q̄ dictu horribile est) ablata corona capitis cerebrū per pauimentū cum cruore t ossibus spargit. Quū aūt ex more ad sepeliendū pontificalibus vestiretur: inuenerunt corpus eius cilicio obuolutū: pediculis t vermibus referto. Ipsaq; femoralia vsq; ad poplites cilicina. Sed quum in his nō quiesceret furor impiorū dicentiū corpus prodito/ris inter sanctos pōtifices nō sepeliendū: sed proiciendū in paludē vel in patibulo suspēdendū: timētes sancti viri seuitiā malignorū: qui sancti corp⁹ rapere vel pjcere tentabāt: sepelierūt ante altare sancti Joā. baptiste in sepulchro marmoreo: anno dñi. M. clxxiij. Paulo autē anteqū rediret ad ecclesiā suam ex exilio: fuit sibi a dño reuelatū rediturū se cum honore ad ecclesiā ipsam: sed post paucos dies per palmam martyrij ad dñm migraturū. Interea vero quū quidā iuuenis infirmaret: a corpe egressa anima iterū reuersa est ad illud: dixitq; raptā in celum se vidisse sedem quādam vacuam valde ornatā inter apostolos sitam. Percunctāte aūt anima illa cuius esset hec sedes parata t magnifica: respondit angelus. Cuidam magno sacerdoti Anglorū reseruatur. Quod intellectum est de beato Thoma.

§. II. De miraculis eius. Dum

Aūt missam clerici cantare inciperēt defunctorū sc̄z Requiē eternā: subito (vt ferunt: t scribit Jaco. de voragine) audite sunt voces angelorū concinantes: Letabitur iustus in dño. Et clerici illud pſecuti sunt. In interfectores aūt eius adeo ira dei deseuijt: vt aliqui digitos sibi dētibus frustratim discerperent. Alij sanie defluētes defecerūt. Alij paralysi dissoluti: alij amentes effecti iniuste mortis sancto illate clara indicia prestiterūt. Multa quoq; miracula per eum dominus dignatus est operari meritis sancti sui. Nam cecis visus: surdis: audit⁹: claudis igressus: vita mortuis restituta est. Sacerdos quidā simplex sed valde deuotus missam quotidie de virgine celebrabat sc̄z Salue sancta parens. &c. Qui accusatus archiepo Thome qui tunc in humanis erat accersitur ab eo. Et tanq̄ idiota et ignorans ab officio suo repellitur. Quū aūt de. Thomas cilicium suū fuere debe/ret: t sublecto illud abscondisset: vt ad suēdum horam aptaq; captaret. beata Maria sacerdoti illi apparuit dicens. Vade ad archiepm: eiq; dicas q̄ illa ob cuius amorez missas illas dicebas: eius ciliciū qō est in tali loco/cōsuit: t setā rubeā de qua illud cōsui/reliqui ibi. Illa ergo me tibi mittit vt interdictū qō feceras mihi debeas relaxare. Quod ille audiēs ob stupuit: t illud ei relaxauit. Sed hoc ipsum tenere occultum in vita sua mandauit. Quedam mulier de Anglia vagos oculos habere ob lasciuiam t pulchritudinez affectabat. Et super hoc votū vouens/nudis pedibus sepulchrū beati Tho me visitauit. Que quum in oratiōe prostrata iaceret: surgēs inuenit se penitus cecatam. Statimq; penitēs cepit rogare dnm Tho. vt nō iam varios: sed saltez suos sibi redderet. Oō tandē cū multa difficultate vix valuit obtinere. Quis q̄dā q̄ loquelā aliquā didicerat sicut pica quū nisus eā insequeret: sicut didicerat clamare cepit: Sctē Tho. adiuua me: statimq; nisus cecidit mortu⁹: t illa auis euasit. Quidam homo quē sanctus Tho. valde in vita dilexerat: quū infirmat⁹ esset: accessit ad tumbā sancti rogans pro sanitate recuperā da: quam ilico recepit ad plenum. Sed domum reuersus: cogitās intra se ne forte illa infirmitas sibi data esset ad salutē t vtiliorē foze aie sue q̄ sanitatē: reuersus ad sepulchrū scti/ rogauit vt qō manis esset expediens saluti sue: siue infirmitas: siue sanitas: id sanctus Tho. a dño sibi impetraret. Factumq; est vt infirmitas illa rediret a eum. Multaq; alia signa fecit dñs per eum: vnde t ab alexādro. iij. adscriptus est catalogo sanctorum.

Capitulum.iiij.

Quidam de visione Tundali penarum inferni t gloria celestium.

Narrat Vincen. spe. histo. lib. xxviij. ca. lxxviij. t sequēti/q̄ anno quo defunctus est sanct⁹ Malachias: de quo sup: t videlicet anno domini. M. cxlviij. in Hybernia contigit visio Tundali. Hic si quidem Tundalus de Hybernia oriundus nobilis erat genere: sed deneger actione. Crudelis erat: forma corporis egregius: fortitudine robustus de salute anime sue nihil solicitus: grauiter ferebat si quis ei de salute aie sue aliquid loqueretur. ecclesiam negligebat. pauperes christi nec videre volebat. Hunc deus volens ad viā veritatis reducere/quū comederet cū socio subito animam ei⁹ eduxit de corpore: vt videret statum alterius vite: penas malorum immensas: t gloriam beatorum: hic bene viuentium: vt ad corp⁹ demum reuersa aia illa ex his que viderat t audierat conuersationem mutaret: t aliis referens ad meliorem vitā eos prouocaret. Ab hora si quidem decima feria quarte vsq; ad eandem horam in sabbato iacuit corpus exanime: t quia calor modicus remanserat in parte sinistra pectoris qui sentiebatur a palpantibus: ipsum ideo insepultum tenuerunt. Sabbato autem reuiuiscens cepit dicere. O deus maior est mia tua q̄ iniquitas mea: ls magna sit nimis. Quantas ostē didisti mihi tribulationes multas t malas: t conuersus viuificasti me: t de abyssis terre iterum reduxisti me? Cuncta q̄ viderat t passus fuerat/enarrauit. Quum anima mea corp⁹ exiret: reatus sui conscientia/cepit formidare: t quid faceret nesciebat. Flens igitur plorans t tremebunda in nullo confidebat nisi in misericordia dei. Tandem vidit ad se venientes tantam immūdorū spirituum multitudinē: vt non solum totam domū t atrium domus/sed t vicos et plateas ciuitatis impleret. Et circundantes miseram animam dixerunt. Cantemus huius misere anime debitum mortis canticū: q; filia mortis est: t cibus ignis inextinguibilis: amica tenebraruz: t lucis inimica. Et conuersi ad eam stridebāt dentib⁹ in eaz t ungulis proprijs pre furore nimio genas teterrimas laniabant dicentes. Ecce misera ppls quē elegisti: cū quibus arsura intrabis infernum: nutrix scandalii amatrix discordie. Quare non superbis mō? quare non adulteraris? vbi est vanitas tua: t letitia tua? vbi risus immoderatus? vbi fortitudo tua? quare non prauo corde machinaris malū sicut facere consueueras? Quumq; hec dicerent vidit a longe venientez quasi stellā lucidissimā: in quam infatigabilē figēs intuitum sperabat se aliquod solatiū habiturā. Erat aūt angel⁹ eius. Qui quū approp̄inquasset: proprio eū salutauit nole dicēs. Aue Tundale: quid agis? Videns ille speciosum iuuenem nimis: t audiens se proprio nomine salutari: pre timore simul t gaudio ait. Heu dñe pater. Circundederūt me gemitus mortis: dolores inferni circūdederunt me. Cui angelus. Modo me vocas patrem t dñm quē semper tecum habebas: t nunq̄ me tali nomine dignum iudicabas. Cui Tundalus. Domine vbi vnq̄ te vidi: aut vbi vnq̄ tuam dulcissimā vocē audiui? Et ait angel⁹ ei. Ego semper te sequebar a natiuitate tua quocunq; ibas: t nunq̄ consiliis meis acquiescere volebas; Et extendēs angelus manum in vnū immūdorū spirituum;

visum memorabile.

qui pre ceteris eis maledictis insultabat. Ecce (inquit) ille cuius voluntati ⁊ cōsilijs obtēperabas: sed aderit tibi mia dei: quā tamen nō merebaris. Sēgre mei: ⁊ quecūq; tibi mōstrando cognoueris/retine mēte: q; iterum ad corpus reuerteris. Tunc aia Tūdali vltra modū pterrita/relicto corpore suo supra gō steterat: accessit propius. Demones hec videntes: ⁊ se nō posse inferre ei mala q̄ minabantur ⁊ q̄ meruerat dolentes: blasphemauerūt deum dicētes esse iniustū: q; non reddebat vnicuiq; ſm opera sua. Et post hec insurrexerunt in semetipsos: ⁊ plagis quibuscūq; pterāt se inuicē pcutiebant: ⁊ nimio fetore relicto cū ingenti tristitia ⁊ indignatiōe recesserūt. Precedens ergo angelus dicit ad Tundalū. Sequere me. Duxit ergo angelus animā Tundali ad diuersa loca penarum: ⁊ ad vallem tenebrosam terribilem ⁊ opertam mortis caligine. Erat aūt profunda et carbonibus ardētib⁹ plena: cui⁹ fetor oēs quas in mūdo passus fuerat tribulationes superabat. Erat aūt ibi lamina ferrea: sup quā descendebat multitudo animarū: ⁊ ibi cremabant donec ad modum cremij in sartagine liquescerent: sicq; colabant vt colari solet cera per pannum. Et dictū fuit Tundalo ab angelo. Hec est pena patricidarū ⁊ fratricidarū ⁊ homicidarum. Exinde duxit eum angelus ad alium locum vbi erat stagnū magnū ⁊ tempestuosum: cuius fluctus ascendebāt in altum valde. Ibi erat multitudo bestiarū terribiliū mugientium vt alias deuorarent. Sup lacū pons erat angustus multū. Lōgitudo eius erat ad duo miliaria. Latitudo vero vni⁹ palmi. Erat q; tabula illa pontis per quē erat trāsitus plena clauis acutissimis ferris insertis: qui omniū transeuntium pedes pforabant. Erāt q; ille bestie horribiles alte vt turres: ⁊ habitantes in stagno animas que pontem trāsire nō poterant: deuorabāt. Ignisq; egrediebatur de ore earum. Vidit autem ibi animā quandam in ponte valde plorantē. Et se multis criminibus accusantē: erat q; pondere magno manipulorum frumenti oneratā: ⁊ hunc pontem cogebatur transire. Et cuius plantas clauis perforatas nimis doleret: magis tamē timebat in stagnum caderet: ⁊ in ora patentia bestiarum intrare. Querenti Tundalo quid hoc esset: respondit angelus. Ista pena specialiter tibi cōdigna est: ⁊ tui similibus furtum per petrantibus vel magnū vel modicum: cuius nō ita graviter patiātur qui modicū sicut qui multū. Maxime aūt rei sunt qui sub habitu religionis delinquūt. Hunc ergo pontem oportet transire: ⁊ vaccam indomitā tecum ducere: ⁊ illesam mihi vltra pontem reddere: q; vaccam cōpatris tui alicui furatus es. Ad quē Tundalus. Dñe nōne ego illā restitui? Reddidisti inquit: sed quādo illam ascōdere non potuisti. Et ideo nō plenum patieris suppliciū: q; minus malum est malum velle q̄ perficere. His dictis ostendit ei angelus vaccam indomitā. Tundalus ergo vaccā tenuit: ⁊ eam quibuscūq; modis poterat instigare/conatur ad pontē ducere. Bestie vero veniebāt mugientes: ⁊ suum cibū ex ponte capiebant scz de ijs qui cadebāt de ponte. Tundalus ergo cepit iter agere per pōtem: at vacca renitebat eum sequi. Quū staret Tundalus cadebat vacca. Et quum vacca staret. Tundalus cadebat. Et sic versa vice modo stando/modo cadendo/cum maxima difficultate venit vsq; ad mediū pontis. Quumq; illuc venissent viderūt quendā qui portabat manipulos tritici: quos scz in vita furat⁹ fuerat venientē sibi obuiā per dictū pontē. Qui rogabat Tūdalum qui vaccā ducebat: ne sibi viam preoccuparet. Et Tundalus ecōtrario rogabat illum vt iter suum q̄ iam medium cōpleuerat: sineret perficere. Neuter aūt non solum reuerti poterat: sed retrospicere. Sicq; stantes ⁊ plorantes pontem plantarum suarum sanguine cruentabant. Quūq; iam diutius starent: nescientes quomodo vterq; alterum se pertrāsisse videret/demirabantur. Tundalus aūt angelus quē retro reliquerat vidit ante se stantē. Qui ei dixit: Bene veniasti de vacca non amplius cures. Quūq; Tundalus ostēderet pedes suos vulneratos: dicens q̄ amplius ire non poterat: respōdit angelus. Meminisse debes quoniam pedes tui veloces fuerunt ad effudēdum sanguinem: ⁊ ideo contritio⁹ ⁊ infelicitas in vijs eorum ⁊ tangens sanauit eum. Deduxit angelus Tundalum ad loca varia diuersorum cruciatuum: vbi anime propter diuersa vitia multipliciter cruciabātur a demonijs propter vitia superbie/gule/⁊ luxurie/⁊ pudenda virorum et mulierum laicorum ⁊ religiosorū: ⁊ ex eis scaturiebant vermes: ⁊ bestie intrabāt per ea. Inter cetera autem vidit principem tenebrarū Luciferum in profundo inferni. Qui qualia ⁊ quanta rozmēta paterer: si quis centū capita haberet: et in quolibet capite centum linguas: nullo modo sufficeret enarrare. Magnitudine corporis precellebat bestias omnes alias. Hunc circundabat multitudo demonū ⁊ animarū tanta/q̄ credi nō posset q̄ mundus a principio sui potuisset tot animas habuisse. Ligatus aūt erat per singulas mēbrorū iuncturas catenis ferreis ignitis super carbones viuos extēsus: q; manibus suis alias detinēs diuersis modis cruciabat: ⁊ maxime prelatos malos ⁊ principes. ſm illud. Potētes potenter tormenta sustinebunt.

Inferorū sup plicia Tundalo ostensa.

§.I. Post plurima loca penarū

visa: demū angelus duxit animā Tundali ad loca glorie viditq; ciuitatē habentem muros valde altos ⁊ pclaros argēteos splēdidos ⁊ decoros. ⁊ quū porta ibi nulla appareret: vidit se intromissum illuc: modū nesciens. Circunspiciensq; vidit chorōs sanctorum exultantiū ⁊ dicentiū: Gloria tibi dē⁹ pater gloria tibi dē⁹ fili dei: gl'ia tibi spūssancte deus. Erant autem viri ⁊ femine vestiti cādidis vestibus ⁊ pcriosissimis sine macula ⁊ ruga. iocundi/hilares/semp gaudentes/⁊ sanctam trinitatem laudantes. Voces vero consonantes quasi musicum melos reddebant sonos. Claritas/amenitas/iucunditas/pulchritudo/honestas/sanitas/eternitas/vnanimitas omnibus/vna charitas. Odor eius superabat omnia aromata ⁊ odoramenta. Ostēdit Angelus Tundalo diuersorum status beatorum in vario gradu glorie superne. Et coniugatos quidem q̄ hic virtuose cōuersati sunt: in magna gloria et gaudio: cōtinentes in maiori triūpho: virgines et perfectos religiosos in maximo. Demū reuersa est aia Tundali ad corpus. Qui resurgens ex mortuis/respexit circunstantes clericos ⁊ alios. viaticū deuote petijt ⁊ accepit. facta confessione omnia sua pauperibus distribuit. ⁊ narrans singula q̄ viderat hec predicans populis multos ad deum cōuertit. Et ipse perfectam cōuersationē arripiens: beato fine quieuit.

§.II. Nota tamē q̄ Vincen. spe.

histo. vbi. ℞. post narrationē hoc q̄ abbreuiauimus multum: dicit q̄ hec visio a doctoribus nostris non approbat: ex eo q̄ ipsi nullum statum animarū medium ponunt inter purgatorium ⁊ paradisum. Alia em̄ si non plene purgata hinc recedit ⁊ tū in gr̄a decedēs ad purgatoriū pergit: ibiq; in tormentis morat⁹ vsq; ad perfectā ⁊ plenā purgationem: nec pro aliq̄ hora vel momēto vacat a tormentis quousq; plene purgata ascendat ad gloriam. plene aūt purgata hinc recedens subito ad gloriam euolat. Si autem in mortali decedat ⁊ immediate ad locū damnatorum descendit sine aliqua interpolatiōe vel refrigeratiōe in perpetuū cruciandā. Sed in pcessu hystorie huius visionis ꝺr q̄ Tūdalus vidit aliquos non pfectos in malitia vel bonitate: sed mediocriter bonos aut mediocriter malos/⁊ eos in aliqua requie ⁊ cōsolatione: ⁊ partim in aliqua afflictiōe. Et de quodā Lozmartho rege q̄ fuerat dñs eius in seculo: narrat q̄ vidit eum partim in pena ignis: ⁊ q̄ p tres horas patiebat quotidie in igne: ⁊ residuo tpis. scz. xxij. horas requiē habebat. Ista duo nō tenentur. s. q̄ qui sunt in purgatorio: partim sint in pena: partim in requie: vel aliqua hora sint a penis liberi: ⁊ pro alio tpe sint in pena. Et multo min⁹ de ijs q̄ sunt in inferno. Quod vero ꝺr in dicta visione q̄ aie in penis alique liquefiebant ad ignē: ⁊ colabant vt cera: non est intelligendum ad literam: morte carēt aie: nec in substantia sua mutari minui vel consumi possunt. Sed dictum est hoc ad ostendendū magnitudinem pene illi⁹: sicut ⁊ christus ad ostēdendū magnitudinē pene sue in passiōe: ait per pſ. Factū est cor meū tanq̄ cera liquescēs. Similiter q̄ ibi dictū est de diuersis mēbris corporeis in quib⁹ patiunt aie vel demones: nō est credendum vel animas habere aut demones: membra corporea vt homines mortales: quū sint spūs ⁊ sine materia corporali: sed sicut de deo dicimus per similitudinem ipm̄ habere caput/oculos/manus/pedes/ad denotandum opera eius: qui tū spūs est deus: ita ⁊ per silitudinē ꝺr de aiab⁹ demonijs. opꝰ em̄ p silitudines rerū materialiū que sunt note sensibus nr̄is: agere ⁊ loqui de rebus spūalibus: vt aliquid de eis intelligere valeamus. Et silr alie hmōi visiones intelligēde sunt. Et q̄ dicunt de ciuitate glorie de muris/auro/argēto/lapidib⁹ pciosis/vestibus/cibis/⁊ hmōi tēporalibus intelligēda sunt spūaliter p delectationibus spūalibus: que excellūt omnes huius vite.

De sancto Bernardo abbate: ⁊ de sancta conuersatione/doctrina/⁊ miraculis eius. Capitulum.v.

Beatus Bernardus anno dñi. M. cliij. abbas dilatator ordinis Cisterciēsis trāsiuit ex hoc mūdo ad patrē celestē anno etatis sue. lxiij. Anno vero. xxij. etatis sue ingressus est ordinē Cistercien. fundatū seu ichoatū per annos. xxv. ante a Stephano religiosissimo viro. Qui Bernardus in vita sua fundauit. clx. monasteria ordinis fulgens illustrans ecclesiam sanctitate vite/suauitate doctrine/⁊ miraculorum gloria: vt merito illud sortitus sit nomen. Bernenim dicitur puteus: ⁊ nardus est herba parua ⁊ calide nature ⁊ odorifera. Sic Bernardus fuit puteus seu fons profundit ate

funditate diuine sapientie: nardus / paruus humilitate: calidus charitate: odore fragans munditia vite. Huius vi-
Sancti tā descripsit Guilielmus abbas scti Theodorici socius eius.
Barna- Fuit igit hic scrus ex Burgūdia oriundus: Fontanis oppi-
dioxigo dozer nobilib⁹ parētib⁹ Cui⁹ pater Tescellin⁹ noie: seculo
& gesta. miles strenu⁹ nec min⁹ deo deuot⁹. Mater vero Beleth nuncupata est hec ex eo genuit sex mares monachos futuros oēs: vnam feminā sanctimonialē post coniugiū effectam. Ado autē erat religiosa & deo dedita mater illa: vt mox filiū quē pepererat proprijs manib⁹ deo offerret. Alienis vberibus nolebat illos enutriri: quasi cū lacte matemo quodāmodo bonā eis infundens naturā. Quum autem creuissent: & diu sub manu eius erant: cibis grossioribus⁹ et cōibus eos pascebat: quasi continuo eos ad monasterium transmittēdos. Quū autē iam tertiū filiū. s. Bernardū genuisset: et adhuc eū gestaret in vtero vidit somniū presagium futurozū: catellū. s. totū candidū totum subrufum in dorso / et latrantē in vtero sibi videbatur habere. Oō quū cuidā sancto viro exposuisset: ille pphetica voce respōdit. Optimi catuli mater eris: & q domus dei custos futur⁹ magnos latrat⁹ contra inimicos ecclesie dabit. Erit em̄ predicator egregius: & multos medicinalis lingue gratia curabit. Quū aūt adhuc puer esset Bernardus: & grauī capitis dolore vexaret: veniente ad se mulierculā vt dolorē carminibus incantatis mitigaret: cum indignatiōe nimia exclamās illā expulit. Puero aūt bono zelo permoto misericordie dei ñ defuit: nā cōtinuo surgēs liberatū se sensit. In sacratissima nocte dñice natiuitatis / quū puer adhuc Bernard⁹ ad matutinale officiū surgēs in eccl'ia expectaret: & q hora christ⁹ natus fuisset scire cuperet: apparuit ei puerulus Jesus quasi tūc nascēs ante oculos suos ex vtero matris virginis vñ quādiu virit hāc fuisse horā dñice natiuitatis existimauit. Ab illa igit hora in ijs que ad illud pertinent sacramentū: & sens⁹ ei pfundior & sermo copiosior dat⁹ est vnde & postmodū in laudē genitricis & geniti inter ipsa tractatuū suoz initia insigne opusculū ediditī quo illā lectionē euāgelicā / Missus est āgel⁹ / suauiter explanauit. ¶ Uidēs aūt antiqu⁹ hostis positū adolescētis tā salubrē: ei castitati iuidit: multosq ei laqueos tētatiōis opposuit. Quū em̄ aliqñ i aliquā feminā aliquādiu oculos defixos tenuisset: ptinuo de seipso erubescēs in seipsuz seueriss⁹ vltor exurgit: ac in stagnū gelidarū aquaruz insiliēs / tandiu ibidem pmānsit / donec pene exāguis effect⁹ / per gratiam dei a caloze carnalis cōcupiscētie totus refriguit. ¶ Quū iterū in domo cuiusdā matrone hospitaretur: illa adolescentem aspectu decozū cōsiderās / vehemēter in cōcupiscentiā eius exarsit. Quūq lectū sibi seorsum sterni fecisset: ipsa impudenter & silenter surgēs / ad lectum eius accessit. Quam ille sentiens ptin⁹ exclamauit / Latrones: latrones. Ad quā vocē mulier fugit. Familia excitata surgit. Lucerna accenditur. Latro queritur: sed minime inuenit. Ad lectū oēs redeunt: cōquiescit ceteri. Sed misera illa minime cōquiescit: qm̄ iterū surgens ad lectum Bernardi accedit. Et ille / Latrones: latrones: denuo exclamauit. Surgūt oēs / latro q̄rit⁹. et ab eo q̄ sol⁹ nouerat minime manifestat. Usq tertio mulier improba se igerit sic repulsa. Uix tamē metu vel desperatione victa cessauit. Quū aūt sequēti die iter ageret cum socijs arguētib⁹ eum q toties in nocte latrones somniasset: & causam inquirentib⁹ respōdit. Ueraciter hac nocte incidias perpessus sum latronis: q̄ hospita mihi nitebatur auferre thesaurum irrecuperabilē castitatis.

§.I. Perpendēs igitur non esse

tutum cohabitare serpētib⁹: fugā meditari cepit: et ordinē Cistertiēsium ingredi deliberauit. Oō quū fratres ei⁹ cognoscerēt: & eum ab hoc proposito modis oīb⁹ phiberēt: et socij eius hoc etiā suaderent. s. in seculo remanere: tātaz gratiam ei dñs contulit: vt nō solum ipse a cōuersione nō phiberet: sz oēs fratres suos ac socios ad religionē dispositos dño lucraret. Et primogenit⁹ quidē Guido quū esset cōiugatus: et iam proposituī haberet religiōis: vxorem autē suā & iuuenculā ad idem non posset inducere: immisit dñs infirmitatē grauē super eā. In qua aduertēs vanitatē mundi & breuitatē vite / cōpuncta proposuit si⁹ de infirmitate euaderet: monialis effici. Quod & secutuz est. Nam sanitate mox recepta: sc'm cum viro dimisit. ipsa monasterium monialium: et Guido ordinē Cistertientium ingressi sunt. Benialum: et Guido primogenitus videns Minardum fratrē suuz minimum puerū ludentē in platea cuz pueris: Eia (inquit) frater Minarde / ad te solum respicit omnis terra possessionis nostre. Cui nō pueriliter respondit puer. Uos ergo celum habetis: & mihi terrā solūmodo relinq̄tis. Nō ex equo diuisio hec facta est. Modico igit tēpore cum patre remansit: sed fratres postmoduz secutus est. Ingressus igitur ordinem seruus dei Ber. ita totus in spū absorptus est: et deo taliter mancipatus: vt iam nullis sensibus corporeis vteretur. Jam q̄ppe annuz in cella nouitiorū exegerat: & adhuc an domus haberet testitudinē ignorabat. Multo tpe ecclesiam intrans & exiens / in capite vbi tres erant fenestre: vnā tantū esse putabat. Abbas aūt Cisterciēsis fratres ad edificandam domū Clareuallis misit: et eisdē Bernū. in abbatem prefecit. Qui multo ibidē tpe in nimia paupertate degebant & pulmenta sepius ex folijs phagi conficiebat et panem ordaceum milionis et viciarum comedebant. Uigilabat aūt seruus dei vltra possibilitatem humanā. Nullū em̄ tēpus se magis perdere cōqueri solebat: & q̄ñ dormiebat idoneam satis reputans cōparationem mortis & somnit vt sicut dormiētes videnē mortui apud hoīes: ita apud deum mortui pctis dormiētes. vnde etiā si quē forte duri⁹ stertentem audiret: seu minus cōposite videret iacentē: patiēter ferre vix poterat: & carnaliter seu seculariter eum dormire causabat. Ad comedendū vix aliqua voluptate trahebat appetitus: sz solo timore defectus. sic accedebat ad sumendum cibū: quasi ad tormentū. Post cibū aūt quātū comederit pensare solitus erat. Si q̄ñ vel ad modicū mēsuraz solitā excessisse se deprehēdit: impune abire nō patiebat. Sic gule illecebras edomuerat: vt ipsam sapozū discretionem ex magna parte pdiderit. Nam & oleū sibi aliqñ per errorez propinatū bibit et penitus ignorauit: nec prius id cognouit: donec q̄dem labia sua miraret inuncta. Saginaz. i. pinguedinē porci / p errorē sibi oblatū p burro multis diebus⁹ nosciē comedisse. Solā autē aquā sibi sapere dicebat: eo q dum sumeret: fauces & guttur eius refrigeraret. Quicquid in scripturis didicerat: maxime in syluis & in agris meditando & orando se pficere bat accepisse: & nullos se aliqñ magistros habuisse / nisi quercus & phagos. inter amicos docere solebat. Nouitijs autem ordinem intrare volētibus dicere cōsueuerat. Si ad ea que intus sunt festinatis: hic foris dimittite corpora que de seculo attulistis. Soli spūs ingrediantur: caro aūt nō prodest q̄cq̄. Pater eius qui solus domi remāserat ad monasteriū iuit: ac ibidē p aliqd tempus in senectute bona decessit. Sozor ei⁹ seculo nupta / quuz in diuitijs & delitijs seculi piclitaret: quadā vice fratres suos ad monasterium visitatura accessit. Quūq venisset cum comitatu & apparatu supbo: ille eā tanq̄ rete diaboli ad animas capiendas exhorruit: nec ad videndum eam exire aliquatenus acquieuit. Uidens illa q̄ nullus fratrū suoz occurreret sed ab vno eoz qui tunc portari⁹ erat / stercus involutū diceret: tota in lachrimis resoluta / Et si peccatrix sum (inquit) pro talibus christus mortuus est: q̄ em̄ peccatrice me sentiot idcirco consiliū et colloquiū bonozum reqro. Et si despicit frater meus carnē meaz / ne despiciat ser⁹ dei animā meam. Ueniat & precipiat: et quicquid pceperit adimplebo. Hanc ergo pmissionē tenens / exijt ad eam cum fratribus suis. Et q̄ eam a viro separare nō poterat / primo ei omnē mundi gloriā interdixit / & formā matris imitandā eidem indicens: eam dimisit. Illa vero rediens ita repente mutata est: vt in medio seculi vitam duceret eremeticam & ab omni seculo prorsus se faceret alienam. Tandem precibus multis virum suum vicit et ab ipso absoluta monasterium introiuit. ¶ Infirmatus aliquādo vir dei quū extremum iam spiritum trahere videret in excessu mētis sue añ tribunal dei iussus est presentari. Adfuit autē & sathan ex aduerso improbis eum accusationibus pulsans. Ubi vero ille oia fuerat pfecutus et vir dei p sua fuit parte dictur⁹;

nihil territus aut turbatus ait. Fateor nō sum dignus ego nec propriis possum meritis regnū obtinere celorū. Ceterū duplici iure illud obtinens dns me: hereditate. i. patris: et merito passionis: altero ipse cōtentus alterū mihi donat: ex cuius dono iure illud mihi vendicās nō cōfundor. In hoc verbo cōfusus inimic⁹ cōuictus ille solutus et vir dei in se reuersus est. Tanta aūt abstinētia/labore/et vigilijs/corpus suū attriuit: vt grauissima egritudine langues et fere con tinua/cōuentū sequi/vix posset. Quadaz vice dū grauissime infirmaret: fratribus instarent pro eo orantibus aliquantu lum cōualuisse se sensit. Cōgregatis autem fratribus dixit. Quid tenetis miserū hoiem? Fortiores estis et inualuistis. Parcite queso: parcite: et finite me abire.

§. III. Quodam tpe quū fratres

Cartusienses visitasset: et ipsi ab eo in oibus plurimū edifi cati fuissent: vnū fuit qō predicti loci priorē aliquantulum mouit. i. cū sella qua equitando insederat: minus negligenter erat: et parū preferēs pauperratē. Oō quū dictus prior vni ex fratribus. et ille viro dei retulisset: non minus ipse mira tus/ꝙlis esset sella q̄rebat. Nā a Claraualle vsq; Cartusiam veneratur: et tū ꝙlis esset sella penitus ignorabat. ¶ Iurta lacū etiā Lausanēsem totius diei itinere pergens penitus eū nō vidit. Quū em̄ sero facto de eodē lacu socij loqueren tur interrogauit eos vbi nam ille lacus esset. Quod illi au diētes/plurimū admirati sunt. Tincebat sane i eo sublimi tatē nois humilitas cordis: nec tātū poterat vniuersus eoz erigere mundus: quantū ipse se deijceret solus. summ⁹ re putabat ab oibus. infimū ipse se reputās: et quem sibi oēs ipse se nemini preferebat. Deniq; sicut ipse sepius fatebat inter summos ꝯ honores fauores pplor alterū sibi mu tuatum hoiem videbat: sec; potius reputabat absentē ve lut quoddā somniū suspicat⁹. Ubi vero inter simpliciores fratres erat: amica semper licebat humilitate fruit ibi se inuenisse gaudiū dicebat: et in ppriā redijsse psonā. Semp aūt inueniebat aut orās: aut scribēs: aut meditās: aut fra tres ỹbo edificans. ¶ Quadā vice dū populo p̄dicaret. et oēs ỹba eius attēde ac deuote susciperēt/eius aio quedam talis irrepsit tētatio. Uere nūc optime predicas: et ab oib⁹ libēter audiris: et ab oibus sapiens reputaris. Parum sub stitit: et an p̄cederet an finē faceret cogitare cepit. Statim; ꝯ diuino cōfortat⁹ auxilio: tētatiō silenter respondit. Nec per te incepi: nec per te dimittā. sicq; securus vsq; ad finem psecutus est. ¶ Monach⁹ quidam qui in seculo ribaldus fuerat atq; luxor: maligno stimulatus spū ad seculū redire voluit. Quū autē beatus Berū. eū retinere nō posset: in terrogauit eum vnde victurus esset. Qui respondit. Ad ta xillos ludere scio: et de viuere potero. Et ille. Si tibi capi tale commisero: vis singulis annis ad me redire et lucrum mecū diuidere? Quod ille audiens/gauisus est: et libenter se sic acturum promisit. Uigintiquinq; igitur solidos ei da ri precepit. et ille cū illis abijt. Hoc autē faciebat vir sanct⁹ vt eum iterum reuocare posset: sicut et postmodum factuz est. Ille igit̄ abiens totum perdidit: et ad portā cōfusus mo nasterij redijt. Quo audito/vir dei ad eum let⁹ exiuit: ex tēdit; gremiū vt simul diuiderent lucrū. Cui ille. Nihil lu cratus sum pater: sed etiam capitali vestro nudatus sum. si vultis p̄ vestro capitali recipite me. Cui Berū. benigne re ſpōdit. Si ita est: melius est vt te recipiam: ꝯ simul vtrūq; perdā. ¶ Quadā vice dū beatus Berū. iumento insidēs ali quo pergeret: cuidaz rustico materia sic se offerēte: de cor dis instabilitate cōquestus est. Oō ille audiens/mox eum despexit: et in orationibus suis habere se cor firmū et stabi le dixit. Volens aūt eū Berū. conuincere: et de sua temerita te coercere: dixit: Seq̄strare paulisp a nobis: et tota qua po teris intentione oratione orationem dominicā inchoato. Quā si absq; aliqua cordis euagatione finire potueris: iu mentū p̄culdubio cui insideo tuuz erit. Tu aūt in fide tua mihi spondeas: vt si aliō ibi cogitaueris: mihi nō negabis. Tetaē rusticus: et iā lucratū se putat iumentū illud. Auda cter secedit et seipsum recolligēs oratione dñicā dicere in choauit/Uix orationis expleuit dimidiū: et ecce importuna cogitatio ei de sella cordi suo se ingerit: vtrum eam habere debeat cū iumento. Quod ille aduertens/concite reuertit ad Bernardum: et quid in ipsa oratione solicite cogitaueri tate mentis in oratione. ¶ Frater Robertus clericus eius rundam suasione deceptus ad ordinem Cluniacensium Ci diu dissimulauit. eū dē statuit per epistolā reuocare. Quā peret: subito ex inopinato imber erupit. et monachus q̄ scri bebat chartam cōplicare voluit. Cui Berū. Opus dei est scribere ne formides. Scripsit ergo epistolam in medio im bris sine imbre. ¶ Quum quoddam monasteriū construxisset: et multitudo muscarum incredibilis ipsum occupas set: ita vt oibus graue molestiā generaret: hoc percepto ait: Ego excōmunico eas. Mane aūt facto/mortue inuen te sunt oēs. ¶ Quū papie esset beat⁹ vir: quidā homo ha bens vxorem suā demoniacā ad eū adduxit: Morq; per os misere mulieris diabolus in contumelia eius prorupit: dis cens. Non de me anicula mea porros edēs aut brassicas de uorās hinc expellet. At vir dei eā ad ecclesiā beati Syri re misit. Beatus aūt Syrus hospiti suo deferre voluit / nec aliq̄d ei curationis impendit. vnde iterū ad beatū Bernar. adducta est. Tunc diabolus per os eius garrire cepit et di cere. Nō me hinc ejiciet hic Syrulus: nec me expellet Ber nardus. Ad que Berū. respōdit. Non te ejiciet Syrus nec Bernardus: sed dns Jesus christus. Mox vt ille orationez fudit: diabolus ait. Quā libenter egrederer de hac anicula grauiter molestatus in ea. Quā libenter exirem: et sed non possum quia nō vult magnus dns. Et Berū. ad eum. Quis est magnus dns? Cui diabolus. Dns Jesus christus nazare nus. Et Berū. Uidisti ne vnq; eum? Cui diabolus. Utiq; Berū. vero subdidit. Ubi eū vidisti? Et diabolus. In gloria eum vidi. Et Berū. Et tu fuisti in gloria? At diabol⁹. Utiq;. Et Berū. Quomodo inde existi? Et diabolus. Cum Lucife ro multi cecidimus. Hec omnia cum voce lugubri per os mulieris oibus audientibus loquebatur. Ber. vero inquit ad eum. Nunquid in illā gloriā redire velles? At ille miro modo cachinnans ait. Tarde est. Demū orante sancto viro diabolus recessit ab ea. Sed quum vir dei recessisset: diabo lus iterum inuasit eam. vnde vir eius accurrens nuntiauit Bernardo. Tunc vir dei collo eius p̄cepit alligari chartu lam continentem hec verba: In nomine Jesu christi preci pio tibi demon ne amplius presumas contingere mulierē istam. Quod quum factū fuisset: nō fuit ausus diabol⁹ am plius ad illā accedere. ¶ Quum apud Aquitaniam Frācie vir dei morā faceret: legatus missus a papa vt ducē Aqui tanie ecclesie reconciliaret: qui schisma fouebat adherens Petro Leonis antipape: et dux ille oibus modis hoc recusa rit: vir dei missas celebraturus accessit: ipso duce quē excō municauerat foris expectante. Quum aūt Pax dñi dixisset: corpus christi super patenā ponit: et cū eo ignea facie et flā mantibus oculis ad ducem foras egreditur. et verbis terri bilibus eum aggreditur dicens. Rogauimus te: et p̄reuisti nos: Ecce filius virginis dns ecclesie quā tu persequeris: ad te processit. Adest iudex tuus: in cuius nomine oē genu curuatur. Adest iudex tu⁹: in cuius manus aia tua deue niet. Nunq̄d ipsum sicut et seruos eius contēnes? Resiste ei si vales. Statimq; dux totus irriguit: et membris omnib⁹ dissolutis ad pedes eius protinus prosiliit. Quez sanctus dei calce pulsans surgere iubet et sniam dei audire. Ille aūt tremebundus surrexit: et q̄d vir sctūs precepit impleuit. et abdicato schismate Innocētio meritis adhesit. ¶ Quū sctūs Ma lachias epūs Hybernie de quo dictū est supra: migrasset ad xp̄m feliciter in monasterio Clareuallis: et beatus Berū. missam in exequijs eius solēniter decantaret: gl'ia eius dño reuelante cognouit. vnde post cōionē inspirante deo for mā orationis mutauit: leta voce dicens. Dñe qui beatum Malachiā sanctorum tuorū meritis adequasti etc. Cui can tor quū ꝯ errare: innueret/respondit. Non error: sed scio quid dico. Et post missam osculatus est pedes eius.

§. IIII. Quum beatus Bernar

dus fact⁹ eēt abbas Clareuallis satis iuuenis: p̄ bñdictio ne habēda accessit ad epm Cathalanen. Intransq; domum epi iuuenis exesi corporis et moribūdi/habitus quoq; despi cabilis/subsequente monacho seniori et magnitudine et ro bore corporis elegantialis irridentib⁹: et ceteris sicut res erat interpretādo venerantib⁹: quū quererer quis esset ab bas. Eps primus in eū apertos habens oculos: agnouit ser uum dei. Quūq; in priuato colloquio prudentiam iuuenis magis magisq; proderet verecūdia loquendi: factus est cuz epo illo cor vnū ex anima vna in dño. Modico post tēpore transacto/quum eousq; infirmitas abbatis Bernar. ingra uesceret: vt iam nō nisi moris eius aut omni morte grauior vita speraret: ab epo ipo visitat⁹ est. Quūq; viso eo eps se non solum vite eius sed et sanitatis spem habere diceret: si consilio eius acquiescēs p̄ infirmitatis fue modū aliquā corpori suo curam pateretur impendit: illevero a rigore vel vsu consuetudinis fue minus facile flecti posset: profectus eps ad capitulū Cistertiense: ubi cora paucis abbatibus q̄ conuenerant: pontificali authoritate et sacerdotali charita te toto corpore in terrā prostratus: petit et obtinuit: vt toto

vno

nō ille pidaber nardi fa cetia.

vno anno inobedientia sibi traderet qō ⁊ obtinuit. Qui reuersus ad Claraualle/extra claustra ⁊ terminos mona sterij domuculam vnā ei fieri precepit:ordinās ⁊ mandans in cibo ⁊ potu siue in aliquo eiusmodi circa eū nullam tene ri sibi ordinis discretionē:nullam de tota cura dom⁹ ad eū referri solicitudinem:sed ibi eū viuere ſm modū ab eo pre stitutum. Eodē tēpore ⁊ ego Claraualle ipsumq; visitare cepi. Et oū cū quodā alio abbate visitarē ⁊ inueni ex prece pto epi abbatē Berñ. feriatū ab omni solicitudine domus vacantē:deo ⁊ sibi ⁊ quasi in delicijs paradisi exultantem. Ingressoq; tuguriū illud/tantā mihi domus ipsa incutie bat reuerentiā suitac si ingrederer ad altarer dei. Quumq; ipse gaudiose suscepisset:⁊ quererem⁹ qd ageret:quō ibivi ueret:modo suo illo generoso arridens nobis. Optime/ inq̄t. Ego cui hactenus hoies rōnabiles obediebāt:iusto dei iudicio irrationabili cuidā bestie datus sum ad obediē dū. Dicebat aūt de quodā hoie rusticano ⁊ vano nil proꝛ sus sciēte:ab infirmitate qua laborabat curaturū se iactā te:cui ad obediendū ab eo ⁊ abbatib⁹ ⁊ fratrib⁹ suis tra ditus fuerat. Jbiq; cū eo māducantes/ quū arbitraremur hoiem tā infirmū tāteq; puidētie cōmissum/sicut oporte bat pcurādū:⁊ videremus ei agēte medico illo suos offerri cibos:quos sanus quis vix pre angusti a famis attingeret videbamus ⁊ tabescebamus vix regulari silētio nos coꝛi benter:quin in illū quasi sacrilegū ⁊ homicidā ira ⁊ contu melijs insurgeremus. Jpse aūt in quē hec fiebant:indiffe reter cūcta sumens / eque oīa approbabat: sicut qui sensu ipso coꝛrupto ⁊ pene emoꝛtuo vix aliquid sapoꝛe discerne bat. Nā ⁊ saginam crudā pro butyro/per errorē multis die bus noscitur comedisse:⁊ oleū pro aqua bibisse. Demū ad monasteriū Clareuallis reuersus pater Berñ. in tanto fer uoꝛe spūs filios nutriebat suis suauib⁹ monitis /⁊ magni ficis exemplis:vt quum in simplicibus habitaculis dege rent:⁊ pane nō tam furfureo q̄ terreo vescerent duris la boꝛibus occupati:ceteraq; cibaria vix aliquid sapoꝛis ha berēt:delicias nimias sibi hec arbitrarētur. Jmmcam esse anime oēm delectationē carnis arbitrabant. Quicūd car nē cū quadā delectatiōe nutrire videbat:vt venenū fugiē dū existimabāt. Pre dulcedine essi diuini amoꝛis amara eis dulcia videbāt:⁊ delectabili⁹ sibi in eremo q̄ pri⁹ in se culo viriſſe videbātur. ⁊ huiusmodi scrupulo motos prefa tūq; venerabilē epm Lathalanēsez ex magna eos deuotio ne ⁊ affectu visitantē/interrogātes ⁊ cōsiliuz flagitātes il le vt prudēs ⁊ deū timēs cōsolatus est eos:de coꝛdibus eo rum auferēs cōsciētie remoꝛsum de tāta suauitate quā sen tiebant in eoꝛū cibis in se nausceam magis q̄ voluptatem puocātibus. Et adduxit exemplū Heliſei pphete qui moꝛ tē que erat in olla cibi decocti ⁊ appositi filijs pphetarū. i. religiosis summe videlz amaritudinis/farinulla suppositā in dulcoꝛē cōuertit:exponēs farinā illam charitatis feruo rem:que eis aspera dulcia sapere faciebat. vnde super hoc nullum scrupulum sibi facerant.

§. V. Postq̄ autez Bernardus

abbas omni obedientie illius vinculo solutus fuit:⁊ sui iu ris effectus:velut arcus distētus ad pristinū rigoꝛē est re uersus. Videres hoiem imbecillem ⁊ lāguidū conari ⁊ ag gredi quecunq; vellet:minus considerare q̄d posset solici tum p oibus:circa seipsum negligentē:omnibus in cūctis obedientissimū:sed de seipso vix aliquādo seu charitati seu potestati obedientē. Semper prioꝛa sua nulla reputās:ma ioꝛa moliebatur:ad nō parendū coꝛpori a studijs spiritua libus robur addendo:coꝛpus suū varijs infirmitatibus p se attenuatū/ieiunijs insuper ⁊ vigilijs sine intermissione atterendo. Oꝛabat stans die noctuq; / donec genua ei⁹ in firmata ⁊ ieiunio ⁊ pedes eius a laboꝛe inflati coꝛpus su stinere nō possent. Cibus eius cū pane lact vel aqua deco ctionis leguminū:vel pultes quales infantibus fieri solēt. Cetera vel eius infirmitas non recipiebat:vel parsimonie studio ipse recusabat. Vino siquando ipse vtebat:raro ⁊ ni mis modico:quū magis aquā ⁊ firmitati sue ⁊ appetitui cōpetere testaretur. Sic aūt affect⁹ ⁊ confectus a cōi fra trum laboꝛe seu diurno seu nocturno vix se aliqū patiebat esse excusatū:seu ab occupationibus ⁊ laboꝛib⁹ officij sui. Et quū crebra illa ex coꝛruptione stomachi per os eius in digeste cruditatis eruptio alijs iciperet esse molestioꝛi ma xime aūt in choꝛo psallentibus:nō tamē ilico collectas fra trum deseruit:sed iuxta locum stationis sue pcurato acoe fosso in terrā receptaculū/doloꝛis illius sic aliquādiu put potuit necessitatē illā transegit. At vbi nec hoc permisit in tolerantia rei tunc demū collectas deserere/⁊ seoꝛsum se cum habitare compulsus est:nisi quantū siue collocutiōis siue cōsolationis gratia/siue discipline claustralis necessi tate cōuētui fratrū aliqū opoꝛtebat itereſſe. Quis nostra etate quārūuis robusti coꝛporis/et accurate valetudinis/ tanta aliqū perfecit:quāta iste egit ⁊ fecit moꝛibūd⁹ ⁊ lan guidus ad honoꝛem dei ⁊ eccleſſe vtilitatem:

§. VI. Virtute quoque miracu

lozum copiose effulsit. quoꝝ p̄mū hoc fuit. Quū aliquātos iam in Claraualle annos expleſſet:cōtigit virū nobilē ⁊ ip sius q̄ ſm carnē ppinquū Josbertū in Firmitate q̄ est op pidum primū monasterio:grauiter infirmari. Qui subito preoccupatus amisit intellectū pariter ⁊ loquelā. vnde ⁊ fi lius eius ⁊ oēs amici sui eo magis affligebantur doloꝛe:q̄ sine cōfessione ⁊ viatico vir magnificus ⁊ magnifice hono ratus obiret. Cucurrit citius nuntius ad abbatē Berñ. nec tunc quidē erat in monasterio. venit demū ⁊ inuenit eum iā triduo sic iacentē. Compassus aūt hominiꝛ mortus lachry mis filij eius ac ceteroꝝ simul lugentium/cōfisus est de mi sericoꝛdia dei:⁊ sermonē magnificū protulit dicēs eis. No tum vobis est q̄ in pluribus iste grauauit ecclesias. opprel sit pauperes. offendit deū. Si mihi creditis vt ecclesijs re stituantur ablata:⁊ vsurpate in grauamē pauperū cōsuetu dines dimittant:loquet adhuc ⁊ suoꝝ faciet pfessionē deli ctoꝛū:diuina quoq; suscipiet sacramēta deuot⁹. Mirātur oēs. Letatur filius. Familia oīs exultat. Quicquid p̄cepit homo dei ei pmittitur ⁊ impletur. Leterū frater eius Be rardus ⁊ Gualdricus auūculus eius/nō parū territi ⁊ tur bati/secretius eū sup tali spōsione conueniunt. durius et acrius inuehuntur. Quibus breuiter simpliciterq; respon dēs:Facile (inquit) pōt deus:q̄ vos difficille creditis. Jta q̄ post secretā oratiōnē ad oblationē sacrificij immortalis accedit. Quo offerente nūtius supueniꝛt:q̄ nūtiaret prefa tum Josbertum iā loquentē rogare obniꝛi⁹ vt vir dei festi naret ad eū. Cui post oblatū sacrificium venienti cū lachry mis ⁊ gemitu pctā cōfessus:diuina sacramēta suscepit. Et duobus aut tribus diebus post hec superuiuēs ⁊ loquens ea maxime q̄ vir sctūs preceperat:cōstituit sine vlla retra ctione seruari:sed ⁊ disponit domui suę/et eleemosynas de dit:⁊ sic demum christiano moze in bona spe spūs exhalauit. ¶ Quū aūt multis infirmis ex mia oraōs sanitatē restitue ret:erunt fratres ⁊ filij spūales eius mirantes sup ijs q̄ vi debant ⁊ q̄ dicebant de eo. Nec tamen moze carnalij⁹ in glo riā eleuabant humanā:sed iuuenili adhuc eius etati spūa li solicitudine metuebant. Jn quo nimirū zelo Gualdricus auūcul⁹ ei⁹/⁊ Guido primogenit⁹ fratrū ceteros anteibat vt ipsos tanq̄ geminos quosdam stimulos carnis sue ne magnitudo virtutū eū ex extolleret:accepisse diuitus vide retur. Neq; enim parcebant verbis durioꝛibus exagitātes temeram verecundiā eius:calumniantes/etia m bene gesta signa omnia adnihilantes:⁊ hoiem māsuetissimū nihilq; cō tradicentē frequēter vsq; ad lachrimas imꝛoperijs et opꝛobꝛijs affligentes. ¶ Narrare solebat venerabilis epus Lingonēsis Godefridus sancti viri ppinquus:q̄ cuidaz mi raculo qō per manū eius fieri vidit:predicti germanū ei⁹ Guidonem cōtigit presentē fuisse. Quum enim sanctus vir Ber. p castrū nationis in territoꝛio Senonum transiret:iu uenis quidā cuius pedes fistula occupauerat:predicti pa tris tactū in benedictione cū multa supplicatione petebat. Signatus aūt statim cōualuit. vnde ⁊ post paucos dies re uersus beatus pater p dictū castrū transiens inuenit iuue nem illū incolumē. Leterū frater eius prefatus Guido nec ipso quidem poterat cōpesci miraculo ⁊ quominus increꝛ paret:eū ⁊ p̄sumptiōis argueret:q̄ acquieuerit tāgere ho minem q̄ tanta charitate p eo solicitus erat. ¶ Circa idez tempus accidit vt is Gualdricus ⁊ q̄ ⁊ ipse zelo simili eius mansuetudinē duris increpatiōibus obꝛuebat:grauissimis febꝛibus laboꝛaret demū ingraueſcēte moꝛbo:ipsa doloꝛis magnitudine superatus/abbatē Ber. humili obsecratione cōpellit/ vt sui misereatur:⁊ opē sibi ferat quā ceteris da re p̄sueuit. At ille spiritu sup mel dulcis primū leniter bre uiterq; cōmemoꝛascrebꝛas super huiusmodi obiurgatiōes ipsius ⁊ imponens ei ne forte hoc diceret tentas eum:persi stenti tamē manū imponit ⁊ febrē abscedere iubet. Nec mo ra ad imperiuz eius reliquit eū febꝛis:expertū in seipso qō in ceteris arguebat. ¶ Frater quidā quē p secreta culpa a sacri altaris cōione suspenderat/notari timens et rubozem nō sustinens:ad manū eius cū ceteris nimiū presumptuo sus accessit. Intuitus aūt eū/q̄m causa erat latens:repelle re eū noluit:sed intimo coꝛde oꝛabat deū:vt de tanta p̄sum ptione melius aliq̄d ordinaret. Jtaq; sumens eucharistiam nō poterat eā ad interioꝛa trajicere. Et diu multiq; cona tus quū nullo modo p̄ualeret:anxi⁹ ⁊ tremebūd⁹ clausum oꝛe seruabat. Expleta itaq; hoꝛa oīonis sexta:patrē sanctū traxit ad partē:cuius genibus p̄molutus/cū multis lacry

mis qđ patiebat aperuit ⁊ apto ore ipsam quoq; hostiam ostendebat. Increpās aūt eū cōfitentē absoluit ⁊ sine difficultate recepit oīnica sacramēta. ¶ Virū pauperē nō lōge a monasterio habitārem vxor adulterā maleficijs cruciabat. Sicut eīm in ira ⁊ furore ei fuerat cōminata egerat p malignas incātationes vt miser hō consumptis carnibus nec posset mori nec viuere sineret. Sepius ⁊ vocis vsum ⁊ sensum oēm corporis amittebat. Iterūq; redit nō ad vitā sz ad mortē crudeliores reuocat crudeliter. Adducit a suis ad virū dei cū lachrymis multis. Qui vehemēter idignās maligni hostis malitiā tm̄ sibi in christianū vsurpasse tante altare hoīem deputari fecit. Positoq; sup caput ei⁹ vasculo eucharistiā cōtinēte/in ꝓtute sacramēti iubet demonē a lesione christiani ꝓhiberi. Qui ꝓfecte restitut⁹ est sanitati. Innumera sunt miracula q̄ per eūz dōs fecit. Nā demones a pluribus obsessis expulit. vnde ⁊ Mediolani solenniter missas celebrans/corā omni pp̄lo puellā paruulā dans ei aquā patene superinfusam ad bibendū: ꝓtinus a demonio liberauit. ¶ Aliā quoq; matronā quā diabolus iam p plures annos ita vexauerat: vt eā visu/auditu/⁊ verbo priuasset: ⁊ linguā ad modū proboscidis elephantine prēsaz teneret: terribilē vultu: tanhelitu fetidā. Que cū magna violentia adducta est ad sanctū dei virū ante altare eccl'ie bti Ambrosij. Hic aūt missam corā innumero pp̄lo celebrans facta cōsecratione: ⁊ dicta dñicali oratione: acceptā eucharistiam tenēs super caput obsessē adiurās eū exꝑte Jesu christi existantis sacramētorū natus est de virgine ⁊ crucifixus ⁊ mortuus p salute mundi: vt foras ejceret eūz ab humano genere: ex mortuis resurgens ascendit in celū sedens ad dexterā patris ⁊c. precepit vt ab illa eriret. Que liberata est: ⁊ reiecto demone recepit auditū/visum/⁊ verbum oībus adstātibus admirātib⁹ ⁊ deū in sancto suo laudantibus. Tātaq; deuotio erga illū excreuit in pp̄lo ex ei⁹ doctrina melliflua miraculis confirmata: vt demisso schismate cui inheserāt sequentes archiepm̄ suū Anselmū tenē rem partem Petri Leonis antipape: obedientiā omnimodam Innocētio scō vero christi vicario exhiberēt. ¶ Papie etiā demoniacū latrantē vt canē curauit. Febricitātes plurimos pristine restituit sanitati. Paralyſi dissolutos vigori naturali restituit. Cecos illuminauit. Membra arida habentes manus vel alia sanauit. Panibus quoq; benedictis ab eo infirmi sanati sunt de ipsis comedēdo. Multa quoq; occulta hoībus ⁊ futura spiritu prophetie cognouit. de quibus omnibus explicite in legenda habetur.

§. VII. Quum autem tempore

suo exortū fuisset schisma Inn. scō canonice electo: Petro aūt Leonis Romano amicitia potentū ⁊ pecunia a q̄busdā intruso in papatū ⁊ Anacletū se nūcupante: sancte dei multū laborauit: p ciuitates ⁊ regna discurrens ad remouendū dictū schisma. Intronizato siquidē Inno. ꝑm solitum morē: in breui tāta fuit multitudo ⁊ tum pp̄ij generis nobiliū: tū affinitate iunctorum: tū pecunia corruptorū: vt fere tota ciuitas antipapā sequerē. Propter qđ habito maturo cōsilio seruoꝝ deū decreuit verus antistes Inno. furori cedere. Et ꝑ curatis clā nauigijs p Tyberim inde recedens ad portū Pisanū applicuit. Et premissis in Balliam nuntijs insinuantibus negotij veritatē: ne ab altera parte mēdacijs ꝓuenirent: cōgregato apud Stāpas cōcilio /abbas sctūs Berū. ab ipso rege Frācorū ⁊ ꝑcipuis q̄busq; pōtificibus accersitus (iā eīm ex miraculis ⁊ doctrina celebris habebat) nō mediocriter pauidus/accessit periculū et pondus negotij nō ignorās. Sed in itinere deus cōsolatus est eū: reuelans in visione nocturna pacē futurā eccl'ie. Celebrato igitur pri⁹ seiunctione: ac precib⁹ ad deū fusis: quū de negotio tractaturi rex ⁊ ep̄i cū principib⁹ cōsedissent: vnū oīz cōsiliū/vna fuit sniatia: vt tantū negotiū dei famulo imponeret: ⁊ ex ore eius tota causa penderet. Qđ ille timens et tremēs tū virorū fideliū monitis acquiescens suscepit. Et diligenter ꝑsecut⁹ electionis ordinē. electorū merita/ vitā ⁊ famā prioris electi: aperuit os suū ⁊ spū sapientie repleuit illud. Unus ergo oīm ore locutus suscipiendū ab oībus summū pontificē Inno. noiauit/⁊ ratum esse ⁊ haberi oēs pariter acclamauerūt. Et decāratis deo laudibus: oēs electioni Innocētij se subscripserūt. Exinde papa Inno. nauigio in Prouinciā delatus est: ⁊ postea in Burgūdiā: vbi honorifice suscep⁹ est. Earnotū quoq; papa deducto: ⁊ rex currit. Ad quē rex venerabilis abbas Ber. premissus fue Anglie rex ipse ab hoc fuerat dissuasus. Quū eīm rex cū viro dei loquens recalcitraret: ⁊ detractaret: ne deum offenderet: Quid times/ ait sanctus dei) ꝑcussū incurrere si obedias Innocentij? Cogita/ ait) quō de alijs ꝑcūs reſpōdeas deo. Istud mihi relinque. In me sit ꝑcussū istud. Ad qđ verbū persuasus rex acquieuit: ⁊ cū honore suscepit Innocentiū. Post concilium aūt Remis celebratum /dōs papa abbatem Ber. a se separari nō patiebat sed cū cardinalibus rebus publicis assidebat. Sed ⁊ priuatim quotquot habebāt negotia: virū dei secretius cōsulebāt. Demū Leodiū dōs papa regi Romanorū occurrit: ⁊ honorifice q̄dē suscep⁹ est: sed velociter obnubilata est illa serenitas. Siquidē impetune idē rex instituit/ tōs; ad hoc reputans opportunū eōrū sibi restituī inuestituras: quas ab eius ꝓdecessore Henrico p maximos labores ⁊ multa pericula eccl'ia Romana sibi vēdicauerat. Ad qđ verbū expalluere Romani: ⁊ qui cum papa erant: nec consiliū supperebat: donec murū se opposuit sctūs abbas audacter resistēs regi mira libertate q̄ redarguit verbū malignū ⁊ mira authoritate cōpescuit. Rediēs e Leodio Clareuallem dōs papa p se voluit visitare: vbi a pauperib⁹ christi nō purpura ⁊ bysso ornatis: nec cū deauratis euangelijs: sed pānosis adminibus scopolosam baiulantibus crucē: nō clamosa tubilatione: sed suppressa modulatione affectuosissime susceptus est. Flebāt ep̄i: flebat ⁊ ipse pōtifex summ⁹. Mirabātur cōgregationis illi⁹ gratuitatē: q̄ in tā solēni gaudio oculi oīm hoīm oīxi /nusq; vagabūda curiositate circūferrent: sed cōpositis palpebris ipsi neminē viderēt: ⁊ sic ob oīd⁹ viderent. Nihil in ecclesia vidit Roman⁹ qđ cuperet: nihil in oratorio nisi nudos viderunt parietes. Panis ibi opicus p similā: p careno sapa p rūbra olera: p q̄buslibet delicijs legumina ponebant. Si forte piscis est inuentus: dño de pape appositus est: ⁊ aspectu nō vsu in cōe ꝓfecit. Inuidit diabolus: ⁊ seruorū dei gl'iam quos tāti hospitis nobilitauit ꝓsencia ferre nō valēs: dum in choro alacriter psallerēt ⁊ deuote: ꝓsentib⁹ etiā nōnullis ex cardinalib⁹: vn⁹ pre ceteris occupat⁹ blasphema q̄dā verba locut⁹ est. Dicite/ inquiēs) Ego sum christus. Et alij plures territi ⁊ tremebūdi ad bti patris vestigia cōfugerūt At ille cōuersus ad ceteros. Orate inq̄t ac deinceps subsilētio eos q̄ turbati videbant eduxit: atq; cōpescuit: vt ne quissim⁹ ille se ꝑderet: conatus suos experiret infirmos. Tantaq; celeritate oīa sunt sedata: vt ꝑpe adstāres latuerit qđ acciderat. Tōgas morās in Balliis Innoc. facere nō potuit: sed sicut cū Lothario rege Romanorū condixerat: Romā ei occurrit: ⁊ vi exercit⁹ in Lateranēse palatiū Innocenti⁹ est deduct⁹. Multiq; ex nobilib⁹ Romanis fideles eccl'ie eū honorifice susceperūt. Petrus tū Leonis antipapa seu antichrist⁹ cōfederatorū stipat⁹ militia/in editioribus turribus manebat: tōs expectās ad seuiendū. Relicto igit Innocētio Rome iperator Lotharius digreditur. Post cui⁹ discessum Petr⁹ crebros motus ꝑ vrbē discurs⁹/ fideliū cedib⁹ inhiabat. Itelligēs aūt Inno. Rome infructuosam sibi eo tpe morā: ne ꝓtia sua illius bestie rabiem efferaret. Pisas reuertit. Ibiq; cōgregatia pene totius occidentis ep̄is ⁊ alijs religiosis: q̄bus ⁊ p oia adfuit abbas sctūs cōsilijs ⁊ iudicijs ⁊ definitionib⁹ oīb⁹. summa actionū talis ꝓgregationis fuit in excōicatione Petri leonis: ⁊ fautorū eius deiectione. Soluto cōcilio illo ad reculiandos Mediolanēses dōs Inno. misit abbatem Clareuallis Berū. quē multis supplicationib⁹ exquisierant. Et Guidonem Pisanū ⁊ Matthēū Alboneusem ep̄m a latere suo direxit: q̄ schisma p Anselmū in eadē vrbe factū abluerent: ⁊ ad vnitatē eccl'ie deuios reuocarēt. Abbate igitur sancto Bar. cū predictis simul collegis appropinquāt⁹ ad vrbem Mediolanēsū. lōge a ciuitate per. vij. miliaria: tois ppl'is obuiat cuiuscunq; cōditionis ⁊ status. ⁊ incredibili reuerentia virū dei suscipiūt: ⁊ delectantur aspectu: felices se existimant si possunt frui auditu: deosculant pedes eius vniuersi. Et licet hoc ille molestē acciperet: nulla potuit deuotos ratione cōpescere. Vellicabāt etiā pilos quos poterant de vestimētis ei⁹ ⁊ ad morborū remedia de panno⁹ lacinijs aliq̄d detrahebāt. Demum pacata sunt oia illis ecclesie reconciliatis ⁊ Innocentij obedientie se subijcientibus.

Concilium celebratum Remis sub Inno. ij.

Concilium apō stāpas sub papa Inno. ij.

Concilium Pisis celebratum sub Inno. ij.

§. VIII. Reuertitur post hec vir

sanctus ad Clareuallem. cepitq; monachis illis exponere Latica cāticorū. Sed, quū adhuc multi seqrent schismaticum Petrū: ⁊ foueret pares ei⁹: ⁊ ciuitates ⁊ principes adherētes Innocētio a veritate auertere tētantes ⁊ solicitentes: dōs papa p beato viro nuntios delegat speciales: vt ad vrbē accedat ⁊ scandalizātibus obuietur. Qui ꝓcissime Romā aduenientes: honorifice a summo antistite et tota curia susceptus est. Interea Rogerius rex Appulie q̄ fauebat Petro leonis: mittit ad Innocentiū: vt destineret ad eū debeat cancellariū sum Almerigū ⁊ abbatem Clare-

uallis

nallis.ſ.Ber.Et ad Petrū Leonis ſimiliter ſcribit:vt Petrum Piſanū defenſorē ſuū ad eū tranſmittat:vt eis coraz ipſo cōferentibus intelligat cauſam huius diſſenſionis et ſcyſmatis.Mittebat enim in dolo.Audierat aūt Petrum Piſanū eloquentiſſimū:z in ſcientia legum z canonū nulli ſcōm.Putabatq; ſi eloquētie eius in publico cōſiſtorio aut diēria preſtare:z declamationibus rhetoricis ſimplicitatē abbatis poſſe obrui:z ſilentiū ei inverboz pōdere z rationum imponi.Demum venit pars vtraq; Salernū:z vbi rex curiā tenebat.Interea tū rex ille Rogerius innumerabilē exercitū cōgregauerat contra.Ranulphū ducem q̄ erat cū gentib⁹ ſuis pro parte eccleſie z Innocentij.Et quum ſanctus dei ei perſuaſiſſet ne conflictū talē iniret:q; ſuperat⁹ confuſioni pateret:nō acquieuit confidens in multitudine ſua.Sed vt ei predictū fuit:euenit:eo in bello ſuperato et fugato a Ranulpho:quū longe minor eſſet exercitus eius.Sed rex ſimulans alacritatē regio ſe ornatu attollens:ſti pata militibus curiā:vtraq; partē pcepit accerſiri.Et pri⁹ ſtructo petro piſano:z multarū pmiſſionū authoramē tis accēſore cauſe ſue rationibus eū alloqui iubet.Prior Oratio bti Ber nar.pro cū Innocētij ħ. icaq; Petrus electionē dñi ſui.ſ.petri Leonis canonicam pbare contendit.z verba ſua multis legū z canonū ſententionibus munit.At vir dei nō in ſermone:ſed in virtute regnū dei eſſe exiſtimans.Scio inquit petre te virū litera tum z ſapiētem eſſe:Et vtinā ſanior pars z honeſtior a te occupaſſent negotia.Utinā te patronū cauſa felicior obtineret.z ſine dubio nulla poſſet ipedire facūdia.Et nos agreſtes quidā ligonibus magis q̄ declamationibus aſſueti:ſi cauſa fidei nō vigeret inſtitutū ſilentiū teneremus.Nunc aūt cogit nos charitas eloquī:q; tunicā dñi quē in tpe paſſionis nec preſumpſit ſcindere vllus:ne Judeus quidē:ſaltore hoc dño/petrus Leonis dilacerat z diripit.Una eſt fides:vnus dñs:vnū baptiſma.nos nec⁹ duos dños z nec⁹ geminā fidē:nec duo baptiſmata nouimus.Ut eſſi ab antiquis ordiar.Una arca tpe diluuij fuit.In hac octo aie ceteris pareūtib⁹ euaſerūt.z quotquot extra arcā reperti ſunt/perierūt.Arcā hāc typū habere eccl'ie nemo eſt q̄ ambigat.Arca alia nuper fabricata eſt.Et quū ſint due z alteram neceſſe eſt eſſe adulteram:z in pfundū demergi.Arcam quā regit petrus Leonis:ſi ex deo eſt:neceſſe eſt vt arca quā regit Inno.obruat.Perit ergo orientalis eccl'ia perit occidēs tot⁹.peribit Frācia.peribit Germania.Hyberni z Angeli z barbara regna in pfundū pelagi demergentur. Religio Camaldulenſis:z Carthuſienſis:z Cluniacenſis: Grādimontenſis:z Ciſtertienſis:z Aliaq; ſeruoz dei z ancillarū innumerabilia colegia neceſſe eſt ſub vno turbine coruant in abyſſum.Eos abbates z reliquos eccl'ie prīcipes collo pcipiti mola aſinaria alligata pelagus vorabit z excipiet.Solus ex principibus mūdi arcam petri intrauit iſte Rogerius.Et ceteris oībus enecatis:ſolus ipſe ſalua bitur.Abſit vt tot⁹ mūdi religio pereat:z ambitio petri:cui⁹ vita palā eſt q̄lis extiterit regnum celoz obtineat. Ad hec verba nō vltra ſe poterāt q̄ preſentes aderāt continere:ſed abominari ſunt vitā petri z cauſaz.Abbas aūt ſcūs tenens manū petri piſani eleuauit eū.Et ſimiliter ipſe ſurrexit.Tutiorē(inq̄t)ſi mihi credas itrabimus arcā Et ſicut iāpridē mēte cōceperat:ſalutarib⁹ illū aggrediēs monitis:cooperante gr̄a dei ptinus pſuaſit vt ad vrbē rediens Innot pape reconciliaret:Soluta cōcione/rex nondum voluit obedire:q; ſcti patri patrimoniuz q̄ in Laſſinenſi.z Beneuētana puincia amplīſſimū eſt:cupidus occupauerat.Putabatq; hmōi ſuſpēſionibus aliqua a Romanis ertorquere priuilegia:p que tanq̄ p ius pprū ſibi ſtabiliret hereditas.Lōtigit aūt rūc quēdā nobilē Salerni notiſſimū infirmari:z deſperatū a medicis/quoz ibi pcipue ars vigebat z ſtudiū tūc tpis:aquā bibere de lauacro manuū ſancti viri:put ſibi in ſomnis fuerat reuelatū:ſubito ſanitati pfecte reſtitui.Oōviulgatū oēs trahit ad deuotionem ſancti eximiā z verbis eius credendū ſolo rege in malitia pmanente.Reuertīt abbas ſctūs Romā z Petrum piſanū z quoſdā alios recōciliat eccl'ie z Innocentio pape confederat.Demū paulo poſt mortuus eſt petr⁹ Leonis in malitia ſua deſperatus:tramē pars eius papā alterū pro altero ſtatuerūt.Qui q̄citiſſime ridiculus pōtifex ad abbatē Berñ.accedens per eū depoſitis vſurpatis inſignijs papalibus/recōciliatus eſt Innoc.veniā petens z obtinens.Poſtq̄ ſctūs vir qui per ſeptem annos deſudauerat p reſacienda dicta ſciſſione:z cū multo animi dolore populoz ex nimio affectu ad eius ſanctitatē exyzbe diſceſſit:z ad Clareuallem reuerſus eſt:ſecutus expoſitionē inchoatam in Cantica cāticoruz:nec⁹ tū cōpleuit:ſed vix ſcōz capl'm expleuit.Multiplicatis aūt fratribus ordinē illum intrantibus/ex doctrina illius melliflua in cermonib⁹ alle ctis z ſcitatis exēplis accenſis.clx.monaſteria in diuerſis mūdi partibus in ordine ſuo fundauit.Taleſq; diſcipulos reliquit vt multi ex fratribus eius eligerentur in epos z archiepos in magnis ciuitatib⁹ aliqui etiā cardinales.Sz Abbas ſterioz a diuo Bernardo fundatoruz ingens numer⁹ z Eugenij a Berñ.miſſ⁹ ad ſanctū Anaſtaſiū ppe Romam dicti ordinis monaſteriū ab Innocētio cōſtructū poſt Lucīū z Celeſtinū ſucceſſores Innocētij ſcōi pdicti papa fuit creat⁹.Ad quē ſcripſit Berñ.ſanct⁹ adhuc viuēs libz̄ pulcherrimū z putilez de conſideratione.Qui plati ex ordine Ciſtertienſi aſſumpti/oēs magnū eccleſie lumē pſtiterūt. Ipſe aūt pluries elect⁹ in epm vel archiepm vt a Genuēſib⁹ z Mediolanēſib⁹ z a multis vltramōtanis eccl'ijs/nec aq̄euit/nec obſtinato aio recuſauit:ſed ſui iuris ſe nō eſſe aſſeruit.Ordinauerant enim fratres ipſius ordinis Ciſtertienſis z pcurauerāt cū ſummo pōtifice eo inſtigāte vt theſaurus ipſe ſapiētie a nulla eccl'ia poſſet eis auferri.

§.IX. Apud Aquitaniā quedā

mulier miſerabilis erat:que a quodā demone petulante z incubo vexabat.Ser enim ānis abuſus eſt ea:z incredibili vexauit libidine.Aduenīēte aūt illuc viro deitdemō mulieri ne ad eū accedat vehementer minat:q; nil ei prodeſſe poſſet:z recedente eo ipſe qui eius fuerat amator crudeliſſimus fieret perſecutor.At illa ſecure ad virū dei acceſſit:z q̄ pateret cū multo gemitu enarrauit.Cui ille:Tolle hunc meū baculum:z in tuo lectulo pone:z ſi quid agere poteſt:agat.Quod quū feciſſet:z in lectulo ſuo recumberet:adeſt ille cōtinuo:ſed nec ad conſuetum opus:nec ad ip̄m cubile preſumit accedere:immo acerrime minat:z q̄ illo recedente ſe de ea atrociter vindicabit.Qō quum illa Ber.priuate retuliſſet:ille populū conuocauit:z oēs candelas in manu accēſas habere precepit.Demonemq; cū vniuerſo q̄ aderat cetu exōicauit:ac ne ad illā vel ad aliā deinceps acceſſum haberet:interdixit.Sicq; illa a tali illuſione penitus liberata eſt. ¶Quum regnū Germanie p quadā magna ſedanda diſcordia ſeruus dei intraſſet:archiepos quidā venerabilem quēdam clericū ei obuiaz miſit.Cui dum clericus ſibi obuiā a ſuo dño miſſum fuiſſe diceret:vir dei reſpōdit: Alius dñs miſit te.Miratus ille ſe nō niſi a ſuo dño archiepo miſſum fuiſſe affirmabat.Ecōtraro ſeruus chriſti dicebat:Falleris fili falleris.Maior dñs eſt q̄ te miſit chriſt⁹ Quod clericus intelligens:ait/Putas q̄ monachus velim fieri? Abſit hoc a me.Non cogitaui nec aſcendit ſuper cor meū.Quid multa? In eodē itinere ſedulo valefecit:z a viro dei habitū ſuſcepit/¶Quum quendā militem valde nobilem ad ordinē recepiſſet z virū dei quodā tpe ſequeretur: grauiſſima cepit tentatione pulſari.Quū aūt eode fratribus quidā eū tam triſtē videret/cauſam tante triſtitie req̄ſiuit Cui ille reſpondit:Scio(inquit)ſcio q̄ nūq; amplius letus ero.Qō verbum quum dict⁹ frater ad ſeruū dei retuliſſet: ille p eo attentius orauit:z ſtatiz ille frater q̄ tam tētatus z triſtis erat:tanto ceteris apparuit iucundior z hilarior: quāto prius ceteris triſtior.Quū aūt ei dict⁹ frater verbū meſtitie qō locutus fuerat amicabiliter imporaret:ille reſpōdit.Etſi dixi:Nūq; ampli⁹ let⁹ ero:ſed nūc dico:Nūq; amplius triſtis ero.¶Quū inſtante quadageſima a multis tyronib⁹ fuiſſet viſitatus:rogauit illos vt in illis ſaltē dieb⁹ ſacris a ſuis vanitatib⁹ z laciuijs abſtinerent.Quibus nullo modo acquieſcentib⁹ / iuſſit eis ppinari vinum dicēs Bibite poculū animarū. Quo hauſto/ſubito mutati receduntz q̄ modicū tēp⁹ denegauerāt:toti⁹ tempus vite ſue deo dederūt.¶Tandē beatus pater Berñ:morti feliciter appropinquās:ait fratribus ſuis.Tria vobis obſeruāda relinquo:que in ſtadio preſentis vite quo cucurri memini me p viribus obſeruaſſe. Nemini ſcandalum facere volui.Et ſi aliquando incidit:ſedaui vt potui. Mīnus ſem per ſenſui meo q̄ alteri⁹ credidi. Deſus de ledēre nūq; vin dictam expetij:Ecce charitatē:humilitatem patientiā relin quo vobis.Deniq; poſtq̄ multa miracula per petraſſet:multoſq; libros z tractatus cōpilaſſet:cōſummatis vite ſue diebus circiter.lxiij.aunis.anno dñi.M.cliij.inter filioz manus obdormiuit in dño. Poſt obitū ſuū multis gloriā ſuaz manifeſtauit.Cuidā enim abbati in quodā monaſterio apparuit:z vt ſequeretur admonuit.Qui quū ſequeretur:dixit vir ſanctus.Ecce ad montem Libani venimus.z tu hic manebis:ego aūt illuc aſcendam.Interrogatus ab eo ad quid vellet aſcendere:diſcere(ait)aliquid volo. Miratus ille.quid(inquit)vis diſcere pater.cui nullū hodie in ſcientia credim⁹ eſſe ſcōm? Et ille.Nulla hic ſcientia.nulla veri cognitio.Surſuz ſciētie plenitudo.ſurſuz vera notitia veritatis.Et in hoc verbo diſparuit.ille aūt diem notauit/et tūc virū dei Ber.de corpe migraſſe iuenit. Multa aūt z alia z pene innumerabilia miracula p ſeruū ſuū dñs opatus eſt Obitus ſcti Bernardi.

¶ De henrico quinto et bellis orientalium contra Grecos/Turcos et alios. Capitulum.vj.

NUnc de imperatoribus agendum est qui fuerunt ab henrico.iij.vsq; ad henricū.vj.inclusiue. Post henricū igitur iij.fuscepit Romanum imperium eiusdē nois ⁊ntus filius ei⁹ anno ab incarnatione domini M.cvij. A mūdi initio ⁊nquies mill'o.lxx. Scōm aliā com munioē opinionē series mill'o.ccc.xvij. Et imperauit annis.xx. Hic tū p duos annos ante mortē patris / quū iā esset declarat⁹ futur⁹ imperator ab eo ⁊ immemor būficij recepti aduersus patrē rebellionē mouit ac sub obtētu melioris ādē reipublice ac restaurāde eccl'ie/in ipm insurgit. Sue mens occasionē ex eo q̄ pater ei⁹ esset a Romana eccl'ia excōicat⁹. Uū facile saxonū principes pri suo semp infestos sue volūtati cōiunxit. Multi p̄terea principes imperij recedentes patre filio adheserūt. Ad postremū cunctis illū relinquentibus a filio capit⁹ ⁊ carcerali custodie mancipat⁹. vbi dum audientiā peteret: fili⁹ vna cū principib⁹ dolo circumuentū cogūt imperialia insignia filio resignare. Quo facto dimissus ⁊ oīm suffragio destitut⁹/p Alemāniā vagus ⁊ p fugus discurrēs Coloniam venit. Cūes aūt eius miserati sunt calamitatē: ⁊ ab eis nō sicut exul/sed tanq̄ imperator solēniter est susceptus. Inde multis illū Leodiū comitātibus venit: vbi vocata p̄incipū curia: aliquib⁹ ad eū cōfluētibus asserit se a filio fuisse coactū imperialia insignia resignare. Fili⁹ aūt audiens illū Leodij esse: obsidere eū parauit. Premissisq; militib⁹ q̄ pontē sup Mosam fluuiū sitū occuparēt: agēte patre repulsi multi occisi atq; capti sunt. Inter q̄os ⁊ Bruno comes occisus est. Sicq; filius cōtra patrē pgens redit inglorius. Nō aūt multo post tpe henricus.iij. iste apud Leodiū mozit: ac a cuibus in eadē ecclesia moze principū sepelit. Sed postmodū mādato summi pōtificis tāq̄ excōicat⁹ a cemiterio sctō ejicitur: ⁊ ois ei sepultura christiana denegat. Mortuo igitur eo filius henric⁹ ⁊ntus mirabili suoz collecto exercitu intrauit Italiā. Inuēta sunt solū ex Teutonicis.xxx. milia armatorū: exceptis ijs q̄ de Italia sibi adiūcti fuerūt. Inde moto exercitu in Tusciā transiens/castrū pontis tremuli muris ⁊ turribus munitissimū: q̄ trāsitū illi dare negauerāt: diu obsessum atq; impugnatū ad deditionem coegit. Quo capto a fundamētis dirutum cōplanauit. Inde motis castris Tusciā intrauit: atq; ab oīb⁹ fere ciuitatibus honorifice susceptus est. Sola Aretinoz ciuitas aliquādiu repugnauit: quā ille multis calamitatibus affligens: demū manda ta eius facere cōpulit. Quūq; intus res put optauerat cōposuisset: ad sedanda scandala inter regnū ⁊ sacerdotium Romam profectus est. Et quomodo se habuit erga papam Pascalem: q̄.s. incarcerauit eū sed postea dimisit: ⁊ eū cum populo recōciliare quē offenderat conatus est: dictum est supra in capitulo precedenti in.§. pascali scō. Exinde imperator vbe ⁊ Italia relicta reuersus est in Alemāniam. Quūq; nō haberet vxorem: statim sibi Matildem filiam regis Anglie sponsam accepit: ⁊ Maguntie nuptias magnificas celebrauit. vbi dux Saxonie Lotharius qui illi a tempore quo sortit⁹ fuerat imperiū rebellis extitetat: tunica lanea indutus: discalciatus atq; discinctus / ad pedes imperatoris venit veniā flagitās. Tantus enim oēs illius terroz inuaserat: vt nullus ei resistere auderet. Sz postmodum quū nimis esset durus ⁊ rigidus: multi ex principib⁹ ei rebellauerūt. Interea p̄uilegium seu pactum inter papam Pascalem ⁊ imperatorē factū / papa cozā multis prelatis annullauit. s. de inuestitura vt supra dictū est. ppter q̄ a fautoribus imperatoris persecutiones multas passa est ecclesia. Et ad suasionem eoz reuersus est imperator in Italiā vbi fidelibus bella intulit ⁊ ciuitates cepit a Romanis magno cū honoze susceptus. Nullus tamen catholicoz ei occurrit. Iturus ad Petri basilicam naue transiuit nō pontē ad quam ecclesiam veniens petit cozonari. Ei aūt dicitur q̄ a papa vel eius cōmissario debet cozonari. sciens aūt henricus catholicoz a se mentem auersam: ⁊ q̄ se confusus nō modicū/vbem egredi cogitauit: ⁊ anteqū inde digrederet⁹: cūctum populum cōuocari iubet. Ad quos eum ita locutum ferunt. ¶ Si diuinitus datū fozet quirites rerum publicarum statū digno moderamine gubernari: dignaq; reuerētia eoz rectores alter ab alteris abesset pontifex: nec imperialibus comitijs vterici Alter alterius gloria fulciret. gloria alterius gloria fozet ⁊ robur. Robur vtrozq; timoz omnium. Amoze q̄ inter vtrosq; se cōuerteret ciuitas. Nos patres/nos cōsules/nos primozes/nos omnes boni vbis ⁊ orbis intuerētur. Gothi/Galli/Hispani/Aphri/Greci ⁊ Latini/ Arabes/ Parthus ⁊ Indus/aut timerent aut diligerent. Nunc aūt dum secus agitur: fit aliter. Nam dū abinuicem diuidimur ab oīb⁹ conculcamur/despicimur/ maledicimur/ ⁊ impugnamur. Conuertimini igitur ⁊ meū licet peccantis vorū correctionem q; suscipite: ne dum per vos in me rigescit iustitia: multiplicat⁹ sceleribus in alijs sine me qualiter ri gescat edisc atis. Ecce a patre Romane ecclesie dño papa e Gallijs in vbem cozonandus adueni. Eum abesse infortunijs meis deputo. Nisi aūt id a vobis exposcor: sit inter nos pax. Equidem erit si vosipsi velitis Romani. Et pfecto sedatis ventis quiescēt maria. ¶ Ad hec verba henrici catholicoz eccl'ia q̄ erat in vbe sic respondit. Inhonestū satis ac indignum arbitramur: vt nos aliq̄n dulcibus cōuenias verbis: quos fellitis ictibus indies circūuenire cōtendis. Existimas vt credamus rex te ad penitendum satisfacturum ad hāc vbē aduenisse: per quē cōtinuas ac hostiles irruptiones/ sacrilegas ordinationes fieri cernamus? Simul vt Latiū intrasti rex beati Petri fidelibus bellū intulisti. Age q̄ sunt: p quibus agunt: abbas Farsens. ⁊ Ptolemeus vterq; p suis criminibus excōicatus? Illis ducib⁹ apl'oz eccl'ias intrasti. Cū quibus patribus? cū quib⁹ epis? cū quibus clericis? Adde qui sunt ⁊ q̄ nunc ante fozes eius excubant? Nonne seditiosi? Qui sunt q̄ eius thesaurū custodiūt? Nōne sacrilegi? Qui sunt eius altari deseruiētes? Nōne heretici? Heu heu expulsis catholicis cūctis fidelibus reuerendā beati Petri ecclesiā per te schismatici occupant. Hecine est via illa ex qua veniam merearis? satisfactio qua eccl'ie recōciliaris? pax qua bella quiescāt? Aliter agendū est o rex. Henricus tū in reprobuz sensum datus/ quū fideles q̄ intra vbē erant: circūuenire verbis non potuisset: quos in immēsum exacerbauerat: tactu Mauritio Bracharensi epo cozonari se fecit. Sicq; ab vbe discessit. ⁊ in Lōgobardiā perrexit. ¶ Hys tpibus in parochia Legiensi porca enixa est porcellū habentē facie hois. Et pullus galline natus est quadrupes: vt testat Sigisbert⁹. Et multi sacro igne succēsi sunt: mēbris instar carbonū nigrescentibus. In mense Julio cometes apparuit radios dirigens ad austrū: multis cōsciētib⁹ hoc signo pozrēdi futurā regis hērici expeditionē versus Italiā. Circa illud tps Lauduni nat⁹ est puer geminus a clune superi⁹ duo .s. habēs capita: duo vsq; ad renes habēs cū suis brachijs corpora. q̄ baptizat⁹ triduo supuixit. Mense Junio siliginem ⁊ arbozes sacro igne aduste spē sui fruct⁹ mentite sunt. Et q̄dā sylue insup arefacte. Subsecuta est grauis ⁊ diuturna holm valetudo/cū pfluuio vētoz ⁊ mortalitate: ⁊ dōs Sigilberti venerabilis monachus Benblacensis cenobij in omni scētia lfax ingeniosus temporū descriptor obijt.

Porte ta.

hēric⁹ ⁊nt⁹ imperator itrauit Italiā.

Oratio impatoris hēnrici ad populū romanum.

§.I. Imperante aūt p̄dicto

henrico quinto in Romano imperio nostri occidentales principes: vt refert Jac. de col'. in oriente varia fortuna cū hostibus fidei dimicabāt. Nā Boemūdus Antiochenozum princeps illustris de vltramōtanis partib⁹ in Appuliā reuersus: in Epirū trāsit equitū habēs ⁊nq; millia: peditū vero milia.xl. q̄ Latinoz causas psequēs: iniuriarū memor quas Grecoz imperator sibi ⁊ alijs latinoz principib⁹ intulerat: cōfractis maritimis vbib⁹ /⁊ in direptionē oīs vniuersam Epirū depopulat⁹ est. Oō audiens imperator Grecoz suos nichilomin⁹ collegit exercit⁹: ⁊ ei pcedēs obuiā in vicino castra cōstituit: vbi cōibus amicis interuenientibus imperator cū dño Boemūdo interpositis iuramentis fedus init q̄ de cetero christi fidelib⁹ in orientē trāsirevolentibus bona fide cōsiliū ⁊ auxiliū ministraret. Quo com pleto dimissa peregrinoz turba in Appuliaz reuersus est. Sequēti aūt estate quū nauigio pgregato ad iter in oriē tem accingeret: validā cozrept⁹ egritudine vita funct⁹ est: vnico filio principat⁹ ⁊ nois sui herede relicto: quē ex filia regis Frācoz. Cōstantia susceperat. Quo anno ⁊ Philippus rex Francoz eius socer migrauit ad dōm. Cui succesit in regno eius filius primogenit⁹ Ludouic⁹. ¶ Eodem anno qui fuit scōs henrici.v. Bertrādus comitis Tolosani filius q̄ Raimūdo successerat: cū classe Genuēsiū in Syriā applicuit. Qui cū pulchra comitiua tā equitū q̄ peditum ciuitatē Tripolitanā dū applicuisset: quā lōgo tpe pater ei⁹ ante obsessam oppugnauerat: iterū terra marīq; obsidione vallauit: ad quā etiā obsidionē dōs rex Balduinus cū roboze suoz exercituū venit. atq; renouātes ciues diuturnis laboriб⁹ fatigati saluis psonis ⁊ rebus vbem exercitui christiano resignāt. Factus est aūt ibidē comes Bertrandus dñi regis hieroso lymitani homoleugius. Capta est aūt ciuitas illa anno dñi. M.cix. Circa illud tps predictus dei cultor rex cōgregata ex oi regno tā equitū q̄ peditum

Tripolis capitur.

ditū multitudine/ciuitate Berytensiū obsidione vallatam occisis pro maiori parte infidelibus violenter effractam expugnauit. Est autem Berytus ciuitas maritima inter Biblum ⁊ Sidonem sita de ciuitatibus Phoenicis quę capta est anno domini. M.cxl. mense Aprilis. ¶ Eodem anno applicuit in portum Joppes cū milia copia armatorum regis Norvvegie frater. Qui ad hoc solum regnū deo amabile aduenerat vt se per aliquod temp⁹ cū suis christe māciperet obsequio vnde rex gauisus non modicum/congregata exercitus multitudine vrbem Sidonem cum ijs qui aduenerant terra marię obsidione vallauit. Quumq; diebus aliquot ciuitatem cōtinuis assultibus oppugnassent: ciues de sua euasione desperantes vrbē dño regi resignāt cum his conditionibus / vt nobilibus concedatur exitus: plebi vero sicut prius bonis conditionibus agriculture operam dare liceat. Est autem Sidō ciuitas maritima inter Berytum ⁊ Tyrum ciuitatem prouincie Phoenicis cōstituta: commodissimum habens situm: de qua in multis locis scriptura sacra commemorat. Capta est autem mense Decembris. anno domini. M.cxl. ¶ Anno sequēti mortu⁹ est illustris memorie ⁊ pie recordationis Tancredus Antiochenus princeps. Cui de eius suprēmo iudicio successit in principatu eius cōsaguineus Rogerius Richardi filij ⁊ ea conditione vt quandocunq; dñs Boemundus iunior dictum principatum reposceret: sibi sine controuertia resignaret. Anno aūt dñi. M.cxiij. sub quodam Turco principe/inknita Turcorum multitudo de Perside aduenies se in regnū Hierosolymitanū effudit. Quibus rex non expectatis principe Antiocheno ⁊ comite Tripolitano qui cum magnis copijs in eius auxiliū pperabant: cū ijs gentibus quas ipse secum habebat occurrit. Qui a multitudine oppressus magnā suorū partē amisit. Ceciderunt; die illa de christianis equites. xxx. de peditibus vero mille ducenti. Qua victoria potiti Turci: magnis damnis illatis regno ad ppria sunt reuersi. ¶ Anno dñi. M.cxv. Bursoquinus Turcorū potentissimus gētis sue multitudine infinita cōgregata regionē Antiochenam hostiliter inuasit: toia igne ⁊ ferro deuastans. Qō vt principi Antiocheno innotuit: assumpto secum dño Balduino comite Edissano obuiam perrexit. Quūq; iam vterq; exercitus in propinquo essent: christianorū exercitus spem suā in dño ponentes quasi certi de victoria statim visis hostib⁹ ⁊ spreta eorū multitudine in eos animosius irruentes: dissolutis eorū agminibus in fugā vertuntur; eos per duo miliaria insequētes: stragem horribilē ediderunt. Post hec ad castra hostium accedētes: cū infinitis spolijs ac diuitiarū thesauris ad ppria sunt reuersi. ¶ Eodem tēpore videns rex Hierm Balduinus vrbem sanctā Hierusalē habitatoribus vacuam: adeo vt nō esset in ciuitate populus qui saltem ad protegendū ciuitatis introitus sufficeret: anxius cogitabat quomodo fidelibus populis eā posset implere. Tandē didicit q; trās Jordanem ⁊ in Arabia multi fideles in villis habitarent q; sub grauibus cōditonibus infidelibus seruiebāt ⁊ hostibus fidei sub tributo. Hos euocans dñs rex sub meliorib⁹ cōditionib⁹ cū vxorib⁹ ⁊ liberis ⁊ vniuersa familia in Hierusalē recepit. ¶ Anno autē domini. M.cxvij. dñs rex vt Egyptijs refunderet pro ijs que in regno sepi⁹ cōmiserāt: cū ingētib⁹ copijs descēdit in Egyptū: vrbemq; antiq̄ssimā Faramiā nomine violēter obsessam expugnauit: predamq; militibus diuisit. Sita est aūt hec ciuitas in littore maris nō longe ab ostio Nili fluminis que Tānis antiq̄⁹ diceba-
tur. In qua ciuitate quū rex cōsistere: parās se ad interiora Egypti perrare grauiter infirmat⁹ est. Quare indicto legionibus suis reditu lectica vect⁹ est: vbi morbo superatus: migrauit ad dñm. inde Hierosolymā deportat⁹ tonica in ramis palmarū sepultus est iuxta fratrē suum Gothifredum: sub caluarie loco regia magnificētia.

Berytī deditio

Sidon deditur

Tācredi obit⁹

Mortuo dñs Balduinus rex Hierusalez

§.II. Antea vero per annis all

Ostēta varia.

quot tantus terre motus totā cōcussit Syriā: vt funditus vrbes castella ⁊ oppida difrueret. Fiebat aūt ex edificiorū ruina hoīm infinita strages: ita vt habitationē hoīs fugiēs vt requiē inuenirēt hoīes habitabāt in cāpis. ¶ Circa ea tpa ex chron. Sigisbertus in pacto Brararēsi circa Lonacū nix tanta cecidit. ix. kal. Maij: vt etiā sylvas fregerit. Apud Rauēnam ⁊ Parmā ciuitates Italie in agris ⁊ intra menia sanguis pluit Junio mēse Idibus Nouembris in suburbio Antiochie noctu terra dehiscens turres multas ⁊ adiacentes domos multas cū habitatoribus absorbuit. Anno dñi. M.cxvij. tertio nō. Januarij in aliquib⁹ locis: ⁊ nō vsq; quaq; terre mot⁹ accidit al's clementio al's validior. adeo vt quarūdā vrbiū partes cū eccl'ijs subruisse dicant. Mosa etiā fluuius iuxta abbatiā que ō: Sustula quasi pēdēs in aere visus est fūdū suū deseruisse. Eodē anno ciuitas Leodiū multis plagis attrita est. naz. v. nō. Maij dū in maiori eccl'ia vesperas celebrant subito tonitru cū terremotu oēs ad terrā strauit: ⁊ fulmē ad leuum tē pli ingressum non modicas crustas hac illacq; diffecit. Deinde turrim ingredens multas trabiū partes diffidit. Sub secutus est fetor itolerabilis: adeo vt multo aromatū odore vir potuerit expelli. ¶ Sequenti mense Junij. vij. idus eiusdem mensis circa horam nonam nubes pluuie subito rupta a monte qui dicit Robertis: subiectā sibi partē ciuitatis penitus oppressam pessūdedit: adeo vt multas domos diruerent: et immensam annonam perderent: ⁊ matrem duos infantes altrinsecus in brachijs amplexaz necaret: ⁊ alios octo hoīes in diuersis locis opprimeret. Pulsantibus vesperis sabbato mulier quedam dum caput lauat puerorum manus rubent sanguine fluido. ¶ Circa kal. Julij et hora quasi sexta: turbo vehemens nimis et obscurus ciuitatez operuit et nubes ex abrupto scissa ita oē tectū eccl'ie maioris deiecit: vt ⁊ imbribus pateret ⁊ totū pauimētum pfunderet. Jlico fulmen a parte aquilonis ingrediens tres clericos extinxit: vnū orantē: alij post altare sancto⁹ Cosme ⁊ Damiani legentē: alium descriptorio egredientē in ingressu eccl'ie. Extinxit ⁊ vnuz laicum ante fores eius. ¶ Tertio nō. Augusti primo noctis cōticinio quasi p orbē terraruz quuz tonitru audiret: ⁊ fulgura sepius micarēt: vbē Leo diū amplius ipse turbo deseruit: vt hoīes e stratis exiliētes eccl'ias tristi cetu cōplerēt: ⁊ tota nocte supplicationibus intenderent. Sūme vero aurore diluculo/a parte orientis ignis cū ingenti flāma circulauit tātus vt oēs diuinit⁹ cremari exiuerunt. Post hec magn⁹ turbo erumpēs ab occidente ipm ignē visus est aliqualiter obscurasse. Iterum aūt quasi victor ignis cū flāma recaluit. Et iteruz turbine reuertēte paululū delituit. Tertio ēt ipse ignis recaluit: ⁊ tertio nihilomin⁹ turbine vict⁹ cecidit. Hoc spectaculum a summo mane vsq; ad horā tertiam oēs vehemēter terruit. Mōstrū quoddā Namurci natū ē cui par raro vel nūq; visuz ēt videlz biceps ifātul⁹. Hic tā seru duplex quā ceteris simplex erat ppage corpis. Tertio id⁹ Decēbris ad mediaz noctē lucētib⁹ stellis celo sereno. xiij. luna eclipsiz passa ē ⁊ Zcto orbe multis coloribus: sz maxime sāguineo integra fere hora suffusa ē. Quarto kal. Januarij pma hora noctis ignee acies a septētrione i oriētē vise sunt i celo. Deide p totū celū sparse plima noctis pte videtib⁹ miraculū ⁊ stupori fuerūt

§.III. Mortuo dño Balduino sco rege Hierosolymorū: Balduinus de burgo ei⁹ consanguine⁹ comes Edissanus ei successit in regno. Fuit aūt hic Balduinus natione Frācus: de prouincia Remēsi: filius dñi Hugonis comitis de retheſt. Multis tamen principibus regni eius pmotio displicuit. Quare comitē Bolonēsium dñm Eustachiū fratrem dñi Balduini regis defuncti: vt ad regnuz qō sibi hereditario iure debebat accederet: p fideles nūtios inuitarūt. Quē quasi inuitū ⁊ renitētē vsq; in Appulliā traxerūt. Ubi audītes p̄dictus vir venerabilis: q; medio tpe Balduin⁹ comes Edissanus rex fuerat Hierosolymis ordinatus: ad ppria retrocedere disposuit. Qz instantibus nūtijs vt nihilominus pcederet: ⁊ asserentib⁹ qō id qō cōtra ius factū fuerat: nullo modo stare posset: rīdisse fertur vir deo plenus: Absit hoc a me: vt p me in regnuz dñi ingrediat scādalū: per cuius sanguinez mūdus pacē recepit: ⁊ p cuius trāquilitate viri virtutū ⁊ immortalis memorie dñi fratres mei egregias alas celo intulerūt. Quare compositis sarcinis ad ppria est reuersus. Erat autem hic Balduinus forma cōspicuus: corpore pcerus: facie venustat⁹ capillo raro ⁊ flauo canis misto barbā habēs rarā vsq; ad pect⁹ demissam. ad vsum armoz habilis: rei militaris multā habēs experientiā. Erat pterea clemens religiosus ac timens deū: tac adeo in oratiōe iugis vt callos haberet in manibus ac gētib⁹ pre genuflexionū ac afflictionū frequētia. Adeptus ergo regnū comitatū Edissanū quē fine duce dimiserat: dño Jocellino cōsanguineo suo q; regionē illā plenius nouerat: viro prudenti ⁊ strenuo donauit. ¶ Per idē tēpus Cōstantinopolitan⁹ imperator Alexius Latinoz maximus pfecutor reb⁹ humanis exēptus est. Cui in imperio successit filius ei⁹ Joānes (al's Caloioannes) patre multo humaniorac pplo nostro Latinoz multo acceptior. Et eodem tēpore quidam nobiles de equestri ordine deo deuoti in manibus patriarche Hierosolymitani christi seruitio se mancipantes in castitate ⁊ obedientia sine ppio velle perpetuo viuere pfessi sunt. Inter quos primi ⁊ precipui fuerunt Hugo de paganis ⁊ Gaufredus de sancto Ademaro (alias de sancto Alexandro) Quibus rex in palatio suo iuxta templū cōcessit habitaculū. Primūq; eis in remissionē

Baldui nus de Burgo rex Hie rosoly mitan⁹

Lēplo rū Hie rosoly mo. im rungo.

peccatorū a dño patriarcha iniunctum est: vt vias ⁊ itinera ad salutem peregrinorū contra infidelium insidias custodirent. Nouem aūt annis post eorū institutionem in habitu fuerunt seculari. Tandem nono anno concilio in Francia a pud Trecas celebrato a legato pape Albanēsi epo qui eidē cōsilio ꝑfuit: instituta est eis regula ⁊ habit⁹ alb⁹ assignat⁹ de mādato Honorij pape. Et ex tūc cepit eoꝝ numer⁹ augeri. Postea vero tēpore Eugenij ceperūt mātellis suis cruces rubeas affigere. Qui q̄n iuxta templū dñi māsionē habuerūt: fratres militie tēpli vocabant. Sicut aūt principiū eoꝝ fuit sanctū ⁊ virtutib⁹ plenū ita in posterū degenerauit a patrib⁹ postq̄ impinguati ⁊ dilatati sunt per mūdū. ¶ Anno aūt dñi. M. cxviij. quidā infidelium princeps Bazo nomine vna cū rege Damascenoꝝ in grādi suoꝝ multitudine fines Antiochenorū ingressus est. Quoꝝ aduentu cognito dñs Rogerius princeps assumptis secū Edisse nor⁹ Tripolitano comitibus eis obuiā ꝓcedit⁹ ac more impatiens nō expectato rege qui cum oībus regni viribus illi in adiutoriū ꝓperabat cū illis prelium cōmisit. Ex peccatis exigētibus nostris pene oībus interfectis: facta est pars aduersa superior. Princeps aūt Rogerius tanq̄ homo in armis strenu⁹ in medio hostiū viriliter dimicās gladijs hostiū confossus interijt. Mirabile dictu de. dcc. equitib⁹ ⁊ tribus milibus peditū q̄ in eo prelio principē secuti sunt vir vnus q̄ hec nuntiaret euasit: de hostibus paucis vel nemine interfecto. Non multis post elapsis diebus dñs rex Hierosolymitanus cū suis legionib⁹ adueniēs in via parte exercitus quē dictus Bazo ad sibi obuiādum miserat multis interfectis ⁊ captiuatis debellauit. Deinde Antiochiam ꝓueniens reparatis viribus cū dicto infidelium principe patenti cāpo signis collatis confligit ⁊ vicit: quatuor milibus interfectis absq̄ captiuis ⁊ saucijs. Que victoria habita a balduino secundo fuit anno dñi. M. cxix.

Rpgerius occiditur.

§. IIII. Sed poeduost ānos audiēs rex Balduin⁹ quēdam principē Turcorū nomine Balaach regionē Antiochenoꝝ infestare grauiter: cōgregata militia in terrā comitis Edissani se cōtulit qui paulo ante cū Baleran cōsanguineo suo capt⁹ fuerat ac vinculis mācipat⁹. Rex aūt die quadā cū suo domestico comitatu ab oppido qō Turbessel dicit dñ egress⁹ esset: ⁊ incaute dissoluto agmine iter ageret: secut⁹ Balaach ꝑdict⁹ positis insidijs dictū regē cepit. itaq̄ secū captiuū deduxit i quoddā castrū vltra Euphratē ailigatū viculis: ⁊ custodie mācipauit Quo in loco dominus Jocellinus cum Balerano captiuitenebātur. Quūq̄ aliquādiu captiui detēti fuissent: quidā Armenide terra comitis Edissani numero. Liuramētis inter se ligati deliberāt omni timore postposito dictos viros magnificos liberare. Sub habitu igit monachali armati dictū oppidū ingressi: educētes gladios sibi occurrētes primū: ꝑtēto castro regē cū socijs suis a vinculis soluūt. Qō sentiētes Turci q̄ in oppidi suburbijs habitabāt: ātecq̄ rex cū suis egredi posset armis correptis castrū obsident. Comes aūt Jocellin⁹ de regis mādato assumptis secū duob⁹ socijs clā castrū egressus: ac adminiculo duorū vtrium Euphrate trāsito Antiochiā puenit: tatq̄ vniuersa q̄ contigerant patefecit. Itaq̄ tū ex regno. tū principatu congregata miliaria in adiutoriū regis iter arripiunt. Quūq̄ iam Antiochiā pueniss̄ent: tatq̄ vltra ꝑgredi se pararent dñs Balaach dictū castrū violenter expugnauerat: ac regē multis interpositis cōditionibus cū sua socierate in suā potestatem redegerat. Qui predictus Balaach obtento castro dño regi ⁊ cuidē nepoti suo ac dño Balerano vitam concessit: ac eos in Caira ciuitatē destinauit captiuos: predictos autem Armenos viros strenuos varijs cruciatib⁹ interfecit. Ji aūt q̄ in subsidiū regis ꝑperabant audito sinistro casu qui regi acciderat: ad ꝓpria sunt reuersi.

Rexbalduin⁹ capit ab infidelib⁹

§. V. Interea princeps Egyptius audita regis captiuitate Hierosolymitani: cū infinita suoꝝ multitudine marino itinere Ascalonē peruenit. Qō postq̄ regni principes cognouerūt: vna cum dño Eustathio grimer: cui regnū post captū regē cōmiserant: congregata vniuersi regni militia fide armati ꝓuia cruce dominica contra hostes pergunt: atq̄ iuxta locum q̄ Ibellim dicit illos reperiētes/illoꝝ sꝑeta multitudine in eos animosius irruūt: atq̄ auxilio dñi inuocato gladijs instantes illos in fugā vertūt: quos nostri in secuti magna ac horribili cede ꝓsternūt: ta deo vt de eis. vij. milia absq̄ captiuis q̄ fuerūt infinit: ea die cecidisse referāt. Nec multo post victoriā dict⁹ dñs Eustathi⁹ grimer vita decessit. In cuius locum adhuc dñs rex captus teneret. substitut⁹ est dñs Guilielmus de burris ciuitatis Tyberiadis dominus.

§. VI. Eodem tempore dux Venetiarum dñs Dominicus Michaelis cum. lxx. galearum casse in Syriā venit. Hic q̄ui audisset q̄ classis Egyptioruz audita cede suoꝝ ad ꝓpria remearet: ipsaz insecutus nō longe a portu Ascalone ipsam recepit. Cōmissoq̄ bello diu varia fortuna ꝓtractū est. Tandē autē dño post multā ostiū cedē Veneti facti superiores hostes vertunt in fugā. Tanto in eo prelio cedes facta est: vt fide carere videatur. Nā mare adiacēs de precipitatis coporib⁹ ad duo miliaria incircuitu colorē sanguineū cōtraxisse dr. Quūq̄ Veneti potiti victoria vsq̄ in Egyptū illud mare perlustrarent. x. naues orientalibus diuitijs onustas obuiam habētes expugnauerunt: q̄ oia inter se diuidētes ad portū Achonensem reuersi sunt. Dux igit Venetoꝝ relicta classe vt loca sancta videret. Hierusalē venit. Qui a dño patriarcha ⁊ ceteris principibus cū multa honorificētia susceptus natiuitatem dñi ibi celebrauit. Inde habito inter eos tractatu deliberatū est vt ciuitatē Tyrēsem regni principes ꝑ terrā: classis vero Venetoꝝ ꝑ mare vndiq̄ obsiderent. Sicq̄ xv. kal. Martij vrbē predictā gemina obsidione vallarūt. Est aūt Tyrus ciuitas antiq̄ssima. cui Seuerus Romanorū impator ob egregiā in rēpublicā Romanoꝝ fidem ius Italicū dedit. Qō Romani principes nō nisi pauciss̄imis ⁊ bene meritis cōcedebāt. Quāta aūt huius ciuitatis antiquissimis tpibus gloria fuit: nō solum gētiles scriptores: verū etiā sacra ꝓphetarū oracula phibēt testimoniū. Nā in Ezechiele legit. Et tu fili hois assume planctū sup Tyrū: ⁊ dices Tyro. Que habitas in corde maris negotiatio populoꝝ ad insulas multas: tu dixisti pfecti decoris ego sum ⁊ in corde maris sita. Ex hac fuit Sicheus ⁊ vxor ei⁹ Dido q̄ mirabile ciuitatē Carthaginē edificauit. In hac regnauit Jrā ad edificandū templum Salomonis cooperator. Hanc capram ⁊ destructam Nabuchodonosor Alexander magnus reedificauit ⁊ magnificauit. In hac requieuit corpus Origenis: vt ecclesiastica testat̄ Historia. Hanc igitur nobilē vrbē christianoꝝ exercitus vndiq̄ obsidione vallatam frequēter ⁊ pene cōtinuis assultibus impugnabāt. Ad cui⁹ subsidiū infidelium circūstātes principes euocati sunt. Sed quū illis subuenire nō possent: tad ꝓpria sunt reuersi. Jgit quū ciues diu nostris viriliter restitissent: tad postremum quū iā fame periculosissima laborarēt: inter se tractare ceperūt qualiter his tātis molestijs finem imponerent. Quare ad nr̄os principes missis nūtijs de deditione tractare ceperūt: tatq̄ interuenientib⁹ pactis ꝑ pl̄o christiano Tyrēsis ciuitas resignata est anno dñi. M. cxxiij. ¶ Eodē anno mēse Septēbris idē dñs Balduinus rex Hierlm quū quasi. xviij. mēsibus ab infidelib⁹ cantus fuisset in vinculis pacta pecunia ⁊ datis obsidib⁹: tauthore dño Antiochiā est reuersus: ⁊ inde cū domestico suoꝝ comitatu rediit in regnū. Sequēti vero anno Bursiquin⁹ cōgregata Turcorū multitudine trāsito Euphrate Antiochie fines hostiliter inuasit. Qō postq̄ regi innotuit: collecta toti⁹ regni militia: ⁊ assumpto Tripolitano comite Pōtio cū mille cētū equitib⁹ ⁊ duob⁹ milibus peditū: ⁊ diuino auxilio fultus cōtra hostes ꝓcedit in bellū. Erant aūt in exercitu Bursiquini solū equitū. xv. milia. Cōmisso itaq̄ bello pars nr̄a preualuit: ⁊ hostib⁹ in fugā versis victoria gl̄iosissime potiti sunt. Dicunt aūt in eo cōgressu cecidisse ad duo milia de christianis aūt. xxiij. cecidererūt. ¶ Anno sequeti rex. Balduinus ꝓgregata regni sui militia terras Damascenoꝝ ingressus est: ⁊ aferro igneq̄ deuastans. Quūq̄ pueniss̄ent ad locū in quo Saulus ꝓsecutor vocez audiuit dicentem/ Saule Saule q̄ me ꝓsequeris? castra Damascenoꝝ cōtra se opposita ⁊ ad bellū ordinata viderūt: quib⁹ visis nostri correptis armis quasi leones vt de victoria iam securi hostes inuadunt: sed hostes multitudine ac dñi sui monitis animati viriliter resistunt adeo vt ab hora diei tertia vsq̄ ad decimā varia fortuna prelij perractū sit. Tandē opitulante diuina clementia hostes in fugā cōuersi sunt: de quibus die illa ad duo milia interfecti sunt. de christianis vero equitib⁹. xxiij. de peditib⁹ vero. lxx. ceciderūt. Demum de Hērico q̄nto impatore aliqui dicūt q̄ ita disparuit: ⁊ q̄ nunq̄ est visus. Alij dicūt q̄ quū morbo dragūculi q̄ sibi erat natiu⁹ molestari cepisset: post aliq̄ tēpus ex illo morbo migrauit. ⁊ cadauer ei⁹ exēteratū ⁊ sale ⁊ aromatib⁹ respersum Spiram est delatū ad sepultura. Alij. dicūt q̄ mortuum se finxit: ⁊ occulte recedēs se monachū fecit Cluniaci. hoc tamen fabulosum est: sed quidā ei multū similis finxit se esse Henricū. qui postea detectus non esse: in penam coactus est fieri monachus Cluniaci.

Veneti rum de egypti victoria.

Tyrus vrbs nobilissima obsidet ⁊ tādē expugnatur.

Balduinus rex ex vinculis liberat.

Mors henrici imperatoris.

¶ De Lotario imperatore. ⁊ regibus. Hierosolymorum ⁊ eorum bellis. Capitulum. vij.

Lotharius imperator

Defuncto Henrico quinto sine liberis: legati Romane eccl'ie/archiepi & epi cū imperij optimatibus Magūtie ex condicto conuenientes de imperatore eligēdo consultant. Tādē post multos tractat⁹ Lothari⁹ q̄ Lintherius dux Saronie: licet valde renitēs & se indignū tāto honore clamās iperator eligit. Cepit aūt iperare āno dñi. M.cxxvij. Ab initio aūt mūdi q̄nquies millesimo. xc. Uel fm aliā cōputationē series. M.ccc.xxxij. & imperauit ānis. xj. Anno aūt p̄mo imperij sui cōtra Bohemos sibi rebelles cū multitudine magna Alemānox p̄ficisc̄s: quoz fidā p̄ncipū suoz p̄ditiōe magnā suox militū stragem passus est. q̄ postea in Italiā ingressus/Innocētiū cōgregato exercitu suo Romā p̄duxit: & in sede sua honorifice collocauit: & ab eo coronat⁹ impator consecrat. Post hec amboin Appuliā p̄cesserūt. s. Inno. papa & Lothari⁹ ipator cōtra p̄ncipē Rogeriū q̄ fuebat antipape Petro Leonis. Quo fugato dñs papa Rainone quēdā ibi duce p̄stituit. Redēūtib⁹ aūt cū victoria Romā post aliq̄ tēp⁹ Lothari⁹ i Alemāniā iter arripuit: veniēsq̄ Ueronam morbo corr̄eptus vitā finiuit. Hic Lothari⁹ in principio imperij sui maxime post q̄ fuit in imperio confirmatus vt refert. Jo. de col. in eccl'ie Romane fauorē quantū potuit humiliauit pgeniē Hēnici impatoris p̄decessoris sui. Quare Frederic⁹ & Conradus fratres ac p̄dicti Hēnici ex sorore nepotes cōtra eū rebellauerūt. ob quam causam ab Honorio papa p̄cessore Innocentij secūdi fuerāt excōicati: nihilominus tñ dictus Cōradus a quibusdā Hermanie principib⁹ factus est impator. Et quū magno exercitu cōgregato intrasset Italiā: more imperatox se corona ferrea fecit coronari. Et quū vsq̄ ad Romā p̄gredi vellet: pecunia exhaustus in Alemāniam rediit.

Cōrad⁹ Lotharrio rebellisi⁹ perator⁹ rē agit.

§. I. Dum hec in occidēte im pe=

rante Lotharro gerunt⁹: nostri oriētales Latini p̄rincipes cōtra hostes fidei indefesse pro fidei dilatatiōe christiane varia fortuna pugnabāt: atq̄ deo amabile regnum Hierosolymitanum q̄ō premio diuino adiutorio sibi vēdicauerant: multo cum sudore tenebant. Et anno dñi. M.cxxvij. Boemūdus Boemūdi senioris fili⁹ princeps Tarētinus in Syriā venit. Q̄ō post q̄ dño regi innotuit: cū magnatibus regionis illi⁹ obuiā ei p̄cessit. Et ingresso Antiochiā vbē & regionē quā cū summa cura post obitum Rogerij principis gubernauerat integre restituit: illic̄q̄ vnam de filiab⁹ noie Alim natu sc̄am dedit vxorem & celebratis de more nuptijs in regnū reuersus est. Dñs vero Boemundus princeps Antiochie illustris Carsadā castrū q̄ hostes per aliquot annos occupatū tenuerant obsessum violēter expugnat. ¶ Anno vero dñi. M.cxxix. circa veris initiū vir illustris Fulco Andegauen. comes p̄o q̄ dñs rex de cōi oim p̄ncipū cōsilio miserat: vt illi dñam Milisendā filiā suam primogenitā daret vxorē apud Achonē applicuit cū honesto nobiliū comitatu. Cui stati⁹ sine dilatione rex dictā filiā suā lege maritali tradidit. Anno aūt sequēti Hugo de paganis magister militie tēpli & q̄dā alij religiosi q̄ a dño rege ad occidētales p̄ncipes missi fuerāt vt ad residuū terre sancte eos exitarēt reuersi sunt: cū q̄b⁹ plurima nobilis turba in regnū applicuit: vnde de eoz̄ p̄sidio viri⁹ rex cum suis p̄ncipib⁹ ex cōdicto deliberauerūt vbē Damascenā obsidere. Sed aduersa illi diuinitate quū esset illox exercit⁹ fortissim⁹ atq̄ numeros⁹: q̄si suis viri⁹ p̄sumebāt: nihil penit⁹ p̄fecerūt: sed plurimis suoz̄ amissis redierūt in regnū sine honore. ¶ Anno aūt. M.cxxx. Rodoach⁹ p̄nceps Tartarox Alapie dñs fines Antiochenoz̄ hostiliter ingressus est. Cōtra quē Boemūd⁹ nō expectatis suox copijs ingressus p̄liū cū illo cōmittere nō dubitauit. Sed a multitudine oppressus suis illū deserētib⁹ gladijs hostiū p̄fossus interijt. Quo casu cōsternat⁹ Antiochenox popul⁹ i suoz̄ subsidiū regē Hierosolymox vocat. Q̄ō post q̄ regi nūtiatū est: citatis gressib⁹ Antiochiā pperat. Sz eius filia Alim p̄ncepissa nequā agitata spū p̄ez ab ingressu ipedire nitebat: quare eo aduenīēte nō est admissus intra ciuitatē filia p̄o hibēte. Sed post modū opantib⁹ viris deū timētib⁹/ rex in uita filia ciuitatē intrauit: atq̄ p̄ sue arbitrio voluntatis de ciuitate ac regiōis statu disposuit. Erat aūt p̄ncepisse vnica ex principe filia Boemundo. Reuersus igit⁹ rex Hierosolymā in grauē incidit egritudinē: vidēsq̄ sibi mortis immine re diē: de p̄prio palatio egressus simplex & humilis regio fastu depositō in cōspectu dñi in palatiū patriarche: q̄z loco dñice resurrectiōis erat vicinior: se trāsferri precepit. Ibiq̄ vocatis filia & genero pueroq̄ Balduino iaz bimulo: coz̄ā positis regni p̄incipibus regni curā eis tradidit. Jpse aūt verus xp̄i cōfessox habitū religiōis assumēs vitā regularē p̄fessus si vixerit: ei q̄ pater spiritui est spūs reddidit ānō regni sui. xiij. sub monte caluarie sepultus.

boemūdus iunior in Syriaz trajicit.

boemūdicedes

Mortis Balduinus rex hierusalem.

§. II. Vocato ex hac luce baldui

no rege tertio Hierosolymorū q̄ dictus est de burgo successit in regno Fulco gener eius: Andegauensis: Cenomanēsis & Turonēsis comes. Erat autē q̄ adeptus est regnum etatis. lx. annox. Per idē tempus Jocellinus Edissanus comes senior lōga grauatus egritudine quū lecto decūberet audiuit soldanū Aconensem cū magna multitudine Turcozum eius castrū obsedisse. Quo audito comes magnificus mādauit filio: vt assumptis secū militaribus copijs hostib⁹ viriliter occurreret. Ille vero tanq̄ timid⁹ se excusabat: asserēs periculosum cū tam paucis multitudini tante occurrere. Quare p̄ irat⁹ sibi lecticā preparari mādauit: & impositō cū ijs q̄s collegerat copijs ad soluendā obsidionē hostib⁹ obuiā perrexit. Cuius aduētu cognito soldan⁹ eiq̄ a fositatē reformidans: obsidiōe soluta ad ppria remeauit. Comes eadē hora ad locū peruenies lecticā qua gestabat ad terrā deponi iussit: & erectis in celū oculis cuz gemitu & suspitijs gr̄as egit q̄ in diebus suis nouissimis eū dñs tanta gr̄a visitasset: q̄ in ipsis mortis vestibulis cōstitutus hostib⁹ christiane fidei fieret formidabilis. Et his dictis spūs reddidit: relicto filio equituoco suoz̄q̄ a paterna gl'ia pluri mū degeneri. Anno igitur Fulconis regis Hierosolymo⁹ rū p̄mo vocātib⁹ illū Antiochenis primoz̄ib⁹ Antiochiā p perabat. Sed p̄ncepissa mulier nequā ad dñiuz ciuitatis adspirans regi sein oibus opponebat: adeo vt & dñm Tripolitanū comitē ei⁹ blāditijs & munerib⁹ corruptū in hoc facto emulū suscitaret: ita vt eis bello sibi⁹ nicē occurrētibus magnū i regno christi⁹ dissidiū ortū est. Sed rex bello factus superior ipm ex cāpo fugauit: & per dei gr̄az interponētibus se pacis authoribus reconciliati sunt adiuicē. Rex aūt Antiochie lōga mora pacta: collocatis illoz̄ in pace negotijs: in regnū reuersus est: cura p̄cipat⁹ nobili viro Reginaldo massier cōmissa. Sed nō multo post elapso tpe audito q̄ de Perside infinita Turcozū multitudo in ptes Antiochenas se effuderat: assumpta regni militia cōtinuatis itineribus eo pperat. Sed quū esset in itinere: cōperit Saginū Turcox potentissimū in multitudine graui comitē Tripolitanum Pontiuz obsedisse. Qui delato ad modicum p̄ioz̄ itinere illuc dirigit acies. Cuius aduētu audito Saguinus obsidione soluta ad ppria remeauit. Rex autē iter prius cōtinuans Antiochiā puenit. Cōuocatisq̄ ibi militaribus copijs: diuino fretus auxilio hostibus fidei obuiā p cessit. A q̄b⁹ nō longe posit⁹ castris aliquādiu māsit quies⁹. Sz videns q̄ hostes nihil molirēt: ipz in suis stationib⁹ q̄eti manerēt: maiora adhuc expectantes subsidia: repente rex sup eos irruit: atq̄ gladijs cū suis instās stragem immēsaz in eis operatur/adeo vt paucis concederet⁹ mortē euadere. Adepta igitur dñs rex tā insigni victoria: iā in regnū preparabat iter: sed ante eius recessuz nobiles & p̄mates Antiocheni p̄ncipat⁹ de cōsilio & assensu ipsius regis dñm Raymundū dñi Guilielmi Pictauēsis filiū missi solēnib⁹ nunt̄ijs ad se vocauerunt: vt illi dñi Boemundi iuniozis filiam matrimonio copularent: quo facto rex est reuersus in regnū. Reuerso aūt rege ab antiochenis p̄tib⁹/ varie cōiurationes & graues contra euz regno exorte sunt: p̄cipaliter ab Hugone comite Joppēsi: qui p̄pter cōtumaciā dānatus a rege ad hostes fidei Ascalonā se cōtulit. Rex aūt Joppez obsedit. Sed ciues attendētes q̄ illoz̄ dñs patrocinio hostium crucis quesierat: meliozi ducti cōsilio ad regē se p̄tulerunt. Quū aūt rex circa obsidionē Joppes teneret occupatus/ rex Damascenox Peneadēsem vbē obcessam expugnauit vniuersis ciuibus atq̄ stipendiarijs captis. ¶ Sequēti aūt anno dñs Raymūdus p q̄ Antiochen⁹ miserant Antiochiā venit: tac statim dictā filiam Boemūdi infra. xiij. tā annos existentē duxit vxorē. Fuit aūt hic Raimūdus nobilitate insignis: corpozis eximia p̄ceritate cōposit⁹: ore & affabilitate p̄mēdabilis: armox vsu & rei militaris experientia oibus q̄ eū p̄cesserūt p̄ponēd⁹: In diuinis officijs pene assiduus. In cibo potuq̄ sobri⁹. Erat tñ inter ceteros q̄s patiebat defect⁹/ aio precepto: in agēdis impetuosus/ in ira modi nescius: rōnis expers: parū felix. Eo tpe comes Tripolitanus Pōtius Damascenis terrā suā hostiliter ingressis viriliter occurrit: bellū cōmisit: sed p̄tis illox exigēribus dissolut⁹ agminibus suis & i fugā versis occisus est: q̄ dēt⁹ eū Surianis q̄ in mōte Libano habitabāt. Jn q̄ plio multi nobiles & mīti mediocres ciues Tripolitani occisi sunt. Relicto aūt p̄dictus Pōtius filiū heredē Raimūdū noie. Hic statim vt dñium adeptus est: congregata suox residua multitudine subito Libanū ascēdes: oēs illos q̄ patrē p̄dixerant in conspectu populi varijs supplicijs interemit.

Fulco rex Hierosolymitan⁹

Jocelli ni comitis' inter ritus.

Pōtio comiti Tripolitano succedit Raimūdus

§.III. Nuntiatur interea q̄ dñs

Cōstantinopolitanus imperator in Antiochenos cuit.on

Jo. Cōstantinopolitan⁹ imperator infimtis tam equitū q̄ peditū copijs ꝓgregatis in Syriā descēdere maturabat in dignat⁹ mltū q̄ absq; ei⁹ ꝓsciētia Antiocheni p̄ncipis filiā alicui nuptui dare p̄sumpserāt ipso penit⁹ incōsulto. Ue niēsq; in Liliciā pene cūctas cuitates eiusdē puincie eiectis inde p̄ncipib⁹ fidelib⁹ occupauit. Inde Antiochiam venies eaz vndiq; obsidione vallauit: atq; vbē vehemēti⁹ arctare cepit. Duz hec circa Antiochiā gerunt. Sagnin⁹ chr̄istiani nois indefessus persecutor comitatū Tripolitanum hostiliter ingressus/oia igne⁹ ferro vastabat. Quod postq̄ regi innotuit Hierosolymoz: cuius ꝯsus Antiochiā iredeliberās/attū mutato ꝓposito ꝫ fidei hostes acies direxit. Oō postq̄ Sagnin⁹ cōperit: relicta obsidione Rafanie ciuitatis ordinatis acies nr̄is pugnaturus occurrit. Itaq; cōmisso p̄elio occulto dei iudicio sed iusto nostrivincunt. Rex aūt nostroz vidēs stragē saluti sue cōsulēs cum paucis in quodā vicino oppido se tutat⁹ est. Nā eo funesto p̄elio pene oēs pedestres copie perierūt: paucis ex eis captis. Capt⁹ est ibi t p̄nceps Tripolitan⁹ Raimūd⁹ iunioz. Rognin⁹ aūt statim post victoriā castruz in qō se rex recepat vndiq; obsidione vallauit obsessis requiem negans. Sed audiēs q̄ princeps Antiochen⁹ t comes Edissanus in subsidiū dñi regis p̄perabāt: missis de pace ad regē nūtijs dicit se vniuersos quos pauloante ceperat tā comitē q̄ reliquos restituturū: t tā dño regi q̄ suis liberū exitū daturū dūmodo id oppidū ei resignaret. Rex autē nesciēs tā prope esse subsidiū verbū suscipit admirās vñ his tāta h̄uanitas p̄cedebat. Oib⁹ itaq; sicut q̄uenerāt ꝓpletis ꝯsus regnum iter accelerabāt: sed quū esset in loco qui Archis ōz: de dñi principis aduētu tunc cognouit. aduenīēte ergo postmodi cū tēpus p̄ncipe Antiochiā rex Hierusalem est reuersus.

¶ Inter hec imperator Cōstātinopolitan⁹ cū suis exercitibus frequētibus aggressionibus ciues Antiochenos vexabat. Ipsi vero versa vice assiduis eruptionib⁹ imperatoris exercitū ꝓ virib⁹ cōterebant. Quūq; plurimum in eo facto vtraq; pars esset dānificata: tādem sub certis pactionibus pax inter ipsos reformata est: quibusdā se ad id negotiū interponēt ib⁹. Tūc visuz est arbitris/q̄ dñs princeps ad imperatorē accederet: atq; cum debita solēnitate dubitatā ho moleugiā exhiberet t fidelitatē: iuraret q̄ imperatori Antiochiā ingredi volenti nō negaret introitum: t sic dñs imperator Alapiam/Cesaream Capadocie/Amam/Emissam vbes p̄ncipi restituat: q̄ tandē his vbib⁹ ꝓēt⁹: sine difficultate dño imperatori restituat Antiochiam iure ꝓprio possidendā: dñs vero imperator in recōpēsatione exhibite fidelitatis p̄ncipi vbē Antiochenā cōcedat. Sicq; federe cōpleto pace pleni⁹ reformata imperator ꝓpter instātis hyemis imꝓbitatē cū suis exercitib⁹ hyemādi gr̄a in Liliciā se cōtulit: promittēs q̄ estate p̄xime futura ciuitates p̄dictas autore dño expugnatas p̄ncipis p̄ati subijciat. Igit̄ trāscursis circa Liliciā hybernis mēsibus imperator Cesareā vbē obsedit: atq; eius cū suis exercitib⁹ erectis ingyrū machinis quatit menia nō sine habitantiū strage. Quū autē imperialis exercit⁹ viriliter ad impugnationē vbis desudaret: p̄nceps t comes Edissan⁹ remissi⁹ se habebāt ludis t alea se oblectātes. Oō imperator attendēs nō modicā cū indignat⁹ ab obsessis ciuibus nō modicā sumens pecunie quātitatē soluta obsidione recessit: atq; cum suis exercitib⁹ Antiochiā est reuersus. Quūq; aliquādiu ibi quieuisset: petijt a p̄ncipe ciuitatis p̄sidiū sibi dari. Petijt ꝓterea libere dñium ciuitatis. Oō p̄ncipi t alijs Latinis ibi habitātib⁹ nimis durū videbat: q̄. s. ciuitas tāto gēris nr̄e periculo acquisita: tātoq; feliciū p̄ncipū sanguine fidei chr̄istiane restituta: in manus effeminati Grecoz ppli descēderet: sicq; res in arcto posita erat. Quum nouitas ista diuulgata esset in populo: subito tumultus ad sydera tollit: atq; his rumorib⁹ ciues accēsi ꝓtra Grecos per ciuitatē dispsos insurgūt: multos vulnerāt: nōnullos occidūt. Hoc ciuium strepitu vehemēter permot⁹ imperator: cōuocatis p̄ncipet primoribus ciuitatis: hec ad illos verba habuit. Memini me vobiscū de obtinēda ciuitate habuisse tractatuz: ex quo scandalū ōz exoztū in ppl'oz: vñ ex quo vobis ita durū t difficile videt̄ q̄ petierā: sententiā reuoco. Habetote ergo vobis vbem. Sufficit imperio nr̄o q̄ vere nostri fideles estis. Egredimini g̃ t ppl'm furentem cōpescite. Oō si mora mea in ciuitate aliquaten⁹ est suspecta: cras authore dño egrediemur. Oō dictū die sequēti effectui mādauit. Nam vbes missime reditu cū suis legionibus ad ꝓpria est regressus.

¶ Dū hec circa Antiochiā gerunt: dñs Theodoric⁹ Flandrensium comes dñi regis gener cū bono comitatu Hierosolymā applicuit: cui⁹ aduētu letus ppl's chr̄istianus quod dā p̄sidiū q̄ trās Jordanē sitū erat obsessuz expugnauit Interea Sagnin⁹ successib⁹ ꝓsperis in immēsum elat⁹ regnū Damascenoz sibi occupare constituit. Oō intelligens Ainardus illius regni ꝓcurator regis Damascenoz socer inita cum dño rege t ppl'o chr̄istiano societate ipm in suuz subsidiuz vocauit. Que res postq̄ Sagnino est cognita: timens duob⁹ fortissimis exercitib⁹ q̄ iaz cōtra eū q̄uenerāt se nō posse resistere: relicta obsidione cuiusdā vbis iam p eū facta/ad propria est reuersus. Rex autē cū exercitu Damascenoz sicut in pactis cautum erat: ciuitatē Peneadem obsedit: obsessamq; fideliter a Damascenozum exercitu ad id opus adiutus nō post multū tp̄is ad deditionē cōpulit. Qua recepta tpalem iurisdictionē dño Rainerico cui erepta fuerat restituit. ¶ Anno Lotharij hui⁹ imperatoris. viij. rex Anglie Henric⁹ mozit: Cui Stephan⁹ ex sozore nepos in regno succedit: sed magna regni parte mulctat⁹ est. Naz filia regis Henrici Matildis q̄ primo imperatori Hērico quinto nupserat: postea Gaufredo Andegauēsi comiti Ludouici regis Francoz̄ auxilio ducatū Northmannie occupauit: insuper t illi magnas molestias in Anglia suscitauit quē etiam postea bello victū cepit. Sed ꝓ Roberto comite fratre suo quē rex Stephanus captū tenebat ipsum relaxauit. Ex his aūt dissentionibus Anglia fame t gladio p̄cipibus inter se discordantibus attrita est.

Stephanus rex anglie.

¶ De contrario imperatoze: t eius p̄fectione cum rege Francozum ad terram sanctam. Capitulum.viij.

LOthario imperatore rebus humanis exemptor Conradus Henrici. v. nepos qui ante ipsum imperium affectauerat: cōmuni p̄ncipū voto ad gubernandum imperium assumitur: anno dñi. M.cxxviij. a mundi vero initio fm breuiorē numerum quinquies. M.cj. fm aūt maiorez numerum sexies. M.cccxlviij. Et imperauit annis. xv. In huius tamē electione duces Saxonie t Bauarie dux Henricus qui cognominatus est superbus: apud quē etiam insignia imperialia contumaciter detinebantur. non cōsenserunt: Erat autē hic Henricus gener defuncti imperatoris: quare post eius mortez eadem sibi insignia vendicans ad imperium adspirabat. Imperator aūt p̄fixit oībus curiā generalem: ad quā venientes cum imperatrice vidua vxore Lotharij ad pacem t gratiam imperatoris recepti sunt. Henrico excepto duce Bauarie: qui venire cōtempsit. Hic Henricus in sua cōtumacia perseuerans ab oībus derelict⁹ quatuoz solū comitatus sochs solus t in paupertate in Saxoniam occulte secedēs: modico interiecto tpe vitā finiuit. Conradus imperator Lotharo

¶ Quū aūt imperator Lotharus mortuo Hērico p̄fato nullū iam in imperio cōtradictorē haberet: nondū imperiali benedictione suscepta in Alemannia pleni⁹ dominabat. Quo tpe Rogerius Siculus quē iuuante Lothario a dño papa Innocētio. ij. expulsum supradixim⁹: tq; fauebat antipape: rursus coactis vndiq; militaribus copijs in Appuliā est reuersus: atq; Rainone (alias Rameone) quem Innocentius Appulie p̄fecerat: bello cōgreditur a quo superatus iterū ex Appulia pellitur: sed post modicū dict⁹ Rainomozitur. Oō quū innotuisset Rogerio: ipse iterū in Appuliam reuertit. t prouinciā ozbatā duce abs; bello in suā ditionē recepit: atq; exterminatis inde nobilibus q̄ sibi se opposuerant: se Sicilie regē nōiare cepit. Princeps autem capuanus Robertus cū his quos Rogeri⁹ ex Appulia expulerat in Alemāniā ad Lotharū imperatorē se cōtulerūt: illū ad trāseundū in Italiā exhortātes. Sed alijs vrgentibus negotijs tunc trāsire nō potuit. Sed Innoc. papa vir magnanimus magno collecto exercitu Romanis etiā nobilibus Innocentius secū ad negotiū illud p̄ficiscentib⁹ in Appuliā cōtra Rogeriū ꝓfectus est. Qui quū ad quendā locū venisset: ac duces exercit⁹ minus caute se habērēt: a Rogerio circūuēt⁹ t in eodē capt⁹ est. Sed quū Rogerius nimiū reuerēter ad eū se habuisset: Inno. illū in gratiā accepit. Rogeri⁹ aūt dño pape Inno. ac ceteris successoribus eius iurata fidelitate nomen regiū tum in Sicilia tū in Appulia authoritate aplica impetrauit. Rogerius igit in immēsum exaltat⁹ quū nulli iā p̄ter Lotharū imperatorē haberet obstaculū: Guelfonē bauarie ducē Hērici superbi fratrē pecunia sua corruptū contra Lotharū in Alemāniā cōcitauit. Qui magnis ex pecunia Siculoz̄ Rogerij regis cōparatis exercitib⁹ bella Lotharo imperatori intulit. Ad postremum ab eo p̄elio victus multos ex suis amisit. Multi existimant ab isto Guelfone duce Bauarie: Guelfos appellatos: cuius pestiferus nomen maxime in Italia inualuit. Pestiferum dico quantum ad ablatiuum vnitatis ꝓpacis: ita vtinunc inde potuerit extirpari. Nam quia hic Guelfo se imperatori opposuit. ij. Italicorum

Rogati ficulus.

papa mouet bellū t capitur

Guelfi
Gibelli

corum populi qui imperiale dñium in Italia detractāt vsq; in hodiernū diem Guelfi nuncupantur. Sed qui in Italia partem imperij fouēt quare Gibellini dicant nec scriptum reperi. Alij aliam causam assignant: vnde dicantur fautores ecclesie Guelfi: fautores imperij Gibellini.

§. I. Circa idem tēpus Joānes

Cōstantinopolitanus imperator rursus potiūde Antiochie cupiditate ductus: deinde magnis coactis copijs in Syriā descendit. Veniensq; Antiochiam Latinis habitatorib⁹ cōtradicentibus minime est admissus. Qui ex hoc magnā indignationem concipiens: in Liliciā reuocauit exercitum sperans hyeme transcursa circa Antiochiam etiam inuitis ciuibus aliquid obtinere. Quū aūt ibi esset circa veris initium & ad venationē esset egressus: quū in aprum sagittam ex arcu emisisset: seipm in ea manu qua arcū regebat sagitta grauiter vulnerauit. Erat aūt sagitta illa veneno intincta. Sumpto itaq; ex taz leui causa mortis responso rediit ad castra. Sed recepta interi⁹ peste veneni mortiferat adhibita per medicos remedia parum pfecerunt. Unum tū dicebant medici posse adhiberi remedium: si lesa manus antecp reliquas corporis partes inficiat venenum precidatur. Joānis Cōstātinopolytani imperatoris exitus. Hoc vir magnanim⁹ audiens cōstanter sprevit: indignum esse asserens vt vna manu tū tam nobile regatur imperiū. Hoc tū magis superbie q magnanimitati videt adscribendum. Videns ergo imperator mortis sibi imminere discrimē. Manuelē iuniorē ex filijs imperij declarauit heredem: quo facto presenti functꝰ est vita. Filius aūt cōpletis p voto in ea regione negotijs: Constantinopolim reuersus est.

¶ Ea tempestate accidit res toti christianitati valde dānosa. Nam quū dñs rex Hierosolymitan⁹ Fulco apud Achonēsem vrbē morā traheret: ac extra vrbē causa solatij perrexisset: casus accidit vt lepusculus a canib⁹ excitat⁹ fugeret. Fulconis Hierosolymitani regis interit⁹ Quē fugiente clamor vniuersor excitatus insequitur. Rex aūt equo insidēs & incōsulte festinās accurrit. Sz equus in preceps agitur: corruēsq; i terrā regē dedit precipitētadeo vt sella caput regis totaliter cōquassareturtita vt cerebrū tam p nares q per aures emitteret. Igit cū vniuersorū gemitu ad ciuitatē relatus triduo sine sensu adhuc palpitans vitaz protraxit. Quarta vero die spīm exhalauit. Anno dñi M.cxlij. Reliquit aūt ex dña regina vxore sua duos filios videlicet Balduinum primogenitū annorum quasi. xiij. et Almaricū annoz septē. Et ita intra vnum annum duo preclarissimi principes: scilz dñs Joannes imperator Constantinopolitanus illustris: & Fulco. iij. Latinorum rex Hierosolymorum inopinata morte defuncti sunt.

§. II. Defuncto Fulcone quarto

rege Hierusalem: successit ei filius in regno nomine Balduinus: qui fuit adolescens optime indolis. Balduin⁹ Fulconisuccedit. Postq; autem factus est vir: fuit corpore procerus: tantaq; forme ceteros preibat eminētia: vt ignaris etiā eximia quadā in eo refulgēte dignitate certū de se. i. de regia maiestate daret iditiū. Affabilis erat: & misericors multū: alieni minime cupidus: nec subiectoz more pdigi opulētijs insidiabat. Quodq; in ea etate solet raro cōtingere: erat etiā in etate adolescētie deū timēs. Fuit aut mediocriter literatus libēterq; quū ei vacaret: tuncū bebat hystoriarū lectioni audito: antiquoz⁹ regū & antiquoz⁹ principū gesta morose diligēter inuestigabat. Erat preterea & laboris patiēs: & in dubijs bellorū euētib⁹ more optimi pncipis maxime prud⁹. ¶ Eodē ipso āno Sagnin⁹ vir scelerat⁹ & Turcorū potentissim⁹ Edissam populis Latinis refertā obsidione vallauit. Sumpserat em occasionē obsidionis dicte vrbis ex absentia comitis Jocelini comitis Edissam: q cōtra precessorum suorum morē dimissa illius vrbis habitatione: circa Euphratē in castro qđ dicitur Turbecel propter loci vbertatē & amenitatē morabatur delitijs vacans. Predicta vero ciuitas Chaldeos et Armenios imbelles viros habebat habitatores: qui soluz relicto armorum vsu mercatorijs vacabant: rarocp Latinorum frequentabatur accessu: erat autem solis mercenarijs tradita eius cura. Vacuam ergo eam reperiēs Sagninus locatis in gyrium eius legionibus crebris assultib⁹ ciues incessanter affligens requiē negabat obsessis. Comes vero Joceselin⁹ hec audiēs militares copias sero euocat Insuper & Antiochenum principem dominum suum monet vt vna secū ad soluēdam obsidionem se preparet. Sagnin⁹ Turc⁹ Edissam capit. Sed & ad regem Hierosolymazum nuncius destinatus est: q ab infidelibus vrbē obsessam nuntiaret. Qui dum vtriq; militares copias cōuocant: vrbem prefatam violenter effractā expugnat Sagninus: nec sexui nec etati parcens cunctos fideles ibi repertos per suos infideles gladijs obtruncatt exceptis paucis qui in presidiū ciuitatis se receperant. Sic igitur vrbs antiquissima & nomini christiano a tēpore apostolorum deuota et ab infidelium superstitionibus erutа ad man⁹ infideliuz deuenit.

¶ Eodem tempore Balduin⁹ ob spem potiunde cuiusdā ciuitatis quam quidā ex admiratis regis Damascenorum in maluz dñi sui cui se rebellauerat resignare volebat: cū maiori parte exercitus regni sui profect⁹ est. Sed occurrentib⁹ sibi turcis magna dāna suorum passus est. Et quū vndiq; ab infidelib⁹ christianorum vsq; ad desperationē vrgeret exercitus intauruz vt quidā ex nobilib⁹ dño regi secretius consulerēt: quatenus assumpto sibi viuifice crucis ligno et assumpto cuiusdā nobilis viri equo qui oēs alios velocitate excedebat: ipse sol⁹ sue saluti pspiceret: dixit⁹ rex etsi ifra ānos pubertatis pstitut⁹ regia magnificētia pfiliū illō cōtēpsit: dicēs ppriā se oīno spnere salutē: si tā deo deuot⁹ popul⁹ casu flebili deperiret

§. III. Capta igitur vrbe Edissa

na letalis rumor meroze plenus vniuersum occupat occidentem. Duulgarum em erat q impia gens Turcorū christianorum vrbes & municipia depopularetur, populūq; christianuz crebris inuasionibus affligeret. Dñs q Eugenius tertius q tunc erat pōtifex summus: paternā gerens p suo rum filiorum afflictione solicitudinez viros religiosos ad diuersas occidentis partes dirigit: q principibus populis et nationibus: christianorum orientaliū pressuras denuntiēt. De sctō Bernardo. Inter quos vir immortalis memorie beatus Bern⁹. Clarauallensis abbas ad predictā deo placit⁹ muneris executionem eligitur. Qui impiger & indefessus: licet corporis esset inualid⁹: regna circūit vbiq; euangelizās verbum dei afflictionem populi christiani q est in oriente diligenter aperit vbi in vrbe Spirentiū tantus erat cōcursus populi ad eus audiendum & venerandum: vt imperator Lōradus ibi adstans ne populus eum cōculcaret ipsum manib⁹ suis de ecclesia asportaret. Hec ꝓeo differente: adfuit tam nobilium q plebis fauor gratuitus qui exortationibus spōtaneus pre bētes assensum iter versus Hierusalem cōpromittūt. Illustres preterea viri dñs Conradus Romanorum imperator: & dñs Ludouicus rex Francorū cū multis vtriusq; populi principib⁹: cū omni devotiōe vestimētis suis signū crucis imprimūt salutare. Cōposito igit regnorum suorū statu et paratis ad iter necessarijs mense Maij iter arripiunt. Segregatim igitur ꝓposuerunt incedere: ea videlicet ratiōe ne populis inter se differentib⁹ oriret cōtentiōes et vt commodius vite necessaria sibi prouidere valerent. Transcursis igitur Bauaria & Austria ac Ungarorum finibus: & emensa vtraq; Pānonia Thraciam attigerunt. Ad vrbē demum regiam. i. Cōstantinopolim peruenit Lōradus imperator cū suis. Qui ab Emanuele imperatore Grecorum magnifice susceptus est. Data aūt exercitibus aliquali quiete transito Hellesponto cū suis legionibus in Syriam venit. Imperator Lōradus & Ludouicus rex Francorum in Turcos mouent. Interea Soldanus Iconij vir inter Turcos potentissimus audito tantorū principum aduentu: ex vltimis orientis finibus infinitas armatorum copias cōuocauit. Audierat. em a seculis mauditaz multitudinē aduenisse: Et vere sic erat Nam vt cōstanter asserunt ij q fuerunt in predicta expeditione: in solo dñi imperatoris comitatu solum equitū loricatorum erant ad. lxx. milia absq; peditum copijs. Quorum non minor numerus fuerat in comitatu regis Francorum Ludouici. Quibus si fuisset propitia dñi gratia: non solum Soldanum Iconij qui potentissimus erat: verū vniuersas orientis prouincias nomini christiano faciliter subiugassent Grecorum pfidia. Sedeorum (ex occulto dei iudicio) sprevit famulatum denec acceptum habuit munus quod indignis forte contra fasse manibus offerebatur. Interea dñs imperator in Lycaoniam cuius metropolis est Iconiū peruenit. Tradiderat aūt dñs imperator Constantinopolitanus dño Conrado imperatori Romanorum petenti vie duces locorum peritos. Qui innata vsi malitia et consuetos in nostros odio ductī: siue de mandato dñi sui: siue infidelium corrupti pecunia: studiose ceperunt per deuia Teutonicorum trahere legiones Quumq; vbi conceperant imperatoris deduxissent exercitum: pre lassitudine nostris dormitantibus in tempestate noctis silentio clam relictis domini imperatoris castris offugerunt populo sine duce relicto. Relata demum luce non sunt inuenti qui de cōsuetudine preirent agmina. Quod quum perpendisset imperator: cōgregatis principib⁹ suis consulebat illos quid facto opus esset: alijs redeundum: alijs procedendum esse cōsulentibus. Dumq; sic locorum ignari et pro alimentorum defectu soliciti fluctuarent: nūciatur in vicino non longe consistere infidelium acies. Erat em in solitudine sterili constitutus exercitus: sicut studiose a predictis seductoribus fuerat introductus. Dicebaturq; publice: nec a vero multū abhorrebat: q de cōsciētia et mā-

dato imperatoris Cōstantinopolitani inuidētis pfectib' Latinoꝝ cōstructa fuerāt hec periculosa molimina. Sus spectū essi semp ⁊ habuisse ⁊ habere Grecidicunt Latinoꝝ ⁊ maxime Teutonicoꝝ tanq̄ imperiuz emulatiuū conua lescere dñiumq̄ ego eoꝝ rex imperatorē Romanoꝝ ⁊ augu stum se nominet. In hoc essi nimium se existimant detrahi imperatoriq̄ ipsi monarchā. i. singulariter principari oib' dicūt ⁊ tanq̄ Romano ꝝ vnicum ⁊ solū imperatorē. Sic igi tur dum fame laboze ⁊ locoꝝ ignozantia laborarent fideliū exercit' subito Turcoꝝ acies imperatoris castra irruit Nostri aūt q̄uis in principio subito illoꝝ aduentu stupefa cti trepidassent: tramē vt cūq̄ recollectis animis pzout lo cus permittebat ⁊ tēpus: viriliter resistebāt. Ad postremū fame ⁊ lassitudine attriti iam deficere incipiebāt. Sic ergo in gyrū ab infidelib' fideliū vallat' exercit' telozuz ⁊ sagit tarū immissionib' anxie nimis ⁊ vsq̄ ad mortē premebatur nec dabat referēdi vicē ⁊ cū hostib' cōserendi copia. Quo ties essi in hostes fideliū acies impet' facere nitebāturilli dissolutis agminibus nostroꝝ eludētes conatus ad diuer sa ferebant. Iterū nostris in castra se recipiētib' illi agmi na reuocātes sua nostrozum cingebāt exercitū ⁊ instātes acri' quasi obsessis requiē negabant. Factū est ergo occul to dei iudicio sed iustoꝝ oīs illa principū virt' q̄ armis vi ribus animis ⁊ numero videbāt incōparabilis: subito con trita cozrueritzita vt vix illius vestigiū gloria ⁊ tantarū vir superesset residuum copiarum. Sed de. lxx. milibus homi num armatozum militū ⁊ de tanta pedestrium turmarum manu: quozum numerus erat infinitus: vix (vt asserūt qui fuerūt a presentes) decima pars euasit: aliis aut occisis gla dio aut vinculis hostium alligatis. Euasit aūt deo volente imperator cū paucis ex principibus suis. Qui licet cū diffi cultate nimia post dies aliquot in partes Nicee se cōtulit. Hostes vero victoria potiti/onusti spoliis gaza multiplici locupletas facti equis ⁊ armis vsq̄ ad nauseā ditati sunt: regis Frācoꝝ aduentū auide expectātes qui ad easdē pro pe partes aduenisse dicebatur: huic tū tanto negotio Sol danus Iconij nō interfuit. Sed quidā nobilis primicerius militie sue victus paramuni hanc plagā dño permittente exercuit ptra spem. Accidit autem hoc anno dñi. M. cxlvj. mense nouēbris. Hi aūt filij Belial qui ab imperatore Ere cozum nostris viarum ac itinerū duces dati fuerant: vt pec catum pctō adderent: ad regis Francozum qui in proximo dicebatur esse properauerunt exercitum mentientes dñm imperatorē eozū fretū ducatu oia prospere egisse: ⁊ Iconio violenter expugnato de hostibus triumphasse.

Victoria infidelium contra christianos.

§. IIII. Interea rex Frācie Ludouicus pene eisdē subsecutus vestigijs cū suo exercitu venit Cōstantinopolim: vbi modico tēpore morā trahens trāsito Hellesponto in Bithyniā descēdit vbi de dño impe ratore Cōzado q̄ eū precesserat diligēti' inquisiuit. Cui ve raciter significatū est ipsum imperatorē amisisse in bello exercitū suū: ⁊ cū paucis principib' euasisse. Primoigit' ser mo dubius ⁊ sine certo authore ort' est: sed pcessu tēporis factus est certior. Nam modico interuallo Fredericus dux suoꝝ imperatoris ex fratre nepos qui ex illa strage euase rat: ad exercitum regis Francozum properās venit. A quo que sinistra euenerant plenius ⁊ certius cognouit. Igitur motis castris rex Ludouic' ad locum in quo imperator ca strametatus fuerat peruenit: vbi familiarib' vsi colloquijs ordinant simul iunctis agminibus proficisci. Sed quum Ephesum Asie minozis metropolim peruenissent: imperato' seu q̄ cum paucioribus erat: qui multo plures prius se cum habebat. verecundiam nō sustinens: aut Francozum faustum nō ferēs: suis per terram remissi ipse nauigio Cō stantinopolim reuersus est: vbi vsq̄ ad veris initiū morā cū suis principib' fecit. Interea rex Francoꝝ per aliquot dies Ephesi cōmozatus iterum iter aggressus est ad vada Meandri fluminis veniens. Hic primum Francis hostes iuxta eozū desideriū intueri datum est. Quib' visis rex cuz suis inuitis hostib' flumine trāsmisso i eos viriliter irruit multisq̄ occisis atq̄ captis reliquos in fugam conuertunt. Quos vsq̄ ad illozum castra persecuti etiam castra ipsa ex pugnarunt. Habita itaq̄ hmōi victoria ⁊ de hostiū manu iter se accingūt. Quisq̄ iam aliquātulū pcessissent: is q̄ de peruenit: vbi ordinatū fuerat ab ipo mane illa nocte ibi ca strametari. Sed cū quibusdā ex maioꝝib' q̄ precedebat vi deretur cyparū die illa pcessisset exercitus: vexillū cepit yl monte se esse viderent: existimātes vt ordinatū fuerat ibi castra esse constituta: lente nimis incedere ceperunt. Et ita quibusdā monte ⁊ transgressis quibusdā vero circa montem adhuc morā facientib' ⁊ Francoꝝ est diuisus exercitus. Qō videntes infideliū legiones q̄ ex latere exercitū sequebant sumpta occasione tum ex locoꝝ angustijs/tum q̄ militaꝝ robustioꝝ portio ab exercitu erat separata: subito aciebus istructis irruit in nostros: ⁊ antecq̄ arma cozripere possent acies Francozum ibidē presentes dissoluit. Et q̄uis chri stianis obessent locozum angustie: aliquādiu tñ viriliter re sistunt: pugnaturq̄ diu marte ancipiti ⁊ euentu dubio. Ve rum in fine pctis nostris exigētib' infideliū preualuit ma nus ⁊ christianoꝝ vsq̄ ad modicū numerum est redactus exercitus. Occubuerūt itaq̄ die illa viri nobiles ⁊ illustres multi valde: quozum nomina scripta in libzo vite esse dubi tat nullus. Quid igit benedicte dñe Jesu: q̄ populus iste ti bi tā deuot' pedum tuoꝝ adozare volēs vestigia loca ve nerabilia q̄ tua corporali presentia cōsecrasti per man' eo rū q̄ te oderūt passus est iterire? Uere dñe iudicia tua abys sus multa ⁊ nō est q̄ tue possit resistere voluntati. Rex vero Francozum casu de volēte ex tanto erutus periculo predi cti montis vertice ascendēs cum summo periculo intēpeste nocti silētio ad locū in quo precedentes castrametati fue rant se cōtulit. Cepit ea die panis et oīs cibozum alimonia in castris deficere. Et (q̄d deteri' erat) sine ducis preambu lo huc atq̄ illuc vagabātur errabundi. Tādez cū multa diffi cultate ad vbē q̄ Tatalia nunc dicit' pueneruut: que, vtiq̄ ciuitas in littoze maris sita est ⁊ erat tūc sub ditione impe ratoris Grecoꝝ. Quo in loco ipse cum reliquis pedestrib' copijs cum suis principibus nauigio ad portum sancti Sy meonis peruenit: qui. x. vel. xij. miliarib' ab Antiochia di stat. Quo in loco māsit: quousq̄ reliquus eius exercit' qui eum terra sequebat ad eū peruenīret. Princeps aūt Antio chenus Raimundus ante regis aduētuz toti' regionis cō uocatis nobilibus illi occurrēs: eum cū sua comitiua intra Antiochiā magnificētissime introduxit. Cōceperat diu aū audito eius aduentu q̄ per eius auxiliuz Antiochenū prin cipatū posset ampliare. Igitur post aliquot dies eum cōue niens iuxta id q̄d mēte cōceperat: ei' petit auxiliū: vt sciz vrbes finitimas Alapiam Cesareā Amam aliasq̄ nonnullas ei' adut' copijs sibi posset subiugare. Sed vbi videt se nō pficere: quum rex versus Hierosolymā irrevocabiliter ire propositum esset: spe frustratus mutato studio regis vias abo minari cepit ⁊ in lesionem eius armari. Qō postq̄ regi com pertum est: molimina principis preueniens de suozum cōsi lio magnatū iter accelerans vrbe Antiochena clam egres sus est. Fuerunt qui regi Francozum ad nimiam malitiam imputarēt: q̄ tanti viri ⁊ de scita benemeriti preces nō ad miserit: quum facile vnam siue plures de prenominatis vr bib' si ad id rex dare voluisset operā; obtinere potuisset.

Victoria fideliū ptra fideles.

Impator cōz d' itrat hierosolymam.

¶ Interea dñs imperator transcursa hyeme apud vrbem regiam classe quam dñs Constantinopolitanus eidē para ri fecerat vectus cum suis portū attigit Achonēsem. Inde versus Hierosolymā proficiscēs a dño rege ⁊ vniuerso cle ro ⁊ populo in sanctā introductus est ciuitatem. Applicuit quoq̄ ipsdem diebus domin' Alphonsus comes Tolosanus dñi Raimūdi senioris fili' ⁊ q̄ antecq̄ Hierosolymā peruenī ret apud Cesareā maritimā vrbē (vt dicit') sumpto veneno vitam finiuit authore tanti sceleris incerto. Cuius inclyti viri vniuersus regni populus cum gaudio prestolabatur aduentū: sperās q̄ multa regno esset allaturus. Nuntiatur interea regē Frācoꝝ Hierosolymis appropinquare: quare rex de cōi oim cōsilio misit illi obuiā dñm patriarchā. Per ueniens ergo vniuerso ei populo occurrēte in vrbem dedu ctus est ⁊ ad loca venerabilia duct'. Post dies aūt aliquot apud vrbē Achonēsem indicitur curia generalis: vt de fru ctu tante peregrinationis ⁊ tātorum fine laborum et de re gni Hierosolymitani desiderato incremēto tractaret. In terfuerunt aūt dicte curie dñs Cōzadus Romanoꝝ impe rator: Ludouicus rex Frācoꝝ: Balduin' rex Hierosolymi tanus: cū multis alijs principib' ⁊ baronib' dictoꝝ regno rum. Cōueniētes igitur in vnū tractare ceperūt quid opti mum ⁊ magis expediēs videret ad christiani nois gloriaz ⁊ regni incrementū attētare. Ad postremū autem de cōi oim cōsilio ⁊ volūtate visum est expediti' Damasceno ꝝ vrbem nostris pplis in oriēte ꝓstitutam obsidere. Uñ firmato cir ca hoc cōsilio voce preconis precipit' quatenus die statuta oēs sint parati copias suas ad partes illa dirigere.

Rex Frācoꝝ cōsi Ludouic' ingredi tur Hie rosolymam.

§. V. Mense igitur Maio die xxv. mēsis anno ab incarnatione dñi. M. cxlvij. cōgregati predicti deo amabiles reges preuio dñice crucis salutari lignozum cum suis expeditionibus aggressi iter ⁊ trāscur so famosissimo monte Libanoꝝ qui medius inter Cesareaz Philippi ⁊ Damascum interiacet: in agrum descenderunt

Damascenum

Damascenum in locum cui Daria nomen est. Quo in loco strictis aciebus vbi appropinquabant. Habet autem ciuitas Damascena a septentrionali parte ⁊ occidentali vñ christianorū erat accessus: pomeria quasi infinitarita vt vltra quatuor aut quinq; miliaria versus Libanū p̄tendebā tur q̄ vndiq; diuisim clausa sunt muro licet luteo. Sunt aūt hec pomeria vbi p̄o summo munimine. Igit̄ p̄ma die rege Hierusalem cū suis p̄cedente nō sine difficultate ⁊ periculo dicta pomeria obtinuerunt. Obtētis igit̄ pomeriis ac inuitis hostibus transito fluuio qui inter pomeria ⁊ vrbem fluebat: secus vrbem libere castrametantur. Attoniti ergo ciues tanto numero ⁊ virtute de viribus suis ceperūt diffidere. Habita itaq; inter se deliberatione: vsi ea que miseris rebus solet esse solertia: ⁊ ad vltima recurrētes argumentatoēs vicos ciuitatis ex ea parte qua christianus populus castra locauerat: magnis contexuerunt trabibus eo solum vt dum christiani circa effringenda ciuitatis menia laborarent: ipsi per partem oppositam fugientes egrederē tur. Videbatur satis in expedito si p̄opitia fuisset nobis diuinitas: q̄ i p̄ximo vrbē illā nobilissimā obtēturus esset populus christianus. Sed aliter visum est ei qui terribilis est in cōsiliis sup filios hoim. Nam dū ciuitas in arcto esset cōstituta: nec eius ciues resistēdi spem aliquā haberēt: ceperūt de nostrorū p̄sumere cupiditate: ⁊ aliquib⁹ ex oriētalibus p̄ncipib⁹ infinitā pecunie quātitatē p̄miserūt: si eorū studio obsidio solueretur. Qui pecunia seducti in id sceleris descenderūt: vt regibus ⁊ peregrinis p̄ncipibus de eorū industria confidentibus persuadent vt relictis pomeriis in oppositam ciuitatis partem transferrent expeditiones: asserentes ibi ciuitatis murus esse debilem. Credi derūt ergo tā reges q̄ reliqui p̄ncipes ⁊ loca que p̄ius cum multa eorum strage occupauerant deserētes: in oppositam ciuitatis partem suas trāsferunt legiones: vbi videntes se ab aquarum commoditate longe positos ⁊ penitus iam deficere alimenta: dolum interuenisse ⁊ malitiose a locis vberibus se translatos sero conqueruntur. Quid ergo faciant dubij secreto ⁊ in publico deliberant ⁊ redeundum esse decernunt: fraudes eorum qui eos seduxerant detestātes. Sic ergo ille gloriosus exercitus confusione indutus infecto negotio redire compulsus est Hierosolymam. Et occidētales p̄ncipes postq̄ ad eorum regiones eis datus est reuertit: susceptarum memores iniuriarū orientaliū p̄cipum abominati sunt malitiā. P̄o summo aūt recitatur miraculo: q̄ postmodum tota illa male accepta pecunia reperta est falsa ⁊ penitus inutilis. Reuersis itaq; eis Hierosolymā iterūq; cōuocato p̄ncipū cetu: fuerūt q̄ suggererent circa ascalonā q̄ adhuc detinebat a populo infideli obsidionē esse ponēdā. Sed post multa ⁊ba dict⁹ cōcept⁹ abortū passus est. Videns ergo vir illustris domin⁹ Lōrad⁹ iperator q̄ illi suā gratiā subtraxerat dōs: parato nauigio ad occidētales partes iperū est reuersus. Dōs vero Ludouicus rex Francorū peracto in regno Hierosolymitano vni⁹ anni circulo cū vxore sua quā secū duxerat: ⁊ ceteris p̄ncipib⁹ in regnū p̄priū redijt. Ab ea igit̄ die cepit Latinorū oriētaliū manifeste deterior fieri cōditio. Nam quoz sola noxa pri⁹ hostib⁹ fidei erāt formidini: etiam nunc p̄sentiā tantorū p̄ncipū sine dāno desperārit: vnde in tārā p̄sumptionē elati sunt: vt tam decetero nec eorum vires haberent suspectas: nec nostris instare acerbius vererentur.

§. VI. Itaq; post dictorum p̄cipum recessum Nozadinus Sagnini filius cū infinita suorū manu circa partes Antiochenas p̄teruius desseuire cepit. Oō postq̄ p̄ncipi Raimūdo innotuit: sicuti hō impetuosus erat ⁊ p̄ceps: nō expectatis quos ad sui euocauerat auxiliū: cum paucis ad partes illas accelerat. Quo postq̄ peruenit: ⁊ hostiū vidit multitudinē: cepit (licet sero) diffidens dubitare. Attamē acies instruxit: ataq; longe ⁊ numero ⁊ viribus impar p̄lium cū hostib⁹ cōmisit. Sed ij qui cū p̄ncipe erant: hostiū vires non ferētes in fugam versi sunt. P̄nceps vero sicut homo strenus erat: viriliter decertans in media hostiū strage quam ipse cedendo exercuerat: fatigatus gladijs confossus interijt. Ceciderunt autem cum eo multi nobiles. Nozadinus aūt potitus victoria ac p̄ncipis corpore recepto: caput cum dextro brachio a cetero corpore diuidi p̄cepit: ⁊ in signū victorie ad Califpham Baldacensem ⁊ alios Turcorum satrapas in orientē direxit. Occisus est autem p̄nceps anno ab incarnatione dñi .M.cxlviij. Comes etiaz Edissanus q̄ ex eo bello euaserat quum ad p̄pria remearet: in via insidiantibus hostibus captus est atq; Alapiaz deduct⁹ squallorē carceris nō ferēs post modicum tēpus miserabiliter vitā finiuit. Post cuius mortem vxor eius mulier p̄udentissima regionis p̄sidia quantum potuit munire ac defendere satagebat. ¶ Inter ea imperator Cōstantinopolitanus audiens illarū partiuz que sue ditionis fuerant desolationez: vnum de p̄ncipib⁹ suis cuz infinitis thesauris ⁊ nō modica militia ad p̄dictas partes direxit: offerēs comitisse ⁊ liberis ei⁹ annuos quosdam reditus si p̄sidia que penes se remanserant: eius imperio cōcedere vellet. P̄mittebat insuper q̄ illam a Turcorum incursiōibus cōseruaret. Insuper ⁊ illa que amissa erant suo imperio restitueret. In quam sentētiaz etiā dōs rex Hierosolymitanus qui tunc in partibus illis erat: condescendebat: licet non multum p̄sumeret q̄ grecorū viribus in eo statu prouincia cōseruari posset. Perfectis igit̄ omnibus sin qō in pactis cautuz erat: atq; oppidis oibus Grecis resignatis dōs rex Hierosolymitanus assumpta secum dña comitissa cū liberis suis ⁊ omnibus alijs Latinis exire volentibus Antiochiam egressus est. Nozadinus aūt Turcorū dōs potentissimus videns terrā Latinorum auxilio distitutā: de Grecorum mollitie p̄sumens immissis exercitibus intra annum vniuersam occupauit regionē. Sic ergo prouincia opulētissima in qua quiq; milia equitū habebāt sufficientiā: in manus infidelium deuenit. ¶ Eodem anno qui fuit ab incarnatione dñi .M.clj. comes Tripolitanus Raimundus iunior in Tripoli ciuitate sua ab Assisinis occisus est. Sequenti vero anno quidam Turcorum potentissimi duo scz germani fratres: quorum sancta ciuitas antecq̄ christianis liberaret dicitur fuisse hereditas: cōgregata infinita Turcorū multitudine versus Hierusalem p̄ficiscunt: veniētesq; nō lōge ab vrbe in ipso oliueti mōte castra posuerunt. Oō audiētes q̄ in vrbe erāt: inuocato de supernis auxilio: coreptis armis aduenientes viriliter inuadunt: ac sup illos irruentes stragē maximā operāt: ⁊ illos in fugā versos vsq; ad Jordanem cedendo nostri insequuntur. Sicq; confusione ⁊ irreuerentia induti ij duo germani ad p̄pria sunt reuersi. Dicūtur illa die ex eis cesa ad quinq; milia. ¶ Imperante Lōrado Ludouicus rex Francorum cepit Vitriacū castrum comitis Theobaldi: vbi igne cōbusta est ecclesia: in qua mille ducēte persone diuersi sexus cremate sunt: vnde quidā putauerunt Ludouicū hui⁹ periculi cōscientia ductum peregrinationem vltra marinā assumpsisse. Qua etiā tempestate Audebertus Marchie comes vnici filij morte turbatus: terrā suam Henrico regi vendidit. Nam legitur q̄ huius filius a quodā milite quē prodītiose occiderat: subito multis videntibus viuus sublatus nusq̄ cōparuit. Uñ territ⁹ pater crucе assumpta in Hierusalem profectus est: ac ibidem vitam finiuit. Cuius terram Baufredus ⁊ Hugo de Lusiniano se heredes asserentes reperunt: et tandem eam obtinent. ¶ Insuper eo tempore quum Ludouicus rex Francorum ex Syria in Galliā nauigio rediret: casu Grecorū naues incurrit: qui ab eis captus est. Et quū imperatori Cursoliū obsidenti p̄sentādus duceretur: Grecorius dux classis regis Constantinopoli cum classe rediens illos aggreditur. Siquidem vastatis ⁊ dissipatis Grecorum prouincijs vsq; ad ipsam vrbem Cōstātinopolim accedens sagittas aureas in palatiū imperatoris iecerat. Et suburbanis vrbis incensis de fructibus hortorum imperatoris poma violenter abstulerat. Unde rediens: naues Grecorum incurrit: quibus in potestatem redactis regem Francorum Ludouicum eripuit: sed captos ad regis petitionē dimisit. Rediens aūt Ludouic⁹ in Franciaz zelotypie spū ductus iurata cōsanguinitate vxorē suā repudiauit: quā cōtra ei⁹ voluntatē Henric⁹ Northmanorū dux videlicet filius Baufredi Andegauensi. comitis ⁊ Matildis p̄dicte vxorem duxit. Et ex hac causa ducatum Aquitanie ea vice rex Francorū amisit. Hec fuit p̄ma vxor regis Ludouici filia senioris comitis Pictauensi. qui apud sanctum Jacobum decessit. Legit̄ esse qō quū rex Ludouicus hāc secuz vltra mare duxisset audiuit eaz munera recepisse. Uñ post reditum suū in Franciā nō solum ob causam p̄dictā: sz etiā ob ipsius mulieris incōtinentiā voluit eam repudiare. Refert esse Helinandus monachus q̄ hec nō sicut regina sz pene sicut meretrix se gerebat. ¶ Eodem anno qui fuit incarnationis dominice .M.clij. Conradus rex Teutonicorum moritur. Qui quuz quindecim annis regnasset: benedictionem tamen imperialem a dño papa nō recepit. Quo anno Eugenius papa qui ex Gallijs Romam reuersus fuerat: et cū summo honore et gaudio a populo Romano susceptus etiam migrauit ad dñm. Cui in papatu eodē anno substitutus est Anastasius natiōe Roman⁹. Quo intra annū defuncto: successit Adrianus natione Anglicus. Qui sedit annis quatuor: nouem mensibus: diebus septem.

Damascus obsidetur.

victoria christianorum.

Rex Ludouic⁹ capit̄ a Grecis.

Dñi rai mundi cedes.

Moritur Lōrad⁹

¶ De Frederico p̄mo impatore: de varijs gestis per reges Hierlm: ⁊ ei⁹ amissiōe. de bellis inter regē Frācie ⁊ Anglie ⁊ Henrico imperatore sexto ⁊c.

Frederic⁹ Barbarossa imperator.

POst mortem Cōradi tertij imperatoris factus est impator Frederic⁹ dux Sueuorum huius nois primus prefati Conradi ex fratre nepos. Hic vocat⁹ est Barbarossa. Et quia electo res imperij nō cōcordarent cōmittentes voces suas in eūt ipse se elegit imperatorē. Hic Romā aduenies fecit Tybur ciuitatem desolatam reedificare: sed Spoletum destruxit. Cepit aūt imperare anno dñi. M.cliij. ab initio mundi ān quies millesimo. cxvj. sm aliam cōputationem series millesimo. ccclxij. Et impauit annis. xxxvj. Hic multa mala fecit ecclesie. Et quū quasi p annū in Alemānia regnasset: cū innumerabili suorū exercitu descēdit in Italiā vt imperiale dñdictionē obtineret: et versus Romā iter suū direxit. Huius tamen aduentus pape Hadriano q̄ tunc Rome erat valde suspectus erat. Attamē ante eius aduentum pax et concordia inter eos fuit: vñ imperiali fauore a clero et populo Romano ēt susceptus. vj. kal. Julij: in ecclesia scti Pauli solēniter cōronatus est ab Hadriano. Post triduū autē papa vna cum imperatore Frederico existente sub ciuitate Tyburtina in loco qui dr Pons Lucan⁹: in die apostolorū Petri et Pauli solēne festum celebratū est. In qua solēnitate iste summi pontificatus habēs insignia: hic imperiali decoratus schemate in festo aplōr intra vrbē processerūt laurea ti. Et post festi cōsummationē eis in bona pace abinuicem

Pape et Sicilie regis diffidatum.

dulcis: dñs imperator ad partes properauit Anchonitanas.

¶ His diebus inter dñm Hadrianū papā et dñz Guilielmū regem Sicilie quibusdam ex causis graues inimicitie sunt exorte: adeo vt dñs papa sententiam excōmunicationis cōtra eum iacularetur. Quare rex Guilielmus furore plenus ciuitatē Beneuētanam mandauit a suis principibus obsideri. Quam rem dñs papa moleste ferēs/supra modum vicem eis equa lance volens refundere et principes proprios contra eum armare disposuit. Nam Robertum comitez de Bassauilla eiusdem regis Guilielmi nepotem cum multis alijs nobilibus cōtra eum insurgere persuasit. Erules preterea quos ipse et pater eius Rogerius viros inclytos et in armis potentes/Robertum scz Capuanū principem et Andream de ripa canina et alios multos/fidei papa reuocauit in regnum: in verbo pontificis illis promittens ecclesie romane auxilium nō defuturum. Promittēs nihilominus firmissime vtrumq; imperatorē Romanor⁹ et Grecorū in eorū auxilium in breui properaturos. Reuera idē papa vtrumq; imperatorē ad sui subsidiuz cōtra regē Guilielmum solicitauerat. Itaq; primo imperator Cōstātinopolitan⁹ sub spe recuperādi Sicilie regnum missio aliquib⁹ principib⁹ suis cum magno exercitu et infinito thesauro Appulie regionez inuasit. Quorum primo aduētu ciuitatem Hydruntū tradentibus ciuibus occupauit. Comes quoq; Robert⁹ de Bassauilla Tarentū et Barum et omnē maritimā regionē vsq; ad regni terminos violenter obtinuit. Robertus vero Capuanus princeps et comes Andreas vniuersam Campaniam que vulgari appellatione terra laboris dicitur: vsq; ad sanctum Germanū vēdicarunt sibi. Romanor⁹ autē imperator Fredericus qui iam cōtra dictū Guilielmū Siculorū regez arma preparauerat: impeditus est. Nā quū in marchia Anchonitana cū suis exercitibus morā faceret: tantā in populo suo quē ad Italiam duxerat cladē passus est: vt de nobilioribus et principalioribus⁹ vix decimus quisq; remaneret

Mediolani ob fidio se ptēnis.

Quare ipse cū alijs q̄ sibi remanserāt: redire ad propria coactus est. Eo anno dñi. M.clvj. ipse Frederic⁹ imperator cuz magnis copijs descēdit in Italiā. atq; ciuitatē Mediolanū continuis septem annis obsidione vallauit: demū captam

Crisi regnz corpora coloniam trāslata

destruxit: tac tripartiuit in burgis. Destructa autem illa a nobilissima ciuitate et ad solum vsq; coequata: corpora trium regum scz magorū q̄ ad christum in cunabulis adorandum venerant stella ducente olim a Cōstantinopoli trāslata et per sanctū Eustochium miraculose Mediolanū trāsuecta Reginaldus Colonien sis archiepūs a Mediolano Coloniam transtulit: vbi nunc requiescunt. Hic etiā Frederic⁹ anno dñi millesimo. clxvij. quū nō potuisset preualere contra Alexandrū papā in Francia: adiutus a rege Frācorū intrauit Italiā. Et qz Romani se ab eo rebellarāt adherētes Alexandro: bellum mouit contra eos circa Tusconellā et victoriam obtinuit facta maxima strage Romanorum. Et quia Colūnenses fecerāt pditionē in auxiliū imperatoris et ideo expulerunt eos de Roma. Et quum Fredericus obsideret Romā: Romani viriliter expulerunt eum animati ab Ursinis. ¶ Anno primo Frederici imperatoris rex Francorum Ludouicus hostiliter cū nimio exercitu Northmānie fines ingressus castrum Vernon in deditionem accepit. Interim dux Northmannie Henricus in Anglia contra regem Stephanum fortiter agens tandem cū eo pacem fecit: ea condi

tiōe vt dū ipse Stephan⁹ viueret: Anglie regnū pacifice obtineret. Sed eo defuncto nullo alio medio regnū Anglorum ad Henricū deuoluerek. ¶ Anno sequēti rex Francorū Ludouic⁹ ducē Northmannorū ad pacē recepit: qui rege Stephano mortuo iuuāte rege Frācorū regnū Anglor⁹ ingredit: atq; ex integro regno potitus/antiquā pacē reformat.

§. I. Preterea anno primo Frederici inclytus rex Balduinus quint⁹ rex Hierosolymitanus cōgregata regni militia ad deuastandā Ascalonā duxit. Quūq; adiacētia pomeria ciuitati succēdissent: adfuit eis diuina clemētia que christianos ad maiora accēderet. Nam ciuitatem ad deditionē cogere proposuit. Est autem Ascalona vna de quinq; ciuitatibus Philistinorum: in littore maris sita: formā habēs semicirculi: cui⁹ chorda secundum maris iacet: circūferentia vero siue arcus super terram ad orientem respiciens. Manc igitur vrbez per annos quinquaginta postq; dñs terram pmissiōis pplo christiano tradiderat: adhuc resistētē nostri tunc primo obsidere ausi sunt: rem arduam et pene impossibilez aggressi. Itaq; mari terraq; ciuitate vbiq; vallata diebus oībus frequenter vrbem infestabant. Ciues vero aliquādiu viriliter restiterunt. Sed quum per quinq; menses continuos, nri christiani principes in dicta obsidione perseuerassent: atq; hostium vires attrite esse viderentur. nostros autem spes amplior solito obtinēdi ciuitatē foueret: classis Egyptiorum stris videntibus nec prohibere valentibus ad portū vrbis applicuit. ¶ Eo tēpore duz christian⁹ populus circa Ascalone expugnationē totis viribus desudaret. Nozadin⁹ vir circunspectus et prudēs mortuo Ainardo regni Damascenorum procuratore: qui suis cognatibus semper restiterat plurimū: videns militiam christianor⁹ circa Ascalonā esse occupatam: cum ingenti militia regnum Damascenorum inuasit. vbi facientibus pro magna parte Damascenis regem eorum dissolutū et inutilem regno priuat et fugere cōpulit in orientē. Itaq; Nozadinus capta Damasco et omni regione subacta: existimans nostror⁹ exercitū ab Ascalona remouere pene adensem ciuitatē obsedit. Sed preuia dñi mia neutrum obtinuit. Nam ipse circa obsessam ciuitatem nihil pficit: et nostri ad deditionē cōpulerunt. Nam cepto operi cū multa instantia et vigilātia insudabant: cuius⁹ omnino negātes requiē: ex eis quotidie strage non minimā operātes non tū sine damno nror⁹. Nam vna die circa quadraginta ex fratribus tēpli violēter in muro facto quodam foramine ingressi sunt ciuitatē: qui oēs deo permittente ad vnum occisi sunt. Quo casu cōsternati christiani pene a proposito destiterūt. Sed eis in idipsum redeuntibus die quadam ciues vltro ad bellum exeuntes adeo a nostris graui strage pstrati sunt: vt nō esset in ciuitate familia quā luctus domesticus nō premeret. Quare cōsumpto militie robore oīs eorū resistendi virt⁹ emarcuit. Unde tot malis pressi de cōmuni oīm consilio interpositis cōditionib⁹ vt cū vxorib⁹ et liberis et omni eor⁹ supellectili eis egredi liceret: ciuitatē dño regi resignauerunt. Capta autē est dicta ciuitas anno dñi. M.cliij. Quo etiam tempore dñs Reginaldus de Castilione dominā Constantiam Raymundi principis Antiocheni relictam vxorem duxit: nō sine admiratiōe multorū. Nam multi inclyti et nobiles eius matrimoniū appetebāt. quibus oībus spretis vnum stipendiariū militē hūc scz Reginaldum occulte sibi maritum elegit. Qui videns q̄ hoc factum nō multum dño patriarche placuerat: motus indignatiōe instigante diabolo dictum patriarcham cepit: et eū ignominiose tractauit. Nam virum senem et infirmuz nudo capite ac melle delibuto/per diem estiuum in sole feruentissimo stare compulit. deinde oībus bonis spoliatum dimisit. Qui oculos ciuium suorum non ferens/relicta Antiochia in regnum se transtulit Hierosolymitanum.

Reginaldus cognomē to de castilione ꝓnceps Antiochenus

§. II. Per idē tēpus vrbe Ascalonitana a christianis capta et Raimundus magister dom⁹ hospitalis Hierosolymitani qui. s. Jo. nominat: et vna cum fratribus suis: tam dño patriarche Hierosolymitano q̄ ceteris ecclesiarū prelatis multas super patriarchali iure inferre ceperunt molestias. Nā siue a dño patriarcha siue ab alijs ob scelera sua excōicatos et ab ecclesia separatos ad celebrationem diuinorum passim recipiebant: Egrotis viaticum et extremā vnctionē nō negabant: nec mortuis sepulturam: multaq; alia contra immunitates ecclesiarum facie bant. Quumq; super hmōi temeritatibus dñs patriarcha sepe conquereret: ciues vsq; ad eam temeritatem diabolo instigante perueneruntz vt armis correptis tanq; in domū cuiusdam gregarij contra patriarcham in ecclesia sepulchri irruerent. Huius autē tanti mali primitiuam originem(vt dicit

dicit Tyrensis archiepiscop⁹ in hystoria Hierosolymitana) Romana ecclesia (licet fortasse nesciens) videtur prebuisse materiā. Nam locū predictū a dñi patriarche iurisditione cui diu subiacuerat exemptauit. ¶ Ut autez ex hospitali modico semine iacto locus memorat⁹ tantū ceperit incrementū aliquātulū superiori exordio presenti duxim⁹ mandandū hystorie. ¶ Igitur sciēdū est q tpe quo infideles detinebāt regnū Hierosolymitanū nō defuerunt de occidentalibus partibus q̄ loca sancta aut deuotionis aut cōmercioꝝ gratia visitarēt aliquādo. Inter quos fuerūt Amalfinati. Amalfia est ciuitas Appulie, cuius ciuitatis habitatores primi merces peregrinas quas oriēs prius nō nouerat ad partes Syrie lucri faciēdi causa deportarūt. Quare apud illius regionis dños gratiā merebātur. Quia vero quū ad loca sancta causa orationis accederēt: nō habebant intra ciuitatē domicilium vbi morā facerent: obtinuerunt a Calipha rege Egypti vt intra Hierusalem in loco quem eligerēt: liceret eis oratoriū edificare. Itaq; sumpta a mercatoribus p symbolum pecunia tante ianuam dominice resurrectionis ecclesie monasterium erigunt in honorem sancte Marie dei genitricis. Et qm̄ Latini fundauerunt: longo tpe dictum est monasteriū sancte Marie de Latina. Quo facto de partibus suis tam monachos q̄ abbatem adducētes locū regulariter instituūt. Cōfluētibus aūt ex partib⁹ occidētalib⁹ ad loca venerabilia Hierusalē visitanda: maxime ijs q̄bus ad victualia procurāda de proprio expense non suppetebant: de predicto monasterio vncunq; fraternaliter ministrabāt. Exerunt aūt in dicto loco altare bti Joānis eleemon. Hic fuit patriarcha Alexandrinus: cuius pia studia z liberales eleemosynas enarrabat ois eccl'ia sctō: vnde a sctis patrib⁹ vocat⁹ est ille Joan. eleemos: qō interpretatur misericors. Huic loco venerabili q̄ se ita charitatiue ad oēs extendebat: neq; reditus erant neq; possessiones: sed predicti ciues Amalfitani collectam inter se pecuniam quasi per symbolum per eos q̄ ad partes illas nauigabāt: abbati q̄ ibi p tpe erat offerebāt. Ita ergo per multoꝝ annorum curricula quousq; placuit summo rerū opifici: ciuitatē deo amabilez a cultu purgare gentilium z suo cultori restituere populoq; dicto mō manſit locus ille. Edificatum etiam fuit a deum timētibus / nō longe a dicta ecclesia sancte Marie in Latina: monasterium feminarū in honorem sancte Marie Magdalene: et fororez sub certo numero posite ad obsequiū aduentantiū mulierū. In quo monasterio tēpore quo capta fuit ciuitas Hierusalē p principes christianos: reperta est abbatissa q̄dā nomine Agnes natione Romana: q; etiā post captionē ciuitatis p aliquot vixit annos. Sic ergo de tam modico incrēto predicte dom⁹ fratres pri⁹ a iurisdictiōe abbatis se subtraxerūt. Deinde multiplicatis diuitijs per Romanam ecclesiā a potestate dñi patriarche sunt emancipati. Profect⁹ autē ptra eos patriarcha ad Romanā curiā quū eisdem litigasset: cōfusiōe indut⁹ ad ppria remeauit. Nam de tota turba cardinaliū vix reperti sunt tres qui christū sequētes eius ministro in causa sua pia vellēt fauere. Alij oēs abeūtes post munera secuti sunt viā. Balaam filij Bosor.

§. III. Per idē tēpus Reginaldus

de Castilione Antiochenus princeps peruersoꝝ hominū cōcilio quoꝝ maxime arbitrio regebat: Cypri insulā regno Hierosolymitano vicinā: q; tunc tpis sub ditione imperatoris Grecoꝝ tenebat: populis fidelib⁹ referta immissis violenter suis exercitib⁹ occupauit. Occupataq; insula vrbes cōtriuit: deiecit oppida: monasteria tam viroꝝ q̄ feminarū impudēter cōfregit. Nā auri z argēti qō inde abstulit nō fuit numerus neq; finis. ¶ Preterea ea tēpestate dum dñs Balduinus quintus rex Latinorum quandam ciuitatem quam Turci preter predidium occupauerāt violenter occupatāq; succēderent: reedificasset: inde redeuntem Hierosolymā subito Saraceni in via positis insidijs ipm vndiq; aggrediuntur: atq; suis oibus in fugam conuersis ipse pene captus est: sed equi velocitate deo protegente de manibus infidelium ereptus est: Capta est igitur illa die de christianis maxima multitudo: cesi q̄ pauci. Inter q̄s z magister militie tēpli captus est. Factū est aūt hoc anno ab incarnatiōe dñi. M.clvij.xij. kal. Julij. Sequēti āno Nozadinus infestissimus christiane fidei persecutor cōgregatis suis copijs castruz quoddā qō Spelunca dicebatur obsidet: qō postq; regi Balduino innotuit assumpta regni militia / vna cum dño Theodorico Flandrensiū comite ad soluendā obsidionē properat. Cuius aduentū quum cōperisset Nozadinus: obsidionē soluit: atq; ordinatis acieb⁹ ad pugnam regi aduenienti occurrit. Itaq; pugna committitur: sed qz diuina misericordia post diu protractū preliuz nostris est de infideli populo cōcessa victoria: nam illi non fine multa illorum strage in fugā conuersi sunt. ¶ Eodem anno dñs Cōstātinopolitan⁹ imperator cū innumerabili exercitu in Liliciā descēdit. Causa aūt aduēt⁹ sui erat qz dñs Thorus magnus Armenorum dñs pro parte maiori expulsis imperatoris familiarib⁹ qui ciuitatib⁹ z castris preerant fere Liliciā occupauerat vniuersaz. Princeps autē Antiochen⁹ pscientie stimulis agitat⁹ p eo q̄ imperatorē pmiserat cogitabat quo satisfactiōis genere se posset de tāta offensa imperatori recōciliare. De pfilio aūt suoꝝ veniens ad imperatorē in Liliciā / cū summa ignominia populi Latinorū imperatori re cōciliatus est. Nudus em̄: vt dicit pedib⁹: indutus laneis manicis vsq; ad cubitum decurtatis: ac circa collum fune religatus: gladiū habens in manu nudum: cui⁹ capulū dño imperatori porrigeret: coram vniuersis legionib⁹ dño imperatori est presentatus: ibiq; ante pedes ei⁹ in terra prostratus tandiu iacuit: quousq; cunctis verteretur in nauseam: z Latinitatis gloria in opprobriū z fabulā esset. Rex autē Hierusalē audiens dñi imperatoris aduentū / ad eum cū suoꝝ principū electissimo comitatu festinus adueniet: a quo cū multa gloria susceptus est. Et ne apud imperatorē mora ei⁹ esset infructuosa: dñm principē Armenorū quē dñs imperator insatiabili odio persequebat: recōsiliauit: tandē multis cumulatus donis in regnū reuersus est. Imperator peractis ijs ppter que in Liliciā descenderat / nō multo interiecto tēporis spatio curis domesticis eū reuocantibus ad propria rediit. ¶ Anno aūt ab incarnatiōe dñi. M.clx. Reginaldus Antiochenus princeps cognito q̄ terra que fuerat principis Ediſſani absq; militaribus copijs armentis referta esset: et facile patere posset ad predā: collecta ingenti militia profectus est ad locū tatq; nemine resistēte: infinita preda inde collecta ad propria reuertebatur. Quo audito hostes fidei qui in illis partibus habitabant ad excutiendā predā principi in magna multitudine occurrūt: atq; de sua p fidētes multitudine preliū cōmitūt: Quumq; diu ancipiti prelio decertassent: nostri nouissime mente cōsternati / preda dimissa terga dederunt / multis occisis / aliquibus etiā captis / inter quos et ipse Reginaldus dux suis hic pctis exigentibus captus est / atq; Alapiā cum alijs captuis cū summa ignominia est deduct⁹. Post hunc casum tam deflendū rex Hierlm ab antiochenis vocatus Antiochiā profectus est: q; positisq; rebus ad propria est reuersus p curatione dñi patriarche ad tēpus dimissa. Non autē multo post transacto tpe quibusdam negotijs arduis requirentibus / iterum dñs rex Antiochiā venit / in qua existens in graue incidit infirmitatē. Qui mortis sibi sentiēs imminere periculū / Berithū se deportari fecit / vbi existens regni sui p̄latos simul ac principes ad se vocari fecit. Quibus in presentia sua cōstitutis / fidē suā pie ac religiose artē culatim aperiēs pōtificibus pctā cū multa cōtritiōe confitens / carnis solutus ergastulo animā celis intulit. Dicit in quadā medicina venenū sibi propinatū fuisse / nec hoc a vero multū dissimile fuit. Nam residuū qō regi sumere mādatum fuerat / pane infuso / cuidā catelle traditū est / que intra dies paucos mortua est. Tanta aūt mestitia i vllo regno pro morte alicuius principis extitisse nulla tradit hystoria. Fertur nihilomin⁹ z hostes fidei de ei⁹ morte doluisse ita vt q̄busdā suggerētibus Nozadino Damascenoꝝ regi vt quū xp̄iani duces i multis essent occupati fines nros ingrederet: ꝛ responsum esse / cōpatiendū est humane indulgendū iusto eorum dolori ec. q̄ principem amiserunt qualem reliquus hodie non habet orbis. ¶ Obijt anno dñi. M. clxij. mensis Februarij die. xxj. atq; inter suos predecessores in ecclesiia dominici sepulcri sepultus.

§. IIII. Domino Balduino qn

to rege Hierosolymitano defuncto vt dictū est: successit ei in eadem sancta ciuitate / Latinorū rex sextus dñs Amaricus filius ei⁹ vnic⁹ anno dñi. M.clxij. Fuit aūt hic Amaricus vir experiētia seculari preditus: prudens admodū: et in agēdis circūspect⁹. Fuit aūt litterature modicet sed ingenij viuacitate z memorie beneficio satis pmode erat instructus. Fuit etiā (qō negari non pōt) pecunie cupidus: supra q̄ regiā dēceret dignitatē. Sed [illegible]mi necessitatibus nec expensis parcebat: nec proprij corporis fatigatione reuocabatur. Anno igitur primo regni ei⁹ Egyptijs negantibus annuum tributū soluere qō cū patre suo pepigerāt / cōgregatis militarib⁹ copijs descēdit in egyptū: vbi ei cū innumera multitudine occurrit procurator Egypti: qui prelio victus multis suoꝝ amissis aufugit. Timētes ergo Egyptij ne exercitus christianus ad intima regni penetraret: ruptis aggeribus q̄ flumē Nilū cohibere solēt: exuberante aquā per regionez inducunt: quare his repagulis pbibitus dñs rex

victoria infidelium contra christianos.

Almaricus vltra ꝓgredi nō potuit: vñ victoria potit⁹ in regnū reuersus est. ¶ Nō aūt multo post tpe Nozadin⁹ cuiusdā potētis Egyptij stimulatus persuasionib⁹ sperās regnū Egypti sibi vendicare. Siraconū militie sue principē cū infinita Turcox multitudine in Egyptū destinare cōstituit. Qō audiēs Soldan⁹ egyptiox de ꝓpijs viribus diffidēs legatos ad dōm regē Almaricū misit: ozās vt sibi cōtra ingruentes hostes auxiliū ferret: tributū autē nō solū quale patri suo fuerat ꝓstitutū: verū ꝓ suo arbitrio multo maius pollicebat: subiectionē perpetuā: feduscq; perēnedatis obsidib⁹ firmare parat⁹ erat. Dū hec predicti legati cū rege tractarēt: penecq; cū eis iuxta eox petitionē esset satisfactū: predict⁹ Siraconus intrans cum suis legionib⁹ Egyptum occurrentē sibi Soldanū bello victū fugauit. Qui fugiens a suis occisus est. Post cui⁹ mortē Suar quidā Soldanus fact⁹ est: Siraconus aūt post victoriā Balbeis ciuitatē expugnauit. Timēs ergo Suar Soldanus ne hospitē talem introducēdo suā ꝯditionē deteriorē faceret: cū rege Hierosolymitano Almarico priores cōuentiones renouauit: vñ rex cū vniuerso fuox exercitu descēdit in Egyptum anno scō regni sui: atq; vna cum Soldano victum Siraconum apud Balbeis obsessum ad deditionē cōpulit: cōditione vt cum suis oīb⁹ liberū haberet exitū. Quo obtento/ciuitatē deserens Damascū reuersus est. Quibus dieb⁹ Nozadinus a peregrinis christianis circa partes Tripolitanas debellatus est. Aduenerāt em̄ oratiōis causa quidā nobiles Aquitanie. s. Hugo senior de Lusignano: et Baufredus comitis Angolismēsis frater. Hi subito cū eox militia sup exercitū Nozadini irruentes: pene vsq; ad internetionē deleuerūt. Nozadin⁹ aūt casu sinistro ꝑsternat⁹: oānū abolere cupiēs nō post multos dies ꝓgregatis suox copijs castrū quoddā christianox non longe ab Antiochia obsedit: qō post⁹ nostris innotuit principib⁹: oīs Boemundus terti⁹ princeps Antiochenus: comes Tripolitanus / Calamannus Cilicie preses oīs imperatoris ꝓsanguine⁹: et Horus ⁊ Armenoxū princeps/ad obsidionē soluendā ꝑficiscuntur. Itaq; eis aduenientib⁹ preliū ꝓmittit: et quū diu ancipiti marte dimicatū esset: tandē pctis nr̄is exigētibus xp̄iani in fugā versi victi cuntur ac ceduntur innumeri. Sed et principes oēs fere capti sunt scilicet princeps Antiochenus / Comes Tripolitanus / Calamannus preses / Hugo de Lusigniano / et alij multi nobiles christiani. Nozadinus infidelium princeps hac potitus victoria predictum castrum expugnauit. Factū est hoc anno domini. M. clxix. idibus Augusti. ¶ Eodem anno idem Nozadinus quum adhuc rex in Egypto teneretur occupatus: vrbem christianoxum que vulgari appellatione Bellianas dicitur: obsessam ad deditionē cōpulit. Rediens autē ab Egypto cū suis expeditionib⁹ rex Almaricus: vbi ꝛ sibi audierat sinistra que in regno acciderāt: vocatus tū ab Antiochenis illuc vna cum comite Flandrēn. qui eo anno in regnū applicuerat: ire nō distulit. Aduenientesq; tanta diligentia regionis negotia quanta ꝓpria consueuerat tractare cepit: et ꝓuidenter administrans oīa effecit vt eadem estate multo interueniēte precio princeps libertati et honori ꝓprio sit restitutus. ¶ Sequēti anno iterū Nozadin⁹ Egypti regnū occupare nititur: qō quū dōs rex Almaric⁹ comperisset collectis ex vniuerso regno militaribus copijs peruagata solitudine descendit in Egyptum. Quo audito Suar Soldanus nostre fidei admirans syncerit̄atem in immensum gauisus est. Considerabat em̄ vir ꝓudens ꝙ hostem qui regnum suum intrauerat/nullatenus aut sustinere aut regni finibus expellere nisi per christianum exercitū poterat: quare consentiente Caliphya constituit vt dño regi quadringēta aureox milia darēt̄: ea cōditione ꝙ dōs rex nō egredere⁹ Egyptū: nisi Siracono aut extincto autoe oīb⁹ Egypti finib⁹ expulso. Igitur his peractis/rex contra Siraconum ad prelium egredit̄: atq; nō longe ab eo castrametatus est: et die sequenti oīm desiderio bellū decernit̄: verū impar nimis erat accinctoxum ad prelium distributio. Siraconus em̄ habebat equitum loricatoxum. xij. milia. christianoxum vero erant equites quatuox miliat absq; Egyptijs vilibus et effeminatis. Egressi igitur ad prelium rex aciem cui Siraconus preerat viriliter inuadit: et inuasa absq; vlla resistentia prosternit: atq; in fugam versam diu cedendo prosecutus est. Hugo aūt Cesarie: qui alteri acie preerat: in eā acie cui Saladinus Siraconi nepos preerat impetū fecit. Quumq; aliquandiu dimicatū esset: suis eum deserentib⁹ capitur atq; nōnulli ex suis acie capti: multicq; interfecti sunt: quib⁹ et ipsi post se cruentam victoriā hostile quingenti. de christianis aūt centū occubuerunt. Siraconus autem e prelio fugiens/tradentibus ciuibus Alexādriam occupauit. Quod post⁹ regi innotuit: cum omni celeritate illuc accedens ciuitatem obsidione cinxit: et ordinata in mari classe ne victualia nec alimenta ciuitati modo aliquo intromitterentur. Est aūt Alexandria totius Egypti metropolis: in ea parte sita q̄ Libiā respicit in confinio culti solitita vt extra ciuitatis menia versus solis occasum vasta ꝓtinus eremus adiaceāt. Hac (vt antique tradunt hystorie) Alexander magnus condidit. Sita est aūt nō longe ab ostio Nili. Distat aūt a fluminis alueo quinq; aut sex miliaribus. Sed tū certo tēpore soliti fluminis incrementi pars vrbē influit: quam aquarum influxionē cisternis amplissimis ꝓ toto anno ad eorum vsum reseruant. Sita est preterea quantū ad celebranda commertia commodissime port⁹ habēs duos diuisuctos: lingua quadā interiacēte valde angusta. In capite aūt illius est turris mire altitudinis quā Pharō appellant: et eā Julius Cesar dr̄ edificasse. De superioribus aūt Egypti partib⁹ per fluentia Nili oīm alimē torū copiam suscipit et vbertatē. Verū ei de regionib⁹ trās marinis nauigio ois opulētia ministratur. Ad hec ex vtraq; India/Saba/Arabia et etiā ex vtraq; Ethiopia et de Persida et alijs adiacentibus prouincijs: quicquid aromatū/margaritarū/gēmarū et orientaliū gazarū/et peregrinarū mercimoniox quibus noster indiget orbis p mare rubrū vñ gentibus illis ad nos iter est: ad eā vrbē que in superioribus Egypti partibus sita est: q̄ Ardeph dr̄ q̄ est in ripa eiusdē maris sita deferr̄ inde per fluuiū in Alexādriā descēdit. Sic ergo oriē talium et occidentaliū illic fit concursus populoxum. Estq; eadem ciuitas foxum publicum vtriq; orbi.

Alexandrie egi

§. V. Obsessa ciuitate instabāt

nostri: et quib⁹ artibus poterāt grauabāt obsessos. Quid plura. Quotidiani cōflictus/cedes suox/ꝓtinui victualiū defectus/ppm̄ intra ciuitatē clausum attriuerāt. Timens igit̄ Saladinus ne ciues ꝓtra eū insurgerēt: oia patruo Siracono q̄ in superioribus partib⁹ Egypti ciuitatē quandam obsederat/significatiq; audita nepotis necessitate: soluta obsidiōe Babylonē peruenit. Dz audiēs eas ciuitates christianoxū presidio esse munitas: mediāte Hugone Cesariēn. quē captiuū tenebat tractare cepit de pace. s. vt dōs rex receptis suis quos Siracon⁹ tenebat vinculis: et ipse obsidione Alexandrie soluta et captis turcis Siracono restitutis regnū Egypti Siracon⁹ cum suis legiōib⁹ egrederet. Placet itaq; dño regi et Soldano tenor pacis: et sufficere videt ad gloriā vt ciuitas ꝓ deditionē in dōi regis trāseat ptātez Siracon⁹ de vniuersis Egypti finibus cōpellatur exire. Egrediunt̄ ergo cōcessa pace obsessi: q̄ diutina fuerant obsidione macerati: vnū pre oīb⁹ admirātes: q̄ tantam ciuitatis multitudinē tantā aduenarū numerositatē tā modic⁹ exercit⁹ intra menia vrbis tā facile coercuerit: et ad ignominiosam iuxta libitū cōpulerit deditionē. Vix em̄ christianoxum erāt equites. ccccc. peditū vero quatuor aut. v. milia. Obsessorum vero q̄ arma portare poterāt supra. l. milia. Itaq; recedente Siracono ex Egypto: et etiā dōs rex cū suo exercitu in regnū reuersus est anno dōi. M. clxvij. regni aūt ei iiij. ¶ Sequēti aūt anno solēnis legatio ad dōm regē Hierosolymitanū ab imperatore Cōstātinopolitano directa est. Summa autē legationis hec erat. Senserat dōs imperator Constantinopolitan⁹ ꝙ regnū Egypti hactenus admodum potens et opulentū valde in manus puenerat imbelliū et effeminatox: q̄ et finitimis pplis in notitiā venerat: vñ nō vi debatur posse diu in statu se cōtinuare pñt: quin ad gētes alienas eius dōi ꝓficiscī oporteret trāsire. Cōceperat ergo apud se dōs imperator ꝙ auxilio dōi regis Hierosolymitani facile posset illud in suam iurisdictionē recipere: vñ super hoc predictos legatos miserat. Hac ergo gratia memoratis legatis regē adeūtibus: firmatis cōuentionib⁹. s. ꝙ certo tpe intra q̄ dōs imperator gentes mitteret: simul vniti predictum aggrederent regnū: vt dr̄ fama publica personuit ꝙ Suar Soldanus Egyptius frequētes ad Nozadinū dirigebat legationes occulte: ab eo implorās subsidiū: asserēs se inuitū pacis federe cū inimico ppō iunctū. Qō si de eius amicitia certus fore⁹: ab eo recedēs pacta frangeret. Unde rex iuxta indignatione motus collectis copijs in Egyptum festinat descendere. Sunt aūt qui dicunt oia predicta ficta fuisse. Sed vt factū tam notabile aliquā haberet excusatio nē: talia sunt vulgata in ppō. Incentiuū autē huius mali (vt quidā volunt (ministrabat Hilbertus magister domus hospitalis. Fratres autē militie tēpli eidē se facto subducētes: q: eis cōtra cōscientiā videbat amico regno et de nā fide presumenti cōtra tenorē pactox bellū indicere: regē seq̄ negauerunt. Descendens ergo rex in Egyptū Pelusium ciuitatē expugnat: ciuib⁹ ꝓ maiori parte ꝑeptis. Soldan⁹ autē Suar his auditis mēte ꝓsternatus: q̄d faceret ignorabat: atq; tamē deliberat ꝓout tpis patiebaī angustia: an regem tēret

egyptū inuadere medi tat imperator ꝓstantinopolitanus.

Turco rū pacta cuz christianis.

Rex hierusalem expugnat perfidum.

gem tentet expugnare munerib⁹ tan vicinos sue superstitio nis principes ad sui auxilium precibus precioq; soliciter: tã dem matura pmissione placet ei vtrũq; tentare. Missa ergo ad Noradinũ legatiõe implorat auxilium: t impetrat postu latum. Nam vocato Siracono cũ magna sue gentis militia eum in Egyptum dirigit. Rex autem euersa Peluſio/Cairũ obsedit. Soldanus autẽ regis animũ pecuniarum cupidum promissionibus eneruat infinitam pecuniam ei tradens. Nã vt dicũt aliqui (aureorum vigesies centena milia) quod vir Egypti regnum persoluere posset/promsit. Hic autẽ postea patuit: non eo moliebatur intuitu: vt quod promittebat sol uere posse se crederet: ſz vt quod expectabat interim Turco rum auxilium veniret. Datis inter ea presenti centũ milib⁹ aureorum: rex obsidionem soluit: et quasi per miliare rece dens circa ortum balsami castra cõstituit: vbi dum esset: co gnouit per exploratores q; Siraconus adueniẽs innumerã secum trahẽs multitudinem. Quo comperto/ire sibi obuiaz parat. Sed non multum processerat quum audiuit Siraco num Nilum transisse. Hic iam opus erat nouo consilio. Naz duplicatis hostium viribus non erat tutum in Egypto diu turniorem moram facere. Qua re ordinatis agminib⁹ in regnum rediit. Porro Siraconus videns tempori oppor tunitatem votis suis cõsonare: etiam non esse quenpiam di scedẽre rege qui eius desideriis posset prestare impedimen tum: qõ prius mente conceperat mandat effectui. Naz solda num nihil de Turcorum fide dubitantem iussit occidi. Post cuius mortem ingressus ad Caliphã t ei debitam exhibẽs reuerentiam ab eo soldani officio insignitur. O nefanda cu pide mentis insatiabilis rabies. Ecce a quo quieto t trãquil lo statu t in quem turbulentum in partib⁹ orientis christia nos deiecit inordinatus ardor habendi. Egypti copie opulẽ tiarum immensitas nostris vsibus famulabãtur. Et ea par te Hierosolymitanũ regnũ tuta habebat latera: nec erat ab austro quem formidaret. Et nunc ecõuerso mutatus est co lor optimus: t conuersa est in luctũ cithara nostra. Nam vbi cũq; me vertã: suspectas inuenio regiones quoniã oia vicina per circũitũ regio hostibus postea patuit: t in christianorum perniciẽ se armãt regna cõterminia. Verũ Siraconus hoc tã magno successu nõ letat⁹ est diu. Nã vix vno anno Egypti potit⁹ imperio/vitã finuit. Quo mortuo succesſit ei Soladinus vir acris ingenij: in armis strenuus consilio altus: liberalis supra modum: maxime in viros militares: in quos oia effundebat. Fuit preterea clemens in deuictos: t in verbo valde stabilis. Hic primis sui principat⁹ auspicijs ad Caliphã dominũ suum ingressus vt solita ei exhiberet reuerentiã claua quã secuz portabat ipsum occidit. Quo occiso/oẽm eius pgeniẽ gladio trãsuerberauit vt ipe simul esset soldan⁹ Caliphe. Post cuius interitũ oẽm eius thesaurũ quilerat infinitus liberaliter suis erogauit militibus. Dño autẽ Almarico rege ex Egypto in regnũ reuersoillis diebus nihil memoria dignũ ea hyeme i regno gestũ est. Vere aũt sequẽtivi dentes nostri orientales christianorũ principes q; occupata Egypto a Turcis. multo facta esset deterior christianorũ in oriente cõditio opus esse deliberãt vt de prelatis ecclesiarum regni occidentis pncipes dirigerẽtur: qui diligẽter insinuẽt regni Hierosolymitani importabiles necessitates: t christia norum inibi afflictionẽ t casus imminentes asperos. Missi sunt ergo de communi omnium cõsilio ad opus ministerij huius dominus Fredericus Tyrensis archiepiscopus: t dñs Joan. Peneadensis epũs. Qui feliciter ad partes occidentales peruenientes parum vel nihil profecerunt. Quare completo bienio archiepiscopus Tyrensis rediit: domino epo Peneadensi Parisijs defuncto.

Saladinus Siraconi successor.

§. VI. Anno aũt dñice incarnationis. M.clxix. circa autũni initium/memor Constantinopolitanus imperator pactorũ que cũ dño rege Hierosolymitano firmauerat. s. vt suis copijs adiutus regnum Egyptiorũ occuparet: classem in Syriam misit/In cuius nauali imperatoris exercitu erãt rostrate naues que galee dicũtur. clx. Naues autem onerarie ad equos/arma/t alia instrumenta bellica portanda. lxxij. Misit preterea de suis principibus q; exercitui preerant: Balducas consanguineum suum comitem: Alexandrum de conuersano nobilem de Appulia virum. Rex aũt Almaricus ante diu aduentu eorum cognitor cõpositis regni negotijs apud Ascalonam tã Grecoz q; Latinoz tinorum congregauit exercitũ. Inde tam marino q; terrestri itinere ante Damiatam quã a principio obsidere disposuerat/castrametati sunt vrbem obsidione vallantes: t vbi dum per triduum assultus differũt: experimẽto cognouerũt q; verum sit qõ dictum est a poeta. Semper nocuit differre paratis. Nam hoc intermedio spatio aduenientes de superioꝛb⁹. Egypti partibus Turcorum copie infinite nostris videntibus nec impedire valentib⁹ vrbem prius pene vacuã replenerunt: christianus aũt pp̃s nihilominus erectis vndiq; in gyrũ machinis vrbẽ aggrediunt. Sed cives quibus possunt argumẽtis: nostris resistere satagebant. Nostri autem in resistendo videtes eorũ aim: quũ instare acri⁹ debuissent: timi de gelideq; ceperunt cuncta ministrare. Accessit per idem tẽpus tanta imbriũ abundantia: vt neq; tugurijs pauperiores/ neq; papilionibus ditiores arte aliqua stillicidia arcere possent. Fiebant preterea: sed interpolatis diebus: in ciuitatem assultus: in quibus nunc nostri/nũc hostes deteriorem calculũ reportabãt. Ipsi ẽo raro Latinos nisi lacessiti ad cõgressum prouocabant. In Grecos vero nonnunq; per quandam adulterinam portam que eorũ castra respiciebat/irruptiões subitas faciebant. Augebant porro quotidie ciuibus copie militares: adeo vt tã nostris essent formidini. Murmur ergo serpebat in pp̃lo: t erat oim pene vna snia christianos inutiliter operam cõsumere: t irata diuinitate hoc opus cepisse: tutiusq; esse redire ad propria quam in Egypto fame tabescere. Cõualuerat em̃ fames valida in castris: t eraq; oiz victualium charistia potissimũ in castris Grecorũ. Mediãtib⁹ ergo nostris t de Turcorum satrapis nonnullis consentientibus in idipsum Grecis occultis quibusdam conditionibus fedus init t mox voce p̃conis pax indicit. Depositis ergo machinis t igne succensis: dñs rex Almaricus terrestri itinere reuersus est in regnũ suum. Greci vero oẽs q; nauigio venerant t vt ad propria remearent siniſtro omine t infaustis auibus naues conscenderunt. Nam seuissima tempestate suborta subito cõfractis ad ltitora nauibus: naufragiũ passi sunt adeo vt de tãta classe vix naues pauce pseruarent incolumes. ¶ Anno aũt sequẽti mẽse Junio/tãtus tãq; vehemẽs terremot⁹ in oriẽtalib⁹ prib⁹ extitit quãt⁹ in memoria p̃sentis seculi nũq; legit accidisse. Hic vniuersi oriẽtalis tract⁹ vrbes fundit⁹ diruẽs/habitatores earũ edificiorũ casu p̃triuit: adeo vt ad exiguã reduceret paucitatẽ. inter quas t ciuitates Celosyrie et Phoenicis solo ten⁹ deiecit. Inter eas Antiochiã strauit penit⁹ adeo vt multi sumptib⁹ t laboribus vix ad statũ mediocrẽ potuerit reparari. De mediterraneis vero que ab hostib⁹ tenebant: Alapia: Cesarea: Amam: Emissa: t alie multe funditus corruerũt. In Phoenice vero Tripolis nobilis et populosa adeo cõcussa est: vt tota ciuitas quasi agger lapidum t tumulus fieret ciuium.

Siraconi Egypti regnũ occupat.

§. VII. Eodez anno mense Decẽbris Saladinus vt christianis vicẽ repẽderet: ad inuadẽdũ eoz fines totis se viribꝰ pparat. Unde congregatis ex tota Egypto militaribus copijs q; vsq; xl. mlia equitũ dicũtur fuisse: regnũ Hierosolymitanũ ingredit. Cuius aduentu audito/rex cũ vniuerso exercitu q; vix. cc. t. l. esse poterant milites: cũ omni celeritate Ascalonã pperat. Deinde paratus ad prelium hostib⁹ se parat occurrere. Sed ille ad alium declinãs locũ/effractis suburbijs Gaze vrbis: cũ ingenti preda in Egyptũ regressus est. ¶ Anno sequenti qui fuit. M.clxx. videns sepe victus rex quãtis molestijs regnuz fatigaretur: t q; hostiũ incessanter augebat numerus: t eiusdez regni pui di principes iam defecissent: t in eorũ locũ soboles crescebat permitiosa: vnde in tantam deuenerat penitus debilitatez vt quasi deficeret: ea de re de consilio principum in occidentem solennes nuntios misit. Ipse vero per se cũ classe. x. galearuz ad imperatorem Constantinopolitanũ deliberauit accedere. Igitur prospera vsus nauigatione Constantinopolim peruenit. Audiẽs aũt impator q; tã famosus pnceps t tã amabilis deo regni moderator imperiũ suũ preter solitũ ingredere tur: primũ vehementer admiras q; esse posset causa tanti laboris: deinde glorie sue considerans incremẽtũ/q; rex Hierosolymorũ locoz venerabiliũ dñice passionis t resurrectiõis defensor t aduocatus ad se venerat: qõ nulli precessoꝛ suoꝛ legit accidisse: plurimũ exhilaratus est. Ingredienti ergo ad eũ in cetu pcerũ suorũ ꝺr ei familiariter adsurrexisse: cũ pacis osculo hilariter eum valde suscipiens. Post dies aliquot rex imperatori vie sue cãm apit regni necessitates explicat. Immortalitatem fame quam sibi dñs impator in subiugando sibi Egypti regno comparare posset diligentius exponit. Facilitatem quoq; obtinendi propositi euidẽtibus adstruit argumentis. Quib⁹ persuasiõib⁹ aurẽ benigna impatoz ei⁹ assertionib⁹ accõmodauit: t desideriis plenũ t optatũ pollicet effectũ. Cõpleto igit rex pro voto negotio/ad reditũ se incipit prepararet: t feliciter cõsummato opere cõposita classe mare ingredit: t secundis flatibus actus ac vrbem applicat Sindonensem. ¶ Eodẽ anno t sequẽti Saladinus irruptiones facit in regnũ Hierosolymitanũ: sed diuinitate propitia/ modicum aut nihil christi fidelibus nocere potuit. ¶ Anno autem domini. M.clxxij. in regno Hierosolymitano res periculosa nimis et regno valde detestabilis dicitur acci

Damiatã obsidẽt christiani.

Legati ex hierosolymis i occidẽ tẽ mittũtur.

alisse. Qō vt plenius innotescat: sumendum est altius narrationis initiū. In puincia Tyrensi circa ēpatum Anteradensem est quidam ppls castella. x. habēs cum suburbanis suis. Estq; numer⁹ eoz/vt sepe audiuimus/ad. xl. milia virorum vel amplius. Ji non hereditaria possessione/sed meritorum prerogatiua magistrum sibi solent preficere: quē spretis aliarum dignitatum nominibus Senem vocant. Cui tanto obedientie ⁊ subiectionis vinculo solent se obligare: vt nihil sit tam durum/nihil tam difficile/tāq; periculosum: qō ad magistri impiū ardēti animo non aggrediant implere. Nā inter cetera/si quos habent principes odiosos/data vni de suis sica vel gladiorō cōsideraro rei exitu vtrum euadere possit: illuc ptendit cui mādatum est. Et tandiu p complēdo anri⁹ imperio laborat ⁊ circūit/quousq; peragat officium iniun-
Assisini ctum preceptoris mandato satisfaciens. Nos tam nr̄i q; Saraceni (nescimus vnde deducto nomine) Assisinos vocār. Hi igitur annis quasi. cccc. Saracenoz leges ⁊ eorum traditiones rāto zelo coluerunt/vt eorum respectu ceteri Saraceni quasi transgressores ac preuaricatores iudicarēt: ⁊ ipsi soli legem viderent implere. Contingit dieb⁹ illis/q; magistrū sibi prefecerūt virum facūdissimū subtilem ⁊ acris ingenij. Hic preter morem maiorum suorum cepit habere libros euāgeliorum penes se ⁊ librum apostolicū. Quorum continuato incumbens studio: miraculorum seriem christi ⁊ preceptorū multo labore assecutus erat. Inde secum cōferēs christi suauem ⁊ honestam doctrinam cū hijs que miser et seductor ille Machometus cōplicibus suis ⁊ deceptis ab eo tradiderat: cepit sordes putare quicquid cū lacte biberat: ⁊ p̄dicti seductoris abominari immunditias. Eodem q; modo populū suū erudiens/ab obseruantia illius superstitionis cessare fecit: oratoria quibus ante vsi fuerant deijciens: eorū ieunia soluens vinum ⁊ ouillas carnes eis indulgens. Tandem ad interiora legis dei volens procedere virū quendam prudentē nomine Boabidellū ad dominum regem Almaricū dirigit: verba secreta deferentem. Quorūverborum precipuus erat articulus/q; si magister ⁊ fratres militie templi qui castella eorum habebāt conterminar: duorū milium aureorū que singulis annis ab eis exigebāt volebāt relaxare tributum: ipsi ad fidem christi ⁊ baptisma cōuolarent. Rex autē eorū legationem leto suscipiens animo: sicut vir discretissimus erat: eorum petitionibus plenius annuens/duorum miliū aureorū quorum annuam solutionem relaxari postulabat: de suis p prijs reditibus predictis fratrib⁹ refundere parat⁹ erat. Nā tiumq; quez apud se diu tenuerat: sibi dato ducis itinere ad propriū magistrū remittebat. Qui dū Tripolim peruenisset fines suos ingressurus in proximo: subito fratres suprad̄icti ex improuiso strictis gladijs irruētes hominem de regio ducatu ⁊ nr̄e gentis finceritate ⁊ fide presumētē ⁊ nihil tale verentē occiderunt: Qō audiens rex facti. s. atrocitatem quasi insania successus cōuocatis regni principibus in iniuriā suā quicquid acciderat asserens redundare: querit instiui quid in tali casu oporteat facere. De cōi tandem principum consilio factum quod acciderat asserunt nō esse negligēdum. Nā i eo authoritas regia videbat deperire: ⁊ christiani nominis fides ⁊ cōstantia immeritā contrahere infamiam: ⁊ orientalis ecclesia deo placitū ⁊ iam peractū incrementum amittere. Mittuntur ergo de p̄silio nobiles viri qui a magistro p̄dictorum fratrū Odone sancto Almādo exigant: vt tanti excessus regi ⁊ regno vniuerso satisfactionem exhibeant: dicebat esse quidā frater Gualter⁹ de Manilio vir nequam ⁊ monoculus oīno penes se nihil habens discretiōis de fratrū tū cōscientia id fecisse. Vñ magister preter debitū illi parcendo: p suos nūtios regi significauit fratri q; hoc cōmiserat illi pniaz inūrisse: ⁊ ita cū iniuncta pnia ad dominum papā se eū directurū. Inhibere autē ex parte dñi pape ne in predictū fratrē hs auderet manus violētas inijcere. Rex aūt p predicto negotio apud Sidonē cōstitutus: predictū maiestatis reum de domo violēter extractū vinculis mācipari fecit. Tandē hui⁹ facti occasione paulo minus vniuersum regnū ruinā habuit irreparabilem. Rex tū apud Assisinoz magistrū de sua innocētia p nūtios immunis facti apparuit. Et cū p̄dictis fratribus satis tēperato vsus moderamine/vsq; ad sui obitū rē dimisit indiscussam. Dicit tū q; si de sua illa egritudine quā statim post id factum incurrerat/qualuisset: cū regib⁹ ⁊ principib⁹ christianis orbis terrarū illā iniuriā ꝓposuerat p solēnissimos nūtios pertractare. Eodē tpe Noradin⁹ Alapie
Noradin⁹ ⁊ Almaric⁹ reges moriūt. dñs maximus xp̄iane fidei p̄secutor: princips tū iustus ac p̄uid⁹: regni ei⁹ anno. xxix. defunct⁹ ē. Nec multo post tpe dñs rex Almaric⁹ quū aliquot mēsib⁹ febre ꝺfatigat⁹ decubuisset: moztu⁹ ē anno ab incarnatiōe dñi. M. clxxv. Regni eius anno. xij. Etatis vero. xxxiij. Sepult⁹ est ār inter predecessores suos secus fratrē in eadē linea ante locū caluarie. Nunc autē ad occidētales hystorias redeam⁹: ea referēdo q; iperāte Frederico imperatore primo contigerunt.

§. VIII. Anno autē ab incarnatione dñi. M. clxxij. Robert⁹ natione carnotēsis prepositus de Arca/duos regebat ep̄at⁹: Attrebatēsem. s. ⁊ Tornacēsez. Philippus gnomēto adeodat⁹ frā coz rex.

Hic cuiusdā fabri ⁊ rustici filius fuit: q; vt dictum est familiari demone vtebatur: quo mediante ad tantos peruenit honores. Hic postmodum ab eodem patrono ⁊ familiari suo decep tus/procurante quodā nobili milite occisus est a ribaldis.

¶ Anno aūt dñi. M. clxxix. Philippus Ludouici regis Francorum filius Remis in festo oīm sanctorum ab archiepiscopo Gulielmo auūculo suo consecratur in regem. Consecratus est autem quum adhuc pater eius viueret Ludouicus: q; iā etatis. lxx. trāsierat annū: quū ipse puer iam annorū esset. xiij. Habuit essi Philippus huius iuuenis optima initia: ꝑcipue supra etatē suā deū timere videbatur. Nā principio regni sui q; ab aleatoribus enormia in tabernis ⁊ curijs fieri solebāt: intrā abhozuit: vt eos qui talia in ei⁹ p̄sentia iuramēta depromerent: ipse quicunq; essent in lacu vel flumine mergi iuberet. Quod edictum firmissime seruari iussit in posterum.

¶ Anno aūt primo regni sui quū cōtra ipsum grauia emersissent bella: ipse quū esset etate puer: non tū puerliter sed viriliter ac strenue oībus cepit eminere. Nam primū ꝺ Hebonen de Larantonio in territorio Bituricensi/qui graui iugo eccl̄ias ⁊ eius ministros opprimebat: mouit exercitū: ⁊ intrā eius rep̄sit tyrānidem: vt coactus ad eius pedes venire cogeret: atq; ab eo nō aliter remā ⁊ indulgētiā ipetraret: q; usq; sacramēto ꝓmitteret q; iuxta ei⁹ bñe placitū de illatis dāpnis oīb⁹ eccl̄ijs plene satisfaceret: ⁊ se a silīb⁹ abstineret. ¶ Sil'r eodē anno ꝓtra iniquitatis filios Imbertū de belloloco (al's belloioco) ⁊ comitē Labillonēsez cōtra regias immunitates ecclesias dei grauare ꝑsumētes: collecto exercitu eoz terras intrauit: ⁊ tyrānidē superbiāq; eorū cōfringens/ablatas eccl̄esijs in integrū restituere coegit. Et q̄m hec duo prima bella pro ecclesiarum defensiōe ⁊ cleri libertate strenue gessit: ideo dominus in fraude circūuentionū eū illi adfuit. ¶ Anno se quēti ei⁹ pr̄ Ludouic⁹ apud Parisios anno regni eius. xliij. obijt. Anno autem dñi. M. clxxxij. Alexander papa moritur Huic Lucius natiōe Tuscus in papatu successit qui sedit annis. iij. mensib⁹. ij. Eodē anno Philippus magnus comes Flandrēsis ⁊ Odo Burgundie dux: ⁊ Gulielmus archiepiscopus Remensis frater eius in regē Philippuz cōspirauerāt. Rex autē Anglie Henricus cum filio suo fert opem regi: ipsis mediantibus pax inter illos componitur. Quo tē pore Henricus ⁊ Ricardus fratres filij Henrici regis Anglorū inter se discordant: patre Ricardi patrem fouēte. Qz nō post multū Henricus iunioz moritur: quē pater iā dudū in regē fecerat coronari. Eo quidē tpe Judeorū multitudo maxima que ex omni mundi parte cōfluxerat/Parisijs habitabat. Qui ibidem tam diu: cōuersati adeo diuites facti erant: vt fere sibi medietatē vrbis vendicarēt. Hi cōtra dei ⁊ sancte ecclesie decretū in domibus suis christianos ⁊ ancillas habebāt: q̄ ēt (qō peius erat) in quibusdam cum eis iudaizare cogebant. Insuper ⁊ sacra vasa pro instante ecclesiarum necessitate pignozum noīe retinentes/tam viliter tractabāt: q; eozuz infantes in calicibus offas faciebāt ⁊ in eis bibebāt: sed ⁊ multa alia enormia contra fidem immo in contēptum dei cōmittebāt. Dicebatur insuper q; singulis annis in opprobrium christiane religionis quasi pro sacrificio in quibusdā cryptis ⁊ fossis subterraneis in die cene dñi christianum vnum patibulo crucis affigētes occidebant. Audiuerat aūt hec enormia rex Philipp⁹. a Judeis fieri: ⁊ viuēte patre diu mēte clausuz gestauerat. Quo mor⁹ tuo/eius precepto per totum regnum eius capti sunt Judei. Et prio oīb⁹ bonis/s. i auro ⁊ argēto spoliati sūt. Deide mādauit vt oēs q; fidē xp̄ianā ⁊ baptisma suscipe nollēt de regno ei⁹ exirēt. Multi ergo p dei gr̄am ad baptismū: fidē venerūt. Quib⁹ ꝓsstim⁹ rex oēs possessiōes suas integre restituit. Alijs vo exeūtib⁹ rex illoz synagogas in ecclias dei dedicari mādauit. Erat aūt tunc Philippus annorum. xvij.

Judei Frācia expelliū tur.

§. IX. Duz hec ita q; in occidēte

geruntur: apud Cōstantinopolim grādis circa imperiuz facta est mutatio: ⁊ casus accidit vniuersē latinitati lugubris: nam dolū quē pridie falla ⁊ perfida Grecia cōceperat edidit: ⁊ peperit iniquitatē. Defuncto essi dño Emanuele felicissimo imperatore Grecoz: successit ei in imperio ipubes filius nomine Alexi⁹ annoz. xij. Quo sub tutela matris constituto: per Alexiū protoseuastū oīi impatoris nepotē ex fratre se prioze natū impialia negotia ꝓcurabant. Visum ē ergo tā maioribus q; pp̄lo: vt qō aduersus maligne nostros Latinos conceperant: possent cōmode effectui mandare. Imperāte aūt deo amabili predicto impatore Emanuele tam

Grecoz in Latinos seuiunt.

tam apud eum Latinus ppls inuenerat gratias: vt Grecul
suis rauce viris effeminatis neglectis: solis Latinus gran
dia dimitteret negotia: vñ ex oñi orbe ad eũ tam nobiles q̃
ignobiles concurrebãt Latini. Quãorbem omnes Greci po
tissimum cõsanguinei imperatoris/odium insatiabile aduer
sus latinos cõceperãt: opportunitatẽ querentes vt saltẽ post
imperatoris obitũ/inuisum Latinorum nomen vel populum
ruum in vrbe Cõstantinopolitana ꝓmorantẽ: tum in finibus
imperij manerẽ penitus exterminarẽt. Igit̃ non multo post
imperatoris obitũ vocat' est ab eis Andronicus ꝑdicti impa
torís nepos: qui cũ infinitis barbarorũ nationũ copijs Cõstã
tinopolim veniẽs/ꝓmo dicti Alexiũ q̃ pueri tutelã gerebat:
ab administratiõe deiectũ oculis ꝓuauit. Latini aũt q̃ intra
vrbẽ habitabãt plurimũ mẽte cõsternati erant: timentes ne
ciuiũ super eos fieret repẽtina irruptio: & hoc nõ sine causa
formidabãt. Nã de eor exterminatiõe iã japõ se ille Andron
cus deliberauerat. Quare eorũ molimina preueniẽtes in ga
leis, xliij. q̃ erãt in portu talij in nauib' se recipiẽtes: sic mor
tis euaserũt discrimen. Qui autẽ infirmi fuerunt aut senes
aut ad fugã min' idonei: trabiẽ quã illi effugerãt sunt exper
ti. Gz ij essent pauciss̃imi numero: maxime qui ad arma pos
sent sufficere: restiterunt tñ oiu: & cruentam de se hostibus
reliquerũt victoriaz: tũ diuersis generibus mortis a Grecis
sunt crudeliter occisi nec sexui nec etati parcentibus. Pau
ci vero qui se eorum fidei commiserunt: & quibus spem salu
tis dederant. Turcis & alijs populis infidelibus in perpe
tuam vendiderunt seruitutẽ: qui ꝓmiscui sexus vltra qua
tuor milia fuisse dicuntur. Sic igitur mĩdus Grecorum po
pulus & genimina viperarum more serpentis in gremio ni
hil tale meritos remunerauerunt hospites suos. Verum nõ
omnino tamen sine vltione receserũt: sed a seculis inauditũ
facinus impune cõmiserunt. Nam qui in galeis & nauib' vt
predixim⁹ erant habentes secum multitudinem maximã:
postq̃ plenius cognouerũt Grecos vxores/& liberos totãq̃
familiã q̃ in vrbe remãserat partim gladio ptim incẽdio cõ
sumpsisse: iusta indignatione cõmitti circũierũt vtrũq; vel
lespõtilitus vsq; ad ostiũ mediterranei maris: qõ ab vrbe vl
tra. cc. miliaria distare dicit: q̃libet q̃z municipia: violenter
cõprehẽdentes vniuersos habitatores eorũ gladio pereme
runt: & monasteria peruadentes/pseudo monachos & sacri
legos eorũ sacerdotes ferro peremerũt ista monasteria suc
cendentes. Ex quibus locis infinitas auri & argenti dicun
tur copias extraxisse. Deinde mare mediterraneum ingressi
Thessalie & aliarum adiacentiũ ꝓuinciarum vrbes et op
pida perlustrantes: tac cuncta incendio & rapine tradentes
stragẽ innumerã operati sunt. Alij vero qui stragẽ & rapinas
abominabant: cum vxoribus & liberis a predicto declinãtes
exercitu/in regnũ Hierosolymitanum descenderũt. Factum
est autem hoc anno dñi. M. clxxij. mense Aprili.

Latini iniuriã a grecis acceptã vlciscũtur.

§. X. Almarico sexto rege Lati

norũ Hierosolymis defuncto: successit illi in regno Baldui
nus eius filius huius nominis quartus. Erat autem annor
xiij. tpe quo pater eius obijt. Hic viuẽte patre quũ esset an
nor. ix. deprehensus est morbũ elephãticũ incurrisse. Quum
aũt tum ꝑpter infirmitatẽ qui ꝓtinue augmẽtabat & cresce
bat: tum etiã ꝑpter etatem regni negotia administrare non
posset: de cõi oim principum consilio dño Raimundo comiti
Tripolitano regni Hierosolymitani cura & administratio cõ
missa est. Anno autẽ primo regni huius Balduini: Saladin⁹
vocantibus eum Damascenis: domino eorum filio Nozadini
adhuc impubere & apud Alapiam ꝓmorãte: regnum Dama
scenorum occupauit: quo facto cũ multitudine suorũ ꝟsus
Celosyriam ꝑperat: speras oẽs illas vrbes que hacten⁹ No
radini fuerant facile occupare: qõ vt cõceperat ira tempus
modicum effectui mandauit. Hec audiens dñs rex de consi
lio suorũ principum illuc cum celeritate oñm comitẽ Tripoli
tanum cum vniuersa regni militia dirigit: vt oibus Saladi
ni conatibus se opponeret. Suspectus eñ & merito oẽs Sa
ladini incremẽtum habebant: me geminatis possessionibus
acrius in christianos insurgeret. Tuti' eñ videbantur filio
Nozadini ministrare sub fidũ: nõ vt gratia eius aliq̃d huma
nitatis ei videretur prestãdum: sed vt suspectiori emulo nu
triretur aduersarius. Audiens aũt Saladinus comitis con
tra se aduentum: per nũtios eum rogauit/ne se suis succes
sionib' opponat & ij permittat se cum Nozadini filio & ijs qui
sibi in adiutoriũ venerãt fortunã experiri. Ne aũt et hoc ipm
fine cõdigna retributione contẽnat: obfides suos & dñi Re
ginaldi quondam Antiocheni principis qui in Emissena ci
uitate quaz ipe occupauerat captiui tenebant: gratis offert
restituendos. Placuit hoc verbum dño comiti: & receptis ob
fidibus ꝓut in pactis erat: ad propria cũ christianorum ex
ercitu remeauit. Factũ est igitur extra propositũ nostrũ vt
cui penit' fuerat obuiandũ eidẽ fauor noster accederet. Per
idẽ tps Saladino circa ptes illas arcti' occupato dñs rex
Balduin' cũ suo exercitu fines Damascenorũ hostiliter est
ingressus. Qõ audiẽs Seruisidol' Saladini ff q̃ Damasci pe
rat cõgregata suorũ militia xpianis occurrit: & deo volẽte vi
ctus multis suorũ amissis fugit: xpiani aũt victoria potiti
multa ꝑda onusti Hierosolymã sunt reuersi. Anno autẽ. iij.
hui' Balduini regis Hierosolymor dñs Guilielm' marchio
Mõtisferrati q̃ cognominat' ẽ Lõgaspata: a dño rege Bal
duino & ei' ꝓcipib' vocat' in regnũ apud sidonẽ applicuit:
cui statiz sicut illi fuerat ꝓmissus: rex sororẽ suã dedit vxorẽ.
Fuit hic marchio nobilissim' gñe: adeo vt rarissimũ diceret
habere parẽ. Nã mr regis Francorũ Philippi germana ipsi'
fuit. mater ẽo ipsius Guilielmi soror fuit dñi ipatoris Lõza
di. Gz post tres mẽses cõsummati matrimonij dict' Guliel
mus apud Ascalonam decessit: vxore pregnãte dimissa. An
no aũt ꝓdicto tertio dñi Balduin⁹ qui fuit ab incarnatione
dñi. M. clxxv. Saladinus occupata oi terra q̃ Nozadini fue
rat in Egyptum reuersus infinita suorũ congregata multitu
dine hostiliter regnũ ingressus est. Quo audito dñs rex cele
riter cõuocatis suis inuocato de supnis auxilio vrbẽ Ascalo
nam pugnaturus cũ suis egressus est. In cuius exercitu fuer
erant: cccl xxv. equites loricati. Nã reliquã regni militia rex
Antiochiaz miserat. Iſ oẽs diuino freti adiutorio: preuio vi
uifice crucis ligno: cõtempta illorũ multitudine hostes inua
dũt vbi primo casu dubio iter eos bellatũ est: quũ essent vi
res longe impares. Nã dicebanẽ esse in exercitu Saladini so
lũ equites ad. xxvj. milia armatorũ. Gz deo volẽte cõfractis
illor legionibus: post multã stragẽ ipos in fugã vertũt quos
nr̃i vsq; ad noctẽ cedẽdo insequuti: per. xij. miliaria pene ad
internitionẽ tantã multitudinẽ deleuerũt: adeo vt Saladi
nus vix cũ. c. equitibus fuga lapsus euaderet: ceteris autem
occisis & alijs vinculis alligatis. Hac potitus victoria domi
nus rex multa onustus preda Hierosolymã est reuersus.

Baldui n' quar tus Hie rosoly mor rex.

Saladi nus

Insi gnis xpi annorũ de sala dino vi ctoria.

§. XI. Anno autẽ. M. clxxviij.

Saladinus cũ suis copijs iterũ regnũ Hierosolymorũ hostilis
ter ingressus est. Qõ postq̃ dño regi innotuit: suis vndiq; cõ
uocatis cõtra hostes fidei progredit. Qui Saracenorũ excur
sores habuit obuiã cũ quibus inito ꝓlio: deo propitio nr̃i fuit
superiores: multisq; interfectis ceteri in fugã versi: ad castra
saladini reuersi sunt. Saladinus aũt cognito q̃ acciderat: &
disciplinã rei militaris ordinatis aciebus/nostris obuiã per
git: xpianisq; ex victoria nimis securis occurrit. Nostri vero
hostes quos iam deuictos putabãt sup se tam acriter viden
tes irruere cõfuso ordine occertantes resistunt ad tps. Tan
dem viribus impares in fugam turpiter versi sucumbunt et
multi ex eis interfecti gladio: ceteri fuga saluti consulentes
euadunt. Dñs aũt rex suorũ fretus auxilio euasit incolumis
capti sunt ibi de christianis. O do de sancto Amando magi
ster militie templi: qui squalloꝛe carceris attritus eodem an
no mortuus est. Hac victoria elat' saladinus infinita damna
eo anno regno Hierosolymorũ intulit. Eodẽ q̃ tpe dñs rex
sororem suam relictam. f. dñi marchionis: causis quibusdam
interuenientibus nobili & illustri adolescenti Guidoni de lu
signiano vxorẽ dedit. Quo etiã tpe treuge inter christianos &
saladinũ facte sunt vsq; ad biennĩ. ¶ Ea tempestate dñ re
gnũ tpali pace fruerer: natio quedã Syror que in ꝓuincia
Phoenicis circa iuga Libani iuxta vrbẽ Biblienſium pluri
mam circa sui statum passa est mutationem. Nam quum per
annos fere quingentos cuiusdam Maronis hereſiarche er
rorẽ fuissent sequuti: tra eo Maronite dicerenẽ: ab ec
clesiaq; fidelũ sequestrati seorsum sacramẽta cõficerent: sua
diuina inspiratione ad cor redeuntes/errore depposito ad pa
triarchã Antiochenũ Americũ qui terti' Latinorũ tũc eidẽ
preerat eccl'ie: accesserũt: & abiurato errore quo diu detenti
fuerãt: ad vnitatẽ catholice fidei reuersi sunt. ¶ Interea dñ
hec gerunẽ Saladinus soldanus Egypti soluto federe quo
cũ xpianis q̃busdã ꝓditionibus ligat' erat cũ infinita in fi
delium nationũ multitudine fines regni Hierosolymitani in
gressus agros ac suburbana depopulari cepit. Erat aũt hos
tium numerus. xx. milia: christianorũ aũt equites erant. occ.
Sed preuia dñi mia ordinatis iuxta militarem disciplinam
agminibus/in hostiũ cuneos viriliter irruẽtes gladijs stri
ctis dissolutis eorum agminibus in fugam eos conuertunt:
de quib' mille illa die ceciderũt. Sed et de eor principibus
occiderunt aliquos. De christianos vero pauciss̃imi de eque
sione indutus rediit ad propria. Sed sicut erat vir vigilãtiss̃i
mus christianor vires quasi ꝓ nihilo ducens/& ad maiora
aspirans cõgregata suorũ militia versus fluuium Ephratem
properat. Quo transito Mesopotamie vrbes splendidissimas
Edissam/Charram/& ꝓplurimas alias ac vniuersam regio-

Saladi nus vin citur.

nē que sub dominio fratris Noradini erat: citra paucos dies sibi vēdicauit. Rex aūt audito q̄ saladin' ad partes longinquas se trāstulerat: p̄sideratis regionē hostiū viribus destitutā cū sua militia terras Damascenor ingressus est: ac locum celebrē ac famosum zorā noie multis refertū habitatoribus non longe a Damasco violēter effregerunt. Quo facto p̄sidium quoddā qō a christianis paulo aū abstulerat saladin' obsidentes: obsessos ad deditionē cōpulerunt. Quo recepto rex cū multa p̄da in regnum reuersus est.

§.XII. Interea vir impiger et

p oia strenuus agens principē Saladinus: postq̄ totā Mesopotamiā sue subiecerat ditiōi: tremenso Euphrate in Celosyriam est reuersus: et nobilē ac potentē vrbem Alapiā quibusdam interuenientibus p̄ditionibus recepit. Hic primū christianos orientales contriuit timor. Nam quod maxime verebantur accidit: subiugata essi Alapia: ois illa regio per circuitum Saladini potentia quasi obsidione vallata est: quare christiani vrbes t oppida que in finib' hostiū posita erāt munire ceperunt. Quo tēpore dominus rex apud Nazareth febre grauissima laborabat. Sed t morbo elephantioso quo prima adolescentia grauari ceperat ingrauescēte de se quasi desperans regni vniuersalem curam t administrationē domino Guidoni de Lusigniano viro sororis sue tribuit: retenta sibi aliqua summa annuatim soluendorū. Saladinus autem in ijs regionibus pro sua voluntate compositis rebus: Damascum redijt. Deinde cum vniuerso suorum exercitu fines nostros ingressus est. Quo cognito christiani correptis armis ad locum vbi castra locauerat p̄cesserunt. Hic sane vt dicitur domin' Guil' archiepiscopus Tyrēēsi in chron. suo: si peccata nostra deum nobis passa fuissent esse propitiū videbatur robur hostium de facili in ruinam verti potuisse. Nūq̄ enim legitur ex oriētali christianorum regno tanta in vnū cōuenisse militiam: Erant essi equites optime loricati. mille. ccc. peditū vero accictorū ad bellū. xv. milia. In quo p̄lio erāt magni t admirabiles duces: videlz dās Boemūdus tertius princeps Antiochenus: Raimūdus comes Tripolitanus: Hēricus dux Louanij de Teuto. rum imperio: Princeps Rodulphus de Milleone de Aquitania. Sed peccatis nostris exigentibus effusa est cōtentio sup principes. Nā ex principibus quidā odio Guidonis de Lusigniano cui rex curam regni commiserat: pugnare dissuadabant. Mirantur q̄ aderant milites/ quid nobis esset q̄ tanta data opportunitate non fieret cum hostibus congressio. Unde factum est q̄ p xviij. dies castra hostiū vix a nostris distātia vnius spatio miliaris: qō nunq̄ alias in regno accidisse legitur: p̄hrose passi sunt sup hoc t in regionē p̄ro eorū arbitrio seuiri. Saladinus autem post multa dāna regioni illata ad propria reuersus est indēnis. Uix aūt euoluto vnius mensis spatio: Saladinus reuocatis viribus vrbem cui antiquitus Petra deserti nomen fuerat: munc aūt Crach dicit: obsidione vndiq̄ vallauit. Rex autem considerās q̄ in supradicta belli administratione Joppes minus strenue se gesserat t ad se curam regni vocauit: atq̄ de cōmuni principum consilio nepotem suum Balduinum: quē soror ex Guilielmo marchione Montisferrati genuerat: in regē fecit coronari. Quo facto ad sub ueniēdū ijs qui obsidebant a Saladino cū suorū militia p-

Balduino Hierosolymorum regi electo p̄hantia sublato succedit Guido Lusignian'

perauit. Qō quū Saladinus per explozatores cognouisset: soluta obsidione quā p mensem cōtinuauerat ad propria est reuersus. Actū est hoc anno dñi. M.clxxxiij. Non aūt multo post tpe dict' Balduin' puer quem rex Balduin' senior fecerat coronari in regē Hierl'm: defunct' est. Post cuius mortē rex ipe nō diu vixit: sz inualescēte morbo migrauit ex hoc seculo. Sz eo defuncto dictus Guido de Lusigniano cui ratione vxoris regnum Hierosolymitanū debebat dictū regnum adeptus est. Quo tpe Saraceni multas terras obtulerunt. Quūq̄ rex Guido vndiq̄ infidelibus arctaret de principuz suor consilio dñm patriarchā Hierosolymitanum vna cum magistro templi t priore hospitalis misit ad principes occidētis q̄ illis denūtiarēt in quanta calamitate esset pp̄s christianus in oriēte. Hi ad primum regē Frācorum Philippum

Legati orientis ad Philippum Frācor regem.

venerunt: cui claues sepulchri t ciuitatis sancte Hierl'm detulerunt: supplicātes vt terre periture succurrere dignaretur p̄stare auxilium. Rex autem pijssimus benignissime eos recepit: t cognita causa p̄ro qua venerant: generale concilium apud Parisios celebrauit. In quo primo mandauit p̄latis omnib' vt per frequentes exhortationes principes admonerent: quatenus ad succursum terre promissionis p̄tenderent. Ipse q̄ de concilio p̄incipum eodem anno misit strenuissimos milites cum multitudine peditum: quibus de propr̄ijs reditib' sufficiētes sumptus ministrauit.

§.XIII. anno dñi. M.clxxxiiij.

rex: Francorū Philippus cōtra Flādrēsiū comitē Philippū propter comitatum Uermandensium quem iniuste detinebat apud vrbem Ambianos congregauit exercitum. Quūq̄ comes desperaret se illi posse resistere: dictū comitatū libere in manibus regis restituit. Castrū sancti Quintini et Peronā tsi in vita sua petijt sibi dimisit: t obtinuit. Quo tempore duo insignia opa in regno suo fecit. Primo nemus qō est prope Parisios quod Uincennarum dicit: fecit muro optimo ex quadratis lapidibus circūcingi. Quod audiēs rex Anglorū Hēricus sylueſtres ferae. i. apros/ ceruos/ capreolas/ damulas/ per totam Northmāniam t Aquitaniam multitudine maxima captas in naui quadam per Sequanam fluuiū longo aquarū tractu p̄dicto Philippo transmisit: vt illic faceret includi. Insup t ciuitatē Parisiensem vt illi nomē antiquum auferret (a luto essi Lutetia dicebat) cōuocatis artificibus vicos t vias oēs duris t fortibus lapidibus sterni fecit. ¶ Anno aūt dñi. M.clxxxv. Fredericus imperator filiū suum Henricum primogenitum Italie p̄fecit: inter quem t papam simultas multa orta est. Quum aū his temporibus in curijs regum t principum frequēs hystrionū turba cōgregaret: qui a principibus verbis adulatorijs ac ioculatorijs equos/ vestes/ aurum: t argentū extorquebāt: adeoq̄ hec pestis inualuerat: vt ij miseri t auari reputarent: qui taliuz leccatorū societate carerēt. Philippus rex Frācie cōsiderās hoc esse vanū t saluti cōtrariū: p̄misit deo q̄ de cetero dum viueret/ vestes suas dei intuitu pauperib' erogaret. In quo facto si hūc pissimū regē alij principes sequerent: tot p mundum hincinde leccatores nō discurrerēt. Eodem anno inter regem hūc Philippū t Henricum regem Anglie grauis discordia orta est. Philipp' essi a Richardo ei' filio p̄ro comitatu Pictauensium petebat homagium: quod ille instructus a patre facere differebat. Petebat etiam ab ipso rege Anglie Bisortium t alia castra adiacentia: atque pater suus Ludouicus filie sue Margarite dederat quando illā filio suo iuniori vxorem dederat causa dotis ea lege vt si ex ea filium nō susciperet seu prolē: post ipsius Henrici mortē ad regē Frācie dos rediret. Quū aūt de his rex Anglie cōtēneret: terras suas ijs citra mare habebat inuasit. Tūc anglie rex Hēricus fil' suis ad bellū congregatis cōtra Philippū p̄cessit. Sed antequā acies congrederentur: per dei gratiam quum iam in campuz p̄cessissent: legatis Romane ecclesie se interponentibus/ facta inter eos treuga ad propria redierunt.

§.XIIII. Interim dū hec agerē-

tur: Saladinus congregata infinita Turcorū t Saracenorū multitudine ex oi oriēte: terras xp̄ianorū ingressus atq̄ Galileam/ ciuitatē Tyberiadē obsedit. Quo audito rex Hierusalē Guido de Lusigniano congregata ex oi regno suo militia vna cum Tripolitano comite auersa sibi diuinitate occurrit. Cuius aduentu p̄cognito/ saladinus xp̄ianis aduenientib' soluta obsidione obuiā p̄cedit. Preliū igit inter eos committitur: in quo a meridie vsq̄ ad noctē equo marte pugnatum est. Aduenīente autem nocte vtriq̄ ad castra discedunt. Tertia die iterum hostes ad bellum se p̄parant: atq̄ subito ad castra nostrorum accedunt. Quorū aduentu p̄cognito/ p̄ncipes nostri vna cum rege deliberant qua arte cum hostibus sit pugnandum. Quidam autem e christianis Joannes nomine: vir bello peritus valdetet qui aliquando cum Turcis militauerat: consulebat vt totis viribus in illum cuneum irrumpendum esset: vbi Saladini vexillum altius eminebat: affirmans quod si acies illa aliquo modo posset inclinari: facilit reliquus exercitus fugaretur. Ad id consilium omnes excepto Tripolitano comite inclinabantur. Asserebat enim vir ille nequissimus: fidem illi non esse adhibendam/ qui fide christi relicta fidem turcis iurauerat. Sed fugerebat p̄mo p̄occupanda esse loca munda: vt inde maiori impetu hostes aggrederentur. Consilio igitur vtili spreto: tacquiescitur proditori. Nam in hostes mox irruunt: et quum aliquandiu satis prompte pugnassent: tam estu quam siti t splendore solis opposito/ p̄ctis nostris exigentibus nostrorum acies inclinatur: atq̄ pilorum t sagittarum impetu irruunt in nostros. Comes autem tripolitanus p̄ditiōis dat euidentissimum signū. Nam in ipso certaminis initio vna cū ijs qui eius vexillū sequebantur: p̄iectis armis fuge initius fuit. Et antequ nri e bello caderent: se in castrum Saph recepit. Ad postremuz ante fugam t in ipsa fuga fit nostrorū strages horribilis. In quo quidē discrimine Aconensis eps qui crucem dominicam ferebat in bello: grauiter vulnerat. Qui mortis sentiens imminere discrimen/ quū se super equū non posset regere: crucē dñi alteri tradidit: t ille regi. Ad postremū quū rex vsq̄ ad belli finem strenue cū suo cuneo dimicasset: vndiq̄ inuadētibus hostibus suis p̄ maiori parte occisis: t ipse fugere nesciens vna cū p̄cioso ligno viuifice cru-

cis

cis capitur. Raro aūt a primo introitu Latinorum in Syriā vllo prelio tm̄ sanguinis est effusum. Nā tūc totius christianitatis in oriente concidere vires. In eo funestissimo bello oēs nobiles ⁊ viri fortiores pro magna parte ceciderunt: ex ceptis paucis qui cede nostrorum satiatis ab hostib⁹ capti sunt. Maxime autē hospitalariorū ⁊ templariorū in ea pugna virtus enituit. Nam fugere nescientes pene oēs qui in eo prelio interfuerunt aut occisi sunt aut capti: quos Saladinus de illis ceperat/ sine aliquo humanitatis respectu fecit occidi. Insuper ⁊ dm̄ Reginaldum de castillione quondam Antiochenum principem virum manu ⁊ consilio strenuū eo bello captum atq; ante se ductū manu propria caput truncauit. Fuerat enim hic Reginaldus Turcorum acerrimus impugnator: ⁊ qui in multis locis Saracenos prelio fuderat. Saladinus autem celebri potit⁹ victoria apud pontem Tyberiadis manubias christianorum ⁊ spolia iter suos liberaliter diuisit. Rex autem ⁊ magister templi in signū victorie reseruantur. Cui Saladinus magistrum qui vna cum eo captus fuerat: ad petitionem suam concessit.

Christianor⁹ vires a saladino grauissime attenuantur.

§.XV. Saladinus post victoriam fortunā suam secutus/ victorem exercitū ad expugnandas christianorum vrbes atq; castella adduxit. Et primo oīm Achonensem ciuitatem vndiq; obsidione vellauit. Quam ciues de subsidio desperātes post biduū ei resignauerūt. Inde Berytensiū vrbē adiēs absq; p̄tradictione ciuiū illā tradēti bus in suā ditionē recepit. Ab Achone aūt vsq; ad Ascalonā de ciuitatibus nulla fuit que ausa fuerit ei resistere: vt pote suis defensoribus destitutis. Nam viri bellatores in suprad icto bello aut occisi aut capti omnes fuerant. In hoc aūt Saladini liberalitas cōmēdatur: eo q̄ nullū grauari sustinuit qui se ei libere tradidisset: vl̄ qui sub eius ditione ⁊ tributo manere voluisset. Ascalonite aūt eo q̄ in expugnabilē credebant eorum ciuitatē: impetum Saladini paulisper retardātes vrbē illi reddere noluerunt asserentes nulla ratione ciuitatē sibi resignare velle donec scirent p̄ certo an Hierosolymitani ciues eorū vrbem sibi resignarēt. Quo audito Saladinus ciuitatē obsidione vallatā diebus nouem cōtinuis aggressionibus impugnauit. Sed quum non proficeret: ciuibus se viriliter defendentib⁹ obsidione relicta/ Hierusalē p perat vt ipam obsideat. Credebat de facili eos cessuros: qui videbāt omnes alios iam̄ li dedition̄ Saladini venisse. Hierosolymite aūt ciues ⁊ qui de vicinis locis vndiq; hostiū metu illuc cōfluerant: audita strage suorum/ ⁊ viuifice crucis amissione ⁊ regis captione omni se supplicandi gñe humiliabant. Agebantur ab omnibus christianis ibidem habitanti dus solēniter leranie ⁊ cōfessiones ⁊ ieiunia. Sz et paruula etas ijs spiritualibus exercitijs insistebat. Sz ira dei in patulo vehemens erat. Nec mirum. Nam nimis ⁊ clerus ⁊ populus in luxus varios se effuderat: totaq; terra illa facinoribus ⁊ flagitijs fordescebat. Insup qui religionis preferebāt habitum regularis temperantie turpiter fines excesserant. Pauci erant quos vel auaritie: vel luxurie morbus nō inficeret. Quare dominus ad iracundiam cōcitatus: terram quā tulerat de manibus impiorum rursum p̄misit eandē eor⁹ dominio occupari. Ueniens igit̄ Saladinus hierusalem vrbez ab occidētali parte vallauit: atq; cōtinuis aggressionib⁹ obsessos grauare nititur. Sed ciuibus p̄ viribus resistentib⁹/ ab aquilonis parte die noctuq; ciuitatem impugnat. Quibus muros machinis debilitasset: timētes ciues quum ex nullo loco prestolarentur auxilium: ne hostes violenta irruptione vrbem occuparent: placuit instanti ⁊ ineuitabili periculo cedere: ⁊ sub certis cōditionibus se reddere Saladino scilicet vt redēptionis accepto precio libere eos qui exire voluerint abire permittat. Secundo igit̄ Octobris die qui erat ab obsidione. xiij. feria. vj. resignata est ciuitas in paganorum manibus anno dom̄ini. M. clxxxvij. Intrantes autem Saraceni ciuitatem in unproperiū nominis christiani in ipsis ecclesijs stabulauerunt iumenta: turpia ⁊ nefanda operantes ibidem. Ecclesiam vero sancte resurrectiōis multo auro redemerūt Syrianime paterer gētibus ⁊ sordibus subiaceret. Templo vero dom̄ini mirā venerationem exhibuerunt Turci Nam illa antiquitas consueuerat secūdum illorum superstitionē multipliciter locū illum venerari. Sed ⁊ Saladin⁹ antequ illud ingrederet: parietes illi⁹ fecit aqua rosacea lauari: ⁊ multis odoribus pfundi. Quo facto oēs ecclesiarū cāpanas malleis cōfringi fecit. Vidi ego i cāpanali. s. sepulchri adhuc cāpanas cōtractas: quas vsq; in diē hodiernum in vituperium christianor⁹ Saraceni suspensas tenent.

Hierosolyme deduntur saladio.

§.XVI. Postq; igitur fuit sancta ciuitas deo ita permittente in manibus Saracenor⁹ resignata: patriarcha Heraclius cum omni clero ⁊ populo Latinorum recesserunt de ciuitate Sirriani autem et ceterarum sectarum homines sc̄z Maronite/ Jacobite/ Georgiani Armeni/ ⁊ Nestoriani/ sub Saracenorum tributo in vrbe remanserunt. Audita autem deditione Hierusalem multa loca que vir ab hoie capi potuissent: se Saracenis reddiderunt. Recedentes ergo de Hierusalez christiani versus Tripolim ter arripuerunt. Quum aūt iam ciuitati appropinquassent: ⁊ iā crederēt se manus Saracenorū euasisse in sacrilegos et ipsis Saracenis deteriores inciderūt. Nā comes Tripolitanus cū suis satellitibus filijs iniquitatis illis ocurrēs qui iā ipsis compati debuerat tanq; fratribus: illos vt hostes inuasit. Nā quicquid secū ex eorū substantia detulerant: ⁊ illud quod ipsi Saraceni humanitatis gratia dimiserant: violenter ab eis abstulit: multis cōuicijs irrogatis. Ubi legit̄ quōdā mirabile accidisse. Nā quedā mulier que cū alijs Latinis de Hierusalem abscesserat: atq; quēdam paruulum quē secum super humeros portabat filium: ab impijs christianis totaliter expoliata est atq; oibus bonis nudata. Attendens ergo misera que multis aliquando diuitijs abundabat: q̄ nihil penitus ad nutriendum filium remanserat sibi furore femineo acta proprium filium in mare proiecit. Illis autem diebus Soldanus recepta Hierosolyma p̄ literas comiti Tripolitano mandat: vt pacta que ipse personaliter iurauerat sibi ciues Tripolitanos faciat etiam iurare. Quare comes conuocato ciuium concilio mandat vt iurent. Et illi nullo modo se hoc facturos perhibent: nisi prius audiant formam iramenti. Instante aūt comite petunt indutias vsq; mane. Sz ante terminum ciuibus assignatū facta est super iniquus manus domini. Nam illo mane comes mortuus in lecto repert⁹ est. Et quod dissimulari non poterat: circuncisionis eius in corpore stigmata que recēter susceperat: manifesta reperta sunt vnde deprehensum est ⁊ suorū cōfessione clientū detectum: q̄ vrbem Saracenis tradere decreuerat: ⁊ Saladino confederatus Saracenorum sectā abnegata christiana religione p̄miserat obseruare. Occupata igitur Hierosolyma cum vniuerso suorū exercitu ad obsidendum denuo redit Ascalonam quam quum aliquot diebus impugnasset: tea conditione ciues tradere ei ciuitatem parati erant: si regem Guidonem ⁊ magistrum templi quos in bello ceperat christianis restitueret. Que pacta Saladinus libenter amplectens recepta ciuitate vt in pactis promiserat: regem Hierusalē cū magistro tēpli insup oēm illorū domesticā familiā liberos abire p̄misit. Recepta Ascalona inde Tyrum aduenit: atq; ciuitatē illam acriter impugnare cepit. Sed considerans q̄ ciues vna cum illis qui ex bello euaserāt ad defendēdam vrbē essent parati ⁊ desperans q̄ ciuitatē illā sine magna strage suorū violēter obtinere posset: versus Antiochiam suas dirigit expeditiones. Nolebat autē ad expugnandas maritimas vrbes multū laborare: eo q̄ admirat⁹ regis Guillielmi Siculi cū. l. galeis armatis in Syriā venerat. Miserat enī rex ille illustrissim⁹ ad nostrorū subsidium illā classem: quum audisset regni Hierosolymitani calamitates. Ueniens ergo ad partes Antiochie Saladinus intra. iij. mensium spatiū totum fere Antiochenū obtinuit principatū. Ad ciuitatē autem impugnandā accedere noluit: sciens q̄ alijs munitionibus occupatis sola ciuitas diu sibi repugnare non posset. Rediens igitur in regnum Saladinus: vrbē Tyrēsem q̄ sola ex ciuitatibus remāserat occupanda: terra mariq; obsidione vallauit. Applicuerat aūt ad ciuitatē illam comes Montisserrati Conradus vir prudens: ⁊ in armis strenuus: qui a Cōstātinopoli veniēs ea die illuc applicuerat: qua christiani illo funestissimo bello fuerant victi a Saladino. Aduenies aūt dictus princeps vrbem contra Saracenos defendendā suscepit ea conditiōe videlicet si ciues illā perpetuo possidendam sibi concederēt. Quā petitionē ciues grato aīo obtulerunt. Marchio igitur prius a ciuibus ciuitate recepta viriliter impugnantibus Saracenis cepit resistere. Nam cum suis ex parte terre eruptione facta. Saladinum cū suo exercitu expulit. Et ex parte maris Saracenorum galeas igne succendit. His acceptis dānis Saladinus mente consternatus ab obsidiōe recessit Recedens aūt munitissima christianorum castra lōga obsidione expugnauit: licet dum illis victualia essent viriliter restitissent. Urbanus aūt tertius papa qui tunc preerat ecclesie/ dum desolationem terre promissionis audisset: pre nimio dolore obijt: sepultus Ferrarie vbi tunc erat.

Capitur Ascalona.

Saladinus a tyro repellitur.

Mortuus comes Tripolitanus.

§.XVII. Interea rumores sinistri ⁊ casus lamētabiles de regni Hierosolymitani amissiōe vniuersa occidentis regna concusserant: vnde reges et principes ad vindicandum christianorum sanguinem se accingūt in primis in regno Francorum hortante archiepiscopo Tyrensi die. iij. Januarij rex Anglie Henricus ⁊ Philippus rex Francorum adinuicem colloquuntur. Et sedato ad inuicem

ad tempus diffidiotcontra omnium opinionē/in presentia dicti archiepi ambo crucē accipiunt ⁊ multi cum eis. Inter magn' frācoꝝ in Turcos apparat' quos de prelatis fuerunt archiepi Rotomagēsis ⁊ Cantua rien. episcopi Bellouacen. ⁊ Carnoten. Comites quoq; Pictauen. Flandren. Bleſen. Sueſſionen. Capanie. Et plures alij magni viri eodem zelo accensi ꝓ liberatione terre ſancte arma ſuſcipiunt. In huius autem facti monumētum/hi duo reges in eodem loco crucē ligneam erexerunt. Ibiq; fundātes eccleſiam fedus perpetuū inter ſe inierūt. Vocauerunt locū illuꝫ agrū ſctm:eo q; ibi ſacris crucibus inſigniti ſunt: ō loc' ē in territorio Noꝛthmānie:āno aūt dñi. M.clxxxviij. cōcilium gnale Pariſijs celebratū eſt in quo mirabilis ⁊ incredibilis multitudo militum ac peditum in ſubſidiū terre ſancte crucem accepit. In quo quidem pcilio ordinatū eſt a ꝑdicto Philippo rege Francoꝝ:vt oēs qui crucē nō acciperēt ad minus de omnib' mobilib' ⁊ redditib' ſuis decimas darēt. Et iſte ſunt vocate decime Saladini. Eodem anno inclitus princeps dominus Fredericus imperator Romanorū poſtq; fuit reconciliatus cum Alexandro papa ⁊ eccl'ia:quaꝫ diu pſecutus fuerat:in ſignum pñie ⁊ in ſatiſfactionem ſum pſit crucem:pmittens pape peregere cum magnis copijs in ſubſidiū terre ſctē ad recuperationē eiusdō ⁊ fecit:cū multa ſuoꝝ principum comitiua ⁊ infinita tam equitum q; peditum multitudine ⁊ cū filio ſuo Cōrado ſecundo genito in cuius ſignum vt dictum eſt crucem in ſuis humeris cū multa humilitate ⁊ lachrymis affixit. Ad. exēplum ergo regis ⁊ imperatoꝛis multi ex diuerſis nationibus ad liberandā ſanctam ciuitatem iter arripiūt:maxime ex Italia cū nauib' ⁊ galeis. Inter q̄s Piſani cū inſtructa claſſe quaſi pmi cū eorum archiepo ⁊ duce Sardinie pfecti ſunt. Multi preterea nobiles ⁊ barones ex vniuerſo terrarū orbe ad mare cōfluētes ad terre ſctē ſubſidiū pperabāt. Adeo vero fuit vniuerſalis illa cōmotio:vt totus mundus in hoc ꝓpoſitū coiſſe videre. De Phrygia ⁊ Dacia naues. l. federate pariter eādē pegrinationem arripiūt. De Flandria ſimiliter. xxxvij. rates oī apparatu bellico inſtructe eas ſecute ſunt. Eodē tpe inclytus ille ⁊ magnificus princeps rex Siculorum abſq; herede maſculo moritur. Poſt cuius mortē Siculi eius nepotē Cācredū in regē preficiūt. Sed Henricus imperatoꝛis filij ratione vxoris ſue. ſ. dñe Cōſtantie ꝑdicti Guilielmi ſoꝛoris/ſibi deberi regnū aſſerit. Sicq; moꝛs illi multa mala ⁊ detrimēta regno Sicilie attulit. ¶ Inter hec dum reges Frācorum ⁊ Anglorū ad iter trāſmarinū magnifice ac potēter ſe preparant inſtigante diabolo qui a tā ſancto itinere eos impedire conabit:inter illos ex huiuſmodi occaſione grauis ⁊ periculoſa diſſentio exorta eſt. Nā Richardus comes Pictauenſis filius regis Anglorū terrā Tolaſani comitis quā a rege Frācie tenebat hoſtiliter inuaſit:plurimaq; municipia expugnauit. Quod quū comes Raimund' Philippo nūtiaſſet: ille ſtatim vt erat vir more ſpatiēs:collecto exercitu terras Francorū ⁊ Anglorum diuidia. Anglorū inuaſit:multaq; in Aruernia municipia cepit. Sꝫ ⁊ rex Anglorū cū exercitib' ſuis etiā regnū Francoꝝ inuaſit. Quūq; adinuicem ſibi plura dāna intuliſſent:ſuperueniēte hyeme facta inter eos treuga quieuerūt. Interim comes Pictauenſis/Richardus petijt vxorē a patre ſuo que ſibi de iure debebatur. ſ. ſoꝛorē Philippi regis:que illi a patre ſuo Ludouico ad cuſtodiā fuerat tradita ea conditione vt vni ex filijs ſuis in vxorē daret primogenito:cū qua daret ⁊ regnum. Adoꝛtuo ergo Henrico primogenito fratre richardi:Richardus ipſe tanq; primogenitus remanens hoc iure petebat ſibi illam dari ⁊ competere. Quod quum rex Henricus facere nollet aut diſſimularet:iratus a patre receſſit:et ad regem Francorum ſe conferens illi homagiū fecit:ac fedus cum eo vel pactum iuramento firmauit. Igitur hyeme tranſcurſa rex Francorum ſuis exercitibus ad arma reuocatis:terras regis Anglorum intrauit:atq; rege Anglorū ex ciuitate Cenomanenſi fugato ipſam ciuitatem in ſuam ditionem recepit. Deinde ad fluuium Ligerim veniens (qō a ſeculo nō fuerat auditū) primus ipſe fluuium tranſuadauit. Poſt quē totus eius trāſiuit exercitus. Qui ſtatim trāſito fluuio vrbem Turonēſem violēter effractā expugnauit. Rex autē Henric' apud Chinonē caſtrū exiſtens quū ſe ſic a rege Francoꝝ oppreſſuꝫ videret ac a ſuo filio derelictū:dolore nimio afflict' infirmat' poſt. xij. dies obijt. Cui ſucceſſit filius eius Richardus comes Pictauen. hic poſt adeptū regnū pacem que inter patrē ⁊ filiū ſuū Henricū Francorū regem facta fuerat: renouauit/vnde Philippus ſtatiꝫ ꝓ bono pacis vrbes Cenomanēſem ⁊ Turonēſem eis reſtituit quas prius abſtulerat.

ſ. XVIII. Dū hec in occidente

tam varie geruntur: Guido rex Hieroſolymitanus qui eodem tempore apud Tripolim manebat: de conſilio domini de Luſignigno fratris ſui viri ſtrenuiſſimi:ac domini patriarche ⁊ magiſtri templi ⁊ aliorum peregrinorum qui iam applicuerant marino itinere: Tyrum ire diſponit:vt ibidem cum illis coniunctis copijs contra Saladinum procedat ad prelium. Pretentare tñ añ diſpoſuit Marchionem qui ciuitatis dñm occupauerat:an vrbē vellet ſibi aliquo mō reſignare. Sed quid hec fruſtra tētaſſet:cū hꝭ qui ei' caſtra ſequebant profect' eſt. Quod poſtq; Tyri auditū eſt:exierūt de ciuitate exercitus regis Siculorū:⁊ ex Alemānia comes Bertoldus:⁊ comes Albert' cū multitudine Teutonicorū. Quū añ extra ciuitatē dieb' pluribus in tabernaculis habitaſſet:pars exercit' Saladini qui tunc caſtrū de bello forti obſidebat:ſubito in exercitū regis irruit. Sꝫ prenia dñi miſeri cordia cū eorū dāno multis eorū occiſis:⁊ captiuatis:repulſi ſunt. Videſ añ rex q; populus qui ſecū erat tedio afficerēt: cōſilio cū maioꝛib' qui erāt in exercitu pſilio: Achoneſ. ciuitatē obſidiōe vallauit. Qō audiēs Saladin' /ſoluta obſidiōe a caſtro de bello forti ad preſtandum auxiliuꝫ ſuis qui Achone obſidebantur: acies ſuas dirigit:veniēſq; verſus ſeptēꝛ trionem caſtra chriſtianorum inuaſit magnaq; illa die exercitui noſtro damna intulit. Iſs diebus dominus Jac. de Aruernis/vir in armis valde ſtrenuus:⁊ cum eo phrygionuꝫ claſſis que cum eo apud Meſſanam ſocietatem inierat venit in cuius exercitu erant Flandrenſes ⁊ Brabantini: et in Achonē ſem portum applicuit. Multitudo preterea nobiliū et alioꝝ hominum ex campania/Burgundia/necnon Italia aduenerunt. In quoꝝ aduentu refertus eſt chriſtianorum exercitus omni habundantia victualium:⁊ fortibus bellatoꝛibus roboratus:vnde circundata eſt ciuitas a mari auſtrali vſq; ad mare ſeptēꝛionale. Et ita factum eſt vt nullo modo Saladinus obſeſſis poſſet ſubuenire. Unde vocata ex Alexandria claſſe inuexit in vrbem arma atq; victualia:nec non viros bellicoſos induxit. Quantas autem tribulationes/quot pericula/quot damna chriſtianorum exercitus ibi perpeſſus eſt:longum eſſet ſtilo perſtringere potiſſimum ante aduentum regis Francorum ⁊ Anglie. Nam ſepe Saraceni in multitudine graui erumpentes:multis ex noſtris occiſis ⁊ vulneratis:machinas ad impugnandam vrbem erectas igne ſupoſito combuſſerunt:infiniti etiam labore:inedia/aeris corꝛuptione perierunt. Tanta fuit aliquando in caſtris penuria vt menſura que aliquando ꝓ dimidio bizantio vendebatur:vix pro. lx. byzanthijs poſſet inueniri. Unde factum eſt vt quidam qui ex propꝛijs ſibi prouidere non poterant:⁊ famis miſeriam vltra tolerare nequibant:qui erant vſque ad xx. milia peditum armatoꝛum:contra maioꝛum qui caſtris preerant inhibitionem:contra Saracenos proceſſerint ad bellum. Saraceni autem eoꝝ preſcientes aduentum: relictis caſtris omni commoditate refertis in inſidijs ſe poſuerunt. Aduenientes autem chriſtiani nec aduertentes dolum vſque ad nauſeam ſatiati:quum ſubſarcinati et onerati ad caſtra noſtrorum redire vellent: ſubito Saraceni ſuper eos irruunt. atque gladijs et arcubus inſtantes omnes pene occiderunt: adeo vt valde pauci de tanta multitudine euaſerint:quod poſtquam ij qui in ciuitate erant cognouerunt: ſubito erumpentes cum tanto impetu chriſtiana caſtra inuaſerunt: quod niſi diuina virtus nobis adfuiſſet: et prudentia inclyti viri Gaufredi de Luſigniano: facile videbantur chriſtianorum caſtra contrita. Sed illius prouidentia et probitate caſtra defenſa ſunt:et ipſi Saraceni multis ſuoꝝ amiſſis violenter in vrbē retruſi ſunt. Quum aūt noſtri iſto modo circa impugnationem vrbis agerent. Henricus comes Campanie regis Francorū nepos Tyrū applicuit cū magna multitudine armatoꝛū:qui ſtatim cū ſuoꝝ comitiua ad caſtra chriſtianoꝝ q̄ circa Achonē erāt ſe cōtulit.

Achon ciuitas obſidet

Impatoꝛ fredericus ꝓmus.

Franco rū ⁊ Anglorum diſſidia.

ſ. XIX. Eo quoq; tēpoꝛe Fre-

dericus Romanorum imperatoꝛ inclytus terreſtri itinere verſus Conſtātinopolim ſuas acies direxit ſeu legiōes. Quo perueniens cum imperatoꝛe Conſtātinopolitana vtrinq; pace compoſita tranſito Helleſponto in Aſiam venit. In qua puincia multa ſuoꝝ perpeſſus incommoda / in eam regionem in qua Soldanus Iconij dominabatur peruenit: cuius aduentu timoꝛe perterritus Soldanus promiſit iuſto precio de victualibus exercitui tranſeunti prouidere. Sed vir infidelis non ſolum in promiſſo defecit: ſed et congregata Turcoꝝ multitudine eius vbique infeſtabat exercitum. Quare iratus imperatoꝛ eundem Soldanum perſequens vſque Iconium potenter acceſſit circunquaque omni regione vaſtata. Quumque verſus Liliciam iter cum ſuis legionibus arripuiſſet:⁊ ad quaſdam locoꝝ veniſſet anguſtias Saracenoꝝ inauditam reperit multitudinem: qui locoꝝ auxilio freti eriſtimabant faciliter eius tranſitum impedire. Imperatoꝛ poſtquam id percepit per exploratoꝛes: acies inſtruens ad locum acceſſit:atq; viriliter

riliter cum suis legionibus in illos irruens leuiter auxilio diuino ab eo loco infideles repulit. Quumq; illos persequendo ad paretes campos deduxisset: vbi poterat faciliter suas acies explicare: inauditam stragem ex eis exercuit. Hac diuinit' obtenta victoria: imperator incolumi exercitu in Liciam peruenit: vbi a Lenone Armenozū domino cum multa hilaritate: charitate susceptus est: et de victualibus eius exercitui copiose prouisum. Quum autem ibidem ad refocillandum exercitum remeare decreuisset: hortante prefato Armenozum domino ad recreādum animum venationibus insistebat. Quumq; quadam die vi calozis estuans/ leuandi animi gratia ad quandam descendisset fluuium: in eo permittere domino est demersus in torius christianitatis irreparabile detrimentum. Nam Saladinus adeo formidabat eius aduētum: vt relicta Syria cum suis Turcis in Egyptū deducere exercitum cogitaret: desperās ea loca per que imperator trāsiturus erat posse cōtra eum tenere: vnde omnia mādauit tunc dirui. Diruti sunt ergo muri Laodice/ Bebelitorse/ Biblie/ Beryti et Sidonis. Mortuus est autem hic inclytus princeps anno imperij sui. xxxviij. vir certe magnificatus atq; preclarus: qui adeo suo tempore dilatauit imperium: vt post Carolum magnum gestorum magnificētia vix parem haberet. tamen aliquando persecutus est ecclesiam terribiliter: in quo laudari non potest nec debet. Post eius autem lamentabilem mortem/ Conradus eius filius per solemnes nuntios regi Guidoni significauit de morte patris: addens vt cōsulti pectoris viri mitteretur ad eum: quorum consilio eius exercitus procederet. Volebat enim priusq; ad obsidionem accederet: si dominus permisisset eas recuperare ciuitates quas Saladinus christianis ademerat. Uitabat autez cōsilia Antiocheni principis propter patris defuncti comitis Tripolitani nequitiam. Audierat enim immanitatem quam in populum christianum fugientem a Hierosolymis exercuerat. Dirigūr igit a latere regis Balduinus qui Petracensis castellanus fuerat: et quidam miles Galganus nomine natione Pictauen. Hi duo cum honesto comitatu ad eum peruenientes ipsoz consilio ad refocillādum legiones Antiochiam diuerterunt: vbi Alemanni (homines in cibis reuera valde inordinati) reperientes victualiuz: et oīm rerum abundantiam dum corpora querunt reficere: in epulas se diffundunt. Quare modico tempore ex ciborū temperantia tanta mortalitas secuta est: vt de tanto exercitu vix pauca milia remanerēt: vnde dictus iuuenis a proposito impugnandarum ciuitatum destitit. Sed mutato consilio nauigio Tyrum peruenit: vbi patris corpus magnificentia imperiali sepeliuit.

Frederi cus imperator in flumine submergit.

§. XX. Saladinus autē audiēs

q̄ exercitus filij imperatoris terrestri itinere ad obsidionē veniebat: ad obuiandū sibi Lodequinū quēdam ex suis principibus cum parte exercitus misit. Quā ob causaz q̄ magna ex parte eius videbatur diminutus exercitus: censebāt: qui ex principibus christianorum erant: omnino cum Soldano esse pugnandū: eo q̄ videbatur facile exercitum eius cōteri posse. Sed et Soldanus hoc idem metuens castra a castris christianorum elongauit: atq; in tutiori loco constituit. Sed Marchionis cōplices qui nolebant in eius absentia Saracenos debellari: bellū diffuadebāt quoz sentētia tunc locū obtinuit. Inter hec Conradus imperatoris filius in castra venit: in cui' exercitu vix erāt milites accincti. occ. Fuerat enī (vt pdiximus) ex mortalitate exercit' eius valde diminut'. In huius aduētu totus exercit' vt erat ordinatū ad inuadēdaz ciuitatē se accingit. Assignata sunt ergo loca. In primis regi et Pisanis et Templarijs data sunt loca maritima: scz a ponte vsq; ad domos epi Achonensis: et ab eodem loco vsq; ad pontem maledicti/ duci Sueuie. Deinde vsq; ad domum Raimundi epo Galiberensi et Anglicis. Residuum vsq; ad aliud mare comiti Henrico/ et comiti Theobaldo/ et Gallicis/ et Benuensibus/ Hospitalarijs/ Prouincialibus/ et Italicis: Adest dies assultus: sed qz vergebat inuidia inter cōplices Marchionis et regis: ideo quibusdam vrbem viriliter impugnantibus/ alij quiescebant. Unde die illa nihil penitus profecerunt. Iis diebus decesserunt due filie regis Guidonis: quod ex Sibylla filia primogenita regis Almarici recepat. Et post modicū mater decessit. Qō attendens dominus Eufredus de corono qui secundo genitā ipsius Almarici habebat vroz̄ scz dominam Elizabeth: et quā post harum mortem regnum deuolut de iure videbatur: confisus de potentia et fauore comitis Henrici ad regnum Adspirare cepit. Asserebat autem dictus Eufredus vroz sue regnum debere: tum ex precepto patris: tum etiam ex testamento domini Balduini regis leprosi. Econtrario rex Guido se iuste et solemniter vnctum Hierosolymis et coronatum in regem asserebat et se nunq; a regni solio debere deponi: quum nihil de positione dignum in regno commiserit. Promittebat se regis Francozum quum veniret stare iudicio. Hoc non obstante factum est Henrico comite Campanie volente: cui nullus de exercitu audebat contradicere: vt portus/ vectigalia/ et delinquentium cōmissa/ apud eum remanerent. s. Eufredus: ita vt solo noie rex Guido omni expoliatus iurisdictione remaneret. Quare rex merito consequebatur q̄ contra omnē iustitiam regni spoliaret. Et ob hāc causam cōuocatis ijs de exercitu: qui a principio eum secuti fuerāt: se fortune casib' cōmittere statuit: et vna cum eis cum Saracenis confligere deliberauit. Maiozes et ij q̄ columne esse videbātur in exercitu: timentes ne si rex prout deliberauerat bello se cōmitteret: succūberet in eodem: de leui tota illa multitudo in rpi seruitium congregata faciliter posset perire: egerunt vt ad oīa rex Guido vt prius restitueret. Sed marchio Mōtisferrati cui videbat q̄ regnū esset ad dictā dominā Elizabeth filiā oñi regis Almarici iure hereditario deuolutū: regni cupiditate duct' matre sua Calomaria vroze supradicti Almarici que adhuc viuebat/ consentiente: predictā Elizabeth a viro oño suo Eufredo ipsa volēte raptam duxit de facto vroremq; quod enorme et detestabile factum oibus peregrinis displicuit. Dissimulauerunt tñ ideo q̄ nisi eo volente victualia a Tyro venire nō poterant. Ipse preterea tanq̄ vir astutus quosdam de maioribus domus et muneribus ad se inclinauerat: vt sibi ab eis in dicto negotio auxilium prestaretur.

Philippus frācoꝝ rex ad peregrinationem hierosolymitanam accingit.

§. XXI. Interea Philippus

rex Francozum ad subsidium terre promissionis cupiēs festinare: omissa regni custodia Adele matri sue et archiepiscopo Remensi Guillelmo auunculo suo: prohibuit vniuersis prelatis et hominibus suis ne q̄diu esset in seruitio dei talem vel exactionem aliquam facerent in regno suo. Precepit preterea vt omnes reditus suos et obuentiones per tria tpa Parisios afferentur. Et si eum in via illa mori contingeret: regina et archiepūs et episcopus Parisiēsis cū tribus aljs viris thesaurū suum in duas partes diuiderent. De quarum vna p reparandis ecclesijs arbitrio eoz per eius guerras destructis distribuerent. Et residuū inter illos diuiderēt qui ppter tales et exactiones quas ipse in suos hoies exercuerat minus fuerāt depauperati. Residuum autē eiusdē partis p aia sua et aficessoꝝ suoꝝ darent. Aliā mediam partem ad opus filij sui Ludouici quem vnicū habebat: et erat tūc trium annoꝝ custodirēt. Sic ergo ordinato regno: pera et baculo peregrinatiōis i eccl'ia sancti Dionysij acceptis: terrestri itinere Genuā cū sua comitiua peruenit. In eo essū loco naues et victualia preparari fecerat. Intrans aūt mare ꝓspero itinere Messanaz Sicilie ciuitatem peruenit. vbi a Tancredo rege Sicilie honorifice susceptus est ibiq; illi de victualib' abūdanter donauit. Post eum aūt rex Anglie iter aggressus est mense Augusto. Rex ergo Philippus iter aggressus marinum atq; apud Masiliam recedens ad portum Achonensem feliciter applicuit in vigilia pasche vbi a christianis quasi angel' domini est susceptus. Fixis igitur tentorijs atq; fabricata ex tabulis domoz: ciuitatem aggredi noluit. Absente enim rege Anglie noluit assilire. condixerant enim vt nō nisi pariter vbi assilirent. sed oīa ad expugnationē vrbis interim magnifice preparauit. Rex autem Anglie per mare cum suis veniens in insulam Cyprum applicuit. Quum autem ibidez esset: et christianus exercitus qui eum secutus fuerat minus bene a dño insule illius tractaret: ipsum hostiliter aggredi latuit. Audiuerat enim eum q̄ tūc dominabatur insule/ imperatori Cōstātinopolitano rebellasse. vñ tyrānice insulā illam possidebat. Igitur rex Anglie Richardus in insula expo sito exercitu: intra paucos dies capto tyrāno et filia eius cuz oībus thesauris eius totā insulā occupauit. Quo facto/ relicto ibi suoꝝ presidio versus Achonem iter arripuit. Quū autem non multum ab insula se elōgasset cū classe sua: quādam nauem inaudite magnitudinis habuit obuiam hominibus et armis valde munitam. Hanc enim Saladinus in subsidium obsessorum Achonem mittebat. Igitur capta nauiatq; incensa omnes qui in ea erant occisi sunt. Peruenēs tādem apud Achonem rex Anglie castra ante vrbis menia cōstituit. Ex aduentu autem horum duoꝝ potentissimoꝝ regum nimium auctus christianus exercitus cōtinuis assultibus die noctuq; negata quiete obsessos infestabant. Quo tpe dum totis viribus nostri ad expugnationē vrbis intenderent: nobiles multi/ de principibus nōnulli ibi in domino quieuerunt. Inter quos fuit comes Theobaldus Francie senescalus. comes perticen. comes Claremontēs. dux Burgundie: et dux Sueuie Frederici filius. ¶ Eodem anno regibus in obsidione apud Achonem existentibus fuit eclipsis solis in. vij. gradu cancri. et durauit per. iij. horas.

Richardi Anglozū regis i terrā sctām ꝓfectio.

de regni Hierosolymitani successione difficili.

Quo anno scz ab incarntione dñi. M.cxcix. Clemens papa iij. moritur qui succesſerat Hzeg. viij. Cui Cleméti succeſſit Celeſtinus papa. Dum aũt occidentalis populus qui deſcenderat in ſubſidium terre ſancte recuperate z longo tempore in obſidione Achonenſis ciuitatis laborasſet: obſeſſos Saracenos ad deditionem cõpulerunt ea ſcilicet cõditione vt ſaluis perſonis illis abire liceret. Super hoc autem lignum crucis quod in bello ceperat Saladinus: Chriſtianis reſtituere promittebant. Inſuper. cc. milia Byzantiozum aureorum ſoluere promiſerunt. Recepta eſt ergo ciuitas Achoneñ. anno dñi. M. cxciij. non. Julij. Poſt cuius captionem. Saladinus aio conſternat' alias munitiones contra nos tenere poſſe deſperans: oẽs muros maritimarũ vrbium euertit. ſ. Porphyriet Ceſaree: Aſcalonie: Gaze: z etiam Damiate

Achon ciuitas deditur.

Reges aũt capta vrbe victualia que intra vrbem reperunt inter populum equa lance diuidi fecerũt: captiuos aũt inter ſe partiti ſunt. Bz qz pacta que regibus pmiſſa erãt. ſ. de cruce domini reſtituẽda z de captiuis chriſtianis q̃ in toto dñio Saladini erãt reddẽdis/ nõ obſeruauit. Saladinus iratus rex Richardus vna die. v. milia mãdauit decollari: retentis ditiozib' et potẽtiozib'. Qui poſt modum nimia pecunia data regi pro eoz redẽptione dimiſſi ſunt. Sed rex Francoz meliozi vſus cõſilio captiuos ſuos p cõmutatiõe chriſtianoz q̃ a Saracenis captiui tenebant/ viuos reſeruauit:

§. XXII. Poſtq̃ aũt Xpianus

populus vrbem Achonenſem cepit: inceperunt inter ſe deliberare pncipes z duces exercitus quid ide eſſent facturi Dicebant quidã cũ oibus copijs terra mariq; in Egyptum proficiſcendũ: atq; ibi bellũ cum nefandiſſima gente Saracenorum eſſe exercendũ. Credebat eſſi q̃ ſi ppitia diuinitate regnuz illud opulentiſſimũ occupare poſſent chriſtiani: facile non ſolum regnũ Hieroſolymitanũ/ verũ z Damaſcenũ occuparit: ex tota Syria z Aſia Turcos leuiter expelli poſſe. Alij vero ſatius iudicabãt regnum z ciuitatẽ deo amabilem Hieruſalem prius recuperandã: z poſtmodũ Damaſcũ obſidendam: qua occupata tunc proficiſcendũ in Egyptum. Et huic ſententie pars maioz populi inferiozis aſſentiebat. Sed hoſtis humani generis: qui tantam exaltationẽ fidei impedire conabat: vtrũq; ſuis machinationib' z aſtutijs impediuit. Nam inter reges Francozum z Anglozũ priſtinas renouauit diſcordias. Occulte eſſi alter alterum pſequebatur: z alter alteri ſuſpectus erat: maxime rex Philippus dolos z aſtutiã regis Anglozũ vehementer formidabat: potiſſimuz quia recipiendo dona a Saladino maxima ei videbatur confederatus. Unde ad reditũ adſpirare cepit: moribus enim grauiſſimus eum tunc vexabat. Sed vt quidã etiam ex ſcriptoribus hiſtoziarum aſſerunt: ſolũ cupiditate comitatus Flãdrie ducis ad reditũ, feſtinabat. Igitur rex Francozum Philippus eius inſaniam z deteſtabile propoſitũ abhozrens/ exercitus ſuos duci Burgundie cõmendans/ contra voluntatẽ omniũ qui caſtra ſua fuerant ſecuti: cum multa deſolatiõe relicto dei viuẽtis exercitu: a terra ſctã z dei ſeruitio receſſit. Credebatur eſſi q̃ ſi ij duo pncipes vno animo id bellum adminiſtraſſent: atq; vt promiſerat pſtitiſſent vſq; in finem: totũ orientem potuiſſent occupare. Recedens ergo rex Francie in Appuliam applicuit. Indeq; viſitãs limina apoſtolorum accepta a Celeſtino tunc papa benedictione ad proprium regnum redijt. Rex aũt Richardus exiſtimans regem Francorum emulum ſuum: quem credebat nõ abſq; cauſa tam cito receſſiſſe z a propria redijſſe: quum eum valde ſuſpectũ haberet: ne terras ſuas in eius abſentia inuaderet: et ipſe ad occidẽtem nauigare diſpoſuit: q̃uis rex Francozum iurato firmaſſet q̃ intra. l. dies poſtq̃ ipſe a ſua rex reuerſus eſſet/ illius terre non noceret. Recedens ergo ac ſuper deſolatos afflictionem cumulans nepotiſuo comiti Campanie exercitum ſuum reliquit. Inſuper z terram tranſmarinam quam chriſtiani in regno Hieroſolymitano tenebant: illi ad cuſtodiam dimiſit. Ingrediens ergo mare rex Richardus deo ita volẽte tẽpeſtate ſeuiſſima orta naufragium paſſus eſt. Sed euadens cum ſuis valde ſecrete per Auſtriam tranſitum faciens/ a Sapuldo eiuſdem regionis duce poſitis in ſidis captus eſt: atq; oibus bonis ſpoliatis impatozi Henrico eſt traditus. A quo iniuſte p animam et dimidiuz detentus: multis inſup expenſis z exactionib' grauatus: poſtremo datis. cc. milibus marcharũ argenti dimiſſus eſt. Qui per terrã regis Francozum trãſire formidanz in Angliaz nauigio reuerſus eſt. Prefatus aũt Henricus Capanie comes cui rex Anglozũ cũrã chriſtiani exercitus cõmendauerat z vir pius z prudẽs conſiderans poſt receſſum illoz duozum principũ terram deſolatã manſiſſe: ibidem in dei ſeruitio remanere ſtatuit. Cuius pium animũ conſiderãtes magiſtri hoſpitalis z templi: vna cũ ceteris pegrinis eũ in regem Hieroſolymoz elegerunt. Cui z filiaz regis Hieroſolymitani quam prius comes Montiſſerrati habuerat/ dederunt vxorem Marchio enim anno precedenti ab aſſiſinis occiſus fuerat.

Philippus redit i frãciam.

Capit rex Anglie in auſtria.

Henric' hieroſolymoz rex deligitur.

§. XXIII. Eo tempore inuentus eſt inter Saracenos captus qñ ciuitas Achõ fuit acquiſita a xpianis: vnus de admiratis Soldani Carachux nomine vir inaudite pruidentie z ſapientie apud eos: cuius conſilio atq; aſtutie Saladinus obtẽperãs: vt habeb in quodaz chroñ. fere totũ Orientem z Syriã occupauerat. Et vt Saraceni qui cum eo capti fuerãt/ dicebãt: Saladinus vt illũ reputaret loco eius libẽter vnũ ex filijs daret: ita charũ tenebat. Is ergo q̃ ſup captiuos Saracenos erat deputatus a rege Francie: audiens famã eius aduocauit eũ ad ſe quem quum vidiſſet v ultu deformẽ: ſtatura puſillum: admiratus eſt quomodo in tam deſpicabili homine tanta pruidentia inueniri potuiſſet. attamẽ valde honorauit eũ ppoſitus ille: quez ad locum ſecretũ trahẽs ait. Audiui te pruidentiſſimum virũ z in cõſilijs fideliſſimũ. Aduro te ergo vt mihi nũc fideliter cõſulas in ijs q̃ a te interrogauero. cui rñdit Saracen'. Nõ fuit neceſſe dñe ex quo ſacramentũ cõſilij tui mecũ cõtigit: decreuiſti/ adiurare/ qz oẽs cõſiliarius debet eſſe fidelis z adiunxit. Non ſit tibi dñe graue expectare me aliquantulũ. Secedens ergo ad horam lauit ſe Saracenus z humilis orauit: z poſtea redijt ad illum prepoſitum. Quumq; conſediſſent: dixit prepoſitus. Hoc eſt cõſiliũ qõ peto a te: vt tu mihi detegas ſm pruidẽtiã tibi datã a deo/ qua via: quõ: quo ingenio cũ minozi difficultate poſſit haberi regnum Hieroſolymitanum: z recuperatum cõſeruari: ac pacifice poſſideri. His auditis vehementer obſtupuit Saracenus: ac petebat abſolui ab iſto cõſilio. Sed quum prepoſitus inſtaret: vt oino depromeret quid in ea reſentiret: dixit Saracenus. O alla. i. per deũ deſtruxiſti hodie Saracenos. Et ego conſilio coact' dicã tibi veritatẽ: z dabo tibi cõſiliũ qõ degẽtitue pdere rit z nũc z in futurũ: nre aũt gẽtis deſolationẽ z excidiũ operabiſ. Summa cõſilij mei hec eſt. Si vultis terrã quã ſcrãm dicitis recuperare: z recuperatã in perpetuũ poſſidere expedit vobis vt caniatis Egyptũ. Tunc ppoſitus. Edicito mihi qua via regnũ Egypti poterit occupari. z Saracen'. Cõſtat chriſtianos ſup oẽs gẽtes in mari eſſe potentiſſimos: vñ ſua claſſe poſſunt de facili mare qõ Egypto adiacet: cõtinuis in curſionib' infeſtare: ne mercimonia veniãt in Egyptũ. Bz z ſi claſſis fuerit potẽs: valebit z p fluuiũ Nilũ diſcurrere et infeſtare: ac nauigia pbibere que ad Quadrum z Babyloniã ex tota Egypto comportantur. z hoc mõ abſq; gladio et ferro Saracenos deſtruerẽt. Deinde conenk totis viribꝫ obtinere Damiatã: qua capta vere dñe ſi chriſtiani habebũt bonum regimen: facillimum erit eis totum Egypti regnuz ſue ſubiugare ditioni. Et ſciendũ q̃ tpe quo Saracenus ille dixit iſta: Damiata erat ciuitas fortiſſima. Sed qz chriſtiani poſtea bis illam ceperant: ex cuius captione Saraceni crediderunt totam Egyptũ perdere: ob hanc cauſam Saraceni recuperantes eam funditus deſtruxerunt et muros eius atq; longe a mari eã edificauerũt. Et ita eſt nunc ciuitas valde opulenta. Quod ſi nollent Damiatam obſidere: tunc neceſſario habebunt terrã capere in Bucha raretiſque eſt valde larga z apta nauigio: quia hac obtenta facile eſſet Alexandriam capere. ¶ Anno aũt dñi. M. cxciij. apud Damaſcũ moriẽ ille Saladin' mirabilis Soldanus z magnificus vir/ in armis valde expertus largus munificus. Hic ſua aſtutia expulſis ex Syria chriſtianis Latinis: totũ quaſi orientem ſuo ſubiecit dñio. Quo mortuo ſucceſſerũt in dñio duo filij eius: ſcz Saphadinus ſup Syriam z Meralinus ſuper Egyptũ. Uerũ inter filios Saladini z Saphadinũ fratrẽ dicti Saladini de imperio diu certatũ eſt. Hoc autem notabile legitur in quodã chronico: q̃ hic Saladinus videns ſe omnino moriturũ in breui: vocato quodã ex ſuis quem nouerat fidelisſimũ dixit ei. Tu qui cõſueuiſti in bellis mea portare vexilla: nunc vexillum mee mortis. ſ. hunc vilem panniculuz quo vile z putridum hoc corpus debet inuolui: per Damaſcenoz ferto ciuitatem acclamando dicas. Ecce dominus orientis moriens/ de tota gloria ſua non fert ſecum niſi hunc vilem pannum quem videtis. Et ſic flagellum Latinum fidelium in oriente moriendo. Saladinus ceſſauit.

Lõſiliũ Saracenidatuz chriſtianis.

Saladinus dñe claudit extremum.

§. XXIIII. Circa finem Impe

rij ſui Fredericus primus tranſiens p Florentiã vbi receptꝰ fuerat honorifice: licet eſſet recõciliatus eccl'ie: tamẽ qz Florentini cum eccleſie tenentes ei nõ fuerat fauorabiles: motus querelis nobiliũ de ciuitate q̃ caſtra eoz prope Florentiam ablata eis fuerant: propter inſolentias eoz abſtulit omnem eoz comitatuz vſq; ad muros. Et ſic fecit aliis ciuitatibus Tuſcie reddens nobilibus illa caſtra tanq; imperio

Florẽtini impatoze inſe ſtantur.

perio subdita. Et hoc fecit: quia ciuitates ille tenuerant se cum ecclesia nō cum eo exceptis Pisis ⁊ pistorio que tenuerant partes imperij. Sed post quatuor annos recuperarunt comitatum suum. Circa illud tempus ignis accensus est in Florentia a casu: ⁊ vento adiutus combussit edificia a pede pontis veteris vsq; ad forum vetus. Et iterum eodem anno accensus combussit domos ab ecclesia sancti Martini vsq; ad oratorium beati Joannis baptiste ⁊ vsq; a ecclesiam sancte Marie de Ughis. Pons etiā vetus ruit propter inundationem aquarum. Et hec euenerūt propter scelera que in ciuitate abundabant. Eodē anno facte sunt seditiones ⁊ rixe inter ciues Florentinos. Et qr ciuitas gubernabat per cōsules certa forma ⁊ nobiles erāt excluſi ab officijs suis Uberti ⁊ alij propter superbiam eorū multa damna inde secuta sunt ⁊ plures occisi. Quod malum per duos annos durauit. Item Florentini mouentes bellum contra Aretinos: quia adiuuarent comites Guidos contra cōmune Florentinorū: debellauerunt ⁊ pacificati sunt. Item preliantes Florentini contra Senenses in defensionem hominū Montes pultiani prevaluerūt ⁊ expulerunt eos. Item anno dñi. M.cc.xxxvij. predicante Crucem quodam ep̄o Ranēnate ordinis Cisterciensis Florentie in subsidium terre sancte plurimi deuote cruce assumpta/cum magna comitiua perrexerunt: et satis iuuerūt in captione terre Damiate. Propter quod Fredericus imperator restituit eis comitatum vsq; ad. x. miliaria.

brachiū scri Philippi. Et circa illud tempus fuit largitū brachium beati Philippi apostoli Florentinis a regina Ierusalem quod est in ecclesia sancti Joannis baptiste.

§.XXV. Ad occidētalia regna

stilum dirigēdo. Frederico primo defuncto vt dictū est creatus est imperator Romanorū de consensu principū filius Frederici predicti qui dicebatur esse. vſ. Henricus: anno millesimo.cc.ab initio aūt mundi scōm breuiorē numerum quinquies millesimo.cliij. scōm aliam opinionem sexies millesimo.ccclxix. ⁊ imperauit annis. vij. Erat aūt hic Henricus in agēdis strenuus: in hostes acer: in largiēdo munificus. Hic Rome suscepto imperiali diademate/vt sibi animatos cognouit Romanos: eis Tusculum quod ipse firmissimo presidio munierat: tradidit. Qui memores iniuriarū ⁊ cladis quas Tusculani in eos exercuerant: funditus vrbem diruerunt. Populo aūt qui in ciuitate dispersorali Romaz/alij Tybur/alij Uelitras cum vxoribus et filijs migrauerunt. Quidam vero quum intolerabile eis foret propriuz relinquere solum inter se coeuntes nouas in ea regione sedes constituerunt: que vsq; ad nostram etatem manent: videlicet castrum Molarie/Rocha pape/Rocha periuras Burgum/⁊ castrū sancti Cesarij. Eodem anno imperator Henricus ad regnum Sicilie adspirans/hostiliter resistentes sibi Lippulis Appuliam intrauit ⁊ atq; vsq; Neapolim cuncta sibi subiciendo peruenit. Quāq; eam vrbem per tres menses continuos obsedisset: tam pestilēs morbus inuasit exercitum eius: cp̄ oēs ibidem mortui aut infirmati sunt. Quare ⁊ ipse imperator languens cum paucis coactus est terra dimissa/quā etiā occupauerat relinquere. Eodem anno filius Philippi regis Francorum Ludouicus vsq; ad vite desperationem egrotauit: quē totus cōuentus monachorū sancti Dionysij clauum ⁊ coronam dñi spineā secum ferēs: vna cum clero ⁊ innumerabili populo nudis pedibus incedēter visitauerūt. Postea vir venerabilis Mauritius ep̄s Parisiēsis fecit sermonē ad populū: fusaq; oratiōe puer tactu sanctarū reliquiarū a periculo per dei gratiā libertus est. Insup ⁊ ipsa die serenitas ⁊ temperies aeris a missa lōgo tēpore restituta est. Eodem anno Leodiēsis ep̄s a facie Hen. imperatoris fugiens dū apud Guilelmum remēsem archiep̄m moram faceret: ab eiusdem Guilelmum remēsem archiep̄m moram faceret: ab eiusdem Hen. cōplicibus dolo circūuentus occisus est. Nulla alia de causa nisi qr cōtra voluntatē eius electus ⁊ cōsecratus ep̄s fuerat. Eodem anno mortuo apud Achonem vrbē comite Flandrie: qr heredē alium masculū non habuerat: ad Balduinū nepotē suū filium sc̄z comitis Hānonie possessio illi⁹ comitatus deuoluta est. Hic Balduinus vt infra dicetur: postea imperator Cōstantinopolis factus est. Anno aūt dñi. M.ccxij. diabolo instigāte grauis ⁊ periculosa guerra inter regem Francie ⁊ regem Anglie inchoata est. Nam rex Philip. cum Francorum exercitu intrauit Northmanniam: ad quam occupandam multum anhelabat. Obsedit cp̄ castruz munitissimum Uernolium. Sed audiens cp̄ Northmanni Ebroicam ciuitatem obsidione vallassent: obsidionez soluit: atq; fugatis Northmannis ipsam vrbem funditus euerit. Rex aūt Anglie cum suo exercitu Baiocas cepit. Igitur hi duo principes christiani implacabili se persequentes odio seinuicē colliduntur ⁊ in detrimentū orientaliu christianorū multa damna irreparabilia sibimuicem inferunt. Anno autem domini. M.ccv. quum rex Philip. in archiepatu Bituricensi cōtra regem Anglie induxisset exercitum: ⁊ in multitudine graui rex Anglie ei occurrisset: atq; nō lōge a Frācorum castris ⁊ ipse castra collocasset: atq; vtriusq; exercit⁹ prepararet ad bellum: deo disponēte cōtra opinionē omniū rex Anglie depositis armis paucis comitatus socijs ad regē Francorum accessit. ibiq; publice coram omnibus pro ducatu Northmannie ⁊ comitatu Pictauensi ⁊ Andegauensi illi homagiū atq; fidelitatem exhibuit ⁊ sic pax nō diu duratura inter eos facta est. Eodez anno Rogerius Tancredi regis Sicilie filius primogenitus: quem pater suus etiam in vita sua fecerat in regem solenniter coronari: illicq; imperatoris Constantinopolitani filiam duxerat in vxorem: mortuus est. Et non multo post pater Tancredus ex dolore mortuus etiā est: relinquens tres filias ⁊ vnum masculum Guilielmum nomine: quem mater eius Sybylla fecit statim in regez Sicilie coronari. Henricus autem imperator ad regnum Sicilie: quod ex occasione cōiugis sue Constantie ad se pertinere asserebat: aspirans magnum congregauit exercitū. Erat enim tunc potens in thesauro quem a rege Anglorum Richardo extorserat. Intrans itaq; cum potentia magna regnum illud sine contradictione obtinuit. Prefata vero Sibylla Tancredi olim vxor cuz filio suo Guilielmo ⁊ cum filiabus suis videns imperatoris potentie se non posse resistere: vna cum Salernitano archiepiscopo in quoddam castrum minutissimum Sicilie se recepit. cum qua Hen. imperator fecit de pace tractari. que faciens de necessitate virtutem cum imperatore ita composuit. Nam imperator interposito iuramēto cōcessit Guilielmo filio eius ⁊ heredibus suis Tritij comitatum: quem pater eius ante regnum habuerat in Appulia. insuper ⁊ addidit illi principatum Tarēti. Quo facto quum se predicta regina eius fidei commisisset ipse sue fidei immemor ipsam cum filio Guilielmo ⁊ cum filiabus et quosdam alios regni nobiles quos suspectos habebat captuos in Alemanniam destinauit: atq; sub arcta custodia mandauit occludi. Insuper ⁊ ipsum archiep̄m incarcerauit: atq; omnes eius fratres ⁊ quosdaz alios oculis priuauit. Philippus autem imperatoris Henrici germanus relictam prefati Rogerij imperatoris Constantinopol. filiam duxit vxorem. Henricus autem imperator ex quo totam Siciliā obtinuit: per graues ⁊ frequentes collectas ⁊ importabiles exactiones id regnum auro ⁊ argento ⁊ aliis bonis expoliauit: atq; in Teutoniam redijt. Effecitq; apud Alemānie principes: vt filium suum vnicum Fredericum quem ex Constantia vxore sua susceperat: nondū annorū trium Alemannie eligerēt.

Ludouicus philippi filius moribo mirabiliose liberat.

Eodem anno rex Moabitarum cū infinita multitudine Saracenorum hostiliter inuasit Hispaniam. cui rex Castelle Hildefonsus collecto exercitu christianorum occurrit. ⁊ deo permittente prelio victus est: quo in bello plusq; .l. milia christianorum occisa sunt. Anno autem domini. M.ccx⁹. iterum inter regem Francie et regem Anglie guerra exorta est. Balduinus aūt comes Flandrensis a rege Francorum manifeste recedens/regi Anglorū adhesit: atq; ipsuz Francorum regē dñm grauiter persequi cepit. Cui in hoc facto adheserat vir in armis strenuissim⁹ Reginaldus comes Domnimartini. Mortuo Henrico imperatore: tunc factus est papa Inno. iij. Et duo electi sunt imperatores/de quibus agetur in sequenti titulo.

Tusculū euertitur.

Henricus. vſ. imperator.

Henricus imperator Sicilie regnum armis sibi vendicat.

Judeorum superpliciuz.

Predigia.

§.XXVI. Circa vero annum

M.ccc. Philippus predictus rex Francorū qui esset apud sctm̄ Germanū in laya: audita cuiusdā christiani morte ignominiosa a Judeis perpetrata: christiane religioni cōpatiēs/familiarib⁹ suis ignorantibus quo iret: subito iter arripuit q̄ apud Brayam prope Parisios velocissime veniēs: positis in portis ipsius castri custodibus ⁊ comprehensisq; Judeis plusq;. lxxx. comburi fecit. Comitissa essi illius castri munerib⁹ eoz corrupta tradiderat eis quēdā xp̄ianū cui falso imponebāt furtū ⁊ homicidiū. Hic igitur antiquo odio cōmotionib⁹ a tergo ligatis spinis coronatū p̄ totā villā fustigātes duxerūt ⁊ postea patibulo suspēderūt. Eodē anno pridie idus Martij apō Nogētū i Partico/militū acies ex aere descendentiū in terra vise sunt: ibiq; facta inter se mirabili pugna subito euanuerūt. Quidā Guilielmus sacerdos Anglicus vir charitatiuus: sctitate vite pollens/ac moribus et officij sui profector vigilantissimus/migrauit ad dñm in p̄cessione rogationū. ad cuius sepulchrum tēpore mortis ei⁹ multa miracula facta sunt. ceci illuminati: infirmi sanati. vū ex fama mirabilium a plurimis visitari cepit corp⁹ eius. Sed ⁊ tunc temporis regi Philip. de transmarinis partibus litere allate sunt: cp̄ ad ipsum interficiendum per suggestionem regis Anglie Richardi mittebantur Arsacide. Interfe-

erant essi eo tempore Marchisium regis consanguineum vltra mare: qui terram sanctam ante ꝙ illuc venirēt reges mira regebat strenuitate. Hinc quus rex Philippus multis
hūcmodum hodie seruant reges Frācorum. diebus solicitus permaneret: tandem habito consilio misit nuntios ad vetulū Arsacidarum regem: vt p ipsum rei veritatem cognosceret. Interim tamen instituit corporis sui custodes clauas eneas semper in manibus portantes: ac per totam noctē alternatim circa eum vigilantes. Reuersis aūt nuntijs per literas vetuli Arsacide rumores falsos esse cognouit: ac sic falsa suspitione recessit.

§. XXVII. Anno domini. Ꝏ.

Coterellox strages. Clxxxiij. regi Philippi Francorum. iij. in prouincia Biturie censium. vij. milia Coterellorū ac amplius interfecti sunt ab illius terre incolis in vnum contra inimicos dei confederatis. Isti enim terram regis vastando predas ducebant: homines captos secum vilissime trahebant. Et cum vxoribus captorum etiam (pro nefas) ipsis videntibus dormiebant: ecclesias incendebāt. Sacerdotes autem ac viros religiosos captos secum ducentes: ac in ipsis tormentis irrisorie cantores eorum vocantes: subsannabāt dicentes. Cantate nobis cantores cantate: ac confestim eis alapas dabant vel grossis virgis eos cedebant. Ex quibus quidam sic flagellati beatas animas deo reddiderunt. Alij longa carceris custodia se mimortui data pro redēptione pecunia ad propria redierūt. Denicꝫ peccatis hominū exigentibus ijdem Coterelli ecclesias spoliebāt ac corp' oīa de vasis aureis ac argēteis in quib' pro infirmorū necessitate reseruabat extrahentes: prohdolor in terram viliter projcienees pedibus conculcabant: de corporalibus vero concubine eorum pepla capitibus suis componebant. Calices vero secum irreuerenter portabāt: ac malleis vel lapidibus confringentes detrahebant. Hec videntes incole illius prouincie domino suo regi Philippo per literas intimauerunt: acceptoꝫ ab eo exercitu vnanimiter insultum in hostes fecerunt. Et omnibus interfectis a minimo vsꝙ ad maximum de preda illorū ditati sunt. ¶ Eodem anno multi heretici in Flādria cōbusti sunt ab archiepisco po. Remensi Guilielmo ac comite Flandrensium illustri Philippo. ¶ Orta quus esset dissensio magna ex longo videlicet tempore inter regem Aragonum et comitem sancti Egidij Raimundum: qui cum nulla ratione: pacificari poterat: vt refert Vincen. specu. vbi. C. cuidam pauperi Durando nomine deus apparuisse fertur in vrbe Aniciensi que nūc Podiū dicitur: eiꝙ tradidisse schedulam in qua erat imago beate virginis in throno sedentis: tenens in manibus pueri Jesu imaginem: ac in circuitu impressam huiusmodi similitudinē/ Agnus dei qui tollis peccata mundi dona nobis pacem. Oꝫ audientes principes cum vniuersis populis apud Anitium conuenerunt in assumptione beate virginis. Tunc illius vrbis episcopus cum clero ac populo pauperem illum carpentarium in edito ponentes intentissime audierunt: eoꝙ mandatum domini de pace reformanda inter eos audacter referentem: ac schedulam cum imagine beate virginis pro signo omnibus ostendēte vocem cum lachrymis eleuātes: mente promptissima se pacem seruaturos sub iuramento promiserunt. In signum autem seruande pacis predictum sigillum beate virgis in stanno impressum ac pectori superpositum cum capitijs lineis albis ad modum scapularis albozū monachorum factis semper portauerūt. Et (quod est mirabile) omnes huiusmodi capitium cum signo portantes intantum securi erant: ꝙ si quis fratrem alterius casu aliquo interfecisset: ac frater superstes fratricidā cum signo iā dicto occurrentē videret: statim morte fratris obliuioni tradita in oscu lo pacis illum cum lachrymis recipiebat: ac in propriam domum adducens victui necessaria ministrabat. ¶ Circa idē tempus in festo beati Dionysij quidā puerulus subito mortuus ad ecclesiam eiusdem martyris a parentibus deportatus et ante corpora sanctorum super altare positus meritis eorum coram vniuerso populo resuscitatus est. ¶ Carnotū populosa ciuitas in Francia exustiōe subdita exarsit. Illoꝫ incendio insignis ecclesia beate Marie virginis cum toto claustro cōflagrauit ac corruit: vbi reliquiarum ac hominum multitudo ac ornamentorum congeries immensa perijt.

Vrbs Anicensis nūc podium dicitur.

Carnotus ciuitas combuxit.

§. XXVIII. Circa illa tempora

misit rex Philippus Stephanum Nouiomensem episcopum ad Canutum (alꝫ Caimum) regem Danorum (alꝫ Dalmatarum) vt vnam de sororibus suis ei mitteret: quam ille acciperet in coniugium vt refert Vincen. specu. histo. vbi. §. Quod ille grataner accipiens Vigeburgem (alꝫ Ingeburgam) ei tradidit puellam sanctam ac bonis moribus ornatā. Hanc rex apud Attrebatum in legitimam vxorem duxit: et in reginam coronari fecit. Sed mox instigante diabolo rex ipse quibusdam (vt dicitur) maleficijs personis impeditus vxorem tandiu cupidam exosam habere cepit. Nec multo post consanguinitatis linea per Carolum Flandrensem comitem ab episcopis ac baronibus computata matrimoniū separari fecit. Regina tamen ad Danos redire nolens in locis Gallie religiosis manere decreuit: malens coniugalem continentiam perpetuo seruare ꝙ alij iuncta prima matrimonij federa violare. Sed quoniam istud coniugium dicebatur iniuste dissolutum: papa Celestinus ad conquestionem Danorum misit duos legatos in Franciam: Meliorem (alias Midam) scilicet presbyterum cardinalem/ ac Lenfius (alias Lecinum) subdiaconum. Qui Parisijs conuocato concilio de reformando coniugio tractauerunt: sed pelli fuetimentes ac trepidius agentes nihil ad profectum duxerūt. ¶ Eodem anno ecclipsis lune fuit vniuersalis. iij. idus Nouembris. ac durauit duabus horis. In mense autem Februario rex Philippus intrauit Northmanniam et cepit vrbem Ebroicam et Noumburgum et Vallenruolij (alias Vallenruelli) ac alias plures munitiones. Rothomagum quoꝫ obsedit. sed nihil se ibi proficere videns iratus combustis (petrarijs ac mangonellis suis ac) alijs ingenijs recessit. Iterum autem postea Northmanniam ingressus Vernolium obsedit. Et parte murorum destructa audiens nuntium ꝙ a Northmannis vrbs Ebroica quam munitiam tenebat capta esset: ratus ab obsidione recessit. Et fugatis Northmannis ipsam vrbē funditus euertit nec nō ac ipsas dei ecclesias in spiritu vehementi contriuit. ¶ Eodem anno Guilielmus Leocestrie comes vir fortis ac magnanimus a rege Philippo captus etiam Stampis in carcere positus est. Interim rex Anglie Lochias cepit: et canonicos sancti Martini Turonensis ejciens rebus suis spoliauit. Quo audito rex Philippus Uersa vice omnes ecclesias terre sue pertinentes ad episcopatus ac abbatias terre illius cepit. Et quorundam prauorum hominum instinctu monachos ac clericos ibi deo famulantes eiecit: eorumꝫ reditus in suos proprios vsus transtulit. Itaꝫ Philippus Francie rex et Richardus Anglie a pristina simulrate nō quiescunt: sed implacabili odio seinuicem persequuntur: maxime in regionum suarum finibus multas grauesꝫ incursiones ac direptiones frequenter faciunt. ¶ Eodem anno in pago Bellouacensi inter Clarum montem ac Compendium tante pluuie cum tonitruis ac fulminibus et tempestatibus facte sunt: quantas nulla memorat antiquitas hominum. Lapides enim ad quantitatem ouorum quadranguli missi cum pluuia cadentes de celo arbores fructiferas vineas et segetes penitus destruxerunt. ville quoꝫ in pluribus locis a fulminibus destructe ac combuste sunt. Eorui etiam complures cum huiusmodi tempestate visi sunt aere volantes de loco ad locum: ac rostris suis viuos carbones portantes ac domos incendentes. Sed et vtriusꝫ sexus homines ictu fulminum perierunt: ac alia multa horrenda ea die monstrata sunt. Ipsa quoꝫ die in episcopatu Laudunensi castrum quoddam. s. Caluum montem auditimus ac a fulminibus destructum. Aeriꝫ insolita cōmotio facta est. Turbines ac tempestates ac grandines vineas et messes destruxerunt. vnde in sequenti anno fames valida est secuta. ¶ Anno. M. cxcv. reddite sunt treuge a rege Anglie ac guerra denuo inceptа: ac tunc rex Philippus Vallenruolij quam munitam tenebat funditus euertit. Et post paucos dies sororem suam quam rex Anglie Richardus reliquerat comiti de Pontino in vxorem dedit. ¶ Anno domini. M. cxcvj. in Martio subita ac nimia aquarum inundatio facta pluribus in locis villas destruxit: ac homines habitantes in eis extinxit. Pontes etiam fluminis Sequane confregit. Et eodem anno Philippus rex vxorem duxit Mariam nomine filiam ducis Mozauie ac Bohemie Marchionissꝫ Histrie. Post breue tempus rex Richardus post posito iuramento Castrum milionis in pago Bituricensi dolo cepit ac funditus euertit. Ob hoc rex Philippus collecto exercitu Albammaliam (alias Dammallam) obsedit. vbi dum mozam faceret rex Anglie castellum Nouencort data pecunia militibus ipsum custodientibus recepit. Rex autem Philippus predictum Dammale castrum erectis petrarijs ac alijs ingenijs ꝙ vij. hebdomadas ac amplius impugnauit: donec tracta turri ac muris interiores bellatores ad deditionem coegit. Quum ꝙ castrum solo tenus destruxisset Nouencort obsidens in breui cepit ac comiti Roberto custodiendum dedit.

Philippus facit cum vxore dimittius.

Philippus a clero pēsiones exigit.

Multa Philippi vxor.

§. XXIX. Eodē anno venerā

de memorie Mauritius Parisiensis epꝰ pater pauperum ac orphanorum feliciter vt testatur Vincen. specu. histo. lib. xxx. migrauit ad dominum. Hic inter innumera bona que fecit: quatuor abbatias fundauit: et de propꝛijs sumptibus dotauit. s. Veriuallem. Vermetias. Vederam ac Biph. ac quia

Mauritius parisiensis epꝰ.

de resurrectione

de resurrectione corporum illo tempore multi dubitabant quam firmissime ipse crediderit: moriens rotulū scribi mandauit huiusmodi scripturam continentem. Credo ꝙ redemptor meus viuit ꝛc. Hunc igitur rotulū in extremis existens super pectus suum petijt extensum poni: vt ab omnibus ad eius sepulturam conuenientibus posset legi. Huic successit Odo natione Saliacēsis frater Henrici archiepiscopi Bituricēsis. Moribus ꝛ vita longe a suo predecessore dissimilis.

¶ Anno dñi. M.cxcvij. Balduinus comes Flandrensis qui in anno precedenti Philippo regi apud Compendiū homagium fecerat: ab eius fidelitate manifeste recedens. Richardo regi Anglie confederatus est. Ipsum etiam regem Francorum et terram eius grauiter persecutus est. Similiter et Reginaldus filius comitis Domnimartini cui ex maxima dilectione comitissam Bolonie cum comitatu suo dederat rex in vxorem. Eodē anno Ungarie regina Philippi regis Francorum soror quū post mortem viri sui multo apparatu partes transmarinas peterat: iamꝙ Ptolemaidez applicuisset: paulo post defuncta est. Sed ꝛ in eadē vrbe ijsdemꝙ diebus comes Trecensis Henricus nepos eius qui rex in terra sancta fuerat constitutus dum in superiori cenaculo palatij sui fenestre cuidam innitendo applicaret: miserabili precipitio collisus expirat: cuius mater nomine Maria que soror Philippi regis Francorum ex parte patris: ꝛ soror etiā Richardi regis Anglie parte matris erat: ꝛ comitatū Campanie satis strenue gubernabat viriliterꝙ regebat: quum de morte filij ac sororis sue regine nuntium accepisset nimis indoluit ꝛ non multo post obijt. Eiusꝙ filius indolis egregie Theobaldus nomine in comitatu successit. Eodem anno Petrus cantor Parisiensis tam vita ꝙ doctrina cōspicuus amator pietatis atꝙ iustitie apud monasteriū Longipontis in magna deuotione sanctaꝙ cōfessione migrauit ad dominum.

Fulco ōclamator insignis.

¶ Eodem anno scz a principio predicationis cuiusdā sacerdotis nomine Fulconis: scz anno tertio/oīs multa miracula per eum operari cepit: ꝛ qui etiam predicando ad restitutionem vsurarū plures induxit: cecis namꝙ visum: surdis auditum: mutis loquelam. Claudis quoꝙ gressum redidit. Sed ꝛ anno sequenti scz. M. cxcvij. Fulco prefatus alium sacerdotem scz Petrum de Roysiaco ad officium predicationis associauit virum literatū ꝛ bonum: qui multos a peccatis luxurie et vsure reuocauit. Meretrices quoꝙ publicas ad coniugalem continētiam quasdam prouocauit. Que dam vero coniugium respuentes ꝛ soli deo seruire cupientes sumpto religionis habitu in noua abbatia sancti Antonij prope Parisios collocate sunt: que causa illarum eo tēpore fundata fuit. Alie vero diuersis peregrinationibus ꝛ laboribus se exposuerunt: nudis pedibus incedentes. Preter hos etiā Werluinus monachus sacris literis eruditus in cismarina Britannia predicauit: per quam innumera Britonum multitudo crucem domini assumpsit: subitoꝙ non expectatis alijs peregrinis mari transito apud Achonē eodem monacho ductore peruenerunt. Sed ibi rectorem nō habentes in multas partes diuisi nihil ad profectum duxerunt. ¶ Eo quoꝙ tēpore multe nouitates apparuerunt. Apud Rosetū in Bria in sacrificio altaris vinum visibiliter conuersum est in sanguinem: ꝛ panis in carnem. In Vermendesio quidam miles qui erat mortuus reuixit: multaꝙ futura multis predixit: ꝛ postea etiaz sine cibo ꝛ potu longo tempore vixit. In Gallia circa festum Joānis baptiste ros in nocte de celo cadens mellitus spicas segetum infecit: ita vt multi eas in ore ponentes odorem mellis et saporem aperte sentirēt. Mense Julio orta est tempestas valida: tanteꝙ magnitudinis lapides de celo ceciderūt: ꝙ a Trebaco vsꝙ ad monasteriū Sale et loca circumiacentia segetes et vineas et nemora penitus destruerent.

Sancti antonij cenobiū parisios fundatur.

§. XXX. Eodem anno mense

Julio contra omnium opinionem ipsius regis edictu Philippus rex Judeos Parisios redurit: et ecclesias dei grauiter persecutus est. Nec multo post scilz mense Septembris pena secuta est. Rex enim Anglie Richardus cū mille quingentis militibus armatis ꝛ coterellis ꝛ peditibus innumeris Vulcassinum (alꝫ Velexium) circa Bisortium vastauit Corcellas destruxit. Pluresꝙ villas campestras incendit: et predas earum abduxit. Rex autez Philippus quum ad Bisortium transire cuperet: sed ei facilis transitus non pateret cum quingentis militibus tantum per medias acies hostū furibundus irruens et contra hostes viriliter pugnans dei gratia sanus euasit: ꝛ vsꝙ ad Bisortium peruenit: multis tamen ex militibus suis captis alijsꝙ fugatis: ibi enim capti sunt viri nominati Alanus de Rusiaco: Matthetus de Marliaco: Guilielmus iuuenis de Mellero. Philippus de Nantolio et plures alij. Sicꝙ rex Anglie cum triumpho recessit ac predas diuisit. Rex autem Philippus Northmanniam ingressus est ꝛ eamꝙ vsꝙ ad Nouumburgum ꝛ vsꝙ ad Bellummontem Regerij vastauit. Et statim exercitum vt quibusdam visum est minus caute dimisit. Quo audito rex Anglie cum coterellis suis quibus preerat Mercadius de Vulcassino de pago Bellouacensi predas magnas duxit. Et ipsi? vbis episcopum Philippum nomine virum in armis strenuuz Philippi regis consanguineum ꝛ Guilielmum de Mel leto (alias Demelli) acriter insequentes vt ab eo predas excuterent: positis insidijs cepit: longoꝙ tempore carceri mancipauit. Comes autem Flandrie eo tempore sanctum Audomarum cepit. Circa illud tempus Henricus Bituricensis episcopus obijt: cui Guilielmus abbas Caroli loci posteuz in episcopatu successit. Hic Guilielmus vt refert Vin. spe. hist. vbi. §. ex gestis eius genere nobilis a pueritia quidem in Parisiensi ꝛ Suessionensi canonicatus ecclesia dum in robur virile maturioꝛ excreuisset: molestias seculi ferre nō valens ruptis earum compedibus ad Grandimontensium eremum conuolauit: ibiꝙ sinceritate mentis ꝛ conscientie puritate aliquandiu vixit. Sed in eodem ordine turbatione subortaꝛ mentis sue tranquillitati timens: ad Cistertiensem ordinem in Pontiniacensi monasterio se trāstulit. Ibiꝙ professus ꝛ proficiens in virtutibus officiuz priozatus suscepit. Post modum ex abbate Fontis Joannis ad Carolocense monasterium trāslatus ibiꝙ electionem officium abbatis suscepit: vbiꝙ enim subditos in mansuetudine pertractauit: et virtutum exemplo propagauit. Tandem licet inuitus in ecclesia Bituricensi pontificali honore sublimatus oneri succubuit non honori. Suscepti autem prius ordinis obseruantiam non mutauit. humilitatem pristinā ꝛ habitum retinuit Et licet archiepiscopales cibozū delicias inueniret/vsum sobrietatis antique non deseruit. Meditationi ꝛ orationi libenter intentus: de animarum cura sibi commissa solicitus erat. Confessiones enim eozum in multa lenitate suscipiens spiritus confouebat: predicationi per se vel per alium sedulus insistebat. Cui dominus etiam illā meritozum gratiam addidit: vt et viuens miraculis coruscaret. Unde et presbyter quidam Girardus nomine qui ita vsum sinistre manus amiserat: vt celebrare non posset: ad eum accessit. Et eo palpante manum eius ꝛ imponente ei vt confiteretur: et melius se haberet: post tertium diem plene conualuit Quidam etiā puer cerebro turbato ꝛ oculis tremozem capitis patiens: ad eum adductus palpato capite sanitati fuit restitutus. Erat hic sanctus fere semper hilaris et iucundus: ꝛ quod quibusdam displicebat austeris. Et quum se in huiusmodi sociales et amabilem exhiberet vitium detractionis quod in locutionis cursu subrepere solet viris etiam se studiose cauentibus: summa intentione vitabat. Tandem assumpta cruce volens ad fines Albigensium contra hereticos proficisci: quuz itineri necessaria prepararet: infirmitate correptus. v. idus Januarij obijt: ac sepultus in Bituricensi ecclesia miraculis statim coruscare cepit: quibus Honorius papa tertius inquisitione de vita eius ꝛ miraculis facta canonizauit. Senonensi autem archiepiscopo viro deo pleno ad eum circa illō tempus migrante. Petrus de Corbelio quondam Innocentij pape didascanus successit. per cuius manus ꝛ auctoritatem post Cameracēn. sedem: Deinde Senonensem accipere meruit. Nec multo post apud Diuionem a prefato Petro cardinale omnium episcopozum abbatum et priozum totius regni conuocatum est concilium. Sed quia regnum Frācozum sub interdicto ponere nitebatur: a nuntijs regis ad apostolicam sedem est appellatum. Ipse tamen cardinalis appellationi non deferens sententiam coram omnibus protulit. sed vsqz ad. xx. dies post natale non esse publicandam precepit: ꝛ extūc tota terra regis Francorum interdicto subiacuit. Quo audito rex Philippus iratus quoniaz episcopi sui interdicto faciendo consenserant: ipsos a ppijs sedibus perturbauit: canonicos eozum vel clericos de terra eius ejciens: bona eozum confiscauit. presbyteros etiam parochiales eiecit: et per omnia bona eozum diripuit. Ad cumulum etiam mali totius Vigeburgen. (alias Ingebergā) vxorem eius sanctam omniumqz suozum auxilio destitutam ad Stampas in castro suo clausit. Sed ꝛ milites olim sua libertate gaudentes ꝛ etiam homines eozum cruciauit: ꝛ tertiam partem omnium bonozum eis abstulit. Aburgensibus etiā suis intolerabiles taleas ꝛ exactiones extorsit. Anno domini millesimo. cc. in ascensione domini reformata est pax inter duos reges. s. Francozum ꝛ Anglozum inter Uenonem ꝛ insulam adeliaci. In sequenti vero feria secunda Ludouicus regis Francozum vnigenit? Blanchā Hildefunsi regis Castelle filiam ꝛ regis Anglie neptem in vxorem duxit. Pro quo matrimonio rex Anglie Joānes omnes munitiones ꝛ vrbes ꝛ castra totamqz terram quam rex Francorum ceperat

Guilielmus Larotuloci abbas.

Seuit Philippus in clerum.

prefato Ludouico ⁊ heredibus eius quitauit:et totam terrā Lismarinam post decessum suum si eum sine herede legitimo mori contingeret ei concessit:

℣.XXXI. Anno domini mille-

simo.ccj. Octauianus (alʒ Octo) Ostiensis ⁊ Joannes Velitrensis (alʒ Burdegalensis) epʒ vt legatus in Franciam venit. Cuius admonitiōe rex vxorem suam Ingeburgem in qualēcunq; gratiā recepit:⁊ superinductā a se tēpus separauit. Tunc conuocatū est concilium Suessione ab ipso Octauiano ⁊ Joāne legatis:cui rex Francie Philippus interfuit cum epis ⁊ principibus suis:vbi per.xv.dies tractatū est de Ingeburgis (alʒ Ingeberge) regine matrimonio cōfirmando vel separādo. Post multas aūt et varias iurisperitorum disputationes:rex longa mora tedioq; effectus cū Ingeburge vxore sua mane in salutatio ipsis recessit mādans eis per nūtiū q vxorē suā vt suā secū ducebat nec ab ea separari tūc volebat. Quo audito solutū est concilium stupescentibʒ cardinalibʒ ⁊ epis qui cōuenerāt ad faciendū diuortiū. Et Joānes quidē cū erubescentia recessit. Octouianus vero in Francia remānsit. ¶ Eodē anno Theobaldus comes.xxv.annorū etatis obijt. Et q; masculum heredē non habuit:rex Philippus terrā eius sub tutela e custodia recepit:vnicā tantū filiā habebat ⁊ sed postea natus est sibi filius posthumus ⁊ qm̄ vxor eius pregnās remānserat. ¶ Eodē anno Joānes rex Anglie in Franciam venit:quē rex Philippus valde honorifice Parisijs recepit:eiq; munera pretiosa multa ⁊ varia dedit. Tunc etiā anteq; Octauianus Romā rediret:Maria ducis Bohemorū filia a rege Philippo superinducta defuncta est:de qua idē rex filiū noie Philippū ⁊ filiam vnā susceperāt; qui q̄nq; annis cōtra dei decretū ⁊ legē eam tenuerat. Illa vero mortua Inno.papa tertius de quo infra petitionē Philippi regis infantes predictos legitimos heredes esse mandauit:et postea literis suis cōfirmauit. Oō factū eo tpe multis displicuit. ¶ Eodē anno rex Philippus inter Uernonē ⁊ insulam Andeliaci cum rege Anglie colloquium habuit:submonens eum tanq; suum hoīm leugiū:vt pro comitatu Pictauensi ⁊ Andegauēsi ⁊ pro ducatu Aquitanie:post.xv. dies a pascha veniret Parisios:sup ijs que aduersus eum ꝓponeret respōsurus. Qui q̄m ad diē prefixū nec in pſona propria venit nec responsalē sufficiētem mittere voluit:habito rex Philippus consilio Northmānniam ingressus munitiunculā quam Bouauanū (alʒ Botauentū) vocāt funditus euertit. Deinde Arquellum ⁊ Mortuū mare:tandem Bornacū (alʒ Bornеyū) cepit:totamq; terram quā Hugo de Bornaco tenebat subiecit sibi. Ibiq; Arturum militem fecit:tradens ei comitatum Britannie qui ei competebat iure hereditario ⁊ adiciens ei commitatum Pictauensium et Andegauensiū quos sibi acquireret iure armorum. Sed et.cc.milites in auxilium magnamq; ei pecunie summā tradidit:⁊ sic in perpetuum eum hominem leugium accepit. Qui quū ab ea recessit:rex Anglie ex improuiso ei superueniens ipsum cum Hugone Bruno ⁊ Gaufrido de Laudunaco ⁊ postea comitem Lemouicensem cepit. Hi tres erant ipsius regis Anglie leugij homines. Sed quoniam Hugoni Bruno qui erat vicecomes Toarcensis vxorem suā videlicet filiam comitis Angolismensis abstulerat: ab eius fidelitate recesserant. Et regi Francorum sub iuramento datis etiam obsidibus confederati erāt. Ut autem hyems superuenit vterq; rex fine pace ⁊ treuga machinis munitis a bello cessauit. Anno aūtē dñi. M.ccij. rex Philippus cum exercitu Aquitaniā intrauit. Et adiunctis sibi in auxilium Pictauensibus et Britonibus munitiones multas cepit. Tunc etiam comes Alenconius ei confederatus terram suam custodiendam ei tradidit. Reuersusq; rex in Northmanniam Lhoncas et etiam insulam Andeliaci et Vallenreuolij (alʒ Vallēruelli) cepit. Interea Innocentius papa tertius misit abbatem de Hāmarij ad regem Frācorū ⁊ regem Anglorū pro reformāda inter eos pace. Qui adiuncto sibi abbate Triūfontium vtriq; regi auctoritate apostolica precepērūt:vt conuocatis episcopis ⁊ principibus regni sua vtriusq; iustitia pacem facerent:⁊ abbbatias cetrasq; ecclesias per gentes eorum destructas in statum pristinum reformarent. Audito rex Philippus huiusmodi mandato causam ad summi pontificis examen per appellationem interpositam reuocauit. Deinde collecto exercitu Radipontem obsedit:erectisq; turribus ligneis in circuitu fortiter impugnauit et accepit. Post hoc castrum fortissimum Gaillardum a rege Richardo in excelsa rupe super Sequanam edificatum obsedit. In qua.s.obsidione sex menſibus et eo amplius morā fecit:ipsumq; tandem cum magna pugna cepit. ¶ Anno prenotato Fulco presbyter de Neelliaco morit:multiq; per eum cruce signati post multos labores Venetias veniunt:sed transitus impeditur:multiq; obeūt:multi redeūt:reliquiq; expendunt. Die .xxx. Maij fit terremotus.iij.diebus ante ascensionē dominī:⁊ vox terribilis auditur magnaq; pars vrbis Achonēsis cuʒ palatio regis corruit. Et populus multus defecit. Tyrus omnino pene subuertitur. Arca oppidum munitissimum ad solū vsq; diruit. Tripoleos maxima pars ruit:⁊ plebs plurima suffocat. Antarados aūt illesa seruat:in qua btūs Petrus apls primā basilicam beate dei genitricis construxisse dicit:eam nunc Tortosam vocant. De hinc terre sequitur sterilitas ⁊ hominumq; mortalitas: Joannes autem rex Anglie Arturum Britannie comitem filium fratris sui maioris Gaufridi apud Mirabellum capit:ceteriſq; per obsides liberatis:ipsum latenter (vt fertur) peremit. Super quo a baronibus apud regē Francie accusatur cuius Uasallus erat:quūq; comparere nollet post multas citationes per iudiciū Parium exheredat' est. Anno aūt domini. M.cciij. Petrus Aragonensis re comes Barchinonie ⁊ dux Montispessulani regnum suum obtulit Innocētio pape Jlludq; sibi ac successoribus suis in perpetuum pro remedio anime sue ac progenitorum suoꝝ constituit censuale:vt annatis de camera ipsius regis.cc.⁊.l. marche muntine apostolice sedi reddantur.⁊ ipse ⁊ successores eius eidem specialiter fideles obnoxij teneantur.

Petri Aragonēsis in cie accusatur

Aragonēsis comes pōtificē muntissentia.

℣.XXXII. Anno igitur ab icar

natione dñi. M.cxcvij. Imperator Henricus.vj. posq; Fredericum filium suum in regem Alemannie eligitur fecerat ⁊ fidelitatem ⁊ homagium a principibus illi exhiberi:denuo cum filio suo Frederico in regnum rediit Sicilie:vbi quum esset apud Messanam vrbem presente Constantia eius vxore diem clausit extremum:post cuius obitum quidam de eius familiaribus exuntes de regno ad terras ecclesie quas Henricus tyrannice vsurpauerat se contulerunt ⁊ Marchuard' accessit ad Marchiam anchonitanam. Conradus rediit in ducatum Spoletanum: Philippus recessit apud Montem Flasconem patrimonium occupans vniuersum. Quo facto ad imperiū ad spiras ipse Philippus frater predicti Henrici imperatoris mortui reuersus est in Alemanniā. Remanserunt autem quidam in regno. Nam in Sicilia Guilielmus Capanus:in Calabria:Frederic' in Appullia ⁊ terra laboris Diopuldus ⁊ fautores eius Constantia autē imperatrix post mortem viri sui reuersa Panhormum:misit ad ducissam Spoleti que filium suum in Marchia nutriebat. Et deductū ad se coronari fecit in regē Sicilie. Cepitq; in Sicilia regnare cū illo. Mortuo aūt Henrico imperatore quasi statim mortuus est Celestinus papa cui successit Innocentius de quo in tit. sequēti. Anno domini. M.cxcvij. Richardus rex Anglie audiēs quendam militem Lemouicensis diocesis in suo castro reperisse ⁊ rex ipse ambitiose cupiens ipsum thesaurum magnum habere dictum militem a vicecomite Lemouicensi ad quem confugerat pro sui securitate repetebat:sed dñs ille renueret:in ꝑdicto castro illū obsedit. Quū die noctuq; castrū illō fortiter impugnaret ⁊ sagitta pcussus post paucos dies mortu' est:atq; apud fontē Ebraudi sepult' quiescit. Et q; sine liberis erat frater eius Joannnes qui sine terra dicebatur:successit in regnum:de quo aliqua supra dicta sunt.

Henricꝰ fert' imperator in Sicilia mo.i tur.

Mutue iter philippum Francū ⁊ Joannē Anglū sedi tiones.

¶ Finitur feliciter secunda pars historiarum domini Antonini archiepi Florentini.

¶ Huius secunde partis historialis Regestū.

aa.bb.cc.dd.ee.ff.gg.hh.ii.kk.ll.mm.nn.oo.pp.qq.rr.ss.tt.vv.xx.yy.zz.AA.BB. Omnes sunt quaterniones preter BB.qui est ternio.

Epistola Rabbi Samuelis iudei ad Rabbi Isaac Judeum de prophetijs veteris testamẽti: ꝑm translationem eorum, quibus lex Judaica destruitur christianaq; religio approbatur.

¶ Reuerendissimo in christo patri fratri Hugoni magistro ordinis predicatorum dignissimo/ac sacrosancte pagine professori/eius subditus frater Alphõsus bonihominis Hispanus/promissam obedientiaz/promptam in omnibus/ac deuotam.

QUum ego propter paruitatẽ meã & insufficientiã nõ sim talis q̃ vobis & ꝑ vobis sciã vel possim aliq̃d magni facere: vel saltẽ adiuuare ꝑm in laboribus & curis vestris quas ꝓ nostra q̃iete oiz & totius ordinis pace in curia sustinetis: ad solatiũ vestrũ et aliquale subleuamẽ laboris habẽs libellũ antiq̃ssimũ q̃ nup casu fortuito deuenit ad manus nr̃as: & fuit antea tot ꝑibus occultat⁹: & nouã trãslatiõe de Arabico in Latinũ per me interpretatũ vobis trãsmitto. Sciendũ autẽ q̃ inter Judeos multũ gloriãtur illi qui Arabicarũ obtinẽt peritiã literarũ. tũ qz ille lingua sunt in antiquorũ philosophoz archiuis scientijs copiose. tum qz in eis vtpote paucis Judeis & pauciorib⁹ christianis notis: scribunt confidentius secreta sua que volunt alijs occultare. Qua ẽt de cã (vt existimo) Judeus iste sc̃z cathecuminus authoz huius libri/nõ ipm in Hebreo sermõe sz in Arabico adnotauit. sed oportet q̃ vel tarde vel cito occulta oia reuelentur iuxta sniam saluatoris. Ego vero in transferendo ipsum/authoritates biblie ab isto Judeo inductas scripsi in locis suis in Arabico pariter & Latino: nõ prout in nostra habẽtur in trãslatione ꝑm beatũ Hieronymu: sed put iste Judeꝰ scripsit q̃ cõposuit istud opus. et hoc feci ne aliãs posset mihi imponere q̃ ego in textu presumpserim aliq̃d addere/vel diminuere/vel immutare & sup hoc erũt oẽs q̃ sciunt Arabicũ/testes mihi. Et hoc dico. Judeus iste nr̃am trãslationẽ nõ sequit: vt audietis in ꝓcessu. Me aũt (vt credo) opportuit ipsum exponere in Latio put ipse loquit̃ in Arabico: eius modũ loquẽdi quantũ est possibile & ordinẽ obseruãdo. alias nõ iterpres ei⁹ sz corruptor libri sui merito possem dici. Nec Judei si viderẽt istũ libũ in vtraq; lingua descriptũ: ꝑm cõuincerenẽ per eũ si videãt q̃ authoritates in latino ab hoc descripte Arabico discordarẽt. Sz cũ solatio vestro pater & dñe mi magister hic est finis alius quẽ intẽdo. Cõseruet vos ordini nostro dñs Jesus christus per multa tpa in sua gratia & amore. Scriptus Parisijs per manum modici serui vestri Alphonsi/in nomie dñi nostri misericordissimi in quo speramus.

¶ Incipit epistola translata de Arabico in Latinũ per fratrem alphõsum bonihominis Hispanum ordinis predicatorum: atque epistola cuius sit editione & ad quid valeat prohemiolũ ipsius epistole & narratio eius plenius declarabunt cum titulo qui est talis.

¶ Epistola quã scripsit magr̃ Samuel Jsraelita oriundus de sc̃z ciuitate Jn Arothitã regis: ad Rabbi Jsaac magistrũ synagoge que est sub Julmeza in regno predicto.

CONseruet te deus o frater: & permanere te faciat vsq; quo terminetur captiuitas nostra: et congregetur ista dispersio nostra: & appropinquet spes nostra: & signet deus beneplacitum super vitam nostram Amen. Nam & expertus sum q̃ pulchritudo scientie nostri temporis est in te: & tu es nostra spes certificationis in dubijs legis & prophetarum cum tuis expositionib⁹ gratiosis. Unde super particeps doctrine tue tibi expono estus cordis mei super illis que legis sunt & prophetarum: super quibus anxior cum timore. Quapropter ad abundantem scientiam tuam recurro: & tibi mitto libellum istũ: sperans per te deo dante in veritate confirmari: ac in dubijs declarari.

Capitulum primum.

CONsidero domine mi certificari per te ex testimonijs legis & prophetarum & aliarũ scripturarũ quare nos Judei sumus generaliter percussi a deo in captiuitate ista in qua sumus: atque põt vocari ꝓpter ira dei nõ habẽs finẽ: nã modo sunt mille anni cõpleti q̃ fuim⁹ ꝓ titum captiuati. Nos scimus q̃ patres nostri adorauerunt idola. occiderunt ꝓphetas. & legẽ dei abiecerunt. & tamẽ ꝓpter oẽs istas transgressiones deus nõ percussit eos captiuitate nisi tm̃ per. lxx. annos in Babylonia. & post tẽpus prefatũ placatus est eis: et reduxit eos in terrã suã. & ꝑm scripturas ira dei tũc temporis fuit validissima sup oẽs alias iras quas ante illa tẽpora cõmemorat scriptura. Et tũ vt dictũ est pena tãtorũ peccatoꝝ nõ fuit nisi. lxx. annis. Et nũc dñe mi ira dei q̃ in presenti punit nos nõ habet terminũ: nec finis eius nobis promittit in ꝓphetis. Si voluerim⁹ dicere q̃ ista presens ira dei in qua sumus est adhuc illa ira ꝓpter quã fuit captiuitas. lxx. annoꝝ: & q̃ tũc nõ fuit satis factũ cõplere de peccatis ꝑdictis ꝑ patres nostros: nos facimus deũ mendacem q̃ absit: quoniã ipse verus deus & gloriosus illi captiuitati prefatũ terminũ ꝑ ꝓphetas statuit scilz. lxx. annoꝝ. vnde talis nõ est resp̃sio bona: sz euasio seu excusatio vana: nec est cor̃ intelligẽtibus ꝓponẽda. Et si dixerimus q̃ in illa trasmigratione misertus est vni parti generis nostri & non alij & illos quoꝝ misertus est reduxit ad reedificãdum templum vt dicit ꝓpheta Neemias: & nos sumus de illis quorum misertus nõ est: dicẽt nobis christiani q̃ deus misertꝰ est illoꝝ q̃ adorauerũt idola: & q̃ occiderũt ꝓphetas: & quũ nos punit q̃ nõ peccauimus in ꝑdictis: & illoꝝ pena fuit in certo termino. lxx. annoꝝ: & nostra punitio (sic non habet ꝑm nos causam certam) est longa & sine termino: in qua sumus modo iam sunt mille anni: nec in lege nec in ꝓphetis huius pene terminum possumus inuenire. Quare dñe mi quuz deus punierit patres nostros ꝓpter idololatriã: ꝓpter interfectionẽ ꝓphetarum: & peccatum & pena sunt oĩa in scriptura. Quum deus nõ puniat bis in idipsum: ꝑ peccatis illis preteritis fuit postea captiuitas. lxx. annorũ. Et quum dominus nõ puniat vniuersaliter nisi ꝓpter peccatum vniuersale: oportet q̃ post illã captiuitatez nos peccauerimus coram dño oẽs maiori peccato q̃ fuerit idolatria parentũ nostroꝝ: & q̃ fuerit interfectio ꝓphetarũ. ex quo deus ꝑ illis peccatis puniuit parentes nostros annis lxx. & non amplius: & nos puniuit iam sunt mille anni: & posuit & dispersit nos per quatuor partes mundi. Quicquid tamen cõtingat dei sumus in omni aduentu: quia nulla est excusatio supradicta.

SAppositio domine mi q̃ nos sumus in peccato a liquo maximo: rogo q̃ tunc certifices me an deus dispersit nos de Hierusalem: & misit in captiuitatem istam longissimam seu perpetuam ꝓpter illud peccatum. Si aut ẽ nostra ꝓpria voluntate sine speciali mandato dei nos in captiuitate ista accepimus obseruantiam/circuncisionem: & sabbatum: & alias obseruantias quas tenem⁹ secundum legem Moysi. Nam nos cognoscimus quod tpe quo Titus destruxit sanctam ciuitatem: et templum cõbussit & bibliothecas: & nos in captiuitatem istam dispersit: q̃ extunc cessauit inter nos iuge sacrificium/oblationes/& holocausta. & deus nõ alias permisit nobis nosce per ꝓphetiam aliquam nec per reuelationem aliquã certam q̃ nos debemus redire aliq̃n in Hierusalem in statu pristino. nec mãdauit nobis nosce q̃ obseruaremus obseruantias suprad̃ictas. videt ergo sequi q̃ nos nõ a deo/sed ab illis qui erant in ira dei obseruantias predictas accepimus & tenemus. Et dicent nobis aduersarij nostri: Sicut vos obseruastis circuncisionem & sabbatuz et legistis in synagogis libros Moysi & ꝓpheraꝝ sine mãdato dei: quare nõ assumpsistis vobis similiter & sacrificia & nõ facitis vobis sacerdotẽ & regẽ & principes & vnctiones sanctas & incensum? Et quare nõ edificatis vobis altaria: & obseruatis cerimonias alias in lege contentas: sicut sabbatum & sicut circuncisionẽ & sicut plura alia que seruatis ꝑm traditiones vestras sine mãdato dei propria volũtate. Ex vtraq; parte currit̃is in offensam. & sic hec ꝑdicta facitis contra voluntatem dei. Uel si dicitis q̃ voluntas dei est et beneplacitũ q̃ hec obseruetis (q̃d tamẽ ostẽdere non potestis) quare nõ obseruatis alia suprad̃icta: quoꝝ multa facere possetis? Et si nõ permitterent vos facere reges ꝑpli sub quibus iacetis: tamen ꝑmitterent vos alia multa facere: sicut ꝑmittũt vobis circuncisionẽ & libros & synagogas & alia que tenetis. Et ad hoc dñe mi non est nobis in promptu responsio suffic̃iens vt videtur. Sumus tamen dei in omni euẽtu quicquid nob̃is cõtigerit.

Capm̃ tertiũ.

IN uenimus dñe mi deum loquentem per os zacharie prophete dicentem ij. ca. vbi loquitur de illa prima captiuitate bzui interpretando hanc authoritatẽ que sc̃m q̃

scribitur in Arabico: sic sonat in Latino. ℟ Hec dicit dñs sacerdotibus ⁊ ppl'o terre. Quando ieiunastis ⁊ plorastis in quinto ⁊ septimo toto tpe septuaginta annoꝝ: intellexistis q̄ mihi ieiunaretis: aut ad me plo-raretis: at ego tale ieiunium nolui a vobis. ℓ Nostra aũt translatio aliter habet. Sed ego scribere ꝓpono sicut iacent authoritates in Arabico quas iste inducit: non sicut in nostra biblia. Innuit deus dñe mi in verbis predictis q̄ dñi nos Judei fuimus per septuaginta annos in predicta captiuitate: q̄ fuimus sine lege. qz ieunium habemus a lege sicut alias observantias. ⁊ similiter fuimus sine circũcisione ⁊ sine sabbato Et sine dubio oia hec nõ valent dñi ira dei manet sup populum suum. Illa vero prima ira fuit breuis ⁊ habuit certum terminũ: sed hec ira dei in qua sumus nũc: est longa: ⁊ nõ inuenitur eius terminus in pphetis. Et timeo dñe mi' q̄ sicut deus misit in captiuitatẽ illã breuem patres nostros sine lege ⁊ sine obseruãtijs eius: nõ acceptauit ieunia nec obseruantias legis eoꝝ: quouscũq; fuit cõpletus tẽpus pene ipsoꝝ scilz. lxx. annoꝝ: sic in ista captiuitate vltima non acceprat opera q̄ facimus scõz obseruãtias legis: qz stat q̄ nos sumus in maiori peccato nunc q̄ patres nostri fuerunt in Babylonia. vnde nos sumus in maiori ira dei q̄ illi: ⁊ per cõsequens opera nostra sunt ei minus placita: ⁊ nos sum⁹ ei magis odiosi. ⁊ patet: qz illi propter mortẽ pphetaꝝ ⁊ qz idola coluerunt: fuerũt tm̃ septuaginta annis in captiuitate ⁊ nos ꝓpter pctm̃ magnũ ⁊ maximũ sumus captiui iam sunt mille anni. ⁊ hec captiuitas dñe est sine dubio illa quã deus p os Danielis pphete vocat desolationẽ: quã ꝺr. ix. c. t Usq; ad cõsummationem ⁊ finẽ perseuerabit desolatio. ℓ Prima captiuitas vocata fuit transmigratio qz post modicũ tẽpus fuerũt reducti cũ honore in Hierusalem. Sed hec vocatur desolatio perpetua: in qua p certo dñs nõ miserebitur nostri sicut miserebatur patrũ nostroꝝ dñi erant in Babylonia: ex cepto q̄ consolabat eos per pphetas: qui pmittebant illis liberationẽ: ⁊ etiã erant omnes simul. nobis aũt nõ pmittit: ⁊ insuper dispersit nos per vniuersa regna mundi. Attamen quicq̄d cõtingat dei sumus in oi euentu ⁊ in eo speramus. Capitulum quartũ.

OMine mi valde mirabile est mihi de nobis: quotidie speramus liberationẽ de captiuitate ista: ⁊ semp loquimur de nra reductiõe in Hierlm. ergo vel sumus ceci vel deceptores simpliciũ. Nã pstat q̄ post dispsionem nostrã: q̄ facta est per Titũ: nõ apparuit in nobis q̄ nobis pmitteret reductionẽ: nec etiã post captiuitatẽ. lxx. annoꝝ fuit ppheta q̄ loqueret de ista captiuitate que nõ habet finẽ nisi in fine mũdi: nec liberationẽ ab ea nisi ꝓ cõsummationẽ seculi. quare Daniel vocat illã desolationẽ sine fine cap. ix. Unde timeo dñe mi/q̄ quũ tanta captiuitas nõ als emanaret sup totã gentẽ nostrã a deo nisi ppter maximũ pctm̃ in deũ: maius q̄ interfeciss̃e pphetas ⁊ adorasse idola: propter que pctã fuerũt patres nostri puniti. q̄ sicut nõ miserek nr̃i in vita: quũ in eo pctõ pseueremus: nec miserebitur nobis in morte. Attamen ⁊c. Capl'm quintũ.

OMine mi videtur mihi q̄ nos decepimus alios ⁊ nosipsos. qz in libro legis ⁊ pphetaꝝ inuenimus deũ promittentẽ genti nr̃e liberationẽ ⁊ cõgregationẽ ex dispsiõe multipliciter. Sz bñ aduertẽti oẽs pmissiones hmõi vel erãt cõplete ante captiuitatẽ. lxx. annoꝝ ⁊ ipsis. lxx. annis. vel pmissiones fuerũt ppter pctã illoꝝ q̄bus pmisse sunt/totaliter impedite sicut ꝓponodñe mi coram te. ex gratia ista pauca ꝺr. in Ezechiele. t Si feceritis iustitias ⁊ mãdata obseruaueritis: cõgregabo vos de quatuor partibus mũdi: ⁊ leuabo vos ⁊ adducã vos p maretet reducã vos in domũ sanctã meã. ℓ Ecce qz deus nobis promittit per Ezechielem in verbis predictis ⁊ alijs locis libri eiusdem: tã cõpletum est pluries ante illã captiuitatez. lxx. annoꝝ. Et oẽs pmissiones dñi tales maiores ⁊ minores q̄ in diuersis locis librorꝝ sacrorꝝ cõtinentur' cõplete fuerunt antec̄ caderemus in istã captiuitatẽ vltimã q̄ nõ habet finem. modo sumus iam in millesimo anno: nec in aliquo pphetaꝝ eius terminũ inuenimus: nec vlla pmissio vbi agit de liberatione ⁊ cõgregatione: intelligit de captiuitate ista perpetua: sed de illis tribulationibus ⁊ dispersionibusque fuerunt ante dictos. lxx. annos: postea nulla cõgregatio de dispersione nobis pmissa est. Et oportet q̄ post illos. lxx. annos cõmiserimus illud magnũ pctm̃ ppter qõ deus vno termino punit nos: in quo pctõ sumus ⁊ manemus omnes ⁊ alias de⁹ miam suã nõ cõtineret in ira tã longa. Nã videmus per scriptnras q̄ oĩa pcta q̄ cõmiserunt patres nostri ante. lxx. annos ꝑdicte captiuitatis: punita fuerũt ⁊ de multis exẽpla hic pauca induco. Peccauerũt patres nostri qui exiuerũt de Egypto: ⁊ pmissio eis facta locũ nõ habuit: sed sunt in pctis suis in deserto mortui. Peccauit ipse Moyses ad aquã cõtradictionis: ⁊ terrã pmissiõis nõ intrauit. Peccauit ipse Aaron: ⁊ portauit penã. Heli sacerdos peccauit: ⁊ confractis cernicibus expirauit. ⁊ posteritas eius sacerdotio priuata est: cui tamen deus pmiserat sacerdotium eternũ. ¶ Sed huiusmodi pmissa intelligunt semp nisi p peccata demereant accipere. vt patet in regno Dauid et alijs posteris. Sic etiã deus verus ⁊ gl'iosus pmisit Abrae p semine suo terrã illã in eternũ possidendã. Sed frequẽter pdiderũt illã ppter pctã sua patres nr̃i. ⁊ frequenter restituit eã dñs illis vsq; ad illã vltimã vicẽ qua pdidimus illã sunt mille anni: ⁊ nõ est spes recuperãdi: qz manemus oẽs in eo dẽ pctõ ppter qõ terrã nostrã perdidimus. Et dñe multum mirabile est quũ oẽs cõcordemus q̄ oportet q̄ post captiuitatem. lxx. annoꝝ. in Babylonia qz peccauim⁹ cõtra deũ peccato maximo: ⁊ nullus est q̄ dicat qõ est illud peccatum ⁊ si aliquis nostrũ aliqualiter cognoscat causam ⁊ pctm̃ propter qõ incurrimus tãta mala: nullus tñ aperit primo suo nec ipsemet q̄ cognoscit: in suã cõuertit vtilitatem. sed oẽs iacemus pstrati: ⁊ videmus manifeste q̄ in ꝑdicta captiuitate. lxx. annoꝝ erat deus cũ patribus nr̃is in pphetis Hieremia ⁊ in alijs pphetis: ⁊ dedit illis ducẽ Salathiel ⁊ principes ⁊ sacerdotes cũ quibus exiuerũt de Babylonia peracta penitẽtia ⁊ placato deo ⁊ edificauerũt Hierlm ⁊ templũ ⁊ alias ciuitates. ⁊ effudit deus sup illos mias suas copiose. Igit̃ dñe mi inquiram ⁊ nõ cessabo querere qõ pctm̃ est illud tantũ ppter qõ sumus in captiuitate mille annis nec habem⁹ pphetã nec regẽ: nec sacerdotẽ: nec altare: nec sacrificium: nec vnctionẽ: nec incẽsum: nec purificationem. In solo corde nr̃o regnat superbia: qz nosipsos ꝓferim⁹ toti mũdo. Et q̄d sup hoc sentio' dabit tibi dñe mi. Attñ q̄cquid eueniat nobis/dei sumus ⁊ in eo speramus. Capl'm sextuz.

NUnc domine mi paueo q̄ illud pctm̃ ppter qõ sumus in desolatione ⁊ in captiuitate ista: sit pctm̃ illud/super quo locut⁹ est deus p prophetã Amos. ij. ca. quum dicit dñs. t Super tribus sceleribus Hierusalem conuertam vel transferã. ℓ Nota q̄ vbi est cõuertã habet hic transferã: ⁊ est ad ꝓpositũ eius magis. t Et sup quartũ nõ transferã eos: q̄m vendiderũt iustũ p argẽto. ℓ Et nos dñe scõz doctrinã nostrã docem⁹ q̄ iste iust⁹ fuit Joseph fili⁹ Jacob q̄ fuit vẽdit⁹. ⁊ sic tenerẽ ego: nisi qz sermo diuin⁹ ponit istud pctm̃ vẽditiõis quartũ i numero pctõrũ seu scelerũ Jsrael Ipsi etiã christiani q̄b⁹ sacroꝝ librorꝝ studiũ videk esse traditũ a deo: tresp̃dẽt doctrine nostre ꝑdicte q̄ primũ in qua tuor sceleri⁹ Jsrael est venditio Joseph a fratrib⁹ suis. ⁊ scõm pctm̃ siue scel⁹ assignãt adorationẽ vituli in Oreb: et tertiũ occisionẽ prophetaꝝ ꝓpter qõ tertiũ fuit Jsrael captiuus in Babylonia. lxx. annis. Et dicũt q̄ quartũ scelus fuit vẽditio iusti. ſ. Jesu: q̄ ad literã fuit vẽdit⁹ post trãsmigrationẽ prefatã. lxx. annoꝝ. Et si nos dñe mi volum⁹ tenere prefatã doctrinã nostram ⁊ respõdere christianis: opꝫ q̄ nos assignem⁹ in Jsrael ante vẽditionem Joseph tria scelera p̃cessisse: vt ipsa vẽditio Joseph sit quartũ scel⁹. Sed testimoniũ libri Geneſis est ꝫ nos: q̄ venditionẽ Joseph posuit primũ scelus filioꝝ Jsrael. Et pphet̃a Amos ponit expresse quartũ scel⁹ vẽditionẽ iusti ppter quã sum⁹ in captiuitate de qua loquit̃ deus ⁊ cõminat̃ q̄nõ reduceret nos vltra in terrã pmissiõis quũ dicit. Et sup quartũ nõ trãsferã eos quia vẽdiderũt iustum p argento. Et manifeste appareret mihi q̄ nos sub isto quarto pctõ venditiõis iusti sum⁹ punitiz iam sunt mille anni: in quo nihil ꝓficim⁹ inter gentes nec est spes proficiẽdi amplius. Capitulũ. vij.

EXpauesco dñe mi ⁊ timeo q̄ iste Jesus quem colunt christiani/sit ille iustus venditus pro argento ſm Amos prophetã. ⁊ timeo q̄ de ipso sint hec que occurrerunt mihi testimonia prophetarum. Et illa quadam sua doctrina valde apparenter amplificant christiani. Esaias propheta capit. ſ. t Uegẽti praue ⁊ filijs sceleratis: quoniã ipsi elõgauerunt sanctũ eius: ⁊ inclinati sunt retrorsum. ℓ Itẽ idẽ propheta dicit. t Quasi ouis ad occisionẽ legat⁹ est: ⁊ nõ aperuit os suũ. Itẽ. Uir habẽs dolorẽ ⁊ sciẽs infirmitatẽ. Itẽ. Fuit despectus: ⁊ ppter hoc nõ reputauim⁹ eum. Itẽ. Oblat⁹ est ipse qz voluit. Item. De angustia ⁊ de iudicio depositꝰ est: generationẽ eius q̄s enarrabit? Itẽ. Propter culpata ppli mei trãsfixi eũ: ⁊ dabit iniuriatores p sepultura ⁊ diuites p morte sua. ℓ Et timeo dñe mi q̄ iniu-

riatores

riatores fuerũt patres nostri.ꝛ diuites/ Pilatus Herodes Annas Caiphas: sicut dicit pphęta Dauid. ℟ Cõsurrexerunt oẽs reges ꝛ maiores cõtra deũ et ꝑ christũ ei⁹. ℣ Reges.s.p̃dicti.maiores.s.patres nostri. Et tu dñe mi time⁹ q̃ iste Jesus sit ille cõmutat⁹ ꝛ vẽdit⁹ pro argẽto: de quo loq̃tur Zacharias pphęta ꝛ Amos ꝛ alij pphęte. de quo dicit ꝛ Esaias pphęta.c.liij. ℟ Deponet oẽs iniq̃tates nostras: ꝛ ozabit ꝑ infidelib⁹. ℣ Time⁹ etiã dñe mi q̃ iste Jesus sit ille iustus de quo ỏr Dauid in ps̃.lxxiij. ℟ Delectati sunt in alam: ꝛ sanguinẽ innocẽtẽ destruxerũt: ꝛ ꝓpter hoc destruet illos dñs deus: ꝛ dispergęt illos dñs de⁹ nr̃. ℣ Etiã dñe mi time⁹ q̃ iste iustus sit ille iust⁹ de quo loquit̃ Hieremias.c.x. ℟ Spũs vult⁹ nostri xp̃s deus capt⁹ est ꝑ peccatis nostris: cui dicim⁹ in vmbra tua viuem⁹ inter gẽtes. ℣ Time⁹ etiã dñe mi q̃ iste sit ille iust⁹ de quo ỏr de⁹ p os Zacharie pphete.c.xiij. ℟ Dicẽt eẽ in illa die/ Que sũt plage iste in palmis tuis: ꝛ rñdebis/ His placat⁹ fui in medio dom⁹ mee inter illos q̃ dilexerãt me: ꝛ leuauit ensem pastor meus cõtra me. Jrẽ.c.xij. Aspiciẽt ad me in die illa ꝛ illũ quẽ trãsfixerũt: ꝛ plãgẽt sup illũ quasi plãctu sup vnigenitũ. ℣ Time⁹ etiã dñe mi q̃ iste sit iust⁹ ille de quo dicit Abachuc.c.iij. ℟ Cornua in manib⁹ ei⁹: ꝛ ibi absc̃ditus est fortitudo ei⁹. ℣ Eũ pphęta concordat euangeliũ christia nor̃ vbi narrat mors Jesu et ostẽdit. ℟ Quũ aũt venisset ad Jesum christũ: inuenerũt eũ mortuũ. ꝛ extẽdit exercitus vn⁹ lãceã suã ꝛ trãsfixit eũ. ℣ Paueo dñe mi q̃ sit iste de quo dicit Abachuc pphęta.ca.iij. ℟ Egressus es dñe saluare pop⁹ tuus cum christo tuo.

Cap.viij.

EXpauesco dñe mi sup bis ꝛ time⁹ q̃ fuerit iust⁹ ille interfect⁹ sine pct̃o: de quo loquit̃ Esaias pphęta: ꝛ q̃ iste fuit iust⁹ ille vendit⁹ p argento: ꝓpter qđ dicit de⁹ per Amos pphętam q̃ in testimonijs quarti sceleris nõ trãsferret nos in terrã promissiõis amplã⁹. Videt etiã dñe mi Danielis pphęta q̃ scribit.ix.c. cõpleta esse vbi dicit. ℟ Postq̃ consummate fuerint.lxij. hebdomade: occidet xp̃s: ꝛ tũc veniet populus cũ principe: ꝛ destruet ciuitatẽ et domũ: et cõsumabunt eã: et auferet sacrificiũ: ꝛ erit cõsummata destructio desolatiõis ꝑpetue. ℣ Et nõ est dubiũ dñe mi q̃ ỏstructio desolatiõis ꝑpetue est captiuitas ista in qua sum⁹ nos iam sunt mille anni. Et aperte dicit deus per pphętã. Et erit desolatio ꝑpetua. ꝛ hoc nõ nisi post occisionẽ xp̃i. Et si voluerim⁹ dicere q̃ ante mortẽ Jesu fuerim⁹ i desolatione ista: respõdebunt nobis xp̃iani q̃ ante mortẽ illã nõ fuit desolatio nisi.lxxj.annis. ꝛ post hec fuimus reducti in terrã pmissiõis: ꝛ fuimus apud deũ in gr̃a ꝛ honore. Certe dñe mi nõ video euasionẽ ꝓ pphętia istã. qz de facto probat nobis q̃ postq̃ ad reedificationem tẽpli fuerũt complete.lxij. hebdomade anno⁹ suppleti q̃ sunt ãni.cccc.xxxiij. tũc fuit Jesus occisus a patribus nostris. Et postea venit dux.s.Titus/ ꝛ populus scz Romani/ ꝛ fecerũt nobis sm̃ pphętiã istã hodie iam sunt mille anni. Et nihilominus si ita est dei sumus et i eo spam⁹. Et si dicam⁹ q̃ xp̃s nondũ venit: ſz cito ventur⁹ est: ꝛ habebim⁹ terrã pmissiõis: ꝛ reedificabim⁹ ciuitatẽ: ꝛ habebim⁹ gr̃am dei ꝛ honorẽ i terra nr̃a: ista desolatio non erit ꝑpetua. Rñdebũt nobis xp̃iani q̃ ad adhuc ergo mãet nobis occisio xp̃i/ ꝛ aduẽt⁹ Titi et ppli Romani/ ꝛ desolatio peior q̃ ista in qua sumus iã sunt mille anni. Heu mihi dñe: nõ est excusatio nec euasio cõsona. Sed tũ quicquid cõtingat/ dei sumus in omni casu: ꝛ in eo speramus.

Cap.ix.

TIme⁹ domine mi q̃ christus iã venit: ꝛ cõpleuit primũ aduentũ suum: qz in scripturis nr̃is inuenim⁹ duplicẽ illius aduentũ. Primꝰ aduentus christi describit̃ a pphętis in paupertate ꝛ hũilitate. Secũd⁹ in gloria ꝛ maiestate. Et de vtroq̃ aduentu ꝓponã q̃ mihi occurrũt. De primo aduentu ỏr de⁹ per os zacharie pphete. ℟ Letare filia Sion ecce p̃ceptor tuus venit paup equitãs asinũ. ℣ Et in isto aduẽtu describit eũ Esaias despectũ: Daniel occisum: zacharias ꝛ Amos venditũ. Et quũ fuerint iam cõpleta oĩa que in isto libello descripsi ꝛ describã: nõ reputauim⁹. i. nõ agnouimus eũ sicut dicit Esaias pphętatſz desperamus et ꝓ nichilo aluimus ꝓtra eũ. Sed gloria ei⁹ ꝛ maiestas erit manifesta in scõo ei⁹ ad aduẽtu. Ignis aũt ꝛ flãma p̃cedẽt eũ ꝛ ardescet: ꝛ inflammabit in circuitu eius inimicos ei⁹: sicut dicit de⁹ per ora ꝓphetarũ Dauid ꝛ Esaie. Et cõsidera dñe mi q̃ christus non iudicabit aliter q̃ cũ igne ad mortez: qz nos interfecimus oẽs pphętas q̃ annũtiauerũt nobis de illo ꝓ our deus testificaꝝ cõtra nos p os Helie prophete tertio libro Regũ. Et sic interfecim⁹ iustum istũ ꝓpter quẽ sum⁹ in ira dei sine fine. Et tamen dei sumus ꝛc.

Capitulum.x.

ODomine mi deus aperte describit duos aduẽt⁹ xp̃i p os Esaie pphete. lj. c. quũ dicit. ℟ Cõsurge ꝓsurge brachiũ domini. ℣ Dicens bis cõsurge/ ꝓpter duplicẽ eius aduentũ: ꝛ figuratim ꝛ clare describit primũ christi aduẽtũ. tũ quãtum ad passionẽ ꝛ deiectionẽ caꝑ.l. et caꝑ.liij. per totũ ꝛ specialiter quum dicit. ℟ Vidim⁹ eũ: et nõ erat ei species nec⁹ decor. ℣ Primũ etiã aduẽtũ describit Esaias.ix.ca. quum dicit. ℟ Paruulus natus est nobis. ℣ Et statim subiungit secũdũ eius aduẽtũ quũ dicit. ℟ Et vocabit̃ fortissimus gigas potens: sup thronũ Dauid sedebit vt cõfirmet illud amodo ꝛ vsq̃ in sempiternũ. ℣ Zacharias aũt pphęta describit ipm pauperẽ ꝛ sedẽtẽ sup asinũ. caꝑ.ix. et q̃d aliud est hoc nisi q̃ pphęta iste describit primũ ei⁹ aduẽtũ in hũilitate ꝛ Esaias secũdũ aduẽtũ eius in potẽtia ꝛ maiestate? sic eẽ describit eũ Daniel.ca.vij. vbi dicit. ℟ Cõsiderabã recte in nubibus celi silitudinẽ filij hois venientẽ ꝛ appropinquantẽ ad antiquũ dierũ. ꝛ sedit cora ipso: et datũ est ei regnũ honor ꝛ ptas: et oẽs gẽtes ꝛ lingue honorabũt eũ. ptas eius ptas eterna nõ deficiẽs: ꝛ regnũ eius manebit in eternũ. ℣ Et manifestum est dñe mi q̃ in scõo aduẽtu sedebit xp̃s añ antiquum dierũ qui est deus ad iudicãdũ: sicut sedit in primo aduẽtu añ pres nr̃os Judeos vt iudicaret. Et istos duos aduẽtus messie. i. xp̃i innuit Dauid pphęta in psalmo quinq̃ dicit. ℟ Qr venit qm̃ venit iudicare terraz. ℣ Propter primũ aduẽtũ eius q̃ fuit simplex: dixit. qr venit. ꝓpter 6m q̃ erit cũ potẽtia: dixit qm̃ venit iudicare terrã. De scõo ei⁹ aduẽtu loquit̃ zacharias pphęta.c.xiiij. quũ dicit. ℟ Jmprimet vestigia pedis ei⁹ sup montẽ oliuaz. ℣ Et nos dñe dicim⁹ q̃ de⁹ in essentia ꝛ in natura sua non habeat pedes nec carnẽ/ nec ista q̃ corpis sunt: sed pedes habere conuenit creature corporee. Dicit etiã Dauid pphęta (quod etiã supra allegatũ est) loquens de scõo eius aduẽtu. ℟ Jgnis in cõspectu ei⁹ ardescet et in circuitu eius. ℣ Sed nos nõ dicimus q̃ deus sic sit circũscriptus q̃ aliquid possit esse i circuitu eius inquantũ deus. Sed iste authoritates ꝛ similes habẽt veritatẽ ad literã in illo iusto quem pphete describũt nũc loquẽtes de illius humilitate: nũc de illius maiestate. ꝛ de hoc loquit̃ Malachias prophęta caꝑ.iij. quũ dicit. ℟ Ecce dñs veniet: ꝛ q̃s poterit stare ante aduentum eius? Ipse eẽ quasi ignis cõflans: ꝛ sedebit vt liquefaciat argentũ et aurum. ℣ Ecce q̃ iust⁹ ille q̃ fuit iudicat⁹/ qualiter veniet in secundo aduẽtu ꝛ attende domine mi qualiter describit eũ pphęta in eodẽ.iij.ca. quum dicit. ℟ Cunq̃ veniã ꝛ intrabo in iudicio ad eos: et ero testis velox super adulteris ꝛ malis et periuris: et sup illos q̃ defraudãt mercedẽ mercenarij: ꝛ humiliãt viduas et pupillos: ꝛ oppriműt peregrinum ꝛ pauperem. ℣ Et idem dñe mi describit Ezechiel prophęta.c.xxxiij. vbi loquit̃ de pastoribus et ciuibus dicens. ℟ Ego sepabo ab eis scz iustis/ transgressores et incredulos. ℣ Hoc nõ habet translatio nostra: sed in Arabico dicit sic. Dñe mi ecce q̃ in scõo aduentu separabit icredulos de medio iustoꝝ. Sicut etiã dicũt Malachias ꝛ Ezechiel clare. ꝛ in primo aduẽtu nemo cognouit eum: qr non exiuerat limites hũane nature: sicut dicit deus p os Esaie pphete.c.liij. ℟ Et cũ iniquis cõputatus est: ꝛ ꝓpter hec non reputauimus eum. ℣ Et tũc dñe mi patres nostri in primo aduẽtu messie defecerũt ꝛ errauerũt. ꝛ ꝓpter hoc sumus in ipsa captiuitate que non hz finẽ. Et tũ quicq̃d contingat/ dei sumus: ꝛ in ipso speramus.

Capitulũ.xj.

ODomine domine mi pacueo ne iste iustus q̃ iudicatur⁹ est cũ potẽtia in aduẽtu suo scõo: q ipse fuit saluator in aduentu suo oĩm qui crediderũt in eo: q m̃ pphęta dicit de illo. ℟ Notum fecit dñs salutare suum: et in cõspectu gentiũ reuelauit iustitiã suã. ℣ Ad hoc dicit Esaias pphęta.ca.xij. ℟ Hauriẽt aquas de piscinis saluatoris. ℣ Cõ dictũ secũdũ videre meũ/ intelligit̃ de baptismo. nam in primo aduentu saluauit per aquam: et in scõo iudicabit per ignẽ. Et de isto saluatore dicit̃ dñe mi in Job. xix.ca. ℟ Scio q̃ saluator meus viuit: et in nouissimo die de terra surrecturus sum: ꝛ in carne mea ꝛ oculi mei videbunt deum. ℣ Attende dñe mi q̃ vocat saluatorem istũ deum. Cõstat autẽ q̃ oculi carnis nõ videbũt dei essentiam. habemus aũt sm̃ scripturas q̃ saluator iste iustus de quo est sermo: qui solus potest dicere iustus: q m̃ nullũ pctm̃ fecit: sm̃ qđ de⁹ de illo testificatur per os Esaie prophete, ꝛ nec de Moyse nec de aliquo prophetarũ dicit̃ q̃ sit saluator iustus et sine peccato: qz Moyses peccauit: ꝛ oẽs alij pphete peccauerunt: sicut et vos scitis dñe mi. Et idcirco nullus eorũ vocat̃ saluator iustus in scriptura. ſz illũ nomẽ soli isti saluat̃. Et sine dubio

nō saluat nisi q̄ credūt primū aduētū suū: et illi q̄ nō credūt in eū: nō hūt cām aliquā q̄ saluarē ab illo in scō aduentu eius: sz digni sunt morte: et digni erāt morte q̄ nō crediderūt Moysi: et nō obediebāt ei q̄ fuit in pctō: quāto magis: sunt digni igne illi q̄ non credunt vel etiā q̄ blasphemant iustum istū et dñm qui peccatū nesciuit vnq̄? Quicquid tamē eueniat/deo sumus nos. Capitulū.xij.

Domine mi nos inuenimus in scripturis q̄ christus exaltabitur ō terra ad celum. et ego timeo q̄ illud sit completum in isto iusto qui fuit interfectus a parentibus nostris. Et de ista eius exaltatione dicit Dauid prophęta in ps. xxiij. t O magnates aperite portas principatus vestri: et eleuamini porte eternales: et introibit princeps glorie. l Et attende domine mi q̄ respondent angeli in celo. t Quis est iste princeps glorie? l Et ipse respondet illis. t Dominus virtutū fortis in bello. l Et constat dñe mi q̄ iustus iste nō habuit preliū nisi in primo aduentu suo. qz quando sedebit ad iudiciū: ignis in circuitu eius exardescet: et inflammabit in circuitu eius inimicos eius: et conflabit iustos per ignem quasi aurum et argentum: et hoc in vltimo eius aduētu: nullus tunc preliabit contra illum: nec locus est pugne. Adhuc de istius exaltatione dicit Esaias. lxix. t Quis est iste qui venit de Edon in terra: rubris vestimētis eius de Bosra: qz iste est sicut formosus in stola sua. l Et respondet iustus iste. t Ego qui loquor iustitiam et pugnator ad saluationē. l Et dicunt ei angeli. t O domine quare ergo rubrum est indumentū sicut calcantes in torcular? l Respōdet dicens illis. t Torcular calcaui solus: et non erat homo mecum. l Uide dñe q̄ nō proprie loquit Esaias: et timeo q̄ responsio iusti istius ad angelos nō tangit nisi nos maxime quum dicit. t Calcaui eos: et ira meat donec aspersi sunt sanguines eorum super indumenta mea sed dies vltionis in corde meo: et annus retributionis mee venit. l Quid ergo sperare debemus in isto iusto dñe mi: vbi scimus ipsum de nobis angelis fuisse conquestū in celo: et notificauerat eis q̄ ipse calcauerat torcular sol? Et quid aliud ipse calcauit in ira sua: nisi nos post bellum qō habuit nobiscum? In primo aduentu suo prostrati sumus ab eo: et calcati iam sunt mille anni. et adhuc restat in vltimo eius aduentu eius dies vltionis et annus retributionis in corde suo. Utinam domine qui interfecimus Esaiam deleuissemus ēt auctoritatē prędictā de prophetia sua q̄ nūq̄ legeretur ab aliquo. et etiam q̄ Dauid ppheta vocat bellū quum dicit. t Dñs virtutū fortis in bello? l Hoc Esaias vocat torcular. Heu nos dñe mi/bibimus mustum illud de quo et dicit Jacob propheta et patriarcha: vt habetur in libro gñationis creaturarū. c. xlix. de Juda. t Lauit stolam suam in sanguine vue. l Sic est facrum a nobis in primo aduētu messie. sed q̄d erit i aduētu ei? vltimo: qui hoies sta bunt coā hoīe iudicāte in circuitu: tui? erit ignis parat? ad deuorandū illos ꝫ quos tulerit sniam: tūc non erit tps bellī: nec iā in torculari calcabit: qz iā extūc nō erit loc? penitēdi nec refugij sz iustitie. vt sicut ipse iudicatus fuit sine pctō qō iueniret i eo: sic etiā ipe iudicet pctōres. Dicit aūt de? in ppheta Salomonis Prouerb. xj. t Qū iustus recipiet iudiciū: vbi erūt impius et peccator? La. xiij.

Epilogatio.

Valde timeo dñe q̄ hec dicta sunt testimonia prophetarum de illo iusto qui sc̄z fuit venditus p argētō: vt dicit Amos q̄ calcauit torcular: vt dicit Esaias. q̄ gessit bellum cum patribus nostris: sicut dicit Dauid. q̄ captus fuit in pctis nostris: sicut dicit Hieremias. q̄ vulneratꝰ fuit in palmis suis sicut dicit zacharias. sup cuius vestem misse sunt sortes: vt dicit Dauid q̄ ascēdit in celū: sicut dicit Dauid et alij. qui non cōueniat deo in essentia sua siue natura diuina: sm quā nec resurgit/nec exaltat/nec sedet/nec descēdit ꝛc. q̄ dicta sunt corpalia) q̄ iam venerit ille iustus cui? nature corporee hec p̄dicta ꝛ similia poterunt conuenire. Si aūt tibi videt durū credere mi dñe q̄ hō corporeus ascēdit in celū/audi auctoritates et exēpla q̄ mihi occurrūt de scripturis nostris sup hoc. dicit em̄ Dauid ppheta de illo. t Ascēdit de? in altū et saluauit captiuitatē: dedit dona hominibus. dicit et in ps. lxxvij. l Jubilate deo et glorificate nomē ei? iter facite ei q̄ ascēdit de partib? occidētis deus nomen illi. t Adhuc etiā dñe mi dicit de? de illo i psalmo quē tu habes in corde. l Jubilate dño q̄ ascēdit sup thronū celi ad orientē. l Et de illo dicit Amos. c. ix. t Domin? est q̄ edificauit in celo sedē suā. De ipso etiā dicit Daui d ps. lxvj. Ascendit de? in iubilo: et dñs in voce buccine.

Aser ppheta.

De ipso etiā dicit Aser ppheta. c. iij. Uidi hoiem descendentē de corde maris: et puenit vsq̄ ad celū. l Et qz non habemus istū propheta omissi scribere multa q̄ allegat sup hoc. Dicit etiā de illo Moyses i cātico. t Leuabo i celū manū meā. Deut. xxxij. c. Cōsurge cōsurge brachiū dñi. l De isto dicit Anna mr Samuelis pphete. c. ij. primi Reg. t Dñs dabit imperiū regi suo: et sublimabit cornu xpi sui. Dauid etiā dixit. Ascendit dñs sup pēnas vētoꝝ. l Et he auctoritates occurrūt mihi ad pbandū exaltationē christi corporalē vsq̄ ad celū. Et sunt plures alie quas tu dñe bene scis.

¶ Nunc etiā exēpla aliqua adducā de lege nr̄a: quia videt multis ex nobis inconueniens credere q̄ hō incorpoze ascēdit in celū: et hoc est ppter cōsiderationē. Nam in lege et prophetijs inuenimus q̄ deus ver? et gloriosus assumpsit de terra et leuauit plures scōs viros pres nostros: Et si de istis nō dubitam? propter eoꝝ sanctitatē et ppter testimonium scripture, ḡre dubitam? de ascēsione isti? iusti in corpore et aia cui scriptura phibet maius q̄ illis testimoniū scitatis et q̄ durius bellū sm prophetas sustinuit: et plures tētationes mūdi q̄ aliqs de p̄dictis? Et pterea dñe mi scis sine exē pli positiōe q̄ Matusalē et Enoch iusti et Helias prophęta fuerūt assumpti a deo de mundo isto cū corpibus suis. De Moyse etiā non est dubiū quin sit in celo in aia et corpore. Nam quū dicit Deut. xxxiij. c. Dixit de? ad Moysen. Ascende ad montē nocte: et morere ibi. Et ascēdit Moyses mon- temꝰ et mortuꝰ est ibi. et nesciuit hō sepulchrū eius vsq̄ in hodiernū diē. et id significat q̄ sepulchrū ei? est ignotū in terra quū ipse fuerit ppheta major et sanctior aliis: nisi de? resuscitauit eū et assumpsit in corpe et aia sicut alios iustos p̄dictos assumpsit et leuauit ad locū vbi sunt. Nec nos ōbemus mirari sup hoc si aer iste leuis et subtilis possit portare corpa grossa et ponderosa. qz nos scim? q̄ aq̄ q̄ est in raritate sil̄is aeri qū placuit potētie oipotētis portauit corpa filioꝝ Israel in eoꝝ exitu de Egypto. et qm̄ deo fuit acceptū sacrificiū: ignis descēdit de celo: et eleuauit et portauit corpa pecoꝝ et boum q̄ offerebātur deo. Moyses autē et Helias ppheti zauerūt de istius eleuatiōe et alij prophete. vnde nō oportet vt sim? credētes certā eleuationē dictoꝝ sanctoꝝ: et simus incredibiles circa ascensionē istius iusti et dñi in celū. de quo sunt tot testimōia in scriptura sicut dictum est: pluraq̄ induci possent. qz satis apparet q̄ de? assumpsit p̄dictos sanctos de quib? nullus dubitat: vt ad fidem disponeret corda hoim: vt de ascensiōe sui iusti nō dubitarēt. Et etiā est alia causa quare de ipso dubitant nostri et dubitauerunt etiā patres nostri: qz aduētus ei? fuit occultus et insultus. sic dicit Esaias. t Homo est: et ḡs cognoscet illū: qui ppheta etiā dicit. t Uirgo cōcipiet et pariet filiū. l Ubi aduertendū est q̄ tacet de patre. et ppter hoc scōm quod alibi dicit: nō reputauim? eum. et ca. xxxj. dicit. Signū nouū creauit de? super terrā. mulier circundabit virum. Dicit et in. v. c. Propter hoc dabit eos vsq̄ ad temp? in quo parturiēs pariet. Et notandū q̄ non facit propter ea mentionē de marito ipsius parturiētis: qz innuit naturā istius iusti: q̄ solus nat? est preter solitū modum et cursum naturalē qui est ex mare et femina. sicut de illo p̄dixit per os Esaie pphete. c. ix. quū dicit. t Audite domus Dauid. de? dabit vobis signū: ecce ꝫgo cōcipiet ꝛc. l Oēs autē alij sancti q̄ dicti sunt nati sunt de femina et viro carnaliter cōcepti in pctō: et oēs fuerūt pctōres: et ipse Moyses sanctior oibus ppheti peccauit. et cōfitet per os suum se peccasse. de isto aūt iusto dicit de? p Esaiā. lij. c. t Qui nūq̄ peccauit: nec inuētum est mendaciū in ore eius. l De alijs aūt scis oīb? dicit de? p os Job. xxv. c. t Jn oīb? sanctis suis nō est inuēt? sine prauitate. l Et Hieremias ppheta dicit. c. xvij. t Lorda oīa prava. Capitu. xiij.

Timeo domine mi q̄ sit cōpletū in nobis q̄ dicit de? per Esaiā ppheta. m. t Cecidit cecitas super Israel quousq̄ intrauerit gentium plenitudo. et iterū dicit. vj. c. Audietes audiēt et nō intelligēt: vt cognoscant q̄ corda istius gentis sunt ingrossata. Et in eodē ca. Exceca cor populi huius: et obscura aures eius: ne forte addiscāt et cōuertantur ad me et sanē eos et dicit Esaias vsq̄ quo dñe et dicit deus. Quousq̄ sint ciuitates deserte: et maneāt dom? sine habitatore. l Dicit etiā Daniel. xij. c. t Claude sermones: et inuolue prophetam. l Et Hieremias. xvij. c. t Peccatum Jude est descriptum stilo ferreo in lapide adamantino: et est tensum sup altitudinē cordis eoꝝ. l Et Esaie. cap. j. t Cognouit bos possessorem suū: et asinus presepiū dñi sui: pplꝰ aut̄ meus non intellexit. l Et Hieremias. viij. ca. t Miluus et hirundo et Liconia sciūt tēpus aduētus sui: pplꝰ aut̄ meus non cognouit. l Et hec oīa dicta sunt ppter nos dñe mi: qz nos cognouim? aduentū istius iusti dñi. Et de nobis dicit deus

per os

per os Esaie.xliij.ca. t Elonga foras gentē cecam: t habē tem oculos cecos t aures surdas: ecce oēs gentes congregati sunt. l Et q̄d voluit dicere ꝓpheta p hec ꝙbat nisi q̄ deus repulit nos: q: nō cognouimus tēpus istius iusti sanc ti eius: t congregauit ad se in fide gentes loco nostri: sup quo admiratus Dauid dixit in p̄s.lxxvj. t Hec est muta tio dextre excelsi. l Nos tamē dei sum⁹ dñe mi in casu no stro t in captiuitate nostra q̄ non habet finē: in qua sumus iā sunt mille anni. Et hoc tñ non accidit ita male patribus nostris qui adorauerunt idola: t occidēr̄ sūt ꝓphetas: et transgressi fuerunt legē ex toto. Capitulū.xv.

TImeo dñe mi ꝓpter hoc q̄ no credimus in isto iusto: q̄ idcirco accidit nobis t completur in nobis quod dicit deus per Esaiam.c.xxix. t Erit vobis prophetia tanq̄ verba libri clausi: q: dabitur lectori: t dicet/Iste liber clausus est: t ne scio quid est in eo. tūc dabitur nescienti literas: t dicet/Nō sum lector ego. l Et clausura libri est maior dñe q̄ clausu ra qua deus clausit corda nostra iā sunt mille anni. nec pos sumus cognoscere prophetiā nobis traditam a prophetis super aduentu istius iusti. ꝓpter q̄ō et alibi dicit idē pro pheta. t Desolabit Hierusalē et corruet dom⁹ sancta. Di cit t.c.j. Terra nr̄a deserta: t ciuitates nr̄e succēse igni: t re manebit sicut tugurium in vinea dissipata. l Sicut hodie ē dñe mi t fuit iam sunt mille anni. Dicit etiā Esaias ca.xxx. t Dñe deus exaltabo nomē tuū: q̄m posuisti ciuitatē in tu mulū: et domū in cōfusionē vt nō sit vsq̄ in sempiternum. Et eodē cap̄o dicit. Cōuertēt ppls ꝓtritiōis vasis fictilis in quo nō remaneat pars ad portandū carbonē ignis nec ad hauriendū guttā aque. l Cōpletū est etiā dñe mi q̄ō dicit Daniel cap̄.ix. t Postq̄ fuit occisus x̄ps: remanebit deso latio ppetua. l In qua desolatiōe fuimus iam mille ānis. Dixit etiam Esaias.c.xxiij. t Relicta est in vrbe solitudo t sibilabitur terra eorū sibilo vsq̄ in sempiternum. l Di xit etiā Hieremias.c.vj. t Argentū reprobū vocate illos q: deus piecit eos. Et Esaias dicit.lj.cap̄. Ambulate in lu mine ignis nr̄i et in flāmis quas succendistis nobis. l In quib⁹ flammis nos sumus iam sunt mille anni. Dicit etiam Amos.j.c. t Domus Israel cadet: t nō est q̄ erigat eam. l Et videtur mihi dñe mi q̄ deus induxit sup nos ruinā istaz post aduentū huius iusti: postq̄ nullus ꝓpheta surrexit in nobis nec surget. q: sicut ꝓphetizatū est nobis: nos: mane mus in incredulitate nō recipiētes fidē illius sed negātes. Dicit etiā Osee primo. t Quū accubuit mulier sup terraz t peperit: dixit de⁹/Voca nomē eius fine mia: q: non mi serebor: pplo huic. l Et si deus piecit nos t non miserebit nostri vt experti sumus sunt iam mille annis: q̄ vtilitas est q̄rere legē t circūcisionē t sabbatū? Dicit etiam Esaias.liij. cap̄. t Educ foras populū cecum. l Sicut eduxit nos de terra nostra verus deus t glorios⁹ iaz sunt mille anni. Di cit etiam.xxvj.ca. t Uetus error abijt. l Et quid est anti quum: nisi lex nostra q̄ recessit a nobis dñe cū rege/cum sa crificio/cum incenso/cum altaribus: t quid peius poterat nobis aduenire? Quid est quod nos expectamus? Nōne vi demus q̄ nos dispersit per quatuor partes mundi in disp sionē: sicut predixit nobis Moyses: Hieremias: Esaias: et alij prophete? Et tamen nos dei sum⁹: t ad ipsum recurri mus in omni euentu. Capitulum.xvj.

TImeo dñe mi quum nos dicam⁹ inter nos/Ego t etiā sum t nos sumus fi lij Jacob t Israel: q̄ iā cōpletū est illud q̄ō dicit deus p os Esaie.lxix.c. t Interficiet te de⁹ in Israel: t vo cauit seruos suos nole alio. l Paueo q̄ illi serui sumus quibus imponi debet illud nomen: sm quod dicit Moyses i Deut.xxviij.ca. t Erunt gētes in capite: t populus incre dulus in cauda. l Sicut nos sumus iam sunt mille anni. De illis dicit etiā Hieremias cap̄.xl. t Replebitur terra fide dei: t redūdabit sicut aqua maris. l Et de illis dicit Salomon prophet.iij. Regum.vj.ca. in oratione. t Dñe deus quum venerit alienigena ad domum sanctam tuam: t invocauerit nomen sanctum tuum benedictum: exaudies eos dñe deus meus: t vt discat vniuersa terra timere nomen sanctum tuum sicut populus tuus Israel. l In quo ergo gloriamur dñe: t cur contēnimus gentes: ex quo Salomō ꝓpheta fecit eos in deo participes: t in domo sancta: t fo re nos tāq̄ indignos eiecit de⁹ de illa domo t dedit eā istis Et de illis dicit etiā Moyses in tertio libro legis.xiij. ca. t Hec dicit dñs de⁹: t replebit̄ terra tota gl̄ia dñi. l Et de ipsis Dauid in p̄s.xxj. t Preueniēt et cōuertētur ad dñm vniuersi fines terre t ville t nationes. l De ipsis etiaz di cit Esaias.lx.ca. t O dom⁹ sancta venit lumē tuū: t gloria domini super te orta est: t ambulabūt gētes in lumine tuo t reges in splēdore vultus tui: leua in circuitu oculos tuos: t videt: oēs gentes iste cōgregate venerūt tibi: filij extranei edificabūt muros tuos: t principes eor̄ seruiēt tibi. l Et qui sunt isti filij extranei dñe mi qui venerūt ad domū dei: t nisi gētes que seruiendo idolis erant extranei a deo ipsi et principes t reges eorū: de quib⁹ deus dicit q̄ ambulabunt in lumine domus sc̄ti: t nos: erram⁹ in tenebris extra illam iā sunt mille anni? Dicit adhuc idē ꝓpheta.lxv.c. t Ecce gentem quam nesciebas vocabis: t qui te non cognouerūt ad te current t venient. l Sicut de facto videmus hodie sunt mille anni. quia christus nobis missus sm legē nobis datam venit: gentes q̄ legē non nouerūt venerunt ad eum: t ipse dedit eis legē nouam purā et sanctam. Ad hec.xlv.c. t Cōcordauerūt gētes t reges eorū t cōgregate sunt in fi de dei. nō habet sic translatio nostra. Et timeo de illis fuis se dictū eodē.c. t Cōgregamini t venite oēs qui saluati estis per deū ex gentib⁹. l Et de ipsis dicit Esaias.lx. ca. t Quesierūt de me qui nō interrogabāt de me: t inuenerūt me qui querebāt me. l Et de ipsis etiā dicit Hieremias. iij.c. t Cōgregabūtur oēs gētes in nole dñi in domo sanc ta: t nō ambulabunt vltra in prauitatem cordium suorum. l Et de ipsis dicit etiā idem.xvj.cap̄. t Deus o dñe mi et deus meus ad te venient oēs gentes ab extremis finibus terre: t dicent/Non habuerunt patres nostri nisi mendacium t iniquitates. l De ipsis etiam dicit Sophonias.iij.ca. t Datū est gentib⁹ vt loquerent̄ simul in nole dñi: t seruiet ei humero vno: ois hō de loco suo t oēs insule gētium. l Et de illis dicit zacharias.ij.c. t Letare domus Sion: q: ego veniam ad te t habitabo in medio tui: in die illa applopin quabunt ad deum gentes in multitudine sua. l Dicit eti⁹ idē.viij.c. t Hec dicit dñs de⁹ exercituū/venient gentes multe de locis multis: t dicet vir ad vicinū suū. Uadamus t q̄ramus dñm in bono. l Et ista dñe mi cōpleta sunt et cōplenē in oculis nr̄is de plano. vides pplos t linguas lege re libros legis t prophetarū oim et psalteriuz dimissis ido lis suis. t nullus ex eis credidit per manū Moysi nec̄ Aa ron nec alicui⁹ prophetaꝝ nostroꝝ. nec aliq̄d retinēt de fi de t idola ab illo tpe quo crediderūt iusto illi de quo dicit Abachuc propheta.iij.c. t Egressus es domine ad salut̄ ē poduli tui t ad salutem cum christo tuo. Capitulum.xvij.

TImeo dñe mi q̄ deus vi ctor t glorios⁹ qui viuificauit istas gētes p fidē q̄ inquā interfecit nos icredulitate nostra. sicut ipse dicit per os Esaie.lxv.c. t Pro eo q̄ vocaui t nō rñ distis/hec dicit dñs deus. Ecce serui mei comedent: et vos esurietis: ecce serui mei gaudebunt in exultatiōe cordis: et vos cōfundemini pre amaritudine corporis: t interficiet re deus Israel: t vocabit seruos suos nole alio in quo benedi cet de⁹ illi q̄ benedictus est sup terram amen. l Et nos vi demus redemptionē istius nois benedictus a deo super faciē terre: t nos dispersit in captiuitatē per quatuor par tes mundi hodie sunt mille anni. Apparent in nobis exp̄sse vestigia ire dei: non ad castigationem sed ad destructio nem. t ista est interfectio quam deus cōminatus est q̄ iter ficiet Israel. et iste gentes viue vel vicine quas vocat ser uos suos receperunt nomen quod deus prom̄isit: sed non ante mortem nostri nois primi sm ordinem verborum dei per Esaiam. t fames t sitis quam nos patimur/non est pa nis: sed cordiū et animarū sceleritas: t est fames verbi dei t sitis. sicut proprie declarat p os Amos ꝓphete. viij.ca. Et dñe tu scis hoc pulchrius q̄ ego. ¶ Uerūtamen nos dei su mus in oibus que accidunt nobis. Capitulum.xviij.

TImeo domine mi q̄ gētes que viuificate sunt iam sunt mille anni postq̄ mortuus fuit Israel: que nihil boni habebāt an teq̄ in deo t in christo eius crederent: q̄ ipse fecerunt nos illos pisces/illas bestias de quibus loquitur Abachuc p pheta: que non habent ducem: t ipse gentes purificate per fidem habent ieiunia sua t obseruantias noue legis: t ha bent cuncta illa que ad munditiam pertinent contenta in lege antiqua Judeorum. Uides q̄ in omni lingua t in oi angulo t in omni loco in oriente t occidente gentes sunt confitentes nomen dei: t non crediderunt in eum p Moy sen nec per aliquem prophetarum: q̄ius sint studiosi in le ge t in libris prophetarum. Sed deus vocauit eos per di scipulos iusti qui est egressus cum deo in salutem eorum sicut ipse deus benedictus et glorios⁹ dixit per os Aba chuc prophete: t ipsi etiam fuerunt filij nostri de filijs Isr̄l: quia alio nomine vocantur apostoli. vnde paueo domine mi q̄ isti sunt illi de quibus dixit deus per os Dauid pro

phete ꝑs.xviij. t In omnem terram sonuit tonitus eorū: t in extremis finibus terre expansa sunt verba eorum. l Et tunc expresse prophetа demonstrauit q̄ de istis loquit et non de nobis quum dicit. t Non erit lingua nec̄ sermo quę non audiet voces eorum. l Et hoc non potest esse de lingua Hebraica. Quę enim gētes obedierunt patrib⁹ nostris Moysi t Aaron: quinimmo ipsi interfecerunt gentes t fugauerunt eas a facie gentes sciunt hodie Moysen et prophetas: cognoscunt deum: t seruant legem nouam sicut apostoli docuerunt eos. Capitulum.xix.

Dimeo domine mi q̄ illud verbum zacharie prophete.xiij.cap. t Percutiā pastorem et dispergentur oues. l Fuit cōpletū quando nos percussimus pastorem istorum puerorum scilicet apostolorum. et extunc nos oues dispersę fuimus per vniuersum orbem: et isti filij nostri scilicet apostoli surrexerunt loco prophetarum. quod apparet ex hoc q̄ de⁹ post illos non misit nobis prophetas: nec̄ notificauit nobis aliquem per visionem. Timeo domine q̄ isti apostoli sunt illi pueri de quibus dixit deus per os Johelis prophete.iij.ca. quum dixit. t Senes vestri somnia somniabunt: et pueri vestri videbunt visionem. l Certissime domine mi senes sunt prophete nostri qui somniauerunt fidem gentiū quaz consecuti sunt et viderunt isti pueri scilicet apostoli. Et de istis pueris dicit Dauid prophetа ꝑs.xxxiij. t Venite filij mei audite me: timorem domini docebo vos. l Et deus non nominat Judeos filios in plurali: sed solum nominat eos Jsrael primogenitum in omni vsu loquendi: et in aliis psalmis vocat istos pueros filios quum dixit. t Filij tui sicut nouelle plante. l De istis autem domine mi dicit dominus per Esaiam.v.ca. t Vinea dei exercituum fuit domus Jsrael: t expectaui vt veniret cum vuisset venit cum spinis mihi. propter hoc adducam qui destruet illam: et ponam illam in conculcationem. l Et de istis predictis filijs dei qui dicuntur apostoli/dicit deus per Esaiam.xxix.cap. t Non erubescet Jacob vt liquefiat facies eius: ꝙ tūc quā do videbit de filijs suis illos quos creauerunt manꝰ mee sanctificatos ante oculos suos. l Et si essent domine mi iste filij sanctificati coram nobis ꝑm viam legis nostre. nō diceret deus q̄ essemus in erubescentia propter hoc: t dissoluerentur facies nostre: immo haberemus gloriā: t splenderent facies nostre. Confusio facieruz Jacob t dissolutio est ita q̄ isti filij quos deus creauit manu sua scilicet apostoli sunt sanctificati coram nobis: non scōz legem nostraz: per quod deus dat intelligere q̄ lex nostra, non erit lex iꝺorum. Dicit etiam deus per os Hieremie prophete.xxvj.ca. t In illa die non dicetur patres nostri comederunt vuam acerbam: t dentes filiorum obstupescūt. l Dicit. Jnfidelitas Judeorum nō nocuit fidei apostolorum nec nocebit. t propter hoc subditur. t Uiuo ego dicit dōs si erit vltra prouerbium istud in Jsrael. l Quia nunc̄ aliqs ō apostolis post̄ receperūt fidē: redijt ad fidem nostram: quare nō sentiunt acerbitatē infidelitatis nostre: sicut dētes nostri obstupescūt de peccato patrū nostrorū. Ad hec de istis filijs dñe mi qui sunt apostoli: dicit deus per os Esaie prophete t De quo trāsmigrabo: nisi a populo meo? filij aūt q̄ nō erunt infideles: dōs erit saluator eoꝝ in omnib⁹ angustijs eorum/t vultus eius custodiet eos in charitate eius: t in clementia sua redimet eos: t propitius erit in longitudinē dierū. l Hec authoritas nō inuenit in Esaia. Uerissimum est dñe mi q̄ isti filij de quibus loquimur: semper mānserūt firmi: t deus nō trāsmigrauit ab eis ab illo tēpore quo redemit eos rex ille iustus magister eorum: sed trāsmigrauit a nobis deus t fuit semper cū eis. Et de istis etiā filijs qui sunt apostoli/dicit sapiēs Jesus filius Syrach in libro suo iij.cap. Audite me filij charissimi t operabimini ad salutē: quoniam deus honorat patrem in filijs. l Et qualiter debeat intelligi honor iste declarauit deus per os Malachie prophete qui dicit.iij.cap. t Mittet deus Helią qui conuertat corda patrum ad filios. l O dñe mi si deus conuertere deberet corda filioꝝ. i. apostolorum ad patres: quum hoc debeat intelligi de fide: tunc isti filij. i. apostoli fuissent nobiscum in captiuitate ista que non habet finem: sicut t patres nostri t nos sumus: sed ex quo de⁹ ordinauit q̄ debeāt corda patrū ad filios conuerti: quid est q̄ expectamus dñe mi: t quid prestolamur? Et si volumus dicere q̄ alij filij debent esse preter apostolos de quibus intelligantur predicti illi erunt in captiuitate sicut t nos: ex quo viam istius iusti non sunt secuti t docuerunt sequendam: t ꝓpter hūc honorem patrū in hoc q̄ patres debent ad filios conuerti. Quū ergo dñe mi filij nostri venerūt ante q̄ patres nostri ad fidem dei sunt cōuersi: si corda nostra cōuertantur ad filios illos: corda illoꝝ conuertantur ad nos. Et sic dicit deus altissimus. Erit populus vnus t animus vnus in deo glorioso t victorioso. Nec debemus intelligere istam conuersionem nisi de infidelitate ad fidem t doctrinaz istius iusti qui est magister salutis eorū qui credunt in eo t ꝑm quod Dauid dicit de eo: ipse est ille cuius sacerdotium in eternū erit ꝑm ordinem Melchisedech: qui fuit rex t sacerdos dei altissimi ante Aaron. Et attende dñe mi quanta sit differētia inter sacerdotiū Aaron t dñi iusti/istius. Dixit dōs dño meo: tu es sacerdos in eternum: non ad patres: sicut Aarō qui mortuus est centum viginti annorū. idem sacrificium Aaron fuerūt carnes: t sacrificiū istius iusti dñi fuit panis t vinum: qō est ꝑm ordinē Melchisedech. In quibus verbis deus per ꝓphetam manifeste ostendit q̄ sacrificiuz finiretur: quando inciperet istud sacrificiuz in eternum. zordinatio sacrificanda ꝑm Aaron ex toto cessaret: quando inciperet sacrificiū in pane t vino eternaliter duraturū. Sed quia de hoc dñe mi habeo loqui specialiter: dicā aliqua q̄ mihi occurrunt de istis filijs dei: de quibus dicit Jesus prophetа filius Bethzedi primo cap. Non habemus istam prophetiam. t Erit locus in quo dicetur vos estis filij dei viui. l Et iste locus domine mi absq̄ dubio est ecclesia: qz prophetia denotat locuz scōm in hoc q̄ dicit Erit locus: quia synagoga que est locus primus/iam erat: t synagogā vocat deus per os Moysi t Aaron t oīm ꝓphetarum/Jsrael primogenitum meum. sed in plurali t quasi quēlibet in speciali istos secundo genitos vocat prophetа/filios dei viui. De istis etiam filijs dicit deus ꝙ os Moysi Deute.xxxij.ca. t Sanguinem filioꝝ suorum vlciscetur: t lauabitur terra populi sui. l Et nos dñe occidimus prophetas: t non fecit deus vindictam de eis nisi per.lxx.annos. sed occidimus apostolos t iustum magistrum eoꝝ: t fecit vindictam de filijs iam sunt mille anni. t per mortem eoꝝ lauit deus terrā populi sui. non dicit terram filioꝝ Jsrael. De ipsis etiam dicit Dauid ꝑs.cxxvj. t Sicut sagitte in manu potētis: ita filij fideles. l Comparat autez prophetа istos fideles sagittis emissis de manu potentis: qz deus omnipotens misit eos ad duodecim partes per quatuor mūdi climata/cū doctrina legis t psalterij t ꝓphetarum. Moysen autem et Aaron nō misit extra domū sanctam ad docendum: non ad Jndiam: nō ad Romā: nec ad loca alia extra terrā sanctam misit eos enunciare doctrinā legis t ꝓphetaꝝ: t sic isti prouecti vel missi per vniuersum mundum domine surrexerūt coram deo loco nostri. post̄ deus occidit Jsrael t nomen nostrum t per istos innouata est lex prima ꝑm ordinationem Melchisedech/qui sacrificiū dei instituit panē t vinor de quibus cōicauit Abraz amicus dei put erat in lege scriptum apud nos. Quoniā deus ꝙ ministerium istoꝝ mutauit sacrificiū nostrum sicut mutauit nomē nostrū: t sicut mutauit legē antiquā carnalem in nouā legem spiritualez. Et si deus dixisset messie nostro sine christo/Tu manes sacerdos in eternū ꝑm legem Moysi t Aaron: staret lex illa Sed dixit ei: Tu es sacerdos in eternum ꝑm ordinē Melchisedech. t amicus dei scz Abraam communicauit de sacrificio panis: nō de sacrificio carnium. Nos tamen dei sumus in omnibus que eueniunt nobis. Capitulum.xx.

Dimeo domine mi q̄ deus elongauit nos a se t sacrificiū nostrum sz t acceptauit sacrificium gentiuz: sicut ipse dicit per os Malachie prophete primo cap. t Non est mihi voluntas dicit deus: nec̄ recipiam sacrificium vestrum: quoniam ab ortu solis vsq̄ ad occasum eius magnum est nomen meum in gentibus que offerunt nomini meo sacrificium mundū ꝛc. l Ergo apud deum sacrificium gentium est mundius q̄ sacrificium nostrum. Et in insuper quia deus priuauit nos omni sacrificio t mundo sacrificio: t vt alios doceret christianos: vt ipsi vitarent nos vt non contaminarentur t sic nos vitauimus gentes omni tempore quo sacrificium nostrum fuit mundum apud deum t acceptum. Legas etiaz tu domine mi quod dicit deus in ꝑs.xlix. de nostro sacrificio quum ait per os Dauid. t Nūquid vidistis vos quod ego comederem carnes taurorum: aut hyrcoꝝ sanguinem biberem: per qō manifestat deus q̄ ipse contēnat sacrificiū nostrū scilz carniū. Et vnde est nobis hoc dñe mi q̄ nos detestamur in gentibus sacrificiū panis t vini qō statuit de⁹ t in nullo approbat sacrificium carniū? quū Salomon prophetа describat Aaron dicens sic. Jste. s. Aaron extendit manus suas super altare: t obtulit sanguinē vue incensuz de vinor: t obtulit sacrificiū nostrū de granis terre. sic Melchisedech obtulit per Abraam. Deus etiā testificatur ꝙ os Jesu ꝓphete. ix. cap. q̄ nos obtulimus ei sacrificium de panibus quum dicit. t Non offeratur sacrificiuz panis: quoniam

niam panes vestri tristitie sunt: & quicūq; comederit ex eis contaminabit. ℣ Unde nos aliquādo offerebamus sacrificium panū: sed nullū est acceptū deo sacrificium de manibus nostris. Et demostro sacrificio carnis dixit Jesus propheta filius Bethzari. ix. ca. ℟ Deus magis dilexit pietatem & miam q̄ sacrificiū carniū. ℣ Declarat etiā deus sacrificiū gentiū p̄ Moysen Leuit. xxiij. c. ℟ Offeretis deo sacrificiū de leuatis de area & de expressione vuetet benedicet vobis & cūctis opibus manuū vestrarū. ℣ Scim⁹ nos etiā dñe mi q̄ deus mēdauit in principio poni aute arcam federis panes & nō carnes. in Exō. xxix. ca. dixit Moysi. ℟ Offeras hyrcū cū illo panes azymos. ℣ Qui panes azymi sunt sacrificium gentiū in. iij. lib. legis. xxj. ca. quū precepit Aaron per Moysen dicens. ℟ Homo de semine Aarō sacerdotis q̄ hz̄ maculā: nō offerat deo sacrificiū de panibus nec aliud sacrificiū qōcūq;. ℣ Uide dñe q̄ pponūt sacrificium panis. dicit etiā dñs p̄ Moysen. iij. lib. legis. iij. capit. ℟ Offeretis deo sacrificiū de oībus habitatorib⁹ nr̄is panes duos de primitijs frugū & cū panibus arietes septem. ℣ Et primo ponit dñe mi panes: & postea carnes. In alio loco legis quē tu scis dñe mi: dicit de⁹ charus & gl'iosus filijs Jsrael. ℟ Quando intraueritis terrā habitatiōis vr̄e quā ego dabo⁹ vobis in hereditatē: offeretis deo panes i sacrificium: & sacrificabitis totū: & ad hoc taurū cū farina purissima. ℣ Ergo de⁹ p̄cepit fieri sacrificiū de pane et farina purissima: & acceptauit illud & tale est hodie sacrificiū gentiū scz panis & farina purissima. De sacrificio etiam panis fit mētio. j. Reg. xxj. cap. quū Dauid venit ad Achimelech principē sacerdotū in Sylo: & petiuit ab eo panes qui respōdit. ℟ Nō sunt hic panes nisi panis oblatus in sacrificio sancto quē nō cōuenit comedere pueris tuis: q̄ ē sanctus. ℣ Hec dicta sunt de sacrificio panis: & plura alia dici possent q̄ tu dñe mi nosti. Sed q̄ gētes ponūt in sacrificio aquā: nō debet nobis videri incōueniens: q̄ etiā in scriptura sancta inuenimus de hoc exēpla: scz q̄ deo fiebat sacrificiū de aqua: & fuit deo acceptū. Jnuenimus etiā. ij. Regum. iij. cap. q̄ duo iuuenes hauserunt aquā de cisterna q̄ erat iuxta portam Bethleē: & ppheta Dauid obtulit istam in sacrificiū. ergo nō est contra scripturā: si gentes hodie ponant aquā in sacrificio qō faciunt deo. Nos legimus ēt vt dictum est: q̄ Aaron fecit sacrificiū deo de pane et vino. & Dauid fecit sacrificiū de aqua. & ista tria sunt simul i vno vnde sacrificiū mundū spūale quantū natura eorū patitur magis: & quantū etiā intellectus noster melius excogitare pōt: nō sunt tū taurorū pinguiū. Helias etiā pater noster vt narratur in. iij. Regū infudit aquā super sacrificiū carnium: & deus misit ignē de celo: & acceptauit sacrificiū aq̄ superfusum. Angelus etiā id mihi figurat quū cōicauit cuz pane subcinerico & aqua: quū ambulauit in fortitudine cibi (supra id qō natura pōt cōcedere). xl. diebus vsq; ad montem dei. Hoc etiam sacrificium vini cū aqua mistū pulchre & aperte descripsit deus per os Salomonis prophete in libro Prouerbiorū cap. ix. quū dicit. ℟ Sapientia altissimi cōmunicauit sacrificiū suū: miscuit vinū suū: & posuit mensam. tunc misit per seruos suos dicens/ Qui est paruulus: veniat ad me: & insipiens comedat panem meum et bibat vinum meū temperatū aqua. ℣ Quid est dñe mi mensa parata sapientie altissimi: nisi altare. quid panis & vinū mistū nisi sacrificium de pane & vino et aqua qō fit in altari? qui sunt incipientes vocati per seruos sapientie: nisi gētes que ignorabant deū vocate per aplos? Et notabiliter dicit panem suū: per qō innuit hoc sacrificiū esse gratū. Et ad istō conuiuiū tam subtile tā spūale nō vocauit patres nr̄os: q̄ erant occupati in sacrificio legis carnalis: qō etiam carnale sacrificiū nō dimisit nobis: sz priuauit nos illo iam sunt mille anni completi. quod nobis accidit propter illum tustum in quem peccauimus.

Capitulum. xxj.

Talde paueo domine mi ab illo verbo quod deus fortis gloriosus dicit p̄ os Malachie ppḥete ca. j. vbi agit de sacerdotio gentium. ℟ Ab ortu solis vsq; ad occasum gentes offerunt sacrificium nomini meo. ℣ Ubi aduerto q̄ sacrificiū nostrum non fuit nisi in vno solo loco: scilicet in domo sancta precise. quo etiā loco & sacrificio priuauit nos deus in terra p̄missionis & vbiq; terrarum iam sunt mille anni. Unde venit super nos & cōpletum est illud qō dominus dixit loquens per similitudinem per os Esaie. xxxij. cap. vbi ait. ℟ Cōpleta est vindemia: & nō est de cetero collectio. ℣ Uenit igitur super nos & cōpletus est qō dicit dominus p̄ os Malachie vbi ait. ℟ Non est mihi voluntas in vobis: & sacrificium nō recipiā a vobis. ℣ Uenit etiā & iā cōpletū est super nos quod dixit deus per os Esaie cap. j. quum ait. ℟ Sabbata vestra & festiuitates vestre & sacrificiū vestrū nō recipiam: q̄ vos omnes estis in ira mea. ℣ Uenit etiaz & completū est super nos quod dicit Esaias eodē ca. quū loquitur deus per eum & ait. ℟ Quid mihi & multitudini victimarum vestrarum: quia multiplicastis mihi sacrificium de arietibus & de carnibus arietum & hyrcorum cum presentaretis eas: ego enim contempsi sanguinem vitulorum et carnes arietum & hyrcorū quum presentaretis eas coram me. & q̄s recipiet illas a vobis: ha. non deturpes lapides meos sanctos frustra. nō offeratur vltra sacrificiū. quoniam incensum vestrum & solennitates vestras: sabbata vestra nō recipiam a vobis: quia odiuit illa anima mea. Si eleuaueritis manus vestras ad me auertā vultum meum a vobis & si multiplicaueritis oratione: nō exaudiam: q̄ manꝰ vestre sanguine plene sunt: & omnino sacrificium vestrum sicut cadauer fetidus in ingressu atrij porte exteriorum. Et ille qui mihi iugulauerit taurum: sicut qui decollauerit hominem. & ille qui obtulerit in sacrificiū hyrcū sicut qui obtulerit carnē. & qui obtulerit in sacrificium vinū: sicut q̄ offert sanguinē porci. ℣ Sed hec oblatio sacrificij apud deū nihil aliud significat nisi mutationē sacrificij nostri carnalis & grossi in sacrificium istius iusti dñi spūale & subtile: q̄ instituit offerri panē loco carniū: & aquā mundā loco pinguedinis: & purum vinū loco sanguinis. & hoc modo spirituali & acceptabili deo nō sunt animalia decollata p̄ nos: que p̄ pphetam cōparantur cadaueri fetido. Nos tamē dei sum⁹ dñe mi: & ad ipsum redibimus in oibus que euenient nobis. Et quare nō credimus hoc dñe: quū hec q̄ locutus est deus per prophetā describit tā euidenter de sacrificijs nostris? Dicit etiā deus p̄ Hieremiā pphetā ca. vij. ℟ Jnuita te proximos vestros ad sacrificia: & comedite cum eis carnes sacrificioꝝ vestrorū: q̄ in die qua eduxi patres vestros de Egypto: non precepi eis nec verbum de sacrificijs: sz dixi eis. Audite vocem meam: & ero vobis deus: & vos eritis mihi populus. Si ambulaueritis in oībus que precepero vobis: bene erit vobis. & non audierunt nec̄ posuerūt aurem suam ad dictum meum. ℣ Et tu domine mi es ille q̄ nouisti hec. nihilominus dei sumus in omnibus que euenient nobis.

Capitulum. xxij.

Timeo domine mi q̄ de synagoga & ecclesia intelligitur illud verbū quod scribitur cap. xxv. primi lib. legis quū ait dominꝰ Rebecce vxori Jsaac. ℟ Due gentes sunt in vtero: & duo populi diuidentur a ventre tuo. gens gentem superabit: & maior seruiet minori. ℣ Dñe mi sola Rebecca fuit mater Judeoꝝ & gentiliū. populus maior & primogenitus fuit synagoga que magna fuit honore & scientia dei. populus secundo genitus fuit gens in infidelitate manēs & in ignorātia sua. Sed dñe mi de⁹ occidit Jsrl' put descripsit Esaias ppheta. Tunc rota subuersa est: & synagoga que fuerat maior: seruiuit ecclesie gentiū q̄ fuit minor. & completur illud verbum qō deus dixerat Rebecce. ℟ Gens gentem superabit &c. ℣ Dñe mi de ecclia dicit deus p̄ os Dauid ps. cliij. ℟ Adstitit domina a dextris tuis in vestitu deaurato distinctis coloribus adornata. ℣ Exponit dñe mi q̄ in ecclesia gentiū que vocatur regina: diuersitas linguarū omniū que seruiunt ei/ est ordinata celorū distinctione. nā ois lingua cōcordat in vna expositione legis & psalterij & librorū omniū pphetaꝝ. Synagoga nō habuit nisi vnā linguā ad ornatū suū quasi colorē, vnū: scz Hebreā. Paueo etiam dñe mi a verbis frequēter inductis superius q̄ per Malachiaz pphetā dixit deus synagoge quū ait. ℟ Nō est mihi voluntas in sacrificijs vestris: q̄ ab ortu solis vsq; ad occasuz ei⁹ magnum est nomen meum inter gētes q̄ offerunt noī meo sacrificiū mundum. ℣ Sicut de natura sunt munda aqua & vinū & farina pura: de quibus faciendum sacrificiū non indiget mūdatione vel lotione: sed de synagoga indigēt lauare carnes sacrificioꝝ suoꝝ: & purgare vētres ab aliū q̄ in sacrificio offerebant: & lauare locū de sanguine & pinguedine sacrificioꝝ: tal's esset horror tractare & videre. In sacrificio aut̄ panis & vini & aque nihil apparet indecens: nihil turpe etiā carnaliter sumptū. Existimo dñe mi q̄ de sacrificio ecclesie dicit deus per Salomonē Prouerbioꝝ. xxix. c. ℟ Melior est buccella pura panis cū charitate q̄ vitul⁹ saginatus cum inimicitia. ℣ Buccella amoris dñe mi est mā suetudo sup mansuetudinē & remissio mutua offensarum. & vitulus saginatus est oculum reddere pro oculo et interfectio inimicoꝝ. Ergo dñe sacrificiū synagoge est vitulus pinguis cum inimicitia: & sacrificiū ecclie est buccella charitatis. de qua dicit de⁹. Melior est pura buccella vt supra. Nos tamen dei sumus domine mi in omnibus q̄ eueniunt nobis. Pulchre etiā describit deus ecclesiam assimilando

eā cerue p os Salomonis ꝓuerb.v.ca.quū ait. t Cerua deo charissima in hinulo suo.vbera ei⁹ inebrient te ot tpe:t in amore eius delectare in eternū: l Si synagoga posset dici cerua aliquo mō tnō esset nobis possibile exponere verbū istud de illa.ꝑsertim nō habuit hinulū vnuz solum:sed hinulos multos.Hinuli eius fuerunt Moyses et Aaron Dauid t Esaias Hieremias zacharias Daniel ceteri similes.Ecclesia est deo dilecta cerua in hinulo suo vnoꝛde qua t de quo scribitur.Cerua charissima in hinulo suo scz in vno non habēte parē in nobilitate t gratia.Cunc addit domine mi t dicit.Inebrīēt te vbera eius in omni tpe:t delectare in amore eius in eternū.In quibus verbis se deus describit sacrificiū eccl'ie oraturū omni tpe in eternū.Assimilat aūt de⁹ illā matri lactāti filios.scz in hoc qō dixit Inbrīēt te:denotat materiā sacramēti spāliter quantū ad vinū.t vbera denotāt in reliquis ptibus sacramēti cū vino delectabile.t nutritiuū sufficiēs:quoꝝ sacrificio fruit t delectaī ecclesia iā mille annis.A quo tpe priuauit de⁹ synagogā suo sacrificio.Hinul⁹ aūt ille nobilis in quo eccl'ia ē tā grata deo:est christus dñs:t vbera eius dant vinū ꝑpetuuz de quo puenit gaudiū sempiternū.Nō dicit q dabit carnē t pinguedinē t sanguinē:q fuerūt laboꝛiosum sacrificiū synagoge quo deus priuauit eā iā sunt mille āni.Nos tamen dei sumus dñe mi in oīb⁹ q̄ euenīūt nobis.Fuit aūt synagoga sicut mulier:t habuit aliqū virū/supple deū:t perdidit illū t domū sanctā t villas oꝛonis:t eccl'ia cerua in deserto sine marito:sed deus supplet illi.Unde dicit ipse foꝛtis t gl'iosus deus p os Esaie ꝓphete cap.lxiij. t Puelle sequestrate melius sunt q̄ q habēt maritū. l Idem etiam ꝓpheta.xliij.ca.dicit sic. t Ego faciā in deserto viā et flumina magna ad dandū potū ꝑpl'o meo:t vt Jacob nō obedies:t tu Israel nō audies. l Sic nos dñe māsim⁹ extra obedientiā:nec habemus aures nec oculos.Quapꝛopter t captiuitas nostra iā vsq ad cōplementū mille annoꝛū peruenit.Et timeo dñe mi q̄ cerua nostra q vt ferens iraz habebat in pōptu dicere.Oculū p oculo ꝛc.Sz de cerua ista que hz vnicū hinulū dicit in euāgelio suo Matth.v.cap. t Qui te percusserit in vna facie:ꝓbe ei alteram. l Loquitur Dauid ꝓpheta ps.xxx. t Quam magna t q̄ multa dulcedo tua dñe quā abscondisti a timētibus t compleuisti eam sperantibus in te. l Et clarum est dñe q̄ populus synagoge timuit penas legis:oculi.s.pꝛo oculo in pꝛomptu excussionem.Sed ꝑpl's ecclesie sperantes sunt in dulcedine dei qui percussi in faciem nō repercutiunt:quapꝛopter parauit illis.s.gentibus deus magnā multitudinem dulcedinis sue:quam abscondit Judeis.Sed tamē dei sumus dñe mi in omnibus casibus. Capitulum.xxiij.

Loco dñe mi q̄ loquitur deus de nobis p Esaiā ꝓphetā ca.xxix.quū ait. t Oēs erunt ꝓphetie apud nos sicut verba libꝛi signati que nō capit lectoꝛ vt ignorans literas. l De filijs aūt supradictis quos toties deus descripsit vt allegatum est pluries loquit deus in eodē capitulo quum dicit. t Manifestabunt sctm Jacob:t euangelizabunt deū Israel. t accipient ignoꝛātes ꝓudentiā:t musici scient legem. l Aperte videmus iā sunt mille annidñe mi/q̄ ignoꝛantes t musici sciūt t docēt legē.Et q̄ sunt ignoꝛantes nisi gentiles qui etiam sunt musici cātantes psalteriū nostrū et ꝓphetias in ecclesijs suis:de q̄bus musicis t cātoꝛibus dicit de⁹ p os Dauid.ps.xcvij. t Cātate dño canticū nouū:qꝛ mirabilia fecit. l Et qō est istud canticū dñe/nisi testamentuz nouum t antiquū:lex noua t antiqua? Et de istis musicis dñe mi iterū dicit p os Dauid. t Cātate dño t benedicite nomini eius:t in psalmo.lxv.Cātate dño oīs terra.psalmū dicite noi ei⁹.Et in eodē psalmo ōz.Cōuertentur ad te dñe oēs fines terre.Et ibidē.Cibi cantabunt t dicent nomini tuo psalmū vniuerse familie gentium. l Et notabiliter dicit vniuerse familie terre:t non Israel.Singulariter ēt de istis musicis o dñe mi:dicit deus p os Dauid.ps.lxxxviij. t Beatus ꝑpl's qui scit cantilenā:dñe in lumine vultus tui ambulabūt.De illis dicit etiā ps. Cantabunt tibi gentes canticum. l In isto loco ꝓmit cantilena antonomastice.t hodie iam sunt mille anni q̄ nos Judei non cantauimus canticū in domo sancta.De istis cantoꝛibus dicit Dauid.Cantabūt psalmos suos in domo dei in eternū.De nobis dicit in ps.cxxxvj. t Quō cātabimus canticū dñi in terra aliena? l Et qualiter pōt esse domine mi q̄ nos speremus habere terram nouam:quū deus dixerit per os Amos ꝓphete.v.cap. t Cecidit Israel:nō resurget virgo Israel ꝓstrata est:nō eleuabitur? Dixit etiam idem ꝓpheta.ix.cap. t Eueniet eis tribulatio:t non saluabitur qui fugerit ex eis.t si absconderint se in mōte Carmeli:inde precipitabit eos manus mea.et si descender int in pfundum maris:ad illud immittā serpētes t mozdebunt eos et si abierint ad captiuitatem coꝛā inimicis suis:tibi mandabo gladio t occident eos/t ponā oculos meos super eos in malum t nō in bonū. l Et quū fecerit nobis deus hec iam mille sunt anni completuqō canticum tquē psalmum cantabimus:ex quo sic est: Capitulū.xxiij.

Domine mi deus dicit de nobis.Oponā oculos meos super eos in maluz t non in bonum.sicut manifeste videmus iam sunt mille anni.dixit vero de istis filijs musicatoꝛibus per os Dauid ꝓphete. t Omnes gentes plaudite manibus:iubilate deo in voce laudis.t ps.xxix.Cantate omnes familie terre:seruite domino in letitia:intrate in cōspectu ei⁹ in exultatione:t scitote quia dominus ipse est de⁹:ipse creauit nos t nō ipsi nos:quomā nos sumus populus eius et oues pascue eius:introite portas eius in confessione t domum eius in cantilena confessionis:t magnificate nomen eius quoniam suauis est:t misericoꝛdia eius vsq in eternum.t ps.lxx.Cantate deo oīs terra:annuntiate de die in diem salutare eius vsq in seculū seculoꝛum. l Paueo domine mi ex quo deus dicit nobis per os Hieremie ꝓphete.ix.cap. t Docete filios vestros t filias vestras planctū t fletum:quoniam moꝛs ingressa est per portas vestras. l Quod deus dicit de istis musicis siue musicatoꝛibus p os Dauid ꝓphete.ps.cxlviij.Reges terre t omnes populi/ principes t oēs iudices eoꝛum/iuuenes et virgines et magni t parui glorificent nomen dei.t in ps.xlix.dicit.In sacrificio cantus honoꝛificabunt me. t Ac si aperte diceret nō in sacrificio hyrcoꝝ t intestinoꝝ iꝓoꝛ:sicut erat sacrificium nostrū.Quū etiā dñe non negemus verba creatoꝛis nostri q̄ dicit p os Esaie ꝓphete.xxix.ca.Musici seu musicatoꝛes addiscēt scripturas.Quū totū psalteriū Dauid sit musicali arte notatū sonos habens acutos t graues.His omnibus consideratis videt mihi q̄ nos erramus in hoc q̄ eos de sue laudis sacrificio abdicam⁹ quos ecclesia deo exhibet in cantādo ꝑsertim quū in lege nostra de hoc inuenimus ꝓcepta t exēpla.Dauid enim dicit. t Laudate eum in cithara t in omni oꝛgano:laudate eū in cymbalis iustitie:omnis spirit⁹ laudet dñm. l Hec scribūtur ps.cl. Exemplū etiā habemus.ij.Reg.ix.cap.vbi legit q̄ Dauid discooperto capite saltās psallebat cū cithara ante arcam dñi:quez temeraria Michol vxoꝛ sua ausa est redarguere cui ipse ait. t O fatua nō me videbit de⁹ ante se nō despectū psallentē t saltantē. l Et filij etiā Israel sonabāt buccinis dñi trāsducebaī arca dei.Sed q̄d sumus dñe mi obsecro nos irridētes solēnitates istoꝝ musicatoꝛum:nisi Michol fatua? Et q̄ sunt istimisi Dauid canentes t exultantes in deo in humilitate:ꝑsertim quū deus dicat:oīs spūs laudet dñm.si dixisset oīs Israelita p̄cise:tūc possem⁹ alijs insultare.Et si de⁹ foꝛtis t gl'iosus dixit per os Esaie.xl.cap. q̄ gētes oēs sunt in cōspectu ei⁹ quasi nihil.hoc intelligēdū est de gētib⁹ illis q̄ fuerūt antep̄ haberēt notitiā dei p aduentū iustiq: tūc fuerūt pagani t idololatre.Nō intelligi pōt illud verbū de istis gentib⁹ q̄ inuenerūt deū:q̄ offerūt ei oī die sacrificiū mūdū in oꝛiēte t occidēte:sicut dicit de⁹ per os Malachie ꝓphete.t iam superius allegatuz est.Et certe dñe mi nos erramus in hoc.Attamen nos dei sumus in omni euentu qui nobis eueniet. Capitulū.xxv.

Loco domine mi q̄ nos apostatauimus a deo in primo aduentu istius iusti de quo induximus authoꝛitates predictas: t cui expresse conueniunt omnia que scripta sunt apō nos in libꝛis legis t ꝓphetarum:ꝓpter quam apostasiam deus sic ꝓtendit in longitudinem dierum captiuitatem istam nobis:t si expectamus saluatoꝛem alium ab isto nihil prodest nobis.Et argumentum nobis euidens est ille captiuitas que fuit in Babilonia.lxx.annoꝛū:t quantus ad tempus/quia bꝛeuet:quantum ad gratiā/qꝛ Daniel ꝓpheta fuit captiuus nobis:cū:qui erat amicus dei t p quem deus consolabatur nos in libertate ꝓpinqua.Nō etiā oēs tribus fuerunt in illa captiuitate.Sed hec captiuitas iam peruenit ad cōplementum mille annoꝛū:nec est Daniel nobis:cū:t oēs tribus nulla excepta sunt in dispersione elongate a domo sctā.Signum est euidens pctm esse generale in omnibus nobis nullo excepto:quod peccatum perseuerat in nobis t ꝑseuerabit:t ira dei sup gentē nostrā sine fine.t tū expectam⁹ aliquē:que expectatio nō ꝑdest nobis. Et si voluerimus dicere q̄ hec captiuitas nō est generalis t q̄ aliqua tribus est in aliqua parte mundi q̄ habet reges t principes:cito poterimus fm legē nostrā argui de mēdacio et

cio ⁊ cõuinci. Nã si nos Judei regẽ ⁊ princi pes haberemus hoc esset de sola ⁊ vna tribu scilꝫ Juda. Sed deꝰ definiuit super Judã ꝙ nõ esset ex illa dux in eternũ. Unde dixit per os Hieremie prophete ca. xvij. ℓ Peccatũ Jude scriptum est cum stilo ferreo in lapide adamantino infidens super corda ipsorum. ℓ Eᵗ illud quod scriptum est cum stilo ferreo in lapide adamantino/qualiter deleri speramus? Non delebitur in eternum: presertim quũ deus fortis et gl'iosus loquẽs per os Esaie prophete dicat sic tertio cap. ⁊ Dñator dñs auferet a Hierusalem ⁊ Juda iudicẽ/ propheram ⁊ principem. ℓ De nobis etiam dicit Jesus propheta filius Bethezeri. iij. cap. libri sui. ⁊ Erunt filij Jsrael sine principe ⁊ sine lege. ℓ Nos scimus domine mi ꝙ ab initio mũdi fuerit aliqui magni ⁊ sancti corã deo ⁊ in principio fuerũt longe vite sicut Mathusalem ⁊ Enoch ⁊ ceteri. Sed nulli? ipsorum extensit deus vitam vltra mille annos. Et nos inuenimus inter nos ꝙ messias siue christus nobis missus fuit natus in Babylonia tempore captiuitatis illius que fuit. lxx. annorum. Et sm hoc christus noster habet etatem mille quingentorum annorum. quam fabulam nõ soluꝫ nõ prophetia. sed etiam nulla ratione possum? defendere. hec tamen dicimus ⁊ asserimus in synagogis nostris vbi null? commiscetur nobis extraneus. Sed audias christianorum doctrinaꝫ super ps. lxxxvj. ⁊ Dicetur ad Sion dicet homo ⁊ homo natus est in ea ⁊ ipse est altissimus qui fundauit eam. ℓ In verbis istis propheta nominat Mariaꝫ dominatricem ciuitatem seu nomine ciuitatis ⁊ dicit ꝙ homo dixit ⁊ homo natus est in ea. non dixit tali Jsraelite vel talis: vt intelligatur ꝙ filius Marie non fuit vncꝫ in lumbis alicuius hominis. ⁊ in scõ libro Reg. ca. vij. hoc manifeste declaratur quum dicit deus Dauid. ⁊ Quando cõpleueris dies tuos ⁊ dormieris cũ patribus tuis: suscitabo ꝙgeniem tuam post te que egredietur de vtero tuo et ego ero illi i patrem ⁊ ipse erit mihi in filiũ. ℓ Et nunꝙ fuit possibile dñe mi ꝙ aliquis filius egrederetur de vtero patris sui: siꝫ hoc expresse ponit ad demonstrandum ꝙ christus non fuit accipiendus in muliere per semen decisum a lumbis sicut ceteri homines tã a Dauid ꝙ ab alijs descendentes. dicit ẽt per os Dauid ps. cxx. ⁊ Ex vtero ante luciferum genui te. ℓ Acsi deꝰ fortis ⁊ gloriosus diceret de christo suo/ꝙ de voluntate sua que est spiritussanctus/genuit eum: non de semine producendo illũ. ⁊ ponit ex vtero ꝙ christus natus est tantum de vtero sine semine virili preter cursum solitũ nature. ⁊ hec est doctrina christianorum que nõ intrat capita nr̃a. Et ꝓpter hoc euenit nobis hoc qõ nobis euenit. Describit etiam per eundem modum christum nasciturum Dauid propheta quuꝫ dicit ps. cxxxj. ⁊ Jurauit dominus Dauid ⁊ non penitebit de fructu ventris tui ponam super thronum meum. ℓ Attamen dei sumus in omni euẽtu qui nobis euenerit. Capit. xxvj.

Ece mi domie nobis non opponũt christiani dicta Saracenoꝝ ⁊ precipue que tradunt in Alchozano ⁊ etiã in expositionibus eius: scientes ꝙ nos non reciperemus: sicut nec ipsi recipiunt: quum ad fatigationem nostram esset ⁊ ad fortificationem/maxime si nobis exponerentur illa que dicuntur a Saracenis de Jesu ⁊ de Maria matre eiꝰ omnes enim Saraceni dicunt ꝙ ipse est ille messias quẽ prophete dixerunt esse venturum. Et preponunt illum Machometo quantum ad genealogiam. Fatentur enim ꝙ parentes Machometi fuerunt idololatre ⁊ de semine Agar ancille. ⁊ dicunt ꝙ messias fuit filius Jsaac ⁊ prophetarũ ⁊ iustorũ ⁊ sanctorũ in recta linea vsqꝫ ad Mariam virginem matrẽ eius. De Maria vero dicitur sic in Alchozano de familia Domar. Dixit angelus Gabriel ad Mariam. O Maria deꝰ elegit te ⁊ dotauit te gratia ⁊ preelegit te super mulieres omnium sanctorum ⁊ posuit te quasi vnum medium diuidens inter homines terrenos ⁊ inter angelos in paradiso delitiarum. Dicunt etiã oẽs Saraceni ꝙ christus siue messias habuit a deo potestatem faciẽdi miracula: sanandi oẽꝫ languorem et infirmitatem: ejiciendi demonia ⁊ resuscitãdi mortuos ⁊ credunt omnia miracula que Jesum fecisse euangelium commemorat. Et hoc expresse testatur Alchoranus: vbi dicitur etiam. iij. ca. predicto scz de familia Domar/ꝙ messias sciuit ⁊ scit omnia etiam secreta cordiũ. vnde verba Machometi fuerunt talia. Sciuit eice. i. Jesus oẽs libros ⁊ oẽm sapiẽtiam ⁊ totam legem Moysi vsqꝫquo sunt. ⁊ dicit. Sciebat etiam quid homines comedebant in domibus suis ⁊ quid reponebant in thesauris suis. Dicunt etiam de christo siue messia/ꝙ dum fuit in hoc mundo/contempsit diuitias: abiecit carnales delectationes ⁊ concupiscentias ⁊ que sunt cum peccato ⁊ causa inobedientie. ⁊ inducitur in Alchozano illud verbum euangelij. ⁊ Vulpes foueas habent ⁊c. ℓ Et hec omnia dñe licet sint sine authoritate a parte dicentis siue dicentium: sunt tamen ꝓformia ijs que ꝓphete dixerunt de Messia in primo aduentu suo vt patet in supradictis. Dicitur etiam in Alchozano ꝙ eice. i. Jesus est verbum dei. Et hoc scilicet esse verbum dei est apud Saracenos quasi nomen proprium Jesuita ꝙ null? alius vocatur hoc nomine nisi Jesus quem vocãt eice arabice. Sic ẽt ꝺ̃ in Alchozano sicut deus dicit eice. O ego suꝫ sufficientia tua: ego eleuabo te vsqꝫ ad merꝝ purificabo te ab infidelibus. Capitulum vltimum.

Onsidero dñe mi ꝙ preter captiuitatẽ quã patitur gens Judeorum iã sunt mille anni: et iã sumus paucissimi Judei in cõparatione aliarũ nationũ. nã Saraceni mꝝltiplicati sunt ⁊ crescũt. quotidie fides ẽt xp̃i totũ replet mundũ. nos vero vbiqꝫ dispersi sumus cũ opprobrio nostro ⁊ ꝫ vbiqꝫ sumus paucissimi: quasi non fuerimus primogeniti: sicut dicit Rubẽ cui dixit pater: Nõ crescas. Nos autem non crescimus quinimmo illi pauci qui sumus/etiam sumus imminuti super omnes gentes et nihil proficimus ⁊ testimonium multorum stat contra nõ scz Saracenorum ⁊ Christianorũ ⁊ Alchozanus ⁊ euangelium quibus nolumus credere. ꝙis meo iudicio Alchozanus nil valeat: quum manifeste contineat contradictoria sicut melius ipse nosti. Et cõpositor siue cõpositores eiꝰ vtrũqꝫ (sicut apparet euidenter) ignorauerunt testamentum. Sz quid dicemus de euangelio: quod suppositio ꝙ christus siue messias iam venit: nihil continet contra prophetias ⁊ legem nostram? Sed ⁊ manifeste impletio omnium prophetarum et promissionum que in lege continentur sumendo spiritualiter: prout doctrina continet christiana. Nihilominus domine mi super his dubijs que ex nostris habui propheris me certificare dignemini/quia de Alchozano testimonia scio ꝙ quasi nihilum reputabis tu maxime q̃ Arabicum scis perfecte ⁊ nostri ꝙ ille Machometus qui dixit se propheram/nec ventura predixit. ⁊ qui dixit se nuntium dei: contra deum ⁊ eius scripturaꝫ docuit: vt corrupt? homo penitus vel ignorans.

Explicit epistola Rabbi Samuelis missa Rabbi Jsaac vt supra in prohemio ꝓtinetur sub anno dñi Millesimo. Trãslata de Arabico in Latinum per fratrem Alphonsum boni hominis ordinis predicatorum sub anno domini. M.CCC.xxxix.

TERREBO
SYNO PER
CASSERO

Cat. T14
N.º 34

INCUNABLES
Y RAROS
43